Lot 16

Sicut dicimus in libello q̄ medium ꝓcludēdi facit libellus generale vel speciale vt nō.ci.C.si cer.peta.in rubrica. Et recōcludēdū ē qō dicit testes ꝯ inuētariū nihil ꝓbant z ꝓ hoc cū sit inḟm positū decretū ꝓsumitur inuētario nihil de eē sz ꝓfectū z validū eē iuxta doctrinā quā ponit specula tor in titulo de emptiōe z venditj z glo.cōis in.l.i.C.de fi de instru.inz aste fiscal' li.x.z ad declarationē predictorum scīendū ē q̄ si volo ꝓbare vsuz iurisdictōis z vnus testis dicit de vno actu alē d e alio cōis opinio ē q̄ testes ꝓbent vt nō.ff.de testibus.l.ob carmē.§.si.z ē rō q̄ eadē iurisdictō inest vtriq; actui sicut genus inest speciei immo ſm quosdā testes singulares ꝓbant quē vsurariū q̄ eadē prauitas sicut q̄dā genus inest cuilibet actui z certuz ē q̄ genus ꝓbatur p species differētes vt.l.ii.§.creditus ḡ.ff.si cer.pe. sz si volo ꝓbare furtū vnius rei z ꝓbo de alia re nihil pro bo q̄ inē istas res nō ē alicuius rōnis participatio siue me diū cōe ex quo de vno inferatur ad reliquū vt.l.si.ff.de ca lūniatoribus.non aūt pono exemplū de furto:q̄ lex inter pretatur eē subtractū qđ in inuētario ex certa sciētia nō pōi tur secus si p facti ignorātiā q̄ ꝓsumitur isto casu q̄ n ꝓ sumitur q̄s scīre factū alienū nisi ꝓrium ꝓbetur vt.l.si.ff. p suo. Itē dolus nō ꝓsumitur vt.ff.de pba.l.vbus z ex vno teste ad ꝓsumptionē doli nō defertur iuramentum vt nō.in.l.iii.§.i.ff.de minoribus. Item q̄ res liq̄de sint ꝓbāde saltē p testes domesticos patz ex eo qđ legē z nō. in.l.ii.C.q̄n z q̄bus quarta ps debeā li.x. Illud cōstat q̄ iō testes dicūtur singulares q̄ singulariē ꝓferi idest id qđ vnus dicit alē nō dicit nec scit p ea q̄ dicat vt ex̄ de cā pos sessionis cum ecclesia suēna z de elec.c.bone z id ꝓba tur.c.licet cām. Ego Baldus.

¶ Indicia que sint sufficientia ad torturam z qui testes faciant indicia:z istud magis stat in pectore iudicis.

Consilium.ccccii.

In christi nomine

¶ Quidā fuit interfectus de nocte:z dubitat vtrū ipsuz itḟecerit.p.an.B. q̄ vterq; fugā āripuit sz postea data fidātia vterq; cōpuit ꝯ dictū.p.allegāt indicia vnū ē q̄ interrogatus dixit si ego essez in pte ꝓueniēt ego bñ dicerē q̄s fuit ille q̄ intḟecit eū nā ex hoc dcō colligitur q̄ ipse scit ḡ pōt cōpelli ad vītatē di cēdū q̄ in grauissimo ōlicto homicidij et cū tormētis scīetes vītatē z ñ dicētes debent ꝓpelli ad vītatez testificādā qō si ꝓbatur testis q̄ ꝓmo dixit se scīre postea dicit se nescīre va sillat:sz vacillātes debēt torqueri z hoc dicit vnus testis ꝯ dictū.p.idē testis dicit q̄ fuit rogatus a dcō.p.q̄ nollet ali qd dicē de dictis vbis. alius testis dicit q̄ frāt dicti.p.erat inimicus dicti interfecti certe p hoc nō ꝓbatur indiciū licet faciat qōdam indiciolū valde puū z nullius roboris ar.in c.i.de eo q̄ intḟecit frarē dñi sui.alius testis dicit q̄ dictus p.fuit ꝓcussus z vulneratus ꝓus a dcō intḟecto:vī verisi mile ē q̄ vsa vice vulnerauerit dictū interfectū q̄ eodē lo co z ipe immediate fuit occisus ar.ff.ad.l.aq̄l.l.si explagis §.tabernarius:sed certe ille.§.ꝓbat ad defensionē dicti.p. nā ex hoc ꝓsumitur factū ad defensaz ḡ ñ ē male factuz. igitur dictus.p.nō ē torquēdus:q̄ nemo torquetur ad erui tionem sue Innocētie:sz ad eruitionē criminis q̄ Innocē tia nemini dz obesse alius testis dicit q̄ vulneratus ad mō tē dixit sibi testi q̄ fuerat dictus.p.sz nec hoc facit iudiciū vt.ff.ad silentiañ.l.si q̄s in graui in ꝑn. Itē q̄ dictū homi cidiū fuit cōmissuz in tenebris noctis vī dictus interfectus nō potuit hīe vīsil'r noticiā ꝓsone vt nō.ff.q̄ me.cā.l.si cū exceptione.§.in hac.alius testis dicit q̄ dictus interfectus cū spata euaginata iuit vsus dictū.p.z tādē fugit vsq; ad certū locū z ibi cecidit in terrā mortuus z q̄ ē vīsil'e q̄ dictus p.fuisset ꝓus insultatus:sz ista testificatio tendit ad Innocē tiā dicti.p.q̄ se defendēdo vt.ff.de iusti.z iu.l.vtrum: z iō sil'r nō sē adhibēda tormēta. alius testis dicit q̄ dictus p.fuit interfectus:z cū interrogasset ꝓcussuz dixit.p.interfe cit me:sz ad hoc rñdetur vt.s. alius testis dicit q̄ vidit dictū p.tē hītē cultellessaz sāguinolētā z q̄ vidit dictū.p.vulnera tū de duobus vulneribus p q̄s ꝓsumitur dictus.p.ꝓmo per cussus et occisus fuisse ad hoc vī vt.s.dictū ē d'innocētia ipsius. alius testis dicit q̄ audiuit dici q̄ pomorunus dixit q̄ tra xerat de cultello vīus dictū interfectū:tñ nō credebat eū per cussisse Alius testis dicit se audiuisse a quadam femina q̄ dictus ꝑetrus dixerat se interfecisse cum sed ista testimo nia sunt de auditu auditus:z ideo non ꝓbant.

¶ Dō ꝓcludamus in isto negocio de iuz q̄ indicia nō sint ꝓbata ad torturā faciēdā:qa si bñ inducantur dicta te stiū:qdaz ex ordine ꝓcussionū inferūt indiciū q̄ ad defen saz vt.d.§.tabernarius.alii vō testes sunt singulares z q̄ depoñūt de indicio nō ꝓbatur indiciū p vnū testē singula rē:sz debēt saltē duo eē ꝓtestes vt nō.in.l.fi.C.fami.herc. z ibi p doc. Preterea qualitas armorū istius.p.dz si fuit se ꝓformis ꝓcussioni vī ꝓtēplando ictū ex genere armo rū ē indiciū prodcō.p.vt ex̄ de hōici.c.significasti. Prete rea vnus testis dicit q̄ p duas horas vel circa añ quā ille esset interfectus dictus.p.z ꝓtinuo stetit alibi ad se medicā dū de suis vulneribus vī Innocētia ꝓbatur p absentiaz vt.C.de ꝯhē.z cōmittē.stipula.l.optimā in fi.z nō.ff.d' ac qui.hī.l.pātonius.§.rei ꝓduelliōis:z iō si aliud nō appa ret q̄ ea q̄ supius testificata referuntur:loquendo de iure scripto dictus.p.nō ē subiciēdus tormētis:z maxime si iaz fuit tortus nec supuenerunt maiora indicia q̄ dictuz z q̄ facti examinatio in arbitrio sit indicātis prēsertim vbi accerri ma fit indagatio vt.ff.ad turpill'.l.i.§.calūniatoribus.ñ q̄ iuris tramite nō recedēdo ad hoc vt ponatur tortura tria sūt necessaria:ꝓmo q̄ indicia sint certa.i.ꝓbata saltē p duos ꝓtestes ḟo q̄ sint vīsil'ia.tertio q̄ ꝓbabil'r ꝓcludāt vt.C.de q̄stionibus.l.multes.§.optet vbi ē tex.notabilis:q̄ cū nō interueniūt hic ſm ea q̄ ꝓponūtur nō ē locus torture dicti p.rebus sic se habētibus vt.ff.de q̄stio.l.marius. Item fuga sola si facit indiciū.q̄ nemo ē q̄ tortura nō timeat vt plene nō.ci.in.l.i.C.de ꝑpill. vī q̄ fug. Itē sepe sub iusto clipeo q̄s pit vt dicit lōgobarda multos inquit vidimus sē iusto clipeo pire:z ego vidi de fcō quēdā q̄ reputabatur ꝺ pabil':z nō erat z fuit ꝺcapitatus z postea fuit inuēta vīa z ille q̄ erat ṽe culpabilis fuit postea decapitatus:z istum casū ponit notabiliter lex.ff.de interrogatj act̄.l.q fuū:vbi dz q̄ passio innocētis culpabilē a pena nō liberat.in ꝓdi ctis tñ nō pōt vsq; quaq; dari regula vniformis potātibus seu magistratibus:q̄ scriptuz ē tu magis scīre potes.ff.de testi.l.iii.§.tu magis:sz illud refertur ad qualitatē testiū ñ ad qualitatē depositionū:z iō in q̄one ista ꝓcludo q̄ aut si sit locus alicui torture:aut si semel sufficienter q̄z fuerit tortu ra adhibita nō dēat amplius torq̄ri. Itē nō seq̄t de neces sitate tal' fuit occisus ḡ tal' fuit occisor cuz nō nulli alii occi dere potuissent:z nō ꝓbat hoc eē qđ ab hoc ꝓtingat abeē Itē iustius peccatur in absoluēdo q̄ in ꝓdāmando vt nō. doc.ff.ad.l.aq̄. Itē mela.§.si plures cū silibus:vī ſm ea q̄ ꝓponuntur iste venit relaxandus. ¶ Baldus.

¶ Pendente lite sup administratōne reddēda:si lata fuit sniā liberatoria a tutela:an intelligat liberatus ab admini stratione. Consilium.cccciii.

In christi nomine

Casus talis ē qđ az lāfrancus quidā pupillus ꝑuenire cē sup rōne reddēda:post multas sniās varias p z ꝯ:vltimo fuit lata sñia in hac forma:lāfrancum absoluimus a tutela ꝓdcā.mō q̄rie vtruz p ista vba intelli gat' z sit absolutus ab omni rōne reddenda:necnō ab oī administratione:tā scā q̄ fieri debita:an vō a solo officio tutelari:vz q̄ ipsum officiuz gerē non teneret vel gerē nō debuerit:z vī q̄ ab officio tantum:q̄ tutela differt eē of ficiuz.i.vīs ac ptās in capite libo ad tuēdū eū q̄ pp etatē se dfendē negt:vt.ff.de tutel'.l.i.z insti.eo.in ꝑn. Itē aliud est tutela;aliud administratio tutele;q̄ tutela est ius: sed

requirit interpellatõem debitoꝛis pncipalis: sed debitoꝛes pncipales nunqꝫ fuerũt interpellati: ergo nõ extitit ꝓdictio obl'onis fideiussoꝛie: nec refuatõis predicte: casus est in .d. §. si. ¶ Dreterea isti fideiussoꝛes fuerũt ignoꝛãtes de illa snia. Actoꝛ aũt sciunt: z sic dolus fuit in agẽte. Item isti hẽdes fideiussoꝛũ sunt minoꝛes z lesi pp iustã ignoꝛantiã: z dolũ agẽtis: ergo restituũtur in integrũ ex duplici cl'a vt nõ. dñs Di. ff. de v. obli. l. ad diem. cõsiderato igitur qꝫ nõ sumus in casu reseruatõis z qꝫ exceptio cedẽdaruꝫ vel qꝫ saltez sumus in bñficio restõnis in integrũ: dicta snia solutõis. ccccc. libꝛarum nõ debet executioni mãdari: si vera sunt ea q̃ ꝓponũtur in facto: subtl'r etiaꝫ allegatur p aduocatũ: qꝛ hic p arbitraméꝫ ẽ facta q̃dam nouatio cũ ipsum arbitraméꝫ sit trãsactio: vñ fideiussoꝛes olim dati nõ videtuꝛ teneri vt. ff. de pacto. stipu. l. valerianus: z. ff. locati. l. cũ impuberes. §. lege dicta. vbi dñ expresse: qꝫ ex quo forma prime obligatõis mutata ẽ fideiussoꝛes z intercessoꝛes nõ tenent. ¶ Sz ꝛ hoc multũ facꝛefuatio: vt. ff. si qs cautio l. ij. post prin. ibi nisi ꝛium vbi videtur casus: sed vnica est rsio vz qꝛ hic nõ extitit ꝓdictio reseruatõis' vt. ff. si cer. pe. l. si. §. Sed si cum seio: z qõ nõ. Bar. in. l. i. de quẽnõ. si sci debi. li. x. Haz cũ discussio ponitur in forma obl'onis cũ aliquo qõ det intelligẽ discussionez ibi nisi solẽniter fiat discussio obl'o non ꝛbitur. Itez aduertẽdũ ẽ qꝫ vbi pupilli sunt in cã ibi pp iustiã de nouo reperta potest retractari snia z indẽnitati pupillorũ consuli: etiã nulla petita restitutione in integrũ vt nõ. in. l. i. C. de sen. aduer. fi. li. x. z. ff. de re iudi. l. imperatoꝛes. Ego Baldus.

¶ Si potestas est data vni ꝓuidendi el' gendi pñtandi z oẽ n aliam dispositionem faciendi: an dicatur habere potestatem confirmandi. Consilium. cccl xxxvij.

¶ Verba pape

In christi nomine

dicũt ad collatõez ꝓuisionẽ pntationẽ electionez: seu quãuis aliã dispositionẽ epi Terdoñ. i tota sua dioceſi. Modo q̃rit virũ cõprehendatur bñficium in quo eps ẽ doñ hz simplicem confirmationẽ electionis. z vi qꝫ sic qꝛ verba sunt generalissima: z ideo non debẽt restringi vt. ff. so. ma. l. si sic verbũ aũt istud qꝫ vi generalissimũ: est illud verbũ: aliam dispositionez: naz ille qui confirmat vi disponere vt. ff. de v. signi. l. lege obuenire hẽditatẽ: z. ff. de pactꝫ. l. legatã. C. de dona. si qs argentũ. ff. de testa. milit. l. tribunus. §. si. nã cũ ꝓfirmatio aliqd adiciat ꝓfirmato: id qꝫ adiicitur dispositio meritõ nũcupatur: sil'r ẽt verbũ puisionis latũ hz significatũ: vt in. c. cũ in illis de prebẽ. li. vi. vñ dicit Inno. qꝫ ille q sil' ꝓfirmat z eligit dz puidere: vt nõ. Inno. de appel. c. ꝓsti. in glo. qdem in ꝛium vi qꝫ in tali gꝛia nõ ꝓtineant electiua pmõtia ad aliã eccl'iaz: z ad solã ꝓfirmatõem epi ꝑ p casum. c. si dignitatẽ. §. ad hoc de prebẽ. in clem. vbi expresse ponũtur hec verba: puisiones z dispositõem: z tamẽ nõ includũtur electiua. ¶ Dropterea p istã gꝛiam ẽ grauatus episcopus: nõ aũt sunt grauate ecclesie. Sed si ꝛiũ dicere mus esset grauatus episcopus z alie ecclesie simul qõ certe nec verbis gꝛie: nec sibi ꝓtinetur ar. ff. de serui. rusti. prediõ. l. p fũdũ z. ff. cõia prediorũ. l. receptũ. ¶ Dreterea hoc patet p regulã: qꝛ quotiẽs aliqua oꝛo predicat de vno z nõ de pluribus ad illud vnum debet restringi vt. ff. de legatꝫ. iij. l. hoc legatũ. ¶ Dreterea, pbatur p aliã doctrinã: nã q cõfirmat in virtute mixta sua z alterius nõ dz disponẽ nec puidere nec imputat ei hoc ad bñficiuz: sed ad iust ciã. non enim impedit bñficiũ q exhibet debitũ: vt. l. si seruo fideicõmissaria. §. i. ff. de hẽdi. instit. z. ff. de ritu nuptꝫ. l. prime: q̃ sunt leges ad hoc nõbiles. Item cõfirmatio dz cũ alio firmatio: z iõ nõ ꝓtinetur appellatõe simplicũ. vt. ff. de iurisdi. omnium. l. z qꝛ z. ff. ẽ libe. lega. l. aurelius. §. testõ. Item iste gratie tã abintose imo. vt ita dixerim: tã enormes debẽt restringi z nõ ãpliari: ad hoc optime facit dictuz. c. cũ in illis. §. si autẽ ito ẽ ꝺi casus in rõne fui de prebẽ. li. vi. ad idẽ facit qõ nõ. Inno. in. d. c. ꝓstituit: qꝛ pulsio ppie dr qñ hz vim electõis z ꝓfirmatõis sil': nõ qñ vnus eligit z alter ꝓfirmat de alijs vocabulis nõ est dubium: qꝛ sunt species oppositę z ideo nõ ꝓprehendunt casum ꝓfirmationis.

Ego Baldus de perusio.

¶ Scriptura iaz falsi notarij: an faciat fidẽ. Item delictum subitaneũ z incogitatũ nõ ẽ ita acriter puniẽdũ: sicut premeditatũ. Item delictũ, pmissuz fieri cũ ꝓdictõe: si ꝓsuleret sibi a viris ꝓuidis z honestis. Cõsiliũ. cccl xxxvij.

¶ Cũ ciuitas Sagone esset in rebellione mãtis sue ciuitatis Januę z tenẽtur noie quoꝛũdã dñoꝛũ. Quidã zacharias olim ciuis dicte ciuitatꝫ Sagone rogatu cuiusdã Antonij moꝛãdi accessit ad ipm Antonium ad q̃dã loca secreta ibidẽqz multa vba z colloquia habuerũt p spaciũ triuz hoꝛarũ vel circa: ex qbus in effectu nõ deprehẽditur dolus versus cõitatẽ dicte ciuitatꝫ Sagone. Est tñ verũ qꝫ dcã prelocuta tẽ debãt ad euersionẽ regimis rectoꝛis ibi existentis p dictis dñis: sub tñ qbusdã ꝓdictionibus z modis z ꝓseruatꝫ ꝓsilijs nõ nullorũ pitoꝛũ. Et hec dicũtur appere p ꝓfessionez dicti zacharie sup inqsitione ꝛ eũ formata: q zacharias dicit, pcessuz nõ valere: nec aliqd, pbare ꝛ eũ: qꝛ nõxius q dẽ fecisse scripturã fuerat priuatus ab offõ: p sniam ꝓdẽnationis de falso. Rndeo si est ita dictas scripturas non valere nec aliqd, pbare vt nõ. C. de, pbatꝫ. l. iubemus: z in aũt. de q̃stoꝛe. §. fi. coll'. vi. nõ ob. l. barbarius. qꝛ ibi ille barbarius potuit habilitari hic nõ. Secũdo dr qꝫ nõ ẽ verũ qꝫ dictã ꝓfessionẽ fecerit: nec credit dcõ suspecto nõxio. Rndeo z hec allegatõ ẽ bona: vt nõ. C. de fal. l. si qs decurio. De inde õmissis istis declaratoꝛijs deuenio in fcõ substãtiali: qꝫ iz predicta q̃ cõtinẽtur in dcã ꝓfessione sunt vã z veniret pena imponẽda nõ tñ nõ dz imponi pẽa mortis: nec mutilatõis mẽbꝛi: nã oẽ delictũ aut pficit euẽtu: z istud nõ est de illis: qꝛ nullus effectus ẽ subsecutus vt. l. i. §. hec verba. ff. qõ qsqz iur. Aut pficitur cõsilio z istud nõ ẽ de illis: qꝛ iste zacharias cõsensit sub cõdictõe si sibi cõsulẽtur a viris ꝓuidis z honestis q certe nõ erãt cõsensuri. z iõ cõdictione nõ existẽte nõ põt dici qꝫ iste prebuerit cõsensuz vt. ff. de mãutesta. l. si qs locuples. Item iste non incidit in crimẽ lese maiestatꝫ: qꝛ nõ erat subditus illius dñi vt nõ. ¶ Dan. ó leazarijs in. c. pastoꝛalis de re iudica. in de. verũtamẽ: qꝛ iste fecit ꝛ bonos moꝛes z graue scãdalum: z ẽ suspectus de seditõe: sed nũdũ est seditiosus: p ea q̃ pcesserunt vsqz huc: ó bet exꝛ ordinẽ multari iudicis offõ: vt. ff. de efracto. z expillatꝫ. l. i. §. expillatoꝛes: z. ff. de penis. l. bodie z nõ. in. l. i. §. in desidiosis vbi glo. dicit puniẽdum ꝓ qualitate psone: adde z dic z p qualitate animi: nã animus istius nõ ofo vergebat ad maliciã: nec ẽt fuit precogitatũ negociũ: sed subitaneũ z incõsultũ vt. ff. de penis. l. respiciẽduz. §. delinquet. z iõ nõ est tam dire, pcedendũ qꝫ maioꝛ pena posset iponi his q, pposito z deliberatõe precogitata talia ꝓpetrassent: vt nõ. Ci. in. l. si qs nõ dicã rape z. l. is qui cũ telo: quapp cõclusio hec ẽ: qꝫ dicitur zacharias põt pati penã relegationis z pecuniarie cõdẽnationis. penã aũt sanguinis pati nõ dz nec potest de iure ẽt si vera sint z lũme confessa omnia que continentur in inquisitione. Baldus.

¶ Mari legitima debeꝫ. Consiliuz. cccl xxxix.

¶ Quia isti vir

In christi nomine

spũalis ó plão voluit sine veritatẽ: ideo breuiter dico: qꝫ cõgregatio bonoꝛũ, p pauperibus christi deberet hẽ duas partes oiuz bonoꝛuz dicti ruffini. Nã dcã Frãcischina in lũma sua iu potuit grauari: vt in autẽ. de resti. z ea q̃ parũ. §. quã obrẽ z in. c. sic potest de testa. li. vi. z in. c. rainutius z. c. rainaldus exꝛ de testis. item dico qꝫ dcã Francischina potuit testari de duabus ptibus dicte terre paetis. z dictas duas ptes relinquere dicte capelle: de tertia autẽ parte dictarum

do statuitur pro forma ōmisso ordine ipso iure non valet qđ agitur vt.ff.de trāsactj.l.cuz hi.§.cū pretor. ¶Dreterea pro hoc magistro faciunt illa verba si vo repti non fuerint sufficiētes:nec bone vite:naz dictio nec ponitur copulatiue vt plene legi.z nō.in.c.in pleriqz de electj.in cle. Et iō nisi vtrūqz copulatorū interueniat.s.qđ nō sit sufficiens in scia nec in vita nō pōt deponi a magisterio:qz in ozone de copulato extremo oportet qđ vtraqz ps sit vera: vt.ff. de re. du.l.si is qui ducētia.§.vtrum z.§.cuz ita. Et ideo si ē sufficiens in scia lz malozuz mozuz:auctozitate tamē dicti rescripti pruari nō potuisset:nec alia auctozitate inferiozi a papa qz magistratū obtinet p bullas sedis apostolice vt ex de iudi.cum venisset. Quod eniz dicitur qđ infamia pducit suas dignitates:vt.C.de dignitatibus.l.iudices.li.xij.dz intelligi quādo dānati sunt de dolo nō de insufficiētia: ppter hanc enim cām reprobari nō potest nisi ab eo cuius auctoritate,pcessit ipsa dignitas:vt.ff.de excu.tu.l.sz z reprobari:cōsulo tñ dcō qui vult vocari magister qđ se emēdet:naz pp turpitudinem vite si notaretur infamia pderet dignitatē sine spe recuperatōis:qz facilis ē descēsus auerni:sed post ruinā surgeē difficilimū:vt nō.in.l.ij.in fi.C.de libertis z eozum liberis. Et hec dcā sint salua correctōe dnoz meoz generalis ministri z aliozum magistrozum in theologia quibus humiliter me summitto.

¶ Ego Baldus de perusio.

¶ Decretum iudicis vim hz snie z tollit actionem z exceptionē.z subbastatio nō est de forma ordinis iudiciarij z ablatiuus importat condictionem. Item clausula in fine posita refertur ad oia precedentia: z indiffinita in fine posita equipolet vniuersali.

Consilium.cccl.xxxiij.

¶ Quēritur si creditozes cū vsuris

In christi nomine

p decretū principis debēt cogi renūciaz processibus.si volūt renūciare qđ iuz.respōdeo eis snia moza z ꝓtumaciam nō pdesse:tamē p renūciationem tollerētur ipso iure vt.C.de pactis postqz lit:sed per silentium z ꝓtumaciam opē exceptiōis:vt.ff.qbus ex cau.ma.sed si p prelozez §.sed si decreto:virtus aūt istius differēte stat in hoc: qz si princeps faceret tertiū statutū in quo redderetur ad ius cōmune:redderetur ad eādem instātiā:sed si interuenisset expressa renūciatio secus vt.ff.de trāsac.cū mota. Oportz tñ qđ dictis creditozibus sit factum preceptū de renūciando: qz rescriptū ꝓpulsiuum ē istius nature vt.ff.de fideicōmissarijs liber.cū vero.§.subuētum. ¶ Secūdo queritur ōcreto dñi cauetur qđ iudex debeat satisfacere creditozibus faciēdo subbastari. Modo q̄ritur an iudex possit interpōere refz decretū siue subbastationē z videt qđ sic:qz subbastatio nō ē de forma ordinis iudiciarij:nisi in certis casibus vt C.de sacro san.eccle.aūt.hoc ius pozrectū.ff.de mino.z si fine.C.si aduersus fiscū.l.edicto.ff.de rescin.vēdi.fundus C.de fide instru.z iuz aste.fiscalis.l.i.li.x.C. de bonis auct.iudi.possi.l.fi. Cōtrarium est verū qz verba sunt i oblatione posita z faciēdo bōa subbastari. Sed ablatiuus importat cōdictionem.l.faciet vt.ff.de vsuz.l.edictj.z.ff.de ꝓdi.z demō.l.a testatoze:z ideo nisi sit obseruata ꝓdictio nō valet dispositio vt.C.ad trebel.l.iubemus.§.si aūt:cl'a vo in fine dicti rescripti posita cū dicit z faciēdo dcā bōa subbastari referūtur ad omnia prebēdia:qz eadē ē ratio:z condictio omniū precedētiuz:z ideo indiffinita in fine posita eq̄ pollet vniuersali iuxta regulaz quā tradit dñs Dy.i rubrica de regu.iuz.li.vi.z nō.in spe.de instru.edi.§.nūc videndum.v.item excipe qđ talis cl'a. Baldus.

¶ Si equus ē emptus morbosus qua actōe agatur z que sint probāda:z quomodo liqueat de morbo eius. Et ma reschalchis credendum est.

Consilium.cccl.xxxv.

¶ Ste ad euidenciaz premittendum est qđ si sup morbis z vicijs pactū interpositum ē illud seruari oportet vt plene legi. z nō.in.l. qđ vēditoz.ff.de dolo z.ff.de euictōibus.l.si ita qs z.ff.ō edi.edic.l.sciēd z.§.dictū. Et ex hoc primo euidētiali apparz qđ si dictus equus vēditus tpe vēditionis patiebatur morbuz ex quo decessit qđ emptoz pōt agē redhibitoria vel certe quāto minoris.i.in hoc casu quāto minus esset ēptoz qbus iudicijs restō precij ꝓtinetur:vt.ff.de edi.edic.l. bouē §.aliquādo.qnimo eo ipso pacto pōt agi actiōe ex empto: simil'r ad eūdem finē:vt.ff.de actio.empti.l.ex empto.§. si qs virginē:z q̄lz via ē bōa via in casu nō. Mō ē pbanda qđ iste equus patiebatur morbū letalē tpe vēditōis z traditōis:quo pbato,pcul dubio ēptoz hz ius. Circa hoc aūt sciendū ē ad euidētiā qđ ō morbis existētibz in interioribus tribz modis pōt liquere vel quatuoz:primo p locū ab effectu. Mā q nō comedit nec bibit sanus nō ē:imo mortuo similis ē vt.l.in hac.ff.de trutica.sz hoc,pbatur p mortis celeritatē:qz qō cito moriē presumitur mortuū vulnē vel vlcē vt nō.in.l.i.C.de emēdatōe seruorū. Tertio pbatur p corruptōnez mēbroz interioz visibilē z apparētē:qua cozzu pōe exīte res erat olo pitura.z iō tenet vēditoz marie qui pmisit sanū eē de testa z corpe:cū totū ꝓriū appuerit vt. ff. de edil'. edic.l.ediles aiunt. Quarto hoc ēt appet iudicio mareschalchoz qbus cēdēdū ē vt i.l.semel.C.de re mili. li.xij.ex qbus appet qđ dictū precū dcō ēptoz restituen ē.

Ego Baldus de ¶Perusio.

¶ Beneficiū cedēdarū pōt opponi ꝫ executōem snie:z cl'a si nō soluerētur qūo sit intelligēda. Item an fideiussozes sint liberati pp arbitramētū factū inter reū principalē z creditorē.z an reseruatio quā fecit principal'r possendi agē ꝫ alios,pst vel ne. Et qñ z qūo minoribus sit subueniendū qñ sunt lesi sententia aliqua. Cōsiliū.cccl.xxxvi.

¶ Casus talis ē

In christi nomine

p sniam arbitralē fuerūt ꝯdēnati gdā principales in.lxv.p omni eo in quo essent obligati occōne fictoz tpis ꝓteritoz:retentoz reseruato iuz ꝫ quoscūqz obligatos p dictis ꝯdēnatj in cāu quo dicti ꝯdēnati nō soluerēt dictā quātitatē in dictis fictis exigēdis post hec actū fuit ꝫ fideiussozes q ignorabāt de dicta snia arbitrali.z fuerūt cōdēnati in libris sexcentis vel circa:z agens bñ sciebat de dicta snia:sed cōuenti ignorabāt. Mō dicti ꝯuenti volūt soluē dictā sūmaz septuagintaqnqz librarū z liberare se a toto. Querit qd iuz.rñdeo si non esset dcā reseruatio fcā.dicti fideiussozes possent se tueri p exceptōem cedēdarū q̄ pōt opponi in executōe snie dicēdo actozi cede nob iura z quatenus nō potes cedē obicimus tibi doli exceptōem.ista eniz exceptio ē de illis que pōt opponi in executōe snie vt expresse nō.in.l.si res obligata.ff.de lega.i.z ista ē opio spe.z omniū:sz dubiuz facit dcā reseruatio cuius vba hec sunt qđ in casu in quo nō possent dicti actozes cōsequi z hīe dictas libras.lxxv. vel non soluerent sit reseruatū oē ius in exigēdo z hīdo dcā ficta retēta. Arguitur ergo p parte agentiū:qz ista verba si non soluerētur debēt intelligi vsqz ad tps litis postea cōtestate vt.ff.de v̄.ob.l.si ticius. In ꝓriū vī qz nō fuit appositū tps vñ illa verba si ñ soluerēt sic dz intelligi.i.si fcā discussione bonoz ñ repiretur: vñ soluerent.ista ē glo.ordi.ff.de fideiusso.in.l.fideiussoz obligari.§.fi.nā ista reseruatio incepta a cōdictōe si nō soluerent:q̄ cōdictio nō existit cū sit negatiua nisi fcā discussione. ¶Dreterea cū dies nō sit apposita vī qđ mora possit ppetuo purgari qō sic,pbo:ista quātitas septuagintaqnqz librarū succesit loco totius ficti:ergo eā soluēdo soluit totū debitū:vnde pōt semp soluti:qz oia iudicia sūt absolutoria si soluat id qđ soluēdū: vt insti. de ppe.z tēpo.actj.§.fi. ¶Nō ob.tex.in.d.l.cuz fideiussoz. §.fi. qz ibi

A

ABBATIS PANORMITANI,

VIRTUTI SIC CEDIT INVIDIA.

IN QVARTVM ET QVINTVM DECRETALIVM LIB. INTERPRETATIONES

doctiſ. virorum accurato ſanè & vigili ſtudio, fideq; ſyncerrima nuperrimè recognitæ, ab excellentiſsimiſq; Calchographicę peritię artificib. & operis ſtudioſiſsimè & fideliſsimè excuſſæ: in quibus ſic ab vtriſq; inſudatū eſt: vt quę hactenus Typis vulgò mandata fuerint, ſiue ad literam ipſam, ſiue ad eiuſdē obſeruationē ſuppletionēq; pertinerēt, eorū prorſus omiſſum quicq; videri non poſsit.

ACCESSERVNT QVOQVE SVMMOPERE VTILES ac neceſſariæ locorū Mehercle citra numerū, miſerè corruptorū, & in tàm egregio opere indignè ac perperàm etiāmū citatorū, hoc * Aſteriſco præciſæ reſtitutiões. Quarū beneficio ſummæ ſecuritate quiuis in hoc altiſsimo Pontificiæ diſciplinæ Pelago citra naufragiū enatare queat.

Sequatur, modo non anteuortat, coclea.

LVGDVNI ad candentis Salamandræ inſigne in vico Mercenario apud Senetonios Fratres.

CVM PRIVILEGIO.

VNIVERSITARIA - A - BIBLIOTECA

IVSTINIANVS IMPERATOR.

Anno 1547

Rubricarum Tomi huius Sillabus.

¶ Accusationibus inquisitionib⁹ & denũtiatiõib⁹.fo.65.
Adulterijs & stupro.fo.134.
Apostatis & reiterantibus baptismum.fol.122.
¶ Calumniatoribus.fo.87.
Clandestina desponsatione.fo.20.
Clerico venatore.fo.158.
Clericis pugnantibus in duello.fo.133.
Clerico per saltũ promoto.fo.165.
Clerico percussore.fo.159.
Clerico excõicato,deposito vl'interdicto ministrãte.f.161.
Clerico non ordinato ministrante.fo.165.
Cognatione legali.fo.35.
Cognatione spirituali.fo.33.
Collusione detegenda.fo.156.
Conditionibus appositis in desponsatiõe & matrimonio:vel in alijs contractibus.fo.22.
Coniugio seruorum.fo.31.
Coniugio leprosorum.fo.30.
Consanguinitate & affinitate.fo.39.
Crimine falsi.fo.151.
¶ Delictis puerorum.fo.157.
Desponsatione impuberum.fo.15.
Diuortijs.fo.57.
Donationibus inter virum & vxorem, & dote post diuortium restituenda.fo.60.
¶ Eo qui cognouit consanguineam vxoris suæ.fo.36.
Eo qui duxit in mr̃imoniũ quã polluit p adulteriũ.fo.28.
Eo qui furtiuè ordines recipit.fo.166.
Excessibus prẽlatorum.fo.167.
¶ Frigidis & maleficiatis & impotentia coeundi.fo.42.
Furtis.fo.140.
¶ Hæreticis.fo.115.
His qui filios occiderunt.folio.123.
Homicidio voluntario vel casuali.folio.124.
¶ Infantibus & languidis expositis.fo.124.
Iniurijs & damno dato.fo.195.
Iudæis & sarracœnis & eorum seruis.fo.110.
¶ Magistris,& ne aliqd exigat̃ p licẽtia docendi.fo.108.
Maledicis.fo.160.
Matrimonio cõtracto cõtra interdictũ ecclesiæ.fo.46.
¶ Natis ex libero ventre.fo.32.
Ne prælati vices suas vel ecclesias sub annuo censu concedant folio.107.
Noui operis nuntiatione.fo.174.
¶ Pœnis.folio.198.
Pœnitentijs & remissionibus.fo.203.
Priuilegijs & excessibus priuilegiatorũ.fo.176.
Purgatione canonica.fo.189.
Purgatione vulgari.fo.195.
¶ Qui matrimonium accusare possunt, vel contra illud testificari.fo.55.
Qui filij sint legitimi.fo.47.
Qui clerici vel vouentes matrimonium contrahere possunt.folio.25.
¶ Raptoribus & incendiarijs, & violatoribus ecclesiarum.folio.137.
Regulis iuris.fo.190.
¶ Sagittarijs.fo.134.
Schismaticis.fo.121.
Secundis nuptijs.fo.64.
Sententia excommunicationis.fo.211.
Simonia.fo.88.
Sortilegijs.fo.154.
Sponsa duorum.fo.21.
Sponsalibus & matrimonijs.fo.2.
¶ Torneamentis.fo.133.
¶ Verborum significatione.fo.234.
Vsuris.fo.142.

ABBA. PANORMITANI IN QVARTVM ET QVINTVM Decretal. Libros interpretationes doctiſ. virorum magnis ſudoribus & vigilijs mendis omnibus, quibus miſerè ſcatebant, ſic exoneratę, vt quæ, vel omnium ad hæc tempora editionum fidem facilè vincant.

De ſponſalibus & matrimoniis Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Continuatio rubricæ.*
2 *Matrimonium quid ſit: vnde, vbi, & per quem fuit inſtitutum: & cauſa inſtituendi, ac eius impedimentum.*
3 *Sponſalia quid ſint: & vnde dicantur?*
Sponſus & ſponſa quare, & qui dicantur?
4 *Conſenſus ſolus facit matrimonium.*
Matrimonij appellatione quid veniat?
5 *Sponſa de futuro an dicatur mulier maritata?*

1 Supra viſum eſt † in p̄cedẽti libro de actibus & geſtis ſpectãtibus ad clericos meritò nũc reſtat videre deſpectãtib⁹ ad laicos.[a] Et hæc rubri. habet duas partes. In prima dicit de ſpõſalib⁹. In ſecũda dę matri-
2 monijs: & differẽtia eſt inter illa maxima. ¶ †Quid aũt
b ſit matrimoniũ:[b] vnde dicat̃: vbi fuit inſtitutũ: per quẽ: & quot ſint cauſæ inſtituẽdi matrimonij: & de impedimẽtis ipſi⁹ & multis alijs: vide bonã gl. xxvij. q.j. in ſumma. Ad declarationẽ diffinitionis proſequitur gl. ea cau

a ¶ Ad laicos. Quia digniora ſunt præponenda, inſti. de iu. pſo. & inſti. de bo. poſ. §. aliam. ſed clerici ſunt digniores laicis. c. denicę. iiij. di. & c. duo ſunt genera. xj. q. ij. ſecundum Philip. de franchis hic.

b ¶ Quid ſit matrimonium. Ponit̃ inſti. de pa. pote. in princ. & in. c. iliud. s̃. de p̄ſum. Quare potius denominet̃ à matre q̄ à patre ponitur ī. c. ex literis. j̃. de cõuer. infide. per Alex. conſi. vij. ī. j. co. & hic poſſet queri qd ſit matrimonium aualac. de quo fuit dubitatũ tpe dñi Ang. de periglis dum legebat Paduę: per ipm in rub. ff. ſolu. ma. & p Io. bapti. de ſancto ſeuerino in. l. ſi qua illuſtris. C. de ſenatuſcõſul. orf. Quid ſit matrimoniũ ad morganaticam: ponitur ī. c. j. de fi. na. ex matri. ad mor. contra, in vſi. feu. & per dictos doc̃to. in dictis locis.

3 ſa. q. ij. in prin. ¶ †Quid ſint ſpõſalia, [c] vide per tex. xxx.
c q. v. in c. noſtrates. ſunt em̃ futurarũ nuptiarũ ꝓmiſſio. vnde ſe habent ad matrimoniũ: vt quoddã præambulũ. Et dicunt̃ à ſpõdeo ſpondes: quod idẽ eſt q̄ promitto. vt in. l. j. & ij. ff. de ſpõſa. hinc ſpõſus quaſi promiſſus: & ſpõſa quaſi promiſſa: ſed poſt cõtractũ matrimonij adimpleta eſt promiſsio: vnde propriè nõ dicunt̃ ſpõſus & ſpõ-
4 ſa: ſed maritus & vxor ante carnalẽ copulã. ¶ † Nã ſolus cõſenſus animorum facit matrimoniũ. xxvij. qõ. ij. c. ſufficiat. & ideò ſi legat̃ alicui certũ q̄d, ſi cõtraxerit matrimoniũ cum Berta, debetur illicò ſibi legatũ, cùm cõtraxerit per verba de p̄ſenti: licet matrimoniũ non cõſummauerit. vt in. l. cùm fuerit. ff. de condi. & demon. Quandoq̄ tamẽ appellatione matrimonij compræhenditur matrimonium duntaxat carnali copula cõſumatũ. vt eſt tex. in. c. ex publico. de conuer. coniu. vnde ante copulã poſſunt, licet ipropriè, appellari ſponſi. nã videtur mulier ſponſa id eſt promiſſa reſpectu carnalis copulę. & ſic poſſunt intelligi iura quę tales nuptias appellãt ſpõſalia per verba de p̄ſenti. vt in. c. penul. j̃. eo. Vñ ſecundum ſubiectam materiam appellatione matrimonij quandoq̄ cõprehẽditur matrimoniũ cõtractũ ſolo cõſenſu: quãdoq̄ carnali copula cõſummatũ. vt pleniſsimè tetigi in quęſtione facti. de qua vide quod dixi in. d.
5 c. ex publico. ¶ †Per p̄dicta [d] determinat̃ alia quęſt. di
d cit ſtatutũ mulier maritata nõ admittat̃ ad ſucceſsionẽ patris cũ fratribus. Quidã deceſsit relictis filijs maſculis & filia deſpõſata per verba de futuro. quæritur nunqd iſta debeat excludi à ſucceſsione paterna? & dicẽdum eſt quòd non quia ex quo agitur de odio appellatione maritatæ non: venit ſponſa: ſecus ſi ageretur de fauore. pro hoc bonus tex. in. l. non ſine. C. de bo. quę libe. & ibi per Cyn. & alios: & vide bonam gloſſ. inſtitut. de nupt. in. §.

c ¶ Quid ſint ſpõſalia. Dic vt hic per Abb. & ſunt de futuro, & de p̄ſenti. c. penul. j̃. e. & q̄s de beat primò interrogari an ſponſus vel ſponſa: dic q̄ ſponſus: vt per Io. and. in. d. c. pe. gl. ī. l. ij̃. ff. de ado, licet de cõſuetudine cõtrarium ſeruetur ſecũdum Phil. hic.

d ¶ Per prædicta. Quo verificetur legatũ factũ mulieri cũ maritabit̃. Alex. cõſ. ij̃, i, ij̃. vo. & cõſ. lv. eo. vo. vbi ponit quando eſt dictum, ſi nupſerit. & an dicatur legatum cõditionale. per Bar. in. l. titio centum. §. titio genero. ff. de condi. & demon. latè p Bal. nouel, in tract. de dotibus. in. vj. parte priuilegio. lxvj. & licet appellatione ſponſę vel maritatę nõ veniat ſpõſa de p̄ſenti: per Soz. conſi. lxiij̃. inci. in cauſa vertẽte, imò in materia ſtricta appellatione vxoris venit ſpõſa, vt in ſtatuto q̄ maritus debeat lucrari partem dotis: per Bar. in. l. nihil. ff. re, amo. Bal. in. l. fi. C. de epiſ. & cleri. licet Sali. in. l. cũ te. C. de dona. ante nup. teneat contrarium. cum quo aliqui tranſeunt in. l. non ſine. C. de bo. quę lib. opi. Bartol. eſt communis vt latè per Pet. de vbal. in. c. raynutius. de teſta. & per Alex. in. l. ſine. in fi. ſolu. ma. per Abb. in. c. tertio loco, s̃. de præſum. per Rapha. in. l. ſi cùm dotem. §. ſi tranſgrediamur. ff. ſolu. mat. per Campegium in trac. de dotibus, in. v. parte. q. xiij̃. & opi. Bar. in. d. l. nihil. ſequitur hic Philip. franchus.

ZACHARIAS. ¶ Tu dic contrarium. imò q̄ contra Bar. eſt communis opi. ſ. q̄ ſtante ſtatuto q̄ vir lucretur tertiam partem dotis vxoris p̄cedentis, q̄ hoc ſtatutum habeat locum in ſponſa tantùm etiam per verba de præſenti: vt per Petr. de ancha. in repe. c. j. char. xlvij̃. verſi. quæro de quæſtione quæ mihi occurrit. s̃. de conſti. vbi dicit in terminis q̄ ſtatutum quod loquitur de nupta, non habet locum in deſponſata tantùm per verba de p̄ſenti, vbi refert aliâs ſecum do. Anto. de but. cõſuluiſſe q̄ ſtante ſtatuto q̄ filia maritata ſeu nupta nõ veniat ad ſucceſsionem q̄ hoc caſu filia deſponſata per verba de præſenti non excludetur. idem tenet Bald. licet variauerit: vt per coapoſtillatorem meum in. l. non ſine, in princ. C. de bo. quæ li. & in auth. dos data. C. de dona. ante nup. iſte in. c. j. & ibi poſui in apo. ad eum in verſic. contrahentes ſponſalia. s̃. de poſtu. p̄ela. & in. c. tertio loco. & ibi etiam in apo. meis in verſic. ſponſus, numero, 5. vbi plenè per Moder. s̃. de præſum. idem in. c. ſi inter. j. eo. & in. c. ij̃. per illum text. j̃. de ſpon. c. duo. pro quibus facit glo. in cle. j. de conſan. & aſſ. idem per Sa, conſil. ſuo. xiij̃. inci. Iacobus promiſit Stephano &c. & Pe. de anc, conſi. xx. inci. pro ſolutione dubiorum. Aduerte tamen q̄ hoc dictum non procederet in deſpõſatam per verba de p̄ſenti, quę eſt traducta ad domum viri vt cum eo coniungeretur, licet ante coniunctionem mulier decederet: quia hoc caſu per ſtatutum debitam portionem lucraretur. iſtud eſt ſing. dictum Sali. in. l. cum te. in fin. ver. C. de dona. ante nup. & quod pro ſing. extollit refertq̄ & ſequitur Feli. in. s̃. allega, c. tertio loco, col. iij̃. verſic. detenta &c.

d ~ SEBA. SAPIA. ¶ Per p̄dicta. Vide Ab. in conſi. j. in, j. vol. Alexã. in apoſt. ad Bartol. in, l. iubemus. §. ſanè. ad fin. C. de ſacroſan. eccl. Pau. de ca. in. l. Deo nobis. in. ij̃. col. C. de epi. & cle. Iaſ. in auth. præterea. col. ij̃. &. iij̃. C. vnde vir & vxor.

a ¶ Eiusdem fidei. Vt.l.ne quis.C.de iude.& quilibet admittit ad accusandũ etiam sine subscriptione: vt ibi per gloss.regulariter contrariũ est in.l.ñ.C.q accus.non possunt.

b ¶ Quędam lex. In contrarium videtur gloss.in.c.j.ŝ.de transact. quæ vult ꝙ appellatione iuris vel legis intelligat̃ de iure cõmuni.quod est singulare & vtile. secundum Philip.hic.ex quo infertur. Si est renũtiatum omni legis auxilio: an videatur renuntiatum iuri consuetudinario? de quo per Bart.in. l.ñ.C. de bo. quæ libe.& in.l. illa institutio. ff.de hæredi.instit. vbi concludit, qd̃ sapiẽs vigore arbitrij sibi dati de iure poterit supplere. non solũ de iure cõmuni: sed etiam de consuetudine de q̃ per Roma.in rubr. de arbi.in.v.colũ.p Iaso.in repeti.l.oẽs populi.ff.de iustit. & iu.in.iiñ.co. ver. hinc se offert p Barba,in.l.in illa. in.v. col.ff.de verb.obli. vbi dicit ꝙ ista est quęstio glorioſa: p Corneum consilio. cclxxviiñ.incipi. in hac.in.iiñ.vol. in litera.O. nã consuetudo non differt à lege nisi tanꝯ tacitũ ab expresso : vt pulchrè per Sozi. cõsi.xcix. ĩc. ĩcausa eximñ.in fi.j.co.

✠ SEBA. SAPIA.

c ¶ Papę tãtum . Vide Decium in .c.j.ĩ princip. in.j.lectu. ŝ.de iud,vbi latè explicat quando cõstitutio dicatur cõsiliaris.

d ¶ Consuetudo. Latè per Alex.consil. xcvj. in.j. volu.magis cõiter concluditur non valere statutũ.& Fede.de se. consil.cclxxv.inci. casus est talis.Iaco. But.in.l.j.ff.de constitu.princi. & Pe. de Ancha.in commento.c.canonum

1 2

sed si vxor.&.xxvij.q.ij.in princip. secus si diceretur de filia dotata quòd nõ succederet: quia inest doti. Abbas.

✠ *SVMMARIVM.* ✠

1 *Matrimonium cum alienigena contractum valet etiam nõ seruata cõsuetudine patriæ dũmodò sit eiusdem fidei.*
2 *Consuetudo venit legis appellatione.*
3 *Consuetudinis omissio siue defectus non vitiat matrimonium.*
4 *Matrimonialis causa in consilio tractari potest.*
Consilium iurisdictionem habet in causis decidendis.
5 *Consilij constitutio sub nomine consilij editur & non papæ tãtum: secus tamen quando fit.*
6 *Peccator notorius compellitur ad pœnitẽtiam.*
Maritus compellitur redire ad vxorem, & sic vxor ad virũ.
7 *Cõsuetudo, leges, & statuta an possint aliquid disponere circa matrimonium & aliquam pœnam imponere.*
8 *Pœna imposita per statutum in matrimonijs an valeat?*
Dotium constitutio per statutum facta valet.
9 *Solennitates circa matrimonia inductas per statutũ non seruãtes an peccent?*
10 *Consuetudo si est diuersa in loco viri & mulieris, quæ sit seruanda?*
Forenses an teneantur seruare consuetudinem loci?
11 *Consuetudo & statutum circa dotes quæ sit seruanda an loci viri an vxoris?*

¶ *CAP. I.*

DE francia. Matrimonium cõsensu contrahitur, nec inualidatur si consuetudo patriæ nõ seruetur. primò ponit casum. secundò diffinit ibi: *diffiniuit.* ¶ Casus literalis. Quidã iuuenis de Francia duxit in vxorem quandam nobilem mulierem de Saxonia secundũ consuetudinem Saxonũ: sed quia diuersis consuetudinibus Francigenæ & Saxones vtuntur in matrimonijs cõtrahendis:& iste nõ sua, sed Saxonũ lege contraxit, fuit accusatus: quia ea omissa aliam superduxit. In concilio quæsitum fuit quid de hoc fieri deberet: statuit vt transgressor euangelicæ legis subijciatur pœnitentiæ:& à secunda vxore separet̃, & primam recipere compellatur Bernar. ¶ † Nota primò quod valet matrimonium contractum cum alienigena.& intellige de alienigena respectu patriæ non respectu fidei. nam tunc non teneret matrimonium. vt in capitu. caue. xxviij. quæstione prima Debent enim esse maritus & vxor eiusdem fidei. [a] vt ibi. ¶ † Secundò no.

a 2

iuncta glo.j.&.ij.ꝙ appellatione legis comprehenditur
b consuetudo: nam consuetudo est quędam [b] lex. vt in.l. de quibus.ff.de legib.& prima distinct.ca. consuetudo.
3 ¶ † Tertiò not. quod defectus seu omissio cõsuetudinis patriæ non vetiat matrimonium: de quo infra latius.
4 ¶ † Quartò not. quod causa matrimonialis potest tractari in concilio. ex quo infertur ꝙ concilium habet iu-
5 risdictionem etiam in causis decidendis. ¶ † Item not. ibi: *sancta synodus.* ꝙ constitutio vel diffinitio concilij
c editur sub nomine totius cõcilij & non papę tantũm. [c] pro hoc facit tex.in.c.osius.de elect.&.c.primo.ŝ.de pa. cũ fimi.qñꝙ tamen edit̃ sub noĩe papę cũ consilio concilij. vt in.c.licet.de elect.&.c.aduersus.de immuni.ecc. & vide bonã gl.in.c.ad apostolicę.de re iud.li.vj.per Innocen.& Host.in.c.ex gestis.de cle.non resi. Dominus Ant.in.d.c.j.de pac.per illum tex.simpliciter colligit ꝙ constitutio edit̃ sub nomine concilij: quia licet Papa sit ibi vt caput: tamen potestas dependet ex toto concilio. sed in contrarium faciunt ea quę statim allegaui. Sed puto dicendum ꝙ aut materia originatur à toto concilio. & tunc fiat statutũ sub noĩe totius concilij.& ita loquãtur iura primò allegata.& vide tex.j.q.vij.in.c. conuenientibus.&.c.Adrianus.lxiij.dist. Aut materia originatur à solo papa: sed cum consilio concilij.& habeant lo-
6 cum iura secundo loco inducta. ¶ † Vlti.no.ꝙ notorius peccator potest compelli per ecclesiam ad agendum pœnitẽtiam. pro hoc.c.ad audientiam j̃.eo.& vide glo.xxxiij.q.ij.in.c.quicunꝙ. Item potest notari ex fine literę ꝙ maritus potest compelli per ecclesiam vt redeat ad vxorem:& pondera. quia non dicit per censuram ecclesiasticam: sed purè redire cogatur. Ex quo potest iferri quod pręcisè potest compelli vxor vel marit9 vt in vnum redeant. Nam cùm ista obligatio descendat ex lege diuina & humana, potest quis pręcisè compelli ad factum. iuxta no. per Bar.& alios in.l.stipulationes non diuiduntur.ff.de ver.obl. ¶ † In gl.iij.ĩ fi. Ex hac gl. p̃t colligi rõ
7 dubitãdi & decidẽdi, sed reuoco in dubium vltra gl. nũ
d quid consuetudo [d] patrię possit disponere circa matri
e moniũ? [e] Innoc. dicit quod circa substãtiã mr̃imonij disponere nõ põt.ar. hîc: sed circa dotẽ fortè quòd sic arg. in capitu. Raynutius. supra de testam. Dominus Antonius latius exorditur materiam dicens quod aut statutum patrię disponit circa substantialia matrimonij: puta inualidando contrarium vel inualidando personas& non valet statutum: vt hîc : ex quo potes not. quod leges ciuiles prohibẽtes matrimonium inter tutorem & pupillum: rectorem prouinciæ & prouincialem:& ĩter similes personas non teneant. de quo vide latius per Fede.consi.xxxv. vbi generaliter tenet quod statuta & leges laicorum circa matrimonium nullius sunt momenti. quia hęc materia non est de foro seculari sed ecclesia stico. vt in capitu. tuam. de ordi. cogno. facit quod not. Barto. in lege titia. ff. soluto matrimonio & per docto.
8 in capitu. fina. de secund. nup. ¶ † Quandoque statutum disponit circa pœnam erga substantialia matrimonij.& si hoc facit apponendo pœnam de nouo, & sic inferendo damnum non tenet. vt disputat Ioannes Andrę.
9 latè in capitu. statutum. de hęreti. libro sexto. ¶ † Et hęc faciunt ad quæstionem. In hac ciuitate Senensi statuto cauetur quod contrahens matrimonium cum puella ante. xxv. annos sine consensu duorum agnatorum incidit in certam pœnam: nunquid valeat tale statutum? Gasp. de cal. in capitu. secundo de clandest. desponsa. recitat in simili quęstione fuisse consultum quod sic. nam erat statutum ꝙ cõtrahens matrimonium cũ puella ante xxv. annos absq; prędentia decem personarũ ad minus incurreret certam pœnam. sed aliqui tenuerunt oppositũ, & placet mihi opi. Ioan. Andr. ꝙ talia statuta non teneant. cùm per hoc ĩtimidetur matrimonium quod debet esse

liberum

1

a 2

statuta.ŝ.de consti.in.xxvj.colum.versi.ex prædictis patet. adhęret Bal.in.l. conditioni.C.de insti. & substi. sequitur Ang.in.l.cõsulta.C.de testi. Pe.de Ancha.consil. xix. Io.And.in addi. Spe.in rub.de sponsa.& iura ciulia requirentia consensum patris sunt correcta de iure canonico: vt per Alexand.in.d.consi.& per eundem in rubri.ff.solu.matrimo.in fi.& si aliqua iura canonica videntur requirere cõsensum est de honestate:& non de necessitate.

Anto.Francis. ¶ Circa hoc an consensus patris requiratur in contractu matrimoniũ filiũ vel filię. dicas istum verum dicere de necessitate ad substantiam ipsius matrimoñ̃ in quo sufficit tam de iure canonico q̃ ciuili solus consensus contrahentiũ verbis expressis, si fari sciunt: aliâs nutu & signis possent contrahere: vt in.c.tuæ.de spõsa.& in.c.tua nos.eo.ti.&.in.l.nuptias.ff.de regulis iuris. Tamen si filia nuberet sine consensu patris ante.xxv.annum, non posset petere se dotari à patre. vt ĩ auẽ. si post xxv.an.C.de inoff.test. nisi forsan diceremus ꝙ imperator statuendo super matrim. ꝙest spãle: non potuisset illud facere. per ea quæ plenè tractantur in.c.q̃ in ecclesia rũ.de cõsu.de q̃ semper dubitaui, an p similes leges ciuiles, vel statuta laicorũ posset aliquid disponi circa matrimonium, cũ illud debeat regulari secundũ dispositionem iuris canonici: vt p gl.ĩ.ŝ.fi.ĩsti.de gradi.& saltẽ negari nõ põt ꝙ ex similib9 statutis legib9 nõ reddant viri & mulieres saltẽ timidiores ad mr̃imoniũ cõtrahẽdũ ꝙ vr̃ eé ĩ probatũ: p ea q̃ hñt̃ ĩ.c.gẽma.cũ materia, j.eo.& iõ puto sup hoc multũ cogitandũ.

e ✠ SEBA. SAPIA. ¶ Circa matrimonium. Vide multa per Petrum ramen natem in conclusionibus suis consuetudinis.colum.xj. Ang.in consi.ccviiñ.incip. Titius existens.& domi. Anto.de But.in consi.xl.incipien.visa forma.

liberũ.vt ī.c.cũ locũ &.c.gemmaj.eo.Item ꝙa laici nõ possunt disponere circa matrimonij materiã.vt.s.dixi.Quandoqꝫ statutũ impõit pœnam auferẽdo lucrũ qđ lex secularis attulerat.& tenet do.Ant.ꝙ valeat statutũ:& hîc sequẽdo gl.or.Io.an.in.c.cũ secũdũ leges.de hæreti.lib.vj.Sed gl.est in cõtrariũ.xxxvj.q.ij.c. de puellis.& apertè sentit Feder.de se.in cons. præalleg.& hoc mihi placet plus. Qñqꝫ statutũ laicorũ disponit circa dotem & valet.vt.s. tenet Inn.quandoqꝫ circa solẽnitates.& tenet do.Ant.valere statutũ, & peccãt nõ seruãtes illã solẽnitatẽ.Sed tu aduerte.nam decre.hæc non loquit̃ de statuto:sed de cõsuetudine patriæ.vnde ego crederem ꝙ statutum laicorũ sit nullum:quia materia nõ pertinet ad laicos: secus in cõsuetudine, ꝙa in ea interuenit consensus episcopi & totius cleri.vnde nõ seruãtes clericalẽ cõsuetudinem saltem vbi est talis ex cuius etiam præteritione ecclesia redditur incerta de contractu peccãt mortaliter.& sic intelligo dictũ doc.hîc. ¶ † Sed dubitãt circa prædicta maximè pro declaratione text.quid si consuetudo[a] mariti & vxoris est diuersa?[b] Pone Florentinus contraxit matrimoniũ cũ Senẽsi hîc Senis:& alia consuetudo est huius ciuitatis à cõsuetudine Florẽtina diuersa nũquid attendemus consuetudinem vbi matrimoniũ est cõtractum,vel consuetudinẽ mariti?Francis.vercel.dicit (vt ibi recitat Io.An.) quòd si in loco cõtractus est certa cõsuetudo illa seruabitur.viij.dist.in.c.quę contra.&.xij. dist.c.illa.& ibi.gl.si nulla est consuetudo ī loco cõtractus seruabitur cõsuetudo loci mariti:quia maritus est caput mulieris. Sed dic latius & clarius,ꝙ aut consuetudo disponit super solẽnitate cõtrahẽdi:& debet semper obseruari cõsuetudo patriæ vbi matrimoniũ cõtrahit̃,etiã si ambo cõtrahentes sint forenses: quia nõ debent peregrini violare cõsuetudinẽ patrię cũ scandalo aliorũ.vt.d.c.q̃ contra. facit.l.si fundus.ff.de euic.&.l.ij.C.quẽadmodũ.test.ape. ¶ † Aut consuetudo seu statutũ disponit super executione:vel super alijs obseruandis post cõtractũ.& debet attẽdi cõsuetudo domicilij ipsi[9] mariti.[c] rõ:quia vxor sequit̃ domiciliũ mariti.l.fi.§.idem rescripserũt. ff.ad munici. vñ animi destinatiõe matrimonium videt̃ contractum in domicilio mariti. arg.in.c.romana.§.contrahentes.de fo.cõpet. li.vj.& in.l.cõtraxisse.ff.de ac.& obli.vnde si cõsuetudo vel statutũ domicilij mariti habet ꝙ maritus superuiuẽs debet lucrari dimidiũ dotis,seruabitur ibi illa consuetudo seu statutum licet ī loco vbi fuit cõtractum matrimonium sit alia cõsuetudo vel statutum. & hęc sunt de mente Bart.in.l.exigere.ff.de iud. vbi text.cũ gl.& in.l.cunctos populos.C.de sum. tri.sequitur in effectu Dñs Ant.hîc.qui dicit se putare ꝙ si marit[9] mutaret domiciliũ post contractum matrimoniũ,ꝙ attendit̃ consuetudo domicilij tempore contractus,& nõ domicilij vbi dissoluitur matrimoniũ.ꝙa debet attendi locus vbi fuit orta obligatio : & non vbi recepit purificationem. & pro hoc optimè facit tex.iuncta gl.secundùm intellectum quem sequitur in.l.si vxor.ff.de iudi.& ꝑ hoc potes dicere quo ad text.nrm quę cõsuetudo erat seruãda an Frãcorũ an Saxonũ. Abbas.

a ¶ Si consuetudo. Per Alex.consil.j. in.iñ.volu.ꝑ Bald. in auc.oẽs peregri. C.cõia de succ.per Abb.in.c. fin.s.de fo.cõpet. cõis opi. est ꝙ attẽdit̃ domicilium viri & non vxoris :ꝑ.l.exigere dotẽ.ff. de iud. latè per Iaso. in.l. si arrogator. ff. de adopt.in.xxñ.col. vbi inuenies an debeat ītelligi de domicilio rõne originis vel incolatus.

b ¶ Diuersa. Vide Raph.cum.ī cons. xxñ.incipiẽ.visis pactis. Alex. ī cõs. c.incip. ex inspectione.in.iñ.vo. Iaso.latè in.l.cunctos populos.in. iñ. le. colũ.xv.C.de sum. tri.& fi.cat. vbi limitat pluribus modis.d.l.exigere dotem.ff.de iudi.

c ¶ Ipsius mariti. Nisi in petenda dote aut donatione propter nuptias. quia hoc casu consuetudo loci, vbi cõtractum est matrimonium non loci cõtrahentium inspicitur vt per Card. plenè.& quas quę sũt̃iones de quibus s. examinat in cle. sępe. & quæritur. in.iñ.q.de verb.significationibus.

d ¶ Certa cõditio. Per doct.in.l. hæc verba.ff.de leg.j. limita.nisi illa tacita cõditio exprimeretur, quia faceret actum conditionalẽ secundũ Dñi.in c.j.de sponsa. libr. vj.ꝑ Imol. & Bal. in.l. qui filiabus.ff. de le.j. Ex quo infertur ꝙ si testator legauit sub ista cõditione:si hęres adiuerit hęreditatẽ legatũ reddit̃ cõditionale. Bal. in.l.j. ī fi.prin.C.de cad. tollẽ. per Paul. de cast.& Alex. in.d. l.hęc verba.

SVMMARIVM.

1 *Contractus dicitur purus vbi conditio aliqua non est expressa licet tacitè aliqua cõditio intelligat̃.*
Sponsalium contractus quòd plures tacitas habeat conditiones.
2 *Verba moneas & inducas:non inducunt præcisam coactionem.& nu.4.*
3 *Iuramentum ad commodum partiũ præstitum per partem remitti potest.& nu.5.*
Sponsalia seruare compelluntur etiam si iuramentum non interuenit.
Sponsalia etiam iurata per partes solui possunt.
Tolerantia & patientia superioris quid operetur.
Iuramentum sponsaliũ per sponsos potest remitti.
6 *Iuramentũ quandoque principaliter dirigitur deo, & quandoque non.*

¶ CAP. II.

PRæterea. Spõsalia de futuro soluũtur si spõsi se soluũt etiã si fuerint iurata.h.d. primò iubet moneri.secũdò diffinit.ibi: *si autem.*

¶ Casus literalis. Duo sine omni conditione fidei hincinde data mrimoniũ cõtrahere promiserũt,mutata postea sṅia hãc fidẽ inuicem remittere cupiũt: q̃rit̃ an isti sint ad præstitã fidẽ seruãdã cõpellendi,vel an eandẽ inuicem sibi remittere possint?rñdet papa ꝙ cõmonẽdi sunt & modis oĩbus inducẽdi vt fidẽ præstitã seruẽt.si aũt hoc facere noluerint nõ sũt cõpellẽdi:ne deterius inde contingat,vt.s.illã ducat quã odit:sed ad instar eorũ q̃ societatẽ cõtrahũt fide p̃stita clara & postea illam sibi remittũt.Ber. ¶ † No.j. ꝙ cõtractus dicitur oĩno purus & sine oĩ cõditione, ex quo non fuit certa cõditio[d] expressa, licet subsistant multæ tacitæ cõditiones.nã in spõsalib[9] multæ cõditiones subintelligunt̃.vt in.c.quemadmodũ.de iureiurã. Cõditio ergo subintellecta nõ facit cõtractũ cõditionalẽ.vt in.l. cõditiones q̃ extrinsecus.ff.de cõdi.& demõ.& in c.significasti.& qđ ibi no.de elect. ¶ † No.ij. ꝙ per hæc verba moneas & inducas:[e] nõ inducit̃ p̃cisa coactio. ¶ † Tertiò no. ꝙ iuramẽtũ p̃stitũ ad cõmodũ hoĩs p̃t remitti[f] ab hoĩe ad cui[9] cõmodũ fuit iuratũ. Ex quo infert̃ ꝙ si iuraui tibi soluere tali die, nõ ĩcido in periuriũ si remittis mihi iuramẽtum vel dilationẽ ad soluẽdũ p̃stitã.facit.c.j.de iureiu.&.c.significauit.de cẽsi. ¶ † In glo.ij.ibi. *& etiã cõpellẽdi si iurassent.* Vult ergo glos. restringere istum text. qñ in sponsalibus interuenit fidei p̃statio & nõ iuramẽtũ.sed hoc nõ ꝓcedit,qñ respectu coactiõis fidẽ ꝑ ecclesiã nõ ẽ differẽtia inter iuramentum & fidei p̃stationem[g] vt in.c.puenit.s.de fideiuss.in fi.Itẽ glo.in ver. *interpositiõe*.sentit ꝙ ista ęquipollẽt.& vide ad hoc qđ plenè dixi in.c.ad aures.qđ met.cau.& per Arch.xxij.q.v.c.iuramẽti.& ad.c. ex literis.alle.ꝓ contrario.dic ꝙ ibi tantũ vnus dissentiebat.ideo præcisè compellit̃ ad cõtrahẽdum matrimoniũ.& ad.c. reqsiuit. dic vt ibi not.& ad.c.fi.j.eod.dic ꝙ ibi priora sponsalia fuerunt sublata per cõtractũ matrimonij cũ alia per verba de præsenti.Sed not.ex gl. iuncto tex.qđ dixi in notabilibus ꝙ per hæc verba moneas & inducas:non datur ptãs coercẽdi.licet Fede.multum dubitet cõsi.ciij.& seq.

5 ¶ † In gl.fi.ī fi.Ex hac gl.colligũt̃ duę lect.ad

e ¶ Moneas & inducas.contrarium tenuit Spe.in tit. de rescrip. prę̃sentati §.rõne autẽ formę & iõ gl.in cle.j. de testi.in ver.hortamur. dicit, ꝙ huic verbo hortãtur & alijs ꝓlatis à papa est necessariò parẽdũ.& ī.c.rogo.xj. q.iñ. de quo hîc latẽ per Feli.tenentẽ opi.Abb. periura in quibus est verbum moneas & inducas,& non inducunt compulsionẽ ex quo addit̃ ꝙ cõpellat.nã frustra exprimeretur:vt hic &.c.prę̃terea.&.c. cũ in tua.j.eo.

ZACHARIAS.

f ¶ Põt remitti. Add de Bart.post gl.& do.in.l.j.§.j.ff. de fer.& in.l.quoties. ff.de iureiu.& in.l. labeo. vbi melius ad materiam pñtis qõnis.e.tit.& Spe. eo.tit.ver.& nota.ī princi. qđ est verũ añ ĩcursum periurium: ꝙa post secus:vt per Bal.ī authẽ.eisdẽ.C.de sec. nup.de quo plenè per Feli. in.c.j.ī.iñ. no.s.de iureiu.nec omitto ꝙ põt etiã tacitè remitti : vt Fe.vbi.s.co.iñ.ver. vnũ etiam relatione.

g ¶ Fidei prę̃stationem. Adde do.de Rota dec. suis. de iureiu.vbi ponunt an non seruans fidem sit ĩhabilis ad beneficium sicut periurus.

text.vna vt ꝓcedat de iure cõmuni.& ſic ſine aliquo peccato poſsint ſponſi pari cõſenſu diſſoluere ſpõſalia etiã iurata. Alia lect.eſt vt ꝓcedat ex cõparatiua permiſsiõe,quaſi ſine peccato ſponſi hoc facere non poſſunt ſed eccleſia tolerat,ne deterius inde cõtingat. Alij ponunt tertiã dicentes,ꝙ non ꝓcedit ex cõparatiua pmiſsione:ſed de iure. Spec.in tit.de leg. in.§.nũc oſtendendum.verſi.hæc quoq;.ſentit ꝙ de mero iure.& hæc opi.videtur cõmunior:& mihi plus placet.nam ſi tex.procederet ex tolerãtia papa non induxiſſet ſimilitudinem in diſſolutiõe ſocietatis:ſicut ergo mero iure ſocij poſſunt ſibi remittere iuramentum ita ſponſi.& ad tex. cũ dicit. *in patientia.* dic ꝙ habuit reſpectũ ad vulgi opi.nam vulgares putãt ꝙ iſti incurrunt periuriũ : & propter hoc iſti ſunt monendi & inducẽdi ad cõtractum. † hanc opi,quaſi cõem ſenſit Inn.q dixit ꝙ aut iuramẽtum præſtatur deo & nõ poteſt remitti[a] ab homine,ſed à ſolo deo.aut iuramẽtum præſtatur homini & põt remitti ab homine: vt hîc.& in.c.j.de iureiu. & dicit pręſtitũ deo quando quis iurat volens principaliter complacere deo.ſi autem intendit ad tẽporale cõmodum hominis tunc dicitur ꝑſtitum homini.Et aduerte. quia licet oẽ iuramentum principaliter tendat in deũ: quia obligatio primaria acquiritur deo.vt in.c.debitores.de iureiuran.tamen quando concernit commodum hominis de⁹ recipit iuramentũ ad illius cõmodum. & ſic illo remittente de⁹ etiam remittit.& hæc verba no.ex quibus ꝓteſt inferri ꝙ ſi intuitu dei iuraui ducere aliquam mulierem in vxorem,non poteſt mihi illa remittere iuramentum . & vide latius ad materiam prædictam quod no. Speçu.in.d.§. hæc quoq;. Abbas.

ex tali contractu publicæ honeſtatis iuſtitia.diuiditur:primò narrat factum & caſum dubium.Secundò duplici ratione diffinit.ibi. *quia igitur.* ¶ Caſus literalis. Quidam iuuenis duxit quãdam puellam nondum.vij.anno. ſponſalia contrahendo cum ipſa. & attentauit cum ipſa quod complere non potuit.tandẽ mortua fuit, vel dictus iuuenis ab ea receſsit antequã fortè ſponſalibus conſentiret :& cum alia conſanguinea illius puellę matrimonium contraxit.quærebatur vtrum poſsint inſimul remanere? reſpondet Papa quòd in his quæ dubia ſunt quod certius eſt ſeruari debet:& ideo propter honeſtatem eccleſiæ: quia dicebatur ſponſa ipſius & propter dubium prædictum debent ad inuicem ſeparari. B. ¶ † Not. primò ꝙ in concernentibus periculum animæ debemus in dubijs ſemper tenere quod certius [b] eſt & quod ſine periculo animę explicari poteſt . vnde in iſtis illa pars eſt mitior quę eſt tutior. ad hoc vide bonam gl.in.c.j.de ſeruti.in ordi.fa.& tex.in cle.exiui.de ver.ſigni. ¶ † Not.ſecundò ꝙ in matrimonio contrahendo magis conſideratur honeſtas q̃ rei veritas.vnde alibi dicit tex.iuris ciuilis ꝙ in coniunctionibus non quod liceat ſed quod deceat conſiderãdum eſt.vt in.l.ſemper.ff.de ri.nu. ¶ † Item not. ibi . *complere non potuit* . ꝙ magis conſideratur ipſum factum quàm iuris effectus. ¶ † Vltimò no.ꝙ ex ſpõſalibus oritur publicæ honeſtatis iuſtitia inter ipſum ſponſum & conſanguineos ſponſę: & ecõtra inter ſpõſam & omnes conſanguineos ſponſi vſq; ad quartum gradum habilis ad impediendum & dirimendum matrimonium [c] inter eos contrahendum.ad hoc.c.ſponſam j.eo.& clarius in.c.j.eo.tit.li.vj. Et ſcias quòd hoc impedimentum non cauſatur ex conſanguinitate nec ex affinitate : quia ante conſummationem matrimonij ſeu carnis commixtionem non eſt orta affinitas : [d] ſed oritur ex conſenſu præſtito in ſponſalibus:& fuit inductum hoc impedimentũ ab eccleſia propter honeſtatem duntaxat: quia quandoq; oriebantur graues inimicitiæ inter conſanguineos , cùm vni deſponſatam alius conſanguineorum quęrebat ducere in vxorem,& appellauit eccleſia illud impedimẽtũ publica honeſtas : quia nõ poterat dari congruentius nomen ,cùm non poſſet attribui alicui ex cognationibus.ſ.legali : vel ſpirituali:vel carnali.nam triplex eſt cognatio. iſtud ergo impedimentum eſt de per ſe ex ſola honeſtate ab eccleſia inductum.de quo vide per Ioan.Andr.in.d.c.j.lib.vj. ¶ In glo. j.in fi.Gloſſ.iſta non clarè aperit intellectum.c.ſed vt clarè habeamus materiam aduertendum eſt quòd aut ſponſalia fuerunt contracta inter maiores ſeptennio,& in dubio oritur illud impedimẽtum publicæ honeſtatis,nec exigitur hoc caſu ꝙ ſponſus tentauerit cognoſcere ſponſam.vt in ca.ſponſam.infra eodem. & præallegato.c.j. & iſte non eſt caſus noſter. Quandoque ſponſalia contrahuntur inter minores ſeptennio ferè nullam diſcretionem habentes:ſicut ſolet fieri.quandoque parentes contrahunt ſponſalia pro filijs,& nullum oritur impedimentũ:quia talia ſponſalia ſunt nullius effectus ex defectu conſenſus.vt in præallegato capit.j. & hic non eſt caſus noſter.Quandoq; maior contrahit ſpõſalia cum minori ſeptennio:proxima tamen ſeptennio.& gloſſ.iſta videtur ſentire quòd diſcretio ſuppleat ætatem.& clarius hoc ſentit infra eodem capit.ſponſam.& ſentiunt communiter hîc doct. ¶ † Ex quibus infertur quòd proxima [e] ſeptennio poteſt contrahere ſponſalia.ſed certè hoc dictum nullibi probatur.nam capitu. literas.cap. duo pueri.&.c.atteſtationes infra titu.proxi. apertè innuunt oppoſitum. vidẽtur enim pręcisè requirere ſeptennium ad validitatem ſponſaliorum : [f] pro hoc facit quòd ſeptennium requiritur: quia in tali ætate præſumitur diſcretio,cùm exeat quis tunc infantiam:ſed vbi certa ętas requiritur reſpectu diſcretionis illa pręueniri non poteſt:vt apertè patet in ętate ſtatuta ad cõfectionem teſtamenti:vt legitur & not.in leg.qua ætate.ff.de teſtamen.item patet ex not.in cap.puberes.infra titu.proxi.& in leg . ad rem publicam.ff.de mu.& hono.Item per totum ti.C.quando tuto, vel cur. eſſe deſi.nullibi autem habemus contrarium:ſed ſolũ iſtũ tex. qui hoc non probat.nam tex.iſte fundat ſe ſuper dubio tentatus: quia fortè tẽtauit,&c.nam iſtam puellam traduxerat ad domũm. Item fundat ſe ſuper honeſtate eccleſię; quia illa dicebatur cõiunx iſti⁹. vnde ſi rectè ponderet litera, hîc fuit contractum matrimonium per verba de præſenti:licet de facto.vt patet ibi. *duxit.* & ibi: *cõiunx ipſius,&c.* Et hũc vltimum intellectum ad tex.hîc ſentit do.

Anto

a ¶ Põt remitti. qa pars in cuius fauorẽ eſt interpoſitum iuramentum habet vim apoſtoli in remittendo.c. j.de iureiu.in fin.ſ. l.fi.ff.q & à q. Bar. in.l.labeo.ff.de iureiur.& in.l.j.§. & poſt opis.ff.de no, ope.nũt.p mod.in l.fi.ff.qui ſatiſ. co. p Sozi.cõſi. lxviij. verſi.ſecũdò reſpõdetur. Alex.conſi. liij.in.ij.vol. verſi. ſecundò quia.

b ¶ Quod certius. Facit.c. ſi quem.j. de ſenten. excom. 6

SEBA. SAPIA.

b ¶ Quod certius. a Multa ad hoc accumulat.d.Feli.in.c. auditis.colũ.xxiij. ver. limita ſecũdò. ſ.de præſcrip,

ZACHARIAS.

c ¶ Matrimoniũ.tu adde qualiter honeſtas publica impediat matrimonium:per Spec.in tit,de conſan.& af. verſi.ſi verò.

SEBA.SAPI.

d ¶ Affinitas . Impropriè tamen cadit affinitas añ cõſummationẽ mrimonij: vt per Mo der.poſt Bart.in.l. quod ſeruius.ff.de condi.ob cau.

e ¶ Proxima. Arch. in.c.j.de deſp. impub.tenet duo req ri.primò ꝙ malitia ſuppleat ætatem : ſecũdò ꝙ mulier tẽ tata fuerit.Ioã.An. ibi tenet ꝙ malitia ſupplet ętatẽ ſicut in matrimonio.ſequitur ibi Domin. Ita tenet ſanctus Tho.iij. ſententia rum diſtin.xxvj.arti.iij.

SEBA.SAPIA.

f ¶ Sponſaliorũ.pro hac opin.facit doctrina Arch . in.c. fi.de iudic.li.vj. ꝙ vbi lex reqrit certum tempus annorum ſemper requiritur perfectio, niſi aliud exprimat: ſequitur Bal . in.c. cũ viceſimũ . ſ. de off.deleg. Are.in.l. qua ætate.ff.de teſta . ſentit Abb. in c . cùm in cunctis. iuncta gloſ. in ver. exegerit.ſ.de elec,

SVMMARIVM.

1 *In dubijs & præcipuè vbi periculum animæ verſatur tutior pars eſt eligenda.*

2 *Honeſtas in contrahendo matrimonio magis attenditur quàm rei veritas.*

3 *Factũ ipſum magis conſideratur quã iuris effectus.*

4 *Impedimentum publicæ honeſtatis iuſtitiæ ex ſponſalibus oritur: & vnde hoc procedat & quid importet quãdo ſponſalia fuerunt cõtracta inter maiores vel minores ſeptennio, & inter maiorem et minorem.*

5 *Septenniũ requiritur ad validitatem ſponſaliorũ.*

6 *ÆEtas certa vbi requiritur reſpectus diſcretionis præueniri non poteſt.*

¶ CAP. III.

Vuenis. Si maior ſeptẽnio cũ ꝓxima ſeptennio in qua malitia ſupplet ætatem ſponſalia contrahit , ex his oritur iuſtitia publicæ honeſtatis, maximè ſi commiſceri tentauerũt . ita cõiter ſummatur:ſed ĩ veritate ſummarium nõ colligitur ex litera.vt patebit clarius exj.dicẽdis. ſed inhęrẽdo literę poteſt ſic ſummari.Si maior ſeptennio duxit in vxorem minorem ſeptennnio & eam traduxit ad domum,oritur

Ant.licet etiam ipſe ſequatur primũ dictum.ſed(vt dixi) iure non probatur:cùm ergo illa diffinitio fundet ſe ſup duplici cã alia ceſſãte ceſſat diſpoſitio:vt no.ĩ.c. quoniã. §.ſi verò.ſ.vt li.non conteſt.ſed caſus magis dubius eſt ſi fuerunt contracta ſponſalia cum minore ſeptennio & in teruenit tentatus,vel ſaltem ſit dubium,vt quia ſecũ co habitauit ſponſus:& videtur q̃ oriatur hîc publica hone ſtas ex quadam æquitate.tamen hoc iure non probaſ qa ceſſat alia ratio literæ dum dicit.q̃ illa dicebatur coniux iſtius.Tamen do.Anto.tenet primum:ſed(vt prędixi)li- 5 cet ſit ęquum,non tamen iure probatur. Nico. Abbas.

☞ *SVMMARIVM.* ☜

1 *Impedimentum matrimonij contrahendi quilibet allegare poteſt et vnus in hoc caſu poteſt eſſe denuntiator & teſtis.*
2 *Impedimentum publicæ honeſtatis iuſtitiæ oritur etiam ex ſponſalibus omnino nullis quæ propter aliquod impedimẽtum de iure non ſubſiſtunt.*
3 *Conſanguinei ſpõſam nullus vſque ad quartum gradum habere poteſt: & ſimiliter ſponſus non poteſt ducere conſanguineas ſponſæ.*
4 *Impedimentum publicæ honeſtatis iuſtitiæ non oritur ex ſponſalibus conditionaliter contractis ante conditionis exiſtentiam.*
5 *Iurans temerè mortaliter peccat.*
6 *Honeſtas ſemper conſideratur in matrimonijs contrahendis.*
7 *Factum ipſum magis conſideratur quàm inris effectus.*

¶ *CAP. IIII.*

AD audientiam. Ex ſponſalib9 cõtractis cum cõſanguinea oritur publicæ honeſtatis iuſtitia.Primò narrat factum.Secundò deci dit ibi: *ſed quoniam*. ¶ Caſus lr̃alis. Quidam ciuis Papiẽſis nomine Henricus volebat copulare filiam ſuam in vxorem cuidam filiorum cuiuſdã ciuis ſui noĩe.L.iurauerit q̃ ſi ille aliquo caſu eã habere non poſſet alteri filio quem de alia vxore genuerat eandem matrimonio copularet:& ſic contraxerunt ſpõſalia :poſtea quidam probauerunt conſanguinitatem inter eos,vnde præfatus . H.eãdem filiã dare vult alteri filio vt iurauit: quęritur an poſsit?reſpondet papa:ſcriptum eſt q̃ frater ſponſam fratris habere non poteſt:mandat quòd ille ꝓpoſitum ſuum non adimpleat: & pœnitentiam accipiat de illicito iuramento:& ſi opus fuerit per excommunicationis ſententiam compellatur.B. ¶ † No.primò quẽ-
1 libetde populo [a] poſſe comparere ad impediendum ma
a trimonium contrahendum ſubſiſtente impedimento legitimo.ad hoc.c.fiĵ.de clan.deſpon.&ĵ.eo.c.præterea. & videtur innuere tex.quòd in hoc caſu idẽ poteſt eſſe denuntiator & teſtis:pro hoc facit.c.in.omni.ſ.de teſtib.
2 ¶ † Secundò no.q̃ publica honeſtas oritur ex ſponſalib9
b omnino [b] nullis [c] de iure poſitiuo dũmõ ſint aliqua de iu
c re naturali.ſatis eſt enim ad contrahendum hoc impedimentum quòd ſponſalia teneant ratione cõſenſus.& hoc clarius habeſ ĵ.eodem.tit.c.j.li.vj.ex quo colligit ibi glo. quòd ex ſponſalibus contractis per ſacerdotem oriſ hoc impedimentum ſic quod nullus de conſanguinitate ſacerdotis poſsit illam ducere in vxorem : nam talia ſponſalia nõ peccãt in cõſenſu naturali:ſed annullantur ex im
3 pedimento inducto per eccleſiam. ¶ † Item no.quòd ſpõ ſam fratris frater habere non poteſt.& licet tex.hîc dixe rit de fratre:idem eſt in omnibus conſanguineis ſpõſi vſque ad quartum gradum.vt in.d.c.j.Et ex hoc tex.colligi tur clare:quòd poſt mortem ſponſę non poteſt ſponſus ducere in vxorem ſororem defunctæ.nam publica hone ſtas fuit orta inter ipſum ſponſum & conſanguineos ſpõ
e ſæ.vt infra eo.c.ſponſam.& in.d.c.vnico. † Ex ſponſali-
f bus autem conditionaliter contractis non oritur hoc impedimentum ante exiſtentiam conditionis:vt dicit text. in præalleg.c.j.& ideo intellige iſtum tex.q̃ ſponſalia fuerant hîc purè contracta:non autem ſub illa cõditiõe ſub qua iurauit prius pater.nam ſi conditio interceſsiſſet in contractu potuiſſet poſtmodum contrahere cũ alio fi- 5 lio.pro quo vide bonam gl.in.d.c.vnico. ¶ † Vlimò not. quòd temerè iurãs peccat mortaliter: & poteſt compel-
d li per eccleſiam [d] ad agendum pœnitentiam . vide quod
6 legitur & no.xxij.q.iiij.c.qui ſacramento. ¶ † In gloſ.in ver. habere. in fin.Pro hoc facit:quia in ſponſalibus ſeu matrimonijs contrahendis conſideratur ſemper honeſtas.vt in.l.ſemper.ff.de ritu nup. ¶ † Item potius conſi-
7 deratur factum quàm iuris effectus.vt in.c.nup.de biga. ex quo ergo ſponlia tenuerunt de iure naturali nõ eſt honeſtum vt aliquis conſanguineorum illam ducat in vxorem:& ſi diceres ex contractu inito lege reſiſtente nulla oritur obligatio.no.in.l.cùm lex.ff.de fideiuſ. Reſpondet quòd hic non eſt orta obligatio inter contrahentes. ſed ex illo contractu inducitur quędam honeſtas vt non liceat matrimonium contrahere cum aliquo ex conſanguineis ſpõſi: vel econtra. Abbas.

☞ *SVMMARIVM.* ☜

1 *Matrimonium de præſenti non cõtrahitur per verba de futuro.*
2 *Sponſa liberè cum alio contrahit ſi ſponſus ad remota loca accedit.ſecus eſt in ſponſa de præſenti.*
3 *Matrimonium contractum contra iuramentum tenet licet periurus ſit.*
Iuramentum non inualidat actum ſpiritualem ſuperueniẽtem.
4 *Sponſa non tenetur ſequi virum.*
Vxor virum ſequi tenetur ſed non ſemper.
5 *Sponſa an teneatur expectare per aliquod tempus virum abſentem? & nota quòd aliud eſt ſecundum leges:aliud ſecundũ canones.*

¶ *CAP. V.*

DE illis. Si ſponſus de futuro ante copulam ad remota ſe transfert, ſponſa liberè cum alio contrahit:ſi tamen per eam ſtetit quo minus perficeretur ma
d trimonium ſibi pœnitentia imponitur.h. d.Communis diuiſio.Secunda ibi : *hoc tibi*. ¶ Caſus literalis.Quidam promittũt iuramento ĩterpoſito ſe ductu ros in vxores aliquas mulieres:& poſtea anteq̃ matrimo
e nium contrahant transferunt ſe ad partes alias.Quęreba tur quid facere debent illę mulieres vtrũ poſsint cũ alijs cõtrahere? Rñdet papa:q̃ ſi amplius nõ fuit in facto pro
f ceſſũ liberũ eſt illis mulierib9 cũ alijs cõtrahere recepta pœnitentia de periurio ſi per eas ſtetit quomin9 illi matrimonium adimplerent.Bern. ¶ † Not.q̃ per verba futuri temporis ſeu tractum habentia ad futurum non cõtrahitur matrimonium de præſenti:ſed duntaxat ſponſalia de futuro:vt dicam in capitul.ex parte . infra eodem.
2 ¶ † Secundò no.quòd ſi ſponſus transferat domicilium ad loca remota poteſt ſponſa ſine alterius licentia cũ alio matrimonium contrahere.& hoc denotat verbum liberum poſitum in tex.non enim ei eſſet liberum ſi haberet expoſcere alterius licentiam.vt no. in.c.de multa de pręben.& in.c.licet epiſcopus.eodem.titu.lib.vj.ſecus eſt in ſponſa de pręſenti.vt in.c.in pręſentia ĵ.e.& quod ibi no.
3 ¶ † Item no.q̃ tenet matrimonium contractum contra iuramentum:& ſic periurium non impedit contractum matrimonij.Et ex hoc infertur q̃ ẽt actus ſpiritualis geſtus contra iuramentum non eſt nullus . ſed tenet mero iure, [e] licet de periurio [f] ſit pœnitentia iniungenda.& cõ
e cordare videtur.c.ſicut ĵ.eo . quod eſt contra theoricam

☞ SEBA. SAPIA.
a ¶ Quẽlibet de populo. Sic ẽt qlibet de populo admittitur ad inſtaurãdũ matrimoniũ. Fe.in c.cũ dilecti.co.iiij. ſ.dema.& obe.
b ¶ Ex ſponſalib9. Quod verũ eſt qñ ſponſalia contracta ſunt per ignorãtes,ſecus ſi p ſciẽtes. qa nõ inducũt tũc impedimentũ publicę honeſtatis ſecũdũ Pe. de anc. in.c.j.de ſpon.li.vj. Phili.de franc.ibi cõtrariũ tenet: limita inſup q̃ hoc impedimẽtũ publicę honeſtatis non extẽditur niſi ſecũdũ c.nõ debet.j. de cõſan.& aff.vt p Ab. in.c. ſpõſam.j.e.& an papa poſsit diſpenſare ſuper tali impedimento. de quo p Pet.de anc. in.d.c.j. vbi latè loquit qñ papa põt diſpenſare ſup impedimentis matrimonij.
☞ SEBA. SAPIA.
c ¶ Oĩno nullis. Vide Ab.ĩ.c.duo pueri.j.de deſpon.impu.ex cuius verbis ampliantur iſta vt procedant ẽt ſi ex defectu conſenſus à principio ſpõſalia fuerint nulla & ex ptãte ſuperueniente cõualuerĩt.
d ¶ Per eccleſiã. Ad de an periurus poſſit puniri per laicũ pœna iuris ciuilis. Ro.ſin.fuis.fo.xij.
e ¶ Iure. Adde.d.de Rota deci.j. de deſponſ.ĩpu.ĩ nouis.
f ¶ Licet de piurio. Alex.in conſi,xvj. in.iij.vo. vbi an piurus ſit infamis. Corneus conſi.cij. in.j.vol.ĩ litera.N. &.O.& ſequen.

Inn.in.c.dilecto.de præbē.& vide ad hoc no.Io.an.in regula quod ſemel placuit.de reg.iur.li.vj.in mercu.¶ †In gl.j.in fin.Dic ꝙ ſponſa non teneť ſequi ſponſum:vt hîc & in.l.ij.C.de repu.& in vxore diſtingue aut[a] ſciebat maritum vagabundum [b] quando ſecum contraxit: puta qa erat iuxta locū mariti,& tenetur eum ſequi.vt in.c.vnaquæq.xiij.q.ij.& ibi bona gl.Aut ignorabat,vel ex poſt facto eſt factus vagabundus, & non tenetur eum ſequi. vt not.in.d.c.vnaquæq.Si tamē ex cā ſe transfert ad alia loca:vel etiā ſine cā mutando domicilium tenetur maritum ſequi.vt.in.d.c.vnaquæq.& vide qđ legitur & not. in.c.ex multa.s̄.de voto.In caſu tn̄ quo non teneť ſeq maritum non pōt cū alio matrimoniū contrahere viuente primo etiā ſi matrimoniū nō ſit conſummatū.vt in.c. in præſentia.& quod ibi not j.eo.& ex his habes vnā differē tiam inter ſponſalia & matrimoniū de futuro.¶ In gloſ. ij.ibi: *ſecundū leges.*† Pondera bene hæc verba: quia pōt intelligi gl.vt velit notare in hoc differētiam inter leges & canones, vt ſecūdum leges teneatur ſponſa expectare per triēniū:ſecus ſecundum canones.Secundò pōt intelligi vt velit ſupplere iſtum canonem per legem.& hunc vltimum intellectum videť ſentire Io.an.qui dicit expectā dū eſſe ſecūdū tp̄s legale,niſi in contractu ſponſaliorum fuit adiectum certum tp̄s.nā tunc illud ſeruabiť: vt in.c. ſicut j.eo. Et intelligo quādo à principio fuerunt reſtricta ad certum diem.ſi enim fuiſſent purè contracta licet ſponſus & ſponſa poſtea conuenerint de certa die contrahendi matrimonium, non puto ꝙ poſt lapſum illius diei ſit diſſoluta obligatio:de quo in.c.ſicut j.eod.dicit ēt Ioā.an.ꝙ tp̄s triennij habet locum quando neſciť vbi eſt ſponſus, vel ſcitur & non retinetur impedimento probabili: aliās debet expectari donec ceſſauerit ipedimentū. ī vt.l.ſepe.ff.eo.& ſic tranſeūt cōiter doc.hîc.Sed aduerte.quia in contrariū videť tex.in.l.ij.C.eo.vbi ſolū dicitur de biennio. & Cy.ibi tādem reſidet in illa opi.vt ſi abſens teneť impedimento neceſſario tenetur ſpōſa expectare donec ceſſet impedimentum.vt in.d.l.ſæpe. ſed ſi detinenť ſola volūtate,tnnc ſatis eſt expectare bienniū vt in.d.l.ij.nec obſtat.l.ij.alť.in gl.quia narrat factū ſecū dū Cy.non autem ponit iuris miniſteriū.& hoc mihi plꝰ placet ſecūdum leg. Sed dubito vtrum hoc procedat ſecundū canones.nam papa hîc ſimpliciter reſpondit liberum eſſe ſponſę tranſire ad alia vota ſi ſponſus tranſtulit ſe ad alias partes:non enim eſt liberum ſponſæ ſi tenetur expectare per biennium vel triennium:& fortè papa cōſiderauit periculum fornicationis quod imminet ſpōſæ. ar.in.c.quoniam.§.porrò.vt lit. non conteſt. intellige tn̄ tex.quando non eſt ſpes de proximo reditu.& hoc denotat illud verb. *transferentes.* nam ſi papa voluiſſet intellexiſſe cum temperamento legis ciuilis non dixiſſet liberum:ſed feciſſet mentionem de tempore.arg.in.c.ad audientiam.de deci.& fortè hoc voluit gl.dum dicit ſecundum leges.¶ In gl.fina.in fi.Et alios plures caſus vide per Ioan.an.in ſumma ſua. Abbas.

SVMMARIVM.

Generali petitione nō tenetur quis diſtinguere omnes caſus qui poſſunt ſub genere comprehendi.

Violentia ſed non omnis impedit matrimonium contractum.

Coacta voluntas non habet locum in matrimonijs.

Conſenſus ſuperueniens purgat metū præcedentem.

¶ *CAP. VI.*

DE muliere. Communiter nō ſummatur quo ad titulum ſed quo ad literam.et.h.d.In certo quęſito non poteſt dari certa reſponſio. ſed quo ad titu.ſummarem ſic. Non omnis violētia impedit cōtractum matrimonij. ¶ Caſus lr̄alis. Quędam mulier per vim tradita fuit viro & detenta, quærebatur an inter eos eſſet matrimonium? reſpōdet papa ꝙ inter vim & vim differentia eſt.nec conſtat an poſt violentiam conſenſus interuenerit.& ideo papa certum nō poteſt dare reſponſum.Bern.¶ †Not.primò argu. pro doct.conſulente:vt ſi caſus narratur in genere non teneatur diſtinguere per omnes caſus qui poſſunt ſub genere comprehendi:ſed petere vt deſcendatur ad ſpeciē.potuiſſet tamen hîc papa reſpondere per diſtinctionem, prout fecit in.c.literas.de reſti.ſpo.& in multis alijs iuribus.ſed noluit hîc fortè impeditus multa verba fruſtra effundere.¶ †Secundò no.arg.ꝙ violentia [c] certo caſu impedit contractum matrimonij [d] vnde in matrimonio non habet locum illa regula:coacta voluntas volūtas eſt.de qua in.c.meritò.xv.q.j.& eſt ratio:quia in matrimonio reqritur de ſubſtantia liber conſenſus vt ī.c.cūm locum. &.c. genua.infra eodē. vnde cōſenſus coactus eſt bene cōſenſus ſed non liber. & ſic deficit qualitas libertatis quæ eſt de ſubſtantia cōſenſus matrimonialis.& ad hoc facit tex. cum gl.xxxiij.q.v.c notificaſti.& quod legitur & no.in.l. ſi mulier.§.ſi dos.ff.quod me.cau. Aliqui tamē voluerūt ꝙ matrimonium teneat:licet ſit per vim cōtractum.ſed venit reſcindendum officio iudicis vel intentata actione quod me.cauſa.quod ego non puto verum, vt pleniſsimè dicam in.c.cum locum j.eodē.vbi tangam plura iura reſtringenda.¶ †Vltimò not. ꝙ conſenſus ſuperueniens purgat metum præcedentem,&c.in contractu matrimonij.facit.c.ad id quod j.eo. Nico.Abbas.

SVMMARIVM.

1 *ÆEtas & diſcretio ſiue ſcientia requiruntur in matrimonio.*

2 *Dubia verba in contractu prolata debent intelligi ſecundum cōmunem & non ſingularem intelligentiam.*

3 *Verba nō ſophiſticè ſed cōiter debent intelligi.et qūo intelligātur quando contrahentes ſunt eiuſdem vel diuerſæ linguæ?*

4 *Ignorantia iuris non excuſat contrahentes.*

5 *Verba ſophiſtica et per circūlocutiōes prolata qūo intelligātur. Verba de præſenti quomodo proferātur in matrimonijs:et quid verbum placet,& volo:operentur?*

6 *Iuramentum intelligitur ſecundum intentionem iurantis in foro cōſcientiæ:ſed in foro iudiciali ſecundum intentionem dantis. Vxor aliqua poteſt eſſe in foro fori:quæ tamen nō erit vxor in foro conſcientiæ.*

7 *Diſiunctiua quādoque capitur et idē operatur quod copulatiua.*

8 *Actor an melioris vel deterioris cōditiōis ſit quā reus in matrimonijs.& quod in probatiōibus interpretatio fit cōtra actorē.*

¶ *CAP. VII.*

EX literis. Si aliqui apti matrimoniū contrahunt per verba obſcura communem verborum intellectum ſequi tenētur.Primò ponitur conſultatio. Secundò reſponſio ibi: *reſpōdemus.*¶ Caſus literalis. Quidam vir & mulier contraxerunt ſponſalia, nec alter intellexit quod alter propoſuit.quærebatur qđ deberet obſeruari.reſpondet Papa. Iudex primò videre debet vtrum illi contrahentes ſint idonei ad hoc diſcretione & ætate,vt per hoc præſumatur pro eo quod debent vel econtra:quo facto ſeu cognito: ſi alter non intellexit quod alter propoſuit recurrendum eſt ad cōem intelligentiam verborum & vterq; compelletur verba prolata in eum ſenſum retinere quæ ſolent artem intelligentibus gn̄rare hîc.¶ † No.primò dūo quæ requiruntur ad validitatem matrimonij:ſcientia ſcilicet & ętas:& capitur hic ſcientia pro diſcretione: nam indiſcretus nihil ſcit. non enim requiritur ſcientia poſitiua:nam & ad iudicandum neceſſariò non requiritur illa ſcientia. ſatis enim eſt ꝙ habeant peritiam iudicandi per exercitium. vt in.l.certi.C.de iudi.& no.in.c.ſciſcitatus.s̄.de reſcrip. ¶ †Secundò no.ibi. *ad cōem.&c.* ꝙ verba dubia prolata in cōtractu intelligi debent:non ſecundum opi.ſingularem ſed cōem.ad qđ vide qđ no.Barto.in.l. labeo.ff.de ſupel.leg.Et facit ille tex.in ar. vt in deciſione cauſarū iudex

a ¶Dic aut. Dic ꝙ iſta fuit diſtinctio Bar.in.l.mæuia.§. fi.ff.de annu.leg.licet Abb.non dicat quæ eſt cōis ſecundum Alexā. in.l.ſi cū dotē.§.ſi maritꝰ ff.ſol.matrimonio.

b ¶Vagabundum. Adde doc. iuris ciuilis.in.l.ſi cōſtāte ff.ſo.ma.& aliq d p Paul.de caſ. conſi. antepe.

c ¶Violentia. Vide Fel.in.c.pe.in prī. s̄.de proba. vbi tā git an vxor p vim cognita poſsit inuito marito ingredi monaſterium.

d ¶Matrimonij.qūo probatur ꝙ ſpōſalia fuerūt metu cō tracta. Cornēꝰ cōſi.xlj.inc.videtur. in.n̄.vol. & ſi à prīcipio metus fuit illatus poſtea ceſſauit an actꝰ dicatur meticuloſus p eū ī d.cōſ.in litera.E.

dex non ſequatur opi.ſing.do.ſed cõem.vnde ſi errat ſequendo cõem excuſatur:ſecus ſi errat ſequendo ſingularem.ad hoc facit qđ no.gl.inſti.de obli.quæ ex quaſi delinaſ.in princi.& in.l.qui ſolidũ.ff.de leg.ij.& vide qđ dixi in.c.vt debitus.s̃.de appel.& adde no.dictũ lo.and.in.c.j. de conſti. vbi dicit:ꝙ ſi cõis opinio doctorũ eſt notoriè falſa,vel poteſt conuinci apertiſsimis rationibus licitè iu
a dex ſequit opi.ſingularem ſpernendo cõmunẽ.[a] ¶ Not. ibi. *rectè intelligentibus.* ꝙ verba non debẽt intelligi ſophiſticè etiam ſi communiter ſic intelligunt:ſed ſunt re-
3 ferẽda ad ſenſum hominis bene ſenſati. ¶ † In gl.j.in fin. Hęc gl.allegando.c.j.s̃.e.videtur intelligere tex. quando contrahentes erant diuerſę linguę.ſed gl.iiij. videtur intelligere qn̄ etiam erant eiuſdem linguæ.& dic ꝙ vtroq; modo poteſt intelligi.Si enim erant diuerſæ linguæ primò poſſunt contrahere per interpretem:vt ſentit gl.iiij. quã no.vt quemadmodum alij contractus poſſunt expli
b cari per interpretem [b] vt in.l.j.ff.de ver.ob.ita & contractus matrimonij.Item ſine ĩterprete,vt ſi quiſq; profert verba in idiomate ſuo.& hoc caſu ſi alter poſtmodũ dicat ſe non intellexiſſe verba alteri⁹ recurrendũ eſt ad cõ munẽ intelligentiam verborũ conſiderando ſcilicet verba præcedentia:tractatũ:locum:& tps. nam ſi præceſsiſſet tractatus matrimonialis & poſt tractatum maſculus porrigat annulum dicendo verba in vulgari ſuo: & mulier præparat digitum dum recipit annulum dicẽdo verba in vulgari ſuo certè ſatis iudicabit pro matrimonio:licet alter alleget non intellexiſſe verba alterius. nã & multi poſſunt cõtrahere per ſigna:vt in.c.cũ apud j.eo.& fortius poſſunt iſti contrahere per ſigna exprimendo verba ſecũdũ proprium idioma.Secũdo caſu quando ſunt eiuſdem linguę.poteſt tex.multipliciter figurari.primò ſi alter dicat non intellexiſſe verba : id eſt vim verborum:vt quia non putabat ꝙ ſpõſalia ſeu matrimoniũ haberet tãtum effectum. ſed credebat ſe poſſe ad libitũ relinquere
4 mulierem. † & hoc caſu dicit no.Inn.recurrẽdum eſſe ad iuris intellectum: non enim excuſat contrahentem iuris ignorantia. ¶ No.bene hoc verbũ:facit enim contra ruſticos q poſt perfectum contractum dicunt ſe nõ cõcœpiſſe vim verborũ & effectũ per notariũ prolatorũ dñt em̃ verba habere ſuã vim & proprietatẽ ſecũdũ iuris diſpoſitionem:nec excuſat contrahentem iuris ignorantia. Et ex hoc etiam infertur ꝙ ſi alter cõtrahentium diceret ꝙ credebat contrahere per illa verba ſponſalia: & nõ matrimonium:vel econtra non eſt ſibi acquieſcendum: ſed accipientur verba ſecundũm rectum & verum intelle-
5 ctum. ¶ † Secundò principaliter poteſt tex.intelligi qn̄
c alter propoſuit verba ſophiſtica [c] fortè ad decipiendum reliquum:vt puta promitto te tenere pro legitima con-
d [d] iuge donec terra cooperiet oculos meos.non enim ſufficit ad diſſolutionem matrimonij ꝙ ipſe viuens terram ſuis oculis ſupponat.nam à rectè intelligentibus illa verba capiuntur pro morte naturali.& idem dic in ſimilib⁹ & not.hunc intellectum:quia eſt generalis ad oẽs cõtractus.Pe.& Abb.ponebãt exẽplum qn̄ maſculus dixit: placet mihi habere talem in vxorem: & mulier interrogata idem reſpõdit.nam poteſt dubitari vtrum hæc verba inducant matrimonium de preſenti?Et videtur Pet. quòd non:quia aliud eſt vendere:& aliud velle vendere. arg.in l.in venditionibus.ff.de contrahen.empt.ſed Hoſti.poſt multa tenet contrarium:dicens ꝙ per hęc verba volo te habere in vxorem:vel placet mihi te habere in vxorem: contrahitur matrimonium de præſenti.Ioan.and.diſtinguit quòd aut fuit dictum : placet mihi te deſpõſare:vel tecum contrahere. & procedit contraria opi.aut fuit dictum placet mihi te habere in vxorem.& procedit ſecunda,quaſi plus importent hęc vltima verba quam priora. do.Anto. multum inſtat ſuper proprietate horum verborũ.dicit em̃ ĩ effectu quòd verbũ placet mihi: & verbum volo:ſignificant ſecundum tps de preſenti.Item verbũ infinitũ eſt aptũ comprehendere tps pns et futurũ
a ſecũdũ verba adiecta:nã de ſe infinitũ verbũ nihil perfectè ſignificat ſed determinat ſecundũ verba ſequntia. His p̃miſsis dic ꝙ ſi verbo volo : vel verbo placet:adijciatur infinitũ denotãs actũ nõ depẽdentẽ à libera volũtate proferẽtis:tũc nõ inducit diſpoſitio de pñti. ſed declarat diſpoſitio in futurũ.Exemplũ:ſi dico placet mihi aſcẽdere in arborem.Qn̄ꝙ verbo volo:vel placet : adijcit verbũ infinitũ denotãs actũ depẽdentẽ à libera volũtate proferẽtis.& tunc ſi verba denotant principiũ actus non inducit diſpoſitio de pñti:vt puta ſi dico volo:vel placet mihi te deſpõſare ſeu tecũ cõtrahere.& in hoc videt ipſe acquieſcere opi.Ioã.and.Quãdoq; verbũ infinitũ denotat executionẽ act⁹& tũc inducit diſpoſitio de præſenti : vt ſi dico volo te habere in vxorem : nã non poſſum velle te habere in vxorem niſi tecum prius contraham.& tũc inducit matrimoniũ.Et circa hæc multũ inſtat.ſed tu vide pleniũs per Bar.in.l.cunctos populos.in princi. C.de ſum.trini.& in.l.ſerui electione de leg.j. & hæc ſufficiãt:
6 quia multũ eſt longa materia. ¶ † In gl.in ver. *propoſuit.* ibi: *vt reus intelligit.* No.gl.& vide bonum tex.in decre. in.c.humanę.§.ſi ergo.el.ij.& in.§.itẽ obijcitur.xxij.qõ.v. vide Inno.in.c.veniens.de iureiu.vbi inter cætera ponit
b notabile verbum dicens ꝙ in foro animæ iuramentum recipit interpretationem ſecundum intentionem iurantis: ſed in foro iudiciali ſecundum ius . ita etiam quo ad propoſitum dicit,hîc Hoſtien.& bene:quod ſi quis cum non intendebat contrahere matrimonium vſus fuit verbis ſophiſticis vt deciperet mulierem non erit matrimonium in foro aiæ:quia ſine conſenſu nõ poteſt matrimonium conſiſtere.& de hoc eſt caſus not.in.c.tua j. eo . ſed in foro iudiciali iudicabit pro matrimonio,quia non eſt ſibi credẽdum:ſed recurrendum ad rectum ſenſum ver-
7 borum.vt hic & in.d.c.tua. ¶ † Et in fine gl.dic.ꝙ.l.cùm quidam facit.qa ibi diſiunctiua ponit pro copulatiua.& ſic fit interpretatio contra cõem intelligentiam . ſed dic ꝙ ibi fit illa expoſitio:tum ex coniecturata mente teſtatoris:tũ vt ceſſet abſonus intellectus:vt res potiusvaleat
8 q̃ pereat: & idẽ dic ad.c.ĩ calice. ¶ † In glo.ſi.ibi: *creditur actori potius quã reo* . Dic meli⁹ ꝙ reſpectu ꝓpoſitiõis nõ eſt dria inter actorẽ & reũ.ſed ſemp debem⁹ intelligere verba vt cõueniãt intẽtiõi ꝓferẽtis.& ſic ꝓpriè loq̃t tex. in.l.ſi qs intẽtiõe ambigua.ff.de iudi. vbi pleni⁹ vide per Bar.ſed in ꝓbationibus fit interpretatio cõtra actorẽ nõ in odiũ ipſius ſed qa dubia ꝓbatio nõ releuat ꝓbantẽ:& idẽ eſt in reo ꝓbãte exceptionẽ ſuã.vt in.c.in præſentia. de probationi.& cõiunge iſtam cũ præcedenti. Abbas.

✤ SVMMARIVM. ✤

1 *Impedimentum publicæ honeſtatis iuſtitiæ oritur inter ſponſam & conſanguineos ſponſæ impediens & dirimens matrimoniũ & habet locum in ſponſalibus de futuro.& nu.2.*

2 *Impedimentum publicæ honeſtatis qnandoque oritur ſine affinitate & quandoque cum affinitate.*

3 *Affinitas quandoque oritur ſine publica honeſtate.*
Diſpenſatio interpretanda debet omnia clarè narrare.

4 *Impedimentum publicæ honeſtatis extenditur ad conſanguineos vſque ad quartum gradum.*
Conſanguinitas & affinitas quo ad prohibitionem matrimonij hodie non excedit quartum gradum.

5 *Matrimonium etiam contractum dirimitur ſi extat impedimentum publicæ honeſtatis iuſtitiæ.*

¶ CAP. VIII.

SPonſam. Breue eſt: & poteſt per alia verba ſic ſummari. Inter ſponſam & conſanguineos ſpõſi oritur impedimentum publicæ honeſtatis impediens & dirimens matrimonium in-
1 ter eos contrahẽdum.hoc dicit. ¶ † Quęro primò ꝓ in-

a ¶ Communem.Facit.l.j.C.de vet.iuenu.§. ſed neq; ex multitudine. Ale. in.l.cũ prolatis.in fi.ff.de re iudi . Iaſ. in.l.ñ.ff.de iureiu. latè per Ab.in.c.j. s̃.de conſti. in vlti. co.vbi reputat tex. in.d.§. ſed neq; ſingularem hic.dixit Bal.in.c.veniẽs extra de teſti.ꝙ conſiliũ vnius excellẽtiſsimi doct.excuſat iudicẽ à ſyndicatu.& ꝙ Abb.ĩ.c. capellã.s̃. de fer .c. lras.s̃. de reſpo.& c . finem litibus.s̃. de do.& contu.& ſing . opinio in cã matrimoniali prefertur cõi.Ab. ſin. ĩ.c.ſi vir.de co. ſpi.

b ¶ Per interpretẽ. nã oĩs cõtractus ſerè poteſt celebrari p interpretẽ quo ad cõtractũ matrimoniũ ſequunt hîc cañ. Ab. legiſtę in §.fi.l.j.ff.de ver.ob. ita in ſentẽtia.l.iudices.C.de ſẽ.& ibi Bald . teſtõr etiam põt teſtari corã te ſte nõ intelligente dũmõ intelligat p ĩterpretẽ.l.q teſtõ. §.fi.ff.de teſ. & ibi Paul. de caſtro. & Are.Bal.& Sali.in l. hac conſultiſsima. §.fi.C.de teſta.

✤ SEBA. SAPI.

c ¶ Verba ſophiſtica.Qũo hoc procedat vide Ale.ĩ cõſ. clĩ.in vlti.col.ĩ. v. volu.vbi ſentit ꝙ ſi p̃dicta verba fuerunt à doloſo prolata adeo ꝙ appareat de diſſenſu cõtrahentis vitiatur matrimoniũ.

d ¶ Cooperiet. de quo p Bal . nouel. in.l.j.§. ſi quis ita. ff.de verb.obl.vbi induco prædicta ad illã.q. quę ahãs fuit in ciuitate puſij cum eſſet facta pax corã ſummo pontifice.

a ¶ Impedimentũ. hoc ĩpedimẽtum non habet locũ in affinibus: ſecundũ doct.in.c.j.de ſpõſa.lib. vj. tenet hic Philip.Fran.

b ¶ Dicit ꝙ non. Add de Lud.Ro.conſi. clvj.Cal.conſi.iiij. hoc titu.

c ¶ Quid ſi de. In quã pœnã incidãt illi qui contrahũt matrimoniũ cõtra impedimẽtũ publicę honeſtatis, vide ĩ.d .c. duo pueri.j. ti.j.& in.c.referẽte j.qui fi.ſint legi.& per Phi.fran. in.c. j. de ſponſa.ĩ.ij̃ .colum.in fi.ibi: & q̃ imperat.Ro. conſ. cxlvj.& Cal.conſ. iiij̃.de ſponſa.

✠ SEBA. SAPI.

d ¶ Nota.j. vide ad hoc multa congeſta per Cor . in ſin. ſuis.in ver.habeaſ. & per Fel.in.c.ſolitæ.co.ij̃.ver.inquã tum tangunt hîc oẽs.s̃. de maiori. & obe.

e ¶ Tanquã. Adde Pau.de caſ. conſil. ccxij̃.

f ¶ Multa. Ciuis an ꝑpriè dicaſ ille q̃ quo ad quædã eſt ciuis. Alex. conſil. clxxxj.in.j. col.in fi.in.ij̃.volu. & an appellatione ciuiũ veniant incolę. cõ ſi.xx.per eundem e.vo.& conſ.clviij̃. eo.volu. & ciuis factus per verba importãtia meram fictionem dicit verè ciuis. Corneus conſi.clxxxix.ĩ.ij̃.vo.

g ¶ Ciues. Adde legiſtas latè ĩ.l.j.ff. de leg.j.

✠ SEBA. SAPI.

h ¶ Futuri tẽporis. hoc dictum refert & ſequitur.d . Iaſ. in.l.ſerui electione in princi. colũ.vij̃. ver.ſecundò principaliter cõfirmo. ff. de leg.j.

tellectu literę vtrum hoc procedat in ſponſis de futuro: an autẽ de præſenti? Dic ſecundum docto.ꝙ vtroq̃ caſu procedit diſpoſitio.c.nã ſi non licet ducere ſponſam cõſanguinei de futuro multo fortius ſi eſt de pręſenti. nam maior eſt honeſtas vt non ducatur ſponſa de pręſenti cũ qua matrimoniale vinculũ eſt contractum quã ſponſam de futuro cui ſolũ facta eſt promiſsio futurarũ nuptiarũ verba tamen huius text.propriè adaptantur ad ſponſam de futuro: quia loquitur de ea quæ nõ erat adhuc pubes: & ſic non poterat contrahere matrimonium. ¶ † Et ex his no.ꝙ tam ex ſponſalibus de futuro q̃ ex matrimonio de præſenti oritur publica honeſtas inter ſpõſam ſeu maritatam: & conſanguineos ſponſi: ſeu mariti: ſuperueniẽte verò inter eos carnis copula oritur aliud vinculum.ſ. affinitatis. vnde omnes conſanguinei mariti ſunt affines vxoris. & econtra ĵ.de conſan.& affini.c.ſuper his.& durãt hæc vincula etiam poſt mortem alterius. vt in.c. fraternitatis. xxxv.q.x. & in.c.j.eod.ti.li.vj. ¶ † Sis ergo cautus maximè in impetranda diſpẽſatione . nam quandoq̃ oritur publica honeſtas ſine affinitate. quandoque affinitas ſimul cũ honeſtate publica: vt patet ex prędictis. quãdoq̃ affinitas ſine publica honeſtate , vt ſi citra ſponſalia ſeu matrimoniũ quis cognoſcat mulierem: nã inter eum & omnes conſanguineos mulieris oritur affinitas & econtra. vt in.c.diſcretionem ĵ.de eo qui cog.conſan.vxo. ſuæ nec oritur hoc caſu publica honeſtas. & de his vide quę no.glo.ſuper arbore conſanguinitatis.& quod dicã in.c. non debet.de conſan.& affi.vbi tractabo an ſufficiat in diſpenſatione facere mẽtionem de affinitate tãtum: ſi publica honeſtas cõcurrit cũ affninitate. ¶ † Secundò quę ritur quia tex.dicit. *nullus conſanguineorum, &c.* nunquid iſtud impedimentum [a] publicæ honeſtatis concernat oẽs cõſanguineos in infinitum? Dic ꝙ non: nam ſi vinculum conſanguinitatis & affinitatis non extendiſ hodie vltra quartum gradũ reſpectu prohibitionis matrimonij: multo fortius nec iſtud impedimentum publicæ honeſtatis. reſtringaſ ergo hæc litera ad terminos dicti capituli non debet. nam ſi intelligeretur generaliter ſequeretur qđ inter homines non poſſet contrahi matrimonium cùm omnes homines ſint cõſanguinei, cùm ex eodem ſanguine proceſſerunt omnes: ſed reſpectu prohibitionis matrimonialis illa impedimenta ſunt reſtricta ad quartum gradum vt in.d.c.non debet. ¶ † Vltimò queritur. tex dicit ꝙ non [b] poſſunt conſanguinei cõtrahere, &c. quid ſi de [c] facto contraherẽt nũquid teneat matrimoniũ? dic ꝙ nõ vnde hoc impedimentum impedit & dirimit matrimonium contrahendum . vt dixi in ſummario.& probatur hodie clarius in.c.vnico.eodem ti.lib.vj. Abb.

✠ *SVMMARIVM.* ✠

1 *Matrimonium de præſenti contractum eſt ſi vir & mulier ſibi promittunt quòd ab eo tẽpore ſe loco cõiugis habeãt.& nu.6.*

2 *Tanquam, hæc dictio quandoque ponit veritatem: non autem denotat ſimilitudinem ſeu improprietatem.*

3 *Matrimonium de præſenti quandoque cõtrahitur per verba futuri temporis.& numero.6.*

4 *Matrimonium non diſſoluitur quo ad vinculum propter adulterium ſed quo ad ſeparationem tori.*

5 *Maritus poteſt compelli non tantum ad vxorem redire ſed etiã quòd eam maritali affectione tractet.*

7 *Verba de præſenti & de futuro quomodo proferuntur: & quid importent quãdo in præſenti ſonant vel in futurum?*

8 *Verba promitto quòd non habebo aliam vxorem niſi te an matrimonium inducant?*

9 *Maritus non poteſt propria authoritate vxorem dimittere, alij tamen aliter ſentiunt.*

¶ CAP. IX.

EX parte. Si vir & mulier ſibi promittũt ꝙ ab eo tpe ſe pro coniugibus habebunt cõtractum eſt matrimoniũ de pñti.

& eſt caſus nota. vt ĵ.patebit . Primò ponit caſum narratum. Secundò diffiniendum committit. Secũda ibi: *quin igitur,* ¶ Caſus literalis. Quidam qui vocabaſ Andreas iuramentũ præſtitit quòd. E. mulierẽ ab eo tpe in antea pro vxore haberet & ei fidẽ ſeruaret. illa econuerſo ſimili modo promiſit eidem. quo facto dictus Andreas eam dimiſit & aliam ſuperinduxit. vnde mulier illa domino papæ fuit conqueſta: dicit papa nemini licere vxorẽ ſuã dimittere ſine manifeſta cauſa fornicationis: & tunc aut debet illã ſibi reconciliare, aut viuere continenter ea viuente vñ mandat dictũ Andr. compelli vt illã quã ſuper induxit dimittat & ad ſuã vxorem redeat & affectu mari
1 tali pertractet. B. ¶ † No. j. [d] ꝙ vbi actus dependet à mera volũtate loq̃ntis paria ſunt dicere ꝙ talẽ vult ꝑ vxorẽ,
d ꝑ ciue quã dicere duco te in vxorẽ vel facio te ciuẽ. & facit ad illam. q. dicit ſtatutũ ꝙ talis debeat haberi pro ciue nunquid ex hoc ſit creatus ciuis? & videtur ꝙ ſic. ar. opti. hîc facit quod no. per Bar. in.l.ſi maritus. ff. de adul. & in
2 l.ſi is qui pro emptore. ff. de vſucap. ¶ † Not. ij. ꝙ dictio
e tanq̃ [e] q̃nq̃ ponit veritatem: non autem denotat ſimilitudinẽ ſeu improprietatem: & hoc quando verba ex ſubiecta materia hoc patiunt. nã hîc iſta mulier ꝑmiſit huic viro ꝙ ei tãq̃ viro ꝑprio fidem ſeruaret: nec per hoc denotatur ſimilitudo ſed veritas. & hoc no. qa facit ad mul
f ta. [f] *Si ergo* dicit ſtatutũ ꝙ tanquã ciues [g] ſcholares debeant tractari videtur ꝙ per hoc ſint creati ciues ex quo
g
3 actus depẽdet à mera voluntate diſponentis. ¶ † Tertiô not. ibi: *habituram.* & ibi: *ſeruaturam.* ꝙ per verba futuri
h temporis [h] contrahitur q̃nq̃ matrimoniũ de pñti quãdo ſcilicet verba denotant executionem matrimonij nõ ãt principium contractus. nam qui vult conſequens tacitè videtur velle & antecedens. vt in.c.pręterea. & .c. prudẽtiam. de offi. deleg. l. illud. ff. de acq. hære. cum ſimi. & de
4 hoc clarius ĵ. ¶ † Not. ꝙ propter adulterium coniugis nõ diſſoluitur matrimonium quo ad vinculum, ſed quo ad torum duntaxat . vnde tenetur quilibet cõtinere. ad hoc
5 xxxvij.q.vij.c.ij. ¶ † Item not. ibi. *maritali affectione.* ꝙ ecclęſia poteſt compellere laicum nedum vt redeat ad vxorem ſuam quã iniuſtè dimiſit: ſed etiam vt eam tractet affectione maritali. ad hoc. c. illud. de pręſump. ¶ † In gl. j.
6 ibi. *de cætero habebo te, &c.* Aduerte quia licet prima frõte videatur glo. replicare quęſtionem tex. tamẽ habet maiorem dubitationem quã quæſtio deciſa in tex. quia in illa & in tex. concurrebãt duo, nã promiſerat illã tenere in coniugem & ei ſicut vxori fidem ſeruare. hoc autem vlti mum non ponitur in qõne gl. Determinant gl. ꝙ matrimonium contrahaſ per verba de pręſenti, licet non addãtur illa verba. & ſatis bene facit tex. in authen. qui. mo. natu. effi. leg. in. §. ſi quis diuinis. de quo facit mentionẽ iſta gloſſ. & Gratia. incorporauit in decreto in loco hîc alleg. in glo. & hæc opi. Ioan. communiter tenetur hîc per doc to. licet Bar. Lau. & magiſter ſententiarum in. iiij. ſentẽ
tiarum, tenuerunt oppoſitum. & vide per Archid. in.c.ſi
7 quis diuinis. alleg. in gl. ¶ † Et quia in fi. glo . oppo. de. c. de illis. s̃. eo. & non ſolu. tu dic clarè intelligendo mentẽ decre. ꝙ quandoq̃ verba in contractu ꝑferuntur de pręſenti. & tunc in dubio illico contrahitur matrimonium: vt ſi vir dicit accipio te in vxorem & econtra. vt in.c. penul ĵ. eo. Quandoque verba ſonant in futurum , & tunc aut denotant principium actus & ĩ dubio ſolùm contrahuntur ſponſalia de futuro . vt ſi dicitur promitto quod te ducam in vxorem : vel ducturum talem vel quid ſimile. & iſte eſt caſus. c. dẽ illis. ſupra eo. & infra. eo. c. penul. Quandoq̃ verba ſonant in futurum: ſed denotant executionem actus conſummati ſeu perfecti. exemplum: promitto quòd habebo te pro legitima coniuge vel vxore: nam non poteſt haberi pro legitima coniuge niſi præcedat mrimoniũ: hæc eñ verba & ſimilia denotãt executionẽ mrimonij . vñ tacitè ex quo obligat ſe ad executionẽ

videtur

a ¶ Tenebo te. Adde Franc. de are. cõſi. cxliij. vbi in arduo caſu cõſuluit.

b ¶ Et per hoc. latè ꝑ Alex. in cõſi. clij. i. ñ. co. ver. nec ob. in. v. vo. & ibi qd ſi dixit promitto ꝙ ducã te in vxorem & tenebo & habebo ꝓ legitĩa vxore quãdo eſt dictũ ꝓmitto nõ habere aliã ĩ vxoré niſi te. cõis eſt opi. (vt refert hic Phi. Fran.) ꝙ ſit cõtractũ matrimonium qa dictio niſi: ponit qñ ſequit negatiuam. vt ꝑ Bar. & doc. de iſta dictione niſi: in l. ſi eum. §. q iniuriarum. ff. ſi qs cau. vbi q̃rũt qd ſi qs ꝓ miſit nõ vẽdere fũdũ niſi tibi an cogat tibi vendere? ꝑ Iaſ. inſti. de actio. in princ.

SEBA. SAPI.

c ¶ Quæſtio. Vide latè Moder. in. Lactione. C. de tranſactio. vbi latè de dictione niſi.

ZACHARIAS.

d ¶ Parẽtũ cõſenſus. Adde an patris diſſenſus ſpõſalia cõtracta diſſoluat. Bar. in. l. adoptiuũ in princ. ff. de iure do. Io. de Imo. ĩ. l. quoties. & ibi Bar. ff. fol. mat. Alex. ĩ alle. l. adoptiuum. & Bal. in. l. cũ à ſocero. C. de iure dotium.

e ¶ Iurata. Facit ſecundum Phi. Frã. hic pro illa gl. in. l. ſi pecuniã. ff. de cõdi. ob cãm. nã ĩ cõtractibus innominatis eſt locus pœnitentiæ. l. ex placito. C. de re. pmu. de quibus in. l. naturalis. ff. de preſc. verbis. fallit qñ eſt interpoſitum iuramentũ ſicut hic. nã licet quis poſſet diſcedere à ſponſalibus, fallit quando eſt interpoſitũ iuramẽtũ. ita in ſimili tenent doct. in. c. j. §. de iudi. ꝙ licet in prorogando iuriſdictionem ſit locus pœnitentiæ. l. ſi conuenerit. ff. de iur. omni. iud. fallit qñ eſt appoſitum iuramẽtũ p. d. glo. videtur de præſenti contrahere. ar. op. in. d. c. illud. & eorũ quæ not. docto. in. d. c. cũ. Martinus. de conſtit. vbi dicunt ꝙ ſi præbenda quę ſolet conferri tantùm canonico confertur extraneo videt tacitè collat⁹ canonicat⁹. & hoc procedit maximè ſi apponat verbũ ab hoc tẽpore vel verbum de cętero. nam immediatè ſe obligat ad executionem matrimonij: ergo tacitè cõtrahit de preſenti. ſed idẽ eſt ſi nõ apponat illa verba denotãtia extremitatẽ tp̃is qñ ſi in obligatione nõ apponat dies videtur incontinenti obligatio cõtracta: vt in. l. in oĩbus. ff. de re iudic. & in. l. eũ qui calendis. ff. de verb. ob. & iſte videt proprius caſus huius. c. quẽ notabis: quia facit ad multa. hæc ꝓcedũt niſi hæc verba denotãtia executionẽ ſequant ſponſalia de futuro: vt puta promitto ꝙ ducã te in vxorem & tenebo te [a] ꝓ legitima cõiuge. nã ꝓpter verba p̃cedentia reſtringunt ſequentia in tp̃s matrimonij contracti. i. cùm matrimoniũ erit cõtractum. arg. optimũ. i. l. ſi. §. cui dulcia. ff. de vi. tri. & oleo le. ĩ. c. ſedes. de reſcript. & in cle. non poteſt. de procura.

8 ¶ † Et per hoc [b] poteſt decidi quæſtio [c] ſatis dubia. quidam dixit mnlieri. promitto ꝙ non habebo aliam mulierẽ in vxorem niſi te nunquid per hæc verba ſit cõtractum cũ illa matrimoniũ? & de hoc in Spe. eo. tit. in princ. & ibi Ioan. And. in addi. qui ſentit matrimoniũ eſſe cõtractum: quia dictio niſi: cũ ſequit negatiuã facit poſitionẽ: vt no. gloſ. in regula peccatũ. de re. iur. li. vj. do. Ant. videt hîc ſentire oppoſitũ dicẽs ꝙ dictio niſi facit poſitionẽ qñ ꝙ ſecũdũ habitũ, qñ ꝙ ſecũdũ actũ. vñ cùm illa verba ſint de futuro ꝙ non habebo aliã niſi te. videtur ſentire & aliâs ſe diſponere ꝙ in futurũ ſi eſt contracturus contrahet cũ illa: ſed ſi verba fuiſſent probata de præſenti: vt quia dixiſſet nolo aliam habere in vxorem niſi te: tunc dictio niſi denotat actum de præſenti, ſed per prædicta videtur mihi concludendum pro prima parte. nam ſi dixiſſet promitto ꝙ te habebo ĩ vxorem ſtatim eſſet cõtractum matrimonium. vt. ſ. dixi. ergo idẽ ſi dico ꝙ non habebo aliam niſi te. nam videt velle ꝙ iſtã habebit in vxorem: ergo incontinenti, cũ non ſit appoſita dies: vt. ſ. dixi multa alia obſcura tractãt hîc doc. ¶ † In gl. in ver. *manifeſta.* & ibi. *ſententia ſubſecuta.* no. bene gl. nã relata ad tex. apertiſsimè ſentit ꝙ non licet marito ꝓpria authoritate dimittere vxorẽ ẽt ſi adulteriũ vxoris ſit manifeſtũ. de quo vide per gl. xxxij. q. j. c. j. ſed gl. cõtrariã habes & latiorẽ in. c. fi. de adul. quã tenebis menti. & illam ſequit Hoſt. & ibi ſentit Inn. in. c. inquiſitioni. de ſenten. excom. & illa plus mihi placet per. c. dixit. xxxij. q. j. & c. agathoſa. xxvij. q. ij. vide quę dixi in. c. gaudemus. de conuer. coniugato. & latius tetigi in. d. c. fi. de adult.

SVMMARIVM.

1 *Iurans cum aliqua contrahere, impedimento ceſſãte contrahere cogitur per eccleſiam.*

Pater licet non poſsit filiam obligare ad matrimonium ſed ſi iurat videtur promittere ſe curaturũ quantum in eo erit. 6.

2 *Filia de honeſtate non contrahit etiã ſponſalia ſine patris conſenſu ſed ad ſubſtantiã matrimonij & ſpõſaliũ non requiritur parentum conſenſus.*

3 *Sponſalia ſi non ſunt iurata an cõpellatur pars præciſè ad contrahendum? §.*

4 *Laicus poteſt adire eccleſiaſticum iudicẽ vt cõpellat ſponſam ad contrahendum. an autẽ poßit adire iudicem ſecularem & quãdo, vide ibi.*

Promittens factum alienum an & qũo obligetur?

Impubes doli capax obligatur ex iuramento.

7 *Iurãs cõtrahere cũ vna ex filiabus alicuius & deinde cũ aliqua ex eis coeat an teneatur illam ducere?*

Carnalis copula facit trãſire ſpõſalia ĩ matrimoniũ.

Matrimonialis cã fauorabilis eſt & ſemper in dubio pro matrimonio iudicatur.

8 *Cõpelli an & qñ debeat ſponſus & ſponſa ad contrahendum?*

9 *Iudex eccleſiaſticus eſt iudex competens inter laicos in cauſa peccati nedum poſt peccatum ſed ẽt ante vt peccatum euitetur.*

¶ CAP. X.

X literis.

Qui iurauit cum aliqua contrahere ſi non ſubeſt impedimentũ per cenſuram eccleſiaſticam contrahere compelli tur. Primò ponit caſum narratũ. Secũdò cõmittit ipſi⁹ diffinitionẽ ibi: *quid igitur.* ¶ Caſus lr̃alis. Duo nobiles viri ſaluan. epatus. g. ſ. & b. filios & filias impuberes habebãt: cõuenerũt ĩter ſe ꝙ eos adinuicẽ copularẽt: & hoc tã parẽtes q̃ filij iurauerũt ſe facturos. vnus illorũ. ſ. G. filiã alteri⁹ conſentiente patre iurauerat ducere in vxorem: poſtmodũ volebat aliam ducere ĩ vxorem. eps cõpellebat ipſum illã accipere quã iurauit accipere. q̃ſiuit eps à papa quid iuris eſſet. Reſpondet Papa periculoſum eſſe dicto. G. cõtra iuramẽtũ ſuũ veni re: mandat pictauien. epo vt ſi de hoc conſtiterit ei: moneat illũ & compellat ꝙ recipiat quã iurauit & eã maritali affectu pertractet,

1 niſi rõnalis cã ipediat. Ber. ¶ † No. j. ꝙ licitè poteſt promittere pater cũ iuramẽto ſe datu rũ alicui filiam in vxorem: licet ergo pater nõ poſsit obligare filiã ad cõtractum matrimonij ea renitente: vt in. c. vnico de deſpõ. ĩpu. li. vj. xxx. q. ij. c. vbi. tñ licitè promittit & iurat: qa vr̃ ꝓmittere ſe curaturũ q̃tũ ĩ eo erit. &c.

2 de quo cũ gl. j. ¶ † No. ibi. *conſentiente patre.* ꝙ filia nõ cõtrahit ẽt ſpõſalia niſi patre cõſentiẽte. quod intellige de honeſtate. xxxij. q. ij. c honorant. ſed ad ſubſtantiã matrimonij ſeu

d ſpõſaliorũ nõ requiritur parentũ conſenſus d vt. c. ſufficiat. xxvij. qõ. ij. & in. d. c. vbi. p̃alleg.

3 facit. c. ſi annum. de iud. li. vj. ¶ † Not. iij. ibi. *ſuum iuramentum.* ꝙ vbi ſpõſalia non ſunt iurata e eccleſia nõ cõpellit alterũ p̃ciſè ad cõtrahẽdũ. nã hoc. c. & c. requiſiuit. j. e. & c. p̃terea. ſ. eo. cũ multis ſimilibus: ſemp ĩ cõpulſiõe põderãt iuramentũ ſeu fidei interpoſitionẽ. ſed ego contrarium arbitror, quia cùm hæc compulſio fiat ratione peccati eccleſia compellit non ſolùm iurantem ſed pactum nudum facientem: vt in. c. j. ij. & iij. ſ. de pact. & in. c. iuraméti. xxij. q. v. vbi dicit ꝙ deus nõ facit differentiam inter iuramentũ & ſimplicẽ ꝓmiſſionem. nam vtroq; caſu tranſgrediens peccat mortaliter licet magis peccet veniens cõtra iuramentum. vt not. in. c. pen. de iureiu. & ad hęc iura reſpondeo ꝙ narrãt facti cõtingẽtiã: tamen ſatis põt dici ꝙ non ita ſtudioſè eccleſia cõpellit alterũ vbi nõ interuenerit iura

ANTO. FRAN.

¶ Credo iſtã opinionẽ eſſe verã ꝙ non poſsit reſilire ſimiliter etiã ĩ contractibus innominatis quãdo eſt interpoſitum iuramentum: qa tunc debebit agi ad implementa: vel debebit impleri pro parte etiam implẽtis ꝓpter illud iuramentũ præſtitũ quia illud eſt ſemper ſeruandũ ſi ꝑt ſeruari ſine pericu lo aĩę & diſpẽdio ſalutis ętęrnæ etiã ſi ſit præſtitũ contra diſpoſitionem legalẽ, imò etiã canonicã non refiſtẽ tẽ obligationi q̃ ꝓ iuramentum indu cit. vt in. c. debito res. & ĩ. c. cũ cõtin gat. de iureiur. & in authẽ. ſacramenta puberũ. C. ſi aduerſus vẽ. & plenè tra ditur in regu. non eſt obligatoriũ. de reg. iur. & ibi plenè per Io. an. ĩ mer curiali.

SEBA. SAPI.

e ¶ Iurata. vide Ab. in. c. requiſiuit. & in. c. ſicut. & in. c. pręterea. j. eo. & in c. de illis. primo. j. de deſpon. impu.

mẽtum & facit ad materiã.c.requisiuitj.eod.

4 ¶ † Itẽ nota ꝙ ecclesia potest adiri per laicũ vt sponsam compellat per excõicationẽ ad cõ trahendũ matrimoniũ secũdũ ꝓmissionẽ: & ratione peccati ecclesia se impedit contra laicũ. Credo ẽt ꝙ iudex secularis põt adiri vbi non vertereť in dubiũ de validitate spõsaliorum,sed solum petereť vt alter adimpleret ꝓmissionẽ etiam iuratã. nã & iudex secularis põt adiri vt cõpellat laicũ ad obseruationẽ iuramẽti:vt in.c.licet.de iureiu.li.vj.& facit qđ

5 no.Bar.in.l.titia.ff.sol.matri.¶ † Vltimò no. ꝙ si alter ex sponsis non vult perficere matrimonium potest ad petitionẽ alterius cõpelli per iudicẽ,& cõpelliť quis precisè ad factum maximè quia hîc non potest solui interesse: quia spiritualia non capiunt æstimationẽ. fa-

6 cit qđ dixi.s̃.eo.c.p̃terea.¶ † In gl.j.in fi.vult ergo gl. ꝙ parẽtes promittendo pro filijs videntur promittere se curaturos [a]bona fide ꝙ filij contrahẽt:& sic potius promittunt factũ proprium.Sed aduerte ꝙ istud non satisfacit contrario supra formato.nam iura ciuilia dicunt ꝙ si promitto simpliciter factum alienũ in nullo obligor.[b] vnde vt sim obligatus ad curãdũ oportet ꝙ specificè hoc promittã.vt institu.de inut.stipulatio.§.si quis alium.& in l.stipulatio ista.§.si quis.ff. de verb. oblig.do. Anto.dicit ꝙ sicut æquitas prætoria facit vt in stipulationibus prętorijs ꝓmittendo simpliciter factum alienũ in dubio videt promittere se facturum & curaturũ:vt in.l.quoties. de ver.obli.ita æquitas iuris canonici hoc inducit in materia canonica.hoc est notabile dictum sed iure non probat. Sed quo ad istum tex.& similes põt dari alia solutio & melior & tutior vt in iuramento hoc procedat.nam iuramentum habet vim clausulę si non valet quod ago vt ago valeat vt valere põt.vt in.c. quãto.& in.c.ad nostram.de iureiur.no. in.l. cùm pater.in.§.filius matrem.ff.de leg.ij.ideo in dubio promittendo factum alienum debemus interpretari quòd promiserit se curaturum quantum in eo erit.fateor tamen ęquissimum esse hoc obseruari in omni materia canonica.arg.in.c.dilecti.s̃.de iudi.¶ In glos. in ver.sub iuramento.ibi. *sed si aliàs sint doli capaces.* not.bene gl.maximè iuncto tex.ex qua habes ꝙ impubes doli capax obligat ex iuramento suo. ex quo infertur ꝙ si doli capax [c] contrahit et iurat cogitur seruare cõtractũ. & facit ad intellectum authen.sacramenta puberum.C.si aduer.ven. vt habeat locum etiã in doli capace.de quo ibi per doct.& per Ho

7 sti. in.c.cùm contingat. de iureiur. ¶ † In fi. gl.ex hac vltima quæstione possunt elici duę opi.vna ꝙ ille non cogatur istam quã cognouit ducere,quia cum ea nunquam fuerũt spõsalia:nec matrimonium.& hanc opi. tenet Ino.dicẽs ꝙ liberè põt cum alia contrahere cũ nõ sit cõditio restricta ad illã pſonã dũtaxat quã cognouit.Secunda opinio in qua residet gl.est vt nõ virtute spõsaliorũ sed virtute iuramenti cogatur illã ducere:& hãc opi.sequitur Io.an.spõsalia eñ semp fuerũt nulla.cũ eñ nõ põt cõsistere ex parte vnius tñ oportet dicere ꝙ cũ oĩbus sororib⁹ esset contracta spõsalia,& sic nullã possit ducere obstãte publicæ honestatis iustitia.Host.licet variè loqua

tur sentit tertiam opin.vt copula cum vna superueniens declarauerit seu certificauerit sponsalia prius dubia & eodem momento fecerit illã transire in matrimonium pręsumptum.ar.ĩ.c.is quij̃.e. do.Anto:videbat primò sentire hanc opin. sed tandem residet in opi.gl.& Io.an.ex quo illa sponsalia prorsus fuerunt nulla. Credo ꝙ opinio Host.satis possit sustentari.nam sponsalia trãseunt ĩ matrimonium per carnis copulam: non tantum virtute sponsaliorũ quantũ ex præsumpto consensu:vt in.d.c.is quij̃.eo.sed ex quo iurauit ducere vnam ex filiabus titij:& postmodum vnam ex eis cognouit satis videtur illam elegisse & iã in eam consensisse. nam in dubio non debemus p̃sumere duplex pactũ scilicet stupri & periurij:sed potius in fauorem maximè matrimonij debemus præsumere copulam fuisse licitam,& ꝙ ille voluerit adimplere iuramẽtum suum:nam in dubio semper iudicatur pro matrimonio:vt in c.licet ex quadam.s̃.de testi.in.c.fi.s̃.de re iudi. Item facimus semp interpretationem vt euiteť peccatum:vt in.c.est totej̃.de regul.iur. secus dic secundùm Host. si quis iurasset ducere vnam de certo loco.nam tunc cognoscendo certã nõ videtur cũ illa contrahere, cũ possit hoc casu contrahendo cum alia adimplere iuramentũ. not. tamen singulariter ex opi.gl.ꝙ licet iuramentũ non sit restrictum ad certam personam tamen ecclesia compellit iurantem ad obseruationem iuramenti licet finis iuramenti concernat vtilitatem priuati:& hoc fit vt iurãs euitet peccatum ex qua ratione iudex pro-

8 cedit ex officio : vt in.c.j.de offi.ordi.¶ † In gl. in ver. *compellas*, ibi: *ecce crimina.* hîc debet continuari finis glo.in ver. *hoc quidem.* vsque ad fin. & ex princip.& fine gloss.colliguntur quatuor solutiones ad .c.requisiuitj.eo.vbi dicit ꝙ si spõsus vel spõsa pręcisè resistit & non vult contrahere matrimoniũ cum sponso, pręcisè nõ est compellenda.& tene tertiam solutionem gl.vt ex causa ecclesia non compellat : vt puta si ita abhorret sponsam vel econtra ꝙ ex inuitis nuptijs vehementer præsumeretur scandalum futurum.nã tunc ecclesia debet sustinere minus malum vt maius euitetur.arg. in.c.duo mala.xiij.distin.Et hanc solutionem tenet gl.in.c. sic qppe.§.sed concedatur.xxvij.quęstio.ij.& Hostien. in.d.c.requisiuit. & videtur satis probari iudicio meo in text.illius.c. in ratione sui.

9 ¶ † In ea.gl.ibi. *sed etiam committenda prohibere.* not. bene ex glo. quòd ecclesia impedit se de peccato laici nedũ post peccatum perpetratum:sed etiam ante:vt peccatum euitetur, nam & ꝓ futuris culpis potest fieri excõmunicatio si est aliqua præsumptio de põti vt in.c.romana.§.caueant.de senten.excommu.li.vj.Sed credo aliã solutionem posse dari ad tex.nam cùm iste purè promiserit illam ducere in vxorem statim fuit obligatus ad ducendum:vt in.l.in oĩbus.ff.de re iudi.peccat ergo sponsus si requisitus vt contrahat sine causa differt.facit.l.sæpe.ff.de verbo.signifi.& j̃.eo.c. præterea, compulsio ergo hæc fit ratione promissionis instantis: & non tantùm ratione mali euitandi.

a ¶ Se curaturos. Adde Francis. de are. consi.cxlij. ZACHARIAS.

b ¶ In nullo obligor Adde de hac. q.s. an & quando promittens factũ alienum sub pœna obligeť. per Bar.in.l. continuus.§. illud inspiciẽdum.ff. de ver.ob.Frã.de are. in.l. si ita stipulat⁹ fuero.§. possũ.eo. titu. eundẽ consil. cxlij.inci. ex facto proponitur. colũ. iij.vers. venio igit ad primã. & Feli.ĩ c.ex rescripto.col. vj.ver.& no. ꝙ ꝓmittens factũ alienum.s̃. de iureiur. ☙ SEBA.SAPI.

c ¶ Doli capax. Ita cõiter tenetur secũdũ Bar.in.d. auth. sacra puberũ. sed contrariũ cõiter teneri attestat Alex. in.l. qui iurasse.in princ.ff. de iureiu. vide Paul. de cast. cõcordantem ĩ. d. authẽ.sacra puberum.vt opi.Bar.,ꝓ cedat de iure canonico alia de iure ciuili. vt ibi per eũ.

SVMMARIVM.

1 *Pater licet habeat filios in potestate sua non tamen potest filij vxorem retinere,imò compellitur illam sibi restituere.*
Filius non est in potestate patris quo ad spiritualia : potest etiam nonnulla alia agere sine patris consensu.
2 *Filius potest in spiritualibus agere contra patrem & econuerso.*
3 *Vxor repeti potest coram ecclesiastico iudice etiam si non agatur de validitate matrimonij.6.*
4 *Populi tenentur ex facto principis.*
5 *Diuinorum officiorum appellatione venit baptisma & pœnitentia.*
6 *Vxor an sit ĩ potestate patris vel mariti & quæ iura habeat maritus in ea.*
7 *Excommunicatio etiam si feratur ad tempus requiritur absolutio . secus in interdicto & suspensione.*
8 *Interdicti tempore intelliguntur cepta quatuor sacramenta quæ etiam tũc confici possunt: videlicet baptisma : pnia.confectio chrismatis. & etiam matrimoniũ.dubiũ tamẽ est de nuptiarũ solennitate & ordinũ collatiõe.*
Interdictum quandoque ponitur in personas quandoque in loca.
9 *Pœnitentia an in casu necessitatis possit ab hæretico recipi?.*

¶ CAP. XI.

NOn est. Per censurã ecclesiasticam pater compellit restituere eius filio vxorẽ quam iniustè detinuit vel detinet.priò narrat factũ.Secũdò prouidet.ibi. *nos.* ¶ Casus lrãlis. Inter regem Anglorum

a ¶ Vxorẽ. Adde ꝙ licet tempore belli ſit permiſſum capere bona alicuius nullo caſu tñ eſt ꝑmiſſũ capere vxorẽ alicuius. qđ eſt notãdũ ſecundum Phi. hic. ad dictum Bal. in. l. fi. C. ſi contra ius vel vti. pu. ꝙ ſtante ſtatuto ꝙ bãnit⁹ poſsit impune offendi poterit etiã impunè derobari. ar. in. l. in ſuis. ff. de li. & poſthu. a tñ vxor ei⁹ nõ poterit derobari neq; detineri min⁹ adulterari cùm detẽtio vxoris ſit improbata: vt hic,

ZACHARIAS.

¶ Adde ꝑ hoc vl. membro. ſ. ꝙ vxor banniti non poſsit adulterari q̃uis poſſit permittẽte ſtatuto ĩpunè offẽdi bãnitus p Bal. pleniſſimè ĩ. l. fi. colũ. j. ad fi. ver. & iõ ſi cauet ſtatuto. ñ, ſi contra ius vel vti. publ. & vltra rõnẽ q̃ hic ponit adde aliã q̃ tibi fortaſſe potior vi- 4 debit. nã vxor bãniti gaudet priuilegio viduæ, qa ꝑ vidua eſt. cũ habeat virũ inutilẽ: vt no. gl. ĩ. l. fi. in ver. orbitãtes, C. de plagia. Anto. Franciſ. 6

¶ An ſtãte ſtatuto ꝙ bãnitus poſsit ĩpunè offendi poſſit eius vxor derobari & ab eo adduci, ſicut ei⁹ bona? dicas opinionem de qua hic eſſe veram qa cũ matrimoniũ ſit à iure diuino introductũ & ſit ẽt ĩſeparabile ꝑ leges humanas, vt ĩ. c. gaudemus de diuor. imò dicitur dura & crudelis ſeparatio vxoris à viro & ecõtra vt. l. ĩ poſſeſſionẽ. C. cõmu. vtri. b iud. cũ ipſum matrimonium ſit viri & mulieris coniũctio c vt in. §. j. in ſtip. de nup. meritò nõ põt per ſtatutũ induci vt ipſa vxor à viro bãnito poſsit adduci & ſeparari, & maritus ẽt adulterari, qa tale ſtatutũ eſſet nutritiuũ pctĩ & ꝑmitteret adulteriũ. ꝙ eſſet cõtra. l. diui nã illud ſemp. & oĩ Anglorũ & filios eius fuit diſcordia: ꝓpter qđ rex detinebat vxores filiorum ipſius: ita ꝙ mariti earũ ad eas accedere nõ valebãt, conqueſti ſunt do. papæ. filij regis. Mandat Papa archiepis & Epiſcopis ꝑ Angliã cõſtitutis ꝙ cũ ſit iuſtũ & æquũ vt viri ſuas petãt vxores quaten⁹ eũdẽ regẽ ad eas reſtituẽdas ſolicitè moneant vt ſi intra cõſtitutũ terminũ reſtiterit ex tũc in quacũq; terra vel ꝓuincia detineãt vel trãſferant, donec ibi fuerint, nulla diuina officia celebrent, vel ꝑmittant aliquatenus celebrari p̃ter baptiſma paruulorũ & in pœnitẽtia moriẽtiũ. Ber. ¶ † No. primò ꝙ licet filiꝰ ſit in ptãte patris nõ tñ ꝑ hoc põt pater detinere inuito filio ipſi⁹ vxorẽ. a nã quãtũ ad iſta ſpũalia fili⁹ nõ cẽſet in ptãte patris: vt in. c. ſi annũ. de iud. li. vj. Itẽ ſi caſtrẽſia põt filius liberè tractare põre inuito. ff. de caſtrẽ. pe. quaſi ꝑ totũ, forti⁹ iſta ſpiritualia. & not. hodie. de ſepul. lib. vj. in. c. licet. ¶ † Scdò nota ꝙ in iſtis ſpiritualib⁹ põt fili⁹ agere cõtra patrẽ. & quãuis gl. in. c. ſi eccleſia. xxij. q. iiij. dicat ꝙ de iure canonico filius põt agere contra patrẽ. & ecõuerſo ꝑ. c. q̃riť. ij. q. vij. & ſequať Gaſ. de ca. hoc dictũ, tñ non videť verũ niſi vbi ſubeſt peccatũ. nã rõne peccati hoc eſt admittẽdũ, aliâs ſec⁹: vt apertè vr̃ de mẽte literę in. d. c. ſi annũ. arguẽdo ꝑ locũ à ſpeciali. ad hoc. l. lis nulla. ff. de iudi. & quod ibi no. 3 ¶ † Tertiò no. & tene mẽti ꝙ vxor p̃t repeti corã iudice eccleſiaſtico ẽt cõtra laicũ detinẽ tẽ q̃ q̃ nõ diſputeť de validitate & ſubſtantia matrimonij. & de hoc ĵ. cũ gloſ. ¶ † Quartò no. ꝙ ex facto prĩcipis p̃t patria ſubijci interdicto: & ſic ĩdirectè puniunť populi de facto principis, ex quo vide qđ no. gl. xxiiij. q. iij. in ſumma. ¶ † Itẽ nota ꝙ appellatiõe diuinorũ officiorũ cõprehẽdunť baptiſma paruulorũ & in pœnitẽtia moriẽtiũ: aliâs nõ eſſet bona exceptio q̃ fit in tex. ¶ † In gl. j. ibi. ꝑ officiũ iudicis vel eꝑm loco, põdera bñ hãc alternatiuã gl. vr̃ eñ de mẽte gl. ꝙ ſiue vxor detineať iuita, ſeu volẽs p̃t marit⁹ adire tã iudicẽ ſeculare q̃ eccleſiaſticũ. Ex quo eñ nõ cõtẽdiť de ſubſtãtia vinculi matrimonialis tã eccleſiaſticus quã ſecularis iudex eſt iudex cõpetẽs: ꝓut ẽt ſentit Io. an. ĩ addi. Spec. in ti. q fil. ſint legi. in. §. j. & de iudice eccleſiaſtico ſatis ꝓbať hîc. Et reſpectu actiõis intẽtãdæ. dicit Hoſt. ꝙ ſe cũdum canones nõ eſt curãdũ de actiõe ꝑ. c. dilecti. de iudi. põt eñ marit⁹ dicere peto ꝙ vxor &c. Sed nũq̃d maritus poſsit vẽdicare vxorẽ adiecta cã de iure diuino ſeu canõico? Io. an. in p̃allegato loco. in ver. cõpetit dicit ꝙ nõ: qa vxor de iure ciuili oĩno nõ eſt in potestate b mariti ſed in officio tm̃: c vt ĩ. l. ſicut. ff. de ope. liber. ꝓ hoc bonus tex. ĩ. l. vxorẽ. C. de cõdi. inſer. vbi diciť ꝙ vxor eſt in ptãte ſui pr̃is & nõ mariti, niſi quo ad debitũ: & quãuis multi ſequanť hãc opinionẽ ego tñ cõtrariũ cõcludo ĩ. c. illud. de p̃ſump. qa licet vxor nõ ſit in ptãte viri ſicut fili⁹ ĩ ptãte patris, tñ marit⁹ habet multa iura ĩ ꝑſona vxoris, adeò ꝙ tex. ĩ. c. nõ debet ĵ. de cõſangui. & affini. dicit ꝙ vxor nõ habet poteſtatẽ ſui corporis: ſed marit⁹ & ecõtra. & ſunt verba apoſtoli. & alibi dicit ꝙ vxor eſt penè famula viri, vt in. c. hęc imago. & c. mulierẽ. xxxiij. q. v. vñ rõne iſtius iuris poterit maritus vẽdicare vxorẽ & vxor maritũ adiecta cã de iure diuino ſeu canonico: ſicut in ſimili habetis per text. & gloſ. notabilem. in. l. j. §. per hanc. ff. de rei vendica. & dixi de reg. in capi. licet. ¶ In gloſſ. in ver. *donec.* ibi. *ad tempus*. dic quod in caſu illius. l. remanet infamia vt ibi patet. hęc aũt ſuſpen b ſio diuinorum ſtringitur ſolũmodò vxorib⁹ 7 detẽtis in loco. ¶ † Aduerte ꝙ quantuncũq; excõicatio ferať ad tp̃s, ſemp reqriť abſolutio poſt tp̃s. ſecus in interdicto vel ſuſpẽſiõe. vñ ſi diciť ſuſpẽdo te donec ſatiſfeceris poſt ſatiſdationẽ nõ reqriť abſolutio: ſecus in excõicatiõe. de quo vide tex. iũcta gl. no. in cle. j. de deci. & per Inn. in. c. cũ bonę. de ęta. & quali. ¶ In fi. gl. hodie dic vt pleni⁹ hr̃ ĩ. c. fi. de ſen. 8 ex. li. vj. ¶ † In gl. in ver. *baptiſma*. dic ꝙ à quo libet interdicto cẽſenť excepta quatuor ſacramẽta vt baptiſmus & nõ ſolũ paruulorũ: ſed ẽt adultorũ. vt hodie hr̃. in. c. qm̃. de ſen. excõ. Scdm eſt pœnitẽtia moriẽtiũ vt hîc. Tertiũ eſt cõfectio chriſmatis. nã ex quo cõcediť baptiſmus: ꝑ cõſequẽs cõcediť chriſmatis cõfectio, cũ ſine chriſmate nõ fiat baptiſmus. vt in. d. c. qm̃. Quartũ eſt corpus Chriſti. de quo in. c. qđ in teĵ. de pœni. & remiſ. & de his vide tex. cũ gl. in. c. fi. de ſen. excõ. li. vj. vbi diſputať de matrimonio nũ qd poſsit contrahi tpe interdicti. cõiter cõcludiť ꝙ ſic. Sed de ſolẽnitate matrimoniali dubitať: & ſic habes q̃nq; ſacramenta excepta tpe interdicti. Dubitať de ſexto. ſ. ordinũ collatiõe. & vr̃ hîc velle Inn. ꝙ laicis nõ p̃nt cõferri ordines, ſed aliâs clerici põterũt ꝓmoueri ad maiores, cũ ipſi non ſint interdicti. Aduerte. qa hoc dictũ eſt ſatis obſcurũ & ſine rõne. nã cũ interdiciť locus nec laici nec clerici ſunt interdicti. vñ extra locũ licitè percipiunt diuina. q̃nq; enim perſonæ ſunt interdictę. & tunc quocũq; ſe conferãt interdictum ſequiť eos. de quo in ca. ſi ſententia. de ſen. excõ. li. vj. & ſic nõ vr̃ differentia inter clericos & laicos in hoc. vñ in ca ſib⁹ huius. c. poſſent clerici & laici alibi ordi c nari, poſſet etiã attẽtari ꝙ ex neceſsitate poterunt ordinari in loco interdicto: quia ex quo conceduntur aliqua quę non p̃nt cõferri niſi per clericos: ergo indirectè permittitur ordinatio clericorũ: ſicut de confeſsione chriſmatis: vt dixi. aduerte tñ ꝙ in caſu huius ca. non eſt propriè interdictũ: ſed ceſſatio à diuinis ſecundum Inn. & bñ & pro differentia inter iſta vide text. cũ glo. in cle. j. de ſen. excom. & qđ no. Io. an. in. c. ſi canonici. de offic. or. li. vj. 9 ¶ † Vltimò not. iſtam gloſſ. in fi. dum vult ꝙ pœnitentia poſsit in neceſsitate recipi ab hæretico: ſed contrarium ſentit gloſſ. xxxij. diſt. c. præter. §. verum. & illam puto veriorem, ne adducat illum pœnitentem ad errorem & deſperationem. & in neceſsitate non nocet ſi prætermittitur oris confeſsio: vt in capitulo quem pœnitet. de pœnis diſtinctione prima notat gloſſa in capitulo paſtoralis. de officio ordinarij.

caſu ꝓhibentẽ. & iõ non teneret ꝑ ea quę not. in ſimili in c. fi. de pręſcri. & faciunt no. in. c. quanto de conſue.

¶ In ptãte. ex quo ĩferť ꝙ ſi filia aliqd acquirit illud acquirit patri ſub cuius ptãte eſt. l. placet. ff. de acq. hęre. l. cũ oportet. C. de bo. q̃ libe. & ſi eſt ĩſtituta hæres debet adire hęreditatẽ cũ cõſenſu patris. l. fi. C. de bo. q̃ lib. l. ſi quis mihi bona. §. iuſſũ. ff. de acqui. hęr. ĩſt. ad ſena. cõſu. tertu. ingl. poſita ĩ verbo parẽtis idẽ eſt dicẽ dũ ꝙ ſi filia vult eẽ in iudicio nõ ſufficiet cõſenſus mari- ſed patris reqriť. d. l. fi. §. neceſſitate. de quibus latè ꝑ Bal. no. in. l. rei iudicatę §. ſocero, ff. ſo. mat. vbi ponit an vxor teneať potiꝰ patri q̃ viro obedire. ad de ꝙ licet patri poſſit in caſu neceſsitatis vendere & obligare filiũ. ĵ. C. de patri. qui filios diſtraxerũt &c. ñ. & ibi no. s̃. de pig. ſecus ĩ vxore. qa maritus nõ poterit eam in caſu neceſsitatis vẽdere. vt hic ꝑ Phil. Franciſ.

✠ SEBA. SAPIA.

c ¶ In officio tantũ. Vide Alex. in conſi. cxxxiñ. inci. circa primum co. ñ. in iiñ. volu.

✠ *SVMMARIVM.* ✠

1 *Dictum vnius aſſerentis impedimentum impedit matrimonium contrahendum non iuratum.*

2 *Sponſa impeditur à ſponſo vt contrahat matrimonium.*

3 *Affinitas cõtrahitur etiam per illicitum coitum.*
4 *Vnius dicto creditur vbi agitur de pcto vitando.7.*
Teſtis occulti dictum valet abſque publicatione ſui nominis.7.
5 *Spõſalia nõ iurata ſoluũtur facilius quam iurata.*
6 *Iurm & ſimplex promiſsio differũt, & facilius permittitur cõtrauentio cõtra promiſsionem quam contra iuramentum.*
7 *Turpitudinem ſuam allegans auditur.*
8 *Pcti euitadi cã multa cõcedũt q̃ alʒ nõ cõcederent.*

¶ *CAP. XII.*

1 PRæterea. ¶ † Dictum vnius aſſerẽtis impedimentũ impedit matrimoniũ contrahẽdũ nõ iuratum: & eſt caſus notabilis. Primò conſultatio. Secundò reſpõſio ibi: *Taliter.* ¶ Caſus literalis. Quidam vir volebat contrahere cũ quadã muliere: conſanguineus illius viri dicebat ſe deliquiſſe cũ ea: ſed illud non audebat publicè confiteri propter potentiã mulieris: quærit quid iuris ſit? Reſpondet papa q̃ matrimoniũ illud fieri non permittatur ne deterius inde contingat: niſi iuramentum interueniſſet. Ber. ¶ † Not. primò q̃ ſponſa impeditur à ſponſo vt contrahat matrimoniũ ſicut promiſit. & facit tex. ad id q̃ dixi in cap. ex literis. ſ. eo. ¶ † Secundò no. q̃ per illicitũ coitũ[a] contrahitur affinitas inter mulierem & conſanguineos viri, q̃ quidem affinitas impedit matrimoniũ cõtrahendũ. Et põt colligi arg. hic q̃ affinitas ſuperueniens diſſoluit ſponſalia de futuro. nam hîc non exprimitur vtrum cognouiſſet poſt ſponſalia vel añ ergo generaliter debet intelligi. nam ſuperuenit fortius vinculũ. ad hoc. c. diſcretionẽ. &. c. j. &. ij. j. de eo q̃ cog. conſan. vxo. ſuę. & apertiſsimè probat in. d. c. ij. ¶ † No. iij. caſum[b] valde notabilem in quo creditur dicto vnius: licet publicè dictum non effundat. & ſic valet dictũ teſtis abſque publicatione ſui nominis. de quo j. Et ex hac litera põt colligi ar. q̃ vbicũque agit de pcto vitãdo adſq; magno incommodo[c] alterius creditur dicto vnius etiam abſque publicatione noĩs ſi ex cã timet prodire in publicũ. ¶ † Vlti. no. & tene mẽti q̃ facili[9] permittit diſſolutio ſponſaliorũ non antecedẽte iuramento q̃ ſi ſponſalia eſſent iurata. & facit ad materiã. c. requiſiuit j. e. vt eccleſia facilius abſtineat à cõpulſiõe ſponſi ſeu ſponſæ q̃ñ iuramentũ non interuenit, & timet aliqd malũ futurũ. facit ad ea quę dixi. ſ. e. c. ex lr̃is. ¶ † Ex his ẽt habes qd eccleſia ẽt facit dr̃iam inter iuramẽtũ & ſimplicẽ ꝓmiſsionẽ. Nã vt hîc vides, facili[9] permittit cõtrauẽtio contra nudã promiſsionẽ, q̃ cõtra iuramentũ. ¶ † In gl. j. ĩ fi. Aduerte. nã hęc gl. nõ vr̃ hr̃e rõnẽ ĩ ſe de directo. prima frõte videt contra text. nã rõnes ipſi[9] etiã militãt q̃ñ in ſecreto fit cõfeſſio. imò forti[9]: q̃a p̃ſumptio eſt cõtra occultè loquẽtẽ. & de mẽte lr̃ę poti[9] iſta clãdeſtinitas cõparat ad detractionem fidei ipſius q̃ ad augmẽtũ. nã magis creditur teſti, q̃ñ iurat ĩ pñtia partis & dictũ ſuũ poſteà publicat, q̃ q̃ñ in occultò deponit, vt ſatis colligit ex. c. ij. de teſt. Sed fortè gl. intellexit in caſu in quo interueniſſet iuramẽtũ: vt tũc nõ credat iſti etiã ſi publicè cõfiteret. Sed q̃cquid gl. ſenſerit dicendũ q̃ iſte tex. ponit caſum valde ſpecialẽ ratione peccati euitandi: attento q̃ incommodum magnum non ſurgit ſi matrimoniũ inter iſtos non ſequit. Vnde tex. iſte põt intelligi dupliciter. Primò q̃ iſte veniebat vt denuntiator. & tũc habes caſum notabilẽ q̃ pro peccato euitãdo admittit denũtiator occultus licet ſit criminoſus & alleget turpitudinẽ ſuã: ſed pro peccato commiſſo criminoſus non admittit. iuxta no. in. c. nouit. de iudi. & per Goſt. in ſum. de accu. in fi. Secundò poteſt intelligi q̃ iſte deponebat vt teſtis: & tunc concurrunt tria ſpecialia. Primũ q̃ nõ iurat in pñtia partis contra. c. ij. de teſti. Secũdũ q̃ dictũ ſuũ cũ noĩe nõ publicatur contra. c. qualiter. in. ſ. debet. de accu. Tertiũ quia ſtatur dicto vnius in prę̃iudiciũ alteri[9] contra. c. licet. &. c. veniẽs. ſ. de teſti. Poteſt addi quartum & ſpeciale: quia auditur allegãs turpitudinẽ ſuã. contra. c. inter dilectos. de dona. Et hæc omnia admittunt pro pter peccatũ euitandũ. quia magis eſt ponderandum periculũ aĩarũ q̃ corporum. & hoc caſu intellige vt ſentit Io. And. q̃ iſte iurauit corã iudice: ſed nomẽ ſuũ nõ propalabat in publico: ex quo veriſimiliter timuit potentiam partis. ¶ Et facit hoc ad notabilem. q. nunqd poſsint recipi teſtes ſine publicatione nominis, q̃ñ veriſimiliter quis timet potentiam aduerſarij: vel aliud ſcandalum. do. Anto. dicit ſe credere in materia peccati duntaxat hoc eſſe admittendum. & de hoc quaſi videtur hic tex. Sed pro & contra poteſt adduci. c. fi. de hęreti. libro ſexto vbi in cauſa hæreſis ꝓpter timorem ſcandali futuri ſubticẽtur noĩa teſtiũ. vñ p̃ locũ à ſpeciali poſſumus dicere aliud eſſe in alijs cauſis. ſed per arg. à ſimili poſſet colligi contrarium: ſed primum plus placet. Adde tu vnum dictum Hoſtien. ſingulare quod ſequitur Ioan. And. in. c. quoniam in princip. vt lit. non conteſt. vbi dicit q̃ ſi actor timeret conuenire reum propter ipſius potentiam poſſunt teſtes de quorum morte vel abſentia timetur, recipi in priuato & facient fidem tempore quo lis poterit inchoari. ¶ † Item dicit Hoſtiẽ. hîc quod in caſu huius capitu. etiam vbi interuenit iuramentum erit arbitrarium an impediatur matrimonium conſideratis circunſtantijs perſonarum. Sed ego non diſcederẽ à verbis literę vt ad dictum vnius ſolius nõ impediãtur ſponſalia iurata. bene fateor quod dictum vnius q̃nque non eſt ſufficiẽs etiam ſi non ſint iurata, vt ſi aliquis eſt vilis perſona: vel mulier reperitur virgo, vel quid ſimile.

SEBA. SAPI.
a ¶ Per illicitũ coitũ. Vide Fe. ĩ. c. p tuas col. j. ver. no. ſecundò. ſ. de ꝓb. vbi dicit q̃ matrimoniũ ĩpedit contrahere ex natiuitate filij baſtardi, q̃a baſtardi dicunt de cõſanguinitate patris: & ſic cõſãguinitas cõtrahit p illicitũ coitum.
b ¶ Caſum. Ali[9] caſus eſt q̃ñ de cõcordia partium fuit cõuẽtũ q̃ ſtaret dicto vni[9]. l. j. §. fina. ff. de ver. obli. & l. theopompus. ff. de do. p̃ leg. licet Bart. ĩ. d. c. fi. teneat q̃ nõ ſit ꝓpriè teſtis, cõis opi. eſt in cõtrariũ: imò aduerſarius põt ſtare dicto aduerſarij. l. fi. C. de fideic. l. fi. C. de ſent. paſ. de q̃ per. An. & Abb. in c. ij. ſ. de proba. qui cõcludũt q̃ partes nõ p̃nt diſponere q̃ ſtetur dicto vni[9] niſi euidenti & neceſſaria cã: q̃a eſſet diſponere cõtra ius diuinum cũ in ore duorũ &c. c. licet. c. in oĩ. ſ. de teſti. c. cũ eſſes. ſ. de teſta. dic vt in dictis locis.
c SEBA. SAPIA. ¶ Incõmodo. Hoc dictũ refert & ſequit do. Iaſ. ĩ repe. l. admonẽdi. col. lxxv. ver. Itẽ plenè creditur. ff. de iureiu. & ibi enũerat plures caſus in quibus dictum vnius teſtis facit plenam probationem.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium metu contractũ ſi poſteà mulier in eũ non cõſenſit nõ tenet & ſi alteri poſteà nubit valet. ſ. 8.*
2 *Amor illicitus nõ tollit liberũ conſenſum.*
3 *Filia ſi cõtrahat ſpõſalia ẽt illicito amore ducta parẽtib[9] ignorãtib[9] tenẽt.*
Parentum conſenſus non requiritur in matrimonio.
4 *Inuitus dicitur qui voluntatem oſtendit ſuam cum alio ſigno quàm voce.*
Reclamans dicitur qui voce & alio ſigno oſtendit animi deſiſtentiam.
Violentia & coactio etiã ſi à parẽtibus inferatur inualidat matrimonium.
Matrimoniũ cõtractũ propter parẽtũ reuerẽtiã ẽt ſi aliàs fili[9] nõ cõtraxiſſet dũmõ metus qui caderet in conſtantem, non interueniat, tenet.
6 *Carnalis copula ſequens purgat metũ p̃cedentem dũmõ nõ ſit oĩno coacta.*
7 *Executioni reſiſtentes excõicari poſsunt etiam per delegatum.*
8 *Matrimonium metu contractum an ſit ipſo iure nullum vel annullandum?*
9 *Mulier ſuperinducta à tertio viro an poſsit cõtra aliã opponere de iure ſuo.*
10 *Poſſeſſorio ſi agatur in cã matrimoniali non auditur proponens de proprietate niſi incontinenti paratus ſit probare.*
Poſſeſſorio ſi agatur, proprietatis q̃ excluditur in odium ſpõliantis.

¶ *CAP. XIII.*

1 VEniẽs. ¶ † Si mulier inuita cũ aliquo contrahat, nec in eũ poſteà cõſenſit, tenet mr̃imoniũ, ſi alteri poſteà nubit. ita cõit ſummat: & ſecũdũ hũc ĩtellectũ eſſet hic caſus apertus q̃ mr̃imoniũ metu cõtractũ eẽt ipſo iure nullũ. hoc tñ clarè nõ colligit ex lr̃a: vt j. patebit. Primò narrat factũ. Scdò diffinitionẽ cõmittit. ibi. *Mãdamus quatenus.* ¶ Caſus literalis. Quædã mulier M. noĩe intãtũ adamauit quẽdã iuuenẽ q̃ vterq; illorũ ĩ præſentia triũ teſtiũ p̃ſtitit iuramẽtũ de matrimonio inuicẽ cõtrahẽdo. parẽtes mulieris hoc ignorãtes eã inuitã & reclamãtẽ cuidã alij ĩ vxorẽ tradiderũt: ſed illa intm̃ ipſum exhorruit q̃ nullo modo ſe ab eo cognoſci permiſit: & cœpit publicè confiteri q̃ à primo viro cognita & iurata fuerit. tandem Epiſcopus diœce. cognito q̃ illi eſſẽt conſanguinei, ipſos ab inuicem ſeparauit: ſed dũ cã illa tractabatur, & illa nollet

& illa nollet conſentire viro cui à parentibus tradita fuerat ipſe vir aliam duxit in vxorẽ,& illa cuidã alij.T.noïe publicè fuit deſponſata,de quo poſtmodũ filiũ genuit.pater illius viri ei oppoſuit ꝙ filiũ ſuũ habere in virũ non poterat,eo ꝙ ab alio viro qui iam defunctus erat fuerat deſpõſata.Vñ mulier illa ad do.pa.acceſsit exponẽs ſibi oĩa ſupradicta.Mãdat pa.quibuſdã quatenus ſi inuenerit ꝙ dicta mulier à priore viro iudicio eccleſię fuerat ſeparata,& ab illo.T.ſine cõtradictione eccleſiæ in vxorem traducta:& ille cui à parentibus traditá fuit vita deceſsit,moneant dictum.T.& cõpellant vt prędictã.M.recipiat in vxorẽ.& eã marita li affectu pertractet,quod ſi cõtradixerit excõicationi ſubijciant.

2 Ber.¶ †No.primò ꝙ illicitus amor p̃cedens nõ tollit liberũ conſenſum in matrimonio cõtrahẽdo.vides enim hîc ꝙ hęc iuuenis adamauit illum adoleſcentẽ illicitè & propter hũc amorẽ cõtraxit ſecũ ſponſalia q̃ valuiſſent & tenuiſſent niſi obſtitiſſet cõſanguinitas.Et no.hoc dictum,qa quotidie accidit inter adoleſcẽtes.

3 ¶ †Secũdò no.ibi *quod parentes &c.* ꝙ de iure canonico tenent ſponſalia cõtracta per puellã etiã illicito amore ductã parẽtibus ignorãtibus.ad ſubſtantiã ergo matrimonij de iure canonico nõ requiritur ꝙ filius cõtrahat de conſenſu vel ſciẽtia patris ad hoc

4 c.cũ locũ j̃.e.&.xxx.q.ij.ca.vbi.¶ †Tertiò no.ibi. *inuitã & reclamantem.* differentiã inter iſta.& dic ꝙ inuita dicit̃ q̃ oſtendit voluntatem animi cũ alio ſigno quã voce.Reclamãs verò dicitur quæ voce aut alio ſigno oſtẽdit animi deſiſtẽtiam.& de hoc vide

5 bo.gl.lxxiiij.di.in.c.j.¶ †No.quartò ꝙ coactio impedit vires matrimonij etiã ſi inferat̃ à parẽtibus.nõ em̃ poſſunt parẽtes inferre violẽtiam liberis in matrimonio cõtrahẽdo etiã de iure ciuili : vt in.l.nec filium.C.de nup.&.ff.de ritu nupt.in.l.ſi patre.Aduerte tñ:qa ſi filius cõtrahit matrimoniũ cũ puella ne incurrat indigna

a tionem patris,ita ꝙ aliãs nõ contractũ niſi ob reuerentiã[a] pater-

b nã tenet nihilominus matrimoniũ ex quo nõ interuenit metus[b] qui poſsit cadere in cõſtantẽ:de hoc videt̃ tex.notabilis iuncta gl. in.d.l.ſi patre.qđ tene menti,qa videt̃ multũ limitare text.in.l.j.§.

6 quæ honorãdę,cũ ibi no.ff.quarũ rerũ act.non da.¶ †Itẽ no.ibi. *cognoſci permiſit.* iuncta gl.ꝙ carnis copula ſequens purgat metũ prędecedentẽ.& cõualidat matrimoniũ ſaltẽ vt ex nũc qđ intellige qñ copula non fuit omnino coacta ſed volũtaria.ſecus ſi per vim

7 fuiſſet puella cognita.vt no.in.c.cõſultationi j̃.e.¶ †Itẽ no.ꝙ reſiſtente executioni ſentẽtię poſſunt excõicari etiã per delegatũ.de

8 quo in.c.j.de offi.dele.¶ †In gl.inver. *deceßerit.* in fi.no.gl.vult em̃ apertè relata ad tex.ꝙ matrimoniũ contractũ p̃ metũ ſit ipſo

c iure nullũ,[c]ita ꝙ non ſit opus petere reſciſsionem[d] p̃ actionẽ qđ

d me.cau.nã ſecundũ iſtũ intellectũ hîc eſt caſus apertus:quia hæc puella cõtraxit cũ tertio nõ petita reſciſsione ſecũdi matrimonij cõtracti per violẽtiã,& q̃ q̃ dictũ ſit verũ in ſe vt dicã latius in.c. proxi.nõ tñ probat̃ per iſtã literã:ſed poti⁹ põt ſumi cõtrariũ:qa papa mandat inquiri,ſi ſecũdus deceſſerit;& fortè ad iſtũ finẽ:qa noluit vt diſcutereť nũc de violẽtia ſine effectu.nã ſi tertius mari tus cohabitauit cũ iſta muliere poſt mortẽ ſecũdi videt̃ ratificaſſe matrimoniũ p̃ſuppoſito ꝙ prius habuiſſet aliquã dubitationẽ pro hoc qđ leg.& no.in.c.j.de eo q du.in ma.& hæc not.qa limi-

9 tant.c.fi.e.ti.¶ †Vltimò ſcias ꝙ In.hîc tractat nunqđ iſta ſuperinducta à tertio viro potuiſſet ſe opponere cõtra iſtã mariotam proponẽdo de iure ſuo.& cõcludit ꝙ fic.dicens ꝙ potuiſſet aſsiſtere viro ſuo in iudicio & proponere de iure ſuo & etiã appellare à ſnĩa.ar.l.à diuo pio.§.ſi ſuper reb⁹.ff.de re iudi.& in.c.cũ ſup. eo.tit.facit.l.à ſnĩa.ff.de app.dicit etiã aliud dictũ ſatis no.ſi eſſet

10 verum.† ꝙ ſi mariota egiſſet poſſeſſorio non fuiſſet audita iſta ſuperinducta proponẽs de proprietate iuris ſui ad effectũ impediendi reſtitutionẽ,niſi voluiſſet incõtinẽti probare.ar.in.c.literas.de reſti.ſpo.& reddit rationẽ prima fronte notabilẽ.d.Ant.ſ. ꝙ ius iſtius ſuperinductę eſt ita cõiunctũ cũ iure ſpoliãtis ꝙ nõ poſſet audiri iſta ſuperinducta quominus prodeſſet ſpoliatori, ſecus vbi ius tertij cõparẽtis non eſſet ita coniunctũ cũ iure ſpoliãtis.hoc dictũ nunq̃ mihi placuit,vt plenè dixi in.c.itẽ cũ quis. de reſti.ſpo.quia odiũ ſpoliatorũ nõ debet obeſſe tertio,qui non fuit in culpa.& potius debet tolerari odioſus q̃ innocens puniri. vt.c.ſacris.de ſepultu.&.xxiij.q.iiij.in.c.q̃ magnum facit.l.abſentem.ff.de pœnis.Item queſtio proprietatis excluditur in cauſa reſtitutoria in odiũ ſpoliãtis:vt in cle.j.de cã po.& proprie.qđ ceſſat hîc reſpectu tertij, & maximè quia iſta tertia erat in poſſeſſione & ſic potuiſſet impedire ẽt executionem ſnĩæ proponẽdo de iure ſuo:vt in.c.veniens. de teſti.& in dicto.§.ſi ſuper rebus.& in.d.c. cum ſuper.

✤ SVMMARIVM. ✤

1 *Locus tutus aſsignari debet puellæ ſi timetur de violentia.5.*

2 *Metus vel violentia excludit cõſenſsum,& per conſequens annullat actũ in ſpũalibus vbi requiritur cõſenſus liber:in alijs autem non.*
Coacta voluntas, voluntas eſt:ſed non in matrimonio & alijs quibuſdam.

3 *Conſenſus cõtrahentium ſufficit quo ad vinculũ matrimonij.Sufficit quid ſignificet.*

4 *Conſenſus quo ad matrimoniũ cõtrahendũ nõ ſufficit niſi ſit cũ plena libertate & ſecuritate.*

5 *Iudex ſi timetur de violẽtia etiã parentũ debet puellam ſurripere & in loco tuto ponere.*
Sequeſtrari puella vbi & quando debeat?

6 *Matrimoniũ metu cõtractũ an ſit ipſo iure nullũ?*
Metus an req̃ratur etiã ex parte viri & qualis.

7 *Metu & violẽtia facta quæ & quãdo teneãt.9.*
Matrimon.eſt ſacramentũ & ſignificat vnionem inter Chriſtum & eccleſiam,in qua requirũtur fides & proles.

8 *Matrimonij ſecunda inſtitutio facta fuit vt euitetur formicatio.*

9 *Incarcerati acta & matrimonium an & quando teneant?*

¶ CAP. XIIII.

1 CVm locum. ¶ †Si timetur inferri violentia puellæ, de cuius matrimonio agit̃,debet iudex prouidere ſibi locũ tutũ & honeſtũ donec cã terminet̃.h.d.principaliter.Primò ponit regulã.Scdò infert genus.Tertiò ſpeciẽ.ibi .*matrimoniũ.*& ibi. *quo circa.* & eſt text.multũ allegabilis.& quotidie accidit iſte caſus.¶ Caſus lite.Inter duos ciues Papiẽſes quædã queſtio vertebat̃ ſup matrimonio cuiuſdã puellæ,vterq̃ illorum c dicebat ſe cũ illa matrimoniũ cõtraxiſſe:mulier illa timebat violentiã ſibi inferri à prædictis qui eam perebãt.quæſitũ fuit à pa.iqđ fieri deberet.reſpõdet vbi metus vel coactio intercedat cõſenſus locũ habere nõ põt,ſed vbi cõſenſus req̃rit̃ coactio ſiue metus debet repelli,& matrimoniũ ſolo cõſenſu cõtrahit̃ & hîc oĩs metus vel coactio debet repelli,ne d per timorem dicat ſibi placere qđ odit.vnde mandat pa.eꝑo Papiẽſi vt puellã illã de cuius matrimonio quærit̃ ponat in domo aliqua vbi nullo modo timeat:& etiam faciat cuſtodire honeſtè donec cauſa fuerit per ſententiã determinata.& ſnĩa ſine cõtradictione cuiuſq̃ executioni miſſa.B. ¶ †Not.primò 2 regulã ex principio literę ꝙ metus vel coactio excludit cõſenſum.& p̃ cõſequẽs annulat actũ à cõſenſu depẽdẽtẽ:ſed intelligo hãc regu.in matrimonio & in alijs caſib⁹ ſpũalibus vbi requirit̃ conſenſus liber.nam regulariter metus non excludit conſenſum nec annullat actum ipſo iure:quia coacta volũtas,

a ¶Ob reuerẽtiã. p Allex.& p Bar.in l.q̃ dotis.ff.ſol.matri.& p Alex.in.l. ſi cũ dotẽ.§.eo aũt tpe.ff.eo.an metus reuerẽtialis impediat cõſenſum reſultantẽ ex patiẽtia & præſentia. Bart.in.d.l.q̃ dotis tenet ꝙ ſic p.l.pe. ff.de fur. ſequitur Ant.in.c.nõne . ſ. de p̃ſum.Abb.cõtrarium tenet.ibi quẽ approbat.Alle.in.d.l. q̃ dotis. in.vñ.co.vbi poſt eã concordat iſtas opi.vt ibi p eum. & per Ale.cõſi.cj. in.iiij.vol.

✤SEBA.SAPI.

b ¶Metus. Vide q̃ ſcribit Decius ĩ.c. j.de offi.deleg.vbi tangit an ex eo ꝙ mulier patiẽt metũ ſit iuſtus met⁹ ex qualitate perſonę an verò requirat̃ ꝙ ſit talis q̃ cadat in cõſtãtẽ. ad hoc vide etiã Feli.in.c. cãm matrimonij col.ij.cũ ſeq. ſ. de lega.

c ¶Nullũ . latè per Alex.cõſi.xlvij.colũ.viij.in.iij.vo.& qs metus req̃ratur vt mr̃imoniũ metu cõtractũ nõ valeat.Alex.cõſi.cx. p totũ.in.ij.vol.

✤SEBA.SAPI.

d ¶Reſciſſionẽ.Vide Iaſ.in.l.interpoſitas.in primo no. C.de tr̃aſ. & in.l. pacta nouiſſima. col pe.ver.& not. ꝙ matrimoniũ.C. de pact.

a ¶ Consensus, Vide quo ad sui essentiã non requirit copulã carnalem. Saly.consi.xxiij.ver.nec ob.in.j.vol.quia cõsensus & nõ cõcubitus nuptias facit.l.nuptias.ff.de regu.iur.

b ✠ SEBA.SAPI. ¶ Ipso iure nullũ.vide Oldr.in consi. xxv.cũ allegatis;per do.Ias.in.l.pacta nouissima.col.pe,ver.& not.q̃ matrimoniũ. C.de pact.in.l. interpositas.in primo not.C.de trãs. Feli.in.c.cãm matrimonij. col. ij.s. de offi.dele. Alex. in consi.cxlvj.inc. in causa & lite,co. ix.ver. accedit ad confirmationẽ. in v,volu.

c ¶ Talis metus requiriť q̃ caderet in cõstãtẽ virũ & à iure est determinatũ qã̃ subest metus mortis vel cruciatus.Linterpositas. C.de trãs.l.si donationis.C.q̃ metus cau.& dic q̃ scd̃m opi.Abb.cõsuluit Alex.q̃ matrimoniũ sit nullũ. cõsi. xlvij.in.iij. volu. vbi subdit q̃ ista est cõis op.de quo per Cor.cõsi.xlj. in.ij.vol.

ZACHARIAS. ¶ Addeq̃ idẽ operaretur timor grauaminis q̃ ipe metus:vt est bo.text. in.c.j. quẽ ad hoc ibi põderauit Andr.Barb.in ver.timentes grauari.s. de dila. ꝑ quo facit qd̃ no.Ancha. cõs.xxxvij. dũ dicit q̃ habẽtes passagiũ pñt cõseq re missionẽ mercedis nõ solũ si supueniat guerra: licet etiam sit timor guerre ꝑ quẽ timorẽ hoies nõ audent trãsire vt solebãt. ꝑ quo facit.l.arma la.j. §.idẽ labeo.ff. de vi & vi arma.

ZACHARAS. d ¶ Ipso iure nullũ. gl.& in.l.j.in fi.ff. de aut.tut. Bal.in trac.schismatis.co. vj.Bar.cepo.in rubri.de test.co.xxij Car.ĩ cle.j.q.xvij. de cõsan.& affi.& Hosti.in. c.cõsanguinei.s. de reiud. qd̃ ego amplio ẽt si metus nõ accesserit tpe cõtracti matrimonij.imò præcessisset. vt not.Bar.ĩ.l.fi.ff.si qs ali.te.prohi.Bal.ĩ.l.j.C.e.ti.gl.ĩ.l.si mulier.§.si dos.ff.q̃ met.cã. Inn.in.c. cãm matrimo.s. de of.dele.Rotã deci.cclxxvij.inci.fuit dubitatũ.in no. & ꝑ Old.oĩno cõs.xxxv.nec omitto q̃ hoc ꝓcedit tã ĩ carnali q̃ ſpũali matrimo.dũmõ talis fuerit met⁹ q̃ cadat ĩ cõstãtẽ virũ ita no.plene Ale. cõs.ĩci.ſn cã publi.q̃ ponit post.iij. cõs.Ale.de imo.vo.iij.& eũdẽ Ale. de imo.cõsi.xlv.& cõsi.xlvij.& xlvij. vol.eo.& cõsi.xcix.& cõ.vl.vo.iij.

e ¶ Non valet.latè per Alex.in.l.qui à latronibus.ff.de testa. per Ange. in.l.si mulier.§.si dos.ff.quod met.causa.

voluntas est.vt plenè le.& not.in.l.si mulier in.§.penul.in fi.ff.quod met.causa.& in.c.abbas.eo.tit.vbi plenè ꝑ gl.& qd̃ voluit hic tex. patet ex illatione quã facit in ver, *matrimoniũ autẽ &c.* Itẽ videt in electione:vt in.c.vbi periculũ.§.cæterũ.de elect.lib.vj. ¶ † Not.ij.q̃ ad substantiam vinculi matrimonialis solus consensus[a] cõtrahentiũ sufficit vt hic.& in.c. cũ apud j.eo.& j.de spon.du.c.vlti.vñ nõ req runtur ad substãtiã aliq̃ solẽnitates:vt ĩ.c.j.s. eo.pro hoc.xxvij.q.ij.c.sufficiat. vbi dicit q̃ sufficit cõsensus.& de significato hui⁹ verbi sufficit:est vt nihil aliud requirat ad essentiã actus:vt dicit glo.notabilis in.c.statutum.in prin.de rescr.lib.vj. ¶ † Nota ibi. *plena debet securitate.* q̃ ad matrimoniũ cõtrahendũ nõ sufficit purus cõsensus:sed debet esse cũ plena libertate & securitate.pro hoc facit quod statim dicet. ¶ † Itẽ not.q̃ vbi est indagandus animus puellę sup cõtractu matrimonij debet iudex ex officio ꝓuidere vt collocet in domo:in qua nullũ metũ nullãq̃ violẽtiã habeat timere. ¶ Ex quo infero q̃ si timet de violẽtia & metu parentum:puta quia puella contraxit clam parentibus inscijs,q̃ ad petitionem sponsi iudex debet puellam surripere de potestate parentum, & collocare eam in aliqua honesta domo:puta in monasterio monialium.vt in.c.penu.de proba.vel apud honestos cõsanguineos puellæ: & ita posset ĩtelligi litera ista si bene põderent verba ipsi⁹ licet gl.habuerit aliũ intellectũ:& ex hoc no. casum in quo libera ꝑsona quasi sequestrat. ¶ † Sed hic reuoco in dubiũ nũqd matrimoniũ sit ipso iure nullũ[b] si interuenit met⁹ vel coactio? Et scias q̃ metus proprie secundum Inn.est quãdo ꝓter violẽtiam corporalem seu captionẽ metus infert. Coactio verò est quãdo fit cũ captura seu violentia corporali gl.cõiter tenuerũt q̃ ipo iure matrimoniũ sit nullũ:dũmõ interueniat met⁹ q̃ habet cadere in cõstãtẽ. Et q̃ requirat talis metus[c] tã in masculo q̃ in fœmina:est tex.de masculo in.cj. ꝓxi.in fi.de fœmina no.in.c.cõsultatiõi j.e.tñ dicit hic gl.q̃ est multũ notãda.q̃ minor met⁹ excuset magis mulierẽ q̃ masculũ: q̃a fragilior est rõne sexus.pro hoc.c.idignãtur.xxxij.q.vj.& sequit Host.in sum.in ti.de matri.§.qualiter ver.si verò.Ideò dicendum q̃ ex parte mulieris requiritur met⁹ qui possit cadere in constãtem mulierem,ideò,text. in prealleg.consultationi.dicit solũmodò de constãti.hãc opi.q̃ matrimoniũ sit ipso iure nullũ ꝓpter talẽ metũ tenet gl.s.tit.proxi.& in.d.c.abbas.& in.c.inter cætera.xxij.q.iiij. & glos.iuris ciui.in.l.si mulier.§.si dos.ff.quod met.causa.& in.l.si patre.ff.de ritu nup.est cõmunis sentẽtia doc.præter do.Car.qui in.d.c.abbas.dicit q̃ de mero iure posset sustentari q̃ matrimonium teneat,licet veniat rescindendũ actione quod mẽ.causa.motus per regulam generalẽ:quia omnia q̃ fiunt per metũ tenent.& per illud.c.inter cætera.vbi tex.multũ stringit.sed semp sequutus sum opi.cõmunẽ pro qua allego casum apertũ in.c.significauit j. de eo q dux.in ma.quã pol.per adul.vbi tenuit scd̃m matrimoniũ nõ obstãte primo per metũ cõtracto,nulla petita rescissione prioris.ad idẽ j.c.proximo.vr̃ etiã tex.de iure ciuili in.d.l.si patre.vbi dicit tex.q̃ matrimoniũ inter inuitos nõ cõtrahit.ad idẽ iste tex. dũ dicit q̃ plena debet securitate gaudere.nã verbũ debet de sui natura importãt necessitatẽ.vt est gl.no.in cle.attendẽtes.de sta. regu.no.doc.in.c.j.de despon.impu.& Bar.in.l.creditor.ff.de pigno. Itẽ vbi requiritur cõsensus cũ qualitate libertatis nõ sufficit consensus nisi adsit qualitas libertatis:vt no.gl.quã tenebis menti.xxxiij.q.v.c.notificasti. Et ad.c.inter cætera.rñde prout no.ibi
7 gl.& in.d.c.abbas. ¶ † Sed est pulchrũ videre rationẽ quare regulariter teneãt q̃ fiunt per metũ & non sic in mr̃imonio.multæ rationes possunt assignari:sed dic post Gas.de cal.q̃ in mr̃imonio reperiunť tria bona,fides,proles,& sacramẽtũ.vt in.c.fi.de cõdi. ap.xxvii.q.ij.in.c.omne.q̃ oĩa metus intercedẽs habet excludere. Nam primò mr̃imoniũ est sacramẽtũ:qa significat vnionẽ inter Christũ & ecclesiã:vt in.c.debitũ.de biga.vñ sicut Christus volũtariè assumpsit carnẽ humanã ita & mr̃imoniũ illã vnionẽ designans debet esse voluntariũ,vt signũ correspondeat signato.arg. insti.de do.in.§.est & aliud. Secũdò met⁹ impedit procreationem sobolis q̃ est scd̃m bonũ mr̃imonij,qa propter displicentiã nõ in tẽdit procreationi prolis seu sobolis. Tertiò est cõtra bonũ fidei. nam fides est vnũ ex bonis matrimonij.vt nullũ sit adulteriũ,sed propter metũ seu inuitas nuptias de facili cõiuges labunť in adul
8 teriũ,qa qd̃ qs nõ diligit,facilè cõtẽnit.vt.c.p̃sens.xx.q.iij. ¶ † Itẽ est cõtra secundã institutionẽ matrimonij.fuit em̃ mr̃imoniũ secundò institutũ vt euitareť fornicatio:sed si nuptiæ inuitæ valerent nõ sequereť iste effect⁹.imò cõtrari⁹:& ideò iura induxerũt
d vt matrimoniũ sit ipso iure nullũ:[d] nec mirũ,cũ & ipsa dos metu constituta nõ valet.vt in.d.§.si dos.licet Bart.reddat ibi rõnẽ minus sufficientẽ.intelligo q̃ si interueniret stipulatio,valeret dos metu constituta,sed hodie hoc est inutile,cũ ius fingat semp stipulationem interuenire.l.vnica.C.de rei vxo.act.Itẽ text.in.d.§.si dos.loquit indistinctè.& hęc notabis.Inno.hic dicit plura.quęrit em̃ qd de alijs actis gestis per metũ? vt pone q̃ aliq̃s est in carcere
9 an teneat quod egit.dicit Inn.q̃ † vbi met⁹ infert sup eo sup quo
e detinetur nõ valet.[e] tex.est in.l.q̃ in carcere.ff.q̃ me.cã.sed si metus sunt diuersi bene valet.puta qs est in carcere pro debito põt cõtrahere matrimoniũ.l.metũ.§.qd̃ licet.ff.qd̃ me.cã.ex quo non fuit reclusus vt cõtraheret mr̃imoniũ:& sic mr̃imoniũ cõtractũ etiã in carcere valet,& tenet,dũmodò nõ sit ibi reclusus vt matrimoniũ cõtraheret:secus qñ esset captus ab hostibus: tũc em̃ non tenet matrimonium:tñ q̃ teneat in cõtrariũ est text.in.c.dñs.de secun.nup.dictum tamẽ Inn.põt saluari quo ad præcedentia.s.q̃ non possit constituere procuratorẽ ad matrimoniũ cõtrahendũ.

✠ *SVMMARIVM.* ✠

1 *Sponsalia de futuro si sequuta est copula nõ soluuntur per matrimonium de præsenti: secus est si copula non est sequuta,nisi per metum qui possit cadere in constantem contractũ sit.*

2 *Carnalis copula præcedens sponsalia nõ facit illa trãsire in matrimonium de præsenti:& ita probatio copulæ simpliciter non concludit matrimonium.*

3 *Verba,promitto te ducere in vxorem,inducunt sponsalia de futuro: sed si diceret promitto tetenere in vxorẽ: cõtrahitur matrimoniũ de p̃senti.*

4 *Desponsare dicitur tàm in matrimonio de præsenti,quàm in matrimonio de futuro.*

Desponsatio & sponsus quid significent.

5 *Metus qui non cadit in constantem non impedit actum etiam summam libertatem requirẽtẽ,nec etiam libertas per eũ excluditur.*

6 *Præsumptum matrimonium habet tantam vim quantam verũ,ex hoc infertur quòd depositum in casu vero habet locum in præsumpto.*

7 *Matrimonium metu cõtractum est ipso iure nullum.*

Occidere an poſsit pater inuentum cum filia in actu venereo.
Metus à iure approbatus an excuſet vt ſi comminata fuerit alicui mors qui inuentus fuerit cum aliqua in actu venereo?

¶ CAP. XV.

VEniens.¶ †Sponſalia de futuro ſi ſecuta eſt copula non ſoluũtur per ſponſalia de præſenti, aliâs tenẽt ſponſalia de preſenti, niſi per metũ qui potuiſſet cadere in conſtantẽ cõtracta ſint. primò ponit caſum. Secũdò diffiniẽdo cõmittit. ibi: *Ideoque.* ¶ Caſus literalis. Quidã nomine Gu. quãdã mulierẽ in domo ſua recœpit, de qua prolẽ habuit. & ei poſtmodũ fidẽ dedit ꝙ eã duceret in vxorẽ. poſt hoc acceſsit ad domũ vicini ſui: & ſic cũ nocte illa in domo vicini ſtetiſſet inuentus fuit cũ filia vicini dormiuiſſe: pater puellæ inueniẽs illos ſimul in lecto cõpulit illũ accipere in vxorẽ filiã ſuã per verba de p̃ſenti. Iſte Gul. acceſsit ad pa. & oppoſuit ei p̃dicta. vñ mãdat papa Epiſcopo loci quatenus ſi inuenerit ꝙ primã mulierẽ poſt fidẽ datã cognouerit cũ ea remaneat. Si verò ipſam poſt fidẽ præſtitã nõ coguouit maneat cũ ſecunda: niſi per talẽ metũ fuiſſet cõpulſus eã accipere in
2 vxorem qui poſſet cadere in conſtantẽ virum. Ber. ¶ †Not. primò ꝙ ſpõſalia de futuro non trãſeunt in matrimoniũ per præcedentem copulam ſed per ſequentem. probãs ergo ſponſalia & copulã ſimpliciter non concludit matrimoniũ, cũ copula potuerit
a procedere vt hîc. & probatio debet concludere neceſſariò [a] vt in
3 c. in preſentia. de proba. ¶ †No. ij. ꝙ per iſta verba promitto te ducere in vxorẽ nõ contrahitur matrimoniũ de præſenti: ſed ſolũ ſponſalia de futuro. ſecus ſi diceret promitto te tenere in vxorem: vt in. c. ex parte. & quod ibi dixi. §. c. ¶ †Not. ibi. *deſponſare.*
ꝙ verbum deſponſo põt conſtituere matrimoniũ de preſenti. & põt tunc dici deſponſatio. i. promiſsio reſpectu traductionis ad domum & copulæ futurę: nõ autem reſpectu contractus eſſentię
5 matrimonij: quia propriè ſpõſus idẽ eſt ꝙ futur⁹ marit⁹. ¶ †No. ibi. *conſtantem.* & tene menti ꝙ metus qui non cadit in conſtan-
b tem [b] non habet impedire actũ etiã ſummam libertatem requirẽtem: non ergo excluditur libertas per metum qui non poſſet ca-
6 dere in conſtãtem. ¶ †Item no. ꝙ matrimoniũ præſumptum habet tantam vim quantam matrimonium verum. nam vides hîc ꝙ ſi concurrit præſumptum cum vero præfertur prius tempo-
c re. Ex hoc infert ꝙ diſpoſitum [c] in caſu vero habet locũ in caſu
7 præſumpto. facit qd legit & no. in. l. ſi poſſeſſor. C. de re. & ſump. fu. & in. l. certè. ff. de preca. ¶ †Itẽ poteſt hîc notari tex. apertus quòd matrimonium metu contractum eſt ipſo iure nullum. nã (vt hîc vides) nulla petita fuit reſciſſio per actionem, quod me-
8 cauſa. ſed ſimplr papa reſpondet quid iuris eſt. ¶ †In glo. fi. in fi. hoc contrariũ ſoluitur tribus modis. primo vt ſentit Hoſt. quòd
d patri licitum eſt [d] occidere turpiter inuentum cum filia quando eos commiſcentes reperit: ſed hîc reperit eos in eodem lecto non aũt in eadem carne: ſed hæc ſolutio non eſt bona: quia tex. in. l. quod ait lex. ff. de adul. pręſtat hanc facultatem patri etiam ſi reperit eos in actibus venereis. i. actibus præparatorijs, vt ſunt colloquia, oſcula & ſimilia, vt ibi nota. in glo. & ideo ſi reperit iſtos in lecto vel ſolos in camera iuſtè poterat cõminari mortẽ: & ideo talis metus vt à iure approbatus habet excuſare. vt in. l. ſi mulier. alle. in gl. Secundo ſoluitur per Abb. & Gof. ꝙ ſpãle eſt in matrimonio in prærogatiuã ipſius matrimonij. & hęc ſol. multũ mihi placet propter ea quæ dixi. §. ca. proxi. nam metus repugnat omnibus tribus bonis matrimonij, ideo ab omni coactione debet eſſe liberum. Tertiam ſo. ponit idem Gof. ꝙ licet de iure ciui
li patri permittatur illa vindicta nõ tamen ſit ſine peccato ex quo non currit auctoritas iuris diuini vel canonici: ad hoc tex. cũ glo. no. xxxiij. q. ij. c. inter hęc. vbi dicitur ꝙ patri non licet ſine peccato filiam occidere ſeu adulterum: iuſtè ergo potuit iſte iuuenis ti
e mere mortem: & hæc ſolutio poſſet tolerari: præcedens [e] tamen melior & quotidie caſus huius. c. euenit.

SVMMARIVM.

1 *Iurans contrahere cũ aliqua ſi vult religionem ingredi debet prius cõtrahere & poſtmodum religionem poterit ingredi.*
2 *Propoſitũ nõ cõſummãdi matrimoniũ nõ impedit vires matrimonij dũmõ in pactum non deducatur.*
3 *Matrimoniũ verũ fuit inter mariã & ioſeph: licet a beata virgo in copulam non conſenſerit.*
4 *Matrimoniũ cõtractũ cũ concubina in mortis articulo cauſa prolis legitimandæ an verum ſit?*

¶ CAP. XVI.

b 1 COmmiſsum. †Qui iurauit cũ aliqua cõtrahere ſi vult religionẽ ingredi debet primò cõtrahere vt iuramẽtũ ſeruet. & an copulã mõaſteriũ ingredi poterit. Cõis diuiſio. Secũda ibi: *Fraternitati.* ¶ Caſus litera lis. Quidã dedit fidẽ cuidã mulieri ꝙ eam duceret i vxorẽ & quòd cũ ea per verba de p̃nti cõtraheret intra biẽniũ interpoſito iuramẽto poſtea verò priuata lege ductus volebat religionẽ intrare. dubitabat an poſſet propter iuramẽtũ. Rñdet papa quòd tuti⁹ eſt illi religio nẽ iuramẽti ſeruare vt prius cõtrahat, & poſt
c modũ poterit religionẽ intrare, dũmõ carna
2 lis copula ĩter eos nõ interuenerit. Ber. †No. quòd propoſitũ nõ conſummãdi mr̃imoniũ nõ impedit vires mr̃imonij. dũmõ hoc ꝓpoſitũ nõ deducat in pactũ expreſsũ. & ſic intellige. c. fi. j. de cõdi. ap. Et ex hoc innuit quòd inter beatã virginẽ ma. & Ioſeph fuit verũ mr̃imoniũ licet oĩno beata virgo in copulã nõ cõſenſerit. In hoc tñ ſunt multę opi. de q̃bus vide per tex. & doc. xxvij. q. ij. c. oĩs. § cũ ergo. &
3 c. beata. & ibi doc. ¶ †Facit etiã ad q̃nẽ quotidianã. nã multi habẽtes filios ex concubinis amore ꝓlis legitimãdæ inducũtur ĩ arti. mor
f tis [f] cũ oĩno deſperãt de ſalute & de morte ſũt ſecuri ad cõtrahẽdũ cũ illis mr̃imoniũ nunqd
g inter iſtos ſit verũ mr̃imoniũ [g] cũ nõ videatur cõſenſus in copulã? & certè per p̃dicta videt dicẽdũ ꝙ ſic. de quo vide quod not. in. c. tãta vis. qui fi. ſint legi. & ĩ regula ſine culpa. de re.
4 iur. li. vj. per Io. an. in merc. ¶ †In gl. fi. in fi. ex hac gl. p̃nt colligi duæ lec. ad tex. vna vt ſit neceſſe prius cõtrahere ex quo vtrũq; bonũ ſimul explicari põt. Secũda ꝙ cõtrahere eſt poſitũ in cõſilio & nõ in neceſsitate: & cõſiliũ fi
ne noteꝰ periurio quo ad vulgi opinionẽ: vñ ſine pctõ potuiſſet intrare religionẽ & nõ cõtrahere: & hec ſolutio mihi placet. & probo
e alia rõne. in iuramẽto de cõtrahẽdo matrimoniũ intelligit cõditio ſi res in eo. ſtatu p̃maſerit: vt in. c. quẽadmodũ. de iureiu. ſed hîc non permãſit in eo. ſtatu. nã ſi poſt cõtractũ matrimo. per verba de p̃nti licet intrare religionẽ ſpõſa inuita: vt in. c. ij, & in. c. ex publico. de cõ
uer. cõiug. fortius hoc fieri põt poſt ſpõſalia de futuro: quia turpius eijcitur q̃ nõ admittitur hoſpes. d. c. quẽadmodũ. Tertiã ſolu. ponit hîc In. ſecũdũ aliquos ꝙ iſte nolebat de p̃
ſenti intrare religio. ſed prius diſponere de factis ſuis vel in domo propria experiri auſteri g
tatẽ relig. vñ cũ inſtaret tẽpus cõtrahẽdi mr̃imoniũ papa cõſuluit vt cõtrahat: ſecus aũt ſi de præſenti voluiſſet religionẽ intrare: qa tũc dixiſſet papa vt ſtatim intraret: & nõ cõtraheret, cũ talis cõtract. hoc caſu videat deceptorius: pro quo facit. l. qui ſic ſoluit. ff. de ſol. & vtraq; ſolutio ſuſtineri põt, pro præcedẽti tñ multum facit. c. ſcripturę. de vo. & ca. peruenit. de iureiu.

SVMMARIVM.

1 *Iurãs cũ aliqua cõtrahere moneri potius debet quàm*

¶ Neceſſariò. l. nõ hoc. C. vnde legi. vbi latè de materia per legiſtas.

ZACHARI.

¶ Metus qui nõ cadit in conſtantem. Adde qd ſit met⁹ cadens in conſtantem virũ Alex. cõſi. xlvij. colũ. ij. & cõſ. xlvij. per totũ. vol. iij. & quando & quomodo ꝓſumatur durare metus conſi. j. col. iij. ver. fortifico. volu. iij. & p̃alleg. cõſ. xlvij. col. ij. & iij. vo. iij.

SEBA. SAPI.

c ¶ Diſpoſitum. Vide gl. in cle. j. ĩ verbo contrahere. de cõſangui. & affini. q̃ ſentit quòd pœna impoſita cõtrahenti matrimonium tali die habet locum in cõtrahẽte ſponſalia ſecuta copula illa die prohibita. contrariũ tamen voluit Car. Alexã. in. c. is qui fidẽ. j. e. vide ibi ꝓ eum.

d ¶ Occidere. facit gl. in. l. vt vim. ff. de iuſti. & iure. ꝙ peccat q interfecit aliquẽ q̃n etiã nõ poterat euitare mortẽ. nã in oibus caſibus in quibus de re ciuili vel canonico permittitur homicidium ille quoad deũ peccat. vide per Bal. in nouel. in. l. ſi cui. §. ſi heres. ff. de le. j.

SEBA. SAPI.

e ¶ Præcedens. Vide Iaſ. referẽtẽ hęc verba. in. l. titia. in prin. colũ. iij. verſi. ſextò. adde. ff. de ver. obl.

SEBA. SAPI.

f ¶ Articulo mortis. Vide latè de hoc articulo ꝓ do. Iaſ. in. l. ſed eſt q̃ſitũ. col. ij. ff. de libe. & poſthu.

g ¶ Matrimoniũ. ꝙ Alexã. in. l. ſi quis poſthumos. ff. de li. & poſt. vbi ꝙ attẽdi debet potius natura q̃ accidẽs. firmat Cy. qđ talis poſsit matrimonium cõtrahere in. l. nup. C. de nat. lib. Bal. in. c. naturales ſi de feu. fuerit cõtro. iter. d. & agna. Bal. in ru. C. de pri.

Bald. in rub. C. de priuil. do. in. j. col. 2 Ang. in authen. q, mod. nat. effi. legi, Imo. in. l. Gall⁹. in princ. ff, de lib. & posthu. Bald, autē 3 tenuit cōtrarium in. l. eam quam. in ix. & x. colū. C. de fideic, de quo per Alex. in. d. l, si quis postumos,

a ¶ Maius malum. Facit quod tradit in. c. priuilegia. iñ, distī. vbi fuit per- 1 missum dare libel lū repudiū ne grauiora fierent: nam imperator permisit vsuras: vt per Bart. in rub. C. de vsu.

SFB A. SAPI.

b ¶ Speciale in matrimonio. Quod sit speciale in matrimonio ēt tenet Fel. in. c. j. co. j. ver. fi. super gl. quinta s. vt lite nō cōtest.

c ¶ Quòd mēdaciū. nam alias dicimus q dolus in spūalibus non vitiat. ca. dudum. s. de conuer. in fide. 2

d ¶ Non cassato. licet ep̄s posit cōfirmare bñficiū p alterū possessum tñ qñ est litigiosum nō pōt. c. licet ep̄s. de ep̄bē. li. vj. excepto papa scdm Io. an. & Arch. ī. c. ñ. vt lit. pē. ī. vj. facit cle. j. e. ti. hoc verū qñ litigat sup beneficio principaliter, sec⁹ si accessorie. c. dudū. de ele. in. vj. secūdū Lap. & Domi. in. d. c. ñ. quos sequitur ibi Phi. Franchus. 3

compelli.

Liberum debet eße matrimonium, ex quo infertur quòd qui sponsalia contraxit de futuro si compellatur ad matrimonium contrahendū de præsenti quòd tale matrimonium non teneat.

Cogi ad pœnitentiam quis nō semper debet, & hoc vt maius malum euitetur futurum.

Minus malum tolerandum est vt maius euitetur.

Cogi ā & quādo sponsi debeāt ad matrimonium? 6.

Inuitæ nuptiæ multa procurant mala.

Plura sponsalia contraheus secundùm aliquos infamis efficitur.

Renuntiare sponsalijs an & quando liceat.

¶ CAP. XVII.

REquisiuit. † Qui iurauit cū aliqua cōtrahere moneri potius debet q̄ cōpelli vt cōtrahat. h. d. inherēdo lr̄ę: sed intellige: vt j. dicet. & secunda pars ibi. *Ad quod.* ¶ Casus literalis. Mulier quædā iuramēto interposito promisit cuidā viro q̄ cū ea matrimoniū cōtraheret, posteà verò volūtate mutata nolebat cū eo cōtrahere: quærit qua cēsura sit ad hoc cōpellēda? R̄ndet Pa. q̄ matrimonia libera debēt esse & non coacta: & ideo monenda potius q̄ cogenda: qa coactiōes hmōi frequenter solēt hr̄e difficiles exitus: vel prius est admonenda, & nisi acquieuerit cōpellēda. Ber. ¶ † No. primò q̄ matrimoniū debet esse liberū nō solū in principio cōtractus spōsaliorū: sed ex postfacto in cōtractu matrimonij. Per hoc infero q̄ si is q spōte cōtrahit spōsalia de futuro cōpellat metu ad cōtrahēdū matrimoniū per verba de p̄nti q̄ tale matrimoniū non teneat. ¶ † Secūdò no. casum in quo ecclesia non cōpellit quē ad pœnitētiā. sed patit aliquē stare in peccato vt euitet maius ma lū [a] futurū. & videt notanter probare hęc lr̄a q̄ tolerādū est minus malū de p̄nti de quo ecclesia certa est vt euitet maius malū verisimiliter futurū, licet illud posset nō contingere. ¶ † In gl. fi. Host. dicit q̄ regulr spōsa est cōpellēda: sed omittitur cōpulsio qñq̄ propter aliquā rōnabilē cām. sed q̄ dicat rōnabilis relinquit arbitrio iudicis. qd em̄ si spōsus prosequit spōsam odio capitali vel ecōuersō: ita q̄ timet ex inuitis nuptijs futurū homicidiū, vel adulteriū, vel guerra inter parentes vtriusq̄? his em̄ & similibus casibus debet ecclesia desistere à cōpulsione. & hāc solutionē sentit gl. in. c. ex literis. el. ij. s̄. eo. &. in. c. si quis. § sed cōcedat. xxvij. q. ij. ¶ † Sed cōtra hoc opp. de le. j. C. e. vbi text. dicit q̄ vni desponsata alteri nubere non prohibet. Aduerte nam de illa. l. fit cōtrariū ad. l. j. ff. ex q̄ cau. irro. ifa. in fi. vbi tex. no. dicit q̄ cōtrahēs binas nupt. i. bina spōsalia efficit ifamis. Cy. in. d. l. j. C. e. cōcordādo dicit q̄ aut spōsa nō renūtiat spōsalijs sed alteri nubit & incurrit ifamiā & ita loquit. d. l. j. aut pri⁹ renūtiat spōsalijs postea cōtrahit cū alio & ꝓcedit illa. l. j. C. eo. quasi tūc nō videatur cōtraxisse bina spōsalia, cū p renūtiationē recesserit à priorib⁹, q̄ no. ¶ † Sed reuoco in dubiū nunqd saltē de iure canonico licitū sit spōso seu spōsæ renūtiare spōsalijs. gl. in. d. l. j. C. eo. videt sentire q̄ sic dū allegat in cōtrariū c. desponsatas. xxvij. q. ij. & rndet q̄ loqtur in sponsa de p̄senti. & sic vr̄ sentire q̄ ēt de iure canonico lititū est renūtiare spōsalijs de futuro. ¶ Idem sentit ibi Cy. dicēs q̄ si iuramētū iteruenit: tūc de iure cānonico cōpellit spōsus seu spōsa ad cōtrahēdū, sic videt intelligere ista capitula q̄ permittūt cōpulsionē. de quo satis est dubitādū, nec tāgit hîc p doct. ¶ Sed gl. ī. c. despōsatas p̄alle. sentit q̄ illa. l. j. C. de spō. sit abrogata. & sic videt velle q̄ aliud sit de iure canonico. Sed Gra. dubiè tñ loquēdo videt sentire primū. in. § sed aliud. &. § fi. ea. cā & qōne: & multū pro illa opi. facit iste tex. nā si vbi iuramētū interuenit tex. dicit hîc spōsam non compellēdā: forti⁹ vbi iuramētū non affuit. &. c. ex literis. el. ij. s̄. e. fundat ēt se sup iuramento. In contrariū tñ facit qd ibi dixi: qa ecclesia compellit ad pactū nudū seruādū: sed

b si velles tenere primā opi. posses dicere hoc spāle in mr̄imonio [b] propter rationē literę vt mr̄imoniū sit oīno liberū. Itē illa. l. procedit indistinctè fortè cōsiderādo facultatē matrimonij violēti, illud tamen est indubitanter verum quòd vbi iuramētum nō interuenit non debet ecclesia ita de facili procedere ad compulsionem vt hîc, & in. d. c. ex literis. & in. c. ficut j. eo.

SVMMARIVM.

1 *Litis pendentia super matrimonio non impedit secundum matrimoniu m contrahi si primum erat nullum.*

2 *Mendacium inductum ad matrimoniū contrahendum non impedit eßentiam matrimonij.*

3 *Secundum matrimonium lite pendente super primo contractum tenet si primum erat nullum: & an idem sit in spirituali matrimonio?*

4 *Electio secundo loco facta pendente lite prima an valeat?*

5 *Impedimentum publicæ honestatis an ex nullo matrimonio oriatur? Bigamia oritur ex matrimonio nullo.*

6 *Credens impedimētū quod tamen nō est in matrimonio contrahendo quòd ad deum non contrahit, licet verba proferat apta ad contrahendum. Credens vxorem viuere quæ mortua est si cum alia cōtrahit quò ad deū non tenet matrimonium.*

¶ CAP. XVIII.

1 CVm in apostolica. † Litis pēdētia super matrimonio nō impedit secūdū matrimoniū cōtrahi si primū erat nullū. primò cōsultatio. Secūdò rn̄sio. ibi. *Cōsultationi.* ¶ Casus lr̄alis. Quædā cā matrimonialis vertebat inter quēdā virū A. noie & vxorē eius coram ordinario. ante publicationē testiū ille reuersus domū cœpit publicè dicere q̄ inter ipsum & vxorē suā sn̄ia diuortij fuerat promulgata & sic falsitate suggesta quādā aliā insciā huius facti in vxorem cœpit. postmodū viro per quosdā delegatos quibus causa fuit cōmissa sn̄ia diuortij fuit lata. dubitauit diocesan⁹ vtrùm matrimoniū illud teneat, cùm lit. pen. inter virū illū & priorē vxorē cū illa cōtraxerit. q̄siuit à Pa. quid iuris esset? ipse rn̄det q̄ bū potuerunt simul remanere impositā illi viro pn̄ia cōpetēti. & intra tps pn̄iæ carnali copula interdicta. Ber. ¶ † Not. primò quòd mēdacium [c] mulieris inductū ad matrimoniū cōtrahēdū nō impedit essentiā matrimonij. ¶ † Secūdò no. q̄ valet secūdū matrimoniū pēdēte litigio super primo ex quo primū in veritate erat nullū. ¶ † Sed contra hoc & cōtra tex. op. q̄ nō valet secūdū matrimoniū speciac liter primo nō cassato. [d] vt patet in. c. consideramus. &. c. auditis. de elect. vbi secundùm veram lect. concluditur q̄ licet prima electio sit nulla exquo tñ erat colorata non tenet secūda, prima non cassata. ergo idē videt dicēdū in matrimonio carnali. ar. in. c. ij. de transla. p̄la. Sol. dicit Hosti. cōtrariū procedere in vinculo instituto per ecclesiam contra quod potuit ecclesia statuere ad libitum. sed hîc loquit de matrimonio carnali quod fuit institutum à deo circa quod ecclesia non statuit difficultādo consensum & impediendo validitatē ipsi⁹ sine magna causa. vñ ex quo in veritate primū matrimonium erat nullum: non debuit secundum annullari ex sola litis pendētia. ¶ † In glo. fi. ibi: *ar. contra. s̄. ec. ad audientiam.* gloss. non soluit. sed dic q̄ ibi fuit orta publica honestas ex sponsalibus quæ tenebant iure naturali: sed in casu nostro non erat ortum illud impedimentum: cùm secunda mulier non esset consanguinea prioris: nec etiam apparet in text. quòd cum prima tenuerit matrimonium de iure naturali: sed simpliciter dicit quòd primū erat nullum. Ad. cap. nuper. de biga. dic quòd ex matrimonio nullo contrahitur bigamia: qa solùm in hoc ponderatur effectus

cum opere

cum opere subsecuto:sed hîc agitur de validitate secundi matrimonij quã nõ habet impe
6 dire nullitas prima.¶ †Quid aũt si iste credi disset primũ matrimoniũ tenere? dicit Vin. ꝙ in foro animæ nõ teneret matrimoniũ cũ secunda:quia nõ habebat consensum cõtrahẽ
a di[a].quod no.Ex quo habes elicere regulam.ꝙ credens impedimẽtum quod tñ nõ subest ma
b trimoniũ quo ad deũ nõ cõtrahit[b] licet protulerit verba apta ad cõtrahẽdum matrimoniũ.&sic credẽs vxorẽ viuere quę est mortua & cum alia cõtrahit non tenet quo ad deũ secundũ matrimoniũ.licet aliud senserit Ioan. xxxiij.q.j.in sum.sed tu tene primũ pro quo j̃.eod.c.tua nos. Abb.

SFB A.SAPI.

a ¶Cõtrahẽdi.Vide Alb.de ro.ĩ dictionario suo in verbo matrimonium.iiij. vbi vult ꝙ ille qui cõtraxit matrimoniũ decipiendo qa credebat non esse matrimoniũ si verã vult facere pœnitentiam necesse habet sine aliqua fictiõe illam ducere in vxorẽ, vel si hoc fieri non põt debet ei dare virũ conuenientem. & istud etiam voluit Host.in ti. de matrimonijs sub rub. hui⁹ ti. §.qualiter cõtrahatur.co.pe. & Ioã.de pla.in.§. Item lex iuli.insti. de publ.iudi.vide Mar.so.in con.xx viij.inci.circa primũ ĩ prima parte.

b ¶ Nõ contrahit. sic attẽditur ꝙ est in opinione & nõ ꝙ est in veritate.l. is qui putat .ff. de acquir.hære.rõ est quia sumus in his quæ depẽdent mere ab omnino nostro,vt per glo.& Bart.in .d,l. is qui putat.hanc opi. tenet hîc Io.an. & sequitur Phi.frã. & ideo cogetur iste iterum consentire c.j.de eo qui dux. in matrimo . quã pol.per adul.

c ¶In pśentia. Adde videndum An cha.consil. ccccij.

SVMMARIVM.

1 *Morte viri vxor non certificata nõ põt cõtrahere quãuis ignoret quid sit de marito qui longo tempore abfuit.3.*

2 *Captiuus apud hostes licet seruus efficiatur & omnia bona perdat non tamen vxorem perdit nec matrimonium diſsoluitur.*

Mors sola naturalis matrimonium soluit.

3 *Matrimoniũ de præsenti nõ diſsoluitur per absentiã quantũcũque mariti etiã si de vita vel de morte ignoretur.secus in sponsalibus.*

4 *Mortuus quis non præsumitur licet habita diligenti inquisitione ignoratur vbi sit.*

Viuere quis poſse præsumitur etiã per centũ annos.

Certificari quomodo debeat vxor de morte mariti & quæ solennitas sit seruanda?

V erisimilis præsumptio de morte mariti excusat vxorem si contrahat.5.

6 *Mors tribus modis probatur,& quæ probatio excusat vxorem si ad secũda vota transeat.*

Ecclesia non dat licentiam transeundi ad secunda vota nisi certa sit de morte viri.

¶ *CAP. XIX.*

c In præsentia.[c] † Vxor nõ certificata de morte viri contrahere nõ põt quãuis ignoret quid sit de marito qui longo tẽpore abfuit.primò cõsultatio.Secũdò rnsio:ibi. *consultationi.* ¶ Casus literalis.Quidã viri erãt in captiuitate.vel aliãs absentes cã peregrinationis,vxores eorũ expectauerũt illos per septenniũ & vltra,nec poterãt certificari de vita vel morte q̃uis super hoc diligẽtiã adhibuissent :iuuenes erant & ideo nõ poterãt cõtinere:petebant alijs copulari.quærit quid iuris?Rndet papa ꝙ q̃tocunq; tẽpore ita remãserint viuẽtibus viris suis ad alia matrimonia nõ poterãt cõuolare, nisi primò certũ nuntiũ recœperint de morte virorũ.Ber.¶ Et istud.c.habet magnã practicã in illis locis in quibus exercetur nauigiũ & bellũ.*licet super hoc solicitudinem adhibuerint.* No.hãc literã, *quantuncunque.* No.istã gnalẽ literã. *nec authoritate ecclesiæ.* No.& sic duo inhibentur hîc. *donec certum nuntium.* No.certũ nuntiũ.¶ †Not.ibi. *causa captiuitatis.* ꝙ per captiuitatẽ non perditur vxor licet captiuus apud hostes oĩa bona perdat.ff.de capti. per totũ.cũ efficiatur seru⁹,nõ tñ per hoc diſsoluitur matrimoniũ vt hîc & in.c.dñs j̃.de secũ.nup.sola em̃ mors naturalis diſsoluit matrimoniũ in.c.ij.xxxij.q.vij.¶ †No.ij.ꝙ matrimoniũ cõtractũ per verba de pñti nõ diſsoluitur per absentiã quãtũcũq; maritorum etiã si ignoret de vita vel morte eorũ,ac etiã concurrẽte iuuenili ætate cõiugũ:sec⁹ in spõsalibus de futuro.vt in.c.de illis.s̃.e.¶ † Not. ꝙ quis nõ præsumit mortuus licet habita diligẽti inquisitione ignoret vbi sit.nã præsumitur quis viuere posse per cẽtũ ann.vt in.l.fin. C.de sacrosan.eccl.¶ †In gl.j.in fi.sed quæritur nũquid hodie de iure cano.sit seruãda illa solẽnitas illius aut.hodie .vbi dicit ꝙ si maritus dicatur mortuus in bello debet vxor per se vel aliũ adire ducẽ belli & facere recipi dicta aliorũ super hoc,& si deponũt de morte debet vxor expectare per annũ & postea contrahere:aliter em̃ cõtrahẽs põt puniri de adulterio vt ibi. Tã.Phi.Goff.dicũt nõ eẽ necesse: sed satis est secundũ eos ꝙ de morte mariti cõstet verè vel verisimiliter:puta quia nauis in qua maritus extiterat passa est naufragiũ &
6 oẽs dicunt mortui.¶ †Idẽ sentit Vin.dicens ꝙ nõ solũ per nuntiũ:sed etiã per literas vel alias probationes põt mulier certificari:ar.in c.prudẽtiã.de offi.dele.vide etiã glo.no.in.c. qm̃.in.§.si aũt.s̃.vt lit.nõ cõte.inver.præsumatur.quæ ponit tres modos probãdi mortẽ ad hoc ꝙ vxori licitũ sit trãsire ad alia vota:& inter cęteros ponit probationẽ famę.vñ sentit
d ꝙ sola fama[d] sufficit.pro quo etiã facit gl.iuris ciuilis in.l.siquidẽ.C.so.ma.quę vult mortẽ probari posse per famã.facit quod no.gl.in l.ij.§.si dubitet.ff.quẽad.test.aper.quẽdicit suf ficere vnũ testẽ vel alias cõiecturas.sed Bart. ibi plenius materiã examinãs dicit requirẽdã probationẽ secundũ quãtitatẽ præiudicij:nã vbi agitur de maximo prẽiudicio : puta quia accusatur quis de homicidio debent esse probatiões plenæ,vt quòd testes viderũt eũ mortuũ vel sepeliri.ad hoc.l.inde neratius.ff.ad.l. aquil.si verò non agitur de tanto præiudicio tñ prẽiudiciũ est magnũ:vt quia agitur de fama vel statu hominis.& tũc dicit saltẽ habendã probationẽ de qua in.d.aut.est em̃ satis grue ꝙ vxor transeat ad alia vota in vita mariti: & sic vult quòd hodie debeat seruari solennitas illius aut.Sed Bar.in hoc ignorauit istum tex.cũ apertè hîc dicatur quòd sufficiat certus nuntius:& sic vnus testis quãdo non agitur de magno præiudicio:& etiã doc.nostri cõmuniter sentiunt oppositũ eius quod dicit Bar.vt.s̃.dixi.dicit tamẽ ipse quòd fama sufficit ad probãdum mortẽ vel vnicus testis quã
e do non agitur de magno præiudicio. & sic intelligit gl.superius alle.sed quo ad materiã nostrã nunquid fama sufficiat.distinguit.d.Ant. ꝙ aut est de longinquo:& tunc videtur sufficere,maximè cũ longo tẽpore maritus fuerit absens.Aut dicitur mortuus in vicinis partibus,& fama sola non sufficit :& q̃q̃ hæc opi. multum videatur æqua tamen iudicio meo multum resistit iste tex.dum requirit certum nuntium.& pondera verbum certum:nã fama procedit ex auctore incerto & plerũq; fallaci .vt no .in.c.vestra.de coha.cle. & mu.Ac etiã in persona nuntij deberet cõsiderari qualitas personæ & vtrũ deponat p verba verisimilia.nã agit nõ de modico prẽiudicio absentis:& in summa hãc materiã relinquerẽ arbitrio iudicãtis:vt diligẽter omnibus põdera

d ¶Sola fama. Adde an mors ꝓbet per ramã:Oldr.cõsil.cj.Alex.consil. xxxvj.ij.lib.
¶An ex fama inducatur probatio mortis vel alterius rei vide q̃ habent per Bar.in.l.de minore.in.§. tormenta.ff.de qõni.& vide ꝙ Lãfrã.plenè in repeti.l. admonẽdi.ff.de iureiur. vbi enumerat casus in quib⁹ fama plenè probat, & in quibus semiplenè:& in qbus tm̃ facit indicium.de qua materia etiã vide per Ang.are. & in aposti.ibi in tract.malefi.in gl. in ver.fama publica præcedente.
ZACHARI.
¶Adde qualiter probet mors. adde Lãfr.de oria.in c.qm̃ contra & ibi in apo.num̃.107.s̃. de proba.istũ in.c. quoniã frequẽter. §.porrò. & ibi in apost.meis in versi.certitudinaliter. nu.12.s̃.vt lit.pen. Anton. corse. fin. clxxxiij.in versic. mors.Rebuffi post Bart.in.l.quoties, & ibi in apo. Cel. C.de naufr.lib.xj. & in.l.j.C.de murileg.e.li.Barto.& Ang.in.l.ij.§.si dubitet. quẽad. testa. ape .Bal.in.l.iij.C. de proba.& Ioan. an.in addi.ad spe. in ti.de noto. cri. §.fama.ver.quid si ageretur.

SEBA.SAPI.

e ¶Sola fama.Vide Bar.in tract. de reste.in ver.mortuũ hominẽ. cum allegatis ꝓ Marsi. bononie.n.in.l.de minore §. plurimũ. co.xv verfic.addet ꝙ mors.ff.de qõni.

ZACHARIAS.

a ¶ Meretrix: Adde Bal.ĩ.l.nec ꝑ natales.& ibi Cy.C. de ꝓb.& ĩ.l. data opera. C. qui acc, nõ poſſin.l. ſi qua illuſtris. C.ad orfi. plenius p Bald.in l.idẽ.§.quoties. ff. de condi, ob tur. cau. Pau.de caſtr. ĩ.l.iiij.§.ſed quod meretrici .eo .li.& iſtũ ĩ.c.cũ decorẽ. de vita & hon.cle.

✤ SEBA.SAPI.

a ¶ Meretrix . hoc no .qa effectus eſt maximꝰ ſi eſt meretrix:nã ſi eſt meretrix : data non poſſunt repeti: & de illis põt teſtari: vt per Bald. in .l. j.C.de cõd.ob.tur. cau.ſi verò nõ eſt meretrix,data auferunt̃ per fiſcum. vt p Ange .in.l.ij. C.de cõdi.ob tur. cau.qd̃ multũ no. cõtra mulieres habentes amaſios à quibꝰ extorquẽt iocalia in auro & argento, nã fiſcus hęc põt auferre: vt ibi per eũ . & p Iaſo.in.l.iiij.§. ſed qd̃ meretrici .ff. e. de cõdi.ob turpẽ cauſam.

b ¶ Cõualeſcit. Adde ad declarationem huius decret. videndũ Old.conſi.xxxvj.

c ¶ Cùm contingat. Concor.l.ad ꝓbationẽ.C.de prob. Andre.Barba.

tis cõſideretvtrũ de morte ſit facta certificatio.¶ In gl.ij.ibi: *excuſatur*. dicit hîc.d.Ant. ꝙ ad hoc vt excuſetur mulier à peccato ſuffi cit quòd veriſimiliter credebat maritũ mortuum:ſed quo ad hoc vt eccleſia det licẽtiã cõ trahẽdi requirit̃ apertior ꝓbatio:vt hîc. hoc dictũ videtur prima frõte cõtra fi.tex.vbi cõ iungũtur illa duo vtvxor non poſsit cõtrahere:nec etiã eccleſia dare licẽtiã niſi certũ nuntiũ recœperit.ratio.nã cũ mulier hoc caſu cõ trahat lege reſiſtẽte nõ prę ſumitur eſſe in bona fide.l.quẽadmodũ. C.de agri.& cẽſi.li.xj.& in regu.quæ contra ius.de reg.iur.lib.vj.hinc tex.in.d.auf.hodie.dixit ꝙ ſi aliter vxor cõtra dixit de adulterio punitur,ita ꝙ hodie cũ habeamus tex.apertũ non excuſarẽ mulierẽ ab adulterio:quia licet adulterium non cõmitta tur ſine dolo.l.pe.ff.de adulte.tñ dolus præſu mitur ex quo contraxit lege prohibẽte.& ſic videtur ꝙ vxor eſt ſeparanda à ſecundoviro: licet aliter ſenſerit Inn.in.c.dominus.de ſecũ. nup.vbi dicam.Abb.

✤ *SVMMARIVM.* ✤

Meretricẽ in vxorẽ ducere quæ vult ſe corrigere
piũ eſt:& ad remiſſionẽ proficit peccatorum.
2 *Meretricium quantũcunque publicum non prohibet matrimonium.*
Matrimonium contrahere poteſt omnis qui expreſ
ſe non prohibetur.
3 *Charitatis opera proſunt ad peccatorũ remiſſionẽ.*
Peccatorum remiſsio duplex eſt,culpæ ſcilicet &
pœnæ,et quomodo peccata remittãtur & an ſola
contritione?
Remiſsio peccatorum ſine indulgentia ple na via p
pæ quid operetur.
4 *Fornicatio eſt à iure diuino prohibita,& eſt pecca*
tum mortale.
5 *Meretrix dicitur illa publicum quæſtum facere*
quæ quæſtus cauſa duos admittit.

¶ *CAP. XX.*

1 INter opera. † Licitũ & pium opus eſt cũ meretrice cõtrahere,intellige quę vult ſe corrigere.vel ſic.Contractus matrimonij cũ peccatrice volẽte ſe corrigere proficit ad remiſsionẽ peccatorum.duo facit.primò ponit caſum ſtatuti.Secundò ſtatutũ.ibi. *Statuimus*. ¶ Caſus literalis.Dicitur ꝙ inter cætera opera charitatis magna charitas reputatur peccãtẽ ad pœnitentiã reuocare:vnde Alexander papa vult ꝙ quicũq; publicas mulieres de lupanari extraxerint & eas duxerint in vxores,in remiſsionem eis proficiat peccatorum.Ber.¶ †No. primò ꝙ meretricium q̃tũcunq; publicum non priuat mulierẽ hoc ſacramento matrimonij:nam quiſq; cõtrahere poteſt qui expreſſè non prohibetur. vt in
2 c.cùm apud j.eo.¶ † Secundò no.quòd opera charitatis proficiunt in remiſsionẽ peccatorũ:& intelligo de peccatis reſpectu pœnæ. nã duplex eſt malũ.ſ.culpæ & pœnæ . Culpa eñ remittit̃ ex ſola cõtritiõe peccatorũ ſine qua.ñ ſufficiũt opera charitatis.de pœni.di.j. in.c.dixi.&.c.ſi peccatũ.cũ ſi.ſed pœna peccati ex ſola cõtritione nõ dimittitur niſi ex pœnitẽtia exteriori,niſi maxima eſſet cõtritio: nã illa maxima pœna eſt:vt no.gl.de cõſe.di. iiij.c.baptiſmi vicẽ.Vñ intelligo tex.ꝙ illud matrimonium proficit ad remiſſionẽ pœnę.¶ Sed eſt dubiũ nũquid omnia peccata dimittantur?Pet.&Abb.dicunt ꝙ non,nihil tñ allegant.do.Cardi.dicit poſſe ſuſtineri oppoſitum cũ litera lo quit̃ indefinitè.& ſic videt̃ ꝙ ęquipolleat vniuerſali.iuxta no.in.c. vt circa.de elect.lib.vj.quia larga interpretatio eſt fienda in hac materia fauorabili.Sed pro primo dicto facit tex.dũ dicit.*proficiat*.Itẽ quia qñ papa indulget remiſſionem oĩm peccatorum adijcit plenam ſeu pleniſſimam:qđ verbũ hîc non ponitur:vt no gl. in cle.ij.de pœni.& remiſ.Io.and.in.c.ad liberandum j̃.de iudę.
4 ¶ † In gl.j.in fi.No.caudam glo.& dicit Hoſt.ꝙ eccleſia diſſimulat vt euitetur maius malũ,tamen hoc peccatũ debemus perſeq vt mortale:ſecundũ eum alle.ꝙ habetur in auf.de leno.ſed tu vide meliorem tex.xxxij.q.iiij.in.c.meretrices.& . c.nemo ſibi.vbi legi & not.ꝙ fornicatio cũ meretrice vel cõcubina eſt mortale peccatũ:& à iure diuino prohibita:licet qdam vulgares & ignorantes credant oppoſitũ:quod eſt falſum.¶ † In glo.ij.ibi:*vidua*.
5 & vide ibi in.glo.tñ ex quo mulier cauſa quęſtus admittit inhoneſtè duos videtur palam quæſtum facere:& ſic poteſt appellari
a meretrix.[a] vt in.l.palam.ff.de ritu.nup. Abbas.

✤ *SVMMARIVM.* ✤

1 *Matrimoniũ metu contractum ſpontanea cohabitatione conualeſcit:ſed*
dic quòd conualeſcit vt ex nunc:non vt ex tunc.
2 *Cohabitatio ſpontanea vſque ad ætatem legitimam ſupplet defectum ætatis:& purgat vitium metus præcedentis.& nu.4.*
Probare quis non admittitur quod probatum non releuat.
3 *Compelli poſſunt cõiuges ad redeundum & ſe maritali affectione tractãdum per eccleſiam propter periculum adulterij.*
Cohabitatio per quantum tempus ſit neceſsaria ad hoc vt metũ excludat?

¶ *CAP. XXI.*

1 AD id quod. † Matrimonium per vim cõtractum cohabitatione ſpontanea cõualeſcit. b ad hoc quotidie allegatur.In prima parte ponitur pars facti.In ſecunda reſponſio cum reliquo facto.ibi: *Taliter*. Tertiò decidit ipſum factũ.ibi:*mandamus*.
¶ Caſus literalis.Quędã mulier cõtraxit matrimoniũ cũ quodã viro inuita & renitens vt dicebat in.xj.ann.Poſtmodũ per annũ & dimidium cohabitauit eidẽ,tãdẽ receſsit ab illo:& tã mulier q̃ vir ad illicitos cõcubitus trãſiuit.poſt hoc dicebat mulier ꝙ inuita & renitẽs contraxit cũ illo:& hoc volebat probare: vñ ab illo ſeparari debebat.quęrebat̃ quid iuris ſit?rñdet papa:q̃uis.xj.ann. ab initio habẽs & inuita & renitẽs illi viro tradita fuiſſet, quia tamẽ poſtmodũ per annum & dimidium cohabitauit eidẽ cõſenſiſſe videtur:& cogi debet ad ipſum redire:nec teſtes recipiendi ſunt ſi quos illa mulier vellet inducere ad probãdum quòd non cõſenſit in illum:quia mora tãti tẽporis probationẽ huiuſmodi excludit,cũ illa coactio iam trãſiuerit in cõſenſum.vnde mandat ordinario vt per hoc non dimittat quominus compellat vtrũq; ad tractandũ alterum maritali affectu,niſi ambo vellẽt ad religionẽ tranſire iũcta eis pœnitẽtia pro eo ꝙ ad illicitos cõcubitꝰ transiuerint.Ber.¶ No.j.ꝙ licet matrimoniũ metu cõtractũ ſit ipſo iure nullum vt dixi .ſ.e.c.cũ locum.tñ põt cõualeſcere ex tacito conſenſu ſubſequenti:ſed dic ꝙ cõualeſcit vt ex nũc nõ vt ex tũc.
2 ad hæc quod no.in reg.nõ firmat̃.de reg.iur.li.vj.¶ † No.ſecũdò ꝙ cohabitatio ſpontanea vſq; adlegitimã ętatẽ ſupplet defectum ætatis:& purgat vitiũ metus p̃cedẽtis.¶ Itẽ no.ꝙ non debet quis admitti ad probãdum quod probatũ nõ releuat.cõcor.c.cùm cõ
c tingat.[c] de offi.dele.¶ † No.ibi: *vtrunque cõpellens*. & tene mẽti
3 ꝙ eccleſia ex officio ſuo poteſt compellere vtrunq; coniugẽ qui ſine legitima cã ſe ſeparauerint ad redeundum ĩ vnũ & ad tractãdum ſe maritali affectione.& hoc facit eccleſia propter periculũ adulterij quod timetur ex cohabitatione ſeparata . pro hoc vide
4 qđ le.& no.ĩ.c.veniẽs.de reg.& ibi tetigi ĩ.c.tua.de iureiu.¶ † Sed pro declaratiõe tex. q̃ro nũ qd ſit neceſsaria cohabitatio anni cum dimidio ad purgãdum vitiũ metus?prout recitat̃ in lr̃a.Hoſt. dicit ꝙ nõ.hîc em̃ narrat̃ facti cõtingẽtia.vñ ſufficit ſecũdùm eũ ſi pueniat ad ætatẽ legitimam & capta oportunitate fugiendi non fugerit:nõ em̃ requirit̃ copula carnalis.licet aliud ſenſerit In.nã(vt

dicit

dicit Hoſt.& bene iſte tex.ſolum ponderat cohabitationē ſpontaneam.& q̄q̄ contra hoc faciat.c.ij.s̄.de reg.vbi intrāti religionē per metū datur annus.ibi tn̄ loquitur in minori.xxv.an.& ibi requiritur probatio religiōis:ſed in caſu noſtro quo ad matrimonium ſufficit ſolus conſenſus.vn̄ ex quo ſponte cohabitauit cum viro vt cum marito videtur approbaſſe mr̄imonium.pro quo.c. vnicum.de deſpō.impu.li.vj.iudex tn̄ habet cōſiderare quātitatē moræ & opportunitatē fugiendi,& ſi interim interceſsit copula oīno pr̄eſumit̄ pro conſenſu:niſi probaretur per vim extorta.vt in.c.conſultationi.& quod ibi no.j.e.ti.proxi.c.ex literis. Abb.

❧ SVMMARIVM. ❧

1 *Sponſalia de futuro etiam iurata ſoluuntur per ſecunda ſponſalia de præſenti:ſed non per ſecunda de futuro.*
2 *Sponſalia de futuro purè cōtracta non ſoluuntur per lapſum temporis.*
3 *Iuramentū non impedit matrimoniū ſequēs licet trāſgrediēs ſit periurus.*
4 *Iuramentū an & quādo inualidat actū ſpiritualē & tēporalē ſubſequētē.*
5 *Sponſalia iurata vbi ſunt,ab eis reſilire licitum non eſt.*
6 *Matrimonialis cauſa ſummaria eſt vnde teſtes poſſunt recipi ex officio etiam poſt publicationem & renuntiationem.*
7 *Sponſalia prima etiā non iurata nō ſoluuntur per alia ſponſalia iurata.*
8 *Iuramentū non valet contra ſimplicem probationem alteri factam.*
9 *Spōſalia etiā ſi nō ſunt iurata nō eſt licitum ab eis recedere,licet alia iura ſuperueniant.*
10 *Sponſi an teneantur expectare vltra biennium:& quid agēdum:vbi & quando terminus eſt pr̄æfixus?& nu.1.*
11 *Terminus vbi & quando eſt pr̄æfixus in aliquo cōtractu an teneatur quis expectare,& quid operetur lapſus huius termini?*

¶ CAP. XXII.

1 SIcut. †Sponſalia de futuro etiā iurata ſoluuntur per ſecunda ſponſalia de pr̄eſenti . nō autē per ſecunda de futuro.Cōis diuiſio. Secunda ibi: *poſtulationi.* & continet tria dicta. Secundum ibi. *quod ſi fortè.* Tertium ibi: *quod ſi de his.* ¶ Caſus literalis.Quidā noīe.L.iurauit ſe ducturum.P.mulierē in manu patris ipſius mulieris,iurantis ſimiliter ꝙ ei filiā ſuā traderet in vxorē:nec ſtetit per virum ſed per mulierē quomin⁹ matrimonium cōtraxiſſent,poſtmodum.iiij.ann.vel.v. elapſis quādā aliā B.nomine per verba de præſenti deſponſauit,quæritur quam de iſtis habere debeat?rn̄det papa mādans epiſcopo loci ꝙ ſi conſtiterit ei ꝙ idē.L.primā mulierē per verba de futuro :& aliā poſtmodum per verba de pr̄eſenti deſponſauerit matrimoniū ſecundo loco contractum legitimum iudicetur:impoſita viro pnīa cōpetenti pro eo ꝙ primā fidē irritam fecit:niſi iuramento ſuo certū terminum appoſuerit intra quem illam duceret in vxorē :nec ſtetit per eū quin ad ſtatutū terminū matrimoniū confirmaret. & ſi fortè cū vtraq̄ per verba de futuro cōtraxit,primū iuramē tū ipſe ſeruare cōpellaī:& de.ij.ſibi pnīam iniūgat.ſi verò de his nō cōſtet id plenū tādiu adhuc de cā cognoſcat donec ſup̄ his plenius inſtruaī.Ber. ¶ †No.j.ꝙ ſpōſalia de futuro purè contracta
2 a nō diſſoluunt̄ [a]propter lapſum tēporis.nā(vt hīc vides)quadrieniū vel quinquēniū erat lapſum à tēpore ſpōſaliorū,& ſpōſus re
3 māſit obligat⁹.de quo tn̄ vide q̄ dixi.s̄.e.in.c.de illis. ¶ † Secūdò no.ꝙ iuramētū nō impedit vires mr̄imoniij ſequētis,valet ergo mr̄imoniū cōtra iuramētū:licet trāſgrediēs ſit p̄iur⁹.Ex quo īferī
4 valere à p̄iuro cōtractū. ¶ †Itē qa act⁹ etiā ſpūalis tenet cōtra iu-
b ramētū, [b]forti⁹debet tenere act⁹ tp̄alis.ſ.teſtm̄.de quovide quod no.Io.an.in regula quod ſemel.de re.iu.li.vj.in mer.& per gl.xiij.
5 q.ij.c.vltima volūtas. ¶ †Itē no.ꝙ vbi ſpōſalia ſunt iurata nō eſt
6 licitū alteri reſilire. ¶ † Vlt.no.ex ſi.literæ ſecūdū Hoſt. ꝙ in cā
c mr̄imoniali [c]nō eſt ſeruādus rigor iuris.vn̄ q̄uis atteſtatiōes ſint
d publicatæ [d]ſiue ſit renūtiatū ſiue cōcluſum in cā poterit iudex ex offi.ſuo teſtes de nouo recipere,& hoc ꝓpter p̄iculū aīæ:oīa em̄ in hac cā p̄ēdēt ex off.iud.facit j.e.c.cū in tua.& no.s̄.de teſti.c.ſeries.& facit ſatis iſta lr̄a in ſi. ¶ † Sed hīc q̄ro ad declarationē lr̄æ
7 quid ſi priora ſpōſalia de futuro nō eſſent iurata:ſecūda verò ſic? rn̄.Inn.priora p̄ualere ac ſi iuramētū fuiſſet interpoſitū.argu.ca.
8 q̄to.de iureiu. ¶ †No.ſingu.hoc dictū ex quo potes inferre ſeu elicere vnā regulā.ꝙ nō valet iuramētū cōtra promiſsionē ſimplicē alteri factā:licet cōtrariū ſenſerit idē Inn.in.c.veniēs.de iureiur.ſed primū dictū ſequit̄ hīc Hoſt.& latius ibi tan
9 go. ¶ † Secūdò colligit̄ ex hoc dicto Inn.ꝙ à ſpōſalibus etiā nō iuratis nō eſt licitū recede- b re etiā ſi interuenerit iuramē.cū alia.ad quod
10 vide quod dixi.e.c.requiſiuit. ¶ †In gl.iij.i ſi. aduerte.quia gl.loquit̄ nimiū ſuccinctè& obſcurè,& maximè ī ſi.ſed credo hūc fuiſſe intētū.gl.em̄ voluit tacitè opponere de.l.ij.C. de ſpōſa.vbi dicit̄ ꝙ ſpōſus nō tenet̄ vltra biēniū ceſſante cā legitima expectare ſponſam. ſed hīc quadrieniūvel quinquēniū fuit elapſū ergo potuit hīc impunè cū alia cōtrahere:cuius cōtrariū hīc̄inuit tex.cū mādat ſibi pnīam
11 imponi. ¶ †Gl.videt̄ ſoluere ꝙ ſi ibi termin⁹ eſſet appoſitus debet fieri diſtinctio lr̄ę an ꝓ eo remāſit vel ne:quaſi ſecus vbi ſpōſalia fuiſſent purè cōtracta.vel cōtrariū procedit vbi iuramētū nō interuenerit.& hocvltimū eſſet magna limitatio ad dictā.l.ij.Sed Io.an.& ho. vidētur inherere.d.l.ſimp̄r.dicūt em̄ ꝙ hīc nō cōſtabat ꝙ ꝓ multū ſtetiſſet:licet ſiceſſet al leg.ſi aūt cōſtitiſſet nō īponeret̄ iſti pnīa quēadmodū diſtinguit̄ in tex.qn̄ terminusfuit appoſitus.Et pro hoc intellectu facit notabile dictū Inn.in.c.per tuas.de arb.vbi dicit ꝙ iura- ❧SEBA.SAPI.
c mētū appoſitū in aliquo cōtractu aſſumit ma ¶ In cā matrimōia li.Vide Fe.in.ca.j. col.j.ver.ſuper gl. quīta.s̄.vt lite nō cōte.& in rub.hu ius ti.col.v.verſic. poſtremò.& vtro biq̄enumerat plu ra ſpecialia matrimonij. Ant.Fran.
teriā illius cōtractus.ꝓ quo facit.l.ſi.C.de nō nu.pecu.& hoc ſatis placet vt euitet̄ legū cor rectio.vel ſaluādo gl.pōt dici ꝙvbi iuramētū interuenit debet expectari authoritas ſuperioris.ar.c.venerabilē de elec. ¶ In gl.in verſi. *ad ſtatutū.* ex gl.potes elicere tres ſolu.q̄ tn̄ fūditus nō tollūt cōtrariū.vn̄ varia in hoc ſcribunt̄ per doc.ſed capiēdo mētē Goff.q̄ videt̄ placere.d.Ant.& magis amica veritati: dic ꝙ qn̄q̄ terminus apponit̄ ad ſolicitādū īplemētū in obligationibus:tūc lapſus termini nō liberat ab obligatione.& ſic loquit̄.l.celſus.all. in gl.qn̄q̄ apponitur ad finiēdā ſeu limitādā obliga.& tūc lapſus termini liberat ab oblig. ex quo nō deficit per promiſſorē quominus ſatisfaceret in termino.ſi em̄ obligaui me ad dādū cētū vſq̄ ad paſcha nec erā aliter ꝓ pri⁹ obligatus nec deficit per me ſed per te:non teneor poſt feſtū:& ſic loquit̄ hīc:ſed difficultas eſt in vidēdo qn̄ dicat̄ termin⁹ apponi ad
e primū vel ad ſecūdū effectū. [e]d.An.dat duas theoricas.Prima ſi terminus apponit̄ ab vno cōtrahētiū reſpectu implēdi ab altero tm̄,tūc videt̄ apponi ad ſolicitādū īplemētū, iō poſt tp̄s nō tollitur obligatio,imò magis firmatur ſed terminus apponit̄ ab vtroq̄ reſpectu implēdi ab vtroq̄:& tūc videtur appoſitus ad finiēdā obligationē.Iō lapſo tēpore ſi per aliū ſtat alter eximitur ab obligatiōe:quia ex quo ab alio nō implet̄ cōtractus in die conuētiōis alter reſilire poteſt à cōtractu:quia cōtractus recipit conditionē quādā.ſ.promitto& volo obligari ſi tu imples tali die:ſi verò tu nō imples nolo obligari:ſicut ſi tibi promitterē cētum in paſchate ſi dares mihi librum in paſchate,poſt paſcha obligatus non ſum.Secunda eſt ꝙ aut terminus apponitur ad ſolicitandum implementum contractus iam perfecti: & tunc nō ſoluitur contractus lāpſu tēporis: aut ad ſolicitandum principium noui contra

a ¶ Nō diſſoluūtur. Vide quod habet in.l.ñ.C.eo.And. Barba.
b ¶ Tenet cōtra iuramētū. nā ſi quis iurauit nō reuocare teſtm̄& reuocauit,teſtm̄tenet.Ita tenet Io.an.in reg. quod ſemel.ſequitur Imo.ī.c.cū cōtingat.de iureiur. Bar.in.l.ſi quis in prin.ff.de lega.iñ. erit tn̄ periurus ille:licet Bar.cōtrariū voluerit in.d. l.ſi quis in princi. quid ſi iurauit nō reuocare procuratorē?gl.in.c.fin.de procu.ſed quid ſi mulier iurauit nō alienare dotem & alienauit:vtrū valeat?gl.tenet ꝙ nō in.c.licet mulieres de iureiur.in . vj.
c ¶ In cā matrimōia li.Vide Fe.in.ca.j. col.j.ver.ſuper gl. quīta.s̄.vt lite nō cōte.& in rub.hu ius ti.col.v.verſic. poſtremò.& vtro biq̄enumerat plu ra ſpecialia matrimonij. Ant.Fran.
d ¶ Publicatæ . Licet quis nō poſsit ſibi legē imponere à qua recedere non liceat. vt in.l. ſi quis.in prin.hīc allegata tn̄ cū ābulatoria ſit hominis voluntas vſq̄ ad mortē.l.ſancimus. C.de teſta.& habetur ī.c.cū marthe. de cele.miſ. puto abſq̄ dubio eſſe verū ꝙ valeat reuocatio teſtamēti etiā quādo eſt iuratū nō reuocare, ſed nihilomin⁹ reuocās erit periurus.quia venit cōtra iuramentum quod poterat ſeruari ſine diſpēdio ſalutis eternæ. vt in.c.cū contingat. de iureiurād. cum alijs alleg.in aleg. apoſtil.
❧SEBA.SAPI.
e ¶ Ad ſecundū effectum.Vide quę ſcribit Bart.& alij poſt eum in.l.qui hoc āno.ff.de verbo.oblig.

g ¶ Sol⁹ cõſenſus. Quod ꝓcedit in muto & ſurdo ſimul à natura-& hoc eſt ſpãle in cõtractu matrimonij. quia aliâs mut⁹ & ſurdus à natura non ꝑt teſtari nec relinquere ẽt ad pias cauſas. l. diſcretis, C. qui teſta. face. poſ. nã nõ ꝑt legare libertatẽ q̃ ẽ cã pia. l. j. in. fi. C. de ſeruo manu. & l. qui id qđ ff. de dona. tñ de alijs cõtractib⁹ ad matrimoniũ nõ põt argui eſſe ſpãle ī matrimonio ꝓpt periculũ fornicationis ſecũdũ Io. an. hic. Quid de eo qui eſt ſurd⁹ mut⁹ & cecus à natura vtrũ poſſit contrahere matrimoniũ Hoſti. & Io. dicũt ꝙ ſup hoc papa ẽet cõſulẽd⁹. et ad hoc vt mut⁹ & ſurdus poſſit contrahere matrimoniũ requritur eius conſenſus adeo ꝙ nõ ſufficit cõſenſ⁹ aliorũ: dato quòd eſſent eorũ ꝓcuratores, ex quo ĩfert hic Philip. frãc. ꝙ licet alĩs parẽtes poſſint cõtrahere ꝓ filijs. c. j. de deſpõ. ĩ pub. ĩ vj. fallit ſi fili⁹ eſſet mutus & ſurdus, quod eſt notandũ & per q̃ ſigna poterit conſtare de voluntate muti, Bar. ĩ. l. mutũ. ff. de acq. here. & in. l. j. ff. de bo. poſ. ĩfãti & qualr notarius debeat cõficere inſtrumentũ. Bar. in l. j. ff. de verb. obl.

ctus ex parte vtriuſque: & tũc tps ſoluit primum contractum in fine cõtrahendi ordinatũ: quia eo ꝙ labitur tps contrahendi quilibet declarat ſe nolle contrahere & conſequenter ab anteriori contractu in fine contractus ordinati diſcedere: & hęc vltima theorica clarior. & videtur de mẽte huius literę: nã terminus fuit hîc appoſitus ad ſolicitãdũ prĩcipiũ cõtractus mr̃imonij: & ſic obligatio reſtricta & limitata fuit in tempus. Et ex hoc aliâs cõſului ꝙ ſi à principio ſpõſalia fuiſſent pure cõtracta licet poſtea ſpõſus & ſpõſa conuenirẽt de die nuptiarũ non ꝑ hoc lapſus illius diei liberat ab illa obligatiõe, quia termin⁹ ex poſt facto fuit appoſit⁹ pro ſolicitãdo implemento promiſſionis iam perfectę & purè factę. Abbas.

dñorũ, ſed ſufficit ſolus cõſenſus cõtrahẽtiũ. hoc denotat hoc verbũ ſufficit. ad hoc quòd no. gl. ĩ. c. ſtatutũ. in princ. de reſcrip. li. vj.

4 ¶ † Itẽ no. mutũ & ſurdũ poſſe explicare omnẽ cõtractũ q̃ ſolo
5 cõſẽſu perficĩ. hoc colligĩ ex ratiõe lr̃ę. ¶ † Vltimò habes hîc colligere vnũ ſacramẽtũ eccleſiæ ꝑ miſſum muto & ſurdo. Quid aũt de alijs ſacramentis vt baptiſmo: cõfirmatiõe: euchariſtia: pœnitẽtia: vnctiõe & ordine? tractat hîc Io. an. qui cõmentauit hãc decretalẽ eo quia fuit prima decretalis quã didicit: dic vt hic plenè per eum. & dicit quòd regulariter vbi verba de ſubſtãtia requirũtur nõ põt mutus & ſurdus ſacramẽtũ exercere: ſecus vbi ſufficit ſol⁹ conſenſus: vnde poteſt baptizari ſed non baptizare: ſuſcipere corpus xp̃i: ſed nõ cõficere &c. Vltimò †
6 quærĩt quid de ſurdo & muto & cœco ſimul, nunquid poſſit matrimoniũ cõtrahere? primò videtur ꝙ ſic. quia naturaliter poteſt mulierem cognoſcere. Itẽ habet rationem naturalem. In contrarium. qa nunq̃ vidit matrimoniũ contrahi nec audiuit, & ſic cũ ignoret quid ſit matrimonium nõ videtur ꝙ poſsit cõſentire in matrimoniũ. Hoſt. dicit aduertẽdũ vtrùm poſsit exprimere ſuum cõſenſum in contrahẽdo, & debet admitti: aliâs autem repelli; ex geſtis enim & ſignis diſcretus iudex hoc cõſiderabit, & in dubio cõſulẽdus erit prĩceps. Abbas.

SVMMARIVM.

1 *Mutus, et ſurdus, & quicũque qui expreſsè nõ prohibetur matrimoniũ cõtrehere poteſt.*
2 *Permiſsiua vbi eſt materia edictũ dicitur prohibitoriũ & nõ permiſsoriũ: & dicitur edictũ ad inſtar edicti prætorij alij tamen oppoſitum dicunt.*
Conſenſus ſolus ſufficit quò ad ſubſtãtiã matrimonij. & ideo verba: ſolennitates parẽtũ: vel dominorum conſenſus non ſunt neceſsaria.
3 *Mutus & ſurdus poſsunt explicare omnem cõtractum qui ſolo conſenſu cõtrahitur.*
4 *Sacramentum matrimonij permiſsum eſt muto & ſurdo, & an ſic de alijs ſit.*
6 *Mutus & ſurdus & cecus ſimul nũquid poſsint matrimonium. cõtrahere?*

SVMMARIVM.

1 *Furioſus matrimoniũ cõtrahere nõ poteſt. 3.*
2 *Cõſenſus legitimus quò ad matrimoniũ cõtrahendum requiritur & nõ ſufficit nudus cõſenſus, niſi ſit legibus qualificatus.*
Clericus in ſacris matrimoniũ nõ poteſt cõtrahere: quia habet cõſenſum nõ tamẽ legitimum.
3 *Furioſus nõ põt cõtrahere ſeu actum à cõſenſu dependẽtem exercere.*
4 *Cõſenſus ſuperueniẽs poſtquã furioſus ad ſanã mẽtem rediit an validet cõtractum?*
5 *Cõſenſus an ſit de neceſsitate quòd ſimul eodem tempore iterueniat, vel ſatis ſit quòd alterius cõſenſus interueniat.*

¶ CAP. XXIII.

CVm apud. † Mut⁹ & ſurd⁹ et oẽs qui nõ prohibentur matrimo, cõtrahere poſſunt. Primò deciſum exordiũ. Secundò cõſultatio ibi: ſanè. Tertiò reſponſio. ibi: *Ad quod*, quę tria facit: primò ponit duas rationes. Secundò reſpõdet. ibi: *videtur*. Tertiò ſoluit obſtaculũ. ibi: *Cũ quod*. ¶ Caſus literalis. Quęſi tũ fuit à papa vtrum mutus & ſurdus poſſint contrahere matrimoniũ: reſpondet papa edictũ de matrimonio cõtrahẽdo prohibitoriũ eſt quòd eſt dicere. quicũque non prohibetur per iura, conſequenter contrahere poteſt: & ſolus conſenſus ſufficit ad matrimonium contrahendũ: vnde ſi Mutus & ſurdus velint contrahere & inueniant cum quibus eis nõ debet denegari, quia quod non pñt verbis per ſigna valeant declarare. Ber. ¶ † Not. primò quòd vbi materia eſt ĩ ſe pmiſſiua edictũ dicĩt ꝓhibitoriũ, quaſi ſit ꝓhibitoriũ certarũ pſonarũ non eñ debet dici edictum pmiſſoriũ ex quo materia de ſe ẽ pmiſſa: & dicĩt edictũ ad inſtar edicti prętorij: de quo legĩt & not. ij. di. c. conſtitutio. Alij tamen dicunt per oppoſitũ: ſed non eſt vis: nam ſi materia eſt permiſſiua & edictũ dicat̃ pmiſſoriũ: debet tũc ĩtelligi pmiſſoriũ regulariĩ et ꝓhibitoriũ certarũ pſonarũ. ¶ † Secũdò no. ibi. *ſufficit ſolus cõſenſus*. [a] ꝙ ad iubſtãtiã mr̃imonij: verba nõ ſũt neceſſaria, nec ſolẽnitates patrię: [b] cõſẽſus parẽtũ vel

1 DIlectus. † Furioſus matrimoniũ cõtrahere nõ poteſt. Primò deciſè narrat factũ. Secũdò cauſas inferendo reſpondet. ibi. *cum aũt*. ¶ Caſus literalis. Quidam noĩe robertus filiam ſuam cuidã iuueni matrimonialiter copulauit ignorãs ꝙ ille iuuenis eſſet furioſus: vnde petebat filiæ ſuæ prouideri: reſpondet papa cùm mulier cũ ipſo viro qui continuo furore laborat morari nõ poſsit & propter alienationẽ furoris legitimus conſenſus inter eos interuenire non potuit. Mandat Epiſcopo loci vt ſi aliter rem cognouerit eſſe: prędictos ſtudeat ab inuicem ſeparare. Ber.
2 ¶ † No. ibi. *legitimus conſenſus*: ꝙ ad matrimonium cõtrahẽdum requiritur legitimus cõſenſus, non enim ſufficit nudus conſenſus niſi ſit legibus qualificatus: nã conſtitutus in ſacris habet conſenſum non tñ legitimũ: iõ validè nõ contrahit matrimoniũ. ¶ † Secũdò no. ꝙ furioſus nõ poteſt cõtrahere ſeu actũ de conſenſu dependentem exercere. ¶ †
4 In glo. ij. in fine. hoc intellige ſecundum Hoſtien. & bene quando mulier poſt ſanam mentẽ cõſenſiſſet tacitè vel expreſsè: ſi enim tempore furoris mulier diſceſsiſſet à viro & adueniente ſana mente nollet conſentire nõ eſſet matrimonium: licet ipſe nũc velit conſentire: quia non interuenit mutuus conſenſus eodem tẽpore. nec obſtat fecũdùm eum ſi dicatur ꝙ ſi quis conſentit in abſentẽ & illa certificata ratificat & cõſentit eſt matrimoniũ: quia hoc caſu is qui cõſentit primò durauit ĩ primo
5 conſenſu: ſecus vbi receſsiſſet. ¶ † Nota. ex hoc dicto Hoſtien. quòd ad matrimonium contrahendum non requiritur quòd
c conſenſus præſtetur [c] ſimul eodem tempore: ſed ſatis eſt quòd vnus conſentiat per prius & duret in propoſito ſuo & alterius conſenſus poterit accedere ex poſtfacto. & idem tenet Hoſtien. ſ. eodem in. c. ex literis. el. ij. ſed de hoc dubito per id quòd no. gl. in. l. conſenſus. ff. de actio. & obli. & in. l. j. ff. de contrahen. emp. & vtrobique notabiliter gloſſ. dicit quòd etiam in contractibus qui perficiuntur iuriſgentium debet conſenſus ſimul præſtari

Idem

SEBA. SAPI.

b ¶ Solẽnitas patrię. 1 vide ꝙ p illũ tex. no. Bal. in leg. ſi à ſpõſo. C. de donatio. añ nu. vbi dicit ꝙ ſi eſt cõſuetudo oſculandi ſponſã vel bibẽdi, verba tñ & cõſenſus ſufficiũt, & teneret mr̃imoniũ omiſſa illa cõſuetudine

g ¶ Conſenſus p̃ſtet. Furioſus nullũ negotium poteſt recte agere donec eſt in furore ſed habẽs dilucida interualla poteſt. le. furioſum. C. q̃ teſta. fac. poſ. furor ĩpedit matrimoniũ cõ 2 ttahi tñ nõ dirimit cõtractũ. le. patre furioſo. ff. de his q̃ ſunt ſuiuel alie. iur. an actus geſtus p̃ſumat̃ fact⁹ in furore vel tẽpe diluci di ĩterua. Bar. ĩ. l. j. ff. de bo. poſ. q̃ĩfã. furio. de. moderni ores ĩ. d. l. furioſũ. et qũo ꝓbat̃ ibi latè p Ale. et Imo. ĩ. l. 3 ficũ do. §. ſi aũt iſt⁹ a uſ. ff. ſo. mat. b

Idem quò ad materiã noſtrã videtur ſentire Spe.in ti.de ſpõ.in.j. col.vbi dicit quòd reſponſio alterius debet ſequi incõtinenti ꝑ .l. continuus actus.& in.leg.j.ff.de verbo.oblg.& hoc videtur tutius & verius ſubtilitate iuris:licet primum ſit ęquius.Et not.illud in practica quod vr̃ ſequi Io.an.hic.& in.d.c.ex literis.Abb.

SVMMARIVM.

Conſenſu ſolo legitimo contrahitur matrimoniũ, verba tamen vel alia ſigna requiruntur quò ad probationem.

2 *Verba nõ ſunt de ſubſtantia matrimonij ſi aliâs de mutuo cõſenſu conſtat.*

3 *Nutus ſine verbis poteſt contrahere matrimonium.*

CAP. XXV.

1 TVæ fraternitati. ¶ †Per legitimum cõſenſum cõtrahit matrimoniũ:inter eos tñ qui loqui poſſunt debet conſenſus verbis exprimi. Vel aliter ſecũdũ intellectum quẽ infrà tenebo. Solo conſenſu legitimo contrahit matrimoniũ:ſed verba requiruntur quò ad probationem:& intellige vel alia ſigna ęquipollentia:primò ponit quęſtionẽ:Secundò eius ſolutionẽ quã ꝓbat exẽplis.Secũda ibi:*nos igitur.* ¶ Caſus literalis.Quęſitum fuit à papa vtrũ per ſolaverba poſſit contrahi matrimoniũ & ſi per verba ſolũ quęritur: reſpõdet papa ꝙ matrimonium in veritate contrahitur per legitimũ conſenſum viri & mulieris:ſed verba ſunt neceſſaria quàntum ad eccleſiam exprimentia cõſenſum mutuũ de preſenti: & per cõſenſum re vera contrahitur matrimoniũ:quia muti poſſunt contrahere matrimonium per conſenſum mutuum ſine verbis.dũmodo per aliqua ſigna conſenſum exprimant :ſed pueri añ legitimos annos per ſola verba non contrahunt:cũ antea eorum conſenſus non ſit
2 legitimus.Ber. ¶ †Not.primò ꝙ ad ſubſtantiã matrimonij verba non requiruntur:ſed ſufficit ſolus cõſenſus legitim⁹. ¶ Sed cõtra hoc opponitur:nã litera hîc videtur velle contrarium dum dicit ꝙ verba ſunt neceſſaria quò ad eccleſiã :illud enim neceſſariò requiritur ſine quo actus eſt nullus:vt patet in fi.literę. Sol.gloſſ. multũ in hoc ĩſtat & ĩuolutè loquit̃.doc.ſunt varij.Inn.tenuitverba eſſe de ſubſtãtia quò ad eccleſiã militãtem in loqui valentibus. Et hoc ſtatuit eccleſia ſecundum eum ne tantum ſacramentũ eſſet incertũ:aliâs ſequi poſſet abſurdũ quod ſi vir videns mulierẽ conſentiret in eam in corde ſuo & idem faceret mulier et ſic inter eos eſſet matrimoniũ. Ex quo poſſent ſequi multę abſurditates.Hoſt.tenuit verba non eſſe de ſubſtantia etiã quò ad eccleſiã ſed ſatis eſt qualitercũque appareat de cõſenſu.Io.an.diſtinguit ꝙ aut pręceſſit cõtract⁹,& nõ requirũt̃ verba:aliàs verba ſunt neceſſaria.Sed doc.moderniores cõmuniter ſentiũt cũ Hoſti.cũ ſatis ſit ꝙ appareat de cõſenſu per ſigna etiã in loqui valentib⁹. nã verba exigunt̃ ſolũ ad oſtẽdendũ conſenſum:ideò ſatis eſſe debet ꝙ ꝑ ſigna appareat de ipſo conſenſu:& hãc opi.ſemꝑ tenui,& ꝓbo per iſtũ tex.nã cõſultatio hîc fuit facta in gñe: & papa rñdẽdo ꝓbat verba nõ eſſe de ſubſtãtia adducẽdo exẽplũ in muto. Si em̃ quò ad validitatem mr̃imonij voluiſſet ęquiparare mutũ & loqui valentẽ,ineptè adduxiſſet exẽplũ de muto. et licet poſtmodũ dixerit verba eſſe neceſſaria,habuit reſpectũ,quia cõiter loqui valẽtes exprimũt cõſenſum per verba.Itẽ videm⁹ ꝙ legatũ & fidei cõmiſſum poſſunt relinqui nutu etiã à loqui valẽtibus.vt in iur. alleg.in gl.Ad idem facit tex.ſ.eo.c.cùm apud.vbi dicitur ꝙ ſufficit cõſenſus.nã illud dicitur ſufficere quo poſito nihil aliud reqrit̃ ad ſubſtãtiã actus.vt no.ĩ.gl.c.ſtatutũ.de reſcrip.l.vj.Itẽ nõ refert qd ex ęqpollẽtibus fiat.vt ĩ.c.lic.ex quadã. de teſti. † Itẽ ꝓbo
3 & alia rõne neceſſariò cõcludẽte:mr̃imoniũ eſt de iure diuino.vt ĩ.c.j.de vot.l.vj.de iure vero diui.nõ diſtĩguit̃ ĩter mutũ etloq̃ valẽte:illud aũt certũ eſt ꝙ mut⁹ ꝑt cõtrahere mr̃imoniũ ſine verbis dũmodo exprimat cõſenſum ſignis. [a]vt.ſ.eo.c.cũ apud, vbi papa rñdet nõ ſtatuẽdo de nouo: ſed ſecũdũ ius antiquũ. ergo fortius poterit hoc valens loqui,quia cũ meli⁹ ſit ſeruat⁹ poterit meli⁹ cõſẽſum ſignis oſtẽdere.Itẽ null⁹ tex.pręciſè requirit verba.Nec ob. iſtud.c.qa hîc papa rñdet ad cõſultatiõem.& ſic non ponit ius de nouo. not.in ca.conſultationi.de tempo.ordi.et per hoc tollitur motiuum Inno. dũ dicit ꝙ eccleſia hoc ſtatuit.nã hoc ſtatutũ nul libi videt̃. Ad idẽ facit.c.ex parte.de reſti.ſpo. et hãc opi.ſenſit gl. not.in.c.ſufficiat.xxvij.q.ij .vbi gloſſ.exponit text.illũ dum dicit, quo ad eccleſiam:ideſt quo ad probationem. probatio verò cõſenſus nõ reſtringit̃ ad verba.vt in.l.nutu.ff.de leg.iij. Abbas.

SVMMARIVM.

1 *Verba dubia prolata in matrimonio ad decipiẽdũ mulierem ſi poſtmodũ eam cognoſcit carnaliter iudicatur pro matrimonio in foro iudiciali: ſecus in pœnitentiali.8.*

2 *Verba prolata in tertia perſona ſi cõtrahens loquitur de ſeipſo nõ vitiãt contractum.*

3 *Nomen ſi dolo mutatur per cõtrahẽtẽ in propria perſona non vitiat cõtractum ex quo de corpore conſtat.6.*

4 *Matrimoniũ licet ſit inductũ cauſa ſobolis procreãdæ & incõtinentiæ euitandæ tamen ſi ob aliã cauſam contrahatur tenet.*

5 *Creditur vnicuique pro ſe & cõtra ſe in foro conſcientiæ,quia ſolũ ibi agitur de ei⁹ ꝓiudicio .7.*

6 *Matrimoniũ per dolũ vel deceptionẽ cõtractũ ſi in veritate nõ conſenſit non tenet quò ad deum ſecus eſt quò ad eccleſiam in foro iudiciali.*

7 *Doloſus turpitudinẽ ſuã allegãs an ſit audiẽdus? et aliud eſt in foro iudiciali aliud in pœnitẽtiali.*

8 *Simulatæ nuptiæ tenẽt in foro iudiciali,quia ibi iudicatur ſecũdũ extrinſeca in foro pœnitentiali.*

9 *Proteſtatio facta ante matrimoniũ valet ſi iuſta cã fuerit,ſed ſi carnalis copula ſequatur videtur receſſiſſe à proteſtatione.*

10 *Proteſtatio facta ab vno in præiudiciũ alteri⁹ quãdo cõtractus dependet à poteſtate vtriuſque cõtrahentiũ non valet niſi ille conſentiat.*

Duo requirũtur ad eſſe matrimonij: materia ſilicet & forma.

De ſubſtãtia dicitur id ſine quo actus ſubſiſtere nõ poteſt.

Forma matrimo.dicũtur ipſa verba vel æquipollẽtia ſigna.

Cõſenſus ſolus nõ ſufficit in matrimonio, quoniam conſenſus non põt haberi niſi mediantibus verbis aut ſignis.

CAP. XXVI.

1 TVanos. † Gñaliter ſũmari poteſt. Nõ eſt matrimoniũ vbi alter contrahẽtiũ nõ conſenſit.ſed hoc ſummarium nullam dubitationẽ habet:ideo ſpecialius ſummo ſic. *Si* alter contrahentiũ vtitur verbis dubijs animo decipiẽdi mulierem & eam poſtmodũ cognoſcit carnaliter iudicatur pro matrimonio in foro iudiciali:ſecus in pœnitentiali.h. d.ſecũdũ verũ et cõem ĩtellectũ.primò cõſultatio.Secũdò rñſio.ibi: *Super quo.* Secũdũ verò eſt duplex.prima quo ad forũ iudicialẽ: ſecunda quo ad pœnitẽtialẽ.Secũda ibi. *Nos autem.* ¶ Caſus literalis.Quidã iuuenis requiſiuit quandã mulierẽ ſæpe vt ei carnaliter cõmiſceretur:ſed ipſa cõſentire nolebat niſi deſponſaret eundem:tandẽ nullo præſente nec vlla ſolennitate adhibita dixit illi mulieri,Ioãnes te deſponſat:cũ ipſe nõ vocaretur ioãnes ſed finxit ſe vocari:non credẽs propterea matrimoniũ cõtrahere cũ eadẽ ex eo ꝙ ipſe non vocabatur ioannes nec habebat propoſitum cõtrahendi cũ illa nec conſenſit in illã:ſed illa in eũ cõſenſit:& ſic carnaliter cognouit eandem.quęritur vtrũ ſit matrimoniũ ĩter eos? Rñdet Papa ꝙ cũ præfatus vir mulierẽ illã deſpõſauerit,& in ꝓpria ꝑſona ſub noĩe alie-

ZACHARI.

a ¶ Conſenſum ſignis. Adde licet aliqui voluerint dicere hoc dictũ habere locũ in muto.& de hoc ĩ.l.ex facto ff.de vul.& pupil. ꝙ hoc nihilomin⁹ procedit in alio ẽt qui loqui põt vt ĩ puella quæ ex verecundia verbis expreſſè non conſentit ſed capite tm̃ cõſenſum demõſtrat vt in germania fit annui.et de hoc ẽ gloſſ.not.in.c.ſi inter virũ.& ibi doc. j.eod.gloſſ.Inn.& doct.in.c.tenor. ſ. de re iudic.vbi verba non interueniunt ſed tacitus cõſenſus per annuli immiſſionem.not. Hoſtiẽ.in.ſum. de matri .§. qualiter. glo.in.c.ſit rector. & ibi Cel.ĩapoſt. ad Gemi.xliiij.diſtinct.

a ¶ Tertia persona. Io nō vitiat laudū datū ab ipsis arbitratoribꝰ. Im. Ber. Aret. ī. l. diuortio. in princ. ff. sol. matri. idē c. ī notario quia nō refert an scribat in prima vel in tertia persona. c. pe. de cōuer. cōiuga. & ibi Ab. & in. c. quod aūt. s. de iurepa. Ant. de bu. ī. c. qm̄ contra falsam. s. de probati. Imo. ī. l. si sit. de leg. j. illū tex. reputauit singula. Bal. in. c. j. de noua forma fidelitatis. vbi dicit q notariꝰ nō dicit vitiare si hodie conficiat īstrumētū ī prima persona & cras in tertia. Bald. in ca. j. §. fi. q feud. dare pos. te. ī. l. lecta. ibi ego lucidꝰ titiꝰ. ff. si cer. pe. & ibi Paul. de ca. idē dicēdū est ī sniā de rescripto de quibꝰ Iaf. plenè in d. l. diuortio. in viij. co.

SEBA. SAPI. c

a ¶ In tertia psona. Vide quæ scribit per istū text. Bal. in. l. fi. in prima & secunda quæ. C. de hære. insti. & ibi ēt de mutatione nominis, de quo plura scribit Fe. in ꝓ œmio. rex pacificus. col. ix. ver. tertia cōclusio remissiuè tradit Alexā. in rub. ff. sol. mat. col. ij.

SEBA. SAPI.

b ¶ Causa sobolis. Vide Fel. in ca. cū sit. col. ix. versi. de mū scito. s. de for. cōpe. vbi dicit q matrimoniū cōtractum sine spe prolis nō est matrimoniū sed cōnubium.

no quo vocari se finxit, & inter eos sit carnalis copula sequuta videt ꝓ mrīmonio p̄sumēdū: nisi expresse dictū fuisset papę q̄ ille nec ꝓposuit, nec cōsensit illā ducere invxorē. Itē dicit Papa q̄ si res ita se habet, videlicet q̄ ille nō proposuit illā ducere ī vxorē, nec in eā cōsensit: nō debet ex illo facto mrīmoniū iudicari: quia in eo nō inuenit substātia cōiugalis cōtractus, nec forma cōtrahēdi mrīmoniū quia ex altera parte solūmodo dolꝰ affuit, & defuit cōsensus, sine quo matrimoniū nō cōtrahit. Ber. ¶ † No. primò quòd nō vitiat cōtractꝰ si cōtrahens loquit in tertia persona: [a] intelligēdo tamē de seipso. ad hoc facit. c. qđ autē. de iure patro. &. c. dudum. de cōuer. cōiug. ¶ † Secūdò no. q̄ cōtrahēs in propria ꝑsona efficaciter obligatur licet dolosè mutauerit sibi nomē: & est ratio quia noīa sunt inuēta significandorū hoīm gratia. insti. de lega. §. si qs. sed ex quo cōstat de corpore non est curādū de noīe. vt in. d. §. si quis in noīe. ¶ † Tertiò no. q̄ quāquā duæ sint causæ principales ob quas fuit institutū mrīmoni. scilicet cā sobolis [b] & incontinētiæ euitādæ. vt no. xxv. q. j. in summa. tn̄ tenet mrīmoniū licet alia causa inducat qs ad cōtrahēdū: nā effectꝰ libidinis inducit hīc istū iuuenem ad cōtrahēdū: & idē dicitur de eo qui cōtrahit causa dotis: vel propter parētelā mulieris: vel propter pulchritudinē eiꝰ nā multæ sunt causæ impedientes mrīmoniū: de quibus vide in dicta gloss. ¶ † Quartò no. q̄ in foro aīæ de oībꝰ creditur cōfitēti [c] etiā si allegat turpitudinē suā: & est ratio, quia solū ibi agit de sui præiudicio † Vltimò no. q̄ qbuscunque verbis quis vtat in cōtrahendo vel quēcūq; dolū adhibeat si in veritate nō cōsensit nō est mrīmoniū quò ad deū. ¶ Opp. cōtra tex. videt eīm sibi cōtradicere. nā in ver. *super*. videt iudicare ꝓ matrimonio: sed cōtrariū postmodū dicit ī ver. *nos autem*. Sol. duplex pōt esse intellectꝰ. primꝰ q̄ vsque ad ver. *nos autem*. loquit in foro iudiciali, in quo qs nō audit allegās turpitudinē suā. vt, in. c. inter dilectos. de dona. sed ex p̄sumptioni bꝰ iudicat. s. eo. c, ex literis. el. j. vndeex quo cōstat illū despōsasse mulierē in ꝓpria ꝑsona: et eā cognouisse carnaliter debet iudicarī ꝓ mrīmo, nō obstāte mutatiōe noīs. quia aut fuit facta ignorāt & nō obstat error ex quo cōstat de corpore: aut sciēter: & dolꝰ nō debet sibi ꝓdesse: nā īterpretatio debet fieri cōtra dolosum, & ītelligi debēt verba secūdū illū sensum quē solēt rectè ītelligētibꝰ gnare. vt ī. d. c. ex literis. ver. nos aūt. vsq; ad finē loqt ī pœnitētiali foro vbi stat cōfitenti, & pura veritas cōsidерat: sed attēta veritate hīc nō erat mrīmo. cū defuerit cōsensus ex pte alteriꝰ: debet tn̄ facere dos ī foro aīæ illū īducere vt cōsentiat de nouo: & sic vt purget dolū ab eo cōmissum & vt aptet se foro iudiciali; & iste est verus intellectus. c. & pōt induci ad multas similes qōnes. Alius intellectus est vt tota litera intelligat in foro iudiciali: sed. in principio loquit allegādo: nō autē decidēdo pro mrī. proquo 7 facit illud verbū fortè positū ī text. † Quare aūt hīc creditꝰ dolosо ī foro iudiciali: rn̄detur q̄ hīc nō cōstabat de facto nisi ex cōfessiōe illiꝰ iuuenis. vn̄ cū cōfessio sua esset qualificata seu cōtineret factū qualificatū nō poterat reci

pi cōfessio quatenꝰ faciebat cōtra cōfitētē tm̄ sed oportebat q̄ vel ex toto reciperet vel ex toto repelleret iuxta no. in. c. j. de cōfes. li. vj. & per legistas in. l. aurelius. in. §. idē quæsijt. ff. de li. leg. facit. c. cū olim. de cēsi. sed iste intellectus mihi nō placet: quia vbi p̄sumptio est cōtra cōfitētē pōt recipi cōfessio quatenus facit cōtra se, & reijcit quatenus facit pro se. vt no. Bar. in. d. §. idē q̄sijt. in illa qōne cū qs cōfiteret aliquē īterfeciss̄e se defēdēdo. & facit tex. cōiūcta gl. s̄. de insti. ca. cū venissent. vbi dixi: hīc eīm erat p̄sumptio cōtra illū cōfitētē eoq̄ illicitè extorsit copulā carnalē: & quòd ī propria persona despōsauit: tene ergo primā lec. 8 ¶ † In gl. j. ibi: *quia simulatæ nuptiæ*: formaliter gl. nō soluit cōtrariū. iō dic vt. s̄. dixi. procedūt eīm in foro iudiciali vbi iudicat de cōsensu secūdū extrinseca. vt in. d. c. ex literis. secus in foro pœnitētiali: et hoc sentit aperti gl. antepe. ¶ † Et in fi. gl. no. hāc vltimā. q. nā pōt adijci gnaliter ad oēs cōtractꝰ. & dic formalius quam gl. capiēdo mētē Hostiē. Aut eīm fuit iusta cā ꝓtestandi puta metꝰ: & iuuat protestatio nec ab ea videt recessum per cōtrariū factū. vt in. c. j. quod met. cau. & in. c. lotharius. xxxj. q. ij. & hoc verū: nisi postmodū sequat copula. [d] nā tūcindistinctè videret recessum à protestatiōe arg. in. c. cōsultatiōi j. eo. facit. l. ij. quod me. causa. Aut nō suberat iusta cā protestandi, et ꝓcedit determinatio gl. rō potissima est vltra gloss. quia cū contractus depēdeat à potestate vtriusq; cōtrahētis nō valet protestatio facta ab vno in prejudiciū alterius nisi ille cōsentiat. [e] vt in. c. cumana. iūcta glo. et in. c. in genesi. de elec. facit. l. cū in plures. §. locator. ff. loca. & quod plenè not. per Bar. in materia ꝓtestatiōis in. l. nō solū. §. morte. ff. de no. ope. nun. et p Io. an. in regula. in generali. de. regu. iur. lib. vj. in mercu. vbi plenè post Io. mo. de materia protestatiōis. not. etiā 10 in. c. cū Martinus. de cōstitu. ¶ † In gloss. pe, nota gl. iūcto tex. q̄ ad esse mrīmonij requirūtur duo substātialia: sc; materia & forma: & licet dēt multæ expositiōes placet tn̄ expositio gl. vt substātia capiat pro cōsēsu. Ex hoc notabis q̄ illud dicit de substātia sine quo act̄ subsistere nō pōt. facit quod not. Bart. in l. prolatā. C. de sent. & inter. om. iudi. Forma vero dicūt ipsa verba supple vel signa æqpollētia verbis. s̄. eod. c. cū apud. & facit. c. is qui, j. eo. & c. proxi. Nō obst. si opponat de iuribꝰ cōiter dicētibꝰ solū cōsensū sufficere. s̄. e. dixi s̄. c. apud. & ī. c. sufficiat. xxvij. q. ij. qm̄ cōsensꝰ nō pō haberi nisi mediātibus verbis aut signis nā si vir ignorat mētē mulieris & econtra ibi nō est cōsensus. i. simul sensus: sed dissensus & separatus sensus. pro hoc facit quod legitur et not. in. l. consensu. ff. de actio. & obli. Abbas,

c ¶ Cōfitenti. c. pastoralis de excep. c. p̄sentiū. s. de testibus. c. j. j. de homici. c. si verò. el. ij de sen. excō. adde ad dictum Abb. gl. in cle. j. de pœnis. in verb. cōmodè. secūdò limita nisi p̄sumptio esset cōtra iurātē. Alex. in. l. j. §. p procuratorē. ff. de acquir. possi. in. ij. col. ibi nec obstat. latè ꝓ dn̄m Marianum Bartolinum in. d. §. p procuratorē.

SEBA. SAPI.

d ¶ Sequatur copula. Vide. d. Ias. ī. l. non solū. §. morte. col. viij. versic. secū da conclusio. ff. de ope. no. nū. Feli. in c. cùm Martinus ferrarien. col. pen. s̄. de constitutio.

ZACHARI.

e ¶ Nisi ille consentiat. Adde Dy. in l. qui in aliena. §. celsus. & ibi ī apostil. Cel. ad ipsum vbi tenet contra vtercq; contra Bar. ibi ad fin. ff. de acquir. hære. & Bal. ī. l. si repetēdi. ver, vltimò per istam legē. C. de cōd. ob causam. quos seqt̄ Dy. vbi suprà.

SVMMARIVM.

1 *Denūciatione vel dicto vnius honesti viri qui defert consanguinitatem & de fama vel scādalo docet impeditur matrimonium contrahendum.*

2 *Testis dictū nō inficitur licèt nō fuerit citatus licet per partem oblatus, secus tamen est si testis seipsum ingerat, quia vt suspectus repellitur.*

3 *Probatio admittitur cōtra probationem famæ si secunda est clarior offuscatur effectus prioris.*

Probatio

Probatio etiam admittitur contra probationem de infamia, & ſi per ſecundam probatur bona fama tollitur prima probatio.

4 *Matrimonium debet differri & impeditur contrahendum ad ſolam famã deferentem impedimentum.nu.6.*

Scandalum ſi vehementer timetur ex contractu matrimonij poteſt & debet iudex matrimonium interdicere.

5 *Ordinarius iudex poteſt inquirere de fama contra aliquem ſimpliciter, & de plano ſine ordine iuris & teſtibus.*

6 *Fama ſi ſolum eſt nota iudici & quæ & qualis matrimoniũ impedit contrahendum.*

7 *Probatio admittitur aliâs non integra vbi facultas probandi deeſt.*
Teſtis poteſt eſſe vilis perſona in aliquibus.

8 *Fama probatur etiam per duos teſtes.*

9 *Probatio an admittatur conſanguineorum ſuper non conſanguinitate contra famam?*

Iudicis arbitrio relinquuntur multa.

¶ CAP. XXVII.

3 CVm in tua. †Ad denuntiationem vnius honeſti viri q defert conſanguinitatem & de fama vel ſcãdalo docet impedit matrimoniũ cõtrahẽdũ. Cõis diuiſio. Secũda ibi: *ad quod.* ¶ Caſus literalis. Quidam vir & mulier volebãt contrahere matrimoniũ ſecũdũ cõſuetudinẽ loci: ꝓpoſitum fuit publicè in eccleſia vt qui ſciret impedimẽtum inter eos illud exponeret, ſed nullus apparuit contradictor: fama tamẽ pri uatum impedimentum parentelæ deferebat. vt omnis ſuſpitio tolleretur ex parte contrahentium offerebantur iuramẽta maiorum ſuorum de propinquitate ſua, ꝙ nulla eſſet conſanguinitas inter eos. quæritur quid ſit in hoc caſu vel articulo faciendum? Rñ. Papa ꝙ ſi perſona grauis cui fides ſit meritò adhibenda denũtiet ꝙ illi ſunt conſanguinei & de fama probet vel ſcandalo: aut etiã ipſe iudex de plano per ſe poſſet de hoc certificari. Iudex nõ ſolum debet iuramenta parentum non recipere: ſed etiam debet illos compellere vt à tali contractu deſiſtant: ex quo fama vel ſcãdalum eſt probatum ſi moniti induci non poſſunt: vel contra famam huiuſmodi ſecundũ tuæ diſcretionis arbitrium iuramenta exhibeant propinquorũ, alioquin ſi perſona denuntians talis non fuerit: vel ſi talis fuerit & de fama vel ſcandalo non probauerit
2 monẽdi ſunt ne contrahant ſed non compellendi. Ber. ¶ †Not. ibi. *offerantur.* & ibi. *ſponte oblata.* ar. opti. ꝙ non inficitur dictũ teſtis licet non fuerit citatus ſed per partem producentem iudici oblatus. nõ enim ex hoc preſumitur ſe ingerere, ſed potius videt ſtimulatus à parte producẽte: & hoc notabis: & tenẽt dñi de Ro. deci. cclx. aliâs. ccclx. facit. c. cõſtitutus. de teſti. ſecus dic vbi teſtis ſeipſum ingereret: quia tunc tanꝙ ſuſpectus eſt repellendus. arg. in l. vxori. §. j. ff. de fal. & ibi Bart. & in l. quæ omnia. ff. de procur.
3 facit. c. qualiter. de elect. ¶ †Not. ij. iuncta glo. fi. & tene menti ꝙ contra probationem famæ poteſt admitti contraria probatio, & ſi ſecunda probatio eſt clarior offuſcatur effectus prioris probationis. Idem dic cùm probatur infamia contra aliquem, & in eo caſu quo infamia ſufficeret ad torturam: ſi probaretur per aliam
a partem bona fama[a] tolleretur prima probatio: & ſic videtur hîc
4 tex. de eo quod no. Bart. in l. fi. ff. de quæſti. ¶ †Tertiò not. ꝙ ad ſolã famam deferentem impedimentum debet impediri matrimonium contrahendum. de quo videtur text. in. c. ſuper eo. de conſan. & affi. Sed no. iſtum tex. ſingulariter in eo ꝙ addit de ſcandalo. Ex quo potes inferre ꝙ vbi inter aliquas parentelas ſcandalum vehementer timetur ex contractu matrimonij poteſt & debet iudex interdicere matrimonium. facit. c. nihi cum ſcandalo. de
5 præſcri. & c. ij. de noui ope. nun. ¶ †Quartò no. ibi. *per te ipſum.*
b quòd iudex ordinarius poteſt inquirere de fama cõtra aliquem[b] ſimpliciter & de plano: & poſuit hic Innocen. notabile verbum dicens ꝙ ſine ordine iudiciario & ſineteſtibus poteſt hanc inquiſitionem facere: & intellige vbi inquiritur non reſpectu magni præiudicij aliâs ſecus. quia in præiudicium abſentis nihil eſt innouandum. iij. q. ix. c. caueant. & c. omnia. de cauſa poſ. & proprie. c. j. & c. inter quatuor. de maio. & obe. ¶ †In glo. ij. in fin. hæc glo. multum obſcurè loquitur & videtur quaſi in contradictione: ſed poteſt intelligi text. dupl'r primò a ꝙ de fama iudici conſtabat vt priuato, qa ad huc non erat probatio facta in iudicio: ſed à multis ĩ priuato audiuerat, & hęc fama quæ poteſt appel. priuata non ſufficit ad impediendum matrimonium: vt hîc ſed dat facultatẽ iudici ad inqrẽdũ & ad recipiẽdũ ꝓbationẽ de fama. & iõ dicit hîc Hoſt. notãdũ ꝙ iudex nõ debet reputare famã niſi ꝓbet̃ co rã eo. qđ no. ſec⁹ vr̃ qñ aliqd notum eſt iudici vt notoriũ: nã licet nõ ꝓbet̃ ꝑt iudex ſecũ dũ id iudicare vt vr̃ tex. iũcta gl. ĩ. l. j. C. q aduer. quos. Secũdũ ꝑõt ĩtelligi exponẽdo ibi priuatũ. i. priuatim & recidit in eũdẽ ſenſum
7 ſed hęc lr̃a eſſet clarior. ¶ †In gl. ĩ ver. *perſona grauis reijcitur à perſona denũtiãte.* dic clari⁹ ꝙ põt ad cõtrariũ reſpõderi dupliciter. prìò ꝙ ibi factũ erat clandeſtinũ ꝙ nõ poterat ꝓbari niſi ꝑ perſonã illã licet vilẽ: nã vbi deeſt facultas ꝓbãdi admittit̃ ꝓbatio aliâs nõ in-
c tegra: [c] vt eſt bonus tex. cũ gl. in. c. cũ dilecti. de elec. in. c. ꝑterea. §. de teſti. ſed in caſu noſtro ĩpedimẽtũ poterat ꝑ alios ꝓbari & denũtiari, meritò vilis ꝑſona nõ debet admitti. Et no. ex hoc tex. vnũ ſatis notabile ꝙ etiã vbi agit̃ ad ĩpediẽdũ peccatũ futurũ nõ admittit̃ vilis ꝑſona ad denũtiãdũ. licet aliud ſenſerit Gof. ĩ ſumma. de acc. ĩ fi. Secũdò põt rñderi ꝙ in cõtrario ille deponebat vt teſtis, hîc verò veniebat vt denũtiator: ſed prĩa ſo-
8 lutio vr̃ ꝑſtãtior. ¶ †In gl. ĩ ver. *de fama.* ibi. *inquiſitiõis.* dic ꝙ illud capl'm ſolũ ꝓbat ꝙ di c cta paucorũ nõ infamãt ſed fama bñ põt ꝓbari ẽt ꝑ duos teſtes. vt no. gl. ij. q. j. ĩ. c. deus oĩpotẽs. §. qñ. & iiij. q. iij. c. ſi teſtes. §. itẽ ſæpe. & ĩ. l. iij. ff. de teſt. & no. ꝑ Bar. ĩ. l. de minore.
9 §. torméta. ff. de qõn. ¶ †Vltiò opp. contra tex. de cõtrarietate. nã ĩ prĩcipio repellit iura méta cõſanguineorũ fama ĩ cõtrariũ ꝓbata: ſed ĩ ver. *vel cõtra.* dicit oppoſitũ. Sol. ſunt multę ſed duę prĩcipaliores: prĩa ꝙ ĩ princi. ponit̃ regula: poſtea verò hoc relinquit̃ arbi trio diſcreti iudicis: nã ſecũdũ tp̃s & qualita tẽ facti & ꝑſonarũ admittet vl̃ repellet ꝓba. in contrariũ: vel ſecũdo prĩcipiũ loqt̃ qñ cõ ſanguinei volebãt deponere ſup nõ cõſangui nitate vel cõtra intelligit̃ qñ volebãt depone re cõtra famã: & hoc mihi placet. Abbas.

¶ ✤ SVMMARIVM. ✤

1 *Mulier quæ negat ſe in matrimonio cõſenſiſſe nõ* credit̃ *ſi marit⁹ probat cõtrariũ: ſec⁹ ſi probat ſe per metũ cõſenſiſſe qui põt cadere ĩ cõſtãtẽ.*

2 *Benedictio quæ in aliquibus locis dari conſueuit: eſt de ſolennitate & non de ſubſtantia.*
Conſuetudo circa nuptialem benedictionem.

3 *Teſtes etiam extranei præferunt partis aſſertiõi.*
Matrimon. quod per duos teſtes probari põt valet.

4 *Met⁹ ſed nõ omnis excuſat matrimoniũ videlicet ille qui poſſit cadere in conſtantem.*
Metus minor excuſat mulierem quàm virum.

5 *Matrimoniũ nõ ꝑſumit̃ etiã probata cohabitatiõe.*
Cohabitatio per lõgũ tẽpus cum alijs adminiculis facit præſumptionem pro matrimonio.

6 *Poſſeſſio longi tẽporis probat proprietatem matrimonij, ſecus regulariter in prophanis niſi probetur præſcriptio.*
Non conſenſus probari poteſt vt puta per abſentiam vel minoritatem ætatis.

¶ Fama. qñ ſunt famæ cõtrariæ cui magis ſit ſtãdum. Alexã. cõſ. xxiiij. in. ñ. vol. & cõſil. cxliiij. in vlt. col. eo. vol. & cõſi. xc. eo. an teſtes deponẽtes de fama teneant̃ aſſignare rõ nẽ dicti ſui? & nõ ſufficit ꝙ teſtis dicat ſe audiuiſſe dici niſi dicat à maiori parte populi. Bar. ĩ. l. de minore. §. tormenta. ff. de qõ. Ias. refert Bal. tenere cõtrariũ in l. nõ hoc. C. vnde cognati. in. iij col. ibi octauò. Alexã. plures allegat tenere cõtra Bar. in d. l. de minore.

b ¶ Cõtra aliquem. Per gãdinũ in rubrica qũo de male ficijs. cogn. per inquiſitio. per Ang. in tractatu malefi. in verbo mero of ficio. ꝑ cano. in. c. qualiter & quãdo j. de accu.

✤ SEBA. SAPI.

c ¶ Aliâs nõ ĩtegra. Vide Sali. in. l. ea quidẽ. cle. j. verſi. ad quintã qõnem. C. de acc. vbi vult ꝙ qñ veritas aliter haberi nõ põt admittũtur lenones & infames. qđ ſe quit̃ Ang. Are. in tract. maleficiorũ. in verbo meritore di malidadi col. j. & in verbo qui iudex ſtatuit terminũ ad opponẽdũ cõtra ꝓceſſum in j. col. & Alexã. in conſi. lxiiij. inci. viſo themate. in. j. col. in primo vol.

7 *Metus licet annullet ipſo facto matrimonium tamen per copulam ſubſequentẽ conualeſcit niſi etiam copula fuerit per metum.*

Metus conditionis an excuſet?

¶ *CAP. XXVII.*

Conſultationi.

1 †Mulieri q̃ negat ſe in matrimonio conſenſiſſe nõ creditur marito ꝓbãti contrariũ: ſecus ſi ꝓbat ſe cõſenſiſſe per metũ q̃ põt cadere in cõſtãtẽ: & duos caſus determinat. Se cũda ibi. *Sanè.* ¶ Caſus literalis. Cõſuetudo eſt in q̃buſdã locis ꝙ ſpõſ⁹ & ſpõſa cũ debẽt bñdici veniũt ad valuas eccl'ię. i. oſtia eccle. tũc dicit ꝙ nũq̃ cõſenſit in ſpõſũ mr̃imonia liter: ſed ſpõſus vult ꝓbare cõtrariũ ſcilicet ꝙ in matrimoniũ illi⁹ cõſenſit. q̃rit vtrũ ſpõſa ſit audienda? & dicit ꝙ nõ cũ illi⁹ ſimplex aſſertio nõ debeat legitimis teſtib⁹ q̃ualere. Secũdò ponit ali⁹ caſus. Quidã deſpõſant aliquas in vxores ſpõſę bñdictiõe recepta ſtatĩ ante carnalẽ copulã aufugiũt à ſpõſis dicẽtes ſe in illos nullatenus cõſenſiſſe ſed cõpulſę ꝑ metũ ꝓferebãt verba cõſenſus ſed diſſentiebãt aĩo: q̃rit vtrũ iſtę ſpõſę ſint audiẽdę? Rñ. ꝙ ſic. & ſi talis met⁹ ꝓbat⁹ fuerit qui poſsit cadere in cõſtãtẽ à ſpõſis meritò ſunt ſeparãdę. Ber. ¶ †No. primò ꝙ ſpõſus & ſpõſa añ conſummationẽ matrimonij benedicũt añ valuas. i. fores eccleſię. alicubi tñ benedicunt ante altare pallio ſuperpoſito. de quo ĩ. c. vir aũt. de ſecũdis nup. hęc ſunt tñ de ſolẽnitate & nõ de ſubſtãtia matrimonij vt in. c. j. s̃. eo. & vide quod legit & no. in. c. aliter. xxx. q. v.

2 ¶ †Secũdò no. ꝙ teſtes ꝓducti ab vna partiũ etiã ſi ſint extranei ꝓferunt ſimplici aſſertiõi alteri⁹ etiã ſup cõtractu matrimonij: valet ergo matrimoniũ q̃d ꝓbari põt corã duobus dũtaxat cõtractũ: nã litera hæc admittit ſimpl'r teſtes idoneos: ergo duo ſufficiũt. iiij. q. iij. c. ſi teſtes. §. vbi numer⁹. & in regula plu ralis locutio. de re. iu. li. vj. ¶ †Tertiò no. & tene mẽti ſi. c. ꝙ nõ oĩs met⁹ [a] excuſat etiam mulierẽ: ſed oportet ꝙ fuerit talis q̃ potuit cadere in cõſtantẽ: & dic incõſtãtẽ. ſ. mulierem, non autem in conſtantem virũ, quia minor met⁹ excuſat mulierẽ q̃ virũ. vt dicit gl. notabilis. s̃. eo. c. cũ locũ. ¶ †Sed quęro ꝓ declaratiõe primę partis q̃d ſi marit⁹ nõ põt ꝓbare matrimoniũ ꝑ teſtes? dicit Hoſtiẽ. ꝙ nõ ꝓſumit matrimonium etiã probata cohabitatione ſed poti⁹ ſtuprũ. vt in. c. aliter. p̃al. niſi lõgo tẽpore puta per. xl. annos tenuiſſet eã in lecto & mẽſa vt vxorẽ. ad hoc. l. in libere. ff. de ritu nup. q̃ ad hunc caſum debet reſtringi. & facit quod legit & nota. in. c. illud. de ꝓſump. vbi plenè de hoc. & no. hoc dictũ ꝙ per poſſeſſionẽ ſaltẽ lõgiſsimã ꝓbat proprietas matrimonij: ſecus eſt regulariter in prophanis niſi probaret pręſcriptio. vt plenè no. in. d. c. illud.

6 ¶ †In glo. j. in fi. ſed ſecũdum iſtum intellectũ primus caſus huius. c. nõ eſſet diuerſus à ſequenti: iõ dic melius ꝙ poterit indirectè ꝓbare non conſenſum, puta probando abſentiam à loco tẽpore cõtract⁹. vt in. c. ex tenore. de teſtib. & dic vt ibi. Vel ꝓbando ꝙ tẽpore cõtract⁹ erat minor ſeptẽ annis: & ſic nõ poterat cõſentire. vt in

7 c. tuę. s̃. eo. ¶ †In gl. ij. No. gl. iũcto tex. ꝙ licet met⁹ annullet ipſo facto matrimonium: tamen per copulam ſubſequentem cõualeſcit. ſ. vt ex nunc: & dicit Vincen. hoc verũ niſi probet ſe vi fuiſſe cognitã. quod no, ſed dubito quid in vi cõditionali. Nã dictũ Vincẽtij põt intelligi in vi prẽciſa, vt puta quia fuit detẽta & oppreſſa. nã poti⁹ dicitur quis tũc pati q̃ agere. vt in. c. ſacris. s̃. quod mecau. ſed in vi cõditionali qs agere dicit puta metu mortis cõſenſi, & credo ꝙ nõ ſit matrimoniũ: qa met⁹ etiã cõditionalis excludit libertatẽ cõſenſus vt in. c. cũ locũ. s̃. e. & hoc puto veriſimũ. licet Hoſ. in alijs terminis aliud videatur ſentire j̃. e. in. c. is qui. Abbas.

SVMMARIVM.

1 *Libertas in matrimonijs & ſponſalibus debet eſſe: vnde promiſsio pœnæ in eis non obligat. 4.*

2 *Metus etiam pecuniæ ſoluendæ impedit libertatem conſenſus: & an metus perditionis alicuius rei faciat matrimonium eſſe nullum?*

3 *Pœne ſtipulatio nedum inter ipſos contrahentes non valet ſed etiam inter ipſorum parentes. 9.*

4 *Libertas nõ ſolũ requiritur in matrimonijs tẽpore promiſsionis de eo contrahendo, ſed etiam tempore contractus.*

Cogi nõ debẽt ſpõſi ad matrimoniũ cõtrahẽdũ vbi ſpõſalia nõ ſunt iurata.

5 *Eccleſiaſticus iudex nõ ſolùm eſt iudex competens in cauſa matrimoniali ſed etiam vbi agitur de conſecutiuis ad ipſum matrimonium, & per conſequens occaſione pœnæ in eo promiſsæ, & de dote.*

6 *Septẽnij ætas habilis eſt ad contrahendũ ſponſalia de futuro licet aliqui teneant contrarium.*

Inſtantia eſt inhabilis ad matrimonia & ſponſalia contrahenda.

7 *Arrha an poſsit interuenire in matrimonio contrahendo & quid ſecundum leges: & quid ſecundum canones iudicatur.*

8 *Arrhæ ſi quis velit à cõtractu reſilire reſtituẽtur duplicatæ: & quadruplicatæ ſi hoc fuit cõuẽtũ: & an recipiẽs eas lucrifaciat ſecuto matri.*

9 *Pœna an omnino ſit prohibita in ſponſalibus & matrimonijs inter ipſos contrahentes & eorum parentes ac propinquos?*

Promiſsio facta ſub certa pœna quòd aliquis certum contractum ratificabit an & quãdo teneat.

Promiſsio facta donãti aliquid ſi matrimonium vel alium cõtractum contraxerit an obliget vel teneat?

10 *Pignus an poſsit interuenire pro ſecuritate matrimonij cõtrahendi & quid iuris ſit ſi interueniat?*

11 *Intereſſe an poſsit peti ſi ſpõſalia fuerint cõtracta per ſtipulationem?*

¶ *CAP. XXIX.*

1 Emma. †In matrimonijs & ſpõſalibus debet eſſe libertas. vnde in eis ꝓmiſsio pœnæ nõ obligat. duo facit. In prĩa ponit mulieris querelã. In ſecũda dat iudicẽ ibi: *Cum itaque.* ¶ Caſus literalis. Teberga filia gẽmę dũ eſſet intra ſeptimũ annum cõſtituta cõtraxit ſpõſalia cũ petro filio. b. de alferio prẽſentibus ipſa gẽma & b. prędicto: & pœna fuit appoſita à parentib⁹ vt pars quę cõtraueniret, pœnã alteri parti ꝓſolueret: poſt modũ. d. t. cõtraxit matrimoniũ cũ alio. c. nomine. vnde hac occaſione dictus. b. à prędicta gẽma pœnã in ſtipulatione appoſitã nititur extorquere. vnde cõqueſta eſt dño papę. dicit papa cũ matrimonia libera debeãt eſſe, & ideò ſtipulatio pœnę in matrimonio vel ſponſalibus appoſita meritò ſit improbãda: Mãdat Papa quaten⁹ ſi eſt ita iudex dictũ. b. per excõicationẽ cõpellat vt à petitione dictę pœnę deſiſtat. Ber. ¶ †Not. primò ꝙ timor etiam pecunię ſoluendę impedit libertatẽ cõſenſus: puto tñ ꝙ ſi dñs tẽporalis incurreret metũ amiſsionis alicuius rei niſi cõtrahat matrimoniũ ꝙ per hoc matrimoniũ cõtractũ nõ eſſet nullũ: qa iure nõ ca

b ueat ꝙ metus perditiõis [b] alicuius rei cadat in cõſtãtẽ virũ, niſi fortè eſſet perditio oĩm bonorũ vel maioris partis. [c] vt in. c. abbas. ꝙ me. cã. facit q̃d legi. & no. in. c. frequẽs. de reſti. ſpo. li. vj. & ad iſtũ tex. dic ꝙ papa improbat oẽm ſtipulationẽ pœnalẽ: qa poſſet in aliquo auferre plenitudinẽ libertatis nõ tñ ſequit ꝙ propter talẽ metũ matrimoniũ ſit nullũ. vt ꝓbat in. c. proxi. s̃. eo. & . c. veniens.

3 ¶ †Secũdò no. ſecũdũ vnũ intellectũ ꝙ nedũ inter ipſos cõtrahẽtes nõ valet ſtipulatio pœnalis: ſed etiã inter parẽtes ipſorũ cõtrahẽtiũ. q̃d clarius ꝓbat in. l. titia. ff. de ver. ob. de quo j̃. ¶ †Itẽ not. ꝙ libertas req̃rit in matrimonio nõ ſolũ tpe ꝓmiſsiõis de eo cõtrahendo:

SEBA, SAPI.

a ¶ Non oĩs metus. Vide Dictũ in. c. fi. in prĩo no. s̃. de appel. & ĩ. c. j. col. ij. s̃. de offi. deleg.

SEBA, SAPI.

b ¶ Met⁹ pditionis. Q̃n dicat iuſt⁹ metus vide Ale. ĩ cõſ. xvj. colũ. pe. in. iij. vol. & ĩ cõſ. xcvij. ꝑ totũ eo. vo. iij. & in cõſi. clvj. col. ij. verſi, tertiò ꝑſuppono, in, v, vol. & in cõſi. cxxvij. co. ij. eo. vo. & ꝙ metus pditiõis oĩm bonorũ ſit iuſtus met⁹ tradit Iaſ. in l. titia. in prin. col. iij. ver. ſeptimò ad de. ff. de ver. obli.

c ¶ Maioris partis bonorũ. Bal. in. l. iſti q̃dem. §. ſi is. ff. q̃d me. cã. oĩm bonorũ vel maioris partis eſt iuſt⁹ metus. & idẽ eſt ac ſi inferretur timor mortis. inſtitu. de excu. tu. §. itẽ ſi ꝓpter litẽ. l. fi. C. de reuo. don. & Inn. in. c. cũ dilectus. s̃. q̃d met. cã. dicit ꝙ iuſt⁹ metus eſt pdictio oĩm bonorum. Old. cõſ. lxxxviij.

trahendo:ſed etiã tẽpore cõtractus.nã hoc principiũ fuit volũtariũ.¶ Ex quo põt colligi arg.ꝙ ex ſpõſalibus nõ iuratis nõ debet quis p̃cisè cõpelli ad cõtrahẽdũ matrimoniũ.de quo vide qd dixi
5 in.c.requiſiuit.s̃.e.¶ †Vltimò not.& tene menti ꝙ eccleſiaſticus iudex põt adiri nedũ vbi contendit̃ de ſubſtãtia vinculi matrimonialis:ſed etiã vbi agit̃ de cõſecutiuis ad ipſum matrimoniũ:vt patet hîc vbi papa fuit adit9 cõtra laicos ſuper extortione pœnę:&
a idẽ cauet̃ ſi agit̃ de dote.[a]de quo in.c.de prudẽtia.de dote poſt di-
6 uor.reſti.†In gl.j.ibi. *ſi poſt ſeptenniũ.* pondera gl.nã apertè ſentit relata ad tex.ꝙ proximus ſeptẽnio ſeu cõſtitutus in ſeptennio, ex quo nõdũ compleuit ſeptẽniũ eſt inhabilis ad cõtrahẽdũ ſponſalia etiã de futuro.cui9 contrariũ tenuit gl.s̃.eo.in.c.ſpõſam.Sed iſta gl.plus mihi placet vt tetigi.s̃.e.ĩ.c.iuuenis. & idẽ hîc Goffre. tenuit dicẽs ꝙ tria impediebãt hîc pœnę cõmiſsionẽ.primò libertas matrimonij.ſecũdò qa nõ tenuit principale:ſcilicet ſponſalia. tertiò infantilis ætas:nã infans nõ põt obligari.de quo in.l.j.ff. de noua.papa tñ hîc ſe fundat ſuper libertate matrimonij dũtaxat: nam non contendebatur hîc de defectu ętatis:& fortè pœna fuit hîc appoſita inter parẽtes eorũ : nam hîc extorquebat̃ à matre vt
7 innuit litera. ¶ †In glo.fi.ibi: *ſed ſecus eſt ſecũdũ leges.* hæc glo. mordetur ab Hoſtiẽ.qa idem videt̃ ſecundũ canones.vt ipſemet gloſſator notauit in.c.accedẽs.de procur.& in.c.ex parte. de conuer.cõiug.ſed glo.poteſt ſaluari dupliciter ſecũdũ Io.and. primò ꝙ glo. loquit̃ allegãdo nõ decidendo.Secundò & melius,ꝙ debet intelligi aliud eſſe ſecũdũ leges:qa leges improbãt pœnam & approbant interuentum arrharum: & dixit de legibus : qa canones non faciunt hanc differẽtiam:non tamen ſenſit aliud eſſe ſecũdũ canones : ſed difficultas eſt in videndo rationẽ quare pro contrahendo matrimonio poteſt interuenire arrha & nõ pœna,cũ eadẽ videatur ratio in arrha;nã ſi is qui tradidit arrhas retrocedit à cõtractu eas perdit,& ſic patitur pœnam.Si verò is qui recœpit vel let reſilire debet eas reddere duplicatas,,& etiã quadruplicatas ſi hoc fuit conuentũ.vt in.l.mulier.C.eo.& ſic ſatis in effectu ſoluit pœnam ſi habet reddere quadruplicatas.Ioã.and.poſt Goff. dicit
b ꝙ ratio [b]diuerſitatis eſt qa arrhæ ſolent tradi in parua quãtitate, pœna verò in magna.Item arrhæ tradũtur de preſenti,ſed pœnę promittunt̃ in futurũ : ſed quis facilior eſt ad promittendũ q̃ ad exburſandũ.Hoſt.reddebat aliã rationẽ videlicet ꝙ in traditione rei ſuæ quiſq; poteſt apponere pactũ qd vult.l.in traditionib9.ff. de pactis.Vnde arrhę tradũtur,ſed pœna promittitur.Itẽ ſi recipiẽs contrahit matrimoniũ lucratur arrhas,& ſic lex preſumit ꝙ propter lucrũ induceretur ad cõtrahendũ matrimonium ſpõte, ſed metu pœnæ violentatur quis ad cõtractum.Aduerte. qa hæc ratio non concludit vt dicit Io.and.& bene: nam recipiẽs timore ne habeat eas reddere duplicatas vel quadruplicatas inducit̃ contra animum ſuum ad contrahẽdum matrimoniũ. Item pondera. quia Hoſti.ſenſit ꝙ recipiens arrhas eas ſibi lucrifacit ſecuto matrimonio:ſed ipſemet ſentit oppoſitum in ſumma.eod. titu §.j.& hanc contrariam ſententiam tenet Federi. poſt Ioan. pagliarum. conſi.clxiiij.nam dictum Hoſtiẽ.hîc nullibi probatur & videtur ibi approbare rationem diuerſitatis ſuperius allega. & hoc bene notabis.¶ Et vt habeat̃ plenè materia hui9.e.quia eſt quotidiana. cõcluſiuè examinabo quatuor quę poſſunt cõtingere in materia. Primò nũquid indiſtinctè poſsit interuenire arrharum traditio. Secundò nunquid pœna indiſtinctè ſit reprobata. Tertiò nunquid poſsit interuenire pignus vt ſic matrimonio non ſequuto recipiens lucretur pignus. & Quartò nunquid ſaltem intereſſe
8 poſsit peti à retrocedente . ¶ †Cira primũ & ſecundum dicit Io. and.hîc conſiderandam qualitatem perſonarum & quantitatem
c arrharum ſeu pœnæ.[c] Si enim inter viles perſonas interueniret traditio magnarum arrharum,non valeret, quia eſt eadẽ ratio q̃ in appoſitione pœnę:nã ſæpe tradit̃ pro arrhis q̃titas mille florę. & ſi inter magnas perſonas interueniat modica pœna valeret. qa eſt eadẽ ratio quæ in arrhis : nã ſolutio modicæ pœnæ non habet intimidare magnum virũ:& hanc opi.videntur ſentire & tenere Cy.in.d.l.mulier.ſed Bar.in.d.l.titia.videtur omnino reprobare appoſitionem pœnæ quantũcunq; in modica quantitate ſit appoſita.quia lex indiſtinctè prohibet ſtipulationem pœnalem. vt in d.l.fi.C.eo.& in.d.l.titia.& hoc reſpectu arrharum videtur velle ꝙ indiſtinctè admittat̃ dũmodo nõ excedãt a quãtitatem dotis vel donationis ꝓpter nuptias:& vbi iſta nõ iterueniret̃ nõ debẽt excedere pœnã legalẽ.de qua in.l.iubem9.C.de repu.nã ſi diſſoluẽti matrimoniũ lex nõ apponit pœnã ita grauẽ.vt in.l.cõſenſu.&.ĩ.d. l.iubem9.ergo forti 9idẽ dicẽdũ ĩ recedẽte à ſponſalibus.dicit poſſe limitari.d.l.fi.C.eod. Itẽ ad hoc vt valeat effectus arrharũ eſt op9 ꝙ verè interueniat,ita ꝙ quãtitas ſit numerata & tradita parti.ſec9 vbi pars cõfiteť tãtũ
d ſe recœpiſſe[d]vt cõiter hodie fit & conſtaret contrariũ.& idẽ voluit Fede.cõſi.clxiij.&vide ad materiã in cõſi.clxxxix. ꝙ hæc opinio multũ mihi placet:quia vbi arrha interuenit eſt quaſi eadẽ rõ q̃ in appoſitione pœnę:quia de facili quis cõfiteret̃ ſe recœpiſſe arrhã in magna quãtitate: imò plus dicit ibi Bar.ꝙ ſi vtraq; pars cõfiteť ſe recœpiſſe ab altera nõ valet etiã ſi verè interueniſſet ſolutio : quia ſi ſolui tibi mille & recœpi à te alia mille nõ videor ſoluiſſe.arg.l.qui ſic ſoluit.ff.de ſolu. b multi tñ tenẽt cõtra hoc vltimũ.de quo per Bal.in.d.l.fi.& vidi varia cõſilia in hoc cõtra Bar.ſed nolui tũc cõſulere cõtra.qa tũc credidi & credo ſuã eſſe veriorẽ opinio.nã (vt dixi) ratio legis fuit:qa facilius quis promittit q̃ exburſet vt dixi:ſed ex quo tãtũdem recœpit ab alia parte nõ videtur exburſare, & maximè hoc procedit hodiernis temporib9 in quib9 cõtrahẽtes cõfitent̃ recœpiſſe alter ab altero magnã quantitatem arrharum q̃ in veritate nunq̃ fuerũt numeratę ſed eſt nuda & ſimplex cõfeſsio.& Bar.intantum inheret huic opinio.ꝙ ſubnectit fundum non poſſe c dari loco arrharũ etiam ſi tradens cõſtituat c ſe nomine alterius poſsidere.quod ſatis placet:quia.l.fi.loquit̃ de arrhis traditis in quãtitate & annullat aliam pœnam ergo extra illum caſum non debemus arrhas approbare: & cum præmiſſa ſententia Bar. videtur hîc trãſire do.Ant.reſpectu arrharum:multum mihi placet opi.Io.an.vt cõſideretur qualitas & quantitas perſonarũ maximè reſpectu recipientis qui haberet reddere duplicatas vel quadruplicatas.moueor.quia per ratio- d nem naturalem legis debem9 recedere à verbis legis & ſeruare ſententiam.vt no.in. l.nõ dubium.C.de legi.& in regula fi.de reg . iur. e lib.vj.ſed appoſitio pœnę in quacũq; parua quantitate non tenebit:quia odia non debẽt f extendi.vt in.l.quod verò contra.ff.de legi. & ĩ regula odia.de re.iu.in.vj. ¶ †Venio ad 9 ſecundũ reſpectu pœnę[e].s̃.vidiſti quid ſenſit Io.and.& quid Bar.ſed ampliãdo materiã e colligendo dicta doct.hîc.& in dicta. l. titia. dic ꝙ aut apponitur pœna inter ipſos contrahentes,& indiſtinctè nõ valet ſecundùm opinionem communiorem. Aut inter parẽtes ipſorum contrahentium.& idem vt hîc ſecũdum vnũ intellectũ:vt in.d.l.titia . Aut inter alios,& tũc aut iſti ſunt ita cõiuncti cũ contrahentibus ꝙ veriſimiliter iſti inducerẽtur ad contractũ ne coniuncti vel amici ſoluant pœnã.& idem quod.s̃.argu.in. l. hæres meus.in fi.ff.de cõditio.& demõſtra. aut nõ ſunt ita coniuncti,& cõmuniter tenetur ꝙ inter eos valet appoſitio pœnę. quod ꝓce-
f dit etiã ſi extraneus promiſerit[f] nomine mu

¶ De dote. Imola. Hoſt.& Io.an.ĩ.c. de prudentia. hic all.ꝙ de cã dotis põt principãliter cognoſcere iudex ſecularis. ſequitur Bald. Imo.& Pau. in.l.j.ff.ſol.mat.licet ibi Ang.teneat cõtrariũ ꝙ nõ põt de ea cognoſcere niſi in cõſequentiã.ita loquitur.d. c.de prudẽtia. de quo larè per Alex in.d.l.j.in.iiñ. col facit.c.ſi annũ de iudi.lib.vj. ibi in ſpũalibus & depẽdẽtib9 ab eiſdẽ. c. nup.s̃.de don.ibi. cũ eccleſia debeat dotes protegere.

¶ Rõ.Iſta eſt cõis rõ vt tatet̃ Are. in l.titia.ff.de ver.ob. in.v. co . pro qua rõne addo text. opt.ĩ.l.ſed ſi ego. l.fi.ff.ad vell̃. vbi ꝙ mulier ꝓhibet̃ obligari pro alio non habet locũ ſi mulier det aliqd actualiter pro alio quia p̃ſumit̃ ꝙ facili9 promittat q̃ det.

SEBA.SAPI.

¶ Seu pœnę.vide ad hoc Soc.in cõ ſi.iiñ.p totũ.& Ange.ĩ.l.j.ff.de in ius voc.Rõ.in.l.nolle. ff.de acqui.hęred. & Imo.in.l.hæres meus.§.fi. ff. de cõdi.& demõ.Bal.in l.fi.C.deſponſali. latè Mod. in. d. l. titia.ff.de ver.obl.

¶ Recepiſſe.Adde Ant.de but.conſi. lxxj.

¶ Pœnæ.Adde videndũ eũdẽ conſi. xlviiñ.j.li.ĩ fi. cõſi.

¶ Si extrane9 promiſerit.Vide Bal. in.l.fi.C.eo.ti. vbi hoc limitat .And. Barba.

lieris ſub certa pœna. licet Hoſt. hoc caſu teneat cõtrariũ ſed cõiter indiſtinctè tenetur primũ. ad vnũ tamẽ ſingulariter aduerte ꝙ ſi extrane⁹ promittit ſub pœna ꝙ titia mulier cõtrahet matrimoniũ cũ ſempronio ſi facit
a quantũ in eo eſt nõ incurrit pœnã.[a] qa diffi cultas ex quo factũ eſt in obligatione impedit cõmiſſionẽ pœnę: vt eſt tex. no. in. l. ſi vehẽda. in fi. ff. ad legẽ rhodi. de iac. & in. l. ij. ff. ſi qs cau. & hãc opinionẽ in terminis noſtris tenuit Io. paglia. de ſenis vt refert Fede. in lo
b co prędallegato ꝓ hoc. quia ſicut promittẽs[b] per iuramentũ euitat periuriũ ſi facit quãtũ in eo eſt. vt not. glo. in. c. ex literis. el. ij. &. c. ſicut. §. eo. ergo eodẽ mõ debet euitare pœnę cõmiſſionẽ. pro quo facit. c. ſignificãte. de pœnis. & hãc etiã opinionem tenuit hîc do. Ant. & ad hoc etiã adduco authoritatẽ Bar. in ſimilib⁹ terminis in. l. cõtinu⁹. §. illud. ff. de verb. obl. Et no. hoc, nam cõmuniter accidit ꝙ quis ꝓmittit ꝓ filio vxore ſeu amico, ꝙ ratificabit certũ cõtractũ ſub pœna: ꝙ ſi iſte ꝓmiſſor facit quantũ in eo eſt euitat pœnã. hęc ꝓcedũt vbi pœna cõſiſtit in perdẽdo ſeu in diminuendo patrimoniũ ſuũ: ſed qñ cõſiſtit in lucro ꝑdẽdo, puta dono vel lego tibi c. ſi contraxeris matrimoniũ cũ ſempronio, nunquid valeat? eſt dicẽdũ ꝙ inter extraneos valet ſeu alios à cõtrahẽtib⁹: vt ꝑ Bar. in. l. titia. §. titio. ff. de ver. ob. Sed inter ipſos cõtrahentes non valet. vnde ſi dico promitto tibi cẽtum ſi mecũ cõtraxeris non valebit matrimoniũ: vt probat in. l. ſi ita ſtipulat⁹. in. §. ſi tibi nupſero. & ibi per Bar. ff. de verb. obl. ratio. qa intuitu libidinis videt illã inducere ad matrimoniũ, quę ratio ceſſat inter alios à cõtrahentibus, hoc tn dictũ limita ſingulariter, niſi is cui facta eſſet promiſſio foret nobilis: quia tunc videt dare potius animo cõpẽſandi ratione nobilitatis. ꝓ hoc quod no. Bar. in. l. j. C. de dona. ante nup. & in. l. ſi volũtate. C. de do. ꝓmiſ. & in. l. ſi diuortium. ff. de
10 verb. obli. ¶ † Venio ad tertiũ nũqd pignus poſſit interuenire pro ſecuritate matrimonij cõtrahẽdi. & in hoc varię reperiunt opi. In. hîc tenuit ꝙ ſic. qa loco arrharũ põt pign⁹ tradi. allegat. l. j. C. de remiſ. pi. quę nihil facit ſed fortè errore ſcriptoris. l. iſta fuit allegata. ſed bene facit. l. j. C. ſi rector pro. quã fortè allegat Inn. & eam adducit Spec. eo. ti §. j. vbi ſequit illã opinionẽ. mouet qa per pignus qs ſe nõ obligat ſicut per pœnã: nã traditur ſicut arrha & cõſulitur patri per retẽtionem nec eſt neceſſe mouere actionẽ: & quãq Ioã. an. dicat Hoſt. tenuiſſe cõtrarium tn in ſumma eo. ti §. j. tenet hanc opinionẽ vt ꝑdatur pignus ſi matrimoniũ poterat ſequi de iure & deficit pro tradẽte, ſecus ſi nõ poterat ſequi. arg. in. c. & ſi neceſſe. de dote poſt diuor. reſti. Io. and. dicit diſtinguendũ ſecũdũ qualitatem perſonarũ & quãtitatẽ pignorũ ꝓut ſ. dixi in arrhis ſecundũ eũ. & ꝙ poſſit interuenire pignus ſequitur Fede. cõſi. cxlix. gl. in
4 l. titia. prędalleg. diſtinguit vtrũm pignus detur ꝓ pœna & non teneat, an pro arrhis & tenet: alij aliter. Bar. ibi dicit ꝙ põt interuenire dũmõ pign⁹ cõſiſtat in quãtitate & realiter tradat. quę opinio nõ placet hîc do. Ant. qui videt in effectu cõcludere ꝙ niſi pro intereſſe prędtãdo nõ poteſt pignus interuenire: quia cũ ſim⁹ extra caſum. l. fin. C. e. nõ valet promiſsio alicuius pœnę. nã illa. l. ſolùm permittit arrhas. Item pignus nõ poſſet duplicari ex alia parte, & ſic contract⁹ nõ eſſet ęqualis ex vtraq; parte prout illa. l. fi. requirit. & hęc opinio ſatis mihi placet in fauorẽ libertatis matrimonij. nec ob. l. j. C. ſi rector prouin. quia ibi cõtract⁹ arrharũ appellatur pignus nõ aũt diſponit vtrũ pignus poſsit interuenire: pro hoc facit quod no. gl. in. l. ſi ſtipuler. ff. de ver. ob. quę dicit ꝙ oĩs
11 ſtipulatio in talibus eſt reprobata. ¶ † Nũc deſcendendũ eſt ad vltimũ: nunquid poſsit ſaltem peti intereſſe ſi ſponſalia fuerũt cõtracta per ſtipulationẽ: & quò ad ius canonicũ nõ refert vtrùm interuenerit ſtipulatio vel nudum pactum. vt in. c. j. de pactis. in quo etiã doc. ſunt varij. nã gl. in. d. l. titia dicit ꝙ ſic: aliud ſenſit in d. l. ſi ſtipuler. & ibi Dy. tenuit ꝙ intereſſe cõſiſtens in dãno emergẽti poteſt peti: ſecus reſpectu lucri ceſſantis: primũ nõ põt dici
c pœna, nec ſpecies pœnę: nec etiã lucrũ ſed reſartio dãni. [c] Iac. de arena. & Cy. & cõiter doct. in. l. j. C. de ſponſa. & in. d. l. titia. & hîc tenẽt indiſtinctè ꝙ nõ poſsit peti niſi doloſè pars ſe habuerit, nã tunc altera pars poterit petere intereſſe actione de dolo: nõ autẽ principaliter ꝓpter ſtipulationẽ: qa ex conceſsione iuris põt pars recedere à ſponſalibus. vt. l. j. C. e. Itẽ ne aliquo modo intimidetur matrimonium propter ſolutionem intereſſe. & hęc opinio ſatis placet: tum in fauorem matrimonij, tum quia ſum⁹ extra caſum illius legis fin. & vide Hoſt. in ſumma. eo. ti. §. j. vbi ſequitur præmiſſam opinionem. Abbas.

a ¶ Pœnã. vide glo. in. c. ſignificãtibus de offi. dele. And. Barba.

ZACHARI. ¶ Adde plenè qđ notaui in apoſtil. iſtũ in. c. ex literis. nu. vj. in verſ. ĩ nullo obliget. eodẽ.

SEBA. SAPI. b ¶ Sicut ꝓmittẽs. Vide Areti. ĩ cõſi. cxliij. inc. ex facto ꝓponit. Bar. ĩ cõſi. ccxxvj. ĩci. martinus ꝓmiſit ſe facturũ. Aret. in. l. ſi ita ſtipulat⁹ fuero te ſiſti. §. poſſum. ff. de ver. ob. vbi tenet cõtra canoniſtas.

SEBA. SAPI. c ¶ Reſartio damni. An qđ debet pro intereſſe dicat pœna. vide Soci. & Are. in. l. iij. §. cato. ff. de verb. ob. in notabilibus.

SVMMARIVM.

1 *Carnalis copulæ ſuperueniens facit tranſire ſponſalia de futuro in matrimonium. ſed non niſus carnalis copulæ.*
2 *Præſũptio iuris & de iure tãtũ operatur quãtũ veritas in foro iudiciali.*
3 *Præſũptũ matrimoniũ tenet licet ſecũdũ verũ matrimoniũ ſuperueniat. 4.*
4 *Probatio non admittitur contra præſumptionem iuris. §.*
5 *Secundum matrimonium contractum poſt primum præſumptum eſt de iure nullum. & hoc an ſit verum in foro pœnitentiali.*
6 *Præſumptionis quot ſunt ſpecies, & probatio contra eas qũo admittitur. Fictio iuris eſt quãdo ius certũ de aliquo facto fingit ſtatuẽdo oppoſitum. Præſumptio quid ſit.*
Præſumendi facultas datur iudici à iure ita quòd ſecundùm illam præſumptionem ſi eſt violenta poteſt ferre ſententiam: & quomodo?

¶ CAP. XXX.

1 IS qui. ¶ † Spõſalia de futuro trãſeũt in matrimoniũ per carnalẽ copulã ſubſecutam: ſed non per niſum carnalis copulę tãtũ. hoc dicit cum. c. fi. j. eodem. Primò ponit thema. ex quo tacitè elicitur quęſtio. Secũdò illã ſoluit & rõnem ſubmittit. ibi: *Ad primã.* ¶ Caſus literalis. Quidam iuuenis dedit fidem mulieri quòd eam duceret in vxorem & eam poſtmodum carnaliter cognouit: poſtea in facie eccleſiæ cum ea matrimonium contraxit. Quæritur quam iſtarum debeat habere. dicit quòd ad primam redire tenetur: quia licet præſumptum primũ matrimonium videatur: tamen contra talem præſumptionem probatio in contrarium non eſt admiſſa. vnde ſequitur quòd matrimoniũ poſtea de facto cõtractum nullũ fuit. Ber. ¶ † No. primò quòd pręſumptio iuris & de iure operatur tãtum quãtũ veritas in foro iudiciali. nã vides hîc ꝙ concurrentibus matrimonio vero & præſumpto ſtatur priori: licet illud ſit præſumptũ & ſecundum ſit verum: quod ergo diſponitur in caſu vero habet locum in facto præſumpto per id quod not. in. l. ſi poſſeſſor. ff. de religio. & ſumpti. fune. ¶ † Secundò no. ꝙ qñq; cõtra pręſumptionem iuris non admittitur probatio in contrarium. quod qñ
4 ſit ĩ. j. dicam cum glo. ¶ † Sed quia hîc dicitur ꝙ ſecũdũ matrimonium cõtractum poſt primum pręſumptũ eſt de iure nullum: nũquid hoc ſit verum etiã reſpectu fori pœnitentialis? Circa quod conſidera ꝙ aut vir cognouit ſponſam de futuro affectu maritali ita quòd eã tanq; vxorem cognouit, & tunc nõ eſt dubium ꝙ ſecũdũ ſit nullum cùm primum in veritate teneat ex conſenſu tacitè ꝑſtito ĩ copula. Aut cognouit ſpõſã nõ affectu vxoris nec habens

bens animũ conſentiendi in eam tanq̃ vxorẽ:& tũc quò ad forũ iudicialẽ ſecundũ iudicatur nullũ,& primũ erit validũ,vñ tũc filij erũt legitimi:& pro hoc iſte tex.quò ad deũ verò tenet Vin.q̃ ſecũdũ matrimoniũ teneat & nõ primũ.vnde potius debet pati excõmunicationem q̃ adherere primæ ſponſæ, cũ ſponſalia illa ſint ſoluta per ſequẽs matrimoniũ.& idẽ tenuit Hoſtiẽ.primò ſed poſtea videt mutaſſe opinionẽ dicẽs q̃ in vtroq; foro parendũ eſt papæ q potuit ſtatuere quicquid voluit in matrimonio nõ conſummato.vt no.in.c.ex publico.de cõuer.coniug.ſed p̃cedentẽ opinionẽ approbat do.An.& illa vr̃ mihi veriſsima.nã papa nõ p̃t ſupplere cõſenſum quo matrimoniũ cõtrahit.facit.c.literas.in fine.de reſti. ſpol.Itẽ tex.hîc non annullat ſecundũ matrimoniũ diſpoſitiuè:ſed loquit illatiuè:ſcilicet ſi primũ eſt pręſumptũ de iure.ergo ſequit q̃ ſecũdũ eſt nullũ. ita q̃ illatio nullitatis eſt fundata ſuper præſumptione: ſed ſi p̃ſumptio eſt falſa: ergo quicquid ſequitur corruit. vt in
5 regula acceſſorium.de regu. iu. libr. vj. ¶ † Secundò
quęritur nunquid aliqua ꝓbatio poſſet admitti cõtra
a illã pręſumptionẽ[a].videt primò q̃ ſic:per illud qđ not. Cy.&cõiter legiſtę.ĩ aut.ſed iã neceſſe.C.de do.ante nu. vbi ponit dictũ notabile q̃ contra p̃ſumptionẽ iuris &
b de iure admittit probatio[b] in contrariũ per cõfeſsionẽ
c partis,& idẽ vult[c] gl.ordinaria in corpore vñ ſumit illa aut.videlicet in aut.de ęqua.do.in.§.j.ſentit Inno.in.c.q̃ pleriq;.de immu.ecc.vbi ponit dictũ ſingulare dicens q̃ licet ſnĩa trãſiuerit in rẽ iudicatã:tñ ſi pars ꝓ qua lata eſt
d ſnĩa fateť eã iniuſtã debet illa ſnĩa retractari.[d] qđ ſingulariter notabis.¶ Sed aduerte:nã illud cõe dictũ procedit qñ ius p̃ſumit in fauorẽ alterius,tunc eñ ille cõfitendo contrariũ tollit p̃ſumptionẽ iuris:ſed in caſu noſtro nõ agit de fauore cõtrahentiũ ſed matrimonij.vnde cõiuges cõfitendo nõ poſſunt p̃iudicare matrimonio. vt in.c.ſup eo.de eo qui cog.conſan.vxo.ſuæ.& ſic in caſu illius.c.nõ ſtaret ſoli cõfeſsioni vtriuſq; etiã ſi dicerẽt q̃ cognouerũt ſed nõ affectu maritali:ſecus ſi vellẽt probare indirectè nõ cõtra p̃ſumptionẽ iuris,vt puta probando ꝓ ꝑ priꝰ renuntiauerũt ſpõſalibus: vel qa mulier nõ
5 poterat eſſe vxor,qa cõſanguinea vel quid ſimile.nã cõtra p̃ſumptionẽ iuris & de iure admittit probatio in cõtrariũ indirectè.vt eſt gl.no.ĩ cle.vnica.de proba.qđ no.
6 ¶ † In gl.ſecunda ibi. *præſumit*. ſcilicet mulierẽ dotem ſtipulantẽ:aduerte.iſta gl.proſequit quatuor ſpecies pręſumptionis & cõfundit fictionẽ cum pręſumptione. nã duo exempla priora poſita in gl. loquuntur de fictione. Itẽ non rectè ponit pręſumptionẽ hoĩs:ſed proſequitur non quatenus homo pręſumit:ſed quatenꝰ de hoĩe pręſumit.& ſic etiã dicendũ eſt in pręſumptione facti.nam factum nõ pręſumit:ſed ex facto pręſumit.& idẽ in pręſumptione naturę,&fortè ob hoc gl.no.ĩ.c.ferrũ.l.diſt. paruipẽdit diſtinctionẽ huius gl. vnde ego concluderẽ q̃ quędã eſt fictio quædã eſt præſumptio. Fictio eſt qñ ius certum de aliquo facto fingit ſtatuendo oppoſitum. exẽplum cum fingit vxorẽ ſtipulatã dotẽ reddi ſibi:licet ſit certũ q̃ nõ fuerit ſtipulata:ſed in fauorẽ mulieris hoc fingit. Præſumptio verò eſt ſup dubio; & veriſimili. vt in caſu huius.c. ꝑ hoc qđ no.gl.in.l.vnica.§.accedit.C.de rei vxo.actio. vbi gl.ita diſtinguit & bene. Pręſumptio verò ſubdiuidit.nam quędã eſt pręſumptio iuris,q̃dam hominis.pręſumptio iuris eſt duplex, quędam ſimplex: vt cũ ius in aliquo facto dubio pręſumit:ſed nõ fingit in tãtũ pedes q̃ ſtatuat ſuper facto pręſumpto ſicut ſuper vero:& contra talẽ pręſumptionẽ admittetur probatio
2 in contrarium.vt probatur in.c.continebat̃ j. tit. proxi. & probatur in.c.propoſuiſti.de proba.quædam eſt pręſumptio non ſimplex. vt quia ius vltra præſumptionem,procedit ad ſtatuendum ac ſi ex facto pręſumpto verè ſibi conſtaret.& contra illam pręſumptionem nõ admitti tur probatio in contrarium.& de hoc eſt text. hîc & in clemẽ.literis.de ꝓbatio.& illã appellam⁹ p̃ſumptionẽ iuris & de iure.vnde ſcias q̃ iſta vltima ſunt vocabula magiſtralia & nõ iuris.vnde cõtra omnẽ p̃ſumptionẽ iuris admittit̃ ꝓbatio in cõtrariũ niſi ius ſtatuat ſuper illa p̃ſumptione,vt dicit gl.no.in.d.c.ferrũ.& appellat̃ p̃ſumptio iuris:qa à iure originẽ habuit. appellat̃ de iure qa ius in tãtũ figit pedes q̃ ſtatuit ſup ea & non admittit probantẽ cõtrariũ:ſed habet illud ac ſi eſſet de mero iure.p̃ſumptio hoĩs eſt cùm iudex p̃ſumit in caſibus ſpecificè nõ p̃ſumptis à iure.nã ius dat facultatẽ iudici p̃ſumẽdi,intãtũ q̃ ex ſola p̃ſumptiõe ſi eſt violenta
e p̃t ferre ſnĩam.[e] vt in.c.afferte.de p̃ſumpt.ĩ.l.iudicia. C. de rei vẽdi.& in.l.ſciãt cũcti.C.de proba.canonizata.ij. qõ.viij.c.ſciant cũcti.neq; ſup his põt dari certa regula: nã ſecũdũ qđ indicia ſtringũt p̃ſumptio facit gradũ probatiõis:facit qđ no.Bar.in.l.admonẽdi. ff.de iureiurã.& vide qđ plenè dixi de p̃ſump.in.c.q̃to.hęc verò p̃ſũptio iuris & hoĩs cauſat qñq; ex facto quã gl.appellauit p̃ſũptionẽ facti,qñq; ex natura ideſt ex cã naturali:quã glo. appellauit p̃ſumptionẽ naturę:qñq; ex geſtis & cõſuetudine hoĩs & gl.appellauit p̃ſumptionem hominis: ſed certè illa habent ſe tanq̃ materia ad pręſumptionem hominis,iuris,& iudicis. Abbas.

✤ SVMMARIVM. ✤

1 *Sponſalia de præſenti nõ ſoluũtur per ſequens matrimonium etiam carnali copula conſummatum.*
Sponſalia de futuro etiam iurata ſoluuntur per ſponſalia ſubſequentia de præſenti.
2 *Sponſalia dupliciter cõtrahũtur,alia videlicet de præſenti & alia de futuro,& quare illa de præſenti ſponſalia dicãtur.*
Spõſa dicitur vxor de præſenti ante cõſũmationẽ matrimonij.
Vxor an veniat appellatione ſponſæ & econtra?
3 *Loqui quis prius debeat & interrogari in cõtractu matrimonij maſculus vel fœmina? & dic quòd ſtatur conſuetudini.*
4 *Verba nõ ſunt ſtatuta certa pro cõtrahẽdo matrimonio:ſed ſufficit quòd per verba exprimatur conſenſus de præſenti.*
Iuram. & carnalis copula nihil addũt ad ſubſtãtiã matrimonij
5 *Sponſalia de futuro etiam iurata non impediunt matrimoniũ cum alia contractum.*
6 *Verba etiã in loqui valente nõ ſunt neceſsaria ad matrimoniũ dũmodo ſigna appareãt, vt puta ſi mulier annuit cãpite,vel manũ porrexit & paſsa eſt ſe ſubarrhari per ĩmiſsionẽ ãnuli.*
Verba placet & conſentio an ſufficiãt ad matrimonium.

¶ CAP. XXXI.

SI inter virum. † Sponſalia de pręſenti nõ ſoluuntur per ſequẽs matrimonium etiam carnali copula conſummatũ: ſed ſponſalia de futuro etiã iurata ſoluũtur per ſequẽtia de p̃ſenti.duo ſunt dicta.Secundum ibi. *Verùm*. ¶ Caſus literalis.Si inter virũ & mulierẽ cõſenſus de p̃ſenti interuenerit ſub hac forma verborũ. Ego accipio te in meũ:& ego accipio te in meã.vel per alia verba cõſenſum exprimẽtia de p̃ſenti ſiue iuramentũ interuenerit ſiue nõ.nõ licet alteri poſtea ad alia vota tranſire, qđ ſi fecerit etiã ſi carnalis copula fuerit ſubſecuta poſſunt e ſeparari:& primum matrimonium in ſua firmitate remanet.Sed ſi inter eos verba interuenerint de futuro vtroq; dicẽte alteri.ego accipio te ĩ meã: & ego accipio te ĩ meũ.vł ſiſmilia verba.ſi alter cũ alia poſtmodũ ꝑ verba cõtraxerit de p̃ſenti,nõ debẽt ſeparari:ẽt ſi inter ipm & primũ iurm ĩteruenerit:ſed de fide mẽtita ei eſt pœnitẽtia iniũgẽda.Ber. ¶ † No.priò q̃ ſpõſalia cõtrahunt̃ dupl̃r:qñq; ſcilicet ꝑ verba de futuro.i.per verba exprimẽtia cõſenſũ nõ de p̃ſenti:ſed de futuro.& iſta rectè & ꝓpriè poſsũt dici ſpõſalia.qa qs ſpõdet aut ꝓmittit ſe futurũ maritũ vel vxorẽ.q̃dã dicunt̃ ſponſalia de p̃ſenti.i. ſpõſalia cõtracta per verba exprimẽtia cõſenſũ de p̃nti.

a ¶ Præſumptionẽ. Fallit quãdo vellet ꝓbare ſe debere reſtitui ex clauſula ſi qua mihi iuſta cauſa videbit. Cy.in.l.j.C. de cõdi.inde.Spe.in ti. de exec. ſnĩæ.§.ſi. Ant.in.c.ſuborta, ſ.de re iudi.Alex. in.l. inter ſtipulãtẽ.§.ſi ſtichũ. in .j. col.ff.de verb.ob.
✤ SEBA.SAPI.
a ¶ Præſumptionẽ. Vide Alexan.vbi ponit regulã cum tribus limitationibus.ĩ.l.ãdiuo pio. §.ſi pignora.ff. de re iudic.& Feli.in c.quãto.co.ñ.ſ.de præſum. vide etiã Iaſo. in.l. ſi prius. col. xv.ff. de ope. no. nun. & Bartholo. vero. cau. xxij.& Lãfran.de ori.in.c.qm̃ cõtra. in verbo cõfeſsiones. in princ.ſ. de proba.Feli.ĩ.c. cũ ioannes.colu.xiij. ver.ſecũdus caſus. ſ.de fide inſtru.
b ¶ Admittit̃ probatio.facit gl.in.l. j.C.de dolo . vbi Sali.Bar. in.l. abſentẽ.ff.de pœnis. Andr.Barba.
c ¶ Idẽ vult. Adde Lud.ro.cõſi.cccc.
d ¶ Retractari . ſequit̃ Ro . in . l. ad monẽdi.in.xj.col. ff.de iureiur.ſequitur hic Ant.de bu. reputãs hoc dictũ ſingulare.& ĩ. c.fi. ſ.de ſucceſ. ab inteſta.ſequit̃ Abb. in.c.q̃to.ſ. de præſump. & in qõne per eũ diſputata incipiẽte ſtãte ſtatuto.in.xviij. col. Bal.in aut.ad hoc de vſur. Bar . cepo.caute.xxiij.Ia. latè.in.l.admonendi.col.xix.ff.de iureiu.
e ¶ Snĩam.tamẽ nõ põt ferri cõdẽnatoria.d . c. afferte. ſecũdũ Old. conſ. xciij.

a ¶ Annuit.hoc verũ in his q̃ nõ req rũt verba ꝑ ſubſtãtia.l.j.§. ſi quis ita.& ibi glo.ff.de ver.ob.in ver. annuiſſet.l. ſi ſtipuler.ff.e.gl. in.l. itẽ qa.ff.de pac.ĩ quibus locisgl.voluit ꝙ ſtrĩgendo quis humeros dicit cõſentire.Imo.ĩ.d.§. ſi quis ita.reprehẽdit illã gl.quia vt experiẽtia docet q̃ eſt rerum magiſtra:ſtrĩgẽdo quis humeros dicitur dubitare.

b ¶ Cõſummatũ.qa licet in delictis affectus habeat pro delicto cõſummato.l. quiſquis. C. ad legẽ iul.maie.c. j.ſ.de eo qui mi.in poſ.tñ ſecꝰ eſt ĩ cõtractibꝰ vt eſt hic tex. ſecũdum do. Phi.de fran.

a ✠ SEBA.SAPI.

b ¶ Cõſummatum. de hoc latè ꝑ Feli. in.c.j.col.j. cũ ſeq. ſ.de ꝓſum.& ĩ tracta.qñ conatus puniatur:& ꝑ Mod. in.l.j. §.fi.ff.quod quiſq; iuris.

c ¶ Ad copulã vel, diſtingue qñq; cõtrahunt de pñti q̃ iuris interp̃tatiõe cẽſent eſſe de futuro vt ꝓpter defectũ legitimæ ętatis & iſta trãſeunt in matrimoniũ nõ ſolũ ꝑ copulã carnalẽ ſed & ꝑ aliũ modum per oſcula & cohabitationẽ. & eſt vnum cõſilium plenum Cornei. cxvj.ĩ.iiij.col. vide Phil.frã.in. c.vnico.§.idẽ quoq;.de deſpon.ĩpu.li. vj.

✠ SEBA.SAPI.

d ¶ Si ſpõſus. Adde ꝙ quando matrimonium non põt habere ſuum effectum vt per impotentiã coeundi, in dubio non iudicatur pro matrimonio:vt no.d.Abb. in. c.fraternitatis. col.iiij.verſi.ſed eſt dubium.j. de frig. & malefi. quod dicit eſſe mirabile.

& iſta impropriè appellãtur ſponſalia reſpectu vinculi matrimonialis:ſed pñt appellari ſpõſalia reſpectu executionis matrimonij:quia vterq; ſpondet in futurũ reſpectu executiõis ſed reſpectu vinculi ꝓmittit de pñti. Et ſic no.ꝙ ante carnalẽ copulã & traductionẽ ad domum põt vxor appellari ſpõſa.& ita in multis locis appellat. & hoc facit ad ſtatuta odioſa faciẽtia mentionẽ de vxore.vt nõ cõprehẽdãt iſtã ſponſam de pñti maximè propter cõem vſum loquẽdi.de quo vide quod dixi. ſ. e.ſuper rubr. ¶ † Secũdò no.arg.ſecũdũ Io.an.ꝙ in cõtractu matrimonij debet maſculꝰ primò loq; ſeu interrogari.Ad idẽ.c.licet.de ſpon. duo.fateť tñ ꝙ alibi ſeruat cõtrariũ vt paduę:ſed nõ eſt vis.qa hoc nõ eſt de ſubſtãtia matrimonij.& fortè ob bonã cãm in aliquibꝰ locis ſeruat vt mulier primò interrogeť. qa cũ ſit variabilis cautiꝰ eſt priꝰ ꝑſcrutari cõſenſum ſuũ, ne vir primò cõſentiẽs remaneat cũ dedecore ea poſtmodũ nolẽte conſentire. ¶ No.tertiò ibi: *vel alia verba &c.*ꝙ in contractu matrimonij nõ eſt ſtatuta certa forma verborũ,ſed ſatis eſt ꝙ ꝑ verba exprimat cõſenſus de ꝓſenti.Itẽ not. ꝙ iuramentũ nõ addit ad ſubſtãtiã vinculi matrimonialis nec etiã copula carnalis. ¶ † Vltimò no. ꝙ ſponſalia de futuro iurata non impediũt matrimoniũcũ alia cõtractũ. de quo in.c.ſi cui.ſ.e ¶ † In gl.j.in fi.no.ſingulariter iſtã gl. q̃aperit intellectũ. c.tuę.ſ.e.magis q̃ ibi fecerit.vult em̃ ꝙ etiã in loqui valẽte ſufficiãt ſigna preſertim ſi in maſculo exp̃ſſè cõſentiẽte mulier annuit[a] capite,vel porrexit manũ & paſſa eſt ſe ſubarrhari per ĩmiſſionẽ annuli. ¶ † Et per hoc dico deciſam eſſe queſtionẽ docto. q̃rentiũ hic quid ſi maſculꝰ dicat ego accipio te in meam:& fœmina dicit placet vel cõſentio. nunqd ſit matrimoniũ? & videbatur ꝙ nõ qa tex.videbat exigere vt mulier ꝓferat cõſimilia verba,ſed cõtrariũ fuit bis iudicatũ vt refert hîc Abbas.nã nõ refert ꝑ q̃ verba exprimat cõſenſus de pñti.vt patet in text. ibi: *vel alia verba.*

Abbas.

✠ *SVMMARIVM.* ✠

Niſus ad copulam non facit ſponſalia de futuro tranſire in matrimonium.

Ius quãdo aliquid inducit ex præſumptione certa,ſeu ex aliquo facto non ſatiſſit iuri niſi factum ſit perfectum & non ſufficit inchoaſſe.

Pœnã impoſitã à iure vel ſtatuto propter aliquod delictũ non incurrit ille qui delictum tantum inchoauit niſi perficiat.

Inceptum delictum habetur pro conſummato,& an hoc ſit indiſtinctè verum in foro fori & in foro poli.2.

Sponſus ſi defloravit ſponſam,ex quo tamẽ non fuit ſubſecuta ſeminis commixtio,nõ eſt iudicandum pro matrimonio.

Receptio munerum & iocaliũ & amplexus an faciãt tranſire ſponſalia de futuro in matrimonium.

¶ CAP. XXXII.

A Doleſcens † Niſus ad copulã nõ facit ſpõſalia de futuro trãſire in mr̃imoniũ.ponit dictũ cauſam inſerens ibi: *Cum qua.* ¶ Caſus literalis. Adoleſcens quidã cõtraxit cum quadã ꝑ verba de futuro. Et niſus fuit ſæpe illã cognoſcere ſed nõ potuit:poſt modũ per verba de ꝓſenti cũ alia cõtraxit,quęriť quã debeat habere:diciť ꝙ primã habere nõ põt:cũ illud nõ fuit verũ matrimoniũ ex forma cõtractꝰ,nec præſumptũ. qa conatꝰ nõ habuit effectũ.& ita ſecũdã habebit vxorẽ. ¶ † No.primò & tenementi.ꝙ vbi ius aliquid inducit ex præſumptione certa ſeu ex aliquo facto,nõ eſt ſatiſfactũ iuri niſi illud factũ ſit perfectũ.vnde nõ ſufficit factũ ĩchoaſſe.ſicut dicimꝰ in ſiſi qñ pœna eſt appoſita ipo iure ex aliquo maleficio ad incurrendũ pœnã nõ ſufficit maleficiũ eſſe inchoatũ
b niſi etiã plenè ſit cõſummatũ[b] vt in.c.perpetuę. de ele. lib.vj.iuncto.c.cũ ĩ cũctis.eo.tit.firmat Io. an.in regula odia.de reg.iur.lib.vj.in mercu.facit ad materiã. l. ſi qs nõ dicã rapere. C.de epiſ.& cle.& tetigi in.c.j.de eo qui mit.in poſ.& rõ eorũ põt eſſe quia hęc odioſa & deuiãtia à reg.iur.debent reſtringi.vt in.c.pœnę.de pœni.di.
3 j. † Contra iſtum tex.opp.de.c.iuuenis.ſ.e.vbi niſus ad copulã habuit effectũ.Itẽ delictũ habeť pro cõſummato ſaltem quo ad deum ex inchoatiõe. vnde ſcribitur q̃ viderit mulierẽ ad cõcupiſcẽdũ eã iã mechatus eſt eã in corde ſuo.xxiij.q.v.c.nec ſolo &.c.q viderit.& de pœn. diſtin.j.c.ſi cui.&.c.ſi ꝓpterea.Sol. ꝓpter hęc contraria Gaſ.de cal.reſtringit iſtũ tex.vt intelligať qñ ſpõſa erat impubes,ita ꝙ nõ poterat exp̃ſſè nec tacitè in matrimo
c nio conſentire,aliâs inter maiores niſus ad copulã[c] induceret matrimonium pręcedẽtibus ſponſalibꝰ. Sed hæc opi.deſtruit iſtam literã q̃ indiſtinctè loquiť & oẽs doc. tenẽt oppoſitũ:nã cũ copula ſequens inducat matrimoniũ verũ ex p̃ſumptione iuris deuiantis à cõmunibꝰ regulis nõ debemꝰ extẽdere illã p̃ſumptionẽ ſeu fictionẽ ad cauſam nõ exp̃ſſam.facit qđ no.in.c.noſtra.de iniur. & in.l.iij.§.hęc aũt verba.ff.de neg.geſt.imò plus ſentit
d Inn.hîc ꝙ ſi ſponſus[d] defloravit ſpõſam ex quo tñ non fuit ſubſecuta ſeminis cõmixtio nõ eſt iudicãdũ ꝓ matrimonio.pro hoc etiã facit. qa duo ſponſalia nõ debẽt cõcurrere circa idẽ vt in.l.j.C.de do.promiſ.ſed in caſu noſtro ſi niſus ſufficeret cõcurrerẽt duo ſpõſalia.primũ ꝙ copula trãſſunderet ſpõſalia ĩ matrimoniũ.Secũdũ ꝙ niſus ad copulã haberet pro actu cõſummato. Tene ergo ſimplr ꝙ q̃tũcunq; ſponſi ſint maiores niſi perfectè ſponſus cognoſcat ſponſam nõ trãſeũt ſponſalia in matrimoniũ. ¶ † Sed q̃ro quid ſi ſponſa de futuro recipit
4 iocalia & amplexata eſt ſæpe ſponſum nũquid ex his ſpõſalia trãſeũt in matrimoniũ? Cõclude ſic.aut ſunt ſpõſalia de futuro verbis & mente cõtrahẽtiũ,& ꝓpter hæc & ſimilia non tranſeũt in matrimoniũ,ſed videť amplexari virũ ſpe futuri matrimonij.& de hoc eſt caſus in.c. j.de ma.contrac.contra interdi.ecc. Aut p̃ceſſerũt ſponſalia de p̃ſenti verbis & mẽte cõtrahẽtiũ ſed iuris interp̃tatiõe ſunt de futuro ꝓpter minorẽ ętatẽ vtriuſq; vel alteriꝰ,& tũc ſi peruenĩũt ad ętatẽ legitimã intercedẽtibus p̃dictis ſignis illa ſpõſalia trãſeũt in matrimoniũ. & de hoc eſt caſus cũ gl.in.c.j.de deſpõ.ĩpube.li.vj.& ibi per Io.an.nũquid aũt ꝑ traductionẽ ſpõſę ad domũ viri trãſeãt ſpõſalia in matrimoniũ circa carnalẽ copulã.tenet Io.an.hîc ꝙ ſic:allegat.l.q̃ſitũ.ff.eo.& alia iura canonica q̃ hoc nõ probãt:vnde Io.cal.& do.Ant. tenẽt oppoſitũ,qđ mihi plꝰ placet:qa hæc fictio ſiue p̃ſumptio cũ ſit à iure exorbitãs nõ debet extendi ad cauſam in iure nõ expreſſam.quod no,ad aliam materiã.Hîc nõ alia.

De deſponſatione impuberum. Rubrica.

¶ Suprà vſum eſt de ſponſalibꝰ in genere:nũc de eis ſubmittit in ſpecie.ſ. de his q̃ cõtrahunť per ĩpuberes. Vel aliter & ſic. Quia ad ſpõſalia cõtrahẽda certa ętas determinata eſt à iure.iõ poſt rub.p̃cedẽtẽ ſubijcit iſtã in qua tractať de ętate habili ad ipa ſpõſalia:iõ &c. De materia huius rubr.vide.xxx.q.ij.facit.xx.q.j. c. j.&repetitur in vj. Abbas.

✠ *SVMMARIVM.* ✠

1 *Pater pro filio impubere contrahit ſponſalia,pro pubere verò non,niſi conſentiat.*

2 *Ætas quatuordecim annorũ dicitur perfecta reſpectu matrimonij cõtrahẽdi:quò verò ad alia nõ niſi.xxv.an.attigerit.*

3 *Differentia an ſit inter filium puberem vel impuberem quo ad ſponſalia per patrem contrahenda?*

4 *Metus ſiue reuerentia paterna non facit matrimonium nullũ, niſi ſit talis metus qui poſſit cadere in conſtantem.*

Matrimonialis

Matrimonialis causa secundū canones & nō secundū leges terminatur.

5 *Filia quæ inscio patre matrimonium contraxit an vitium ingratitudinis incurrat & propterea possit à patre exhæredari?*

6 *Pater an teneatur filiā dotare quæ matrimoniū cōtraxit sine suo cōsensu? Dotium causa fauorabilis est.*

7 *Verbum debet an importet necessitatem vel honestatem.*

¶ CAP. I.

1 VA. †Pater pro filio impubere spōsalia contrahit, pro pubere verò non, nisi cōsentiat. h. d. Habet tria dicta. Secundum ibi: *potest.* Tertium ibi: *Et postquā.* ¶ Casus literalis. Pater vult ꝙ filius eius contrahat cum aliqua muliere: & filius adultus non vult contrahere cum illa, quērit an pater filium cōpellere possit vt cum illa contrahat? dicitur ꝙ si filius nō consenserit id fieri non potest, sed filiū nondum adultū pōt pater cui vult in matrimoniū tradere: qa voluntas ipsius adhuc discerni non potest: sed postq̄ venerit ad ætatem legitimam debet factum patris ratum habere si sibi placuerit, sed
2 non cōpellitur. Ber. ¶ †No. primò ꝙ post. xiij. ann. quis appellat adultus, & in perfecta ætate cōstitutus. & hoc respectu matrimonij contrahendi. nam quò ad alia non dicitur perfectę ætatis nisi
3 attigerit. xxv. ann. ff. de mino. quasi per totū. ¶ †Opp. contra tex. & videtur ꝙ nulla sit differentia inter filium adultū & minorem per tex. in c. vnico. eo. tit. lib. vj. vbi dicitur ꝙ ex sponsalibus contractis per parentes non obligantur filij puberes vel impuberes, nisi cōsentiāt tacitè vel expressè, vel sint presentes & non contradicant. Sol. dicendū est ꝙ in veritate quò ad iuris effectum nulla est differētia inter istos vt saluet distinctio huius. c. dicit do. Ant. tex. istū procedere quando filius est infans, vt sic pater possit pro eo sponsalia cōtrahere. tamē dico ꝙ illa sponsalia nullius sunt effectus. tex. est. xxx. q. ij. in c. vbi. & j. eo. c. literas. Sed pōt distinctio huius. c. referri ad factū & honestatē quandā vt pro filio in ætate habili ad sponsalia cōtrahenda pater eo nō consentiēte sponsalia contrahere non debet: sed pro filio infante ex quo eius voluntas discerni nō pōt sponsalia cōtrahere pōt ponēdo spem in ratificatione filij q̄n fuit factus maior: tamen quò ad iuris vinculū nulla ex his spōsalib⁹ oritur obligatio quò ad ipsum filiū. vt in. d. c. vbi.
4 & j. eo. c. literas. cum seq. ¶ †In glo. j. ibi: *coactione paterna ductus.* intellige. glo. de actione reuerentiali paterna: vt qa ob reuerentiā patris filius contraxit cum ea cum qua fuisset contracturus si sui iuris extitisset. & ita propriè intelligitur. l. si patre. alleg. ī gl. secus autem si fuisset coactus à parēte vi vel metu qui potuisset cadere in constantē. nā tūc matrimonium nullum esset vt patet. s. ti. pxi. c. veniens. el. ij. & c. cū locū. & not. in. d. l. si patre. Et in fi. gl. hodie stamus canonibus non autem legibus. quia materia matrimonialis est canonica & nō legalis. vt de or. co. c. tuā. Et no. gl. ꝙ de iure canonico non cogitur filia consentire sponsalibus per patrē contractis & ꝙ tenet matrimonium per eam contractū sine cōsensu
5 patris: quod clarius probat. in. d. c. veniens. ¶ †Sed circa hoc q̄ro nunquid filia incurrat vitiū ingratitudinis vt possit exhęredari à
a patre si contraxit matrimoniū sine cōsensu patris? [a] Goff. dicit ꝙ fic. ad hoc qd habetur in auth. vt cū de ap. cog. §. si alicui. matrimonium tamē tenet: vt hīc. Sed Host. hoc dictū non approbat nisi filia eligeret turpē vitam. & hoc vltimū dictum cōmuniter approbatur arg. j. de secū. nup. c. pe. & vlt. Ex quo enim filia vtit permissione canonica non debet incurrere vitiū ingratitudinis. ¶ †Sed
6 b quæro de quæstione quotidiana, nunquid pater [b] teneatur filiam dotare ex quo contraxit matrimonium sine suo consensu? doct. non tangunt hīc, sed ꝙ teneatur habes gl. notabilem. xxxij. q. ij. c. fi. & in. c. de raptoribus. xxxvj. q. c. quę tamē gl. limitat primum dictum nisi filia elegerit maritum moribus suis indignum. & idem ibi tenet Archi. Sed aduerte latius, aut filia nupsit post. xxv. ann. & tūc pater nō potest sibi impingere aliquam culpā ex quo tanto tempore distulit eam collocare: vt in. d. §. si alicui. Si tamen nupsit sine promissione dotis non potest pater cogi ad dotē præstandā: quia pater cogitur præstare dotē vt possit filia reperire maritū. vt in. l. qui liberos. ff. de ritu nu. & l. fi. C. de do. promis. ex quo filia reperit maritum sine dote cessat causa compulsionis legalis: & idē est si contraxisset in minori ætate: vt voluit notāter Bar. post Guil. de cu. in. l. obligamur. ff. de act. & obli. a sic limita gl. supius allegatā. Aut filia cōtrahit an. xxv. ann. & tūc est dubiū nūqd pater teneat ad dotādū: credo ꝙ sic. q̄n pr̄ tenetur alere filiū, nec ex cōtractu illi⁹ mr̄imonij, p̄t sibi denegare alimēta: cū in istis spōsalib⁹ filia nō sit sub ptāte prna: vt ī. c. fi. annū. de iud.
c li. vj. forti⁹ ergo tenet dotare, [c] qa cā dotis est fauorabilior cā alimētorū: vt no. Cy. in. l. nō oī. C. de admi. tu. & hoc ītellige cū distinctiōe p̄missa q̄n nupsit, p̄mittēdo dotē, & sic
7 aliās cōsului in q̄one facti. ¶ †In gl. fi. not. gl.
d iūcto tex. ꝙ verbū debet [d] q̄nq̄ īportat honestatē & nō necessitatē ēt si p̄cedat verbū oīno: & hęc iō. qa materia non necessitat: aliās de sui natura importat necessitatē: vt est gl. no. in cle. attendentes. de statu re. per Bar. in l. creditores. C. de pign. Abbas.

SVMMARIVM.

1 *Impuberes ambo vel alter nisi pro bono pacis cōiungi non debent. 6.*

2 *ÆEtas ad matrimoniū non tantū secundū canones sed etiam secundū leges ætenditur.*

Legum authoritas in matrimoniali cā attenditur.

3 *Necessitate vrgente vel pro bono pacis pōt quandoque recedi à iuris dispositione.*

4 *Bonū pacis est quādoque cā inductiua ad matrim. contrahendum: nec peccant contrahentes.*

5 *ÆEtas septem annorum quo ad sponsalia communis est masculo & fœminæ sed respectu matrimonij differentia est.*

ÆEtas. xiiij. an. requirit in masculo. xij. ī fœmina. Fœmina citius pubescit quàm masculus & quare?

¶ CAP. II.

1 VBi non. ¶ †Impuberes ambo vel alter nisi pro bono pacis cōiūgi nō debēt. Primò ponit dictū. Secūdò excipit. ibi. *nisi.* Tertiò exemplificat. ibi. *vt pote.* ¶ Casus literalis. Dicit hīc ꝙ aliq quorum vterq̄ vel alter ad ętatē legitimā nō puenerit cōiūgi nō debēt nisi fortè aliqua cā interueniēte, vt puta pro bono pacis cui⁹ cōtrariū fuit cā hui⁹ p̄hibitiōis. puta cōtrahebāt aliq ī minori ętate cū ad ętatē legitimā pueniebāt displicebat alteri & sic nō cōtrahebāt ꝓpter qd scandalum &
2 odiū ĩter parētes oriebat. Ber. ¶ †No. ibi: *legibus vel canonibus.* & tene mēti ꝙ respectu ętatis aptę ad matrimoniū nō solū recurrimus ad canones sed ēt ad leges: & sic facit iste tex. in ar. ꝙ ēt in materia matrimo. possum⁹ recurrere ad leges canonib⁹ non cōtrarias.
3 ¶ †No. secūdō ꝙ exvrgēti necessitate vel p bono pacis pōt q̄nq̄ recedi à dispōne legali
4 seu canonica. facit. xxix. di. p totū. ¶ †Vltiò no. ꝙ bonū pacis est q̄nq̄ cā īductiua ad matri. cōtrahēdū nec pęccāt ob hāc cām cōtrahētes. facit ꝙ no. gl. xxvij. q. j. in fi. summæ.
5 ¶ †In gl. ij. ī fi. no. gl. ꝙ ī spōsalib⁹ de futuro ętas. vij. ān. est cōis masc. & fœmi. sed respectu matri. cōtrahēdi est dr̄ia [e] inter mascu. & fœmi. qa masc. regu. debet cōpleuisse ann. xiiij. fœmi. vexò. xij. & est rō. qa ad matrim. cōtrahēdū ętas req̄rit ꝓpter potētiā coeūdi sed mulier naturaliter citi⁹ pubescit q̄ masc. ideo &c. Quare autem fœminæ citius pubescant dicit gloss. in. l. ij. C. de his qui ve. æta. impe. quod mala herba cito crescit: sed alias

a ¶ Patris. hodie est correctū p. §. causas. in auth. vt cū de app. co. & filiæ cō trahēti sine cōsensu p̄ris nō fit p̄iudiciū neq; ī dote nec in cōmuniōe actionis Barto. in. l. ñ. §. ꝙ si in p̄ris. ff. sol. ma. Im. in. c. accedēs. s. de ꝓc. vr tenere ꝙ p̄ tenet dotare filiā q̄n nubit indigno. Alex. ī. l. j. ff. sol. ma. sed in hoc vltiō cōtrariū tenuit gl. & ibi Archi. ī. c. de raptoribus. xxxvj. q. j. Io. an. & Ant. ī. d. c. accedēs. & Ab. ī. c. cū cā. j. de rap. Bal. ī. l. si p̄. C. de spōs. & ī. l. nec filiū. C. de nup. Alex. sibi cōtrari⁹ in. cōs. xcvij. in. j. vol. Sal. in. l. si vt proponis. C. de nup. & ista est cōis opi. vt attestat Ias. in. d. §. ꝙ si in p̄ris. sic tene ꝙ ēt hodie est correcta auth. sed si post. C. de inof. test. est cōtra Pau. de cast. ibi: & ita tenet Abb. hic & meli⁹ ī cōsi. xij. inci. vt clarè materia. cūmatrimonia debeāt ēe liberā. vt. s. ti. proxi. c. gemina. l. titia. ff. de ver. ob. ab oī metu pœnæ.

b SEBA. SAPI. ¶ Nūqd pater. vide Pet. de anc. ī. c. qntauallis. s. de iureiur. Bal. ī. l. fi. C. de fest. q̄ sine certa quan. profe. & Alex. ī cōs. cxxxix. incip. viso themate. in. ij. vol.

c ¶ Dotare. argumētū de dote ad alimēta nō ꝓcedit: patet qa pater nō tenet alimetare filiā diuitē. l. si qs. §. si qs. ff. de lib. agn. sed dotare tenet. l. fi. C. de do. ꝓmis. latè p Alex. in. l. j. ff. sol. mat. ī. iij. co.

d SEBA. SAPI. ¶ Debet. vide Ab. in. c. ꝓposuit. col. ij. s. de appel. Feli. in. c. nā cōcupiscētiā. col. ij. s. de cōsti. vbi dicit ꝙ verbū debet nō ī portat necessitatē q̄n adderet verbum habuit.

e ¶ Dr̄ia. est etiā in

faciendo teſtm̃.l. qua ętate.ff.de teſ.

SEBA.SAPI.

a ¶ Xiiij̃.annorum. Adde qđ no.Ioã. and.in.c. iordane. j.de eo qui cog. conſang. vxoris ſuæ.ꝙ mulier põt eſſe apta ad copulã etiã ꝙ multũ diſtet ab ætate legitima.& ꝙ añ ætatẽ xiiij̃.anno.puber tas poſsit cõſiderari tenet Rapha. cu.in cõſi.clxxxj. inci. ꝓponitur ꝙ Bartholomeus,

rationes reddũt doc j̃.eo. c. literas . videlicet quia mulier eſt ingenioſior & callidior . Itẽ ſex⁹ muliebris eſt debilior.vnde citi⁹ deficit 2
fœmina q̃ maſculus:& naturaliter videmus ꝙ id qđ citius deficit citi⁹ ꝓficiẽ. qcqđ ſit experimẽto cõpertũ eſt ꝙ fœmina citi⁹ pubeſcit & regulariter,in.xij.anno accedit puber 3
tas:iõ iura põfixerũt illã ętatẽ.¶ In gl.in ver. *cõiũgantur.* in fi.põdera gl.nã videt⁹ intellige re tex.reſpectu matrimonij & ſpõſaliorũ:& ſic ante ętatem pubertatis nõ debebãt ali- a
cui cõiũgi & idẽ ſentit Inn.& exp̃ſius Hoſt. dicẽs ꝙ cã hui⁹ ꝓhibitiõis fuit bonũ publicũ b
nã ex ſpõſalib⁹ q̃ tenẽt oriẽ impedimẽtũ publicę honeſtatis.cũ aũt de facili diſſoluãt cũ ꝓ minores cõtrahunt nõ põt ſponſa amplius
cõtrahere cũ cõſanguineis ſponſi nec ſpõſus 4
cũ cõſanguineis ſpõſę:vt i.c.ſpõſam.s.ti. ꝓxi. qđ videt cõtra mẽtẽ.l.j.ff.ſol.ma.&ſic apertè ſentit ꝙ maiores ſeptẽnio impuberes tũ nõ debẽt admitti ad contractũ ſpõſaliorũ dicebat tũ Io.an.ꝙ iſte text.loquit de honeſtate, qđ nõ puto verũ ꝓ illa verb. *diſtrictius inhibemus* . nec placet mihi cõis intellectus gl.& doc.prĩò:qa tex.dicit. *nõ cõiũgãtur.* ſed per ſponſalia non fit coniunctio ſed promiſsio cõiunctionis futurę.facit. xxv.q.x.c. noſtrates.Itẽ prę ſuppoſito ꝙ hoc verbum poſsit adaptari ad ſpõſalia ex alio capite nõ ꝓcedit cõis intellectus:qm̃ tex.iſte ꝓhibet añ q̃ vter que perueniat ad ętatẽ canonibus determinata:ſed poſt ſeptennium reſpectu ſpõſaliorũ peruenerũt ad ętatẽ legitimã:vt in. c.literas. & in.c.ſeĵ.e.ergo licitè cõtrahũt ſpõſalia.vñ intelligo iſtũ tex.ſtrictè qm̃ impuberes ambo vel alter cõtrahũt matrimoniũ & volũt intẽdere copulę carnali.talis eñ cõiũctio nõ eſt permittenda per eccleſiã ne poſtmodũ dubi tetur de validitate matrimonij prout accidit in terminis.s̃.eo.c.cõtinebaṫ:& adde hoc quod habetur in.c.vñico j̃.e.lib.vj. Abbas.

SVMMARIVM.

1 *Puberes ſunt quo ad matrimonium qui ex habitu corporis cõcipere & generare poſsunt.*
2 *Puberes dicũtur à pudicitia.*
Pudibũda loca olim inſpiciebãtur hodie verò nõ.
Argumentum ab ætymologia vocabuli.
3 *Pubertatis ſigna plura ſunt.*
AEtate nouem annorum quidam nutricem prægnantem reddidit.
Habitu & ex aſpectu corporis cognoſcitur an quis ſit maior vel minor.
4 *AEtate habilis ſed impotens ad coeundum matrimonium licitè contrahit quãuis nonnulli cõtrarium dicant.*
AEtas decẽ & octo annorũ eſt habilis ad coitũ.

b ¶ Prægnantẽ. Referunt hoc dictũ Bar.& doc.ĩ.l.ĩ pupillari, ff.de vulg. & pupil.ꝙ ſubſtitutio pupillaris expirat qñ filius impubes ſuſcepit filium, quod eſt poſsibile.

¶ *CAP. III.*

1 PVberes. ¶ † Puberes ſunt quo ad matrimonium qui ex habitu corporis cõcipere & generare poſſunt.Primò narrat dictũ.ſecũdò refert vnã opinionẽ ibi: *quidam.* Tertiò aliud dictum ibi: *Certum.* Quartò aliud .ibi : *& puerperæ.* ¶ Caſus literalis. Quia hæc rubrica de deſpon.impub. ſituata eſt dubitatũ fuit qui eſſent impuberes.Sed quia puberibus cognitis cognoſcũtur & impuberes:dicitur prius:tamen Iſidori & quorũdam aliorum recitata ſnĩa:eos verè puberes eſſe qui generare poſſunt.In fine dicit ꝙ illę ſunt puerperę quę in puerilibus annis pariunt.Ber.¶ † No.ar.ab ætymologia vocabuli. vocãtur enim puberes à pudicitia ſeu pudore corporis,quẽ ipſi & inſpectores patiebantur cũ loca pudibũda ĩſpicerent:ſed hodie hoc ſignũ eſt ſublatũ ab imperatore:quia cũ dubitatur de pubertate nõ debent inſpici loca pudibũda:vt in.l.fi.C.qñ tut.vel cura.eſſe deſi.¶ † Se cũdò no.tria ſigna quib⁹ cognoſcitur pubertas.Primũ iuxta ordinẽ literæ eſt fallax:quia nõ oẽs piloſi ſunt potentes,nec nõ piloſi impotẽtes.Secũdum ſcilicet ætatis eſt fallax:.quia multi pubeſcunt ante ętatem.xiiij.annorum.[a] vnde narrat Grego.in dialogo.ꝙ quidam puer ix.ann.reddidit nutricẽ prẽgnantem:[b] vt refert glo.xx,q.j.in ſumma.Tertium ſignum eſt infallibile.cũm.ſ. quis habet potentiam coeũdi.& no.ibi: *ex habitu corporis.* ꝙ qñque minor vel maior cognoſcitur ex aſpectu corporis:ad hoc. l. minor.xx.annis.ex aſpectu.ff.de mino.plenè per Bar.in.l.de ætate.ff.e. ¶ † In gl.ij.ibi: *contrarium credo.* no.iſtã gl.vult eñ quòd habilis ætate impotens tamen ad coeũdum valide non contrahit matrimonium,refert alios tenuiſſe cõtrarium: & hãc cõtrariam opinionẽ ſequũtur hîc communiter doct . reprobando gloſſ. ex quo enim habet ętatem legitimam ad matrimonium nec apparet de impedimento perpetuo tenet matrimonium: hoc probat j̃.de frigi. & malefi.c.laudabilem . nam ſi maritus non poteſt cognoſcere mulierem non diſſoluitur illico matrimonium:ſed debent dare operam per triennium vt ſic experiantur vtrum impedimẽtum ſit perpetuũ:aliâs ſequeretur ꝙ impotẽs ad coeũdũ propter infirmitatem non poſſet cõtrahere matrimonium. vnde in caſu noſtro debet iſte adoleſcẽs expectare vſq; ad plenã pubertatem. ſ.xviij. annorũ . nam illa eſt plena pubertas.l.item mela.ff.de alimen.& ciba.legatis.& ſi adueniente ætate non poteſt generare & mulier inſtaret pro diſſolutione,tunc poterit fieri diſſolutio: quia prę ſumitur impedimentum eſſe perpetuum:& hęc opinio doct.eſt ęquior:ſed opi.glo.fortè eſt verior reſtrigendo eam ad minorem prout loquitur.nam ętas ad matrimonium conſideratur ex eo quod cõiter accidere ſolet:ſed ex quo clarum eſt ꝙ non põt generare ergo non eſt pubes reſpectu matrimonij. Põt ergo iſte aſsimilari impuberi.& pro hoc facit hic tex.in verſ.vlt.Abb.

SVMMARIVM.

1 *Septennio minorem qui deſpõſauit poteſt cũ eius matre matrimonium cõtrahere: ſecus ſi tempore ſponſaliorũ erat maior,vel ſi tunc erat minor vt in eadem voluntate permanens facta ſit maior.*
Matrem ſponſæ qui in vxorem ducit & eã cognoſcit,nec matrem nec filiam habere poterit..
2 *Impedimentũ publicæ honeſtitiæ nõ oritur ex ſpõſalibus cõtractis cũ minore ſeptennio:ſecus ſi cũ maiore vel minore cõſentiẽte poſt ſeptẽniũ.*
Affinitas ſequens ſoluit ſponſalia præcedentia de futuro.4.
3 *Septimus annus cõpletus eſſe debet ad hoc vt quis poſsit ſponſalia cõtrahere & idẽ intelligitur de alijs annis ad matrimonium contrahendũ.*
4 *Affinitas etiam per illicitum coitum ſoluit ſpõſalia de futuro.*
5 *AEtate ſuperueniente legitima cõualidantur ſponſalia cum minore ſeptennio cõtracta ſi tacitus ſuperuenit cõſenſus,& idẽ eſt intelligẽdũ.*

¶ *CAP. IIII.*

1 LIteras. ¶ † Qui diſpõſauit minorem ſeptennio cum eius matre cõtrahere poteſt: ſecus ſi tempore ſponſaliorum erat maior : vel ſi tunc fuit minor eadem voluntate permanente facta ſit maior,quia ſi cum matre contrahit & eam
2 cognoſcit nec matrem habebit nec filiã,vel generalius ſic.¶ † Ex ſpõſalibus contractis cum minore ſeptennio non oritur impedimentum publicę honeſtatis: ſecus ſi cum maiore vel minore conſentiente poſt ſeptennium:& affinitas ſequens diſſoluit ſponſalia præcedentia de futuro . Communis diuiſio . Secunda ibi: *Conſultationi* . ¶ Caſus literalis,Quidam cum eſſet ætatis legitimæ ad contrahendum matrimonium deſponſauit quandam puellam in cunabulis , poſtmodum cognouit matrem & eam in vxorem accœpit : dubitatur an eam habere poſsit

in vxorem

in vxorẽ:Reſpondet Pa.quòd ſi præfatus vir matrem puellæ in vxorem accœpit anteq̃ puella ſeptimũ annũ cõpleret matrimonium tenet:quia huiuſmodi deſponſationes quæ intra ſeptimum annum fiunt nullæ ſunt : veruntamen ſi poſtq̃ puella.vij.annum compleuit:vir ille matrem accœpit ꝙ ſpõſalia ex tũc placere conſueuerunt matrimoniũ illud ſeparari debet,nec matrẽ nec filiam habere poterit.Ber.¶ †No.primò ibi. *ſeptimũ annum cõpleuiſſet.* quæ verba repetũtur ibi. *ſeptimum annũ cõpleuit* :ꝙ ad ſpõſalia de futuro contrahẽda requiritur ꝙ ſeptimus annus ſit cõpletus,[a]& optimè facit iſta litera ꝙ ætas iſta præueniri nõ poteſt: aliâs papa diſtinxiſſet prout facit in matrimonio j.eo.c.cõtinebatur.de quo vide quod dixi.s.tit.proxi.c.gẽma.&.c.iuuenis.¶ †No.ſecundò ꝙ ex affinitate etiam per illicitũ coitum[b] cõtracta diſſoluuntur ſponſalia de futuro.¶ †Tertiò no.iuncta gl.penul.& tene menti ꝙ ſponſalia cõtracta cum minori ſeptennio cõualidantur per ſuperuenientem ætatẽ ſi tacitè ſpõſalia præcedẽtia approbauit[c],vt quia ſponſus venit ad domum ſpõſæ ſeu mittit ſibi iocalia tanq̃ ſponſæ vel quid ſimile.& vide hodie bonum text.in.c.vnico.eo.titu.libr.vj.vbi idem ſtatuit in matrimonio contracto per minores. Abbas.

a ¶ Completus. an ceptus annus habeatur pro cõpleto vide.l.qua ætate.ff.de teſta.& ibi per doc.ex quo infert ꝙ malitia non ſupplet ætatem in ſpõſalibus.de quo dixi i.c.iuuenis.s. tit.proxi.

ZACHARI.

b ¶ Per illicitũ coitũ Adde an per ſodomiam contrahatur affinitas. Car.in.c.j.de ſponſa.lib.vj. poſt Io.and.in arbore affi.plenius p eundem Cardi.in cle.j.de cõſang.& affi.& conclude ꝙ quòd ad matrimoniũ impedimẽtum contrahitur affinitas per ſodomiam non quòd ad aliud, vt no.glo.Inno.& Ioã.de fan.& doc. in.c.nõ debet.j.de cõſang.& affi.not. iſte in.c. tertio loco.vbi plenè vide s.de præſumpti.

ZACHARI.

c ¶ Si tacitè præcedentia ſpõſalia approbauit . Adde do.de ro.deci.ccclxv.incip.dubitat Inno.

ZACHARI.

d ¶ Septimus annꝰ. Adde quid ſi minor ſeptẽnio cum maiore de conſenſu ſui tutoris contraxit ſpõſalia:an detur ei reſti.in in teg. aduerſus illa iam cõtracta. Spe. in ti.de reſti.in integr.§.iñ.ver.quid ſi quis.& in tit.de ſpon.§.j.in princ.

e ¶ Impedimẽtum. Vide glo.in.c.vnico.de ſpon.lib.vj. poſitã inverbo publicæ.& ibi Phili. de fran.

✤ SVMMARIVM. ✤

1 *Impedimentum publicæ honeſtatis iuſtitiæ non oritur ex ſponſalibus nullis ex defectu conſenſus:ſecus ex ſponſalibus veris licet illa poſtmodum diſtoluantur.4.*
2 *Deſpõſatio quid ſit,& in quo differat à matrimonio.*
3 *Septimus annus debet eſſe completus quò ad ſponſalia contrahenda. Ætas præueniri non poteſt.*
4 *Impedimentum publicæ honeſtatis durat vt ſponſalia diſſoluantur. Impedimentum publicæ hone.vnde ſit cauſatum.*

¶ CAP. V.

1 ACceſsit.¶ †Summatum eſt.s.c. proxi.Vel per alia verba ſumma ſic.Sponſalia nulla ex defectu conſenſus nõ creant publicæ honeſtatis iuſtitiã.Sponſalia verò aliqua ſic:licet legitimo modo fuerint diſſoluta:diſtinguit duo membra.Secundũ ibi :*Sanè*. ¶ Caſus literalis.Quidã.G.nomine contraxit ſpõſalia cum quadã puella intra ſeptimum annum & cum ipſa poſtea in dictũ.G.conſentire nollet : ideo fuit per archiepiſcopum abſoluta.poſtmodũ dictus.G.cũ matre puellæ matrimonium contraxit & ex ea filios ſuſcepit : dubitauit archiepiſcopus vtrũ matrimoniũ illud teneret & an filij legitimi ſint habẽdi.ſuper hæc papa cõſultus reſpondet mandamus archiepiſcopo quatenus ſi conſtiterit ei ꝙ puella nõ eſſet.vij.annorum quãdo præfato.G.deſpõſata fuit:& ꝙ idem.G.fuiſſet abſolutus ab ipſa cùm poſt.vij.annum cõſentire nollet matrimoniũ illud legitimum iudicet,& prolem eorũ legitimam nuntiet,quia deſponſationes intra.vij.annũ non tenent ſi poſtea conſenſus nõ accedat.Si verò dicta puella antequàm deſpõſata dicto.g.fuiſſet ſeptimũ annũ compleuit quàmuis ab ipſa abſolutus fuiſſet,quia in eũ conſentire nolebat matrem puellæ habere nõ poteſt.Ber.¶ †No.ibi. *deſponſationes & matrimonia.* differentiam inter hæc:nam matrimonium non eſt propriè deſpõſatio,nec deſpõſatio propriè matrimoniũ: nam deſponſatio idem eſt quòd promiſsio futurarũ nuptiarum.
2 3 de quo dic vt dixi.s.de ſpon.ſuper rubri.¶ †Not.ſecundò ibi:*ſeptimum annum cõpleuerat &c.* ꝙ ad ſponſalia de futuro cõtrahẽda
d requiritur tam in maſculo q̃ in fœmina ꝙ ſeptimus annus [d] ad minus ſit cõpletus.& ſic videtur quòd hæc ætas non poſsit præueniri:& idẽ videtur velle tex.s.c.proxi.de quo vide quod dixi.s.
4 ti.proxi.c.gẽma.&.c.iuuenis.¶ †No.tertiò ꝙ impedimẽtũ publicæ honeſtatis durat licet ſpõſalia ſint ſoluta in morte vel in vi
e ta.& no.vnde oritur hoc impedimẽtũ [e]:fuit enim cauſatũ ex quadam honeſtate vt patet ibi. *inhoneſtum.* de quo vide quod dixi. in.c.iuuenis.s.ti.proxi, Abbas.

✤ SVMMARIVM. ✤

1 *Impubes deſpõſata & traducta ſi petit licentiam pubes facta alteri nubendi nõ auditur,ſi vir iurat eam cognouiſſe,nec etiam auditur proxima pubertati ſi probetur cognita.2.5.*
Impedimentum publicæ honeſtatis oritur ex ſponſalibus contractis cum maiore ſeptennio.4.
2 *Impuberes licet matrimonialiter coniungi non debeant tamen ſi cõiunguntur & puella appꝛaret cognita tenet matrimonium.5.*
Potentia coeundi ſupplet ætatem.
3 *ÆEtate.xj.annorum puella & quandoque in decennio concipere poteſt.*
4 *Impedimentum publicæ hone.extẽditur vſque ad quartum gradum inter ſponſum & conſanguineas ſponſæ & inter ſponſam & conſanguineos ſponſi.*
6 *Carnalis copula ſuperueniens cum ſponſa quæ tantum exceſsit ſeptimum annum an faciat matrimonium,& ſimiliter in alijs annis ante pubertatem tam in maſculo quàm in fœmina.*
7 *Viri aſsertioni an ſtetur ſi dicat puellam impuberẽ cognouiſſe?*
Statuto ſi cauetur quòd ſtetur iuramento alicuius officialis ſuper maleficio intelligendum eſt niſi per teſtes probetur contrarium.
8 *Iuramẽtum exigi poteſt à reo licet actor nihil probauerit vbi vertitur periculum animæ.*
9 *Proximus pubertati dicitur ſi ab illa diſtat per ſex menſes,& ita de alijs ætatibus intelligendũ eſt: ſed in hoc varia eſt opinio.*

¶ CAP. VI.

COntinebatur.
1 ¶ †Si impubes deſponſata & traducta petit licentiam pubes facta alteri nubendi non auditur ſivir iurat ſe eam cognouiſſe,nec auditur ſi nõdum pubes ſed proxima pubertati probetur cognita.hoc primò. Ex ſponſalibus cõtractis cum impubere maiore ſeptennio oritur publica honeſtas. Primò conſultatio.Secundò reſponſio.ibi. *Conſultationi.* ¶ Caſus literalis. Quædam puella intra nubiles annos conſtituta tradita fuit in vxorem cuidã iuueni & ab eo traducta. Poſt modum cùm peruenit ad nubiles annos poſtulauit licentiam cum alio cõtrahendi,dicẽs quòd in illũ non cõſenſit.Iuuenis ille in contrariũ allegauit ꝙ & ſi fortè cũ deſponſauit
c eam nõdum annũ.xij.attigiſſet:ita erat ætati proxima ꝙ eam carnaliter cognouit.Quæſitum fuit à Papa:cui potius ſit credẽdum?reſpondet papa ꝙ in decretis expreſſum habetur quòd ſi vir dicat vxorem ſuã ſe cognouiſſe & mulier negauit, ſtandũ eſt verbo viri.vnde in caſu prẽmiſſo ſtandũ eſt viro dicẽ
d ti & iurãti ſe illam cognouiſſe:ſi verò fuerit ætati proxima.vt in.xj.anno.vel circa.xij. & cum aſſenſu ſuo deſponſata & cognita ab eo ſeparari nõ debet prẽcipuè cũ parẽtes ipſius ipſam ętatis legitimę faterentur.¶ In fi.dicit ſi puella intra nubiles annos alicui fuerit deſponſata,non licet alicui de conſanguinitate illius cui deſponſata fuerit eã ducere in vxorem nec ſponſus poterit aliam accipere de cõ
2 ſanguinitate ſponſæ.Bernar. ¶ †No.primò
e quòd licet ante ætatẽ legitimam non ſit permittendũ vt aliqui matrimonialiter coniungantur:vt.s.e.c.ij.tamẽ ſi cõiungũtur & puella apparet cognita tenet matrimoniũ:quiaex quò fuit cognita potẽtia coeũdi ſupplet ętatem.vt.s.eo.c.puberes.in fi.& j.eo.c.à nobis.
3 ¶ †Itẽ no.ꝙ poſsibile eſt ꝙ puella in.xj.ann.

a ☙SEBA.SAPI. ¶Ex ſtatuto. Vide Ang.in.l.q vas.in princi.ff. de furtis.& in authen.de exhibend.reis.in prin.Bal.in.l.cõtra negãtem.C. ad legem aquil.& in.l.j.C.de rebus credi.

b ¶Per teſtes.de quo latè per Inno.Ro.& Alexan.in.l.qui bona.§.dãni. ff.de dam.infect.per Cyn.in.l.ſi quando.C.vnde vi,Iac.but.in.l.j.C. de re iudi.vbi vult ꝙ ſi ſtatutũ diſponit quòd debeat fieri actio officialis intelligitur niſi probetur cõtrarium. Spec.& Ioã.an.in ti.de citatiõe. ver. ſequitur.Io. an. in c. quoniã cõtra.ſ. de proba.nã licet nuntio ſit credendum aliquem citaſſe.c.cum parati ſ.de appel.l.magiſputo.§.ne tamẽ.ff. de reb.eo. tñ põt probari cõtrariũ glo.iiñ. q.iiñ.in.c.ſi teſtes.§. itẽ teſtes. Archi.in.c.venerabilibus.de ſen.excõ.lib.vj.

c ¶Probauerit.Qd̃ eſt notandũ ad .l. qui accuſare.C.de eden.ibi & ſi reus nihil præſtiterit. quia videmus ꝙ actori nõ eſt deferendũ iuramentũ quãdo plenè probauit.c.ñ.ſ.de proba.doc.in.l. admonendi.ff.de iureiuran.Abbas in.c.atteſtationes.in fi.j. eod.

☙SEBA.SAPI.

c ¶Nihil probauerit.Vide Feli.in.c. j.col.v.ſ.vt lite nõ conte.& in rubri. ſ.deſpõſa.vbi hoc ponit inter priuilegia matrimoniñ.

ZACHARI.

d ¶Benefacit.Addebo.tex.in.l.j.etibi gl.Bar.Alexan.& doct.col.ñ. ver.venioadverbũ.illud. ff. de noua. Bald. in.l.ſi quis in tantam.col.ñ.verſi.iñ. querit. C.vndevi. bona gl.inſtitu. de inuti.ſti.§. pupillus.in verſic. proximus.Cardina.in cle.j.q.v.de homi. vbi etiam dicitur doli capax.& no. iſte in rubr.de delic.puero.

☙SEBA.SAPI.

e ¶Determinatum. Idefirmat Ioã.fabri in.§. pupillus. inſtit. de inutiſti.

ZACHARI.

f ¶Sed maior obligatur minori. Add de tamen ꝙ do.de ro.deci.ccccixviij.

poſsit maturè cognoſci & concipere. habes etiã tex.in.c.fi.de eo qui co.cõſang.vxo.ſuæ. vbi dicitur de decennio. ¶ †No.tertiò ꝙ ex ſpõſalibus cõtractis etiã cũ impubere oritur impedimẽtum publicæ honeſtatis prohibẽs matrimonia cõtrahi inter ſponſam & cõſanguineos ſponſi: & extendit hæc prohibitio vſq; ad quartũ gradũ & non vltra.vt dixi in c.ſponſam.ſ.ti.proxi. ¶ †Oppo.cõtra tex.videtur enim ꝙ ver. *conſultationi.* ponat idem quod in ver. *ſi autem.* nã in vtroq; dicit ꝙ ante annos legitimos puella fuit cognita.So. Inn.intelligit primũ ver.quãdo puella peruenerat ad annos legitimos tẽpore traductionis.ver. *ſi autem.* intelligit quãdo erat adhuc impubes reſpectu ætatis.Hoſt.dicit ꝙ in primo ver.querebatur an deberet credi aſſertioni mariti in ver.*ſi autem.*querebatur an eſſet matrimonium ex quo puella erat in.xj.vel circa.xij. ¶ †Sed quero quid ſi puella tãtum exceſsiſſet ſeptimum annum,nũquid copula ſuperueniens habeat cõſummare matrimonium?Guil.naſo ſentit ꝙ nõ.dicit enim per iſtũ tex.requiri ꝙ puella ſit.xj.annorũ ad minus.Sed Io.de deo tenuit cõtrariũ & verius per.d.c.fi.de eo q̃ cog.cõſan.vxo.ſuę.vbi patet ꝙ in.x.anno fuit matrimoniũ conſummatum.Itẽ ſi maſculus qui tardiꝰ pubeſcit qñ ꝙ pubeſcit in.ix.anno vt no.glo.xx.q.j.in ſum. fortius idẽ dicendũ in muliere quę citius pubeſcit:vt dixi.ſ.eo.c.puberes.& ideo concludit Io.de deo ꝙ ſi maior ſeptẽnio fuit cognita à ſponſo conſummatũ eſt matrimoniũ.& circa hoc multũ inſtat hîc Inn. variãdo non parũ.Sed mihi ſatis placet cõcluſio ſequẽs ꝙ aut puella eſt minor ſeptẽnio:& tũc quantũcunq; fuerit cognita nõ dicatur matrimoniũ conſiſtere:quia nõ videt habere conſenſum aptũ ad diſcernendũ quid ſit matrimonium, niſi multũ eſſet doli capax & diſcreta. ¶ †Si verò eſt maior ſeptẽnio ita ꝙ non ſit proxima pubertati nõ ſtatur ſimpliciter verbo viri dicentis ſe cognouiſſe illã puellã.nam poſſibile eſt ꝙ puella ſit defloratа, nõ tamen ſequitur ꝙ ſit apta ad concipiendũ,tũc ideo deberẽt mulieres ex parte aſſumi ad vidẽdum an puella ſit viri potens,ſi autem puella eſſet proxima pubertati tũc eſſet ſtandũ verbo viri:& ex cognitiõe etiã preſumpta debet præſumi ꝙ ſit viri potens:& optimè probatur hoc in ver.*ſi autem.*& tene menti iſtũ tex.ad hãc materiã. ¶ In gl.j.ibi.*ſtandum eſt verbo viri*:intellige quando ſimul cohabitauerunt: & ſic propriè loquit tex.in.c.ſi qs vxore.xxxiij. q.j.& hîc.nã põderatur hîc ꝙ iſta puella fuit inducta à marito ad domũ.Et in fi.gl.no.bene ex gl.& clarè probat per iſtũ tex.iuncto.c. propoſuiſti.de proba.ꝙ ſi ex ſtatuto[a] deberet ſtari iuramẽto alicuius officialis ſuper aliquo maleficio:debet iutelligi niſi accuſatus ſeu denuntiatus probet contrariũ per teſtes,[b] licet aliqui cõtra.vt no.in.l.j.C.ſi aduer.li.&.l.j.ff. de re iudi.ſed primũ dictũ puto verius.nã videmus ꝙ ſtatur teſtibus & inſtrumentis niſi melius & pinguius probetur cõtrariũ:vt in.c.cùm Ioãnes.de fide inſtru. † In glo.in ver. *firmauit.* in fi.& hoc vltimũ tenet Tan.hîc dicens.ꝙ vbicunq; vertit periculũ animæ põt exigi iuramentũ à reo licet actor nihil probauerit.[c] & no.bene hoc dictũ quòd ſatis mihi placet.nã ſatis in hoc exuberat iudicis officiũ facit.c.ſicut.in fi.ſ.tit.proxi. † In gl.in ver. *proxima.ibi per ſex mẽſes.* not.bene gl. quæ facit ad ſtatuta vt dicat quis proximus alicui ætati cũ ab illa diſtat[d] per ſex mẽſes vel minus.& bene facit tex.in.l.nõ tantùm. alle.in gl.quę probat ꝙ diſtãs per ſex mẽſes dicit prope illã ætatẽ qd̃ bene no. ¶ Idẽ qd̃ gl.hîc ſentit Inn.Hoſt.aliter.ſed dictũ ſuum cõmuniter nõ tenet:ſed in contrariũ ego allego gl.iuris ciuilis in §.furioſus.inſti.de inuti.ſtipu.& in.§.in ſumma.inſtit.de ob.q̃ ex deli.naſcũ.quę dicũt ꝙ maſculus dicit proximus pubertati cũ eſt in decimo anno cũ dimidio.fœmina verò in nono cũ dimidio. ar.§.fi.inſti.ex qui.cau.ma.nõ licet.& eſt ratio.quia poſt pueritiã quæ cõtingit in ſeptimo anno reſtãt ſeptẽ anni vſq; ad pubertatẽ in maſculo.vnde ex quò excedit medietatẽ huius tẽporis videtur magis proximus pubertati q̃ infantiæ.& idẽ in fœmina q̃ pubeſcit.in.xij.anno.d.Antj.e.in.c.atteſtationes.dicit hoc relinquẽdũ arbitrio iudicis,ex quo à iure nõ eſt determinatum.[e] ſed reſpectu matrimonij.tene qd̃.ſ.dixi.ꝙ ſi fuit cognita dũ eſt in decimo vel vltra ſatis preſumit viri potẽs vt matrimoniũ dicat cõſummatũ. ſi autẽ nõ fuit cognita nõ eſt diſputandũ de iſta proximitate.quia oportet ꝙ maſculus cõpleuerit.xiiij.fœmina.xij.annũ.ſ.e.c.puberes.&j.eo.c.atteſtationes.niſi ex alijs ſignis poſsit deprehendi potentia coeundi.& vide quod dicã in.d.c.atteſtationes. Abbas.

1 *Maiores ſeptẽnio ſi cõtrahũt ſpõſalia neuter ante pubertatẽ reſilire põt.ſ. Pubes factus an teneatur expectare alium ſponſum impuberem donec ad ætatem peruenerit legitimam?*

Pubes cum impubere contrahens reſilire non poteſt, ſed impubes factus pubes bene poteſt.3.ſ.

2 *Ætas apta requiritur in matrimonio cõtrahẽdo & nõ ſimpliciter coeundi poteſtas.*

3 *Maior ſi cum minore contrahit contractus claudicat, quia maior obligatur & minor nõ, ſaltem priuſquàm ad ætatem peruenerit legitimam.*

4 *Impubes maior ſeptennio licet ſponſalia contrahere poſsit:tamen non obligatur priuſquàm ad ætatem peruenerit legitimam.*

5 *Iuramentum vbi interuenit in ſponſalibus facit quòd maiores cõpelli poſſunt ad contrahendũ matrimonium.6.*

7 *Cogi non debent ſponſi ad contrahendũ matrimoniũ vbi iuramentũ non interuenit.*

8 *Medicus ſemel approbatus reprobari poteſt.*

Doctor etiam cuiuſcunque facultatis ſemel approbatus reprobari poteſt.

¶CAP. VII.

1 DE illis. ¶ †Si maiores ſeptennio contrahunt ſponſalia neuter ante pubertatẽ reſilire põt.hoc primò.Et ille qui primò fit pubes alterum expectabit.hoc ſecũdò ſecundũ intellectũ gl. ſed plus mihi placet ꝙ nõ teneat expectare.vtj. dicam.Tertiò dicit ꝙ ſi tẽpore cõtractus alter erat pubes ,non ille ſed alter factus pubes reſilire põt.& tria ſunt dicta.Secũdũ ibi: *ſi verò.* Tertiũ ibi. *Mulier.* ¶ Caſus literalis.Aliqui intra nubiles annos cõſtituti maiores ſeptẽnio cõtrahũt ſponſalia ſiue vterq; ſiue alter anteq̃ ad annos legitimos perueniãt ſi poſtulẽt ſeparari:nõ ſunt audiẽdi.Si verò alteruter iſtorũ peruenit ad legitimos annos altero in minoribus adhuc exiſtẽte maior ſi petat non eſt audiendus,niſi alter ad ætatẽ legitimã peruenerit & petierit ſeparari,tũc iudicio eccleſiæ poterũt ſeparari.Si verò qñ contrahunt ſponſalia alter eorũ maior fuerit:& alter minor.ſi maior poſtulet ſeparari nõ eſt audiẽdus,quia ex quo in eũ ſemel cõſenſit:non põt amplius diſſentire,niſi minor cũ ad ætatẽ legitimã peruenerit petierit ſeparari.Ber. ¶ †No.primò ibi: *annos aptos matrimonijs.* ꝙ in matrimonio cõtrahẽdo cõſideraſ ætas:& ſic nõ ſimpliciter poteſtas ſeu potẽtia coeundi.de quo vide quod dixi.ſ.co.c.

2 puberes. ¶ †No.ſecũdò ꝙ ſi maior cõtrahit cũ minori cõtractus

3 claudicat:cũ minor nõ obligetur minori ſaltẽ priuſq̃ peruenerit

f 4 ad legitimam ætatem ſed maior obligatur minori. [f] ¶ †Vltimò no.ꝙ licet

no.q licet maior septẽnio possit cõtrahere spõsalia tamẽ nõ obligatur priusq; peruenerit ad legitimã ætatẽ.vnde poterit petere separationẽ licet nullã causam alleget.& hoc cõcessit ius.quia ante
a ætatẽ aptã matrimonio[a] nõ videt q; quis habeat perfectũ sensum
5 ad consentiendũ indissolubiliter in futurũ matrimoniũ. ¶ † In gl.j.in fi.aduerte vt clarè habeamus intellectũ vtriusq; dicti.nam in primo & vltimo dicto omnes cõueniunt in vna sententia.Primum enim loquit quãdo tẽpore cõtractus spõsaliorũ ambo erãt impuberes.maiores tamẽ septẽnio,& ante ætatẽ legitimã neuter debet audiri reclamans:ratio quia sicut nõ habet cõsensum ad cõ trahendũ ita nec ad dissentiẽdũ.Tertiũ dictũ loquit quãdo alter
b erat maior:alter minor.[b] & deciditur q; maior non põt dissentire,sed minor factus maior sic.difficultas restat circa intellectum secundi,videlicet.§. *si verò.* in quo variæ sunt lec.Gl.tertia intelligitur cũ ambo erãt minores tẽpore cõtractus:& alter prius per
c uenit ad ætatẽ legitimã:& deciditur q; nõ debet audiri reclamãs[c] donec alter peruenerit ad legitimam ætatẽ:postea verò quilibet potest cõtradicere.Et ad tex.in ver. *cum sponsalia.* glo.respondet extorquendo literã.Alter intellectus est q; ille ver.loquit quãdo tẽpore contractus alter erat maior alter minor.& iste intellectus magis est literæ amicus per illa verba. *cũ spõsalia cõtrahuntur &c.* Sed gl.non placet iste intellectus,quia non differt à tertio dicto. Sed certè iste intellectus saluari põt:& dic q; differt.quia ver.iste loquitur quando minor cõtradicit factus maior.ver. *mulier.* loquitur quãdo cõtradicit maior.nec placet iste intellectus glo.q; si alter prius perueniat ad pubertatẽ teneatur exspectare reliquũ. quia frustra expectatur euentus cuius nullus est effectus : vt in.c. cùm cõtingat.de offi.dele.cũ ergo secũdũ gl.iiij.prius factus maior poterat contradicere altero postea facto maiore:ergo etiam & nunc potest cõtradicere.hoc etiã probat principiũ.c.à cõtrario sensu.& sentit etiã Host.hîc aliũ intellectũ q; ver. *si verò.* loquitur cũ sponsalia fuerũt cõtracta inter maiorẽ & minorẽ.ver. *mulier.* cùm de facto fuit contractũ matrimoniũ inter maiorẽ & minorem.& vtroq; casu decidit q; is qui erat maior tẽpore contractus non põt resilire ex quo semel cõsenserit:& iste intellectus satis etiã põt sustineri:sed precedẽs plus placet:quia decidunt plures casus.nã matrimoniũ contractũ inter maiorẽ & minorẽ sunt
6 sponsalia iuris interpretatione:vt in.c.vnico.e.ti.li.vi.¶ † In glo. in verbo. *iudicio.* in fi.no.singulariter duo ex ista gl.primũ q; vbi iuramentũ interuenit in spõsalibus & impuberes obligant,in tantũm facit q; maiores cõpelli debeãt ad cõtrahendũ matrimoniũ:
7 & intellige de maioribus septennio.¶ † Secundò ex fi.glos.no.q vbi iuramentũ in sponsalibus nõ interuenit nõ cõpellitur spõsus vel sponsa inuita contrahere matrimoniũ.Et aduerte.quia gl.loquitur indistinctè,non restringẽs se ad maiores.nam de minoribus non esset dubiũ:quia tex.est hîc.& idẽ sentit Host.in sum.ti. de matrimonio.§.j.post prin.sed hîc tenet oppositũ:dicens q; siue iuramentum interuenit siue nõ ex quo maior existens contraxit sponsalia semper cõpellitur ad cõtrahẽdũ.arg.in.c. iuramẽti.xxij. q.v.& in.c.j.de pac.& per hęc iura.idem dixi in.c.ex literis.el.ij.§. de spon.Sed nunc adduco istũ tex.qui iudicio meo clarè hoc probat in ver. *mulier.* nam hîc nõ interuenit iuramẽtũ:sed papa fundat se super nudo consensu:& dicit q; ex quo maior semel cõsensit sponsalibus nõ potest cõtrauenire:licet cõtraxerit cũ minore: fortius ego dicendũ cùm ambo erãt maiores:& tene ad hoc menti istũ tex.quia sępe de hoc dubitaui.& vide quod dixi.§.ti.proxi.
8 c.requisiuit.¶ † In gl.fi.ibi.§. *reprobari.* vbi dicitur q; medicus se
d mel approbatus põt reprobari.[d] & idẽ habetur in.l.sed & reprobari.ff.de excu.tu.& dicunt quidã speciale in medico propter hominum sanitatẽ:vt si reperiatur inutilis & inexpertus possit reprobari:sed idẽ dic in quolibet doctore cuiuscunq; professionis: vt no.Bar.in.d.l.sed & reprobari:& pro hoc alle.tex.in .l.grãmaticos.C.de profes.& medi.li.x. Abbas.

SVMMARIVM.

1 *Impuberes ante pubertatem separari non debent sed post pubertatẽ possunt si contradicunt,nisi carnalis copula interueniat, vel tacitus cõsensus post pubertatem.*

2 *Matrimonium per verba de præsenti per impuberes cõtractũ iuris interpretatione sponsalia sunt de futuro, & ab eis ante pubertatem resilire non possunt.*

3 *Potentia coeundi anticipiat tempus pubertatis.*
Carnalis copula etiã inter minores consummat matrimonium,sed non nisus ad copulam.

¶ CAP. VIII.

1 **ANobis.** † Impuberes sponsalia cõtrahentes ante pubertatẽ separari non debẽt.sed post pubertatem possunt si contradicunt sponsalibus,nisi copula carnalis interuenerit. & in effectu idẽ dicit text.quod precedẽs nisi q; addit de copula & consensu tacito post aduentum pubertatis.Primò ponit quæstio.Secundò solutio ibi. *ad quod.* ¶ Casus literalis. Quidã intra nubiles annos iungunt nomine matrimonij si vterq; vel alter anteq; ad annos legitimos peruenerint petãt separari.quę ritur vtrũ sint audiendi? Respondet Papa q; cùm ante annos legitimos coniugalem cõsensum non habeãt,vsq; ad ætatẽ legitimã expectare tenentur:& tũc aut cõfirmet matrimonium aut infirmetur,nisi carnalis copula antea interuenerit,cùm illa tẽpus anticipare so
2 leat pubertatis.Ber.¶ † No.primò q; quemadmodum impuberes cõtrahẽtes spõsalia nequeunt ab eis resilire ante aduentũ pubertatis vt.§.ti.proxi.ita & matrimoniũ contrahere intendentes.nã tale matrimoniũ ante ætatem cõtractũ iuris interpretatione sunt spon
e salia de futuro[e] vt no.hîc glo.& est hodie expressum in.c.j.eo.tit.li.vj.Ex quo infertur q; sicut ante aduẽtũ pubertatis nõ licet resilire à sponsalibus veris:ita nec à præsumptis.
3 ¶ † Secundò no.q potẽtia coeundi anticipat tempus pubertatis:& sic copula habita inter minores cõsummat matrimonium:quod intellige si verè intercesit: secus in nisu ad copulam. vt j. eod.c. attestationes. vbi de hoc plenè. Abbas.

SVMMARIVM.

1 *Minores apti ad matrimoniũ ex contractu matrimonij obligantur,nisi violentia intercedat.*

2 *Proximitas ætatis non sufficit ad contrahendũ matrimonium.sed oportet quòd sit talis quòd carnaliter coniungi possit.4.*

3 *Malitia supplet defectum ætatis quo ad matrimonium contrahendũ, sed non in alijs rebus agendis.& quid sit ista malitia & eius diffinitio.*

4 *Proximitas ætatis & potentia coeundi an simul requirantur in matrimonio contrahendo vel vnus de per se sufficiat?*

Carnalis copula etiã cum minore an facit sponsalia in matrimonium transire?

Potentia coeundi quo modo cognoscitur?

¶ CAP. IX.

1 **DE illis.** ¶ † Minores apti ad matrimoniũ ex contractu matrimonij obligãtur: nisi violentia intercedat. Primò decisa consultatio. Secundò respõsio.ibi. *Respõdemus.* ¶ Casus literalis.Quidã in minori ętate spõsalia cõtra-

inci.Item si pubes in no.aliâs est deci.ccccl v.inci.si pubes.tenẽt q; si pubes cõtrahat matrimoniũ etiã per verba de præsenti & interueniente iuramento cũ impubere q; poterit nõ obstãte prohibitione superioris à tali matrimonio pubes recedere & aliud cõtrahere.quod videtur cõtra istũ & quod hìc dicit.

SEBA. SAPI.
¶ Obligãt minori.Hoc tñ nõ ꝓcedit q̃n maior inuitus cõtrahit cũ minore,tũc enim nõ tenetur expectare minorem vt not. Abb.per illũ tex. in.c.ex literis.j.eo.

SEBA.SAPI.
a ¶ Aptã matrimonio.Amplia hunc text.vt p Abb.ĩ.c. attestatiões. ĩ quarto no.j. eo. videlicet vt ꝓcedat etiã si nisus fuerit sępe mulierem corrumpere.

b ¶ Minor.Adde videndũ de intellectu huiꝰ decre.do. de ro.deci.fuishoc tit.j.decisio.

c ¶ Reclamãs.Si maior est effectꝰ,& nõ reclamauit.Hosti. tenet q; nõ põt,sed in cotrariũ est veritas. vt tenet hîc Phili.frã. & do.de ro. deci. ccccl x. Ant. de bu.ĩ,c.ex pte.s̃.de re.spolia.

d ¶ Reprobari.Idẽ est ĩ medico animarum. ar.in.c.cũ infirmitas. j. de pœni. & remiss.l.sanci mus.C.de sa.sanc. ecc.Old. cõsi.xvij. ZACHARI.
¶ Adde idẽ esse in alio quouis docto re ignorãte, q; etiã post susceptа ínsignia põt reprobari.gl.Bar.& doc.in l.pomponius.ver. approbatum. de neg.ges.Bar.ĩ.l.dispensatorẽ. de sol. Bar.& post eũ Ia. rebuffi. in alleg. l. grãmaticos. & ibi in apost.Cel.C.de profes.& medi.li. x.Feli.in.c. ex literis.colũ.iiij.ver. & adde Bar.s̃.de consti.& dixi aliqd in apost.ad istũ.s̃.de renũ.in.c. dilecto. nu.j.in apostil. in ver.reprobari.

SEBA. SAPI.
d ¶ Potest reprobari.Vide Oldra.in cõsi.xviij.& Abb. in.c.cũ secũdũ.co. iiij.s̃.de prebẽdis. ZACHARI.

e ¶ Sponsalia de futuro.Adde Bar.in

1.quæſitum.& ibi bo. tex.ff.de ſpon. & ibi latius Alex. & doc.vbi tenent ꝙ ſi matrimonium cõtrahatur per inhabiles ad contrahendum matrimonium ſed ſpõſalia fic videlicet invim ſponſaliorũ etiam ſi contrahatur per verba de preſenti. de quo plenè per Gemi.in alle.c.j.& ibi in apoſti.Cel. eo.tit.li.vj.& Pau. de ca.conſi.xl.

a ¶ Malitia.Tamen nõ ſupplet q̃tum ad ingreſſum religionis vt hîc.per Inn.per gl.& do. in.c. poſtulaſti.de regularibus. Idem q̃tum ad teſtamẽtum.l.qua ętate.ff. de teſta.cũ ibi notatis. & per Abb. in.c. atteſtationes. in fi.j.eo.

b ¶ Sufficere. Facit l.j.§. ſi intelligat. ff.de ędil.edic.ibi. plerũq; ſignis.quẽ text.alleg. hic.do. Philip.

c ¶ Vẽdicare.Imo. in.d.c. illud. tenet quòd tutius eſt ſeruare opi.Io.an.tamen ſuſtinetur libellus in quo ſimpliciter marit⁹ vẽdicat,& debet cõcludere per mediũ poteſtatis & non per mediũ ratione dominij.Ang.in.l. j.§.per hanc. ff.de rei ven.p Cy.in.l. ſi iuita.C. de nup. quod etiã procedit ſi nunq̃ fuerit habita poſſeſsio vxoris per Ange. in.d.§.per hãc.

d ¶ Prope finem. Alex.cõſil.cxx.in ij.vol,verſ.nec ob. ſi diſcretis.

SEBA.SAPI.

e ¶ Cõfeſsio.nunqd autẽ cõfeſsio facta ſacerdoti probet ī cauſa matrimonij? vide gl.tenentẽ ꝙ ſic in.c.tua nos.in glo.pe.ſ.de ſpõſali.quã dicit ſingu. Roman⁹.in.l.ſi nõ ſpeciali.C.deteſta. refert Iaſo.in.l.j.§. huius ſtudij.ff. de iuſti.& iure.

hunt & traducuntur:poſtmodũ diuortiũ petunt minorẽ allegãtes ętatem:aut vim ſibi illatam.quæriť quid iuris ſit? reſpõdet ꝙ ſi ita fuerint ætati proximi ꝙ potuerũt carnaliter coniungi prætextu minoris ætatis nõ ſunt ſe parãdi ſi vnus in aliũ niſus eſt cõſenſiſſe:quia in eis malitia ſupplet ætatẽ. Sed cuiuſcunq; ſint ætatis ſe poſſunt per illatã violentiam excuſare:niſi poſt violentiam cõſenſus accedat.

2 Ber. ¶ † No.primò ꝙ proximitas ætatis ſola non ſufficit ad cõtrahendũ matrimoniũ : ſed oportet ꝙ ſit talis ꝙ carnaliter coniungi potuerint.& hoc no.pro limitatiõe.c.ſequẽtis.

3 ¶ † Secundò not.ꝙ malitia[a] ſupplet defectũ ætatis quo ad contrahendum matrimo.& ad hoc quotidie allegatur: & quo ad propoſitũ exponitur malitia.i.vigor naturalis ſeu potẽtia coeundi:vt colligiť ex verbis præcedentibus.ibi. *quòd potuerint coniungi.* nõ enim ſufficeret malitia in rebus agendis.vt in.c.puberes.in.§.fi.ſ.eo.

4 ¶ † Sed quæro quia tex.requirit hîc duo ad validitatẽ matrimonij , ꝙ ſint proximi ætati,& ꝙ potuerũt carnaliter commiſceri,nũquid ambo requiranť de neceſsitate?Sol.ſi incipis à primò neceſſariò requiriť ſecũdũ:quia ſicut dixit proximitas nõ ſufficit ſine potentia coeũdi:ſed ſecũdũ bene ſufficit ſine primo,dũmodo ſint doli capaces , ita ꝙ potuerint diſcernere vires matrimonij. nam matrimonium nõ cõtrahitur ex copula ſed ex conſenſu.ſ.ti.proxi.c.cũ locũ.ſed diſceptatio non modica eſt inter doc.quomodo deprehendiť iſta potẽtia coeũdi quę habet ſupplere defectũ ætatis.quidã enim vt Tanc.requirũt ꝙ verè inter eos copula interceſſerit, quod etiã ſequiť Hoſti.exponẽdo tex.ꝙ potuerint cõiungi.i.ꝙ de facto ſe cõiunxerint. ſed Gof.Inno.Abbas & Io.an.tenent oppoſitum dicẽtes ſatis eſſe ꝙ potuerunt coniungi. Quid enim ſi iuuenis minor alias mulieres cognouit,vel ſi fœmina minor ab alijs fuerit cognita.certè nemo negabit matrimoniũ cõſiſtere inter iſtos:ex quo apparet eos potẽtes ad copulã.& pro hac ſententia habes gl.in.c. vnico.eo.tit.li.vj.ſed de hoc nõ videtur mihi magnum dubiũ ex quo clarè cõſtat de potentia coeundi:ſed dubiũ eſt quãdo nõ cõſtat clarè ſed tantũ per ſigna: puta ex aſpectu corporis,vel ex alijs ſignis intrinſecis mulier vel maſculusvideť aptus ad copulã: & ſenſit Inn. hæc ſigna ſufficere. [b]quod mihi ſatis placet. ar.c.ſeq.vbi niſus ad copulam cũ cõſenſu adhibito prope ætatẽ legitimã ſufficit ad matrimonium.pro quo facit litera dum dicit.*quòd potuerint.* & ſic ſolũ requirit potentiã & videtur eã requirere ex ſignis dum dicit. *ſi fuerint ita proximi ætati &c.* Abbas.

b

SVMMARIVM.

1 *Contractus ante pubertatem nõ facit matrimoniũ.*
Niſus ad copulam non facit matrimonium.5.7.
2 *Niſus ad copulã non declarat potentiam coeundi.*
3 *Maritus & vxor poſsunt ſe adinuicem vendicare,& quam poteſtatem habet alter in alterum.*
4 *Proximus vel prope finem alicuius ætatis quomodo eſse quis dicatur?*
5 *Impubes maior ſeptẽnio adueniẽte ætate legitima põt ſine aliqua cã à ſpõſalibus & matrimonio reſilire:licet mulierẽ ſæpe niſus fuerit corrũpere.*
6 *Impubes factus pubes ſi vult à ſponſalibus reſilire concedenda eſt licentia ambobus.*
7 *Annus quartuſdecimus in maſculo:& duodecimus in fœmina debet eſse completus:& ſi deficiant aliqui dies an teneat matrimonium.*
Conſenſus præſtitus circa finem impubertatis vel principium pubertatis an faciat matrimoniũ?
8 *Confeſsio coniugum per ſe & contra ſe,an ſufficiat?*
Iudex ſi dubitatur an mulier ſit cognita vel ne quid agere debet?
9 *Teſtes in matrimoniali cauſa recipi poſsunt poſt publicationem:imò poſt ſententiam.*
10 *Ætas quæ requiratur in ingreſsu religionis, & an peruenìatur ex diſcretione?*
11 *Iuramẽtũ à reo exigi põt in cã matrimoniali etiã ſi actor nihil probauerit.*

¶ CAP. X.

1 ATteſtationibus. † Cõtractus ante pubertatem etiã cũniſu carnalis copulæ nõ facit matrimonium.Cõmunis diuiſio.ſecunda ibi: *conſultationi.* ¶ Caſus literalis. Quædam mulier cõtraxit matrimoniũ cũ quodã qui nondũ habebat.xij.annos tñ eam tentauit corrũpere:ſed non potuit,poſtmodũ ab ea receſsit.vnde ipſa mulier petijt illum in ſuum maritũ corã ordinario:teſtes producti fuerũt in cauſa illa: dubitauit iudex qualiter in cauſa ꝓcederet:miſit atteſtatiões.atteſtationib⁹ illis inſpectis cõſtitit domino papæ: ꝙ iuuenis ille nondum attigerat.xij.annũ qñ prefatã.G.in vxorẽ accepit:& licet niſus fuiſſet eã corrũpere:ſecundũ ꝙ vterq; cõfitebať.mulier tamẽ credidit ſe virginẽ euaſiſſe.ſed ipſe anteq̃ peruenisſet ad.xiiij.annum ab ipſa receſsit,ad qđ ꝓuentus ab eodẽ petebať in virũ: reſpondet papa illi epiſcopo dicẽs ꝙ ſi illa ꝑ idoneos teſtes probare nequiuerit:ꝙ poſt vel circa finẽ.xiiij.anni ꝑdictus iuuenis cõſenſiſſet in eã recepto iuramẽto ab ipſo ꝙ poſtq̃ ad ętatẽ legitimam peruenit ipſam habere nõ cõſenſit in vxorẽ dictũ iuuenẽ à predicta.G.debeat ſeparare,& dare vtriq; licentiã cũ alia cõtrahendi.

2 Ber. ¶ † No.primò ꝙ ſolus niſus ad copulã nõ declarat potentiã

3 coeundi.vide.ſ.de ſpon.c.iuuenis.&.c.fi.e.tit. ¶ † Secũdò no.ibi.

c *vendicare:* & tene menti ꝙ vxor põt vendicare [c]maritũ intellige cauſa adiecta de iure diuino & canonico:qđ etiã tenet hîc Ho.nã multa iura habet mulier in marito,adeo ꝙ maritus nõ dicit habere poteſtatẽ ſui corporis nec ecõtra.vt in.c.nõ debet ꝯ.de conſanguí.& affini.vnde rõne huius iuris poſſunt adinuicẽ ſe vẽdicare. ar.l.j.§.per hãc.ff.de rei ven.& tene ad hoc mẽti iſtũ text.cũ dicto Hoſt.licet cõtrariũ ſenſerit Io.an.in addi.Spe.in tit.qui fil.ſint legi.poſt prin.& ſequi videť.d.Ant.in.c.nõ eſt.ſ.ti.proxi.ſed primũ

4 dictũ verius.vt latius dico in.c.illud.de ꝑſumpti. ¶ † Not.ibi.*circa*

d *finem.xiiij.anni.* iuncta gl.ꝙ quis dicit eſſe prope finẽ [d]alicuius ætatis:cũ diſtat ab ea per ſex menſes:qđ no.pro ſtatutis.quis autẽ dicatur proximus alicui ætati:dic vt dixi.ſ.eodẽ.c.continebatur.

5 ¶ † Itẽ no.mirabilẽ deciſionẽ ꝙ minor pubertate: maior tñ ſeptẽnio contrahens ſponſalia vel matrimoniũ põt adueniẽte ętate legitima ſine alia cauſa reſilire à talibus ſpõſalib⁹ ſiue matrimonio: licet mulierẽ ſæpe niſus fuerit corrũpere:& hoc ampliat.c.de illis.ſ.eo. ¶ † Vltimò not.ꝙ ſi minor factus maior vult recedere à

6 ſponſalibus:debet etiã maiori dari licentia ad alia vota trãſeundi.

7 ¶ † In gl.prima in fi.dic ꝙ ille conatus nõ faciat ſpõſalia tranſire in matrimoniũ:vt in.c.fi.ſ.tit.proximo.ſed aliũ effectũ hîc induxit:nã induxit præſumptionẽ ꝙ circa finẽ.xiiij.anni iſte erat potens ad generãdũ.ex quo ante illã ætatẽ fuit niſus ad copulã.ideo papa mãdat hîc inquiri vtrũ ille iuuenis cõſenſerit circa finẽ.xiiij. anni.nã ceſſante ꝑſumptione cauſata ex niſu copulæ nõ ſuffeciſſet conſenſus ꝑſtitus circa finẽ.xiiij.anni.quia vbi nõ cõſtat de potentia coeũdi expectať pubertas ex annorũ numero.in qua requiritur ꝙ annus.xiiij.ſit cõpletus in maſculo:vt in.l.fin.C.qñ tu.vel cu.facit tex.in.cꝯ.proxi.licet Hoſt.hîc dubitet vtrũ in vltimo die xiiij.anni vel.xij.anni in muliere valeat matrimoniũ cõtractũ.nã videť ꝙ ſic:ſicut dicimus in teſtamento:vt in.l.qua ætate.ff.de teſta.tãdẽ videť hoc relinquere arbitrio iudicãtis cõſiderata habitudine ꝑſonæ:& ſatis mihi placet primũ dictũ fauore matrimonij: & ideo nõ decipiať iſte tex.cũ videť velle ſufficere cõſenſum ꝑſtitum circa finẽ.xiiij.anni.nã hîc ꝑceſsit niſus ad copulã vt prędixi.

8

e ¶ † In gl.ij.ibi. *contra ſe cõfitebatur.* nọ.gl.ſingulariter ꝙ cõfeſsio [e]coniugis

coniugis cõtra matrimoniũ valet quãdo emanauit ab eo qui ſtat pro matrimonio:nõ enim eſt præſumptio ꝙ falſum cõfiteaꝫ contra ſe.dicit tamen Hoſti.hoc reliquendũ arbitrio iudicãtis.nam poſſet fieri colluſio inter coniuges volẽtes ſeparari matrimoniũ. nam fingerent lites,& in progreſſu cauſæ is qui firmabat ſe ſtare pro matrimonio confiteretꝫ cõtra matrimoniũ:& ſi iudex hoc ſuſpicaretur nõ deberet eſſe contẽtus tali cõfeſsione:ſed facere mulierem inſpici an ſit virgo,vel alias probationes exigere cõtra matrimonium: niſi aliud impedimentũ allegaretꝫ.vbi autẽ ceſſat prę ſumptio fraudis:ſtabitur cõfeſsioni coniugis cõtra matrimoniũ ex quo confitẽs ſtat pro matrimonio:quod multũ notabis: quia
9 multũ limitat.c.ſuꝑ eo.de eo qui cogno.cõſan.vxo.ſuę.¶ †In gl. in ver. *per teſtes*.in fi.vel dic melius ſecũdũ Hoſti.ꝙ hoc operaꝫ fauor matrimonij.nã ſi nõ obſtat ſentẽtia quo minus probationes de nouo accipiãtur.in.c.lator.&.c.cõſanguinei.de re iudi.fortius nõ debet obſtare atteſtationũ publicatio.de quo tamẽ vide quod
10 plenè dixi in.c.iurauit.de proba. ¶ †In gl.penul.ibi: *illud*. dic ꝙ ille tex.procedit quo ad ingreſſum religionis vbi ætas nõ pręuenitur ex diſcretione:ſed requiritur præciſè numerus annorũ.vt in.c.primo.de regu.lib.vj.& no.in.c.poſtulaſti.& in.c.ad noſtrã.
11 eo.tit.¶ †In gl.fi.Hoſti.& cõmuniter doctoꝝ.dicũt ꝙ vbi agitur de ſacramento matrimonij debet ſemper iuramentũ exigi à reo licet actor nihil probet,vt veritas tanti ſacramenti melius elucęſcat:quod no.& idẽ dic vbi vertitur periculũ animæ: vt no.doct. ſ.eo.c.continebatur. Abbas.

✠ SVMMARIVM. ✠

1 *Inuita ſi aliqua maior ſponſalia contraxit cum minore non tenetur illum expectare donec ad ætatem legitimam peruenerit.2.*
2 *Metus ita ſponſalia ſicut matrimonium impedit.*
3 *Verba de præſenti cum impubere non matrimonium ſed ſponſalia de futuro faciunt.*
4 *Parentum minæ iuſtum metum inducunt:& maximè in muliere.*
Maior cũ minore contrahens tenetur expectare minorem donec ad ætatem peruenerit legitimam.

¶ CAP. XI.

1 EX literis. ¶ †Si maior inuita cõtraxit ſponſalia cũ minore nõ tenetur ipſum expectare donec veniat ad ætatẽ adultã.Cõmunis diuiſio.Secunda ibi: *cum autem*. ¶ Caſus literalis. Quædam puella.xij.annorũ deſponſata fuit cuidã puero.ix.vel.x.annorũ:& poſtmodũ de voluntate parentũ & nõ de ſua(vt dicebat)ad domum patris illius pueri ducta fuit inuita & nolens:& minis parentũ cõpulſa fecit ibi morã per annum, & tandem ad domũ propriã eſt reuerſa,dicẽs ꝙ nunq̃ in eũ conſenſit nec vult conſentire:imò petebat licentiã cũ alio contrahendi, quærebatur quid iuris.Reſpõdet Papa cũ dictus puer nondũ ad xiiij.annũ puenerit:nec ad eã carnaliter acceſſum habuerit:Mandat ꝙ ſi puella commonita ipſum noluerit expectare quouſq; ad ętatem legitimã peruenerit:& ſi eſt ita vt propoſitũ eſt tribuat li
2 beram licentiã cũ alio cõtrahẽdi.Ber. ¶ †Nota vnũ bonũ dictũ ex tex.ꝙ ſicut metus impedit matrimoniũ ipſo facto:vt in.c.cùm locum.ſ.ti.proxi.ita & ſpõſalia de futuro vt hîc.nã licet iſti interderent cõtrahere matrimoniũ:tamẽ propter defectũ ætatis alterius fuerunt ſpõſalia de futuro.vt in.c.vnico.eo.ti.li.vj.& tamen
3 ipſo iure non valuerũt propter metũ intercedentẽ. ¶ †Secundò
a no.ibi. *minis*[a] *parentũ*. ꝙ minæ parentũ[b] inducũt iuſtũ metũ maxime in muliere:quod ego admitterẽ conſiderata qualitate paren
4 tum & minarũ.¶ †Vltimò no.ampliationem ad.c.de illis.el.primo.ſ.eodem.ꝙ maior cõtrahẽs cũ minore tenetur expectare minorem donec perueniat ad ætatem legitimã.vt in dicto.c.de illis. hoc verum,niſi maior inuitus contraxit cum minore.tunc enim non tenetur expectare minorẽ.vt eſt caſus hîc. Abbas.

✠ SVMMARIVM. ✠

1 *Sponſalia contracta cum minore ſeptennio per cohabitationem mutuam poſt ſeptennium conualeſcunt & inducunt pu.ho.iuſtitiæ: ſoluuntur tamen per matrimonium de præſenti.*
2 *ÆEtas ſuperueniens cum alijs adminiculis validat ſponſalia.*
Sponſalia nulla ex defectu conſenſus conualeſcunt tacito ſubſequẽte conſenſu & ex communi habitatione.
Impedimentũ publicæ ho.oritur etiam ex ſponſalibus cum minore ſeptennio contractis,quæ poſt modum ſuperueniente ætate conualeſcunt.
3 *Impedimentum publicæ hone.ortum ex ſpõſalibus durat etiam illis diſſolutis.*
4 *Impedimentũ publicæ hone.nedum impedit matrimonium:ſed etiam dirimit licet carnali copula ſit conſummatum.*
5 *Conſanguineam prioris ſponſæ etiã poſt ſpõſalia rupta cognoſcens peccat, & priuatur ſaltem ad tempus poteſtate contrahendi matrimonium.*
6 *Viro & vxori quomodo & quãdo credatur quo ad copulam.*
7 *Inceſtuoſus matrimonium contrahere non poteſt. Inceſtus an inhibeatur perpetuò vel ad tempus matrimonium contrahere?*

¶ CAP. XII.

1 DVo pueri. ¶ †Sponſalia cõtracta cum minori ſeptẽnio per cohabitationem mutuã poſt ſeptenniũ cõualeſcunt & inducunt publicæ honeſtatis iuſtitiã, ſoluunt tamen ꝑ matrimoniũ de ꝑſenti.Primò narrat factũ.Secũdò reſpon.ibi. *quia igitur*. ¶ Caſus literalis.Duo pueri.G.vj.annos habẽs:& Guilielma.vij.matrimonialiter ſunt cõiũcti: qui ſimul per tres annos mãſerũt.& ſic ſpõſalia tenuerũt quæ ab initio non valebãt: poſtmodum pater puellæ ipſam copulauit cuidã alij.M.noĩe cũ quo pacificè per ſeptẽ annos permanſit tandẽ dimiſit eandẽ:quia credebat ipſam aliũ virũ.ſ.Guili.habere cũ quo primò fuerat deſponſata.Dictus.G.ad annos diſcretionis peruenies cũ alia cõtrahẽdi licẽtiã poſtulauit:qua obtẽta contraxit cũ quadã.S.nomine cõſobrina dictę.G.& cũ ea per aliquod tẽpus cohabitãs(vt dicebat)nõ cognouit eandem:ipſa tñ ſe ab eo cognitã aſſerebat.poſtea verò pater Guilielmę cùm vidiſſet eã à ſecũdo viro dimiſſam compulit dictũ.G.vt.S.neptem ſuã dimitteret & ad.G.rediret, q̃ poſtmodum per biẽniũ cohabitauit eidẽ:quęſitũ fuit à papa quid ſuper his eſſet agẽdũ:& ipſe reſpon.ꝙ inter Guilielmũ & Guilielmã non fuit matrimoniũ puerili ætate impediẽte: & licet poſtq̃ nupſit alij:poterit aliã ducerevxorem,Guilielmæ cõſobrinã habere nõ potuit propter publicã honeſtatẽ ſiue eã cognouerit:ſiue non:nec ad Guilielmã poterit redire:quia fuit alteri legitimè copulata: cũ ergo Guilielmus dicat ſe non cognouiſſe.S.conſobrinam.G.aliã ſi voluerit poterit ducere in vxorẽ.&.S.alteri viro poterit copulari:& cũ fuerint ſeparati pœnitẽtia debet vtriq; iniungi ad tẽpus pro vitãdo ſcãdalo.ſi verò cõſtaret Guilielmũ.S.cognouiſſe neutri altero viuente dabitur licentia cõtrahendi.& Guil.remanebit cũ Mattheo impoſita ipſi.M.ad tẽpus pœnitẽtia cõpetenti:quia pro ſua volũta te ſine iudicio eccleſiæ dimiſit eandem.Ber.
2 ¶ †No.primò ꝙ ſponſalia nulla ex defectu conſenſus cõualeſcũt ex tacito cõſenſu interueniente ex cõmuni cohabitatione:& ex iſtis oritur publicę honeſtatis iuſtitia ſicut ex ſpõſalibus contractis tempore maioris ætatis:& hoc clarius probaꝫ.ſ.e.c.literis.&.c.acceſsit.
3 ¶ †Secũdò no.ꝙ impedimẽtũ publicę hone

a ¶ Minis.Idẽ voluit glo. in.c.accedens.ſ.de conuer. coniuga.&.c.fin.j. qui cle.vel vouen. Inno.in.c. cauſam matrimonij.ſ. de officio deleg.licet contrariũ voluerit gl.in.l.j.§.quæ honorãdæ.ff. qua.re. actio nõ datur. & malè ſecundũ Phi. hîc.nã ſi metus reuerentialis in matrimonio nõ inducit iuſtum metũ vt hîc,fortius nõ debet inducere in alijs contractibus, cùm in matrimonijs requiratur liberalis cõſenſus.c. gemma.ſ.de ſpon. quod eſt cõtra doctrinam Ang.in.c. cùm virũ.ſ.de reg. latè p Bar. Alexã. & alios ĩ.l.quę dotis.ff.ſol.matri.

✠ SEBA. SAPI.

b ¶ Minæ parentũ. Hoc dictum refert & ſequitur dominus Iaſo. in.l.titia. in prin.co.iiij.ver. octauò adde.ſt. de ver.obli.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA SEVILLA

a ¶ Interlocutoria. Mirũ est ꝙ nõ allegauerit Bar.in.l.titia.ff.de accu.vbi concludit ꝙ sñia lata ab obseruatiõe iudicij est interlocutoria qñ absoluitur propter libellũ malè cõceptũ.sed si ferẽ de cætero nõ possit agi di citur diffinitiua,vt per istũ in.c.examinata.s.de iudi.ꝑ Archi.xx.dis.c.j. Pe.de ancha.in cle.fi.de app decidit secundũ no.ꝑ Bar.in.d.l.titia.Bal. in.l.fina.C.sicutor vel cur.& in auth. qui semel.C.quomodo& quãdo iu dex.in.iij.col.

SEBA. SAPI.

a ¶ Interlocutoria. Quomodo cognoscatur sñia interlocutoria quæ habet vim diffinitiuæ late tradit Felin. in rub.s.de re iudi.& ibi colũ.pe.tradit ꝙ sententia absoluens ab obseruatiõe iudicij est sententia interlocutoria habẽs vim diffinitiuæ.

b ¶ Vim diffinitiuę. Adde latè vt per Ang.consil.cxiij.

c ¶ Reseruauit.per Bar.in.l.ille à quo. §.si de testamento. ff.ad trebel.& ibi per Innocẽ.& per Abb.in.c.cũ cõtingat.s.de offic.dele. Bal.in.l.eã quam. C.de fideicõ.ver.q̃ roꝙd operet illa reseruatio.Bart.in.l. fi.ff.pro suo.Bald. in.l.si ea.C.q̃ accu. non possunt.Bart. tñ in sua disputatione incipiẽte accusatus devi turbatiua. tenet ꝙ talis reseruatio nõ põt fieri nisi de cõsensu partiũ. Potest cõsiderari.aut pars offert se incõtinẽti velle probare & iudex nõ põt facere reseruationẽ,aut non offert se incõtinenti & tũc poterit.qd si statutũ diceret ꝙ iudex ꝓcedat reseruatis exceptionibus de quibus intelligatur glo.est in cle.j. de seq.pos.& fru. per Bal.in.l.exceptionẽ.C.de proba.in vlti.col.plenè per Alex.in.d. §.si de testamẽto. qui allegat hunc textum.

ZACHARI.

d ¶ Quorum aliqui sunt inepti. Adde Lanfran.de oria.in c.quoniã cõtra falsam.ver.in iudicio autẽ.& ibi ĩ apost. Gel.s.de proba.

statis ortũ ex spõsalibus durat etiã sponsalibus legitimè dissolutis.& idẽ videt probari s.e.c.accesit. ¶ † Tertiò not. ꝙ impedimẽtũ publicæ honestatis nedũ impedit matrimonium:sed etiã dirimit q̃tuncunꝙ copula in matrimonio interceſſerit.& hoc no.nã iste contraxit matrimoniũ cũ concubina prioris sponsæ & eã cognouit:& nihilominus dicit ꝙ nõ est matrimoniũ & mandat eos hic separari.facit.c.vnicũ.e.ti.li.vj.&.c.j.de spon.eo. lib. ¶ † Itẽ no.ꝙ cognoscẽs cõsanguineã prioris spõsę etiã post spõsalia rupta grauiter peccat,adeo vt priuet saltẽ ad tẽpus potestate cõtrahẽdi matrimoniũ. ¶ † Vlti.no.ꝙ nedũ creditur marito qñ dicit se cognouisse vxorem vxore negãte:vt in.c.cõtinebat.s.eo.sed etiã creditur si negaret copulã muliere asserente oppositũ.tñ dicit Host.ꝙ si per copulã cõfirmaret matrimoniũ staret potius assertioni mulieris asserẽtis copulã q̃ dictis viri negãtis copulam & fauorẽ matrimonij:qd not.Et ad istũ tex.rñdeo ꝙ hæc copula non faciebat ad cõfirmationẽ matrimonij:sed potius veniebat ad delictũ probãdũ:quia matrimoniũ poterat esse cũ cõsobrina prioris spõsæ:& ex sola cõfessione mulieris nõ debebat vir puniri. ¶ † In gl.in ver. *dabitur.* ibi: *propter delictum vtriusque.*& sentiũt hîc doc.ꝙ ille cõmisit incestũ ducẽdo & cognoscẽdo cõsobrinã prioris sponsæ.Sed tũc opponit ad literã q̃ mandat vtrũꝙ istorũ stare sine matrimonio altero viuẽte:nã delictũ incestuspriuat perpetuò facultate cõtrahẽdi matrimoniũ : vt in.c.j.& c.discretionẽ.j.de eo qui cog.cõsan.vxo.suæ. Sol.metu cõtrarij doc.supplẽt ad text.maximè:sed hæc suppletio impropriat literã cum non sine misterio dicit altero viuẽte.Ideo dicerem ꝙ quo ad hoc propriè nõ fuisset commissus incestus.qa ex sponsalibus nõ est orta affinitas inter sponsam & cõsanguineos sponsæ sed publica honestas duntaxat:ideo nõ debet iste tantũ puniri sicut si cognouisset affinem.ideo papa hîc tẽperauit sentẽtiã & ad tẽpus interdixit facultatẽ cõtrahendi :& fortè dixit altero viuẽte:quia vulgariter isti putabantur maritus & vxor.vnde ne videantur transire ad secũda matrimonia: & vt delictũ non esset prorsus impunitũ: papa processit. vt hîc dicitur:et sic dico ꝙ hîc est casus specialis prouidẽs contra cõtrahentẽ matrimoniũ obstãte publica honestate & ductam cognoscentem.

Abbas.

SVMMARIVM.

1 *Accusari nõ potest matrimoniũ quod non est vt si cum minori septẽnio sit contractũ, denũtiari tamen põt impedimẽtũ ne in posterũ cõtrahatur.*3.

2 *Sententia super libelli ineptitudine lata interlocutoria est,habet tamen vim diffinitiuæ:quia prima diffinit instantiam.*

Appellari an possit statim viua voce ab interlocutoria?

3 *Priuatio præsupponit habitum.*

4 *Pronũtiatio iudicis saluis exceptionibus quid operetur?*

Exceptiones dilatoriæ possunt discuti post litem contestatã si iudex eas reseruauit.

5 *Pronuntiatio super non petito fatua est.*

Pronuntiari potest super vna parte quando plura sunt petita,& reliqua per iudicem recipiuntur.

6 *Libellus plura põt cõtinere,& pars inepta nõ põt vitiare modum aptum.*

Rescriptum plures gratias continẽs,surreptio in vna non vitiat reliquas.

7 *Denuntiatio impedimenti matrimonij quomodo fiat.*

8 *Acta contra legem viuam vel mortuam an sint nulla?*

9 *Matrimoniũ cõtractũ cõtra interdictũ papæ etiã cũ clausula decreti irritantis tenet alio nõ obstãte impedimento,in hoc tamen varia est opinio.*

Papa habet amplam facultatem super matrimonio non consummato.

10 *Inferior à papa non potest impedire virtutem matrimonij ex aliquo tẽporali impedimento.nam & in ipso papa dubium est.*

¶ CAP. XIII.

1 AD dissoluendum. ¶ † Accusari nõ potest matrimonium qd nõ est,vt si cũ minori septẽnio sit cõtractum,denũtiari tñ põt impedimẽtũ ne cõtrahat in posterũ.Et tria facit.Primò narrat factũ.Secũdò interloquitur ibi. *Interloquẽdo.* Tertiò prohibet & decernit. ibi: *Ne verò.* ¶ Casus literalis.Quidã noie Io.cõtraxit matrimonium cũ quadã puella.S.noie intra septenniũ constituta.tandẽ ex parte puellę accusabatur matrimoniũ propter cõsanguinitatẽ: & dum testes producerent ad probãdã cõsanguinitatẽ: ꝑdictus Ioã. multas exceptiones proposuit:per quas intẽdebat accusatores ab accusatione repellere:cũ sup exceptionibus ipsis fuisset multipliciter disputatũ:papa auditis quę cũꝙ partes proponere voluerũt interloquẽdo pronũtiauit inter ꝑdictũ iuuenẽ & puellã nec matrimonium nec spõsalia fuisse cõtracta:quia puella nondũ ad.vij. annũ peruenerat:vnde accusatio locũ habere nõ poterat : cũ non esset qui legitimè posset accusari:sed denũtiari poterat cõsanguinitas vt interdiceret matrimoniũ cõtrahendũ.vnde dominus papa statuit terminũ ad denũtiationẽ probãdã saluis exceptionibus propositis ac etiã proponendis:nẽ verò in puellã aliquid interim attentetur dicit papa ne in negotio vlteriꝰ procedat de nouo donec cessetur à denũtiatione vel ea probata ordine iudiciario procedatur.qd si cõtra hoc mãdatũ in prę iudiciũ puellæ aliqd fuerit
2 attentatũ:illud decernit papa irritũ & inane.Ber. ¶ † No.primò ibi. *Interloquendo pronuntiamus.* ꝙ sentẽtia lata sup ineptitudine
a libelli est interlocutoria, [a] habet tñ vim diffinitiuæ, quia diffinit primã instantiã:& pro hoc consuluit Io.cal.ꝙ ab hac sentẽtia põt appellari viua voce incõtinẽti sicut appellat à diffinitiua in.l.ij.ff. de appella.&.ij.q.vj.c.ei qui.§.diffinitiua.Cõtrarium tñ hîc tenet Gas.per istũ tex.in ver. *interloquẽdo.* & p.c.suã.de appel.Sed certè licet sit interlocutoria:& sic loquantur ista iura.tñ ex quo habet
b vim diffinitiuæ [b] & cessat ratio.c.vt debitus.de appel.videt ꝙ ab ea possit appellari vt à diffinitiua.de quo remitto me ad ea q̃ ple
3 nius dixi in.c.peruenit.de appel. ¶ † Secũdò no.ꝙ matrimonium nullũ ex defectu cõsensus accusari nõ põt.& quotidie allegatur ꝙ priuatio ꝑsupponit habitũ.de quo in.l.decẽ.ff.de verb.obli.&.xxxij.q̃stio.ij.in.c.qd verò non formatũ.& ibi est gl.cõsimilis.glo.
4 nostræ in ver. *denuntiari.* ¶ † No.tertiò ibi. *saluis exceptionibus &c.* ar.valde singulare ꝙ si iudex procedit ad litẽ cõte.vel ea quę solent fieri post cõtestationẽ in causa in qua nõ requirit contestatio cũ protestatione ꝙ exceptiones dilatoriæ sunt saluæ: non per hoc irritat processus iudicis:sed tenet mero iure saltẽ parte non appellãte.& sic est casus no.in quo exceptiones dilatorię possunt
c discuti post litẽ cõtesta.si iudex eas reseruauit [c] à principio.qd latius tango in.c.exhibita.s.de iudi. ¶ Cõtra tex.opp.videtur enim
5 ꝙ † ineptè papa statuerit terminũ ad denuntiationẽ probandã.ex quo enim pars accusauerat & nõ denũtiauerat:fatuũ est pronuntiare sup nõ petito.l.fi.C.de fideic.li & in.l.licet heli.de simo.Sol. Host.ꝙ fortè libellus cõtinebat accusationẽ & denuntiationẽ vt quia dicebat accuso& denũtiò.vnde repulsa prima parte tanq̃ in-
6 epta papa ꝑfixit terminũ super secũda parte libelli. ¶ † No. singulariter hoc dictũ.ꝙ licet libellus sit vnicus,tamẽ si põt cõprehẽde
d re multos modos agẽdi:quorũ aliqui sunt inepti: [d] pars inepta nõ habet vitiare modũ aptũ.Idẽ est in rescripto apostolico cõtinẽte plures gratias.

plures gratias.vt surreptio in vna non vitiet reliquã.vt est pulcher tex.in.c.fi.eo tẽpore.de rescri.lib.vj.& solue secũdũ Host.q̃ papa ex officio p̃fixit terminũ ad probã dam denuntiationẽ:sed prima solutio melior: quia non
7 potest dici denũtiatio si pars nõ denuntiat.¶ †In gl.in ver. *denuntiari.* ibi: *sine aliqua admonitione.* no.bene gl. q̃ cũ denuntiaf impedimentũ matrimonij nõ est necesse prius admonere partẽ,sicut seruaf in denuntiatione euangelica.de qua tamẽ remitto ad plenè notata in.c.no
8 uit.de iud.¶ †In gl.fi.ibi. *secus esset si clausula.* videtur hęc gl.velle q̃ gesta cõtra mãdatũ papæ teneãt si in man dato non fuit apposita clausula decreti: sed contrarium notabiliter dicit Inno.in.c.fi.de accusa.vbi dicit q̃ sicut gestum cõtra legẽ mortuã est nullũ.vt in.l.nõ dubiũ.C. de legi.ita & contra legẽ viuã.nã papa est lex viua in ter ris.ix.q.iij.in.c.ipsi.Et ad.c.dilectus.alle.in glo.dic vt ibi plenè dixi.vide ad materiã glos.singu.in cle.j.de iurepa.
9 ¶ †Et in fi.gl.no.singulariter istã gl.q̃ matrimonium[a]
a contractum cõtra interdictum papæ etiã cum clausula
b decreti irritãtis tenet mero iure[b] alio impediměto non suppositо:& idẽ videtur tenere Inno.sentiens aliud esse in sponsalibus.tenet Host.cõtra qa interdictũ papę est fortius q̃ matrimoniũ nõ cõsummatũ: cũ sup illo possit statuere secundũ libitũ: vt in.c.ex publico.de cõuer. cõiu.Alij distinguũt inter clausulã generalẽ & clausulã
3 specialẽ:vt primo casu nõ irritet matrimoniũ:secundo
d sic.ex quo constat de intẽtione papæ.sed ego distinguerem q̃ aut interdictũ papæ habet perpetuã causam pro hibitionis.& tũc matrimoniũ est nullũ.Aut temporalem,& tũc matrimoniũ tenet,& decretũ debet referri ad causam.vt sic durãte causa debeat matrimoniũ sepa rari.& pro hac distinctiõe vide gl.no.in.c.tua.de spon. duo.facit gl.in.l.nõ dubium.præal.In casu verò nostro interdictũ nõ habebat perpetuã causam prohibitionis: quia propter litis pendentiã fuit appositũ decretũ irri-
10 tans &c.¶ †Notabis tamen q̃ inferiòr à papa non po-
c test impedire virtutem matrimonij ex aliquo impedimento temporali.nam in ipso papa[c] est dubium vt patet ex prædictis. Abbas.

✤ SVMMARIVM. ✤

2 *Matrimonium contractum per verba de præsenti cum impubere in qua malitia non supplet ætatem, nõ matrimonium sed sponsalia sunt etiam si subarrhatio interceßerit.*

2 *Puella circa.xij.annum constituta non est habilis ad matrimonium contrahendum nisi aliter sit potens ad concipiendum.*

3 *Circa plus & vltra quid & quantum importẽt.*

4 *Annuli immißio non inducit matrimonium vbi ætas deficit.*

5 *Ætatis defectus per paucos dies an matrimonium vitiet, & an illud per superuenientiam ætatis legitimæ validetur?*

6 *Annus.xij.in fœmina:& .xiiij.in masculo quo ad matrimoniũ an debeat esse completus, vel sufficiat quòd sit inceptus vel prope finem? sic quo ad testamentum.*

Perseuerantia tridui post ætatẽ an conualidet gesta ante ætatẽ?

7 *Subarrhatio est desponsatio facta mutuo consensu interuenien-te per mißionem annuli.*

Annuli immißio matrimonium non facit, nisi verba apta ad contrahendum matrimonium præcedant.

Annulus debet poni in quarto digito vbi est quædã vena sanguinis protendens vsque ad cor.

Annuli immißio præcedẽtibus verbis de futuro spõsalia facit.

Annuli immißio & arrharum traditio regulant contractum secundum præcedentia.

Consuetudo si est quòd in matrimonio contrahendo tradatur annulus cum certa solennitate si probatur annuli traditio cum illa solẽnitate, probatur & matrimoniũ esse cõtractũ.

Matrimonialis causa fauorabilis est, & in dubio pro matrimonio iudicatur.

Annulus si datur in manu præsumitur donatio.

¶ CAP. XIIII.

1 TVæ nobis. ¶ †Si quis per verba de præsenti cõtra hit cum impubere in qua ætatẽ malitia non supplet,intelligitur nõ matrimoniũ sed sponsalia contraxisse etiã si subarrha tio interceßerit.Primò quęstio.Secundò distinguẽs responsio ibi: *quia verò.* ¶ Casus literalis.Quidã filiã suã circiter.xij.annum habentẽ desponsauit cuidam nobili qui subarrhauit eandẽ per annuli immissionẽ consensu mutuo accedẽte:postmodũ puella ipsa fuit alteri copulata:dubitatũ fuit vtrũ ista puella deberet remanere cũ secundo:an deberet redire ad illũ cui primò fuerat desponsata.Consul.Pa.rñdet quia nõ cõstitit ei cuius ætatis esset puella: cũ primo viro extitit desponsata:cũ dica tur quia circiter.xij.annos habebat, vel vtrum malitia suppleret ætatẽ?dicit q̃ si puella nubilis non erat ætatis cùm primo viro extitit despõsata,& ætatẽ in ea pruden tia nõ supplebat,proculdubio inter eos nõ matrimoniũ sed sponsalia cõtracta fuerunt: q̃is ab ipso viro eadem puella fuerit subarrhata:& ita remanere debet cũ secun do,cum quo postea contraxit in ætate legitima.Ber.
2 ¶ †No.primò q̃ puella circa.xij.annũ cõstituta nõ est habilis ad contrahendũ matrimoniũ,nisi aliter esset po tens ad concipiendũ.¶ †Secũdò no.peri sta verba talis
3 est circa[d].xij.annũ.vel talis possedit circa.xij.annos,vel
d quid simile nõ probaf certũ & determinatũ tẽpus.& fa cit cõtra testes deponẽtes.de quo vide qđ no.in.c.licet. de proba.à iure enim nõ est determinatũ q̃tũ tẽpus cõprehẽdat hęc dictio circa:sicut dictio plus & vltra.l.hęc
4 adiectio.ff.de verb.sign.¶ †No.q̃ immissio annuli nõ inducit matrimonium vbi ætas deficit in cõtrahẽtibus.
5 ¶ †Sed hîc quærit pone q̃ puella distet à.xij.anno com pleto per triduũ duntaxat[d], nũquid sit habilis ad cõtrahendũ matrimoniũ?Hosti.tenet q̃ sic si p̃seuerat in eodem proposito per triduũ post ętatẽ perfectã tenet ma trimonium cõtractũ ante tẽpus:alle.c.ad nostrã.de rẽg. Aduerte.nã per hoc sentit Host.nõ tenere matrimoniũ contractũ ante.xij.annũ cõpletũ.Itẽ q̃ nõ conualideť ex superueniẽtia ætatis,nisi detur perseuerãtia tridui.Vin.
6 dicit quosdã tenere q̃ annus debet esse cõpletus.¶ †Itẽ secundũ alios sufficit q̃ sit inchoatus.ipse verò tenet q̃ in masculo requirit ætas.xiiij.annorũ.& in fœmina.xij. q̃ invltima die postremi anni teneat matrimoniũ cõtra ctum sicut dicimus in testamẽto vt valeat si fuerit cõdi tum in vltima die.xiiij.anni.vt in.l.qua ętate.ff.de testa. ¶ Vltimò dicit Hosti.relinquẽdũ hoc arbitrio iudican tis.Io.an.in testamẽto dicit satis p̃cedere qđ tenet Vin. vnde refert Iaco.de bel.disputasse q̃ si puer multũ pru-dens distabat à.xiiij.anno p̃ triduũ ex quo nõ cõpleuit xiiij.annũ nõ põt facere valide testamentũ.per illã.l.qua
d ætate.sed respectu matrimonij hoc relinquẽdũ est arbi trio iudicãtis secũdũ eũ qui ex multis habebit cõsidera re vtrũ ante ætatẽ cõpletã sit potens ad generãdũ. Et ra tio diuersitatis est.quia matrimonio statuit ętas:nõ pro pter se simpliciter.sed respectu potẽtiæ coeũdi:sed in te stamẽto simpliciter propter se:& credẽ q̃ vbi de potẽ tia coeundi nõ cõstaret saltẽ ex signis q̃ ante ętatẽ cõple tam nõ tenet matrimoniũ:nisi saltẽ in vltima die postre mi anni:neq̃ placet Io.an.& alijsdoc.opi.Host.vt exiga tur perseuerãtia tridui post ætatẽ cõpletã.quia.c.ad no-stram.loquit in professiõe tacita.nos autẽ loquimur in matrimonio expressè cõtracto.ibi non requirit p̃batio
7 sicut in religione.& hoc tenebis. ¶ †In gl.j.in fi.no.glo quia quotidie allegaf.& vide gl.clariorẽ in.c.tenor.de re iudi.tractat etiã gl.in.c.fœminę.xxx.q.v.& propriè sub-arr hatio est desponsatio mutuo cõsensu interueniẽte fa-cta per immissionẽ annuli.Et cõcludendo hãc materiã
e post doc.dic q̃ q̃q̃ per immissionẽ annuli[e] pręcedunt

SEBA.SAPI.
a ¶ Quòd matrimonium.Vide Fel.in c.ex parte.col.pe. ver.quartus casus. ẽ.de constitu.

b ¶ Mero iure.Adde do.de ro.decl.j. vbi etiam de cõtra ctu contra præceptum episcopi. ZACHARI. ¶ Adde gl. & ibi Archi.& Gemi.in .c.vir cũ propria. in fi.& ibi in apo. Celsi.ad gemi.xxxiij.q.iiij.

SEBA.SAPI.
c ¶ In ipso papa.De potestate papę circa matrimoniũ vide remissiuè per Fel.in.c.quæ in ecclesiarum.colũ.vj. ver.secunda cõclu sio.ẽ.de consti.

d ¶ Circa.de teste de ponente q̃ titius possedit .x. annis vel circa per Guil. in.l.& si post tres. & ibi per Alex.ff. si quis cauti.& per Alex.cõsil. cxx.in ñ.vol.& quãdo te stis deposuit se esse ætatis. xl.annorũ. vel circa per Alex. consil.lxxxviiñ.in dicto volu. Cor. cõsil.clxxix.in iiñ. vol.per Bald.in.l. celsus.ff.de vsuca. in vlti.col.& in.l.si quis ĩ suo.in prin. C.de inoffic.testa.

SEBA. SAPI.
d ¶ Circa.Vide Ab ba.in.c. ex parte. col.j. ẽ.de restitu. spoli. Are.ĩ.l.q ro mæ.§.duo fratres. col.viñ.ff. de verb. oblig.vbi ponunt de hac dictione cir ca.de quo etiã per Alex.ĩ cõsi.cxlix. incip.viso proces-su causæ vertentis. col.vlti.in quinto volu. vbi dicit q̃ quãdo testis depo nit de tẽpore per dictionẽ circa num q̃ dicitur cõclu-denter probare.

e ¶ Annuli. Vide plenũ cõsi.Alexã. consil.cl.in.v.vol.

verba:& tunc ad illorũ ſenſum declaraſ effectus immiſſionis annuli.nã ſi præcedũt verba apta ad cõtrahẽdum matrimoniũ:immiſsio annuli declarat matrimoniũ: & debet mulieri annulus imponi in quarto digito.qa(vt referſ ibi)eſt quædã vena ſanguinis vſq; ad cor proten dens:ideo in ſignũ mutuæ dilectionis imponiſ annulus. de quo vide latius p tex.in.c.fœminæ.palle.Si verò præcedunt verba apta ſolũmodo ad ſpõſalia:tũc annulus ſolùm denotat ſpõſalia:quia traditio annuli ex ſe nõ denotat aliquẽ cõtractũ:ſed regulaſ ſecundũ pręcedẽtia:ſicut dicimus in arrhis:vt inſti.de cõtrahen.emp.in prin. Aut pręceſſerũt verba vnius tantũ.& tũc idẽ vt immiſsio annuli habeat denotare verbũ expreſſum.vt tenet gl.in.c. pe.ſ.tit.proxi.Si verò verba nõ interceſſerũt:aut nõ apparet de cõſuetudine nec ex facto circũſtãti põt aliquid certum percipi,& nõ iudicaſ pro matrimonio: quia cũ hoc ſit ſignũ ad multa ęquiuocũ nõ probat certũ quid præciſè.vt in.c.illud.de præſum. Aut cõſtat de cõſuetudine:vt puta in matrimonio cõtrahẽdo ſolet tradi annulus cũ certa ſolẽnitate:& tunc ex quo annulus probaſ traditus cũ ſolẽnitate quæ ſolet interuenire in matrimonio ſatis probaſ matrimoniũ cõtractũ:& in hoc caſu intellige iſtã gl.& gl.in.d.c.fœminæ.In dubio tñ ſemp eſt iudicãdũ pro matrimonio:quia res eſt fauorabilis.vt in c.ex literis.de proba.&.c.fi.de re iudi.dicit tñ do.Anto. hoc procedere ſi poniſ in digito : ſed ſi traditſ in manu, præſumitur donatio.vt dixi.credo tamẽ in hoc ſpectandam conſuetudinẽ loci.Si autem datur à parẽtibus,dicit do.Ant.q; pręſumitur donatio & nõ ſponſalia,quod ſatis poteſt admitti,niſi conſuetudo foret in contrarium.

De clandeſtina deſponſatione. Rubrica.

¶ Quia matrimonia & ſpõſalia quãdoq; cõtrahuntur palam, quandoq; clãdeſtinè. Ideo poſt generales rubricas præcedentes ſubĵcit iſtã rubricã ſpecialẽ de clandeſtina deſponſatione. nam quandoq; puellæ ſubducuntur & inducũtur ad contrahendum clã à parẽtibus:& quia de tali matrimonio poſſet dubitari.ideo &c.De materia vide.xxx.q.v.&.iĵ.q.iiĵ.c.cõſanguineorum:& nõ reperitur alibi. Abbas.

SVMMARIVM.

1 *Alleganti matrimonium incumbit onus probandi illud.4.*
Præſumptio non fit pro clandeſtino matrimonio.
2 *Clandeſtinitas non vitiat matrimonium, ſolus enim conſenſus ſufficit licet clã ſit præſtitus,peccant tamen ſic cõtrahẽtes.*
Collatio beneficij clandeſtina tenet,ſuſpitione tamen nõ caret.
Electio clandeſtina non valet.
3 *Viro licet credatur ſuper copula contra mulierem negantem,ſecus tamen eſt circa eſſentiam matrimonij.*
4 *Alleganti incumbit onus probandi.*
5 *Diſpoſitio debet intelligi cum aliquali improprietate pro vitanda abſurditate vel dilatione aliarum regularum.*

¶ *CAP. I.*

SI quis. ¶ †Hoc dicit ſecundũ communẽ intellectũ. Ei qui aſſerit matrimoniũ incumbit probatio. Vel ſic.Pro clandeſtino matrimonio nõ pręſumitur.ſed illud allegãti incumbit onus probandi.Primò thema.Secũdò determinatio ibi. *virò.* ¶ Caſus literalis.Si aliquis occultè deſponſauerit aliquã mulierem,& ipſe eã petat poſtmodũ in vxorem: & ipſa negat deſponſationẽ:vir debet hoc probare & ecõtra ſi vir hoc negauerit:mulier hoc probare debet,aliâs abſoluatur vterq;.Ber. ¶ †No.q; clãdeſtinitas nõ vitiat[a] matrimonium,ſolus ergo cõtrahentiũ cõſenſus ſufficit ad matrimoniũ licet clã ſit præſtitus:q̃q̃ peccent ſic clandeſtinè cõtrahẽtes.ſ.vt j.eo.c.fi.&.xxx.q.v.in.c.aliter.iuncta gl.Idẽ eſt in collatione beneficij.q̃q̃ enim collatio clandeſtina nõ careat ſuſpitiõe, [b]tamẽ tenet ſi de ea quoquo modo fides fieri põt.de quo videtur text.optimus in.c. vnico.vt eccle.benefi.ſecus in electione.illa enim nõ valet.de quo in.c.quia propter.de electio.& in.c.fi.eo.tit. lib.vj. ¶ †No.ſecundò q; licet credatur maſculo ſuper copula contra mulierẽ negantẽ,iuxta ea quę habẽtur in c.cõtinebatur.ſ.ti.proxi.tamen ſecus eſt circa eſſentiam matrimonij. ¶ †In gl.j.in fi.& hæc lectura vltima communiter tenet per doctores.ex quo enim litera ſic põt intelligi licet cum aliquali impropriatione,nõ debemus violare alias regulas iuris quibus cõmuniter cauetur q; aſſerenti incumbit onus probãdi:vt in iur.alleg.in gloſ. ¶ †Et no.glo.iuncto text.q; pro vitãda abſurditate vel violatione aliarũ regularũ debet diſpoſitio intelligi cũ aliquali improprietate ſi aliter ſaluari non põt:pro quo bene facit tex.in.c.cũ dilectus.de cõſuetu. Abbas.

a ¶ Nõ vitiat.aliĵ cõtractus ſi fiant clã valent.l.ab anaſtaſio.C.mand.& ibi Bal.Inno.in.c.j.de fi.inſtr. eſt magna ſuſpitio contra notarium & inſtrumentum,ſententia tamen clã lata non valet.l.cùm ſententiam.C.de ſen.latè Bald.in.l.iĵ.C. de ſum.tri.& fide catholi.adde quòd ad probationem actus clam facti requiruntur tres teſtes.gl.eſt ſingu.in authen. de inſtru. cau.& fide.in verbo hoc ſancitum. quam ſequitur hìc Phi.fran.quod eſt notãdum ad.l.vbi numerus. ff.de teſti.&. c.ĩ nomine. ſ.de teſti.

SEBA. SAPI.

b ¶ Careat ſuſpitione. Vide Abba.in c.j.ſ.vt eccleſiaſtica benefi. & in.c. cũ olim.col.penu. ſ.de cauſa poſſeſſ. & proprietatis.

c ¶ Debet credi.q; quo facit quod dixit gl.fi.in.l.pe.C. de fideiuſſo.q; ſi quis fuit repertus in adulterio cum aliqua muliere ſi ambo confiteãtur q; matrimoniũ cõtraxerunt ſtaſ eorum cõfeſsioni.& ibi Bal.& Bart.ĩ.l. j.C.de confeſsis.in vĵ.co.ver.fuit quę ſtio de facto.Alex. conſi.j.in.v. col.in iĵ.volu.

ZACHARI.

¶ Adde q; verum eſt q; ſtatur cõfeſſioni coniugum ſuper matrimonio cõtracto non autẽ in alterius præiudicium.vt plenè per Ro.ſingu.dcx viĵ. incipi.tu audiuiſti ibi plenè.

SVMMARIVM.

1 *Eccleſia non iudicat de occulto matrimonio,approbat tamen illud ſi publicatur.*
Negans matrimonium quod ab altero clam cõtractum eſſe dicitur nõ compellitur ſi aliter probari non poteſt.
2 *Iuramentum non eſt exigendũ à reo in cauſa clandeſtini matrimonij etiam actore non probãte:tamen diſtinguendum eſt.*
3 *Viro & mulieri aſſerentibus matrimonium creditur ac ſi matrimonium eſſet in cõſpectu eccleſiæ ab initio contractum.*
4 *Filij nati ante publicationẽ matrimonij cenſentur legitimi.*
5 *Publicatio clandeſtini matrimonij qualiter fiat.*
6 *Confeſsio viri & mulieris de matrimonio clandeſtino nõ præiudicat matrimonio publicè contracto.*
Publicum matrimonium præiudicat clãdeſtino,& quid iuris ſi per vnum teſtem & famam pro clãdeſtino iudicatur?
Probatio per vnum teſtem & famam quid operetur?
Fama non ſemper ſemiplenam facit probationem.

¶ *CAP. II.*

QVod nobis. ¶ †De matrimonio occulto nõ iudicat eccleſia:approbat tamẽ illud publicare volẽtes:& habet duo dicta.ſecundũ ibi: *verum.* Vel ſic & clarius literæ inhærendo.Qui matrimonium clandeſtinè cõtraxerunt altero negãte vel vtroq; non apparẽte legitima exinde probatione ſimul cohabitare ab eccleſia nõ cõpelluntur : & ſi illud publicauerint tanq̃ in conſpectu eccleſię factum comprobabitur:niſi aliqua rationabilis cauſa ſubſit quę impediat. ¶ Caſus literalis.Aliqui cõtrahunt matrimonium occultè:ita q; probatio fieri non poteſt,quæritur quid iuris ſit:dicitur q; ab eccleſia non ſunt aliquatenus compellendi ſi alter negauerit. Veruntamẽ ſi illi voluerint publicare ab eccleſia talia matrimonia recipienda ſunt & approbãda tanq̃ à principio in cõſpectu eccleſię contracta fuiſſent:niſi aliqua rationabilis cauſa impediat.Ber. ¶ †No.primò ibi: *aliquatenus cõpellendi.* arg. q; vbi deficit omnis probatio matrimonij nõ eſt exigendum iuramentũ à reo ſed potius purè abſoluẽdus.& facit contra theoricã docto.in.c.cõtinebatur.&.c.atteſtationes.ſ.tit.proxi.Et ad illa iura poſſet reſpõderi: quòd procedunt quãdo ſubeſt ſaltẽ aliqualis ſuſpitio pro matrimonio:ſecus vbi pro eo nihil apparet. ¶ †No.ſecundò q; ſuper contractu matrimonij debet credi [c]ſimplici verbo ipſorũ contrahentiũ,& habetur perinde tale matrimonium:ac ſi ab initio in conſpectu eccleſiæ fuiſſet contractũ vt in tex. ¶ †Ex quo inferũt doctores q; proles nata ante publicationẽ eſt cẽſenda legitima.quod eſt notandũ. †Qualiter autẽ debet fieri iſta publicatio clandeſtini matrimonij?dicunt doctores q; ſecundũ formã c.ſequen. ¶ †In gl.ſecũda in fi.intellige de alio matrimonio publicæ cõtracto cui nõ debet præiudicari per ſolã cõfeſsionem illorũ qui dicũt prius cõtraxiſſe: imò plus dicit Vincẽ.q; manifeſtũ matrimoniũ pręiudicat clãdeſtino

ſtino etiã ſi habeat pro ſe vnum teſtẽ & famã: qđ dicit Gaſ.bene notandũ.Sed hoc dictũ nõ videt placere dño meo dño Car.mouet.quia vnus teſtis et fama [a]plenè probãt.vt no.gl.in.c.j.de ap.&.c.veniẽs.el.j.de teſti. Sed ſal uãdo primũ dictũ poſſet dici ꝙ vbi alia ꝓbatio aptior cõcurrit cũ fama & vno teſte ꝙ tũc ſtãdũ eſt probatiõi clariori:licet teſtis & fama deponãt de tpe anteriori:& erit iſtud dictũ ſatis notabile:& ꝙ ſi quis ꝓbat cũ vno teſte & fama ſine tit.anteriori:ali[9] verò ꝓbat per teſtes apertos de tit.citeriori ꝙ iudicandũ eſt ſecũdũ ꝓbatio nẽ clariorẽ.non tn ſẽper eſt verũ ꝙ fama facit ſemiplenam probationẽ. [b]ſed vide qđ plenè dixi in.d.c. veniẽs. & p Bar.in.l.de minore §.torméta.ff.de quæſtio. Abb.

a

b

✣ *SVMMARIVM.* ✣

1 *Modus datur & forma cõtrahendi publicũ matrimonium.*
Filij nati ex clãdeſtino matrimonio in gradu prohibito velcontra modum ibi expreſſum centracto etiã per ignorãtes de impedimento ſunt illegitimi.4.
Filij nati ex publico matrimonio in gradu prohibito contracto ſi ambo parentes ſciũt impedimentum matrimonij ſunt illegitimi.4.
Sacerdos non prohibens matrimonia interdicta per triennium à beneficio ſuſpenditur.
Clerici etiam religioſi in clãdeſtino matrimonio interuenientes ſuſpenduntur,& quãdoque grauius puniuntur.
Clandeſtina matrimonia contrahentes puniendi ſunt.
Denuntiantes calũnioſè etiam puniuntur.
2 *Conſuetudo vnius loci neceſſariò nõ eſt ſeruãda in alio loco, niſi reducatur ad ius commune.*
3 *Matrimonium quãdo contrahitur preſbyter debet interuenire vel ſaltem cũ eius conſcientia contrahitur.*
5 *Laici qui clãdeſtinis matrimonijs interueniunt peccant, & an puniri debeant?*
6 *Sponſalia de futuro an idem iuris ſint prout matrimoniũ ſi clandeſtinè fiant?*
Clandeſtina ſponſalia contrahentes peccant.
Ordinarius poteſt interdicere ſponſalia clãdeſtina.
7 *Edicta hmõi publicatiõis quibus & quot locis debeãt proponi?*
Forenſes in aliquibus locis nõ admittũtur ad matrimoniũ contrahendum,niſi habeãt literas teſtimoniales quod vtile eſſet ſi vbique obſeruaretur.
9 *Clandeſtina matrimonia pluribus modis contrahũtur, & quot ſunt eius ſpecies?*
Clandeſti.matrimo.an dicatur ſi modus hic datus nõ ſeruatur?
10 *Matrimoniũ quomodo dicatur contrahi in facie eccleſiæ?*
Accuſari an pluries poſſit matrimonium de impedimento?
Matrimonialis ſentẽtia nõ tranſit in rem iudicatam.

¶ CAP. III.

CVm inhibitio. †Habet multa dicta,& cõprehẽdẽdo oĩa ſic ſummari põt.Cũ matrimonia ſunt cõtrahẽda debẽt per põſbyteros in eccl'ia edicta proponi aſsignato termino intra quẽ qui voluerit impedire impedimentũ opponat,& ſi probabilis cõiectura fuerit de impedimẽto interdicat mrimoniũ donec de hoc cognoſcatur. hoc priò vſq; ad §. *Si quis*. Si in gradu ꝓhibito mrimoniũ clãdeſtinè vel cõtra interdictũ de quo.ſ.cõtractum fuerit ẽt p ignorantes de impediméto nati ex illo matrimonio ſunt illegitimi.Idẽ eſt ſi ambo parẽtes ſciũt impedimentũ matrimonij:licet in cõſpectu eccleſię cõtrahãt.h.d.vſq; ad §.*Sanè*. Sacerdos qui cõtempſerit prohibere matrimonia interdicta,& qlibet clericus etiã regularis q interfuit,p triẽniũ à bñficio ſuſpẽdunt,& ſi culpa exegerit,etiã grauius puniũt ipſi ẽt cõtrahẽtes.cõtra hoc.c.ẽt alʒ licitè puniẽdi ſunt:& idẽ in calũnioſè denũtiãtibus.h.d.vſq; ad fi.Et diuiſio ſatis patet p.§ licet poſſit alijs modis diuidi.¶ Caſus lite.Prohibitio copulę cõiugalis in tribus vltimis gradib[9] eſt reuocata p idẽ cõſilium j.de cõſang.c.nõ debet.iõ papa eã diſtrictè pcipit obſeruari.vñ inherendo veſtigijs pdeceſſorũ ſuorũ oĩno prohibet cõiugia clãdeſtina ſiue occulta pręcipiens vt nullus ſacerdos talib[9] nuptijs intereſſe pręſumat: ſtatuens generaliter vt cũ matrimonia fuerint cõtrahẽda in eccl'js publicè ꝓponat per põſbyteros termio cõpetẽti ſtatuto:vt intra terminũ qui voluerit legitimũ impedimentum opponat.& ipſi preſbyteri per ſe nihilominus inueſtigent vtrùm aliquod impedimẽtum obſiſtat:ſi autem aliqđ rõnabile obiectũ fuerit cõtra copulã contrahendã cõtract[9] interdicatur expreſſè donec impedimẽtum probet.Si aũt hmõi mrimonia clandeſtina vel taliter ꝓhibita inire pſumpſerint in gradu prohibito etiã ignorãter,ſoboles de tali cõiũctione ſuſcepta illegitima ſit:& nullũ habebit ſubſidiũ de parentũ ignorãtia,cũ illi taliter cõtrahẽdo potius affectãt ignorãtiam q̃ ſciant impedimẽta,& eodẽ modo filij illegitimi erunt ſi ambo parentes ſciũt impedimentũ & cõtrahãt cõtra omne interdictum.ſi verò parochialis ſacerdos tales coniũctos prohibere cõtẽpſerit aut intereſſe eis pſumpſerit p triẽniũ ab officio ſuſpẽdatur,& illi q cõtrahũt cõtra huiuſmodi formã etiã in gradu cõceſſo pœnitẽtia imponat cõdigna,& qui malitioſè ad impediendã copulã legitimã ipedimẽtũ obiecerit ſimiliter puniat.Ber. ¶ †Not. ꝙ cõſuetudo vnius loci neceſſariò nõ eſt obſeruãda in alio loco,niſi reducat ad ius cõmune per habentẽ poteſtatẽ vt hîc facit Pa.facit de cõſe.diſt.iiij.c.de trina.&vide qđ no.in.c.ſuper eo.de cenſi.¶ †Item no. ꝙ in cõtractu matrimonij debet interuenire preſbyter vel ſaltẽ cũ cõſciẽtia ipſi[9] debet cõtrahi.ad hoc.c.aliter.xxx.q.v. ¶ †Itẽ no.ꝙ filij nati ex matrimonio cõtracto in cõſpectu eccl'iæ data ignorãtia impediméti ab ipſis cõtrahẽtibus ſunt legitimi. [c]& hoc propter bonã fidẽ cõtrahentiũ:ſecus vbi contrahentes ſcirent impedimẽtũ,vel vbi cõtraherẽt clãdeſtinè.¶ †Quęro quid in laicis põſtãtib[9] põſentiã in mrimonijs clãdeſtinis?dicũt doc.ꝙ ex verbis literę nõ cõprehẽdunt.ſed ex mente ſic.arg.l.j.C.de fal.mo.&.c.q̃tò.de ſen.excõ.Eſt ergo ei imponẽda pœnitẽtia ſicut & clericis:peccãt ergo tam ipſi cõtrahẽtes clandeſtinè q̃ ĩtereſſentes,ſiue ſint clerici,ſiue religioſi,ſiue laici.¶ †Secũdò q̃rit an diſpoſitio huius capituli locũ habeat in ſponſalibus de futuro:dicũt doct.ꝙ ex mente literę idẽ dicendũ.nã ſpõſalia in multis caſibus trãſeunt in mrimoniũ ipſo facto.vt in.c.is q.ſ.de ſpõ.Ideo ne occurrat difficultas cõtra prohibitionẽ eccl'ię debet ẽt in ſpõſalib[9] adhiberi hęc ſolẽnitas.facit.l.oratio.ff.de ſpõ. vbi dr̃ ꝙ ꝓhibito mrimonio videnť ꝓhibita ſpõſalia: qa ſunt p̃ambula ad matrimoniũ.Ex quo not.ꝙ cõtrahẽtes ſpõſalia clãdeſtinè peccãt:& ꝙ iudex loci põt illa interdicere.¶ †Tertiò quęrit vtrũ hęc edicta debeãt proponi in multis eccleſijs?& videt priò ꝙ ſic:q litera loquit ĩ plurali.ibi. *in eccleſijs*. doct.multũ iſtãt,ſed cõcluſio vr hęc.Si volẽtes contrahere & eorũ anti q cõtraxerũt morã in certa parochia tũc ſatis eſt in illa eccl'ia edicta proponi.Si verò in diuerſis parochijs traxerũt morã:tũc in diuerſis debẽt proponi,vel in locis publicis:puta in p̃dicationib[9] vbi veriſimiliter poſsint peruenire in notitiã eorũ qui ſunt de impedimẽtis informati.vñ refert hîc Abbas ꝙ qdã epi ſeruãt vt forẽſis non admittat ad contrahẽdũ mrimoniũ niſi habeat literas teſtimoniales ſui pręlati:& eẽt valde optimũ hîc obſeruare. & ſatis puto de mẽte huius lr̃æ cũ reſpectu forẽtium nõ poſſit prouideri p illa edicta.nam ſæpe contingit quòd plebei habẽtes vxores in partibus ſe conferũt ad partes remotas. & ibi demum matrimonium contrahunt ſicut vidi in facto.¶ †In glo.in ver. *clãdeſtinis*. in fin.no gl.ex qua habes tres ſpecies clandeſtini matrimonij.Hoſt.vltra glo. enumerat alios modos.& tandẽ dat regulam generalem dicens ꝙ matrimoniũ cõtractum cõtra prohibitionem

c

5

7

8

ZACHARI.

a ¶ Vnus teſtis & fama.Adde Bart. in.l.de minore. §. torméta .ff.de quęſtio.Inno.in.c.veniens.ſ.de teſti. & Spec.in tit.de noto.cri.§.fama.ver. quid agente.

ZACHARI.

b ¶ Fama facit ſemiplenã ꝓbationẽ. Vide ad plenum Moder.poſt Bar. in.l. admonẽdi.ff. de iureiur.& Matheſilla.ſingu.ſuo ñ.inci.no. ꝙ in iudicñs poſſeſſorñs.

c ¶ Legitimi.Adde in hac materia videndũ Anch.cõſ. ccccñ.Zacharias.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA SEVILLA

a ¶ Corã multitudine. Addeq̃ cõtrahẽs corã pluribꝰ teſtibus matrimoniũ dicit clãdeſtinè cõtraxiſſe ſi de cõſuetudine palã & publicè cõtrahi debebat. ita not. Bar. in l. fi. ff. de ri. nup. Idẽ in l. ñ. & ibi Iaco. rebuf. & Cel. ī apo. ad ipm. C. de his q̃ ex pu. rati. mu. pec. acce. lib. vj.

SEBA. SAPI.

b ¶ Differẽda ſnīa. Hoc inter ſpãlia matrimoniꝰ annumerat Fel. in rū. s. de ſpõ. col. fi. verſ. xxñ. & ibi reputat hoc dictũ Inn. ſingulare.

c ¶ Adiudicãda. facit tex. in. c. ſicut ī fi. s. de ſpon. licet gl. ī. c. ī noſtra. s. de teſti. voluerit q̃ debeat adiudicari cui mulier cõſẽtit vel meliori vel deteriori p gl. ī. c. afferte. s. de p̃ſum. faciũt no. p Bar. ī. l. j. in fi. prin. ff. delib. q̃ poſt. per glo. & doct. in. c. licet. de ſen. excõ. lib. vj.

d ¶ Poſſeſsiombus. nõ ꝓcedit ſine dubio: qa res videt ad iudicãda vtriq; q̃ probationes ſunt pares. ar. l. titiæ textores. de le. j. vbi Di. & Alb. ponũt q̃onem de duabus cõtatibꝰ cõtẽdentibus de nemore q̃ ſi vnaquęq; probat de poſſeſſione vtrique erit facienda adiudicatio vel poſſeſsio debebit ſeq̃ſtrari. gl. in. l. j. C. vti poſ. ne deueniãt ad arma. l. ęqſſimũ. ff. de vſufru.

ZACHARI.

e ¶ Tenet adhęrere primę. Qd̃ ego amplio ẽt ſi ſecdam cũ qua ẽt p verba de p̃ſenti cõtraxit, cognouiſſet carnaliter vt p iſtũ & doc. in. c. ſi iter virũ. & in. c. veniẽs lo. ñ. s. ſpon. & matri. & Bart. cepo. caute. xlñ.

SEBA. SAPI.

f ¶ Pulchritudine. Vide Iaſ. in. l. titia. in p. inc. colũ. iiñ. verſi. nonò. &

ecclęſiæ generalẽ vel ſpecialẽ, & expreſſam vel tacitã, dicitur clandeſtinũ. & habet locũ pœna huius. c. ¶ † Sed aduerte in multis locis nõ ſeruatur huiuſmodi denunciatio de qua in litera. Vnde quæro nũquid matrimoniũ dicatur ex hoc clãdeſtinũ. vide ad hoc quod no. Ioã. an. in addi. Spe. eo. ti. in prin. & originaliter ſunt dicta Old. cõſi. cclvj. & ibi cõcludit q̃ dũmodo mrimonium ſit cõtractũ in facie ecclęſiæ nõ p̃t tale matrimonium appellari clãdeſtinũ. pro hoc. c. cõſtitutus. de reli. do. & c. s̃. proxi. & licet verbũ eccleſię ſumat multipliciter. vt no. glo. in. c. fi. ne p̃la. vi. ſu. tñ in ꝓpoſito ſumit eccleſia pro collectione fideliũ. facit de cõſe. di. j. c. eccleſia. cõtrahens ergo corã multitudine[a] ſecũdũ patrię cõſuetudinẽ nõ dicit clãdeſtinè cõtrahere; ſed in facie ecclęſiæ. quod no. & hoc habeo pro indubitato vbi nõ eſt conſuetudo q̃ mittant edicta: ſed vbi eſſet talis conſuetudo dubito vtrum habeat locũ pœna huius capituli ſi quis cõtraxerit in facie ecclęſię nõ p̃miſſis iſtis denũtiationibꝰ. & potius credere q̃ nõ. licet iſta gl. ſentiat oppoſitũ, quia pœna eſt appoſita cõtra contrahẽtes clãdeſtinè & nõ cõtra contrahẽtes edictis nõ pręmiſſis. & nõ p̃t dici clãdeſtine ex quo in facie eccleſię nemine ꝓhibẽte cõtraxit: maximè cũ illud ſit officiũ ſacerdotis & nõ cõtrahẽtiũ. & p hoc aperit multũ intellectus huius. c. ¶ † In glo. in ver. *voluerit*. ibi. *publicũ crimen videtur*. & ex hoc dicit Goſ. q̃ ſi vnus egit cõtra illud mrimoniũ & ſuccubuit nemo audit volẽs iterum proponere illud impedimentũ. quia actio popularis cõſumit vno agẽte. l. eũ qui. § in popularibus. ff. de iureiur. qd̃ dictũ non videtur placere do. Anto. quia cauſa matrimonialis non tranſit in rem iudicata. vt in. c. tenor. & in. c. lator. & c. conſanguinei. de iudi. ni ſi velimus dicere q̃ cõtrarium procedit reſpectu ipſorũ coniugum & non reſpectu extraneorum. & eſſet notabilis limitatio ad illa iura. ſed nõ placet ſibi ratione peccati: & credo eum verum dicere. tamen dico q̃ non admittetur alius niſi iudex præmiſſa cauſæ cognitione videat iſtum rationabiliter moueri. pro hoc quod no. Inno. in. d. c. tenor. vbi ita notabiliter dicit reſpectu ſentẽtiæ quæ tranſiuit in rem iudi. & in fi. glo. Gaſ. de cal. tenet oppoſitũ vt is qui fuit preſens & tacuit poſsit de nouo accuſare. & ſit ſpeciale in matrimonio propter periculum animæ. & idem tenet do. Car. in alia cauſa ex quo edicta nõ præceſſerũt: ſed certè puto quòd aliqualis ſuſpitio generetur contra tacẽtem: ſed in cauſa matrimonij optimè procedit dictũ Gaſ. ex quo edicta nõ proceſſerũt. facit. c. fi. qui matri. accu. poſ. Nico. Abb.

De ſponſa. duorum. *Rubrica.*

¶ Suprà viſum eſt de duabus ſpeciebus ſponſalitiorũ ſcilicet manifeſtis & clandeſtinis. ſed quia quandoque quis contraxit ſucceſſiuè bina ſponſalia cum diuerſis mulieribus vel econtra: mulier cum diuerſis viris: & poteſt dubitari quæ prę ualeãt ideo poſt præcedentes ſubñcit iſtam. Quærit Inno. hic ſuper rubrica. duo petunt eandem mulierem in vxorem pariter probant: quæritur mulier cui ſit adiudicanda? Concludit quòd eſt differenda ſententia[b] donec habeatur certior probatio. & ſi alter poteſt prius probare non eſt illi adiudicanda[c] mulier ſed differenda ſententia donec alter probabit: ſecus vbi ageret de p̃benda & alĩs poſſeſſionibus. [d] qa primo probanti adiudicaretur res petita, & victor præſtaret cautionem ipſi reo de conſeruando eum indemnem reſpectu alterius petitoris. vt in. l. is à quo. & l. ſequenti. ff. de rei vendi. Nota bene hoc dictũ Innoc. ex quo potes colligere notabilem limitationem ad illas leges vt res non tradatur primo vincenti vbi poſſit ſequi periculum animarum ex adiudicatione ſeu traditione: ſed differenda eſt ſententia donec alius probauerit. Et no. ſecundò quid agendum quando duo equaliter probant: & res petita non eſt diuiſibilis: nec poteſt inſolidũ poſsideri: quod limitat not. Bart. in. l. j. ff. vti poſ. & not. in. c. licet. de proba. Abbas.

SVMMARIVM.

1 *Contrahens ſucceſsiuè cũ duabus per verba de præſenti tenetur adherere primæ, ſi autem primò contraxit per verba de futuro: & ſecundò per verba de præſenti debet adherere ſecundæ.*

2 *Pactio & promiſsio poteſt appellari fides, & veniens contra promiſsionem dicitur venire contra fidem præſtitam.*

Fides eſt de re nõ viſa: & dicit fides quia fiet, vel à firmitate.

3 *Sponſalia etiam non iurata non ſeruans peccat.*

4 *Matrimonium contractum ex mulieris pulchritudine: ſeu appetitu copulæ extorquendæ valet.*

5 *Matrimonium abſque annuli traditione & ſolennitate ſecundum loci conſuetudinem tenet.*

6 *Carnalis copula ſuperueniens ſponſalibus ſub conditione an ſponſalia faciat tranſire in matrimonium?*

7 *Sponſalia pura ſiue ſub aliqua conditione contracta ſemper tolluntur per matrimonium de præſenti.*

8 *Sponſalia quatuor modis cõtrahũtur qui hic exprimuntur.*

¶ CAP. I.

1 DVobus. ¶ † Cõtrahẽs ſucceſsiuè per verba de pręſenti cũ
e duabus tenetur adherere primæ. [e] ſi aũt primò cõtraxit per verba de futuro ſecũ dò per verba de pręſenti: adherebit ſecũdæ. & habet hoc. c. pro palea. xxvij. q. ij. c. duobus. & ſecundum Hoſtien. & bene iſtud. c. idem dicit in effectu cum. c. penult. & c. ſicut. s̃. de ſpon. Duæ ſunt partes. Secunda ibi: *eſt autem*. & ſecunda ſubdiuiditur. Secunda ibi: *Fides*. ¶ Caſus literal. Ang. in. c. iſto oſtẽdit q̃ fides cõiugalis cõtractus duplex eſt. eſt em pactiõis et eſt fides cõſenſus: ſi aliquis dedit alicui fidẽ pactionis non debet aliam ducere: ſi autem duxerit valet, & agat pœnitentiã de fide mentita. ſi autem dederit fidem conſenſus non debet aliã ducere: & ſi duxerit dimittet illam & adherebit priori. Et quid ſit pactionis fides & conſenſus in
2 tex. Ber. ¶ † Not. primò quòd omnis pactio quantuncunq; ſimplex poteſt appellari fides. vnde veniens contra promiſsionem dicitur venire contra fidem per eum præſtitam. & ſic capitur in. l. j. ff. de conſti. pecu. & in. l. j. ff. de pact. & poteſt promiſsio appellari fides ad inſtar religionis fidei: quia ſicut ibi credimus quod non videmus ita in promiſsione credo te facturum quod promiſisti: licet non videam: vnde dicitur fides quia fiet: vel à
3 firmitate. ¶ † Secundò not. ex hoc text. argu. optimum & quaſi expreſſum quòd ex ſponſalibus ſine iuramento contractis quis obligatur ad contrahendum. ita vt peccet veniendo contra promiſsionem cum alia contrahẽdo. ¶ † Not. tertiò ibi: *ſi promiſerit &c.* quòd valet
4 matrimoniũ licet quis inducatur ad contractũ ex mulie
f ris pulchritudine [f] ſeu appetitu copulæ extorquendę. fa
5 cit. c. tua. & c. veniẽs. s̃. de ſpõ. ¶ † Vltimò no. tenere matrimoniũ interueniẽte mutuo conſenſu. licet ſecundum loci cõſuetudinẽ nõ deſt annulus ſeu nõ ſeruet alius mos regionis. hoc vult dicere iſta litera in fi. dum dicit. *ſi non ſtringit manum &c.* ¶ † In glo. penul. ibi. *pro non adiecta debet haberi*. & hoc teneas licet quidã dixerunt q̃ cõtractis ſponſalibus ſub illa conditione q̃ per primum coitum non tranſeũt in matrimonium, ſed purificãtur. ſed per ſecundum tranſeunt. quod non placet Vinc. nec cõmuniter doct. quia (vt dicit gl.) ſi intellexit de coitu fornicario habet illa cõditio ac ſi non fuiſſet adiecta & ſpõſalia remanent pura q̃ tranſeunt in matrimoniũ per car
7 nalẽ copulã. vt in. c. is qui. de ſpon. ¶ † Et in fi. glo. quilibet intellectus p̃t adaptari ad tex. & nõ eſt vis quis teneatur. ſenſus enim literæ eſt quòd ſiue quis promittat ducere aliquam, ſiue conditionaliter, ſiue ſine aliqua conditione ſemper illa ſponſalia tolluntur per matrimoniũ de pręſenti cũ alia contractũ. vt in. c. ſicut. &. c. pe. s̃. de ſpõ-

de ſponſa. ¶ †Hoſt.hîc format.q.quot modis cõtrahũ
tur ſpõſalia de futuro.& dicit ꝙ quatuor. Primò p̃ ver
ba de futuro ad hoc apta.vt in.c.pe. Secũdò per verba
de præſenti ſi cõtrahẽtes ſunt impuberes vel alter eorũ
nam iuris interpretatione ſunt ſpõſalia de futuro:vt in
c.fi.de deſpõſa.impube.& clarius in.c.vnico.eo.tit.li.vj.
Tertiò per dationẽ arrharũ.l.arrhis.C.de ſpõ.hoc intel
ligo quãdo præceſſerũt verba vel ſigna hoc indicantia.
quia datio arrharũ non magis proportionat̃ ſpõſalibus
quã alijs cõtractibus:vt inſti.de emp.& vendi.in princ.
Quartò per ſubarrhationẽ annuli .xxvij.q.ij.c.ſi qs de-
ſponſauerit.hoc dictũ non eſt ſimpliciter verũ.quia po
tius indicat matrimoniũ quã ſponſalia.vt in.c.fœminę.
xxx.q.v.ideo dic vt pleni⁹ dixi in.c.fi.de deſpõ.impube.

SVMMARIVM.

1 *Deſponſatam alterius in vxorem ducens & cognoſcens nun-*
quã in vxorem eam habere poterit.5.
2 *Sponſa etiã vocatur vxor de præſenti ante carnalẽ copulam*
ſeu traductionem ad domum viri.
3 *Pœnitentia publica imponitur accipienti ſponſam alterius in*
vxorem, & ambo infames efficiũtur & ſacrilegium com-
mittunt.
Sacrilegium eſt vtriuſque fori: & vterque iudex eccleſiaſti-
cus & ſecularis poſſunt cognoſcere & pœnam imponere.
4 *Pœnitentia pro quolibet peccato mortali datur ſeptem annorũ*
ſpatio:niſi ſacerdos etiam abbreuiauerit: & quid pro tali
pœnitentia agatur.

¶ *CAP II.*

1 ACcepiſti. ¶ † Alteri deſponſa-
tã ducens in vxorem &
cognoſcens nũquã in vxorem eã habere
põt.h.d.ſecundũ vnũ intellectũ.Sed cla-
rius hoc videt̃ in.c.fi.j.de eo qui duxe.in
matri.quã pol.per adul.vel iuxta literã ſumma ſic.Ponit
pœnitentiã illius qui alterius ſpõſam de præſenti accœ-
2 pit ſibi in vxorẽ. ¶ † No.ibi. *deſponſatam.* & tene mẽti
ꝙ cõtrahens per verba de præſenti ante carnis copulam
a poteſt appellari ſponſa.[a] nam iſte tex.loquit̃ de tali ſpõ
ſa de præſenti.patet ex eo quia ſi fuiſſet ſpõſa de futuro
valuiſſet matrimoniũ cũ ſecũda contractũ.vt in.c.pro-
xi.& in.c.ſicut.&.c.pe.ſ.de ſpon.& facit hoc optimè:vt
in ſtatutis odioſis appellatione vxoris nõ veniat deſpon
ſata per verba de præſenti ante traductionẽ ad domum
viri & carnalẽ copulam. pro hoc vide quod dixi ſuper
3 rub.de ſpõ.& in.c.ex publico.de conuer.cõiug. ¶ † Se-
cũdò.no.ꝙ eccleſia imponit pœnitentiã publicã ducẽti
ſponſam alterius in vxorem:& dic ꝙ mulier quę cõtra-
xit cũ duobus eſt infamis.& idẽ in maſculo.vt in.l.j.ff.
de his qui no.infa .& credo ꝙ eccleſia poſſet imponere
pœnã in foro iudiciali:quia iſti abutuntur ſacramento
matrimonij:et ſic cõmittũt ſacrilegiũ:vt in.l.q̃is.C.de
adult.ſacrilegiũ verò eſt mixti fori,vterq; enim iudex
eccleſiaſticus & ſecularis cognoſcere põt:de quo in.c.cũ
ſit generale.de foro compe.vbi plenè dixi.&facit ad præ
dicta:tex.cũ gl.xxxij.q.j.c.de benedicto.hîc aũt papa nõ
curauit de pœna fori iudicialis:quia ad hoc non fuerat
actum:ſed per viã ſalutis & conſilij aĩæ fuit hîc papa adi
4 tus. ¶ † Vltimò no.hãc pœnitẽtiã.& eſt regulare ꝙ pro
quolibet peccato mortali eſt pœnitentia iniungẽda.xij.
an.xxxiij.qõ.ij.c.hoc ipſum.quod tñ intellige niſi ſacer-
dos tẽpus ex cã abbreuiauerit.vt in.c.deus qui.de pœ.&
remiſ.& de pœ.diſt.j.c.quẽ pœnitet. ¶ Sed quæro quid
debet iſte agere in hoc ſpatio.vij.an.nam tex.hîc nõ ape
rit,ſed dicit ꝙ debet pœnitere cũ.vij.ann. ſequentibus.
Solut.dicit Abbas quòd debet ieiunare ſemel vel plu-
ries ĩ ſeptimana,vel aliud bonũ agere ſecũdũ diſtinctio
nem & iudiciũ ſacerdotis:& bene loquit̃.facit qđ no.in
d.c.hoc ipm.& ſic debes intelligere oĩa iura q̃ imponũt
pœnitẽtiã per numerũ dierũ vel annorum nõ ſpecificã
5 do modũ pœnitẽtię.& hoc notabis. ¶ †In glo.ij.in fin.
ſolue cõtraria vt no.gl.in.c.ij.ſ.ti.pxi.& in reg.nõ fir-
maſ.de reg.iur.lib.vj.& ad iſtũ tex.dic ꝙ aut duxit ſpon
ſam alterius& cognouit,& nõ põt amplius habere eam
in vxorẽ etiã mortuo prĩo viro.vt in.d.c.j.de eo q dux.
b in mat.quã pol.p adul.dic vt ibi.Aut nõ cognouit, [b] &
tunc ex nouo cõſenſu poſſet eã habere in vxorẽ mortuo
primo viro:vt in.d.c.fi.& ſic intelligit̃ verbum nunquã
a poſitum in text.

SVMMARIVM.

1 *Sponſalia de præſenti non ſoluuntur per ſequens matrimoniũ*
carnali copula conſummatum.4.
2 *Verba matrimoniũ contrahendo in loqui valentibus vel alia*
ſigna æquipollentia ſunt neceſſaria.
3 *Iuramentũ non eſt de ſubſtãtia matrimonij licet fortius obliget*
4 *Carnalis copula non addit maius vinculũ reſpectu eſſentiæ ma*
trimonialis.
Conſenſus mutuus ſolus eſt ad eſſentiã matrimonij.
Conſummatũ matrimoniũ fortius eſt quã nõ conſummatũ, quia
non ſoluitur per ingreſſum religionis.
5 *Papa ſententiam prædeceſſoris ſui reuocare poteſt, & contra*
riam conſtitutionem facere, & ius diuinum interpretari.
6 *Conſtitutio iſta an ad præcedentia matrimonia trahatur?*

¶ *CAP. III.*

1 LIcet. ¶ †Sponſalia de preſenti non ſol
uunt̃ per ſequẽs matrimoniũ etiã
carnali copula cõſummatũ:& clarius hoc
videtur in.c.fi.et pe.ſ.de ſpõ.Primò ponit̃
deciſa conſultatio.Secũdò reſponſio.ibi. *Conſultationi.* c
Tertiò alterius dubij ſolutio.ibi. *& ſi nupſerit.* Quar
2 tò obſtaculi remotio.ibi. *quãuis.* ¶ †No.ibi. *verbis ex-*
preſſè. ꝙ conſenſus in mr̃imonio cõtrahẽdo debet ver
bis exprimi in fari valẽtibus.& ſic facit hęc litera in ar.
ꝙ verba ſunt de ſubſtãtia in loq valẽtib⁹:& in his verbis
formaliter vtit̃ tex.in.c.pe.ſ.de ſpõ.ſed Hoſt.ſupplet ad
literã vel alio ſigno æquiualenti:qđ placet.dixit eñi de
verbis:quia cõiter hoc accidit:ſed ad materiã vide quod
3 plenè dixi in.c.tuæ.ſ.de ſpon. ¶ †No.ibi. *ſiue ſit iuramen*
tum. ꝙ iuramentũ non eſt de ſubſtãtia matrimonij.licet
4 fortius obliget cõtrahentẽ. ¶ † Vltimò no.ꝙ matrimo
nium habet ſuã eſſentiã ex ſolo mutuo conſenſu cõtra-
hẽtiũ:vñ carnalis copula nõ addit maius vinculũ reſpe-
ctu eſſentiæ matrimonialis:ideo nõ tollit̃ primũ p̃ ſecũ
dum cõſummatũ:ſed bene addit reſpectu ſignificati:qa
aliud ſignificat conſummatũ quã nõ cõſummatũ: vt in
c.debitũ.de biga.&.xxvij.q.ij.c.quapropter.Itẽ eſt for-
tius cõſummatũ.hinc eſt ꝙ nõ diſſoluit̃ p̃ ingreſſum re
ligionis ſicut nõ cõſummatũ.vt in.c.ij.& ĩ.c.ex publico.
5 de cõuer.cõiu. ¶ † Vltiò.no.papã poſſe reuocare [c] ſnĩam
c ſui p̃deceſſoris & cõtrariã cõſtitutionẽ facere vl̃ aliter
declarare etiã pręcepta iuris diuini quã prędeceſſor de
6 clarauerit. ¶ † In glo.fi.in fi.quid aũt de matrimonijs cõ
tractis ante hãc cõſtitutionẽ? dicit Hoſt. ꝙ illa ſunt tole
rãda propter conſuetudinẽ contrariam:&quia nonnul
li ſummi pontifices ita diffinierant.de hoc in.c.fin.infrà
eodem.vbi dicitur.

SVMMARIVM.

1 *Appellãti in matrimoniali cauſa interdici debet quòd cũ alia*
non cõtrahat lite pendẽte, & ſi contraxerit ſeparatur.
2 *Interdictum ne quis cõtrahat matrimonium lite pendente.*
3 *Lite pẽdẽte ſuper mr̃imonio nõ licet trãſire ad aliud mr̃imoniũ*
4 *Actus contra ius an ſit ipſo iure nullus?*

¶ *CAP. IIII.*

1 IVa fraternitas. † Appellã
ti ĩ cã mr̃i
moniali interdici debet ne aliud mr̃i-
moniũ cõtrahat li.pẽdẽ.et ſi cõtraxe-
rit debet ſepari.priò thema.ſcdò p̃ci-
pit fieri interdictũ.ibi. *hoc arbitramur.*

vlti.ff. de ver.obl. vbi dicit hoc eſſe notãdũ. quia quo tidie ĩter adoleſcẽ tes philocaptos euenire poteſt.

ZACHARI.

a ¶ Põt appellari ſponſa. Adde hoc eſſe multũ dubita bile.de quo dic vt notaui ĩ apo.meis ad iſtũ.in.c.j.ĩ ver bo cõtrahẽtes ſpõ ſalia.ſ.de poſtu.p̃ la. & melius in.c. iñ. loco.nu.v. in apo.in ver.ſpõſas. vbi cõcordo opi. cõtra.ſ.de p̃ſum.et in rub.ſ.de ſponſa. & matri. nu.v. ver.per prędicta.

b ¶ Cognouit.eodẽ modofallit quãdo cognouit ſed igno ranter quia proba bilis ignorãtia ip- ſum excuſat.c.do minus noſter.j.de ſecũ.nup.ſecundũ Philip.hîc.

c ¶ Reuocare. licet dicatur ꝙ par in parem non habet imperiũ. c.inno- tuit.ſ.de elec.c.fi. de reſcrip.in.vj.l. nã & magiſtratus. ff. de arbi.l. ille à quo. §. tẽpeſtiuũ. ff.ad treb.

tertiò dicit quid iuris ſi violeť.ibi. *& ſi contra.* ¶ Caſus literalis. Aliquis corã iudice ſuo petit aliquã in vxorem.vel aliqua petit aliquẽ in virũ quem dicit in eã conſenſiſſe per cõſenſum mutuũ de prẽſenti.ille appel.ad ſedem apoſto.& appel.pẽ.ante cauſæ cognitionẽ ſiue anteſnĩam aliã accœpit in vxorẽ.quæritur ꝙd iuris ſit?rñdet pa.ſi aliquis ammodo in tali caſu duxerit appellandũ iudex interdicat ei publicè:ne ante deciſionẽ cauſę cũ alia cõtrahat:quod ſi fecerit matrimoniũ tam prẽſumptuoſè cõtractũ debeat irritari ſecundũ formam iuris.Ber.

2 ¶ †Not.ꝙ appellatione pendẽte põt iudex à quo interdicere matrimoniũ cõtrahendũ:& ſic non ſuſpẽditur in totũ iuriſdictio iudicis à quo.vnde poteſt agere ea quæ tendũt ad facilioꝛẽ exitũ cauſæ appellationis.de quo vide bonũ tex.cũ gl.in.c.ex literis.de matri.contra.contra interdi.eccle.vnde videť ꝙ iudex poſſit hoc interdictũ facere. ¶ †Itẽ no.ꝙ pendẽte lite ſuper matrimonio ſiue fuerit appellatũ ſiue non nõ licet trãſire ad aliud matrimoniũ [a] licet per partẽ prętendať nullitas primi mrimonij.vt in.c.cũ in apoſtolica.s̃.de ſpõ. & hîc ꝑ illud.c. nõ debes diſpoſitionẽ huius tex.reſtringere ad pẽdentiam appellationis.Idem etiã eſt ſeruandum pendẽte lite ante appellationẽ:vt in.d.c.cũ in apoſtolica. ¶ †In gl.ij.in fi.no.bene diſtĩctionẽ gl.ſolet eñ quotidie allegari.& hęc eadẽ diſtinctio ſolet fieri cũ quęriť vtrũ actus cõtra legem ſit ipſo iure nullus.de quo [b] vide in reg.ea quæ contra ius.de reg.iur.li.vj.& in.c. vides.x.diſt. & in .l.nõ dubium.C.de legi.&dicit perpetua cauſa prohibitionis qñ cauſa prohibitionis nõ eſt reſtricta ad certũ tp̃s ſed eſt perpetua:puta ſi prohibeť aliqd fieri ꝓpter malũ ꝙd inde ſequi põt,vel prohibeť matrimoniũ fieri propter cõſanguinitatẽ vel aliquid ſimile.dicit nõ habere perpetuã cãm ꝓhibitionis:qn cauſa eſt reſtricta ad certũ tp̃s.puta prohibeť matrimonium propter veneratiõnem diei.

3 4 a b c d e 1 2 3 4 5 6 a b 1

ZACHARI.
a ¶ Ad aliud matrimoniũ. Addeqd ſi cõtrahat etiã contra præceptũ iudicis,vel eccleſiæ inhibitionẽ. Spec.in tit.de ſpon.& ma. §.ij.& in tit.de matri.cõtra.inter.eccle.cõtracto.ĩ prĩ.
b ¶ Nullus. de quo in.c.fin.de poſtu. prǽl.per Lap.ſua alle.xcvij.ꝑ Abb. in.c.ad apoſtolicam.s̃.de regu.facit.l.j.§.ſexum. ff. de poſtu. vbi illa prohibitio habet cauſam perpetuã.
c ¶ Tolerantur. Vide quæ dixi in.c. fi.de cõſti.vbi do. Pe.in.c.j.de ſum. tri.& fi.catho.lib. vj. & in cle.ij.de reb. eccle. nõ alie. And.Barba.
SEBASAPI.
d ¶ Poteſtas papæ. Ad corroborationem vide Pet.de anch.in cõſi.cccj. inci.viſo & diligẽter inſpecto.colũ. iij.refert Feli.in.c. quæ in eccleſiarũ. col. vij. ver.ij.amplia.s̃.de cõſtitu.
ZACHARI.
e ¶ A iure diuino Matth.xix. quos deus cõiũxit &c. Ang.ĩ auť.de triẽ. & ſe. §.ix. col.iiij. & Ale.cõſi.xlviij. vol.iiij.

SVMMARIVM.

Duas qui per verba de præſenti deſponſat,primam deſponſatam habet in vxorem etiam ſi prius ſecundam cognouerit: & non valet conſuetudo in contrarium.

Eccleſiæ inferiores circa ſacramenta debent ſe conformare maioribus ratione metropolitanæ eccleſiæ.

Carnalis copula nõ eſt neceſſaria ad eſſentiã matrimonij.6.

Conſenſus ſufficit ad eſſentiam matrimonij.6.

Sufficit quid ſignificat?

Conſtitutio an ad præterita trahatur?

Papa an poſſit ſtatuere quòd tollatur primum matrimoniũ non conſummatũ per ſecundum conſummatum?

Papa ampliſſimã habet facultatẽ in matrimonijs nõ cõſummatis.

Conſenſus ſolus perficit non tantũ contractum matrimonij ſed etiam alios contractus qui ſunt de iure gentium.

Matrimonium habet eſſentiam à iure diuino:& ſicut deus eſt immutabilis:ita & matrimonium.

¶ *CAP. V.*

VAs. ¶ † Qui duas per verba de præſenti deſpõſat,primã deſponſatã habet in vxorẽ etiã ſi prius ſecũdã cognouerit:nec valet cõtraria cõſuetudo.& hoc vltimũ addiť ad.c. licet.s̃.eo.In prima, conſultatio.In ſecũda,reſpõſio.ibi. *Ne verò.* ¶ Caſus literalis.Olim obtinuit conſuetudo in eccleſia mutiñ.vt ſi aliquis aliquã deſponſaſſet per verba de prẽſenti:& ante carnalẽ copulã aliã accipiat & cognoſcat:illa ſibi adiudicabitur quã primò cognouerat:quia verò turpis eſt omnis pars quę ſuo nõ cõgruit vniuerſo:& eccleſia mutiñ.tenere debet humiliter & ſeruare quod ro.ecc.& ſua metropolis ſeruat.prẽcipit papa vt eccleſia mutiñ.in matrimonijs cõtrahẽdis illud obſeruẽt vt poſtq̃ inter ꝑſonas legitimas, legitimus cõſenſus interuenerit de prẽſenti ſi poſtea cũ alijs de facto cõtrahãt: quod prius de iure factũ fuerat non potuit irritari.Ber. ¶ †No.primò circa ſacramenta eccleſiaſtica,ꝙ eccleſiæ inferiores debẽt ſe cõformare maioribus ratione metropolitanæ eccleſię.facit.c.ad abolendã.j.de hære.vide bo.gl.in.c.j.de ſum.trin. lib.vj. 2

3 ¶ †Not.ij.ibi. *qui ſufficit.* ꝙ ad eſſentiam matrimonij copula carnalis neceſſariò nõ cõcurrit:eſt ergo verũ matrimonium poſt cõſenſum de prẽſenti prẽſtitũ:nã id dicitur ſufficere quo poſito nil aliud ad ſubſtãtiã actus requiriť:vt no.gl.in.c.ſtatutũ.in prin.de reſcri.li.vj.Et adde hîc ea quę dixi.s̃.eo.in.c.licet.& ꝙ pleni⁹ dixi in.c.ex publico.de cõuer.coniug. ¶ †Quid de matrimonijs cõtractis ante iſtã cõſtitutionẽ?docto.cõiter tenent ꝙ illa toleranť. [c] & hoc apertè innuit verbũ. *de cætero,* hîc poſitũ:& põt adduci iſte tex. pro & cõtra.ꝙ conſtitutio iuris antiqui declaratoria nõ extendiť ad prẽterita habẽtia cõtrariam cõſuetudinẽ,quare rõne cõſuetudinis illa debeãt tolerari.ꝓ quo vide bo.gl.in.c.cũ venerabilis.de cõſue.& in.c.j.de poſtu.ꝑ.li.vj.In cõtrariũ poſſet adduci iſte tex.quia dicit. *de cætero.* ſecus ergo ſi hoc verbũ nõ fuiſſet appoſitũ.vt in.c.cũ tu.& qd ibi no.de vſu.ſed ad materiam plenè vide no.in.c.fi.de cõſti.& in cle.ij.de re.ec.non alie.& in cle.j.de elec. 4 5

¶ †Vltimò qriť nũqd papa poſſit ſtatuerevt per ſecũdũ mrimoniũ cõſummatũ tollať primũ nõ cõſummatũ:& ſic approbare cõſuetudinẽ hîc reprobatã?Hoſt.tenet hîc ꝙ ſic:qa circa mrimoniũ nõ cõſummatũ latiſſimè patet poteſtas papæ, [d] vt no.in.d.c.ex publico.& ad hoc põderat ver. *nullus.* poſitũ in tex.quaſi dicat ꝙ potuiſſet ſtatuere hîc cõtrariũ. *Sed ego dubito an hoc dictũ ſit verũ.nã ſine magna cã papa non diſponit cõtra iſtud matrimoniũ.vt in.d.c.ex publico.Itẽ ſi hoc eſſet,quare papa retractaſſet diffinitionẽ ꝑdeceſſorũ ſuorũ ſi illi potuiſſent ad libitũ diffinire?vt in.c.licet.s̃.e.ſed ex magna cã poſſet hoc facere.* d

6 ¶ †In gl.ibi. *nam contractus perfectus eſt per ſolum conſenſum.* nõ intelligas gl.ruditer.nã etiã cõtractus emptionis & vẽditionis:& cæteri qui ſunt de iure gentiũ perficiunť ſolo cõſenſu:vt in.l.conſenſu.ff.de actio.& obl.& l.ex hoc iure.ff.de iu.& iur.ſed intelligas gl.ꝙ cõtractus mrimonij eſt ꝑfectus per ſolũ cõſenſum.i.ꝙ ꝑ ſolũ cõſenſum eſt trãſlatũ plenũ ius.ita vt traditio corporalis nihil addat:& licet doc.hîc inſtẽt pro rõne diuerſitatis maximè Hoſt.q̃ dicit ꝙ matrimoniũ habet ſuã eſſentiã à iure diuino. [e] Ideo ſequiť cõditionẽ ſui authoris.nam deus eſt immutabilis.Alij verò cõtractus ſunt ab hoĩe: ideo ſequunť naturã hoĩm:hæc ratio videť mihi perſuaſiua & nõ neceſſariò cõcludẽs:nã & aliqua ſunt ab hoĩe quę tñ ex ſolo titulo habẽt ſuã perfectionẽ vt eſt titulus beneficialis.nã per ſolã collationẽ beneficij acquiriť plenum ius prouiſo.vt hîc.& in.c.ſi tibi abſenti. de prębẽ. lib.vj.ideo facit regula.ꝙ in oĩbus ſpũalibus ex ſolo titulo trãſferť plenũ ius:vt in.d.c.ſi tibi abſenti.& per Inn. in.c.inter cętera.de pręben.Iſta enim tanq̃ inuiſibilia ſine alia executione exteriori trasferuntur.& ſolo cõſenſu(vt dixi) perficiuntur. e

De conditionibus appoſitis in deſpõſatione & in matrimonio uel in alijs contractibus. Rubrica.

¶ Continuať hæc rubrica ad p̃cedẽtia hoc ordine.Quia quandoq; ſpõſalia contrahũtur purè,de qbus viſum eſt ſuprà: quãdoq; ſub cõditione meritò de his poſt præcedẽtia ſubmittit. & quia cõditio apponi põt non ſolũ in matrimonio.ſed etiã ĩ alijs cõtractib⁹.Iõ ne author haberet materiã geminãdi rubr. ſubnectit hîc de cõditionibus appoſitis ẽt in alijs cõtractibus. & quid ſit cõditio.no.ſuper rub.ff.de cõd.& dem.Sed dic latius & clarius.quia cõditio eſt q̃dã adiectio poſita vel ſubintellecta in diſpoſitiõe ſuſpẽdens & reſoluẽs ipſam diſpoſitionẽ.& differt à modo.quia modus nõ ſuſpendit ſed eſt quædã modificatio diſpoſitiõis.de quo clarius diceť ĵ.eo.in.c.verum.

Conditio

SVMMARIVM.

1 *Conditio turpis in contractu matrimonij apposita non vitiat matrimonium, sed conditio ipsa frangitur.*

2 *Conditio an possit apponi in contractu matrimonij: & qualis vitiet matrimonium?*

¶ CAP. I.

QVicunque. ¶ †Hoc dicit in sũma. Defectus turpis conditionis in cõtractu matrimonij appositæ nõ vitiat matrimonium: sed vitiatur. primò ponit thema ex quo resultat tacita quæstio. Secũdò respõsio ibi: *Respondemus.* ¶ Casus lr̃alis. Si aliquis desponsauit aliquam sub conditione quæ nõ sit contra substantiã matrimonij: puta cõtraho tecũ si furtũ feceris: si voluit eam relinquere: querit an possit? Respon. ꝙ cõditio frangatur, & matrimoniũ firmiter teneat. Ber. ¶ †Op. cõtra tex. videt enĩ ꝙ cõditio possit apponi in matrimonio cõtrahẽdo. vt j. e. c. de illis. et. c. super eo. Sol. metu cõtrarij iste tex. intelligit duob⁹ modis. Prĩo ꝙ loquit in cõditione suspendẽte turpi tn̄. nã cõditio turpis quę nõ sit cõtra substantiã matrimonij habet pro nõ adiecta, & cõtractus remanet purus j. eo. c. fi. secus in cõditione honesta, de qua intelligit contrarium. & hunc intellectũ ponit gl. hĩc. Secundus intellectus extra glo. vt intelligat in cõditione resoluẽte. puta cõtraho tecũ matrimonium, & si nõ donaueris mihi x. volo te relinquere, certè ex quo matrimoniũ à principio tenuit nõ põt dissolui: vt in. c. cũ sis. de cõuer. cõiug. & pro hoc intellectu facit litera in ver. *relinquere.* & hũc intellectũ sensit Vinc. Quidam tn̄ dixerunt ꝙ in matrimonio non põt apponi conditio: qa consensus debet esse purus & absolutus. sed hoc est falsum: vt ĩ cõtrarijs. nisi intelligas ꝙ matrimoniũ non potest cõsistere nisi ex solo cõsensu puro & absoluto: nã existente conditione cõsensus remanet pur⁹: & tũc verè ĩcipit tenere mr̃imoniũ: vt ĩ. c. sup eo j. e. & c. verũ. & in. c. vnico. de spõ. li. vj.

SVMMARIVM.

1 *Seruus manumißus sub conditione vt fiat monachus & monasterio seruiat: aliàs in seruitutẽ redeat: si monachus sit factus manumittentis voluntatem seruare cogitur. 8.*

2 *Conditio apponi potest resolutiua libertatis in manumißione serui.*

3 *Seruitus non impedit quòd quis monachus non fiat vel ad sacros ordines non promoueatur.*

Seruus potest manumitti sub conditione vt fiat clericus vel monachus.

5 *Libertas an sit res spiritualis?*

Simonia an sit aliquid pro ingreßu religionis accipere?

6 *Conditionis acceptatio quid operetur?*

7 *Clericus & monachus an in seruitutem redigi poßint: & dic quòd aliud est in clerico aliud in monacho.*

Degradatus clericus in effectu desinit eße clericus.

Monachus nunquã desinit eße monachus.

8 *Papa an poßit monachum à religione & voto liberare?*

¶ CAP. II.

CVm sit proprium. † Pertinet ad secũdã partẽ rubri. & h. d. in summa. Seruus manumissus ea cõditione vt fiat monachus & monasterio seruiat aliâs in seruitutẽ redeat: & si hoc acceptato monach⁹ factus sit. manumittentis volũtatẽ cogitur obseruare. Primò thema. Secũdò responsio ibi: *tu ergo.* ¶ Casus literalis. Quidã diaconus manumisit duos seruos sub ea cõditiõe vt monachi essent & pmanerẽt in quodã monasterio, adijciẽs vt si cõtrafacerẽt: iterum seruituti subijcerent: & vnus illorum recessit à conditiõe: & de monasterio exiuit: & inter clericos seculariter cõuersat: Vnde quidã presbyter illius monasterij cõquestus est de hoc dño papæ. vn mãdat epo dioceſis vt si ita esse inuenerit: compellat eũ in monasterio permanere: nec monasterium deserat: vt
2 volũtas manumittẽtis nõ valeat præteriri. Ber. ¶ †No. primò ꝙ in manumissione serui potest apponi cõditio
a libertatis solutiua. [a] ¶ †Secũdò not. ꝙ seruitus antiqua
3 non impedit monachatum. cõcor. liiij. dis. c. multos. nec promotionẽ ad sacros ordines: vt in. c. nullus. & in. c. de
4 famulis. de ser. nõ ord. ¶ †Tertiò not. quòd seruus põt manumitti sub eo modo vt fiat monachus vel clericus.
5 ¶ †In gl. prima ibi: *est res spiritualis.* no. glo. ꝙ libertas [b]
b potest dici res spiritualis: & facit qd̃ no. gl. in. d. c. nullus. sed hoc nõ ꝓcedit. quia si esset spiritualis non caderet in laicũ. vt in. c. causam. de præscrip. Itẽ dominus qnq̃ manumittit interuẽtu pecuniæ. l. iiij. ff. de manumiss. quod nõ posset fieri si libertas esset res spiritualis. & ideo tene sequẽtẽ solutionẽ gl. ꝙ monachatus hîc confertur purè. Item est hîc quædã conditio intrinseca: vnde sicut non est simonia si datur prædium vt ibi fiat ecclesia. vt in. c. olim. el. j. de restit. spo. ita & si manumittit seruus vt fiat clericus vel monachus: quia nõ põt fieri monachus aut clericus nisi prius sit liber. s̃. de ser. nõ or. per totũ. Host. intellexit tex. ꝙ nõ sub cõditiõe sed sub mõ isti fuerunt manumissi. vn̄ conditio hîc ponit largo mõ. sed per hoc b
nõ mutat intellectus iuris: & de differentia inter modũ
6 & cõditionẽ habetur. in. c. verum j. eo. ¶ †In glo. fin. ibi: *quàm cito acceptauit conditionem.* intellige gl. sanè. s. ꝙ acceptauit cum effectu faciendo professionẽ in manibus illius qui potuit eũ incorporare religioni. iuxta nota. in c. porrectũ. de regula. ex nuda ergo acceptatiõe cõditionis nõ esset effectus monachus. ¶ †Et in fi. gl. vult ergo
7 gl. ꝙ promotus ad clericatum potest reuocari ad seruitutẽ si non seruat modũ in manumissione appositũ: secus in eo qui est effectus monachus, sed nõ reddit rationem diuersitatis: nec etiam doct. sed potest dici ꝙ clericus degradatus desinit in effectu esse clericus. vt in. c. de gradatio. de pœnis. lib. vj. vnde sine violatione clericus põt degradari & redigi in seruitutẽ: sed per degradationẽ seu depositionẽ nõ desinit quis esse monach⁹. Est enĩ monachatus quoddã votũ à quo nõ põt liberari etiam per papam saltẽ sine maxima cã. iuxta ea quæ no. in. c. cũ ad monasteriũ. in fi. de ſta. reg. ex quo enĩ semel purè voluit deo nõ põt amplius redire ad seculũ & subijci seruituti corpali. sed si fuisset seru⁹ illi⁹ monasterij: tũc fortè valeret cõditio: nõ vt ex toto desinat esse mõach⁹: sed vt sit magis astrictus monasterio q̃ cęteri: vn̄ erit quasi seruus monasterij: nec poterit intrare monasteriũ strictius facit qd̃ leg. & no. in. c. de famulis. & in. c. eo libẽtius. de ser. nõ ordi. & qd̃ no. gl. in. c. vt lex cõtinentiæ. xxvij. q. j.
8 ¶ †Sed cõtra hũc intellectũ gl. exponit de fi. c. vbi papa mãdat seruari manumittẽtis volũtatẽ: ergo debet ille redigi in seruitutẽ: cũ hæc sit manumittẽtis volũtas: cõtrariũ vr̃ difficile & hîc nõ tactũ p doc. sed põt dici inherẽdo prĩo intellectui Host. ꝙ isti fuerũt manumissi sub modo vt fierent monachi &c. vn̄ conditio redigẽdi ad seruitutẽ debet referri ad tempus ante monachatũ: namvolũtas manumittentis fuit vt fierẽt monachi: & si nõ vellent redirẽt ad seruitutẽ. vnde si fiunt monachi seruent volũtatem manumissoris eò ꝙ compelluntur perseuerare in monasterio.

ZACHARI.
a ¶ Conditio libertatis solutiua. Adde tamẽ ꝙ pendẽte illa habebitur pro seruo. vt not. Spe. in ti. de actio. ver. item ꝙ est libertus. & in tit. de accu. ver. ꝙ est. & ver. sed pone.
b ¶ Libertas. alias dicitur causa pia. l. j. C. de cõmu. ser. ma. §. fi.

SVMMARIVM.

1 *Iurans aliquam in vxorem accipere si centum sibi donauerit non tenetur illam in vxorem accipere nisi postea purè consenserit, vel eam cognouerit. 3.*

2 *Sponsalia possunt sub conditione contrahi etiam de futuro.*

Impedimentum publicæ ho. iustitiæ non oritur ex sponsalibus conditionatis ante conditionis euentum.

3 *Conditio quòd aliquid detur ex causa dotium vel donationis an sit honesta vel turpis?*

4 *Conditio in sponsalibus apposita tollitur per carnalem copulã*

superuenientem & consensum de præsenti.5.

5 *Consensus superueniens de præsenti sponsalibus de futuro sub aliqua conditione quid operetur?4.*

¶ CAP. III.

1 DE illis. ¶ †Qui iurauit aliquam in vxorẽ accipere si cẽtum sibi donauerit accipere nõ teneť:nisi postea purè consenserit vel eã cognouerit.Primò thema. Secundò determinatio.ibi *Reus.* ¶ Casus literalis. Aliquis iurauit alicui mulieri sub hac forma verborum.ego accipiã te in vxorẽ si centum mihi donaueris. mulier nolebat soluere qđ petijt, quæriť vtrũ sit periurus si eã non accœpit in vxorẽ?& respondeť ꝙ non,nisi postea consensus de præsenti ac-
2 cessit,vel carnalis copula fuerit subsecuta.Ber. ¶ †No. primò ꝙ sponsalia possunt contrahi sub cõditione.tex. enim iste loquitur in sponsalibus de futuro:vt patet per verbum accipiã.quod est futuri tẽporis:vt in.c.pe.s.de spon.& ex talibus sponsalibus conditionatis non oritur ante cõditionis euentũ publicę honestatis iustitia.vt in c.vnico.de spon.lib.vj. ¶ †Secundò not.tex.valde notabilem iudicio meo.ꝙ hęc cõditio[a] est honesta accipiã te in vxorẽ si tale quid mihi donaueris:nam si non esset honesta.non suspendisset sponsalia:sed haberet pro non adiecta.vt in.c.fi.j.eo. ¶ Sed contra hoc & contra text. fortiter opponitur de.l.si ita stipulatus fuero.in.§.fi tibi nupsero.ff.de verb.ob.vbi tex.no.dicit ꝙ si mulier stipulatur à viro centũ dari si sibi nupserit:non valet stipulatio tanquã inhonesta:& idem dicit in personaviri,ne videatur propter libidinẽ dedisse centũ, seu matrimoniũ contraxisse.Sol.contrarium est difficile & nõ tactũ hîc per doct.sed credo posse dari duas solutiones. prima vt intelligatur ꝙ vir fuit stipulatus aliquid sibi donari occasione.s.dotis.nam tũc bene valeret.vt in.d.§.si tibi nupsero. Vel secundò põt dici ꝙ qñ subest causa honesta petendi donũ:tũc valet conditio seu stipulatio. nã text. in.d.§.non annullat indistinctè illã stipulationẽ:sed dicit ꝙ causa cognita est annullãda.vnde(vt dicit ibi Bart.)si nobilis contraheret cũ plebeia non esset inhonestum si promitteret aliquid ipsi nobili in compensationẽ nobilitatis.nã tũc cessat ratio libidinis:& idem vbi subesse põt consimilis causa. ¶ †Vltimò no.duos casus in quibus conditio apposita in sponsalibus tollit scilicet per carnalem copulã subsequẽtem:& no.bene hunc casum maximè iuncta glo.fi.quia extẽdit.c.is qui.de spon.nam copula hîc operatur duo purificat em̃ spõsalia:& eodẽ momento ea trãsfundit in matrimoniũ.Secundus casus qñ interuenit postmodũ consensus de pręsenti. ¶ †Sed quæro nũquid sufficit omnis consensus de p̃senti? Vin. hîc Pet. Abbas & Spe.eo.tit.in prin.miro modo intelligunt istũ tex.dicunt enim sufficere consensum de præsenti siue sit purus siue sit conditionalis,dũmodo non conferať in arbitriũ alterius:& hoc vltimo casu intelligunt.c.super eoj.eo.quasi velint isti dicere ꝙ si fuerit dictum contraho tecũ si donaueris mihi centũ incontinẽti est matrimoniũ:quia verba sunt de pręsenti nec cõsensus est collatus in arbitriũ alteriusvt puta si fuisset dictũ contraho tecũ si pater meus consenserit :nam hoc casu non est mr̃imoniũ nisi pater consenserit:vt in.d.c.super eo.sed Io.an.hîc & Inn.tacitè sentiũt oppositũ & melius dicũt enim ꝙ licet consensus sit præstitus per verba de pręsenti:ex quo non interuenit conditio suspensiua nõ tenet matrimoniũ nisi existat conditio:quia cõsensus à quo substantiatur matrimoniũ non est purus & absolutus.& hoc dictũ satis sentit hîc gl.pe.& tenet do. Anto. in.d.c.super eo.& hæc mihi videť ipsa veritas.vnde tex. debet intelligi de consensu de pręsenti purè pręstito. Tamen est differẽtia.vtrũ dicã accipiã te si centũ dederis. nã in prio casu existẽte conditione purificantur sponsa

lia.sed adhuc nõ est mr̃imoniũ.sed secũdo casu erit matrimoniũ:quia cõditio suspendit cõsensum de pręsenti.

SVMMARIVM.

1 *Donatio facta ecclesiæ sub modo de aliqua re:res donata statim efficitur ecclesiæ,nec reuocatur modo non seruato,nisi in contractu fuerit expręssum.*

2 *Donator potest in donatione quã facit ecclesiæ conditionẽ se modum apponere etiam contractus resolutiuum.2.*

Donator laicus an donationem factam ecclesiæ propria authoritate possit reuocare?

Conditio siue modus appositus in donatione facta ecclesiæ an præsumatur quòd sit causa finalis contractus,& quid operetur si est tanquam causa finalis vel non?

3 *Donatio facta ecclesiæ an possit reuocari propter conditionẽ non seruatam per prælatum?*

Prælati delictum siue negligentia an noceat ecclesiæ?

4 *Conditio apponi potest in donatione facta ecclesiæ,quòd res donata non possit alienari.*

Alienari an & quando possint bona ecclesiæ?

¶ CAP. IIII.

1 VErum. † Est tex.notabilis & multum allegatur & secundũ intellectũ veriorem.h.d.in summa. Res donata ecclesiæ sub modo statim est ecclesiæ nec reuocať modo nõ seruato,nisi hoc in contractu sit expressum.Primo dictũ. Secũdò exceptio ibi: *nisi.* ¶ Casus literalis.Aliquis donauit aliquã possessionẽ alicui ecclesiæ sub aliqua conditione.id est sub modo nisi aliquid fiat.& sic donatio tenuit:donator volebat reuocare donationẽ ,quæritur an possit? Respondeť ꝙ non:nisi tali conditione:id est tali modo, vel pactũ datũ sit quòd ea cessante donatio debeat re-
2 uocari.Bernard. ¶ †Nota primò donatorem posse in donatione quam facit ecclesiæ cõditionem seu modum
b apponere.[b] etiam cõtractus resolutiuum.ad hoc.c.cùm dilecti.s.de dona.res ergo semel ecclesiæ effecta potest ab ea reuocari ex modo nõ seruato:vel per existentiã cõditionis resolutiuæ.Nunquid aũt hoc casu possit laicus donator donationẽ propria authoritate reuocare? dic vt not.Inno.in.c.verum. de foro compe. vbi plenè dixi. ¶ Pro declaratione.c.op.contra tex.videtur enim nullo modo posse procedere.Aut em̃ extat conditio apposita in donatione,& non potest donatio amplius reuocari. Aut conditio non extat,& frustra tractať de renũtiatione.qa cõditio suspendit actum in euẽtũ conditionis.vñ antea non potest dici donatio cùm sola spes sit in obligatione.insti.de ver.obli.in.§.ex conditionali.& j.c.pxi. reuocari ergo non potest quod nõdum tenet.Sol.gl.ij. (vt arbitror)metu cõtrarij ponit duos intellectꝰ ad tex. primus est vt intelligatur in conditione resoluente:exẽplum patet in ea.vnde ante euentum conditionis nõ potest reuocari.& sic intelligitur prima pars.c.sed post cõditionem extantem potest reuocari si fuit dictum:& sic intelligiť secunda pars.Iste intellectus est verus in se:sed non congruit literæ:qa si intelligeretur in cõditione resoluente dixisset ꝙ ea existente posset reuocari:sed text. dicit ea cessante.ideo gl.trãsit ad secundum intellectum meliorẽ vt intelligatur in modo & non in conditione. nã modus nõ suspendit actũ:sed modificat vt puta si datur prædium ecclesiæ cum hoc modo vt non alienetur: tunc enim si ecclesia venit contra modum:& si esset modus appositus põt reuocari donatio.& hoc secũdùm gl. si fuit dictũ in donatiõe:quasi velit gl.ꝙ nõ obseruantia modi non præstat facultatem reuocandi donationẽ:sed dũntaxat agendi vt seruetur,nisi dictum sit vt possit reuocari.hoc vltimũ dictum gl.non est indistinctè verũ. vnde concludendo breuiter ipsam veritatem dic ꝙ tam in contractibus nominatis quàm innominatis si modus appositus fuerit finalis causa contractus potest agi ad

reuocationem

SEBA.SAPI.

a ¶ Hæc conditio. quando valeat matrimoniũ spe præmij vide Iaſ. post alios.in.l.Titia.in prin.col.iij.versi. capio gl.in verbo obstaturam. ff.de verbo.obli. 3

b ¶ Apponere. ratio est.qa quilibet põt in traditione 4
rei suæ modũ apponere.l.in traditionib⁹.ff. de pac. ca.cũ dilecti. s. de dona. limita esse verũ incontinenti secus ex interual- 5
lo.l.perfecta.C.de dona.quæ sub modo.l.j.§. cedit. & ibi gloss.C.de rei vxo.act. glos.in.c. præterea.el.ij.§.de iurepatro. Intellige esse verũ nisi partes tali pacto cõsentirẽt secũdũ glo. notabilem.in d.l.perfecta.

a reuocationem si modus nõ seruaꝛ.[a] vt est tex.in.l.cũ te fundum C.de pact.inter emp.& vend. & in.l.j.C.de dona.q̃ sub modo.Si autem modus non fuit finalis causa cõtractus.tũc non agitur ad reuocationem:sed ad obseruantiam modi:& ita debet intelligi tex.in.l.ea cõditione.C.de rescind.vẽd.sed respectu donationis factæ ecclesiæ text.videtur hîc sing.quẽ nescio alibi ꝙ semp debet pręsumi ꝙ modus nõ sit causa finalis cõtractus.nã(vt hîc vides)ex non obseruantia modi non reuocatur donatio facta ecclesiæ,nisi fit dictum in donationevt possit reuocari:& hãc propter alios ego puto rationẽ:quia donans ecclesiæ sub modo videtur principaliter donasse propter deũ:& pro remedio peccatorũ suorũ.arg.in.c.requisisti.de test.Modus ergo appositus nõ videꝛ causa finalis cõtractus.& sic nõ potest agi ad reuocationẽ: sed solũ ad implementũ, nisi fit dictũ vt possit reuocari:& per hoc reducemus ad concor.ius ciuile & canonicũ. cũ eadẽ sit ratio in vtroq;.& hãc lect.tene omissis quibusdã alijs quæ dantur extra glo.¶ †Sed hîc quęro de quæstione quotidiana: nunquid
b donatio possit reuocari si fuerit dictum ex quo solus prælatus[b] non seruauit modum? Vinc.hîc sentit ꝙ non.quia delictũ solius
c pręlati[c] non debet nocere ecclesiæ.vt in regula delictũ.de regu. iur.lib.vj.vnde si daꝛ ecclesię possessio vt nõ possit alienari.& si alienẽꝛ fuit dictũ vt possessio possit ab ecclesia reuocari nõ põt fieri reuocatio solo pręlato alienãte.secus si pręlatus cũ capitulo & idem dicit in alijs modis.Idem sentiũt doc.in.c.breui.de iureiu.vbi dicũt aliud esse respectu cõditionis implẽdæ.nam satis est ꝙ pręlatus nõ implet cõditionẽ ad hoc vt res nõ acquiratur ecclesiæ.qđ sing.notabis.& hanc puto rationẽ diuersitatis. nam in acquirẽdis solus pręlatus põt nocere ecclesiæ:sed nõ in quęsitis. vt dicit gl.no.& doc.xvj.q.vj.c.illud §.fi.no.Inn.in.c. fraternitatem.de dona. & per hoc nabes declaratã glo.ij.& prin.vltimæ.
4 ¶ †In glo.fi.in fi.no.istã glo.quia quotidiana est.& ex ea primò no.ꝙ licitè in donatione facta ecclesiæ apponiꝛ pactũ vt nõ possit alienari.vt videꝛ expressum.in.§.sanctissimis.alleg.in gl.vbi dicitur ꝙ res ecclesiæ possunt alienari pro redẽptione captiuorũ. nisi sint donatæ eo pacto vt alienari nõ possint. ¶ Sed dubium
d est quid si immineat necessitas.[d] glo.ponit hîc duas opiniones.et primã tenuit Hug.x.q.j.c.sic quidã.Io.& Laur.in.x.q.ij.c.ea em̃ .§.hoc ius.Item damaſ.Go.Phi.& Inno.hîc.Secũdã opi.indistinctè vt non possit alienari tenuit Vinc.qui tamẽ postea mutauit opi.& dixit stãdũ.c.aurũ.xij.q.ij.primã opi.sequitꝛ hîc in effectu do.Ant.secundã sequitꝛ hîc do.Car.mihi placet prima vt ex quo necessitati ecclesiæ aliter consuli non põt licitè alienetur.nam si aliud sensit donator non videtur fuisse mentis compos cùm instante tali necessitate pia ipse debuisset hoc facere. vt in.c.sicut. xlvij.distinct.facit quòd in simili not.glo.lxxxij.distinct.c.j.tene tamen menti glo.& generaliter an & quando valeat pactum de non alienando inter priuatos:vt an ex tali pacto impediatur alienatio.dic vt not.in.c.Raynaldus.de testa.per Innoc.& per doct. & glo.in.c.fi.C.de reb.alie.non alie.& in.l.filius.§.diuus.ff. de legat.primo.

✠ SVMMARIVM. ✠

1 *Matrimonium contrahens sub conditione non improbata non compellitur illud consummare.*
Conditio hæc si pater consentiat in matrimonio apposita honesta videtur.
2 *Matrimonio contracto per verba de præsenti potest alter coniugum compelli ad consummandum.*
3 *Matrimonium potest conferri in alterius arbitrium,& non solum parentum:sed etiam alterius.*
Testamentum non potest conferri in alterius arbitrium.
4 *Conditio non improbata potest apponi in matrimonio.*
5 *Matrimonium etiam de præsenti sub conditione contractum non habet effectum de præsenti,sed suspenditur in euentum conditionis.*
6 *Matrimonium spirituale contrahi non potest sub conditione:secus est in matrimonio carnali.*
7 *Matrimonium purè contractum post matrimonium conditionale ante conditionis euentum an teneat?*
Matrimonium conditionale habet vim sponsaliorum de futuro.
8 *Matrimonium contractum inter quos extat impedimentum sub conditio-*

a ✠ SEBA.SAPI.¶ Nõ seruatur.vide ad hæc q̃ scribit Abb.in.c.verum.s̃.de fo.competen,& Feli.ibidẽ col.fin.& Pe.de anch.in cõsi.ccxvij. incipi .dubium facit Barto.in.l.fina.ff.vt in pos.lega.& in repe.l.credito res.in.ij.q.C.de pignor.

b ¶ Solus p̃latus.Dubia est ista decisio ꝙ in acquirendis solus prælatus possit præiudicare:contra dominũ Abb .tenet Fede. cons.ix.vbi cõcludit ꝙ legatum factũ ecclesiæ solus p̃latus possit alienare. Et idem tenuit Lapp. alleg. xxvj.p Im. Abb. & Cardi.in.c.tua. de his q̃ fiunt à p̃lato sine consensu capituli. Paul. de cast.tenet cõtrariũ in.l.legatum.ff.de leg.j.qa opi.Abb. habet tex.cõtraſe. in.l.magis puto.§. fundũ.ff.de re.eo. cõis óp.est contra Abb.hîc: vt latè per Alex.in.d.l.legatum. per Oldr. cons.cclxxxiij.& ccvij. de quo per dñm & p̃ceptorẽ meũ do.Vin.herculanũ.in.d.l.legatum. vbi alias melius cæteris explicauit hunc articulum.
ZACHARI. Delictum prælati. Adde istũ in.c. si diligẽti.nu.xxiij.& ibi in appo. meis in ver.nocet ecclesiæ.s̃.de for. cõpe. & in. c.imperatorũ.nu.ij.& ibi vide in apostil.meis.in versic. præiudicat ecclesie.s̃.de iura.cal.
c ¶ Necessitas.ꝙ res possit alienari:ita donata consuluit Fede.cons.clxxxij.Imo.in.l.filiusfamilias.§. diuus. ff.deleg.j.tenet cõtrarium.quia q̃ prohibitio hominis & legis concurrũt res potest alienari etiam in casu permisso.l.ij.cum glos.C.de vsucap. pro emptore.& ꝙ res ꝓhibita alienari possit in casu necessitatis est glo.Alexã. & oẽs in.l. marcellus. §. res.ff. ad trebelli. Paul.de cast.in authẽ. res q̃.C. cõia de leg. facit differentiã an prohibitio sit facta in vltima voluntate vel in cõtractu. ꝓ quo est gl.ordinaria &

ne si papa dispensauerit?
Et demum papa dispensauit: vtrum sit matrimoniũ sine alio cõsensu vel cõtractu? dic quòd nõ.
Obligatio non oritur ex facto à iure improbato.

¶ *CAP. V.*

1 Vper eo. † Quip verba de præsenti cum muliere cõtrahit sub cõditione si pater cõsentiret:nisi pater cõsentiat ad matrimoniũ nõ est cogendus:vel generalius sic. Contrahens matrimoniũ sub cõditione non improbata non compellitur matrimonium cõsummare ante cõditionis euentum. Cõmunis diuisio: secũda ibi. *respondemus.* & ibi primò soluit. secũdò remouet obstaculum ibi: *nam licet.* ¶ Casus literalis.Quidam cõtraxit matrimoniũ cũ quadã muliere sub hac cõditione si patri eius placeret. q̃riꝛ vtrùm sit cõpellẽdus ad matrimoniũ cõsummãdũ.respõdeꝛ ꝙ cõsensus liber dici nõ debet qui in alieno arbitrio reseruaꝛ:& conditio talis nõ improbaꝛ à iure:iõ nisi volũtas patris accedat nõ est matrimoniũ cõtrahere cõpellẽdus.postea respondet Alex.papa dicens spõsalia interposita & non secuta cõditiõe cõtracta:sequẽte de pręsenti consensu vel carnali copula tale matrimonium nõ debere dissolui:qa talis cõsensus
c nõ est de p̃senti habẽdus q̃is p verba de pręsenti exprimaꝛ q̃ ī alieno arbitrio habẽdo cõ
2 sistit.Ber.¶ †No.primò ibi: *ad consummandum.* ꝙ cõtracto purè mr̃imonio p verba de p̃senti p̃t alter cõiugũ ad petitionẽ alteriꝰ cõpelli ad cõsummãdũ matrimoniũ,& sic licet adhuc nõ sit habita possessio tñ ex iure q̃sito per cõsensum põt agi ad cõsummationẽ mr̃i
3 monij.qđ no.¶ †Secundò no.ꝙ mr̃imoniũ põt cõferri ī alteriꝰ arbitriũ.& nõ solũ parẽtis ī cuiꝰ ptãte est cõditionẽ apponere:sed ẽt d alteriꝰ.vt ī.c.seq.& ex hoc habes vnã differẽtiã inter mr̃imoniũ & testm̃.nã testm̃ nõ põt cõferri in volũtatẽ alterius:vt ī.l.captatorias. & in.l.illa institutio.ff.de hęr.insti.de quo dicẽdũ:vt no.in.c.cũ tibi.de testa.secus in mr̃imonio:vt hîc.& rõ põt esse.nã matrimoniũ est de iure diuino .vnde sufficit solus cõsensus qualitercũq; habeaꝛ:sed testm̃ depẽdet ex gratia:qa confertur in illud tps quo testator nõ est futurus dñs, scilicet post mortẽ.vnde satis est ꝙ ipsi cõmittiꝛ libera facultas testandi .vt nota.dicit gloss. in.d.l.illa institutio.
4 ¶ †Tertiò no.hîc regulam ꝙ oĩs conditio à iure nõ improbata põt apponi ī mr̃imonio.
5 ¶ †Vltimò no.ꝙ licet cõsensus exprimatur per verba de pręsenti:tn ex quo apponiꝛ cõditio nõ habet effectũ de p̃senti:sed suspẽditur in euentũ cõditionis:& declara vt dixi.§.
6 eo.in.c.de illis.¶ †In gl.j.de hoc dic vt plenè no.in reg.actꝰ legitimi.de reg.iur.li.vj.p̃ glo. & Diony.& habes ex hoc vnã differẽtiã ĩter matrimoniũ carnale & spirituale. Nã carnale põt contrahi sub cõditiõe:vt hîc,spirituale non:vt in.c.ij.de elect.libr.vj.& dic vt ibi.

approbata in.l.nulla.C.de iure dotium.quam Cy.& Bald. tenent.ſequitur Alexã.in.d.§.diuus.ſubdendo q̃ fortè non eſt alibi.& in conſil.cxlv. incipien.viſis ſcripturis.Bald.in.c.j.§.donare.qualiter feudum olim poterat alienari.latè per modernos in.d.auc.res quæ.Angel.conſil.clxviij. Angel.in auc.de alie.& emphy.§.hoc etiam.verſicu.ſed tunc quæro.

a ¶ Rõnẽ diuerſitatis. Colligitur ex c.fina.de procura. libr.vj.& in.c.j.de ſpõ.eod.lib. & ita tenẽt hîc Anto.de bu.& Phil. Fran.

b ¶ Diſpenſaret. Vtrùm valeãt ſpõſalia ita contracta ſi papa diſpenſet? Aret.cõſil.cxlij.incip.ex facto ꝓponitur.verſi. ſed eſt aduertendũ.cõcludit q̃ valeãt.facit q̃ volũt Bal.& Angel. & moder.l.ſi quis ita hæres inſtituatur.ff. de hære.inſti.incꝑtũ volunt q̃ inſtitutio põt fieri ſub cõditione ſi filius legitimabitur, & per hoc tollitur ratio Card.adducta hîc per Abba.facit.l. ſuus.& ibi.Ange. ff.de hære.inſti.

ZACHARI.

¶ Adde in alio caſu an ſi contrahatur matrimonium illicitũ: & cõfirmetur per papam: an tollatur pœna ex communicationis ꝓ cõtractũ cõmiſſa? Card.in cle.j.q. xvij.de conſan.& affi.tenet quòd nõ niſi expreſsim tollatur.quæ etiã faciũt pro.q.hic tacta.ibi vide & remiſsiuè ĩ apo.Celſi.ad ipſum.& ibi quid ſi contrahẽs ſit pupillus vel furioſus an committatur pœna?

✣ SEBA.SAPI.

¶ Nõ poſſe. Vide ad hoc tex.ſing.in l.iiij.§.j.ff.de fidei cõmiſſ.liber. quẽ extollit Bal.in.c.j. verſi.modò venio ad glo.in ti.hic finiſ lex.in prin.co. iiij.vide per Geor giũ nattam, in re pe.clemẽ.ſæpe.in prin.in.iiij.not.de verb.ſignifi.

7 ¶ † In gl.ij.in fi.ego nõ dubito quin ſecũdũ mrimoniũ teneat cõtractũ ante euẽtũ cõditiõis: qa matrimoniũ cõditionale habet vim ſpõſaliorũ de futuro. vñ ſicut illa tollunt̃ per ſequẽs matrimoniũ. vt in.c.j.§.de ſpõſa. duorũ. ita & matrimoniũ cõditionale tollit̃ ꝑ ſequẽs purũ. ꝓ hoc.c.vnicũ.de ſpõſa.li.vj. ſed ſi nõ interceſsit matrimoniũ dubito de deciſione gl. qa ex quo obligauit ſe ſub cõditiõe nõ potuit recedere ab illa obligatiõe. argumẽtũ in.l.petitor.ff.q̃ pot.in pig. ha. ſi ſupuenerit ergo euẽt9 cõditiõis primũ mrimoniũ remanet purũ, niſi fortè aliud dicat̃ in mrimonio: ſed ego nõ bñ video rationem diuerſitatis.[a]

8 ¶ † Extra gl. q̃ro de q̃ſtione quotidiana. duo inter quos obſtãte impedimẽto canonico nõ poterat eſſe mrimoniũ cõtraxerũt ſub cõditiõe ſi papa diſpenſaret:[b] demũ papa diſpenſauit. q̃rit̃ nũqd ſit mrimoniũ ſine alio cõſẽſu? Inn. primò refert quoſdã tenere q̃ ſic. ſecũdò refert alios tenere cõtrariũ quos ipe ſequit̃. mouent̃ iſti: qa primus conſenſus oĩno erat à iure reprobat9. ad hoc tex. in.l. inter ſtipulantẽ.§.ſacrã.ff.de ver.ob. Primã opinionẽ ſequunt̃ hîc Gof.& do.Ant. Secũdã ſequit̃. d. Card.& dicit ſe in facto cõſuluiſſe ſic motus principal̃r: qa qd depẽdet à volũtate vni9 dicit̃ impoſsibile. l.apud iulianũ.in fi.ff.de leg.j. Itẽ id qd fit ꝓ remediũ extraordinariũ dicit̃ fieri nõ poſſe.[c] vt no. Inn.ĩ.c.paſtoralis.de cã poſ.& proprie. Iſtud ergo matrimoniũ videt̃ fuiſſe cõtractũ ſub cõditiõe ĩpoſsibili: ſed ego aſsigno aliã rõnẽ. ad hoc vt act9 retro extẽdatur oportet q̃ potuerit ĩtercedere à prĩcipio vt.l.ſi is q̃ ꝓ ẽptore.ff.de vſucap. ſed mrimoniũ nõ poterat eẽ à prĩcipio tpe cõtract9 obſtãte ĩpedimẽto. ergo nõ ꝑt retrotrahi. Itẽ ex facto à iure ĩprobato nõ ꝑt naſci aliqua obligatio. l.cũ lex.ff.de fideiuſſ. ſed ĩ cõtractu cõditiõali ſola ſpes eſt ĩ obligatiõe, & ꝓpter illã ſpẽ cõtract9 retrotrahit̃. ſed ĩ caſu noſtro nulla nata fuit obligatio rõne ꝑdicta. ergo opus eſt vt matrimoniũ de nouo cõtrahat̃: & ſic altero nolente cõtrahere nõ erit matrimoniũ.

✣ SVMMARIVM.✣

Spõſalia ſub honeſta cõditione contrahens & ante conditionis euentum deſponſatam agnoſcit, à conditione recedit.

Matrimoniali in cauſa vbi ſuper vero matrimonio fundatur petitio actor probando matrimonium præſumptũ præſumptione iuris & de iure obtinet ac ſi verum probãſset matrimonium.

Matrimonium poteſt conferri in arbitrium etiam extranei.

Carnalis copula facit tranſire ſponſalia nedum pura: ſed etiã conditionalia in matrimonium.

Conditione deficiente ſponſalia ex toto euaneſcũt adeo quòd copula ſequens nihil operatur.§.

Carnalis copula an probari debeat quòd ſit ſecuta poſtquã defecit conditio.

Excõicatio an probari debeat quòd ſit emanata poſt appellationem.

Mulieri an ſit credendum de copula: videlicet an fuerit antè vel poſtquã conditio defecit.

6 *Proteſtatio turpis & contraria facto non releuat.*

Proteſtatio quòd carnalis copula non facit tranſire ſponſalia in matrimonium non valet.

7 *Cautelã ad hoc vt carnalis copula non faciat tranſire ſponſalia in matrimonium.*

8 *Matrimonium purè contractum poſt matrimonium conditionale præiudicat primo. vnde conditio poſtea adimpleta non releuat.*

¶ CAP. VI.

1 PEr tuas. † Qui ſub honeſta conditione ſponſalia cõtrahit: & ante cõditiõis euentum deſponſatã cognoſcit, à cõditione recedit. Cõmunis diuiſio. Secunda ibi: *Conſultationi.* ¶ Caſus literalis. Quædam mulier. P. nomine petebat quẽdam. N. in virum dicens q̃ mutuus cõſenſus inter eos & carnalis copula acceſſerat: vir ille non negabat ſponſalia contracta & carnalem copulam. dicebat tamen ſe non teneri illam ducere in vxorem: quia ſponſalia inter ipſos tali conditione contracta fuerunt ſi pater eius & patruus ſpõſalibus conſentirẽt: ſed ipſi quàm cito ſciuerunt contradixerunt, ſuper hoc teſtes recepti fuerunt teſtibus receptis & publicatis dicebat mulier q̃ licet ſponſalia cõtracta fuiſſent ſub conditione prædicta. non tñ fuit à patre viri vel patruo contradictum & ante tempus conditionis expreſſum à teſtibus. & poſt dicebat ĩter ſe & illum carnalem copulã acceſsiſſe. Iudex dubitauit qualiter eſſet in hoc negotio procedendũ: proceſſum cauſæ ad dominũ Papã remiſit. Ipſe examinatis atteſtationibus reſpondet eidem cùm manifeſtè cõſtet poſt cõtracta ſpõſalia q̃ carnalis ſit inter eos copula ſubſecuta ꝓ matrimonio eſt ꝑſumẽdũ: quia receſsiſſe videt̃ à cõditione appoſita: qa & ſi cõſtet q̃ poſtq̃ pater & patruus viri cõtradixerũt ſponſalibus & idẽ vir carnaliter non cognouit eãdẽ. non eſt tñ aliquo modo probatũ q̃ antèq̃ ipſe cognouiſſet eãdẽ pater eius & patruus cõtradicere curauiſſet. Ber. ¶ † Nota primò q̃ fundãs ſe ſuꝑ vero mrimonio ẽt obtinet probãdo matrimoniũ ꝑſumptũ præſumptiõe iuris & de iure. Iſta eñ mulier fundauit ſe ſuꝑ vero mrimonio & poſt ꝓbauit ꝑſumptũ, & nihilominus obtinuit. qd nota. qa facit ad multa.

3 ¶ † Secũdò no. q̃ matrimoniũ põt cõferri in arbitrium etiam extranei. Itẽ not. q̃ ſpõſalia nedũ pura ſed etiã cõditionalia tranſeũt

4 in matrimoniũ per carnalẽ copulã. ¶ † Vltimò nota q̃ deficiente cõditione ſpõſalia ex toto euaneſcũt, adeo q̃ copula ſequẽs nihil

5 opat̃. ¶ † Opponit̃ cõtra tex.de.c.cũ tu.de teſti. vbi ſufficit ꝓbare excõmunicationẽ fuiſſe ſecutã appellationẽ. & per hoc infert̃ eã eſſe nullã, nec eſt opus ꝓbare q̃ excõicatio nõ fuit lata ante appellationẽ, ita in propoſito videt̃ dicendũ. ſatis eſt enim probaſſe q̃ eã cognouerit poſtq̃ defecit cõditio. maximè qa act9 nõ debet præſumi geminatus. Solu. gl.j.& ij.& vlti. metu cõtrarij dicũt q̃ iuuenis fuit cõfeſſus ſe pluries illã cognouiſſe. iõ non ſufficit poſt modũ probare q̃ eam cognouerit poſt contradictionẽ parentũ. hæc ſolutio diuinat ad tex. quia in tex. nõ dicit̃ hoc. Hoſtiẽ. ſentit aliã ſolutionẽ, dicens q̃ iuuenis purè fuit cõfeſſus copulã non reſtringẽdo ſe ad vnicã tantùm. ideo debuit poſtmodũ probare q̃ antè eã nõ cognouit: ſed poſt. tertiò ſoluit do. An. q̃ quẽadmodũ ſtat̃ cõfeſsioni mariti ſuper copula. vt in.c.continebat̃.de deſpon. impub. ita debet ſtari cõfeſsiõi mulieris ex quò eã aſſerit advalidi tatẽ matrimonij. debuit ergo maritus ꝓbare q̃ antè nõ cognouit ad excludẽdam aſſertionẽ mulieris. Et pro hoc intellectu adduco no. ꝑ Hoſt.in.c.duo pueri.de deſpõ.impub. vbi dicit credẽdũ mulieri qñ cõfitetur copulam ad validitatem matrimonij. Sed aduerte. quia papa hîc ſe non fundat ſuper aſſertione mulieris. ſed quia de copula hîc ſimpliciter cõſtabat. Vnde dicẽdũ & quartò q̃ vbi plenè actor fundat intẽtionẽ ſuã debet obtinere, niſi re9 clarè illã cõfundat. nec ſufficit q̃ reddat eam dubiã. mulier enim probãdo ſponſalia & copulã fundat clarè intentionẽ ſuã. exceptio verò viri penitus non euacuauit illã probationẽ. licet eã aliquatenus redderet obſcurã. & ꝑ hoc videt̃ tex.in.c.in ꝑſentia.de ꝓbat. & vide qd ibi plenè dixi. facit qd notat gl.in cle.fi.de reſcrip. licet in crimi nalibus vt euitet̃ delictũ videat̃ reus hoc caſu abſoluendus. & ſic ſaluarẽ vnã opi. Bar. notabilẽ in.l.nõ ſolũm.in.§.ſed vt probari.ff. de no.ope.nũ. & hęc lectura multũ cõuenit literę. quã etiã tacitè

6 ſentit do. Ant. licet nõ ſic declaret. ſed ſtat in pendenti. ¶ † In gl.j. ver. *Præſumendum.*

verb. *præsumendum:* ibi. *nec illud prodest.* & est rō: qa hæc protestatio tanq̄ turpis debet haberi pro nō adiecta fauore matrimonij: vt notj.c.proxi.& nota hanc particulā gl.spōsus ergo nō pōt cognoscere spōsam qn transeāt spōsalia in matrimoniū quātūcūq; protestetur in cōtrariū. Vnde nō est nisi vnū remediū: scilicet ꝙ prius renūtiet spōsalibus. nam tunc copula superueniēs nō pōt inducere matrimoniū cùm reperiantur ibi spōsalia: vt no.
7 in.c.veniens.&.c.tua.de spōsa. ¶ † In ea gl.ibi. *talis error &c.* dic hāc cōditionem reijci tanq̄ turpē: qa præsuppo
8 nit primū coitū tāq̄ fornicariū. ¶ † In ea gl.ibi: *sed secus in matrimonio:* & ratio apertissima est. qa secūdū matrimoniū purè contractū præiudicat primo conditionali: vnde conditio postea existēs non reperit extremū ad qđ posit trahi. Itē reperit matrimoniū ī medio: & sic trahi nō potest retro. ad hoc.c. q̄uis.de rescri.lib.vj.& in fi.gl. quia Hostiē. tenet primā opi. ex quo conditio est omnino extitura: exemplum si sol claresc̄it non habet suspēdere effectum matrimonij: ita notat in summa.eo.ti.§.quę cōditio.ver.quid si contraho.& hæc opi.mihi placet.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Conditio turpis vel impossibilis in contractu matrimonij apposita habetur pro nō adiecta, nisi sit contra substātiā mr̄imonij.3.*
2 *Cōditio apposita contra substantiam matrimonij vitiat matrimoniū & nō vitiatur ipsa siue sit suspensiua vel resolutiua.6.*
3 *Conditio turpis vel impossibilis regulariter vitiat contractū & non vitiatur, secus est in matrimonio.*
4 *Conditio contra substantiam actus vitiat ipsum actum cuiuscūque qualitatis existat.*
Substantia quid sit?
5 *Matrimoniū cū infideli vel hæretico cōtractū est nullū: nā oportet quòd sint eiusdē sectæ vel fidei: de hæretico tū dubitatur.*
6 *Conditioni turpi vel honestæ ad hoc vt matrimoniū vitiet an sit necesse quòd ambo coniuges consentiant?*
7 *Conditio in professione religionis quòd religiosus possit habere proprium, vel contrahere matrimonium an valeat: & an talis remaneat monachus?*
Conditio quòd clericus ordinādus in sacris possit contrahere matrimonium non valet, & ordinandus remanet in sacris.
Religiosus habere potest administrationem bonorum iure sibi delatam: sed non ex pacto.
Matrimoniū, professio, & ordo an principaliter dirigātur deo?
Conditio quòd monachus habeat proprium est contra substantiam religionis.
8 *Conditio in consecratione ecclesiæ apponi an possit?*
Patronus an possit conditionem apponere quòd ecclesia non subsit episcopo?

¶ CAP. VII.

1 SI conditiones. † Notabile.c. & multū allegabile.&.h.d.in summa. *Si in contractu matrimonij apponit̄ conditio turpis vel impossibilis, habetur pro nō adiecta, nisi sit contra substātiam matrimonij:* quia tunc vitiat contractum. sunt duæ partes. In prima tractatur de cōditiōe turpi, quæ est cōtra substantiam matrimonij. In secunda de turpi vel impossibili. Secūda ibi: *licet.* ¶ Casus literalis. Si aliquis cōtrahat matrimoniū sub cōditiōe quæ est contra substātiam matrimonij, hoc modo cōtraho tecū si prolē euites: vel donec inueniā aliam digniorē honore vel facultatibus: vel si pro quæstu adulterandā te tradas. quæritur vtrùm in talibus casibus teneat matrimoniū: & conditio pro non adiecta habeat̄? Respondet pa. q̄tūcūq; matrimonialis cōtractus sit fauorabilis: tamē in casibus prędictis caret effectu. q̄uis aliās appositæ cōditiones in matrimonio si turpes fuerint impossibiles debeāt pro non adiectis haberi propter fauorem matrimonij.
2 Ber. ¶ † Nota primò duas regulas notabiles in materia matrimonij. prima ꝙ omnis conditio apposita contra
a substantiam coniugij[a] vitiat matrimonium & non vitiatur: & licet text. hic ponat tria exempla istarum conditionum contra substantiam: tamen multa alia possent reperiri: puta sicut fuit in facto. Quidam habens suspitionem de incontinentia futurę mulieris contraxit secum sub conditione ꝙ si committeret adulterium liceret sibi recedere à matrimonio & aliam ducere. certè nō est ibi matrimonium: & licet illa sit conditio resolutiua, tamē idem operatur quo ad propositum sicut conditio suspēsiua: vt clarè colligitur hîc in secundo exemplo dum contraxit donec inuenerit aliam honore vel facultatibus digniorem. nam hæc conditio non erat suspēsiua: sed resolutiua. ¶ Ex quo tamen notabis ꝙ conditio contra substantiam impedit matrimonium, nedum quādo est conditio suspendēns sed etiam resoluens: licet aliqui & malè ād hoc non aduertāt putātes ex quo semel matrimoniū tenuit conditio resoluens debet haberi pro non adiecta: quod est falsum: vt hîc vides. Item dico ꝙ nunq̄ fuit ma-
3 trimonium: & sic propriè nō potest dici resoluēs. ¶ † Se cūda regula, ꝙ eōditio inhonesta vel impossibilis q̄ non est contra substantiam matrimonij habetur fauore matrimonij pro nō adiecta. & sic vitiat & nō vitiat. Et notā ter dixi fauore matrimonij: qa in alijs cōtractibus regulariter conditio impossibilis vitiat & nō vitiatur: vt in-
4 stitu.de inuti.stipu.§.impossibilis. ¶ † Item nota ꝙ oīs conditio contra substantiam actus vitiat ipsum actum. nam si vitiat ipsum matrimonium tam fauorabile, fortius habet vitiare actū non ita fauorabilem: & est ratio b huius dicti: nam remota substantia alicuius remouetur & ipse actus. nam sine substantia nihil potest subsistere. ad hoc.c.tua.s.de spon. vnde ad cognoscendum substantiale alicuius contractus debemus semper videre vtrùm c actus ille sine illo potest consistere.[b] pro hoc quod not.
5 Bart.in.l.prolatam.C.de sen.& interlo.om.iudi. ¶ † In glo.prima.ibi. *iudeæ vel hæreticæ.* vult ergo gl. ꝙ matrimonium cōtractum cum iudęa vel hęretica sit nullum: respectu iudeę bene loquitur, & idem in pagana. nam ad hoc vt matrimonium consistat oportet ꝙ contrahentes sint eiusdem sectæ vel fidei. vt in.c.caue.& in.c.nō oportet.xxviij.q.j. sed respectu hæreticæ q̄ suscepit iam baptismum cōiter tenetur oppositum: quia ex quo habet sacramentum baptismi non potest propriè dici alterius sectæ vt no.in.c.non oportet. alleg.in gl. facit quod leg. & no.in.c.decreuit.de hęre.lib.vj.& vide in spe.ti. de diuor.post prin. ¶ † In ea glos.ibi. *quædam sunt contra substantiam matrimonij.* Inn. intelligit tex. quando vterq; consensit conditioni appositæ cōtra substātiā. si autem alter cōtradixit, tenet matrimonium si fuit processum ad consummationem ipsius. idem dicit fauore matrimonij si alter tacuit. & sic tacendo habet̄ pro cōtradicēte. ar.in.c. aliquando.xxxij.q.ij.& no.bn̄ hoc dictū Inn. videtur eum per hoc velle ꝙ in alijs actibus tacens videatur consentire cōtractui secūdū protestationem alterius: licet protestatio sit onerosa & odiosa. de quo vide qđ no.in.c.cumana.& in.c.in genesi.de electio.& dicit Hosti. hęc sępe prędicanda ne simplices mulieres decipiantur. ¶ † Et in
7 fi.gl. aduerte ad hāc vltimā quæstionem gl. nam reperiū
c tur in ea multæ opiniones[c] inter legistas & canonistas. & referēdo principaliores scias ꝙ Inno. & Hosti. in.c.infirmantē.j.tit.prox.& in.c.ij.s.eo. tenuerunt professionem tenere, licet sit apposita conditio de tenendo propriū: & idem sentit glo.in.c.solet.xxxij.q.ij. Idem Accur. in auth. ingressi. C. de sacrosanc.eccle. sed contrarium sentit. in.l. per seruum. ff. de vsu & habi. nam ibi distinxit ꝙ aut conditio fuit apposita à principio & vitiat professionem. Aut ex interuallo, & vitiatur. & vide ad materiam plenè per Specula. in titu. de statu reg. ver. xlviij. Ioan. and. hîc tenet oppositum cōtra istam gl. sequēdo priores Doct. & reddit rationem diuersitatis inter matrimonium &

✣ SEBA. SAPI.

¶ Contra substantiam cōiugij quare hîc pactum apposituū contra substātiā matrimonij vitiat & nō vitiat, in p̄cario verò vitiat & nō vitiat. vide Bart. declarantē in auth. ingressi. C. de sac. sanct. eccle. vbi dicit hîc vitiat & nō vitiatur, qa fuit appositū in vim conditionis, secus si apponeretur in vim modi: vt in p̄cario. quod multum extollit Ioā. de Imol. in.l. vbi ita donatur. ff. de don. cau. mort. & rō diuersitatis pōt esse. qa modus adiectus cōtractui cōtractū nō suspēdit, conditio verò sic. l. cùm ab eo. ff. de cōtrahen. emp.

ubi quidam habens cautelam pro iuue dequa. Hippo. Sing

b ¶ Pōt consistere. Facit qđ no. Bald. in.l.j.ff. de libe. & posth. & no. in.l.j. ff. de verb. obliga.

c ¶ Opiniones. in quo articulo sunt quatuor opi. prīcipales vt latè prosequunt doct. papiē ses in auth. ingressi. in.v. colū. C. de sacrosan. eccle. communis opi. est cōtra glo. & Ab. hîc ꝙ reseruatio vitiatur & ingressus remanet purus, secūdū quā consuluit Ang. cōsi. cclxxj. Imo. in.c.eū Martinus ferrariēsis s. de constit. vbi dicit hanc esse communem opin. vt latè per eum in.l. fi. qs ita hęres. ff. de hære. inst. Ro. in.l. j. §. si quis stipulanti. ff. de verbo. ob. & ī cōs. lxxxix. & cōs. cxxxiij. incip. ꝑ declaratiōe. & ī cōs. cxcj. incip. spectabilis dn̄e. & sūt tres gl. q̄ tenent hanc opinio. vna in.c. auditis. s. de ele. & in c. ñ. de do. & cōtu. lib. vj. gl. in.c. diaconi. xxxviij. dist. & hanc tene.

profeſsionē.dicit eñ ꝙ in matrimonio tractaſ de fauore ipſorū cōtrahētiū : vñ ex quo alter acceptauit cōditionē potuit ſibi præiudicare : ſed in ꝓfeſsione obligatio acqritur deo per miniſteriū abbatis vel alteri⁹ ꝓlati.factū er go miniſtri acceptātis illā cōditionē nō debet obeſſe deo qui videt velle ꝓfeſsionē recipere.& idē dicit ad.c.diaco ni.qđ gl.allegat cōtrariū.nam ſi qs ordinaſ in diaconū ob ligatio acquiriſ deo à quo imprimiſ caracter: vñ nō po tuit eps acceptādo cōditionē de contrahendo matrimo nio ꝓiudicare obligatiōi acquirēdæ deo.Sed Paul. de lea za.ī cle.eos.de reg.impugnat hāc opi.Io.an.dicēdo ꝙ etiā in matrimonio obligatio acquiriſ deo: hinc eſt ꝙ coniu ges nō pñt illud diuidere cōi cōſenſu.vt in.c.ſup eo.de eo qui cog.cōſang.vxo.ſuæ.& in hoc multū ibi inſiſtit Bar. in auſ.ingreſsi.præalleg.ſatis coloratè diſtinxit : quia aut profitēs reſeruauit ſibi propriū.ſ. vt habeat adminiſtra tionē.& tenet ingreſſus.ad hoc.d.c.inſinuāte. Aut cōſtat ꝙ voluit ſibi tenere proprietatē,& vitiaſ ingreſſus.In du bio verò dicit interpretādū ꝙ voluerit habere admini ſtrationē vt ſic res potius valeat.nā religioſus pōt habere adminiſtrationē bonorū de cōſenſu ſuperiorū.vt in.c.ij. de ſtatu regu.dō.Ant.impugnat hāc rōnē Bar.dicēs ꝙ li cet poſsit religioſus habere adminiſtrationē iure ſibi de latā:nō tñ ex pacto:quia tunc haberet quid ꝓpriū : & ſic idē dicendū eſſet qñ ſibi reſeruauit proprietatem. vnde ſequēdo ipſe opi.Io.an.dicit profeſsionē tenere ſiue retē tio proprij ſit appoſita per viā cauſę,ſiue modi,ſiue con ditionis reſolutiuè:ſiue ſuſpēſiuè.nā licet in matrimonio obligatio acquiratur deo:tamen principaliter quis intē dit placere parti cum qua cōtrahit.ſed in ꝓfeſsione prin cipaliter quis intendit placere deo & non abbati : ideo factum abbatis non habet vitiare.Gaſ.de cal.tenuit ꝙ in foro iudiciali procedat hæc opin.ſed in foro animę opi. contraria.do.Car.tenet indiſtinctè opi.huius gl. vt profeſsio ſit nulla : ex quo preciſè ille ſtetit in ſua voluntate nec aliter ſe voluit obligare.& hæc opi.mihi plus placet. mouetur principaliter:quia remota parte ſubſtantiali a ctus remouetur, vt in.c.tua.de ſpon.&.ſ.dixi.Sed reten tio proprij [a] eſt contra ſubſtantiam religionis.vt in.c.cū ad monaſteriū.in fi.de ſtatu re.ergo talis cōditio ſiue mo dus habet vitiare actum etiā ſi ſit cōditio reſolutiua per ſuprà dicta.nec ob.c.ſi dicaſ ꝙ Abbas ſeu alius prælatus profeſsionem recipiēs nō potuit ꝓiudicare deo : ꝙa dico illud procedere in obligatione q̄ſita. ſed nos ſum⁹ ī quę rēda.nam & ſeruus præiudicat domino in acquirēdis . li cet non in acquiſitis.vt in.l.fi.C.de acq.poſ.ſic & prælatus non poteſt ꝓiudicare eccleſiæ in quæſitis ſed in acqui rēdis ſic.xvj.q.vj.c.illud.§.fi.vbi gl.dixit plenè ī.c . tua.de his quæ fi.à prel.Item deus non recipit obligationem ni ſi à voluntario.xv.q.j.c.non eſt.xiiij.q.v.c.ſi quid inueni ſti.hinc eſt ꝙ votum emiſſum per metum nō obligat. vt in.c.j.quod met.cā.not.in.c.abbas.e.ti.ſed iſte noluit ali ter obligari niſi poſſet tenere propriū.ergo non eſt præ ſumendum ꝙ deus voluerit ipſum vinculare contra vo luntatem ſuam ,cum non indigeat deus religione noſtra ſed quiſq; recipiet mercedem ſecundū opera ſua.vt in.c. pueri.de pœnit.diſt.iij.Idem etiam videmus inter hoīes contrahentes,vt niſi ambo idem ſentiant non valet con tractus.l.j.ff.de verb.ob.& in.l.omnibus.ff.de act.& ob li.& hanc opi.puto veriſsimam. ¶ † Nunc reſtat reſpon dere ad contraria formata in gl. quę veniunt contra tex. ad.c.ij.x.q.j.dic ꝙ ibi conditio non fuit cōtra ſubſtantiā conſecrationis eccleſiæ:ſed contra conſecutiua ad ordi nationem eccleſiæ.Et ideo habetur pro non adiecta , cū ſit cōtra ius cōe:quia nō poteſt facere patron⁹ vt eccleſia non ſit ſub ordinatione epiſcopi.Ad.c.diaconi.dic ꝙ ma trimonium eſt contra ſubſtantiam ordinis clericalis: vt not.in.c.cùm olim.de cle.coniuga . ſed illud proceſsit ex ordinatione eccleſiæ:ad hoc.c.nicena.xxxj.diſtinct.

Qui clerici uel uouentes matrimonium contrahere poſsint? Rubrica.

¶ Continuatur ad præcedētia hoc ordine. Suprà viſum eſt de vno impedimento matrimonij,nunc reſtat videre de alijs impe dimentis. Et aduerte. quia rubrica iſta nihil ponit diſpoſitiuè: ſed procedit interrogatiuè.ſ.qui clerici vel vouentes matrimo nium contrahere poſſunt? Et reſpondendo ad rubrum dic ꝙ clerici in minoribus licitè cōtrahunt matrimoniū. Si verò ſunt in ſacris non poſſunt contrahere,& ſi contraxerint eſt nullum vt in.c.vnico.de voto.lib.vj.&.ſ.de cleri.coniug. quaſi per to tū.& licet omnes ordines [b] largo modo dicantur ſacri : vt not. xxxij.di.in ſumma:tamen per excellentiam & quo ad propo ſitum noſtrum ſacri dicuntur ſubdiaconatus:diaconatus:preſ byteratus,& ordo epiſcopalis:vt.j.c.proxi.reſpectu vouentiū dic quòd votum continentię impedit matrimonium:ſed nō di rimit ſi de facto contraheretur:quia fortius vinculum ſuperue niens tollit votum,niſi eſſet ſolennizatum per profeſsionē taci tam , vel expreſſam factam alicui de religionibus approbatis, vel per ſuſceptionem ſacri ordinis:vt habetur in.d.c.vnico. de voto.lib.vj. Et per hoc quo ad effectum tituli habes ſummatū nigrum:licet incidenter habeat alia dicta quæſatis apparebūt in proceſſu.

SVMMARIVM.

1 *Diaconus vel ſubdiaconus matrimonium contrahere non poſsūt & ſi contraxerint efficiuntur irregulares,& ſeparari debēt.*
2 *Circunſtantiæ aggrauant delictum: vnde delictū ſolenni die cōmiſsum augmentatur.*
3 *Irregularis efficitur clericus in ſacris matrimonium contrahens ita quòd ad maiores ordines non poteſt promoueri,nec in ſuſceptis miniſtrare.*
4 *Diſpenſatio fit ex pluribus cauſis.*
5 *Diſpenſatio non imponitur niſi poſt pœnitentiam.*
6 *Depoſitus clericus , vel irregularis matrimonium contrahere non poteſt.*
Subdiaconatus eſt ſacer ordo.
7 *Epiſcopus an poſsit diſpenſare cum clerico in ſacris qui matrimonium contraxit:& an in clerico percutiente alium clericū?*
8 *Papa an diſpenſet cum clerico percuſsore cum magna ſanguinis effuſione?*
Irregularitas nō cauſatur ex ſangui.effuſiōe niſi mors ſequatur.
6 *Membri mutilatio an intelligatur eſſe quando membrum debilitatur ita quòd quaſi inutile ſit:& an ex hoc ſequatur irregularitas?*
10 *Membrum quid dicatur?*
Digitus an ſit menbrum vel pars membri?
Digitum incidens alicui an fiat irregularis?
11 *Deponit clericus propt homicidiū , & nō actualiter degradat.*
Depoſitio poteſt appellari degradatio licet non ſit actualis.
Degradatus matrimonium contrahere non poteſt licet perdat oē priuilegium clericale.
Degradatus ſi celebrat,conficit verum corpus Chriſti: quia caracter imprimitur animæ.

¶ CAP. I.

1 DE diacono. † Diaconus vel ſubdiaconus ma trimoniū contrahere nō poſſunt, & ſi contraxerint etiam ſi ſint facti irregu lares debēt ſeparari. Habet duo dicta. Secundum ibi. *Subdiaconū.* ¶ Caſus li teralis.Quidā Diaconus alium Diaconū in ſabbato ſan cto vulnerauit,& vxorē accœpit:quæritur quid agendū ſit de ipſo? Reſpon.Papa ꝙ ſi corde cōtrito & humiliato ad eccleſiam redire voluerit abſolutione obtenta & im poſita ſibi pœnia de vtroq; exceſſu ea peracta poterit eps ſuus cum ipſo diſpenſare & officiū Diaconatus ſibi red dere,& ſi bonę vitę apparuerit ī presbyterum ordinare. In fi.dicit ꝙ diaconus qui homicidium fecerat ſiue etiam non fecerit matrimonium non poteſt contrahere . Ber.
2 ¶ † Not. primò ꝙ augmentatur delictum propter excel
c lentiam diei [c] in qua fuit commiſsum.vñ ponderatur hoc

ꝙ in

↷ SEBA.SAPI.

a ¶ Retentio ꝓprij. Contrarium tenet Paul.de ca.ī conſi. ccv.inci. viſa quadam conuerſiōe ſecundū antiquam impreſsionem.

b ¶ Ordines. Et dic ꝙ ſunt nouē quos enumerat gl.in ſolutiōeſexti.& iſte tit.ſecūdū Car.hic illaq̄at multas aīas ideo credit ipſe ꝙ eccleſia reuocabit tale præceptū.nam apoſtolus inquit a de virginibus præceptum nō habeo: ſed conſilium do,

c ¶ Diei. & hoc caſu quando dies aggrauat delictū accuſator in libello debet exprimere. Bar.in.l.libellorū. ff.de accu . faciunt nota. per Bar.in.l. non ſolū.§. ſed reprobari . ff. de no. ope.nun. Ange. in tract.malefi.in verbo ī feſto oīm ſanctorum,

q̄ in ſabbato ſancto vulneraverit diaconum. de quo vide bo. tex. cū gl. in c. homo xp̄ianus. xl. di. & in c. cū quidam. & quod ibi no. de iureiuran. & c. ſicut dignum. de homi.

3 ¶ † Secundò no. q̄ conſtitutus in ſacris matrimoniū cō-trahens efficitur irregularis adeo, vt neq; in ſuſpectis ad miniſtrare poſsit, nec ad maiores ordines ſuſcipiendos admitti. quod clarius probat. in. c. prox. p̄ōttn̄ cum tali

4 diſpenſari: vt hīc. ¶ † Item no. ex hoc & ex tex. caſum notabilē in quo diſpenſatur ex ſola contritione & humilitate peccatoris licet non ſubſit cā neceſsitatis vel vtilitatis eccleſiæ, vel euidēs prærogatiua meritorū: nā ꝓpter hęc tria vel eorū alterū diſpēſatio indulgetur: vt in. c. tali. j. q. vij. & vide bo. gl. in. c. requiritis. §. niſi rigor. ea cā &. q. & in hoc notabis iſtū tex. q̄a facit ad materiā. c. at ſi clerici.

5 s̄. de iud. ¶ † Itē no. q̄ diſpenſatio non imponit niſi poſt actam pœnitētiā: ſed dic vel eius partem. vt in. c. ex tenore. de temp. ord. ¶ † Vltimò no. iuncta gl. pe. q̄ irregularis non p̄ōt matrimoniū contrahere. nā quantūcūq; quis ſit depoſit9 ab ordine tenet tn̄ viuere clericaliter. de quo vide bo. tex. cum gl. in. c. dictū. lxxxj. diſt. Et no. q̄ ſubdia-

7 conatus eſt ſacer ordo. concor. cj. ꝓxi. ¶ † Itē glo. in ver. *abſolutionem.* in fi. vult ergo gl. q̄ ep̄s cū iſto diacono ſuo iure diſpēſare non poſsit. ¶ Sed tu aduerte latius hīc. fuerunt em̄ duo delicta. primū in eo q̄ vulnerauit aliū diaconum. ſecundū in eo q̄ de facto iā contraxit matrimonium. Reſpectu primi dicebat Vin. q̄ ep̄s poterat diſpenſare ſi ille erat clericus cōuētualis. vt in. c. quoniā. de vi. & ho. cleri. vel rōne legationis ille archiepiſcopus poterat abſoluere. qđ non placet Hoſt. quia licet ep̄s poſsit abſoluere clericū cōuētualē ſi iniuria fuerit mediocris. ſecus ſi fuerit atrox vt hīc erat. vt no. in. d. c. quoniā. nec placet ſibi q̄ legatus hoc caſu poſsit abſoluere. vnde ſenſit q̄ authoritate papæ archiep̄s hic abſoluit. reſpectu legati remitto ad pleni9 no. in. c. nemini. & in. c. excōicatis. s̄. de of-

8 fi. lega. ¶ † Sed op. & videtur q̄ etiam pa. non debuiſſet cū iſto diſpenſare. vt in. c. miror. l. di. vbi dicit q̄ cum irregulari ex effuſione ſanguinis nūq̄ debet eccleſia diſpēſare. ſo. dic q̄ irregularitas non cauſat ex ſola effuſione ſanguinis. Sed oportet q̄ interueniat mors, vel membri detruncatio: vt in. c in archiepiſcopatu. de rap. & in cle. ſi furioſus. de ho. vbi tex. requirit mutilationem membri.

9 ¶ † Sed eſt dubium quotidianum. quid ſi quis debilitauerit membrum ita vt quaſi ſit inutile quod tamen non detruncauit: nunquid ſit effectus irregularis? dubium facit.

a quia paria videntur nō eſſe & inutile [a] eſſe. in. c. ij. de trāſla. epiſco. Contrarium ſentit hīc Gaſ. & puto verius ar. bo. in. c. ſicut vrgeri. j. q. j. nam membrum debilitatū valet ſaltem ad decorem, & in pœnis eſt mitior interpretatio facienda: licet aliud in ſimili ſentiat Cy. in authēt. ſed

10 nouo iure. C. de ſer. fug. & ibi plenius per Bal. ¶ † Quid

b autem appelletur membrum: [b] & nunquid digitus ſit mē-brum: vide per Barto. in. l. ij. ff. de pu. iudi. vbi concludit membrum appellari quod habet officium ſeparatum & diſtinctum ab alijs membris. vt oculus. lv. diſtin. c. ſi euā-gelica. vel manus: aut pes: vt in. d. authent. ſed nouo iure. digitus aūt non eſt propriè membrum, ſed pars mēbri. Ego ad hoc allego. bo. tex. lxxxix. diſt. c. ſingula. vbi appellatur mēbrum quod habet officium diſtinctum. ex quo poteſt inferri quòd incidens alicui digitum non eſt effectus irregularis, ſecus ſi totam manum, vel oculum aut pedem. Reſpectu ſecundi quis poſsit diſpenſare: dicam la-

11 tius j̄. c. proxi. ¶ † In glo. penul. ibi. *degradari debeat.* dicunt doc. quòd melius dixiſſet deponi: quia propter homicidium clericus non degradatur ſed deponitur. vt in c. cùm non ab homine. de iudi. ſed dic quòd depoſitio poteſt appellari degradatio licet non ſit actualis. & ita loquitur tex. in. c. tuæ j̄. de pœnis. & puto quòd etiam degradatus actualiter nō poſsit contrahere matrimonium, quia licet ille perdat omne priuilegium clericale: vt in. c. ij. de pœnis. libro ſexto. tamen ſemper remanet character ratione cuius ſi de facto celebraret conficeret verum cor-

c pus Chriſti. [c] vt no. ibi Ioan. And. in nouel. & tenēt communiter theologi: licet gl. aliter ibi ſentiat.

SVMMARIVM.

1 *Subdiaconus matrimonium contrahere non poteſt.*
2 *Religio appellatur ordo.*
3 *Clericus in ſacris ducens vxorem debet cōpelli illam abiurare.*
4 *Clericus in ſacris contrahens matrimonium perdit executionem omnium ordinum, nec de facili ſecum diſpenſatur.*
5 *Epiſcopus an poſsit diſpenſare cum clerico in ſacris qui matrimonium contraxit?*

¶ CAP. II.

1 EX literarum. † Subdiaconnus matrimonium contrahere non poteſt. conſultatio & reſponſio. ſecunda ibi: *ſuper quo.* ¶ Caſus literalis. Quidam Subdiaconus copulauit ſibi quādam mulierē in vxorem. Epiſcopus eius fecit illum abiurare ipſam mittens ipſum domino Papæ, petens quid ſit de ipſo faciendū. Papa cōmendans ipſum mandauit quatenus ſi ad religionem tranſire voluerit & dignus apparuerit poterit concedere illū ad maiores ordines promoueri. quod ſi ad religionem tranſire noluerit, nec in ſubdiaconatu permittat illum miniſtrare, neq; ad maiores ordines tranſire, ſed in minoribus poterit mi-

2 niſtrare. ¶ † Nota primò quòd religio appellatur ordo. fortè ſic dicta ſecundum doctō. quia ordinata & approbata eſſe debet. vt in. c. fi. de relig. do. ¶ † Secundò not. q̄

3 clericus in ſacris ducens vxorem debet compelli ad illā abiurandam. i. cū iuramento remittendam & renuntiandam. ita q̄ vlterius eam non admittet. ¶ † Tertiò not. q̄

4 conſtitutus in ſacris contrahens matrimoniū perdit executionem omnium ordinum, nec de facili diſpenſatur ſecum in ſacris. ¶ † In glo. pe. in fi. No. vltimam ſolutionē

5 q̄ Epiſcopus poteſt iure ſuo diſpenſare cum clericis qui in ſacris contraxerunt matrimonium: & hāc opin. tenet hīc Inn. ſentit etiam Hoſ. dicens q̄ in. c. pręcedendi. Papa

b oſtendit Epiſcopis poteſtatem eis conceſſam ad iuris rigorē temperandum: hīc verò loquitur de rigore qui ſeruandus eſt in duobus caſibus. Primus ſi populus ſcandalizetur: ceſſat autem ſcandalum iſto volente intrare religionem. Secūdus caſus cùm timetur ne multis craſſantibus locus ſit exemplo. in. c. j. de poſtula. præla. vel ſecūdū Goff. in. c. præcedenti. erat pœnitēs & contritus. hīc autē ſecus. nam iſte expectauit compulſionem Epiſcopi: vnde ſponte non dimiſit vxorem. & vtraq; ſolutio bona. Dic ergo concludendo materiam. q̄ iſte clericus incidit ī bigamiam: vt quia de iure aut de facto contraxit cum duabus, vel cum vna corrupta: & cum tali non diſpēſat Ep̄s vt in cap. nuper. &. c. ij. de biga. Aut contraxit cum vnica virgine. & tunc ſi eſt contritus & pœnitens, Epiſcopus poteſt diſpenſare: vt in capitu. præcedenti. & clarius in capi. ſanè. de cleri. coniug. aliās autem non debet diſpenſare: vt hīc.

SVMMARIVM.

1 *Votum ſolenne impedit matrimonium & dirimit poſt contractum.*
Votum ſimplex impedit matrimonium contrahendum: ſed non dirimit poſt contractum.
2 *Vouens religionem compelli debet ad intrādum religionem, ſed ſi matrimonium contraxit non compellitur: & tenet matrimonium.*
Vinculum fortius ſuperueniens tollit votum primum.
3 *Votum religionis dicitur votum ſimplex niſi profeſsio ſubſequatur.*
4 *Votum religionis ſolennizatur per profeſsionē tacitam vel expreſsam.*
Habitus religionis ſuſceptio an votum ſolennizet?

a ¶ Inutile. l. quoties q̄ ſa. dar. co. l. j. §. q̄-bus. ff. quod cuiuſ-que vniuerſi. nomi, ſicut paria ſunt vxori non habere maritū vel habere inutilē. l. fin. & ibi gloſ. C. ad. l. fla. de pla. quēadmo. eſt eccleſię non habere prælatū & hīre inutilē. c. inter corporalia. C. de tranſ la. epi. Alex. ī. l. elę ganter. §. q̄ reprobos. ff. de pig. actī.

SEBA. SAPIA.

a ¶ Inutile. Vide Bal. in. l. j. col. vlti. C. de ædi. edi. vbi ponit an ſtatutum imponēs pœnam debilitanti mēbrū habeat locū ī eo q̄ debilitauit mēbrū inutile. de quo per Feli. in. c. inter cæteras. colū. v. ver. aduerte q̄a hæc reſtrictio. s̄. de reſcript. Ange. in tract. malefi. in verbo membrū. Iaſ. ī. l. de quibus. co. ix. ver. no. tn̄ ex gl. ff. de legibus. & quod dicat mēbrū ponit Feli. in. c. ego. in princi. s̄. de iureiu. & in. c. cū illorum. col. ij. j. de ſenten. excom.

b ¶ Mēbrū. Bar. ī. l. non ſunt. ff. de ſtatu ho. vbi concludit q̄ ſtante ſtatuto q̄ ſi q̄s amputauerit alicui aliq̄d mēbrū non habet locū ſi amputauerit q̄s digitum. cōſuluit idē Barto. in conſi. incip. q̄rit an digitus. Bal. in. c. j. de no. for. fid. An. in tract. malefi. in verbo ex q̄b9. Bal. in. l. reos. C. de accu. in. iij. col. ver. q̄ro hic q̄d eſt mēbrū. Et an barba dicat mēbrū ibi per eū p̄ Bal. et Imo. ī. l. ij. ff. de publi. iudi. Bal. in. l. data opa. in. xij. col. C. q̄ accu. non poſ. ver. in corpore. vbi quærit de māmillis genitalibus, de barba & labijs.

ZACHARIAS.

c ¶ Conficeret verū corp9 Chriſti. Ad de quod no. iſte in c. nō poteſt. & q̄d ibi poſui ī apoſ. ad ipſum nu. j. s̄. de cō. & re iudi.

¶ *CAP. III.*

1 MEminimus. †Votum ſolẽne impedit & dirimit matrimonium poſt contractũ: votum ſimplex tantùm impedit cõtrahẽdum,ſed non dirimit poſt cõtractum. In prima deciſa conſultatio. In ſecunda diſtinguens reſponſio. Secundum membrum ibi: *verum.* ¶ Caſus literalis. Aliquis ſuſcepit habitum religiõis quę ritur an poſsit poſtea contrahere matrimonium? reſpõdet Papa, ꝙ ſi ſe deuouit religioni & profeſsionem fecit poſtea matrimoniũ contrahere non poteſt. qđ ſi contraxerit compellendus eſt eam dimittere & ad monaſteriũ redire: ſed ſi nec habitum ſuſceperit nec profeſsionẽ ſed ſolummodo votum fecit ſi poſtea contraxit non eſt cogendus ad religionem tranſire nec matrimoniũ debet re
2 ſcindi. Ber. ¶ †No. j. ꝙ licet vouens ſe intraturũ religionem debeat compelli ad intrandum: iuxta no. in. c. porrectum. de regula. & in. c. ex parte. de cenſi. tamẽ ſi antequã ingrediatur contraxit matrimonium non debet compelli ad dimittendum vxorem, quia per fortius vinculũ ſu-
a perueniẽs tollitur votum primum[a] vt in. c. vnico. de voto. lib. vj. facit. c. qui poſt votum. de regula. eo. tit. & lib.
3 ¶ †Secundò no. ꝙ votum de intrando religionem dicit ſimplex & non ſolennizatum quo ad matrimonium dirimendum, niſi per profeſsionẽ ſubſequẽtẽ. de quo ĩ. c. vnico. prę alleg. lib. vj. & idem dic in voto cõtinentiæ: vt ibi.
4 ¶ †In gl. *nec habitum.* in fi. de hoc dic melius vt dixi. in. c. ex parte. & in. c. cõſulti. & in. c. ſtatuimus. de regu. & vide tex. cum gl. in cle. eos. de reg. Et ĩ effectu dicendum ꝙ votum ſolennizatur per profeſsionem nedum expreſſam ſed tacitam. vt in. d. c. vnico. vnde dicendum eſt. an & qn ſuſceptio ſeu delatio habitus inducat profeſsionem: & dicendum vt dixi in dictis iuribus præalle.

SVMMARIVM.

Habitus ſuſceptio ſine profeſsione impedit matrimonium cõtrahendum ſed non dirimit contractum. 3.

Habitus profeſsorum ſuſceptio extra religionem à non habente poteſtatem incorporãdi religioni impedit matrimoniũ cõtrahendum: ſed non dirimit contractum.

Profeſsio religionis quomodo fiat?

Habitus probationis vel profeſsionis an & quando matrimonium impediat & dirimat?

Coniugatus intrãs religionem & reuocatus ad vxorem tenetur quantùm in ſe eſt ſeruare continentiam.

Habitus probatiõis delatio per annũ extra religionẽ an obliget?

Profeſsionẽ recipere ſeu dimittere quis poſsit?

¶ *CAP. IIII.*

COnſuluit. †Suſceptio habitus ſine profeſsione non dirimit matrimonium contractum ſed contrahendum impedit: hæc ſummatio eſt nimis generalis: & nimium extenditur. Vnde ſecũdum intellectum quem teneo ſummo ſic. Suſceptio habitus profeſſorum extra religionem à non habẽte poteſtatem incorporandi religioni impedit in dubio matrimonium contrahendum. Sed non dirimit contractum. Primò conſultatio. Secundò reſponſio ibi: *Conſultationi.* ¶ Caſus literalis. Quędam nobilis mulier veſtib⁹ pretioſis abiectis mutauit habitum & de manu presbyteri velum aſſumpſit ſed nõ renuntiauit proprijs, nec intrauit clauſtrum nec in manu alicuius profeſſa eſt, nec obedientiam promiſit, poſtmodum anno elapſo matrimoniũ contraxit vnde quærebatur quid iuris ſit de ipſa? Reſpon. Pap. ſicut ſimplex votum impedit matrimoniũ contrahendum: ſed non dirimit iam contractum: ita habitus ſine profeſsione ſuſceptus impedit ne contrahatur
2 ſed non diſſoluit contractum. Bern. ¶ †No. primò ibi.
b *ſuper altare.* ꝙ quandoq; profeſsio fit ſuper altare[b] & nõ in manibus ſuperiorum. qđ intelligunt do. & bene qn̄ fit ſciẽte ſuperiore & permittente: nam de more quorundã religionum eſt: vt profitẽdus ſcribat profeſsionẽ ꝓprijs manibus: & ſic conſcriptam ponat ſuper altare præſente toto conuentu & acceptãte. nã non poteſt quis ſeipſum incorporare religioni, ſed oportet ꝙ ĩteruenıat cõſenſus præſidentis in illa. vt in. c. ad apoſtolicam. s̃. de reg. & vi-
3 de quod ibi dixi. ¶ †Secundô no. text. mirabilẽ. ꝙ ſuſceptio habitus religionis impedit matrimonium cõtrahẽdum: ſed non dirimit de facto contractũ. ¶ Contra hoc opp. videt em̃ ꝙ debeat dirimere: vt ĩ. c. ſup eo. de reg. & c. vidua. C. eo. ti. Sol. gl. ij. intelligit tex. de habitu ꝓbationis: contrariũ loquit in habitu ꝓfeſsionis. vel ſecundũ gl. iij. quando ꝙ apparet ꝙ ſuſcipiens habitũ probatiõis voluit mutare ſeculũ: ſed hîc ceſſabant ſigna mutandi ſeculũ: prima ſolutio nõ videt bona: qa habitus probationis etiã non impedit matrimoniũ contrahendũ: imô liberè põt redire ad vitã priorẽ vt in. d. c. ſup eo. & maximè ex quo ceſſabant hîc ſigna pœnitus mutandi vitã cũ nõ renuntiauerit proprijs nec intrauerit clauſtrum vt ĩ lr̃a: & multũ inuoluit per docto. intellectus huius. c. Hoſt. intelligit inter cætera ꝙ loquit de habitu ſuſcepto extra religionẽ. Sed omittendo ea quę cõcernunt titulum. s̃. de regula. breuiter quo ad intellectum huius tit. dico ꝙ tex. ꝓcedit in aſſumente habitũ profeſſorũ extra religionem à
c non habente poteſtatem[c] incorporandi eũ religioni: ſi presbyter iſte non habebat ptãtem recipiẽdi illam ad ꝓfeſsionem & eã incorporandi religioni, vt plenè dixi ĩ. c. porrectum. de reg. & ſic ex ſuſceptione illius habitus nõ poteſt iſta iudicari profeſſa: ſed ex quo ſimplicit mutauit habitum videt voluiſſe quantum in ſe erat vitam mutare & obſeruare continentiam: ideo ex hoc ſigno impeditur matrimonium contrahendum: ſicut in ſimili dicimus in coniugato intrante religionem, qui ſi reuocat ad petitionem vxoris debet quantùm in ſe eſt ſeruare continentiam: quia quãtùm ad illam ſeruãdam poteſt ſe obligare: vnde tex. hic appellat illum habitum religionis & non probationis, & æquiparat hanc ſuſceptionem habitus voto ſimplici: quia tacitè videtur vouiſſe continentiam: ſecus puto ſi ab habẽte poteſtatem habitum recepiſſet profeſsionis etiam extra materiam. arg. in. c. porrectum. & in. c. ſicut. de reg. & pro hoc videbo gl. in. c. de viduis. el. j. xxvij. q j. ¶ †Quid autẽ de illo qui portauit habitum probationis per annum extra religionem? dic vt
4 habes tex. cum glo. in cle. eos. de reg. & per hoc habes clarè intellectum huius. c. ¶ †In gloſ. in ver. *altare.* in fine. de hac materia quis poſsit recipere efficaciter ad profeſsionem: dic vt dixi. s̃. poſt Inno. in. d. c. porrectum.

SVMMARIVM.

1 *Votum caſtitatis de præſenti impedit matrimonium contrahendum: eccleſia tamen quãdoque permittit matrimonium cõtrahi.*

2 *Metus ſeuitiæ ſponſi non habet dirimere ſponſalia niſi maxima ſit ſeuitia.*

3 *Hæremita põt noĩe vniuerſalis eccleſiæ votũ cõtinẽtiæ recipere*

4 *Diſpenſatio fit quandoque contra votũ continẽtiæ.*

5 *Spõſalia de futuro nõ tollunt per votũ ſimplex caſtitatis ſequẽs. Votũ ſolẽne non valet contra matrimoniũ cõſummatũ.*

6 *Matrimoniũ contrahens poſt votũ ſimplex peccat: ſed eccleſia permittit vt euitetur maius malũ.*

Licentia contrahendi matrimoniũ nõ datur poſt votũ ſimplex, ſed non prohibetur contractũ.

Diſpenſatio contra votũ caſtitatis ex quibus cauſis fiat?

Epiſcopus an poſsit diſpenſare in voto continentiæ?

Papa poteſt diſpenſare ſuper voto continentiæ, & caſtitatis.

¶ *CAP. V.*

VEniens. †Votũ caſtitatis deſponſenti impedit matrimoniũ cõtrahẽdũ: eccleſia tamẽ, ex cã matrimoniũ contrahi qn̄ ꝙ permittit. h. d. inhęrendo literæ.

a ¶ Votum primũ. Facit. qa multa facta tenent q̃ fieri ꝓhibentur. c. quemadmodum. s̃. de iureiũ. l. patre furioſo. ff. de his qui ſũt ſũi vel alieni iuris. ZACHARIAS.

b ¶ Quandoq; profeſsio fit ſup altare Adde qnq; modos quibus fit profeſsio ꝓ Car. ĩ cle. eos qõ. n̄. de regula. archi. ĩ. c. ꝙ ĩterroga 1 ſti. xxvij. di. Spe. in tit. de ſta. mona. ver. xix. quæritur. & ibi Io. an. ĩ apo. & Car. in cle. j. §. ſanẽ. & ibi in apoſt. 2 Cel. de ſta. mona. 3

c ¶ Habente ptãtẽ. iõ Gaſ. cal. voluit hic & cõit̃ ſequũt̃ docto. ꝙ ſi qs ĩpoſuit ĩ domo ſua habitũ filio ſuo aliq; 4 5 rũ religioſorũ ꝓpt̃ aliquã particularẽ 1 deuotionẽ dato ꝙ filiꝰ portauerit habitũ maior factus non inducit votũ nec ſolẽne nec ſimplex, ſequitur hic Cardi. Alex.

teræ. Prīò narrat casum p̄missa cā. Scdò ponit mādatum ibi. *Nos itaque*. ¶ Casus lr̄alis. Quędā mulier ꝓmisit fidē dādo nupturā se cuidā viro absenti: postmodum audiuit plura de crudelitate ipsi⁹ noluit cum eo cōtrahere. & cū timeret ne cōpelleret cōtrahere: ipsa ī manu. M. hr̄mite votum cōtinētiæ promisit: non tn̄ locum vel vestē mutauit: vir hoc audito cum alia contraxit. dict⁹ hæremita ad dn̄m Pa. acesit proponēs ei p̄dicta. Ipse considerās tutius esse vt p̄dicta mulier post fidē & votum simplex mr̄imonium contrahat q̄ fornicationē ī currat, mandat ꝙ si non est āplius ī facto processū de fide mētita & de voto violato pn̄iam imponat, & ei det licētiā contrahendi. B.

2 ¶ † No. j. ꝙ timor seuitiæ sponsi non habet sponsalia dirimere: vr̄ eñ metus vanus: qđ puto verum: nisi maxima seuitia accesisset ex post facto. ar. ī. c. lr̄as. ī fi. de rest. spo.

3 ¶ † Secundò no. ar. ꝙ hęremita pōt noīe eccleſię vniuersalis votum cōtinētiæ recipere: vide qđ dixi post Inn. ī. c.

4 dudum. de cōuer. coniu. ¶ † No. iij. casum mirabilē quē nescio alibi. ꝙ contra votum continētiæ seu castitatis ecclesia quandoq̄ dispensat: de quo. j. latiu⁹ dicet cum gl. fi.

5 ¶ † In gl. in ver. *de seueritate*. ibi: *si obstante voto simplici*. no. gl. sing. vsq̄ ad fi. quā nescio alibi: vult eñ aptè ꝙ spōsalia de futuro nō tollātur p̄ simplex votum castitatis sequēs. & ideo aliqui (vt refert hīc Inn.) dicebāt ꝙ votū illius mulieris nō tenuerat ex quo pri⁹ contraxerat sponsalia: vn̄ sicut votum solēne non valet cōtra mr̄imonium consummatum vt ī. c. qđā. de conuer. coniu. ita nec votū simplex contra sponsalia de futuro. Host. dicit ꝙ votum istius mulieris tenuit, & ꝙ pa. de gr̄a dedit sibi ptātē contrahēdi: non tn̄ apertè tāgit dubium supradictum. d. An. vr̄ hīc velle. ꝙ votum castitatis sit fortius ꝙ sponsalia de futuro: & sic sentit ꝙ sponsalia tollunt p̄ tale votum. qđ ēt hīc sentit Gas. Sed contrarium apertè tenet Hos. j. c. se. & sequit ibi do. An. dicit eñ Host. ibi ꝙ si votum p̄cedit sponsalia non valēt sponsalia: vt ibi: si aūt sponsalia p̄cedunt votum tunc compellit vouens aut solēnizare votū .s. intrādo religionē, aut pficere sponsalia. arg. c. ex parte.

a de cōuer. coniu. & hāc puto opi. verioro[a]. nā cùm sit orta obligatio sponso non vr̄ ꝙ in ipsius p̄iudicium possit vouere castitatē arg. in. d. c. ex parte. & pro hoc facit iste tex. non obstat si dicatur ꝙ hīc pōderat votum post spōsalia emissum. dico eñ ꝙ votum obligauit mulierē quo ad se, & solutis sponsalib⁹ p̄ seqns mr̄imonium per virū

6 contractum remānsit ī suo robore. ¶ † In gl. fi. ibi. *cōparatiua permißio*. vult dicere ꝙ illa contrahēdo nō euitat peccatum ex quo venit contra votum, sed ecclesia permittit vt euitet maiꝰ malum: & hāc opi. tenuerunt multi extra gl. maximè Inn. q exponit tex. in fi. *nō post ponas*. i. no prohibeas. quasi velit ꝙ ecclesia non dabit licētiā contrahēdi sed non ꝓhibebit contractum ne deteri⁹ inde contingat sed Host. vr̄ velle ꝙ ex dispēsatione eccl'iæ ista contraheret: & tria fuerunt q̄ induxerūt papā ad dispēsandū. Prīò perturbatio mulieris: qa votum emisit non īspirata, sed in fraudē sponsi. Secundò ꝓpter maius periculum euitādum: quia mulier videbat incontinēs. Tertiò qa erat iuuenis & suspecta: vn̄ papa accœpit à non idoneo debitore qđ potuit. hāc opi. ꝙ ex dispēsatiōe ꝓcedat: sensit Spe. in tit. de leg. in §. nūc eōrum. ver. cxxxiij. vbi dicit eōm posse dispensare circa votum simplex. & volēs allegare hoc. c. allegauit per errorē. c. p̄cedens. quod nihil facit. & no. sin. istud dictum Spe. quia nescio alibi ꝙ eps possit dispensare in voto continētiæ. nā gl̄. c. ꝓxi. dicit ꝙ ecclesia pōt dispensare, & nihil dicit de eōo. Host. ibi sentit ꝙ

b papa solus [b] dispēset & ex cā. vide gl. in. c. j. de voto. quæ voluit ꝙ etiā papa non possit dispēsare in voto continētię: qa non est reperire maius bonum in quo possit fieri cōmutatio. Sed quātum ad vltimū doc. cōiter tenēt contrarium ī. c. cùm ad monasterium. de sta. reg. concluderē hāc materiā sic: ꝙ aut q̄rit an papa possit. & dico ꝙ sic: ex maxima tn̄ cā. & loquor de directa dispēsatione per quā euitat pcm̄. & de hoc dixi in. d. c. cū ad monasteriū. Aut quærit de eōo. & in terminis hui⁹. c. puto ꝙ eps poterit: ex quo reperimus casum cōcessum ab ecclesia, nec reperit sibi prohibita dispensatio: facit quod no. Inno. in. c. ex tenore. de tē. or. sed extra casum huius. c. seu cōsimiles terminos puto ꝙ eps non poterit: qa casus est valde arduus & dubius adeo ꝙ multi dicunt ēt papā non posse: vt. s. dixi: vn̄ iste casus tanq̄ arduus debet reseruari papę: vt in. c. maiores. in princ. de bap. Et puto attentis causis quæ īduxerunt hīc papam ad dispensandū ꝙ sine peccato ista cōtrahat matrimonium, tamen aget pœnitentiam in satisfactione culpę si qua fuit à principio: & hoc videtur velle ista litera eam non cauillando nec supplendo.

a ¶ Veriorē. dubia est ista opinio firmata hic ꝓ Abba. vt latè hic ꝓ Car. Alex.

✣ SEBA. S API.

b ¶ Papa solus. Vide tamē Bal. in. c. lator. s. de re iud. vbi tenet ꝙ si rex habet vxorem sterilē pōt papa dispēsare ꝙ ducat aliam vxorem: vel cōcubinā. sequit Fel. ī. c q̄ in ecclesiarū. co. viij. ver. cæterū limitatio. s. de const. Cōtrariū tn̄ tenet Bal. in. l. si pater. §. in adoptionibus. ff. de adoptioni. & sentit Abb. in. c. j. in fi. s. de voto.

c ¶ Dubia tn̄. pōt. l. ꝙ labeo. ff. ad carb. Bald. ī. l. ancillę. C. de fur. Ideo secundum. d. Ant. qōni nō dubię nō est aliter rn̄dendū nisi ꝙ non habet dubiū. per modernos. ī. l. illā. C. de collatio.

ZACHARIAS.

d ¶ Votum solēne. Adde ꝙ dicat votum solēne. Spec. in tit. de iureiu. ad fi. in ver. in summa no. q alleg. gl. ord. in isto. c. de quo ꝓ Bart. in. l. adigere. §. fi. de iure pat. & Ho. & in. c. ex pte de censi.

✣ *SVMMARIVM.* ✣

1 *Votū simplex impedit sponsalia de futuro, sed nō dirimit matrimonium sequens.*
Votū solenne dirimit matrimoniū contractū.
2 *Votū castitatis seruādū est, & alio nō interueniēte simplex dr̄.*
3 *Sponsalia etiā iurata post votū simplex non valent.*
4 *Contractus iuratus contra votū non tenet.*
Iuramentum non est fortius vinculū voto, vnde non valet iuramentū contra votum.
Cōpelli potest quis ad voti simplicis excutionē.
5 *Quæstio debet esse dubia: potest tamen responderi ad satisfaciendum quærenti.*
6 *Votum solenne & simplex quid sint.*
Votū solenne & simplex æqualiter obligant apud deū in genere, sed in quātitate reatus differūt ex transgressione, quia trāsgrediens solenne magis peccat.
Votū solenne non dirimeret matrimoniū contractū. nisi ex cōstitutione ecclesiæ.
Ecclesia nō pōt errare, et hæreticū esset dicere quod eccl'ia erret
7 *Votū per quod quis promisit castitatem respectu certæ religionis sed non vouit omnia substantialia regulæ, nunquid dirimat votum post contractum?*
Votū solenne an sit, si quis profiteretur aliquā regulam de non approbatis?

¶ CAP. VI.

1 RVrsus. † Votum solēne dirimit mr̄imoniū contractum. s. seqns: simplex verò impedit sed non dirimit: vel alr̄ & clarius. Votū simplex īpedit sponsalia de futuro: non autem dirimit matrimonium sequens: secus in voto solenni: Primò ponitur q. Secundò distinguēs solūtio ibi: *Vnde*. & secundū mēbrum ibi *quòd si*. ¶ Casus lr̄alis. Quidā emisit votum castitatis. & postea iurauit se ducturum quā ī vxorem. q̄sitū fuit qđ istorū seruari potius debeat votum vel iuramētum? Rn̄. pap. ꝙ simplex votum apud deum non minus obligat q̄ solenne: vn̄ pro eo ꝙ iurauit temere agat pœnitētiā & votū suū studeat obseruare: si verò post q̄ iurauit contraxit matrimoniū tenet & valet: qa votum simsimplex mr̄imonium impedit contrahendum: sed non dirimit iā contractum. B. ¶ † No. j. ꝙ votū castitatis seruā

2 dum est: & alio non interueniente dicitur simplex.

3 ¶ † Secundò no. ꝙ sponsalia ēt iurata post votū simplex nō valent. Ex quo infero ꝙ contractus ēt iuratus contra votum non tenet. qđ notabis: & sic iuramentum non est fortius vinculum voto. vnde non valet iuramentum cō

4 tra votum sed est temerarium. ¶ † Itē no. quē posse com

5 pelli ad executionē simplicis voti. ¶ † Vltimò not. ꝙ qō

c debet esse dubia, tn̄ pōt [c] rn̄deri ad satisfaciēdū quęrēti.

6 ¶ † In gl. ij. hęc gl. prīcipalit facit duo. prīò ist at ponēdo diuersitatē ītер votū simplex & solēne. Scdò declarat qđ dr̄ solēne & qđ simplex. & incidenter tāgit vim simplicis & solēnis. secūda ibi. *& quia*. ¶ Circa primā partē cōclude ꝙ votū solēne [d] & simplex æqualiter obligāt apud deū in gn̄e sed ī quātitate reatus differūt ex transgressione. nā

d

a ¶ Obtinent.rõ eſt qa ita dirigiť ī deũ ſimplex votũ ſicut ſolẽne.c.magnæ.s. de voto.cũ de vtro que eſt dictũ voue te & reddite:ꝓtereа ita eſt perpetua obligatio voti ſim plicis ſicut ſolẽnis vt hic per Cardi. Alexand.

ZACHARIAS.

b ¶ In manibus vni us.Ita not. Spe. & Ioan.an.in locis in proxima mea apo. allega.¦ Quod ego amplio etiã ſi à ne mine eſſet recepta quia valeret nihilominus talis pro feſsio.vt no. gl. in c.vidua.s. de regu. & Gemi. & quod poſt eum addidit Celſus ī.c.quod in terrogaſti. xxvij. diſ.&.xxvij.q.j. in 7 c.vidua.& ibi Archi.quod an ſit indiſtinctè verũ no. Car.ī cle.j.§.fanè. de ſta.mo.& Spe. eo.ti.ver.xix.

SEBA.SAPI.

c ¶ Ex religioſis.iſte tex.allegať ad hoc ꝙ ſacerdos põt tã quã publica ꝑſona alteri ſtipulari. vt per Iaſon.l.j.§.hu ius ſtudij.col.pen. verſi.item p iſtum tex.ff.de iuſ. & iu. vbi ponderat iſtũ tex.velle hoc pro cedere etiam in ſa cerdote non paro chiali.

d ¶ Mandatũ. fuit opi.Ioã.an.ſecũdũ Car.Flo.hic.ꝙ ſi f ficit ratihabitio.vt per Inn.& Ioã.an. in.c.porrectum.s. de regu.

e ¶ Sua. cum ſuis re 1
bus ad vſum ſuum 2
& proprietas erit 3
monaſterij. & de ī 4
tellectu iſtius.po-
ſuit Innoc.in.c. ex
parte.el.ij.s.de cõ 5
uer.coniug. & ibi
Ant.de bu. p Cal.
cõſi.v.de regulari- 6
bus.

trãſgrediẽs votum ſolẽne grauius peccat quã trãſgrediẽs votum ſimplex:vt colligiť ex.c.virginibus.xxvij.q.j.iuncto.c.præcedenti.Item in ſe eandẽ vim obtinẽt [a] quo ad impediẽdum futurum matrimonium:ſed ex conſtitutio ne eccleſiæ votum ſolẽne eſt fortius.quia impedit & dirimit matrimonium poſt contractum.& ſic vult gl.ꝙ ſi conſtitutio eccleſię non eſſet,teneret matrimonium cõtractum à religioſo vel presbytero ſeculari.quod clarius tenet Hoſt.& cõiter do.ſequunť.nã vt dicit Hoſt.de iure diuino quædam perſonæ prohibentur à contrahẽdo matrimonio.de quibus no.ī.c.literas.de reſt.ſpo.inter quas vouẽs nõ reperiť prohibitus. vnde oportet dicere ꝙ aut eccleſia errat in ſeruãdo matrimonium poſt votum ſimplex, aut quòd etiam hodie poſsit ſtatuere vt matrimonium contractum poſt ſolenne votum teneat: nã ſi vtrũque ęqualiter obligat apud deum ſicut ſeruať in ſimplici ita poſsit ſeruari in ſolenni.nec eſt dicẽdum ꝙ eccleſia erret.quia non longè eſſet ab hęreſi.xxiiij.qõ.j.c.hæc eſt fides.& hanc opi.tene.pro qua facit.c.vnicum.de voto.li.vj.& ibi videas per Io.an.quare eccleſia noluit matrimonium tenere poſt votum ſolenne:quidã tamen tenuerũt oppoſitum dicentes omne votum impedire & dirimere matrimonium poſt contractum : ſed votum ſimplex nõ dirimit ex conſtõne eccleſię.ſed tene primum.¶ Circa ſecundam quæſtionem tene hodie quod habeť in.d.c.vnico.de voto.per quod determinatur iſta concertatio antiquorum.¶ † Sed circa vnum verſatur dubium non modicum. pone quòd aliquis promiſit caſtitatem reſpectu certæ religionis.ſed non vouit omnia ſubſtantialia regulæ nunquid matrimonium poſtea contractum teneat.d. Aut.multum inſtat. & in effectu concludit quod aut qs vouit omnia ſubſtantialia religionis:ſed nõ reſpectu certę religionis:& tunc votum dicitur ſimplex:vnde non dirimit matrimonium poſt contractum.per illud.c. vnicũ de voto.aut vouit omnia ſubſtantialia reſpectu certę religionis : ita ꝙ efficaciter eſt obligatus religioni : & tunc eſt certum quòd matrimonium nõ tenet.vt hîc. Aut vouit caſtiſtatem tantùm reſpectu certæ religionis.& tunc dicit quòd votum eſt ſolennizatum,& non tenebit matrimonium ſequens: licet iſte uon ſit verè & ſtrictè religioſus,vt quia non obligauit ſe ad paupertatem ſeu obedientiam:& hoc per illud.c.vnicum. Sed ego ſemper tenui oppoſitum:quia illud.c.requirit ad ſolennitatem voti quod profeſsio fiat alicui de religionibus approbatis. & ſic quod quis profiteatur religionem approbatam.ergo votum non dicitur ſolenne: vnde puto quod ad hoc quod votum dicatur ſolẽne oportet quod quis profitea tur aliquam de religionibus approbatis,ita vt verè ſit religioſus illius religionis:& hoc videtur velle litera illius. c.vnici.ſi bene conſideretur.

✣ *SVMMARIVM.* ✣

Votum ſolenne impedit & dirimit matrmonium. contractum.
Profeſsio an ⁊aleat facta in manibus alicuius religioſi?
Coactio modica non excuſat etiam mulierem.
Fœmina põt ꝓfiteri religionẽ maſculorũ et morari ī domo ꝓpria.
Habitus ſuſceptio inducit tacitam profeſsionem.
Profeſsio emittit an poſsit in domo propria in manibus epiſcopi vel abbatis?
Profeſsu ī domo ꝓpria põt de licẽtia ſuperioris bõa ſua poſsidere
Monachus an poſsit perpetuò manere in prioratu manuali de licentia ſuperioris?
Monachus an ſibi poſsit reſeruare proprium ex pacto?
Conditio in profeſsiõe appoſita quòd monachus reſeruet ſibi proprium an ⁊aleat?
Pactum quod monachus habeat proprium an ⁊aleat?
Pactum contra naturam contractus quid operetur?
Metus an ſequatur ex regis ſiue principis imperio?
Dignitas & potẽtia aduerſarij an ſufficiat ad probãdũ metum?
Reuerentia parentum ⁊el mariti an cauſet iſtum metum?

¶ CAP. VII.

INſinuante. † Votum ſolenne impedit & dirimit matrimonium poſt contractũ. Primò ponit factum. Secundò diffiniendo commit tit.ibi. *Nos igitur.* ¶ Caſus literalis. Quidam curiales regis legionẽ.ſupplicauerunt ipſi regi : vt.Inobilem mulierem faceret copulari in matrimoniũ cuidam viro,cũ iſtud ad notitiam conſanguineorum peruenisſet ipſius:eidem mulieri conſuluerunt vt virum acciperet.& ipſa reſpondit ꝙ nubere nollet :conſilium recipiẽs ab eiſdem ꝙ votũ emitteret caſtitatis : quod & fecit in manibus cuiuſdam de fratribus ſancti Aug.hoc adiecto tenore vt in domo ſua cum omni ſubſtantia remaneret:et ſic in habitu eiuſdem ordinis:poſtea per bienniũ permanſit:tandem conſiderans ꝙ inuita metu regio (vt aſſerebat) votum emiſerat eo dimiſſo matrimonium publicè contraxit de parentum conſilio:quæ deſiderans aię ſuæ conſulere ſignificauit hoc do.papæ. Vnde ipſe ſcribit duobus Epiſcopis conſiderans ꝙ in emiſsiõe voti qđ pręceſsit nulla vel modica coactio interuenit,quã etiam patientia ſequentis temporis profugauit & coniũctio in qua fuit.Mandat quatenus ſi prædicta vera ſunt, mulierẽ prędictã moneãt vt habitũ malè dimiſſum reaſſumat & ſeruet quod vouit : & ſi opus fuerit per cẽſuram eccleſiaſticam compellat eandem.Ber.¶ Not. primò ꝙ tenet
b profeſsio facta in manibus vnius[b] ex religioſis [c] alicuius
c monaſterij : ſed quidam intelligunt & bene ꝙ iſte frater
d habuit mãdatũ [d] à ſupiore ſeu toto capitulo , aliâs nõ potuiſſet iſtã incorporaſſe religioni.de quo vide qđ no.ī.c.
2 porrectũ & .ī.c.ad apoſtolicã.de regu.¶ † Secundò no. ꝙ promiſsio alicuius ex ſubſtantialibus regulæ vna cum ſuceptione habitus religionis inducit plenã profeſsionẽ, & obligat quo ad omnia ſubſtantialia.pro hoc facit ꝙ ſola ſuſceptio habitus religionis per ſe fuiſſet ſufficiens: vt
3 in.c.ſuper eo.de regulari.¶ † Tertiò not.ꝙ modica coactio non excuſat etiam mulierem pro hoc.c.conſultationi.s̃.de ſpon.¶ † In gl.ij.in fi.No.ex iſta gl.iuncto text.ꝙ
4 fœmina poteſt profiteri religionem maſculorum in manibus eorum,& erit vera religioſa:licet non intret mona
e ſterium monialium,ſed moretur in domo olum ſua. &[e] inquantũ gl.ponderat ſuſceptionem habitus profeſſorũ dic idem ſine ſuſceptiõe habitus,dummodo fecerit profeſsionem expreſſam:vt in.c.porrectum.s̃. de reg. ſed põderatur ſuſceptio habitus ad inducendum tacitam pro-
5 feſsionem.vt in.c.vnico.de voto.li.vj.¶ † In gloſ.in ver. *in domo.* in fin.Not.bene vltimam lectu.gloſſ.quæ tenendo opinionem ſuam : de qua in.c.fina. s̃.de condict. ap. dat mirabilẽ intelectum ad iſtum tex.& hãc le. ſentit primò Inn.hîc.dicens ꝙ in domo propria põt quis profiteri in manibus epi vel abbatis:& ꝙ epſ vel abbas poteſt ſibi ſtatuere certũ locum vbi moretur & dare ſibi ſua bona in adminiſtratione:nec hoc eſt contra ſubſtantiã monachatus. cùm poſsit eſſe ſine proprio & inobediẽtia ſuperioris:dicit tamen ꝙ nullus citra papam poteſt ſe obligare vt relinquat perpetuò monachatum in certo loco. fatetur tamen ꝙ ſi hoc adducitur in pactum non eſt con
6 tra ſubſtantiam monachatus.¶ † Not.hoc dictum ſingulariter . quòd abbas non poteſt perpetuare monachũ in prioratu manuali,vel in alio loco quominus poſsit eum reuocare ad libitum.ar.in.c.cùm ad monaſterium.de ſta. reg.vbi tetigi.Et intellectum huius gl.& Inn.ponit Bar. in authen.ingreſsi.C.de ſacr.ſan.eccl.licet non alleget gl. vel Inno.Et videtur hoc contra dictum do.Anto.in.c.ſi. s̃.de condi.app.vbi dicit non valere pactum etiam vt habeat bona in adminiſtratione.quia videtur ſaltem appropriare ſibi ex debito illam adminiſtrationem : hîc autem volẽdo ſuſtinere hunc cõmunem intellectum dicit hoc poſſe procedere non ex iure quæſito monacho : ſed ex

pollicitatione

pollicitatione obligante abbatem.ar.eorum.quæ no.Io.an. in regula non est.de regu.iur.lib.vj.in mercu.& est dictum satis colora tum.Sed ego vltra ea quæ tetigi in.d.c.fi.si distinguerem in materia.Quòd aut quis simpliciter profitetur cum protestatiõe seu cõditione de suis bonis tenẽdis,& videtur in dubio quòd reseruaue rit sibi illa bona vt obedientiarius monasterij. Quia verba apposita in contractu debent intelligi secundũ naturam contractus: vt in.l.si vno.ĩ prin.ff.loca.maximè vt res plus valeat q̃ pereat.l. quoties.ff.de ver.ob.& in.c.abbatẽj.de verb. sign.etiam impropriatis verbis vt hîc est tex.secũdum vnum intellectum quẽ ad hoc bene notabis.Aut constat quòd sibi voluit reseruare proprium . ita qd non est locus interpretationi:& tunc sit reseruatio per viam conditionis suspensiuè vel resolutiuè,vitiatur actus & non conditio. per.d.c.fi.& quod ibi plenè dixi.Item si fiat per viam pacti:si fui dctũ ꝙnec aliter nec alio mõ profiteri intẽdo:nam hęc verba habẽt vim conditionis: vt sentit.Bar.in.d.authen.ingressi.Aut simpliciter per vim pacti vel modi reseruat sibi proprietatem vel facultatem contrahendi matrimonium: & iste casus est multum dubitabilis.nam Bart.tenuit in.d.authẽ.ingressi.ꝙ vitiatur factum & nõ professio:& fortè tenuit illam opi.quia alibi ipse tenuit non valere pactum contra substantiam contractus:vt ipse not.in.l. vbi illa donatur.ff.de do.cã mor.per.l.cũ precario.ff.de preca.Sed ego putarem oppositum:[a] vnde dicerẽ ꝙ illud pactũ facit trãsire istã profes sionem in aliam speciẽ:quia vbi pactum est contra naturã cõtractus & impropriatis aliquatenus vel bis potest transire in alium contractum & fit interpretatio alterius contractus.vt est text.no. in.d.l.vbi ita donatur & in.l.cum manu fata.ff.de contrahẽ. empt. ideo dico ꝙ iste erit quasi obligatus monasterio licet non in totũ: & sic obligabitur ad omnia præterquã ad reseruata.Si autem non patiuntur verba vt fiat transitus ad alium contractum tunc puto factum inficere contractum:vt in.l.per seruum.ff.de vsu & hab.iũcta gl.ĩ.d.l.cũ manu fata.Et ad.l.cũ p̃cario. dico ꝙ ibi constituitur precariũ non tantum ex verbis præcedentibus quantũ ex conditione reipsa facta idem dicerem ad.l.j.§.pe.ff.depo. ¶ † In gl.ĩ ver. *metu regio.* in fi.no.sing.hanc glo.iuncto tex.ꝙ regis seu principis imperium non inducit iustum metum. ¶ † In contrarium tamen facit.l.penul.C.quod me.cau.dicit hîc Io.an.ꝙ dignitas aduersarij non sufficit ad probãdum metum.vt est tex.in.l.ad inuidiam. alle. in gl.nisi aliter probet oppressio:& sic potest procedere.d.l.pe. fatetur tamen ꝙ si rex cõsueuit tyrannicè tractare non parẽtes suis præceptis seu precibus ꝙ tunc satis probat iustus metus . [b] quod no.fin.& idem sentit Bar.in tract.de tyranno.facit quod ipse not. in.d.l.ad inuidiam.vbi dicit ꝙ sola reuerentia mariti non causat iustum metũ in vxore nisi præcesserint minę vel verbera.& idẽ voluit Inno.in.c.causa matrimonij.de offi.deleg.& bene facit.c.accedens. de conuer.coniu.& ex his habes quæstionem quotidianam. nunquid teneat matrimonium si mulier contraxit ex imperio vel precibus principis.

De eo qui duxit in matrimonium quam polluit per adulterium. *Rubrica.*

[c] ¶ Suprà visum [c] est de quibusdam impedimentis matrimonij .s. ordinis & voti:nunc subĩcit de alio impedimento quod ,s.causatur ex adulterio vel ex machinatione in mortem coniugis.& declara vt plenius dicet.j.c.j.

SVMMARIVM.

1 *Viuente prima vxere si quis contrahit cum secunda hoc ignorante prima mortua,ad sui petitionem non separabitur à secunda.3.*

2 *Legem in sui fauorem ad actum inualidandum allegare non potest qui sciẽter contra legem venit.*

Impedimenta tria ponuntur matrimonij.

3 *Viuente vxore si quis alteri fidẽ dedit.ea mortua illam non potest in vxorem ducere,& an impediat & dirimat matrimonium?*

Machinata in mortem vxoris:vxore mortua nõ potest in vxorẽ ducere & an impediat & dirimat matrimonium?

Matrimonium si contrahatur cum alia mortua vxore non obstante fide præstita & matrimonio contracto cum alia an teneat?

4 *Matrimonium contra impedimenta prædicta contractum ad cuius petitionem possit & valeat separari?*

Matrimonium non dotest claudicare.

[a] SFBA.SAPI. ¶ Putare oppositũ.Hãc opi.reprobat.d.Ias.ĩ.d.auẽ. ingressi.dicẽs se non videre q̃ sit ista tertia species ,pfessiõis:vñ aduertẽdũ est:ꝙ illud qd[r] Abb.hìc dicit ꝙ pactũ cõtra naturã cõtractus trãsformat in aliũ cõtractũ ,pcedit duobus cõcurrẽtib[9]. priò ꝙ sit ali[9] cõtract[9] in quẽ fiat trãsformatio, si em̃ nõ sit nõ fit trãsformatio vt patet.ĩ.l.cũ p̃cario.ff. de preca . declarat Bar.ĩ.d.l.vbi ita donat.ff.de do. causa mor.secũdò ꝙ appareat saltẽ ex verbis ꝙ de mẽte contrahẽtiũ fuerit vel le celebrare illum cõtractũ in quẽ fit trãsformatio. vt fẽtit Bar.ĩ.l. si qs añ. ff.de acq.pos. Ale. in.l.j.§. si qs ita.ff. de ver.obl.& in .l. iurisgẽtiũ.§.sed cũ nulla.ĩ princi.ff.de pact . Ias.ĩ.l.fi.col. iñ.ff.de condi . ob cau.

¶ *CAP: I.*

Propositum.

1 ¶ † Si quis viuente vxore cõtrahit cum secunda hoc ignorante, prima mortua ad sui petitionẽ nõ separabitur à secũda.Cõis diuisio.Secunda ibi. *licet autem.* ¶ Casus literalis. Quidã habens vxorem ea ignorãte contraxit cum alia,tãdẽ prima mortua vult recedere à secũda q̃ritur qd iuris sit?respõ.pap. licet in canonibus habeat vt nullus ducat in matrimoniũ qua prius polluit p̃ adulteriũ:& præcipuè illã cui fidẽ dedit de ea ducenda viuente vxore,vel quę machinata est in mortem vxoris . tamen qa mulier illa insciа fuit ꝙ ille aliã haberet vxorem viuẽtẽ,& ne ille vir de dolo suo cõmodũ sentiat, dicit Pa.ꝙ nisi mulier illa diuortium petat ad petitionem viri non sunt aliquatenus separã di.B. ¶ † No.j.ꝙ veniẽs sciẽter contra legem 2 non potest legem allegare ad sui fauorem ad actum inualidandum per hoc.c.ĩter dilectos. de dona. ¶ † Secundò no.ex superficie literæ 3 tria impedimenta matrimonij.Primum.si viuente vxore cum alia contraxit & commisit adulterium. Secundum.si viuẽte vxore dedit alteri fidem vt illam duceret mortua vxore. Tertium.si mulier fuit machinata ĩ mortem alterius coniugis: vt ipsius efficiatur vxor. ¶ Sed quęro pro declaratione text.& totius. c.nunquid quodlibet istorũ impedimentorũ ꝑse sufficiat? Dic ꝙ iura vario modo loquũtur.vt habet per totũ hũc ti.&.xxxj.q.j.p totã.q.Sed cõcludẽdo veritatẽ dicẽdũ est ꝙ aut c solũ mõ p̃cesserit adulteriũ,& nõ ipedit mrimoniũ sequẽs.vñ alio nõ interueniẽte q̃s põt ducere ĩ vxorẽ illã quã prius polluit p̃ adulteriũ.vt est tex.ĩ.c.significastiĩj.eo.&.xxxj.q.j.c. d si q̃s viuente.aut q̃s cõtraxit cũ muliere superstite ,ppria vxore,nec ad alia fuit ,pcessum,& solus contractus matrimonij nõ impedit matrimoniũ cõtrahi mortua vxore:& idẽ si non contraxisset de præsenti : sed dedisset fidẽ de contrahendo post mortẽ coniugis.vt est tex. in.c.fiĩj.e. Aut cũ contractu matrimonij fuit d mixtum adulteriũ,& tunc aut cũ ignorãte[d], & põt inter eos esse matrimoniũ post mortẽ coniugis.vt est casus hîc & ĩtellige ꝙ sup̃ ĩducta ignorauit toto tp̃e añ mortẽ primę vxoris.Si autẽ certiorata de vita primæ coniugis permisit se cognosci ab illo viro,non põt amplius eũ habere in maritũ.ad hoc .c.fiĩj.eo . & e sequunt doc.hîc.| Idem per oĩa dicendum est qñ præcesit fides de ducẽdo secundam secuto adulterio. Et p̃ hæc declarãtur prima duo impedimẽta.vnde ad tex.dum dicit.*maximè*[e] dic.i.tm̃.vel si vis capere ,ppriè,intellige primũ casum qñ p̃cesit adulteriũ cũ contractu mrimonij: secũdũ casum intellige qñ p̃cesit fides deducẽdo illã & sequit adulteriũ. nã isti duo casus parificant ĩj.e.c.fi.quo ad tertiũ varia sentiũt doct.in.c.sup̃ hocĩj.e.& in.c.de cõuer.infi.sed mihi placet opi.quã tenet ibi Ioã.

¶ Iustus metus.Vide glo.ĩ.l.j.C. si rector ,puincię.ꝙ est differẽtia ĩter blanditias & p̃ceptum potẽtũ.cle.j. ĩ verbo exhortamur.de test.l.j. ff. ꝙ iussu. adde ꝙ nõ solũ per minas sed & p̃ terribilẽ vultũ causat iustus metus.Hos. in summa de alie. iudi.mu . cau. fac. Inn.in.c.petitio.s. de iureiu.Bar.facit festũ de dicto Inn. in tract. de tyrãno q.vñ.vide plenio. ra ĩ tract.clausularũ in rub. de metu regum & tyranni.

¶ Visum . Cũ ista cõtinuatiõe cõiter transeũt doc.secũ dũ Car. Alex. hîc

¶ Ignorãte . quia adulteriũ cõtractũ nõ cadit ĩ delictũ. l.pe.ff.de adult. & facit qa ĩ istis atrocioribus dolus req rit.l.iñ.ff. ad le.cor ne.de sica.&.l. nec exẽplũ & ibi Bar. C.ad le.cor.de fal. &.l.qd si falsum.& ibi Barto.ff.de fal. Bar.ĩ.l.j.§.nõ autẽ. ff.si quis test . libe. esse iuss.fuerit.

¶ Maximè . aliâs ista dictio includit idẽ ĩ casu omisso. c.ad abolẽdã.& ibi gl.s.de fi.p̃sby.no. ĩ.c.ñ.ĩ verbo nullo s.de sum.tri.& fid. cath.& ĩ.l. q se patris.C.vñ liberi.iõ exponit.i.tm̃.p̃ q̃ expositione addo facere gl.ĩ.d. c. ad abolẽdã:& no.ĩ.c. cũ contingat.s. de fore compe.

Andr.vt sine adulterio requiraꝫ machinatio vtriusqꝫ.puta si coniunx machinatur in mortẽ mariti cũ extraneo vt illũ possit habere in virum secuta morte:nõ põt inter eos esse matrimoniũ:vt est tex.in.d.c.j. Si verò interuenit machinatio alterius tantùm,non impediť matrimonium, nisi sit machinatio coniucta cũ adulterio:ad hoc.c.si quis viuẽte.xxxj.q.j. & sic intellige istum text.& in.d.c.super hoc & per hoc habes fundamentum totius tituli.

4 ¶ †In gl.j.in fi.No.conclusionem gl.quæ videtur cõiter placere doct.& adde hîc fi.gl.vltimæ quæ dicit ꝙ si iste post mortem primæ vxoris.intellige anteq̃ contraheret cũ ista tacitè vel expressè duceret aliam in vxorem teneret matrimoniũ cũ ista tertia:quia cũ secũda non fuit matrimoniũ obstante impedimẽto matrimoniali.& pro hoc vide bo.gl.in fi'i in.c.si quis ingenuus.xxviij.q.ij. Nam matrimoniũ non potest claudicare vt teneat ꝓ parte vnius tantũ.vt in.c.tua.s̃.de spon.no.gloss. in.c.de illis.el.j.de despõ.impu.& in.d.c.fi qs ingenuus.sed rõne promissionis vir compellitur ad contrahendum, mulier autem q̃ fuit decepta nõ:vnde ad tex.dum dicit.ꝙ *nõ sunt se parandi ad petitionem viri.* sup.s. de facto. quia nõ cadit hîc separatio iuris cùm matrimoniũ nunquã constiterit.ad iura allegata in gl. pro contrarijs.dic ꝙ ibi actus tenet ex nouo consensu saltem tacito.quę notabis.

a ¶ Metus sufficiẽs. Hoc dictũ refert & multũ extollit Ia. ī.l.titia.in prī.col. iñ.ver.v.amplia.ff. de ver.obliga.

b ¶ Bonos mores.facit.l.fi.C.de nõ nume.pe.qa iuramentum nõ debet ī plꝰ aliquem obligare quã simplex consensus : rõ tamẽ videť esse tuta. cum alio modo intelligãtur boni mores de iure cano.& alio modo de iure ciuili.Pau.de ca.ī.l.pacta quæ.contra. C. de pac. & per Bal. in,l.nõ dubium,in xvñ.op.C.de legi. & c.j.§.sacramẽta. de pa.iur.fir. & in rub.C.de cõdi.obtur. cãm. & Bal.in l.pactum ꝙ dotali in.xix.q. C.de colla.

c ¶ Positiui bñ facit qđ no.in.c.olī, el.iñ.in gl.iiñ.s̃. de of.dele.vbi Dauid rex commisit adulteriũ cũ bersabee: & est machinatus diu mortem vriæ & tamen accœpit bersabee ī vxorẽ.

✠ SVMMARIVM. ✠

1 *Viuente prima vxore etiam nõ cognita si quis cum alia scienter matrimoniũ cõtraxerit & cõsummauerit.prima mortua secundam habere non potest.*

2 *Matrimoniũ metu cõtractũ est ipso iure nullũ nec est opus quòd petatur rescisio actiõe quod metꝰ cã.*

3 *Adulterium sola nõ inhabilitat aliquẽ ad contrahendum matrimonium.*

4 *Existentia matrimonij sola etiam ante carnalẽ copulã causat impedimẽtũ perpetuũ cõtrahẽdi matrimoniũ cũ qua cõsummauit viuãte prima vxore.*

5 *Metus sufficiens impedit matrimonium cõtrahi ĕt si interueniat iuramentum.*

Iuramẽtũ metu præstitũ nõ est obligatoriũ.

Iuramentum cõtra bonos mores nõ valet.

Iuramẽtũ cõtra substãtialia matrimonij nõ tenet.

Iuramẽtũ metu extortũ nõ tribuit libertatẽ cõsẽsꝰ.

6 *Factum legitimè non retractatur licet casus post euenitat à quo inchoari non potuit.*

¶ *CAP. II.*

Significauit. †Si viuẽte prima vxore & non cognita qs contraxit cum secunda scienter & eam cognouit : etiam mortua prima: secundam habere non potest: secus si prima erat non legitima vxor.In prima.decisa consultatio.In secunda ibi. *Mandamus.* distinguens commissio.Et secundum membrũ ibi:*alioquin* ¶ Casus literalis. Quidam.O.per metum coactus fuit iuramento interposito. A.in vxorem recipere, postmodum aliã duxit.qua ꝓpter ab.A.in causam coram suo iudice tractus iurauit non accedere ad spõte acceptam donec lis cũ.A.terminareť:qua pẽdẽte.A.mortua est. quia propter iuramentũ ad sponte receptã redire timebat: quęsiuit eorã papa, quid sibi agendũ esset vnde mãdat cuidam abbati quatenus si constiterit ꝙ illi.O.tã ta vis fuerit illata ꝙ coactus in illã.A.consensit:nec post iuramentum pręstitum illã cognouit.ad aliã quã postea sponte accœpit liberè reuertatur,alioquin eidẽ præcipiat per excõmunicationẽ ne ad illam reuertatur.aliam tamen accipiat si voluerit in vxorem.B.

2 ¶ †No.j.tex.expressũ quẽ ad hoc vltra alios soleo allegare.ꝙ mrimoniũ metu contractum est ipso iure nullũ . nec est opus ꝙ petať rescisio actione qđ met.cã.nã (vt hîc vides)post contractum cum prima tenuit matrimonium cum secunda nulla rescisione prius facta: & iudicatur secundum matrimonium legitimum si probať metus in primo : quod non esset si fuisset opus petere rescisionẽ ar.in.c.considerauimus.de elect.& vide quod plenè dixi.in.c. cũm

3 locum.s̃.de spon.¶ †No.secundò: ꝙ solum adulteriũ non inhabilitat quẽ ad contrahendum matrimonium.imò ecclesia dat sibi li-

4 centiam contrahendi mortua prima vxore.¶ †Tertiò no.& tenementi ꝙ sola existẽtia matrimunij etiam ante carnalem copulam causat impedimen perpetuum vt quis non possit habere illã ī vxorem cum qua contraxit & matrimoniũ cõsummauit viuente pri-

5 ma etiam non cognita.¶ †In gl.ij.in fi.No.singu.gl.iuncto tex.qa

a nescio alibi:ꝙ metus sufficiens [a] impedit matrimonium contrahi etiam si interuenerit iuramentum:& sic habes casum in quo iuramentum metu pręstitum non est obligatorium : & fortè ideo. qa

b est contra bonos mores. [b] Item contra substantialia matrimonij: nam iuramentum metu extortum non tribuit libertatem consensus:nullus ergo est consensus coactus intercedente iuramento: nam matrimonium contrahitur libero consensu:vt in.d.c cũ locũ

6 ¶ †In gl.fi.ibi. *ar.cõtra.* Ista quæ sequunť non sunt contraria.vt dicit Io.an.& bene.sed potius ponunt casum cõuersum.s.ꝙ legitimè factum non retractať licet perueniat ad eum casum à quo non potuit habere initium. & de vtroꝙ brocardo dic vt le.& no.in regula non firmatur.& in regula factum legitimè.de reg.iur.libr.vj.

✠ SVMMARIVM. ✠

1 *Matrimonium cum illa quis cõtrahere nõ põt quã vxore viuẽte cognouit si machinata fuit in mortem cõiugis.*

2 *Adulterium solũ nõ impedit matrimonium cõtrahẽdum cum muliere prima vxore viuẽte cognita.nisi machinata fuerit in mortem cõiugis,vel sibi data fuerit fides de ea ducenda.*

3 *Machinatio in mortẽ cõiugis sufficit ad impediendũ matrimoniũ vbi adulterium interceßit.& dirimit iam cõtractum.*

4 *Homicidiũ cõiugis nõ ĩpedit mrimo. cõtrahi,nisi hoc ꝓpositũ factũ fuerit. Machinatio vnius tantùm in mortem cõiugis nõ sufficit ad impediendum matrimonium,nisi adulterium præceßerit.*

¶ *CAP. III.*

1 Vper hoc. †Non potest quis cum illa cõtrahere quã vxore viuente cognouit si machinata fuit in mortem vxoris:præmittit qõnẽ cui respõdet ibi. *Taliter.* ¶ Casus literalis. Aliquis viuente vxore sua de facto aliam sibi matrimonio copulauit:tandem vxor sua mortua est, quęriť an iste possit contrahære: cũ illa quã sibi de facto matrimonio copulauit sua vxore viuẽte?rñ.pa.ꝙ si adultera in mortem vxoris aliquid machinata fuit,siue fidem dedit illi ꝙ eam duceret post mortem vxoris, illam habere non potest.& hæc prohibitio est perpetua . Bernar.

2 ¶ Not.j.ibi: *si adultera.* ꝙ solũ adulterium cum muliere commissum non impedit quominus mortua legitima coniuge possit adultera in vxorem duci.nam (vt hîc vides) hæc mulier præsumitur fuisse cognita ab isto viro:& tamẽ non impeditur matrimonium nisi fuerit machinata in mortem coniugis illius.vel nisi fuerit sibi data fides de ea ducenda.de quo dic vt latius dixi.s̃.eodem.c.prīo.

3 ¶ Secundò no.ꝙ vbi interceßit adulterium sufficit machinatio alterius in mortem duntaxat.quod declara vt dixi in.d. cap. primo. ¶ Vltimò not.ꝙ hæc prohibitio est perpetua quasi nedum impediam matrimonium contrahendum: sed etiam dirimat iã contractum. ¶ †In gl.in ver. *machinata.* ibi *ita scriptum est* . Io.andr.dicit

4 ꝙ hîc nullibi præcisè reperitur scriptum.nam.c.si quis viuente.alleg.in gl.loquitur de occiso:& sic cùm machinatio habuit effectũ. istud.c.præsupponit vxorem illius fuisse mortuã: & sic sentit Io. An.ꝙ machinatio sola sine effectu non impedit matrimonium cũ adultera.quod satis mihi placet . quia cùm illum sit impedimeutũ

c iuris positiui [c] non debet ita taxari:vt restringatur facultas contrahendi

hendi matrimonium contra disp̃nẽ iuris diuini.ar.c. licet exquã dam.s̃.de testi.Et inquantum gl.in fi.dicit q̃ ex sola interfectione mariti non impeditur matrimonium cum vxore,puto gl. procedere etiam si eo proposito interfecit quis maritum alterius mulieris.vt vxorem eius habeat in coniugem.quia machinatio vni9 tm̃ non sufficit sine adulterio.vt dixi.s̃.e.c.j.& tene quod ibi no.licet aliud sentiat hîc Inno.& vide quod dixi in.c.laudabilem.alleg.ī gl.

SVMMARIVM.

1 *Viuente prima vxore etiam ab eo separata quo ad torum cum alia si quis matrimonium contrahat etiam prima mortua separabitur è secunda .sed cum alia contrahere poterit.2.*

2 *Separato matrimonio quo ad torum propter adulterium remanet nihilominus matrimoniale vinculum etiam si adultera intrauerit monasterium.*
Matrimoniũ contractum & consummatũ nõ soluitur nisi morte naturali.

3 *Matrimonij secũdi cõtractus cũ adulterio secuto nõ impedit quòminus mortua legitima coniuge possit adulter cum alia contrahere.*

4 *Adulterij deprehensio sola an sufficiat ad puniendum deprehensum?*

¶ CAP. IIII.

1 EX literarum. †Qui viuente vxore ẽt ab eo separata quo ad torũ secũdam cõsciã ducit vxorem, prima mortua separabitur à secunda:sed cũ alia contrahere poterit.Communis diuisio.secunda ibi: *fraterni tati.* ¶ Casus literalis.Quidam authoritate prælati dimisit vxorem suam in adulterio deprehensam:quæ postmodum assumpsit habitum monachalem,ille aliam superduxit: viuẽte prima:qua mortua quæritur an simul debent remanere?Respõdeť q̃ sunt ab inuicem separandi,& ille vir pnĩa ei de adulterio in
2 iuncta poterit aliam ducere in vxorem.Ber.¶ †Not.j.q̃ separato matrimonio quo ad torum propter adulterium remanet nihilominus vinculum matrimoniale,etiam si adultera intrauit monasterium : nam matrimonium semel consummatum non dissoluiť
a nisi morte naturali [a].xxxij.q.vij.in.c.ij.Ideo iste vir contrahendo cum secunda prima viuente & eam cognoscendo commisit adul-
b terium.[b]¶ †Vltimò no.q̃ contractus secũdi matrimonij adulte
3 rio secuto non impedit quominus mortua legitima coniuge pos-
4 sit adulter aliam ducere in vxorem.¶ †In gl.ij.in fi.no.gl. quæ solet satis allegari.quòd,sola deprehensio in adulterio non sufficit ad
c puniendum deprehensum [c]:nisi aliter conuincatur:sed in contrarium facit quod not.gl.in.c.cum non ab homine.de iudi. & dic vt ibi plenè no.& vide gl.in.c.si quis diaconus.l.distin.&.lxxxj. dis.c. presbyter.Gof. hîc dicit deprehensionem sufficere si adulterium effectum est notorium.Host.dicit q̃ fides semper est facienda ecclesiæ de adulterio:sed dic vt in.d.c.cum non ab homine.dixi.

SVMMARIVM.

1 *Viuente prima vxore legitima si quis cum secunda contrahit,adultera ẽt prima mortua separabitur à secunda,etiam si longo tempore habitauerit cum ea.& filios procreauerit .*

2 *Adulter compelli potest per ecclesiam ad abiurandum adulterã. & quod ad coniugem redeat.*
Adulterum est mixti fori, & iudex ecclesiasticus ratio peccati se de eo impedire potest etiam si non agitur ad separationem tori.

3 *Matrimonium secundum contrahens viuente vxore cogi potest per ecclesiam ad agendam pœnitentiam & puniri de delicto.*
Pœna duas vxores vel duos viros habentis.
Ecclesiasticus iudex quandoque imponit pœnam & publicam ignominiã.

4 *Diuturnitas in peccato non minuit sed augmentat peccatum , & an pœnã minuat.*
Præscriptio siue lapsus tẽporis facit quod ãplius de delicto iquri nõ possit.
Præscriptio siue lapsus tẽporis nõ minuit pctorũ pnĩam in foro conscietiæ.

5 *Filij naturales etiam ex illicito coitu ali debent à parentibus.7.9.10.*
Filia etiam spuria ali & dotari debet à parentibus etiam in testamento.

6 *Multiplicitas prolis siuefiliorum dispensationem quandoque inducit.*

7 *Alimenta quibus debeantur.*

8 *Matres tenẽtur lactare filios proprijs vberibus causa legitima cessante,aliter earum expensis ablactentur.9.*

9 *Filij minores triennio ali debent apud matrẽ maiores verò expensis patris & quid de legitimis & spurijs filijs fit?*

10 *Filij in quibus casibus non debent alimentari à prentibus?*

11 *Filij spurij non succedunt parentibus:licet eis decernantur alimenta.*
Filij sacerdotũ nõ possunt succedere patri nec mri. a
Filij legitimi naturales tantũ quia nõ sunt nati ex coitu itã dãnato succedũt matri etiã cũ filijs legitimis,nisi mater sit illustris:patri verò vel alijs cõiũctis per lineam paternã non succedunt.
Filij illegitimi naturales tantũ non dicũtnr agnati. b

12 *Filij ex concubina in domo detenta cum qua poterit esse matrimonium succedũt patri ab intestato in duabus vncijs hæreditatis non extantibus filijs legitimis nec coniuge.*

13 *Illegitimi etiam spurij licet à parentibus non possint hæredes instituj,possunt tamen ab extraneis. quia non sunt prohibiti nisi parentes.*

¶ CAP. V.

CVm haberet. 1 †Qui viuente vxore legitima cum secunda contrahit,adultera etiam prima mortua:separabitur à secunda, etiam si longo tempore cohabitauerit & filios ex ea susceperit. Primò ponitur consultatio.Secundò responsio ibi: *Tale.* ¶ Casus literalis.Quidam Io. nomine habens vxorem.A.nomine commisit adulterium cũ.M.& cùm super hoc vocatus fuisset in ius,illam adulteram abiurauit, tandem iuramento contempto viuente vxore sua cum c adultera matrimonium contraxit diutius cohabitando cum eadem:de qua vxore mortua decem filios suscepit:quęsitũ fuit à papa vtrũ tale matrimonium stare possit? Respõdet vt separentur omnino , & imposita pœnitentia eis perpetua continentia indicatur qui tanto tẽpore in adulterio & periurio ex certa sciẽtia perdurarũt:leo enim statuit vt nullus ducat in matrimonium quam polluit per adulrium:sed hîc plus fuit processum quã fides tãtùm data fuisset adulteræ vt defuncta vxore eam duceret in vxorem:qa legitima vxore viuente copulauit sibi adulteram: & iuramentum violauit:& si etiam iuramentum non interueniisset:tam Gregor. quàm triburyensis. synodus tale connubium detestatur:& quòd tanto tempore permanserunt in simul nullũ præstet adminiculũ:vel q̃ decem filios susceperunt. qa diuturnitas tẽporis peccatũ nõ minuit sed augmentat:tn̄ solitus sit eps vt vterque filijs suis secundũ facultates suas necessaria subministret.Ber.¶ †Not.j.ibi: *abiurauit*
2 *adulterã.* q̃ iudex ecclesiasticus [d] potest cõpellere adulterũ vt abiuret adulterã & ad cõiugẽ redeat. Et dic abiuret idest q̃ eã à se remittat cũ iuramẽto de ea vlterius non admittenda.Ex quo inferť q̃ iudex ecclesiastic9 potest se impedire de adulterio [e] non solùm cũ agiť ad separationem matrimonij:sed etiam vt reintegretur matrimonium & desistatur à peccato adulterij:quod no.nã Ioan.Andr.in.c.fi. de foro comp.lib.vj.dicit iudicem ecclesiasticum non se impedire de adulterio , nisi cũm agitur ad separationem tori.fortè motus per c.rex debet.xxiij.quæstione quinta . vbi dicit quòd iudex secularis debet adulteria punire. Sed in contrarium facit iste tex.& in cap.primo de offic.ordi.vnde videtur q̃ sit mixti fori saltẽ vbi agitur vt desistať à pctõ: qđ plenio prosequor in.c.cũ sit generale.de foro cõpet.

a ¶ Morte naturali. Adde quod no.in apo. ad istũ in.c.in pñtia.nu.ij. in ver. sola enim mors . s̃. de sponsa.& ma.

b ¶ Adulteriũ. ī tm̃ q̃ non pñt se tueri ex ignorãtia iuris ad conseruãdũ secundũ mr̃imoniũ: & est rõ secundum do. An.& Car. flo. quia licet mulier possit ignorare ius scriptũ.l.regula.ff. de iur.& fa.ig.l.fi. C.de iu.& fac.ign. nõ tm̃ pt ignorare legẽ dei: qa ignorãtia legis diuinę nõ excusat mulierẽ.facit q̃ not.ī. d.l.ij.C. de ĩius voc,vbi circa natutalia ignorãtia iuris nõ excusat:vt per doc.in.l. iuri.C.qui admi.& ī.l.si qs id quod.ff. de iurisd.om.iud.

c ¶ Deprehensum. facit.c.j.j. de adul. l.q̃ro.§.fina. & ibi Ang.ff.de q̃di.edi. l.capite quinto.ff. de adul.l.palã.§.fi. ff.de ritu.nup.Bar. in.l.fur. ff.de furt. Bal.ī.l. hęredes palã.ff.de testa . Fed. de se.consi.viij.incip.q̃riť. qũo accipiť manifestũ,

SEBASAPI.

d ¶ Iudex ecclesiasticus. Vide Paul. de ca.et Mod.in.l. iustitia.§.iuris præcepta.ff. de iusti. & iur. vbi dicunt q̃ iudex põt compellere marítũ q̃ abiuret concubinã : & q̃ iudex ecclesiasticus possit punire adulterũ vltra separatiões tori . tradit Fel.ī.c.cũ sit generale.col.vij.ver. subdit maria.s̃. de foro compe.

e ¶ De adulterio.per Ro.sing.clvij.secũdi tpis.p Abb.ī.c. gaudemus.s̃. de cõuer.coniu. Anc.in cle.dispendiosam. de iud.Bal.ī.l. quoties.C.de iud. An. in tract. malefi. in verbo che hay adulterato.Fed.de se. consi.xcvij. incip. mulier accusata.

ZACHARIAS.

a ¶ Et vide mirabilẽ pœnã. Adde q̃ ſit pœna ſecũdũ.ll. capiẽtis duas vxores,vel mulieris capiẽtis duos viros: & dic q̃ eſt pœna capitis. vt eſt text. ſing.ī.l. eũ q̃ duas. C de adulte. quem ꝑ ſing.refert & ſequit. Lud.ro. ſing. ſuo .ccccxxxiij.ī ci. tu ſcis q̃ pœna ſit vbi ẽt dicit quę pœna ſit de iure canõ. vt per iſtũ hic. & ale.& ſing.c. de benedicto.per iſtũ hic alle.ad hoc qđ per eum adducit.

SEBA. SAPIA.

b ¶ Diuturnitas.multa;adhoc accumulat dñs me⁹.do. Rochus cur.ī rep. c.fi.i.j.no.š.de conſue.

SEBA. SAPI.

c ¶ Iure ciuili.an diſpoſitio hui⁹.c. ſit ſeruanda ī foro ciuili:ponit Feli.ī. c. eccleſia ſanctę Marię.in.xvij.co.š. de conſti.

ZACHARI.

d ¶ Dotes filiabus. Adde Marthe. matheſi. fin. cxlvij.q̃ c íncip. nota ſingulare dictum q̃ pater põt. & ibi ī apoſt. Celſi & qđ ꝑ eũ adducit.

e ¶ Matrẽ. Azo.C. de prī.pa.fallit q̃n eſt nobilis vel ſecũdũ mortem patrię q̃a nõ teneret.pleriq; canoniſtæ impugnant hoc in.c. fi.š.de conuer. cõiu.Bal.ī nouel.ī.l.j. ff.ſol.ma.in.vj.co.

3 ¶ †Nota ſecundò q̃ contrahens ſecũdũ mrī moniũ viuẽte vxore p̃t cõpelli p̃ eccl'iã ad agẽdũ pœĩam de delicto. Credo ẽt q̃ in foro cõtẽtioſo põt eccleſia talẽ punire.Et vide mira-
a bilẽ pœnã. [a] xxxij.q.j.de benedicto. vbi abſcĩduntur p̃ani añ & retro ẽt ſi ſit mulier crinibus inciſis ad maiorẽ ignominiã:vñ põt eccleſiaſticus iudex iſtum habentẽ duas vxores punire dehoneſtare modo p̃dicto vel alio. Vñ in quibuſdã locis mitrant̃:vel aliã ignominiã patiunt̃:& tene mẽti iſtum tẽx.& vide tex. in ſimili.xxvj.q.v.ī.c.ep̃i.vbi eccleſia irrogat publicã ignominiã iſtis diuinatoribus. ¶ †Not.
4 tertiò q̃ diuturnitas [b] in peccato non minuit
b peccatum ſed augmentat:contra hoc facit.l.ſi diutino.ff. de pœnis vbi dicit̃ q̃ alleuiat̃ pœna.ad idẽ.l.adulter.C.de adul.vbi dicit̃ quod poſt quinquẽnium nõ p̃t q̃s accuſari de adulterio.ad idem.l.querelã.C.de fal.per quẽ tex. cõiter tenent ibi doct. q̃ aduerſus quodlibet criminẽ regulariter prę̃cedit præſcriptio.xx. anno.vt poſt lapſum.xx.an.non poſsit accuſari.Io.And.hîc inſtat:ſed dic clarius cæteris q̃ quo ad deũ & forũ aĩæ diuturnitas temporis auget peccatum etiam ſi non ſit reiteratũ. q̃a non pœnitẽdo videt̃ cõtempſiſſe diuinũ iudiciũ & p̃ceptũ eccleſiæ.vt ī.c.oĩs.de pœ.& remiſ.facit.c.fi.de pœnis & rõne peccati poteſt ꝑcedere iſte text. Aut quer̃it reſpectu pœnę imponendæ.& ſic peccatum fuit reiteratum ſeu ſucceſsiuũ diuturnitas aggrauat:& ſic alio modo põt intelligi iſte tex.& no.glo.in.d.l.ſi diutino. Si verò peccatũ fuit momẽtaneũ vt homicidium:tũc lapſus tp̃is alleuiat pœnam vt in.d.l.ſi diutino.& q̃nq̃ ex toto tollit vt in d.l.adulter.&.l.querelã.Sed de iure canonico non currit præſcriptio in peccatis quominus ſaltem in foro aĩæ imponat̃ pn̄ia pro delicto vt no.gl.in.c.admonere.xxxiij.q.ij.& doct.in c.licet.de ꝑb. ¶ †Vltimò tenebis ꝑpetuò mẽti finẽ huius tex.qui nõ eſt alibi.q̃ de iure canonico etiam filij ſpurij. vel nati ex damnato
f coitu debẽt ali à parẽtibus ſecundũ facultatẽ eorũ:& huic iuri canonico ſtatur hodie etiã de iure ciuili [c], q̃a eccleſia hoc induxit ex qua
c dã æquitate naturali,& ne filij alimentis priuati pereãt.vt etiã ſentit Bar.in auth. ex complexu.C.de inceſt.nupt.vbi per rationẽ iſtius tex.notabiliter dicit parentes poſſe legare filijs ſpurijs rõne alimẽtorũ:& q̃ poterũt parẽtes donare vel relinquere dotes filiabus
d [d] cũ dos ſuccedat loco alimẽtorũ. qđ fin.notabis.
6 ¶ †In gl.in ver. *multiplicitas*. in fi.ſed gl.nõ respondet ad iſtum tex.quare hîc papa nõ diſpẽſauit propter multiplicitatem prolis.Hoſt.& Io.and.ſentiunt ſuper tex. q̃ vbi errore probabili diu fteterunt aliqui in connubio tunc multiplicitas prolis inducit diſpenſationem: vt in iuribus alleg.in gl.Sed circa delinquentes & præſumptuoſos non datur materia diſpenſandi.& ideo litera iſta dicit.*multiplicitas prolis ita ſuſceptæ*. vnde pondera verbũ ita ſuſceptæ.
7 ¶ †In gl.fi.nota primò totam gloſ.& generaliter de alimentis filiorum vel parẽtũ & ſimilium:vide in Spe.qui filij ſint legiti. &
8 in tractatu Bar.de alimentis ¶ †Et in hac gl. ibi. *ali debet apud matrẽ*. Alia. dicit hoc verũ
e niſi dedeceat matrem [e] eum lactare: vt quia magna principiſſa,vel fortè poſt diuortium eſt profeſſa.& idem dicit Gaſ.ſi ſubeſt alia cã legitima . vt quia mater eſt infirma vel aliter impedita.In his em̃ caſibus lactabitur expenſis patris.ar.ff.de lib.agno.l.ſi q̃s à liberis.Ceſſante autẽ cã debet mater lactare filiũ ꝑprijs
9 vberibus.v.diſtin.ī.c.ad eius.qđ no.vnde hoc caſu ſi mater nõ velit lactare filium & ceſſet cã legitima recuſandi debet facere expenſas ablactationis. ¶ †Et aduerte. q̃a gl.hîc & do.
ſcribẽtes videtur velle tex.iſtum reducere ad diſtinctionẽ gl. vt minor triẽnio alatur apud matrẽ:maior verò expẽſis patris. Sed ego puto hoc dictũ non procedere in textu noſtro. nam iura allegata in gl.loquunt̃ de filijs legitimis,qui cũ ſint in poteſtate patris & non matris:& ſequantur familiã & agnationem p̃ris & non matris:vt in.c.ij.de conuer.infide. meritò debẽt à patre ali & non à matre, niſi tempore ablactationis : q̃a tunc indigent auxilio materno.vt in.d.c.fi.Sed in caſu noſtro vbi filij ſunt ſpurij,crederem q̃ parentes non habita diſtinctione ætatis tenẽt̃ æqualiter alere filios facultates eorum:& hoc propriè voluit iſta litera in fine ſi bene ponderet̃. Et diuerſitatis rõ p̃t eſſe quia filij ſpurij non ſunt in poteſtate patris nec matris.inſti.de nup.§.aliquã do.& in.l.vulgo concepti.ff.de ſtatu ho.Item
g iſta alimenta decernuntur fiiijs ſpurijs ex inſtinctu naturæ ſecundum quẽ nõ magis obligatur filius matri q̃ patri:vt no.Innoc.in.c.ij. de reg.Et ideo debet mater & pater cõtribuere in neceſsitatibus filiorum ſecundum eorũ facultates:& hunc puto verum intellectum.
10 c. ¶ †In ea.gl.ibi: *ſi fortè eum accuſauit*. & ex hoc habes vnum caſum in quo pater non teneť alere filiũ.Secũdus caſus.ſi eſt minor triẽnio : quia tunc debet ali à matre cum diſtinctione; tamen præmiſſa : vt ſuprà dicitur in gloſſ. Tertius caſus.ſi pater eget: non tenetur vltra quàm facere poteſt. vt ſequitur in gloſ. Quartus caſus . ſi filius eſt ſpurius: & hoc de h
f iure ciuili:ſecus de iure canonico: [f] & hodie ſtatur indiſtinctè iuri canonico vt ſubijcitur : & ſuprà dixi.Quintus caſus. ſi filius cõmiſit ingratitudinem contra patrem.vt in.C. de alen.libe.l.ſi parte. in primo reſpond , Sextus caſus.ſi filius habet artem
g [g] vel aliud vnde viuat.ff.de liberis agnoſcendis.l. ſi quis à libertis.§.ſi filius.&.§.alimenta.hoc tamen vltimum limitat Bart.in tractatu alimentorum. niſi filius ſit nobilis,ita quod dedeceat ipſum artem exercere:tunc enim tenetur pater filiũ egẽtem alere.Et generaliter dic quòd omnes
h cauſę ſufficientes ad exhæredandum [h] filium ſufficiunt ad priuandum eum alimentis . Et cauſæ legitimæ ad exhæredandum notantur per gloſſ.in capi.quintauallis.de iureiuran.& vide circa hoc quod dixi in.c.ſecundo de cõ-
11 uer.infi. ¶ †Et in fin. gloſſ.not.gloſſa. quòd etiam de iure canonico filij ſpurij non ſuccedunt parentibus licet eis decernantur alimenta:& ad hoc vide text. xxxij.quæſtione quarta in capitu.dicat aliquis.Et intellige gl. dum dicit quòd de iure ciuili ſpurij priuantur alimentis in ſpurijs natis ex coitu damnabili, qui non poterant eſſe vxoriti tempore conceptiõis.Per quod infertur quòd filij ſacerdotũ non poſſunt ſuccedere patri nec ẽt matri. pro quo vide gl.in.c.per venerabilẽ.q fi . ſint leg.in

SEBA.SAPI.

f ¶ Iure canonico. Vide Ro. in conſi. xiij.in fin.ver.q̃ro &c.&.d.Prępoſitũ.in.c.non ſatis. lxxxvj.diſt.& ī.c. ius naturale.col.ij. j.diſ. ad hęc vide ẽt Alex.conſi.xlviij. in.iij.vol. & Bald. nouellũ ī tractatu de dote char. xiij. in.vj.parte. priuileg.ix.

g ¶ Artẽ.l. ſi q̃s à liberis.§. ſed ſi filiꝰ. ff.de libe.ag.Alex. in.l.j.iiij.col.ff. ſol. matri.imò q̃n filiꝰ poteſt exercere & non exercet pater non teneť.Bal.nouel.in.d.l.j.

ZACHARI.

¶ Adde Math.mathe.in fin.ſuo . cvj. incip.nota q̃ ſi p̃ & quod ibi not.in apo.vbi remiſi . vide ad ſaturitatem.

h ¶ Ad exhęredandum.gl.ī.l.ſi q̃s à liberis.§. idẽ iudex. ff.de libe.agno . & ibi Bar.& gl.ī.l.fi. C.de alen.lib.Bar. ī.l.diuus.ff.ad.l.põpe.dẽ pari.imò ex omnibus cauſis ex quibus poteſt exhæredari p̃dit priuilegium filij . Et ideo ſi pater interfecit ipſum non tenetur lege pompe. de pari.Bar . ſingulariter . ī. d.l.diuꝰ. Ia, multum cõmẽdat in.l. ius autem ciuile.ff.de iudi.& iur.

ZACHARIAS.

¶ Adde Franc. de cre.ſin.ſuo. xix.ĩci piẽ.tu ſcis q̃ ex oĩbus cauſis.alle. gl. fin.in.l.ſi q̃s à liberis.§.ſi quis ex his. ff.de libe.agno.

leg. in verſi. adulterijs. & quod no. in. d. authẽ. ex comple xu. Filij verò naturales tantũ quia non ſunt nati ex coitu ita damnato ſuccedunt matri etiã cum legitimis filijs, ni ſi mater ſit illuſtris. vt in. l. ſi qua illuſtris. & ibi per glo. & Bar. C. ad orſi. patri verò vel coniunctis per lineã paternam non ſuccedunt, quia non ſunt agnati. de quo vide ꝙ habetur inſti. de ſuc. agna. in. §. vulgo. & inſti. ad orſi. in. §.
12 nouiſsimè. ¶ † Nati verò ex concubina in domo detẽta cum qua poterat eſſe matrimonium ſuccedunt patri ab inteſtato in duabus vncijs hæreditatis non extantibus filijs legitimis nec coniuge. de quo dicendũ vt habeť ī auť. licet patri. C. de nat. lib. & vide gl. ī. c. tanta vis. qui fil. ſint
13 leg. & in. c. niſi. de renun. ¶ † Illud vltimò notabis ꝙ licet
a parentes non poſsint inſtituere ſpurios extraneos[a] tamẽ poteſt. quia non prohibentur niſi parentes: vt not. glo. in authen. qui. mo. na. effi. ſui. §. vlti.

✤ SVMMARIVM. ✤

1 *Matrimoniũ cõtractũ cũ ea qna viuẽte vxore ſine fidei datione cognouerat tenet, dummodo in mortem defunctæ neuter fuerit machinatus.*
2 *Adulter excõmunicari poteſt, vt & ad vxorem redeat cõpelli. Laicus propter adulterium ſubijcitur foro eccleſiaſtico.*
3 *Excõicatus mrimoniũ cõtrahere põt, & matrimonium tenet. Excõicatus profeſsionẽ amittere põt & character imprimitur ordinato.*
4 *Contractus cum excommunicato initus tenet.*
5 *Matrimonium contrahi poteſt cum polluta per adulterium alio non interueniente.*
6 *Machinatio in mortẽ coniugis adhibita ab adultero vel adultera dirimit matrimonium poteſt cum tali contractum.*
7 *Abſolutio non datur niſi petenti.*
Excõicatus compelli poteſt ad petendum abſolutionem.
Excõicatus compelli poteſt ad ſatisfaciendum de cauſa pro qua fuit excommunicatus inuocato etiam brachio ſeculari.
Inuitus abſolui poteſt excommunicatus.

¶ CAP. VI.

1 **Significasti.** † Si qs mortua vxore contrahit cũ ea q̃ viuẽte vxore ſine fidei datione cognouerat, tenet matrimoniũ dummodo ī morte defunctæ neuter fuerit machinat⁹. Cõmunis diuiſio. Secunda ibi. *Nos igitur*. ¶ Caſus literalis. Quidam ciuis ſpoletanus. P. nomine: dimiſſa vxore legitima cuidam meretrici adhęſit: & quia monitus non dimittebat eandem: fuit excõicatus, tandem vxor ſua mortua eſt: ipſe verò cum meretrice matrimonium contraxit: quęritur an tale matrimonium teneat? rñ. papa ꝙ niſi alter eorum in morte defunctæ vxoris fuerit machinat⁹ vel ea viuente ſibi adinuicem fidem dederint de mrimonio contrahendo, matrimoniũ illud legitimum eſt cẽſendum: & ſi ille abſolutionem petierit abſoluatur. B † No. primò ꝙ coniugatus perſiſtens in adulterio poteſt excõicari niſi ab adulterio deſiſtens ad vxorem redeat. nã ſub illa dictione j. de qua in tex. decidit ſecundũ verum intellectum ꝙ ille fuit excõicatus qa adhærebat meretrici: & ſic habes vnũ caſum in quo iudex eccleſiaſticus exercet
3 iuriſdictionẽ contra laicum. ¶ † Secũdò ex hoc & ex tex.
b not. ꝙ matrimonium [b] contractum ab excommunicato tenet. nam tempore contractus mrimonij iſte erat excõicatus ſecundum cõem intellectum: & hoc tene menti: qa
c ad hoc quotidie allegatur iſte text. & ſic profeſsio [c] facta per excõicatũ valet, ac character imprimit ordinato: vt
4 in. c. cũ illorũ j. de ſen. excom. ¶ † Et ex hoc poteſt colligi
d ar. ꝙ contractus [d] initus cum excommunicato tenet. facit. c. ſi verè j. de ſen. excom. no. plenè per doct. in. c. veritatis. de do. & contu. ¶ † No. tertiò quẽ poſſe ducere ī vxorem illam quã prius polluit adulterio alio interueniente & per hoc aperitur intellectus. c. j. §. eodem. & dic vt ibi.
5
6 ¶ † Not. ibi: *alter eorum*. ꝙ ſufficit machinatio in mortẽ coniugis adhibita ab adulterio vel adultera. & ideo dicit Inno. ꝙ ſi quis machinatur in mortẽ vxoris ſuæ vt adulteram ducat in vxorem non tenet matrimonium cũ ea poſtmodũ contractum ¶ † In gl. fi. no. ſing. iſtam gl. iun
7 cto fine. c. j. quod abſolutio non impendenda niſi petenti. Secundò ꝙ excõicatus põt cõpelli indirectè vt petat
e abſolutionem. [e] nam compellitur ſatisfacere de cã pro qua fuit excõicatus: & ad hoc põt compelli etiam inuocato brachio ſeculari: ſecundũ Hoſt. vt in. c. ij. in. §. per temporalem j. de maledi. de hac materia dic vt plenè. no. in. c. ab excõicato de reſcri. & per Io. an. in c. j. de ſen. excõ. lib. vj. Et conclude breuiter ſecundum opi. veriorem ꝙ aut quæritur nunqnid poſsit abſolui excõicatus etiam inuitus. & dicendum ꝙ ſic: non tamen intelligas ꝙ remittať culpa ſed pœna dumtaxat: qa ſicut excõicatio poteſt ferri ī inuitum quatenus eſt pœna: ita poteſt tolli ab īuito. Aut quæritur nunquid iudex debeat abſoluere excõicatum inuitum aut non petentem: & dicendum quod non regulariter vt hic: ſi tamen excommunicatus magis indureſceret & efficeretur deterior tunc iudex debet excõicationem relaxare ex quo videt medicinam non prodeſſe ſed obeſſe: & tene menti hoc dictum: facit. xxiiij. qõ. v. c. prodeſt. aut quæritur nunquid excommunicatus poſsit compelli ad petẽdam abſolutionem ſaltem indirectè: & dicendum quòd ſic vt hic in gloſ.

✤ SVMMARIVM. ✤

1 *Viuente prima vxore ſi quis ſecundam hoc ignorãtem in vxorem duxerit mortua prima licitè remanet cum ſecunda nouo interueniente conſenſu. 2.*
2 *Matrimoniũ cõtractũ cũ ſecũda viuẽte prima poſt mortẽ ẽt primæ nõ tenet nec cõualeſcit, niſi nouo interueniente cõſenſu. 3.*
3 *Conſenſus tacitus facit conualeſcere matrimonium.*
Cohabitatio ſcienter facta cum ſecunda vxore mortua prima tacitum iuducit conſenſum.
4 *Confeſsio mariti & primæ vxoris non nocet ſecundæ niſi de primo matrimonio aliter conſtiterit.*
Lite pẽ. ſuper prmo matrimonio vxor ſecunda non debet de ſua d poſsẽſsione amoueri, & interim licitè debitum petit & exigit.
5 *Filij ſecũdæ vxoris viuẽte prima vel illius cui fidẽ dedit nati ſi de fide probari nõ poſsit an cũ alijs legitimis filijs ſuccedant?*
Cautela pro parentibus qui filios ſuſceperunt illicitè ex ſecunda vxore quo ad bona.
Cautela pro matre quæ filios peperit ex adulterio quo ad bonorũ e ſucceſsionem.

¶ CAP. VII.

1 **Veniens.** † Si quis viuente prima ſecundam huius rei neſciam duxerit vxorem mortua prima licitè remanet cum ſecunda nouo conſenſu interueniẽte. Ponit caſum quem decidendum. committit ibi: *licet autẽ*. ¶ Caſus literalis. Quidam. G. nomine contraxit matrimonium cũ quadam muliere inciuitate Lemouicen. tandem ab ea recedẽs iuit meſſanam & ibi cum. M. muliere matrimonium contraxit ignorante ꝙ ipſe aliã haberet vxorem: poſtmodum pœnitentia fuit ſibi iniuncta vt ad legitimam rediret vxorem. ipſe redijt ad patriam ſuam & inuenit eam defunctam & ſic reuerſus eſt ad ciuitatem meſſanam, & ſupradictę. M. cohabitauit, dubitatum fuit vtrum poſsit remanere cum ea. Reſpondet papa licet vxore ſua viuente dictam. M. ī vxorem ſibi nequiuerit copulare, tamen vxore defuncta ſolutus fuit à lege ipſius & de nouo potuit in dictam. M. matrimonialiter conſentire: dummodo non præſtiterit fidem adultere, vel machinatus fuerit in mortem vxoris vnde mãdat capitulo meſſan. Quatenus ſi eſt ita cõcedat eidem licentiam vt ipſi. M. affectu adhęreat coniugali. B.
2 ¶ † No. primò ibi. *de nouo potuit conſentire*. quòd conſenſus præſtitus ſecundę viuente pria nõ inducit mrimoniũ

a ¶ Extraneus. gl. eſt ſing. in auth. qbus modis natura. effi. ſui. §. fi. iõ nõ ꝙ phibeť ſuccedere fratri. l. ſi is qui. ff. de vulga. & pupi. illã gl. ſequiť Bart. ibi & in. l. ꝙ conditionis. ff. de dona. cau. mor. & ī. l. j. ff. de iu. fiſ. Bar. in. l. eã quã C. de fideicom. & ī. c. naturales. ſſ. de feu. fue. contro. inter do. & agna.

✤ SEBA. SAPIA.

b ¶ Quod matrimoniũ vide Feli. in. c. j. col. ij. ver. matrimoniũ contractũ. ſ. vt lite non cõteſ.

c ¶ Profeſsio. intelge in manibus ordinarij: ſecus ī manib⁹ de legati à papa. ꝙ Car. flo. ī ru. ſ. de reſcri. & cõſi. iiij. per Doc. in. c. j. de reſcr. li. vj. Inn. & Car. in. c. porrectum. ſ. de regu.

d ¶ Contractus. Io. an. in. c. j. de exceptio. lib. vj. & glo. & doct. in. c. decernimus. de ſen. exc. eod. lib.

✤ SEBA. SAPI.

e ¶ Petat abſolutionem. Vide Ioã. de Ana. in. c. j. col. vlt. j. de maled. cũ multis allegatis per Feli. in. c. apoſtolicæ. in. j. & ij. colũ. ſ. de excep.

etiã quo ad conſentientẽ:licet prima poſtmodum moria
tur & ſic non conualeſcit ſecundum matrimonium pri-
mo extincto,niſi de nouo cõſentiat: & optimè iſte text.
3 probat opi.gl.de qua ĩ.c.j.s̃.eo. ¶ †Item no.ꝙ ſecundum
matrimonium poteſt conualeſcere extincto primo & ta
cito conſenſu:ex quo enim ſcienter poſt mortem primę
ſimul cohabitauit ſatis confirmatur ſecũdum matrimo-
4 niũ. ¶ †Sed quæro : pone ꝙ vir confiteatur in iudicio ſe
aliam habere in vxorem quã fortè venire fecit, & idem
confitetur nunqd hæc cõfeſsio p̃iudicet ſecundæ vxori?
doct.& bñ dicunt ꝙ non : qa non debet credi confeſsiõi
in proprio facto.xiiij.q.ij. in prin.& in.c.ſuper eo.de eo
qui cogn.conſang.vxo.ſuæ.vnde niſi aliter plenè probet
primũ matrimoniũ,non tenet ſecunda diſcedere à viro:
& licitè interim pẽdente lite petit debitũ:vt in.c.laudabi
lẽ,vt lit.pen.ipſe tamen vir qui habet ſcientiã primi ma-
trimonij non debet exigere,aut reddere debitum:ſed po
tius excõicationẽ pati:vt in.c.literas. de reſt.ſpoliatorũ.
¶ †Secũdò quæritur pone ꝙ viuente legitima vxore ꝙs
contraxit vel dedit fidem ſecundæ & eã cognouit ex qua
ſuſtulit filios:nunqd ſuccedent cũ legitimis ex quo pro-
bari nõ põt ꝙ fidẽ dederit viuẽte prima? dicunt doct. ꝙ
ſuccedunt cũ legitimis ex quo ĩpedimẽtum probari non
poteſt,deberent tamen parentes[a] eos inducere ad intran a
dum monaſterium mendicãtiũ:vt ſic excludantur à ſuc-
ceſsione: quod ſi fieri non poteſt,relinquant eis modicã
quantitatem:quia non poſſunt agere niſi ad ſupplemen-
tum:vt in.l.oĩmõ.C.de inof.teſt.& eandem cautelam de
bet ſemp mater ſeruare quãdo ſcit aliquem ex filijs ſe ab
alio quã à marito ſuo ſuſcepiſſe:qđ multoties cõtingit.

a ¶Parẽtes.iſta fue
runt dicta Ant. &
Car.ĩ. c. proximo
j.eo.Ab.i.c.officij.
j. de pœ. & remiſ.
vbi quærit an ma
ter teneat reuelare.
Anch.in.c.poſſeſ-
ſor.& i.c. pactum
de reg.iur. Bar.i.l.
filium.ff.de his qui
ſunt ſui vel alieni
iur.Abb.in.c.trãſ-
miſſile.j.q filij ſint.
legi. & de alimen-
tis præſtitis huic à
pre putatiuo.Bar.
in.l.j.§. competit.
ff.ſi mul. ven.noie
in poſ.mitta.

✤ SVMMARIVM. ✤

1 *V iuente prima qui cum alia cõtraxerit quã tamen non cogno-
uit.prima mortua poteſt contrahere cum ſecunda.2.*

2 *Fidẽ dare non debet quis alicui mulieri de ducendo eã in vxo-
rem poſt mortem vxoris,& faciendo grauiter peccat.3.*

*Occaſio captandæ mortis dari nõ debet tam in matrimonio quã
in promiſsione beneficiorum ante vacationem.*

*Promiſsio vacaturi beneficij nõ debet fieri nec etiam futuri ma
trimonij.*

3 *Matrimonium contrahens cum aliqua viuente prima vxore pec
cat & efficitur infamis.*

Infamis matrimoniũ contrahere põt.

4 *Cõtractus mãrimonij ſecũdi viuẽte prima vxore nõ impedit mãri
moniũ cũ eadẽ mortua prima ſi eã nõ cognouit viuẽte prima.*

b ¶Quæro. Pone
An.hic tenet opi.
Ioã.and.q allegat.
Spe.ita teneñ.Car.
ſlo.dicit papam in
hoc eſſe conſulen-
dũ: adhęret tamen
opi.Io.an. quã ſeq
tur Car.Alexã. &
Philip.franc, hic.

5 *V iuente prima vxore qui fidem dedit alteri de ea in vxorem
ducenda & eam non cognouit,mortua prima contraxit cum
alia.& ſtante ſecundo matrimonio cognouit illam cui fidem
dedera ,an mortua ſecunda poſsit eam ducere?*

6 *V oluntas ſiue affectus machinationis in morte coniugis effectu
non ſubſequente an noceat & quid operetur?*

¶CAP. VIII.

1 SI quis. ¶†Cõtrahẽs cũ ſecunda viuẽte prima quã tñ nõ cognoſ-
uit nec añ cõtractũ nec poſt,mortua prĩa poteſt cõtrahere cũ ſecunda.& duo mem
bra ponit.ſecundum ibi. *cæterũ*. ¶ Caſus literalis. Dubitatũ fuit an mãrimonium poſt mortẽ legi-
timę vxoris cũ illa cõtractũ cui viuẽte vxore fidẽ de con
trahẽdo aliqs dedit:vel de facto cõtraxit quam tñ nec añ
nec poſt fidẽ datã cognouit ſit dirimendũ. Videbat dicẽ
dum ꝙ ſic,qa pluries dictũ eſt mãrimonium cõtractũ cũ
illa cui fides data eſt nõ tenere:hoc tñ nõ obſtãte cõtra-
riũ dicit pa.videlicet ꝙ ſi nec añ nec poſt fidẽ datã vl mãri
moniũ de facto cõtractum legitima vxore viuẽte ille eã
cognouit.tale mãrimoniũ poſt mortẽ vxoris cõtractũ nõ
2 eſſe dirimẽdũ,aliãs ſecus.Ber.¶†No.j.ꝙ viuente ꝓpria
cõiuge nõ debet quis dare fidẽ alteri mulieri de ducendo
eã poſt mortẽ vxoris:quod ſi fecit grauiter peccat:vt hîc
qa p̃ſtat votũ captãdę mortis:vnde ſicut nõ valet ꝓmiſ-
ſio beneficij vacaturi:vt in.c.ij.de conceſ.præben.ita nec
3 ꝓmiſsio futuri mãrimoniali carnalis. ¶†Secũdò no.ꝙ cõ
trahẽs cũ ſecũda viuẽte prima licet ſcđam nõ cognoſcat
grauiter peccat.& dicꝙ efficit ĩfamis:vt ĩ.l.j.ĩ fi.ff.de his
qui no.infa.Et ex hoc & ex tex.infero ꝙ infamis põt con
4 trahere mãrimoniũ. ¶†Itẽ no.ꝙ ex ſolo cõtractu mãrimo
nij ſecundi nõ ĩpedit futurũ mãrimoniũ cũ eadẽ mortua
prĩa cõiuge,dũmodo non interceſſerit copula cũ ſcđa,vi
uẽte prima cõiuge. ¶†Sed hîc quæro : pone b ꝙ viuẽte
b legitima coniuge quis dedit fidẽ ſecundæ & eam nõ co-
gnouit : demũ mortua cõiuge nõ illam cui fidẽ dedit ſed
aliã duxit in vxorẽ:cõſtãte illo ſecũdo mãrimonio cogno
uit illã cui primò fidẽ dederat:nũqd mortua ſecũda vxo
re poſsit cõtrahere cũ illa cui dedit fidẽ cõſtãte prĩo mãri
monio legitimo & cognouit conſtante ſecũdo.Io.an. te
net hîc ꝙ nõ:qa verũ eſt dicere ꝙ cõſtãte mãrimonio legi
timo dedit illi fidẽ & eã cognouit,vñ mãrimoniũ ſecũdũ
nõ habet remorare ĩpedimẽtũ.facit.ix.q.j.c. ĩ ſcripturis.
& ĩ.l.ſingularia.ff.ſi cer.pe.Gaſ.tenet cõtrariũ.cuius opi.
puto veriorẽ:qa cõtrahẽdo prĩò cũ ſecũda vr receſsiſſe
à fide illi data:& ꝑ cõſequẽs nunc ſolũ reperit adulteriũ
qđ nõ habet ĩpedire mãrimoniũ:vt ĩ.c.ſignificaſti.s̃.eo.Itẽ
iura iuduxerũt iſtud ĩpedimẽtũ, ne ꝓpter ſpẽ cõtrahẽdi
mãrimoniũ ĩducat machinatio ĩ mortẽ alteriꝰ q̃ rõ hîc ceſ
ſat ex quo mortua prĩa voluit cõtrahere cũ illa cui fidem
6 dederat. ¶†In gl.in fi.licet gl.clarè non reſpõdeat ad cõ
trariũ.s̃.formatũ:tñ ſentit ꝙ ſolus effectus nõ ſufficit. &
probat apertè in litera.& dic ꝙ ideo non ſufficit effectus
quia copula hîc requirit pro cauſa finalis impediměti: re
quiruntur enim duo.ſ.contractus & copula:iõ non ſuffi
cit alterũ.& fortè ob hoc quia mãrimonio nõ cõſummato nõ inducunt iſti ad machinandum in mortẽ alterius.

De coniugio leproſorum. Rubrica.

¶Viſo de quibuſdam impedimẽtis matrimonij: quia morbus lepræ ſoluit ſponſolia de futuro, & poteſt dubitari nunquid impediat contrahendum, vel dirimat contractum : ideo competenti ordine ſubijcitur hæc Rubrica.

✤ SVMMARIVM. ✤

1 *Lepra ſuperueniens matrimoniũ non ſoluit nec eius effectũ, iõ
coniuges debent ſe ad inuicẽ maritali affectiõe tractare, aut
ad perpetuã continẽtiã induci.4.*

2 *Leproſi licitè excluduntur â cõione fideliũ.*

3 *V xor virũ ſequi tenetur & vir vxorẽ ex cã neceſsaria.8.*

Conſuetudo non valet quod vxor non teneatur ſequi virũ.

4 *Infirmitas ſuperueniens quantuncũque grauis non ſoluit matri-
moniũ conſummatũ.*

5 *Maritus & vxor vltra debitũ carnis tenẽtur ſibi ad mutua ob
ſequia et ſeruitia neceſsaria etiam infirmis.9.*

6 *Concubinã vel aliã mulierẽ admittere quis non poteſt ẽt ſi vxo
rẽ habeat leproſam,& excõicari poteſt.*

Laicus efficitur de foro eccleſiæ propter adulterium.

7 *Maritus poteſt ſe abſentare ab vxore dummodo diutius non ſtet
abſens.Diutius quid ſignificat.*

8 *Iudex ex officio prouidere debet quod coniuges iuuenes nõ ſtẽt
ſeorſum propter periculũ adulterij.*

9 *Iudex non impartitur officium quod coniunx ſit cum leproſo
coniuge niſi petat.*

¶CAP. I.

1 PEruenit. †Lepra ſuperueniens non diſſoluit mãrimo-
niũ nec mãrimonij effectum, ideo adin
uicẽ maritali affectione cõiuncti ſe tra
ctare debẽt:aut ad perpetuã cõtinentiã
vouẽdam induci.Primò narrat caſum
Secundò idffiniendum committit.ibi: *quoniã*.¶ Caſus li
teralis.Cantuarieſi.epiſcopus habebat in ſua dioceſi mul
tos leproſos.& cũ ſibi eueniſſẽt ꝙ quidã viri & vxores le
pra ꝑcuſsi nollẽt ſimul habitare:nec ẽt ſibi neceſsria mi-
niſtrari dubitauit apud papã qđ eẽt agedũ:allegãs quãdã
conſuetudinem

cõsuetudinẽ generalẽ:cui papa rñdet dicẽs ꝙ si ex cõsuetudine generali leprosi à cõione hominũ separẽtur,ex qua nec vxores viros: nec viri vxores talr egrotantes sequuntur : tñ qa vir & vxor vna caro est,& non debet vnus sine altero esse diutius,mandat vt ĩ tex. sequit.

2 Ber. ¶ † No.primò iuncta gl.j.ꝙ leprosi licitè excluduntur à cõione fidelium [a] tũ ex consuetudine gñali:vt in tex.tũ ex dispõne canonũ & veteris testamenti:vt in iuribus alleg.in

3 glo. ¶ † Secũdò no.etiã iuncta gl.j. ꝙ non ꝑt introduci cõsuetudo vt vxor non teneat seq maritũ vel econtra : & no.ꝙ si vxor absentat se ex causa necessaria tenetur maritus eã seq.

4 ¶ † Itẽ no.ꝙ morbus lepræ non dirimit matrimonium antè contractũ.& dic ꝙ nulla infirmitas [b] quantuncũqꝫ grauissima dissoluit matrimonium semel cõsummatũ:vt in.c.hi q xxxij.q.vij.& ea.cã &.q. c.omnes causatiões.

¶ † Item not.ꝙ maritus & vxor vltra debitũ carnis tenent & obligant sibi ad mutua obsequia.vt patet ibi: *coniugali affectiõe ministrent.* & sic tenet maritus administrare vxori ęgrotanti.& sic non solũ tenet sanus reddere debitũ leproso:sed etiã seruitia necessaria impendere. ¶ † Itẽ no.ꝙ habẽs vxorẽ leprosam non

6 põt aliquo modo concubinã vel aliã mulierẽ admittere quod si fecerit,põt ꝑ ecclesiã excõicari.Itẽ ex hoc habes casum apertum ꝙ iudex ecclesiasticus põt cõtra laicum adulterum ꝓcedere: nã ex actu excõicãdi deprehendit iurisdictio in foro contẽtioso : vt plenè dixi in c.cũ sit generale.de fo.cõpe. ¶ † In gl . in ver.

7 *diutius*.no.glo.iuncto tex.ꝙ maritus potest se absentare ab vxore dũ modo diutius nõ stet seorsum.& dicit Host.vltra gl. ꝙ diutius dicitur donec q̃rela perueniat ad iudicẽ ecclesiasticum.i. donec alter fuerit conquestus nõ dicit stare diutius, vel donec notoriè liqueat ꝙ viuat incontinenter: si eñ alter non petit iudex se non impedit.hoc dictũ ego puto verũ in casu huius.c. † qa si leprosa nõ impedit virum suum iudex tolerabit, sed cessãte hac cã

8 non debet iudex pati vt cõiuges iuuenes stẽt seorsum propter periculum adulterij.vt dixi post Host.in.c.veniens.de reg.& vide Inn.ĩ.c. dudum.in princi.de conuer.coniug.& dic vt ibi:& satis placet opi.gl.vt ver. *diutius*. refera tur ad arbitrium boni viri. [c] ¶ In glos.in ver.

c *sequatur*. no.istam gl.& quatenus dicit mulierem non teneri ad sequendum virum vagabundũ. [d] dic hoc procedere nisi tẽpore contractus matrimonij esset vagabundus:qa tũc videtur approbasse mores suos . de quo vide

d gl.in.c.vnaquæqꝫ.xiij.q.ij.& in.c.si quis necessitate.xxxiij.q.ij.& quod no.in.c. de illis.s.de spon. ¶ † In gl.fi. ibi: *bene cõpellerentur*. gloss.

9 verũ dicit,sed non bene concordat istud.c.cũ se.iõ dic ꝙ leproso non petente iudex est cõtentus sola exhortatiõe: & ita loquit iste tex. sed si instaret petẽdo vt cõiunx teneat seq & debitũ reddere: tũc fiet cõpulsio:vt ĩ.c.seq. & hoc voluit gl.ĩ.c.si vxorem.xxxij.q.v.quã no.

3 *Infirmitas superueniẽs quãtũcũque grauis non solui matrimoniũ,etiam quo ad torum te mutuam seruitutem,siue furor sit vel dementia,etiam si clauda efficiatur mulier.*

4 *Infirmitas non impedit matrimoniũ contrahendũ.*
Matrimoniũ ẽt in mortis articulo cõtrahi potest, et filij antegeniti per cõtractũ hmõi legitimantur.

5 *Sanus an possit cõpelli ad reddendũ debitũ coniugi leprosæ vel aliâs infirmæ : & quid iuris sit si infirmitas illa est contagiosa?*

6 *Indefinita an & quãdo æquipolleat vniuersali?*

¶ *CAP. II.*

1 QVoniam. † Cõiuges ꝓpt leprã separãdi nõ sunt à cõiugio, & cõtrahere põt mrimoniũ & ĩuicẽ sibi debitũ reddere tenẽtur:& sunt tria dicta. *Secũdũ* ibi: *leprosi*. Tertiũ ibi: *quod si*. ¶ Casus lrãlis. Dubitatũ fuit nunquid mulier lepra vel graui alia infirmitate detenta à viro sit separãda vel dimittenda: & vtrũ leprosi põt contrahere mrimoniũ.& tertiò si leprosꝰ à sano possit debitũ exigere

2 maritale.rñ.vt in tex.Ber. ¶ † No.primò ibi. *excepta cã fornicationis*.ꝙ exceptio [e] firmat regulã [f] in contrarium.xxxij.q.vij.in.c.dñs.ita arguit hîc papa:cũ eñ Christus solũ excepe-

e rit cãm fornicationis,videt ꝙ in alijs casibus non possit maritus dimittere vxorẽ vel econ

f tra. ¶ † No.secundò ibi : *graui infirmitate* . regulam ꝙ nulla infirmitas quãtuncũqꝫ grauis præstat facultatem dissoluendi etiam quo ad torum seu mutuam seruitutem : siue ergo superueniat furor siue demẽtia : siue efficiatur clauda non debet matrimonium separari: de

3 quo vide bonum tex.xxxij.qõ.vij.c.hi qui.& in.c.hi verò.&.xxxij.q.v.c.si vxorẽ. ¶ † No.

4 tertiò ꝙ infirmitas nõ impedit matrimoniũ contrahendũ,imò in articulo [g] mortis põt qs cõtrahere mrimoniũ, adeo ꝙ filij antegeniti legitimãtur.vt no.ĩ.c. tãta visj.qui fi.sint leg. & per Io.an.ĩ regula sine culpa.de re.iu.li.vj.

5 in merc. ¶ † No.iiij.ꝙ ex ꝑcepto ecclæ tenet sanꝰ cõiugi q̃tũcunqꝫ leprosę vel alia infirmitate depresę reddere debitũ carnale.& no.ꝙ ꝑcepta apli ligãt. ¶ Sed circa hoc q̃ro q.d si sanus ꝓpter horrorẽ nõ ꝑt reddere debitũ? dic ꝙ si eccl'ię cõstaret nõ cõpelleret eũ.qa nõ debet cõpelli ad impossibile:qa ĩpossibiliũ nulla est obligatio.vt ĩ regula ĩpossibiliũ.ff.de regu.iu.& ĩ.c.fi.de pact.&.c.odoard⁹.de sol.sed ex quo ecclesiæ nõ cõstat de ĩpossibilitate excõicabit sanũ ad reddẽdũ debitũ.& quo ad ecclesiã militãtẽ habebit ꝓ excõicato:nõ autem quo ad deũ ad hoc.c.lras.de rest.spo.&.c.inq sitiõi.de sen.excõ.& ꝑ hoc sentiũt doct.& bn ꝙ sanus ꝑcisè ꝑt cõpelli ad reddẽdũ debitum leprosę.facit ad hoc qd.s.dixi ĩ.c.ꝑcedẽti. vbi dixi an teneat secũ eẽ ĩ eodẽ lecto:& vide bo. gl.ĩ.d.c.fi vxorẽ.q̃ dicit ꝙ non tenet secũ assiduè morari. ¶ Secũdò ad idẽ q̃rit qd si maritus est ethicus vel alia ęgritudine detẽtus,ita vt sine ꝑsonæ piculo nõ possit reddere debitũ,nũqd mulieri petẽti sit obligatus ad reddẽ dũ debitũ?doct.cõiter ꝙ nõ qa ordinata cha-

idem tenet Victoria in Sum. Sacra. quæstion. 156.

6 ritas incipit à se.ĩ.c.nisi de author. & vsu pal. & in.c.non satis.lxxxvj.distinct. ¶ † In glos.

h penultima . ibi . in fine . de hoc an & quando indefinita [h] æquipolleat vniuersali . [i] vi-

a ¶ A cõiõe fideliũ. bonus est tex.ĩ authen.iusiuran.qd' prẽsta.ab his.ĩ fin. coll.v.Spe.ĩ tit.de dcspõ.ver.v.& ibi Bal.ĩ addi.ad ipm. gl.in cle.j . de vsu. & Bar.cepol.ĩ suo tractatu de ser.rus. prẽd.ti.de pascuis Guil.de cu.ĩ.l.nullus.nu.j.C.de sum. trin. & fide catho.

b ¶ Infirmitas. Bñ facit.l.si cũ dotẽ.§. si marit⁹.ff.so .ma. ibi quid eñ tã humanũ est quã fortuitis casibus mulieris maritũ participem esse.

c ¶ Bõi viri ex quo tempus non est determinatũ.l.j.ff.de iure.deliber.

SEBA. SAPI.

d ¶ Virum vagabũ dũ.an & qñ vxor teneat sequi virũ vide Pau.de ca.ĩ.l. q manumittit. C. de ope.lib.&. in.l. j.C.de vxo.militũ.

e ¶ Except. de hoc est tex.in.l.nam ꝙ §.fi.de pen.leg. & ibi per Alexan. in additio.

SEBA. SAPI.

f ¶ Regulã. Hãc regulã exornat copiosè Feli.in.c.qm frequẽter.in.j.col. cum sequentibus. s. vt lite nõ cõtest.

g ¶ Articulo. Vt in l.cũ qs.&.l.nuper. C.de nat.lib.& ibi Cy.& Io.an.in .c. sine culpa . & ĩ. d. c.tanta.Bal.in.c.naturales . si de feud. fue.controuer.ĩter do.& ag.& in rub. C.de priuileg.dotis : sed in.l.eã quã C.de fideicõ.tenet contrariũ, de quo latè per Alex.in.l. si qs posthumos . ff.de lib. & posth.

h ¶ Indefinita. de q̃ per Bar.in.l. si pluribus.de leg.ĩ.per Ang.in.l.pe.C. de impu.nam in fauorabilibus ęquipollet vniuersali. sec⁹ in odiosis.ꝙ Alex. & doc.in.l. nominatim.ff.de libe.& posthu.

SEBA. SAPI.

i ¶ Vniuersali. Vide limitationẽ adhãc regulã quã ponit Deci.in. c . cũ oẽs. col.j.in.ĩ.lect.s.de consti.ſ.in materia probatoria.qd' ẽt ponit Feli.in.c.auditis.de præscrip. Iaso.in.l. non hoc. C.vnde legiti. alia declarationẽ ponit Deci.in.c.nã cõcupiscentiã.co.j.ĩ.iij. no.ĩ.j.lect.s.de cõsti.videlicet ꝙ ĩdefinita affirmatiua ęquipollet vniuersali impropriè. secus in indefinita negatiua.

SVMMARIVM.

Coniuges propter leprã separãdi nõ sunt à cõiugio.
Leprosi matrimonium contrahere possunt ,& inuicem sibi debitum reddere tenentur.6.
Exceptio firmat regulam in contrarium.
Cõiuges separari nõ ꝑt,excepta cã fornicationis.

De coniugio ſeruorum. *Rubrica.*

¶Suprà viſum eſt de impedimento leprę: an & quando impediat vel dirimat matrimonium: ſequitur nunc videre de impedimento conditionis ſeruilis. Abbas.

de bo.gl.in.c.vt circa.de ele.lib.vj.per Dy. in procœ.regularũ.per doct.in.l. ſi plurib⁹. ff.de leg.j.& vltra cõiter no.ibi ponit hîc Gaſ.vnũ
2 verbũ ſatis notãdũ Oldra. [a] dicẽtis ꝙ aut diſpoſitio cõcipiť per noĩa collectiua: & tũc in definita æquipollet vniuerſali:exẽplum ſi diciť capitulũ aliqd feciſſe . perinde eſt enim ac ſi fuiſſet dictũ oẽs de capitulo.ad hoc.c.capitulum ſanctæ crucis.ſ.de reſcrip.aut concipitur per nomina ſingularia:puta canonici talis eccleſiæ hoc fecerũt.& tunc non æquipollet vniuerſali.imò verificatur in duobus canonicis:quia pluralis locutio verificať in duobus. vt in regula pluralis.de reg.iur.li.vj.&.iiij.q. iij.c.ſi teſtes.§.vbi numerus.& facit hoc ad inſtrumenta procurationum:ſi enim diciť ꝙ canonici talis eccleſię fecerũt talẽ procuratorẽ: certè non probať ꝙ capitulũ fecerit ratione ſupradicta.de quo vide quod dixi in.c.vnico. de ſyndi.& qđ no.in.l.fi.de alb.ſcribẽ.Abbas.

a ¶ Old. Adde ꝙ eſt eius conſi.c.

b ¶ De preſenti. Anto.de but.ſequiť & ẽ cõis opi . ſecũdũ Car.& Alex . hic.

c ¶ Admittitur. Ex quo ſequiť ꝙ leges in hoc ſunt correctę.l.cum ancillis. C.de incẽnup.gl. inſti.de nup. ĩ prĩ. Alex.conſi.xcvĩj. in.j.vol. ex quo ẽt infertur ꝙ iura ſũt correcta q̃ dicunt ꝙ doct.no.pñt eſſe inter ſeruos.l. ſi mulier. ff . de iure do.&.l. ꝓcul⁹. eo.

SVMMARIVM.

1 *Sponſalia de futuro præcisè non compellũt ad matrimonium contrahendũ cum leproſo,lepra poſt ſpõſalia ſuperueniente.*

2 *Sponſalia de futuro ſoluuntur lepra & quacunque alia enormitate.*

In obligatione generali de contrahendo matrimonio ſubintelligiť niſi quicquã turpe ſuperueniat.

3 *Matrimonium de præſenti non conſummatum per carnalẽ copulã non ſoluitur ſuperueniente lepra.*

Matrimonium de præſenti etiam non conſummatũ non ſoluitur niſi per ingreſſum religionis.

Matrimonium de præſenti dicitur conſummatũ per conſenſum quo ad ſui eſſentiam.

SVMMARIVM.

1 *Seruus contradicente domino matrimonium contrahere poteſt ſed propter hoc non liberatur à ſeruitijs domino debitis.*

2 *Seruus admittitur ad omnia ſacramẽta eccleſiæ etiã domino contradicẽte.*
Seruuus infidelis poteſt petere baptiſmum etiam domino contradicente.
& an propterea à ſeruitute liberetur?

3 *Seruitus eſt de iure canonico approbata.*
Seruitus quandoque inducitur à iure canonico.

4 *Serui etiam obligantur ad ſuſcipienda ſacramenta neceſſitatis.*
Pœnitentia qualis debeat iniungi ſeruis?
Seruus percutiẽs clericũ,an teneatur pro abſolutione ire ad romanã curiã?

5 *Filij ſeruorum an patrem vel matrem ſequantur?*

6 *Seruus an teneatur prius obedire dño:aut neceſſaria vxori ſubminiſtrare?*

¶ *CAP. I.*

1 DIgnum eſt. †Seruus contradicente domino contrahere poteſt matrimonium,ſed propter hoc non liberatur à ſeruitijs domino debitis.primò ponit dictũ & eius rationem.ſecundò quandam dubitationẽ ſoluit ibi. *debita.* ¶ Caſus literalis. Quærebatur vtrũ ſeruus contradicente domino poſsit cõtrahere matrimoniũ. Rñ. Pa.quòd ſecundũ apoſtolum ſicut à ſacramentis eccleſiæ neq; ſeruus neq; liber eſt remouendus:ita inter ſeruos matrimonium ꝓhiberi non debet, ꝙ ſi dominis contradicentibus contrahant, nõ ſunt propter hoc ſeparandi, tamen ſeruitia debita non minus de-
2 bent dominis ſuis exhibere.Ber.¶ †Not.j.regulam ꝙ ſeruus ad-
c mittitur [c] ad omnia ſacramenta eccleſiæ nec propter cõtradictionem domini debẽt ab eis abſtinere.Ex quo infertur ꝙ ſeruus pagan us poteſt petere baptiſmum domino contradicente : non tamen per aſſumptionem ſacramentorum deponit ſeruitutẽ . de quo dic
3 vt habetur in.c.fi.de iudęis.¶ †No.ſecũdò ꝙ de iure canonico ẽt ſeruitus eſt approbata.imò quandoq; per ius canonicum inducit
4 ſeruitus,vt in.c.ita quorundam.j.de iudę.¶ †In glo.ij.ibi. *imò tenetur ea recipere.* Vult gl.& bene.ꝙ ſicut liber obligatur ad ſuſcipiendа ſacramenta neceſsitatis ita & ſeruus.Dicit tamen Hoſt.& bene
d quòd ſeruo non debet iniungi pœnitentia [d] itinerationis,vel ieiuniorum,vel alterius abſtinentiæ quæ poſsit inutilis reddi domino quia ex delicto ſerui non debet dominus priuari iure ſuo:hinc eſt quòd ſi ſeruus percuſsit clericum non compellitur pro abſolutione ire ad romanam curiã.ſed dicendum vt habetur in.c . relatũ.de
5 ſenten.excom.¶ †In gl.in ver. *diſſoluenda.* in fi.Guil.naſo tenet cõtrarium dicens:ꝙ filij nati ex legitimo matrimonio ſequuntur patrem:vt in.l.cùm legitimè.ff.de ſta.ho.Quaſi velit ꝙ partus ſequatur conditionem ventris vbi nullum pręceſsit matrimonium.Sed doct.communiter hic ſequuntur gl.& bene.pro qua facit tex.in.l. partum.C.de rei vend.& videtur probariĩ.tit.ſequẽ.in cap.vnico.
6 & vide quod no.in.c.fi.de ſer.non ordi.¶ †In glo. fin.ibi. *niſi periculum fornicationis timeatur.* dicit Hoſtien.ꝙ aut contraxit cum voluntate domini : & tenetur prius obedire vxori quo ad neceſſaria impendenda:quia ex quo dominus permiſit matrimonium cõtrahi videtur aſſenſum præbuiſſe acceſſorijs ad ipſum matrimoniũ. vt in cap.prudentiam.de off.deleg.& in.l.ad legatum.&.l . ad rem mobilem.ff.de procu.Si verò dominus non conſenſit debet prius obedire domino,niſi timeatur periculum fornicationis . do Ant. diſtinguit ꝙ aut alter eſt in maiori neceſsitate,& illi prius obediendum eſt ſi eodem tempore vtriq; ſeruire non poteſt . facit .l. ſi qs in graui.§.ſed cum omnes.ff.ad ſileya.Aut cętera ſunt paria.& tũc diſtinguendum.Aut contraxit cum voluntate domini, & tenetur prius ſatisfacere vxori.Aut ſine,& tunc tenetur prius domino, niſi immineat periculũ fornicationis.& ſatis credo hoc fuiſſe dicẽte gl.¶ De hac materia vide ꝓ gl.in.c.fi.xxix.q.ij.Et diſtingue hîc poſt Hoſtien.ꝙ aut ſeruus contraxit cũ ſerua aut cũ libera.Primo caſu aut

¶ *CAP. III.*

1 LIteras. ¶ † *Sponſalia de futuro* p̃cisè non compellunt ad contrahendũ matrimdnium cum leproſo:lepra poſt ſponſalia ſuperueniẽte.Communis diuiſio.Secunda ibi: *reſpondemus.* ¶ Caſus literalis.Aliqui contrahũt ſpõſalia de futuro,alter ante contractum matrimonium efficitur leproſus.Quæritur vtrum alius ſit compellendus ad contrahendum matrimonium?& reſpon.ꝙ non debet compelli.
d ¶ Pœnitentia.poterit iniungi ſeruo pnĩa ne aliqd ſubtrahat domino.& erit maxima pnĩa ſecundum Hoſtiẽ. & Io. an. cum ſeruorum ſemperſit ſubtrahere ſi deberent cineres furari glo.in.l. iulianus in princ.ff.de ac.ẽpt.
2 ¶ †Nota ꝙ ſponſalia de futuro diſſoluũtur per ſuperuenientiam lepræ ad inſtantiam ſani.& idem dic in qualibet alia enormitate ſuperueniente: quia in obligatione generali de contrahendo matrimonium ſubintelligitur niſi quicquã turpe ſuperueniat: vt ẽ text.no. in.c.quẽadmodũ.de iureiu.¶ †Sed q̃ro.quid
3 ſi matrimonium eſt contractum per verba de pręſenti [b] & ante copulam carnalem ſuperuenit lepra?Iſte tex.quo ad corticem videtur innuere quòd diſſoluatur per illud verbum conſummatum.ſed tene contrarium per.d.c. quemadmodum.Item quia matrimoniũ non conſummatum non diſſoluitur niſi ꝓ ingreſſum religionis, nec reperitur alius caſus in iure.vt eſt text.in.c.ex publico.&.c.ex parte.de conuer.coniu.Et ad iſtum tex.dic quòd ver. conſummatum.capitur largè ſcilicet ratione conſenſus.nam per conſenſum de præſenti matrimonium dicitur conſummatum quo ad ſui eſſentiam.vt no.in.d.c.ex publico.

b ¶ De preſenti. Anto.de but.ſequiť & ẽ cõis opi . ſecũdũ Car.& Alex . hic.

casu aut maritus & vxor sunt serui diuersorũ: aut vnius. Primo casu debet dominus ita vendere seruum vt vxori possit debitũ reddere. & idẽ ĩ effectu vult Inn. & sic se quũtur opi. gl. Si verò sunt vnius, cõpellit dominus aut ambos vendere aut ita distrahere vt matrimonium non careat effectu. ar. in. l. possessionũ: alleg. in gl. Si verò cõtraxit cum libera, aut scienter & tenetur libera sequi maritum. Aut ignorãter, & nõ tenet matrimonium. vt in. c. seq. & hoc not. Abbas.

SVMMARIVM.

1 *Matrimoniũ ignorãter cõtractum per liberũ cũ serua separatur nisi postea hoc sciẽs illam cognouerit.*
2 *Error cõditionis seruilis impedit matrimonium. ş.*
3 *Matrimonium potest esse inter liberum & seruam.*
Dispar conditio nõ impedit matrimonium inter sciẽtes, & hoc de iure canonico: secus de iure ciuili.
Ius canonicum attenditur in materia spirituali.
4 *Iudex ecclesiasticus potest inter laicos de cã dotis iudicare.*
5 *Error quadruplex est cõditionis, personæ: fortunæ, et qualitatis: & quis eorum matrimonium impediat?*
Error extrinsecus matrimonium impedire nõ videtur, & in dubio iudicatur pro matrimonio.
Ascriptitius matrimonium potest cõtrahere, et si cõtraxerit cũ ignorãte an teneat?
6 *Lite pendẽte super matrimonio ex cã seruilis erroris an debitũ & alia præstãda sint.*
7 *Restitutio dotis an facienda sit seruæ vel domino.*

¶ *CAP. II.*

1 PRoposuit. †Separatur matrimoniũ qñ liber ignoranter cum ancilla contraxit, nisi postea hoc sciẽs illã cognouit. Primò ponit factum. Secũdò diffinitionis cõmissio. ibi. *Mãdamus.* & ibi distingue. & secũdũ mẽbrũ ibi. *Si verò.* ¶ Casus lralis. Quidã vir contraxit mrimoniũ cũ quadã & cũ ea diuti⁹ pmãsit. tãdẽ ei opposuit ꝙ eẽt ancilla credẽs eã liberã qñ cũ ea cõtraxit. ꝗrit qd agẽdũ: mãdat papa ꝙ si cõstiterit ꝙ idẽ vir ꝑfatã mulierẽ postq̃ audiuit & credidit illã esse ancillã carnaliter cognouit moneat illũ & cõpellat vt eã sicut vxorẽ maritali affectiõe ꝓtractet. Si verò aliter fuerit, & cõtigerit diuortij sniam fieri, mulieri pecuniã restituere faciat quã viro ꝑfato pro dote concessit. Bern. ¶ † Not. j. ꝙ error conditionis seruilis impedit matrimoniũ. quid autẽ de alijs erroribus. [a] dicã cũ gl.
2 j. ¶ †No. secũdò ꝙ inter liberũ & seruã põt esse mrimoniũ sicut ĩter seruos. vt. s. c. px. dispar ergo cõditio nõ impedit mrimoniũ inter sciẽtes. et hoc de iure canonico. nã de iure ciuili nõ põt esse ĩter eos mrimoniũ. vt ĩ. l. cũ ancillis. C. de secũ. nup. sed stãdũ ẽ iuri canonico ĩ hac materia spũali. vt ĩ. c. pe. & vltj. de secũ. nup. ¶ †Vltimò no. ꝙ super dote restituẽda põt iudex ecclesiasticus inter laicos iudicare cũ venit accessoriè ad mrimoniũ de quo ecclesiasticus cognouit. vt ĩ. c. de prudẽtiaj. de do. post diuor.
3 resti. vbi de hoc. ¶ †In gl. j. in fi. Dic latiꝰ ꝙ quadruplex est error. Cõditionis: vt hîc. Personę: vt si q̃s credebat cõtrahere cũ berta & cõtraxit cũ sempronia. Fortunæ: vt si credebat cõtrahere cũ diuite & cõtraxit cũ paupe. Qualitatis: vt si qs cõtraxit cũ corrupta cũ crederet cõtrahere cũ virgine. Duo vltimi errores nõ impediũt. vt. xxix. q. j. ĩ prin. Secũdus error ĩpedit: qa non est ibi consensus in pson̄a. vt no. ĩ. c. tua. s. de spõ. Primꝰ error. s. cõditionis aut est error ĩ libero: vt qa liber credit cũ libera cõtrahere, & cõtrahit cũ serua. & ĩ dubio nõ tenet mrimoniũ. & hoc fauore libertatis: vt hîc & xxix. q. ij. ꝓ totũ. Aut ecõtra: seruꝰ credebat cõtrahere cũ serua & cõtraxit cũ libe
b ra. [b] & hoc casu sunt opi. Quidã dixerunt ꝙ nõ est matri
2 moniũ: qa est error in dispari cõditiõe: & idem isti dicũt vbicũq̃ cõtingit consimilis error. Secus dicunt si est error in pari cõditione. puta quia seruus credebat contrahere cum libera & contraxit cũ serua: nam ex quo ambo sunt serui error non habet impedire. ita finaliter tenuit gl. xxix. q. ij. in sum. Sed cõis opi. doc. habet: vt tm̃ fauore [c] libertatis impediat matrimoniũ. & sic vbi deteriorat cõ ditio contrahentis: secus si melioratur vel conseruatur in qualitate. & hæc opi. plus mihi placet: quia ex quo consensum est in personam isti errores extrinseci non debẽt impedire tm̃ sacramẽtum. & in dubio iudicandum est ꝓ
c matrimonio. [c] vt in. c. licet ex quadã. de testi. quid autẽ in ascriptitio: communiter tenẽt ꝙ talis error non impedit
d matrimonium: quia ascriptitius [d] est persona libera, & inuito domino potest stare ĩ possessione. vt in. l. iubemꝰ. & in auth. ascriptitios. C. de epis. & cle. vide qd̃ legi. & no.
6 in. l. non diutius. C. de agri. & censi. li. x. ¶ †In gl. pen. ibi. *Tã. dixit.* hæc opi. tenetur per Inn. Io. an. & multos alios: licet Host. sequatur vltimam opi. gl. sed mihi plus placet hæc opi. quia ex quo credit illam esse seruam mouendo sibi litem non debet aliquo modo eam cognoscere carnaliter. qa oportet necessariò ꝙ aliquo affectu ipsam cognoscat. s. vxorio: cũ fuerit matrimonium: si fornicario: peccat mortaliter, nec propter præceptũ ecclesiæ debet venire contra conscientiam suã iustè informatam: vt in ca. literas. de rest. spo. facit quod in simili no. in. c. si cuius. xxxiiij. di. debet tamen pendente lite sibi alimenta prębe
7 re: vt no. ĩ. c. cuius. xxix. q. ij. ¶ †In gl. fi. Sed contra hanc gl. & tex. oppo. ex quo constabat istam esse seruam nõ de
b buit sibi pecunia restitui, cùm pecunia sit domini. qa seruus nihil habet. in. c. illud. xiij. q. ij. &. l. placet. ff. de acquihære. Solu. Inn. dicit ꝙ deberet restitui domino ancillæ. vel dicit hoc esse speciale: sed non specificat ratiõem specialitatis. ego credere quòd si dns cõcurreret cũ serua ad petẽdum pecuniã ꝑfertur dominus. vt in. l. bonafides. ff. depo. aut dominus non concurrit, & tunc intelligo istã literam propriè. nam potest seruus detineri loco domini vel conniuentibus oculis domini. l. iiij. ff. de manumissi.
c quinimo si ancilla spoliaretur illa pecunia absente domino posset agere ad recuperationem illius pecuniæ: vt in l. j. C. si per vim vel alio modo. facit in simili. l. filius. ff. de verbo. ob̃li. &. l. si longius. ff. de iudi. &. c. cum dilecta. de rescriptis. & quod ibi not.

SVMMARIVM.

1 *Filius natus ex libero et ancilla liber est si consuetudo loci extat quòd partus sequatur cõditionẽ patris, et vt liber matrimoniũ cõtrahit.*
2 *Partus sequitur de iure conditionem ventris: valet tamen statutum & consuetudo in contrarium.*
3 *Præscriptio currit contra seruitutem & quãti tẽporis. ş.*
4 *Libertatis cã fauorabilis est: & in dubio pro ea iudicatur.*

¶ *CAP. III.*

1 LIcet. †Si consuetudo est in loco ꝙ partus conditionem patris sequatur, natus ex libero & ancilla liber est, & vt liber matrimonium contrahit. Primò ponit factum. Secundò determinationem ibi: *videtur.* Casus literalis. Quędam mulier cõtraxit matrimoniũ cum quodam qui dicebatur esse seruus cuiusdam monasterij. volebat ab eo separari pro eo quia dicẽbat quòd tempore contractus matrimonij ignorabat illum esse seruum: contra respondebatur quòd idem vir conditionem patris debet seruare secundùm legem prouinciæ qui tempore mortis pro libero se gerebat. & iam elapso decennio nec nomine suo nec nomine patris statu controuersiam passus fuit: Quæritur quid iuris sit? Respon. quòd ratione temporis & fauore libertatis pro parte viri iudicandum est: & sic remanebit cum illo tanquam cum libero. Bern. ¶ †Nota primò quòd licet de
2 iure communi partus sequatur conditionem ventris [e] t
e & matre libera vel serua filius sit censendus liber vel seruus: vt not, in capitu. fina. de ser. non ordin. & habetur

ZACHARIAS.
¶ De alijs erroribus. Adde gl. in. l. in vẽditiõibus. & ibi doc. ff. de cõtrahen. emp. gl. xxiiij. q. j. in gl. ij. doc. ĩ. l. fi. C. de spõ. & mri. & istum post alios c. cũ locũ. &. c. tua. ş. e. de spon.

a ¶ Cum libera. tenẽt Io. An. & Inn. hic ꝙ intelligit de error deterioris cõditionis. l. soluẽ do. ff. de nego. ges. &. l. j. &. ij. ff. de li. causa.

SEBA. SAPI.
¶ Pro matrimonio. Vide Feli. ĩ. c. j. col. ij. ş. vt lite nõ contes. vbi dicit ꝙ opi. vniꝰ doctoris pro matrimonio ꝑualet cõi. Idem dicit Fel. in. c. j. col. pe. de consti.

d ¶ Ascriptitiꝰ. hãc tenet Vic. vt refert Io. an. & Hosti. hic & Ant. & Card. Host. rẽ. q respondẽt ad l. ne diutius. qa nõ est differẽtia ꝙ seruus vendatur cum peculio & ascriptitius cum gleba.

e ¶ Ventris. Rõ est secundum Bal. ĩ. l. fi. C. de ser. fugi. qa mater põt prodesse partui tribus tẽporibus, tpe conceptionis, natiuitatis: & medio tpe. l. & seruorũ. ş. ingenui. ff. de sta. hom. Aret, insti. de iure perso. ş. serui.

c. canonistarꝫ & theologorꝫ sm̃ Greg in l. 3 cõ. s. p. 4.

inst.de iure pso.tñ valet statutũ vel cõsuetudo vt sequaẽ conditionẽ patris:& hęc cõsuetudo in multis locis viget
3 & ideo tene ad hoc menti istum tex. ¶ † Secundò no.ꝙ fauore libertatis currit præscriptio contra seruitutem.
¶ Tertiò not.ibi. *videtur.* ꝙ per hoc ver. respondeẽ de
4 iure.¶ † Vltimò no.ibi. *fauore libertatis.* ꝙ in dubio iudicandum est pro libertate,& ꝙ fauor maximus libertati debetur:concord.c.fi.de re iudi.&.c.ex literis.de ꝓba.
5 ¶ † In gl.ij.in fi.Et istæ leges alleg.in gl.hîc probant ꝙ si
a pater gesit se pro libero [a] tempore mortis, & quinquenniũ postea elapsum sit ītra quod nec ex persona patris nec propria filius est passus statusꝰ controuersiam cẽ sendus est liber. Et sic est casus notabilis in quo intra qn quennium prescribitur cõtra seruitutẽ:fortè enim si pater viueret haberet probationes libertatis. vnde tũ ꝓ fauorẽ defuncti tum in fauorẽ libertatis statutũ est qđ. s. dixi.Si autẽ quis vẽdicaret libertatem ex persona sua dũ taxat requirit tps.xx.an.& bona fides: nec requirit alius titulus fauore libertatis:vt in.l.ij.C.de præscrip. long.tẽ po.quæ pro li.& iste est casus no. in quo currit præscri. longi temporis sine titulo. Abbas.

SEBA. SAPI.
a ¶ Pro libero. Vide Ioan. Fran. baldũ. ī trac. prescriptionum.in. iiij. parte quartę partis principalis.q.vij.

SEBA. SAPIA.
b ¶ Præsumitur scire. Hoc tñ nõ ꝓcedit in eo q fuit absens,vel fuit infirmus vt declarat Bar.in.l.v.ff. de acquirẽ.hære.Alex. in.l.titius testõ.§. prĩo.ff. de libe.& posth.

ZACHARIAS.
c ¶ Liber est.vult iste ĩnuere ꝙ libertatis cõtẽplatione partus sequit vẽtrẽ quod est spãle.casus verò qbꝰ nõ sequit vẽtrem ponit Bar.in.l.ne diutius.C.de agri. & cẽsi.li.vj.idẽ ī.l. fi.& ibi Bal.C.de fer.fug.

ZACHARI.
d ¶ Reuocat in seruitutẽ. Adde pro hoc text.in.l.ij.C. de liber. & eo.lib. Et qđ ī legitimato an ex talibꝰ causis possit reduci ad illegitimitatẽ? Vide Ludo. Ro. sing.suo .ccxxiiij. ĩcip. Vltimò q̃rit. & Frã.de cre.sing. suo.xix.ĩc.cu scias ꝙ ex oĩbus causis. & Moder.in.l.ex hoc iure.ff.de iust. & iu. & Iac.rebu. in.l.nati.C.de decu.lib.x.& in.l.filios.& ibi in apo. Cel.ad eum.C.de muni.& ori.

SVMMARIVM.

1 *Matrimoniũ cũ serua ignoranter cõtractum si postquã liber sciuit nõ cõsensit separatur,& cum alia cõtrahere poterit.*
2 *Legatus aplicus matrimoniales cãs iu sua prouincia audire potest & matrimonium separare in casibus à iure permissis.*
3 *Matrimonialis causa est dignitatis episcopalis.*
4 *Legatus in sua prouincia concurrit cum episcopo in his quæ pertinent ad dignitatem episcopalem.*
5 *Carnalis copula non firmat matrimonium contra errorem seruilis conditionis.*
Punitur quis ingerẽdo se actui quem exercere non potest.
6 *Allegans ignorantiam seruilis conditionis quomodo probet.*
Ignorantia præsumitur in facto alieno.
Scire quis præsumitur id quod communiter alijs innotescit.
7 *Serua eo ipso quòd matrimonium contrahit de domini voluntate & consensu cum libero libera efficitur.*

¶ CAP. IIII.

AD nostram. ¶ † Si liber contraxit cũ ancilla ignorãter,ex quo sciuit & non cõsensit separatur matrimoniũ & eũ alio contrahere poterit.sunt duæ partes.Secũda ibi: *ideoque.*
¶ Casus literalis.Quidam miles contraxit cum quadam muliere,tãdem ei oppossuit coram cardinali apostolicæ sedis legato ꝙ esset ancilla.Cardinalis rationibus vtriusque partis intellectis eos propter cõditionis errorẽ abinuicem separauit.lata sententia dicebatur ꝙ postq̃ ītellexit illam esse ancillã nec consenserat, vnde contrahere non poterat cum alia sed illam retinere debebat.non obstante sentẽtia cardinalis. Significatum fuit istud domino Papæ. Vnde mandat quibusdam quatenus si constiterit ꝙ miles ignoranter cõtraxerit cum ancilla,ita ꝙ post quàm intellexit conditionem illius nec verbo nec facto cõsensit in illã,propter quod cardinalis separauit eosdem, eidem militi dare debeãt liberã facultatẽ cum alia
2 contrahẽdi.Ber.¶ † No.primò ꝙ legatus sedis apostolicæ potest in prouincia sibi decreta audire causas matri-
4 moniales & etiam separare matrimonium in casibꝰ à iure permissis.¶ † Et hoc facit ad limitationẽ ca.accedenti
5 bus.de excess.præla.vbi dicitur ꝙ audire causas matrimoniales est dignitatis episcopalis.& ad idem.c.j. de consangui.& affi.in fi.¶ † Et ex his duobus capitulis potest inferri ꝙ legatus in prouincia cõcurrit cũ epo etiã ī his q̃ pertinent ad dignitatẽ epalem.pro hoc.c.j.de offi. leg.& c.ij.e.ti.li.vj.¶ † No.secũdò ꝙ copula carnalis nõ firmat matrimonium cõtra errorẽ conditionis seruilis.Imputã dũ ẽ eĩ mulieri ꝙ nõ detexerit cõditionẽ,& statutũ ꝓsonæ suæ.Facit qđ habet in.l.ij.C.si ser.vel li.ad decu. aspi. lib.x. vbi punitur quis ingerendo se actui quem exercere nõ põt non detegendo qualitatẽ suæ personæ. & vide ad hoc qđ no.in.c.sciscitatus.s.de rescrip. ¶ Nota.iij.ibi
6 *si constiterit,&c.*ar. † ꝙ dicẽs se ignorasse conditionẽ mulieris habet ꝓbare.sed certè dic, ꝙ probat eoipso ꝙ non probatur cõtrariũ:qa in facto alieno nõ ꝓsumit scientia, vt in regula prẽsumitur ignorãtia.de re.iur. li.vj.facit.l. verius.ff.de proba.¶ Quod puto verũ,nisi cõditio mulieris esset communiter nota in loco:quia quis ꝓsumitur
b scire [b] id quod cõiter alijs innotescit.vt in.c.j.de postu. ꝓla.&.xvj.dist.c.quod dicitis.facit.l.latę culpę.ff.de ver.
7 signi.¶ † In glos. fi.ibi. *si verò ab initio.* nec obstat si dicatur ꝙ si matrimonium non teneat propter conditionis errorem non debet tenere datio libertatis q̃ furgit ex q̃rela matrimonij.nã secundũ Gof. & bene eoipso ꝙ dns ancillam tradidit libero incontinenti confertur libertas. & sic tenet matrimoniũ tanq̃ cũ libera contractũ. ¶ In fi.gl.idem not.gl.in.c.si quis ingenuus.xxix.qõ.ij. & vide quod not.eadem causa.q.j.in summa.

De natis ex libero uentre. *Rubrica.*

¶ Quia error conditionis seruilis impedit matrimonium & ex hoc sæpe dubitari contingit vtrum natus ex libero ventre sit iudicandus seruus vel liber:ideo post rubric. præcedentem congruo ordine ista subñcitur.

SVMMARIVM.

1 *Natus ex libera vel liberta liber est.3.*
2 *Consideratur quandoque id quod decet.*
Propriè refertur ad honestatem.
3 *Partus sequitur conditionem matris.*
4 *Filij libertæ liberi sunt.*
5 *Instrumentũ reprobari põt per aliud instrumẽtum dignius.*
Testes reprobantur per testes digniores.
6 *Liber hõ qui se vẽdi permisit,an & quãdo seruus efficiatur?*

¶ CAP. I.

INdecens. † Natus ex libera vel liberta liber
1 est [c].Et primò ponit gñale dictum,ex
c quo casũ diffiniri mãdat.ibi. *præterea.*
¶ Casus literalis.Quædã ecclesia manumisit quãdã suã ancillam quæ postmodũ filios suscepit:ecclesia volebat eos reuocare in seruitutẽ:mulier ista accessit ad papã: & ostẽdit ei instrumẽta manumissiõis suæ conquerendo de ecclesia quæ filios suos vocabat in seruitutẽ.sup hoc dicit pa.ꝙ indecẽs est vt filij nati ex libera seu liberta ad seruitiũ ecclesiæ reuocent:vñ prẽcipit vt si ex parte ecclesię nulla alia documẽta ostẽdant quæ obuiẽt instrumẽtis istius mulieris,compellat iudex ecclesiam ab eius molestatione sine aliqua retractione: qa durũ est vt ecclesia libertatem debeat reuocare quæ libertatẽ defendere debet.Bern. ¶ † Not.ꝙ quãdoq̃ cõsiderat id quod decet.& hoc verbũ propriè
2 refert ad honestatẽ:vt in.c.magnæ.s.de voto. ¶ † Secun
3 dò no.regulã,ꝙ natus ex libero ventre est liber,nec curamus de seruitute paterna.nam respectu libertatis seu seruitutis considerabimus conditionẽ matris:vt no.in.d.c.fi.
4 de ser.nõ or.¶ † Itẽ no.ꝙ filij libertę sunt liberi,nec possunt ꝑ dñm reuocari in seruitutẽ.¶ † Vltimò not.ꝙ in-
5 strumẽtũ põt reprobari ꝑ aliud instrumẽtũ.nã sicut testes reprobant ꝑ testes digniores:ita instrumenta per instrumenta digniora.facit.c.cùm Ioannes.de fid.instrum.
6 &.c.licet.de proba.¶ † In glo.j.in fi.Item fallit in eo qui maior.xx. annis permisit se vendi ad pretium participãdum.idem si erat minor si factus maior sciens participauit de pretio.insti.de iu.perso.§.penult.& vide quod no. Ioan.And.in addi.Spec.in ti.de in integ.resti.in.§.ij. post prin.Item si libertus propter ingratitudinem reuocatur
d in seruitutem. [d] xij.q.ij.in.c.liberti.

De cognatione

De cognatione ſpirituali. Rubrica.

¶ Viſo de plurib⁹ impedimẽtis matrimoniũ: ſubmittit de impedimento cognationis tam ſpiritualis q̃ legalis & carnalis: & qa cognatio ſpiritualis inter alias eſt dignior: ideo tractaturus auctor de triplici cognatione p̃miſit de ſpirituali. & ſcias q̃ ipſa cognatio ſpiritualis propriè oritur quò ad impediendum & dirimendum matrimonium poſt contractũ ex duob⁹ ſacramentis tantùm. i. ex ſacramento baptiſmatis & cõfirmationis: vt eſt tex. in. c. fi. ĩ. eo. titu. lib. vj. Ex catechiſmo autem qui fit ante baptiſmũ oritur impedimentũ ſed non dirimit: vt in. c. per catechiſmum. ĩ. eo. titu. lib. vj. Et propriè catechiſmus eſt illa exhortatio ſeu inſtructio quæ fit ante baptiſmũ. Nam olim inſtruebant veniẽtes ad fidẽ ante baptiſmũ. Hodie verò propriè appellat catechiſm⁹ ille actus q̃ fit ante portã p̃ ſacerdotẽ antè q̃ puer admittatur ad eccleſiam ad ſuſcipiendũ baptiſmũ. Vnde multi errãt credentes ſe veros eſſe cõpatres ex detentione infantis ante oſtium eccleſiæ. Nã illa detẽtio non ſufficit ſaltẽ ad dirimẽdũ matrimoniũ poſt cõtractũ: ſed oportet q̃ quis leuet puerũ de baptiſmo. Vnde illa cognatio ſpiritualis: propriè eſt quoddam vinculũ proueniẽs ex eo q̃ quis aliquẽ baptizauerit, vel cõfirmauerit, ſeu baptizatum leuauerit: ſeu tenuerit in baptiſmo, vel in cõfirmatione ſeu chriſmatione. Et ideo oritur hæc cognatio ex his duobus ſacramentis tantùm & nõ ex alĩs: qa hęc cognatio ſpiritualis imitatur naturalẽ ſeu carnalẽ cognationẽ quãtũ põt. Vnde ſicut cognatio naturalis oritur per natiuitatẽ q̃ cõſiſtit in carne, ita & ſpiritualis per maturitatẽ q̃ conſiſtit in ſpũ. Nã in ſacramento baptiſmatis q̃s dicit renaſci. id eſt iterũ naſci. qa primò fuit natus carnaliter, nũc aũt ſpũaliter. vñ in euãgelio. Niſi quis renatus fuerit ex aqua & ſpũſancto. & ibidẽ: Oportet vos naſci denuo &c. Chriſmatio verò vel confirmatio cõfirmat ſacramentum baptiſmatis. de cõſe. di. v. in. c. j. & ĩ. hoc aũt nõ contingit in alĩs ſacramẽtis. Itẽ ſcias q̃ iſta cognatio ſpiritualis quandoq̃ appellatur paternitas: quãdoq̃ cõpaternitas: & quãdoq̃ fraternitas ſecũdũ diuerſitatẽ perſonarũ. nam reſpectu leuati ſeu baptizati & leuãtis ſeu baptizantis dicitur compaternitas, à con quod eſt ſimul: qa iſti ſunt ſimul parentes baptizati, vnus carnaliter & alius ſpiritualiter. Reſpectu leuati ſeu baptizati filiorum leuãtis ſeu baptizãtis appellat fraternitas: quia inter ſe ſunt fratres ſpiritualiter: nec extẽditur iſta cognatio ad nepotes: qa hoc non reperitur iure cautum. &. xx. perſonas quæ prohibentur ad matrimoniũ per hanc cognationẽ ſpiritualẽ, vide per Io. and. in ſua ſumma ſuper. iiĩ. li. & in gl. c. j. eo. tit. li. vj. vbi aliquos caſus vide. ¶ An autẽ hæc cognatio contrahat per iudeum paganum vel hæreticum baptizantem vel leuantem remitto ad Io. and. in regula ex eo. de reg. iur. li. vj.

SVMMARIVM.

1 *Filij duorum compatrũ per quorũ neutrũ deuentum eſt ad cõpaternitatẽ licitè contrahunt, niſi conſuetudo repugnet.*
Filius cõpatris per quẽ ad cõpaternitatẽ deuẽtũ fuit non poteſt contrahere cum filijs alterius compatris. nu. 4.
2 *Conſuetudo an & quãdo tollat ius cõmune, vel ab eo tollatur?*
3 *Conſuetudo poteſt inhabilitare perſonas habiles ad contrahendum matrimonium.*
4 *Perſona per quã deuentum eſt ad cõpaternitatem non poteſt contrahere matrimoniũ cũ filijs baptizantis ſeu leuantis ſiue ſint antè ſiue poſtea geniti.*
Baptizatus & filij baptizantis ſeu leuantis ſunt adinuicẽ fratres ſpirituales.
Baptizans ſeu leuans poteſt contrahere matrimonium cum ſorore leuati ſeu baptizati.
Pater poteſt contrahere cum filia ſpirituali filij ſui.
Cognatio ſpiritualis deſcendit de patre in filium, ſed nõ aſcendit de filio in patrem. ideo filius non poteſt ducere in vxorẽ filiam ſpiritualem patris, ſed pater poteſt ducere filiam ſpiritualem filij.

¶ *CAP. I.*

1 VTrum autem. †Filij duorum compatrum per quorum neutrum deuentum eſt ad compaternitatẽ licitè contrahunt, niſi conſuetudo repugnet. Separantur autem ſi per eorum alterum vel vtrunq̃ compaternitas eſt cõtracta. hoc dicit. cum. c. ſuper eo ĩ. eo. Primò dubitatio. Secũdò duorum canonum contrariorum inductio. ibi: *& licet*. Tertiò poſterioris approbatio. ibi: *vnde*. Quartò exceptio ibi: *niſi*. ¶ Caſus literalis. Aliqui contraxerunt adinuicem compaternitatem, quærebatur vtrum filij iſtorum nati ante compaternitatem, vel poſt poſſunt adinuicem copulari: conſultus pa. reſpon. quòd canones ſecundùm diuerſorum locorũ cõſuetudines contrarij reperiuntur. primus canõ ſuper hoc editus prohibet natos poſt compaternitatem adinuicẽ copulari: alter canon poſt editus primũ videtur corrigere. in quo dicitur quòd ſiue ante ſiue poſt compaternitatem nati ſunt ſimul coniũgi poſſunt, illa perſona excepta qua mediante compaternitas contracta fuit: vnde ſecundùm poſteriorem canonem debet obſeruari, niſi conſuetudo eccleſiæ quæ ſcandalũ
2 generaret aliter ſe habeat. Ber. ¶ †Not. primò argu. opti. quòd vbi conſuetudo concurrit cum̃ iure communi: ſi ius commune tollitur per contrariam conſtitu
a tionem tollitur etiam per conſequentiã conſuetudo,[a] niſi ſit talis conſuetudo quæ ex omiſsione generet ſcandalum: vt hîc not. probatur & ſingulariter multũ cautè
b ſentit glo. in. c. ſuper eo ĩ. eo. & hoc facit ad quæſtionẽ[b]
3 diu agitatam in. c. j. de conſti. lib. vj. ¶ †Secundò not. ex hoc & ex tex. q̃ cõſuetudo poteſt inhabilitare perſonas habiles ad contrahendum matrimonium quando eſt talis q̃ ex eius præteritione generatur ſcandalum. de quo
4 plenius dicetur in. d. c. ſuper eo. ¶ †Vltimò not. q̃ illa perſona per quam deuentũ eſt ad compaternitatem nõ poteſt contrahere matrimonium cũ aliquo de filijs baptizantis ſeu leuantis: ſiue ſint geniti poſt compaternitatem ſiue ante. & eſt ratio. qa ad inuicem efficiũtur iſti fratres ſpirituales. Et quod dixi de perſona per quã deuentum eſt ad compaternitatem intellige de baptizata ſeu leuata: ſec⁹ in baptizante ſeu leuãte. Nam baptizãs ſeu leuans bene poteſt cõtrahere cum ſorore leuati ſeu baptizati. Item poteſt cõtrahere pater cũ filia ſpirituali filij ſui. & hoc ideo. qa cognatio ſpiritualis deſcendit de patre in filium: ſed non aſcẽdit de filio in patrem. Vnde (vt vides) filius non poteſt ducere filiã ſpiritualẽ patris vt hîc. ſed pater bene poteſt ducere filiam ſpiritualem filij: vt no. in. c. fi. xxx. q. iij. & per glo. in. c. j. eo. tit. lib. vj. ¶ In glo. fi. in fi. & dic de hac materia vt plenius dicetur in. c. ſuper eo. & in. c. ſup his. de cõſanguini. & affinitate.

SVMMARIVM.

1 *Compaternitas ſcienter vel ignoranter inter coniuges ſuperueniens matrimonium non diſſoluit.*
2 *Parentes carnales non debent filios proprios de ſacro fonte vel confirmatione leuare.*
Pater alius debet eſſe carnalis alius ſpiritualis.
Parentes in caſu neceſsitatis poſsunt filios baptizare.
3 *Varij quãdo ſunt doctores ſequẽda eſt opinio æquior & rationabilior, ſi verò vtraque eſt rationabilis, ſequẽdũ eſt plurimorũ iudiciũ quod non ſequitur in matrimonio ſeparando.*
4 *Compaternitas non contrahitur niſi animo & certa ſcientia præcedentibus.*
Leuans in baptiſmate filiũ vnius quem credit alterius an contrahat compaternitatem?
5 *Maritus & vxor ſi efficiuntur compatres ſpirituales, per talem compaternitatẽ nõ diſſoluitur matrimonium, & tenentur debitum reddere & exigere. ſed diſtinguitur & eſt varia opinio duorum.*
Fraus & dolus non debent alicui patrocinari.

¶ *CAP. II.*

1 SI vir vel mulier. †Compaternitas ſciẽter vel ignorãter inter cõiuges ſuperueniẽs coniugium non diſſoluit. Communis diuiſio. Secunda ibi: *conſultationi*. Et ibi

SEBA. SAPI.

a ¶ Conſuetudo. Vide Feli. ĩ. c. ius generale. j. di. Alex. in conſil. cxxvij, inci. viſo teſtamẽto. in primo volu. Iaſo. in. l. præſcriptione. C. ſi cõtra ius vel vtili. pub. Andr. ficulum in conſi. lxvj. inci. illud in medium referam, col. iiij. iij. volu.

b ¶ Ad quæſtionẽ latè per Imo. Bar. & Alexã. in. l. j. in princi. ff. ad. l. falc. per Bart. Bal. in. l. iſta ſtipulatio. ff. de verb. obli.

primò recitat canonum antiquorum contrarietatē. Secundò alteram partem approbat. & rationem addit: ibi *ideo*. ¶ Casus literalis. Aliquis vel aliqua filium suum scienter vel ignoranter de sacro fonte suscœpit: quæritˉ an propter hoc debeāt separari? Respō. Papa. ꝙ in quibusdā canonibus gn̄aliter statutū estˉ vt debeāt separari, alij aliter & melius statuerunt. vnde dicit Alexā. siue ex ignorantia siue ex malitia hoc fecerūt nō sunt separādi: quia ignorātia eos nō excusat: & ex malitia cōmodū ha
2 bere nō debēt. Ber. ¶ Not. primò †ꝙ parentes carnales nō debēt filios proprios de sacro fonte vel cōfirmatiōe leuare. Alius enim debet esse pater carnalis & alī spiritualis: instante tn̄ necessitate licitè parētes baptizant filios: vt in.c. ad limina. xxx.q.j. nec ex hoc oritur aliquod impedimētū inter eos qui instāte necessitate fecerunt.
3 ¶ †Secūdò no. ibi: *humanius*. ꝙ vbi doc. in aliquo articulo sunt varij sequēda est opin. humanior. i. rationabilior & æquior. Si verò vtraq; opi. est rationabilis: sequēdū est plurimorū[a] iudiciū secūdū Hosti. & bene. ad hoc allegat bo. tex. in simili. xix. distin. c. in canonicis. Et circa hoc dat Host. notabilē regulā. dicēs ꝙ vbi doc. & magistri per suas gl. matrimoniū separāt, nec assignāt casum in iure expressum, si reperitur vnus doctor vel magister matrimoniū sustinēs, tūc illius opi. est sequēda[b]. Ex hoc videt singulariter velle Hosti. ꝙ vbi agitur de matrimonio sustinēdo sing. opi. est pferēda cōmuni. [c]qđ bene notabis: nisi (vt dixi) cōmunis opi. haberet quasi tex. pro se.
4 ¶ †No. tertiò ibi: *ignorantia*. arg. opti. ꝙ ad compaternitatē cōtrahēdā requirit animus & certa sciētia. ex quo pōt inferri ꝙ si quis credēs tenere filiū vnius tenuit filiū alterius nō efficit ille pater spiritualis baptizati saltē ad dirimēdū matrimoniū post cōtractū: circa quod tn̄ satis potest dubitari. & dicā in simili quęstione in .c. veniēs j. eo.
5 ¶ †Vltimò habes ex text. casum in quo maritus & vxor sunt compatres spūales, nec per talē cōpaternitatē dissoluitur matrimoniū: redditur in litera. qa si ignoranter fecerūt puta qa instante multitudine paruulorū credēs suscipere filiū alterius & suscepit propriū, ignorātia habet eos excusare. si fecit sciēter & dolosè vt separaret matrimoniū dolus nō debet eis patrocinari. ¶ In glo. in ver. *debitū*. in fi. videt gl. recedere à prędictō dicto & tenere ꝙ siue ignorāter siue scienter cōpaternitas inter cōiuges sit cōtracta pōt quilibet debitum exigere. Gof. & Vin. distingūt ꝙ aut alter solus fuerit sciēs, & ille priuatur facultate exigendi: aut vterq; & tunc fit compēsatio. vnde quilibet habebit facultatē exigendi: facit. c. penul. & vlt. j. de adul. & l. si ambo. ff. de cōpē. hęc opi. mihi non placet. qa cōpensatio fit vbi agit de vtilitate & commodo delinquētiū. & sic loquunt iura superiꝰ alleg. sed in casu nostro priuatio eligēdi debitum nō fit ad vtilitatem alterius: sed ob reuerētiā cognationis spūalis: & sic vnius delictū aliū non excusat. Hostiē. finaliter tenet ꝙ data scientia vtriusq; neuter poterit exigere nec subtrahere, quasi dicat nō debet quis exigere. si tn̄ exigit tenet alter reddere debitum. Tu de hoc vide gl. satis latā. in. c. nosse. xxx. q. j. quę cōcludit ꝙ sciēter hoc attentās est priuatus facultate exigendi debitū. & mihi satis placet ista opi. primò p̄ tex. ī. c. de eo. xxx. q. j. vbi dicit ꝙ talis mortua cōiuge debet remanere sine spe coniugij. ecce ergo ꝙ quātū in se est priuat exercitio matrimoniali. Itē adduco rationē huius tex. nā sustinet hoc cōiugiū ne fraus dolosō patrocinet: sed quò ad priuandum istū iure suo fraus isti non patrocinatur: sed potius obest. vnde litera in hac ratione habuit solum respectum vt coniugiū nō separaretur ex toto. fateor ꝙ litera p̄cedens innuit cōtrariū dū dicit. *nec alter alteri debet debitum subtrahere*: sed intelligo quòd sciens non debet ignorāti debitum subtrahere: vel intelligit indistinctè respectu ignorātium. nec ob. si dicat christum excepisse solam causam fornicationis: vt in. c. ij. s̄. de coniu. lepro. quia (vt dicit gl. notanter in. d. c. nosse) illud est verum quò ad repellendum vxorem à domo propria & à curia sua: sed quò ad debitum subtrahendum multi casus inueniuntur citra fornicationem.

a ¶ Plurimorum. l. j. versi. & fanè. ibi crebrior apud veteres opi. est. ff. de offi. q̄st. & ibi Bal. in .c. nouimus. ibi à pluribus approbata. j. de ver. sig. & ibi Ant. p mod. in. l. si idē. ff. de iuris. om. iud. & in. l. ij. ff. de iureiur.

b ¶ Est sequenda. Hoc dictū sequit Feli. in. c. canonū statuta. co. pe. ver. tertiò limita, s̄. de cōsti. & in. c. j. col. ij. s̄. vt lite nō contesta.

c ¶ Pręferenda cōi. sequitur hoc Ioā. and. Cardi. flo. & limitāt quādo illa opi. pōt ꝓbari aliqua ꝓbabili rōne bene facit tex. ī. l. j. §. sed neq; ex multitudine. C. de veteri iure enu.

ZACHARI. ¶ Adde qđ not. in apost. ad istū in c. prudētiā. nu. 4. & in apost. in ver. inq̄, plures .s̄. de off. deleg. vbi amplio qđ hic dicit.

ZACHARI. d ¶ Pōt consistere matrimoniū. Adde hoc esse verū si modo per illorū alterū ad compaternitatē deuentū est. vt not. Bar. in l. si quis alumnā. C. de nup. & doc. in. c. j. s̄. e. imò etiā matrimoniū iam contractū dirimit vt not. Io. an. in. c. consanguinei .s̄. de re iudi.

SVMMARIVM.

1 *Filij duorū compatrum per quorum neutrum deuentum est ad compaternitatem adinuicem matrimonium contrahere possunt, consuetudo tamen contraria seruanda est.*
2 *Compaternitas potest dupliciter esse inter aliquos, vt si ego tenui filium tuum in baptismo tu licitè potes tenere filium meum, & per vtrūque istorum compaternitas contrahitur.*
3 *Filij leuantis & baptizantis nulla ratione possunt inter se matrimonium contrahere.*
4 *Consuetudo loci quò ad compaternitatem & matrimonium quando sit seruanda?*
5 *Consuetudo an valeat habilitandi vel inhabilitandi aliquos ad matrimonium?*
6 *Consuetudo an possit tollere impedimētum publicæ honestatis?*

¶ CAP. III.

1 SVper eo. †Summatum est. s̄. c. j. sed specialius attingēdo mentē. c. hoc intendit. Filij duorū cōpatrum per quorum neutrum deuentū est ad compaternitatē licitè inuicem contrahunt matrimonium: si tamē subest cōsuetudo impediēs & dirimens talia matrimonia seruanda est loci consuetudo. h. d. secundū intellectū magis communē primò ponitur q̄sti. secūdò ibi: *respondemus*. distinguens responsio. & secundum membrum ibi: *cæterum*. ¶ Casus literalis. Aliqui sunt cōpatres: quęritur vtrū filij istorū possunt adinuicem contrahere matrimoniū. Rn. ꝙ si tales sunt p̄ quorū alterū vel vtrūq; parētes ad cōpaternitatē peruenerunt coniūgi non possunt, & si coniuncti sunt debent separari: si verò per neutrum filiorū illorū cōpaternitas contracta fuit de his cōsuetudo metropolitanę ecclesiæ seruari debet, & aliarū ecclesiarum circūpositarum, & ita videlicet ꝙ si consuetudo metropolitanæ ecclesiæ habet inter eos matrimoniū non fieri factum firmitatem habere, & iste episcopus in sua ecclesia idē obseruet. verumtamen si de cōsuetudine habeatur vt talia matrimonia permittantur ex quo contracta sunt ipse episcopus illud in sua ecclesia dissimulare poterit: ita ꝙ nec cōtradicere nec consentire videatur: qa sicut graue est super his contēnere consuetudinē circūpositarum ecclesiarū: ita grauius videtur propter talem consuetudinē huiusmodi coniugis præstet assensum cū posset ab
2 alijs in exemplū assumi. Bern. ¶ †No. primò ibi: *alterū vel vtrunque*. ꝙ compaternitas pōt dupliciter esse inter aliquos: vt puta quia quilibet suscœpit filium alterī de sacro fonte. Ex quo no. ꝙ si ego tenui filium tuum in baptismo: tu licitè potes tenere filium meum. & tunc per vtrunq; istorum filiorum compaternitas est inter eos contracta. pridie de facto super hoc fui interrogatus & nonnulli parum intelligentes responderūt oppositum.
3 ¶ †Secundò no. ibi: *nulla ratione sustineas*. ꝙ inter filios leuantis & baptizantis nulla ratione pōt consistere matrimonium. [d] ¶ Ex quo infert secūdū Hostiē. & bene ꝙ etiā cōsuetudo nō valet in cōtrariū: pro hoc facit tex. in c. ꝙ super his j. de consan. & affi.
4 ¶ †Not. tertiò ꝙ circa facultatem contrahendi matrimoniū multū attēdenda est loci consuetudo. ¶ Oppo. contra text. videtur enim implicare contradictionem & absurditatem in multis. Nam primò præsupponit ꝙ propter consuetudinem possit separari matrimoniū inter habiles cōtractū. quod est contra. c. fin. de consue. vbi patet ꝙ consuetudo non prędiudicat legi diuinę qua cauetur ꝙ cōiuncti matrimonialiter per hominem separari non possunt. xxxiij. q. ij. c. quos deus cōiunxit &c. Itē inter filios duorū cōpatrū per quorum

per quorũ neutrum deuentum eſt ad cõpaternitatẽ licitè matrimonia cõtrahunt vt.s.e.c.j.& tamẽ text.hîc in ver. *verũ*. dicit ꝙ episcopus nõ debet approbare talia matrimonia etiam ſi cõſuetudo habeat vt permittant:nã ſi citra conſuetudinẽ põt inter eos matrimoniũ conſiſtere:ergo fortius cõſuetudine cõcurrente.So. metu huius cõtrarij.ex his quæ ſcribunt hîc per glo.& doct.poſſunt elici quatuor intellectus ad tex. Primus intellectus. vt principiũ text.loquat in filijs duorũ compatrũ per quorũ alterũ vel vtrũq; cõtracta eſt cõpaternitas.& inter iſtos nõ põt eſſe matrimoniũ,etiam ſi conſuetudo hoc habeat.vt.s.dixi. & iſte caſus eſt planus.ver. *cæterũ*. intelligat qñ per iſtos filios nõ eſt deuẽtum ad compaternitatẽ:& tunc debet attendi loci cõſuetudo. Non tn hæc conſuetudo eſt tantę efficacię vt dirimat matrimoniũ poſt cõtractũ:licet poſsit illud impedire.ſicut in ſimili dicimus in voto ſimplici qđ impedit:ſed nõ dirimit.vt in.c.rurſus.q cle.vel vo. ver. *itaque*. nõ cõtinuat ad ver.immediatè p̃cedẽtẽ:ſed ad principiũ.c.vt ſic loquat de filijs p̃ quorũ alterũ deuentũ eſt ad cõpaternitatẽ:&diſponit ꝙ debẽt ſeparari ſi hoc habeat cõſuetudo.verſi. *verũ*. loquit de eiſdẽ,& diſponit ꝙ ſi cõſuetudo habet ꝙ poſsint coniũgi debet eps diſsimulare:nõ aũt p̃bere aſſenſum,ne det alijs materia ſic cõtrahẽdi:& hunc intellectũ quorũdã recitat gl.mag. Sed certè iſte intellectꝰ nõ cõgruit literæ:nec iuri: qa ver. *itaque*. venit aduerſatiuè ad ver. *cæterũ*. & ſic debet intelligi de filijs per quorũ neutrũ deuentũ eſt ad cõpaternitatẽ.Itẽ ſecundũ iſtũ intellectũ ſequeret ꝙ valeret cõſuetudo vt fratres ſpirituales inter ſe contraherẽt matrimoniũ cõtra principiũ.c.vbi dicit. *nulla ratione ſuſtineas*. Secundꝰ intellectus eſt vt principiũ & ver. *verum*. intelligantur modo p̃dicto.ſed verſi. *itaque*. intelligit de ſeparatione quò ad tẽpus:nõ autẽ in perpetuũ,quaſi valeat cõſuetudo impediens matrimoniũ & dirimens ad tẽpus nõ aũt in perpetuum. ex quo per neutrũ iſtorum fuit deuẽtum ad cõpaternitatẽ, & ſic ceſſaret ar.s.formatum. & hunc intellectũ ſenſerunt Inno. & quidã alij.Tertiũ intellectũ ponit Hoſt.vt principiũ & ver. *verũ*. intelligant vt.s.ver.verò. *itaque*. referat ad.§. *cæterũ*. & ſic loquit de filijs per quorũ neutrum deuentũ eſt ad cõpaternitatẽ: vt ſi conſuetudo habet inter eos nõ poſſe cõſiſtere matrimoniũ ꝙ debet tunc ſeruari cõſuetudo. nã talis cõſuetudo approbata hîc per papã põt inducere nouum impedimẽtũ.Nã ſicut ipſe papa hoc potuiſſet per ſuã cõſtitutionẽ. ita & cõſuetudo debet hoc poſſe ex quo habet conſenſum papę.Et ſic mirat de his q volũt fateri hãc conſuetudinẽ poſſe dirimere matrimoniũ.ver. *verũ*. intelligit ſecundùm eũ qñ cõſuetudo vicinarum eccleſiarũ habet vt coniugia permittant inter iſtos per quorũ neutrũ deuentum eſt ad cõpaternitatẽ:ſed cõſuetudo ꝓpria loci habet contrariũ.tunc enim eps nõ debet expreſsè reprobare illa matrimonia,ne ſcandalizet vicinas.nec expreſsè approbare,ne veniat cõtra cõſuetudinẽ propriã.& ideo dicit tex.ꝙ debet diſsimulare, & tollit contrariũ.c.j. nã ꝓcedit vbi nulla ſubeſt cõſuetudo in contrariũ.Hæc lec. eſt ſatis bona quò ad ver. *itaque*. ſed ad ver.verũ diuinat, qa ī eo non dicit ꝙ locus ꝓpriꝰ habeat contrariã conſuetudinẽ. Ideo retento intellectu Hoſt.ad ver. *itaqne*. dic & quartò ad ver. *verũ*. ꝙ loquit qñ conſuetudo habet vt inter iſtos filios duorũ cõpatrũ per quorũ neutrũ cõtracta eſt cõpaternitas impediat matrimoniũ. ſed non ꝙ dirimat.& pro hoc tex. ibi. *cõiugia permittãtur*. in quo caſu ex quo cõſuetudo impedit licet nõ dirimat,nõ debet epsetiã ex poſt facto approbare tale matrimoniũ: ne det alijs materiam cõtrahẽdi cõtra cõſuetudinẽ:ſed debet diſsimulare, puta vtendo verbis diſpẽſatiuis:vel trãſeũdo conniuẽtibꝰ oculis.& hũc intellectũ ſentit gl.mag.in fi.Et tacitè do.Ant.& mihi ſatis placet. qa minus per hũc intellectũ violat litera q̃ per alios.Conclude ergo ꝙ inter filios duorũ cõpatrũ p̃ quorũ alterũ vel vtrũq; cõtracta eſt compaternitas non põt matrimoniũ conſiſtere, & ſi de facto fuerit contractũ debet ſeparari nulla conſuetudine contraria opitulãte:& ſic intellige prici.c.vſq; ad.§. *cæterũ*. Si verò per neutrũ iſtorum deuentum eſt ad compaternitatem: ſi nulla ſubeſt conſuetudo circa hoc,pnt liberè matrimonia ad inuicem contrahere vt in.§. *cæterũ*. & clarius.in.c.j.s.e.Si verò conſuetudo diſponit vt permittant matrimonia tunc fortius pnt contrahere, cũ conſuetudo concurrat cũ iure cõi.Si verò conſuetudo diſponit oppoſitũ.& tunc aduerte:aut habet cõſuetudo vt matrimoniũ penitus inter iſtos nõ cõtrahat.& ꝙ de facto p̃ſumptũ ſepareꝫ. & tũc ſerua cõſuetudinẽ ſi eſt talis ꝙ ex eius præteritione generet ſcandalũ.qa ſic loquit.c.j.in fi. s.eo.& ita intellige ver. *itaque*. Nec ob.contrariũ ſupra formatũ:qa vbi ſubeſt talis conſuetudo inhabilitans maximè approbata per papã vt hîc,nõ põt dici ꝙ iſti cõtrauenientes ſint à Deo coniuncti:& ſic ceſſat illud argu. quos deus coniunxit. Aut habet cõſuetudo: vt inter iſtos per quorũ neutrũ &c.impediat matrimoniũ:ſed nõ dirimat:&tũc ſerua ver.
5 *verũ*. ¶ † Et ex his potes decidere aliã q̃ſtionẽ:[a]nunqd valeat conſuetudo circa facultatẽ inhabilitãdi aliquos ad matrimoniũ.& dic clarius ꝙ aut cõſuetudo habilitat aliâs inhabiles per ius canonicũ.puta vt ī tertio gradu poſsit matrimoniũ cõtrahi:vel vt frater poſſit cõtrahere cũ ſorore ſpirituali. & nõ valet conſuetudo.vt videt hîc in tex.inducẽdo: vt s. iuncto.c. qđ ſuper his. de conſan.& affi. & vtrobiq; hoc tenet Hoſ. quaſi cõſuetudo nõ ſit rõnabilis, cũ ſit cõtra omnẽ honeſtatem.
6 ¶ † Ex quo infero cõſuetudinẽ à papa nõ approbatã nõ poſſe tollere impedimẽtũ publicę honeſtatis:qa nõ valet cõſuetudo cõtra honeſtatẽ eccl̃ię:vt ī.c.cũ decorẽ.de vi.& hone. cleri.Aut cõſuetudo inhabilitat aliâs habiles vt in filijs duorũ cõpatrum p̃ quorũ neutrũ &c.& tũc aut habet ſolũ cõſuetudo vt impediat & nõ vt dirimat.& valet.arg. hîc in ver. *itaque*. & ver. *cæterũ*. facit.c. cũ olim. de cle. coniu.Aut habet vt diſſoluat coniugiũ.& ſic ad tp̃s valet.vt voluit hîc Inn. nã peccauerũt cõtrahẽdo cõtra cõſuetudinẽ p̃ri̇ę.xxx.q.v.c. aliter.Aut habet vt diſſoluat in p̃petuũ.& ſi eſt approbata p̃ papã ſaltẽ tacitè valet.vt ꝓbat hîc ſecũdũ lec.Ho.Aut nõ apparet de approbatione papę & videt velle Hoſt. conſuetudinẽ non valere:dicit eñ caſum huiꝰ.c. nõ extẽdẽdũ,ſed ego putarẽ oppoſitũ vbi cũ cõſuetudie concurrit ſcãdalũ. qa ſicut papa põt ius diuinũ interpretari & augere ac diminuere.vt no.Inn.ī.c.q̃in ec cleſiarũ. de conſti. ita & conſuetudo.vt no.idẽ Inn.ī.c.fi.de conſue. Itẽ video ꝙ conſuetudo q̃ generat ſcãdalũ inhabilitat quẽ ad matrimoniũ ſpũale.vt no.in d.c.cũ olim.de cle.coniu.ergo pari ratiõe debet poſſe inhabilitare ad matrimoniũ carnale.&per hoc habes declaratã etiã gl.huiꝰ.c.& notabis ſing.gl.mag.in medio:qa neſcio alibi vnum dictũ qđ ſentit.dicit eñ ꝙ ſi in aliquo loco eſſet hodie conſuetudo vt ī quito gradu non poſsit contrahi matrimoniũ,ex contractu generaret ſcãdalũ ꝙ nõ valeret matrimonium,licet.c.non debet.de cõſan. & affi. hoc permittat.& poteſt eſſe duplex ratio:qa hæc conſuetudo concurrit cum iure antiquo,nec cẽſet ſublata per ius nouum ex quo non reprobat p̃ illud ius & concurrit ſecũ ſcãdalũ, & hãc rationẽ ſentit gl. Secunda ratio colligit ex his q̃ p̃dixi. quia conſuetudo continẽs in ſe ſcãdalum ex præteritione poteſt inhabilitare aliâs habiles: ſed vbi à principio nullũ fuiſſet impedimentum,ſolum ſcandalum ſuperueniens non poſſet diſſoluere matrimonium:vt dicit iſta glo.quã notabis. quia propter ſcandalum non eſt recedendum à veri-

SEBA.SAPI.

a ¶ Aliam qõnem. Vide ad hæc quę ſcribit Petrus rauẽnas in cõcluſionibꝰ cõſuetudinis col.xj. quẽ refert do.meus do. Rochus Curtius in repe.c.fi.colũ. vj. ver. infertur etiã s. de conſuetu.

SEBA. SAPI.
¶ Connubiũ. Connubium vocaꝫ qñ matrimonium eſt cõtractũ ſine ſpe prolis: vt per Fel. in.c.cũ ſit genera- e.col.ix.ver. demũ ſcio. ſ. de foro competen.
b ¶ In concubina. ſequiꝫ hic Ioã. an. qđ intellige ꝓcedere qñ concubina vel concubinarius leuaret. ſecus ſi compaternitas contrahatur ex eo quia filius alicuiꝰ concubinæ ſit leuatꝰ de ſacro fonte: qa tunc compaternitas extenderetur tam ad cõcubinã quã ad cõcubinariũ. c. ſi vir. de cognatione ſpi. & ibi gl. ſanctꝰ Tho. iiij. diſtĩ. arti. xxñ. tenet ꝙ cõtra daꝫ cõpaternitas. Seqtur Bar. in ſua piſanella ĩ verbo impedimentũ. cõis opinio eſt in contrariũ. nec obſtat ꝙ affinitas contrahatur per fornicationẽ: qa affinitas cũ ſit vinculũ corporale põt acquirí per illicita opa. non ſic compaternitas quæ eſt vinculũ ſpirituale.
SEBA. SAPI.
c ¶ Eſſe compatres. Vide pulchrè per do. Chriſtophorũ por cũ ĩ. §. fi. inſti. de gradibus.
d ¶ Dictione vix. Vide gl. in. l. ſi hęres inſtitutꝰ. ff. ad l. fal. & in. l. ſi iure. & ibi per Bart. & Dy. ff. de leg. iij. ꝑ gloſ. in prooe. cle. Cornez cõſi. cxcj. in litera. a. in antiquis. in iij. volu.

tate iuris diuini: vt in.c.ij. de ope. no. nunti. & in regula qui ſcandalizauerit j. de reg. iur.

SVMMARIVM.

1 *Inter patrem baptizati & vxorem leuantis prius ab eo cognitam contrahitur compaternitas efficax ad matrimonium dirimendum.*
2 *Verbum ſuſcœpit: tenet: leuauit aliquem de ſacro fonte idem operantur.*
3 *Compaternitas an poßit per procuratorẽ cõtrahi?*
4 *Compaternitas ſiue actus ſpiritualis cõmunicatur per coniugem coniugi. nu. 6.*
Compaternitas contracta per virum extẽditur ad eius vxorem iam cognitam. 6.
5 *Connubiũ etiã dicitur matrimonium conſummatũ.*
6 *Vxor non cognita non efficitur commater leuantis vel baptizantis.*
Cognatio ſpiritualis an extendatur ad filios illegitimos.
7 *Cõcubina an efficiaꝫ cõmater parẽtibus baptizati?*
8 *Compatres an efficiantur illi duo vel plures qui ſimul aliquem tenent in baptiſmo? dic quòd non, & tales poßunt contrahere.*
Maritus & vxor an poßint ſimul aliquem de ſacro fonte leuare?
9 *Perſonæ cum quibus oritur ſpiritualis cognatio ſunt viginti.*

¶ CAP. IIII.

1 MArtinus. † Inter patrẽ baptizati & vxorem leuãtis prius ab eo cognitã contrahiꝫ compaternitas efficax ad matrimonium dirimẽdum. & duo facit. primò ponit quęſtionem. ſecũdò eius ſolutionem ibi: *nos.*
¶ Caſus literalis. M. cõtraxit matrimo. cum berta: & lotharius filium martini & bertæ de ſacro fonte leuauit, tãdem lotharius & berta mortui ſunt: &. M. contraxit cum theberga: quęriꝫ vtrũ tale matrimonium teneat? reſpõ. ꝙ cùm vir & vxor per connubium vna caro efficianꝫ: patet ꝙ theberga non põt eſſe vxor martini qui fuit compater lotharij cum quo theberga vna caro noſcitur extitiſſe. Ber.
2 ¶ † No. j. ibi: *ſuſcœpit.* ꝙ patrinus diciꝫ baptizaptum ſuſcœpiſſe de ſacro fonte: alibi diciꝫ ꝙ eũ tenet vt j. c. ſe. alibi diciꝫ eũ leuare de ſacro fonte. vt j. eo. c. veniẽs. quãdoq; dicitur eum ſuſtinere, vel ꝑprijs manibꝰ tenere. xxx. q. j. c. de his. &. c. ad limina. ¶ † Et faciunt ad quæſtionẽ nunquid per procuratorẽ poſsit contrahi iſta cognatio ſpũalis cũ hæc verba denotẽt actum proprium & perſonalẽ ipſiꝰ
3 patrini: de quo dicam latius j. eo. c. veniens. †
¶ Secundò not. ꝙ coniunx cõicat coniugi actus ſpũales. nã (vt hîc vides) ſi maritus contrahit cõpaternitatẽ extendiꝫ hæc cognatio ad vxorẽ q̃ effecta eſt vna caro cum marito
5 tẽpore compaternitatis. ¶ † No. ibi. *connubiũ.*
a ꝙ appellatione connubij qñq; comprehendiꝫ matrimoniũ carnali copula conſummatũ. ¶ † In glo. fi. in fi. no. hãc gl. q̃ in effectu
6 vult ꝙ cognatio ſpiritualis cõtracta per maritũ extẽdatur ad vxorẽ prius cognitã: ſecus ſi non erat cognita: & hoc ideo. qa (vt p̃dixi) maritus cõmunicat vxori actiones ſpirituales. non autem paſsiones. vnde ſi filius mariti ex alia muliere baptizatur, vxor ipſius etiam. cognita non efficitur commater leuantis vel baptizantis: vt no. xxx. q iiij. c. ſi quis ex vno coniugio. & per glo. in. c. jj. eo. lib. vj. An aũt iꝑ ſa cognatio extendaꝫ ad filium illegitimũ illius leuãtis ſeu baptizãtis? Doc. ꝙ ſic: &
7 videꝫ tex. ĩ. c. fij. e. & xxx. q. iij. in ſumma. ¶ † Sed quęriꝫ nunquid
b diſpoſitio huius tex. habeat locũ in cõcubina. pone exemplum. habens concubinam leuauit puerũ de ſacro fonte: nunquid cõcubina efficiatur cõmater parentibus baptizati ſicut hîc dicimus in vxore? glo. hoc examinat in. d. c. ſi quis ex vno. & nihil concludit. ſed ibi Arch. & Io. anj. e. in. c. j. li. vj. tenet ꝙ nõ. & hoc habet communis opi. ne ipſa cognatio ſpiritualis extendaꝫ ad illicitũ & fornicariũ coitũ quod no. ¶ † Vlterius quęro poſt Inn. de quæſtiõe
8 quotidiana. pone quòd duo vel plures tenent aliquem in baptiſmo. nunquid iſti inter ſe efficiantur cõpatres? Innoc. & bene dicit quòd non. vnde poſſunt adinuicẽ contrahere matri. nã quẽadmodum cõpatres carnales vt concubinarius & concubina non prohibentur ad contrahendum matrimonium: vt in. c. tanta vis. qui fil. ſint legi. ita & iſti qui ſunt compatres ſpirituales reſpectu baptizati non debent prohiberi ad contrahendũ matrimonium. & pro hoc facit tex. & ibi gl. in. c. fi. xxx. q. iiij. vbi dicitur ꝙ maritus & vxor nõ debent aliquẽ ſimul de ſacro fonte leuare, ne infameꝫ
c de facto matrimoniũ: nã vulgares exiſtimant illos eſſe cõpatres. c
9 ¶ Et vt habeas materiã huius cognatiõis ſpũalis: † ſcias ꝙ. xx. perſonæ prohiberi poſſunt ex hac cognatione ſpirituali, quinq; ex perſona leuantis in baptiſmo. & quinq; ex perſona baptizantis: quinq; ex perſona confirmantis. & aliæ quinq; ex perſona leuãtis & confirmãtis. & ſi cognoueris quinq; ex p̃dictis habebis aliquos caſus notos: qa ſunt oĩo ſimiles. primò enim contrahitur hîc cognatio inter leuãtem & baptizantem. ſecũdò inter leuantẽ & parentes baptizati. tertiò inter baptizatũ & filios leuantis. quartò inter baptizatum & vxorem leuantis prius cognitã. quintò inter parentes baptizati & vxorẽ leuãtis prius cognitã vt hîc. Eoſdem caſus repetas reſpectu confirmantis & reſpectu baptizãtis & reſpectu tenentis in confirmatione. hoc probatur in. c. j. eo. titu. lib. vj. & per totum iſtum titu.

SVMMARIVM.

1 *Compaternitas per cathechiſmum contracta impedit matrimonium contrahendum ſed non dirimit contractum. 5.*
2 *Conſanguinei cõiugũ poſſunt impedire matrimoniũ ratione impedimenti.*
3 *Vix quid ſignificat?*
4 *Pœnitentia imponitur propter ſolam affectionem delinquendi, licet affectio non habuerit effectum.*
5 *Plures debent interueuire compatres in catechiſmo, baptiſmo, & confirmatione. & omnes debent puerum tenere: ſed ſi fiat contrarium, non vitiatur actus, & cognatio ſpiritualis cum omnibus contrahitur.*

¶ CAP. V.

1 COntracto. † Compaternitas per catechiſmum contracta impedit matrimoniũ cõtrahendũ, ſed contractũ non dirimit. Duo facit. Primò ponit caſum. Secũdò ibi. *verum:* diffiniẽdũ cõmittit: & in cõmiſsione prius exprimit diffinitiõis cauſam vſq; ibi: *ideoque.* ¶ Caſus literalis. Quidam. P. nomine contraxit matrimonium cũ. A. muliere. tandẽ cõ ſanguinei eiuſdẽ. A. contra ma. obiecerũt ꝙ illa non poterat eſſe vxor ipſius eò ꝙ eadẽ tenuit filiũ cõcubinę ipſius. P. in primo pabulo ſacrati ſalis. Iudex dubitauit quid iuris eſſet. Conſultus Parñ. ꝙ ſi conſtaret vera eſſe prædicta, matrimonium contractum non diſſoluet: quæ res vix prębere t impedimentum ma. contrahendo: vnde mandat quatenus præfato. P. iudex iniungat vt dictam. A. ſicut vxorem pertractet, ſiue hoc factum fuerit ante cõtractum matri. ſi ue poſt: ſed ſi fraudulenter hoc fecit cauſa matri monij ſeparãdi pœnitentiam inde accipiat matrimonio in ſua firmitate durãte. Ber.
2 ¶ † No. j. ꝙ etiam cõſanguinei coniugũ poſſunt impedire matrimoniũ ratione impediměti. ad hoc. c. videt.
3 qui ma. accu. poſ. ¶ † Not. de dictione vix. d nam qđ vix fit tñ fit.
d Illud enim dicitur vix fieri quod fieri poteſt: licet cum difficultate
4 vt clarius probatur in. c. per catechiſmũ j. eo. tit. li. vj. ¶ † Vltimò no. ꝙ pœnitentia imponitur propter ſolam affectionem delinquendi: licet affectio nõ habuerit effectum. pro hoc. c. ſi cui. &. c.
5 ſi ꝑpterea. de pœni. di. j. ¶ † In glo. fi. in fi. hodie ceſſat diſpoſitio huius gl. per. c. ij. eo. tit. li. vj. vbi diciꝫ ꝙ compaternitas contracta in catechiſmo

in cathechiſmo impedit matrimonium ſed nõ dirimit. ideo tex.hic dicit, q̃ vir contrahẽdo matrimoniũ impedimentũ affert. Et ſcias q̃ ceſſante neceſsitate honeſtum eſt vt in cathechiſmo & cõfirmatione interueniãt ſinguli patrini: nõ aũt debet vnus & idẽ in omnibus his puerũ tenere: tñ ſi de facto fieret contrariũ, actus tenet. de quo vide bo. tex. in. c. in cathechiſmo. de conſe. diſt. iiij. & de iure vnus debet tenere vnũ baptizãdum, ſeu chriſmãdũ
a ſi plures[a] tñ intereſſerint, cũ omnibus cõtrahit hæc cognatio ſpiritualis vt probatur in. c. non plures. de conſe. diſtin. iiij. & melius in. c. fi. j. eo. li. vj.

SVMMARIVM.

1 *Inter patrem baptizati & leuantem ſeu tenentem baptizatũ oritur cognatio ſpiritualis impediẽs & dirimẽs matrimoniũ.*
2 *Inter compatrem & cõmatrem oritur cognatio impediens & dirimens matrimonium.*
3 *Mulier effici poteſt mater ſpiritualis ſed non legalis.*
Mulier adoptare non poteſt nec arrogare.
4 *Cognatio ſpiritualis an poſsit per procuratorem contrahi?*
Cognatio legalis an poſsit per procuratorem contrahi?
Procurator qui pro alio in baptiſmo interuenit, an pro ſe cognationem ſpiritualem acquirat?
5 ¶ *Vniuerſitas an poſsit compaternitatem contrahere?*

¶ CAP. VI.

1 VEniens. † Inter patrem baptizati & leuãtẽ ſeu tenẽtem baptizatũ contrahitur cognatio ſpiritualis valida ad impediendũ & dirimendũ matrimoniũ poſt contractum. ¶ Caſus literalis. Quidam anglus. E. noie contraxit matrimoniũ. cũ H. muliere dicebaſ q̃ dicta mulier ſuſcœperat filiũ prædicti. E. viri ſui de ſacro fonte: quærebatur an propter hoc debeat ſeparari ab ipſo? mandat pa. quatenus ſi conſtiterit dictã. H. filium viri ſui ante contractum matrimoniũ de ſacro fonte leuaſſe ſeparenſ omnino: ſecus ſi
2 eſſet poſt matrimoniũ. Ber. ¶ † Not. q̃ matrimoniũ nõ põt conſiſtere inter compatrem & commatrẽ. & ſi de facto fuerit contractũ debet ſeparari: hæc ergo cognatio ſpiritualis non ſolũ impedit: ſed etiam dirimit matrimo
3 niũ poſt contractum ſeu contrahendum. ¶ † Secundò not. mulierẽ poſſe effici matrem ſpiritualem. & ex hoc habes vnam differentiam inter cognationẽ ſpiritualem & legalem. nam mulier nõ poteſt adoptare: vt in. §. fœminæ. inſtit. de adop. tamen poteſt in baptiſmo puerum tenere & acquirere filiationem ſpiritualem. Et ratio diuerſitatis poteſt eſſe. q̃ per iſtam cognationẽ ſpiritualem filius nõ tranſit in poteſtatem patris ſpiritualis: ſed per arrogationẽ filius trãſit in poteſtatem arrogatoris: ſed quia fœmina non poteſt habere filium in poteſtate, ideo arrogare non poteſt. quæ ratio ceſſat in præcedẽti
4 caſu. ¶ † Et hæc faciunt ad quæſtionem quotidianã &
b ſatis vtilem: nunquid per procuratorẽ[b] poſsit contrahi iſta cognatio ſpiritualis. & videtur q̃ nõ nam quẽadmodum non poteſt contrahi legalis vel cardinalis per procuratorem. l. nec ꝙ & l. poſt mortẽ. §. fi. ff. de adop. ita nec ita ſpiritualis. Tres enim ſunt cognationes, vna carnalis: alia legalis: alia ſpiritualis. & iſtæ duæ vltimæ immitanſ carnalẽ inquantùm poſſunt: vt in. d. §. fi. ſicut ergo duæ primæ non poſſunt contrahi per procuratorem: ita nec
c iſta vltima. Contrariam opi. [c] diſputando tenuit. Marſi. doc. Io. an. quia regulariter quiſq̃ actus poteſt explicari per procuratorem, niſi expreſſe ſit prohibitus à iure. in l. j. §. rurſus. ff. de procu. & in regula poteſt quis per aliũ. de regu. iur. lib. vj. ſed nullibi ſpecialiter hoc prohibetur ergo &c. Ioan. andr. plenè hanc quæſtionem diſputauit in. d. regula poteſt quis. vbi recitatis opi. concludit oppoſitum. Et fundamentum ſuum principale eſt iu[illegible].& de his. &. c. ad limina. xxx. q. j. vbi videtur requiri ac[illegible]e corporalis. Idem tenet Archi. in. c. j. eo. titu. li. vj. per. c. j. &. c. oẽs. xxx. q. j. & vide per Federi. conſi. xv. Præceptor meus do. Cardi. ſequitur opi. do. Marſi. & ad iura alleg. per Ioan. an. & Archi. reſpondet quòd loquunſ quando quis per ſe vult contrahere iſtam cognationem ſpiritualem, quo caſu non ſufficit ſola præſentia, niſi puerũ per ſe ſuſtentet ſeu eum tangat tempore ſacramẽti. do. Ant. hîc nihil eligit. vnde ante factũ ſeruãda eſſet opi. Io. and.
5 vt nõ admittatur quis per procuratorẽ: ſed poſt factũ. b placet mihi opi. cõtraria. nam iura ſolũ requirunt leuãtẽ vt reſpondeat pro puero & obliget ſe apud deũ: vnde cõſtituitur fideiuſſor pro eo apud deũ. de quo vide bo. tex. in. c. vos ante omnia. de conſe. diſtinc. iiij. hęc autem obligatio debet poſſe contrahi per procuratorem, cum non eligatur induſtria perſonæ: nec agitur de magno facto hîc. Item q̃ multa fieri per procuratorẽ prohibenſ, facta tñ tenent. vt ſentit gl. no. in. l. vniuerſis. C. de præci. impe. offe. in. c. j. de iudi. li. vj. facit qd̃ no. Bar. in. d. l. poſt mortẽ. in. §. fi. licet ipſe videaſ ſequi opi. Io. an. i. l. Gallus. in. §. forſitan. ff. de lib. & poſthu. Secundò eſt etiam alia
d quæſtio [d] non minus difficilis: præſuppoſito q̃ per procuratorem non poſsit contrahi: nunquid ſaltẽ de facto contrahatur per procuratorem qui de facto tenuit baptizatũ. Io. and. in. d. regula poteſt. tenet q̃ ſic. q̃ re ipſa procurator interuenit: & licet non intenderet obligari tamẽ ſępe extra id quod agitur, naſcitur obligatio. vt in l. is qui. in fi. ff. cõmo. Contrariam opi. tenuit Fede. in. d. conſi. xv. & illam credo veriorem: quia vbi non eſt conſenſus alterius non naſcitur obligatio. vt in. l. in omnib⁹
5 & in. l. conſenſu. ff. de ac. & oblig. ¶ † Alia quęſtio quo-
e tidiana eſt: nunquid vniuerſitas [e] poſsit cõtrahere iſtam compaternitatẽ: nã ſæpe ciuitates conſtituunt ſyndicos ad hunc actũ. Fede. in. d. conſi. xv. conſuluit q̃ nõ: q̃ a qui non fuit baptizatus non põt aliũ tenere in baptiſmate: vt in. c. baptiſmate. de conſe. diſt. iiij. ſed vniuerſitas non habet animã: ergo nõ eſt capax huius cognationis ſpiritualis. pro hoc. c. romana. §. in vniuerſitatẽ. &. c. ſi ſententia. de ſenten. excõ. li. vj. Sed credo poſſe attentari vt iſti conſtituentes ſyndicũ efficiantur compatres: quia diſpoſitio concepta in vniuerſitatem reſoluitur vt concernat ſingulares perſonas de vniuerſitate, ſi actus non cadit in vniuerſitatẽ: vt res nõ careat effectu. Iſte eſt text. no. qui facit ad multa in. c. ſi ſentẽtia. prę alle. facit quod no. gl. ĩ d. §. in vniuerſitatẽ. facit. l. ſi ſtipulatioiſta. §. ſed ſi ſerui. ff. de verb. obli. &. c. nouerit. &. c. graue. de ſenten. excõ. vbi excõmunicantur ſinguli ſtatuentes cõtra libertatem eccleſiaſticam licet ſtatuant nomine vniuerſitatis. Federi. tamen tenuit oppoſitũ. Et no. has quæſtiones quas puto quotidianas & diſputabiles. Abbas.

SVMMARIVM.

1 *Filij duorum compatrum per quorum alterum ad cõpaternitatem deuentum eſt ſi matrimonium contrahunt ſeparantur.*
2 *Inter baptizatum & filios leuantis etiam ante genitos oritur ſpiritualis cognatio impediens & dirimens matrimonium.*
3 *Denuntiare impedimentum tenetur vnuſquiſque ſciens illud.*
4 *Denuntiator admittitur in impedimento matrimonij etiam poſt terminum præfixum.*
Denuntiator in impedimento matrimonij quilibet eſſe poteſt non criminoſus.

¶ CAP. VII.

1 IVanos. † Si filij duorũ cõpatrũ per quorũ alterum deuẽtum eſt ad compaternitatem matrimonium contrahant ſeparantur: & tempore contractus ſcientes impedimentum illud denuntiare tenẽtur. h. d. Et ſunt duę partes. In prima trimembris conſolatio. In ſecunda cuiq̃ reſponſio. ibi:

con.
ptiſmo
aliqua ac
in. c. nam co
piſcentiam. co.
in. §. de conſtitu.
¶ Procuratorem. Bar. Inno. Alexã. & cõiter legiſte. in l. Gall⁹. §. forſitã. ff. de lib. & poſth. tenẽt q̃ nõ poſsit cõtrahi. aliq̃ tenẽt cõtrariũ. ĩter quos eſt Bal. in. l. vnica. §. ne aũt. C. de ca. tol. cõſuetudo tñ approbat q̃ poſsit cõtrahi in magnis dñis. Areti. ĩ d. §. forſitã. p Phi. de Frã. ĩ. c. vnico. eo. rit. lib. vj.
SEBA. SAPI.
c ¶ Cõtrariã opin. Hanc opin. tenet Bald. in. l. vnica. §. ne autẽ. in vltima col. C. de caducis tollẽ. vide Ange. Are. in. §. illud. in ſtit. de nupti. & Bal. ponderãtem ad hoc illum text. in. l. ſi quis alienã. C. de nuptijs.
d ¶ Alia qõ. opin. Io. an. tenet. Imo. in. d. §. forſitã. contrariã opi. Fed. & Abbas tenẽt. Pau. & Ale. ĩ. d. §. forſitã. p regulã qd̃ potui nolui. qd̃ volui adimplere nequiui. l. multũ intereſt. C. ſi quis alteri vel ſibi bon⁹ eſt tex. & qd̃ no. ibi Bald. in. l. ſi abſentis. C. ſi cer. pe.
e ¶ Vniuerſitas. opi. Et eſt cõis ſecũdũ are. in. d. §. forſitã. in fin. p Imo. in. c. acc edens. ĩ. de p̃b.

ſuper quo. ¶ Caſus literalis. aliquis puta martinus habebat filium quo nato ſuſcœpit filiã petri de ſacro fonte, quęrebatur an filius iſte natus ante compaternitatẽ contractã inter martinũ & petrum poſsit accipere in vxorem filiã petri per quam cõpaternitas illa contracta fuit & ſi iam contraxerint debeant ſeparari: & an alij qui cõſcij ſint talis matrimonij debeãt illud accuſare? rñ. ꝙ huiuſmodi perſonæ matrimoniũ non poſſunt cõtrahere, & ſi contraxerint debent ſeparari, & qui contractũ ſciuerint debẽt illud eccleſiæ nũtiare. Ber: ¶ † Not. primò ꝙ inter baptizatum & filios leuantis etiã ante genitos contrahit cognatio ſpiritualis quę nõ ſolũ impedit matrimonium inter eos ſed etiã dirimit. ¶ † Not. ſecundò quẽlibet de populo teneri ad propalandũ & denuntiandum impedimentũ exiſtens inter contrahere volentes. nam quilibet tenetur quãtũ põt obuiare peccato futuro ne committatur. ij. q. j. c. ſi peccauerit. &. xxxiij. qõ. ij. per totũ. & in. c. dilecto. de ſentẽ. excõ. li. vj. ¶ † In gl. fi. ibi: *non repelluntur à denuntiatione.* Not. bene hanc glo. ꝙ excluſus ab accuſatione quia nõ comparuit tẽpore debito puta tempore edicti: admittit̃ per viam denuntiationis. & eſt hîc magna limitatio ad. c. fi. j. qui ma. accu. poſ. ſed gl. ibi tenet contrariũ. Hoſt. hîc ꝙ per denuntiationẽ per quam principaliter agitur ad pœnitẽtiam eſt iſte admittẽdus: qa ad talẽ denuntionẽ admittitur quilibet qui nõ eſt criminoſus: iuxta plenè not. in. c. nouit. de iudi. nõ tñ poterit ille pœnitere niſi relicta iſta cõiuge: & ſic indirectè ſequitur ſeparatio matrimonij: tñ huic intellectui multũ ob tex. in. d. c. fi. nã præſumptio eſt cõtra denuntiantẽ ex quo tacuit tempore quo edicta emanarunt, ſed ſi edicta non emanaſſent ſatis poſſet procedere dictũ huius gl. ad hoc qđ no. in. c. fi. de clan. deſpon. & ſic poſſent reduci ad concordiã iſtę duę gl. cõtrarię. & iſte tex. non ob. non enim dicit ꝙ conſcij tẽpore contractus & edicti debeant nunc admitti poſt tẽpus contractus. Abbas.

ZACHARI.

a ¶ Poſt publicationem atteſtationũ. Adde an hoc ſit indiſtinctè verum per Lanfran. de ori. in. c. qm̃ cõtra falſam. nu. ij. ver. q dam ſunt peremptorię. ſ. de prob.

✠ SEBA. SAPI.

a ¶ Atteſtationum. Vide Felin. in. c. paſtoralis. col. iij. ver. reſpectu verò fallentiarum. ſ. de exceptio.

b ¶ Matrimonium. Ange. conſil. xcij. in fi. Gof. & Ioan. and. vt refert Cy. in. l. fi. C. de interdi. ma. Ang. inſtit. de adopt. §. illud. Vincen. hercu. in diſputatione ſua inci. Peruſin9 quidam vbi late.

✠ SVMMARIVM.

1 *Inter baptizatum & filios baptizantis oritur cognatio ſpiritualis impediens & dirimens matrimonium. 6.*

2 *Sacerdos baptizãs licet hoc ex debito officij faciat: nihilominus efficitur pater ſpiritualis: & propterea oritur cognatio ſpũalis in omnib9 & per omnia prout ex perſona leuãtis. 6. Monachus etiam baptizans efficitur pater ſpiritualis.*

3 *Cognatio ſpũalis etiã oritur & extenditur ad filios illegitimos.*

4 *Matrimonialis cauſa agitari poteſt coram vicario epiſcopi.*

5 *Exceptio peremptoria probari poteſt etiam poſt publicationẽ atteſtationum.*

6 *Cognatio ſpiritualis ſolùm oritur ex ſacramento baptiſmatis & confirmationis.*

7 *Pœnitentia non cauſat cognationem ſpiritualem licet ille dicatur filius ſpiritualis ſacerdotis.*

8 *Laicus baptizans etiam efficitur pater ſpiritualis, & per hũc actum oritur cognat io ſpiritualis prout in alijs dictum eſt.*

¶ CAP. VIII.

1 EX literis. ¶ † Inter baptizatũ & filiũ baptizantis oritur cognatio ſpiritualis impediẽs & dirimẽs matrimoniũ inter eos contrahendum. Diuiditur in duas partes. In prima iudicum conſultatio. In ſecunda mandatum. ibi. *Mandamus.* ¶ Caſus literalis. Quædã mulier. M. nomine corã officiali cãtuarien. archiepo petijt quẽdã A noie in maritũ: dicens ſe affidatam ab ipſo & carnaliter cognitã. ad hoc probãdũ induxit teſtes, publicatis atteſtationibus per quas mulieris intentio probata erat dictus. A. excipiẽdo propoſuit ꝙ eam habere non poterat in vxorem eo ꝙ pater eiuſdem mulieris qui ſacerdos fuerat ipſum baptizauit: ſed non obſtante huiuſmodi exceptione tulit diffinitiuam ſententiã pro matrimonio contra ipſum. A. qui ad ſe. apo. appellauit. mãdat Pa. ꝙ ſi eſt ita eundẽ. A. Iudex ab impetitione mulieris abſoluat eidẽ ſuper hoc ſilentiũ imponẽdo. ¶ † No. j. ꝙ ſacerdos baptizans licet 2
hoc faciat ex debito officij: nihilominus efficitur pater ſpiritualis baptizati. & idem in monacho baptizante. vt no. glo. in. c. peruenit. xviij. q. ij. & in. c. omnes. xxx. q. j. & per hunc actum baptizãdi oriť hæc cognatio ſpũalis in omnibus & per oĩa ſicut oriť ex perſona leuantis ſeu tenentis in baptiſmo. vt in. c. j. j. eo. lib. vj. ¶ † Not. ex hoc 3
tex. ar. opti. & quaſi expreſſum ꝙ cognatio ſpiritualis extenditur etiã ad illegitimos filios. nam hic iſta mulier erat filia ſacerdotis qui baptizauerat iuuenẽ. & nihilominus inter iuuenẽ & eam fuit orta cognatio ſpũalis, q̃ poterat appellari fraternitas & ſororitas: erat enim ſoror & frater pũaliter. de quo vide ꝙ no. per glo. xxx. q. iij. in ſum. ¶ Et no. ꝙ hoc etiã extenditur ad ſpurios filios, vt hîc patet in filia ſacerdotis: licet tex. poſsit etiam intelligi de filia legitima vt nata ante clericatũ. Sed primum dictũ cõiter tenet. vt no. gl. in ſum. p̃dicta. & j. tit. proxi. c. j. & doc. ſ. eo. c. martinus. & tacitè ſentiunt hîc.
4 ¶ † No. ꝙ corã vicario epi põt agitari cauſa matrimonialis. qđ no. p limitatione. c. accedẽtib9. de exceſ. p̃la. &
5 eorũ q̃ no j. de conſan. & affi. c. j. ¶ † Vltimò. not. ꝙ exceptio peremptoria põt opponi & probari poſt publica-
a tionem atteſtationum. [a] concor. c. finem. litibus & .c. 1
c. prout. de do. & cõtu. qđ intellige vt plenè dixi ĩ .c. j. de
6 ordi. cogni. ¶ † In gl. j. ibi: *ſed hoc non inueniebatur prohibitum.* hodie verò eſt tex. ſatis clarus. in. c. j. eo. ti. li. vj. & fortè (vt dicunt doc.) dubitauit iſte vicarius. quia ſacerdos ex debito officij baptixauit: ſed non animo contrahendi iſtam cõpaternitatem ſeu cognationem ſpiritualem. Sed iſto non ob. contrariũ hîc deciditur: nã ex quò eum efficit xp̃ianum: effectus eſt pater illius ſpũalis, velit ergo nolit pater eſt: ſicut dicim9 in patre carnali, vbi conſideratur factum & nõ volũtas ſeu propoſitũ. facit.
7 c. dẽs. xxx. q. j. ¶ † Et in fi. glo. hodie probatur concluſio glo. in. c. fi. j. e. li. vj. vbi dicitur ꝙ hęc cognatio ſpiritualis ſolùm contrahitur in ſacramento baptiſmatis & confirmationis. vnde per pœnitentiam bene efficitur filius ſpiritualis ſacerdotis. ſed non oritur cognatio impediens
8 & dirimens matrimonium. ¶ † Et quæ prædicta ſunt de baptiſmate procedunt etiam in laico qui baptizaret in neceſsitate: quia iura loquuntur indiſtinctè in baptiſmate. Nam ſi laicus leuans ſeu tenens in baptiſmate cõtrahit iſtam cognationem ſpiritualem, fortius idem dicendum in laico baptizante. & idem dicit ſi mulier baptizaret tempore neceſsitatis. quia non eſt differentia inter maſculum & fœminam quò ad iſtam cognationẽ ſpiritualem. vt in. c. fi. j. eo. ti. lib. vj. & in. c. veniens. ſ. eo.

De cognatione legali. *Rubrica.*

¶ Viſo de cognatione ſpirituali, meritò ſubijcitur de cognatione legali. & vide ad materiã huius. tit. tex. cum glo. xxx. q. iij. c. j. & in. c. per adoptionem. Et dic ꝙ adoptio legalis eſt quędam propinquitas à lege inducta per quam efficitur quis fili9 vel nepos vel deinceps, ſeu frater vel affinis qui non eſt: naturam imitans. l. adoptiones. ff. de adop. Et qualiter contrahitur iſta adoptio. dic vt in glo. c. ſeq. Et no. ex rubro iuncto nigro ꝙ lex ciuilis quandoq; inducit impedimentum habile ad impediendum & dirimendum matrimonium. ſed puto hoc procedere non ex diſpoſitione iuris ciuilis: ſed ex ſpeciali approbatione eccleſiæ. vnde ius ciuile prohibet matrimonium inter pupillam & tutorem, & inter ſenatorem & ſubditam, ſeu rectorem prouinciæ ſeu prouincialem, nihilominus de iure ca-
b nonico tenet inter iſtos matrimonium. [b] quia ius canonicum ſpecificè illas leges non approbauit. ad hoc vide bo. glo. xxx. q. iij. in. c. j. per Hoſt. in. c. pe. & vltimo. de ſecundis nup.

Summarium

✣ *SVMMARIVM.* ✣

1 *Inter adoptatum & filium adoptantis adoptione durante non potest matrimonium subsistere. 56.*
2 *Cognatio seu propinquitas oritur ad adoptionẽ nedũ inter adoptãtẽ & adoptatũ, sed ẽt inter adoptatũ & filios adoptãtis Cognatio legalis non durat nisi durante adoptione.*
Cautela pro volẽte matrimoniũ cõtrahere adoptiõe nõ obstãte.
3 *Adoptio non iuridicè facta non causat legalem cognationem. Forma quãdo dat esse rei illa non seruata inualidat actum.*
4 *Clericus castrati & spadones an adoptari possint?*
AEtas. xviij. an hoc est plena pubertas requiritur ĩ adoptãte. Senibus indulgenda est potestas adoptãdi vt in solatium vitæ possint filios acquirere.
5 *Adoptata si non transit in potestatem adoptantis, an possit in vxorem duci per filium naturalem adoptantis?*
6 *Adoptio siue legalis cognatio, an impediat & dirimat matrimonium?*
7 *Illegitimus non potest matrimonium contrahere cum filia spirituali patris sui.*
Illegitimus non potest contrahere cũ filia adoptata patris sui.

¶ *CAP. I.*

1 SI qua. †Inter adoptatum & filiũ adoptantis non põt durante adoptiõe cõsistere matrimoniũ. & nõ diuiditur. ¶ Casus literalis. Pater meꝰ adoptauit sibi aliquã in filiã quę rebat an ego possum illã recipere in vxorẽ? Dicit Nic. ꝙ q̃diu durat adoptio inter me & illã
2 matrimoniũ cõsistere nõ põt. Ber. ¶ †No. j. ꝙ per adoptionẽ legitimè factã oritur propinquitas seu cognatio nedũ inter patrẽ adoptãtẽ & adoptatũ: sed etiam inter adoptatũ & filiũ adoptantis. hęc tñ cognatio respectu filiorũ nõ durat nisi durãte adoptione. si quis ergo vult filiũ suum naturalẽ tradere in verũ filiũ adoptiuũ reme diũ est vt emãcipet filiã adoptiuã. ita dicit text. in. c. per
3 adoptionẽ. xxx. q. iiij. ¶ †Sed hîc q̃ro de duobus. primò pone ꝙ circa solennitatẽ legalẽ aliquis corã vicinis seu honestis viris recipiat aliquem in filium. nũquid ex ista adoptiõe impediat matrimoniũ prout hîc dicit: & nun quid iste filiꝰ acquirat iura filij legitimi adoptati. Host. tenet hîc ꝙ non. q̃d bene notabis. qñ nõ seruata forma corruit ex toto iste actus. Forma enim dat esse rei, & cõ seruat eã inesse: vt ĩ. c. tua. s̃. de spõ. & c. qa ꝓpter. de ele. & ꝓ hoc tex. in. l. nõ nudis. & ĩ. l. nõ epistolis. C. de ꝓba.
a debet enim adoptio[a] fieri corã magistratu prout habet
4 in gl. j. & dic vt in ea. ¶ †Secũdò q̃ro nũquid presbyter possit legitimè adoptare? Host. sentit super rubri. ꝙ sic. nec ob. institu. de adopt. §. illud loquit in castris & spadonibus q naturaliter generare nõ possunt. vnde sicut nõ possunt habere filios naturales ita nec adoptiuos. qa ista cognatio legalis est inducta ad instar naturalis: vnde imitatur naturã inquãtũ potest. hinc est ꝙ nisi quis p̃cedat adoptatũ. xviij. annis. & sic in plena pubertate nõ valet
b adoptio. institu. de adoptio. in. §. minorẽ. sacerdos[b] verò de facto & naturaliter generare põt. ꝓ hoc allego bonũ tex. in. l. si pater. ff. de adoptio. vbi dicitur ꝙ per maximè senibus est indulgenda hæc potestas adoptandi: vt in solatium vitæ eorũ possint sibi acquirere filios quos natu
5 raliter de facili habere non possunt. ¶ †In glo. ibi: *alij dicunt*. primã partẽ tenuit Inno. sed opi. contrariã q̃ sequit tenẽt cõmuniter docto. & Spec. eo. tit. in prin. & satis placet mihi. Dic ergo ꝙ inter filios naturales adoptãtis & adoptatam non põt consistere matri. q̃q̃ adoptata non transiuerit in potestatẽ adoptantis: qa nihilominus
6 de familia est durante ista adoptione. ¶ †Et in fine glo. no. istã glo. quę videt sequi opi. Hugo. vt istud impedimentum cognationis legalis non solùm impediat matrimoniũ: sed etiã dirimat. & hanc opi. tenet Ioan. de lig. & satis mihi placet ꝓ istũ tex. cũ dicit ꝙ adoptione durãte nuptię non possunt inter istos consistere. q verba clarè innuũt ꝙ matrimoniũ de facto cõtractũ sit nullum. ad idem. c. per adoptionẽ. xxx. q. iij. & institu. de nup. §. & si qua. licet Spec. tenuerit primã opi. & videt ibi sequi Io. an. e. ti. in prin. Fundamẽtũ suum est: qa si matrimoniũ separaret separatio esset frustratoria. cùm facta dissolutione per emancipationẽ statim possit cõtrahere matri a
moniũ. Sed hęc imaginatio mihi non placet: qa satis est impedimentũ existere ante emancipationẽ. Itẽ satisfaciẽdum est iuri: vt in simili est bonus tex. cũ glo. in cle. j. de sup. neg. pręla. Itẽ satis est hoc impedimẽtum posse esse perpetuũ. qa idẽ iuris est de eo qd̃ est perpetuũ qd̃ de eo quod põt esse perpetuũ: vt. l. iurisperitos. ff. de excu. tut.
7 & no. glo. in cle. & si principalis. de rescrip. ¶ †Vltimò no. ex ista gl. ꝙ filiꝰ illegitimus nõ potest cõtrahere matrimoniũ cũ filia spirituali patris sui. dixi latius. s̃. ti. p̃ce. & idẽ sentiũt hîc doc. respectu filiæ adoptiuę: vt quẽadmodum filius legitimus non põt contrahere cũ sorore carnali legitima vel cũ alia consanguinea: vt in. c. tuas. de proba. ita nec cum filia adoptiua. Nico. Abbas.

De eo qui cognouit cõsanguineã uxoris suæ. Ru.

¶ Viso de cognatione spirituali & legali: de carnali videndũ restat. Sed quia ex copula habita cum consanguinea vxoris oritur affinitatis cognatio: de qua poterat dubitari vt si dirimeret vel impediret matrimoniũ. ideo subijcitur hæc rubri. & virtus totius titu. consistit in hoc ꝙ affinitas contracta ex copula cũ consanguinea vxoris non dirimit matri. prius contractum: sed soluit sponsalia de futuro. Item priuat facultate contrahendi matrimonium & exactione debiti in vxore habita. vt patebit in prosecutione ti. Abbas.

✣ *SVMMARIVM.* ✣

1 *Affinitas superueniens non soluit matrimoniũ, sed exactionẽ debiti impedit.*
2 *Incestus inhabilitat aliquem ad matrimonium contrahendum. Incestus propriè committitur cum consanguineis proprijs vel vxoris.*
3 *Affinitas oritur etiam ex copula ignoranter habita, tamen nõ est punibilis. vnde non priuatur facultate exigẽdi debitum nec inhabilitatur ad matrimonium.*
4 *Episcopus in aliquibus casibus dispensat quòd incestuosus possit matrimonium contrahere.*

¶ *CAP. I.*

1 SI quis cum. † Affinitas superueniens post matrimoniũ cõtractũ nõ soluit mat. sed exactionẽ debiti impedit, & crimen incestus inhabilitat quò ad matrimoniũ contrahendũ. Primò ponit thema, ex quo triplex elicit quęstio. Secundò soluit ibi:
2 *Nec ad matre.* ¶ †Not. primò duas pœnas cõmittẽtis crimẽ incestus. prima. qa priuat facultate exigẽdi debitũ carnale à propria vxore. secũda. qa priuat facultate con
c trahẽdi matrimoniũ. Et incestus[c] propriè cõmittit cum d
affinib[9] id est, cũ cõsanguineis vxoris: vel cũ proprijs cõsanguineis: vt in. c. lex illa §. cũ ergo. xxxj. q. j. & in. l. inter.
3 ff. de adul. ¶ †In gl. in ver. *scienter*. in fi. Sentiunt tamẽ doc. hîc ꝙ ex copula ignorãter habita orit affinitas: vt ĩ c. discretionẽ j. e. nõ tñ talis copula est punibilis respectu ignorãtis: vñ nõ priuaret facultate exigendi debitũ: nec inhabilitaret ad contrahẽdũ matrimoniũ pro quo vide bo. tex. in. c. in lectũ. xxxiiij. q. ij. & facit. c. inebriauerũt. xv. q. j. In fi. gl. ibi. tenet mrimoniũ: & hoc probat j. eo. c.
4 transiniss̃e. ¶ †Et ĩ fi. gl. Sed q̃ro quis poterit dispẽsare. Sol. de papa nõ est dubiũ: cũ istud sit impedimẽtũ iuris
d positiui ad hoc. c. ꝓposui. de cõcess. p̃bẽ. De eꝑo[d] puto ꝙ aut cõmissum est verũ crimẽ incestus: & nõ põt dispen-

a ¶ Adoptio. Bart. in. l. ñ. de adop. ff. ꝙ nec sufficeret authoritas populi ĩ arrogatione etiam permittente statuto. Barto. in. l. in ambigua. ff. de legi. Ioan. fab. insti. de adop. §. j.

✣ SEBA. SAPI.

b ¶ Adoptio. Vide latè practicam papi. ĩ forma libelli in actione reali. in verbo iurè dominñ vbi dicit ex hoc irritari plures adoptiones q̃ fiunt in monte ferrato cũ fiant sine authoritate magistratus.
¶ Sacerdos. pro quo faciunt not. per Bald. Imol. & Alex. ĩ. l. si qs post humos. ff. de lib. & posth. vbi concludũt ꝙ si existẽs in sacris ĩstituat sibi posthumũ intelligit de adoptiuo. intellige secundũ. Pe. de anc. hoc nõ procedere in monacho ex quo filiũ ĩ ptãte hr̃e nõ põt. glo. in. l. si ex causa. §. papinianus. ff. de mino. c. j. xx. q. ñ. Gui. in. l. & qui vxores. ff. de adop.

c ¶ Incestꝰ quid sit incestus. gl. in aut. de incest. nup. ĩ. §. j. & cum quibꝰ cõmittat. l. fi. ff. de ritu nup. pœna incestus per Bart. in l. si adulterium. ff. ad. l. iul. de adult. Cornelꝰ cõsi. xix. incip. constat. in iiij. volu.

d ¶ De eꝑo. Abb. in. c. at si clerici. §. de adulterñs. s̃. de iudi. in. iiij. co. ver. sed circa prædicta dubitatur.

ſare niſi ratione iuuentutis, quo caſu diſpenſare poterit, pro hoc allegat. c. ſi duo in fi. xxxv. q. vj. Aut non eſt pro priè crimen inceſtus: vt puta qa commiſſum cum conſanguinea ſponſæ: & tunc poterit epiſcopus diſpenſare etiam citra iuuentutem. ſic intelligo caj. proxi. in princi.

ZACHARI.
a ¶ Cũ affinibus & cõſanguineis. Adde ita tenere Ang. are. in. §. ſi aduerſus. inſti. de nup. per gl. & in auẽ. de inceſ. nup. in prĩ. & in. l. ſi adulterij. C. de adul. & not. Ang. ĩ tra. ſ. o maleficiorũ. in gl. in ver. Cheay adulterata la mya dona. colũ. xj. & an cũ moniali. Vide Arch. xxvij. q. j. c. virginibus.

ZACHARI.
b ¶ Cõtrahit affinitas. Adde qđ nota ui ĩ apoſti. ad iſtũ in. c. lĩras. nn. v. & ĩ apo. in ver. per illicitũ coitum. §. de deſpõ. impub.

✤ SEBA. SAPI.
b ¶ Affinitas. Vide Feli. ĩ. c. p tuas. co. j. ver. nota. ſecũdò. §. de proba.
¶ Teſtibus. gloſ. l. j. C. q & aduer. quos Bart. Bal, & Ange. in. l. ſi vnus 2 §. pact⁹. ff. de pac.

✤ SEBA. SAPI.
c ¶ Sine teſtibus. Vide And. ſiculũ. in. c. euidentia. j. de accuſa. Abb. in c. ad noſtrã. iij. §. de iureiuran. vbi Bal. dicit qꝫ in notoriꝭ ordo eſt ordinẽ non ſeruare.

✤ *SVMMARIVM.* ✤

1 *Affinitas ſuperueniẽs ſoluit ſponſalia de futuro ſed nõ mat.* 2.
Inceſtuoſus matrimonium contrahere non poteſt. 2. 3.
2 *Affinitas ſuperueniẽs eſt maius vinculũ q̃ ſpõſalia de futuro.*
3 *Epiſcopus an poſſit diſpenſare cum inceſtuoſo vt contrahat?*
4 *Vxoris conſanguineam cognoſcens grauius peccat quã cognoſcens conſanguineam ſponſæ.*
Inceſtus propriè non committitur niſi cum affinibus vel conſanguineis.
5 *Pœnitentia quæ ſit imponenda pro inceſtu & violatione publicæ honeſtatis iuſtitiæ?*
6 *Sponſalia carnali copula ſubſecuta non ſoluuntur per affinitatem poſt ſubſequentem.*
Matrẽ ſponſæ cognoſcens, nec matrẽ nec filiã habere poterit.
Inceſtuoſus non poteſt petere debitum licet exigere poſſit.

¶ *CAP. II.*

VEniens. † Affinitas ſupueniẽs etiã per illicitũ coitũ diſſoluit ſponſalia de futuro. ſed nõ ſolũ matrimoniũ. & inceſtuoſus cõtrahere nõ põt. h. d. Primò deciſa cõſultatio. Secundò diſtinguẽs rnſio ibi: *Inquiſitioni.* & ſecũdũ ibi: *cæterum.* ¶ Caſus literalis. Quidã cõtraxit ſpõſalia de futuro cũ quadã tandẽ inſtigãte diabolo matrẽ ſpõſæ ſuę cognouit: dum moleſtaret vt matrimoniũ de p̃ſenti cũ ſpõſa cõſummaret ipſe noluit donec ſuper hoc epo factũ proponeret. Eps cõſuluit do. Pa. & ipſe rn. qꝫ ſi matrẽ ſpõſę cognouit & ſpõſę carnaliter nõ adheſit imponẽda eſt ei pœnitẽtia paulò maior q̃ ꝓ adulterio. & ea peracta vel parte ipſi⁹ eps diſpẽſet cũ eo vt aliã recipiat ſi voluerit in vxorẽ, ſi verò ſponſam cognouit antè q̃ matrẽ vel poſt nunq̃ eã vel aliã poterit accipere ĩ vxorẽ ꝓpter inceſtũ. ſed à ſpõſa ꝓpterea nõ ſeparabit. & in hoc nõ tenet qđ dicit nunq̃ eam ſcilicet ſpõſam põt accipere in vxorẽ, Ber. ¶ † No. j. qꝫ affinitas ſuperueniẽs eſt maioris potẽtiæ q̃ ſpõſalia de futuro. Nã per affinitatẽ diſoluunt ſponſalia. Et ratio eſt. qa ſpõſalia de futuro. Nihil aliud ſunt q̃ futurarũ nuptiarũ ꝓmiſsio. vt ĩ. c. noſtrates. xxx. q. v. ſed per affinitatẽ ſupueniẽtẽ nõ põt adimpleri illa ꝓmiſsio: cũ inter affines nõ poſsit cõſiſtere matrimoniũ. vt in. c. nõ debet j. tit. ꝓxi. q̃ ratio ceſſat in matri. iã cõtracto carnali copula nõ cõſummato. iõ illud nõ diſſoluit p affinitatẽ ſuperueniẽtẽ. ¶ † No. ij. qꝫ cognoſẽs cõſanguineã ſpõſę inhabili tabat ad matrimo. cõtrahẽdũ etiã cũ alia: ſed põt ſecũ de facili diſpẽſari: vt hîc & cũ ius nõ reſeruet papæ diſpẽſationẽ tacitè videt epo ptãtẽ indulgere, iuxta theoricam Inn. ĩ. c. dilectus. de tẽpo. or. ¶ † Itẽ not. qꝫ graui⁹ peccat cognoſcens conſanguineã vxoris q̃ cõſanguineã ſpõſæ. Nã ĩ primo caſu nõ indulget diſpẽſatio ſaltẽ ex facili cã. vt in §. cæterũ. ſed in alio caſu ſic: vt in prin. ratio diuerſitatis eſt: qa cognoſcẽs cõſanguineã vxoris ꝓprię cõmittit crimẽ inceſt⁹: qñ ex copula habita cũ vxore cõtracta fuit affinitas inter eã & cõſanguineos vxoris. Sed ex ſpõſalib⁹ nõ eſt cõtracta affinitas cũ cõſanguineis ſpõſę: ſed quædã publica honeſtas, inceſtus aũt propriè nõ committit niſi cũ affinib⁹ vel cõſanguineis. [a] vt in. c. lex illa. §. cũ ergo. xxxvj. q. j. & facit qđ j. dicã cũ gl. in ver. *paulò maior.* ibi. *quãdo nupta erat.* in hoc glo. diuinat. ¶ † Itẽ ſi verũ eſſet qđ ſequit in glo. qꝫ ille commiſiſſet inceſtum cognoſcẽdo matrẽ ſpõſę nõ eſſet op⁹ ſupplere qꝫ mater habebat maritũ: qa crimẽ inceſt⁹ eſt graui⁹ q̃ adulteriũ. vt in. c. adulterij malũ. xxxij. q. vij. vñ dic melius qꝫ hîc in primo rnſo nõ interceſſit propriè crimẽ ĩceſtus ex quò ſponſa non fuerat cognita. vt. §. dixi. ſed quaſi crimen inceſtus in eo qꝫ violauit publicæ honeſtatis iuſtitiã ortã inter ſe & matrẽ ſponſæ. & ꝓ hoc bene facit. c. duo pueri. §. de deſpõ. impu. & qđ ibi dixi: & ideo imponit pœnitentia paulò maior q̃ pro adulterio: nã ſi cõmiſiſſet verum crimen inceſtus: puta qa cognouiſſet cõſanguineã vxoris, tunc imponeret grauior pœnitẽtia, & multò maior pro adulterio: qđ patet ex illo: qa adulteriũ nõ inhabilitat ad matrimoniũ contrahendũ. vt in. c. ex literarũ. de eo qui dux. in ma. quã pol. per adul. ſed crimẽ inceſt⁹ ſic. vt. §. c. proxi. ¶ † In gl. in ver. *eam.* vt clarius intelligas gl. & tex. oppono qꝫ ſi iſte cognouit ſponſam antè q̃ matrẽ: ergo fuit matrimoniũ cũ ſponſa. vt in. c. is qui. §. de ſpõ. qđ nõ debet diſſolui per affinitatẽ ſuperueniẽtẽ. vt j. eo. ti. c. tranſmiſſę. & c. fi. cuius contrariũ innuit tex. in fi. Sol. metu huius contrarij gl. legit. §. *cæterũ.* duplici ter. primò vt exponat verbũ. *eã.* ſ. matrẽ: ſed ſpõſam quã prius cognouerat bene habebit. Sed iſta lect. eſt fugiẽda quia eſſet indubitabilis: qñ ſi nunq̃ cognouiſſet ſpõſam non poſſet adhuc habere matrẽ obſtante publicę honeſtatis iuſtitia. vt in. c. ſponſam. de ſpon. fruſtra ergo papa ponderaret hîc. *ſi ſponſam cognouerit.* Secũda lec. glo. eſt vt exponat. *eam.* ſcilicet ſponſam. & tunc dic qꝫ hodie iſte tex. nõ ꝓcederet p illud qđ dixi in contrario: ſed eui tanda eſt iuriũ correctio: & maximè in hac cõpilatione per illud qđ habet. §. in procœmio. Hoſtiẽ. exponit extor quẽdo aliqualiter literã. ſed dic ponẽdo verã concluſionem iuris qꝫ ſi ſponſam cognouiſſet antè q̃ matrẽ: ſponſam tenebit in vxorem: ſed quò ad facultatem exigendi debitũ dicit eã non habere, tenet tn ſibi reddere debitũ. vt j. eo. c. t rãſmiſſæ. Si verò cognouit ſponſam poſt q̃ cognouit matrem non põt vnq̃ habere ſponſam ꝓpter affinitatem ſuperuenientem. vt. §. in prin. & ſic poteſt exponi illa dictio *eam.* referendo ad ſponſam propriè & impropriè. & per hoc non variatur intellectus iuris.

✤ *SVMMARIVM.* ✤

1 *Matrimonium non ſeparatur ad dictum vnius aſſerentis affinitatem inter coniuges præceſſiſſe.*
2 *Affinitas etiam ex illicito coitu oritur impediens & dirimens matrimonium.*
Maritus & vxor efficiuntur vna caro.
Fornicarius & fornicaria efficiuntur vna caro.
3 *Fornicatio poteſt eſſe notoria.*
Carnalis copula poteſt eſſe notoria.
4 *Iudex ſententiam ferre poteſt ſine teſtibus de eo quod eſt ſibi notum vt notorium.*

¶ *CAP. III.*

1 DE illo. ¶ † Non ſeparat matrimoniũ ad dictum vnius aſſerentis affinitatẽ inter coniuges p̃ceſſiſſe. Primò conſultatio. Secundò reſponſio. ibi. *Reſpõdemus.* ¶ Caſus literalis. Quidã dicebat qꝫ cognouerat vxorẽ fratris ſui antè q̃ cũ illa matrimoniũ contraxiſſet. Querit qd iuris ſit? Rn. ꝓpter hoc non ſunt ſeparandi, niſi hoc eſſet notoriũ, aut per idoneos teſtes legitimè ꝓbaret. Ber. ¶ † No. qꝫ ex copula illicitè habita cõtrahit affinitas 2 b impediens & dirimẽs matrimoniũ inter affines: & ſic non ſolũ maritus & vxor efficitur vna caro per copulã ſed etiã fornicarius & fornicaria: vt probat clarius in. c. ĩ eo. xxxij. q. iiij. & ſic oritur affinitas ex illicita coniunctiõe ſicut ex coniugio. ¶ † Secundò no. qꝫ copula põt eſſe notoria: vt puta ſecundùm doc. ſi publicè tenebat iſtã mulierẽ. ar. in. l. ſi vicinis ſcientibus. C. de nuptijs. Et no. hoc dictũ. qa facit ad materiã. c. veſtra. de cohabi. cler. & mulie. vt fornicatio clerici dicatur notoria ſine alia probatione ſi publicè tenet concubinã. pro quo videt tex. in ca. tua. eo. tit. iuncta glo. in ver. *non ex euidentia.* quę hoc clarè vult. & eã notabis.
4 ¶ † Vltimò not. qꝫ de eo quod eſt notũ iudici vt notoc riũ põt iudex ferre ſentẽtiã ſine teſtib⁹ [c] etiã ſi ſit notorium fac

um facti trãseũtis: vt hîc notabiliter ꝓbat: pro quo vida bo. tex. cum glos. in l. j. C. qui & aduer. quos.

SVMMARIVM.

1 *Incestuosus matrimoniũ cõtrahere nõ debet: sed si cõtrahit tenet & tũc tenetur reddere debitũ sed nõ põt petere: & non minus tenetur vxori necessaria ministrare. 2, 3.*
3 *Maritus priuatur facultate exigendi debitum.*
Incestus non soluit matrimonium prius contractum.
4 *Delicta plura qnque oriuntur ex eodẽ facto & ãbo puniẽda.*
5 *Adulterium committit etiam coniugatus cum soluta*
6 *Episcopus dispẽsare an possit super facultate petendi debitũ*
7 *Vxor an possit negare debitũ marito incestuoso petenti.*
Vxor an postit remittere marito pœnam petendi debitum.

¶ CAP. X.

TRansmisse. ¶ † Incestuos⁹ matrimoniũ cõtrahere nõ debet, sed si cõtrahit tenet & tũc tenet reddere: sed nõ põt debitũ exigere & nõ min⁹ tenet vxori necessaria administrare. Primò cõsultatio. Secundò rnsio ibi: *quia verò.* ¶ Casus literalis. Quidã hẽbat vxorẽ, ea defũcta filiãm vxoris defũctæ cognouit, postmodũ aliã accœpit, & nihlo min⁹ cũ priuigna publicè delinqbat, quæsitũ fuit à pa. qualiter in facto isto esset agẽdũ. & ipse rndet ꝙ vxori legitimè cohabitet & necessaria subministret: nec eã cognoscat qnãdiu vixerit. nisi ab ea fuerit reqsitus, & donec cũ ea permãserit. ꝓ incestu & adulterio pœnitẽtiã agat ꝓ imponẽtis arbitrio, & si superuixerit vxori sine
2 spe cõiugij ꝓserueret. Ber. ¶ † No. j. ꝙ licet marit⁹ priuet facultate exigẽdi debitũ: nõ tn ꝓhoc reuelat ab one
3 re ministrãdi vxori necessaria. ¶ † Secũdò no. qđ ĩcest⁹ nõ dissoluit matrimo. pri⁹ cõtractũ: licet priuet facultate exigẽdi debitũ. ¶ † Vltimò no. ꝙ ex eodẽ facto oriũt
4 qnque duæ species delicti ãbę punibiles. nã hîc ex copula cũ priuigna cõmisit iste incestũ & adulteriũ. ĩcestũ, quia cognouit affinẽ: adulteriũ: quia ipse erat cõiugatus et de quolibet põt accusari & puniri ꝓ hoc. l. si adulteriũ cũ incestu. ff. de adul. plenè ꝑ Bar. ĩ. l. senat⁹. ff. de accu. et vi
5 de qđ no. in. c. virginib⁹. xxvij. q. j. ¶ † Et ex hoc not. ꝙ
a de iure canonico cõiugat⁹ dicit cõmittere adulteriũ [a] etiã cognoscẽdo solutã. pro quo vide tex. xxxij. qõ. iiij. ĩ. c. nemo. & c. dicat. l3 aliud videat de iure ciuili, de quo
6 vide tex. & gl. in. l. j. C. de adul. & l. inter. ff. eo. ¶ † Priò hîc qrit nũqd possit dispẽsari cũ isto sup exactiõe debiti. Doc. ꝙ fic. nã si eccl'ia dispẽsat vt possit cõtrahere de nouo: vt no. s̃. e. c. j. forti⁹ põt dispẽsare vt post cõtractũ possit exigere: intellige cã subsistente: puta iuuentutis.
7 ¶ † Vlti. quærit nũquid vxor possit legare marito ĩcestuoso petẽti debitũ. Host. ꝙ sic fret⁹ authoritate dñi. xxxij. q. j. in. c. dixit. dicit tn ꝙ si vxor semel petijt debi-
b tum tenet postea reddere [b] quasi videat recõciliatio facta alle. c. fivir j. de adul. & c. ꝑposuit. & ꝙ ibi no. s̃. de cõiugr. se. Sed dom. Car & d. Anto. tenẽt oppositũ & melius nã in isto casu marit⁹ nõ priuat exactiõe debiti ex contẽplatiõe vxoris sed ꝓpter attrocitẽ sui delicti: iõ vxor nõ põt sibi hãc pœnã remittere: nec etiã exigẽdo sibi debitũ videt velle sibi remittere. Sed in cõtrarijs cõtẽplatiõe vxoris dũtaxat vir erat priuat⁹. vt puta ꝓpter adulteriũ. ideo si vxor petit debitũ à viro videtur illũ recõ
8 cialiare & sibi remittere. ¶ † In gl. ij. in fi. intellige istos tres casus prout plenè dixi in. c. j. et. ca. fi. s̃. de eo qui du. in ma. quã pol. per adul.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium nõ separatur ad confessionẽ coniugũ qui dicũt affinitatem præcessisse: etiam si rumor viciniæ cõsentiat. 2.*
2 *Matrimoniũ non ab homine sed ab ipso deo depẽdẽtiã habet.*
Cõfessio cõiugũ quare matrimo. nõ noceat qnque tn nocet. 5.
3 *Rumor viciniæ quid sit.*
Fama quid sit.
Medietas venit appellatione partis.
Pars aliqua quid importat?
4 *Matrimonium separatur propter affinitatẽ præcedẽtem etiam ex illicito coitu.*
5 *Mrimo. ex quorũ dicto seu cõfessiõe ĩpediatur & dirimatur?*
6 *Fama per se nõ sufficit ad dirimendum matrimonium, nisi cũ alijs concurrat adminiculis.*
7 *Consanguinitas quomodo probatur hodie quia est restricta ad quartum gradum.*

¶ CAP. IIII.

1 SVper eo. ¶ † Nõ separat mri moni. ad cõfessionẽ cõiugũ qui dicũt affinitatẽ p̃cessisse: etiã si rumor viciniæ consentiat & est casus multũ allegabilis & notabilis. Primò ponit. qõnem. Scdò solutioũe. ibi: *tue.* ¶ Cas⁹ literalis. Qui dã cõtraxit matrimoniũ cũ quadã muliere: & tã ipse q̃ vxor cõfitebãtur ꝙ quãdã cõsanguineã vxoris sue antè quã cũ ea cõtraxisset carnaliter cognouit, & aliqua pars viciniæ illud acclamabat: quærit an sint seprãdi: rn. ꝙ propter eorũ cõfessionẽ tantũ vel rumorẽ vicinię separari nõ debẽt ꝙa multi qnqꝙ colluderẽt adinuicẽ, & ad cõfessionẽ incestus facillè ꝓsilirẽt: si ꝑ eorũ cõfessionẽ
d crederẽt separari: & rumor vicinię nõ est adeo valid⁹ ꝙ bn cõiuncti debeãt separari, nisi rõnabiles & fide dignę
2 probationes accedant. ¶ Ber. ¶ † Not. j. regulam ꝙ ad cõfessionem cõiugum cõtra matrimoni. nõ debet fieri matrimonij separatio. Et rõ huius dicti est. ꝙ matrim.
c non habet depẽdẽtiã ab homine sed ab ipo deo [c] recipit indissolubilitatẽ, xxxiij. q. ij. c. quos deus cõiõxit. & xxxv. q. x. in. c. j. ideo confessio non nocet. cũ principaliter
3 nõ fit cõtra confitentẽ. ¶ † Secundò no. ibi: *aliqua pars viciniæ.* iũctover. *rumor.* ꝙ rumor viciniæ propriè dicitur cùm aliqua pars viciniæ aliquid asserit & in hoc differt rumor à fama: nã fama ꝓpriè est qñ tota ciuitas seu vicinia vel maior pars reclamat: vt no. in. c. inquisitiõis
d si fi. j. de accu. Rumor [d] autem est quendo aliqua pars clamat. puta tertia vel quarta pars. nam licet appellatione
e partis veniat medietas [e]. vt in. c. ij. j. rñ. de deci. li. vj. & ĩ l. nomẽ filiarũ §. portiones. ff. de ver. sig. tn vbi aijcitur verbũ aliqua, tunc verificatur in qualibet minima particula: quia dictio aliqua restringit. de quo vide bo. glo. in cle. j. de fo. compe. quã tenebis ad hoc mẽti. Et fic ĩtelige gl. hîc. q̃ dicit aliud est fama aliud rumr. & ꝙ in minus se habet rumor q̃ fama. & similem glo. habes in. c. si
4 duo. xxxv. q. vj. ¶ † Vlt. no. ꝙ matrimoniũ separat propter propinquitatẽ præcedentẽ contractã etiam per il
5 licitum coitum. ¶ † In gl. j. in fine. no. bene istam glo. & expediendo hanc materiam cũ gl. fi. distingue plenè sic cũm quæritur nunquid valeat confessio coniugum in causa matrimoniali. aut agitur de matrimonio contrahendo, aut de iam contracto. primo casu sola fama de ĩpedimento sufficit ad impediẽdum matrimoniũ, etiam si in spõsalibus interueniisset iuramentum. tex. est no. in c. super eo j. titu. proxi. Item ad dictum vnius. s. tertij impeditur matrimoniũ contrahẽdũ: si non interuenit iuramentũ. vt est bo. tex. in. c. prętera. el. ij. de spo. & in. c. super eo. de testi. Et ex illis duobus. c. videt inferẽdũ ꝙ plus probet fama q̃ vnus testis. quia (vt dicit) sola fama impedit etiam si interuenit iuramẽtũm secus in dicto vnius. Sed ego crederẽ ꝙ si vnus testis omnino integer confiteretur impedimentũ, impediretur matrimoniũ etiã si iuramẽtũ interuenerit. quia vnus testis nõ min⁹ probat q̃ fama. ad hoc. ꝙ no. in. c. veniẽs. de testib. & in c. j. de app. facit. c. super eo. §. j. s̃. de testib. vbi videtur quasi casus. Et adde. c. præterea. respondeo. ꝙ ille testis nõ erat omnino integer, tamẽ quia allegabat turpitudi

a ¶ Adulteriũ. ex pte viri nõ cõmittitur stuprum, ex parte mulieris adulteriũ ideo filij dicũtur incestuosi adulterini. Ioan. an. in add. Spec. sup rub. qui. fi. sint le. latè. Ioã bap. de sctõ se uerino in. l. si q̃ illustris. C. ad officia in. xiij. qõ.

b ¶ Reddere. opinio. Hosti. tenet Ioãn. an. hic opi. Abba. est cõis vt hic per Car. Allex & Phi Franc.

ZACHARI.

c ¶ Sed ab ipso deo Adde istum ĩ. c. fi. & ibi remissiuè posui in apos. ab ipsum in versi. iure diuino. in fi. c. s̃. de sponsa duorum.

d ¶ Rumor. Alexã. in. l. de minore. §. plurium. ff. de qõ. vide singulare di ctũ Bart. in. l. pacumeuius. ff. de hę re. insti. gl. in. l. ij. §. eisdem de testa. per Car. Florẽ. & Host. ĩ. c. qualiter & qñ. j. de accu.

ZACHARIAS.

e ¶ Veniat medietas. Adde videre de hoc Ant. cors. singu. suo. cciij. in versi. pars vbi ferme in terminis. & ibi quid veniat appellatõe partis, & quid si subdat dictio aliqua: vt hîc. quod tn limitabis: per eum. s. nisi rõne adiuncti appareret non posse intelligi de particula aliqua seu medietate partis: vt plenè ꝑ Bar. in. l. inter dum. ff. de hęre. insti. de quo etiã notaui in apostil. ad istũ in. c. pastoralis nu. ix. in versi. bona. glo. in cle. vnica. ij. de offi. deleg.

BEBA. SAPI,

c ¶ Medietas. Vide Feli. in. c. ij. ver. & nõ petẽs partẽ. colũ. vj. s̃. de libel. obla. Ias. in. l. j. col. ij. in. iij. not. C. de pact. & in. l. de pupillo. §. qui nuntiat. ff. de ope. no. nuntia.

nẽ ſuã:tũ quia deponebat ſine publicatiõe ſui nois.contra.c.ij.de teſti. Aut ſpõſi cõfitẽtur impedimẽtũ & puto ſufficere eorũ cõfeſſionẽ ad impediẽdũ matrimoniũ etiã ſi interueniſſet in ſpõſalibus iuramẽtũ. Ratio: quia cũ poſſint ſibi remittere illã obligationẽ iuratã vt in.c. ij.de ſpõ.præſumptio eſt ꝙ nõ cõfiteãt falſum. &ſic reſtringo iſtum tex.vbi agitur de cõtracto matrimonio: & ſic ꝓpriæ loquit. Aut alter ex ſpõſis cõfiteť impedimẽtũ,& tũc aut cõfitetur ille qui ſtat cõtra ſpõſalia .& nõ puto ſufficere.quia cõfeſsio per ſe nõ valet.xiiij.q. ij.in prin.Et ſi dicerem⁹ cõtrariũ facile deſſolueret ſpõſalia,cùm appetentes ſeparationem confitẽtur impedimentum. Aut confitetur is qui ſtat pro ſponſalibus,& tunc ſufficit eius confeſsio.argu.capi. atteſtationes . & quod no.ibi Hoſ.s.de deſpõ.impu.Sedũdo caſu principali cũ agit de cõtractu dic ꝙ aut cõfeſsio tẽdit ad ſeparationẽ tori,et valet cõfeſsio cõtra cõfitẽtẽ.vñ ſi vxor cõfiteť:adulteriũ ſibi præiudicat.vt in.c.ex literis.de diuor.quia per hoc nõ ſeparatur vinculũ matrimoniale. Aut cõfeſsio fuit ſuper ſubſtãtia vinculi mr̃imonialis, & ſi pro matrimonio valet dũmodo nõ veniat in p̃iudiciũ alteri⁹ matrimonij de quo cõſtat.vt le.&no.in.c. ij.de clan.de ſpõ.Aut.cõfeſsio fit cõtra matrimoniũ,& tũc aut cõiuges cũfitẽtes ſtant cõtra matrimoniũ.& nõ valet cõfeſsio etiã cũ fama ratio:quia cõfeſsio de ſe nihil ꝓbat ex quo eſt ꝓ cõfitẽtib⁹. ¶ † Fama tñ per ſe nõ
6 ſufficit ad dirimẽdũ mr̃imoniũ.vt in.d.c.ſi duo. & hoc tenuit hîc do.Ant.quod ſatis placet:et ſic limita iſtud. c.ſi duo.Aut cõfeſsio fit à cõiugib⁹ ſtãtibus pro matrimonio puta quia iudex inquirit ex officio , vel tertius accuſat:& tũc ſi cõcurrit fama cũ cofeſsiõe vr̃ text.no. in.d.c.ſi duo:ꝙ debet ſeparari mr̃imoniũ.& hoc voluit
7 iſta gl.hîc rn̄dẽdo ad cõtrariũ illi⁹.c. ¶ † Abbas tñ diſpoſitionẽ illi⁹.c.proceſſiſſe de iure antiquo qñ prohibitio cõiugij extẽdebať ad.vij.gradũ. quia probatio cõſanguinitatis nõ poterat de facili haberi vſq; ad illũ gradũ ſufficiebat fama de impedimento conſanguinitatis cum confeſsione coiugum: ſed cum hodie prohibitio ſit reſtricta ad quartũ gradũ.vt in.c.nõ.debet j.tit. ꝓ xi.debet aliter ꝓbari cõſanguinitas. ꝓut habeť in.c.licet ex quadã.de teſti.d.Ant. admittit dictũ Abba.cũ agit de impedimẽto cõſãguinitatis.ſed vbi ageret de alio impedimẽto clãdeſtino puta de affinitate illicitè cõtracta putat ſufficere famã cũ cõfeſsiõe cõiugũ.ſatis hoc dictũ vltimũ placet:ſed puto ꝙ etiã in primò caſu ſufficeret fama cũ cõfeſsiõe cõiugũ.nõ ob.dicto abbatis: rõ quia ex quo cõfeſsio emanat ꝓ ſtãtib⁹ ꝓ mr̃imonio :nec eſt prę ſumptio colluſiõis,ſtãdũ eſſet cõfeſsiõi etiã ſine fama. qa nõ eſt p̃ſumptio ꝙ quis cõfiteať falſum cõtra ſe l.fin.C.arbi.tute. Et hoc voluerũt cõiter doc.in.d.c.atteſtatiões.& Hoſt.hîc forti⁹ ergo valet cõfeſsio qñ habet cõcomitãtiã famę.Hec ob.c.licet ex quadã:qa loqui qť qñ nõ adeſt cõfeſsio cõiugũ ſtãtiũ pro matrimonio: ita ꝙ indiſtinctè intelligerẽ tex.in.d.c.ſi duo. Aut alter eorũ tñ cõfiteť mr̃imo.&tũc aut ille qui cõfiteť ſtat cõtra matrimo.& nõ valet etiã ſi cõcurrat fama per rõnẽ ſupra dictã. Aut cõfiteť ille qui ſtat ꝓ matri.& tũc dicit.d. Ant.ꝙ ſi allegat turpitudinẽ ſuã nõ ꝓbat etiã cũ fama alle.n o.per Arch.in d.c.ſi duo.Sed certę Arch.etiam infert cõtrariã opi.& illã puto veriorẽ:quia vbi igitur de p̃iculo aĩæ.audiť allegãs turpitudinẽ ſuã:vt plene dixi in.c.cũ ſuper.de cõceſ. prebẽ:Itẽ ex quo iſte ſtat pro mr̃imonio:& cõfiteť cõtra ſe,nõ eſt p̃ſumptio ꝙ dicat falſum.vt no.i.d.c.atteſtatiões:maximè cũ fama adiuuet ſua aſſertionẽ.Et ex p̃dictis habes plenè hanc materiã an & qñ valeat cõfeſsio cõiugũ vel alteri⁹ ex eis cõtra coniugiũ & non habes alibi materiam ita collectã.

SEBA.SAPI.

a ¶ Inuita cognoſci. Nũqd vxor cognitẽ ꝑ vim inuito marito poſſit ingredi monaſteriũ tradit Feli.in.c.pe. in princi.ſ.de probatio.

b ¶ Cũ ſponſa. Ex quo infertur ꝙ diſpoſitio .c.pleruncq; j.de do.inter vi.& vxo.habet locũ ẽt in ſpõſa.facit glo. cũ qua cõiter trãſeunt doct.in. d.c. pleruncq;.

SVMMARIVM

1 *Affinitas ſuperueniẽs nõ ſoluit ſponſalia de præſenti.*
2 *Reſtitutionẽ petere poteſt alter coniugum etiã ante conſummationem ad ſui quaſi proſseſsionem,*
3 *Mulier poteſt inuita cognoſci.*
Carualis copula violẽter extorta nõ firmat matrimoniũ cõtra metũ præcedẽtẽ.& quid ſequatur ſi vis fuit cõditionalis?
4 *Adulterium cõmittitur cũ ſponſa de præſenti nõdum cognita,& quid de ſpõſa de futuro?*
5 *Vxor ſicut dimitti poteſt à viro propter fornicationem,ita et ipſa ex eadem cauſa virum dimittere poteſt.*
Maritus & vxor ad paria iudicantur.
6 *Illicitus coitus etiã affinitatem inducit.*
Maritus & vſor ſi affines ſunt matrimoniũ exercent ad petitionem illius qui non fuit affinitatis cõſcius.
7 *Papa nõ arctatur ſequi diffinitionẽ ſuorũ prædeceſtorũ, nec debet ſequi ſi eã non putat iuridicam.*
8 *Maritus an poſsit obijcere vxori adulterium de quo ipſe fuit cauſa,& quæ cauſa ſit ſufficiens?*
9 *Præſertim quid importet.*
10 *Affinitas quid ſit.*
11 *Factũ legitimè retractari nõ debet,licet caſus ſequatur à quo non potuit inchoari.*

¶ CAPÎ VI.

1 DIſcretionem. ¶ † Affinitas ſupueniẽs nõ diſſoluit ſpõſalia de p̃ſenti. Cõmuni diuiſio. Scda ibi: *Nos igit.* Et ĩ prima dicit mulierẽ ad cõtinẽtiã inducẽdã. Scda ibi: ꝙ *ſi forſitã.* dicit qd iuris ſi ad hoc nõ põt induci . Tertiò ſoluit tria obſtacula. ¶ Caſus literalit. Quidã cõtraxit mr̃moniũ cũ quadã ꝑ verba de p̃ſenti,& antèq̃ eã cognoſceret tradidit inquãtũ potuit renitẽtẽ et inuitã cuidã ſuo cõſanguineo in vxorẽ?& ille accœpit licet inuitã ſed mulier q̃cito fuit reddita libertati aufugit ab ipſo & primo viro reſtitui poſtulauit: q̃rebať an deberet illi reſtitui?rn̄.pa.ꝙ viro ꝓ tã turpi facinore grauis pœnitẽtia debet ĩponi:& mulier monẽda eſt ꝓpter publicã honeſtatẽ:vt nec primũ repetat cui⁹ cõſanguine⁹ eã cognouit licet inuitã:ne redeat ad ſcdm cui propter adulteriũ nõ põt ſe cõmiſceri:ſed ĩcõtinẽtia maneat do nec prim⁹ vir viã vniuerſę carnis fuerit ingreſſ⁹.ſi aũt ad hoc ĩduci nõ potuerit:prior vir cogať eã recipere et mr̃moniali affectiõe tractare:nec põt ei adulteriũ obijcere q eã adulterãdã tradidit p̃ſertim inuitã:licet dicať in euãgelio ꝙ ꝓpter fornicationẽ vir dimittere põt vxorẽ:nõ tñ ꝓpter eãdẽ cãm vir ſemp põt dimittere vxorẽ,nec vxor virũ cũ poſsit ꝑ exceptionẽ vel replicatio nẽ repelli:& affinitas ſupueniẽ mr̃imo. ei obeſſe nõ debet q cõſci⁹ ſeu particeps hui⁹ ĩiqtatis nõ fuerit cũ iure ſuo ſine culpa nõ debeãt de fraudari. Alex.tñ ĩ ſimili
2 caſu dicit diſtinguẽdũ ꝓut ſeq̃ť.Ber. ¶ † No.j.ibi: *reſtituí poſtulauit* . ꝙ ẽt añ cõſummationẽ mr̃imo.põt alter cõiugũ petere reſtitutionẽ alteri⁹ ſi habuit illius quaſi poſſeſsionẽ:et hoc tene mẽti.nã bn̄ facit ad no.ꝑ doc.ĩ
3 c.ex parte.de reſti.ſpo. ¶ † Scdò no.ibi: *licet inuitã,cognouerit.* ꝙ mulier põt ĩuita cognoſci. [a] Ex quo arguo ꝙ talis copula violẽter extorta nõ firmat mr̃imo.cõtra metũ p̃cedẽtẽ.et facit optimè ad id qđ dixiĩ.c.cõſultatõi.ſ. de ſpõ.& hoc ẽ ĩdubitatũ vbi ĩteruenit vis p̃ciſa:vt puta qa detẽta ꝑ alios,vel ligata,fuit cognita. ¶ Quid aũt ſi ĩterueniſſet vis cõditionalis?dic vt no.in.c.is q fidẽ. de ſpõ.vbi ꝑ Io.an.vbi tenuit hoc nõ accuſare mulierẽ: ſed d.An.ibi cõtra reſpectu mr̃imo.cõualidãdi: & hoc vltimũ puto veri⁹.qa nõ repiť liber cõſenſ⁹ q reqriť in
4 mr̃imo.vt in.c.cũ locũ et.c.gẽna.de ſpõ. ¶ † Ite no.ibi: *præter reatũ adulterij.* iũcta.gl.ꝙ addulteriũ cõmittitur
b cũ ſpõſa [b] alteri⁹ de præſenti licet nõdũ cognita:& idẽ videtur cum ſponſa de futuro.ſaltẽ ad hoc vt ſponſa & vir poſſit accuſari de adulterio.per text .not. in .l. ſi vxor.ff.de adult.vbi dicitur quòd nec matrimoniũ nec

ſpem

spē matrimonij violare licet quatēꝰ dicit de spe loqr not. i. l si vxor. ff. de adult. vbi dicit quod nec matri. nec hoc vt spōsa & vir possit accusari de adulterio. per tex. propriè in spōsalibꝰ de fururo. & hoc etiā voluit gl. in. c. quēadmodū. de iureiur. licet cōtrariū tenuerit hîc. d. Car allegēdo pro se gl. in. c. quidā. xxvij. q. ij. sed primū puto veriꝰ. ¶ † Itē no. q sicut maritus pōt dimitterre vxorē ꝓpter fornicationē, ita ecōtra mulier maritū. nō em̄ in hoc iudicāt ad imparia. q clariꝰ ꝓbat in. c. apīis.
6 xxxij. q. viij. & in. c. j. vt lite nō cōte. ¶ † Item not. ibi *sed nec affinitas*. tex. aptissimū. & nescio alibi ita clarū. quòd copula etiā illicita inducit affinitatē. & hebes hîc casū
a in quo maritꝰ & vxor sunt affines[a] & nihilominꝰ exercet matrimoniū ad petitionē illius qui nō fuit affinitatis cōscius. ¶ † Vltimo not. papam nō arctari ad sequē
7 dā diffinitionē suorū prędecessorum: nec debet sequi
8 si eā nō putat iuridicā. ¶ † In glo. j. in fi. aduerte quia in trat materiā nūquid maritꝰ possit obijcere vxori adulteriū cui ipse occasionē dedit: & allega. prò & cōtrà et nō fuit ausa firmare pedes. d. Ant. dixit q si vir est occasio delicti mulieris inuitæ nō imputat mulieri: vt hîc. Si verò fuit occasio mulieris non inuitæ: & tūc quò ad deū nō fuit excusata ex quò nō cōpellebat, sed quo advirū est excusata vt contra eū possit replicari: & hæc distinctio videt de mente Io. an. & Hsto. qui referūt quæstio. Bar. brix. de quodā ęgrotāte ad cuius preces vxor cōcubuit cū medico, nūquid possit vxori adulterium obijcere: cōcluditur quòd nō: ex quo ipse fuit causa. & vide gl. xxxij. q. vij. in. c. cōcubuisti. Sed ego adderē vnū membrū ad illā distinctionē q aut vir fuit causa immediata adulterij mulieris, & tūc non potest sibi obijcere adultetiū. vt hîc. aut fuit cā mediata. puta quia vxor deserta à viro cōmisit adulteriū, & tunc nō sufficit illa occasio: quia est nimis remota vt videtur probari in. c. significasti. de diuor. & ita potest gl. inteligi in. c. si tu abstines. xxvij. q. ij & per hanc distinctionē reducerē istā gl. ad cōcordiā vide in simili. bo. gl. in. c. de cætero. de
9 homi. ¶ † In gloss. in ver. *presertim.* ibi: *tantùm aduerte.* quia hæc expositio impropriat tex. vnde licet vxor nō sit excusata quò ad deū ex quò nō fuit inuita: & sic loquntr iura allegata in gl. tn̄ quo ad maritū est excusata & text. propriè loquitur de marito. vn̄ hîc est casus apertus q maritꝰ nō potest vxori obijcere adulterium si ipse fuit auctor adulterij: licet vxor fuerit spōtanea. nā di
b ctio presertim[b] propriè sumpta ponit idem in casu contrario: vt no. in. c. auditis. de elec. & in. c. qm̄ vt lite non
10 cōtesta. ¶ † In gl. inver. si. *nec affinitas.* in fin. glo. nō rn̄. ad cōtraria. Io an. an remittit ad arborē cōsanguinitatis. dic quòd quò ad impediendū matrimoniū oritur affinitas: & sic loquit, c. de illo & c. super eo. s. eo. & tenet gl. in. § affines. alle. pro cōtrario quę allegat ad hoc istū tex. sed quo ad alios effectꝰ ꝓcedat cōtrariū. et hoc
d plꝰ placet quā dictū do. Ant. q dicit q lex solū dicit q
2 affinitas est q̄dā ꝓprietas ex nuptijs prueniēs. vnde nō loquit ille tex. negatiuè sed affirmatiuè. nō em̄ seqr q alio mō nō possit affitas cōtrahi. sed certe rn̄sio nō est bona quò ad totū illū tex. vt. pt; ibi i tex. *affines.* nā loqtur negatiuè. s. qn̄ nō cōhitur nisi ex nuptijs: ideo intel
11 ligevt. s. dixi. ¶ † In gl. in ver. officere. in fi. dic vt no. in regula fāctū legitimè. de re. iur. lib. vj. & in. l. si à me. alle. in gl. cōtrariū factū erat inchoatū nō aūt perfectū iō irritat si deuenit ad eū casum à quo nō potuit habere principiū. hîc verò matrimo. erat perfectū ex cōsensu de presenti: iō non irritatur ex affinitate superueniēte.

SVMMARIVM.

1 *Carnalis copula cū puella. vij. ano. dirimit matrimoniū posteà cum consanguinea contractum.*

2 *Impedimentū publicæ honestatis oritur ex attentatu copulæ cum spōsa. vij. annorum? 2.*

3 *Impedimentū publicæ honestatis solùm oritur ex sponsalibus cum puella post. vij. annum completum.*

4 *Affinitas nō orieur ex extraordinaria pollutione, & necesse est quod ītercueniat seminis cōmixtio intra claustra pudoris.*

5 *Semē vtriusque an sit necessariū ad affinitatē causādā, & ad prolem procreanda seu ad matrmoniū cōsummādum?*

CAP. VII.

1 FRaternitati. ¶ † Legit duobus modis secundū vnū intellectū. h. d. Ex spōsalibꝰ contractis cū puella q̄ nōdū cōpleuit septēniū interueniēte copulæ attentatu orit publica honestas impediēs mr̄imoniū cōtrahēdū cū consanguinea. secūdū aliū intellectū hoc ītēdit. Copula carnalis habita cū puella. vij. anno. dirimit mr̄imoniū postea cōtractū cū cōsanguinea. Cōis diuisis. Secunda ibi: *diuortij.* ¶ Casꝰ literalis. Quidā cōtraxit spōsalia cū quadā puella. vij. anno. quā poluit extraordinaria libidine. postea cōtraxit mr̄imoniū cū sorore ipsius, postmodū verò archiepꝰ Bisūtinꝰ cū de hoc ad ipsum q̄stio esset delata diuortij tulit sn̄iam inter eos quam dn̄s papa ap
2 probauit Ber. ¶ † Op. cōtra literā & vr̄ nullo mō posse de iure procedere: aut em̄ publica honestate fuit separatū mr̄imoniū cōtractū cū sorore, & vr̄ hoc cōtra. c. literas. & c. accessit. de despō. ipub. nā publica honestas solū orit ex spōsalibꝰ cōtractis post cōpletū septen
b niū. an̄ ēt cū matre puelle pōt cōtrahi mr̄imoniū. vt ibi. Aut ex affinitate ōrta ex libidine extraordinaria. hoc ēt stare nō pōt. qa affinitas nō cōtrahit nisi perfectè mulier cognoscat ita qd ītercueniat sanguinis seu seminis cōmixtio: vt est bonꝰ tex in. c. lex diuinæ cōstitutionis.
c xxvij. q. ij. ad idē bonꝰ tex. cū gl. in. c. extraordinaria[c] polutio. xxxv.. q. iij. vpi dicit qd licet quis cognouit puellā circa naturalia. ex quo tn̄ copula nō fuit habita intra claustrū pudoris nō orit affinitas cū cōsanguineis puellæ. vnde nō obstāte ista pollutione extraordinaria pōt ducere cōsanguineā puellæ in vxorē. Sol. metu fortè cōtrarij hoc. c. legit duobꝰ modis: vt p̄misi. primò q mr̄imoniū fuit hîc separatū nō propter affinitatē sed propter publicā honestatē q̄ insurexit ex spōsalibus cōtractis cū sorore: & tunc secūdū Io. an. hoc. c. non facit ad
d titu. sed tu auerte. aut em̄ illa spōsa cōpleuerat septenniū. & tūc ītellectus est indubiꝰ. p. c. spōsam. &. c. ad audiētiā. s. de spōsa. nec esset tūc necesse pōdere extraordinariā libidinē: qa sola publica honestas suffeciisset. vt in dictis iuribus: & iō intelligo tex. q illa nōdū cōpleuerat septēniū tpe spōsaliorū sed erat intra septēniū. & tunc ad cōtraria dic q ītercueniētibꝰ istis duobꝰ. s. spōsalibꝰ cōtractis cū proxima septēnio & extraordinaria libidine oriť publica honestas. nō em̄ ē honestū, vt qs ducat
e in vxorē cōsanguineā puellæ cū qua cōtraxit spōsalia & extra ordinaria libidinæ polluit. & facit [d] ad titu. in eo q spōsalia de se nō suffeciisset ad dirimēdū mr̄imoniū: sed pōderat ēt extraordinaria libido. & iste ītellectus extēdit. c. literas, p̄all. & est cōformis cū intellectu.
f c. iuuenis. s. de spō. Sed secūdū ītellactum quē ibi tenui multū differt à decisiōe istiꝰ tex. na ibi puella fuerat ducta in vxorē & cōductam in domūviri, nec cōstabat de attētatu, sed p̄sumebat. hîc verò fuerunt cōtracta spōsalia & p̄sumebat copula. & sic ponit casū oīo diuersum. Scdò legit iste tex. q affinitas fuit cā dirimēdi hoc mr̄imoniū, & tūc ad cōtrariū dic q ex quo puella apparet cognita p̄sumt q maturè potuerit cognoscī, nisi doceat cōtrariū: & tūc oportet ītelligere tex. q fuit extraordinaria libido. idest extraordinariū & īsolitū tps pubertatis. & tūc cessant cōtraria q̄ ꝓcedūt cū libido fuit extra claustrū pudoris. ¶ † Et hîc sumpta occasiōe dicit
3 In. q dnisi det cōmixtio semi. vtriusq. ītra claust. pudoris sn̄ dicat affinitas: nec cōsumat mr̄im. vn̄ n. sufficeret emissio semi

✠ BEBA. SAPI.

a ¶ Affines. Nūnq d aūt statutū faciens mētionē de affinib⁹ habeat locū in marito & vxore q̄ ꝓprie nō sunt affines vide Pau. de de ca. in. l. j. C. vñ vir & vxor. & in. l. maritus. C. de procura.

ZACHARI.

b ¶ Dictio præsertim. Adde gl. in. l. illud. ī ver. nō. ita. & ibi Floren. ff. ad l. aq. & ī. l. quòd si minor §. restitutio ff. de mino. dixi de ista dictiōe ī apo. ad istū. c. licet ex suscepto. nu. xi. in ver. litera p̄sertim. s. de fo. compe.

c ¶ Extra ordinaria Io. an. in arbore affinitatis.

d ¶ Facit et ista est cōis lectura scdm Car. Alex. hic ifi.

nisvnius.Ponit exẽplũ in frigido qui põt ꝓuocare mulierẽ ad ſeminis emiſsionẽ, nõ tñ per hoc erit matrimoniũ cõſummatũ vel cõtracta affinitas:ex quo alter nõ eſt potens ad matrimoniũ:& idẽ dicit ecõtra reſpectu mulieris.hæc opi.Inn.nõ multũ placet Hoſt.quia de facili non põt probari emiſsio ſeminis vtriuſque niſi forte generata prole:quia tũc ſatis cõſtat de cõmixiõe ſeminis vtriuſque per hoc videtur ſentire Hoſt.ꝙ ad generationẽ prolis neceſſariò cõcurrat ſemẽ vtriuſq;.quod quidã medici tenuerũt:ſed(vt audio)cõis opi.medicorũ eſt in cõtrariũ.i,vt ſemẽ mulieris neceſſariò nõ cõcurrat ad gñationem.& ob hoc maximè dicit.Fede.cõſi.ccxc.quòd ad caſandã affinititatẽ ſeu ad matrimoniũ cõſummãdũ neceſſariô nõ requritur ꝙ mulier emittat:ſed ſatis eſt ꝙ viri ſemẽ ſit cõmixtũ naturæ vxoris. Ex cõtrario eñ ſequereť magna abſurditas.nã pone ꝙ per annũ mulier nõ emiſerit: tñ cõcepit ex ſemine viri & perperit.abſurdũ eſſet dicere ſecũdũ Hoſt.ꝙ matrimoniũ nõ ſit cõſummatũ, vel affinitas ſit cõtracta.& hæc opinio ſatis placet data habilitate vtriuſq; ad cõtractũ matrimo.& per hæc habes præ cæteris hoc.c.clarè lectum.

SVMMARIVM.

1 *Affinitas ſuperueniẽs etiam ex illicito coitu ſoluit ſpõſalia de futuro & priuat facultate contrahendi matrimonium.2.*

2 *Affinitas ſuperueniẽs nõ ſoluit matrimoniũ de præſenti ſed ſolnit ſpõſalia cõtracta cum impubere etiam per verba de preſenti.*

3 *Spõſalia cõtrecta per verba de preſenti cũ impubere nõ matrimoniũ ſed ſpõſalia de futuro iuris interpretatione dicuntur.*

Inceſtuoſus matrimoniũ contrahere non põt:ſed ſi cõtrahit tenet videlicet cum extraneis:ſed non cum propinquis

Ignorantia in aliquo excuſat.

¶ *CAP. VIII.*

EX literis. †Affinitas ſupueniẽs rũpit ſponſalia de futuro. vel latiꝰ ſic, Affinitas cauſata ex copula illicita rũpit ſpõſalia pręcedẽtia.& priuat facultate cõtrahẽdi matrimo. Communis diuiſio.Secunda ibi *nosautem.* ¶ Caſus literalis.Quidã.G. noíe cõtraxit ſpõſalia cũ quadã puella intra nubiles annos.& poſtmodũ matrẽ puellæ carnaliter ſæpe cognouit puellã ipam carnaliter tractauit adultã,& hoc notoriũ erat:petijt eps loci illi viro ꝓuideri.& vtrum ipſa mulier poſsit cũ alio viro contrahere. dñs papa dicto viro pœnitẽtiã fecit iniungi.Mãdãsepo vt illos debeat adinuicẽ ſeparare &mulier alteri viro nõ nubat.ſi poſtquã ſcicit delictum viri & matris ei nõ erubuit cõmiſeri:vir & mater ipſius mulieris nõ debẽt ad alias nuptias cõualere ſed continẽter viuere debẽt & ſuũ flere dilictum ſi de
2 lapſu carnis nõ timeať ipſorũ.Ber. ¶ †Opp.contra tex. ex quo eñ filiã deſpõſauit in vxorẽ vt dicitur in tex. nõ potuit eã ampliꝰ dimittere ꝓpter affinitatẽ ſuper ueniẽ tẽ ex perſona matris.quia affinitas ſuperueniẽs non diſſoluit matrimoniuũ licet nondũ cũſummatũ.vt in.c.diſ
a cretionẽ.ſ.eo.So.dic ꝙ tex.põt intelligi dupliciter[a] primò quòd deſpõſauit puellã in vxorẽ.i.cõtraxit perverba de preſenti.&tũc ad cõtrariũ dic ꝙ ex quò iſta puella nõdũ erat nubilis non eſſe potuit matrimonium inter eos:ſed iuris interpretatione fuerunt ſponſalia de futuro.vt in.c.vnico.de deſpõ.impu.li.vj. & antequã puella
b paruenireť ad ætatẽ legitimã ſponſus cognouit matrem puellę.et ſic ſpõſalia fuerunt ſublata[b] per affinitatẽ ſuperueniẽtẽ:quia promiſsio matrimonij nõ põt adimple
3 ri.vt in.c.ij.ſ.e. ¶ †Secundo poteſt intelligi ꝙ iſte deſponſauit puellã in vxorẽ ſcilicet futurã & ſic mente & verbis fuerunt iſta ſponſalia de futuro:quę tolluntur ex affinitate ſuperueniente ex perſona matris.& hunc intellectũ ſentit glo.j.& gl.in ver. *ſeparatis*. Et ex his patet deciſio ad totum text.nam mater & vir non poſſunt amplius contrahere propter crimen inceſtus quod commiſerunt ſi tamen contraherent,de facto teneret matrimonium: intellige cum extraneis. vt in cap. tranmiſſæ.ſ.eo.nã inter ſe nõ teneret matrimoniũ, ꝓpter affinitatẽ contractã ex perſona puellæ & publicã honeſtatẽ ortã ex ſponſalibꝰ cum filia.ſpõſa verò poterit cõtrahere cũ alio ſi nõ fuerit particeps iniquitatis: vt quia admiſit iſtum virum ignorãdo quòd potiꝰ cognouiſſet matrẽ:ſecus autẽ ſi fuerit cõſcia vt in litera.

SVMMARIVM.

1 *Conuerſatio & cohabitio virorũ & mumulieriũ eſt velde periculoſa:& ideo vitanda.*

2 *Peccatum.luxuriæ an ſit maius cum pulchra vel cũ turpi?*

Peccatũ an maius cõmittatur cum ſorore ſponſæ ante vel poſt cõtractum matrimoniũ.vel cum ipſa ſponſa poſt affinitatẽ ſubſequentẽ in vxorẽ ducta?

¶ *CAP. IX.*

VEniens. Idem quo ad tit.dicit ꝙ decretalis. ſ. proxi.prima pars narrat factum.Secunda reſpondet ibi :*Cùm igitur.* ¶ Caſꝰ literalis. Quidã.E.nomine contraxit ſpõſalia cũ quadam pualla iuramẽto interpoſito ꝙ eã duceret in vxorem q̃ cito illa ad legitimã peruenuiret ętatẽ:pater puellæ eum recœpit in domo,dictus.E.ſorori ſpõſæ ipſius carnaliter ſe cõiunxit: poſtmodũ ad inſtãtiã amicorũ ſuorum puellã illã in vxorẽ accæpit & poſtmodum qñ facultas ſe offerebat cognoſcebat vtrãq; : poſtea verò ad cor rediẽs conſilium ſuæ ſalutis petijt ſibi impendi. archiepiſcopꝰ ſuus miſit eum ad Do.pãpam.& ipſe ſuper hoc ſcribit eidẽ dicẽs cùm nõ ſolùm à malo:ſed ab omni ſpecie malı præcipiat amplius abſtinere.Mandat ꝙ prædicto.E.pro tãto exceſſu pœnitẽtiam cõpetẽtẽ imponat & moueat illũ & cõſulat ei: vt de cætero abſtineat ab vtraq;.quod inferius apertius declarabitur.
1 Ber.¶ †No.ꝙ periculoſa eſt ſexuũ cõmixtio.ideo vitanda etiam inter affines.ad hoc.c.mulieres. iuncta gl. de iudi.li.vj.& alibi dicit tex.ꝙ cohabitationẽ interdi
2 cit adulteriũ . vt in.c.diffinimus.xviij.qõ.ij. ¶ †Quęro cum qua plus iſte deliquit? Vin.dicit ꝙ quo ad deũ vbi magis contẽpſit:ſed quo ad eccleſiam videtur magis deliquiſſe cũ illa cũ qua ſpõſalia nõ cõtraxit. & no. primum dictum Vin.ꝙ in decernenda quãtitate reatus quo ad deum attẽditur principaliter contemptus peccatorum:& nõ qualitas peccati.& idem voluit gl.in.c. cùm quidã.ſ.de iureiuran.vbi plenè dixi & in.c.homo chriſtianus.xl.diſt.& ſic debes decidere quæſtionẽ tactam.xiiij.qõ.vlti.ca.fin.vbi formatur quæſtio vtrùm cum turpi vel cum pulchra magis peccetur? ¶ In glo.j. in fine,vel potes intelligere tex.propriè. & tunc dic ꝙ licet à principio nõ tenuerũt ſponſalia tamẽ tractu tẽporis ex ſuperuenientia temporis ætatis legitimè fue-
c runt ratificata cùm iſte puer habitaret in domo[c] ſpõſæ vt in.c.literas.iuncta gl.de deſpon.impube . & de iſtis
d ætatibus[d] qualiter diſtinguãtur.vide bonam glo.quam tenebis menti in procemio ſexti.

SVMMARIVM.

1 *Affinitas ſuperueniẽs nõ ſoluit matrimoniũ.*

2 *Affinitas ſuperuenens inter maritũ & vxorẽ priuat ſolũ cubilem iure petẽdi debitum.*

3 *Impedimentumpublicæ honeſtatis non oritur ex illicito coitu: ſed affinitas.*

¶ *CAP. X.*

1 VÆ fraternitatis. ¶ † Affinitas ſuperueniens non diſſoluit matrimoniũ Cõmunis diuiſio.ſecunda ibi. *nos igitur.* ¶ Caſus literalis.Quidã matrimonio cõtracto & cõſũmato cũ quadã:eiꝰ ſororẽ cognouit.qritur vtrũ

a ¶ Dupliciter ſecundũ Io.an,& Tãcr, non eſt attendendũ per quæ verba fuerint deſponſata cũ puella erat innubilis, quia ſemper intelligitur de futuro ca.vnico.de deſpõ.impu.in vj.Inno.hîc tenet cõtrarium.

b ¶ Sublata, Adde Bart.&Dy.in.l.miles.ſ. quæritur .ff. ad.l.iul.de adul,& in.l.ſi vxor.ſ. ſi minor,eodem.

c ¶ In domo. Adde videndum. Alexã. con.cxlix.in.v.vo.

d ¶ A Etatibꝰ ,gl.ĩ.l. hæreditatum .ff.ad l.fal.Ioã.de anania in rubr,de delictis pue.Bal.in.c.ſi pater de teſta,ĩ,vj.co, vj.& in.l.ſi infanti, C.de iure delibe.

ZACHARI.

¶ Adde meliorem gl.de iure.in.l.inuiti.ff.de teſti.Cy. Sali.& doct.in alleg, l.ſi infanti,&Bald, in.c.j,colũ,j, de pacciura.ſir,

tur vtrũ possit exigere debitũ ab vxore & soluere requisitus?rñ.papa. ꝙ vxor monẽda est vt à cõmixtiõevi ri abstineat et in cõtinẽtia ꝓmaneat donecvir eius mortuus fuerit propter honestatẽ publicã.si aũt parere noluerit:&talis fueritvt de lapsu timeaꝫ ipsi⁹vir poterit ei debitũ reddere:cũ affinitas post ipsum matrimoniũ inique cõtracta illi nocere nõ debeat quæ in culpa nõ fuit.

2 Ber.¶ †No.quòd affinitas superueniẽs inter maritũ & vxorẽ priuat solũ culpabilẽ iure exigẽdi debitũ:sed non absoluit eũ à reddẽdo debitũ cõsiliũ tñ estvt de cætero vterꝙ abstineat& cõtineat.et de hoc dicvt le.& no.ĩ.c. trãsmissæ.& ĩ.c.discretionẽ.s̃.e.¶ †In gl.j.ibi:*affinitatẽ*.

3 Aduerte ꝙ iõ gl.sic exponit:ꝙa ex copula illicita cũ affine nõ oriꝫ publica honestas:sed affinitas:vt in.c.discretiõe.s̃.eo.sed publica vtilitas oriꝫ ex cõtractu sp̃osaliorũ vel matrimonij.vt in.c.vnico.de sp̃õ.lib.vj.& qđ ibi no.vñ in casu hui⁹.c.fuit orta affinitas ex copula cũ sorore vxoris:& nõ publica honestas.& ideo gl.sic exponit & cõsimilẽ expositionẽ facit in.d.c. discretionẽ.sed p̃ot dici quòd licet nõ oriaꝫ publica honestas de qua in d.c.vnico.tamẽ honestũ est:idest honestasexpostulatvt vxor nõ cõiũgat se viro qui sororẽ suã turpiter cognouit.vnde vltra affinitatẽ hoc reqrit honestas : & sic p̃ot stare tex. propriè qui in principio facit mẽtionẽ de honestate et in fine de affinitate. & sic p̃ot intelligi tex.in dicto discretionem.

✤ SVMMARIVM. ✤

1 *Affinatas superueniẽs nõ soluit matrimonium præsumptum sicut nec verum.*
2 *Pubertas potest multum præueniri.*
Puella.x.anno .quandoque potest maturè cognosci.
3 *Carnali copula cũ minore habita præsumitur potentia coeũdi.*
Potentia coeundi probari potest per aspectũ corporis.
4 *Compelli possunt cõiuges ad reddendũ debitum.*
5 *Maritus exactus verbo vel signo tenetur reddere debitum.*
Exactus quid significat.

¶ CAP. VI.

IOrdanæ. Summatũ est .s̃.ca.ꝑxi In primaparte ponitur mulierispetitio.In secũda causęcõmissio ibi.*ea propter*.¶ Casus literalis.Quædam puella iordana nõie quæ nõdũ cõpleuerat decimũ annũ cõtraxit cũ quodã per verba de futuro:ꝙ eã intra spaciũ eiusdẽ ãni cognouit:postmodũ matrẽ ipsi⁹ in vxorẽ accepit & carnaliter cognouit eandẽ. vnde petebat dicta iordana à do.pa.sibi super hoc prouideri,cũ sine sua culpa viro priuari nõ debeat:nec iꝑa ualeat cõtinere:mãdat papa episcopo dioce.ꝙ si res ita se habet vtrũꝙ ipsorũ moneat & inducat ad ꝑpetuã cõtinẽtiã obseruãdã: quod si ad hoc induci nequiuerint iniũcta pœnitẽtia cõpetẽti viro eũ per cẽsurã ec.cõpellat vt eidẽ mulier cohabitet & cõiugale debitũ reddat.

1 Ber.¶ †Not.j.ꝙ affinitas superueniẽs nõ dissoluit matrimoniũ pręsũptũ sicut nec verũ nã cũ ista puella erat matrimonium præsumptũ quia cõtraxit sp̃osalia et eã postmodũ cognouit.vt in.c.is q.s̃.de sp̃õ.& sic istud.c. p̃ot nobis seruire vltra capitula p̃cedẽtia ĩ matrimonio
2 præsumpto.¶ †Secundò no.& tene mẽti ꝙ pubertas
a p̃ot multũ p̃ueniri[a] nã hæc puella nõdũ cõpleuerat .x. annũ et tñ potuit maturè cognosci .quod peccatũ ex eo
3 quia ex illa copula fuit iductũ mrimoniũ¶ †Ex hoc infero ꝙ ex copula habita cũ minore pręsumiꝫpotẽtia coeũdi ĩ ipsa minore:licet aliter nõ ꝓbeꝫ.quod tenet Vin. j̃.c.fraternitati.quod dicit tñ ꝙ posset ꝓbari cõtrariũ ꝑ aspectũ corporis.qđ placet arg.c.fraternitatis j̃.de frigi.
4 ¶ †Tertiò no.ꝙ ecclesia p̃ot cõpellere cõiũgẽ ad reddẽ
5 dũ debitũ cõiugi.† Vltimò no.quia tex. hic dicit ꝙ vir exactus teneꝫ red. debitũ.q̃ro qñ dicaꝫ exact⁹:dicit Vi. ꝙ exact⁹ diciꝫ siue verbo siue signo exigaꝫ debitũ.nã læpe signis loquimur.vt in.c.cũ apud.de sp̃õ.nã sępe mulieres verentur verbis petere debitũ.nũquid aũt vir ille poterit exigere?dic ꝙ nõ.quia priuat⁹ est propter delictũ suũ:vt in.c.trãsmissæ.&.c.discretionẽ.s̃.e.vnde peccaret mortaliter exigendo.secundum Vin.quia cõtra pręceptum canonis.ar.in.c.ij.de ma.& obe.nec mulier debet
b sibi acquiescere[b] etiã si timeat de incontinentia viri.sed dic quòd ecclesia poterit secum dispensare si timetur de incontinẽtia ipsius:vt dixi in.d.c.transmissæ.

De consanguinitate & affinitate. *Rubrica.*

¶Viso de cognatione spirituali & legali:ac de proximitate quadã q̃ contrahitur ex copula cũ consanguinea vxoris, meritò restat videre de cognatione carnali quæ consistit in cõsanguinitate & affinitate:meritò post rubricas pręcedentes subñ-
c citur ista.Et quid propriè sit affinitas aut consanguinitas[c].dic vt habetur in glo.super arbore.

✤ SVMMARIVM. ✤

1 *Affines primi generis vsque ad quartũ gradum si matrimoniũ inter se contrahant separantur.*
2 *Impedimentum non probatur sufficienter etiam ad matrimonium impediendum per vnum testem de auditu & aliũ sine iuramento.3.*
3 *Fama maiorem fidẽ facit quã vnus testis de auditu & alius sine iuramento.*
4 *Testis vnius deponentis de veritate dictum valet.*
5 *Testes debent esse iurati etiam in causa matrimoniali.*
Testes debent esse omni exceptione maiores & præsertim in matrimoniali cã.
Testes qui dicantur omni exceptione maiores?
6 *De nuntiator & accusator quãdo agitur ad impediẽdum vel dirimendum matrimonium possunt esse testes.*
7 *Iudex qualis esse debeat & præcipuè in matrimoniali causa?*
8 *Ordinarius iudex delegare potest.*
9 *Theologus vel canonista.quis eorum præferendus sit in episcoporum electionibus?*
10 *Scientia qualis requiritur in episcopo vel prælato?*
Matrimonialis causa delegari potest etiam non episcopo.
Abbas casinẽsis habet omnimodã iurisdi.in castris monaste.
11 *Consuetudo curiæ ro . est nõ delegare causas matrimoniales.*
Iurisdictio iudicãdi causas matrimoniales ex consuetudine seu præscriptione acquiri potest.
12 *Episcopo spectat matrimoniales cãs decidere , & ideo nullus alius prælatus de eis se intromittere habet.*
Matrimonialis causa non trãsit in rem iudicatam.
Testes in matrimoniali causa produci possunt etiã post publicationem.
Probatio matrimonialis hodie est restricta ad quartũ gradum.

¶ CAP. I.

1 EXliteris. † Separatur matrimoniũ cõtractũ inter affines primi generis & quarti gradus . & sunt tres partes.In prima casus narratio. In secunda rñsio.ibi: *quocirca*. In tertia iudicũ instructio.ibi: *Cæterum*. ¶ Casus literalis.Quidã.E.subarrhauit quandã viduam per annuli immissionem& eam carnaliter cognouit.tandem cũ vellet in cõspectu ecclesię cum ea contrahere duo proposuerũt ꝙ eam habere non poterat in vxorẽ ex eo ꝙ priorẽ virum attigit quarto gradu cõsanguinitatis.vnus illorũ iurauit ꝙ ita audiuit.alius noluit illud iurare & sic publice contraxerunt:postmodũ venerunt alij duo & iurauerunt ꝙ primus vir fuit isti superstiti quinto consanguinitatis gradu coniunctus.Dubitatur quid esset in hoc faciendum. Consultus pa. mandat cuidam abbati, Quatenus vtrãqꝫ partẽ ante suã præsentiã cõuocet et testes iurare

✤SFB A.SAPI.

a ¶ Præueniri . Idem dicit Abb.in.c.puberes .de despon. impub. vbi ponit exemplum in masculo qui in septenio reddidit nutricem prægnantem.

b ¶ Acquiescere.mulier tñ eo tempore rõnabiliter faceret exigere vt inuitat⁹ vteretur ex quo per se petere non p̃ot.l.pe.C.de tẽp. in inte.relti.secundũ.d.An.per Car. Alex.

c ¶ Consanguinitas quid sit gl.Bart.& Alex.in ,l.aristo.§. quod dicitur.ff.de acqui.hære.Bal.in l.fi.C.de ver.signi. Pe.de ancha.in ca. canonũ statuta . s̃. de cõsti. Alex.cõs. lxxxv̄j.in vol.j.latè Corneus, consi. xxj.in.j.volu.

faciat corã ipſo.& ſi p teſtes legitimos cõſtiterit quòd prim⁹ vir attinet viro ſuperſiſti in quarto gradu, illos debeat ab inuicẽ ſeperare:quia(vt dicũt canones)mulier illa nõ poterat aliquẽ habere de cõſanguinitate prioris viri vſq; ad quartũ gradũ.in fi.dicit qd cauſæ matrimoniales nõ ſunt tractãdę per quoſlibet ſed per viros diſcretos q poteſtatẽ habeãt iudicãdi & qui ſciãt canones.Ber.¶ †No.j.tex.iũcta gl.v.ꝙ p vnũ[a] teſtẽ de auditu &per aliũ ſine iuramẽto nõ probatur ſufficiẽter impedimẽtũ etiã ad impediẽdum matrimonium cõtrahẽ dũ:quod bñ notabis ad intellectũ & limitationẽ.c.ꝓterea.el.ij.ſ.de ſpon.¶ †Et ex hoc infero ꝙ maiorẽ fidẽ facit fama vel vnus teſtis cũ iuramẽto quãm duo teſtes quorũ vnus deponit de auditu & alius ſine iuramẽto. nã ſola fama de ſe ſufficit ad impediẽdũ.vt in.c.proxi. Itẽ dictũ vnius deponẽtis de veritate valet.vt ī.d.c.præterea.hęc aũt duo nõ ſufficerẽt ratiõe p̃dicta.¶ †Et ex hoc & ex tex.no.ꝙ in cã mr̃imoniali teſtes debẽt eſſe iurati[b] etiã ſi agatur ad mr̃imoniũ impediẽdũ.&per hũc tex.puto ꝙ.d.c.ꝓterea.debet intelligi quòd ille iurat⁹ aſſerebat ipedimẽtũ.¶ †Itẽ no.quòd teſtes p̃ſertim ī cã mr̃imoniali debẽt eſſe oĩ exceptiõe maiores[c] & tenebis mẽtivnã gloſſellã hîcq̃ dicit illos dici oĩ exceptiõe maiores,q nulla exceptiõe legitĩa poſſunt repelli.vide gl.no. inſtitu.de inutili ſtipulatio.§.itẽverborũ oblig.q dicit il lũ teſtẽ dici idoneũ q nulla exceptiõe repelli põt.qđ no. pro ſtatutis ſæpe requirẽtibusiſtas qualitates.¶ †Item no.ꝙ cũ agit ad impediẽdũ vel dirimẽdũ matrimoniũ ijdẽ qui denũtiãt vel accuſant poſſunt eſſe teſtes.& hoc ratiõe peccati cũ agatur de cõmodo vel incõmodo eorũ.pro hoc bon⁹tex.in.c.in negotio.ſ.de teſti.¶ †Vltimò no.duo requiſita in eo quivult diffinire cauſam matrimonialẽ.primò vt habeat iudicãdi poteſtatẽ.ſecũdò vt ſtatuta canonica non ignoret. & per hoc arguit hîc Hoſt.cõtra theologos qui dicunt eccleſiã poſſe regi ex ſola theologia.¶ Sed quæro quid ſi alterũ iſtorũ defici at nunquid teneat ſententia. Cõclude poſt Hoſt. quod aut deficit poteſtas,& indubitanter nonvalet ſententia quantũcunque detur peritia:quia ſententia à iudice nõ ſuo lata nulla eſt.vt in.c.at ſi clerici.& in.c.iij.ſ.de iudi. &.C.ſi à nõ cõpe.iu.per totũ.Si verò adeſt poteſtas & deficit peritia.tũc tenet ſentẽtia ſed peccat iudex iudicãdo.debet emẽ iudex alteri peritiori cãm delegare:aut peritos cõſulere.facit.ij.q.ij.ca.ſi.de pe.di.vj.c.j.&.l.certi. C.de iudi.¶ †Et not.ex hoc iudicẽ & ordinarium poſſe delegare cauſam matrimonialẽ.¶ †Hinc ſumpta occaſione quęrit Hoſt.pone ꝙ duo ſunt electi ad eundem epiſcopatũ quorũ vnus eſt theologus alter canoniſta[d] quis eorũ ſit præferendusdata paritate.Cõcludit quòd ſi in loco magis verſatur cauſarum ventilatio præferẽdus eſt canoniſta.Si autẽ ibi pullulant hæreſes,vel loc⁹ eſt vicinus hæreticis,tunc præferẽdus eſt theologus.ar. in.c.in cauſis.ſ.de ele.facit.c.ſup.Spe.de magi.mixt⁹, tñ eſſet præferendus vtrique.dicit etiã quod nõ eſt neceſſarium quòd epiſcop⁹ ſit magiſter canonũ.ſatis emẽ eſt quod habeat ſciẽtiam competentem.quia cõpetẽs ſciẽtia toleraẽ in ꝓlato licet eminens deſidereẽ.vt in.c. pe.dẽ ꝓb.& in.c.cũ nobis.ſ.de ele.& hæc not.¶ †In gl.iiij.no.duo ſin.ex iſta gl.primũ ꝙ cauſa matrimonialis poteſt delegari nõ epiſcopo.nã iſta cauſa ſecũdũ vnũ intellectũ fuit delega iſti archip̃ſbytero p iſtũ abbatẽ caſſinẽ.q habet iuriſdictionẽ plenariam in caſtris monaſterij,&eidẽ iſte archip̃ſbyter eſt ſubiectus.& hocvoluitGof.hîc.& hoc no.p limitatione eorũ q̃ dicũt doc. in.c.cãm matrimonij.de offi.dele.vbi dicũt de cõſuetudine curiæ cãs mr̃imoniales nõ cõmitti niſi ep̃is.de iure verò p̃nt cõmitti cuicũq; clerico ſalua diſpoſitiõe.c.ſatutũ.de reſ.li.vj.¶ †Secũdò no.ex gl.ꝙ ex cõſuetud.ſeu ex p̃ſcriptiõe põt acquiri poteſtas diffiniendi & cognoſcendi cauſas matrimoniales.ſimilẽ gl.habes in.c.literas. de reſt.ſpo.licet Hoſt.ibi cõtra:ſed tene primũ.pro quo adduco tex.quaſi expreſſum in.c.auditis.de p̃ſcrip.Quis autẽ de iure cõi habeat ptãtem iudicãdi de cã matrimoniali?dicit Hoſt.ꝙ epiſcopus.quia cùm cã ſit grauis ad eum eſt perferenda.xxv.di.c.perlectis.& ī.c.j.de offi.Archi.Ego allego tex.expreſſum q̃ nõ eſt alibi in.c.aſcendẽtib⁹.de exceſ.pręla.vbi dicit ꝙ dignitatis epiſcopalis eſt cognoſcere de cauſis matrimonialibus.& ſic nullus prælatus citra epiſcopum põt de iure cõi hoc attẽtare niſi iuuetur iure ſpeciali.¶ †In gl.in ver. *coram te.* ibi: *ſpeciale in matrimonio*.& hæc ſol.placet.nã ſi ſnĩa nõ trãſit in rẽ iudi.vt in.c.tenor.&.c.lator .de re iudi.forti⁹ poſt publicationẽ ſolã poſſunt produci teſtes.& hanc materiã plenè explicaui in.c.iurauit.de proba.& nota.in. c. cùm in tua.& in.c.ſeries.de teſti.¶ †In gl.in ver.*quarto gradu*. ibi: *diſpenſatiuè*. hæc ſolutio diuinat.idẽ dicẽdũ & meli⁹ quòd in antiqua decretali dicebatur de.v.vj.& vij.ſed mẽtio aliorum graduumfuit deciſa propter.c.nõ debet. j.eo.vbi prohibitio fuit reſtricta ad quartum gradum.

a ¶ Teſtẽ.qui teſtes dicanẽ idonei ī cã matrimõiali. Ale. cõ.clxxxiiij.vbiẽt de fama:& qñ teſtes dicanẽ eſſe oĩ exceptiõe maiores gl.& Ab.ī.c.j.ſ.de teſti.gl.ī.c.at ſi clerici.ſ.de iudi. Ale. cõ.xviij.ī.j.vo.co. iiij.& cõ.cxlvj.ī.v. vo.vbi ponit an teſtes deponẽtes cõtra matrimo.debeant eſſe oĩ exceptione maiores.&cõ. lxx.ī.ij.vo.& requritur ꝙſint rogati. Ro.ī ſing.cxcviij.

b ¶ Iurati. Adde ꝙ & rogati: vt dicit Ro.ſin.ſuisalle.gl. ī.c.noſtrates.xxx. qõ.v.dicit tamẽ ꝙ Bar.brix.in.q.ſuis tenet cõtrariũ ſecũdũ ꝙſibi placet gl.

SEBA.SAPI.

c ¶ Maiores. Iſtud enumeraẽ iter ſpecialia matrimonij. Feli.ī.c.j.co.x.ver. ſup gl. quinta.ſ.vt lite nõ cõteſt. & in rubri.ſ.de ſponſa. colũ.vj.ver. quartò in cauſa matrimoniali.

SEBA.SAPI.

d ¶ Canoniſta. quis ſit prẽferendus an canoniſta an theologus vide Deciũ in.c.clerici. col.iij. ver.iij.regula fallit ſ.de iudicijs.

e ¶ Turpitudinem. Bar.plenè in.l.iuſtitiã.§.procu.ff.de iureiu.& ibi p Iaſ. per Abb.ī.c.cũ ſuper.ſ.de cõceſ.prębẽ.gl.in ca. ex tenore.in verbo ſtatuta.& Bal.in.l.cũ mulier.ff.ſolu.ma. Sal.in.l.tranſactione.C.de tranſac.

f ¶ Fama.Plenè ꝓbat in cauſis modici prẽiudicij.Bart. expreſſe tenet ī.l. de minore,§. pluriũ.ff.de qõ.in vlt. col.gl.in.l.vbi adhuc.C.de iure dotiũ.Item ſola fama plenè ꝓbat ī factis antiqs vt not.in.c. veniens .j.de verbo.ſig.Bal. in aut. quas actiones. C. de ſac. ſanct. eccle.

SVMMARIVM.

1 *Affinitas ſuperueniens de qua ſaltem conſtat per famam ſoluit ſponſalia de futuro.*
2 *Sponſa de futuro vtrùm petere poteſt vt ſp̃ſus matrimonium contrahere compellatur?*
Sponſalia ſunt futurarum nuptiarum promiſsio.
3 *Turpitudinem propriã allegans auditur,ex quo verſatur periculum animæ.*
4 *Fama probat impedimẽtũ:et quãdoque facit plenã probationẽ, ſed non vbi agitur de maximo præiudicio.7.*
5 *Iuramẽtũ nõ eſt de ſubſtãtia matri.tamẽ addit fortius vinculũ.*
6 *Manifeſtum quandoque capitur pro notorio,& quid operatur?*
7 *Teſtis qui non vult nomen ſuum publicari nec iura in præſentia partis an probat?*
Teſtis vnius dictum integri maiorem fidem facit quã fama.
Teſtes duo in quacunque cauſa ſufficiunt.

¶ *CAP. II.*

1 SVpereo. ¶ † Affinitas ſupueniens de qua ſaltẽ conſtatper famã ſoluit ſpõſalia de futuro.Cõmunis diuiſio .Secunda ibi: *Inquiſitioni*. ¶ Caſus literalis.Quidã iuuenis cõtraxit ponſalia de futuro cum quadam puella quę nõ erat nubilis ætatis:ſed facta nubilis petijt illũ.& ipſe excipit dicens quòd eã in vxorẽ habere nõ poteſt:qui poſtq̃ affidauit illã cõſanguineã illius carnaliter cognouit.Cõſultus Papa reſpõdet quòd ſi manifeſtum eſt quòd illã cognouit,vel ſi etiã non eſt notoriũ & fama loci hoc habet debet ille ab impetitione illius abſolui.cũ fuerit ſpõſa tãtummodo de futuro.Ber.¶ † No.primò ſponſam
2 de futuro poſſe repetere ſponſum vt cogatur matrimoniumcõtrahere iuxta promiſsionẽ ſuam.nã ſpõſaliaſunt futurarũ nuptiarũ promiſsio.xxx.q.v.c.noſtrates.&.l.j. ff.de ſpõ.quod aũt promittit neceſſe eſt adimpleri. ſ.de pactis.c.j.ij.&.iij.&idẽ dic ī ſpõſo.facit.c.ꝓterea.el primo.de ſponſalibus ¶ †Secundò no.ꝙ allegans turpitu-
3 dinẽ propriã auditur,ex quo verſatur periculũ animæ. e
4 ad idẽ.c.p̃terea.el.ij.ſ.de ſpõ.¶ †Tertiò no.ꝙ ſola fama probat ipedimẽtũ matrimonij,& licet iſte tex .loquaẽ affinitate.idẽ dicas in quolibet alio impedimẽto:qa vbi eſt eadẽ ratio eadẽ debet eſſe iuris diſpoſitio in.c.cũ dilecta.de cõfir.vti.vel inut.& ſic habes hîc caſum in quo fama facit plenã probationẽ.& hoc iõ,quia agit de modico p̃iudicio:& vt in dubio euitet periculũ animæ.Et ex
f iſtis infero ꝙ in cauſis modici p̃iudicij fama f facit plenã ꝓbationẽ maximè ſi ex hoc euitaẽ periculũ animarũ. & vide qđ dico in.c.veniẽs.el.j.ſ.de teſti. ſec⁹ vbi ageret de magno p̃iudicio.vnde ſi matrimo.hic fuiſſet contractũ ſola fama impedimẽti non ſuffeciſſet.vt in.c.ſi duo.

5 xxxv.q.vj.¶ † In gl.ij.in fi.no.ex hac gl.ꝙ licet iuramẽ
tũ nõ ſit de ſubſtãtia matrimonij vel ſpõſaliorũ.tñ ad-
dit fortius vinculũ.pro hoc.c.fi.de foro cõpe.lib.vj. &
6 vide quod dixi in.c.pe.de iureiurã.¶ † In gl.in ver. *ma-
nifeſtum*.in fi.Aduerte,quia gl.ſentit ꝙ manifeſtũ hîc ca
pitur pro notorio,quaſi nõ ſufficiat impedimentũ eſſe
manifeſtũ:ſed certè gl.nõ bene loquit. qa manifeſtũ in
plus ſe habet q̃ fama:vt no.in.c.veſtra.de coha. cle. &
mulie.maximè per Io.an.& Io.cal.ſed fama per ſe ſuffi
cit vt hîc.ergo & manifeſtũ.& ideo nõ impropriãdo li
terã tex.hic probat ꝙ ĩ plus ſe habet manifeſtũ q̃ fama
7 quod no.& dic vt no.in.d.c.veſtra.¶ † In gl.fi.ibi. *plus
facit fama*. no.multũ iſtã gl.& idẽ no.gl.iiij.q.iij. in.c. ſi
teſtes.§.Itẽ ſępe.ſed certè nõ puto gl.illã verũ dicere. &
error oriť ex intellectu illius.c.præterea.nam vt dixi in
c.ſuper eo.ſ̃.ti.prox.ĩ.c. prędterea.nõ fuit ille teſtis oĩno
integer:tum ꝙa allegabat turpitudinem ſuã tũ quia non
deponebat in forma teſtimonij,nec volebat nomẽ ſuũ
publicari:& ſic nõ iurauit in prędſentia partis ſicut fieri
debet.vt in.c.ij.de teſtibus.ergo nõ malè ille tex. allegať
per iſtas gl.vnde credo ꝙ dictũ vnius teſtis integri deve
ritate maiorẽ fidem faciat q̃ fama:quod patet ex eo:qa
in omni cauſa etiã duo teſtes ſufficiũt ſed nõ ſic vnus te
ſtis cũ fama.Et ſic fama nõ ſemper habet vim vni⁹ teſtis.
de quo vide quod not.Bart.in.l.de minore.in.§. tormẽ
ta.ff.de quæſtio.per tex.iũcta gl.in.c.tam literis.de teſt.
& quod dixi.in.d.ca.veniens.&.d.c.ſuper eo.

SVMMARIVM.

1 *Diſpẽſatio facta de cõtrahẽdo matrimoniũ in aliquo gradu intel
ligitur quòd vterq̃ cõtrahentũ toto gradu diſtet à ſtipite.*
2 *Graduũ computatio quomodo fiat. c.*
3 *Cõſuetudo valet in interpretatione indulgentiarũ legis,priui-
legij,& ſtatuti.7.*
4 *Conſuetudo põt inhabilitare habiles ad matrimoniũ.*
5 *Papa ſolus diſpenſat in gradibus prohibitis.
Legatus etiam de latere non diſpenſat contra conſilium.*
6 *Priuilegium ſeu principis beneficiũ debet latè interpretari .7.
Gradus remotior à ſtipite attẽditur.& ideo ambo in remotiori
gradu eſſe dicuntur.*
7 *Diſpenſatio latè vel ſtrictè an ſit interpretanda?
Mens diſponentis colligitur ex cauſæ expreſſione.*
8 *Diſpoſitio huius.c.hodie remanet ſi hodie papa diſpẽſaret vt di
ſtãtes à tertio aut quarto gradu poſſint cõtrahere adinuicẽ.*

¶ *CAP. III.*

1 QVod dilectio. † Si diſpẽſatur cũ aliquibus vt
poſſint cõtrahere in certo gradu prohi-
bito,requiriť ꝙ vterq̃ contrahẽtiũ toto
gradu diſtet à ſtipite,prędſertim ſi hoc ha
bet cõſuetudo.aliâs ſummať ſine dictione prędſertim. vt
j̃.declarabo.Primò ponit caſum.Secũdò alle.pro & cõ
tra.ibi: *quòd videtur*. Tertiò rñ.ibi: *nos itaque*. ¶ Caſus
literalis.Quidã legatus authoritate dñi papę fecit quãdã
indulgẽtiã hoĩbus ſuę legatiõis vt poſſent cõtrahere ma
trimo.in.vj.gradu:ſed vir & mulier volebãt cõtrahere
mrĩmoniũ,vnus diſtabat à cõmuni ſtipite.ij.vel.iij.gra-
du.Queriť vtrũ poſſint mrĩmonialiter copulari ꝓpter
indulgẽtiã p̃dictã?quod videbať fieri poſſe ſecũdũ regu
lã illã quia diciť:quoto gradu qs diſtat à ſtipite &à quoli
bet ꝑ aliã lineã deſcẽdẽtiũ ab eodẽ.cõſuetudo tñ illi⁹ ter
ręest:ſi aliqñ talis caſus emerſerit hoies illi proximiores
gradu cõiũctos ſeparãt & impediũt copulari volẽtes.R.
pa.quòd idulgẽtia illa ſic ẽ itelligẽda ꝙ vterq̃ cõiũgẽdo
rũ diſtet à ſtipite.vj.gradu.& ita in caſu prędmiſſo coniũ
gi non debẽt.vñ in hac parte potius deferẽdum eſt mul
titudini & obſeruatę conſuetudini q̃ ſcandalum aliud
2 populi adhibita nouitate ſtatuere.Ber.¶ † No. regulã
in cõputandis gradibus inter collaterales.nã quoto gra
du diſtat alter à ſtipite tãto diſtat à quolibet deſcẽdẽtiũ
per aliã lineã ab eodẽ ſtipite .& procedit iſta regula qñ
collaterales ſunt ĩ linea ęquali.Si verò ſũt ĩ linea inęqua
lí exẽplũ in fratre et filio alterius fratris:tunc cõputatio
3 fit à remotiõri .vt in.c.fi j̃.e.vbi plenius dicet.¶ † Secũ-
dò no.ꝙ cõſuetudo multũ valet in interpretatiõe indul
gentiarũ:ſicut eñ cõſuetudo interpretať legẽ.vt in.c.cũ
dilectus.de cõſue.&.l.de interpretatiõe .ff.de.legi.Eodẽ
mõ interpretať priuilegiũ ſeu indulgẽtiã:vt hîc eſt ca-
ſus no.Idẽ eadẽ rõne dicit.Io.an.in interpretatiõe ſtatu
ti.erat eñ ſtatutũ paduæ vt in ſingulis quatuor menſi-
bus fieret cõſi.ſup malè ablatis.fuit factũ cõ.in fine.iiij.
menſiũ:q̃rebať nunqd de decima die ſeq.tpis.iiij.mẽſiũ
poſſit fieri aliud cõſilium:et rñdet ipſe quòd nõ cõtin
geret differri cõſiliũ per octo mẽſes cõtra cõſuetudinẽ
loci quæ habeat vt vnũ cõſiliũ nõ diſtaret ab alio ꝑ qua
tuor mẽſes.facit quod not.in.c.in ſingulis.de ſta.regu.
4 ¶ † Tertiò no.ꝙ cõſuetudo põt habiles inhabilitare ad
matrimoniũ.de quo dic vt dixi in.c.ſuper eo.ſ̃.de cog.
5 ſpi.& aliquid dicã j̃.e.c.qacirca.¶ † In gl.iij.tene menti
a gloſ.ꝙ ſolus papa[a] diſpenſat in gradibus humana lege
b prohibitis. [b] Idẽ no j̃.eo.c.quia circa.& tenet *Spe.in tit.*
de leg.in.§.nunc oſtẽdẽdũ.ver.lxxv.et idem Io.an.in ad-
di.& hodie videtur ſatis clarum per.c. non debet j̃.eo.
vbi ponitur prohibitio cõſilij generalis.cõſtat autẽ ꝙ
nullus citra papã etiã ſi ſit legatus de latere poteſt diſpẽ
ſare cõtra cõſilium.vt le.& no.in.c.dilectus.et in.c.di-
lecto.ſ̃.de prębẽ.& vide glo.in.c.cũ dilecti.ſ̃.de elec. &
6 quod ibi dixi. ¶ † In gl.in ver. *vterque coniungendorum*.
pro intellectu gloſ.oppo.beneficium principis debet la
tiſſimè interpretari:vt in iuribus allega.in prin.gloſ.ſed
de iure eſt ꝙ quoto gradu diſtat remotior à ſtipite tan
to gradu &c.vt.ſ̃.dictum eſt ergo iſta indulgentia lega-
ti nõ debebat ita ſtrictè interpretari.Glo.dat duas ſolu
tiones.prima ꝙ ipſe concedens poteſt interpretari in
dulgentiam vt vult.hæc ſolutio non eſt rationabilis:
quia ſi hæc interpretatio nõ fuiſſet iuridica iſte textus
non poneret ius.& ſic non fuiſſet redacta in hac com-
7 pilatione.¶ † Alia ſolutio eſt quòd hoc fecit papa pro
pter cõſuetudinem terræ.quaſi dicat quòd ceſſante cõ
ſuetudine papa fuiſſet interpretatus indulgentiam ſe-
cũdũ ius:ſed conſuetudo fuit cã reſtringendi priuile-
b gium.& hunc intellectum not.quẽ ſequuntur Hoſtiẽ
& Io.and.Inn.ponit alium intellectum,dicẽs quòd pri-
uilegiũ cõtra ius cõe cũ ſit odioſum debet ſtrictè intel-
ligi:ſed ſi priuilegiũ ſit odioſum debet latiſſimè inter
pretari.& de tali loqũtur cõtraria.hoc dictũ Inn.eſt ve
riſſimũ ĩ ſe,& ſolet quotidie ad hoc allegari iſte tex.ſed
alle.tex.magis apertè.in.c.j.&.ij.de fi.preſby.li.vj. vide
gloſſ.de offi.ordi.in.c.ordinarij. & plenè ꝑ Io. an.in.c.
oli.de ver.ſig.Bart.in.l.fi.ff.de cõſti.prĩ.Sed quò ad iſtũ
tex.nõ placet mihi dictũ In.quia licet diſpẽſatio ſit ſtri
cti iuris.tñ debet recipe iterp̃tationẽ à iure cõi,ex quò
loquiť in materia iuris.facit.c.ad audiẽtiã.de deci .&.c.
in his.de priui.nã ſtatuta licet ſint odioſa:capiũt nihilo
min⁹interp̃tationẽ à iure: vt no.Inn.in.c.cãm.de reſcri.
& Bar.in.l.oẽs populi.ff.de iuſti.& iur.et ꝙ hoc ſit ve-
rũ induco finẽ hui⁹.c.vbi papa fundat ſe ſuper conſue-
dine.nã ex cauſæ expreſſione colligiť mẽs diſponẽtis.vt
in.c.intelligẽtia.de ver.ſi.&.l. cũ pater.§. dulciſſimis.ff.
de leg.ij.per Dy.in regula fi.de reg.iur.li.vj.&licet glo.
hîc dicat hodie nõ ꝓcedere hãc indulgentiã, dic ꝙ licet
hoc.c.ſit ſublatũ quò ad exẽpla:quia ſext⁹ grad⁹ nõ eſt
in ꝓhibitiõe:hodie tñ remanet diſpoſitio hui⁹.c.ſi ho-
die papa diſpẽſaret vt diſtãtes à tertio aut quarto gradu
poſſint ad inuicẽ cõtrahere.multũ tñ debent verba in-
dulgentiæ attendi .

SVMMARIVM.

1 *Infideles coniuncti in gradu prohibito à lege canonica poſt ba-
ptiſmum non ſeparantur.*

Imo.in.c.cũ cauſam.ſ̃. de proba. Alex.con.dlix.in ci.viſis et pẽderatis.Frã.are.cõ.xxxvij̃.incip.ordine quęſito.& latè Ia. in.l. admonendi. in.lxxxviij̃. colũ. ff.de iureiurã. Itẽ ſola fama probat iudicem eſſe cõſuetũ ĩcarcerare. & violẽtias appellã tibus inferre.Bar. in.l.de pupillo.§. ſi quis ipſi prætori.in.viij̃.qõ.ff. de no.ope.nũ.item ſi papa teſteť de fama tũc plenè probat Io.an.in add. Spe.ti.de ĩquiſitio. §.nũc tractemus. Abb.ĩ ca.cũ oportteat.in.iiij̃.colũ.j̃. de accu.

✤ SEBA. SAPI.

a ¶ Sol⁹ papa. Vide Pe.de anch.in cõ. xlj.inci.viſo & diligenter inſpecto. colum.ij̃.vbi vult ꝙ papa diſpenſando poteſt approbare matrimoniũ nullũ ex defectu inducto à canone. ſecus vbi eſſet impedimẽtum legis diuinę.refert & ſequitur Feli. in.c. q̃ ĩ eccleſiarũ. col. xvij.verſi .ſecũdò amplia.ſ̃.de cõſtitutio.

b Prohibitis. Adde Anch. con.cccx. Ro.conſi. ccccvij̃. & ibi vide an papa diſpẽſando cũ eo qui contraxit ĩceſtas nuptias videatur abſoluere ab exõicatione.

2 *Iudæi non astringuntur legibus canonicis circa sacramenta: ideo licitè contrahunt matrimonia contra legem human.*
3 *Legis nouæ superuentione non debet mutari id quod gestum est secundũ legem antiquam.*
Iudæorum gesta secundum legem antiquam non mutantur post baptismum.
Iudæi possunt compelli per papam ad obseruantiã legis diuinæ.
4 *Matrimonium verum est inter iudæos & alios infideles.§.*
5 *Priuatio præsupponit habitum.*
Matrimonij in gradu prohibito contracti separatio non separat quos deus coniunxit: quia deus non coniunxit prohibitos lege canonica.
6 *Iudæus an possit matrimonium contrahere cum pacto quòd liceat dare libellum repudij.*
Pactum licitè fit de eo quod lege permittitur.

¶ CAP. IIII.

DE infidelibus. ¶ † Infideles coiũcti ĩ gradu phibito à lege canonica post baptismũ non separant. Cõis diuisio. Secunda ibi: *Cõsultatiõi.* ¶ Casus literalis. Aliqui infideles cõtraxerũt matrimoniũ in gradu prohibito à canone: postmodũ cõuersi ad fidẽ baptizati sunt, q̃rit vtrũ post baptismũ debeãt separari. rn. pa. ꝙ nõ sunt separãdi. quia dns à iudeis requisitus vtrũ liceret ipsis vxorẽ ex quacũque cã dimittere: respõdit quos deus cõiunxit homo nõ separet. per hoc dedit intelligere ꝙ matrimoniũ sit apud eos. Ber. ¶ † No. j. iudeos nõ astringi legibus canonicis[a] circa sacramẽtalia & cõcernẽtia animã. vnde licitè cõtrahunt matrimonia in gradibus prohibitis humana lege tm̃. ad hoc. c. gaudem. de diuor. vbi bon9 tex. ¶ † No. ij. ꝙ per superuẽtionẽ nouę legis nõ debet mutari id quod gestũ est secũdũ legẽ ãtiquã ex quò adhuc nõ emanauerat noua lex. Iudeus em̃ nõ astringit ad seruãdã legẽ canonicam nisi post baptismum, id ergo quod gessit antèquam se subijceret legi xp̃ianę debet tenere, ex quo non est gestum contra legem diuinã: aliâs secus. nam lex diuina eos astringit, adeo quòd pro transgressione posset papa eos punire. vt. no. Inn. in. c. quod super his. de voto. ¶ † Tertiò no. ꝙ ĩter iudeos & alios infideles est verum matrimonium.[b] & sic habes vnum sacramentum quo vtuntur iudei & alij infideles. ¶ † Itẽ vltimò not. quòd priuatio prẽsupponit habitum.[c] sic arguit hîc papa. si enim christus dixit iudeis quos deus coniunxit homo non separet. ergo prẽsupponit matrimonium inter eos subsistere. Sed contra hoc & contra tex. oppo. nã eadem est ratio si christianus contrahat in gradu humana lege prohibito: quia quos deus coniunxit &c. cuius contrarium innuit tex. in. c. proxi. in fi. Sol dicit Io. an. & bene, quòd cùm papa vicarius dei hęc matrimonia prohibeat christianis, deus non dicitur coniungere tales prohibitos sed infideles qui non includũtur lege canonica, bene coniũguntur ex quo lex diuina eos non astringit. ¶ † In glos. fin. in. fi. sentit hęc gl. quòd si iudeus contraheret cum iudeo pacto expresso vt liceat dare libellum repudij secundum ritum eorum quòd non teneat matrimonium: quia apponitur pactũ contra substantiam matrimonij. doc. tenent oppositũ. quia ex quo lex eorum hoc permittit licitè deducitur ĩ pactum, non enim cõsequitur effectum vi pacti sed vi legis. sicut ĩ simili dicimus cessare simoniã si id quod ineſt deducatur in pactum. vt in. c. significasti. & quod ibi no. de electio. & in. c. olim. el. j. de resti. spolia.

ZACHARI,
a ¶ Legibus canonicis. Adde Ioan. an. in. c. super his. j. de voto. G. ĩ. c. mulier co. iij. & ibiĩ apost. Cel. xv. q. j. plenissimè per Feli. ĩ. co. iudæi. el. ij. colũ. ij. versic. de hac materia vtrũ iudæi. j. de iudæis. vbi tenet ꝙ in spiritualibus non ligãtur lege canonica. ĩ alijs autem sic, nisi habeant casum decisum in. l. eorum.
ZACHARI,
b ¶ Est verũ matrimonium. Adde Guil. de cug. in. l. nemo, & ibi remissiuè in apost. Cel. C. de iudæis. Ant. Ro. in arbo. con. in vlti. char. Host. ĩ c. fi. j. qui fi. sint legi. & An. in. c. si solus. viij. distin.
SEBA, SAPI,
c ¶ Habitum. De hac regula tradit Ias. in. l. manumissiones. col. iij. in. ij. not. ff. de iusti. & iure. & ĩ. l. decem. ff. de verb. obli.
d ¶ Affinitatis. l. nõ ideo minus. C. de hęre. instit. notat ĩ. l. affinitatis. C. cõmunia de succe. et an statutum faciẽs mẽtionẽ de affine comprehendat virum & vxorẽ. Bal. in. d. l. affinitatis. Sali. in. d. l. non iõminus. Pau. de ca. Lud. & Alex. in. l. j. C. vnde vir & vxor. Ias. in. l. qđ seruus. ff. de condi. cau. da. & cau. non secuta.

¶ SVMMARIVM.

1 *Consanguinei mariti cum consanguineis vxoris licitè contrahunt.*
2 *Consuetudo quòd matrimonia possint contrahi in gradibus prohibitis non valet. 4.*
Affinitas inter consanguineos viri & vxoris & inter consanguineos vxoris & ipsum virum contrahitur.
Affinitas quid sit & quare dicatur?
Affinitas nulla est inter virum & vxorem.
3 *Affinitas nulla oritur inter consanguineos vxoris & consanguineos viri.*
4 *Cõsuetudo nõ põt habilitare inhabiles lege canonica ad cõtrahẽdũ matrimoniũ, sed bene potest habiles inhabilitare.*
Consuetudo an valeat contra ius canonicum vel diuinum?
Consuetudo & statutum contra bonos mores nõ valent.
Consuetudo quòd matrimonium nõn possit contrahi in quinto gradu tenet.

¶ CAP. V.

1 QVod super. ¶ † Consanguinei mariti cum cõsanguineis vxoris licitè contrahunt. hoc primò. in gradibus prohibitis non possunt matrimonia contrahi etiã si hoc habeat consuetudo. hoc secundò. & sunt duo dicta. Secundum ibi. *Ne autem.* ¶ Casus literalis. Pater & filius contrahunt matrimonium cum matre & filia. duo cognati cũ duabus cognatis, auunculus & nepos cum duabus sororibus, quæritur quid sit faciendum? respon. pa. licet oẽs consanguinei vxoris sint affines viri & econuerso. tamẽ inter consanguineos viri & consanguineos vxoris nulla affinitas est contracta per quam inter eos matrimoniũ debeat impediri. In fine præcipit vt infra gradus prohibitos nulli debeant matrimonium contrahere non obstante aliqua consuetudine quæ potius est corruptela.
2 Ber. ¶ † Not. primò regulam ꝙ inter cõsanguineos viri & vxoris contrahitur quædam proximitas. ita econtra inter consanguineos vxoris & ipsum virum. & hoc appellat affinitas: quia contrahitur ex eo quia extranea persona venit ad finẽ generationis alterius: vt dicit tex. in. l. non facile. in. §. affines. ff. de gradi. & vide glos. super arbore affinitatis: sed inter maritum & vxorem nulla cõtrahitur affinitas, aliâs nõ posset esse matrimonium inter eos. sunt enim ipsi affinitatis[d] causa. vt no. in præall. locis. & ratio huius dicti est. quia per connubium vir & vxor efficiuntur vna caro. ideo vxor communicat marito suo consanguineos & econtra vir vxori. ¶ † Secundò not. ꝙ inter consanguineos viri & cõsanguineos vxoris nulla oritur proximitas, nullum vinculũ. vnde absq; omni peccato licitè inter se contrahunt matrimonium.
4 ¶ † Vlti. no. & tene menti ꝙ consuetudo non potest habilitare inhabiles lege canonica ad contrahendum matrimonium. Contra quod oppo. d. c. j. & ca. super eo. de cog. spi. & s̃. eo. c. quod dilecto. so. dicit glos. fin. ꝙ consuetudo potest inhabilitare aliâs habiles vt in contrarijs, sed non habilitare aliâs inhabiles: vt hîc. Vincẽ. dat duas solutiones. Prima ꝙ consuetudo habens fomentum iuris antiqui potest inhabilitare contra ius nouum. & sic loquuntur contraria vt ibi dixi. secus autem vbi consuetudo nulla lege iuuatur vt hîc. Secũda so. est ꝙ cõsuetudo põt inhabilitare: quia inhabilitatio est onus: nõ autem habilitare: quia est honor. viij. q. j. c. ĩ scripturis. Idẽ voluit Gof. in effectu dicens potestatẽ cõtrahẽdi posse restringi per consuetudinem sed non laxari. Host. dãnat istas sol. dicẽs ꝙ secũdũ eas pl9 operat cõsuetudo vbi est debilior. nã qn̄ ihabilitat est cõtra ius diuinũ & cõtra ius canoni. qn̄ habilitat est cõtra ius canoni. sed secundũ ius diuinũ: & sic secũdũ illas opi. sola cõsuetudo valet cõtra ius canonicũ & diuinum: sed qn̄ est iuuata lege diuina non põt vincere legẽ canonicã: quòd sonat in absurdũ. exẽplũ si cõsuetudo habet vt in quarto gradu possit matrimoniũ cõtrahi. hęc consuetudo est cõtra legẽ diuinã vt s̃. c. px. & cõtra legẽ canoni. tm̃. & nõ valet secũdũ illã opi. si verò habet cõsuetudo vt in q̃nto gradu nõ possit

matrimoniũ

matrimonium cõtrahi hæc conſuetudo eſt cõtra legẽ diuinã & canonicã quæ permittunt tale matrimonium:& tñ valet hęc conſuetudo ſecundũ illã opi.vide tu quod dixi in.d.c.ſuper eo.& puto ꝙ hæc ratio Hoſt.parũ valeat. & ſuſtinendo rationẽ glo.dico ꝙ cõſuetudo inhabilitans põt eſſe rationabilis:habilitãs verò nõ quia prima eſt inducta ad charitatẽ ampliandã,vt homines potiꝰ contrahãt cũ extraneis q̃ cũ cõſanguineis,vt amplieť viciſſitudo charitatis nã per hãc rationẽ matrimonia fuerũt interdicta inter cõſanguineos,vt plenè habeť in . c.j.xxxv.q.j. ſed in ſecũdo caſu cõſanguineos,vt plenè habeť in . c.j.xxxv.q.j. ſed in ſecũdo caſu cõſuetudo eſt contra bonos mores &cõtra bonũ charitatis,in eo ꝙ relaxat prohibitionẽ inter cõſanguineos:cõſuetudo aũt vel ſtatutũ cõtra legẽ nutrientẽ bonos mores nõ valet in.c.fi.de cõſuet. & no.Bar.in.l.oẽs populi.ff.de iu.& iur.Itẽ nõ eſt verũ ꝙ in primo caſu cõſuetudo diſponat cõtra legẽ diuinã & canonicã:quia licet ius canonicũ & diuinũ permittãt matrimonia in quinto gradu nõ tñ p̃cipiũt vt contrahanť,vt in.l.non quicquid.ff. de iudi. & in.c.conſuluit.de offi.dele.ſed in ſecundo caſu conſuetudo de directo diſponit cõtra p̃ceptum canonis.ideo aliud in primo caſu q̃ in ſecũdo.Itẽ cõſuetudo poteſt interpretari ius diuinum ſicut lex.vt no.Inno.in.c.fi.de conſue.

✤ SVMMARIVM. ✤

1 *Diſpenſatio matrimonialis ex falſa cauſa obtenta non valet niſi poſtea confirmetur.5.*

2 *Diſpenſatio matrimonialis ex quibus cauſis concedatur?*
Pacis bono & ſcãdali euitãdi cauſa receditur à diſpoſitione iuris poſitiui.

3 *Narrata in impetratione probari debent per impetrantem, & opponens ea probare non tenetur.*

4 *Narratorum veritas conſideratur ſecundũ tempus impetrationis:quia non ſufficit quòd eſſent vera antè vel poſt.*

5 *Subreptio in expreſſione falſæ cauſæ vitiat diſpenſationem ipſo facto.*
Diſpenſatio eſt nulla ipſo facto non ſolũ per ſubreptionem in exprimendo:ſed etiã in verum tacendo.

6 *Falſa cauſa expreſſa qualis eſſe debet ad implendum reſcriptũ vel legatũ*

7 *Motus proprius papæ an tollat ſubreptionem & obreptionem?*

8 *Tolerantia principis ſeu patientia an inducat diſpenſationem.& à peccato excuſet.*

¶ CAP VI.

1 QVia circa. †Non valet diſpẽſatio obtenta à papa ſup̃ matrimonio inter conſanguineos contracto ſi ibi cauſa falſa ſit expreſſa niſi poſtea eam papa confirmet.h.d.ſecũdum verũ & cõmunẽ intellectum.Primò recitat diſpenſationẽ:& eã tacitè damnat.Secundò ibi. *cũ tamen*. tolerat diſpenſationem ex cauſa.¶ Caſus literalis.Quidam nobilis contraxit matrimoniũ cũ quadã muliere quę ipſum cõtingit quinto gradu conſanguinitatis.de qua filiã vnicã ſuſcœpit.tandẽ mortua fuit.poſt mortem filiæ ſupplicatum fuit domino papę:vt fauore filiæ quam de illa ſuſcœperat diſpenſaret vt ſimul poſſent remanere,& ſic allegata falſa cauſa diſpenſauit vt in ſimul manerent. Epiſcopus loci viſa indulgentia obtenta ex falſa cauſa dubitauit vtrũ poſſent prætextu huius indulgẽtiæ ſic remanere.ſignificauit hoc domino papæ: addens ꝙ ex ſeparatione illorum ſcandalum imminebat.Reſpon.papa ꝙ ipſe poterit diſſimulare vt remaneãt in copula ſic contracta propter graue ſcandalum quod imminebit ſi ſeparentur.Ber.¶ †No.j.duas cauſas diſpenſandi ſuper matrimo.contrahẽdo ſeu contracto in gradu lege canonica prohibito .Prima quando ex tali matrimo.de facto cõtracto ſoboles eſt ſuperſtes.vnde fauore filiorum in tali matrimonio diſpenſatur: quod intellige ſicut dixi in.c.cùm haberet.de eo qui dux.in matrimo.quam pol. per adulte.Secunda cauſa propter ſcandalum [a] euitandum.vnde hodie quotidie papa diſpenſat inter conſanguineos propter bonum pacis futurum,vel ſcandalum euitandum. & hæc cauſa ſufficiens eſt nedum poſt matrimo.contractum ſed ante.quia propter ſcandalum recedendum eſt à diſpoſitione iuris poſitiui . vt in.c.ij.de noui oper.nuntia.¶ †No.ſecundò arg. opti.ex text.quod narrata in impetratione debent verificari per ipſum impetrantem.ſi ergo impetrans diſpenſationẽ narrat plures cauſas,oportet eum primò illas verificare.vnde onus probandi non incumbit opponenti.de quo vide per Ioã.and.in.c.vnico.de lit.conte. lib.vj.& in addi.Spec.de cland.deſpõ.poſt princ.¶ †Item not.ꝙ veritas narratorum eſt conſiderãda ſecundum tẽpus impetrationis.non enim ſufficit narrata prius fuiſſe vera vel poſt impetrationem verificata.hîc enim ille impetrãs habuerat filiam nõ tamẽ eam habuit tempore impetrationis.& intellige quãdo veritas cauſarũ narratur de præſenti.¶ †In gl.fi.no.duo ſing.ex iſta glo. primò ꝙ ſubreptio in expreſſione falſę cãæ vitiat diſpenſationẽ ipſo facto.& licet gloſſ. hunc articulũ diſputet alleg.aliqua iura quæ faciunt in ar.ego tamẽ allego.text. apertũ in c.ij.in fi.de fil.preſby.lib.vj . vbi apertè probatur ꝙ diſpenſatio eſt nulla nõ ſolũ per ſubreptionem in exprimendo ſed etiã in verum tacendo.nam deteſtabilius eſt falſum exprimere quã verũ tacere. & tamen diſpenſatio corruit ex taciturnitate.& idem dicit in qualibet gratia ſeu priuilegio.vt leg.& not.in.c. ad audientiam.el.ij.de reſcri.ſecus eſt in literis impetratis ad lites.illę enim ex ſurreptione non ſunt ipſo iure nullæ:ſed per exceptionem annullãdæ:vt not.in.c.cæterũ.&.c. plerunq̃.&.c.ſi autẽ.de reſcrip.rationẽ diuerſitatis pono in.d.c.ad audientiã . ¶ †Ad contra alle.in prin.glo.dicit Hoſt.ꝙ ponunt caſus ſpeciales propter fauorem in eis contentum:ſed tu dic ſpecialius ꝙ in.c.ex parte.cauſa falſa fuit impulſiua & nõ finalis:nam cauſa finalis ingrediendi religionem eſt dei ſeruitium & ſic nõ fuit peccatum in cauſa finali. Item reſpectu legati dicimus ꝙ ſi talis cauſa exprimiť quę ſi eſſet falſa teſtator nullo modo legaſſet:non valet legatũ.vt in.l.cum tale in.§.falſam.& quod ibi no.ff.de cõdi.& demõ. ſed regulariter cauſa falſa nõ vitiat quia cauſa nõ coheret legato.vt ibi.ad.§.ſemel.dic ꝙ procedit fauore libertatis:quia ſemel cõceſſa non debẽt reuocari:ſed in diſpẽſatione vl̃ alia gratia ſemper præſumendũ eſt principẽ fuiſſe motum ex cauſa expreſſa,vt in.c.cùm adeo .s̃.de reſcrip.&.c.poſtulaſti. [b] eodem titul. ¶ †Sed quæro quid ſi motu proprio [c] papa diſpenſat vel aliã gratiã concedit nũqd falſitas p̃ eũ expreſſa habeat vitiare gratiã? [d] aliqui dubitauerũt:ſed ego ſimpliciter tenerẽ ꝙ ſi talis eſt cauſa qua tacita vel expreſſa, vel nõ exiſtẽte papa gratiã nõ cõceſsiſſet tũc vitiať:quia licet motus propri? excludat ſubreptionẽ nõ tamen firmat gratiã contrã intẽtionẽ concedentis.ita not.ſentit Ioã.an. in.c. ſi motu proprio.de prębend.libr.vj. & vide per do.de rot.deci.xlv.& alibi dixi not.gloſ. in cle.ſi romanus.de prębẽ.quòd motus proprius nihil operať vltra caſus in iure expreſſos & hoc not.¶ †Secundò not.ex glo.& tenebis ſemper menti ꝙ tolerantia [e] & diſsimulatio principis in actu à iure prohibito inducit diſpenſationem. cuius contrarium videtur probare text.in .c. cùm iamdudum.in fi. s̃.de præben.vbi dicit text . ꝙ multa per patientiam tolerantur.do.Ant.dicit hîc aliqua pulchra verba.Aut enim conſtitutio papæ à principio communiter non recipitur ipſo papa ſciente & tolerante, & tunc tolerantia

a ¶ Scandalũ.Adde Lu.ro.cõſi.s̃.proximè allegato.
✤ SEBA.SAPI.
b ¶ Et.c.poſtulaſti. Vide ibi do.Abb. extollẽtẽ illũ tex quẽ ſequiť ibi Fel. colũ.iñ. ver.p iſtũ tex.& ibi ponit q̃ dicať cauſa impulſiua & q̃ finalis.
c ¶ Motu proprio, Bal.in.l. p̃ſcriptione.C.ſi contra ius vel vtil. pub.Ale. cõſi.cxiiij.in.j.vo. ver.vñ dicit Bald. cõſi.cccliij.Old.cõſi.cccxxv.Corne cõſ.cxiiij.inc.licet in.j.vo.in litera.o.
✤ SEBA. SAPI.
c ¶ Motu proprio. Hoc dictũ refert & cõprobat Feli. ĩ.c.ad aures.co.vj. ver.j. quartus caſ? s̃.de reſcri.vbi plura de effectu clauſulę motu ꝓprio.
d ¶ Gratiã.Addeqd operet motus proprius.Lu.ro.cõſil. ccclij.&vide p Cl. cõſ.cccxxxv.vſq̃ ad finẽ cõſiliorũ. ZACHARI. Adde eũdem.Ro. ſing. ſuo.ccclxxj. q̃ incip.regula.l. in.& melius p Hipo.de mar.fin.ſuo xiiij.incip. ad hoc vt inquiſitio.in fi.
e ¶ Tolerãtia. Ideo bãnitus qui tolerat̃ tur in ciuitate nõ põt impune occidi vigore ſtatuti. quia talis tolerantia p̃ſtat ei ſecuritatẽ .Bal.& Sal.in.l. null?.C.de judęis. Ioã.de ana.in.c.ſicut.col.v.de iudę. ſubdens ſe vidiſſe bonũ ſeruatũ. Et eſt ſing.ſecũdum eum.de quo p Ange.ĩ. l.ſi duo.ff.de acquir.her. & hic p Ant.de butrio. ¶ Nepotis. de q̃ latè per Ale.ĩ.l.ſi alię.C. de ſucceſſorio edicto. poſt glo.ibi.bo.eſt tex. de iure ciuili in.c. j.§.ſimiliter.in verbo nepos.qb.mo. ſeu.amit .& dicit ibi Bal.ꝙ aduocati boñ.multũ allegant illũ tex. Ioã. de imo.in.l.ſi dotali.ff ſol.mat.per Abb.in.c.nõ ſine. s̃.de proba.Bar.in l.ſi inſtituta. ff.de

inof.teſt.p Fed.de ſenis.ĩ cõſ.xxxix. inci. viſo puncto de quo latiſſimè p laſ.ĩ.d.l. ſi auię. in.v.col.

SEBA.SAPI.

a ¶ Nepotis. huius meminit Feli. vbi multa ponit circa hoc in.c. per tuas. col.j.ver.prima cõ cluſio.ſ.de proba. vide Ang. Are.in §.quarto gradu.ĩ fi.inſti. de gradi. Dy.in cõſi.xvj.in ci.diligenter cõſiderata. Ab.in cõſſ. lxxix.incip.illud de iure.in. j.volu. Alex.in cõſi.xxxvij.col.iĵ.ver.cõſi deratis his in. iĵ. vo.Corneũ ĩ cõſi. cxxxix.inci . placet.& in cõſi.ſeq. in.ĵ.vol.Soc.in.l. cũ vir.ff.de cõd.& demon.

b ¶ Teſtimoniũ. Vi de Bal. in.l.ſi quis in hoc genus.& ĩ l.cõuẽticulã.C.de epi.& cler.vbi dicit ꝙ in ꝑbãdis fi nibus antiquis ſuf ficit probatio de auditu auditus.& in.l.j .C.ne ex de li.defũ.& dicit Io. an.ꝙ vbi non admittitur teſtimoniũ de auditu nõ facit aliquã ꝑſumptionẽ.vt ĩ ſua ſũ. de teſti. ver. teſtes de auditu.ꝑ archi. xxĵ.q.v.ꝑ Lu.ro. in.l.ſi verò.§.devi ro.in vlt.co.ff.ſol. ma.in antiquis ſuf ficit teſtis de audi tu.c. licet.ſ.de teſti.& ibi ꝑ An.de but.ꝑ Alex.cõſ.xj. & cõſi.xxv.ĩ.iiĵ. volu.ꝑ Soci. cõſi. lxiiĵ.inc.vt.ſ.in.j. vo.Corñ.cõſ.cvĵ. inc.videt in litera. o.in.j.vol.in antiquis.

ZACHARI.

¶ Adde Ludo.ro. ſing.ſuo.dccxlix. inci.oĩ caſu. & ibi quid requirat ad hoc vt teſtes poſſint deponere de auditu auditus.de quo etiã vide Fel. plenè.in.c.tã literis.co.iĵ.ver.item a iuxta iſtos caſus. & ibi amplè per iſtũ ver.venio ad glo.ſ.de teſti.

excuſat à peccato.pro hoc quod not.glo.iiij. diſ.in.c.in iſtis.§.leges.& in.c.j.de treu.& pa. & in.c.cũ multi.xv.q.vlti. Aut à principio à quibuſdã recipitur & à quibuſdã nõ.& tunc tolerãtia non excuſat à peccato.ad hoc.d.c. cũ iãdudum.hoc ergo intelligo & limito qñ maior pars populi recœperit. nam tũc peccat minor pars non obſeruando.ſecus ecõtra qñ minor pars populi obſeruaſſet:& maior pars nõ recœpiſſet.nam in cõſuetudine inducenda attendit maior pars populi:& non qđ facit minor pars.vt no.Io.an.in.c.ſi . de conſue.in gl.ſi.& idẽ in tractatu de cõſuetudine in.c.circa quintũ. Aut cõſtitutio pa.à principio fuit recepta cõiter ſupple vel à maiori parte.quia idẽ eſt vt.ſ.dixi:ſed ſi ex poſtfacto aliqui trãſgrediunt,& tũc aut papa ſpecificè ſcribit ꝙ vult certum actũ tolerare ſeu diſſimulare,&tũc talis diſſimulatio habet vim diſpenſationis.& iſte eſt propriè caſus huius.c. nõ eſt em verisimile ꝙ papa citra diſpẽſationem mandaſſet iſtos tolerari in peccato propter ſcandalũ.contra.c.ij.de no.ope.nũ. Aut papa nihil ſpecificè ſcribit,et nõ videt diſpẽſare.& ſic loquit.d.c.cũ iandudũ . quod ego intelligo verũ niſi papa diſpenſaſſet cũ iſtis trãſgreſſoribus circa aliquẽ actũ tanꝙ habilibus ad hoc.l.barbari⁹.& qđ ibi no.ff.de offi. prẹto.& idẽ dic per oĩa quòad ſtatuta ẽpi.

SVMMARIVM.

1 *Teſtes qui de cõſanguinitate deponũt debẽt incipere a ſtipite.ſ.à parentibus, vel à fratribus.3.*
2 *Nepotũ appellatiõe veniũt filij fratris vel ſororis.*
3 *Teſtium dicta ſuper cõſanguinitate an valeãt ſi à parentibus vel à fratribus non incipiant?*
4 *Teſtimonium de auditu non valet.*

¶ *CAP. VII.*

IVanos. ¶ † Teſtes qui de conſanguinitate deponunt cõputationẽ debent incipere à ſtipite vel germanis.Cõis diuiſio.Secunda ibi. *Nos igitur*. ¶ Caſus literalis.Quidã cõtraxerunt matrimoniũ prohibitũ:accuſatum fuit matrimonium propter cõſanguinitatem,inducti fuerũt teſtes ad matrimoniũ dirimẽdũ propter cõſanguinitatẽ,qui incœperunt conſanguinitatẽ ab auunculo & filio fratris vel ſororis quæritur an tale teſtimonium ſufficiat ad matrimo.dirimendũ?reſp. pa.ꝙ cũ matrimo.ſit res fauorabilis teſtes inducti ad probãdã cõſanguinitatẽ incipere debent à ſtipite.i.à parentibus vel fratribus:& ſic per ordinẽ diſtinguere gradus proprijs nominibus,vel ęquipollentibus indicijs deſignando perſonas ab vtroꝙ latere: quia cùm frequenter prohibeãt teſtimoniũ de auditu: & illud ſit minus validum nõ eſt in hoc articulo laxanda facultas:quia qua ratione inciperent à ſecundò gradu,eadẽ ratione inciperent ab vlterioribus.Ber. ¶ † Not.primò & tenementi ꝙ appellatione nepotis[a] venit fratris vel ſororis filius:& nõ recordor de alio tex.in iure canonico ita claro cũ textusmet exponit hîc.vide multas concor.quas ponit Ioã.an.in.c.fundamenta.de elect.lib.vj. Fed. de ſe.cõſi.xxviij.& cõclude ꝙ ex ꝓpria ſignificatione vocabuli nepos propriè dicitur filius ex filio vel filia.vt eſt text.in.l.iuriſconſultus.ff.de gradi.in.§.nepos.ſed filius fratris vel ſororis potius dicitur nepos ex cõmuni vſu loquendi . Et facit ad quæſtionem nunquid in ſtatutis appellatione nepotis veniat fratris filius.& credo ꝙ ſic.quia cõmunis vſus loquendi præfertur propriæ ſignificationi verborum in quacunq; diſpoſitione:vt no.Bar.in.l.omnes populi.ff.de iuſti.&iur.& Inn.in.c.olim
3 de verbo.ſignifi.vide glo.in.c.nonnulli.ſ.de reſcrip. ¶ † Not.ſecundò non valere teſtimonium ſuper conſanguinitate probãda ad effectum dirimendi matrimonium,niſi teſtes incipiant cõputare à cõmuni parente vel germanis.i.fratribus à quibus deſcenderunt iſti de quorum conſanguinitate quæriť hodie.vide text.
4 magis expreſſum.in.c.licet ex quadã.ſ.de teſti. ¶ † Vltimò no.ꝙ
b teſtimonium [b] de auditu.ſ.alieno eſt minus validum.& ꝙ regulariter tale teſtimonium non valet.vnde propriè non poſſunt dici teſtes.vt not.glo.in.l.in ſumma.in.§.labeo.ff.de aqua plu.arc.& vide quod dixi.in.c.quoties.ſ.de teſti.

SVMMARIVM.

1 *Affinitatis ſecundum & tertium genus hodie non prohibetur, ſecus erat de iure antiquo.6.11.*
Filij ex ſecundis nuptijs hodie licitè cõtrahunt cũ cognatione prioris viri.
Prohibitio matrimonij nunc non excedit quartum gradum.8.
2 *Temporum mutatione mutari etiam debent iura humana.*
Lex debet conuenire tempori.
Aetas noſtri temporis non patitur rigorem antiquorum iurium, cũ nobis defecerint merita & virtutes corporales.
Clericus hodie non deponitur ſicut olim ex fornicatione & ſimplici peccato mortali.
Scientia iuris ſcientia eſt licet mutabilis.
Finis legis eſt inuariabilis licet conſtitutiones mutentur.
3 *Neceſſitate vrgente vel propter euidentem vtilitatem recedendum eſt à iuriſdictione iuris communis.*
Finis legis concernit neceſſitatem vel vtilitatem ſubditorum.
4 *Leges ſummorum pontificum & conſiliorum appellantur ſtatuta humana & ſic non poſſunt dici ius diuinum.*
5 *Deus mutat aliqua,& an incommutabilis ſit?*
6 *Affinitatis ſecundum & tertium genus quid ſit.*
7 *Maritus & vxor quomodo habeant poteſtatem alter alterius corporis,et ad quid tenetur vxor marito?*
8 *Prohibitio matrimonij vſque ad quartum gradum reſtricta intelligitur de collateralibus,quia talis prohibitio inter aſcendentes & deſcendẽtes durat vſque ad infinitum.*
9 *Prohibitio matrimonialis ex quibus cauſis hodie ſit reſtricta ad quartum gradum tantũ?*
10 *Affinitas quandoque oritur ex vna copula,quandoque ex duplici , vt in vxoribus duorum fratrum.*
11 *Impedimentum publicæ honeſtatis quod acceſſoriè procedit ex ſecũdo & tertio genere affinitatis hodie ſublatum eſt ſecus de alijs.*
12 *In diſpenſatione an facienda ſit mentio de affinitate & publica honeſtate vbi ſimul concurrunt?*
13 *Impedimẽtũ publicæ hone.ex ſpõſalibus de futuro & de præſenti oritur.*
14 *Conſtitutio & ſtatutum non trahuntur ad præterita.*
Excomunicatus ante legis reuocationem indiget abſolutione etiam poſt legem reuocatam.

¶ *CAP. VIII.*

1 NOndebet. ¶ † In ſecundo & tertio affinitatis genere tollitur prohibitio,quæ olim erat in matrimonio cõtrahendo: ſimiliter tollitur prohibitio de ſobole ſuſcepta ex ſecundis nuptijs quę olim non poterat contrahere cum cognatione prioris viri.& prohibitio cõiugij vltra quartum conſanguinitatis & affinitatis gradum nõ extẽditur. & allegatur quotidie iſte text.qui eſt ſingu.in materia ſua.diuiditur. nã primò excuſat correctionem iuris antiqui.ſecũda ibi. *cũ ergo*. excuſationem declarans in duobus illud tollit.tertiò reſtringit reſtrictionis cauſam reddens ibi. *prohibitio*. quartò prohibitionẽ reſtrictã fortificans conſtitutiones cõtrarias tollit & cauſas reddit ibi. *cũ ergo*. ¶ Caſus literalis.In prima parte huius conſtitutionis præmittit cõſilium cãm ipſius conſtitutionis dicens ꝙ nõ

debet

debet reprehensibile iudicari si secundū varietatē temporum sta
tuta quandoq; variātur humana: maximè cū vrgēs necessitas vel
euidens vtilitas hoc exposcit: & hoc probat exemplo domini qui
ex his quæ in veteri testamento statuerat nonnulla mutauit in no
uo: quia ergo prohibitiones de matrimonio contrahendo in se-
cundo & tertio genere affinitatis & de sobole suspecta ex secūdis
nup. nō copulāda cōsanguineis viri prioris difficultatē frequēter
inducāt & aliqn̄ periculū pariant animarū cū cessāte causa cesset
effectus: consiliū istud hmōi prohibitiones reuocat & statuit: vt
sic cōtrahentes de cętero liberè copulētur. In secunda parte dicit
q̄ prohibitio copulę cōiugalis de cętero nō extēdat vltra quartū
gradū cōsanguinitatis & affinitatis: qa in vlteriorib⁹ nō pōt absq;
periculo hmōi prohibitio gn̄aliter obseruari. ostēdens hoc quasi
naturali rōne. quaternarius em̄ numerus bn̄ cōpetit prohibitiōis
corporalis cōiugij. de quo dicit apostolus q̄ vir nō habet potesta
tē sui corporis sed mulier & ecōuerso. qa quatuor humores sunt
in corpore q̄ cōsistūt ex quatuor elemētis. & in his quatuor gradi
bus ita debet ꝑpetuò obseruari nō obstātibus antiqs cōstitutiōi
bus sup hoc ꝓmulgatis. vt si aliqs circa hmōi ꝓhibitionē p̄sum-
pserit copulari nullo tractu tp̄is defendat, cū diuturnitas tp̄is nō
2 diminuit peccatū sed auget. Ber. ¶ †Not. j. q̄ ad varietatē tēpo-
rū debēt mutari statuta humana: qa lex debet cōuenire tēpori. iiij
di. c. erit aūt lex. iō alibi dicit tex. nota. q̄ ætas nr̄i tēporis nō patit
rigorē antiquorū iuriū cū nobis defecerint merita & virtutes cor
porales. vt habet in. c. fraternitatis. xxxiiij. di. Ideo hodie ex simpli
ci fornicatiōe clericus nō deponit sicut olim indistinctè depone
bat. vt in. c. à multis. de æta. & qual. imò qdlibet peccatū mortale
erat olim depositione dignū. de quo dic vt no. in. c. at si clerici. de
iudi. Et p̄ hoc dicūt quidā volētes detrahere scientiæ iuris q̄ non
est propriè scientia: qa scientia est de incorruptibilib⁹ & de impossi
bilibus aliter se habere: vt hr̄ prīo posteriorū: sed scientia iuris mu
tatur quotidie. Sed dicendū est q̄ licet mutent cōstitutiōes par-
ticulares, nō tn̄ mutat ipm̄ dictamē seu cā finalis iuris. nā semper
lex prodit vt appetitus noxius sub iuris regula limitet &c. vt hr̄
s̄. in proœ. finis ergo iuris est inuariabilis, sed cōstōnes mutant &
deseruiunt fini. semp̄ em̄ lex debet eē rōnabilis. & sic fundata su-
per rōne naturali & immutabili. alʒ nō est lex. j. di. c cōsuetudo. &
3 iiij. di. c. erit aūt lex. ¶ †No. ij. q̄ per necessitatē vrgētē vel vtilita
tem euidentē recedendū est à dispōne iuris. nā finis legis cōcernit
4 necessitatē vel vtilitatē subiectorū. ¶ †Tertiò no. q̄ leges sūmo
rū pontificū & cōsiliū appellant statuta humana, & sic strictè nō
pnt dici ius diuinū. qd̄ no. ꝑ limitatione. c. nimis. de iureiur. & in
5 c. j. de iur. cal. & c. qualiter. de accu. ¶ †No. q̄ deus nōnulla mutat
& sic videt cōmutabilis. cōtra. c. incōmutabilis. xxij. q. iiij. Sed tu
vide bo. gl. ibi. & q̄ habet. vj. di. ī. c. nō est peccatū. §. his itaq;. & qd̄
6 no. in. c. fi. de cōsue. ¶ †Itē not. q̄ hodie matrimonia licitè cōtra-
hūtur in secūdo & tertio genere affinitatis. gl. laborat in declarā-
do ista genera: sed dic breuiter q̄ persona adiuncta per carnis co
pulā sanguini alterius inducit primū genus affinitatis: persona ve
rò addita primo generi inducit secūdū genus, & persona addita
7 secūdo inducit tertiū. quod declara vt in glo. ¶ †Item not. q̄ mu
lier dicitur habere potestatē corporis mariti sicut ecōtra. est ergo
inter maritum & vxorē quędā reciproca obligatio. & dic q̄ pari
ficāt quòad debitū reddēdū, sed nō sic ī alijs. nā magis tenet vxor
seruire marito q̄ ecōtra. vn̄ alibi dicit q̄ vxor est penè famula vi-
ri. vt in. c. hęc imago. & c. mulierē. xxxiij. q. v. & vide qd̄ dixi in. c.
8 lr̄as. de resti. spo. ¶ †Sed q̄ro nūquid inter ascendētes & descēdē
tes possit esse matrimoniū vltra quartū gradū? quod est quęrere
nūquid dispositio huius. §. cōcernat oēs cōsanguineos tā collatera
les q̄ ascēdētes & descēdētes vt vltra quartū gradū prohibitio nō
extēdat? vide Gof. in sum. eo. ti. §. itē q̄rit. q̄ dicit q̄ sic. vn̄ intellexit
istū tex. gn̄aliter: sed cōtrariū tenuit Io. an. in gl. sua sup arbore cō
sanguinitatis. & originaliter Host. in sum. eo. tit. §. q̄ cōsueuerāt.
sub. §. qualiter arbor. in ver. ix. q̄rit. & hanc opi. credo verisimam
cū tex. iuris ciuilis, indistinctè prohibeat mr̄imoniū inter ascendē
tes & descēdentes in infinitū: vt in. l. nuptiæ. ff. de ritu nupt. vn̄ gl.
ibi colligit q̄ si Adam hodie viueret non reperiret vxorem: quia
omnes descendimus ab eo. & cū ius ciuile nō reperiatur expressè
correctum: & sit fundatū super honestate maxima, non debemus
per generalē dispositionem canonicā dicere
cōtrarium. arg. bo. in. c. ij. s̄. de despon. impu.
hęc tamē quęstio propter breuē hoīmvitam
9 rarò practicat. ¶ †Not. ex tex. causas quare
mr̄moniū ē hodie restrictū ad quatuor gra-
10 dus. vide aliās per Io. an. hîc. ¶ †In gl. iiij. ibi.
*quādoque ex vtrâque vt in vxoribus duorum fra
trum.* hęc gl. vult q̄ affinitas qn̄q; ex vna co
pula qn̄q; ex duplici cōtrahit, vt in vxoribus
duorū fratrū. illę em̄ sunt sibi affines in secū
do genere ex copula vtriusq;. nam frater ma
riti est sibi affinis in primo genere vxor ergo
sua cū sit iūcta primo generi affinitatis indu
cit secundū genus: & idē est reperire in vxo-
11 re alterius. ¶ †In ea gl. ibi. *publica honestas, vt
in vxoribus duorū fratrū.* hîc intendit q̄ olim
quis non poterat ducere successiuè vxores
duorū fratrū: rō. quia ibi erat tertium genus
affinit. cū secūda: nā (vt. s̄. dixi.) duorū fratrū
vxores sunt in secūdo genere affinitatis: sed
si altera post mortem mariti nupsit sempro
nio, ille sempronius attinet vxori alterius fra
tris in tertio genere: quia est persona addita
secundo generi: iō mortua vxore sua & mari
to alterius nō poterat olim illā ducere obstā
a te tertio genere affinitatis, & vltra īpedimē-
tum affinitatis suberat impedimentū publi-
cę honestatis: vt dicit tex. in. c. porro. alle. ī gl.
sed cū secundū & tertium genus sit sublatū,
ergo videt q̄ publica honestas tanq̄ accesso-
ria sit hodie sublata. Sed gl. no. cōcludit q̄ il-
la publica honestas q̄ veniebat accessoriè ad
secundū & tertiū genus affinitatis est hodie
sublata: quia sublato principali &c. sed publi
ca honestas quæ nō venit sic accessoriè vt in
ea q̄ orit ex cōtractu spōsaliorum seu matri-
monj cū cōsanguineo meo nō est hodie sub-
lata, cū de ea hîc nulla fiat mētio. & quod sit
verum apertè probatur in. c. j. de spō. lib. vj.
¶ Et no. vnā bo. regul. ex hac glo. in materia
a extensionis.[a] q̄ vbi duo sic se habent q̄ vnū
venit consecutiuè ad reliquū, vno immuta-
to seu sublato etiā cōsecutiuū intelligit īmu
tatū seu sublatū. ad hoc tex. optimus in. c mi
ramur. de ser. nō ordi. in. c. q̄uis. in fi. de elec.
li. vj. & hoc dictū gl. potes adducere ad quę-
12 stionē. ¶ †Nūquid in dispensatione fit fien-
da mentio specifica de affinitate & publica
honestate vbi simul coincidunt: aut sufficiat
facere mētionē de affinitate. q̄stio fuit ardua
in romana curia, & credo q̄ adhuc pendeat.
& allegabat ista gl. quòd sufficiat facere men
tionē de affinitate: quia in cōsequentiā fit de
publica honestate. In contrariū facit glo. sup
arbore cōsanguinita. post prin. sed cōcordan
do dixit q̄ si pub. hon. necessariò cōprehēdit
sub affini. satis est de affinitate fecisse mētio-
nē. & sic ꝓcedit ista gl. exēplū si ī petro dispē sa
tionem vt liceat mihi ducere vxorē cōsangui
nei mei defuncti nō obstante affinitate in ter
tio gradu: nā ex quo feci mentionē q̄ fuerat
vxor consanguinei mei, cōsequenter feci mē
tionē de publi. honestate. & sic per cōsequē-
tiam videt sublata virtute dispensationis. Si
verò nō cōprehendit ex narratione verborū
vt puta impetraui dispensationē vt liceat mi
hi ducere titiā mulierē nō obstante quòd sit
mihi affinis in tertio gradu: nō valet dispen-
satio si vltra affinitatē erat publica honestas:

a ¶ Extensiōis. Bar. firmat in. l. oēs po puli. ff. de iu. & iur. ī. iij. q. vj. principa lis. facit. l. cui iuris dictio. ff. de iurisd. om. iu. & l. si ita sti pulatus fuero. ff. de ver. ob. l. distin guemus. §. de offi- cio. ff. de arbi. per Bal. & Sali. in. l. j. in pe. col. C. si re- ctor prouin.

✠ SEBA. SAPI.

a ¶ Extensionis. Vi de Bal. in. l. nō du biū. in quinto no. C. de legi. Signo. de homo. in cōsil. lvj. inc. qō talis est in prin. cū allega- tis per Deciū. in. c. nā cōcupiscētiā in prīo no. ī prima le ctu. vbi bon⁹ tex. s̄. de constitu.

Panormi. ſuper quarto.

De frigidis & maleficiatis & impotẽtia coeundi. Rub.

¶ Viſo de plurimis impedimentis matrimonij: quia frigiditas & maleficium & generaliter impotẽtia coeũdi ſunt impedimẽta matrimonij. ideo poſt rubricas precedentes ſubijcit iſta. nam aduerte. quia hęc rubrica habet tres partes tractat enim de frigidis. Item de maleficiatis. Itẽ de impotẽtia coeũdi. & ideo adiecit de impotẽtia: quia vltra frigiditatẽ & maleficiũ ſunt & alij modi impotẽtię: vt puta ſi vir eſt ſectus ſeu caret virilibus Itẽ potuit auctor addere iſtud tertiũ ad denotandũ q̃ ſufficit allegare impotẽtiã coeũdi: licet nõ ſpecificetur impotẽtia coeũdi. pro quo facit. c. ij. j. eo. & quia aliter diſponitur in frigido & aliter in maleficiato, & aliter in impotẽtia coeũdi. Ideo auctor in rubr. voluit oĩa iſta ſpecialiter attingere & de his omnibus etiam tractatur in nigro.

SVMMARIVM.

1 *Maritus põt ſeparationẽ matrimonij petere etiã ex impedimẽto proprio.*
2 *Confeſſioni coniugũ ſuper impotentia coeundi non ſtatur, ſed requiritur alia probatio quòad ſeparationem.s.*
3 *Maritus dicitur caput vxoris.*
4 *Libellus quomodo formatur propter impotentiam mariti?*
5 *Separatio propter frigiditatem vel impotentiã coeundi. an ſtatim vel poſt aliquod tempus & ex quibus probationibus fiat?*
Impotentia coeundi ex quibus arguatur, & quomodo probatur ſeparatio propter impotentiam poſt longũ tempus petita?
Iudex potius debet admittere & audire probationes ſuperfluas defectiuas vbi agitur de periculo animæ.
6 *Triennalis cohabitatio an ſit indicenda propter impotentiam?*
7 *Potentia ſi appareat poſt ſeparationem an matrimoniũ ſit reintegrandũ, & quid iuris ſi ad alia vota ſit deuentum?*
Separatio facta per eccleſiam deceptã falſis probationibus an teneat?
Potentia coeundi ſi ſit cũ alia muliere & non cũ vxore quid agendũ ſit?

¶ CAP. I.

Ccœpiſti. ¶ Difficilis eſt in ſuo intellectu, & habet tria dicta: ſecundum ibi: *illa.* tertium ibi. *ſi autem.* & cõmuniter nõ ſummatur propter varietatem intellectuũ. ¶ Caſus lite. Aliquis accœpit aliquã in vxorẽ, & cũ ea pmãſit per mẽſem, vel p tres vel p annũ. poſtmodũ dicit q̃ eſt frigidę naturę: ita q̃ cũ illa vel alia rẽ habere nõ põt. & ſi hoc probari per verũ & rectũ iudiciũ põt: debet ſeparari: ita tamen q̃ ſi poſtea aliã accœpit reus erit piurij: & acta pœnitẽtia priora cõnubia reſtaurabuntur. Si verò ille prior poſt annum aut dimidium ad epiſcopum reclamauerit, dicens quòd eam non cognouit, ipſe autẽ contrarium affirmet: ei credendum eſt: cũ ſit caput mulieris: quia ſi proclamare voluit, cur tãtum tacuit cùm cito potuit ſcire ſi eam cognoſcere potuit? ſi verò ab initio poſt menſem aut duos ad epiſcopum proclamauerit dicens: volo eſſe mater ſed vir quem accœpi frigidæ naturæ eſt: ſi hoc probare poteſt per rectum iudicium ſeparentur, & mulier ſi voluerit nubat in domino. Ber. ¶ Not. primò quòd maritus [d] poteſt reclamare & petere ſeparationem etiam ex impedimento proueniente à ſe intereſt enim ſua vt ſeparentur ſi nõ eſt inter eos verum matrimonium, vt non teneatur ad onera matrimonij. ¶ † Secundò not. q̃ profeſſioni coniugum ſuper impotentia coeundi plenè non creditur: vnde requiritur alia probatio vt poſsit ſequi ſeparationis ſententia. ¶ † Tertiò not. quòd vir dicitur caput mulieris: pro hoc. c. cùm caput. xxxiij. q. v. ¶ † Vltimò not. formam & practicam libellandi ex parte mulieris cùm petit ſeparationem propter impotentiam mariti. ¶ † Oppo. contra text. primò de. c. laudabilem j. eod. vbi dicitur quòd ſi allegat frigiditas debent ſimul cohabitare per triennium, & poſtmodum iurare cum ſeptima manu propinquorum: ſed hîc nihil dicitur de triennio: ergo &c. Itẽ contra verba illa facit tex. in. c. fij. e. vbi mulier fuit audita poſt octo annos allegans impotentiam mariti. & hîc videt innui cõtrarium. ſed propter hoc & multa alia contraria quæ patitur iſte text. doct. maximè Inno. varia ſcripſerunt. ita vt potius intricet q̃ aperiatur intellectus huius .c. ſed vt clarius dicã capiendo meliora dicerẽ q̃ principium. c. debet intelligi q̃n ambo coniuges cõfitentur impedimẽtum: & poteſt probari impedimentũ per alia ſigna frigiditatis, & cum iuramento coniugũ & propin-

SEBA. SAPI.

a ¶ Reuocatus effectus. Vide multa alle. p Feli. in. c. fi. in. ij. & iij. col. ij. de cõſti. ex cuius verbis in ver. amplia quartò limitãt dicta Abbatis hìc vt nõ procedãt quãdo effectus actus ꝑteriti expectaret in futurũ. vt ibi p eum.

b ¶ Magiſtrorũ. Simile eſt qđ dicit de cõſuetudine. vt a ij. de cognatio. ſpi. c. j. quod intellige qñ approbatio fieret per papã. quia alterius approbatio nihil operatur c. ſup his. &. c. de infidelibus. ij. eo. ſecundũ Phi. hìc.

c ¶ Gradibus. ſecus de iure ciuili. de quo qualiter fiat cõputatio ponit inſti. de gradibus. p totũ p gl. in. l. ij. C. de ſucceſſorio edicto. ideo Card. flo. dicebat hic q̃ in matrimonijs ſtatur iur. cano. ſecus quantũ ad hęreditates. vt p gl. inſt. de. gradibus. §. vj. & facit tex. in rõne ſui. in. c. fi. j. de ſecun. nu. gl. in. l. j. C. e. Bal. in. l. meminimus. C. de legi. hęre. Paul. de ca. in d. l. ij. C. de ſucceſ. edi. Corneus cõſi. xlj. & lvij. & cõſi. ccj. in. j. vol. & qd ſi ſtatutũ faceret mentionẽ de gradibus quõ fit cõparatio, Pe. de anch. hic arguit q̃ & cõtra. & cõcludit q̃ ſecũdũ ius ciui. ſequit Io. an. i addi. Spe. in tit. de ſucc. ab inteſta. voluit Bal. in. d. l. ij.

d Maritus. quod ꝑcedit ẽt cõtra volũtatẽ vxoris, nec ꝑt mulier renũtiare tali impedimẽto. ſecũdũ Phi. hic qđ intellige qñ frigiditas erat à erinci. ſecus ſi ex poſtfacto ſo peruenit: quia nõ diſſoluit matrimon. xxxij. q. vij. c. hi q Quis aut debeat probare prioritatẽ vel poſterioritatẽ gl. eſt no. xxxiij. q. j. c. qañt. quę voluit q̃ fauore matrimo ex quo de ea nõ fuit facta mẽtio expreſſè vel tacitè arg. in. c. ex tuarũ. de autho. & vſu pal. nã affinitas põt cõtrahi ſine mrimonio. vt in c. diſcretionẽ .ſ. tit. ꝑxi. & hoc caſu ꝑcedat gl. ſup arbore. ¶ † In glo. in. ver. *ſecundis nup.* 13 ibi. *in ſponſa de futuro.* idẽ dic & fortiꝰ in ſpõſa de pñti. nã maior honeſtas exigit vt ducã eã in vxorẽ q̃ fuit ſpõſa de pñti cõſanguinei mei q̃ q̃ abſtineã ab ea q̃ fuit ſpõſa cõſanguinei mei de futuro. & hoc voluit gl. in fi. & ſic tenẽt doct. in. c. ſpõſam. & ibi dixi. ſ. de ſpõ. 14 ¶ † In gl. in ver. *de cætero.* ibi. *nõ trahũtur ad præterita.* no gl. q̃a põt ſeruire in alijs terminis: ex hoc em̃ gl. poteſt inferriq̃ ſi reuocatur ſtatutũ nõ cenſet reuocatus effectus [a] iã cauſatus per ſtatutũ, nec vr̃ approbatus act9 geſt9 cõtra antiquũ ſtatutũ. & ideo excõicatus ex antiqua lege indiget abſolutione: etiã poſt legem reuocatã. dic hoc ꝑcedere niſi in reuotione dicat q̃ antiqua lex debeat haberi pro infecta: tũc em̃ oĩs effectus antiquę legis eſt ſublatus ita vt excõicatus nõ indigeat abſolutione. vt eſt gl. in cle. j. de ſta. re. & in cle. vni. de immu. eccle. & tene mẽti iſtas duas glo. ſic intellectas. & in fi. gl. hęc vltima opi. cõiter tenet, & mihi ſatis placet fauore matrimonij.

SVMMARIVM.

Diſtans à ſtipite quarto gradu vel citeriori põt cõtrahere cũ diſtante quinto vel vlteriori.
Regula magiſtrorũ approbata debet etiam à iure approbari.
Graduũ computatio etiã in linea inæquali qũo fiat?
Aſcendentium perſonæ quot ſunt tot gradus faciunt dempto ſtipite.

¶ CAP. IX.

Virqui. † Diſtans à ſtipite quarto gradu vel citeriori cũ diſtãte quinto vel vlteriori cõtrahere poteſt. h. d. cũ glo. ¶ Caſus litera lis. Duo vol ũt cõtrahere matrimonium. diſtat vir à ſtipite quarto gradu. mulier verò ex alio latere diſtat ab eodem ſtipite quinto quęritur an poſſint cõtrahere matrimoniũ? & rñ. q̃ ſic ſecundũ regulã illã qua dicit quo gradu remotior perſona diſtat à ſtipite & à quolibet deſcendẽtiũ per aliã lineã ab eodẽ ſtipite.. Ber. ¶ † No. j. q̃ regula magiſtrorũ [b] approbata à iure debet ꝑ iure ſeruari. ¶ † Se cũdò nota regulã infallibilẽ in cõputãdis gradib9 [c] ſec9 i linea trãſuerſali ſeu collaterali. vt quoto gradu diſtat remotior &c. vt in litera & ꝑcedit hęc regula in linea trãſuerſali etiã inęquali. exemplũ in patruo & nepote. ſunt enim iſti in linea inequali quia nepos deſcendit per vnum gradũ. vnde vbi linea non eſt æqualis ſemper fit computatio à remotiori. ſi verò ſunt in linea æquali exemplum in filijs duorum fratrum nõ eſt vis vnde fiat cõputatio ſed quoto gradu diſtat alter à ſtipite toto gradu ſibi attinet, & iſtę ſunt duæ regulæ in conputandis gradibus ſiue ęquandis inter collaterales. Sed ſecũda aſcẽdentiũ regula eſt q̃ quot ſunt perſonæ tot ſunt gradus dẽpto ſtipite & ideo demit ſtipes: qa filius eſt ex ſanguine patris: vnde nõ fit deſcenſus per duos gradus, ſed tantũ per vnum. de quo plenius in arbore conſanguinitatis.

& propinquorum.ſ.vt coniuges iurẽt de veritate conſanguinei & de credulitate.i.ꝙ credãt illos verum iurare.his concurrẽtibus põt matrimoniũ ſeparari incõtinenti non expectato lapſu triẽnij.Illud verò triẽniũ requiriť vbi prius per alia ſigna vrgentia probari nõ põt. & hoc innuit tex.i.d.c.laudabilẽ.ibi. *ſi frigiditas nõ prius probari poſſit &c.* & ſic intelligo illa verba poſita in tex. ibi. *per verum iudicium &c.* nam tria ſunt arg.ad probationẽ impotentiæ.primũ aſpectus corporis.vt in.c.fraternitatis.j.eo.nam ſicut mulier põt inſpici:ita & maſculus.ſecundũ arg.eſt cohabitatio triẽnalis iuxta formam d.c.laudabilem.tertium eſt iuramentũ propriũ cum ſeptima manu propinquorũ modo prędicto.vt.j.eo.c.laudabilẽ.vt ergo iſte tex.cõcordet cũ.d.c.laudabilẽ. debemus appellare hîc verum iudicium qñ vltra iuramenta offerť probatio per ſigna impotẽtiæ.licet glo.videatur tantũ intelligere de iuramẽto,ſed certè hæc nõ eſt ſufficiens probatio vt incontinẽti debeãt ſeparari.vt apertè probať.in.d.c.laudabilẽ.verba illa debent intelligi quãdo mulier cõfitetur impedimẽtũ:& vir negat,nec mulier proclamauit in exordio matrimonij. tunc enim qa concurrũt duæ pręſumptiones cõtra mulierẽ.prima qa tardè proclamauit.ſecunda quiavir dicit ſe eã cognouiſſe,non debet mulier audiri.intelligo quando veraciter non põt probare intentionẽ ſuã licet aliqua ſigna inducat tunc enim debet excludi.ſ.vt nõ audiať petens ſeparationẽ de pręſenti.ſed poſt cohabitationẽ triennalẽ audietur ſi probat per aliqua ſigna:puta quia adhuc reperitur virgo,& offert iuramentũ proprium cũ ſeptima manu propinquorũ.ar.in.c.laudabilẽ.j.eo.poſſet etiã intelligi iſtever.quãdo mulier erat corrupta.nam tunc de facili nõ põt probari impedimentũ mariti.ver. *ſi autem,* loquitur quando mulier in nouitate proclamauit .& ꝑ aliqua ſigna põt probari impotẽtia mariti.tũc eñ debet audiri incontinẽti prout dictum fuit in prin.vñ diſcretus debet eſſe iudex,& ſemper potius exigere probationes ſuperfluas q̃ deffectiuas cũ agať in ſeparatione de periculo animarũ.vt dicit Inn. & bene:vnde qñꝙ exigat duo ex illis tribus prædictis argumentis: qñꝙ oĩa tria: quãdoꝙ ſufficit & vnica probatio,vt ſi eſt neceſſariò
6 concludens. ¶ †Exemplũ ſi ex toto virilia ſunt amputa
a ta marito:nã tunc fruſtra requireret alia probatio. [a] & iſte tex.loquitur in impedimẽto frigiditatis:nã cũ impedimẽto maleficij ſemp ad minus debẽt cohabitare priꝰ per trienniũ:quia cũ illud impedimẽtum nõ ſit naturale ſed accidẽtale põt tpe remoueri:vt probať in.c.fi.j.eo. & ſic intelligo iſtũ tex.licet multa & varia hîc ſcribanť. ¶ In gl.j.vult ergo gl.ꝙ iuſtum iudiciũ appelleť hîc iuramẽtũ cõiugũ cũ ſeptima manu ꝑpinquorũ:ſed mihi nõ placet hæc expoſitio:vñ dicerem quòd aut cõiuges volũt incõtinenti ſeparari nõ expectato triennio:& oportet quòd impedimẽtũ probeť ꝑ iuſtũ iudiciũ.i.per aſpectũ corporis vt ſaltẽ appareãt aliqua euidẽtia ſigna impotẽtiæ.& tũc cũ iuramẽto proprio & propinquorum põt fieri ſeparatio:quod ſentit tacitè hîc Abb.& hîc adduco.c.laudabilẽ.j.eo.ſecũdùm intellectũ quẽ ibi teneo vt rectũ iudiciũ ponať pro remedio ſeparato à iuramento cõiugũ & propinquorũ,& dic vt dicã.in.d.c. laudabi
7 lẽ. ¶ †In gl.iij.ibi: *ſed non credo quòd hoc obſtet.* intellige hãc gl.ꝙ primũ matrimonium debet reſtaurari quo ad vinculũ ex quo nũc apparet de potẽtia viri:ſed reſpectu tori ſeu mutui ſeruitij ſerua diſtinctionẽ ꝓcedentẽ,vt ſi ſolus maritus fuit in dolo poſsit vxor petere ſeparationẽ quo ad torũ propter adulteriũ cõmiſſum cũ illa alia. Si verò nõ fuit in dolo,vel vterꝙ cõmiſit dolũ tũc matrimoniũ reprobať quo ad oĩa.pro hoc.c.fraternitatis.j. eo.&.c.pe.& vl.de adul.& ſic diſtĩguo no.hîc ꝑ Io.an.& cõtra hãc ſeparationẽ primi matrimonij venit cõtrariũ qd ſequiť in gl.de.c.ſi per ſortiarias.vbi diciť ꝙ ſi matrimoniũ fuit ſeparatum propter maleficium viri:licet vir poſtea ducat aliquã & cognoſcat:non per hoc ſeparabiť primũ matrimoniũ.cuius cõtrariũ hîc diciť & in.c.laudabilẽ.j.e.So.gl.dicit aliud in ſeparatiõe propter frigiditatẽ,& aliud propter maleficiũ:& nõ reddit rationẽ diuerſitatis.vñ aliqui dicere voluerũt ꝙ illud.c.in hoc ſit correctũ ſed tu tene gl.& dic hãc eſſe rõnẽ diuerſitatis. nã frigiditas eſt impedimẽtũ naturale nõ reſtrictum ad
a certã pſonã.vñ ſi vir poſtea cognouerit aliã,apparet eccleſiã fuiſſe deceptã,cùm eodẽ mõ potuiſſet cognoſcere primã.ſed maleficiũ quod fit inſtigãte diabolo reſtringitur ſępe ad certã pſonã vt oẽs poſsint cognoſcere ꝑter vxorem.ideo ſi diuortium ducat aliã & cognoſcat nõ per hoc apparet eccleſiã fuiſſe deceptã.iõ nõ debet ſeparari ſecũdũ & reſtaurari primum.& ita ꝓpriè loquitur illud.c.ſi per ſortiarias.pro hoc.c.fi.j.eod.& ſic intelligo iſtum text.qui ſolet difficilis reputari.quia videť deuiare à deciſionibus alijs.

✣ *SVMMARIVM.* ✣

1 *Impotens ad copulam eſt impotens ad matrimoniũ cõtrahendũ ſiue impedimentũ ætatis ſit ſiue naturæ.*
2 *Puer non præſumitur qui generare poteſt.*
Puer dicitur vſque ad .xiiij.annos.
3 *Impotentiã allegare ſufficit,etiã ſi qualitas non ſpecificetur.*
4 *Impotentia tẽporalis & perpetua an idẽ operentur?*
5 *Senex quomodo poſsit matrimoniũ contrahere?*
Spado carens vno teſticulo contrahere poteſt : ſecus eſt ſi cãret ambobus.
Semen qui non poteſt emittere:licet habeat virgã erectã contrahere non poteſt.

¶ *CAP. II.*

1 QVod ſedem. †Impotẽs ad copulã eſt impotẽs
2 ad matrimoniũ cõtrahẽdũ,ſiue ſit impedimentũ ætatis ſiue naturę. ¶ †Not.j.ꝙ nõ ꝑſumiť puer qui generare poſsit:& dicit puer vſqꝙ ad.xiiij.an.de quo dic:vt in.c.puberes.&.c.
3 ij.de deſponſa.impu. ¶ †Secundò no.ar.ꝙ ſufficit allegare viri impotẽtiã abſqꝙ eo ꝙ ſpecificeť qualitas impo-
4 tẽtiæ. ¶ †Itẽ no.ꝙ idẽ operať impotentia tẽporalis quo ad tps quod perpetua in perpetuum.vt patet in parifica
5 tiõe q̃ hîc fit inter puerum & impotẽtẽ. ¶ †In gl .fi.ibi: *humanitatis ſolatium &c.* expone iſta verba:ꝓut no.in.c. nuptiarum.ꝑalleg.in gl.in verbo. *in quibuſdam.* ſenex eñ ideo cõtrahit:ꝙa habet habitum qñꝙ reducibilẽ ad exercitiũ:ſed tex.debet intelligi de oĩno impotente:ideo di-
b cunt hîc doct.ꝙ ſpado [b] carens vtroꝙ teſticulo non põt
c cõtrahere matrimonium:[c]ſecus autẽ ſi careat vno teſticulo tãtùm:& ſic poteſt intelligi.l.ſi ſerua.ĩ.§.ſi ſpadoni. ff.de iure dot.& vide gl.in.c.hi qui.xxxij.q.vij.quę tractat quid de eo q̃ habet virgã erectam ſed nõ põt emittere ſemen propter impedimẽtum naturale vel accidentale:& tenuit ibi gl.ꝙ talis poteſt matrimonium contrahere cùm poſsit mulierem prouocare.ſed communiter tenetur contrarium.& hoc puto verius:quia ex quo nõ poteſt generare poteſt vxor dicere:ego volo eſſe mater &c.vt.c.proxi.in fi.& de hoc aliquid.j.eo.c.cõſultationi.

✣ *SVMMARIVM.* ✣

1 *Impedimentum naturale ad coitũ irreparabile arte medicorũ matrimonium impedit.4.*
2 *Impotentia coitus non omnis matrimoniũ impedit,niſi ſit talis quòd arte medicorũ reparari non poſsit:& intellige de reparatione quæ ſine periculo corporis fieri poſsit.*
3 *Impedimentum ſuperueniens poſt matrimonium contractũ licet nondũ conſummatũ non ſoluit matrimonium.*
Matrimonium de præſenti etiam non conſummatum non ſoluitur niſi per ingreſſum religionis.
Papa an poſsit ſoluere matrimoniũ nondũ conſummatũ pro-

niñ ꝑſumať poſterioritas.ſequiť Hoſti.ĩ ſumma de frigi.contrariũ tenet Panor.in.c. fraternitatis.in.iñ.colũ. j.eod.

ZACHARI. Exquiriť probatio.Nõ eñ debet iudex admittere aliquẽ ad probandum qd probatũ nõ releuat.vt plenè per Ant.coſe. ſing.ſuo.cxlviñ.in ver.iudex qd inci. iudex non debet admittere aliquẽ.

b ¶ Spado. Adintellectũ.d.§. ſi ſpadoni.aduerte ꝙ tale nomẽ eſt nomẽ generis. vt.l. ſpadonẽ.ff.de ver.ſigni.& ideo dicit illa litera in.d.§. ſi ſpadoni. aut ſpado eſt caſtratus qa fuerũt inciſi teſticuli. iuxta.l.ſi ſeruũ.§.& ſi puerũ.ff. ad.l.aquil. & tunc nõ põt eſſe matrimoniũ.ex quo inferťꝙ talis nõ põt adoptare. vt eſt caſus in.l.ñ.ff.de adopti.per ea quæ ponit Bar.ĩ.l.ſi is qui pro empto.ff.de vſuc.aut ſpado nõ eſt caſtratus.& tũc eſt matrimoniũ.vt per Soc.in.l.j.ff.ſolu.matr.in.iiñ.col. vide Ro.ĩ cõſ.cxx iñ.incip. bononię dum eram.

ZACHARI. ¶ Adde ꝙ mẽdoſè alleg. hoc ſing. debuit enim allegare ſing.nu.634. fo.xxñ.& ſecũdũ veriorẽ. nu.ſingu. 636.

✣ SEBASAPI.

c ¶ Matrimonium. Vide ad hęc q̃ ſcribit eleganter do. Bar.Soci.in.l.j.coiñ.cũ ſe.ff.ſol.mat.

pter superuenientem impotentiam coeundi.
Impedimentum accidentale idem operatur quod naturale.

¶ *CAP. III.*

EX literis. †Naturale impedimẽtum ad coitum irreparabile arte medicorum matrimoniũ impedit.primò consultatio.secundò rñsio. ibi:*respondemus*. ¶ Casus literalis. Quidam contraxit cum quadã quę cùm debitũ reddere nõ posset:licet vterq; legitimę fuisset ætatis:mulier cõtraxit tam grauem infirmitatẽ vt omnino inutilis sit facta viro quòd nullo modo eam cognoscere potest: quæritur an debeãt separari? Respõdet pa.si vitium illud à natura contraxit mulier:nec ope medicorũ potest ei subueniri,vir potest aliã ducere in vxorẽ.Bernar. ¶ †Nota quòd ad dirimẽdum matrimonium nõ sufficit quodlibet impedimẽtũ ad coitũ.nisi sit tale quod arte medicorũ curari nõ possit.& intellige q̃ possit fieri reparatio absq; periculo corporis.vt exponit texj̃.eo.c.fraternitatis. ¶ †In gl.prima in fi.vult ergo gl.relata ad text.quòd impedimentũ accidẽs post matrimonium contractum licet nondum cõsummatum nõ tribuit facultatem separandi matrimonium:quod no.nã matrimonium cõtractũ per verba de p̃senti qđ semel tenuit nõ reperit posse separari nisi p̃ religiõis ingressum:vt in.c.ex parte.&.c. ex publico.de cõuer.cõiug.credo tamen quòd sit sufficiens causa vt papa[a] possit illud separare si multũ timeat de incontinẽtia sani:ad hoc quod no.in.d.c.ex publico. ¶ †In gl.in ver. *à natura*. aduerte.licet tex.loquatur de impedimento à natura cõtracto.Idẽ dic si impedimẽtũ fuit accidentale[b] dũmodo præcesserit matrimoniũ.pro hoc.c.præce.&.c.sequen.in quibus solùm ponderat impotẽtia coeũdi:& hoc sentiũt doctj̃.eo. c.pxi.vbi dicã.

a ¶ Papa. Sequitur Ant.de bu.in.c.pxi.in fi.& Phi.hic nã talis impotẽtia facit mulierẽ adhiberi.l. q̃rit.§.mulierem.ff. de ædi. edict.

b ¶ Accidẽtale.si verò mulier erit effecta arcta propter semẽ viri impotẽs ad coeundũ non põt matrimoniũ amplius dissolui. xxxij.q.j.secũdũ Ant.de but.hîc & in.c.j.&.ñ.s.de cõiugio lepro.& per Car.Alex.referentem Host.ita tenere de quadã mulierẽ q̃ propter medicamẽta erat effecta incognoscibilis.

SVMMARIVM.

1 *Contrahens scienter matrimonium cũ impotente ad copulã ab ea non separatur.*
2 *Matrimoniũ verum esse non potest cũ omnino impotente ad coitum,nam desinit causa institutionis matrimonij.*
Matrimoniũ institutum est propter spem sobolis, & vt euitetur fornicatio.
Matrimoniũ secundo loco contractũ per potentẽ cũ potente tenet non obstante quòd prius scienter cũ impotente contraxerit.Pubes qui cũ impubere contraxit si postmodũ cũ pubere contrahit tenet secundũ matrimoniũ:licet teneretur expectare donec perueniret ad ætatem legitimam.
Maritus qui scienter contraxit cũ impotente ad coitum quãuis cum alia contrahat tenetur necessaria subministrare illi impotenti mulieri.
Mulier arcta vel aliâs impotens ãpta non est ad contrahendũ.
3 *Matrimonium scienter contrahens cũ impotente tenetur cũ ea castè morari tanquã cũ sorore.*
Apostolorum vxores castè vt sorores cũ eis viuebant.
Coniuges etiã sorores appellantur vbi carnale cõmercium non exercetur.
4 *Iudicandum an sit secundũ Roma.eccle.vel curiam.*

¶ *CAP. IIII.*

CONsultationi. †Contrahens scienter cũ impotenti ad copulã ab ea non separat.h.d. priò cõsultatio.secũdò rñsio .ibi. *taliter*. ¶ Casus lr̃alis.Aliquæ mulieres ita sunt clausæ & impotentes q̃ viris carnaliter cõmiscri non p̃nt.Quærit an p̃nt cõtrahere matrimoniũ:& si contraxerint an debeãt separari?rñ.pa.nõ videt credibile q̃ aliquis cũ talib⁹ cõtrahat matrimoniũ,tñ romana eccleſia cõsueuit in talibus iudicare vt si non p̃nt eas habere vt vxores,habeãt vt sorores.Ber. ¶ †Not.j.q̃ cũ omnino impotẽti ad copulã non põt cõsistere verum matrimonium:nã desinit causa institutionis matrimonij:nã nec propter spẽ sobolis nec vt euitet fornicatio hoc matrimonium põt dici cõtrahi.& ideo dicũt doc.hîc & bene quòd si potens qui prius scienter contraxit cum impotente contrahit cum alia tenet mr̃imonium cum secunda, nonobstante q̃ esset obligatus cum prima ad morãdum tanq̃ cum sorore:vide instantiã in eo qui cõtraxit cum minore.nã licet sit obligatus ad expectandũ donec peruenerit ad maiorẽ ætatẽ. vt in.c.de illis.s̃.de despon.impube.tñ si matrimoniũ cum alia contraxit tenet matrimonium.vt not .in.d.c.de illis.facit.c.sicut.de spõ. dicunt tñ Inn.& Host.q̃ teneat iste semper alere illã impotentẽ cum qua scienter cõtraxit matrimonium:qđ bene no.plus etiam dicunt q̃ si timeret de fornicatione potentis poterit ecclesia sibi subuenire dando sibi licentiam cũ alia cõtrahẽdi,ex quo cum prima nõ est verum matrimonium:remanebit tñ obligatus ad reddẽdum necessaria primæ.Sed q̃ro de qua impotentia verificat iste tex. q̃dã volunt intelligere qñ mulier est multum arcta: sed doc.cõiter intelligunt in quacunq; impotẽtia:etiam si accidẽtaliter proueniret impedimentũ ante cõtractũ matrimonium.pro hoc facit quod dicit.s̃.c.pxi.& hoc placet:quia eadem est ratio in quolibet impedimento. ¶ Vltimò quęro quid intẽdit litera dum dicit q̃ si talis scienter contrahit cum impotente habebit illã vt sororẽ.Io.an.dicit q̃ secũ debet castè viuere sicut cũ sorore nã sicut veri cõiuges p̃nt promittere cõtinentiam simul morãdo.xxxiij.q.v.c.quod deo.ita &isti potuerũt simul morari in continentia.Et pro hoc adduco tex.in.c.oĩno xxxj.di.vbi paulus de vxoribus apostolorum dixit:nunquid nõ habemus potestatẽ circunducẽdi mulieres sorores &c.vnde coniuges appellantur sorores in quibus nõ exerceat carnale cõmercium:sic puto q̃ capiatur ver. *sorores*. ¶ †In gl.fi.ibi. *sic præcepit iudicandũ*. hoc non procedit in sentẽtia lata ordine iudiciario seruato,quia tenent alij iudicare secũdùm quod papa iudicauit: licet nõ p̃cipiat sic iudicãdũ.vt in.c.in causis.allẽ.in gl.ed intellige gl.nõ ĩ sn̄ia sed ĩ cõsuetudine cur.ro.& sic sentit in fi.nã talis cõsue.necessariò nõ est ab alijs seruãda:nisi papa p̃cipiat.de quo vide gl.in.c.vnico .de sũ. tri.in ver. docuit.lib.vj.vnde Lau.exponit hîc tex. *iudicare*. idest tenere:vt sit sensus q̃ cõsueuit Ro.ecc.tenere vt habeat vt soror:nõ aũt ecc.ro.p̃cepit vt sic fiat.& ex hoc posset inferri q̃ vbi est cõtraria cõsuetudo illa seruãda est & nõ dispositio huius.c.qa(vt prędixi) inter istos nõ est matrimonium.& ita intellige istam glo.&c.

SVMMARIVM.

1 *Matrimoniũ separatur statim si constat de impotentia coeundi alias cohabitabũt simul per trienniũ,& si probabitur quòd operã dederunt carnali copulæ & non potuerunt coniugi statim separantur.2.*
2 *Triennalis cohabitatio non est necessaria:vbi statim probari potest impedimentum.*
3 *Iuramentũ præstatur tactis sacrosanctis scripturis: & si non tangãtur non valet.*
Tractura si datur pro forma in aliquo actu si non interueniat actus vitiatur.
4 *Cõiuges nõ tenẽtur iurare super aliquo impedimẽto,sufficit enim quòd generaliter dicant nõ potuisse matrimoniũ consumare.*
Confessione coniugũ an bene probetur impedimentũ?

¶ *CAP. V.*

LAudabilem. †Si de impotẽtia coeundi cõstat statim matrimonium separat:alĩs cohabitabunt coniuges per triennium:& si cum septima manu propinquorũ iurant q̃ dederunt operam carnali copulæ & nõ potuerunt cõiungi statim separãtur.ita cõmuniter summatur:sed ego aliter intelligo vt dicã infrà:& diuidit in duas partes.prima loquit quando vnus cõiugum dicit matrimoniũ cõsummatum & alter

alter diffitetur.ſecunda ibi.*ſi autem*.quando vterq; fateť matrimonium non eſſe conſummatum.Et prima pars ſubdiuidiť.nam prima loquitur qñ ſimul eſſe nõ cõſentiũt. Secunda qñ conſentiunt. ibi. *quod ſi*. ¶ Caſus literalis.Quidã contraxit matrimoniũ cum quadam,tandẽ diciť cẽ frigidę naturæ.Quæritur hîc quãtũ tẽpus dandũ ſit illi ad experientiã copulæ cõiugalis?Papa rñ.ꝙ ab eo tẽpore quo celebrať coniugiũ & incipiunt ſimul cohabitent ꝑ triẽnium dando operã carnali copulę ſi ante trienniũ probari nõ poſſit frigiditas,quo elapſo ſi poſtea ſimul cohabitare noluerit:ſi mulier per iuſtũ iudicium probare potuerit ꝙ cũ eo coire nõ poſſit alium accipiat:& ſi ille aliã accœperit ſeparenť:ſi verò cõſentiunt ſimul eſſe,habeat eãvt ſororem.Si aũt cõfiteanť ꝙ nunq̃ ſe inuicẽ cognouerint.vij.manu propinquorũ vel vicinorũ bonæ famæ ſi ꝑpinq̃ deficiant iureiurando dicat vterq; ꝙ nunq̃ vna caro effecti ſunt:& tũc mulier poterit alium accipere:& ſi ille aliam accœperit de periurio notenť & acta pœnitẽtia coganť ad priora connubia redire.Ber.¶ †Not.j.ibi. *ſi frigiditas prius probari non poſſit*. bonũ:& no.tex.ꝙ vbi ĩpedimentũ põt in prin.probari nõ eſt op9 ꝙ cohabitẽt ꝑ triẽnium vel ꝙ induc̃at conſanguineos ad iurandũ vt puta ſi probatur ꝙ vir habet membrũ aridũ vel ꝙ ex toto ſit ſectus,vel qd ſimile:nã fruſtra expectať euẽtus cuius nullus induceret effectus:[a]vt in.c.cũ cõtingat.s̃.de off.dele.quod intellige in impedimento propter maleficiũ:quia cũ ſit accidentale & poſſit remoueri ad tempus debet prius ſemper cohabitare per triẽnium iuxta formã.c.fij.eod.¶ †Not.ij.caſum in quo iurať tactis ſacroſanctis ſcripturis ſeu euangelijs:& ſic requiriť tactura euãgeliorũ: nõ eñ eſſet iuri ſatiſfactum ſi iurareť ſine tactura.de quo vide gl. ſing.in.c.vt circa.de elect.lib.vj.in ver.*corporali*. vbi dicit ꝙ quando pro forma diſpoſitio exigit tacturã non valet actus,niſi iuramentũ fuerit corporaliter preſtitũ. [b]& tenebis ſemper menti illã gl.& vide ad materiã gl.valde no.in cle.j.de hęreti.in ver. *tacta*. q̃ vide & no. ¶ †Itẽ not.ꝙ cõiuges nõ habẽt iurare ſpecificè ſup aliquo ĩpedimẽto,ſed ſufficit ꝙ generaliter dicãt ꝙ nunq̃ potuerũt cõſummare matrimoniũ. ¶ †Op.cõtra tex.de cõtrarietate.nã.in prima parte requiriť cohabitatio triẽnij:in ſecũda parte videtur innui oppoſitũ.Sol.Inn.intelligit primã partẽ qñ alter cõfiteť impedimentũ & alter negat.ſecundã partẽ inielligit qñ vterq; confitetur.hoc enim caſu põt ſtatim ſeparari matrimonium ad iuramẽtum coniugũ & propinquorum.& licet iſte intellectus videatur communis prẽter Hoſt.qui impropriat literam in ſuo intellectu mihi tamẽ nõ placet.qa iſtud cohabitare per trienniũ dať ad experientiam copulę cõiugalis,vt eſt qñ frigiditas prius verè probari nõ põt:vt patet in tex.ſed hęc ratio fortius vendicat ſibi locũ qñ vterq; confiteť frigiditatẽ ſine alia probatione quã qñ vnus aſſerit & alius negat.nam ſæpe dubitať vtrùm frigiditas ſit naturalis & perpetua an accidentalis & temporalis.& ideo ex quo verè probari non poteſt voluit tex.vt debeat expectari per triennium,vt appareat ex curſu tẽporis an ſit perpetua vel temporalis.Item tex. in principio dat indiſtinctè trienniũ vbi prius frigiditas probari nõ poteſt.ſed per cõfeſsionẽ cõiugũ nõ habetur vera probatio:vt in.c.ſuper eo.de eo q cogno.cõſanguineã vxo.ſuæ.nec iuramentũ ꝑpinquorũ ſufficit :qa illi iurant de crudelitate.vt in glo.Itẽ non ſine miſterio.litera in principio fecit mẽtionẽ de iuſto iudicio : & in ſecũda parte de iuramento cõiugũ & propinquorũ.& ideo intellige ꝙ aut põt impedimentum veraciter probari.& tunc non eſt opus cohabitatione triennij & iuramento propinquorum :vt in prin.literæ.à cõtrario aũt non põt ꝑbari verè:& tũc ſi vnus cõfiteť & alter negat non debet ſeparari matrimoniũ,niſi is qui ſtat contra matrimonium probet impedimentum per iuſtũ iudiciũ: & intelligo hoc caſu iuſtum iudicium qñ cohabitauerũt per triẽniũ,& poſtmodũ probat per aliqua ſigna.puta qa probat ſe virginẽ.facit ad hoc quod no.gl.xxxiij.q.j.c.j.ſi tñ haberet ſigna magis euidẽtia,poſſet illo tunc ſeparari matrimonium cum iuramento proprio & propinquorum:vt in.c.j.in vl.rñ.s̃.eo.Si verò cõfiteť vterq; ſed aliter nõ ꝑbarẽt, debẽt ſimul cohabitare ꝑ trienniũ & poſtmodũ iurare cũ ſeptima manu ꝑpinquorũ:& ſic ĩtelligo.§. *ſi autẽ*. vñ qd diciť hîc de triẽnio cõcernit totã literã ſequẽtẽ.ſcdm quod ego ĩtelligo.& iſte intellectus applaudet literæ & eſt multum tutus.

✤ SVMMARIVM. ✤

1 *Arcta ſi eſt mulier & nõ appareat quòd abſque periculo corporali habilis reddi non poſsit,ſeparatur matrimonium.*
2 *Matrimoniũ ſeparatum propter impedimentũ re integratur ſi poſtea apparet eccleſiam fuiſſe deceptam.13.*
Impedimentũ etiã poſt multos allegari poteſt.
Matrimoniũ nullũ tractu temporis nõ firmatur.
3 *Matrimonialis cauſa per inferiorẽ epiſcopo cognoſcitur, quandoque iudex ex officio allegat o impedimẽto poteſt impotẽtes inſpici facere.*
4 *Inſpectio mulieris quomodo per matronas fiat?*
5 *Votũ põt eſſe ſolẽne ad impediendũ & dirimẽdũ matri.poſtea cõtractũ citra religiõis ingreſsũ.* a
6 *Impedimẽtũ viri vel mulieris quod facto humano ſine corporali periculo remoueri nõ põt reddit quẽ inhabilẽ ad cõtrahẽdũ,ſecꝰ ſi reuocari põt.*
7 *Mulier ab vno cognita, præſumitur quòd ſit cognoſcibilis à quocunque.*
8 *Duo vbi pacificantur data potentia exercitij in vno præſumitur in alio.* b
9 *Sponſa de præſenti nondum cognita ſi fornicatur cum alio poteſt vir ab ea quòad totum ſeparari,ſed non in totum matrimonium ſeparatur.*
Sponſa de futuro ſi fornicatur cum alio,poteſt ſpõſus ab ea in totum ſeparari.
10 *Error iuris & probabilis non excuſat.*
Adulterium non cõmittit mulier probabiliter præſumens ſe ſolutam ſi alteri nubat.
11 *Periti in arte illa cõſulendi ſunt de qua dubitatio ſeu quæſtio vertitur, & ideo iudex de peritis in arte illa prouidebit.*
Impedimentũ vbi per teſtes probari poteſt,propinquorum iuramentum non eſt neceſsarium.
12 *Periti in arte per iudicẽ ad aliquid faciendũ deputati,an iurare debeat prout teſtes?*
13 *Matrimonium ſeparatum propter impotentiam ex maleficio prouenientem nõ reintegratur ſi poſtea aliam ducat & cognoſcat.*
14 *Impotentia viri & mulieris an idem operetur.*
15 *Triennali cohabitatione facta ſi coniuges cõſummare non potuerunt impedimentum præſumitur perpetuum.*
Matrimonium ſeparatur etiam propter præcedẽs impedimentum,
16 *Impedimentũ quomodo præſumatur præceſsiſſe?*
In dubio non ſemper iudicatur pro matrimonio.
Præſumptio ex futuro fit ad præterita.
17 *Sententia reuocari põt ſi error probabilis detegať.*
18 *Sententia notoriè iniuſta nulla eſt,vel ſaltẽ reuocari poteſt,etiã ſi non ſit appellatum.*
19 *Mulier impotens ſeparata à primo viro ſi poſtea ab alio cognoſcitur.an ſit reſtituẽda primo?20.*
21 *Sententia in cauſa matrimoniali quomodo poſsit in rem trãſire iudicatam?*
Appellari an poſsit tertiò in cauſa matrimoniali?
22 *Mortuus reſuſcitatus an recuperat vxorẽ,filios & alia bona?*
Mortuus reſuſcitatus an ſit baptizandus, vel iterum ordinandus & an ſoluatur religio?

¶ CAP. VI.

1 FRaternitatis. †Ad arctationẽ mulieris ſi appareat ꝙ ꝑter diuinum miraculũ abſq; periculo corporali habilis reddi non poteſt ſeparať patrimoniũ, reintegratur tñ ſi poſtea appareat eccleſiã fuiſſe dece-

¶ Effectus.l.ſi quis ita ſcripſerit.ff.de hęre.inſti.qa ſi hodie conſtat hodie agaťvt per glo.& doc.in.l.j.ff.de no.ope.nun.

ZACHARI.

¶ Corporaliter ꝑ ſtitit.Adde ꝙ hoc caſu ẽt corporaliter preſtitũ ſnper alia ſcriptura ꝙ euãgeliorum non ſufficeret.niſi conſuetudo ita introduceret.ſ.ꝙ ſufficeret tangere aliam ſcripturã.vt multum ſing.no. Ale. in.l. ait prætor.§. fi.ff.de iureiu. Fel. in.c. fraternitatis. poſt iſtũ ĩ vlt.col. s̃.de teſti.& Lanfran.in.c. qnoniã cõtra.§.ſtatuimus nu.j.& ibi in apo. Cel.s̃.de proba.in ver. tactis ſcripturis.vbi.concor.dictorum opi. quia iſte in.c.tuis.verſi. quęro.extra gl.s̃. de teſti.vi dett tenere contrarium.

SEBA.SAPI.

c ¶ Corporaliter ꝑſtitum. Vide Ab. in.c.& ſi xp̃s.col. x.in glo.in verbo teſtis.s̃.de iureiur. & Bal.in auť.ſacramenta puberũ.C. ſi aduer.vend.

a ¶ Peritos. Ioan. an. vulnus dicat letale eſt ſtãdũ peritis in arte. Bar. & Alex. in. l. ſi ab hoſti. §. ſi vir. ff. ſolu. mat. Bar. in. l. ſi. ff. ad. l. cor. deſic. facit. l. ſemel. C. de re mili. lib. xij. l. comparatiões. C. de fi. inſtr. idẽ videmus in alluuione. §. ꝓterea. inſti. de re. diui. itẽ in domo recurrit ad magiſtros. vt ĩ auth. de alie. & emphy. §. quodãũt ꝑ Bar. & gl. in. l. j. ff. de vẽ. inſpi. ꝑ Ro. in. l. j. §. eadẽ. ff. de ver. ob. & an teneatur iurare. dic vt d. gl. qbus adde. ꝙ ſnia lata ſecundũ cõſiliũ peritorum nõ adeo trãſit ĩ rẽ iudica. quin poſſit ex cõſilio peritorum retractari. Ant. de but. & cõmuniter canoniſtę n. c. propoſuiſti. ſ. de proba. Bal. in d. §. ſi vir. Ang. in l. qđ ſi noluit. §. ſi mãcipiũ. ff. de ędi. edi. alexã. reputat ſin. in. d. §. ſi vir. Iõ Bal. in. l. ſuper teſtibns. in. fin. C. de teſti. dicit ꝙ aliâs de facto fecit exhumari corpus mortuũ. Ro. cõſi. ccxxviij. Are. ĩ. d. c. propoſuiſti videt tenere cõtra hãc doct. & an propriè dicãtur teſtes. Sal. in. l. hac edictali. §. his illud. C. de ſec. nu. refert & exclamat Alex. in. d. §. eadẽ. Sed de hoc ẽ tex. quẽ ipi nõ allegãt in. c. pe. ſ. de ꝓba. vbi Bal. & Abbas põderant ad hoc.

2 3 4 5 6 7 8 9

ptam. h. d. primò ponit quæſtio. ſecundò diſtinguẽs ſolutio. ibi *quãuis*. tertiò infert aſs duas quæſtiones. ibi. *per hæc*. ¶ Caſus litera lis. Quædam mulier contraxit matrimoniũ cũ quodãviro, & cũ eo per plures annos permanſit nec potuit ab ipſo carnaliter cognoſci: archipreſbyter Altiſiodoren. negotium iſtud ſignificauit epiſcopo ſuo. eps ſuper hoc volẽs veritatẽ inquirere quaſdam matronas ad pręſentiã ſuã vocauit: diſtrictè illis iniungens ſub periculo animarum vt illã inſpicerent vtrũ eſſet idonea ad copulã cõiugalem: quę tandẽ ea inſpecta dixerũt ꝙ nunq̃ poterit eſſe mater: & ideo inter eos diuortiũ promulgauit: mulierẽ inducẽs vt religionem intraret perpetuã cõtinentiã ſeruaturãviro dedit licentiam contrahendi, qui cum alia contraxit. poſtmodum mulier illa carnaliter ab alio fuit cognita reiecta cõtinẽtia quã ꝓmiſit, & cuidẽ Gu. noĩe nupſit. negocium iſtud Altiſiodoren. eps ſignificauit dño papæ quę rens quid ſuper hoc ſit agendũ. reſcribit papa vt in tex. ibi. *quãuis igitur*. Et poſtea in fi. ibi. *per hoc*. dicit ꝙ remanent declaratę duę quęſtiones ex narratis. ſ. in præſenti. c. & dic vt ibi. Ber. ¶ † Not. j. ibi. *per multos annos*. ꝙ impotentia alterius cõiugũ põt allegari poſt plurimos annos: naꝫ tractu temporis nõ firmatur mrimoniũ nullũ: pro hocj. c. proxi. vbi poſt octo annos mulier proclamauit. ¶ † Secũdò no. ibi. *per archipreſbyterum*. ꝙ inferior epo põt cognoſcere de cauſa matrimoniali: & fortè ſecũdum doc. iſte cognouit ex delegatione epi: & de hoc vide vt plenè dixi in. c. j. de cõſangui. & affini. ¶ † Tertiò no. ibi. *in ſuæ parochiæ*. ꝙ iudex ex officio ſuo põt allegato impedimento facere impeditã & impotẽtem inſpici, & q̃ matronę inſpiciẽtes debeant eẽ ꝓuidę & honeſte de parochia mulieris quã inſpiſcere debẽt & hoc iõ. qa ꝓſumunt habere pleniorẽ notitiã. ar. c. ſcriptum &. c. poſtquã. ſ. de elec. & conſuluit Hoſti. ꝙ prius faciant lauari mulierẽ in aqua calida & diu ibi morari: nã per medicinas reddunt ſe quãdoq̃ arctas quibus ꝑdicto modo obuiãdũ eſt. ¶ † Not. etiã ibi. *ſimplici verbo an voto ſolẽni &c.* ꝙ votũ põt eſſe ſolenne ad impediendũ & dirimendũ matrimoniũ poſtea cõtractũ citra religiõis ingreſſu: & clariꝰ hoc ꝓbat litera in ver. *niſi ſe voto*. & non recolo de alia litera quæ ita bñ hoc probet ſicut iſta & facit pro opi. dñi Ant. in. c. rurſus. ſ. q cleri. vel vo. ſed hodie ſtamus. c. j. de voto. li. vj. & dic vt dixi in. d. c. rurſus. ¶ † Itẽ not. hîc regulã ſatis notandã ĩ materia mrimoniali, ꝙ omne impedimentũ viri vel mulieris qđ facto humano ſine corporali periculo remoueri nõ põt reddit quẽ inhabilẽ ad cõtrahendũ matrimoniũ, ſecus ergo ſi facto humano põt impedimentũ reuocari. ¶ † No. ib. *cuius*. à ſimili. ꝙ ſi mulier eſt cognita ab vno viro ꝑſumitur ꝙ ſit cognoſcibilis à quolibet viro puto tñ ꝙ hęc ꝑſumptio recipiat ꝓbationẽ in cõtrariũ. vt patebit ex infra dicendis. ¶ † Et ex hoc infertur ꝙ vbi duo parifficantur data potentia exercitij in vno ꝑſumit potẽtia etiã in alio. ¶ † No. etiã ibi. *prætextu fornicationis*. ꝙ ſi ſponſa de pręſenti cõmittit fornicationẽ põt ſponſus eius conſortiũ declinare: non tamen matrimonium ſeparatur: ſecus in ſpõſa de futuro: vt in. c. quemadmodum. ſ. de iureiur. ¶ † Not. etiã ibi. *articulus iſte dubitabilis &c.* quòd licet regulariter error non excuſet: vt in regula ignorantia. de regu. iur. lib. vj. ſi tamen error eſt probabilis excuſat. ad hoc. l. regula. ff. de iu. & fact. ignoran. Et not. ex eodem verbo quòd ſi probabiliter præſumens ſe ſolutam alteri nubat nõ committit adulterium. licet poſtmodum reperiatur nupta. quia adulterium non committitur ſine dolo. l. penul. ff. de adul. xxxiiij. q. ij. c. cum per bellicam. ¶ † In glo. prima. ibi. *& peritæ in arte illa*. & idem dic in alijs artibus vt credat eis cũ deponũt ſuper peritia artis eorum. ad hoc. c. tua. &. c. ſignificaſti. ij. de homi. vnde iudex a debet ĩ talibus adhibere peritos vt debeãt æſtimare ſumptus factos in aliquo ædificio, vel medicos ad perhibẽdum teſtimoniũ an percuſſio fuerit lętalis: & idem inſimili dicẽdum. Et in fi. gl. dicit Hoſ. ꝙ iſta pręſtatio iuramenti propinquorũ habet locum in omni caſu in quo nõ cõſtat de euidentia impedimenti: & hîc fortè fuit adhibitum: licet litera non dicat: ſed quòad caſum huius. c. placet dictũ glo. vt iuramentũ propinquorũ vel cõiugum nõ ſit neceſſariũ: ex quo per teſtes euidenter probari põt impedimẽtũ: vt hîc ſatis bñ probat. & in. c. laudabilẽ. ſ. e. in prin. à cõtrario ſenſu. nõ. tñ dictũ Hoſt. ¶ † In gl. ij. in fi. tene mẽti glo. iuncto tex. & idẽ tenet Inno. in. c. propoſuiſti. ſ. de proba. Ex hoc eñ infero ad q̃ſtionẽ qua querit an periti adhibiti per iudicẽ ad aliquid diſcernẽdũ ſecũdũ artis peritiã debeãt ꝑſtare iuramẽtũ ſicut alij teſtes? videt primò ꝙ nõ quia poſſent de facili ſubire periuriũ: cũ non deponunt de re perceptibili ſenſu corporali: ſed iudicio intellectus: b ſed contrarium eſt verũ. & dic ꝙ debent iurare de credulitate & non de veritate. & ſic tollitur pręcedens motiuum: & hoc firmat Bar. in proœ. forum. & facit. l. edictali. C. de ſecund. nupi. & ad iſtum text. dic quòd iſti iurauerunt. pro hoc text. ibi in fide ſua. vel quòd alia abiuratio epiſcopi habet vim iuramenti. vt no. glo. in. c. conſtitutis. de appella. ¶ † In gl. in ver. *diuinum miraculũ*. no. bene lſtam glo. vſq̃ ad ſi. quia materia quotidiana: & inſtat gl. ſuper intellectu. c. ſi per ſortiarias. vbi melius quã alibi probatur ꝙ per impotentiã ex maleficio proueniẽtẽ põt ſeparari matrimoniũ, nec reintegrat ſi poſtea ducat aliã & cognoſcat. Sed illi. c. videtur obſtare iſte tex. ſed glo. primò reſpondet quòd illud. c. eſt hodie correctum. & idem tenuit Inn. in. c. ſ. proxi. ſed cõmuniter tenent oppoſitum: tamẽ quia ex quo nõ aparet expreſſè correctum nõ debet per glo. magiſtrorum indici correctio. ¶ † Secundò ſoluit quòd illud eſt in potentia viri: vt ibi. aliud *in* potentia mulieris vt hîc. quæ ſo. etiam reprobatur. quia vir & vxor non debent ad imparia iudicari. vt in. c. gaudemus. de diuor. ¶ † Tertiò ſoluit glo. & bene quod ex quo vir & vxor cohabitauerunt per triennium nec potuerunt matrimonium cõſummare præſumitur impedimentum perpetuum: nã (vt dicit Gof.) ſæpe iſta impedimenta ſunt perpetua: vnde quãdo mortuus eſt ille qui fecit vel malificiũ eſt perditũ, vel ſi fuit datum in potu vel cibo. Item cùm ipſe auctor ſolus poſsit tollere, non videtur poſſibilis reuocatio ſiue remotio cùm dependeat ex facto vnius vt. l. apud Iulianum. in fine. ff. de leg. j. facit quod not. Dyn. in regula ſemel deo. de reg. iur. lib. vj. & ideo tene ꝙ propter maleficiũ pręcedens matrimonium põt fieri ſeparatio: ſeruatis his tñ q̃ habẽtur. c. proxi. & põt q̃libet trãſire ad alia vota. & hoc vltimũ no. ¶ † Sed eſt dnbiũ vtrũ pręſumatur ꝑceſſiſſe matrimouiũ an ſequutũ fuiſſe doc. licet hîc dubitent, videnſ tamẽ magis inclinare in ſnĩam. vt pręſumat præceſſiſſe. & ſic expediãt iſti & non maneãt impediti: nec ob. c. licet. ex quadã. in fi. ſ. de teſti. vbi dicitur ꝙ in dubio eſt pro matrimonio ſentẽtiandũ. illud enim proceditvbi matrimoniũ põt habere ſuũ effectum. ſ. euitationẽ fornicationisvel bonũ prolis. quod hîc nõ eſtprpter impotentiã coeũdi. & no. mirabilẽ limitationẽ ad illud c. vt nũq̃ ꝑſumat ꝓ matrimonio in dubio qñ nõ põt habere ſuũ effectũ. & hãc opi. ſequit do. Ant. in. c. ꝓxi. ſed ego allego gl. in cõtrariũ xxxiij. q. j. ĩ ſum. q dicit ꝙ impedimẽtũ ꝑſumit ſubſequutũ fauore matrimonij. primũ dictũ plus mihi placet ex quo nũq̃ potuit cognoſcere illam mulierẽ: nam ex futuro pręſumit circa pręteritũ. vt no. gl. in. c. ſcribã. ſ. de ꝑſum. ¶ † In gl. in ver. *per errorem*. ibi. *ſi ibi error probabilis poſtea detegatur*. no. ſin. hãc particulam gl. ꝙ ſnĩa põt reuocari ſi error ꝓbabilis poſtea detegat. qđ intelligo qñ

b ¶ Intellectus. Ita cõiter tenẽdo atteſtat. d. Iaſ. in repe. l. admonendi. col. lxxxij. ver. an aũt perito in arte. ff. de iureiu. nunq̃d puniri poſſint periti in arte de falſo. licet teſtimonium ſuũ ſit de credulitate, tradit Bal. ĩ. l. data opera. colũ. xiij. C. q ac. ñ põt refert Iaſ. ĩ ru. ff. de iureiu. co. iij. ver. j. qñteſtes deponũt & quòd periti in arte.

detegit

debeant iurare de credulitate tenet etiã Feli.vbi plura allegat ĩ.c.proposuisti.col.iiñ.versi. tertia conclusio.s̃. de proba.

SEBA.SAPI.

a ¶ Obliuioni. Vide Iasonem & moder. Taurinẽses in l.pen.ff. de iusti.& iure.

b ¶ Cõfitetur.sequitur Ro.in. l.admonendi.ff.de iureiu. xj.col.& ratio potest esse quia quãdo sentẽtia transiuit in rem iudicatam succedit præsumptio iuris & de iure, cõtra quã admittitur probatio per cõfessionẽ partis gl.& doc.in authen.sed iam necesse.C. de dona. ante nupt.hoc dictum reputat sin. Ant. de bu.in.c.is qui fidẽ.s̃.despon. & in.c.fi.ĩ.xñ.col. s̃.desuc.ab inuesta. & Abb.in.d.c.is qui fide.& in.c.ñ. de purga. vul.& ĩ c.j. de confir. vtí. vel inuti. Anch.in regula iuris possessor.de re.iur.li.vj. Bal.in.l.si quis instituat.& ibi Imo. §.item si sub cõditione.ff.de hęre.institu.vbi plus dicunt ꝙ pars quæ cõfitetur põt cogi per ecclesiasticam censurã vt præstet liberationem. hoc est verũ quando sententia esset lata in fanorẽ confessi. Sed quatenus contineret eius dãnũ debet exequi.Ro. vbi.s̃.facit.l.si seruus pluriũ. §.j. de leg.j. Bart. Veroñ. cautela.xxiñ.ĩ fin.

ZACHARI.

20 ¶ Addetu ad Ludo.ro.sing.suo.cclxxñ.inci. sententia lata est pro te. & Ant.corse.sing. suo.xx.in ver.appellatio quod incipit si ille pro quo lata est sententia. vbi habes remissiuè ad nauseã vsq̃.

detegit nõ p̃ probationes admittẽdas: q̃a vt nõ admittant põt excipi de trãsitu in rẽ iudicatam.vt in.c.cũ inter.de re iudi.sed intellige q̃n aliãs in ipsa re apparuit de errore: vt hîc. & p̃ iura alle.in gl.patet ꝙ hoc dictũ nõ sit restringendũ ad cãm matrimonialẽ: & vide q̃d latius dixi in.c.ij.de pur.vul.si tñ probatiões iniustæ de facto admittent iudex debet retractare sn̄iam non obstãte ꝙ trãsit in rẽ iudicatam.ita sin.dixit Inn.in.c.cũ dilecta.de rescri. 18 & in.c.cũ bertoldus.de re iudicata. ¶ † Itẽ ponit Inn.hîc aliud singulare dictũ ꝙ si notoriè appareat sn̄iam esse iniustam debet reuocari non obstãte ꝙ nõ fuit appellatũ vt hîc.&.c. ij.de pur.vul.q̃a veritati cedit opi.viij.dist.c. veritate &.c.cõsuetudo. ¶ Et no.ex hoc sing. ꝙ sn̄ia notoriè iniusta est nulla vel saltẽ reuocabilis,non obstãte ꝙ appellatũ nõ fuerit, & etiã si notorietas iniustitiæ postea acciderit vt hîc.ꝙ nunq̃ tradat obliuioni.[a] Et põt esse a ratio q̃a sn̄ia iniusta à iure sustineat.quia p̃sumitur iusta propter authoritatẽ iudicis.vt in c.bonę.de elec.& in.c.in p̃sentia.de renũ.quę ratio cessat cũ notoriè cõstat de iniustitia:& ideo alibi dicit Inn.aliud singulare dictũ.ꝙ si pars in cuius fauorẽ lata est sn̄ia cõfitet[b] eã in b iustã debet eã iudex retractare:ita no.in.c.q̃a pleriq̃.de immu.ec. ¶ † In gl.in ver.cuius *simili*. in fi.no.gl.& idẽ sentit gl.in ver. *debeat*. sed Inn.& Hosti.tenẽt oppositũ dicẽtes ꝙ ex quo facto humano est facta apta primo viro debet illa restitui.nã satis est ꝙ sine periculo mortis põt cognosci.Ex hoc enī patet ꝙ ipedimẽtũ nõ erat ppetuũ.& exponit Host.tex. *absque corporali periculo*. i.absq̃ morte.qua velit ꝙ si cũ periculo sit reddita apta:ex quo tñ mortẽ nõ inducit est restituẽda primo:& ita cõiter vident sentire doc.sed ego dicerẽ hoc dictũ procedere ex p̃sumptiõe, q̃n nõ cõstat de differẽtia inter vtrũq̃.s.virũ & vxorẽ.nã si vir est adeo carnosus ꝙ nunq̃ posset deflorare mulierẽ sine periculo mortis,secũdus verò vir magis gracilis potuit eam cognoscere tũc puto ꝙ nõ sit restituẽda primo : licet per frequentem vsum cũ secũdo sit reddita apta primo:& hoc tacitè iudicio meo senserunt Pe.& Abb.in quadã distinctione quã ponit Io.an.hîc in fi.sed ego hoc probo p̃ istũ text. qui dicit ꝙ ista erat cognoscibilis à primo ex quo potuit cõmisceri secũdo: q̃a erat similis primo:secus ergo vbi nõ erat similis.vñ tex. arguit p̃sumptiuè à cõiter accidẽtibus. secus ergo vbi probat apertè dissimilitudo modo 20 p̃dicto. ¶ † In gl.in ver. *fornicatio*. ibi: *appareat vetro fuisse factã iniuriam*: hæc solu.nõ videtur bona:q̃a idẽ cõcluderet respectu matrimonij:cuius cõtrariũ innuit litera in ver.*quandiu*. ideo dic ꝙ prius vir põt obijcere fornicationẽ & nõ matrimoniũ, quasi fornicãdo dedit operã rei illicitę:ideo imputant sibi omnia,licet præter intentum eueniãt.vt in.c. tua.de homi.sed contrahẽdo cũ secundo dabat operam rei licite cum putaret se solutam à primò:ideo primus non potest sibi opponere de adulterio,sed hodie est dubium nunquid contrahendo cum secundo possit repelli à primò prætextu adulterij.aliqui tenẽt quòd sic per istum tex.in ver.*sed ammodo non debet &c.* exponentes illud ver. *sed ammodo*.i.post istam decretalem.vt sentit Innocẽ. quasi olim hæc quæstio erat dubia:hodie verò aperta.Alij exponunt. *ammodo*. i.post primum coitũ:quia post primũ debet cognoscere ꝙ matrimoniũ erat cũ primo.& hæc opi. mihi placet.nã credo ꝙ etiã hodie ista mulier licitè cõtrahere cũ secundo post sentẽtiã diuortij latã per ecclesiã.nã põt p̃sumi ꝙ alteri viro erat apta:q̃d est possibile secundũ ea quę.s̃.dixi.nec tenet mulier redire ad primũ nisi verisimiliter cognoscat primum fuisse aptũ à prin.secundũ distinctionẽ supradictã. Et in fi.gl.Inn.decidit opini.primã Io.q̃a quilibet etiã insipiens videre q̃ sit absurdũ ꝙ cõ c iunx alteriꝰ ita tractaret.vnde dicit Inn.ꝙ ex quo fuit cognita à secũdo debet irreuocabiliter restitui primo.Hosti.dicit.& melius iudicio meo.ꝙ debet primo restitui : & si per trienniũ nõ põt ab eo cognosci:debet secũdo restitui irreuocabiliter.Nã p̃sumẽdũ est ex cursu tãti tẽporis differẽtiã esse in corpori- 21 bus istorũ. ¶ † Vltimò ponderabis finẽ huius gl.quæ ponit vnũ dictũ sin.q̃d no.& non est alibi.sentit enim secundũ vnũ intellectũ ꝙ sententia in causa matrimoniali trãsit in rẽ iu.cũ est confirmata per duas sentẽtias:q̃d dictum non placet.d.An. q̃anullũ vinculũ põt firmare sententiã quominus error possit detegi.per ea q̃ no.in.c.lator.&.ĩ.c.tenor.de re iudi.sed soluẽdo aliquatenus gl.dic ꝙ cũ sententia sit bis confirmata nõ debet quis cõtra eã audiri,nisi cũ stricta causę cognitione.nã(vt dicit Inn.in.c.tenor.de re iudi)etiã contra vnã sententiã nõ debet quis audiri de facili: ergo fortius q̃n fuit bis cõfirmata.Itẽ ego do aliũ intellectũ ad gl.vt etiã in causa matrimoniali nõ possit tertiò appellari:nõ tñ per hoc excludit quin possit probari siue proponi in iustitia sentẽtiæ p̃ viã querelæ:& iste intellectus est verisimus in se.pro hoc q̃d in simili dicit gl.no.in.c.ad reprimẽdã.de offi.ordi.Et est differẽtia magna vtrũ audiat quis per viã appellationis an p̃ viã querelæ.vt no.in.d.c. 22 ad reprimẽdã. ¶ † Vltimò scias ꝙ hæc litera inducitur ad q̃stionẽ:an Lazarus & alij resuscitati recuperẽt vxorẽ & filios & alia bona.[c] c Itẽ quærit de baptismo,ordine,& professione religiõis.Itẽ si reliquit aliqua ecclesijs nunquid possit illa repetere.de his vide gloss.& Arch.xxxij.q.vij.c.ij.& p̃ Io.an.hîc q̃ allegat p̃ & cõtra post Bar.Brixi.& alios antiquos: & videt cõcludere ꝙ ea q̃ imprimunt animæ nõ p̃diderit:& sic nõ est opus tractare de recuperatione.exẽplũ in ordine,baptismo,& similibus sacramẽtis,ex q̃bus character imprimitur animæ:nã sicut anima ipsa nõ morit: ita nec sibi impressa.Idẽ sentit Ioã.an.in professione.nõ ꝙ p̃ professionẽ imprimat character:sed q̃a obligatio inde orta acquirit deo qui nõ morit:vt no.in.c.fi.de condi.appo.In alijs verò q̃ inhęrent corpori tenẽt ꝙ si verè fuit mortuus nõ recuperat illa bona de rigore:secus si credebat mortuus & nõ erat.vt q̃a reperitur viuus in monumẽto.Idẽ in casu dubij.& facit hęc litera in eo ꝙ dicit impedimẽtum esse ppetuũ q̃d sine miraculo diuino nõ põt recuperari siue remoueri :sed glo.in.l.nã ad ea.ff.de legi.& ĩ.l.seruꝰ.& de actio.& obl. sentit oppositũ vt ĩdistinctè bona recuperet:

ZACHARI.

¶ Recuperẽt vxorẽ filios & alia bona.breuiter.vt paucis absoluas dic ꝙ vxorẽ non recuperat vt no.latè Gui. de cu.& ibi Cel.in apostil.ad ipsum. & Bart.etiã in.l.iñ. ff.de legi.& latius per Alexan.in.l.fi marito. ff.sol.mat. filios verò sic.vt p̃ doc.vbi.s̃.& Bart. & Alex.post gl.in l.iiñ. ff. de legi. & Flo.in.l. seruitutẽ. §.si sublatum.ff.de serui. vrba. præd. bona etiã recuperat contra An.in.l. si marito.ff.solu. mat.vt per gl.Bar. & Bald.in.l.ex his ff.de leg.& in.l.seruus effectus. de actio.& ob.Imo.& Alexã.in alleg.l.si marito. Itẽ ordines sacros recuperat licet si fuit degradatus ipse iterum nõ debeat ordinari. vt per istũ & doc.in.c.nõ potest.s̃.de re iud. gl. in.c.ñ.& ibi Gem. & remissiuè Cel.in apost.xxxñ.q.viñ. & vtrum patriam potestatem . vide Spec.in tit.de sta. mo.§.ñ.q.xiñ.

SEBA.SAPI.

d ¶ Et alia bona.Vide Bald. in.l.j.col. vlt.C.de sacrosan. eccl.& Bal.in cõsi. ccxiñ.in tertia parte.d. And. sicu.in cum cõtingat.col. iñ.s̃.de offic.deleg.

a dicit enim[a] ꝙ reſuſcitatus rumpit reſtamẽtũ quod antea fecerat,& aufert bona hęredib9: & idẽ gñaliter videñ ſequi Ray.& Guil.de cug.& Bar.in.d.l.nã ad eã.Motiuũ eorũ prin cipale eſt:quia ſi reſtitutio principis refert ſe ad omnia.l.j.in fin.C.de ſen.paſ.&.iij.q.iij.in fi.fortius reſtitutio dei debet operari hoc:nã reſuſcitatus videt per ſummũ principẽ reſti tutus.vñ vt plena ſit reſtitutio debet omnia recuperare.in vxore tñ ſecus ſentiũt:quia illã non recuperat reſtitutus iure poſtliminij.vt in.l.non vt à patre.& in.l.cũ duæ.ff.de cap.& poſtli.reuer.Sed certè de iure canonico non eſt differẽtia inter filios & vxorẽ:quia per ca ptiuitatẽ non ſeparaꝛ matrimoniũ ſicut de iu re ciuili. vt in.c.dominus. de ſecun.nupt.& xxxiiij.q.ij.c.cũ per bellicã.de rigore placet mihi opi.Arch.& Io.an.quia actio ſemel ex tincta amplius nõ reuiuiſcit.de cõſecratione diſt.iiij.c.quęris.facit.c.ex trãſmiſſa.de renũ. ſed de æquitate procedit opi.legiſtarũ.Dico igitur ꝙ per mortẽ ſoluiꝛ religio : quia nihil aliud eſt religio niſi quoddã votũ obligãs in humanis:ad hoc quod no.gl.in.c.fi.de ſepul. li.vj.& ſic nõ ob.motiuũ Io.an.qa licet obli gatio acquiraꝛ deo,tñ eſt reſtricta ad tẽpus: vnde poſt reſuſcitationẽ eſt noua vita:ſed de æquitate põt procedere dictũ ſuũ.ſed nõ eſt ſpeciale in religione:quia idẽ eſt in alijs tẽpo ralibus.vt.ſ.dixi nec amplius inſiſto: quia ra ro vel nunq̃ practicabitur iſta quæſtio &c.

SVMMARIVM.

1 *Maleficiatus ſi triennio habitauit cum vxore & non potuit conſummare ipſis cũ ſeptima propin quorum manu hic iurantibus matrimoniũ ſepa ratur.& idem eſt de frigido.6.*

2 *Matrimonium propter impedimentum ſeparatur: non obſtante lapſu multorũ annorum.*

Impedimentum ſi alter coniugum confitetur,altero negante quid agendũ ſit?

a ¶ Reſuſcitatus po teſt rumpere teſta mentum.

3 *Impedimentum præſumitur præceſſiſſe ſi matrimo nium non eſt conſummatũ,& illo probato ſepa ratur matrimonium.*

4 *Confeſſio amborum coniugũ cũ ſeptima propiuquo rum manu an ſufficiat allegato impedimẽto ſine cohabitatione trienniꝫ?*

*Virginitatis probatio quid operetur & quomodo probatur?*10,

Mulier petens ſeparari propter impotentiã non te netur ſpecificare cauſam impotentiæ.7.

In actione perſonali non ſemper quis tenetur cau ſam exprimere.

Impedimẽti cauſam ſpecificans & ſuccũbens non poterit poſtmodũ aliud impedimentũ allegare.

Sententia ſuper impedimento lata tranſit in rem iudicatam.

5 *Matrimoniũ fuit inſtitutũ à deo,& in ſtatu inno centiæ in paradiſo & alia excellit ſacramenta propter multa.8.*

Sacramenta alia fuerunt inſtituta à deo ,ſed poſt peccatum.

6 *Matrimoniũ ſeparatur propter impedimentũ tam frigiditatis quàm maleficij.*

8 *Adam an fuerit inſtitutor matrimonij?*

9 *Triennalis cohabitatio requiritur in maleficiato: quia accidentale impedimentũ eſt:niſi aliãs cla rè poſſit probari.*

10 *Virginitatis probatio neceſſaria non eſt ad ſepa randum matrimoniũ.*

11 *Probatio propinquorum cũ iuramento neceſſaria eſt ad ſeparandũ matri monium propter impotentiã & quot debeant eſſe numero & in eo rum defectũ loco propinquorũ aſſumantur vicini?*

Confeſſio coniugum non eſt multum nec eſſaria.

12 *Triennium quo ad cohabitationem quando incipiat currere?*

¶ CAP. VII.

1 LIteræ. †Legitur tribus modis. Primò ꝙ lo quatur in maleficiato,& ſecundũ hunc intellectũ ſummo ſic.Si vir maleficiatus nunq̃ po tuit cognoſcere vxorẽ cui per triẽniũ cohabitauit ipſis cũ ſeptima propinquorũ manu hoc iuranti bus matrimoniũ ſeparatur.h.d.¶ Secũdo modo legiꝫ ſic ꝙ nõ lo quatur in maleficiato ſed in frigido:vt tenuit Inn.cuius lec.com muniter nõ recipitur:ſed tñ in ſe vera eſt.& dicendũ vt habuiſti. in.c.laudabilẽ.ſ.e. ¶ Tertio modo legiꝫ inherẽdo verbis literę ge neraliter,cũ vxor dicit virũ nõ habere potẽtiã ſecũ coeundi, nec exprimit ex qua cauſa:& ſic facit ad tertiã partẽ rubricæ : & hoc dicit.ſi vxor dicit virũ cui cohabitauit per triẽniũ nõ habere po tentiã coeũdi,eis hoc iurãtibus cũ ſeptima manu propinquorum matrimoniũ ſeparaꝛ.hoc dicit primò cõſultatio.ſecũdò reſpõſio. ſecũda ibi: *quo circa.* ¶ Caſus literalis.Quædã cauſa matrimonia lis vertebaꝛ inter.M.mulierẽ &.A.virũ eius:illa fuit cõmiſſa qui buſdã iudicibus per ſedẽ apo.corã quibus ex parte mulieris fuit propoſitũ ꝙ iam octo annis elapſis fuit dicto viro matrimoniali ter copulata,& diu cohabitauit eidẽ,& adhuc integra permane bat:quia dictus.A.nõ habebat potentiã coeũdi:quare petebat di uortium celebrari.p̃dictus vir fatebaꝛ ꝙ nunq̃ eã cognouerat:ta men dicebat ſe habere potentiã alias cognoſcẽdi.Iudices timẽtes ne illud confiteretꝛ in fraudẽ,fecerũt illã inſpici per matronas fide dignas & expertas in opere nuptiali,q̃ perhibuere illã adhuc vir ginẽ permanere:& poſtmodũ fecerũt inquiri per parochiã illi[c] viri ſi aliquã cognouiſſet:nec poterũr inuenire ꝙ aliqua cognita fuerit ab eodẽ.Mulier inſtãter diuortium poſtulabat,vir verò di cebat ꝙ paratus erat ſtare cõſilio eccleſiæ:iudices præceperũt ei dem vt pœnitẽtiã agerẽt de cõmiſsis:& ſic fortè deo volẽte ma trimonium cõfirmarẽt:tandẽ reuerſi ad iudices dicebãt ꝙ nõ po terant carnaliter cõmiſceri,vnde totũ negotiũ domino papæ per ſuas literas intimaꝛ petẽs quid ſuper hoc eſſet agẽdũ: mãdat papa quatenus ſi eſt ita,& cõſtiterit illis ꝙ intra.viij.annos p̃dictos vir & mulier per cõtinuũ triẽniũ inſimul habitaſſent ſi iurauerint cũ ſeptima manu propinquorũ ꝙ nõ potuerint carnaliter cõmiſce-
2 ri ſententiã diuortij proferãt inter eos.Ber.¶ †No.ibi. *viij.annis elapſis.* ꝙ non ob annorũ numerus quominus poſsit allegari im potentia alterutrius coniugum, & peti ſeparatio matrimonij:& hoc eſt indubitatũ cũ vterq̃ impotẽtiã confiteꝛ vt hîc:vel cũ cla rè probari põt.vt.ſ.c.proxi.qd autẽ ſi cõfiteꝛ & alter negat & nõ habenꝛ probationes euidẽtes?dic vt dixi in.c.j.&.ij.ſ.eo.qui text.
3 ad hunc caſum propriè adaptari debẽt.¶ †Secundo colligo hîc vltra alios:caſum apertum intelligẽdo ꝙ loquaꝛ in maleficiato:vt cõmuniter teneꝛ.ꝙ ex quo matrimoniũ nõ eſt cõſummatũ male ficium præſumitur præceſsiſſe matrimoniũ:nã(vt hîc vides)nec allegatio nec probatio facta fuit ſuper prioritate tẽporis:ſed pro bato maleficio matrimoniũ ſeparatur.& nemo ad hoc ponderauit iſtũ text.nec ego alle.ſed nunc mihi accidit legẽdo lectu.& eſt contra gloſ.or.xxxiij.q.j.c.requiſiſti.& facit pro opi.quã recitaui
4 & tenui.ſ.c.proxi.¶ †Tertio no.bo.tex.pro his quæ tenui cõtra communẽ lec.in.c.laudabilẽ.ſ.e.ꝙ,cõfeſsio vtriuſq̃ coniugũ vnà cum ſeptima manu propinquorũ non ſufficit ad ſeperãdũ matri monium ſine cohabitatione triẽnij:imò plus probatur hîc ꝙ nõ ſufficit probatio virginitatis longo tẽpore habitę :& licet vir di ceret ſe aliãs cognouiſſe:hoc tamẽ non probaꝛ.Nec ob.ſi dicatur literam loqui in maleficio:quia in tex.hoc non exprimiꝛ,ſed ſolũ generaliter allegatur impotẽtia coeundi.Et ex hoc & ex tex.bene notabis ꝙ petens ſeparari matrimoniũ propter impotentiã mariti non tenetur ſpecificare cauſam impotẽtiæ.ſed ſatis eſt dicere virum non habere potẽtiam ſecum coeundi.quod tenet hîc Ho ſtien.& Ioan.andr.& cõmuniter ſequuntur omnes.& idem tenui ſuper rubrica.Et ex hoc habes caſum ꝙ in actione perſonali non

tenetur

tenet quis exprimere cãm.& hoc ideo vt arbitror: quia dubietas prouenit ex facto aduersarij,quo casu admitti
a tur libellus generalis[a] & alternatiu? :vt in.c.cõstitut?.& ibi per Inn.de rest.in integ.facit.l.q̃ de tota.§.incertæ.ff. de rei ven.& in.l.ij.ff.quorũ leg.sentit glo.no.xxxiij.q.j. c.requisisti.q̃ etiã dicit ꝙ proponẽs etiã generaliter impotentiã coeũdi videt omne ius suũ in iudiciũ deduxisse:vt in.c.abbate sanè.de re iudi.li.vj.per qd arguit Ioã. an.ꝙ succũbẽs in hac generali petitione nõ poterit post modum allegare frigiditatẽ:vel aliud impedimẽtum:secus vbi prius se fundasset sup causa specifica.Et no.singulariter ex hoc dicto,ꝙ sentẽtia in tali causa trãsit in rẽ iudicatã.qd nõ memini alibi me legisse:& ꝓ hoc facit: qa in hoc casu cessat periculũ animæ rõne cui? sentẽtia nõ trãsit in rẽ iudicatã.nã si nõ põt stare vt vxor, stabit vt soror,& sic nullũ peccatũ imminet sed meritũ, vt in c.si tu abstines.xxvij.q.ij.& in.c.qd deo patri.xxxiij.q.v. facit.c.consultationi.s̃.eod.& hoc no.& semper tenebis
5 mẽti.¶ †No.ꝙ deus fuit auctor & institutor matrimonij:& ex hoc habes vnã excellentiã istius sacramẽti.alia excellentia est rõne status:quia fuit institutũ in statu innocẽtiæ.s.in paradiso.vt in.c.j.de vo.li.vj.Alia verò sacramẽta fuerũt instituta post peccatũ.Itẽ excellit ratione tẽporis:qa ab initio mũdi fuit institutũ.Itẽ rõne loci. quia in paradiso.Item rõne cõicatis:quia oẽs gẽtes ferè
6 vtunt eo.& vide de his q̃ no.hîc Hosti.¶ †In gl.ij.in fi. ex hac gl.colligit prima lec.ad text.quã no.& dic vt notatũ fuit.s̃.c.proxi.in glo.in ver. *diuinũ miraculũ*. vbi dicitur latius de hac materia.Inn.hãc lectu.nõ approbat, dicẽs ꝙ propter maleficiũ nõ debet matrimoniũ separari,cũ nõ sit impedimẽtũ perpetuũ:& intelligit istũ text. in frigido,nã de maleficiato nulla mẽtio fit hîc:sed allegabatur impotẽtia coeũdi in genere:& ad.c.si ꝑ sortiarias.dicit ꝙ est correctũ.hæc lec.cõiter nõ approbat: vt s̃.dixi.& ꝙ possit separari propter maleficium satis dixi in.c.s̃.proxi.in gl.p̃al.nã(vt dicit Hosti.& bene)si loqueretur de impotẽtia naturali,nõ fuisset hîc iniũcta pœnitentia de cõmissis:qa per pœnitẽtiã nõ tollunt de facili impedimẽta naturalia.Itẽ vir allegabat se potẽtiã habere mulieres aliâs cognoscẽdi.& hæc lec.est bona.& cõi-
7 ter approbat.¶ †Tertia lec.est vt tex.intelligat gñaliter vbicunq̃ allegat impotẽtia coeũdi:nõ enim tenet mulier specificare cãm impotẽtiæ cũ de facili nõ possit percipi:maximè ꝑ mulierẽ:& iste intellectus est etiã bonus in se & notabilis:& pro hoc facit rubrica in tertia parte vbi fit mentio de frigiditate & maleficio:& gñaliter de
8 impotentia coeundi.¶ †In glo.in ver. *institutor*. ibi: *ab Adam*. licet gl.reprobet primã opinionẽ,tu tñ eã tene. nec ob.motiuũ gl.quia Adã dixit illa verba ore prophetico : vt est text.xxxv.q.x.c.fraternitatis.& vide de hoc
9 tex.cũ gl.in.c.j.de voto.li.vj.¶ †In gl.in ver.*continuũ*.in fi.no.gl.& dic ꝙ in maleficio ista cohabitatio triennij semper requirit.qa illud impedimẽtũ est accidẽtale, & nõnunq̃ tẽpore remouet maximè post actã pœnitẽtiã. In alijs verò impedimẽtis naturalibus:vbi de his veraciter cõstaret,vel per aliqua signa euidentia non est opus triennio.vt in.c.j.s̃.eo.Sed vbi signa essent dubia:tũc datur triẽniũ:& iste est proprius casus.d.c.laudabilẽ.s̃.e.&
10 dic vt ibi dixi.& in.c.j.s̃.eo. ¶ †In gl.fi.ibi. *tamen adulterium cõmitteretur*. no.bene gl & dicit Io.an.ꝙ si ꝑ alterũ intellexit probationẽ virginitatis ꝑ aspectũ.gl.verũ dicit,secus si intellexit de iuramẽto propinquorũ.not.fin. dictũ Ioã.an.licet enim succinctè loquat habet tñ dictũ suum iũcta gl.hãc sentẽtiã ꝙ ad separationẽ matrimonij fiendã ꝓpter maleficiũ necessariò nõ requirit proba tio virginitatis:qd dictũ satis mihi placet.vt viduarum nuptijs nõ defit hoc remediũ separatiõis:& pro hoc allego.c.si ꝑ sortiarias.xxxiij.q.j.vbi nihil dicit de probatione virginitatis. Vnde ad cautelã iudices fecerũt hic mulierem inspici.nõ enim est verisimile cõiuges falsum iurare:ex quo propinqui qui p̃sumunt habere notitiã status matrimonialis iurãt ꝙ eos credũt verũ dicere.sed iu
a ramentũ propinquorũ semp est necessariũ:quia probab tio virginitatis[b] est argumẽtũ fallax. ¶ †Cũ ratiõe odij
11 possent matrimoniũ nõ cõsummare:& cõfessio cõiugũ non est multũ valida:vt in.c.sup eo.de eo qui cogno.cõsan.vxo.suæ.Quid autẽ si nõ possint haberi propinqui
c saltẽ numero septẽ?Concludũt doc.ꝙ pauciores[c] sufficiunt maximè cũ fama.ar.c.si duo.xxxv.q.vj.In defectũ tñ propinquorũ debẽt vicini adhiberi,& si nõ possunt haberi propter discordiã:vel qa isti sunt forẽses:tũc sufficiunt pauciores:vt.s̃.dixi:nõ est enim de facili recedenb
12 dum à forma huius.c. ¶ †Vltimò hîc quærit qñ incipit currere istud triẽniũ?dicit Host.ꝙ à tẽpore peractæ pœnitẽtiæ & monitionis factæ per iudicẽ.Inno. Vin.& Ab.dicũt sufficere ꝙ ꝑ triẽniũ cõtinuũ cohabitauerint siue ante siue post.& hoc mihi plus placet per istũ text. in fi.ibi. *intra prædictos.viij.annos.nam* loquit de illis annis qui p̃cesserũt querelã nunc expositã corã iudicibus:
a fateor tñ ꝙ post pœnitẽtiã iiunctã debent cohabitare aliquo tẽpore ad arbitriũ iudicis moderãdo : vt probat litera hîc in ver. *& si fortè placeret deo &c.* & dicũt aliqui necessariò non requiri ꝙ istud trienniũ sit cõtinuũ: sed satis est vt cõputatis tẽporibus cohabitationis resultet triennium cõtinuum:vnde si in triẽnio maritus fuit absens ꝑ sex menses in peregrinatione poterit illud supleri ab interiori tempore.aliâs tolleretur peregrinatio & alia negotia necessaria:credo ꝙ hoc fuit de mẽte literę:sed quo ad corticẽ litera videt innuere cõtrariũ dum requirit triennium cõtinuum & nõ interpolatum &c.

De matrimo.cõtracto cõtra interdic.eccle.Rub.

¶ Quia interdictum ecclesiæ super matrimonio cõtrahendo quandoq̃ impedit ipsum matrimoniũ:quandoq̃ impedit & d dirimit.Et ideo[d] post multa impedimenta supra tractata auctor subiũcit hãc rubricam.& vide ad materiam huius rubri. quod no.gl.s̃.de spon.duo.in.c.tua.

SVMMARIVM.

1 *Matrimoniũ cõtractũ cõtra interdictũ iudicis vel ecclesiæ propter hoc solũ nõ dirimitur:pœnitẽtia tamẽ cõtrahẽtibus imponitur:& separant donec de causa interdicti cognoscitur.*

2 *Soror an obligat ex sponsalibus cõtractis per fratrẽ ex sola præsentia nisi expressè vel tacitè per aliqua signa cõsentiret?*
Filia obligatur ex sponsalibus contractis per parentes ipsa præsente & non contradicente.

3 *Munerũ receptio,amplexus, oscula:& nisus ad copulã nisi plenè cognoscatur nõ faciunt trãsire sponsalia in matrimoniũ.§.* c
Matrimonium post sponsalia de futuro contractum tenet non obstante receptione munerũ,amplexibus , osculis , & nisu ante copulam.

4 *Interdictum iudicis vel ecclesiæ:an & quãdo matrimoniũ impediat?*

6 *Frater promittens alicui sibi sororẽ dare obligatur ad inducendum illam vt contrahat.*

7 *Cautela pro sponso qui vult impedire sponsã ne cũ alio cõtrahat.*
Sponsalia sine causa solui non debent.

¶ *CAP. I.*

1

Literæ. †Matrimonium cõtra interdictum ecclesiæ vel iudicis factũ seu contractũ propter hoc solum nõ dirimit.imponit tamẽ pœnitentia sic contrahẽtibus vt separẽtur donec cognoscatur de causa interdicti hoc dicit in effectu totus iste titulus.Sunt duę partes.In prima facti narratio.In secũda,respõsio.ibi. *mandamus.* d ¶ Casus literalis.Quidam iurauit se daturum cuidam sororem in vxorem ea præsente & consentiente quæ postmodum munera & dona secundùm morẽ terrę re-

a ¶ Generalis.Bart. ĩ.l.j.ff.quorũ le.& l.edita.C.de edẽ.ꝓ oẽs ĩ.l.j.ff.e.idẽ est qñ incertitudo nõ releuaret.qa actor nõ cogit exprimere.Bar.ĩ.l.gallus.§. si eius.ff. de lib.& posthu.& in.l.vbi autẽ.§.illud.& ĩ.l. stipulationes non diuidunt.ff.de ver. obli. Bald.in.l.j.in iiij.opp.C.de furt. Imo.in.c.constitutus.s̃.de resti.in integ.Bar.in.l.eandẽ §.actiões.ff.de excep.rei iudi.

SEBA.SAPI.

a ¶ Generalis.Vide Ias.ĩ.§.sed iste.co. xvj.vers.tertia ergo forma libelli.in sti.de actiõi.Alex. in. l. stipulationes nõ diuiduntur.in vij.q.ff.de ver.obl., Ro.in cõsi.cccxxxix.in secũdo dubio.& Alex.in cõsil.cxxxij.inci.visis ĩ primo dubio. in.ij.vol.

b ¶ Virginitatis. quomodo autem possit ꝓbari.Abbas.in.c. proposui sti.s̃.de proba.gl. xxxiij.q.v.quę instruit patrẽ puellę ad probãdã virginitatẽ valet ĩ.c.hęc imago . quæ dicit si prima nocte reperta sunt linteamina sanguinolenta.per legistas in.l. item apud labeonem.§.si quis virgines.ff.de iureiu.

¶ Pauciores.facit quod voluit Bal. in.l.j. C. vnde vir & vxor.ꝙ statẽ statuto ꝙ mulier nõ possit cõtrahere sine cõsensu propinquorũ.si nõ habet nisi vnum, sufficit consensus illius.de quo per Bar.Bal. & Ang.in.l.stichũ qui meus erit.ff.de le.j.Pau.de ca.in.l. si cum dotẽ.§.si patris.ff.solu.mat. & ibi Bal.vbi omnino vide. & in.l.in cõiunctione.C. de nup.Abb.ĩ.c. quoties.s̃. de testibus.

d ¶ Et ideo. Alio modo põt continuari scãm Gof.& Hos. quia interdictũ sit excã perpetua: &

quandoq; ex temporali.& aliquando ſeparatur ad tẽpus, & aliquando in perpetuũ:& in hoc eſt ſimile impedimẽtũ de quo in rub.præcedẽti. ideo ponit iſta rubri.de materia habetur.xxxiij.qꝙſtio.iij.c.nõ oportet.&tribus.c.ſeq. & de alijs ſacramẽtis contra interdictum papæ: vide in cle.vnica.de rerum permu.in cle. j.de cõceſ.prẽben.

ZACHARI.

a ¶ Vlti.no. Adde in terminis Anto. corſe. ſing.ſuo.xj. in ver.appellatio. quod inci.licet iudex deferat appellationi.vbiin proprijs terminis alle gando iſtũ ponit hoc ſing. dictũ.de quo etiã no.iſte in c.ſacro.j. de ſentẽ. excommuni.

SEBA. SAPI.

b ¶ Præcipio. quomodo intelligãtur hæc verba declarat Fel.in.c.dilectę col.ñ.ver.ſecundò ſunt dicta verba.ſ. de excep.

cepit ab illo ipſum tanꝙ propriũ ſpõſum ſæpius amplexando.tandẽ mortuo fratre ſuo à fratre ſponſi ſe diſpenſari permiſit dicẽs ꝙ ab eo cognita fuiſſet. Epiſcopus loci p̃cœpit eidẽ vt alicui illorũ nuberet aut etiã alij.ipſa ſumpta mãdato epiſcopi cũ alio cõtraxit.propter quod epiſcopus ei p̃cœpit vt ad domũ matris rediret.ipſa ad ſe.apoſt.appellauit.Eps factum domino papæ ſignificauit.Mãdat pa.quatenus ſi eſt ita p̃fatã mulierẽ ad domũ matris redire cõpellat,impoſita ſibi pœnitẽtia cõdigna de tanto exceſſu ne mandatũ cõtẽptibile videaꝛ:& poſt menſem ad tertiũ virũ reuertaꝛ.B. ¶ †No.j.ibi: *præſente, & cõſentiente.* qđ ex ſpõſalibus cõtractis per fratrẽ ſoror nõ obligaꝛ ex ſola preſentia:ſed oportet ꝙ cõſentiat ſaltẽ tacitè per aliqua ſigna:ſecus in ſpõſalibus cõtractis per parẽtes:ꝙa tũc ſola p̃ſentia habeꝛ ꝓ cõſenſu.vt in.c. vnico.de deſpon.impu.li.vj.in fi.& ibi Io.an.firmat hãc concluſionẽ in nouella:ſic intellige iſtũ tex. ¶ †No.ij.ꝙ receptio munerũ,amplexus,& oſcula nõ faciũt ſpõſalia tranſire in matrimoniũ:& nimirũ cũ attẽtatus copulæ nõ ſufficiat:ſed oportet ꝙ plenè cognoſcaꝛ.vt in.c.adoleſcens.iũcto.c.is q̃.de ſpon.& no.ꝙ tenet matrimoniũ cum alia cõtractũ nõ obſtãtibus ſpõſalijs,& receptione munerũ,& oſculis,& amplexibus:& in hoc tene menti iſtã literã:quia neſcio alibi ita bo.tex. ¶ †No.bonũ tex. ꝙ matrimoniũ ſequẽs cũ alia muliere rũpit ſpõſalia p̃cedentia etiã ſi p̃ceſſit interdictũ eccleſię.Interdictũ ergo iudicis factũ ſponſo de futuro ne cõtrahat nõ habet dirimere matrimoniũ cũ alia cõtractũ.vincit ergo matrimoniũ ſponſalia & interdictũ:& intellige de interdicto facto ex cã tẽporali:ſecus ſi propter impedimẽtũ perpetuum:ꝙa tũc tale interdictũ etiã dirimit.vt no.glo.in.c. tua.de ſpon.duo. ¶ In gl.ij.ibi. *expreſsè.* idẽ dic ſi tacitè: puta recipiẽdo poſtmodũ dona ab alio viro tanꝙ à ſpõſo,vel aliũ amplexãdo vt ſpõſum.no.glj.in ver. *tanquã.* & no.ſin,illã gl.facit.c.ad id qđ.ſ.de ſpon.& tex.cũ gl.in

5 c.literas.de deſpon.impu. ¶ †In ea glo.ibi: *ſed frater ad hoc obligatur.* no.gl.ꝙ promittẽs ſe daturũ alicui ſororẽ in vxorẽ:obligaꝛ ad inducẽdũ ſororẽ vt cũ illo contrahat:qđ declara,vt pleniꝰ dixi in.c.ex literis.ij.ſ.de ſpon.

6 ¶ †In gl.in ver. *prohibuiſſet.* ibi. *& bene.* no.ex gl.iũcto tex.vnũ remediũ proditũſpõſo ſi dubitat ne ſpõſa cõtrahat mrimoniũ cũ alio vt imploret officiũ iudicis ꝙ ſub pœna excõicationis interdicaꝛ ſpõſæ ne cõtrahat cũ aliquo mrimoniũ.Et ex hac gl.iũcto tex.no.ꝙ etiã vbi nõ interuenit iuramẽtũ nõ licet ſpõſo reſilire à ſponſa ſine cã:qđ etiã ſentit gl.fi.nã hęc mulier nõ iurauit ſed frater.

SVMMARIVM.

1 *Sponſalia de futuro etiã accedente interdicto eccleſiæ non diriumunt matrimonium cum alia poſtea contractum.*

2 *Iudex eccleſiaſticus põt præcipere ſpõſo ne cõtra promiſsionẽ ſuam ad alia vota trãſeat etiã ſi ſpõſalia nõ fuerint iurata.*

3 *Interdictum eccleſiæ ex impedimento nõ perpetuo non dirimit matrimonium poſtea contractum.*

4 *Iudex à quo licet appellationi deferat:poteſt tamen præcipere parti ne attentet id propter quod appellatur.*
Appellatio non tuetur appellationẽ vt poſsit id facere propter quod appellatur.
Iudex à quo põt attẽtare omnia tẽdẽtia ad faciliorẽ exitũ cauſæ appellationis:nõ tamẽ de iuribus appellationis cognoſcẽdo.

5 *Præceptum ſub pœna excommunicationis factum non inducit excommunicationẽ in contra faciẽtẽ ſi ad vlteriora nõ fuerit proceſsum,niſi dicatur quã ex nũc profert,vel alia ſimilia verba.*

¶ CAP. II.

1 EX literis. †Summatũ eſt ſupra.c. proximo. vel aliâs ſic. Sponſalia de futuro cũ vna etiã cõtra interdictũ eccleſiæ cõtracta nõ habẽt dirimere matrimoniũ poſtea cõtractũ cum alia.in prima narrat factũ.in ſecũda illud diffiniẽdũ cõmittit.ibi. *mandamus.* ¶ Caſus literalis. Quidã filiã ſuã M.nomine abſentẽ deſponſauit cuidã.R.noĩe.poſtmodum orta ſuſpitione ꝙ idẽ.R.aliã vellet accipere in vxorem,delata fuit q̃ſtio ſuper hoc ad archiepiſcopum,qui ſub interminatione anathematis prohibuit ne antèq̃ de cauſa cõſtaret vir aliã acciperet in vxorẽ.ſed ipſe nõ ob. prohibitione quãdã aliã ſibi ſoleniter copulauit.ſed cũ archiepiſcopus vellet cognoſcere de primo matrimonio mulier ad ſedẽ apo.appellauit. archiepiſcopus eius appellationi deferẽs pręcepit eidẽ mulieri ſub pœna excommunicationis ne alicui nuberet donec cauſa finẽ debitum ſortireꝛ.ipſa tñ de appellatione cõfiſa aliũ in virũ accœpit.archiepiſcopus negotium iſtud domino papæ ſignificauit.vnde ipſe mãdat eidẽ quatenus ſi nihil cõſtiterit qđ impediat pręter cõſenſum de futuro qui inter pręfatũ.R.&.M.diciꝛ interueniſſe,ſecũdũ matrimoniũ legitimũ iudicet nõ obſtãte appellatiõe,q̃is citra mandatum eccleſiæ cõtrahere nõ debuiſſet.nõ tñ matrimonium ꝓpter hoc debet diſſolui.pœnitentiã tñ imponat illis pro eo ꝙ citra prohibitionẽ eccleſiæ cõtraxerũt.B.

2 ¶ †No.j.iudicẽ eccleſiaſticũ poſſe p̃cipere ſpõſo ne cõtra promiſsionẽ trãſeat ad alia vota:etiã ſi promiſsio nõ fuerit iurata.& ſic facit iſte tex.in arg.ꝙ ſpõſalia ſine iu-

3 ramento efficaciter obligãt. ¶ †No.ij.ꝙ ſolũ interdictũ eccleſiæ factũ ex impedimẽto nõ perpetuo non dirimit

4 matrimoniũ poſt cõtractũ. ¶ †Vltimò no.[a]iũcta gl.in

a ver. *diſtrictus.* vnũ dictũ ſatis no.ꝙ licet iudex deferat appellationi:nihilominus põt p̃cipere parti ne attẽtet id propter qđ appellauit:& ſic appellatio nõ tuetur appellantẽ vt poſsit id facere ꝓpter qđ appellauit.qđ ſing.no. & hoc idẽ tenet Io.an.in.c.cũ appellationibus.de ap.lib. vj.Et ex hoc etiã elicit do.Ant.iudicẽ à quo poſſe attẽtare omnia tẽdẽtia in faciliorẽ exitũ cauſæ appellatiõis: nõ tñ cognoſcẽdo de viribꝰ appellatiõis.pro hoc.c.qua frõte.de appel.& vide qđ ibi dixi.& latius in.c.cũ tenea

5 mur.e.tit. ¶ †In.ij.gl.ibi: *conſcientia.* No.bene gl.ꝙ per

b hæc verba p̃cipio [b]ſub pœna excõicationis nõ ferꝛ excommunicatio in cõtrafaciẽtẽ ipſo facto ſi ad vlteriora nõ fuit proceſſum:ſed oportet ꝙ dicaꝛ quã ex nũc profero ſi cõtrafeceris:vel ſimilia verba.& eſt cõis ſentẽtia doc.ꝓ qua facit tex.in.c.ſicut.de ſimo.& ibi gl.vide etiã gl.ĩ.c.j.de ſagi.& ad iura alle.ĩ gl.ꝓ cõtrarijs:dic vt ĩ eis.

SVMMARIVM.

1 *Contrahẽtes matrimoniũ cõtra præceptũ iudicis ex eo quòd cõſanguinei dicebanꝛ,debẽt ſeparari donec de cã cognoſcatur.*

2 *Iudex debet interdicere matrimoniũ ſi de impedimẽto ſuſpicaꝛ.*

3 *Matrimonium contractum contra interdictum ſi cauſa impedimenti eſt perpetua eſt nullum:ſecus ſi ſit temporalis.*
Matrimonium contractũ cõtra interdictũ propter ſuſpitionem conſanguinitatis:ſi conſanguinitas non reperitur tenet.
Contrahẽtes matrimonium in gradu prohibito ſunt hodie ipſo facto excommunicati.

4 *Abſolutio ab excõicatione eſt neceſsaria: nec ſufficit ſatiſfactio:ſecus in ſuſpẽſiõe & interdicto ſi ad tẽpus proferũtur. & quid de excõicatiõe ad tẽpus lata per papã intelligatur?*

5 *Papa non videtur vti poteſtate abſoluta niſi expreſsè dicat.*

¶ CAP. III.

1 DE muliere. †Si hi qui dicebanꝛ conſanguinei cõtraxerunt cõtra pręceptũ iudicis, debẽt ſeparari donec de cauſa cognoſcaꝛ. ¶ Caſus literalis. Aliqui volũt cõtrahere matrimonium:diciꝛ ꝙ ſunt conſanguinei:eccleſia pręcipit illis ne cõtrahãt donec de cõſanguinitate cõſtiterit:ipſi prohibitione cõtempta cõtrahunt.quęriꝛ quid iuris ſit: reſpondet papa ꝙ debent ab inuicem ſeparari quouſque cognoſcatur an de iure poſsint inſimul remanere.

2 Bernar. ¶ †Nota. iudicem debere interdicere matrimonium,

moniũ,ſi veheméter ſuſpicet de impedimẽto inter con
3 trahentes. ¶ † Item no.ꝙ ſi cauſa impedimẽti eſt perpe
tua matrimoniũ eſt nullum cõtra interdictũ:ſecus ſi tẽ
poralis:nam hîc,vtvides nõvalet matrimoniũ cõtractũ
contra præceptũ iudicis,factum propter ſuſpitionẽ cõ
ſanguinitatis ſi poſtmodum non reperiatur conſangui-
nitas & hodie cõtrahens in gradu prohibito eſt excõica
4 tus ipſo facto.vt in cle.vnica. de conſang.& affi.¶ † In
gl.iij.ibi: *ſed tutius eſt*. Dicit.Io.an.ꝙ imò neceſſariũ ꝙa
in abſolutione ab excõicatiõe requiriť certa forma, nec
ſufficit ſolũ ſatiſfactio,vt in.c.cũ deſideres.&.c.cũ à no-
bis de ſentẽ.excõ.ſecus dicit in abſolutiõe à ſuſpẽſione,
vel in relaxatiõe interdicti.ſi enim iſta ferũtur ad tẽpus
nõ requiritur poſt tempus abſolutio.& eſt ratio diuer-
ſitatis:quia in his caſibusvltimis nõ requiritur certa for
ma in abſolutione:vnde ſatis eſtꝙ conſtet de mẽte iudi
cis.Ego allego text.quaſi exp̃ſſum cũ gl.in cle.j.de deci.
& vide per Inn.& alios in.c.cum bonę.de æta.& quali.
5 ¶ † Quid autẽ dicẽdũ in papa ſi excõicauit ad tẽpus:pu
ta donec ſatiſfaceret:nunqd reqritur abſolutio poſt ſa-
tiſfactionẽ?dubiũ facit ꝙa papa non ſubijcitur formæ.
ſed ex illa ſola voluntate poteſt abſoluere ab excõicatio
ne.vt in cle.ſi ſumus.de ſen.excõi.do.Ant.credit ꝙin du
bio requiritur abſolutio:quia alio nõ apparẽte non vi-
a detur papa vti poteſtate abſoluta ſed ordinaria:[a] & ſic
debet impediri abſolutio ſecundum iuris ordinem.

Qui filij ſint legitimi. *Rubrica.*

¶ Suprà viſum eſt de multis impedimentis matrimoniĩ:ſed
quia ſæpe filij naſcuntur ex matrimonio cõtracto cõtra impe
dimenta eccleſię.& dubitari poteſt an & quando filij ſint le-
gitimi.ideo ſubijciť iſta rub.De materia vide.xxvj.diſt.c.dein
de.xxxiij.diſt.c.ſi quis viduã.vx.q.j.c.non nuper.xxxĩj.q.
iij.c.dicat.& xxv.q.vĩj.c.fi.

✤ *SVMMARIVM.* ✤

1 *Matrimonium ſubſequens legitimat filios naturales ex ſoluto*
& ſoluta genitos etiam quo ad hæreditatem.
2 *Iudex eccleſiaſticus cognoſcit de legitimatione inter laicos.*
3 *Filij legitimantur per ſubſequens matrimonium etiam ſine do-*
te & dotalibus inſtrumẽtis,& præferuntur patruo in hære
ditate paterna.

¶ *CAP. I.*

1 COnqueſtus. † Naturalis ex ſoluto genitus
&ſoluta legitimatur per ſubſequẽs pa
rentũ cõiugiũ etiã quo ad hęreditatẽ.
Primò impetrantis querela. Secundò
commiſsio.ibi: *ideoque*. ¶ Caſus lite
ralis.Quidã.H. nomine quandã mulierẽ accepit.R.pa-
truus ipſius mulierisvolebat eam priuare hęreditate pa
terna eo ꝙ ipſa nata fuit antèq̃ patruus ipſius matrẽ ac-
ciperet in vxorẽ dicẽs eã legitimã nõ fuiſſe.vnde dictus
H.cõqueſtus fuit domino papæ.vnde mãdat quatenus
ſi eſt ita:illã iudicet legitimã,prędicto.R.prohibẽdo ne
hac occaſione ſuper hæreditate paterna eã debeat mo-
2 leſtare.qđ ſi cõtra fecerit excõmunicet.B.¶ † No.ꝙ iu-
dex eccleſiaſticus cognoſcit inter laicos de legitimatio-
ne cùm venit acceſſoriè ad cauſam matrimonialẽ,etiã ſi
3 contentio ſit propter hęreditatẽ tẽporalẽ.¶ † No.ij.ꝙ
filius genitus ante matrimoniũ legitimať per matrimo
nium ſubſequens,etiã vt præferatur patruo in hæredi-
tate paterna.& no.ꝙ ſine aſsignatione dotis ſeu inſtru-
b mentis [b] dotalibus proles antè nata legitimať, licet aliud
videatur innuere ius ciuile.de quo dicã latius j̃.eo.c.tan
ta.vbi ponitur clauis huius materiæ.¶ In gl.fi.in fi.Hęc
vlti.ſolutio vera eſt in ſe:ſed diuinat.ideo tene præce-
dentem ſol.Vel ſecundũ Inn.dic ꝙ hîc non petebatur re
ſtitutio bonorũ:ſed ſolũ vt pronuntiaretur iſta legiti-
ma virtute matrimoniĩ:vt poſtmodũ non inquietaret
tanq̃ illegitima.&hęc ſol.eſt bona.Hoſt.dicit ꝙ iſta per
ſona erat miſerabilis.hæc ſol.diuinat &c.

✤ *SVMMARIVM.* ✤

1 *Filij geniti vel concepti ante ſententiam ſeparationis matrimo*
nij ſunt legitimi ſi bona fides præceſsit.
2 *Bona fides coniugum ſiue alterius eorum facit filios legitimos,*
etiam ſi poſtmodum tale matrimoniũ propter aliquod impe-
dimentum ſeparetur.
3 *Filij concepti habentur pro natis vbi de fauore filiorum agitur:*
ſecus ſi de odio agatur.
4 *Filij concepti lite pendente ſuper impedimẽto matrimonij dum-*
modo ſint concepti ante ſententiam diuortij ſunt legitimi.6.
Lite pendente exercitium matrimoniale ſuſpendi non debet.
5 *Matrimonium quo ad legitimationẽ filiorũ an ſit neceſse quòd*
fuerit contractum præmiſsa denuntiatione?
6 *Tempus natiuitatis vel conceptionis an & quando attendatur?*

¶ *CAP. II.*

1 CVm inter. † Separato matrimo
nio in facie eccleſiæ
contracto filij geniti vel concepti ante
ſententiã ſunt legitimi.Primò ponit cau
ſam diffinitionis. Secundò diffinit. ibi:
ideoque. ¶ Caſus literalis.Ioannes contraxit matrimo-
nium cũ Teberga in facie eccleſię,de qua filios ſuſcepit:
tandem cũ grauida eſſet accuſatum fuit matrimonium
de conſanguinitate.lata fuit ſentẽtia diuortij inter eos:
dubitabatur an filij nati ante ſententiam & qui concep-
ti antè fuerãt eſſent legitimi.Conſul.papa reſpondet:
filij non debent inde ſuſtinere iacturam cũ parentes in
facie eccleſiæ publicè contraxiſſent:& ideo ſtatuit papa
vt filij eorũ quos habuerãt ante ſententiã:& qui concep-
ti fuerant ante latam ſententiam legitimi habeantur.
& in bonis paternis hæreditario iure ſuccedãt & paren
2 tum facultatibus nutriantur.Berñ.¶ † Nota ꝙ propter
bonam fidẽ parentũ contrahentiũ in facie eccleſiæ filij
iudicãtur legitimi:licet poſtmodũ matrimoniũ conſtet
inter illos non potuiſſe conſiſtere:puta propter conſan
guinitatẽ vel affinitatẽ.Idem dic ſi alter coniugũ ſolus
erat in bona fide:puta quia reliquis ſciebat impedimen-
tum.vt in.c.ex tenore j̃.eo.& vide quod dixi in.c.j.s̃. de
3 eo qui dux.in matrimoniũ quã pol.per adult.¶ † Not.
ij.maximè iuncta gl.ꝙ vbi agitur de fauore filiorum cõ
cepti habentur pro natis:ad hoc.l.qui in vtero.ff.de ſta
tu ho.ſecus vbi agitur de odio.¶ † Not.ꝙ cõcepti poſt
4 litem conteſta.ſuper impedimẽto perinde ſunt legitimi
ac ſi fuiſſent concepti ante lit.conteſta.ſatis eſt enim ꝙ
ante ſententiam diuortij fuerint concepti.& puto ra-
tionem eſſe,quia pendẽte lite ſuper impedimẽto nõ de-
bet ſuſpẽdi exercitinm matrimoniale.vt in.c.ij.s̃.vt lite
penden.non debet ergo prodire pœna ex eo quod legi-
5 timè factũ eſt.¶ † In gl.j.in fine.Vult ergo hæc gl.& idẽ
ſequens nõ ſufficere ad legitimationẽ filiorũ matrimo-
niũ fuiſſe cõtractũ publicè & ſine cõtradictiõe:niſi etiã
fuerit p̃miſſa denũciatio:de qua in.c.fi.de clã.deſpõ.ſed
6 tu dic vt ibi plenius dixi.¶ † In gl.pe.in fi.Dic clarius ꝙ
c reſpectu legitimationis inſpicimus tẽpus cõceptionis [c]
& tẽpus ſentẽtiæ & nõ tẽpus cõteſta.li.quia etiã poſt li.
cõte.cõiuges vtunť legitimè matrimonio:vt.s̃.dixi.Sed
quò ad hoc vt filij ſequantur conditionẽ matris inſpici
mus tempus poſt li.cõte.quia partus ſequiť ventrem: &
vterq̃ incipit eſſe in mala fide poſt li.conteſta.

✤ *SVMMARIVM.* ✤

1 *Statur verbo viri & mulieris qui negant aliquem filium,niſi*
teſsibus vel indicijs probetur contrarium.3.4.
2 *Nutritus in domo non præſumitur filius.*
Nutritor non tenetur nutritum vt filium inſtituere.
Filij non ſemper nutriuntur in domo.

a ¶ Ordinaria. hoc dictũ reprobat Ge
mi.in.c.in primis. in.vj.col.ĩj.q.j.quẽ
ſequitur Feli.in.c. j.col.j.ver.ſecũdus
caſus.s̃.de iudi.
b ¶ Inſtrumẽtis.Gl. inſti.de hære.quæ ab inte.defe.§.j.in ver.inſtrumẽta. & gl.ĩſti.de nup.§.fi. Ange.in conſi.xx.
c ¶ Tẽpus cõceptio nis.Adde Bal.in.l. in teſtamẽto.q. ix. C.de teſt.mili.vbi dicit Dy.ſic conſuluiſſe.eundẽ Bal. & plenius in addi. ad Spę.in titu.de procu.ver. ſecũdũ ſtylũ. & Bart.in.l. ĩ.ff.de vul.& pup. & Pau.de ca.cõſil. ccxxxvĩj.

Fama vicinię pro filiatione non attenditur alio non apparente, vbi dictum parentum eſt in contrarium.8.10.

Parentum negatiua præiudicat filio, niſi contrarium indicijs & teſtibus probetur.5.10.

Filiationis in poſſeſſione exiſtens non debet excludi ab hæreditate, nec à iure filiationis ex ſola negatione parentum.

Filius non tenetur credere verbis parentum ex quo eſt in poſſeſſione filiationis.

Filius poteſt legitimam petere parente intrante monaſterium.

Pater poteſt in vita hæreditatem filijs cedere aliquo ſibi retẽto.

Probationes diuerſæ differentes in modo & conuenientes quo ad intentionem agentis an coniungi debeant.

Filius de vxore natus præſumitur filius mariti & de legitimo matrimonio natus.10.

Filiatio nõ poteſt probari ex parte patris, & qũo probetur.10.

Pater incertus eſt, & ille præſumitur pater quem nuptiæ demonſtrant: & hoc procedit ſi maritus erat præſens: ſecus ſi abſens tempore conceptionis.

Mater eſt certa.

Filius cõcubinæ quæ in domo tenet præſumit filius cõcubinarij.

Indicia ſufficientia ad probãda filiatione.

Fama quid operetur in probãda filiatione.

¶ CAP. III.

TRanſmiſſæ. †Statur verbo viri & mulieris qui negant aliquẽ filiũ, niſi indicijs & teſtibus probetur cõtrariũ. Primò ponit cõſultatio.ſecundò reſponſio.ibi: *conſultationi.* ¶ Caſus literalis. Quidã noïe. N. nutriuit quendã puerũ vſq; ad iuuentutẽ, cohabitãte ſibi. M. vxore ſua nũc tũc nõ deſpõſata. ſed poſtmodũ deſpõſauit & ex ea filios ſuſcœpit. p̃dictus iuuenis ſic nutritus gerẽs ſe filiũ & hęredem: hæreditatẽ. N. p̃dicti poſsidebat q̃uis à vicinia credebatur eorũ ſpurius & dicebat: ſed p̃dicti vir & vxor negabant illũ ſpuriũ ſuũ aut legitimũ filiũ eſſe. ſed dicebant ꝙ eũ nutriuerant pietatis intuitu. filij iſtorũ petebant ab illo hæreditatẽ paternã. ipſe verò cõtradicebat. quæſtio ſup̃ hoc delata eſt corã archiepiſcopo Rothomagen. p̃dictus iuuenis: q̃a corã eo citatus venire noluit fuit excõicatus. papa ab archiepiſcopo cõſult9 qd ſuper hoc eſſet agendũ? Rñdeo ꝙ in tali caſu ſtandũ eſt verbo viri & mulieris, niſi certis indicijs & teſtib9 iuuenẽ prędictũ illorũ conſtiterit eſſe filiũ. B. ¶ †No.j.ꝙ ex eo ꝙ quis ſit nutritus in domo alicuius nõ p̃ſumit filius, nec tenetur nutritor eũ vt filiũ inſtituere. q̃a nõ probat hoc eſſe qđ ab hoc cõtingit abeſſe. vt in.c.ij. de trãſla. epiſco. nã filij nõ ſemp̃ nutriunt in domo. vt in.l. quidã cũ filiũ. ff. de ver. obli. ¶ †No.ij. ar. opti. ex tex. ꝙ vbi fama vicinię ſtat pro filiatione: dictũ autẽ parẽtũ eſt in cõtrariũ alio nõ apparẽte ſtatur dicto parentũ: vt ſatis innuit hîc in fine literæ iuncto medio: qđ ſatis eſt nota. ¶ †No.iij. ꝙ aſſertio parẽtũ negatiua prędiudicat filio, niſi poſſet ſe probare filiũ indicijs & teſtibus. & ex hoc inferꝛ ꝙ ſi q̃s eſt in poſſeſſione filiationis nõ debet excludi ab hęreditate: nec à iure filiatiõis ex ſola negatiõe parẽtũ. pro hoc tex. cũ gl. in.l.j §.ij. ff. de carbo. edi. & in.l. ſi poſthum9. §. fi. ff. de lib. & poſth. Et hæc faciũt ad q̃ſtionẽ Legiſtarũ[a] in.l. filiũ. ff. de his qui ſunt ſui vel alie. iu. vbi dicit ꝙ regina quædã veniẽs ad mortẽ vocauit filiũ qui cõiter reputabatur filius regis: & ſibi in ſecreto dixit eũ nõ eſſe filiũ regis, ſed cuiuſdã militis: & ſic regnũ ad eũ nõ p̃tinere: ipſe verò parũ ſapiẽs renũtiauit regno. nam vt patet ex p̃cedẽtibus nõ teneꝛ filius credere verbis parẽtũ ex quo eſt in poſſeſſione filiatiõis, maximè cũ ipſi parẽtes prius tractauerũt eũ vt filiũ & eũ nominauerũt. ad hoc. c. per tuas. de proba. ¶ †In gl. in ver. *negabant.* ibi: *ſed præiudiciũ non generabãt.* hoc intellige cũ effectu eo probãte cõtrariũ. ſ. ꝙ ſit filius: ſed eo nõ probãte negatio parẽtũ facit plenũ præiudiciũ: vt hîc apertè probatur. & dic de materia vt plenius & latius dicã ſuper gl. fi. ¶ †In gl. in ver. *quæſtio mota.* ibi: *quòd illi erant facti monachi.* No. gl. fin. quã neſcio alibi: ex qua potes colligere ꝙ parẽte intrante monaſteriũ põt illico filius petere legitimã. & ſic facit pro intellectu. c. cũ ſcimus. ſ. de reg. vbi pleniſsimè examinaui hoc dictũ. & adde ad ibi no. iſtã gl. & dictum Bar. in.l. ſi q̃s à liberis. in §. ſi q̃s à liberti. ff. de libe. agno. vbi vult ꝙ monaſteriũ viuẽte patre teneꝛ alere filiũ: nõ autẽ teneꝛ ad legitimã niſi poſt mortẽ. de quo in.d.c.cũ ſcimus. ¶ †No. etiam ſeq. fol. ꝙ pater põt in vita cedere hæreditatẽ filijs retẽtis ſibi aliquibus bonis. ¶ †In ea. gl. ibi: *& quia vicinię fama hoc habeat.* Aduerte quod hoc videtur contra tex. nã fama vicinię habebat ꝙ iſte erat ſpurius: & iſti dicebãt eũ nõ eſſe filiũ etiã ſpuriũ: niſi gl. intellexerit ꝙ reſpectu intẽtionis agẽtiũ cõcordaret: qa filij legitimi ſolũ agebãt vt excluderẽt iſtũ ſolũ ab hęreditate: & ad hunc effectũ nõ refert an nõ ſit filius an ſpurius. Et ex hoc põt colligi vnũ notabile dictũ. ꝙ diuerſæ probationes differẽtes in modo & conueniẽtes quo ad intẽtionẽ agẽtis debẽt cõiungi. qđ nõ placet. d. Ant. hîc. nec etiã mihi: quia cũ reſultet cõtrarietas reſpectu modi non debẽt cõiungi. ar. in.l. vbi repugnãtia. ff. de reg. iur. & in.c. ſolicitudinẽ. in fi. de appel. & not. hoc dictũ: quia facit ad multa. ¶ †In gl. pe. ibi: *natus de legitimo matrimonio.* Vult dicere. ꝙ ex quo quis eſt natus de vxore alicuius pręſumit filius illius. nã filiatio ex parte patris nõ poteſt probari. Ideo dicit lex ꝙ mater eſt certa. pater autẽ eſt ille. i. præſumit quẽ nuptię demonſtrant. vt in.l. quia ſemper. ff. de in ius vocã. hoc ꝑcedit ſi maritus erat pręſens: ſecus ſi fuiſſet abſens tãto tẽpore ꝙ non potuiſſet iſtum generare. nã tũc potuiſſet iſtũ negare eſſe filiũ, & vxorẽ conuincere de adulterio. finge enim ꝙ abſens per bienniũ reperit filium in domo triũ menſiũ. vt in.d.l. filium. ff. de his qui ſunt ſui vel alie. iu. Sed ſi pater cohabitabat vxori: tũc præſumit filius ſuus etiã ſi probaret ꝙ eo tẽpore vxor cõmiſiſſet adulteriũ cũ alio. nã cũ poſſet eſſe filius vtriuſq; debemus pręſumere pro fauore filiationis ꝙ ſit potius mariti q̃ adulteri: pro quo allego in ſimili bonũ tex. in.l. miles. §. defuncto[b]. ff. de adul. & idẽ dicitur de eo qui naſcit ex cõcubina detẽta in domo vt pręſumatur filius cõcubinarij. vt habes gl. ſing. in.c. michael. de fi. preſby. quã tenebis mẽti pro filijs preſbyterorum. ¶ †In gl. fi. ibi. *niſi per indicia exteriorà.* vt puta quia in ſecreto appellabãt iſtũ filium. & ita tractabant: ſed in publico ob aliquã cauſam negabãt. Sed vt plenius habeas hãc materiã cũ quęrit qualiter probet filiatio. capiendo aliqua ex dictis do. Ant. hic cõclude ꝙ ſi probatur natus ex muliere retenta in domo ſatis probãt filius mariti ſeu cõcubinarij. vt. ſ. dixi. nec crederet verbo patris aſſerẽtis contrariũ: quia nõ põt pater filiũ nõ agnoſcere: vt in.d.l. filiũ. maximè ſi fama vicinię eſt pro filiatione. vt in.l. ſi vicinis ſciẽtibus. C. de nupt. Aut probãt ſolùm tractatus parentũ, quia eũ tractabant vt filiũ. & iſte illos vt parẽtes: & ex hoc ſolo probatur filius. vt no. Bar. in.l. quidam. ff. de probationi. & apertè hoc voluit hîc gl. penul. quæ plus dicit ꝙ probatio huiuſmodi tractatus præferꝛ negationi parentum poſtea ſubſequẽti: quod bene no. facit. c. per tuas. de proba. Aut probãt ſola fama: & tũc ſi nihil probatur in cõtrarium illa ſufficit ad probãdum filiationẽ. quia cũ hæc res de facili probari non poſsit: ſufficiunt illę probationes coniecturales: quod tenet hîc do. Anto. Iſtud tamen dictum videt ſatis durũ ꝙ ſola fama ſine probatione tractatus ſeu ſine vocatione parẽtum debeat plenè probare in præiudicium veniẽtium ab inteſtato: cùm regulariter fama plenè non probet: vt dixi in.c. veniens. ſ. de teſtib. Quandoque fama vicinię habet vnum, & dictum parentum habet oppoſitum: & ſtãdum eſt dicto parentum: vt hîc.

¶ Legiſtarũ. Bar. poſt Ia. de are. in.l. filium. ff. de his qui ſunt ſui vel alie. iu. gl. ĩ.l.j. §. ſi mulier. & §. idẽ per cõtrarium. ff. de li. agno. Bar. & Bal. in.l. gallus. in fi. prin. ff. de lib. & poſthu. glo. in.c. per tuas. j. qui fil. ſint leg. ꝑ Bald. in.l. non nudis. C. de proba. ꝑ Abb. in.d.c. per tuas. in iĩ. not. ĩ. de proba. per Bar. & doc. ĩ.l. ſi poſthumus. §. fi. ff. de libe. & poſth.

b ¶ Defuncto. Old. in.l. filiũ. ff. de his q̃ ſunt ſui vel alie. iur. Bart. in rub. C. de proba. in vlti. col. Bal. in.l. ſi vicinis. C. de nupt. & Bal. reputat illũ. §. defuncto. ſing. ĩ.l. ſi à matre. C. de ſu. & leg. Bal. ĩ nouel. in.l. titia. ff. ſol. ma. Imo. poſt Bal. in.l. iĩ. §.j. ff. ad ſilleia. dicebat ꝙ hoc habet locum ſi cõfiteretur filium eſſe ſpurium.

SEBA. SAPI.

c ¶ Defuncto. text. ĩ.d. §. defuncto. dicit eſſe aureũ. Bal. in.l. fi. C. de cõ. ſer. manu. & Paul. de ca. in.l. iĩ. in princ. ff. de lib. & poſth. And. ſicu. in cõſil. xxvĩj. in.ĩj. co. in.j. vol. Fran. cremẽ. in ſing. cxxvj. incip. mortuo marito. Pau. de ca. in cõſi. clxxv. inci. ſuper primo. in pe. col. ſecundum antiquã impreſsionem & quomodo probet filiatio, vide Alex. in conſi. xc. inci. in cauſa & lite. in. ſ. col. in. ĩj. vol. Bart. in trac. de tyranni de. col. pe. Iaſ. in.l. neq; profeſsio. in prin. C. de teſta.

[a] Legiſtarũ. Bar. poſt Ia. de are. in.l. filium. ff. de his qui ſunt ſui vel alie. iu. gl. ĩ.l.j. §. ſi mulier. & §. idẽ per cõtrarium. ff. de li. agno. Bar. & Bal. in.l. gallus. in fi. prin. ff. de lib. & poſthu. glo. in.c. per tuas. j. qui fil. ſint leg. ꝑ Bald. in.l. non nudis. C. de proba. ꝑ Abb. in.d.c. per tuas. in iĩ. not. ĩ. de proba. per Bar. & doc. ĩ.l. ſi poſthumus. §. fi. ff. de libe. & poſth.

[b] ¶ Defuncto. Old. in.l. filiũ. ff. de his q̃ ſunt ſui vel alie. iur. Bart. in rub. C. de proba. in vlti. col. Bal. in.l. ſi vicinis. C. de nupt. & Bal. reputat illũ. §. defuncto. ſing. ĩ.l. ſi à matre. C. de ſu. & leg. Bal. ĩ nouel. in.l. titia. ff. ſol. ma. Imo. poſt Bal. in.l. iĩ. §.j. ff. ad ſilleia. dicebat ꝙ hoc habet locum ſi cõfiteretur filium eſſe ſpurium.

vt hîc.Quandoq; parentes negant aliquẽ filium : & ille eſt in poſſeſsione filiationis:& nõ ſtatur dicto parentũ: vt hîc.iuncta glo.in.d.l.j.C.de carbo.edi.ſecus vbi filius non eſſet in poſſeſsione filiationis.& in fi.gl.no.gl.q̃ cõcurrentibus cõtrarijs præſumptionibus ſtandũ eſt fortiori.ſi autẽ nulla eſt fortior,tunc mutuò ſe tollũt.vt in c.literas.de præſumptionibus. Abbas.

SVMMARIVM.

1 *Illegitima proles eſt quam viro viuente vxor ex adulterio concœpit,ſiue cum viro moretur ſiue cum adultero.*
2 *Probari põt quẽ eſſe filiũ adulteri,licet mater cũ viro moretur.*
3 *Illegitimi filius licet ipſe ſit legitimus, excluditur tamẽ tãquàm illegitimus quo ad ſucceſſionem aui & aliorũ aſcendentiũ: & ſic ſucceſſiuè eius deſcendentes.*

¶ CAP. IIII.

1 CAuſam quæ. †Illegitima proles eſt quam viro viuente vxor ex adulterio cõcœpit,ſiue cũ adultero,ſiue cũ viro moreẽ.& pone caſum prout ponit gl.i.c.cauſam quæ j.e. ¶ Caſus literalis.Dicebaẽ q̃ Agatha de cuius hereditate agebatur nõ erat de legitimo matrimonio.mãdat papa inquiri de hoc ſi cõſtiterit quòd Agatha nata fuerit de Auelina muliere & Rodulpho Sauarici eo tẽpore quo ipſa Auelina publicè morabaẽ cũ Alano viro ſuo: vel ſi conſtiterit q̃ p̃dictus Rodulphus Auelinã virũ habẽtẽ publicè teneret & eo tẽpore nata fuerit pronuntietur ipſam legitimã nõ fuiſſe:quia nõ potuit eſſe vxor viuente viro ſuo quę alij ſe copulare p̃ſumpſit : de hoc facto
2 plenè dicit j.eo.c.cauſam quę.B. ¶ †No.j.q̃ põt qs probari filius adulteri:licet mater moreẽ cũ marito : qđ intelligo qn̄ põt probari q̃ tẽpore cõceptionis marit⁹ nõ vtebaẽ cũ cõiuge.aliâs puto cõtrariũ per id qđ dixi.s.c.
3 proxi.†No.ij.q̃ excluſo aſcẽdẽte tanq̃ illegitimo excluduntur etiã deſcendẽtes quãtuncũq; ſint legitimi.In hac enim cauſa Agatha nõ litigabat ſed filius ipſius: vt in.c. cauſam q̃j.eo.ſed qa filius petebat hæreditatẽ aui ex perſona Agathæ matris,diſputabatur hîc de legitimatione Agathę.Ex quo inferẽ q̃ licet filius ſit legitimus ex quo pater fuit illegitimus nõ debet admitti ad hæreditatem aſcendẽtiũ:vt aui:& aliorũ.pro hoc textj.c.proxi.Nã ex ſobole naturali tãtũ nõ põt haberi ſoboles legitima: qa oẽs deſcendẽtes ex filio naturali tantũ proueniũt ex radice infecta:& ſic nõ ſufficit q̃ ipſi ſint legitimi ad hoc vt admittanẽ ad hæreditatẽ illorum quibus pater illegitimus non potuit ſuccedere.ad hoc.l.fi.C.de natu.libe.

SVMMARIVM.

1 *Natiuitatis quæſtio oppoſita petenti hæreditatem coram iudice laico eſt ad eccleſiaſticum iudicem tranſmittenda.3.7.*
2 *Filius illegitimi licet ſit legitimus,excluditur à ſucceſsione aui & aliorum aſcendentium,& ſimiliter eius deſcendentes.*
3 *Spiritualis incidens quæſtio corã iudice ſeculari oppoſita,ſuper ſedendum eſt in principali cauſa per ſeculareẽ iudicẽ donec incidens quæſtio terminetur per iudicem eccleſiaſticum.*
4 *Terminus præfigi poteſt per iudicem eccleſiaſticum intra,quem incidens quæſtio ſpiritualis terminetur.8.*
Cautela pro ſcholaribus & alijs volentibus recedere.vt non detineantur.
Terminus ad appellationem proſequendam reſtringi poteſt ex cauſa ſpirituali.
5 *Iudex eccleſiaſticus licet de incidenti quæſtione corã ſeculari iudice oppoſita cognoſcere habeat,tamen de principali corã eodem ſeculari iudice cœpta ſe intromittere non poteſt.*
Iudex eccleſiaſticus ſi de legitimatione principaliter quæſtio coram ipſo fuerit propoſita poterit acceſsoriè de principali cauſa cognoſcere.7.
6 *Clandeſtinè contrahentes an præſumantur coniuges.*
Filius ex maſculo & fœmina ſimul habitantibus natus,an præſumatur legitimus?
Legitimus quis eſſe quomodo probetur.
Coniuges eſſe quomodo probetur.
7 *Incidentia cauſæ nõ ſemper ampliat iuriſdictionem : & hoc eſt verum quo ad iudicem ſecularem,quia eſt incapax cognoſcere de ſpiritualibus.*
Iudex eccleſiaſticus cognoſcit de incidẽti quæſtione temporali coram ipſo oppoſita.
8 *Libellus & ordo iudiciarius an ſit ſeruandus ſuper incidenti quæſtione ad eccleſiaſticum forum delata.*
Terminus duorũ mẽſiũ datur ad finiendã incidentẽ quæſtionẽ.

¶ CAP. V.

1 LAtor. †Quæſtio natiuitatis oppoſita petenti hæreditatẽ corã iudice ſeculari eſt ad eccleſiaſticũ iudicẽ tranſmittẽda.Et eſt tex.multũ no.& allegabilis.Sunt duæ partes.in prima appellantis q̃ſtio.i ſecũda cauſę cõmiſſio.ibi: *ideoque.* ¶ Caſus literalis.Quidã.R.noĩe acceſsit ad papã corã ipſo proponens q̃ auus ipſius duas habuit vxores,de quarũ vna patrẽ ipſius de altera Hug.patruũ ſuũ ſuſcœpit qui hereditatẽ aui ſui totã detinebat,nec ei volebat partẽ debitam exhibere.vnde cũ ipſe Hug.patruũ ſuũ ſup parte hæreditatis paternæ corã iudice cõueniſſet:idẽ patruus ei obiecit q̃ pater eius de legitimo matrimonio nat⁹ nõ fuit.& ideo de hereditate aui ſui nihil poterat vẽdicare ſucceſſorio iure.tãdẽ fuit tract⁹ ſup q̃ſtione natiuitatis corã epo Noruicen.propter tergiuerſationẽ ipſi⁹ Hug. patrui ſui ad ſe.apo.appellauit:vnde papa mãdat iudicibus quatenus cãm ſup q̃ſtione natiuitatis ipſius.R.intra duos mẽſes app.remota debeãt terminare.ſi verò intra duos mẽſes dictus.H.nõ ꝓbauerit legitimè qđ obiecit ex tũc ſeculari iudici corã quo hæreditatis q̃ſtio vertit, debeãt intimare vt pro q̃ſtione natiuitatis nõ dimittat,
2 quin cãm hæreditatis audiat & decidat.B. ¶ †Not.j.q̃
a nepos[a] legitimus ex filio naturali tantũ nõ ſuccedit auo. quia cũ veniat ex ꝑſona patris,& pater excludiẽ tanq̃ illegitimus,debet excludi ipſe tanq̃ veniẽs ex radice infecta.& latius dixi.s.c.ꝓxi.aliud dicã j. ¶ †No.ij.id ad qđ c
allegatur quotidie iſta litera.q̃ ſi q̃ſtio ſpũalis incidit co
b ram iudice ſeculari debet remitti ad iudicẽ[b] eccleſiaſticum:& ſuperſedẽdũ eſt in qõne principali p̃ iudicẽ ſecularẽ donec q̃ſtio incidẽs terminetur p̃ iudicẽ eccleſiaſticũ. cõcor.c.tuã.de ord.cog. Vnde intelligẽdus eſt iſte tex.q̃ reus obiecit defectũ nataliũ proueniẽtẽ ex inualiditate matrimonij:ita q̃ q̃ſtio incidẽs erat iuris & nõ facti : vt quia dubitabaẽ vtrũ matrimoniũ tenuiſſet inter iſtius actoris auũ & auiã maternã.& de hac materia vide vt
4 plenius dixi in.d.c.tuã. ¶ †Tertiò no.vnũ dictũ qđ alibi nõ ita bene ꝓbaẽ.iudicẽ eccleſiaſticũ ad quẽ cã ſpiritualis incidens eſt delata poſſe terminũ perẽptoriũ p̃figere opponẽti exceptionẽ illã intra quã tenebaẽ probare.&
c hoc debet facere iudex,[c] vbi vehemẽter p̃ſumit de calũnia excipiẽtis.Nũqd autẽ hoc ſemp ſit fiendũ cũ cã incidens deferẽ ad iudicẽ eccleſiaſticũ?dicũt doct.q̃ nõ.Sed hoc poterit iudex eccleſiaſticus ſecũdũ q̃ viderit expediri ex circunſtãtijs & malitia opponẽtis.Et inducit iſte tex.ad probãdũ q̃ ex cã põt p̃figi terminus ad ãgẽdũ.ſimile cũ ſcholaris intẽdẽs recedere & dubitãs ne in puncto receſſus malitioſè cõueniaẽ,petit vt imponaẽ edictũ cum certo termino intra quẽ volẽtes petere cõpareant. de quo vide p̃ glo.& doc.in.l.vnica.C.vt ne.inui.iſte tñ tex.hoc nõ probat.qa loquit in exceptione.Itẽ põt induci iſta litera in argumentũ ſatis notabile.q̃ ex cã põt re
d ſtringi terminus[d] p̃fixus ad appellationẽ finiẽdã:de quo
5 in.c.cũ ſit romana.de app. ¶ †No.q̃ vbi q̃ſtio principalis fuit intẽtata corã iudice ſeculari nõ põt iudex eccleſiaſticus qui cognouit de incidẽti poſtea cognoſcere de principali:ſed debet partes remittere ad iudicẽ ſecularem: qa ex quo cauſa principalis fuit inchoata corã ſe-

a ¶ Nepos.Ex teſtamento tamen põt capere:de quo arti.remitto ad Bar. & doc.in.l.gallus. §.quod ſi is.ff.de libe.& poſth.plenè Alex.cõſi.lxxiiij. in.ij.vol. per doc. in.l.fin.C.de natu. lib.

SEBASAPI.

a ¶ Nepos.q̃ nepos legitimus habilis ad ſuccedendũ nõ ſuccedat ex perſona patris ſed ex ſua.tenet Iaſo.in.l. ij.C.de libe.prẽteri.Alex. in.l.illam. C.de colla.& in.l. in quartã.vbi latè Moder.repetẽtes. ff.ad le.falci.

b ¶ Iudicẽ. Iſta eſt cõmunis opi.vt latè p̃ Bar.& Alexã. in.l.titia.ff.ſol.ma: cõſuluit Fed.de ſe. conſi.lxxvij. Bart. in.l.omni nouatione.C.de epi.& cle. per doct.in.l. ij.ff. de offi.eius cui mãda.eſt iuriſdi.

c ¶ Iudex. Bar.in.l. ij.ff.de re iud.tenet q̃ non.& in.l.præſes.C.de ap.Bald. tenuit cõtrariũ in l.ij.ff.q̃ ſatiſd.cog. plenè per Alex.in l.titia.ff.ſolu.mat. vbi etiã ponit vtrũ requiratur citatio partis quãdo iudex eccleſiaſticus vult inhibere iudici ſeculari:communis eſt opinio q̃ ſic : vt ibi per eũ. ZACHARI.

d ¶ Terminus. Adde limitando hoc dictũ vt per Lud. ro.ſin.clxvj.quod incip.iudex à quo quẽ refert & ſequitur Feli.in.c.cum bertoldus.col.vj. in fi.ver.dũ abbas. alleg.ſ. de re iudj. pro quo dicit eſſe text.in .c. peruenit.& ibi nota.iſte poſt Inn.ſ.de app. de quo etiam per eundem Feli.in.c. cum prælatorum. col.vj.verſ.ſecũdo caſu.j.de accu.

culari nõ põt poſtea venire acceſſoriè ad cauſam incidẽ
tẽ:ſecus ſi nulla q̃ſtione mota corã iudice ſeculari agere
tur de legitimatione corã eccleſiaſtico:quia tũc incidẽ-
ter poſſet eccleſiaſticus cognoſcere de cauſa principali.
vt no.in.c.de prudentia j̃.de do.poſt diuor.reſti.& facit
text.in.c.j.s̃.eo. ¶ In gl.j.in fi.de hac materia dic vt dicã
6 j̃.c.proxi. ¶ † In gl.penul.ibi: *contra clam coniunctos*. No.
gl.q̃ clandeſtinè contrahẽtes nõ preſumunt cõiuges di-
cit Al.hoc procedere reſpectu viuentiũ.ſed reſpectu fi-
liorum præſumunt cõiuges.qd eſt dictũ ſatis notabile.
3 Ex quo infert q̃ natus[a] ex maſculo & fœmina ſimul ha-
bitantibus p̃ſumitur legitimus,quaſi fauore legitima-
tionis præſumat inter illos matrimoniũ.pro quo facit
l.in liberę.ff.de rit.nupt.Sed reſpectu ipſorũ viuentium
canon præſumit potius ſtuprũ.vt in.c.aliter.alle.glo.&
hoc vt inducat ad palã contrahendũ.& ſatis procederet
hoc dictũ ſi iſti vocabãt ſe coniuges.vt voluit.Inn.in.c.
ex parte.de reſti.ſpol.cuius dictum no.quia habes ex his
modum facilẽ probãdi quẽ eſſe legitimũ.Item vt habes
hîc gl.ſatis eſt probare q̃ mater credebat vxor.& faciũt
hæc ad limitationẽ eorũ quæ not.Legiſtæ in.l.filiũ.ff.de
his qui ſunt ſui vel alie.iur.& in.l.ſi vicinis.C.de nup.di
cit etiã Hoſti.q̃ reſpectu ipſorũ viuentiũ qui ſimul diu
cohabitauerũt tanq̃ cõiuges præſumendũ eſt coniugiũ:
nam propter diuturnitatẽ tẽporis difficile eſt probare
contractũ matrimoniũ:qd bene no.& facit qd ipſe no.
in.c.illud.de præſump. ¶ † In gl.fi.ibi: *incidenter*. Gl.nõ
reddit rationẽ huius dicti.nã ſi incidẽtia cauſæ ampliat
iuriſdictionẽ.vt in.l.quoties.alle.in gl.vbi ratione inci-
dentiæ iudex cognoſcit de cauſa ſtatus,de qua aliâs prin
cipaliter cognoſcere non valebat,quare nõ ampliat hîc
iuriſdictionẽ iudicis ſecularis:maximè quia ſi cauſa tem
poralis incidit corã iudice eccleſiaſtico,põt de ea cogno
ſcere ratione incidẽtiæ.vt.s̃.dixi.Sol.dic verã rationem
eſſe.quia iudex ſecularis eſt incapax cognoſcere de cauſa
ſpirituali:vnde incidẽtia cauſæ ampliat iuriſdictionẽ iu
dicis eccleſiaſtici qui ſaltẽ ĩ habitu habet illã iuriſdictio-
nem:vel qui ſaltẽ eſt capax illius iuriſdictionis: ideo iu-
dex eccleſiaſticus cognoſcit incidẽter de cauſa tẽporali:
quia nõ eſt incapax illius iuriſdictionis,imò eã habet in
habitu,ſecus in iudice ſeculari. ¶ † Sed quæro nunquid 8
in iſta quæſtione ſpirituali incidenti corã iudice ſecula-
ri delata ad forũ eccleſiaſticũ libellus & alius ordo iudi
ciarius ſit ſeruãdus? videt q̃ nõ:quia eccleſiaſticus ſucce
dit loco ſecularis iudicis.Sed corã illo non erit offeren
dus libellus ſuper exceptione perẽptoria : nec lis conte-
ſtanda.quia ſufficiũt libellus & litis cõteſta.in prin.litis.
vt no.in.c.prudentiã.in.§.ſexta.de offi.dele.ergo nec co-
ram iudice eccleſiaſtico ſubrogato.Inn.refert hîc cõtra
rias opinio.& dicit q̃ tutius eſt q̃ libellus offeratur: &
q̃ ſit offerẽdus:placet Hoſti.quia hæc quęſtio eſt præiu
dicialis ad principalẽ.idẽ domin⁹ Antonius: quia cũ in-
ſtantia iudicis ſecularis non trãſit in eccleſiaſticum:repe
rietur iſta quæſtio ſine fundamẽto.Et ſatis mihi placet
reſpectu libelli:ſed reſpectu lit.conte.eſt magis dubiũ:
nam videt q̃ contra abſentẽ procedi poſſit lit.conteſta.
ar.hîc.dũ dicit. *ſi intra duos menſes iſte non probauerit &c.*
tu de hoc vide quod latius dixi in.c.tuam.de ordi.cogn.
duas quæſtiones ſuper hoc tactas per doct.dicã j̃.proxi.
vbi melius cedũt.ideo omitto hîc. Abbas.

SEBA.SAPI.

a ¶ Natus . Vide Bald.in.l.non epiſtolis.& in.l.nõ nudis.C.de proba.& Alex. in cõſili.incipien.viſo & diſcuſſo.col.j.&.ij.in j.volu.

b ¶ Conſultũ. Glo. & tex.ĩſti.de nup. §.fi.dicunt q̃ licet ſolo conſenſu contrahatur nõ tamen ſequitur filiorum legitimatio . tenet Azo in ſum.C.de natu.libe.Bal.in.c. naturales.ſi defeu. fue. controuer . in vſi.feu.Bal.in.l.cũ quis.C. de na. lib. diſtinxit vt ibi per eum Ange.in cõſi. xxviij.inci.ex themate.quod allegh. hîc Francus conſiderat q̃ valet legitimatio q̃tum ad ſacros ordines & ad alia quæ cõfert eccleſia:ſecus quo ad ea quæ confert poteſtas Cæſarea.

SVMMARIVM.

1 *Illegitimi filij legitimantur per ſubſequens matrimonium inter parentes:ſpurij verò non.2.*
2 *Matrimonij tanta eſt virtus quòd filios illegitimos legitimat licet contrahatur ſine dotibus,inſtrumentiſque dotalibus:& hoc eſt verũ de iure canonico,ſed legiſtæ tenẽt contrarium.*
3 *Matrimonium ſi aliud contrahatur intermedium,an filij illegitimentur per aliud matrimonium.*
4 *Legitimati per ſubſequens matrimonium,an ſint verè legitimi, vel habeantur tanquàm legitimi:an veniant in diſpoſitione ſtatuti loquentis de legitimis.5.*
6 *Legitimati per ſequens matrimonium non excluduntur ab hæreditate paterna.*
7 *Legitimati per ſequens matrimonium,an ſuccedãt patri in feudo.& quid de legitimatis per reſcriptum principis?*
Legitimatus per ſequens matrimonium poteſt eſſe epiſcopus.
8 *Illegitimus de adulterio natus,non legitimatur per ſequens matrimonium.*
Filij nati ex illo qui ignoranter contraxit matrimonium cũ coniugato ſunt legitimi.
9 *Legitimi filij tantum dicuntur adoptiui,& ſi ſunt emancipati non ſuccedunt patri.*
10 *Legitimi & naturales dicuntur filij nati ex vero matrimonio vel putatiuo:& iſti excluſis alijs ſuccedunt parentibus: & ſunt quaſi domini illis viuentibus.*
Comitum filij,etiam in vita parentum dicuntur comites.
11 *Legitimi & ſpirituales filij dicũtur ſuſcepti in baptiſmate vel confirmatione,& iſti in nihilo parentibus ſuccedunt.*
Filij ſpirituales papæ dicuntur omnes chriſtiani.
Filij ſpirituales epiſcopi dicũtur oẽs de eius ciuitate & dioceſi.
Filij ſpirituales ſacerdotis dicuntur omnes de ſua parochia.
12 *Naturales tantũ filij dicũtur largo modo omnes nati ex illicito coitu,ſed proprie dicũtur nati ex cõcubina in domo detẽta, & iſti in aliquo parẽtibus ſuccedunt,ſed diuerſa eſt opinio.*
Imperator poteſt filios naturales habilitare ad hæreditatẽ per eius reſcriptum,& per legem.
13 *Spurij propriè qui dicãtur,& iſti in nihilo ſuccedũt parẽtibus.*
Alimenta filijs etiam ſpurijs per parentes debentur de iure canonico:ſecus de iure ciuili.
Filijs illegitimis an poſſit aliquid legari per parentes?
Filius illegitimus quandoque ſuccedit matri,niſi ſit illuſtris.
Parentes non ſuccedunt filijs in illis caſibus in quibus filij non ſuccedunt parentibus.
14 *Filij legitimi non legitimantur per ſequens matrimonium.*
Concubinatus de iure canonico eſt omnino damnatus,& magis prohibetur quàm ſimplex fornicatio.
Filij ex chriſtiano & infideli,an legitimentur per ſequens matrimonium?

¶ CAP. VI.

1 Anta. † Famoſum eſt,& quotidie allegatur in vtroq̃ foro.& inherendo verbis literæ.h.d.in ſumma. Naturales legitimant per ſubſequẽs parẽtum cõiugiũ.ſpurij verò nõ.& ſunt duæ partes.Secũda ibi: *ſi autem*. ¶ Caſus literalis.aliqs filios ſuſcœpit de aliqua muliere:poſtmodũ cõtraxit matrimoniũ cũ eadẽ.quæſitũ fuit vtrũ filij ante matrimoniũ ſuſcepti legitimi ſint habẽdi?rñdet papa q̃ tanta eſt vis matrimonij vt q̃ ante matrimoniũ ſunt geniti poſt matrimoniũ cõtractũ legitimi habeant:tñ ſi vir vxore ſua viuẽte aliã cognouerit & ex ea filios ſuſcœperit,nihilominus ſpurius eſt habẽdus,& repellẽdus ab hæreditate licet poſt mortẽ vxoris cũ illa cõtraxit:& præcipuè ſi in mortẽ vxoris alteruter eorũ aliqd machinatus fuerit.B.
2 ¶ † No.j.ibi. *tanta eſt vis*. i.virtus ſeu potẽtia &c.q̃ legitimatio filiorũ antea genitorũ firmat ſup virtute & potentia matrimonij:& ſic propter bonũ matrimonij,qd eſt fauorabile fingitur matrimonium à principio fuiſſe cõtractũ.Et ex hac litera infert ad q̃ſtionẽ: nunquid indiſtinctè per ſubſequens matrimoniũ legitimentur antea geniti?& videt q̃ nõ.quia iura ciuilia requirũt q̃ matrimoniũ contrahat cũ inſtrumentis dotalibus.vt inſti.de nup.§.aliq̃.& inſti.de hęre.q̃ ab inteſt.defe.poſt prin.& in authẽ.qui.mo.natu.effi.ſui.§ fi.vnde ſecũdũ leges vbi nõ interuenit inſtrumẽtũ dotale nõ ſufficit mrimoniũ ad legitimationẽ filiorũ ante genitorũ.& ita exp̃ſſè ſentit Bal.in li.feu.in tit.ſi de feu.fue.cõtro.c.naturales.Sed
b canoniſtę Mod.cõiter tenẽt oppoſitũ:& ita cõſultũ[b] eſt per Gaſ.

per Gaſpar.de cal.&do.Ant.& ita pluries in facto rñdi ſequẽdo hãc opi,pro qua apertè facit iſte tex.q̃ fundat ſe ſuper potentia & virtute matrimonij. ad cuius eſſe nõ requirit inſtrumẽtũ dotale.& ſic legiſtę cõiter ĩ pra
3 ctica ſequunt hoc dictũ,& pro hoc.c.j.s̃.eo. ¶ †No. ij. ibi: *poſt cõtractũ matrimoniũ*. ꝙ ius iſtud nõ requirit vt nullum matrimonium ſit intermedium . ſcilicet inter natiuitatẽ filiorũ & cõtractũ matrimonij cũ illa muliere.Et ex hoc inferr ꝙ ſi habẽs filios ex cõcubina cõtrahat cũ alia muliere & ea mortua cõtrahat cũ cõcubina, ꝙ filij legitimãtur nõ obſtante matrimonio intermedio.& ita decidit Io.and.in reg.ſine culpa.de reg.iu.lib.
4 vj.in mercu. ¶ †No.ibi: *legitimi habeantur*. ꝙ iſti ante
a geniti nõ vere ſunt legitimi:[a] ſed debẽt haberi pro legitimis:quia verbũ habeanr:eſt verbũ fictitiũ. Et ex hoc dicit do.Anto.ꝙ ſi ſtatutũ fecit mentionẽ de legitimis nõ cõprehẽdũr iſti legitimati per ſequẽs mr̃imoniũ: qa ſtatutũ nõ verificar in caſu ficto.vt in. l. iij.§.hęc verba. ff.de neg.geſt.ſecus dicit ſi hęc verba ꝓferanr à iure cõmuni:& ſic trãſit hîc.ſed ipſemet tenet oppoſitũ in.c.ꝓ venerabilẽ.in repetiõe.eo.in.xx.col.& iſtud puto verius: quia iſti ſunt authoritate iuris legitimi.nec ob.verbum habenr:quia vbi ꝓferr ab habẽte poteſtatem paria ſunt dicere ſint legitimi.& habeanr pro legitimis.& ꝓ hoc c.ex parte.s̃.de ſpõ.ſicut in ſimili dicit Bart.paria eſſe ꝙ ſtatutum dicat habeanr ꝓ ciuibus,vel ſint ciues.vt not. in.l.ſi is qui pro emptore.ff.de vſuc.& in.l.ſi maritus.ff.
5 de adul.pro hoc facit qđ̃j.ſubijciã. ¶ †Not.ibi. *ſpurius*. ꝙ natus ex adulterio dicir ſpurius.& de ſpurijs & alijs vocabulis filiorũ non legitimorum:habes bonã gl.in.c. niſi cũ pridem.de renũ.in ver. *manzeres*. Et vide Bart. in.l.ſi gener.ff.de his qui.vt indi.qui dicit ſpuriũ appellari quẽlibet natũ ex coitu à iure reprobato. Vinc.ſentit hîc ꝙ ſolũ natus ex cõcubina appellar naturalis ſimplici ter.alij verò licet ex ſoluto & ſoluta poſſunt appellari ſpurij.& ibi vide plenius:qđ verbũ no.quia nõ ſolet alle
6 gari per canoni. ¶ †Not.ibi: *& ab hæreditate repellendus &c.* arguẽdo per locũ à ſpeciali.ꝙ legitimati per ſequẽs matrimoniũ nõ debẽt repelli ab hęreditate: quod
7 probar clarius ĩ.c.proxi. ¶ †In gloſſ.j.ibi: *quo ad omnia*.
b No.glo.ſing.ꝙ legitimatus [b] per ſequens matrimonium eſt legitimatus quo ad omnia.& no.quod gloſ.ſentit ꝙ ſunt legitimi: quia facit pro his quæ dixi ſuper text.Et hãc glo.adduco ad qõnem quam ponũt doct.s̃.c.proxi. vtrùm legitimatus per ſequẽs matrimoniũ ſuccedat parẽtibus in feudo:videt ꝙ nõ:per tex,ſing.in.c.naturales. in lib.feu.in titu.ſi de feu.fue.cõtro.vbi dicitur ꝙ naturales etiã legitimati non ſuccedunt in feudo patris. ſed in terminis noſtris cõtrariũ tenet ibi Ia.de bel.& cõiter doct.& Hoſt.s̃.c.proxi.& ille tex.intelligir de legitimato ꝓ reſcriptũ prĩcipis: qa cùm illa legitimatio ſit ſtricti iuris,tanq̃ diſpẽſatio cõtra ius eſt reſtringẽda.vt in.c.qđ dilectio.s̃.de cõſan.& affi.Sed matrimoniũ tanq̃ fauorabile purgat omnia p̃cedẽtia,Itẽ ſi reſcriptũ principis poteſt illũ habilitare ad feudũ ſi de hoc facit mentionẽ: vt not.vult ibi glo.vlt.quã notabis:fortius ergo matrimoniũ ſubſequẽs qđ trahir retro & fingir cõtractũ ante natiuitatẽ filiorũ,vel filij cẽſenr nati tunc tẽpore cõtractus matrimonij.Et pro hac opi.optimè facit illa gloſſ. quæ non ſolet allegari ad hoc.& hoc teneo indiſtinctè. Sed Bald.in.d.c.naturales.diſtinxit vtrùm in conceſsiõe feudi ſit dictum vt tranſferatur ad poſteros ex ſe legitimè deſcendẽtes:& tunc ſecundùm eum non ſuccedũt. Aut fuit dictum ſimpliciter vt tranſferatur ad poſteros legitimos.& procedit prima opin.Sed(vt dixi)mihi indiſtinctè placet prima opi.ꝙ matrimonium retro fingir fuiſſe cõtractũ . & ſic ſunt iſti habendi,acſi legitimè deſcẽdiſſent fauore mr̃imonij.& pro hoc adduco bonũ tex.in.c.cùm in cũctis.de elect.vbi dicir ꝙ ꝓmouendus in eꝑm debet eſſe natus de legitimo matrimonio:& tñ
a legitimat⁹ per ſequẽs matrimoniũ poteſt eligi in eꝑm. vt no.gl.& cõiter doct.in.c.innotuit.de elec. ¶ †In glo.
8 ij.in fi.Nota ſing.iſtã glo,quæ hoc cõcludere intẽdit ꝙ filius ſuſceptus in adulterio non legitimatur etiam per ſequẽs matrimoniũ,licet alter ignoraret ꝙ cõmitteret adulteriũ.& in hac opi.reſidet gl.Io.an.dicit hoc procedere vbi nõ interuenit mr̃imonium:vult dicere ꝙ ſi qs ignorãter cõtraxit matrimoniũ cũ coniugata,filij inde geniti ſunt legitimi.vt in.c.ex tenore ĩ.eo.ſecus vbi non interuenit cõtractus matrimonij:& hæc poteſt eſſe diuerſitatis ratio:quia cõtrahẽs matrimonium dat operã rei licitè.ideo ignorantia ſua excuſatur:ſed admittẽs virum ſine matrimonio dat operã rei illicitè:ideo ignorãtia ſua nõ eſt ꝓbabilis.nec debet inde cõſequi pręmiũ. & hęc opinio videtur etiam placere do.Ant.& eã puto veriſimam:quia danti operã rei illicitè imputãtur
9 omnia quę ſequuntur pręter volũtatẽ ſuã.vt in. c.tuã ĩ. de homi. ¶ †In gl.fi.in fi.No.ſingu.hanc glo . ad quam quotidie fit remiſsio.ſed tu dic plenius q̃ glo.& docto. hîc ꝙ quidã ſunt legitimi filij tãtũ,vt adoptiui vel arrogati.& dicuntnr legitimi tãtũ:quia ſecũdùm naturã nõ ſunt filij:ſed ſecũdùm legem dũtaxat:q̃a lex inuenit illã cognitionẽ:vt patet.s̃.de cogna.leg.in rubro & nigro. & iſti ſi ſunt legitimè emãcipati à patre legitimo in nul
10 lo ſuccedũt.Sed ſi non ſunt emãcipati,ſuccedunt patri legitimo vna cũ alijs legitimis &naturalib⁹.& de his⁹ dic vt pleni⁹ no.ĩ.l.fi.C.de adop.& ĩ.§.adoptiui.inſti.de hæ
re.q̃ ab ĩte.defe.& ĩ.l.ſi pr̃.ff.de adop . ¶ †Quidã ſunt filij legitimi & naturales,vt ſunt nati ex legitimo matrimonio vero vel putatiuo.& dicũtur naturales,quia ſecũdùm naturã ſunt geniti.& dicunr legitimi,quia cõiũ
c ctio parẽtũ eſt approbata à lege.iſti ſuccedũt parẽtibus ab inteſtato.vnde oĩbus excluſis ipſi præferuntur.vt in auf.de hęre.q̃ ab inte,veni.& ſunt quaſi dñi viuentibus parẽtibus:ſolũ em̃ deeſt eis adminiſtratio.vt inſti.de hę re.quali.& diffe.in.§.ſed ſui.& ideo ex cõſuetudine lege inducta filij comitũ appellãtur comites etiã in vita parentum. [c] vt no.xxiiij.q.j.c.fi.& per Bar.in.l.j. C.de dig.
11 lib.xij. ¶ †Quidã ſunt filij ſpirituales & legitimi,vt ſuſcepti ex baptiſmate vel confirmatione:& iſti in nihilo ſuccedũt parẽtib⁹ ſpiritualib⁹.qa nõ reperir iure cautũ: & fortè ea rõne.quia cũ iſta cognatio cõſiſtat in ſpiritu nõ debẽt extẽdi ad bona tẽporalia exteriora.& idẽ fortius dicendũ in ſpiritualib⁹ filijs tãtũ.nã oẽs Chriſtiani poſſunt dici filij papę:& oẽs dioceſani filij epi:& oẽs de parochia filij ſacerdotis.vt in.c.oẽs.xxx.q. j. Iſti em̃ (vt
12 dixi) in nullo ſuccedũt parẽtibus ſpiritualib⁹. ¶ †Quidam ſunt filij naturales tantũ : & generaliter oẽs nati ex coitu, pñt dici naturales.ſed qñ aliquis coit⁹ eſt reprobatus à iure ciuili exꝑſſè,vt cũ cõſanguinea:vel cõiugata vel ſimili.aliquis nõ approbat⁹ nec reprobatus:vt cũ cõcubina retẽta in domo,vt in.l.in cõcubinatu.ff.de cõ cubi.ĩõ lex diſtinxit inter naturales tãtũ & ſpurios.Naturales tãtum appellãtur iſti q̃ ſunt nati ex cõcubina retenta in domo loco vxoris:& iſti ſuccedũt patri ab inteſtato in duabus vncijs totius hęreditatis:dũmodo nõ extẽt filij legitimi,vel cõiunx legitima.vt in auf.licet patri.C.de natu.li.Et no,qa gl.hîc & in,c.ꝓcedẽti . &in.c. niſi cũ pridẽ. de renũ.videt ſentire hoc ꝓcedere de iure canonico &c.Sed Goſ.ĩ.c.s̃.ꝓxi.fuit in cõtraria opi. ꝙ cũ de iure canonico cõis coitus ꝓter vxoriũ ſit exꝑſſè reprobat⁹.xxxij.q.iiij.c.nemo.&.c.meretrices.nõ debẽt iſti parẽtib⁹ in aliquo ſuccedere.Sed Hoſti. ibi ſentit oppoſitũ dicẽs ꝙ hodie ẽt de iure ciuili oĩs coitus eſt
d reprobat⁹. [d] per auf.de lenonib⁹.& auf.ſcenicas mulieres.col.v.& in auf.vt nõ luxu.cõtra natu.co.vj.& in ſimilib⁹ in quib⁹ Imperator dicit ꝙ eſt caſtitatis amator: & ꝙ in iſtis ſpũalib⁹ vult ſeq̃ diſpoſitionẽ canonũ.vt in

a ¶ Legitimi . Ex quo infer ꝙ ſtante ſtatuto ꝙ ſi anti bus filñs legitimis & naturalibus filia non ſuccedat: habet locũ in filio legitimato. Bal.in l.eam quã.C.de fideicõ.Pau. de caſ. in.l.ſed ſi hac.§.patronũ.ff. de in ius vo.cõſuluit idem Pau.de ca.in cõſil. ccxxñ . & . ccxxiiñ.Bar.tenet in.l. ſi is qui ꝓ empto re.ff.de vſuca.ver. itẽ q̃rit circa p̃dicta.vbi cõcludit ꝙ legitimat⁹ verè dicit legitim⁹.iõ legitimatus excludit ſubſtitutũ datũ in caſu ſi hñs deceſſerit ſine filijs legitimis & naturalibus.vt ꝓ Alex.in l.ex fẽtõ.ff.de vul. & pup.in .iiij.col. & ibi per Inno.Et an legitimatus dicat verè legitimus habes per Alexã. conſi. lxxxvñ.i.ij. volumi.

SEBA.SAPI.

b ¶ Legitimat⁹. Vide Paul. de caſt.in cõſi.ccxxiñ.incip. ſup eo qđ prĩo loco q̃rit. colũ. vlti. ſecũdùm antiquã. vbi tenet ꝙ ſtatutũ diſponẽs de filñs legitimis nõ habet locũ in filio legitimato ꝓ ſubſequẽs mr̃imoniũ.& idem tenet Ange. in cõſi.lxxv .ĩci.p reformationẽ.& ĩ cõſi.ſeq.de quo late per.d.Iaſ.in repe.l.ſi is q ꝓ emptorę.char. xvij. ff.de vſuc.

ZACHARI.

c ¶ Vita parẽtum. Adde Bal . in.l.in ſuis.&ibibon⁹ tex. ff.de lib. & poſth. tex.vñ.q.j.c.& piculoſum. & Bal.in l.liberti.col.vñ.C. de ope.li.& Old. cõſ.xciiñ. qđ facit ad dictũ multũ notabile.ſ. ꝙ debent citare ad iudicium cõtra prẽm motũ. vt diffuſè tractat Oldra.conſ.cxiiñ.

SEBA.SAPI.

d ¶ Reprobatus. ꝙ de iure ciuili hodie ſit reprobatus concubinatus:firmat Fel.in.c.cũ ſit gñale.col.vñ.verſ.

reſpectu concubi
nat⁹.ſ.de fo.cõpe.

✠ SEBA.SAPI.

a ¶ Spurij. Qui ſint ſpurij:& mul
ta de ſpurijs tra
dit Bar.ī.l.fi.ff. de
his q.vt īdi.& no.
Moder. in.l.ij. in
prin.ff.de ver.ob.
Frā. cur. ſenior in
repe.l. admonen-
di.co.ij.&.iij.ff.de
iureiur.vbi tangit
an ſpurij ſint infa
mes.

auſ.de eccle.titu.colla.ix.Sed imperator ſicut per reſcri-
ptū poteſt filios naturales habilitare ad hęreditatē.vt in
auſ.qb.mo.nat.effi.ſui.§.illud.ita per generalē legē.quaſi
velit dicere pręſuppoſito ꝙ coitus cōcubinarius ſit ho-
die reprobat⁹:lex tn voluit & potuit vocare filios ab in
teſtato ad duas vncias.& hęc opi.plus placet mihi: quia
in hęreditatibus ſtādū eſt iuri ciuili ex quo ius canonicū
nō diſponit expreſsè in cōtrarium.allego tex.in.c.per ve
nerabilē.j.eo.in fi. ¶ †Quidā ſunt filij ſpurij.& poſſunt 13
dici ſpurij oēs nati ex coitu à lege ciuili reprobato:vnde
vulgo concepti pnt appellari ſpurij: [a] vel nati ex ſoluto a
& ſoluta,ex quo non erat concubina: vt ſentit hîc gl. &
expreſsius Bar.in.d.l.ſi gener. & iſti in nihilo ſuccedunt
patri.pro hoc vide qđ no.Io.and.in addi.Spec.in tit.qui
ſi.ſint legi.circa prin.vbi dicit ꝙ ꝓpriè naturales tātum
ſunt nati ex cōcubina retēta in domo. quinimo natis ex
coitu reprobato iura ciuilia denegant alimēta.vt in auſ.
ex cōplexu.C.de ince.nup. Sed de iure canonico alimēta
pręſtanť ꝓpter ęquitatē naturalē. vt in .c. cùm haberet.
de eo qui du.in matri.quā pol.per adul.Nunquid aūt ali
quid poſsit relinqui iſtis filijs?dic ꝙ ſic propter alimēta.
Itē pro dote:de quo vide per Bar.ī.d.auſ.ex cōplexu. &
plenius in.d.l.ſi gener. & vide q̄ dixi in .d.c. cū haberet.
prędicta procedūt reſpectu patris: ſed reſpectu matris:
dic breuiter ꝙ aut eſt filj⁹ nat⁹ ex cōcubina, & ſuccedit
matri pariter cū legitimis.vt in.§.vulgo cōcepti.inſti.de
ſuc.cogna.& ī.l.ſi qua illuſtris.C.ad orfi. etiā ſi mater ſit
illuſtris perſona:vt ibi no. Aut eſt filj⁹ natus nō ex cōcu
bina:ſed vulgo q̄ſitus:& ſuccedit matri vna cū alijs legi
timis,niſi mater ſit illuſtris.vt in.d.l.ſi qua. Aut eſt nat⁹
ex dānato coitu,& tunc in nihilo ſuccedit etiā matri. vt
in.d.auſ.ex cōplexu.& idē dic ecōtra ꝙ parētes nō ſucce
dūt filijs eo caſu quo parētibus filj non ſuccedūt.vt no.
Bart.in.d.l.ſi gener. In alijs filijs dic vt.ſ. dixi in patre.&
vide reſpectu matris:qđ no.gl.& Bart.ī.d.l.ſi qua.& per
hoc habes plenè materiā huiꝰgl. ¶ †Quęro nunqd nati
añ matrimoniū [b] indiſtinctè efficianť legitimi poſt cōtra b
ctū matrimonij? Io.an.ī quadā apoſtil.vī ponere regulā
ꝙ ex quocūq; coitu ſint nati dūmodo potuerit eſſe vxor
eius ſi cōſenſus affuiſſet legitimanť per ſequēs matrimo
niū:ſecus autē ſi non potuerit eſſe vxor eius: vt in caſu
ſecundo huius.c.vel quia Saracenus habuit filiū ex Chri
ſtiana:nā licet poſtea efficiať Chriſtianus & cū illa con-
trahat,nō tn proles legitimať.qa tēpore natiuitatis non
poterat eſſe matrimonium .vt in .c. caue. xxviij.qō.j.
Idē dicit Vincen. in natis ex coitu inceſtuoſo licet poſt-
modū contrahat matrimōniū per diſpēſationē eccleſię,
non tn filij antea geniti legitimanť: [c] quia tunc non pote c
rat eſſe matrimoniū,obſtāte impedimēto affinitatis, vel
cōſanguinitatis niſi aliud dicať in diſpēſatiōe. ¶ Aduer-
te diligēter.nā ex primo dicto Io.an. ſequiť ꝙ nati ex ſo
luto & ſoluta indiſtinctè efficiunť legitimi q̄q̄ inter eos
nō eſſet cōcubinat⁹. Cōtrariū reperio aptè tenere Bar.
in.l.ī cōcubinatu.ī.§.j.ff.de cōcu.vbi dicit per ſequēs ma
trimonium ſolum legitimari natos ex concubina retēta
in domo.& credo ꝙ verum dicit inſpecto iure ciuili:vt
patet inſti.de nup.§.aliquādo.& inſti.de hær.q̄ ab inteſt.
defe.poſt prīci.& ꝙ tales filij legitimanť:& non alij con
ſuluit etiam Oldra.ſed in contrarium allego glo.ordi.in
d.c.innotuit.de elec.quā tenet ibi Ioā.and. & Goffre. in
ſum.de fi.preſby.§.quid ſi quis.& Cōpoſtel.in.d.c.inno-
tuit.&.in.c.qualis.xxx.q.v.& placet mihi hæc opi.inſpe-
cta mente canonum.nā iſta litera nō ſe fundat ſuper con
cubinatu:ſed indiſtinctè propter potētiā matrimonij le
gitimat antea natos vel genitos:nec debemus aduertere
ad concubinatum:quia concubinatus eſt expreſsè dam-
natus à iure canonico:vt in.c.nemo.xxxij.q.iiij.Et ex cō
traria opi.ſequereť ꝙ magis faueret peccato diuturno
& continuo quā momentaneo. Sed ius ciuile tempore
ſuo habuit bonam cōſiderationem:quia cùm cōcubi-
nat⁹ nō eſſet dānat⁹:ideo ex illo genitos voluit legitima
re:ſed cū ius canonicū magis reprobat cōcubinatum q̄
fornicationē ſimplicē:iuxta not.in.c.ex parte adę. de te
ſti.forti⁹ debēt legitimari nati ſine cōcubinatu:q̄ in cō-
cubinatu.& hoc no.qa aperit multū intellectū hui⁹ .c.
nec exp̄ſſē tangiť hîc per doc. Ad id quod dixi de nato
ex Saraceno:Gaſpar.de cald.tenet hîc cōtrarium dicens
ꝙ cū iſte tex.nō excipiat niſi vnū caſum nō debem⁹ im-
pedire legitimationē in caſu p̄dicto.nā poterat eſſe ma
trimoniū ſi ille effectus eſſet Chriſtianus:vnde ſatis eſt
ꝙ nō ſuberat impedimētū perpetuum.Sed mihi pl⁹ pla
cet opi.Io.an.quia matrimonium hoc caſu non p̄ot re-
trotrahi ad tp̄s natiuitatis. nam ad hoc vt fictio opere
tur vim ſuā oportet ꝙ habeat extrema habilia.ſ.tp̄s ad
quod & tp̄s à quo.vt no.in.l.ſi is qui ꝓ emptore. ff. de
vſuc.Cōclude ergo ꝙ vbi coitus nō poterat eſſe vxori⁹
obſtāte aliquo impedimēto nō reuocabili ſine diſpenſa
d tiōe eccleſiæ nō legitimanť [d] filij per ſubſequēs matri-
moniū.Et ſic intellige iſtū tex.nā ea rō q̄ eſt in exiſtētia
matrimonij ꝓcedit in quolibet alio impedimēto ꝓpe-
tuo.& ad plenioꝝ ītellectū hui⁹.c.vide qōnes quas for
mat Io.an.ī reg.ſine culpa.de re.iu.ī merc.li.vj.&c. Ab.

ZACHARI.

b ¶ Nati añ matri-
moniū. Adde de
hac.q.qđ poſui in
prīa mea apoſtil.
in ver.'pſubſequēs
mrīmoniū. §. eo.

c ¶ Legitimāť.Bar.
in.l.eū q.ff.de ſtat.
ho.ver,inducitur.
hæc Bal.in.c.natu
rales.ſi de feu.fue.
cōtro.ī verſ.feu.&
Bal.ī.l.ſi cōtra. C.
de nup.& ꝓ eūdē
in.l.ex liber.C.de 14
ſuis & legiti. b

d ¶ Nō legitimātur.
Adde qđ latè vo-
luit Pet.de anc.cō
ſi.ccccx.ſ.etiā all.

✠ SVMMARIVM. ✠

1 *Iudex eccleſiaſticus inter laicos nō cognoſcit de cauſa ciuili, cognoſcit tamen an quis ſit de legitimo matrimonio natus.*
2 *Papa in tēporalibus non debet iuriſdictionem ſuam inter laicos exercere.& nu.6.*
Papa delegat cauſas clerici contra laicum.
3 *Iuriſdictio temporalium cauſarum ſpectat ad regem in regno ſuo.*
4 *Spolij cauſa inter laicos non cognoſcitur per iudicē eccleſiaſti cum ſeu papam,niſi ſint perſonæ miſerabiles.*
5 *Papa pronūciat ſuper hæreditate cū venit acceſſoriè ad cām legitimationis,ſecus ſi principaliter agitur.*
6 *Papa poteſt punire imperatorem ſi deliquerit.*
7 *Petere an quis pronuntiari poſsit ſe legitimum.*

¶ CAP. VII.

1 CAuſam quæ. †De cauſa ciuili inter laicos nō co
gnoſcit eccleſia.cognoſcit tn an quis ſit de
legitimo matrimonio natus.Primò ponit cōmiſsio.Secūdò eius forma & limitatio.
ibi: *verum.* ¶ Caſus literalis.Nota ordinē huius facti.
Rodul.de quo habes.ſ.e.in.c.cām quę.& iſte.F.de quo
agiť hîc:fuerūt fratres.Rodul.iſte ſuſcœpit Agathā de
aliena muliere.Aga.iſta de legitimo matrimonio ſuſcœ
pit iſtū.R.de quo fit hîc mentio:& ſic Rodul. fuit auus
iſtius.R.iſte Rodul.auus huius.R.iuit vltra mare & di-
miſit iſtum.R.& Agatham matrem ſuam filiam ipſius
Rodul.in poſſeſsione oīm bonorum ipſius audito ꝙ
Rodul.frater.F.de quo hîc habetur eſſet mortuus vltra
mare.F.iſte ſtatim ſpoliauit iſtum.R.poſſeſsiōe omniū
bonorum,Rodul.aui ſui in quorum poſſeſsione remā
ſit quando iuit vltra mare: quia dicebat Agatham ne-
ptem ſuam matrem iſtius. R. non fuiſſe de legitimo
matrimonio natam.vt.ſ.eod.c.cauſam quæ.& ſic nec fi
lius eius.R.debebat ſuccedere Rodul.fratri ſuo:ſed ipſe
F.vnde iſte.R.ſic ſpoliatus ab.F.auunculo ſuo impetra
uit literas ſuper reſtitutione ſua ad ipſos epiſcopos Lon
doñ.& Vigoreñ.ſub hac forma vt deberent cognoſce-
re ſuper eo quòd mater ipſius.R. dicebatur de non le-
gitimo matrimonio nata.ita tamen vt ante ingreſſum
principalis cauſæ deberent ei reſtituere hæreditatem
aui ſui:ſed quia rex turbatus fuit, & motus quòd pa-
pa iudicium poſſeſſoriū cōmiſerat illis: reuocauit iudi-
cium

cium iſtud de reſtitutiõe,quod pertinet ad regẽ:& mã dat vt procedãt ſuper qõne natiuitatis ipſius Agathę.ſ. vtrũ nata ſit de legitimo matrimonio licet incõgruũ videaſ vt matrimoniũ de quo nata fuit Agatha genitrix dicti.R.impetaſ quod ea viuẽte nõ fuerit impetitũ. ſed quia iudices iſti fortè nõ procedebãt imperauit eãdem cauſam committi epiſc.Exonen.& Vintoñ. & eidẽ Lõdoñ.& quia.F.habebat ſuſpectũ epm Londoñ.fecit illũ remoueri loco & ſibi ſubſtitui abbatẽ Herforden. vt.ſ. de offi.dele.c.cauſam quę.&.ſ.eo cãm.& ſic habes totã continẽtiam iſtarũ decre.etiã hoc deberet p̃cedere in ti.
2 iſto illã decre.cauſam.Ber.¶ †No.j.ꝙ inter laicos non debet papa iuriſdictionẽ ſuã exercere in tẽporalibus. ex quo clariſsimè inferſ papam nõ habere ſaltẽ executionẽ iuriſdictionis tẽporalis.de quo hîc in gl.de cõſuetudine
a tñ dat literas clerico cõtra laicũ:[a]ſed non laico cõtra clericũ.vt no.in.c.ſi clericꝰ.& in.c.ex trãſmiſſa.de fo.cõpe.
3 ¶ †No.ij.ꝙ iuriſdictio cauſarũ tẽporaliũ pertinet ad regẽ in toto ſuo regno.& ſic reges de iure habẽt iuriſdi
4 ctionẽ in regno.¶ †No.iij.ꝙ etiã in cã ſpoliationis nõ poteſt papa inter laicos cognoſcere.quod intellige, niſi ſint perſonę miſerabiles.de quo dic vt in.c.ſignificãtibꝰ de off.dele.& in.c.ex parte.de fo.cõ.& in.c.ſuꝑ qbuſdã.
5 de ver.ſign.¶ †Opp.cõtra tex.de.c.j.ſ.eo.vbi papa ꝓnuntiat ſuper hęreditate cũ venit acceſſoriè ad cãm legitimationis. cuiꝰ cõtrariũ hîc innuiſ.Sol.ibi ꝓnuntiauit incidenter.ſ.poſtq̃ cognouit de legitimatiõe, vñ acceſſoriè põt bñ ꝓnũtiare ſuꝑ tẽporalibꝰ.vt in.c.prudẽtiã.de do.poſt diuor.reſti.Secꝰ erat principaliter:vt hîc. nã ante ingreſſum cauſę legitimatiõis mãdat reſtitutio nẽ fieri.& tene mẽti iſtũ tex.quia quotidie ad p̃dicta al-
6 legaſ.¶ †In gl.ij.in fi.No.bene iſtã gl.ad quã quotidie fit remiſsio.& varij fuerũt doc.circa hãc qõnẽ:& inter cęteros Hoſt.tenet vlt.partẽ gl.dicit tñ ꝙ in p̃iudiciũ aliorũ papa nõ debet vti iuriſdictione tẽporali. vt in.c. venerabilẽ.de ele.vt hîc.ſed Imperator ſic.Dicit etiã ꝙ
b ſi Imperator[b] delinqueret etiã in tp̃alibꝰ poſſet puniri à papa ſicut inferior p̃ ſuperiorẽ:qđ dictũ tenebis ſemp mẽti.& hodie tenẽdũ eſt in dubio qđ dicit hîc ĩ vlt.opi. gl.quod habetur in extraua.Bonifa.vnã ſanctã.Et vide quod no.Bar.in.l.j.ff.de requi.re.& plenã & bonã gl.in cle.aduerſus.de hęre.& pleniſsimè tetigi in. c.nouit. de iudi.dic vt ibi tãgo:an habitum iuriſdictionis in tẽporalibus poſsit papa in aliquibꝰ caſibꝰ deducere ad actũ.
¶ In gl.pe.in fi.No.gl.& vide qđ no.gl.xxiiij.q.ij. ĩ ſum.
7 ¶ †Extra gl.g̃ro poſt Inn.nunqd poſsit qs petere ſe ꝓnũtiare legitimũ.Inn.inſtat,finaliter cõcludit ꝙ nõ, niſi ad aliquẽ effectum : puta ſi agitur de ſucceſsione & opponiſ ſibi ꝙ nõ eſt legitimꝰ:nã tũc põt petere ſe ꝓnũtiari legitimũ.vt in.c.j.ſ.e.vel ſi diffamaſ de legitimitate. arg.in.l.diffamari.C.de inge.manu.Quidã tñ dicũt (vt ipſe refert) ꝙ in hoc caſu nõ petiſ vt ꝓnũtieſ legitimꝰ: ſed vt ceſſet diffamatio.ſed primũ dictũ eſt ſatis ęquũ.
c An aũt hęc ſnĩa[c] in cã legitimatiõis noceat & ꝓſit alijs? vide hîc plenè Inn.qui cõcludit ꝙ nõ.per reg. res inter alios acta alijs &c.& no.hoc dictum. Abbas.

tur filij exinde ſuſcepti ſunt legitimi.
Error iuris an & quando excuſet?

¶ CAP. VIII.

1 PErlatum. †Si mulier ꝑ iudiciũ eccleſię ſeparata à primo viuente illa cõtrahit cũ ſecũdo:legitima erit ꝓles quã ex illo ſuſcœpit. h. d. Sunt duę partes.in prima facti narratio. in ſecũda cõmiſsio.ibi: *ideoque*. ¶ Caſus literalis.Quidã.H.nomine habens vxorẽ ad partes Cõſtãtinopolis ſe trãſtulit,& per decẽ annos & ampliꝰ morã ibi faciẽs ad vxorem ſuã nõ redijt: vnde ipſa corã dioceſi epõ ad uerſus eũ q̃relã depoſuit:& ꝙ ipſum vlterius expectare nolebat.Epſ mãdauit parentibus ſuis vt pro ipſo mitterẽt,& ipſum ad propriã reuocarẽt.Cũ ergo diutius expectatꝰ fuiſſet nec rediret:epſ auditis rõnibus mulieris inter eos ſnĩam diuortij ꝓmulgauit.& dedit mulieri li- b
cẽtiã cũ alio cõtrahẽdi.& ſic authoritate eccl'iæ cũ alio cõtraxit de quo filios ſuſcœpit.cõtra iſtos filios obijciebatur ꝙ non erãt legitimi.& ideo ab hęreditate paterna repellendi.Cõſultus papa mãdat qbuſdã quatenus ſi cõſtiterit ꝙ epſ inter eos diuortij ſnĩam tulerit, filios quos de alio ſuſtulit ad cuius copulã authoritate eccleſi.e tranſiuit legitimos iudicẽt.& hac occaſione nõ pa-
2 tiantur eos ab hęreditate repelli.Ber.¶ †Not.j. ꝙ ſola abſentia cõiugis quantũcũq; diuturna nõ p̃ſtat cauſam legitimã ſeparandi matrimoniũ:& ſi vxor dicat ſe amplius nõ poſſe cõtinere.cõcor.c.in pñtia.de ſponſa.vnde intellige hîc ꝙ iſta mulier allegabat impedimentũ ꝑpetuũ:puta cõſanguinitatẽ:vel fortè dicebat maritũ mortuũ. ¶ †No.ij.iudicẽ poſſe conſtituere nuntium ad ci-
3 d tãdũ etiã cõſanguineũ[d] citãdi.facit.c.cũ dilecti.& quod
4 ibi no.de do.& cõtu.¶ †No.iij.in fi. ꝙ eccleſia cũ cognouit de legitimatione poteſt & debet ſe interponere c
ne is quẽ legitimũ pronũtiauit ab hęreditate excludaſ: & ſic impedit ſe de tẽporalibus cũ veniũt acceſſoria ad ſpiritualia.¶ In gl.j.in fi.Aduerte vt clariꝰ ĩtelligas iſtũ tex.¶ Opp.de.c.qm̃.§.porrò.&.§.finautẽ.vt lit. nõ cõte. vbi diciſ ꝙ cõtra cõiugẽ abſentẽ nõ contumacẽ nõ debet procedi ad inſtantiã alterius cõiugis ſi petiſ matrimoniũ ſeparari ab aliquo impedimentõ:quia cũ cauſa iſta ſit grauis nõ debet procedi ad ſnĩam cõtra abſentẽ: d
quia ſi fortè ille eſſet prẽſens haberet in prõptu defenſiões.cuius cõtrariũ hîc dicit.So.hoc.c.legitur multipliciter.Primò vt ſentit hîc gloſſ.ꝙ iſte fuit contumax.& hãc opi.tenuit etiã Gof.ſed certè hęc lect.nõ cõgruit literę:quia non apparet ꝙ citatio nũq̃ iſtũ affecerit.Secũda lect.colligiſ ex ſecũda glo.ꝙ hîc fuit ꝓceſſum ne ius mulieris periret.fortè em̃ non potuit reſiſtere ſtimulis e
carnis.hęc lec.non eſt vera:quia in hoc caſu licet mulier puniaſ ſine culpa:nõ tñ ſine cã.vt dicit tex.in.d.§. *ſi aũt*. Tertia lectu.ꝙ hodie iſtud.c.nõ ꝓcedat:ſed ſtãdũ eſt cõtrario ſed iſta lect.eſt cõtra id quod habeſ in procœmio huius cõpilationis.Quarta lec.poniſ in fin.gl.ꝙ iſte epſ malè proceſſerit:ſed quia mulier nupſit authoritate ec
5 cleſię filij debent eſſe legitimi.¶ †No.ſing.iſtã lect. ex qua habes ꝙ licet ſentẽtia ſeparationis ſit nulla ex quo lata eſt ab eccleſia,filij geniti ex alio matrimonio ſunt legitimi.Ego tñ aliquãtulũ dubito vtrũ ſit vera quia error iuris nõ debet excuſare etiã mulierẽ niſi in caſibus expreſsis.vt in.l.penul.C.de iu.& fac.igno.niſi dicamus quòd error erat probabilis qui habet regulariter excu-
6 ſare. vt in.l.regula.ff.de iu.& fac. igno. ¶ † Quintam lect.tacitè ſentiũt hîc doct.ſed clariꝰ loquiſ Inn.in.c. fi. de eo qui mit.in poſ.cau.rei ſer.dicit em̃ ꝙ ex quo mae
ritus[e] ſe abſentat à muliere ſi nõ apparet de cauſa legitima p̃ſumitur ſe abſentare in fraudẽ & malitioſe.iõ ſicut cõtra abſentẽ malitioſè põt ꝓcedi.vt in.d.§. ſi verò. ita & cõtra iſtũ qui abſentauit ſe cauſa legitima nõ apparẽ

¶ Cõtra laicũ.c. ſi clericꝰ.xj.q.j.Alex.cõſi.lxix.in.j.vol. ver.ſi quis igit. cũ ſeq.Spe.de cõpe. in.dele.§.j. ver.ſi. xxx.Io.cal.&An. de bu.ĩ.c.ex tenore.ĩ fi.ſ.de fo.cõp.
¶ Si ĩperator.Sequit Card. in cle. vnica. de iureiur. in.xviij.q.ſrd.vo lũtate prĩcipũ de cuſaſ & cõuincat & tũc monebiſ:& ſi nolit ſatiſſacere excõicabiſ:& ſi nõ reſtituit poterit à papa deponi. Eſt em̃ papa maior eo.xcvj.di.c. duo. & de reiud.c.apli cę.li.vj.per Bal.in l. cunctos pp̃os. C.de ſum.tri.& fide cath.p Corſe.ĩ tract.de regia poteſtate.q.xlvñ.
¶ Snĩa. Iſta opin. vr̃ eſſe maxĩa reſtrictio ad.l.ingenuũ.ff.de ſta.ho.ſe cũdũ Imo.ĩ.c.quãuis.ſ.de ſent. & re iudi.latè p Alex.ĩ l.ſæpe.ff.de re iudi.in.xñ.col.
¶ Conſanguineũ. Quinimo põt cõmittere patri.gl.in l.ſi vt ꝓponis. C. qũo & qñ iu. Bar. in extraua. ad repri.in gl.p literas.
✠SEBA.SAPI.
¶ Maritꝰ. Vide Abba ĩ. c.qm̃ frequẽter.§.porro.colũ. pe.vt lit.nõ cõt.& in.c. ex tuæ. ſ. de cle.nõ reſi.& Fel. in.c.dilectꝰ. ñ.col. iñ.verſic. ſeptima cõcluſio.ſ.de reſc.

✠ SVMMARIVM. ✠

1 *Si mulier per iudicium eccleſiæ ſeparata à primo viuente illa contrahit cũ ſecundo legitima erit proles quam ex illa ſuſcœpit.& nu.4.& 5.*
2 *Abſentia cõiugis quantũcunque diuturna non præſtat cãm legitimam ſeparandi matrimonium.*
3 *Iudex põt nũtiũ conſtituere ad citãdũ etiã cõſanguineũ citãdi.*
4 *Iudex eccleſiaſticus vbi de legitimatione cognouit poteſt & debet ſe interponere ne is quem legitimum pronuntiauit ab hæreditate excludatur.*
Abſente coniuge an debeat procedi ad matrimonij ſeparationem altero coniuge inſtante? & nu.6.
Sententia diuortij licet ſit nulla,tamen ſi ad alia vota tranſea-

te:quia præſumitur abeſſe etiã in fraudẽ: nã qđ operat veritas in caſu verò,operat præſumptio in caſu prẽſumpto.vt in.l.ſi poſſeſſor.&quod ibi no.ff.de reli. & ſumfune.facit.c.is qui. & quod ibi dixi. ſ.de ſponſa. & tenementi iſtum text. ſecundum hanc lec.& facit quod legitur & not.in.c.j.j̃.titu.proxi.& pro hac lec.facit iſte tex. dum dicit ꝙ epiſcopus in hoc negotio fuit prouidus & diſcretus:ergo iuſtè proceſsit. Abbas.

SVMMARIVM.

1 *Filij nati ex clandeſtino matrimonio per eccleſiam approbato ſunt legitimi.& nu.5.*
2 *Petere poteſt quis pronuntiari ſe legitimum.*
3 *Iudex eccleſiaſticus vbi pronuntiat quẽ eſſe legitimum,poteſt etiam ſimul pronuntiare eum hæredem.*
Filius præſumitur hæres.
Agens contra filium tanquã hæredem,an teneatur probare illum eſſe hæredem?
4 *Filij nati ex coniugibus qui poſt per aliud impedimentum ſeparantur an ſint legitimi?*
5 *Filij nati ex coniugibus inter quos aliquod impedimentum eſſe dicitur, tamen poſtmodũ pronuntiatur nullũ eſſe impedimentum,an ſint legitimi?*

¶ CAP. IX.

QVod nobis. †Filij nati ex matrimonio clãdeſtino per eccleſiam approbato ſunt legitimi.hoc dicit inherendo literæ.ſed j̃.clari⁹ patebitverus intellect⁹.¶ †Nota primò ꝙ cũ dubitatur de legitimitate poteſt quis licitè petere pronuntiari ſe legitimũ.facit ad ea quæ no.Inn.ſ.e.in.c. cauſam.¶ †Secũdò no.ꝙ iudex eccleſiaſticus q pronũtiat filium legitimũ,poteſt ſimul pronuntiare eũ hæredem[a].¶ †Not.argumẽ.ex tex.ꝙ filius prẽſumit hæres. vnde ad Galathas.iiij. filius,ergo hæres. Et faciunt hæc ad quæſtionẽ. nunquid agens cõtra filium tanq̃ hæredẽ patris debeat probare illũ eſſe hęredem? videtur ꝙ non per p̃dicta.Cõtrariũ dicit Bar.in.l.neceſſarijs.ff. de acquir.hære.quia cùm filius habeat hodie beneficium abſtinẽdi ab hæreditate paterna oportet ꝙ probetur ꝙ ſe immiſcuerit hæreditati.quod not. ¶ Sed quæro† nunquid omnes filij nati ex clãdeſtino matrimonio ſint legitimi poſt approbationẽ eccleſiæ ſiue ſint nati poſt approbationẽ ſiue antea? Gl.fi. cõcludit hîc ꝙ aut nullum impedimentũ probat cõtra matrimoniũ,& omnes indiſtinctè ſint legitimi:& hoc omnes ſequunt.& videt probari in.c.ij.ſ.de clãde.deſpõ. nã approbatio retrotrahit: & perinde eſt ac ſi à principio in conſpectu eccleſię matrimoniũ fuiſſet cõtractum:vt ibi. Aut impedimentum probatur poſtmodũ cõtra matrimoniũ:& tũc ſecundũ glo.geniti poſt approbationẽ ſunt legitimi:ſed ante approbationẽ non.Io.an.tenet indiſtinctè ꝙ oẽs legitimãtur:licet matrimoniũ poſtea ſeparetur detecto impedimento:mouetur. qa matrimonium omnia prẽcedentia purgat.ſ.eo.c.tanta.& hæc lec.placet etiã do.Anto.Sed Io.cal.tenet oppoſitũ:qa ad hoc ꝙ matrimoniũ ſequens legitimet filios prẽcedẽtes oportet ꝙ potuerit eſſe tempore matrimonij contracti.vt.ſ.e.c.tanta.ſed iſtud matrimonium non poterat eſſe tempore conceptionis obſtante impedimento.ergo &c.& pro opi.Ioã.an.facit.c. ij.de clan. deſpon. vbi dicitur ꝙ operatur approbatio clandeſtini matrimonij ac ſi à principio in conſpectu eccleſiæ fuiſſet contractum.Sed ſi eſſet à principio contractum filij eſſent legitimi, licet poſtea ſeparetur detecto impedimento.vt in.c. ex tenorẽ j̃.eo. ergo &c. Et hanc opi.quando ꝙ tenui : ſed multum me vrget nunc in oppoſitum.c.fi §.ſi quis. de cland. deſpon. vbi dicitur ꝙ ſoboles ſuſcepta ex matrimonio clandeſtino prorſus eſt illegitima detecto impedimento. & ad .d.ca.ij. poteſt reſponderi quòd fingitur ab initio cõtractum quãdo non apparet poſtmodum de impedimento. nam cõtrahendo ſic in occulto videntur affectatores ignorantiæ:& ſic præſumatur ſciuiſſe impedimentum .& hanc opi.puto veriorem de rigore iuris. Abbas.

SVMMARIVM.

1 *Scientes inter ſe impedimentum eſſe ſi matrimonium contrahant,proles exinde ſecuta illegitima eſt.*
2 *Impedimentum publicæ honeſtatis impedit & dirimit matrimonium,& filij exinde nati ſunt illegitimi.*
3 *Papa diſpenſat ſuper impedimento publicæ honeſtatis eo quia de iure poſitiuo eſt.*
4 *Diſpẽſatio ſuper matrimonio diſpenſatur ſuper legitimitate filiorum etiam quo ad hæreditatem.*
Papa diſpenſat cum laicis ſuper legitimatione vbi ſuper matrimonio diſpenſauit.
5 *Filij nati ex matrimonio non obſtante impedimento contracto duobus modis ſunt legitimi.primò ſi diſpẽſat ſuper matrimonio.ſecundò ſi matrimonium fuit ignoranter contractum.*
Ignorantia facti an excuſet?
Error an tollat bonam fidem?

¶ CAP. X.

REferente. † Si ſcientes inter ſe impedimentum matrimonium contrahãt,illegitima eſt proles eorum.vel ſpecialius ſic.Nati ex matrimonio cõtracto cõtra publicæ honeſtatis iuſtitiam illegitimi ſunt.& ab hęreditate parentũ excludendi.& tene mẽti hũc caſum:quia ſæpe per ignorantiam accidit.Primò ponitur conſultatio.ſecũdò reſponſio ibi: *fraternitati.* ¶ Caſus literalis.Quidã cõtraxit ſpõſalia de futuro cũ quadã:tãdẽ illa mutata volũtate cõtraxit matrimoniũ de p̃ſenti cum alio:& ſic ſoluta fuerunt ſponſalia:vel mortua eſt antè q̃ veniret ad nubilẽ ætatẽ.Ille verò poſtmodũ cõtraxit matrimonium cũ quadã cõſanguinea illius cũ qua ſpõſalia contraxerat.& ex certa ſciẽtia de qua filios ſuſcœpit.q̃ritur an filij ſint illegitimi?& rñdet ꝙ nõ.quia impediente publicę honeſtte vis iuſtitia non fuit matrimonium inter eos:nec excuſat eos ignorantia parẽtũ.qa ſcienter cõtraxerũt,nec diſpenſatio eccleſię cõtractũ debuit ſeparare:& ita nõ ſũt admittendi ad ſucceſsionem paternorum bonorum.B.
2 ¶ †No.j.ꝙ impedimentũ publicę honeſtatis quod oritur ex ſpõſalibus inter ſpõſum & cõſanguineos ſpõſę & ecõtra,nedũ impedit matrimoniũ inter eos cõtrahi,ſed etiam dirimit.& ſi filij ex tali mr̃imonio nati ſunt illegitimi non ſuccedũt in bonis parentũ.& ſic extẽde. c.ſpõſam.ſ.de ſponſa. ¶ †No.ibi: *eccleſiæ permiſſione.* ꝙ eccleſia poteſt diſpenſare cõtra impedimentũ publicę honeſtatis.nam illud impedimẽtum non eſt à iure diuino ſed humano,ſcilicet ꝙ papa põt diſpẽſare.vt in.c. ꝓpoſuit.ſ.de cõceſ.p̃bẽ. ¶ †No.iij.ꝙ papa diſpẽſando ſuper
4 matrimonio p̃ cõſequẽtiã diſpẽſat ſup legitimitate [b] filiorũ ẽt reſpectu hæreditatum.& ſic eſt caſus in quo diſpẽſat papa cũ laicis ſup legitimatiõe.de quo.in.c.p̃ venerabilẽ j̃.eo. ¶ †No.vltio duos caſus in quibus nõ obſtãte impedimẽto ꝓles eſt legitima.Prim⁹.ſi p̃ceſsit diſpẽſatio eccl̃ię.Secũdus ſi parẽtes ignorãter cõtraxerũt.
c Sed eſt [c] dubiũ nũqd q̃libet ignorãtia excuſet.certè ignorãtia facti ꝓbabilis excuſat.vt ĩ.c.ex tenorẽ j̃.e. & fortiꝰ ignorãtia iuris & facti.Sed de ignorãtia iuris tñ p̃t dubitari:ꝓ quo vide bonũ text.in.l.q in ꝓuincia.ff.de rit. nup.vbi videt ꝓbari ꝙ error iuris cũ lõginqtate tẽporis excuſat ad hoc vt filij dicãt legitimi. Ad hoc ẽt facit l.ſed & ſi lege.§.ſcire.ff.de pet.hęre.vbi dicit ꝙ error iuris non

ZACHARI.
a ¶ Hæredẽ. bona eſt eñ illatio filiꝰ, ergo hæres. vt eſt tex.in auẽ. vt hi q obli.§. vt autẽ nõ demꝰ. & ibi bonã glo.in ver.parentes.& ĩſti.de hęre. q̃ ab ĩteſt. defe.§. ſui.de quo plenè ĩ l.j.p Albe.de roſ. C. ſi minor ab hę. ſe abſti.& p Cel.ĩ auẽ.de hær. & fal. in prĩ.ver, primò itaq̃.in apoſtil.
b ¶ Legitimitate.Io. andrę. impugnat. 2 qa p diſpẽſationẽ nõ legitimãtur filij añgeniti,niſi de filiꝭ fiat mentio. 3 arg.c.qđ dilectio. ẽ.de cõſan̄.& affi. a doc. in.c. tãta.ſ.e. 4 d.Phil.fran.hic.
ZACHARI.
¶ Adde iſtũ.in.c. p venerabilẽ.j.eo. qđ ꝓcedit niſi in terris imperñ.no, Bal.in.l.j.C.de iu. 5 aur.ãnu.Bar.ĩ auẽ. ex cõplexu. C.de inceſ.nup.Alex. ĩ l.qui in prouincia. de ri. nupt. Rota deciſi.cciñ.inci, inferior.in nouis. & Pau. de ca, conſi. cccxxiiij. inci. viſa quadã diſpẽſatione,& cõſ.cccxxvij, inci, videndum eſt.
c ¶ Sed eſt dubiũ. Vide Bald. in.l.& ſi cõtra.C.de nup. gl.in cle.j.de conſan.& affi.& an iuris ignorãtia excuſet p Bal. & alios. in.l.iuris.C.qui admit,

ris nō tollit bonā fidē quo ad faciēdū fructꝰ ſuos:ſed in cōtrariū facit.c.ꝑ venerabilē j.e.& dic vt ibi dicā. Abb.

✠ *SVMMARIVM.* ✠

1 *Probare impedimentum matrim.non ſufficit ad docendum prolē illegitimā,ſi matrimoniū fuit in facie eccleſiæ cōtractū.*
2 *Probare ſe legitimum quis poteſt per matrimonium inter eius parentes contractum in facie eccleſiæ.*
3 *Petere debet ab eccleſia pronūtiari ſe legitimum ille cōtra quē de illegitimitate agitur.*
4 *Mortuis coniugibus inquiritur de validitate matrimonij quo ad legitimationē filiorum:& vſque ad quod tempus poſſit? Legitimatio qūo probatur,& ſimiliter cōtra eā qūo probatur?*

¶ *CAP. XI.*

1 PEruenit. †Ad docendū prolem illegitimam nō ſufficit probare impedimentum matrimonij ſi fuit in facie eccleſię cōtractū.Primò poniť mulieris q̄rela ſuper qua dať iudex. Secūdò inſtruiť ſuper modo decidendi.ibi : *mandamus.* ¶ Caſus literalis.Quidā poſt mortē parētū Lucię viduę nitebanť eā remouere ab hęreditate paterna dicētes eā nō fuiſſe de legitimo matrimonio natā.ipa verò dicebat ꝙ inter.G.patrē ſuū:&.A.matrē ipſius matrimoniū fuit legitimè celebratū:& q̄diu vixerūt quietè inſimul permanſerūt ſine alicuius reclamatiōe.& ideo tanq̄ legitima iudicari debebat.vñ mulier illa ſignificauit hoc dño papæ:& ipſe mādat qbuſā quatenus ſi eſt ita ipſam
6 viduā legitimā debeāt iudicare.B. ¶ †No.j.modū probādi quē eſſe legitimū,ſcilicet ſi probatur ꝙ parētes ſui legitimè cōtraxerūt:ſcilicet quo ad ſolennitates extrinſecas:vt ꝙ dū vixerūt matrimoniū eorū nō fuit impedi
3 tū.i.accuſatū.de quo j.plenius.¶ †Secūdò not.ꝙ qn̄ qs moleſtať rōne illegitimitatis ꝓueniētis ex defectu matrimonij,debet petere ab eccleſia vt legitimus pronun
4 tieť. ¶ †Cōtra illū tex.opp.de.c.cauſam.ſ.eod.vbi poſt mortē parētū inqriť de validitate matrimonij ipſorū. hîc autē papa nō admittit ꝓbationes de impedimento dūmodo poſsit cōſtare ꝙ in facie eccleſię cōtraxerunt, vel matrimoniū fuit cōtractū.Sol.gl.inſtat ponēdo varias ſol.Prima ſol.ꝙ quinquēniū erat hîc lapſum à morte parētū:& ſic nō poterat matrimoniū accuſari.per ti. C.ne de ſta.defun.ſed hęc ſol.diuinat ad tex.Itē ꝑ Mod. cōiter reprobať:qa materia illiꝰ tit.lo quiť in caſu diuerſo.ſ.cū vertiť in dubiū de ſtatu ſeruilis cōditiōis.de quo dixi in.c.licet.ſ.de cōiu.ſer.hîc verò loquimnr de legitimatione ꝓbāda.& ex hoc ſentiūt Mod.ꝙ etiā longè poſt ꝙnquēniū pōt filiꝰ impediri de legitimitate.quod ſatis placet.licet Hoſt.videať ſequi dictū gl.ſed in practica tenebis ſemper mēti dictū gl.corroboratū autho ritate Hoſt.Secūda ſol.gl.eſt ꝙ hîc dicebať ꝙ matrimoniū fuerat nullū ipediēte ſtatuto q̄ ſo.nō placet gl. qa diuinat.Et no.ex hac gl.cōtra ſol.diuinātes. Itē dic ꝙ ex alio hęc ſol.nō ꝓcedit qa p̄ſuppoſito ꝙ alter fuiſſet ſeruus:aut ſcienter cōtraxerūt & tenet matrimoniū. vt. ſ. de cōiu.ſer.per totū.Aut ignorāter:& ꝓpter ignorantiam ꝓles eſt legitima.vt in.c.ex tenore j.eo. Tertia ſol. gl.eſt ꝙ hîc cōſtabat ꝙ matrimonium cōtraxerat.Sed in contrario dicebať oppoſitū.Et vt habeas gl.& dicta do
a ctо.in effectu ſic diſtingue:ꝙ aut filius[a] agit dicēs ſe legitimum:aut contra eū agitur.primo caſu debet ipſe ꝓbare ſe eſſe legitimū cū ſit cauſa ſuę intētionis:vt hîc.& ꝓbat ſe legitimū multis modis.Primo modo ſi doceat parentes ſuos cōtraxiſſe matrimoniū publicè.vt hîc.Secūdò,ſi cōis opi.vicinię habebat ꝙ erāt maritꝰ & vxor. vt dixit gl.hîc in fi.quā no.Ex qua habes ꝙ cōis opi.vicinię probat matrimoniū quo ad effectū legitimitatis. Tertio modo ſi ꝓbat ꝙ parētes ſui tractabāt ſe ſicut maritus & vxor.vt no.Inn.in.c.ex parte.de reſti.ſpo.Et adde alios modos q no.ſ.eo.in.c.tranſmiſſę. & in.l.ſi vicinis ſcientibus.C.de nup.&.in.l.filiū.ff.de his qui ſunt ſui vel alie.iu.An autem aduerſarius debeat admitti ad ꝓbādum cōtrariū.gl.hîc ſentit ꝙ ſic.ſed Inn.contra. Et dic latius ꝙ aut aduerſariꝰ vult probare ꝙ nō cōtraxerunt,& debet admitti.ad hoc.c.ex tenore.de teſti . Aut vult probare ꝙ ſciebāt impedimētū,vel quòd clandeſtinè cōtraxerūt cùm impedimentū ſubeſſet.& etiā debet admitti.vt in.c.fi.de clande.deſpon.aut vult ꝓbare ſolū impedimentū.& nō debet admitti quia ꝓbatio ſua nō releuaret:qa ꝓpter ignorātiā parētū proles eſt legitima impedimēto nō obſtāte.vt in.d.c.ex tenore.& in.c.ij.ſ. eo.& in hoc caſu intelligiť iſte tex.p̄ſumiť em̄ ignorantia niſi ſit factū manifeſtū.vt in reg.p̄ſumiť.de reg. iur. lib.vj.Secūdò caſu principali cùm aduerſarius agit cōtra filiū:dic ꝙ aut negat matrimonium,& tunc filiꝰ debet ꝓbare modis prę̄ſcriptis:aut cōfiteť matrimonium ſed dicit ꝙ nō fuit legitimum ꝓpter īpedimētum:& nō debet admitti ꝓpter ratiōes ſupradictas.ſed oportet ꝙ ꝓbet vel malam fidem cōtrahētium vel clādeſtinitatē. vt.ſ.dixi.& p̄dicta no.ꝓpetuò,qa ſunt quotidiana. Ab.

✠ *SVMMARIVM.* ✠

1 *Teſtium dictis ſtatur qui probāt aliquem eſſe legitimum, licet fama viciniæ & tractatus parentum habeat contrarium.*
2 *Probans per maiorem partem viciniæ parentes illius fuiſſe legitimè coniunctos,ſatis legitimationem probat.*
Probans parentes illius fuiſſe concubinarios per maiorem partem viciniæ,illegitimationem probat.
Teſtium probatio præualet famæ viciniæ.
3 *Parentum dicto etiam cum iuramento ſuper filiatione non ſtatur,ſi tractatus præcedens & fama viciniæ habebat contrarium.& nu.5.6.& 8.*
4 *Filius ex ſponſa de futuro legitimus eſt de aliquo impedimento non apparente.*
5 *Pater ſi nominat filium ſuum in teſtamento,vel alibi legitimū an illegitimus cenſeatur?nu.6.& 8.*
Falſa cauſa ſi eſt expreſſa in ſententia: ſententia eſt nulla: & quid ſi plures cauſæ exprimantur?& nu.6.
6 *Iudex non multum doctus quomodo monetur?*
7 *Legitimandi multi ſunt modi.*

¶ *CAP. XII.*

1 PErtuas. †Statur dicto teſtiū qui ꝓbāt aliquē legitimū, licet famavicinię & tractatꝰ parētum habeat cōtrarium.in prīa ponit cōſultatio. In ſecunda rn̄ſio.ibi: *nos igitur.* ¶ Caſus literalis. Quidam.R.noie quandam habebat in concubinā ſecundùm opi.maioris partis vicinię de qua filium ſuſcepit.poſtmodum ea dimiſſa accœpit aliā in vxorē & illa cōcubina alium in maritum.Proceſſu tēporis in preſentia multorum firmauit ꝓprio iuramento ꝙ illā quā videbať habere pro cōcubina affidauerat in vxorē: & poſt fidē datā prolē ſuſceperat.ex illa tandē dum ageret in extremis ille quē ex ea ſuſcœperat legitimum filium appellans hęredē ſibi inſtituit. Sed cùm dubitareť an filiꝰ ſic ſuſceptus legitimꝰ eſſet hęres ipſiꝰ cōmiſſum fuit cuidā vt de hoc cognoſceret.Iudex p̄ter id quod ex quadā decre.Alex.habeť in qua diciť ꝙ ſtādum eſt verbo viri & mulieris.teſtes recœpit à filio p̄dicti.R. inductos quibꝰ probauit ꝙ dictꝰ.R.matrē ipſiꝰ affidauerat ante q̄ illum ſuſcepiſſet ex ea.& ita pronuntiauit illum legitimum hæredem ipſius.R . dubitatum fuit poſtea an iudex legitimè proceſsiſſet.conſul.pa.reſpōdet eidē iudici conſiderans ꝙ plus eſt quod in veritate agitur q̄ quod ſimulatè concipitur.licet dictus.R.videatur ipſo facto matrimoniū denegaſſe ꝙ inter eos fuerat celebratum cùm ad alia vota tranſiuit,tamen quia diſpenſatio per teſtes legitimos probata fuit ſiue per verba de p̄ſti

✠SEBA.SAPI.

a ¶ Aut filius.Vide Pe.de anc.in cōſi. ccxvj.inc.vī prīa facie dicēdū.ī vlt. col.& Fel.in.c.j. ſ. de ſum.tri.& i.c.ꝑ tuas.ſ.de ꝓb.& ī c.illud.colū. vlt.ſ. de p̄ſum.Alex.in cōſi.xxv.in vl.co. in.iiñ.vo.& ī cōſ. lxxiiñ.ī.ñ.vo.&in cōſi.xc.e vo.ñ.& Caprā in cōſi.ñ.in j.dubio.

SEBA. SAPI.

a ¶ No. ꝙ nat⁹. Vide Alex. in cõsi. xxv. inci. in cã vertẽte. col. pen. in. iiij. vo.

b ¶ In testõ. Limita qñ tales filij naturales sunt nati ex muliere cũ qua pater potuisset honeste cõtrahere. vt in §. ad hæc. ĩ auth. vt lic. ma. & auiæ. ita cõsuluit Bar. in cõsi. inci. Nerati⁹ corraducñ. Bal. in. l. ñ. in. ix. opp. C. quires. iu. nõ no. Ang. in. §. ad hęc. in auth. q. mo. na. effi. le. d. Nic. de peru. ĩ tra. de suc. ab intest. co. xxxñ. Bal. in. c. innotuit. s. de elect. vbi limitat alio sin. mõ vt ꝓcedat qñ pr̃ nominiat filiũ cũ adiectione suũ sec⁹ si simpl̃r noĩat filiũ: rõ, qa dicẽdo suũ vult dicere ĩ ptãte: & per consequẽs legitimũ. se quunt moderni in l. nec ꝓfessio. C. de testa.

¶ Legitimasse. Ad de Alex. cõsil. xc. ñ. lib. &. ix. consil. cxcvj.

SEBA. SAPI.

d ¶ Esse filiũ. Vide latè ꝑ Bal. in. l. non eplis. C. de ꝓbat. & Pe. de anc. ĩ cle. si summus põtifex de sen. excom.

ZACHARI.

e ¶ Falsam cãm. vide istũ in. c. inter. cetera. s. & qđ ibi posui ĩ apos. ad ipm nu. 9. in apo. in ver. falsam causam. s. de pręscr. & Alex. cõsi. lxxiij. volu. iij.

f ¶ Dico Inn. Vide q̃ notaui ad Bart. in. l. qđ ait. §. ignorantiæ. ff. qui ex cau. infa. irro. Andr. Barba.

siue per verba de futuro carnali copula subsecuta fuerit celebrata, nõ tam intẽdẽtes decre. Alex. quæ in casu dissimili loquit q̃ inductis probationibus. rñ. papa iudicẽ legitimè processisse eius sniam cõfirmãs. B. ¶ † Not. ibi. *maioris partis viciniæ.* Bonus tex. in arg. ꝙ ad probãdũ legitimationẽ satis est probare ꝙ opi. viciniæ habebat parẽtes illius fuisse cõiũctos legitimè: & sic ecõtra. ad probando illegitimitatẽ satis est probare ꝙ opi. vicinię habebat parẽtes illius fuisse cõcubinarios. & no. ꝙ sufficit maior pars vicinię. & hoc ꝓcedit, nisi per testes ꝓbaret oppositũ. Et ex hoc & ex tex. collige ꝙ ꝓbatio testium præferẽ cõi opin. viciniæ & tractatui parentum. Ratio. quia ex dictis testiũ colligit vera ꝓbatio: non sic ex opi. vicinię & tractatu parentũ. ¶ Not. ij. tex. apertũ † ꝙ dicto parẽtũ super filiatione nõ statur etiam cũ iuramẽto si tractatus pręcedẽs & fama viciniæ habebat cõtrariũ: qđ bñ not. ¶ † Not. ꝙ natus[a] ex spõsa de futuro est legitimus: licet matrimoniũ aliter nõ fuerit pũblicatũ: qđ videt ꝓcedere impedimẽto matrimonij nõ ꝓbato: aliâs secus. per. c. fi. de clãde. despõ. ¶ † Et vt expediã intellectũ huius. c. simul formo tres opi. contra tex. primò eñ videt ꝙ ex quo pater asseruit illũ legitimũ in testamento, [b] videt illum legitimasse, [c] pręsuppositio ꝙ aliâs non fuisse iste legitimus, cùm esset natus ex concubina. vt in auth. itẽ si qs. C. de natu. li. Item & secũdò si statur dicto parentũ cùm negãt aliquẽ esse filium vt in. c. trãsmissæ. s. eo. fortius videt standum cùm profitentur aliquẽ esse filiũ. [d] cuius cõtrariũ innuit hîc cùm papa noluit se fundare super verbo patris: sed super probationibus. Tertiò arguit. vbicũq; iudex exprimit falsam causam[e] snia est nulla: licet ex alia causa possit snia tolerari. vt in. c. tũ ex literis. de resti. in integ. & melius in. c. ex parte. de cõcess. pręben. Sol. glos. iij. quo ad primũ sentit nõ tñ clarè, ꝙ iste habebat alios filios legitimos. & sic cessat contrariũ de auth. itẽ si quis. hęc solutio. diuinat. Io. an. dicit ꝙ fortè mater isti⁹ erat mortua. quasi sentiat ꝙ ad hoc vt inducat legitimatio cũ pater appellat filiũ naturalẽ simpliciter. oportet ꝙ mater viua. quasi videat tũc cũ ea fictè cõtrahere matrimoniũ: qđ non placet hîc do. Anto. quia tex. in. d. auth. loquit indistinctè. & instat ipse sup sol. hui⁹ cõtrarij. Sed ego clarius dico, ꝙ illa auth. nõ poterit hîc habere locũ. qa pater ꝑ illa verba nõ intẽdebat tunc legitimare cũ prius dixisset ꝙ matrimoniũ contraxerat cũ matre añ q̃ suscœpisset filiũ: & sic illa cõfessio nõ disponebat. hinc est ꝙ testes deposuerũt postmodũ super cõtractu matrimonij: sec⁹ si fili⁹ fundasset super cõtractu matrimonij: sec⁹ si fili⁹ fundasset se sup illa notatione dũtaxat: tunc eñ habebat locũ cõtrariũ. & hoc quo ad primũ. ¶ Ad secũdũ verò cõtrariũ. dic ꝙ assertioni parentũ statur super filiatione vbi nõ ꝓbat cõtrariũ. vt in. l. j. §. Iulianus. ff. de li. agno. & sic põt intelligi. c. transmissæ. s. eo. sed hîc cõtra assertionẽ patris erat fama viciniæ. Itẽ tractatus suus p̃cedẽs qa tractauerat illã vt cõcubinã nõ vt vxorẽ. Itẽ factũ ipsius patris p̃cedẽs. nã relinquẽdo illã mulierẽ & trãseũdo ad alia vota tacitè videt cõfessus illã nõ fuisse suã vxorẽ: iõ nõ credit sibi postea asserẽti cõtrarium. Et fortè ob hoc papa dicit ꝙ decre. trãsmissæ. loquit in casu dissimili. & vide ibi qđ dixi. in d. c. trãsmissæ. ¶ † Quo ad tertiũ cõtrariũ dic vt sentit Host. ꝙ ꝓcedit qñ vnica cã falsa est exp̃ssa ĩ snia, sec⁹ vbi exprimunt alię causę. tũc eñ virtute aliarũ sustinent in snia: vt hîc est casus no. & ad hoc. c. cũ. I. &. A. de re iudi. hic eñ eps fundauit se super decre. transmissę. quę loquitur in casu dissimili. Itẽ super probatiõib⁹ & sustinetur snia vigore ꝓbationũ. & facit no. iste tex. ꝑ dicto Inn. [f] in. c. in pñtia. de renũ. vbi dicit ꝙ si duę cãę exprimũtur in snia, vna cõtra ius litigatoris: alia cõtra ius cõe sustinetur snia ꝓpter illã q̃ nõ est cõtra ius cõe. & hęc ꝓcedũt intelligẽdo ꝙ illud verbũ nõ tã positũ tex. stet priuatiuè vt sit sensus ꝙ papa fundauit se in cõfirmatione nõ sup illa decre. trãsmissę. sed super ꝓbatiõib⁹. Si aũt intelligitur ꝙ stat cõparatiuè vt sit sensus ꝙ magis fundauit se super ꝓbatiõe q̃ sup illa decre. tũc illud dictũ nõ colligitur. Et ex hoc colligit Io. an. aduocatũ fouẽtẽ iustã cãm debere etiã allegare iura nõ multũ efficacia: qa si iudex nõ est multũ doctus mouet potius ex quibusdã colorationis nõ cõcludentibus q̃ ex dictis necessariò cõcludẽtib⁹. ¶ † In glo. in ver. *filiũ.* ibi: *in publico instrumẽto.* & differt iste casus à primo quia ibi loquit de testamẽto. hîc de alio instrumento. & no. gl. ex qua habes quatuor modos legitimandi filios naturales: vide alios modos per Host. in sum. eo. ti. §. qualiter & â quo. ¶ † Et in fi. gl. an aũt qñ nominatio parẽtum prosit vel noceat filijs. dixi in. c. trãsmissę. s. eo. & per Bar. in. l. j. §. Iulianus. ff. de lib. agno. & per no. in locis pręall. soluitur contrarium hîc formatũ. ¶ In gl. fi. ibi: *hîc verò pro ipso filio.* hęc disimilitudo quã assignat gl. parum valet secundum Io. an. & bene: quia assertio parentũ facit fidem in pręiudiciũ filiationis vt ibi: fortius debet facere in fauorem. ideo Io. an. allegat alias disimilitudines. dicit eñ ꝙ ibi negatur filiatio. hîc autẽ qualitas. quia dicebatur nõ legitim⁹. Itẽ ibi assertio parẽtum non habebat tractatũ in cõtrarium hîc autem secus vt. s. dixi. Item ibi erat dictum vtriusq;. hîc alterius tantum. Item adde id quod. s. dixi. Ex quib⁹ clarè patet ꝙ. c. transmissæ. loquitur in casu dissimili huius. c. meritò hîc non debebat simpliciter stari dicto patris.

SVMMARIVM.

1 *Papa non legitimat in tẽporalibus alienæ iurisdictioni subiectos, nisi ex magnis causis*

2 *Clericus trahere potest laicum.*
Clericus potest esse procurator laici in iudicio ecclesiastico: & quo ad nonnulla in foro seculari.

3 *Legitimatio est decor & honor.*
Illegitimatio est ignominia, licet non sit peccatum.
Illegitimi quare non possint promoueri.

4 *Dispensatio cum legitimis non fit nisi ex causa.*
Papa dispensat vbicunque in iure positiuo etiam sine causa, & an peccet hoc faciendo. 2.
Papa gerit vices dei, & debet se quantum põt ei conformare.

5 *Dispensantur etiam cum adulterinis*
Illegitimi ex dispensatione nõ solũ possunt promoueri in episcõpos verumetiam in summos pontifices.
Christus descendit ex linea nata de adulterio.

6 *Argumentum põt fieri à maiori in dispensationis materia.*
Episcopus licet possit de iure in aliquibus casibus dispẽsare non tamen indistinctè potest.

7 *Donatio facta ecclesiæ per Constantinum est in pluribus locis approbata.*
Papa habet omnimodam potestatem in terris ecclesiæ.

8 *Gratia eadem non est indifferenter omnibus concedenda.*

9 *Rex franciæ nõ reconoscit superiorem in temporalibus, 37.*
Rex hispaniæ an cognoscat superiorem in tõporalibus. 37.

10 *Principes non cognoscentes superiorem in tẽporalibus possunt exercere ea quæ sunt reseruata imperatori. 26.*
Italiæ ciuitates quæ nõ cognoscunt superiorem in temporalibus possunt exercere reseruata imporatori. 26.
Imperatori reseruata quæ sint.

11 *Legitimare est iurisdictionis.*
Subiect⁹ alteri nõ põt in legitimatiõe filij alicui se subijcere. 23.

12 *Legitimatio est quædam dispensatio.*

13 *Princeps potest etiam filios proprios legitimare.*
Qualitates diuersæ possunt in eodem homine concurre, quæ faciunt vt vices plurimorum sustineat.

14 *Causarum in decisionibus recurri potest ad nouum & vetus testamentum.*

Papa in

15 *Papa in terris alienis regulariter nō potest exercere iurisdictionem temporalem, sed casualiter sic.*
16 *Papa ex causa deponit regem francorum & alios principes seculares.*
17 *Papa appellatur sacerdos & imperator in spiritualibus.*
18 *Romæ diuinitus apostolica sedes est collata: & an papa possit exinde sedem transferre.*
19 *Cardinales an sint de iure diuino vel positiuo & an sine eis possint ardua negotia explicari per papam.20.*
20 *Papa an debeat ardua negotia explicare de consilio cardinalium vel episcoporum.*
Mortis pœna vbi à iure canonico imponitur debet exponi pro sententia excommunicationis. Episcopi sunt loco apostolorum.
Papa est loco Petri.
Episcopatuum diuisio est de iure positiuo.
21 *Legitimatus in spiritualibus, videtur legitimatus ad alios honores & dignitates seculares.*
Legitimatus in spiritualibus, an censeatur etiam legitimatus in temporalibus quo ad successionem.22.
Legitimatio propriè ad quē spectat: & an papa indistinctè possit vbique legitimare etiam quo ad temporalia.22.25.
Papa ex causa dispensat in casibus diuina lege prohibitis.
Papa potest dispensare cum religioso vt contrahat matrimonium.
22 *Papa an possit legitimare prolem susceptā ex matrimonio per clericum in sacris contracto?*
Papæ potestas cōtra ius positiuum maxima est, & tollere potest constitutiones quo ad effectus præteritos, ita quòd excommunicatus illarum vigore non indigebit aliqua absolutione.
23 *Imperator & eius comittes palatini, an possint legitimare in terris ecc.26.*
24 *Legitimati per comites palatinos an succedāt cū præiudicio agnatorum.*
16 *Imperator nō potest legitimare in spiritualibus.*
Reges & principes qui recognoscunt superiorē nō possunt legitimare.
27 *Solennitates quæ debeant in legitimatione adhiberi?*
28 *Exprimenda quæ sunt in legitimatione?*
Consensus legitimandi requiritur: & an requiratur quòd parentes & agnati consentiant.29.
29 *Mortuo patre filiꝰ an possit & debeat legitimari ī præiudiciū agnatorū?*
30 *Legitimatus non extantibus filijs legitimis si postmodū filij legitimi nascantur, an succedere habeat, vel saltem legitimatio euaueſcat?*
31 *Illegitimi filij incestuosi & adulterini & similes etiā dicūtur naturales licet propriè naturales, dicantur ex cōcubina nati, & quid requiratur vt naturales omnino dicantur.*
32 *Presbyterorum filij & aliorum clericorum in sacris ordinibus adulterini dicuntur, & non possunt matri succedere.*
33 *Clericorum in minoribus constitutorum filij & beneficiatorum, an adulterini dicantur, & an matri succedant?*
34 *Illegitimi nobilium filij, an dicantur de domo parentum, & an eorum arma siue insignia deferre possint?*
35 *Deus proles est in matrimonio.*
36 *Sententia separationis si est nulla, an filij ex secundo matrimonio geniti sint legitimi?*
Filij post prohibitionem ecclesiæ geniti, an sint legitimi?
37 *Rex Frācorū rex Hispaniæ & rex Angliæ an poterint præscribere cōtra imperium, & an peccent ei non obediendo. rex Angliæ an subsit imperatori.*
Episcopalia iura an possint præscribi per prælatum inferiorem?
38 *Iudex ecclīasticus debet esse talis vt sciat distinguere inter lepram & lepram.*
Papa adeundus est vbicunque aliquod dubium seu ambiguum oriatur.

¶ CAP. XIII.

1 PErvenerabilem. †Difficile & multū famosum. c. post Abb. Io. an. summat sic. Papa nō legitimat in tēporalibꝰ alienę iurisdictiōi subiectos. Ego verò latius sic summo secūdū intellectū q mihi plus placet. In terris ecclię pōt papa liberè illegitimos legitimare, in terris verò alienis nō, nisi ex causis multū arduis, vel nisi in spūalibꝰ: tūc tn in directè & p quādā cōsequētiā intelligit legitimare ēt quo ad tēporalia: hoctn vltimū nō est sine scrupulo. vt j. clariꝰ patebit. Diuidit prīcipaliꝰ in duas partes. ī prīa petitio. in secūda rnsio ibi. *quod autē*. Secūda subdiuidit in quatuor. In prīa ꝓbat qnq; rōnibus ꝙ dispēsationē petitā facere pōt. In secūda ibi: *videbatur*. ponit similitudinē quā īducebat petitor: quā qnq; rōnibꝰ īprobat. In tertia ibi: *rōnibus*. ꝓbat authoritatibꝰ veteris testamenti & noui ꝙ vbiq; terrarū certis ex causis inter christianos pōt se de tēporalibus intromittere. In quarta ibi: *licet*. petitionē exaudire noluit: quia oīs lex cōtradicebat. ¶ Casus līralis Nobilis vir. V. de monte pessulano legitima sua vxore excluſa aliā superinduxit. de qua filios suscœpit tādē ꝑ archiepm Arelatēn. petijt à do. pa. vt filios legitimaret. Quatenꝰ eis nataliū obiectio nō noceret quòminꝰ sibi succederēt. ꝙ aūt apl'ica sedes sup hoc dispēsare posit ostēdit pluribꝰ. primò sic apostolica sedes diuersis causis inspectis dispensauit eū qbusdā minus legitimè genitis nō solū naturalibꝰ: sed etiā adulterinis vt possint in episcopos ꝓmoueri: moltò fortius videt vt eos ad actꝰ legitimare valeat seculares p̄cipuè, si superiorē aliū inter hoīes p̄ter romanū pōt. nō cognoscāt q legitimādi habeat ptātē. qa qđ pōt in maiori multòmagis pōt in minori. Secūdò ꝓbat idē per simile tale. Eò em ipso ꝙ aliquis ad dignitatē ēpalem promouet eximit à patria ptāte. p̄terea si eps sciēter seruū alterius in p̄sbyterū ordinaret liber efficit: licet ordinator satisfacere dño teneatur. & mōstruosum videret vt quis legitimꝰ fieret ad actus spirituales & ad actus seculares illegitimus remaneret. vn eòipso ꝙ in spiritualibus dispensatur, per cōsequētiā intelligit in tpalibus dispensatum. sed in patrimonio beati Petri illud potest sedes apo. liberè facere in quo summi principis obtinet ptātē. Tertiò etiam videbatur ex hoc posse trahere audaciā postulādi: quia rex Francię reginā francorū vxorè suā dimisit & aliā superduxit. ex qua filios suscœpit sicut & iste nobilis, cū quibus pa. dispensauit: sic cum filijs istius nobilis poterat dispēsare. Postmodū rndet papa ad id quod dictū est ꝙ dispēsauit cū filijs regis Frācię dicēs ꝙ res ille nō filis sed valde dissimilis inuenit Rex em Frāciæ à regina fuit per legatū apostolicę se. per snīam separatus iste nobilis temeritate ꝓpria suā reiecit: & rex Frācię ante q̄ ad eū prohibitio perueniret de nō contrahendo cū alia superinduxit aliā ex qua filios suscœpit. sed iste nobilis in contēptū ecclesiæ aliā superinduxit. Pręterea rex Franc. circa matrimoniū impedimētum affinitatis obiecit & corā legato testes induxit, qui snīam tulit quę reprobata fuit solūmodo ꝓpter iudiciariū ordinē nō seruatū. iste nihil obiecit propter quod diuortiū fieri deberet. & vtrū filij regis legitimi fuerint vel illegitimi pōt immerito dubitari q̄diu pendet quęstio affinitatis oppositę: quia si affinitas probata fuerit, apparebit quòd illa nō fuit vxor regis. & ita p cōsequēs alia videt sibi legitimè copulata. & ita filij legitimi fuerūt. Præterea cū rex superiorē in temporalibus nullū habet quęritur sine alicuius iuris læsione an in eo se poterat sedi ap. subijcere. in quo videri posset aliquibus ꝙ per seipsum non tanq̄ pater cum filijs sed tanq̄ princeps cū subditis posset dispensare iste verò nobilis alij est subiectus. Istis ergo rōnibus consideratis papa dispensauit cū filijs regis Franciæ cām trahens tā ex veteri testamēto q̄ ex nouo: quia non solum in patrimonio beati Petri in quo plenam habet in tēporalibus potestatē, verūetiam in alijs regionibus certis causis in spectis casualiter temporalē iurisdictionē exerceret. & hoc ostendit per legē veteris testamenti. Si difficille & ambiguū apud te iudiciū esse p̄spexeris inter sanguinē & sanguinē: cām & cām leprā & lepram: & iudicium inter portas videris variari veniens ad sacerdotes leuitici generis & ad iudicē qui fuerit illo tempore, qui iudicabit ibi iudicij veritatem & facies quęcunque dixerit &c. Tandem exponit authoritatem deuteronomij quid intelligendum sit per eam expositā authoritate veteris testamenti? dicit papa licet cum filijs regis de quibus ab initio dubitatur an legitimi fuerint duxerimus dispensandum quia tamen lex mosayca sobolem ex adulterio susceptam detestatur, dicente dño ꝙ manzeres & spurij vs̄q; ad decimam generationē nō intrabūt ecclesiam. & canon vetat tales ad sacros ordines promoueri. & secundum leges à paterna successione repelli debent, & denegari etiam alimēta, petitioni illius nobilis non duximus annuendum. Ber. ¶ †Nota primò ex prin. iuncta suprascriptione clericum etiam prelatū promouere posse causam laici apud romanum pontificem. & ex 2

a hac litera colligit Abbas quòd clericus[a] pōt eſſe ꝓcurator laici ī iudicio eccl̄iaſtico & de hoc vide qđ no.ī.c.ī noſtra.de ꝓc.vbi pleni⁹ dico.& ꝑ Fed. cōſi.clxiij. ꝙnimo pl⁹ dico ꝙ
b etiã in foro ſeculari[b] pōt eſſe clericus procurator laici ī vna cauſa.& iura prohibẽtia talẽ procurationẽ debẽt intelligi de gn̄ali ꝓcuratore.ita voluit ſingulariter Inn.ī.c. vnico. de ob.ad ratio.ſentit.ſ. in .c.ij.ne cle. vel mo. &
e notabis iſta dicta:[c] quia cōiter ignorant. & vide per Archi.ī.c.peruenit.lxxxvj di. & per Compoſt.ī.c.dilecti.de arbi. & per hoc aliâs dixi in qōne facti, ꝙ etiã in foro ſeculari pōt eſſe clericus procurator clerici cũ poſſet eſſe
3 laici.qđ fortius eſt.vt.ſ.¶ † No.ſecundò.ibi. *decorare:* ꝙ legitimatio eſt decor & honor. Ex quo infert ꝙ oppoſitũ eius eſt ignominia nam licet nō ſit peccatũ generati eſt tn̄ defectus:quare aũt illegitimi nō poſſunt promoueri?vide bonã glo.in.c.ij.de fil.preſby. li.vj.
4 ¶ † Not. ibi. *diuerſis cauſis inſpectis.* ꝙ legitimatio vel diſpenſatio cũ illegitimis nō debet fieri ſine cauſa rationabili peccãt ergo q indiſtinctè diſpẽſant ſine cauſa. nam vt dicit Io.an.& bene papa eſt homo. & peccare pōt ſicut alij.ix.q.iij.aliorũ.dicit tn̄.d.Anto.ꝙ in papa hoc eſt de honeſtate.nã ipſe pōt de ſola volũtate diſpẽſare in beneficialibus & in alijs prohibitis lege canonica. ꝓ hoc dicit eſſe tex tũ notabilẽ in.c.cũ nr̄is.ī ver.nos verò de cõceſ.prẽb.ſed certè ille text. nō clarè ꝓbat.ſed tex.eſt melior in.c.propoſuit.e.ti.& in.c. innotuit.de ele.& hoc dictũ.d.Ant. dico ꝙ originaliter eſt Inn.in.c.cũ ad monaſterium. de ſta.reg.& ibi dixi.Ego limito hoc quò ad eccleſiã militantẽ:quia nemini eſt licitũ diſputare an licitè & bene diſpenſauit. ſed quò ad Deum dico ꝙ peccat ſi diſpenſat ſine cauſa, maximè ex affectione carnali:quia debet eſſe prudẽs & diligẽs paterfami.& cũ gerat vices dei debet ſe cõformare quãtũ pōt cũ voluntate dei. vt ī.c.vt noſtrum.vt ecc. benefi.ſine dimi.confe.in prin.vide qđ dixi poſt beatum Tho.ī.c.de multa.de ꝓb.Itẽ vide ꝑ Io.and. in c.ſi qn̄.de reſcri.& ī.c.ſignificauit de of. dele.
5 ¶ † No.ibi:*ſed adulterinis.* ꝙ ẽt cũ adulterinis pōt diſpẽſari ꝑ eccl̄iã vt ꝓmoueant ẽt ī eꝑos dicẽt ī ſummos pōtifices pn̄t ꝓmoueri.& vidi plures q ex clericis geniti fuerũt promoti in ſummos pōtifices in.c.oci⁹.lvj.di.Itẽ Chriſtus deſcẽdit ex adulterino cõplexu mediate nō dico immediate. qđ intellige vt habes ī.c.
6 dn̄s.ea.di. ¶ † No.ibi. *quod in maiori cõceditur.* tex.valde ſingu. quẽ neſcio alibi. ꝙ ī materia
d diſpoſatiõis [d]licitũ ẽ arguere à maiori:& facit contra opi.q̃ habet ꝙ licet eꝑo concedat aliquis caſus,nō ꝓpter hoc ſibi videtur data poteſtas vt poſsit in maiori diſpenſare. iſte tex.qui non allegat per aliquẽ nec vnquã ad hoc induxi.facit multũ in oppoſitũ.de materia vide qđ no.in.c.at ſi clerici.in.§.de adulterijs.de iud.Sed ſi vis tenere illã opi.cõtrariã,
7 dic ꝙ hîc papa loquit allegãdo. ¶ † Not.ibi: *id aũt in patrimonio &c.* ꝙ donatio facta per conſtantinum probatur hîc. & clarius ī. eo. in ver. *rationibus.* adhuc clari⁹ in cle.romani. de iureiu.facit.c.fundamẽta.de elect.li.vj.qđ eſt contra illos q dicũt ꝙ de illa donatiõe nō reperiũt ſcripturã autẽticã.iõ videas tex.no. in.d.c.fundamẽta.vbi dicit ꝑſertim de Roma.ꝙ miraculoſè & ex diſpõne diuina illa donatio fuit facta.Et no.ꝙ ī patrimonio eccleſiæ habet papa plenã ptãtẽ in tꝑalib⁹ & ſpũalib⁹.& tex.in.d.cle.romani.dicit ꝙ pleniſsimã.habet ergo ibi papa iura imperij & iura põtificis.ſtãdũ eſt ergo iſtis textib⁹ & determinatiõi eccl̄ę.licet legiſte diſputẽt de validi
e tate illi⁹ donatiõis.[e] & vide ꝑ Bal.in ꝓœ. C.
8 ¶ † No.ibi:ī ver. *videbat.* ꝙ nō īdifferẽter oĩb⁹ cadẽ gratia eſt cõcedẽda.facit.c. petiſti. vij.q.j. ¶ † No.ī ver. *ſuper.* ꝙ rex Frãcię nō
9 recognoſcit ſuperiorẽ in tꝑalib⁹.idẽ dicit gl. de rege Hiſpanię.in.c.adrian⁹.lxiij.di.an aũt iſti peccẽt nō obediendo imperatori dicãj.
10 No.tex.ſin.quẽ tenebis ſemꝑ mẽti.ꝙ principes nō recognoſcẽtes ſuperiorẽ ī tẽporalibus ſaltẽ de facto pn̄t exercere ea q̃ ſunt reſerua
f ta[f] īperatori ī ſignũ ſpãlis priuilegij:vt legitimare,famę reſtituere,īterponere authoritatẽ ī arrogatiõe,&ſiſ̃ia.Et ex hoc inferr ꝙ ci
g uitates [g]italię q̃ hodie nō recognoſcũt ſupiorẽ ī tẽporalibus pn̄t exercerẽ hęc iura ꝓ hoc vide qđ no.Bar.in.l.infamẽ.ff.de pub.iud.& in.l.j.ff.de aqua plu.ar.ſed hîc eſt tex.apertus & vide aliũ tex.ſing.in.c.ſuꝑ qbuſdã.de ver. ſig. ꝓbantẽ ꝙ hęc iura principis pn̄t ꝑſcribi per tm̄ tꝑs de cui⁹ initio nō eſt memoria. &
11 no.perpetuo illũ tex.& iſtũ. ¶ † No.ibi:*iuriſdictiõis noſtræ.* ꝙ legitimare eſt iuriſdictionis. qđ apertè ꝓbat hîc. An aũt ſit volũtarię aut cõtẽtioſę:aut prorogabilis.ex cõſenſu partiũ j.ſubijciã. Iſte tn̄ tex.multũ ſing.facit ꝙ non ſit prorogabilis.eo ꝙ papa dicit ꝙ rex Francię potuit ſe ſubijcere iuriſdictiõi papę: qa
g nō recognoſcebat ſuperiorẽ in tẽporalibus iſte verò nobilis erat ſubiect⁹ alteri ergo vt apertè hęc allegatio cõcludat manifeſtè colligit hîc & alibi nō ita bene ꝙ pater nō pōt in legitimatiõe filij ſubijcere ſe iuriſdictiõi alteri⁹ ſine cõſenſu ſui dn̄i.qđ eſt cõtra multos maximè cõtra Bal.in.proœ.C.vt.j. ſubijciã.
12 ¶ † No.ibi: *diſpenſare.* ꝙ legitimatio eſt q̃dã
13 diſpẽſatio. ¶ Itẽ no.ſing. † ꝙ princeps pōt cũ
h filijs proprijs.diſpẽſare[h] ſicut cũ alijs ſubiectis nō tãq̃ pater cũ filijs,ſed tãq̃ princeps cũ ſubiectis. Ex quo etiã collige ꝙ diuerſæ qualitates pn̄t cõcurrere in eodẽ hoĩe,q̃ faciunt vt ſubſtineat vices plurimorũ.facit ad materiam quod le.& no.in.l.qui iuriſdictioni pręh
14 eſt.ff.de iur.om.iu. ¶ † No.ibi:ī ver. *ratiõib⁹.* ꝙ ad deciſionẽ dubiorũ licitè recurritur ad
15 nouũ & vet⁹ teſtm̄. ¶ † No ibi: *tẽporalẽ iuriſdictionẽ caſualiter exercẽs.* tex.valde notabilẽ. ꝙ in terris alienis pa.regulariter nō pōt exercere iuriſdictionẽ tẽporalẽ:ſed caſuaĩr ſic.Et probat hîc litera ꝙ vbi factũ eſt valde arduũ pōt papa vti iuriſdictione tẽporali ex authoritate dei.& pro hoc.c.j.de homi.li.vj.& vi-
16 de qđ plenè dixi ī.c.innotuit.de iudi. ¶ † Ex hoc pōt adduci iſta litera in arg.ꝙ ex magna & ardua cã pōt pa.deponere principes ſeculares licet ſibi non ſint ſubiecti in tẽporalib⁹ nã aliâs depoſuit etiã regẽ Franciæ vt in.c.
17 alius.xv.q.vj. ¶ † No.ibi : *ſacerdotis imperio.* ꝙ papa appellatur ſacerdos.Itẽ ꝙ dicitur habere imperium. eſt enĩ imperator in ſpũalibus pro primo facit.c.legitimus.xciij.diſtin.
18 ¶ † No.ibi:*vrbẽ fugiẽs &c.* ꝙ ſedes apoſtolica eſt

a ¶ Clerici⁹.gloſſ.& Bar.in.l.filiuſſa.§. veterani.ff.de ꝓc. ꝑ Abb.in.c.ij.ſ.de poſtu.in.c.cũ.I.& a.ſ.de re iud.ꝑ Fe de.de ſe.q male allegat ꝑ Abb.hic ī cõſi.cclxx.Ro.ſin. cclxxvij.ꝑ Maria. Sozi.bñ declarãtẽ ī c.cõſtitutis. ſ.de appel.in.j.no.facit l.placet.C.de epi. & cle.c le. religioſus .cũ ibi not.de procu.

SEBA.SAPI.
b ¶ In foro ſeculari. Vide Feli.in. c. cũ I.&.A.col.vj.ſ.de re iudica.verſi. eſt etiã clerico.vbi ex ornat dictũ.Inno. in.d.c.vnico.

c ¶ Iſta dicta . Vide quæ dixi in.c. ſopitæ.de cẽſi . vide d. Ab.ī.c.ij.de poſtu.vbi tenet contrariũ.imò ꝙ poſſit eſſe in vna cã. alle.Cal.in.c.ij.eo. titu.Andr. Barba.

SEBA.SAPI.
d ¶ Materia diſpẽſatiõis. Vide F li. in.c.poſtulaſti.co. xj.verſi. limita ſecundò.ſ. de reſcriptis.

e ¶ Donationis. cõ muniter cõcludit ꝙ valuerit. vt per Abba.in.c. intellecto .ſ. de iureiu. per Bart.ī prin.ff. vete.ī.iij. coll.ibi. & ſic q̃ro. ꝑ Imo. & Alex. in rub.ff. de verb.obli.

SEBA.SAPI.
f ¶ Reſeruata. Vide Iaſo.in.l.imperiũ. col. xj.ff. de iuriſ. omni.iud. Alberi. de roſa. in tracta. legitimationum. char.xiij.& Lud. de ſardis in tract. legitimati. chart. xij. Signo. in cõſi. cclj. ī pri.ī.iiij.co.

g ¶ Ciuitates. per Bar.ī.l.ij.ff.de iure fiſci. q cõcludit ꝙ hñt merũ & mixtũ imperiũ.& alia regalia: vt in.l. relegati.ff. de pœnis. & ī.l.ij.ff.ne qd in loco pub.fiat.& ī l. hoſtes.ff. de capti. & poſtli. reuer. & an poſsint reſeruata pricipi pręſcribi,ꝑ Abb. in .c. ſup quibuſdã.j. de ſen. excõ.

h ¶ Diſpẽſare. Bal. in.l.ſi cõſul.in.iij. q.ff.de adop.tenet ꝙ comes palatin⁹ pōt legitimare filiũ ſuũ naturalẽ corã ſeipõ.ſeqtur Io. de anan.cõſ.xxix. incip.viſa imperiali & aplica.tu pondera tex.hũc in.§. inſup.& gl.in verbo gña.in cõtrariũ Ia.in.l. qui iuriſdictioni.in.iij.col.ff. de iu.om.iu. & in l.eſt receptum.eo. titu.

ca est diuinit9 collocata apud vrbē romanā. Ex quo infero q̄ papa
a sine cā nō pōt īde trāsferre sedē.[a] de quo vide per Io. an. in c. fūda
19 mēta preal. ¶ † No. ibi: *fratres* ītelligēdo de cardinalib9: tex. valde
b no. p̄bātē iudicio meo q̄ cardinalat9 sit de iure diuino.[b] cū papa
hīc arguat ex vēteri testō: & p̄ sacerdotes leuiticos intelligit ipsos
cardinales. nec scio alibi tex. meli9 probātē hoc, vide qđ dixi in c.
20 ex gestis. de cle. nō resi. et. ibi per Ho. ¶ † No. ibi: *iudicabunt* &c.
tex. no. q̄ papa nō debet ardua explicare sine cōsilio cardinaliū &
videt ad hoc teneri de iure diuino. vñ licet Io. mo. in c. sup eo. de
hære. li. vj. dicat q̄ collegiū cardinaliū est in ista quasi possessiōe
ex cōsuetudine &c. ego dico de iure diuino intelligēdo istā autho
ritatē hīc cōtētā mō p̄dicto: licet aliq intelligāt de epis, nō tn hoc
multū cōgruit literę quia ipsi nō p̄suntvrbi romāe. nisi dicas q̄ di
uisio epatuū sit de iure positiuo. licet primò Petrus & alij ap̄li p̄e
rāt toti orbi. epi aūt tenēt locū apostolorū & papa. locū Petri. vt
21 in c. nouo. xxj. di. & in c. vidētes. xij. q. j. ¶ † No. vltimò q̄ vbicūq;
in iure cānonico reperit pœna mortis debet exponi pro sīa excōi
catiōis: quod tene mēti. quia alibi nō ita bn̄ p̄bat quia duplex est
mors: qdā tpalis q̄ est illa separatio anime à corpore. alia ciuilis. vt
excōicatio p̄ quā separat anima à gra dei. nā de9 est vita aīarū. et iō
22 ista ē difficilior mors quā prima: nisi qs ab illa libereť. ¶ † In gl. ij
in fi. ex hac gl. colligūť explicitè tres opi. Prima q̄ papa nō legitīat
principaliter in tpalib9 in terris īperij: sed legitimādo quē ad spūa
lia p̄ quādā cōsequētiā legitimat quo ad tpalia. & hæc fuit opi. Io.
secūda opi. est Bar. gl. asserētis q̄ in terris īperij papę legitimatio.
se nō extēdit nisi ad act9 spūales. Sed tertia opi. ponit in gl. q̄ qui
ltīatur quo ad spūalia cēseť ltīat9 quo ad alios honores seculares in
hærētes personę: puta vt possit esse iudex vel delegatus & habere
alias dignitates illegitimis interdictas. nō aūt quo ad hæreditatē.
& rō diuersitatis pōt esse secūdū Host. quia primo casu nō tracta
tur de prę̄iudicio alteri9: sed secūdo sic. quia auferť hæreditas veni
entib9 ab intestato. ¶ Extra gl. est quarta opi. quā Host. ponit di-
cēs q̄ nedū directè: sed etiā indirectè & principaliter pōt papa le
gitimare vbiq;. & q̄ ad eū p̄priæ p̄tinet legitimatio & nō ad aliū
quia illegitimitas p̄uenit ex defectu matrimo. pa. aūt sol9 est qui
pōt sup̄ mr̄imonio disponere: nō aūt imp̄ator. vt. in c. tua. de or
cog. vñ sicut in principali ita & in accessorio spectat ad eū dispē-
satio. videm9 em̄ q̄ papa inducit illegitimationē p̄ suas cōstōnes
impediendo mr̄imoniū. nā filij duorū fratrū licitē cōtrahūt de iu
re diuino j. de diuor. c. gaudem9 & in c. de infidelib9. ś. de cōsan. &
affi. sed lex. papę impedit, & alios ltīos facit illegitimos ex tali ma
trimonio susceptos. sicut ergo pōt illegitimare quod est odiosū
sic legitimare qđ est fauorabile. hæc opi. vr̄ colorata: sed nullū bo
nū habet fundamētū. quia illegitimādo despōit sup̄ mr̄imonio qđ
spectat ad iurisdictionē suā. Sed legitimare principaliter nō susci
piēdo à radice matrimonij est disponere de tēporalibus principa
liter, quorū exercitiū nō pertinet ad eum in terris impij. vt in c.
cām. ś. e. Io. an. ponit q̄ntā opi. & satis notabilē. dicit em̄ quòd aut
pa. vult ltīare p̄lē sūsceptā ex coitu nō mr̄imo. saltē cōsensu & af-
fectiōe. & nō pōt: quia ex quo inter parētes nō fuit mr̄imoniū sal
tē de fcto nō pōt pa. inducere matrimo. supplēdo cōsensum & sic
cū nō possit supplere cōsensū nec disponere in matri. nō poterit
ltīare qa esset dispōere directè sup̄ tpalib9: hoc verū, nisi vellet ltīa
re in terris suis, vel vacāte impio: vtī. c. licet ex suscepto. de fo. cōp.
vel quò ad forū suū vel quòad spūalia. Aut p̄les fuit susceptа ex
coitu mr̄i. lice matri. de iure nō tēuerit: & tūc aut matri. nō tēuit
īpediēte lege diuina, & nō pōt ltīare: quia nō pōt disponere in illo
matri. cōtra legē diuinā. aut non tēuit impediēte lege canonica. &
tunc aut pa. vtiť verbo ltīationis ltīando. f. matrimo. & prolē. &ef-
c ficitur p̄les legitima[c] quò ad vtrūq; forū: qa pa. pōt tollere impe
dimētū inductū per canonē: & sic remānsit matri. validū. Aut vtiť
verbo dispēsatiōis & tūc quia dispēsatio est ſtricti iuris referť so-
lū ad ea in quib9 expresse est dispēsatū. pro hoc. c. j. & ij. de fi. pres
by. li. vj. Nec ob. si dicať papā posse ex cā dispēsare in gradib9 diui
na lege prohibitis. vt no. per aliquos in c. lr̄as de resti. spo. quia il-
lud est verū secūdū eū disponēdo & ltīando matri. vt ex nūc non
aūt vt ex tūc. ita vt filij antegeniti cēseāť legitimati. Cōstat aūt pa
pā habere maiorē potestatē in gradib9 hūana lege quā diuina pro
hibitis: vt in d. c. litęras. & notabis hoc vltimū p̄petuo: qanō p̄bať
exp̄sse alicubi q̄ pa. possit ex cā ī gradib9 diui
na lege p̄hibitis dispēsare. & facit quod no. in
simili ī regula semel de reg. iu. li. vj. ī mer. vbi
cōcludiť pa. posse dispēsari cū religioso vt cō
trahat matri. ad idē qđ no. in regula actus legi
timi. in mercu. & aliās memini audiuisse agita
ri in curia, nunquid papa possit dispēsare vt
d patruus duceret neptem in vxorē.[d] nam iste
gradus dicitur diuina lege prohibitus: vt no.
in d. c. literas. & in d. c. gaudemus. & ad instā
tiam magni principis audiui fuisse dispēsatū.
Sed puto talē dispensationem fieri non pos-
2c se nisi ea maxima causa & ardua. ¶ † Et ex
hoc dubitat hīc Io. an. nūquid pa. possit legiti-
mare. prolē susceptā ex matrimonio contra-
cto per clericū in sacris vel professum? Et pri
mò per prædicta vr̄ q̄ sic. quia matrimoniū
est eis interdictū de iure positiuo. ergo papa
pōt dispensare tollendo impedimētū canoni
e cū. & p̄ cōsequēs legitimare p̄lē.[c] In cōtrariū
facit. quia votū est de iure diuino: & impedit
matrimo. cōtrahi per istos licet ius canon̄. di
rimat tale matri. ad hoc. c. vnicū. de voto. lib.
vj. & si est impedimētū diuinū nō potest legi
timare vt saltē retrotrahať. & qō est satis du-
bitabilis. Gas. de cal. nitiť in multis improba
re hāc opi. Io. an. sed quia rationes suæ nō vi-
dētur mihi cōcludere: ideo omitto. ipse autē
Gas. tenet opi. vt papa possit. legitimare etiā
in terris imperij: quia legitimare est iurisdi-
ctionis voluntariæ quæ pōt exerceri in non
subditū. & extra territoriū: vt in l. emāncipa-
ri. ff. de adop. & in l. ij. de offi. procon. Bart.
in aut. ex cōplexu. C. de incest. nup. apertè te-
net cōtradicēs p̄ istum tex. papā nō posse legi
timare in terris imperij: & idem sentit Io. an.
si bene pōderētur prædicta. nā solū Io. an. per
mittit qn̄ papa legitima incipiendo à radice
matrimonij. d. Ant. multa hīc dicit: sed in ef-
fectu videť cōcordare cū opi. Io. an. in duob9
primò em̄ vult q̄ impedimētū licet fuerit ca
nonicū in matrimonio ex quo proles fuit su-
sceptа. tn̄ legitimatio sequēs nō trahiť ad p̄lē
iam susceptā: sed futurā: quia nō pōt retrotra
hi cū immineat īpedimētū canonicū. p̄pter
susceptionem prolis. sed quo ad prolē futurā
bn̄ valet legitimatio, cū nullū impedimētū re
periatur propter legitimationē matrimonij.
præcedētē. ego pro cōcordia dicerem q̄ aut
pa. simpliciter legitimat nūc matrimo. & pro d
cedat opi. d. An. aut legitimat ma. vt ex tūc. i.
ac si à prī. fuisset legitimè cōtractū & tūc legi
timať proles præcedēs: & sic intelligať Io. an.
moueor p̄ tex. iūcta gl. fing. in cle. j. de immu. e
eccl. vbi diciť q̄ tanta est papæ. ptās circa ius
positiuū: vt possit tollere cōstōnē ēt quo ad
effect9 prę̄teritos. adeo q̄ excōicat9 vigore il
lius constitutionis nō indigebit absolutione:
quòd est valde notādū. Scdò discrepauit & se
qtur opi. Io. de qua ī gl. cū limitatiōe tn̄. dicit
em̄ q̄ ltīat9 quo ad spūalia secuto tn̄ clerica tu
erit ltīat9 quo ad tpalia, sec9 vbi nō esset secut9
clericat9, ethāc opi. fēfit ētGas. et certè hoc de
pēdet ab ītellectu hui9 tex. ī prī. nā si intelligi
m9 q̄ ponat veritatē p̄cedit hęc opi. si ītelligi
mus qđ papa loquiť allegando, procedat opi.
contraria. In. ponit vtraq; opi. & videtur sibi
plus placere q̄ ī prī. iste tex. loquať allegādo.
qōvr̄ mihi satis dubia, et de ęqtate placet op.

ZACHARI.

a ¶ Transferre sedē Adde istū. in c. ego co. iñ. ver. ex hoc not. ś. de iureiur. & ibi Fel. co. fi. ver. in tex. ibi apostolorū. & Inn. in c. exposuit. ś. de dil.

b ¶ Diuino. Io. Bal. in conf. schismatis appellat cœtū cardinalium cœtū diuinum. de qua qō ne latè habeť per And. sic. in tracta. de præstantia cardinaljum. in. j. q. q mordet Abba. pō derantē hunc tex. ad hoc. de quo p̄ Old. consil. lxiñ. p Ro. cō. ccccxcviñ.

SEBA. SAP.

b ¶ Iure diuino. Vide latè de hoc art. per And. siculum in tracta. de præstantia cardinaliū in. j. q. basilica.

SEBA. SAPI.

c ¶ Proles legitima vide Pe. de anc. in con. ccccj. inci. vis. & diligenter inspecto. ī. iñ. co. Soc. in cōs. ccxxvj. per totū. ī. iñ. parte. Pau. de ca. in. cō. ccccxxxiñ. ī. iñ. parte secūdū nouissimā impressio.

d ¶ In vxorē. Adde q̄ Pe. de anch. eius consi. cclxxxiiij. cōsuluit ī facto q̄ sic.

e ¶ Prolem. Adde Anch. con. ccccx. vbi latè an papa possit dispensare vt matrimoniū p̄hibitū valeret pro ut ex tunc.

Ioã.and.&.d.An. Sed de ſubtilitate iuris plus placet opi.Io.an.&Ber.& illãvideo ſeruari in practica.nã legitimati quò ad ordines nõ admittũt ad ſucceſsionẽ parẽtũ vnà cũ alijs legitimis:& cõſuetudo eſt optima legũ interpres vt in.c.cũ dilect9: de cõſue.& in.l.ſi de interptatione.ff.de legi.& pro hac cõſuetudine facit:quia ſpũalia & tpalia ſunt diuerſi iuris:& diſpẽſatio eſt odioſa:& ideo nõ ãplianda: ſed reſtringẽda,vt nõ excedat terminosproprios vt in.c.j.&.ij.de filijs preſby.li.vj.& maximè tenerẽ hãc opi.qñ diſpẽſat quo ad ſpũalia cũ filijs adulterinis vel ĩceſtuoſis.nã iſti etiã iure diuinovident repulſi ab hrditate parẽtũ.vide duos tex.quos tenebis mẽti.xxxij. q.iiij.c.dicat & in.c.vnico .xxxv.q.vij. ¶ † Et antequã ſubijciã quid mihi videat, attingo aliã qõnẽ quid in imperatore & in iſtis habẽtib9 ab eo poteſtatẽ,vt ſunt comites palatini, nunquid pñt legitimare[a] in terris eccleſiæ omiſsis multis arg.quę in materia fieri poſſunt dic ꝙ variæ ſunt opi.Nã Iac.de bel. diſputauit & ponit in auth.qui.mo.natu. effi.ſui. & recitat Io. an.& cõcludẽdo dicit ꝙ ſic mot9 principalit: quia ligitimare eſt iuriſdictiõis volũtariæ. & ſic potuit ꝓrogari iuriſdictio iſtorũ per non ſubiectũ. Cõtrariã opi.tenuit Iac.but .in.l.iij. ff.de off.pñſi.quoniã imperator nullam habet ptãtẽ in terris eccleſiæ.imò cẽſet priuata perſona.ar.in.d.l.iij.Sed extra territoriũ quis nõ exercet ptãtẽ:vt in.c.ij .de cõſti.li.vj. Bald.in ꝓœ.feu.& ſuper rub.C.cõcordãdo dicit ꝙ de cõſenſu partispõt hoc fieri:quia nõ tractat de pñiudicio alteri9 & ſic ſentit ꝙ iſta iuriſdictio ſit ꝓrogabilis per partẽ.d.An.videt hîc dubitare:ſed poti9 in hoc videt inclinare.vt nõ ſit prorogabilis per partẽ:& ꝙ nõ ſit ꝓrogabilis ego tenerẽ indiſtinctè per tex.apertũ hîc ĩver. *inſuper*.vbi pater petebat vt.papa legitimaret filios ſuos ſicut legitimauerat filios regis Frãciæ.&papa inter cetera rñ.ꝙ rex frãciæ nõ recognoſcit ſuperiorẽ in tẽporalibus. ideo potuit ſine iuris alteri9 læſione ſe in eo ſubijcere iuriſdictioni papę.Sed iſte nobilis erat alteri ſubiectus.ergo apertiſſimè probat ꝙ alteri ſubiectus nõ potuit prorogare in hoc iuriſdictonẽ alterius etiã principis cuius dicti põt eſſe duplex ratio.Prima . quia legitimare videtur reſeruatũ principi in ſignum priuilegij ſpãlis.Itẽ tanquã arduum:quia videt monſtruoſum vt non legitimus efficiatur legitimus.& hoc probatur hîc in ver.*inſuper*.facit. l.j.§. ait prętor. ver.de qua .ff.de poſtu. videtur tex.in auth.qui.mo.na.effi.ſui.in.§.illudvbi dicit tex.per reſcriptum noſtrũ &c. iſta ergo quę ſunt reſeruata principi nõ debetſubiect9 poſſe in alium tranſferre.Secunda ratio.quia licet legitimare ſit iuriſdictionis voluntariæ eo reſpectu quia exercetur in conſentiẽtem: quia pater nõ põt obtinere legitimationem filij niſi filius cõſentiat:quia filius nõ cogitur tranſire in poteſtatem patris inuitus. vt in auth.præalleg.in.§. generaliter tamen alio reſpectu iſta poteſtas ſeu iuriſdictio non eſt pure volũtaria inquãtũ excludit agnatos inuitos qui ſuccederent ab inteſtato. vnde ſi imperator nõ habet iuriſdictionẽ in terris eccleſiæ non videtur ꝙ poſſit hoc pñiudiciũ aſſerre non ſubiectis& tollere honorẽ reſeruatum principi. Item illud indubitatum eſt ꝙ imperator vel habens ptãtẽ ab eo nõ põt legitimare quo ad ſpiritualia.Et ideo legitimatus ab imperatore nõ põt promoueri ad ordines.hoc tenet gl.in c.lege.x.di.& in.c.ſi officia.lix.di.ſentit Io.an.hîc.& Bar.in.d.auth. ex cõplexu. 24 ¶ † Aliud dictũ valde notabile ſi eſſet verũ ponit hîc d.Anto.dicẽs ꝙ iſti comites habẽtes ptãtẽ legitimãdi ab imperatore nõ poſſunt legitimare in pręiudiciũ agnatorũ.vñ oportet ꝙ non ſolũ pater ſed etiã agnati cõſentiãt .quia hæc ptãs tanq̃ alijs præiudicialis reſtringẽda eſt ar.in.l.ij.in.§.ſi quis à principe.ff.ne quid in lo.pub.Ego dicerẽ inſpicienda verba poteſtatis collatæ. nã ſi ſimpliciter eſſet data ptãs crederẽ ꝙ poſſet legitimare etiãin præiudiciũ agnatorũ quẽadmodũ imperator.quia in hac legitimatiõe iura nõ faciunt mentionẽ niſi de patre:quia agnatis non præiudicatur niſi reſpectu ſpei.hanc opi.reperio ſentire Bal.in loco præalle.Sed tene mẽti do.Ant.opi.quia nõ eſt modicæ authoritatis.Et prædicta reaſſumẽdo ſub epilogo dicẽdum ꝙ aut quæritur de legitimatione fienda per papam aut per imperatorẽ ſeu habentẽ ptãtem ab eo. 25 ¶ † Primo caſu ſi vult legitimare in patrimonio eccleſiæ,liberè põt vt hîc:ſi in terris alienis,aut ſubeſt maxima cã & ardua:& credo ꝙ poſsit,licet legitimãd9 recognoſcat aliũ in dñm moueor per iſtũ tex.in ver. *rationibus*: nã ſi iſtæ authoritates noui & veteris teſtamẽti non concluderent in actu legitimatiõis fruſtra eas papa adduxiſſet hîc.Finge emꝫ ꝙ ex legitimatione filij alicuius principis ſequatur magna fidei dilatio.nam tũc ob eã cãm vel ſimilẽ poterit papa exercere iuriſdictionẽ temporalẽ.vt hîc.& in.d.c.pro humani de homi.li.vj.aut ceſſat ardui tas cauſæ:& ſi vult legitimare recognoſcentẽ ſuperiorẽ ſeu filios & poteſt.vt hîc in ver. *inſuper* Aut vult legitimare recognoſcẽtẽ ſuperiorẽ ſeu filios,& nõ põt,niſi ſuperior cõſentiat.vt arguit iſta litera in.ver. *inſuper*. & lati9 patet ex p̃dictis.niſi vellet legitimare in ſpũalibus.vt.§.de fi.pręſby.in.c.j.&.ij.li.vj.vel niſi vellet incipere à radice matrimonij.vt in.c.tanta.§.e.& in.c.quod circa, 26 §.de conſan.& affi.quod declaravt.§.dixi in diſt.Io.an. ¶ † In imperatore dicendũ ꝙ incipiendo à radice matrimonij non poteſt legitimare de iure:quia legitimatio eſt famæ reſtitutio:quia non põt ipſe diſponere ſuper matrimonio.vt in.ca.tuã.de or.cog.aut per reſcriptũ vult legitimare:& tunc in ſpiritualibus nõ põt vt.§. dixi.maximè propter rõnes quas tãgit gl.in.c.ij.de fil.preſby.lib. vj.In tẽporalibus verò põt in terris ſibi ſubiectis mediatevel immediatè.imò de iure ipſe ſolus põt in toto imperio . vñ reges & alij principes qui recognoſcũt imperatorẽ in dñm de iure nõ poſſunt legitimare:quia legitimatio ſicut & famæ reſtitutio & ſimilia videntur reſeruata ſoli principi.vt.§.dixi.ſecus ſi eſſent principes nõ recognoſcentes ſuperiorẽ vel ciuitates.nam habẽt iſti tantam ptãtem quantã habet imperator in imperio ſuo . ad hoc iſte tex.in ver. *inſuper:* & quod no.Bar.in.l.infamẽ.in fin.ff.de pub. iud.Et vide ad prędicta Inn.in.c.cũ.P.de fid.inſtr.Aut vult legitimare in terris eccleſiæ,& non poteſt eiſdẽ rõnibus de quibus.§.dixi in papa.Idem & fortius dicendum in habente poteſtatẽ ab eo. 27 ¶ † His præmiſsis quæro de ſolennitate adhibenda in actu legitimationis?ſol.dic ꝙ primò debet qualitas illegitimationis plenè reſeruari principi[b].vt puta ꝙ eſt inceſtuoſus,vel adulterinus,vel inceſtuoſus & adulterinus ſimul:aliâs legitimatio eſſet ſubreptitia,per ea quæ dixi in dicto capitu.quia circa . regulariter dicendum eſt ꝙ omne tacitum quo expreſſo princeps non ita de facili conceſsiſſet legitimationem habet ipſam vitiare ad hoc capitu. poſtulaſti.de reſcrip.& in.l.j.ff.de nata.reſtitu .per hoc notanter dicit Ioannes Andreas in additionibus Specula.eodem titu.verſicu.ſed quæro ꝙ ſi legitimandus dixit ſe ſpurium ſi erat ſpurius duplicatus . vt puta natus ex vxorato & vxorata,non valet legitimatio.Idem dicendum in ſimilibus.Per hoc etiam dico ꝙ ſi habens fratres legitimos & naturales impetrauit legitimationem,& non fecit mentionem ꝙ habebat fratres legitimos non valet legitimatio.quia princeps non ſolet legitimare quando legitimandus habet fratres legitimos,vel ſaltem non ita de facili . vt ſentit Ioannes Andreas in additionibus Spec.in titu.de ſucceſsionibus ab inteſta.§ j.verſicu.ſed ex facto quæritur . quod bene notabis. 28 pro quo facit text.in.§. illud . in authen.quib.mod.natu.efficiun. ſui.¶ † Secundò requiritur ꝙ legitimandus conſentiat.[c] item ꝙ pater.vt

a ¶ Lgtĩare. Addeĩ hac materia videndum Ancha.conſ. cccix.do. de ro.de ci.j.hoc titu.in nouis.d.Car.cõſ.cxxxviij.Alex.conſil. lxvj.&.xcvj.j.lib. Io.de ana.conſili. xxix.Pau.de caſt. conſi.ccxxvij.in.j. impreſſis. Rapha. cum. conſi. lxviij. Fulg.conſ.xxiij.et lxxñ.Bal.ĩ multis locis cõſiliorũ ſuorũ.vbi videre poteris.per Calde.coſ. ñ.hoc ti.

b ¶ Principi. Adde videndum Old.cõ ſil.ccxlvij.Fulg.cõſi.xxiij.Alex.con. lxxxvij. iij.li. Rocõſi.cxciiij.vbi cõcludit contra multorũ conſilia ꝙ legitimatio nõ vitiatur licet qualitas illegitimitatis nõ ſitexpreſſa,nec ex eo.ꝙ nõ fecit mentionem de carẽtia liberorũ .& vide Anchar.conſ.cccxxxiij.

SEBA.SAPI.

c ¶ Reſeruari principi. Vide Feli. in c.poſtulaſti. colũ. iiij.verſic ſeruit ẽt ad hęc.§.de reſcri.

pater.vt in d.§.generaliter.¶ † De agnatis dubitatur vtrũ deabeãt vocari & consentire.Ia. de bel.in auth. quib.mod.nat. effi.sui.diputat. & tãdẽ sentit ꝙ sic.aliãs nõ valebit in præiudiciũ eorũ.sed cõiter tenetur oppositũ. vt not. Io.an.ĩ.d.ver.sed ex facto.& hîc sentit & hoc ipsemet.& Bar.ĩ.l.Gall⁹.§.& quid si tm̃.ff.de libe.& posthu.vnde cõcludo ꝙ aut pater viuit & satis est ꝙ pater cõsentiat,adeo ꝙ etiã agnatis ab intestato succedit iste legitimat⁹.nã prĩceps qui abstulit istis bastardis ius agnatiõis& cognatiõis põt eos restituere sine alterius iniuria ad ius naturale primeuũ.vt in.d.§.generaliter.Si verò pr̃ est mortuus: & tũc si pater disposuit vt iste legitimaretur nõ est nèceſſe vocare agnatos.arg.in auth.itẽ si quis. C.de natu.li.Aut pater nihil disposuit &tunc est op⁹ ꝙ vocentur agnati quibus hæreditas paterna acquisita est.arg.in.l.j .& fin. ff.de nata. resti. aliãs nõ valeret rescriptũ legitimationis, seu saltẽ non habere regressum ad bona paterna. hęc vera.nisi princeps ex certa sciẽtia vellet legitimare agnatis nõ vocatis. vt no.dicit.Bar. in.d.§.& quid si tm̃ Põt em̃ princeps ex certa scientia restituere in integrũ cũ præiudicio alterius.ad hoc quod no. C .de sentã.pas.l.fi. & in.l.in causę.ff.de miro ¶ † Sed alia qõ notabilis est,pone ꝙ pater nõ habens filios legitimos fecit legitimari naturales:demũ habuit filium legitimũ,nũquid euanescat illa legitimatio:in qua qõne sniæ reperiũtur variævt no.per Spe & Io.an.in.d.ver.sed ex facto.latius per Bart. ff.de vul.& pu.in.l.ex. facto.& tm̃ Bar.vt succedatvnà cũ legitimis .quia ex quò letimatio fuit perfecta nõ debet irritari ex facto supuenienti. [b] ar.in regula factũ legitimè.de re.iur. li.vj.quod mihi satis placet.vide latius in loco pręal.¶ † In gl.in ver. *non naturalibus*. no. istã glo.in eo quod dicit ꝙ largo modo ceſſuoſi adulterini,& similes filij possunt dici naturales.& vide per Ioã.an. in addi. Spe.e.tit. circa prin.vbi dicit ꝙ licet oẽs nati ex soluto & soluta ex cõi vsu loquẽdi dicãt̃ neturales, ꝓpriè tm̃ naturales sunt nati ex cõcubina retẽta ĩ domo:quia alij licet naturaliter propriè sunt geniti,non tm̃ meretur appellari naturales,ex quo sunt nati ex dãnato coitu:vt habetur in auth.quib.mo.nat.effic. sui .§.si quis autem defunctus.&hoc etiã senti glo.in.c.nisi cũ pridẽ. de renũ.& vide Spe.in ti.de suc ab intẽ.§.j.ver nũc de naturalib⁹.vbi dicit tria requiri adhoc ꝙ filij dicantur naturales. [c] Primo ꝙ sint nati ex soluto& soluta.ita ꝙ iter eos esse matrimoniũ potuisset.Secũdò ꝙ ex cõcubina. retenta in domo.Tertiò quod sit vnica cõcubina .nã si quis habens ꝓlures cõcubinas suscœpit ex eis filios ,isti nõ merentur dici naturales propter effrenatã libidinẽ parentũ . hoc videt de mente tex.auth.pręal.Et hæc bene no.propter statuta quę faciũt mentionẽ de naturalibus et vide bo.tex.xxxij.q.iiij.c.fi.Et iõ glo.non bene dicit dum inquit . *quod plerũque* &c.nã debet dicere ꝙ regulariter illi dicũtur naturales &c. et ratio prędictorñ est.quia iure ciuili cõcubinatus nõ est reprobatus cùm retinet vnica in domo loco vxoris.vt .ff.de cõcubi. per totũ.sed iure canon.est reprobat⁹.vt in.c.nemo. xxxij.q.iiij.¶ † In glo.in versi.*adulterini*. no.istã.gl.et tene eã mẽti. ꝙ filij p̃sbyterorũ dicũt adulterini.ex quo infert ꝙ ẽt matri succedere nõ possũt: qa tales nati ex dãnato coitu repellũtur ab hereditate parẽtũ.vt in auth. ex cõplexu. C.de incest.nup. idem dicit de natis ex alijs.clericis cõstitutis in sacris . de quo vide gl.in.l.ij.C.de epi.& cle.quod procedit ẽt si sunt nati ex vnica cõcubina cleri.vt not. Bart.in.l.si gener.ff.de his qui.vt ĩdi.quia cõ cubinat⁹ ẽ specificè dãnat⁹ in ipsis cleri.vt.§. de coha.cle.& mu.per totum.¶ † Sed dubitari potest quid de natis exclericis nõ cõstitutis in sacris,bñficiatis tm̃.collige solutionẽ exno. per Io.an.in regula sine culpa,de re.iur.ĩ mercu.& no.ꝓ Bar.in.l.incõcubinatu.ff.de cõcu. ¶ † In gl.in ver.*nõ seruatũ*, in fi.no.bene istã gl.& vide quod hodie habetur in cle . dispendiosam.de iud. Et quia super gl.precedenti feci mẽtionẽ de filijs adulterinis.scias ꝙ Bal.ĩ.l. cũ legitimæ nuptiæ. ff.de sta.ho.dicit ꝙ filij nobilium bastardi nõ dicũtur de stirpe [d] parẽtum:quia sordes nõ merẽtur copulari inter precipuos.ar.in.l.si qua illustris.C.ad orfi.nec possunt etiã portare arma parẽtum. quod ẽt sequitur.d.Ant.An autẽ bastardi dicãtur de domo nobilium vel aliorum parentum:maximè propter statuta quę qñq̃ puniũt oẽs de certa domo,nunquid cõprehẽdant̃ bastardi? vide plenè per Bar.in.l.fi.C.de ver.sig.& in.l pronuntiatio.ff.eo.ti.& in.l.tutelas.ff. de capi.di.vbi plenè de hac quęstio.¶ † In gl.ĩ ver. *de tribus.i.ipse deus*.põt gl.intelligi dupliciter. Primò ꝙ ipse deus fit proles ex matrimo. cõtracto inter Ioseph & ipsam beatã virginẽ,sicut no.in.c.omne alle.in glos.Secũdò potest intelligi quòd in quolibet matrimonio deus est proles.i.quo ad seruitium dei debent homines intendere ad generationem prolis.i.vt proles seruiat ipsi deo.& vterq̃ intellect⁹ bonus est in se.prim⁹ tm̃ mihi placet plus.¶ † In gl.in ver. *dubitari*.in fi.vult ista glo.ꝙ isti filij regis Frãciæ in veritate erãt legitimi ex quo rex cõtraxerat matrimonium cum secũda authoritate eccleſiæ.Sed glo.sequens in fi.apertè tenet contrariũ.dicens ꝙ ex quo snia separatiõis fuit nulla ꝓpter iudiciariũ ordinẽ nõ sreuatũ ,proles ex secũda fuit illegitima.& attende.quia hoc dictũ glo.est de directo contra glo.in.c.perlatum.s̃.eo.Doc.vidẽtur hîc velle quod nullitas sentẽtię nõ habet reddere filios illegitimos,ex quo parẽtes de sententia confixi cõtraxerũt in facie eccleſię.vt in.c.platũ.s̃.e.ad istũ tex.respõdẽt.ꝙ licet rex suscæpisset scdam cõiugẽ post snĩam,&añ prohibitionẽ,tm̃ filios suscœpit post prohibitionẽ:& vt intelligas scias ꝙ cõtracto mrimonio cũ secũda regina proposuit se spoliatã, & petijt se restitui allegando nullitatẽ sentẽtię . papa. nõ cõstito de nullitate snię mãdauit reginã restitui,& regi interdixit scdm mrimoniũ in euẽtũ cãę post hãc ꝓhibitionẽ rex suscępit filios ex scda.& sic nõ põt dici ꝙ bona fide filij fuissent sucepti.& ex hoc ĩtellectu seutiũt doct⁹.dictũvalde no.quòd ignorãtes ĩpedimẽtũ ẽt iuris errore excusant quo ad legitimationẽ prolis.qd ẽt voluit gl.ĩ.d.c.perlatũ.& vide quod ibi dixi.nã puto hoc ꝓcedere vbi error fuit probabilis.¶ † In glo.in ver. *recognoscat*. in fine.no.sing.istã glosam ex qua habes quod res Frẽcię [e] de iure non est exẽptus à rodũ sed quo ad alia secus.vide etiã Feli.in.c.in presentia co.x.de ꝓba. Ale. in .l. ex facto .§. si quis rogatus.colũ. xviij.ff.ad Trebel.

ZACHARI.

e ¶ Rex frãciæ de iure.Adde de hac.q. Bal.in.c.j.co.ij.ĩ ti. de inuesti.in matri. facta.in fi. feu. qui tenet ꝙ nec etiã de iure.idẽ in.l.j.§.j.ff. de off.prefecti prę to.Specu. in tit.de act.§.iij.Car.ĩ cle. j.in fi.& ibi in apostil.Cel.de iureiur. not.idẽ Cel.in apo. ad Deci.gratio.deci.cxcj.incipiẽ.eos qui de cætero . in apostil.in versi. natio frãciæ. & decisi.cexxxix.incipiẽte res Franciæ . in apostil. in versi.sit subditus imperatori.& Oldr,cõ.lxxxix.incip.cõsueuit dubitari.

SEBA.SAPI.

e ¶ Rex Frãciæ .hãc qõnẽ nouissimè latè explicat Igneus aurelienſis in disputatione sua an Rex Frãc . recognoscat imperatorem.vide etiã Feli.in.c.cũ nõ liceat . col.iij.s̃. de prescriptioni . vbi ponit tres regesnõ recognoscẽtes imperatorẽ regẽ Frãciæ: Hispaniæ :& Angliæ.

a ¶ Cõsentiat.ꝙ Ang. in cõ.lxxj.ĩci.pro parte negatiua . & rõ est.quia nõ põt liber hõ nolẽs alterius subijci ptãti . & an infans possit ltĩari.per Bar.in.l. iubem⁹.C.de emãci.libe.& in.l.inuiti.ff.de his qui sunt sui vel alie.iu . vide varia cõsilia relata per Ia.in .l. eã quã C.de fideicõ.& in. l.posthumo.ĩ prin. C.de bo.pos. contra tab.apud Corneũ cõ.clxxix.ĩ.j. col.Et an sciens & tacẽs habeatur pro consentiẽte. Ro.in sing.lxvij.secũdũ tẽporis. Et vnũ casũ sing.ĩ quopater potest ltĩare filiã inuitã:vide per Ro.in sing.ccxxxj.primi temporis.

a ¶ Cõsentiat . Vide Bal.in.cõ. cxliij.in vlt.co.ĩ prima parte.Paul.de castr.in cõsi.xxvij.in.c. dicendũ est.in prima parte secũdũ nouissimã impressionẽ . Sozi.in cõsi. ccxij. col.ij.versi.qm̃ adhuc.in secũda parte.d.Fran.cur.in cõ si.iiij.per totum.

b ¶ Superuenienti . Ilta est cõisopi.quã tenẽt Bart.Bald.& Alex.in.d.l. ex facto Ale.cõ.xxxix. inci.opportunè cõsideratis.in primo vo.Dy.& multi tenuerũt cõtrariũ.inter quos est Are.et secũdũ eũ cõsuluit Old.cõ. ccxxxvij. incip.factũ tale est. pro hoc facit.l.si vnq̃.C.de re .noc. dona.Pau .de cast. in.d .l. singulariter limitat qñ esset legitimat⁹ per oblatiõnẽ curiæ.quia tunc per superueniẽtiã filiorũ reuocaretur donatio.

c ¶ Naturales. Adde Oldr.consi. cxcvj.

d ¶ De stirpe. Adde Ancha.cõsi.cccxc.

SEBA.SAPI.

d ¶ De stirpe. Vide Feli.in.ca.per tuas. col.j. ver.nota.ij.s̃. de probatio.vbi dicit quòd filij bastardi sũt de cõsanguinitate patris ad matrimoniũ dirimen-

mano imperio.imo dicit ꝙ de iure ſubeſt papæ & nõ imperatori.Hoſtiẽ .tñ primũ dicẽs ꝙ oẽs principes ſeculares debẽt etiã recognoſcere imperatorẽ in dñm:vt ī .c.adrianꝰ.lxiij. diſtin.Et ex hoc dicit ꝙ reges Frãciæ ,Hiſpaniæ,& Angliæ tenẽt de iure obedire imperatori:licet de facto non obediãt. Nũquid aũt peccẽt nõ obediẽdo,&nũquid potuerũt præſcribere cõtra imperiũ reſpectu p̃ſcriptiõis: ſentit ꝙ nõ,niſi præſcripſiſſent paſſiuè.i. nĩe roma.eccl.ad hoc qđ le.& no.ī.c.cũ ex officij. &.c.cũ nõ liceat.de præſcri. Reſpectu primi dicit ꝙ excuſantur fortè à peccato dũ imperatornõ exigit ab eis obediẽtiã.ſicut in ſimili not.in decimis. vt in.c.hoĩes.de deci.cũ hoc dicto trãſeũt Io.an.& do.Anto.ſed.d.Cardi. dicit poſſe defendi ꝙ iſti præſcripſerũt cõtra imperiũ.nã plures poſſent eſſe imperatores, quẽadmodũ qñ plures eligũtur in diſcordia. & de cõſuetudine vterq; adminiſtrat.vt not. gl.in cle.romani.de iureiurã.puto ꝙ iſti principes poſſunt pręſcribere iura imperij in eorũ regnis.ar.c.ſup quibuſdã .de verbo.ſig. Et ex his quę no.Io.an.in.c.ſi eps.de off.or.li.vj. vbi dicit quòd p̃latus inferior eṗo põt præſcribere iura eṗalia in certa parte dioceſis ꝙ plenius dico.in.c.cũ cõtingat.de fo.cõpe.Sed ꝙ prĩceps poſſit præſcriberevt ipſe nõ ſitſub imperio,nõ video hoc poſſibile de iure:quia ſine poſſeſsiõe p̃ſcriptio nõ ꝓcedit. Sed quis non põt poſsidere ſe ipm. ideo licet papa vel aliꝰ potuiſſet præſcribere cõtra ĩperatorẽ:tñ actiuè nõ procedit p̃ſcriptio.qđ declara,vt dixi in.d.c.cũ nõ liceat.¶ In gl.in ver.*regi*.ibi.*vt ſuccederet ſibi*.cõtrariũ dic eſſe verũ vt colligitur in ver. *inſuper*.¶ †In. gl.in ver.*inter ſanguinem*. hæc verba vario mõ exponũtur per doc.ſed placet intellectꝰ qui elicit ex gl.ꝑ illa verba ſanguinẽ & ſanguinẽ,denotet cã crimi nalis fori ciuilis.& ꝑ verba leprã & leprã,denotet cã criminalis fori eccleſiaſtici.illa aũt verba cãm & cauſam denotãt cãm ciuilem vtri uſq; fori.Et ĩ ſumma hoc vult illa authoritas ꝙ qualitercũque oriat difficultas & ambigui tas,ſiue ĩ foro ſeculari ſiue eccleſiaſtico, ſiue in cauſa criminali,ſiue ciuili. recurẽdũ eſt ad iudiciũ pape.Ex quo no.do.cõtra legiſtas qui in caſibꝰ dubijs de iure ciuili nolunt ſtare de terminationi factæ per canones.pone exẽplũ in detractiõe duarũ quartarũ.de quibus in.c. raynutius.&.c.raynaldus.de teſta.&c. Abb.

SEBA.SAPI.

a ¶Legitimationẽ ꝑlis.Vide ad hoc quę ſcribit Bal.in l.qui contra,C.de inceſt.nup.

b ¶Quia conſtitutio pœnalis, gl. in auth. ſacramẽta puberum.C.ſi aduer. vẽ.iſtã.regu.tradit Anto.de but.in.c. fi.s.de cõſue .ĩ. l. j. ĩ.j.fal.Im.& Pe.de anc.in.c. q̃uis. de pac.li.vj.Alex.ĩ.l. q iuraſſe.in prĩ.ff. de iureiur, Abbas in cõſi.ccxxj.inci. in.q.mouenda.

SFBA.SAPI.

c ¶Debet extendi. In quibus caſibus cõſtitutio pœnalis extendatur. tradit Iaſ.in.l.in eum col.j.verſ. ex ſecũda parte gl.ff.de in ius vocan.

d ¶Veritas & non opi.contrariũ videtur velle Abb. s.de ſpon. c. cũ in apoſtolica.ver,qđ autẽ ſi iſte.

SVMMARIVM.

1 *Si cõiugatus viuẽte prima cõtrahit matrimoniũ in facie eccl.cũ ſecũda hoc ignorãte, ꝑles erit legi.*
2 *Nepos legitimus filius illegitimi non ſuccedit auo.*
3 *Ignorãtia alterius cõiugum ſufficit ad legitimationem prolis,etiã ſi extat impedimẽtũ.& oportet quòd ipſa ignorãtia nõ tantum in cõtractu matrimonij:ſed tempore conceptionis fuerit*
4 *Mrĩmoniũ qũo dicat eſſe cõtractũ in facie eccle.*
5 *Matrimonio ſcienter cõtracto nõ obſtante impedimẽto:an filij ſint legitimi etiã ſi in facie eccleſiæ fuerit cõtractũ.*
6 *Pœnalis conſtitutio an debet extendi.*
7 *Filij ex matrimonio cõtracto inter liberum & ſeruam quam putabat eſſe liberam:an ſint legitimi & ingenui.*
Filij ſequuntur ventrem.
8 *Filij ex matri.putatiuo ſunt legi.ẽt quo ad ordines.*
9 *Ignorantia parentũ an & quando filios legitimos faciat.*

¶ *CAP. XIIII.*

1 EX tenore. †Si cõiugatꝰ viuẽte prima ĩ facie eccl.cõtrahit cũ ſecũda hoc ignorãte,legitima erit eorũ proles:& ſunt duę ꝑtes.In prima iudicũ cõſultatio.In.ij. rñſio & eius rõ.ibi: *intelligẽtes*. ¶ Caſus lr̃alis.Quędã vidua.G. noĩe petebat hæredi.K.quõdã mariti ſui reſtitui ſibi & pupillo filio ſuo,ꝑs aduerſa petitionẽ illiꝰ repellere nitebat,eo ꝙ dictũ.K. maritũ ipſiꝰ de adulterio genitũ aſſerebat. dicẽs ꝙ dictus.K.ignorãte vxore legitima aliã.M.noĩe ſuperinduxit.ex qua dictũ.K.maritũ ipſiusviduæ ſuſcœpit.Parsviduæ rñdebat ꝙ dicta.M.neſciẽs ꝙ pr̃ dicti.K.aliã haberetvxo.in facie eccl.cũ eo cõtraxit.vñ dictꝰ maritus ipſius debebat legitimus reputari.cũ illegitimi dici nõ deb̃at qui de adultera cõſcia naſcũtur.Iudices qui de cã iſta cognoſcebãt ſuper hoc dubitãtes cõſuluerũt do.papã.vñ ipſe intelligẽs ꝙ pater ipſius.K.matrẽ ipſius in facie ipſius eccle.ignorans ꝙ aliã haberet vxorẽ cũ eo matrimonium cõtraxit. & dum legiti.vxor putaret ipſius.dictũ.K.ſuſcœpit ex ea & in fauorẽ prolis dictum
2 K.legitimũ reputauit.Ber.¶ †No.j.ꝙ licet nepos ſit legiti.tñ ex quo ſuſceptus eſt ex patre illegitimo nõ admittit ad ſucceſsionẽ aui ſui:cũ eñ filiusvenit ex perſona patris:ſi pater excludit,per cõ
3 ſequẽtiã excludit filius.¶ †No.ij.ꝙ ad legitimationẽ prolis[a] ſuffi
a cit ignorãtia alterius cõiugis etiã ſi ſuberat impedimẽtũ cõiugij. & ad hoc quotidie allegat iſte tex.¶ No.vlt.ꝙ ignorãtia debet ſubeſſe tẽpore cõceptiõis filij.vñ nõ ſufficit ignorãtia tẽpore cõtractus matrimo.¶ †Sed q̃ro quia tex.dicit ꝙ ad legitimationẽ pro
4 lisrequirit ꝙ in facie eccle.*fuerit cõtract.matrim.ſed qñ dicatur
in facie eccle.cõtractũ?*Sol.dicũt doc.qñ coadiunctis amicis nullo ſerioſe excluſo mr̃imo.cõtrahit.pro hoc.l.ſi vicinis ſciẽtibꝰ.C. de nup.Inn.tñ & Hoſt.requirũtvt ſeruet ſolẽnitas.c.fi.de clande.
5 deſpõ.& hoc dictũ no.ſedvide quod ibi dixi.¶ †Vlt.hĩc q̃ritur quid ſi cõiuges ſciebãt impedimẽtũ:ſed cõtraxerũt in facie eccle. nemine cõtradicẽte,nũquid proles ſit legitima?dic ꝙ nõ.arg.hĩc. dũ põderat ignorãtia mulieris:vt ĩ.d.c.fi.Nã licet Goff.reſtrĩgat c.fi.qñ ſubeſt impedimẽtũ cõſanguinitatis:tñ dicit Io.an. & bene, ꝙ ea eſt rõ in quolibet impedimẽto. q̃q̃ eñ illud.c.fi.videat pœnale,tñ ex quo emanauit fauore animarũ nõ debet reſtringi : ſed dilatari,cũ per dilationem euitẽtur animarum pericula, & homi
6 nes retrahantur à cõtractu illiciti matrimonij.¶ †Not.ſing. hãc
b rõnem Io.an.& non tradas obliuioni:quia conſtitutio [b] pœnalis
c debet extendi[c] & largo mõ interpretari quando emanat vt euitẽtur animarũ pericula.vide quod in ſimili no.gl.in.c.ſciãt cũcti.de
7 elect.li.vj.¶ †In gl.fi.ibi: *.l.iij*.vbi dicit ꝙ ſi libera cõtraxit cũ ſeruo quẽ putabat liberũ ſolu.ma.ꝓpter errorẽ filij non ſunt ingenui ſed ſpurij:ex quo ſunt ſuſcepti ſine legitimo matrimo.Io. an. hĩc tenet cõtrariũ.dicẽs ꝙ de iure canonico ex quo matrimo. tenebat inter ſeruã & liberũ data ignorãtia,debet proles cenſeri legitima data ſcientia.arg.hĩc.Sed de iure ciuili ſecus.quia ſecundũ illud ius inter eos nõ põt eſſe matrimoniũ.vñ ĩ hoc dicit.ꝙ aut libera cõtraxit cũ ſeruo quẽ putabat liberũ,& filij ſunt ltĩ.Itẽ ſunt liberi qa ſequũt cõditionẽ ventris.s.de na.ex li.ven.c.vnico. Aut liber cõtraxit cũ ſerua quã putabat liberã.& tũc filij nõ ſunt legitimi ꝓpter ignorãtiã patris,ſed ſerui:quia ſequũt conditionem matris.nã ignorãtia patris nõ potuit facere quin filij ſequant vẽtrẽ.¶ †Et no.ex hoc dicto iũcta gl. ꝙ ſuſcepti ex matrimonio pu
8 tatiuo ſunt legitimi ẽt quo ad ordi.quod eſt bene notãdũ.Poſſet
d tñ inſtari in cõtrariũ:qa in ſpũalibꝰ attẽdit veritas [d] & nõ opinio
9 vt no.Archi. in.c.vnico.de voto.lib.vj.¶ †Sed põt rñderi ꝙ filij ſunt verè legitimi ꝓpter ignorãtiã parẽtũ,nec debẽt filij illegitimi ꝓpte reputari,& legiti. ꝓpte. ¶ Vlti.circa ignorãtiã,cõclude ꝙ aut mr̃imoniũ eſt clãdeſtinũ,&ignorãtia parẽtũ nõ prodeſt.vt in c.fi.de clan.deſpon.Aut fuit in facie eccleſiæ cõtractum:& ſi ambo ſciebant impedimẽtũ proles eſt illegitima ,dummodo ſit tale impedimentum cui coniuges renuntiare non poterant:puta impedimẽtum conſanguinitatis vel alterius cõiugij:aut ignorabãt ambo vel alter eorum,& ſi eſt ignorãtia facti proles eſt legitima vt hĩc.Si verò eſt ignorantia iuris:tunc eſt magis dubium . & dic vt in.c.pręcedenti.&.c.referente.s.eod. Abbas.

Infidelium

SVMMARIVM.

1 *Infidelium filij etiã qui matrimonium cõtraxerũt in caſu à lege canonica prohibito poſt baptiſmum ſunt legitimi.*
2 *Fidei in dilatione verſatur publica vtilitas.*
3 *Infidelium matrimonia contracta in caſibus à lege canonica prohibitis tenent.*
Infideles non aſtringuntur lege canonica, ſed diuina ſic.
4 *Verbum volumus importat ius nouum.*
Infidelium filij ad fidem conuerſi nati poſt repudium ex ſecunda vxore prima viuente an ſint legitimi: & an ſecunda reputetur vxor.
5 *Diſpoſitio huius.c. loquitur quando ſuberat impedimentum. lege canonica tantum.*

¶ *CAP. XV.*

1 GAudemus. †Proles infideliũ q poſtea cõuertũt letitia eſt etiã ſi parẽtes ſunt in caſu prohibito lege canonica. ¶ Caſus literalis. Infideles quidam in ſecũdo vel tertio gradu ſecũdũ opi. ſuã mrimoniũ cõtraxerũt: & de tali mrimonio prolẽ ſuſceperũt. tãdẽ cõuer ſi ſunt ad fidẽ. quẽrit an filij iſtorũ legitimi ſint cẽſendi? Rñ. papa q vtilitate publica ſuadnete debent legitimi
2 reputari. Ber. ¶ † Not. j. q in dilatiõe fideiverſat publi
3 ca vtilitas.. ¶ † No. ſecũdò q iter infideles tenet matri-
a moniũ[a] cõtractũ in gradib[9] lege canonica ꝓhibitis tñ
b & eſt ratio: quia lex canonica nõ aſtringit[b] infideles. vt in. c. gaudem[9] j. de diuor. vnde cõſideraſ ipm ius diuinũ.
4 ad hoc. c. de infidelibus. ſ. de cõſan. & affi. ¶ † Et ex his op. cõtra tex. ibi dũ pa. dixit *volumus*. nã iſtud verbũ i portat ius nouũ, vel quãdã gratiã. vt not. i cle. vnica. de offi. vica. Sed de iure ſcripto iſti filij ſunt cẽſendi legitimi, cũm inter infideles ſit verũ matrimoniũ, ex quo nõ ſubeſt impẽdimentũ niſi lege canonica inductũ. vt. d. c. de infidelib[9]. Sol. iſte tex. intelligiẽ dupliciter ſecũdũ gl. & doc. Primò vt intelligaẽ in mrimonio contracto in gradu cõſãguinitatis ꝓhibito le. canonica tm: & ſecũdũ hũc intellectũ: vt ſileat cõtrariũ exponit Hoſti. verbũ *volumus*. i. velle debem[9]. Secũdò vt intelligaẽ de prole ſuſcepta ex ſecũdo mrimonio reprobato repudiata prima cõiũge ſecũdũ legẽ infideliũ: & tũc verbũ volumus ſtat propriè: quia matrimoniũ nõ valet cũ ſecũda prima viuẽte: vt in. c. gaudem[9] j. de diuor. ſed de æquitate & de gra filij etiã reputãt legitimi poſt cõuerſionẽ. pro hoc facit ſecũdũ Io. an. quia ſi inter chriſtianos ſufficit opi. cõtrahẽtiũ ad legitimatiõem prolis, fortius debet ſufficere inter infideles: quia credebã legitimè poſſe cõ
5 trahere poſt repudiũ datũ primæ cõiugi. ¶ † Not. bene hoc dictũ quia certè nullibi ꝓba. nã hoc. c. ſi bene põderet loquiẽ qñ ſuberat impedimẽtũ lege canonica tm ſed in alio intellectu ſubeſt impedimẽtũ de iure diuino cũ Chriſtus exꝑſſe prohibuit duci ſecũdã viuẽte prima vt. in. d. c. gaudem[9]. Ignorãtia verò iuris diui. nõ debet excuſare: vt. in. c. quia ea. xxxviij. diſt. Et ſic de rigore iuris hæc opi. eſt verior. ſed habito reſpectu q filij fuerũt ſuſcepti ex mrimonio putatiuo ſecũdũ legẽ infidelium põt hoc dictũ ſuſtineri: ſed (vt dixi) nullibi ꝓbatur &c.

Qui matrimonium accuſare poſſunt. & contra illud teſtificari. *Rubri.*

¶ Viſo de matrimoñs & de impedimẽtis eorũ, ſequitur videre meritò de ſeparatiõib[9] ſeu diuortijs: ſed quia ad diuortia ꝓuenitur accuſatiõibus: teſtimoñs p̃cedentibus. ideo tractaturus auctor de diuortijs premiſit iſtã rub. qui matrimoniũ accuſare poſſunt & cõtra ipm teſtificari: & ſic habet iſta rub. duas partes. tractat em qui ſunt accuſatores idonei: et qui idonei teſtes cõtra matrimoniũ. In. hic proſequit materiam rub. huius. & circa primũ dicit q aut agitur ad ſeparationẽ tori, & ſolũ admittũt cõiuges ad accuſationẽ: quia alteri[9] nõ intereſt. & pro hoc. c. quẽadmodũ. ſ. de iureiur. aut agit ad ſeparationẽ vinculi, & admittũtur oẽs cõſanguinei. tñ præferũt extraneis a cũ agit de ipedimẽto cõſanguinitatis. vt. j. eo. c. videtur & inter extrãneos præferuntur maturiores & antiquiores de vicinia. xxxv. q. vj. in. c. j. & ij. hoc itellige verũ, niſi ſubſit tale ipedimẽtum cui cõtrahẽtes pñt renuntiare: puta impedimẽtũ erroris, conditionis & ſtatus, vel frigiditatis. nã pñt partes ſimul ſtare. vt in. c. cõſultationi. ſ. de frigi. & male. & de cõiugio ſer. per totũ. & ideo nõ debet admitti extranens ad accuſationẽ. ¶ Circa ſecũdã partẽ rubr. dicit Inn. q quiſq; idoneus ad accuſationẽ matrimoñ eſt idone[9] ad matrimo. an etiã admittũt cõſanguinei & parẽtes in teſtimoniũ? dic vt dicã. j. e. c. videt. ¶ Sed quæro nunquid in cã matrimoniali idẽ poſſit eſſe accuſator & teſtis? Inno. dicit q ſic. & facit. c. cũ in tua. & c. ꝓterea. ſ. de ſpõ. Io. an. in add. Spe. e. ti. poſt prin. dicit ſe nõ poſſe concipere q accuſator qui teneẽ ſaltẽ ad expenſas ſi ſuccubuit ſit idoneus teſtis. Sed poſſet procedere dictũ Inn. quãdo officialis publicus denũtiauit. vt in. c. præterea. de teſt. cog. vel quãdo quis ductus conſcientia denũtiauit ipedimẽtũ iudici vt iudex ipſe ex officio inquireret: tũc enim iſte poterit eſſe teſtis de veritate: & notabis ſemper hanc limitationem. Abbas.

SVMMARIVM.

1 *Matrimoniali in cauſa vbi de fedore matrimonij agitur, reo cõtumaciter abſente poſſunt teſtes recipi. & ſnĩa ferri. 3. 6.*
2 *Citari poteſt ſubditus extra territoriũ exiſtens: & an ſit neceſſe requirere iudicem illius territorij?*
3 *Abſente reo: culpa ſua proceditur ad ſententiam. 6.*
4 *Vxor non ſemper tenetur ſequi virum.*
5 *Pactum apponi an poſſit in contractu matrimonij quod vxor nõ teneaẽ ſequi virũ, & quod vir teneaẽ ſtare in certo loco?*
Noua cã ſuperueniẽs facit recedere à pacto, & à pœna liberat.
Societas ex cauſa ſuperueniente diſſoluitur ante tempus.
Pœna apponi poteſt in matrimonio, dummodo non ſit contra libertatem matrimonij.

¶ *CAP. I.*

1 RElatum. † Cũm agitur de fedre matrimonij, reo abſente cõtumaciter pñt ſuper ipedimẽto matrimonij recipi teſtes: dũmodo ſint legitimi. & ad dicta eorũ ferẽ ſnĩa communis diuiſio. ſecunda ibi *.cæterũ.* ¶ Caſus literalis. Quidã filiã ſuã cuidã tradidit in vxorem. cum qua per aliquot annos permanſit. tandem propter homicidiũ quod cõmiſit, de ciuitate timore mortis receſſit. poſt modum dicebatur q pater puellæ illum de ſacro fonte leuauit. Epiſcopus loci per literas ſuas fecit illũ inquiri, & per quinquẽnium expectabatur: & nõ potuit inueniri. cõſultus pa. reſpondet, q ſi manifeſtum eſt quod afferitur: aut legitimi accuſatores & teſtes appareant, poſtq̃ ille iuuenis fuerit cum õi diligentia requiſit[9]: ẽt ſi nõ poterit inueniri teſtes poterũt recipi: & fine
2 canonico negotio terminari. Ber. ¶ † No. iudicẽ poſſe
c citare ſubditũ extra territoriũ exiſtentẽ lris[c] ſuis: & ſic nõ habet neceſſe requirere iudicẽ alterius territorij. vt il lũ citet. ad hoc facit. l. oẽs. C. de epi. & cle. & vide ꝓ Io. an. in. c. romana. §. cõtrahẽtes. de ſo. cõpe. li. vj. & dixi plenè i
3 c. fi. eo. ti. ¶ † No. ij. q cõtra abſentẽ neceſſariò procediẽ ad ſnĩam, qñ abſentia ſua culpa ſeu ex delicto ꝓprio eſt cõtracta. nã debebat procuratorẽ dimittere. & no. q ꝓcedi poteſt etiam ad ea quæ ſunt grauis preiudicij: quod no. contra iſtos qui timore accuſatiõis faciunt fugã. pro quo facit qđ legi. & no. in. l. papinianus exuli. ff. de mino. ¶ In glo. j. in fi. dic q non expedit hoc inueſtigare. quia quòd hic dicitur de numero annorũ eſt narratio facti.
4 ¶ † In gl. ij. in fi. de materia an & quãdo vxor teneatur ſe qui virum vel econtra, dic vt dixi. in. c. j. de coniu. lepro. & ad iſtum tex. dic q ex duplici capite vxor non tenebatur ſequi virum. Primò quia negabat matrimonium eſſe inter eos ſaltem legitimum obſtante cognatione
5 ſpirituali. Secundò quod iſte vir vagabaẽ. ¶ † Sed quæro nũqd in cõtractu matrimonij poſſit appõi pactũ vt

¶ Matrimonium. ſed an iudei hñt filios in ptãte. videẽ q nõ. qa nõ cõtiahũt ſecundũ morẽ eccleſię. contrariũ tenet Bal. ĩ. l. itẽ in ptãte. ff. de his qui ſunt ſui vel alie. iu. iure ꝓſo. gl. xxviij. q. j. c. iudeorũ. &. j. di. c. ius quiritum. Cardi. in cle. j. de iudæ. Ro. & Alex. in. l. multũ ĩtereſt. ff. dever. ob. Alex. cõſ. lxxj. ĩ. j. vol. & ſum. cõſi. lxxiij. qa eſſe iudæũ nõ ẽ delictũ. vt pgl. in. d. l. multũ intereſt. per doct. in. l. idẽ iulianꝰ. §. cõſtat. de leg. j. licet Arch. teneat cõtrariũ. xlv. diſt. c. qui ſyncera.

SEBA. SAPI.

b ¶ Infideles. Vide Deciũ. ĩ. c. canonũ ſtatuta. ſ. de conſtitutioni. co. vj. verſ. quarta concluſio. poſt. d. Abba. ibi.

c ¶ Literis. Articulus eſt dubiꝰ. adeo q Ang. ĩ. l. fi. ff. de iur. om. iu. dicit q egeret cęſarea deciſione. Cyn. in. d. l. tenet q ſic per. l. omnes. §. apparitor. C. de epiſc. & cle. & ibi Bar. et Bal. ĩ cõtrariũ eſt text. in cle. paſtoralis. de re. iud. cõiter tenetur opi. Bar. in. l. j. §. j. ff. de requi. re. & in extrauagã. ad reprimẽ. in verbo per edicta. p Old. con. lxxxvij. incipiẽ. tertiò quæritur.

ZACHARI.

¶ Adde de hoc dubio quod no. Cel. in apoſti. ad Lanfrã. de ori. in. c. qm cõtra falſam. num. vj. verſ. notãdũ eſt q citatus. & ibidẽ. nume. xxiij. ver. ſi. quæro vtrũ. ſ. de proba.

comu.& addſ.Paſſac.Rub.in rubr. ff. Couar.in 4.2 p.cap.7.§.4.ñ.5. ten vt contrarium teneze idq; magis putat Dominꝰ Pineſꝯ in l. nõ dubi quam manu ſcriptam ipſo legente 19.ff. de cond. & demonſtr. addꝫ etiã um Grego. Vb. porq̃ non biuan. in l. z 4.& vid. addition. ad Bernaz. zeq. 300. ubi uit. & Anto. Go. tom.2. cap.10.ñ.24.

vxor nõ teneatur ſequi maritum: ſed vt maritꝰ moretur eũ vxore & in certo loco. P. et Ab. et cõiter doc. ſequẽtes tenent ꝙ ſic. nam ſicut in traditione rei põt apponi pactum. vt in.c.verũ. de cõdi.ap. & in.l.j. C. de pac. cõuẽ. ita & ĩ traditiõe mulieris. & hoc verũ. niſi oriaꝫ noua cã ꝓpter quã maritũ oporteat ſe abſentare. vt põt poni exemplũ hîc in text. noſtro. facit. l. ſi cõuenerit. cũ ſe. ff. pro ſo. vbi ſocietas põt ex cã ſupueniẽti diſſolui ante tẽpus. An aũt committatur pœna ſi fuit appoſita refert. d. Ant. ſe rñdiſſe in. q. facti ꝙ nõ exiſtente noua cã, cõmittitur pœna quia nõ eſt cõtra libertatem matrimonij nec in cõiungendo nec in ſeparãdo. Sed ſi noua cauſa abſentię oritur, tũc nõ cõmittiꝫ pœna, quia eſſet cõtra libertatẽ cõcernẽtem ipſum mr̃imoniũ. vult dicere ꝙ ſi ex cã ſuperueniente oporteret maritũ ſe abſentare, pactũ vr̃ illicitũ vt vxor nõ teneatur ſequi eũ: nã ſic. daretur via vtrique ad adulterãdũ nec per pactũ expreſſũ põt ſe obligare ad hoc etiã cũ iuramẽto. vt in.c.tua de. iureiu. Et no. ſemper hãc. q. quia ſępe hoc accidit qñ matrimonium contrahitur inter ciuẽ & forenſem. ¶ † In gloſſ. ſi. in. ſi. ibi. *con igitur*. hęc ſo. non eſt bona ꝓ id qđ habetur. s̃. in proœ. ideo dic ꝙ ex quo maritus eſt abns culpa ſua, & diligenter perquiſitus non reperitur: põt contra eum procedi ad diffinitiuam ſnĩam. nã fuit in culpa non dimittẽdo procuratorẽ. Itẽ delictum ſuum dedit cãm abſentię ad.c.quoniã. alleg. pro cõtrario. dic ꝙ ibi loquiꝫ qñ ex cauſa probabili & nõ malitioſè ſeu culpa ſua cõiunx ſe abſentauit: iſtud verò qñ ex delicto ſuo. c. perlatũ. s̃. ti. proximo, loquitur qñ ignorabat cãm abſentię. iõ in dubio preſumẽdũ eſt ꝙ in fraudẽ vxoris ſe abſentauit ex quo tenebatur cohabitare vxori & cauſa nõ apparẽte ſe abſentauit. de materia et intellectu iſtorum capitulorũ dic vt plenius no. Inn. in. c. fi. de eo qui mit. in poſ. & tetigi in. c. qñ. alle. in contrariũ. & hodie vide ꝙ habetur in cle. diſpendioſam. de iudi. & not. bene iſtum caſum ſecũdũ intellectũ preſalle. Abbas.

8 ¶ Teſtis. Bal. in. l. in bonæfidei. C. de re. cre. ver. ſeqꝫ videre, tenet ꝙ nõ 6 valẽt datò ꝙ prius iuraſſet in iudicio & idem Bald. in. l. iuriſiurandi. C. de teſt. verſicu. ſed hîc quær.

ZACHARI, ¶ Adde ꝙ contrarium eſt veritas. & no. plenè Lanfrã. de ori. in. c. qm̃ cõtra falſam. & ibi ĩ apoſt. & Bũdi va. & Cel. ĩ ver. ſcriptũ. nu. 5. s̃. de proba, limitando tamẽ vt per eoſdem ibi.

SEBA. SAPI, b ¶ In cauſa matrimoniali. Vide do. Maria. Sozi. in cõ ſi. xxxviij. in. circa 2 primũ in ver. cùm igitur, in prima 3 parte.

ZACHARI. 1 c ¶ In cauſa matrimoniali. Vide de hoc dicto cũ ſuis fallẽ. ꝑ Lanfran. de oria. in. c. quoniã cõtra falſam. nu. 6. vbi an & qui parẽtes pro eorũ natis admittantur, ver. tertiò fallit in matrimonio. s̃. de ꝓba.

d ¶ Ad teſtimoniũ. Adde Frã. de are. conſil. xiij.

2

3

a

SVMMARIVM.

Accuſatio & teſtimoniũ in matrimoniali cauſa fieri debent perſonaliter & non per literas. 3.

Præſumptiones variæ cõiungi poſſunt ad ſnĩam proferendã.

Teſtis an poſſit ſcribere dictum ſuum.

¶ CAP. II.

ANobis. † Accuſatio et teſtimon. 1 in cã matrimoniali perſonaliter & nõ per literas fieri debẽt. In prima parte ponit qõ. in ſecũda rñſio ibi: *ad hoc*. ¶ Caſus literalis. Aliquis vult accuſare matrimonium, vel etiã teſtificari contra illud per chratulam ĩ qua cõſcribit accuſationem ſiue teſtimonium ſuum nihil dicẽs voce propria. quęritur vtrũ talis accuſatio ſiue teſtimoniũ ſit admittẽdũ? reſpon. pa. ꝙ in talibus nullius eſt momẽti tale teſtimoniũ quò ad ſentẽtiam proferendã, niſi quantum ad preſumptionẽ, niſi alia adminicula ſuffragẽtur. Et quod dicitur hîc meliꝰ intelligitur de teſtibus quam de accuſationibus: ſed de vtroque verũ eſt. Bern. † ¶ Not. j. ꝙ varię preſumptiones poſſunt coniungi ad ſentẽtiam proferẽdã: pro hoc. c. cum cauſam. & quod ibi dixi. s̃. de proba. ¶ † Itẽ no. iũcta. gl. j. ꝙ teſtis[a] nõ debet deponere per ſcripturã ſed voce viua: & ſecũdũ hũc intellectũ videt hîc tex. cõtra. Bart. in. l. theopõpus. ff. de do. preſle. vbi dicit per illã legẽ valere teſtimo. ſi teſtis ſcripſit dictũ ſuum & porrexit iudici. licet fateaꝫ iudicẽ poſſe reſpuere talẽ depoſitionẽ & petere vt viua voce deponat. vt ex trepidatiõe & titubatiõe facilꝰ poſſit veritatẽ cõprehẽdere: ſed illud dictũ nũquã michi placuit. et tex. ĩ cõtrariũ videtur hîc vt dixi. vbi dicit ꝙ tales cõſcriptiões nõ ſufficiũt ad ſentẽtiã. Itẽ alleg. aliũ tex. iij. q. ix. ĩ. c. teſtes. vbi diciꝫ ꝙ teſtis in pſentia debet depõere &c. facit etiã ĩ ſi. qđ habeꝫ

de cõfitẽte. de pœni. diſt. j. c. quẽ pœnitet. & ad. l. theopõpus. ſuper quã ſe fundat Bar. dic. quòd ibi ille non erat propriè teſtis, ſed loquitur in eo cuius fidẽ teſtator elegerat. Et dicendum vt ibi plenè no. Abbas.

SVMMARIVM.

1 *Parentes & propinqui in matrimoniali cauſa poſſunt eſſe teſtes ſuper conſanguinitate & contractu, ſiue agatur de matrimonio coniungendo ſiue de ſeparando. 26.*

2 *Parentes & propinqui præſumuntur habere plenam notitiam conſanguinitatis & contractus matrimonij.*

3 *Præſumitꝫ qs ſcire genealogiã ſuã & ignorãtiã allegãs nõ audiꝫ.*

4 *Matrimoniũ contractũ per filiũ ſine patris conſenſu ſecundũ leges non tenet, ſecus eſt ſecũdùm canones.*

5 *Pater licet generaliter in cauſa filij non teſtificetur, nec filius in cauſa patris, fallit tamen in quibuſdam.*

6 *Diſparitas diuitiarum & nobilitatis excludit parentes & propinquos à teſtimonio in matrimoniali cauſa.*

Diſparitas qualis eſſe debet remittitur arbitrio iudicis.

¶ CAP. III.

1 VIdetur. ¶ † In cauſa matrimoniali ſuper conſanguinitate & contractu teſtificari poſſunt conſanguinei & parentes. Et tria facit. primò ponit dictum. ſecunda ibi: *ideoque*. ipſius rationes. tertia ibi: *quod verò*. ſoluit cõtrarium quoddam. Et incipe ſic ponere caſum. Titius petebat quandã in vxorem. & ad probandum contractum inducebat parentes ſuos. ipſa verò mulier conuenta excipiebat de cõſanguinitate. ad quam probandam inducebat ſuos cõſanguineos. quęrebatur an iſti eſſent admittendi? & rñdetur vt in litera. ¶ Caſus literalis. Quærebatur vtrum parentes & cognati vtriuſq; ſexus admitti debeant in teſtimonium ſuum ad matrimoniũ coniũgendum? Rñ. papa ꝙ bene admittuntur: & hoc probatur tam antiqua cõſuetudine q̃ legibus: & ideo maximè admittuntur parẽtes. & ſi defuerint, admittuntur propinquiores: quia vnuſquiſq; ſuam conſanguinitatem ſcire laborat teſtibus, & chartis, & recitatione maiorũ: & illi melius recipi debẽt qui melius ſciunt & quorũ intereſt. quod etiã dicitur, pater nõ recipiatur pro filio, nec filius pro patre in cã, illud verũ eſt ĩ criminalibus cauſis & contractib. ſed in matrimonio cõiungendo vel diſtinguẽdo admittũtur fauore matrimonij. Ber. ¶ † No. j. regulã ex text. 2
b iſto ꝙ in cã matrimoniali, [b] ſiue agatur de matrimonio cõiũgendo, ſiue ſeparãdo, parẽtes & conſanguinei vtriuſq; ſexus cõiugũ ſunt admittẽdi vt idonei teſtes: quinimo ipſi reliquis preferũtur. quia preſumuntur habere plenã notitiã tã conſanguinitatis q̃ cõtractus matrimonij. ¶ † No. ij. ꝙ quis preſumitur ſcire genealogiã ſuã. 3
Et ex hoc infertur ꝙ allegãs ignorãtiã conſanguinitatis
4 ſuę nõ eſt de facili audiẽdus. ¶ † Not. iij. ꝙ ſecũdũ leges nõ tenet matrimoniũ cõtractũ per filiũ niſi pater cõſenſerit. quod tn̄ nõ procedit in filio emancipato: vt in. l. ſi filius. ff. de ritu nupt. Sed ſecũdũ canones indiſtinctè tenet matrimoniũ. vt dictũ fuit in. c. j. de deſpon. impub.
5 ¶ † No. aliã quartã regulã. ꝙ in cã matrimoniali [c] ſeu ci
c uili pater nõ teſtificatur in cã filij nec ecõtra: quinimo necvolẽtes põt inter ſe ſeu aduerſus ſe ferre teſtimoniũ iiij. qõ. iij. c. ſi teſtes §. parẽtes. fallit tn̄ ĩ quibuſdã caſibus
6 quos vide per Spẽcu. in tit. de teſte. § j. poſt princ. ¶ † In gl. j. in fi. idẽ videtur firmare gl. pe. vt iſte text. admittat
d parẽtes ad teſtimoniũ [d] qñ agitur de cõſanguinitate probanda vel improbãda. ſecus ſi ageretur an matrimoniũ ſit cõtractũ. Sed certè iſte tex. poteſt intelligi vtroq; caſu. patet ex eo: quia admittit parentes qui ſolẽt interuenire in cõtractu, ergo admittũtur ad deponendũ ſuper cõtractu. Quare cõcludo poſt Hoſt. ꝙ aut ſponſus filię eſt ditior aut nobilior, & tunc teſtimonium ipſius filiæ eſt ſuſpectũ, ſiue quęratur de cõſanguinitate, ſiue an matrimonium

sti.nã & super cõsanguinitate possent parẽtes deiterare ponẽdo primũ gradũ pro secũdo.ar.in.c.series.s̃.de testi.Si verò filia est æqualis spõso:& tũc īdistītẽ admittũ tur parẽtes vt hîc &ī. d.c.sup eo.de tes.nisi appeat ꝙ filia affectet illud mrimo.vel ex circũstãtijs eorum testimoniũ appareat suspectũ.Idẽ & fortius esset dicendũ si filia esset superior. Et in hac materia in veritate non põt dari certa regula:sed relīquẽdũ est arbitrio iudicis, vt ex circũstãtijs deprehẽdat an testimonium sit suspectũ.phoc.l.iij.ff.de testi.vide bo.gl.ī.c.ī literis.e.ti.Ab.

SVMMARIVM.

1 *Inuita desponsata & postea sponte cognita non auditur contra matrimonium.*
2 *Matrimoniũ nullũ ex defectu ætatis & rõne metus cõualidat ex spontanea cohabitationè, et maximè si interuenit copula carnalis.*
3 *Ætas.xij.an.in fœmina & xiiij.in masculo est apta ad ma.*
4 *Mulier reclamãs contra matrimonium post.xij.annũ nõ auditur postea.*
Præscriptio in casu currit minoribus.
5 *Carnalis copula per vim extorta non facit matrimonium.*

¶ CAP. IIII.

1 INsuper. †Inuita desponsata postea sponte cognita, cõtra matrimoniũ nõ auditur. In prima pte ponit cõsultatio. In secũda rñsio ibi *in hoc*. ¶ Casus literalis. Quidã cõtraxit cũ quadã puella ītra nubilẽ ætatẽ.tãdẽ facta maior& ab illo pluries cognita cõtra mrimo. ꝓclamauit, dicẽs ꝙ semꝑ ab initio dissensit:& hoc ꝓbare volebat par testes.quæritur an sit audienda. Rñpa. ꝙ amplius audiri nõ debet aduersus matrimonium quæ ante cognitionẽ sui legitimũ annũ attingens cũ potuit minimè reclamauit.Sicut eñ añ.xij.ãnũ posset dissentire, ita postquã carnaliter cognouit eãdẽ si potuit
2 reclamare ratihabitiõe sequẽte.Ber ¶ †No.j.ꝙ mrimoniũ nullũ ex deffectu ætatis & rõne metꝰ interueniẽs cõualidat exspõtanea cohabitatiõe iterueniẽte post ætatẽ ltīam, maxiè si intercessit copula carnalis :de quo satis fuit dictũ in.c.ad qd.&.i.c.cõsultatiõis.de spõ.et vide ꝙ
3 legi.& no.ī.c.j.de despõ.impu.lib.vj.¶ †No.ij. ꝙ ætas xij.an.est ltīa in fœmina ad cõtrahẽdũ mrimoniũ.In masculo verò reqrit.xiiij:ãnꝰ.vt ī.c.atteſtatiões.de despõ.
4 impu.¶ †No.casum in quo minoribꝰ currit ꝓscriptio nã vides ꝙ si puella nõ cõtradicit post.xij.ãnũ nõ audit reclamãs cõtra matrimoniũ.& hoc est spãle in cã mrimoni . quia aliâs multa mrimo.legitima dissoluerẽtur
5 facit.c.si ãnũ.de iudi.lib.v .¶ †Quæro qd si ista fuit in
c uita cognita. ᶜdicit Inn .ꝙ tũc nõ firmaret mrimo.no. &vide qd dixi j.c.cõsultatiõi.&qdno.ī.d.c.is q fidẽ.Ab.

SVMMARIVM.

1 *Accusans matrimonium propter quæstum repellitur*
2 *Mater spõsæ siue vxoris põt accusare seu denũtiare mrimo.*
3 *Malum plerique nõ faciunt: nõ quia possunt*
4 *Accusatio ob turpem causam facta non debet admitti.*
Iudex an ex officio possit reijcere accusationem ob turpem causam factam.
5 *Probari quomodo potest quod accusutio fiat propter quæstũ.*
6 *Matrimonium est vnum de septem sacramentis. & super illud conferatur gratia.*

¶ CAP. V.

1 SIgnificante. †Repellit accusans matrimoniũ propter quẽstũ.In prima parte ponitur facti narratio.In secũda causæ commissio ibi:*cũ igitur*. ¶ Casus literalis. Quidã duxit quandam in vxorẽ, mater mulieris nititur matrimoniũ accusare,vt ab illo pecuniam extorqueret liceat volũtati suæ praua nõ põt opa rñdere ,nihilominꝰ vult habere pecuniã vt ab accusatiõe desistat.Cùm ergo .sit malitijs hominũ obuiandũ:mãdat papa quatenꝰ si ẽ ita
2 ipsam ab accusatiõe matrimonij repellãt.Ber.¶ †No.j.matrem spõsę seu vxoris posse accusare matrimoniũ de consanguinitate seu alio impedimento potius tñ est quædã denuntiatio q̃ accusatio,cuius finis tẽdit advindictã:sed finis huiꝰ causæ tẽdit ad separationẽ matrimo
3 nij,ne stẽt cõiuncti simul in pctõ.vt no.s̃.e.c.ij.¶ †No.ij.ꝙ plericꝫ malũ nõ agunt quia desunt eis instrumenta
4 nequitię explicãdę.¶ †No.iij.ꝙ accusatio instituta ob turpẽ cãm non debet admitti:& dicunt quidã doc.hîc: ꝙ iudex ex officio suo in casu huius.c. posset repellere istos accusatores:quia timetur in hac materia periculũ aiarũ.Ego credo ꝙ etiã in alijs accusatoribus hoc idem posset iudex parte nõ opponẽte.vt legi.& no.in.c.quę-
5 rẽdum.&.c.si qui sunt.ij.qõ.vij.¶ †Sed quęro qualiter probari põt ꝙ cã quæstus ista mulier instituit accusationẽ?Sol.dicunt doct.ꝙ per mediatores.Itẽ per testes
6 quos ipsa voluit corrũpere ob istã cãm.¶ †In gl.fin.in fi.de hac materia vtrum in matrimonio cùm sit vnum de septem sacrametis ecclesiæ conferatur gratia. dic vt not. per doc.in.c.j.de sacra vnctio. Abbas.

SVMMARIVM.

1 *Repellitur ab accusatione matrimonij qui denuntiationis tẽpore tacuit,nisi denũtiationẽ probabiliter ignorauerit. vel iuret de nouo didicisse & quod malitiosè nõ accusat.*
2 *Notitiã quis habere p̃sumitur de hijs quæ palã fiũt ī ciuitate.*
Edicta & banimenta qnæ fiũt in ciuitate afficiũt existẽtes in dioces.i.4.
3 *Ignorãtia quãdoque p̃sumitur de his quæ palã fiũt in ciuitate.*
Bãna & edicta quæ hoies efficiũt & super quibus fiant?
5 *Citatio per edictũ generalis vel specialis quando fiat?*
6 *Minor ex defectu ætatis excusatur de ignorantia.*
7 *Minor cuius ætatis possit accusare vel denuntiare?*
Doli capax admittitur ad denuntiandũ.
Ab accusatione repulsus an ad denũtiationẽ admittatur ? 10.
8 *Iuramentũ nõ recipitur contra iuris præsumptionẽ.*
Præsumptio iuris est quẽ sensisse impedimẽtũ quod nũc denũciare intendit,potest tamen iurare de nouo didicisse.
10 *Accusator & testis qui loquũtur de auditu an sint audiẽdi.*
11 *Termino præfixo valẽtibus agere contra discedẽtẽ,an eo elapso possit quis agere similiter de voluntate matrimoniũ contrahere: an post terminum audiatur actor?*
Termini p̃fixio à iure vel iudice ī iudicio vel extra q̃d operet?
Acta iudicis in iudicio facta transeunt in rem iudicatã:secunde his quæ fiũt extra iudicium.

¶ CAP. VI.

1 CVm in tua. †Repellit ab accusatiõe matrimonij qui dncũciationis tpe tacuit,nisi denuntiationem probabiliter ignorauerit: vel iuret de nouo didicisse & ꝙ nõ obijcit ilꝫ malitiosè.primò ponit quæstio .secundò distingues. sol.ibi *super quo* .& secundũ mẽbrũ ibi : *alioquin* . tertiò excipit:ibi.*nisi*. ¶ Casus literalis.Consuetudo est in aliquo loco vt qñ aliqui volũt cõtrahere matrimoniũ publicè proponit in ecclesijs vt quicũq; scit aliquod īpedimentum exeat & dicat:nullus appareat cõtradictor, & sic cõtrahunt,postea apparet aliquis accusator : quęrit an sit admittendus?Rñ papa ꝙ si tẽpore p̃missę denuntiationis extra diocesim existebat ille qui non matrimonium accusat vel aliâs ad eum denũtiatio nõ potuit peruenire : puta qꝫ infirmitate nimia laborabat,vel in tali erat ætate ꝙ ad cõprehensionem talium eius ætas non sufficiebat,vel alia causa erat legitima īpeditus accusatio eius debet audiri:alioquin tã q̃ suspectꝰ debet repelli.qa prę̃sumptio est cõtra ipm quòd denuntiationẽ publicè factam nõ ignorauit dũ ī dioce.existebat,nisi proprio firmaue. iuramẽ.ꝙ postea ñ didicit qd̃ obijcit. &

SEBA.SAPI.

a ¶ Cognita. Vide. Bal.& Fel.in.c. penu.ī pri.s̃.de probatio. vbi ex hoc dicunt mulierẽ cognit, ãp vim à marito posse ingredi religionem inuito marito.

ꝙ ad hoc de malitia nõ procedit & tũc etiã ſi didiciſſet ab illis qui denũtiatiõis tẽpore tacuerũt:ei tamẽ claudi nõ debet aditus accuſandi:quia licet ab accuſatione illi repellãtur propter culpã ſilẽtij.iſte tñ repelli nõ debet cũ culpabilis nõ exiſtat.Ber.¶ †No.j.ꝙ exiſtens in dioce.præſumitur habere notiã eorum quæ palã fiunt in ciuitate.& no.ꝙ illa edicta & bãna quæ fiunt in ciuitate publicè afficiunt oẽs exiſtentes in dioceſi[a]¶ †Not. ij.tres caſus [b]in quib9 præſumitur ignorãtia eorũ quæ palam fiunt in ciuitate. Primus ſi quis exiſtebat tũc tẽporis extra dioce.& valet iſte caſus ad multa, maximè qñ fit ſtatutũ pœnale aliquo exiſtente extra dioceſim. Secũdus caſus, ſi qs erat tũc tẽporis ĩ tenera ętate ita ꝙ nõ valebat geſta cõprehendere. Tertius caſus.ſi ex infirmitate patiebatur mentis exiliũ. Idẽ tñ eſt in alia legitima cã.vt ſequitur in tex.vt puta ſecũdũ Abb.quia erat excõicatus tẽpore denũtiatiõis.& ſic nõ poterat matrimoniũ cõtrahẽdũ denũtiare.facit.c.ĝa diuerſitatẽ .de cõceſ.prębẽ.¶ †Sed quęro de quibus bannis intelligat iſte tex.ſol.dicit In.ꝙ bãna qñque capiuntur pro edicto facto ſuper pœna pecuniaria.vt.xvj.q.j.c.ſtatuimus.ſed hîc ſumitur pro denuntiationibus quæ fiunt tẽpore cõtrahẽdi mrimonij continentibus:ꝙ quicũque ſcit impedimẽtũ debeat illud denuntiare intra certũ tẽpus. & ſi nõ ſit prefixum certũ tẽpus.dicit Inn.ꝙ debet quiscõparere ſtatim cũ põt cũ tẽperamẽto tñ.quia non cõpellitur illico currere.ad hoc.l.qđ dicimus.ff.de ſol.Et no. hoc dictũ Inn.ꝙ edicta pñt poni ſine prefixiõe tẽporis certi.&vide quod ĩ ſimili dixi in.c.cũ parati.de appel.dicit etiam Inn.ꝙ iſta edicta gñalia admittũtur qñ plures admitti poſſunt ad agẽdũ vel accuſandũ,&neſcitur quę perſona ſit citanda ſpecialiter. ¶ †No.ſing.iſtud dictũ nã potes colligere iſtã cõcluſionẽ.ꝙ valet etiam citatio generalis per edicta qñ neſcitur quis [c]ſpãliter ſit citandus.vt in le.j.& auf.ibi poſita. C.ſi mi.ab hære.ſe abſti. alia autẽ citatio non debet eſſe generalis per edicta ſed ſpecialis.vt in cle.j.de iudi.& quod ibi not. Et facit iſte text.pro conſuetudine quæ inoleuit ꝙ ſcolari volenti recedere à loco ſtudij fiãt proclamata & edicta in ſcholis vt volẽtes aliquid ab eo petere compareãt intra certũ tempus.de quo per gloſſ.in.l.vnica.C .vt nemo inuitus.& per Bar.in.l.titia.ff.de actu . ¶ †In gloſ.in.verſi. *inanis*. in fi.vel ſecundum Io.and.ſciebat iſte conſanguinitatem . ſed ex defectu ętatis non comprehendebat quòd illa dirimeret matrimoniũ. ¶ †Sed extra gloſſ. quęro de qua ætate debeat intelligi iſte tex.dicit Inno. ꝙ vſque ad.xiij.ānũ.videt quis excuſari.vel ſecundũ eũ vſq; ad doli capacitatẽ . Nã ſicut doli capax põt peccare.vt in.c.j.de deli.pue.ita põt denũtiare pctũ cõmittẽdũ.oĩb9 eñ fuit dictũ ſi peccauerit ĩ te frater tu9 &c.ij. q.j.c.ſi peccauerit.aliâs aũt mĩoresnõ admittunt ad agẽdũ.vt inſti.de curato.§.itẽ inuiti.& in.c.ſi annũ.de iudi. li.vj.Ego hæc dimittere iudicio iudicãtis vt habeat diſcernere qualitatẽ & diſcretionẽ pueri.nã iſte text. ſolũ conſiderat vtrũ iſta ætas ſolũ ſufficeret ad cõprehẽſionẽ impedimẽti & denuntiationẽ.Et no.ſingulariter ex iſto dicto Inn.ꝙ doli capaces admittẽt ad denũtiãdũ delictum alterius iuxta formã euãgelij . ¶ †In.gl.in verſi. *repellendus*. ibi: *remouetur à denũtiatione*.vult ergo gl. ꝙ repulſus ab accuſatione:quia nõ cõparuit in termino nõ debet admitti[d] etiã ad denũtiãdũ impedimẽtũ. Sed cõtrariũ no.gl.in.c.tua.de cogna. ſpũali. Hoſt.hîc dicit quod autdenuntiatio fit pręciſè ad peccatũ corrigendũ & debet admitti.Aut ad diſſolutionem matrimonij & nõ debet admitti.Certè hæc ſol.videtur mihi verbalis: & quia non pñt iſti agere pñiam niſi diſſolueretur matrimoniũ ꝓbato ĩpedimẽto:& ſicidẽ ꝓrſus eſſet effect9 in denuntiatione q eſt in accuſatiõe.Itẽ quia denũtians etiam ad peccatum corrigendum debet eſſe ſine omni ſuſpitione.vt.iij.q.vij.c.porro.vnde tenerẽ iſtam gl.in. 9 diſtinctè.¶ †In gl.pe.in fi.no.gl.dicit tamen Io.and.ꝙ hîc iuramẽtũ nõ recipitur ſup eo articulo ĩ quo erat iuris pręſumptio:præſumptio iuris eſt iſtũ ſciuiſſe denuntiationes emanaſſe:& iuramentum recipit ꝙ impedimẽtum ſciuit & didicit poſt denũtiatiões.Io.cal.dicit ꝙ gl. habet bonum intellectum;nam pręſumptio iuris eſt ꝙ iſte ſciebat impedimẽtum tẽpore denuntiationis . & ad illã præſumptionẽ excludendã recipit iuramẽtũ.¶ Ego dicerẽ ꝙ ſecũdũ qualitatẽ p̃ſumptionis iudex arbitrabit an ſit iuramentũ ſufficiẽs.nã quãdoq; pręſumptio eſt ita leuis ꝙ per iuramẽtum excluditur.ad hoc tex.in.c.nulli. de elect.lib.vj.vbi electores admittuntur ad opponendum contra electum ſi iurant ꝙ ea quę obijciunt de nouo didicerint,ad idem tex.in.c.ſuper eo.de ſentẽ.excõ.& no.gl.ĩ.c.innotuit.de elec.qñq; pręſumptio eſt ita ſtringẽs & vrgẽs ꝙ iuramẽtũ propriũ nõ ſufficit ad eã excludẽdam.pro hoc tex.cum gl.in.c.vidua.de reg.ex quibus concludẽdum eſt ꝙ dictum glo.non eſt vniuerſaliterverum.¶ In gloſſ.fin.ibi. *modicum ſit præiudicium*. vel dic clarius ꝙ accuſator non cauſat fundamẽtum & ſubſtantiam accuſatiõis ab ea perſona à qua audiuit impedimẽtum:ſed à teſtibus & probationibus.Et ideo non obſtãte ꝙ accuſator ſciens excludatur ex culpa propria debet iſte admitti qui non fuit in culpa:ſed teſtis qui deponit de auditu,totã ſubſtantiã teſtimonij fundat ex perſona alterius à qua audiuit.ideo ſi actor repellitur tanq̃ inhabilis debet & iſte repelli:& ſic propriè loquitur.c.licet 10 ex quadã.de teſti.alleg.pro contrario.¶ †Et in fi.gl.no. ſing.gl.quę facit ad qõnem quã prędixi.ſi ſcholarisvolẽs recedere à loco ſtudij prefigit terminũ volentibus agere:vtrum poſt terminũ debet quis audiri? [e]iſta glo.facit ꝙ ſic.ſi res eſt ĩtegra,ſed ego intelligo rẽ eſſe integrã:qñ non feçit pręparamẽtum ad ea quę ſine dãno ſuo obtinere nõ poteſt:arg.in.c.in cauſis.& quod ibi no.de elect. Quid enim ſi ſponſus elapſo termino edicti pręparauit multa quę nõ pñt differri ſine magno diſpendio . Certè abſurdũ eſſet dicere accuſatorẽ admittẽdum poſt terminũ.& dic latius q̃ gl.cõprehẽdendo mentẽ Inn.ꝙ aut terminus fuit prefix9 à lege cõi vel municipali,& poſt ter- f minum [f]non debet quis audiri niſi probato iuſto impedimento.pro hoc.l.ob commiſſa.C. de adul.&.l.fi.ff.de decre.ab ordine facien.Aut terminus fuit præfixus ab homine:& tũc aut iudex tulit ſnĩam imponendo ſilẽtiũ oĩbus,& non debet quis audiri etiam re integra niſi per appella.vt in.l.titia.& quod ibi not.ff. de accu.& quod no.ĩ.l.diffamari.C.de inge.ma.& in.c.cõquerẽte.&quod ibi no.Inn.de off.ord.aut ſnĩa nõ fuit lata:ſed iudex ſimpliciter prefixit terminũ: & tũc tene diſtinctionẽ glo.ꝙ aut res eſt integra &c.cum tẽperamento quod.ſ.tetigi. An autẽ valeat prefixio termini ſine cauſę cognitione, Dy.in regula indultũ.de re.iur.li.vj.dicit ꝙ ſic.cõtrariũ ſentit gl.in.d.l.vnica.C.vt nemo inuitus.& Bar.in.d.l.titia.Pro cõcordia dicerẽ ꝙ in caſu quo ius mandat prefigi terminũ ſeu edictum emanare nõ requiritur cauſę cognitio.Exẽplum hîc:& in.c.fi.de clã.deſpon.Sed vbi edictum ſit contra iuris regulas:puta quia ſtatuitur terminus volẽtibus agere,& tunc nõ debet fieri ſine cauſę cognitione quia eſt cõtra tex.illius.l.C.vt nemo inuitus.& dicit Bar.in.d.l.titia.ꝙ ſi ſine cauſę cognitiõe prefigitur terminus pars releuabit per remediũ appellatiõis ,quaſi ſentiat ꝙ niſi appellet nõ debet audiri.Ego aliter dicerẽ ꝙ aut iudex ĩ iudi.prefigit terminũ,& habet locũ dictũ Bar.qa act9 iudiciales,trãſeũt ĩ rẽ iudicatã niſi appellet: vt in.c.cũ inter.de re iudi.etiã ſi ſit interlocutoria: vt in c.dilecti.de elect.in fi. Aut iudex extra iudiciũ prefigit terminũ ſine cauſæ cognitione:& dico ꝙ citra appellationẽ poſt terminũ volẽs agere debet admitti:quia grauamina illata extra indiciũ nõ trãſeunt in rẽ iudi . vt in

c.legiti-

---

a ¶In dioceſi. Adde videndum latè Fede.conſil.xvj.
SEBA.SAPI.

b ¶Tres caſ9. Hos caſus cõplectitur ẽt Bart.in.l.is poteſt.col.v.ff.de acqui.hęre. & quomodo intelligatur quis abſens ita ꝙ per abſentiã præſumatur ignorantia.vide doctrinã Abb.in.c.j. de poſtula.prela.

c ¶Neſcitur qs. Adde.d.Car.cõ.cxxxiij.Old.conſil.iĩ. Pau.de caſtro.cõſ. j.Ale.cõ.lxxxvj. Ro.con.ccccliij.
ZACHARI.

c ¶Adde Bal.in.l. properãdũ.§.& ſi quidã.col.iij. ver. jĩ.oppo. C.de.iudi.Cal.in cle.j. coti.Spe.in ti. de cita.§.ſequitur vide re.verſi.qñq; fit p edicta.& pleni9 in 6 ver.nota ꝙ minores.& Pau. de ca. con.xlviij .Itẽ qñ nõ eſt cert9 aduer 7 ſarius.vt no.idem Spec.ti.de dolo & cõtuma.§. reſtat.ĩ prin.& Bal.in.l.ĩ. C.qũo & quando iudex.

d ¶Admitti . adde qđ voluit Ol.conſil.clxvĩ.&.ccxvj.

e ¶Audiri . Adde ꝙ voluit Petr . de ancha.cõ.cccvĩ.
ZACHARI.
¶Adde quod notanii in apoſtil.ad 8 iſtũ in.c.lator.nume.4.in apo.ĩ verſi.cũ certo termino.§.qui filĩ ſint d legiti.
SEBA.SAPI.

f ¶Poſt terminũ. Vide ad hæc quæ ſcribit Fel.in.c.licet.co.xj.ver.limitatur tertiò.§ , de probationi.

c. Si qua mulier.

De diuortiis.

c.legitima.de appel.lib.vj.Et loquitur quando præfixit terminum cõtra iuris regulas.vt.s.dixi. Abbas.

De diuortijs. *Rubrica.*

¶ Cõtinuata est hæc rubrica in præcedenti titu.vel põt sic cõtinuari. Suprà in p̃cedẽtibus visum est qualiter mr̃imonia cõiugantur:& qualiter accusenť.meritò restat videre qualr diuidãtur. Et scias quod diuortiũ fit dupliciter. Pr̃iò quo ad substantiã vĩculi matrimonialis. vt qñ separať mr̃imoniũ ꝓpter impedimentũ perpetuum. Qñq; fit quo ad torum & mutuã seruitutẽ. vt ꝓpter adulteriũ vtriusq; coniugũ &c. Abbas.

SVMMARIVM.

1 *Homicidium necessarium non priuat spe coniugij.*
Machinatio in mortem coniugis priuat quem spe cõiugij si aliquod sequatur homicidinm.3.
2 *Homicidium causa defensionis nõ imputatur ad culpam etiam quo ed pœnitentiam imponendam.*
4 *Machinatione mulieris in mortem viri an vir possit eam deserere & econtra?*
Sæuitia viri vel mulieris separatur matrimoniũ quo ad torum.
5 *Homicidiũ in vxorem vel alias personas in quibus casibus priuat homicidam quòd nõ possit contrahere matrimonium.*
6 *Conatus seu voluntas an & quando pro opere & delicto puniatur?*
7 *Delicta quædam sunt quæ impediunt matrimonium contrahendum:sed non dirimunt iam contractum.*

¶ *CAP. I.*

1 SI qua mulier. ¶ †Breue est & ꝓ alia verba põt sic summari. Homicidiũ necessariũ nõ priuat spe cõiugij,sed machi
2 natio ĩ mortẽ cõiugis sic. ¶ †No.j.ꝙ
a homicidiũ cã defensiõis[a] nõ imputať ad culpã etiã quo ad pœnitentiã imponẽdã.ad hoc tex. in clemẽti.si furiosus.de homi.& vide gl.xxiij. q. viij.in
3 summa. ¶ †No.secũdò ꝙ ꝓpter machinationẽ in mortem cõiugis sequuto inde aliquo homicidio priuať machinator spe cõiugij.vnde post mortẽ cõiugis nõ poterit cũ alia cõtrahere mr̃imoniũ. ¶ †Sed q̃ro qd si ĩ mor
4 tẽ mariti mulier cõtinuè insidiať: nec põt quoquo mõdo cõpesci:nũ qd liceat hoc casu marito eã deserere?tex.hîc nõ aperit.sed Hos.format q̃õnẽ &dicit ꝙ ex quo cautionis remedio ꝓuideri nõ põt:põt eã repellere.& sibi petenti restitutionẽ obstabit exceptio ꝑquitiæ. ꝓ hoc bonus tex.in.c.literas.in fi.de resti.spo.vbi videť ꝓbari idẽ fore in marito ꝓsequẽte vxorẽ odio capitali:& per illũ tex.dico ꝙ ꝓ iudicẽ hoc casu poterit separari matrimonium quo ad mutuã cohabitationẽ.& notabis semp illũ
b tex.in fine.quẽ nescio alibi.remanebũt[b] tamen marit⁹ & vxor licet separati.vt j.ĩ.c.ꝓxi.facit.c.hi q.xxxij.q.vij.
5 ¶ †In gl.j.ibi: *nisi in casibus.* hic gl. non rectè excipit à præcedentibus.nam.s.loquuta est de homicidio necessario.sed iura allegata in exceptiõe loquunť de homicidio volũtario.quando quis.s.voluntariè interfecit vxorem.& sensus est ꝙ propter homicidium gñaliter commissum nõ priuať qs spe cõiugij nisi in casibus exceptis. de quibus vide bonam glos.cum tex.in.c.ij.de pœni.&
6 remis.& in. c.hoc ipm.§ de pœnitẽtib⁹.xxxiij.q.ij. ¶ †In glos.ij.ibi: *vbi de hoc.* Et dic ꝙ regulariter puniť quis licet non perfecerit delictum ex quo peruenit ad actum
c propinquum[c],nec per eum stetit quin delictum perfeciſſet.de pœni.dist.j.c.si quis cum telo.&.c. si quis non dicam rapere. Et vide plenè de materia in capit.primo.
7 de eo qui mit.in possess. ¶ †Et in fin.glos.no.glo. quòd delicta quæ impediunt matrimonium contrahendum non dirimunt iam contractum . quod intellige nisi in casibus expresis,& vide de hoc quod dixi in.c.primo.s. de conuersio infide. Abbas.

SVMMARIVM.

1 *Coniuges propter alterius crimen nõ separantur, nisi spiritualiter fornicẽtur.& tunc durat cõiugiũ eis etiam separatis.2.*
Matrimonium ex alterius coniugis delicto & etiã hæresi non separatur.
Matrimonij separatio fit propter adulterium & crimen sodomiticũ à marito commissum.
3 *Matrimonij separatio fieri potest si maritus conatur vxorem ducere ad aliud delictum præter hæresim.*
4 *Separati coniuges propter fornicationem spiritualem an absoluti videantur à redditione debiti?*

¶ *CAP. II.*

1 QVæsiuit. †Coniuges ꝓpter alterius crimẽ nõ separanť, nisi spũaľr fornicenť.& tũc durat coniugiũ eis etiã separatis.& sunt tria dicta.secũdũ ibi: *verũ.* tertiũ ibi: *in viris.* ¶ Casus literalis. Quęrebať in.c.isto vtrùm mulier pro furto vel alio crimĩe quolibet viri sui ab eo debeat separi :rñ. papa ꝙ mulier pro furto vel alio crimine viri sui ab eo separari nõ debet,nisi velit religionẽ fidei suæ corrumpere.sed si vir vxorem ad infidelitatẽ traxerit à viro poterit separari quo ad mutuã seruitutem.ita tñ quòd alij
2 nubere non licebit:quia licet separenť,manẽt tñ semper cõiuges etiã separati.& idẽ seruať in viris.Ber. ¶ †Not. j.hîc regulã.ꝙ qualecũq; delictũ cõmittat alter cõiugiũ nõ põt reliquus ob hoc petere separationẽ cõiugij etiã quo ad torũ.fallit in delicto fornicationis:siue fit fornicatio carnalis.vt j.eo.c.ex literis.siue fit fornicatio spiritualis.vt j.eo.c.quanto.vt q̃a incidit in hæresim.de quo vide qd legiť & no.de cõuer.cõiu.c.fin. An autẽ propter crimẽ sodomiticum cõmissum à marito põt vxor petere separationẽ matrimonij quẽadmodũ petit propter adulteriũ?vide per Inn.c.j.de adul.vbi plenè dixi.& per gl.in.c.oẽs causatiões.xxxij.q.vij.& in.c.maritis.de adul.
3 & ibi vide opi. ¶ †Secũdò q̃ro quid si maritus conatur vxorem ducere ad aliud delictum p̃ter hęresim,nũquid vxor poterit ob hoc petere separationẽ quo ad mutuã
c cohabitationẽ?Inn.sentit hîc ꝙ sic:& remittit ad noj.e. c.quãto.idẽ tenet in.c.j.de adul.p̃all. In cõtrariũ facit qd no.gl.ĩ.c.vxor.xxviij.q.j.Sed ad primũ dictũ facit.c.idolatria.xxviij.q.j.& satis põt dici ꝙ si nõ põt cõpesci ab ista insolentia:poterit fieri separatio.nam præsumptio est cuiusdam infidelitatis si perfistit coniunx in trahẽdo coniugem ad delictum nec ab hac prauitate cõpesci po
4 test. ¶ †Quæritur tertiò si separetur matrimonium propter fornicationẽ spiritualem,nunquid innocẽs sit absolutus à redditione debiti carnalis? Quidã tenuerũt ꝙ nõ.sed tantùm à mutua seruitute. qa xp̃s solũ excipit delictũ fornicationis.cõtrariũ hîc tenet Hosti.& meli⁹. qa licet excœperit fornicationẽ nõ tñ distinxit inter spiritualẽ & carnalẽ.vñ fauore fidei debem⁹ intelligere de spũali.& ꝓ hoc.c.idololatria.p̃alle.& not.bñ hoc dictũ ꝙ in materia pœnali verbũ generale intelligiť largo mõ si dispositio tendit in fauorem fidei. Abbas.

SVMMARIVM.

1 *Vir non potest dimittere vxorẽ propter impedimentum parentelæ notorium absque iudicio ecclesiæ.2.9.*
Iudex ex officio potest inquirere de impedimento matrimonij si fama refet illud existere.4.
Iudex ex officio si impedimentum est notorium potest matrimonium separare.
3 *Maritus cõpelli potest per excommunicationem ad recipiendũ vxorem incautè dimissam.*
5 *Consanguinitas de facili potest esse notoria,& hæc parẽtela ex cõmuni tractatu dicitur notoria præsumptione iuris.*
6 *Secundũ genus affinitatis hodie non prohibetur.*
8 *Separatio matrimonij propter adulteriũ facta est pœnalis sñia.*

a ¶ Cã defensionis. gl.tenet cõtrariũ ĩ l.vt vim.ff.de iust. & iu.gl.in.c. inter hæc.xxxiij.q.ij.q̃ in oĩbus casib⁹ in quib⁹ est commissum homicidiũ tẽpore cõfessiõis est iniungẽda pñia Ro.ĩ auť. similiter C.ad.l.fal.in.xxxiij.ij.speciali pię cãę inter vltimas volũtates. Abb.ĩ.ij.de homi. Imo.in.l.qđ ergo. ff. de lega.j. Alex.in. l.ex plagã.ff.de verb.obl. vbi tenẽt ꝙ interficiens bãnitũ vigore statuti nõ peccat. Bal.in. l.rectè. C.vnde vi. in . vij. col.in fin.

b ¶ Remanebũt. per hoc corrigiť.l.cõsẽsu.C.de repudijs,secũdũ q̃ ꝓpter insidiasionẽ fiebat separatio etiam quo ad vinculũ.matrimonij secũdũ Ioã. an.& Philip.fran. hic.

c ¶ Ad actũ propinquũ.p legistas ĩ.l. si qs nõ dicã rapere.C.de epis.&cle. & in.l.qsqs.C . ad legẽ iul.maie . per Bar.in.l j.ff.de extraor.cri.p Alex.ĩ l.j.in fin.ff.qđ qsq; iur.per cano.in. c. fœlicis.de pœnis. lib.vj.

SEBA.SAPI.

c ¶ Actũ propinquũ. Vide latè Feli.in.c.j.col.j.vers. regula est.s . de p̃sum.vbi ponit regulã cũ nouẽ limitationibus.

Lite pẽdẽte ſuper ipedimẽto cõiuges debẽt ſibi debitũ reddere.
Reſtõnẽ petẽti obſtat exceptio defectus proprietatis notoriæ.
9 *Reſtõnem marito petenti obſtat adulteriũ notorium mulieris.*
Impedimentum parentelæ obſtat matrimonio quò ad carnalem copulam.non autem quò ad mutua ſeruitia.
Notoriũ quale ſufficiat ad ſtatim diſſoluendum matrimoniũ?

¶ CAP. III.

1 PORRO. †Vir non põt dimittere vxorem ſine iudicio eccleſię, etiã propter impedimẽtũ parentelæ notorię. h.d.primò & ſecũdò. Si fama refert impedimentũ cõiugij.etiã nemine opponẽte: epiſcopus ex officio ſuo poteſt de eo inquirere. Si verò impedimẽtũ eſt notoriũ põt ex officio ſuo matrimoniũ ſeparare.& ſecũdũ dictũ ibi: *præterea.* ¶ Caſus literalis. Quidã comes pontini authoritate ſua ſine iudicio eccleſiæ dimiſit vxorẽ ſuã qa eã dicebat fuiſſe cognatã vxoris ſuæ defunctæ:mulier petebat eũ ſibi reſtitui. quæriť an potuit eã ſic dimittere? Rñ. papa ꝙ ſi etiã parentela publica & notoria eſſet,ſine iudicio eccleſiæ vxorẽ dimittere nõ põt:vñ comes cõpelli debet vt eam recipiat quę reſtitutionẽ ipſius petebat,qđ ſi facere contempſerit excõmuniceť.Præterea quidã.H.noíe quãdam cognatam vxorẽ ſuã duxit in vxorẽ.quęriť quid fieri debeat? Rñd. papa ꝙ ſi non appareant accuſatores,& parentela manifeſta ſeu publica exiſtit ꝙ credibile nõ eſt niſi eſſent conſanguinei in primo & ſecundo gradu,illud matrimoniũ diſſoluať qđ illicitè eſt cõtractum.Ber. ¶ †Not.primò ꝙ matrimoniũ ſemel cõtractũ nõ debet abſq; iudicio eccleſiæ etiã ſi impedimẽtũ ſit notoriũ ſeparari.& no.hoc vltimũ.qa neſcio alibi.Et ratio põt eſſe.qa multa dicunť notoria q̃ nõ ſunt.vt in.c.conſuluit.de appella.ideo non debet tantũ ſacramẽtũ reſcindi ex ſola opi.coniugũ credẽtiũ fore iniuſtè impedimẽtũ notoriũ.de hoc aliquid j. ¶ †No.ij.coniugẽ poſſe cõpelli per excõicationẽ ad recipiendũ vxorẽ incautè dimiſſam ſeu temerè. ¶ †Not.in §. *præterea.* ꝙ ſuper impedimento matrimonij iudex põt ex officio[a] ſuo procedere. ¶ †Itẽ not.non eſſe facile vt cõſanguinitas ſit notoria in primo vel ſecũdo gradu conſanguinitatis:nã fratres q ſunt in primo & filij duorum fratrũ q ſunt in ſecũdo de facili exhibẽt ſe cunctis pro conſanguineis.nõ autẽ ſic contingit in vlterioribus gradibus.Et ſic no.ꝙ licet parẽtela ꝓbeť ex ꝓſumptione puta ex cõi tractatu:nihilominus põt eſſe notoriũ,& appellať hoc notoriũ pręſumptionis ſeu iuris. ¶ †Oppo. cõtra primũ dictũ:nã videť ꝙ cognatã vxoris defunctæ licitè quis ducat in vxorẽ:aut enim erat cognata vxoris: qa fuerat vxor fratris vxoris.& tũc cũ iſta ſit ex ſecũdo gñe affinitatis nõ vr cũ ea ꝓhibitũ mrioniũ : vt in.c.nõ debet. de conſan.& affi. Aut erat cognata vxoris:qa am bę fuerũt cõiuges duorũ fratrũ.& etiã nõ debet impediri:qa attinebat iſti i tertio gradu affinitatis. de quo hodie nõ eſt curãdũ.vt i.d.c.nõ debe. Sed ſi intelligimus ꝙ erat cognata vxoris modis p̃dictis,dicẽdũ ꝙ ꝓcedit iſtud de iure antiquo:ſed põt itelligi ꝙ erat cognata vxoris defunctę,id eſt cõſanguinea.nã cõſanguinei dicunť cognati.vt.ff.vñ cog.l.j. ¶ †In gl.j.i fi.no.bene finẽ gl.maximè in eo ꝙ nullã mẽtionẽ facit de citatiõe,ſed aliter dicit in c.ad noſtrã.ſ.de iureiurã.ſed tu dic vt plenè dixi in.c.veſtra.de coha.cleri.& mulie. ¶ †In gl.ij.ibi.*pœna*[b] *eſt*.no. gl.Io.an.dicit ꝙ cũ fit ſepatio ꝓpter adulteriũ eſt ꝓpriè pœnalis ſnĩa.& credo ꝙ melior ſit rõ quã tetigi in notabilib⁹:quia hoĩes falluntť in diſcernẽdo an aliquid dicať notoriũ: qa vt dicit Io.ij.q.j.c. de manifeſta, de notorio loquimur:& qđ ſit notoriũ ignoram⁹.& ideo debet requiri iudiciũ eccłię i ſeparatiõe tãti ſacramẽti.nõ tñ interim debẽt ſibi debitũ reddere ſi firmiter credũt parẽtelã eſſe iter eos.vt i.c.literas.de reſt.ſpo.& pro hoc qđ dicit in gl.ſeq. ¶ †In gl.iij.in.fi.ſed cõtra hãc ſol.gl.& tex. ponit.nã petẽti reſtitutionẽ obſtare debet quo ad oĩa exceptio defect⁹ proprietatis notoriæ.vt eſt tex.i.c.ad decimas.de reſti.ſpo.li.vj.optimè facit j.c. ꝓxi.vbi adulteriũ notoriũ mulieris obſtat eidẽ petẽti maritũ reſtitui. dicit ibi.In hoc ꝓcedere nedũ in cã mrimoniali ſed in qualibet alia.hoc cõtrariũ difficilimũ eſt, &vario mõ ꝓ modernos ſoluiť hîc &j.c.ſe.Prio dicũt ꝙ iſte tex . non dicit exceptione nõ obſtãte,ſed ꝙ maritꝰ nõ debet dimittere vxorẽ ẽt ꝓpter parẽtelã notoriã ſine iudicio eccleſię.nã ſi bñ põderať tex.hic nõ excipiebať de parẽtela notoria.Secũdò ſoluiť ꝙ parẽtela obſtat matrimonio quo ad carnalẽ copulã:nõ aũt quo ad mutua ſeruitia.nã põt qs habere mulierẽ vt ſororẽ,quã nõ põt habere vt vxorẽ.vt in.c.cõſultationi.ſ.de frigi.& malefi.& ſic hęc exceptio non concludebat ex toto defectu ꝓprietatis. Tertia ſol.ꝙ hîc loquiť de notorio p̃ſumptiõis qđ certitudinaliť ꝓbari nõ põt.Cõtrariũ ꝓcedit i notorio facti qđ clarè ꝓbari põt.Hęc vltia ſol.nõ multũ mihi placet: quia hoc notoriũ ſufficit ad diſſolutionẽ mrimonij ſine alia probatione,vt patat hîc in fi.c.ergo debet ſuffi cere quo ad repellẽdã cõiugẽ à petitione reſtitutionis. Et iõ tene p̃cedẽtes ſolutiones:& ſic habes clarè intellectum huius.c.quod à pleriſq; difficile reputari ſolet.

a ¶ Ex officio . de quo in.c. qualiter & qñ.j.de accu.in l.ea quidẽ .C.e.& in.l.ſi marit⁹.ff.de adulte.& facit iſte tex. ꝓ gl. i.c. preſbyter ſi à plebe.ĩj q.vj.ꝙ per iudicẽ non põt ꝓcedi p inquiſitionẽ niſi prius deť termin⁹ offenſo ad accuſandũ & deliberãdum. Bald. in.l.ſe natu.C. qui accu, non poſſunt.

b ¶ Pœna.hanc gl. reputat ſing.Floren.hic. ꝙ ſnĩa diuortĩ dicit pœna. addo aliã i.c.ꝓ venerabilẽ.ſ. q filĩ ſint legi. i verb.ſeparaſti. qđ intelligę ſecũdũ Inn,i ſeparatiõe q̃ fit propter ſeparationẽ carnalẽ vel ſpũalẽ ſec⁹ſi ex alia cã. & an annullatio act⁹ſit pœna.vide tex.in.l.ſenatus.ff. de cõtrahẽ. em. & qđ in vltimis. volũtatib⁹ no.i.l. turpia.ff.de leg.j.per Inn.in.c.ſnĩa. j. de ſen.excõi.ꝓ Bald. in.l.ꝓtor.ff.de no. oper.nũ.ꝓ Bal. in l.nemo.la.ĩj. C. de ſac.ſanc.eccle.per Bal.nouellum. in rubr.ff.de ver.ob. in fi.in ſua ſolẽni repetitione.

SVMMARIVM.

1 *Reſtitutionem mariti vxor petens repellitur,ſi notoriè fornicata eſt & maritus continuit.5.7.10.*
2 *Maritus excõicatur,ſi abſque iuſta cauſa vxorẽ dimittit.*
Marito nõ creditur de adulterio vxoris.
3 *Vxor dimiſſa etiã temere à marito nõ excuſatur ſi poſtmodũ adulterium commiſit.*
Mulier non excuſatur à fornicatione etiã propter paupertatẽ.
4 *Adulterium quomodo poteſt eſſe notorium?*
5 *Reſtitutionẽ obſtat exceptio notoriæ proprietatis ſiue defect⁹ notoriè cõcludens ad executionẽ notoriæ proprietatis.*
6 *Adulteriũ nõ ſeparat matri.ſed tãtũ priuat eius executione.*
7 *Adulterio an excuſetur vxor ſi à marito fuit cauſatum?*
8 *Mors vltima nocet.*
9 *Adulteriũ mariti etiam nõ notorium an vxor poſſit obijcere?*
10 *Reſtitutio mariti propter exceptionem de adulterio non retardatur niſi excipiat de adulterio notorio.*
Reſtitutionis materia eſt valde priuilegiata.
Paria delicta ſiue adulteria mutua compenſatione tollũtur.

¶ CAP. IIII.

1 SIgnificaſti. †Repellit vxor petẽs reſtitutionẽ mariti ſi notoriè fornicata eſt & marit⁹ cõtinuit.Cõis diuiſio.ſecũda ibi : *cõſultatiõi.* ¶ Caſus lĩralis.Quidã ſine iudicio eccłiæ dimiſit vxorẽ ſuã eo ꝙ ſuggeſtũ fuit ipſam cũ quodam ſuo cõſanguineo iceſtũ cõmiſiſſe: ꝓpter ꝙ etiã fuit excõicat⁹:ſed mulier illa de alio ſobolẽ ſuſcœpit, & nihilominus petabat viro ſuo reſtitui,dicẽs ꝙ iniuſtè eã dimiſerat,& ſibi materiam adulterandi dediſſet quæritur quid iuris ſit.Reſpon papa ſi notorium ſit mulierem ipſam adulterium commiſiſſe ad eam recipiendam vir compelli non debet niſi conſtaret ipſum cum alia adulterium commiſiſſe.Ber. ¶ †Not. j.maritum poſſe per eccleſiam excommunicari ſi ſine iuſta cauſa dimittat vxorẽ,nec creditur ſibi aſſerẽti vxorẽ fuiſſet adulteram pro hoc j.c.proxi. ¶ †No.ij.ꝙ vxor dimiſſa temerè à marito non excuſatur ab adulterio qđ ſic redicta perpetrauit.nã p̃textu paupertatis nõ debet mulier cõmittere tãtã ignominiã.ff.de ri.nup.l.palã.§.non em̃. ¶ †No. ꝙ adulteriũ mulieris põt eſſe notoriũ.qđ põt cõtingere multis modis.puta ꝓ cõfeſſionẽ ipſi⁹,vel qa peperit filiũ licet maritus ſecũ nõ habitauerit ꝓ annũ. ¶ No.vltimò ꝙ petẽti reſtõnẽ obſtat exceptio de effectu notorię proprietatis, ſiue defect⁹ cõcludẽs ad executionẽ proprietatis notorię.nã adulteriũ nõ priuat ſeu ſeparat matrimonium

matrimoniũ ſed priuat dũtaxat executionẽ mr̃imonij. & vide qđ dixi.s̃.in.c.pxi.& tene menti in hoc iſtũ tex.

6 ¶ †In gl.j.ibi: *niſi eã inuitã.* Idẽ ſentit Io. an.ſi volentẽ eã adulterãdã tradidiſſet alteri tñ.nõ rñ.ad cõtrarium. Sed dic ꝙ aut marit⁹ dat vxori immediatã cãm adulterãdi[a], puta induxit ad cõmittẽdũ adulteriũ,& tũc non põt ſibi adulteriũ obijcere.& ſic ĩtellige iura alle.ĩ prin. gl.nõ tñ p hoc excuſaf mulier à pœna legis,imò vterq; punief marit⁹ & vxor.vt in.l.j.§.ſi publico.ff.de adult. Aut p̃ſtat cãm mediatã ſeu remotã.puta qa eã reliquit, vel.in neceſſarijs nõ prouidit.& tũc nõ põt ſibi obijcere adulteriũ vt hîc.& in.c.ſeq.& vide qđ dixi in.c.diſcre

7 tionẽ. alle.in gl. ¶ †In ea gl.ibi : *ſpoliata intelligitur* ,no. bñ hãc particulã gl.& idẽ tenet gl.in.c.literas.de reſtit. ſpolia.& in.c.intelligim⁹.de adul.& Inn.in.c.veniens.de

8 reg.& Spe.in ti.de ſpõſa.§.fi.ver.j.& ſequẽ. ¶ †In fi.glo. no.hãc qõnẽ.& rõ deciſionis eſt.qa vltima mora nocet

9 vt in.l.illud.ff.de peric.& cõmo.rei.vẽditę. ¶ †In gl.fi. ibi. *opporteret prius probare.* vult ergo gl.ꝙ vxor poſsit

10 replicare de adulterio mariti etiã nõ notorio. †In contrariũ facit qđ no.gl.p̃cedẽs.ſed cõcordãdo dic ꝙ maritus nõ eſt audiẽd⁹ ad impediẽdũ reſtitutionẽ cõiugis,ni ſi excipiat de adulterio notorio.Rõ.quia cã reſtõnis eſt priuilegiata.vt in.c.fi.de or.cog.Sed vxor bene replicat de adulterio mariti nõ notorio.qa marit⁹ nõ petit reſti tutionẽ ſed excipit cõtra petẽtẽ.& ſic ceſſat rõ q; eſt in priori caſu.Et ex hoc no.ꝙ adulteria cõiugũ mutua cõ pẽſatiõe tollunf,licet differãt in qualitate.vt qa adulte riũ vni⁹ eſt notoriũ,reliquũ verò occultum &c. Abb.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium ſeparatur propter adulteriũ vxoris,& ſi vir poſtea fornicatur reintegratur.6.*
2 *Confeßione ſolius vxoris ſeparatur matrimonium quo ad torum,ſecus vbi agitur de ſubſtantia matrimonij.*
3 *Maritus tenetur ad prouidendum vxori de neceßarijs etiam ſi dotem non habuit.4.*
4 *Maritus poteſt accuſare vxorem de adulterio.*
Vxor poteſt agere contra virum & petere alimenta.
5 *Matrimonium non ſeparatur propter adulterium,niſi quo ad torum & mutuam cohabitationem.*
6 *Matrimonium integratur propter viri incõtinentiam.11.*
Separati coniuges debent ex voto continentiam ſeruare.
7 *Pater vendit filium propter famem.*
Adulterium committere alicui non licet etiam propter famẽ: quærere enim debet victum alio modo.8.
8 *Filia innupta ætate.xxv.annorũ ſi peccat in corpus ſuũ non poteſt à patre exhæredari:quia videtur quòd pater fuerit in culpa differendo nuptias tanto tempore.*
9 *Iudex an debeat ſuplere?*
10 *Confeßio facta colore iracundiæ an & quando præiudicet?*
Confeßio propria an poßit reuocari?
11 *Sententia ſeparationis matrimonij quo ad torũ an trãſeat in rem iudicatam.*
12 *Separati coniuges an inuiti poßint reintegrari?*

¶ *CAP V.*

1 EX literis. †Matrimoniũ ſeparaf ꝓpter adulteriũ mulieris,& ſi vir poſtea fornicef reintegraf.& eſt bonus caſus & multũ allegabilis. ſecũda pars ibi: *vnde fraternitatis.* ¶ Caſus literalis.Gulielm⁹ duxit in vxorẽ quãdã tãdẽ nata diſcordia inter eos dicebat idẽ.G.per violẽtiã ſibi illatã & metũ etiã illã duxiſſe:poſtmodũ accuſauit eã ſuper crimine fornicatiõis,quę cœpit publicè ꝓfiteri ꝙ cũ vir eius negaret ſibi in neceſſarij ꝓuidere:crimẽ cõpulſa fuit in currere ſupradictũ.Sed cũ admonita fuiſſet ne id ſuggeſtionẽ alicui⁹ illud tã turpe cõtra ſe cõfitereſ,ipſa ad manifeſtius aſſerebat.Eps cõuocato capitulo ſuo de cõſilio ipſius capli vtriq; illorũ priuatim cõtinentiã indixit ob ſeruãdã.ita ꝙ caſtè viuerẽt ab inuicẽ ſeparati.Sed dict⁹. G.ſtatim cũ alia furtim contraxit. Eps hoc audiens ab ipſo.G.veritatẽ inquirẽs ipe rei ſeriẽ explicauit.& ad ſedem apoſto.appellauit.qui epiſcop⁹ ordinẽ hui⁹ negotij dño papę ſignificauit.vnde mandat epo quatenus ſi res ita ſe habet virũ p̃dictũ ad vxorẽ legitimã redire cõ

2 pellat.Ber. ¶ †No.j.& tene mẽti ꝙ cõfeſsio cõiugis valet cõtra executionẽ matrimonij,ſeu cõtra ſequẽtia ad ipſum matrimoniũ:vel per alia verba ſic. ¶ Not.ꝙ vbi agiſ de adulterio ad ſeparationẽ tori valet confeſsio ſolius cõiugis.nã ad ſolã cõfeſsionẽ mulieris fuit hîc ſaparatũ matrimoniũ quo ad torũ.ſec⁹ eſt vbi agiſ de ſubſtãtia vinculi.vt in.c.ſup eo.de eo qui cog.cõſan:vxo.ſuæ. & ibi pleni⁹ dixi rõ diuerſitatis eſt:qa primo caſu ſolũ a

3 tractaſ de pręiudicio cõfitẽtis. ¶ †Not.ſecũdò maritũ teneri ad ꝓuidẽdũ vxori ĩ neceſſarijs:& ſi habuit dotẽ, b teneſ ꝓuidere ſecũdũ quãtitatẽ b dotis.vt in.l.ſi cũ dotẽ.§.finaũt.ff.ſol.mat.Si nõ habuit dotẽ teneſ prouidere

4 de ſuo.vt diciſ in.c.p veſtras.s̃.ti.proxi. ¶ †Not.tertiò b maritũ poſſe accuſare vxorẽ de adulterio,licet tẽpore adulterij denegauerit ſibi prouidere in neceſſarijs: non em excuſaf propter hoc mulier de adulterio.debet em

5 agere cõtra virũ &petere alimẽta. ¶ †Itẽ no.ꝙ propter delictũ adulterij.nõ ſeparaf matrimoniũ quo ad vinculũ,ſed tãtũ quo ad torũ & mutuã cohabitationẽ. vnde ſeparati remanẽt cõiuges.ad hoc.c.ij.s̃.e.xxxij.q. vj.c.fi.

6 ¶ †No.ꝙ ſi vir innocẽs nõ cõtinet poſt ſeparationẽ facta propter adulteriũ mulieris debet matrimoniũ reintegrari:& eſt caſu hîc ſingularis qui nõ eſt alibi ſecundũ vnum intellectũ.ꝙ adulteriũ viri vxoris cõpenſaf nõ ſolum ante ſnĩam latã ſed etiã poſtea.de quo pleni⁹ diceſ cum gl.pe.Et iſtũ tex.inducit Io.an.in.c.quod deo pari. xxxiij.q.v.& in.c.noſſe.xxx.q.j.ꝙ ſi cõiuges pari cõſenſu vouẽt cõtinẽtiã & alter poſtmodum nõ cõtinet matrimonium debet reintegrari.Sed dicit Io.an.ꝙ parum facit ad hoc iſta decre.& remitit ad no. in.c.dudum. de cõuer.cõiu.Et dic parum facit ex eo ꝙ mulier hæc quæ deliquit nõ teneſ ſeruare cõtinẽtiã ex voto,ſed tantùm quia priuata eſt iure ſuo propter ſuũ delictũ Sed marito poſtmodum delinquente compenſatur adulterium ſuum cum adulterio mariti:ſed in caſu præmiſſo ſemper illi obligantur ad continentiam ex proprio voto. vnde credo quòd etiam ex officio iudicis non debet matrimonium reintegrari,ne veniant cõtra votum cõtinẽ

7 tię.& hoc videſ velle tex.in.d.c.quod deo. ¶ †In glo.j. ibi. *l.vlti.* vbi excuſatur pater qui propter neceſsitatẽ famis vẽdit filiũ:cõtra dic ꝙ illud non eſt delictũ maximè cũ facit authoritate legis,ſed adulteriũ ĩ ſe eſt malũ & oĩ lege ꝓhibitũ.nec ex aliquo põt fieri bonũ. vt.c. &

8 ſi xp̃s.de iureiurã. ¶ †In ea.gl.ibi . *aut.ſed ſi poſt* vbi filia q̃ poſt.xxv.annũ.innupta peccauit in corpus ſuũ,nõ põt à patre exhęredari.quaſi pater fuerit in culpa differendo nuptias ei⁹ tãto tẽpore.ſed dic illud procedere in odiũ p̃ris,& qa alia neceſsitate vr̃ inducta quã famis.ſecus aũt in vxore:qa alijs remedijs debet ſibi q̃rere victũ

9 & no.hũc caſum. ¶ †In glo.ij.ibi: *ipſum factum reſpicere.* quaſi velit dicere ꝙ cũ iudex nõ debeat ſupplere de facto vt no.in.c.bonę.de poſtu.p̃la.nõ debeat eps p profeſsionẽ habitã iſtare.ſed tene cõtrariũ.vt etiã probat iſta lr̃a Et hui⁹ dicti triplex põt eſſe rõ.prima.propter periculũ animarũ.qđ imminet propter ſeparationẽ mr̃imonij.ſecũda.propter fauorẽ mr̃imonij.tertia.ne cã colluſionis

10 iſta cõfitereſ.ar.in.c.audiuim⁹ j. de collu.detegẽ. ¶ †Et in fi.no.ſin.vltimũ dictũ gloſ. & nõ tradas obliuioni.ꝙ

c cõfeſsio calore iracũdię c nõ p̃iudicat,niſi deſ p̃ſeuerẽtia. alĩs aũt valet cõfeſsio facta ĩ criminali:nec exigiſ alia per ſeuerãtia.vt ĩ.l.ſi cõfeſſus.ff.de cuſt.& exhi.re.&ĩ.c.ij.de confeſs.& in.c.per inquiſitionẽ.de elec.Vel põt intelligi tex.ſecũdũ Hoſtien.ꝙ incontinenti antè q̃ confeſsio ſit

ZACHARI.
¶ Immediatã cãm adulterãdi. Adde Paul.de caſt.cõſil. cxxvj.&Fel.ĩ.c.fi. col.ñ.verſi.itẽ per Inn.s̃.de cõſtitu.
b ¶ Secũdũ quãtitatẽ dotis.Iſta cõſideratio Abb.eſt dubia:qa marit⁹ teneſ in oĩb⁹.& nõ ſolũ ipſe ſed & hæredes ei⁹.Bart.Ang. & cõiter doct. ĩ.l. diuortio.ff.ſol.matri.ar.l.qđ ſi nulla. ff.de reli.& ſump. fune.p doc.ĩ.l. qđ in vxorẽ.C.deneg. geſt.
c ¶ Iracũdię.p Ro. in ſing.ccccxv. p Bal.& Saly. in.l.ſi filiã.C.de inof. teſta.iõ votũ factum calore iracũdię nõ valet.gl.ĩ.c. dudũ. & ibi Abb.s̃.de cõuer.cõiu.fallit ĩ delictis.l.ſi nõ cõuitĩ.& ibi Cy. C.de ĩiur.Ab.ĩ.c.ñ.j.de hisq fil.occiderũt.
SEBA. SAPI.
c ¶ Calore iracũdię. Vide Deciũ. in.c. at ſi clerici. in prĩ. col.x.ver. tertiò limitaf.s̃.de iud. Feli.in.c.mattheus.ĵ. de ſimo.& in. c.ſicut ex lr̃is.de iure iurã.& ĩ.c. ſi verò col.vlt.eo.ti.& in c.dilecti filij.col. ix.s̃.de exceptiõi.

deſcripta in actis,pōt fieri reuocatio.& no.ſing.hoc dictum.pro quo allego gl.in.c.apud.xxxij.q.j.& in .c.fi.de iureiuran.li.vj.Poteſt & tertiò intelligi tex.ꝙ corā eꝑo & ſocijs extra locū iudicij iſta mulier fuit cōfeſſa. ideo eꝑs admonuit vt dicat veritatē.aliæ pręcedētes ſolutio
11 nes ſunt notabiliores.¶ † In gl.in ver. *inuicem*. no.bene iſtam gloſſ. & vltimam quòd ſi matrimonio ſeparato propter adulteriū alterius coniugis reliquus nō continet,debet matrimoniū reintegrari nō obſtāte ꝙ ſnīa ſeparationis lata fuerit. idē firmat gloj. proxi. Quidā tenuerunt cōtrariū:ꝙ ex quò ſnīa fuit lata perdidit ius ſeruitutis omne qđ habebat in marito. qđ videt non poſſe recuperare ex delicto viri ſuperueniente.& vide bo. gl. quę hoc latè diſputat in.c.apoſtolus.xxxij.q.vij. & doc. antiqui fuerunt varij in hoc.Sed opi.cōior & fauorabilior eſt vt matrimoniū reintegret ſaltē ex officio iudi-
a cis:[a]qđ tenet Inn.in.c.proxi.& hoc ſatis mihi placet : ne iſti ſic ſeparati incidāt in adulteriū.Et ꝙ ſtante vinculo matrimoniali nō pōt dici ꝙ iniuria ſit illata mulieri ſeu ipſi matrimonio.ideo debet hincinde fieri cōpenſatio. & ex hoc no.ꝙ ſnīa fuit lata ſuper ſeparatiōe matrimonij quò ad torū,non tn tranſit ex toto in rē iudi. ꝑ quo
12 facit qđ no.in gl.ſe.¶ † In gl.fi.in fi.no.cōcluſionē glo.& hęc cōcluſio cōior eſt vt dicam⁹ ꝙ antè q̄ vxor cōfiteat poſſit etiā in vita reconciliari marito licet fuerit ſeparata iudicio eccleſiæ.nā illa ſnīa ſeparationis fuit lata in fauorē non delinquētis.ideo non debet retorqueri in eius læſionē , maximè cū duret vinculū matrimoniale inter eos. & pro hoc facit optimè auf.ſed hodie.C.de adul.& qđ no. gl.i.c.gaudem⁹.s̄.de cōuer.cōiug.& optimè facit tex.ibi.& de vltimo contrario gl.dic vt no.in regula factum legitimè.de reg.iur.lib.vj. Abbas.

SEBA.SAPI.
a ¶ Ex, officio iudicis. Vide Fel.in.c. lator.col.vij. s̄. de re iudic.vbi ponit quid tenendum.

SVMMARIVM.

1 *Separati coniuges ſine iudicio eccleſiæ etiam propter hæreſim redire compelluntur.2.4.*
2 *Adulterium & hæreſis,ſeu carnalis & ſpiritualis fornicatio, an idem operetur quò ad ſeparationem coniugum.4.*
3 *Matrimoniū ſeparatur etiā propter ſpiritualē fornicationem.*
4 *Separati cōiuges ꝑpter hæreſim,an recōſiliarē t ſi ſit reuerſus*

¶ *CAP. VI.*

1 DE illa. † Si vxor à viro lapſo in hęreſim ꝑpria authoritate diuertit:ad eū reuerſum redire cōpellit. ſecus ſi per iudiciū eccleſię ab eo fuiſſet ſeparata & ſecūda ibi. *ſi verò.* ¶ Caſus literalis.Quidā vir lapſus fuit in hęreſim:vxor ei⁹ ſtatim ſine iudicio eccleſię ipſi⁹ cōſoltiū declinauit,tādē ille reuerſus eſt & petebat vxorē,ipſa nolebat ad eū redire.q̄ritur qđ iuris ſit? Rn.papa ꝙ ſi mulier maximè ea intentiōe diſceſsit à viro vt ille in hæreſim lapſus tedio pariter & cōfuſiōe affect⁹ ab errore ſuo ſe cōuerteret,ei reuerſo eſt reddēda,& ſi redire noluerit eſt cōpellēda . *Si vero* iudicio eccleſię ab eo receſsit, ad eū recipiēdū nō eſt cōpellēda.ſed hoc qđ in fi.dicit corrigit per.c.ſequēs
3 Ber.¶ † No.j.ꝙ ſi marit⁹ ſpūaliter fornicat, pōt vxor ꝑpria authoritate ab eius cōſortiū declinare.nec cōpellit ꝑ eccleſiā redire ad maritū ꝑſeuerātē in fidelitatis errore.& ex hoc not.vnum caſum in quo differunt fornicatio ſpūalis & carnalis.nā ꝑpter ſpūalē licitū eſt innocēti recedere à ꝑpria authoritate,nec cōpellit redire:ſecus in carnali ſecūdū Hoſt.ſed aduerte,nā ſi fornicatio carnalis eēt notoria puto ꝙ poſſet recedere alter ꝑpria authoritate:nec cōpellit redire.vt eſt gl.ī.c.fi.de adul.& ibi plenè dixi.Sed differētia p̄dicta poſſet ꝑcedere vbi nō daret notorietas delicti,& hoc poſſet admitti ꝑpter
3 periculū infectiōis:qđ eſt crimē hęreſis.¶ † No.ij.ꝙ ꝑpter fornicationē ſpūalē pōt ſeparari matrimoniū quo ad torū.de hoc.c.fi.de cōuer.cōiu.& j.c.ꝑxi.¶ Opp.cōtra tex.de.c.s̄.ꝑxi.vbi maritus cōpellit redire ad vxorē poſt ſnīam ſeparationis cuius cōtrariū hîc in fi. dicitur. Sol. ibi maritus cōmiſit adulteriū poſt ſententiam:ſed vxor hîc nō deliqd poſt ſnīam:vl ibi nō fuit lata ſnīa.ſed
4 tene primā ſol.¶ † Sed op.videt eiī ꝙ ex quo maritus incidit in hęreſim ꝙ nō teneat vxor cum eo recōciliari q̄tūcunq; ſit cōuerſus.ſicut dicimus in matrimonio ſeparato ꝑpter adulteriū carnale.ſol.dic vt legit & no.in c.fi.de cōuer.cōiu.& vide ibi aliquas differētias inter ſeparatiōes factas ob adulteriū carnale & ſpūale . ¶ In gl. fi.in fi.vult ergo iſta gl.ꝙ ſiue iudicio eccleſię ſiue non mulier receſſerit à viro lapſo in hęreſim,cōpellit tn redire ad eū reuerſum.niſi velit ītrare religionē,& fuerit ſeparata iudicio eccl'ię.& idē tenet gl.fij.c. ꝑx.& gl.in.c. fi.de cōuer.cōiug.aliq cōtra reducētes iſtā decre.ad cōcordiā cū.d.c.fi.licet opi.gl.ſit cōis.facit tn tex.iſte multū in cōtrariū vn ꝑ arg.ſumptū à cōtrario ſenſu.in. d.c. fi.nō debemus īpropriare iſtū tex.q apertiſsimè loquit cōcludēdo ergo dic ꝙ aut altero coniugū lapſo in hæreſim alter receſsit propria authoritate:& nō cōpellit redire añ cōuerſionē alterius,ſed poſt conuerſionē ſic. vt hîc.Aut receſsit iudicio eccleſię:& ſi vult intrare religionē non compellitur redire ad conuerſum.vt in. d.c. fi.Aut nō vult intrare religionē:& ſunt opi. de quibus, s̄.& dic vt ibi.Nunquid poſsit propter hæreſim ſeparari matrimonium.dicam in.c.proxi. Abbas.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium non ſoluitur altero coniugum fidelium in hæreſim lapſo.*
Infidelis ad fidem conuerſus & eius coniunx noluit ſibi cohabitare vel nō ſine peccato mortali ſoluitur coniugium,& conuerſus contrahere poterit.2.5.6.7.
2 *Matrimonium verum & cōſummatū ſoluitur in caſu iſto.*
Infidelis conuerſus ad fidem poteſt cohabitare cū vxore infideli ex quo vult ſecum cohabitare ſine peccato.
Matrimonium nō pōt eſſe inter chriſtianum & infidelem:niſi infidelis cōuertat & eius vxor remaneat in infidelitate.
3 *Matrimonium etiam eſt inter infideles.*
4 *Matrimonium conſummatū inter chriſtianos nūquam poteſt diſſolui .*
5 *Matrimonium quare inter conuerſum ad fidem & infidelem ſolui poſsit & non inter chriſtianos?*
Eccleſia interpretatur ius diuinum.
6 *Infidelis qui ad fidem non vult conuerti,eius coniuge conuerſa relictus nō eſt ſed reliquit coniugem.*
Matrimonium claudicare nō poteſt quo ad ſubſtantiam ſecus quo ad debitum reddendum.
7 *Sententia an ſit neceſsaria diuortij interinfidelem & eius cōiugem ad fidem conuerſum?*

¶ *CAP. VII.*

1 QVanto. † Vinculū cōiugale non diſſoluit altero cōiugum fideliū in hęreſim lapſo:ſęd & ſi vnus infidelium cōiugum cōuertat ad fidem,& alter nolit ſibi cohabitare vel non ſine blaſphemia vel non ſine peccato mortali ſoluitur coniugium,& conuerſus contrahere poterit. Communis diuiſio.ſecunda ibi: *nos igitur.* quę diſtinguit & ſecundum membrum proſequitur ibi: *ſi verò.* rationem diuerſitatis ponēs ibi: *nā & ſi.* obſtaculū ſoluēs ibi : *nec obſtat.* ſubmittēs duplicē ſolutionis effectū ibi : *per hāc.* ¶ Caſus lr̄alis.Duo erāt coniugati alter eorū tranſiuit ad hęreſim ille q remāſit in fide volebat ad ſecūda vota trāſire.Eꝑs ferrariñ.q̄ſiuit vtrū poſſet? rn. papa diſtinguēdo infideles & fideles,ſi duo ſunt coniuges infideles & alter ad fidē catholicā conuertat altero nullo modo vel non ſoùlm ſine blaſphemia diuini nois: vel vt eum trahat ad mortale pctm altero cohabitare nolēte: alter qui relinquitur ad ſecunda vota ſi voluerit poterit trāſire.& in hoc caſu intelligit qđ dicit apl's.ſi infidelis diſcedit

ſcedit diſcedat frater eñ vel ſoror non eſt huiuſmodi ſeruituti ſubiect⁹. Et canō eodē mō intelligit qui dicit. cōtumelia creatoris ſoluit ius matrimonij circa eū qui relinquit. Si verò alter fideliū cōiugū labat in hęreſim, vel trāſeat ad gētilitatis errorē hoc caſu is qui relinquit viuente altero nō pōt ad ſecūda vota trāſire licet ī hoc caſu maior videat cōtumelia creatoris. licet eñ inter in fideles ſit verū matrimoniū nō tn ratū exiſtit: ſed inter fideles ratū & verū eſt mr̄imoniū vt illis viuētib⁹ cōiugiū ipm perduret. nec ob. q̄ à q̄buſdā forſam poſſet op poni q̄ fidelis relict⁹ non debeat iure ſuo fraudari ſine culpa. cū in multis caſib⁹ hoc cōtingat vt ſi alter cōiugū incidat. Per hāc rn̄ſionē quorūdā malitię obuiat qui in odiū cōiugū qn̄ ſibijnuicē diſplicerēt ſi poſſent eas in ta li caſu dimittere ſimularēt hęreſim, vt altero q̄ remāſit in fide mr̄imoniū cōtrahēte ab hęreſi reuerteret. Et per hāc rn̄ſionē ſoluit qō qua q̄rit vtrū ille qui remāſit in fi de cogat redire ad illū q ab hęreſi vel infidelitate reuer-
2 tit. Ber. ¶ †No. caſum ī quo verū matrimoniū cōſum matū diſſoluit. ſ. qn̄ alter infideliū venit ad fidē reliquo nolēte ſecū cohabitare, vel non ſinę blaſphemia diuini noīs. Et ex hoc habes caſum quotidianū in iſtis iudæis qui q̄nq̄ veniūt ad fidē vxorib⁹ remanētib⁹ ī iudaiſmo. poſſunt eñ cū alijs mulierib⁹ de nouo cōtrahere: ſi vxo res eorū nolunt ſecū cohabitare, vel nō ſine pctō. Et ex hoc no. q̄ cōuerſus ad fidē licitè habitat cū vxore infide li ex quo vult ſecū habitare ſine pctō. Ex quo no. ſing. ca ſum in quo p̄t eſſe mr̄imoniū inter chriſtianū & infide lē. hoc iō eſt: qa matrimoniū ſit cōtraheret īter chriſtia
3 nū & infidelē. vt in. c. caue. xxviij. q. j. ¶ †No. q̄ inter in fideles eſt verū matrimoniū: licet nō ſit ita firmū & in-
4 diſſolubile ſicut inter xp̄ianos. ¶ †No. tertiò q̄ matri-
a monij cōſummatū īter chriſtianos durat ſemper, [a]nec
b pōt diſſolui [b]aliquo caſu. & eſt iſte tex. ad hoc optimus & p̄ rōnē ſuā poſſet argui q̄ etiā eccleſia nō poſſet illud diſſoluere. de quo vide diſputationē Ioan. an. in regula act⁹ legitimi. de re. iu. li. vj. in mercu. & vide quod dixi
5 in. c. ex. publico. de cōuer. cōiug. ¶ †Op. cōtra p̄dicta & cōtra tex. nā cū mr̄imoniū ſit verū īter infideles. vt hīc in tex. & in. c. ꝓxi. nō videt q̄ poſsit ſeparari nō obſtāte defectu babtiſmi. nā chriſt⁹ interrogatus à iudeis q nō habebāt baptiſmū rn̄dit quos deus cōiūxit homo nō ſe paret. vt in. c. de infidelibus de cōſan. & affini. & ſic oſtē dit indiſſolubilitatē matrimonij etiā inter infideles. ad idē facit. qa matrimoniū inſtitutū fuit lōgè ante baptiſ-mū. ſcilicet in ſtatu innocētię in paradiſo: & ibi recœpit indiſſolubilitatē ſuā. cū fuit dictū. & erunt duo in carne vna vt legit & no. in. c. j. de voto. libr. vj. in. c. fraternita tis. xxxv. q. x. Sol. doc. nō tāgūt ſed puto ſic dicēdū: q̄ iō pōderat baptiſmus in indiſſolubilitate mr̄imonij: quia vbi nō eſt fides chriſtiana mr̄imoniū nō habet ſuū ſigni ficatū: nā mr̄imoniū cōſummatū denotat vnionē & cō formitatē q̄ eſt inter deum & eccleſiā p̄ aſſumtionē car nis humanę. vt in. c. debitū. ſ. de biga. vñ ſicut figuratū eſt īdiſſolubile: qa carnē quā de⁹ aſſumpſit nūq̄ dimiſit ita & mr̄imoniū illud figurās debet eſſe nidiſſolubile ſi cut figuratū ꝓ quo vide bonā gl. ī. c. qa ꝓpter. xxvij. q. ij. hoc aūt ſignificatū nō habet mr̄imoniū qđ eſt inter infideles: qa negāt aſſumptionē carnis. & ſic mr̄moniū inter eos nō eſt ita firmum & indiſſolubile: qa ceſſat in-ter eos rō indiſſolubilitatis. ¶ Nec ob qđ dicit quos de⁹
c cōiunxit hō nō ſeparet [c]&c. qa non eſt hō q diſſoluit in iſto caſu ſed eccl̄ia authoritate diuiña: nā eccl̄ia īterp̄tat in hoc ius diuinū. & inducit hoc etiā fauore fidei, ne in fideles tepeſcerēt redire ad fidē vidētes ſe arctari ad cō-
6 tinētiā vxorib⁹ ſecū cohabitare. ¶ †In gl. in ver. *qui re linquitur*. ibi: *circa eū. i. qui cōuertitur*. vult ergo glo. & melius tex. q̄ remanēs infidelitate dicit relinquere tranſ euntē ad fidē ſed potius videret dicēdū oppoſitū: qa īfi-delis fuit relictus à cōiuge trāſeunte ad fidē: ſed dic q̄ iō dicit ille relictus quia cùm ambo deberēt accedere ad fi dē, ſed alter accedit & reliquus nō ſequitur dicit illum relinquere. Et no gl. in eo q̄ dicit q̄ matrimonium non pōt claudicare. i. ex parte vnius tenere & ex reliqua nō. Et intelligo hoc quo ad ſubſtantiam vinculi. nā quo ad debitum reddēdum q̄nq̄ claudicat. vt in. c. quidā de cō-uer. cōiu. vel quo ad obligationē expectādi reliquum. vt
7 in. c. de illis. de ſpon. impu ¶ †In ea gl. ibi: *& nō per ec-cleſiam*. quaſi dicat nō eſſe op⁹ vt iudex farat ſnīam di-uortij: ſed ipſo facto ex cōtumelia creatoris ſeparat ma trimonium. dicit tamē Hoſti. tutum eſſe vt à iudice ſta tuatur terminus infideli ad cohabitandum cum cōuer-ſo. quo elapſo ſi noluerit cohabitare, ſolutum erit ma-a trimonium: de quo dic vt latius dicam in. c. fi. ī. eo. ¶ In gl. fi. in fi. gl. hīc inhęret opinioni. quā. ſ. tenui in. c. ꝓxi. ſed tu dic clarius vt ibi dixi. & iſte tex parum facit pro opi. glo. quia non loquitur qđ matrimonium ſeparatur iudicio eccleſię propter hæreſim alterius: vnde volen-do tenere opi. contrariam poſſet iſte tex reduci ad ter-minos. c. prçcedentis. Abbas.

SVMMARIVM.

1 *Pagani iuncti in gradu prohibito lege canonica tantùm cōuer ſi ad fidem non ſeparantur.*
Paganus cōuerſus ad fidē qui plures prius habebat vxores ad hæret primæ & ſi repudiata vxore cum ſecūda cōtraxit, ſe cundam dimittat & adhæreat repudietæ etiam ſi repudia-ta cum alio contraxiſſet. ſecus ſi eſſet fornicata.
2 *Infideles quo ad probationē matrimonij & ad alia ſpiritualia non includuntur lege canonica: lege autem diuina ſic. 12.*
3 *Infideles delinquentes cōtra ius diuinum puniri poſſunt. ſecus ſi delinquunt contra ius canonicum. 12.*
4 *Fratris appellatione veninnt omnes chriſtiani, & vnum pa-trem habent ſcilicet deum.*
5 *Matrimoniū pōt eē inter fidelē & infidelē, ſi ante cōuerſionē cōtractū fuit, aliās ſec⁹, quia nō pōt eſſè ītер diſpares fidei.*
6 *Baptiſma abluit crimina etiam quo ad pœnam. & an ſit verū in foro fori. 16.*
7 *Infidelis ſimul & eodem tempore de iure diuino plures non po teſt habere vxores. 13.*
8 *Matrimonium propter fornicatitionem etiam inter infideles nō ſoluitur quo ad vinculum.*
9 *Repudium factum in infidelitate non valet. 10.*
10 *Repudiata ſecundū ritum paganorum contrahēdo cum alio nō committit adulterium.*
11 *Secūdus gradus in linea inæquali prohibitus eſt de iure diuino, ſed in linea æquali prohibetur tantùm à iure canonico.*
12 *Infideles ex quibus per iudicē eccleſiaſticum vel ſecularem pu niri poſſunt?*
13 *Plures vxores ſimul habere non licet: ſucceſſiuè autem ſic. Pluralis numerus quandoque ponitur ad excluſionem maioris & quandoque minori numeri.*
14 *Maritus & vxor quandoqne iudicantur ad imparia. Maritus reuocat votum vxoris, ſed non econtra. Maritus accuſat vxorem criminaliter, ſed non econtra.*
15 *Sentētia diuortij an ſit neceſsaria inter cōuerſum & infidelē.*
16 *Baptiſmus an tollat irregularitatem & alia: vt bigamiam? Accuſatio criminis an poſsit fieri poſt baptiſmum?*
17 *Vxor infidelis ad fidem conuerſa an gaudeat omnibus priuile-gijs dotium?*
18 *Infidelis ſi dicat pluribus mulieribus ego duco vos in vxores & ille pariter reſpondeant, an ille ſint eius vxores, vel ſal tem aliqua earum?*

¶ CAP. VIII.

1 GAudemus. †Hoc. c. principa-liter habet tria dicta. & hoc dicit. in ſumma Pagani iuncti in gradu prohibito lege canonica tan-tū cōuerſi ad fidem nō ſeparat. hoc prīò

ZACHARI.

a ¶ Durat ſemper. Adde an cōtra illud poſsit papa diſpēſare. Bal. in. l. deo nobis. col. iiij. ver. vlterius not. C. de epiſ. & cle. & Fel. in. c. q̄ in eccleſiarū. col. vij. verſ. cęterū limitat ibi & pro iſtis facit. ſ. de conſtitu.

SEBA. SAPI.

b ¶ Diſſolui. Quòd poſsit diſſolui ex cauſa tenet Abb. in. c. j. in fi. ſ. de voto. & Bal. in. l. ſi paterfami. §. ī adop. ff. in arrogatiōib⁹ vbi ponit caſum qn̄ rex habet vxorem ſterilem.

c ¶ Homo non ſepa ret. Adde qualiter hoc intelligēdum ſit per Anch. conſi. ccxlj.

a ¶ Quę fortis. Adde qualiter intelligantur illa verba Cal. cõſi. ij. de iudæis.

b ¶ Per iudicem ſecularem. Vide Deciũ in. c. j. colũ. vj. ver. nã quarta cõcluſio. i. j. lect. ſ. de cõſtitu. vbi dicit ꝙ infideles nõ ligãtur canonibus in his q̃ aĩam reſpiciunt. vt i cẽſuris eccleſiaſticis & pœnis ſpũalib⁹. & ita intelligit illud de his q̃ foris ſunt nihil ad nos: ſec⁹ eſt in pœnis corporalibus & pecuniarijs.

SEBA. SAPI.

Si pagan⁹ prius plures vxores habebat poſt fidẽ ſuſceptã adhęrebit primę. hoc ſecũdò. Et ſi repudiata vxore cũ ſe cũda contraxerit, etiã poſt baptiſmũ dimittet ſecũdã & adhęrebit primę repudiatę, etiã ſi repudiata cũ alio contraxiſſet. ſecus ſi fornicata fuiſſet. hoc tertiò vſq; ad finẽ & ſecũdũ dictũ ibi. *verũ*: tertiũ ibi: *qui aũt*. ¶ Caſus literalis. Pagani accipiũt vxores ĩ ſecũdo vel tertio gradu vel vlteriori: pagani taliter coniuncti cõuertunt ad fidẽ. Queſitũ fuit à do. pa. vtrũ poſt baptiſmũ teneant inſimul remanere, vel abinuicẽ ſeparari? rñdet pa. ꝙ ſacramentũ coniugij apud fideles & infideles exiſtit. vñ dicit apl̃s. Si quis frater infidelẽ habet vxorẽ & hęc conſentit habitare cũ illo nõ dimittat illã. & in p̃dictis gradib⁹ pagani licitè cõtrahũt matrimoniũ: ꝙa cõſtitutionibus canonicis nõ arctant: ideo fideles hmõi ĩ fauorẽ fidei xp̃ianę matrimonialiter copulari liberè poſſunt & licitè remanere coniuncti, cũ per ſacramentũ baptiſmi non ſoluant coniugia ſed crimina dimittant. ¶ Quia verò pagani plures habẽt ſimul vxores q̃ cõuertunt ad fidẽ. quęrit vtrũoẽs vel quã illarũ habere debeãt poſt baptiſmũ? rñ. pa. oſtendẽs ꝙ vnã tñ debẽt habere. Ab initio vna coſta in fœminã eſt cõuerſa. & ſcriptura diuina teſtat ꝙ propter hoc relinquet homo patrẽ & matrem. & adhęrebit vxori ſuę: & erũt duo in carne vna. nõ dixit tres vel plures ſed duo, nec dixit adhęrebit vxoribus: ſed vxori: nec alicui licet inſimul plures habere vxores, niſi diuina reuelatione alicui fuerit conceſſum per quã ſicut Iacob à mẽdacio: iſraelite à furto: & Sanſon ab homicidio excuſati fuerũt: ſic & patriarchę & alij iuſti viri q plures habuerunt vxores ab adulterio excuſant. & hęc ſnĩa in euã gelio cõprobat. Quicunq; dimiſerit vxorẽ ſuã excepta fornicatiõis cauſa & aliã accœperit mechat. ergo ſi vxorę dimiſſa alia duci nõ põt, multòfortius nec ea retenta. per qd euidẽter apparet ꝙ nullus põt ſimul habere plures vxores: nec aliqua plures maritos: ergo ſequit ꝙ poſt baptimũ primã debet habere. ¶ Qui aũt pagani ſiue infideles dant vxoribus ſuis qñ volunt libellũ repudij: quę rit vtrũ illis viuentibus poſsint accipere alias ad fidẽ cõuerſi vel ante cõuerſionẽ? Rñdet ꝙ in euãgelio tale repudiũ reprobat. & ideo viuẽte vxore etiã cõuerſus ad fidẽ aliã habere nõ põt, niſi poſt cõuerſionẽ ipſi⁹ illa renuat habitare cũ illo: vel ſi conſentiat: non tñ ſine cõtumelia creatoris: vel vt eũ traheret ad mortale peccatũ. In quib⁹ caſibus mulier reſtitutionẽ petere nõ poſſet, etiã ſi de iuſta ſpoliatiõe cõſtiterit: ꝙa ſecũdũ apoſtolũ alter alteri nõ eſt hmõi ſeruituti ſubiectus. ¶ Quãuis quoq; aliquis paganus dedit libellũ repudij vxori: illa nupſit ſecundũ ritum ſuũ. vir cõuerſus eſt ad fidẽ, & vxor ſua q̃ nupſit alij poſt repudiũ ſimiliter eſt cõuerſa ad fidẽ & petit illũ quęrit an poſsit non obſtãte eo ꝙ nupſit alij? Rñdet ꝙ licet ſecũdũ euãgelicã veritatẽ. qui duxerit dimiſſam mechabit, nõ tñ dimiſſor poterit obijcere fornicationẽ dimiſſę poſt baptiſmũ eo ꝙ nupſit alij poſt repudiũ: & ſic

2 eã tenet recipere, niſi aliâs fuerit fornicata. Ber. ¶ † Nota primò vnã regulã generalẽ ꝙ lex canonica in prohibitione matrimonij nõ extendit ad infideles: & idẽ dicẽdũ in alijs ſpiritualibus p̃ illã authoritatẽ apl̃i: ſunt quid ad

a nos de his q̃ foris[a] ſunt iudicare. dic foris. i. extra eccl̃iã,

3 vel fidẽ catholicã. ¶ † Secũda regula colligit ex textu. ꝙ lex diuina oẽs infideles cõprehendit. vnde matrimoniũ eorum cõtractum cõtra legẽ diuinam eſt nullũ. Ex quo infero. ꝙ pagani ſeu iudęi delinquẽtes cõtra legẽ diuinã poſſunt puniri: ſecus ſi delinquerẽt contra legẽ canonicam diſponẽtẽ ſuper ſpũalibus: de his vide q̃ pulchrè no

4 tat Inno. in. c. qd ſuper his. de voto. ¶ † Nota ibi: *frater*. ꝙ appellatione fratris comprehendit quilibet chriſtianus nam chriſtiani ſunt adinuicem fratres: quia habent vnum patrem: ſcilicet Deum. & vide textum cum gl. in

5 c. ad menſam. xj. q. iij. ¶ † No. ꝙ inter fidelem & infidelẽ poteſt eſſe matrimonium. quod intellige qñ matrimonium fuit cõtractum ante cõuerſionẽ ad fidẽ. alĩs aũt inter diſpares fidei nõ põt eſſe matrimoniũ. vt in. c. caue.

6 xxviij. q. j. ¶ † Nota ꝙ per baptiſmũ dimittunt crimina & dic ꝙ dimittunt oĩa, etiã quo ad pœnã. ita ꝙ ſi baptizat⁹ tũc morereť nõ ſentiret etiã penã purgatorij: vt dicit Auguſti. de pœni. diſ. vij. c. ſi.

7 ¶ † No. in. §. *quia verò*. ꝙ nõ eſt licitũ cuicũq; quãtũcunq; infideli ducere ſeu habare eodẽ tẽpore pluresvxores. hoc eñ eſt cõtra legẽ diuinã. Et nota ex tex. plurimas rationes ex quib⁹ cõclu

8 dit vnicã vxorẽ eſſe debere. † No. ꝙ ꝓpter fornicationẽ cõiugis nõ ſeparat matrimoniũ quo ad vinculũ etiã

9 inter infideles. ¶ † No. in. §. *qui antẽ*. ꝙ repudiũ factum in infidelitate nõ valet poſt cõuertionẽ ad fidẽ: nec etiã

10 primò valuit ſecũdũ veritatẽ. ¶ † No. ꝙ repudiata ſecũdũ ritũ paganorũ cõtrahẽs cũ aliquo nõ cõmittit adulteriũ. iõ marit⁹ cõuerſus ad fidẽ nõ põt illi voleti redire obijcere adulteriũ. ¶ Sed cõtra hoc opp. ignorãtia iuris diuini neminẽ excuſat. habet eñ locum illud dictũ apoſtoli qui ignorat &c. xxxviij. diſtin. in. c, qui ea. ſed de iure diuino nemini licet mittere libellũ repudij. ergo repudiata alteri nubẽdo cõmittit adulteriũ. Sol. cõtrariũ prima frõte videt difficille: ſed põt ſic ſolui. Repudium erat approbatũ lege antiqua: ſcilicet veteris teſtamenti. vnde vtentes lege illa antiqua videnť excuſari ab adulterio. nã adulteriũ nõ cõmittit ſine dolo: vt in. c. in lectũ. xxxiiij. q. ij. & in. l. pe. ff. de adul. nõ eñ videtur eſſe in dolo infideles ex quo nõ recognoſcunt fidẽ chriſtianã, nec ſudijciunt euangelio à quo repudiũ fuit reprobatũ. Cõclude ergo ꝙ repudiũ nõ tenuit & ꝙ nõ cõtrahẽs excu-

11 ſat ab adulterio rõne p̃dicta. ¶ † In gl. j. ibi: *ſed non oẽs*. dic clari⁹ ꝙ ſecund⁹ grad⁹ eſt ꝓhibitus lege diuina in linea inequali. exẽplũ in patruo & in nepte. nã iſti ꝓhibẽtur lege diuina, vt in gl. ſed ſecũd⁹ gradus in linea ęquali eſt ꝓhibit⁹ ſolũ lege canonica. Et de iſto gradu loquit iſte tex. exẽplũ in duorũ fratrũ filijs. & no. ex gl. pſonas ꝓhibitas lege diuina. & dic latius vt dixi in. c. lras. de reſti. ſpo. ¶ † In gl. in ver. *cõſtitutionibus*. ibi: *ſed indirectè*.

12 ſed dic melius ꝙ ſi iudęi nõ ſubſint eccleſię quo ad temporalẽ iuriſdictionẽ: canones ad eos nõ extẽdunt nec directè nec indirectè, ꝙa eccleſia nõ ſe ĩpedit de laicis niſi rõne aię. Sed de animabus iudęorũ eccleſia nõ curat ex quo nolũt redire ad fidẽ. ſi tñ delinquerẽt iudęi cõtra legẽ diuinã bene poſſet papa vt vicarius dei illos punire etiã directè, vel ſi eſſent ĩfeſti fidei chriſtianę. vt patet j. per totũ ti. de iudęis. & illa authoritas apl̃i quid ad nos &c, ꝓcedit quo ad ſnĩam excõicatiõis. itẽ quo ad fidẽ & quo ad ſpũalia: ſunt aũt iudęi ſubiecti romano imperio

b & delinquẽtes pñt puniri per iudicẽ ſeculare[b] etiã dum veniũt cõtra legẽ diuinã in cõtrahẽdo mr̃imoniũ. i. l. ij. & in. l. nemo. C. de iudęi. Et vide ad materiã plenè no. ꝑ

13 Inn. in. d. c. qd ſuper his. de voto. ¶ † In gl. in ver. *duo*. ibi: *quod ſi dormierit*. dic ꝙ ibi permittunt plures vxores nõ eodẽ tẽpe ſed ſucceſsiuè. Et no. gl. ꝙ numerus pluralis qñq; ponit ad excluſionem maioris numeri: vt hic: qñq; minoris. vt in. c. licet vniuerſis. & qd ibi no. glo. de teſti. debet ergo capi ille intellectus ſecundũ quẽ euitat

14 abſurditas. ¶ † In gl. in ver. *uõ ad imperia*. in fi. no. bene gl. & ꝓ eius cõcluſione facit nã maritus reuocat votum vxoris, & nõ ecõtra. vt in. c. noluit. xxxiij. q. v. & vide bonã gl. in. c. manifeſtũ. eadẽ. q. Itẽ maritus accuſat vxorẽ de adulterio criminaliter, & nõ ecõtra. xxxij. q. j. c. apud.

15 §. publico. & vide qd no. in. c. tuę. de ꝓcu. ¶ † In gloſ. in ver. *cõpellẽtur*. ibi: *dixit Io*. & hoc etiã tenet gl. in. c. ſi infidelis. xxviij. q. j. & in. c. fi. ea cã &. q. ij. Hoſt. dicit hîc ꝙ inter fideles matrimoniũ non diſſoluitur. vt. ſ. c. proxi. Inter infideles verò debet iudex p̃figere terminũ remanenti in infidelitate vt cohabitet fideli. quòd ſi noluerit diſſoluit matrimoniũ. & ſic ſentit ꝙ ante p̃fixionem

termini

termini nõ est matrimoniũ solutũ.hoc dictũ mihi non placet:licet vtile sit illud à principio seruare,vt clarè appareat de voluntate infidelis satis est eñ ꝙ alijs modis apparere possit ꝙ nolit cum fideli habitare.¶ †In gl.fi. ibi: *beneficium alicui cõpetens*. No.bene gl.& dicunt hîc doc.maximè Inn.ꝙ per baptismũ[a] non tollitur accusatio criminis:& põt esse rõ iudicio meo.nã pœna in foro iudiciali imponit:quia delinquẽdo læsit rẽpublicam. baptismus verò operat remissionẽ peccatorũ respectu leſiõis dei.aliâs quisq; iudeus de facili post delictũ dicere se velle effici christianũ vt euitaret pœnã.Itẽ per baptismũ secundũ doct.tollit oĩs sequela peccati: vt infamia cõtracta rõne delicti:exẽplũ in vsurario.Itẽ de irregularitate q̃ prouenit rõne delicti.vt si infidelis aliũ occidit,reuersus ad fidẽ possit ꝓmoueri ad ordines. quia tollitur ista irregularitas cũ sit sequela peccati pro hoc. l.dist.c.si quis viduã.Sed est dubiũ quid de irregularitate cõtracta sine peccato:pone ꝙ pagan⁹ rõne officij publici aliquẽ facit mori.Et ĩ hoc doc.sunt varij.Host.Io. an.&do.Ant.sentiũt ꝙ hęc irregularitas nõ tollat ꝑ baptismũ.quia nõ est sequela peccati pro hoc dictũ.c si qs viduã.Sed Hug.T.& Io.calde.tenẽt cõtrariũ.ꝙ indistin ctè oĩs irregularitas cõtracta ex homicidio tollit quod mihi pl⁹ placet.primò per arg.à cõtrario sensu gñaliter sumptũ ex.d.c.si qs viduã.&.l.di.c.j. Itẽ quis efficit irregularis ex homicidio cõmisso sine pctõ rõne cuiusdã erroris videt eñ quidã error.ꝙ is ꝓmoueat qui fecit hominẽ mori.quę rõ cessat in infidelib⁹.cũ per baptismũ videatur nouus homo.l.di.c.ferrũ.Itẽ ista irregularitas processit ex cõstitutione ecclesię.ideo nõ debet extendi ad infideles.vt hîc iũcto.c.is qui.de sen.excõ.li. vj. facit notabile dictũ Inn.c.ad audiẽtiã.de hom.vbi dicit ꝙ cũ irregularitas sit de iure positiuo debem⁹ in dubio interpretari quẽ nõ esse irregularẽ.Irregularitas verò cõtracta ex defectu sacramenti non tollitur per baptismũ,vt est bigamia.xxvj.dis.in.c.acutius.&.c.deinde.Ex prædictis infertur ad clarã decisionẽ istius qõnis. nã eoipso ꝙ vxor cõmisit adulteriũ fuit ius acquisitũ marito:vt possit vxorẽ adulterã à se abijcere.ideo per baptismũ hoc ius marito cõpetẽs nõ tollit.¶ Extra gl. quęrit nunqd vxor reuersa ad fidẽ gaudeat priuilegio dotiũ concesso mulieribus ab imperatore in dotib⁹ repetẽdis/vt ꝑferatur oĩbus creditoribus,de quibus in.l.assiduis.C.q̃ po. in pig.ha.dixi in.c.ex literis.de pig.Cõcludũt doc.ꝙ sic. quia si imperator potuit cõcedere:fortius ipse idẽ deus hęc ratio parum concludit.quia non apparet ꝙ per baptismum deus voluerit cõcedere.Sed ego allego.text.in aut.itẽ priuilegiũ.C.de hære.vbi dicit ꝙ priuilegiũ dotium nõ cõpetit his qui non participant de fide. à cõtrario ergo omnib⁹ participantib⁹ cõpetit. satis est ergo ꝙ tẽpore quo vult vti priuilegio est in fide.ar.eorũ quę no.Bar.in.l.ex facto.ff.de vulg.& pup.satis eñ est qualitatem fidei inesse tẽpore vsus priuilegij.¶ †Vltimò inducit hęc litera ad qõnem quid si fidelis dicat pluribus mulieribus,duco vos in vxores,& ille pariter respõdeat & nos te in maritũ:quę istarum sit coniunx. conclusio est ꝙ nulla:quia non habuit animum obligandi se pręcisè vni:quod procedit etiã si inter illas vna tantùm fuisse apta ad matrimonium istius:deficit eñ hîc consensus respectu istius viri tantùm. Abbas.

17 a 18

SVMMARIVM.

1 *Fratris relictam in vxorem ducere non licet.4.*
2 *Infidelis cõuersus ad fidem potest vti matrimonio cum relicta fratris prius per ipsum contracto.*
3 *Fratris relicta in vxorem potest duci secũdũ legẽ moysi si frater sine prole decessit:& si ducatur ad suscitandũ semen fratris,& tunc dicuntur filij defuncti.*
4 *Papa ex causa dispensat contra testamentum nouum.*

¶ CAP. IX.

DEus. †Ponit dispensationem ecclesię cum nouiter conuersis ad fidem.vt vtantur matrimonio cum relictis fratrum cõtracto secũdùm legẽ moysaycam. Vel summa aliter sic. Non licet relictam fratris in vxorẽ accipere:& de facto ducta separanda est nisi ecclesia aliter dispenset.¶ Casus literalis.Quidã infideles scilicet liuoñ.cõtrahebant matrimonium cũ relictis fratrum suorum liuoñ.isti de nouo cõuersi sunt ad fidem:quęrebatur vtrum deberent remanere cum relictis fratrum suorum?dominus papa cõcedit eis propter infirmitatẽ illorum vt matrimonijs cõtractis cum relictis fratrum vtantur,dummodo fratribus decendentibus sine prole cum talibus contraxerint vt iuxta legem moysaycam semẽ defuncti suscitarẽt.prohibendo ne tales de cætero sibi copulent post fidem receptam.¶ †No.primò ꝙ secundùm legem moysaycã licebat ducere vxorem fratris defuncti:duobus tamẽ interuenientibus.Primò ꝙ frater decesserit sine prole. Secundò vt duceret causa suscitandi semen dafuncti: nã soboles inde suscepta attribuebatur fratri defuncto.vñ iste superstes erat pater carnalis.defunctus verò erat legalis. vnde filij attribuebantur defuncto.& illud olim fuit institutum in figura quæ hodie cessat cùm veritas illuxerit.de quo vide tex.in.c.olim.vij.q.j. & deutero. xxv.¶ †Secundò no.papã ex maxima causa posse dispẽsare contra nouum testamẽtum.¶ †No.vltimò hodie non licere ducere vxorem fratris relictam in vxorem, etiam secundùm dispositionem legis moysaycæ.[b]

1 2 a b 3 4 b

SEBA.SAPI.
¶ Per baptismum. Vide Feli.allegantem Abb. hic ĩ. c. de his.col. ij.versi. secunda cõclusio. j.de accu.
ZACHARI.
¶ Secũdũ dispositionẽ legis moysaycæ.Addeqd in dispẽsatiõe apostoli ca istũ in.c.ꝑ tuas. in princ.& qđ ibi no. in apostil. ad ipsum.ſ. de restit. spo.Io.an.in.c.sup j. de vsur.Ant. de pra.cõsi.ij.& Gemi.plenè ĩ.c.sicut. & ibi in apostil, Celsi ad ipsum, xiij.dist.

De donationibus inter virum & uxorem, & dote post diuortium restituenda. Rubrica.

¶ Suprà visum est de diuortijs.Sed quia diuortio facto dos repeti solet:& cõtenditur plerunq; donatione facta constãte matrimonio.ideo post rubricam.precedentem subijcit istam in qua tractat tã de donatione facta inter virũ & vxorẽ quàm de dote post diuortium restituenda. Abbas.

SVMMARIVM.

1 *Dos est restituenda matrimonio licite separato etiam si fiat quo ad torum,& alia debet integrè restitui.2.3.*
2 *Dispositio huius.c.habet locum etiam si sit separatio facta quo ad torum & mutuam seruitutem.*
3 *Maritus propter onera matrimonialia non potest nisi fructus dotis lucrifacere.*
4 *Priuilegium dotis marito tributum cessat aliquando, & non transit ad hæredes mariti extraneos.*

¶ CAP. I.

MVlieres. †Separato licitè matrimonio dos est restituẽda.h.d.¶ †No.j.ꝙ qñq; matrimoniũ ex cã licita separat: puta proter cõsanguinitatẽ & affinitatẽ, vel aliud impedimẽtũ.& quia iste tex. loquit indistinctè & generaliter ibi. *fuerint separatæ*. credo dispositionẽ tex.habere locum etiã si fit separatio facta quo ad totũ & mutuã seruitutẽ in eo casu in quo mulier nõ venit dote priuãda:vt puta si ꝓpter nimiã viri sæuitiã separat matrimoniũ:vel qa vxor ad fidẽ est conuersa,vel in casu simili.¶ †Vltimò not.ꝙ matrimonio separato dos debet integrè reddi.nihil ergo de iure maritus debet lucrifacere ꝓpter expẽsas factas.nã ius solũmõ cõcedit sibi fruct⁹ dotis ad onera mrimonij suppor

1 2 3

¶ Sed iſte tex. eſt cõis intellectus vt loquat de mrimonio putatiuo ſecũ dũ Alex. in. l. maritũ. ff. ſo. mat. ĩ prĩ. & an dos putatiua habeat priuile a gia dotis vereꝙ per Alex. in. l. ſi cũ dotẽ. §. fi. ff. ſol. mat. Bart. in. l. aſſiduis poſt gl. ibi. C. qui po. in pig. habe.

SEBA. SAPI. b

b ¶ Dotis. de iſto articulo vide quæ ſcribit Alex. in. l. maritũ. ff. ſol. mat.

c ¶ Solu. matrimonio. Adde Pet. de ancha. cõſil. cj. vbi multa dicit ſuper ſtatuto diſponẽte 1 ꝙ acqſita cõſtãte mrimonio ſint cõ munia inter mari tum & vxorem.

d ¶ Statuta. Sta- 3
tuta de dote lucrãda nõ hñt locũ in 1
dote putatiua. l. j. C. de cõdi. ob cau. & ibi Bal. Ang. & Salice. & Bald. in l. pe. ff. qđfalſo tu. auctor. Ang. ĩ auth. de nup. §. aſcripti tios. vbi bonꝰ tex. ſed melior in. §. ſi verò ab initio. in auth. de nup. niſi pceſiſſet dolꝰ dãtis dotẽ ſecũdũ Ro. in l. ſi cũ dotem. §. ſi 2
mulier. ff. ſolu. ma. ſed cõtrariũ tenet 3
ibi Pau. de ca. per l. à diuo pio. ff. de ritu. nup. de quo per Alex. in. d. §. ſi mulier.

SEBA. SAPI. c

e ¶ Rõne acceſſorij. d
Hoc ponit inter ſpãlia matrimonij Feli. in rubri. ſ. de ſpõſali. co. vltima ver. ſexto decimo.

¶ An valeat ſtatutum. Bar. in. l. fi. §. pterea. C. de iur. dot. tenet ꝙ ſic 1
Pau. de ca. in. l. diuortio. ff. ſol. mat. dicit ꝙ in aliquib⁹ 2
locis ſunt ſtatuta ꝙ mulieribus debeãt ſolui quinq; ꝓ cẽtenario nomine alimẽtorũ donec dos reſtituat. 3
credo ꝙ talia ſtatuta ſint bona ſed an poſſint cũ bõa cõ

tanda. vt ĩ. c. ſalubriter. de vſu. & in. l. vnica. C. de rei vxo. act. ¶ †In glo. ij. ibi: *inquãtũ facere põt.* Io. and. dicit glo. loqui contra tex. cũ tex. dicat totam dotẽ reddi debere. nec ob. iura alleg. in gl. loquunt enim qñ verũ matrimoniũ ſoluit: tũc enim ꝓpter reliquias prioris matrimonij defert marito: vt nõ conueniat niſi inquantũ facere põt. Sed iſte text. [a] debet intelligi de matrimonio putatiuo: puta cũ matrimoniũ ſeparat de facto ꝓpter impedimẽtum aliquod. nã tunc cũ appareat illũ non fuiſſe maritũ nõ debet ſibi conſuli cũ ꝓiudicio vxoris. Itẽ iſto caſu nõ dat actio de dotẽ: ſed agit cõdictione ob cauſam vel ſine cauſa. vt no. gl. j. e. c. de prudẽtia. meritò ceſſat priuilegiũ tributũ marito in redditione dotis. [b] Et no. bene hoc dictum. qa multũ limitat iura ciuilia alleg. in gl. eo tĩ caſu quo marito cõpetit priuilegium. dicit Io. and. & bene. ꝙ nõ tranſit ad hæredes mariti extraneos. Et debet conſiderari quantum facere poteſt maritus habito reſpectu ad tempus condemnationis. vt in. l. maritum. & in. l. rei iudicatę. ff. ſol. mat. Abbas.

SVMMARIVM.

Soluto matrimonio cogitur vir dotem reſtituere & bona diuidere quæ communiter obuenerunt eis.

Iudex eccleſiaſticus poteſt adiri principaliter in dotis reſtitutione matrimonio prius ſeparato.

Maritus & vxor quomodo communiter acquirant bona.

¶ CAP. II.

SIgnificauit. †Soluto matrimonio cogitur vir dotem reſtituere. & bona diuidere: q̃ cõiter eis obuenerũt. h. d. Primò ponit duplicẽ mulieris ꝗrelã. Secũdò cauſæ cognitionẽ ibi: *ideoque.* ¶ Caſus literalis. Inter. P. mulierẽ & H. virũ ſuũ fuit diuortiũ celebratũ. ſed dictꝰ. H. dotẽ ſuã illicitè detinet, & reddere cõtradicit. poſſeſſiones quaſdã habebat cões, & illas ſimiliter retinere cõtendit. vñ mulier cõ queſta fuit dño papę. mandat papa quibuſdã: quatenus ſi eſt ita: nec eſt aliud qđ impediat virũ illũ cõpellant ad reſtõnẽ dotis: & ad diuiſionẽ eorũ q olim cõiter habuerunt. Ber. ¶ †No. j. optimũ ar. ꝙ eccleſia põt principaliter adiri ſuper reſtõne dotis matrimonio priꝰ ſeparato. ¶ †No. ij. ꝙ obueniẽtia cõiter marito & vxori dñt diuidi ſoluto matrimonio. Et intellige vt dicit in gl. de acqſitis ex bonis vtriuſq;. Vel extra glo. intellige de donatis vel relictis vtriſq;. Vel ſecũdũ cõſuetudinẽ quorũdã locorũ ſecundũ quã acquiſita per alterũ coniugiũ conſtãte matrimonio efficiunt cõia, & veniunt diuidenda ſoluto matrimonio [c] & ſecũdũ iſtũ intellectũ collige tales conſuetudines ſeu ſtatuta [d] vendicare ſibi locum etiã in matrimonio putatiuo: & ſic declarato mrimonio illa bona per alterũ acquiſita veniunt diuidenda ac ſi matrimoniũ tenuiſſet. ceſſantibꝰ aũt iſtis cauſis vel ſimilibꝰ vxori reſtituit dos dũtaxat. qa oĩa ꝓſumunt acquiſita ex bonis mariti. vt in. l. certum. C. de dona. inter vi. & vxo. & in. l. quintus. ff. e. ti. Et ideo ſi mulier reperit aliqd habere vltra dotẽ, illud põt per maritũ vẽdicari: qa ꝓſumit acquiſitum de bonis ſuis: niſi ipſa contrariũ doceat. non enim debet præſumi ꝙ illicito modo acquiſiuerit. Abbas.

SVMMARIVM.

Delegatus in matrimoniali cauſa ſi diuortij ſententiam ferat, pronuntiare debet dotem reſtitui.

Iudex eccleſiaſticus iudicat de cauſa temporali laicorum ſi venit acceſſoriè ad cauſam eccleſiaſticam. & ſimiliter de incidenti temporali quæſtione.

Iudex ſecularis non iudicat de incidenti quæſtione ſpirituali, ſed eam remittit ad iudicem eccleſiaſticum.

Dotium cauſa eſt acceſſoria matrimonij.

Acceſſoria cauſa cõmiſſa videtur ſi principalis eſt commiſſa.

Delegatus in cauſa diuortij lata ſentẽtia ſuper matrimonio nõ eſt functus officio ſi non pronuntiauit ſuper dote.

5 *Dotium repetitio qua actione vel cõditione petatur, & intra quod tempus debet reſtitui?*

6 *Vxor ſi nõ habet vnde viuat, an alimẽtari debeat ab hæredibus mariti donec dos reſtituatur?*
Statutum an valeat ſuper dotium reſtitutione?

7 *Iudex eccleſiaſticus eſt iudex competens in dotium reſtitutiõe etiam ſi principaliter de ea ſine matrimonio agatur. varia tamen eſt doctorum opinio.*

8 *Iudex lata ſententia ſuper principali, an poſſit ſe poſtmodum de acceſſorio intromittere?*

¶ CAP. III.

1 DE prudentia. †Delegatus ad cãm. matrimonij ſi ferat ſnĩam diuortij: ꝓnũtiare debet dotẽ reſtitui & eſt caſus multũ allegabilis. Duo facit. primò ponit delegatorum reprehẽſibile factũ. ſecundò illud emẽdari pręcipit. ibi: *quia igitur.* ¶ Caſus literalis. Cauſa matrimonij quę vertebat inter. H. & M. commiſſa fuit quibuſdã iudicibus: Iudices conſanguinitate ꝓbata tulerũt ſnĩam diuortij inter eos: ſed de dote quam mulier repetebat à viro nihil dixerũt. vnde mulier hoc ſignificauit domino papę. Rñd. papa eiſdẽ iudicibꝰ: quia ipſi de matrimonio principaliter cognouerũt & de dote quę eſt cã incidẽs acceſſoriè cognoſcere debuerũt & diffinire. vnde mandat quatenus prędictum. H. compellant vt prędictę mu
2 lieri totã dotẽ ſicut iuſtũ fuerit reſtituat. Ber. ¶ †Not. primò. iudicẽ eccleſiaſticũ poſſe cognoſcere de cã tẽporali laicorum; cum venit acceſſoriè ad cauſam eccleſiam: & ad hoc allegatur quotidie iſte tex. ſecus autem ſi cã ſpiritualis incidit corã iudice ſeculari. nã de ea non valet cognoſcere ſecularis: ſed illam remittit ad eccleſiaſticum. vt in. c. lator. qui filij ſint legi. & c. tuam. de ordi. cog. ſecus eſt in eccleſiaſtico quo ad temporalia. vt hic vides: & rõnẽ diuerſitatis tetigi in. d. c. lator. Et aduerte. quia plus probat iſte tex. q̃ ſolet allegari. nã non ſolũ eccleſiaſticus cognoſcit de tẽporali cã incidenti ſeu pręiudicirali ſed etiã de cauſa tẽporali: quę venit acceſſoriè ad cauſam ecclaſiaſticam: licet nõ ſit ipſius pręiudicialis. nã ſine cauſa dotis põt decidi cauſa matrimonialis: & ſic nõ eſt pręiudicialis ad cauſam matrimonialem & nihilominus iudex eccleſiaſticus cognoſcit rõne acceſſorij. [e] dependet enim à cã matrimonij: quia vbi nõ eſt matrimonium nõ eſt dos. l. iij. ff. de iure dot. quod bene notabis.
3 ¶ †No. ꝙ cõmiſſa cã principali: videt cõmiſſa cauſa ac-
4 ceſſoria. facit. c. prudẽtiã. de offi. deleg. ¶ †Not. vltimò ſecũdũ verum intellectum iudicẽ delegatũ nõ dici officio ſuo functũ ſi non pronuntiauit ſuper dote: quod declara vt j. latius. ¶ In gl. j. ibi: *cõdictione ſine cauſa.* no. bene glo. ꝙ vbi conſtat matrimonium nullum fuiſſe non agitur actione de dote ad reſtitutionẽ dotis ſed condictione ſine cã. & pro hoc tex. in. l. fin. ff. de condi. ſine cã. & dicũt doc. ꝙ hęc cõdictio eſt ita priuilegiata quo ad ipſam mulierem ſicut actio de dote. ff. de pecu. l. ex facto. & in. l. ij. ff. de priuile. cre. vide per Spe. eo. ti. §. fi. ver. ſed ſi matrimonium. & ſic pręfert alij creditoribus. ſicut ſi verum fuiſſet matrimoniũ: prout habet in. l. aſſiduis. C. qui po. in pig. ha. & in. c. ex literis. cum ibi no. de
5 pig. ¶ †In ea glo. ibi: *trina die.* dic. i. primo anno reſtituebatur tertia pars, in ſecũdo anno alia tertia: in tertio reliqua tertia. ſed hodie ꝓcedit quod dicitur in fi. gl. vt immobilia reſtituantur ſtatim: mobilia vſq; ad annum.
6 Quid †autem ſi interim vxor nõ habet vnde viuat? dic ꝙ debet alimẽtari ab hęrede mariti. vt no. in. l. j. alleg. in
f glo. Et an valeat ſtatutum [f] vt q̃diu hęres diſtulerit reſtituere dotem ſoluat certum quid mulieri pro cẽtenario? vide per Io. de lig. in cle. vnica. de vſur. vbi videtur concludere ꝙ non. & credo ꝙ annus iſte debet dari vbi matrimoniũ tenuit: ſecus ſi ſeparatur ꝓpter impedimẽtum vt

7 tũ. vt dixi. ĩ. c. j. s̃. eo. ¶ † In gl. ij. ibi. *coram iudice seculari.* no. bene gl. ꝙ vbi de dote agit principaliter. vt puta qa nõ fuit disputatũ de viribꝰ ma trimonij, iudex eccleſia sticus nõ est cõpetens inter laicos. cõtrariũ hĩc tenet In no. dicens ꝙ cũ causa dotis sit multũ cõiuncta mrĩmonio, põt de ea iudex eccleſiastícꝰ cognoſcere: & ſic vter quæ ſcilicet eccleſiaſticus & ſecularis erit cõpetens. do. Ant. tenet dictũ gl. niſi repetẽs dotẽ eſſet vidua & oppreſſa. Pro dicto Inn. allego tex. in. c. j. & ij. s̃. eo. & in. c. & per veſtras j̃. eo. nã ratiõe conexitatis ampliat iuriſdictio. vt in. c. quãto. de iudi. Itẽ eccleſia debet eſſe fauorabilis mulieribus in dotibus recuperendis j̃. e. c. nuper

8 et tene menti dictũ In. ¶ † In fi. gl. vult ergo glo. ꝙ iudex deputatus ſuper cauſa principali ſi in diffinitione ipſius nihil. dixit de acceſſorio, nõ poteſt amplius de illa ſine noua commiſsiõe ſe interponere: quod bene notabis pro quo bñ facit. c. cùm appellationibus. de app. li. vj. & in. l. terminato. C. de fru. & li. expen. dõ. An. dicit contrariã opin. poſſe ſuſtineri. qñ pro cauſa acceſſoria competit actio. vt in caſu nro: quia tunc vtraq; cã videtur principaliter cõmiſſa, ſecꝰ vbi expediret officio iudicis. nihil allegat. ſed pro hoc dicto ꝙ mihi placet allego tex. no. in. l. iiij. C. depo. vbi videt tex. apertus en eo ꝙ ibi põderat vnicã actionem cõpetere pro depoſito, & pro vſuris reſtituẽdis, & pro dilatio ne reſtitutionis depoſiti. iõ iudex qui pronũtiauit ſup reſtitutione depoſiti & nihil dixit de vſuris nõ poteſt amplius de illis cognoſcere. quaſi ſecus ſi pro vſuris acceſſoriè veniẽtibus cõpeteret alia actio. ſed in caſu noſtro pro reſtitutione dotis cõpetit alia actio. vt in prima gl. ergo non põt dici iudicem. functũ officio ſuo: quia dos non reſtituitur ex officio iudicis. Et notabis hoc dictum: & ſic limita dictũ glo. & ita loquũtur iura allega. in ea. Abb.

✤ *SVMMARIVM.* ✤

1 *Vxor à viro propter adulterium ſeparata perdit dotẽ. 9.*
2 *Fornicatio grãle nomẽ eſt, & cõpræhẽdit oẽm illicitũ coitũ.*
3 *Maritus nõ lucratur dotẽ ſeparato matrimonio propter, adulterium vxoris per ſecularem iudicem.*
Iudex ſecularis non eſt cõpetẽs in cã ſeparationis matrimonij.
4 *Vxor ſi recedit à marito propter adulterium vel aliã cãm, an ꝑdat dotẽ, & an excuſet ſi marit. eã ꝓpria autho. expel.*
Maritus an poſsit propria authorita. vxorẽ adulteram expellere
Vxori dotẽ repetẽti obſtat exceptio adulterij.
5 *Vxor adultera recõciliata viro nõ perdit dotem.*
6 *Maritus adulter perdit dõationẽ propter nup. quã facit vxori.*
Maritus & vxor ad paria iudicantur.
Matrimo. inſtãte vxore ſeparatur propter viri adulterium.
7 *Adulterium poſt viri mortem an poſsit obijci per hæredes mariti vxori dotem repetenti?*
Adulterium poſt mortem vxoris an poſsit obijci per maritũ hæredibus vxoris dotẽ repetentibus?
8 *Vxor propter adulterium ſeparata perdit donationẽ propter nuptias, & quid de paraphernalibus?*
Paraphernalia bona, dicũtur illa quæ mulier vltra dotẽ hũit.
Dotalitium quid ſit?
9 *Dotes repetere an poſsit vxor ſeparata propter adulterium ſi poſtmodum conſtat de aliquo impedimento propter quòd nullum inter eos potuit eſse matrimonium?*

¶ CAP. IIII.

1 PLerunque. † Mulier ꝑpter adulteriũ à viro
a ſeparata ꝑdit dotẽ[a]. h. d. ¶ † No. ibi: *for*
2 *nicationis.* ꝙ fornicatio eſt nomẽ genera
le cõprehendẽs in ſe adulterium & oẽm illicitũ coitũ. xxxvj. q. j. in prí. & qd plenè dixi ĩ. c. cũ ſit
3 gñale. de fo. cõpe. ¶ † No ſcdò. ibi: *iudicio eccle.* ꝙ maritꝰ nõ lucrat dotẽ ob adulteriũ vxoris ſeparato mrĩmonio à iudice ſeculari: nã iudex ſecularis nõ eſt in hoc cõpetẽs qñ agit ciuiliter. vt in. c. tuę. & quod ibi no. de procur. vide ꝑ Io. an. in. c. ij. de to. cõpe. li. vj. ¶ † No. tertiò ibi: *aut propria voluntate* & tene mẽti ꝙ ſi vxor recedit à virõ propria volũtate: intellige propter adulteriũ, vt quia timuit maritũ, ſibi repetẽti dotẽ obſtat exceptio adulterij. Et ex hoc no. ſin. ꝙ maritꝰ põt cõſequi dotẽ ſine accuſatiõe adulterij excipiẽdo mõ prædicto. Alij exponũt de propria volũtate mariti põt cõſequi dotẽ: vt quia maritꝰ eã expulit & ſecũdũ iſtũ intellectũ quẽ nõ approbãt doc. no. ꝙ maritus põt ꝓpria authoritate à ſe abijcere vxorẽ adulterã. qd intelligit adulterio exiſtẽte notorio: vt dico plenè in. c. fi j̃. de adulte. vbi glo. & hoc etiã caſu vxori repetenti dotẽ obſtat exceptio adulte-
b rij. [b] & ſic not. ꝙ quò ad dotem lucrandam paria: ſunt matrimonium ſeparari iudicio eccleſiæ vel propria volũtate vxoris, vel mariti ob cãm fornicatõis ¶ † No. ibi: *recõciliatã.* ꝙ vxor adultera recõciliata ꝑ maritũ nõ
6 debet ꝑdere dotẽ. ¶ † Sed quęro qd de viro cõmittẽte adulteriũ: dico ꝙ debet ꝑdere dõationẽ ꝓpter nuptias
a quã fecit vxori: & pari mõ põt matrimonium ſeparari quòd ad torũ iſtãte vxore. vt eſt tex. ĩ. c. j. s̃. vt lit. nõ cõte. Nõ enĩ quòd ad hoc iudicant ad imparia maritꝰ & vxor vt in. c. gaudemꝰ. s̃. ti ꝓxi. & xxxij. q. vj. c. nihil iniquius.
7 ¶ † Secũdo ꝙro nũquid hæres mariti poſſit vxori obijcere adulteriũ ad effectũ impediẽdi reſtitutionẽ dotis Spe. tãgit eo. ti. §. fi. ver. qd ſi mulier agat. & in tit. de excep. in. §. dicto. ver. itẽ quęrit. ſed pleni ꝰ per Bar. in. l. rei iudicatę. ff. ſo. ma. vbi cõcludit ꝙ nõ. ꝑ illũ text. ex quò
b maritus tacuit invita. quod ſatis mihi placet. ar. in. c. fi. de dona. ſed nũquid maritꝰ poſſit obijcere cõtra hæredes vxori: defuncti: dicẽdũ eſt vt habet in tex. & gl. in. l.
8 fi. C. de adul. ¶ † In gl. in ver. *dotalitium.* no. duas vltimas expoſitiões glo. Prima. ꝙ vxor etiã donationẽ propter nuptias perdit quã debebat lucrari ex pacto ſoluto ma
c trimonio. Secũda. quia ꝑdit etiã bona paraphernalia: [c] & dicũtur paraphernalia bona quæ mulier habet vltra dotẽ. hæc tñ vltima expoſitio nõ videt ꝓcedere: quia appellatiõe dotis vel dotalitij ex ꝓpria ſignificatiõe nõ veniũt paraphernalia: & iõ cũ ſimꝰ in materia pœnali verba nõ debẽt extẽdi ſed potiꝰ reſtringi. vt in. c. ſtatutũ. de ele. lib. vj. & in regula odia. & in regula in pœnis. de reiu. li. vj. & ideo doc. vidẽtur approbare expoſitionẽ prędecẽtẽ ĩ gl. tenebis mẽti gl. ꝓpter ipſiꝰ authoritatẽ & põt
9 appellari dotalitiũ dotis ꝑtiũ. ¶ † In gl. fi. ibi: & iſtud veriꝰ credo. no. gl. fin. quia facit ad multa & cõiter doc. vt Inno. & Hoſtiẽ. & Gof. & Io. an. ſequũtur glo. ꝓpter rõnes ipſiꝰ. & maximè ꝓpter. l. ſi vxor. ff. de adul. vbi dicit ꝙ nec mrĩmoniũ nec ſpẽ matrimonij violare licet. vñ ꝓpter prauã intẽtionẽ mulieris: & quia iã ſnĩa trãſiuit in rẽ iudicatã nõ debet mulier dotẽ recuperare licet nunc appareat matrimoniũ fuiſſe nullũ. & maximè hoc eſt tenendũ ne detur mulieri cauſa falſandi probatiões vt dotẽ recuperet. & facit pro hac parte quæſtio diſputata in regula cũ quis de reg. iur. lib. vj. in mercu. vbi decidit ꝙ ille qui cognouit ſolutã credẽs cognoſcere maritat, ã punitur pro crimine adulterij. & licet aliqui aliter d ſtinguant, mihi tamen placet: vt. s̃. dixi opi. gloſſ. quæ etiam videtur eſſe communis. Abbas.

✤ *SVMMARIVM.* ✤

1 *Cogitur mulier ex officio iudicis donata ſibi à viro propter nuptias per cõſecrationem illiciti matrimonij relaxare, ſi talis donatio præſtat impedimẽtũ diſſolutiõi talis matrimonij.*
2 *Maritus quãdoque dotat mulierẽ, & hoc ſeruat in hiſpanijs, & an poſt contractum matrimonij hoc facere poſsit.*
3 *Pacta per diſſolutionem matrimonij facta non tenent.*
4 *Dos non poteſt eſse vbi non eſt matrimonium.*
Dotis repetitio ſuper matrimonio nullo modo fiat.
5 *Cõmodũ quis ſentire nõ debet vnde pœnã ſuſtinere nõ debet.*

ſciẽtia retineri. ſcõcludit ꝙ ſi mulier non habet aliũde vñ alat põt: aliãs ſecus. tamẽ Bal. & Paul. de caſ. in. l. j. C. de ſum. tri. & fi. ca. tenet contrariũ Pano. in. c. ſalubriter. j. de vſuris. dicit quòd ſæpe fuit de hoc interrogatus, tãdẽ cõcludit eo mõ quo Pau. in d. l. diuortio. per Bart. in. l. vnica. §. exactio. C. de rei vxo. acti. per Ia. in l. de legibus. in. xxiij. col. ff. de legibus.

✤ SEBA. SAPI.

a ¶ Perdit dotem. Quid autẽ ſi mulier ꝓmiſit ſe oſculari vel tãgi mamillas. an perdat dotem. vide Bald. tenentem ꝙ ſic. in. c. tuę. s̃. de procu. de quo latè ꝑ Deciũ in rub. de iudic. co. j. cũ ſeq. in. j. lectu.

b ¶ Exceptio adulterij. Adde ꝙ ſicut propter adulteriũ mulier perdit dotẽ, ita ſi mortuo viro committit ſtuprum. ita cõſuluit Pau. de ca. cõ. cxcix. incip. reuocat in dubiũ. facit tex. & ibi Bar. in. l. pe. ff. de adul. idem tenet Paul. de caſt. in l. ſororẽ. C. de his quibus vt indig. & in. l. fideicõmiſ. quod. C. de fideicõmiſ. Alex. cõtrariũ tenet in. d. l. ſororẽ. Iaſo. variauit in. d. l. fideicõmiſ. ab his q̃ tenuit in d. l. ñ. ff. ſol. mat. & adulteriũ filiæ nõ ꝓiudicat patri. gl. in. l. cõſenſu. §. vir. C. de repu. Bar. & doc. ĩ. d. l. ñ. §. qd ſi in patris. ff. ſolu. matri.

✤ SEBA. SAPI.

c ¶ Paraphernalia. De veritate vide multa per Feli. in c. paſtoralis. colũ. j. verſi. mulier ĩpudica. s̃. de iudi.

6 *Iudex eccleſiaſticus pōt ſe intromittere de dotis reſtitutione, maximè cū difficultat diſſolutionem illiciti matrimonij.*

7 *Dotes an perdere debeāt & donatiōes propter nuptias contra hentes matrimoniū contra iuris diſpoſitionem.*

Cōiūcti in propinquo gradum præſumuntur habere notitiam conſanguinitatis.

Ignorantia iuris an excuſet.

Cōiuncti in propinquo gradu quādoque excuſant à pœna etan poſſit ex huiuſmodi matrimonio aliquid lucrifacere.9.

Pœna cōfiſcationis imponitur contrahentibus matrimonium in gradu prohibitio .9.10.

8 *Papa an vēdicet ſibi pœnā à lege impoſitā de facto in regibus & principibus non recognocentibus ſuperiorem.*

9 *In pari cauſa turpitudinis potior eſt conditio poſſidentis.*

10 *Pœna impoſita contrahentibus contra legem, an habeat locū in contrahentibus contra canones.*

11 *Canones dicuntur leges.*

Natrimonium contrahētes in impedimento publicæ honeſtatis an pœnas incurrāt impoſitas cōtra leges contrahētibus.

¶ *CAP. V.*

a ¶ Contra leges .in iſto articulo ſunt quinq; opi.principales.vt per Bald. noueli trac.de dotibus.in.xj.parte. Bar.in.l.ſi adulterium.ff.de adulte. Bart. & Alexā.in rubri.ff. ſolu.mat. in.iiij.col.

✠ SEBA, SAPI.

b ¶ Caſibus à iure exp̄ſis. Vide moder.i.l.iuris .C. de iuris & fac.igno. Bart.&alios in.l.j. §.nuntiatio,col.fi. ff.de ope.noui nū Bal.in.l.fi.iu prin in.iij.q.C. de iure deliberan.

c ¶ Perditionis lucri. Adde i hoc articulo videndum Lud.Roma,conſi. ccccvij. Petrus de Anch.cōſ.cccxcij.

d ¶ Cōtracta ſponſalia.gl.in cle.j.de cōſan.& affi.tenet q̄ nō, Bal.in.l.pe. §.dotare .ff. ne qs eū qui in ius voca tus eſt vi exi.tenet q̄ ſtatutū puniens contrahētē matrimo.nō verificatur in cōtrahēte ſponſalia.idē tenet in.l. vnica.C. ſi rector prouin.i cōtrairū videt facere text. in.l.j.ff.de his qui nota.infa.vbi pœna impoſita cōtrahenti binas nupt. imponitur cōtrahēti bina ſpōſalia, de quo articu . an prohibito ſubſequēti ceſſeatur prohibitū oe p quod peruenit ad illud per Bal.&Cy.i.d. l.vnica.& per Bar. &alios in.l cū iuriſ dictio ff. de inriſdi.om.iudi

¶ Si neceſſe. †Propter varietatē lecturarū nō ſolet ſummari: & ſecūdū intellectū qui plus placet hoc intēdit. Cogit mulier ex offō iudicis donata ſibi à viro p ropter nuptias p cōſeruationē illiciti matrimonij relaxare: ſi talis donatio p̄ſtet impedimētū diſſolutioi talis mr̄imo. Diuidit: nā ponit mādatū p̄miſſa triplici ipſi⁹ cā: quarū prima cōſiſtit in facto reliquæ i ſecūda ibi: *cū caſtra*. tertia ibi: *ne ad cōmodū*. ¶ Caſus litæralis. Rex legion. accæpit in vxorē filiā regis caſtellę & eidē dedi in dōationē p̄pter nuptias caſtra q̄dā: ita videlicet q̄ ſi aliquo caſu ipſā relinq̄ret: caſtra ipſa cederēt i ius ei⁹: ſed ipſi p̄pter cōſanguinitatē inſimul nō poterāt remanere: vñ papa mādauit q̄ deberēt abinuicē ſeparari: ſed rex region. nolebat eā dimittere niſi caſtra ſibi reſtituerent: & ita caſtra illa præſtabat impedimēto diſſoluēdę copulę. vnde mādat papa archiep̄o cōpoſtel. & vniuerſis ep̄is i regno legion. cōſtitutis q̄ cū caſtra ipſa q̄ impedimētū præſtāt copulę diſſoluēdę nō tā ob turpē quā ob nullā cām ſint data, cū inter eos mr̄imoniū eſſe non poſſit: iō nec dos nec donatio p̄pter nuptias eſſe p̄ōt: & ne ad cōmodū ei cedat quod debet in pœna ei⁹ poti⁹ retorqueri caſtra ipſa reſtitui faciat: & ad id p̄ excōicationis ſn̄iam puellā coatari. Ber. ¶ †No.j ibi: *in dotem*. q̄ vir q̄nq̄ dotat mulierē. gl. tñ prima exponit dotē. i. donationē p̄pter nuptias: & tūc nō colligit illud notabile. ſed tenēdo tex. p̄priæ dicit Vin. q̄ loquit ſecūdū cōſuetudinē hiſpanorū q̄ vxores dotāt. Ex quo no. q̄ licite marit⁹ dotat vxorē. i. cōſtituit ſibi dotem ex propria ſubſtātia: ſed tu hoc limita q̄n iſta dōatio dotis ſit ante cōtractū matri. ſec⁹ ſi poſt cōtractū: vel ſi effect⁹ donatiōis referret in tp̄s mr̄imo. qa tūc nō valeret. vl. in.l.j. et q̄ ibi no. C. de dona. añ nup. niſi plebei⁹ recipet nobilē i vxorē & tūc videat donaſſe cā recōp̄ēſādi cū nobilitate vt ibi no. p̄bar. i.l. diuor. ff. ſol.ma. ¶ †No.ij. nō valere pacta q̄ diſſolutionē mat. cōtra iuris diſpoſitionē difficultant. nā mr̄imo. debent eſſe libera in cōtrahēdo & i diſſoluēdo. vt. i.l. libera. C. de inut. ſtipu. ¶ †No.iij. q̄ vbi nō eſt matri. nō p̄ōt dici dos. & q̄ talis dos ſoluta p̄ textu matri. nullū p̄ōt repeti cōdi. ſine cā. de quo in.l. auūculo. ff. de cōdi. ſine cā. erāt eñ iſti cōſanguinei i gradu p̄hibito vt in gl. † No. q̄ nō debet qſ̄tire cōmodūvñ debet pœnā ſuſtinere. † Vltimò collige indicē eccleſiaſticū poſſe ſe intromittere de reſtitutiōe dotis: maximè cum difficultat diſſolutionē illiciti matrimonij. ¶ † In gl. fi. in fi. no. ſing. iſtam quæ ſatis plenè diſcutit an & quando contrahentes matrimonium contra leges [a] debeant perdere dotem & donationem propter nuptias. & collige ex ea quinquæ ſolutiones ſeu lec. Prima, quod iſti ignoranter contraxerūt. ideo fit reſtitutio hinc inde, & bona nō applicantur fiſco. hæc ſol. vera eſt in ſe: & probatur in.l. qui cōtra. & auf. inceſtas. C. de īceſt. nup. vbi pœna cōfiſcatiōis imponitur ſciēter cōtrahētib⁹. ſed hæc ſol. nō placet gl. quo ad iſtū tex. quia iſti dicebantur cōſanguinei i ſecūdo gradu: & ſic nō erat p̄ſumptio ignorātię. Not. diligēter hoc dictū. q̄ cōiuncti in gradu propinquo p̄ſumūtur habere notitiā cōſanguinitatis. Scđa lectu. ſeu ſo. q̄ iſti ſciebāt factū ſed ignorabāt ius. fortè eñ crede bāt q̄ regib⁹ liceret cōtrahere in gradu prohibito lege canonica. et fuit hæc lec. Ioā. ex qua collige q̄ ignorantia iuris excuſat ab illa pœna cōfiſcatiōis bonorū quòd nō videt placere Io. an. hîc. dicit eñ q̄ ignorantia iuris non excuſaret iſtos? quinimo nec fœminā, cū illa non
b excuſet niſi in caſibus à iure expreſsis [b] vt eſt tex. no. ī.l. nec paſsim. C. de iuris & fac. igno. poſſet tñ procedere ſecūdū eum ſi erraſſent i facto, puta quia credidiſſent diſpenſatū, & ſic tranſeunt cōiter doct. hic. & videntur tenere legiſtæ in.l. qui cōtra. p̄alleg. & in.l. auunculo. ff. de cōdi. ſine cā. ſed quarto. tenet ibi cōtrariū ſequendo iſtam opi. Io. licet de ea non faciat mentionē. & hoc per auf. inceſtas. C. de inceſt. nup. vbi pœna apponit ſciēter cōtrahētib⁹. facit. l. ſi adulteriū. ff. de adul. vbi errātes in iure excuſantur à pœna inceſt⁹ & adulterij. nec ob .d.l. qui cōtra. quæ requirit iuſtū errorē. nam lo qī ſecūdū eū qñ agitur de pœna amiſsionis lucri. nō eñ ex pacto p̄cedēti poterit alter cōiugū ex tali matrimonio aliqd lucrari, niſi iuſto errore tale mr̄imoniū cōtraxiſſet. Et iō cōclude tria: q̄ aut agit de pœna adulterij ſeu īceſt⁹, & error iuris excuſat. vt. d.l. ſi adulteriū. vbi tex. no. aut agit de pœna p̄ditionis propriæ ſubſtātiæ vt dotis ſeu donatiōis propter nuptias. & idē arg. in. d. auf. inceſtas.
c Aut de pœna p̄ditionis lucri [c]. & non excuſat. vt in.l. q contra. & hanc opi. teneo, maximè cū ſimus in pœnali-b⁹: & ſic aſſumenda eſt minor opi. vt in re. in pœnis li. vj. Et no. bñ hāc opi. quia nemo ponit hic. ſed doc. moderni cōiter trāſeūt cū opi. Io. an. hæc tñ ſol. ſed ſit vera in ſe: nō tñ puto eam cōgruere huic literæ qa p̄ſupponitur qd iſta puella erat digna pœna ex tali cōiūctione. ergo nō errauerat in iure. p. d.l. ſi adulterium. Tertia ſol. q̄ pœna cōfiſcatiōis habebat locū. ſed papa p̄ bono pacis ex officio ſuo hoc p̄uidit. & de hac j. i fi. Quarta ſol. q̄ hîc non poterat pœna cōfiſcatiōis habere locū qa iſti reges nō recognoſcūt ſupioré. vt dixi in. c. per
8 venerabilē. q filij ſint leg. ¶ †No. bāc ſo. ſin. ex qua ego colligo notabile dictū. q̄ in nō recognoſcētib⁹ ſuprioré de facto papa nō vēdicat ſibi pœnā à lege īpoſitā & ſicvr̄ q̄ i iſtis papa nō ſuccedit loco īperatoris. & ſi eſſet vera, ſingl̄r limitabit dicta Inn. in. c. licet ex ſuſcepto. de ſo. cō. vbi dicit q̄ vbi deeſt ſupior de iure vel de facto recurrēdū ē ad papā ex gn̄ali ptāte quā à deo recœpit. & idē ſentit Ho. in. c. nouit. de iudi. poſſet eñ dici q̄ papa ſucceditvt faciat iuſtitiānō aūtvt exigat pœnā à lege īpoſitā. poſſet tñ īſtari. ſed p̄ nūc trāſeat. & tene ſēper mēti illā ſo. ſic. ītellectā. Quinta ſolu. q̄ rex. nō poterat aliter īducivt recederet ab illa cōiunctiōe niſi caſtris reſtitutis. & hæc vltima ſo. īcidit cū tertia. q̄ papa ex offi
9 cio ſuo prouidit. ¶ † Alij extra gl. dicūt q̄ iſta erāt bona regni, q̄ nō poterāt alienari. vt in. c. ītellecto. de iure iu. Hæc ſo. eſt bona in ſe ſed nō cōgruit lr̄æ. cui⁹ rōnes ſunt vniuerſales. Alij dicū q̄ hîc fuerūt bona donata p̄ cōſeruatiōe illiciti matrimo. & ſic nō valebat pactū, cū impediret diſſolutionē matrimo. & ſētit hāc ſol. d. An. ſed certè licet ſit vera i ſe ante traditionē rei nō tñ valet poſt traditionē: qa i pari cā turpitudīis. meliorē cōditio poſsidētis. vt in regula i pari. de reg. iu. ī. vj. Et cōclu
c dēdo materiā cū dictis do. hîc. dic aut ſūt cōtra. ſpōſa. q̄ tñ de futuro. et ñ hz locū illa pœna cōfiſcatōis bonorū ſienter.

ſciẽter cõtrahẽtibus:vt eſt text.ſecũdũ cõem lec.in .d.l. auũculo.Idẽ putat hîc do.Ant.ſi fuit cõtractũ mrimoniũ & nõdũ cõſummatũ.de hoc dicto ſatis põt dubitari.&cõtrariũ aptè ſentit bar.in.l.auũculo.vbi videt ſentire ꝙ cõtracto matrimonio ꝑ verba de pñti habet locũ illa pœna.nã null⁹ tex.exp̃ſſe exigit copulã. facit.l.cũ hic ſtatus.in fi.ff.de dona.inter vir.& vxo. Tene tn̄ mẽti opi.do.Ant.quia cũ ſimus in pœnalib⁹ poſſet obſerua
2 ri Aut matrimoniũ fuit cõſummatũ:& tũc ſi ſciẽter cõ traxerũt habet locũ illa pœna cũ limitatiõe p̃dictorũ: niſi ſuperior ex officio ſuo velit ꝓuidere ꝓpter bonũ pacis,vel vt facili⁹ diſſoluat tale matri.Et in hoc caſu intelligerẽ ꝓpriè iſtũ tex .nã nõ video ꝙ iſti regi cõpetijſſet actio:quia dedit ob turpẽ cãm:et cã fuit ſequuta de
3 fctõ :licet aĺr innuat ratio literæ:ſed videt tex.de hoc in.d.l.auũculo.niſi dicas ꝙ licet fiſco cõpetat ius auferẽdi:nõ tn̄ delatori deeſt ius repetẽdi cõtra vxorẽ :ſed cõ
10 trà hoc facit illa regula in pari cã. Aut cõtraxerũt ignorãter.& diſtingue qualitatẽ ignorãtiæ:vt.ſ.dixi.¶ † Extra gl.hic q̃ro nũquid illa pœna cõfiſcatiõis habeat locũ
4 cõtra cõtrahẽtẽ in gradib⁹ ꝓhibitis lege canonica. Aliqui dixerũt ꝙ nõ:quia tex.in.d.l. qui cõtra.loquit in cõ
a trahẽtib⁹ cõtra leges. Cõtrariũ cõſuluit dn̄s me⁹.d.Car.
5 cui⁹ dictũ approbo:qa ex quo lex approbat in ſtis ſpiri
6 tualib⁹ canones,videt cõtrahere cõtra leges q̃ cõtrahit
b 11 cõtra canonẽ.facit.c.j.de no.ope.nũ.¶ † Itẽ canones di cũt leges:vt i.c.nicena.xxxj.diſt.hoc apte ſentit iſta gl. relata ad tex.& tene ſemp mẽti hoc dictũ: quia facit ad cõſimiles qõnes.& poteris adducere hãc materiã cõtra cõtrahẽtes motrimo.impediẽte iuſtitia publicę honeſtatis.Abbas.

✤ SVMMARIVM. ✤

1 *Vſufructuarius ſine conſenſu domini donãs rẽ ipſam vxori ꝓpter nuptias nõ tráſſert in eã pl⁹ iuris quã ipſe habeat idẽ de eo qui ſub cõditiõe adimẽte habet rẽ in hæreditatẽ vel in feudum.*

2 *Conceſſiõis tres ſunt ſpecies:alia in hæreditate ſeu libera diſpoſitiõe:alia in feudum: alia in vſumfructum,*

3 *Eccleſia tenetur defendere viduarum dotes.*
Fauorabilis cauſæ rõne non eſt alicui iniuria inferenda.

4 *Hæredis appellatione quãdoque veniũt filij legitimi tãtùm.*

5 *Vſuſfructuarius poteſt ius ſuum alteri cõcedere in vita ſua.*

6 *Feudum alienari & in dotem dari poteſt.*

7 *Donationis cõſentiens alienationi de re ſua ſibi præiudicat.*

8 *Vocabulis proprijs vti debet conſultor.*

9 *Maritus & vxor an poſſint vel debeant poſt alterius mortem aliquid lucri facere?*

¶ CAPI. VI.

1 NVperanobis. † Vſusfructuariu⁹ ſine cõſenſu dn̄i donãs rẽ ipam vxori ꝓpter nuptias nõ trãſſert in eã plus iuris quã ipſe habet.Idẽ de eo qui ſub cõditiõe adimenti habet rẽ in hæreditatẽ:vel in feudũ. h.d. primo duplex quæſtio.ſecũdo vtriuſq; ſolutio ibi.*nos.* autẽ tertiò quę dã inſtructio .ibi.*illud.* prima & ſecunda pars diuidit in duas.quia quelibet ponit qõnẽ & ſolutionẽ vt pt3 in litera.¶ Caſus literalis. Aliqs dedit alicui aliquã terrã nõ in feudũ vel hæreditatẽ:ſed tn̄ quãdiu viueret poſſidẽ dã.ille poſtmodũ partẽ illi⁹ terræ dedit vxori ſuę in donationẽ ſuã propter dotẽ:deceſſit vir,quæritvtrũvxor eius prefatã donationẽ habere debeat dũ vixerit & tenere,cũ eccleſia dotes ꝓtegere teneat viduarũ. Secũdo ponit alia qõ Aliquis dedit alicui & hæredi ſuode legitimo matrimonio nato in hæreditatẽ vel feudũ aliquam terrã:poſtmodũ partẽ ipſi⁹terræ vxori ſuę dedit i dotẽ Querit an dõationẽ illã de iure poſsit habere.cõſult⁹ pa pa rndet ꝙ regularit null⁹ poſſit pl⁹ iuris in aliũ trãſfe-
re q̃ habeat.vir prædictus nõ potuit vxori relíquere ꝙ ei nõ licuit niſi quoad vixerit poſsidere:nec mulier illlã terrã habere põt:niſi ille ad quẽ terra illa ſpectat donationi voluerit conſentire.Et idem eſt in ſecunda qõne dicendum:nã ſed eccleſia in cauſis viduarũ fauorabilis debeat eſſe:tamen contra iuſtitiã nõ eſt eis fauor eccle. cõcedẽdus.in fi.dicit qd vxor dicit dotẽ dare viro : vir
2 aũt vxori donationẽ propter nuptias. Ber. ¶ † Nota tres ſpeciea cõceſsionis q̃ de re aliqua fieri p̃nt.nã qñq; dat ſeu cõcedit in hæreditatẽ:id eſt vt poſsit donatari⁹ ad libitũ diſponere& hæredẽ in illa inſtituere ſicut ĩ re propria.Qñq; cõceditur in feudũ,vt vtile dn̄iũ trãſeat in vaſallũ.directũ verò remaneat penes dn̄m.de quo in c.j.de feu.Quãdoq; cõcedit donec vixeritis q recipit.
3 & vr̃ hoc caſu cõceſſus vſuſfructus.rei.¶ † Itẽ no.ꝙ ecclesia tenetur defendere dotes viduarũ:nõ tn̄ cõtra iuſtitiã.Ex quo no.ꝙ rõne fauorabilis & piæ cauſæ non
a eſt alicui auferẽda iuſtitia.facit ad illud vulgare, vnũ altare nõ eſſe diſcooperiẽdũ vt cooperiat aliud.cõcor.c.
4 cũ cauſam.ſ.de prębẽ.¶ † Itẽ no.ibi:*& hæredi.*ꝙ appellatiõe hęredis q̃nq; veniũt filij ligitimi tn̄.de quo tn̄ di
a cendũ vt plenè no.Bar.in.l.gallus[a].ff.de libe.& poſthu.
5 ¶ † Itẽ no.ꝙ vſuſfructuarius põt ius ſuũ alijs concede-
6 re in vita ſua.¶ † Itẽ no.ꝙ vaſallus põt cõcedere feudũ
b ſeu partẽ feudi in dotem[b] ſeu donationẽ propter nuptias.Et dicit In.ꝙ ex cauſa dotis aliter nõ permittit alie
natio feudi.& no.bn̄ hoc dictũ.de quo vide qd plenius no.in.c.quę in eccleſiarũ.de cõſti.Hoſtiẽ. dicit ꝙ ẽt ex alia cã põt alienari dũmõ adtp̃s.vt hic.remittit ad no.in
7 c.fi.ne p̃la.vic.ſu.¶ † Vltimò no.ꝙ dn̄s cõſentiẽs[c] alie-
c nationi factæ de re ſua ſibi p̃iudicat.¶ † Potes etiã col
8 ligere in fi.literæ ꝙ cõſulens debet vti vocabulis ꝓprijs hîc eñ papa quodãmõ reꝑhẽdit iſtũ de ineptitudie vocabulorũ ĩ eo quòd ĩ conſultatiõe dicebat virũ dediſſe vxori dotẽ.nã debebat dicere .donationẽ ꝓpter nupti.
9 Poſſet tn̄ intelligi tex.propriè ꝓut dixi.ſ.c.ꝑ.¶ † Opp. videtur enim hæc litera ſine dubio.nam ſoluto matrimonio donatio deberet redire ad virũ ſicut dos ad mulierẽ.vtj.eo.c.fi.ergo iſta vxor nõ poſſet cõpellere retẽ torẽ huius rei,etiã ſi fuiſſet propria mariti,ex quo vir erat mortuus.Sol.doc.intelligunt vt decre.habeat dubium,ꝙ erat pactum vel cõſuetudo vt vxor ſupſtes lucraretur donationẽ propter nuptias.vel ſaltẽ in vita ſua tenere.ſed ratio decidẽdi in contrarium patet ĩ litera : qa marit⁹ nõ potuit plus iuris &c. Et ex hoc no.ꝙ maritus nõ põt ſibi retinere partem dotis ſecundùm conſuetudinem loci,ſi res dotalis fuit conceſſa vxori ad vitã ſuã. ex quo collige ꝙ reſoluto iure auctoris reſoluitur ius ſucceſſoris.cõcor.tex.ff.de pig.l.lex vectigali.Abb.

¶ Legallus Adde quæ ibi poſui in apoſtillis in ſtãpa de tortis.
✤ SEBA.SAPI.
a ¶ In.l.gall⁹. Vide Fel.in.c.in præſentia.colum.xĵ.ver. ĩ ea gl.ibi nomine. hæredis.ſ.de ꝓba. vbi etiã Decius.
b ¶ In dotem. Adde Lud.roma.co. cccclvĵ.Alex.conſi.lx.iĵ.lib.
✤ SEBA.SAPI.
b ¶ In dotem. Vide Albe.de roſa.in.j. parte ſtatutorum. q.cxlviĵ.cũ alle.ꝓd.Iaſ.in.l.iĵ.col.xxxviĵ.verſi.qd autem ſit in feudo in prima.q.C.de iure emphy.
c ¶ Conſentiens. de quo latè per Bar. & alios ĩ.l.quę dotis.ff.ſol.ma.& per eundẽ Bar .in.l. ſi fundũ.ff.de leg.j.

✤ SVMMARIVM ✤

1 *Marito ad inopiã vergente peti põt ſatiſdatio pro dote.12.13. 14.15.*

2 *Iudex eccleſiaſticus põt ſe impedire de dote.*

3 *Iudex eccleſiaſticus eſt iudex cõpetens etiam inter laicos pro miſerabilibus perſonis.*

4 *Maritus repellere põt vxorẽ ſi dos promiſſa ſibi nõ ſoluitur & illa repulſa dotem petere.9.*
Maritus nõ teneat ad onera matrimo.dote nõ ſoluta.
Dos fuit inſtituta propter onera matrimonialia ſupportãda.

5 *Fideiuſſionem idoneã præſtare obligatus: & illã præſtare nõ põt:iuratoriam cautionem præſtabit & aliam cũ poterit.*

6 *Pecunia depoſita apud mercatorẽ licitè põt capi pars honeſta lucri.8.7.*
Lucrũ honeſtum proueniri põt expecunia.

7 *Depoſitio apud mercatorẽ pro lucro acquirẽdo quo fiat.8.*

8 *Vſuram an cõmittat deponẽs pecunias apud mercatorem pro lucro acquirendo cũ pacto quòd capitale ſit ſaluum.*
Pactum quòd periculũ ſpectat ad recipientem pecnnias an ſit fœneratitium.

a ¶ Promiſſam: adde eundē cōſil. lxxx. Lu. ro. cōſi. cccxvij. vbi latè et an lapſo decennio vir poſſit dotē pe

SEBA. SAPI.

b ¶ Statū perſonæ. Vide Abb. in. c. accedens. in fin, ſ. de procurato.

c Iuratoriam. qñ ſic ſtādum iuratoriæ cautioni. per. R, & Aret, in. l, ñ. ff. ſol. ma. bonus eſt tex. in. l. omne. §. in hac vrbe. C. de epi. & cle. & ibi Bartol, & Bald, in authen. cui relictū. C. de ī di. vid. tol. & ibi. Pau. de ca. ſubdēs q̄ ille eſt text. melior de corpore iuris. & adde q̄ qñ quis eſt admiſſus ad iratoriā cautionem & nō ſeruauit fidem amplius admitti nō debet. Ro ī. d. l, ñ. tex. eſt ſin. ī aut. ei qui iurat. & ibi Bal. C. de bon. aut. iudi. poſſiden,

BEBA. SAPI,

d ¶ Solitus mercari An ſolitus mercari poſſit petere intereſſe lūcri ceſſantis. vide Pau. de caſtr. & moder. in. l, iñ. §. fina. ff, de eo. q̄ cer. Io. cum allegatis p̄ do. Deciū in conſ. cxj. col. iij. ver. tertio generaliter & ī cōſ. cxvj. & So. in conſ. ij. ī vlt. col. in. j. parte.

e ¶ In. c. conquæſt⁹. Adde quæ ibi inuenies ī apoſtolis.

f ¶ Sit ſaluū. Adde an hoc licet. Lud. ro. con. ccxxxviij.

Societas inter ponētē pecuniā & operam qūo ſit licita & periculū ad quē debeat ſpectare & lucrū quo diuidatur, & certa pars pecunie loco lucri an poſſit deputari.

9 *Reſtitutione non facta non auditur vir petēs dotem qui vxorem à ſe expulit ſed diſtinguendum.*

10 *Reſcriptum ad lites ſurreptitium eſt ſi in eo nō fiat mentio de proceſſu cauſe & ſententia.*

11 *Mētio an fieri debeat in reſcripto ad lites de ſententia et proceſſu nullo.*

12 *Marito ad inopiā vergentē pōt vxor dotem repetere: & idem eſt ſi malè incipit vti ſubſtātia ſua etiam agere poteſt ad dotationem ſibi factam propter nuptias. 13. 14. 15.*

13 *Dos quādo maritus vergit ad inopiā nō aſſignatur vxori ſed marito pro cautione vxoris ſed in hoc varia eſt opinio*

Conſuetudo loci an valeat ſuper dotis reſtitutione quādo maritus vergit ad inopiam.

14 *Alternatiuè quando aliquid faciendum eſt cui datur optio.*

15 *Vxore quæ à principio cōtraxit cum paupere vel vergente ad inopiam vel ſubſtantia ita male vtente an poſſit poſtea dotis reſtōnē petere.*

Publicæ honeſtatis eſt quòd dotes ſalue mulieribus remaneāt.

16 *Curator de iure canōico nō teneť animā ſuā ponere pro pupillo.*

¶ *CAP. VII.*

1 PEr veſtras. ¶ † Maritovergēte ad inopiā p̄ dotis datio poteſt peti. Ita ſummat Abb. et ſecūdū hūc intellectū eſſet hic caſus ſin. q nō eſt alibi: ſed inhærēdo verbis literæ pōt ſic ſūmari. Vir agēs pro dote nō olo excludiť ex eo q̄ vergat ad inopiā: nec p̄ciſſe cogiť ſatiſdare vtra facultatē p̄priā: ſed dos ſibi aſſignať ſub cautiōe quā p̄ſtare pōt: et ſi p illā cautionē nō eſſet ſufficiēter p̄uiſſum cōſūptiōi dotis: deponeť dos apud mercatorē vt de hoc neſto lucro vir ſuſtineat onera mr̄imo. h. d. ſecūdū ītellectū quē teneo: et eſt caſ⁹ notabilis & quotidian⁹. Diuidiť nam in prima cōſultatio. in. ij. rñſio cū mādato. ibi cū ergo. Pr̄a pars ponit cāę delegationē actoris petitionē: rei exceptionē: & iudicis īter locutionē. Secūda ponit duas cās mādati alternatiui qđ inter illa īterſerit, ¶ Caſus literalis. inter. H. virū et vxorē ſuā coram cōſulib⁹ ciuitatis lāue. ſuper qualibet ſūma pecunię ipſius mulieris qōvertebať coram qb⁹. D. H. petebat dotē vxoris ſibi aſſignari: mulier dicebat ecōtra q̄ aſſignari nō deberet ei eū ad inopiā vergeret: niſi cautionē p̄ſtaret de dote ſaluāda. Et quia eā à ſe expulerat: & ad inopiā vergere videbať: iudices p̄nūtiauerūt q̄ dos illa aſſignareť eidē niſi p̄ſtaret idoneā cautionē de ipſa nō p̄itura: & ſic dos illa remāſit penes quēdā magiſtrū. R. poſtmodūve rò dictus. H. impetrauit litetas ad archiep̄m & archidiaconū lāueū. cōtra illū magiſtrū. R. ſuper dote p̄dicta. Iudices dictū magiſtrū. R. ad ſuā p̄ſentiā citauerū: coram quib⁹ dict⁹. H. petebat à dicto magiſtro. R. dotē vxoris ſuę. Sed idē. R. exceptionē appoſuit cōtra ip̄m videlicet q̄ vxorē ſuā à ſe repulerat & tacita veritatè ſuper hoc literas impetrauerat: videlicet q̄ alia vice ſuper edē dicta quæſtio mota fuit coram cōſulilib⁹ ciuitatis & pronūtiandū ſecūdū q̄ ſuperius p̄miſſum eſt. Iudices cū de hoc cōſtitiſſet eiſdē præceperūt eidē vt de tote ſaluāda caueret & vxorē reciperet. Sed cū ipſe cautiones p̄ſtare nō poſſet ad ipſius inſtātiā domino pape hoc reſcribere curauerūt: vnde dominus papa his præmiſſis mādat eiſdē. Quatenus dotē faciat aſſignari eidē ſub ea cautione quam poteſt præſtare: vel ſaltem alicui mercatori eam committant: vt de parte honeſti lucri dictus vir onera poſſit matrimonij ſubſtentare: ne occaſione dotis detēte vxor à virò dimiſſa vel vir qui dimiſit vxorē adulterij reatum incurrat ſatis pōt ei credi modicum

2 dotis cui creditur corpus vxoris. B. ¶ † Not. primò arg. optimū ex tex. quòd eccleſia poteſt ſe impedire de dote nō ſolū in fauorē viduarum. ſ. c. proxi. ſed etiam in fauorē mariti petentis dotem ſibi promiſſam. & ſic facit pro op. Inn. quā tetigī in. c. lator. ſ. qui. fil. ſint legi. niſi dicatur vt dixerūt quidā q̄ iſte actor erat paup & miſerabilis perſona. ideo potuit recurrere ad eccleſiam

3 lxxxviij. diſtin. in. c. j. ¶ † Et ex hoc intellectu no. q̄ pauper & miſerabilis perſona pōt alium cōuenire corā iudice eccleſiaſtico. pro hoc. c. ſuper quibuſdam j. de ver. ſig. & c. ſignificantibus. vbi per Inn. de offi. deleg. & tene menti vtrūq̄ dictū. nam reus hīc erat laicus. qđ patet ex eo: quia primò fuerat cōuent⁹ coram conſulibus ci-

4 uitatis. ¶ † No. ſecundò arg. optimum. ex tex. q̄ vir pōt repellere vxorem ſi dos ſibi promiſſa nō ſoluitur: quia cùm ex dote teneatur ſuſtinere onera matrmonij: vt in c. ſalubriter j. de vſu. & in. l. ſi cùm dotē. §. ſi maritus. ver. ſi autē. ff. ſolu. ma. pōt recuſare hęc onera ex quo nō habet vnde ſumat emolumenta. Et plus notanter probat hæc litera q̄ etiā vxore ex hac cauſa abiecta pōt marit⁹

a agere ad dotē ſibi promiſſam[a] exquo paratū ſe reddit ſoluta dote vxorē reaſſumere: & hoc ſentit Hoſti. hīc. Ex quo etiam infero maritū non teneri ad traducēdū vxorem dote pri⁹ ſibi nō ſublata. Quid aūt ſi qs duxit vxorē ſine dote? dic q̄ maritus teneatur eam alere de ſuo ſe

b cundū ſtatū perſonæ [b] ita notāter vult In. hīc & gloſ. in d. verſi. autē. facit tex. in. l. q̄ ſi nulla. ff. de reli. & ſum. fu.

5 quod bene notabis. ¶ † Itē no. q̄ obligatus ex iuris diſpoſitione ad præſtādum cautionē idoneā vt fideiuſſoriā ſeu pignoratitiā ſi illā præſtare non poteſt, admitti

c tur præſtās eam quā pōt puta iuratoriā. [c] pro hoc iura alleg. in gl. antepe. & ad hoc ſolet allegari iſte tex. quod

6 tamen limita ſecūdū no. in. c. fi. ſ. de pig. ¶ † Itē nota caſum ſing. qui nō eſt alibi de iure canonico: q̄ ex pecunia depoſita apud mercatorē licitè poteſt capi pars honeſti lucri, & ſic ex pecunia cū miniſterio alterius pōt pueni re ad honeſtū lucrū, & facit optimè hæc litera in argu,

d vt ſolitus mercari [d] ex pecunia poſſit agere contra debitorē morioſum vt ſoluat loco intereſſe in quod verifi ſimiliter fuiſſet lucrat⁹ ex pecunia tradita: de quo vide

e qđ latius dixi in. c. cō queſtus [e] j. de vſur. ¶ † Sed quæro

7 qualiter fiet iſta depoſitio apud mercatorē? Io. an. dicit q̄ mercator p̄eſtabit cautionē de pecūia integraliter reſtituēda & de parte lucri reddēda: ita q̄ cōpēſato lucro cum dāno de eo qđ ſupereſt de lucro ſoluať certa pars pro onerib⁹ matrimonij ſuſtētādis. ad hoc inſti. pro ſo. in. §. de illo. & in. l. ſi non fuerit. §. Ariſto. ff. eo. & ad primū dictum de cautione præſtāda à mercatore adduco

8 l. ij. ff. ſol. mat. ¶ † Not. ſing. hoc dictū. quia neſcio alibi nam ex hoc infertur vnū mirabile. vt pecunia poſſit deponi apud mercatorem eum hoc vt capitale ſemper ſit

f ſaluu [f] & q̄ delucro ſoluatur certa pars. Et vide hanc q̄ ſtionē pleniu⁹ tactam per Hoſti. in ſumma. in ti. de vſu, in. §. an aliquid. vbi tenuit expreſſè valere pactū vt deponens pecuiam non ſentiat damnum in capitali. moue tur: quia hoc pactum non eſt contra: ſed præter naturā contractus: pactum autem factum præter. naturam cōtractus valet. l. j. ff. depoſi. & in. c. vnico. §. de como. Dicit tn̄ poſtea q̄ ſi capitale eſſet perditum caſu furtuito, deberet deponens dimittere in foro animæ: ſed ego nō credo q̄ talis ſit honeſta & licita ſocietas: quoniā poſſet contingere q̄ deponens operā ſentiret dannum in operis amiſſis & in capitali pecunæ qđ eſt cōtra naturā ſocietatis: cùm ſocietas ſit quædam fraternitas. l. verùm. ff. pro ſo. hæc autem ſocietas eſſet potius leonina. l. ſi nō fuerit. prælleg. & pro hoc allego bonam gl. in. c. plerique xiiij. q. iij. quæ dicit ad hoc vt ſocietas ſit honeſta & licita interponentem pecuniam & ponentem operā oportet quòd ponens pecuniam ſentiat de lucro & de dannno: hanc etiam ſentētiam videtur iudicio meo ſentire Cald. in repe. ca. nauiganti j. de vſur. Et ad. §. de illa. qui

multum

multũ obſtat, vbi videt valere pactũ vt alter nõ ſẽtiat de dãno ſed de lucro: rñdet Cald. ꝙ debet intelligi nõ de capitali: ſed de dãnis & lucris cõtingẽtibus ſaluo capitali. Ego verò do aliã ſolutionẽ clariorẽ: dico eñ ꝙ ille tex. procedit quò ad ponẽtẽ operã: eſt eñ licitũ & honeſtũ pactũ ex ꝑſona ipſi⁹: vt ipſe non ſentiat dãnũ in operis ſcilicet amiſſis in capitali: ratio quia ipſe ſentit dãnũ in operis. nã tãtũ effert opera illi⁹ quãtũ pecunia alteri⁹: quinimo (vt ibi tex. dicit) opera & induſtria põt eſſe tãta vt valeat pactũ vt ipſe lucretur duas partes [a] & tertiã habeat ponẽs pecuniã. In dubio aũt cũ duo cõtrahunt ſocietatẽ: & vn⁹ ponit pecuniã & alter operã: videt actũ vt lucrũ ęqualiter diuidat inter eos: de hoc eſt glo. .no. quã oẽs tenẽt in l. j. C. ꝓ ſoc. nec iſta litera cõtradicit ꝑdictis: cũ nihil dicat vt capitale debeat eſſe ſaluũ: nec eſt ſpãle in pecunia dotali, vt quidã ſomniauerũt: quia etiã pro redimẽdis captiuis nõ licet fœnerari: vt in. c. ſup eo. de vſur. quinimo tex. iſte apte dicit vt capiat pars de honeſto lucro: nec etiã credas ꝙ ſit licitũ à principio paci ſci: vt habeat deponẽs .x. ꝓ cẽtenario, vel aliã quãtitatẽ ſicut faciũt quædã viduæ credẽtes hoc licere & ſolent aliqui ad earũ defentionẽ allegare iſtũ tex. cũ illa opi. Io. and. Certè hoc nõ eſt licitum: quia nõ licet ex pacto quãtũcũque minimo capere expecunia, ſi nõ ſubijcit ſe periculo. xiiij. q. iij. per totũ & hoc notabis. ¶ † In gloſ. ij. ibi *audiri non debuit*. hoc videt cõtra tex. vbi fuit audi tus reſtitutione prius nõ facta. Hoſt. dicit & bene ꝙ ille qui dotẽ promiſerat cũ cõueniret ex ꝓmiſsione ſua nõ poterat obijcere de ſpoliatione mulieris, maximè cùm ipſe dediſſet cauſam huic ſpoliatiõi dotẽ nõ preſtando: nec obſtat ſi dicat ꝙ ex quò nõ ſuſtinebat onera matrimonij nõ debebat audiri petens dotẽ quia ſecũdũ eum iſte paratus erat vxorẽ reaſſumere ſoluta dote: & hoc mihi placet: licet Inn. dicat ꝙ illa exceptio' ꝙ vxorẽ abierat non erat vera in facto. nã dico ꝙ pręſuppoſito ꝙ eſſet vera, nõ tenebat ſubire onera matrimonij ex quo dos ſibi non ſoluebat: niſi velis dicere ꝙ ex quò recæpit ꝓmiſsiõẽ abextraneo debebat agere cõtra extraneũ & nõ repellere mulierẽ. argu. in. l. ſi extrane⁹. ff. de iure do. & ſatis hoc poſſet admitti in marito diuite: ſed iſte erat pauper. vt dicitur in litera. ¶ † In glo. in ver. *tacita veritate*. no. glo. ꝓ literæ impetratæ ad delegatum ſunt ſubreptitiæ ſi in eis nõ fiat mẽtio de ꝓceſſu negotij corã ordinario. & idẽ ſentit gloſ. in. c. vt debitus de appel. Sed tũc obſtat iſte tex. vbi hæc exceptio nõ fuit admiſſa: hoc cõtrariũ multipliciter ſoluit: primò ꝙ ob. hoc fuit appellatũ, & papa prouidit. vt ſequit in litera: vel ꝙ iſti iudices nihil noui fecerũ: ſed adherſerũt ſententiæ illorũ conſulũ. vel per relationẽ retulerũt negotiũ ad papam: vel ſecundũ Hoſt. ſententia cõſulum erat nulla tanquã obligans iſtũ pauperẽ ad impoſsibile. le. fin. ff. quæ ſen. ſine appel. reſcin. & ſic non fuit opus de tali ſnia mentionẽ facere in literis. ¶ † No. bene hoc dictũ. ꝙ de proceſſu nullo ſcu ſnia nulla corã ordinario non eſt opus facere mentionẽ [b] in impetratione lrarum ſup eadẽ cã quẽadmodum nec de priorib⁹ literis nullis. de quo vide glo. in. c. ex tenore. de reſcript. & in. c. ſuggeſtũ. de iure pat. & in. c. cũ noſtris. de cõceſ. prębẽ. ¶ † In glo. in verſi. *ad inopiam*. no. ſolutio .gloſſ. ꝙ licet aliqui hanc limitationem teneant ad iura ciuilia alle. in principio gloſſ. tamen communiter non tenetur, maximè per legiſtas in. l. vbi adhuc. C. de iure. dot. & ibi per Cy. & pleniſsimè Bar. in repetione. l. ſi cõſtãte. ff. ſolu. mat. Et cõcluſio cõis legiſtarũ eſt ꝙ qualitercũque maritus vergat ad inopiam etiam ſine culpa ſua, poteſt vxor agere ad dotem, [c] pro hoc facit iſte text. vbi non ponderat culpa iſtius mariti: ſed ſolũ quia videbat vergere ad inopiam &: ſcias ꝙ varia iura emanauerũt in hac materia. primum fuit ius digeſtorũ: vt in. d. l. ſi cõſtante. vbi dicit ꝙ ſi ſubſtãtia mariti nõ ſufficit ad ſatiſfactionem dotis & aliorũ creditorũ põt vxor repetere dotẽ: poſtea emanauit ius codicis. vt habet. in. d. l. vbi adhuc. & ibi diſponitur ꝙ ſi maritus ita ſe gerit ꝙ vergit ad inopiã poteſt vxor repetere dotẽ: & ſic prouidit latius q̃ ius digeſtorum. quia nõ requiritur vt ſubſtãtia mariti nõ ſufficiat, ſed ſatis eſt ꝙ vergat ad inopiã: vt puta qa eſt nobilis: & vult facere ſumpt⁹ vltra q̃ patiant facultates ſuę. Tertiũ fuit Ius auctẽticorũ: vt habet in auf. de ęqualitate dotis. vbi dicit ſi marit⁹ malè incipit vti ſubſtãtia ſua põt vxor repetere dotẽ. & prouidit adhuc latius q̃ ius codicis: qa ꝑſuppoſito ꝙ non vergat ad inopiã: vt puta quia ditiſſimus eſt. ex quo tamẽ malè vtit ſubſtãtia ſua põt vxor ſibi repetere dotẽ: vñ in quolibet iſtorũ caſuũ poteſt vxor ad dotẽ agere, & forti⁹ ex cipere cõtra maritũ petẽtẽ dotem vt hîc: ita notanter voluit Bar. in. d. l. ſi cõſtante. & ſic nõ debemus habere reſpectũ vtrũ ſit ſuſpectus de dilapidatiõe an ne. ſed ſatis eſt ꝙ ſimus in aliquo dictorũ caſuũ. Ius eñ timet in iſtis caſibus cõſumptionẽ dotis. Et ſcias ꝙ vxor põt in his caſibus nedũ agere ad dotẽ ſed ẽt ad donationem à marito ſibi factam propter nuptias: vt eſt tex. no. in. d. l. vbi adhuc. nã dos & donatio ꝓpter nuptias ſubijciũt hodie onerib⁹ matrimonij. vt ibi. Et ex his habes vnũ notabilẽ effectum iſtius donationis propter nuptias. vide alios j. c. proxi. ¶ † Sed nunc op. cõtra iſtum tex. de iuribus ciuilibus ſuperi⁹ allegatis. Nã in eis dicitur ꝙ ĩ dictis caſibus põt vxor repetere dotẽ vt ſibi aſſignetur. Hîc aũt nõ aſſignatur vxori ſed ipſi marito cũ cautione, vel deponit apud mercatorẽ: & cũ iſto tex. vñ aliquatenus cõcordare tex. in. l. ſi cũ dotem. ff. ſulo. matr. vbi dos ſequeſtrat propter ſuſpitionẽ mariti. So. don. An primò dicit. ꝙ iſtud. c. limitat illa iura ſuperius all. vel loquitur iſte tex. quãdo vxor à principio cõtraxit cũ paupere: & iõ eſt quid ſibi imputetur. vnde procedetur vt hîc dicit. ſecũdò hîc dicit ꝙ vtrũq; remedium poteſt obſeruari. plus tñ ſibi placet ꝑcedẽs ſolutio: ſed Inn. quem non allegat do. Ant. dixit ꝙ vxor erat ſuſpecta ſeu non erat idonea ad dotẽ excipiẽdã. iõ fit diſpoſitio. apud mercatorẽ: & hanc ſol. ſentit Bar. in. d. l. ſi cõſtante: dicẽs ꝙ ſi mulier [c] eſt ĩdonea & induſtrioſa dos ſibi reſtituetur vt alat ſe & maritũ & liberos. d. l. vbi adhuc. aliâs fiet ſequeſtratio, prout dicit in. d. l. ſi cũ dotẽ. & ſic etiã põt reſpõderi ad iſtũ tex. Itẽ (vt dicit Inn.) ſatis habet vxor ſi deponit apud mercatorẽ loco vxoris: & hæc ſolutio eſt bona. Iſte tñ tex. prouidet de vno quod nõ repitur in iure ciuili: quia reuertitur dos penes maritũ vergẽtẽ ad inopiã ſi præſtat cautionẽ. & ex hoc ſumitur vna ſingularis limitatio ad totũ titulũ. C. ne fideiuſ. do. dent. vbi dicit ꝙ fideiuſſores nõ pnt ĩteruenire ꝓ dote reſtituẽda marito, ne oriat ꝑfidia ĩter virũ & vxorẽ: nã ꝓcedit illud ſi marit⁹ vergat ad ĩopiam tũc eñ licitè pnt ĩteruenire fideiuſſores ꝓ dote ſoluẽda & reſtituẽda: vt hîc ẽ tex. valde ſingu. & ad hoc alle. eũ Bar. ĩ. d. l. ſi cõſtãte. & hoc teneas: licet Io. an. timore illi⁹ ti. dixerit ꝙ hoc debet ĩtelligi de cautiõe iuratoria ꝙ certè nõ ꝓcedit: qa papa dicit vt ꝑſtet quã põt. nã iuratoriã qlibet ꝑſtare põt quãtũcũq; ſit pauper. ergo intelligit ſimpl⁹ de iurato. ſi ergo potuiſſet marit⁹ ꝑſtare fideiuſſoriã vel pignoratitiã, fuiſſet obligat⁹ ad illã ꝑſtãdã. & ſic potuiſſet ĩteruenire fideiuſſor ꝓ dote reſtituẽda. Tãcre. dicit ꝙ fortè iſte tex. ꝓcedit ex cõſuetudine loci. Et no. hanc ſolutionem in ſe vt valeat conſuetudo [d] vt maritus præſtet fideiuſſorem pro dote reſtituenda. quod non puto procedere [c] ceſſante cauſa: quia non videtur rationabilis: arg. in. d. l. j. C. ne fideiuſ. dodẽtur. Et ad prædicta vide Inn. hîc qui dicit. quòd iſta cautio ꝑſtatur per maritũ vt euitet reſtitutionẽ dotis: dicẽt clarius ꝙ iſta ſatiſdatio exigit à marito in fauo-

a ¶ Duas partes Ad de Alex. cõſil. cxvij. j. li. & clxxxvij ñ. lib.

b ¶ Mentionẽ. Adde Cal. cõſil. vj. de reſcrip. do. Car. cõſil. xxvij.

c ¶ Ad dotem. Ade in hac materia qualiter ſit formãdus libellus cùm agitur ad inopiam mariti. Pau. de caſt conſi. cccxcij. vbi latè examinat & dicit Ro. conſil. clxxxvij. ꝙ viro vergente ad inopiã ſi admulierẽ tanquã negotiorũ geſtricẽ puenerit tota bona quod potuiſſet ſibi conſulere in cautiõe dotis ꝙ repellitur à repetitione dotis.

✠ SEBA. SAPI.

d ¶ Si mulier. videt Bal. nouellum in tract. dotis in. vj. pte preuilegio. xxj.

e ¶ Conſuetudo. In cõtrarium facit. l. j. C. ne fideuſ. dodentur vbi princeps reprobat talem conſuetudinẽ vide Bal. nouel. in tract. de dotib⁹ in xxj. ſpãli. vj. partis. in fi. vbi ſaluat opinio. Tãcre. & Io. an. & limittat. xxx. modis in quibus fideiuſſor. poterit interuenire.

f ¶ Nõ puto procedere. Adde quod Ro. cõſi. cccxxxix dicit ꝙ hîc eſt caſ⁹ ſpãlis & an fideiuſſores ꝓ dote interuenire poſſint. vide latè Pau. de ca. cõſi. clxix. & clxx.

rem ſuũ,vt releuet ſe ab onere dotis reſtituẽdæ.nã ma
ior perfidia & maius ſcãdalũ oriſ cũ dos ex toto eripiſ
â manibus viri,quã qñ adminiſtratione ſibi relicta prę
ſtatur ab eo cautio:& ſic ceſſat prohibitio ill⁹ ti.ne fi-
deiuſ.do.dẽſ.cũ hoc fiat in fauorẽ ipſi⁹ mariti.¶ † Sed
quæro.quia tex.hic loquitur alternatiuè: vt dos ſoluaſ
â marito ſub cautione quã præſtare põt,vel vt merca-
tori committaſ&c.cui dabitur optio illius alternatiuę
Quidã dixerũt ꝙ vbi per ſatiſdationẽ nõ eſſet ſufficiẽ-
ter prouiſum periculo dotis,põtvxor petere vt fiat de
poſitio apud mercatorẽ.Ego credo.totũ hoc relinquẽ
dũ arbitrio iudicãtis,vt ſi videat cautionẽ ſufficere ſit
cõtẽtus prima parte alternetiuæ:ſi videat nõ ſatis cau-
tũ faciat fieri depoſitionẽ,ſeu tradat vxori ſecũdũ di-
ſtinctionẽ prædictã.nã in alternatiuis iuris optio daſ
iudici,niſi verba dirigãſ ad partẽ.vt dixi in.c.à crapula
de vita & hone.cler.& ibi gl.vbi vide.¶ † Vlteri⁹ quæ
ritur[a]quid ſi vxor à principio cõtraxit cũ paupere,vel
vergente ad inopiam, vel cũ malè vtẽte ſubſtantia ſua
nũquid poſſet agere ad repetitionẽ dotis: vt ſupradi-
ctũ eſt⁹& videſ ꝙ nõ.quia ſemel approbauit mores il-
lius:vt.xxxij.q.v.c.horẽdus.et in.l.ſi.C.de ſpõſa. cõtra-
riũ tenet Bar.in.d.l.ſi cõſtãte.quia nõ potuit vxor per
tacitum pactũ ſibi præjudicare & pro.Bart.videſ hîc
tex.nã publicę vtilitatis eſtvt dos remaneat integra mu
lieribus.l.j.ff.ſol.mat. ¶ † In glo.pe.in fi.hoc nõ proce
dit de iure canonico.quia non tenetur curator animã
ſuam ĩpendere cõmodis pupilli. xlvj.di.in.c. ſicut non
ſuo. & quòd ibi not.

a ¶ Quæritur.Vide Bal.in auſ. quod locũ ĩ. vñ.q.C.de colla.benedictum de plumbino.in.l. ſeruũ dotalẽ.ff.de manumiſsio. Pet. de Anch.& Imo. in.c.propter ſteri litatem.ſ. de loc.

ZACHARI.

b ¶ Non valet dona tio,Adde Ant. de peru,in repe.l.j.in ñ.lec.in prin.ff.de iureiur.vbi ponit multas rõnes qua re talis donatio nõ valet. Quod li mita, niſi donans iuraſſet ſe non re-uocaturum dona tionẽ prędictã qa ita iuramẽto vella returvt confeſtim valeret:vt no.Bar. in.l.ſi quis pro eo. circa fi.vj.col. ver ſi.idẽ in donatiõe. ff.de fideiuſ.& ĩ.l. ſeius & augerius. col.fi.verſ. quæro quid in donatiõe. ff.ad .l.falc.quod tñ Bal. intelligit. in.l.cũ multæ .C. de dona.añ. nup. &.in.l.j.de donat. inter vir. & vxo. ſi exꝑſſè per tale donatorem fuerit juratũ nõ reuoca-re hmõi donatio-nẽ,ſecus ſi ſimpli-citer:quia tũc poſ ſet nõ obſtãte tali juramẽto reuoca-ri.ita not. decidit idẽ Bal.in repet.l, ij.col.ñ.ver.iuxta prędicta.ff. de iu-reiur.

c ¶ Cõpẽſatio. Ad-de Lud.ro.conſil. cxlvj.Fulg.conſi. cix.

SEBA.SAPI.

d ¶ Nobilis .Idẽ di cit Bal.in.l.ij.§.fi. ff.ſi cer.pet. quan do ſenex qui acci peret vxorẽ iuuẽ-culã.de quo plu-ra per Laſo.i.l. ex hoc iure.colũ.xij. ver.tertius effect⁹ eſt.ff.de iuſ.& iu-re.& in.l.ſi nõ ſor tẽ.§. libertus.col. iij.ver.ñ.effectus. ff.de cõdi.indeb.

SVMMARIVM.

1 *Donatio inter coniuges facta, an & quando valeat.2.*
3 *Donatio cõfirmaſ morte donatoris,etiã facta cõſtãte motri.7.*
4 *Donatio facta cõſtante matrimonio tribus caſibus reuocatur.*
5 *Maritus nihil lucratur de dote vxoris,nec vxor de donatiõe. mariti ſoluto matri:ſed dos reſtituiſ vxori:& dõatio marito.*
7 *Donatio inter cõiuges an indiſtintè annulletur.8.*
Donatio pura quæ dicatur.
8 *Locupletior& pauperior quãdo dicaſ fieri donator vel alius.*
9 *Donatio propter nuptias an confirmetur iuramento.*
Iuramentum contrà bonos mores non eſt obligatorium.
10 *Dos ſoluto matrimonio non indiſtincte redit ad mulierem.*
Dos an ſoluto matrimonio,ſiue vxore mortua mortua ſit reſti tuenda illi qui eam dotauit.
Filius non ſemper ſuccedit matri in dote.
11 *Pactũ de lucrãda dote & donatiõe propter nuptias ſoluto ma trimonio valet,dũmodo ſic æqualæ.& qũo fieri debeat.12.*
12 *Cõſuetudo de lurcãdo dotẽ et dõatiõe propter nuptias valet.6.*
Donatio propter nuptias facta à marito quid operetur.
Vxor poteſt renuntiare iuri hipothecarũ in bonis mariti, ſed non in ſibi donatis.
Vxor vergẽte marito ad inopiã petit dotẽ & dõationẽ ſibi factã.
Maritus propter adulteriũ vxoris lucratur dotẽ: & ẽcontra.
13 *Donatio ſine inſinuatione facta aliâs non valebat niſi vſque ad ccc.auros.hodie verò valet vſque ad quingẽtos,ſed nõ vltra*
Inſinuatio quid dicatur.
14 *Donatio facta concubinæ,an teneat.*
Donatio facta vxori vbi non eſt verum matrimonium, vel eſt putatiuum matrimonium,an teneat.
15 *Dõatio facta vxori de pecunia ꝑ reficiẽdis ædib⁹ dotalib⁹ tenet*
16 *Dõatio facta filio ꝑ patrẽ,an teneat& qdſi filiꝰ eſt emãcipat⁹.*

¶ CAP. XV.

1 DOnatio. ¶ † Prima pars demon ſtrat quãdo & qualiter donatio facta inter coniuges valeat,vel reuocata intelligaſ.in ſecũda docet an reddẽda ſit dos&dõatio ꝓpter nuptias, ſolut.matri.ſecũda ibi :*ſanè*. Et hæc diuiſio ſufficit pro ſummario:quia decreta.ſatis ſeiꝑm ſummat. ¶ Caſus literalis.Quæſitũ fuit à papa verũ inter virũ & vxorẽ du rãte mrimonio donatio hinc & inde facta teneat . Rñ. pa.ꝙ donatio durãte matrimonio inter cõiuges facta ex qua alter fiat locupletior & alter pauperior firmita tẽ nõ habet,niſi donatio firmeſ obitu donatoris.Et do natore viuẽte penitus euaneſcit.ſi reuoceſ ab eo tacitè vel expreſſè,vel ſi prius moriatur q̃ donationẽ accepit *Sanè*.dicitur in illo.§.ſolu.mat.dos redire debet ad mulierẽ,& donatio ad virũ,niſi de conſuetudine cõtrariũ obtineat,vel niſi ex pacto facto inter virum & vxorẽ delucrãda dote & donatione propter nuptias cõtrariũ inducatur.& pactum iſtud ęquale debet eſſe ex vtraq; parte.Ber.¶ † No.regulã , ꝙ nedum de iure ciuili ſed etiã canonico non valet donatio [b]facta inter coniuges conſtante matrimonio.dummõ ex illa donator efficia tur pauperior & recipiens locupletior,à contrario er-go vbi donator non efficeretur pauperior nec recipiẽs locupletior,valeret donatio:ꝙ quãdo cõtingere poſſit dic vt in.gl.ij.Et q̃ fuit cã huius prohibitionis: dic vt ĩ gl.j.¶ † Secundò no.ꝙ donatio facta cõſtãte matrimo nio non eſt oĩo nulla:nã(vt vides)confirmatur obitu donatoris eo exiſtẽte in eadẽ volũtate.¶ † Tertiò no. tres caſus in quibus prorſ⁹ reuocatur donatio facta cõ ſtante matrimonio:ita vt nõ confirmetur obitu dona toris.primus.ſi donatio fuit tacitè reuocata per dona-torẽ.Secũdus ſi expreſſè:pone exẽplũ vt in gl.iij. Terti⁹ caſus,ſi prius moritur donatari⁹.¶ † No.§.*ſanè*.ꝙ de iu re cõmuni.ſolu.ma.nihil lucratur maritus de dote vxo ris:nec vxor de donatione ſibi facta à marito propter nup.ſed dos integra redit ad mulierem,ſiue ad eiꝰ hære dẽ & dõatio propter nup.ad virum ſeu ad eius hæredẽ ¶ † Item no.ꝙ valet conſuetudo de lucranda dote vel donatione propter nup.ſoluto.matri.& forti⁹ valebit ſtatutum:cùm ſtatutum habeat conſenſum expreſſum cõſuetudo ſolùm tacitum.l.de q̃bus.ff.de legi.¶ † Cir ca intellectum decre.Primò q̃ro nũquid donatio inter coniuges indiſtincte annulletur?dic ꝙ regulariter pro-hibetur donatio oĩno pura:& illa dicitur pura donatio tio q̃ nulla rõne cogente fit ſed ſola liberalitas eſt cã do nationis.l.j.ff.de dona.& in.l.donari.ff.de reg.iur.*Ideo* donatio remuneratiua non prohibetur inter virum et vxorẽ:vt in.l.quod aũt.§.ſi vir.ff.de dona. inter virũ & vxo.vbi patet ꝙ ſi marit⁹ dõauit vnã rẽ vxori & vxor c aliã marito,ſit hinc inde cõpẽſatio.[c] Et ꝓ hoc notãter dicit Barto.in.l.ſi voluntate.C.de dot.promiſ. ꝙ ſi no d bilis [d]nubit plebeio:põt ſibi cõſtituere dioem animo donandi:licet conferatur in tempus matrtmnioj:quia iſta non eſt ſimplex donatio quę prohibetur inter con iuges: ſed eſt remuneratiua,quia nobilis nubendo ple-beio videtur ſibi quoddã man⁹ cõferre, & ſic maritus donando videtur remunerare & non ſimpliciter dona re.ad hoc.l.Aquili⁹.ff.de don.& vide quòd no.gl.in.d. l.donari.& Bar.ĩ procœmio digeſtorũ.& ſic limita iſtũ tex.& multa alia iura annulantia hanc donationem.& e hoc nota.quia non ſolet tangi hîc.¶ † Secundò q̃ritur quando alter dicitur fieri locupletior & alter pauperi or.ſolutio pauperior fit donator.qñ tradit de ſubſtãtia ſua,ita ꝙ diminuit patrimoniũ ſuum,vt in.l.ſi ſpõſus.§. maritus.ff.eo.ti.ſecus ergo ſi repudiat hæreditatem vt veniat ad vxorẽ ſibi ſubſtitutã.nã tunc nõ acqrẽdo nõ diciſ fieri pauperior.& idẽ in ſimili caſu locupletio fit recipiẽs qn cõſeruat rẽ ſibi donatã,vel eã expedit ĩ vti-lẽ cãm.Secus aũt ſi inutiler expẽdit,puta vxor emit ſibi vnguẽta,vel cõſumpſit in cõuinio fiendo, vel aliter iu tiliter:tũc emꝫ illa talis donatio nõ reuocatur quia vxor eſt effecta locupletior.vt in.l.qđ aũt.§.ſi vir .ff.e.ſec⁹ ẽt ſi hęres mariti iutiliter expẽdiſſet.qa tũc teneſ reficere vt in.l.ꝙ

vt in.l.quod de bonis.ff.ad.l.falc.quia ſatis eſt ꝙ dona-
9 tarius fuerit effectus locupletior.¶ †Tertiò quæritur
a nunquid hęc donatio cõfirmetur iuramẽto,[a] vel ſaltẽ
valeat vigore iuramẽti. Quidam voluerũt ꝙ nõ:quia
fuit ꝓhibita propter bonos mores,ne maritus& vxor
ex nimio amore ſe ſpoliarẽt ad inuicem.l.j. &.ij.ff.eo.
ſed iuramẽtum contra bonos mores nõ valet:vt in re
gula non eſt obligatorium,de.regul.iur.lib. vj.& hæc
eſt pars multũ ꝓbabilis:ſed opin. contraria cõiter te-
netur per doc.vt not.Bar.in.l.ſi quis pro eo.ff.de fide-
iuſ.Ioã.de lig.in cle.ne romani.de iureiuran. vide do.
Anto.in.c.cũ contigat.eo. titu.de iureiur. optimè fa-
cit ille text.pro iſta ſecũda parte.nec ob. qđ dixi de bo
nis moribus :quia debet intelligi qñ iuramẽtũ eſt cõ-
tra bono mores naturales: non aũt de bonis moribus
ciuilibus.nã omne iuramẽtũ contra legẽ poteſt dici cõ
tra bonos mores ciuiles.quia quilibet lex eſt fundata
ſuper bonis moribus ciuilibus.iiij.diſtin.c. erit autem
lex.ſed videmus ꝙ in multis caſibus tenet iuramẽtum
contra legem.vt d.c.cũm contingat.& in.c.debitores.
10 eo.tit.¶ †Quartò quæritur in.§.ſanè vrũque dos re-
deat indiſtinctè ad mulierẽ ſolu.matri:dic ꝙ non:ſed
tex.verificatur quãdo ipſa mulier donauit de propria
ſubſtãtia:vnde debes ſcire ꝙ aut extraneus cõſtituit do
tem mulieri:aut mulier ſibijpſi, aut pater pro fi-
lia.& extraneũ appello quẽlibet qui non habet mulie-
rem in poteſtate.vt dicit tex.in.l.vnica.§. accedit.C.de
rei vxo.actio.primo caſu quando extraneus conſtituit
dotem:tũc aut ſtipulatus fuit dotem ſibi reddi ſoluto
matrimonio,& reuertiſ dos nõ ad mulierẽ:ſed ad illũ
extraneũ. Aut nõ fuit ſtipulatus vt ſibi redderet & vi
detur tũc donare ipſi mulieri. & ſic reddit ad ipſam
mulierem:vt eſt tex.not.in.d.§. accedit.Secundo caſu
qñ ipſamet mulier cõſtituit ſibi dotem:tunc dos ad eã
reuertitur,& fingiſ ſtipulata dotem ſibi reddi.vt.d.l.
vnica.Tertio caſu qñ pater cõſtituit pro filia,aut fuit
ſtipulatus dotem ſibi reddi & redit ad patrem.aut ſim
pliciter:& tunc ſi pater emancipat filiam,efficitur filię
ſi aũt prius moritur mulier actio competit patri.l.ij.
ff.ſol.mat. & in.d.l.vnica. & dicit hîc Vin.ꝙ dos hoc
caſu redit ad patrem qñ filia prędeceſ.etiam ſi extẽt li
beri ex ipſa filia.per.l.dos à patre.C.ſo.ma.& no.ſingu
lariter hoc dictũ vltimũ. nã canoniſtæ cõiter trãſeũt
cũ hoc dicto:& idem videtur tenere gloſſ.in.d.l.dos à
14 patre.pleniſſimè diſputat Bar.in.l.poſt dotẽ.ff.ſol.mat
Et tãdẽ ſequiſ iſtã partẽ:ſed multi tenuerũt cõtrariũ:
vt ipſe refert.Ex hoe habes caſum ĩ quo dos matris nõ
venit ad filios,qñ ſcilicet dos fuit profecta à patræ &
moriſ nõ emãcipata viuẽte pre & ceſſat hoc caſu regu
la illius auſ. ꝙ in ſucceſsione prima cauſa eſt filiorũ .de
11 qua in autẽ.in ſucceſsiõe.C.de ſuis & legiti.¶ †Vltimò
quæriſ quid intẽdat iſta lra in fin.dũ dicit ꝙ valet pa-
ctũ de lucrãda dote & donatiõe ꝓpter nup.ſolu.mar.
dũ tñ ſit æquale hincîde:ſol.dicit Inno.ꝙ poſt nupt.cõ
tractas debet eſſe æqualæ dotis & donatiõis ꝓpt nup.
& etiã lucri quærẽdi.Nõ eñ põt augmẽtari dos quin
augmẽteſ donatio propter nup.ar.ĩ.l.fi.cũ auſ.ſua.C.
de do.añ nup.Itẽ ſi ſit pactũ de lucrãda dote debet fieri
16 pactũ de lucrãda donatiõe propter nup.ꝑ ipam mulie
rã:vñ ſi fit pactũ ſolũ de lucrãda dotæ extẽditur ad do
a nationẽ propter nup.vt mulier lucreſ donationẽ pro
b pter nup.viro præmoriẽte:ſiaũt pactũ fuit de lucrãda
maiori pte dotis quã donatiõis propter nup. tunc pa-
ctũ de maiori reducíſ ad minorẽ quãtitatẽ.le .fi.C .de
pac.cõuẽ.tã ſuper do.& ꝙ cedit hoc vt dixi poſt nupt.
cõtractas.&hoc factũ extitit ne fraudib⁹ excogitatis ve
niãt cõiuges cõtra ꝓhibitionẽ factã,ne fiat donatio cõ
c ſtãte mrimo.ſed añ.nupt.dicit Inn.ꝙ põt eſſe diſpari-
tas ĩ dote &donatione propter nup.&ĩ quãtitate lucri
alleg.l.ex morte.C.de pac.cõuen,ſuper do.& no.hoc di
ctum.ſed iudicio meo tex.videſ hodie de iure authẽti.
in auſ.æqualitas.eo.ti.de pac.cõuẽ.ꝙ dos & donatio de
bẽt eſſe ęquales:& pacta de lucro dotis vel donationis
12 debent eſſe ęqualia.¶ †Et ita ſeruatur in hac ciuitate.
vbi cõiter donatio propter nup.eſt.eiuſdẽ quantitatis
cũ dote:ſed in multis locis non ſeruaſ vñ (vt ibi dicit
gl.)illa auſ.eſt ſublata hodie per conſuetudinẽ.qa cõſti
tuiſ dos,& ſæpe nulla donatio fit à viro.ſed tu dic con
ſuetudinẽ ſeruandã vbi viget:aliãs ſerua diſpõnẽ hui⁹
anſ.et tene eã mẽti.Sed tu diceres qđ operaſ iſta donatio
ꝓpter nup.q̃ fit à marito? cũ marit⁹ ẽt teneat bona
donata cõſtãte matrimonio,& facit fructus ſuos:ſolu-
to verò matrimonio redit ad eũ. Primũ probaſ. in.l.
vbi adhuc.C.de iure do.Scđm probaſ hîc.Sol. dicit Io.
an.poſt Petrũ & Abbatẽ ꝙ operaſ multos effectus.pri
mũ propter pactũ quod fit de lucrãda dote:nã extẽdi-
tur in fauorẽ mulieris ad donationẽ propter nup.vt ſi
cut maritus ex pacto lucraſ dotẽ ꝑmortua vxore. ita
vxor lucraſ illam donationẽ ꝑmortuo viro vt hîc. Se-
cũdò fortius ius habet mulier in reb⁹ ſibi donatis: pro
pter nup.in dote recuperãda quã in alijs bonis mariti:
nã in alijs bonis põt vxor renũtiare iuri hypothecarũ:
ſed in iſtis rebus donatis non vt ſic ſit vñ poſſit cõſuli
mulieri in dote recuperãda.de quo in auſ.ſiue à me. C.
ad velle.dixi plenè in.c.puenit.de ẽpt.& ven. vbi vide.
Tertiò operatur.quia marito vergẽte ad inopiã vxor
poteſt etiã à creditoribus mariti vendicare tã dotẽ q̃
donationem propter nupt.nã debẽt deſeruire onerib⁹
matrimonij:vt.d.l.vbi.adhuc.¶ Quartò.ſi vir cõmit-
tit adulteriũ mulier põt agere vt lucretur illã donatio
nẽ proptes nupt.ſicut agit vir vt lucreſ dotem mulie-
ris qñ mulier adulteratur:vt in.c.j.vt lit.nõ cõteſt. vbi
de hoc.& in.c.plerũq̃.§.e.& hoc no.Ex quibus ſis cau-
tus vt ſemper fiat iſta donatio propter nuptia ipſi mu-
13 lieri:& vide qđ dixi in.d.c.puenit.¶ †In gl.j.ibi. *legiti-
mum modũ*. olim nõ licebat donare ſine ĩſinuatiõe vſq̃
ad.ccc.aureos cuicũq̃.hodie verò valet donatio vſq̃
ad quingẽtos,abinde vltra ñ velet niſi inſinueſ:vt in.l.
ſancim⁹.C.de dona.Et eſt inſinuatio deſcriptio ipſius
donationis in actis publicè corã iudice:& fuit hoc adĩ
uẽtũ ne ex clãdeſtina donatiõe hoĩes multũ fraudenſ.
de hac inſinuatiõe vide plenè ꝑ Bar.in.l. modeſtin⁹. ff.
14 de do .& in.l.donatiões.C.eo.¶ †In ea gl.ibi:*ſed fas nõ
eſt*:doct.hîc cõcludũt ꝙ aut donatio ẽt facta cõcubinę
& valet,ex quo nõ tenebaſ vt vxor.intellige niſi dona-
tor fuerit miles,vel cleric⁹ vt.l.ij.& qđ ibi no.C.de do.
inter vi.& vxo.dixi plenius.ĩ.c.j.de cler.egro.ſed iſta
gl.ꝓcedit in mrimonio putatiuo.ita ꝙ donator crede
bat mrimoniũ tenere.Nã tũc eſt eadẽ rõ q̃ in verb. ma
trimonio:ſed ſi donator ſciebaſ mrimoniũ nõ tenere,
vel vterq̃ ſciebat:donata applicãſ fiſco.l.cũ hic ſtat⁹.in
15 fi.ff.de do.ĩter vi.et vxo.ꝙ no.¶ †In gl.ij.ibi. *rẽ alienã*
ĩtellige qñ ipam vſucapit.Itẽ ibi.*ff.eo.quod ſi vir*.vbi đr
ꝙ ſi marit⁹ dedit vxori pecuniã ꝓ refectiõe ędiũ dota
liũ,valet donatio quaten⁹ refectio poſtulat:& alios ca
ſus ĩ q̃b⁹ valet donatio ĩter virũ & vxorẽ:vide ꝑ ho.in
16 ſumma.e.ti.§.q̃ro q̃ donatiões.ver.porrò.¶ †In.gl.iij.
ibi.*ĩter parẽtes & liberos*: et hoc probaſ in.l. donatiões.
a C.de don.& hoc ꝓcedit qñ donatio[a] fit filio exiſtẽte in
b prĩs ptãte,& ñ tã q̃ bñmerito:ſec⁹ ſi fieret emãcipato[b]
vel filio in ptãte tã q̃ bñmerito,vel rõne caſtrẽſis pecu-
c lij.de quo dicẽdũ vt plenè no.per Bar.in.l.frater à fra-
tre.ff.de cõdi.inde.& in.l.j.in.§.nec caſtrẽſe. ff.de colla.
bono.vbi etiã no.ꝙ ſi pr̃ donauit filio ſcholari libros
vel pecunias ꝓ ſumptibus,nunquid debeã cõputari ĩ le
gitima ſua[c] vel nũqnid filius moriẽs poſſit de illis teſta-
ri:et dic vt ibi.aliqd de materia ẽt no ĩ.l.ex teſtõ.C .de
co.& vide ꝙ no.Hoſ.ĩ ſũ.hui⁹ ti.§..quali.inutiles. ad fi.

a ¶ Donatio propt bñmerita videlicet Bart.in.l.ſi qs pro eo.ff.de fideiuſ. & in auſ. vñ ſi perẽs. C.de in of.teſt. & ibi. Bal. cõcludes. ꝙ bñmerita debeant eẽ ęquivalẽtia donationi .& non ſtatur aſſertiõi p̃ niſi qñ eſſet aſſertio iurata. Bal.in.l. ſi donatione. C.de colla.alex.ibi reꝑhendit que firmaſ iuramẽto Bal. ĩ. l. iij. C .de vſuca. ꝙ do.& ĩ.l.ij.ff.de iureiur. & in. cõſil. ccccxxx. videſ eẽ de mẽte Abb.in.c cũm contingat. de iureiur . Alex.in. d.l.ſi donatione.et in conſil. cv .Fran. aret.in.l.placet .ff. de acqui. hæ .Bal. noue.in rub.ff. de ver.ob. Cor.tenet cõtrariũ in auſ. ſacramẽta puberũ. C.ſi aduer.ven. & ita cõſuluit Pau.de ca.conſil.ciij . cõis opi.eſt ꝙ firmaſ.

SEBA. SAPI.

b ¶ Emancipato. Vide Bar.in.l.quartã col.pe.ff.ad.l.falc. Alex.in con.cxlij. inc.circa primam co.vij.in.ij.vo.Soci.in.cõſil.xciij.in ci.circa primũ.co. añpe.in.j.parte.Ia. in.l.ſi qñ .§. & generaliter.C.de ĩof fi.teſta.

ZACHARI.

c ¶ In legitima ſua. Vide Bar.ĩ.l.filiæ cuius.C.fam. her. Bal.oĩno in.l.ĩ donatione.in.iij. col. C.de coll.& Pau. de ca. cõſ.clxxxij.

De secundis nuptiis. Rubrica.

¶ Supra in precedentibus titulis dictũ est de matrimonio in genere, nũc postremò subijcit de secũdo matrimonio vel magis ad proxima cõtinua sic. Quia diuortio facto solẽt hoĩes trãsire ad secũdas nuptias: ideo viso de diuortijs competẽti ordine subijcitur de secũdis nuptijs. & scias q̃ nedũ secũdę nuptiæ approbantur ab ecclesia, sed etiam tertiæ & vlteriores: vnde non solum bigamus & trigamus sed etiam octogamus quis effici potest: vt dicit tex. in c. aperiã. xxxj. q. j.

SVMMARIVM.

1 *Secũdæ nuptiæ nõ benedicũtur, & benedicẽs puniẽdus est.* 3.
2 *Capellanus potest dici rector parochiæ qui capellæ deseruit.*
4 *Pœna benedicentis secundas nuptias est suspensio ab officio et beneficio, & nunquid sit ordinaria.* 5.
5 *Benedicẽs secũdas nupt. an ab alio quã à papa absolui possit, Consuetudo in pœnis seruanda est.*
6 *Sacramentum non est iterandum.*
Benedictio nupt. non est sacramentum, sed rei sacræ signum.
Matrimonium est sacramentum.

¶ CAP. I.

CApellanum. ¶ † Secũdæ nuptiæ nõ benedicũtur: & benedicens puniẽdus est. ¶ Casus literalis. Quædam mulier mortuo viro suo trãsiuit ad secũda vota. quidam cappellanus benedixit mulierẽ istã trãseũtẽ ad secũdũ matrimoniũ: quia secũdæ nuptiæ benedici nõ debent. Quæsitũ fuit qualiter capellan⁹ iste puniri debeat. mãdat pa. episcopo suo: quatenus capellanũ illũ ab officio & bñficio suspẽdat, & sic suspẽsum ad apostolicã sedẽ trãmittat. Ber. ¶ † No. j. illud verbũ. *capellanũ.* rector em̃ parochiæ ad quem spectat bñdictio nuptiarũ põt dici capellanus inquãtũ pręest illi capellæ: idẽ verbũ habes in c. capellan⁹. s̃. de fer. ¶ † No. ij. q̃ secũdæ nup. nõ sunt bñdicẽdæ. rõnem videbis cũ gl. & no. j. e. c. vir aũt. ¶ † Sed q̃ro pro intellectu literæ nũquid ista pœna supẽsiõis ab officio & beneficio sit ordinaria. ¶ † Itẽ nũquid benedicẽs sit semper mittẽdus ad sedẽ apl̃icã: dic q̃ nõ. Fuit em̃ ista quędã prouisio apl̃ica: vñ pœna hoc casu est arbitraria. Et per hoc infertur q̃ ista suspensio de qua in tex. nõ infligitur ipso facto: vt voluit host. et bene. licet quidã cõtra. quinimo ex grauitate pœnæ putat Io. an. istũ. tex. procedere cũ viuẽte prima sacerdos benedixit secũdas nuptias. hoc tñ dicit ex antiqua non patere: & ideo satis puto quod prædixi: vt hodie attẽtis circũstantijs & loci cõsuetudine imponatur pœna arbitraria. ¶ † In glo. ibi *quia sacramentum non debet iterari.* sentit per hoc gloss. q̃ benedictio quæ impeditur nuptijs sit sacramẽtum quod nõ approbat Io. an. & bene. Non enim reperitur inter septem sacramenta ecclesiæ de quibus per glo. in c. veniẽs de trãsac. & glo. in c. j. s̃. de cõiug. ser. & per Io. an. super rub. de sacra. nõ ite. sed potius est quoddã sacramẽtale: id est sacræ rei signum. ipsum tamen matrimonium sacramentum est vt in c. debitum. de biga. & vide ad hanc materiã quod no. j. eo. c. vir autem.

ZACHARI.
a ¶ Sola em̃ mors naturalis. Adde quod not. ĩ. apost. ad istũ post eum in c. in. pũtia. nu. ij. in apostil. ver. in sola em̃ morte. s̃. de spõs.
d ¶ Cõdẽnandus. Adde Bar. ponentem istam practicam Inno. & Ioã. an. in. l. qui in alterius. ff. de re, iuris, & in. l. properandum. §. fin aũt. C. de iudicijs. Bal. in aut. generaliter. C. de epi. & cleri: per Bart. in. l. non ignorat. C. de fru. & litis p expensis.

SVMMARIVM.

1 *Dubitans de morte cõiugis nisi certificetur. contrahere nõ debet, & si cõtraxit reddat sed non exigat debitũ: & si postmodũ sciat primã viuere, dimittat secũdam.* 4. 5.
2 *Matrimonium non soluitur propter captiuitatem, etiam apud infideles, & hoc de iure canonico: secus est de iure ciuili. Matrimonium sola morte soluitur.*
3 *Captiuus & incarceratus matrimoniũ cõtrahere põt, dumõ vis non inferatur. & quid de alijs contractibus*
4 *Secundam vxorẽ dimittere non debet quis nisi certioratus de morte primæ & certioratus si non dimittit, committit adulterium.* 5.

¶ CAP. II.

1 DOminus. ¶ † Dubitãs de morte cõiugis nisi pri⁹ certificetur cõtrahere nõ debet: & si cõtraxit, reddat sed non exigat debitum, & si postmodũ sciat primã viuere, dimittat secundã: & tria sunt dicta. secundũ ibi: *Sanè.* tertiũ ibi: *quod sic.* ¶ Casus literalis. Quidã christiani erant in captiuitate saracenorũ. quidã de his coniugati nulla certitudine habita de morte vxorum contrahebãt secunda matrimonia. Quærebatur an deberent sic remanere cõiuncti. Rñdet papa: vt nullus ammodo præsumat ad secundas nuptias cõuolare, donec ei constet q̃ vxor sua de hac luce decesserit: si verò aliquis vel aliqua hoc nõ seruauerit & dubitet adhuc de morte prioris coniugis, ei cui nupsit debitũ non denegetur postulanti: sed nullatenus exigat ab eadẽ. Si verò postea cõstiterit devita prioris coniugis, statim eã relinquat, & ad priorẽ coniugem
2 reuertatur. Ber. ¶ † No. primò iuncta suprascriptione q̃ propter captiuitatẽ etiã infideliũ nõ dissoluitur matrimoniũ de iure canonico: licèt secus esset de iure ciui
d li: vt in. l. nõ sicut. ff. de cap. Sola cm̃ mors naturalis [a] separat matrimoniũ. vt in. c. j. & ij. xxxij. q. vij. & in pe. &
3 vlt j. eo. ¶ † Secundò not. q̃ existens in captiuitate põt cõtrahere matrimoniũ. Ex quo infertur q̃ existens in carcere põt matrimoniũ cõtrahere, & tenet matrimoniũ: ex quo vis non infertur in matrimonio cõtrahendo. Et ex hoc infero q̃ si matrimoniũ tenet quod requirit libertatẽ maximã. vt in. c. cũ locũ. s̃. de spon. fortius tenebũt alij cõtract⁹ in carcere gesti. de quo vide quod dixi in. c. cũ locũ. prealleg. & quod no. in. l. in carcere. ff.
4 quod me. cau. ¶ † Tertiò no. q̃ contrahẽs cũ secũda nõ habita certitudine de morte prioris cõiugis non debet illico dimittere secũdã: sed debet debitum reddere: nõ aũt exigere: quod intellige. vbi verisimiliter dubitat de
5 morte prioris. ¶ † Vlt. no. q̃ si quis pendente cõtractu cũ secunda certificatur de vita prioris, si nõ illico dimittit secundã cõmittit adulterium: licèt à principio non fuerit in dolo. Et facit iste tex. in arg. q̃ licet à principio litigij quis fuerit in bona fide. si tñ in processu causę instruitur de iniustitia sua & cm̃ nõ deserit, ex tunc re-
e nit condẽnandus [b] in expensis: pro hoc bo. text. in. l. si quis inficiatus. ff. depo & ibi per Bar. & ad materiã huius. c. vide quod plenè dixi in. c. in pręsentia. s̃. de spon.

SVMMARIVM.

1 *Benedici nõ debẽt cõiuges, si alter eorum fuit benedictus.*
2 *Bigamus dicitur non tãtũ vir, sed & vxor quæ ad secundas nuptias transit.*
3 *Benedictus trahit ad se nõ benedictũ, sed hoc indistinctè non sequitur. quia vinũ mixtũ sanguini domini nõ efficit sãgus Benedictio iterari nõ debet, & iteratur si alter coniugum fuit. aliãs benedictus.* 6.
4 *Vnctio extrema sacramentum est: & tamen iterari põt. quia per eam character non imprimitur.*
5 *Pœnitentia iteratur, sed non solennis.*

¶ CAP. III.

1 VIr autem. ¶ † Breue est vel sic. Si vnus ex coniugibus
2 fuit aliãs bñdictus, nõ debẽt cõiuges de nouo bñdici. ¶ † Not. q̃ non tm̃ vir sed etiã mulier dicitur transire ad bigamiã
3 cũ trãsit ad secũdas nuptias. ¶ † Not. ij. ar. optimum ex tex. q̃ coniunx aliãs benedictus in primo matrimo. cõmunicat benedictionẽ suã secũdę vxori: vñ tex. hîc dicit q̃ isti sunt bñdicti: licet alter ipsorũ tm̃ fuerit bñdictus. sicut in simili dicitur. q̃ si oleũ nõ cõsecratũ admiscetur oleo cõsecrato. totũ efficitur consecratũ. vt in. c. quod in dubijs. de cõsec. eccle. vel alta. In cõtrarium tñ facit quia maritus licet cõicet vxori actiones spũales nõ

tamen

tamen passiones: vt no. glos. in c. j. de cog. spiri. lib. vj. facit. c. cùm marthæ. & quod ibi dixi de cele. mis. vbi patet ꝙ si vinũ additur sangini christi post consecrationẽ nõ efficit sanguis: vnde verior ratio videt. ꝙ cũ ista benedictio sit cõmunis marito & vxori ex quo alter fuit benedictus, nõ debet benedictio iterari: ꝙa iterare ẽt
4 in persona aliâs benedicta. ¶ †In gl. fi. ibi. *non sit sacramentum.* no. quia gl. vult ꝙ extrema vntio nõ sit sacramẽtũ cuius cõtrariũ no. in c. veniens. s̃. de trãsac. vbi gl. met. enumerat istud inter septẽ sacramenta. & ponit Ioã. an. super rub. de sacra. nõ ite. Sed ꝙa in isto sacramento nõ imprimitur character, ideo põt iterari sine ipsius
5 iniuria secũdũ Io. an. & bene. & tene mẽti in hoc istã gl. ¶ †Item no. gl. in eo qđ dicit ꝙ solẽnis pœnitẽtia nõ debet iterari. & intellige de pœnitẽtia solẽni & publica. de qua in. c. in capite. l. di. quæ non imponit nisi pro scelere adeo graui ꝙ cõmouet totã vrbem. vt ibi no. & vide ad materiã. qđ no. in. c. q̃uis. alle. in gl. ¶ Vltimò no. ex gl. qđ etiã si virgo ducit in vxorẽ à trãseunte ad secũdas nuptias, nõ debẽt tales nuptiæ benedici, nisi subsit consuetudo loci quam papa scit & tolerat. Et no. ꝙ in consuetudine exigitur tacitus consensus papæ. cuius contrariũ no. gl. iiii. di. c. in istis §. leges. Sed concordando dic istã glo. procedere in sacramentalibus. & in hoc tenebis semper menti istam glo.

✣ *SVMMARIVM.* ✣

1 *Mulier nubens intra annum lugubrẽ hodie infamiã non incurrit. 2.*
2 *Mulier debet lugere virum defunctũ per annum, & vestes lugubres deferre, sed hodie aliud est.*
3 *Vxor morte viri à lege ipsius soluitur.*
4 *Apostolorum dicta præferenda sunt legibus ciuilibus etiã in decisionibus causarum.*
5 *Verba ista nubat in domino significant quòd nubere possit secundũ deum & leges christianorum.*

¶ *CAP. IIII.*

2 SVper illa. ¶ †Mulier nubens intra annũ lugubrem infamiã nõ incurrit. hoc dicit cũ seq. Ponit q̃stinem cui respondet ibi: *respondemus.* ¶ Casus literalis Secundũ leges. si mulier mortuo marito intra annũ nubat an debeat dici infamis? respõdet pa. ꝙ cùm dicat apostololos. mulier viro suo mortuo soluta est à lege viri sui, nubat in domino cui vult. ex licentia & authoritate apostoli omnis infamia abolet: nec debet legalis infamia sustinere iacturã. cũ in his sacræ leges non dedignan
2 tur sacros canones imitari. B. ¶ †No. j. ꝙ mulier debet per annũ lugere mortẽ mariti: hodie tamẽ est sibi remissus omnis luctus & solennitas vestis lugubris: vt habetur in. l. decreto. C. ex quib. cau. irro infa. & tenet luctum ducere in vita viduali dumtaxat. vt ibi
3 habetur. ¶ †Secũdò no. ꝙ illico post mortẽ mariti soluit mulier à lege ipsius. vnde in alio seculo nõ recognoscunt se pro coniugi-
a bus: vt in. c. illicitè. xxxij. q. vij. ¶ †Item no. ꝙ dicta apostoli[a] sunt
4 præferenda legibus ciuilibus etiã in diffinitionibus causarũ occurentiũ quod satis põt procedere generaliter in istis spiritualibus.
5 ¶ †Sed quæro. qd intẽdat iste tex. cũ dicit nubat in domino? Sol. dicendũ est ꝙ potestas est sibi indulta vt tandẽ nubat regulariter. s. secũdũ deũ & leges christianorũ. & materiã huius. c. videj. c. seq.

✣ *SVMMARIVM.* ✣

1 *Leges ciuiles & præsertim in spiritualibus subijciuntur apostolorum dictis & canonum.*
2 *Prohibitum ad tẽpus, prohibitum dicitur.*
Concessum simpliciter, concessum videtur sine tẽporis præfinitione.
3 *Pœnæ variæ imponebãtur per leges Mulieri nubẽti intra annũ luctus, & an hodie per istud. c. sublatæ sint?*
Annus luctus incipit à die mortis mariti.
Imperator non habet facultatem interdicẽdi matrimoniũ etiã ad tempus.
4 *Cõmunis opi. doc. seruari debet, & in iudicando vel consulendo graue est ab ea recedere.*

¶ *CAP. V.*

1 CVm secundum apostolum

¶ Summatur vt prẽcedẽs. & prẽmissa rõne ponit dictum, & soluit obstaculũ. ¶ †No. ꝙ leges ciuiles in istis præsertim spiritualibus subijciuntur di
2 ctis apostoli & canonum. ¶ †Not. ij. ꝙ illud quod prohibet ad tẽpus põt dici prohibitũ: & illud qđ simpliciter concedit, videt cõcessum sine tẽporis præfinitione. Et p̃ istã rationem quæ ponit in fine literæ dicit hîc no. Io.
b an. ꝙ oẽs leges ciuiles[b] quæ ex aliqua speciali causa prohibẽt matrimonia cõtrahi: vt intra tẽpus luctus propter turbationẽ sanguinis: vt in. l. liberorum. ff. de his qui no. infa. vel ne suspitio ex festinatione oriatur marito: vt in auth. de resti. & ea q̃ pa. in. xj. mense. §. verũ. Itẽ in matrimonio interdicto inter pupillã & tutorem seu curatorẽ & liberos eorũ: vt. C. de interdi. ma. inter tutorẽ & pup. per totũ. Itẽ inter rectorẽ prouincię & prouincialẽ: vt. C. si rec. prouin. l. j. recipiunt correctionẽ à lege canonica. Et no. bene hoc dictum. & tenebis semper mẽti. ꝙ hodie licitè contrahit matrimonium inter pupillã & tutorẽ seu curatorem, seu eorũ liberos, vel alias personas. s̃. numeratas. Itẽ ꝙ lex secullariũ nõ põt prohibere matrimoniũ ad tp̃s, vel etiã inter certas personas: & idẽ per oĩa sequit Federi. cõsil. xxxv.
3 ¶ †In gl. ij. ibi. C. *de secũ. nup. l. j.* pro euidẽtia scias ꝙ multæ pœnæ inferunt mulieri transeunti ad secundas nuptias intra annũ lectus. i. intra annũ à die mortis mariti cõputandũ. nã efficiebat infamis tã ipsa q̃ secundus maritus: & nõ poterat dare marito secũdo in dotem vltra tertiã partẽ bonorũ suorũ, nec sibi relinquere in testamẽto. Itẽ mulier non poterat capere hæreditatẽ, legata, fideicõmissa, & donationes causa mortis. & perdebat omnia sibi donata & relicta à marito. primò istę pœnæ habẽtur in. l. j. & ij. C. de secun. nup. Aliæ etiã pœnę inferunt mulieri trãseunti ad secũdas nuptias post annũ si habet liberos ex primo matrimonio. de quibus in. l. fœminę. & in. l. hac edictali. & in. l. fin. & in auth. ij sdẽ pœnis. C. eo. & in auth. de resti. & ea quæ pa. in. xj. mense. & in auth. de nupt. §. qa verò hactenus. & in. l. omnẽ matri. C. ad tertul. Vnde nũc dubitatur vtrũ p̃ hoc. c. sint sublatę oẽs pœnę.[c]
c gl. variat. vt hîc vides. Inn. & cõiter alij doct. sic distingũt. ꝙ pœnę impositæ in odiũ secũdi matrimonij, seu propter festinationem: vt quia voluit cõtrahere intra annũ luctus, sint sublatæ. nã ex quo mulier licitè cõtrahit, nõ debet ex cõtractu licito & permisso sustinere iacturam. & sic hodie sunt sublatæ pœnæ de quibus. in. l. j. & ij. C. de se. nup. sed pœnę apd positæ feuore filiorũ[d] vt sunt illæ quę apponuntur mulieri trãseũti ad secũdas nup. post annũ nõ sunt hodie sublatæ: quia nõ sunt appositæ in odiũ matrimonij, sed fauore ipsorum filiorũ. & cũ hac opi. vident trãsire Bar. & gl. in. d. l. liberorũ. & in. l. j. C. de secũ. nupt. licet aliud senserit gl. in. l. decreto. C. ex q cau. ir. infa. Reperio Bal. in. d. l. decreto. referentẽ ꝙ Rayne. de forli. solennis legũ doct. & Pau. de leaza. doc. decret. satis famosus tẽpore suo consuluerũt. ꝙ si orit incertitudo prolis habent locũ oẽs pœnę legales: vt qa mulier peperit in vndecimo mense post mortẽ mariti. nã põt attribui primo & secũdo: quia in nono & septimo põt mulier producere fœtum cõpletũ: vt in. l. septimo mẽse. & qđ ibi no. ff. de sta. ho. & sic mulier volẽs euitare illas pœnas debet saltẽ differre per tres mẽses: & licet

✣ SEBA. SAPI.
a ¶ Dicta apostoli. Quod corrigãtur leges ciuiles quæ imponũt pœnam mulieribus nubentibus intra annum luctus. firmat Feli. in. c. ecclesia sanctę marię. col. xix. ver. limita quarto regulam. s̃. de consti. post Abba. ibi.

✣ SEBA. SAPI.
b ¶ Leges ciuiles. nũ quid huiusmodi pœnæ cessent si testator dedit licẽtiã nubendi. vide Ias. in. l. filium quẽ habentem in. vj. col. l. ñ. no. C. fa. her. aliquid per eundem in. l. ñ. col. vlt. C. de indi. vidui.

c ¶ Omnes pœnæ. Adde ꝙ pater in suo testamẽto põt ordinare ꝙ vxor nubendo intra tẽpora luctus nõ incurrat pœnas impositas in fauorẽ filiorũ. Bal. in. l. filium quẽ habentẽ. C. fa. hercis. & ibi. Paul. de ca. melius loquitur Bal. in. l. j. §. correctionem. C. de secun. nupt: per Ro. in cõsil. ccxix & idẽ est quãdo nubit de cõsensu filiorũ. gl. in authẽ. de nõ el. secũ. nu. quã sequuntur Bald. & Ang. in. l. mater. C. ad ter. Et pœna secundo nubentiũ intra annũ luctus non habet locum in masculis, secus in pœnis inductis in fauorem filiorũ. secundum gl. & Bal. in. l. fœminæ. C. de secun. nupt. licet Bald. in anthen. vnde si parens teneat contrariũ. C. de inof. test.

SBBA. SAPI.
d ¶ Fauore filiorum Vide Pe. de Anch. in cõsi. xcv. xcvj. inci. ex prædicto themate. in princ. cum multis alle. p Feli. in. d. c. ecclesia sanctæ mariæ. col. xix. ver. prima declaratio. s̃. de cõsti.

Bal.hã opi.simpliciter nõ approbat.in.d.l.de creto.sed sola recitatione sit cõtẽtus: tñ in.d. l.liberorũ.eã approbat.& eã sequit Pe.de ancha.in repe.c.canonũ statuta.de cõsti.Et videtur prima fronte hæc opi.multũ probabilis. nã ex causa interdicit ad tps vsus matrimonij cõtracti.v.di.c.ad eius verò.& no.xxx.q.iiij. in summa.fortius ex causa põt matrimoniũ contrahẽdũ ad tps impediri.Sed iudicio meo ista litera multũ obstat:dum dicit q intra tẽpus luctus liberè põt mulier cõtrahere.vnde pondera illã dictionẽ. *intra*: quę apertè denotat licẽtiã cõcessam in qualibet parte anni.Si ergo mulier licitè à principio nupsit, nõ debet deludi authoritate legis: vt sic ex incertitudine quæ postmodũ orit debeat incurrere pœnas legales,& q̃q̃ ista litera loquat de infamia: tñ ratio literæ est vniuersalis quo ad omnes pœnas:probatur hoc satis in antiqua. dum papa prohibuit ne ad iacturã vel infamiam allegaret iste trãsitus ad secũdas nupt. contra istã mulierẽ: & si audacia cõcederet, tenerẽ contra cõem opi.q etiã pœnas inflictas fauore filiorũ mulier nõ deberet incurrere.primò.qa fauor filiorum nõ debet esse causa puniẽdi mulieres,vel impediẽdi matrimoniũ à deo cõcessum.Itẽ ex defectu potestatis statuẽtis.nã imperator nõ habet potestatẽ interdicẽdi matrimoniũ ad tps, vel apponendi pœnã p quã tollit indirectè libera facultas contrahẽdi.facit qđ no.Io.an.in.c.statutum.de hæreti.li.vj.nec lex tollit hoc casu lucrũ qđ ipsemet impẽderit:sed tollit relicta vxori ab ipso marito:& sic sumus extra gl.c. cùm secũdũ leges.de hære.li.vj.Nõ enim negari põt quin ex istis pœnis etiã inflictis fauore filiorũ intimidet matrimoniũ & tollat libera contrehẽdi facultas:& sic posset mulier incurrere peccatũ fornicationis, abstinendo se à secundo matrimonio,ne incurrat pœnas iuris.Admitterẽ tñ illas pœnas quas incurrit ex facto suo:vt puta quia obligauit se ad tutelam filiorũ,& postmodũ non reddita rõne nec petito tutore filijs trãsiuit ad secũdas nuptias: vt in.d.l.omnẽ matri.& in.d.aut.eisdẽ pœnis.nã nũc nõ punit quia cõtraxit.sed qa non licitè administrauit,sicut tenebat administrare. ¶ † In iudicãdo tamẽ vel consulẽdo graue esset recedere à cõmuni opi.doc.quam nõ reperio in hoc per aliquẽ violatã:& ideo nõ attẽtarem venire cõtra opi.doc.tantorũ. Et ista sufficiãt quo ad finẽ libri. Ad laudem dei omnipotentis,nec non sanctæ & indiuiduæ trinitatis patris,& filij,& spiritussancti, ac glorioſæ Mariæ virginis,& beati Sebastiani,totiusq curiæ triumphantis.Amen.

FINIS COMMENTARIORVM PANOR.

in Quartum Decretalium.in ciuitate Senarum traditorũ.Sequuntur Commentaria eiusdem in Quintum.

¶ Nicolai de Tudeschis.Siculi: Abba. Monecẽ. Archiepiscopi Panormitanæ sacrosanctæ Romanæ eccleſiæ Cardinalis Cõmentaria in Quintum Decretaliũ: cũ Apostillis & summariis hactenus apponi solitis. Adiectis nouiter Apostillis egregij vtriusq censurę doctoris Sebastiani Sapię Genuensis Feliciter exordiuntur.

a *De accusationibus,* [a] *inquisitionibus,& denuntiatio.Rub.*

¶ Hæc rub.cõtinuari potest duobus modis.primò ad præcedẽtia.secundo ad sequentia.Et primò.ſ.visum est de accusationibus ciuilibus:sequitur videre de criminalibus.vel sic.& secundò ad sequentia. Tractaturus auctor in quinto de criminibus & pœnis eorũ: quia super eis quandoq proceditur per accusationem,quandoq per inquisitionẽ: quãdoq per denunciationem:ideo primò de his pręmittit.

SVMMARIVM.

1 *Legitimatio personarum ante omnia discutitur in iudicio.*
2 *Exceptio de illegitimatione personæ est dilatoria. & idem in exceptione tua non interest:& ideo debent proponi ante litem contestatam: aliàs secus.nisi post venerit in notitiam.*
3 *Accusatus si quam exceptionẽ habet cõtra accusatorem debet illã opponere ante contestationem litis:aliàs secus. nisi de nouo venerit in sui notitiam.*
4 *Accusator non debet esse criminosus,nec malæ famæ,nec inimicus.*
5 *Accusator criminosus repellitur de iure canonico ab accusando quãdo prosequitur vindictam publicam,secus si propriam:quia tunc quilibet criminosus admittitur.6.*
6 *Criminosus an possit alium criminosum accusare?*
7 *Infamis tam infamia iuris quàm facti repellitur ab accusando secundũ canones:sed secundũ leges tantum repellitur infamis infamia iuris.*
8 *An quælibet inimicitia repellat accusantem?*
9 *Mulier,pauper,& pupillus regulariter non admittuntur ad accusandum: nisi fortè prosequendo iniuriam propriam.10.*
10 *Minor.xx.annis non repellitur ab accusando:licet repellatur à testificando in criminalibus.*
11 *Pauper quando repellatur ab accusando:& quis dicatur pauper?& multa in hoc relinquuntur arbitrio iudicis.*
12 *Accusator quando repellitur tanquàm indignus:absoluitur accusatus ab obseruatione iudicij.*
13 *Accusatus non tenetur cõparere ad instantiam illegitimi accusatoris. Iudex potest repellere illegitimum accusatorem ex officio suo:licet nõ petatur à parte quiá concernit nõ solum commodum priuatum: sed etiam honorem suum.*
14 *Iudicium agitatum cum illo qui poterat exceptione repelli & non fuit repulsus,valet & tenet.*
15 *Accusator si post inchoatam accusationem efficiatur illegitimus: non repellitur à iudicio.*
Accusatus si post inchoatam accusationẽ incœperit habere aliquod priuilegium,potest illo vti vt à tali accusatione excusetur.

¶ CAP. I.

I legitimus.

¶ Hoc dicit in summa.De persona accusatoris prius est quęrẽdũ in iudicio: vel aliter & sic ad petitionẽ illegitimi accusatoris reus nõ est ad iudicium trahendus Et non diuidit. ¶ † No.primò [b] ex text.q ante omnia quęrendũ est de legitimatione personarũ cõtẽdere volentium in iudicjs.ff.de testa.l.si quæramus.ij.q.j.c.in primis.cũ concor. ¶ † No.secũdo. ibi. *non fatigetur &c* .arg.q exceptio de illegitimate accusatoris est dilatoria [c] & ideo est proponẽda ante lit.conte.facit text.in.l.si maritus.§ pscriptiones.ff.de adul.in.c.exhibita.de iudi.facit quod in simili no.glo.in.c.j.de elec.li.vj.& plenè in.c.exceptionẽ.de except.& gl.in.l.reũ.C.de procu.Bar.tenet in.l.j.§.accusationẽ.ff.ad turpil.Idem de illa exceptione tua non interest: [d] vt no.gl.in.c.ex parte adę.de testi.& per Inn.in.ç.super his j.eo.& si omittitur hęc exceptio ante lit.contest.postea proponi non põt: [e] vt no.in iuribus præalle.Ego puto hoc verũ,nisi ignorauerit hanc exceptionem sibi

a ¶ De accusationibus. Ista rubri.de accusationibus.est prima rub. quinti libri.ideo cũ omnibus suis rub. vsq ad finẽ debet postponi. de sponsalibus Andr. Barba,

b ¶ No.primò. Vide Bal.in.l.damni. §.si alieno.ff.de dã. infec. Andr.Barb.

c ¶ Dilatoria.no.q exceptio non legitimi procuratoris est dilatoria. vide quod no.Bar.in.l. si quæramus.ff.de testa.l.si quis libertatem,de peti.hæred.l.ñ-C.de ædil. edi.& quæ dixi in c.exhibita.de iudi. Andre.Barba.

SEBA.SAPI.

c ¶ Dilatoria.Vide Feli.in.c.exceptionem. col.xiij. ver. itẽ exceptio nõ potest.ſ. de exce.vbi tãgit an exceptio, tu nõ potes accusare.impediat litis ingressum.& de exceptione tua non interest.vide Moder. in.l.ille à quo. §.si de testamẽto. ff.ad trebel.

ZACHARI.

d ¶ Tua non interest. Adde an talis exceptio impediat litis ingressum. Alex.post Bart.in l.posthumus. verſ. si quis. vbi plenè de hac excep.& q sit dilatoria. ff. de inoffic.test. Pet.de ancha.in cle.cõstitionem. de elec.& Bar.in.l.si pupilli. §. videamus. ff. de inoffi.testa.

e ¶ Non potest.Adde an exceptio dilatoria omissa ante lit.cõte.possit postea opponi Lud. ro.consi.clxix.

nem sibi cõpetere: & tũc in posterũ admittat: pro hoc gl. no. iij. q. vj. c. si qs episcoporũ. § exceptio. & ĩ. c. ad audiẽtiã. el. ij. de rescri. &
3 qđ no. in. c. ij. de ordi. cog. facit optimè. c. nulli. de elec. li. vj. ¶ † Et idẽ p omnia qđ. s̃. dictũ est de accusatore dicẽdũ est de accusatore. vt si habet beneficio personæ aliquã exceptionẽ contra accusatorem debeat eã proponere ante lit. conte. seu anteq̃ nomẽ receptũ sit inter eos: postea verò non auditur in. l. hos accusare. § hoc beneficio. ff. eo. sed puto limitandũ: vt. s̃. dixi. quãdo sciebat & nõ ex
4 cœpit. ¶ † In gl. j. in fi. hæc gl. in effectu ponit tres qualitates illegitimationis accusatoris. prima quia nõ debet esse criminosus. secunda. quia debet esse bonæ vitæ, & non malæ famæ. tertia. quia
5 non inimicus. ¶ † Sed circa primã qualitatẽ quæro nũquid quod libet crimẽ repellat accusatorẽ. nec gl. nec doc. aperiunt hũc passum. Sed puto sic dicendũ. q̃ de iure ciuili non repellat crimino-
a sus. [a] nisi sit de tali crimine cõdemnatus q̃ meritò appelletur criminosus: vel q̃ sit effectus infamis ipso iure: hoc videt velle iudicio meo. tex. in. l. qui accusare. ff. eo. vbi patet q̃ cõdẽnatus de crimine admittitur ad accusandũ de nouo si nõ perdidit ciuitatem
6 vel libertatẽ. vt ibi: & in. l. fi quis reus. de pu. iu. ¶ † Vtrum autem criminosus admittatur ad accusandũ criminosum? vide text. in. c. pagani. § in hoc. ij. q. vij. & ibi bo. gl. quæ reprobat præalle. text. & declarat in quibus casibus admittantur criminosi cõtra criminosos. Item facit simile de teste. nã de iure ciuili non repellit nisi sit condemnatus & effectus infamis. l. iij. ff. de testi. & no. in. c. super eo. &. c. testimoniũ. s̃. de testi. De iure autẽ canonico nõ proceditur ita strictè: vnde satis est q̃ nunc possint conueniri de crimine graui. ad hoc. c. cũ dilectus j̃. eo. c. si qui sunt. &. c. quęrẽdũ. ij. q. vij. non enim videt velle accusare bono zelo pro vindicta publica ex quo ipse perseuerat in crimine. Idẽ puto de quolibet crimine & peccato mortali ex quo perseuerat in eo licet aliâs fuerit cõdemnatus: vt in iuribus præalle. Et hæc sunt vera vt prætextu criminis repellat quãdo prosequitur vindictã publicã: secus si propriã:
b tunc enim quilibet criminosus admittit [b]. ij. q. v. c. omnibus. &. ij.
7 q. j. c. prohibẽtur. & ita limita istã gl. ¶ † Circa secundã qualitatẽ. s. infamiæ: quæro an quælibet infamia tam iuris q̃ facti repellat quem ab accusatione? & de infamia iuris nõ est dubiũ tam de iure canonico q̃ ciuili. vt. vj. q. j. c. infames. & in. c. quęrendũ. ij. q. vij.
c &. l. qui accusare. ff. eo. De infamia facti est dubium [c]. gl. hîc sentit idem q̃ repellat. & idẽ Gof. in. c. omnipotens j̃. eo. & in Specu. eo. tit. § j. ver. itẽ quid si suspectus. sed Bar. tenet oppositũ in præalle. l. qui accusare. dicẽs q̃ de infamia facti non est iure cautũ. & idem Spec. in alio ver. qui incipit. itẽ quid de his. eo. tit. do. Ant. dicit relinquendũ arbitrio iudicis. Ego puto q̃ de iure ciuili non repellat, cũ nõ reperiatur â iure cautũ: & omnes admittuntur ad accusandum qui nõ prohibent. vt in. d. l. qui accusare. & adduco. d. l. si quis reus. vbi cõdemnatus de crimine admittit ad accusandũ: & ex condemnatione criminali oritur infamia facti. l. honori. ff. de obse. facit. c. testimoniũ. de testi. & quod no. Dy. in regula infamibus. de reg. iur. li. vj. Sed de iure canonico aliã opi. puto procedere. per. c. si qui sunt. præalle. & per. c. cũ in tua. s̃. de spon. nõ enim
8 videtur integra persona. ¶ † Circa tertiã & vltimã qualitatẽ scilicet inimicitiarũ. dico sic. q̃ de iure ciuili inimicus nõ repellitur [d]
d ita sentit gl. in. l. qui accusare. præalle. & induco pro illa glos. quia hoc nõ reperitur iure cautũ: ergo &c. Itẽ ex accusatione oriuntur graues inimicitiæ. facit. c. meminimus j̃. eo. & per Bart. in. l. j. ff. ad turpil. tamẽ de iure ciuili accusatus reaccusat accusatorẽ suum: vt
e d. l. si quis reus. sed de iure canonico secus: [e] vt in iuribus hîc allegatis in glos. sed debent esse inimicitiæ graues non leues. facit. l. si inimicitiæ. ff. de his qui. vt indi. & in. c. cũ oporteat j̃. eo. facit. l. iij.
9 in fi. ff. de adi. lega. ¶ † Extra gl. sunt aliæ qualitates. nam [f] mulier,
f pupillus propter ętatẽ: & pauper &c. regulariter nõ admittuntur ad accusandum: quod prosequere vt habes bonũ tex. ij. q. j. c. prohibentur &. ff. ad. l. iuliam maie. l. in quæstionibus. &. ff. eo. tit. l. j.
10 &. ij. & insti. de suspe. tu. § consequẽs. ¶ † Sed dubitat de minore nunquid repellatur ab accusando prætextu minoris ætatis. & dic q̃ pupillus regulariter non accusat, nisi prosequatur iniuriã propriam vel parentũ: vt. ff. eo. tit. l. ij. § pupillus. & tunc si est infans, accusat tutor nomine suo, & inscribit se ad pœnã talionis: vt no. Bar. in præalle. l. ij. Si verò est maior infante impubes tamẽ, tunc

a ¶ Criminosus. Adde videndũ Spe. in ti. de accus. & in tit. de criminibus. in. §. iij. vbi dicit q̃ accusatio, ordo & testimonium, paribus passibus ambulant. & idem dicit Anch. consil. ccccxvj. vbi vide ad materiam.

a ✠ SEBA. SAPI. ¶ Criminosus. Idem dicit. d. Feli. in. c. super eo. j. in glo. j. s̃. de testi. post Abb. ibi.

potest accusare cùm authoritate tutoris. de quo dic vt in præalle. l. ij. & fi. C. de auth. præstan. l. clarnm. Si verò est pubes, tũc sunt opi. sed cõmuniter vident doc. cõcludere in locis
g præalle. q̃ requirit q̃ sit in vicesimo anno. [g] nam nõ admittitur in rei veritate ad denuntiandum vel ad testimoniũ in criminali nisi in illa ętate. iiij. q. iij. c. si testes. § in testimoniũ sed puto q̃ si excesserit. xiiij. annũ possit cũ authoritate curatoris. licet Bar. velit contrarium in præalle. l. ij. moueor per. l. clarũ. C. de autho. præstan. vbi permittit minori accusare cũ authoritate curatoris. Itẽ quisq̃ admittitur ad accusandũ qui nõ prohibetur: de pubere nõ inuenitur prohibitũ: imò cõcessum â contrario sensu: quia cũ interdicit pupillo, tacitè cõceditur puberi. Itẽ arg. per locum à speciali. minor. xx. an. prohibetur accusare de adulterio. l. si maritus. § lex. iulia. ff. de adulte. ergo in alijs criminibus non reperit ista ętas: nec ob. motiuum doc. iuris ciuilis inquãtum se fundat in simili de teste. quia maior idoneitas requirit in teste q̃ in accusatoribus: quia crimina probant testibus nõ accusatoribus. sic no. gl. in. c. cũ. R. de offi. dele. Inn. in. c. cũm
11 venerabilis. de excep. & vide de hoc tex. in. c. licet. de fimo. ¶ † Vltimò scias q̃ inter cæteras qualitates illegitimitatis numeratur paupertas: nam pauper repellitur ab accusando vtroq̃ iure. ij. q. j. c. prohibẽtur. & in præalle. l. qui accusare. cũ. l. seq. sed aduerte. quia gl. in
h vtroq̃ loco dicunt. q̃ si pauper est honesta [h] persona, & nõ est suspecta non repellit prætextu paupertatis: & dicit pauper qui nõ habet in bonis quinquaginta aureos. ij. q. j. c. prohibentur & in præalleg. l. qui accusare. sed dic illud procedere vbi est expressum. Et cõclude tria mẽbra. q̃ vbi exprimitur in iure standum est expresioni iuris: vt in iuribus p̃alle. vbi cessat causa statuti vt dixi: vbi autẽ nõ est
i expressum sed fit de paupertate mentio: [i] tũc statur vulgari opinioni in his quæ sunt leuis pręiudicij an sit pauper. In his verò quę sunt magni pręiudicij hoc relinquit arbitrio boni iudicis secundũ qualitatẽ personarũ & causæ: facit gl. in. c. fi. de re iudi. li. vj. quæ dicit q̃ causa est magna vel parua secundũ qualitatẽ personarũ: nã magnus dominus iudicaretur pauper si haberet tria milia florenorum in
h bonis, & plebeius iudicaretur diues: arg. in. c.
12 de causis. de offi. dele. ¶ † In gl. ij. in fi. no. duo ex hac gl. primò. practicã procedẽdi quando accusator repellit tanq̃ indignus: debet enim h reus absolui ab obseruatione iudicij: & sic perimuntur omnia gesta. Item no. ex fine glo. q̃ etiam cõtra infamatũ de crimine nõ admitti tur illegitimus accusator: sed infamato indicitur pnrgatio officio iudicis: quod limita prout no. in. c. cùm p̃. eo. & in. c. per tuas. de
13 simo. ¶ † Extra gl. oppo. cõtra tex. & videtur q̃ si accusatus fatigatur ad petitionẽ illegitimi accusatoris: q̃ saltẽ debet venire ad excipiendum cõtra accusatorẽ: vt in. c. veniens j̃. i eo. &. c. licet. & in. l. si quis ex aliena. ff. de iudi.

b ¶ Admittit. Adde q̃ illi dicuntur suã vel suorũ iniriam prosequi qui prosequunt iniuriã illorũ qui pro se testimoniũ ferre nõ possunt. vt per Spec. in. d. §. iij. videndum. s̃. alle.

c ¶ Est dubiũ. Adde qđ voluit Ro. cõsil. ccxcvij. & an adulter vel facilis litigator repellantur ab accusando. vide per eundem singu. suis. fol. xxj.

ZACHARI. ¶ Adde q̃ voluit allegare Ro. singu. dccxxxiij. qđ ici. an adulater. qđ tñ nõ loquit de adultero, sed de adulatore & facili litigatore: vbi tenet pro parte affirmatiua. alle. casum fing. in c. similiter. iij. q. v.

✠ SEBA. SAPI.

d ¶ Nõ repellit. Vide Bal. in. l. prę scri. col. xj. ver. tertium exẽplũ. C. si cõtra ius vel vti. publ. Ro. in. l. si verò. §. deviro. in. xxij. co. ver. qntadecima. ff. fol. ma. & Ang. de are. in trac. maleficiorũ. inver. necnõ ad q̃relã. vers. xx.

e ¶ Secus. Adde Ro. cõsi. cccxxiij. q̃ in notorijs inimicus ex causa etiã repellitur. & vide sing. suis. fo. iij.

f ¶ Mulier. Adde Alex. cõsi. xiij. ij. li. Oldr. cõsi. cxlv.

g ¶ In vicesimo anno. Adde Alexan. consil. lxij. iij. lib. Old. consi. ccxxij.

h ¶ Pauper. est honesta. Adde Ro. cõsi. cccclxxxij. Pe. de anch. cõsil. ccccvij.

✠ SEBA. SAPI.

h ¶ Honesta. Vide ad hæc Feli. in. c. si q̃ testiũ. co. pe. ver. glo. fi. s̃. de testi. & ibi declarat qs dicat pauper. de quo latè p. d. Iaf. in. l. si cõstãte. col. xxiij. ver. in. ij. q. primæ ptis principalis. ff. fol. mat. & ibi qũo ꝓbat paupertas.

i ¶ Mentio quãdo quis probet pau-

per vide plenè Ludo.ro.ĩ.l.si cõstãte ff.sol.ma And.Bar.

a ¶ Posit repelli. Vide pro hoc tex. in.l.si quis reus.ff. de pub.indi.& ibi hoc tenẽt Rapha. cu.& Ang.& Ioã. and.in addi.Spec. in titu. de accusa. Andr.Barba.

b ¶ Magis idoneus Adde Spe.in ti.de accu.§.j. versi.item quod sunt plures. ✠ SEBA. SAPI.

c ¶ Monitione. Ad de ꝙ hæc monitio nõ solũ debet præcedere in denũtiatione criminũ: sed etiã in denuntiatione excõmunicati. vt not.Ab.in.c.in præsentia.j.de sen. excommuni.

d ¶ Esse trina. No. ꝙ ad corrigendũ superiorem debet esse trina monitio: sed in contrarium est casus in cle.q̃uis de appellatio. Andr.Barba.

e ¶ In ciuilib⁹. No. ꝙ de iure ciuili requiritur monitio in causa ciuili. Tu adde Angel.in.l.si manumissori .C. de obse. vbi pulchrè loquitur. & in.l.in fideicõmissi.ff.devsur.& põdera. quia Ang.in d.l. si manumissori. dicit ꝙ de iure ciuili est de honestate.& ideo si nõ præcesit monitio non tenet ad expẽsas.de equitate canonica est de necessitate alleg.Spe.in tit.de denun.& ita dicit vidisse de facto.Miror de Ludo.& de Abb.& vide Lud. no.cccl xiij.vbi alle.Ang. in.d.l.debitores.& quẽrit cui incũbat onus probandi de ista monitione qđ prẽcesit.dicit reo & allegat.d.l.in fideicõmisi.ĩ prin. Andr.Barb. ✠ SEBA.SAPI.

e ¶ In ciuilib⁹. Hũc effectũ ponit Ias. in.l.certi cõdictio. in princ.col.ij.ff.ficer.peta.& in.§.sic itaq; discretisin gl. in ver.denuntiare. insti.de act.

f ¶ Præmonit⁹. Ludo.ro.in suis.sing.

Sol.duplex secundũ doc.prima.ꝙ non debet fatigari reus etiã inueniendo si notiorum est accusatorem esse indignũ,sed debet iudex ex officio suo ipsum repellere.Et no.ex hac solutione ꝙ iudex ex officio suo debet repellere illegitimũ accusatorẽ.facit glo.in.c.nullij. eo.& bona gl.in.c.alieni.ij.q.vij.facit.l.quos prohibet.ff.de postu.Non ob.ꝙ iudex nõ debet procedere ad cõmodũ priuatũ:vt no.Inno.in.c,ad nostrã.de iureiur.& in.l.iiij.§.hoc autem iudicũ.ff.de dam.infec.quia ista exceptio.non tãtũ cõcernit cõmodũ priuatũ,sed honorem iudicis.& cõmodũ publicũ: vt in c.quærendũ.ij.q.vij.Secũda solutio est.ꝙ nõ debet reus fatigari in prosecutione iudicij. quasi dicat cõparere debet , sed nõ cõpellitur
14 prosequi probata exceptione. ¶ † Sed circa hanc solutionẽ quæro quid si accusatus cõparet in iudicio,& iudiciũ est inchoatũ, & non excipit,& accusator est indignus,nunquid tenebit iudicium.de hoc vide in.l.qui accusare. & in.l.hos accusare.ff.eo.vbi dicitur ꝙ sic.vide tex.in.c.pia.de excep.lib.vj.vbi valet iudicium cũ excõmunicato sic cõtra eũ non fuit exceptum.& vide gl.in.c.j.de rescri.li.vj.vbi
15 dicitur ꝙ sic. ¶ † Vltimò quęro quid si accusator tẽpore accusationis erat idoneus: sed in prosecutione superuenit indignitas,nunquid possit repelli? a Bart.in.l.neratius.ff.de accu. tenet ꝙ non.& in.l si quis reus.ff.de pu.iudi. per illũ tex.nã condẽnatus ibi & etiã deportatus admittitur prosequi volẽs accusationem in choatã:sed de nouo inchoare non põt.Nõ ob.si dicat ꝙ reus quãdo deuenit ad statum à quo nõ potuit habere principiũ: inficitur vt l.neratius.præalle.& no.in regula factũ legitimè de reg.iu.in.vj.ꝙ illud procedit quãdo est defectus in causa superueniẽti vel originali.ar.in.l.q̃uis.C.de adul.secus si superuenerit in persona accusatoris:quia iudiciũ sustinetur propter bonũ publicũ & iudiciariã authoritatem.ff.de adul.l.si quis.secus vbi beneficium superuenit accusato ex persona sua: quia tũc potest illo vti.facit.l.hos accusare §. hoc bnficio.ff.eo.Intellige ergo hoc.c.quãdo accusator tẽpore accusationis erat illegitim⁹.

a

☞ ✠ *SVMMARIVM.* ✠

1 *Conueniri dicitur ille qui etiam extraiudicialiter interpellatur:sed secundum communem vsum loquendi aliud sit: qui in similibus attenditur.*

2 *Accusari non debet quis à pluribus vindictã publicam prosequentibus,sed ipsorũ vindictã sic.*

3 *Archiepiscopus est iudex suorum suffraganeorum in non requirentibus depositionem: vel quãdo non agitur ad depositionem.*

Archiepiscopus cum suis suffraganeis potest cognoscere de crimine quod exposcit depositionem:sed non potest diffinire.quia hoc spectat ad solum papam.

4 *Monitio an requiratur quando agitur ciuiliter de crimine,vel quando agitur in causis merè ciuilibus?*

Citatus si comparet & confiteatur,non condemnatur in expensis si primò nõ fuit monitus vt satisfaceret.

5 *Contumax in prima citatione.& in alijs non debet expensas primæ citationis reficere.*

6 *In accusationibus non est necessaria monitio de qua in textu isto.*

¶ *CAP. II.*

1 SI quis episcopus. A denuntiatione repellit is qui non præmonuit.h.d.& nõ diuiditur. ¶ Casus literalis. dicitur in.c.isto ꝙ si aliquis qui dignus sit voluerit denuntiare episcopũ suũ super excessibus suis: debet illũ charitatiuè admonere vt se emendet: si autẽ corrigere se noluerit:postmodum causam eius deferat ad primates : alioquin charitatiua & legitima admonitione omissa à denũtiando repelli
1 tur:Ber. ¶ † No.j.ex tex.ibi. *conuentus.* de significato huius verbi.Dicitur enim quis cõueniri etiã quãdo extra iudiciũ interpellatur.nã hîc exponitur. *conuentus.* i.cõmonitus.Et facit si aliquis obligatur sub pœna non cõuenire aliũ:ꝙ si interpellauit extraiudicium incidit in pœnã conuẽtionis:tamẽ cõmunis vsus loquẽdi habet oppositũ,cui standũ est:vt no.in.c.ex literis.s.de spon.& in materia statutorum.& de cõsimilibus verbis vide per Barto.in.l.
2 amplius.ff.rẽ ra.ha.& in.l.omnes populi.ff.de iustit.& iur. ¶ † No. ij.ꝙ licet plures non debeãt admitti ad accusandũ.l.si plures.ff.e. ad denuntiandũ tamẽ admittunt : vt hîc.Ego tamẽ dico ꝙ idẽ sit in denuntiatoribus:vt ex pluribus volẽtibus accusare vel denun
b tiare eligatur magis idoneus. b si tamẽ nõ excipit & admittuntur omnes valet iudiciũ:vt in.l.si accusatoribus.C.eo.& in.c.j.de colu.dete.& in.c.quoties.de pur.cano.& no.Bar.in præalle.l.si plures.& hoc intellige quando plures agunt ad vindictã publicã: sed pro suo interesse agẽtes omnes debẽt admitti:vt in.l.iij.§.si ad plures.de sepulc.vio.& in.c.olim j.eo.ti. ¶ † No.tertiò.ꝙ de crimine
3 episcoporũ põt agi corã primatibus.& dicũtur primates secũdũ doc.vel consiliũ prouinciale cui præsunt primates & patriarchæ vel archiepiscopi:vel intelligitur propriè de archiepiscopis qui sunt iudices episcoporũ.Sed tu dic clarius & melius.ꝙ si crimen exposcit depositionẽ,solus archiepiscopus nõ audit talẽ causam, sed debet consiliũ episcoporũ suorũ requirere:& põt audire causam.sed non diffinire:quia solus papa episcopos deponit.iij.q.vj. accusatus.& c.q̃uis.sed si crimẽ est paruum nõ exposcẽs depositionem:vel magnũ,sed nõ agitur ad depositionẽ: tunc etiã solus archiepiscopus põt cognoscere:vt in.c.sacro.de sen.excom.& per Io.an.in.c.vt litigãtes.de offi.ord.li.vj. ¶ Not.quartò.ꝙ denũtiãs
c crimen alterius monitione c nõ præmissa non ex toto repellit,sed potest emẽdare & monere.Et no.ꝙ monitio debet esse charitatiua,& vt crimẽ emendet.& in casu huius.c.requiritur triplex monitio:vt in.c.nouit.s.de iudi.sed si sit extra iudiciũ , sufficit vnica monitio:vt in.c.si episcopus.xviij.di.& in cle.j.de sup.negl.prẽla. & intellige quãdo fit ad cõuincendã negligentiã superioris.tunc
d enim debet esse trina. d & ita vult illa cle.j. ¶ Oppo.cõtra text.& videtur ꝙ isti accusatores debẽt admitti:licet nõ præmonuerint accusatũ.quia nullo iure cauet accusatorẽ debere præmonere accusatum.vt in.c.veniẽs.&.c.licet j.eo.& glo.in.c.licet hely.in ver. inscriptio.vij.de simo.Sol.gl.metu huius cõtrarij intelligit istum tex.in denuntiationibus & nõ in accusationibus:& exponit accusatus id est denuntiatus.quia in denũtiatione regulariter requirit admonitio.vt in.c.nouit.de iudi.tam in denũtiatione euangelica q̃ iudiciali canonica & regulari.vt in præalle.c.nouit.tex.hoc no.
4 ꝙ accusatores largo modo possunt dici denũtiatores. ¶ † Nunquid autẽ in ciuilibus requiratur ꝙ debeat præmitti admonitio? dic de necessitate nõ requiritur.vt no.in.d.c.licet hely.in gl.quæ incipit:ex hoc patet.& illa gl.intelligit istũ tex.&.c.accusato.&.c. sequens.ij.q.vij.quãdo ciuiliter agit de crimine: vt.l.quidã hyberus.ff.de ser.vr.p̃di.sed de vrbanitate bene requirit.Habet tamen
e præmonitio in ciuilibus e vnũ no.effectũ.nã si reus cõparens confiteatur nõ cõdẽnatur in expẽsis citationis si nõ fuit prẽmonitus,
f quia nõ fuit in culpa:secus si fuit p̃monitus f secundũ Guil.de cu. in.l.omnes.C.de epi.& cle.& in.l.edita.C.de eden.& refert Ang.
5 in.l.debitores.C.de pig. ¶ † Et no.istud dictũ.per qđ limitat no. gl.in.c.querelã.de procu.& gl.in.c.j.de dolo.& cõtu.li.vj.& gl.in c.honoratus.lxxij.ij.di.& glo.in.c.quisquis.iiij.q.v.quæ voluit ꝙ licet quis nõ fuerit cõtumax in secũda nec in tertia citatione,nihilominus condẽnet in expẽsis primæ si nõ venerit:& ideo in libellis dicit ꝙ reus requisitus noluit satisfacere.& hæc procedunt quo ad primũ intellectũ huius.c.Aliqui dicũt ꝙ hoc.c.ponit speciale in

ciale in epiſcopis ꝙ non accuſent niſi præmoneãtur: quod nõ credo per.c.veniẽs.&.c.licet j.eo. ſed bene ſpeciale eſt in epiſcopo in caſu.c.ſi quis erga.ij.q.vij.ſ.cùm ſubditus habet cauſam ciuiliter cõtra epiſcopũ. nõ enim debet adire iudicẽ niſi primò prẽmonuerit epiſcopũ: & eſt caſus no. ¶ †Et ideo intellige hoc.c.in denuntiationibus: ſecus in accuſatore: quia tũc non eſt neceſſe vt præmoneatur: ſed bona eſt ipſa monitio. Cõcluſio eſt ꝙ in accuſatione non eſt neceſſaria monitio: ſed in denuntiatione ſic.no.bene.

6

✠ SVMMARIVM. ✠

1 *Accuſatio debet fieri ab eis quorum intereſt: aliàs eſſent nulla.5.*
2 *Abbas poteſt de ſuis exceſſibus non ſolùm per monachos monaſterij accuſari: ſed etiam per conuerſos.*
Conuerſi non ſunt nec monachi, nec purè läici.
3 *Abbas poteſt ex ſola negligentia deponi.*
Negligentia prælati eſt peccatum mortale.
4 *Subditus ſiue ſit monachos vel quicunque ſit accuſator, poteſt ſuperior comparere pro ſuo intereſſe.*
Innocentia accuſati quod interfecerit bannitum, poteſt per quencunque allegari & probari.
5 *Parrochiani & patroni eccleſiæ poſſunt agere ciuiliter contra prælatum de crimine vt priuetur eccleſia: quia intereſt ipſorum habere bonum prælatum, alij verò non admittuntur.*
6 *Sententia lata per relationem ad aliam ſcripturam nõ valet, niſi talis ſcriptura ſit in actis.*
7 *Sententia lata hoc modo: videlicet ſentiamus ſecundum cõſilium talis doctoris non valet.*

¶ CAP. III.

1 ILla præpoſitorum. ¶ †Illi debẽt accuſare quorum intereſt. aliâs accuſatio eſt nulla. vel ſic. Crimi natio prælati debet tractari corã illis quorum intereſt. & primò ponit deciſum factũ & exordium. ſecundò depoſitio ibi: *ſi verò*. ¶ Caſus literalis. Quidã abbas infamatus erat apud papã, vnde mãdat duci cauſa panię ꝙ ſi aliquis eſt de monaſterio ipſius abbatis qui velit aliquid dicere contra ipſum abbatẽ ipſum accuſando vel denuntiãdo Pa. paratus eſt audire ipſum, & etiã cum illis quorũ intereſt cauſam diſtricte perſe
2 uerari condẽnando ipſum vel abſoluẽdo. Ber. ¶ †No. primò ex text. ꝙ illi de monaſterio poſſunt abbatẽ propriũ accuſare: vel de criminibus nuntiare: & cùm hæc litera loquat indiſtinctè, infero ꝙ nedum monachi ſed cõuerſi laici debẽt admitti ad accuſationẽ abbatis: cùm eorum interſit habere bonum abbatẽ, nec ſunt puri
3 laici: pro quo facit gl.in.c.ex eo.de ele.li.vj. ¶ †No. ſecũdò ꝙ culpa & reatus ponunt hîc vt diuerſa: & vt differant põt dici ꝙ licet culpa ſit generale crimẽ, tamẽ ponit hîc vt ſpecies, vt comprehendat delictũ ſine dolo, ſed reatus eſt cũ dolo. quaſi text. velit dicere ꝙ tam de negligẽtia etiã non doloſa q̃ de delicto poſſit accuſari. pro quo optimè facit. c.ſi quis abbas. xviij.q.ij.vbi pro ſola negli
a gentia poteſt abbas priuari. [a] vide gl.in.c.ea quę.de offi.archi.quę
b dicit ꝙ negligẽtia prẽlati [b] eſt peccatũ mortale: ſic & aliâs fit differentia inter peccatum & delictũ. de quo vide gl.in.c.peccatũ.de reg.iur.li.vj.& facit.lxxxj.diſt.c.j. ¶ No. tertiò ꝙ accuſatio prælati tractatur cũ his quorum intereſt: qui autẽ ſint illi gl. videtur intelligere de cardinalibus quando pa. cognoſcit: vel de canonicis quando cognoſcit epiſcopus.& hoc ſentit dum allegat.c.ſi quid verò.lxxxvj.diſt. Inn. exponit dupliciter. primò pro ſubditis accuſantibus. ſecũdò pro prælatis accuſatorũ qui interſunt vt conſulant.& ſic trãſeunt cõmuniter doc. Sed clarius & melius ꝙ accuſatores ſemper debẽt eſſe præſentes. nec valet quod agitur in eorũ abſentia non data cõtumacia: vt in.l.ſi accuſatoribus. C.eo.&.iij.q.ix.c.caueãt.&.c.omnia. Prẽlati verò ꝙ ſuperiores accuſatorum de neceſsitate non ſunt vocãdi. ar.in.c.veniẽs.& in.c.licet j.eo. ſed poſſunt ad cautelã vocari: & ſic intellige Inno. hîc. ſi tamẽ ſponte ſe offerunt pro intereſſe eorum dico eos admittẽdos & per ſe & per procuratorẽ. ar.in.l.ſeruus.ff.de pub.iud.& ſic poteſt intelligi iſta litera. ¶ †Et facit quod no. Barto.in.l.pe.§.ad crimen.ff.de
4 pub.iu. vbi no. dicit ꝙ pro ſeruo monacho vel ſubdito accuſato admittitur dominus vel ſuperior pro intereſſe ſuo. dico etiã ꝙ & tertius in fauorẽ reipublicæ poteſt admitti ad defenſionem accuſati & abſentis. vt ſing. no. Bart. in.l.vbi. C.de tranſac. vbi dicit ꝙ ſi quis occidit bannitũ & non audet comparere. tertius volẽs probare occiſum eſſe bannitũ debet admitti: quia intereſt reipublicæ. arg.in.l.j.&.ij.C.quando li. ſine iudi. ſe vin.& hæc no. quia limitant iura generalia. ꝙ in cauſa criminali nõ admittitur quis pro alio: vt dicam plenè in.c.veniẽs j.eo.
5 ¶ †In gl.j.no.gl.& tene eã menti. ex qua iuncto tex. collige ꝙ patroni eccleſię & parochiani poſſunt agere ciuiliter de crimine contra prælatum vt priuet eccleſia: quia eorũ intereſt habere bonũ prælatũ. arg. viij.q.j.c. audacter.& idem no.in.c.maximianus. lxxxj.di.& xvj.q.vij.c.filijs.& vide bo.gloſ.in.c.ex parte ad æ.de teſti.& in.c.venerabili.de offi.deleg. Alij verò laici nõ admittuntur etiã ciuiliter: vt hîc probatur iuncta gl. quod eſt cõtra Feder.de ſe.conſi.xxiiij.qui tenet quẽlibet laicũ admittẽdum ad agendũ cõtra prælatũ ciuiliter per.c.tam literis.de teſti.&.c.quoniã.eo.tit. quod etiã dictum videt ſequi Io.an.& do. Ant.in prælleg.c.ex parte.adę. Sed primum plus mihi placet. ar.op.hîc & iura in contrarium alleg. loquuntur de teſtibus qui cũ ſint citati nõ prẽſumunt dolosè venire: ſicut accuſatores qui veniũt ſponte: & laici clericis oppidò ſunt infecti. ij.q.vij.c. laicos. &.c. laici.
6 ¶ †In gl.ſi.in ſi.no. bene finẽ gl. ꝙ nõ ſufficit ad validitatẽ ſentẽtię vt poſsit certificari per relationem ad aliã ſcripturã, niſi ſit illa ſcriptura in actis. oportet ergo ꝙ ſentẽtia ſit certa
c ta [c] ex ſe, vel ꝙ poſsit certificari ex aliqua parte actorum: & hoc vult ſing.l.quã alleg.gl.& idem vult Inno.in.c.ij.de libel.obla.& idẽ tenet Io.an.in addi. *Spec.* in titu.de ſen.prola.§.
7 qualiter. ver. quid ſi iudex. ¶ †Ex quo infertur ꝙ ſi iudex pronuntiat ſecundũ cõſilium talis ſapiẽtis, nõ valet ſententia. maximè quia conſilium nõ eſt in actis.& de hoc in.l.ij.C.ſi aduer.li.per glo.& doc. tene menti.

✠ SVMMARIVM. ✠

1 *Accuſatus de aliquo crimine, vel denuntiatus nõ poteſt interim promoueri, neque ad ſeculares vel eccleſiaſticas dignitates.2.*
3 *Accuſatus pendente accuſatione non priuatur iuribus vel dignitatibus ſuis: licet de nouo interim non poſsit acquirere.*
4 *Inquiſitus accuſatus vel denuntiatus. an poſsit eligi ad dignitates?*

¶ CAP. IIII.

1 OMnipotens. †Qui de aliquo crimine accuſatur vel denuntiatur interim promoueri nõ põt. hoc dicit. ¶ Caſus literalis. Quęrebatur vtrũ infamatus poſſet ad honores promoueri? Et reſpõdetur ꝙ aliquis infamatus non debet ad honores promoueri, donec de hoc inquirat, vel inde ſe purga-
2 uerit. Ber. ¶ †Not. j. ex tex. ꝙ pendẽte accuſa
d tione [d] ſeu inquiſitione cõtra aliquẽ non debet iſte promoueri ad aliquod beneficiũ vel officiũ. vt in.c.ſi.ſ̃.de teſti. vbi omnino vide, & hoc procedit etiã in dignitatibus ſeculari-

cccl xiij. dicit aliter ꝙ aut debitor citatus ad iudicium negat debitũ, & tunc nõ fuit opus monitione extraiudiciali. aut cõfitetur. & tunc dicit ꝙ ſic. Andr. Barb.

a ¶ Priuari. Not. ꝙ propter negligentiam ſolã põt prælat⁹ priuari. quod intelligequãdo eſt craſſa negligentia: vt eſt gloſ.in.c.diẽ.lxxxj.diſ. Andre. Barb.

✠ SEBA. SAPI.

b ¶ Negligẽtia prælati. Vide Mod. de negligentia prælatorũ. per Feli.in.c.j.co.j.&.ij.de treuga & pa. Corſe.in c.grãdi. Car. vltra de ſup.neg. præla. in.vj.

✠ SEBA. SAPI.

c ¶ Sit certa. De horum veritate vide per Alexã.in.l.ait prætor.§. ſi iudex ff. de re iudi. Fel.in c. accedẽs.j. col.iij. vt lit. non conſtet. Deciũ in.c.cõſuluit. col.j.&.ij.ſ̃.de appel.

d ¶ Accuſatiõe. Sed quid ſi taliter accuſatus ante accuſationẽ eſſet electus ad dignitatẽ, adeo ꝙ parum reſtabat cõſequi: an poſtea accuſat⁹ poſsit habere dignitatẽ ante accuſationes præpararas: eſt q̃ſtio no.& per aliquem nõ cognita ꝙ vidi rim. pro nũc putarem iſtũ poſſe conſequi dignitatem: moueor per ſimile. Nã appellatio de ſui natura ſuſpẽdit quicquid in futurũ attẽtatur. per iura vulgaria: niſi illud futurũ depẽderet à præterito. ita do. Abba. in.c. paſtoralis. §. j. in princ.& in.c.dilectis. §. quia verò. in princ. ſ̃.de app.& per ea quæ ponit Al. in.c.j. in fi. ſ̃.e. Cogita tamẽ. quia nunc formaui iſtã q.& alibi melius & latius ponam. Aene. fal.

a ¶ Qui de libertate. Et limita istã, l. nisi esset accusatio calũniosa, quia tũc non operaret istũ effectũ de quo hic ita dicit dominus Bene. de plũ. in. l. qui de libertate. ff. de lib. cã. p illũ text. qđ est singulariter no. facit quod voluit Bar. in. l. cũ hi. §. si cũ lis. ff. de trasac. quẽ vide omnino. & Inn. in. c. gravis. de rest. spol. Et qđ si qs accusatur & eligit & postea absoluitur, an cõfirmabitur electio? vide ibi do. Bene. & an præsumatur ꝙ calũniose aliqs accusetur ne eligat. vide Ioã. an. & ibi do. Abb. in. c. fi. de testi.

✤ SEBA. SAPI.

b ¶ Accusati. Limita hunc textũ duobus modis vt per Anch. in. c. meminimus. in vlti. col. j. eo.

c ¶ Accusatorẽ. No. ꝙ licet accusatus nõ possit excipere, poterit tamẽ iudex ex officio suo. vide Io. de imo. in l. de pupillo. §. si procurator. ff. de ope. no. nũ. vbi dicit ꝙ ex cõicatus nõ possit gerere restitutionẽ. per gl. c. ex insinuatione. de proc. tamẽ poterit iudex ex officio suo, ibi Lu. tenet cõtrariũ p dictum Bart. in. d. §. q̃q̃. vide de Pe. in d. c. cùm. P. vbi dicit ꝙ si qs iniuriatur excõicato, põt iudex ex officio suo illũ punire. allegat. l. itẽ apud. §. si quis sic fecerit. & ibi Old. ff. de iiur. vide tex. & ibi Domini. in. c. indẽnitatib⁹. §. sanè. de elec. in. vj. ꝙ licet pars nõ possit opponere: tñ iudex potest ex officio illũ actũ dicere nullũ. vide, d. Pe. in. c. dilectus filius. de rescr. vbi vult ꝙ iudex non possit inquirere cõtra pcutiẽtẽ excõicatũ: & si qs nõ potest accusare: an possit implorare officium iudicis. d, Pet. cõcludit ꝙ sic, per notata p Bald, i. l. j. C. si tutor nõ gesse. & vide in. l. j. C. de manu. vindic. vbi licet pars nõ possit se defendere ex forma statuti. tñ põt iudex ex suo officio opponere. And. Bar.

d ¶ Offensorẽ. Adde videndum latè Ro. consi. cxiij.

e ¶ Interuenire procurator. limitabis bus vt est tex. in. l. qui de libertate [a]. ff. de libe. cau. & in. l. reus. ff. de mili. & ho. vbi clarius. & in. l. qui status. ff. de re mi. & ratio redditur hîc in gl. ¶ † No. secũdò ꝙ ex pendẽtia accusationis grauat opinio accusati [b] vt interim nõ dicat persona integra omnino: licet ergo pendẽtia accusationis nõ priuet quẽ iure iam acquisito neq; exercitio illius iuris: vt no. gl. in. c. sæpe. de appel. facit tex. ff. nil. inno. ap. interpo. in. l. j. §. integer. &. s̃. vt lit. pen. per totũ. tamẽ inhabilitat quo ad acquirẽdũ de nouo. ¶ † In gl. j. in fi. quæro: quia hîc dicit ꝙ nõ debet honorari pendẽte accusatione seu denuntiatione: nũqnid ergo possit interim eligi? Inno. recitat duas opi. aliq tenẽt electionẽ fieri posse, aliâs de facili posset impediri electio alicuius: quia si speraret electio de aliquo, incontinenti posset accusari: & sic frauduléter impediretur. sed via figmẽtis aperiẽda nõ est. de diuor. c. quãto. Alij tenẽt oppositũ & dicunt ꝙ terminus debet præfigi accusatori. Host. etiã dicit ꝙ inquisitus eligi nõ põt: quia inquisitio nõ fit nisi præcedẽte infamia: vt in c. qualiter & quãdo j. e. Si verò est accusat⁹ distinguit. ꝙ aut nõ est infamatus, & põt eligi: aut est infamatus, & nõ põt eligi ratione infamiæ. hunc articulũ latius examinat Inn. in. c. accusatum. de simo. & ibi cõcludit ꝙ inquisitus eligi nõ põt ratione p̃dicta: sed accusatus, vel denuntiatus, vel is cõtra quẽ excipitur de crimine põt nedum eligi sed etiã cõfirmari & consecrari. sed certè ista opi. in acccusato videtur cõtra. l. reus. prę alle. nã si non põt promoueri pendẽte accusatione ad dignitatẽ secularem, fortius nec ad eccleſiasticã, vbi maior requirit idoneitas ar. lxj. di. c. miramur. in fi. & in denuntiato videt text. hîc. & ideo sic puto dicendũ ꝙ inquisitus etiã eligi nõ põt. quia iam præcessit infamia, & electio de tali fieri nõ potest: vt in. c. cũ in cunctis. s̃. de elec. & in. c. tantis daniel. lxxxj. di. Si verò est accusatus, & tunc aut p̃cessit infamia: & etiã non potest eligi: quia sola infamia facti impedit. l. ij. C. de digni. li. xij. & in regula infamibus. de reg. iur. li. vj. vbi per Dy. Si verò nõ præcessit infamia: & tũc promoueri nõ potest: vt in. l. reus. p̃alle. & in. d. l. qui de libertate. & hîc & eligi poterit ne malitiosè sit attẽtata accusatio. ar. opti. in. l. j. §. cũ quis. ff. de q̃stioni. Si verò est denuntiatus: & tũc si præcessit infamia etiã eligi nõ põt ratione p̃dicta, si nõ præcessit, aut superior inquirit. & interim põt eligi: sed non promoueri. vt hîc: sed si denuntiatio fit debẽti conferre vel eligere nõ tenetur habẽs cõferre vel eligere ob tẽperare: sed põt eligere seu conferre. & si postea cõstiterit eũ criminosum, priuabit. & hũc vltimũ articulũ prosequere: vt plenè no. Inn. in. c. ad dissoluẽ dũ. de despõ. impu. & in. c. cũ inter. de elec. & idẽ dic si agitur de crimine p viam accusationis, vt possit ꝓmoueri si nõ est orta infamia. de quo in. c. sup eo. de ele. &. c. sup his j. eo. tit.

✤ SVMMARIVM. ✤

1 *Habens inhonestos familiares vel socios, habet præsumptionẽ iuris contra se.*

2 *Accusator nõ repellitur tanquam inhabilis ab accusato. quia ipsum in familiaritate approbauit: licet paulo ante accusantem ipsum expulerit: quia præsumitur feciße in fraudem.*

3 *Accusatus eo casu in quo non potest suum accusatorem repellere, potest ipse accusatus per iudicem ex officio suo repelli.*

Iudex an possit supplere illud qnod non potest facere pars vigore fortè alicuius statuti?

4 *Procurator non potest interuenire in criminalibus, sed si interuenerit & oppositum non fuerit, valet iudicium: potest tamen iudex & debet ipsum remouere.*

5 *Procurator non cogitur post litem conteſt. ostendere mandatum ad instantiam partis: si antè non fuit oppositum, sed ad instantiam iudicis bene poterit cogi ad ostendendum.*

6 *Familiaris à primeua ætate nueritus in domo alicuius non potest ipsum accusare: aliât secus.*

7 *Subditus si accusat superiorem, an possit superior opponere de crimine?*

8 *Laicus non potest accusare clericum criminaliter.*

¶ CAP. V.

NVlli epiſcoporum. ¶ Epiſcopus per exceptionem criminis illũ ab accusatione sua repellere non põt quẽ ante à sua familiaritate neglexit separare. ¶ Casus literalis. Quidã familiaris episcopi volebat ipsum episcopũ accusare. opponebat sibi ꝙ erat vilis opinionis & malæ famæ. quęrit vtrũ sit admittẽdus? Rñ. pa. ꝙ licet episcopo illos à sua accusatiõe repellere quos à se, separare neglexerit

1 antè q̃ accusaret eundẽ. Ber. ¶ † No. j. p̃sumendũ contra p̃latum detinentẽ inhonestos familiares. iudicat enim quis ex moribus sociorum. ¶ † No. secũdò ꝙ repellẽs à familiaritate eũ à quo sciebat

2 se accusandũ, etiã excipere contra eũ non põt. debet ergo ista expulsio fieri anteq̃ sciat se impetendũ ab eo. nã si fecit postea præsumitur feciße in fraudẽ. arg. in. c. suggestũ. & in. c. meminimus. s̃. de appel. ¶ † In gl. j. in fi. No. semper hãc gl. ex qua collige. ꝙ licet

3 c accusatus in odiũ sui non possit excipere cõtra accusatorẽ [c] de sua indignitate: iudex tñ ex officio suo hoc põt. Contrariũ tñ in simili videtur sentire Bar. in. l. nõ solũ. §. fi. ff. de iniur. vbi tenet ꝙ si alicui denegatur audiẽtia vigore statuti non põt ex officio procede

d re contra offensorẽ [d] illius. Sed mihi placet multũ hæc gl. ar. in. l. licitatio. §. qđ illicitè. ff. de via publica. Ex delicto enim acquirit ius priuato & reipublicæ: licet priuatus nõ admittatur vel non velit agere: facit qđ no. Bar. in. l. inter oẽs. §. rectè. ff. de fur. nã illegitim⁹ accusator debet repelli nedum ad cõmodũ accusati sed propter dignitatẽ iudicis. ideo poterit eum ex officio repellere. arg. l. quos prohibet. & qđ ibi no. ff. de postu. & facit qđ no. gl. in. c. j. de elect.

4 li. vj. ¶ † Facit etiã pro ista opi. gl. no. in. c. j. de iud. li. vj. quæ vult

e ꝙ licet in causa criminali nõ possit interuenire procurator, [e] tamen si interuenerit tenet iudiciũ cũ eo agitatũ. Sed gl. postea no. dicit ꝙ iudex talẽ procuratorẽ põt ex officio suo repellere. & nõ tantũ põt sed etiã debet. & sic dicimus ꝙ nõ absolutè. quia si p̃sta tutum denegaret audiẽtia parti: posset iudex ex officio procedere vt hîc dicit no. ¶ † Dic ꝙ licet post lit. cõteſt. nõ possit reus pe

5 tere cautionẽ à procuratore: tñ iudex ex officio suo ne officiũ fit frustratoriũ põt cõpellere procuratorẽ ad ostendendũ mãdatũ, vel ad docendũ de mãdato. ¶ In gl. fi. ibi; *de crimine excepto.* hæc sol. vera est in se. de quo dicet plenè in. c. cũ p̃j. eo. sed nõ cõgruit huic literę: & ideo tene secundã sol. sequẽtẽ. vt sit speciale in odiũ

6 episcoporũ. & idẽ no. gl. ij. q. vij. c. pagani. §. in hoc. ¶ † Sed contra hoc. op. nã familiaris nõ audit accusando dñm, imò debet puniri. vt. iij. q. vlt. c. fi. & l. iniquũ. C. qui accu. nõ pos. Sol. duplex contraria loquunt de familiaribus nutritis â primeua ætate in domo, secus in alijs. Secunda sol. vt etiã illi nutriti in domo admittãtur ad accusandũ episcopũ: & hoc in odiũ ipsorũ: quia debẽt habere personas honestas. prima tñ sol. plus mihi placet. nã familiaris in domo nutritus repellit propter odiũ sui, & quia nõ videt honestũ: vnde quãtuncũq; sit bonæ famę nõ debet admitti cõtra dominũ pro vindicta publica: & hoc idẽ puto procedere in episcopo: li-

7 cet aliqui cõtra. ¶ † Vlti. quęro qd si episcopus accusat à subdito: nunquid possit cõtra eũ opponere de crimine? & videtur ꝙ non pari ratione:

pari ratione: quia neglexit eũ prius punire. Contrarium tenet Inn. & cõmuniter alij: nã licet prælatus nõ punierit subditũ: nõ propter hoc approbauit eius mores: fortè enim non habebat probationes, ideo silebat. ij. q. vij. c. plericq; vel omisit ratione scãdali. de præben. c. cũ iam dudum. in fi. vel etiã si neglexisset. aliud est non corrige re subditum, & aliud est approbare aliquẽ ad officiũ familiaritatis, cùm debeat habere honestas & prouidas
8 personas. ij. q. vij. c. cùm pastoris. & hoc intellige quãdo sunt familiares clerici. ¶ † Nã si essent laici nõ admitterentur, quia laicus clericũ criminaliter accusare nõ potest: vt in. c. de cętero. de testi. & qđ ibi dixi. tene menti.

SVMMARIVM.

1 *Absolutus ab vno crimine, nõ potest de eodem vlterius accusari. 2.*

2 *Sententia criminalis etiam corporis afflictiua trãsit in rem iudicatam.*

Sententia criminalis post decem dies non retractatur, etiam si appareat de innocentia, nisi ex speciali gratia principis.

3 *Absolutus ab vno crimine siue per viam sententiæ vel cõuentionis vel quomodocunque puta in foro pœnitentiæ: an possit interim accusari maximè per eundem accusatorem: & an absolutus ciuiliter, possit criminaliter accusari de eodem delicto? 6. vsque ad finem.*

4 *Punitus à iudice ecclesiastico de crimine: potest etiam puniri à iudice seculari de eodem crimine quatenus exceditur pœna ciuilis.*

5 *Iudæus siue alius infidelis si cõmiserit aliquod maleficium, an per assumptionem baptismatis possit de illo vlterius puniri?*

7 *Absolutus ab inquisitione, nõ potest de eodẽ crimine accusari.*

8 *Accusator & accusatus si simul cõuersantur præsumitur collusio siue prævaricatio inter ipsos.*

Inimicitiæ capitales oriuntur ex accusatione.

9 *Ignorantia quomodo probetur?*

Animus probatur per iuramentum.

Scientia quomodo præsumatur?

¶ CAP. VI.

1 DE his. † Hoc dicit. Absolut⁹ de certo crimine, de eodem iterum
2 accusari nõ potest. Et nõ diuiditur: quia continet vnũ dictũ. ¶ † No. j. q. sentẽtia in criminalibus lata transit in rẽ iudicatam etiã quo ad tertiũ. vnde si nõ fuit appellatũ nõ põt accusatio instituti etiã à tertio. & hoc clarè procedit quãdo sentẽtia ferꝛ absolutoria pro eo. Quid autẽ si fertur contra reũ, nunquid trãseat in rẽ iudicatã? doc. in cle. pastoralis. de re iudi. videnꝛ velle q; non si imminet pœna mortis, vel alia pœna corporalis. quia trãsitus in rẽ iudicatam causaꝛ ex quiescẽtia condẽnati. c. qđ ad cõsultatio nẽ. de re iud. sed cũ nullus sit dominus mẽbrorũ suorũ: vt in. l. liber homo. ff. ad. l. aquil. & xxiij. q. v. c. si nõ licet. & in. c. contingit j. de sentẽ. excõ. ergo condẽnatus in corpore nõ potest acquiescere sentẽtiæ. & hãc opi. quãdoq; etiã fui sequutus. Sed inuestigata diligẽter veritate puto eã nõ procedere. primò per tex. no. in. l. diui. ff. de pœnis. vbi patet q; sentẽtia corporis afflictiua nõ potest iure cõmuni retractari post lapsum. x. dierũ: licet appareãt probatiões innocẽtię: sed ex gratia speciali fit restrictio
a à principe[a]. & in hoc est ibi tex. sing. nec ob. motiuũ cõtrarium: quod procedit qn̄ iniustè quis velit exponere corpus suũ. sed qn̄ nõ appellauit tacitè cõsentire videꝛ. arg. in. l. furti. ff. de his qui no. infa. nã & hoc videmus in confessione vera, cuius virtute etiã ad pœnã capitalem quis dãnatur. l. qui sentẽtiã. C. de pœnis & qđ no. Inn. in c. qualiter. el. j. eo. & hãc sentẽtiã non põt reuocare nisi aliter impetreꝛ. ad hoc qđ no. in. c. cũ speciali. de appel.
3 vbi tetigi. ¶ † In gl. j. in fi. no. gl. quæ quotidie alle. & vide quasi cõsimilẽ gl. ij. q. v. c. habet. Et circa hãc materiã
b aduerte latius colligẽdo multa dicta. [b] nã quãdoq; accusatus absolutus est ab obseruatione iudicij. & potest iterum accusari. l. libellorũ. ff. eo. canonizata. ij. q. viij. in. c. per scripta §. libellorũ. & facit. c. cũ. P. j. eo. Et an hoc casu ille idẽ possit accusare. vide tex. ij. q. j. c. prohibenꝛ. & vide bo. gl. ibi in ver. publica. Quãdoq; quis est absolutus vigore trãsactionis: quia trãsegit cũ accusatore: & tũc si trãsactio tenet, potest accusari à tertio. quia nõ facit prę iudicium tertio vt not. in. l. trãsigere. C. de trãsac. sed ab eodẽ accusari nõ potest. Si verò trãsactio nõ tenet, tũc à tertio in dubio accusari potest: sed an ab isto qui trãsegit? dic vt no. Bar. in. l. si marit⁹. §. si negauerit. ff. de adul. Quãdoq; quis fuit absolutus per viã exceptionis: & tũc aut erat tale crimẽ quod etiã per viã exceptionis debet
c puniri pœna naturali: & non põt iterũ accusari: [c] & quę sunt ista crimina. not. in. c. j. de except. & in. c. ij. de ordi. cog. & in. l. ij. §. si publico. ff. de adul. si verò non sunt talia crimina: & tũc poterit iterũ accusari: & exceptio de sui natura nõ tẽdit ad vindictã. facit. c. ij. & quod ibi no. de ord. cog. & c. fi. e. ti. Aut fuit absolutus per viã denũtiationis. & dicit Inn. in. c. dilecti. de purg. cano. q; potest iterũ accusari: quia denũtiatio non fit ad vindictã: quod putat verũ secundũ quosdã: nisi satisfeciꝛ ex toto de delicto: quod ego puto verũ qn̄ per viã denuntiationis soluisset pœnã naturalẽ delicti: aliàs secus. quãdoq; quis fuit absolutus in pœnitẽtia. & gl. hîc concludit q; potest
a iterum accusari: quod limitaꝛ duobus modis secũdũ aliquos. nã si pœnitẽtia fuit publica, secundũ aliquos non potest iterũ accusari: quod tenet hîc do. Ant. alle. Hosti. in. c. tuę. de procu. sed mihi nõ placet. nã pro delicto imponitur pœnitentia in foro animæ vt satisfaciat deo & animæ: ideo puniꝛ à cõfessore suo tãtũ vbi deliquit. xxj. q. v. c. placuit. Itẽ puniꝛ in foro contẽtioso seu iudiciali:
d quia læsit rẽ publicã. [d] vt. l. licitatio. §. quod illicitè. ff. de publi. hinc est q; debet puniri vbi deliquit. iij. q. vj. c. j. & in authẽ. qua in prouincia. C. vbi de cri. agi. opor. Cùm ergo ista tendãt ad diuersos actus siue effectus impositio vnius nõ imponiꝛ per dispositionẽ alterius. arg. in. l. & an eadẽ. ff. de exce. rei iudi. nõ obst. q; est publica: quia
d semper est idẽ finis vt satisfaciat deo & animæ suæ: sed imponiꝛ publicè quandoq; ad sedandũ scandalũ. xxvj. q.
4 vj. c. fi. ¶ † Ad hoc optimè facit. c. fœlicis. §. si. de pœnis. li. vj. vbi singulariter probaꝛ q; punitus per iudicẽ ecclesiasticũ de crimine ecclesiastico potest iterũ puniri per iudicem ciuilẽ, quatenus pœna excediꝛ legalis: sed pœni tentia etiã si sit publica leuior est q̃ pœna naturalis delicti. vt. xxxiij. q. ij. c. admonere. ¶ † Secunda limitatio est.
5 q; absolutus
e [e] in pœnitẽtia nõ potest iterum accusari de
f crimine cõmisso ante baptismũ. [f] quod tenuit gl. xxxij. q. j. c. quod autẽ. & xlix. dist. in prin. Et sentit etiã hîc do. Ant. sed cõtrarium sentit gl. in. c. gaudemus. de diuor. & in præalleg. c. admonere. & hoc mihi plus placet: quia baptismus tollit peccatum & pœnã peccati quo ad deum:
f adeo etiã q; pœnã purgatorij non sentit: vt est tex. Augustini. de pœ. di. vij. c. nullus sed nõ tollit quo ad rempub. Ista enim sunt diuersa, sicut nõ tollit ius competẽs: tertio ita nec ius quæsitũ reipublicæ. primũ tn̄ æquius
6 est: si daretur baptismus sine simulatione. ¶ † Quãdoq; quis fuit absolutus dum ageꝛ ciuiliter de crimine: & nunc accusaꝛ criminaliter: nunquid posit? & circa hunc casum aduerte. si vtraq; pœna tendit ad vindictã, absolutus ciuiliter non põt accusari criminaliter. & hoc vult tex. in. l. prætor edixit. ff. de iniur. vnde absolut⁹ ab actione iniuriarũ nõ accusatus criminaliter q; illũ occiderit. si verò ciuilis accusatio tẽderet ad rẽ familiarẽ: criminalis verò ad vindictã: & tũc aut fuit absolutus: quia accusator nõ probauit, & potest iterũ accusari criminaliter: vt in. l. j. C. quando ci. act. præiudicat cri. no. Inn. in præalleg. c. cũ dilecti. de pur. ca. si verò fuit pronuntiatũ super facto quod non commisit: & tũc nõ potest accusari

hoc dictũ p ea quę not. in apo. ad istũ in. c. ex parte. lo. j. in apo. in ver. ĩ causa criminali. nu. vij. s. de testa. cui adde aliã limi. p. d. Feli. in. c. cũ te. colũ. j. in prin. de re iudi. de quo per Bart. in. l. furti. §. siquis. ff. de infa. & Bal. in. l. nihil. C. de procura. nisi accusatus esset illustris persona.

SEBA. SAPI.

¶ Procurator. Idẽ tenet Bald. in. l. ita demũ. C. de proc. vbi dicit hanc. esse cõmunẽ opi. & in l. reos. col. v. C. de accu. vide Romã. in consi. ccxv. incipi. duo sunt. Feli. in. c meminimus. col. v. j. eo.

a ¶ Restrictio à principe. Adde Ange. consi. cccvij.

SEBA. SAPI.

b ¶ Multa dicta. Ad hanc materiã vide Alex. in cõsi. lxiij. in. j. vol. col. ij. in. v. dubio. Io. de ana. in. c. j. j. de collusio. dete.

c ¶ Iterum accusari. Adde Spe. in ti. de accusatore. Luro. consi. ccxiij.

d ¶ Rem publicam. Adde Lu. ro. cõsil. cclxxv. Lap. allega. xxx.

SEBA. SAPI.

e ¶ Quod absolut⁹. Vide Abba. in. c. gaudemus. de diuor. Pe. de ancha. in regula peccati venia. ĩ. vj. in. j. op. Gemi. in. c. j. circa mediũ. xx. di. Ioã. de ana. in. c. ij. colũ. xiij. j. de maledi.

ZACHARI.

f ¶ Ante baptismũ Adde hanc. q. latè ventilatã & decisam per meĩ apo. ad istũ. c. j. §. vna. in apo. in vers. sacramẽtũ. s. de sum. tri. & fid. ca. & aliquid in. c. quæ in ecclesiarũ. nu. xj. & ibi etiã in apost. meis post alios in ver. infideliũ. s. de consti.

a ¶ Eſt quęſtio. Adde Ang.cõſ.xxvĩj. ZACHARI.

b ¶ Salutare. Adde bo.gl.in.c.ſi inimicus.xciĩj.diſ.& dũ iſte alle.c.adrianꝰ. ſed diſtin.dic ꝙ eſt c.adrianus.lo.ĩ. 7 ✠ SEBA. SAPI.

b ¶ Salutare. Vide Feli. in prœ. huius lib.in ver.ſalutatio.& in.c.cũ ſuper. colũ.iĩj. verſi. quarta cauſa eſt.ſ. de offi.deleg.

c ¶ Mei inimici. Add de Old. conſi.xlĩj. ZACHARI. ¶ Adde Spe.in ti. de appel.§.j.ver.ſi verò appellaſ. & in titu.de cita.§.j. verſ.itẽ ꝙ ſit. & de accu.ver.itẽ ꝙ cũ inimico. & ſeq.& omnino per Alex. conſi.xcix.volu.j.

d ¶ Capitalis. Adde quis dicatur capitalis inimicus, 8 Alex.conſi.cxviĩj. Bal.cõſi.ccxxxvj. ✠ SEBA. SAPI.

d ¶ Capitalis. Adde quis dicatur inimicus capitalis Bald. in.c. accedens. ĩ.ſ. vt lite nõ conteſt. Bar.in.l.iĩj.ff.de teſti.Ange.in conſil. cclxj. inci. ponderãdũ eſt primò.in j.col. Pe.de anc.in conſi.xxvĩj.incip. rationes inductæ. circa fi.& in cõſil. lxiĩj. inci.in cauſa quæ vertitur .col. ĩ. Alexã.in conſil. xcix.inci.in cauſa inquiſitionis.colũ. j.in.j.vol.

e ¶ Poteſt excipere Vide.d. Abb.in.c. j.de iudi.& quę ibi dixi.Andr.Barba.

etiã ciuiliter.arg.in.l.ſi quis cũ totũ.ff.de excep.rei iudi. quod eſt verũ ab eodẽ.Sed ſi à tertio, poterit accuſari: vt voluit Bart.in.l.iij.ff.vi bo.rap.per.l.qui de crimine. C.de accu.Quãdoꝙ fuit abſolutio facta per diſpẽſationem:& dic vt in gl.& adde ꝙ no.in.c.at ſi clerici.ſ.de iudi.Quãdoꝙ abſolutio eſt facta:quia purgauit ſe de delicto.& dic vt in.c.ij.& in.c.ex tuarũ.de pur.ca.vbi dicam.Quãdoꝙ fuit abſolutus.quia cõfugit ad eccleſiam pręſtito iuramẽto per iudicẽ ciuilẽ de impunitate ipſius accuſati:& nõ poteſt iterũ accuſari.xvij.q.iiij.c.id cõſtituimus. ¶ †Quãdoꝙ fuit abſolutus per viã inquiſitionis,& dubitaſ nũquid põt accuſari.Inn.ponit duas opi. in.c.cũ dilecti.de pur.ca.vbi tenet ꝙ nõ poteſt accuſari. & tenet Bar.in.l.ſi cui.ff.eo.ti.& mihi placet.nã de iure ciuili non videſ tantũ dubiũ: quia eadẽ pœna imponiſ ſiue agatur per accuſationẽ,ſiue per denuntiationẽ, ſiue per inquiſitionẽ:vt dico ſuper rubri.de iudi.Sed de iure canonico põt eſſe dubiũ.quia imponiſ minor pœna per modum inquiſitionis:vt in.c.qualiter.el.ij.j.eo.Sed hoc non obſtãte puto primũ dictũ procedere:quia licet minor ſit pœna:vtraꝙ tamẽ tẽdit ad vindictã.ergo nõ poteſt iterũ agi.ar.opti.in.d.l.p̃tor edixit.ff.de iniu.Quandoꝙ actũ fuit primò criminaliter, & fuit abſolutus:& quæritur vtrũ iterũ poterit accuſari criminaliter.& dicitur ꝙ non.vt hîc.& in præalleg.l.ſi cui.ff.eo.titu.fallit in caſibus hîc exceptis.primus quãdo põt probari ꝙ primus accuſator fuit præuaricator.Et qualiter probabiť? dic ꝙ per teſtes qui interfuerũt quãdo accuſator & reus conuenerũt ſuper colluſione fienda:ſed quia hoc difficile eſt probare.vide notabilẽ theoricã Bar.in.l.j.§.pręuaricatorẽ.ff.ad turp. ¶ †Vbi dicit ꝙ ſi accuſatus conuerſabatur cũ accuſatore præſumiť colluſio:quia ex accuſatione criminali oriuntur inimicitiæ capitales.l.j. &.l.ſi inimicitiæ.ff.de his qui.vt indig.Si ergo accuſatus non curat de accuſatione & familiariter cõuerſabať cũ accuſatore,p̃ſumiť colluſio: quod eſt bene notandũ.ad hoc. cĩj.proximũ.adduco in arg.c.repellanť j.eo.&.c.eijciens. lxxxviij.diſt.&.c.filij.de hære.lib.vj.Secũdus caſus exceptus eſt,quãdo accuſator ſecũdus proſequiť iniuriã propriam & probat ſe ignoraſſe accuſationẽ inſtitutã per alium. ¶ †Et no.circa hunc caſum qualiter probabitur ignorantia.& vide gl.in præalle.l.ſi cui.& in.l.penul.C. de peri.tu.& Spe.in tit.de abo.§.j.ver.ſed qualiter.& dic ꝙ animus probabiť per iuramentũ.arg.in.c.nulli.de ele. lib.vj.& quod no.gl.in.c.innotuit.eo.tit.in antiquis.itẽ probabit abſentiam à loco tempore accuſationis.vel ꝙ erat in minori ætate cõſtitutus:vt eſt bo.text.in.c.ſi.qui matri.accu.poſ.ſciẽtia enim p̃ſumitur ſi in loco erat fama de accuſatione.vel iſte erat vicinus.ar.in.c.quoſdã. &.c.quãto.de præſum.& in.c.j.de poſtu.præla.& gl.in d.l.pe.quãdoꝙ quis fuit accuſatus de crimine ſine certa qualitate & abſolutus:nunc alius vult eũ iterũ accuſare addẽdo certã qualitatẽ:puta primò eſt accuſatus ꝙ percuſit ſempronium:nũc accuſatur ꝙ percuſsit eũ cũ ſanguinis effuſione,vel cũ abſciſione membri, nũquid poteſt? magna & not.eſt q̃ſtio. a Ideo diſtingue.aut fuit abſolutus:aut condẽnatus.Si fuit abſolutus : & dic vt per Bart.in.l.denũtiaſſe.ff.de adul.Si fuit condẽnatus:& tũc agitatur vt grauius condẽnetur propter qualitatẽ adiectam.& dic vt no.Barto.in.l.ſenatus.ff.eo.tit.& vide ad propoſitum per eundẽ in.l.ſi ſepulchra.de ſepul.viola.

a

✠ SVMMARIVM. ✠

Familiares inimicorum meorũ repelluntur ab accuſatione mea ac ſi eſſent mihi inimici.

2 *Inimicitia & amicitia probantur ex coniecturis.*

Inimicitia probatur ex hoc quòd aliquis multum familiariter conuerſatur cum inimicis meis.

3 *Amicitiã debet tantùm cauſare honeſtos effectus: & nõ quòd pro amico geramus turpia.*

4 *Inimicitia capitalis dicitur quando quis minatus eſt mortẽ, vel accuſauit criminaliter: vel quando eſt contentio de maiori parte bonorum.*

Inimicitia capitalis tantum repellit quem ab accuſatione.

5 *Inimicitia capitalis cauſatur ſiue quis habeat iuſtam cauſam litigandi vel non.*

Quis poteſt excipere contra inimicum,licet inimicitia ſit cauſa culpa ipſius excipientis:niſi in hoc commiſerit dolum: vt hic dicitur.

¶ CAP. VII.

1 REpellantur. †Se ſummat . vel poteſt ſic ſummari.Cohabitantes inimicis accuſati ab accuſatione repelluntur. primò ponit ſtatutũ.ſecundò rationem.ibi: *quia.* ¶ Caſus literalis. Dubitabatur vtrum cohabitãtes inimicis poſſunt ab accuſatione repelli. Et dicitur hîc ꝙ illi qui moranť cũ inimicis meis à mea debẽt accuſatiõe repelli, cũ mei inimici p̃ſumanť:quia affectio amicitię ſolet incitare huiuſmodi accuſationẽ.Ber. ¶ †No.j.ex tex.vnũ modũ probãdi amicitiã & inimicitiã.nã amicitia proba tur ex frequẽti cõuerſatione cũ amicis.ar.opti.in.l.latæ culpæ.§.amicos.ff.de ver.ſig.Inimicitiæ probanť ſi conuerſatur quis cũ inimico meo.& intellige de cõuerſatione frequenti:vt.ſ.dixi.& facit.c.eijciẽs.lxxxviij.di.Et ex hoc no.ꝙ amicitia & inimicitia probanť ex cõiecturis, cũ oriantur ex affectione animi,& animus niſi p coniecturas probari nõ põt:vt in.c.ij.de renũ.li.vj. &.l.dolũ. C.de dolo.& circa hoc vide qđ no.in.c.cũ adrianus.lxiij. di.& ibi gl.quæ dicit ꝙ ſi quis aliũ nõ ſalutat præſumiť
b eſſe inimicus.quod intelligo qñ erat ſolitus ſalutare. b
3 ¶ †No.ꝙ affectio amicitiæ quandoꝙ inducit hominẽ ad malè loquẽdũ,& blaſphemãdũ inimicũ amici.quod tamẽ eſſe non debet.Nõ enim pro amico aliqd inhoneſtum faciẽdũ eſt.nã(vt inquit Cicero).Hęc lex in amicitia ſanciť vt nec rogemus res turpes,nec vt rogati faciamus:& vt narrat valeriꝰ dũ quidã improperaret amico cur nõ faceret qđ rogabat, dicebat. Quid mihi prodeſt amicitia tua ſi qđ rogo non facis?ille ſapiẽtiſsimè rñdit imo.Quid tua mihi ſi pro te aliquid inhoneſtũ facturus ſum. ¶ In gl.j.ibi: *nam ſocius ſocij mei non eſt meus ſocius:*vt in.c.legiť.lxxxj.diſt.vbi diciť ꝙ quæ ſunt cũ ſorore mea nõ ſunt ſorores meæ:ergo ad propoſitũ cõuerſantes cũ
c inimico meo nõ debẽt dici mei inimici. c Sol.duplex vt colligiť ex dictis doc.primò quia iura alle.innituntť veritati:quia in veritate nõ eſt meus ſocius.ſed iſtud.c.fundatur ſuper p̃ſumptiõe:quia(vt dixi)inimicitia probať ex cõiecturis:quia omnino ſociꝰ ſocij mei nõ eſt ſocius meus.probať q̃a ad cõtrahẽdã ſocietatẽ requiriť cõſenſus:ſed ad cõtrahẽdã amicitiã vel inimicitiã ſufficit affe
4 ctio q̃ p̃ſumiť ex cõuerſatione iſta. ¶ †Sed an oĩs inimicitia ſufficiat ad repellẽdũ ab accuſatione? Vin.ꝙ nõ,ſed debet eſſe capitalis.vt in aut.de teſti.§ ſi verò.qđ not.Et
d dicitur inimicitia capitalis, d q̃n fuit ſibi minatꝰ mortẽ, ſeu accuſauit eũ criminaliter.vel eſt contẽtio de maiori parte bonorũ.de quo dic vt no.gl.in.c.cũ oporteat j..e.
5 &.l.licet.ff.de arb.& in.d.aut.de teſtib. ¶ †Vltimò ſcias ꝙ ad contrahẽdũ inimicitias non inſpiciť iuſtitia vel iniuſtitia cauſę:ſufficit enim ꝙ tale quid p̃ceſsit qđ habuit prouocare animũ alterius ad inimicitiã.pro hoc text.in l.j.ff.de his qui.vt indi.vbi Bart.pro hoc.c.cũ.I.&.A.de
e re iudi.vnde etiã infero ꝙ ille qui fuit cauſa inimicitiæ põt excipere e contra inimicũ ſuũ de inimicitia : vt vult Archi.in.c.ſtatutũ.de reſcri.li.vj.arg.l.nec timorem.ff. quod me.cauſa.licet glo.in.ver. *ſi minus.* rationabiliter contrariũ ſentiat & male in.c.vt debitus.de appel.in fi. Ad vnũ tamẽ aduerte ꝙ ille qui fuit cauſa inimicitię indiſtinctè

diſtinctè non repellit inimicũ: ſed debet conſiderari an hoc fecerit malitioſè. iõ relinquit arbitrio iudi. vt eſt tex. no. in. l. j. §. cũ qs. ff. de qõ. vñ Bar. recitat ibi de quodã q cũ ſciret nõ poſſe probari debitum contra eũ niſi per vnum teſtẽ dedit illi alapã: vt ſic poſt ea ſi produceret in teſtẽ contra eũ poſſet repelli prętextu inimicitiæ: hoc tñ iudex cõſiderabit ex circũſtantijs: nec malitia debet ſibi prodeſſe: vt in. c. inquiſitionis. in §. & an fides j. eo.

SVMMARIVM.

1 *Accuſans criminoſum potius ex odio quã ex zelo peccat. aliàs ſecus.*
Irregularitatem quis incurrit & quòd in bono zelo accuſet aliquem qui ex hoc patitur pœnam corporis afflictiuam.
Irregularitas incurritur ſine peccato.
2 *Abſolutio facta in foro pœnitentiali non tollit quin poßit condemnari et accuſari in foro iudiciali.*
3 *Ieiuniũ impoſitũ vt fiat tanto tempore: non intelligitur quòd faciat omnibus diebus illius temporis ſed quibuſdam à iure determinatis: idem in alijs pœnitentijs.*

¶ CAP. VIII.

ACcuſaſti. ¶ Ponit pœnitentiam accuſatoris calumnioſè, cũ ſequitur inde morsvel membri debilitatio. ¶ No. j. ꝙ in fo. pœnitentiali imponit minor pœna quã in foro iudi. nã ĩ fo. iudicia. imponeret pœna acrior. & facit qđ
1 dixi in. c. de his. s. eo. ¶ † In gl. in ver. *niſi pro pace.* in fi. vel dic clarius colligendo dicta docto. ꝙ iſta dictio niſi: poſſet etiam referri ad ſequentia, vt pnĩa imponatur niſi omittatur pro pace & pro ſcandalo quod inde imminet. põt etiã referri ad peccatum vt ſit ſenſus. quòd ſi in veritate accuſauit criminoſum ſed malo zelo tunc in foro animæ punitur: vt hîc dicitur: quia nõ debuit malo
a zelo accuſare proximum: [a] ſed ſi fecit pro pace & zelo iuſtitię, vt aliqui quietè viuant: tunc non debẽt puniri etiam in foro animę. vnde talis eſt immunis etiam quo ad deũ, ſed non euitat irregularitatem: quia illa contrahitur etiam ſine peccato. & de hoc dic vt
2 not. in cle. j. de homi. & per gloſſ. in ſumma. lib. vj. ¶ † Et ex hoc ſoluitur queſtio quidam interfecit patrem meum vel tutorem meum & pœnituit: nunquid licitè poſſum eum accuſare. nam ſi non accuſo perdo hæreditatem: vt. l. j. C. de his qui. vt indig. ſi verò accuſo videor moueri malo zelo, ex quo egit pœnitentiam Vincen. dubitat. & plus mihi placet vt abſtineat ab accuſatione. Ioan. and. tenet quòd licitè poſſum eum accuſare per not. in. c. de his. s. eo. & hoc verius. nam (vt dixi) abſolutio facta in foro pœni
3 tentiali: nõ tollit accuſationẽ in foro iudiciali. ¶ † Item q̃ro qũo intelligit litera, dũ dicit ꝙ debet pœnitere in pane & aqua per. xl. dies cũ ſeptẽ ſequentibus annis: nunqd quolibet die debeat ieiunare? dic ꝙ nõ: ſed ei imponet pnĩa ſecũdũ arbitriũ ſacerdotis: vt ꝑ certas ferias ieiunet ſic in qualibet ſeptimana, & ſunt tres feriæ canonicę. & vide tex. in. c. hîc all. q nõ facit mẽtionẽ niſi de. iiij. & vj. fer. tex. ẽ in. c. pe. xj. q. iij. & ibi videas: & ſic intellige oĩa iura q̃ imponũt pnĩam certorũ ann. ¶ In gl. fi. ĩ fi. Iſta gl. exponit ignotũ per ignotius. nec dicit verũ ſecundũ propriũ ſignificatũ vocabuli. & doc. hîc ſimplr trãſeũt. iõ dic ꝙ ꝑpriè debilitatio cõtĩgit qñ impedit exercitiũ alicuius mẽbri. vt ꝑpter percuſſionẽ nõ poſſit libere exercere officiũ brachij vl pedis. ita ꝙ cõtingit debilitatio ſine abſciſione mẽbri. vide aliqd in. c. ſicut vrgeri. j. q. j. & in. c. ego s. de iureiu. & in. c. j. q cler. vl vo. & no. Bar. ĩ. l. ij. ff. de pu. iu. et ibi tãgit ꝑpriè qd ſit mẽbri mutilatio cõtingit em̃ ex abſciſiõe mẽbri vñ mutilare idẽ ẽ ꝙ detrũcare. ad hoc qđ no. ĩ cle. j. de homi. & in d. c. j. q̃ cler. vel vo. & hoc no. ꝑ ſtatutis faciẽtib⁹ mẽtionẽ de hoc.

SVMMARIVM.

1 *In notorijs poteſt iudex procedere ſine accuſatione. intellige in notorijs facti permanentis: ſecus facti tranſeuntis. 2. vſque ad finem.*
2 *Euidens dicitur illud quod ſemper apparet.*

¶ CAP. IX.

1 EVidentia. † Super notorio procedit iu-
2 dex nemine accuſãte. h. d. † No. primò caſum in quo iudex ex officio ſuo procedit vt qñ delictũ eſt euidẽs & notoriũ. & iõ iſtud eſt. nam accuſator requirit vt crimẽ manifeſtet & in iudicio publicetur per probationẽ, ſed hunc finem habemus per euidentiam facti, fruſtra ergo requiritur accuſator. Et aduerte quia hîc non aperiam intellectum huius. c. ego puto hoc. c. procedere in notorio facti permanentis. quod indicat text. ibi. *euidentia.* nam euidens eſt id quod ſemper apparet. de quo vide glo. in. c. ij. de verb. ſignifi. lib. vj. in ver. manifeſtum. & in tali notorio non requirit accuſator vt hîc nec probatio. ij. quæſt. j. c. de manifeſta. vbi bona gloſſ. ſecus puto in notorio facti tranſeũtis. licet illud fuerit notorium alijs non tamen eſt notorium iudici. vt iudici. ideo debet procedere ordine
b iudiciario. [b] vt etiam ſentit Ioan. and. in. c. fi. de fo. compe. lib. vj. in nouella: ſed ad hoc vide glo. in. c. ad noſtram. de iureiu. & ponebãt hîc aliqui de eo qni deliquia in præſentia iudicis & aliorum: ſed tu de hoc dic melius vt no. in. c. veſtra. de coha. cle. & mu. & ij. q. j. c. deus. §. j. & §. quandoque. & perſequere materiam vt not. in. d. c. veſtra. & not. non eſſe intelligendum hoc. c. de notorio facti tranſeuntis quod nõ habuit permanẽtiã. ſi habuit permanentiam certo tempore: ita ꝙ nõ potuit tergiuerſari nec iudici nec alijs. tunc iudex ex officio ſuo põt iudicare de hoc, licet nõ iudicet de eo quod eſt ſibi notum vt notorium. & ſic intelligo gl. ſingularem in. l. j. b C. qui & aduer. quos. quam videas.

SVMMARIVM.

1 *Laici vel inimici non poßunt accuſare clericos criminaliter, etiam ſi de crimine ſint infamati. 5. vide plenius in nu. 6.*
2 *Inimicus præſumitur ille qui vult teſtificari cõtra aliquem in cauſa criminali: & ideo ab eius accuſatione repellitur.*
3 *Inimicitia cõtracta cũ vno ex attinentibus trã ſit in alios propinquiores in gradu.*
4 *Accuſatus ab illegitimo accuſatore: poteſt ab alio legitimo accuſari.*
6 *Laicus patronus nõ põt clericũ criminaliter accuſare: ſecus ciuiliter. vide. s. c. illa. nu. 5. & nu. 7.*
Laicus accuſat clericum criminaliter, ſi vult aut ſuã aut ſuorum iniuriam proſequi.
8 *Clerici nõ poßunt accuſare laicos criminaliter, ſiue veniat imponenda pœna ſanguinis, ſiue non ſi verò proſequitur iniuriam ſuam vel eccleſiæ ſuæ poteſt etiam quòd veniat imponenda pœnã ſanguinis ſed debet proteſtari quòd nõ intendit quòd pœna ſanguinis imponatur. 10.*
9 *Aduocare prohibetur clericus, ne videatur alteri nocere cũ ipſe debeat omnibus prodeſſe.*
11 *Clerici an & quando poßint clericos accuſare.*
12 *Laici an indiſtinctè laicos accuſare poßunt.*
13 *Clerici duo ſi dicant titium commiſiſſe tale delictum tali die: & duo laici aßerant illũ dicto die fuiſſe cum eis: & ideo non potuiſſe tale delictũ committere, ſtatur laicis.*
Teſtes ſi reperiuntur contrarij ſuper aliquo maleficio, ſtatur illis qui deponunt pro reo: licet alij ſint magis idonei.
Teſtes deponentes veriſimiliora præferuntur alijs licet ſint pauciores.
Inimicitia non repellit teſtẽ inimicum quando coactè venit, ſecus ſi ſponte.
Teſtis ſponte veniens ad deferendum teſtimonium in criminali præſumitur inimicus.

SEBA. SAPI.

a ¶ Accuſare proximũ. Nũqd accuſare aliquẽ ſit peccatũ. vide Io. fabri. inſt. de pub. iud. in fi. prin. & nunquid quis præſumatur accuſare bono zelo. vide Are. in. c. qualiter & quãdo ñ. §. licet. j. de accuſa. vbi dicit ꝙ ſic, niſi quãdo accuſat prælatum

b ¶ Iudiciario. Ad de Frã. de are. cõſ. clxiiij. & do. ꝑceptotẽme. d. Hier. tortũ. cõſ. eius edito in eo caſu ĩ quo cõſuluit præfatus do. Franciſ.

a ¶ Infero.facit qđ no.Bar.in.l.poſtle gatum. ff.de his q. vt indi.§.hisverò. ad ſtatutū ꝓhibēs auxiliū ꝓbere bānito:qa videt ꝓhi bere teſtificationē qđ ꝓcedit qñ ſpō te:ſec⁹ ſi coactę mā dato iudicis illud faciat ſcđm. d.Pe. alle.qđ no .ī.c.ad aures.de tē.or.fa- cit gl.in.d.§.hisve rò Bar.ibi videt vel le ſi eſt coactus .li cet em teſtis coga tur dicere teſtimo niū,nō tn cogit ſic dicere. Quid ſi ali qs fuit ꝓcurator, vel aduocatus,vel fideiuſſor, vtrū ꝑ ſumat īimic⁹ me⁹? d.Pet.dicit ꝙ ſic ſub dubio fortè.ꝑ no.ī.d.§.his verò. Tu pondeta.quia text.ibi loquit de teſte fideiuſſoris: & poſtea ſubdit. ei denegāda eſt a- ctio q accuſationi affuerit. Dy.tamē ītelligit tāc ꝓcu rator. Bar,intelli- git cꝫ aduocatus.et inducit ad.q. de ꝑ ſtāte auxiliū bāni to,ꝙ nemo ſit ad- uocatus bāniti.de quo ꝓdo. Pet . in c.aduerſus: de hęr. And.Barb.

SEBA.SAPI.

b ¶ In gradu. Vide Alex.in cōſ.xc.ī- ci.ī cā & lite.ī.iiij. col.in.ij.vol. & in cōſi.xviij.in añpe. col.in.j.vol. & in cōſ.xiij.inc.ex his col.antepe.ī.j.vo.

c ¶ Accuſare cleri- cos. Adde Fe.cōſi. xxiij.Lap.alleg.

SEBA.SAPI.

d ¶ Fallit.Fallit etiā quādo laici accu- ſant ſuū ꝑſbyterū parochialē.vt per Lapū alle.xj. vide Fel.latè ī.c.ex pte adę.co.ij.ſ.de teſt, vbi ponit regula cū qnq; limita.& vide eūdē in.c.de cętero.e.ti.de teſt.

ZACHARI.

e ¶ De crimine ci- uili. Dic tu ꝙ ſic qđ tamē fallit ī.v. caſibus ꝑ Fel.enu meratis.ī.c.ex par te.& ibi bo.tex.Et iſte col.iiij.ver.ſe- cūda differētia. & ver.reliq aūt .ſ. de teſti.vbi reprehē-

14 *Teſtis qui perhibuit teſtimonium contra aliquem in cauſa criminali,non prohibetur perhibere contra eundem in alia cauſa.*

¶ CAP. X.

CVm.p. manco- nella.† Laici vel inimici cle- ricos accuſare nō poſſunt.& facit tria.Primò repellit vnū accuſatorem:quia laicus.Secūdò repellit illū quia inimicus.Tertiò repugnationē includit ſecunda ibi. *cūque*. tertia ibi. *ſed vtrique*. ¶ Caſus literal.Petrus māconella preſbyter ex vna parte:& bon⁹ preſbyter & Io. bonuſ coti laicus eius frater ex altera,erant in præ ſentia papæ cōſtituti.Io.laicus cœpit accu- ſare Pet.māconellā de ſimonia.papa quia Io. laicus erat nō admiſit eū ad accuſandū dictū pe.māco.quo repulſo bon⁹ preſbyter frater eius cœpit illum ſtatim accuſare de crimine ſimoniæ.& papa eū etiā repulit:& pro eo ꝙ cū idē Io.accuſaſſet dictū Pet. bonū preſby- terū fratrē ſuū duxit in teſtimonium contra ipſum Pe.& quia etiā frater Pet.dictū bonū preſbyterū de cauſa cōſimili accuſauit:ideo neutrū illorum admiſit in accuſationē dicti Pet.ſed quia vterq; ſuper obiectis erat infa- matus vtriq; propter infamiā purgationem indicit.vnde mandat ꝙ vterq; illorū cū tri- bus ſacerdotibus debeat ſe purgare. Bernar. ¶ † Not.j.ꝙ volēs teſtificari cōtra aliquē in cauſa criminali præſumitur eius inimicus.& propter hoc pōt poſtea ab eius accuſatione repelli.Ex quo infero[a] ꝙ ex tali teſtificatione ſeu conatu ipſius teſtificationis oritur inimi citia capitalis:nā aliâs non repelleretur ab ac cuſatione:vt dixi in.c.repellantur.ſ.eo. facit l.incerta.&.l.inimicitiæ.ff.de his qui.vt indi gnis,& hæc limita vt j.dicam. ¶ † No.ij.ꝙ ex accuſatione criminali nedū oriuntur graues inimicitiæ inter accuſatorem & accuſatum: ſed etiam inter accuſatū & fratrē accuſatoris ꝙ no.Ex quo no.ꝙ inimicitia cōtracta cum vno ex attinētibus trāſit ad alios propinquio res in gradu. [b] Peruſini hoc nō ſeruāt:qa nō faciunt vindictā publicā niſi de fratre carna- li.facit.l.j.C.ſi qua.pau.feciſ.dica.& optimè. c.accedēs.ij.vt lit.nō cōte. ¶ † No.iij.ꝙ ſub- lata accuſatiōe propter indignitatē accuſato ris pōt accuſatus iterū accuſari ab alio ſi alia rōnabilis cauſa nō obſiſtat.de quo pleni⁹ dixi in.c.de his.ſ.eo.tit. ¶ † No.vlti.laicū repellē dum ab accuſatione clerici etiā ſi clericus ſit infamatus.Itē colligi pōt ſingulariter ex tex. iſto ꝙ de iure canonico adeo inimici repellū tur ab accuſatiōe vt etiā cōtra infamatos nō admittant etiā in criminibus exceptis qđ te- ne menti.&facit.c.per tuas j.de ſimo. ¶ In gl. j.ibi *& laici bonæ famæ*. ¶ † No.hāc glo.& colligēdo totā materiā diſtīgue faciēdo qua- tuor mēbra:ꝙ aut querit nunqd laici poſſint accuſare clericos. [c] Itē nunqd clerici clericos & nunqd laici laicos? Quoad primū mēbrū diſtinguo.ꝙ aut laicus vult accuſare clericū criminaliter aut ciuiliter.prīo caſu.regulari- ter nō admittit,etiā ſi laicus eſſet patron⁹ ec cleſię:vt no.gl.ij.q.ij.in ſum. & eſt rō huius prohibitionis:qa laici ꝑſumunt ex odio accu ſare clericos:vt.ij.q.vij.c.laicos.&.c.laici. Itē quia debēt clericos reuereri tanq̄ patres.ij.q. d vij.c.oues.&.c.ſacerdotes:fallit[d] hęc regula in caſib⁹ vt ſi laicus vellet proſeq; iniuriā ſuā vel ſuorū.vt in.c.de cętero.ſ. de teſti.vel ſi f crimē eſt exceptū.& tūc diſtingue vt in glo. oportet tn ꝙ accuſator poſſit aſcendere ad illū ordinē in quo eſt accuſatus.ij.q.vij.c.ipſi apoſtoli.vñ irregulares nō admittunt ad ac- g ſationem clericorū: quia nō pnt illū ordinē habere:vt in ꝑalle.c.ipſi apoſtoli.& per Inn. hīc. ¶ † Si verò vult accuſare de crimine ciui 7 e liter:[e] & tunc patronus admittit ēt ſi priuet bn̄ficio:vt no.in.c.ex parte.adę . de teſt.& in c.filijs.xvj.q.vij.De parochianis ē dubiū:ſed dic vt dixi in.c.illa.ſ.eo.& dixi etiā in ꝑalleg. c.ex parte adę.Alij.verò laici nō admittūtur cōtra clericū.ex quo nō proſequunt iniuriā 8 propriā:vt dixi in.d.c.illa. ¶ † Scđm mēbrū fuit nūqd clerici poſſint accuſare laicū.Inn. in hoc variauit,prīo dixit hīc in iſto.c.ꝙ nun quā clericus criminaliter pōt accuſare laicū, ēt ſi proſequat iniuriā ſuā.xj.q.j.c. clericum nullus.nā & teſtimoniū ferre nō pōt in cau- ſa criminali.xj.q.j.c. teſtimoniū.refert alios dicere ꝙ pōt accuſare ſi non venit īponenda pœna ſanguinis.Ego latius diſtingo.ꝙ advin dictā publicā clericus laicū accuſa.nō pōt,ēt ſi nō venit imponēda pœna ſanguinis.& pro hoc adduco.c.ſacerdotes.ij.q.vij.& rō eſt qa accuſatio dicit gen⁹ illaudabilis intentionis, ij.q.vij.c.ſicut.vñ clericus ſe immiſcere non debet hmōi odioſis litigijs:qđ not.Itē clerici debent eſſe ſegregati à vita laicorū:vt not.in 9 ꝑall.c.ſicut. ¶ † Itē vides in ſimili ꝙ clericus f nō pōt aduocare[f] ne videat alteri nocere,cū ipſe debeat velle omnibus prodeſſe: vt in.c. fi.de poſt.fortius ergo debet remoueri ab ac cuſatiōe quę eſt magis odioſa:vt ſupra dixi. 10 ¶ † Aut clericus proſequit iniuriā propriā, vel eccleſiæ ſuæ:& tūc ſi pœna ſanguinis nō venit imponenda pōt licitè accuſare laicum. vt in.c.cū ſit generale.de fo.cōpe.& in.c. ꝑla tis.de homi.lib.vj.&.c.olim.de iniurijs.facit c.grauis.de reſt.ſpo.Si verò venit imponēda g pœna ſanguinis ēt pōt accuſare laicū g proſe quendo iniuriā propriā,debet tn proteſtari ꝙ nō ītēdit accuſare vt pœna ſanguinis emit 11 tat.de hoc in.d.c.ꝑla.de homi.li.vj. ¶ † Ter- tium mēbrum fuit nūqd clerici clericos poſ ſint accuſare.& dic ꝙ ſi ſunt bonę famę pnt accuſare ēt eorū ſuperiores.vt in.c.ex parte. & in.c.veniēs.& in.c.licet j.e.ſi verò ſunt ma lę famę nō admittunt:vt in.c.cū dilectus j.e. niſi in exceptis criminib⁹:qa in illis admittū tur ēt cōtra nō infamatos: & in hoc differūt à laicis.de hoc in.c.j.decōſeſ.&.xv.q.iij.c.fin. 12 ¶ † Vltimū mēbrū fuit:nūqd laici poſſint laicos indiſtinctè accuſare.& dic breuiter ꝙ ſi crimē ſit publicū ſtrictè,largè,vel largiſſi- mè qlibet de ppło admittit,ſi ſpāliter nō pro hibet.l.j.ff.de pub.iu.inſti.e.in prin.&.l.q ac cuſare.ff.de acc.Si verò eſt crimē priuatū,& tūc ad pœnā corporalē tm̄ accuſat ille cuius intereſt:ſed ad pœnā pecuniariā admittit qli bet de ppło.& hoc vlti.voluit gl.& Bar.poſt eā in ru.ff.de po.ac.& cui applicet pœna pe- cu.dic vt no.in.l.iij.ff.de ſepul.vio,& ī.l.agra ria.de termi.mo.& dico,ſ.de iud.in ru.et in- tellige qn̄ laici accuſatores ſunt bonę famę.ſi autem ſunt

dit Fed.de ſe.cōſi. xxiij.inc.titius ele tos.ſ.in ꝓxi . apo ſtil.alleg.

f ¶ Aduocare . pōt tamē eſſe procura tor laici:vt conſu- luit Fe.cōſ. cxxix.

g ¶ Laicū. qđ de iu dice q tulit ſn̄iam capitalē:an cōſan- guinei decapitati dicant ſui inimici propter hoc ſicut ſi de facto occidiſ ſet iuxta not.in.l. lex.cor.ff.de iniu. d.Pet. dicit videt ꝙ non.quia neceſ ſitas officij eū ex- cuſat:vt.l.poſt le- gatū.§.hisverò. & l.tutorē.ff. de his quibus vt indig. &in.§. aduocatū. inver.officij.d.Pe. tenet cōtra. qa in conſideranda ini- micitia nō cōſide- rat an iuſtè an in- iuſtè.vt patet in te ſte.quia licet dicat verum: præſumit inimic⁹ .And.bar.

autem sunt malæ famæ nō admittuntur.vt dixi in.c.j.§. eo.nisi in criminibus exceptis.nam in illis etiã admittũ tur cõtra nō infamatũ:vt in.d.c.j.de cõfes.&.xv.q.iij.c. fi.& hîc per Inno.quæ aũt sint crimina excepta.hîc habes gl.& aliam magis notabilẽ.iij.q.vij.in summa. ¶ In ea.gl.in fi.licet hæc solu.sit vera in se.nō tamẽ congruit literę:quia papa repellit eũ:quia laicus.ideo Inno. solue bat aliter.ꝙ fortẽ iste accusator erat malę famæ. vel secũdum Vin.tẽpore quo fuit iste repulsus non erat iste clericus infamatus:sed ex his q̃ postea surrexerũt in iudi cio surrexit ĩfamia:& hęc rō est melior. ¶ In glo.fi.ibi. *suo iuramento.* No.gl.& vide qđ not. Host.in.c.inter.de pur.cano.¶ Et in fi.gl.illud.c.in primis.all.gl.p̃ nihil.vl̃ parũ facit scdm Io.an.& bene:sed melius facit.c.cũ in iu uẽtute.de purg.cano.vbi gl.hoc tenet.&.xviij.q.ij.c.in
13 decima.¶ † Et vide bo.gl.[a] lxxxj.dist.c.clerici.q̃ dicit ꝙ
a si duo clerici dicũt me cõmisisse vnum crimẽ tali die:& duo laici dicũt me fuisse cũ illis tota die:& nō viderunt me illud delictũ cõmittere:ꝙ tunc stat̃ dicto laicorũ:qđ no.singulariter.Ex quo habes ꝙ laici possunt testificari in causa criminali pro clerico:licet nō cõtra.facit.l.quo minus.C.de procu.Itẽ aliud singulari colligit̃ ex illa glo. ꝙ qñ partes vel qñ testes vtriusq; partis sunt contrarij,
b stãdũ est dicto illorũ q̃ deponũt pro reo[b] licet alij sint magis idonei.& hoc quia illi deponũt verisimiliora: qa de quolibet prẽsumendũ est bonũ.& sic limita not.p̃ gl.
14 in.c.in nostra.de testi.¶ † Vltimò extra gl.opp.& videtur ꝙ iste presbyter.B.non debeat repelli ab accusatiõe ex eo quia fuit productus in testẽ illius causę:quia necessarium est officiũ testis.& cõpellitur perhibere testimo niũ.l.si qñ.C.de testi.& no.in.c.dilectorũ.de testi.cog. facit.c.dilecti.de testi.ergo ex hoc nō debet reputari ini micus.excusat̃ enim rõne publici.officij.ad hoc qđ not. in.c.inter dilectos.de fide instr.& in.c.ex literis.de trãsa. hoc cõtrariũ videt̃ difficile.& dixerũt quidã ꝙ ad cõtra hendũ inimicitiã nō debemus respicere an præcessit iu sta causa vel nō.sed satis est ꝙ animus sit ptouocatus ad inimicitiã.vt dixi in.c.repellant̃.§.e.nã ex testimonio cri minali solet accusatus prouocari ad inimicitiã. hæc rō mihi nō placet ex eo:quia ille qui perhibuit testimoniũ põt eũ repellere vt prouocatus ad inimicitiã:sed nō ecõ tra:quia ille q̃ tulit testimoniũ nō habuit cãm prouocã di animũ suũ cõtra reũ.& pro hoc glo.no.iiij. q.iij.c.pla cuit.§.itẽ in criminali.q̃ tenet ꝙ testis q̃ semel ꝓhibuit te stimoniũ in causa criminali põt in alia causa cõtra eũdem perhibere testimoniũ.& pro hoc adduco tex.in.c. præterea.§.de testi.cogen.vbi dixi.& ideo in hac materia cõ cludo ꝙ aut testis inuitus perhibuit testimonium in cau sa criminali:& non põt repelli vt inimicus in illa causa vel in alia:aut ipse sponte venit ad ferendũ testimoniũ & tunc prẽsumo eum inimicum.argu.in.l.quæ. omnia. ff.de procura.facit.c.cũ in tua.de spon.& hoc casu intel ligo istum tex.quem ad hoc no.vt singularem,& maximè quando frater accusabat.

✠ SVMMARIVM. ✠

1 *Monachus potest accusare abbatem:& expensas quas facit in accusatione debet soluere monasteriũ:quia versatur vtilitas etiam monasterij:3.dic tamen vt j.nu.9.*

2 *Contra obedientia nõ veniunt monachi, quando accusant eorum prælatum minus idoneum:quia in illicitis non debent ei obedire.4.5.*

4 *Monachi tenentur pendente accusatione abbati obedire:dum modo ex hoc accusatio non turbetur. vide j.eod.in.c.cùm dilectus.in fi.*

5 *Abbas remotus ab administratione tanquã non idoneus debet habere expensas à monasterio:secus si priuatur etiam titulo.*

6 *Monachus an & quando admittatur ad accusandum abbates proprios vel alios?*

Monachus potest accusare abbatem non petita venia.

7 *Monachi non possunt aliquam rem etiam peculiarẽ obligare: sed eleemosynam competentem facere sic.*

8 *Monachi an & quando possint obligare monasterium pro eorum propria necessitate?*

10 *Vxor pauper quæ accusat matrimonium de consanguinitate, an debeat habere expensas à marito?*

¶ CAP. XI.

a ¶ Vide bo.gl. Vide Bald.in .l. data opa. C.qui acc.nō pos.And. Barb. ZACHARI. ¶ Adde eandẽ gl reputasse ad hoc. dictũ ꝓ sing istũ. in.c.ad nostrã.§.de proba.& .d.And. barba.ĩ.c.ĩ prẽtentia.eo.tit. & in cõmẽ.rub.de lp⁹ pe. in prin.& ant.cor. in.ccccl vij.in ver. testis.qđ inci. duo testes clerici.qđ facit ad dictũ ĩ apo. sequen.

b ¶ Pro reo. Adde Cepo.cõsil.j. ✠ SEBA.SAPI.

c Pro reo. Vide tex. in.l. lege iul.ff. de man.quẽ dicit singu.Bal.in.l.cũ magistat⁹.C.qñ. pro non est nec. vide Fel.ĩ. c. ex literis. col.ij.§.de pro. & aliquid per eũdẽ ĩ c.in nostra, ĩ prin §.de testi.

1 EX parte. ¶ † Monachus accusare potest abbatem, & de bonis monasterij expensas litis necessarias habebit.hoc dicit.secunda ibi. *licet.* tertia ibi. *quibus.* ¶ Casus lr̃alis.Monachi debent abbati suo obedientiam & reuerantiam.Dubitabat̃ vtrum hoc non obstante possit ipsum abbatem accusare.Respond.papa.ꝙ monachi non sunt repellendi ab accusatione abbatis ꝓ eo ꝙ de obedientia & subiectione ipsius esse noscuntur:nisi alia rationabilis causa impediat.quibus debent de bonis mocasterij expensæ necessariæ ministrari vsq; ad finem causæ cùm proprium nō habeant.Ber. ¶ † No.primò quòd ratio subiectionis & obedientiæ qua inferior tenetur superiori
2 non astringit quominus inferior possit accusare superiorem si malus est : non enim in hoc venit contra obedientiam:quia in licitis tenetur obedire:non autem
3 tollerare si malus est. ¶ † Secundò not.ꝙ monachi dicuntur procurare vtilitatem accusando proprium abbatem:quia interest monasterij non habere pro pastore luoum:& ideo debent habere expensas à monasterio
4 ¶ † In glos.prima ibi. *non tenetur obedire &c.* non intelligas glo.ꝙ pendẽte lite isti accusatores non tenentur obedire abbati.imò tenentur ei interim obedire.viij.q. iiij.c.nonne.dommodo ex hoc causa nō impediatur:vt in.c.olim j.eo.sed non tenentur obedire si abbas præciperet eis vt non accusarent eũ:quia tunc nō est parẽdũ:
5 quia est iniustum q̃ceptum.xj.q.iij.c.iulianus.¶ † Et in fi.glo.j.not.quòd totum litigium explicatur sumptibus monastrij.nam monachi dicũtur procurare vtilitatem monasterij inquantũ dicunt abbatem indignum. abbas dicitur procurare vtilitatem monasterij.quia si ipse est idoneus vt asserit interest monasterij non mutare superiorem:vt dicit hîc.Vinc.& Io.an.ꝙ abbas habebit expensas etiã si esset remotus ab administratione.arg.in.l. si instituta.ff. de ĩoffi.testa.& intellige quãdo est remotus ab administratione tantùm : non autem si esset priuatus titulo:quia tunc nullam communionem haberet
6 cum monasterio.¶ † In gl.secunda ibi. *sed contra videtur.* Inno.hîc tenet ꝙ monachi possunt denuntiare quẽcunq; licet non accusare.& Laurent.dicebat quòd hoc
d etiam poterãt abbate cõtradicẽte.Vincẽ.dicit ꝙ in forma iudicij non admitteret monachũ denũtiantẽ alium quã abbatẽ proprium.quasi sentiat ꝙ extraiudicialiter & ad pœnitentiã possint denuntiare in veritate: & hoc cõius & verius.nec ob.c.placuit. xvj.q.j. quia ibi exiuit monasteriũ ꝓ lucro animarũ:& nō ꝓ lucro terreno:qđ no.Et circa hoc dic latius.ꝙ aut q̃rit̃:nunqd monachus
c possit accusare p̃latũ propriũ.[c] & est tex.hîc ꝙ sic:verũ tamen Archi.ij.q.vij.in.c.cũ pastoris.post Gof.tenet ꝙ nō debet admitti nisi petita venia & licẽtia ab abbate:sicut seruat̃ in filio circa patrẽ.sed Inn.§.c . proxi.tenet ꝙ nō exiguat̃ hoc casu licẽtia qđ mihi plᵍ placet.ꝓ istũ tex. Ant.q̃rit̃ nunqd possit aliũ accusare q̃ p̃latũ proprium & tũc aut vult accusare p̃latũ cuius est cubicularius,& põt scdm Inn.§.c.prox.pro hoc.d.c.cũ pastoris.aliter officiũ suũ laudabiliter non exequeretur,vel saltem denũtiet crimen illius.& hoc magis sibi consulitur:aut vult accusare extraneum, & potest duobus concurrenti-

d ¶ Prẽlatũ ꝓ priũ. Adde do. de Ro. hoc ti.ĩ nouis.vbi an debeat habere expensas à monasterio.& per Spe. in tit. de criminibus.§. vltio loco.

bus.ſ.q interſit monaſterij,& habeat licentiam abbatis
7 alâs ſecus.xvi.q.j.c.monachi. ¶ †In gl.ibi.*pro alienis debi tis.* Itẽ nec poſſunt obligare libros,ſeu alias res peculia res,ſicut nec filisfami.l.j.§.j.ff.q̃ res pig.obl. poſ.& for tius nec donare.vt in prẽal.l.j.& l.filiuſſa.ff.de don.Sed an eleemoſynam cõpetentẽ facere poſſint vide gl.in cle.
a j.de vi.& ho. cle.q̃ dicit q̃ ſic[a] ¶ †In.e.gl.j.ibi. *ſi abbas*
8 *&c.*no. gl.& fuit additio ſcdm Hoſ.ex qua ẽt dicit Hoſ.
b q̃ẽt ꝓ neceſſitate ꝓpria [b] nõ põt obligare monaſteriũ ſineſpeciali cõceſſione abbatis,hoc dictũ nõ eſt verum. & ideo diſtingue ſic:q̃ aut habuit licentiã à ſuperiore, & promiſit ſuperior ſibi facere expẽſas:& tũc ſine alia cõceſſiõe põt obligare monaſteriũ vſq̃ ad expẽſas quas promiſit ſibi mittere ſuperior optimè hoc probat in filiofa.vt in.l.ſed iulianus.§.q̃ dicit.ff.ad mace.nã vno cõceſſo dicunt cõceſſa oĩa ſine quib9&c.c.prudẽtiã.de of. dele.ſed ſi fuit conuẽtũ vt aliquis ex attinẽtibus faceret ſibi ſumptus:vel vellet obligare monaſteriũ vltra expẽſas ſolitas ſibi mitti.tũc nõ põt intelligi hęc gl.& hoc ẽt tenet Arch.in q̃al.c.cũ paſtoris.& in.c.ij.ne cle.vel mo. lib.vj. ¶ †In gl.ſi.in ſi.ex iſta gl.no.doc.q̃ iſtę expẽſæ da bunt etiã pro lite exequẽda.Sed certè ꝓ hoc eſt tex.clarus j. eo.c.olim.vñ accuſatores habebũt nedũ expenſas victus ſed etiã litis.Et circa hoc colligẽdo dicta doct.diſtingue q̃ aut monachus proſequit cãm propriã puta cãm electionis ſuę.& tũc nõ habebit expẽſas à monaſterio vict9.ad hoc.c.cupiẽtes.§.ſi verò in diſcordia.de ele. lib.vj.aut aut ꝓſequit cãm monaſterij puta accuſando abbatẽ:& tũt aut habet aliquod periculũ,& nõ habebit à monaſterio expẽſas.ar.in.c.quãto.de off.or.& facit ẽt iſte tex.à cõtrario ſenſu.& etiã not.Spe.in tit.de inqui.§. ſi.prope ſi.aut nõ habet peculiũ & habebit expẽſas à monaſterio.dicit tñ Inn.& bñ q̃ indiſtinctè nõ admittitur monachus ad accuſandũ abbatẽ.ſed cãæ cognitione prę cedente etiã ſine p̃ſentia partium an procedat bono vel malo zelo:vt.ij.q.vij.c.quęrẽdũ.&.c.ſi qui ſunt.& ſi admittit ad accuſandũ vel proſequendũ denũtiationẽ habebit expenſas incõtinenti:licet alij aliter dicãt & min9 bene.Si verò eſt clericus ſecularis qui vult aliũ accuſare ſiue denuntiare:& tunc ſi eſt pauper & denuntiat,habebit expenſas ab illa eccleſia.ſecus ſi accuſat: quia accuſatio eſt illaudabilis intẽtionis.ij.q.vij.c.ſi quis epiſcopus.
10 ¶ †Quidde vxore quæ accuſat matrimoniũ de conſanguinitate vel alio impedimẽto,an debeat habere expẽſas à marito cũ nihil habebat?doc.q̃ ſic.qđ etiam tenet Hoſt.in ſumma.eo.§.quis poſſit.in ver.quid ſi contingit.Spe.in ti.de inq.§.fi.ver.ſi matrimoniũ.Et hoc nota.

ZACHARI.9
a ¶ Quę dicit q̃ ſic. Hoc eſt verũ ſi habet adminiſtrationem:vt not. Car.ĩ præal.cle.j.de vi. & hon.cle.& quid an alibi ſit cũ abbatis licẽtia:vt no. gl.xñ.q.j.c.nõ dicatis. &.xvj.q.j.c.ſi cupis.&Car.in q̃al le.cle.j.§.j.
b ¶ Neceſſitate propria. Adde eundẽ Abb.cõſ.lxxxiiij. lib.ij.
ZACHARI.
c ¶ Ad tẽpus à ſolo papa. Adde Fel.in c.ſi.col.iij. ver.in quãtũ dicit officia nõ eſſe,& ibi q̃ ẽt ſub cõditiõe & ad tẽps.per ro, põtif, cõferunt.ſ.de iud.
SEBA.SAPI
d ¶ Priuatione beneficij. Vide Car. ale.ĩ,c.vẽter.xxxv.diſt.& in.c.denique.col.ñ,iiij,diſt. vbi latè attingit quãdo ebrietas ſit peccatũ mortale

SVMMARIVM.

1 *Preſbyter ebrius celebrans non præmiſſa digeſtione debet priuari eccleſiâ.4.quo probatur quòd nõ digeſerit? vide.n.14.*
2 *Eccleſia præſumitur conceſſa alicui in perpetuum,non autem ad tempus.& dicenti contrarium incumbit onus probandi.*
Eccleſia poteſt concedi alicui ad tempus titulo cõmẽdæ vel ſeruiendi etiam ab inferiore à papa:in titulum verò non conceditur niſi à ſolo papa.
3 *Ebrietas ſola non eſt cauſa ſufficiens ad priuandum ſacerdotẽ ſua eccleſia.*
Ebrietas rara eſt peccatum veniale:& non mortale.
4 *Euchariſtiã conficit ſacerdos etiam celebrans ante digeſtionẽ.*
5 *Condemnatus ſi appellauit,remanet in ſtatu in quo erat ante latam ſententiam.*
6 *Agenti poſſeſſorio nõ põt obijci exceptio criminis.vide.nu.9.*
7 *Spoliatus iudicialiter non poteſt agere poſſeſſorio.*
8 *Agenti poſſeſſorio poteſt obijci defectus proprietatis notoriæ, vel delicti notorij.9.11.*
10 *Preſbyter notoriè criminoſus poteſt incõtinenti eccleſia ſpoliari etiam ſine accuſatore.*
11 *Agenti poſſeſſorio adipiſcendæ in beneficialibus obſtat exceptio criminis infamiæ etiam quod habeat titulum.*
12 *Eccleſia quando eſt data in cõmendam alicui ad certum tẽpus. tunc ante illud non põt ex cauſa reuocari: ſecus ſi eſt data ſimpliciter incõmenda quia tũc põt ad libitum reuocari.*
13 *Dictio per:denotat perfectionẽ & argumentũ rei cui additur.*
14 *Iudex in concernãtibus vtilitatẽ publicã ſupplet ex officio.*

¶ CAP. XII.

1 SI conſtiterit. ¶ †Poteſt multipliciter intelligi.& vt conueniat omnibus lecturis ſic ſummari poteſt.Preſbyter ebrioſus miſſam celebrans non præmiſſa digeſtione eccleſia priuari debet.h.d.Diuiditur:nã primò inſtruit iudicem quãdo contra actorẽ pronuntiandũ ſit.ſecũdò quando contra reũ.ibi. *cæterum.* ¶ Caſus literalis.Quidam ſacerdos.D.nomine petebat eccleſiam ſibi reſtitui quia dicebat ſe ſpoliatũ fuiſſe iniuſtè.reſpondebatur ab aduerſario ſuo.G.nomine q̃ non erat audiendus:qa fuerat ſpoliatus:cũ ipſam non intitulatã ſed tantũ cõmendatam habuerit.Item quòd quaſi ebrius in taberna pernoctauerat,& nulla dormitione facta ſequẽti mane miſſam celebrauit:& ideo iuſtè per iudicem ſuum priuatus fuit:coram quo ſuper his fuerat accuſatus.ipſe verò omnia negauit,dicens q̃ in ea canonicè fuerat inſtitutus & iniuſtè poſt appellationẽ ſpoliatus.Mandat papa primò inquiri de præmiſſis:& ſi cõſtiterit q̃ eccleſia non fuit ei conceſſa:ſed ad tempus commẽdata:vel q̃ in taberna pernoctauerit,& mane ſequenti nulla dormitione præmiſſa celebrauit,imponatur ei ſilentiũ ſuper ipſa eccleſia,& deſiſtere compellat ab impetitione aduerſarij:ſed ſi conſtiterit q̃ eccleſia fuit ei canonicè conceſſa & poſtea de crimine conuictus nõ fuerit:vel ſi poſt ap-
2 pel.fuerit ſpoliat9 reſtituatur ſibi eccleſia.Ber. ¶ †No. j.ex tex.q̃ in dubio eccleſia præſumit conceſſa in perpetuum:& non ad tẽpus:& dicenti contrarium incumbit onus probandi:vthîc.An aũt poſſit ad tẽpus cõcedi?cõclude q̃ titulo cõmendę ſeu ſeruiendi ſic . nam hoc etiã fieri põt ab inferiore.de quo eſt dicendũ:vt in.c.nemo. de elec.lib.vj.In titulũ poteſt cõcedi ad tẽpus à ſolo papa,[c] nõ autẽ ab inferiore:vt in.c.ſi gratioſę.de reſcri.lib. vj.iũcta gl.& no.vij.q.j.c.paſtoralis.& plenè de hoc no.
3 in præalle.c.nemo. ¶ †No.ij.q̃ ſolũ delictum ebrietatis non eſt priuatione beneficij [d] dignũ.hîc enim non ſolũ mãdat inquiri de ebrietate ſed quod celebrauerit nõ facta digeſtione.Primum enim per ſe non ſufficit.imò ebrietas ſi rata eſt peccatũ veniale eſt,ſed non mortale. xxv.diſtin.c.vnũ.§.aliâs ea demũ.& de hoc in.c.à crapula.ſ.de vi.& ho.cler.& in.c.clerici.eo.tit. ¶ †Tertiò no.
4 vnum delictum priuatiõe beneficij dignum.ſcilicet qñ preſbyter celebrat nulla præmiſſa digeſtione:an autem tũc cõficiat verũ corpus xp̃i,cõiter tenet q̃ ſic:licet graiter peccet:vt no.gl.de cõſecra.di.ij.c.liquido . & in.c. quod à patribus.lxxv.diſt.nam & chriſtus hoc ſacramẽtum inſtituit in cœna.facit.c.fi. de celebra.miſſ.& vide q̃al.c.liquido.vbi no.quare nos cõficimus ſacramẽtũ euchariſtiæ ieiuno ſtomacho,cũ hoc ſacramentum fue
5 rit inſtitutum in cœna. ¶ †No.vltimò q̃ preſbyter priuatus & cõdemnatus per ſententiã eccleſia ſua:ſi appellat non debet interim ſpoliari:quia appellatione pendẽte integer manet eius ſtatus:quia virtus ſnĩæ tollit ſeu ſuſpendit per appellationẽ.ff.nihil no. appel .interpo.l. vnica.§.integer.& in.c.dilecti.ſ.de appel.vnde ſi eſt prælatus poteſt interim excõmunicare ſubditos : & officiũ ſuum aliter exercere.de quo in.c . ſæpe. de appellatio.
6 ¶ †In glo.j.in ſi.oppo.contra text.& videtur q̃ cũ iſte ageret poſſeſſorio & peteret reſtitutionem non debeat admitti exceptio criminis: vt in capi.item cùm quis.de reſtituto.ſpoliatio. nec exceptio concernens proprietatem ſeu defectum tituli:vt in.c.in literis. eod.tit. nam & prędo ante oĩa reſtituendus eſt vt ibi . Sol . hoc capitulum

tulum multipliciter(vt prẽmisi) intelligi põt:&vt dixi ꝙ malè declarat per gl.& doc.Dic ergo ꝙ iste eps processit contra illum presbyterum iudicialiter,& post cõuictionẽ eũ priuauit,& ecclesiã suam contulit isti:vt in tex.pbyter verò dicebat se iniustè spoliatũ, & petebat se restitui:ex aduerso dicebat ꝙ iste iniustè fuerat spoliatus p sniam. Hãc lect.sentit hîc gl.& Io.an.super tex.q
7 ad literã supplet ꝙ etiam fuit cõdemnatus. ¶ † Et tunc ad cõtraria dic ꝙ cũ iudex spoliat iudicialiter nõ potest
a agi possessorio:[a]quia iudex nõ dicit facere violentiã qñ iustè procedit.vij.q.j.c.presentiũ.&.c.cõquerente.de restì.spo.facit.l.iij.ff.quod met.cau.Item istæ exceptiones cõcernũt etiã possessoriũ:qa si fuit cõuictus & cõdẽnatus,ergo non spoliatus,sed licet hęc lectu.sit vera in se: tñ nõ habet dubiũ,nec cõgruit huic literę.vbi nihil dicit de cõdẽnatione,seu de snia priuatiua,sed tm̃ fit mentio de spoliatione q̃ sonat in vitiũ.ideo hoc modo põt intelligi ꝙ iste presbyter fuit cõuictus & condẽnat[9] per epm̃ suũ:sed postea spoliatus per istũ.& contra eũ nunc
8 agebat possessorio.¶ † Sed tũc obstat cõtrariũ.quia nõ debebat admitti exceptio criminis:sed rndet defendendo hãc lec.s.ꝙ cũ hęc exceptio nõ poterat esse nõ notoria:qa in iudicio fuerat cõdẽnatus:ideo nõ ob. exceptio petenti restitutionẽ:qa erat exceptio defectus proprietatis notorię:quę obstat petẽti restitutionẽ maxiè in beneficialibus:vt no.Inn.in.c.cõstitutus.de fil.pby.ad idẽ c.ad decimas.de rest.spo.lib:vj.& de hoc dic vt no.in.c. in lris.s̃.de resti.spol.¶ Tertiò retẽtis eisdẽ terminis poterit ītelligi ꝙ agebat petitorio qđ innuit litera dũ ppetuũ silẽtiũ mãdat īponi.& i fi.dũ mãdat ꝙ dimittat possidere ī pace.Et scdm hũc ītellectum quẽ sentit hîc Inn. litera est valde clara.nã istę exceptiones cõtinebant proprietatẽ & nõ possessionẽ.inferebant defectũ tituli ipso iure:ideo admitti debuerũt iuxta theoricã Inn.in.c.īter
9 dilectos.de excess.pla.¶ † Quarto modo & subtilius,& literę cõgruẽtius põt intelligi.ꝙ iste presbyter fuit cõuictus vel cõfessus de crimine:sed antequã fuisset p snĩam priuatus fuit spoliatus per istũ.G.cõtra quẽ agebat nũc possessorio.Sed opponebat prout dicit in litera.ꝙ fuit cõuictus vel cõfessus de crimine quod sufficit ad priuationẽ,sed tũc fortissimè obstãt cõtraria.quia ex quo nõ erat priuatus nõ debet admitti exceptio criminis q̃ non infert priuationẽ ipo facto.licet cõcludat facultatẽ priuãdi.iuxta theoricã Inn.in præal.c.inter dilectos.Sed tenendo istam lectu.quæ est notabilis & literæ consentanea,vbi nihil.dicitur de snia sed tantũ mãdatur inquiri an fuerit cõuictus vel confessus.dic ꝙ hoc delictũ erat notoriũ.quia in iure cõstabat de cõuictionevel cõfessione.ad hoc.c.cũ olim j.de verb.sig.& exceptio delicti notorij debet obstare petẽti beneficij restitutionẽ ex quo cõcludit facultatẽ priuãdi:& hoc potius supplente iudicis officio q̃ virtute excipiẽtis.nõ em̃ debet superior re
10 stituere ecclesiã notoriè criminoso. ¶ † Quinimo debet incõtinẽti ipm priuare ecclesia etiã sine accusatore vt in.c.de manifecta.ij.q.j.& in.c.euidẽtia.s̃.e. & turpi[9] eijcitur &c.vt in.c.quẽadmodũ.de iureiur.& criminosis & infamibus nõ debẽt patere portæ dignitatis: vt in regula infamibus.de reg.iur.li.vj.nec debẽt pmitti etiã in dei ecclesia ministrare:vt in præl.c inter dilectos.&
11 ij.q.v.c.presbyter.¶ † Itẽ sicut agenti possessorio adipiscẽdę in beneficialibus obstat exceptio criminis infamiæ nõ obstãte ꝙ habeat titulũ:vt in.c.accedẽs j. eo.ita agẽti possessorio recuperãdę debet obstare exceptio cri
b minis notorij [b] sed nõ cõcludat nullitatẽ ipo iure.satis enim est ꝙ det facultatẽ priuãdi.& ita limita dictũ.c.itẽ cũ quis.vt procedat qñ delictũ nõ est notoriũ.& sic etiã restringe theoricã Inno.in palle.c. inter dilectos.& licet hæc lect.videatur difficilis,ad sustinendum tamen põt per prædicta satis sustineri:quia videtur magis consentanea literę.& facit.c.ad petitionem j.eo.&quod ibi no. & per eã habet no.casus & singularis hîc limitãs infinita iura.& perpetuò est talis limitatio notanda. quia sæpe
12 venit in practica.¶ † In gl.ij.in fi.No.glo.ex qua collige ꝙ cõmẽda eccleśię põt tolli ad libitũ cõmendãtis:nec cõmẽdatarius de hoc põt conqueri.& idẽ sentit gl.in.c.q plures.xxj.q.j.sed gl.in pal.c.nemo.tenet oppositũ quia titulns commẽdę est legitimus:ergo nõ ad libitũ põt extingui:sed cõcor.qa aut cõmenda est facta ad tempus,et
c ex cã nõ potest reuocari [c].& sic intellige illã glo.& aut est facta simplicirer:& tunc reuocare põt : ita procedit
13 ista gl.¶ † In gl.in ver. *pernoctauerit*. not.ex ea ꝙ ista di-
d ctio per.notat pfectionẽ [d] & augmentũ eius cui addit.
14 ¶ † In gl.in ver. *dormitione*. no.glo.nam relata ad tex.videt sentire ꝙ dormitio sit de substãtia digestionis.& qa nõ debet presbyter celebrare dormitione nõ facta.&ali qui hoc cautè seruãt invigilia natiuitatis dñi.quia habẽt celebrare media nocte p̃mittũt dormitationẽ.sed dic ꝙ istud nõ est necessariũ:sed satis est ꝙ sit pfecta digestio sine dormitione.nam ille dicit ieiun[9] qui perfecit digestionem. vt in.c.sacramenta . de conse.dist.j. Et ideo dicit hîc Host.& bene:quòd neq; intrare tabernã neq; celebrare dormitione nõ p̃missa fuit causa priuatiõis:sed
c vera causa fuit:quia ebriosus celebrauit:quod præsumitur.quia per totam noctem stetit in potatione,& mane incontinenti celebrauit.& sic præsumitur non ieiunus: & dicit hîc abbas ꝙ habuit quẽdã socium qui per octo dies non dormiuit.nescio tamen an sit verum,& tamen
15 potuisset celebrare.¶ † In glo.in ver. *ante episcopum*. ibi. *& præsente aduersario*. dic quòd aduersarij prẽsentia requirit in his quę tendunt ad cõmodũ priuatũ sed nõ intendentibus ad publicum vbi iudex supplet ex officio. de hoc dic vt no.in.c. cùm dilectus. deappel. & in.c.cũ dilecti.s̃.de elect.

a ¶ Possessorio. Adde qđ voluit lap[9] alle.xxx. vers[9] fi. Old.cõs. ccxxiiij.

b ¶ Criminis notorij. Vide tex. in.c. ad petitionẽ.j. eo. ti.vbi est text.singula. And.Bar.

c ¶ Reuocari. Adde quod voluit Lud. ro.consi. cccxxx. vbi an & quando cõmẽdatari[9] facit fructus suos.& qđ ius habeat in ecclesia commẽdata. ZACHARI.

d ¶ Notat perfectionẽ. Adde Bar.in.l. quinquaginta. in lect. Nico.de nea. de excu.tu.& in.l. iij.§.fi.ff.de arb.& in.l.qui procurator. ff. de procur. Bal.ī.l. vrbana.§. pernoctare.&in.l. maleficia. §.perfeciisse.ff.de ver. ob. eundẽ.& doc. in.l. si cui.iu prin.ff.de leg.j.& in.c.j.§.si quis. per. xxx.in tit.si de feu.fue.cõtro.& omnino in apost.Cel.ad Dy. ī.l. iurisperitos.§. j.ff.de excu . tuto. & in apost.eiusdẽ Cel.ad C arũ.in cecle.causam.s̃.de cõstitu,

SVMMARIVM.

1 *Abbas vel abbatissa potest appellari, etiam quòd adhuc non sint benedicti:si fuerint electi & confirmati.*
Electus & confirmatus in archiepiscopũ vel episcopũ ante cõsecrationẽ dicitur electus:non autem episcopus vel archiepiscopus.

2 *Contra petentẽ cõsecrationẽ episcopalẽ vel benedictionẽ quæ abbati datur excipi potest quòd non habet plenum ius.*

3 *Confirmatus à papa non potest consecrari vel benedici per inferiorem sine licentia papæ.*

4 *Inimicus manifestus debet repelli ex iudicis officio.*

5 *Abbatissa debet benedici si est in loco vbi hoc fieri solet:& si intra annũ non fuerit benedicta perdit omne ius quod haberet,si autem in loco vbi non solet fieri,est secus.*

6 *Abbas post benedictionem potest cõferre ordines minores,secus abbatissa.*

7 *Benedictio confert aliquid iuris in abbatissam.*

8 *Inimicitia causatur siue præcesserit iusta vel iniusta causa.*
Testis testificans in causa criminali: tũc præsumitur inimicus: quia spõte venit:secus est coactè.

9 *Dispositio.c.omnipotens.s̃.eo.loquitur quãdo pendebat accusatio seu denuntiatio actualiter.*

¶ CAP. XIII.

MEminimus. Inimicus etiam à voluntaria exceptione repellitur. Et primò ponit mandatũ non executum & eius causam.secundò causam improbat,& illud exęq mãdat ibi. *quia verò*. ¶ Casus literalis. Quædã monacha fuit electa in abbatissam cuiusdam monasterij , cuius electionem papa. confirmauit:mãdans dioce.episcopo vt ei munus benedictionis cõferret. Dum eam benedicere vellet quidam. H. nomine proposuit ex aduerso ꝙ eãdẽ de symonia accusare

vellet appellãs ne ipſam benediceret:propter qđ eã non benedixit.Proponebaſ ꝙ ille nõ debebat audiri:quia in ductus fuerat in teſtem cõtra ipſam in cauſa electionis quã papa cõfirmauit.Significatum fuit hoc dño papæ: vnde mãdat eidẽ epiſcopo ꝙ propter appellationẽ prædicti.H.eã bñdicere nõ poſtponat cũ fuerit requiſitus: qa cũ teſtimoniũ tulerit cõtra ipſam.eius p̃ſumiſ inimicus Ber. ¶ †Not.j.ꝙ electa in abbatiſſem & cõfirmata põt appellari abbatiſſa ante bñdictionẽ.& idẽ vr̃ dicendum in abbatibus.licet in eis ſit magis dubium.[a]ad hoc c.j.de ſup.neg.præla.ſec9 in electo in ep̃m vel archiep̃m qa licet ſit cõfirmatus,nõ debet appellari ep̃s vel archiep̃s,ſed electus.vt in.c.tua.de his q̃ fi.à pr̃la.facit qđ no. in cle.vna de baptiſ.& ĩ.c.niſi ſpecialis.de autho. & vſu pal.Et põt eſſe diuerſitatis rõ qa per conſecrationẽ ep̃i conferſ ordo.[b] vt no.gl.in procœ.ſexti.ſed nõ ſic per bñdictionẽ abbatis vel abbatiſſæ.Itẽ in ep̃o reſtat maior dignitas.nã nõ cõſequitur nomẽ pontificale antèq̃ obtineat ordinẽ ex quo nõ exercet nõ põtificalia. ¶ †No.ij. ꝙ ſicut contra petẽtem cõſecrationẽ ep̃alem põt excipi ꝙ nondũ ſit cõſecutus plenũ ius.vt in.c. ſup his.j.eo.ita & cõtra petẽtẽ bñdictionẽ quæ ſolet cõferri abbati vel abbatiſſę.Ex quo ĩfero ꝙ iſta bñdictio nõ ſit meri facti: ſed tribuit aliqd iuris:alſ nõ admitteret exceptio cõtra habentẽ plenũ ius:vt in.c.cõſtitut9.de app.& qđ ibi no. ¶ †No.iij.bonũ arg.ex tex.ꝙ cõfirmatus per papã non põt cõſecrari ſeu benedici p̃ ĩferiorẽ ſine licẽtia papę:vt in.c.in diſtribuẽdis.de tẽp.or. & in.c.antepe.de elec.lib. vj.in glo.& hoc niſi haberet aliud cõſuetudo. ¶ No.iiij. ꝙ inimicus nedum repelliſ ab accuſatione:vt in.c.cum p.s̃.e.ſed etiã ab exceptione volũtaria.& diciſ exceptio volũtaria qñ nõ moleſtatus venit ad iudiciũ:ſed ſpõte ſe oppoſuitvt faciebat iſte nec p̃tẽdebat aliqd ſpãle.hęc enim exceptio volũtaria in multis habet vim accuſationis:vt no.Inn.in.c.ſuper eo.& in.c.dudũ.ij.s̃.de elect.& in.c.cũ inter.& in.c.dilecti.de exce. ¶ †Itẽ no ꝙ manifeſtus inimicus debet repelli ex iudicis officio. ¶ †Vlimò no.ꝙ abbatiſſa bñdiciſ ſicut abbas.vt in.c.indẽnitatibus de elect.li.vj.An aũt de neceſſitate ſit benedicẽda:dic ꝙ ĩ monaſterio vbi abbatiſſa ſolita eſt bñdici niſi faciat ſe bñdici intra annũ eſt priuata beneficio iã g̃ſito:ſed vbi non eſt cõſuetudo bene põt omitti talis bñdictio. vide tex.cũ glo.in cle.attẽdẽtes.de ſtat.reg. ¶ †Et aduert.qa iſta bñdictio nõ habet eũdẽ effectũ quẽ habet bñdictio abbatis:qa abbas põt cõferre ordines minores. vt in.c. cũ cõtingat.de æta.& qua.ſed abbatiſſa nõ põt conferre ordines:quia illud eſt virile officiũ:& vide de hoc gl.in pr̃al.cle.attendentes.quæ hoc proſequiſ plenè. ¶ †In gl.ij.in fi.hæc gl.facit pro his q̃ dixi ſuper tex.vt benedictio conferat aliquid iuris in abbatiſſem.vnde põt contra eã excipi vt repellaſ à benedictione obtenta:põt etiã accuſari vt repellaſ à iure iã obtẽto & acquiſito per electionẽ & cõfirmationẽ.& ita intellige iſtã gl. ¶ †In gl. fi.in fi.ibi. *& ob hoc ſolũ &c.* No.bene gl.iuncto tex.[c] ꝙ ex ſola teſtificatione in cauſa criminali teſtis pr̃ſumitur inimicus,& põt in alio iudicio tanq̃ inimicus[d] repelli.& ſic facit ꝙ ad cõtrahendũ inimicitiã nõ debet attendi an pr̃ceſſerit cauſa iuxta vel iniuſta:ſed an potuit ꝓuocare animũ ad inimicitiã.de quo dixi in.c.repellãt.& c.cũ.p.s̃.eo.& intelligit.Hoſ.hoc procedere qñ ſe obtulit teſtimonio ſine coactione,ſeu ſpõte venit. ſecus ſi requiſitus.quia tũc mãdato iudicis paruit.& bonũ obediẽtię excuſat ab omni calũnia & ſuſpitione.xxiij.q.j.c.qd culpaſ.s̃.de temp.or.c.ad aures.§.j.& in hoc nõ repelliſ. & idem tenui in.c.cũ.p.s̃.eo.& tenementi hoc dictum Hoſti. ¶ †Extra glo.op.& videſ ꝙ pendente accuſatione ſeu denuntiatione criminis nõ debeat abbatiſſa bñdici.per.c.oĩpotens.s̃ eo.So.dic ꝙ illud.c.oĩpotẽs. loquitur quando pendebat accuſatio ſeu denuntiatio actuali ter:hîc autem nulla pẽdebat denuntittio ſeu accuſatio, imò tanq̃ inimic9 fuit repulſus.vnde nulla infamia fuit inde orta:facit.c.in iuuẽtute.de p̃ſum.& gl.in.c.qualiter el.ij.in ver.*à maliuolis*. j.eo. ¶ Secũdò opp.& videſ ꝙ ex quo iſte epiſcopus detulit appellationi non debebat ſe amplius de negotio impedire.vt in.c.cũ appellationib9. de app.li.vj.Sol.dicũt doc. ꝙ iſte nõ detulit:ſed videbaſ deferre nõ impẽdendo munus bñdictionis,vel etiã poſito ꝙ detuliſſet:tamẽ ex quo iniuſtè potuit iudex ad quẽ remittere cam ad priorẽ iudicẽ,ſicut fecit hîc papa.ad hoc præallegato.c.cũ appellationibus& quod ibi not.

a ¶ Magis dubiũ. Adde de hoc vidẽ dũ latè per Oldr. cõſi.xiiij.

ZACHARI.

¶ Adde qđ nota ui in apo. ad iſtũ in .c. ſuper his.§. cũ vero.nu. vj. in verſi.&.j.c.j.s̃. de elect.& in.c.inter monaſteriũ .numm. xxv.in apo.in verbenedicaſ . & ibi Fel.in princ.s̃.de re iudi.

SEBA.SAPI.

a ¶ Magis dubiũ. Vide Fel.in.c.eã te.col.iiij.verſi.iij. reſtringunſ p̃dicta s̃.de reſcrip. & ibi col.j.latè de electo in ep̃m. an poſſit ep̃s appellari.

b ¶ Ordo. Vide gl. in cle.j.de fo.cõp. And barb.

SEBA.SAPI.

c ¶ Iũcto tex. Et ad hoc iſtũ tex.alleg. Abbas.in.c.j.in.ñ. not.vbi latè Deci. s̃.de iud.

d ¶ Inimicus. Adde vt per Alex.cõſi. xcix.j.lib.

e ¶ Per literas. Vide tex.in.c.cũ dilectus.j.co. Andr. Barba.

SVMMARIVM.

1 *Accuſator poteſt ante deſcriptionem ab accuſatione deſiſtere ſine pœna tamen ſuper hoc vlterius non auditur.4.*

2 *Accuſatio non poteſt fieri per literas:ſed denuntiatio ſic. Citatio inquiſiti an poſsit ante inſcriptionem.*

3 *Inquiſitus quando citatur,an debeat in citatione poni tenor inquiſitionis?*

5 *Accuſator ſi non proſequitur accuſationem intra terminum ſibi vel à iudice vel ab accuſato datum poſt illum terminum non audietur.*

6 *Accuſator an & quando poteſt deſiſtere ab accuſatione ſine metu turpilliani?*

7 *Inquiſitio ſuper fama poteſt formari etiam non præcedentibus legitimis iudicijs.*

8 *Citatus à iudice ſi ille moreretur & venit alter:debet iterum citari,aliàs non comparens non eſt contumax.*

Citatio facta alicui ſub nomine dignitatis,illo remoto an liget alium qui in eadem dignitate ſucceſsit?

¶ *CAP. XIIII.*

1 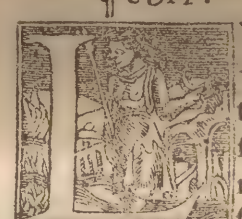

Licet in beato. ¶ †Ante inſcriptionẽ poteſt accuſator ab accuſatione deſiſtere ſine pœna,& ſi ad terminũ non venerit ei ſilẽtiũ imponiſ. h.d. vel aliter & ſic.dicẽs ſe aliquẽ eccuſaturũ corã iudice ante inſcriptionem põt ſine pœna deſiſtere & nõ accuſare,ſed deſiſtẽti ſilẽtiũ imponiſ in perpetuũ.Et ſecũdum hoc ſummariũ iſte tex.eſt notabilis.Diuidiſ:nam primò narrat factũ.ſecũdò ibi. *nos igitur*.duo diſtinguit & tertiũ cõmittit.ſecũdũ ibi.*quia verò*. tertiũ ibi.*ne autem*. ¶ Caſus lr̃alis.Quidã canonici eccleſiæ Biſuntinæ per ſuas literas ſuper crimine periurij ſimoniæ & inceſtus archiep̃m ſuũ denuntiauerũt dño papę Clemẽ.ipſe iuris ordine ſeruato archiep̃o Biſuntino mãdauit vt ad certũ terminũ ad pr̃ſentiã ſuã accederet r̃ ſurus obiectis.archiepiſcopus ad terminũ ſibi pr̃fixũ acceſſit Inn. C.iterim ſublato de medio cũ nullus apparuiſſet qui diceret aliquid cõtra ipſum.quęſiuit ab.I.&. O. archidiaconis cõſtitutis in præſentia ſua ſi aliquid cõtra ipſum. ſuper pr̃miſſis vellẽt ꝓponere & legitimè oſtẽdere qđ ſcripſerãt cõtra ipſum.Ipſi reſponderũt ꝙ non propoſito accuſandi illa ſcripſerãt:ſed qa ſuper quibuſdã incorrigibilis videbatnr: denuntiauerant illa domino papæ. & nuntius qui pro literis acceſſerat impetrandis mandati formam exceſſit : vnde papa illis ſilentium duxit imponendum ne de cætero ſuper his acceſſerentvel infamarent eundem.E quia citra inſcriptionem deſiſtere voluerunt non imputatur eiſdem : ne ergo papa minus canonicè in ipſius archiepiſcopi abſolutione procedere videatur , inquiſitionem ſuper fama ipſius commitit faciendã.Ber. ¶ †No.primò ꝙ licet.accuſatio nõ poſſit fieri per literas[e] vt.ij.quæſt.viij.c. perſcripta. tamen denuntiatio criminum poteſt fieri per literas.Item poteſt peti vt reus citetur vt veniat reſponſurus libello.nam prima citatio de facili conceditur:ideo etiã hoc per nuntiũ fieri poteſt ſecũdum Inn.quod eſt notãdum Huic tamen dicto Inno.& literę obſt.l.ij.C. de exhi.& intro.

2 e

intro.re.vbi dicitur ꝙ qñ reus est citãdus de longinquo nõ debet fieri citatio ante inscriptionẽ:ergo ille q vult accusare debet esse pñs,& per se petere citationẽ & face re inscriptionẽ ad pœnã talionis.doct.nõ tãgunt:sed po test dici ꝙ illa lex ꝓcedat de iure:sed de cõsuetudine nõ seruaꝝ in aliquibus locis ꝙ fiat citatio inscriptione præ
a missa.[a] & ita vult hĩc tex.aliâs aũt pa.nõ seruasset iudicia riam grauitatẽ sicut in principio testaꝝ se seruasse.& põt allegari ista litera ꝙ valeat talis consuetudo.& hoc not.
¶ Not.secũdò ꝙ ca nonici & sic inferiores pñt acccusa
3 re propriũ p̃latũ,& eius crimina denutiare. ¶ † Itẽ no. tex.& tene mẽti perpetuò.ꝙ in citatione fiẽda in causa
b criminali nõ est necesse ꝙ inseraꝝ tenor libelli.[b] vñ iste
c fuit citatꝰ vt veniret rñsurus obiectis libello nõdũ obla to.& ad hoc alleg.Bar.hanc decretalem in.l.inter accusa torem.ff.de pub.iud.Sed huic dicto vehemẽter ob.c.si primates.v.q.ij.vbi non debẽt citari in criminali,nisi in citatione exprimatur causa citationis,vt sic paratus ve niat ad respondẽdũ.& idẽ no.gl.in.c.ij.de dila.& ꝓ hoc
d quod no.iij.q.ij.in summa.s.ꝙ dilatorię[d] non sunt dan-dæ:quare puto sic dicẽdũ ꝙ aut citatio fit de lõginquo: & tunc nõ est opus ꝙ inseraꝝ tenor libelli de necessitate sic loquiꝝ istud.c.& dictũ Bar.sed debẽt exprimi in cita tione in effectu ꝙ opponiꝝ reo ꝙ paratus veniat:vt ĩ.d. c.si primates.& ideo dictũ Bar.non est simpliciter verũ dum dicit sufficere ꝙ citetur vt veniat respõsurus ac-cusatus vel inquisitus. Aut citatio fit de propinquo:& maxiẽ si est in eodẽ loco:& tunc procedit dictũ Bar.ꝙa citatus poterit scire & cito seperare,ex quo est quasi p̃-sens vnde istum tex.intelligo ꝙ hęc crimina fuerunt ex pressa in citatione:vt probat tex.ibi. *super periurio & cri*
4 *mine simoniæ.* iuncto versi.ibi. *respõsurus.* ¶ † No.vl-terius ꝙ desistens ab accusatione non potest amplius de illo crimine accusare reũ:& iudicio meo plus pro bat li tera ista ꝙ nedũ accusans & desistens repellaꝝ:sed etiã ille qui dicit se accusaturum coram iudice & postea de sistit.nam isti non poterant accũsare per literas nec per nuntiũ:sed debebãt nũtiare ꝙ volebãt accusare:& nihil ominus istis non prosequentibus imponiꝝ silentium in perpetuum:qđ est valde notandũ.& ad hoc nemo alle-gat istum tex.licet Bar.faciat magnũ festũ.in.l.miles.§. socer.ff.de adul:de illo tex.sed iste tex.lõgè melius ꝓbat inducẽdo:vt.s̃. ¶ Vltimò põt colligi ꝙ ad denuntiatio-nẽ alicuius persoñę probę cõmittiꝝ inquisitio sup fama
5 denũtiati,nõ super criminis veritate.& de hoc j̃. ¶ † In gl.j.ibi. *quia accusator monendus est.* no.gl.& vide quod no.iiij.q.v.c.quisquis.& Host.dicit ꝙ ideo fuerũt requi siti quia ante inscriptionẽ desistebãt,& nõ per modũ ac cusationis:sed denũtiationis crimina pręposuerunt.Tu dic clarius & melius.ꝙ qñ ꝙ statuiꝝ terminus accusato-ri vt debeat accusare seu accusationẽ prosequi: & tũc si
e hoc non fecit intra terminũ, imponitur sibi silentiũ.[e] vt.l.diffamari.C.de inge.ma.& in prẽal.c.quisquis.& in l.si ea.C.qui accu.nõ pos.Quãdoq̃ terminus statuiꝝ ac-cusatori ad instantiã accusati:& tũc si accusator nõ cõ-paret in termino nõ debet incõtinenti imponi silentiũ accusatori:sed debet iterũ citari saltẽ quòad hoc vt accu sat9 absoluaꝝ ab instãtia iudicij.ad hoc.l.q̃ crimẽ.C.q̃ ac cu.nõ pos.& vide qđ no.in.c.cõsuluit.de off.dele.&si nõ cõparuit post istã citationẽ,imponitur sibi silentium:vt hĩc.& ista requisitio de qua in tex.fnit necessaria ad hoc vt imponeret absentibus silentiũ in perpetuũ.& sic põt reduci ad concordiã opi.gl. ¶ In ea gl.ibi. *sed excusantur*
f *per nuntiũ.* oponitur fortiter:si em̃ nuntius excessit fi-nes mandati nõ debebãt isti haberi pro accusatoribꝰ:& per cõsequẽs nõ debebat eis imponi silentiũ in ꝑpetuũ tanq̃ desistẽtibus.itẽ vana videꝝ ratio literæ dũ dicit ꝙ eo quòd destiterũt citra vinculum inscriptionis nõ im putatur eis.si enim accusauerũt nec accusare intẽdebãt ergo non dicunt desistere:quia prẽsupponiꝝ ꝙ inchoas-sent.Item & fortius.si nũtius iste nõ habebat potestatẽ faciẽdi citare archiep̃m & proponendi accusationẽ qua re papa adhibuit sibi fidẽ?cũ tamẽ dicaꝝ in litera papam seruasse grauitatẽ iudiciariã:& propter hęc cõtraria spe cificè nõ tacta per doct.hæc litera mihi valde est visa in tricata,maximè præsupponendo id quod dicitur hĩc in glo.quòd parcitur eis:quia nũtius excessit fines.& certè tenendo glo.hęc cõtraria videtur insolubilia: iõ in hac materia puto sic dicendũ.ꝙ ista fuit allegatio canonico rum ꝙ nũtius excessit fines mãdati cui papa noluit sta-re.vnde processit cõtra istos tanq̃ cõtra accusatores seu
a profesSos se velle accusare:& iõ in litera imponiꝝ eis si-lentiũ:quia destiterũt:nec imputaꝝ eis quia hoc fecerũt ante inscriptionem vt in litera:sed in expẽsis nõ fuerũt cõdẽnati:vel quia fortè hoc nõ fuit petitũ. vel quia illa citatio nõ fuit oĩno frustratoria.nã habuit effectũ respe
b ctu denũtiatiõis.vñ in fine cõmissa fuit inquisitio famę respectu illius denũtiatiõis.posset etiã dici ꝙ iõ eis ip̃os nitur silentiũ p̃supposito ꝙ nõ accusassent sed denũtia sent.ꝙa ex quo aliquis aliũ infamat de crimine,põt sibi termin9 prẽfigi ad accusandũ:quod si nõ vult facere,im ponitur sibi silentiũ.vt prẽal.l.diffamari.& licet hęc sol. sit vera in se,tñ hęc litera hoc nõ patiꝝ:quia silẽtiũ impo niꝝ eis tãq̃ desistẽtibus.vt ĩ litera iõ tene primã sol.& p̃ hoc satis declaraꝝ ista litera. ¶ In gl.inver. *formã excessit.* ibi. *nec præiudicat eis.* sed contra hoc militant contraria quę formaui.s̃.in prẽcedenti glo.ideo dic melius:vt ibi dixi.In gloss.in ver. *de cætero.* in fi.dic quòd de hoc est text.hĩc.nam tantũ imponitur istis silẽtium super crimi nibus cõtentis in text.nõ autẽ super alijs.& facit quod
6 no.in.c.aduersario.de exce. ¶ † In gl.in ver. *inscriptionis.* Not.ex glo.quòd accusator potest ante lit.cõtesta.desi-stere.nec incidit in turpillianum.& hãc opi.quidam te-nent vt refert Ioã.and.& nihil vltra dicit.sed tu aduer-te latius.nam legistæ & maximè Bart.prosequitur hanc materiã in.l.quæsitum.ff.ad turpill.& dicendum quòd quoddam est tẽpus post lit.cõtesta.& secundũ oẽs post istud tẽpus nõ licet resistere impunè:vt in.l.senatus.ff.e.
f quoddam est tẽpus ante lit.cõtest.sed post datos fideius sores:de lit.prosequenda & adhuc nõ licet desistere im punè:vt in.l.j.ad turpil.quoddam est tempus ante lit.cõ test.& ante datos fideiussores:sed post datum libellum: & tunc non licet desistere si citatio est facta:vt in.l.ab-sentẽ.ff.de pœnis.cũ authen.qui semel.C.quomodo & quando iud.quoddam est tempus ante datum libellum: & tunc licet fuerit processus se velle accusare, tamen impunè potest desistere etiam si citatio sit facta.& ita loquitur propriè hoc.c.ad idẽ.l.miles.§ soror.ff.de adul te.& per hoc restringe istũ text.sed ideo iste text.facit mentionẽ de inscriptione: quia inscriptio solet fieri ad pœnam talionis cõmuniter in libello: vt in.l.libellorũ. ff. de acc.canonizata .ij.q.viij.in.c. p̃scripta.§ libellorũ. ideo qui desistit post libellum oblatũ videtur desistere
7 post inscriptionem præmissam:& eam not. ¶ † In gl.fi. ibi. *priuilegiũ bonæ famæ &c.* Sed opp.contra gl.& tex. si enim papa magis delectatur in fama bona quã in fa-ma mala,quare hĩc commisit istam inqusitionem fien-dũ cõtra archiep̃m : cũ nõ appareat ꝙ infamia p̃cessit. & cũ sic contra.c.cũ oporteat.&.c.qualiter & quando j̃. eo.Sed secundũ doc.dic quòd quędam est inquisitio fa mæ & non super veritate criminis . & ista cùm non sit
f multum præiudicialis , potest fieri modica infamia [f] præcedẽte,vel ad denuntiationẽ probæ personæ:vt hĩc probatur.Quędam est inquisitio super veritate crimi-nis . & ista non debet fieri nisi præcedat infamia . & ita loquitur contrarium.hĩc enim no fuit commissa inqui sitio super veritate,sed super infamia. ¶ Et ex hoc no. singulariter modum procedẽdi qñ denuntiant crimina

a ¶ Inscriptiõe ꝑmissa. Adde an ho die sit necessaria ĩ scriptio.Io.de ana nia.cõsi.ix.& vide Old.cõsi.xlv.

b ¶ Tenor libelli. Vide quæ plenè dixi ĩ.c.ñ.de dila. & latè notaui ad Bar.ĩ.d.l.accusato rẽ And.Barba.

SEBA.SAPĨ.

c ¶ Allega.Bald.ad hoc etiã istũ text. alleg.Bar.in auth. offeraꝝ. col.j. C.de lit.cõte.& in extra uagã.ad reprimen dum.in verbo de dicto crimine.& Salic.in.l.ñ. C.de exib.reis. vbi latè de hac materia.

d ¶ Dilatorię. Adde an accusato. sit dã da dilatio ad com ponendũ Ro.sin. suis.fo.xxñ.

e ¶ Silentiũ. Adde Oldr.cõsi.iij.

f ¶ Modica infa-mia. Adde ꝙ etiã habẽte or tũ a ma-liuolis psonis. vt per Ro.sin.suis.fo fol.xxiij.

non infamati.ſi enim denũtiatus eſt perſona idonea,nõ debet committi,ſed debet fieri inquiſitio ſuper infamia priuſq; ſuper veritate.Si verò perſona denũtiãs non eſt idonea,nulla fit inquiſitio niſi ad cautelã.ad hoc.c.cũ in iuuẽtute:& qđ ibi no.s.de p̃ſum.& ſi cõſtiterit de infamia:procedit poſtea ſup veritate:vt in.c.qualitar & qñ
8 j.eo.¶ †Opp.ij.cõtra tex.& videt ꝙ cũ citatio fuerit facta per celeſtinũ q̃ deceſſit anteq̃ reus cõpareret,ꝙ non tenebat cõparere niſi de nouo citaret:vt i.l.edictũ.ff.de iudi.licet em̃ ſucceſſor in dignitate ſuccedat in cauſa:vt in.c.qm̃ abbas.de off.dele.&in.l.mortuo.ff.de iud.tñ nõ ſuccedit reſpectu edicti,ſed iterũ debet citari.vt in p̃all. l.edictũ.& facit.l.& poſt edictũ.ff.de iud.So.dicit.Hoſ. ꝙ iſte cõparuit ſpõte:nõ em̃ tenebit comparere ſine noꝛuatione.per iura prędicta. Sed contra hoc facit cle.ne romani.in fi.de ele.vbi dicit ꝙ illi qui tenent venire ad curiã debẽt venire nõ obſtante ocaſione:quia de proximo ſeparat reformatio.Io.dicit ꝙ debet attendi forma citationis,ar.c.ſi gratioſę.de reſcri.lib.vj.dic plenius vt no.in p̃all.l.edidictũ.ꝙ aut numerus citationũ nõ fuit cõpletus per prędeceſſorẽ,& tuc ſucceſſor debet cõple re:aut fuit cõpletus,& tũc debet ſaltẽ ſemel citare ma-
a xime ſi mutuauit tribunal. [a] & facit.l.oratione.in fi.ff. de fer.vbi ſi citatio paſſiuè facta eſt à p̃deceſſore nõ trã ſit in ſucceſſorẽ,ſed debet iterũ citari.& hoc puto indi ſtinctè procedere qualitercũq; ſit facta citatio, ſiue ſub noïe dignitatis ſiue nõ:quia iſta citatio fit ex humanitate iuris,ne ſucceſſor poſſit prętẽdere ignorãtiam:vt in cle.ne romani.præal.dicit etiam do.Anto.quòd procedit in curia romana:quia cũ citatio ſit de longinquo:debet iterari.tene menti.

a ¶ Mutauit tribunal.Addequæ in facto cõſuluit Ancha.cõſi. ccccviij.

✤ SVMMARIVM. ✤

1 *Iurans non accuſare aliquã,repellitur ab accuſatione ſi ipſum accuſauerit.vide latè j.nu.25.*

Procurator non admittitur in criminalibus niſi ad allegãdum abſentiam inquiſiti:vel alias exceptiones ipſum crimen nõ tangentes.15.21.

2 *Prælatus poteſt accuſari ab vno canonico ſuæ eccleſiæ.*

3 *Præſtans homagium ſiue tributum alicui cenſetur illum in ſuperiorem recognſcere.*

4 *Eccleſia feudataria recognoſcit vigore temporalium aliquem dominum temporalem in ſuperiorem:aliâs ſi non ſit feudataria & poſſideat temporalia: ſecus.*

5 *Citatio ad diem feriatam an valeat?*

6 *Viæ ſi non ſint tutæ vigore inimicorum,eſt legitima cauſa non comparandi:ſecus ſi ſunt lutoſæ & huiuſmodi.*

7 *Contumax reputatur ille qui cũ ſit perſonaliter citatus mittit procuratorem.*

8 *Procurator in criminalibus poteſt comparere ad allegandum inhabillitatem accuſatoris:& idem fortè ad allegandũ quòd inquiſitio eſt formata ſine iudicis.15.*

9 *Citatus debet comparere ad inſtantiam legitimi accuſatoris ad allegandum priuilegiuum ſuum:aliâs punietur tanquã contumax licet appareat quòd fuerit accuſator illegitimus.*

Citatus punitur tanquã contumax ſi non comparet:licet poſtea apparet quòd non fuit legitimè citatus.26.

10 *Contumax non mulctatur incontinenti:ſed debet in ipſa mulcta imponenda de nouo citari,*

11 *Procurator in actionibus popularbus non interuenit ex parte actoris,niſi poſt litem conteſt.ex parte verò rei quandocunque.idem in publicis iudicijs.*

Tutor vel curator ante lit.conteſt. non conſtituunt procnratortm, poſſea verò ſic.

12 *Procurator admittitur in cauſa ſuſpecti tutoris vt remoueatur,ſed vt puniatur non.*

13 *In cauſa criminali admittitur procurator comparens pro intereſſe tertij:non autem pro intereſſe inquiſiti.*

Superior ſiue per ſe ſiue per procuratorem admittitur ad defendum ſuum ſubditum:ratione iuris quod habet in eum.

Negotiorum geſtor vel factor alicuius ſi fuerit condemnatus poteſt dominus per ſe vel per procuratorem comparere vt differatur executio donec reddat rationes,

14 *Procurator poteſt interuenire in criminalibus:quaudo inquiſita eſt vniuerſitas quæ per ſe comparere non poteſt:quia eſt impoſſibile.*

15 *Procurator in criminalibus admittitur pro perſona quæ impedimento iuris nõ põt cõparere prout eſt monialis.*

16 *Procurator excipiens contra crimen notoria exceptio admittitur:aliâs ſecus.*

17 *Procurator non admittitur quando pro crimine venit imponẽda pœna capitalis,vt mortis, vel amiſſionis libertatis.vel ciuitatis.*

18 *Procurator in criminalibus non admittitur quando pro eis imponitur alia pœna quã pecuniaria: licet multi dicant quòd citra relegationem admittitur procurator.*

19 *Procurator quare non põt interuenire in caſu vbi venit imponenda alia pœna quã pecuniaria.*

Intellectus ad.l.ſeruum quoque.§.publicè.ff.de procu.

Iudex põt ex officio inueſtigare innocentiam ipſius rei iuquiſiti.numero.22.

20 *Procurator admittitur in criminali quando reus eſt in vinculis:vel quãdo eſt concluſum in cauſa.*

21 *Excuſator admittitur etiam ſine mandato ad excuſandum inquiſitum qui non põt comparere vt quia eſt infirmus,vel in carceribus,aut in alio impedimento ineuitabili.*

Excuſator nõ admittitur allegando impedimẽtum rei quòd nõ poſſit comparere propter inimicitias,vel allegãdo incompetentiam iudicis.

22 *Innocentia inquiſiti poteſt per quẽcunque allegari.*

A ſentẽtia cõdemnatoria in criminalibus appellare poteſt tertius,etiã condemnato inuito.

23 *Procurator vbi nõ debet interuenire & interuenit, iudicium eſt nullum.*

24 *Fruſtra:iſta dictio denotat quandam annihilationem & nullitatem actus.*

25 *Improprietates ſunt excuſandæ & fugiendæ.*

26 *Contumax an puniatur habens legitimã cauſam nõ cõparendi?*

27 *Infamia proueniẽs ex calumnioſa accuſatione: an ſit purgãda?*

¶ CAP. XV.

1 VEniens. †Qui iurat aliquẽ nõ accuſare repellitur ab eius accuſatione.h.d.Sed quia hoc capitolum ad aliud ſolet allegari,& in hoc eſt valde vulgatum:ideo aliter ſummo.& ſic. Ad proſequendam accuſationem criminalẽ non admittitur procurator.licet poſſet allegare cauſam abſentię,ſeu alꝫ exceptiones nõ tangẽtes crimen propoſitũ:& qui iurauit ſtare mandato alicuius non admittitur ad accuſandum illũ,ſi virtute iuramẽti ſibi fuit iniunctũ vt nõ accuſaret.Diuiditur:nã prima pars narrat factum.Secũda pronũtiationẽ,citationẽ,& purgationẽ.ſecunda ibi. *cũ igitur.* ¶ Caſus literalis. Quidã canonicus pragenſis:A. nomine in pręſentia papæ propoſuit cõtra eꝑm pragenſem ꝙ cũ eſſet filius ſacerdotis pragẽſem eccleſiã nõ fuerat canonicè ingreſſus & contra priuilegiũ eccleſiæ pragenſis duci boemię homagium pręſtitiſſet ſic ſubijciẽdo eccleſiam ſeruituti:vnde papa citauit eum vt ad certum terminum cõpareret corã ipſo. Ipſe verò ad ſuam excuſationem per nũtios allegauit viarũ diſcriminas cõſecrationẽ chriſmatis imminentẽ,&ꝙ filius ducis baptizãdus erat tunc tpis pereundẽ.Papa audiens hmõi allegationes eas friuolas reputauit,&ipſum habuit cõtumacem:& licet procuratores eius in cauſa criminali recipere nõ peſſit,tñ eis cõceſſit auditores vt ſi poſſent ipſum aliquatenus excuſarent:coram quibus prędictus.A.obiecit prędicta cõtra eꝑm.Sed ex aduerſo fuit rñſum ꝙ cũ olim ſup hoc litere impetratę fuiſſent ad archieꝑm magdeburge.Itẽ.A.in probatione.deficiẽs ad pedes eꝑi ſe proſtrauit

ſe proſtrauit veniã poſtulans ab eodem,et confeſſus fuit ꝙ calumniosè proceſſerat contra ipſum.propter qđ iura uit ſtare mãdatis ipſius : & ipſe p̃cæpit ei ſub debito iuraméto vt contra ipſum de cętero ꝓponere talia nõ auderet.qđ totũ in p̃ſentia dñi papæ fuit confeſſus: vñ impoſuit ei ſilentiũ ſup impetitione eꝑi . Tñ qa contumax fuit citauit ipſum ad p̃ſentiã ſuam & propter infamiam
2 indixit ei purgationẽ.B.¶ †No.j.ex tex. ꝙ ſolus canoni cus põt accuſare propriũ prẽlatũ , & maximè ſi dícat eũ intruſum.cũ ei interſit eius talẽ in prẽlatum nõ habere: facit.c.ex parte.& quod ibi dixi.&.c.cùm.p.s̃ . eodem .
3 ¶ †No.ij.ꝙ prẽſtare homagium[a] alicui eſt quaſi quædã
a ſpecies ſeruitutis:nã recognoſcit eũ in dñm.& de homagio hodie vide text. cum glo.in cle.paſtoralis.de re iudi.
4 ¶ †Et no.quia dicit litera ꝙ contra priuilegium eccleſiæ hoc iuramentum præſtiterit : ex quo inferr̃ ſecundũ quoſdã. ꝙ princeps ſeculi habet intentionem fundatam de iure cõi ſuper tpalibus etiã ab eccleſia conceſsis.& tenenr̃ prẽlati præſtare homagiũ rõne horum tẽporalium niſi eximantur priuilegio.ſed ego intelligo qñ hæc bona fuerunt conceſſa eccleſię in feudum.tunc em̃ dño feudi: licet ſeculari præſtatur iuramentum . ad hoc .c.verũ.de for.cõpe.&.c.ſolitæ.de maio.& obedi.ſecus ſi hæc bona tpalia ſimplr eſſent conceſſa eccleſijs:& non in feudum: quia tunc dominus tẽporalis in aliquo non recognoſcit: facit.c.nouerint.x.q.j.&.l.vt inter diuinũ.C. de ſacr.ſan. eccl.& quod no.Inn.in.c.ſolitæ.prẽalleg.Et ſecundũ hãc
5 di.intelligo iſtum tex.& dicta do.¶ †No.ibi.*ad feſtum re*
b *ſurrectionis*. ꝙ valet citatio ad diem feriatã:[b] de quo tamen dic vt no.Inn.in.c.fi.de fer.& Hoſt. exponit tex. *ad feſtum*.i. vſq; ad feſtum.& credo ꝙ fuerit mens literæ apponere illum terminum,non vt in eo procedat ſed ad de ſignandum quo tẽpore debeat procedi.quaſi immediatè poſt feſtum illud ſit procedẽdum.vnde in feſto debebat
6 eſſe in curia. non tamen ad procedendum.¶ †No.ꝙ diſcrimina viarum non inducunt iuſtã excuſationẽ non cõparenti:ſed intellige hoc ſanè quando eſt allegatio gñalis
c puta propter frigora,vel quia vię erant lutoſæ:[c] iſtę em̃ non excuſant:vt in.c.cum dilecti.de do.& contu.ſecus ſi allegaret diſcrimẽ viarum propter legitimum timorem hoſtium ſeu inimicorũ:vt in.c.accedens.s̃.vt lit.non cõteſt.& in cle.paſtoralis.§.piſana.de re iudi.& ſic intellige
7 iſtum tex.¶ †No. cõtumacẽ reputãdũ qui perſonaliter citatus comparet per procuratorẽ etiam ſi alleget excu-
8 ſationes friuolas.¶ †No.ſin.ꝙ licet procurator non admittatur in cã criminali ad diſputandum ſuper crimine tñ admittit̃ ad proponẽdum exceptiones contra accuſatorem de ipſius ĩdignitate.quod no.& neſcio alibi ita bonum tex.vt non ſolũ admittat̃ procurator ad allegandũ cauſam abſentiæ domini ſui quæ conſiſtit in facto : ſed etiam cãm abſentię quę conſiſtit in iure ad proponẽdũ exceptiones excluſiuas indigni accuſatoris:& ſic concorda iſtum tex.qui videtur ſibi contrarius:quia primò dicit ꝙ non poterat admitti procurator & poſtea tamen
9 admiſit.¶ †Item no.ꝙ citatus ad iſtantiam legitimi accuſatoris tenetur comparere ſaltem ad allegãdum priuilegium ſuum:& ſi non comparet,poteſt puniri pro contumacia ſua:licet poſtea conſtet ꝙ accuſator fuerit illegitimus.nam ex quo conſtabat tẽpore citationis debebat cõparere:vnde in fine propter cõtumaciam papa iſtum denuo citat:& ſic proceditl.ij.ff.ſi quis in ius vo.non ierit &.l.ij.ff.ſi quis ius dic.non obtem.vt poſsit iudex punire contẽnẽtẽ præceptũ ſuum nõ ſolũ qñ adhuc non cõſtat de indignitate actoris ſeu accuſatoris:ſed ẽt poſt q̃ cõſtiterit:quia iam contumacia per prius erat cõmiſſa:& hoc
10 no.¶ †Itẽ collige optimũ ar.ex fine lr̃æ.ꝙ ex cõtumacia non debet quis mulctari incontinenti : ſed debet in ipſa mulcta infligẽda de nouo citari:ad hoc qđ not.in.d.l.ij.ſi
11 qs in ius vocatus non ierit.dixi plenè in.c.j.de iud.¶ †In gl.j.hæc gl.procedit ĩ hac difficilima materia ponẽdo regulã & excipiendo caſus.Et cõprehendẽdo oĩa contenta in gl. & alibi ſcripta tã per legiſtas q̃ ꝑ canoniſtas ſic põt diſtingui:ꝙ aut q̃riť nunq̃d in criminali põt interuenire procurator,aut nunq̃d poſsit intercedere excuſator:qui ſcilicet nullũ habuit mãdatũ.primo caſu in procuratore dic cõprehẽdendo etiã caſum ciuilẽ ꝙ in ciuilibus regulariter ĩteruenit procurator vt in.l.j.§.vſus . ff.de procu. &.s̃.de procu.per totũ.Sed in accuſatione populari:licet interueniat procurator ex parte rei : non tamen ex parte actoris:vt in.l.licet.ff.de procur. & in hoc caſu procedit dctm̃ huius gl.nã illa lex propriè loquitur in ciuili. vnde puto ꝙ non rectè iſte caſus excipitur à regula formata in prin.gl.& eſt rõ. qa ex parte agentis non interuenit procurator.qm̃ non põt dici cã iſta propria cũ ſit popularis ergo non habet locum cõſtitutio procuratoris.qa ꝓcurator conſtituitur à dño : vt in præalle.l.j. Itẽ non magis intereſt conſtituentis q̃ conſtituti ex quo popularis eſt actio:fruſtra ergo dicetur procurator alterius.l.neq; tutores.C.de procu.& hoc procedit ante lit.cõte.ſed poſtea cùm ſit effectus dominus ex lit.cõte.l.ſi cui. ff. de ver. ſig.& in.d.c.ij.de procu.li.vj.poterit iſte conſtituere ꝓcuratorem:licet actio ſit popularis:quod tenet Bar.ĩ p̃al
b leg.l.licet.ſimile in tutoribus & curatoribus qui ante lit. cõte.nõ conſtituũt procuratorem:quia non ſunt dñi.ſed poſt lit.conte.ſic:vt in p̃alleg.l.neq; tutores. & ex hac rõ ne inferr̃ ꝙ ĩ publicis iudicijs añ li.cõte.nullo caſu poteſt interuenire procurator:quod etiam voluit Bar. in prẽal leg.l.licet.& ſic limita & intellige iſtam glo.quo ad iſtam
12 partẽ.¶ †In criminalibus verò nũ q̃d poſsit interuenire procurator dic ꝙ aut agitur de crimine ciuiliter , & põt ĩteruenire procurator vt in.c.tuæ.de procur.&j̃.c.proxi.in fi.& ſub iſto caſu cõprehendiť caſus exceptus in glo. videlicet ĩ crimine ſuſpecti tutoris: nã ille caſus propriè non excipiť à regula:qa aut agitur contra ſuſpectum tutorem ad hoc vt remoueať:& iſta eſt cauſa ciuilis.qa tendit ad cõmodum priuatũ:iõ interuenit procurator , aut agitur vt ſuſpectus tutor puniatur& tunc quid dicat iſta gl.non interuenit procurator.ſicut nec in actiõe iniuriarum.cũ pœna ſit arbitraria.ita dicit Bar.in.l.pe.§. ad crimen.ff.de pub.iud.Item ſub illo caſu poteſt comprehen
c di alius caſus exceptus in gl.ſ.cũ quis accuſatur de ingratitudine:illa em̃ cã eſt ciuilis,cũ agatur ad cõmodum priuatum vt libertus redigatur in ſeruitutem.vt etiã voluit Bar.in præalle.§.ad crimẽ.& ideo non rectè excipiť à re-
13 gula.¶ †Q̃nq; agiť de crimine criminaliter: [d] & tũc aut quis cõparet vt tertius pro intereſſe ſuo:aut tanquã principalis:ſi tanq̃ tertius,tunc poteſt ĩteruenire procurator. quia quo ad eum nõ poteſt dici cã criminalis : & ſub iſto poteſt intelligi caſus exceptus in gl. dũ dicit ꝙ dominus defendit ſeruum in crimine:nam venit pro intereſſe ſuo & ſic non rectè excipitur iſte caſus à regula. Idem ſecundum Bar.in prẽalleg.§.ad crimen.Si abbas venit ad defendendum monachum ſuum & eꝑs pro clerico: omnes em̃ iſti & conſimiles admittuntur,& per ſe & per procurato d rem.l.ſi ſeruus.ff.de publi.iudi . & ideo ſi factor alicuius eſſet condemnandus ad mortem,poteſt dominus petere vt differatur executio donec adminiſtrationem reddide
14 rit:vt not.per Cy.in.l.j.C.de bo.dam.¶ †Si verò venit tanq̃ principalis:& tunc aut non poteſt cõparere per ſe, propter impoſsibilitatẽ facti, qa eſt vniuerſitas : & tunc poteſt interuenire procurator:vt no.ĩ.c.dilect9.de ſimo. & in.l.aut facta.ff.de pœ.mo,& dixi.in.c.j.s̃.eo. vl̃ſi non poteſt impedimento iuris:vt qa eſt monialis q̃ pro nulla cã debet egredi monaſterium:vt in.c.j.de ſta.mo.li.vj.& tunc poteſt interuenire procur. In monialibus tamẽ poteſt diſtingui : quia ſi iudex poteſt accedere ad monaſteriũ debet ibi cãm agitare:ſed ſi eſſet talis iudex quẽ nõ decet ire,vt eꝑs:& tunc poteſt interuenire procurator, vt

SEBA. SAPI.
a ¶ Homagium. Vide latè per do. Ia. de ſancto georgio in tract. de homagio col.j.cum pluribus ſequentib9.

ZACHARI.
b ¶ Ad diem feriatam. Adde Lanfr. de oria in.c. quoniam contra.§. ſtatuim9.nu.xiiij.ver. tandem.s̃. de ꝓb.

SEBA. SAPIA.
c ¶ Lutoſæ . Vide Deciũ ĩ.l.ij.§. ſi qs in iudicio.ff.ſi quis cau.

SEBA. SAPI.
d ¶ Criminaliter. vide Fel.hanc materiam plenè diſcutientem in.c.meminimus.s̃.eo.

SEBA. SAPI.

a ¶ Exceptionē. vi pe Bar. ī. l. prætor. in prin. ff. de dā. infe. Ro. deci. ccij. incipi. itē q̄ ꝓcurator. & dec. cccxxxvij. incipi. itē no. q̄ vbi agit in antiqs. Abb. ī. ij. pre ſtat. qō. cxxv. Sali. ī. l. reos. col. pe. ver. q̄ro an procurator. C. de accu.

b ¶ Interuenire ꝓcu. Abde an & qñ in cā criminali poſſit interuenire ꝓcu. Cep. conſi. xx. & cōſ. xlj. & xlvij. per Alex. cōſ. xvj. ij. li. per Caldi. cōſi. ij. hoc ti.

SEBA. SAPI.

c ¶ Admittat ꝓcurator. vide Rot. deci. ccxcvj. incip. itē licet ī cā criminali, ī antiquis.

ZACHARI.

d ¶ Sed poſt ſic. Add de hoc eſſe caſum ſing. & vnicū in. l. q̄uis indubitatè. C. ad. l. iuliā. de adulte. quā ad hoc pro ſing. refert & ſequitur An. Bar. in repe. c. paſtoralis. in prin. de cauſa poſſ. & ꝓprie. & Ant. Corſ. ſing. ccxxxij. in ver. ꝓcurator. quod incipiē. licet quis ī cā criminali.

ZACHARI.

e ¶ Impedimēto ineuitabili. adde Ant. cor. ſing. ſuo. cxij. in ver. neceſsitas ineuitabilis. & qđ dixi ī apo. & ad iſtū in. c. qm̄ frequenter. §. porrò. nu. ij. in poſt. in ver. egritudo & captiuitas. ſ. de foro cō petenti.

15 in ſimili dicit de teſte. in. c. ij. de iudi. lib. vj. ¶ † Si verò p̄t
a per ſe īteruenire: & tūc ad exceptionē [a]proponēdā nō cō cernētē crimē pōt procu. interuenire. vt puta ad proponēdā exceptionē dilatoriā cōtra accuſatorē, vel contra iudicē, vel ſimilē: nā cū nō diſputet de crimine nihil ob. q̄ non poſsit interuenire proc. & ita vult glo. dū dicit q̄ ad excipiēdū pōt interuenire procurator. Inn. vult idē. ſ. c. proximo. & clarius Bar. in p̄alleg. §. ad crimē. & probatur optimè hoc in iſto tex. vbi propoſita fuit exceptio cōtra accuſatorem per procuratorē & admiſſa. & ſecundū eū fuit ꝓnūtiatū: & iō nō puto eē verū dctm̄ Io. an. ſ. q̄ exuberauit iudicis offm̄ in eo q̄ papa īpoſuit ſilētiū accuſatori abſente cōtumaciter accuſato. & q̄ ī alio ſuppleuit ex offō qa admiſit excuſationē ſup principali. hoc puto nō bn̄ dictū: qa hīc potuit procu. interuenire cū nō diſputaret de crīe. ¶ † Si verò exceptio cōcernit crimē: & tunc
16 ſi opponit in vim dilatoriæ: vt quia vr̄ q̄ aliâs fuit abſolutus: & tunc ſi notoria eſt hæc exceptio: pōt interuenire ꝓcur. qa iudex debet ex offō ſuo abſoluere accuſatū ſi notoriè ſibi cōpetit exceptio. l. q cū maior. ff. de bo. libert. ſecus ſi dubiū eſt. vt no. Bar. ī p̄alle. §. ad crimē. ſi verò exceptio eſt talis q̄ ſeparatim à crimine diſcutit: & tunc cōiter tenet q̄ aut infert ad deciſionē criminis, & nō pōt interuenire procu. Exēplū. accuſat lucius de homicidio, excipit q̄ occiſus erat bānitus: & ſic poterat īpune occidi: replicat q̄ bānū erat cācellatum: triplicat q̄ cācellatio nō valuit: & de hac triplicatione ſeu exceptione tm̄ nunc diſcutit: ſed certè nō pōt īteruenire pruc. qa infert ad deciſionē criminis: qa ſi cācellatio fuit iuſtè facta tenet de homicidio: ſecꝰ ſi nō iferet ad deciſionē criminis: vt. l. pſes. C. de plagia. & ſic fuit cōſultū p̄ Bar. & multos: licet q̄dā cōtra. Si verò eſt exceptio peremptoria: tūc idē dicendū ac ſi cōſtituerēt ī tota cā criminali: quia à quocūq̄ remouetur genꝰ & eiꝰ q̄libet ſpecies: vt in. l. j. ff. de ſuis & legi. hære. & c. paſtoralis. §. itē cū totū. j. de offi. deleg. & ēt maximè: quia ſuper acceſſorio nō pronūtiat: ſed ſuper principali: vt in. c. j. de ord. cog. & iō dic vt ī ſequenti membro.
17 ¶ † Si verò procu. inſtituit ad totā cām: & tunc ſi venit imponēda pœna capitalis vt mortis, vel amiſsionis libertatis, vel ciuitatis, ſecundū oēs nō interuenit procurator vt ī. l. j. ff. an per alium cau. appel. reddi poſ. & in. l. abſentem. ff. de pœnis & in p̄alle. §. ad crimē. ¶ † Si verò venit
18 imponēda pœna religionis, gl. hīc tenet q̄ pōt interuenire ꝓcu. [b] & idē dicit in qualibet pœna citra relegationē: & fuit cōis opi. gl. iuris ciuilis in. l. ſeruū quoq̄. §. publicè ff. de procur. & in p̄alle. §. ad crimē. qđ tenuerūt Iac. bu. Guil. de cu. Frā. accu. & cōiter oēs. ſed Iac. de Are. Pet. & Cy. ſentiunt cōtrariū in. l. reos. C. de accu. Bar. in p̄alle. §. ad crimē. dicit q̄ conſuleret ſecundum primā opin. q̄ eſt ſatis cōis. ſed diſputatiuè alia vr̄ verior: vñ cōclude poſt illos q̄ in nullo crimine publico vel priuato ꝓcu. regulariter īteruenire p̄t, niſi veniat īponēda poena pecuniaria. argu. in. l. ij. C. de procur. vbi permittit in pecuniaria: ad idem tex. in. l. fi. C. de iniur. iuncta. l. fi. ff. eo. nā in crimine iniuriarū nō interuenit procurator, niſi perſona ſit illuſtris: & tamē venit imponēda poena relegationis: nō aūt ēt ictus fuſtiū ex quo eſſet illuſtris: ad hoc. l. fi. p̄alle. ff. de iniur. & multa alia ad hoc inducunt: ſed primā opi. tenet Hoſt. & Fed. de ſe. cōſi. xciiij. & (vt dixi) ſecūdū eā eſt conſulēdum. quia eſt cōis. ſed veritate inſpecta potius eſt tenēda contraria opi. vt in nullo crimiue regulariter interueniat procurator, niſi veniat imponēda poena pecunia
19 ria. ¶ † Et inter alias rōnes placent mihi duę vrgētes. prima. qđ procurator non pōt defendere aliū niſi legitimet perſonam ſuam per ſatiſdationē de iudicato ſoluendo. l. qui ꝓprio. ff. de procu. & inſt. de ſatiſ. §. ſi verò. & hoc eſt clariſsimum. Sed vbi non venit imponenda poena pecuniaria ſed alia nō poteſt procurator in ſe ſuſcipere iudiciū: quia non poteſt ſoluere condēnationē: nā ſi cōdēnat quis vt ſit relegatus in certa prouincia, qūo pōt procurator hāc poenam ſoluere? nā relegatio ēt hoc mō fieri nō poteſt. l. relegatorū. ff. de interdi. & rele. Idem ſi ictus fuſtium venit imponendus, vel alia ſimilis poena: ſed q̄n venit imponēda poena pecuniaria, optimè poteſt procurator legitimare perſonam ſuam: quia poteſt ſoluere illam poenā. & ideo non ſine miniſterio iura apertè dixerūt q̄ vbi imminet poena pecuniaria pōt procurator interuenire. nō ſic dixerunt de alijs poenis. Secūda ratio: licet nō ita efficax eſt quia vbi venit īponēda alia poena q̄ pecuniaria tractat de magno p̄iudicio: quia q̄libet poena corporalis maior eſt qualibet alia pecuniaria. l. in ſeruorū. ff. de poenis. ſed per procuratorē quis non ita diligēter proſequit fctm̄ ſuū ſicut per ſeipſum, &c. vnde intereſt reip. ne quis dānet innocēs, vel nocēs abſoluat. quare vt hoīes inducant ad inſiſtendum in iudicio per ſeipſos, voluerūt iura q̄ ī iſtis grauibus nō interueniret procu. ſed tota difficultas ſtat in rñdēdo ad. l. abſentē. & ad. l. ſeruū quoque. pr̄eal. ī quibus cōiter dicunt gl. & eſt cōis opi. qđ vbicūq̄ abſens poteſt dānari q̄ ibi poteſt procurator interuenire: quia melius eſt q̄ defendat per aliquē q̄ à nemine: vt in. d. l. ſeruum quoq̄. ſed in. l. abſentē. clarè probat q̄ poena relegatiōis poteſt imponi ēt abſenti: ergo pōt interuenire procu. vt in. d. l. ſeruū quoq̄. ſed ad hoc reſpondeo. q̄ licet abſens contumaciter poſsit relegari: tamen nō poteſt interuenire procu. quia non pōt legitimare perſonā ſuā: vt. ſ. dixi. & ſic non pōt iudicium recta via in ſe ſuſcipere. Itē homines confiſi q̄ poteſt interuenire procurator de facili eos conſtituerēt: & q̄nq̄ per negligētiā ꝓcuratoris dānarent. cui fuit obuiandū: non ob. §. publicè. qa ille. §. (vt notanter dicit Bar.) non loquitur in procuratore ſed in executore: vt patet quia dicit q̄ à quibuſcunq̄. &c. Et vtit ſimilibus verbis. q̄ clarè dicūt quēlibet admittēdū ſiue ſit fœmina ſiue minor ſiue ſit alia pſona legitima: vñ nō pōt intelligi ī ꝓcuratore. nec ob. q̄ text. ibi dicit q̄ admittat ad excuſandum īnocentiā: quia excuſator debet admitti ēt ad excuſandum ſuper crimine: vt j. dicā quia ex quo iudex pōt procedere in illo caſu cōtra abſentem debet ex officio ſupplere præſentiā abſentis, & inueſtigare etiā de eius innocētia: ad hoc. l. properandum. C. de iud. & in aut. qui ſemel. C. qūo & q̄n iud. facit. c. ij. de arbi. ſi per ſe hoc debet facere fortius, debet admittere quēlibet volētem oſtendere innocentiā accuſati: quia excuſator qualiſcunq̄ ſit pōt prodeſſe: ſed non obeſſe cū nō habeat mādatū: ſed procurator etiā poteſt obeſſe. ¶ † Hęc
20 omnia intelligo procedere, niſi reus ſit in vinculis: qa tūc communiter tenetur & obſeruatur quòd admittatur ꝓ
c cu. [c] qđ tenet Bar. in. d. §. ad crimē quia iudicium non pōt eſſe deluſorium cū reus ſit in vinculis. Et certè licet hodie ſit ęquum: tamē de ſubtilitate iuris poteſt dici oppoſitum: quia (vt dixi) licet ceſſet rō: quia iudicium non erit deluſorium: non tamen ceſſant alię rōnes ꝓhibitiuæ: qa non poteſt procurator legitimare perſonam ſuam p̄ ſatiſdationem. Item melius quis agit cām ſuam per ſe quā per alium: & hoc videtur probari in. l. j. ff. an p̄ alium cā appellatio reddi poſſ. vbi dicit quòd reus debet intereſſe in adiutorio iudicis. Et ideo in aliquibus locis obſeruat quòd reus ducatur vinculatus ad iudiciū & per ſeipſum ſe defendat. Item hæc limita vera vt procu. nō poſsit in-
d teruenire ante concluſionem in cauſa ſed poſt ſic: [d] nam tunc ex parte actoris ſi crimen eſt probatum, poteſt interuenire ꝓcurator: quia nihil ob. vt. l. q̄uis. & qđ ibi no.
21 C. de adulte. & hæc procdūt quo ad procuratorē. ¶ † Si verò quæritur de excuſatore qui non habens mandatū venit ad excuſandum, nunqnid iſte debeat admitti: & qđ poſſet proponere. Innocen. hīc tractat: ſed clarius & latius Bar. qui etiam aſſumpſit hæc dicta Inno. dicit q̄ quędam ſunt excuſatiōes neceſſarię: vt quia reus eſt infirmꝰ, vel tenet in vinculis, ſeu alio īpedimento ineuitabili [e] &
e ſecundum

ſecundum eum has oēs excuſatiōes pōt proponere excuſator:licet non habeat mādatum:vt ī.d.l.reos.C.de accu. canonizata.v.q.iij.in.c.ſi elegans.§.reo.nam velit vel nolit reus factum ſic ſe habet:& ideo nō mirum ſi quilibet admittit etiā ſine mandato. Quędā ſunt excuptiōes probabiles non tamen neceſſariæ:vt puta quia reus non pōt venire propter inimicitias:& tunc excuſator non admittitur:quia ignorat voluntatem rei.Quædā ſunt exceptiones oīno volūtarię:vt puta tu es iudex rei,& fortius nō admittitur excuſator:quia reus poſſet prorogare iuriſdictionem iſti⁹: & iſte excuſator cū non habeat mādatum
22 non debet interpretari voluntatē alteri⁹. ¶ †Item ad allegandum cauſas cauſæ ſolet dici ꝙ non admittitur excuſator ad diſputandum ſuper crimine:ſed dic ꝙ in veritate etiam ad excuſandum innocētiam ſuper crimine debet admitti excuſator,ex quo poteſt procedi in abſentia vt eſt caſus ſingularis in.d.§.publicè.& ſentit ibi Bar . nā cūm iudex ad hoc teneat ex officio ſuo:vt dixi.ſ.fortius debet admittere quēcunq;.Item tex. ibi dicit ꝙ admittit ad excuſandum innocentiam.& ſic loquitur quando excuſat de crimine oſtēdendo eū innocētē.et facit optimè tex.in ar.in.l.non tm̄.ff.de app.vbi in crimine qs appellat pro alio etiam inuito:de quo.ij.quæſtione.vj.in ſum.
23 ¶ †Vltimò circa prędicta q̄rit quid ſi procurator interuenit vbi non debebat interuenire.nunquid tenet iudi-
a ciū [a]? gl.in.c.j.de iud.li.vj.tenet ꝙ ſic.idē gl.in.l.q̄uis.C. de adul.aliquis contra Bar.mutauit opi.in.d.§.ad crimē. & tenuit ipſe finaliter ꝙ iudicium ſit nullū ſiue interueniat ex parte actoris, ſiue ex parte rei.& mouet p̄ tex.ibi dicentē ꝙ fruſtra interuenit ꝓcurator . ergo ſi iudicium eſſet aliquid non interueniret fruſtra:quia ſaltem poſſet mādari executioni q̄ncūq; caperetur reus ſi non pōt haberi pro p̄ſenti.ſicut dicimus ī iudicio incepto contra cedentē bonis : vt j.de ſolu.c.Odoar. Item quia ille procurator non ita prouidè promouet cām vt principalis:fallit in caſu.l.q̄uis.C.de adulte.vt.§.dixi. Aduertēdū tn̄ eſt ꝙ in multis caſib⁹ pōt interuenire validè procurator: vt §.dixi.& in illis non eſt dubium ꝙ valet iudiciū : ſed vbi dixi procuratorē non poſſe interuenire ibi eſt dubiū.d. An. hīc diſtinguit ꝙ aut ſumus in caſibus vbi poteſt abſens condemnari:& tunc tenet iudiciū. quia ibi eſt defectus in ſolennitate:quia non potuit p̄ſtare cautionem de iudicato ſoluēdo.q̄ cautio non poteſt peti lite conteſ. imò defectus tollit̄ per conteſtationē litis:vt in.l.filiusfa. §.veterani.ff.de procu.Si verò ſumus in caſibus in quib⁹ abſens non potuit condēnari:& tunc nō valet iudicium: quia non eſt hic defectus in ſolennitate : ſed cum abſens non perat condēnari conteſtatio vr̄ nulla.& q̄ q̄ q̄ in veritate hęc videat optima conſideratio: tamē tutius credo tenendum eſſe opi.vt indiſtinctè iudicium ſit nullū:qa aut internenit procurator ex parte actoris,& reus fuit abſolutus fortè ex negligētia ꝓcuratoris,q̄ nō fuiſſet ſi actor fuiſſet p̄ſens:qa diligenier tractaſſet cām ſuā. Aut iteruenit ex parte rei:& tūc fortè ex negligētia procuratoris innocens fuit condemnatus:ita ꝙ ſi fuiſſet reus præſens euitaſſet cōdēnationē:& intereſt reipublicę ne innocens cōdēnet̄,vel nocens abſoluatur:& in fauorē publicū hoc ſtatutum fuit,cui partes ēt expreſsè renuntiare non poſſunt.l.ius publicum.ff.de pac.Item tex.in.d.§.ad crimē.dicit ſimpliciter & indiſtinctè ꝙ fruſtra interuenit procu-
24 rator.¶ †Et de propria ſignificatiōe hui⁹ verbi fruſtra [b]
b eſt denotare quandam annihilationem: & actus nullitatē licet q̄nq; impropriè aliud importet:& ita loquitur.c.qa fruſtra.j.de vſur.ſed improprietates ſunt excuſandæ & fugiendæ:nō aūt in cōſequētiā trahēdę:vt no.ī.c.intelligentia.&.c.ex parte.de ver.ſign.& hoc dico:qa qdā & min⁹ bene mouebant̄ in contrarium ſentiā p̄.d.c.quia fruſtra. Et intellige ꝙ nō valet iudicium an̄ concluſionē in cā:ſed poſt cōcluſionē ſerua.l.q̄uis.C.de adul.vt.§.dixi. ¶ In gl. in ver. *ſilentiū*. ibi . *de iureiuran.quē admo.* & dic de hoc vt
25 dixi plenè ibi.&.§.in notabilibus.¶ †In eadem gloſſ.ibi. *dixit ſe nolle accuſare*. dic melius ꝙ aut q̄s renuntiat accuſationi propoſitæ aut proponendæ : ſi propoſitæ,dic vt dixi in.c. præcedenti.ſi proponendę:aut renūtiaui in caſu in quo licitum eſt tranſigere,vt ſuper iniurijs & ſimilibus:& non audit̄ amplius:& hoc caſu procedit iſta gloſ. aut non erat licitum tranſigere:& tunc aut fuit præuentus ab alio:& non auditur:ſecus ſi non fuit prȩuentus:& tūc audit̄:vt ī.l.iij.§.ſi is cuius.ff.de ſepul.vio. de quo per Bar.ī.l.ſi marit⁹.§.ſi negauerit.ff.de adul.& ī ſi.gl.ſed iſte nō fuit abſolutus à crimine:ſed propter illegitimitatem accuſatoris: & ideo alius audiri debet: vt in.c.cū P.s̄.eo. & no.ij.q.j.c.prohibentur.¶ In gloſ.ſi.not.bene ex gl.q̄n citatus debeat comparere & q̄n non:dic vt dixi.in.c.ſi.de
26 fer.¶ †In ea.gl.ī ſi.no.gl.quia ſemper allegat̄. & vide no. ij.q.iij.c.ſi ep̄s.& plenè per Inn. & alios in.c.præterea.de dila.& per Io.and.in regula ſcienti.de reg.iur.li.vj. ī mercu.vbi diſputat:nūquid valeat proceſſus contumaciæ punitiu⁹ contra non comparētem habentē ītn̄ legitimā cām
27 non comparendi.¶ †Vltimò opp.contra hanc literam. & videtur ꝙ purgatio non erat indicenda huic epiſcopo propter infamiam inſurgētem ex calūnioſo accuſatore. arg.in.c.qualiter & quando el.ij.j.eo.& in.c.cū in iuuentute.de præſum.Sol.dicit Gof.ꝙ non propter talem accuſatorem ſed propter infamiam q̄ fortè prius inſurrexerat fuit indicta purgatio:vel fortè pōt dici ꝙ infamia trā ſiuerat ab bonos & graues viros,vn̄ propter eos hęc purgatio erat indicenda:ad hoc qd̄ not.in.c.dilectus.de pur. ca.& per gl.in.d.c.qualiter & q̄n j.eo.& ex his dicit gl.nō bene dicere.ij.q.v.c.omnibus: q̄ dicit ꝙ propter infamiā ortam ex calumnioſa accuſatione eſt indicēda purgatio: ſed tu dic.vt.§.dixi.& fortè poſſet attentari ꝙ ſi certū eſſet infamiam peruenisſe ad graues perſonas, ex facto tn̄ calumnioſi accuſatoris, ꝙ purgatio non eſſet indicenda iuxta no.per Bar.in.l.de minore.§.tormenta. ff. de q̄ſtio.

✠ *SVMMARIVM.* ✠

1 *Denuntiator criminis non ſe inſcribit:prout facit accuſator. Excipiēs de crimine et nō probās,punit̄ extraordinariè.nu.22. Procu.internenit q̄ū de crimine diſcutitur per viā exceptionis.*

2 *Accuſatio tēdit ad finē punitiōis.ſ.vt accuſatus puniatur ſecūdū qualitatē delicti,denūtiatio verò qualiſcunque ſit tendit ad finem corrigendi.*

Crimē per exceptionē probatū non eſt cā aliquem puniēdi ex illa probatione.ſ.quod non punitur vel priuatur beneficio quod iam habuit:ſed illo quod vult conſequi priuabitur.numero.14.

3 *Per electionem acquiritur ius ad rem: ſed per collationem acquiritur ius in re.*

4 *Accuſatio non dicitur criminalis,quando per eam nō agitur ad pœnam:ſed ſolūm vt accuſans priuetur certa re.*

Procurator admittitur in illis criminibus in quibus nō agitur ad pœnam:& poteſt eſſe quando de crimine agitur ciuiliter.

Parrochianus vel patronus poſſunt agere de crimine ciuiliter contra clericum vt priuetur illa eccleſia.numero.21.ad finem.

5 *Exceptio intentionis vel facti quæ ſit.*

6 *Accuſator debet regulariter ſe in accuſatione inſcribere:fallit vt hīc dicitur.*

7 *Inſcriptio quā faciunt accuſatores nihil aliud eſt niſi quōd ipſi ſe obligent ad pœnam talionis.*

8 *Inſcriptio ad pœnā taliōis nō eſt neceſſaria:quia licet nō fuerit fact.a,nihilominus ad eam tenetur ſi in accuſatione defecerit accuſator.*

Pœna talionis quæ ſit & vnde dicatur?

9 *Accuſator criminoſus non repellit q̄ī ꝓſequit̄ iniuriā ꝓpriā.*

10 *Clericus criminoſus an poterit excipere contra electum ſeu cōfirmatum qui eſt futurus ſuus prælatus?*

11 *Cōtra excipiētē de crimne nō admittitur triplicatio criminis.*

12 *Procurator capituli nō admittit̄ cōtra electū excipiendo contra ipſum de crimine:ſi canonici ſunt inſpiratores vel criminoſi.*

a ¶ Tenet iudiciū. Adde videdū do. de ro.deci.ſuis notis & antiquis. de procu.

✠ SEBA.SAPI.

a ¶ Tenet iudiciū. Vide Ro.in conſ. cclv.inci.duo ſunt Gemi.in.c.j.de iudi.li.vj.& Feli.ī. c. ſciſcitatus.col. iiij. ver . contra opin. cōem.§ . de reſcrip. & in.d.c. meminimus.co.v.ver. vltia concluſio.§.eo.

✠ SEBA. SAPI.

b ¶ Fruſtra . de his verbis fruſtra aliquid fieri . vide Feli.in.c.rodulphus. colū.xx.circa mediū.in ver . fruſtra. de reſcrip.

13 *Princeps alicuius regni an posit se opponere contra electionem alicuius prælati qui habet stare in regno suo?*

14 *Electus si fuerit repulsus ob crimen cõtra ipsum probatum: efficitur inhabilis ad aliâs dignitates consequendas, non autem priuatur consequutis. nu. 2. sed si talis poterit se purgare nõ repelletur à dignitate consequenda. nu. 15.*

16 *In cõmissis arbitrio iudicis potest pars appellare si iudex iniquè arbitretur.*

Iudex quando cognoscit vt bonus vir ab eo non appellatur: idẽ quando committitur conscientiæ suæ.

17 *Appellari non potest à pœna legis: sed an inciderit in pœnã vel nõ & super hoc sit pronuntiatũ bene potest appellari.*

18 *Iudex in commissis arbitrio suo debet seruare æquitatẽ vbi ius scriptum non est.*

19 *Archiepiscopus an possit de criminibus obiectis contra electũ in episcopum cognoscere?*

20 *Testes an sint compellendi ad testificãdum quando excipitur contra aliquem de crimine.*

21 *Contra electum in episcopum vel ad aliam dignitatem qui admittentur ad excipiendum de crimine ipsius?*

¶ *CAP. XVI.*

SEBA. SAPI. a ¶ Beneficium. Vide de hac materia plenissimè p Feli. in c. eam te. colũ. j. cũ pluribus sequẽ quentibus. s. de rescriptio.

1 SVper his. † Denuntiator criminis non se inscribit: qa ad correctionẽ tẽdit accusator verò se inscribit: quia tẽdit ad pœnã: excipiẽs verò inscribit se ad pœnã extraordinariã si per exceptionẽ dijcit ab obtento: aliâs secus. hoc primò. Secundò dicit ꝙ dum discutit de crimine per modũ exceptionis põt interuenire ꝓcurator. Diuidit in duas partes principales. Secunda ibi: *licet*. & prima subdiuiditur quia primò ponit modos tres opponendi crimen. Secũdò illos prosequit ibi: *quando*. ¶ Casus literalis. Quidam electus fuit in epm lucanũ: quidã canonici opponebãt se illi electo: quædam impedimenta contra ipsum ꝓponẽtes. s. ꝙ erat malæ famæ & opinionis, & ꝙ cõtraxerat matrimoniũ cũ vidua. & sic repelleret tanq̃ indignus: super his mãdauit papa inquiri: opponebat contra illos qui se opponebant & impetrauerãt de his inquiri ꝙ debebãt se obligare ad pœnã si deficerẽt in probando. Vnde iudices illi super hoc cõsuluerũt papam. & ipse respondet ꝙ tribus modis potest crimẽ opponi. s. denũtiãdo, excipiẽdo, & accusando: qñ crimẽ in modũ denũtiationis opponit, nõ est necessaria inscriptio: sed cũ opponit in modũ accusationis tũc debet inscribi, cũ talis accusatio fiat ad depositionem: cũ verò crimẽ opponit in modum exceptionis, distinguẽdũ est quare opponitur & qñ. Si autem subijcit vt aliquis repellatur ab accusatione. non est necessariũ inscribi: sed cũ opponit vt aliqs repellatur à promotione officij vel beneficij: si ante cõfirmationẽ opponit secundũ qd hîc opponebat, nõ debet quisq̃ inscribere quia crimẽ hoc modo probatũ impedit promouẽdũ: sed non deijcit iam promotũ: si verò obijcitur post confirmationẽ cũ elect⁹ debet cõsecrari, debet. obijciẽs se obligare ad pœnã extraordinariã ad arbitriam iudicis discreti: quia deijcit ab obtento, & repellit ab obtinẽdo: qa crimine sic ꝓbato perdit qd per electionẽ & cõfirmationẽ fuerat cõsequutus: sed ob hoc pri⁹ habita nõ amittit. Et in casu isto licet agatur de crimine nõ tñ est q̃stio crialis:

2 vñ per ꝓcuratorẽ põt tractari. B. ¶ † No. j. ex tex. finẽ accusationis denũtiationis, & exceptionis: nã accusatio tendit ad depositionẽ: qa accusatus deponit ab officio & beneficio si fuerit cõuict⁹: dic ẽt si crimẽ est enorme debet detrudi in perpetuũ carcerem: vt in. c. tuę j. de pœnis. denũtiatio verò tendit ad correctionem, non autem ad puniendum delictũ pœna cõdigna. sed vt cogat desistere à peccato, & agere pniam. & hoc procedit tã in denuntiatione euãgelica q̃ canonica regulari & iudiciali: nam finis principalis cuiuscũq̃ est vt denũtiat⁹ se corrigat. sed qñq̃ cõpellit satisfacere, si aliter se corrigere nõ põt: sed aduenit per quãdam cõsequẽtiã: de quo in. c. nouit. de iudic. Exceptio verò ꝓpriè & secundũ materiã suã ꝓpriã tẽdit ad repellẽdũ: vt ĩ. c. ij. de or. cog. & c. à nobis de exceptio. & l. j. ff. eo. Sed qñq̃ propter cõnexitatẽ iuris obtẽti cum iure à quo repellit deijcit à iure ẽt q̃sito. & ista est rõ hui⁹ lr̃æ ꝙ priora beneficia non amittit probato crie per viã exceptionis: qa (vt dixi) exceptio nõ tẽdit ad vindictũ. Et not. ꝓ eo qd dicit ꝙ crimina vbicũq̃ claruerint sunt puniẽda. xxiiij. qõ. iij. c. ecce. debet em̃ ĩtelligi ꝙ sunt

3 punienda secundũ modũ propositũ & probatũ. ¶ † No.

a ꝙ ante cõfirmationẽ nõ dicit qs adeptus beneficiũ: [a] sed agit & certat de obtinẽdo bũficio: sed post cõfirmationẽ dicit obtinuisse beneficium: licet adhuc restet cõsecratio, vel aliud ius. Ex hoc infert. ꝙ per electionẽ & cõfirmationẽ q̃ritur ius beneficio sicut per collationẽ: nã collatio habet tm̃ vim electiõis & cõfirmationis: vt no. Inn. in. c. cũ olim. de cã pos. & propriè. & per collationẽ acqrit ius ĩ re: vt ĩ. c. pe. de p̃b. li. vj. & ĩ. c. fi. de cõcess. p̃b. eo. li. Infert ẽt ex p̃dictis & ex tex. ꝙ per electionẽ acquirit tm̃ ius ad rẽ nõ in re. & de hoc. lxiij. di. c. quãto. vbi bo. gl. & C. de iur. om. iu. l. priuatorũ. & qd no. in. c. trãmissa. s. de elect. in gl. ¶ No. ꝙ petẽs ordinari seu cõsecrari dicit petere aliqd iuris: iõ petẽti rectè excipit: secus autẽ si peteret aliqd facti cõsecutiuũ ad ius obtẽtũ de præterito: tũc em̃ nõ põt excipi: sed debet accusari. de quo in. c. cõstitu-

4 tus. de appel. & in. c. accedẽs j. eo. ti. ¶ † Vltimò not. ꝙ cũ disputat de crimine obiecto per viã exceptionis q̃stio nõ dicit crialis, ẽt si exceptio deijciat ab obtento rõne cõnexitatis cũ iure futuro: crialis ergo dicit q̃stio cũ finis tendit ad vindictã publicã, & vt delictũ puniat pœna debita & naturali: ex quo soluitur q̃stio quotidiana. Si agit cõtra clericũ solũ vt priuet bñficio ꝓpter crimẽ, nũqd ista quęstio sit criminalis vt nõ possit interuenire procura-

b tor? [b] Fede. de se. consi. xxiij. cõsuluit ꝙ nõ. qa finis accusationis tẽdit ad depositionẽ nõ ad priuationẽ beneficij tm̃: vt hîc. Item quando agitur vt solũ priuet beneficio: hoc videtur attẽtari propter inhabilitatẽ: ipsius clerici: non autem prĩcipaliter vt delictũ puniat: hinc est ꝙ parrochianus vel patronus potest hoc mõ agere contra clericũ vt priuetur beneficio: vt ipse Feder. not. consi. xxiij. aliâs. xxviij. & vt dixi in. c. illa. s. eo. & in. c. ex parte adæ. s. de testib. pro hoc dicto ꝙ dicatur agi ciuiliter: ego allego tex. expressum. in. c. per tuas. el. j. j. de simo. in ver. tales. vbi tex. not. dicit ꝙ non agebat criminaliter vt deponeretur ab ordine, sed ciuiliter vt ab administratione amoueretur tanq̃ immeritus & dãnosus: & ille est text. in iudicio meo valde singularis: vt licet tẽdatur ad bonum publicũ & non ad commodum priuatũ: nihilominus dicit agi ciuiliter: ex quo non agitur vt imponat poena naturalis ipsius delicti: imò (vt dixi) nõ videtur agi vt poena imponatur: sed potius vt immeritus amoueatur: dicit tamẽ hîc. do. Anto. ꝙ si poena delicti esset tantũ priuatio beneficij: puta si statutũ dicit quòd si quis luserit ad azardum priuetur beneficio: tunc satis accusatio dicitur criminalis. quia agitur ad poenam naturalem ipsius delicti. quod

5 satis puto verum: nec Feder. sentit oppositi. ¶ † Opponi. contra text. & contra prædicta. & videtur ꝙ contra petẽtem confirmationẽ vel consecrationem non possit excipi de crimine: quia exceptio est propriè actionis exclusio vt in. c. ij. de ordi. cogno. & in. l. ij. ff. de except. sed ille qui petit consecrationem vel confirmationem, nullam actionem intentat: sed tantũ hoc petat competit à iudice Sol.

c dicit Inno. ꝙ ista exceptio [c] est facti, seu intentiõis: vnde non est propriè exceptio: sed est proponenda: & ea proposita debet iudex supersedere donec examinetur huiusmodi exceptio. & etiam facit ad ea quę no. in. c. super eo. de elect. ¶ In gl. j. ibi: *& quartum modum habes scilicet per inquisitionem, &c.* & secundũ hoc papa fuisset diminut⁹. & iõ dic melius secundum doct. quia aliud est quærere

quo

SEBA. SAPI. b ¶ Interuenire procurator. Idẽ tenet Bal. in. l. non solũ. §. fi. ff. de procu. de quo per Mode. in rubri. s. de iudi.

SEBA. SAPI. c ¶ Ista exceptio. vide quę scribit Fel. in rub. s. de excep. vbi latè an excep. facti seu intentiõis sit propriè exceptio.

modis possit opponi de crimine,aliud quot modis possit agi de crimine: nam crimen propriè non opponitur nisi altero istorũ trium modorũ de quibus in tex.sed agi potest de crimĩe multis modis: & tũc ẽt cõgruè addit quartus modus adiectus ĩ gl.quasi doc. velint dicere & bene, ꝙ opponere denotat factũ partis:sed in inquisitione hoc cessat.& ideo non congruè adaptatur ad tex.nostrum.habemus ẽt secũdũ Io.An.aliũ modũ actionis per quẽ quis petitur remoueri à beneficio suo:vt in.c.q̃relã.s̃. de ele. & dic ꝙ verbum accusatio positum in tex.debet intelligi largè vt cõprehendat strictam accusationẽ quando agit ad vindictã publicã.& ẽt vt cõprehendat accusationẽ largã quãdo solũ agit vt priuet beneficio suo: illã em̃ nõ est stricta accusatio: qa nõ intẽdit ad depositionẽ ab ordine. ¶ In gl.ij.ibi: *in crimine abigeatus*. hoc crimen committit cũ qs abigit:id est profugit seu repellit gregẽ cũ pãno ru
a beo,vel alio mõ quẽ postea furatur cũ socijs. [a] ¶ In ead. gl.ibi: *quæ apparitores referunt*: expone apparitores.i. nũtij publici.& iste casus non rectè excipit secundũ doc. qa lex loquitur in denũtiatoribus qui denũtiauerũt crimina notoria:nec eis creditur nisi in notorijs : vt.l.ea quidem. alleg.in gl.canonizata.iiij.qõ.iiij.c.aliquando.& vide qd
6 no.ibi.¶ † Sunt & alij casus excepti in quibus non est necessaria inscriptio, vt si agatur de adulterio quando maritus accusat iure mariti.l.quamuis.C.de adult.secus si accusat vt extraneus:vt in.c.tuę.s̃.de procu.qd sic debet intelligi secũdum Host.Itẽ fallit cũ qs accusat de falsa moneta.l.j.C.de fal.mo.Itẽ fallit cũ quis accusat rõne officij vt tutor seu curator qui non punit.licet deficiat, nisi eui dens sit calumnia:vt.l.ij.C.qui accu.non pos. Item cùm quis prosequitur mortẽ illius cui succesit ne priuet hæreditate.ff.de his qui.vt indig.l tutor.Itẽ cũ mulier vel tutor ꝓsequit iniuriã propriã vel suorũ.ff.ad turp.l.j.§.ac-
7 cusationẽ.¶ † In ea.glo.in fi.aduerte ꝙ triplex reperitur in hoc opi.vt no.in.l.fi cui.ff.eo.& in.l.in causis.C.e.nam quidã dicunt ꝙ inscribere est qñ accusator profitetur in fine libelli accusationis se perfectũ libellum dedisse, ꝑ qd statim intelligit obligat9 ad talionẽ. Alia est opi.ꝙ inscribere sit cũ profitet & promittit de ꝓsequẽda accusatione vsq; ad fi. Tertia opi.est illa quæ tangit hîc ĩ gl.vt obliget se ad pœnã talionis.& hanc dicit Io. And.tenendam.
8 quæ satis probat in.c.tuæ.de procu.in fin. ¶ † Sed circa hoc q̃ritur:nunquid inscriptio ad pœnã talionis sit neces
b saria [b].Ioã.An.iiij.q.iij.ĩ.c.inscriptio.dicit ꝙ sic.& facit.l. qui crimẽ.C.qui accu.non pos.&.ij.q.viij.c.quisquis.sed Accur.in.l.ij.C.de fide instr.& ĩ.d.l.in causis.C.de accus. cõcludit ꝙ licet nõ fiat inscriptio deficiens tamen in accusa.debet puniri pœna talionis:& est hæc cõmunis opi. hoc ẽt sentit Bart.in.d.l.fi cui.& Io.And.hîc.Et pro hoc adduco tex.ij.q.iiij.c.qui non ꝓbat.& dicit Spe.ĩ ti.de accusa.ver.itẽ ꝙ nõ rectè.ꝙ hodie in multis locis nõ seruat
c ista solennitas inscriptiõis: [c] & satis põt tolerari.per.l.ordo.ff.de publi.iudi.& p.l.hodie.ff.de pœnis.vñ aũt dicat talio,& quid est dicere:ꝙ ꝓpriè talio est idẽ ꝙ representatio seu cõsimile:quia quis debet pati cõsimile ei9 qd in-
9 fert,siue iniuriam siue beneficium secundũ papã. ¶ † In gl.in versi. *accusatore*. ibi. *accusare non debet*. hoc est verũ est nisi prosequeretur iniuriam propriã:qa tunc non repellit prætextu criminis.iiij.q.vj.oĩbus.& dixi in.c.j.s̃.e.
10 itẽ in casu.c.nulli.s̃.eodẽ.¶ † In ea.gl.ibi. *sed ab excipiendo non repellitur*. pondera gl.quia sentit quẽ posse excipere contra electum seu confirmatũ:licet sit criminosus:& licet prosequatur interesse publicũ.aliâs gl.nõ aduersatur principio.Sed Inn. circa hoc multũ laborat nunquid criminosi possint excipere de crimine contra electũ seu confirmatũ.& primo dicit ꝙ nõ debet admitti criminosus nisi prosequatur interesse propriũ : vt quia ille cõtra quẽ excipit est suus futurus prælatus,vel aliud ꝓpriũ interesse prætendit.Et no.singulariter hoc dictum ꝙ subditus excipiendo de crimine, agendo contra prẹlatũ suũ
d dicitur prosequi proprium interesse [d]. & sic non dicitur reus excipiens voluntarius: facit quod dixi in.c.cũ inter. de excep.&.c.dilecti.e.ti. Et pro primo dicto ꝙ crimino sus prosequens interesse publicũ non admittatur ad excipiẽdũ:inducit Inn.ꝙ iste excipiens voluntarius tenet vices accusatoris:vt no.in.c.super eo.de elec. vnde sicut accusator repellitur prætextu criminis:ita & iste voluntarius excipiens:& pro hoc videtur tex.in.c.illud.xxiij. di. nec ob.tex.in.l.apud celsum.§.marcellus.ff.de do.except.
11 & quod no.ĩ.c.dilecti de excep.¶ † Quòd cõtra excipiẽtẽ de crimine:non ob.replicatio criminis: quia illud verũ est qñ alius agit contra excipientem : sed ille qui petit confirmationẽ vel consecrationẽ nihil petit ab excipiente.Refert secũdò Inn.alios tenere contrariũ quos ipse sequitur,vt criminosi admittantur ad excipiendũ:quia ille qui petit confirmationem vel consecrationem , si habet aduersarium debet dare libellũ & litem contestari: & sic agit:ergo contra excipientem de crimine non debet admitti replicatio criminis:vt in iuribus præalleg.non ob. secundum eum.c.illud.prẹallega.vbi dicitur quòd prius sunt examinandæ personæ quæ obijciunt crimina:quia
a secundum eum non debent examinari nisi an habeãt probationes in promptu , ne diu differatur prouisio ecclĩæ vel debeant examinari an veniant bono zelo:an per inuidiam vel odium:sed Archi.bene prosequendo hanc materiã in.d.c.illud.cõcludit quòd quando criminosus pro
12 sequitur suum interesse admittit ad excipiendũ. ¶ † Et plus dicit ꝙ etiã procurator capituli nõ admittit si canonici sunt conspiratores seu criminosi.& hanc opi.sequit hîc Io.An.& videt verior.vt distinguamus an prosequat proprium ĩteresse,& admittatur:an publicũ,& possit repelli:qa(vt dixi)in veritate iste tenet locum accusatoris.
13 ¶ † Et ex prædictis infertur ad decisionem quæstionis: nunquid princeps regni admittatur ad excipiendum de crimine contra electum?& dicit Inn. ꝙ prima fronte videtur suspectus:quia prẹsumitur facere causa extorquẽdi pecunias:ideo nõ debet admitti:sed si cessaret suspitio esset præ alijs admittendus.ar.xvj.q.j.c.constitutũ.ea cã. q.vij.c.filijs.& plus dicit ꝙ etiam si princeps esset suspectus si excipit contra electũ ꝙ eum timet de coniuratiõe seu de proditione patriæ seu reuelatione secretorũ suorum : & hoc ratione patriæ : vnde electus est oriundus vel propter parentes suos qui sibi fuerunt infesti:& tunc
e satis est audiendus princeps: [e] quia satis prosequit interesse proprium.hoc dictum singulariter no.qa sæpe accidit
14 in practica.¶ † In gl.in ver. *impedit promouendum*. in fin. no.gl.quæ vult quod virtute huius exceptionis probatæ repellatur iste electus nedum ab illa dignitate ad quã fuit electus: sed etiam à qualibet dignitate consequẽda in futurũ:sed gl. sequens videtur hoc limitare verũ.qñ ex tali probatione est grauata eius opinio:sed dic ꝙ in veritate semper videtur grauata.ar.l.lucius.ff.de his qui no. infa. in.c.cũ tu.s̃.de test.& in.c.super eo.de ele.¶ Sed tunc oppo.exceptio non debet operari vltra eius naturam & intentum excipientis.sed hęc exceptio fuit opposita ad repellendum tantũm à dignitate:ista ergo debet operari re
e motionem à qualibet alia.Sol . dic quòd hoc non operat virtus exceptionis:sed aggrauatio opinionis quę insurrexit ex prima repulsione:& dic vt not.in.d.c.super eod.s̃.
15 de elect.¶ † Et aduerte.qa gl.sequens in fi.valde sin.dicit quod si iste potest se purgare,non repellitur ab aliqua dignitate consequenda:nã contra hoc opponitur:quia purgatio non habet locum nisi quando delictũ est verè probatum:vt in.c.cùm dilectus.de purg.cano.& in.c.ad nostram.de proba.Sol.dicit Ioan.Andr. quod aliter potest intelligi scilicet de purgatione fienda per probationem innocentiæ,& non per iuramentum tantùm.simile in.c. si diligenti.de foro compe.vel contrarium ĩ probatione

ZACHARIAS.

a ¶ Postea furatur cũ socijs.Adde qd si sibi postea furto capiantur per aliũ Bal.in.l.fi.C.de cõdi.ob tur.cau.& in l.j.§.abigei. & ibi Bar.ff.de abi.oĩno per Alex.in.l.vbi fideiussor.ff.de so.

b ¶ Sit necessaria.ad de Io.de Ana.cõs. lix.Old.cõsi.xlvj.

SEBA. SAPIA.

c ¶ Inscriptionis.Vide Ang.in.l.crimẽ. C.q accus.nõ poss. vbi dicit qd talis pœna hodie recessit ab aula:& idem dicit Sali.in authẽ. sed nouo iure.C.de adul.

d ¶ Proprium interesse. Adde Oldr. cõsi.cj.&. clxxxij. &.clxxxiij.

e ¶ Princeps. Adde quod voluit Ro. sing.suis.so.xxij.

iſta indirecta q̃ eſt facta per viã exceptionis: & tunc admittaſ purgatio vera cum iuramento & ſimilibus. vt admittaſ ad alias dignitates: quod ſemper tene menti. & vide quod no. in c. inter. de pur. cano. in gl. ij. & pro hoc dicto: facit. quia (vt. s̃. dixi) aggrauatio opiniõis eſt illa quæ repellit à dignitati futura, quę ſatis tollit per purgationẽ ij. q. v. c. presbyter. & quod ibi no. & no. iſtã gl. ꝙa reputo
16 ipſam ſing. ¶ † In gl. in ver. *arbitrium*. in fi. no. tria ex iſta
a gl. primò ꝙ in commiſsit arbitrio iudicis põt appellari[a] ſi iniquę arbitretur. & facit. c. j. de dila. & quod ibi no. nã intelligitur cõmiſſum arbitrio iudicis non vt faciat ad libitum: ſed vt faciat vt qualibet bonus vir. l. fideicommiſſa. §. q̃q̃. ff. de leg. iij. & quod no. in c. ij. de corpore vitia. in gl. Sed contra hoc fortiter obſtat dictum Inn. in c. ſtatutum de reſcri. li. vj. vbi dicit ꝙ qñ iudex cognoſcit vt bonus vir non poteſt ab eo appellari, ſicut nec appellatur à dicto boni viri: & illud dictũ Inn. ſequitur Bart. in l. j. in fi. ff. de leg. ij. licet quædã lect. non habeant illud dictum. Solu. ꝓ concor. puto ſic dicẽdũ: ꝙ iudex cognoſcit vt iudex licet illud ſuꝑ quo agit & cognoſcit ſit cõmiſſum arbitrio ſuo: tũc nihilominus poteſt appellari. & ita procedit iſta glo. vt probo per tex. in l. ſi qua iuncta. l. aliud. §. in ter. ff. de ver. ſign. ibi enim imponit mulcta arbitrio iudicis: & tamen poteſt appellari ſi modũ excedit: vt ibi. hoc idem ſentit gl. apertè. d. l. ſi qua. & clarius ibi Bart. ĩ fi. vbi propriè in his terminis dicit ĩ vltima. q. quòd ſi pœna debeat imponi ad arbitrium iudicis poteſt ab eo appellari: ſecus dic qñ aliquid liberè committeretur arbitrio iudicis. ar. in l. non quicquid. ff. de iud. & in c. cõſuluit. de off. deleg. tunc emꝫ ab eo non appellatur: ad hoc quod no. Io. And. in addi. Specu. in ti. de cita. §. ſequitur. ver. ſed nũ qd credetur. Item ſi cõmittitur conſcientię iudicis:[b] de quo vide gl. in c. ſtatutum. §. aſſeſſorẽ. de reſcri. li. vj. quã tamẽ gl. limita per gl. in cle. j. de iurepa. vbi ſuperior ex officio ſuo poteſt reducere illud ad bonam æquitatem. & facit. c. paſtoralis. de appel. Quandoq̃ iudex cognoſcit non vt iudex: ſed tanq̃ vir bonus, ſeu ſuccedit loco boni viri: & tunc non poteſt ab eo appellari. & hoc caſu procedit dictum Inn. & Bar. & ideó dicitur quòd à iudice rurſus nõ appellatur: poſſet tamen attentari ꝙ poſſet peti reductio ad bonam æquitatem per ſuperiorem: & ita intelligitur gl. ſequens, quæ dicit ꝙ ſi iudex excedit modum debet factum ſuum reduci ad arbitrium boni viri. Vel poteſt intelligi illa gl. quando iudex proceſsit extra iudicium ĩ cõmiſsis arbitrio ſuo. puta in iniungendis pœnitentijs vel diſpenſationibus fiendis: & in hoc no. illam gl. ſingulariter: quia nõ legi alibi: ſed ſi iudex procederet iudicialiter: opus eſſet appellatione etiam in commiſsis arbitrio ſuo: aliâs tranſiret ſentẽtia in rem iudicatam: quod tenet do. Ant. & pro hoc allego tex. in c. quod ad conſultationem. & quod ibi no. s̃. de ſenten. & re iudi. & dico plenè. in c. j.
17 de conſti. ¶ † Secũdò no. ex iſta gl. ꝙ à pœna legis nõ appellatur: hoc verũ. qñ lex eſſet generalis: ſecus ſi ſpecialis, & ſpecialiter contra ipſum facta eſſet lex vel ſtatutũ. ſecundum Bart. in l. ſi qua pœna. in princ. ff. de ver. ſign. qđ intellige quando quis confitetur factum: ſed vult redarguere legem de iniquitate, & quod ĩponat magnã pœnã & non poteſt: ſecus autem vbi allegaret ſe non incidiſſe in pœnam legis: quia tunc iudice declarante ipſum inci-
c diſſe optimè poteſt appellare. [c] vide gl. no. in c. cupiẽtes. de elect. li. vj. & facit. c. peruenit. de appella. tunc enim po
18 tius appellat à iudice q̃ à lege. ¶ † Tertiò not. ex gl. hac ꝙ iudex in commiſsis arbitrio ſuo debet æquitatem ſeruare vbi ius expreſſum non eſt. Et hoc vltimum proſequere: vt no. Inno. in c. j. de conſti. & iſtæ duę glo. cum materia ſua habet vnam lectu. quę non ſolet examinari per doct.
19 ¶ † In gl. in ver. *criminalis*. ibi: *præſentia plurium epiſcoporum*. Idem Ioan. Philippus. & dicit Hoſt. ꝙ ſolus metropolitanus non poſſet cognoſcere de hac cã contra electũ ad hoc. c. ij. de tranſla. pepi. hoc dictum doct. intellige qñ excipitur contra conſecrandum in epiſcopum: quia tunc cùm probata exemptione veniat electus & confirmatus reijciẽd⁹, non poteſt inferior à papa hac quæſtionem diffinire ſine præſentia aliorum epiſcoporum. Sed vbi excipitur contra promouendum ad inferiorem dignitatem, ibi ſufficit ſolus epiſcopus, cùm non agatur de depoſitione ab ordine: ad hoc. xv. q. vij. in ſum. & xviij. qõ. ij. c. ſi qs
20 abbas. ¶ † In ea. gl. in fi. & de hoc an teſtes ſint compellẽdi cùm agitur per viam exceptionis: dic vt not. in c. dilectorũ. de teſti. cog. per doc. ¶ †
21 Extra gl. quęro pro declaratione literę qui admittantur ad excipiendum de crimine contra electum ſiue contra petentem confirmationẽ, conſecrationem, vel ordinem? Inn. videtur multum dubitare de hac. q. vnde in diuerſis locis varias refert opi. Primò enim dicit ꝙ ſicut quilibet admittitur ad defendendum alium. l. ſeruum quoq̃. §. publicè. ff. de procu. ita etiã quilibet debet admitti ad excipiendum cũ defundit eccleſiam: maximè quia ius publicum conſiſtit in ſacris ſacerdotibus & magiſtratibus. l. diſtin. c. ius publicũ: vnde cuiuſlibet intereſt ne mal⁹ præficiatur vt dicit bona guida. aretinus, & de eo fecit mentionem Archi. de ele. li. ſexto. c. j. In prima gl. dicit ſic dixiſſe non determinando: tamen vt quilibet admittatur, cùm cuiuſlibet ĩterſit eccleſiam: habere bonos ſeruitores. & in hac opin. videtur reſidere Innocen. licet (vt dixi) plures referat opin. ſed contra formam electionis dicit tantùm illos admittendos quorum intereſt & videtur tantum intereſſe eligentium & debentium confirmare. ſed ipſe Innocen. in c. j. de elect. lib. vj. ſentit quòd etiam contra formam admittitur quilibet qui poteſt de crimine excipere: & illud dictũ tenet ibi Archidia. & iuuatur ſecundum Ioan. Andr. ex illo. c. j. præalleg. & c. vt circa. & c. procurator. & c. is qui. de elect. lib. vj. & hanc opi. videtur ſequi Ioan. And. hîc. vide tamen gl. in d. c. vt circa. quę refert aliam opi. in c. cupientes. præalleg. do. Anto. hîc dicit ꝙ contra electum in epiſcopum addmittitur quilibet ſubditus tam contra perſonam quam contra formam electionis. Contra promouẽdum ad eccleſiam curatã admittitur quilibet parrochianus. Contra formam promouendi ad dignitatem principaliorem poſt epiſcopum admittitur quilibet de dioceſi quia quodammodo eſt eis ſuperior. Contra canones & alios electos ad particularia beneficia admittũtur omnes de eccleſia, & etiam illi quorum ſpecialiter intereſt tam contra perſonam quam contra formam electionis. Ego puto aliter dicendum. quod laicus nullo modo poteſt excipere: & maximè de crimine contra electum niſi ſua interſit: vt quia patronus, vel parrochianus, vel aliter ſua interſit. ar. c. illa. & quod ibi dixi. s̃. eo. habet enim vim hæc exceptio cuiuſdam accuſatiõis: vt dixi. à qua laicus remouendns eſt, niſi ſuum proſequatur intereſſe: vt in præall. c. illa. & quod ibi no. & in c. ex parte adæ. de teſti. Aut clericus excipit: & tunc credo ipſum indiſtinctè admittendum, ſi alia cauſa rationabilis non obſiſtat: nam intereſt cuiuſlibet clerici ne præficiatur malus in eccleſia. Itẽ ſicut clericus poteſt accuſare alium clericum proſequendo ius publicum: vt in c. cùm. P. s̃. eo. ita & fortius debet admitti ad excipiendum: vt in regula quid agẽdum. de regu. iur. libro ſexto. Nam turpius eijcitur, &c. vt in c. quẽadmodum. de iure iuran. pro hoc facit: quia clericus nõ reperitur prohibitus: imò potius videtur admiſſus: cùm hoc. c. loquatur generaliter. & ſic etiam loquitur præalle. c. j. & c. vt circa. & c. procurator. & c. is qui. de elect. lib.
22 ſexto. ¶ † Sed quęro nunquid obijciens contra electum non confirmatum. & ſuccumbens ſit aliqua pœna puniendus? Hoſt. & communiter doct. quòd ſic: nam punitur pœna. c. j. de electio. libro ſexto. vnde dicit Ioan. And. quòd aut electio non eſt confirmata: & habet locum illa pœna: aut eſt confirmata, & debet excipiens condemnari ad grauiorem

a ¶ Põt appellari. Vide. c. ij. ad fin. de iur. cal. li. vj. & Io. de imo. in l. j. ff. de legi. j. Andr. Barb. SEBA. SAPI.

a ¶ Appellari. Vide latè per Fel. ĩ. c. exceptionẽ. co. iij. s̃. de except. Mod. ĩ. l. vbi pactum. C. de trãſa. poſt. Pau. de caſt. ibi.

b ¶ Conſcientiæ iudicis. Adde videndum de hmõi commiſsis Lud. Ro. in repe. rub. de arbitris ꝓ me nouiter apoſtillata. & per Alex. conſ. vj. j. li. ZACHARI. ¶ Adde de hac materia duas gl. cõtrarias vnã. ĩ. c. ſtatutũ §. aſſeſſorẽ. in ver. relinquaſ. de reſc. li. vj. & alterã ĩ cle. j. in ver. oneramus de iure pat. ꝓ quarum concor. vide Feli. ĩ. j. co. xx. ver. & ſi dicatur cõſciẽtiæ tuę. s̃. de cõſtit.

c ¶ Appellare. Adde Lud. Ro. ſing. ſuis. fo. iiij. ZACHARI. ¶ Adde ꝙ voluit allegare Rom. ſin. ſuo. ccxv. ĩ. c. à pœna legis nõ poteſt appellari. ꝓ quo vide quod not. in apoſt. ad iſtum in c. peruenit. nu. vj. in ver. tenebis. vbi etiam alle. hoc fin. ñ. de appel.

ad grauiorem pœnam & hoc quando pœna imponitur ad arbitrium iudicis. Certè illud. c. j. loquitur in excipiente vel appellante: ideo concluderẽ quòd aut excipitur cõtra electũ, & nõ appellaſ: & tũc ſuccumbens nulla pœna venit puniẽdus: & ita videſ innuere iſta litera: aut excipitur, & appellaſ: & tunc quia magis aggrauauit aduerſariũ in eundo ad iudiẽ appellationis: habet locum diſpoſitio. c. j. de elect. lib. vj. & c. alia vide hîc per Inno. qui multa refert hîc quẽ vide per teipſum.

SVMMARIVM.

1 *Pertinax dicitur ille qui vult perſiſtere in ſuo errore: et nõ vult ſe corrigere.*

2 *Delegatus ad vniuerſitatẽ cauſarum poteſt ſententiã ſuã corrigere, ſi errauit in iudicãdo: ſecus ſi eſt delegatus ad vnã cãm.*

3 *Delegatus ad vniuerſitatem cenſetur quaſi ordinarius.*

4 *Iudex an poßit corrigere errorem ſuum ſiue factam in proceßu ſiue extra iudiciũ, ſiue in iudicio: aut in parte: aut in toto: aut indefinitiua: aut in interlocutoria?*

Iudex poteſt interpretari ſententiam quam tulit: capiendo ſcilicet interpretationem pro congrua verborum expoſitione.

5 *Sententia ſi tranſiuit in rem iudicatam, poteſt reuocari per ipſũ principem & non per alium.*

Tranſitus in rem iudicatam eſt de iure poſitiuo: cui princeps poteſt derogare.

6 *Arbiter ſiue iudex delegatus, an & quando poßint corrigere eorum ſententias: etiam quòd ſint nulle?*

7 *Teſtis tenetur dicere id quod aliâs iurauit non dicere.*

Sacerdos inductus inteſtem non debet teſtificari de eo quod habuit in confeßione: intellige de confeßione facta pro ſalute animæ: ſecus ſi ſciat tanquam amicus in confeßione.

¶ CAP. XVII.

QValiter & quando. Generales inquiſitores ſi nõ ſeruauerũt debitũ inquiſitiõis ordinẽ, prudẽter & caute corrigere debẽt: hoc primò. Secũdo ponit formã iuramẽti quã inquiſitores exigũt ab inqſitis. ſecũda ibi: *forma verò*. Prĩa ſubdiuidiſ. Nã ĩ principio & in fi. cõmẽdat & confirmat inquiſitores ſi bene ꝓceſſerũt. In medio verò. ĩ ver. *ſi verò*. inſtruit ſi malè ꝓceſſerũt. ¶ Caſus lr̃alis. Inquiſitores quidam lega. apo. ſe cœperũt facere inquiſitionem contra eꝑm Nouarien. ſignificatũ fuit domino papæ ꝙ inquiſitores ipſi non ſeruauerũt debitum ordinẽ inquiſitionis cõtra ipſum epiſcopum Nouarien. vnde papa ſuper hoc ſcribit inquiſitoribus illis dicẽs ꝙ ſi ordinẽ inquiſitiõis debitũ ſeruauerint cõmẽdat eos: ſi verò nõ ſeruauerũt vult ꝙ ipſum tempore oportuno debeãt obſeruare, ne inde naſcaſ iniuria vnde iura naſcunſ: ſi autẽ tanquam homines exceſſerunt, non pudeat eos errorem ſuum corrigere: qua menſura menſi fuerint remittetur eis, & aliquam occaſionem inuenient congruẽtem ne ſua vileſcat authoritas: quia ex his quæ inordinatè ſunt acta poteſt aliquid ordinabiliter agi: ſi verò ordinem debitũ ſeruauerunt, omni gratia & timore poſtpoſitis deum ſolum habentes præ oculis̃ via regia incedentes ſine perſonarum acceptione in negotio procedant. Formam verò iuramẽti quã à clericis Nouarien. in hoc negotio recœperunt in ſimilibus debeant obſeruare, hoc modo vt iurent clerici ꝙ ſuper his quæ ſciunt vel credunt in ſua eccleſia reformãda tam in capite q̃ in membris exceptis criminibus occultis plenam & meram dicãt inquiſitoribus
a veritatem. Bernar. ¶ Not. j. ex iſto tex. ꝙ inquiſitio[a] habet ordinẽ ſuum: & nimirum. nã & notoria habẽt ordinem ſuum: vt in. c. ad noſtram. de iureiu. & de ordine inquiſitiõis habetur maximè in. c. qualiter et qñ iud. §. debet
1 j̃. eo. ¶ † Secundò no. ꝙ iudex & quælibet diſcreta perſona debet errorẽ ſuũ cautè corrigere: nam & ſi in aliquo errauit, non debet ſponte fateri errorem ſuũ, ne vileſcat eius authoritas. nec debet errorẽ ſuũ defendere ſeu in eo perſeuerare: ſed debet cautius & prudentius q̃ põt ſe corrigere. & alibi dicit tex. magnæ ſapiẽtię eſt hominem corrigere qd malè loquutus eſt. xxij. q. iiij. c. magnæ. qd no. cõtra iſtos qui volentes pertinaciter defendere vnum errorem incidunt in infinita in cõuenientia. nec talis põt dici ſapiens: ſed potius pertinax. ¶ No. iij. iudicẽ debere laborare ne vileſcat eius authoritas: & alibi dicit: authoritatẽ dignitatis debet iudex ſuo ingenio augere. l. obſeruandũ. in fi. ff. de off. prę ſi. ¶ No. iiij. cõtra malè principiãtes aliquod negotium: nã nõ poteſt inde aliquid ordinabiliter ſequi & alibi dicit canon. difficilè eſt vt bono peragãtur exitu quæ malo ſunt inchoata principio. & exponit ibi gl. difficile. i. impoſsibile. i. q. j. c. principatus. ¶ Not. v. in §. *formã vero*. practicã vnã recipiẽdi iuramentũ ab inquiſitis ſeu à teſtibus recipientibus ſuper inquiſitione vt iurent ſe dicturos plenã & meram veritatem exceptis occultis criminibus. aliã formã videbitis in. c. ſe. ¶ Item no. vnã differentiam intermodum inquiſitiõis & accuſationis: nã in inquiſitione non diſcutitur de occultis criminibus: ꝙa nõ debet fieri inquiſitio de veritate criminis niſi præcedẽte infamia: vt in. c. qualiter j̃. eo. ſed accuſatio poteſt fieri de occultis criminibus dũmodo poſsint probari. ij. q. vij. c. plerũq. ¶ † In gl. j. ibi: *ſecus in caſu iſto*. no. gl.
2 vſq ad fi. quę ponit duas ſol. ad contrariũ. Prima. ꝙ generalis ĩquiſitor ſeu generalis delegatus. i. delegatus ad vniuerſitatem cauſarum poteſt corrigere ſnĩam ſuã diffinitiuam ſi errauerit in iudicando: ſecus in delegato ad vnã
3 cauſam tantũ. ¶ † Et in hoc no. bene iſtam gl. & eſt diuerſitatis rõ: quia delegatus ad vniuerſitatem cauſarũ cenſet quaſi ordinarius. & ideo dicendũ eſt prout de ordinario. & pro hoc. l. cũ prætor. ff. de iud. & vide bo. gl. ĩ. c. cũ cauſam. de appel. ſed delegatus ad vnã cauſam definit eſſe iudex per pronuntiationẽ quo ad principale negotium: vt in. c. literis. de offi. deleg. & ſentiunt etiam do. de ro. deci.
4 cccxv. aliâs. cccxxxv. ¶ † Secunda ſo. eſt ꝙ iſti errauerunt in proceſſu & nõ in ſnĩa diffinitiua. quaſi velit dicere ꝙ qualiſcunq ſit iudex ſi errat ĩ proceſſu: quia adhuc remanet iudex poteſt errorem ſuum corrigere: ſecus eſt ſi errat in ſnĩa diffinitiua. Hoſti. dicit aliqua verba: ſed tu diſtingue: ſecũdũ Io. cal. ꝙ aut q̃riſ nũqd extra iudiciũ poſſit quis errorẽ ſuũ corrigere: aut in iudicio. Primo caſu. dic vt no. in. c. noſtri. de elect. & in. c. ſi quis præsbyterorum. de re. eccle. non alie. & dixit in. c. diuerſis fallacijs. de cle. cõiu. Si verò in iudicio. aut in parte aut in toto: ſi in parte an & quando poſsit reuocare: dic vt in. c. fi. de cõfeſ. & in. c. cũ cãm. de app. vide gl. in. c. cũ in poſitionibus
b de iureiu. li. vj. & aliquid in. c. ſeq. In iudice verò eſſet materia noſtra. & dic ꝙ aut errauit ĩ proceſſu: & poteſt corrigere errorem ſuum: vt in. c. cũ ceſſante. §. de appell. & l. quod iuſsit. ff. de re iudi. hoc tamen limita: vt plenè no. in dictis iuribus. Aut errauit in diffinitiua: & tunc aut quęritur nunquid iudex poſsit interpretari: aut nunquid poſ
c ſit corrigere ſeu addere, vel in totum aliter pronuntiare
b Et ſi vult interpretari[b] poteſt ſi habet merum imperium capiendo interpretationem pro congrua verborum expoſitione: vt eſt tex. no. cum gl. in. l. ab executore. ff. de appel. Si verò vult corrige, vl̃ addere circa acceſſoria, vt circa expenſas,
c [c] poteſt illa die: vt in. c. cùm appellationibus. de appel. li. vj. & l. paulus. ff. de re iud. Item poteſt expedire ea quæ veniunt ex officio nobili: licet ſint extrinſeca: vt remittere vel mitigare mulctam impoſitam. l. illicitas. §. fi. ff. de off. prę ſi. Aut vult diſponere circa ipſum principale: & tunc aut corrigendo de latinitate ſententiæ, & poteſt: vt. l. actorum. ff. de re iudi. Aut circa effectum ſententię: & ſi reſeruat ſibi poteſtatem iterum pronuntiandi, & poteſt: vt. l. item labeo. ff. fami. her. facit ꝙ no. Bart. in. l. qd tamen. ff. de ar. Aut non reſeruauit ſibi hac poteſtatem: & tunc ſi eſt appellatum, ſpectat ad iudicẽ ad quẽ mutare ſentẽtiã & confirmare? vt. ij. q. vj. c. fi. & ĩ. c. vt de-

SEBA. SAPI.

a ¶ Inquiſitio. Nũquid autẽ peruerſio ordinis in inqſitione habeat vitiare proceſſum & iudicium retro agitatum: vide Inno. concludentẽ ꝙ ſic in. c. noſtra. §. de cohab. cleri. & mulie. & Bart. in. l. ñ. §. ſi publico. ff. de adul. ſentit. Pet. de anc. hîc per hunc text. plus dicens ꝙ peruerſio ordinis vitiat, non autẽ omiſſio. de cuius veritate latè diſputat Feli. hîc co. ñ. &. iñ.

b ¶ Interpretari. Ad de vide videndum Alex. conſil. iñ. & an qñ poſsit corrigere. per eũdẽ conſi. xc. j. lib. Ro. conſi. cccvñ.

c ¶ Expenſas. Ad de Lu. ro. cõſi. ccclxñ. & ibi qñ eadẽ die poſsit addere & mutare. vide ꝙ voluit Ancha. conſi. clxxxñ.

5 bitus.de appel. ¶ † Si verò nõ eſt appellatũ: aut ſnĩa tranſi uit in rẽ iudicatã: & non põt reuocari ab inferiore à prin cipe. quia iã fecit ius inter partes: vt in.c.cũ inter. de re iu di. & l. res iudicata. ff. de re iud. ſed princeps põt: quia trã ſitus in rẽ iudicatã. eſt de iure poſitiuo. cui princeps non eſt ſubiectus: vt in.c. propoſuit. de conceſ. præbẽ. & in. l. 6 princeps. ff. de legi. ¶ † Aut non tranſiuit in rẽ iudicatã. & tunc aut quæritur de arbitro aut delegato: aut ordina rio. Primô caſu. aut non ſeruat formã cõpromiſſi. & tũc a põt iterũ pronũtiare: [a] vt eſt tex. no. in. d. l. quid tñ. & idẽ in delegato. vt no. tenet Inn. in. c. j. de off. de leg. & idẽ dicit ſi delegatus errauit in facto vt iterũ poſsit pronũtia re quod no. Aut ſeruauit formã cõpromiſſi: & tũc ſi eſt ad vnam cãm deputatus, non poteſt iterũ pronuntiare, ſi ue teneat ſiue nõ: & hoc modo intellige iura q̃ dicunt eũ functũ offõ ſuo ſiue bene ſiue malè: vt. l. ſi vt ꝓponis. C. qũo & qñ iud. & . c. in literis. de off. deleg. Si verò eſt dele gatus ad vniuerſitatẽ cauſarũ, puto dicẽdũ vt in ordina rio, per ſupradicta: in quo dic ꝙ aut ſnĩa ſua tenuit: licet ſit iniqua, & non poteſt aliter pronũtiare. l. cũ q̃rebatur. ff. de re iud. & l. ij. C. ſenten. reſcin. non poſ. Aut ſnĩa fuit ipſo iure nulla: & tunc cõiter dicit ꝙ aut nullitas ſurrexit ex turpitudine iudicis, & nõ põt ipſemet corrigere & ali ter pronũtiare: vt ĩ. l. abſentẽ. [b] C. eo. ti. aut aliunde ſurre b xit nullitas, & põt ipſemet corrigere & aliter pronuntia re. l. ſi præſes. C. quomodo & qñ iudex. & l. ſi accuſatori bus. C. de accuſa. Et de hac materia vide per Dy. in regu la qui ſemel. de reg. iur. lib. vj. & per Bart. in. l. iudex. ff. de re iudi. per Cano. in præalleg. c. in literis. de offic. deleg. & hãc diſtinctionẽ bñ no. & pro ea facit. c. de teſtibus. & qđ ibi no. s̃. de teſti. ¶ Sed oppon. extra glo. & videt ꝙ iura mẽtũ non debebat hîc ſibi præſtari: imò ſunt exhibenda capitula de quibus eſt fienda inquiſitio: vt in. c. qualiter. §. debent j̃. eo. Sol. dicũt doct. ꝙ ille. §. loquit in inquiſitione ſpeciali: iſtud. c. in inquiſitione generali. & dic ꝙ qñ fit in quiſitio ſpecialis cõtra aliquẽ, debent illa crimina ſup qui bus fit inquiſitio exprimi: & teſtes tm̃ iurãt ſuper illis ca pitulis: & dic plenè: vt ibi no. Si verò inquiſitio eſt gene ralis: vt puta fit inquiſitio contra epm̃ & canonicos: vel in vna ciuitate generaliter: & tunc teſtes iurãt: vt hîc. ſ. ꝙ dicent veritatem quã ſciunt, vel credũt in illa eccleſia re formanda: exceptis occultis criminibus: vt hîc. nã de oc cultis non fit inquiſitio vbi nõ p̃ceſsit infamia: qa deficit verus & fictus accuſator. ¶ Secũdò quẽrit in quo iſti prę termiſerũt ordinẽ iuris? Sol. dicit Hoſti. qa fortè inquiſi uerunt de veritate, criminis priusq̃ inquirerent de infa mia. ꝙ non eſt faciendũ: vt in. c. cũ oporteat j̃. eo. & . c. qua liter. Et iõ dicit ꝙ iſti iterũ debebãt inquirere de infamia & licet poſtea de ea conſtaret: non tamen valebant dicta priorũ teſtium ſuper veritate: quia non præceſſerat infa mia: vnde dicit ꝙ licet ſit prius inquiſitus & nõ opponat ꝙ non videt per hoc renuntiare iuri ſibi cõpetẽti, vt pri⁹ fiat inquiſitio ſup infamia: ſed (vt dicit Io. an. & bene) hoc dictum eſt falſum. & hodie apparet in. c. ij. eo. ti. lib. vj. qa ſi inquiſitus nõ opponit ꝙ infamiã nõ pręceſsit, & patit procedi ſuper veritate, non põt amplius opponere ꝙ in famia non pręceſsie: & ideo debet opponi aliud exemplũ fortè nõ vocauit inquiſitũ, vel non tradidit illi capitula ſuper quibus erar fienda inquiſitio: vel qd ſimile. ¶ † Vl timò q̃ro nunqd ſup occultis circũſtãtijs criminis teſtes ſunt interrogandi? Inn. & Hoſti. cõcludunt ꝙ ſic. ſatis eſt eim̃ ꝙ crimẽ nõ ſit occultũ: ſed ſi eſſet infamatus de forni catione de genere: & mulier eſſet incerta nõ debet teſtis reuelare hãc fornicationẽ: qa eſt occulta: qđ eſt notandũ: ſed ſi mulier eſſet infamata: tũc teſtis debet ſuper hoc de ponere, ẽt ſi prius iuraſſet extra iudiciũ hoc nõ pandere: quia qñ iurauit non pandere qñ cognouit teſtis hunc ca ſum, & tale iuramẽtũ eſſet temerariũ: vt in. c. intimauit. de teſti. & in. c. j. de cri. fal. aut non cogitauit hunc caſum & non extendit iuramẽtum. ad hoc ar. in. c. j. de iureiu. li. vj. Et hoc verũ. niſi habuiſſet in confeſsione: qa tunc nõ c debet reuelare etiã ſi producat vt teſtis: quia ſcit deus [c]: & producit vt teſtis: & homo: vt in. c. ſi ſacerdos. de offi. or. & in. c. dilectus. de exceſ. præla. Sed caue tibi: quia non dicitur peccatum reuelatum in confeſsione ex eo ꝙ quis dicat amico: & hoc tibi dico in cõfeſsione, & per ſimilia verba: ſed oportet quôd dixerit in confeſsione ad ſalutẽ animę ſuę: vt Innoc. ſing. dicit in. c. omnis vtriuſq; ſexus. de pœni. & remiſ. & hoc bene not.

✠ SVMMARIVM. ✠

1 *Monachi poſſunt deputari legati ſedis apoſtolicæ.*

2 *Inquiſitores generales poſſunt procedere ad inquirendum non receptis teſtibus ſuper infamia: dũmõ de ea eis conſtet per frequẽtẽ clamorẽ: ſecus ſi eſset deputatus ad vnã cauſam tantũ.*

3 *Cõfeſsio emanata procedẽte iuramẽto de dicẽdo plenã & merã veritatẽ: nõ recipit aliquas excuſatiões ex poſt facto: ſed ſecus eſt ſi præceſserit iuramẽtũ de reſpõdendo ad interrogata.*

4 *Confeſsio iurata etiam cum iuramento calumniæ recipit excuſa tionem & declarationem. nu. 13.*

5 *Cõfeſsio iurata quæ põt retorqueri ad bonũ & ad malũ. ex quo tñ prima frõte ſonat in malũ: interpretatur in malã partẽ: niſi cõfitẽs ſe excuſet, ſi prima fronte non ſonat in malum. nu. 10.*

6 *Ex confeſsione alicuius capitur illud quod eſt contra eum: nõ au tem quod pro eo poteſt elici.*

7 *Iudices poſſunt deponere ſuper geſtis coram eis, & credetur eis depoſito officio: ſed an faciat plenam probationẽ: vide in nu. 9. & idem dicas de inquiſitoribus.*

8 *Acta facium fidem contra partem & deponentem.*

Dicta teſtium probantur per ſe ſcripturam notarij.

11 *Accipiens res repertas in naufragio, an & quando faciat ſuas, vel committat furtum?*

Res inuenta in naufragio an præſumatur habita pro derelicta?

12 *Reperiẽs rem alterius ſi ignorat dominum, & putauerit ipſum habuiſſe illam rem pro derelicta poteſt vſucapere: ſi verò non putauerit, debet erogare inter pauperes.*

¶ CAP. XVIII.

CVm dilecti. Si is contra quẽ in quiritur iurauit re ſpondere tantùm ad interrogata, poſt cõ feſsionẽ auditur volens probare executio nes quæ confeſsionem non perimunt: ſed exponunt: ſecus ſi iurauerit plenam & meram veritatem dicere. h. d. Primò ponitur legatorum inquiſitio. In ſecũ da ibi: *quia verò*. dubium propter quod fuit facta cõmiſ ſio. Tertia ibi: *mandamus*. ¶ Caſus literalis. Abbas ciſter cien̄. P. &. R. monachus apoſt. ſe legati, cũ per frequentẽ clamorem multa ſibi de agathen̄. epiſcopo nuntiata fuiſ ſent acceſſerunt ad eccleſiam agathen̄. vt ſuper his inquire rẽt veritatem recipientis iuramenta tam epiſcopi quã canonicorum: & in illa inquiſitione confeſſus fuit epiſco pus quòd ipſe commiſerat ſimoniam & dilapidationem, & quod habuerat res naufragij Confeſsionibus his ĩ ſcri ptis redactis: epiſcopus timens ex cõfeſsionibus illis ſibi prę iudicium generari: voluit poſtea ſe excuſare contra il las confeſsiones, dicens quòd iurauerat reſpondere tan tùm ad interrogata: legati illi dicebant quòd ſub alia for ma iurauit: videlicet quod plenam & meram diceret in quiſitoribus veritatem: & quia tunc ſe non excuſauit, poſtea audiri non debuit: & quia ipſi iudices non audie bant eundem: delatum eſt ad ſedem apoſt. negotium. Co rã domino Pap. propoſita fuerunt prædicta ex parte epi agathen̄. à quo producti fuerunt quidam teſtes ad probã dum ꝙ iurauerat reſpondere tantùm ad interrogata: ſed quia non conſtitit Papæ ſub qua forma iuraſſet cùm de poſitiones illæ non fuerint publicatæ, nec ipſe renuntia uerit teſtibus producendis: mandat Papa. quibuſdam quatenus ipſi ſuper hoc veritatem inquirant ab illis in quiſitoribus ſub qua forma iurauis epiſcopus. & ſi per illorum

a ¶ Pronũtiare. Ad de p qd verbũ ar biter dicatur fun ctus offõ ſuo. An ge conſi. xlĩ. & an poſsit addere vel mutare per Fulg. conſi. cxl. & . v. An cha. conſi. xc.

✠ SEBA. SAPI.

b ¶ Iſtum intellectũ ad. d. l. abſentẽ. de dit Iac. de are. in. l. iudex. poſteaquã. ff. de re iud. & in. l. ſi vt proponis. pri ma. C. quomodo & quãdo iu. vbi Bar. ponit alios intelle ctus:

c ¶ Quia ſcit vt de⁹. hoc, pſequere: vt latè ponit Ang. de are. in tracta. male in gl. Che hai tradi to la tua patria. in vlt. q. vbi latè. Aene. de fal.

ZACHARIAS.

¶ Adde Feli. in. c. intimauit. in fi. iij. col. poſt iſtum ibi. in ſecunda lec. s̃. de teſti. Car. cõſi. xxx viĩ. inci. quidã ha bens filiũ: per que ampliabis hoc dictum procedere ẽt in laico aſſumpto in cõfeſſoris locũ in caſu neceſsitatis de quo per Arch. in. c. ſanctũ. de cõ ſe. di. iiij. Cal. conſi. iiĩ. & quod no. in apoſtol. ad iſtum ĩ. c. ſi ſacerdos. per 7 eum hic alle. nu. v. in ver. non poteſt.

illorum responsionem constiterit quòd iurauit ad interrogata solummodo respondere. vel si ipse ep̃s hoc ꝓbauerit per depositiones testiũ quas apud se. apost. produxit, aut per depositiones aliorum: quia secũdũ illã formã nõ tenebatur ex debito iuramenti respodere nisi solummodo ad interrogata: quare admittant excusationes ep̃i sup cõfessionib⁹ p̃dictis: cũ excusatiões illę cõfessiões ei⁹ nõ perimant, sed exponunt: q̃ tales sunt vt ad bonũ & ad malũ valeant retorqueri: & ideo iudicari debent ex causa quas si probauerit illum absoluant, quia licet culpabilis fuerit in quibusdam: ex labore tamen & pudore quos per hanc cãm incurrit huiusmodi leuis culpa leuiter valet indulgeri. Si autem excusationes illas non probauerit, vel si iurauerit plenã & merã inquisitoribus dicere veritatem cũ secundũ illam formam nec veritatem tacere nec amiscere debuerunt falsitatem non obstantibus excusationibus illis quas de nouo proposuit remoueant ipsum ab ecclesia Agathen̄. licet dixerit ꝙ plures ex illis excusationinibus prędictis legatis exposuit, cũ hoc per se probare nõ posset tanquam qui solus examinabatur ab illis. Bernar.

1 ¶ †No.j.monachos posse deputari generales inquisito-
a res[a] à se. apo. hodie dic vt in.c.statutum. de rescrip. lib.vj.
2 & vide ꝙ dixi in.c.cũ causam. de iud. ¶ †Not.ij.argu. & tex. quod generales inquisitores possunt procedere ad inquirendum de veritate criminum etiam non receptis testib⁹ super infamia. satis em̃ est q̃d eis constet de infamia propter frequentẽ clamorem: secus in delegato ad vnam causam tantũ: de quo dic vt dicet in.c.seq. ¶ Not.iij. duplicem formam iuramenti prẽstandi in causa inquisitiõis: nam possunt testes vel inquisiti iurare meram & plenam dicere veritatem: & de hac forma habetur. s̃.c.proxi. ĩ fi. Item iurare ꝙ ad inquisita & iterrogata veraciter respõdebunt: de quo aliquid j̃. dicam. ¶ †Not.iiij. ꝙ confessio
3 facta præcedente illo iuramento ꝙ plenam & merã, &c. non recipit excusatiões ex postfacto: quia à principio nihil debebat facere quod ipsum factum attingeret, neque admiscere aliquid falsitatis. ꝙ no. Sed confessio facta sub secunda forma iuramenti ꝙ respondebit ad interrogata recipit excusationes, quæ tamen confessionem non peri-
4 mũt, sed exponunt vt in litera. ¶ †Et ex hoc no. duo. primò ꝙ confessio etiam iurata recipit excusationem & expositionem. Item ꝙ respondens præmisso iuramento de calumnia potest confessionem excusare: tamen hoc iura uentũ calũniæ fit vt respondeat veraciter ad interrogata
5 de quo in.c.j. de iur.calũ. ¶ †No.v.sing. ex tex. ꝙ vbi cõfessio etiã iurata potest retorqueri ad bonum & ad ma-
b lũ: [b] ex quo tamen prima fronte sonat in malum debet fieri interpretatio in malam partem & contra confitentem, nisi confessionem excusans ꝓbet illas excusationes: & de hoc est hîc tex. sing. nam dicit tex. ꝙ illę confessiões poterant retorqueri ad bonum & malũ: & tamen si iste episcopus vult vitiare condemnationem, oportet ꝙ excuset confessionem datam & excusationes probet: facit
6 quod dico. ĩ c.cũ veniissent. de insti. ¶ †Item no. ꝙ ex cõfessione alicuius capitur illud quod contra eum est: non autem quod pro eo elici potest: & hoc quando insurgit mala prẽsumptio contra illud quod facit pro eo: de quo tamen plenè no. in.c.j. de confes. li.vj. per Io. an. & Cy. in l.j. C.e. dico plenè in.c.j. de post. præla. & in.c. bonę. eo. ti.
7 ¶ †No. quod inquisitores seu iudices possunt deponere sup gestis corã se. & eis credit depositio officio. & ad hoc solet allegari hoc.c. & cõcor. c. ĩter dilectos. de excess. p̃la. & c.ij. s̃. de arb. & c.cũ dilectus. de ele. & plenè tetigi in.c.
8 cũ à nobis. s̃. de testi. ¶ †No. vltimò ꝙ creditur actis contra partem seu contra deponẽtem: licet pars seu deponẽs nunc dicat se aliter dixisse: facit. c. ad audientiam. de præscrip. & vide quod dico. ĩ. c. sicut. de testi. Et facit iste tex. in ar. ĩ eo q̃d dicit ꝙ sol⁹ iste examinabit, &c. ꝙ ĩ examinatione testis seu patris nõ est necesse adhibere testes forin
secos: sed potest probari dictum ex sola scriptura notarij de quo in.c.qm̃. & in.c. post cessionẽ. s̃. de proba. & l.ĩ donationibus. ff. de dona. facit quod no. in.c. vt offm̃ de hæ-
9 re. lib.vj ¶ †In gl. in ver. *responsionẽ*. ibi. *nõ creditur iudici in præiudiciũ, &c.* Hoc dictum videtur contra text. istum nam hîc creditur istis inquisitoribus, nisi, iste inquisitus probet contrariũ per tests. Inn. hîc dicit ꝙ isti inquisitores non recipiuntur hîc vt testes: sed quia fuerũt iudices consuluntur in ista cã. & sic non ob. ij. q. vj. c. statuendum nam & aliâs ille qui non potest esse testis interrogatur de facto suo. l. prouinciarum. C. de fer. & creditur istis quo ad præsumptionem non quo ad plenam probationem, sicut dicimus in matre quæ deponit super ætate filij: vt in.l. etiam. ff. de proba. Host. dicit ꝙ quicquid dixerit Inno. istis quandoq̃ credit etiam ad plenam probationẽ: vt in.c, inter dilectos. de excess. præla. sed concludit ꝙ duran
c te offõ nõ p̃nt esse testes super testis sup gestis corã se: q̃a alius debet esse iudex & alius testis. iiij. q. iiij. c.j. & d.c. statuendum. & in.c. dilecto. de testi. sed deposito officio vel si aliquit articulis vẽtilatur coram alio iudice possunt ad
10 hiberi vt testes de gestis coram se: si laus vel vituperiũ eis ascribi non potest: de gestis per se indistinctè non credit: de hoc dic vt in.c.cũ à nobis. s̃. de testi. ¶ †In gl. in ver. *valeãt retorqueri*. in fi. Ista gl. videtur contra tex. nam hîc fiebat interpretatio confessionis in deteriorem partẽ nisi fuisset secuta excusatio & excusationis probatio: & ideo dic vt dixi in notabilibus: ꝙ quædam sunt quæ pariter possunt retorquæri ad bonum & ad malum: & tunc fienda est interpretatio in meliorem partem. & sic intelli tur gl. Quędã sunt quæ licet possint retorqueri ad vtrũque. habent tamen prima fronte aspectum mali, & sonãt in vitium: & tunc fit interpretatio in deteriorem partem & de hoc est tex. hîc. idem & fortius q̃n aliqua sunt mala in se: & licet possint excusari recipiũt interpretationẽ in
11 deteriorẽ partem: vt in.c.fi. de transla. epi. ¶ †In gl. ĩ ver. *dilapidatione*. ibi: *nihilominus furtum cõmisit, &c.* Sed cõtra hoc videtur tex. in. l. falsus. §. fi iactum. ff. de fur. sed cõclu. vt ibi no. ꝙ aut res ex naufragio erat habita pro derelicta: & eam capiens non committitur furtum: imò efficit occupanti:: [d] quia ꝙ in nullius bonis est id naturali ratione occupanti conceditur: vt insti. de re. di. §. feræ. q̃d not. Si verò res non erat habita ꝓ derelicta: sed fuit proiecta vt euaderet maius periculum: & tũc proijciẽs remanet dn̄s, & eam occupãs animo retinẽdi cõmittit furtũ. vt in glo. & si simpliciter accœpit rem nõ considerando an haberetur pro derelicta [e] vel ne, etiã excusatur à furto: vt est ibi tex. no. an autem sit præsumendum ꝙ proijciens haberet eam pro derelicta vel ne recurrendum est ad cõiecturas: si enim proijcit librũ apertũ in mari, præsumũdũ est ꝙ animo derelinquẽdi proiecit secus si clausum & pã
12 nis inuolutũ: & sic de singulis. ¶ †Quid autẽ si reperiens rẽ alterius non reperiat dominum, nunqd licitè possit retinere? conclude post Bar. in præalleg. l. falsus. §. ꝙ alienũ. q̃d aut putauit eam rem pro derelicta: licet non esset: & tunc potest eam rem vsucapere. ff. pro dereli. per totum. Aut hoc non putauit: & tunc si non reperit dominum, facta proclamatione debet eam donare pauperibus. ar. ĩ authen. omnes peregrini. C. cõmunia. de succes. facit q̃d le. & no. xiiij. quęstio. v. c. si quid inuenisti. & q̃d no. in.c. qa frustra j̃. de vsur. ¶ Extra gl. oppo. contra text. & videtur ꝙ ex sola infamia orta contra episcopum non debeat fieri inquisitio super statu totius ecclesię, nec contra canonicos ex quo non erat infamati. Solu. Inno. hîc. & in.c. licet helij̃. de simo. dicit ꝙ vbi infamia est extra caput po-
f test fieri inquisitio etiam contra membra: [f] quia est prę- f
sumptio cõtra canonicos ex quo episcopus est malus: nã corpore seu capite laguente cætera membra corporis inficiuntur. vel secundũ eum hîc canonici erant infamati primum dictum hic non placet Hosti. q̃ dicit hîc: ꝙ licet

---

SEBA. SAPIA.
a ¶ Inquisitotes. Vide Abb. in.c. ꝓ inquisitionem. s̃. de electio. Ro. in. l.ij. in prin. col.vj. ff. de verb. obli.

SEBA. SAPI.
b ¶ In malum. Vide Pe. de anc. in cõsi. clxxv. incĩ. prima facie videt ꝙ ĩstrumentum in contrarium tamen faciũt no. per Bar. in. l. nõ solũ. §. sed vt ꝓbari. ff. de ope. no. nũ. vbi vult ꝙ vbi aliquid est de semalũ ita ꝙ præsumptio sit contra facientẽ si tñ potest aliquo modo licito excusari prẽsumit fecisse ille mõ licito. & sic ĩterpretatio fit ad bonũ. quã difficultatẽ mouet are. hic & declarat vt per eum cuius declarationẽ sequit Feli. in.c.j. co.iiij. s̃. de re iud. sed aliter declarat Feli. in.c. auditis. co.xxj. ver si. obstat tertiò. s̃. de prẽsumpt. vide Dec. in.c. ĩ prẽsentia. in.xij. not. s̃. de proba.

c ¶ Vel vituperiũ. Adde an inquisitor possit esse testis ĩ cã inquisitionis. Old. consil. cx. & an iudex possit esse testis de gestis coram se per Frãc. de are. consi. xiij.

d ¶ Occupantis. Ad de de hoc videdũ per Fed. cõsi. cvij. ZACHARI.

e ¶ Pro derelicta. adde an & qñ merces de naui proiectè habentur ꝓ derelictis. Bart. in. l. q lẽuãdæ. ff. ad. l. rodhi. de iactu. & in. l. interdũ. & ibi Bar. & doc. & omnino Alex. ĩ. §. quod ex naufragio. ff. de acquir. pos. vbi dicit inspiciendum q̃d ex qualitate rei deprehendatur: vt in libro aperto proiecto in mare. per l. falsus. §. fi iactus. ff. de furtis. & in. l. fi. ff. ad legẽ rhod. de iactu.

f ¶ Cõtra membra. Adde quando & qualiter possit fieri inquisitio consitio contra caput & membra. Cõsi. consi. cclxxvij.

eps sit infamatus nō debet tn̄ fieri inquisitio contra canonicos:nisi præcedēte infamia.& hoc plus mihi placet : licet eñ sit aliqua p̄sumptio cōtra canonicos: quia ex sola leui præsumptiōe nō pōt fieri inquisitio de veritate criminū:vt in.c.qualiter j.eo.sed poterit fieri inquisitio cōtra canonicos:nam inqusitio de fama vel de infamia fit faciliter cū non sit multū præiudicialis.ad hoc.c j.proxi.& c.licet.s.eo.& pōt responderi secūdū Host.vel q̄ canonici erant infamati:vel melius q̄ hîc non dicit inquisitionē fuisse factā contra canonicos:sed q̄ fiebat inquisitio sup statu ecclesiæ:nam ex infamia eps debet fieri inquisitio tā in capite q̄ in membris:quia debet inquiri qualiter eps se habeat circa canonicos & alios clericos,& qualiter se gesſit tā in ciuitate q̄ in dioceſi. ¶ Secundò opi.& videt hoc iuramentū debere præstari secundū formam in.c.præceposita:vbi papa dicit q̄ illa inquisitione vult illā formā obseruari.Sol.dicit Host.secūdū aliquos q̄ vtraq; forma potest immiscri:vt scilicet iurent dicere plenam & meram veritatē:& q̄ ad interrogata veraciter respondebunt: nam bonorum optima est mixtura.xij.dist.c.nouit.in fi. Inno.in.c.licet helij.de simo. dicit q̄ aut fit inquisitio de certis criminibus,& debet seruari illa forma:vt dicāt plenam & meram veritatē . aut fit inquisitio generaliter de criminibus: & tunc periculum est iurare secūdū illā formam.vnde subiret iurans anceps periurium. Sed contra hoc ob.c.præcedens . q̄ loquitur in inquisitione generali:& iō concludit q̄ sufficit iurare altero istorū modorū qualitercūq; agat: & hoc cōiter vr̄ placere doc.Sed ego hoc nō puto verū : quia papa in.c.præcedēti dicit q̄ ī similibus vult obseruari illam formam:ideo dico q̄ iudex semper debet exigere iuramētum sub illa forma,& si nō facit,malè facit:actus tn̄ tenet vt hîc. Nā hîc non dicit q̄ iudex benefecerit , sed tm̄ quæritur an admittat excusa-
13 tio quando iurauit sub illa forma. ¶ † Vltimò oppo.contra literā. & videt indistinctè q̄ sub quacūq; forma fuerit iuratū debeat admitti excusatio:nam ante sententiam pōt qs ex iusto errore confessionem reuocare:vt in.c.fi. de confes.l.error.C.de iu.& fac.igno.&.l.non fatetur.ff. de confes.Sol.dicit Host.& bene.q̄ aliud est confessionē reuocare propter errorem,& aliud confessionem excusare:nam reuocans propter errorem habet probare errorem probando contrarium:vnde si iste voluisset reuocare confessionem habuisset probare q̄ nullam rem ecclesiæ alienasset , vel quòd nihil receperat ex naufragio.& hoc fuisset difficile probare : sed excusans confessionem non habet necesse probare contrarium:sed tantùm excusationes suas.& hoc tene.licet alij dixerint confessionem iuratam non posse excusari:quia hoc est falsum:vt hîc.& in.c.cûm in positionibus.de iureiu.lib.vj.

a ✣SEBA.SAPI. ¶ De veritate.Idē no.Abb.in.c.fi.in j.no.j.eo.vide Rotā in deci . cccciiij. incip.itē fuit dubitatum:in antiqs.

b ¶ Pro consanguineo. Adde Alexā. consil.ccxij.ij.li.& ccxxij.consil.v. & lxx.j.lib.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Cōuersantes cū amicis & cōsanguineis inimicorū sunt suspecti.*
2 *Inquisitus:licet absoluatur:quia contra eum nihil extitit probatū.omnino debet purgari propter aliqualē infamiam.*
3 *Cōsanguinei an admittātur in testes pro cōsangineis siue in cā ciuili:siue in cā criminali in qua agat ciuiliter aut criminaliter?*
6 *Inimicitiæ capitales quomodo oriantur?*
5 *Inimicitia,an sit legitima cā repellēdi aliquē à testimonio.relinquitur arbitrio iudicis:dummodo inimicitia nō sit capitalis.*
Amicus de nouo reconsiliatus non est idoneus testis.
6 *Amicitia si superueniat post accusationē non cōualidat ipsam.*
7 *Inquisitio si fuit commißa alicui simpliciter à papa an posßit vel debeat prius inquirere de fama?*
Verba aßertiua vel narratiua papæ quæ sint.
8 *Inquisitio super veritate criminis non facta prius inquisitione super fama:an valeat:siue sit facta per ordinarium vel delegatum,siue opponatur siue non?*
9 *Litis contest.inducitur per actum qui potest fieri post litem contest.ad huuc effectum.scilicet quod non admittantur exceptiones quæ solent admitti ante litem contest.tantū.*
10 *Inquisitus contra quem est probata infamiā per testes: an possint probare per alios testes se esse bonæ famæ:& sic repellere inquisitionem super veritate?*
Testes deponentes de infamia:& alij deponentes de bona famā qui sint præferendi.
11 *Testes deponentes verisimiliora præferūtur alij,etiam quòd sint numero plures.*

¶ CAP. XIX.

CVm oporteat. De veritate criminū non inquiritur nisi prius constet de infamia: & tunc non inimici vel periuri:sed idonei viri ad prosequendum inquisitiōem & testimonium admittuntur,& non probato crimine indicitur infamato purgatio.In prima denunciatio episcopi & inquisitorum datio. In secunda ibi: *verum.* comparatio & allegatio episcopi contra denuntiantes & testes.In tertia ibi: *discretioni.* inquisitorum triplex instructio.secunda ibi: *quod si* .tertia ibi: *& si nihil.* ¶ Casusliteralis.Quidam canonici vicen.ad se.apo.accedentes multa enormia coram papa contra episcopum suum proposuerunt : vn̄ papa super his inquisitionem commisit faciendam. Episcopus hoc intelligēs antèquàm à iudicibus citaretur ad aposto.se.accesscit.proponens q̄ illi qui enormia illa proposuerunt cōtra ipsum odio & non bono zelo duxerāt do.papę intimanda:cùm sint eius inimici manifesti:& cū eius hostibus conuersentur,& consanguineos suos & cōplices intendunt ad testificādū producere contra ipsum. qui ad testificandum seu denuntiandum admitti non debent , cùm sint periuri & alijs criminibus irretiti. Quo audito mandat papa iudicibus ipsis quatenus ad inquisitionem non procedant . nisi super prædictis criminibus episcopus fuerit infamatus. Si verò ad inquisitiōem fuerit procedendum & prædictos vel alios duos ipsius eps esse constiterit inimicos,nec ad prosequendum inquisitionem nec ad testimonium prohibēdum admittant.sed per viros idoneos veritatē inquirant: & si nihil probatū fuerit, contra ipsum purgationem canonicam indicāt eidem.Ber. ¶ No.j.q̄ ad denuntiationem alicuius probæ personę debet superior cōmittere inquisitionē , seu per se inquirere:nō tn̄ debet inquirere sup̄ veritate criminū denuntiatorum:sed prius super infamia,an.s.sit de criminibus prędictis infamatus.Et ex hoc no.q̄ ex sola denuntiatione criminum facta contra aliquem non oritur infamia sufficiens ad inquirendum de veritate.quod nota. ¶ Not.ij.q̄ simpliciter commissa inquisitione super crimine tacitè intelligitur commissum vt prius fiat inquisitio super fama.Illud enim est quoddam prę ambulū ad in
a quisitionem de veritate. [a] Et ex hoc no.q̄ commisso consequenti intelligit commissum antecedēs: & sic omne id per qd̄ peruenitur ad consequēs : sicut aliquo prohibito intelligit esse prohibitū omne id p̄ qd̄ peruenit ad illud: vt in.l.oratio.ff.de spon.Et hoc facit ad extēsionē materiæ.c.p.&.g.s.de off.deleg.vt sic literę delegatorię extēdantur vltra expressa. ¶ † Not. q̄ non solùm inimici repelluntur ab accusando:vt dixi in.c.j.s.eo.sed etiam à denuntiando & ad eum prosequendo.Itē q̄ cōuersantes cū inimicis & consanguineis inimicorum sunt suspecti : de
2 quo j. ¶ † Not.q̄ licet per inquisitionem nihil sit probatum contra infamatum : tamen simpliciter non absoluitur reus : sed indicitur sibi purgatio propter infamiam: vt not.gloss.secunda quæstio. v.c.presbyter.& in.c.ij.de purga.canon. ¶ In gloss.ibi: *nā & socius.* solue hoc contrarium : vt dixi in capitu.repellantur suprà eod. ¶ † In
3 gloss.secunda in fin.vult ergo ista glos.quòd in causa criminali non admittitur consanguineus pro consanguineo: [b] & ideo isti poterant repelli . Abbas dicit & videtur seq̄ Io.An.quòd si agitur de crimine criminaliter,tūc procedat ista gl.sec⁹ si agitur de crimine ciuiliter. qa tūc etiam pōt

a etiã potest esse frater testis pro fratre[a]: vt. c. literas. s̃. de præsump. Itẽ quia hoc casu non reperit prohibitũ: ergo admitendũ. vt. l. j. ff. de testa. & in. c. j. eo. tit. sed gl. iij. q. v. in summa: videt velle q̃ ẽt in cã criminali admittat cõsanguineus si est adeo bonæ opinionis: vt nõ p̃sumat deuiare à veritate rõne cõsãguinitatis. d. An. dicit hoc arbitrariũ: sed Bar. ĩ. l. qui testamẽto. ff. de testa. vbi ꝓsequit hãc materiã, simpliciter dicit. eũ repellẽdum in causa criminali. Circa hoc ego sic puto posse dici. q̃ aut est cã merè ciuilis. & vide bo. gl. in. c. in literis. s̃. de testi. & nõ est pro priè materia nostra: & qđ no. in gl. in. l. parẽtes. C. de testi. Aut agitur de crimine ciuiliter: & tunc in actiõe iniuriarum nullo modo debet admitti cõsanguineus vel affinis pro consanguineo: quia iniuria illata vni de consanguineis suis videtur illata omnibus de consanguinitate aut affinitate: ad hoc bo. tex. in. l. lex cornelia. ff. de iniur. Si verò est alia cã si sunt in potestate eiusdem, non debent admitti: vt no. in. d. l. parentes. si verò non sunt in potestate eiusdẽ: tũc debẽt admitti: sed cũ distinctione affectionis: & minus credit cũ agit de crimine ciuiliter q̃ si ageretur merè ciuiliter: aut ad hoc qđ in simili no. in. c. in literis. s̃. de testi. Si verò agit de crimine criminaliter: & tunc aut prosequit vindictã publicã, & erit arbitrariũ q̃tũ creda 7
tur & an admittatur: & sic procedit gl. iij. qõ. v. in sum. & pro hoc vide bo. tex. ĩ. c. cũ. p. s̃. eo. vbi frater carnalis fuit adductus in testẽ in cã criminali: nec illo respectu apparet ibi repulsus. Aut prosequit iniuriam propriã: & indi g
stinctè consanguineus repellitur: & sic procedit dictum Bar. & facit. l. lex corne. præalle. & vsq; ad quẽ gradũ repellãtur: satis põt dici q̃ vsq; ad illũ gradũ j. quẽ cõpellit testificari contra consanguineum. de quibus in. l. legẽ. iul. ff. de testi. canonizata. iiij. qõ. iij. in. c. si testes. §. leg. iul. vel potest dici & meri⁹. q̃ attendit qualitas affectionis secũdũ consuetudinẽ patriæ: nã in aliquibus locis dilecto stricte durat indifferenter inter consanguineos vsq; ad certum gradum tm̃: in quibusdam locis durat indifferenter inter emnes eiusdem cognationis: faciunt no. in simili in c. postremò. s̃. de appell. per Ioã. Andr. ¶ In glosſ. in ver. *ad denuntiãdũ*. in fi. Io. Andr. dicit q̃ in euangelica denuntiatione procedit opi. Io. vt admittatur infamis si non est
b criminosus. sed in denuntiatione iudiciali[b] vel canonica procedit opi. Bar. sed prosequere hunc articulum: vt ple
4 nè no. in. c. nouit. de iudi. & ibi dico. ¶ † In gl. in ver. *inmicos*. no. gl. ad quã quotidie fit remissio. Et primò inquã
c tum dicit q̃ inimicitiæ capitales seu graues sunt [c] q̃ sunt de statu hominis vel bonis eius. vide gl. in. l. licet. ff. de ar-
d bi. & in aut. de testi. §. si verò. vbi gl. dicunt q̃ inimicitię[d] capitales sunt cũ qs alicui minatur mortem: vel cũ odit: vel ad mortem desiderat: vel qui accusauit eũ criminaliter. & idem dic qñ est quæstio de omnibus bonis vel ma
e ioribus: parte[e] ar. in. c. frequens. de resti. spo. li. vj. nam bo 8
na temporalia sunt vita hominũ. l. aduocati. C. de aduo. diuer. iudi. & dicit etiam q̃ licet istud sit regulare: tamen quandoq; ex spoliatione particularis rei oriuntur inimicitię capitales: ad hoc. c. accedens. vt lit. non contest. &. c. item cùm quis de resti. spo. & ex facto honesto quãdoq; oriũtur tales inimicitiæ. vt in. l. j. & quod ibi no. ff. de his qui vt indi. facit. xxiiij. q. v. c. no. non est crudelis. & ideo in hoc iudicio multum versatur arbitriũ an inimicitiæ sint graues vel leues. & hoc quo ad primum dictum glo. Sed inquantũ glo. postea dicit q̃ hîc relinquitur arbitrio iudicis q̃ inimicitiæ repellant. Tancr. dicit & bn̄. q̃ capitales indistinctè repellũt: vt hîc. & ĩ. d. c. accedens. si verò nõ sunt capitales: & tunc ꝓcedit gl. vt recurram⁹ ad iudi
5 cis arbitriũ: & facit. l. j. ff. de qõ. ¶ † Itẽ aduerte q̃ ad repellẽdũ quẽ p̃textu inimicitiæ nõ sufficit q̃ sit facta reconciliatio dũmõ sit recẽs: q̃ inimico de recenti reconciliato
f nõ est credẽdũ [f]. vt est tex. bo. iij. q. v. c. ij. ¶ † Sed quid si tpe redditi testimonij erat inimic⁹: sed añ sniam erat reconciliat⁹. dic q̃ ei nõ credit, q̃ cũ p̃sumat tũc dixisse falsum ꝓpter inimicitia, reconciliatio superueniẽs licet tollat inimicitiã: nõ tn̄ tollit falsitatẽ si quã dixit. vide gl. ĩ au thẽ. de test. §. qm̃ verò. ĩ ver. adsit. & põit Io. an. ĩ addi. Spe. in ti. de teste. §. ponit. ĩ prĩ. & vide multas qõnes cõsimiles in addi. & no. igstã gl. ¶ Gl. ĩ ver. *per viros idoneos*. ĩ fi. no. gl. quotidianã. & Inn. hic ĩ hoc arti. sic distĩguit. q̃ aut imperator adhibuit nudũ ministeriũ. & eo repulso poterit iudex ex offo ꝓcedere, vel aliũ p̃ morẽ ĩquisitoris ĩstitue
a re: aut nõ adhibuit nudũ ministerium: sed fuit auctor: & tũc eo repulso debet iudex supersedere. p̃ rõnẽ positã in gl. Qñ ãt dicat adhibuisse nudũ ministeriũ: dic q̃ si nõ est expressum nomẽ ĩpetrãtis: vt qa papa dicit ad audiẽtiam nr̃am peruenit multorũ clamor &c. tũc vr̃ adhibuisse nudũ ministeriũ: nã dedisset papa ẽt lr̃as sine illo. sec⁹ autem vbi esset expressum nomẽ ĩpetrãtis: & hoc mihi satis placet. Quid aũt si ĩpetrãs fuisset excõicat⁹? Inn. idẽ cõcludit scdm distinctionẽ p̃dictã. Sed vide gl. ĩ. c. j. de rescri. li. vj. Et p̃di&a sunt vera scdm Inn. nisi papa mãdasset ĩquiri de b
fama: qa tũc si cõstat de fama p̃ viros idoneos, põt ꝓcedi ad vlteriora: licet repellat ĩpetrãs: q̃si velit Inn. q̃ vbi mã
c dauit inquiri de fama, papa nõ habuit respectũ ad ĩpetrãtẽ: & iõ oĩno ꝓcedẽdũ est in cã. † Sed extra gl. g̃ro. nũqd papa simpl'r inquisitionẽ cõmittẽdo teneat semp delegatus pri⁹ inqrere de fama? Cõclude q̃ aut papa simpliciter
d cõmisit ĩquisitionẽ: & nullã mẽtionẽ fecit de fama: & tũc semp delegat⁹ debet pri⁹ inqrere de fama: & qa vr̃ hoc cõ g
missũ tãq; p̃ambulũ: vt. s̃. dixi: & si vellet ꝓcedere sup veritate nõ facta pri⁹ fide de fama poterit appellari: ar. hic & in. c. ij. e. ti. li. vj. & hoc oẽs cõcedũt. Aut papa facit mẽtionẽ de fama: vt quia dicit multorũ clamor ad nos puenit talẽ infamatũ de tali crimine. & iõ inquiras, &c. & tũc dicit Io. an. q̃ delegatus nõ tenet inqrere de fama ex quo papa asserit eũ infamatũ. Cõtrariũ tenet Tãcr. qa poterit hoc puenire ad papã p̃ inimicos & cõspiratore ist⁹ denũ tiati. vel falsa relatio facta est papæ: licet per alios. Io. An. distinguit & bn̄. q̃ aut papa hoc asserit per verba assertiua: & ꝓcedit opi. Io. an. Aut per verba narratiua, & ꝓcedit opi. Tãcre. & vide in *Spe.* ĩ tit. de inquisi. §. nũc tractemus. ver. hoc aũt notãdũ. & ibi dicit Io. an. q̃ verba asser e
tiua sunt si dicit cũ cõstet nobis talẽ infamatũ, vel relatu fide dignorũ percepimus talẽ infamatũ, &c. vel p̃ similia verba. tũc em̃ nõ est opus inquirere de fama. & facit cle. literis. de prob. verba verò narratiua sunt. si dicat multorũ clamor ad nos peruenis talẽ infamatũ, &c. nã tũc papa non asserit talẽ infamatũ. vel hoc cœpisset p̃ fide dignis: & idẽ dic si papa diceret relatu fide dignorũ percœpim⁹ f
talẽ cõmisisse hoc crimẽ: nã p̃ hoc non tollit ꝓcessus fiẽdus sup fama: nã p̃suppositò q̃ à fide dignis percœpit de g
licto cõmissum, nõ sequit q̃ ille de hoc sit infamatus: vt probat in. c. inquisitionis. §. tertiæ j̃. eo. ¶ † Sed iuxta hoc quærit. nunquid generaliter valeat processus sup veritate criminis non facta prius inquisitione de fama? Cõcludo assumẽdo multa dicta doct. hîc & in. c. qualiter j̃. eod. & aliqua addẽdo. q̃ aut iudex est delegat⁹, aut ordinari⁹. Si delegatus, aut est facta mẽtio de fama in rescripto modo prædicto, & valet ꝓcessus sup veritate: vt. s̃. dixi. Aut non est facta mẽtio in rescripto de fama, & tunc si iudex processit inquisitio præsente & nõ cõtradicẽte sup veritate omisso processu infamæ, & etiã valet processus: quia ista exceptio quòd non præcesit infamia est dilatoria inducta ĩ fauorẽ inquisiti: & ideo sibi est ĩputandũ si ĩ principio nõ excœpit: vt est tex. no. in. d. c. ij. eo. ti. li. vj. Aut inquisitus erat prẽsens: sed ignorabat q̃ testes deponerent super principali & non valet processus. ad hoc. c. inquisitionis. §. tertię j̃. eo. vbi tex. Si verò erat absens, aut nõ contumaciter: & idem, arg. in dicto. c. ij. Aut cõtumaciter, & tunc non potest opponerere istam exceptionẽ quòd nõ p̃cesit ĩfamia, nisi ꝓcessus sit ĩ eo statu ĩquo si esset prẽ-

SEBA. SAPI.

¶ Pro fratre. vide Alex. in cõs. xviij. in. iij. co. in. j. vol. & in cõsil. lxx. in. vj. col. in. j. volu. & in cõsi. xciij. in. v. co. in. ij. vol. Felí. in. c. in literis. in pe. co. verſ. fallit sextò. s̃. de testi. & ĩ. c. cũ inter. col. vij. s̃. de except.

¶ Iudiciali. Adde Petr. de anch. consi. ccccxvij.

¶ Graues sũt. Vide quæ dixi ĩ. c. accedens. vt lite non conte. And. Barb.

SEBA. SAPI.

¶ Inimicitie: adde Bald. in. c. veniens. ĩ fi. s̃. de iureiu. vbi dicit qđ ex verbis iniuriosis oritˇ inimicitia capitalis vide Alex. in cõsi. xcix. incip. ĩ cã inquisitionis. co. j. in j. vol. & ibi ẽt ponit in pe. col. q̃ inimicus reconciliat⁹ non admittitur ad testificãdũ. de quo vide ro. in sin. cccxvj. incip. Inno. in c. cũ. I. &. A.

¶ Vel maiori parte. Adde videndũ Alex. consil. xcix. ij. li. & Bald. consi. cccxvj. iiij. li. qui sequitur dicta Inno. hic.

¶ Credendum. ad de Lud. Ro. consi. ccclxxxxij.

¶ De fama. Adde videndum Fulg. cõsil. cvij. & ibi vide qõ. seq. & latius p̃ Ange. Are. in trac. malefi, in gl. fama publica præce. cũ apostillis ibi p̃ me positis.

ſens poſſet admitti. ¶ † Ideo ſi eſſet ꝓceſſum ad actū qui ſolet fieri poſt lit.conteſt.non admitteret ampli⁹:ad hoc gl.no.in.c.j.de elect.li.vj.Et ad p̄dicta vide no.dictū Inn. in.c.prætera.de dila.in vlt.col.nō em̄ debet eſſe melioris cōditionis cōtumax ī facultate opponēdi, q̄ obediēs qui fuit p̄ſens:& per illud dictū Inn.ita limita præal.c.ij.e.ti. vbi tex.exigit preſentiā ēt cōtradicētis.ſed idē intelligo ſi erat abſens cōtumaciter.per illud dictū Inn. & vide opt. tex.in auf.qua ī prouincia.C.vbi de crimi.agi opor.Si verò inquiſitus p̄ſens oppoſuit vt prius inquireretur de fama & appellauit:& tunc nō valet ꝓceſſus ſuper veritate: quia eſt legitima cā appellādi:vt hîc. & in.d.c.ij . Et ſi eſt delegatus,debet recipere teſtes ſup̄ infamia : nec ſatis eſt ꝙ dicat ſibi cōſtare de infamia.arg.hîc & in.d.c.ij.& ſentit Hoſt.hîc.Si verò eſt ordinarius:& tunc aut procedit alio principaliter mouente inquiſitionem.& idem quod s̄.aut ex officio puro:& tūc ſi vult poteſt recipere teſtes ſuper īfamia:ſed ſi non vult & cōſtat ſibi de infamia per inueſtigationē extraiudicialiter factam, q̄tumcunq̄ pars contradicat pōt procedere ſuper veritate.arg.in.c.qualiter j.eo.tit.Satis eſt em̄ ꝙ ad eū peruenit clamoſa inſinuatio & frequens reclamatio:nec habet alicui facere fidem: ſed ſi iſte appellauit dicendo ꝙ imò non eſt infamatus:& tunc oportet ꝙ apud iudicē appellationis iudex ordinarius faciat fidē de fama:vt no.j.eo. qualiter. & per Specu. in tit.de inquiſitione.§.nūc tractemus.ver.hoc autē ſcias. Et no.bn̄.qa ex prædictis habes practicā alibi non ſic collectā . ¶ † Vltimò q̄ro.[a] nunquid probata infamia p̄ teſtes pōt inquiſitus probare ſe eſſe bonę famæ,& ſic repellere inquiſitionē ſup̄ veritate,& tollere malæ famę probationem hæc quæſtio eſt ſubtilis notabilis & quotidiana : & ſunt variæ opiniones.& Ioan.hîc ſentit ꝙ non debet admitti probatio ſuper bona fama:quia videret fruſtratoria:nā ſi centū diceret quē eſſe malæ famæ,& mille ꝙ eſſet bonæ famę,probatio ſuper bona fama non releuat quin ſaltē remaneat infamatus apud alios:& illorū reſpectu fienda eſt inquiſitio.Tancre.tenet contrariū concludēs probationē admittēdā in contrariū,& ſtandū dicto plurimorum:& idem Spe.in.d.§.nūc tractemus.ver. quid ſi plures.Hoſti.dicit ꝙ probatio admitteret : ſed an p̄iudicet cōtrarię probationi debet attendi quid habeat cōmunis vox exterior.& attendit qualitas teſtium & perſonarū.& ſecundū hoc iudex arbitrabit q̄ ꝓbatio valeat. Inno. tetigit in.c.inquiſitionis j.eo.ti.& per vnū verbum in fin.poſitum.ꝙ reperit in origina.non apparet qd velit ſecundū Io.an.ibi.Sed Io.An . dicit ꝙ ſi primi & ſecundi teſtes deponunt ſuper fama viciniæ:tunc procedit dictū Tancre. Aut primi teſtes deponunt de vicinia & alij de alio loco aliter.& procedit op.aliorum. & ſic erit ꝓbata infamia.hoc dictū indiſtinctè procedit:licet putet Io.an. habuiſſe bonum intellectum:vt infrà dicam in proſequē do.do.An.referendo dictum Inn.in.d.c.inquiſitionis. dicit ꝙ ſi teſtes deponunt de infamia,& communis vox eſt in oppoſitum:de qua iudex proprijs auribꝰ ſe poterit informare:& tunc non fiet inquiſitio ad dictū illorū teſtiū pro hoc.c.inquiſitionis j.e. Aut iudex prædicto mō non poteſt ſe informare:ſed recipit teſtes ſuper bona fama.& tunc aut vtriq̄ teſtes deponunt ſuper fama habito reſpectu ad cōem opi.& habet locum dictū Tancre. Aut habito reſpectu ad ſe:quia teſtes vnius partis dicunt eum infamatum apud ſe:alij dicunt oppoſitum:&tūc indicetur purgatio ex quo eſt infamat⁹ apud viros prouidos.iij. q. v.c.omnibus.Ego aſſumendo aliqua dicta Barto.quę poſuit in tribus quęſtionibus in.l.de minore.§.tormenta.ff. de quæſt.ſic diſtinguo.aut teſtes vtriuſq̄ partis deponūt ſuper fama [b] eiuſdem loci & eiuſdem temporis : aut deponunt ſuper fama diuerſi loci.Primo caſu. ex quo probationes ſunt contrarię omnino habito reſpectu ad tempus & ad locum , ſtandum eſt teſtibus magis. idoneis.ad hoc qd̄ no.ī.l.ob carmē.ff.de teſti.& ī.c.in nr̄a.de teſti. facit.l.iij.ff.eo.tit.& qd̄ no.gl.ī.c.cū ī tua.s̄.de ſpon.ſi teſtes hincinde ſint ęquales : & tūc debet ſtari numero vel data æqualitate numeri ꝓbatiōi magis veriſimili. ¶ † Et puto ꝙ ꝓbatio [c] magis veriſimilis p̄ferat alteri ꝓbationi : licet illā aliqualiter excedat in numero vel in qualitate teſtiū: licet Bart.aliter ſenſerit.pro hoc tex.in.d.l.iij.&.l.ob carmē.ff.de teſti.&.iiij.q.iij.c.ſi teſtes.§.teſtes.& quod no.Innocen.in.c.auditis.de præſcri.& gl.in.c.j.e.ti.li.vj.& maximè in infamia debet attendi veriſimilitudo:qa (vt ſingulariter dixit Bar.in.d.§.tormenta)non ſufficit teſtes dicere infamiam ineſſe apud populū: quia vanæ voces populi non ſunt audiēdę:vt in.c.oſius.de elec. ſed debet reddi cauſa ſurgens ex aliqua ſimili preſumptione:quod no. & idem ſentit tacitè Inn.hîc in hoc vltimò.Si verò teſtes vtriuſq̄ partis deponunt ſuper diuerſo tempore.vt quia probatur infamia exiſtens tempore commiſſi maleficij: & bonafama probatur per alios teſtes de preſenti:& tūc præferenda eſt iſta ſecunda probatio: quia poterunt oēs mutare opi.ad hoc.l.ij.ff.quis ord.in bo.poſſ.ſerue.& facit.c.non debet de conſan.& affi.&.c.certā.xij.q.j.Si verō probationes cōcludunt ſuper diuerſitate loci: vt quia teſtes vnius partis dicunt eum infamatum ī tali loco vel caſtro:alij dicunt eum eſſe bonæ famæ in ciuitate: & tūc attendi debet ex circunſtantijs quę probatio præualeat. Finge enim delictum commiſſum in loco pariter diſtante à ciuitate & caſtro:nam tunc ſi infamia eſt in caſtro,& bona fama in ciuitate,debet iudex attēdere ad rationem ſuper qua ſe fundāt teſtes: & ſi omnia ſint pariter veriſimilia:probatio ſuper bona fama confundit aliam:vt no. in ſimili in.l.admonendi.ff.de iureiur.& in.c.ſi.eo.tit.ſecus eſſet vbi infamia eſſet in loco commiſſi delicti: & in alio loco eſſet bona fama:quia tunc procederet opi. Ioā. quam ad hūc caſum reſtringo:& ſic puto eum intellexiſſe. Abbas.

a ¶ Vltimò q̄ro.Vide quod no.Bal.in l.diu⁹.ff.de teſ.mili.& ī.l.ſi.ff.de fer. &.l.ſi tutor.C . de peri.tu.& do.Pet. ī repe.c.j. de cōſti. Andr. Barba.

b ¶ Super fama.Ade qualiter teſtes debeāt deponere ſuper bōa vel mala fama.Alex.cōſi. lxxxv.iiij.& an teneāt deponētes de a bona fama inquiſiti ſunt præponēdi deponentibus de mala. vide p̄ Ro. conſi.clxvij.

ZACHARI.

¶ Adde Bal.& Archi.in.c.j.eo.tit. li. vj.iſtum poſt Inn. ī.c.cū ad cām.s̄. de teſt.Sal.in.l. ea qui dē.colū.xxix.ver. ad qōnem quintā. C. de accu.Lu.rot. in.l.j . & ibi Alex. ff.de ope.no.nū.& eūdem Ale. conſi. xxiij.vol.iiij.

SEBA.SAPI.

c ¶ Quod.probatio Idem videtur velle Bald.in.l.j. ff.de teſta.& Alex. alia allegans in conſil. cxlij.inci. quoniā abunde.in vlt.col, in.ij.vol.

SEBA.SAPI.

d ¶ Nō præmonuit hoc extende:vt nō ſolū debeat fieri in denuntiatione criminum. ſed etiā in denuntiatione excōmunicati. vt per Abba.in.c. in præſentia.in.j.no.j. de ſent. excommuni.

✣ *SVMMARIVM.* ✣

1 *A denuntiatiōe repellitur publicus cōcubinarius : conſpirator & excommunicatus.*

2 *Accuſatio non poteſt fieri per alium vel per ſcripturam:ſed denuntiatio ſic.*

3 *Reſcriptum an fuerit impetratum per idoneam perſonam attēditur tempus impetrationis:& non tempus præſentationis.*

Concubinarius & ſic vilis perſona poteſt denuntiare.

5 *Superior ſi fuit per ſubditum aut denuntiatus aut accuſatus,nō poterit in aliqua cauſa contra ſubditum procedere: maximè ſi denūtiatio vel accuſatio impediretur,*

¶ CAP. XX.

1 d

Vm dilectus. † A denūtiatione repellitur publicus concubinarius excommunicatus& conſpirator,& is qui non p̄monuit[d] h. dicit.Primò inſtruit iudicem ſuper declinatorijs,& eis deficientibus ſuper principali.Secundò inhibitionem fieri mandat . ſecunda ibi . *eidem* . ¶ Caſus literalis . Quidam clerici ſuper quibuſdam exceſsibus denuntiauerunt. epiſcopum ſuum , impetrantes contra ipſum inquiſitionem.Coram inquiſitoribus proponebatur ex parte epiſcopi quòd clerici illi audiendi nō eſſent, quia erant publici concubinarij:& ſic indigni ad denuntiandum . propter quod fuerant excommunicati. Item non p̄monuerāt epiſcopum.Item erant conſpiratores contra ipſum.Iudices ſuper hoc conſuluerunt papam: & ipſe reſpondet. quòd ſi conſtiterit eos publicè concubinarios vel conſpiratores fuiſſe , contra eum à denuntiatione repellātur:alioquin audiant quæ hinccinde propoſita fuerunt : & eidem epiſcopo prohibeant ne ſuper his ſuper quibus ad ſedem apoſtolicam appellatum fuit clericos ipſos grauare præſumat,donec cauſa ſecūdū mādatum

2 tũ apostolicũ fuerit terminata.Ber.¶ † No.j.ibi.*quorũ nomine,&c.* ꝙ licet accusatio nõ possit fieri per aliũ, seu per scripturã:vt.ij.q.viij.c.per scripta:secus tn̄ est in denũtiatione q̃ per aliũ fit:vt hîc.& in.c.licet.s̃.e.& põt interuenire ꝓcurator de quo in.c.super his.&.c.veniens.s̃.eod.

3 ¶ † Not.ij.ibi: *tunc fuisse,&c.* ꝙ ad considerãdũ validitatẽ rescripti respectu idoneitatis impetrantis attendit tps impetrationis:de quo.s̃.de rescrip.c.eã te.& gl.in.d.c.dilectus.de præbẽ.

4 ¶ † No.iij.ar.concubinarius & sic vilis persona põt denunciare: nam hîc consideratur excõicatio lata super concubinatu: ergo solus concubinatus nõ sufficit:sed contrarium puto verũ:vt.s̃.c.proxi.&.ij.q.j.c.si peccauerit.&.c.nouit.de iudi.Et ad istũ tex.rn̄.ꝙ hîc fit mentio de excõicatione ad maiorem aggrauationem.

5 ¶ † Vltimò nota ex fine literę.ꝙ pendente denuntiatione contra superiorem non debet superior procedere in aliqua causa contra subditum: sed puto sic dicendum.ꝙ aut impeditur aliquo modo denũtiationis causa per processum fiendum in alia causa: & debet superior ab opere cessare:vt in.c.olim j̃.eo.non enim tenetur inferior denũ nuntians obedire prẽcepto superioris denuntiati,si inde surgat impedimentum causę.vt ibi.Aut tale impedimentum non surgit:& tunc tenetur subditus obedire & causam sub eo agere.viij.q.iiij.nonne.&.d.c.olim.sed poterit eum tanquã suspectum recusare.quia ex hac denũtiatione solent oriri inimicitiæ capitales inter denuntiatũ & denuntiatorem.arg.in.l.j.ff.de his qui.vt indi. facit.c. proposuit.&.c.ad hæc.s̃.de appell. Abbas.

✠ SVMMARIVM. ✠

1 *Inquisitus mitius punitur quam accusatus.nu.6.*

2 *Infamiam non incurrit inquisitus:sed accusatus sic: quando est tale crimen quod soleat intercgare infamiam.*

3 *Crimina digna depositione:an impediant quòd clericus non administret ordines suos peracta pœnitentia?*

4 *In pœnis arbitrarijs iudex habet considerare qualitatem personæ & excessus.*

5 *Exempla non actant regulam.*

6 *Accusatus degradatur:sed inquisitus non.*
Degradatio & priuatio beneficij & officij an sint idem?
Pœna taliõis indubitãter habet locum in accusatione:sed in denuntiatione tunc demum, quando ex tali denuntiatione potest quis deponi etiam ab ordine.

7 *Simonia an & quando committatur in ordine vel beneficio: et an per eam fiat depositio:siue priuatio beneficij?*

8 *Sicut ista dictio denotat omnimodam similitudinem:& aliquãdo alios effectus secundum ea ad quæ refertur.*

9 *In pœnis arbitrarijs iudex non debet excedere pœnas ordinarias nec secundum eas punire,sed ipsas diminuere:vel secũdum cõ suetudinem taxare:aliàs dicetur grauasse partes.*

¶ CAP. XXI.

INquisitionis. Si crimen ī modum inquisitionis ꝓbatum impedit etiam post peractã pœnitentiam ordinis executionẽ vel beneficij retentionẽ.punit quis sicut in accusationis indicio:aliàs poena erit arbitraria.h.d.secũdũ cõmunẽ summationẽ vsq; ad.§.*tertiæ*. sed cõprehẽdẽdo mẽtẽ lr̃ę & verã lect.sic summo:videlicet:Crimẽ probatum per modũ inquisitionis regulariter poena ordinaria non punitur.sed si impedit ordinis executionẽ fit depositio sicut in accusatione.& si impedit tantum beneficij retẽtionem fit priuatio à beneficio:nec poterit iudex hanc poenam moderari:& iste est verus intellectus huius.c.nõ bene declaratus per scribentes.Diuiditur:quia in prima:cõsultatio. In secunda responsio.secunda ibi: *in quo*. ¶ Casus literalis. ¶ Quędam relata fuerunt domino papæ de episcopis & canonicis valentinen̄. quæ non debuerunt silentio præteriri: vnde papa super his commisit inquisitionem faciendam: inquisitores super qbusdã articulis dubitãtes cõsuluerũt papam.Secunda q̃stio illorũ hæc fuit.Ecce per inquisitionẽ tale crimẽ probatũ est ꝙ si criminaliter accusatus fuisset cõuictus deponeretur. quęsitum fuit qualiter sit puniẽdus?super hoc distinguit vt si sit tale crimen qđ impediat executionẽ ordinis aut etiã retentionẽ beneficij etiã post peractã pnĩam.puta si homicidiũ cõmisisset:vel ademptus esset ordinẽ vel bn̄ficium vitio simoni in istis casibus ita est procedẽdũ sicut in iudicio accusationis.In alijs verò criminibus discretus iudex poterit pœnam moderari secundũ meritum personę & qualitatẽ excessus.Ber.¶ † No.j.ex tex.ꝙ mitius punit conuictus de crimine per viã inquisitionis q̃ conuictus per viã accusationis: finis em̄ accusationis si crimen est graue:est depositio ab officio & beneficio:vt hîc.& in c.super his.s̃.eo.&j̃.de pœn.c.tuæ. sed finis inquisitionis nõ:sed debet imponi mitior poena.vt j̃.dicã. & cõcor.c. qualiter j̃.e.& hoc indubitãter de iure cano. de iure autẽ ciuili nõ reperio ꝙ fiat hæc differentia ī modo procedẽdi in impositione poenarũ: sed per poena imponitur: & pro hoc adduco bonum tex.in.l.iiij.C.de sepul.viol.facit l.ordo.ff.de publ.iud.& quod no.in.l.ij.§.si publico.ff.de adul. ¶ † Et ex hoc infero ad vnum notabile dictũ.ꝙ cõdẽnatus de crimine per viã inquisitionis: [a] de quo condẽ natus per viam accusationis efficeret infamis euitat [b] infamiam:& sic saltem de iure canonico procedant gl.iuris ciuilis q̃ hoc communiter dicunt:vt in.l.iij.§.prętera.ff. de suspect.tuto.l.fi.C.e.&.l.j.C.de mõ mulctã.licet Bar. oppositum sentiat in.l.infamen.ff.de pub.iud.Sed potest satis æquè distingui inter ius canonicũ & ius ciuile.vt de iure ciulli non euitetur infamia. & procedit dictũ Bart. quia ex modo procedendi non alterat poena,sed de iure canonico procedat dictũ gl.secundũ prædicta:& hoc bn̄ no.Et põt esse rõ diuersitatis inter ius canonicum & ius ciuile:quia de iure ciuili regulariter non procedunt [c] per viam inquisitionis:sed tn̄ in quibusdam casibus exceptis vt no.in.d.§.si publico.Sed de iure canonico procedit in distinctè precedente infamia:vt in.c.qualiter j̃.eo.In vno ergo quis grauatur:quia proceditur sine accusatore:ideo non est mirum si in alio releuat,vt sic mitior poena ĩponatur.ar.l.eum qui.in prin.ff.de iniur.& quod not.ī.c.cũ R.de off.deleg.† No.ij.ꝙ non omnia crimina depositione digna impediunt ordinis executionem, aut beneficij retẽtionem post peractã poenitentiam& pone exemplũ in adulterio vel furto.Nam si quis peragat pnĩam, licitè postea administrat in ordine suo:ex quo in iudicio non. conuincitur: vt in.c.quæsitum.s̃.de tempo.ordi. & dic vt ibi notatur. Quędam verò sunt crimina quæ ĩpediũt executionẽ ordinis vel beneficij retentionem:etiam post peractã pnĩam quãtũcunq; sit crimẽ occultũ: vt homicidium:nam homicida non potest vnq̃ sine pct̃o ministrare in ordine suo quantumcũq; sit crimen occultum.l. di. c.miror.& in.c.fi.de tempo.ordi.in.c. sicut j̃. de homici. & idem in simoniaco in ordine:nam cũ ordo sit vitiosè receptus,nec habuit executionem, nunq̃ ex poenitentia potest hoc purgari: & ordo intus ortus occidit: vt dixit tex.j.qõ.c.quibusdam.¶ † Not.tertiò ꝙ cũ procedit per viam inquisitionis iudex potest moderari poanam.& ad eam moderandam debet considerare qualitatem personæ & excessus. [d] Et no.ꝙ hæc duo sunt cõsiderãda in impositiõe poenæ vbi poena est arbitraria:facit qđ no.in.c. cum quidam de iureiur.¶ † In gloss.j.in fin. hoc dictum gl.communiter damnatur:quia multa alia sunt quæ impediunt ordinis executionem etiam post peractam poenitentiam:de quibus plenè no.in.c. nisi.§ propter.s̃.de renun.&.c.fin.s̃.de tempo.ordina.& dic vt ibi: sed hîc ponuntur ista duo causa exempli.& ea quę causa exempli dicuntur nõ restringunt dispositionẽ:vt no.in.c.j.s̃.ne cle. vel mo.vnde Vlpia.fuit vno exemplo cõtẽtus ī.l.Ita vulnerat9.ff.ad.l.aqui.& Inn.vnicum tn̄ exemplũ potuit in

✠ SEBA.SAPI.

a ¶ Per viam inquisitionis.Vtrum dã natus ex ĩquisitione efficiatur infamis.vide Ang. de clarantẽ ī.l.j̃.ff.de his q no.infa. Bal. in.l.etiã. C.de fur. Sali.in.l.ea quidẽ. C.de accus. Cal. in cons.j.incip.iudex officio.sub ti.de accusa.& latè Maria soci.in.c. qualiter & quando.q.xvij. arti.v.j.eo.

b ¶ Euitat.vide.bal. C.de fur.in.l. etiã. Andr.Barb.

c ¶ Non procedit. Adde ꝙ aliquando procedit.vt per Roma. singu. suis. to.xviij.

d ¶ Excessus.Adde Fulg. consi.cxxiij.

c.in audiẽtiaꝯ.de ſen.exc.ideo non bene dixit hîc gl.q̃ hîc cõfirmaſ regula ĩ oppoſitũ exceptis iſtis duobus caſibus.

6 ¶ † In gl.in ver. *accuſationis*. ibi: *ſed non credo,&c*. Inn.dicit q̃ ẽt ad pœnã extraordinariã iſte non obligauit ſe: qa licet ſit ſimilitudo in accuſatione & inquiſitione:vt vtroque caſu priueſ conuictus officio & beneficio:tñ eſt diſſimilitudo.qa accuſatus degradaſ, ſed inquiſitus non : ſed tñ remoueſ ab adminiſtratione.ſ.à bñficioꝯ..eo.c.qualiter.Goff.tenet q̃ debebat obligare ad pœnã talionis . qa in iſtis caſibus fit depoſitio ſicut ĩ accuſatiõe: nec procedit dctñ Inn..ar.c. qualiterꝯ.eo.vbi ponit regulã: ſed hîc ſunt caſus excepti vbi fit depoſitio,nec apparet differentia realis inter degradationem & priuationẽ bñficij & officij.ſicut ſentit Inn.nã perpetuò priuatus bñficio & officio ſatis diciſ degradatus:lex eñ non eſt impoſita verbis vt in.c.cõmiſſa.de elect.li.vj. Itẽ videmus q̃ calumniosè denuntians puniſ.vt in.c.ij.de calũ.Item excipiẽs obligat ſe ad poenam extraordinariã:cũ deijcit ab obtẽto. vt ĩ.c. ſuper his.s̃.c.ergo fortius debet iſte ꝓmotor inquiſitiõis puniri ſi deficit cũ tendat ad depoſitionem in iſtis crimi nibus exceptis.Et ſi diceret contrariũ, via aperiret fraudibus:fatuus enim eſſet qui accuſaret,cũ per viã inquiſitionis poſſet impune ſuã intentionẽ conſequi: & cũ hoc dicto Hoſtienſ.cõiter tranſeunt Mod. doct.Sed ego puto diſtinguẽdum.q̃ aut crimẽ impedit ordinis executionẽ.& tunc ſi immineat depoſitio,ẽt ab ordine debet fieri inſcriptio ad poenã taliõis:& procedat opi. Hoſt.Ius eñ in hoc conſiderat effectũ poenę imponẽdæ: & non modũ procedẽdi:vt clarè colligiſ in.c.ſuper his.s̃.eo.ſi rectè põderet.ibi enim diciſ q̃ accuſans debet inſcribere ſe.qa tendit ad depoſitionẽ:denuntians non:quia tendit ad correctionẽ.ergo vbi denuntiãs & promouẽs inquiſitiõem tẽdit non ſolũ ad correctionẽ:ſed etiã ad depoſitionem: vt eſt in iſtis criminibus exceptis,debet fieri ĩſcriptio ad poenam talionis.Et ſi diceres finis denuntiationis eſt correctio:ſed propter qualitatẽ criminis alteraſ poena: dico q̃ idẽ eſt videre in excipiente: nã excipiens contra ipſum conſecrandũ tñ nittiſ repellere à conſecratione: ſed propter connexitatẽ cũ iſto iure de futuro perdiſ etiam ius quæſitum.& hoc reſpectu obligat ſe ad poenã extraordinariã:vt ibi : ſed non ad talionẽ: qa non priuaſ omnibus beneficijs habitis:vt ibi dicit tex.ſi ergo priuareſ etiã habitis,haberet locũ poena talionis:vt etiam ſatis innuit illa litera.Cũm ergo in caſibus exceptis:& ſimilibus fiat depoſitio ab ordine & ab oĩ beneficio,debet habere locum poena talionis.& hæc ratio videtur inc̃ouincibilis.Si aũt ſit tale crimen q̃ non impediat executionem ordinis ſed tantũ beneficij retentionem:& tunc cũ(vtꝯ dicã)non debeat fieri depoſitio ab ordine , ſed tantũ priuatio ab illo beneficio,non habebit locum poena talionis:qa non tendit ad depoſitionem:ſed quia deijcitur à beneficio obtẽto debet ſe inſcribere ad poenam extraordinariam, ſicut facit excipiens quando deijcit ab obtento:vt in.d.c.ſuper his. ¶ In ea.gl.ibi: *licet heli*. & huic contrario ſtat Io. An. & bene dicens q̃ imò admonitio p̃t habere effectum: qa ſponte poteſt dimittere beneficium & non expectare iudicium.Item poſſet deſiſtere ab executione ordinis.Cõcludit ergo q̃ oĩno fienda eſt iſta monitio:vt apertè probatur id.d.c.licet heli. ¶ In ea.gloſſ.ibi. *vt priuetur officio & beneficio*. gl.in hac particula videt ſine rõne: nam priuatio officij eo depoſitio:licet fortè gl.intellexit:vt dicit Io.an.de officio adminiſtrationis:vt ſequitur in glo.quaſi velit dicere in hac prima ſolutione . q̃ conuictus ꝑ viã inquiſitionis de crimine qd̃ tñ impedit retentionem beneficij nõ debet deponi:ſed debet priuari adminiſtratione & retentione beneficij:& fortè habuit reſpectũ ad officiũ eccleſiaſticũ.vt eſt officiũ ſacriſtæ & magiſtri ſcholariũ,&c.Iſta tñ lra hoc nõ tãgit.So.tñ eſt vera in ſe ſi ſimonia eſſet cõmiſſa in officio & bñficio.Aliã ſol.in qua gl.videſ reſidere eſt vt fiat differẽtia inter regulares & ſeculares vt ſeculares deponãtur ẽt ab ordine ſi ꝑ ſimoniã acquiſiuerũt bñficiũ.ſed regulares nõ: ſed debet cõſiderari modus ꝓcedẽdi.vt ĩ.c.dilectusꝯ.de ſimo. ¶ † Sed cõtra 7
hoc dctñ facit quod ipſemet Bern.dicit in gl.vbi vult remoueri facili⁹ regulares q̃ ſeculares. & ſuper hac gl.doc. quaſi nihil dicunt nec declarant aliter ſed ſuper tex. dicit Hoſt.quòd licet beneficium ſit ſimoniacè receptũ:nõ tamen debet fieri depoſitio ab ordine niſi in duobus caſibus:vt in caſu.c.ijꝯ.de ſimo.ſ. quando acquiſiuit bñficiũ viuentis ſimoniacè.Secũdus caſus.ſ.quando beneficium haberet certum ordinẽ annexũ:ſed non video rationẽ efficacem quare hoc vltimo caſu debeat fieri depoſitio ab ordine ex quo fuit proceſſum per viam inquiſitionis: nã licet beneficium habeat cõnexum ordinẽ ſimonia tñ nõ eſt cõmiſſa ĩ ordine ſed ĩ beneficio. niſi velis dicere q̃ qs dedit pecuniã vt reciperet ordinẽ requiſitũ in bñficio & ipſum bñficiũ:nã tũc ſimonia eſt commiſſa ẽt ĩ ordine:ſecus ſi habebat per pri⁹ illũ ordinẽ,& pecuniã dedit vt haberet bñficiũ certè ſimonia nõ eſt cõmiſſa niſi in bñficio iõ in hoc articulo aperiendo intellectũ.c.puto ſic dicẽdũ q̃ ſimilitudo inter accuſationẽ & inquiſitionẽ in iſtis criminibus eſt tñ iſta:videlicet vt ſi crimẽ impedit tñ executionẽ ordinis fiat depoſitio ab ordine ſicut in accuſatione: ſed non imponeſ alia pœna acrior q̃ ĩponeſ accuſato conuicto de graui crimine.vt perpetua detruſio in monaſterio ſiue in alio carcere:vt in.c.tuæꝯ.de pœnis & c.vt famæ.de ſen.excõ.Si verò crimen impedit beneficij retentionem:& tunc tñ imponiſ pœnã priuationis bñficij.& in hoc ꝓcediſ ſicut in accuſatiõe:qa ſicut priuãreſ beneficio in accuſatione.ità debet priuari per viã inquiſitionis,nec poterit iudex moderari iſtã imponendo aliã, & dimittere ſibi bñficiũ ſicut poſſet in alijs criminibus: & hoc voluit iſta litera.dũ dicit q̃ in alijs criminibus poterit moderari pœna quaſi dicat in alijs p̃t ſibi dimittere bñficiũ & ĩponere aliã poenã:ſed ſi ĩpedit bñficij retẽtionẽ hoc nõ p̃t: ſed debet priuare bñficio ſicut faceret ĩ ac-
8 cuſatiõe. ¶ † Et iõ dictio ſicut[a] poſita ĩ tex.nõ denotat oĩ-
a modã ſimilitudinẽ:ſicut ĩ ſimili no.ĩ.c.dãnamus.de ſum. tri.& fi.ca.& hæc dictio relata ad diuerſa denotat varios effectus:ſicut ĩ ſifi habeſ in.c.ab excõicato.s̃.de reſcri . Et hũc ĩtellectũ bñ ꝓbo p rõnẽ hui⁹ lræ: nã rõ alterãdi poenã in iſtis criminib⁹ eſt:qa nõ ꝓdeſt pnĩa qn ĩpediaſ ordinis executio vel bñficij retẽtio:ſed certè vbi ſimoniã eſt cõmiſſa in bñficio tñ dimiſſo bñficio à ſe vitioſè acquiſitio nõ ĩpediſ ordinis executio: ergo non debet fieri priuatio ab ordine.s̃.naturã ipſi⁹ ĩquiſitionis:nã rõ ſpãlis reſtringit diſpoſitionẽ gñalẽ.l.cũ pr̃.§.dulciſſimis.ff.de leg. ij.& qd̃ no.p Cy.ĩ.l.nõ dubiũ.C.de leg. & p Dy.ĩ regula vlt.de reg.iur.ĩ.vj.& per hoc ceſſat ẽt differentia quã gl. ponebat inter regulares & ſeculares.qa hoc. ſecũdo caſu c.dilect⁹.de ſimo.loquiſ qñ ſimonia fuerat cõmiſſa ĩ ipo machinatu.ideo retẽtio ordine poterit poenitere . & ob hãc cãm non fit ibi depoſitio ab ordine:ſed priuaſ illo iure vitioſè q̃ſito ex receptione,& detrudiſ in aliũ monaſteriũ:& per hoc clarè hr̃ intellect⁹ hui⁹.c.& hui⁹ gl. Sed cõtra p̃dicta & cõtra tex.op.de.c.qualiterꝯ.e . vbi dr̃ q̃ p viã inquiſitiõis ꝓcediſ ad priuationẽ adminiſtratiõis bñficij.ergo ĩ iquiſitiõe eſt peona certa:malè ergo dicit hęc lra in fi.dũ dicit q̃ in alijs criminibus iudex põt moderari poenã.Ex dictis Goff.hîc.& Spe.ĩ ti.de inquiſi.§.pe. in prin.colliguntur alique ſolutiones.Prima.q̃ iſtud.c.loq̃tur in ſimplicibus clericis.contrarium loquitur in prælatis & habentibus adminiſtrationem . Secunda ſol.q̃ hoc c.põt procedere in leuioribus criminibus , ĩ quib⁹ iudex moderatur poenam.c.verò qualiter.loquiſ de grauioribus,ĩ quibus diciſ quis priuari beneficio & adminiſtratione.Tertia ſol.q̃ illud.c.qualiter.loq̃ſ cũ iudex ꝓcedit alio denũtiãte & ꝓmouẽte iq̃ſitionẽ,& tẽdẽte ad hoc vt denuntiatus

ZACHARIAS.

a ¶ Dictio ſicut. Ad de de iſta dictione ſicut an & quando denotet ſimilitudinẽ.& qualiter ponatur quod not. in apoſt. ad iſtum in c.quia.v.nu. vj. in apo. in ver. dictio ſicut. s̃. de iudi. & in. c. venerabilis. nu. iiij. ĩ eodẽ ver. in apoſt. meis. s̃. de confir. vti. vel inutili.

denũtiatus priuet administratõie: iõ ponit illa pœna ad quã agit: vt in.c.licet helij.de simo.hîc verò loquit qñ iudex ex proprio officio processit. Quarta solu.& notabilior.q regulariter si crimen est praue probatum per viã inquisitionis fit priuatio ab administratione. sed si delictum non impedit accusationem ordinis vel retentionẽ beneficij post peractam pniam potest iudex illã moderari secundũ qualitatẽ excessuũ & personæ.& hãc sol.sentit etiã Hostien.& do.Anto.& placet mihi plus cæteris.

9 ¶ †In gl.in ver. *alioquin*. ibi: *non ponitur plus, &c.* Not. bene.gl.ex qua collige vnum modum cognoscendi quãdo iudex in arbitrarijs excedit modum imponendi pœnam: nam si imponit ordinariam vel maiorem excedit
a modum [a].nam si datur sibi arbitrium vt moderet.nõ debet augere vel punire tñ sicut ordinariè puniret:& ideo si crimen nõ impedit executionem seu retentionẽ beneficij nõ põt iudex priuare clericum officio & bñficio: qa puniret tñ ac'si ordinariè fuisset actum:sed beneficio tñ posset priuare:vt dixi.s.in præce.gl.& sic intelligo hanc gl. Addit gl.vnũ alium modum cognoscendi indiscretionem iudicis in istis arbitrarijs.s.qñ excedit pœnam con-
b suetam imponi pro tali delicto: [b] ista est gl.no.in.l. hodie.ff.de pœnis & vide bo.gl.in.l.quid ergo.§. pœna grauior.ff.de his qui no.infa. Et not. hoc dictũ perpetuò:qa arbitrium iudicis in impositione poenæ restringit ex cõ
3 suetudine. Et in fi.gl.hęc differentia inter regulares & se
c culares non procedit quo ad istum articulum:vt dixi in pręced.gl.in vtrisq; est pœna priuationis ab administratione si delictũ est graue, licet iudex possit moderari pœnam:sed põt seruari gl. vt in regularibus sufficiat delictũ non ita graue sicut in secularibus.vt in.c.per tuas j. de simo.nec iudex ita de facili inducetur ad dispensandum cũ regularibus:sicut cum secularibus:quia magis notandum
4 est delictum in istis regularibus quã in secularibus.p rationem suprà positam: quod est benè notandum: quod tñ intellige & restringe.vt no.Ioan.And.in.c.accusatus. de heræ.lib.vj.

SVMMARIVM.

1 *Inquiri non debet contra aliquem de veritate: nisi procedat infamia: vt in nu.2.&.3.*

4 *Libelli diffamatorij clàm producti an & quando possunt esse cã inquirendi contra illum in eis infamatũ?*

5 *Licitè interrogatur testis si est amicus vel inimicus parti: nec per hoc dicitur interrogari super crimine.*

6 *Inimicus censetur ille qui asserit aliquem non diligere.*

7 *Asserẽti se inimicum alterius creditur, absque eo quòd nullã inimicitiæ causam alleget: vide latè de veritate in nu.10.*

8 *Non omne peccatum mortale repellit quem à testimonio.*

9 *Testis si dixerit vnũ extra iudiciũ et aliud in iudicio, stat primo dicto: nisi illud dixerit per metum. vel ad complacẽtiam partis.*

11 *Testi inimico citra inimicitiam capitalem: quanta fides sit adhibenda, relinquitur arbitrio iudicantis.*

1 **§. Tertiæ.** †Cõtra nõ infamatũ sup veritate criminũ inquiri nõ debet, ẽt si libell⁹ famosus cõtra eũ oblatus fuerit in secreto. nec sup principali credit testi qui iuratus dixit se illius cõtra quẽ inquirit inimicũ: idẽ si hoc dixit añ iuramẽtũ: nisi p̃sumat hoc dixisse in fraudẽ.h.d.vsq; ad.§.qsiuisti. Primò ponit tres qõnes. Secũdò soluit.ibi: *ad hæc.* Et põt subdiuidi prima pars: similiter secunda secundũ qõnes & totidẽ rõnes ad easdẽ. ¶ Casus lr̃alis. Quęsitũ fuit si duo vel plures iurati affirmãt aliquẽ eis videntibus crimẽ cõmisisse de quo aliqua ifamia nõ laborat: vtrũ illi pœnã debeãt infligere? Itẽ ecce aliqs occultè tradit inquisitori schedulã vel chartã infamiã ep̃i cõtinẽtẽ: qrit vtrũ sit ꝓcedẽdũ ad inquisitionẽ eorũ q̃ cõtinent ibidẽ? Itẽ aliq iurauerũt q deponẽt cõtra illũ de quo fit inquisitio:& i secreto examinant vel interrogant vtrũ diligãt illũ cõtra quẽ inquirit, vel sint ei⁹ inimici:& ipsi rñdẽt q nõ diligũt illũ, vel expresse dicũt se inimicos illi⁹: aut ẽt añ iuramẽtũ si publicè cõfitent se inimicos eius: sed nõ ostẽdũt aliquas inimicitiæ probabiles causas. Ad hæc tria respõdet papa q nullus debet puniri propter dicta paucorũ pro crimine de quo nõ laborat infamia seu clamosa ĩsinuatio nõ p̃cessit, nec sup hoc testes sunt recipiẽdi: cũ inquisitio solũmõ fieri debeat super his sup quibus infamia p̃cessit. Itẽ ad petitionẽ illorũ qui schedulas infamationis porrigũt ĩ occulto ad inquisitionẽ eorũ q̃ cõtinẽtur ibidẽ nõ est ꝓcedẽdum. Itẽ nõ est adhibẽda fides dictis illorũ q post iuramẽtũ vel añ tacitè vel expresse asserũt se inimicos eorũ, nisi forsitã añ iura-
2 mentum in fraudẽ hoc dicere præsumant.B. ¶ †Not.j. ex isto.§.q iudex nõ debet procedere ad aliquẽ puniendũ licet cõstet de delicto illius per depositionẽ quorũdam, nisi tela iudicij rite procedat cõtra illũ. Et potest iste tex. in prima qõne multipliciter intelligi. Primò q extra iudicium, vel in iudicio nulla tela iudicij pręcedente aliqui comparebãt & iuramẽto affirmabãt titium commisisse certum crimẽ: certè per hoc iudex moueri non debet ad puniendum, vel ad inquirendum. Ad puniendum non: quia non præcessit tela iudicij ad inquirendum contra illũ: & sic deficit accusator verus & fictus,& ordo iudiciarius. Ad inquirendum etiam non: quia sine clamosa insinuatione non debet fieri inquisitio: & dicta paucorum
3 nõ infamãt: vtj.§.fin. ¶ †Secũdò potest intelligi [c] quòd
c formata tela iudicij super infamia testes deposuerũt sup veritate criminis: & etiam in hoc casu iudex non debet procedere ad puniendum. tum quia testes depositi non iurati super veritate: tum quia omissus est ordo iudiciarius: quia primò debet fieri inquisitio super fama: hoc tñ vltimum limita: vt in.c.ij.eo.titu.lib.vj.& dixi in e.cũ oporteat.s.eo.& per hoc declaratur prima quæstio
4 tex. ¶ †Secundò not. quòd inquisitio non debet fieri ad eorum petitionem qui clàm schedulas porrigunt ad infamationem alterius. Ratio: quia tales schedulæ non infamant. per id quod habetur j.eo.in.c.fi. Et hoc intellige q non debet procedi, nisi is cui schedulæ porrectæ fuerunt instet & petat statui terminum porrigentibus ad probãdum ea quæ scripserunt vt.v.q.j.per totũ.& l.diffamari. C.de inge.manu.& per hoc declaratur secunda quęstio.
5 tex. ¶ †Tertiò not. quòd testis licitè interrogatus an sit
c amicus vel inimicus partis: nec per hoc dicitur ĩterrogari super crimine: cum inimicitia possit esse sine crimine.
6 vt dixi in.c.repellantur.&.c.cũ.p.s.eo. ¶ †Not. quòd respondens se non diligere partem, tacitè & indirectè videtur afferere se esse inimicum partis: nam tenẽtur homi-
d nes se adinuicem diligere, cùm natura quãdam cognationem inter eos constituerit.l.vt vim.ff.de iusti.& iure. de
7 pœ.distin.ij.c.proximos. ¶ †Vlterius nota quòd testi.asserenti se esse inimicum alterius creditur quo ad hoc vt repellatur à testimonio: licet nullam causam inimicitię alleget. cùm enim deponat de facto proprio seu propria conscientia non est necesse exprimere causam. satis enim
8 est qd est inimicus. ¶ †Vlterius collige. quòd nõ omne [d] e
d peccatum etiam mortale repellit à testimonio: maximè qñ tale peccatũ fuit expressum vt vitaret onus testimonij. hoc singulariter ꝓbat hîc meli⁹ q̃ alibi. & hãc literã allegaui.in.c.testimonium.s.de testi. nã fraudulenter dicẽs se esse inimicũ vt euitet onus testimonij peccat mortaliter: quia dicit mẽdacium in cã proximi.xxij.q.ij.c. nequis &.j.de fal.c.j.& nihilominus talis recipitur in testẽ
9 & ei creditur: vt hîc. ¶ †Vltimò signanter facit ista litera ad materiã tractatam per Bar.in.l.eos.ff.de fal. & dixi in.c.p tuas.s.de ꝓb. videlicet q dicẽs vnum extra iudiciũ nõ valet dicere cõtrarium in iudicio. vñ ſtatur priori dicto [e], nisi p̃sumat hoc dixisse in fraudẽ. Et ex hoc posset singulariter elici limitatio ad no.in locis p̃alle. vt si testis fortè vilis fortunæ dixit in pręsentia partis potẽtis aliqd qd veniebat ĩ fauorẽ illi⁹ ptis: si postea in iudicio iuramẽ

ZACHARIAS.

a ¶ Excedit modũ. Adde qualiter puniatur iudex qui sine cã mutat pœnas iuris siue augendo siue minuẽdo eas. Lud.Ro.sing.suo lxxvij.incip. veni quia tu habes q iudex.& sing.dclxij. quod incipi. tu habuisti.l.& si seuerior.

SEBA.SAPI.

b ¶ Pro tali delicto. Multa quæ intelliguntur regulari secundũ consuetudinẽ accumulat Ias. in.l.certi cõdictio. §.si nummos. ff. si cer.pe.& in.l. vt liberis.C.de coll. & Feli.in.c.cũ Martinus ferrariẽ.col.ij. cũ seq̃n.s.de cõsti.

c ¶ Intelligi. Vide.c. tua.& ibi.d. Abb. de coha.cle.& mu. Andre. Barba.

SEBA. SAPI.

d ¶ Non omne. Declara vt per Abb. in.c.forus. in fin. j. de verbo. signi.& in.c.testimonium. co.iij.s.de testi.& in.c.ex parte.s.de cele.missa.

¶ Priori dicto. Vide quę dixi in.c.cũ ecclesia.de cã pos. & proprie. Andr. Barba.

to prẽſtito dicat cõtrariũ,ꝙ non debeat ſtari primo dicto:qa ſatis p̃ſumi põt teſtẽ illud dixiſſe extra iudicium vt placeret parti timẽs eius potẽtiã: ſed in iudicio metu iuramẽti dixit veritatẽ:ſecus vbi talis p̃ſumptio non ſub
10 eſſet:& hoc tene bñ menti perpetuò. ¶ † Sed cõtra hãc vltimã.q.text.oppo.hîc fuit q̃ſitum an debeat adhiberi fides dictis illorũ teſtiũ q̃ poſt iuramentum dicunt ſe eſſe inimicos partis:reſpondeť diſtinguẽdo ꝙ non:videtur eñ ꝙ ex quo teſtis deponit ſemel dictũ ſuũ,nec in principio dixit ſe inimicum. nam ſicut directè nõ põt teſtis corrigere dictum ſuũ:vt no.in.c. p̃terea.de teſti.cog.ita nec indirectè.ar.in.c.tuæ.de procu.& in regula cum qd vna via.de reg.iur.li.vj.Sol.diſtingue cõprehẽdẽdo totã materiã huius vltimę qõnis.ꝙ aut teſtis dixit ſe inimicũ antè q̃ iuraret ſeu ꝓduceret in teſtẽ:& ſic p̃ſumiť hoc dixiſſe in fraudẽ vñ debet nihilominus recipi : vt hîc ĩ tex. Si verò nõ conſtat eum dixiſſe in fraudẽ. text. videť hîc velle eũ non recipiẽdũ:puto hoc procedere qñ inimicitia erat capitalis:ſed ſi hoc non erat , vel de hoc dubitať, non debet iudex propter ſolũ dictum teſtis deſiſtere:ſed debet interrogare teſtem de qualitate inimicitiæ : nã nõ ſufficit aliud proponere in genere quando non quęlibet ſpecies cõtenta in genere ſufficit ad intentum:vt eſt bo. tex.cũ gl.in.c.pia.de except.li.vj. Cũ ergo omnis inimicitia indiſtinctè repellat.vt dixi in.c.cum oporteat.s̃.eo. non ſufficit gñaliter dicere ſe inimicum:ſed ſi dicat ſe capitalẽ inimicũ nõ debet recipi:vt in auť.de teſti.§.ſi dicať & no.in.c.ex parte adæ.&.c.cũ cauſa.s̃.de teſti. ¶ † Si verò inimicitiæ nõ ſunt capitales,debet teſtis recipi:& quã ta fides ſit ei adhibẽda relinquunť arbitrio iudicãtis[a], & cum hac temperie intelligo iſtum tex.Et no.contra iudices qui ſunt contenti ſola reſponſione : cũ teſtis dicit ſe eſſe inimicum partis .hoc eñ fieri non debet:vt patet ex prędictis.Si verò dicit teſtis ſe eſſe inimicum partis poſt quã iurauit:ſed añ q̃ deponeret.tũc(quicqd ſenſerit Hoſti.)dicit Io.an.(& rectè)ꝙ etiam ſi pręſumať hoc dixiſſe in fraudem non eſt adhibẽda fides ſuper principali: quia aut dixit verũ,& non debet ei credi tanquã inimico:aut dixit falſum,& non debet credi tañ q̃ periuro. & iõ litera ĩ fine huius §.dum dicit de fraude.tñ fecit mẽtionem quando ante iuramentum hoc fraudulenter dixit : ſecus ſi poſt iuramentũ ratione prædicta. Si verò poſtquã iurauit & depoſuit dixit ſe inimicum. & tunc aut incontinenti in fine depoſitionis in generalibus interrogatorijs prout ſolet cõmuniter fieri.& creditur ei,ratio : qa propriè non corrigit dictum ſuum:& ſi hoc fecit incontinẽti añ q̃ receſſiſſet à conſpectu iudicis:vt in pręalleg.c.pręterea. Si verò primò depoſuit . & ex interuallo dixit ſe inimicum, non debet ſibi credi:ſed ſtatur priori dicto arg.præalle.c.præterea.Puto tamen ꝙ licet ex toto dictũ ſuper principali non debilitatur tamen in aliquo . iuxta notata per Inno.in præalleg.c.præterea.& ex hoc remanet clarè declarata tertia queſtio.

SEBA.SAPI.
a ¶ Arbitrio iudicãtis.Adde ꝙ ſtatur arbitrio iudicis qs dicať inimicus : vt per Bal.in authẽ.ſi dicať.C.de teſt.Roma.in rub.ff. de arbi.in.xvj.q.vbi allega. Inn.hic.

SEBA.SAPI.
b ¶ Dictũ teſtis. Vide latiſsimè ꝑ Iaſ. in ru.ff. de iureiur. col.iij.cũ ſequ.vbi ponit plures caſus in quib⁹ ſtatur dicto teſtis deponẽtis de credulitate.

ZACHARI.
c ¶ Per credulitatẽ. Adde Lãfr.de ori. in.c.quoniã cõtra. nu.xvij.ver.p̃terea ſciẽdũ eſt & ibi in apo.Celſi.s̃.de ꝓba. iſtũ ĩ.c.firmiť. nu.j.& ꝙ ibi poſui ĩ apo.ad eũ poſt alios in apoſ.ĩ ver. firmiter.s̃. de ſum. tri.& fid.cath.Barto.ſoci. in ſuo tra. fall.reg.ccccxxix. & reg.ccccvij.eundem Soci.in conſi. ccxliij.ver.verũ ẽ ꝙ ſufficit vol.ij. & Phi.Corſe. conſil. xxvij.in litera.f.& conſi.xciij. in litera.c.&.h.

d ¶ Quod credunt. Adde Fran.de are. conſi.lxxiij.

e ¶ Seu famã. Adde Lud.Roma.cõſilio.clxvij.

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitus ſi non probatur cõtra eum,per famam vel teſtiũ credulitatẽ:non punitur:ſed requirũtur probationes claræ.nu.2.*

3 *Dictum teſtis non valet ſi in actu perceptibili ſenſu corporeo deponit de credulitate.*
Teſtis ſi primò dixerit ſe ſcire:poſtea dicit ſe credere, cenſetur recedere à priori dicto.

4 *Fama probatur per duos teſtes ſe ita audiuiſſe apud bonos & graues viros:idem in infamia.*
Fama non poteſt habere originem à duobus tantum.

5 *Infamia non naſcitur à turpibus & vilibus perſonis:ſed à grauibus & honeſtis.*

6 *Infamia ſiue fama quomodo inducatur ex maiori parte vicinię vel vniuerſitatis:ſiue alicuius magni viri ſiue non.*

1 §. Quæſiuiſti. ¶ † Non puniť quis de crimine. de quo nõ conſtat niſi ꝑ fa mam & teſtium crudelitatem:& per dicta paucorum nõ debet quis apud iudicẽ infamatus reputari. hoc dicit vſque ad finẽ.Diuiditur.nam primò format duas quæſtiones.Secundò ſoluit.ibi: *ad quod.* ¶ Caſus literalis. Aliqui inquiruntur ſuper exceſsibus aliquorum:ſed dicunt ſe nihil ſcire per certã ſcientiam,ſed totum per famam & credulitatem:quæritur quid ſtatui debeat contra illos.Item duo vel tres vel etiam plures dicunt aliquem infamatum de aliquo crimine in publico,nihil ſiniſtri refertur: quæritur vtrũ de crimine illo debeat reputari infamatus.Reſpondet papa ꝙ propter famam & credulitatem deponẽtium ſolũmodo non eſt deponendus. ſed infamato purgatio canonica poteſt induci ſecundum arbitrium iudicantis.Ad ſecundum reſpondet.ꝙ propter dicta paucorũ infamatus dici non debet: cuius opin. apud graues &
2 bonos læſa non exiſtat.Bernar. ¶ † Not.j.ex text.quòd in probando crimina non ſufficit fama iuncta cũ credulitate teſtium iuratorum:quia in criminibus requirũtur probationes luce clariores.l.ſciant cuncti, C.de probationizata.ij.q.viij.c.ſciant cuncti. ¶ † Secundò no. ꝙ re-
3 b gulariter non valet dictum teſtis [b] ſi in actu perceptibili
c ſenſu corporeo deponit per credulitatem: [c] de quo in.c. cũ cauſam.&.c.quoties.s̃.de teſt. Et ex hoc & ex tex.collige arg.poſſe teſtem interrogari:an credat.i.an deponat ex credulitate:quod dicit Io.an.ſuſtinendum quando ſingulariter interrogatur:ſed in generalibus ĩterrogatorijs non debet fieri iſta interrogatio an credat : quia ſæpe teſtes ſimplices decipiuntur:& vbi prius dixerant ſe ſcire:
d nũc dicẽdo ꝙ credũt [d] videtur recedere à p̃riori dicto,& nõ reddere ſufficientẽ cauſam ſciẽtiæ.Idẽ dicit de illo interrogatorio an ſciat ex auditu vel viſu:tẽdit enim ad decipiendum teſtem quia qualitercũq; reſpondeat non reddit cauſam ſufficientem:& de hoc in Spec.de teſte in §.iã de interrogatorijs;in fi.& hoc dictum Io.an. quotidie allegatur in iudicijs,& vide quod plenè no.in.c.quoties.s̃.
4 de teſti.vbi dico. ¶ † Secũdò collige ꝙ duo teſtes vel plures dicuntur pauci:& ꝙ dicta paucorum non infamant: quod intellige quando deponunt de fama apud eos exiſtente: nam ſi deponunt de fama apud bonos & graues exiſtente:duo tantum poſſunt probare infamiam ſeu fa-
e mã [e]:ita dicit hîc Goffre.& Io.an.Item no.gl.in.l.iij.ff.de teſti.&.ij.q.j.c.deus.§.quãdo.in fi.quæſtionis.& Bar.in.l. de minore.§.tormenta.ff.de queſtio.facit tex.in.c.in literis.de teſti.& melius in.c.tertio loco.de pręſump.vbi dico.& facit ĩ ſimili.l.ij.C. de bon.poſſeſ.ſecundũm tabul. vbi inſcriptio ſeptem teſtium probatur ꝑ duos : nam & notorium poteſt probari per duos : licet non conſtat ex duobus:vt not.in præalleg.§.quando.& hæc procedũt ſecundùm vnum intellectum huius.§.ſed poteſt intelligi & alio modo quod vbi depoſuerunt ſuper infamia per aliquos teſtes poteſt iudex inquirere de illo loco vbi dicitur eſſe infamia & proprijs auribus percipere & indagare de infamia . & ſi nihil reperit non debet procedere ex dicto illorum teſtium : & hunc intellectum puto veriorem tanquam literę magis conſentaneum ex eo quòd litera dicit teſtes dixiſſe illum infamatum. ¶ Nota ibi: *ſecundum arbitrium iudicantis,& cæte.* quòd purgationes ſunt arbitrariæ : vnde ſecundum qualitatem perſonæ & infamiæ iudex moderabitur numerum compurgatorũ.
5 ad idem ſecunda quæſtione quinta.c. omnibus. ¶ † Nota quòd quis propriè dicitur infamatus quando . ſ. eius opin. eſt læſa apud bonos & graues: ſecus ſi eſt læſa apud maliuolos & viles: nam de tali infamia non eſt curandũ: quinimò turpe eſt à turpibus laudari & à vilibus:quia videtur de complicibus laudantium:facit capit . magnæ.de voto.& ſuccedit illud dictum Chriſti. cùm dixiſſent apoſtoli quod phariſei ſcandalizabantur in eum non curandum : ſed reſpondit ſinite: cæci ſunt & duces cæcorum:
6 vt in præallegato . capitulo. ¶ † In gloſſ . finali in fine

Et ex hoc

Et ex hoc dicto gl. infert ſecũdũ aliquos quòd vbi in vicinia nõ ſunt niſi tres nõ põt quis eſſe infamatus: ſed dicit Abbas hoc nõ procedere, quia attẽdit famam vicinarũ parochiarũ. vt in. c. ſuper eo. de cogna. ſpi. cũ hoc dicto gl. et Abba. trãſeũt hîc cõiter docto. ſed aduerte: quia nec glo. nec Abb. loquũt rectè. nã de eſſe famę nõ requiritur rectꝰ locu: põt em quis eſſe infamatꝰ apud aliquos nõ habito reſpectu ad locũ, vt apud aliquod collegiũ ſeu vniuerſitatẽ ſcholariũ: ad hoc. l. vulgaris. ff. de fur. vbi dicitur. qñ vulgaris quę eſt apud ſapiẽtes: & ſic põt eſſe fama vel infamia apud ꝓuidos nõ habito reſpectu ad certũ locũ: & hoc voluit Bar. & bene in prędicto §. torméta. Et ex hoc infero glo. hic nõ recte dixiſſe. dũ ſimpliciter
a voluit maiorẽ partẽ viciniæ requiri[a]. Vnde pro ĩtellectu materiæ p̃mitto poſt Bar. in. d. §. torméta ꝙ fama eſt nomẽ generale. & habet ſe tã ad bonũ quã ad malũ: vnde põt quis appellari famoſus latro: vt in. l. capitaliũ. §. famoſos. ff. de pœnis & fama dicitur à fando. i. à loquẽdo: quia ſi hoĩes nõ loquãt de aliquo: licet habeãt hoc in mẽte nõ põt dici infamia: ſed eſt opi. eorũ q debẽt ſcire vel ad quos ſpectat veriſimiliter ſcire voce manifeſta. & quod dicit cõmunis opi. idẽeſt de maiori parte illorũ qui debẽt ſcire. l. quod maior. ff. ad muni. in. c. j. de his quæ fi. à maio. par. capit. et in. l. aliud §. referẽ. ff. de reg. iur. & qui ſũt iſti debẽtes ſcire vel ad quos ſpectat ſcire dic quòd debet cõſiderari qualitas facti & perſonarũ. Si em factũ eſt graue & perſona eſt magni præcij requirit fama ciuitatis ſeu maioris partis. Itẽ ſi eſt factũ reſtrictũ ad certos hoĩes qui debẽt veriſimiliter iſtud ſcire: ſufficit maior pars illorũ. exẽplũ: eps cũ viuit cũ canonicis eſt infamatꝰ de fornicatione: certe ad probãdũ infamiã ſufficit maior pars canonicorũ: quia iſti ſunt illi qui veriſimiliter debent ſcire. Si vero factũ eſt paruũ & perſona humilis & abiecta: tũc ſufficit maior ꝑs viciniæ & nõ intelligas quòd requirat maior pars indiſtinctè vt mulierũ & puerorũ & ſimiliũ: ſed ſufficit maior pars ꝓborũ. & hoc voluit iſta litera in fi. dũ dicit illũ infamẽ cuius opi. eſt læſa apud bonos & graues: vnde nihil dicit de loco neq; de maiori parte viciniæ: ſed nõ ſufficiũt pauci: vt patet in litera: & per hoc remanet ſatis declarata hęc materia: & vide ꝙ plene dixi in. c. cũ oporteat. ſ. eo. vbi tetigi an probata infamia admittatur probatio bone famę. & per ibi dicta reſtringo aliqua dicta do. hîc ibi plenius diſcuſſa.

ꝟ SVMMARIVM.

1 *Legatus de latere non poteſt ſe impedire in ſpecialiter commiſſis per papam.*

2 *Inquiſitio generalis ſi fuit facta & fuit repertus aliquis culpabilis: an poſſit puniri vigore probationũ in generali inquiſitione productarum.*

Teſtes examĩati in inquiſitiõe generali an faciãt fidẽ in ſpãli.

3 *Contra inquiſitionem formatam contra aliquod collegium vel vniuerſitatẽ: poſſunt omnes ſingulariter cõtradicere: quia ſingulariter omnium intereſt.*

4 *Electio pape, mortuo alio, pertinet ad cardinales: ſed ſi papa eſt depoſitus, ad quem ſpectet electio dubitatur.*

Electio prælati inferioris ſiue alter ſit mortuus vel priuatus. ſemper ſpectat ad eundem.

Beneficium illius qui deponitur in curia an dicatur vacare in curia.

5 *Criminoſus non auditur petens ſibi reſtitui dignitatem eccleſiaſticam: ſi de eius crimine notorie conſtat. nu. 2.*

6 *Spoliatus per iudicem ordine iudiciario non ſeruato poteſt pẽtere reſtitutionem.*

7 *Iuriſdictio alterius iudicis an porrigatur ex tacito partiũ cõſenſu litigãdo coram ipſo, ſiue in cã ciuili ſiue criminali. nu. 8. 9*

Iudex vnius loci patiẽdo vel ſubſtinẽdo iudicẽ alienũ proce-
dere non per hoc prorogat eius iuriſdictionem.

8 *Iuriſdictio iudicis delegati põt vitiari ſi partes volũt coram alio litigare, ſiue cauſa ſit ciuilis ſiue criminalis: intellige coram alio. ſ. cumulatiuè: ſed non priuatiuè. ſ. quòd in totum velint à iudice delegato recedere. nu. 9.*

10 *Proceſſus nõ annulatur ſi ſententia reddatur nulla.*

11 *Defectus iuris notorius non obſtat petenti reſtitutionem.*

¶ CAP. XXII.

1 AD petitionem. ¶ † Si qua inquiſitio per papã ſpecialiter delegetur, legatus ẽt de latere ſe de ea intromittere nõ põt ita cõmuniter ſummaꝝ: ſed licet ſumma tio iſta ſit vera generaliter, intellecta nõ tñ videtur cõgruere huic litere. vtj. dicã: ideo ſic ſummo. Si is de cuius crimine in iudicio cõſtat petit reſtitutionẽ propter iudiciorũ ordinẽ nõ ſeruatũ nõ eſt audiẽdus. ſed eum tanq̃ notoriũ criminoſum debet ſuperior de nouo priuare. Et eſt caſus valde no. ſecũdũ hũc intellectũ. & in dubio procedit intelligẽdo qđ non ponatur hîc aliqua ſpecialitas in papa. Diuiditur in duas partes. In prima facti narratio. In ſcda diffinitio. ibi *cũigitur &c.* ¶ Caſus literalis. Ad petitionẽ Gualterij quõdã abbatis corbien. papa cõmiſit inq̃ſitionẽ ſuper ſtatu ipſiꝰ monaſterij tam in capite q̃ in mẽbris: inquiſitiõe cõmiſſa legatꝰ apoſto. ſe. ad monaſteri. accedẽs p̃dictũ: ipſo ãbbate prę ſente nec reclamãte cœpit inqrere diligẽter ſuper ſtatu monaſterij. Inquiſitiõe finita legatꝰ dictũ Abb. pariſius euocauit, vt cõtra inquiſitionẽ proponeret ſi quid poſſit rõnabiliter. Abb. ad ipſum accedẽs allegauit ꝙ ĩ correctiõe monaſterij procedere nõ valebat. cũ p̃dictis iudicibus inq̃ſitio priꝰ fuerit cõmiſſa, allegãs cardinalem ipſum ex iſtis cauſis ſibi eſſe ſuſpectum iõ ad ſedẽ apoſtolicã appellauit Cardinalis ap. nõ obſtãte inſpectis q̃ probata fuerãt cõtra ipſum à regimĩe ãbbatiæ amouit eundẽ: dãdo monachis licẽtiã aliũ eligẽdi. qui cõcorditer elegerũt priorẽ de argẽtolio in abbatem: ſuper hoc delata eſt qõ ad papã. Ipſe verò auditis hincinde propoſitis. dicit ꝙ de talibꝰ facta fuit fides propter qđ dictus. G. debuit amoueri à regimine abbatiæ q̃uis reſtituẽdꝰ eſſet propter ordinẽ iudiciariũ non ſeruatũ. Papa nihĩlominus voluit ipſum manere priuatũ officio abbatiæ & amouit dictũ priorẽ à regimine abbatiæ q̃ nõ legitimè fuit dicto. G. ſubſtitutꝰ eo quòd ipſe. G. propter ordinẽ iudiciariũ nõ ſeruatũ fuit inordinatè remotꝰ: ſed quia dictus prior non fuit remotus propter vitiũ perſonæ: ſed propter iuris ſolennitatẽ omiſſam papa ipm reſtituit in abbatẽ. Ber. ¶ † No. primò ex tex. ꝙ ſi in inquiſitione generali aliquis reperitur culpabilis. poteſt contra eũ procedi ad ipoſitionẽ pœnæ ex illis probatiõibus in inquiſitiõe gñali receptis, nec eſt opus vt de nouo illæ probationes ſpecialiter recipiantur: ſed ſatis eſt illũ nominatim citare vt veniat ad opponẽdũ ſi qđ opponere vult: & hoc intelligo qñ inq̃ſitio erat formata cõtra certũ collegiũ ſeu certũ genus perſonarũ: nam tũc in effectu inquiſitio vr̃ formata cõtra quẽlibet. & iõ repertus culpabilis ex priori tela iudicij venit puniendꝰ. pro hoc videt ſimilis tex. ſecũdũ vnã lec. in. c. per inquiſitionẽ. de ele. facit qđ no. ĩ. c. ij. de cõfeſ. Quid em ſi inquiſitio eſſet generaliter formata nõ reſtricta ad certũ genꝰ ꝑſonarũ: vt puta reperto hoĩe mortuo iu-
b dex gñaliter ꝓcedit[b] ad inquirẽdũ. & in hac gñali inq̃ſitione per teſtes inculpatus eſt titius qui nullo modo fuerat vocatus in generali inquiſitiõe: nũquid ex illis probationibus poſſet iſte puniri: an iterato de nouo contra iſtum debeant ijdẽ teſtes recipi? dubiũ eſt pulchrum. vide ſin. Inn. in. c. bonæ. de ele. ¶ † Secũdò no. ꝙ formata inquiſitione generali contra certum collegium poteſt quilibet de collegio per ſe & ſingulariter

SEBA. SAP.

a ¶ Requiri. ideo ad declarationem que ſcribit Fely. ĩ c. cũ dilecti. col. antepenult. ver. adde etiam. ſ. eo.

b ¶ Generaliter. procedit. Addevt per Rapha. Ful. conſi. cvij.

oponere cõtra inquisitionẽ:quia cuiuslibet singulariter interest cũ agit de inter esse & pœna cuiusq;:secus secũ dũ Inn.si exceptio cõcerneret fauorẽ collegij:quia tũc debet ꝓponi per ipsum collegiũ, vel maiorẽ partẽ ad hoc qđ no.in.c.edoceri.de rescrip. Qñq; tñ dictũ vnius præfert dicto aliorũ:vt no.in.c.j.de his quę si.à ma.par. cap.& de hoc vide no.in.c.dilecti.de maiori.& obe. &
4 in.c.cũ olim.de testi. ¶ †Tertiò no.ꝙ ad colligiũ [a] spectat electio non solũ vacante ecclesia per mortẽ prælati:sed etiã per priuationẽ prelati iudicialiter factã & de electione papę fuit aliâs altercatũ in cõsilio Pisanovtrũ vacante ecclesia ꝑ priuationẽ factã per consiliũ:electio veniret ad cardinales an ad ipsum cõsiliũ &allegabatur ꝙ iura tribuẽtia potestatẽ eligẽdi cardinalib⁹ loquũtur qñ papa moritur vnde aliter videbat si erat depositus vt in.c.licet.s̃.de elect.sed inistis inferiorib⁹ vides hîc ꝙ indistincte ptãs redit ad collegiũ. Quid si abbas vel ali⁹ prelatus inferior priuaret in curia romana nũquid beneficium diceretur vacare ibi?dic.vt no .glo.in cle.j.vt lite.pẽ. ¶ †Not.singulariter ex isto text.ꝙ criminosus
5 nõ audit petẽs restitutionẽ beneficij si de eius crimine notoriè cõstat nõ solũ notorietate facti sed notorietate iuris.vt per probationẽ cõtra quã nihil obijci põt.& prosequere.vt plenè dixi in.c.si cõstiterit.s̃.eod. vbi ad
6 hoc allegaui istud.c.& de hoc aliquid j̃. ¶ †Item no.ꝙ priuatus per iudicẽ ordinẽ iudiciariũ nõ seruãtem põt petere restitutionẽ [b] tanquã spoliat⁹.ad hoc.c.conquæ rẽte.et quod ibi no.de resti.spo. ¶ Vltimò collige:& te ne mẽti.quòd subditus in loco alterius minus legitimè destituti nõ dicitur succedere in locum viuẽtis quò ad pœnã:licet em̃ errauerit in iure:excusatur tamem propter superiorẽ authoritatem: vel fortè errauit in facto credẽdo ꝙ omnia solẽniter in destitutiõe fuisset agitata:& ideo nõ venit puniẽdus:secus autẽ videretur si sciẽ ter succesisset in locum minus legitimè destituti: quia tũc nõ posset iterum reassumi ad eandem prelaturã: vt in.c.j.s̃.de cõcess.prebẽ.& hęc no.quia sæpe accidunt in practica. ¶ In.gl. prima ibi:*non valuit quod fecit iste prælatus.* &c. Ex hac particula gl.colligit prima lec.ad istũ tex.quòd priuatio abbatis non valuit propter defectũ potestatis legati:quia nõ habebat iurisdictionẽ in hac cã,ex quo pa.alteri specialit cãm istã delegauerat& ĩ cã alteri degata nõ habet locũ ꝓrogatio ĩ ꝑsona alteri⁹.In. hîc variauit et vnã lect.sensit in prin.& aliã in alia glos. primô sentit istam lect. glossa .nam secundùm eum prorogatio nõ fit nisi aliquid facti interuenerit coram iudice:vt puta quia pars adiuit iudicẽ & coram eo litigauit:hic aũt ille abbas non adiuit legatum sed tantum
7 patiebatur illum procedere. ¶ †Et nota ex hoc primò dicto duo pulchra in materia prorogatiõis.Primum ꝙ prorogatio potest fieri tacitè scilicet alienum iudicem adeũdo:& corã eo litigãdo,nec requirit expressus consensus.& idẽ tenuit Bar.in.l.j. ff.de iudi.dico in.c. signi ficasti.de foro cõpe.Secũdum dictũ est ꝙ sola patiẽtia in substinẽdo iudicẽ alienũ procedere nõ prorogat iurisdictionẽ iudicis:sed oportet quò interueniat ex ꝑte ipsi⁹ aliquid facti qđ bene no.& facit quod no. ipsemet Inn.in.c.olim.iij.de re.spo. Itẽ secũdum Inn. ad hoc vt fiat prorogatio oportet quod nõ erretur neque in iure neque in facto:vt in præalle.l.j.sed iste abbas hîc errauit in iure:quia credebat se nõ posse declinare iurisdictionem legati:ideo non fuit facta prorogatio: sed hæc ratio non est bona secundùm eum: quia legatus
8 erat iudex suus. ¶ †Not.bene hoc vltimũ dictũ quia quia colligitur singularis limitatio in materia :prorogatiõis:vt error iurisvitiet prorogationẽ quãdo verè sit prorogatio iurisdictionis secus autem quando procedit iudex proprius:qui tamen poterat ex alliqua
c legitima exceptione repelli [c] nam si non repellatur, etiã ex errore iuris nõ põt amplius repelli: de quo aliquid no.ĩ.l.si qs per errorẽ.ff.de iurisdi.om.iudi.&in.l. si conuenerit.e.ti.& in.c.j.de iudi.Itẽ secũdũ In.ex alio capite nõ valuit hoc factũ legati:quia licet in causa ciuili possint partes recedere à delegato & cõsentire ĩ alium,hoc tamẽ facere nõ possunt in causa criminali siue in causa inquisitonis:quia nõ possunt tollere iurisdictionem inquisitoribꝰ per papam cõmissam.quasi velit ꝙ taciturnitas huius abbatis in non excipiẽdo à prĩcipio nõ potuit dare iurisdictionẽ legato et tollere iurisdictionẽ cõmissarijs.Et hãc opi.videtur sequi Io.an. hîc:sed do.Ant.hãc rationẽ impugnat quòd licet partes nõ possint in aliũ iudicẽ cõsentire,priuatiuè,tñ accumulatiuè sic in earũ ꝑiudiũ,sicut in causa criminali habet locũ prorogatio in ꝑiudicium partiũ:vt no .i. c. si diligẽti.de fo.cõpe.vñ intelligit ipse istum tex.quòd iste abbas nullũ actũ positiuũ fecerit etiã corã isto legato,nec erat euẽtum ad aliquẽ actũ per quẽ fieret prorogatio,& sic in effectu sequit lect.gl.eam tamen limitando:sed(vt dixi)ipsemet In.sentit aliã lec.in alia gl .di cẽdo ꝙ imputãdũ fuit isti abbati quare à principio nõ excœpit:hæc enim exceptio tã q̃ declinatoria erat ipso iure à principio proponẽda:vt in.c.inter.de re iudi. & in hoc videt sentire ꝙ potuit prorogare& cõsentire in istum legatum & per hũc modũ procedẽdi solẽt reddi lec.Inn.difficillimæ :quia vnũ sentit in vna.gl.cõtrariũ in alia:& nihil respondet motiuis pri⁹ factis per eũdẽ. Host.etiã sentit hãc lec.scđã dicẽdo ꝙ tardè abbas opposuit hãc exceptionẽ.& ꝙ hîc nõ valuit priuatio abbatis,nõ propter defectũ potestatis.sed propter iudi-
9 ciariũ ordinẽ nõ seruatũ.vt in litera. ¶ †Putarẽ ĩ hoc arti.satis dubio sic distinguẽdũ:ꝙ aut ĩquisitio est commissa ad petitionẽ partis:& tũc re integra litigãdo seu patiẽdo propriũ iudicẽ procedere in illa causa videtur renũtiare rescripto per eũ impetrato:vt in.c.vt debit⁹. & quod ibi no.de appel.& ꝙ not.in.c.ex cõquęstione. de resti.spo.& ita pũctualiter fuit hîc:nã ista inquisito fuit cõmissa ad petitionẽ huius abbatis,& re integra passus fuit legatũ ꝓcedere.& ideo videt renũtiasse tacitè impetrationi per eũ factæ.& hoc videt velle litera si bene põderetur.vbi in nulla parte sui fit mentio de defectu potestatis sed solũmodo de defectu solẽnitatis & ordinis iudiciarij: Aut.inquisitio fuit cõmissa motu ꝓprio:& tũc si papa ex certa sciẽtia ad se reuocauit negotiũ,nõ valet processus factus per inferiorẽ quãtũcũq; per partẽ nõ fuerit exceptũ:vt no.in.c.cũ.Martinus de cõsti.&.c.vt nostrũ.de app.Aut papa cognouit de causa,aut alteri cõmisit iure ordinario:& tũc si alius infe
rior iudex de causa cognouit hoc sciens & parte absente:dic vt in.c.si duobus.de appe.Si verò parte ꝑsente & non excipiẽte,& tunc valet processus factus per inferiorẽ:quia licet pars non possit tollere iurisdictionem tributã commissario:põt tñ in sui ꝑiudiciũ consentire in alienũ iudicẽ:exẽplũ in cã criminali.in qua põt priuatus prorogare iurisdictionẽ alterius iudicis in præiudiciũ sui:non autẽ in præiudiciũ iudicis proprij.vt no.
10 ĩ.c.si diligẽti.de fo.cõpe.& ĩ.l.j.C.de iur.om.iu. ¶ †In glo.ij.in.si.istæ sol.gl.sunt bonæ sequẽdo ipsarum lec. quã ꝑmisi in præcedenti gl.Sed tenendo aliam lec.facilis est responsio ad cõtrariũ:nam probationes fuerunt factæ corã iudice suo:ex quo abbas nõ excœpit à prĩcipio:sed priuatio non valuit propter defectũ alicuius ordinis iudiciarij,& defectus fuit commissus post probationes receptas:nam sed sentẽtia fit nulla propter defectum seu vitiũ ipsius:probationes tamẽ remanẽt validæ iuxta no.in.c.ad probandũ . de re iudi.& in.l.si ex
11 presim.ff.de app. ¶ †In gl.in ver.*si restituendus.* in fin. vel dic ꝙ hîc nõ fuit facta restõ:quia notoriè cõstabat de delictis abbatis huius per ea quę plenè dixi in.c.si cõ

stiterit

SEBA. SAPIA.

a ¶ Ad collegium. Vide Abba.in dispu.sua ĩcipi.eps. & qdã rector parmẽsis invl.dubio.

b ¶ Restitutionem Adde Old.cõsilio ccxxiij.

c ¶ Reppeli.Adde, qvoluit Ro.singu. suis fo.iiij.&.j.&vide. de mate. ꝓrogationis. Ang.cõsi.xciij.

ZACHARI.

¶ Adde ꝙ mẽdose.all.Ro. ĩ suis singu. fol.iiij. et primo. est em̃ si. nu. ccccclxxx. ꝙ in ci.tu habes.l.si per errorẽ. ꝙ si refert simpliciter: & sequtur Feli.ĩ.c.p.&.g. in.si.ver.de offi.de leg.& hîc.colõ.v. versi.ñ.not.

SEBA.SAPI.

a ¶ Repelli. Solet ac legari ad hoc glo. in.l.ñ.§.j.in versi. cõsensus.ff. de iu. tenet Sali.in.l.j.in viij.q.C. de iudi.refert Ias.ĩ.d.l.si per rorem.col.iij.ver. quartò limita.ff.de iurisdi.om.iudi.

stiterit.s.c.Et hanc sol.ponit hîc.d.Ant.dicens ꝙ defectus iuris notorius obstat petenti restitutionem,nō solùm qn̄ resoluit ius ipso facto:sed etiam quando infert soluendo remittens ad no.per se.in.c.in literis.& .c .itē cū quis.de restitu.spo.Ego plenius inserui hanc materiā in.d.c.si constiterit.& per ibi dicta pōt dici ꝙ nō ponit aliquid speciale in papa:licet hîc . in ver. *prouidimus* aliud sentiat.& ꝙ idem sit in quolibet superiore habente potestatem destituēdi.Et ex his respōdetur ad.c. qualiter.s.c.ibi em̄ fuit prætermissus ordo iudiciarius: nō tamen constabat notoriè de criminibus inquisitis sicut hîc.¶ In glo.in ver. *non obseruatum*.in fin.sed hæc solu. nō videtur bona:quia defectus potestatis non est propriè defect⁹ ordinis iudiciarij:ideo dic(vt.s.dixi) ꝙ hîc fuit peccatum in modo procedendi.Nec obst. ꝙ cōtra regulares non seruatur ordo vsq; quaq;:quia licet ex toto ordo in eis non sit seruandus.tamen in aliquo seruari debet.vt in.c.qualiter.in fi.j.e.vbi dicā.&ī illo potuit esse peccatū.¶ In gl. in ver. *prouidemus*. in fi.hæc gl.sentit ꝙ papa hîc processit ex plenitudine potestatis suæ. & dicitur sic procedere qn̄ nō seruat solitū ordinē iudiciariū.& dicit Host.quòd multa per viā prouisionis expediuntur in curia.Sed potest dici vt prædixi tenendo ꝙ probationes criminū valebant , ꝙ quilibet superior potuisset hoc facere procedendo ex illis probationib⁹ tanq̄ ex notorio.& facit ꝙ no.In.c.qualiter.ī fi.j.e.¶ In gl.in ver. *per consequentiam*.in fi.solue hoc contrarium. vt ibi no.& de materia plenè habetur in .c. cùm super. &.c.pe.de re iudi.

✠ SVMMARIVM. ✠

1 *Agenti possessorio adipiscendæ non obstat exceptio criminis nisi de eo sit infamatus.nu.3.*
Infamatus si se non purgauerit habetur pro conuicto:de quo vide plenè in nu.4.& .15.

2 *Filius clerici legitimus non potest immediatè consequi ecclesiam si fuit beneficium paternum:nepos verò potest.*
Nepos propriè dicitur filius ex filio vel filia:ex fratre verò vel sorore dicitur nepos etiam,sed impropriè.

3 *Collatio beneficij facta alicui homicidæ est ipso iure nulla.*

5 *Vbi proceditur ex præsumptiōe,iudex debet multū tēperare sniam suā:intellige de præsumptiōe hominis nō iuris.nu.6.*

7 *Infamatus si est in possessione beneficij:& non se purgauerit, non per hoc priuatur beneficio:sed si tantum petebat & non se purgauerit, priuatur beneficio.*

8 *Exceptio contra petentem beneficium quando admittatur.*

9 *Electus ad aliquam dignitatem,indistinctè potest repelli exceptione criminis:quia ad huc non habet ius in re:idem est in electo & confirmato petente consecrationem,quia contra eū pōt opponi exceptio:nisi illa fuerit opposita & discussa tēpore electionis non tamen fuerit admissa.nu.10.*

11 *Agēs possessorio recuperandæ in beneficialibus nō repellitur exceptione criminis etiā cum infamia:nisi tale crimē esset notorium vel infamia manifesta.*
Clericus vigore vehemētis īfamiæ pōt suspēdi à suo beneficio.

12 *Agens petitorio in beneficialibus non excluditur per exceptionē criminis:nisi sit crimē hæresis vel homicidij:vel sit aliās notorium.*

13 *Clericus agens pro iuribus sui beneficij nō potest aliqua exceptione repelli:quia toleratur in suo beneficio.*

14 *Clericus an teneatur ostendere titulum sui beneficij.vide remissiuè.*

15 *Clericus qui cōsequutus est plenū ius in beneficio:& petit possessionē quā nūq̄ habuit,an possit aliqua exceptiōe repelli?*

¶ CAP. XXIII.

1 ACcedens. ¶† Exceptio criminū possessionē prælati nō retardat,nisi fuerit de his publicè īfamat⁹:& sic summat cōiter:sed ego sūmo sic.Agēti possessorio adipiscēdę ī beneficialibus: non ob.exceptio criminis: nisi de eo sit īfamat⁹& īfamator accusator nō,pbāt vel nō apparēt īdicit purgatio:ī qua si defecerit punit vt cōuict⁹:& sunt duę partes.In prima narrat factū.Scdò sub certa forma diffiniēdū cōmittit.ibi. *mādamus*.¶ Casus literalis. Quidam subdiacon⁹ dn̄i papæ.H.noīe canonicus cremon̄. apud sedē apostolicā decessit:papa prebēdā quā obtinuerat ī ecclesia cremo.G.nepoti hui⁹.H.cōcessit.super hoc executorib⁹ sibi datis:q cōcessionē p̄dictā executioni mandarēt:& dū executores vellēt mādatū apostolicū adimplere,ex parte capituli cremon̄.ī modū exceptiōis ꝓpositū fuit corā eis ꝙ dict⁹.G.de periurio & homicidio erat publicè infamat⁹:vn̄ p̄bēda nō erat sibi cōferenda: a sed poti⁹ auferēda:ꝓpter quod excutores ī negotio nō processerūt vn̄.G.ad se.apost.accedēs p̄dicta in p̄sentia dn̄i papæ allegauit,petēs vt cōcessionē sibi factā faceret executioni mādari cōtradictores in expēsis puniēdo vn̄ mādat papa executorib⁹ quaten⁹ cōcessionē factam dicto.G.debeā executioni mādare,nisi ip̄e sup obiectis criminibus in modū exceptionis publicè fuerit īfamatus:quo facto si legitim⁹ apparuerit accusator,audiant quę hincinde fuerīt ꝓposita:si crimina illa vel alterū eorū ꝓbatū fuerit cōtra ip̄m super eadē p̄bēda silentiū imponāt eidē:si verò nullus cōtra ip̄m apparuerit accusator:& ipse prędictis criminib⁹ fuerit infamat⁹ ,purgatione canonicā indicāt eidem:in qua si defecerit,imponent ei silentiū.si autē eā præstiterit , cōtradictores ab eius molestia cōpescant ,eos qui nisi sunt eū impedire ī
2 expēsis legitimis cōdēnādo Ber.¶† No.j.ex tex .ꝙ filiꝰ clerici legitimus non pōt īmediatē cōsequi ecclesiam si est beneficiū paternū:vt in.c.ad extirpādas & quasi per totū.de fil.presby.sec⁹ tn̄ est in nepote:vt hîc.Et aduerte,quia aut iste erat nepos:qa nat⁹ ex filio vel filia[a] isti⁹ clerici:& tūc est aliud dubiū:de quo plenè in.d.c.ad extirpādas.& ille propriè dicit nepos:vt ī.l. iurisconsult⁹.§. nepos.ff.de gradi.Pōt etiā ītelligi de nepote impropriè vt est filius fratris,qui ꝓpriè nō dicit nepos :vt .s. dixi. & tūc in dubio pōt habere īmediatè beneficiū patrui vel auunculi.ad hoc.c.ex parte.de offi.deleg.&.c. ij. de arbi.quia ille.ti.de fil.presby.nō extēdit ad trāsuersales imò nec ad descēdētes vltra filios secūdū quosdā:vt nota.in p̄alleg.c.ad extirpādas.¶† Secūdò colligo.ꝙ agēti possessorio adipiscēdæ in beneficialib⁹ nō obstat exceptio criminis sine infamia ēt si inferat nullitatē tituli ipso iure.& sic intellige istū tex.nā hîc opponebatur de homicidio qđ p̄cedēs collationē ipsam īficit ipso facto: vt no.in.c.cū nostris.de cōcess.prēben.& hæc exceptio hîc nō admittit.et verisimile vr̄ ꝙ hîc opponeret de ipso delicto præcedēte collatione:qa nō est verisimile ꝙ post collationē &-ante adeptā possessionē in breui tpe cōmisisse homicidiū & piuriū.¶† Tertiò no. ꝙ deficiēs in purgationē punit vt cōuictus secūdū modū agē di qui p̄cessit.Et dicit Ab.alibi nō ita bn̄ ꝓbari:& quotidie ad hoc alle. iste tex.Sedcōtra hoc insurgit do.me⁹ do.Car.de zabarel.nā purgatio īducit ex officioiudicis. ergo deficiēs in purgatione debet puniri tāq̄ cōuict⁹ p̄ inquisitionē:quasi velit quòd licet p̄cessit accusatio. & propter infamiā remanētē fit indicta purgatio deficiēs in ea,nō debet puniri tāq̄ conuict⁹ per accusationē:sed tanq̄ conuictus per īquisitionē.& pro hoc quod no.in c.inter.in fi.de pur.cano.Itē quia ratio quare deficiēs in purgatione punit vt cōuictus est:quia probabilis præsumptio quæ insurrexit ratione infamiæ.cōtra reū trā sit in violentiam præsumptionē si postea deficit ī purgatione.ita dicit glo.no.in.c.īsinuatū.j.de simo.¶† Cū ergo procedat in hoc casu ex præsumptione.debet iudex multū tēperare[b] suam sententiā:vt dicit Inn. in.c. quia verisimile.& no.in.c. afferte.de præsum. Sed hoc dictū non puto verū.& cōtra hoc apertissimè induco

ZACHARI.
a ¶ Natus ex filio vel filia Et iste propriè dicit nepos vt no.gl.Bart.Cy. & doct.in.l.fin.C. de succes. edicto. Bal.in.l.j.col.ij. C. de condi.inser.& ī c.j.§.similiter. qui b⁹ mo.feud.amit. in vsi.feu .& in.l. vxor.C.qui accu. non poss.& oīno p Alex.in.l.quęro de inoff.tex.& in l.si dotali.ff.solu. ma.& plenissi.con si.xxxvj.vo.iij.
b ¶ Tēperare. hinc est ex ꝙ p̄sumptionib⁹ & īdicijs etiā indubitatis non pōt qs puniri capitaliter: vt latissimè disputat. Tancre.ī suo tract.sub ru.de p̄sum .&īdicijs . indubitāter ī j.col.& seq.idē cōcludit.d.Ias.multos.referēs in .l. vt vī.ff.de iusti.& iure.de quo p.d.Ab. fic.ī.c.afferte.ī versi.īducit p̄terea.s. de p̄sum.& in.c.literas . in nu.iij. & nu.v.e.ti.vide quę scribo ad Bar.in.l. si qs mihi bona.§. pater.scio.ff.de acquiren.heredita. Aene de falco.

iſtũ tex.nã hîc opponebaſ crimẽ homicidij:de quo cõdẽnatus per viã inquiſitiõis debet deponi ab officio.vt in.c.inquiſitiõis.ſ.e.&tñ deficiẽs hoc caſu in purgatiõe nõ deponitur ab officio:ſed.tm imponiſ ſibi ſilẽtiũ ſuper beneficio.& ſic nõ puniſ tãquã cũuicto p inquiſitionẽ.Et ideovltra alios in hoc pulchro articulo ſic diſtinguo.qđ aut null9 mod9 agẽdi præceſſit indictionẽ purgatiõis:ſed propter infamiã iudex à principio indixit purgationẽ infamato,&deficiẽs in ea nõ puniſ tãquam cõuictu per inquiſitionẽ vel accuſationẽ ſed extraordinario &particulari modo:quia ſuſpẽdeſ tãtũ ab officio text.eſt ſing.in.c.ſignificaſti.de adul.& ſic debet intelligi.vt ibi no.Io.an.aut p̃ceſſit aliquis mod9 agẽdi:& tũc deficiẽs in purgatiõe puniſ ſecũdũ illũ modũ agẽdi: vñ ſi p̃ceſſit accuſatio,puniſ vt cõuict9 de accuſatiõe,vthîc aperte probaſ:ſi p̃ceſſit inquiſitio, puniet vt conuictus per inquiſitionẽ:vt in.c.iter.& qđ ibi no.ĩ.gl.fi.de pur.ca.&hãc arbitror rõnẽ fore.quia induciũ purgatiõis nõ facit ex toto primũ iudiciũ ceſſare:ſed propter infamiã ortã trãſſerſ on9 probãdi innocẽtiã per purgationẽ,in qua ſi defecerit habeſ pro cõuicto.ſ.in primo iudicio inſtituto.arg.op.in.c.cũ nr̃is.de cõceſ.pre.& in.c. ordinarij.§.ij.de offi.ordi.lib.vj.et.c.ecõtra morẽ.¶ †Necob. qđ diciſ quod iudex debet tẽperare ſnĩam [a]ſuã qñ procedit ex præſumptiõe hoĩs:nõ autẽ ex p̃ſumptiõe iuris quia nõ ita falliſ ſicut p̃ſumptio hoĩs. ¶ Sed cõtra p̃dicta ob.iſte tex. nã ſi cõuincit p accuſationẽ debet deponi:cũ iſta crimina ſint grauia.ergo deficiẽs in purgatiõe deberet etiã ſic deponi.So.vt hîc ſentiũt doc. & ſatis innuit litera:hîc nõ agiſ de vera accuſatione:ſed de quadã ciuili accuſatiõe ſeu ciuili mõ agẽdi:quia accuſabaſ tantũ vt priuareſ bñficio ideo ſi deficiẽte p̃batiõe inſtituta accuſatiõe indiciſ purgatio accuſato,debet deficiẽs tãtũ bñficio priuari:quia ad hoc tẽdebat accuſatio. ¶ †Sed cõtra id q̃ dixi in principio diſtictiõis quod ibi nõ præceſſit certus mod9 agẽdi debet deficiẽs tãtum ſuſpẽdi. ¶ Oppo.fortiter de iſto tex.in ver. *ſi verò*. vbi diciſ q̃ ſi null9 appareat accuſator debet induci purgatio infamato:& ſi deficit imponitur ſibi ſilẽtiũ: & nõ tãtũ ſuſpẽdiſ ſed priuaſ bñficio.quod eſt cõtra dictũ.c. ſignificaſti Solu.cõtrariũ videtur difficile,& nõ tactũ & ideo puto per hũc tex.dari poſſe no.limitationẽ ad.d.c.ſignificaſti.& ad dictũ Io.and.ibidẽ quod illud procedat qñ infamat9 erãt in poſſeſſõe beneficij vt ſuſpendatur tantum:ſi deficit in purgatiõe nullo mõ agẽdi p̃cedẽte. ſed ſi deficiẽs nõ eſt in poſſeſſeſsiõe beneficij ſed eã petit.& tũc etiã nõ p̃cedẽte aliquo modo agẽdi debet tali bñficio priuari,&ſup eo imponi ſibi ſilẽtiũ.Ratio quia turpius eijcitur &c.vt in.c.queadmodũ. de iureiu.Itẽ quia infamato nõ debet tradi poſſeſsio bñficij:vt in.c. inter dilectos.de exceſ.prela.&hîc.Itẽ cũ nõ habeat poſſeſsionẽ beneficij fruſtra ab eo ſupẽdeſ. Itẽ quãdo petẽti poſſeſsionẽ purgatio indicitur:tacite videtur agi vt reppelatur ſi ſe non purgauerit:& hoc propriæ videtur velle iſta litera:quod no. ¶ †In glo. j.in fi.de hac materia an & quando admittatur exceptio cõtra petẽtem beneficium:aliquid fuit tactũ in.c.ſuper his.ſ.e.& no.in.c. cum olim.de elect.& in.c.poſt ceſſionem.de con.preben . & in.c.cõſtitutus.de appel. & per Inn.in.c. inter dilectos. de exceſ.prela.& p Cõpo.in.c.quod ſicut.de elect.doct. An.hîc colligendo formabat duas regulas. Sed proſequære hanc materiam plenius per proſecutionẽ caſuũ. ¶ †Prim9 caſus ſit quãdo quis eſt tantũ electus:& tunc in dubio admittitur exceptio tam contra perſonã quã cõtra formã:ſiue ſit infamatus de crimine obiecto ſiue non de quo dicendum: vt in.c.j. &.c.vt circa.de elect. lib.vj.& in.c. ſuper his.ſ. eo. Ratio huius caſus. vt eſt quia electus nõ habet adhuc plenum ius beneficio:ideo exceptio indiſtincte admittitur :quia venit ad cõflictũ actionis vel iuris petiti.vel quod eſt in facultate petẽdi: vt in p̃alle.c.ſuper his.vbi dixi. ¶ †Secũd9 caſ9.qñ quis eſt electus & cõfirmatus,& petit cõſecrationẽ vel ordinã annexũ illi beneficio,& admittiſ etiã exceptio:vt in præal.c.ſuper his.& eſt ratio:quia licet iſte habeat ius in beneficio.tñ petit aliquid iuris conſecutiuũ ad ius obtẽtũ:iõ exceptio operatur hoc caſu effectũ ſuũ vt differãt.cũ(vt dixi)exceptio veniat ad cõflictũ actiõis ſeu iuris:hoc tñ intelligo:prout dixi in.d.c.ſuper his.nã ſi exceptio fuit diſcuſſa tẽpore cõfirmationis,nõ debet admitti tpe cõſecrationis vel ordinis.quia de delicto vni9 ſæpi9 agẽdum non eſt:vt in.c.de his.ſ.e.&.l.ſed. ff.nau.cau.ſta.ſed ſi nõ fuit exceptũ tẽpore confirmatiõis põt excipi nũc :ex quo petit aliquid iuris:vt in p̃al.c ſuper his:vbi de hoc per In.& ſic limita.c.fi.de elec.li.vj.& vide quod no.Fede.cõſi.xxviij.& idẽ eſt quãdo petit aliquid quo habet in ſe executionẽ alicuius iuris: exẽplũ i petẽte ſigillũ:iuxta no.in.c.vt noſtrũ.de appe.¶ †Terti9 caſus eſt quãdo quis ius plenũ [b] cõſequut9 eſt in beneficio & tamẽ petit aliquid facti.Et aduertẽdũ eſt.qa aut ille petit poſſeſsionẽ quã aliâs habuit:& agit poſſeſſorio recuperãdæ & tũc nõ admittitur exceptio criminis etiã cũ infamia.arg.ĩ.c.itẽ cũ quis.de reſti.ſpo.no.In no.in præal.c.inter dilectos.& no.in pr̃alle.c. qđ ſicut. hoc puto verũ,niſi infamia eſſet adeo manifeſta vt reddat notoria:vt iudex tũc ſine aliqua p̃batiõe ex officio ſuo poſsit differre reſtitutionẽ:nã cũ poſsit propter vehemẽtẽ infamiã eũ ſuſpẽdere.ij.q.vj.c.preſbyter.idẽ & fortius põt in differẽdo reſtitutionem. ¶ †Idẽ puto ſi crimina eſſent notoria.per id q̃ dixi in.c.præcedenti.& c.ſi conſtiterit.ſ.eo.& ſic.limito p̃al.dictũ Innoc.au nõ petit reſtitutionẽ,ſed agit cõtra occupãtem dignitatem vel beneficiũ ſuũ petitorio:cui9 poſſeſsionẽ iã habuerat:& tũc non admittitur exceptio criminis etiã cum infamia,niſi crimen ſit tale quòd inducat pariuationem beneficij ipſo facto:vt puta exceptio hæreſis vel homicidij præcedentis collationẽ vel ſimilis.Ratio eſt :quia probata exceptione adhuc iſte remanet prælatus:ne finis exceptionis eſt eũ priuare:ergo cũ illa exceptio non vulneret actionẽ non debet admitti:ita ſing.dicit In.in præalleg.c.inter.ſed hoc dictum etiam intelligo cum limitatione præcedenti. ¶ †Aut quis eſt in poſſeſſione beneficij:& nihil plus petit:ſed agit nomine beneficij pro iuribus ipſius:et nõ debet admitti aliqua exceptio: quia ex quo toleratur in beneficio debet ſibi reſpõderi de iuribus ipſius.viij.q.iij.j.c.nonne.& quod in ſimili no.in.c.ſciſcitatus.de reſcri. ¶ †Nunquid autem poſſit compelli ad oſtendendum titulum [c]:dic vt no. Inno.& Hoſt.in.c.j.de cõceſ.preben.lib.vj.Qñq̃ quis petit confirmationem collationis ſibi factæ.vel ſuũ titulum declarari legitimum : & tunc dicendum vt ſeq.membro. ¶ †Quandoq̃ & vltimò quis conſequutus eſt plenum ius in beneficio,& petit poſſeſsionem quam nunq̃ habuit:& tum diſtingue:prout habetur in hac litera.cui9 me9 eſt hæc ſecũdũ Hoſti . Aut excipiatur de crimine cum infamia aut ſine.Primo caſu admittitur exceptio, & differtur executio.& ſi crimen fuerit probatum imponiſ ſibi ſilentiũ:ſi nõ fuerit p̃batũ: & tũc ſi remanet infamia ,indicitur iſti purgatio:in qua ſi defecerit,ipſo iure imponitur ſibi ſilentium:ſi autem pr̃ſtiterit abſoluitur.Et ex hoc habes tres effectus huius infamiæ .primus.quia differt executionem collationis.ſecũdus quia ſuſpenſa poſſeſsione admittitur probatio exceptionis. tertius.indictio purgationis.& ſi pr̃ſtat purgationem, abſoluitur:v hîc.Si verò opponitur crimẽ ſine ĩfamia [d] & tunc executio,& facta executione ſi apparet accuſator,debet admitti.& probato crimine imponitur iſti ſilentium:ſi nõ apparet, & nõ debet moleſtari . & dicit hũc intellectum non mutãdum:quia ſic hactenus hæc decre

a SEBA. SAP. ¶ Tẽperare ſentẽtiã. Vide Iaſ.poſt Alex.in.l.j.co.vij. ff.ſi cer.pe.& q̃ dicaſ preſumptio& quę p̃ſumptio hominis declarat Bal. in.l.ſiue poſſidetis.co.iĩ.C.de proba. & vide Feli.in c.afferte.ĩ.iiij.not. ſ.de pręſumptio.

b SEBA. SAPIA. ¶ Ius plenũ.Quid aũt ſi obĵcitur crimẽ cũ infamia cõtra iam conſecratũ ad impediendum acqſitionẽ poſſeſſionis & non probat,qua pœna puniri debeat . vide Imol.in.l.ſup his ſ.eo.

c ZACHARI. ¶ Ad oſtendẽdum titulũ. Vide Bald, plenè diſputãtem in.l.in ciuile.C.de fur.in.j.opp.& in l.cogi.col.ĩ.C. de per hære.Gemi.in c.j.nu.vĩj.& ibi remiſsiuè in apoſt. Celſi.in ver. probare titulũ. de eo qui mit.in poſſ.cã rei ſer.lib.vj.&.d. de ro . deciſi.lxv. & deciſi.lxxix.in antiquis.

d SEBA. SAPI. ¶ Sine infamia .Limita hæc vt per Abb.in.c.cũ olim ſ.de cã apoſ.& propriũ.

decre.intellecta est:et minime sunt mutãda &c .ff.de le gi.l.minimè.& ita clemẽtẽ tertiũ. obseruasse ĩ facto. di cit etiã ꝙcõtra petẽtẽ possessionẽ bñficij quã nũquã ha buit ideo nõ admittitur exceptio criminis sine infamia quia exceptio ꝓportionat iuri veniẽtiũ ad cõflictũ iu ris:sed ille qui petit possessionẽ nõ petit aliqd iuris:sed aliqd facti cõsecutiuũ ad ius obtẽtũ de ꝓterito. ideo ex ceptio nõ admittit nisi qñ subest infamia per rõnẽ glo. Alia aũt exceptio cõcernẽs defectũ potestatis cõferẽtis vel subreptionẽ gratiæ admittit:quia est exceptio in trinseca vulnerãs ipm ius principale,rõne cuius petitur possessio:vt in.c.cũ olim.de cau. pos.& ꝓpriæ qđ not.

✣ *SVMMARIVM.* ✣

1 *Inquisitio fieri non debet nisi infamia præcedat.*
Authoritates noui & veteris testamenti possunt allegari in
2 *decisionibus causarum.*
Authoritas alicui⁹ sancti fulcita authoritate noui vel veteris testamẽti: prefertur cõstitutioni papali etiam in decisionibus,causarum aliàs secus si non cõcurreret authoritas noui vel veteris testamenti.
Papa condens constitutionem contra legem diuinam: dicitur potius errare quam legem condere:
3 *Ius canonicum habet dependentiam à iure diuino in multis: & in multis à iure ciuili.*
4 *Administrator diffamatus de dilapidatiõe potest compelli vt reddat administrationem.*
5 *Fama habet se ad bonum & ad malum,& differt à clamore.*
6 *Episcopi non possunt exercere iurisdictionalia sine capitulo de iure:sed secus est si ipsi præscripserint.*
7 *Duplici officio incompassibili nemo potest fungi.*
Iudex in inquisitionibus non tenet locum partis: quia talem locum tenet diffamatio quæ est cõtra inquisitum.
8 *Iudex debet esse oĩb⁹ idẽ:& nemini cõplacere cõtra veritatẽ.*
9 *Cõtra prælatos & alios superiores non inquiritur nisi præcedente infamia quæ scandalũ & periculũ põt afferre:sed contra alios sufficit simplex infamia: quod dic vt.13.*
10 *Depositio verbalis ab ordine dicitur degradatio.& in ea requiritur numerus episcoporum:non autem in actuali.*
11 *Inquisitio siue generalis siue specialis dũmodo non fiat ad pœnam imponendam:sed tantum ex debito officij non requirit quòd præcedat infamia.*
12 *Inquisitio quãdo fit ad denũtiationẽ alterius:puta officialis:vt sunt syndici castrorum nõ requirit ꝙ præcedat infamia.*
14 *Infamia an & quãdo debet præcedere ad instantiam inquisitionis siue fiat per ordinarium siue per delegatum.*
15 *Appellari potest à iudice si excedat modum corrigendi.*
Iudex non recusatur si ab eo non appellatur.
16 *Iudex ordinarius non põt repelli vel recusari per exceptionẽ criminis.quid autem de delegato? vide remissiuè.*
17 *Inquisitio facta ex officios & facta ad instantiã alterius differunt in multis:de quibus hìc.*
Inquisitus ex officio nõ põt producere probatiões super bona fama:sed si est inquisitus ad instantiã alterius potest quia nõ ita præsumitnr contra iudicem sicut contra partem.
Testis in causa criminali admittitur post publicatis attestationes,quãdo scilicet est processum ex officio:secus si ad instantiam partis.
18 *Dictio omnino:vel nullo mõ,excludit omnem gratiam & dispensationem.*
19 *Episcopus põt dispẽsare super crimine adulterij. de quo sibi cõstat per viã inquisitionis:& super omni crimine quod nõ impediat ordinis executionẽ vel beneficij retentionẽ etiã post peractam pœnitentiam.*
20 *Inquisitus mitius punitur de iure cano.quan accusatus nõ punitur extraordinariè:nisi crimẽ sit confessatum vel notorium: quo casu punietur pœna ordinaria.de iure ciuili tantum punitur inquisitus quantum accusatus.*
Confessus mitius punitur quam conuictus:nisi talis confessio sit facta timores probationis.
21 *Inquisitio propriæ est illa quæ fit ex officio iudicis puro & mero nomine deferente vel impetrãte. inquisitionem.*
22 *Semiplena probatio excusat quẽ à calũnia,vel à pœna talio ias. Accusator si desistat ab acausatione. potest iudex ex officio prosequi & inquirere.*
23 *Parochianus potest denunciare suum prælatum.nam.inter est sua ne habeat lupum pro pastore.*
24 *Prælatus presbyter:parochialis & similes an possint accusari aut denũciari per alios quã parochianos vel subditos?*
25 *Prælatus non põt assimulari tutori, curatori.au procuratori.*
26 *Administratores quãdo reddũt rõnẽ administrationis non statur regulariter eorũ iuramẽto.nisi in minimis.*
27 *Fama posito quòd in aliquibus casibus faciat aliqualẽ prebationẽ.tamẽ quãdo est cã quod inquiratur cõtra aliquem tũc nil probat : quia non põt tenere locũ accusatoris & testis.*
28 *Infamia à maleuolis orta an & quo casu debeat per taliter in famatum purgari?30.*
29 *Inquisitio nõ debet fieri contra aliquẽ ex sola infamia à maleuolis orta.*
30 *Episcopo asserenti aliquẽ criminosum an credatur? Vel ista dictio exponitur aliquãdo pro &.*
31 *Contra iudicem nõ ita de facili præsumitur sicut cõtra alium.*
32 *Pœna vbicũque nõ est in iure expressa est arbitraria.*
33 *Denuntiatio canonica quos effectus operetur.*
34 *Cõdemnatus ciuiliter de aliquo crimine.poterit postea per inquisitionẽ ex officio cõdemnari criminaliter : & sententia lata in prima causa pariet præiudicium in secunda.*
Acta facta in vno iudicio cũ de crimine agitur ciuiliter:non faciũt fidẽ si de eodẽ crimine postea agitur criminaliter.
35 *Confessio facta in iudicio in quo de crimine agitur ciuiliter nõ præiudicat si de eodẽ crimine agitur postea criminaliter, potest tamen bene cõpelli cõfessus vt perseueret in confessione,& quòd interpretetur illam.*

¶ *CAP. XXIIII.*

1 QValiter&quando † Superior cõtra subditũ maximè ꝑlatũ de his tm̃ inquireret sub quibus processit infamia & tũc vocabit eũ & tradet sibi capitula & nomina & testiũ dicta publicabit.& ipsi⁹ legitimas exceptiões admittet.& probato graui crie eũ ab administratiõe remouebit.in regularib⁹ verò ꝑlatis ad vnguẽ seruãd⁹ nõ est hic ordo.h.d. Et quatuor sunt partes.In prima dicit qñ est fiẽda inquisitio.In secũda qualiter.in tertia cõtra quẽ.Quarta ibi: *hũc tamẽ*.& ꝑ se patet quid intẽdat.Et quã q̃ in hac summatione cõi videatur modica agi differẽtia inter ꝑlatos & subditos cõtra quos inqrif,in veritate tn̄ fienda est:vt patet in litera. & subijciãj. ¶ Casus literalis.In capto ꝑsenti . ostendit papa qn̄ prælati debeãt inqrere dẽ subditorũ excessib⁹ & qualiter eos debeãt punire cũ in culpa fuerint inuẽti.qđ euidẽter colligit ex authoritatib⁹ noui & veteris testamẽti.ex qb⁹ authoritatib⁹ processerũt postea canonicæ sanctiones.prout in tex.istius.c.videre poteris.

1 Bernar.¶ †No.j.ꝙ in decisionib⁹ causarũ & sup̄ mõ procedẽdi possunt allegari authoritates & noui & veteris testamẽti:nã lex dei ꝑfertur legi.positiuæ:& papa cõdens cõstitutionẽ cõtra legẽ diuinã potius dicit errare q̃ legẽ cõdere.xxv.q.j.in.c.sunt quidã.qđ intellige vt no.In.in.c.q̃ in ecclesiarũ.de cõsti.& vt no.in.c.fi.de
a consue.& vide bonã gl.[a]in.c.de libellis.xx.dist . q̃ sing. dicit ꝙ dictũ alicuius sancti fulcitum authoribus noui vel veteris testamẽti præferr cõstitutiõi papali etiã in decisionib⁹ causarũ.sec⁹ autẽ si cessaret lex diuina:quia tũc cõstitutio papæ in diffinitione causarũ ꝑfertur dicto cuiuslibet sancti:quia papæ & nõ sanctis fuit data potestas legis cõdendæ.& vide quod no.in.c.ne innita
3 ris.s̃.de cõsti.¶ †Secũdò no.ꝙ ius canonicũ habet dependntiã à iure diuino.ideo in quibusdã locis appella

✣ SEBA.SAPI.
a Bonã gl. Hanc gl. in.d.c.libellis ĩducit ad q̃nẽ.d. Ias. in. §. quædã . col. antepe. ĩsti.de.act &.in.l .j. col.v.ff.si cert.peta .

tur ius diuinũ.vt in.c.nimis.de iureiu. nõ tñ ĩtelligas q̃ totũ ius canonicũ processerit ex authoritatib⁹ noui & veteris testamẽti:quia in multis habet dependentiam à iure ciuili:sed ĩtellige istũ tex. quia canonicæ sanctiões p̃cesserũt ex authoritatib⁹ noui & veteris testamenti scilicet quo ad modũ p̃cedẽti p̃ inquisitionẽ:vt subijcit
4 in litera. ¶ †Tertiò not.ar. opti.q̃ p̃lat⁹ diffamat⁹ maxi
a mè de dilapidatiõe[a] põt cõpelli vt rõnẽ administratõis: reddat ergo ante diffamationẽ nõ teneť hãc administrationẽ reddere.qđ limita vt no.in.c.cũ & plãtare.j.de pri
5 ui. ¶ †Quartò not.ibi *cũ per clamorẽ & famã &c.* differẽriã inter ista.& ducũt qdã vt Hoſt.q̃ clamor est paucorũ,& cũ sciť auctor:fama est multorũ,& cũ auctor ignorať.vel meli⁹ secũdũ Inn.pro eodẽ hîc ponũť:& exponere per clamorẽ & famã :idest per famã clamosam. idest bñ sparsam. Et collige ex hoc & ex tex.q̃ fama est nomẽ generale habẽs se nedũ ad bonũ sed etiã ad malũ.
6 p̃ hoc.l.capitulũ §.famosos. ff.de pẽ. ¶ †Quintò not. supiorẽ nõ debere p̃cedere cõtra subditũ etiã per inqsitionẽ nisi habeat secũ canonicos ecclesiæ cathedralis.nã iuridictiõalia nõ exercet eps sine cõsilio capli.xv.q.vij. c.eps nulli⁹.& in.c.nouit.& in.c.quãto.de his que fi.â p̃la.sed hodie(vt arbitror)per ignorãtiã canonicorũ epi p̃scripserũt cõtra canonicos:vt ipi soli iurisdictionem exerceãt:& valet talis p̃scriptio seu cõsuetudo.vt in .c.
8 nõ est de cõsue.lib.vj. ¶ †Not.vj.q̃ in ĩquisitiõe iudex nõ tenet locũ partis:sed infamia est locoaccusatoris seu denũtiatoris.& sic iudex est accusator :quia nõ fingeť duplici officio incõpasibili:quia ali⁹ debet esse accusator:ali⁹ iudex.iiij.q.iiij.c.j.&.ij.&in.c.for⁹ j.de verbo.signifi. ¶ No.vij.ordinẽ debitę correctiõis.nã primò debet p̃lat⁹ subditũ arguere:id est reprẽdere.secũdo increpare.id é cõminari:tertio suspẽdere nõ interdũ ligare:id est excõicare.& vide qđ no.in tex.& in glos.in .c.cũ ab
9 hoie.s.de iudi. ¶ †No.viij.cõtra inqrẽtes officia:incurrũt eñ odiũ plurimorũ:vt in litera.cũ nõ possint oib⁹ cõplacere.& quãto quis est iustior [b] tãtomin⁹ põt oibus cõplacere cũ diligẽter habebat suũ officiũ exequi sine acceptiõe psonarũ.hinc apostol⁹.Si hoib⁹ cõplacerem. Christi seru⁹ nõ essem.xlvij.dist.c.fi.& i Psal. Dissipat de⁹ ossa eorũ qui hominib⁹ placẽt.& intellige qñ placet cõtra veritatẽ:aliãs aũt vniuq̃sq̃ tenet p̃ximũ. vt seipsum deligere ,& ei cõplacere.& ita succedit illud philoso , Amic⁹ Plato.amic⁹ socrates sed magis amîca veritas
¶ †No.ix.differẽtiã inqsitiõe fiẽda ĩter subditũ & p̃latũ:nã cõtra subditũ sufficit p̃cedẽs fama etiã nõ scãdalosa:sed cõtra p̃latũ oporter q̃ p̃cedat fama quæ sine scãdalo & piculo dissimulari nõ põt:& sine scãdalo dic. vt qa diffamať de delicto incõtinẽtię & subditi multũ scãdalizãť:ita q̃ timeť scãdalũ futurũ nisi fiat inqsitio:& dic sine piculo vt qa est infamat⁹ de dilapidatiõe vel de hæresi.vñ si supior dissimularet posset ĩterim seq rerũ ecclsiasticarũ distractio,& respectu hęresis aliorũ infectio.& est spãle in p̃lato ppter rõnẽ literę: qa de facili infamať sine iuxta cã,cũ incurat ppter executionẽ offi.
odiũ plurimorũ.Decimò no.ibi.*quæ ad dimunitionẽ capitis &c.*ar.q̃ depositio ẽ capitis diminutio:sed certè imppè estisti capitis diminuitio:qanec minimã capitis diminutionẽ qs cõsequiť ex amissiõe dignitatis ex quo p sonę stat⁹ nõ mutať.vt insti.de cap.dimi.post prĩ.et ĩ.l. iij.ff.de sena.& ideo tex. postea hîc exponit.i.degrada-
10 tionẽ intẽdit &c. ¶ †Not.xj.ibi *degradation ẽ.* q̃ depositioverbalis ab ordine diciť degradatio:q̃a à gradu suo diciť remot⁹:sed actualis degradatio q̃ fit scd m formã. c.ij.de pœnis.li.vj.est hmõi verbalis executio: q̃a iã ppri⁹ degradat⁹ est vñ in verbali nõ aũt in actuali numerũ eporũ requiriť.vt in p̃all.c.ij.& in nouel.& tango in c.at.si clerici.de iudi. ¶ Not.xij.q̃ nõ quodlibet delictũ sufficit ad depositionem nec etiam ad remotionem à beneficio:sed debet esse graue.Et in hoc no.tex. cui cõ cor.xvj.q.vij.inuẽtũ.& quod delictũ dicať graue relinquẽdũ est arbitrio iudicis qui secũdũ alie delicta à iure notata & cõpræhẽsa informabit cõscientiã suã:vt plenè dic in p̃alleg.c.at si clerici. ¶ No.xiij.in.§. *debet*.ordinem procedẽdi in ĩquisitiõe.& procedit iste.§.secũdũ doc.in inquisitione speciali.sed cũ fit inquisitio gñalis non dãtur capitula:quia non est cui dentur.Nũquid au tẽ valeat processus in inquisitione speciali si fit ĩqsitio nõ traditis reo capitulis? dic q̃ sic:si ñ fuit oppositũ:vt habetur in.c.j.eo.titu.li.vj. ¶ No.xiiij. quatuor modis procedẽdi super crimine Primus est in criminibus notorijs.ĩ quib⁹ iudex procedit puniẽdo.ij.q.j.c.de manifesta:& vide gl.& qđ ibi dixi in.c.ad nostrã.de iureiur. Secũd⁹ mod⁹ per accusationẽ.Terti⁹ per denunciationem.Quartus per inquisitionẽ.Et largo mõ potest dari quint⁹.scilicet per exceptionẽ.vt in.c.super his.s.eo. Sextus per viã actionis?quæ ĩpropriè diciť accusatio. ad hoc.c.per tuaj.de simo. ¶ Itẽ no.literã q̃ ad hoc quotidie allegatur.vt in quolibet istorũ modorũ iuxta formã iudicij sequi debeat forma sniæ.& dicit lex fatuũ esse iudicẽ qui aliter condemnat q̃ fuerit petitũ.l.fi.C.
c de fideicõ.lib.& cõcor.c.licet heli [c] j.de simo. Et declaro.nã processum.est per inquisitionẽ,debet iudex imponere pœnã ordinariã & nõ pœnitẽtiã tm̃ . Si verò ẽ actũ per denũciationẽ euãgelicã,non debet imponere pœnã ordinariã:sed tm̃ ad pœnitentiã cõpellere:& sic de similib⁹.quilibet eñ modus procedendi habet suũ separatũ finem & effectũ. ¶ Vltimô in fi.literæ.no.tria specialia in regularibus prælatis:primò vt contra eos non seruet ordo vsquequaq̃:id est ad vnguẽ. debet tñ seruari aliquis ordo.& intelligo q̃ remouet ordo quo ad subtilitatẽ nõ quo ad veritatẽ.illa eñ omittẽda nõ est:vt in cle.sæpe.de ver.signi.Et huius specialitatis duplicẽ arbitror rationẽ.Prima.quia regularib⁹ facilibus permittitur iurare quam secularibus iuxta nota in .c. cũ in cũctis de ele.per In.& quod no.in.c.veniens &.c. qm̃.de simo.ideo cũ eis nõ debet strictus ordo iuris seruari.Ratio.quia nõ habẽt titulos ita fixos & ita:firmos sicut seculares:cũ nõ multum debeãt curare quôd remoueãtur ab administratione.Scdm speciale est. quia facilius possunt remoueri.nã leuiores causæ & probationes cõtra eos sufficiũt:secũdùm Io.an.Tertium speciale.quia liberius remouẽtur:nõ eñ tot exceptiões admittũtur:sicut quãdo agitur cõtra secularẽ:nec supior tenetur formã exactã seruare.& sic quodlibet istorũ verborũ positum est hîc cum misterio.In glos.j. hanc gl.pro faciliori intellectu diuido in octo partes.In prima ponit qñ prælatus debet inquirere.In secunda ibi: *& tunc distingue:* prosequitur qualiter debeat in inquisitiõe procedi.In tertia ibi: *cr imine verò sic probato.* poni pœnã imponendã vel effectũ inquisitionis.et in hoc gl.aliquãtulũ ineptè procedit.quia interserit istã.q.infra tractatum secũdæ partis.sed prosequere:vt dixi . In quarta ibi: *quãdo proceditur*.quærit nũquid admonitio debeat p̃cedre quando fit inquisitio per viam denuntiationis.In quinta parte ibi:*item nunquid reus.* quærit nũquid inquisit⁹ possit recõuenire suũ denũtiatorẽ:scilicet petẽdo vt ẽt cõtra eũ fiat ĩqsitio.Sexto ibi.*itẽ testes.* q̃rit nũquid ĩ causſa inqsitionis testes sint cõpellẽdi .In septima parte ibi: *itẽ & illud.* q̃rit nũquid p̃cedente ifamia põt p̃latus nõ inquirere sed statuere terminũ accusare volẽtib⁹.In octaua & vltĩa parte.ibi:*quid si aliqs.* q̃rit nũquid hõ alterius diosesis vel parochię põt inqsitionẽ cõtra aliũ ĩpetrare. ¶ †In ea gl.ibi:*cũ per famã & frequẽtẽ clamorẽ &c.*gl.ista exigit ĩdistinctè famã vt p̃latus valeat p̃cedere ad inquisitionẽ.Sed aduerte lati⁹ post Hoſt.nã q̃dã est inquisitio gñalissima,vt qñ prælatus inquitrit super statu totius prouincie:& de hãc materia.in.c.

ZACHARI.
a De dilapidatione. Adde bonã gloss. Bart. & doc. in.l. is cui donis .ff.de ver.ob. Bal. plene ĩ.l.ñ.ad fin . C.de hęr.vel act.vẽ.dixi aliquid in apostil.ad istũ in.c.venerabilis .nu.9.in apostil.in ver.etiã prelatum.s.de offi. dele.& qd de illo q. cõuenerit ĩ suos vsus.vide Bal.in.j. 8
c.§.sancim⁹.ĩ. titu. quo tempo.miles. in vsi.feu.eundem in.l.si fideiussor.§. fina.ff.q satisf.cog. Ang.in.l.si seru⁹.§ ait p̃tor.ff.de acqren.hære.&Arch. ĩ.c.res ecclesiæ.xñ. q.j. 9

SEBA.SAPI.
b ¶ Est iustior.Vide ad quid alleg. tex.iste per.Abb. in.c.j.in.ñ.no s.de iudiciis.

SEBA.SAPI.
c ¶ Licet heli Vide ibi Feli.ponentem reg.cũ pluribus limitationib⁹ & Iaso.in.l.vinũ.col.v. 9
ff.si certum peta.

teria in.c.de.seq.& in.c.romana.de censi.li. vj.& in hac nõ est opus infamiã p̃cedere, imò tenet quolibet anno hãc generalẽ inquisitionẽ facere.vt in.c.cũ venerabilis. s̃.de censi.& in iurib⁹ superi⁹ alle. Quædã est inquisitio generalis.vt qñ inquirit sup statu ciuitatis:vel castri vel alicui⁹loci:& tũc nõ exigit q̃ infamia p̃cedat.ad hoc.c. j.de off.ord.cõgruit.ff.de offi.præsidis. Quędã est inq̃sitio spãli⁹:vt illa quæ fit cõtra certã personã.& fit non ad pœnã imponẽdã sed ex debito officij,vt mrimo.carnale nõ cõtrahat ꝓpter aliqđ impedimẽtũ:vel vt nõ promoueat quis ad p̃laturã,seu nõ cõfirmet electio si reperiret promouẽd⁹ vitiosus,etiã nõ exit infamia.quia(vt dixi)nõ agit ad pœnã ex quo fit ex debito officij.adhoc c.postquã.&.c.cũ dilecti.&. c.nihil cũ multis simili. de elect.&.c.fi.de clande.desp.& vide qđ no.In.in.c.j.de excess.pręla.Host.in.c.vnico.vt eccle.bñfi. fine dimi.cõfe.

12 ¶ †Quãdo q̃ ista specilia fit ad pœnã imponendam.& tũc si ad denũtiationẽ publici officialis,nõ est etiã opus q̃infamia p̃cedat.l.ea quidẽ.C.de accu.&.c.pręterea.de testi.cog.sed nõ denũtiatur nisi notorie: aliãs nõ credit denũtiatorib⁹:de quo tñ dic vt in iuribus p̃al.no.iiij .q.

13 iiij.c.nullus.el.ij §. aliqñ. ¶ †Qñq̃ fit ex spãli infamia deferẽte:& tũc aut procedit cõtra p̃latũ secularẽ:aut cõtra subditũ etiã secularẽ,aut cõtra regularẽ. Primo casu cõtra p̃latũ secularẽ nõ debet fieri nisi p̃cedat tãta infamia q̃ fine scãdalo vel periculo dissimulari nõ posset vt hîc in tex.& declara vt.s̃.dixi in notabilib⁹ .Sed contra p̃latũ secularẽ non requirit scãdalũ vel periculũ.sed satis est infamiã clamosam p̃cessisse:vt in litera. Tertiò casu cõtra regularẽ.aut agit ad pœnitẽtiã seu ad correctionẽ.& nõ est necesse seruare hũc ordinẽ.sed de facili & sine strepitu ꝓcedi põt.vt in.c.reprehẽsibilis.deapp. Si verò cõtra p̃latũ regularẽvt cõtra abbatẽ,priorẽ cõuentualẽ,velaliũ habẽtẽ curã authoritate ep̃i,debet iste ordo seruari:sed nõ ad vnguẽ.vt.s̃.dixi. si cõtra aliũ regularẽ obediẽtiarũ:& tũc nõ seruat iste ordo.quia põt remoueriad libitũ abbatis ab administratiõe.vt in.c.cũ ad monasteriũ.de sta.reg. An aũt talis sine cã remotus possit implorare officiũ sup̃ioris.vide per Inn.in.c.insi nuante.qui cle.vel vouẽ.& per Io.an in.c.cũ singula. de prębẽ.lib.vj.puto tñ q̃ si agit cõtra re. etiã simplicẽ ad depositionẽ ab ordĩe,tũc etiã si ñ seruet advnguẽ,aliq̃s tñ ordo seruari debet cũ agit de grauissimo p̃iudicio. Et quis possit inquirere cõtra regularẽ.plenè tetigi in repe.c.si quis cõtra clericũ.de fo.cõp .hèc in dubiæ procedũt de iure canonico.Ex quib⁹ habes q̃ modus inq̃sitionis est regulariter & ordinariæ permissus de iure canonico.& maximè cũ infamia præcedit. vñ hũc ordinem precedẽdi p̃ inquisitionẽ appellat.Inn.ordinariũ.c dilecto.de ver.signi.li.vj.sed ĩ.c.cũ oporteat.s̃.eo.appellauit extraordinariũ.sed vide quod dico sup rub.de iudi.de iure aũt ciuili regulariter nõ admittit iste modus procedendi per inquisitionẽ:etiã p̃cedẽte infamia. sed fallit in quibusdã casibus.vñ nos facim⁹ regulã affirmatiuã:& Legistæ faciunt negatiuã:licet excipiãt aliquos casus.& de iure ciuili prosequere vt elegãter no.Bar.in

14 l.ij.§.si publico.ff.de adul. ¶ †Itẽ limita istã glo.inquantũ requirit infamiã prędere:vt dixi ĩ.c.cũ oporteat.s̃. eo.nam si fit inquisitio per ordinariũ, de officio mero nõ est necesse recipere testes super infamiã: sed satis est sibi cõstare:vt hic.vbi tñ exigit q̃ ad aures sup̃ioris p̃uenerit à viri prouidis & honestis &c.secus in delegato vel ordinario procedente ad instantiam alterius. quod tamen prosequere vt dixi in præall.c.cum oporteat .s̃. eo.& perhoc remaneat expedita prima pars.gl. ¶ In gl.

15 ibi: *potest illum recusare*. ¶ †No.bene gl.q̃ iudex potest recusari vt suspectus:non solum si procedat via ordinaria:sed etiam si procedit ad correctionem per viam inquisitionis. Non obst.si dicatur quod à correctione non appellatur.vt in. c .repræhensibilis . de appe. a
ergo nec recusari põt,cùm illa procedant à pari.vt in.c super eo.el.ij.de appel.ad hoc enim respõdetur q̃ iudicant à pari quo ad hoc vt neutra sine causa admittatur vñ appellari põt à iudice procedente ad correctionẽ si
a excedat modũ.[a]vt in.c.vt debitus.de appel.vt no.in. d. c.reprehensibilis.& vide quod no.gl.fi.in.c.fi cõtra vnũ.

16 de offi.dele.lib.vj. ¶ †In ea.gl.ibi.*quod iudex sit crimino sus*. Spe.in ti.de inquisi.§.fi.ad fi.tenet q̃ iudex ordinarius nõ potest repelli per exceptionẽ criminis.Idẽ tenet Io.an.hîc.& bene.quia q̃diu p̃latus tolerat ei obediẽdũ est.viij.q.iiij.c.nõne.nec modus excipiendi sufficit ad priuationẽ.vt in.c.super his.s̃.eo.accusat ergo prælatũ de crimine si vult de delegato verò an possit repelli p̃ textu.criminis.dic vt no.pIn.& alios in.c.scisitatus.s̃.

17 de rescrip. ¶ †Et põdera gl.in hac secũda parte.dũ tractat qualiter sit fienda iquisitio.nam videtur tacitè ponere tres differẽtias inter processum fiẽdũ ex mero iudicis officio.& illum qui fit alio impetrante & promouẽte inquisitiouẽ.Prima differẽtia est:quia qñ ꝓcedit ex mero officio,tunc recipit iuramentũ ab illis contra quos est fiẽda inquisitio.sed qñ procedit ad instantiam alterius,tũc nõ recipit hoc iuramẽtũ,ne instruat aduersariũ.Sed ipse aduersarius habet probare ea quæ denũtiauit.Scda differẽtia est q̃:qñ procedit ex officio,non tenet recipere probationẽ super fama.satis eñ est q̃ cõstet sibi:secus qñ procedit ad instãtiã.de quo dic vt dixi.s̃.pleni⁹ in.c.cũ oporteat.s̃.e.Tertia differẽtia est: qa si procedit ad instantiã alterius. admittit probationes contrarias super bona fama.sec⁹ quãdo procedit ex officio.Et ratio diuersitatis est:quia nõ ita p̃sumit cõtra iudicẽ sicut cõtra partẽ.ar.in.c.ĩ nostra.de procu.& in. c.ad audiẽtiã.de p̃scri. Quarta differẽtia vltra gl.ponit per doc.qa qñ ꝓcedit ad instãtiã sit litis.cõtesta.cũ ꝓmouẽte inquisitionẽ.vt in.c cũ dilect⁹.de pur.cano.sec⁹ qñ ex officio procedit: quia ibi nõ est cũ quo fiat lit. cõte.sed fit q̃dã quasi cõtesta.inter ĩfamiã q̃ tenet locũ accusatoris & rñsionẽ inquisiti.Quinta differẽtia:quia qñ procedit ex officio,possunt recipi testes etiã publicatis attestatiõbus:tũc cñ cessat ratio timoris subornationis,cũ semper dicta testiũ sint nota iudici:sec⁹ qñ

b procedit ad instãtiã [b]partis.vt no.in.c.cũ clamor .s̃ .de testi.& has differẽtias ben enot. ¶ In ea.gl.ibi: *debet remoueri ab administratione*..Ex hoc dicto gl .colligitur cõcor.inter hoc.c.&.c.inquisitiõis.s̃.eo,vt si crimẽ graue probetur cõtra prælatũ p̃ inq̃sitionẽ fiat remotio ab admistratiõe:& sic pœna in prelato nõ erit arbitraria. sed si nõ habet inquisitus administrationẽ,tunc pœna est arbitraria.& ita loq̃t.c.inquisitiõis.s̃.eod. & plures alias solu.ibi tradidi.& Io.an.hic sensit sup̃ tex.& Ho. in p̃all.c.inquisitiouis.q̃ licet in p̃lato sit pœna remotionis ab administratione:tñ poterit secũ misericorditer agi vt dimittatur in administratione & imponat alia pœna.& sic quasi volũt intelligere illud.c.inquisitionis.dũ dicit q̃ potest moderari pœna scilicet ex dispensatione& misericordia.& hoc dictũ cõmuniter te

18 net. ¶ †Sed contra hoc adduco istum text. fortiter in eo q̃ dicitur q̃ debet remoueri omnino ab administra

c tiõe.hæc enim dictio omnino [c]excludit omnem gratiã & dispensationem,sicut & illa nullo modo.vt dicit gl. no.in cle.vt hi qui.de æta.& quali.& ideo pro concor. sic distinguerẽ:q̃ aut nõ põt p̃latus cõuictus remanere in administratiõe sine scandalo vel periculo,& põt fieri dispensatio:sed omnino debet remoueri ab administratione.& ita loquitur iste tex.si bene põderetur . & omnis ratio hoc suggerit.argu.in .c.venerabili.de offi. deleg.& in.c.nisi cùm pridem.de renun.& ibi per Inn. & in.c.ij.de no.ope.nun.& in.c.nihil.cum scandalo. de præscri.Aut ista cessant:& tunc põt fieri dispẽsatio &

a ¶Excedat modũ. Adde Ludoui.ro. consil.cliij.

b ¶Ad instantiam. Caue ne ista verb. ita gñalitate decia piãt:quia post publicatas attestationes semp possunt examinari testes ad deffensam. ita. Bart.in.l.j.§.fi.versi.secũdò nota.& ĩ l.vni⁹.§.fi.ff.deq̃õni.& in.l.diui infi. ff.de pœnis. sequitur.Aret. in tract. maleficiorũ.inversi.cõpa.di.ĩqui. et to.nega.invlt.col. versic. quæro postea quintmo iud. ex officio etiã reo non petente põt eius defensionem perquirere. secundum Bart. in. l.fi. in vlti.colũ. versi. reintro.ff.deferijs. de quo vide plenè per d.Alex.in addit.ad Bart.in.d.l. §.fi.& secũdũ hos terminos non loquit Abb. hîc sed loquitur qñ testes post publicatũ ꝓcessum petũt examinari ad probandam inquisitionẽ si primi non ꝓbauerũt.& ita credo q̃ debeat intelligi istud dictum.aliãs theorica communis & practica ruet Et ad hoc dicẽdum moueor ex dicto Bal.in cons. cclxxvj.in.j.li.vbi dicit:q̃ iudex: ex suo officio põt qñ cũq̃ pro parte curię examinare testes.nõ autẽ ad instãtiã partis:quia nullus essent torturæ finis aut .mod⁹:nã semp pars quæreret nouos testes vt inquisit⁹ torq̃ret.tene menti.quia est notabile dictũ.Aene.Fal.

c ¶Dictio omnino De hac dictiõe vide remissiuè p Fe. in.c.rodulph⁹.co. xxij. versicu.omnino.s̃. de rescrip. Are.in.l.j.col.j.ff. de le.j.

19 pœna moderari. & ita loq̃t. c. inq̃ſitiõis. † Circa hæc mo
ueo dubiũ vnũ q̃d expreſſe hactenus nõ reperi tactum
per doc. nũ quid cũ cõſtat de crimine per viã inq̃ſitiõis
poſsit eps diſpẽſare cũ p̃lato in maioribus criminibus,
adulterio? Et inclinãdo in humaniorẽ partẽ credo q̃ ſic
& hãc ſentẽtiã arbitror ꝓbari per. d. c. inquiſitionis. in
prin. vbi dicit q̃ põt ſupior pœnã moderare niſi tale ſit
crimẽ q̃ impediat ordinis executionẽ, vel bñficicij retẽ
tionẽ etiã poſt per actã pœnitẽtiã. ergo vbi iſta ceſſent
quãtũcũq̃ crimẽ ſit graue ſemp poterit ſuperior diſpẽ
ſare vt nõ remoueat ab adminiſtratiõe pro hoc quia vi-
dem⁹ q̃ vbi ꝓcedit per viã inq̃ſitiõs venit imponenda
pœna nutior. nec etiã ſecũdũ vnã opi. inq̃ſit⁹ efficit ifa-
mis. nõ mirũ ſi põt hoc caſu diſpẽſare in maiorib⁹ cri-
minibus adulterio: ſecus q̃n ꝓcedit per viã accuſatiõis:
& ita intelligo. c. at ſi clerici. s̃. de iud. Et ex hoc habetur
ſing. limitatio aliãs non conſiderata adde. c. at ſi clerici.

20 ¶ † Et inquãtũ dixi q̃ mitior pœna imponit q̃n ꝓcedit
per viã inquiſitionis. Inn. dat hîc duas ſingu. limitatiões
quas ſemp cordi tenẽdas. Prima eſt q̃ ſi de crimine con
ſtat per cõfeſsionẽ: tũc em̃ attẽto modo procedẽdi im-
ponit pœna ordinaria quãtũcũq̃ grauis. alle. l. ꝑinde. ff.
ad le. aquil. & c. ij. de conf. ij. q. j. c. j. & ij. all. tex. melius:
hoc probãtẽ in. c. fi. de cele. miſſa. vbi procedebat per vi
am inquiſitionis: & per cõfeſsionẽ cõſtitit de crimini-
bus nõ impediẽtib⁹ ordinis executionẽ, & tñ fuit facta
depoſitio ab ordine. & videt prima frõte hoc mirabile
vt durius agat cũ cõfeſſo quã cũ cõuicto: ſed põt dici q̃
illa cõfeſsio fuit facta ex timore ꝓbationis: & ſic nõ de-
bet agi miti⁹ ad hoc q̃d not. glo. j. de ſimo. in. c. de hoc.
vbi gl. no. ſecus puto vbi ſpõte cõfiteret: tũc em̃ habẽt
locũ iura dicentia miti⁹ agendũ cũ confeſſo. xij. q. j. nõ
dicatis. Itẽ cõtra cõfeſsionẽ nihil obijci põt: iõ imponi
tur pœna ordinaria: ſed cõtra cõuictionem multa poſ-
ſunt opponi & quod dixi de cõfeſsiõe intellige: niſi ſit
facta incidẽter: ſic limittat Bar. in. c cõfeſſ⁹. ff. de cuſto.
reo. per. l. ſi filium. C. de libera. cau ego. all. gl. in. c. ex pœ
nitẽtib⁹. l. diſt. Secũda limitatio Inno. eſt q̃ licet nõ con
ſtet de crimine per cõfeſsionẽ, ſi tamẽ eſt notoriũ iuris
imponit etiã pœna ordinaria. all. l. ſi. quis. C. qui accu.
nõ poſ. vt in eo qui accuſat dñm in iudicio: ſed certè il-
la. l. nihil. ꝓbat in q̃ne noſtra. quia loquitur de iure ci-
uili ſecũdũ q̃ par eſt pœna inq̃ſitiõis & accuſatiõis vt di
xi in. c. inquiſitiõis. s̃. eo. ſed de iure cano. extẽdo hũc ca
ſum vbicũq̃ crimẽ eſſet notoriũ: vt tũc non attendatur
modus procedẽdi & . alle. tex. no. in. c. cum nõ ab hoïe.
s̃. de iudi. vbi deꝑhenſus in furto punit tanquã conui-
ctus per accuſationẽ. & no. hoc ¶ In ea gl. ibi: *nõ credo ne
ceßartã admonitionẽ*. Not. gl. que eſt vtilis valde in practi.
ſed Guil. in Spe. in tit. de acquiſi §. j. verſi. ſed nũquid te
net cõtrariũ. dicit em̃ q̃ aut impetratur inquiſitio per
aliũ: & tũc proceditur per viã denũtiationis. & ideo eſt
neceſſaria admonitio prẽcedẽs: ad hoc all. tex. hoc pro-
bãte ĩ. c. licet hẽli. deſimo. poſt prin. et hoc tenet Archi.
ij. q. ij. c. indignè. in fi. vbi vide. & idem noj. de calũ. c. ij.
& hanc opi. Spe. dicit Io. an. tenẽdã. quinq̃ etiã admoni
tio trina nõ ſolũ requirit in denũtiatione euãgelica ſed
etiã in canonica. vt in. c. nouit. de iudi. ſed ſi inquiſitio,
fieret ex officio puro licet aliãs coadiuuaret officio in-

21 quiſitionis. tunc putat Io. an. hãc gl. procedere. ¶ † No.
ergo ex prædictis q̃ propriè proceſſus inquiſitionis eſt
quòd iudex facit ex officio ſuo puro & mero nemine
deferẽte & impetrãte inquiſitionẽ: ſed q̃n fit ad denun-
tiationem alterius: tunc eſt propriæ proceſſus per viã
denũtiatiõis pro hoc facit quia ex quo iſte denũtiat ſu-
periori & eligit viã quaſi extraordinariam, debuit præ
mouiſſe: quia fortè inquiſit⁹ ſe correxiſſet. ¶ In ea glo.
ibi: *ſed melius eſt quod inquirat*. Not. ſemper iſtam gloſſ.
quia limitat gloſſ. in. c. inter. de pur. cano. &. c. præſby-

ter. ij. q. v. vbi ſimpliciter datur ordo procedẽdi: vt prę
mittitur hîc in gloſſ. vt primò. ſ. ſtatuat termin⁹ volẽti
accuſare &c. Ex iſta em̃ gl. habes q̃ ille ordo nõ eſt ne-
ceſſari⁹ ſed cõſultiuus. & illud cõſiliũ gl. hîc non dãnat
q̃ non poſſit obſeruari. ſed melius eſt non obſeruare à
principio: ex quo em̃ cõſtat de infamia cõſulti⁹ eſt vt p̃
latus procadat ad inquirẽdũ. aſsignat gl. hic rõnẽ: quia
de facili null⁹ accuſaret. & idẽ tenet Spe. ĩ ti. de inq̃ſi. §.
nũc tractem⁹. verſi. porrò. & ibi aſſignat rationẽ aliã:
quia accuſatio eſt genus illaudabilis intẽtionis. vt dicit
tex. ij. q. vij. c. ſi quis eps. idẽ etiã ſequitur Ioã. an. in addi.
Specu. aſſignãs etiã aliã rationẽ: quia põt ſubmitti accu
ſator amicus accuſati & colludere cũ eo: & ſic abſolue
retur. dicit tñ q̃ pœna calũniæ tollit iſtam ſuſpitionẽ:

22 ſed in quibuſdam locis † nõ ſeruatur pœna talionis. &
ideo poſſet ibi fieri fraus: quia puto q̃ etiam poſſet ti-
meri vbi habet locũ pœna talionis quia accuſator ami
cus accuſati poſſet tm̃ ſemiplenè probare: & ſic excuſa
ret à calũnia & reus abſolueret. vt in. c. j. de elect. li. vj.
& no. in. c. fij. titu. proxi. & ideo ſerua conſiliũ gl. vt iu
dex à principio inquirat. & dicũt. doc. q̃ nõ tenetur ſu
perior deſiſtere ab inquiſitiõe licet inq̃ſit⁹ petat ſtatui
terminũ accuſare volẽtibus: & offerat ſeparatũ purga
re in quaſu in quo null⁹ apparet accuſator. & hoc mihi
placet per iſtũ tex. vbi datur facultas inquirẽdi vbicun
que etiã infamia præceſſit. & cõcor. ij. q. j. c. deus omni

23 potẽs. ¶ † In ea gl. in fi. No. primò ex ea q̃ parrochian⁹
põt denũtiare ſuũ p̃latum, & ĩpetrare inquiſitionẽ cõ
tra eum. inter eſt em̃ ſua ne habeat lupũ ꝓ paſtore arg.
viij. q. j. c. audacter, et idẽ no. gl. in. c. ex parte. s̃. de teſti.
& in. c. venerabili. de off. dele. & plenè tetigi. in. d. c. ex

24 parte. & in. c. illa præpoſitorũ. s̃. eo. ¶ † Scdò no. ex gl.
q̃ nõ parrochian⁹ etiã denũtiare nõ põt crimina cleri-
ci: vnde literæ inquiſitionis impetratæ erũt ſubrepti-
tiæ hoc tacito. & idẽ Ioã. an. in. c. ex parte præal. & glo.
ibi. & Spe. in. ti. de inquiſi. §. j. in verſi. ſed nũq̃d extrane⁹
hoc puto limitãdũ in denuntiatione canonica quæ fit
ad pœnã, ſecus aũt in denũtiatiõe euãgelica, quæ fit ad
pœnitẽtiã. arg. eorũ quę no. in. c. ſi peccauerit. ij. q. j. &
in. c. nouit. de iudi. Itẽ fortè poſſet hæc gl. diſtingui, q̃n
aliquis nõ parrochian⁹ denũtiaret clericũ ſecus fortè ſi
cleric⁹ denũtiaret aliũ clericũ: quia ſicut admittitur ad
accuſandũ pro vindicta publica. ita deberer admitti ad
denuntiandũ ratiõe intereſſe publici: iuxta ea. quæ di-

25 xi. s̃. eo. in. c. cũ. P. ¶ † In gl. in ver. *reddere rationem &c.*
ibi. *quia cõparãtur tutori*. dic. q̃ in veritate nõ põt pro-

a priè cõparari tutori, [a] nec curatori: nec procuratori: q̃
habẽt ampliorẽ poteſtatẽ q̃ iſti. vnde prẽlatus viuit de
bonis eccleſiæ & etiã poteſt ſuſtentare conſanguineos
ſuos inopes. vt in. c. j. de coha. cle. & mu. & in. c. paſtora-
lis. de his quæ fi. à præla. ſed curator: tutor ſeu procu-
rator hoc nõ poſſũt de reb⁹ pupilli vel dñi. l. à tutorib⁹.
ff. de admi. tut. Itẽ iſti ſunt tẽporales p̃latus verò ꝑpe-
tuus illud onus, iſta dignitas: & multas differẽtias vide

26 per gl. v. q. iij. in. c. fi. † Et inquantum iſta gl. dicit q̃ de-
bet ſtari iuramẽto p̃lati ſup adminiſtratiõe. Dicit Ho.
(ſub dubio fortè) nõ habere locũ in rectoribus hoſpita
liũ, q̃ tenent ſingulis ãnis reddere rationẽ. vt in. cle. quia
cõtingit. de reli. do. quaſi velit q̃ in eis nõ ſtet iuramẽ-
to. ſed ſatis putarẽ diſtinguẽdũ. q̃ in minimis ſtet iura-
mẽto eorũ, quia nõ pnt ſemper habere notariũ, vel te
ſtes vocare. arg. eorũ q̃ no. in, c. ij. de teſta. li. vj. ſed ĩma
ioribus procedit dictũ Hoſt. quia cũ ſciãt ſe obligatos
ad reddẽdũ rõnẽ, debẽt ſibi ꝓuidiſſe, & graue eſſet eis

27 reddere. arg. in. l. rõnes. & in. l. exẽplo. C. de ꝓba. ¶ † In
gl. ĩ ver. *ad famã*. ĩ fi. An & q̃n fama ꝓbet. plenè no. ĩ. c. ve
niẽs. ij. de teſt. & Bar. ĩ. l. de mino. §. tormenta. ff. de quæ
ſtio. et in caſu huius. c. quando fama eſt loco accuſato-
ris ſiue denuntiatoris nihil probat quia non debet te

nere

SEBA. SAPI.

a ¶ Comparari tutori. quõ ꝓcedat hmõi ęquiparatio vide plenè per Fel. in. c. cũ deputati. col. pe. verſi. q̃n prælatus æqui paretur tutori. s̃. de iudi.

nere locũ teſtis & accuſatoris. iiij. q. iiij. c. j. & in. c. forus.
28 j. de ver. ſig. ¶ † In glo. in ver. *à maleuolis.* No. gl. & pon
dera: nã videtur velle ꝙ propter infamiam ortam à ma-
leuolis non eſt fienda inquiſitio: ſed poterit indici pur-
gatio propter ſcandalum euitandum. ſi ergo non eſſet
ſcandalum: purgatio nõ eſſet inducẽda ſecũdũ illam gl.
ſed alibi dicit glo. ꝙ ſi infamia eſſet nũc apud bonos &
graues q̃uis proceſſerit à maleuolis purgatio eſt indicẽ-
da, vt non remaneat incredibilis penes bonos & graues.
& ſic non requiriť ſcandalũ ĩ ea. vt glo. in .c. cũ delicti j.
de purg. cano. Hoſt. & Goffre. hîc dixerũt ꝙ ſi conſtaret
infamiã ortã à maleuolis nõ eſt inquiſitio fiẽda, nec pur
gatio indicẽda: niſi infamia eſſet multũ ſparſa & ſcanda
loſa. tũc enim indicereť purgatio. & ſic ĩ effectu ſentiũt
cũ iſta gl. Inno. dicit ꝙ ꝓpter infamiã ortã à maleuolis,
vel etiã ab vno põt etiã fieri inquiſitio: qa ſi ſuſpect⁹ eſt
quis ſoli eꝑo poteſt indici purgatio. ij. q. v. c. oĩbus. ergo
& inquiſitio fieri poterit: ſed aliter dixit in. c. licet heli j.
de ſimo. ibi enim dãnat ſnĩam illorũ qui indiſtinctè pro
pter ſcãdalũ nolũt fieri inquiſitionẽ: qa poſſet ĩquiſitio
eſſe cauſa maioris ſcandali. & ideo dixit ſuperiorẽ debe
re arbitrari: an poſsit ſequi maius ſcandalũ: & tunc non
faciat inquiſitionẽ. ſi verò ſperať ſedatio ſcãdali, tũc fiet
inquiſitio: qa ſi ſuſpect⁹ eſſet ſuperiori indiceretur pur-
gatio: ergo inquiſitio fieri põt, cũ purgatio ſequať inqui
ſitionẽ. refert tñ alios ſentire cõtrariũ. & ex his remanet
materia hæc inuoluta. pro cuius dilucidatione duo ſunt
inueſtigãda. Primũ nũquid ſi infamia eſt orta à maleuo
29 lis poſsit fieri inquiſitio: vel indici purgatio. ¶ † Quo ad
primũ breuiter puto ꝙ vbi cõſtaret ꝙ ĩfamia eſſet orta
à maleuolis: tunc nec inquiſitio nec purgatio eſſet indi-
cenda. vt videť probari in. c. cũ in iuuẽtute. ſ. de p̃ſump.
vnde poſſet illud dici: vanæ voces populi non ſunt au-
diẽdæ. in. c. oſius. de elect. & populus cũ malè moueť eſt
docendus, nõ ſequẽdus. lxij. diſt. c. docendus. facit qđ no.
Bar. in p̃alle. §. torm̃ẽta. vbi dicit nõ curandũ de infamia
ſiue fama qñ nõ ꝓcedit ex ꝓbabilib⁹ cõiecturis: ſed ſi eſ
ſet infamia ſcandaloſa, vtquia populus propter hoc ab-
ſtineret à diuinis, vel aliud ſcandalum inde timeretur.
tunc ſi poteſt ſedari per purgationẽ, indicenda eſt pur-
gatio. ij. q. v. c. mandauitis. & ita intelligo iſtam glo. ſed
ſi non poteſt ſedari ſi non fieret inquiſitio: & tunc ſatis
puto inquiſitionem fiendam. & procedit dictum Inn.
ratio. qa propter ſcandalum euitandum relinquitur ve-
ritas iuris poſitiui: & quis quandoq̃ priuatur iure ſuo.
vt in .c. ij. de no. ope. nuntia. & .c. cum teneamur. de præ-
ben. & in. c. nihil cum ſcandalo. de præſcrip. & hoc quo
ad primum. ¶ † Sed quo ad ſecundũ quando ſit indicen
30 da purgatio: vtrum per ſuſpitionem ſolius epiſcopi. Et
iſte eſt pulcher articulus: & vt. ſ. retuli. Innocen. ſentit
ꝙ ſic. ſed Pe. (vt refert Io. an. ĩ. c. ex parte. de offi. ordi.) te
net contrarium: quia ſoli epiſcopo nõ creditur aſſerenti
a quem criminoſum. vj. q. ij. c. ſi tantùm. &. c. placuit. &. c.
omnibus. ij. q. vj. intelligit vt dictio vel: ibi poſita pona-
tur pro &. nam textus ibi dicit quòd ſi eſſet ſuſpectus
epiſcopo ſuo vel alijs de plebe. vnde exponendo vel pro
&: non ſufficit ſuſpitio ſolius epiſcopi. Cardi. dixit ibi
nunquã indicendum purgationem ꝓpter ſuſpitionem
niſi ſit tanta ꝙ inducat ſcãdalũ. alle. c. tua. de coha. cleri.
& mulie. vbi videtur bonus text. ſed certè dictum Pet.
nimis impropriat illud. c. omnibus. exponendo vel pro
&. nec etiam dictum do. Cardi. videtur indiſtinctè pro
cedere per tex. qui ſonat contrarium in. c. inter. de purg.
cano. vbi text. not. dicit ꝙ propter tria poteſt indici pur
gatio videlicet qa ꝓpter infamiã vulgarẽ, graue ſcanda-
lũ, & vehemẽtẽ p̃ſumptionẽ: ergo nõ req̃riť vt ſemꝑ ſu
ſpitio inducat ſcãdalũ. alś tertiũ ſupflueret ꝓpter ſecũ-
dũ: cũ. ſ. in ſecũdo fecerat mẽtionẽ de ſcãdalo. quare cõ-
cluderẽ ſic: ꝙ aut q̃s eſt ſuſpect⁹ ſoli eꝑo, & ſuſpitio eſt
probabilis: & tunc poterit indici purgatio. & ita loquiť
propriè. c. oĩb⁹. & remanet clarũ dictũ Inn. Aut eſt ſuſpe
ctus alijs, & ſi eſt probabilis & tãta vt inducat ſcãdalũ,
indiceť purgatio. ſec⁹ ſi nõ induceret ſcãdalũ. & ꝓcedit.
31 c. tua. p̃alle. & ex hoc reſtringiť multũ. c. illud. oĩb⁹. † Et
qđ dixi de eꝑo, idẽ eſt ſi eſt ſuſpect⁹ alteri ſuperiori ſuo
iudici. vt ſentit Inn. in. d. c. inter. Et eſt diuerſitatis ratio
inter ſuſpitionẽ iudicis & aliorũ: qa nõ ita de facili p̃ſu-
miť cõtra iudicẽ ſicut cõtra alios. vt in. c. ad audiẽtiã. de
præſcri. & .c. in noſtra. de procu. non tamen iſtis caſibus
propter ſuſpitionẽ fiet inquiſitio: licet aliud ſentiat Inn.
quia infamia debet p̃cedere inquiſitionẽ nõ ſola ſuſpi
tio: vt hîc habeť. & mitius agiť cõtra deficiẽtẽ in purga-
tione q̃ contra cõuictũ in inquiſitione: vt dixi in. c. acce-
dens. ſ. eo. ¶ In glo. in ver. *iudicij forma.* in fi. Vel dic me
lius & clari⁹. vt dicit hîc Io. an. ſuper tex. vt intẽtus lite-
rę ſit iſte iuxta formã iudicij &c. id eſt iuxta formã pe-
titionis & modũ procedẽdi. vt ſi agiť ciuiliter cõſequať
quis propriũ intereſſe, & aliquãdo ſatiſfactionẽ iniurię.
vt ĩ. c. cũ olim. de iniu. Si verò agiť criminaliter, ſi pœna
eſt in iure expreſſa imponeť illa quãtũcũq̃ grauis. ar. in
l. non ignorat. C. qui accu. non poſ. & in. c. j. de homi. li.
32 vj. † Si verò nõ eſt ĩ iure expreſſa, erit arbitraria. ar. in. c.
in cauſis. de offi. dele. Si verò agiť per viã inquiſitionis:
& tũc ſi graue crimẽ eſt probatũ cõtra prẽlatum, remo
uebiť ab adminiſtratione, niſi ſecũ miſericorditer agať.
de quo dic vt. ſ. Si agiť per viã denũtiationis, ſicut varię
ſunt denũtiationes. ita vari⁹ põt eſſe ordo: nã ſi eſt denũ
tiatio euangelica imponiť pœnitentia: ſi iudicialis, cõpel
liť ad ſatiſfactionẽ, ſi canonica q̃nq̃ prohibeť peccatũ,
quãdoq̃ imponiť pœna ſecũdũ modũ & cõcluſionem
33 denuntiationis canonicę. ¶ † Et no. bene hoc vltimũ. ꝙ
denuntiatio canonica põt habere triplicẽ effectum ſecũ
dũ cõcluſionẽ ipſius denuntiationis. Nam q̃nq̃ quis de-
nũtiat peccatũ cõmittẽdũ. & tũc tñ eſt effect⁹ vt prohi
heať illud peccatũ. Q̃nq̃ peccatũ eſt cõmiſſum. & tunc
q̃nq̃ agiť vt priueť beneficio ſuo. vt in. c. ex parte adę. de
teſti. & in. c. licet heli. de ſimo. Q̃nq̃ vt certa pœna im-
ponať: & ſemper aduertẽd⁹ eſt mod⁹ procedẽdi in iudi-
cio: vt hîc in tex. & cõcor. c. ſuper his. ſ. e. & .c. cũ dilect⁹.
34 de ord. cogni. ¶ † Faciũt hæc ad. q. no. quidã conuictus
fuit de crimine, cauſa agiť ciuiliter, nunq̃d lata ſnĩa poſ-
ſit ſu⁹ ſuperior eũ priuare bñficijs ſuis vigore illi⁹ ſnĩæ.
Inn. dicit hîc ꝙ ſic: nõ ſuper priori inſtantia. qa ſic obſta
ret iſtud. c. & alia iura. ſ. alle. ſed de nouo formabit in-
quiſitionẽ, & aſſumet illã ſnĩam tanq̃ inducẽtẽ notoriũ
& puniet iuxta modũ ꝓcedẽdi: & cũ hoc dicto trãſeũt
cõmuniter doc. Sed aduerte. qa hoc dictũ eſt valde peri
culoſum. & ipſemet Inn. ſentit oppoſitũ ĩ. c. per inq̃ſitio
nẽ. ſ. de elec. vbi apertè dicit: ꝙ acta facta in vno iudicio
cũ agiť ciuiliter nõ faciũt fidẽ in alio vbi agiť criminali-
a ter: [a] qa fortè multa obieciſſet contra priora acta ſi fuiſ-
ſet actũ erimĩaliter, q̃ omiſit fortè ꝓpter leue p̃iudiciũ.
Itẽ ad aliũ effectũ agiť nũc q̃ tũc: ſicut ergo nõ obſtaret
excep. rei iudi. ita nec illa acta dñt facere fidẽ. arg. in. l. cũ
q̃riť. cũ duab⁹ ſeq. ff. de excep. rei iudi. & hoc tenet gl. ci-
uilis ĩ. l. ſi qs à ſe fundũ. C. ad le. iul. de vi. pu. ſequiť Bart.
35 in. l. ij. §. p̃tor. ff. vi bono. rap. ¶ † Sed dubiũ magis eſt ĩ cõ
feſsiõe: nunq̃d faciat fidẽ nũc cũ agit criminaliter: & ſen
tit Inn. in. d. c. per inquiſitionẽ. ꝙ ſic: qa cõtra cõfeſsionẽ
propriã nil põt obijcere. arg. c. per tuas. de ꝓba. & ĩ. l. ge-
neraliter. C. de nõ nu. pecu. Sed cõtrariũ ſentit gl. in. c. ex
pœnitẽtib⁹. l. di. facit qđ no. Bar. ĩ. l. cõfeſſus. ff. de cuſto.
re. vnde cõcluderẽ ꝙ ſola cõfeſsio nõ ſufficit ad condẽ-
nationẽ: ſed põt cõpelli reus vt perſeueret in cõfeſsione
ſua: vel vt det intellectum cõfeſsioni ſuæ. & ſic procedit
dictum Inno. in. d. c. per inquiſitionẽ. nam orta eſt ſuſpi
tio non leuis contra eum ex illa cõfeſsione. ar. in. l. capite
quinto. ff. de adulte.

✣ SEBA. SAPI.

a ¶ Criminaliter. Vi de Paul. de caſt. in l. fin. C. de proba. cũ multis alle. per Deci. in. c. at ſi cle. rici ĩ prĩ. co. xviij. ver. ſecũda cõcluſio. ſ. de accu. vide Fel. in. c. j. ſ. de exce pt. & Ange. de are. & Ang. arimi. in tracta. maleficiorum. ĩ ver. nec non ad denuntiationem.

SVMMARIVM.

1 *Archiepiscopus debet esse in qualibet prouincia: cũ decẽ epis.*
2 *Archiepiscopi præsumuntur scire vacationes beneficiorũ quæ sunt in prouincia eó quia debent tenere in prouincias personas quæ sibi hoc referant.*
3 *Prælati visitatores prouinciæ an & quando debeant habere expensas?*
4 *Archiepiscopus potest visitare totam prouinciam: etiam non apparente negligentia suffraganeorum.*
5 *Prælati plures si concurrant in eadem visitatione: an vnus impediat alium?*

¶ CAP. XXV.

SIcut olim Metropolitani ad cor rectionem excessuũ & reformationẽ morũ singulis annis facere debẽt prouinciale cõsiliũ, in quo sta tuere debẽt personas idoneas per singulas dioceses quę solicitè inuestigent: & in sequẽti cõsilio referant corrigẽda, & epi debent facere synodos epales singulis annis, & publicare agitata in puinciali cõsilio. & hæc negligẽtes ab executiõe officij suspẽdunt. h.d. vsq; ad fi. Diuiditur in tres partes. In prima prouidet de prouinciali consilio & de agẽdis in illo. In secũda. de testib⁹ synodalibus & eorũ officijs. In tertia de pœna hæc non seruantiũ, & tacitè interserit de epalib⁹ synodis. Secũda ibi: *vt aũt*. Tertia ibi: *quisquis*. ¶ Not. j. ex tex. duas species consilij. nã quoddã est cõsiliũ prouinciale, & quodã episcopale. Prouinciale dicit illud qđ quilibet metropolitan⁹ seu archiepus facit in sua prouincia cũ reliquis epis sibi subiectis: & vocat prouinciale à prouincia † nã quę- 1
libet prouicia debet habere vnũ archiepm & decẽ epos de quo. vj. q. iij. in. c. j. & ij. Consiliũ epale est qđ facit eps solus in sua dioceſi: vbi vocat clericos dioceſis tantũ: & aliâs appellat synodus: & ista vocabula sunt synonima: & idẽ in effectu significãt. & de istis varijs nominibus: vide tex. xv. di. ĩ. c. j. Et est aliud consiliũ qđ aqpellat genere: qa cõcernit totũ orbẽ. ĩ quo papa pſidet. & de hoc. xvij. di. ĩ. c. multis cũ multis ibi positis. Et q debeãt cõuocari ad ista cõsilia. dic vt no. Inno. in. c. graue. de præben. ¶ Secũdò not. q ista cõsilia prouinciale & epale debent necessariò fieri singulis annis: & olim fiebãt bis in anno, de quo in. c. quoniã. xviij. dist. sed hodie (& malè) cõiter non celebrãtur. ¶ Tertiò no. casum in quo fit inquisitio nõ prẽcedẽte infamia. & hoc ideo. qa hîc nõ agit contra certã personã, neq; fit inquisitio de certo crimine. Inquisitio ergo generaliter põt fieri nõ prẽcedẽte infamia. ad hoc. c. j. de offi. ord. & l. cõgruit. ff. de offic. prẽsi. & facit qđ dixi. s. c. proxi. ¶ † Vltimò inducit iste tex. per doc. in arg. cõtra archiepiscopo prẽtẽdẽtes ignorãtiã circa vacationes beneficiorũ prouincię. nam prẽsumunt scire, cũ debeãt ibi habere personas idoneas: vt hîc in tex. & si nõ statuũt tales personas, sunt in affectata ignorãtia. de quo dic vt plenè not. in. c. ex parte. & c. ij. de concess. præben. 2
¶ † In gl. ij. in fi. Vin. dicit q aut isti sunt de loco in quo inquirit, & viuũt de proprio. sunt enim electi in partem solicitudinis. facit pro hoc quod no. glo. in. c. statutũ. de rescri. li. vj. & l. itẽ veniũt. ff. de peti. hęre. Aut mittũtur vt legati: & tunc mittẽs debet eis facere expensas. & concludit q nisi in casibus à iure exprẽssis: vt in cõsecratiõe ecclesiæ & visitatione nũq; expẽsæ sunt fiẽdę prẽlatis. vt in. c. cũ sit j. de simo. Host. & Io. and. vident sequi. opi. gl. & ad. c. inter cætera. rndent q loquit in alio casu: scilicet cũ episcop⁹ visitat per aliũ. & habet locũ tũc. c. si episcopus. de offi. ordi. lib. vj. sed hîc loquit in visitatorib⁹ deputatis p cõsiliũ. dicit tn Host. q si istis denegarent expẽsę nõ possent aliquẽ cogere, cũ nõ habeãt iurisdictionẽ. vt in tex. sed debent referre episcopo qui coget eos. arg. c. j. de emp. & vendi. & in. c. fi. de offi. archipresby. & hoc satis placet. cũ clerici teneantur aliâs ad hospitalitatem: fortius debẽt recipere istos qui veniũt pro cõmuni vtilitate. ¶ In glo. fi. ibi: *sed sufficit quod sunt honesti*. Host. dicit & bene nõ esse improbãdũ q etiã isti iurent. ar. in. c. episcopus in synodo. xxxv. q. vj. vbi consimiles personæ quę statuunt per episcopũ in synodo sua iurant. vt in. c. 4
prẽterea. de testi. cog. ¶ † In ea. glo. ibi. *aliâs superflua & onerosa &c.* Dic meli⁹ post doc. q ista pars gl. est superflua. qa iste tex. loquit de cõsilio prouinciali & nõ de archiepõ tm. vnde archiepiscop⁹ põt visitare totã puinciã etiã sine relatione istorũ. & quãq; nõ appareat de negligẽtia eporũ. vt in. c. j. de censi. lib. vj. ¶ In ea. glo. ibi: *minus creditur quã alijs*. Host. dicit q aut isti nuntiãt notoria, & eis credit sicut alijs. vt in. l. ea quidẽ. C. de accu. & iiij. q. iiij. c. null⁹. el. ij. §. aliqñ Aut nũtiãt nõ notoria, & vni nõ credit plurib⁹ aũt iuratis credit donec cõtrariũ probet. 5
vt in. c. ꝑterea. de testi. cog. ¶ † In fi. glo. Io. format. q. qd si archidiaconus volẽs visitare cõcurrat cum istis visitatoribus & dicit q in iudicib⁹ certũ est q apud plures in diuersis iudicijs quis fatigari nõ debet. vt in. c. ex tenore. de rescri. & l. vbi ceptũ. ff. de iudi. sed in casu nostro vna visitatio nõ præiudicat alteri: sed non debent illi visitare sine licentia archidiaconi: qa plena visitatio ꝑiudicat semiplenæ. hoc nõ mihi placet. qa hîc visitant isti absq; vlla iurisdictione interrogando seculares & alias personas discretas. vnde nõ impediunt archidiaconum seu alium prælatum iurisdictionaliter visitantem. tene menti.

SVMMARIVM.

1 *Subditus si accusauerit suũ prælatum superiorẽ de crimine: nõ põt taliter accusatus vel denũtiatus inchoare aliquod negotium cum subdito per quod impediatur principalis negotij prosecutio. 6.*
2 *Appellare quis potest pro se & adherentibus suis.*
3 *Monachi denũtiãtes abbatẽ, & denuntiationem prosequentes debent habere expensas à monasterio: & eas propria authoritate accipere.*
4 *Excõicatio facta vel fulminata à nõ habente authoritatem non requirit aliquam absolutionem: sed tantùm relaxationem.*
5 *Supensus potest ferre testimonium: nisi sit suspensus pro graui delicto: quo casu virtute delicti in quo perseuerat repellitur à testimonio.*
6 *Excõicatus non põt ferre testimoniũ propter periculũ cõionis.*
7 *Inimicitiæ graues oriuntur inter denuntiatum & denũtiantem.*
8 *Inquisiti accusati vel denuntiati debent habere copiam testificatorum, & nomina testium.*
9 *Inquisitiões quæ nõ tẽdũt ad pœnã possunt fieri nulla præcedẽte infamia: sec⁹ si tẽdũt ad pœnã qa debet præcedere infamia.*
10 *Agens possessorio recuperãdæ debet porbare possessionem & spoliationem.*
11 *Possessorium recuperandæ datur etiam pro iuribus: licet non habeatur dominiũ illorum iurium: puta si quis est expulsus à præstando vocem in capitulo &c.*
Monachi & alij regulares licet nihil possideant, tamen possunt possessorium recuperandæ in aliquo casu intentare.
12 *Monachus vel alius regularis spoliatus per suum superiorem aliqua dignitate, an possit agere possessorio recuperandæ ad ipsam dignitatem.*

¶ CAP. XXVI.

OLim. Sententiæ excõmunicationũ, suspẽsionũ, vel interdicti latæ post denuntiationẽ per abbatẽ denuntiatum vel aliũ pro ipso in monachos renũtiantes vel adherentes eisdem relaxãtur: spoliati restituuntur, & iuramenta de tacenda veritate relaxantur: dicta testium denuntiato traduntur. & expẽsę de bonis monasterij monachis denuntiantibus ministrantur. propter hoc tamẽ ab obediẽtia abbatis nõ eximũt sine tn litis ꝑiudicio. h.d. & partes patẽt. ¶ Casus literalis. Inqsitio super statu cuiusdã monasterij ordinis Turon.

Turon̄.tam in capite q̄ in mēbris cōmissa fuit quibusdā inquisitoribus ad petitionē. V.&.P.monachorum dicti monasterij,pēdēte inquisitione corā ipsis abbas quasdā snias suspēsionis & excōicationis tulit in quosdā de monachis ipsi⁹ monasterij prosequētes inquisitiones & inherentes eis:& etiā per quosdā iudices delegatos fecerat promulgari:quosdā etiā spoliauit cōtra iustitiā ipso negotio pēdēte,&quosdā induxit ad iurādū q̄ veritatē nō dicerent cōtra ipsum.Et qa propter huiusmodi impedimētū retardabat reformatio monasterij:significata fuerunt hæc dño papæ.petierunt insuper dicti monachi à papa vt faceret eis expēsas factas, & faciendas sibi ministrari de bonis monasterij.super hoc mādat papa inquisitoribus quatenus ne reformatio monasterij valeat retardari debeāt relaxare snias suspēsionū & excōicationū quas abbas protulit,vel p̄ quoscūq; iudices fecit promulgari post inceptū negotiū ī eos & ad herētes eisdē: ac eis restitutis quos idē abbas pēdēte negotio contra iustitiā spoliauit.& relaxatis iuramētis si qua de tacēda veritate abbas extorserat procedāt in negotio de plano & absq; iudiciorū strepitu,inquirētes q̄ circa personas & obseruātias regulares viderīt inquirēda:& corrigāt q̄ fuerint corrigenda tā in capite q̄ in mēbris:prouiso vt negotio ipso pēdēte p̄fati monachi eidē abbati obediāt & intendāt:ita tn̄ q̄ per hęc reformatio mōasterij nō valeat impediri.Si verò testes cōtra eūdē abbatē producti fuerīt: copiā faciāt ei dictorū ipsorū,& faciāt fieri p̄dictis monachis trib⁹ vel quatuor vel alijs quos assumpserint ad dictū negotiū prosequēdū expēsas necessarias factas & faciēdas ad negotiū prosequēdū de bonis monasterij,cō putatis si qua propter hoc receperint de bonis monaste
1 rij.B. ¶ †No.j.ex tex.q̄ pēdente negotio inter superiorē & subditos sup̄ criminib⁹ superioris prędictis debet ipse superior abstinere ab omni processu cōtra subditū inchoādo p̄ quē posset impedire negotij prīcipalis prosecutio.¶ Secūdò no.monachos posse petere se restitui cōtra abbatē illicitè eos spoliātē,saltē implorādo officiū
2 superioris.de quo pleni⁹ j. subijciam.¶ †Tertiò no.ibi: *& adherētes eisdē.* p̄ cōi cōsuetudine appellātiū qui ap-
a pellāt p̄ se & sibi adherētib⁹:[a] & cuius appellationis virtute etiā adherētes defendunt:nā si tenent & inuoluunt adherētes quo ad pœnam:fortius debent gaudere priui legio principaliū.arg.in.c.j.de offi.dele.facit qd̄ no. in.c. vna snia.s̄.de appel.¶ Quartò not.q̄ in inq̄sitiōe fienda cōtra p̄latū regularē seruādus est aliq̄s ordo: sed nō vsq; quaq; sicut seruari debet cōtra seculares.nā hîc papa mādat dicta testiū exiberi abbati inquisitō.secus si fit inquisitio cōtra clausträles simplices.vn̄hîc de monachis nihil dicit.& dic vt plenè dixi in.c.qualiter & qn̄.ij. in fi.s̄.eo.
3 ¶ †Itē no.q̄ si monachi denuntiant abbatē & non possunt habere expēsas ab ipso abbate licitū est propria authoritate capere de bonis ipsius monasterij.cū ipsi⁹ vtilitatē procurēt: nec pōt cōtra eos agētes excipi de spoliatione.arg.opti.hîc. ¶ In glo.j.in fi. *Sentit hîc glo.* q̄ istæ snię potuerūt legitimè ferri:sed relaxatio fit solū vt possunt ferre testimoniū in causa. *Sed* cōtra hoc dictū glo. pōt multipliciter instari.nā cū isti denūtiassent & sic cō stituissent se principales in causa nō poterant ferre testi moniū.vt in.c.cū.I.&.A.& qd̄ ibi no.Inn.de re iud.Item ex quo negotiū inceptū est cōtra superiorē nō debet superior aliquid attētare per qd̄ possit impediri p̄secutio ipsius negotij:vt patet in tex.ibi: *vt per hoc prosecutio ne*
4 *gotij nō valeat impediri &c.* †Et ideo cōcludeq̄ propterhoc
b & iniustitiā huiusmodi snīarū fuit facta hæc relatio. [b] ad hoc optimè facit litera.dū dixit. *relaxatis.* nā qn̄ excōicatio est iusta fit absolutio:& nō simplex relaxatio. vn̄ hîc nō p̄stat aliqua cautio sicut p̄stat cū fit absolutio à iusta excōicatiōe.de quo plenè no.in.c.sacro.s̄. de sentē. excō.
5 & in.c.ex parte j.de ver.signi.¶ †Et ex ista glo.& ex tex. collige q̄ suspēsus nō pōt ferre testimoniū: qd̄ intelligit Hosti.de suspēso homine.ar.ī.c.fi.de cleri.excom.mini. Io.and.remittit ad not.in *Spe.in tit.de teste.§.j.ver.quid de.* Sed in veritate vera conclusio videtur hęc:q̄ prętextu solius suspēsionis nō potest quis repelli à testimonio, cū hoc iure nō caueatur.& quisq; admittit ad testimoniū qui expresse nō prohibet in.c.j.s̄.de testi.&.l.j.ff.eo. facit.c.decernimus.de sen.excō.lib.vj.vbi tātū fit mētio de excōicatione. ipsi enim repellunt propter periculum cōmunionis.quæ ratio cessat in suspēsis.cū eis licitè cōicemus.sed si suspensio esset facta propter graue delictū: tunc talis suspensus est repellēdus à testimonio: non virtute sentētię:sed virtute delicti in quo perseuerat. vt in c.testimoniū.& quod ibi plenè dixi.s̄.de testi. Et in hoc casu posset saluari dictū Hosti.& multas species suspensionū & effectum earūdem vide per bonā gl. in cle. cu-
6 pientes.de pœnis.in versic.non nouā.¶ †In glo.ij. in fi. Host. hîc cōcludit q̄ pendente lite inter prętatū & subditū debet iudex īferior abstinere ab illo negotio super a quo pēdet lis & à dependentibus ab eo.argu. in.c. cū. M. actiuus ferrarien.s̄.de cōstitu.& in.c.vt nostrū.de appel. super alijs verò pōt cōtra subditos suam exercere iurisdictionē,nisi ratiōe pēdētis negotij inter eos recuset.ar. in.c.ad hæc.de appel.ita tamē vt per hoc prosecutio negotij principalis nō impediatur.& hoc est satis bene dictum:sed vbi notorium esset delictū inferioris & pœna esset iure expressa,certè nō valeret superior recusari.ar. in.c.proposuit.& quod ibi dixi.s̄.de appel.& qd̄ no. Inn.
7 in.c.ex parte j.de ver.sig.aliās posset recusari.† cū ex denūtiatione soleāt oriri graues inimicitiæ inter denūtiatum & denuntiantē.argu.in.l.j.ff.de his qui.vt indig. & qd̄ plenè dixi in.c. repellant.&.c. meminimus.&.c.cū.P. s̄.eo.& no.qd̄.s̄.dixi.& apertè collige ex tex. q̄ monach⁹ nō tenet superiori obedire qn̄ per eius mandatū impediretur negotij p̄secutio:al's secus.¶ In glo.in ver. *tacēda de veritate.* ipso iure relaxata sunt.vt in.c.plericq;.de offi. ordi.lib.vj.nam talia iuramenta sunt illicita & cōtra bonos mores.ergo nō obligatoria:vt ī reg.nō est obligatoriū.de reg.iu.li.vj.vide qd̄ legit & no.ī.c.intimauit.s̄. de
8 testi.¶ †In gl.in ver. *copiam.* ibi: *testiū nomina.* Pondera b glo.sentit em apertè q̄ etiā prędatis regularibus inquisitis exhibēda sunt nedum dicta testiū sed ipsorum noīa. Host.sentit cōtrariū.qa in litera non fit mētio de nominibus:sed tm̄ de ipsorū dictis:tum qa exhibere nomina cōsistit in subtilitate iuris q̄ non obseruat cōtra regulares:sed certè hoc vltimū dictū Hostiē. est cōtra tex.in.c. qualiter.el.ij.§.debet.s̄.e.vbi dicitur q̄ per suppressionē nominū ipsorū prębet audacia infamandi:qa audacia cō sulit ad infamādum cū sciūt ipsorū nomina supprimēda ergo nō cōsistit tm̄ in subtilitate:sed in indagatione veritatis: q̄ indagatio non est omittēda etiā cōtra prælatum regularē.vt no.in prędalle.c.qualiter.vnde mihi placet dictum gl. Ad tex.pōt respōderi q̄ tacitè includit ipsorum nomina, cùm in depositionibus dicatur talis iuratus sic & sic dixit.fateor tamē q̄ ex causa possent supprimi etiā nomina.ad hoc tex.in.c.fi.de hęre.li.vj. & quod no. Inn.
9 in.c.quoniam frequēter.in prin.vt li.non cōtesta.& ipse etiā dicit in casu huius.c.hoc esse arbitrium. ¶ †Et aduerte.qa doct.hîc videntur sentire aliā specialitatē in regularibus.vt contra eos possit fieri inquisitio etiam sine infamia:alle.c.in singulis cum seq.de sta. reg. sed hoc dictum non puto verum:quia illa iura hoc non probant: loquūtur enim in inquisitione generali,in qua si reperiretur abbas culpabilis remoueretur ab administratione: & idem est in secularibus:vt in.c. præcedenti. & in.c.j. de offi.ordi.& quod plenè not.Bart.in.l.ij.§. si publico. ff.de adult.& plenè tetigi in .c. qualiter & quando.s̄.eo. *Sed* inquisitio specialis ad pœnam non potest fieri contra prælatum regularem sine infamia: pro hoc ad-

ZACHARI.

¶ Adherentibus. Adde Barto. in.l. quoties.ī.v.opp. C.si plu. vna sen. indi.sint.& in.l.fi. in fi.C. si vn⁹. pro plu. app. meli⁹ in l. si separatim. & ibi oīno. Alex.ff. de appel.

SEBA. SAPI.

a ¶ Adherentibus. Qui dicantur adherentes:declarat Angel. in aut. de hære.& fal.in prī. colū.iij.& Pet. de anch.ī rep.c.canonum statuta. ver. vidi dubitari quī dicantur viri adherentes.s̄.de constitu.

SEBA. SAPI.

b ¶ Relaxatio.q̄ nō fiat simplex relaxatio vbi excōicatio est iniusta: vide Abb. in.c. veniēs.ij.in fi.s̄.de testi.Feli. in.c. apostolicæ. in.j. colū. s̄.de excep.

duco.c.qualiter.p̃alleg.vbi contra omnẽ prẽlatũ & ſubditũ expoſcit infamiã p̃cedere vt poſsit fieri inquiſitio: & poſtea ibi fit mẽtio de regularib⁹.& facit.c. licet heli. de ſimo.vbi tex.facit mẽtionẽ de infamia etiã contra regularẽ.¶ Extra gl.oppo.cõtra tex.& videt ꝙ iſti monachi nõ potuerũt petere reſtitutionẽ:quia nihil proprietatis habẽt,nec poſſeſsionem nomine proprio.xij.q.j.c. nolo.&.c.non dicatis.& hĩc in fi.literæ.† & ad petendũ
10 reſtitutionẽ op⁹ eſt probare poſſeſsionẽ & ſpoliationẽ[a] vt in.c.cõſultationibus.de offi.dele.Sol.dicit Inno.ꝙ iſti fuerũt auditi ex gratia,& per viã prouiſionis. Hoſti.di-
11 cit ꝙ imò per viã iuris ſaltẽ ex vi denũtiationis.¶ † Circa hoc poſſumus animaduerte de quo facta fuerit ſpoliatio:nã ſi facta fuit monaſterio:vt qa fuerũt expulſi de monaſterio:tunc tali caſu põt p̃cedere opi.Hoſt.qa per ingreſſum monaſterij acquirit ingreſsis ius in ipſo monaſterio:vt ibi deſeruiãt & alimentent[b] .ar.ĩ.c.fi.de reg. & ꝙ no.in.c.porrectũ.eo.ti.vnde ſicut clericus ſecularis expulſus à beneficio ſuo vel à iure p̃ſtandi vocẽ in ele ctione põt petere reſtitutionẽ:licet non habeat dñium: illorũ iuriũ:ita & religioſus poteſt rectè petere ſe reſtitui ad monaſteriũ à quo iniuſtè fuit abiect⁹ ſaltẽ implo-
12 rando officiũ ſuperioris.¶ † Poteſt & ſecundò intelligi ꝙ iſti fuerũt ſpoliati prioratibus quos poſsidebãt.&tũc dicit Inn.ꝙ iſti nõ debẽt audiri petentes reſtitutionẽ.ar. in.c.cũ ad monaſteriũ.§.tales.de ſta.regu.qa p̃prio noĩe nõ poſsidẽt:nec monaſteriũ dicit ſpoliatũ cũ poſsideat. Hoſti.& Goffre.hĩc cõtra poteſt dici ꝙ per viã ordinariam non audiant cũ ſint remouibiles de prioratibus ad nutũ ſuperioris: ſed per viã denuntiationis & imploratio-
nis officij ſuperioris deberẽt audiri:quia videt abbas malitioſè eos ſpoliaſſe vt poſſet p̃ſecutio negotij principalis aliquãtũ impediri.& facit qđ no.Inn.in.c.inſinuãte.ſ.ne cle.vel mo.& Ioã. and.in.c.cũ ſingula.de p̃ben. li.vj.in nouel. idem poteſt dici in ſpoliatione aliarũ rerum neceſſariarũ vt veſtiũ:librorũ: & ſimilium. de quo vide quod leg.& no.in.c.cum dilecta.ſ.de reſcrip.

a ¶ Spoliatiõe. Adde Alexã.in.l.naturaliter .§. nihil commune .ff. de acq.poſſeſ. Card. in cle.j. in.ix. op. de cau. poſſeſ. & proprie. Spec. in titu.de teſte.§.nũc dicẽdum.ver. ſed pone.& Gemi. in c.vnico.in fi.&ibi in apo.Fel. ver.ſola poſſeſsione. de eo q mit. ĩ poſſeſ. cau.rei ſeruã.li.vj.
✠ SEBA. SAPI.
b ¶ Et alimentent. ꝙ monachus poſſit petere ſe reſtitui ad monaſteriũ vnde fuit iectus: & vt p̃ſtent ſibi alimẽta: tenet Felinus in.c.cum dilecta.col.xxñ ver. fallit tertiò.ſ. de reſcriptis.
ZACHARI.
c ¶ Prętium. Adde Spe.in tit.de loca. §.iam dicendũ reſtat.ver.ad audiẽtiam. plenius per eundẽ in ti.de ceſ. a ſt.ñ.ver. itẽ ſecũdùm Goffre.

✠ *SVMMARIVM.* ✠

1 *Si contra prælatum infamatum de dilapidatione inquiratur, interea interdicitur ſibi omne genus alienandi, exceptis bonis quæ ſeruando ſeruari non poßunt.6.*

2 *Princeps mandans inquiri contra aliquem: cenſetur mandaße vt primò inquiratur ſuper infamia quã de veritate: quia illud eſt præambulum.*

Infamia ſufficiens ad inquirendũ non poteſt cauſari ex dictis paucorum: ſed ſufficiens ad denuntiandum ſic.

3 *Prodigus ſuæ famæ: & inimicus ſuijpſius dicitur quis quando non curat de infamia turpi. vel quando agit contra propriam honeſtatem & vtilitatem.*

4 *Vẽditio: iſtud verbum poſitum cum commemoratione pretij nõ compræhendit alias ſpecies alienationis: aliâs ſecus.*

5 *Contra prælatum bona dilapidantem quomodo procedatur: & an debeat ei dari coadiutor? vide remißiuè.*

6 *Alienatione interdicta: non cenſetur interdicta alienatio rerum quæ ſeruando ſeruari non poßunt.*

7 *Iudex cui eſt commißum vt ſe informet & referat: poteſt citare partes vt ſe præſentent coram iudice ad quẽ fit remiſsio: niſi ab eo fuerit appellatum.8.*

Iudex à quo poteſt ſtatuere terminum infra quem appellans compareat ad iudicem ad quem.

Iudex qui cognoſcit ſuper ſubreptione vel obreptione poteſt condemnare partem in expenſis: pronuntiando literas ſubreptitias.

8 *Iudex à quo licet non detulerit appellationi: tamen poteſt ſtatuere terminum ad appellationem proſequendam.*

9 *Alienatio facta per aliquem poſtquã eſt ſibi prohibitum, alienatio eſt ipſo iure nulla: ſecus ſi non eſt prohibitum.*

¶ CAP. XXVII.

PRælatorum. † Cõtra prælatũ infamatũ de dilapidatione inquirit de veritate,&interim interdicit ſibi omne genus alienãdi. Vel põt iuxta literam aliter ſummari & ſic. Contra prẽlatũ denũtiatũ de dilapidatione fit cõmiſsio ſuper veritate inquirẽda,&pendente negotio debet ſibi interdicti poteſtas alienãdi. Diuidit. nã in prima ponit epiſcopi denũtiatio.in ſecũda ipſius cõmiſsio.ibi.*diſcretioni.* quę duo facit primò mandat inquiſitionẽ fieri & remitti.ſecũdò inquiſitioni terminũ aſsignari & alienationẽ interdici.ibi:eidẽ.¶ Caſus literalis.Quidã canonici Frigiſen.denuntiauerũt dño papæ,ꝙ eorũ epũs minus canonicè epãtũ adept⁹ bona ipſius epãtus adeo grauiter dilapidat & cõſumit ꝙ niſi celeriter adhibeat remediũ ad diſſolutionis opprobriũ deducet:& non ſolũ rerum: verũ etiã famę ſuę prodigus eſt & ſalutis.vt pote q vitã ducit nimiũ diſſolutã.propter qđ mãdat papa quibuſdã iudicib⁹ quatenas perſonaliter accidẽtes ad locũ veritatem inquirãt,& eam ad ipſum figillis ſuis trãſmittãt incluſam:eidẽ epo terminũ aſsignãtes quo cõſpectui dñi papæ ſe prẽſentet pro meritis recepturũ. interim tñ poteſtate vendẽdi:dãdi:ſeu quoquo modo alienandi bona
2 epiſcopatus eidẽ penitus interdicta.B.¶ † No.j. ex tex. ꝙ licet dicta paucorũ nõ infamẽt.vt in .c. inquiſitiõis.in fi.ſ.e.tñ ad dictũ paucorũ denũtiãtiũ cõmittit inqſitio. & tenuit Hoſt.ibi ꝙ primò debẽt iſti inquirere de infamia.Io.an.hĩc cõtra per text.qui dicit: *inquiratis veritatẽ &c.* ſed primũ dictũ plus mihi placet:qa ex quo papa hĩc nõ expręſsit ꝙ iſtũ haberet pro infamato cõmiſſa ſimpliciter inquiſitio veritatis videt tanq̃ prẽambulũ& antecedẽs cõmiſſum negotiũ ſuper infamia:qa nõ eſt veriſimile ꝙ in ſimplici cõmiſsione papa voluerit violare regulas iuris:pro hoc videt tex.cũ ibi no.ĩ.c.cũ oporteat
3 ſ.e.¶ † Secũdò no.ꝙ nõ ſolũ rerũ quis eſt prodigus: ſed etiã qñq; famę:Et dicit prodig⁹ fame ſuę qñ quis nõ curat de infamia turpiter viuẽdo:& talis negligẽs famam ſuã crudelis eſt:vt dicit tex.xij.q.j.c.nolo ſic qñq; qs dicit inimic⁹ ſuijpſi⁹: vt qñ agit cõtra p̃priã vtilitatẽ & honeſtatẽ.vt in.c.& q emẽdat.xlv.di.
4 ¶ † No.vltimò ex fi.lĩæ ꝙ verbũ vendẽdi nõ cõcernit alias ſpecies alienatiõis:ſed
c tñ illã ſpeciẽ alienatiõis in qua interuenit prætiũ[c].In cõtrariũ facit tex.ĩ.l.ſtatuliberi.§.quint⁹.ff.de ſtat.libe.& facit tex.ĩ.l.illicitas.ĩ prin.ff.de offi.p̃ſi. vbi verbũ emptio ſeu venditio cõprehẽdit oẽm ſpeciẽ alienationis. Sed cõclude ꝙ vbi nõ fit cõmemoratio prętij.verbũ venditio: cõprehẽdit oẽm alienationẽ:vt in iurib⁹ p̃alleg. Sed vbi fit cõmemoratio prętij:vt puta qa dicit nõ vẽdidit pro exiguo p̃tio:vel ſimilia verba apponunt,tũc verbũ vẽditio non cõprehẽdit alias ſpecies alienationis. ad hoc adduco tex.in.l.ij.C.de decu.ſine decre.nõ aliẽ.li.x. & vide qđ no.Bar.in.l.diui.§.j.de leg.j.& Cy. in.l.ij.C. de vſuca.
5 proem. ¶ † In gl.fi.in fi.De modo procedẽdi cõtra prẽlatũ ſup dilapidationis negotio plenè.no..ĩ.c.venerabili. de offi.dele.& p̃ Arch.ĩ.c.vulteranę.xij.q.ij.&ego pleniſsimè tango in.d.c.venerabili.vbi tractatur an & qñ poſsit fieri interdictio alienationis:& quãdo debet dari co-
6 adiutor.¶ † Sed circa iſtum tex.quęro nunquid omnis alienatio erit iſti prẽlato interdicta? Inn.hĩc dicit ꝙ poterit alienare q̃ ſeruãdo ſeruari nõ poſſunt.facit.C.de admini.tuto.l.lex quę tutores.Hoſt.cõtra.per iſtũ tex.qui generaliter prohibet omnẽ alienationẽ:ergo non tantũ interdicitur alienatio rerum immobiliũ:ſed etiam mobilium. Itẽ cuilibet prẽlato eſt interdicta poteſtas alienãdi immobilia.vt in.c.nulli.de re.eccle.nõ alie. ergo vt iſtud.c.ſeu iſtud interdictũ ponat aliquã ſpecialitatẽ debet ĩtelligi ẽt de oĩb⁹ mobilib⁹.fateť tñ ꝙ poterit alienare pendente

re pendẽte inquisitione pro expensis sibi fiendis ex quò remanet in administratione.dictũ Inn.plus mihi placet: quia intelligẽdo indistinctè ꝙnõ possit alienare res q̃ seruando seruari non possunt:istud interdictũ esset contra vtilitatẽ ecclesiæ.Itẽ videmus ꝙ in generali prohibitiõe alienationis q̃ fit tutori non venit interdictio bonorũ q̃ seruãdo seruari non possunt.vt.l.tutor qui repertoriũ. ff.de admit.tut.& in prẽalle.l. lex q̃ tutores. ¶ Secundò
7 quẽro.hîc† iudices quibus facta fuit cõmissio statuerũt terminũ parti vt cõpareret corã iudice ad quẽ fit remissio:& hoc:qa expressè hîc ista potestas fuit eis tributa: nunquid possint cessante speciali cõmissione hanc citationẽ facere:qđ est quẽrere nunquid iudex certi articuli vt se informet & referat possit citare partes vt cõpareãt corã iudice ad quẽ fit remissio?Et Inn.hic ꝙ sic. Nam iu
a dex à quo appellatur hoc põt.[a]vt in.c. personas.& in .c. cũ fit romana.de appel.fortius ergo hoc poterit iste iu-
b dex,ne causa remaneat sine termino. & hoc dictũ[b] satis placet.nã cõmisso principali videnť cõmissa & cõcomitantia & accessoria ad cãm.vt in.c.prẽterea.& in.c.prudentia.de offi.dele.& melius in cle.j.de rescrip. vbi text. vult no.ꝙ iudex impetratus per literas subreptitias põt pronuntiãdo literas subreptitias esse cõdẽnare impetrã
8 tem in expẽsis. ¶ †Subnectit Inn.ꝙ si ab isto iudice certi articuli fuit appellatũ:& ipse nõ deferens appellationi processit in causa,nõ põt amplio hunc teminũ statuere. mouet.quia super principali non põt cũ appellatũ sit:& prius expediendus est articulus appellationis.vt in .c. vt debitus.s̃.de appel.Super appellatione nõ põt:quia ei nõ detulit.hoc vltimũ dictũ nõ procedit: qa iudex detulit bene põt statuere terminũ ad appellationẽ prosequẽdã. vt in.c.oblatę.& qđ not.in.c.cũ appellationibus. de appel.lib.vj.nisi saluet dictũ Inn.vt illa iura procedant qñ
1 immediatè statuit terminus ad appellandũ & prosequẽ dũ:secus si prius processit in tota causa : & postea vult
9 hunc terminũ statuere.¶ †Vltimò q̃ritur nunquid pẽ dẽte hoc negotio cõtra p̃latũ valeat alienatio facta per eum?Dicendũ ꝙ si fuit facta post interdictum, est ipso iure nulla secũdũ Inn.sicut enim non valet alienatio facta cõtra legẽ mortuã.xij.q.ij.c.sine exceptiõe.& in reg. quę.cõtra ius fiũt.de reg.iur.lib.vj.ita nec facta cõtra le
c gẽ animatã:id est cõtra principis p̃ceptũ.[c] nã pro eodẽ debet haberi:secũdũ Inn.ꝙ aliquid fiat cõtra legẽ anima tam vel mortuã:quod no.secus si per cõtractũ aliquis se obligaret de nõ alienãdo:qa tũc impedit alienatio. De hac tamẽ materia dic vt plenè no.in.c.raynald9.de testa. per Inn.& doc.iuris ciuilis ī.l.fi.C.de re.alie.nõ aliq.& p Bar.in.l.filiussa.§.diui.ff.de le.j.Si verò interdictũ nõ est factũ:& tũc valet alienatio si est facta cũ solẽnitate iuris & in casu debito ex quò remãsit in administratione qđ sentit hic Io.an.& videt tex.in.c.veritatis. in fi. de do.& contu.vbi retractantur tantũ alienationes factę post interdictum vel excommunicationem sine suspensione.

De calumniatoribus. *Rubrica.*

¶ Continuari põt hæc rub.ad præcedẽtes hoc ordine. Suprà visum est de accusatoribo & delatoribo criminũ: verũtamẽ qa isti q̃ñq; calũniať:ideo cõpetẽti ordine subnectiť hæc ru.de calũniatoribus.Et aduerte quia accusantiũ temeritas detegiť tribus modis.q̃ñq; eñ calũniať.q̃ñq; p̃uaricanť.q̃ñq; tergiuersantur.Calũniari est falso crimina impẽdere:& pœna regularis calũniãtiũ est similitudo supplicij. Præuaricari est colludere cũ eo admittẽdo falsas probationes & veras simulando: & dicuntur præuaricatores:qa cõsistũt ex vtraq; parte:nã videnť esse cõtra reũ:& tñ eius partẽ fouẽt tacitè: & isti puniunť arbitrio iudiciario.vt.l.j.&.ñ.ff.de priuari. Tergiuersari est ī totũ recedere sine licẽtia iudicis ab accusatiõe:& isti tergiuersatores puniunť in q̃q; libris auri.l.iij.ff.de priuari.& p p̃dictis vide bonũ tex.ñ.q.iij.c.si quẽ pœnituerit.§.notãdũ.&ī.l.j.ff.ad turpi.

✤ *SVMMARIVM.* ✤

1 *Accusans aliquem calumniosè debet ex officio iudicis puniri, & iudex non puniens est redargutione dignus.2.*
3 *Pœna exilij & verberũ citra tamẽ sanguinis effusionem reperitur de iure canonico etiam in personas clericorum.*
4 *Calũniator in quibus & quãdo põt puniri & intra quãtũ tẽp?*
5 *Calumniator si non potest puniri similitudine supplicij, puniatur alio modo.*

¶ *CAP.* *I.*

Vmfortius. Subdiaconus calumniosè accusans diaconũ subdiaconatu priuat, & publicè verberibo castigat,& in exiliũ mittit. Duo facit. primo ponit & aggrauat culpã iudicis.secundò ponit calũniatoris pœnã.ibi: *quia ergo.* ¶ Casus literalis.Hilarius subdiaconus accusauit Ioãnẽ diaconum. causa cuius accusatiõis cõmissa fuit Antonio subdiacono & quibus dã alijs:iudices in negotio p̃cedẽtes cũ ille Hilario nihil p̃basset cõtra Ioãnẽ diaconũ absoluerũt eũdẽ nullã pœnã imponẽtes Hilario subdiacono. p calũnia. peruenit hoc ad notitiã:vñ ipse scribit Antonio subdiacono : dicens quòd illa crimina fortius sunt punienda quæ inferunť illis qui culpabiles nõ fuerũt & p̃cipuè sacratis hominibus:vnde non reprehẽdit iudices illos qui in causa illius Ioannis diaconi:receperũt eò ꝙ nullã pœnã dicto Hilario calũniatori imposuerũt.vñ mãdat dicto Antonio quatenus cũ tantũ malũ nõ debeat trãsire impunitũ prędictũ Hilariũ priuet officio subdiaconatus. & verberibus castigatus publicè in exiliũ faciat deportari.B. ¶ No.j.ex tex.ꝙ cõstitutus ī ordine sacro videt homo sacratus.vñ Inn.exponit tex. ibi: *sacratis hominibus.* ideſt ho
1 minibus cõstitutis ī sacris.¶ †No.ij.iudicẽ debere ex officio suo punire accusatorẽ calũniosum:&si nõ facit,est maxima redargutione dignus.& pondera tex.ibi: *ex diffinitione vestra &c.* ꝙ calũniator debet puniri ex officio iudicis ī ipsa snĩa:quia reus absoluiť.cõcor.l.j.C.e.& dic
2 vt plenè dicã ī gl.fi. ¶ †No.iij.ꝙ si calũniator nõ est punitus tpe suo &reus fuit absolutus,põt postea puniri ex nobili officio iudicis.& videt hic tex.secũdũ hunc intellectũ pro no.in.l.j.ff.ad turpil.¶ No.iiij.quẽ posse accusare clericum maioris ordinis: quia licet nõ possit ex toto puniri similitudine supplicij:quia nõ habet illũ ordinẽ,põt tñ pœna cõmutari:vt hîc.¶ †Vltimò collige ex
3 tex.duo.Primò ꝙ ecclesia habet pœnã verberũ etiã respectu clericorũ: ita tñ ꝙ nõ tẽdat ad effusionem sangui
d nis.[d]vt ī.c.in archiep̃atu j.de rap.Secũdò ꝙ habet pœnã exilij.põt ergo ecclesia clericũ delinquẽtem publicè verberare & in exiliũ mittere.qđ no.& cõcor.iura alle. ī gl.
e & vide Innocẽ.in.c.qualiter.ij.s̃.titu. proxi. ¶ In glo. in ver. *priuari officio.* Ista glo.hoc intendit ꝙ si calũniator puniať in ipsa snĩa qa reus fuit absolutus, nõ põt postea puniri nisi per viã accusationis. & tunc ille qui accusat debet se inscribere ad pœnã taliõis:hoc verũ. nisi iudex pronuntiauerit accusatorẽ fuisse calũniatũ.nã tunc põt ex interuallo pœnã calumniæ infligere:quia satis est iudicem pronũtiare super delicto.quia statim venit impo nenda pœna iuris.ij.q.iij.c.si quẽ penituerit.§. notandũ. &.l.j.ff.ad turpil.Vin.extra gl.dicit ꝙ hoc fortè hoc crimen erat notoriũ.vel secũdũ Host.iste diacon9 accusat9 appellauit : & ideo in causa appellationis potuit infligi ista pœna:& causa fuit remissa ad eosdẽ iudices de consensu appellantis.& sic non obst.c.accepta.de app. Et ex his habes duas limitationes ad.l.j.C. de calum. alle. pro
4 contrario. ¶ †Et comprehendo clarius materiam aduerte post Barto. in .l.j.§.j.ff.ad turpillia. & ad.l. athletas.§. item prævaricator.ff.de his qui not. infa. quòd de
e calumnia [e] potest quis puniri multis modis. Primò ex officio iudicis mercenario : & tunc pœna debet in-

ZACHARI.
a ¶ Potest. Adde Ludo. roma.sing. inci. iudex à quo potest p̃figere. de quo per Feli. hîc co.vñ.ver. secũdo casu istomet.ita& Gemi.in.c. cũ appellationibus.§.si verò.nu.3.&ibi in apost.Cel. de appella.lib.vj.

SEBA.SAPI.
b ¶ Et hoc dictum. Adde text.p quẽ ita tenẽt Io.an. & Abb.in.c.dudũ.j. s̃.de elec. & Abb. idẽ tenet ī .c. cùm bertold9.de re iudica.vbi Felin. refert etiam dictum Inno.relatum hîc, per Ab. ꝙ si à iudice certi articuli fuit appellatũ : & ipse nõ detulit appellatiõi.sed p̃cessit in causa, nõ potest terminum statuere.&dicit istud dictum communiter reprobari.

SEBA.SAPI.
c ¶ Præceptũ. Vide Abb. in.c.dilectus.s̃. de prẽben. circa finem.

ZACHARI.
d ¶ Sanguinis effusionem. Adde ꝙ etiã imò cum sanguinis effusione. põt em̃ papa statuẽdo pœnã mortis imponere:licet non exequendo. ita no.posuit Feli. in.c.si quãdo.col. iij.ver. vnde dicit Bald.s̃.de rescrip.

SEBA.SAPI.
e ¶ De calumnia. Qualiter posit cõsului contra accusatorẽ q̃ñ accusatus fuit tortus.ac repertus inculpabilis. vide Alex. ī consi.xj.in.j. vol.

ZACHARI.

a ¶ In probando. No.eſt tex.in.l.diuus.ff.decuſto.re. & in.l.ab accuſatione.§.nuntiatores.&ibi Bar.ff.ad turpil.nō tñ de cō ſuetudine ſecūdū quā ꝓbare nō tenent: ſed ſolū nomina teſtiū iudici dare debēt:ſecūdū Bal. in apoſtil. ad Spe.in ti.de accu. ver.ſed ne ſyndic⁹ Sal. in.l.ea quidē, C.de accu. Angel. are.in trac.maleſi. in ver.ad denūti. col.ij. Bart. in ꝑal. §. nuntiatores. & l.diuus.vbi etiā tā git de primo mē bro huius apoſt, & Car. ī cle. ſępe. col. fi.q.v. de ver. ſig. & Bart. in ſua marg.in ver.denū tiatio.ver. fi. & in l. ſancimus ,C. de iud.

SEBA.SAPI.

b ¶ Officij. Vide Catal.in trac.ſyndic. ver.dcx.inci.adde & no. vbi dicit ꝙ ſi iudex ex officio ſuo ꝓcedit, nō tenetur ad expēſas inquiſitor: quia illud fecit ex neceſſitate officij.

ſeri in ipſa ſnīa.& ita intelligat.l.j.C.de calū.vel ſaltē per totā illā diē qua lata eſt ſnīa abſolutoria. qa tāto tēpore durat iudicis officiū in acceſſorijs.vt in.c.cū appellationibus.de appel.li.vj.&.l.paul⁹.ff.de re iud.poſtea puniri nō pōt ex officio iudicis mercenario. qa expirat ex quo lata eſt ſnīa ſuper prīcipali.venit em̄ acceſſoriè ad ipſum factū principale. ꝓ hoc.l.iiij.C.depoſi. ¶ Secūdò modo calūniator pōt puniri ex officio iudicis nobili.& ſic pōt intelligi tex.in p̄alle.l.j.§.j.ad turpil.& no. probat hīc ſecūdū vnū intellectū. & ex tali officio pōt ꝓcedere etiā lōgè poſt ſnīam abſolutoriā.Ex quò em̄ cōmiſit delictū in p̄ſentia iudicis pōt iudex etiā ſecularis ex officio ſuo nobili poſtea inquirere & punire.arg.l.nullū.C.de teſti. & qđ no.Bar.ī.l.ij.fi.§.publico.ff.de adul.Et ſecūdū hanc opi.nō oportet dicere ꝙ iſtud ꝓceſsit hīc ex ſpāli diſpoſitione principis: qa idē eſt in quocūq; iudicio.vt.s̄.dixi. Tertio modo pōt puniri calūniator ꝑ viā accuſationis: vt ſi nō fuit punit⁹ in ipſa ſnīa abſolutoria,pōt de nouo accuſari ſicut de quolibet alio delicto:vt hīc in glo.& in p̄alle.l.j.Et ſi q̄rit intra quātū tēp⁹ pōt accuſari, vel ex officio nobili puniri,ſunt opi.quidā dicūt ꝙ ſtatim abſoluto reo.arg.in p̄alle.§.j.Bar.ibi dicit ꝙintra tm̄ tēp⁹ pōt inquiri vel accuſari quāto tp̄e durat accuſatio delicti in quo fuit calūniat⁹:qa punit calūnia ad inſtar illi⁹delicti: qđ videt ſatis rōnabile & notandū.Poteſt etiā & quartò puniri ſecūdū modū hic traditū ī gl.vt primò ꝓnuntiet ſup calūnia:poſtea ex interuallo fiat executio pœnæ iuris:q̄ ſtatim venit imponēda ex ipſa pronuntiatione.vt s̄.dixi.pro hoc habes declarationem hui⁹ gl.& materiæ.

5 ¶ † In gl.in ver. *verberibus*. Op.& videt ꝙ iſte ſubdiaconus accuſator nō debeat ꝓpter calūniā ſubijci verberibus,nec in exiliū deportari: quia calūniator tm̄ punit ſimilitudine ſupplicij;& ſic ſuſtinere debet illam pœnā tm̄ quā ſuſtinuiſſet accuſatus conuictus.ij.q.iij.c.qui nō probat. ſed accuſatus de crimine fuiſſet depoſitus. vt in c.tuę j.de pœnis nō autē verberat:ergo nec iſte calūniator debebat verberari.Sol.hoc factū fuit in ſupplemētū pœnę ſecūdū gl.quaſi dicat iſte accuſator nō poterat puniri ſimilitudine ſupplicij,qa nō habebat ordinē diaconatus quē habebat accuſatus,quapropter priuat ordine quē habet:& in ſupplementū imponit alia pœna.qđ no. ex quo habes modū puniendi laicū criminatorē clerici: vt ſi cōuincet de calūnioſa accuſatione : cū non pōt puniri ſimilitudīe ſupplicij:qa nō habet ordinē,puniat alia pœna ad arbitrium iudicis.ſicut obſeruatur qn̄ pro delicto,de quo quis accuſatur non reperitur certa pœna: vt no.in præalle.§.itē præuaricator.& in.d.l.j. ad turpil.

ꝟ *SVMMARIVM.* ꝟ

1 *Ad denuntiationem vnius poteſt inquiri etiā contra prælatū.*
2 *Cauſa ſi eſt cōmiſſa examini alicuius:nō cēſet cōmiſſa eius diffinitioni:ſed diffinitio debet reſeruari & remitti ad delegātē.*
3 *Denuntians aliquod crimen punitur,ſi deficiat in probando.*
4 *Iuramentum in defectum probationis plenæ:non datur denuntiatoribus vel accuſatoribus.*
5 *Calūnioſus dicitur accuſator vel denuntiator eoipſo quòd non probat regulariter.fallit tamē ī multis caſibus:vt hic:iudex tamē ſi viderit etiā in illis calūniam,puniet ipſum ex officio*
6 *Quòd aliquis ſit calumniator non eſt præſumptio iuris & de iure.& ideo debet ſibi ſtatui terminus ad probandum innocentiam ſuam.*
7 *Purgatio infamiæ vel calumniæ quomodo fieri debet?*
8 *Denuntiator ſiue agat ad pœnam ſiue ad denuntiationem. & non probet:eſt puniendus de calumnia.*
9 *Infamare aliquem eſt grauiſſimum delictum.*

¶ *CAP. II.*

CVm dilectus. Denuntiator ī probatione criminū deficiens,ab officio & beneficio ſuſpēdit donec innocētiam ſuam purget.Et in prima denuntiatio & cauſę cōmiſsio.In ſecūda proceſſus examinatio & abſolutio denuntiantis. In tertia pœna calumniosè nuntiantis. ſecunda ibi. *cum autem.* tertia ibi: *vobis.*

¶ Caſus literalis. Magiſter ſcholæ Paleſtinus ad apo. ſe. accedens de ſuo epiſcopo exceſſus varios denuntiauit. Papa examinationem eorū commiſit quibuſdam inquiſitoribus faciendam. & vt examinationem factam ſub ſigillis ſuis ſibi deſtinarent incluſam.quo facto Papa examinauit proceſſum negotij diligenter, nec inuenit aliquid de prędictis ſufficienter eſſe probatum, vnde abſoluit epiſcopum ab obiectis.Mandās quibuſdā quatenus dictū magiſtrū ſuſpēdāt ab officio & beneficio donec ſe purgauerit,ꝙ calūniandi aīo non proceſsit ad huiuſmodi crimina proponēda:vt cæteri ſimili pœna perterriti ad infamiam prelatorū ſuorū de facili procedere

1 nō prę ſumant.Ber. ¶ † Not.j.ex tex. ꝙ ad denuntiationem vnius tātùm poteſt cōmitti inquiſitio etiam cōtra epiſcopum denuntiatū : ad hoc quod dixi poſt Ioā.and.

2 in.c.licet.s̄.tit.proxi. ¶ † Not.ij. ꝙ commiſſa examinatione alicuius cauſę non videtur cōmiſſa diffinitio : ſed debet diffinitio reſeruari & remitti ad delegantem. de

3 quo in.c.j.de ſeq.poſ.& fru. ¶ † Item no.ꝙ licet denūtiator non ſe inſcribat ad aliquā pœnam, tamen puniri

a debet ſi deficiat in probando[a]. ¶ † Item collige denun-

4 tiatum abſoluendū ſi ſufficienter crimina nuntiata probata nō ſunt : & ſic non eſt locus delationi iuramenti in ſupplementū probationis:per hoc vide bonū text. cum glo.in.c.tam literis.s̄.de teſti. ¶ In glo.j.in fi.Not. glo.ꝙ licet in accuſatione vel in pura inquiſitione non requiratur admonitio.vt no.in.c.licet helij.de ſimo. ſecus qn̄ inquiſitio cōmittitur ad denuntiationē alicuius.no. glo. quia contrariū ſentit in.c.qualiter & quando.s̄.ti.proxi.

5 & ibi dixi.¶ † In glo.ij.ibi: *calumniari præſumitur ſicut in accuſatore.* No.bene gl.iuncto tex.ꝙ de calūnia conuin citur accuſator ſeu denuntiator eò ipſo quod non probat.& idē tenet Bar.in.l.j.ff.ad turpillia. & in.l. athletas. §.item præuaricator.ff.de his qui no. infa. & ibi eſt glo. fing.De hac materia pones caſus exceptos in quibus nō ſtatim prę ſumitur calumnia, quia deficit in probando. Primus caſus eſt,quando quis accuſatur ex neceſsitate

b officij.[b] vt eſt in tutore. vt in .l.ij.C. qui accu. non poſ. Secūdus caſus eſt,qn̄ ex neceſsitate hoc facit:vt qa hęres qui tenet vindicare necē defuncti.l.cū fratrē.C.de his q. vt indi. Tertius ratione immēſi doloris: vt qn̄ marit⁹ accuſat vxorē de adulterio. vt ī.l.q̄uis.C. de adul. Quart⁹, qn̄ ꝓpter immēſitatē delicti. vt qn̄ accuſat de falſa moneta:nā vt facilius reperiat accuſator ius nō vult vt deficiēs incōtinēti p̄ſumat calūniari.vt.l.j.C. de fal. mone. Itē fallit ſecūdū Bar.ibi:ratione infamię. vt ſi acculatus erat infamatus de delicto:pro hoc bon⁹ tex.in.l.miles.§. mulier.ff.de adul.Itē ſi audiuit illū criminoſum à fide dignis perſonis:ſecus ſi à vilibus:facit .c. inquiſitionis j. de ſentē.excōi.Item fallit ſi teſtes deceperūt accuſatorē : vt quia ꝓmiſerunt teſtificari & promiſerūt,& defecerunt. pro hoc vide bonā gl.ij.q.iij.c.paulū.Itē fallit ſi ſemiplenè accuſator ꝓbauit.ſecūdū Vincē. & facit qđ no.Io.an. in.c.cū dilecti.de elec.& Spec.ī ti.de accu.ad fi.In his ergo & ſimilib⁹ caſib⁹ licet quis deficiat in ꝓbādo: nō p̄ſumit̄n ſtatim calumniari:ſed iudex ex officio ſuo debet inquirere vtrū fuerat calūniatus:& ſi reperiret euidēter calūniatorē etiā ī iſtis caſibus.vt in p̄alle.l.j.§ j.ad turpil. & not.gl.in prę alle.§.itē prę uaricator. Regulariter ergo extra hos caſus & ſimiles cōmunis eſt opin. ꝙ eò ipſo ꝙ quis deficit in probādo p̄ſumit calūniari.& ſine alijs indicijs pōt puniri de calūnia.qđ euidenter probat hīc:vbi papa ſe tantū fundat ꝙ non reperit aliqđ delictū probatum.& facit.ij.q.iij.c.qui non probat.&.ij.q.viii.c.quiſquis. ¶ † Dicit tamen Bar.in.d.§.item p̄uaricator.ꝙ iſta

6 nō eſt prę ſumptio iuris & de iure,imò admittit ꝓbatio innocentiæ

innocẽtiæ. & ideo dicit ſe putare q̃ antè q̃ iudex puniat calumniatorẽ debet ſibi ſtatuere terminum ad probandum innocẽtiã ſuã. Sed hoc dictũ videt prima fronte cõtra iſtũ tex. vbi papa nõ ſtatuit terminũ ad ſe excuſandũ imò incontinenti mandauit eum puniri. ſed ſuſpendi do nec probaret innocentiã ſuã. & videt in hoc iſte tex. mirabilis. vt primò puniat calũniator de calũnia, & poſtea recipiat probationes ſuper innocẽtia. cũ deberet eſſe totũ oppoſitũ: maximè ſecũdũ illã theoricã Bart. & ſentit hîc Hoſt. & ideo admittit iſta probatio innocẽtię: q̃a & ſi nõ plenè tñ aliqualiter probauerat. vt in tex. aliâs enim ſecũdũ eũ admittit purgatio innocẽtię. alle. qđ habet in auſ. de iud. §. porrò. & ſic ſentit apertè q̃ ex toto deficiẽs in probãdo venit puniẽdus pœna calũniæ, nec admittit probatio innocẽtię: qđ eſt cõtra Bar. in loco prę alle. nec doc. hîc hãc cõtrarietatẽ tangũt. Satis putarẽ poſſe ęquè diſtĩgui. vt accuſatore ex toto deficiẽte iudex nõ debeat imponere pœnã momẽtaneã accuſatori, niſi pri⁹ admittat ſuas probationes ſuper innocẽtia. nã ſatis eſſet inhumanũ & acerbũ nõ admittere probationes cũ poſſet ex cauſa à calũnia excuſari. & pro hoc bonus text. hîc. in fi. & in. c. j. de elec. lib. vj. ſed pœnã ſucceſsiuã propter præſumptionẽ ortã ex deficiẽtia põt imponere cũ illa limitatione donec ſe purgauerit. & ita põt intelligi iſte text. & ſic nõ procedet opi. Hoſt. hîc. q̃ purgatio nõ admittit ſi ex toto defeciſſet in probando. põt tñ ſaluari dictum ſuũ qñ vellet ſe purgare per iuramẽtũ tantũ. prout ipſe Hoſti. ſentit: ſecus ſi p̃ alias veriſimiles p̃ſumptiones. vt
7 ſ. dixi. & hoc no. ¶ † In ea. gl. ibi: *per ſacramentũ ſuũ &c.* Sed ꝑpe finẽ gl. cõcludit q̃ iſtud arbitrariũ erit q̃a purgationes hodie ſunt arbitrarię: quaſi velit q̃ iſti cõmiſſarij poterũt indicere purgationẽ per ſuũ ſacramentũ, vel adiungere duos vel tres cõpurgatores ſecũdũ q̃ eis videbit. Hoſti. dicit ſufficere ſolũ iurm: q̃a nõ habet text. de purgatiõe. Sed certè opi. gl. mihi plus placet. q̃a tex. dicit q̃ canonicè debet ſe purgare. & purgatio canonica eſt arbitraria. vt j. de pur. ca. p totũ. ij. q. v. c. oĩb⁹. & c. cõſului-iſti. Itẽ poterit canonicè purgare innocẽtiã ſuã probãdo
8 aliquẽ modũ de ſupradictis vel cõſimiles. ¶ † In ea. gl. ibi: *pœna illius qui denũtiat &c.* Sed contra hoc & cõtra text. fortiter op. ille qui denũtiat agit pœnitẽtiã: & ideo non tenet ſe inſcribere ad aliquã pœnã etiã extraordinariã: vt dicit tex. i. c. ſuper his. ſ. tit. proxi. Itẽ pœna calũnię eſt vt puniat ſimilitudine ſupplicij. ſed iſte denũtiator non agebat ad aliquã pœnã: ergo deficiẽs hîc nõ debebat puniri. Inn. hîc nõ rñdet ad cõtrariũ. ſed dicit nò. q̃ grauiori pœna afficit denũtiator calũnioſus q̃ denũtiatus conuictus quia denuntiatus conuictus fuiſſet compulſus tantum agere pœnitentiam: ſed denuntiator calũnioſus hîc ſuſpenditur ab officio & beneficio. do. Cardi. dicebat q̃ oportebat intelligere iſtum text. quòd agebatur ad certã pœnã: quaſi velit q̃ hîc loquat de denũtiatione canonica & finis erat ad certã pœnã imponẽdam. Iſta eſt magna reſtrictio ad iſtũ tex. & cõtra opi. omniũ doc. & hoc. c. hactenus per oẽs intellectũ eſt vt procedat etiam cũ agit ad pnĩam & minimè ſunt mutãda &c. ff. de legi. l. minimè. & ad hoc adduco iſtũ tex. in fi. dũ dicit iſtũ debere ſuſpẽdi, ne de facili ad infamiã prelatorũ profiliat: ponderat ergo fama q̃ orit ex denũtiatione & nõ pœna. Itẽ ſi fuiſſet actũ ad certã pœnã, fuiſſet facta inſcriptio ad pœnã extraordinariã. vt in. c. ſuper his. p̃alle. & ideo intelligo iſtũ tex. vt ꝑcedat etiã in denũtiatione q̃ fit ad pnĩam. Et ad cõtraria rñ. & primò ad. c. ſuper his. fateor em̃ q̃ denuntians nõ habet ſe inſcribere: q̃a non agit ad pœnam. ſed ſi deficit, tũc ꝑpter infamiã quã conatus eſt
9 inferre denũtiator, debet puniri prout dicit hic. ¶ † Nã infamare aliũ: eſt graue delictũ. de pœ. di. j. c. homicidiorũ. &. vj. q. j. c. deteriores. &. c. ex merito. &. c. q. j. c. j. &. ij. & hoc apertiſsimè voluit litera in fi. hic. nam ſi aliqualiter non puniret denuntiator, de facili quiſq̃ profiliret ad denuntiandũ alium: nec valet argumentũ: non ſe inſcribit: ergo non debet puniri. tolle inſtantiam. Obijciẽs contra electum non confirmatum non ſe inſcribit: quia non tendit ad pœnam: vt dicit tex. in. c. ſuper his. ſ. titu. proxi. & deficiẽs in probatione punitur. vt in. c. j. de ele. lib. vj. Nec ob. ſecundũ cõtrarium, q̃a in odium calumnioſi inductum eſt vt puniatur ſimilitudine ſupplicij: ſed ſi nõ reperitur conſimilis pœna: q̃a ad pœnam non agebat, debet puniri alio modo. q̃a nõ debet calumniosè profilire ad infamiam alterius: & crimina non debent remanere impunita. Et per hoc habes intellectum huius. c. & rationem ipſius tene menti.

De ſimonia. *Rubrica.*

SVMMARIVM.

1 *Simonia reſpectu aliorum criminum obtinet principatum. Simonia quid ſit & vnde dicit: quot modis cõtrahitur: quis admittatur ad accuſandum vel teſtificãdum? vide remiſsiuè.*
2 *Diffinitio ſimoniæ.*

¶ Continuari poteſt iſta rub. ad precedentes hoc ordine. Su-
1 pra viſum eſt de accuſatoribus & calumniatoribus. ¶ † Nunc reſtat videre de his criminibus. & q̃a inter cætera ſimonia obtinet primum locũ. nã cætera reſpectu huius pro nihilo reputantur. j. q. vlt. c. fi. ideo tractaturus auctor de criminibus præmittit de ſimonia. & quid ſit ſimonia: vnde dicitur: quot modis contrahatur: quis admittatur ad accuſandum vel teſtificandum. & quot modis dicatur quid ſpirituale vide plenè. j. q. j.
2 in ſumma. & in gl. ſeq. ¶ † Et proprie ſimonia² eſt voluntas ſtu-
a dioſa vel cupiditas emendi vel vendẽdi aliquid ſpirituale vel ſpirituali annexũ. & dixi voluntas vel cupiditas, quia ſpiritualia vendi non poſſunt: ſed ex voluntate ſola vendendi vel emẽdi egreſſa tamen ad actum committitur ſimonia.

SVMMARIVM.

1 *Simoniã cõmittit epiſcopus vel eius miniſtri accipiẽdo aliquid temporale pro conferendis ordinibus. 2*
3 *Notarius epiſcopi an licitè accipiat aliquid temporale citra peccatum ſimoniæ: ex eo quod ſcribit clericos ordinatos.*
4 *Simonia committitur ſi quis accipiat pro ſpiritualibus aliquid temporale etiam ſponte datum.*
5 *Scriptores bullarum in curia romana prætium recipientes, an incurrant ſimoniam?*
Simonia an habeat locum in curia romana?
Curia romana ſi aliquid obſeruat, debemus etiam nos obſeruare: ſi apud nos ſit ſtatutum contrarium.
6 *Papa an inuoluatur crimine ſimoniæ?*
7 *Ordinarius habet poteſtatem ligandi & ſoluendi in habitu, non in actu.*
Preſbyter non poteſt nec abſoluere nec ligare parochianum alterius nec aliquem, niſi ſit ſub parochia ſua.
8 *Dans pecuniam papæ ex pacto pro beneficio obtinendo non eſt tutus apud deum. licet. ſimus in caſu in quo ipſe papa non committat ſimoniam. 9.*
9 *Ludentes ſi ex conſtitutione epiſcopi ſunt excõĩcati incurrũt excõĩcationẽ etiã ſi ludant cũ epiſcopo: licet epiſcopus non incurrat: quia non poteſt ligari ſua conſtitutione.*

¶ *CAP.* *I.*

1 IN ordinando. † Breue eſt. vel põt ſic ſummari. Epiſcopus pro ordine ab eo conferendo vel miniſtri vel notarij nihil temporale exigere debent. & duo ſunt dicta. Secundum ibi. *pro ordinatione*. ¶ Caſus literalis. Propoſitum fuit in ſynodo generali vtrùm pro ordinatione aliquid accipi poſſet. Et reſpõdet q̃ pro ordinatione nullus aliquid accipiat,
2 nec ordinatus aliquid det. Ber. ¶ † Not. j. ex text. quòd

SEBA. SAPI.
a ¶ Simonia. Vide Cardi. in. c. nemo. j. eo. vbi aliter definit ſimoniam.

vbi principale debet esse gratuitũ, oĩa accessoria circũfe rentia debent etiã esse gratuita: vnde nõ solũ ꝓhibet ẽps qui ordinẽ cõfert, aliquid pro ordine recipere: sed etiam alij ministri qui sunt accessorij & coadiuuãt ipsum ẽm in celebratione. ¶ †In gl.ij.ibi: *archidiaconus*. & si intel ligat de eo loquit tex. de voce qua vocant ꝓmouẽtes: vel fortè de illa voce qua respondet in scrutinio secũdũ for mã. c. vnici. de scrutinio: in ordine faci. vel intelligi põt secundũ Odoff. de diacono qui cantat euangeliũ. & hoc magis cõsonat antiquę. Sed põt dici ꝙ in vtroq; ipsorũ: & in quibuscunq; administrantibus hoc. c. vendicat sibi locũ: qa ordo debet gratis conferri. ¶ †In gl. in ver. *vendere*. in fi. duo sunt hîc examinãda. Primũ. nũquid nota rius posit licitè ꝓ suo labore[a] aliquid capere. Secundũ nunquid datio alicuius tẽporalis spõte oblatę posit lici tè sine peccato recipi. Ad primũ cõclude breuiter post gl. & doc. ꝙ aut notarius habet salariũ de publico: puta ab eẽo, & nihil debet exigere. Aut nõ habet salarium, & tũc aut suũ officiũ est adeo necessariũ in ordinatiõe vt nisi ipse scribat ordo nõ dicat rectè collatus: & tunc cũ officiũ suũ sit de cõferẽtibus administrationẽ, nihil põt exigere. Ego tn nõ video ꝙ officiũ scriptorũ posit esse tale vt necessariò requirat ad ordinẽ legitimè cõferẽdũ. & ideo simpliciter põt dici ꝙ ex quò non habet salariũ de publico rectè põt pro labore suo pecuniã exigere. & istud. c. voluit secundũ Inn. tollere cõsuetudinẽ quorũ dam locorũ. in quibus oẽs officiales & ministri petebãt pecuniã. ¶ †Quò ad secũdũ cõclude. ꝙ ꝓ ipsis spũalib⁹ non debet aliquid cõferri etiã gratis. pro hoc iste tex. in fi. vbi ordinãdus prohibet dare, sed si nõ pro ipsis spũa libus principaliter sed ex charitate quadã aliquid sponte cõfert, licitè recipi põt. vt ĩ. c. & si q̃stiões j. e. ti. ¶ †Op. extra gl. cõtra tex. & videt ꝙ notarius indistinctè recipe re posit: nã in curia romana notarij exigũt pecunias. & papa scit & tolerat. imò est ibi facta taxatio quãtũ solui debeat pro qualibet bulla. ergo & ĩ alijs locis notarij li citè recipere pnt. arg. in, c. in causis. ſ. de re iudi. nã ipsius curię actio nostra debet esse instructio. sicut dicimus in actione christi. ĩ. c. significasti. de elec. Sol. dicũt doc. ꝙ in curia romana notarij nõ hnt salariũ: ideo licitè exigunt. vel ĩ curia romana non habet locũ[b] ti. de simo. sicut nec in curia principis habet locũ lex iulia de ambitu. qd̃ est verũ secundũ Host. ĩ his q̃ sunt simoniaca, qa prohibita secus ĩ prohibitis, quia simoniaca. vt dicit gl. ĩ. c. ex parte. de of. dele. dicit Host. ꝙ licet papa non ligẽt propria cõ stitutione in his q̃ sunt simoniaca, quia prohibita. tn de beret ipse prę cæteris abstinere: quia si in se hoc non sit malũ, est tn species mali à qua ꝓcepit apostolus abstinẽ dũ. vt in. c. cũ ab oĩ specie mali. de vi. & ho. cle. Itẽ decolorat stat⁹ eccl̃ię, ergo debet abstinere. j. q. vij. c. & si illa. ¶ †Et hęc faciunt ad q̃stionẽ notabilẽ. nunquid papa[c] inuoluat crimĩe simonię si de facto recipit pecuniã pro collatione alicuius ꝓlaturę seu beneficij. & expresè nõ reperi hãc q̃stio. examinatã per doct. nisi vt do. Car. hîc simpliciter dicit ꝙ non cõmittat simonia. quasi inferendo hoc ex ꝓdictis ꝙ titulus beneficij videt de iure posi tiuo. & papa vtit eo iure, & in istis non ligat. vt in. c. pro posuit. de concess. ꝓbẽ. Ego semper tenui oppositũ. & ita repetẽdo. §. qui verò in. c. extirpãdę. de ꝓben. posui super hoc conclusionẽ. ꝙ si beneficiũ habet administrationem ordinis vel executionẽ clauiũ, etiã papa inuoluit vitio & peccato simonię, secus si nõ habet administrationẽ ordi nis vel executionẽ clauiũ, vt sunt ista hospitalia vel aliæ administrationes tẽporales. Primũ probo ratione. nam licet ipse titul⁹ beneficij sit de iure positiuo, tn executio ordinis seu ptãtis clauiũ est de iure diuino: nã ordo erat in veteri testõ vt vẽdẽs executionẽ ordinis videret vendere ipsum ordinẽ & gratiam dei: & ista sunt simoniaca in se. & ideo prohibita. j. q. j. c. q studet. ¶ † Vnde debes scire ꝙ qñ aliquis ordinat recipit tantùm potestatem soluẽdi & ligandi in habitu nõ aũt in actu. xij. q. j. c. ecce sufficiẽter. cũ. c. seq. hinc est ꝙ nõ põt quis absoluere vel ligare parochianũ alterius quantũcũq; sit sacerdos: si tn sibi cõferat beneficiũ: tunc dat sibi aliqua executio ordi nis. q̃ quidẽ executio est in se merè spũalis & de iure di uino, & pro hoc vide bo. gl. in. c. licet j̃. de pœnis & text. cũ gl. in. c. ex diligẽti j̃. e. & sic intelligo. j. q. j. c. presbyter &. j. q. iij. c. altare. & in collatione eẽpatus nulli dubiũ est ꝙ papa committeret simoniã. j. q. j. reperiunt. qa eẽpatus est ordo. & cũ ista sint connexa, nõ excusat dicẽdo se re cipere pecuniã pro tẽporalibus. qa vẽdito vno ex cõne xis neutrũ inuẽditũ relinquit. j. q. iij. c. si quis obiecerit. Sed in alijs beneficijs non habentibus executionẽ ordi nis papa nõ cõmitteret simoniã. qa prohibitũ est in illis tũ de iure positiuo. quo papa non ligat. debet tn absti nere rationibus ꝓdictis. ¶ †Et in oĩbus casibus puto ꝙ ille qui dedit ex pacto pecuniã papę nõ sit tutus quò ad Deũ: nec põt sine peccato administrare ĩ bn̄ficio. ¶ †Et in casu in quo papa non cõmitteret simoniã ex quò ex tabat constitutio ꝓhibitiua subditus incidit in pœnã[d] sicut in simili disputat Io. an. q̃stionẽ. Cauet statuto epi ꝙ ludens ad azardũ sit excõicatus. an ludens cũ eẽo qui fecit excõicationẽ incidat in excõicationem? & cõcludit ꝙ sic: licet ipse episcopus nõ sit excõicatus. quia non po tuit ipse ligari sua constitutione. ita disputat in regula. cui licet. de re. iur. li. vj. in mercu. ita etiã ad ꝓpositũ vbi papa non cõmitteret simoniã, ex quò recipiẽdo pecuniã ex pacto non suspendit cõstitutionẽ prohibitiuã dãs pe cuniã committit vitiũ simoniæ: & sic non põt agere pœ nitẽtiã retento beneficio. vt in. c. inquisitionis in prin. ſ. de accu. & plenissimè hunc articulum prosequor in d. repetitione.

SEBA. SAPI.
a ¶ Pro suo labore. Vide Dec. in. c. j. col. xxvij. ver. restringitur hæc prima limitatio. ſ. de ꝓbatio, vbi ponit qñ notari⁹ possit percipere salariũ.

ZACHARI.
b ¶ In curia Romana nõ habet locũ. Adde istud dixisse & notasse Bart. in. l. j. in prin. ff. ad leg. iul. de ambi.

SEBA. SAPI.
c ¶ Nũquid papa. Vide de hoc articulo ꝓ Fel. in. c. ex parte, j. in princ. ſ. de offi. dele. & per eundem hìc. & ꝙ papa possit illa queari in crimine simoniæ ꝓsupponit gl. in. c. si papa xl, dist. vbi Gemi. ita tenet. & idẽ tenet. Gemi. in. c. altare. j. q. iij. & in. c. non debet. xij. di.

ZACHARI.
d ¶ Nõ sit tut⁹ quo ad deũ. Adde hoc tenuisse istũ in .c. extirpãpę. §. ꝙ verò. in fi. in repe. cõ tra gl. in. c. ex parte. Io. j. de off. dele. archi. & Gemi. in c. j. xij. di. & Io. de ana. hic opi. isti⁹ se quit Fel. in. c. de cę tero. col. fi. ver. de simonia verò com missa. ſ. de re iudi. vbi dicit ꝙ licet papa nõ ligẽt ĩ ali quib⁹, ligat tn qui cõtrahit cũ eo. qb⁹ adde Bal. in. l. barbarius. col. ij. in fi. ff. de offi. prętoris.

SEBA. SAPI.
e ¶ In pœnã. Vide Feli. pungentẽ. in c. de cętero. in fi. ſ. de re iudic. & de ista qõne quã refert Abb. hic vide oẽs in. c. vt animarũ. de cõsti. in .vj. Bal. in auth. quibus cunq;. C. de sacrosan. eccle. & in. l. digna vox. C. de legi. & Alex. ĩ. l. j. ff. quod quisq; iuris. in prin.

1 *Tanquã simoniacus deponitur ille qui pecunia accepta eiecit aliquem de ecclesia sua se in ea intrudendo.*

¶ *CAP. II.*

1 QVialium. Breue est: sed põt sic summari. ¶ † Deponẽdus est qui per pecuniã aliquẽ eiecit de ecclesia sua se postea intrudendo. ¶ Not. j. ex tex. vnũ casum in quo fit depositio: licet procedat per viam inquisitionis. Aliqui tn volunt intelligere hoc. c. qñ fuit ꝓcessum ꝓ viã accusationis: sed primũ veri⁹. qa tex. loquit indistinctè & cõmisit ista duo peccata: nã succesit in locũ viuẽtis, & cõmisit crimẽ simonię de quo dic vt in. c. inquisitionis. ĩ prin. ſ. de accu.

1 *Simoniacus potest per quemlibet christianũ accusari: per aliũ verò non nu. 2. 4.*

3 *Testis exoratus precibus per partem vt ferat testimonium non potest tanquã suspectus accusari.*

5 *Testes an & quãdo possunt cõpelli testificari in criminalibus.*

¶ *CAP. III.*

1 SI dominus. ¶ †Quilibet catholicus admittit ad accusandũ de crimine simonię. & secunda pars ibi: *non igitur &c.* ¶ Casus literalis. Quęrebat vtrũ quilibet catholic⁹ admittendus sit ad accusationem simoniacorum? rn̄d. papa. ꝙ quilibet admittendus est. ar. à minori. Si enim dominus qui fuit sine peccato licentiam accusandi dedit vni. ſ. iudęo sceleratissimo cùm dixit. Si malè loquutus sum &c. multò fortius nullus catholicus repellendus est: imò po tius exhortandus vt veritatem assecueret ad repellẽdum simoniacam prauitatẽ. Ber. ¶ Not. j. ex tex. ar. ꝙ superior potest accusari per inferiorem. ad hoc. c. licet. &. c. veniẽs. ſ. de accu. ¶ †No. ij. vnã regulam. ꝙ non catholicus

licus nō admittit ad accuſandū etiā de crimine ſimonię.
3 ¶ †Not.iij.bo.text.in arg.q̄ teſtis exoratus precibus p̄ partem vt ferat teſtimoniū nō dicit ſuſpectus. ¶ In gl. j.ibi. *iudæ*. melius diceret iudęo:ſecundū Io.an.qa iſta verba quę ſequunt nō fuerūt dicta iudæ. ſed illi iudæo miniſtro qui dedit alapam Ieſu dicēs.ſic rn̄des pontifici & Chriſtus rn̄dit.Si malè loquutus ſum &c.& ſic etiam deberet corrigi gl.ſequēs.Gof.dicit q̄ p̄ōt intelligi text. de illa authoritate.quis ex vobis arguet me de peccato &c.Nam illa authoritas loquit̄ propriè de accuſatore, ſed prima de teſte.Sed tu dic q̄ vtraq̄ authoritas poteſt applicari ad literam. ſecunda p̄ōt applicari ad text.ibi *accuſandi*. prima p̄ōt applicari ad l̄ram ibi. *vt veritatem aſſerat &c*. Iſtæ authoritates faciūt tantū quo ad ſup-ciē:quia in veritate ſenſus illius authoritatis eſt q̄ à ne-
2 mine poterat Chriſtus accuſari ſiue redargui. ¶ †In gl. in ver. *catholicus admittitur in teſtimonium &c*. hoc nō eſt verum ſimpliciter.iō dic q̄ aut quęrit̄ nūquid quilibet admittat̄:& dic vt le.& no.in.c.per tuas j̄.e.vbi dicā. aut q̄rit̄ vtrū quilibet admittat̄ ad accuſandū . & dic vt
5 plenè dixi in.c.cū.p.s̄.de accu. ¶ †In gl.fi.in fi.de hoc an & qn̄ teſtes poſſint cōpelli in crīalibus.dic vt in.c.dile-ctorū.all̄.in gl.Et iſte tex.poſſet intelligi ſecūdū Io.an.q̄ primō ſit exorādus per partē,ſed cōpellēdus per iudicē & no.primū q̄ p̄ōt licitè exorari per partē:vt.s̄.dixi.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Simoniacus pendente accuſatione ſuper ſimonia prohibetur ab adminiſtratione diuinorum.*
2 *Papa debet ordinem iudiciariū ſeruare de potentia ordinaria, ſecus de abſoluta.*
3 *Lite pendente reus nō priuatur re ſua:puta beneficio,niſi pendeat lis ſuper aliquo graui crimine,quo caſu quis ſuſpenditur à re ſua donec cauſa finiatur.*
4 *Simoniacus licet occult⁹,an & quādo ſit ſuſpēſus tā quo ad ſe quā quo ad alios :adeo vt alij audientes diuina ab eo peccēt.*
Simoniacus non dicitur ille qui habet beneficium pro quo conſequendo alter dedit pecuniam: & ipſe ignorat,quando autē ſciret,tenetur dimittere.
5 *Simoniacus an & quando poſsit prohiberi celebrare.*
Excōmunicatus à iure poterit excommunicari ab homine.
Excommunicatus à iure poterit iterum ab homine ſuſpendi.

¶ CAP. IIII.

1 ACcuſatum. ¶ †Simoniacus pēdente accuſatione ab adminiſtratione diuinoxū prohibet.
2 Hoc dicit cū ſeq. ¶ †No.j.ex tex.q̄ papa neceſſitat̄ ad ſeruandū ordinem iudi-
a ciarium.[a] & intellige de ordinaria potentia,& nō de ab-
3 ſoluta.vt in.c.propoſuit.de cōceſ.præbē. ¶ †Not.ij.caſum in quo litependēte quis priuat̄ quaſi poſſeſſione bn̄ficij & officij.& intellige hunc tex.quando accuſatus erat infamatus de ſimonia.vt in gl.nā per atrocitatē dicti cōcurrēte infamia fit ſuſpēſio donec cauſa finiat̄. vt in.c.inter j̄.de pur.ca.& idē in alijs magnis criminib⁹ cō-currente infamia.& vide qd̄ no.Io.an. in.d.c.inter.& in
4 c.j.de accuſa.lib.vj. ¶ †In gl.prima ibi. *quantuncunque ſit occultus*. pōdera qa gl.videt̄ ſibi cōtraria:quia hīc dicit q̄ ſimoniacus in ordine quantūcunq̄ ſit occultus eſt ſuſpenſus j̄.in ver. *ſi verò*. dicit q̄ ſi eſt occultus nō eſt ſuſpenſus quo ad alios.Et vt clarè habeas hunc articulū aduerte ad duo.Primū.nūnqd ſimoniacus ſit ſuſpēſus. Secundū.nūquid poſſit prohiberi ne miſſam celebret. Ad primum dic quòd aut eſt ſimoniacus in ordine,& quātuncunq̄ ſit occultus eſt ſuſpenſus quo ad ſe & quo ad alios:quia & alij peccant audiēdo diuina ab eo.xxxij. diſtinct.c.præter.§.verum.& not.Inno.in.c.tanta j̄.eod. & ita intellige hanc particulam glo.Si verò eſt ſimoniacus quo ad beneficium:ſi eſt manifeſtus & notorius,ſuſpenſus eſt quo ad ſe& quo ad alios.arg.in præalle.§.verum.& not.Inno.in præalleg.c.tanta.niſi delictū ſimoniæ fuiſſet commiſſum eo ignorante:vt quia pater vel alius dediſſet pecuniam eo ignorante.ar.j.q.vij.c.præſentium:ſed cū hoc ſciuerit,debet dimittere beneficiū. ſi verò eſt occultus:& tunc eſt ſuſpenſus quoad ſe non quoad alios.ſicut quilibet peccator.& ipſe peccat celebrando:ſed alij non peccant eum audiendo:& ſic loquit̄
5 glo.in fine & ſentiunt hīc doc. ¶ †Quoad ſecundū dic q̄ aut notoriū eſt eum eſſe ſimoniacū,& nedum debet prohiberi,imō deponi.ſecundū ea quę le.& no.in.c.inquiſitionis.s̄.de accuſa.Aut hoc nō eſt notorium,nec infamatus eſt,&non debet prohiberi:vt.s̄.dixi.Aut eſt infamatus:& debet prohiberi vt hīc.nec ob.oppoſitio gl. q̄ iam iſte eſt ſuſpenſus ipſo iure:quia in tex. nō dicitur q̄ debeat ſuſpendi:ſed q̄ debeat ꝓhiberi.nā & ſuſpēſus poſſet de facto celebrare.iō debet prohiberi, quaſi prohibitio conferat̄ ad factum,ſuſpenſio ad ius.Itē(vt dicit Io.an.)poteſt propriè ſuſpendi:licet ſit ſuſpenſus, nā ſicut excōmunicatus à canone poſſet excōicari ab homine:vt in.c.ita quorūdam j̄.de iudæis:& quod ibi no.glo. ita ſuſpenſus à iure poteſt etiam ſuſpendi ab homine.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Simonia propter immanitatem criminis dicitur hæreſis: nō autem quòd ſit hæreſis.vide j̄.proxi.c.*
2 *Papa de hæreſi accuſatur:non autem de ſimonia,niſi concurrentibus tribus de quibus vide remiſsiuè.*

¶ CAP. V.

OVoties. Idem dicit quòd præce-a dens. niſi quòd illud.c.loquitur in accuſatione.iſtud in inquiſitione. &.c. illud loquitur de ſimoniaco in genere,iſtud declarat de ordine. Et ex his colliguntur oppoſitiones quæ poſſunt formari de
1 ſuperfluitate. ¶ †Not.primò ex text.q̄ ſimonia dicitur
b hæreſis[b].Nunquid autem quilibet ſimoniacus ſit hęreticus?dic ſecundū Inno.quòd nō.ſed ille eſſet hæreticus qui crederet gratiam ſanctiſpiritus poſſe pretio acquiri.Alij verò hoc non credentes ſed dantes pecuniā pro auiditate habendi beneficium vel conſequendi ordinem non ſunt hæretici:ſed ſimoniaci:ſed propter immanitatem criminis appellat̄ hæreſis.Et ex his infero ad id qd̄
2 no.glo.in.c.ſi quis pecunia.lxxix.diſt. ¶ †Nunquid papa poſſit accuſari de ſimonia cū poſſit accuſari de hæreſi.xl.diſt.c.ſi papa.& dicendū quòd non niſi concurrant
b tria quæ not.in glo.in illo.c.ſi papa.prę̄al.& tene menti.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Simoniacus deponitur ſi eſt ſacerdos.*
2 *Simonia eſt peſtis inficiens hominem: & reddens ipſum inhabilem ad executionem officij.*
3 *Simonia & hæreſis:puniuntur perſola ſigna & præſumptiones propter atrocitatem tanti criminis, & idem eſt in alijs grauibus criminibus.*
4 *Homicidium an ſit horribilius crimen quā ſimonia.*

¶ CAP. VI.

SIcut ſimoniaca. † Simoniacus eſt deponendus.h.d. ¶ Caſus literalis. Quę-rebatur de pœna iniungēda ſimoniaco. Et
ref.papa q̄ ſicut ſimoniaca peſtis ſua magnitudine alios morbos vincit:ita ſine aliqua dilatione cū de ipſa conſtiterit de eccleſia dei debet eliminari atq̄
2 expelli.Ber. ¶ No.j.ex tex.q̄ ſimonia appellat̄ hīc peſtis ſicut em̄ peſtis inficit hominē & multos:ita ſimonia inficit quia reddit ipſum inhabilē ad executionē officij:& tanta eſt cupiditas conſequendi beneficia vt multos

MMM

ZACHARI.
a ¶ Ordinem iudiciariū. Adde Bal. in.c.j.in.iij.col.ad fi.in ver.obſeruet. in tit.ſi inter do.et vaſ.lis oriat̄ in vſi. feu.Inn. & Io.an. in.c.in cauſis.s̄.de reiu. Lanfr.in cle. ſæpe.nu.16.& ibi in apo.Cel.in ver. ſine figura.de reiu di.& dixi aliquid in apoſt.ad iſtū in c.cū olim. nu.25.ī apo.in ver.non tn̄ citationē p̄all.tit. de re iudi.

ZACHARI.
b ¶ Simonia dicit̄ hæreſis.Adde Fel. in rub.s̄.e.iſto tit. quē omnino vide quia multa ponit ibi circa hoc.

inficiat ſicut peſtis. ¶ †No.ſecundò caſum ſpecialē vbi in crimine graui & grauiſſimo proceditur per ſola ſigna.i.per ſimiles probationes:nam regulariter in crimi nibus debent eſſe probationes luce clariores.l.ſciāt cuncti.C.de ꝓba.canonizata.ij.q.viij.&.v.c.ſciāt cuncti.& v.q.vj.c.epiphaniū.ſed in iſto crimine ſimoniæ in odiū ſui admittuntur p̄ſumptiones:& ita in crimine hæreſis de quo in.c.cū contumacia.de hęre.lib.vj.& in.l.ij.C.de hære. ¶ †In gl.j.in fi.vel dic ſecundū Hoſti.ꝙ homicidium eſt horribilius:ſed crimē ſimoniæ eſt grauius:vel ſimonia eſt grauius delictum quo ad inficiendū characterem:vnde puto ſic dicendū.ꝙ aut quis credit ꝙ poſſit acquirere per pecuniā gratiam dei: & tunc cū iſte ſit hæreticus grauius peccat:vt dixi in.c.præcedēti:ſedvbi euitatur hęreſis tūc homicidium eſt grauius delictum reſpectu committentis & illius in quem cōmiſſum eſt, ſed quo ad inficiēdū characterem ſimonia in ordine eſt grauius delictum quod bene no.

✤ SEBA.SAPI.

a ¶ Tanta.Ad materiā huius decretalis vide not.per doct.in.c.veniens. primo.s̄.de teſti. 1

✤ SEBA.SAPI.

b ¶ Meretrix. Ex hoc videt poſſe inferri ꝙ meretrices non admittunt ad teſtificandū in crimine ſimoniæ.qa nulla iura ſpecialiter dicūt meretrices admittendas, ſed criminoſos tm̄ & licet tex.iſte velit ꝙmeretrices admittant ad accuſā dum nō tm̄ ſequit ergo etiā ad teſtificandum.qa maior idoneitas requirit in teſtificādo propter maius periculū.c.licet heli.ī fi. j.e.cōtrariū tamen tenet gl.hīc in fi.et Alex.in cōſil.xj. incip.circa primū dubiū quo quęrit in primo volu. 2

ZACHARI.

c ¶ Tenetur vitare in diuinis. Adde Feli. pulchrè in.c. accuſatū.in fi .s̄.e. titu. 3

✤ SEBA.SAPI.

d ¶ Non ſatis.Extē de hūc tex.vt per Ab.in.c.ad noſtrā j.e.& in.c.ea quę. j.eodem.

✤ *SVMMARIVM.* ✤

Simoniacus pōt accuſari per quātūcunque criminoſos & alias inhabiles:puta per meretricē vel ſeruum proprium. 2.

Criminoſi ſi ad aliquem actum vocētur contra regulas iuris cōmunis:non venit meretrix:niſi de ea fiat ſpecialis mentio.

Simoniacus in ordine etiā occultus eſt vitandus:& ſine peccato non audiuntur diuina ab eo.

Excommunicatus toleratus non eſt vitandus in diuinis: ſed in occulto ſic,vt erubeſcat.

Simoniacus in ordine eſt ſuſpenſus & quo ad ſe & quo ad alios,& non diſpenſatur in eo niſi per ſolū papam.

Simoniacus in beneficio an & quando ſit ſuſpenſus.

¶ *CAP. VII.*

Tanta. [a] ¶ †Simoniacum accuſare pōt ſeruus, meretrix, & criminoſus .h. d. & duas habet partes ſicut duas reddit ratiōes.ſecūda ibi.*item omnis.* ¶ Caſus lr̄alis.Dubitabat circa crimen ſimoniæ quæ p̄ſonæ in ipſius probatione eſſent accipiendæ.Et reſp.papa ꝙ propter magnitudinem criminis ſimoniæ ſerui aduerſus dn̄m & quilibet criminoſi admittuntur ad accuſationem cōtra ſimoniacos.Itē oīs peccator pōt cantare miſſam p̄ter ſimoniacum, quē quilibet accuſare pōt etiā meretrix vt ab ordine malè accepto remoueat.Ber. ¶ †Not.j.ex tex.caſum in quo ſeruus pōt eſſe in iudicio etiā in accuſando dn̄m.& eſt ſpeciale in crimine ſimoniæ.regulariter autē ſerui non ſtant in iudicio.de quo.ff.de iudi.l.vix certis.iij.q.iiij.c. pe. ¶ †Secūdò collige ꝙ ſub diſpoſitione generali qua criminoſi admittunt ad exercitium alicuius actus nō cō prehendit meretrix [b],niſi ſpecialiter de ea caueat quod clarè īnuit hæc litera.nā prīò dixerat quoſlibet admitti etiā criminoſos:& poſtea ſubiūxit meretrices.licet eīn & ipſa criminoſa ſit tn̄ propter eius vtilitatē repellitur generaliter à legitimis actibus.& ſpālis prouiſio requirit circa ipſius habilitatē.ar.in.l.qn̄ alexādrū.C.de adul.& l. adulter.eo.ti.& facit hoc.c.ad ſtatuta loquentia de criminoſis. ¶ In gl.j.ibi. *ſi accuſatus fuerit infamatus.* hoc limita qn̄ clericus accuſat à laico criminoſo:tūc eīn requiritur ꝙ accuſatus clericus ſit malę famę.ſecus ergo vbi laicus à laico vel clericus à clerico.de quo plenè dixi in c.cū.p.alleg.in gl.& in.c.per tuas j.eo.tit. ¶ †In glo.ij.in prin.hæc ſol.licet prima fronte videat vera.tn̄ in veritate nō procedit.nā & ſimoniacus in ordine eſt prēciſus ab eccleſia.ergo nullū ſpeciale poneret iſte tex.in ſimoniaco.& etiā ſequentes ſol.gl.poſſent impugnari.iō conclude breuiter poſt Inno. quòd alios peccatores etiam prēcioſos ab eccleſia toleratos non tenemur vitare etiā in diuinis.nam licitè audimus diuina etiam ab excommunicato tolerato.& facit.c.cū non ab homine j.de ſent. excō.licet poſſimus in occulto eos vitare,vt erubeſcētes agant pœnitentiam.ar.in.c.veſtra.de choa. cle.& mu.Sed ſimoniacum in ordine quātuncūq; occultum tenmur vitare [c] īdiuinis.vt in.c. p̄ter.§.verum.xxxij. di. & ſic intellige text.ꝙ peccator etiā ſi ſit præciſus tolera tus tn̄ ab eccleſia poteſt quo ad alios celebrare.licet ipſe peccet celebrando.Sed ſimoniacus in ordine quātuncū que tolerat[d] nec quo ad alios pōt miſſam cātare. ¶ †In ea glo.ibi. *niſi renuntiet beneficio &c.* Conclude latius aſſumendo aliqua dicta Inno.ꝙ aut quis eſt ſimoniacus in ordine,aut in beneficio.Primo caſu ſuſpēſus eſt quo ad ſe & quo ad alios.nec prodeſt renuntiare beneficio: nec diſpenſatur cū eo niſi per ſolū papā.j. q.j.in.c. gratiam. *Si* verò eſt ſimoniacus in beneficio.& tunc ſi eſt occultus,nō eſt ſuſpenſus quo ad alios.ſed quo ad ſe tātùm & ſi renuntiat beneficio pōt ordinē ſuum exequi poſt peractam pœnitentiam.ſed illo beneficio retento in quo fuit ſimonia cōmiſſa non pōt agere pn̄iam.vt in c.inquiſitionis.in prin.s̄.de accu.Si verò eſt manifeſtus & tunc eſt ſuſpenſus etiam quo ad alios:& licet renuntiet beneficio,eget tn̄ diſpenſatione ſicut quilibet notorius criminoſus.vt in.c.fi.de tem.ord.Sed poteſt cū iſto diſpenſari per epiſcopū,dummodo nō ſit ille epiſcopus qui cōmiſit ſimoniam.vt no.iij.q.v.in.c.p̄ſentiū.Item quod dixi ꝙ notorius ſimoniacus in beneficio eſt ſuſpēſus quo ad alios.eſt verū quādo ſimonia fuit commiſſa eo ſciente.ſecus ſi eo ignorāte,puta per patrem vel amicum.tunc enim eſt ſuſpenſus quo ad alios:ſed non pōt illud beneficiū licitè retinere ſine diſpenſatione:vt pal. le.c.præſentiū.& quod no.in.c.ficut.&.c.nobis j.eo.tit.

✤ *SVMMARIVM.* ✤

1 *Simonia in quibus rebus committatur.*

2 *Quicquid datur vt quis recipiatur in aliquam religionem ſimoniacum eſt.*

3 *Simonia cōmittitur ſiue detur aliquid quādo beneficium conferatur,ſiue detur poſtea in progreſſu temporis.*

4 *Simoniam incurrunt recipientes:dantes & mediatores.*

5 *Conſuetudo tolerans ſimoniam vel inducens: eſt nulla.*

6 *Moniales recipiunt aliquam in ſororem:non debent ab ea vel eius conſanguineis aliquid petere:ſed ipſi cōſanguinei aliqd ſponte offerant monaſterio,vel dicant volenti intrare vt aliquid portet pro victu.non autem paciſcantur: quia eſſet ſimonia.*

7 *Simonia non committitur eo quòd beneficiati recipiunt beneficia reſeruata eis annua penſione, dantes reſiduum fructuum alteri.*

8 *Cardinales locantes beneficia eis cōmēdata ſub certa penſione non committunt ſimoniam:ſecus ſi renuntiant titulo commendæ accepta certa pecunia.*

Simonia non committitur ſi inſtitutus in beneficio ſoluit certā penſionem alicui cardinali:quæ penſio fuit impoſita beneficio vacanti ſoluenda per inſtituendum.

¶ *CAP. VIII.*

On ſatis. [d] †Simoniacum eſt pretium recipere pro ingreſſu religionis,& pro prioratibus vel capellis concedendis, pro prælatis inſtituendis, pro concedenda ſepultura,pro chriſmate,pro oleo ſancto.pro benedictionibus nubentium vel alijs ſacramentis.nec valet conſuetudo in contrarium.hoc dicit.cum ſequen.Diuiditur. nam primò ponit conſilium tripliciter prohibitiuum diuiſim.cuius tranſgreſſores & cōſenſores dicit ſimoniacos.ſecundò coniunctim ponit aliam triplicem prohibitionem damnās contrariam conſuetudinem & cauſam reddit. ſecunda ibi. *pro ſepultura.* ¶ Caſus literalis. In.c.iſto prohibetur ne ab his qui trāſeunt ad religionem aliqua pecunia

pecunia requiraſ.nec prioratus,vel capellanis ꝓ aliquo
ꝓtio alicui cõmittaſ:& qui cõtrafecerit,tam ille qui de-
dit q̃ qui recipit vel cõſenſit ſimoniam committit,nec
pro aliquo ſpirituali vlla exactio attentetur non ob.ali
qua cõſuetudine.quia diuturnitas tẽporis nõ diminuit
2 peccatum ſed auget:& in ſe.c.idẽ dicitur.Ber.¶ †No.j.
a ex tex.ꝙ ingreſſus[a] religionis eſt quid ſpirituale.vñ pro
eo nõ debet aliquid tẽporale exigi.aliâs committitur ſi
monia.vt hîc.de quo plenè diceſ.in.c.qñ.j.eo.vbi habeſ
3 de iſtis monialibus.¶ †No.ij.ꝙ pariter ſimonia cõmit
titur ſiue à principio temporis inſtitutionis aliqd tẽpo
rale ex pacto deſ,ſiue annua pars reddituũ cõſtituaſ.nã
videſ cõferre beneficiũ propter illũ annuũ redditum q
4 eſt quid tẽporale.de quo aliquid infra tangã.¶ †Not.
iij.ꝙ tam recipiens tẽporale pro ſpirituali q̃ dans & cõ
ſentiens ſiue mediatores inuoluunſ vitio ſimoniæ.ad
hoc.c.per inquiſitionem.s̃.de electꝝ.&.c.ij.de confeſ.
5 ¶ †Vltimò no.ꝙ conſuetudo non excuſat in iſtis,imõ
aggrauat peccatũ quod intellige qñ diu perſeuerauit in
peccato prætextu cõſuetudinis.de quo.vj.q.j.c.imitare
6 c.fi.de cõſue.&j̃.c.proxi.¶ †In glo.j.in fi.no.ex gl.duas
bonas theoricas & practicas cõficiendi inſtrumentum
b qñ aliqua puella recipiſ in monialem [b].vt nõ detur ali-
quid ex pacto ſed purè pro deuotiõe ſua ipſa puella vel
eius pater offerat monaſterio aliquid.Secunda practica
eſt.vt ſi hoc cõtingat ex defectu facultatis reddituũ mo
naſterijꝙ per viã cuiuſdã protectionis ſiue intimatiõis
dicaſ volenti intrare vt ſecũ aliquid apportet vñ poſſit
viuere.nõ autẽ debet deduci in pactũ.& ita intelligo In
no in.c.tuaj̃.eo.vbi videſ ſentire cõtra iſtam glo.de quo
7 etiã per Io.an.in.c.qñ.j̃.eo.¶ †Sed quęro extra gl.diciſ
hîc ꝙ non debent cõcedi eccleſiæ ſeu capellanię ſub an
nuo redditu,nũquid religioſi q̃bus ſunt cõceſſę aliquę
eccleſiæ ad vſum propriũ poſſint licitè concedẽdo oẽs
fructus retinere ſibi annuam penſionem;& cõcludunt
hîc doct.ꝙ ſic.nec ob.c.prohibemus.nec.c. ſignificauit.
s̃.de cenſ.quia verũ eſt ꝙ cenſus nõ debet imponi eccle
ſijs,ſed fructus qui debenſ alicui bene pñt vẽdi vel loca
ri.vt in.c.veſtra.de loc.& facit qđ no.in.c.de monachis.
8 & in.c.auaritię.de p̃bẽ.& in cle.j.de iurepa.¶ †Et hæc
faciunt ad.q.quotidianam.nunquid Cardinales poſſint
concedere beneficia eis cõmendata ſub annua pẽſione.
Et circa hoc ſic cõclude.ꝙ aut volunt locare cõmendã
exiſtentem apud eos & poſſunt ſicut quilibet beneficia
tus vendere & locare fructus ſui beneficij.vt in præall.
c.veſtra.ſpiritualia tamen nõ debent locari.de quo dic
vt dicam in.c.qñ.&.c.fi.j̃.ne præla.vi.ſu.aut volunt re-
nuntiare titulo cõmendę vt bñficiũ cõferaſ alij per pa-
pam.& tũc ſi pręcedit pactum vt habeat certã pecuniã,
non eſt dubiũ ꝙ cõmittitur ſimonia.& magis commit-
teret ipſe Cardinalis quã ille q̃ cõfert.quia ipſe nihil cõ
fert:ſed tantũ renuntiat cõmẽdę & recipit pecuniam ex
pacto.eſt enim illa renũtiatio ſimoniaca.ad hoc qđ not.
glo.in.c.ex parte.s̃.de offic.delega.Sed cautela poſſet ſic
c adhiberi. dum tamen [c] non præcedat prius priuata pa-
ctio.vt papa ex officio ſuo induceret Cardinalẽ ad re-
nuntiandũ & poſtea apponeret certã penſionẽ bñficio
vacãti ſoluẽdã Cardinali annuatim p inſtituẽdũ.& hoc
trãſiret ſine vitio ſimonię.ar.opt.in.c.niſi.de p̃bẽ. nã &
ſi pro vita religioſorũ q̃nq̃ apponunſ iſtę penſiones ec
cl'ię forti⁹ pro ſubſtẽtatiõe Cardinaliũ quorũ cõſilio re
giſ orbis.& abſq̃ dubio cõſulti⁹ prouidereſ vniuerſali
eccleſiæ apponendo huiuſmodi penſiones potius quã
cõcedẽdo eis eccleſias ĩ cõmẽda:qa deſtituunſ ſic eccl'ię
proprio rectore & malè deſeruiſ ipſis eccleſijs in ſpiri-
tualibus & temporalibus.

☞ *SVMMARIVM.* ✤

1 *Cõſuetudo licet praua & inhoneſta excuſat à pœna tẽporali.*
2 2*Simonia an poſsit cõmitti circa ſacramentũ matrimonij?*
3 *Maritus ignobilis ſi aliquid dat vxori nobili in recõpenſatio nem parentelæ licitè dat:& huiuſmodi donatio valet.*
4 *Donatio remuneratoria inter virum & vxorẽ valet,etiã nõ expectata morte alterius cõiugũ,quia nõ eſt ſimplex donatio.*
5 *Preſbyter ſi nõ vult baptizare aliquẽ ſine pecunia,an debeat illi dare dictã pecuniam:ad verò baptiſmũ relinquere.*
Pro baptizato habetur qui habet voluntatem baptizandi ſe.
Baptiſmus etiam collatus à laico tenet.
Simoniam nõ committit ille qui eſt neceſsitatus dare pecuniam pro ſpirititualitate.
6 *Vſuram non committit ille qui neceſsitatur accipere pecunias ſub vſuris.*
7 *Simonia nõ committitur ſi quis dat vel pollicetur pecunias ali cui pagano vt faciat ſe chriſtianum:niſi ille paganus efficeretur chriſtianus ob illas pecunias.*
8 *Simonia committitur ex parte recipientis ſi accipit pecuniam ne conferat ſpiritualia ſimoniacè.*

¶ *CAP. IX.*

CVm in eccleſiæ. *Summatũ eſt.s̃.in.c.* p̃cedẽti.&diuidiſ.quia prĩò ponit factũ horribile:& excuſationẽ cõſuetudinis ĩ-
probat ſcdò illã reprobat qa ſimoniacã
1 ibi. *ne igitur.*¶ †No.j.ex tex.ꝙ praua cõſuetudo põt ap
pellari ſex mortis.appellaſ emꝫ lex quia ab impijs vt lex d
& priuilegiũ obſeruaſ.ideo radicitus & velociter eſt ex
tirpãda.vt.viij.diſt.c.mala cõſuetudo.appellaſ lex mor-
tis,quia infert mortẽ eternã:ſed quo ad pœnã tẽporalẽ
d multum excuſat.[d] vt no.iiij.diſt.c. deniq̃.& in.c. cũ ve
nerabilis.de cõſue.¶ Scdò ex eodẽ verbo colligo ꝙ pec
catum ſucceſſiuũ eſt grauius & grauiori pœna afficien
dum quã ſit momẽtaneum.& ꝙ peccatũ detinet tẽpo-
raliter & inuiſibiliter animã vinculatã ſeu alligatã ſicut
vincula tenent corp⁹ viſibiliter.¶ Vltimò no.ꝙ omnia
ſpiritualia largo mõ pñt appellari ſacramenta.vt colli-
gitur ibi. *ſeu alijs ſacramentis &c.* propriè tñ ſunt ſeptẽ
ſacramẽta.de quib⁹ in.c.veniẽs.de tranſac.per glo.¶ In
glo.ij.in fi.vel dic ſecundũ Vin.ꝙ hoc procedit de iure
ciuili.de iure verò canonico nõ valet cõſuetudo aliqua
vt pro ſpirituali aliqd deſ temporale,& an & qñ poſſit
aliqua cõſuetudo in huiuſmodi introduci. dicã.in.c.ad
2 apoſtolicã j̃.eo.¶ †In gl.in ver. *benedictionibus nubentiũ &c.* ibi gratia nõ cõferſ.Io.an.hîc.& in.c.vnico.de ſac.
vnc.determinat cõtrariũ dicẽs ꝙ etiã in mrimonio gra
tia cõferſ.& ad.c.cõnubia.alle.pro cõtrario rñ.ꝙ in bñ-
dictionibus nubentiũ & in alijs ſacramentis adeſt pñtia
ſancti ſpũs & grãtia:ſed in matrimonio in actu.ſ.copu-
læ carnalis licet non adſit pñtia ſanctiſſpiritus propter
honorẽ: & qa homo efficitur totus carneus,põt tñ ibi
adeſſe gratię:puta ſi facit cã reddendi debitũ. nã tũc cõ
iunx mereſ.xxiij.q.v.c.j.xxvij.q.ij. c.ſi tu abſtines. Nec
etiã valet ar.gl.dũ dicit ꝙ pro bñdictionibus nubentiũ
non debet aliquid exigi:quia cõferſ gratia ſpũſſancti.&
tñ prohibetur exactio pecuniæ.exẽplũ in electis.Et an
ſit indiſtinctè verũ ꝙ in matrimonio poſſit licitè inter
uen.re pecunia.conclude ꝙ pro dote & pro donatione
propter nuptias licitè põt interuenire:quia propriè nõ
daſ pro matrimonio.i.vt cõtrahaſ ipm matrimonium.
ſed pro onere matrimonij.vt in.c.per veſtras.s̃.de dote
poſt di.reſti. Itẽ ante matrimonium cõtractũ põt inter-
uenire donatio ĩter ſpõſos.dũmodo cõferaſ in tps mri
monij:vt in.l.j.C.de do.ante nu.ſed in mrimonio cõtra
hẽdo ſi inducaſ alter ad matrimoniũ,nõ valet donatio
e ſeu ꝓmiſ.facta ab altero cõiugũ [e] qa vr̃ fieri ob tur.cau.
ſ.libidinis extorquẽdę.ita vult tex.no.in.l.ſi ita ſtipula.
3 §.ſi tibi.&ĩ.l.ſi diuor.ff.dever.ob.¶ †Dicit tñ ſin.Bar.
f in vtroq̃ loco.ꝙ ſi puella [f] erat nobilis,& vir eſſet ple-
bei⁹.tũc licitè põt aliqd donari vt cõtrahaſ mrimoniũ
qa videſ donatio remuneratiua & in cõpenſatione pa-

✤ SEBA.SAPI.
a ¶ Ingreſſus. Vide Abb.ĩ.c.ñ. ĩ prĩo no.s̃. de ſtat.mon.
ZACHARIAS
b ¶ Quãdo puella recipiſ ĩ moniali. Adde ad dilucidationẽ huius dubñ Bar.in.l.ij.C.de inſti. & ſubſti.& ibi oĩno p Alex.in fi. eũdẽ Bar. & meli⁹ in.l.titio centũ.§.j. ff.de cõd. & de.& in auth.res quę.C. cõ.de ſucceſ.
✤ SEBA.SAPI.
c ¶ Dũ tamẽ. Vide mirabilẽ adeciſio. ad verba Abb.hic quã ponit Feli.in c.ad audiẽtiã.in.ñ. col.cũ ſequẽt.s̃.de reſcriptis.
ZACHARI.
¶ Quo ad pœnã tẽporalẽ multũ excuſat. Adde Lud. ro.ſin.ſuo. xix.in ci.an cõſuetudo.et Frã.de cre.ſin.ſuo. cxlix.qđ inci.nos puerorũ.alle. vtri que ad hoc gl.fin. in.c.cũ venerabilis.p iſtũ hic all. s̃.de cõſue.q̃ vide & qđ ibi notaui ĩ apoſ.ad iſtũ nu.5. in apo.inver.quo ad pœnã.dixi ĩſu per ĩ apo.ad eũdẽ poſt alios.in.c.qñ nu.13.in apo.ĩ ver. tex.cũ gl.s̃.de cõſti. Feli.in.c.j.col. vj.s̃.de reiu. alex. cõſi.xcñ.col.ñ.vo. j.& cõſil.cvñ.col. pe.vo.ñ.Bal.cõſil. xxxix.vol.ñ. Ro. cõſi.cccclxvj.Car di.cõſ.cxxxñ.co. ñ.& Pe.de anc.cõ. xlvj.inci.cõſuetudo.& cõſi. cclxxj. inci.iure ſumpto. & cõſuetudinem.
✤ SEBA.SAPI.
e ¶ Ab altero cõiugũ.Inn.cõtrarium ponderaſ p Abb. ibi tex.ĩ.c.de illis. s̃.de cõdi.app.rñ-det duob⁹ modis vt ibi per eum.
f ¶ Qđ ſi puella.Vide Iaſ.in.l.ſi nõ ſortẽ.col. ij̃.verſi.ſecũdus effect⁹.ff.de cõdi. inde. & latè ĩ.l.ex hoc iure.co. vij̃.ver.tertius effectus .ff.de iuſti.& iu.vbi ad hoc plura allegat.

rentelæ:& nõ cauſa libidinis.quod eſt valde notãdum.
4 ¶ † Et per hæc dicta Bar.audio Bar.de ſali.conſuluiſſe ꝙ valet donatio facta inter cõiuges qñ eſt remuneratiua ſeruitij recepti:vt ſi cõtra effectũ cõiugalẽ maximũ beneficium collatũ eſt vxori per virum & ecõtra.ita ꝙ alter alteri ſit obligatus ad antidora.tũc eñ tenet donatio & obligatio facta etiã nõ expectata morte alterius cõiugũ.quia ſimplex donatio prohibeꝫ inter coniuges. vt in.c.fi.de do.inter vi.& vxo.non aũt donatio remuneratiua illa eñ propriè & ſtrictè nõ eſt donatio cũ nõ procedat ex mera liberalitate:vt.l.j.ff.de dona.ſed ꝓcedit vt ſatisfiat obligationi ad antidora.l.ſed & ſi.§.cõſuluit.ff.de peti.hęr.& in.c.cũ creatura.de cele. miſſ.& in
5 c.cũ in officijs.de teſti.& hæc no. ¶ † Extra gl.q̃ro nũquid poſſit licitè dari pecunia ſacerdoti qui nõ vult aliter baptizare,an potius ſit ſacramentũ baptiſmatis relinquẽdũ?de hoc vide bo.gl.in.c.baptizãdis.j.q.j.vbi vr cõcludere ꝙ aut iſte baptizãdus eſt adultus,& nõ debet aliquid cõtribuere: ſed potius baptiſma relinquere:qa ex quo credit & non deficit per eum quominus baptizetur:habeꝫ pro baptizato:ar.in.c.debitũ.& qđ ibi not. ſ.de bap.& in.c.ij.de preſby.nõ bap.& qđ ibi not.in gl. aliãs baptizet ſeipm ſcđm illã glo.hoc tñ vltimũ parum prodeſſet:qa differẽtia debet eſſe inter baptizãtẽ & baptizatũ.in prẽal.c.debitũ.Itẽ dic ꝙ põt ſe facere baptizari à laico:qa à quocũq; collatũ ſit tenet.vt in.c.j.in ver. ſacramẽtũ.ſ.de ſum.tri.Siverò ẽ infãs,tũc ſunt opi.Quidam eñ dicũt nihil eſſe tribuẽdũ, ſed potius infantem dimittendũ ſine baptiſmo:qa nõ debet qs peccare vt infans acquirat vitã eternã.xiiij.diſt. c.qđ ait Loth.& ibi gl.&.xlvj.diſt.c.ſicut.alij dicũt ꝙ licet nõ deberet dari: tñ potius q̃ dimittere infantẽ ſine baptiſmo pecunia eſſet danda.& hoc intellige qñ nõ reperiꝫ alius q̃ ſciat baptizare.& putarẽ ꝙ licitè põt hoc caſu dari pecunia.licet illicitè recipiaꝫ:qa iſte q̃ donat non vt emat ſpũale, ſed potiꝰ tollat ĩpedimentũ illicitè pſtitũ huic ſacramẽto.
6 ¶ † Sicut in ſimili dicimus de recipiente pecuniã ad vſurã,vt ſi volũtariè hoc faciat inducendo aliũ ad vſuram cõmittendã peccet:ſecus ſi hoc faciat ex neceſſitate:vt no.in.c.ſuper eoĩ. de vſur.& facit qđ no.ſ.c. ꝓxi.
7 ¶ † Secũdò q̃riꝫ nunquid licitè detur pecunia pagano vt ſe baptizet.de quo vide gl.in.q̃ pio.j.q.ij.& recitant opi.& quidã dicũt ꝙ licitè põt dari exẽplo beati Silueſtri qui bona temporalia pollicebaꝫ paganis vt faceret ſe chriſtianos.alij cõtra:mihi placet hæc opi. ꝙ aut faciunt propter paupertatẽ.qua pagani nolũt venire ad chriſtianã:& tũc licitè eis poſſet pecunia promitti nam multi iudęi;multas diuitias cõgeſſerunt exvſuraria pauitate:& timent venire ad fidẽ:quia oportet eos oĩa malè ablata reſtituere:hoc eñ caſu licitè puto pecuniã eis poſſe ꝓmitti vt veniãt ad fidẽ:ſed ſi nõ habẽt propoſitum veniẽdi ad fidẽ niſi ex cupiditate pecunię promiſſæ:tunc puto contrariũ.quia in talibus parũ prodeſt baptiſmus.xv.q.j.c.nõ eſt.imò peccãt.quia abutuntur bono.& dãtes non euaderẽt peccatũ.ar.xxxiij.q.v .c.ad fidem.ſed ſecundũ primũ membrũ arbitror feciſſe beatũ Silueſtrũ.
8 ¶ † Vltimò quęritur quid ſi pecunia datur eꝛo vt ſimoniacè non cõferat ſpiritualia?dicũt doct.ꝙ ſimonia eſt ex parte recipiẽtis nõ autẽ ex parte dantis.

SVMMARIVM.

1 *Procurationẽ non debet petere prælatus,niſi in caſibus à iure expreſsis:vel his ſimilibus.*
2 *Procuratio debetur epiſcopo non ſolũ ſi viſitat vel conſecrat loca remota ſed etiam vicina.*

¶ CAP. X.

1 CVm ſit romana. Breue eſt. † Nota.j.caſũ in quo præter viſitationem debetur procuratio. qñ ſcilicet eꝛs ſiue prælatus vadit ad cõſecrandũ ecclęſiam.& dicit hic Vincẽ.& doct.cõiter poſt eum ꝙ in nullo caſu pſtabitur procuratio prælato pro officio ſuo impendendo niſi in caſibus à iure expreſſis.& not. hoc dictum tã q̃ ſingulare:quia quotidie allegaꝫ. Exigẽs ergo procurationẽ debet allegare caſum expreſſum ſecundũ doc.ſed ego putaremꝙ in ſimilibus expreſſis poſſit procuratio exigi.ad hoc qđ no.gl.& doc.in.c.ſicut.ſ. de accu.& tex.iuncta gl.in ſimili.in.l.j.C.de cõdi. ĩde.& in.c.ſtatutũ.poſt prin.de reſcri.lib.vj.non eñ oẽs iuris articuli pñt lege cõplecti.ſed eſt de ſimilibus ad ſimilia procedendũ.vt.l.nõ poſſunt.ff.de legi.& in.c.dilecta.de
2 cõfir.vtili vel inutili. ¶ † In gl.j.ibi.*potius pro labore &c.* hanc opi.tenuerũt qdã:ſed nõ placet Hoſt.qa ſequereꝫ ꝙ data vicinitate locorum nõ debereꝫ iſta procuratio. no.bene hoc dictũ Hoſ.ex hoc eñ ſentit ꝙ q̃tumcunq; eccleſia conſecranda ſit vicina epiſcopatui nihilominꝰ poteſt à cõſecratore exigi procuratio.quod placet.tum quia iſta litera loquiꝫ indiſtinctè:tũ quia idẽ videmus in procuratione debita ratione viſitatiõis:quia debeꝫ etiã ab eccleſijs quæ ſunt in propria ciuitate.vt in.c.venerabili.de cen.Eſt ergo hęc procuratio annexa viſitationi & cõſecrationi & datur nõ pro labore ſacramenti.quia dareꝫ pro ipſo ſacramẽto cũ ſit cõnexa.j.q.iij.c.ſi qs obiecerit.ſed prẽſtaꝫ in ſignũ cuiuſdã ſuperioritatis. & vt facilius prælati inducanꝫ ad viſitandũ & cõſecrandũ.facit quod no.Inn.in.c.romana.de cẽſi.li.vj.Quare autem in conſecratione & viſitatione exigi põt procuratio.& nõ ſic à baptizãdis?vide gl.x.q.iij.c.relatũ.quę dicit hoc fieri ne propter auaritiã ſeu paupertatẽ hoĩes ſubtrahe renꝫ ſeu ſubmouerenꝫ à ſacramento baptiſmatis.Et no. hãc gl.inquãtũ dicit ꝙ propter defectũ facultatũ eccleſiæ debet epiſcopus proprijs ſumptibus eccleſiam conſecrare.tene menti.

SVMMARIVM.

1 *Conuictus de ſimonia vel infamatus ſi ſe non purgauerit eſt deponendus.ſ.*
2 *Electus ſimoniacè in prælatum eſt deponendus.*
3 *Notorie ſimoniacus punitur tanquã ſi foret vel confeſſus vel conuictus.*
4 *Simonia non punitur per ſolam famam.*
5 *Principes etiã laici qui acceptæ pecunia cõſentiunt electioni alicuius in prælatũ:cõmittunt ſimoniam:& tenentur illas pecunias reſtituere illi eccleſiæ de cuius prælatura agebatur.*
7 *Confeſsio extraiudicialis facit indiciũ ad torturã:& aliquãdo ad pœnã.& eſt ſufficiẽs ad priuandũ quem beneficijs ſuis.*
Glorians ſe commiſiſſe tale crimen punitur pro delicto gloriationis.
8 *Confeſsus in iudicio timore futuræ probationis nõ dicitur ſponte confeſsus.& ideo nõ gaudet beneficio confitentiũm.*
Confeſsio ſpontanea quæ dicatur?
Confeſsus per viã inquiſitionis acrius punitur quã conuictus.
9 *Simoniacus in ordine debet deponi ab ordine male accepto quia eo retento non poſſet agere pœnitentiam.*
10 *Patronus laicus alicuius eccleſiæ collegiatæ an habeat cõſentire in electione prælati?*
Collatio beneficiorum nõ poteſt fieri per laicum,nec per ipſum acquiri etiam ex conſuetudine de cuius initio non ſit memoria.niſi ex ſpeciali priuilegio papæ : vt habent principes & reges mundi.
11 *Pecunia ſimoniaca accepta per regentes eccleſias quomodo diſtribuetur & qualiter accipientes puniantur?*

¶ CAP. XI.

1 DE hoc. † Conuictus de ſimonia deponẽdus eſt.Idẽ ĩ infamato qui ſe purgare non poteſt . ſecunda pars principalis ibi. *regem.* ¶ Caſus literalis. Epiſcopus exonien.ante ſuã electionem promiſit Archi.quoddã beneficiũ & cuidã clerico quẽdam prioratũ vt vterꝙ electioni ſuæ conſentiret.Item rex &

rex & alij principes pecuniã receperũt vt electioni cõsentirẽt:q̃siuit archiep̃s qd esset sibi agendũ sup̃ p̃dictis Resp.pa.q̃ si notoriũ est dictũ Archi. & clericũ recepisse promissa ob cãm illã,vel exinde cõfessi fuerint in iure vel legitimè cõuicti ab altaris ministerio perpetuò sunt deponẽdi.Si verò nõ ẽ notoriũ:nec cõuicti sũt vel cõfessi:sed publica laborãt infamia,indicẽda est illis purgatio:in qua si defecerint sunt puniẽdi.Rex autẽ& principes sunt inducẽdi, vt si q̃ receperunt à dicto epõ vt electioni p̃starẽt assensum ecclesię exoñ.restituãt cũ illa sine periculo aię retinere nõ possint.Ber.¶ †No.j.ex tex.q̃ propter vitiũ simonię etiã cõmissum in electiõe p̃lati debet quis deponi ab officio & bñficio.qđ intellige vt dixi in.c.inquisitionis.s̃.de accu.¶ †No.ij. q̃ pariter punit̃ de simonia is de cuius crimine notoriè cõstat vel confessus seu cõuictus est.¶ †No.iij.q̃ licet crimẽ simonię sit exceptũ & multa in eo sint spãlia.sola tñ fama nõ sufficit ad puniẽdũ de hoc crimine. ¶ †Itẽ not. q̃ infamato etiã de graui crimine põt à principio ĩdici purgatio.& deficiẽs in ea põt puniri vt author sceleris. qđ limita scdm ea q̃ dixi in.c.accedẽs.s̃.de acc.¶ †Vltiò no. q̃ reges & prĩcipes & alij laici recipiẽtes pecuniã vt cõsentiãt electiõi seu ꝓmotioni ad aliquã p̃laturã tenẽtur illã pecuniã restituere ecclesię de cuius p̃latura agebat̃ licet nõ ꝓuenerit ex bonis eccl̃ię,& hoc ideo.quia in ignominiã illius ecclesiæ fuit data pecunia.ideo in recõpensationẽ iniurię est illi ecclesię restituẽda quod bñ no.in practica:nã cõfessores principũ vel ignorãtia ducti vel applaudãt prĩcipib⁹ negligũt eos ad pnĩam inducere & multi tales sunt hodie in orbe,de quorũ salute diffidẽdum est cũ decedãt in tali peccato.nã peccatũ nõ dimittit̃ nisi restituat ablatũ vt in regula peccatũ.de re. iur.li.vj.& in.c.cũ tu j̃.de vsu. ¶ †In gl.in ver. *confessi.* ibi *extra iudiciũ nõ præiudicat &c.* intellige gl.q̃ cõfessio facta extra iudiciũ super crimine nõ prę̃iudicat.s.ad plenũ.producit tñ indiciũ validũ ad supponẽdũ cõfessum torturæ[a].vt no.gl.& doct.in.l.capite qnto . ff.de adul. Et qñ trãsit in nomẽ specificũ delicti,etiã plenè p̃iudicat.vt si qs extra iudiciũ gloriat̃ se cõmisisse tale crimẽ: nã tũc punit̃ pro delicto gloriationis:vt est tex.in.c.quã sit j̃.de excess.pla.& sentit Inn.in.c.per inq̃sitionẽ.de ele. q̃cõfessio extra iudiciũ de crimine est sufficiẽs ad priuãdum quẽ beneficijs suis cuius contrariũ ipsemet sensit in prę̃al.c.quã sit.de hac materia plenissimè dico in.c.at si clerici.de iudi.¶ †In ea gl.ibi. *timore probationes.* no. sing.glo.quia quotidie solet allegari.& idẽ no.gl.xv.q. vlt.in summa.& dicit̃ cõfiteri timore probationis quãdo iam accersitus erat ad iudiciũ.secus aũt q̃n nõ præcedente aliquo stimulo spõte iuit ad iudiciũ,& confessus est crimẽ:quia tũc hęc cõfessio dicit̃ oĩno spõtanea.& per hãc gl.dico limitandũ dictũ Inn.in.c.qualiter & q̃n. ij.de accu.vbi dicit q̃ si quis cõfitetur crimẽ q̃tumcũq̃ graue nõ prę̃cedẽte directo ordine cõtra eũ poterit imponi pœna,quãtumcũq̃ grauis statuta pro delicto confessato.intelligo eñ q̃n iam vocatus erat ad iudiciũ:licet nõ per accusationẽ.secus si spõte accessisset.Host.tñ dicit hĩc,quòd ẽt si timore probationis quis cõfiteat̃,etiã si timore probationis qs confiteat̃,etiam in aliquo parcẽdũ est sibi licet nõ in totum.& erit arbitrariũ quãta pars pœnę indulgeat̃.ar.in.c.fi.de trãsac.sed hoc dictũ Hos.nullo iure probat̃.quinimo oĩa iura parẽ pœnã infligũt cõuictis & cõfessis in iudicio: vt hĩc & in.l.si cõfess⁹.ff.de cust.reo.&.c.ij.de cõfes.cũ multis similib⁹.& facit illud notabile dictũ Inn.in p̃all.c.qualiter.vbi vult acrius puniri cõfessum p̃ viã inq̃sitionis q̃ conuictũ.vt ibi dixi.¶ †In gl.in ver. *deponendi.* ibi. *si agatur in modũ inquisitionis &c.* hoc procedit vbi agit̃ cõtra simoniacũ in ordine & tũc ẽt indistincte fit depositio etiã ab ordine:quia retẽto ordine malè accepto nõ põt agere pœnitẽtiã:& ita intelligo.c.inquisitionis.alle.in gl.& ibi dixi.sed si esset simoniacus in bñficio tũc nõ videt̃ q̃ viã inq̃sitiõis debeat fieri depositio.arj̃.e.c.insinuatũ. & plenè tetigi ĩ p̃al.c.inq̃sitionis.& dicvt ibi.¶ †In gl.inver. *regem.* ibi.*non cõfirmatur electio &c.* põdera gl.q̃a apert̃ sentit q̃ patronus ẽt laicus eccl̃ię collegiatę habet cõsentire in electione p̃lati,adeo q̃ eo nolẽte cõsentire nõ firmat̃ electio:sed inveritate hoc est falsum de iure si patronus nõ p̃tẽdit aliquã cãm legitimã contradicẽdi,nisi hoc haberet de iure spãli,& à solo papa de quo vide bo. tex.cũ gl.s̃.de iurepa.c.in nobis.facit tex.in.c.cũ terra.s̃. de ele. & fortè iste tex.habebat hoc in priuilegiũ.sicut audio regẽ Frãcię & aliquos principes orbis habere ex priuilegio ptãtẽ conferẽdi certa bñficia.de consuetudine tñ hoc nõ posset acq̃ri p̃ laicũ,ẽt si esset tãti tẽporis cuius initij memoria non esset:vt no.dicit Io.an.in.c.ij. de p̃bẽ.li.vj.in nouella.¶ †In gl.fi.in fi.Vel distingue clarius secundũ Host.& do.Ant.q̃ aut q̃rit̃ de ecclesia seculari aut regulari.Prĩò casu,aut ille qui dedit pecuniã nõ habet vñ viuat,& tũc restituet̃ isti q̃ dedit.ar.in.c.veniens j̃.eo.& ar.eorũ quę no.in.c.q̃ te.de cle.cõiug.Aut habet vñ viuat:& tunc aut oẽs de ecclesia deliquerunt, aut particulares de ecclesia prĩò casu omnesde ecclesia debẽt deijci & pecunia debet applicari illi ecclesię: quia non applicat̃ ipsis criminosis:cũ inde eijciantur secus si nõ eijcerent̃.quia tunc debet applicari fisco principis.s. papę scdm Host.q̃ distribuat in pias causas turpia enim lucra à fisco extorquent̃.l.fiscus.ff.de iur.fisc.Si verò solus prælatus seu particularis de ecclesia deliquit ,tuoc ipse solus punietur.& pecunia applicabitur ecclesię in cuius ignominiã data fuit.vt hĩc.¶ Secũdo mẽbro principali cũ q̃rit̃ in ecclesia regulari.oẽs in ecclesia deliquerũt:& tũc dat̃ pecunia ei qui dedit vt inter secundũ monasteriũ.vt in.c.veniẽs j̃.eo.Siverò particularis de eccl̃ia deliquit:tũc de delictũ suum noceat eccl̃ię tenet̃ dare pecuniã secũdo mõasterio quo ad vsumfructũ tm̃.& mortuo ingresso redibit ad primũmonasteriũ.& sic põt intelligi finis glosę vt limitet illud veniens.

ZACHARI.
¶Ad supponendũ cõfessum tortu ræ.Adde Bar.in.l. q̃m.ff.de insa.Bal. in.l.ictus fustium. e.tiAnge.in.l.j.ff. de confess. istum. & Ioã.de ana.in.c. ñ.s̃.eo.& istũ in.c. at si clerici . colũ. iiij.ver.sed quia supra facta est mẽtio ff.de iudi.Ro.dec. clxxx.inc.licet cõfessio extraiudicialis.& eũdẽ Ro. cõsi.vij. inci. visis necessarijs ¶ frcto proposito. qđ tñ dictũ limita vt no taui in apo.ad istũ in.c.olim.nu.9.in ver.subñci tórturæ.vbi etiã Felin. col.ñ.ver.ij.nisi reuocet.s̃. de rescri.

✤ SEBA.SAPI.
a ¶ Torturæ . Adde qđ hmõi cõfessio facit plenã ꝓbationẽ qñ est verisimilis vt cõcludit Tindarus ĩ tractatu de ꝓbatio. vbi tractat de confessione ver.nunc de criminalib⁹ . in prin. & cuius sit effectus talis cõfessio.tradit Paris de puteo.in tractatu lyndicat⁹ char.lxix.col.iij.vbi dicit q̃ licet talis cõfessio nõ probet.facit tamẽ q̃ cõfess⁹ possit extraordinariè puniri eo q̃ gloriat⁹ fuerit de delicto. & de tali cõfessiõevide multa p Ange.de arc. in tract.maleficiorum. in verbo fama publica.ver.q̃ro anvnũ iudiciũ. & inverbo necnõ ad denuntiationẽ. ver. quæro an cõfessio.

✤ *SVMMARIVM.* ✤

1 *Simonia est quando pro aliquo obsequio promittitur beneficiũ ecclesiasticum.*
2 *Clericus in curia papæ vel in foro ecclesiastico potest esse procurator laici.in curia verò seculari non nisi ad vnum negotium tantùm.*
3 *Excõmunicati sũt ipso iure illi qui recipiũt aliquid ex eo quòd proponunt aliquod negotiũ pro alijs apud sedẽ apostolicam.*
4 *Familiaris alicuius prælati si inseruit ei pro beneficio obtinendo cõmittit simoniam.5.in fine.*
Beneficium collatum in aliquem ob seruitia tẽporalia recepta est simoniacum.
5 *Prælatus habens aliquem ad sua seruitia sub certo salario donec de beneficio prouideat sibi:an cõmittat simoniã dãdo tale beneficium retinẽdo maximè sibi salarium præteritum quod promiserat?*
Electus promittens dantibus vocem suæ electioni beneficium committit simoniam.

¶ *CAP. XII.*

1 CVm essent. ¶ † Simoniacum est pro temporali obsequio beneficiũ ecclesiasticum promitrere.primò ponit decisam cõtrouersiam & procuratoris donationẽ. secũdò diffinitionem & eius causam ibi. *cũque.* ¶ Casus literalis. R.clericus & nobilis vir Guil.erant in prę̃sentia domini papæ pro controuersia quã inter se habebant:quia nobilis ille in curia do, papæ morã diutius trahere nõ poterat,pro se in causa illa constituit procuratorẽ partibus in prę̃sentia papæ constitutis.clericus ille confessus est quòd miles ille promiserat ei dare ecclesiã illam

ſuper qua litigabat:ſi quoddã negotiũ ipſius militis poſ
ſet in prẽſentia papę promouere & quia promiſſio illa
continebat ſimoniacam prauitatem eidem.Reſpon.pa
2 pa.impoſuit ſilẽtium ſuper eccleſia ipſa.Ber.¶ †Not.j.
ex tex.ar.clericũ poſſe eſſe procuratorem ſiue ſolicita-
torem in cauſa laici: quod dicit verum Abbas in cu-
curia romana ſeu in foro eccleſiaſtico:& pro hoc.c.per
venerabilẽ.iũcta ſuperſcriptione.s̃.qui fil.ſint legi.ſecus
ſentit in foro ſeculari.Sed dic ꝙ etiã in foro ſeculari nõ
prohibet clericus promouere vnum negotiũ laici:& iu
ra q̃ prohibent clericum exercere negotium laici debẽt
intelligi generaliter qñ indiſtinctè exercẽt procuratio-
nem ſecus in vno negotio:& ita intellige in officio ad-
a uocationis [a],hoc eſt ſingulare dictũ Inn.& menti com
mendãdum in.c.vnico.de obliga.ad ratioci.& idẽ licitè
3 ſentit.in.c.ſed nec.ne cle.vel mo.¶ †Secũdò no.ex tex.
ꝙ de romouẽdo negotio apud ſe.apoſt.nõ debet qs re-
cipere promiſſionem maximè alicuius ſpũalitatis cõſe-
quendę:& hodie curialis vel alius recipiẽs vel faciẽ pro
miſſionem de aliqua vtilitate vel de re cõſequenda vel
obtinẽda gratia apud ſe. apoſt.eſt ipſo iure excõicatus.
de quo plenè dic vt in extrauagãti Bonifacij [b] q̃ incipit
excõicatus.& hodie multi incidũt in hãc excõicationẽ.
4 ¶ †In gl.j.in fi.no.duo ſing.in iſta gl.primũ ꝙ põt quis
licitè ſeruire alicui p̃lato & ſeparare ab eo bñficiũ ſpiri
tuale,nec ex hoc cõmittit ſimonia:licet ſequat collatio:
tñ hęc gl.dicit ꝙ nõ debet ſeruire principaliter hac in-
tẽtione.quaſi dicat ꝙ põt ab eo in gñe ſperare bonũ tẽ-
porale:& ſecũdariò ẽt bñficiũ ſpũale,ſecus ad illud ſervi
tiũ nõ eſſet idoneus ad illud ſeruitiũ vel ſeruitium nõ
eſſet hone ſtum.do.Anto.pro cõcordia dicit ꝙ aut ſer
uiens & recipiẽs ſeruitiũ habẽt reſpectum ad certũ be-
ficium,& procedat iſta gl.vt nõ liceat hac intẽtiõe prin
cipaliter duci,aut tẽdũt ad bñficiũ incertũ:& procedit
illa gl.Ioã.Et nõ video bonã rõnẽ diuerſitatis inter bñfi
ciũ certum& incertum.nec puto ꝙ in aliquo caſu licitũ
ſit principaliter ſeruire pro ſpirituali bñficio cõſequẽ-
do:nec p̃latus licitè cõfert ſi principaliter ducat ad cõferẽ
dum pro ſeruitio tẽporali recepto: qa id qđ in ſe debi-
tũ eſt & honeſtũ nõ debet exerceri fauore humanę gra
tiæ:ſed recto iudicio:vt in.c.nemo j.eo. &.xj.q.iij.c.eps
.§.ſi ergo.& in.c.grauẽ.de p̃bẽ.ſed ſecundariò bñ põt ha
beri talis ſpes:& ita voluit gl.in.c.quid proderit.lxj.diſ.
& Inn.in.c.venerabilẽ.de elect.in fi.in ver.fiducia.& in-
telligo gl.in illo.c.ſunt nonnulli.j.que.j.ſecundum iſtã
5 gl.& illud.c.quid proderit.¶ †Et faciunt hæc ad quę-
ſtionẽ quã ponit hîc Hoſ.Eps recepit quẽdã clericum
ad ſeruitiũ ſpirituale p̃ſtãdum,promittẽs ſibi certũ ſala
rium annuatim donec ſibi prouideret de bñficiũ cõpe-
tẽti,nunqd ho cfit licitũ?& cõcludit ꝙ ſi dũmodo ſpãli
ter ex pacto ſe nõ obligauerit ad ſeruitiũ tẽporale prę-
ſtãdum.nec cõmittit ſimonia ſi remittat poſtea ſalariũ
cũ cõferẽ bñficiũ:quia ſalarium erat ſub cõditione & fa
cta collatione expirat obligatio.inſti.de ver.ob.in.§.oĩs.
ſecus ſi promiſſio fuiſſet pura & perpetua:quia tunc be
ne cõmittit ſimonia ſi remitteret tẽporale pro ſpiritua
li cõſequẽdo.ar.in.c.veniẽs.s̃.de teſti.ego putarẽ primũ
dictum Hoſt.procedere quando prælatus nõ inducitur
ad conferẽdum principaliter propter ſeruitium tẽpora
le vel ſpirituale recipiẽdum:ſed quia ille meret& in cau
ſa impulſiua & nõ finali fit prẽſtatio ſeruitij.ar. in.c.gra
ue.de prẽben.nam video ꝙ nõ eſt licitum recipere pro
miſſionẽ beneficij conferẽdi pro voce præſtãda in ele-
ctione:vt in.c.de hoc.s̃.eo.mõ nõ videt licitum etiã pro
ſpiritualibus ſeruitijs recipere p̃miſſionẽ beneficij con
c ferendi [c],ſecus(vt dixi)ſi iſta eſſet cauſa impulſiua.Et ex
his habes deciſum ꝙ ſecundò põt colligi ex gl.nunquid
ſit licitum clerico ſeruire prẽlato pro beneficio conſe-
quẽdo:& nunquid prẽlatus hoc caſu licitè confert.

a ¶Officio aduoca tionis. Vide Feli. multa allegãtẽ ad hoc ĩ.c.cũ.I.&.A. col.vj.s̃.de reiudi.

b ¶Bonifacĩ. Vide ad illã extrauagãtem pulchrã limi tationẽ quã tradit Feli.in.c.de cæte-ro.in vlti.col.s̃.de reiudi.

c ¶Conferendi. Vi de ad hæc Cardi. Flo.in cle.j.in prĩ cip.q.xvĩ.de reb. eccl.nõ alie.vbi di citꝙ ſi cõſtituatur penſio in pecunia vel in poſſeſſioni bus alicui pro ali-quo ſeruitio tẽpo rali hoc pacto ꝙ adepto beneficio ſufficienti debeat eã dimittere iſtud eſt illicitũ.ſecus ſi talis penſio conce deretur loco bene ficĩ.vt ibi per eũ.

ſvmmarivm.

1 *Notorius ſimoniacus vel de ſimonia infamatus ſi ſe non pur-gauerit deponuntur.3.*

2 *Simoniacus in beneficio non deponitur ab ordine: ſed priua-tur beneficio.*

3 *Infamatus de crimine ſimoniæ ſi nõ ſe purgauerit deponitur: licet contra eum nõ præceſſerit certus modus agendi prout fit in alijs criminibus.*

Simonia punitur ex ſola præſumptione præcedentibus aliqui-bus ſignis notabilibus.

4 *Infamatus de aliquo crimine,ſi de eo nõ purgatur:puinitur tan quam conuictus.*

Præſumptio probabilis orta ex infamia tranſit in violentam cũ reus deficit in ſe purgando.

Præſumptio non eſt ſufficiens ad aliquem condemnandum ni-ſi ſi ſit violenta.

5 *Infamia licet teneat locum accuſatoris:tamen facit aliqualem gradum præſumptionis.*

6 *Statuta facientia mentionem de conuictis non verificantur in-deficientibus ſe purgare licet illi reputentur vt conuicti.*

Statuta an & quando & qualẽ recipiant interpretationem?

7 *Depoſitus à beneficio quia deficit in purgatione ſimoniæ an poſ ſit per diſpenſationem epiſcopi ad illud vel aliud admitti?*

¶CAP. XIII.

1 INſinuatum. †Notorius ſi moniacus in beneficio ab illo deponit. Idem in in-famato qui ſe purgare non põt.priò ponit papa narrationem ſibi factã cõ-tra quam ſecundò prouideri mandat ſecunda ibi. *vnde.* ¶ Caſus literalis. In eccleſijs ciſter-nienſis epiſcopatus q̃ plures clerici per ſimoniam dicun tur habere ingreſſum,de quo ſunt infamia notati vnde mãdat papa dioceſano ep̃o quatenus ſi publicum & no torium fuerit aliquos in eccleſijs illis per ſimoniã intraſ ſe,eos inde remoueat.illis autẽ quorum crimẽ publicũ & notorium nõ eſt:ſi tamen laborãt infamia publica:in dicat cũ.v.vel.vj.manu ſui ordinis purgationẽ, in qua ſi defecerint,bñficijs illis perpetuò priuet eoſdẽ. Bern.

2 ¶ †No.j.ex tex.ꝙ ſimoniacus in bñficio nõ deponitur ab ordine q̃n nõ conuincit per viã accuſationis:ſed pri-uatur bñficio ſimoniacè acquiſito,de quo dic vt dixi.in c.inquiſitionis.s̃.de accu.poſſet etiã alia pœna mulctari cũ iſta non ſit propriè pœna.pro hoc bo.tex.in.c.cũ cle
3 rici.s̃.de pac.¶ †Secundò no.ꝙ infamato põt à princi-pio indici purgatio alia inq̃ſitiõe ſup veritate criminis non p̃cedente:ſed in ea deficiẽs punit ac ſi fuiſſet convi ctus per inquiſitionẽ.Contra hoc tamen fortiter ob.c. ſignificaſti.s̃.de adulte.& quod dixi in.c.accedẽs.s̃.de ac cuſa.nam vbi indictionem purgationis nõ præceſſit cer tus modus agendi debet deficiẽs in ea tantũ ſuſpendi à beneficio ſed hîc non apparet,quòd certus modus non præceſſit:ergo non debent iſti priuari beneficijs ſuis in caſu quo defecerunt in purgatione.So.cõtrarium videt difficile & non tactũ hîc.Sed oportet rñdere altero de duob⁹ modis,ꝙ aut hîc præceſſit inquiſitio formata ad priuationẽ beneficiorũ,& deficiẽtibus p̃bationib⁹ fuit indicta purgatio,vel ſecundò põt intelligi quòd ſit ſpe-ciale in crimine ſimoniæ vbi non requirunt probatiões ita claræ & manifeſtæ:ſed debent incõtinenti repelli de eccleſia cũ aliqua ſigna notabilia conſtãt de crimine cõ tra ſimoniacum.vt in.c.ſicut ſimoniaca.s̃.eo.Et etiã cir ca vnũ aliud videtur hoc.c.deuiare.à no.in.c.qualiter.el ij.s̃.de accu.vbi dictum fuit ꝙ data notorietate crimi-nis qualitercũq̃ procedatur,etiã per viam inquiſitiõis debet fieri depoſitio etiã ab ordine, ex quo crimen eſt graue.& facit.c.cũ ab homine.s̃.de iudi.vbi deprehẽſus in crimine deponit,fortius quãdo crimẽ eſt notorium deponi debet. hoc etiam contrarium non tangitur hîc:

ſed põt

sed potest dici quòd etiam ab ordine isti potuissent de poni: vt factum fuit in.c.de hoc.s.eo.sed hîc episcopus iste tantũ quęsiuit de priuatione beneficiorum.& papa
4 rñdet vt in litera.¶ †In gl.fi.ibi. *transit in violẽtam &c.* no.istã gl.fin.quã soleo quotidie allegare ad reddendã rõnẽ verã quare deficiẽs in purgatiõe punit vt cõuictus non eñ punitur ex pręsumptione probabili tantũ,quia illa nõ sufficit ad cõdẽnãdũ quẽ de crimine: vt in.c.lras. de p̃sump.sed pręsumptio probabilis orta infamia tran sit in violentã: cũ reus deficit in se purgãdo:& violenta sufficit ad condẽnationẽ: vt in.c.afferte.s.de præsum.& l.indicia.C.de rei vẽ.quę sic debet intelligi: vt dico.in.c. iij.de proba.Simile no.gl.notabilis in.c.cũ cõtumacia. de hære.lib.vj.vbi pręsumptio orta cõtra suspectũ de hæresi trãsit in violẽtã si stat in excõicatione per annũ.
5 simile ẽt in.c.rursus.&.c.quicũq;.xj.q.iij.¶ †Collige ẽt ex hac gl.q; ex infamia orta cõtra aliquẽ orit probabilis p̃sumptio. licet teneat locũ accusatoris: & facit aliquẽ gradũ probationis: licet cõtrariũ sentiãt doc.in pręal.c. qualiter.Et an & qñ infamia seu fama inducat certum gradũ probationis no.per canonistas in.c.veniẽs.j.s.de testi.& per Bar.in.l.de minore.§.tormẽta.ff.de quęstio.
6 ¶ †Et prędicta p̃nt induci ad statutũ,quo cauet q; con uictus de certo crimine debeat puniri certa pœna, nun quid deficiẽs in purgatione habeat pro cõuicto vt possit puniri pœna statutaria?& videt q; sic,quia deficiens in purgatiõe punit tanq̃ auctor sceleris.vt hîc.& in.c.de hoc.s.eo.& in.c.accedẽs.s.de accu.Itẽ statuta recipiunt interpretationẽ à iure cõi: vt in.c.cũ dilect⁹.s.de cõsue. no.Inn.in.c.cãm.s.de rescri.& Bar.in.l.oẽs populi.ff.de iust.& iu.Contrariũ puto verũ.qm̃ deficiẽs in purgatio
a ne est interpretatiuè & nõ verè cõuictus[a]: vt dicit glo. no.in fi.in.c.inter j.de pur.ca.Sed in statutis nõ habet locum intellect⁹ interpretatiu⁹,debẽt eñ verba ꝓpriè & strictè capi: nõ autẽ fictè. qa fictio in eis locũ nõ habet. l.iij.§.hæc autẽ verba.ff.de neg.ge.& no.in.c.nrã j.de iniu.Non ob.q; dixi statuta debere interpretari scdm ius
b cõe: qa debet itelligi qñ ius procedit non per fictionẽ[b] & improprietatẽ sicut procedit in hac materia.& facit qđ no.Io.an.ĩ regula ꝓ possessore.de re.iur.li.vj.in mer. vbi elegãter ponit an & qñ & qualẽ interpretationẽ re cipiãt statuta hæc puto vera.nisi statuta disponerẽt in materia iuris nõ deuiãdo à dispositiõe iuris: sed potius alleuiãdo pœnã: nã tũc statutũ recipit oẽs limitatiões& interpretationes iuris ẽt impropria? & strictas: vt in.c. cũ dilectus.&.c.ad audiẽtiã.de cle.nõ re.facit qđ no.Cy.
7 in.l.qcũq;.C.de ser.fu.¶ †Vlti.hîc q̃rit de vna qõne tacta p̃ Host.nũqd iste deficiẽs in purgatiõe post priuatio nẽ factã possit dispẽsatiuè per eñ restitui ad bñficiũ? Et cõcludit q; nõ.qa cũ infamia duret nõ posset sine scã dalo dispẽsari.ij.q.v.c.p̃sbyter.Sed hoc dictũ non puto indistinctè verũ: qa nõ debet plus operari fictio seu prę sumptio violẽta q̃ veritas.vt not.in.l.iiij.ff.pro soc.sed si iste fuisset verè cõuictus de simonia posset certo casu secũ dispẽsari.ergo fortius qñ nõ fuit cõuictus verè sed interpretatiuè.& an & qñ possit dispẽsari cũ simoniaco ad illud beneficium vel ad aliud.plenè no.in.c.post trãslationem.de renun.vbi Io.cal.ponit vnam distinctionẽ not. etiam in.c.penul.de elect.

alijs qui habent scholarem examinare.

4 *Iustitia non debet præuàricari respectu consanguinitatis vel amicitiæ.*

5 *Dictio vniuersalis si impossibile sit stare in sua vniuersitate resoluitur in particularem in interpretatione dispositionũ.*

6 *Simonia est studiosa cupiditas emẽdi vel vendẽdi spiritualia.*

Simonia non committitur ex sola voluntate.

Simonia quotuplex sit.

¶ CAP XIIII.

1 NEmo. †Simoniacum est pretio vel fauore celare pc̃torem vl̃ re conciliare ante pœnitẽtiã,vel dignè pœ nitẽtẽ à recõciliatione remouere.h.d.Et scda pars principalis ibi. *nec quenquã.* ¶ Casus lite.Statuit Alex.q; null⁹ p̃sbyter aliquod emo lumẽtũ recipiat à quocũq; publicè peccante vt eñpo vel eius ministris celet pc̃tñ illi⁹,nec ꝓ respectu cuiuscũq; cõsanguinitatis aut familiaritatis dimittat qn pc̃tñ ĩno tescat.Scdò dicit q; nullũ dignè pœnitẽtẽ vl̃ ẽt min⁹ di gnè pœnitẽtẽ ꝓpter grãm vel fauorẽ ad recõciliationẽ adducat & testimoniũ recõciliatiõis ferat eidẽ,vl̃ ꝓpter aliquã liuorẽ siue odiũ remoueat à recõciliatiõe.qa vtrũ
2 que simoniacũ ẽ.Ber.¶ †No.j.ex tex.q; simonia cõmit tit nõ solũ impẽdẽdo aliqd spũale ꝓ tpali sed ẽt omittẽ do spirituale quod tenebat ĩpendere propter cõmodũ alicui⁹ tpalitatis,& sic cõmittit simonia qđcũq; spũalia
3 cõmittat vel omittat ꝓ cõmodo tpali.¶ †Scdò no.ar. q; sacerdos põt ferre testimo. de reconciliatiõe & p̃nia pc̃toris.idẽ no. in.c.testimoniũ.de testi.Sic etiã doctor
c põt ferre testimo.de vita & peritia scholaris.[c] vide bo. tex.cũ gl.xij.q.j.in.c.j.& in.l.nemini.C.de aduo.di.iu.& per hęc iura semp putauiq; in numero septẽ doctorum debentiũ approbare scholarẽ doctorãdũ p̃nt cõputari doctores p̃ntates,qa cũ semper ip̃i assumant tãq̃ ꝓprij magistri scholaris examinãdi melius & vberius ipsi p̃nt ferre testim̃.de peritia scho.q̃ alij doc.forẽses q; ꝓ alia tẽ poralia nõ hñt notitiã de peri.scho.nec tãq̃ suspecti sũt repellendi: quia eoipso q; pręsentãt eum tãq̃ idoneum
4 vident eũ approbare.† Vltiõ.no.q; id quod est iustũ & honestũ non debet exerceri fauore cõsanguinitatis vel priuatę amicitię: aliâsquod in se est honestũ & iustũ effi cit inhonestũ & iniustũ.simile in snĩa q̃ põt esse iusta ex cã,& ex ordine tñ ex aĩo efficit iniusta: vt cũ condẽnat subditum potius odij cã q̃ delicti.xj.q.iij.c.eñs.§.si ergo
5 & facit ad ea q̃ dixi in.c.cũ essent.s.eo.¶ †In glo.j.in fi. no.hãc gl.quia facit ad interpretationem statutorum, & cõtractuũ,& alterius dispõnis.vt dictio vniuersalis resoluat in particularẽ,vt euideat absurditas.nã impossi bile esset vt sacerdos posset hre quodlibet tpale ꝓ celã do pc̃tõ: iõ exponit qđlibet.i.aliqđ de qbusdã.¶ In gl.ij. in fi.Itẽ ex alio contrariũ est multum à remotis:nã lo qt qñ q̃s recipit mercedem vt indicet furẽ seu seruũ fugi tiuũ,nec posset recipere pecuniã vt nõ indicet:quia eẽt cõtra bonos mores:vt dicit in p̃al.l.iiij.de cõdi.ob.tur. cau.& an ex officio iudi.possit cõpelli ad iudicãdũ not.
6 ibi et dicã in.c.q cũ furej.de fur.¶ †Sed op.cõtra gl.& cõtra tex.& vr̃ q; hîc nõ fit cõmissa simonia: quia simo nia est studiosa volũtas vel cupiditas emẽdi vel vẽdẽdi spiritualia:vt no.j.q.j.ĩ summa.sed hîc nõ vẽdit aliquod spũale.ergo &c.Sol.quidã dicũt q; illa diffinitio nõ est auth.Host. cõtradicẽs q; illa est simonię mẽtalis diffini tio.& debet & addi cũ opere subsecuto:quia sola volũ tas nõ facit quẽ simoniacũ nisi sequat effectus. Triplex est ergo simonia:q̃dã mẽtalis,qñ nullo pręcedẽte pacto expresso:sed tacitè agit vt det spũale pro tpali:& diffinit vt.s.dixi.q; est studiosa volũtas seu cupiditas opere subsecuto vẽdendi vel emendi aliquid spũale vel spũali annexũ.Est & simonia cõuentionalis qñ partes expresse cõueniũt inter se:vt det spirituale pro temporali:& ista

SEBA.SAPI.

a ¶ Non verè conuictus.Idẽ tenet Abbas in.c.at si clerici.in prin.col.v.s. de iudi.

SEBA.SAPI.

b ¶ Per fictionẽ.An & qñ statu. loquẽtia ĩ casu verò trahantur ad casum fictum tradit Alex. in.l.j.§.lex falc.ff. ad le.fal.& remissiuè in.l. gall⁹.§.& quid fit tm̃.ff.de libe.& posth.& vide Bal. declarantẽ ĩ.l.j.C.de nũdinis.

c ¶ De vita & peritia scholaris.Adde Bart.in.l.non aliter & in.l.nemini. & ibi ẽt Bal.C.de aduo. diuer. iu.in j. cõstitutione digestor. ũ.in.§.oẽm. in vl.col.& Gemi. in alle.c. j.xij. q.j.

SVMMARIVM.

1 *Simoniam committit ille qui pretio vel fauore celat peccatorem, vel ante pœnitentiam reconciliat.*

2 *Simonia committitur quoties cũque committitur vel omittitur aliquid spirituale pro temporali.*

3 *Sacerdos potest ferre testimonium de reconciliatione & pœnitentia peccatoris.*

Doctor potest ferre testimonium de vita & peritia scholaris.

Doctores promouentes scholarem sunt idonei testes vnà cum

ZACHARI.

a ¶Vt in iurepatronatus. Adde Bar. in.l.hãc legẽ.ff.de cõtrahẽ.em.Paul. de caſ.& doc.in.l. j.in fi.ff.de offi.eiꝰ cui mãda.eſt iuriſdi.Bal.cõſi.iiij.volu.v.So.cõſi.cccIxviij.& iſte in.c. quanto.nu.7. vbi plenè dixi.ĩ apo. ad iſtũ.in verſi.eſt falſum.s.de iud.

SEBA.SAPI.

b ¶Copulatiua.Vide Iaſ.in.l.j.in prĩ. ff.de iuſti.& iure. & Soci. pulchrè. in.l.ſi is qui ducẽta.§.j.ff.de rebus dubijs.vbiPau.de ca.& alij.

diffinit ſic ſecũdum Hoſt.q̃ eſt ſpiritualiũ vel ſpititualibus annexorũ præcedẽte pacto promiſſionis, cõditionis,modi ſeruitij,vel alicuius tẽporalitatis receptiovel donatio.& puto q̃ cõprehendẽdo vtrũq; poſſit ſic breuiter diffiniri.q̃ eſt rei ſpiritualis vel ſpiritualibus annexę cũ aliquo tẽporali facta cõmutatio.de qua ſimonia cõuẽtionali no.in.c.& ſi qõnes.j.e.ſic vr intelligere Hoſt.iſtũ tex.de ſimonia cõuẽtionali.alij dicũt vt Tan. q̃ largè hîc cõmittit ſimonia & nõ ſtrictè.Inn.ita dicit hîc q̃ iſti puniunt ad inſtar ſimonię quaſi nõ ſit vera ſimonia:ſed hoc ẽ cõtra fi.c.nõ em hîc loq̃t de pœna ſed tm̃ declarat vtrũq; eſſe ſimoniacũ:nã paria ſunt exercere ſeu impẽdere ſpirituale ꝓ tẽporali & cõmittere ſpirituale.ſeu exercitiũ ſpũalitatis pro tpealitate.vtroq; em̃ caſu fit q̃dã cõmutatio.In gl.fi.in fi.& iſte vltimus intellectus eſt melior.q̃a nõ apparet rõ diuerſitatis inter duos vltimos caſus & priores.ſed propter ſimilitudinẽ q̃ eſt inter priores duos caſus illi habent pro vno:& idẽ dicẽ dũ in duobꝰ vltimis caſibus.Sed extra gl.op.cõtra text. in eo q̃ iudicat tm̃ ſimoniacũ qn̄ pretiũ recipit à publicè peccãte:nã idẽ vr ſi ab occultè.vt.ij.q.j.c. ſi peccauerit in te.&c.Satis eſt ergo q̃ tu ſcias vt tenearis denũtiare.ſol.doc.fatent cõtrariũ qn̄ eſſet occultus & nollet ſe corrigere,ſecus autem ſi eſſet paratus ſe corrigere vt ibi.& in.c.nouit.s.de iudi.

SVMMARIVM.

Prælatus ſolus nõ poteſt remittere aliquid per quod ſit quæſitum ius eccleſiæ.

Alienatio illegitimè facta per prælatum põt per illos de collegio retractari.

Miſsio in poſſeſsionem cauſa rei ſeruandæ habet locum etiam inter religioſos.

Ius patronatus trãſit cũ vniuerſitate vẽdita,quia participat de temporalitate:ius verò merè ſpirituale nõ tranſit cum vniuerſitate.

Copulatiua copulat rem copulatam principaliter:& non acceſſorie:ſecus dictio cum.6.

Ius patronatus non põt vendi hoc modo:vendo tibi villam & iuſpatronatus quod habeo in ea:ſed iſto alio modo ſic:vt vẽdo villam cũ iurepatronatus:quia primo caſu venit principaliter,ſecundo acceſſorie.

Venditio plurium rerum:quarum aliquæ non poterant vendi retractatur reſpectu illarum,non autem omnium.

¶ *CAP. XV.*

OVerelam. Eccl'ia emi vel redimi nõ põt. h.d. quo ad lr̃am.Et prĩò ponit q̃relã monachorũ.ſcdò cõmittit caſũ inſtruẽdo iudicẽ in prĩcipali ibi.*vnde quia.* ¶ Caſus liter. Monachi de acra quoddã maneriũ cũ pertinẽtis ſuis & eccleſiã quãdã adepti fuerũt monachis de cardomo ſub annuo cẽſu.xv.librarũ.& ſup hoc charã ab ipſis monachis habuerũt.poſtmodũ verò prior monachorum de acra capitulo ſuo incõſulto chartã p̃dictã accepta inde pecunia dictis monachis de cardomo reſignauit: vnde monachi iſti de acra cõquerebant ſe iniuſtè grauatos. Quare mãdat pa.quibuſdã quatenus partibꝰ cõuocatis eãm p̃dictã cõcordia vl' iudicio terminare ꝓcurẽt.Sciẽtes q̃ ſicut eccleſia p̃dicta emi nõ potuit:ita nec redimi. Siverò monachi de cardomo legitimè citati fuerint,cõtumaces iudices monachos de acra inducãt ĩ poſſeſſionem eorũ:de quibus cõtrouerſia vertit inter eos:nec p̃mittant eos exinde abſq; iuris ordine moleſtari.Berna.

1 ¶ † Not.j.ex tex.ſolũ prẽlatũ nõ poſſe reſcindere con
2 tractũ per quẽ aliquod ius eccleſię q̃ſitũ eſt.¶ † Secũdò no.illos de collegio poſſe agere ad remotionẽ eorũ quę prẽlatus illicitè alienauit.de quo in.c.ſi quis preſbyte-
3 rorũ.de reb.ec.non alie.&.c.cũ olim de teſti. ¶ † Vlti. no.q̃ etiã inter religioſos habet locũ miſsio in poſſeſſionẽ cauſa rei ſeruãdę propter cõtumaciã. quod not. pro limitatione.c.ex literis.de do.& contu.vbi intuitu religionis fit ſequeſtratio,& non miſsio in poſſeſſionẽ:
4 põt em̃ fieri miſsio:vt hîc.¶ † In gl.in ver. *emi.* in fi.no. plũra ex hac gl.& prĩò q̃ ſpirituale trãſit cũ vniuerſitate vendita:licet per ſe vẽdi nõ poſſit.Sed hoc nõ eſt verũ ſimpliciter.& iura alle.in gl.loquunt in iure nõ ſpũa
a li ſed in annexo:vt in iure patronatꝰ[a] q̃d cũ habeat participiũ nõ ſolũ cũ ſpiritualitate.ſed cũ tẽporalitate tranſit cũ vniuerſitate:ſed merè ſſpirituale nõ trãſit quia nõ põt accedere,cũ nullũ habeat p̃ticipiũ cũ tpalitate nec poſſit venire acceſſoriè.de quo tm̃ dic vt plenè no. Inn.
5 & alij in.c.ex literis.de iurepa. ¶ † Secũdò no. ex glo.q̃
b copulatiua[b] facit copulatũ venire principaliter & nõ acceſſoriè,& ſi copulat rẽ quę principaliter venire nõ põt:ſed acceſſoriè ſic impedit actũ.quia(vt dixi.)copulat principaliter quod & principaliter venire nõ põt:et ſic no.de hac copulatiua.in.l.regula.ff.de iur.& fac.ign.
6 ¶ † Et induco hãc gl.ad qõnẽ.certũ eſt ius patronatus trãſire cũ vniuerſitate ſeculari.vt in iur.alle.in glo.q̃d ſi facta eſt venditio hoc modo vẽdo tibi talẽ villã & iuſpatronatus quod habeo in ea, nũquid teneat venditio reſpectu iuriſpatronatus?& credo q̃ nõ:vt apertè colligit ex iſta gl.quia ex quo copulatur per hãc copulã: & videt venire & vẽditũ eſſe principaliter ſicut villa.q̃d eſſe non põt:vt in.c.j.de iurepa.& per hoc puto limitã dũ dictũ Io.an.in.c.j.de iurepa.li.vj.vt procedat qn̄ ponit dictio cũ q̃ denotat acceſſionẽ quãdã:& nõ qn̄ ponit dictio &.¶ † Vltimò collige ex hac gl. q̃ vbi plura
7 vẽdunt principaliter,& eſt aliquod q̃d vẽdi nõ põt non retractat vẽditio in oibꝰ rebꝰ,ſed tm̃ in re prohibitavẽdi.argu.in.l..ff.de euict.& facit. l.domum.ff.de contra hẽ.emp.& regula vtile.et q̃d ibi no.de reg.iur.li.vj. Extra gl.vltiò op.tex.& vr̃ q̃ illa eccl'ia nõ poterat cõcedi ſub annuo cẽſu.vt ĩ.c.nõ ſatis.s.e.ergo ex quo de hoc cõſtabat p̃ cõfeſſionẽ iſtorũ monachorũ debebat eis papa imponere ſilẽtiũ:vt fecit in.c.cũ eſſent.s.eo.Sol. dicunt doc.hîc q̃ eccleſia nõ fuit vẽdita:ſed ipſi fructus fuerũt venditi ſeu locati:& qn̄q; locat eccleſia.i.fructus eccleſię:vt in.c.querelã.ne pręla.vi.ſu.Vel ſecundò põt intelligi q̃ fuit conceſſa iſtis religioſis retento cenſu. ſimile in.c.conſtitutus.de reli.do.& an & qn̄ eccleſia ſic poſſit concedi.dic vt ibi no.¶ In glo.fi.in gl.iuncto tex.iudicem delegatũ poſſe vendere poſſeſſionem per eũ traditã cã rei ſeruãdę vſq; ad ſnſam diffinitiuã. & hoc mihi plus placet habito reſpectu ad tex.quã quod ponit hîc Inn.dicẽs q̃ per iſta verba poſita in fi.literæ. iſti fuerũt conſtituti cõſeruatores,& ſic tanquã cõſeruatores p̃nt defendere inductum in poſſeſſionẽ.Et no.hoc dictũ In no.quod dictum eſt ſatis notabile quoniã alibi non vidi ſcriptum per iſta verba.

SVMMARIVM.

1 *Pro chriſmate non debent exigi pecuniæ ab eccleſijs etiam ſi de hoc ſit conſuetudo.*

¶ *CAP. XVI.*

1 EA quæ. † ¶ Pro chriſmate ab eccleſijs pecunia exigi non debet, etiã ſi hoc habet conſuetudo.& primò factũ reprehẽſibile narrat q̃d ſecũdò fieri prohibet ibi. *quia verò.* tertiò pœnã cõminat ibi. *pro certo.* ¶ Caſus literalis. Quidã epi extorquebãt nũmos à clericis pro criſmate: & illos denarios aliqn̄ appellãt cathedraticũ: aliqn̄ paſcalẽ p̃ſtationẽ:aliqn̄ cõſuetudinẽ epalẽ:ſed qa hoc ſimoniacũ eſt.Mandat pa.quatenus prętextu alicuius cõſuetudinis vel prælationis denarios prædictos nullatenus exigant:q̃d ſi fecerint,periculum ſui ordinis & dignitatis non immeritò poterunt formidare.Bern. ¶ Not.j. ex tex.q̃ nedũ prohibetur pecunia exigi pro chriſmate inquantũ

inquantū eſt ſacramentū vt pro chriſmando aliqū, ſed etiā pro ipſo liquore chriſmatis: nā hîc non exigebatur pecunia à chriſmato ſeu cōfirmato: ſed ab inferioribus eccleſijs fortè baptiſmalibus. & etiā clarius. probat. j. q. j. c. placuit. ij. eſt ergo chriſma[a] qd ſpirituale nō ſolū cū eſt ſacramentū, ſed inquantū eſt liquiuor. ergo nec à cō firmato nec ab eccleſijs quibus conferr aliquid tēporalitatis exigendū eſt. ¶ Secundò no. ꝙ variatio ſeu mutatio nominis non excuſat id quod ſui natura eſt malum. maximè cùm nomina appellatiua immutabilia ſint. l. ſi quis in fundi vocabulo. ff. de leg. j. nomina tamen propria poſſunt mutari ad libitū, niſi fiat in fraudem. l. vna. C. de muta. no. pro ſpiritualibus ergo nihil tēporalitatis exigi debet, quodcūq; nomē tali præſtationi imponat.

a ¶ Chriſma. Vide Abba. omnino in c. ad noſtrā. j. hoc titu.

SEBA. SAPI.

SVMMARIVM.

1 *Homagium & fidelitas quomodo differant.*
2 *Allegans turpitudinem ſuam eſt audiendus, quando vult deſiſtere à peccato.*
3 *Gratia cōceſſa per ſedē apoſtolicā nō poteſt probari niſi per literas: & nō per teſtes: excepto quādo ſcriptura ſit deperdita.*
4 *Homagium vel fidelitas an licitè præſtetur citra periculum ſimoniæ pro beneficio conſequendo?*
5 *Pœnitentia alicuius criminis ſi fuit appoſita illicita, & minor per ſacerdotem minus diſcretum, an peccator ſit tutus in conſcientia?*
6 *Simoniacus efficitur infamis infamia iuris: nō ipſo facto, ſed per ſententiam.*
Crimen ſimoniæ equiparatur crimini læſæ maieſtatis.
Infamia facti tollitur per contrarium factum.
Infamia canonica quæ irrogatur pro peccato mortali tollitur per pœnitentiam.
Infamia iuris tollitur per ſolum principem.
Conſtitutio odioſa debet in dubio intelligi vt ſit potius ferendæ ſententiæ quàm latæ.
7 *Simoniacus an diſpenſetur ad beneficia eccleſiaſtica per alium quàm principem.*
Poteſt eſſe quòd quis non ſit ſimoniacus, tamē eius electio vel collatio ſit ſimoniaca: quia fortè facta eo ignorante.
Filius ſacerdotis non poteſt ſuccedere in eccleſia paterna: etiā cum diſpēſatione epiſcopi ne notetur quædam ſucceſſio in eccleſia dei.
Epiſcopus an poſſit reſtituere quem famæ.

¶ CAP. XVII.

EX diligenti. Prò habendis ſpiritualibus homagium facere ſimoniacū eſt. In prima ſupplicantis narratio, petitio, & obligatio. In ſecunda petitionis exauditio cū determinatione, & literarū datio ibi: *quo circa*. ¶ Caſus literalis. Archi. cantuarien. induxit quendā clericū vt faceret ei homagiū & fidelitatē: ita ꝙ ipſe illi clerico annis ſingulis beneficiū exhiberet. clericus ille videns ꝙ huiuſmodi obligatio illicita erat, petijt inſtanter à do. pa. abſolui. dicens ꝙ de prædicto beneficio nil amplius accipe peret. pa. vidēs huiuſmodi petitionē honeſtā & fauorabilem, ipſum ab illa fidelitate abſoluit. cū illud cōtrariū fuiſſet diuinis legibus & humanis, ita ꝙ ab epiſcopo vel ſacerdote diſcreto pœnitētiā accipiat, & ne aliqua nota infamiæ poſsit reſpergi conceſsit ſibi hars literas quas poſsit oſtēdere in teſtimoniū ſuæ indulgētiæ cōtra infa
1 mantes eūdē. Ber. ¶ † No. j. ex tex. ꝙ homagiū[b]: & fide
b litas ſunt diuerſa. [c] Et propriè homagiū eſt quādo qs fa
c cit promiſsionē alteri genibus flexis & manibus intra manus illius poſitis. ita ꝙ efficit homo illius. & talis appellatur homo ligius: & ſolet homagiū præſtari imperatori ſeu regi. ita ꝙ nō recognoſcit alterum ſuperiorē. & de hoc homagio vide glo. in cle. paſtoralis. de re iudi. & plenè per Spe. in ti. de feu. §. ij. Fidelitas verò eſt cū quis promittit alteri ſeruare fidelitatē: & cōtinet in ſe hoc iuramentū fidelitatis multa capitula. de quibus vide bo. tex. xxij. q. v. c. de forma. & quod no. in c. ego. N. de iure-iurā. & hoc iuramētū pōt pluribus p̄ſtari. ¶ Secūdò nota ꝙ ex redditibus alicuius dignitatis ſeu eccleſiæ poteſt certa pēſio annua p beneficio ſpirituali cōſtitui. & pro hoc bonus tex. in c. cōquęrēte. de cleri. nō reſi. & ſic vno modo pōt intelligi iſte tex. pōt etiā intelligi ꝙ de beneficio conſtituto recipiebat certā penſionē annuā: ſed primus intellectus videt magis congruere literæ. & placet
2 Hoſti. ¶ † Tertiò no. ꝙ allegās turpitudinē & peccatū
3 ſuū audiēdus eſt cū intēdit deſiſtere à peccato. ¶ † Vltimò collige ꝙ de gratia à ſede apoſto. facta debet cōſtare p̄ literas. vnde de ſtylo curiæ eſt vt nō poſsit probari etiā per teſtes. de quo p̄ Archi. in proœ. vj. niſi litera ſemel habita fuiſſet deperdita. vt in c. olim. el. j. de priuil.
4 ¶ † In gl. j. in fi. ſed per hoc nō habet vera ratio deciden di: & maximè qa videt obſtare. c. cū clerici j. de vet. ſig. & xxiij. di. c. q̄q̄. & c. ego. N. de iureiur. cū fi. vbi patet ꝙ clerici recipiētes beneficia à ſuperioribus eis præſtāt iuramentū fidelitatis: & etiā iuramētū homagij: & de hoc vltimo videt tex. in c. q̄ ſit graue. de exceſsi. p̄lato. Sol. dicunt docto. ꝙ iuramētū fidelitatis pōt bene p̄ſtari ſuperiori habito beneficio eccleſiaſtico, ſed iuramētū homagij nō. & c. q̄ ſit graue. debet intelligi de homagio largo modo ſumpto: vt cōprehēdat tantū fidelitatē. vt ibi no. & pōt eſſe vera diuerſitatis ratio quare homagiū nō debet p̄ſtari pro ſpiritualib⁹: ſed iuramētū fidelitatatis ſic: quia homagiū cōtinet tēporale cōmodū illius cui præſtatur. nā efficit eius ſubditus & vaſallus, & obligat ſibi ad certa ſeruitia q̄ pro ſpūalibus cōſequēdis p̄ſtari nō de- c
bent: & hoc fortè voluit hîc gl. cū dicit ꝙ iſtud erat munus ab obſequio. i. munus obſequiale: qa plura ſeruitia inde ſequunt: qd no. ſic eſt in iuramēto fidelitatis cū præſtatur p̄lato: qa tantū ſe obligat ꝙ erit ſibi fidelis, & præſtatur potius dignitati q̄ p̄ſonæ. ad hoc. c. venerabilē. in fi. ſ. de elec. Sed dices quare iſte abſoluit nedū ab homagio ſed etiā à fidelitate? puto duplicē ſol. poſſe dari. Prima. ꝙ iſte Archi. intendebat iſtū omnino ligare vt eſſet ſibi vaſallus & ſubiectus ſsideo in totū vitiat obligatio. arg. in c. cū ſuper abbatia de offic. dele. Secūdò pōt dici ꝙ propter indignitatē & peccatū ſuū. quia voluit recipere homagiū, & ſic cōmiſit ſimoniā ideo, vitiat obligatio in totū vt nullū cōmodū inde ſequatur. Tertiò etiā poſſet dici ꝙ iuramentū fidelitatis præſtādū eſt epiſcopo vel alteri habēti iura epiſcopalia propter p̄eminētiam dignitatis: ſecus videt in alijs prælatis inferioribus habētibus collationē certi beneficij. hoc enim iure non probat. habebāt ergo tantū de iure epiſcopali q̄tum eſt conceſſum vel p̄ſcriptū. arg. in c. auditis. & c. cū olim. ſ. de p̄ſcri. & qd le. & no. in c. cū ex iniūncto. in fi. de her. & per hoc declarat intellectus huius c. ¶ In gl. ſup verbo. *diuinis*. in fi. Hoſt. dicit ꝙ ideo dixit diuinis in plurali, vt comprehenderet regulas theologicas & canonicas ſimul. vt in c. j. de iura. calū. quaſi velit Hoſti. dicere ꝙ per verbū diuinis cōprehēdat ius diuinū & canonicū. per verbum humanis legibus cōprehendat ius ciuile, & vbi ſit iſtud ius ciuile allegat in gl. ſeq. Abb. dicit ꝙ non meminit ſe legiſſe vbi ſit iſtud ius humanū. ſed pōt dici ꝙ iſte tex. habuit reſpectū ad ius diuinū & humanū generaliter diſponētia nihil tēporalitatis exigendū pro re ſpirituali: & ſpecificè ꝙ homagiū nō debeat p̄ſtari pro
5 re ſpirituali habet in regula indignū j. de reg. iur. ¶ † In gl. in ver. diſcreto. in fi. nunqd autē peccator ſit tutus ſi ſacerdos indiſcretus imponat pœnitentiā minorē debito, vel aliter minus debitè exercet officiū ſuū. vide bo.
6 gl. in c. menſurā. de pœ. diſt. j. ¶ † In gl. in ver. *infamia*. ibi *infames ſunt*. no. bene gl. & ꝙ ſimoniaci ſint infames probatur in c. vlt. alle. in gl. hîc. ſed allego tex. meliorem. xv. q. iij. in c. ſanè. ſed doc. noſtri hîc non declarāt de qua in

SEBA. SAPI.

b ¶ Homagiū. Quid ſit homagium declarat Iaco. de ſancto Georgio ī trac. de homa. col. j. vbi plura in materia homagij.

ZACHARI.

c ¶ Sunt diuerſa. Adde Spec. in tit. de feu. §. quoniam ver. & no. & verſi. ſecundò quæritur & ver. primò autē. & ibi Bal. in apoſtil. in verſi. homagiū. vbi etiā vnde dicatur & quare, & quotuplex ſit. de quo etiam per Inno. in regula indignū. j. de reg. iu.

famia intelligat iſta.gl.& iura.prealle.nunquid de infamia iuris an canonica,an facti:ſed puto ꝙ debet intelligi de infamia iuris:nã de infamia canonica nõ debet intelligi:quia illa contrahit ex quolibet peccato mortali: & ſublato peccato tollit talis infamia.vt no.vj.q.j.c.ij. &.iij.in.c.teſtimonium.de teſti.& iura loquẽtia de hac infamia reſpectu ſimoniacorũ diſponũt valde ſpecificè & in pœnã ſpecificã:& maximè hoc videt velle text.in d.c.ſanè.vbi equiparat hoc crimẽ ſimoniæ crimini læſę maieſtatis.hoc etiam puto voluiſſe hãc gl.dum dicit ꝙ per ſolum principẽ cũ tali diſpenſatur.nã infamia facti tollit per cõtrariũ factũ.vt no.ij.quęſtio.iij.c.emphemium.§.hinc colligit.qđ infamia canonica tollit(vt dixi)per pœnitẽtiã,ſed infamia iuris eſt illa quę tollit per ſolum principẽ.vt no.in.c.cũ te.§.de re iud.& in.l.j.§.de qua.ff.de poſtu.puto tamẽ ꝙ ſimoniaci non incurrunt hanc infamiã iuris ipſo facto.ſed cũ per ſentẽtiã[a] de hoc crimine fuerunt dãnati.& ſic videtur ſonare iura ſuperius alle.cũ loquant per verba de futuro.& conſtitutio odioſa debet in dubio intelligi vt ſit potius ferẽdę ſententiæ q̃ latæ[b].vt no.gl.in regula in pœnis.de regu.iur. li.vj.Itẽ quia hoc eſt regulare in alijs criminibus publicis vt demũ quis efficiat infamis ſequuta ſentẽtia.l.j.ff. de his qui no.infa.facit qđ no.Dy.in regula infamibus. de reg.iur.li.vj.& hoc no.ante tamẽ ſentẽtiã condẽnatoriam poſſet ſimoniacus notari infamia facti,quę de facili irrogat ex publico:& ſic intelligo iſtũ tex.in eo quod papa dicit ꝙ ne iſte notaret infamia tradidit ſibi literas indulgentiæ,& vt contra latrantiũ morſus &c.q̃ verba clarè indicant ꝙ loquant de infamia facti.ſimile in.c.cũ dilectus.in fi.de ordi.cog.& in.c.cũ tu.de teſti. ¶ †Et in quantum gl.hîc ſubijcit ꝙ cũ ſimoniaco non diſpẽſatur ad aliquod beneficiũ eccleſiaſticum niſi per principẽ.dicit Hoſt.ꝙ etiã per epiſcopũ poterit diſpẽſari ad beneficium ſimplex.alle.c.pe.§.de elec.Io.an.dicit ꝙ illud.c.nõ loquit in ſimoniaco ſed vult dicere ꝙ ſimonia fuit commiſſa illo ignorãte,& ſic non erat ſimoniacus: licet electio ſeu collatio fuiſſet ſimoniaca.Et per hoc videt Io. an.tacitè ſentire ꝙ cũ ſimoniaco ſic poteſt diſpẽſare per epiſcopum etiã ad ſimplex beneficiũ.& certè nec dicta Hoſti.nec Ioã.an.procedũt.quia per epiſcopũ diſpẽſari poteſt cũ ſimoniaco in beneficio:nedũ ad ſimplex beneficium:ſed etiã ad curatũ.vt probat.j.q̃ſtio.j.in.c.j.&.c. penul.de ele.loquit de diſpẽſatiõe fienda ad illud beneficiũ ꝙ quo fuit cõmiſſa ſimonia:nã vt habet nõ ita illud idẽ habeat de facili diſpenſat ſicut vt habeat aliud,ne videatur per prẽcedẽs vitiũ illud obtinere.ſicut dicimus in filio legitimo ſacerdotis[c], qui eccleſiã paternã ex diſpenſatione epiſcopi habere non põt,ne notetur quędã ſucceſsio in eccleſia dei:ſed aliud beneficiũ etiã ſine diſpenſatione bene põt habere.Et an & qñ poteſt diſpẽſari cum ſimoniaco in ordine vel in beneficio.dic vt no. Cald.poſt gl.in.c.poſt trãſlationẽ.de renũ.Sed dicesquo modo poterit inferior à papa diſpẽſare cum ſimoniaco, cum ſit effectus infamis infamia iuris : vt.§.dictũ eſt.& epiſcopus nõ poſsit reſtituere famæ:vt no.in p̃alle.c.cũ tu:reſpõ.ꝙ directè nõ põt epiſcopus infamẽ reſtituere: ſed diſpẽſando in caſibus à iure ſibi cõmiſſus tollit infamia tanq̃ ſequela per quandã cõſequẽtiã:& pro hoc adduco bo.tex.in ſimili in p̃alle.l.j.§.de qua.ff.de poſtu.& probat in ſimili.in.c.at ſi clerici.§.fi.de iudi.ſecundũ intellectum quẽ ibi ponũt docto.tene mẽti. Abbas.

ZACHARI.

a ¶ Per ſententiam. Adde Feli.hîc reuera cõtrariũ. Sed iſte fortè melius pea queno.Ge.poſt gl.in.c.j.de teſti.li.vj.& quod not.in apoſtil. ad iſtũ in c.ſciſcitatus.nu.8. ĩ apoſt.ĩ ver.ipſo facto.§.de reſcrip. Roma. ſingu.ſuo. M M M M cccccvj.incipi.fuit à me queſitũ.Anto. Corſe.in ſe.ſingu. cccxvij.ĩ. ver.ſententia quod incip. cleric⁹ homicida. & iſtũ in.c.niſi.nume.4.& ibi dixi ĩ apoſti.in ver.ipſo iure.§.de renun.de quo vide remiſsiuè.Vel in apoſtil. ad Guil.de cug.in l.cũctos populos. nu.5.in verſi.à dignitate.C.de ſumma trini.

b ¶ Quam latè.Vide Feli.in.c. dilectæ.colũ.ij.ver.ſecundô ſunt dicta verba.§.de excep. vbi dicit ꝙ ſi iudex dicat mandamus ſub pœna excommunicationis intelligit in dubio ferẽdæ & nõ latæ.

c ¶ In filio legitimo ſacerdotis.in fero ex hoc dicto dum dicit filium legitimũ non poſſe habere eccleſiam in qua pater præfuit filium natũ ſacerdoti ante ſacerdotium dico filiũ ſacerdotis.de quo ꝙ Feli.in.c.inter cæteras.in prin.§.de reſcrpt.& bonus. text.in.c.ad extirpandas.§.de filijs præſbyte.

a ¶ Per ſententiam. Adde Feli.hîc reuera cõtrariũ. Sed iſte fortè melius p ea queno.Ge.poſt gl.in.c.j.de teſti.li.vj.& quod not.in apoſtil. ad iſtũ in c.ſciſcitatus.nu.8. ĩ apoſt.ĩ ver.ipſo facto.§.de reſcrip. Roma. ſingu.ſuo. M M M M cccccvj.incipi.fuit à me queſitũ.Anto. Corſe.in ſe.ſingu. cccxvij.ĩ. ver.ſententia quod incip. cleric⁹ homicida. & iſtũ in.c.niſi.nume.4.& ibi dixi ĩ apoſti.in ver.ipſo iure.§.de renun.de quo vide remiſsiuè.Vel in apoſtil. ad Guil.de cug.in l.cũctos populos. nu.5.in verſi.à dignitate.C.de ſumma trini.

b ¶ Quam latè.Vide Feli.in.c. dilectæ.colũ.ij.ver.ſecundô ſunt dicta verba.§.de excep. vbi dicit ꝙ ſi iudex dicat mandamus ſub pœna excommunicationis intelligit in dubio ferẽdæ & nõ latæ.

c ¶ In filio legitimo ſacerdotis.in fero ex hoc dicto dum dicit filium legitimũ non poſſe habere eccleſiam in qua pater præfuit filium natũ ſacerdoti ante ſacerdotium dico filiũ ſacerdotis.de quo ꝙ Feli.in.c.inter cæteras.in prin.§.de reſcrpt.& bonus. text.in.c.ad extirpandas.§.de filijs præſbyte.

SVMMARIVM.

1 *Munera an inducant ſimoniam cõſiderari debẽt perſone dantis & recipientis:qualitas & quantitas muneris.*
Ordinatio vel conſecratio non cenſetur ſimoniaca ſi ordinatori aliquid fuerit donatum.non tamen ex pacto.4.
2 *Conſcientia debet eſſe cõſona iudicio rationis:& ex tenui & ſcrupuloſa conſcientia quis non eſt laudandus:ſed vitupe-*
randus potius.
3 *Donatio an præſumatur per iſta verba tolle hanc pecuniam?*
Mutuum probatur ſi teſtis dixerit vidi pecuniam ſibi numerari licet non dicat nomine mutui.
5 *Verba formalia non curantur,dummodo ſubſtantia nõ mutetur.*
6 *In ſimoniã cõſideranda attenditur multum an talis cõſueuerit committere ſimoniam,adeo quòd in his qui ſoliti ſunt committere omne paruum munus præſumitur ſimoniacum.*
7 *Eleemoſyna debet dari cõdecẽs nõ minus recipiẽti quàm danti, adeo quòd potius eſt peccatũ dando pauperi cibos delicatos.*
8 *Officialis an licitè poſsint aliquod munus accipere?*

¶ CAP. XVIII.

1 ET ſi quæſtiones. †Summatur ſic ſecundũ Abb. Cardinalis pro palafreno à nobili viro recepto non præſumit committere ſimoniã.h.d.Vel ſic.In arbitrandis muneribus an inducãt ſimoniã debẽt cõſiderari perſonæ dãtis & recipiẽtis:qualitas & quãtitas muneris & donationis.h.d.vel aliter & melius.Ordinatio vel cõſecratio non cenſet ſimoniaca licet ordinatori aliqd donatum fuerit nõ ex pacto.h.d.Diuidit.In prima quẽrentis cõſciẽtiã à puritate cõmẽdat,& ſcrupuloſam curioſitatem reprehẽdit.In ſecũda ibi: *in hoc itaque.* factũ narrat diſtinguendũ,ſoluit & cõcludit ſoluẽdo.ſecũdũ ibi: *cum in accipientis.* tertiũ ibi: *ſi ergo.* In tertia principali ibi. *quod autẽ.* reſpõdet authoritate ex qua dubitatio in ſurgebat. ¶ Caſus literalis.Quidã electus fuit in archiepiſcopũ ſtrigoñ.& cõfirmatus.papa per quendã cardinalem euntẽ per mare trãſmiſit ei palliũ:frater illius electi occurrit obuiam cardinali:& cum cardinalis paucas equitaturas haberet:obtulit ei palafrenũ epiſcopo electo ignorãte & recipiẽte poſtmodũ palliũ ab eodẽ: poſtea archiepiſcopus hoc intelligẽs dubitauit an eſſet ſibi in aliquo imputandũ,cõſuluit papã ſuper hoc:& ipſe reſpondet:ꝙ in his vltra q̃ oporteat dubitare nõ debet cũ dicunt humanæ leges ꝙ quidã cõtẽnunt ſacramẽta etiã neceſſaria exhibere quędã tenui religione,dicẽtes tenuẽ religionẽ quę dubitat vbi dubitandũ nõ eſt:& ideo frater eius ſi cardinali equũ vnũ illo ignorãte trãſmiſit nullo modo ipſum dubitare oportet,cum paucas equitaturas veniẽs per mare ſecũ haberet:quia in accipiẽdis muneribus vel dandis tria ſunt maximè cõſiderãda: ſcilicet qualitas dãtis & accipiẽtis:& quãtitas muneris,& tẽpus donationis:qualitas perſonarũ:vt â quo & cui,videlicet an à paupere diuiti : vel econuerſo, q̃titas muneris.ſi an magnũ vel paruũ ſit donũ:tẽpus an inſtante neceſsitate vel alio tẽpore donet.Si p̃dicta cõſiderant non fuit magnum ſi frater ille equũ vnũ cardinali donauit , quẽ hiſtrioni & nõ petẽti donaret:& potius hoc fecit neceſsitate inſpecta q̃ alia intẽtiõe.Quod autẽ dicit beatus qui excutit manus ſuas ab õmni munere.de donis illis dictũ eſt quæ ſolẽt accipiẽtis animũ allicere vel peruertere.In alijs quæ accipiẽtis animũ nõ mutarẽt romana eccleſia interpretari cõſueuit accipiẽtẽ nõ delinquere vel donãtem.B. ¶ †No.j.ex text.ꝙ puritati cõſcientiæ nõ debet deeſſe iudiciũ rõnis,vnde ex tenui cõſciẽtia & ſcrupuloſa nõ eſt qs cõmẽdãdus,ſed potius reprehẽdẽdus: debet enim cõſcientiã ex iudicio rõnis informare.ad idẽ videt tex.in.c.nõ ſolũ.de reg.iu.li.vj.& in pſal.Trepidauerunt vbi nõ erat timor &c.Et an debeat quis venire cõtra cõſcientiã ſcrupuloſam anteq̃ eã deponat.no.in.c.ꝙ tuas. el.ijj.e.Et no.ex hoc & ex text.contra iſtos fratricellos abſtinentes à iuramẽtis licitis tanq̃ à peccatis.Itẽ contra dubitantes in minimis quod eſt redarguendũ in iuriſperito.vt in.c.cũ in iure peritus.de elec.& in.c.cũ in iure. de offi.dele.facit.l.quod labeo.ff.ad carbo.& in.l.j.ff.ad munici. ¶ Secũdò no.ꝙ quãdoꝙ cardinalis mittitur ad tradendum pallium archiepiſcopo. & in effectu tunc dicitur nuntius.

2 *Conſcientia debet eſſe cõſona iudicio rationis:& ex tenui & ſcrupuloſa conſcientia quis non eſt laudandus:ſed vitupe-*

dicitur nuntius.vt in.c.significasti.de ele.licet pro hono
3 re cardinalis detur sibi legatio.¶ †Tertiò no.singu.istū tex.an & quando in dubio debeat p̄sumi donū gratuitū vel ne.nā debēt cōsiderari circūstātiæ qualitatis secūdū personā dātis & recipiētis.nā à diuite locupleti facilius præsumitur libera donatio q̄ à paupere diuiti.Itē debet cōsiderari quātitas muneris:nā de facili quis nō p̄sumit conferre liberè ea quę sunt maximi pretij qa nemo prę sumitur iactare suū.in.c.super hoc.de renū.&.l.cū de in debito.ff.de proba.Itē cōsiderat & donationis tempus. nā facilius quis p̄sumi debet donare instāte necessitate alterius q̄ vbi nulla subest necessitas.Et per istum tex.& supradicta defendit & ampliat gl.valde no.in.l.cū quid. ff.si cer.peta.in illa.q.si quis dixit alteri in vulgari tolle hanc pecuniā,nūquid p̄sumat donatio an depositū seu mutuū:& certè ex prędictis cōiecturis debet p̄sumi quandoq; mutuū vel depositū seu donatio:& in dubio cessantibus istis cōiecturis debet prę sumi mutuū vel de positum propter illā præsumptionē q̄ nemo præsumit iactare suū.Et ex his no.Bart.in.d.l.cū qd.testē probare
a mutuū si simpliciter dicat vidi pecuniā sibi numerari[a]: sed nescio an donauerit seu mutuauerit.de quo dic vt
4 per eū plenius ibi no.¶ †Vltimò collige q̄ in traditione spiritualiū possunt interuenire aliqua eucenia modici pretij.pacto omnino cessante: & intellige vt dixi in c.j.s̄.eo.tit.vt ex quadā charitate & nō pro ipsa re spiri
5 tuali cōferant.¶ †In gl.j.ibi. *in.l.dicitur &c.* ¶ Nota q̄ aliter seu sub alia conceptione verborū loquunt leges q̄ papa hīc referat in tex.& per hoc arguit Hosti.reprehē dendum si docētes vel legētes aliquādo verba mutēt:nā de verbis nō est curandū dūmodo substātia nō mutet. vt j.de verb.sig.intelligētia.& in.c.nihil.¶ In gl.in versi. *dandis muneribus.* ibi. *munus species.* Itē donū sine causa, munus ex causa.& istas duas differentias inter munus &
b donum ponit tex.in.l.inter donū[b].ff.de verb.sig.vel secundum Host.pōt dici donum exile & tenue:munus ve rò pretiosum:sed hoc nō placet per istū tex.vbi appellat munus rē modici pretij.Itē & donatio cōsistit in re pretiosa.vt.ff.de dona.inter vi.& vxo.per totū.& in.c. fi.s̄.eo.tit.¶ In ea.glo.ibi. *attendas quatuor ista.* aduerte: quia secundū hoc videt hīc papa diminutus,cū dicat hīc tria præsertim attendēda.Itē quo ad tex.nostrū glo.ista non procedit:quia si interueniret petitio nō euitaretur simonia.vt in.c.ex tuæ j..eo.& ideo serua gl.in alijs mu-
6 neribus seu in alio casu q̄ in isto.de quo in tex.¶ †Item
c pondera tex.in eo quod ponit dictionē maximè[c]:vt ista tria hīc expressa maximè attendi debeāt: ergo & quædā alia attendēda sunt.puta cōsuetudo capiētis.quid enim si à clerico ordinādo datur res modici pretij ordinato ri suo qui sine pretio nō cōsueuit ordinare?certè iudica
d bitur simoniacū[d]:quia attēdēda est cōsuetudo patrissami.c.illo vos.in fi.de pig.& in.l.qui semissem.ff.de vsur. & idē dic in alijs circūstātijs.Itē attēdi debēt verba prę-
7 cedentia.ar.l.si seruus pluriū.§.fi.ff.de leg.j. ¶ †In ea.gl. ibi. *cynicus quasi ribaldus reprehensor:* & dicit à cynos qđ est canis,quasi reprehēsor mordax,siue mordēs siue latrator.facit.c.ex diligēti.s̄.eo.in fi.& ī gl.Vel dic melius in q̄ cōferēdis munerib⁹ seu in faciēdo eleemosynā vir tussemp tenere debet mediū:vt nō solū habeat respect⁹ ad dantē sed etiā ad recipientē.vnde Seneca reprehēdebat. Alex.qui cū daret ciuitatē cuidā pauperi illi asseren ti non cōuenire humili fortunæ suæ.Respōdit rex.non quæro quid te oporteat accipere:sed quid me oporteat dare,& appellat Sene.Alex.hoc casu tumidissimū : quia ex superbia & elatione quadā illa verba protulit.& ad idem vide bo.text.in.c.nō coganf.xl.di.& in.c.vnū orarium.§.aliās ea demū.xxv.di.vbi not.q̄ potius qs peccat q̄ mereat præstādo pauperibus epulas delicatas & prætiosas.vide etiā bo.tex.de modo faciēdi eleemosynam.

xlij.dist.c.quiescamus.& bo.tex.lxxxvj.dist.c.non satis. ¶ In glo.in ver.equū vnū.in fi.hæc gl.tacitè opponit & non soluit.nā si sex solidi inducūt simoniā,ergo fortius donatio vnius pretiosi equi.Sed solue secundū Hosti.q̄ ibi interuenit pactū,hīc donatio fuit facta purè & ex liberalitate quadā.& dic plenius vt dicam in.d.c.ex tuæ.
8 ¶ †In gl.fi.in fi.sed cōtra gl.& tex.opp.& videt q̄ nihil debeat capi ab administratore seu iudice vel superiore quātūcunq; modicū.vt in.l.j.C.ad leg.iul.re.pe.&.l.iij. C.de assess.& in authē.vt iu.fine quo suffiant.in.§.si quis. facit.c.exigit.de cēsi.li.vj.imò debet reddi quadruplū.j. q.j.c.iubemus.&.c.cōcussionis.Sol.duplex secundū doēto.vt cōtraria ,pcedāt in exigēte.hoc.c.& similia.quādo spōte aliquid donat.vel cōtraria procedāt in habēte
f salariū de publico, [f]alia verò iura in nō habēte secundū Hosti.de iure canonico pōt dici arbitrariū an & q̄tum possit recipi dūmodo non excedat qđ habet in.c.statū.§. insuper.de rescrip.li.vj.Et certè illud.c.loquit in iudice delegato,q nō pōt recipere nisi esculēta & poculēta q̄ in paucis diebus possunt cōsumi.& idē pōt dici in ordinario sed in legato,& etiā in alijs p̄latis fortè licitè possunt
d fieri alia dona si omnino cessat fraus.ar.ī isto tex.Abbas.

SVMMARIVM.

1 *Abbas si pro aliquo accipiēdo monasterio acceperit pecuniam: committit simoniam.*
2 *Simonia committitur ex sola conuentione: dummodo vni partium adimpleuerit:licet altera non adhuc.*
3 *Simonia committitur non solū si datur prælato:sed etiam si datur suis familiaribus.vide j.c.proxi.in.ij.no.*
4 *Simonia non vitiat monachatum.*
Excommunicatio non impedit monachatum.

¶ CAP. XIX.

1 VEniens. †Abbas & maiores de conuentu si pro receptione monachi cœperūt pecuniā ex pacto: ab officio & beneficio suspēdunt: & taliter recepta pecunia restituit: & in aliud monasteriū transfertur.prima pars ponit querelā p̄sbyteri.secunda dat iudicem cui tria mandat ibi. *quoniam.*
e ¶ Casus literalis.Quidā p̄sbyter.F.nomine voluit fieri monachus in quodā monasterio. Abbas & fratres noluerunt eū recipere in monachū quousq; cōueniret eis dare.xxx.sol.facta cōuentione sequēti die receptus fuit in monachū.monachi postulauerunt ab ipso.xxx.sol.abbas.x.familia.xij.pro pastu.dicentes hāc esse cōsuetudinem monasterij.monachus ille accessit ad papā proponens corā papa prædicta.Vnde mādat papa cuidā quatenus si est ita cōpellat abbatē & monachos ad restituēdam pecuniā prædicto p̄sbytero indignè acceptā.& eidem.F.pręcipiat vt in alio monasterio in habitu monachali studeat domino deseruire: abbatē & maiores personas monasterij ab executione officij sui suspēdes pro
2 tantę prauitatis excessu.Ber.¶ †No.primò ex tex.q̄ ex sola cōuentione dādi tēporale pro spirituali cōmittitur simonia spirituali recepto:licet nō tradat tēporale promissum:nā hīc ante ingressum religiōis interuenit dun-
3 taxat cōuentio.¶ †Secūdò collige q̄ simonia cōmittit nedum qn tēporale cōfert cōferēti:sed etiā qn cōfertur ministris & familiaribus cōferētis:sicut dicimus ī giezi qui fuit seruus helisei.j.q.j.in summa.&.c.cito turpem. ¶ Tertiò no.q̄ ex malitia abbatis & monachorū puniū tur Abbas & maiores de cōuētu.sed hoc ītellige qn ipsi tātū fuerūt culpabiles:secus si cōicato cōsilio omniū delictū extitit explicatū.nā tūc oēs debēt puniri.ar.in.c.romana.§.in vniuersitatē.de sen.excō.li.vj.puniunt etiā illi qui fuerūt in capitulo licet tacuerint, qa debebat cōtradicere.vt no.fin.Inn.in.c.j.de his q̄ fi.à ma.par.ca. ¶ Vltimò no.q̄ receptus in monachū per simoniā nō debet in eodem monasterio remanere,nec etiā in seculo viuere.

a ¶ Numerari. Adde an testis tūc mutuū probet Ludo. Ro.consi.cc.
b ¶ L.inter donum. vide text.in.l.munus.ff.de verb.sig. & quæ hic dixi. Andre.Barba.
c ¶ Maxime.de hac dictione vide Frā. de are.cōsi.l.Alex. consi.lxvij.
d ¶ Simoniacū. bene facit quod no. d.Abb.in.c.cū dilectus.de cle.non resi.Andre.Barba.
e ¶ De publico.an ordinarius possit accipere esculēta. vide gl.plebiscito: quę dicit quod nō licet alter dicat.d. Abb.hīc.Iac.butr. ibi sequitur illā gl. & Pe.de anc.in.d. §.in super.& Ioā. de Imo.in.c.cū ab omni.de vi.& hone cle.licet Bart.& Gui.contradicant gl.Andr.Barb.
SEBA.SAPI.
e ¶ De publico.An salarium debeat habere ordinarius.vide Abb.in.c. cùm ab omni.s̄. de vita & hone.cleri.Feli. in.c.licet.in princ. s̄.de offi.ordi.Iaso. in.l.nec quicq̄.§. vbi decretum.col. j.ff.de offic.procō. & leg.& in.l.ius ciuile.ff. de iusti. & iure.

ſed debet intrare aliud monaſteriũ. An autẽ ſit verè mo
4 nachus j. ſubijciam. ¶ † In gl. fi. ibi: *apparet quod monachus fuit.* no. bene hoc principiũ gl. ex quo apparet ꝙ ſimonia commiſſa in monachatu nõ vitiat monachatũ. Nec ob. quod ſubijciť in gl. quia hîc non fuit pactũ factũ vt
a iſte exiſtens monachus [a] haberet pecuniã: ſed vt monaſterio traderet pecuniã: & hoc nõ eſt cõtra ſubſtantiam monachatus. Itẽ pecunia reſtituitur ſibi vt intret aliud
b monaſterium, ne ſit oneroſus [b] ſecũdo monaſterio, non autem vt eã ſibi retineat ille ingrediẽs. & hoc etiã videntur ſentire doc. Quidã verò dicũt ꝙ hîc nõ probať iſtũ remanere monachũ: nã in principio appellať preſbyter & monachus. Nec ob. finis. c. vbi mandať vt intret aliud monaſteriũ. quia hoc potuit eſſe vt ibi ageret pœnitentiã. & hãc cõſiderationẽ facit hîc. d. Ant. ſed ego ſequor primũ dictũ. primò per fi. huius. c. vbi dicit ꝙ debet deſeruire in habitu monaſtico. ergo nõ vt agat pœnitẽtiã tantùm. Itẽ non mandať vt fiat monachus, ſed vt in alio monaſterio deſeruiat in habitu, ergo remanſit monachus. Ad idẽ adduco tex. qui iudicio meo hãc ſententiã probat in. c. quoniãj. e. vbi dicit ꝙ deberet ſic receptus intrare monaſteriũ: ne dãnabiliter in ſeculo vageť: quę verba clarè indicant ſic trauſeuntẽ remanere monachũ: nec præcipiť vt agat pœnitẽtiã: ſed ne in peccato ſtet in ſeculo. ar. in. c. fi. de reg. Itẽ propriè ſimonia cõmittit nõ reſpectu monachatus: ſed vt habeat locũ in illo monaſterio: vnde ingreſſus reſpectu illius monaſterij vitiat, ſed monachatus tenet. Eſt enim quædam obligatio deo quæſita, quę nõ impediť per factũ recipiẽtis pecuniã. nã cùm iſte intẽdat ſe obligare deo prauũ factũ alterius nõ impedit hãc obligationẽ. facit quod no. Io. an. in. c. fi. de condi. ap. ſicut videmus in ſimili ꝙ excõicatio monachatum nõ impedit. vt in. c. cũ illorũj. de ſen. excõ. & ex hoc habes caſum in quo ſimonia nõ vitiat actum. Abbas.

SVMMARIVM.

1 *Prælatus ſi receperit pecuniam ex pacto pro ordine conferendo committit ſimoniam.*

Sacerdos ſi aliquid ſcit tanquàm deus puta in confeßione, etiã ſi ſcit papa & reuelauerit ſibi non creditur.

Per iſta verba moneas & inducas: non datur poteſtas præcisè compellendi.

Simoniacus in ordine ſi ingrediatur monaſterium non habilitatur ad exercendum talem ordinem ſimoniace receptum.

Ingreſſus religionem non tollit defectus contractos cum peccato ingredientis, ſecus ſine peccato.

Simonia an & quãdo inducatur ſiue ante ſiue poſt aliquid dando: & quando debeat reſtitui?

Religioſi an impediantur pròmoueri ad ſacros ordines ex ſola prohibitione ſuperioris alia cauſa non apparente?

Religioſi non impediuntur exequi ſacros ordines ſuſceptos ex ſola prohibitione: alia cauſa non apparente.

Simoniacus in ordine ipſo iure eſt ſuſpenſus ab ordine.

Suſpenſus & excommunicatus a iure poterit iterum ſuſpendi & excommunicari ab homine.

¶ *CAP.* XX.

1 EXtuæ. † Si ordinatus præſentatori ſuo aliquid dedit ex pacto ſimoniacum eſt. nõ tamen deponiť ſi eſt occultũ. primò ponitur cõſultatio. ſecũdo reſpond. ibi: *vnde.* ¶ Caſus literalis. Quidã dum vellet ad ſacerdotis ordinẽ aſcẽdere acceſſit ad archi. vt eũ præſentaret ad ordinẽ ſacerdotis: qui nolebat eũ ad ordinẽ p̃ſentare niſi prius. vj. ſol. ſoluiſſet eidẽ. & ſic ordinẽ ipſum per eum præſentatus accepit. Epiſcopus dioceſanus cui ſacerdos hîc in ſecreto fuerat confeſſus quærit qd de ipſo eſſet agẽdũ. Rñ. papa. ſi hoc eſt ſecretũ, eundẽ ſacerdotẽ moneat & inducat vt ordinem alicuius religionis aſſumať, & perpetuò abſtineat ab officio ſacerdotis quod illicitè acquiſiuit, alioquin nõ debet ipſum ab officio ſacerdotis arcere cũ ſit ſecretus eius exceſſus: pœnitentiã tamẽ ſecretã ſibi iniungat.
2 Ber. ¶ † No. j. ex tex. ꝙ ex cõfeſsione facta in foro pœnitentiali nõ poteſt quis deponi nec aliter ab officio coerceri inuitus etiã ſi cõfeſsio ſit facta epiſcopo vel etiã papæ. quia eorũ vterq; ſcit vt deus nõ vt homo. cõcor. c. ſi ſacerdos. de offic. ordi. & qd no. in. c. dilectus. de excel. prælato. hîc enim iſta cõfeſsio fuit facta papę & epiſcopo in foro pœnitentiali. ideo dicit papa ꝙ ſi exceſſus ſit ſecretus &c. poſſet etiã intelligi quãdo confeſsio eſſet facta in præſentia ſolius iudicis. ſibi enim nõ creditť confitente negãte. vj. q. ij. c. ſi tantũ. & c. placuit. ſ̃. de teſti. c. cũ â nobis. ¶ Secundò no. ꝙ ſimonia cõmittitur in ordine non ſolũ quãdo pecunia datur cõferẽti ordinẽ ſed etiã cũ datur miniſtro ſeu miniſtrãti ad ordinẽ: vt hîc. & c.
3 j. ſ̃. e. ¶ † No. ꝙ per iſta verba moneas & inducas [c] nõ datur poteſtas præcisè cõpellẽdi [d]. De quo tamẽ dic vt no.
c tur poteſtas præcisè cõpellẽdi [d]. De quo tamẽ dic vt no.
d in. c. ij. de ſpon. ¶ † Vltimò colligo, ꝙ per ingreſſum religionis ſimoniacus nõ habilitatur ad exercendũ ordinẽ
4 ſimoniacè receptũ q̃q̃ per ingreſſum religionis tollatur defectus ſine peccato ingrediẽtis cõtractus. vt in. c. j. de fi. præſby. nõ tamẽ tolliť cõtractus per propriũ delictũ.
5 vt legi. & no. in. c. j. de apoſta. ¶ † In gl. j. ibi. *intentio eſt conſideranda eſt.* Hoſti. dicit, ꝙ ſola intẽtio nõ inducit ſimoniam cõuentionalẽ: ſed tantũ mẽtalẽ quę per ſolam pœnitentiã aboleť abſq; reſtitutione. vt in. c. pe. j. e. tit. & dic ꝙ gl. habuit bonũ intellectũ. & eius mens eſt iſta, ꝙ ſine intentione nõ cõmittitur ſimonia. vt quãdo ex liberalitate cõfertur aliquid & recipiť. & ſic loquitur. c. & ſi quæſtiones. ſecus autẽ vbi adeſt affectus cõmittẽdi ſimoniam. Et dic latius proſequẽdo quatuor membra. Aut enim ex pacto aliquid tẽporale cõfertur, & illud quantumcunq; modicũ ſit inducit ſimoniã, ſicut dicimus in furto & vſura: & ita loquiť iſte tex. & diciť tũc ſimonia conuentionalis, nec dimittiť peccatũ niſi reſtituat malè receptum. vt in. c. de hoc. ſ̃. eo. & c. veniẽs. Aut nõ interuenit peccatũ. ſed mens deprauata. vt quia nõ p̃ſentaſſet ſeu ordinaſſet, niſi primò habuiſſet aliquid tẽporale. & tunc inducit ſimonia mẽtalis, quæ aboleť per ſolã pœnitentiam. vt in. c. pe. j. e. ſecus in vſuris. quia ibi opus eſt reſtitutione. vt in. c. cõſuluit. & quod ibi no. j. de vſu. Aut mens nõ fuit deprauata. ſed ex liberalitate aliquid donatum fuit & receptũ. & tũc ſimonia non inducit. vt in. c. tua j. e. tit. Aut ſumus in dubio an p̃ceſſerit praua mens, & habet locũ propriè. c. & ſi q̃ſtiones. ſ̃. e. vt ad cõiecturandum animũ ponderent ea q̃ ibi habent in text. & per hanc diſtinctionẽ reducunť ad cõcordiam multa iura.
6 ¶ † In gl. in ver. ſecretũ. in fi. Ex hac glo. collige duas bonas limitationes ad. c. ad aures. alle. in gloſ. j. vt procedat duntaxat in regularibus. ſecus in clericis ſecularibus, vt ex ſola inhibitione ſuperioris cauſa non apparẽte non poſsint impediri, quo minus promoueanť ad ordines. & facit. c. extenore. eo. tit. Inn. tamẽ diſputat & nõ firmat in pręal. c. ad aures. ſed mihi hoc placet. vt nõ habeat locum in ſecularibus. arg. in. c. ſi tantũ. & c. placuit. vj. q. ij. & quod illud. c. ad aures. loquať propriè in regularibus. quia magis ſunt ſubiecti eorũ p̃lato, q̃ clerici ſeculares proprio epiſcopo. arg. in. c. ſi religioſus. de ele. li. vj. & in
7 c. fi. de ſepul. eo. li. & xij. q. j. c. nolo. & c. nõ dicatis. ¶ † Secunda limitatio eſt. vt licet regulares poſsint ex ſola inhibitione p̃lati impediri nõ promoueanť ad certũ ordinem: tñ ab executione ordinis iam ſuſcepti nõ poſſunt coherceri ex ſola inhibitione p̃lati alia cauſa nõ apparente. nã turpius eijcitur &c. de iureiur. c. quẽadmodum. & multa impediũt promouẽdũ q̃ nõ deijciũt iam promotum. q̃ cle. vel vo. c. rurſus. de cle. ęgro. c. j. cũ ſeq. & hoc
8 no. ¶ † In gl. in ver. *cohercere.* in fi. dic vt dixi in. c. accuſatum. & c. tãta. alle. in gl. & veritas eſt ꝙ ſimoniacus in ordine ipſo iure eſt ſuſpẽſus ab ordine. xxxij. di. c. p̃ter. ſ̃. verum. ſed

SEBA. SAPI.

a ¶ Monachus. An ſit ſimonia ſi fiat promiſsio abbati de dando aliquid ſi receperit talem in monachũ. vide Bart. tenentem ꝙ ſic in. l. titio centũ. ſ̃. j. ff. de conditio. & demon. Iaſ. in. l. titia. in princi. col. iij̃. ver. tertiò limita. ff. de verb. obli. & in. l. ij̃. colũ. ij̃. C. de inſtit. & ſubſti.

b ¶ Oneroſus. Adde pro hoc quod conſuluit Ant. de butrĩ. eius conſil. xxxiij̃.

c ¶ Et inducas. Adde videndũ Fede. de ſen. conſil. clx.

SEBA. SAPI.

d ¶ Præcisè cõpellẽdi. Vide Car. ĩ cle. j. xj. q. ſ̃. de offi. delega. Gemi. in. c. ſi pauper. de præbẽ. in. vj. vbi reprobat Archid. tenentem contrarium.

ZACHARI.

¶ Adde iſtũ in. c. j. & ibi Feli. latè in prin. ſ̃. de teſt. cog. & in. c. ij̃. de ſpon.

verum.ſed hoc.c.intelligitur.de cohertione facti: vt de facto coherceatur à celebratione & executione ordinis poteſt etiã intelligi de ſuſpẽſione ab homine: quia ſicut excommunicatus à iure poteſt excõmunicari ab homine.vt in.c.ita quorundam.de iudęis.ita dicendum eſt in ſimoniaco de ſuſpenſione. ¶ In gl.ſi.in fi.hæc pœnitẽtia ſecundùm Hoſti.eſt potius monitoria & cõſolatoria q̃ ſalutifera quo ad vitã eternã.Et quid operetur & quot effectus habet huius pœnitentiæ practio.vide gl.in.c. quod quidã.de pœ.& remiſ.& de pœni.diſt.iij.c.ſi quis .§.fi.& ibi etiã no.nunquid hoc pactũ teneatur iterum confiteri cùm ab eo non reſipuerit. Abbas.

✠ SVMMARIVM. ✠

1 *Simonia committitur ſi accipitur aliquid temporale pro conſecrandis veſtibus,calice:& ſimilibus.*

2 *Sacerdos locando operas ſuas in aliqua eccleſia an committat ſimoniam?*
Simoniam committit etiam ille qui dat pecunias vel recipit,ad hoc vt aliquid deſeruiat tanquàm vicarius.

3 *Simonia non committitur ex hoc quod aliquid donatur ſponte: nulla exactione ſubſequente.*

¶ CAP. XXI.

ADnoſtram. Breue eſt &c.Caſus &c. ¶ No.j.ex tex.vnam regulã generalem.ꝙ pro miniſterio eccleſiaſtico exercendo non debet tradi vel exigi pecunia.& idem dic pro miniſterio & fortius.Eſt enim differentia inter miniſterium & myſterium.nam miniſterium propriè dicitur officium à miniſtrando Myſterium eſt idẽ ꝙ ſacramentum:quia habet virtutem ſecretã & reconditam. vnde dicitur ſacramentũ:quaſi ſacrę rei ſignum.j.q.j.c.multi. non enim debet pecunia exigi pro ſacramento.vt in.c. cùm ſatis.cum ſeq.s̃.eo.nec pro officio eccleſiaſtico exercendo.¶ †Ex his infert ad.q.nunquid pro calice & veſtibus benedicendis committatur ſimonia ſi aliquid temporale exigatur? de quo per Gof.in ſum.eo.tit.ver. ſed nunquid ſimonia.quidã dicunt ꝙ nõ:quia non reperitur prohibitum.ipſe verò cõcludit contrariũ.& melius per iſtum tex.vbi generaliter dicitur pro *miniſterio.* eccleſiaſtico exercendo &c.ibi enim verſatur officium eccleſiaſticum,& eſt quid ſpirituale. ¶ †Secundò not. ibi. *pro vicarijs.* ꝙ non ſolũ committitur ſimonia in inſtitutione beneficij:ſed etiã vt quis deſeruiat tanq̃ vicarius in eccleſia dei.& vide bo.tex.cum glo.in.c.licet j̃.de pœnis.an autẽ ſacerdos committat ſimoniam locando operas ſuas ſpirituales in aliqua eccleſia dicã in.c.quoniam j̃.ne præla.vi.ſuas. ¶ Tertiò no.ibi. *pro chriſmate:* ꝙ indiſtinctè nihil debet exigi pro chriſmate.& cũ text. loquatur generaliter prohibitio procedit tam ſi cõfertur vt ſacramẽtum,ſiue concedatur vt eccleſia, inferior vtatur,ſeu quocunq; modo:nã propter benedictionem eſt quid ſpirituale.¶ †Vltimò no.ibi: *exigatis.* quòd in ſpiritualibus tantùm prohibetur exactio.ſi ergo ſponte aliquid offertur hoc nõ eſt prohibitum ſecundũ Hoſti. quod intellige:vt dixi in.c.j.s̃.eo. Abbas.

1 2 3

✠ SVMMARIVM. ✠

1 *Simoniacè ordinatus qui non ſit ſimoniacus.rectè petit diſpenſationem.2.3.& ante diſpenſationem non rectè promouetur ad altiores ordines.*

4 *Simoniacus à quo diſpenſatur:ſiue ſit ſimoniacus in ordine ſiue beneficio,ſiue ſciat ſiue ignoret,& an diſpenſetur ad illud beneficium aut aliud:ſiue ipſe renuntiet ſiue non?*

5 *Simoniacè ordinatus ſcienter:ſuſpenditur ab omnibus ordinibus:ſecus ſi eo ignorante fuit commiſſa ſimonia.*

7 *Epiſcopus non poteſt diſpẽſare niſi in caſibus à iure expreſſis.*

¶ CAP. XXII.

1 DE ſimoniacè. † Cum ſimoniacè ordinato qui ſimoniacus nõ eſt,diſpenſari poteſt. Et non diuiditur: ¶ Caſus literalis.Quidam ordinati fuerunt ſimoniaci.Quæſitum fuit de his quid eſſet agendum.reſpondet papa,ſuper hoc certũ non poſſumus dare reſpõſum,niſi primò ſciamus qualiter fuerint ordinati. quia ſecundũ quandam ſpeciem ſimoniæ quidã licet ſimoniacè ſint ordinati,vt potę ipſis ignorantibus,ſimoniaci tamẽ nõ ſunt: & illi diſpenſatiuè poſſunt in ſuis ordinibus remanere.

2 Ber.¶ †No.primò ex tex.ꝙ quidã ſunt ſimoniacè ordinati,non tamen ſunt ſimoniaci.vt quãdo eis ignorantibus pecunia ordinatori fortè per amicũ data fuit.Quidam verò ſunt ſimoniaci & ſimoniacè ordinati.vt quando ipſi dederunt pecuniã vt ordinarẽtur: vel data fuit eis conſentientibus tacitè vel expreſſè:quidã verò ſunt ſimoniaci ſed non ſimoniacè ordinati.vt quando ſimonia fuit commiſſa nõ in ordine,ſed quãdo ipſi dederũt

3 pecuniam vt alij ordinarent.¶ †Secũdò collige ꝙ cum ſimoniacè ordinatis qui ſimoniaci non ſunt põt diſpenſari,vt remaneant in ſuis ordinibus.& cũ hîc non dicatur per quẽ,infertur ꝙ epiſcopus poteſt diſpẽſare.iuxta theoricam Inn.in.c.dilectus.de tẽpo.ordi.& de hoc plenius dicam ſtatim cum gl.

4 ¶ †In gl.j.in fi.Circa hãc materiam vtrũ quis poſsit diſpenſare cũ ſimoniaco aliquid ponunt hîc doctores,& plenius no.per gl.in.c.penul.de elec.& in.c.poſt trãſlationẽ.de renuntia.& ibi Io.calde. colligendo opi.aliorũ formauit diſtinctionem quam retulit hîc do.Ant.nihil addendo.Sed in veritate in multis iudicio meo eget reformatione. Diſtingue ergo ꝙ aut quis adipiſcitur per ſimoniã ordinẽ aut beneficiũ. primo caſu:aut ſimonia fuit cõmiſſa eo ſciente & cõſentiente tacitè vel expreſſè, vel ipſemet pecuniam dante; & tunc ſecundũ omnes ſolus papa diſpenſat: nec etiã papa ſolet diſpenſare.j.q.j.c.erga.& in.c.penul j̃.eo.tit.

5 ¶ †Et iſte ſic ſimoniacè ſcienter ordinatus non ſolũ eſt ſuſpẽſus ab ordine ſimoniacè recepto:ſed etiã ab omnibus ordinibus.vt.xxxij. diſtin.c.pręter.§.verũ.&.j.q.j.c. reperiuntur.Aut ſimonia fuit cõmiſſa eo ignorãte nec poſtea ratum habẽte:& tũc Laurẽ.Tancre.& Hoſti.hîc. quos ſequitur Ioã.calde.in loco pręallegato diſtinguũt ꝙ aut delictum eſt manifeſtum,& ſolus papa diſpenſat. arg.in.c.ex tuæ.s̃.eo.Aut non eſt manifeſtũ, & diſpẽſat epiſcopus.Sed certè licet doc.tranſeant cõmuniter cum hoc dicto.non tamẽ puto hoc verũ:ſed indiſtinctè dicerem ꝙ cũ tali diſpẽſat epiſcopus.primò per iſtũ tex.vbi indiſtincte permittitur diſpẽſatio.ergo epiſcopus diſpẽſare poterit:vt.s̃.dixi.Itẽ adduco.c.prẽſentium.j.q.v.vbi ſponte ille fuit confeſſus ordinẽ recæpiſſe eo ignorãte, & tamen diſpenſat epiſcopus,nec poterat eſſe nõ manifeſtum ex quo illemet cõfitebatur.Itẽ cũ hîc iſte grauaretur odio alterius,nec põt dici ſimoniacus,debet fieri benigna interpretatio:vt epiſcopus poſsit diſpẽſare.ar. in regula odia.& in regula ſine culpa.& in regula nõ debet.de reg.iur.li.vj.

6 ¶ †Et aduerte.quia iſto caſu quãdo ſimonia fuit cõmiſſa eo ignorãte nõ eſt iſte ſuſpẽſus ab omnibus ordinibus.Sed(vt dicit hîc Inn.& bene) tantũ eſt ſuſpenſus ab ordine ſimoniacè collato. vnde alios ordines licite receptos exequi põt,& beneficia retinere, & recipere de nouo: qa(vt dixi)iſte nõ eſt ſimoniacus: ſed nõ põt promoueri ad maiorẽ ordinẽ, niſi diſpenſet in ordine ſimoniacè recepto:quia aliâs videret per ſaltũ promotus.lij.diſt.in.c.j.de cle.p ſal.promo.pertotũ.nec ob.prędictũ.c.ex tuę.s̃.eo.per qđ moueri vident doctores ad diſtinguẽdũ inter manifeſtũ & occultũ. qa ad aliũ effectũ fit illa diſtinctio.videlicet vt poſsit coherceri ab executione ordinis:quia occultus & cõfeſſus pœnitẽtia

non cohercet.quoniã forus pœnitẽtialis nõ habet præciſam cohertionẽ.vt ibi.& in.c.ſi ſacerdos.de offic.ord. Item ibi loquit de ſimoniacè ordinato & ſimoniaco, cũ quo ſolus papa diſpẽſat:vt.s̃.dixi.ergo illud.c.nihil facit ad propoſitũ.Et ꝙ indiſtincte poſsit epiſcopus diſpẽſare quando eſt ſimoniacus:facit etiã tex.in.c.de regularibus.j̃.eo.vbi permittit diſpẽſatio tam cũ monachis q̃ cũ canonicis regularibus, quando interuenit ſimonia eis ignorãtibus.& hoc quo ad primũ mẽbrum principale. Sed quo ad ſecundũ de adepto beneficio per ſimoniã diſtingue:quod aut eſt beneficiũ curatũ,ſeu dignitas quæ in hoc equipareꝛ.arg.c.de multa.de præbẽ.& in.c.cũ in illis.eo.tit.li.vj. Aut eſt beneficiũ ſimplex.primo caſu dicit Io.calde.in loco præalleg.ꝙ aut fuit ſciens aut ignorans.Si ſciens & ſpõte renuntiat beneficio,põt diſpenſari ſecum ad aliã eccleſiã:ſed vt habeat illã vbi fuit commiſſa ſimonia diſpẽſari nõ poteſt,niſi vt habeat ibi aliquod beneficiũ:ſed tunc nõ diſpẽſat niſi vt miniſtret in minoribus ordinibus.& probatur.j.q.v.c.j.durius ergo agitur vt habeat beneficiũ in eccleſia empta q̃ vt habeat alibi quia(vt dixi)aliã poteſt habere diſpẽſatiuè & cum executione omniũ ordinũ.ſed iſtã vbi cõmiſſa eſt ſimonia habere nõ poteſt.licet ibi poſsit habere ſimplex beneficium & cũ executione minorũ ordinum tantũ.Sed nõ attingit ſpecificè Io.cal.quid in nõ renuntiãte ſed expectante ſententiã cõdemnatoriã.& in eo puto ꝙ nullo modo diſpẽſet epiſcopus vt habeat beneficiũ alibi:nec in iſta eccleſia.Pro hoc adduco text.in.c.nobis.in fi.j̃.eo. vbi dicitur talẽ nõ poſſe aliquã diſpenſationẽ obtinere. Item facit text.j.q.v.c.j.vbi permittitur diſpẽſatio tali, ſi omnino dimiſerit beneficiũ : & ſic ſpõte renuntiauerit,ſecus ſi expectauerit ſententiã.Et poteſt eſſe ratio duplex.prima.quia mitius agitur cũ cõfeſſo q̃ cũ conuicto xij.q.j.c.nolo.Item quia qui dãnatus eſt de ſimonia per ſententiã efficitur infamis infamia iuris.xv.q.iij.c.ſanè. &.j.q.iij.c.fi.& cũ infami non diſpẽſat epiſcopus niſi in caſibus iure expreſsis.vt no.in.c.cũ te.de re iudi.& hoc caſu poteſt optimè ſaluari gl.in.c.ex diligẽti.s̃.eo.in gl. pe.Itẽ epiſcopus diſpẽſat regulariter i adulterinis & minoribus.vt in.c.at ſi clerici.in fi.de iud.ſed crimen ſimonię eſt grauius.vt in.c.ſicut.s̃.e.& in.c.licet.j̃.eo.ergo diſpenſat ex quo non reperit expreſſum.Si verò ignorauerit:vt quia alius pro alio ignorãte dedit pecuniã : & tũc aut fuit data à ſuis emulis,& ſibi non nocet: vt in.c.nobis.j.reſponj̃.e.&.c.ſicut.quia videtur feciſſe in fraudẽ. Aut ab amicis:& tũc ſi ſpõte renũtiat:põt ſecũ diſpẽſari ex magna miſericordia.& idẽ ſecũdũ Hoſti.& Cal.ſi expectet ſententia ex euidẽti vtilitate vel neceſsitate eccleſiæ.hæc differẽtia ſimpliciter mihi non placet.nã primò videtur cõtra.c.pen.de elec.maximè in ver.fi.& in ver. q̃uis.nã ille ver.venit aduerſatiuè ad præcedẽtia,& permittit diſpẽſationẽ in ſimplici beneficio & quãdo ſponte renuntiat.ſecus ergo vbi beneficiũ nõ eſt ſimplex,vel vbi ſponte nõ renuntiat.& pro hoc tex.in prealle.c.j.in fi.j.q.v.vbi nõ permittit diſpẽſatio epiſcopo:vt quis ha
7 beat dignitatẽ illã vbi fuit cõmiſſa ſimonia. ¶ †Itẽ di-
a ſpenſatio non permittit epiſcopo niſi in caſibus iure expreſsis.[a]vt no.in.c.dilectus.de tẽpo.ordi.& per Archid. in.c.licet canon.de elec.li.vj.ſed iſte caſus nullibi eſt expreſſus:ergo &c.Et ideo in hoc mẽbro ſic diſtinguerẽ ꝙ vbi beneficiũ curatũ vel dignitas eſt acquiſita ſimoniacè iſto clerico ignorãte ꝙ nullo caſu diſpẽſatur in ea vacante vt habeat tale beneficiũ curatũ ſeu dignitatem, ſed in alia vacãte ſic.Aliaverò beneficia põt habere etiã ſine diſpenſatione ex quo ipſe nõ cõmiſit ſimoniã: vt.s̃. dixi.& voluit hîc Inn.nec iura alle.per Hoſt.& Cal.hoc probãt:quia diſpẽſatio hoc caſu prohibet,ergo indiſtinctè fieri non poteſt etiã ex vtilitate vel neceſsitate eccleſiæ.& pro hoc.j.q.v.in.c.præſentiũ.vbi permittit diſpẽſatio cũ ignorãte tantũ in beneficio ſimplici.de quo dicendũ vt ſtatim ſubijciã.Si verò beneficiũ fuit ſimplex, & ſpõte renuntiat,& eo ignorãte fuit cõmiſſa ſimonia, poteſt epiſcopus diſpẽſare etiã vt habeat illud beneficiũ ea vice:vt probat in.d.ver.q̃uis.Si verò ſpõte nõ renuntiat,vel eo ſciẽte fuit cõmiſſa ſimonia,nõ admittitur diſpenſatio ſecum per epiſcopũ.per.d.ver.q̃uis.niſi ſecundùm Hoſti.& Calde.ex euidenti vtilitate,& neceſsitate eccleſiæ.ſed certè hoc vltimũ ſic intellectũ non probat: nam ver.q̃uis.permittit diſpenſationẽ in ſimplici duobus concurrẽtibus.vt ꝙ ſpõte renuntiauerit,& eo ignorante ſimonia fuerit cõmiſſa.Secus ergo ſi ſciẽte vel expectante ſententiã.& pro hoc text.j.q.v.c.præſentiũ.& quod no.gl.in.c.ex inſinuationẽ.j̃.eo. Vnde hoc caſu concludo ſiſciẽter acquiſiuit quis beneficiũ ſimplex per ſimoniã non diſpẽſatur ſecũ vt habeat beneficiũ illud ea vice,maximè ſi expectauit ſententiã:nã tunc eſt effectus infamis,& cũ tali nõ diſpẽſat epiſcopus ex quo nõ reperitur permiſſum:vt.s̃.dixi.Sed ſi fuit ignorãs,& expectauit ſentẽtiã:tunc ſi diſtulit renuntiationẽ donec fuerit certioratus de ſimonia nõ iudico eũ culpabilẽ, nec impeditur ſed diſpẽſatur:ſecus ſi certior factus voluerit expectare ſententiã.argu.in.c.ſi beneficia.de præbẽ.lib.vj. in omnibus caſibus in quibus dixi epiſcopum diſpẽſare poſſe:intellige ſi pecunia ſibi nõ fuerit data: ſed pdeceſſori vel alteri:aliãs ſecus.vt no.gl.in.d.c.pſentiũ.Et per pdicta cõcludo dictũ Inn.hîc nõ procedere in eo quod dicit ꝙ in dignitate nunq̃ diſpẽſat epiſcopus cũ ſimoniaco,etiã ſi pro illa nõ fuit data pecunia.& videt tex.in cõtrariũ.j.q̃ſtio.v.c.j.ĩ fi.vbi diſpẽſatio prohibet in dignitate ſeu in eccleſia empta:ſecus ergo in alia &c. Abbas.

SEBA.SAPI.

a ¶ Iure expreſsis. An epiſcopus diſpenſare poſsit cũ ſimoniaco:vide latè Gemi.in.c.præter.§. verũ.xxxij. diſt. Abb.in.c.at ſi clerici.§.de adulteriis.col.vij.s̃.de iudi.d. Ant.ĩ.c.poſt trãſlationem.s̃. de renun.

b ¶ Pœnitente. Ad de Lapum allega. conſi.xciij.

SEBA.SAPI.

b ¶ Pœnitẽte. Vide Fel.ĩ.c.j.col.ij.ver. inquantum tenet Abba.s̃. de exceptioni.

c ¶ Simonia. Adde Lud.roma. conſil. cccxvij.

SVMMARIVM.

1 *Electus ſi pecuniam dedit ſuæ electioni diſſentientibus vt conſentirent ſimoniacus eſt.*

1 *Sacerdos confeſſor poteſt reuelare dictum ſibi confeſsatum de voluntate confitentis: aliãs ſecus.*

3 *Simonia committitur dando pecuniam pro aliqua re ſpirituali. quam habere nil prodeſt.4.vide in ſimili j̃.c.nobis.in fi.*

4 *Simonia nõ cõmittitur ſi quis dat pecuniam ne vexetur in iure iam quæſito ſed in quærẽdo ſic.vide j̃.c.proxi.nu.4.&.6.*

¶ *CAP. XXIII.*

1 MAttheus. †Si contradicens electo:pro pecunia de voluntate electi tradita à cõtradictore ceſſat,electus poſtea cõfirmatus eſt ſimoniacus,& beneficio renũtiare tenet.h.d.Cõmunis diuiſio.ſecũda ibi: *quia agitur.* ¶ Caſus literalis. Quidã electus fuit ad regimẽ cuiuſdã eccleſiæ de voluntate maioris partis paucis cõtradicẽtibus: quidã amicus illius de volũtate electi turbata quandã pecuniã exoluit ei qui diſcordiã faciebat,& ſic contradictio *cõquieuit.* poſtea dubitãs ꝙ ſimoniã cõmiſiſſet per Cardi.iſtud factum ſecretè domino papæ intimauit,petẽs ſuper hoc conſiliũ ſalutare:& papa reſpon.ei dicẽs ꝙ multũ conſuluit ei vt adminiſtrationẽ ſpõte dimittat memor exiſtens iſtius verbi. Nihil prodeſt homini ſi vniuerſum mundum lucretur,animæ verò ſuæ detrimentũ patiatur.Ber. ¶ †No.j.ex tex.ꝙ peccatũ detectũ in pœnitentia põt per cõfeſſorem alteri detegi.conſentiẽte tamen
2 ipſo peccatore pœnitẽte[b].Et ita intellige iſtũ tex.ſecun
b dum doc.nã iſte Cardi.habuit hoc in pœnitẽtia.& poſtea in ſecreto reuelauit papę.certè debet intelligi quòd fuit de voluntate illius, aliãs non poſſet per.c.omnis. vtriuſq̃ ſexus.de pœ.& remiſ. ¶ †Secũdò collige ex li-
3 tera.ꝙ pro habenda voce electionis alicuius etiam non
c neceſſaria ad validitatem electionis committitur ſimonia[c].hæc enim electio erat facta à maiori parte,& tamẽ fuit commiſſa ſimonia vt minor pars deſiſteret à cõtradictione.Fortius ergo cõmitteretur ſi daretur pecunia

pro voce

pro voce habẽda quia eſt quid ſpirituale. Tertiò collige ꝙ voluntas turbata in peccato peccatum non excuſat.

4 ¶ †In gl.ij.ibi. *& ita ius habebat &c.* pondera gl.quia multum reſtringit tex.vt habeat locum in cõtradictione iuris & nõ facti. Si ergo datur pecunia cõtradicentibus de facto non cõmittitur ſimonia ſecundũ gl.& pro hoc facit, quia videretur electus potius redimere vexationem ſuã q̃ emere aliquid ſpirituale. Inn.hîc tenet cõtrarium. dicens ꝙ ante confirmationẽ nõ debet dari pecunia, ſiue contradicat de iure ſiue de facto. arg.in.c.ſignificaſti.s̃.de elec. Et hoc dictum placet mihi. quia pro iure quærẽdo nõ eſt licitum dare pecuniã, etiã ad redimendũ vexationẽ: ſecus pro iure quæſito. ad hoc quod no.in.c.dilectus j̃.eo. nã videtur pecuniã dare vt liberius poſsit conſequi iſtud ius ſpirituale. Sed quando eſt iam ius cõſequutum & vexatur in eo. tunc pecunia propriè datur pro vexatione. Et notatur hoc dictũ Inn. Abbas.

lectus.de offi.ord.ꝙ ſic poteſt intelligi tex.in.c.j.s̃.de iudi.cũ loquitur de ſatiſfactione: dicit tamẽ ſecũdũ quoſdam vt prius abſoluatur,& poſtea cogatur ſatiſfacere ſecundum formã ſtatuti.

6 ¶ †Vltimò ponit hîc Inn. quæſtio. an liceat vexato impune dare aliquid tẽporale vt redimat vexationẽ [d] ſuã. Et concludit ꝙ ſi vexatio fit in re

d temporali poteſt. quia ibi nullũ ſubeſt peccatũ ex parte dantis: Si verò vexatur in re ſpirituali, aut eſt in poſſeſſione:& tũc nõ peccat ſi dat pecuniã vt nõ vexetur. Sed ſi non habet poſſeſſionẽ puta, quia fuit ea ſpoliatus: tũc non eſt licitum pro ea dare pecuniã: quia nõ ſolũ redimit vexationẽ: ſed etiam poſſeſſionem: & hoc no. licet enim poſſeſsio nõ propriè ſit quid ſpirituale: tamen eſt connexa & cõiuncta ſpiritualibus. quia per eam conſequitur exercitium ſpiritualiũ. Et de hac materia dicetur in.c.dilectus j̃.eo. Abbas.

✠ SVMMARIVM. ✠

1 *Simoniacus eſt qui petit pecuniam vt abſoluat excommunicatum.4.*

2 *Debitor poteſt excommunicari ad petitionem creditoris: ſi non ſoluat debitum.*

5 *Excommunicatus debet abſolui etiã ſi ſatiſfecerit rei pro qua erat excommunicatus.*

4 *Præſcriptio currit contra excommunicatum: quia nõ poteſt interrumpere cum non agat.*

5 *Statutum quo cauetur vt excommunicatus ſoluat certũ quid ſingulis menſibus quibus ſteterit excommunicatus valet.*

6 *Simonia an committatur ſi quis dat pecuniã alicui ne moleſtet vel vexet ipſum.*

¶ CAP. XXIIII.

1 AD aures. [a] †Pro abſoluendo excommunicatũ prętium aliquod exigi nõ debet. primò ponitur querela. ſecũdò iudicis datio. ibi: *quoniã.* ¶ Caſus literalis. Quidã.G.nomine propter pecuniã quã debebat excõmunicatus fuit quia eam ad terminũ non perſoluit, tandẽ creditoribus ſatiſſecit, ſed abſolutionis beneficium habere nõ potuit, excõmunicatoribus petẽtibus.x.libras pro abſolutione, cõquæſtus fuit ille papę: vnde mãdat quibuſdã quatenus ſi prędictus.G.debitũ ſoluit ipſum gratis abſoluãt, ſi excommunicatores inquiſiti ipſum nõ duxerint abſoluẽdum.

2 Ber. ¶ No. primò ex text. debitorẽ poſſe excõmunicari ad petitionem creditoris pro nõ ſatiſfactione debiti. de

3 quo dic vt legi.& no.in.c.odoardus.de ſolu. ¶ †Secun-

b dò collige ar.ꝙ excõmunicatus [b] donec ſatiſfecerit eget abſolutione etiã poſt ſatiſfactionẽ. ſecus in ſuſpenſione ſi ſit promulgata. de quo per Inn.in.c.cũ bonæ.de æta.

4 & qua.& melius per gl.ſingu.in cle.j.de deci. ¶ †In glo. ibi: *cũ vexationẽ ſuam redimat.* Inn.hîc tenet contrariũ. non enim pro abſolutione debet aliquid tẽporale impẽdere, ſed debet habere recurſum ad ſuperiorẽ. argu.in.c. nullus.de iure patro. Io.an.concor. dicit ꝙ aut iſti immi net aliquod præiudiciũ ex dilata abſolutione, puta quia ſperatur eligi, vel debet eligere, vel præſcriptio currit contra eũ niſi agat.& tunc procedat opi.glo.vt dicatur potius redimere vexationẽ ſuam. Aut nõ ſubeſt tale periculum,& procedat opi.Inn.& videtur diſtinctio ſatis probabilis & æqua. ¶ In eadẽ glo.ibi. *debet reficere antequàm abſoluatur &c.* pro hoc dicto gl.eſt tex.in.c.venerabilibus.in.§.ſecus.de ſen.excõi.lib.vj. ¶ †In fi.glo. Sed

5 quęritʒ quid ſi ſtatuto cauetur vt excõmunicatus ſoluat. x.libras pro quolibet mẽſe quo ſteterit excõmunicatus,

c nunquid valeat? Hoſtiẽ. hîc dicit ꝙ ſic. [c] quia nõ exigitur hoc caſu pro abſolutione: ſed pro cõtumacia: nã & pecuniaria pœna quãdoq; exigitʒ de iure canonico, vt in.c.di-

✠ SVMMARIVM. ✠

1 *Simoniacus non ſolũ deponitur ſed debet agere pœnitentiam de peccato commiſſo.*

2 *Beneficium ſimoniacè acquiſitum in manibus cuius debet conſignari vel cedi.*

3 *Simoniacus in beneficio ſciẽter nõ diſpenſatur per epiſcopum.*

¶ CAP. XXV.

DE regularibus. Monachi per ſimoniam recepti ſunt ſimoniaci,& ad arctiora monaſteria tranſferuntur: aliâs poſt renuntiationem, vel in eiſdẽ vel in alijs monaſterijs eiuſdẽ ordinis poterunt collocari. hoc dicit. Primò cõſultatio. ſecundò reſpõſio. ¶ Caſus literalis. Quidam regulares canonici ipſis ſcientibus per ſimoniã ingreſſum in monaſterijs & eccleſijs regularibus habuerunt quæritur quid de ipſis ſit agendũ? reſpondet papa ꝙ cũ multæ ſuper hoc reperiãtur authoritates expreſſę nihil aliud eſt ſtatuẽdũ, niſi vt locum quẽ taliter adepti ſunt omnino dimittant, & alia monaſteria diſtrictoria adeant: in quibus pœnitentiã agant. Si autẽ ignorãtibus ipſis pecunia data fuit, cõpellendi ſunt vt eidem loco renuntient,& poſtmodum reducãtur in idipſum, ſi abſq; ſcandalo ibi potuerint remanere, vel in alio eiuſdẽ ordi

1 nis collocentur. Ber. ¶ †No.j.ex tex.ꝙ ſimoniacè receptus & ſimoniacus non ſolũ eijcitur à loco ſic quæſito: ſed debet agere pœnitentiã de delicto cõmiſſo. Itẽ no. ꝙ ſimoniaci ſimoniacè recepti debẽt collocari in monaſterio arctiori in ſolitudine:& de iſtis hodie dicendum eſt vt habetur in.c.quoniã j̃.eo. ¶ No.ꝙ cum ſimoniacè recepto qui ſimoniacus non eſt poteſt per epiſcopũ diſpenſari præcedẽte prius renuntiatione. Et no.ꝙ hîc nõ fit differentia inter manifeſtũ & occultum: indiſtinctè d ergo diſpenſat epiſcopus ex quo iſti nõ ſunt ſimoniaci: licet ſimoniacè recepti.& facit ad ea quæ dixi in.c.ſimoniacæ.s̃.eo.

2 ¶ †In gloſ.in ver. *dimittant.* ibi: *in manibus prælatorum.* dic etiam ſecundum Hoſtien.ꝙ ſi iſti prælati inferiores ſunt exempti nõ renuntiãt niſi in manibus papæ vel legati. vt in.c.cũ venerabilis.de conſue.& in.c.ſi abbatẽ.de elec.lib.vj. Et in eo quod gl.ſubijcit ꝙ ſi ſuperiores nolunt recipere reſignationẽ: nihilominus debent iſti cedere: dic melius ſecundũ Inno.ꝙ debent recurrere ad ſuperiorẽ ſuperioris:& facere illum cõpelli ad reſignationem recipiendã. arg.in.c.nullus.de iure patro. Et no.glo.quæ extendit & ampliat.c.admonet.&.c. quod in dubijs.de renũtia. vt ceſsio fiat in manibus prælati nõ ſolùm de beneficio licitè acquiſito. ſed etiam de acquiſito illicitè & per ſimoniã. facit.c.niſi cũ pridẽ.de

3 renun. ¶ †In glo.in ver. *ignorantibus.* in fin. No. ergo ex glo.iuncto text.ꝙ etiam in beneficio ſimplici acquiſito ſimoniacè nõ diſpenſatur per epiſcopũ cum ſciẽte. facit ad ea quę dixi in.c.de ſimoniacæ.s̃.eo.tit.& no.bene.

✠ SEBA.SAPI.

a ¶ Ad aures. allegatur iſte text.in fin. ibi. ſi fuerint requiſiti. ꝙ nõ debet excommunicatus abſolui niſi petat. de quo per Ab.in.c. ſignificaſti.s̃. de eo qui duxit in maquam polluit per adulteriũ. cũ alleg. per Feli.in.c.apoſtolicę.ī.j.&.ñ. col. s̃. de exceptio.

✠ SEBA.SAPI.

b ¶ Excommunicatus, quid autẽ ſi excommunicatus abſoluit propter aliquid, an eo ceſſante reincidat in excommunicationẽ. vide Feli. poſt Abba.in.c.ad reprimẽdã.s̃. de offic.ordi.

c ¶ Quod ſic. Adde Ludo.ſing.ſuis ſo. xiij. Andr. Barba. ¶ Adde quòd voluit allega. Ro.ſin. ſuo. cccxlv. quod incipit ſtatutũ epiſcopi dicit ꝙ quilibet excommunicatus. vbi alleg. Ioã. and. idẽ tenentem cũ Hoſti. in iſto.c. vbi etiã idẽ tenet Feli. pro quo dicit facere in ſe. text. in c.quod quidã.j. de pœni. & remiſ. & Ro. deci. xxxvij. quæ incip. an iſte qui in eccleſijs.

¶ Vexationẽ. Ad de videndum Oldr. conſil. cclxxx.

SVMMARIVM.

1 *Simoniacus ignoranter ad beneficium receptus: si eo renuntiato iterum ad illud canonicè admittatur: nihil ex prima receptione vendicabit.*

2 *Beneficium quod quis habet alio committente simoniã, eo ignorante non potest cum conscientia teneri.*

3 *Renuntiatio beneficij in cuius manibus debet fieri?* 4.

5 *Episcopus dispẽsat cũ simoniaco ignoranter ad aliud beneficiũ consequendum: nõ autem ad aliud quod simoniacè habebat.*

Simonia ignoranter commissa quare punitur? 6.

¶ CAP. XXVI.

SEBA, SAPI.

a ¶ Quod adeptus. Quid autem si cõmisit simoniã cum papa, an sit secur⁹ quo ad deũ. vide Feli. in c. de cætero. col. fi. ver. commissa. s. de re iudi.

b ¶ Et electũ. Adde quod ideo Oldra. consil. cc, dicit ꝙ electus nõ potest prejudicare electoribus per aliquod factum suum.

ZACHARI.

c ¶ Non vitiat totũ actũ. Amplioistud dictum cũ qui dicit ꝙ si aliqui inhabiles admittantur in aliquo actu vniuersitatis cũ habilibus ꝙ actus nõ vitiat. amplio ergo etiam si tales inhabiles admissi sint præsidẽtes tex. est melior de corpore iuris secundũ istũ in, c. fi. s. de procu. pro quo facit qđ nõ. Bald. in c. j. §. si autem, in titu. si de feud. fue. cõtro. & Ang. cõsi. j. Refert & sequitur Anto. corse. singu. suo in vers. vniuersitatis. lo. ñ. quod incipit. regula. est no. aliquid in sing. ĩ ver. vniuersitatis. lo. j. & ibi limitat hoc dictum.

1 EX insinuatione. ¶ † Si quis canonicatui renuntiãs ad quẽ fuerat per simoniã ignoranter assumptus postea de nouo assumatur ad illũ, nõ potest ex prima receptione sibi aliquid vendicare. vel aliter & sic. Renuntians beneficio simplici ad quod per simoniã eo ignorãte fuerat assumptus põt ex dispẽsatione in ea vocatione denuo ad illud assumi, nihil tamen ex prima receptione sibi vendicabit. Cõmunis diuisio. secũda ibi: *respõdemus*. ¶ Casus literalis. Quidã paterna cupiditate ipso tamen ignorante in canonicum cuiusdã ecclesię fuit receptus: postmodum ad annos discretionis veniens signũ crucis assumpsit, & prębendã quã taliter adeptus fuerat in manus prępositi fratrũ sponte resignauit. Sed idẽ præpositus & fratres sibi cõpatiẽtes ipsum de nouo in canonicũ elegerunt, ita videlicet ꝙ post istã electionẽ postremum locum in choro & in alijs obtineret. Iste quęsiuit à papa vtrũ primũ locũ quẽ habuerat secũdũ primã electionem valeat recuperare? rñ. ei papa vt indulgẽtia quã illi fratres misericorditer sibi fecerint contentus existat, & ꝙ idẽ ratione primæ receptionis nihil audeat in ipsa ecclesia vẽdicare. Ber. ¶ † No. j. ex text. ꝙ adeptus[a] beneficium alio cõmittente simoniã ipso ignorãte non potest salua conscięntia illud retinere: sed debet illud resignare in manibus superioris. cõcor. c. proxi. Secũdò no. canonicum posse renũtiare canonicatui in manibus capituli etiã non interueniẽte authoritate superioris. quod dicit Inn. fortè procedere in odiũ simoniæ, vel fortè spectabat ad capitulũ electio & cõfirmatio. Si autẽ electio spectaret ad capitulũ & cõfirmatio ad episcopũ: † tunc renunciatio debet fieri in manibus cõfirmatoris & eligentiũ. alle. xix. q. iij. c. statuimus. de hac materia in cuius manibus debet fieri renuntiatio beneficij. dic vt plenè no. in c. admonet &. c. qđ in dubijs. de renun. & per Pau. in cle. j. e. ti.. & plenè dixi in repetitione. c. si quis contra clericum. de fo. cõpe. Et si intelligat hîc ꝙ institutio canonicorum & destitutio spectabat ad capitulũ tunc in dubio põt fieri renũtiatio in manibus capituli. vt no. in iuribus præalle. ¶ † No. tamẽ vltimũ dictũ Inn. ꝙ renũtiatio nõ possit fieri in manibus solius cõfirmatoris, sed etiã requiritur assensus eligentiũ. nã eorum interest: & quasi quidã cõtractus gerit inter eligẽtes & electũ. [b] ar. in. c. cũ inter canonicos. de elect. & in. c. nisi cũ pridẽ. de renun. vnde sicut in cõtrahẽdo requirit cõsensus eligentium: ita & in destituẽdo. arg. in regu. j. j. de reg. iur. & in l. nihil tã naturale. ff. eo. Itẽ no. ꝙ simonia ignorãter cõmissa in adeptione beneficij non impedit dispensationẽ superioris etiã in illa vacatione interueniẽte tamẽ renũtiatione, & qđ beneficiũ sit simplex. de quo dixi in. c. de simoniacè. s. eo. ¶ † In gl. in ver. *elegerunt*. intellige gl. ꝙ episcopus si põt dispensare cũ simoniaco scilicet circa illud beneficiũ ad quod obtinendũ cõmisit simoniã: sed vt habeat aliud bene põt dispẽsare. j. q̃stio. v. c. j. & plenè dixi in. d. c. de simoniacè. ¶ † In gl. in ver. *ratione primæ*. in fi. Itẽ secundũ Hosti. fuit hoc statutũ ad hoc vt obuiaretur fraudibus personarũ interponendarũ: ne de facili quisq; interponeret aliũ qui daret pecuniã & simularet se ignorantẽ. Itẽ de facili nõ põt probari sciẽtia. Vel põt solui cõtrariũ iudicio meo & melius ꝙ hîc ille qui adeptus est beneficiũ nõ propriè punit ex facto alterius: nã collatio fuit illegitimè & simoniacè facta, & pecunia tantũ dãtis, ergo nullũ ius saltẽ legitimũ fuit sibi acquisitum: licet enim persona cui facta est collatio nõ sit in culpa, prima tamẽ collatio simoniaca est. & sic tanq̃ simoniaca debet retractari vt est tex. pro hoc j. c. proxi. j. respõ. in fi. & qđ ibi no. in ver. reprobãda. ¶ In gl. fi. in fi. Io. an. remittit ad ibi no. Et dic ꝙ istud cõtrariũ nõ multum restringit: vt hîc dicit Io. an. & bene ibi ius iã creatum extinguit causa cessante: quia tollit appellatio reuocato grauamine: hoc ius extinctũ per renũtiationẽ non reuiuiscit ex noua causa se nõ referẽte ad antiquã. Itẽ ibi per appellationẽ iurisdictio nõ est extincta: sed in præcedenti, sed hîe per renũtiationẽ totale ius primò acquisitum extinguit, & omnino ius de nouo acquirit. Abbas

SVMMARIVM.

1 *Simoniacus ignoranter debet beneficio priuari: nisi huiusmodi simonia sit commissa in fraudem illius electi vel beneficiati: quæ fraus cognoscitur. vt j. nu.* 4.

2 *Simonia commissa per vnum alijs ignorantibus vitiat actũ respectu omnium. ratio est fortè de qua j. c. proxi. nu.* 6.

Excommunicatus si interueniat in actibus vniuersitatis nõ vitiantur gesta respectu aliorum, nisi fuerit sciẽter admissus.

3 *Simonia inducitur ex sola promissione dandi temporale pro spirituali.*

4 *Fraus & dolus probantur per coniecturas.*

5 *Simonia an & quãdo cõmittatur ob dationem pecuniæ electoribus vel ordinatoribus, vel eorum amicis per ipsum eligendum. vel per alium etiam si absque pecunia debebat eligi.*

¶ CAP. XXVII.

1 NOBIS fuit. † Electio simoniaca est cassanda si propter hoc electoribus promissa fuit pecunia q̃is electꝰ ignoret, nisi hoc factũ fuerit in fraudẽ electi. hoc dicit primò. Cũ electo reprobato per vitiũ simonię nõ dispẽsat episcopus. hoc secundò. Et duæ sunt partes principales. secũda ibi. ad *vltimum*. ¶ Casus literalis. Vacante quadã plebe capitulum eiusdẽ plebis dedit potestatẽ eligẽdi quatuor qui elegerunt plebanũ. Amici illius de cuius electione sperabatur promiserũt vni de p̃dictis quatuor, vel omnibus pecuniã se soluturos: eo tamen ignorãte & sic interueniẽte huiusmodi promissione electus fuit. Quærit an talis electio si de hoc cõstiterit sit reprobãda? Respon. papa nisi constiterit illos qui promissionẽ talem fecerunt fraudulenter in dispendiũ illius qui fuerat eligendus id malitiosè fecisse q̃is ipse tẽpore promissionis consciꝰ non fuit: eius tamẽ electio tanq̃ simoniaca prauitate prę sumpta est penitus reprobãda. Secũdò de alia q̃stio. quæritur. Ecce aliquis est electus in p̃latũ alicuius ecclesiæ: illa electio reprobata est propter prauitatẽ simoniacam vt dictũ est. Queritur vtrũ eps in talibus valeat dispensare? & respõdet ꝙ nõ. Ber. ¶ † No. j. ex tex. ꝙ electio dicitur simoniaca non solũ cũ pecunia promissa est seu data est omnibus electoribus: sed etiã si data seu promissa est vni ex eis: & sic prauitas vnius inficit totũ actũ. quod videtur mirabile cũ interueniat excõicatus in vniuersitate. & tamẽ nõ vitiat totũ actum, [c] nisi sciẽter fuerit admissus. vt in. c. fi. de procur. & no. in. c. illa. de ele. ¶ † Secundò no. ꝙ sola promissio dandi tẽporale pro spirituali inducit simoniã. concor. c. veniẽs. s. eo. & in. c. ij. de cõfessis. ¶ † Item nota casum sing. in quo electio facta per simoniã non vitiat quãdo. s. simonia cõmissa est in fraudem illius qui sperabat eligi. Qualiter autẽ poterit apparere de fraude? dic ꝙ per coniecturas: vt puta illi qui se opponebãt electioni dederũt pecuniã vt eligeret. fraus enim &

em̃ & dolosus per cõiecturas probãtur.in.c.ij.de renũ. lib.vj.et in.l. dolum. C.de dolo. Et pondera text. quia primò dicit q̃ amici dederunt pecuniã, & postea subij cit q̃ si in fraudem hoc fecerũt nõ nocet:nã si erãt ami ci qũo fecerũt in fraudẽ.sol.secũdũ Io.an.videbãt ami- ci sed non erãt ex quo collige quòd fraus ꝓbari potest per cõiecturas etiam cõtra eam qui videbatur amicus.

5 ¶ † In gl.ij.ibi.§.vlt.vbi quasi videtur expressum &c.nõ em̃ debet nocere prauitas & factũ alterius ex quo aliãs iste erat electurus:sicut dicim⁹ quod preces nõ inducũt simoniã ex quo aliãs eligendus est idoneus.de quo in.c. tuã de ẽta.& quali.& hãc opi.tenuit hîc Gof.sed Vinc. & Host.tenent opi.contrariam,quæ sequitur in glo.di cebat tñ. Hosti.s̃.eo.in. c.tanta quòd aut pecunia data fuit alteri quam ordinatori,vel consecratori,vel electo ribus.& procedat prima opi. Aut fuit data istis electo- ribus seu ordinatori:,& tunc procedat secunda opi. Io. and.videtur sequi secundam opi.gl.nã nõ videt quomõ potest probari illa intentio eligentis nisi per ipsum cui vt solo crimino so & deponenti in facto suo non crede tur:& facile esset cuique q̃ pro pecunia elegisset dicere q̃ aliãs erat electurus. & si diceres hoc poterit probari per alios quibus dixerat prius se istum electurũ. Rñ.q̃ fortè falsum dixerat,vel mutasset opin.si pecunia non fuisset data iuxta no.in simili ĩ.c.tua.s̃.de spõ.¶ Sed ad uerte quia Io.an.clare non exprimit qñ pecunia fuisset data alteri quã elegentibus .nã tunc rationes suæ nõ cõ cluderent.vnde concordãdo opi. potest sic ẽquè distin gui.q̃ aut pecunia fuit data electoribus,& procedat se- cunda opi.gl.quia electio nõ fuit libera.Item fortè mu tassent opi.nec posset probari intẽtio eorum cum sint criminosi.Et hoc casu cõcludunt oẽs rationes Ioan.an. aut pecũia fuit data tertio fortè cõsanguineo vel ami- co debentiũ eligere& tunc si pecunia fuit data per ipm qui seperabatur eligi omninovitiat electio etiam si fuis sent aliãs electuri ipsum:quia pro iure spirituali quæ- rẽdo non debet aliquid dari.vt not.in.c.ad aures .s̃.eo. & dicam̃ j.c.proxi.Item quia locus religionis quærenti bus & ambientibus denegãdus est: & tãquam ambitio sus ille esset reproband⁹.viij.q.j.c.in scripturis. aut fuit per alium data.&tunc satis potest procedere prima op. nam intentio eligentium q̃ aliãs erant eum electuri sa- tis potest probari per eosdem,cum non sint in crimine & fortè habẽdo tractatum adinuicem decreuerũt vna- nimiter eligere.Et hoc casu rectè procedat tex.in.§.vlt. præale.& cessant omnes considerationes Io.an.¶ In gl. fi.in fi.no.secundum intellectum gl.quia facit pro opi. quam tetigi in.c. de simoniacè.s̃.eo.expedias hanc ma- riam prout ibi plenè dixi:& ibi vide. Abbas.

SVMMARIVM.

1 *Pecunia si fuerit data alicui ne dantem de facto molestaret,re petitur si molestet.*

2 *Simonia non committitur per dationem pecuniæ pro iure quæ- sito conseruando,secus pro quærendo.3.*

4 *Simonia an & quãdo committatur pro iuribus temporalibus, vel spiritualibus quærendis:vel quæsitis conseruandis.*

¶ *C. Ad.* *XXVIII.*

1 DIlectus filius. †Qui dat prela- to pecuniam ne ipm in iure suo de facto molestet illã re- petit si prelatus promissa nõ seruat.h.d. secũdũ vnũ intellectũ inhærẽdo literæ vel generalis secũdũ aliũ intellectũ. dãs pecuniã alicui

a ne in iure suo de facto molestetur[a] põt illã repetere.Di uidit.in prima querelã.in secũda dat iudicẽ.ibi.*ideoque*. ¶ Casus lrãlis.Archidiacon⁹ eboracen̄.R.p̃positũ mul- tis grauaminib⁹ & iniurijs afligebat.vt archidiacon⁹ ab iniurijs desisteret præpositus ꝓmisit ei certã quantita- tem pecunię se daturũ,& persoluit:sed post receptionẽ pecuniæ archidiaco.super dignitatibus & beneficijs ab eius molestia nõ quieuit.vnde præposit⁹ dño papę fuit conquæstus.mandat papa quibusdam quaten⁹ si est ita cõpellant archidia.restituere quod accepit si ipsum cõ-

2 tra promissionem suã veniſſe cõstiterit.Ber. ¶ † Not. j.ex tex.casum nota.& singu.q̃ sine aliquo vitio põt da ri pecunia prẽlato ab eo qui iniustè vexat in iure suo,vt sic redimat vexationẽ facti:ex quo infertur illud gene- rale.q̃ datio pecuniæ pro iure q̃sito cõseruando cõtra molestationem indebitã non iuducit simoniã nec tur- pitudinẽ,aliãs nõ potuisset iste repetere.quia qñ turpi

b tudo versatur ex vtraq; parte nõ est locus repetitioni[b]. vt.l.iij.ff.de cõdi.ob turpem cau.& in regula in pari de licto.de reg.iur.li.vj.¶ † In glo.ij.in fine.Hostien. hîc dicit qd pro iure spirituali quærẽdo nõ est licitum ali- quid dare.vt.in.c.mattheus.s̃.eo.Sed pro quæsito con- seruãdo sic.vt hîc:sed dic melius vt ibi dixi.Et aduerre. quia glo.prope fi.sequitur opin.secũdã quã posui in.c. ad.aures.s̃.eo.vt pro absolutione iniustè denegata pos- a

4 sit licitè aliquid dari,sed tu dic meli⁹ vt ibi dixi. ¶ † Et cõprehẽdẽdo totã materiã sic distingue,q̃ aut quęrim⁹ in tẽporalibus aut in spiritualibus.primo casu licitè re dimit vexatio tam pro iure quæsito q̃ pro iure quęren do.Sed recipiens pecuniam indebitè tenetur ad restitu tionem.vt.l.j.&.l.generaliter.ff.de calum.&.l.iiij.§.quo ties.ff.de condictio.ob turpem cau.In spiritualibus ve rò pro iure quærẽdo nõ est licitum aliquid dare etiam vt cesset impedimentum facti. quia videtur iste am- botiosus dando pecuniam vt facilius illud inquirat:& sic propriè loquitur cap.mattheus.s̃.eod.nec propriè redimitur vexatio sed datur vt facilius acquiratur ius speciale.Pro iure autẽ acquisito.aut est in possessiõe illius iuris:& si molestetur de facto licitũ est aliquid dare.vt probat hîc licet recipiẽs teneat ad restitutionẽ. Si verò iste vexatur,vt quia episcopns vult eũ iustè de ponere,vel alius iustè accusare,vel fortè prætendit ius in beneficio.& tũc vexato nõ licet aliquid dare.quia nõ redimit tũc vexatio facti.vt not.s̃.e.c.nemo facit.c.nisi cũ ibi no.de preb.&.c.nisi cũ pridẽ.de renũ. Aut nõ est in possessiõe illi⁹ iuris iã q̃siti.& tũc aut habet possessio nem etiã illicitè detentã.& nõ licet aliquid dare.vt no. In.in.c.ad aures.s̃.eo.& tenet gl.xvj.q.vij.c.decimas. nã possessio est quid sperituale.hinc est quòd non cadit in laicũ.de rescrip.c.causam.vel saltẽ est cõnexa cũ spiri- tualibus propter adminiſtrationẽ quæ inde sequitur.j. q.iij.c.si quis obiecerit.Puto tamẽ quòd si propter po- tentiam aduersarij vel impotentiam suam nõ posset de facili illam consequi apud superiorem quòd tũc vt eui tetur mgnum præiudicium licitè dare potest pecuniã: sicut in simili de absolutione ab excommunicatiõe ob tinenda dicit Io.an.in.c.ad aures.s̃.eo.& secundùm hoc & ibi no.intellige materiam huius glo.¶ In glo.fin.ibi. *supple maximè*. hæc glo.communiter tenetur.ar.in.l.j.§. generaliter.ff.de calũ.nam si dedi pecuniam vt negotiũ calumnioſè mihi non faceres possum repetere etiam cũ pœna quadrupli . quãtũcunq; pacto recipiẽs paruerit. Vel potest intelligi ista litera secundùm alium intelle- ctum quem sequuntur Host.& Io.an.q̃ hîc interuenit cõpositio inter archidiaconum & præpositũ illum in- terueniente authoritate superioris.quo casu licitè repe titur pecunia:nec recipiens tenetur ad restitutionem si compositionem seruat :vt in.c.nisi essent.de præben. &.c.ij.&.c.de cætero.de transac.& vterq; intellectus est bonus in se.Et in fi.glo.solue hoc cõtrarium.vt no. in.c.peruenit.alleg.in gl. Abbas.

SVMMARIVM.

2 *Pro mortuis ad sepultură dicendis nihil exigi potest.*

2 *Presbyter parochialis debet gratis spiritualia parochianis administrare.*

ZACHARI.

a ¶ De facto molestetur.Adde ad quid teneatur qui pro- misit aliquẽ de fa- cto nõ molestare, vide Bar.in.l.ĩ illa. la.ñ.ff.de ver.obl. vbi dicit molestiã de facto dici extra iudicialẽ.de quo ꝓ Alex.in.l. amplí⁹. ff.rẽ ratã habe. & qd si non subdidit de facto sed ꝓmi- sit ei nõ ĩferre mo lestiã de qua intel ligatur an de mo- lestia iuris:an de molestia facti. Vi- delaèt Ant.corſ. hãc.q.ponẽtẽĩtex. sing.in ver. mole- stia.&ibi in apost. ad ipsum & Alex. plenè.cõ.lij. vo.ñ.

✤ SEBA. SAP.

b ¶ Repetitiõi.Quid igitur si aliquis de dit pecuniã spon- te pro iure conser uando,an detur re petitio⁹ vide Fede ri.de sen.in consi. xxiñ.vbi conclu- dit quòd sic.

3 *Simonia mentalis committitur quando aliquis ſacerdos vadit ad officium animo lucrandi aliquid, quæ remittitur ſola pœnitentia circa aliquam reſtitutionem.*

4 *Simonia an cõmittatur ſi aliquid recipitur pro mortuorũ exequijs vel benedictioibus nubẽtiũ: ſtãte de hoc cõſuetudine.*

5 *Conſuetudo nõ inducitur per actus qui ſunt merè facultatis: niſi fauore eccleſiæ. 8.*

6 *Cõſuetudo inducitur ſi oẽs de vniuerſitate aliquid faciebãt et vnus poſtea à tali obſeruatiõe deſiſtẽs fuit ab alijs redargutus ne faceret: qui poſtea obſeruauit aliorũ mores nã hoc caſu apparet de cõſẽſu populi volẽtis cõſuetudinẽ inducere.*

7 *Continuata præſtatio per aliquod tempus de quo j. proxi. relata ad certam obligationem inducit conſuetudinem.*

9 *Cõſuetudo qua quis aſtringitur ad aliquid dandũ in caſu licito inducitur ſpatio. x. annorum. & tribuit actionem volenti vigore dictæ conſuetudinis aliquid petere.*

Sacerdos an poßit ceßante conſuetudine aliquid pro exequijs mortuorum vel ſimilium petere?

10 *Clericus habens tenue beneficium debet ſibipſi imputare qui tale acceptauit, vnde debet ex aliqua laudabili induſtria victum ſibi quærere.*

11 *Sacerdos ſi non habet vnde viuat nec poteſt aliunde honeſte victum quærere, epiſcopus debet ſibi prouidere vel populus poterit cõpelli ad præſtandum ſibi neceßaria: quinimo poterit ſubſtrahere ſi ſibi non offerantur.*

12 *Sacerdos ſiue pauper ſiue nõ poteſt ſuas operas ſpirituales extraneo locare.*

¶ *CAP. XXIX.*

SEBA. SAPI.

a ¶ Merę facultatis. Vide ad hęc multa p Fel. in. c. cũ acceſſiſſẽt. col. ix. cũ ſequẽtib⁹. ſ. de. cõſti. & Iaſõ. ĩ. l. fi. co. xiij. ff. de cõſti. prĩcipum.

ZACHARI.

¶ Per lõgũ tempus. Ad. Bal. ĩ. apoſtil. ad Spe. intitulo. de reſti. ſpo. ver. ſpoliatur & ibi, Spe. 1 in. §. nũc dicamus. ver. ſed pone. ruſti c⁹ Paul. de çaſt. cõ ſilio xxxiij. quod ĩcip. in cã ſpectabiliũ. Alex. cõſi. cxiij volum. j. & cõſi. c. iiij. vo. iiij. &. quod dixi. ĩ in apoſt. ad iſt ĩin. c. quęrelam nu. xiij. in apoſti. in ver. in futurum. ſ. de elec. quod tñ. limi. vt per Hipp. 2 de marſi. l. cõ. ſuo. excv. ꝙ inci. præ- 3 ſtatio diuturna.

Vam nobis. †Pro benedictionibus nubentium & exequijs mortuorum nihil exigi debet h. d. primò ponitur quærela ſecundò iudicis datio. ſecunda ibi. *diſcretioni &c.*

¶ Caſus literalis. Capellanus devilla frãca pro exequijs mortuorũ & benedictionibus nubẽtiũ exigebat pecuniã à parochianis ſuis & iniuſtè extorquebat: parrochiani illi cõquæſti ſunt papę. Vnde mandat quibuſdam quatenus capellanũ illũ moneãt vt à tãta præſumptiõe deſiſtat, & pro exceſſu ſatiſfaciat cõpetenter: ſi aũt obedire noluerit, ipſum puniant pœna canonica. Ber.

¶ †Not. j. ex tex. ꝙ proprius ſacerdos debet ſacramenta & alia ſpiritualia ſuis parrochianis gratis impẽdere ſi aliqd recipit ex pacto, teneť illud reſtituere qđ intellige in ſimonia cõuẽtionali, ſecus in mẽtali, vbi nõ p̃ceſsit pactũ: ſed intẽtio deprauata. tũc em̃ per ſolã pœnitẽtiã aboleť peccatũ. vt in. c. vlt j̃. eo. vbi hoc. et vi de gl. in. c. vnico. de cle. nõ. reſi. li. vj. q̃ ponit. q̃ſtionẽ ĩ canonico vadit ad diuina ſola intẽtiõe vt percipiat diſtributiões quotidianas. eſt em̃ illa ſimonia mẽtalis nõ cõuentionalis. vñ per ſolã pœnitẽtiam abſque reſtitutiõe 4 aboleť peccatũ. de quo dic vt plenè ibi notatur. ¶ †In gl. ibi. *licet ſacerdoti non detur actio, &c.* Hoſt. dicit etiã ꝙ actio cõpetit vbi eſt talis cõſuetudo. Sed contra hoc ob. tex. in. c. cum in eccleſiæ. ſ. eo. vbi tex. ſpecificę loquitur de exequijs mortuorũ & benedictionibus nubẽtiũ & dãnat cõſuetudinẽ cõtrariã. do. An. breuiter & ſuccinctè dicit ꝙ fortè pro ipſis ſpũalib⁹ impendẽdis non põt induci conſuetudo vt aliquid detur: ſecus pro labore. & ſic poteſt intelligi iſta glo. ſed certè hęc ſol. nõ videtur poſſe procedere: quia (vt dicũt doc. cõiter. in. c. cùm ſit romana. ſ. eo) etiã pro labore nõ poteſt aliquid peti: quia pro ipſis ſpiritualibus videtur exactũ: vnũ nãque ſine reliquo nõ procedit & ſic pro vtroque. ſ. pro labore & ſpũalibus videť exactũ. j. q. iij. c. ſi quis obiecerit. vñ pro intellectu hui⁹. c. & ad apoſtolicã j̃. e. ex quo mouet iſta gl. ad cõſuetudinẽ approbãdam varij. not. ibi intellectus vt ibi pelenè dicam. Sed hanc opi. ſemper tenui vt poſsit induci cõſuetudo quãdo nõ preceſsit exactio, vt ſic ex meraliberalitate & deuotõe ppli cõſuetudo talis ſit introducta. tũc em̃ nõ habet vitiũ nec fundamẽtũ vitioſum ſed laudabile: quia nõ eſt magnũ. nec mirũ ſi ab eo metũť tpalia q ſeminat ſpũalia. vt in. c. ſi ep̃s de offic. ordi. li. vj. et. ſ. de offi. ordi. c. qm̃. & hoc videť velle lr̃a illi⁹. c. adapoſtolicã. dũ dicit laicos cõpellẽdos ad obſeruandũ laudabilẽ cõſuetudinẽ erga ſuã eccleſiam pia deuotiõe fidelium introductã &c. Sed vbi exactio precedens dedit cãm cõſuetudini: tũc talis cõſuetudo non valet: quia habuit initiũ vitioſum & ita loquiť tex. ſi recte inſpiciatur & põderetur in præalle. c. cũ in eccleſiæ.

5 ¶ †Sed contra primũ huius diſtinctionis membrum a fortiſsimè opponitur. nã ex his q̃ ſunt merè facultatis[a] nõ introducitur cõſuetudo, nec ex datiõe annua gratis facta. vt legitur et no. in. l. j. C. de ſerui. & aqua. per Bar. in. l. cũ de in rẽ verſo. ff. de vſur. per Cy. in. l. j. &. ij. C. quæ ſit lon. cõſue. & per. Io. an. in. c. iohãnes. de cle. cõiu. & Inno. in. c. bonæ. ij. ſ. de poſt. præla. vbi dicit ꝙ licet recipiam⁹ in domũ nr̃am amicũ à lõgè veniẽtẽ non tamẽ ex hoc acquiritur illi quaſi poſſeſsio licet pluries receptus fuerit, nec aliqua cõſuetudo inducit: & vt dicit Bar. in præalle. l. cũ de in rẽ verſo. licet ruſticus per decẽniũ detulerit alicui annuatim vnũ par caponũ ſpõte ex liberalitate, nõ tamẽ ex hoc inducit aliqua cõſuetudo vt in poſterũ inuit⁹ aſtringatur. Itẽ (vt dicit Cy. in locis p̃al.) quod licet quis per decẽniũ cõtinuauerit ire ad molendinum vel furnũ alicui⁹, & ſic lucrũ attulerit illi nõ per hoc introducitur cõſuetudo aliqua vt in futurũ aſtringať ire & cõtinuare: quia ibi ſunt act⁹ merę facultatis. Ad propoſitũ ergo ſi ppls aliquid gratis offerebat eccleſiæ qñ recipiebat ſacrm nõ videť introducta cõſuetudo vt in futurũ ad idẽ aſtringať inuit⁹: puto cõtrariũ 6 hoc poſſe trib⁹ modis ſolui. ¶ †Primo modo intelligẽdo ꝙ aliquis ex populo deſiſtens ab obſeruatõe aliorũ redargutus à reliquis obſeruauit aliorũ morẽ. Ex hoc em̃ actu. ſatis apparet de cõſenſu ppli volẽtis introducere illã laudabilẽ cõſuetudinẽ ſicut in ſimili not. ĩ iuri. ſupe 7 rius alleg. in cõtrariũ. ¶ †Secũdò põt ſolui qđ cõtraria ꝓcedunt vbi dõatio eſt pura nõ relata ad certũ qd. Sed in hoc caſu cum tpe ſacramẽti ſeu exhibitæ rei ſpũalis aliqd cõferebať, vr̃ ppls lõgo tpe hoc obſeruãdo ſe ad hoc velle obligare & cõſtituere illã ſpõtaneã obligationẽ in recõpẽſationẽ ſpũaliũ recognoſcẽdo deũ in muneribus ſuis: et redimẽdo peccatũ eleemoſynis. de pœn. diſt. j. c. medicinã. ſicut in ſimili no. Bar. in p̃alle. loco. de ruſtico qui p̃ lõgũ tp̃s b ſoluit par caponũ aliqua cã p̃tenſa 8 ꝙa tenebat aliqd à dño. ¶ †Tertio põt ſolui ꝙ ſit ſpẽciale fauore eccleſie, vt lõgo tpe popul⁹ ſic ĩponẽdo tẽporalia videať velle inducere cõſuetudinẽ in futurũ. facit. c. ex parte. de cẽſi. & qđ ibi no. et. ſ. decõſeſ. p̃bẽ. c. ex parte aſtẽſis. & hæc bene no. p̃ q̃ elicit mod⁹ ꝓbãdi cõſuetudinẽ laudabilẽ in iſtis ſpũalib⁹: & in ſimili aliqd tã 9 gã in. c. iacob⁹ j̃. eo. ¶ †Quãtũ verò tp̃s exigať ad introducẽdũ hãc cõſuetudinẽ: puto ſufficere tp̃s. x. ãnorũ. tũ quia iſta cõſuetudo laicos aſtringit & nõ clericos, ĩter quos indiſtinctè ꝓcedit cõſuetudo ex curſu decẽnij. vt cõiter no. in. l. de qb⁹. ff. de. legi. tũ quia iſta cõſuerudo nõ eſt cõtra ius. imò pia & fauorabilis vt in p̃al. c. ad apoſtolicã vñ ẽt de iure cano. ſufficit tp̃s. x. an. vt eſt gl. no. ĩ c. fi. de cõſ. l. vj. et putoẽt ꝙ data hac cõſu. laudabili cõpetat actio ipſi actori ad faciẽdũ obſeruari hãc laudabilẽ cõſuetudinẽ vt dicit Hoſt. & hæc ꝓcedãt quò ad primã 10 partẽ gl. ¶ †Sed quo ad primã partẽ in eo qđ vr̃ velle qđ tã ꝓpri⁹ ſacerdos quã alien⁹ nõ poſſit aliqd exigere ceſſãte cõſue. niſi ei ſũpt⁹ deſit: diſtingue lati⁹. & ſic qđ aut propri⁹ ſacerdos h3 vñ viuat: & tũc ceſſante cõſue. l. poſsit aliqd exigere. vt. hîc. & ĩ. c. cũ ĩ eccl̃e. ſ. e. ſ3 gratis oblatũ licitè recipe põt vt j̃. c. ꝓxi. ĩ fi. & c. tua. ſ. eo. et. c. ſi qõnes. ſ. e. Si verò deſũt ei ſũpt⁹ neceſſarij: & tũc ſi poteſt docen

test docēdo vel quia simile exercēdo:& nō pōt aliquid exigere.imputet eī sibi qui tale tenue bñficiū accepta uit:q̄rat ergo sibi victū manib⁹ vel īdustria.xcj.di.c.cleric⁹& victū ibi bōa gl.nā & paul⁹ q̄rebat sibi victū manibus tp̄e p̄dicationis.vt in.c.cū ap̄s.de cēsi.sic ēt videmus simile in p̄re,vt nō teneat alimēta p̄stare filio si honestè filius pōt seipsum regere& nutrire:vt dicit tex.in
11 l.si quis à liberis.ff.de li.ag.¶ †Si verò nō pōt propri⁹ sacerdos honestè sibi victū alr quærere,tunc vel eps sibi prouidebit,vel populus poterit cōpelli ad p̄standū si bi necessaria victui.pro hoc vide bo.gl.de cōse.dist.j.in c.ois christian⁹.q̄ dicit sacerdotē īdigētē posse substrahere spiritualia populo,nisi faciat oblationē vñ possit
12 viuere:& vide qđ no.in.c.de his.s.de ecc.edifi.¶ †Si verō est sacerdos alien⁹ q̄ fortè est inuitat⁹ ad exequias faciendas vel ad alia spiritualia impēdēda:& tūc pōt licitè suas operas sperituales locare,nō vt directe pro spūalibus recipiat tēporale,sed in cōpēsatione dānorū quæ sustinet ī exhibēdo p̄sentiā suā & trahēdo morā in spiritualibus impendēdis.vt not.Inn.in.c.qm̄j.ne præla.vices suas:& sic restrīge glo.xxj.q.ij.ī.c.p̄cipim⁹.quę simpliciter dicit sacerdotē posse suas opas spūales locare. Et amplia hāc gl.quæ videt hoc permittere etiā ī extraneo sacerdote dūtaxat qn̄ sumptus sibi desunt.nā etiā si abūdat,pōt exigere in recōpēsationē dānorū:cū ad hoc ex officio nō teneat:& per hoc remaneat declarata tota materia gl.¶ In gl.in ver. *benedictionibus*.in fi.dic quòd proprie & strictè ista bndictio nuptialis nō est sacramē tū,sed largo modo sic.vt no.in rub.de sacra.nō ite.& q̄ sint sacramēta strictè sūpta tā necessaria q̄ volūtaria.vide p̄ bo.gl.in.c.veniēs.de trāsac.Itē videtur innuere ista gl.q̄ si benedictio non esset sacamētū posset aliquid peti.dic vt in.c.ad nostram.s.eo. Abbas.

✤ SVMMARIVM.✤

1 *Simoniacè recipiens:& simoniacè receptus deponūtur.*
2 *Cōuictus per viam inquisitionis de simonia non in ordine commissa priuatur beneficio vel loco simoniacè acquisito.*
3 *Archiepiscopus nō pōt deponere subditos sui suffraganei:nisi crīa sint notoria.vel nisi archieps ēt iure legatiōis fungat.*
4 *Monachus simoniacè receptus est priuādus illo monasterio,& est in arctiori de trudēdus.in illo verò nō,nisi dispēsatiuē.*
5 *Simōia nō cōmittitur in his quæ gratis dantur nisi præcesserit taxatio.*
6 *Simonia non committitur si receptus in canonicum aliquid solui vigore statuti hoc disponentis.*
7 *Simonia an committatur dando pecuniam infidelibus vt conuertantur ad fidem?*
8 *In simonia an tantū procedatur contra clericos seculares quam contra regulares?*
9 *Ex delicto cōmisso per totū capitulū an puniatur singuli?*
In delictis non punitur præsumpta scientia sed vera.
Delictum si fuit cōmissum non tamē capitulariter puniuntur tantum maiores de capitulo.
10 *Vniuersitas,colegiū,siue capitulū an possint delinquere siue omittendo:siue committēdo:siue mādādo siue ratum habēdo.item an possint punire?*
11 *Vniuersitas est quædam persona ficta & repræsentata.*
12 *Vniuersitas nō excommunicatur:quia excomunicatio requirit verum corpus & animam.*
13 *Vniuersitas quando dicatur tota delinquere.*
14 *Vniuersitas si fuit punita.an postea poterunt puniri illi de vniuersitate?*

¶ CAP. XXX.

a 1 Dilectus filius.[a] †Si per accusationē cōstat monachum simoniacè fuisse receptū:receptus& rericipiēs deponētur. Si verò per inquisitionem receptus in arctius monasterium detruditur. recipienti vero & maioribus pœna cōdigna imponitur.& interim ab executione ordinum sacrorū suspēdūtur. Diuiditur:nā in prima ponitur cōsultatio.in secūda distinguēs respōsio: ibi *nos*. in tertia mādat ibi. *iniungens*.in quarta instruit:ibi *illud.tamen*.¶ Casus literalis. Archieps cātuarienn̄.dū ipse dio cesim suā visitaret in monasterijs & alijs locis religiosis inuenit pullulasse simoniacā prauitatē.ita quòd in eis multi prętio sunt recepti qui gratis recipi debuerūt sed quia multitudo erat in cā,quæ fuit à papa an seueritati sit aliquid detrahēdū?et ipse respōdet q̄ si p̄dicti corā ipso fuerūt accusati postquā crimen ordinē iudiciario fuerit cōprobatū,tā dātes quā recipiētes canonica pœna puniat.Si aūt per solā inquisitionē de hoc sibi cōstiterit,illos qui per simoniā in locis talib⁹ sunt īde recepti remoueat, & ad monasteria dirigat arctiora ad pnīam peregēdā.& abbatib⁹,prioribus,& prælatis qui
✤ SEBA. SAP.
a ¶ Dilectus fili⁹ Ex isto tex.in fi. notā dū est quòd multi & multitudo capiunt pro eodem. cuius cōtrariū tenet Ang.& Imol. in.l. licet imperator.ff.de leg.j.vbi Alexā.reprobat.
✤ SEBA. SAPIA.
b ¶ Ad qōnem. De hac quęstiōe multa tradit in .c. cū. Martinus ferrariē sis.col.xj.cū sequēti.s. de cōstitutio.
buslibet & officialib⁹ eorū iniūgat pnīam cōpetentē:& donec illa peregerint ab executione sacrorū ordinū suspēdat eosdē,iniūges episcopis suis vt hanc formā per suas dioceses faciāt obseruari:tñ si gratis siue aliqua taxatiōe fuerit aliquid eis oblatū illud gratāter recipi po
2 terit.Ber.¶ †No.j.ex tex.q̄ cōuict⁹ per viā inquisitionis de simonia nō in ordine commissa nō deponitur ab offō:sed tm̄ remouet à bñficio vel a loco simoniacè acquisito.nā pōt talis post pactā pnīam ī suo ordīe licitè ministrare ex quo trāsferet ad aliud monasteriū seu ad
✤ SEBA. SAPIA.
3 aliud beneficium. ¶ †Not.ij.q̄ archieps pōt deponere b subditos sui suffraganei ꝓpter crimē. quod vr̄ cōtra.c. pastoralis.s.de off.or.Sed doc.intelligūt spāte hîc in archiepiscopo cātuariēn.qui nō solū vtit iure metropolitico sed etiā legatiōis.vt in.c.j.s.de offi.leg.Vel possumus dicere q̄ crimina notoria erāt quę archieps visitādo prouinciā punire pōt vt in.c. romana.§.notoria.de cēsi.li.vj. ¶ †Tertiò collige q̄ receptus in monasterio
4 per simoniā seu simoniacā prauitatē inde remot⁹ debet collocari in arctiori mōasterio ad hoc vt agat pnīam de delicto cōmisso.Si verò nō reperiūt arctiora monasteria,tūc secūdū doc.p̄nt collocari in equæle eiusdē ordinis vel dispēsatiuè post renūciationē in eodē:vt in.c.de regularib⁹.s.e.et per hęc remanet declarata tota mate-
5 ria gl.¶ † Vltimò collige q̄ gratāter oblatū tp̄e receptiōis alicui⁹ spūalitis pōt recipi si nulla præcesserit taxa-
6 tio.¶ †Et ex hoc infero ad qōnē b est statutū in eccl.vt
b nouiter receptus in canonicū vel in monachū teneat certū quod soluere,qdā recept⁹ sine aliqua exactiōe solui,nūquid licitè hic recipiat?et dico q̄ nō per istū tex. quia ex quo p̄cessit taxatio illa oblatio vr̄ fctā virtute
7 illi⁹ taxatiōis.j.q.iij.c.ex multis.¶ †In gl.j.ibi *bene potest dari pecūia &c.*sed pōdera.q̄a hoc dictū & sequētia prima frōte videt cōtra tex.nec gl.soluit.sed in veritate pōnūt diuersos casus.nā ab eo q̄ iuitare debet gratis nō d3 aliq̄d exigi.ita loquit iste tex.Sed in casib⁹ positis ī gl.pecunia dat ab inuitāte nō ab inuitato.& dicit hîc Host. q̄ vt quis recipiat scīa necessaria possum⁹ dare pecuniā quia sine eis saluari nō p̄nt.iō tolerat pecunię datio vt alliciat quis ad fidē& ad salutē.Sed pro alijs scīs volūtarijs recipiēdis nō debet aliq̄d dari:vñ nō debeo dare pecuniā vni vt intret religionē: quia sine religiōe saluari pōt.vt in.c.j.in fi.de sum tri.& fi.ca.Itē dicit Phi.q̄ etiā p̄ scīs volūtarijs nō debet aliq̄d dari ex pacto.& est verbū satis notabile.& limita scdm ea q̄ dixi in.c.cū in eccl. s.e.nō tm̄ debeo infideli dare pecuniā ex pacto vt cōuertat ad fidē sed gra liberalitatis sic vt ip̄m ad fidē alliciā. ¶ In gl.in ver *dātes* ibi:*de hoc accusant*.& hęc so. verior est vt satis p̄bat in.l. denūciasse.alle.in gl.nā potuisset dās cōuinci p falsas p̄batiōes, vel iniustè cōdēnari per iudicis etiā iniuriā.iō nō debet p̄iudicari alteri qui dicit recœpisse.et p̄ intellectu gl.facit tex.ibi.*quòd si aduersus eos &c.*q̄ litera pōt cōp̄hēdere tā dātes quā recipiētes.

ZACHARI.

a ¶ Etiam qui tacuerunt. vult iſte īferre quòd tacens in maleficio habeatur pro cōſentiēte, quod an ſit verum necne examinaui. ſ. ſed nūc nō memini loci. ſed tu pro hac materia recurre ad Ant. cor. ſin. ſuo in verſ. taciturnitas: quod incip. in onerosis. Ro. ſingu. ſuo. ccccl xxxv inci. īferior à principe. Pe. de Anch. cōſi. ccxxv. & Gemi. in c. ſi poſt. nu. 1. & ibi remiſ. in apoſt. Celſi. ī verſ. taciturnitas de cōfeſ. lib. vj.

b ¶ Vel puniri. Adde Ang. latè cōſil. ccxvij. & vide Frā. de are. cōſi. clxiij. Anch. conſi. clvij. Oldr. cōſi. lxv.

SEBA. SAPI.

b ¶ Vel puniri. An vniuerſitas poſsit puniri & cōueniri criminaliter vide Feli. in. c. dilecto in xpo. col. v. verſ. quod aūt de excō mu. ſ. de exceptio Iaſ. in. l. ſi quis maior. colū. ij. C. de tranſactio. vbi latè moder. taurinē.

c ¶ Ficta. Adde qđ iō dixit Lud. Ro. cōſ. dclxx. q ſtāte ſtatuto q inter pſonas fiat cōpromiſſum nō habet locum cū eſt lis cū vniuerſitate.

SEBA. SAPI.

d ¶ Quod eps. Vide multa ad hoc per Feli. in. c. eā te. co. xj. ver. ſecunda declaratio, ſ. de reſcriptis.

¶ In glo. in ver. *ſeueritas*. ſed tūc q̄rit quid operabit iſta depoſitio in monaſterio. dūt Inn. & Hoſt. q nō vocabitur ad capitulū nec ad alios tractat⁹. nec recipiet p̄bēdā ſuā nec victualia cū alijs: ſed erit in ergaſtulo. i. in loco ſtricto ſeu carcere. hęc dicta doc. puto ꝓcedere ī monacho qui nō eſt cleric⁹ in tali eñ nō pōt cadere depoſitio ab ordine: cū priuatio p̄ſupponat habitū de deſpō. impube. c. ad diſſoluēdū. & xxxij. q. ij. c. q vero nō formatū. Sed in monacho cl'ico opabit depoſitio ſicut in clerico ſeculari. quia deponet ab ordinib⁹, & nō hēbit amplius eorū executionē. ¶ † In gl. in ver. *amatos*. in fi. hæc gl. vī inuere q ſeculares clerici cōuicti de ſimōia cōmiſſa etiā in bñficijs debeant depōi, ēt ſi fuerit actū per viā inqſitiōis. Et doc. ad cōfirmationē hui⁹ dicti īducūt alias rōnes ſpūalitatis īter regulares & ſecula. Prima. qa inter regulares nō ſeruat ordo iudicijvſq; quaquęvt in c. quaſr. el. ij. ſ. de accu. iō cū grauaret in iſto releuent in quātitate pœne. ar. in. l. eū qui. §. in popularib⁹. ff. de iureiur. & in. c. j. de parrochijs. ſecūda rō. regulares videt hoc feciſſe intuitu eleemoſynę & ꝓ aīa ſaluāda. nā dederūt pecuniam vt poſſent in mōaſterio deo ſeruire. Tertia rō. quia fauore religiōis miti⁹ dicit agi cū eis do. Ant. cōiūgēdo has rōnes intricat hāc materiā. vñ dicvt dixi in. c. inqſitiōis. al. ī gl. & dico q in hoc nulla eſt dria inter ſeculare & regulare. nā ſecularis cōuict⁹ de ſimonia cōmiſſa in bñficio nō debet deponi ex quo fuit actū per inqſitionē: ſecus ſi fuiſſet cōmiſſa in ordine. vt ibi plenè dixi. & optimè ꝓbat hoc. c. nō inducēdo ſpecialitatē aliquā in regularib⁹. Sed vnū cōtrariū forte elicit ex tex. quia ex quò hīc fuit actū perviā inqſitiōis, abbas & abbatiſſa nō remouēt ab adminiſtratiōe. cū pro graui peccato ſecularis remoueat ab adminiſtratiōe. vt in c. qualiter. p̄al. & regulares facili⁹ deponūt ab adminiſtratiōe vt ibi: dic q hodie ſeruari debet. c. qm̄ j. eo. Sed ad iſtud. c. ſuo tpe: pōt dici q miti⁹ agebat cū iſtis. quia ipſi nō exigebāt pecuniā vt ipſi eā lucrifacerent: ſed vt monaſteriū. & ſic non videt tm̄ peccaſſe ſicut ali⁹ p̄lat⁹ ſecularis. q ex ꝓpria cupiditate cōmittit ſimōiā. ¶ † In gl. in ver. *officialibus*. ibi *& oēs de capitulo intelligūtur ſcire* Hoſti. dicit qđ licet alij de capitulo p̄ſumant ſcire facta capituli vel p̄lati: tn̄ nō puniūtur, niſi probēt cōſenſiſſe. delictū eñ requritverū dolū. vñ nō ſufficit illa p̄ſumptio ſciētiæ: ſic cū hoc dicto cōiter trāſeūt hīc doct. ſed per hoc iſte articul⁹ nō videt delucidatus. ideo pleni⁹ in hoc diſtinguo. qđ aut delictū fuit cōmiſſum pri⁹ cōicato toto capitulo: & tūc oēs puniēdi ſunt qui cōſenſerūt exp̄ſſe & etiā qui tacuerūt. [a] quia debebant exp̄ſſe reſiſtere maleficio cōmittādo, & dare vocē in cōtrariū vt not. Inn. in. c. j. de his quę fi. à ma. par. capituli. Si verò aliqd expreſſe cōtradixerūt & in capitulo, tunc iſti non ſunt puniēdi. vt in. l. j. ff. de magi. cōue. vbi bo. tex. & in. c. ro. §. in vniuerſitatē. de ſen. excō. lib. vj. in verſic. culpabiles nā pœna debet tenere ſuos auctores in. c. q̄ſiuit de his quę fiūt à ma. pte capituli. & in. l. ſancim⁹. C. de pœnis. Si aūt nō capitulariter delictū fuit cōmiſſum tūc officiales & maiores de vniuerſitate puniri debēt vna cum prælato. quia præſumptio eſt q prelat⁹ cū cōſilio & authoritate iſtorū facin⁹ cōmiſitvel ſaltē præſumit in eis ſciētia: iō debebāt reſiſtere: & ſic pōt intelligi & reſtringi iſta gl. quā ſic ītellectā no. ſed inferiores devniuerſitate nō dūt pūiri: tū quia nō ita p̄ſumūtur ſcire tū qa non hūt tātā audaciā in reſiſtēdo. vñ & ī ipſis maiorib⁹ & officialiabus dicēdū puto q ſi cōſtiterit eos ingnoraſſe nō ſunt puniēdi, ſed tm̄ ip̄e p̄latus qui deliquit. ar. in. c. ij. de cōſt. & in p̄al. c. q̄ſiuit. & xvj. q. vj. c. ep̄m. ¶ † In ea. gl. ibi *ſed nūquid collegiū* no. hāc. gl. vſq; ad fi. nā quotidie ad eā fit remiſio: cū q̄ritur nūquid collegiūvelvniuerſitas poſſit accuſarivel pūiri [b] et eſt quaſi ſiſis gl. xij. q. ij. ep̄s q mā cipiū. Iſta tm̄ gl. nihil boni cōcludit hīc. In. hoc. c. & in. c. graueī. de ſē. exc. cōcludit q crimīalit vniuerſitas nō poſſit accuſari. qa ī ea ſūt infantes furioſi & ſimiles pſonę q̄ nō p̄nt delinquere. vñ ſi vniuerſitas tota puniret crīaliter cōtingeret hoc abſurdū q puniret īnocētes. Itē eadē eſt vniuerſitas tēpore delicti q̄ erit iſtis mortuis & alijs ſubrogatis. l. ꝓponebat. ff. de iu. vñ ſequęret ī cōueniēs q furioſi q nō deliquerūt puniret: ſed iſtas rōnes cōfutat Bar. ī. l. aut facta. ff. de pœnis, nā ī multis delictis īno cēs punit ꝓpter nocētē. vt eſt videre ī crīe lęſę maieſta. vbi fili⁹ punit ꝓpter patrē. l. q̄ſq;. C. ad. l. iu. ma. & vj. q. j. c. ſi qs cū militibus. Itē ī ſacrilegio de quo ī. c. fœlicis de pœnis. li. vj. & ad idē tex. ī. l. vſufruct⁹. ff. quēad. vſufr. ami. vbi ciuitas q̄ñq; ſubijciat arator. doc. nr̄i parum boni hic dicūt. vñ cōcludo hāc materiā poſt Bar. hūc articulū elegāter examinātē in p̄al. l. auo fctā. Et duo prīci paliter examināda ſunt. Primū. nūquid vniuerſitas ſeu collegiūvel capt'm q̄ noīa idē ſignificāt poſsit delinq̄re. 11 Scdò nūqd pōt puniri. ¶ † Ad primū dicēdū q ſecūdū veritatē collegiū nō ē aliud à ſingulis de collegio: ſed ſe cūdū iuriſdictionē aliud collegiū: aliud ſinguli. vt. xij. q ij. c. q manumittit. & c. nouit. de his q̄ ſi. à p̄la. vnde collegiū ſeu vniuerſitas ē quędā perſona ficta [c] & repntata. d l. mortuo. ff. de fideiu. & p̄al. c. nouit. vbi dicit q ep̄s [d] & canonici faciūt vnū corp⁹. & certè hoc corp⁹ nō ē verū ſed fictū & repręſentatū. ꝓpriè ergo vniuerſitas nō poteſt deliquere, quia nō habet verū corp⁹. ſed ꝓpriè deliquūt ſinguli & ſingulares de vniuerſitate: ſed iſtud corp⁹ hr̄ pro vero quo ad multos iuris effect⁹. vñ aduertē dū ē q quoddā delictū cōſiſtit in omittēdo: & illud bñ cadit in vniuerſitate, loquēdo tamē ſecūdùm illā fictionē iuris. ad hoc. l. iubem⁹. C. de ſa. ſan. ec. ſic & cōtra vniuerſitatē p̄ſcribit ꝓpter delictū negligētię. facit quod no. in. c. de illis. ſ. de cōdi appo. Quodā verò delictū cōſiſtit in faciēdo. & in tali delicto eſt cōſiderādū quod ꝓpriè cōcernit ipam vniuerſitatē ita q nō ſingulos: vt facere ſtatuta iniqua & imponere collectas ſeu datia illicita & ſiſia. Iſta em̄ nō p̄nt adaptari ad ſingulos ſed ad ipſā vniuerſitatē. vñ in iſtis ipa vniuerſitas deliq̄re pōt. vt in aut. nulla cōitas. & ī aut. caſſa. C. de ſa. ſan. ec. & ī. c. grave. & nouerit j. de ſen. excō. Quędā verò ſunt delicta q propriè nō cadūt in ipam vniuerſitatē: vt dol⁹, homicidiū, & ſimilia. & talia delicta pōt vniuerſitas alijs demādare, vel ex poſtfacto rata hr̄e. & ſic ītelligat l. metū. §. ij. & l. ſi ex dolo. al. in gl. Et per hoc patet ſol. prēmi dubij an & q̄ñ vniuerſitas propriè & impropriè delinq̄re poteſt. Quo ad ſcdm nūqd poſsit pūiri. Aduertēdū q quędā ſunt delicta in quib⁹ innocēs pōt puniri ob culpā alteri⁹. vt in exēplis ſup eris alle. tūc vniuerſitasvbi tale delictū commiſit poteſt puniri etiā criminaliter & ciuiliter, & poterit decapitari deſtruēdo ipſam vniuerſitatē. vt in p̄al. l. vſuſſruct⁹. vnde & olim imperator dedit ſententiam cōtra ciuitatem Brixiæ q̄ fuit ſibi rebellis. vt ſubijceretur aratro: & ſic puniebat ciuitatē criminaliter, licet ex miſericordia talem ſententiā poſtea reuocauit. legitur etiam de ciuitate Bonoñ. q propter eius delictum ex ſententia imperatoris fuit prius deſtructa & paſſa aratrū: ſed poſt ex indulgētia redificata. vt not. in procē. digeſtorū. Sic videmns q ipe deus deleuit funditus ſodomā & gomorrā & tres finitimas ciuitates, & tamē ibi erāt multi infantes & furioſi qui nō poterāt delinquere. Ex atrocitate ergo delicti ſæpe temporaliter vnus punitur pro alio & vide pro hoc bo. glo. xxiiij. q. iij. in ſumma. & j. q. iiij. in ſumma. facit. c. nō eſt. ſ. de ſpō ſali. Et in hmōi delictis ceſſant rōes In. vt patet ex prędictis. Et concluditur gl. malè dicere in. c. ep̄s quimancipium. xij. q. ij. vbi Bar. brixi. dicit q illa vniuerſitas poterit criminaliter accuſari vbi nō ſunt infantes & ſimiles perſonæ. In alijs aūt delictis vbi vnus non punitur pro alio. tunc in caſibus inquibus dixit vniuerſitatē propri

delinquè

delinquęre & nō singulos. tūc aut collegiū est paruum vt est collegiū priorū seu doctorū, vel capitulū ecclesiasticū aut est collegiū diffusum, vt ciuitas. primo casu quādo pœna à iure pro dilecto statuta concernit ita ipsam vniuersitatē ꝙ non singulos, & tūc punitur ipa vniuersitas. Exēplū, publicatur res ex certo delicto: tūc si illa res est vniuersitatis, & vniuersitas deliquit ipsa punitur pro hoc tex.in.l.iubem⁹ prēal.ad idē text.in simili in.c.cū dilectus.de or.cogni. Si verò pœna pōt æque cadere in singulos. vt quia est pœna pecuniaria tūc debēt puniri tm cōsentiētes. vt prēal.l.j.ff.de magi.cōue. & sic pōt intelligi prēal.§.in vniuersitatē in ver.culpabiles. Si verò collegiū est diffusum, vt castrū, vel ciuitas, tunc quia de facili nō possunt discerni delinquētes à non delinquētib⁹ punietur ipsa vniuersitas, & idē dicēdū prout.s̄.dixi, qn̄ delictū nō cadit ꝓpriè in vniuersitatē. quia ex quo hoc mādauit alijs, vel habuit ratū ipsa teneť. vt in prēal.l.metū.§.ij.facit tex.ī.c.fœlicis. de pœnis. li.vj. & in.c.tua nos.xxv.q.ij. vbi ciuitas priuatur dignitate episcopali ꝓpter delictū homicidij. (vt quia dixit) pro priè non cadit in vniuersitatem sed punitur ex eo quia mandauit vel ratū habuit. Sed in modo puniēdi est aduertēdū, ꝙ aut pœna est talis ꝙ pōt cadere in ipsam vniuersitatē, & punit ipsa vniuersitas. Aut non est talis vt quia pro homicidio imminet pœna capitalis, & tūc cōmutabitur in aliā pœnā ad hoc quod no.in.l.qd ergo.§.
12 pœna grauior.ff.de his qui notā.infa. ¶ † Et est ista ra-
a tio vera quare vniuersitas nō excōicatur[a] quia excōicatio non cadit in vniuersitatē, sed reqrit verū corpus & anima baptizatā & verū & ꝓpriū delictū excōicādi.xj.q.iij.c.oīs.christian⁹.&.c.audi denique&.c.si qs præsbyterorū de rebus eccle.nō alie. & vide qđ no. xxiiij.q.iij. in summa. nec debet hoc casu vniuersitas decapitari totaliter destruēdo.s.totū collegiū. vt.s̄ dixi. ne sequereť illud absurdū de quo dixerat Inno. videlicet innocentes pro nocētibus puniri ex quo delictū nō est tale. & ob hāc rōnē putat Bart.in loco præalleg.ꝙ quādo vniuersitas cōdēnatur pecuniariter executio fit solū cōtra delinquētem. sed si nō pōt apparere quis deliquit vt quia positū fuit partitū p lupinos albos & nigros, & tūc puniūtur oēs ne delictū remaneat impunitū. ar.in.l.itavulnerat⁹.ff.ad.l.aql.et per hoc habes sēcūdū dubiū declaratū. ¶ † Sed iuxta p̄dicta quæro quādo vniuersitas di
13 catur delinquere. hoc tetigit gl.in.l.sicut.ff.qđ cuiusque vniuer.& nō bene firmauit pedes, sed melius firmauit & tetigit gl.in.l.aliud.§.referť.ff.de regu.iu. Bart.in p̄al. l.aut facta. Io.an.in p̄al.c.fœlicis.& cōis & vera solu.est vt tūc attribuat vniuersitati qn̄ fuit pri⁹ deliberatū in ipsa vniuersitate pulsata cāpana & alijs reqsitis. ad cōgregationē vniuersitatis: vn̄ si oēs hoīes hui⁹ ciuitatis insurgerēt: & certū delictū cōmitterēt: nō diceret factū per vniuersitatē. sed p singulos de vniuersitate, etiā qđ plus est si facerēt pulsari cāpanā & eleuarēt vexillū vniuersitatis: nā isti pot⁹ sūt incitatores singulorū oportet ergo vt pri⁹ fiat deliberatio in vniuersitate. facit quod no.
14 in.c.cū oēs.de cōsti. † Vltimò q̄rēdū est vtrū punita vniuersitate ꝓ eius delicto possint puniri singulares de vniuersitate q̄ delicta cōmiserūt .de quo per Io.an.post Io.mo.in præalle.c.fœlicis. vbi concludit ꝙ sic.& facit iste tex.in præll.§.in vniuersitatē .c.romana. & per Bar.clarius in præal.l.aut facta. vbi subtiliter cōcludit ꝙ in illis delictis quę dixi.s̄.quæ possunt ꝓpriè cadere in vniuersitatē puniret.vniuer.tāquā faciens. sed singuli punient
b tāquā ītatores & fieri faciētes. In alijs verò q̄ nō ꝓprię cadūt in vniuersitatē est totū ecōtra, quia singuli puniētur tanquā faciētes: & vniuersitas tanquā fieri faciēs vel ratum habēs. & pro hoc facit iste tex.& in.c.veniēs.s̄. eo.& quod not.in præallega. c.fœlicis.& hæc bene no. quia vtilia & quotidiana sunt. Abbas.

ꝟ SVMMARIVM. ꝟ

1 *Testes inducti ad prebandū quē esse simoniacū: possunt reprobari ex hoc solo quod sunt inimici vel conspiratores.*
2 *Prelatus licet in se sit bonus & sanctus: tamē non solū eternaliter sed aliquando tēporaliter punitur ex hoc quòd excessus suorū subditorū non punit. & idem in patre non puniente malos filios.*
3 *In notorijs nō requiritur ordo iuris: & iō accusans notoriè criminosum nō se inscribit: nec requiritur clamosa īsinuatio.*
4 *Simonia an requirat charitatiuam monitionem?*
5 *Inquisitio nō requirit vnā solam clamosam insinuationem sed plures: quod tamen remittitur arbitrio iudicis.*
6 *Faciliter credere quādo tendit in præiudicium alterius est vituperandū: aliās secus: quia est signum bonis simplicitatis.*
7 *Iudex potest procedere ex officio suo per inquisitionē: si accusator vel denuntiator desistat.*
8 *Prælatus suspectus contra quē inquiritur non remouetur ab administratione pendente inquisitione: secus est in tutore: quia non habet ita pingue ius sicut prælatus.*
9 *Dilapidatio quæ fit in bonis ex quibus coniecturis appareat?*
10 *Testes quantūcunque criminosi admittuntur in crimine læsæ maiestatis & hæresis.*
11 *Simonia non semper equiparatur crimini læsæ maiestatis.*
12 *Notorium facti permanentis non requirit aliquam probationē sed notorium iuris vel facti transeuntis secus.*
13 *Interpellatio extraiudicialis requiritur quādo debitor tenetur sine adiectione diei: aliās si creditor citauerit reum nō præ* b *missa dicta monitione: tenebitur ei ad expensas: aliās secus s.si est debitor cū adiectione diei: nisi sint diuersi fori.*
14 *Actio quantòminoris si fuerit intentata: poterit iudex cōdēnare redhibitoria.*
15 *Inimicitia causatur non inspecta causa vnde processerit iustitia vel iniustitia.*
16 *Proxeneta non est idoneus testis propter affectionem quā habet vt contractus perficiatur.*
Procurator vel aduocatus in prima instantia non sunt idonei testes in causa appellationis: idem nec denūtiator in causa quam denuntiauit: idem in accusatore.
17 *Testes criminosi vel suspecti an admittantur reseruata exceptione post publicationem processus?*
18 *Quomodo proceditur contra prælatum suspectum de dilapidatione?*
Suspectus de dilapidatione an deponatur tā ab administratiōe temporalium quā spiritualium?
Coadiutor an sit dādus prælato supecto de dilapidatione?
19 *Infamia tollit exercitium cuiusque dignitatis: & quæsitū & quærēdū et operāt quòd nō habet ampli⁹ exercitiū ordinū.*
20 *Suspectus de dilapidatione debet remoueri licet velit dare fideiussores de conseruando ecclesiam indemnem.*
21 *Crimen hæresis est maius crimine simoniæ.*
Hæresis probatur non solùm per criminosos sed per excōicatos, simonia verò non probatur per excommunicatos: nisi in vno casu de quo hīc.
22 *Clericus an & quando possit cogi ad ostendendū titulū sui beneficij episcopo qui asserit eius collationem pertinere ad se.*
23 *Clericus qui lōgo tempore tenuit aliquod beneficium vel plura in cōparabilia. nō pōt tamen ostēdere titulū vel dispēsationem: quia fortè ex lōgo tempore amisit, an possit probare per iuramentum?*
24 *Prælatus tolerans beneficiatum in beneficio commorari & seruire nō pōt postea eū cogere ad titulum ostendendū. quia visus est cōsensisse: pōt tamē prælatus assumere in se probationē defectus tituli.*
Beneficiatus licet tolerantur in beneficio de recenti. non per hoc est inductus cōsensus superioris. quando scilicet habet præsumptionem iuris contra se.
Clericus tenetur facere plenam fidem de titulo sui beneficij de recenti habiti quādo nō potest considerari consensus prælati tacitus vel expressus, vel etiam patroni.

ꝟ SEBA.SAPI.
a ¶ Nō excōicatur. Qūo vniuersitatis possit excōicari tradit Fel.in.c.dilectę.in prin.s̄.de exceptioni. post. Abb.ibi in primo not.

ZACHARI.
¶ Singuli puniēť. Adde quod notaui in apost. ad istū in.c. bonæ. lo.j.in apostil. in ver. non pōt.n.20. s̄.de ele. & in.c. tuæ fraternitatis. nu. 5. & ibi iterū posui ī apo. in ver. non excōicetur. s̄. vt lite nō cō testa.

¶ CAP. XXXI.

LIcet heli. ¶ † Abbas cõtra teſtes 1
qui de poſuerũt contra eũ de ſimonia in iudicio inquiſitiõis exci pere põt ꝙ ſunt inimici & cõſpiratores: aliâs verò exceptiões criminũ opponere nõp ót.h.d. Et clarius declarat hoc.c.per.c.ſequẽs qđ ve nit ad declarationẽ hui⁹. Et diuidit in tres partes. in pri ma ponit exordiũ. in ſecũda narrationẽ & factũ & ordinẽ ꝓceſſus: & allegat pro & cõtrà in tertia inter loqtur ſecũda: ibi *cũ igitur*. tertia ibi: *ne verò*. ¶ Caſus litera lis. Oſtẽdit papa in decretali p̃ſenti ꝙ prælati tãto diligẽtius ſubditorũ exceſſus corrigere debẽt quãto dãnabilius eorũ offenſas deſerũt incorrectas. qđ oſtẽdit exẽplo heli, qui licet in ſe bon⁹ exiſteret, quia tñ filiorũ exceſſus efficaciter nõ corripuit, & in ſe pariter & in ipſis animaduerſionis diuinę vindictã accœpit: dũ filijs eius in bello perẽptis ipſe de ſella corruẽs fractis ceruicib⁹ expirauit: p̃lat⁹ eñ cõtra ſubditos tribus modis exceptis notorijs ꝓcedere põt quę oĩa clarè videre poteris in tex. preſentis. c. Ber. ¶ † No. primò ex tex. ꝙ prælat⁹ quãtũcũque bonus & ſanctus in ſe põt grauari & deprimi ex ſubditorũ exceſsibus quos negligẽter omittit in correctos ipſe eñ videt eos occidere nõ corripiẽdo. cõ cor. c. epheſis. xliij. diſ. & in. c. irrefragabilis. s̃. de offi. ordi. & ideo p̃latura nõ eſt modicũ onus, cũ nedũ ſibi ſed etiã alijs oportet ꝙ ſit bonus. vij. q. j. c. qui epatũ. & iõ alibi dicit quod oẽ ꝙ hîc eminet plus merorib⁹ afficit quã honorib⁹ gaudet. xiij. di. nerui. Et põdera ꝙ p̃latus ex hoc qñq; punit nõ ſolũ eternaliter in alio ſeculo ſed etiã in iſto morte violẽta & tꝑali. Ex quo infert ꝙ propter peccatũ citius qñq; quis morit, nec complet dies ſuos. iuxta illud Pſal. Viri ſanguinũ nõ dimidiabũt dies ſuos. & vide gl. xj. q. iij. c. eꝑi. & idẽ quod dixi in p̃lato dic in patre negligẽte corripe exceſſus filiorũ ſuorũ te neat eñ ad hoc. xxiij. q. iiij. c. duo iſta noĩa. vide bo. tex. xl vij. diſt. in. c. ſicut §. neceſſe. facit. c. non putes. xxij. q. v.

¶ † Not. ꝙ in notorijs[a] nõ ſeruat ordo iuris: vnde non 3
req̃ritur inſcriptio nec monitio præcedẽs nec clamoſa inſinuatio. & ideo tex. hic dicit. *vt de notorijs exceſſib⁹ taceatur &c.* de quo tñ dicẽdũ. vt not. in. c. ad noſtrã. s̃. a
de iureiu. ¶ † Itẽ no. ꝙ denũtiationẽ etiã cãonicã debet 4
præcedere charitatiua mõitio. & no. ꝙ debet monitio eſſe charitatiua. i. ex. ſola charitate procedẽs: nõ aũt ex odij fomite aut ꝓpter lucrũ tꝑale. Et colligit etiã ex tex. ꝙ ĩ crimine ſimoniæ req̃rit iſta mõitio ſicut in alijs criminib⁹. & ſic videret hic tex. cõtra deciſionẽ gl. ĩ. c. inquiſitiõis. in prin. s̃. de accu. hoc tñ ar. non ex toto colligitur ex tex. quia (vt dicit hic Io. and.) forte hęc ſimonia non fuit cõmiſſa in receptiõe ordinũ vel in adoptione abbatiæ. Itẽ potuit hîc requiri monitio ꝓpter alia de- 5
licta. ¶ † Not. vlteri⁹ ꝙ inquiſitionẽ debet p̃cedere freq̃ẽs inſinuatio: ergo nõ ſufficit ꝙ ſemel tm̃ crimĩa fuerũt nũtiata p̃lato: ſed etiã ſecũdũ quoſdã req̃ritur trina inſinuatio. ar. in. c. cũ eccleſia. s̃. de cau. poſ. & propriæ. alij dicũt ꝙ ſufficit bina. ar. in. l. iij. C. de epi. aud. & in. c. ita nos. xxv. q. ij. et ſatis dici põt hoc arbitrariũ cũ nõ ſit iure expreſſum & habebitur reſpectus ad numerũ & ad qualitatẽ denũtiãtiũ & ad qualitatem denũtiati. ar. in. c. 6
qualiter. el. ij. de accu. ¶ † No. ibi. *non facile credere &c.* ꝙ prælatus ſeu iudex nõ debet facile credere referenti in p̃iudiciũ alterius. hęc ergo facilitas in credẽte in præiudicium alteri⁹ reprobatur: ſed vbi credere nõ tendit in p̃iudicium proximi nõ eſt tũc vituperanda facilitas ſed laudanda bonitas in ſignum innocentiæ, vt in. c. innocens xxij. q. iiij. Itẽ collige ꝙ quando iudex procedit per inquiſitionem non tenet locum iudicis & patris: ſed infamia habetur loco accuſatoris ſeu denũtiatoris. 7
¶ † In ver. *cùm igitur*. primo not. ꝙ ſi in denuntiatione ingeritur aliqua difficultas poteſt ſuperior ea poſtha bita ex ſuo officio procedere per inquiſitionẽ, nec punitur denũtians hoc mõ deſiſtẽdo vel nõ producendo denũtiationẽ ad finẽ. ſecũdùm Inn. Hoſt. ſentit contra riũ. & dicit hoc eẽ ſpeciale in papa, ſed primũ dictum mihi plus placet: quia cũ agat nr ad commodum publi cũ altercatio & denũtiãtiũ & denũciãti nõ debet eſſe cã impediměti: nam hoc ſolum bene agitur vt vita hominẽ corrigatur. xxiij. q. v. c. prodeſt. Et no. hîc expreſſum. ꝙ quando fit inquiſitio virtute denuntiationis præcedentis requiritur præcedens monitio: ſecus quãdo fit ex puro ſeu mero iudicis officio. & facit cõtra gl. in. c. 8
qualiter. ij. de accu. & ibi dixi. ¶ † Not. hîc expreſſum & tene menti. ꝙ pẽdente inquiſitione cõtra prelatum ſuſpectũ nõ fit incõtinenti remotio ab adminiſtratiõe: ſecus eſt in tutore. quia ſi accuſatur vt ſuſpectus debet incontinenti deſiſtere ab adminiſtratione pendẽte iudicio. l. eum quẽ. C. de ſuſpe. tu. & inſtituo. §. ſi quis: & eſt ratio ſecundũ doct. quia pingui⁹ ius habet prælatus in prælatura q̃ tutor in reb⁹ pupilli: & circa hoc vide bo. 9
gl. v. q. iij. in. c. quia epiſcopi. ¶ † Itẽ no. ꝙ ſuſpitio dilapidationis probatur ex ſolis cõiecturis etiã ad effectũ ſuſpendendi prælatũ ab adminiſtratiõe. quod bene no. Et eſt ſpecialem in hoc crimine propter præiudiciũ imminẽs: aliâs coniectura nõ ſufficit ad probãdum crimẽ. vt. ij. q. viij. c. ſciant cuncti. Et not. bene ꝙ conuincitur prelatus de ſuſpitione dilapidationis ſi conſtat eccleſiã eſſe diuitem in ſe & nũc apparet eã debitis eẽ oneratã. nec debet excuſari prælatus prætextu nobilitatis. quia (vt dicũt doct. & bene) q̃tũcunq; nobilis facere debet ſumptus ſecũdùm q̃titatem reddituum eccle. quinimo dic ꝙ nunq̃ debet quis expendere quicquid percipit ex redditibus, imò conſilium ẽ vt ſemper annuatim aliqd ſupſit propter neceſſitates ſuperuenientes: ſic cõſulitur in adminiſtratione rerum pupilli: vt eſt tex. no. in. l. ius alimentorũ. ff. vbi pupil. edu. de. & ſi quis faceret cõtrarium de facili deueniret ad inopiã. ¶ Not. ibi: *quaſi ex dilapidatione ſuſpectus*: ꝙ in conſumptione rerũ mobilium dicitur quaſi dilapidatio: ſed citra immobilia prius cõſiſtit dilapidatio, ideo hîc appoſuit dictionẽ quaſi. hæc enim dictio quaſi diminuit. ad hoc qđ not. in. c. 10
prout. de do. & cõtum. ¶ † Not. ꝙ in crimine læſæ maieſtatis admittuntur omnes teſtes indifferenter q̃q; criminoſi. ſicut dicimus in crimine hæreſis. de quo in. c. in fidei fauorem. de hære. li. vj. & vide quod no. gl. i. c. j. de 11
cõſ. & xv. q. iij. c. nemini. ¶ † Itẽ no. ꝙ crimẽ læſæ maie. & ſimoniæ nõ equiparãtur per omnia. & no. ex tex. bo nũ modũ euacuãdi. ar. à ſimili ꝓbãdo diſſimilitudinẽ in eo à quo cõfertur. ¶ Vltimò collige. ꝙ facili⁹ admittitur accuſator q̃ teſtis. quia nõ eſt tm̃ præiudicium ĩ accuſatoribu⁹ ſicut in teſtibus. quia crimina probãtur per teſtes & nõ per accuſatores. vnde de iure cuili nõ reperitur cautũ ꝙ inimicus nõ poſſit accuſare vt dixi in. c. j. s̃. de accu. ſed ſic ꝙ à teſtimo. repellat. vt in auth. ſi di 12
cat. C. de teſti. ¶ † In gl. in ver. *notorij. vel dic hoc procedere in notorio facti permanentis*. nam in notorio iuris bn
b req̃ritur probatio[b]. vt ſi negat ſentẽtia lata: vt in. c. ſi cut. de re iudi. & idem in notorio facti tranſeũctis &c. de quo dic vt no. in. c. veſtra. de coha. cle. & mu. & vide bo. gl. ij. q. j. c. de manifeſta. ¶ In gl. in ver. ĩſcriptio. no. gl. quia quotidie ſolet allegari & vide gl. xij. q. ij. ĩdigne. ¶ Et inq̃tũ hæc gl. dicit ꝙ vbi agitur de crimine ciuiliter requiritur admonitio. intelligo & reſtrĩgo qñ agit ad cõmodũ publicũ p̃ viã quaſi denũtiationis cuiuſdã vt qa agit ciuiliter vt p̃latus ſolũ remoueat ab adminiſtratiõe vt hîc. iũcto. c. ꝓxi. in fi. ſec⁹ ſi ageret ad cõmodũ priuatũ: tũc eñ nõ requiritnr admonitio. arg. in. c. 13
tuæ. s̃. de ꝓc. ¶ † Itẽ inq̃tũ gl. dicit ꝙ ĩ pecuniarijs cauſis nõ eſt neceſſaria admonitio[c] niſi de honeſtate dicit
c Io. an. ꝙ

SEBA. SAP.

a ¶ In notorijs. in notorijs ordo eſt ordinẽ nõ ſeruare inquit Bal. ĩ. c. ad noſtrã. tertio. s̃. de iureiur. vide And. ſiculũ in. c. euidẽtia. s̃. de accuſationi. 2

ZACHARI.

b ¶ Requiret probatio. Adde. ſalua iſta diffictiõe ꝙ noui in apoſt. ad iſtũ in. c. qm̃ nũe. iij. in apoſtil. in ver. conſtat iudici. s̃. de filijs preſby.

c ¶ Admonitio. Vide gl. & ibi ſcribẽtes ĩ. §. ſic itaq; diſcretis. ſi verbo denũtiare. iſti. de actiõi. & cui⁹ effect⁹ ſit ĩterpellatio ex traiudicialis tradit Iaſ. in. l. certi condictio. in prin. c. ff. ſi cer. pe. Deci. ĩ c. nouit. s̃. de iudi. circa fi.

Io.an.ꝙ requiritur de neceſsitate, vt ſi dies nō fuit adiecta obligationi nā tūc requiriť interpellatio ad cōſtituēdū quē in mora:vt in.l.debitores.alle.in.gl.Cōcludo latius ꝙ aut obligatio eſt ſine die & tūc nō cōſtituiť ad uerſari⁹ in mora, niſi moneať.vt ī .l.ſi ex legati cā.ff. de ver.ob.& no.in p̄alle.l.debitores.& ſi facit ex reū citari añ interpellationē, puto ꝙ teneatur ſibi ad oē intereſſe quia temerè fecit eū citari,cū adhud nō eſſet in mora: ſed illa interpellatio iudicialis debet ſufficere ad conſtituēdū reū in mora.vt ſi fateť debitū fiat ſibi p̄ceptū de ſoluēdo.ar.eo.q̄ no.ī.l.nuda.C.de cōtrahē.& cōmit. ſtip. Si verō dies appoſita eſt obligatiōi, & tūc ſi actor & re⁹ ſunt eiuſdē fori teneť re⁹ ſine aliqua interpellatiōe pecuniā offerre creditori: quia dies interpllat pro hoīe.vt ī.c.potuit.de loca.& in.l.magnā. C.de cōtrahē. & cōmit.ſtip.& hoc caſu puto ꝙ reus vocat⁹ ad iudiciū ſine aliqua interpellatiōe extra iudiciū teneať ad exa pēſas[a] citari & ad oē īterreſſe actoris.Sed ſi nō ſunt eiuſ dē fori:tūc nō teneť ſpōte ire re⁹ ad forū alterius:ſed debet interpellari.iuxta no.in.l.itē illa.ff.de cōſti.pe. ¶ In gl.in.ver. *& iudex*. ibi:*niſi in cauſa denuntiationis*.hoc vi deť verū in denūtiatiōe euāgilica: vbi ſolū agiť ad pœnitētiā.& ſic debet intelligi. c.in oī negotio. de teſti.Itē dicūt doc.ꝙ vbi ſolū litigať cū iudice ibi eſt iudex & p̄s vt in.c.cū ſpāli de appel.Sed certè reſpectu illi⁹ articuli.vbi eſt iudex nō eſt pars nā reſpectu recuſatiōis cū eli gūt arbitros nō eſt iudex.vnde ꝓpriæ circa eūdē articulū non pōt quis fungi duplici officio incōpatibili. ¶ In gl.in ver. *iudici formā*. ibi *ibi ſoluitur*:dic vt ibi dixi. ¶ In ea.gl.ibi.*ex parte*.dic ꝙ ibi papa ſuppleuit ex officio vo
14 lēs facere gratiā.vt ibi patet. ¶ † In fi.gl.& vt intelligas hoc cōtrariū ſcias ꝙ pro re vitioſa empta vbi vitiū eſt latēs cōpetit duplex actio,vna quæ appellať redhibitoria quia ad petitionē emptoris facit in totū retractariuē ditionē. Alia quæ appellať quanto minoris:in qua agit emptor vt reſtituať ſibi totū illud qđ dedit vltra iuſtū p̄ciū ſi vitiū fuiſſet patefactū:vnde diciť ni bouē.alle. in gl.ꝙ ſi emptor agit quātò minoris poterit iudex cōdēnare in redhibitoria.i. vt retracteť vēditio in totum. Sed aduerte.quia ille tex. loquiť cū iudex reperit vitiū eſſe tūn vt pro nullo prætio iſte fuiſſet emptur⁹ vñ ſi bñ inſpiciať nō ita ꝓnūciať cōtra naturā actiōis. q̄a ꝙ nihil valet min⁹ valet.& totū p̄tiū vī ſupfluū.ar.in.l.minus. de regu.iu.& ſic nō ob.iſtud cōtrariū.¶ In gl.in ver. *ex officio noſtro* in fi. ſed cōtra hoc facit quia in.c.cū.p.ille. fuit repulſus qui venerat ad ferādū teſtimoniū.itē quia aliās accuſauit.d.And.dicit ſub dubio fortè ꝙ aliud eſt in accuſatiōe aliud in denūtiatione quę fit ad correctio
15 nē.¶ † Sed certè hæc ſol.nō eſt bona.quia licet denūtiās tēdat ad correctionē: tñ denūtiatio ſolet ad inimicitiā prouocare.& ad cōtrahēdā inimicitia nō īſpiciť iuſtitia cauſæ p̄cedētis:ſed ſufficit ꝙ potuerit prouocari anim⁹ alteri⁹:vt.l.j.ff.de his qui.vt.indi.dixi in.c.cū.p.&.c.re-
16 pellūť.s̄.de accu. ¶ † Itē ſi proxeneta repelliť à teſtimo
b nio ꝓpter affectionē q̄habet vt cōtract⁹ pficiat[b] iuxta no.in.c.j.de teſti.li.vj.& ille qui fuit aduocat⁹ & procurator in inſtātia principali repelliťà teſtimonio in inſtātia appellatiōis propter affectionē quā habuit ad cauſam.vt in.c.fi.e.ti.li.vj.forti⁹ debēt repelli iſti denūtiantes q̄ p̄ſumūť appeterevt crimia per ſe denūtiata probē tur ne videantur iniuſtè denūtiaſſe.Itē timere poſſent, prelatū ſi remaneret in adminiſtratione.ar. vj.q.xij.viſis Ad hoc no.dictū. Inn.in.c.cū.i.& à.dere.iudi. vbi dicit ꝙ cōſpiratores etiā ad bonū nō admittātur ad teſti
17 monium contra eum in quem cōſpirarūt. ¶ † Et ideo dici pōt ad iſtū tex.ꝙ hīc in fi. papa.reſeruat has exceptiones dum admiſit exceptiones inimicitiarum:ſed à principio recœpit omnes teſtes & reſeruauit diſputationem poſt publicationē: vt incapitu. præſentium.de teſtibus .& ſuccinctè hoc ſenſit Ioan.an.ſup iſta gloſ. ¶ In gl.ī ver.de. *dilapidatiōe*.ibi:*iterū dū cognoſcitur. &c.* pōdera verba gl.quia in veritate hæc gl.videť ex toto cōtra iſtū tex.Prīò in eo qđ dicit quòd cū denuntiatur ſuſpect⁹ interdicitur denūtiato poteſtas alienādi:qđ tñ hīc nō interuenit.Itē dicit gl.ꝙ ſi poſtea probareť ſuſpectus debet iſti dari coadiutor,& tamē hic nō fuit dat⁹ ſed ſimpliciter ſuſpēſus ab adminiſtratiōe:vnde gl. hīc cōſiderauit alia iura quę allegat quæ videnť eſſe contra
18 iſtū tex.nec glo.aliter reſpōdet ad iſtū tex. ¶ † Sed doc. ſuper tex.multū inſtant.& finaliter videť cōcludere ꝙ ſuper dilapidatiōe fiūt duæ inq̄ſitiōes.vna expediť ſum mariè:& tñ diſcutitur an ſit ſuſpectus de dilapidatiōe, a quo cognito ſupēditur ab adminiſtratione.& fit inquiſitio ſcda ſuper veritate:& fit prīò illa ſummaria : quia timeť ſi ille remaneret in adminiſtratione ne corrūperet officiales & īpediret inquiſitionē ſup veritate. vñ ſuſpēditur tñ ab adminiſtratiōe tēporaliū,nō aūt ſpūalium.vt in.c.venerabilis.de offic. deleg. niſi timereť ꝙ nō induceret canonicos vel alios clericos ad deponēdū cōtra eū:quia tūc fieret ſuſpēſio etiā à ſpūalibus.Et ſi in ſcda inqſitione de veritate cōſtiterit illū eē dilapidatorē,tunc ex toto remouebiť ab adminiſtratiōe.quia priuabitur p̄latura.vt in.c.qualiter & q̄n.s̄.de accu.nō aūt deponetur ab ordine,ex quo agebať ciuiliter.Sed dicit Hoſtiē.ꝙ in effectu deponeť ab ordine,q̄a nō habebit executionē ordinū:tum quia p̄ ſnīam remāſit infamis. vt ſequitur hīc in gl.tū quia notoriū eſt crimen ſuū.& notoriè crimineſus nō celebrat ſine diſpēſatiōe. vt ī.c. fi.de tē.ordi.Sed per hoc nō eſt rn̄ſum ad iſtū tex. Arc. tractat hāc materiā in.c.vulteranæ.xij.q.ij.& ibi cōcludit ꝙ cū initiatur inquiſitio ſuper dilapidatiōe interdiciť oīs ptās alienādi.per.c.fi.s̄.de accu. Et poſtmodū ꝓceditur ſup inquiſitione:& ſi de ea cōſtiterit deputabitur coadiutor:iuxta.c.venerabilis.p̄al.& fiēt inquiſitio ſuper veritate qua cōſtituta remouebiť in totū ab adminiſtratione.Sed(vt dixi)iſtud.c.facit in cōtrariū : q̄a nō fuit datus hīc coadiutor,nec à principio fuit interdicta ptās alienādi:& in veritate ſuper mō procedēdi : b cōtra dilapidatorē vario mō loquūtur iura.& principaliter habem⁹ hoc.c.& illud.c.venerabilis.&.d.c.fi.&.c. quia ea.iij.q.ij.& ca.nobis.&.c.vulteranæ.xij.q.ij.cū ſi milib⁹.Nec videtur ꝙ rectè poſſint ad cōcordiā reduci,niſi vnū ſuppleať per aliud.& ideo vario mō hīc & alibi dcūt ſcribētes. Vnde putarē varios modos procedēdi eſſe à iure traditos:& per hāc varietatē putarē iudicis arbitrio cōmittēdū quā viā debeat accipere:iuxta illa q̄ habētur in ſimili.in.c.qm̄ frequenter.in fi.vt li. nō cōte.ideo conſiderata qualitate denūtiādū & denuntiati & fama ſi qua habetur in hoc.q̄n̄q̄ iudex à principio interdicit ptātē alienandi,prout factū fuit in.c.fin. de accu.q̄n̄q̄ ea interdictiōe nō facta procedit ſuperſuſpitiōe vt hic.Itē ꝓbata ſuſpitione ſecū dū ei⁹ qualitatē et quātitatē poterit ī partē vel ī totū ſuſpē.vt hīc fecit papa vl' dare ſibi coadiutor vt fecit ī.d.c.venerabilis.Et ſic poſſunt reduci adconcordiā iura & opi.plurimæ q̄
19 verſanť circa hoc. ¶ † In ea.gl.ibi *infamis efficitur*. no.gl. c & tene mēti.ꝙ iura[c] loquētia ī tutore qđ efficiť īfamis ſi remouetur per dolum habēt etiā locū ī p̄lato.& iſta eſt infamia iuris,propter quā nō habebit amplius executionē ordinū vt.s̄.dixi poſt Hoſt.quòd not.nā infamia tollit exercitium cuiuſcūq̄ dignitatis, & adimit q̄ ſitū honorē nedum querendum:vt dicit tex.no.in.l.infamia.C.de decu.li.xx.Et iō bona cautela eſt.vt ſi prælatus vehemēter ſuſpicetur de ſua depoſitione ꝓpter doloſam adminiſtrationē,non expectet ſnīam,ne efficiať infamis:ſed ſponte à principio cedat ante ſnīam. ſicut fecit iſte abbas.vt diciturj.c.proxi.in fi.& eſt cōſilium Bar.in.l.ſi reus.ff.de procu.in quocunq̄ quis efficere-

ZACHARI.

¶ Ad expēſas. Ad de iſtū in.c.ñ.co.ñ. s̄.de accu.Feli.latè in.c.nocuit.co.pe. ver.fallit.s̄.de iud. & Bal.& Paul.de ca.in.l. quidā hyberus.ff.de ſer.vrba.p̄di. & in.l. ex hoc iure.ff.de īſti. & iur..melius per eundem Bal. in.l. non ignorat.C.de fruct.&litiū expē. Tu vide Ro.ſing. ſuo.cccxcvj. inci. alio ſero do.Emanuel.& quis tenea tur probare illam monitionē ſeu ex traiudicialē interpellationē pręceſſiſſe vide eundem Ro.ſingu.ſeq.qđ' eſt ſing.cccxcvñ.ī cipi.quas debet ꝓbare.& Feli.vbi.s. qui melius Romano ſentit.

✠ SEBA.SAPI.

b ¶ Contractus perficiať. An proxeneta poſsit eſſe teſtis in cā ī qua fuit mediator.vide Fe. in.c.cū ànobis.co. fi.ver.de proxeneta.s̄.de teſti. & ī.c. pe.col.j.s̄.de teſti. cogen.

✠ SEBA.SAPI.

c ¶ Quod iura.Quo modo procedat equiparatio de tutore ad p̄latū.vide Feli.in.c. cū deputati.col.pe.s̄. de iudicīs.

tur infamis per cõdẽnationem vt antea ſoluat,& nõ ex
20 pectet ſniam. ¶ †Et in fi.gl.ibi. *in.d.c. quod ſicut.* cõiter tenet nõ ſufficere reddere eccleſiã indẽnem. Et tenent hoc cõiter doc.licet.Vin.& minꝰbene alliud dixerit. nã ſatiſdatio nõ mutat maliuolũ animũ.inſti.de ſuſpe.tu.in fi.& maximè ſi eſt eps qui eſt periurꝰ cũiurauerit non
21 alienã.& in.c.ij.de feu. ¶ †In gl.in ver.*indiferenter*.in fi. hæc glo.videtur cõtra tex.huius.c.& ſequẽtis.vbi patet iſta duo crimina nõ equiparari quo ad accuſationẽ & teſtimoniũ in oĩbus. Nec etiã verum dicit gl.in alio:ꝙ oẽs teſtes qui admittũtur in crimine hæreſis debẽt admitti in crimine ſimoniæ:quia in crĩe hæreſis admittũt teſtes quãtũcũqꝫ criminoſi & excõicati,nõ habita diferẽtia an agat cõtra ſeculare an cõtra regulare.&an ſint alia adminicula&c.vt.in.c.in fidei fauorẽ.de hære.li.vj. Sed in hoc crĩe ſimoniæ criminoſi nõ admittunt indiſtinctè,nec etiã admitterẽ excõicatũ. quia hoc. c. & ſequẽs tm̃ loquũtur de criminoſis:nõ autẽ de excõicatis. qui indiſtinctèrepelluntur niſi in caſibꝰexpræſis.de ſen. exc.c.decernimꝰ.li.vj.Sed fortè glo.fuit decepta per illud.c.eos.alle.in gl.vbi dicit ꝙ crimẽ ſimoniæ eſt maiꝰ quã ſit crimẽ hæreſis.Sed tu intellige illud.c.ĩ eo ſimõia eo qui credit gratiã ſpirituſſanti poſſe emi & vẽdi iſte eſt deterior hæretico.Et dicvt dixi in.c.quoties.ſ.eo.& accipiẽdo ſimoniã ita ſtrictè tũc gloſ. verũ diceret: ſed tũc admitterentur tales teſtes prædicti potiꝰ propter hæreſim quã propter ſimoniã. ¶ In glo.fi.& declara fi. huius.c.prout habetur.j.c.ſeq.vbi clarius habet quæ exceptiones fuerũt admiſſę & quæ repulſæ. Sed vide hîc
22 Cal.& do.An.& Fede.cõſi.xcxi.&.lix. ¶ †Extra gloſſ. quæro de quæſtio quotidiana. Epiſcopus inſtat contra clericum ſubditum beneficiatũ vt oſtendat titulum ſui beneficij.ille reſpondet petẽdo libellum ſibi offerri. cũ ſit in pacifica poſſeſsione beneficij. Epiſcopus replicat ꝙ intẽdit procedere per viam inquiſitionis. quia beneficium eſt deuolutum ad eius collationẽ: iſte triplicat ex hoc habet eum magis ſuſpectum,quaſivelit procedere ad commodum propriũ,quæritur quid iuris .Hoſt. concludit iſtũ clericũ teneri ad oſtendendum titulũ[a] ſiue alia libelli oblatiõe:nec admittitur appellatio in cõtrarium.ſicut emm̃ non appellatur à correctione in .c .ad noſtrã &.c.reprehenſibilis.de appel.ita nec ab iſto actu qui explicatur occaſione correctionis.nã ſi.nõ habet titulũ,tenet beneficium cũ peccato:& decœpit animas parrochianorũ:vt in.c.dudum. el.ij.de elect. Item quia iſta inquiſitio tituli poteſt fieri etiã generaliter ex officio iudicis arg.in. c. graue.de prebẽ. & in.c.iij. de inſti: hoc tn̄ reſtringit ad factũ recẽs,ſecus ſi eſt antiquũ: tũ quia imputãdũ eſt epo qui diu tacuit.ar.in.c.j. de frigi. & malefi.tum quia videtur tacẽdo cõſenſiſſe.ar .in.c.ex ore.de his que fi.a maio.par.ca.tũ quia probatiões non poſſunt de facili haberi cũ,ſępe pereãtex longiqtate tẽporis.Et iõ dicit ꝙ hoc caſu ſatispoterit recurri ad iura mẽtalẽ probationẽ.q.d.ꝙ vbi factũ eſt antiquũ,vt quia diuſterit in pacifica poſſeſsione beneficij ſufficit probare titulũ per iuramẽtũ.Sed aduerte,quia hęc vidẽtur cõtrano.per gl.& Io.an.poſt eã in.c.j.de reg.iur.lib.vj. & per Archi.in.c.ordinarij.de offi. ord.li. vj.&.c. contra mortẽ.c.diſt.nã cõis cõcluſio videt ꝙvbi eps tacitè cõſẽtit nõ poſsit ãpliꝰetiã ex off. cõpellere ſubditũ ad oſtendendũ titulũ. ¶ †Et iõ in hoc articulo poteſt ſic latius
23 diſtingui cõcordãdo opiniones & ſupplendo,ꝙ aut factum eſt antiquum,ſed ſuperior exquirens titulum nũ quam conſenſit tacitè , vel expreſſè : vt quia de nouo adeptus eſt epiſcopatum,vel diu ſtetit in captiuitate & tunc habebit locum illa opi.Hoſti.& propter antiquitatẽ facti admittitur probatio per iuramentum. argu. in.l.ſi arbiter.ff.de proba.& eorum quæ not.in.c.illud. de preſum. Itẽ quia aliqua præſumptio eſt pro titulo ex quo fuit toleratus per prædeceſſorẽ Et hãc opi. Ho. ſic reſtrictã.no.ſingulariter,quia quotidie venit in practica.nã ſtatim cũ quis promouetur ĩ epm̃ ſolet hodie ponere generale decretũ vt quilibet debeat facere fidẽ de titulo beneficij.Sed dubitari poſſet nunquid ſufficit talis probatio iuramẽtalis cũ cõcurrẽte antiquitate facti ſi ius cõe eſſet contra eũ qui tenet beneficiũ:vt quia poſsidere duo beneficia incõpatibilia:vel eſt minor & ĩ capax ad illud beneficiũ & allegat ſe habuiſſe diſpẽſationẽ & eã ꝑdidiſſe:& ꝙ nõ ſufficeret optimè facit in ar.c. ordinarij.p̃alle.&.c.cõtra morem.c.diſt.ſatis puto ꝙ decideret hæc quæſtio cõſiderata lõginquitate tẽporis & qualitate bn̄ficiati ſuperioris p̃deceſſorishuius qui eũ tolerauit:ſicut aliâs dicimus in ſimili an & qn̄ præbeat
24 in ſupplemẽtũ ꝓbatiõis:vt no.ĩ.c.fi.de iureiu . ¶ †Aut factũ eſt antiquum ſeu nõ multũ recẽs, & iſte ſuperior ipm̃ tolerauit tãq̃ beneficiatũ,& tunc nõ vrgetur ad illũ titulum probãdũ etiã per iuramẽtũ.quia viſus eſt cõſenſiſſe.ar.in p̃alleg.c.ex ore.tenẽt gl.& doc.in p̃all. locis.Sed ipſe ſuperior bene poterit in ſe aſſumere onꝰ ꝓbandi tituli defectũ.ar.in.c.dilecto.de præbẽ.hoc dictũ doc.puto limitãdũ,niſi ius cõe eſſet in cõtrariũ contra poſsidẽtẽ,vt tũc nõ ſufficiat ille tacitus cõſenſus, cũ & cõſentire nõ poſſit.& pro hoc præal.c.ordinarij. quod loquitur indiſtinctè qn̄ factũ eſt recẽs.aut ſuperior nõ conſentit tacitè vel expræſſè,& tũc põt eum compellere ad faciẽdũ plenã fidem de titu.ar.ĩ pręal.c.iij.de inſti. & no.in pręalle.gl.& facit.ij.q.j.c.legi.& ꝙ no.In .in.c. ſuper his.de accuſa. ¶ Et idẽ dic in parrochiano ,vel patrono,vel alio cuius ſpecialiter intereſt.vt ſi nõ ſit viſꝰ conſentire in iſtũ poſſit iſtare vt ille compellatur oſtẽdere titulũ beneficij:qđ voluit Fed.cõſi.xxviij.Et dicas plenius vt ibi per eum.& hæc no.quia quotidiana ſunt & tene menti.

ZACHARI.
a ¶ Ad oſtẽdẽdum titulũ.Adde Bal. in.l.inciuile.ĩ.j.oppo.C.de furt.ver. itẽ ſi tenet rẽ.&in l.cogi. col.ij.C. de pen.hær.& in.l.ij, col.ij.verſi. porrò C. qũo & quãdo iug.Ang.ſingu.in l.qui ĩ aliena.verſ. ſed ſi adierit.ff.de acqui.hęre.& Geml.in.c. ordinarij. de offi. or.& in.c. j.de reg. iur.li.vj.

SVMMARIVM.

1 *Criminaliter aliquando non dicitur agi.licet non agat ad cõmodum priuatum.*
2 *Teſtes criminoſi & etiam infames an admittantur in crimine ſimoniæ.ſicut in hæreſi?* 3.6.9.11.12.13.
4 *Teſtes aliâs inhabiles ſi in aliquo caſu admittantur:non faciũt plenã probationẽ:niſi addantur alia adminicula.*6.
5 *Præſertim:iſta dictio ſi ſtet cõparatiuè:ſtat propriè:ſi ſtat taxatiuè:ſtat impropriè.nõ.pro ſtatutis.*13.
7 *Abbatia non dicitur dignitas excellẽs:ſed potius numeratur inter dignitates inferiores.*
8 *Equalitas eſt ſeruanda in iudicando data perſonarum equalitate aliâs ſecus.*
10 *Simonia quæ habet cõmunionẽ cum hæreſi:videlicet quia credit gratiam ſpiritu ſanti poſſe emi eſt fortè maius crimen quàm reperiatur aliâs ſimonia quæ in communi ſolet committi & habet alia crimina maiora.*
12 *Teſtes criminoſi ſi admittuntur ad aliquã probationẽ:nõ comprehendentur periuri:niſi de eis fiat ſpecialis mentio.*
13 *Improprietates ſunt fugiendæ.*
14 *Inquiſitus ſi pendente inquiſitione efficiatur epiſcopus , an ab inquiſitione ſit deſiſtendum?*

¶ CAP. XXXII.

PErtuas. Hoc.c. eſt glo.præcedentis.c.nã tendit ad declarationem illius an & quando teſtes criminoſi admittantur in crimine ſimoniæ: & in effectu idem dicit quòd pręcedens Diuiditur in duas partes principales .inprima conſultatio.in ſecunda reſpõſio.ibi . *noueris* . Et hec ſecũda pars ſubdiuiditur.in quatuor nam primô diſtinguitur circa quinqꝫ,ſecũdò coaptat illa q̃nqꝫ ꝓpoſita repetẽs factũ et declarãs ĩterlocutoriã p̃cedẽtis decretalis.tertiò. trãſſumendo

mẽdo concludit.quartò recitat cessionẽ.secũda ibi. *hæc omnia*. tertia ibi: *tales*. quarta ibi: *vnde*. ¶ Casus literalis.In decretali pręcedenti dicit ꝙ abbas põposianus plures excep.oppositcõtra testes inductos cõtra ipsum in crimĩe simonię.&papa quasdã exceptio.admisit,quasdã repulit:vnde videbat ꝙ testes criminosi admitti debebant in crimine simonię:quęsitũ fuit à pa.qualiter esset intelligẽda, & ipse rndet vt in text.ibi. *noueris igitur*. Ber.¶ Not.j.ex tex.ꝙ cũ igit cõtra beneficiatũ vt remoueatur solũ ab administratione dicit agi ciuiliter & non criminaliter:nec ꝓpriè tũc dicit accusari. ¶ †Et ex hoc bene no.& singulariter.ꝙ licet nõ agat de crimine ad cõ modũ priuatũ nõ debet agi criminaliter[a] licet agat de crimine agit ergo criminaliter qn tendit ad vindictã vt crimẽ puniat pœna cõdigna.Sed qn agit solũ ad remotionẽ bnficij,tũc prĩcipaliter nõ agit ad puniẽdũ delictũ sed ad bonũ publicũ vt immeritus & damnosus nõ p̃sit eccl'iæ. ¶ †No.ij.ꝙ cũ agit de simonię crimine criminaliter. ẽt cõtra regularẽ nõ admittunt testes criminosi. Et ex hoc patet differẽtia inter hoc crimẽ & crimẽ lęsę maiestatis: qa ibi admittunt etiã infames licet agat crimaĩliter:vt.s. c. ꝓxi.& hoc intellige nisi simonia sit hęresis: vt dixi ĩ.c. s.proxi.super gl.in ver. indifferenter. & dic vt ibi dicit. ¶ †No.iij.ꝙ contra simoniacũ habilitant testes criminosi cõcurrẽtib⁹ istis qualitatibus.de quib⁹ in text.vnde secus videt in excõicatis,qa illi nõ vidẽtur hîc habilitati. ar.in.c.decernimus.de sen.excõ.li.vj.nam requirit spãlis dispositio,nec veniũt habilitati criminosi.arg.in.c.in fidei fauorẽ.de hęre.li.vj. ¶ †Itẽ no.secũdũ cõem intellectũ qđ in istis criminib⁹ exceptis admittunt testes criminosi concurrẽtibus qualitatibus de quibus in text. nõ tn vt faciãt plenã probationẽ:sed oportet ꝙ adsint alia adminicula:hoc notãter probat tex.in ver. *quoniã*. ¶ Item vltimò colligo ꝙ cõtra regulares p̃latos nõ solũ remittit in parte ordo iuris sed etiã fit remissio iustitię causa: qa ex facilioribus causis etiã non seruato vsq; quaq; ad vnguẽ ordine iuris pñt remoueri. ¶ †In gl.j.ibi. *qui emẽdati sunt de crimine &c*. Glo.hîc succinctè tangit duas lect. ad istũ tex.Prima vt criminosi admittant in testes si sint emendati.& tũc dictio p̃sertim posita in ver. *quoniã*. stat pro tũ.Secũda lec.est ꝙ criminosi etiã perseuerantes in criminib⁹ admittunt in testes cũ alijs adminiculis:&tũc dictio p̃sertim põt exponi dupliciter secũdũ varietatem lecturarũ,& q̃ istarũ sit vera plenius discutitur j. in glo. in ver. *taliter*. & ibi dicã.& per hoc sit declarata gl.quæ est in versi. *præsertim*. si exponit pro tantũ est expositio impropria.Not.tn eam singu.in eo ꝙ vult ꝙ quãdo hęc dictio pręsertim exponit pro tantũ:est expositio impropria propria ergo expositio est vt stet cõparatiuè.vt etiã voluit glo.pręal.super ver. *taliter*. prope fi.& dicitur stare comparatiuè:quia idem præsupponit in suo positiuo seu in casu contrario:vt sit sensus præsertim cùm testes fuerint de crimine emendati.q.d.ꝙ etiã si non sunt emẽdati admittuntur:sed maximè admittuntur quãdo sunt emendati.Et ex his infertur ꝙ cùm in statutis verba debeant stare propriè.vt no.in.c.in nostra.de iniur.& in.l. iij.§.hæc autẽ verba.ff.de neg.gest.hæc dictio pręsertim in eis propriè stabit comparatiuè.Et idẽ dic de dictione maximè,vt stet comparatiuè.vt not.glo. in.c.auditis.de elect.& in.c.quoniã frequẽter.in.§.porrò. vt lit. noncõteſt. ¶ †In gl.in ver. *prauitate*. in fi,glo.simpliciter vult ꝙ idem sit in alijs tribus exceptis.&licet doc.simpliciter transeant:tamen hoc non videt verum vsq; quaq;. nam fateor ꝙ illi qui admittũtur in simonia admittuntur in alijs criminibus exceptis, sed non omnes qui repellũtur hîc repellantur in alijs criminibus exceptis instantia patet in crimine hæresis & in crimine læsæ maiestatis vbi indistinctè admittuntur infames & criminosi.vt.s. c. proximo. & in .c. in fidei fauorem. de hære. libr.vj. & tn hîc in simonię crimine indistinctè nõ admittũtur. imò debent haberi cõsideratiões de qb⁹ in tex. licet em hęc & quędã alia dicant crimina excepta, qa nõ per oĩa sequnt regulã aliorũ tn vnũ est magis priuilegiũ q̃ aliud propter magnitudinẽ criminis,vel propter priuilegiũ prĩcipis,vel ecclesię,vel ex alia cõsideratione. ¶ †In gl. in ver. *excellentioris*. no.istã gl.iũcto isto text.ꝙ abbas nõ dicitur habere excellentẽ distinguentem,[b] sed poti⁹ iudicat abbatia in numero dignitatũ inferiorũ. ¶ †Et in fi.gl.aduerte.qa finis huius gl.nõ soluit cõtrariũ imò fortificat:qa si in iudicio seruanda est ęqualitas:ergo nõ debẽt aliter puniri maiores & aliter minores. & ideo rectius soluendo põt dici ꝙ ęqualitas seruãda est in iudicio data ęqualitate personarũ.nã vbi est differẽtia tũc seruare ęqualitatẽ esset potius illa dicenda inequalitas ar.c.de multa.in fi.de prębẽ.& de hoc vide quod no.in c.nouit.de iudi. ¶ In gl.ver. *vel minora*. ibi: *quia socius nõ admittitur &c*. hodie dic melius vt habet in.c.j.de testi. lib.vj. ¶ †In gl.in ver. *paria*. ibi: *quanto maiora crimina &c*. No.gl.ꝙ in istis criminibus exceptis admittuntur testes etiã inuoluti maioribus criminibus q̃ sint illa sup quibus deponunt:sed tunc non adhibebitur tanta fides vnde secundum qualitatem & quantitatẽ criminis obiecti iudex metietur fidem eis adhibẽdã. ¶ †Sed contra hoc opponitur.nã crimẽ simonię est maius crimẽ alijs. nam cætera crimina ad cõparationẽ huius pro nihilo reputantur.vt hîc dicit tex.ergo non possunt obijci maiora crimina.So.dicũt dic.sup tex.ꝙ etiã in ipso crimine simonię est dare maius & minus.vt quia agitur de simoniaco,quia prohibitio,& excipitur de prohibito . quia simoniaco.iuxta ea quæ habent per gl.in.c.ex parte. de offi dele.& dixi in.c.j.s.eo.& sic vident sentire simpliciter ꝙ crimen simonię sit maius alijs criminibus: quod ego putarẽ verũ vbi simonia haberet in se hæresim: vt quia credit gratiam spiritussancti posse pretio acquiri. Sed secus puto in simonia quę cõmittitur hodiernis tẽporibus.dãtes em pecuniam dant potius vt inducant superiorem ad ordinãdũ vel ad cõferendũ beneficiũ q̃ ꝙ estimẽt illã gratiã posse emi vel vẽdi:vel q̃ ipsi in veritate intẽdãt emere vel vẽdere,& iõ puto ꝙ multa alia sunt grauiora isto genere simonię sic accepto quod patet ex facilitate dispensandi.iuxta no.in.c.de simoniacè. s.eo. ¶ †In gl.vers. *distinguenda*. ibi: *tunc cõtra seculares p̃latũ nõ sunt audiendi vel amittẽdi*. testes criminosi etiã in crimine simonię. *nisi sint emendati de crimine*. & declara hãc gl.vt dicã j.in gl.in ver. *taliter*. vbi declarabit intellect⁹ hui⁹.c. ¶ In gl.in ver. *capitales &c*. no. gl. & loquit meli⁹ & clari⁹ q̃ gl.in.c.cũ oporteat.s.de acc. & quę dicant capitales inimicitię.dic vt ibi dixi.& no. hãc gl. ꝓpe finẽ. ¶ †In gl.in ver. *adulterij*. in fi.no.bene gl.ꝙ sub generali dispositiõe qua habilitant testes criminosi nõ videt habilitat⁹ periur⁹.nũq̃ ergo debet admitti periur⁹ [c] in testẽ nisi de eo admittendo specialiter caueat & facit.c.testimoniũ.s.de testi. ¶ In gl.in ver.debilitarẽt. Aduerte.quia hæc gl.videt sentire illã lect. Lau. vt emẽdati tm nõ admittant:nisi cũ alijs adminiculis.& in hoc videt ista gl.dicere cõtra tex.exp̃ssum in.c. testimoniũ.de testi. vbi patet ꝙ nedũ ĩ crimine excepto sed etiã in alijs.criminib⁹ admittunt testes emẽdati cũ agit ciuiliter etiã sine alijs adminiculis:& iõ dic meli⁹ vt j.in ver *taliter*. ¶ †In gl.in ver. *taliter*. in fi.Ex hac gl.colligunt duę lec.ad istũ text . Prima vt intelligat in testibus criminosis emẽdatis tantũ:vt sic dictio. *præsertim*. posita in tex.ponat pro tantũ: [d] & fuit ista opi.Lau. Sed hęc lect.de modico vel nihilo seruiret hodie.per.c.testimoniũ.s.de testi.vbi tex.generaliter in quocũq; crimine & cõtra quẽcũq; agat admitti testes criminosos emendatos ex quo agitur ciuiliter.& ideo hęc lect.nõ est sequenda ar.in.l.quod labeo.ff.ad car.& vt euitet iuriũ corre-

[a] SEBA.SAPI. ¶ Agi criminaliter. Qn̄ dicat agi criminaliter vide Moder.in rub.de iudici.col. pe. vbi latè & vtiliter insistit.Aretinus. ZACHARI.

[b] ¶ Excellentem dignitatẽ. Tu adde ꝙ imò dicit hñe excellentẽ & primã post episcopalem ita not. Bald.in.c. pastoralis.in gl.in ver. superiores .s. de offi. deleg.quẽ ibi sequit Fel.col. iiij.gl.in ver.superiores & ver.verũ ergo abbatia. & ibi eũ ẽt sequunt moder. ꝙ quo alleg.tex.in aut.habita.C.ne fi. ꝙ pa. & in.c.decernim⁹ s.de iud.bo.text.ĩ c.fi.de offi.dele.li. vj. vbi primò nominat abbates q̃ qui hñt p̃sonat⁹. quib⁹ adde qđ notaui in apost.l. ad istũ in.c.exposuisti.in apost.ĩ ver. dicit officiũ . s. de cor.vici.& in alle. c.decernim⁹.ĩ ver. dignitatẽ.s.de iud. ~ SEBA.SAPI.

[c] ¶ Periur⁹. Quòd semel piurus non debeat admitti amplius ad testimoniũ.tradit Feli . in c.ex parte.colũ.ij. ver.no.qnto. s. de testi.& ĩ.d.c.testimoniũ.col.vj.ver. tertia cõclusio.eo. ti.ꝙ nõ possit admitti ad iurãdũ generaliter tradit Ias.ĩ repe.l.admonẽdi. col.cvj.ver.xxxviij.ff.de iureiurã. ZACHARI.

[d] ¶ ponat ꝓ tantũ. Adde Car.ĩ cle. j. de re permuta.no. in.c.j.s. de excep. in.c. cõtinebatur. de despon.impuberi

ctio:vt in.c.cũ expediat.de ele.li.vj.Itẽ quia ſecũdũ hãc lect.impropriaſ tex.in illa dictione *præſertim.* nã de eiꝰ vero ſignificato eſt vt ſtet cõparatiuè,& vt ponat idẽ in caſu cõtrario.vt.s̃. dixi. Et iſtę ꝓprietates fugiẽdę ſunt.vt no.in.c.intelligentia.& in.c.ꝓtereaj.de ver. ſig. & in.l.nõ aliter.ff.de leg.iij.Secunda lect.fuit Io.Vin.& Tancre.ſecũdũ quã debẽt admitti teſtes criminoſi etiã in criminibꝰ ꝓſeuerãtes in hoc crimine ſimonię cũ ſit exceptũ,cõcurrẽtibꝰ tñ cõſiderationibꝰ:de q̃bus in litera quas ſpecificèj.ſubijciã.& tũc.c.teſtimoniũ.nõ corrigiſ nec reſtringiſ ſed ꝓcedit regulariter.& hoc.c,procedit in hoc crimine ſimonię cũ ſit exceptũ.& hęc lec. eſt amica literę.& ꝓbaſ ī ver. *quoniã.* intelligẽdo p̃ſertim ꝓ maximè:ſecũdũ qđ debet exponi.Hoſt.tñ dicit ꝙ licet in hoc multa ſint ſparſa & in multis inſtruanſ iudices ꝓ hoc.c.tñ tenẽdũ eſt ꝙ hęc materia ſit arbitraria, cũ papa hîc ſpecificè nõ loquaſ quaſi poſuerit iſtas cõſiderationes generaliter ad inſtructionẽ iudiciũ.vnde dicebat ipſe & Inn.iudicẽ debere cõſiderare an agaſ ꝓ viã denũtiatiõis:& tũc admittenſ oẽsteſtes criminoſi,& etiã mulieres & infames,dũmõ ſint emẽdati tã ad denũtiãdũ q̃ ad teſtificãdũ.ad hoc qđ no.ij.q.j.c.ſi peccauerit.& in.c. nouit.de iudi.Si verò agiſ ꝓ viã inquiſitionis & crimen eſt exceptũ:tunc admittẽtur criminoſi & mulieres non ſecundum vigorem iuris ſed ſecundum temperãtiam ęquitatis,quæ habebit iudicis arbitrio moderari. debet enim iudex multas conſiderationes habere. Prima eſt circa modũ procedendi,vt magis ꝓcedat ęquitate pẽſata ꝓ viã inqſitiõis.Seq̃da cõſideratio circa perſonã cõtra quã agiſ,vt facilꝰ admittat teſtes criminoſos cõtra regularẽ q̃ cõtra ſecularẽ.Et facilꝰ ſi regularis eſt inferioris gradꝰ q̃ excellentioris dignitatis.Itẽ facilꝰ ſi eſt infamatus & poſsit remoueri ſine ſcãdalo q̃ ſi ſit bonæ opinionis,& immineat ſcãdalũ in eius remotiõe.Tertia conſideratio circa perſonas teſtiũ, vt admittat facilius honeſtos q̃ criminoſos,& facilꝰ criminoſos,emẽdatos q̃ perſeuerãtes.Itẽ facilꝰ ſi teſtificanſ zelo iuſtitię q̃ ex odij fomite.Quarta conſideratio circa crimina q̃ obijciunſ,an ſint crimina minora vel paria q̃ maiora.Quinta conſideratio,an ſubſint adminicula vt facilꝰ admittanſ teſtes alij adminiculis exigẽtibus q̃ ceſſantibꝰ.Alij aliter dicũt ſed ipſemet,In,poſtea receſsit ab hac opi. & tenuit ꝙ iſta tẽperãtia ęqtatis nõ ſit relinquẽda arbitrio iudicis,cũ ſit iure expreſſa gñaliter ar.in.c.fi.de trãſact, quod tñ nõ placet Hoſt,quia ſecũdũ eũ licet ſit iure expreſſa,tñ exprimiſ generaliter & non appareat an & qñ ſit ea p̃ciſè vtẽdũ.& cũ hac opi.trãſeũt doct.cõiter. Satis putarẽ opi.Inn.poſſe ſaluari,vt vbieũq; agaſ de crimine ſimonię ciuiliter & ſecũdũ ęquitatẽ,& ꝓſonã cõtra quã agiſ ſit irregularis inferioris gradꝰ,malę famę, & ſine ſcãdalo poſsit remoueri,& ſubſint alia adminicula:tunc teſtes criminoſi debeant admitti etiam non emendati velit nolit iudex:ſed quanta fides ſit eis adhibenda iudex conſiderabit ſecundum qualitatem &quãtitatem criminum obiectorum.minor enim fides adhibetur vbi obijciuntur crimina maiora q̃ paria vel minora & minor qñ paria quã qñ minora. & maior fides ſaltem qñ ſunt aliquatenus emendati quàm qñ ex toto perſeuerãt:& ad hãc fidẽ metiẽdã fiũt iſte cõſiderationes circa crimina obiecta.& etiã ſenſit glo.hîc in ver. *an paria.* Si verò deficeret aliquod ex prędictis,nõ putarẽ teſtes criminoſos admittẽdos:vt ſi perſona cõtra quã agiſ eſt ſecularis.vel ſi eſſet regularis ageretur criminaliter,vel eſſet excellẽtioris dignitatis,vel non ſubeſſent alia adminicula &c.nã cũ per diſpoſitionẽ huius.c. recedaſ à cõibus regulis iuris ſecũdũ quas criminoſi perſeuerãtes nõ debẽt admitti,debet hoc.c.reſtringi itelligẽdo maximè vt.s̃.dixi.quando eſt crimen ſimoniæ non habens annexã hęreſim.nã ſequẽdo opi.Hoſt. nimis eſſet larga iudicis poteſtas in hoc iure relaxando & reſtringẽdo.Clarè ergo cõcludẽdo.dic ꝙ hoc.c.debet intelligi in criminibus exceptis,& ſpecificè in ſimonia,vt admittãtur teſtes criminoſi:licet nõ emẽdati cõcurrẽtibus qualitatibus ſuperius expreſsis,ſecus ſi aliqua illarũ deficeret.ar.in.l.ſi vnus.C.de teſta.&.c.quia propter.de elect. & per hęc remanent ferè declaratæ oẽs gl.huius.c. ¶ In fi.gl.Hoſtiẽ.dicit gl. ꝓcedere ſi iſte paratꝰ eſt agere pœnitentiã,aliâs ſecus.ij.q.j.c.ſi peccauerit Itẽ ceſſat iudex ab inquiſitione vbi põt prętẽdi aliquod intereſſe ratione expenſarum vel fructuũ,ſciaſ à quo & de quo ſit eccleſię prouidẽdũ.argu.in.c.ex parte.de arbi.Satis putarẽ attendendum finem agendi.vt.ſi agebatur ſolùm ad remotionem,tunc iudex non procedat facta ceſsione,niſi ſubſit aliqđ aliud intereſſe.arg.in.l.poſt finitã.alle.in gl. nã &ſnia formanda eſt ſecundũ concluſionẽ libelli. vt s̃.c.proxi.Sed ſi agebatur ſimpliciter ad correctionem: tunc quia facta ceſsione crimen non eſt punitum poterit procedere opi.Hoſt. ¶ † Et quęrunt hîc doc.de alia 14
quęſtione conſimili,quid ſi pendente inquiſitione contra abbatẽ abbas promoueatur in epiſcopũ:nũquid iudex deſiſtet ab inquiſitione?& cõcludũt ꝙ procedet inquiſitio vt imponatur pœnitentia nõ vt remoueaſ ab epiſcopatu promotio tñ facta pendente inquiſitiõe nõ valet.lxxxj.di.c.tantis.Quo ad primã partẽ ſatis poſſet diſtingui.vt.s̃.diſtinxi poſt gl.vt cõſideretur finis agendi.Quo ad ſecundam partem an teneat promotio. dic vt plenè dixi in.c.omnipotens.s̃.de accu.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Simoniacè electus nõ dicitur ille ſi eo prohibente pecunia fuit data: vide latè in nu.7.& an teneatur beneficium dimittere:in fine.*

2 *Monachus poteſt promoueri ad rectoriam eccleſiæ ſecularis: vel ad epiſcopatũ:& an ad inferiores eccleſias? remiſſiuè.*

3 *Electus in abbatem debet confirmari per epiſcopum cui ſubeſt ipſum monaſterium.*

4 *Simoniam committit etiam ille qui pro alio promouendo pecuniam ſoluit.*

5 *Capitulũ habet ptãtem ſede vacante electum cõfirmare:nõ aũt conferre beneficia:de ratione diuerſitatis vide remiſſiuè.*

6 *Prælatus ſi præcipit alicui ſub pœna excõicatiõis vt aliquid faciat:ſi non fuerit paritum non per hoc quis incurrit excõicationem,quia eſt potius quædam commonitio.*

8 *Ratum habere an poſsim illud quod nomine meo geſtũ nõ eſt?*

¶ CAP. XXXIII.

1 SIcut tuis. ¶ † Non imputatur electio confirmatio ſi eo prohibente pro ipſius confirmatione pecunia data fuit.h.d.In prima ponitur conſultatio. in ſecunda reſponſio ibi: *quamuis.* in tertia parte ponitur quędam diterminatio. ibi: *illos.* ¶ Caſus literalis.Vacante monaſterio Iemblacen.quendam monachum ſuum prouidum & diſcretum elegerunt in abbatem:& quia leodienſis eccleſia cathedralis paſtore carebat,ad colonienſem eccleſiam metropolitanum ipſius acceſsit,& de licentia ipſius interim miniſtrauit in monaſterio iemblacen.poſtmodum in leodienſi eccleſia fuit inſtitutus epiſcopus:qui requiſitus ab ipſo electionem ipſius nolit confirmare, ſed comperto quòd hoc fiebat pro extorquenda pecunia protulit excommunicationem,ne pro facto huius aliqua pecunia perſoluatur,& qui contrafaceret eſſet excommunicatus ſed quidam de fructibus eius eo ignorãte promiſerunt pecuniam & etiam exolerunt, & ſic ab epiſcopo inuitatꝰ cõfirmationẽ & inſtitutionẽ accepit liberè quẽadmodũ poſtulauit.Modò ꝓuenit hoc ad notitiã ipſius abbatis: & dubitãs an poſsit licitè miniſtrare in officio abbatię quęſiuit à do.pa.quid facere deberet reſpõ.pa.licet ſecũdum canones etiã paruuli qui cupiditate parentum

tate parẽtũ eccleſias per pecuniã ſunt adepti eas dimitte re teneanť:tñ qa aliud eſt longè & diuerſum nõ prebere cõſenſum: & aliud expreſsè ꝓhibere : nihil debet ſibi ad pœnã vel culpã imputari ex eo ꝙ cõtra prohibitionẽ & volũtatẽ ſuã à qua poſtmodũ non receſsit alius pecuniã promiſit,& exoluit eo ignoráte:prẽſertim cũ ille nõ ſit ei aliqua conſanguinitatẽ cõiunctus,niſi poſtea cõſenſerit ſoluẽdo pecuniã promiſſam,aut reddendo ſolutam: alioquin cõtingeret ꝙ factũ alicui⁹ parẽtis inſidiãtis inimico ſuo ei damnoſum exiſteret:cui oĩno diſpliceret.& ſic aliquis de dolo ſuo cõmodũ reportaret. Illi verò qui pecuniã dederũt aut etiã recœperunt intantũ culpabiles ſunt,ꝙ ſi eorũ exceſſus manifeſt⁹ eſſent eccłiæ pœna eſ-
2 ſent canonica feriẽdi.B.¶ † No j.ex text. ibi: *ad regimen eccleſiæ floren.* arg.ꝙ monach⁹ ꝓmoueri põt ad rectoriã eccleſię ſecularis.de eꝑatu nõ eſt dubiũ.vt in cle.j. de ele. Sed an ad eccleſiã inferiorẽ ſecularẽ poſsit ꝓmoueri.vide tex.cũ gl.ĩ ꝑalle.cle.j.& plenè tãgo in.c.ꝙ dei timorẽ.
3 de ſtature. ¶ † No.ij.ꝙ cõfirmatio electi in abbatẽ ſpectat ad eꝑm loci cui ſubeſt iꝑm mõaſteriũ. vide text. cũ gl.xviij.q.ij.c.j.& bonã gl. ꝓſequẽtẽ gñaliter circa ꝓuiſiões electorũ. in.c.q̃q̃.de ele.li.vj.¶ No.iij.ꝙ monach⁹ habeť loco filij. abbas verò loco patris:facit ad materiã no.in.c.ĩ ꝑſentia.de ꝓba.Itẽ no.ꝙ licet taciturnitas qñq̃ habeať pro cõtradictione: tñ veritate inſpecta maxima eſt differẽtia inter expreſſam prohibitionẽ & taciturnitatẽ.¶ † Vltimò no. ꝙ cõmittẽtes ſimoniã etiã in fauo-
4 a rem aliorũ[a] ſunt deponẽdi.facit.c.ij.de cõſeſ.¶ † In glo.
5 ij.in fi. vel ſecũdũ Inn. fortè iſta eccleſia metropolitana erat patrona monaſterij:vnde vacante monaſterio ſicut habet poteſtatẽ cuſtodiẽdi:vt in.c.cũ vos. de offi.or. ita potuit huic electo dare poteſtatẽ adminiſtrandi.Sed ho die iſta opi.Inn.nõ procedit per.c.auaritiæ.de elec.li.vj. quia electus ante cõfirmationẽ nõ põt aliquo q̃ſito colore adminiſtrare,aliãs ĩ pœnã inciditvt ibi.ideo tene opi. glo.Et quare capitulũ põt vacante ſede electũ cõfirmare nõ autẽ põt conferre beneficia ad eꝑm ſpectantia: dic
6 vt no.ĩ.c.cũ olim.alle.in gl.¶ † In gl.in ver. *ſub interminatione.* in fi.No.gl.qa quotidie ſolet allegari, & quoti die venit in practica inter iſtos regulares ꝓcipiẽtes ſimpliciter aliquid fieri ſub pœna excõicatiõis: nã in dubio
b nõ ferť excõicatio,[b] ſed potius eſt quædã cõminatio de excõicando ſi nõ fuerit paritũ ꝓcipiẽti.& facit qđ no.in ti.C.cõmi.vel epi.quaſi per totũ.Et facit ad illã q̃ſtionẽ. qñ iudex prẽcipit alicui vt aliquid faciat vel non faciat ſub pœna mille librarũ,vt nõ parẽs nõ incidat incõtinẽti in pœnã,cũ illa fuerit q̃dã cõminatio de pœna infligẽda: vide tñ qđ no.in Spe.in ti.de exe.ſen.ĩ.§.j.poſt prĩ.Et habes plures gl.cõſimiles ĩ.c.ij.de matrimo.cõtracto cõtra inter.eccle.& in.c.ſalonitanę.lxiij.diſt.& in.c.vnico ĩ.de ſagittarijs.& ibi plenius dicã poſt do.An.an aliquo caſu habeatur loco excõicationis.¶ In gl.in ver. *non præbere.* in fi.de hoc an & qñ tacens habeať pro cõſentiente : dic vt no.in regula qui tacet.de reg.iur.lib.vj. pleni⁹ dixi in c.nonne.de præſum.Sed aduerte.qa hoc.c. nõ loquiť de preſente & tacẽte ſed de abſente & ignorãte: vnde lõgè diuerſum eſt expreſsè contradicere & ignorare:quia ille
7 qui ignorat in veritate nõ cõtradicit. ¶ † In gl.in verb. *imputari.*in fine.aduerte.qa licet gl.ponat differẽtiã quo ad caſum huius.c.inter confirmatũ & electũ : tñ apertè non aperit:nunquid cõfirmatio fuerit inualida ratione ſimoniæ.& Inn.loquiť hîc generaliter ſecũdũ gl.Sed Io. Phi.& Hoſti.tenent ꝙ licet non valeat electio taliter facta,confirmatio tamen bene valet.ſed Gof.tenet oppoſitum dicens ꝙ illa confirmatio tanq̃ emptitia & ſimoniaca non valet.Et ad iſtũ tex.dum dicit. ꝙ non debet ei imputari:reſpondet ꝙ debet intelligi quo ad hoc vt nõ reprobetur electio prius facta de eo.Pro opi.Gof. facit ſecundùm Ioan.andr. quia petens confirmari tractat de iure q̃rendo.vnde videť acquiſiuiſſe ius mediãte ſimonia licet per aliũ cõmiſſa.Sed pro opi.Hoſt.& alio rum facit iſte tex.qui facere videť differẽtiã ĩter ignorantẽ & expreſſè cõtradicẽtẽ,tenẽs aliquẽ cõtraditionis eſſe effectum. Vnde ipſe Io.an.ſic diſtinguit.vt in ignorante & nõ cõtradicẽte ꝓcedat opi.Gof.& nõ teneat cõfirmatio:ſed in expreſſè cõtradicẽte procedat alia opin. d.Ant.videť ſeq opi.Gof.quia quãtũcũq̃ cõtradixerit nõ poterit negari qn talis cõfirmatio ſit ſimoniaca. Vñ adhuc qdã alij magis reſtringentes hãc materiã dicunt idẽ eſſe etiã qñ pecunia fuit data in fraudẽ ipſi⁹ q debebat eligi vel cõfirmari,vt talis electio ſiue cõfirmatio dicať ſimoniaca.Nec ob.iſte tex.quia debet intelligi ꝙ nõ debet imputari ad pœnã vel quo ad facultatẽ diſpenſandi.Sed certè hæc rigiditas nõ placet.vñ ſequor aliã opi.
a vt ſiue pecunia ſit data cõfirmatori ſine fraude vel cum fraude cõtradicẽte electo,vel etiam eo nõ cõtradicẽte, vbi interuenit fraus nõ debeat talis cõfirmatio annullari.& videť hęc opi.probari ꝑ iſtũ tex.ſic inducẽdo.nam ver. *quãuis.* venit aduerſatiuè.ad ſequẽtia.& dicit ꝙ q̃uis etiã paruuli teneãť dimittere bñficia acqſita ꝑ ſimoniã eis ignorãtib⁹:tñ qa lõgê diuerſum eſt &c.nõ debet imputari cõtradicẽti ad culpã vel ad pœnã: debet ergo ĩtelligi ad pœnã vt annulleť cõfirmatio & teneať dimittere bñficiũ.aliâs aũt ille ver. *quamuis.* nõ aduerſareť in aliquo.nã certũ eſt ꝙ ignorãs nõ cõtradicẽs nõ ĩuoluiť culpa cũ pœna:nec etiã erit aliqua dubitatio de ignorãte vel cõtradicẽte ꝙ eſſet extra oẽm noxã:& iura debẽt reduci ad caſum dubiũ.l.ꝙ labeo.ff.ad car.Nec ob.ſi dicať ꝙ iſta cõfirmatio ſit ſimoniaca:qa & ſi interuenerit ſimonia ex parte dãtis,ne factũ dãnabile ipſi⁹ ꝓiudicet exꝑſſè cõtradicẽti tollerať tñ talis cõfirmatio:nã ex quo aliâs erat idone⁹ forte fuiſſet cõfirmat⁹ ẽt ſine pecunia. Itẽ cõtradicẽs expreſſè ęquiparať ei in cui⁹ fraudẽ data fuit pecunia,ſed factũ illi⁹ nõ debet retractari: vt clarè
b probať nõ cauillãdo lr̃am in.c.à nobis.s̃.e.qcquid ãlij dicãt ergo nec factũ ipſi⁹ exꝑſſè cõtradicentis eſſet retractãdũ.Et poſſet etiã dici ꝑdictis rationib⁹ coniũcto.d. c.à nobis.vt ita ſit ĩ electione.ſ.vt non annulleť propter interuẽtũ pecunię dãte contradicẽte vel eo ignorãte in ei⁹ fraudẽ qa nõ apparet rõ diuerſitatis inter electionẽ & confirmationẽ.nã vtroq̃ caſu agiť de iure q̃rendo.& forti⁹ & pingui⁹ ius acquiriť per confirmationẽ q̃ per electionẽ.nã vtroq̃ caſu agiť de iure q̃rendo . vt patet in.c.ſuper his.s̃.e.de accu.¶ In gl.in ver. *cõſenſeris* . ibi: *quòd nõ ſit ſimoniac⁹.* ꝓ hoc facit ſecũdũ Io.an.c.cũ qs.de
b ſen.excõ.li.vj.põt tñ illud.c.ſecũdũ eũ adduci in contra
8 riũ.& nihil aliud pl⁹ dicit nec ipſe nec alij.¶ † Ideo aduerte.ꝙ aut q̃riť nunqd de iure canonico poſſum habere ratũ qđ meo noĩe geſtũ nõ eſt:& dicẽdũ ꝙ nõ intelligendo de vera ratiabitione vt trahať retro.tex.eſt in regula ratũ.de re.iur.li.vj.& dic vt no.in.c.cũ quis.de ſen. exc.lib.vj.& no.in ꝑall.iuri.vbi rñdi ad alle.hic ꝑ gl . Et ex hoc infero ꝙ iſte ſoluens pecuniã poſt cõtradictionẽ & ius acquiſitũ non propriè cõmittit ſimoniã:qa aliud eſt vendere ſeu emere,& aliud venditioni ſeu emptioni iã factę poſtea conſentire.vt ĩ.l.aliud.ff.de re iur.nec habet hîc locũ ratiabitio ex quo venditio, ſeu emptio. ſeu pecunię datio non fuit facta noĩe ſuo ſed fateor ꝙ inuoluiť peccato approbãdo factum dãnabile:& ita intelligo dictum.c.cũ.quis.qđ Io.an.dicit facere pro & cõtra. An autem teneať iſte ex hoc dimittere beneficium vel poſsit priuari.Et dico ꝙ ſi coniugendo ſimoniam à principio commiſſam cum eius facto & peccato conſequuto poſtea.& hoc vult tex.hîc in ver.*niſi poſtea conſenſeris &c.* aliâs non eſſet bona exceptio.

ZACHARI.
¶ In fauorẽ aliorũ videť iſte innuere ꝙ ſoluẽs pecuniã vt alicui cõferať beneficiũ cõmittit ſimoniã.qđ eſt verum. vt per vul.iura. ſed vtrũ ille q̃ pro alio taliter pecuniã ſoluit poſsit ab eo pro quo ſoluit illã repetere. & dic ꝙ non.vt per iſtũ in c.bonę memorię. el.ĩ.& ibi Barb.in apo.ad ipſum .s̃. poſtu. præla. & An.Cor.ſing.ſuo. in ver.ſimonia.

ZACHARI.
¶ Nõ ferť excõicatio.Adde iſtũ ĩ. c. relatũ.in vlti.not. vbi idem tenet qđ hic. s̃. de iurepat. Inn.tñ in.c.j.in gl. in ver.ſub anathemate.j̃.de ſagittat. paululũ videť abeo declinare.& Gemi.ĩ.c.ſalonitanæ. lxiĩ. diſ.

SEBA.SAPI.
¶ Excõicatio.Vide Feli.in.c. dilectæ.col.ĩ.verſi.ſecundò ſunt dicta verba.s̃. de exceptioni.vbi dicit ꝙ talia verba intelliguntur ferẽdę ſententiæ non latæ.

SVMMARIVM.
1 *Simonia cõmittitur ſi aliquis dat bona ſua ſub conditione alicui eccleſiæ vt in ea recipiať in canonicũ: & ipſa bõa pro*

ſua præbenda retineat: ſecus ſi non præceſſit pactum.4.

3 *Simonia nō committitur ſi quis emit preces, vel dat aliqua dona temporalia ex mera liberalitate pro aliquo beneficio conſequendo.*

3 *Præbenda quæ conſiſtit in bonis temporalibus poteſt eſſe penes laicum. ſecus ſi eſt annexa canoniæ.*

5 *Simonia an inducatur per ſolam ſimoniacam intentionem?*

Simonia cōuentionalis nō remittit niſi per reſtōnē rei datæ & acceptæ ſimonia verò mentalis per ſolā pœnitētiā aboletur.

6 *Simonia cōmittit ſi quis corrūpit iudicē vel teſtē in cā ſpūali.*

¶ CAP. XXXIIII.

1 TVanos. ¶ † Si clericus cū pacto cōfert eccl'ię bona ſua: vt in ipſa recipiat in canonicū, & illa ſibi retineat ꝑ ꝑbēda, ſimonia cōmittit: ſecus ſi hoc fiat ſine pacto. h. d. Et ſunt duę partes. in prima cōſultatio. in ſecūda rn̄ſio. ibi. *deuotioni tuæ.* quę diſtinguendo ꝓſequit duo mēbra. ſecundū ibi: *ſi verò.* cui⁹ determinationē ſubmittit ibi: *licet.* ¶ Caſus literalis. aliquis clericus aliqua de bonis ſuis obtulit alicui eccl'ię petēs vt idē cleric⁹ in canonicū admittat, & eadē bona ſibi retinere liceat ꝑ ꝑbēda in vita ſua quęrit vtrū illa bona recipere liceat, & idē cleric⁹ in canonicū poſſit aſſumi abſq; vitio ſimonię? rn̄. pa. q; ſi qs clericus cū conditione vel pacto offerat bona ſua vt ea poſtmodū retineat ꝑ ꝑbēda, & in canonicū admittatur hmōi oblatio vel receptio fieri nō poterit ſine vitio ſimonię. cū ī talib⁹ oīs pactio aut cōuētio ceſſare debeat iuxta canonicas ſanctiōes. Si verò purè ac ſine pacto & cōditione qualibet offerat, rogās humiliter vt in canonicū admittat & bona ſua retinere ſibi liceat ꝑ ꝑbēda, & clerici purè cōſentiāt: talis receptio bn̄ pōt fieri abſq; ſimonia. In fi. dicit pa. q̄uis taliter duxerimus rn̄dēdū: ſi tn̄ ille q talē facit donationē ea intētionē ducat vt ꝑ tēporalia bona q̄ offert ſpūalia valeat adipiſci clerici eam aliter nō recipiēt aliter ſine dubio tā iſti q̄ illi apud deū

2 (quē nullū latet ſecretū) culpabiles inducat. B. ¶ † No. j. ex tex. q; humiles p̄ces emiſſę à digno ꝑ bn̄ficio ſpūali

a cōſequēdo nō īducūt ſimoniā: [a] nec aliqđ aliud peccatū etiā ambitioſum: qđ ꝓcedit etiā ſi p̄ceſſit dōatio rei tēporalis, ex liberalitate tn̄ facta. & optimè hoc colligitur ex tex. qđ ſemp tene mēti pro iſtis cardinalib⁹ ſeu alijs p̄latis qb⁹ aliqua munuſcula ſeu encenia cōferūt rogātes pro aliquo bn̄ficio cōſequēdo: ſi eā nō ducunt principali intētione vt ſpiritualia adipiſcant q̄q; ſecūdariò habeāt talē ſpē, extra oēm noxā iudicant. nā vix iſta pn̄t fieri ſine ſpe ſecūdaria. vt dicūt Inn. & Hoſt. hîc facit qđ legit & no. in. c. quid ꝓderit. lxj. di. & j. q. j. c. ſunt nōnulli. & in. c. tuā. de ęta. & quali. ¶ † Secūdò collige q; p̄benda pōt cōſiſtere in reb⁹ tēporalib⁹ tn̄. & talis p̄bēda pōt cadere etiā in laicū. & de hac intellige gl. in. c. cū M. de cōſti. Q̄nq; tn̄ p̄bēda appellat ius ſpūale. & procedit illud qn̄ eſt annexa canonię. & ita intelligit. c. dilecta. s̄. de prębē. & vide quod no. Inn. in. c. maiorib⁹. e. ti. Itē no. q; ius canonię eſt quid ſpūale: hinc eſt q; nō cadit in laicū. vt in. c. ij. de īſti. & quod ibi no. Inn. & iō pro eo habēdo nō licet promittere vel donare tꝑalia: vt hîc. & ī. c. iacob⁹ j.

4 eo. ¶ † In gl. in ver. *purè.* ibi: *tēpore ingreſſus.* no. gl. q; etiā tēpore receptiōis ſpūaliū pōt fieri donatio alicui⁹ tēporalitas: dūmō liberaliter fiat. & facit. c. in pn̄tia. de proba. & in. c. ad apoſtolicā j. e. & vide gl. q̄ hoc diſputat

5 in. c. emēdari. j. q. j. & c. q̄ pio. j. q. ij. ¶ † In gl. fi. in fi. Inn. dicit quod in prohibitis: quia ſola ſimoniaca intētio inducit ſimoniā. & illa dicūtur prohibita quia ſimoniaca quę ſunt ſpiritualia & de iure diuino. vt vēdere ſacramēta & ſimilia ſed in ſimoniacis: quia prohibita ſola intentio nō inducit ſimoniā: vt ſi quis renūtiat beneficio ſuo cū intentione habēdi aliquid tēporale. de quo vide quod no. gl. in. c. exparte. de offi. dele. Io. an. tene indiſtinctè q; nū q̄ ſola intētio inducit ſimoniā niſi mētalem. & bene loquit. & differētia maxima eſt inter ſimoniā mentalē cōuētionalē. Nā in cōuētionali tenet quis reſtituere talia ſpūalia temporalia illicitè recepta, nec pōt alitr pœnitere. vt. c. inquiſitionis. in prin. s̄. de accu. ſed in mēntali pōt aboleri peccatū ꝑ ſolā pn̄iam: vt probat in. c. fi. eo. ti. vbi tex. loquit indiſtinctè de oīb⁹ ſpūalib⁹. procedit ergo ſiue ſint ſpūalia de iure diuino, ſiue ex cōſtitutione eccl'ię ex quo aliter nō diſtinguit. xix. diſtin. c. ſi romanorū. & xxxj. q. j. c. q; ſi dormierit. & optimè illud. c.

6 ſic inductū probat opi. Io. an. ¶ † Ex gl. g̃ro. quid ſi aliquis corruperit iudicē vel teſtē in cā ſpūali, nūquid cōmittit ſimoniaca? Hoſt. cōcludit q; ſic. ꝓpter quādā cōnexitatē q̄ habet cū reb⁹ ſpūalib⁹ vel erit quaſi ſimonia. ar. ī. c. nemo. s̄. e. ſec⁹ ſi dat pecunia ī cā merè tꝑali. qđ no.

SEBA. SAPI.

a ¶ Simoniā. Vide ad hoc quę ſcribit Cardi. in. c. tuā. s̄. de æta. & quali. vbi ponit an qui dat pecuniā familiari alicuius pręlati vt ſolicitet cām beneficij cōmittat ſimoniam. & cōncludit q; non niſi 3 ille familiaris ſit talis q; eius intuitu daretur beneficiū.

SVMMARIVM.

1 *Ordines ſacri non debent recipi à prælato ſimoniaco.*

2 *Prælatus ſimoniacus non poteſt conferre ordines, quia eſt ſuſpenſus à ſuis.*

3 *Contra ſuā cōſciētiā erroneā nō debet quis venire antequàm ipſam deponat, & aliter veniens præparat ſibi ſedem ad ignem eternum.4.*

5 *Simoniacus an ſit ipſo facto ſuſpēſus: ſiue ſit ſimoniacus in beneficio: ſiue in ordine conferēdo: ſiue in ordine recipiendo? Suſpenſus ab officio an ſit etiam ſuſpenſus à beneficio?*

6 *Simoniacus ignoranter tātum deponitur à ſimoniacè receptis & ab alijs non legitimè receptis vel recipiendis.*

7 *Simoniacè conferens ordines eſt perpetuò & ipſo facto ab ordinibus ſuſpenſus, nec ab eo licitè recipiuntur ſacramenta niſi in caſu neceſſitatis.*

8 *Simoniacus in beneficio notorius eſt ſuſpenſus ipſo iure: ſi verò occultus, eſt ſuſpendendus.*

Epiſcopus qui ſimoniacè emit epiſcopatum nō pōt validè clericos ordinare, & ab eo ordinati non habent executionē.

9 *Intelligere legem vel canonē malè nō eſt peccatum: niſi ex hoc malè intellecto committatur aliquod peccatum.*

10 *Ordines ſacri non ſunt recipiendi à ſimoniaco prælato: vel excommunicato: aut depoſito & ſuſpenſo.*

11 *Clerici an poſſint licitè propria authoritate recedere à prælato notoriè criminoſo?*

¶ CAP. XXXV.

1 PErtuas. † Nō debet qs ordinē recipere ab eo quē credit ſimoniacū, ſed miniſtrare pōt in illis quos prius ab iſto recœpit. Cōis diuiſio. ſecūda ibi: *nos igitur.* ¶ Caſus lr̄alis. Quidā. B. noīe monach⁹ ordinis cartuſienſis à dioceſa. ep̄o ſuſcœpit ordinē ſubdiaconat⁹: poſtmodū intellexit q; ep̄s ille mꝛtoties cōmiſerat vitiū ſimoniæ ꝓpter qđ idē monach⁹ timebat in ſuſcepto ordine miniſtrare nolēs: etiā ab eodē epiſcopo promoueri ad maiores. Sup quo cōſultus papa rn̄. vt ſecure ī ordine ſuſcepto miniſtret: ſed cōtra cōſciētiā ad ſuperiores ordines nō aſcēdat: ne forte ędificet ad gehēnam, & licet in hmōi difficulatem ſit collapſus, eo q; cōſcientiā habuit nimis ſcrupuloſam: eā

2 tn̄ nō euadet niſi deponat errorē. B. ¶ † No. j. ex tex. ar. ſimoniacū nō poſſe ordinis executionē cōferre cū ipſe non habeat tā q̄ ſuſpenſus, vnde nō pōt alij cōferre quia nemo dat qđ nō habet. j. q. vij. c. daibertū. & dicā j. lati⁹.

3 ¶ † No. ij. q; vbi nō ſubeſt peccatū ī credēdo. vel nō pōt quis informare cōſciētiā ſuā vt libet: nō tn̄ debet venire cōtra cōſciētiā etiā erroneā, niſi prius eā deponat. & ad

4 hoc quotidie allegat iſte tex. ¶ † Vltimò collige q; veniēs cōtra cōſciētiā etiā ſcrupuloſam ędificat ad gehennā. i. cōmittit peccatū mortale p̄p qđ punieꝛ pœna gehēnę. i. ignis eterni. Et dicit ędificare ad gehēnā: q̄a vr̄ cōſtituere ſibi ędificiū ad mortē ętern̄ā & no. cōtra hn̄tes cōſciētiā nimis ſcrupuloſam & erroneā. ¶ In gl. j. ī fi. dic vt dixi.

vt dixi ī.c.licet heli.s.e. videlicet ꝙ in ꝑiudiciū alteri⁹ & in infamiā nō debet quis alijs facilè credere:& ita loquit hîc.Sed vbi ceſſat alterius præiudiciū,nō vituperat faci litas in credēdo.xxij.q.iiij.c.innocēs.Iſte ergo monachus non debuit de facili credere iſtis relatoribus in ꝑiudiciū & infamiam epiſcopi.&ideo ducitur in errorē.de quo j.

5 ¶ †In gl.ij.in fi.pro intellectu huius gl.&.c.prius. quærendū eſt nūquid ſimoniacus ſit ipſo facto ſuſpenſus. & hîc multa inuoluunt per doc.Sed breuiter & clarè expedio per tria mēbra. Aut enim eſt ſimoniacus in ordine recipiēdo:aut ſimoniacus in ordine cōferendo:aut in beneficio.Primo membro cū eſt ſimoniacus in ordine recipiēdo:dic ꝙ iſte eſt ſuſpēſus nedū ab iſto ordine ſimoniacè recepto:ſed etiā ab omnib⁹ alijs ordinibus etiā licitè receptis:& per cōſequēs eſt etiā remotus ad adminiſtratiōe tēporaliū beneficiorū ſuorū : q̄ q̄ em̄ multi ſint ordines,vnū tn̄ eſt ſacramētum ordinis:ideo ſi cōmittit ſimoniā in vno vulnerat totū ſacramentū ordinis : ideo eſt ſuſpenſus ab executione omniū. & per conſequēs ab adminiſtratiōe bonorū.hoc voluit Inn.hîc.& in.c. tāta. s.eo.facit tex.in.c.pręterea.§.verū.xxxij. di.&.j.q.j.c. reperiunt.& in.c.eos.lxxx.di.& vide glo.in.cle. cupiētes.in ver.nō nouā.de pœnis.& ibi generaliter tractatur an ſuſpēſus ab officio ſit ſuſpēſus etiā à beneficio. & faciunt

6 no.in ſimili.xxxij.di.in.c.nullus.&.c.ꝑter.¶ †Et hęc intelligo vera ī eo q̄ cōmiſit ſimoniā fec⁹ ī eo q̄ recepit ordinē alio ſimoniā cōmittēte eo ignorante:tū em̄ iſte eſt tm̄ ſuſpēſus ab ordine ſimoniacè recepto,nō aūt ab alijs quos pri⁹ licitè recepit à beneficijs pri⁹ licite adeptis vel adipiſcēdis.ad hoc.c.de ſimoniacè.s.eo.& ibi hoc voluit Inn.idē puto in eo q̄ recœpit ordinē ignorāter à ſimo-

7 niaco ſuſpēſo:vt.j.q.j.c.ſi qui à ſimoniacis.¶ †Secundò mēbro principali q̄n quis eſt ſimoniacus in ordine cōferendo.doc.vident varij.vñ tenuit Go.talē nō eſſe ſuſpēſum quò ad alios:& ſentit ēt hîc Inn.niſi per triēniū tm̄: vt in.c.peꝯ.e.& ſic plus puniat recipiēs ordinē q̄ ſic ſimoniacè cōferēs:qa recipiēs habet ordinē vitioſum non ſic conferens,licet peccet indignè conferendo.Sed ipſemet Inn. ſentit oppoſitū in pręalle.c.pe. & illud credo verū. Concludo ergo ꝙ cōferēs ordinem per ſimoniā ipſe eſt ipſo facto ſuſpēſus perpetuò ab ordinibus.pro hoc tex. iūcta gl.in pręalle.c.ſi qui à ſimoniacis.facit etiā iſte tex. & melius.xxxij.di.c.pręter §.verū.& ibi bo.glo.vñ à tali ſimoniaco quātūcūq̄ occulto non debem⁹ recipere aliqua ſacramēta niſi baptiſmū, & corpus chriſti tempore

8 neceſsitatis tantū.vt in pręal.§.verū. ¶ †Tertio mēbro principali q̄n quis eſt ſimoniacus in beneficio:aut eſt notorius ſimoniacus,& eſt ſuſpēſus ipſo iure:vt no.in ꝑal. §.verū.& no.Inn.hîc.& in.c.tāta.s.e.aut eſt occultus, & non eſt ſuſpenſus ad ſuſpendendus.ar.j.q.iij.dicit tamen notabiliter Inn.hîc. ꝙ reſpectu illi⁹ beneficij q̄d ſimoniacè acquiſiuit eſt ſuſpenſus ab omnibus ordinibus. vñ ſi quis emit epiſcopatū licet non ordinem, nō pōt validè clericos ordinare.qa illa collatio ꝓcedit ex illa emptiōe beneficij.& ideo ordinati ab eo nō habēt executionem. q̄d eſt valde no.allego.j.q.iij.c.ea quę.Et ex his nūc infertur ad intellectū illius.c.&ad declarationem primę partis huius glo. Nam poteſt primò hoc .c. intelligi ꝙ iſte monachus errabat in iure. vt qa credebat ſimoniacum occultū in beneficio conferendo eſſe ſuſpēſum, & ideo

9 dicit papa hunc eſſe in errore. ¶ †Sed non placet hoc Inno.dicēti ꝙ licet prius nō ſit peccatū malè intelligere canonē cū ſit de iure poſitiuo:tn̄ poſtq̄ eſt doctus & inſtructus per ſuperiorē grauiter peccat non deponere errorem.ar.xix.di.c.nulli.& no.hoc dictū:qa ſolet allegari ꝙ malè intelligere legē vel canonem non eſt peccatū:q̄d intellige,niſi ex hoc cōmittat aliquod delictū.qa ignorātia nō excuſat in delictis. de pœni.di.ij. ſciēdū.& in .c.p tuas.j.e.ſecūdò pōt intelligi.ꝙ ille errabat in facto.qa credebat ex aliqua ꝑſumptione illū epiſcopū ſimoniacū in ordine:ſed cū de hoc nō eſſet certus nō debebat abſtinere ab ordine recipiendo,vnde habebat cōſciētiā nimis ſcrupuloſam.¶ Sed cōtra prędicta inſtatur.nam ſicut non debet venire contra conſcientiam quo ad ordines ſuſcipiendos. ita nec ad ordines ſuſceptos:cuius contrarium innuit iſta litera.Solu.dicit Inno . quòd ordines ſuſcipere eſt liberum ſed in ſuſceptis miniſtrare eſt neceſſarium vt in.c.quæris.de æta . & quali . vnde ille debuit cōſciētiam ſuā informare ſecūdū ius quo ad ordines ſuſceptos ſed in ſuſcipiēdis nō debuit cōpelli.rōne ꝑdicta.Itē ſecūdū Hoſt.facili⁹ frāgit cōſciētia in ſuſceptis q̄ in ſuſcipiēdis.quia multa impediūtur faciēda

a &c.vt in.c.j.&.c.rurſus.qui cle.vel vo.& in.c.quēadmodū.de iureiu.vel (vt ſentit hîc Inn.) papa diſpēſauit hîc in ſuſceptis,quia tūc ignorabat.arg.in ꝑall.c.ſiq à ſimo-

10 niacis.¶ †Ex ꝑdictis declarat vlt.q.gl.an poſſem recipe

a re ordinē ab eo quē ſcio ſimoniacū. nā in caſibus in q̄bus dixi eū eſſe ſuſpēſum ꝓceditdeciſio gl.ſecus ī alijs. qa tūc ceſſat ei⁹ rō.& q̄d dixi de ſimoniaco ſuſpēſo.idē dicit Inn.& bn̄ de excōicato.Idē de depoſito vel ſuſpenſo.vt iſti quātūcūq̄ ſint occulti nō cōferāt executionē

11 ordinū.¶ †Et ex his deducit alia q̄ſtio:nunqd ꝓpria authoritate ſit licitū recedere à ꝑlato notoriè criminoſo. & dicūt q̄dā ꝙ nō,niſi in duob⁹ caſib⁹.vt ſi ſit notorius fornicator,vel ſimoniacus in ordine:vt in ꝑalle.§.verū. ſed Inn.cōcludit hîc idē eſſe in quolibet peccato q̄d impedit executionē ordinis etiā poſt pactā pniam.quia eadem eſt rō in iſtis.& quę ſint illa delicta.no.in ꝑalle.c.niſi.in.§.propter cōſciētiā.de renū.& hūc articulū examino.latius in.c.cum non liceat.de præſcrip.

☞ SVMMARIVM. ✤

1 *Archiepiſcopus licet non habeat iuriſdictionem in ſubditos ſuffraganeorum,poteſt tamen tollere prauā conſuetudinem totius prouinciæ.*

¶ CAP. XXXVI.

IN tantum. Pro chriſmate vel inueſtitura eccleſiarū nil exigi debet,nec excuſat conſuetudo vel noīs variatio.h.d.Et prouidet circa duo ſecunda ibi: *prauam*. Et prima ſubdiuidit:nā primò narrat factū ſecūdò corrigi mandat & puniri ibi: *cū verò*.¶ Caſus literalis.Quidam ſuffraganei cantuarien.archiepiſcopi recipere cōſueuerūt certā quantitatem pecunię.pro chriſmate.Iſti timentes pœnā canonicā & correctionem eludere cupiētes tempus fiendę ſolutionis anticipabant recipientes in media quadrageſima quod recipere cōſueuerant in paſchate, & nomē denariorū variabāt.Denarios quos prīò dicebant chriſmales:ſecūdò appellabāt paſchales conſuetudinem medię quadrageſimę nuncupantes peruenit hoc ad notitiā do.pa.qui rn̄.ꝙ cū gratia ſit gratis conferenda,& qui primò recipit pretiū q̄ rem conferat pretioſam & expreſsio ſpeciē exprimat venditionis .Mandat pap.archiepiſcopo quatenus huiuſmodi exceſſus corrigat,& ſuffraganeos ſuos & eorum officiales taliter puniat quòd aliorū culpa ſibi propter ſuā negligentiā nō imputet ad pœnā.In fi.dicit ꝙ illā prauam cōſuetudinē de ſua prouincia ſtudeat extirpare ſecundū quam inueſtiturā eccleſiarū.Archi.marcam argenti exigebant.alij verò prælati vaccam albam vel certam quātitatem pro vacca,Ber.¶ Not.j.ex tex.in principio . quòd ex vno peccato q̄n̄ꝙ generatur aliud:& peccata inducunt peccatorem ad peccandum.¶ Not.ij.ꝙ variatio temporis

b in ſoluendo vel mutatio nominis b nō excuſat contractum aliâs illicitum . Et ex hoc collige.ꝙ ad conſiderādum ſpeciem contractus nō ſolum ſunt atttendēda verba ſed etiā natura cōtractus.facit. l.ſi vno.ff.loca.¶ No. iij.ꝙ fortius declaratur venditio q̄n pretium ꝓcedit tra,

ZACHARI.

¶ Quē ſcio ſimoniacum. Adde ꝙ ſi à tali receperim an ſim ſolùm ab illis ab eo receptis ſuſpenſus.an verò ab omnibus etiā quos à nō ſimoniaco ſuſcœpi. & q̄s mecum diſpenſabit.adde iſtū in.c. de ſimoniacè. col. ij. ver. circa hāc.s. e. & ibi Felı. col.j. ver.in glo. fi. glo. Archi. & Gemi. xxxij. di.c. ꝑter. §.verū.vbi tenent talē eſſe ſuſpēſum etiam ab ordinib⁹ bene ſuſceptis, & cum quo papa ſolus diſpenſat.

SEBA.SAPI.

b ¶ Mutatio noīs. de iſta mutatiōne noīs vide exeplū in.l.nemini. C. de aduo. diuer . iudi. vbi dicit Bar . ꝙ ſi ſtatuto caueāt q̄ q̄ fuit aſſeſſor non poſsit aſsidere hīc ad quinq̄ dies,nō poterit poteſtas illū quē retinebat ſub noīe aſſeſſoris retinere ſub noīe cōſiliarij,nā ſecundum. Bald. ibi eſt fraus de nomine ad nomen.

ditionē rei q̄ qñ sequitur:quia traditio rei potest se habere ad multos cōtractus nō sic traditio pretij. ¶ Item no.solum archiepiscopum posse punire suffraganeos suos.de quo in.c.vt litigantes de offi.ordi.lib.vj.& in.c. sacro.de sen.excō.& etiam officiales suffraganeorū qñ delinquunt vt officiales. de quo dic vt no.in.c.j.de offi. vica.lib.vj.& in.c.romana.de offi.ord.eo.lib.¶ Vltimò no.& tene mēti archiepiscopum posse tollere prauam cōsuetudinē totiꝰ ꝓuincię suę.cōcor.c.ex frequētibꝰ.de insti.licet em̄ nō habeat iurisdictionē in subditos suffraganeorum:vt in.c.pastoralis.de offi.ord.tamen prauam consuetudinem tollere potest, cū cōcernat totam prouinciā:& peccatum sit notoriū.facit.c. romana.§.notoria.de cēsi.lib.vj.¶ In gl.in vers. *qui prius*. in fi.vel secūdum Host.caneatur de re tradecda si pretiū fuerit intra certum tempus solutum.ff.de ędil.ędi.l. ędiles.§.fi. cū. l. seq.& idē no.in.l.si traditio.C.de act.emp.¶ In gl.fi.no. ergo ex glos.iuncto tex.ꝙ etiā pro inuestitura facti. i. pro inductiōe in corporalē possessionē nō potest aliqd exigi.Archi.enim habet inuestituram facti & non iuris.vt in.c.ad hęc.de offi.arch.& sic ꝓ possessione habē da non debet aliquid tradi,vbi etiam subest consuetudo vt hîc.quod tene menti. Abbas.

✤ SVMMARIVM. ✤

1 *Ordinatus ad titulū ecclesiæ alterius clerici cū cōsensu: tamē suo debet viuere de reditibus ipsius ecclesiæ.2.dūmō ibi in diuinis seruiat.alias secus vel facultates ecclesiæ non sufficerent.*

3 *Ignorantia iuris non excusat quem à delicto:licet mitius puniatur,quàm si ex proposito peccaret.*

5 *Episcopus si ordinauerit aliquē qui non habet vnde posit viuere tenetur ad prouidendum sibi.*

6 *Episcopus potest facere omnia quæ sibi papa specialitr non reseruauit.*

7 *Simonia committitur si quis fuit ideo in ordine receptus & assumptus,quia taliter assumptus promisit nihil ab ordinatore vlterius petere.*

¶ CAP. XXXVII.

PEr tuas. Ordinatus in subdiaconū qui priꝰ præsentatori suo promisit,ꝙ nihil ab eo peteret in susceptо ministrare,vel ad superiores ordines ascēdere sine dispēsatione nō pōt etiā si peccare nō crediderit.h.d.secunda ibi: *nos*. ¶ Casus literalis.Quidam clericus cū vellet in subdiaconū ordinari & titulū non haberet:rogauit quēdam presbyterū vt ipsum ad titulum ecclesiæ suę præsentaret:sed cùm presbyter hoc facere nollet promisit eidem ꝙ nūquam portionem aliquā peteret in ecclesia illa si pręsentaret eundem:& sic ad eius præsentationē fuit ordinatur.quę rebatur quid iuris esset de clerico. respon.pa.ꝙ nisi cū eo fuerit misericorditer dispensatum nec in eo ordine debet ministrare:nec ad superiores poterit ꝓmoueri. B.¶ No.j.ex tex.ꝙ nō solū abbates sed etiā īferiores p̄lati & rectores eccl'iarū pnt ordinare alios:& in titulū suarū ecclesiarū eos constituere:sine p̄iudicio tn̄ patronorū ipsarū eccl'iarū:vt patet ī.c.pe.s̄.de iurepa.¶ † Et ex hoc ampliat.c.episcopus si.&.c.nō licet.de prębē. vt nō possit quis ordinari sine beneficio.s.proprio vel alterius. nam sufficit quòd ordinetur ad titulum ecclesiæ alterius.ex hoc em̄ cōsequitur vt debeat habere sustētationē ex fructibꝰ illiꝰ ecclesię:quasi cēseat sibi cōstitutū beneficiū in redditibꝰ illiꝰ ecclesię.¶ † Secūdò not.ibi: *aliquā petere portionem &c.* ꝙ ordinatus ad titulū ecclesię alterius petit licitè ibi portionē.Et intellige ꝙ dixi, ꝙ debet ibi habere portionē & sustētationē vitę,tn̄ nō debet habere tantā partē vt videat facta sectio bn̄ficij. per.c.maioribꝰ.s̄.de prębē.sed debet sustētari tā q̄ clericus ar.in.c.ꝓposuisti.s̄.de tēpo.ord.¶ † No.ibi: *exegisse illicitum &c.* ꝙ ignorantia iuris nō excusat à delicto: minus tn̄ peccat q̄ ille q peccat ex studio vel sciēter.de pœ.dis.ij.c.sciēdū.¶ † Sed cōtra tex.op.de.c.cōquęrente. de cle. non resi.Sol.quādo quis ordinat ad titulū alterius ecclesię,& ecclesia sufficit ad ꝓuidendū vtriq;,tūc pōt iste ordinatus directè petere hāc portionē,& tenet ibi residere & deseruire in diuinis: si aūt nō faceret resi dētiā tūc posset priuari hac portione siue hoc titulo. se cūdū Io.an.in.d.c.cōquęrēte.Idem si facultates ecclesiæ non sufficerent.sed posset dici secundū eū.ꝙ illud. c.nō loquit in presbytero pręsentāte.quia est qd sibi imputetur quare p̄sentauit:sed pōt loqui in successore qui non fuit in culpa:& hoc no.ꝓ intellectu illiꝰ.c. cōquęrente. ¶ † Sed caueat episcopꝰ ordinator,quia si nullo modo pręsentator posset illi subuenire,cōpelleret episcopꝰ ordinator ad prouidendū.vt in.c.episcopus.de p̄b.& in.c. cū secundū.e.ti.¶ In gl.ij.in fi.& dicit hîc Inn.ꝙ ꝓ solū pa.poterit cū isto dispensari:& cū hoc dicto simpliciter trāseunt alij doctores.sed ego puto ꝙ etiā ꝓ episcopū poterit dispēsari in casu huiꝰ.c.¶ † Primò ꝓ theoricam Inno.in.c.dilectus.de tēpo.or.vbi fin.dicit ꝙ qñ in iure pręmissa est dispēsatio ex quo eā sibi papa non reseruauit videtur episcopis indulsisse ptātē.& facit in simili.c. nuperj.de sen.excō.&.c.nobis.in fi.s̄.eo.Nec ob.si dicat ꝙ per alia iura caueat vt in ordine solus papa dispenset: vt dixi in.c.de simoniacè.s̄.e.quia dico ꝙ hîc propriè & strictè nō cōmittit simonia.vel si est simonia, nō tn̄ est peccatum sicut qñ propriè interuenit donatio alicuius tēporalitatis,nā iste p̄sentatus in effectu nullū lucrū ex hoc cōsequebat,& iste ordinatus nihil donat:qa si non fuisset ordinatꝰ,in effectu nullā obligationē habuisset aduersus illū pręsentatorē.vnde isti mitius puniunt:vt patet in.c.penj.e.vbi dicā.& fatet etiā In.ibi. Ex p̄dictis & ex tex.colligitur alia limitatio:vt licet in alijs casibus simoniacus in ordine nō solū sit suspēsus ab illo ordine simoniaco recepto.sed etiā ab alijs. [a] j.q.j.c.reperiunt.& dixi in.c.per tuas.s̄.e.tn̄ in casu huiꝰ.c.tātū est suspēsus ab ordine illicitè recepto sed nō ab alijs:vt patet in tex. & hoc cōtingit rōne prędicta.sic & tali peccato ordinās vel pręsentās mitius punit.vt in.c.pej.eo. vbi tangam. ¶ † In gl.fi.ī fi.Sed cōtra gl.& tex.sic opponi pōt.ꝙ nulla interuenit hîc simonia.nā nō interuenit hoc munꝰ ab obsequio:quia nullū obsequiū indebitè impēsum fui,nec interuenit munꝰ à lingua.i.fauor humanꝰ seu sordidę p̄ces,imò humiles & iustas emisit,nec interuenit munꝰ à manu: qa nullū qd tēporale tradidit nec remisit aliquā obligationē de pręsenti Sol.licet de p̄senti nō esset orta aliqua obligatio:tn̄ post ordinationē nō obligat p̄sentator ad dādū isti certā portionē:q quidē portio cōsiderātis fructibꝰ est qd tēporale.remisit ergo istā obligationē rei tēporalis vt adipiscerē ius spūale.& remittere in istis idem est ꝙ dare.vt in.c.veniens.el.j.de testi.lib.vj.

ZACHARI. [a] ¶ Sed ēt ab alijs. Adde qd̄ posui in apostil.ad istū in c.ꝓ tuas. lo.ñ.in fi. in apo.in ver. quē scio simoniacū. s̄. eo.ti.vbi tāgo materiā huius versic.

✤ SVMMARIVM. ✤

1 *Simoniam cōmittit si quis dat vel recipit pecuniam pro administratione rerum spiritualium.3.*

2 *Spiritualia quibus modis capiantur in iure.*

4 *Ius patronatus non potest vendi nisi cum vniuersitate: nec potest diffiniri in iudicio seculari.*

5 *Simonia conuentionalis est detestabilior mentali.*

¶ CAP. XXXVIII.

1 COnsulere. † Nō eget summario qa breuis. Sed ꝓ alia verba pōt sic summari.Simonia est dare pecuniā ꝓ vicariatu vel pro alia administratiōe rerū spūaliū vel eccl'iasticarū habēda.& dātes & recipiētes ab illa eccl'ia sunt eijciēdi.h.d. ¶ Casus l̄ralis.Quęrebat à dño pa.q ꝓpriè dicerētur simoniaci.

moniaci.Papa rñdet ꝙ quicũq; per pecuniã aliquã admi niſtrationẽ obtinuerint tã dantes q̃ accipientes cũ ſimo nię percelluntur, & ab illa eccleſia repelluntur in cuius ignominiam dare & accipere pecuniam voluerunt.Ber. ¶ Not.j.ex tex.ꝙ contumelia q̃dã & iniuria irrogaſ illi eccleſię q̃ acquiriſ pecunia interueniente: & idem ſi adminiſtratio concediſ per pecuniã in illa eccleſia. & hoc quia cõſtituit illam eccleſiã ſeu eius adminiſtrationes ve
2 nales.cõcor.c.de hoc.s̃.e.&.c.audiuimusj̃.e. ¶ †Secũdò no.ꝙ ſimonia non ſolũ cõmittiſ in beneficio ſpũali obtinendo ſed etiã in qualibet adminiſtratione rerũ eccle ſiaſticarũ:& tũc eſt hoc ſimoniacũ qa prohibitum.& de iſtis adminiſtrationibus latè habetur.ij.q.iij.c. ſaluator.
3 ¶ †Vnde aduerte[a] poſt Io.and.ꝙ quędã ſunt ſpũalia ſe-
a cundũ eſſentiã ſuam.& horũ quædam incorporalia q̃dã corporalia.Prima.ſ.incorporalia nõ poſſunt vẽdi etiam de facto.qa non cadunt in cõuentionẽ nec eſtimãtur. vt ſunt virtutes & dona dei.& de his.j.q.j.in.c.j.& ibi glo. Secũda.ſ. Corporalia de iure vendi nõ poſſunt. ſed de fa cto vẽdunt:nõ tñ ſine vitio ſimonię. exẽplũ in reliquijs ſanctorũ:vt in.c.j.&.ij.s̃.de reli.& ve.ſan.Quędam ſunt ſpũalia per cauſam,vt ſunt ſacra ſtrictè & largè ſumpta ſacramẽta eũ ſunt ſpũalia rõne cauſæ: qa per eam cõſequimur gratiã.& iſta qa corporalia cadũt in prętio,ſed quidẽ nõ ſine vitio ſimonię:vt in.c.nõ ſatis.& in.c.cũ in eccleſię.s̃.e.Quędã ſunt ſpũalia propter ſtatũ: vt eſt religio.& de iſtis dicẽdũ eſt,vt in.c.dilectus.& in .c. veniẽs. s̃.e.Quædã ſunt ſpiritualia q̃ depẽdẽt à poteſtate ſpũali. vt in.c.ad aures.s̃.eo.Et quędã ratione officij.vt in.c. ad noſtrã.s̃.eo.& in iſtis nõ põt interuenire aliqua vẽditio. vnde quicqd cõpetit clerico ratione ordinis vt pulſare campanã:claudere oſtia eccleſiæ,& ſimilia: vel ſi eſt adminiſtrator rerũ eccleſiaſticarũ vẽdi nõ poſſunt.habent enim dependẽtia quandã à rebus ſpũalibus.vt p̃bẽda,& beneficia & decimarũ ius.Quędã ſunt annexa ſpũalib9: quia ſunt deputata ad vſum ſpũaliũ:vt vaſa ſacra, veſtes
4 ſacerdotales,& ſiſia. ¶ †Et de iure patronatus certũ eſt ꝙ cũ ſit annexũ ſpũalib9 vẽdi nõ põt:vt in.c.j. de iurepa.
b ſed tranſit cũ vniuerſitate[b] temporali. vt in.c.ex literis. eo.ti.de iurepa.nec cauſa iuſpatronat9 per laicũ iudicio
5 diffiniri põt.c.quanto.de iudi. ¶ †In gl.fi.ibi. *fuit proceſſum ad actũ:* & tũc aduertendũ:qa aut interuenit pactũ, & cõmittiſ ſimonia conuentionalis,q̃ eſt valde deteſtabilis.Aut nullũ pactum interuenit ſed praua intẽtio : & tunc eſt ſimonia mentalis quæ non eſt tam execrabilis. quia per ſolam pnĩam abſq; reſtitutiõe aboletur. vt dixi in.c.tua,s̃.eo.& habetur in.c.fiĵ.eo.

☙ *SVMMARIVM.* ❧

1 *Simonia committitur ſi aliquid accipitur ex conſecratione epiſcoporum: vel ex benedictione abbatis: vel ordinatione clericorum non obſtante aliqua conſuetudine : quod procedit etiam ſi ex poſtfacto accipiatur.2.*

2 *Simonia non eſt ſi ad ordines aſſumpti cõpelluntur aliquid pro fabrica dare:ſtante de hoc aliqua conſtitutione : dummodo ordo liberè conferatur.*

3 *Simonia non eſt ſi tempore chriſmatis datur epiſcopo cenſus aliâs ſibi debitus ſtante de hoc conſuetudine.*

¶ *CAP. XXXIX.*

1 SIcut pro certo. ¶ †Simonia cũ eſt aliquid exigere pro conſecratiõe epiſcoporum, & benedictionibus abbatum, & ordinationibus clericorum:nec excuſat conſuetudo.h.d.Primò narrat exceſſum & ipſius excuſationẽ. Secundò excuſationẽ reprobat & exceſſum prohibet & pœnam adijcit.ibi. *tantũ.* ¶ Caſus literalis. In pleriſq; locis à multis prelatis fiunt turpes exactiones pro conſe crationibus epiſcoporum benedictionibus nubentium. & conſimi libus.& eſt taxatũ quantũ debeat dari iſti vel illi quãtũ vel alteri vel alij hmõi prauitatẽ per cõſuetudinẽ defendentes.Conſiliũ hmõi cõſuetudinẽ quę dicẽ
• da eſt potius corruptela penitus reproba,phibendo ex preſſè ne pro talib9 quocũq; p̃textu aliquis extorquere pręſumat aliquid vel exigere,alioquin.& qui dederit & qui accœperit cũ Giezi & ſimone cõdẽneſ.Ber. ¶ No. j.ex tex.ꝙ epiſcop9 diciſ cõſecrati.Abbas benedici:cleri cus ordinari:ſed ſatis põt dici ꝙ etiam epiſcop9 ordinatur:qa epiſcopat9 eſt ordo:vt no.in pœ.ſexti. ¶ †Not. ij.ibi: *exactiones & extortiones.*ꝙ nec pro cõferendo ordine nec pro iam collato põt introduci conſuetudo vt aliquid detur:& vult tollere palliationẽ quorundã qui exigebãt ex poſtfacto:dicit tñ Hoſt.cõſuetudine poſſe induci vt ordinandus aliquid daret ad fabricã eccleſię, vel ad cultũ diuinũ:ita tñ vt ordo liberè conferaſ : ſed poſtea compellatur ordinatus ad obſeruãdũ laudabilẽ conſuetudinẽ.vt in.c.ad apoſtolicãj̃.e.& no. bene hoc dictũ Hoſt.vt nõ ſolũ à laicis ſed etiam à clericis põt p̃textu cõſuetudinis aliqd haberi ad cultũ diuinũ cõuertendũ,nõ tñ valeret pactũ vel ſtatutũ etiã in fauorẽ ec-
a cleſię vt.j.q.iij.c.ex multis.in fi.vbi bo.tex.& in.c. Iacobusj̃.e.vbi dicã. ¶ †Valet etiã conſuetudo ſecũdũ doc. vt cenſus aliâs debit9 epiſcopo deferaſ tẽpore chriſmatis:quia nõ daſ principaliter ꝓ chriſmate quod no.&c.

☙ *SVMMARIVM.* ❧

1 *Abbatiſſa vel prioriſſa vel aliter prælata,non venit appellatione monialium.* b

2 *Monialium appellatione non veniunt monachi.*

3 *Conſtitutio antiqui iuris declaratoria addens pœnã dicitur nouare reſpectu pœnæ adeò quòd non trahitur ad præterita.*

4 *Iuris ignorãtia excuſat moniales:& etiam monachos qui claſtra non exeunt.*

Iuris ignorantia an excuſet clericos: quia& ipſi ſunt milites cœleſtis militiæ.

5 *Neceſsitas excuſat quẽ à furto tã reſpectu pœnæ quàm culpæ.*

Committẽs peccatum propter paupertatem quãdo excuſetur?

Neceſsitatis tempore omnia ſunt communia.

Moniales etiam prætextu paupertatis non debent recipere aliquid ab intrare volentibus monaſteria.

6 *Simonia non impedit monachũ:adeò quòd non poſſet ſine damnatione redire ad ſeculum:ſed bene impedit quòd nõ habet locum in illo monaſterio.*

¶ *CAP. XL.*

QVoniam. Religioſi p̃tio recepti vnà cũ recipientibus de monaſterio expellũtur,& in arctiorĩ bus monaſterijs ad agẽdũ pœnitẽtiã detrudunt. Sed recepti añ iſtud cõſiliũ po nebant ſic recepti in alijs locis eiuſdem ordinis,niſi mul titudo ſit in cã:ita tñ ꝙ renuntient primę receptiõi, & de nouo recipiuntur.h.d. Et ſunt quatuor partes. Primò prouidet circa futura.Secũdò circa p̃terita.ibi : *de his.* Tertiò prorogat.ibi: *hoc etiam.* Quartò publicatio nẽ fieri mãdat.ibi: *verum.* ¶ Caſus literalis. Simoniaca prauitas apud multas moniales in tãtũ inualuit ꝙ vix recipere voluerũt aliquas in ſorores ſine pretio pauper tatis prętextu.Præcepit conſilium ne de cætero iſtud fiat,ſtatuens vt quęcunq; de cætero talem commiſerit prauitatem tam recipiens q̃ recepta ſiue ſubdita fuerit ſiue prelata,ſine ſpe reſtitutionis de monaſterio expellaſ in arctius monaſteriũ ad agẽdũ perpetuã pnĩam detrudẽdã:de his verò quæ ante iſtud conſiliũ taliter ſunt receptę ſtatuit vt de illis monaſterijs quę perpetuã ſunt ingreſſę remoueãtur & cũ alijs eiuſdẽ ordinis colloc̃tur.ſi fortè propter multitudinem hoc fieri non poterit.ne dãnabiliter in ſeculo euangenſ,de nouo diſpẽſati uè in eiſdẽ monaſterijs recipianſ mutatis locis priorib9 & inferioribus aſsignatis.& hoc quod dictũ eſt de mo-

☙ SEBA. SAPI. ❧

a ¶ Vñ aduerte.Vide Abba.ĩ.c.quãto.vbi mod.s̃. de iudi.vbiquot modis quid dicatur ſpirituale.

ZACHARI.

¶ Tranſitcũ vniuerſitate . Adde iſtũ in.c. c̃to.nu. vij̃.& qđ ibi poſui in apoſti. ad iſm ĩ ver.eſt falſum.s̃. de iud.& ĩ.c.q̃relã nu.iiij̃. & ibi iterũ notaui in apoſti. ad eundẽ poſt eũ in apoſt.in ver. vt in iure patronat9. s̃.iſto.eo.ti.

SEBA. SAPI.
a ¶ Monialiũ. Vide Andreã. ficulum nouiter põderãtẽ hũc tex. in. c. fi qs ſ. de rebus eccl. nõ alienan.

SEBA. SAPI.
b ¶ Cõia. à quibus neceſsitas excuſet tradit Fel. in. c. q̃re lã. ĩ fi. ſ. de iureiu. And. ficul⁹ ĩ rub. ſ. de ferĩs. Ias. in. l. principalib⁹. ff. ſi cer. pet. & nũquid excuſet à ſimonia tradit Felin. poſt Ab. in. c. cũ in eccleſia. ſ. eod.

ZACHARI.
c ¶ Ab omni culpa. Adde bo. tex. j. c. ĩ. ſ. de obſeruat. ieiu. & ibi doc. Bar. in. l. diuus. ff. de peti. hære. & Feli. ĩ. c. q̃relã. col. iiĩ, in gl. in ver. neceſsitate. ff. de iureiu. & ibi habes à qb⁹ delictis excuſet neceſsitas. itẽ q̃ ꝓpter eã tollat̃ lex & ſtatutũ. qđ tñ intellige de neceſsitate ineuitabili. vt per Feli. vbi. ſ.

ZACHARI.
d ¶ Item paupertas nõ excuſat. Adde q̃ licet paupertas nõ excuſet à ſimonia. vt hic neceſsitas tñ excuſat etiã in ſpiritualib⁹ no. ſ iſte in. c. cũ ĩ eccleſiæ. ſ. eo ꝓ quo alle. gl. in. c. baptizã dis. j. q. j. qđ tñ reſtringe vt p Fel. in alle. c. cũ in eccleſię. in. j. no. vt ꝓcedat hoc dictũ dũ mõ illa neceſsitas ſit ineuitabilis. p gl. in cle. j. in gl. fi. de baptiſ. & à ſancto Tho. in. iiĩ. di ſtin. q. ĩ. ar. ĩ.

nialibus obſeruandũ eſt de monachis & alijs regularibus ne per ſimplicitatẽ vel ignorantiã aliq̃ ſe valeãt excuſare, p̃cepit vt epiſcopi per ſuas dioceſes ſingulis annis hoc faciãt publicari. Ber. ¶ † No. j. ex tex. q̃ appellatione monialiũ nõ venit abbatiſſa vel prioriſſa vel aliter p̃lata. nã primò fecit mentionẽ de monialib⁹ in genere, & poſtea ſubdit de p̃lata. vt in. c. fi. j. eo. ¶ Secundò no. q̃ receptio monialium ſpectat ſimul ad p̃latũ & ad alias moniales. & vide qđ no. in. c. fi. de reg. li. vj. ¶ † Tertiò no. in ver. *hoc etiam.* q̃ appellatione monialiũ[a] non veniũt monachi: qa licet maſculinũ cõprehẽdat fœminiñ nõ tñ ecõtra: vt. ff. de le. ij. l. ſi ita ſcriptũ. ¶ † Vlti. no. q̃ cõſtitutio iuris antiqui declaratoria addens nouã pœnã nõ extẽdit̃ reſpectu pœnę ad p̃terita. & ſic reſpectu illius pœnę cẽſet̃ noua cõſtitutiõe. q̃ optimè ꝓbat̃ hîc: nã licet ante cõſiliũ hęc ſimonia cõmittit̃ in hmõi receptiõe, tñ iſta pœna nõ erat ſic ſtatuta. vñ aliter puniunt̃ recepti añ hãc cõſtitutionẽ, aliter recipiẽdi. & cõ cor. c. cũ tu. j. de vſur. & no. Pau. de lea. ĩ procœ. cle. & no. in. c. fi. de cõſti. ¶ † Põt etiã colligi ex fi. literę q̃ monachi: moniales & alij regulares excuſant̃ ab ignorãtia iuris. de monialib⁹ nõ eſt dubiũ: qa & alijs monialib⁹ per miſſum eſt ignorare iura. l. cũ de indebito. ff. de ꝓba. l. ſi emãcipati. C. de iu. & facti igno. vide bo. gl. q̃ generaliter hoc ꝓſequit̃. j. q. iiij. in. c. turbat̃. ſ. notãdũ. & xxxviij. di. in ſum. & fortius debẽt excuſari moniales q̃ nõ exeũt clauſtra monaſterij. vt in. c. j. de ſta. re. li. vj. ſed in monachis eſt bñ notãda hęc litera. Sed dicit Hoſt. q̃ põt ꝓcedere in monachis q nõ exeũt clauſtrũ: ſed cũ hodie vadũt ad audiẽdũ iura nõ de facili eis p̃mittit̃ hęc ignorantia, poſſet etiã dubitari in clericis ſecularib⁹: qa & militib⁹ permiſſum eſt ignorare iura. l. j. C. de iur. & fac. ign. & cleric⁹ gaudet priuilegio militis. vt no. gl. ĩ. l. miles. ff. de re iudi. nã ſicut miles armatę militię debet intẽdere armis. ita & miles cœleſtis militię debet intẽdere diuinis. Sed tñ fortè aliud poſſet in eis dici: qa & ipſi (ſi poſſunt) debẽt mitti ad ſtudia literarũ & eis ſuadet̃ & p̃cipit̃. vt ĩ. c. cũ ex eo, de ele. li. vj. & xxxviij. di. c. ignorãtia. & cũ multis. cc. illius di. ſed milites armatę militię nõ debẽt ſtudere: ſed intẽdere circa ſalutẽ reipublicæ. ¶ † In gl. j. ibi: *nõ debet quis peccatũ operari mortale &c.* Sed cõtra hoc opp. de. c. diſcipulos. de cõſe. di. v. & de. c. iij j. de fur. vbi p̃textu paupertatis qs excuſat̃ à furto dicit hîc Ioan. and. quòd neceſsitas non excuſat à culpa ſed alleuiat pœnã hęc ſol. mihi nõ placet quo ad furtũ p. d. c. diſcipulos. vbi etiã à culpa excuſant̃ diſcipuli. ſecũdò ſolui q̃ paupertas hñs in ſe neceſsitatẽ excuſat. iſta ſol. non eſt gnralis. & ob. c. ſicut. xxxij. q. iiij. vbi dicit̃ q̃ potiꝰ qs debet famę mori q̃ idolaticis veſci. & vide ibi tex. cũ gl. Et ideò cõclude ſic q̃ q̃dã ſunt in ſe mala vt adulterari, occidere, peierare: & ſimilia. & illa p̃retextu paupertatis nõ ſunt cõmittẽda. & habet locũ iſtud dictũ potius omnia mala pati q̃ malo cõſentire: vt in. c. ita ne. & in. c. ſacris. alle. in gl. Quędã ſunt q̃ licet in ſe ſint mala: tñ tẽpore neceſsitatis deſinũt eẽ mala. vt furtũ. nã tẽpore neb ceſsitatis oĩa debẽt eſſe cõia[b] .xlvij. di. ſicut. & iõ nõ cõmittit̃ furtũ illo tẽpore, q̃a nõ cõtractat rẽ alienã, ſed intellige qñ eſt tanta neceſsitas q̃ fame periret ſi nõ capec ret ex quo ſibi ab alijs nõ dat̃, & tũc exuſat̃ ab oĩ culpa[c] & ita intellige. c. diſcipulos. Sed qñ eſt neceſsitas ſed non tãta, tunc alleuiat̃ pœna & culpa: nõ tñ ex toto excuſat̃ & ita intellige. c. iij. de fur. ſecũdũ vnã lec. Ad propoſitũ dic q̃ iſtę moniales nõ p̃nt excuſari à vitio ſimoniæ p̃textu paupertatis. quia debẽt à receptiõe abſtinere. & tot dẽbet recipere quot p̃nt viuere de redditib⁹ monaſterij. vt ĩ. c. vnico. de ſta. re. li. vj. Et in fi. gl. no. gl. cõſimilẽ gl. habes in. c. nõ ſatis. ſ. e. & hãc gl. ſequit̃ Hoſ. Inn. cõtra in. c. tua. ſ. e. nã eſt remittere debitũ à iure vt ſit monachus & nõ habeat victum à monaſterio cõtra. c. per d tuas. iij. ſ. eo. Itẽ paupertas nõ excuſat[d] vt hic: ſed dic vt dixi in. d. c. nõ ſatis. q̃ per viam pacti & cõditionis hoc non eſt licitũ ſed per viã cuiuſdã ꝓteſtationis ſimplicis põt glo. ſatis ſuſtineri: quod etiã voluit hîc do. Ant. cautius tñ eſt vt nullo modo hoc fiat. ar. illi⁹. c. vnici. de ſta. reg. lib. vj. ¶ In gl. ij. ibi. *credo quòd hodie ſtãdum ſit. &c.* vult ergo gl. q̃ hodie regulares recepti p̃ ſimoniã nũq̃ dẽponãt̃, ſiue agat̃ p̃ viã inqſitiõis ſine accuſa. & ſecũdũ hãc lec. erit ſublata diſtinctio. c. dilect⁹. ſ. e. ſed In. & Hoſ. tenẽt primã lect. gl. vt diſtinguat̃ modus agẽdi. qđ mihi ſatis placet in monialibus tñ quę nõ habẽt ordinẽ. vt in c. noua. de pœ. & re. indiſtincte ſeruabit. hoc. c. Nec ob. quod dicit gl. q̃ in effectu deponunt̃ ex quo detrudunt̃ ſine executione ordinis. qa hoc eſſet verũ in monacho non clerico ſed in monacho clerico forti⁹ operatur depoſitio q̃ ſimplex ſuſpẽtio ſaltẽ reſpectu diſpẽſationis. ad hoc quod no. in. c. tuę. de cle. nõ re. ¶ Et in gl. vel ſecũ dũ Hoſt. detrudẽtur in ergaſtulo intra ſepta monaſte-
9 rij & ibi agẽt duriorẽ vitã q̃ alij. ar. l. di. c. ſtudeat. ¶ † Et ad vltimũ põdera gl. cũ tex. maxiè ibi: *ne dãnabiliter in ſeculo euagentur &c.* vbi elegãter ꝓbat̃ q̃ ſimonia non impedit monachatũ: licet impediat locũ habere in illo monaſterio. nã ſi nõ eſſet moniales impediente ſimonia poſſent redire ad ſeculũ ſine dãnatiõe: quod tene mẽti.

SVMMARIVM.

1 *Simoniacè receptũ per extortionem reſtituitur duplicatum: ſi verò recipiatur ex communi concordia ſecus, quia reſtituitur tantundem.*

Pœnæ in foro animæ non ſunt ſoluendæ.

2 *Simonia committitur non ſolum in ſpiritualibus meris: ſed etiã in annexis ſpiritualitati.*

¶ *CAP. XLI.*

AVdiuimus. Epiſcopi nil exigere debẽt vt permittant in eccleſijs ſibi ſubiectis clericos inſtitui monachos ꝓfiteri, vel mortuos ſepeliri: alioquin exacta reſtituentur duplicata. h. d. Et ſunt tres patres principales. In prima narrat factum. In ſecunda inhibitionẽ facit. ibi. *cum igitur.* in tertia puniri mandat. ibi: *quòd ſi quis.* ¶ Caſus litteralis. quidã epiſcopi decẽdẽtibus eccleſiarũ rectoribus eccleſias ipſas ſubijciũt interdicto, nec permittũt aliquos in eiſdem inſtitui donec pecunia perſoluatur. Itẽ cũ miles aliquis vel clericus domum religionis ingredi̇t vel apud religioſos eligit ſepulturã ſi nihil reliquerit loco religioſo difficultates ingerũt donec aliquid muneris recipiant. Peruenit hoc ad notitiã papę. qui rñdet. Cũ ergo nõ ſolũ à malo ſed etiã ab omni ſpecie mali p̃cipiat apoſtolus abſtinere cõſiliũ hmõi exactiones duxit inhibẽdas. & qui cõtrafecerit exacta duplicata reſtituat in vtilitatẽ locorũ in quorũ fuerant ſoluta diſpendiũ fideliter cõuertẽda. Bern. ¶ No. j. ex tex. q̃ pro inſtitutione rectoris ſeu pro cõſenſu p̃ſtãdo ipſi inſtituto nihil exigi debet. ¶ Secũdò no. q̃ iniuria fit illi eccleſię de cuius
3 rectoris inſtõne tractat̃, ſi pro inſtitutione pecunia exigitur. ¶ † Vltimò no. caſum in quo ſimoniacè exactum debet reſtitui duplicatũ. Sed cõtra hoc ob. text. in. c. de hoc. ſ. e. vbi tñ reſtituitur illicitè exactũ. nec in aliquo alio iure huius ti. cauet̃ de iſta duplicatione. So. põt dici q̃ cõtrariũ procedit qñ aliquid ſimoniacè exigit̃ ex cõi cõcordia dantis & recipientis. iſte verò tex. procedit in exacto per ſuperiorẽ quaſi per extortionẽ & quãdã cõcuſsionẽ. nã rõne ſuperioritatis iſti epiſcopi ingerebant difficultates & ſic potius violenter & per impreſsionẽ cõſequebãtur hanc pecuniã q̃ ex ſpõtanea voluntate dãtis & per hoc quod no. j. q. j. c. iubemus. & in. c. procurator. de cẽſi. & in. c. exigit. eo. ti. lib. vj. An autẽ in foro penitentiæ teneant̃ illi exactores ſic exacta reſtituere duplicata? credo q̃ nõ: qa in foro animę neceſſariò nõ eſt ſoluendum

ſoluendum quod ratione pœnæ imponit.pro hoc vide
a gl.[a]fin.xij.q.ij.in.c.fraternitatis. ¶ In gl.ibi: *quia redimit ius ſuum &c.* Aduerte.quia gl.malè dicit quocũq; ſe vertat:aut enim capit hæc inſtitutio pro libera collatione beneficij ſeu pro cõfirmatione electionis.& ſic pro inſtitutione iuris.& ſic indubitãter ſimonia cõmittit quãtumcunq; denegẽt indebitè talis inſtitutio:quia non debuit iſte emere inſtitutionẽ,ſed ad ſuperiorẽ ſuperioris erat recurrendũ.& de hoc eſt tex.apertus in.c.ſicut.§.e. facit.c.nullus.de iurepa.nec dicit talis redimere vexationem ſuã:imò intendit ius ſuũ de nouo querele.nã hoc caſu tractat de iure ſpirituali querendo,nõ autẽ de iure quæſito defendẽdo.& pro hoc qđ dixi in.c.dilectus.ij.§. e.aut capit hęc inſtitutio prout eſt facti:vt eſt introductio in poſſeſſionẽ quæ fit poſt plenũ ius tranſlatum.de quo in.c.ad hæc.&.c.vt noſtrũ.de offi.Archi.& tũc etiã pro tali poſſeſſione adipiſcenda nõ eſt aliquid tẽporale ex pacto dandum,cũ poſſeſſio ſit iuris:hinc eſt q̃ laicus rem ſpiritualẽ etiã poſsidere non põt:vt in.c.cauſam.de præſcri.vel ſaltẽ eſt cõiuncta cũ exercitio iuris ſpiritua-
2 lis. ¶ † Et pro annexo ſpiritualibus nihil eſt ſoluendũ.j. q.iij.c.ſi qs obiecerit.& in.c.de iure.§.de iurepa.& hoc voluit Inn.in.c.ad aures.§.e.eſt gl.no.in.c.maiores.xvj. q.vij.vide tamen quod dixi in præalle.c.dilectus.vbi tetigi an quando ſit licitũ redimere vexationem ſuam.

SVMMARIVM.

1 *Simonia non committitur ſi poſt ordines receptos aliquid datur ordinatori ſtante de hoc cõſuetudine,non tamen debet præcedere aliqua taxatio vel cautio de dando:ſed liberè debẽt iſta cõferri.2.an autem poſt ordinationem poſsit cogi dare? vide j.nu.4.vſque in finem.*

3 *Epiſcopus habet iuriſdictionem in laicos ad ipſos cogendum obſeruare laudabilem cõſuetudinem eccleſiæ.*

4 *Conſuetudo in fauorem eccleſiæ inducitur per actus qui ſunt meræ voluntatis etiam per laicos.*

5 *Veneti in vita nõ ſoluunt aliquid de decimis:ſed in morte decimantur omnia bona mobilia.*

¶ *CAP. XXXXII.*

AD apoſtolicam. Sacramẽta ſunt liberẽ conferenda:cogit tamẽ ordinarius laicos obſeruare laudabiles conſuetudines.h.d. Et primõ ponit clericorũ exceſſum.ſecũdò contra vtrũq; prouidet.ibi.*qua propter.* ¶ Caſus literalis.Quidã clerici pro benedictionibus nubẽtiũ & exequijs mortuorũ & ſimilibus pecuniã exigunt & extorquent:& niſi eis fuerit ſatiſfactũ frauduleter impedimẽta fictitia opponunt.Ecõuerſo quidã laudabilẽ cõſuetudinem erga ſanctã eccleſiã deuotiõe fideliũ introductã infringere nitunt ſub prętextu pietatis.Vnde cõſiliũ ſuper his prauas exactiones prohibet fieri,& pias cõſuetudines pręcipit obſeruari:ſtatuẽs vt liberè cõferant eccleſiaſtica ſacramẽta.& per epiſcopũ loci veritate cognita cõpeſcant qui malitioſè laudabilẽ cõſuetudinẽ cõmutare nitunt. ¶ † No.j.ex tex.q̃ licet tẽpore ſacramẽtorum
1 collatorũ nihil tẽporalitatis pręcedẽte exactione ſit tribuendũ,tamẽ ſpõte & liberè põt eccleſijs aliq̃d cõferri: nec ex hoc dicunt ſacramẽta vendi:ad hoc.c.dilectus.ij.§.eo.Et põt introduci cõſuetudo vt laici aliquid cõferãt
2 eccleſijs.de quo dic vt latius j.dicã cũ glo. ¶ † No.ij.ibi. *libere.* q̃ etiã vbi ſubeſt cõſuetudo aliquid dãdi ſacramẽta ipſa liberè ſunt cõferenda.ex quo infert q̃ aliqua cautio prius exigi nõ põt.Itẽ no.ibi. *per epiſcopũ loci.* q̃ rector eccleſiæ nõ põt aliquid circa cõſuetudinẽ decernere vel populũ ad obſeruandũ hãc cõſuetudinẽ cõpellere,ſed & rationabilitas cõſuetudinis p epiſcopũ eſt ſer-
3 uanda & declarãda,& p eundẽ cõpulſio faciẽda. ¶ † Et ex hoc tex.no.vnũ caſum ſin.in quo epiſcopus habet iuriſdictionẽ in laicos vt.ſ.cõpellat ad obſeruandũ laudabilem cõſuetudinẽ erga eccleſiã introductã:& tenet mẽti hunc tex.vt nõ ſolũ epiſcopus ſibi vẽdicet iuriſdictionem vbi de rationabilitate cõſuetudinis apparet.Sed in cognoſcendo an ipſa conſuetudo ſit laudabilis.pro hoc text.vbi. *veritate cognita.* ſicut enim iudex cognoſcit an ſua ſit iuriſdictio in.c.ſuper literis.§.de reſc.& in.l.ſi qs ex aliena.ff.de iud.ita ipſe põt cognoſcere de hoc ſuę iuriſdictionis fundamẽto,an.ſ.cõſuetudo ſit laudabilis.nã data rationabilitate cõſuetudinis laici cõmittũt ſacrilegium ſeu excedũt in ipſam eccleſiã:quo caſu epiſcopus etiã in laicos vẽdicat ſibi iuriſdictionẽ:vt in.c.cũ ſit generale.§.de fo.compe. ¶ In gl.ſi.ex hac gl.colligitur duplex lec.ad tex.vna ponit in ſi.vt intelligat de cõſuetudine qua abutuntur laici in volendo inſtituere clericos in eccleſijs patronatis,vel in volẽdo eligere vbi eccleſia eſt collegiata.Sed certè iſta lec.non eſt applicabilis ad text. qui loquit de cõſuetudine introducta per laicos in fauorem eccleſiæ:ſed q̃ laicus prẽſentet vel cõſentiat electioni nõ fuit introductũ ex cõſuetudine laicorũ,nec principaliter in fauorẽ eccleſiæ ſiue clericorũ, imò in fauorẽ ipſorum patronorũ.& fuit introductũ ex tolerentia & permiſsione eccleſiæ & gratioſè vt laici inducerent ad conſtructionem eccleſiarũ:vt in.c.quoniã.de iurepa.ſic etiã põt colligi qđ hîc dicunt aliqui vt intelligat de conſuetudine p quã laici volũt punire clericos ante degradationem,dicẽtes q̃ propterea hoc faciũt vt prouinciã purgent malis hominis.nã hæc & ſimilia exẽpla nõ ſunt huic literę cõſentanea:quæ(vt dixi)loquit de cõſuetudine laudabili introducta per laicos in fauorem eccleſiæ
4 quã nũc qdã laici volebãt infringere. ¶ † Et ideò datur ij.lec.quæ ponit in principio gl. q̃ eſt no.& ſingularis & nõ probat alibi niſi hîc.vt intelligat de cõſuetudine qua quãdo laici cõſueuerũt literaliter offerre eccleſijs aliqua tẽporalia qñ percipiebãt ſacramẽta.& idẽ voluit gl.per iſtum tex.in.c.ſuã.§.eo.Sed Inn.videt multũ reſtringere hanc lec.dicẽdo eã intelligendã qñ laici nituntur immutare hãc cõſuetudinẽ ſolicitãdo vel cõtrariũ ſtatuẽdo.nõ debet autẽ intelligi vt ſit aliquid cõſueuit cõferri tẽpore collationis ſacramẽti q̃ ad illud ſoluẽdũ poſsit nunc cõpelli.Vnde cõcludit q̃ ſi pro pœnitẽtia cõſueuit dari munus,nõ põt quiſq̃ cõpelli ad illud p̃ſoluendũ.Reddit rationẽ.quia aut inuitus qs ſoluit,& tũc illud fuit ſimoniacũ & cõtra ius diuinũ inductũ , ergo & impreſcribile:vt in.c.ſi.de cõſue.aut ſpõte quiſq̃ ſoluit, & tũc nõ põt cõpelli ad ſoluendũ,ſed ſi aliquid cõſueuit dari non tẽpore collationis ſacramẽtorũ ſed ex poſt facto: vt eſt venetijs vbi homines in vita nõ ſoluũt.aliq̃d de decimis ſed in morte decimant omnia bona mobilia.& etiã in britannia vbi etiã in morte dat tertia pars omniũ bonorum cõuertẽda ad cultũ diuinũ & eleemoſinã pauperũ: tunc bene ſecũdũ eũ nõ ſeruãtes talẽ cõſuetudinẽ poſſunt cõpelli quia tãto tẽpore ſoluẽdo videnr videt volũtariè ſe ad hoc obligaſſe.Cõcluſio ergo Inn.in breuibus ſit iſta.vt ſi eſt cõſuetudo q̃ aliq̃d liberaliter det tẽpore ſacramenti:laici qui volũt cõtrariũ ſtatuere vt nil detur ſeu ſolicitãt poſſunt compelli vt deſiſtãt.vt hîc.Sed ille qui nõ vult ſoluere nõ eſt cogẽdus.Sed ſi cõuenit aliq̃d dari tẽpore ſacramẽti eſt p̃ſumptio ſimoniæ : quaſi non habuerit principiũ volũtariũ.& ideò nõ debet qs cogi; ſecus vbi cõſueuit aliquid dari poſt liberã collationem. Hoſt.videt in omnibus tenere cõtrariũ:vt etiã ſi cõſueuit aliq̃d dari tẽpore ſacramẽti ex quo liberè nulla exactione p̃cedẽte ſoluit:quia tũc põt cõpelli ad obſeruantiam cõſuetudinis:tñ cõpulſio fiet poſt collationẽ ſacramentorũ.ad hoc alle.c.ex parte.de cenſi.Et ad illã rationem Inn.in eo qđ dicit q̃ vbi cõſueuerũt dare poſt viderentur volũtariè ſe ad illud obligaſſe.dicit idẽ ſi tẽpore collationis ex quo nulla p̃ceſsit exactio.Et idẽ ſentit hîc
b Goſ.ponens exẽplum.q̃ fortè in exequijs [b] mortuorum

SEBA.SAPI.
a ¶ Vide gl.illã gl. copioſè exornat Feli.in.c.j. col. xij. ver.tertius caſus.§. de conſtitu.

SEBA.SAPI.
b ¶ Exequijs.An valeat conſuetudo q̃ aliquid detur pro ſepulturis . vide Pau.de ca.in cõſil. cccj.inci. viſo ,proceſſu.ĩ fi.& in cõſi. ccclxiij. inci. circa primũ.& Bellame. in cõſil.xxxj.inci. q̃ mulier.colũ.iij. in fi.& ibi quę requiruntur ad hoc q̃ valeat talis conſuetudo.

erat solitū prout est dari certū in benedictionibus nubentiū solet dari panis,in ordinatione clericorum solet dari mantutergiū:& sic expresse sensit de eo qđ dabat tēpore collationis sacramentorū.Itē non placet Host.illa opi.Inn.vt valeat consuetudo per quā bona decimātur post mortē,nisi essent approbata p papā.Moueť.qa hęc consuetudo pōt esse dānosa ipsis ecclesijs,licet quādoq; possit esse lucrosa.Nā si paterfamilias viueret centū annis bona illa decimarenť tantū semel in centū annis.& sic ecclesia perderet.Ecōtra pōt contingere q; in tribus diebus succesiuè morerenť pater filius & nepos, & sic decimarenť illa bona tribus vicibus in tribus dieb⁹.Circa hoc an & qñ valeat consuetudo super decimis.dic vt no.in.c.j.de deci.li.vj.&.c.ad apostolicæ.&.c.à nobis.& c.tua.s̄.de deci.d.Anto.licet distinguat:tamē nihil boni in eo video.Dicit enim q; aut illud qđ est præstandū de cōsuetudine habet aliquā legitimā causam vt ratiōne cathedratici:& tūc illud est p̄stādū.Idē si nō habet causam specificā:sed est illud conuertendū ad cultū diuinū.Sed ista sunt dicta Host.in.c.sicut.s̄.e.& debet vltimū intelligi q; valeat procultu diuino:ita q; sacramēta prius libere conferanť vt ibi dicit Host.Si verò aliquid est p̄standum tēpore sacramēti quod tēdit in vtilitatē ipsorū clericorū,tūc debet fieri cōpulsio:secus si soluit ex postfacto sine fraude:& in hoc videť sequi opi.In.hīc pro intellectu huius.c.vide qđ plenè dixi in.d.c.suā.s̄.e.conclude q; iste tex.debet intelligi de eo qđ cōsueuit liberè dari vel tēpore collationis vel ex post facto,ita tn̄ vt nunq̄ fiat etiā p̄suppositā cōsuetudine cōpulsio vel aliqua exactio tēpore sacramēti.& q; cōsuetudo fuerit inducta nō ex præcedēti exactione:sed ex pia deuotione fideliū, vt dicit in litera.& ita videť apertè probare ista litera.nam in principio fecit mentionē de clericis exigētibus pro sacramento,& statim subiecit de laicis volētibus immutare consuetudinē laudabilē.vt ergo cauda nō superetur à capite:iuxta no.ī.c.maiores.de bap.opportet q; intelligatur de cōsuetudine laudabili aliquid dādi p̄cedētibus sacramētis:& certè ista litera satis innuit in donatione tēpore sacramētorū.nā si fuisset cōsuetudo vt dareť post: non fuisset dubiū ne clerici exegissent â principio.vnde pa.hīc prouidit capiēdo mediū vt sacramēta liberè conferantur & laici postea cōpellanť ad obseruandā cōsuetudinem,nec procedit restrictio Inn.dū intelligit literā de volētibus cōtrariū statuere,nō autē q; aliquis possit cōpelli:nā vehementer obstat sibi hæc litera ibi: *& pias consuetudines præcipimus obseruari.* ergo fiet cōpulsio cū effectu.nā licet alibi cōpellanť desistere à molestia per hoc tamē necessariò nō obseruareť cōsuetudo: cuius cōtrarium hīc p̄cipit papa.Cōcludo ergo tria q; nō valet consuetudo vt tēpore sacramēti aliqd cōferať ab initio. Secundo no.pōt cōsuetudo introduci vt aliquid detur pro sacramētis vbi præcesit exactio quia initiū fuit simoniacū & vitiosum.& in istis duobus casib⁹ intelligo modos qui annullāt cōsuetudinē.Tertiò q; valet cōsuetudo vt aliquid deť tēpore collationis suæ ex postfacto vbi ex mera liberalitate populi fuit introducta.ita tamen vt sacramēta prius liberaliter conferanť.Aut ergo voluit liberè dare tēpore sacramēti:& potest recipi:aut noluit:& tūc ne videanť sacramēta vēdi debēt liberā cōferri:sed postea fiet cōpulsio ad obseruādū consuetudinem.& hoc videť sentire ista litera.Quomodo autē pōt induci consuetudo ex libera donatione.& ex his q̄ sunt merè facultatis cōtra nota.per Bart.in.l.cū de in rē verso.ff.de vsur.& per Cy.in.l.j.C.de serui.& aqua.& in.l. ij.C.quæ sit long.cōsue.dixi in p̄alle.c.suā.& dic vt ibi.

ZACHARI.

a ¶Contra regulā. Addelatè Fel.hūc passum examinantē in.c.ad abolendam.j.de hære. in prin.Itē ī.c.sī quādo.col.iij.ver. præterea dicit Host.s̄. de rescri. vbi plenissimè habes hāc materiam, & vtrū papa possit de monacho facere non monachū:& dispēsare cū eo vt ducat vxorem;& multa alia id genus.

✠ SVMMARIVM.✠

1 *Abbates tria debent episcopus locorum.& quæ?*
2 *Monachi an teneantur obedire ro.pontifici cōtra eorum regulam,& an papa possit dispensare cum religioso vt ducat vxorem? vide remissiuè.*

¶CAP. XXXXIII.

NE dei ecclesiam. Prohibet abbates cisterciēsium solēniter installari. Et ponit formā obediētiæ quā prę̄stāt suis episcopis. h. d. & secunda pars ibi. *adijcimus.* ¶ Casus literalis.Abbates cisterciēses consueuerūt dare archiepiscopo palafredum in sua installatione vel aliud equipollēs,p̄cipit hoc ne de cætero talis cōsuetudo debeat obseruari quæ de cupiditatis radice processit:prohibēdo installationis solēnitates abbatibus electis ordinis cisterciēn.adijciēdo vt archiepiscopi & episcopi ea sint forma professionis cōtēti q̄ ab origine huius ordinis fuit instituta quæ talis est.Ego frater abbas &c.vt in ipsa litera cōtineť.B.¶ No.j.q; monachi & abbates etiā ordinis cisterciēsis sunt subiecti archiepiscopis locorū. licet ergo habeāt isti multa priuilegia vt leg.& no.in.c. cū ordinē.s̄.de rescri.nō tamē sunt exēpti à iurisdictione episcoporū.habēt ergo ipsi probare priuilegiū si allegant exēptionē.de iure enim cōmuni est vt oēs clerici & p̄lati citra episcopū cuiuscūq; sint dignitatis & status sint subiecti episcopis laicorū:fundāt enim episcopi intentionē suā de iure cōmuni super tota dioceſi.vt in.c. cū venerabilis.de rele.do.& in.c.j.de offi.ord.& in.c.cū episcopus.e.tit.li.vj.&.xviij.q.ij.c.j.& quasi per totum. ¶ No.secundò q; etiā abbates ordinis cisterciēn.capiūt possessionē per installationē:vt qa electꝰ & cōfirmatus introducit in installū positū in choro deputatū pro loco abbatis.Et an ex hac sola installatione nanciscať installat⁹ possessionē beneficij & rerū ipsius.vide pulchrè per Inn.in.c.in literis.de resti.spo. ¶ † No.iij.tria q̄ debent abbates episcopis locorū:videlicet subiectionē:reuerentiā,& obediētiā.non solū ergo subijciunť episcopis:sed etiā debēt eis exhibere reuerētiā,& etiā obedire eorū licitis p̄ceptis,dum tn̄ non sint cōtra cōem regulā eorū.¶ In gl.j.ibi. *palafredū in sua installatione &c.* & in hoc facit hæc decretalis ad titulū.nā dabať quid tēporale pro ista installatione siue installatione.vnde pa.hoc prohibuit,& voluit q; episcopi essent contēti promissione obedientiæ cuius forma hīc exprimiť in text.¶ In gl.ij. in fi.no.quia gl.nō dicit q; isti abbates cisterciēn.nō debeant installari,sed prohibeť tantū solēnitas installationis.& per hoc Gof.reprehendit Vin.qui dixerat q; licet seculares p̄lati installenť nō tamē religiosi.& dicit Host. q; potuernnt isti installari de plano per monachos eligētes.Io.an.dicit standū interpretationi consuetudinis inter eos per tēpora seruatæ.Sed puto q; vbi non apparet de cōsuetudine q; installatio debeat fieri per archidiaconum.quia ad eū spectat regulariter de iure cōmuni.vt in.c.vt nostrū.de offi.archi.& hīc tantū tollit. solēnitas: non autē mutať persona quæ habet installare: ¶ † In gl. fi.in fi.nunqd autē papæ teneanť obedire cōtra regulā.[a] dic vt plenè no.in.c.cū ad monasteriū:de stat.reg.& qđ no.in regula semel deo.de reg.iur.lib.vj.per Ioā.and.in mercu.vbi plenè disputauit nunquid papa potest dispēsare cum religioso vt ducat vxorē.& vide ibi.

✠ SVMMARIVM.✠

1 *Canonicatus plures quis potest habere in diuersis ecclesijs de iure speciali.de quo tamen vide remissiuè.*
2 *Receptus in canonicum nō debet aliquid inuitus dare etiam minimum alijs canonicis.*
3 *Receptus in canonicum an & quando possit cōpelli aliquid dare vel conuertendum in vtilitatem aliorum canonicorum, vel in fauorem cultus diuinis:ante vel post receptionē stante vel non de hoc consuetudine?*

capitulum

¶ CAP. XXXXIIII.

IAcobus. Prætextu consuetudinis nõ debet exigi prãdium à canonico de nouo recepto. Vel aliter & sic. Recepto in canonicũ debeť prębẽda & redditus cõsuetudine nõ obstante ꝙ nõ seruauerit prauã cõsuetudinẽ de aliquo tẽporali dãdo ipsis canonicis. h. d. Diuidiť. nã prima pars ponit quærelã. secũda dat iudicẽ. ibi: *quo circa*. ¶ Casus literalis. Iacobus iste canonicus esculanus receptus erat in fratrẽ & canonicum in ecclesia a prutinẽsi: canonici illius ecclesiæ partẽ prouentuũ ac præbẽdã sibi assignare recusant: nisi primò reciperẽt prandiũ ab eodẽ cõsuetudinẽ prætẽdẽtes vt canonico de nouo recepto prandium recipiãt, Mãdat pa. cuidã priori quatenꝰ si est ita: consuetudine illa nequaq̃ obstãte compellat canonicos illos appellatione remota vt sibi præbẽdã illã sicut vni
1 ex illis assignẽt. Bar. ¶ †No. j. quẽ posse instituí in canonicum in pluribus ecclesijs: & hoc procedit de iure speciali. de hoc tñ dicẽdũ vt plenè not. in. c. literas. de cõcess. præbẽ. & c. sanctorũ. lxx. di. & ꝑ Inn. in. c. cũ iandudũ. de prębẽ. & colligiť hoc notabile si habeť ĩ litera à prutiñ. sed aliqui habẽt à pueritia. & tũc hoc notabile nõ colligeretur. ¶ Secũdò no. ꝙ vltra ꝑbendã debenť canonico alijs fructus seu redditus: & fortè loquiť tex. de redditibus cõmunibus quo in qbusdã ecclesijs appellanť mẽsa grossa: vel fortè loquiť in distributione quotidiana quę datur vltra ꝑbẽdã. & de vtrisq; vide qđ legiť & no. in. c.
2 vnico. de cle. non resi. li. vj. ¶ †Vltimò no. hic tex. ꝙ nec recipiẽdus nec receptus in canonicũ teneť aliqd tẽporale etiam pretextu cõsuetudinis dare alijs canonicis. Sed
a nunqd hoc sit verũ indistinctè[a] vt nõ valeat illa cõsuetudo donãdi aliqd tẽporale. Host. hic dicit ꝙ nõ valet illa cõsuetudo vt deť aliquid canonicis qđ tẽdat ad repletionem vẽtris vel bursæ eorũ. Sed si petať aliqđ parmentũ vel aliquid aliud tẽdẽs ad cultum diuinũ: tũc istud licitè exigiť, & põt à principio etiã cautio recipi. de præbẽ. c. significatũ de ele. c. significasti. quasi hoc casu deus cũ canonico permutet spũale cũ spũali. Sed ꝙ detur aliqd ad vtilitatẽ canonicorũ nõ valet cõsuetudo: à laicis tñ prętextu cõsuetudinis possunt clerici aliqd exigere. iuxta. c. ad apostolicã. s. e. Et plures reddit diuersitatis rõnes quare valeat consuetudo vt laici dent clericis nõ clerici clericis. Et prima est secũdũ eũ. qa qđ iudicať priuatæ vtilitatis qñ clerici dant clericis est publicæ qñ à laicis datur clericis. l. j. ff. de iusti. & iur. j. di. c. ius publicũ. Itẽ qa laici sunt clericis infesti. ij. q. ij. c. laicos. & nõ curandũ q̃ ecclesia habeat sed nõ sic cũ remaneat apud laicos in. c. cùm apostolica. de his q̃ fi. à præla. alle. etiã cõsimiles rõnes & cum his dictis Hosti. trãseũt hîc cõiter doc. Et ex his dictis Hosti. possunt colligi aliquæ cõclusiones. Prima. ꝙ nõ valet cõsuetudo vt clerici pro spũalibus receptis vel recipiẽdis dẽt aliqđ tẽporale alijs. Secũda cõclusio. ꝙ valet cõsuetudo: vt laici dent aliqđ tẽporale clericis receptis spũalibus. Tertia cõclusio: ꝙ tpale tendẽs ad augmẽtum cultus diuini põt dari ꝑtextu cõsuetudinis. ſ. in re-
3 cõpensationẽ spiritualiũ collatorũ. ¶ †Sed cõtra ꝑdicta adduco text. sing. in materia. j. q. iij. in. c. ex multis. prope fi. vbi diciť ꝙ à clerico instituẽdo seu instituto in beneficio non debet in recõpẽsatione institutiõis peti aliqđ tẽporale etiã cõuertẽdũ in pauperes vel in fabricã ecclesię: qa qui malè accipit & bene dispẽsat potius grauať q̃ iuuatur: vt ibi dicit tex. ergo in fauorẽ cultus diuini nõ debet aliqd exigi pro ipsis spũalibus. ad idẽ. c. veniẽs. & c. quãto. s. eo. vbi ab eo q vult ingredi religionẽ etiã prętextu cõsuetudinis nõ debet aliqd exigi. & tñ illud applicatur ecclesiæ nec licitũ est dare bona tẽporalia ecclesiæ vt ex illis fiat præbẽda q̃ postea assigneť canonico recepto: vt in ꝑalle. c. q̃to. vnde in hac materia sic distingue-

rem: aut nullũ subest statutũ vel cõsuetudo: & tũc nihil debet exigi etiã cõuertẽdũ in diuinũ cultũ. vt in iuribus præal. licet possit imponi onus cuilibet canonicorũ vt contribuat aliqd in fauorẽ piæ causæ: vt in. c. fi. de his q̃ fi. à ma. parte ca. Sed recipiẽdo tantũ nõ debet aliquid exigi, ne videať fieri in recõpẽsationẽ spiritualiũ. Si verò subest statutũ ecclesię: aut statutũ imponit hoc onus præbẽdæ, & valet in fauorẽ cultus diuini. ar. in. c. signifi catũ de præbẽ. & c. vnico. vt eccle. benefi. siue diui. cõfe. & ar. ĩ. c. fi propter tua debita. de rescri. li. vj. Aut impo
b nitur hoc onus ipsi recepto vel recipiẽdo vt accipiẽdus vel receptus de nouo teneať dare paramẽtũ [b] ecclesiæ. & fortè tale statutũ nõ valet. per illud. c. notabile. ex multis. superius alle. aut subest consuetudo, & tũc si à laicis clericis aliqd debeť. dic vt dixi in. c. ad apostolicã. & in c. suã. s. eo. Si à clericis, & tũc ad priuatã vtilitatẽ clericorum nõ valet: sed in fauorẽ diuini cultus valet, vbi tamẽ non ꝓcessit exactio põt esse vera ratio diuersitatis inter clericos & laicos: quia laici in dubio ex quo liberè soluerunt videnť se ad hoc obligasse sub noïe cuiusdã obligationis quã obligationẽ laici solent facere clericis tẽpore a spiritualiũ: vt de cõse. di. j. c. oĩs christian[9]: sed secus videtur ĩ clericis q recipiunť ĩ canonicos: qa tũc nõ cadit ista ꝓsũptio oblationũ: facit qđ no. ĩ. c. nouũ gen[9]. s. de deci.

ZACHARI.
¶ Nũquid hoc sit verum indistinctè. Adde Ioã. deana. in rub. s. eod. titu. scrib. in. c. quoniã. e. tit. & istũ in. c. nõ satis. & ibi latè. Feli. ibidem sanctum Tho. ĩ. ĩ. q. c. ar. ĩ. in fi. & Bar. in. l. iĩ. ff. de ver. obli.

SEBA. SAPI.
b ¶ Paramentũ. Vide Feli. in. c. cũ. m. ferra. colũ. xj. cum se. s. de cõsti. Abb. in. c. sicut pro certo. s. eo.

SVMMARIVM.

1 *Ordinatus si fuerit aliquis sub promissione de non petendo ab ordinatore prouisionem per aliquod tẽpus. vterque punitur ad tẽpus: vt ĩ. j. nu. 5. & præterquàm à papa non restituitur.*
2 *Simoniacus in conferendo est ipso facto suspensus a collatione ordinum.*
3 *Simoniacè scienter ordinatus a solo papa dispensatur: secus si ignoranter.*
4 *Clericus ordinatus si promiserit ordinatori quot per tot annos non quæret ab eo prouideri: an valeat talis promissio etiam iurata: tam respectu ipsius quam ordinatoris?*
5 *Simoniae in ordine ordinatus deponitur nõ solũ ab ordine simoniace habito sed ab alijs.*
Simoniacus in consecutione ad ipsum ordinem nõ dispensatur nisi a papa.
6 *Pœna debet esse commensurabilis delicto.*

¶ CAP. XXXXV.

1 SIquis. ¶ †Qui ordinauit aliquem sub promissione de nõ petendo ab ipso prouisionẽ ꝑ triẽniũ: ordinator à collatione ꝑsentator verò ab executione ordinũ etiã ꝑ triẽniũ suspẽsi sunt. ordinatus verò ab ordine perpetuò fit suspẽsus: & solũ per sedẽ apostolicã cũ ei dispensať. h. d. ¶ Casus literalis. Quia frequẽter ordinať aliquis sine certo titulo, ꝓpter qđ fiunt promissiones vel accipiunť iuramẽta ꝙ super prouisione sua nõ inquietẽt eũdẽ. Statuit grego. ꝙ si aliquis ordinauerit seu ordinẽ ꝑsentauerit aliquẽ recipiens ab eodẽ promissionẽ vel iuramẽtũ ꝙ sup sua ꝓuisione nõ inquietabũt eundẽ, ordinator à collatione & ꝑsentator ab executione ordinũ per triẽniũ nouerint se suspẽsos, & ordinatus ab ordine sic suscepto nouerit se suspẽsum donec dispensationẽ per se. ap. meruit obtinere. B.
2 ¶ †No. j. ex tex. ꝙ cõferẽs ordinẽ simoniacè est ipso facto suspẽsus à collatione ordinũ. & ordinatus est suspẽsus ab illo ordine sic simoniacè recepto. ¶ †Secũdò no.
3 ꝙ cũ simoniacè ordinato solus pa. dispẽsat: qđ intellige qñ & ipse fuit simoniacus, vt qa ipse dedit pecuniã vel aliqd tẽporale, secus si eo ignorante pecunia ꝓ aliũ data
4 fuit. vt. s. e. c. de simoniacè. & quod ibi no. ¶ †In gl. j. ibi *nullã inducit obligationem*. Aduerte. qa gl. tangit vnũ de quo in text. nulla fit mẽtio. ſ. an ista promissio valeat. Et cõclusio est ꝙ sic: etiã si nõ interuenit iuramẽtũ: sed gl. in. c. si eps. de præbẽ. li. vj. dicit ꝙ ex post facto valet illa promissio seu renũtiatio ꝙ nihil petet ab epo vel ꝑsen-

tatore.nã sicut põt quis renũtiare beneficio,ita & huic obligationi canonicæ,cũ succedat in locũ beneficij.vij. q.j.c.q̃ periculosum.Sed renũtiatio facta ante ordinatio nem nõ valet,qa simoniaca vt hîc.hoc dictũ puto verũ vbi nõ interuenit iuramẽtũ:quia hoc pactũ tanq̃ de tur pi nõ valet.Sed si interuenit iuramentũ,tũc nõ puto ꝙ iste ordinatus posit aliquid petere cõtra iuramentũ:qa quo ad eũ hoc iuramẽtũ põt seruari sine interitu salutis eternæ.ar.in.c.debitores.de iureiu.vbi hac ratiõe tenet iuramentũ & nõ simplex promissio.Sed ordinator vel præsentator nõ possunt sine peccato virtute illius obligationis desistere quominus illi ordinato prouideat.qa quo ad eũ nõ põt seruari promissio sine interitu saluijs eterne.nã hãc renuntiationẽ acquisiuit simoniacè.ergo nõ põt pœnitere nisi renuntiet & resignet omnẽ vtilita tẽ inde cõsequutã:vt in.c.de his.s̃.e.& in.c.inquisitiõis. de accu.in prin.¶ In glo.in ver. *præsentator.* in fi.ex hac gl.colligunt duæ lec.ad istũ tex.prima est ꝙ hîc nõ propriè fuit cõmissa simonia:ideo fit hîc suspẽsio tantũ per triẽniũ.nã hîc nõ interuenit aliqd p̃tiũ vel remissio obligationis iam natę:& hãc lec.fi.tenet hîc Inn.dicẽs ꝙ hęc simonia nõ fuit cõmissa in ordine sed in cõsecutione ad ipsum ordinẽ.nã & ordinator volebat ordinare & ordinatus ordinarį nullo dato.¶ † Si autẽ propriè cõmitteretur simonia in ordine ordinator esset ꝑpetuò suspensus à collatione ordinũ:& ordinatus esset suspẽsus nedũ ab ordine simoniacè recepto sed etiã ab alijs.j.q.j.c.repe riuntur.& dixi ĩ.c.p tuas.ij.s̃.eo.Ex hac lec.infert ꝙ vbi etiã directè simonia nõ cõmittit in ordine ex quo est cõmissa in cõsecutione ad ipsum ordinẽ non dispẽsat alius citra papã:vt hîc probat in tex.qd̃ est cõtra id qd̃ dixi in c.per tuas.iij.s̃.eo.nisi dicat ꝙ illud procedit qñ ignorãter qs excesit:hîc qñ sciẽter.nã minus peccat ille q peccat per ignorãtiã.de pe.di.ij.c.sciẽdũ.Secũda lec.colligi tur ibi. *& hoc intellige.* & fuit additio q̃ restringit hoc. c.vt habeat locũ qñ crimẽ est occultũ:secus si esset manifestũ.& hãc tenet Host.& tenuit primò etiã Inn.licet postea mutauerit.& Archi.xxxij.di.c.p̃ter.verũ.Sed pri ma lec.plus mihi placet.qa in veritate ordinator nõ habebat liberã facultatẽ nõ ordinãdi nõ ductus aliqua tur pitudine:sed tantũ voluit euitare dãnũ qd̃ inde posset cõsequi sicut ordinatus nõ intẽdebat emere ordinẽ sed voluit seruare indẽnẽ suũ ordinatorẽ.& ideo nõ debẽt isti puniri sicut illi qui directæ committunt simoniam. ¶ † Nã pœna debet esse cõmẽsurabilis delicto.xxiiij.q. j.c.nõ afferamus.in.c.q̃siuit.de his q̃ fi.à ma.par.ca.Nec ob.c.veniẽs.j.s̃.de testi.licet eñ obligatio ibi iã nõ esset orta:vt dicit hîc.Io.an.tñ hoc verũ respectu prẽsentandi:sed respectu ecclesiæ obligatio erat orta,& illi parrochiani non solũ volebãt seruari indẽnes: imò ꝙ debitũ ecclesie eis remitteretur ex illa præsentatione.

SEBA.SAPI.
a ¶ Mãdato.Ad materiam huius decretalis vide Roma.in cõsil.cclix.p totũ.
ZACHARI.
b ¶ Venit abbas.Ade plenè Bar.in.l. iiij.ff.de stip.seruo. vbi dicit ꝙ quãdo relinquitur fratribus cappa & prio ri biblia,ipse prior habebit & cappã.
SEBA.SAPI.
b ¶ Venit abbas.Facit tex.in.c.ad petitionem.s̃.de accusa.vbi cõmissa correctione monasterij videtur cõmissa correctio abbatis.vbi no.Ioan.de ana. vide firmi. in verbo abbas.ver.j.
SEBA.SAPI.
c ¶ Scholaris.Vide Bal.in.l.nec patronus. C.de ope.nonun.& in.l.qsquis. C.de epis.& cleri. Feli.in proœ.gregori.col.iij.ver.cę terũ.in proposito.
ZACHARI.
d ¶ Rectoriæ vel dignitates.addẽ Car. in cle. auditor.nu. ix.& ibi remissiuè in apo.Cel.in ver. cõprehẽdit dignitates.de rescri.Gemi.in.c.j.in princ. & ibi etiã in apo. eiusdem Cel. vbi examinat de veritate huius dicti in apost.in ver.nõ est dignitas.de eo qui mit. in poss. causa rei ser.li.vj. & istũ in.c. in nostra & quod ibi dixi in apo. ad eum nu.j. in ver.sine prębenda.s̃.de rescri.

SVMMARIVM.

1 *Abbas venit appellatione monachorum:quia per abbatiã non desinit esse monachus:& hoc procedit in fauorabilibus:secus in odiosis.de quo latè j.nu.2.*
2 *Scholarium appellatione venit rector.*
2 *Beneficiorũ appellatione nõ veniunt dignitates vel rectoriæ.*
3 *Dispensatio respectu illorũ quibus conceditur intelligitur stricte sed respectu illius a quo emanat interpretatur large.5.*
4 *Appellatione ecclesiæ parrochialis in materia odiosa nõ venit ecclesia parrochialis collegiata.*
5 *Habens potestatem legitimãdi spurios:ita incestuosos,an possit legitimare spurium & incestuosum simul?*
6 *Simoniacus nõ tenetur restituere quicquid consequutus est ex re simoniace acquisita.*
Vsurarius tenetur restituere quicquid vltra sortem principalem habuit.
Super simonia papa potest dispẽsare:quia est prohibita iure tantum positiuo.7.

¶ CAP. XXXXVI.

a MAndato. [a]Habet duo dicta.secũdum ibi. *& ad resignationem.* Et propter breuitatẽ & varietatẽ lecturarũ aliter nõ summat. ¶ Casus literalis.Quidã recepit in mãdatis à papa vt secũdũ cõstitutionẽ generalis cõsilij.s̃.e.c.quoniã dispẽsaret cũ monachis,qui p̃ simouiã aliquo dato in monasterijs sunt recepti nulla de abbatibus in mãdato papæ habita mẽtione.consuluit papã iste vtrũ authoritate illius mãdati posit dispẽsare cũ abbatibus.Itẽ aliqui sunt adepti spiritualia nullo dato pretio nullo pacto dãdi vel recipiẽdi præcedẽte:sed solo affectu animi antecedente hincinde:quærit vtrũ isti propter istũ affectũ teneãtur ad resignationẽ huiusmodi spiritualiũ? Ad primũ rñdet pa.ꝙ mãdatũ apostolicũ ad abbatẽ etiã extẽdit,& sic cõstitutio illa quoniã simoniaca cõtinet dispẽsationẽ p̃ pa. exhibendã. Ad secũdũ rñdet ꝙ isti p̃ hmõi simoniã nõ tenent ad resignationẽ spũaliũ vel tẽporaliũ q̃ nullo pacto sed affectu animi præcedẽte ex vtraq̃ parte taliter acquirunt,sed sufficiat delinquẽtibus p̃ solã pœnitẽtiã
1 in hoc casu satiffacere creatori.B. ¶ † No.j.ex tex.ꝙ ap-
b pellatione monachorũ venit abbas. [b] & ad hoc solet allegari quotidie istud.c.ꝙ propter abbatiã nõ definit esse monachns.& per hoc dicit Ioã.an.s̃.in proœ.in prin.ꝙ appellatione scholariũ venit eorũ rector: qa per rectoratum nõ definit esse scholaris qd̃ [c]no. ¶ † Sed cõtra pri
c 2 mum opponit de.c.fi.de prębẽ.vbi appellatione beneficij nõ veniũt rectoriæ vel dignitates: [d] & tñ nõ definũt
d esse beneficia.ad idẽ.c.sedes.s̃.de rescri.vbi expressis inferioribus adiecta clausula gñali nõ veniunt superiores. Sol.dicit Inn.hîc multũ succinctè ꝙ hoc.c.procedit vbi agit de salute ipsorũ monachorũ:sed in cõtrarijs versatur odiũ:ideò erat fiẽda stricta interpretatio. Et ex hoc sentit Inn.hîc in dispositione odiosa ꝙ appellatione monachorũ nõ venit Abbas.Host.dicit ꝙ vtroq̃ casu cõsideranda est intẽtio scribẽtis j̃.de ver.sig.c.intelligẽtia.Et intentio papæ fuit vt isti saluarent, videt ergo idẽ intel
3 lexisse de abbatibus eadẽ ratione. ¶ † Vel secũdũ Io.an. põt dici ꝙ dispensatio est stricti iuris & odiosa quo ad illos cũ qbus dispẽsat:sed quo ad illũ cui cõcedit facultas dispẽsandi p̃sonis nõ exp̃sis est largè interpretanda: quia quo ad eũ videt beneficiũ:& est dictũ notabile:sed nõ perstitit sed simpliciter dicit ꝙ plus sibi placet pręcedens solu.d. Ant.tenet ꝙ in dispẽsatione cũ sit stricti iuris nõ venit abbas appellatiõe monachorũ.sed hoc ideò cõprehendit,quia papa hîc se retulit ad cõstitutionẽ generalis cõsilij,vbi tex.loquit tam de p̃latis quã de subditis:ergo & hoc mandatũ iuris executiuũ debet intelligi prout loquit ius interpretatũ.ad hoc qd̃ habet in aut.de fi.ante do.instr.na.§.j.Sed certè hoc dictũ licet sit verũ in se tñ nõ cõgruit huic literæ:qa papa hîc se retulit ad constitutionẽ gñalis cõsilij nõ vt dispẽsaret cũ omnibus ibidẽ cõtẽtis sed vt dispẽsaret secũdũ illã cõstitutionẽ.s. mutatis prioribus locis & inferioribus assignatis.Item Io.an.s̃.in proœ.sentit ꝙ etiã in dispositione odiosa appellatione monachorũ venit abbas, sed cõtrariũ postea sensit post Archi.in.c.vnico.de statu regu.li.vj.Breuiter cõcordãdo sic distinguerẽ.ꝙ ĩ materia odiosa nunq̃ appellatione monachorum venit abbas.pro hoc allego tex.in simili in.c.statutũ.de ele.li.vj.iũcto.c.licet canon.
4 eo.ti.& lib. ¶ † Vbi habet ꝙ appellatione ecclesię parrochialis in materia odiosa nõ venit ecclesia parrochialis collegiata.quia habet qualitatẽ collegij vltra parrochiã: vnde licet sit ecclesia parrochialis nõ tñ habet illã qualitatẽ collegij super parrochia.ita in simili licet abbas sit etiã monachus tñ habet qualitatẽ superioritatis super alios monachos:& ideò in materia odiosa nõ debet cõprehendi:& idẽ in rectore scholariũ.& facit hoc dictũ

generaliter

generaliter ad ſtatutū qđ punit ſcholarẽ deferentẽ arma vel aliud facientẽ:vt nõ cõprehendat eorũ rectorẽ licet ſit ſcholaris.Si verò materia non ſit odioſa,& tũc ſi prouiſio eſt fienda ꝑ ipſum abbatẽ:vt qa mandaꝫ abbati vt poſsit abſoluere monachos ſuos,& tũc ipſe nõ cõprehẽditur.vt no.Io.de lig.in cle.attendẽtes.de ſta.reg.facit.c. fi.de inſti.Aut prouiſio eſt fiẽda per aliũ:& tũc cõprehẽditur abbas.arg.optimũ ex no.in ꝑalle.c.ſtatutũ.& optimè probaꝫ hîc in text.hîc enim agebaꝫ de ſalute eorum.

5 ¶ † Et no.qđ dixi ꝙ diſpẽſatio nõ eſt ſtricti iuris quãdo
a concediꝫ in fauorẽ illius cui datur poteſtas.[a] qđ optimè probaꝫ hîc ſecundũ iſtũ intellectũ,ſecus ſi habeꝫ reſpectus ad perſonas cũ qbus eſt fienda diſpẽſatio:qa tũc debet fieri ſtrictiſsima interpretatio:quia oĩs receſſus à iure cõi eſt odioſus: vt eſt tex.in.c.fi.de fil.præſby.li.vj.& in.c.qđ dilectio.de cõſan.& affi.Et iſta notabiliter defendunt dictũ Bar.in.l.j.ff.de ver.obl.vbi dicit ꝙ ſi daꝫ poteſtas legitimãdi filiũ adulterinũ:itẽ inceſtuoſum,poterit ille legitimare adulterinũ & inceſtuoſum ſimul:quia in materia larga ſub ſimplici veniũt mixta: vt in.l.ſi ita. ff.de libe.& poſthu.Cõtra hoc dictũ vltimũ Bart.tenẽt cõiter canoniſtæ.in.c.ꝑ venerabilẽ. qui fi.ſint legi.quia diſpẽſatio eſt ſtricti iuris.Sed põt dici:vt.s̃.dixi ſaluãdo vtrũqꝫ dictũ ꝙ vbi datur poteſtas alicui in eius fauorẽ diſpenſandi cũ aliquibus nõ expreſsis:tunc tanq̃ principis beneficiũ eſt latiſsimè interpretãdũ.Et ita ſentit hęc gl.j.quã no.& hoc caſu procedit dictũ Bar.ſecus vbi ex primunꝫ perſonæ cũ quibus debet fieri diſpẽſatio.ar.in
6 c.ſicut.de prębẽ.li.vj.¶ † In gl.fi. ibi. *ſed ſecus videtur in vſura.* no.ergo ex gl.ꝙ vſurarius teneꝫ reſtituere quicquid ex mutuo cõſequutus eſt:licet nullũ pactũ expreſſè ꝑceſſerit: ſed dũtaxat ſola affectio mutuãtis:vt qa nõ erat aliâs mutuaturus niſi habuiſſet illã ſpẽ cõſequendi aliquã vtilitatẽ.ſecus in ſimoniaco,vt ex ſola affectione nõ teneaꝫ reſtituere quicq̃d inde cõſequutus eſt:ſed ſatis eſt agere pœnitentiã de mẽte deprauata.Sed hæc gl. nõ dat rationẽ diuerſitatis.Hoſt.dicit diuerſitatis rationem fore.qa vſura eſt prohibita vtroqꝫ teſtamẽto.nec papa in ea diſpẽſare põt.ſed ſimonia ĩ beneficio eſt prohibita ex ſola cõſtitutione eccleſiæ,& in ea papa diſpenſat.& no.ex hoc dicto Hoſt.ꝙ in beneficio nõ cõmittiꝫ ſimonia de iure diuino:ſed dic vt plenè dixi.in.c.j.s̃.eo. Sed hæc ſol.Hoſti.reſtringit multũ iſtã literã:vt nõ procedat in ſimonia de iure diuino:quia tũc papa diſpẽſare nõ poſſet,& vtroqꝫ teſtamẽto eſt prohibita.j.q.iij.c.ex multis.Alij dicunt ꝙ hîc nõ fit reſtitutio : quia ſimonia propriè cõcernit actum exteriorem & venditionẽ : ſed vſura cõcernit animã.iuxta illud euangelicũ : mutuum dantes nil inde ſperãtes.& hæc ſo.fuit abbatis in.c.conſuluit.de vſur.ſed per hoc(vt dicit Io.an.)nõ reddiꝫ ratio quarevſura magis cõcernat animã quã ſimonia.Alij dicunt aliter & vario modo.Io.an.dicit ꝙ magis vulneratur bonũ charitatis ſperare lucrũ ex mutuo q̃ ex beneficio:quia in mutuo teneris mihi reddere tãtundẽ, ſed in beneficio tu cõſequerisvtilitatẽ ſine alia reſtitutione. Itẽ magis quis obligaꝫ ad mutuũ q̃ ad beneficiũ cõcedẽ 1
dum:quia ex mutuo minus lædiꝫ mutuãs,ſed in donatione ſecus.Itẽ in ſimonia mens vtriuſqꝫ ſcilicet dãtis & recipientis põt eſſe deprauata:& ideò melior eſt conditio poſsidẽtis:ſed in mutuo tãtũ eſt deprauata mẽs mutuantis.& ideò teneꝫ reſtituere.Sed aduerte.quia iſtę rationes nõ cõcludũt ſi bene ponderenꝫ.Iſta enim vltima ratio nõ eſt gñalis.qa poſsibile eſt vt in ſimonia tãtũ ſit deprauata mens vnius.exẽplũ.eps cõtulit beneficiũ clerico cũ intẽtione principali cõſequẽdi aliqđ tẽporale:ille clericus liberaliter ignorãs intentionẽ epiſcopi in remunerationẽ fecit aliqua dona epiſcopo,certè hoc caſu ſolũ eſt deprauata mẽs vnius ſicut in vſura.& tñ tex.loquitur indiſtinctè,ergo ratio nõ eſt bona:cũ debeat eſſe generalis:ꝑcedẽtes rõnes etiã nõ procedũt.nã militarẽt vbi qs cõferret beneficiũ de ſuo.qa tũc plus grauaꝫ donando q̃ mutuãdo:ſecus autẽ vbi cõferret ſpiritualia ad quæ teneꝫ rõne officij ſui,nec in aliquo grauaꝫ, ſed ille qui mutuat ceſſat à lucro qđ inde poſſet cõſequi ſi non mutuaſſet:vel ex mutuo fortè cõſequereꝫ aliqđ dãnum.

7 ¶ † Do.an.adducit vnã rationẽ valde generalẽ, & quaſi per alia verba incidit cũ opi.Hoſti.ꝙ in vſura qs tenet cõtra ius diuinũ & humanũ:ideò teneꝫ reſtituere:ſed in ſimonia tenet cõtra ius humanũ:qđ quidẽ ius prohibet actũ exteriorẽ,ſed certè hoc nõ procedit indiſtinctè.nã giezi qui primò cõmiſit ſimoniã in veteri teſtamento nullũ pactũ expreſſè ſed facit:ſed ex ſola animi prauitate fuit à deo lepra percuſſus.j.q̃ſtio.j.c.cito turpẽ.Item ſicut dicit euangeliũ mutuum dãtes &c.ita dicit alibi in iſtis ſpiritualibꝰ gratis accœpiſtis gratis date.Itẽ facit.c. tua.ĩ fi.s̃.e.& ideò malè põt reddi ratio diuerſitatis.niſi dicamus illud inductũ in odiũ vſurarũ:quia ſi hoc eſſet permiſſum,dareꝫ ſępe materia figmẽtis:vt ſine peccato ſoluerent vſuras:vel vt reſtringaꝫ hoc.c.ad ſimoniã prohibitã ex cõſtitutiõe eccleſiæ,vel vt intelligaꝫ in effectu & ſpe ſecundaria & nõ primaria.& hoc eſſet tutius tenẽdum vt vbi intẽtio fuit principalis immineat reſtitutio.

Ne prælati uices ſuas uel eccleſias ſub annuo cenſu concedant. *Rubrica.*

¶ Suprà viſum eſt de ſimonia in genere:nunc ſubdit de quadam ipſius ſpecie.ſ.ne præla.vices ſuas.

✤ SVMMARIVM. ✤

1 *Rpiſcopus non poteſt vendere ſuam iuriſdictionẽ epiſcopalẽ.ſ. videj.c.proxi.*

Simonia non commttitur ſi epiſcopus vendit ſuam iuriſdictionem temporalem quam habet in dioceſi.

2 *Cõſtitutio antiqui iuris declaratoria apponẽdo nouã pœnã reſpectu pœnæ nõ extẽditur ad præterita.ſed ad futura tantũ.*

3 *Verba futuri temporis important actum fieri per ſententiã:non ipſo iure.*

4 *Salarium licitè capiunt acceſſores vel aduocati & ſimiles locantes operas ſuas.*

Iuriſdictio non debet vendi.videj.c.proxi.in primo no.

¶ *CAP. I.*

PRæterea. Qui dat pecuniã vt epiſcopalẽ vel ſpiritualem iuriſdictionẽ exerceat officio ſuo priuaꝫ:& ſic cõferẽs illud amplꝰ conferre nõ poterit, & canonicè punietur.h.d.cũ.c.ſeq.& primò ponit excęſſum quẽ ſecundò punit ibi. *præſenti.* ¶ Caſus literalis.Quidã epiſcopi pro certa quãtitate pecuniæ vendebant epiſcopalẽ iuriſdictionẽ quibuſdã qui decani vocabanꝫ,ſtatuit cõſi.latè.ꝙ qui decætero iuriſdictionẽ epiſcopalẽ taliter recœperint officio ſuo priuenꝫ & epiſcopi conferẽdi hoc officiũ poteſtatẽ amittãt.B. ¶ † No.j. ex tex.ꝙ iuriſdictio epiſcopalis nõ põt pro ꝑtio vendi. Eſt enim qđ ſpirituale.pro hoc qđ no.in.c.decernimꝰ.s̃. de iudi.& idẽ dicendũ de alia iuriſdictione tẽporali.nõ enim debet vendi ne ſubditi grauenꝫ.in auꝫ.vt iudi.ſine quo.ſufficiãt & auꝫ.de man.prin.§.illud.tñ ſecundũ Inn. & Hoſt.vbi vendiꝫ iuriſdictio ſpiritualis:ſimonia committitur:ſecus ſi vendiꝫ temporalis iuriſdictio:licet tale lucrum ſit turpe & cõtra.legẽ vt.s̃.dixi.dans ergo pecuniam vt habeat iuriſdictionẽ tẽporalẽ nõ cõmittit ſimoniam:licet aliâs grauiter peccet.ad hoc quod no.in.c.nemo.de ſimo.&.j.q.iij.in ſumma.licet cõtrariũ videatur
2 notare glo.j.c.proxi.Sed limita vt ibi dicã. ¶ † Secundò collige ibi: *de cætero præſumpſerit &c.* quòd cõſtitutio

✤ SEBA. SAPI.

a ¶ Poteſtas. Vide Feli. in.c. poſtulaſti.col.xiij. ver.limita quartò. s̃. de reſcrip.vbi allegat Ioan.andre.hîc.& cõprobat ex pluribus hoc dictum.

ZACHARI.

a ¶ Requiritur ſentẽtia. limitabis hoc dictũ niſi eſſet inſertũ aliquod iſtorum verborum omnino vel ipſo inre. mox: illico, & alia id genꝰ, de quibus ꝓ Fran. de cre. ſingu. vñ. incip. tuſcis ꝙ verbũ. Mathe. mat. ſing. cxñ. inci. no. ꝙ vbicũq;. & ſing. el. inci. no. ꝙ vbi lex. & Feli. plenè in. c. rodulphus. colũ. xvj. & ſeq. ſ. de reſcri. de quo plenè ꝓ Bald. in. l. j. col. vñ. C. de his quæ pœ. no.

SEBA. SAPI.

a ¶ Sententia. Vide Ia. in. l. cũ poſteaq; in. iñ. no. C. de pac. & in. l. ñ. in. v. no. C. de iud. emphy. vbi limittat hãc regulã vt ibi per eũ poſt Salic. & vide Franc. cre. in ſing. vñ. inci. tu ſcis.

SEBA, SAPI.

b ¶ Cõſentire. Vide quod no. Bart. per illum tex. in. l, fin. C. de ſent. lib, xñ.

SEBA. SAPI.

c ¶ Iuriſdictionem. multa ad hæc alle. Iaſo. in rubri. ff. de offi. eius cui man. iur. quæ limita vt per glo. in cle. ñ. in gl. antepe. de reſcr.

antiqui iuris declaratoria apponendo nouã pœnã tantùm reſpectu pœnæ extẽditur ad futura & nõ ad prẽterita. & concor. c. cũ tuj. de vſur. & c. quoniã. ſ. tit. proxi. & ibi remiſsiuè nam anteq̃ emanaret hoc. c. iuriſdictio epiſcopalis vendi nõ poterat. vt. ſ. tit. proxi. in. c. ad noſtrã. ſed hîc opponit noua pœna. ¶ Sed cõtra hoc & cõtra text. opp. de. cj. proxi. vbi imponitur grauior pœna. Gof. ſoluit primò ꝙ hîc loquat de obuẽtionibus iuriſdictionis. ibi cũ venditur ipſa iuriſdictio. Sed certè hæc ſol. non eſt bona: quia tex. dicit ꝙ exercebãt iuriſdictionem data pecunia. ergo nõ dabatur dũtaxat pro obuentionibus. Itẽ quia ipſe obuentiones licitè vendunt: vtj. c. fi. Secũdò ſoluit ꝙ hæc pœna apponit ipſo iure. ibi tex. loquitur inſtituta accuſatione: hæc etiã ſol. nõ eſt bona. quia hîc eſt pœna apponẽda & non ipſo iure impoſita. vt probat tex. ibi: *priuetur.* & ibi. *amittat.* ¶ † Nã vbi pœna apponitur per verba futuri tẽporis requirit ſententia.[a] vt dicit gl. & bene in regula in pœnis. de reg. iur. lib. vj. & in. c. quiſquis. de elect. & in. l. in criminali. C. de iur. om. iu. & plenè dico. in. c. ſi diligenti. de fo. compe. Dic ergo ſecundũ Hoſtiẽ. ꝙ iſtud capitulũ limitatur & ſuppletur per. c. ſequẽs. expone ergo tex. *ſi priuetur officio ſuo.* i. remoueatur à clero. ſ. per depoſitionẽ. & ſic perdet omne officiũ eccleſiaſticũ. & dum dicit in fi. *poteſtatem amittat:* ſupple & canonicè puniatur. vtj. c. proxi. & pœna canonica eſt vt deponatur & notet infamia. j. q. iij. in. c. fi. & perdit poteſtatẽ hoc officiũ conferendi. vt hîc prima tamen pœna includit in ſe iſtã. ¶ † In gl. ij. ibi *conſtituere ſalarium de camera &c.* ratio diuerſitatis inter hunc caſum & præcedentẽ eſt: quia viciusar recipiendo ſalariũ videt locare operas ſuas: nõ enim debet quis ſtipendijs ſuis militare: vt in. c. cũ ex officij. de præſcrip. ſic & aſſeſſori ſtatuitur ſalariũ in. c. ſtatutũ. §. aſſeſſorẽ. de reſcrip. li. vj. ſic & aduocatus licitè vendit patrociniũ ſuum. xiiij. q. v. c. nõ ſanè. Sed in caſu præcedẽti quando epiſcopus capit pecuniã ab officiali tũc videt vendere ipſam iuriſdictionẽ: & tẽdit in grauamẽ ſubditorũ: quia officialis vt aliquid lucret vltra pecuniã datã ſuperiori per fas & nephas induceretur ad extorquendũ pœnam: modicam culpã faciet grauiorẽ, & ſæpe puniet burſam vbi puniẽda eſſet perſona. Ex hoc ergo multa mala proueniunt. ad hoc texj. c. proxi. ¶ In ea. gloſ. ibi. *ar. contra.* dic ꝙ illud ar. præcedẽs nõ colligit ex tex. nã poſſent habere iuriſdictionẽ nõ tamẽ epiſcopalẽ pro qua nũc ſtatuebant pretium. Et an iſti inferiores prælati citra epiſcopum habeãt iuriſdictionẽ in foro contẽtioſo. dic vt plenè no. in. c. cũ ab eccleſiarũ. de offi. ord. & xj. q. j. c. experientiæ. & in. c. cũ in cunctis. §. interiora. de ele. ¶ † In gl. fi. in fi. ſentit hæc gl. ꝙ obuẽtiones iuriſdictionis tanq̃ fructus poſſunt vendi. Sed dicit Inn. ꝙ non debẽt vendi exercenti illã iuriſdictionẽ. & bene loquitur. nam propter connexitatẽ vident ipſam iuriſdictionẽ vendere. j. q. iij. c. ſi quis obiecerit. ſed alij fructus eccleſię bene poſſunt vendi vnicuiq; ſecundũ Hoſti. tenentj.

SVMMARIVM.

1 *Diſſimulatio inducit conſenſum.*
2 *Simonia non cõmittitur in venditione temporaliũ puta officiorum &c. niſi habeant aliquam connexitatem ſpiritualium.*
3 *Vicarius generalis epiſcopi habet iuriſdictionẽ ordinariam ſiue ſit ad tempus ſiue in perpetuum.*
Epiſcopus quibus caſibus poßit dare ordinariam iuriſdictionẽ.
4 *Conſuetudo dat ordinariam iuriſdictionem.*

¶ *CAP. II.*

QVoniam. Summatũ eſt. ſ. e. proxi. Diuiditur. quia primò ponit exceſſum quẽ expreſſa cauſa finaliter prohibet. ſecũdò pœnã addit ibi: *quod ſi quis.* ¶ Caſus literalis. Epiſcopi & archi. ad agendas vices ſuas & cauſas eccleſiaſticas terminandas quibuſdã de cauſis archipreſbyteris ſub annuo pretio cõmittebãt: quod in ſubuerſionẽ iudiciorum & grauamẽ ſacerdotũ redũdabat: ſtatuit cõſi. turo. ꝙ iſtud decætero non fiat. Et ſi quis cõtrafecerit remoueat à clero. & epiſcopus qui hoc ſuſtinuerit & iudicia eccleſiaſtica diſſimulat peruerti canonicè puniat. Ber. ¶ Not. j. ex tex. ꝙ venditio iuriſdictionis ſpiritualis tẽdit in grauamen ſacerdotũ & ſubuerſionẽ iudiciorũ. nã ſæpe (vt dixi in præcedẽti. c.) iſti emptores iuriſdictionis grauãt ſubditos per fas & nephas vt ex torqueant pecuniã. Itẽ ſubuertunt iudicia: quia ſæpe punit res vbi deberẽt puniri perſonæ, & ſæpe ferunt ſententiæ cõtra iuſtitiã eis
1 corruptis datione pecuniæ. ¶ † Vltimò colligit epiſcopum puniri ex ſola diſſimulatione. nã cũ teneat ex officio ſuo obuiare diſſimulando videt conſentire[b]. xliiij.
b cio ſuo obuiare diſſimulando videt conſentire[b]. xliiij.
2 di. c. epheſis. ¶ † In gl. j. ibi: *maxime cum iuriſdictio ſit ſpiritualis.* no. gl. nã propter hãc dictionẽ maximè: videtur velle ꝙ ſimonia cõmittat cũ vendit etiã iuriſdictio temporalis. quod eſt cõtra id qđ dixi poſt Inn. & Hoſti. ſ. c. præcedẽ. Sed cõcordãdo põt dici hãc gl. procedere quando iuriſdictio tẽporalis habet dependẽtiã ab officio eccleſiaſtico. nã propter illã cõnexitatẽ & depẽdẽtiã committitur ſimonia: ad hoc qđ dixi in. c. cõſulere. ſ. ti. prox. Contraria opi. procedit vbi iuriſdictio eſt merè tẽporalis nullã habẽs dependẽtiã ab officio eccleſiaſtico. ¶ † In
3 gl. ij. in fi. Hoſt. dicit ꝙ in duobus caſibus epiſcopus dat iuriſdictionẽ ordinariã. Primus. quãdo cõſtituit officialem generalẽ in perpetuũ vel ad tẽpus prout ſibi placet quia appellat vicarius vel vicedominꝰ. nã vicarius gene
c ralis epiſcopi habet iuriſdictionẽ[c] ordinariã: vt no. in. c. ſua. de offi. vica. & in. c. pe. eo. tit. lib. vj. & in. c. perlectis. xxv. di. Secũdus caſus. quãdo cõfirmat vel inſtituit prælatum habentẽ iuriſdictionẽ. Poteſt addi & tertius de
4 quo in gl. quãdo hoc habet conſuetudo. ¶ † Sicut enim cõſuetudo dat iuriſdictionẽ ordinariã: vt in. c. cũ cõtingat. de foro. cõpe. ita põt dare & poteſtatem dandi hanc iuriſdictionẽ ordinariã: vt in. c. cũ cõtingat. de foro cõpe. Poſſet etiam dici ꝙ in duobus præccedẽtibus caſibus non eſt propriè ipſe epiſcopus qui dat ordinariam: ſed lex ipſa interueniẽte miniſterio & facto epiſcopi. Et an generaliter quis poſsit dare ordinariã iuriſdictionẽ: dic vt no. Inn. in. c. cũ ab eccleſiarum. de offic. ordi. & vt no. l. & quia. ff. de iuriſdi. om. iud. ¶ In gl. fi. vel dic ſecundũ Ioan. and. ꝙ pœna canonica eſt pœna depoſitionis cum nota infamiæ. & dic vt dixi. ſ. c. proxi.

SVMMARIVM.

1 *Rector alicuius eccleſiæ ſi fuerit impeditus aut tẽporaliter aut perpetuò debet ſibi adiungi vicarius ex prouiſione & conſenſu epiſcopi: aliquando ipſe rector propria authoritate facit.*
2 *Clericus an licitè poßit operas ſuas ſpirituales locare ſiue ſit diues vel non?*
Laicus an poßit relinquere aliquid eccleſiæ cũ onere vt dicantur ſingulis menſibus tot miſſæ vel huiuſmodi.

¶ *CAP. III.*

QVoniam. Regimen eccleſię ſub annuo cenſu cõmitti non debet. h. d. Et primò narrat cõſuetudinẽ quã ſecũdò prohibet. ibi: *ne id.* Tertiò cauſam reddit ibi: *quia.* ¶ Caſus literalis cõſuetudo erat in quibuſdã locis cõtra inſtitutionem ſanctorũ patrum introducta: vt ſacerdotes ſub annuo pretio ad regimẽ eccleſiarũ cõſtituerent: præcepit cõſi. turoñ. ne id de cætero fiat: quia dum ſacerdotiũ taliter venale diſponit ad præmiũ retributionis eternę cõſideratio nõ habet. B. ¶ No. primò ex tex. ex fi. literę. ꝙ ſacerdos in regimine eccleſiæ debet habere cõſiderationem ad præmiũ eternę retributionis. non autẽ ad lucra tẽporalia: ideò tẽporalis promotio ſemper quærit tẽporalia:

poralia:ſpiritualis verò ſemper quærit eterna:qa quod natum eſt ex ſpiritu ſancto ſpiritus eſt quod natũ eſt ex carne caro eſt:ideò quia impoſsibile eſt vt bonũ ſit regimẽ illius qui per pecuniã illud acquirit:vt.j.q.j.c.principatus.quẽ aut ſeditio extorſit &c. ¶ † In gl.j.in fi.videtur hæc gl.ſentire ꝙ propter impedimentũ rectoris epiſcopus debeat ſibi ſtatuere vicariũ in eccleſia.de hoc vide quod no.Io.an.in.c.cũ ex eo.de elec.li.vj.in nouella. & vide bo.gl.xxj.q.ij.c.præcipimus.& tex.in.c.extirpãdæ.in.§.qui verò.de præb.& gl.in cle.j.de exceſ.prẽla.Et concludit ꝙ aut impedimentũ eſt perpetuũ.vt qa habet eccleſiã curatã annexã prebendæ eccleſia cathedralis,& tunc debet ibi inſtitui vicarius perpetuus cum cõſenſu epiſcopi.de quo dic vt in prẽallegato.§.qui verò.aut impedimentũ eſt tẽporale.& ſi eſt ad tẽpus modicũ: puta ad vnã vel duas ſeptimanas:& tũc ipſe per ſe pot ſibi inſtituere vicariũ tẽporalẽ.ad hoc quod no.in.c.præcipimus.præalle.Aut impedimentũ eſt magis longũ, & tũc debet hoc facere cũ cõſenſu epiſcopi:vt in præalle.c.cũ
2 ex eo.& qd ibi no.& facit.c.peruenit.de appella. ¶ † An autẽ clericus pot licitè operas ſuas ſpirituales locare ſiue ſit dives vel pauper:& an laicus dando rẽ tẽporalẽ eccleſiæ pot apponere cõditionẽ ſpiritualẽ:puta vt fiat anniuerſarium vel dicant tot miſſæ:tractat hîc Inn.ſed doc. communiter tractãt in.c.ſignificatũ.de præben.vbi cadit melius:& aliquid dixi in.c.ſuã.s.tit.proxi.& vide gl. in præalle.c.præcipimus.tene menti. Abbas.

✠ SVMMARIVM. ✠

1 *Redditus ſiue fructus eccleſiæ poſſunt concedi alteri ſub annua penſione:& etiam obuentiones eccleſiæ:cum moderamine.de quo j.nu.9.*

2 *Alienatio rerum eccleſiarum vſque ad.vij.an.poteſt fieri ſine conſenſu epiſcopi & ſine ſolitis ſolennitatibus.*

3 *Fidem ſuam frangens poteſt ſua eccleſia priuari.*

4 *Rector eccleſie poteſt locare fructus eccleſiæ ſuæ toto tempore vitæ ſuæ.*

5 *Succeſſor in beneficio vel in alia re temporali:an teneatur ſtare colono durante tempore quo habuit a prædeceſſore?*

6 *Tempus longum dicitur vltra decennium:modicum verò intra decennium.*

7 *Fructus beneficij prouenientes poſt mortem & ante collationẽ reſeruantur ſucceſſori.*

8 *Pupillus tenetur ſtare contractui inito per tutorẽ.*

¶ CAP. IIII.

1 QVerelam. ¶ † Fructus eccleſiarum ſub annuo cenſu concedi poſſunt.Et primò ponit conductoris querelã.Secundò dat ei iudicẽ ibi: *ideoque.* ¶ Caſus literalis.G.rector eccleſiæ de capella prouẽtus illius eccleſiæ locauit ſeu conceſsit magiſtro Gu.vſq; ad ſeptenniũ certũ cenſum eidẽ rectori annuatim reddẽdo:præſtita fide ab ipſo rectore dicto magiſtro ꝙ vſq; ad dictũ tẽpus nullã iniuriã vel grauamen inferret ſuper ipſa eccleſia eidẽ:ſed ipſe contra fidem præſtitã veniens ante vnius anni ſpatiũ eccleſiam ipſi Gu.auferre præſumpſit:vnde idẽ magiſter cõquæſtus eſt domino papę.Ideoq; mãdat papa epiſcopo exonen.quatenus ſi eſt ita rectorẽ illũ cõpellat vt prẽfatam eccleſiã dicto Gu.reſtituat:& vſq; ad tẽpus cõſtitutum ſecundũ quod inter eos cõuenerit ipſum eadẽ ec-
2 cleſiam permittat pacificè poſsidere.B. ¶ † Not.primò ex text.rectorem eccleſiæ poſſe fructus eccleſiæ ſuæ & omnes obuẽtiones locare vſq; ad.vij.annos etiã nõ interueniẽte authoritate ſuperioris alicuius.quod no.Ex quo infertur ꝙ conceſsio vſq; ad ſeptenniũ nõ exigit ſolennitatem quæ ſolet & debet interuenire in perpetuis alienationibus.Secundò nota locatorẽ poſſe cõpelli ad ſtandũ præciſè cõtractui locationis:nã cõtractus à principio ſunt volũtarij:ex poſtfacto neceſsitatis.l.ſicut.C.
3 de actio.& obligatio. ¶ † In gl.prima in fine nota bene gl.ꝙ nedum trãſgreſſor iuramenti ſed etiã fractor fidei
a poteſt priuari eccleſia ſua:[a] & idem no.in.c.peruenit.de fideiuſ.Sed an hoc ſit verum plenius dico in.c.ad aures. quod me.cau.& in.c.ij.de ſpon.& vide per Archi.xxij.
4 q.v.c.iuramenti. ¶ † In gl.ij.in fi.no.gl.quæ quotidie ſolet allegari.Et primò no.ex ea ꝙ rector eccleſiæ põt locare fructus pro toto tẽpore vitę ſuæ : quod etiã ſenſit Fed.confiẽ.l.Hoſti.in ſumma de his quæ fi.à prela.§.fin.
5 ¶ † Sed an ſucceſſor teneatur ſtare cõtractui inito per prædeceſſorẽ decedentẽ ante finitũ tempus locationis multa hîc & alibi ſcribũtur,& vario modo dicitur: ſed clarè proſequendo & capiendo opiniones efficatiores tam canoniſtarũ q̃ legiſtarũ:duo principaliter videnda ſunt. Primũ nunquid ſucceſſor in beneficio teneat ſtare cõtractui modo prædicto.Secundũ quid de alio ſucceſſore.Quo ad primũ diſtingue,ꝙ aut locatio fuit facta ad non modicum tẽpus aut ad modicũ.Primo caſu, non tenet locatio.vnde ipſemet locator nõ tenetur ſtare niſi facta fuerit in caſu licito:vt in aliquo illorum caſuum qui no.xij.q.ij.in ſumma:& ſeruata ſit ſolennitas quę debet interuenire in ꝓpetuis alienationibus.ad hoc cle.j.de rebus eccle.nõ alie.&.x.q.ij.c.hoc ius porrectũ. §.perpetuò.iuncta gl.& ſi iſta interueniũt:tunc ſucceſſor tenetur ſtare.& ſi eccleſia eſſet læſa poſſet petere reſtitutionem in integrũ aduerſus cõtractũ:vt in.c.j.de in integrũ reſti.& in.c.ad noſtrã.de rebus eccle.non alie.
6 ¶ † Quod autẽ dicatur tẽpus longũ:cõmuniter di[illegible] ſi excedit decenniũ:nã ex tali cõtractu videt aliena[illegible] le dominium:ideò debet interuenire ſolennitas cõ[illegible] in perpetuis alienationibus.vt in iuribus prẽallegatis. & facit.c.nulli.s.de rebus eccle.non alie.Si verò locatio facta eſt ad modicũ tẽpus,& quod dicatur modicũ eſt arbitrarium.ſed cõmuniter dicitur vſq; ad decennium. arg.hîc & no.in cle.j.de rebus eccle.nõ alie.& tũc ſi erat clericus nõ habẽs adminiſtrationẽ vt ſimplex canonicus
b & nõ teneť ſucceſſor ſtare cõtractui.quia nõ poteſt [b] canonicus ſeu alius non habens adminiſtrationẽ obligare beneficium vltra tẽpus vitæ ſuæ,nã datur ſibi prębẽda vt inde viuat:& ſic equiparatur vſuario vel vſufructuario ſecundùm varias opiniones,vnde nõ habet obligare ſucceſſorẽ,ſicut dicimus in locatione facta per vſuarium:vt.l.ſiquis domũ.ff.loca.hoc verum ſecundũ doctores niſi ex cauſa rationabili & interueniẽte authoritate epiſcopi ad maius tẽpus locatio facta ſit:tunc enim ſucceſſor tenetur ſtare:quia tũc videtur facta ab habente adminiſtrationẽ.Si verò ſit clericus habens adminiſtrationem,vt plebanus,ſeu alius rector curatus: & tũc
c aut locauit nomine proprio, [c] nõ tenetur ſucceſſor ſtare:& ſi quid præceptũ fuerit poſt mortem prędeceſſoris ante beneficiũ collatũ poteſt iſte ſucceſſor petere ab
7 hærede clerici vel etiam à cõductore. ¶ † Quia fructus prouenientes poſt mortẽ & ante collationẽ reſeruantur ſucceſſori:vt in.c.relatũ.de teſta.& in.c.preſenti.de offi.ordi.lib.vj.Si verò locauit nomine eccleſiæ : & tũc communiter diſtinguitur ꝙ aut in vtilitatẽ eccleſiæ:& ſucceſſor tenetur ſtare.Aut inutiliter,& aut fuit ſeruata ſolẽnitas quæ ſolet interuenire in alienatione,& ſucceſſor tenetur ſtare:aliâs ſecus:arg.in.c.ij.de preca.& in
8 c.ij.de re.permu. ¶ † Sed do.Anto.tenuit ꝙ ex quo habuit adminiſtrationem licet ſolus locauerit teneť ſucceſſor ſtare:Sed ſi ſoluit vltra tẽpus vitę illius ſibi eſt imputandum.pro hoc.l.ſi tutelę.ff.de admini.tuto.vbi tenetur pupillus ſtare cõtractui inito per tutorẽ:quaſi velit dicere quòd ſolutio facta vltra tẽpus vitæ illius non præiudicat ſucceſſori ſi contractus tenet mero iure.& certè iſte articulus videtur ſatis dubitabilis:& doctores communiter tenent primũ.vt ſi inutiliter fecit non te-

✠ SEBA.SAPI.
a ¶ Eccleſia ſua.Vide latè per domi. Abba.in.c. querelam.in pen.& vlt. col.ſ.de iureiuran.

✠ SEBA.SAPI.
b ¶ Non poteſt. ꝙ ſucceſſor in canonica tu nõ tenetur ſtare colono tenet Ange.in conſi.cc xlv. inci.qa omne datum optimũ. & do.Abb.in diſpu. incip. ſempronius clericus & Imo.& Ro. in.l. ſi filio. §. vir.in quinquẽniũ. ff.ſo.ma.Bal.& Sa. [illegible].l.emptorem.C. loca.Alex. in.l.iu[illegible]nius nullam.in apoſt.C. de ſacro. ſanc.eccle.Bald.in cõſil.xxxviij.inci. in chriſti nomine papa.in.j.parte.& in conſil.ccxxij.in tertia parte. & in conſil.cxxvj.inci. reuerendus pater. in.iij.parte.& Bal. in.c.j.qui.ſuc.te.& in.l.ñ.ver.iiij.opp. C. de li.ꝓteri.Abba.Are.& mod.in c.ex literis.ſ.de ꝓbatio.Pe.de anch. in conſil.cxv.inci. ſecundum ordinẽ dubiorum.

✠ SEBA.SAPI.
c ¶ Nomine ꝓprio. Vide Pe.de anch. idem tenentem in conſil. ccxc. aliâs. ccxcv.inci.viſo diligenter tenore inſtrumenti.

neatur successor etiã stare contractui. Sed posset dici ꝙ aut apparenter cõtractus fuit initus in damnũ ecclesiæ, & non teneatur successor stare. Et sic procedet prima opi. quia non habet potestatẽ deteriorãdi conditionem ecclesiæ: vt in. c. ij. de donatio. Aut apparẽter cõtractus videbatur initus in vtilitatẽ ecclesię, & tunc tenet contractus: sed prætextu læsionis poterit peti restitutio in integrum. arg. in. c. j. de in integ. resti. ¶ Sed cõtra prædicta ob text. in. l. emptorẽ. C. loca. vbi emptor rei locate: & sic successor nõ tenetur stare cõtractui locationis factæ per prædecessorẽ. Sol. illa lex loquitur in successore singulari, & in eo qui nõ habuit administrationẽ respectu successoris. nos verò loquimur in successore vniuersali, & in eo qui habuit administrationem respectu successoris. Item locatio est facta nomine ecclesię, & ecclesia nunq̃ moritur: vt in. c. si gratiosæ de rescrip. lib. vj. & hoc quo ad primũ mẽbrum. Quo ad secundũ videlicet quid iuris in alio successore q̃ in beneficio. distingue ꝙ aut est successor vniuersalis vel hæres, & tenet stare locationi[a] iam factæ per defunctũ. vt in. l. viã veritatis. C. locati. Aut est successor singularis[b] & tunc non habet plenũ ius in re: vt quia missus fuit in possessionẽ illius rei causa rei seruandę, & tenetur stare cõtractui locationis iam factæ: vt in. l. in venditione. §. j. ff. de bo. auc. iudi. possi. Aut successor habet plenũ ius, & si colonus habet ius in re tenet successor stare illi contractui. l. j. & quod ibi no. ff. de superfi. & no. in. l. j. &. ij. ff. si ager vec. & no. in. d. l. viã veritatis. Et per hoc datur bona cautela cõducenti rem aliquã. vt per obseruantiã cõtractus recipiat obligationẽ omniũ bonorũ ipsius locatoris: nã tunc cũ habeat ius in re locata pro obseruantia cõtractus nõ potest expelli per successorẽ etiã singularẽ: quod no. Si verò clericus nõ habet ius in te: & tũc aut prędecessor qui locauit non habebat plenã administrationem respectu illius rei, vt est vsufructuarius. qui licet habeat administrationem plenã respectu vsufructus. nõ tamẽ habet respectu rei, & successor nõ tenet stare illi contractui: vt in prędallega. l. si quis domũ. Aut habebat plenã administrationẽ respectu rei: & etiã respectu successoris: & tũc tenetur successor stare cõtractui. exẽplũ in prędio dotali locato per maritũ constante matrimonio: si enim soluitur matrimoniũ ante locationẽ factã, vxor tenet stare cõtractui locatiõis, quia (vt dixi) maritus habebat plenam administrationẽ rei illius: & etiã respectu vxoris. vt est tex. no. in. l. si filio. §. si vir. ff. sol. ma. & idẽ dicendũ est in pupillo, vt teneat stare cõtractui locationis factæ per tutorẽ: vt in præalle. l. si tutelæ. ff. de admi. tut. Aut prędecessor habebat administrationẽ respectu rei & nõ successoris, & tũc successor in dubio non tenet stare illi contractui: vt in. l. emptorẽ. C. locati. Successor verò in administratione tenet stare contractui si rite factus est: & de hoc vltimo plenius tetigi in primo mẽbro. & de hoc per Bart. in prędalle. l. si filio. & per alios in prędalle. l. emptorẽ. & in. l. viã veritatis. ¶ †In gl. fi. ibi: *ipse obuentiones ecclesiasticæ &c.* no. bene gl. iuncto tex. ibi ꝙ non solũ possunt locari prędia omnia ipsius ecclesię: sed etiã ipse obuentiones ecclesię: vt sic quicqd obuenit ecclesię cedat conductori. Et dicit hîc Host. quod laico[c] nõ põt talis concessio fieri. arg. in. c. j. &. ij. ne cleri. vel mona. & remittit ad sum. huius tit. & ibi etiam tenet ꝙ laico põt fieri dũmodo ipse ponat clericũ loco sui pro recollectis obuentionũ ecclesiasticarũ, ne contingat laicũ aliquid spiritualitatis attingere: quod no. Nam posset pręsumptuosè accedere ad altare quãdo fiũt oblationes, vel decimę defunctorũ, vel quid simile. ¶ In ea gl. ibi: *sed ideo ponitur ne videretur prohibita &c.* vnde prima & secunda decretalis faciũt ad primam partem rub. tertia verò facit ad secũdam, & ista vltima excipitur à materia prohibitione aliarum: & ideò fuit hîc posita &c.

SEBA. SAPI.

a ¶ Locationi. limitat Ioã. de ana. hoc non procedere in colono partiario, quod etiam tenet Bar. in. l. si merces. §. vis maior. ff. locati. dicens ꝙ ad hoc pauci aduertũt. & & idem tenet Ro. in. l. si filio. §. si vir. ff. sol. mat. cõtrariũ tenet Bal. in. l. certi iuris. in. iĩ. q. C. loca. & ĩ. l. j. in. iĩ. col. C. de fruct. & litiũ expen. Alex. in. d. §. si vir. vbi multa ad hãc materiam.

b ¶ Singularis. Adde videndũ Lud. Ro. consi. j.

c ¶ Laico. Adde ꝙ laicus spiritualiũ obuentionũ collector esse potest. vt consuluit Ro. cõsi. cclxvij.

De magistris, & ne aliquid exigatur pro licentia docendi. *Rubrica.*

¶ Suprà visum est qualiter spiritualia preito concedi nõ debent: nũc submittit de quibusdã habẽtibus instar spiritualiũ, vt de magistris & licentia docendi, vt in nigro videbitis.

SVMMARIVM.

1 *Filius dicitur diues si eius pater est diues: & tãtum habere in bonis quantum habet eius pater.*
2 *Habilitatus ad studendum in aliqua facultate an censeatur habilitatus vt possit in ea doctorari: vel legere?*
3 *Beneficia pinguiora sunt dãda literalitatis potius quã ignaris. Clericus debet viuere de fructibus sui beneficij licet habeat vnde possit viuere vt quia diues.*
4 *Doctor conductus ad legẽdum quas qualitates debeat habere.*
5 *Scholaris conducitur aliquando ad lecturam potius vt discat quam vt alios doceat.*
Doctor post promotionem factus inutilis debet degradari a doctoratu.

¶ CAP. I.

QVoniam. Io. an. summat totum titu. simul. Et primò quo ad primã partẽ rub. Secũdò quo ad secundã. &. h. d. totus ti. secundũ eũ. Ecclesia cathedralis & quęlibet collegiata quæ ad hoc sufficit debet assignare cõpetẽs beneficiũ seu redditũ vnius præbẽdę vni magistro in grãmatica, qui clericos illius ecclesię & alios scholares pauperes gratis doceat: & eligit à prælato cũ capitulo vel maiori parte ipsius quorũ negligentiam supplebit ordinarius loci. Metropolitana ecclesia habebit etiã theologũ cui fructus vnius prębẽdę q̃diu docuerit ministrantur: nõ tamẽ erit canonicus: & si ipsa vtriq̃ magistro prouidere nõ sufficit, prouideat grammatico in aliqua ecclesia suę ciuitatis & diocesis, & vt possit haberi copia doctorũ in theologia prælati & capitulum mittere debẽt personas dociles ad studiũ, quibus si proprij redditus nõ sufficiunt eis in expensis per quinquennium ministrabũt. doc. verò q̃diu docuerint, & studẽtes per quinquenniũ recipiũt fructus prębendarum suarũ: & hoc quo ad primã partẽ rubri. Pro licẽtia docendi etiã pretextu consuetudinis nil debet exigi vel promitti. & ob hoc promissum remittit, & solutũ restituitur. Idonei ad legẽdũ nõ debẽt impediri in facultate & licẽtia obtinẽda. cõtrafaciẽtes officijs & dignitatibus priuabuntur: & hoc quo ad secũdã partẽ. Potest etiam quęlibet decre, per se summari pro clariori intellectu: & ista prima. h. d. in summa. Ecclesia cathedralis prouidere debet magistro de beneficio qui clericos eiusdẽ ecclesię & alios pauperes gratis doceat: & denegãs licentiã docẽdi aut interdicens idoneũ ad docẽdũ beneficio priuat. Et diuidit in tres partes. In prima prouideri mandat de magistro. In secũda factũ reprehẽsibile inhibet. Tertiò pœnã imponit reddẽs causam secũda ibi. *pro licẽtia.* tertia ibi. *qui autẽ.* ¶ Casus literalis. Volens eccclesia tanq̃ pia mater pauperibus scholaribus qui parentũ opibus sustentari nõ possunt prouidere ne legẽdi opportunitas subtrahat: eisdẽ statuit consi. lateran. ꝙ per quãlibet cathedralẽ ecclesiã vni magistro cõpetẽs beneficiũ assignetur q̃ clericos & scholares eiusdẽ gratis doceat. Secũdò dicit ꝙ pro docẽdi licẽtia nullus pretium exigat, ne sub obuẽtu alicuius cõsuetudinis ab eis quos docet aliquid petat: ne docere aliquẽ qui sit idoneus petita licẽtia impediat. qui autẽ cõtra hoc venire pręsumpserit, ab ecclesiastico beneficio fiat alienus; quia dignũ videt vt in ecclesia fructũ sui laboris nõ habeat qui ecclesiasticũ perfectũ nitit impedire. B. ¶ †No. primò ex tex. ꝙ non dicuntur

a cuntur pauperes[a] qui parentũ opibus poſſunt adiuua-
b ri:[b] nam pater teneť alere filium & alia neceſſaria præ-
bere:vt.l.ſi quis à liberis.ff.de lib.agno.etiã ſi ſint ſpurij
de iure canonico:vt.s̃.de eo qui du.in ma. quã pol.per
adult.in.c.cũ haberet.in fi.non ergo refert an quis poſ-
ſit per ſe vel per aliũ:ſed ſi nõ põt nec per ſe nec per pa-
rentes tũc dicit pauper:de quo dic vt no.Bar.in.l.ſi con
2 ſtãte.ff.ſol.ma.& dixi in.c.j.s̃.de accuſ.¶ †No.ibi.*legen
di & proficiendi.* ꝙ verbũ legendi poteſt adaptari etiã
ad ſcholares.dicunt enim legere dum ſtudent.concor-
dat.c.nõ magnopere iuncto.c.fi.s̃.ne cle. vel mo.Et fa-
cit ad iſtã quæſtionẽ.nũquid habilitatus ad ſtudendum
in aliqua facultate poſſit in ea legere & doctorari: de
quo vide per Io.and.in regula cũ quid.de reg.iu.libi.vj.
in mercu.¶ No.tertiò neminem debere legere non pe-
tita & obtenta licentia.Et dicit Abbas hoc eſſe contra
ſcholares facientes publicari receptiões per ſcholas nõ
petita & obtẽta licentia ab eorũ magiſtro. ¶ Itẽ not.ꝙ
cuicũꝙ idoneo non eſt deneganda licentia docendi:qđ
eſt verum ſecundũ Inn.& alios doct.niſi exiſtente cauſa
vt quia adeſt magna copia magiſtrorũ & vnus impedi-
tur per alium.nam ſemper in omni re.cauſa attendenda
3 eſt:vt.s̃.de accuſa.c.cũ dilecti.¶ †No.qntò ibi. *fructum
ſui laboris &c.* ꝙ beneficium dicit fructus laboris:ex eo
em̃ prouenit fructus.bñficiũ ergo cũ deferť clerico eſt
fructus laboris:ex quo em̃ ſeruit eccl̃ię debet viuere de
redditib⁹ eccl̃ię:vt in.c.cũ ſcđm apoſtolicũ.de p̃bẽ. ẽt ſi
ſit diues in patrimonio:dũmodo auarè nõ theſaurizet.
vt no.dicit Inn.in.c.epiſcopus.s̃.de pręben.vnde ad ſciẽ
tiã habetur reſpectus in collatione beneficiorũ, vt pin-
guius prouideať literatis quã ignaris.vt in.c.de multa.
de præben.& in.c.fi.j.eo.¶ In gl.in ver. *magiſtro.* in fi.vel
põt dici magiſter quaſi maior ibidẽ vt dicit gl.in cle.ij.
de magi.& apud italicos in iure canonico & ciuili appel
lenť doctores:in artibus verò appellantur magiſtri ſed
in quibuſdam locis vltra montani oẽs appellantur magi
ſtri.In glo.in ver. *conſuetudinis.* ibi. *quaſi ſimoniacum repu
tatur.* not.bene glo.maximè in dictione quaſi. nam per
iſtam dictionẽ quæ habet diminuere infertur ꝙ ſtricto
modo nõ cõmittitur ſimonia:qđ placet: ſed largo mo-
4 do ſic.¶ †In glo.in ver. *qui ſit idoneus.* in fi.& dic ꝙ mul
tæ qualitates requiruntť ad hoc vt iudicetur idoneus in
docendo.primò vt habeat peritiam docẽdi.ſecundò vt
habeat facũdiã dicẽdi.tertiò vt habeat ſubtilitatẽ inter
pretãdi.quartò copiã diſſerẽdi qntò ꝙ ſi approbat⁹ ab
habẽte poteſtatẽ:& hęc oĩa ꝓbanť in.l.vna.C.de ꝓfeſ.q
in vr.cõſtan.li.xij.iuncta.l.magiſtros.C.de profeſ.& me
di.lib.x.& debet nedum in ſcientia ſed etiam in morib⁹
excellere & ſe aptare ingenio addiſcentium. viij.qõ.j.c.
oportet.Et ex his inferendũ videretur quòd ſcholaris
legere non poteſt. & dic quòd veritate legere non po-
teſt vt alios doceat:nec præeſſe cathedrę doctorali& ſi
diceret ſe doctorem & non eſſet pœna falſi tenetur.l.
5 eos.ff.de falſis.& qđ ibi no.¶ †Sed ſcholaris poteſt lege
re vt addiſcat.Et ideo in aliquibus locis lecturæ ſtatuũ-
tur ſcholaribus vt addiſcant potius quam vt doceant,
& vt ſe aſſuefaciant nam multum proficit quis in docẽ
do alios iuxta illos verſus. Diſcere ſi cupis doceas ſic
ipſe doceris. Nam ſtudio tali tibi proficis atque ſo-
dali. & not.per gloſſ.in.l.vnica.C.de excu.arti.libro de
cimo & vide aliquid per Ioan.andre.in præallega.regu-
rla cùm quid . Et ſi primô tempore approbationis
habuit doctor has qualitates ſi poſtea effectus eſt in-
utilis debet degradari à doctoratu : vt in.l. grammati-
cos.C.de præfeſ.& medi.libr.x.facit.l.vt gradatim.in §.
reprobari.ff.de muneri.& ho.& in.l.ſed & reprobari.ff.
de excu . tuto.

SVMMARIVM.

1 *Scholaris ſi ſe obligauerit ad intrandum ſub certo doctore,ta
lis obligatio non valet.*
2 *Simoniam committit ſuperior ſi exigit pecuniam à clerico pro
danda ſibi licentia eundi ad ſtudium.*
3 *Negligentia alicuius antequã accuſetur debet præcedere
monitio.*

¶ *CAP. II.*

PRohibeas. Pro licentia docẽdi nihil exigi debetvel promitti,& exactũ reſtitui,& ꝓmiſſum remitti debet,& negligẽte inferiore p̃la to ad magiſtrũ cõſtituẽdũ ſupplebit hoc ſuperior.Et ſunt duo dicta:ſecundũ ibi.*ſanè.* ¶ Caſus li teralis.Quia qđã ꝓ licẽtia docẽdi pecuniã exigebãt.Prę cipit pa.vintoñ.eꝑo vt taliter prouideat ne pro licentia docẽdi in parochia ſua aliqd exigať:aut etiã premittať: & ſi poſtea ſolutũ aliquid fuerit illud faciat reſtitui.& ſi aliquid promiſſum fuerit faciat remitti promiſſum ap pel.ceſſãte:qa ſcriptũ eſt Gratis accœpiſtis gratis date. ſcđa dicit ꝙ ſi aliqs diſtulerit inſtituere magiſtros in lo-cis cõgruis :liceat huic eꝑo appel.poſtpo.ad inſtructio-nẽ aliorũ ibi p̃ficere viros ad hoc idoneos.Ber.¶ No.j. ex tex.ꝙ eꝑs loci ſupplet negligentiã aliorũ prælatorũ nedum in conferẽdis bñficijs ſed etiã in inſtituẽdo ma-giſtros in eorũ eccleſijs.Scđò no.in fi.ꝙ magiſter debet eſſe prouidus & diſcretus.ſed dic vt dixi in.c.præceden
1 ti &c. ¶ †Sed quęro nũquid poſſit ſcholaris ſe obliga re ad intrandũ ſub certo doctore.doctores cõmuniter dicũt ꝙ nõ.nã videť turpis promiſſio cũ multũ valeat affectio doctorũ & modus tradẽdi:vñ facilius data etiã æqualitate ſcientię quis proficiet ſub vno quã ſub alio. facit.l.j.§.proinde.ff.de var.& extraordina.cogni.Nũ-quid aũt doctor cõmittat vſurã mutendo pecuniã ſcho lari vt intret ſub eo qui alś nõ erat intraturus:dicã in.c.
2 in ciuitatej.de vſuris.¶ †Secũdò q̃ritur nunqd exigens pecuniã à clerico volẽte ire ad ſtudiũ pro licentia tra-denda cõmittat ſimoniã?Inn.ꝙ nõ licet malè faciat: ſed nihil allegat:ſed Hoſt.videtur ſentire contrariũ.per no. in.c.peĵ.e.& facit.c.ad noſtrã.de ſimo.Et ſatis poteſt di ci hoc eſſe ſimoniacum & nõ ſtrictè:vt no.fuit in ſimili s̃.c.ꝓxi.¶ In gl.j.in fi.idẽ Inn.dũtamẽ ille q ſoluit ſit ido neus.Tancr.dicit ꝙ ex parte recipientis fuit cõmiſſum crimẽ conceſſionis cũ propter ſuperioritatẽ exigit hãc pecuniã.quaſi ab ſuito.facit.j.q.j.c.iubem⁹ &.c.cõceſſio nem.non tamen ſecundum eum committitur ſimonia cùm non ſit iſtud officium ſpirituale: ſed contrarium tenet Vincĵ.c.proxi.ſed poteſt dici vt ibi dixi.¶ In glo. fi.ibi. *de conceſſ.præben.c.nulla.* videtur ſentire per hanc allegationem ꝙ iſti prælato datur tempus ſemeſtre ad inſtituẽ dum magiſtrũ, quo elapſo deuoluitur poteſtas
3 ad ſuperiorem ſi eſt in beneficialibus.¶ †Sed Io.and.& alij cõiter tenent hoc eſſe arbitrarium,& debet pręcede re monitio.ad hoc qđ not.gl.fi.in.c.ad apoſtolicę.de re iudi.lib.vj.& not.in.c.ex parte.de cõceſ.pręben.Et not. bene hoc dictum.ꝙ ibi non præfixo tempore deuoluiť ad aliũ poteſtas aliquid agendi propter negligentiam, debet ad conuincendum negligentiam præcedere mo-
c nitio.[c] tene menti.

SVMMARIVM.

1 *Doctoratus eſt dignitas:quando doctor legit.*
Iudæus non poteſt doctorari.
2 *Doctor præfertur militi .*
3 *Studia literaria an poßint conſtitui in omni loco?*

¶ *CAP. III.*

QVanto. Pro licentia docendi pe-cunia exigi nõ debet etiã ſi hoc habeat conſuetudo. Primò ponit factum damnabile. Secundò pœnam apponit.ibi. *ſi qui verò.* ¶ Caſus literalis.

SEBA.SAPI.

a ¶ Pauperes quis dicatur pauper la tè explicat.d.Iaſ.ĩ l.ſi conſtãte.colũ. xxiij.ver.in.ij.q.j. partis.ff.ſol.ma.et ꝙ filius nõ dicať pauper quãdo pa ter eſt diues tenet Bal.ĩ.l.ij.C. de le. hæ . & in.l. etiam col.pe.C. de exe. rei iu. & in.l.ſciẽ dũ.ff.q ſatiſ.cogã.

b ¶ Adiuuari. Adde ꝙ idẽ tenet Alex. cõſi.xcij.ꝙ ſtante ſtatuto ꝙ nullus admittatur ad offi ciũ qui nõ habeat centũ in bonis. ꝙ eſtimũ patris hoc caſu profit filio ni hil.habenti in bo-nis.

ZACHARI.

¶ Adde prędi.qđ no.Bal.ĩ.l.in ſuis. ff.de lib.& poſth. Old.cõſi. cxiij.& facit qđ not. in.c. tanta.nu.x.in apo ſtil.in ver. in vita parentũ.s̃. qui fil. ſint leg.

SEBA.SAPI.

c ¶ Monitio. Vide quę ſcribit Car.in cõſi.lvj.inci. dum reuerãdus.vbi fir mat hanc doctri-nã,& infert ꝙ ſtã te ſtatuto ꝙ maſſa riuscapituli poſſit locare p oſſeſſiões in quibus cõduc-tores ſunt negli-gentes ad culturã non poterũt loca-re niſi cõductores moneanť & poſt-ea negligãt.& hoc refert & ſequitur Fel.in.c.ſinaũt.co. ij.ver, negligẽtia. probať.s̃.de reſcri.

Conſuetudo erat in eccleſia gallicana ꝙ magiſtri ſcholarium ſine certo pretio alicui docendi licentiam non concedebant. Papa volens illam prauam conſuetudinẽ extirpare quæ de radice cupiditatis procedit: prohibet ſub anathematis in terminatione vt quicũq; idonei fuerint regere ſcholas ſine moleſtia & exactione aliqua permittant:& ſi quid huiuſmodi ꝓhibitionis fuerint trãſ-
1 greſſores, officij & dignitatibus ſpolient. Ber. ¶ † No. primò ex tex.ibi, *& dignitatem aſſumunt &c.* arg. quòd doctoratus eſt dignitas:& concor. quod habet in proœ C.ibi. *magiſteria dignitate &c.* iſte tñ tex. poſſet intelligi ꝙ non loquatur de doctoribus:ſed de his qui in quibuſdam eccleſijs conſequuntur certum officium docendi, & appellantur magiſtri ſcholarium,& in quibuſdam eccleſijs reputatur dignitas.& pro hoc facit text.ibi. *de veſtris eccleſijs extirpata &c.* Barto. tamen in.l.ex eo. ff.de mili.teſta. videt cõcludere quòd nec miles nec doctor dicatur habere dignitatem:ſed aliud dicit in.l.fin. C.de iudæis.vbi concludit iudæum non poſſe effici doctorem[a] cùm doctoratus ſit dignitas de quo etiam per eum in prima conſtitutio.fforum.& in.l.j. C.de nouo codi.compo. Et ſatis dici poteſt quòd doctor ſaltem legens incontinenti cùm incipiat dicatur habere dignitatẽ, maximè ex eo probat:quia habet à lege iuriſdictionẽ ordinariam ſuper ſcholares:vt in auth.habita.C.ne fili. pro pat. Et ſi continuat lecturam per viginti annos acquirit maiorem honorẽ ſcilicet dignitatem comitatus: vt ĩ.l.vna.C.de profeſ.qui in vrbe conſtan.li.xij. ¶ † Et ex his infero quòd doctor maximẽ qui diu legit eſt præ-
2 ferendus militi qui in veritate nullam dicitur habere dignitatem:vt no.Bar.in prealle.l.ex eo.& maximè loquendo de militibus noſtri temporis qui non ſunt veri milites:vt no.in.l.j.C.de iu.& fac.ign. Sed turba doctorum & in quibuſdam ingens inopia facit contemptibiles:vt in ſimili dicit tex.xciij.diſt.legimus. ¶ † Vltimò
3 poteſt adduci iſte tex.in argu.pro illa opi.quòd in quolibet loco vel in qualibet ciuitate pñt conſtitui ſtudia literarũ:& non tantũ in ciuitatibus realibus:de quo tamen in proœmio.fforum.& plenius dico in.c.tuæ.de cleri.non reſi. ¶ In glo.penul.in fi.& idẽ tenent communiter doct.nam (vt dixi.ſ.proxi.) talij cũ alio proficeret qui cũ eo fortè propter ineptitudinem legendi nõ proficeret quia iſti profectus impediri non debent.

a ¶ SEBAS API. Effici doctorẽ. Quod doctoratus ſit dignitas firmat Alex.ĩ cõſi.xciiij. inci videretur. co. ij.in.j.vol.Deci.in c.propoſuiſti. in ſing.ſ.de probat.

b ¶ Monachus. Ade vt per Cal.cõſ. j.hoc tit.

b ¶ SEBA.SAPI. Monachus. Vide ad hęc quę ſcribit do. Abb.in.c. de multa.in.ij.col. ſ.de præben.

SVMMARIVM.

1 *Monachus an poſſit aſſumi in magiſtrum?*

2 *Monachus promotus ad eccleſiam ſecularem nõ tenetur obſeruare auſteritatem regulæ ſuæ religionis.*

3 *Doctores ſiue magiſtri conducti ad legendum an & quando poſſint petere ſalarium ſiue à pauperibus ſiue diuitibus: ſiue de publico ſalarientur ſiue non?*

4 *Magiſtri qui conducuntur docere in aliqua eccleſia collegiata: an debeant percipere de præbẽdis ſingulorum: ſi non vacat alia quæ ſit ſibi aſſignanda.*

¶ CAP. IIII.

OVia nonnullis. In qualibet cathedrali eccleſia vel alia in facultatibus ſufficienti debet à prælato vel capitulo vnus magiſter eligi, cui redditus vnius prębendę debent aſſignari. In metropolitana verò eccleſia etiam eligi debet theologus:& ſi ad grammaticum & theologum non ſufficit prouideat ipe theologo ex redditibus ſuæ eccleſiæ:& grammatico faciat prouideri in aliqua eccleſiarum ſuæ ciuitatis vel dioceſis. hoc dicit. Et primò ponit antiquum conſilium:quod ſecundò innouat & ſupplet ibi. *verum.* ¶ Caſus litteralis. Statutum fuit in lateranen.conſilio quòd in vnaquaq; cathedrali eccleſia inſtitueretur magiſter qui pauperes clericos gratis doceret:ſed quia illud malè obſeruabant:conſiliũ generale illud pręcipit obſeruari, adijciens vt non ſolũ in cathedrali eccleſiam ſed etiam in qualibet alia vbi facultates ſufficiũt cõſtituatur magiſter idoneus à prælato cũ capitulo ſeu maiori & ſaniori parte capituli & in metropolitana eccleſia theologus cõſtituatur qui ſacerdotes & alios in ſacra pagina doceat:& in alijs quæ ad curam pertinent animarũ:& cuilibet magiſtrorum à capitulo aſſignetur prouentus vnius prębẽdę.& pro hoc theologo à metropolitano tantũdem:non tamen quòd propter hoc efficiatur canonicus:ſed tandiu redditus ipſos percipiat quãdiu perſtiterit in docẽdo quod ſi fortè metropolitana eccleſia de duobus grauetur:de theologo ꝓuideat,& grãmatico facit in alia ſuæ ciuitatis eccleſia prouideri. Ber. ¶ No.j.ex tex.ꝙ n ſolum in cathedrali eccleſia ſed etiam in qualibet collegiata debet inſtitui magiſter. dũtamen illa eccleſia ad hoc ſit ſufficiens. Duo ergo requiruntur vt in eccleſia inferiori inſtituat magiſter & ꝙ ad hoc ſufficiat & ꝙ ſit collegiata. nam ex quo text.dicit illum eligendum & per prælatum & per capitulum eccleſiæ ſatis innuit hoc debere fieri in eccleſia collegiata.& hodie prouiſum eſt vt etiam in monaſterio inſtituatur talis magiſter qui doceat monachos in primitiuis ſcientijs, vt ſic non deſit eis oportunitas in alijs proficere:vt in cle.ne in agro.de ſta.reg.non ſolũ ergo monachi debẽt in grãmaticalibus inſiſtere:ſed etiã in alijs principalioribus ſcientijs eis tamen non interdictis:vt ſatis innuit tex.in.d.cle.ne in agro.& idem probatur in.c.ſic viue.&.c.ſi clericatus.xvj.q.j. vbi Hieronymus hortatur monachos vt longo tempore ſtudeant
1 quæ poſſint poſtmodum docere. ¶ † Et ex his infertur
b ad quæſtionẽ. nunquid monachus [b] ſeu alius religioſus poſſit aſſumi in magiſtrũ.& primò arguit Hoſt.ꝙ non per.c.monachos.xvj.qõ.j.vbi dicitur ꝙ non habet officium docendi. Item homines diſparis profeſſionis non ſunt coniungẽdi.xvj.q.vij.in noua.& in cle.j.de elec. ltẽ obſt.text.xvj.q.j.c.nemo poteſtt. vbi dicitur ꝙ non põt inſiſtere pariter in diuinis obſequijs & in monaſtica ordinatè perſiſtere. Sed his non obſtentibus cõcludit Hoſt.& Io.and.poſt eum:ꝙ aut ſe ingerit,& repellitur. aut aſſumitur per habẽtem poteſtatem cũ licentia ſuperioris,& admittendus eſt per.c.doctos.&.c. moderamine.&.c.ſunt nonulli.xvj.q.j.vbi patet ꝙ ſi promouet ad eccleſiam ſeculare licitè prędicat & oĩa ſacramẽta miniſtrat. Itẽ & promouet ad hoc officiũ docẽdi quod redundat in vtilitatem totius eccleſię vniuerſalis:vt ĵ. ec. fi. vbi pulcher tex. Nec obſtãt iura in contrarium allegata. nam.c.monachos.loquit quando non eſt aſſumptus ad officium docendi per habentẽ poteſtatem. c.in nona loquitur de contraria profeſſione.& hi oẽs magiſtri tẽdunt ad vnũ.ſ.ad docendũ. vnde eorũ ſtudia nõ ſunt diuerſa: nã videmus ꝙ in eadẽ vniuerſitate ſunt diuerſorũ hominũ corpora, diuerſa genera,& hoĩes etiã diuerſarum ſcientiarũ faciunt vnũ corpus: vt videmus in canoniſtis & legiſtis. Itẽ in clericis & laicis qui cõſtituunt vnã vniuerſitatem reſpectu ſtudij. Nec obſtat.c.nemo poteſt. quia in eodem tempore nõ põt inſiſtere diuerſis,
2 ſed diuerſis temporibus ſic. ¶ † Item vide glo.in.d.c.nemo poteſt. quæ per illum text.dicit quòd cũ religioſus promouetur ad eccleſiã ſecularem, non tenetur obſeruare auſteritates regulę.& certè magis proficit eccleſię vniuerſali doctor in legendo quàm ſimplex curatus in ſacramenta miniſtrando quod ſatis euidenter colligit in.c.cùm ex eo.de ele.lib.vj. vbi propter ſcientiam capeſſendam diſpenſatur cum curato vt per ſeptennium poſſit ſe abſentare. ad idem ĵ. c.proxi. ſi ergo religioſus põt promoueri ad curã. ergo potius ad officiũ docendi
3 & maximè ſciẽtiã quę habet in ſe pietatẽ. ¶ † In gloſ.j. in fi.de hac materia vide bonã glo.in.c.de quibuſdam. xxxviij.diſtin.& Gof.hîc tenet quòd doctores iuuenes nouiter

nouiter incipentes legere non debent facere collectam q̃ potius docẽt vt doceatur & inuitãt anteq̃ inuitatiſſ, ſed doctores antiqui licitè collectã petunt. Hoſti.dicit q̃ ſi doctor non eget non debet collectam facere:ſed ſi a eget[a] eſt à diuitibus ſua neceſſitas reuelãda.dicit tamẽ ſe nunquã feciſſe collectam propter ſui ſuſtentationem. dominus Anto.concludit q̃ nouitij non exigũt collectam.antiqui verò quibus ſalarium cõſtitutũ eſt à ſcholaribus illius loci vel à pauperibus nihil exigere debent nec etiã à diuitibus niſi egeãt.Sed ſi non eſt eis cõſtitutum ſalarium,tunc poſſunt à diuitibus petere.Ego concluderẽ aliter hanc materiã,videlicet q̃ aut in loco eſt conſuetudo vt fiat collecta aut non.Primo caſu,quãtũ cũq̃ ſit ſalarius põt collectã facere ſecũdum conſuetudinem loci:vt in.l.q̃ ſi nolit.§.qui mancipia.ff. de ædil. edi.& facit.l.ſi fundus.ff.de euic.& quod not. Bar.in.l. nemo eſt qui neſciat.ff.de duo.re.à pauperibus tñ nõputo aliquid exigendũ.arg.xlvij.di.in.c.ſicut.Secũdo caſu quãdo nõ apparet de cõſuetudine:& tũc ſubdiſtingue: q̃ aut magiſtro ꝓuideſ de beneficio.vt hîc dicit:& iſte põt à diuitibus:nõ tñ à clericis illius eccleſię præmium laboris exigere:quia beneficiũ tantũ cõſtituit pro clericis illius eccleſiæ & alijs pauperibus.ergo alios docere gratis nõ teneſ.& in hoc caſu ſaluaſ dictũ huius gl.Aut doctori conſtituit ſalariũ de publico:ꝓut hodie cõiter ſit in Italia in ſtudijs gñalibs.& tũc puto q̃ nihil petere põt à quibuſcũq̃ etiã diuitibus:quia ſalarium.eis ſtatuitur vt nõ ſolũ doceãt indigenas ſed etiã forenſes vndecũq̃ proficiſcentes imò hodie ſolẽt eligi potius vt confluant propter forẽſes q̃ propter indigenas.non ergo ſalariũ quod hodie p̃figit eſt ita reſtrictũ ad certas perſonas ſicut prouiſio huius capituli:ex quo eñ ſimpliciter cõducitur ad legẽdũ debet legere & quoſcũq̃ docere alio prẽmio nõ exacto.Non ob.ſi diceret q̃ hoc ſalarium ſuccedit hodie loco prouiſionis huius.c.ergo debet eodẽ iure cenſeri.ar.eorũ quę no. Inn.in.c.ex rõne. de app.& per gl.no.in.l.fori.C.de aduo.diuer.iud. quæ ſingulariter dicit q̃ ſalarium receptũ ꝑ aduocatũ à partibus ſuccedit loco ſalarij quod percipiebant à publico ideo debet cenſeri eodenmiure vt ſit vt quaſi caſtrenſe:quia dico q̃ in veritate iſtud ſalarium nõ procedit loco prouiſionis huius.c.imo diuerſa eſt ratio in vtriſq̃. nam hæc eccleſia prouidet ſicut tenetur pauperibus & clericis illius eccleſiæ.de diuitibus ſe impedit. xij.q.j.c. videntes.ſed hodie ſalariũ ſtatuit doctoribus vt forenſes cõfluãt ad ciuitatem bonificãdã & ampliandã & famoſam reddendã.quę ratio plus vẽdicat ſibi locum in
4 diuitibus q̃ in pauperibus.¶ †In glo.fi.ibi. *expectetur quouſque vacet &c.* doctores hîc cõcludũ aliter q̃ donec vacauerit prębenda debent canonici cõtribuere de ſuis prębẽdis.ar.in.c.fi.de his quę ſi.à ma.par.ca. & credẽ q̃ hoc poſſent & deberẽt facere ſi eis redditus ſuperſunt,nõ tñ vigore huius cõſtitutionisſquia iſta conſtitutio intendit vt prouideãt de prebãda eccleſię:& nõ de ſingulis.qđ innuit iſte tex.dum dicit q̃ propter adẽptionẽ iſtius prębẽdę nõ efficit canonicus procedit ergo deciſio glo.quo ad terminos huius.c.ſed dictũ doct. ꝓcedit de honeſtate:& ſcdm qđ habeſ i illo.c.fi.¶ In ea gl.ibi.*modicum põt expectare &c.*& pro hoc vltimo eſt tex.in.c.ſi tibi cõceſſo.de prębẽ.lib.vj.Et in fi.glo. dicit Hoſt.q̃ licitè põt interuenire hęc pactio:quia ſcientia eſt quid ſpũale:& ſpũale cõmutaſ cũ ſpirituali.vt in.c. ad quęſtiones.de re.permu.quod ſatis placet?& facit.ſ. de ſimo.c.ex inſinuatione &c.

ꝟ SVMMARIVM.

1 *Scholares euntes ad ſtudium debent ex redditibus ſui beneficij gubernari:& ſi non ſufficiunt debet eis prælatus cũ capitulo prouidere.*

2 *Scholares quibus natura reſiſtit non ſunt mittendi ad ſtudiũ, nè inanibus ſumptibus & laboribus vexentur.*

3 *Sciẽtia tribuit habentibus eã perpetuitatẽ & æternitatem.*

Scholaris debet inquantum poteſt deffendere opinionem magiſtri ſui.

4 *Clericus doctor qui alios abſens docet ſemper in eius abſentia percipit fructus beneficiorum ſuorum,ſi autem eſt ſcholaris,percipit fructus per quinquennium tantũ poſtea oportet quòd ſeruiat.*

5 *Ingenium ſupplet tempus in bene ſtudentibus.*

6 *Scholares abſentes non debẽt percipere fructus in abſentia, niſi ſtudeant in ſtudijs generalibus.*

¶ CAP. V.

1 SVper ſpecula.¶ † Prælati & capitula ad ſtudia theologiæ ſcholares dociles tranſmittere tenentur qui in abſentia redditus præbendarum ſuarum & beneficiorum per quinquenniũ integraliter percipient:& ſi proprij redditus ad ſubſtentationem ſtudij eis nõ ſuffiçiũt debet prẹlatus cũ capitulo eis prouidere.magiſtri verò donec docuerint integre percipiant fructus beneficiorum ſuorum.h.d. Primò ponit ſtatutũ antiqu ũquod ſecundò addendo corroborat.ibi. *ſtatuentes &c.* ¶ Caſus litera.Quod ſtatutũ fuit per conſilium generale in c.præcedenti de magiſtris theologicis præcipit Hono. inuiolabiliter obſeruari ſtatuentes,ne propter raritatẽ magiſtrorum ſe forſan poſſint aliqui excuſare vt ab eccleſiarum prẹlatis & capitulis à theologię ſtudium aliqui dociles deſtinentur,qui cũ docti fuerint alios poſt modum inſtruant & informent quibus ſi proprij eccleſiaſtici prouentus nõ ſufficiunt prælati & capitula neceſſaria ſubminiſtrent.In fi.dicit q̃ docentes in theologica falcultate & ſtudẽtes in ipſa integrè per annos. v. de licentia ſe.apo.percipiãt beneficiorũ & præbẽdarũ ſuarũ prouentus:nõ ob.cõtraria cõſuetudine vel ſtatuto:cũ denario fraudari nõ debeãt in vinea dñi operantes. Ber.¶ †No.j.ex tex.q̃ deputãdis ad ſtudia literarũ
2 non debet obſtare natura nihil decet in hac vita cõtra naturam.vnde nõ eſt cõtẽdendũ aduerſus naturã:ſed qſque ad ſtudiũ mancipãdus eſt prout patiſ ingeniũ &na
b tura ſua expoſtulat[b] ad qđ multũ debent attendere parẽtes ſcholariũ ne ſe & filios inanibus ſumptibus & laboribus exent. ¶ †Secundò no.q̃ per ſcientiã quis ęterni
3 tatẽ & ꝑpetuitatẽ acq̃rit ĩ hoc ſeculo:vñ.dicit doctor[c]
c fulgere.nã ſicut ſplendor firmamẽti ſuis radijs illumina totam terrã:ita vir literatus ſua ſciẽtia illuminat mũdũ vt in aut.habita.C.ne fi.ꝑ pa.& dicit ſplẽdor firmamẽti:quia ſicut firmamentũ ſuper manet propter memoriã p̃ſtitę ſciẽtię:& qa inſtruit multos diſcipulos q merebunt aſcẽdere ad cathedrã & conſeruare famã ſui doctoris:tenet enim ſcholaris quantũ põt defendere opi.
d ſui magiſtri[d] ſicut fecit iuriſcõſultus in.l.dicere. ff.de
4 arbi.¶ †Not.quòd magis amplum priuilegium habẽt docẽtes quã addiſcentes.quia docẽtes q̃diu docuerint percipiunt in abſentia fructꝰ ſuorũ beneficiorum,ſed addiſcentes per quinquenniũ tantũ:& eſt ratio:quia intra quinquenniũ bene ſtudẽdo prẹſumit q̃ quis debeat eſſe prouectus.vltra ergo illud tempus non videt excuſandus propter ſtudiũ:ſed doctor in docẽdo ſemper ꝓmouet vtilitatẽ eccleſię vniuerſalis.¶ Vltiò not.q̃ in ſiſtentes in ſciẽtia capeſcẽda dicunt corroboratores ad profectum eccleſiæ vniuerſalis. facit.c. cùm ex eo.de elec.libro.vj. ¶ In gl.in ver. *docibiles*: id eſt habiles ad docendum.dicit loã,and.ſuper tex.q̃ melius diceret docile:quia ſcientia eſt docibilis,homo docilis.Et aduerte.quia glo.intelligit q̃ debent iſti eſſe apti ad docendũ alios:ſed põt intelligi text.de aptis ad addiſcendũ:qa de ſcholaribus loquitur & non de doctoribus.vel põtdici quòd debeut eſſe apti addiſcendum qui mittuntur;

SEBA.SAPI.

a ¶ Eget. Quia qñ doctor eget ſi ꝙ ſuis ſcholaribus ſuſtẽtandus: ꝓbat tex.ĩ.l.ij.§.fi.ff.de teg.iu.quẽ ad hoc allegat Ro.in ſing. ccxxxviij.inc. volo vnum dicere.

b ¶ Expoſtulat. Vi de Hoſti.in.c.j.de offi.primi.Bar.in l. macedoniani.C. ad macedo.And. Barba.

SEBA.SAPI.

c ¶ Doctor. Videq̃ dicit And.de Iſer. in ꝓœ.feu.q̃ doc. legẽtes nõ minus merenſ q̃ ſacerdotes.vnde doctoribus attribuit illud danieli Fulgebunt ſicut ſtellæ in regno dei.de quo ẽt perAnd.ſicu.in.c. propoſuiſti. col. antepe.ſ.de ꝓba.

d ¶ Sui magiſtri. & in tm̃ eſt verũ.q̃ ſi iudex ĩ iudicãdo ſequit fing. opin. magiſtri ſui nõ teneſ ĩ ſindicatu: & debet excuſari à cõdẽnatione expẽſarũ.fuit originale dictũ Old.ĩ.l.quę ſitũ. §.j.ff. de fun. inſtr.qđ ſequitur d.Abb.ſic.in.c.j.ĩ vj.col.ver.ſed vide.ſ.de poſtu.ꝓla. & ſequit aur? doc. do. Iaſ.in.l.gñaliter.ad fi.ff.de ĩ ius vo.qđ dictũ ſolet intelligi dũmodo talis magiſtris magiſter ſit doctor ĩſignis:prout ſunt ꝓceptores mei. d.Vi. de herculanis de peruſio.& d.Camillus de balionibus doctores celeberrimi, ꝓut eorũ fama ꝑ totũ orbẽ vagatur.Aeneas de falco.

vt alios poſſint docere. Et in fin.glo.hoc poteſt procedere in his qui iam fuerunt electi,ſed nõ electis nõ vi detur data facultas aliquid petẽdi:ſed iudex ex officio debet compellere prælatos ad mittendũ dociles. ¶ In glo. in ver. *pro quinque annis.* in fi.No.primò ex glo.ꝙ maiori tempore debẽt eſſe in ſtudio illi qui poſtea volunt docere alios.quia debent eſſe magis proiecti: ſed quo ad tex.noſtrum glo.poteſt impugnari:quia cũ mittunt hîc dociles citius proficiẽt ipſi in quinquenniũ q̃ alij
5 in duplicato tẽpore. ¶ †Quia ingenium ſupplet tẽpus in bene ſtudentibus.vt dicit gl.in.c.cũ ex literis.de in integ.reſti.& melius literæ videt iſta vt docentes percipiant fructus q̃diu docuerint,niſi ex cauſa ſecundũ doctores reuocentur ad eccleſiam, ſed ſcholares ſiue ſint miſſi ſiue non habẽt hoc priuilegiũ per quinquennium nam iſta determinatio per quinq; annos &c. debet determinare oĩa præcedentia nõ ea quæ habẽt ſpecialẽ determinationẽ.docentes eñ habẽt hîc ſuã determinationem.quia q̃diu docuerit &c.ideo non determinat per clauſulam generalẽ in fine poſitam.vt in.c.cũ dilecti.de dona.& quod ibi no.& ſic nõ obſt.c.inquiſitionis. alle. hîc in gl.pro contrario. ¶ In gl.in ver.*de licẽtia*. in fin. põt dici ſecundũ doct.ꝙ ſi eſt contẽtio inter prælatum & capitulũ an tranſmittẽdi ſunt dociles:quia tũc expectanda eſt licentia ſuperioris. ¶ †Et in fi.gl. quęro qui
6 gaudeant hoc priuilegio.[a] ſolu.dicit hîc Hoſt.& cõmuniter alij doct.ꝙ ſtudentes in theologia in ſtudijs generalibus:nõ autẽ in villis ſeu caſtris:vt in.c.tuę.ſ.de cler. non reſi.Item non ſufficit morari in ſtudio:ſed ꝙ dent operã vt addiſcãt.xvj.q.j.c.generaliter.Et licet qñ q; diuertant ad curiã romanã vel ad alium locũ:gaudent tamẽ priuilegio ex quo habent animum redeundi. de pe. diſt.j.c. diuortium. Item oportet ꝙ nedum in ſcholis: ſed etiam in domo ſtudeant in theologia. vnde dicit Hoſti.ꝙ ſi quis in ſcolis audiret theologiam et poſt reditum ſcholarum haberet bacchalarium in domo qui ſibi legeret ius canonicum vel ciuile non gauderet hoc priuilegio.Et per hoc ſentiũt hîc doct.ꝙ ſtudẽtes in iure ciuili vel canonico nõ gaudent hoc priuilegio vt percipiant fructus in abſentia.Sed cõtrarium tenet Arch. in.c.ij.de priuile.in.vj.& in.c.de quibuſdã.xxxvij.diſt. quia in pręal.c.ij.loquitur indiſtinctè.hũc alticulum latius proſequor in.c.tuæ.pręalle.& ibi ſequor opi.quòd ſaltem in iure cano.ſtudentes debẽt habere hoc priuilegiũ.nã promouẽt vtilitatẽ nedũ ꝓprię eccl'iæ ſed ẽt eccle.vniuerſalis q̃ ad ſui regimẽ indiget viris literatis nedum in theologia:ſed etiã in iure canonico: vt in.c.cũ ex eo.de elect.lib.vj. & in.c.j.de conſangui.& affinita. text.eſt.ſ.c.proxi.vbi dicitur ꝙ ſacerdotes debent addiſcere ea maximè quæ concernunt curam animarum.& promouentes nedũ vtilitatem eccleſiæ particularis:ſed etiam vniuerſalis habentur pro reſidentibusvt poſſint
b percipere fructus[b] beneficiorũ ſuorũ in abſentia. pro hoc bo.tex.in.c.dilectus.&.c.ad audientiã.de cle.nõ reſid.facit.c.cũ.expediat.de elect.lib.vj.vnde ad tex.iſtum ſupplerem maximè.An autem iſti ſtudẽtes poſſint vẽdere fructus beneficiorum per quinquenniũ,& in principio percipere penſionem totius temporis?doct.hîc ꝙ non:quia tex.iſte permittit ꝙ per quinquennium percipiant fructus in abſentia.debent autem capere annuatim.Quid aũt ſi hoc faciunt,nũquid ſucceſſor tentatur ſtare contractui. dictum fuit.in.c.fi. ſ .titu. proximo. vide ibi &c.

ZACHARI.

a ¶ Qui gaudeant hoc priuilegio.Ad de qđ not.in apo. ad iſtũ poſt eũ in c.ſi diligenti. nu. xxx.in ver.ĩ ſcholares clericos.ſ. de fo. cõp. de quo ꝑ Bald. ad plenum in auth.habita.co. ij.ver.ſed hic q̃rit. iuncto ver.proxi. C.ne fil. pro pat.

✠SEBA.SAPI.

b ¶ Percipere fructus. Quid autem ſi eſſent plures ſtudentes in theologia de vna eccleſia an oẽs gaudeant hoc priuilegio an verò ſolũ vſq; ad certũ numerũ? vide doc.in.c.ad audientiã .ſ. de cler. non reſiden.

De Iudæis ſarracenis & eorum ſeruis. Rub.

¶ Supra viſum eſt de his qui ſpiritum ſanctũ per ſimoniã vẽdedo blaſphemãt:cõſequẽter ſubmittit his qui deũ dehonorant malè colẽdo.vt iudæi & ſarraceni.& de his author tractaturus ſubmiſit etiã de eorum ſeruis. Et aduerte. quia ſerui dicuntur ſtricto modo carẽtes libertate.ſed largo modo etiã ſeruiãtes pro mercede,vt famuli dicũtur etiã ſerui à ſeruiẽdo. & de vtriſque tractatur in hoc tit.Et dicunt iudæi à tribu iuda:quia illa tribus erat pſtãtior cęteris.Sarraceni verò dicuntur à Sarra vxore Abrahæ:ſed potius deberent dici agareni ab Agar quę fuit ancilla Abrahę:ex qua deſcenderunt ſarraceni &c.

✠*SVMMARIVM.*✠

1 *Chriſtiani prohibentur habitare cũ iudæis in loco aliquo.*
Iudæi ſcholares non prohibentur intrare ſcholas cum chriſtianis.
2 *Iudæus non poteſt doctorari.*

¶ *CAP. I.*

PRæſenti. Si ſeruus à iudeo emptus cauſa mercimonij factus eſt vel fieri deſiderat chriſtianus pro.xij.ſolidis redimitur. Et primò ponit conſtitutionẽ de baptizato vel baptizari volente.Secundò eius cauſam ibi. *quia.* ¶ Caſus literalis. Iudæi retinebant ſeruos chriſtianos:ſtatuit cõſilium iſtud quòd de cætero iudæi ſeruos chriſtianos non retineant, ſed liceat chriſtiano datis .xij.ſolidis pro quolibet mãcipio ipſum redimere ſiue ad libertatem ſiue ad ſeruiendum ſibi.& ſi ſeruus iudęi chriſtianus fieri deſiderat & non permittitur idem fiat:quia nephas eſt iudæum in ſeruitutis vinculis retinere illum quẽ chriſtus ſanguine ſuo redemit. Ber. ¶ No.j.ex text.ibi. *pro quolibet bono mancipio &c.* quòd iſtud pretium.xij.ſoli.ſtatuitur pro mãcipio bono.eſt ergo iſtud ſupremum pretium.ſi ergo mancipium non eſt ita bonum non debetur tantum pretium. ¶ Not. ij .chriſtianum poſſe emere ſeruum chriſtianum,tamen ad ingenuitatem id eſt vt producat eum ad ingenuitatem ſcilicetvt non ſit aſtrictus vinculis alicuius ſeruitutis,& poteſt emere ſeruiendũ ſibi ¶ Tertiò not.quòd iudæus non poteſt habere ſeruum xp̃ianum ſiue erat chriſtianus tpe emptionis,ſiue poſt emptionẽ fuerat fact9 xp̃ian9 vel deſiderat fieri xp̃ianus. ¶ Sed cõtra text.& p̃dicta opp.de.c.j.de na.ex li.vẽd.& inſti.de inge.in princip.& in.c.j. de purg.ca. nam ingenuus dicitur ille qui ſtatim cùm naſcitur liber eſt.ergo iſte qui fuit ſeruus non poteſt produci ad ingenuitatem.Solu.ingenuitas capitur hîc largo modo. & ille fit ingenuus quo ad commoditatem & omnem effectum,
1 vt etiam iuſpatronatus in eo non retineatur. ¶ †In gloſſ.prima in princi.not.ex glo.& ex iuribus allega.in ea.quòd non ſolùm prohibetur chriſtianus ſeruire iudæo:ſed etiam prohibetur cohabitare.vnde non debẽt ſimul commorari in eadem domo imò euitanda ſunt conſortia iudeorum.vt in.c.ſæpe.allega .in gloſſ. quia malorum conſortia ſæpe bonos corrumpunt: vt ibi dicit text.nec debet à iudæis recipi medicina.nec debemus cum eis eſſe in balneo vel lauari:vt in.c.nullus. alleg. in gloſſ. Et ex his infero ad quæſtionem. de qua aliâs fuit interrogatus. nunquit ſit permittendum iudæo intrare ſcholas chriſtianorum cauſa addiſcendi? & per iura ſuperius allegata videtur ſaltem de rigore ꝙ non:quia ibi contrahitur conſortium & quædam cohabitatio:nam ſi prohibetur ſola balneatio vbi eſt cohabitatio temporalis & quaſi momentanea:fortius debet prohiberi ingreſſus ſcholarum, vbi inter ſcholares contrahitur nedum conſortiõ ſed etiam intrinſeca amicitia:& quia iuuenes habẽt annos ætatis molles de facili poſſent ſubuerti ex aſtutia & perfidia iudęorũ: cõ

ſuetudo

2 ſuetudo tamẽ habet cõtrarium. ¶ †Tamẽ illud eſt verũ ꝙ iudęi non debẽt doctorari:quia cũ doctoratus ſit dignitas.vt dixi in.c. quantò.ſ.ti.proxi.nõ cadit in iudęũ:vt j.e.c.cũ ſit.no.Bart.in.l.fi. C.de iudę.¶ In gl.ij.in fi.ſed diſtingue latius.aut iſte eſt ſeruꝰ ver
a naculus.i.natus ex ancilla iudęi:[a]aut eſt ſeruus emptitius.Primo caſu.ſi eſt vel deſiderat fieri chriſtianus,ſtatim eripitur in liberta tem nullo dato pretio.l.deo nobis.C.de epi.& cle.Aut eſt ſeruus emptitius,& tũc ꝙ erat chriſtianus tẽpore emptionis,& ſtatim eſt liber:quia iudæus non põt habere cõmercium chriſtiani.liiij. diſt.c.mancipia Aut non erat chriſtianus tempore emptionis:li- cet poſtea effectus ſit chriſtianus:& tunc aut fuit emptus à iudęo vt ſibi ſeruiret,& ſtatim eripitur in libertatem cũ efficiẽ chriſtia nus nullo dato pretio:vt.liiij.diſt.c.fraternitatẽ. Aut ſeruus fuit emptus cauſa mercimonij,& ſi non fuit expoſitus venalis intra tres menſes,ſtatim eripitur in libertatẽ nullo dato pretio:ex quo vult effici chriſtianus:vt in.c.fiẽ.eo.Aut fuit expoſitus venalis in- tra tres mẽſes & habet locũ iſte tex.vt redimat̃.xij.ſolidis.ꝑ prę- dictis vide bo.glo.liiij.diſt.c.generalis.§.hoc tunc obſeruandũ.de hoc no.in.c.fiẽ.eo.¶ Sed quæritur de quibus ſolidis intelligatur iſta litera.Et conclude ꝙ debet intelligide aureis ſecundũ cõſue- tudinem loci:& olim.lxxij.ſolidi cõſtituebant vnã libram auri ve netorũ ſeu florentinorũ.vt.l.quoties.C.de ſuſce.& arca.lib..x.ho die verò iſti aurei venetorum ſeu florentinorũ non ſunt tãti põ deris,ſed ſolidi.xcvj.faciũt vnam libam auri.vnde nõ eſſet inue- ſtigandũ nunquid debeant dari duodecim aurei currẽtes & vſua- les:an verò habito reſpectu ad illã antiquã monetam quę erat ma
b ioris põderis[b] quã nũc.¶ In gl.tertia.ibi ·§.*dominus*. no.glo.quia tantũ probat̃ à ſimili:ſicut enim ſeruus datus pro noxa.i.pro deli cto eripitur in libertatẽ auxilio prætoris ſi nouo domino pretiũ attulerit vt in.§.dominus.alleg.in gl.ita & iſte debet eripi in liber tatẽ dato pretio,cũ hîc etiã cõcurrat fauor chriſtianitatis.& facit l.fi.C.de cap.¶ In ea.gl.ibi. *locus erit gratificationi*. & dicit Io.an. ꝙ epiſcopus debet eligere idoniorem:vt in.c.cũ aũt.de iurepatr. & in.l.ſi plures.ff.de accu.facit.c.ſi duobus.de reſcriptis.lib.vj.& eſt ſemper eligendus q meliorẽ offert conditionẽ:& ideo ſi vnus vult emere vt perducat in libertatem,alius vt ſibi ſeruiat per ali- quod tẽpus primus.præferendus eſt quia potior eſt eius cauſa.ar gu.in prędalleg.c.ſi duobus.

¶ *CAP. II.*

MVltorum. Iudæus chriſtianum in ſeruũ habere nõ põt, in aſcriptitiũ verò habere põt.& ſunt duo dicta. ſecũdum. ibi. *hi verò* ¶ Caſusliteralis. Quærebatur à domino papa vtrũ liceret iudęo chriſtianũ mãcipiũ in ſuo dominio retinere.Et reſpõdet̃ ꝙ nulli iudęo licet chriſtianũ mã cipiũ in ſuo dominio retinere,ſed ſi apud eos inueniunt̃ libertati donẽtur.Secũdò dicit ꝙ originarij qui in poſſeſſionibus iudæo- rum ſunt qui in colendis terris eorũ diutius adheſerint quamuis liberi ſint ad colenda rura illorum:iura ſua eis exhibeant & nihil amplius ab eis exigãt.Tertiò dicit ꝙ ſi aliquis iudæorũ aliquẽ de originarijs ſuis vel colonis ad aliũ locũ transferre voluerit vel in ſeruitio ſuo ſecũ retinere,ius colonariũ qđ habet in eo amittat.
1 Ber.¶ †No.j.ꝙ licet iudæus non poſſit habere chriſtianũ in ſer- uum:poteſt tamen habere originarium ſeu aſcriptitium. Et dici tur originarius qui eſt natus eſt obligatis & aſcriptis ad colendũ certas poſſeſſiones,ita ꝙ nõ poſſunt inde recedere deſerẽdo poſ ſeſſiones.de his vide glo.liiij.diſt.c.generalis.&.C.de agri.& cẽſi. per totum li.xj.¶ Itẽ no.ꝙ iſti aſcriptitij ſunt liberi licet teneant̃ ad certa ſeruitia.Item quia nõ tenentur dominus vltra ea quę in iure expreſſa ſunt vel quæ conſueuerunt exhibere.¶ In glo.ſecũ da ibi.*non repellantur à legitimis actibus*.Et ex hoc inferẽt ꝙ poſſunt condere teſtamentum.& vide no.in Spe.in tit.de inſtru.edit.§.cõ pendioſè.circa prin.¶ In glo. in ver. *diutius*. in fi.dic quòd illa.l. vltima loquitur de libertate cõtra quam ex tempore nõ præſcri- bitur:ſed iſte tex.& alia iura alleg.in glo.loquuntur in iure colo- nario:quod ex tẽpore prędſcribi poteſt quia(vt ſupra dixi)iſti co loni retinent libertatem licet ad aliqua ſeruitia teneãtur preſtan da dominis prædiorum incolæ.

a ✣SEBA.SAPI.¶ Iudæi Et ita ſe rñdiſſe duobus iudæis dicit Bar.in l.oẽs.C.de decur.lib.x. & in.l.generaliter.§.fi.ff.de decu. Pe. de anch.in cle.ñ.de mag.

b ¶ Maioris ponderis.Iſtud eſt notabile dubiũ.in quo reperio veritatem quã nullus cõſiderauit quẽ viderim:valet qđ tẽpus attẽdat̃ ſuper valo- rem monetę an tẽ pus quo facta fuit diſpoſitio, an tps in quo nõ eſt.Iaſ.ĩ l.cũ quid.in.j.lec. in pe.co.ff.ſi cert. pe.refert quoſdã quos ipe ſequit̃,ꝙ debet attendi tps factæ diſpoſitiõis. ꝑ tex.no.hoc ꝑ- bantẽ in.l. vxorẽ. §.teſtõ.el.j.ff.de le. iij. Cõtrariũ tenet Bart.in.l.cũ certũ. ff.de aur.& arg.le. per illũ tex. q eſt ſing.ſecundũ Ro. in ſing.ccccxiij. inci.modò quęro. vbi idẽ dicit. Ego verò pro prio di- cto.alle. ſing.deci. Pau.de ca.in.l.fi.ĩ prĩ.C.cõia. de leg. quẽ refert Iaſ. nõ tamẽ ad illud pro poſitũ.ĩ.l. puniri. C.ſi contra ius vel vti.publi.qui vo- luit ꝙ quo ad do- nationẽ quingẽto rum ſolidorum in ſinuandã attendũ tur ſolidi nõ valor l.ſãcimꝰ.C.de do. cogita tu pro deci ſiõe in materia fa- ciũt dicta in.c.pe. ſ.de cenſi.& vide vnã.q.ꝑ Ange.de male.in glo.dictũ ſenpro.in.ccc.&c. ĩ.ñ.col.ver.q̃ro. vi de Iaſ.ꝑ opi.Pau. de ca.ĩ.l.ñ.§.ex his ĩ pe.col.ff. de ver. ob.No.qa ſuntvti lia.primã opi.ſeqt̃ Corñ.ĩ pulcho ca ſu ĩ cõ. cclxxxvij. inci.ĩ hac.ĩ pe.col. & ĩ fi.in.j.vol. vbi voluit ꝙ duos eſt reſtituenda ſcđm ęſtimationẽ mone tę tpe q̃ fuit data. vide eũdẽ ĩ cõſ.cc- lxxix.ĩci. cõſului. e.li.& ĩ cõſ.cix.ĩc. viſo ĩ prin.in. iij. vol. Aeñ.de fal.

¶ *SVMMARIVM.*

1 *Acquiſitione prohibita non prohibentur acquiſi ta retineri.*

¶ *CAP. III.*

c IVdæi. Iudęi antiquas ſy nagogas[c] retine- re poſſunt : nouas erigere nõ poſſunt & ſynagoga apud iudæos idem eſt quòd eccle- ſia apud nos.& ſynagoga grecè latinè inter- pretatur congregatio:quia ibi ſe cõgregant: ſed nos appellamus eccleſiã grecè latinè idẽ eſt quòd cõuocatio,& noſtrum vocabulum eſt præſtantiùs illo.nam cõuenit etiam peco- ribus illud,quia congregantur.& inde dici- tur grex.quia congregantur. de his per Ar- chi.de conſe.diſt.j.c. eccleſia.Sarraceni verò appellant meſquitam.vide glo.cũ text.in cle.
1 j.eo.tit.¶ †Not.ꝙ diſpoſitio vetans aliquid de nouo acquirere non vetat iam acquiſitũ retinere:de quo vide tex.latiorem in. c.con- ſuluit̃ j.eod.

¶ *CAP. IIII.*

QVia ſuper. Breue eſt vel poteſt ſic ſummari.In dieveneris ſan cta non licet iudæis tenere oſtia vel feneſtras apertas, & vocatur illa dies paràſceue:quia iudæi in die veneris ſolent parare eſcas pro die ſabbati.& dicitur paraſceue ab apparatu ciborum vel eſcarum &c.

¶ *SVMMARIVM.*

1 *Iudæi ad fidem conuerſi non tenentur dimittere bona iuſtè acquiſita ante conuerſionem: ſecus ſi eſſent acquiſita ex vſuraria prauitate.*

2 *Iudæi conuerſi ad fidem nõ perdunt ius ſucceden di inter ſe.*

¶ *CAP. V.*

IVdæi. Excommunicari debent chriſtia- ni q in domo ſeruiunt iudęis vel ſarracenis ſiue paganis,& principes ſeculares excõmu- nicari debẽt qui iudęos baptizatos ſuis bo- nis ſpoliare pręſumũt.h. d. Secũda pars ibi. *ſi qui*. ¶ Caſus literalis. Primò dicitur ꝙ iu- dæi ſiue ſarraceni chriſtianas mulieres nulla de cauſa ſecũ debent habere:& quicũq; chri- ſtianus cum his habitare præſumpſerit excõ municetur.Secundò dicitur ꝙ ſi aliqui iudęi vel ſarraceni deo inſpirante ad fidem chri- ſtianam ſe cõuerterint,à poſſeſſionibus ſuis nullatenus expellantur:cũ propter hoc me- lioris debeant eſſe conditionis quàm ante fi- dem receptam.Si autem ſecus factum fuerit præcœpit Pa.poteſtatibus locorum vt por- tionem hæreditatis ſuæ & omnium bonorũ ſuorum ex integro faciant eis exhiberi. Ber. ¶ Not.primò quòd indiſtinctè prohibetur hîc cohabitatio cũ iudęis:pro hoc bo.tex.j.e. 1 c.ad hęc.& ibi dicã.¶ †No.ij.ꝙ iudęi cõuer ſi ad fidẽ non perdũt eorũ bona,nec tenen-

✣SEBA.SAPI.
c ¶ Synagogas. Vi- de Ale.ĩ.l.j.§.ſi qs ędificiũ.ff.de ope. no.nũ.& Ia.ĩ.l.ius aũt ciuile.col.ñ.ff. de iuſt.& iu.vbi al le.hũc tex.ad hoc quòd prohibitus de nouo facere nõ prohibetur refi- cere.

tur illa diſtribuere in pauperes,contra communem opinionem vulgarium ſed inualuit illa opi.quia iudæi habent vt plurimum bona ex vſuraria prauitate acquiſita,& talia tenentur dimittere:quia non dimittitur peccatum niſi reſtituatur ablatum ĵ.de vſur.c.cum tu.Sed iſte tex.intelligitur de bonis iuſtè acquiſitis.pro hoc de conſecra.diſt.iiij.c.iudęi. nam etiam exiſtentes iudæi licitè habẽt rerũ dominia dummodo iuſtè acquiſita.vt no. In
2 no.de voto.c.quod ſuper his. ¶ † Vltimò not.quod iudæi non perdunt agnationem poſt conuerſionem ad fidem.vnde debent ſuccedere ſuis attinentibus & parentibus ſicut primò .non enim debent eſſe deterioris conditionis conuerſi ad fidem quã quando erant in iudaiſmo. ¶ In gl.in ver.*permittit*.in fi.dic idem in ſimilibus caſibus.nam iſti caſus poſiti ſunt hîc cauſa exempli.vide quod not.Inno.in præalleg.c.quod ſuper.de voto. & ibi ponit quam iuriſdictionem habeat eccleſia in infideles. ¶ In glo.in ver.*excõmunicationis*. ibi. *iudex ſecularis eſt negligens*. hoc intellige vt no.de foro compe.c.licet.

✤SEBA.SAPI.

a ¶ Armis. Quæ dicantur arma.vide Card. in cle.ne in agro.§. ne ptãte.ĩ v.q.de ſta.mon.refert Fel.in gl.j. pœmĩ huiꝰ libri.col. iĳ.verſi.ſic etiã.& hic.de quo ꝓ Alb. in.ĳ.parte ſtatutorũ. quæſt. cxxvĳ.

✤SEBA.SAPI.

b ¶ Cõſuluit. Vide Fel.ĩ.c.cũ acceſſiſſent.co.pe.ver.gl. fi.de cõſtũ.Alex.ĩ l.j.§.ſi quis ædificium.ff.de op.nouncia.

c ¶ Reformare. Ade quę latè ſcribũt noui. in Ru.ff.fol. ma,& vide Alexcõſi. cixiiĳ.li. vbi an ſtatutũ loquẽs in faciẽte habet locũ in reficiente.

✤ *SVMMARIVM.* ✤

1 *Victualia portantes ad ſarracenos qua pœna puniantur tam ſecundum leges quam ſecundum canones?*

2 *Papa habet iuriſdictionem in laicos in concernentibus decorem fidei.*

3 *Excommunicatio quos effectus pariat:ſiue iuſta ſit ſiue iniuſta?*

4 *Excõmunicatio quo ad eccleſiam triumphantem parum aut nihil operatur.*

Excõmunicatio euidenter nulla non eſt timenda.

¶ *CAP. VI.*

ITa quorũdam.

Chriſtiani deferentes ſarracenis merces prohibitas, vel in ipſorum nauibus nauigantes excommunicandi ſunt,& rebus ipſorum priuandi, & efficiuntur capientium ſerui. Primò ponit dupplicem chriſtianorum exceſſum. Secundò tripliciter ponit ibi. *tales*. ¶ Caſus literalis.Quidã chriſtiani circunda ti cupiditate deferunt ſarracenis:arma, ferrum:& lignamina galearum: & dum ad impunationem chriſtianorum prædicta eis miniſtrant,pares aut etiam ſuperiores fiunt illis in malitia. Item ſunt alij qui cupiditate ſua in galeis & in nauibus ſarracenorum curam gubernationis aſſumũt oẽs prędictos laterã.cõſi.excõmunicauit?& ꝑcipit illos per poteſtates locorum bonis ſuis priuari,& capientiũ ſeruos fieri.& præcepit vt per eccleſias maritimarũ vrbiũ crebra & ſolẽnis excõmunicatio proferaẽ.Ber. ¶ No.j.ꝙ pręſtantes auxilium ad delinquendũ pari delicto ſe aſtringunt.de quibus dicendũ:vt not.in.c.j.
1 de offi.dele. ¶ † Not.ij.triplicẽ pœnã illorũ qui deferunt arma ferrũ & lignamina ſarracenis.primò ſunt excõicati ipſo facto.ſecundò priuari debẽt oĩbus ſuis bonis.tertiò effi ciunt ſerui capientiũ:& de iure ciuili capite puniunt cũ confiſcatiõe bonorũ.l.ij.C.q̃ res
2 expor.non de. ¶ † Tertiò not.ꝙ vbi delictũ cõcernit totã chriſtianitatẽ ſeu decorẽ fidei papa iuriſdictionẽ etiã in laicos exercet : ad idem tex.no.in.c.pro humani.de homi.li.vj. ¶ No.vltimò ꝙ etiã eccleſia poteſt imponere pœnam ſeruitutis:& ſic ingenuus chriſtianus propter delictum ſuum põt redigi in ſeruitutem de iure canonico. ¶ In glo.in ver. *ferrum*.ibi. *ſi enim non habet ferrum*.iſta gloſ.videtur velle ꝙ pœna huius.c.locũ habeat etiã ſi chriſtiani deferunt huiuſmodi res prohibitas abſque intentione vt impugnentur chriſtiani:quia ſatis eſt ꝙ chriſtiani poſſunt impugnari; & idem Ioã.and.licet quidã cõtra exigentes intentionẽ vt chriſtiani impugnãtur:ſed primũ verius ĵ.eo.in.c.ſignificauit.Expone ergo tex.ibi. *ad expugnandum chriſtianos*. i.ex quibus poſſunt expugnari chriſtiani. ¶ In ea. glo.ibi *fuſtes & lapides*. vide tex.qui loquitur magis ſpecificè.in.d.l.ij.vbi fit mentio de loricis, enſibus
a & ſimilibꝰ armis.[a] vide bo.gl.in cle.ne in agro.de ſta.reg.in ver. arma. ¶ In glo.in verſi. *ſubminiſtrant*. in fi.no.glo.& dicã plenius
3 de hoc in.c.ad audientiam.de homi. ¶ † In gl.fi.in fi.not.bene gl. quę quotidie ſolet allegari,& tenetur cõmuniter per doc. omnes & dicit no.Hoſt.ꝙ excõmunicatiõis iuſtę triplex eſt effectus quo ad primam pronuntiationẽ.Primus.quia excõmunicator declarat iſtud ſeparamentum:nam nõ excommunicatio ſed peccatum eſt illud quod ſeparat à deo:nec põt quis ſeparari à deo:niſi velit xj.q.iij.c.illud facit.c.cũ æterni.de re iudi.lib.vj. Secundus effectus eſt quia ſeparat à communiõe fidelium:& quo ad iſtos duos effectus ſecunda excommunicatio nil operatur. Tertius effectus eſt retinẽdi eum extra cõionem donec fuerit abſolutus:& quo ad iſtum effectũ operatur ſecũda excõmunicatio:nam declarat eum proiectum à deo ex nouo delicto.& ꝙ non debet cõicari ſecũ niſi prius abſolutionem obtineat etiam à ſecũda:& idẽ dicendũ de tertia & quarta:& infra & vlteriori.& illud firmiter tenendõ eſt ſecundum Hoſt.ꝙ excõicatus nõ ita faciliter reſurgit nec recipit gratiã dei ſicut alius peccator nõ excõicatus:& quia orationes & alia bona opera ſunt in eo debiliora quã in alio.Et ꝙ angelus deputatus ad cuſtodiendũ eũ non ita operaẽ in eo ſicut in alio.Et ꝙ angelus malus.i.diabolus habet maiorẽ poteſtatẽ in eo q̃ in alio peccatore.vnde ſicut ruſticus vtiẽ aſino vel iumento:ita diabolus
4 excõicato. ¶ † Ex quibus patet ꝙ etiã quo ad eccleſiam triũphantem aliquid operabiẽ excõicatio lata per prętatũ:ſic limita gloſſ. xxiiij.q.j.c.quodcũq̃.q̃ dicit ꝙ nullã vim poteſtatis quo ad eccleſiam triũphantẽ exercet prælatus excõicando.hoc procedit intelligẽdo in iuſta excõicatiõe vt dixi.Iniuſtę verò excõicationis vnicus eſt effectus quia nõ debet illi cõmunicari donec fuerit abſolutus.& idẽ dicendum de ſecũda & tertia. Si verò excõicatio euidenter eſt nulla:nullũ habet effectum:vt in.c.cũ cõtingat.de offi.dele.& in.c.per tuas.de ſen.excõ. ¶ Vlt.quęriẽ nunquid iſti qui incidũt in ſeruitutẽ propter delictũ poſſunt manumitti?Io.andicit ꝙ non ad hoc.l.j.C.qui.ad liber.procla.non.li.tenemenți.

✤ *SVMMARIVM.* ✤

1 *Prohibita noua conſtructione alicuius ædificij, an videatur prohibita reformatio?*

2 *Licet comedere ſagimen illis diebus quibus licitum eſt comedere oua.*

3 *Synagoga antiqua funditus diruta non licet de nouo in eodem loco ſynagogam ædificari.*

¶ *CAP. VII.*

b # COnſuluit. [b] Iudęi veteres ſynagogas ĩ priorem ſtatũ reformare pñt:de nouo erigere nõ poſſunt. Et duę ſunt partes.ſcda ibi *verum*. ¶ Caſus liter.Quęrebaẽ à dño pa.vtrũ iudęi nouas ſynagogas exigere poſſunt.Et rñ.ꝙ nõ ſed antiquas ſi corruerint pñt reędificare in priſtinã formam ſiue ſtatũ et nõ amplioꝰ exaltare:ampliores & ꝑtioſiores faciãt q̃ antea
1 fuiſſe noſcũẽ:& hoc ꝓ magno bñficio habere debẽt.Ber. ¶ † No. prĩò ꝙ cui prohibeẽ noua cõſtructio alicuius ędificii nõ videtur prohibita antiqui ędificij reformatio.& hoc facit pro cõſtitutione quorũdã locorũ.qua caueẽ vt nõ liceat alicui priuata caſtra de nouo exigere.nũquid liceat antiqua ruinã mināntia vel corrupta
c reformare?[c] & dicendũ ꝙ ſic:vt hîc probaẽ:ad hoc qđ habeẽ in.l. j.§.ſi qs ædificiũ.ff.de noui ope.nũ.ita tñ.vt noua reparatio non cõmutet antequã formam vt fiat ędificiũ prętioſius vel amplius. nam vbicũq̃ mutaẽ priſtina forma videẽ nouũ ædificiũ,& cadit
2 ſub ꝓtectiõe noui ędificij:vt ſingulariter ꝓbaẽ in iſto tex. ¶ † Et facit quod

facit quod in ſimili no.gloſ.xxxij.q.ij.c.admonere.&.c propoſuiſti.lxxxij.diſtin.quæ ſingulariter dicũt licitum eſſe comedere ſagimen illis diebus quibus licitum eſt co
a medere oua [a],licet tũc nõ ſit licitum vti carnibus.quaſi mutando formam videatur rei ſubſtantia mutata: facit quod not.s̃.de teſti.in.c.cùm cauſam.in ver.tempore.& in gloſſ.magna,&.ff.ad exhib.l.iulianus.§. ſed & ſi quis.
1 ¶ † Sed circa hunc tex.& declarationem prædictorum poſſet dubitari.quid ſi antiqua ſynagoga funditus corruit,nũquid licitũ ſit de nouo ædificari in loco vbi fuit antiqua?& poteſt dici ꝙ nõ : quia videt omnino nouũ ædificiũ ex quo funditus deſtructũ eſt.ad hoc quod leg.
2 & not.in.l.inter ſtipulantem.§.ſacra.ff. de verb.obli.vide bo.glo.in ſimili.in.c.iij.de iurepa.& quod ibi not.intelligatur ergo iſte tex . quando antiqua ſynagoga minatur ruinam ſeu corruit:nõ tamen ex toto vel funditus. Sed quęro quare iudęi tollerantur intiquis ſynagogis? Sol.dicit Ioan.and.quòd ſpes eſt de eorũ cõuerſione:& vt facilius trahantur ad fidẽ.arg.xlv.diſt.c.qui ſyncera. quia ipſi ſemper ſunt parati ſeruire.¶ In gl.j.ibi *Conſtantinus imperator*.dic melius ꝙ ipſe chriſt⁹ morte ſua ſubiecit iudæos in ſeruitutem , & eccleſiam erexit j. eodẽ.c. ſi iudæos.in princi.ſed Conſtantinus imperator fuit executor &c.

✠ SVMMARIVM. ✠

1 *Cius malus corrumpit mores alterius ſocij .*
2 *Iudæi an poßunt habere nutrices chriſtianas extra domum :*
3 *Epiſcopus an poßit diſpenſare quod iudæus habeat nutrices chriſtianas?*

¶ CAP VIII.

b ADhæc. [b] ¶ In familiari ſeruitio iudæorũ chriſtiani eſſe non dicũt.prohibet & prohibitionis cauſam reddit ibi. *quoniam.* ¶ Caſus literalis. Præcipit hîc papa prælatis eccleſiarum ꝙ ipſi prohibeant oĩbus chriſtianis & cõpellãt ſi neceſſe fuerit per cen.ec.ne in ſeruitio iudęorũ aſſiduè morẽtur,nec infantes iudęorũ nutrices mulieres in domibus eorũ nutrire preſumãt.quia iudęorum mores moribus chriſtianorũ nõ concordant,& ipſi de facili per aſſiduã conuerſationẽ ſimplices ad ſuam ſuperſtitionẽ inclinarent.Ber.¶ No.j.chriſtianum non debere ſe exponere ſeruitio iudęi per quod cõtrahat familiaritatem intrinſecam cũ ipſo iudęo:& ideo prohibetur hîc aſſidua mora & ſeruitiũ in domo.¶ No.ij.ꝙ non debent illi coha
1 bitare & cõiungi quorũ ſtudia ſunt diuerſa.¶ † Itẽ no. ex ſi.tex.cõtra malam ſocietatem:ſæpe enim ex malo comite ſocio corrũpuntur mors alterius.ad hoc.xxviij.q. c.ſæpe malorũ & collige ex mente literæ in fi. ꝙ magis prohibeť ſimplicib⁹ cõuerſatio cũ iudęo q̃ cũ viris lr̃alis qa ſimplices de facili ſubuertunť:ſed literari poſſent potiuseos ad chriſtianitatẽ adducere:facit qđ no.in diuor.c.quãtô.&.c.gaudem⁹.¶ In gl.j.ibi .s̃.*e.multorũ.* dicit. Hoſt.ꝙ ibi aſſiduitas nõ reprobať imò approbatur ibi. *indißolubilis ſtrictio.* ideo cõcludit ꝙ extra domũ põt chriſtianus ſeruire iudęo,ſed in domo ipſius iudæi
1 nõ:ſic videť intelligere iſtum tex.quando in domibus iudęorũ chriſtiani ſe exponebãt ſeruitio.Sed puto ꝙ alia ſit mens.c.ſ.ꝙ extra domũ nõ debet chriſtianus aſſiduè ſeruire iudęo:nec etiã in domo.licet nutrire infantes eorum:vnde iſte tex.voluit ęquiparare aſſiduũ ſeruitium extra domum & ſeruitium quod fit in domo:& certè iſta vidẽtur paria habito reſpectu ad cauſam prohibitionis:nam ſi bene omnia iura huius materiæ ponderetur :duę ſunt principales cauſæ prohibitionis:vna eſt ne propter continuam conuerſationem & aſſiduam familiaritatem ſubuertantur animi ſimplicium vt hîc in fine literæ.Secunda ratio,ne iudæi videãtur ſuperiores ſi chriſtiani eis famularentur,cum potius iudæi debeãt recognoſcere ſe ſeruos chriſtianorum.vt dicit tex.in.c. & ſi iudæos j.eo.& certè quælibet iſtarum rationũ militat in ſeruitio continuo extra domum.cũ & ibi contrahať familiaritas,& denotetur quædam ſuperioritas. Item iſte tex.facit mentionem de domibus quando loquitur de nutricibus.ſed cùm in præcedenti caſu nullã faciat mentionem de domo.intelligo prædicta & text. quando chriſtianus voluit ſeruire perſonæ iudæi ſecus ſi ædificium vel aliquod aliud fabricet ad vtilitatem eorum mercede conſtituta.¶ † In gloſſ.ſecũda ibi.
2 *eadem prohibitio eſt.* no.bene glo.quia quotidie venit in practica & loquitur nimis ſuccinctè: & poteſt habere duos intellectus.primus.quòd eadẽ prohibitio eſt etiã extra domum:& hunc intellectum videtur etiam ſenſiſſe Io.and.hîc qui ſuper hac particula glo.dicit ſupple extra domum:& nihil vltra dicit.& idem videtur hîc ſentire do.Anto.Et breuiter ſe expediendo do. Car. ſentit oppo.& ſic ſecũdũ intellectum vt extra domum liceat habere: & credo ꝙ iſte vltimus fuit intellectus gloſ.vt referatur iſta cauda glo.ad text.& non ad id quod proxi.dixerat.quaſi voluerit dicere quòd ſimilis prohitio huius de qua in text.habetur in.c.fin.j.eod. Et pro hoc intellectu facit dicto.c.& ſi iudæos.in fin.vbi indirectè ecommunicantur iudæi ſi non dimiſerint nutrices chriſtianas:& ſic videtur innuere quòd habeant eas in domo ex quo compelluntur ad dimittandum.& iſte intel
3 lectus eſt humanior:nam poſſent iudæorum creaturæ perire ſi non reperirent nutrices chriſtianas extra domum.Item ille text.expreſſè facit mentionem de domibus:à contrario ergo permittit extra domũ.argu.à contrario ſenſu eſt fortiſſimum ſi non reperitur oppo.de
c his quæ ſi.à præla.c.cũ apoſtolica.¶ † Sed quæro.nunquid ex diſpoſitione epiſcopi poſſit iudæus habere nutricem chriſtianam [c] in domo?& videtur concludendũ ꝙ non:quia epiſcopus non diſpenſat contra ius niſi expreſſè vel tacitè permittatur:vt not.Inno . de temp.ordi.in.c.dilectus.& Archi.in.c.licet canon.de elect.li.vj. plenè dico in.c.at ſi clerici.in.§.de adulteris.de iudi.maximè quia iſta prohipitio iuris tendit ad fauorem & decorem fidei chriſtianæ:& diſpenſatio tendit in dedecus fidei,& ad commodum priuatum ipſius iudæi: & pro hac parte conſuluit do.Cardi.quod ſatis mihi placet.

✠ SVMMARIVM. ✠

1 *Iudæi inuiti nec baptizandi:nec ſine iudicio puniendi ſunt nec rebus ſuis ſpoliandi,nec in feſtiuitatibus moleſtandi,nec eorum cemeteria violanda ſunt aut eorũ corpora exhumandi.*
2 *Iudeus fugiens ad chriſtianos & petens baptiſmum non debet incontinẽti baptizari.*
3 *Iudæi non compelluntur ſuſcipere chriſtianam.*
4 *Pœnæ alternatiuè impoſitæ iudicis eſt electio.*

¶ CAP. IX.

SIcut iudæi † Iudęi nolentes non ſunt inuiti baptizandi nec ad hoc cogẽdi ſunt.nec ſine iudicio puniendi:aut rebus ſuis ſpoliandi: vel in ſuis feſtiuitatibus moleſtandi:nec ipſorum cemeteria violanda : aut eorum corpora exhumanda.partes patent.¶ Caſus literalis. Statuit Clemens papa quòd nullus iudæus compellatur ad fidem venire inuitus:& ſi aliquis ad fidem confugerit chriſtianam poſtquam voluntãs eius patefacta fuerit abſq; impedimento chriſtianus efficiatur . Fidem chriſti habere non creditur qui non ſpõtaneus ad fidẽ accedit.Secũdò

✠ SEBA.SAPI.
a ¶ Oua . Vide.tñ Gemi.ĩ.c.fi. xxx. diſt.vbi dicit ꝙ ꝓhibitus comedere carnes:nõ põt comedere olera cocta cũ carnibus.

✠ SEBA.SAPI.
b ¶ Ad hęc.Ad materiã huius decretalis.vide Abb.in c.poſt miſerabilẽ. j.de vſur.
ZACHARI.
c ¶ Nutricem chriſtianam.Adde de hac plenè per Fel. in.c.at ſi clerici.§. de adulteriis. col. penul.ver. epiſcopus non poteſt.s̃. de iudi.

dicit ꝙ nullus chriſtianus ſine iudicio ſecularis poteſtatis iudæum occidere vel mutilare,vel pecunias ſuas auferre præſumat:vel bonas conſuetudines iudæorum immutet:nec in feſtiuitatibus ſuis perturbet:vel coacta ſeruitia exigat. Tertiò ſtatuit vt null⁹ cemeteriũ iudęorum mutilare,aut inuadere,aut obtẽtu pecunię humana corpora effodere præſumat.Si quis cõtra hoc fecerit honoris &officij ſui periculum patiatur,aut excõicetur
2 niſi ſatiſſecerit.Ber.¶ †No.ibi. *poſtquã voluntas eius fuerit patefacta,* ꝙ iudæus fugiens ad chriſtianos & poſtulans baptiſmũ non debet incontinẽti baptiſari:ſed expectari debet donec volũtas eius fuerit patefacta.ſ.ꝙ non rancore animi vel ex aliqua cauſa venerit ad baptiſmũ, ſed ꝙ recta deuotione:vñ debet ſtare inter chriſtianos, &.xl.dies antèq̃ baptizet:vt in.c.ne quod tamẽ in multis locis non ſeruat & malè:nã quãdoq; iudęus propter diſcordiã quã habet cum patre dicit ſe velle fieri chriſtianum:& ſedata diſcordia proficiſcitur ad aliã religionem:& redit ad infidelitatem priſtinã:debet ergo ſtare
3 modo prædicto.¶ †No.ij.ꝙ iudæi non ſunt compellendi ad fidẽ chriſtianã ſuſcipiẽdam:quod eſt verum de adultis,ſed de paruis ſunt opi.gl.in.c.iudæorum.xxviij. q.j.tenet ꝙ idẽ vt non poſſit eripi à parentibus eorũ & baptizari.Sed alij tenẽt opp.quia cũ ſint ſerui non habent filios in poteſtate.vnde principes ſeculares eorum domini poſſunt pueros inuitis parentibus eorũ facere baptizari.& hanc opi.ſentit Io.an.hîc licet apertè non firmet:ſed contrariũ [a] expreſſè tenet Archi.xlv.diſt.c.q̃ ſyncera.Ego multum dubitarẽ,cũ ſtrictè & propriè nõ ſint ſerui:imò ab eis nõ poſſunt coacta ſeruitia exigi vt hîc.Item indirectè cogeret parentes eorum ad fidẽ ſuſcipiendã.quod non eſt fiendũ,vt in præal.c. qui ſyncera.
¶ In gl,in ver. *effodere.* ibi. *hæc actio infamat.* videtur tex.in.l.j.alle.in glo.de materia in.l.infamã.ff.de pub.iudi.¶ †In glo.fi.ibi. *optione iudicis.* no.bene gl.ꝙ vbi pœna imponitur alternatiuè optio dat iudici quã pœnam illarum imponat.Idem no.glo.de vi.& hone.cleri.in.c.à crapula.In contrarium videt tex.cũ ibi no.in.l.quicũq; C.de ſer.fugi.ſed dic ꝙ aut verba referuntur ad reum. & tunc eius eſt electio:vt in præalleg.l.quicũq;.Aut ad iudicem aut imperſonaliter proferuntur verba:& tunc procedit iſta glo.ſed poteſt iſte tex.intelligi alter. & ceſſabit deciſio huius glo.quòd habeat locum priuatio honoris & officij:quando quis eſt in honore & officio cõſtitutus:ſed ſi non eſt talis,habet locum ſecunda pars alternatiuè vt excõmunicetur:& hunc intellectum ſentit Hoſt.intellectus tamen glo.plus mihi placet.vt cõſideratis circunſtantijs iudicijs ſit eligere pœnam.

a ¶ Contrariũ. Ad de ꝙ idẽ tenet Cal. cõſi.vj.hoc titu. ZACHARI.

a ¶ Adde ꝙ voluit allegare Cal. cõſi. iñ.quod iuci.an ſi liñ.iudęorũ.dẽ Ite ſanctus tho.ſecũda ſecũdæ.q.x. ar. vlti.Car.in cle.j.in fi.eo.ti. & Feli.hic in prin. & dũ iſte dixit.ſ.prox.ꝙ iudæi non habent filios in poteſtate, vide Bal.& Pe.de anc.in.l.itẽ in poteſtate.ff. de his q̃ ſunt ſui vel alie.iu. & Fel.in.c.iũdæi. el.ñ.col.pe.ver. & iſta inducuntur.ſ. eodem.

b ¶ Priuilegiati. Vide Abb.in.c.quãtò.in.iñ.no.ſ.de cẽſi. & Bal.in.l.j.C. de vxo.mili. Ol.in cõſi.xj.inc.thematale.Alex. in.l. lecta.in gl.in verbo in domo.ff. ſi certa.

SVMMARIVM.

Socij priuilegiati gaudent eodem priuilegio quo priuilegiatus.
Cibis infidelium non licet veſci regulariter.
Religioſis non licet ire ad prædicandum infidelibus ſine licentia.
Volenti intrare ſtrictiorem regulam ſufficit petere licentiam à ſuperiore licet non obtineat.

¶ CAP. X.

QVamſit. Ponit duas indulgẽtias illorum qui paganis prędicant .ſecunda ibi. *inſuper.* . ¶ Caſus literalis.Quidam epiſcopus qui volebat fidẽ catholicam prędicare paganis,quęſiuit à papa vtrũ deberet vti cibis illorũ.concedit eis dñs papa & ſocijs eius vt cũ exhiberent ſe ad prædicandam fidẽ paganis liceat eis vti his cibis cũ gratiarũ actione quæ ſibi ab ipſis infidelibus apponent dommodo abſtineant ab eſu carniũ quibus vti non liceat iuxta canonicas ſanctiones.Inſuper concedit eidem vt quicũq; religioſi aut clerici idonei ad annuntiandam prædictam fidem ſibi adherere voluerint liberam habeãt facultatem
1 petita & obtẽta prælatorũ ſuorũ licentia.Ber.¶ †No.
b primò ꝙ ſocij priuilegiati [b] gaudent eodem priuilegio quo priuilegiatus:quod intelligo quando priuilegiũ eſſet inutile priuilegiato:niſi ſocij eodẽ priuilegio gauderent:de quo dic vt plenè not.de priuile.c.licet.libro.vj.
2 ¶ †No.ij.ꝙ regulariter nõ licet veſci cibis infideliũ:nã hoc permittitur ex cauſa.Item no.quòd etiã infidelibus quis nõ poteſt prædicare,niſi habeat licentiã à ſuperiore.Sed quęro nunquid hodie ſit neceſſe petere licentiã de nouo?Lau.videtur hîc ſentire ꝙ non.vnde exponit tex.*cõcedimus*.i.conceſſum eſſe oſtẽdimus. Hoſti.ſentit opp.& dicit ꝙ iſta priuilegia fuerunt cõceſſa de iure ſpeciali.idem videt cõſentire Inn.dicens ꝙ licet olim fuerit licitum cõicare cũ paganis:hodie ſecus per id quod no.
3 hîc in glo.¶ †Vltimò no.ꝙ religioſi nõ poſſunt ire ad prædicãdum infidelibus niſi habeãt licentiam ſuorũ ſuperiorũ.& habeant authoritatem ſe.apo.vt hîc.¶ In gl. ij.in fi.Io.an.in.c.oẽs.xxviij.q.j.reddit aliam rationẽ, ꝙ maior familiaritas contrahitur in cibo ſumendo quã in colloquio:& facilius decipitur inter epulas.xxij.q.iiij. c.vnuſquiſq;.¶ In glo.fi.ibi. *niſi ex officio ſibi commiſſo.* & eſt ratio:quia prędicare eſt officium curę:ideo nõ cõpetit illis qui non habent curã animarũ:vt dicit gl.no. in cle.j.de regu.vnde iſti fratres mendicantes de iure cõmuni prædicare non poſſunt.quia non habent curẽ animarũ:ſed eis cõpetit ex priuilegio,& audiunt cõfeſſiões
4 vt in cle.dudum.de ſepul.¶ †In ea gl.ibi.*de regularibus. licet.* vbi volenti intrare ſtrictiorem religionem ſufficit petere licentiã à ſuperiore:licet non obtineatur.& hîc eſt opus vt etiã optineatur.& ſic facit in contrariũ Inn. & Gof.dicũt ꝙ religio & prædicare habent ſe tanquam excedentia & exceſſa:nã pro religione ſufficit petere licentiã:ſed pro p̃dicatione eſt neceſſe ꝙ obtineatur:ſed in elijs prædicatio excedit religionem quia pro hoc officio predicandi religioſis aſſumi poteſt ad eccleſiam ſecularem et exire monaſterium.vt in.c.ꝙ dei timorẽ.de ſta.re.Sed vera ratio diuerſitatis inter hũc caſum.&.c.licet.eſt qa hîc ſubeſt periculũ in prædicãdo:quia poſſet corrumpere proximũ.Item eſt extra iugum obedientiæ: vnde ſuperior ſecundũ qualitatem perſonę cõcedet vel negabit licentiã.ſed in.c.licet.nõ eſt hoc periculũ.cũ intret religionem ſtrictiorẽ,& erit ibi ſub obedientia,& ideo ſufficit petere licẽtiã à primo ſuperiore:nec ob.c. cum olim alleg.in glo.quia ibi ex forma arbitrij tantũ obligabatur ad conſilium petẽdum & non conſenſum: ſed hîc debet habere conſenſum ſuperioris.

SVMMARIVM.

Diſpoſitio concernens tempus guerræ videtur etiam concernere tempus treugæ.
Diſpoſitio loquens perſonaliter cõcernens actũ perſonæ cõprehendit nedum facientem ſed etiam mandantem.
Iurans non ire niſi facta pace:ſi vadit facta tãtum treuga,an incidat in pœnam excommunicationis ſeu periurij.

¶ CAP. XI.

SIgnificauit. Habet tria dicta &.h. d.in ſumma. Pro redimendis captiuis licet ire Alexãdriam iurantibus quòd nihil deferẽt auxilij ſeu ſubſidij extra redemptionis arti culũ. portãs vel mittens etiam poſt treugas merces prohibitas excommunicatus eſt,& pacis appellatione non veniunt treugę.ſecundum dictum ibi. *illi.* tertium ibi *ad vltimum.* ¶ Caſus literalis.Quidam erant in captiuitate ſarracenorum:amici ſiue conſanguinei illorum volebant illuc pro ipſis recuperandis : quæritur qualiter valeant illuc proficiſci?Reſpond. papa quòd bene poſſunt ire dummodo nihil in mercibus ſuis portent:vel alio modo ſecum illuc deferant:vnde poſſit ſarracenis aliquod

aliquid subsidiũ prouenire excepto redẽtionis articulo,ita tñ ꝙ hoc prius firmẽt proprio iuramẽto.Secũdò dicit ꝙ illi qui post treugã factã inter christianos & sarracenos portã illuc merces ꝓhibitas ab excõicatione nullatenus excusantur:sicut nec illi excusantur qui per alios merces prohibitas illuc trãsmittuntur. Tertiò ali qui iurauerunt in terram sarracenorũ cũ mercib9 prohibitis se amplius non ituros nisi pax esset inter christianos & sarracenos reformata & post factã treugã iuerũt illuc cũ mercibus prohibitis: quæritur an excusent ab excõica.Respõ.pa.ꝙ cõditio illa pace vel treuga eos ab excõi.vinculo nõ absoluit:nec etiam à periurio. Ber. ¶ Not.j.ꝙ durãte guerra inter christianos & infideles non debet per aliquẽ christianũ subsidiũ aliquod infidelibus afferri,& sic nõ tm̃ illo tẽpore prohibetur dilatio ꝓhibitarũ merciũ:de quibus in.c.ita quorũdã.s̃.eo. sed etiã aliarũ nõ prohibitarũ:vt probat euidẽter litera ibi *aliquod commodũ vel subsidiũ*. & pro hoc dicto facit dictũ In.in.c.seq. ¶ No.ij.ꝙ licitũ est redimere captiuos xp̃anos etiã durãte guerra:licet ex redemptiõe commodũ vel subsidiũ proueniat infidelibus . ¶ †No.iij.in.§. *illi* ꝙ dispositio cõcernẽs tẽpus guerrę videtur etiã concernere tp̃s treuge: quia per treugã guerra non est extincta,vt probatur in.§.seq.& secũdũ vnum intellectũ videtur iste tex.no.etiam ꝙ in pœnalibus tẽpus guerræ comprehendat tempus treugę quo ad hoc vt inimicis nullũ subsidiũ veniat. ¶ †Item no.iiij.ꝙ dispositio loquẽs personaliter & cõcernens actũ personæ cõprehẽdit nedum faciẽtem:sed etiam mãdantẽ seu fieri facientem:quantũcunque cõstitutio sit pœnalis. nã.c.ita quorũdam.s̃.eo.punit ducẽtes merces prohibitas ad infideles.& hĩc dicitur ꝙ non solũ illi incidũt in pœnam qui tales merces personaliter deferũt: sed etiã probatur ꝙ illi q per nũtiũ destinauerũt.& probatur.ex.c.mulieres de sen.excõ.iuncto.c.si quis suadente.xvij.q.iiij.de quo per Bart.ff.de adul.l.hæc verba.&.l.aut qui aliter.ff.qđ vi aut clã.& in præalleg.c.mulieres.vbi hoc dico.Si tamẽ cõstitutio puniret faciẽtem personaliter. & tũc faciens per aliũ peccat,tñ nõ incidit in pœnã.vt dicit glo. in cle.j.de vi.& ho.cle.in ver. personaliter. secus si non apponeretur personaliter.quia tunc faciẽs per aliũ incidit in culpã & in pœnã vt hĩc.& in iuribus superi9:alle. ¶ In gl.j.ibi:*secundum quod dicitur*.s̃.e.ista glo.hĩc videtur velle restringere istũ tex.ad merces prohibitas. vt sit sensus ꝙ portans alias merces etiã tempore guerre non incidit in pœnam excon. sed certè ex hoc resultat quædã contrarietas in gl.nam si text.intelligi debet de mercibus prohibitis tantum ergo pro redemptiõis articulo licitum est eas deferre cũ tex.excipiat hũc casum cuius contrarium cõcludit gl. Et ideo potest dici vt. s̃. dixi.ꝙ tempore guerrę non est licitum deferre aliquas merces etiã non prohibitas per.c.ita.s̃.eo. & hoc videt velle text.iste & hoc not.per dictum.c.ita.& per.c.seq. Aduerte tamen ꝙ Inno.& Hosti.hĩc tenent cõtrarium & cõtra decisionem huius gloss.dicentes ꝙ pro redemptione captiuorum licitum est deferre merces prohibitas.arg.l.sancimus.C.de sacrosan.eccles. & in .c.j. de pig.nam vasa quæ prohibentur alio tempore vendi distrahi possunt pro redimendi captiuis.xij.c.aurũ.Io.an. cõcludit ꝙ ante factũ sequẽda est opi gl.nã si infideles perpenderẽt ꝙ pro redemptione possent cosequi istas merces prohibitas non vellent aliud pro redemptione. item volenti fraudem committere paratum esset velamen quia semper diceret fecisse pro redimendis captiuis:sed post factum consulendum est secundum opini. Innocen. & Hostiensis, & sic necessitas redimendi captiuos eos. excusat.argumentum de sen.excommuni.c. inter.& facit de iureiur.c. verum tenerẽ indistinctè ꝙ tales merces prohibitas non licitũ deferre etiã pro redemptione:nec excusãtur deferens etiã est post facto. quia cùm ex illis armis veniãt impugnandi postea christiani nõ debet impendi subsidiũ ad malũ committendum propter bonũ quod inde sequitur:talis.em̃ compensatio à iure reprobatur.de vsuris.c.super eo .& in. c.non magno .pere.iuncta glos.j.ne clerici vel mo.pro hoc tex.s̃.eo.c.ita.vbi deferẽtes dicũtur pares aut superiores ĩ malitia cũ illis qui postea impugnãt.& facit gl. in ver.*subministrant*.& hoc puto ꝓcedere durãte guerra.sed tp̃e pacis procedat opi.Io.an. ¶ †In gl.in verbo. *excõmunicationis*.in fine põdera glo.quia facit pro notabili superius collecto:& sentit clarè quòd tempore pacis licitũ est deferre merces etiã prohibitas ad infideles & idẽ sentit gl.in fin.Sed contrarium sentit Inno.in.c. seq.& illud puto.veri9.vt ibi dicam.In glo.fin.in.fi. ex gl.colligitur vnus intellectus ad tex.ꝙ iurãs nõ ire nisi facta pace[b] ,si facta tm̃ treugat iuerit meritò incidat ĩ pœnã excõmuni.& periurij.facit pro illis quæ dixi.s̃.in tertio no.quod clarius probatur in.c.seq vbi excõmunicatio promulgatur durãte guerra:& tamẽ post treugam incidunt in pœnã.Alius intellect9 ponitur per dicto.videlicet ꝙ isti apposuerũt conditiones de pace aut treuga.quod colligitur ex verbis pa.dũ dicitur ꝙ illa conditio .de pace & treuga habenda &c.vnde si vadunt post treugam non incidũt in periurium:quia purificata est altera pars alternatiuæ:sed incidunt in excõmunica.quia adhuc non est pax :ideo litera in fin.facit mẽtionẽ de excõmuni.Et potest dici ꝙ sensus literę sit quòd siue fit facta pax:siue sit guerra incidũt in excommuni.portando merces prohibitas : pro hoc quod dicam in.c.seq.

✠ SVMMARIVM.✠

1 *Existente guerra inter christianos & infideles non solum est excommunicatus deferens arma & alias merces prohibitas:sed etiam deferens quascunque merces.*

2 *Pœnæ quæ pro eodem delicto imponuntur à diuersis constitutionibus ambæ imminent contrafacientibus, ita quod ipso facto vtraque ligantur.*

3 *Excommunicatus propter dilationem mercium prohibitarum ad infideles à quo possit absolui.*

¶ CAP. XII.

QVod olim. Excõicati sunt qui cum sarracenis tẽpore guerræ aliquod habent commercium,vel eis præstant subsidium.primò excõmunicat.secũdò hortatur illos quibus scribit ibi: *vestræ igitur*. ¶ Cas9 literalis.In litera nen.cõsi.prohibitũ fuit ꝙ nullus mercer prohibitas sarracenis portaret per se vel per aliũ.& Clemẽs pa.illos excõmunicationi supponit qui amplius cũ sarracenis commercium habuerint per se vel per alios, nauibus, seu quocũq; alio ingenio eis aliqua rerũ subsidia dum guerra dura durauerit duxerint imponẽda. vnde mandat quibusdã quaten9 nullo modo aut quocũq; ĩgenio ei: mercimonia consilia,vel alia subsidia transmittãt & si aliqui contrafecerint,non solùm sunt ipso iure excõicati verũ etiam irã dei viuentis incurrũt.Ber.¶ †No. primò ibi : *mercimoniũ*.& ibi. *seu quocũque alio ingenio*. & ibi :*subsidia seu cõsilia &c*. ꝙ tẽpore guerræ existentis inter christianos & infideles non solum imminet excommunicatio deferẽtibus merces prohibitas.vt in.c. ita.s̃.eo.sed etiam deferentibus quascũq; merces etiam habentibus commercium cum eis & impendentibus subsidia seu consilia non solum realiter sed cum ingenio:& licet Host.dicat hoc periculosum,& quòd eget declaratione:tamen Inn.Gos.& multi alij tenent simpliciter quod dixi.dicentes quòd existente guerra du-

✠ SEBA.SAPI.

a ¶ Quia dispositio. Qũ mãdãs teneatur sicut faciẽs.vide latissimè Ang. de are.in tractatu maleficiorũ in verbo semproniũ mãdatorẽ.Feli.in.ca. mulieres.j.de senten.excom.

ZACHARI.

b ¶ Nisi facta pace. Adde ꝙ quanuis truga aliqñ dicat pax.vt remissiuè. no.in app.ad istũ in.c.nouit de iudi. nu.x.in versi. põt appellari pax vnde treuga nõ sufficit,vbi pax requiritur,putaad diminutionẽ pœnæ ex forma statuti. ita no.An.& Pau.de ca.in.l. conuentionẽ.& ibi ad plenũ do. Alexã.ꝙ ipsos refert ibi co.ĩ.versi.itẽ facit iste tex. cũ concor.ibi per eum signatis.ff.de pact.&rõ põt esse ista:qa treuga magis,accedit guerrę quã paci.not.Bal. in tit.de pace constan.§.vasalli q tẽpore.in princi.

rat prohibitio generaliter:ſed guerra ceſſante nõ durat canõ latæ ſententiæ niſi in illis mercibus prohibitis: & ideò intellige hoc arg.à cõtrario ſenſu vbi guerra dura uerit &c.vt procedat in alijs mercibus & in alijs nõ cõ tentis ſub diſpoſitiõe.c.ita.ſed in illis de quibus in.c.ita ſemper ſtat prohibitio etiam tempore pacis.licèt aliud ſenſerit gl.s̃.c.proxi.ſed iſtud plus mihi placet. nã poſ- ſunt facere infideles pacẽ frauduleter,vt ſic valerent ful ciri hmõi armis.& iſta opi.benignior eſt ante factũ:ſed poſt factũ poſſent fortè excuſari à pœna :quia illud.c.
2 ita dicit ꝙ deferebãt ad impunãdos chriſtianos. ¶ † In
a gl.in ver.*ſupponimus*.ibi: *duplici excommunicatiõe ſunt liga ti*.no.gl.ſingulariter.ex qua colligit ꝙ ſicut[a] pro eodem delicto à diuerſis cõſtitutionib⁹ imponunt pœnæ ipſo facto:ꝙ vtraque ſimul imminet cõtrafacientibus:ita ꝙ vtraq; ipſo facto ligantur:licet cõſtitutiones non con- cernãt intereſſe priuatũ:dequo dicto dubito ꝑ not.per Io.an.in.c.fœlicis..de pœnis.lib.vj.& per Bart.in.l.j.ff. vi bo.rap.& in.l.quoties,de act. & oblig & volens tene re contrariũ poſſe dicere ꝙ hîc pa.excõicauit de nouo prorogando conſtitutionẽ.c.ita etiã ad merces nõ pro hibitas.Sed contra faciẽs in vnã excõi. incidit. pro hoc tex.in.fi.ibi: *excõmunicationem illam*.nõ em̃ dicit in excõi cationes.nec in iſtã nec in illam.q.d.prorogatã in iſtam & ſecũdũ hũc intellectũ nulla ſequitur abſurditas. Et an & quãdo per ſecũdã cõſtitutionẽ diſponẽtem ſuper eodem facto intelligatur reuocata prima:dic vt not. in iuribus præalleg. facit ad prædicta qd̃ not.in cle.ij.de
3 magiſtr.& in.c.cum in cunctis.de ele.per Inn. ¶ † In fi. glo.hoc dictũ procedit vt epiſcop⁹ poſſit abſoluere ni- ſi excõicatio etiam eſſet lata ab homine iuxta formã.c. ita.in fi.s̃.eo.nam à tali nõ abſoluit niſi qui excõicat vel ſuperior.vt in.c.paſtoralis.§. prætera.de offi. delega. & in.c.nuper.de ſen.excom.& hodie pater in anno cũ fa- cit ꝓceſſus generales excõicat iſtos ſolẽniter:& ideo ne mo poſſet eos abſoluere ab illa niſi pa.qui etiam cũ ma gna difficultate hoc caſu facit ſecũdum Io.and.

a SEBA.SAPI.
a ¶ Quia ſicut vide Pe.de anc.in regu la ea quæ.in.xxx. vij.col.verſi.nono quæro.de regu.iu. remiſsiuè per Iaſ. ĩ.l.j.col.vñ.ver.vl timo no.ĩ.ñ.lec.C. de ſum.tri.vbi latè Fulg.Bald.& Pau. de. ca. examinant quãdo ex eodem delicto quis poſſit duplici pœna pu niri.

¶ *CAP.* *XIII.*

ET ſi iudæos. Iudæi nutrices vel ſeruientes chriſtia nos habere nõ debẽt, cõtra faciẽtibus in terdicitur chriſtianorũ commerciũ.h.d. Primo ponit exordiũ.ſecũdò facit narra tionem.tertiò prohibet. quartò pœnã imponi mãdat. ſecũda ibi *accœpimus*.tertia ibi: *prohibèmus*.quarta ibi. *ſi verò*. ¶ Caſus litęralis. Quãuis chriſtiani pro ſola hu manitate recipiãt iudæos & ſubſtineãt cohabitationẽ illorum tamẽ ingrati chriſtianis eſſe non debẽt,vt red- dant chriſtianis pro gratia cõtumeliã:& de familiarita- te cõtemptum,& illã retributionẽ impendunt de qua dicitur iuxta vulgare prouerbium.mus in pera: ſerpẽs in gremio:& ignis in ſinu.hoſpites ſuos malè remune- rare conſueuerũt:ipſi enim faciebãt chriſtianas mulie- res nutrire filios ſuos:cũ & in die reſurrectionis illas re cipere corpus & ſanguinem dñi cõtingit pertriduũ an- tèquã lactent filios ſuos lac effundere faciunt in latrinã quod horrendũ eſt dicere &alia turpia contra fidẽ ca tholicã cõmittunt:propter quod timẽdum eſt ne fide- les diuinã indignationẽ inccurrant cùm eos patiuntur talia perpetrare:vñ ꝓhibet pa.diſtrictè ne de cętero nu trices vel ſeruiẽtes habeant chriſtianas:ne filij liberæ fi lijs famulẽtur ancillę.ſi vero nutrices & ſeruientes non dimiſerint chriſtianos: præcipietur oĩbus chriſtianis ſub pœna excõi.ne cũ eis cõmerciũt audeant exercere Bern. ¶ Not.j.iudæos poſſe eſſe ſeruos chriſtianorũ propter eorum dilectum,ſed ex pietate ſuſtinentur in libertate & eorum cerimonijs ad hoc vt alliciantur ad fidem chriſtianorũ.& hoc ideo quia aliqua eſt ſpes de eorũ conuerſione.xlv.diſt.c.qui ſyncera. ¶ Not.ij.ibi: *& de familiaritate contemptũ*. ꝙ familiaritas quandoq; parit cõtentũ .vt l.obſeruãdum.ff.de offi.præſi . &.c. qñ.lx xxvj.di.qd̃ procedit vt ibi dicit glo.inter ruſticos & parũ prudẽtes:nã ĩter prudẽtes familiaritas nõ parit cõtemtũ,imò beneuolẽtiã,affectionẽ,& amicitiã cõfa bulatio &cõiunctio inducit ,& cõſeruat amicitiã.viij. eticorum .& conſuetudo auget affectionem:vt ĩ l.iij. ff.de pe cu. ¶ No.iij.tex.contra familiarẽ inimicũ: nam familiaris inimicus propriè reddit illã retributionẽ de qua hîc:& nulla peſtis efficatior eſt ad nocẽdũ q̃ fami- liaris inimicus:quia homo nõ ſibi pręcauet ab eo:min⁹ eã iacula feriũt quæ præuidentur. ¶ No.iiij.ibi: *cum in die reſurrectionis dominicæ &c.* ꝙ corpus xp̃i licitè re cipitur in ipſo die reſurrectiõis,& ſatisfit . cõſtitutiõi in.c.oĩs.vtriuſq; ſexus.de pœ.& re.& facit iſte tex. pro illa opi.vt ĩ die reſurrectiõis debeat recipi & nõ in die iouis ſancta.de quo dicam in præall.c.omnis. ¶ Vl.no. ibi: *non dimiſerit*.arg.pro his quæ dixi.s̃.e.in.c.ad hoc.ꝙ iſta cõſtitutio nõ prohibet indiſtinctè iudæos nõ habe re nutrices xp̃ianas:ſed dũtaxat in domo.nam per hoc verbũ innuitur ꝙ habebãt eas in domo. vt quia fortè erant iudęi potentes,& nolebant eas dimittere , quod etiam innuitur ex alio quòd faciebant emittere lac ĩ la trina.quod non cõtingeret ſi nutrices eos haberent in domibus proprijs:quia non eſſent ſub eorũ imperio.

SVMMARIVM.

1 *Iudæus percutiẽs clericũ temporaliter punitur: & ſi de facto puniri non poteſt,interdicitur ei chriſtianorũ cõmerciũ.*
2 *Iudæus de iure cõmuni temporaliter non eſt ſubiectus iuriſdi ctioni eccleſiæ.*
3 *Inferens iniuriam clerico tenetur ſatiſſacere nedum clerico: ſed etiam eccleſiæ.*
4 *Cognoſcens de iniuria crimininaliter poteſt ex officio cõpelle re iniuriantem ad ſatiſſaciendum læſo.*
5 *Excommunicatio eſt maior pœna eccleſiaſtica:cuius iudæus non eſt capax.*
6 *Iudex eccleſiaſticus quando potius debeat imponere pœnẽ pecu niariam quã ſpiritualem?*

¶ *CAP.* *XIIII.*

1 ROſtulaſti. † Iudę⁹ q̃ percuſſerit clericum tẽporaliter punitur:& ſi de facto puniri nõ põt ,in terdicitur ſibi xp̃ianorum cõmercium donec ſatiſfecerit iniuriã paſſo.Commu nis diuiſio.ſecũda ibi: *ad quod*. ¶ Caſus literalis.Quidã iudęus man⁹ violẽtas iniecit in quędã clericũ:quęritur qualiter cõtra iudęũ ſit procedẽdũ? Reſpon.ꝑa.ꝙ is cu ius iuriſdictiõis exiſtit pœna pecuniaria ipſum puniat vel alia tẽporalia ſecũdũ ꝙ ſibi viſum fuerit : & faciat læſo & eccleſiæ cõgruè ſatiſfieri:alioquin ſi dñs ei⁹ hoc neglexerit,prælatus loci præcipiat chriſtianis per cẽſu. eccleſia.ne cũ ipſo iudæo cõmercium habeant donec ſa
2 tiſfecerit Ber.¶ † No. j.ex tex.iudæũ nõ eſſe de iure cõmuni temporaliter ſubiectũ iuriſdictioni eccle. eſt ergo ſubiectus dño tẽporali ſicut & laicus. niſi aliud ſit de iure ſpeciali.& vide aliquos caſus in quib⁹ iudex ec cleſiaſtic⁹ exercet iuriſdictionem in iudęos & alios pa- ganos:per Inn.in.c.ꝙ ſuper his.de voto.& in.c.ita. s̃.e.
3 † No.ij.ꝙ inferentes iniuriam clerico tenentur ſatiſſa cere nedum ipſi clerico læſo ſed etiam ecclaſiæ,cui vi-
4 detur facta iniuria ex perſona clerici.¶ † No.iij.ꝙ co- gnoſcẽs deiniuria criminaliter poteſt ex officio com- pellere iniuriam inferẽtem ad ſatiſſaciendum læſo. & facit opti.quod no.in.l.interdũ.§.qui furem. ff.de fur. & licet ſimul nõ poſsit agi criminaliter & ciuiliter.vt ĩ l.j.C.qñ ci.ac.cri.pręiu.tamẽ ſi principaliter agitur cri minaliter,iudex acceſſoriè ex officio ſuo poteſt com- pellere reum ad ſatiſſaciendũ læſo ciuiliter.vt in p̃alla. §.qui furem.hîc enim iudex primò punit crimiualiter

& poſte

& poſtea cõpellit reum ad ſatiſſaciendum læſo. & ſic ciuiliter. ¶ Itẽ no. modũ & practicam excõicãdi infidelẽ indirecte vt interdicatur ſibi chriſtianorũ commerciũ. eſt enim vnus ex effectib⁹ excõicationis priuatio hominũ, eſt pœna nõ modica inter homines eſſe, & hominũ carere cõmercio. l. hi qui ſanctam. C. de hære. & in. c. ſoletj. de ſenten. excõ. lib. vj. Item no. hîc per locũ à ſpeciali licitũ eſſe chriſtianis habere cũ iudæis cõmercia. hîc enim in pœnam interdicitur chriſtianorũ cõmerciũ donec iſte ſatiſfecerit, facta ergo ſatiſfactione licitũ eſt cũ eo exercere cõmercia: debet tn̄ euitari magna familiaritas. xxviij. q. j. c. ſępe. & c. oẽs. & c. nullus. ſed cõtra hunc tex. in eo ꝙ diſtinguit an iſte ſubſit iuriſdictioni eccleſiæ: vel nõ oppo. d. c. cũ ſit de foro cõpeten. vbi patet quôd cõtra ledentem clericum vel eccleſiã tanquã ſacri legũ exercet eccleſia iuriſdictionẽ, licet aliâs tẽporaliter ſibi nõ ſit ſubiect⁹. Sol. puto ſtãdum cõtrario: & ad iſtũ tex. puto reſpõdendũ ꝙ ꝓpter faciliorẽ executionẽ fecit iſtã diſtinctionẽ, nam quãdo iudæus eſt ſubiect⁹ tẽporaliter ſeculari dño nõ põt cõpelli de facili per iudicẽ eccleſiaſticum. ¶ † Quia maior pœna quã habet eccleſia eſt excõicatio. xxiiij. q. iij. c. corripiant: huius pœnæ iudæus nõ eſt capax[a] vn̄ aditur dn̄s tẽporalis: & eo negligẽte eccleſia facit poſtea quicquid põt interdicendo cõmunicationẽ: vnde intelligo ꝙ etiã à principio põt eccleſia[b] ſuã iuriſdictionẽ exercere in huiuſmodi iudæũ ſacrilegũ, & etiã inuocare brachium ſeculare vt in præalleg. c. cũ ſit. iuncto. c. j. de offi. or. ſimile eſt in. c. ſignificaſti. de offi. dele. Nam delegatus pa. ſuam ſenten. poteſt executioni mãdare. vt in. c. in litæris. & in. c. quærenti. de offi. deleg. & tamẽ pro faciliori executione interpellatur ordinarius loci, & facili⁹ ſibi obtemperatur vt in. c. ſignificaſti. e. ti. ¶ † In gl. j. ibi: *quia ſpiritualia pœna ipſum punire non poteſt:* ſentit ergo glo. ꝙ vbi iudex eccleſiaticus poteſt punire aliquẽ eccleſiaſtica vel ſpirituali pœna non debet imponere pœnã pecuniariã ſeu aliã tẽporalẽ. quod tn̄ nõ eſt indiſtinctè verũ maximè in crimine ſacrilegij: vn̄ ceſſante cupiditate ſi magis timetur pœna peccuniaria quã ſpiritualis, põt eccleſiaſticus illã imponere. arg. de off. or. in. c. dilect⁹. & quod no. Io. an. in. c. j. de homici facit. c. qm̄ frequẽter. in. fi. vt lit. nõ cõteſt. Et an & quando iudex eccleſiaſticus poſsit punire peccuniariter, & ad quẽ vſum deputanda ſit talis peccunia dicamj. de pœnis in. c. licet.

ZACHARI.
a ¶ Nõ eſt capax. Ad de achie. n̄. q. j. c. mult. & ibibo. tex. Car. n̄. cle. j. §. fi. q. xix. de vſu. et quare cum iudæis cõicam⁹ & nõ cũ excõicatis. vide eũdẽ Car. ī cle. j. de cõſt.

SEBA. SAPI.
b ¶ Eccleſia. hãc cõſiderationẽ Abb. reprobat Frã. are. in conſilio. clviij. incipi. copioſe & ſubtiliter.

SVMMARIVM.

1 *Iudæi debent diſcerni à chriſtianis in qualitate habitus, nedũ de nocte ſed etiam de die.*
2 *Veſtibus fucatis nõ debẽt hoĩes vti diebus dominicæ paſsiõis. Chriſtianus cõmiſcens ſe cũ iudæa ignoranter an excuſetur?*

¶ CAP. XV.

IN non nullis. Iudæi, & ſarraceni vtriuſq; ſexus debent in terris chriſtianorũ vti habitu per quẽ à chriſtianis diſcernãtur, & in die paraſceuæ & paſsiõis dn̄i nõ debẽt in publicũ ꝓgredi, nec in cõtumeliã creatoris proſilire. Tria ſunt dicta. ſecundum ibi: *in diebus*. tertiũ ibi. *illud*. ¶ Caſus literalis. In quibuſdam prouincijs ſarraceni per habitũ diſtinguũtur à xp̃anis. in quibuſdã verò nõ vnde contingit aliquando ꝙ chriſtiani iudæis & iudæi chriſtianis mulieribus per errorẽ carnaliter cõmiſcentur ne ergotã damnatus exceſſus par talẽ errorẽ. vlterius cõmitatur. ſtatuit cõſil. generale vt iudæi ſiue ſarraceni vtriuſq; ſexus in qualibet prouincia chriſtianorum per habitum publicè diſtinguantur à chriſtianis. ſecundò dicitur ꝙ in dieb⁹ lamẽtationũ iudæi ſiue ſarraceni non exeãt inpublicũ: quia (vt dicit) tũc ornati⁹ incedere nõ erubeſcunt, à chriſtiaõs (q ſacratiſsi. paſsionis memoriã exibẽtes lamẽtationis ſigna p̃tẽdũt) illudere nõ formidãt. tertiò prohibet ne in cõtumeliã creatoris proſilire præſumãt: quia cõtumelia cratoris diſsimulari non debet. p̃cipit cõſiliũ hm̃oi p̃ſumptores per poteſtates locorũ cõdigna cohertione cõpeſci, ne crucifixũ, pro nobis aliquaten⁹ blaſphemare præſumant. Ber. ¶ † No. j. ibi. *omni tẽpore.* & ibi. *publicet.* ꝙ iudæi debẽt diſcerni à chriſtianis in qualitate habit⁹ nedũ de nocte: ſed etiam de die & omni tẽpore: nec debẽt portere ſignũ diſtinctionis occultet ſed publicè. nõ eſt ergo ſatiſfactũ huic cõſtitutioni ſi portãt aliquod ſignũ ſub mãtello, vel in duplicatura mãtelli. ſicut a multis fieri vidi: ſed palã & publicè vt ab omnibus diſcernãtur. ¶ † No. ij. ibi: *ornatius nõ erubeſcũt &c.* ꝙ in dieb⁹ paſsionis dn̄icæ nõ debẽt homines fucatis ſeu fulgidis veſtibus vti vt ſic per qualitatẽ habitus oſtẽdãt interiorẽ mẽtis diſpoſitionẽ: quod em̄ exterius agitur interius inducit mẽtis diſpoſitionẽ & habitũ repſentat. vt dicit tex. ī cle. exiui de ver. ſi obſcuritas ergo & vtilitas habit⁹ eſt ſignũ meroris, ſicut prętioſitas eſt ſignũ letitię. ¶ No. vlti. ibi. *per principes ſeculaers &c.* qđ de iure cõi iudæi & alij ifideles exiſtẽtes in terris xp̃ianorũ ſub ſunt tpaliter iudici ſeculari. vide Inn. de voto. in. c. ꝙ ſuper his. ¶ † In glo. in ver. *errorẽ.* ibi. *excuſatur in eo ꝙ iudæa &c.* quaſi fortè velit dicere gl. ꝙ nõ excuſatur in totũ: qa ſaltẽ agebat vt cõmitteret fornicationẽ ſimplicẽ: ſed põt dici ꝙ aut chriſtianus cõtraxit mr̃imoniũ ignorãter cũ iudæa: & tunc ex toto excuſatur, quia agebat rẽ licitã. & ignorãtia facit & excuſat. vt in regula ignorãtia. de reg. iur. li. vj. & in. c. in lectũ. alleg. in gl. aut intẽdebat fornicari cũ xp̃iana. & in veritate iudæa erat, & tũc eſt in culpa, & teneť ad min⁹ de ſimplici fornicatione? An aũt poſsit aliqua pœna puniri cognoſcẽdo iudæã quia dedit operã rei illicitè. vide quod no. Io. an. in regula cũ quis. de reg. iur. li. vj. in mercu. dũ ponit. q. de cognoſcẽte maritatã q̃ cõmuniter habebať ꝓ ſoluta. & de cognoſcẽte ſolutam. q̃ cõmuniter habebatur ꝓ maritata. vide glo. in p̃all. c. in lectum. & qđ no. in. c. inebriauerũt. xv. q. j. ¶ In gl. ī ver. *animaduerſionis.* in fi. ſecũdùm leges eſt pœna capitalis: vt in auť. vt non luxu. contra na. §. j. cola. vj. & ibi vide.

SVMMARIVM.

1 *Iudæi vel aliter infideles nullũ officiũ poſsunt habere inter chriſtianos vel dignitatẽ, ſed inter ipſos bene poſsunt.*
2 *Iudæus non poteſt aſsumi ad doctoratum: quia doctoratus eſt dignitas.*
Acquiſita ex negotiatione illicita ſine alicuius calumnia nõ ſubiacent reſtitutioni regulariter: licet aliquando diſtribuantur inter pauperes.
3 *Officia aſsumentes contra iuris vel ſtatutorum diſpoſitionẽ qua pœna puniantur?*
Officialis depoſitus propter barataríã: debet tãtũ habere ſalariũ pro tẽpore præterito, & tenetur cõducẽti ad intereſſe.
4 *Reſtitutionem malè ablatorũ an epiſcopus vel is qui confitetur: aut confeſſor poſsit facere?*
5 *Hiſtriones tenentur ad reſtitutionem illorũ quæ lucrati ſunt vigore talis exercitij.*
6 *Legatũ relictũ pro male ablatis incertis diſtribuẽdũ inter pauperes chriſti per executors teſtamẽti an debeat diſpẽſari per epiſcopum?*
7 *Legatum factũ pro reſtitutione malè ablatorum conuertitur ad pias cauſas: ſi male ablata non reperiuntur.*
8 *Lucrum iniuſtè extortum an ſit reſtituendũ pauperibus chriſtiani verò alijs?*

¶ CAP. XVI.

CVm ſit. Præponens iudæũ vel paganũ publicis officijs p̃ conſiliũ pro uĩciale corripitur, & prępoſito denegať xp̃ianorũ cõmerciũ donec depoſuerit officiũ &

ZACHARI.
a ¶ Officio publico Adde Bar. & Alex in.l. qualiter .ff. de decur. eundē Bar. in.l.fi. C. de iudæ. & in.j. conſti. C. §. hæc quæ neſſario. Ang. in auc. iuſiu. ꝙ prælt. ab his. §. j. col. ij. Car. in. cle. in. iij. no. de teſt. & no. iſte in. c. iudæi §. eod.

✠ SEBA. SAPI.
b ¶ Dignitas. aliâs allegat Feli. in ✠ j. circa fi. verſ. item dum dicunt. §. eo.

c ¶ Deponere. adde quæ ſit pœna acceptātis offm̄ contra diſpoſitionē ſtatuti. Luddo. ro. ſi. ſuis. fol. xiij. &. xl.

ZACHARI.
2 ¶ Adde. ꝙ voluti. alleg. Ro. ſin. ſuo nū. cccl xxxvij. ꝙ inci. ſi ſtatutū prohibet.

✠ SEBA. SAPI.
d ¶ Protpe. Vide etiam Bal. ī. l. idē, ī iij. col. C. loca. & Bar. ī. l. iudices. C. de anno. & trib. li. x. & Bald. in. l. j. ad fi. C. de ſuffra.

✠ SEBA. SAPI.
e ¶ Eius parrochia. Vide Ioā. de ana. firmantē hāc opi. ī. c. ſicut dignū. j. de homi. col. vj. & Calde. conſil. vj. in ci. an valeat ſtatutū ſub tit. de cōſtitu. Cardi. ī. cle. dudū §. ſi verò. in xj. q de ſepul. & in. cle j. §. qb⁹ de priuil. Ang. ī diſputatiōe ſua īc. aſtēſis miles.

in vſus chriſtianorū pauperū reſtituat inde quæſita ſecūdū eꝑi ꝓuidētiam. Prima pars ponit cōſtitutionē, in nouās olim inhibitā ꝓhibet, & oēs cās reddit. ſecundo punit præponētē. tertiò prępoſitū quartò prorogat, ſe cunda ibi: *ſi quis* tertia ibi. *officiali* quarta ibi. *hoc idem*.

¶ Caſ⁹ literalis. Statuit cōſi. toletanū ꝙ null⁹ iudæ⁹ ſuꝑ chriſtianos vllū officiū exerceat, ſed quia illud nō ſeruabat cōſi. gña. inouauit cōſi. tole. ꝓhibēs ne iudæi publicis præferentur officijs. quia ſub tali prętextu chriſtianos infeſtāt plurimū & moleſtāt. & ſi quis eis officium tale cōmiſerit per prouinciale cōſiliū ānuatim celebrādū monitiōe ꝓmiſſa diſtinctiōe qua cōuenit cōpeſcat & tali officiali cōio chriſtianorū in cōmercijs & alijs de negetur, donec reſtituerit quicquid ex tali officio habuerit cōuertēdū in vſus pauperū. & eꝑi dioceſani de hoc prouideāt vt officiū cū pudore dimittat quod irreuerēter aſſumpſit: & hoc idē ad paganos extēdet. Ber.

1 ¶ † Not. j. iudæū vel paganū nō poſſe præfici officio: publico[a] inter chriſtianos. lati⁹ cōtra eos circa iſtū paſſum ꝓuidet ius ciuile in.l.fi. C. eo. vbi inhibet vt nulla dignitate nullū honorē, nullā ꝑeminētiā habeātinf xꝑia. & ꝓ illū tex. retulit ibi Bar. iudæū nō debere doctorari. cū doctorat⁹ ſit quædā dignitas[b] & ꝑeminētia. vt lati⁹ dixi in. c. quanto. §. de mag. Ex hoc inferꝛ ꝙ inter ipſos poſſunt iudæi habere officia & dignitates. & ſecūdum hūc intellectū pōt intelligi tex. l. generaliter. §. fin. ff. de decu. vbi ꝓmittit iudæos ꝓmoueri ad dignitates: ſed de bet intelligi vt dixi. vel procedabat de iure antiquo qđ hodie eſt correctū per. l. fi. C. eo. ¶ † Not. ij. ꝙ prouinciale cōſi. eꝑorū habet iuriſdictionē in totā ꝓuinciā. vñ olim oēs cauſę agitabātur in hoc cōſi. vj. q. iij. c. diſt. j. c. de iu. c. ji. & c. ſicut. §. de accu. Not. ar. ꝙ acqſitū ex negotiatione illicita eſt inter pauperes diſtribuēdū ex quo in ferebat. Hoſt. ꝙ acquiſita per excōicatū negotiādo debent diſtribui inter pauperes: quia negotiatio erat interdicta ſibi tpe excōicatiōis de cle. exc. mi. c. illud. ſed vtrūq; dictum nō puto verū pro hoc facit quod no. In. de immuni. ec. c. quia pleriq; vbi no. dicit ꝙ acquiſitum ex negotiatiōe illicita ſine allicui⁹ calūnia neceſſariò nō ſubiacet reſtitutiōi. hoc eīm nō probat iure imò potius cōtrarium probatur. vt fit cōſilij nō neceſsitatis. vt in. c. qui habetis. & c. vlti. xiiij. q. v. & de excōicato facit qđ not. in. c. veritatis. de do. & cōtu. licet tn̄ nō peccauerit ſe immiſcendo cōmunioni non tamē tenetur ad reſtitutionem ex quo ab ab aliquo nō extorſit. vide ſimile. c. fi. §. de ſimo. vbi illicitè acquiſitū ſine alterius calumnia nō ſubiacet reſtitutioni. ſed ſufficit agere pœuitentiam. Ad iſtum tex. dic ꝙ aſſumpſit officiū cōtra iuris, diſpoſitionē, & ſic ſine cauſa habuit pecuniā. Item hoc ſtatuit hīc in pœnā. not. bene. ¶ † Vlterius ex p̄dictis et ex tex. collige ꝙ aſſumpt⁹ ad aliquod officiū cōtra iuris diſpoſitionē tenetur officiū cū pudore deponere[c] & acquiſita reſtituere. Et facit ad illam. q. nūquid officialis, depoſitus propter baratarias debeat habere ſalariū totius tēporis. Et hāc. q. tetigit glo. in. l. diem functo. ff. de offi. aſſeſſo. plenius per Bar. in. l. męuia. ff. de an. leg. vbi

d cōcludit ꝙ pro tpe[d] ante quā fuerit depoſitus debet habere ſalariū ſed nō ꝓ ſequēti tpe: quia fuit depoſit⁹ propter defectū ſuū. imò teneꝛ cōducēti ad interreſſe. per. l. ſi fundus. ff. loc. qđ no. Itē collige ꝙ ſtatutū loquēs de iudæis nō extēdit ad pagamos, niſi ex ſpāli legis ꝓuiſiōe fiat extēſio. vt not. ꝓbat hęc litera dū dicit. *extendimus*. qđ bene no. vide bo. gl. de regula. c. cōſtitutiōem. lib. vj.

4 ¶ † Vlti. no. vnū caſum ſeruatū eꝑo vt eſt reſtitutio malè ablatorū. ad hoc quotidie alleg. iſte tex. Et inter caſus reſeruatos eꝑo nūerat hunc caſum. glo. in. c. ij. de pœ. & re. lib. vj. ¶ Sed circa prædicta quæritur nunquid ſimplex ſacerdos qui audiuit cōfeſsionem alicuius qui tenetur aliqua reſtituere poſsit facere hanc reſtitutionem Hoſtienſis. quod non. quia eſt caſus reſeruatus epiſcopo. & tres rōnes huius reſeruatiōis reddit. prima. quia ſi inferiores clerici poſſent diſpenſare ſæpe ſibi burſarēt & appropriarēt. ſecūda rō: qa in maiorib⁹ adhibēda eſt prouidētia epiſcopi. in. c. ad hoc. de offi. archi. tertia rō: quia epiſcopus habet curā omniū eccleſiarum ſuæ dioceſis, & cūcta ſpiritualia regit. x. q. j. c. regenda. vnde tota dioceſis dicit eius parrochia[e] in. c. j. de rapto. Sed Archi. in. c. ij. de teſta. li. vj. tenet cōtrariū. dicēs hanc reſtitutionē poſſe fieri per eū qui tenetur reſtituere, vel per eū de quo ipſe prouidit. alleg. c. cū tu. de vſu. & ca. tua. de teſta. & xiij. q. v. c. pe. & vlti. xxiiij. q. iij. c. ſi quis romipetas. quę iura cōiter dicūt ꝙ obligatus ad reſtitutionē debet reſtituere. Ad iſtū tex. rn̄. ꝙ loquitur de iudæo qui erat ſuſpectus de reſtitutiōe maximè quę erat fienda inter pauperes chriſtianorū. Io. an. ibi dicit ꝙ añ factū tenenda eſt opi. Hoſti. quia ſecundū Archi. eſſet facile vnicuiq; euitare reſtitutionē dicēdo ſe reſtituiſſe. Nec ob. ſi diceretur ꝙ debet ꝓbare: quia nō pōt ſem per dando denariū pauperibus adhibere notarium. & (vt experiētia docet) pauper qui recipit. x. ſolidos fateꝛ ſe recepiſſe. x. lib. Sed ex poſtfacto vbi in veritate quis tenebatur reſtituere nō apparet ratio quare nō debet eſſe liberatus. vnde ſolent eꝑi locorū per ſua ſtatuta ſeruare ſibi diſpoſitionē malè ablatorū nō ſolū modo peccata, ſed etiā reſtitutiōes facere. vnde Fed. cō. xxvij.

5 ſequut⁹ eſt opi. Hoſt. ſimpliciter: nihil. tn̄ boni alleg. † Car. hīc ſequit opi. Archi. & dicit poſſe diſtingui qđ in his in quibus trāſiuit dn̄iū: vt in hiſtrionibus & ſimilibus procedat opi. Hoſt. vt ſic ſciatur qđ & q̄tū ſit reſtituendū. Sed in caſibus in quib⁹ nō trāſiuit dn̄ium vt in vſurario. fure, & ſimilibus procedat opi. Archi. Sed circa hāc varietatē nō modicū animaduerto. quia nullus tex. facit mētionē de epiſcopo niſi iſte. & ſi iſte tex. bene pōderet nō dicit ꝙ eꝑs debeat reſtituere: ſed ſecūdū prouidētiam ſuā fieri diſtributio. Et ideo dicerē ꝙ diſpenſatio malè ablatorū debeat fieri per eum qui teneꝛ reſtituere: vel per eū de quo ſibi prouidit: ſeu ſcđm cō ſiliū & prouidētiā epiſcopi: & ſic ſaluātur omnes opi. & vitanꝛ abſurditates. nā intereſt obligati vt fiat reſtitutio realiter: intereſt eꝑi qui eſt pater pauperū nā obligatus reſtituere nō dat propria auctē. & ſic nō pōt diſponere ad libitū ſuū, ſed reddit quod reddere tenetur cū ergo debet fieri reſtitutio in pauperes debet habere conſiliū & prouidentiā illius qui eſt pater pauperū.

6 ¶ † Et circa prędicta vltra alios moueo no. q. pone qđ ſtante opi. Hoſt. ſeu ſtatuto eꝑi teſtator in ſuo teſtamē to. reliquit mille pro malè ablatis incertis cōuertenda in pauperes per executores ſui teſtamēti: eꝑs per ſtatutū ſuū & per iſtū tex. ſic intellectū vult diſpenſare. q̄rit quid iuris? Et pro nunc pōt dici ꝙ niſi aliter probētur malè ablata epiſcop⁹ nō pōt intētionē ſuā fundare ſuꝑ illis tā q̄ ablatis malè: quia hęc diſpoſitio ſeu cōfeſsio teſtatoris ex quo nō fuit recepta à parte nec iurata habet vim cuiuſdā legati ad pias cauſas: vt no. & probatur in ſimili in. l. iiij. C. de fal. cau. adiec. leg. & no. in. l. cùm qs §. codicillis. ff. de leg. iij. vide quod dico in ſimili in. c. fi.

7 de ſuc. ab inteſt. ¶ † Itē poſſet dari ad primam quæſtionem alia ſatis æqua diſtinctio per quam ſaluetur mens omnium opi. ꝙ vbi de malè ablatis non conſtat niſi per cōfeſsionē factam in foro pœnitētiali: tunc creditur ſibi ſi dicat ſe reſtituiſſe: quia in pœnitentia de omnibus creditur confitēti. vt in. c. ſignificaſti. de homici. & ſic euitātur abſurda Io. an. Aut. conſtat in iudicio ſeu publicè de malè ablatis: & tunc reſtitutio fiat ſecundùm conſilium epiſcopi: quia non debet credi aſſerenti ſe reſtituiſſe. arg. in. c. q̄q̄. de vſur. lib. vj. & ſicut publicè cōſtat de ablatione & extorſione, publicè conſtare debet

8 de reſtitutiōe. arg. ī. c. j. de pœnitē. & remiſ. ¶ † In gl. fi. ibi:

ibi: *ſi vellet poſſet dare pauperes &c.* & ſic videtur ſentire glo. ꝙ officialis neceſſariò nõ aſtrĩgitur ad dãdũ pauperibus quod iniuſtè extorſit. alleg. xiiij. q. v. c. non ſanè & no. glo. pro intellectu illius. c. loquiť ẽm obſcurè. ſed Inn. in. c. quia plerique. de immu. ecc. ſentit cõtrariũ ꝙ ex quò habebat officiũ cũ iuriſdictiõe teneť reſtituere qđ illicitè acquiſiuit quia videť acquiſiuiſſe per præſumptionẽ & violẽtiã: ſecus dicit in eo qui non habet iuriſdictionẽ. vt in aduocato. ſi ẽm aliquid vltra quã debeat lucratus eſt licet bñ faciat reſtituẽdo, nõ tñ tenetur. & ſic loquitur. d. c. ſanè. quòd mihi placet. ¶ † In ea. gl. ibi. *quia neſcitur à quo ſit extortũ.* Ioã. an. aliter intelligit hoc c. loquiť ẽm ſecũdũ eũ qñ iudex nõ grauauit eũ vltra debitũ extorquẽdo: nã tũc eſſet illi facienda reſtitutio. vt dicit glo. ſed loquiť cũ recipit ſalariũ quod ille præponẽs cuilibet ſoluere tenebať. vñ huic p̃ponẽti nõ debet reſtitui quia quo ad eum non põt dici debitũ & fuit in culpa præponẽdo iſtũ. Itẽ penes præpoſitũ nõ debet remanere, ergo pauperib⁹ erogãdum: vt diciť in litera: ſed tu põdera literã. ibi *quicquid fuerit chriſtianis adeptũ* quæ loquiť nedũ de ſalario quod habuiſſet à præponẽte &c. ſed ſaluãdo hunc intellectũ do. Ant. poteſt dici ꝙ aliqua adeptus fuit à chriſtianis, nõ tñ per extorſionẽ, vt quia dederũt ſibi quod dediſſent alijs officialib⁹. & ſic eis nõ eſt fiẽda reſtitutio cũ nõ prætendãt intereſſe. fiat ergo reſtitutio pauperib⁹. Et ex his cõclude gñaliter ꝙ vbi ex parte dãtis nullũ intereſſe verſať in petiõe ſed ex parte recipiẽtis ſic: & tunc reſtitutio debet fieri pauperibus & de iure ciuili hoc caſu fiſcus recipit: aut fert ẽm omnia lucra illicita. l. lucius. ff. de iure fiſci.

de biga. & papa. eſt vicari⁹ & ſumm⁹ adminiſtrator, iuxta illud quodcũq; ligaueris &c. xxiiij. q. j. c. quodcunq;. Itẽ p̃mittendũ ꝙ in hoc corpore vniuerſalis eccleſiæ multa ſunt bona irremunerata: vt mors xp̃i. cuius vna ſola gutta ſanguinis fuiſſet ſufficiẽs ad redimẽdũ totũ humanũ gen⁹. Itẽ paſsiões innocẽtiũ & martyrũ: ex quib⁹ & alijs maritis cõſtat theſaurus eccleſię cuius plenã diſpẽſationẽ habet papa. vnde cũ remittit alicui pœnã videť ei hũc theſaurũ cõmunicare: vt ſit ſenſ⁹ ꝙ in recõpẽſationẽ illorũ bonorũ remittit hanc pœnã: nã ſicut malũ nõ debet ĩpunitũ eſſe: ita bonũ nõ debet eſſe irremuneratũ: fit ergo quędã recõpẽſatio hinc inde. & hãc remſionẽ cũ certa limitatiõe pñt facere inferiores prę lati. ĩ. c. cũ ex eo. de pœn. & re. quia & ipſi electi ſunt in partẽ ſolicitudinis: vt in. c. ad honorẽ. de autho. & vſu. pa. & valet talis indulgẽtia ſeu remiſsio etiã quo ad pœnitẽtiã iã impoſitã ſeu imponendã: vt in. c. cũ ex eo. p̃alle. & quod no. in. c. quod aũt. e. ti. vbi dicã. ¶ In gl. in ver. *totã*: ibi. *ſimile crimini vſurarũ.* ſed meli⁹ põt ęq para ri pecuniæ ſimoniacę q̃ reſtituiť eccl. ĩ cui⁹ cõtumeliã data fuit, & aliqñ cũ duplicatiõe. in. c. audiuim⁹. s̃. deſimo. & p̃ id ꝙ ſeqť hîc ĩ gl. põt ſolui illud cõtrariũ de. c. p̃cedẽti vbi illa pecunia illicitè habita tm̃ reſtituitur et diſpẽſať in pauperes chriſti. ſed hîc reſtituiť duplicata. nã diuerſitatis ratio eſt. quia hîc plus deliq̃rũt ideò pl⁹ puniũť. ¶ Sed cõtra op. & vr̃ ꝙ iſta pœna nõ põt habere locũ per. c. ita. s̃. e. ti. vbi bona iſtorũ cõfiſcãtur: ergo hãc reſtitutionẽ facere nõ poſſunt. Sol. & multiplex ſe cũdũ doc. põt ẽm hoc. c. intelligi ante cõfiſcationẽ: vel qđ imponeť tẽpore cõfiſcationis: vel ĩtelligeť de bonis acquiſitis poſt cõfiſcationẽ. † Nã ſimpliciter cõfiſcatis bonis alicuius non intelligũtur cõfiſcata bona poſtmodũ acq̃rẽda: vt colligiť in. c. fœlicis. de pe. li. vj. & in. l. ſi mãdauero. §. is cui⁹. ff. mã. vel dici põt. ꝙ eccleſia ĩponit hanc pœnã: ſed princeps ſecularis aliam imponit.

a ¶ Corporali. Adde an nõ hñs in çre debeat ſemper pati in corpe. & qđ ſi venerit ad pinguiorem fortunã Lud. ro. ſing. ſuo. f. xiij.

SVMMARIVM.

1 *Lucrum quæſitum ex commercio damnato ſubiacet reſtitutioni: ſimiliter acquiſitum per excommunicatum.*
2 *Pœna corporalis in ſubſidium pœne pecuniariæ non ſolute habet locum etiam de iure canonico.*
3 *Quid eſt dictũ illud quod dici ſolet quod ſit remiſsio pœne & culpe.*
4 *Bona alicuius ſi fuerit confiſcata ſimpliciter nõ cenſentur confiſcata bona acquirenda*

¶ CAP. XVII.

AD liberãdam. Cõſiliũ generale repeti cõſiliũ lateranen. s̃. eo. ca. ita & adit pœnam ſatiſfactionis tẽpore abſolutiõis impẽdẽda. ſecũda ibi: *& talibus.* ¶ † No. j. ibi: *ex cõmercio dãnato.* ꝙ acquiſitũ ex cõmercio damnato ſubiacet reſtitutioni: & ſic facit in arg. ꝙ acquiſitũ per excõicatũ ſubiacet reſtitutioni: ſed dic vt dixi. s̃. c. proxi:
2 ¶ † Not. ij. ꝙ vbi quis eſt impotens ad ſoluẽdũ pœnam
a debet caſtigari alia pœna corporali. [a] ad hoc facit. c. finẽ
3 litibus de do. & cõtu. & in. l. fi. ff. de inius voc. ¶ † Not. vlt. ex fi. ꝙ pœna qñq; imponitur nõ tantũ ad caſtigãdũ delinquentis: ſed vt cæteri metum habeant, ſeu arceantur à ſimilibus cõmittendis. facit. l. aut facta. ff. de pœ. in fi. ¶ Sed quia deciſe hîc cõtinebãtur multa priuilegia eorũ qui vadũ in ſubſidiũ terræ ſanctę, & inter alia cõfertur priuilegiũ plenè remiſsionis quod vulgariter dicitur remiſsio pœnę & culpę: quæro vñ procedit hoc vt pro modico fiat plenaria remiſsio pœnæ cum ſcriptũ ſit nullũ malũ impunitũ &c. quod pœna cõformis debet eſſe delicto. xxiiij. q. j. c. nõ afferam⁹. & in. c. quæſiuit. de his que fi. à ma. par. capi. Sol. multa poſſent dici circa hoc: & concluſiuè ſciendum quod vna eſt eccleſia vniuerſalis. j. q. vij. cõueniẽtibns. & huiuſmodi eccleſiæ ſeu corporis eſt ſponſus ipſe chriſtus. in. cap. debitum

SVMMARIVM.

1 *Iudæi poſſunt emere iura & introitus alicuius prouincie tamen pro eis axigendis eligitur aliquis chiſtianus non ſuſpectus per quem ipſi iudæi conſequẽtur dicta iura: qui tamen chriſtianus non eſt per ipſos iudæos eligendus. 2.*

¶ CAP. XVIII.

EX ſpeciali. † Iudei vel pagani publicis officijs p̃ficiẽdi nõ ſunt & ſi eis regalia iura vẽdatur ad ea colligẽda præficiẽdus eſt chriſtianus nõ ſuſpectus. In prima parte ponitur culpa regis & excuſatio. In ſecũda cõtra vtrũq; p̃hibetur ibi. *mãdamus.* ¶ Caſus literalis. Rex portugalie in officijs publicis chriſtianis pręferebat iudeos cõtra cõciliũ generale. s̃. e. c. cũ ſit. vnde mãdat papa duob⁹ epiſcopis quaten⁹ regẽ ipſum moneãt & iducãt ne ĩpublicis officijs iudæos p̃ficiat chriſtianus cõtra cõſil. generale ꝙ ſi fortè redditus ſuos iudęis vẽdere voluerit vel paganis aliquẽ xp̃ianũ deputet nõ ſuſpectum degrauaminibus clericis inferendis & p̃ illũ iudæi & ſarraceni ſine xp̃ia. iniuria iuria regalia cõſequẽtur. Ber. ¶ No. j. ex tex. ꝙ officiũ publicũ nedũ eſt iudęis inter xp̃ianos
b prohibitũ & interdictũ [b]. ſed etiã quodlibet officiũ ſeu cõmercium per quod chriſtianis aliquod põt ĩgeri grauamẽ. ¶ No. ij. ꝙ licetè etiã reditus regales vẽdũtur iu
c dæis & alijs paganis. nõ ergo omne cõmercium [c] inter-
2 dictum eſt inter xp̃ianos & iudęos. ¶ † Itẽ no. ibi. *deputet.* ꝙ ad colligẽdũ iſtos reddit⁹ vẽditos iudæo vel pagano electio debet fieri per principẽ ſecularem & non per iudęum emptorem. nam ſi ipſe eligeret poſſet cõmitti fraus. gl. ſunt faciles hic videas.

b ¶ Interdictum. Adde qđ voluit anch. cõſi. cclxxxj.

c ¶ Cõmercium. Ad de Ludo. ro. conſ. cccclix.

SEBA.SAPI.

a ¶ Quod pari. Ad hanc regulã vide cumulata p Iaſo.ĩ l.admonẽdi.in lectura.col.xj.verſi. tu ex iſto intellectu ſecundo.ff. de iure iurandi. & ibi inter alia refert quod priuilegium cõceſſum eccleſiæ cõſecratę habet locũ ĩ baſilica nũdũ conſecrata, ſed de proximo cõſecrãda. vt tenet Abb. in.c.eccleſiæ. ĩ.iĳ. not.s.de immu.ec.

b ¶ De hæreticis. Adde quis dicat hæreticus .Old.cõ ſil.cx. et vide multa per Cal. ad materiã in conſilijs. ſuis hoc tit.

SEBA .SAPI.

c ¶ Errarret Vide. Alb .de roſa .in. iĳ. parte ſtatuto. qõ.xxxĳ. vbidicit a ſe defendiſſe ex hoc quoſdam mediolanenſes accuſatos de hæreſi in curia romã. refert. Bartho.veroñ. in. cã .ccv .& cã .ccx xxvĳ.&Iaſ.ĩ rub. C.de ſum.tri.& fi. cat.

ZACHARI.

d ¶ Infidelibus. Add de de hoc Hipp. de marſil. ſingula. ſuo.xlj.quodinci. iudæus nõ poteſt quod ego amplio procedere etiam in conuerſo ad fidem. ita not.idem Hippo. de marſil. ſingu.cvĳ.inci.priuilegium ciuitatis poſt mediũ ibi:nõ dicit ꝙ iudæus. ꝙ tñ Feli. reſtringit vt intelligatur in nouiter conuerſo & baptizato . ita 1 not.in.c.iudæi.lo. ĳ.in prin.&ibi ponit quaſdam fall. ad hoc dictũ. s.de iudæ.

SVMMARIVM.

Argumentum à cõiunctiõe duarum legum validum eſt in iure.

¶ *CAP. XIX.*

NVlli. Se ſummat.& tria facit dictum ponit,mercatori prouidet.prouiſionẽ determnita.ſecũda ibi: qđ ſi tertia ibi :*ſi aũt*. ¶ Caſus literalis. Iudæi mebãt ſeruos xp̃ianos,& eos in ſuo ſeruitio reti nebãt.quod fieri nõ debet.vnde ſtatuit cõſi.generale ꝙ nõ liceat iudæo baptizatũ vel bapt̃izari volentẽ emere vel in ſuo ſeruitio retinere. Secũdò dicit ꝙ ſi aliquis iudeus cauſa mercimonij emeret aliquẽ nũdũ ad fidẽ conuerſum,& poſt modũ factus fuerit vel deſiderat xp̃ianus fieri dentur ab aliquo.xij.ſolidi,& ille ab illius ſeruitio ſubtrahatur:ſi verò inter tres mẽſes ipſum venalẽ nõ expoſuerit vel ad ſibi ſeruiendum emerit eundẽ:nec ipſe vendere nec alius audeat cõparare. ſed nullo dato pretio ad libertatẽ perducat.Ber. ¶ No.j.ex tex.regulã ꝙ baptizatũ vel baptizari volentem non põt iudæus, in ſuo ſeruitio retinere ex quo inferr̃ ꝙ ſi iudæ⁹emit baptizatum ſeu baptizari volentem nõ tenet venditio.& ita ſic ẽpt⁹ eripit̃ in libertatẽ nullo refuſo pretio quod ꝓbatur.liiij.di.c.mancipia.& in.l.j. C .ne.chriſti manc. hære.habe.de materia vide bo.glo.liiij.di.c.generalis.§. hoc tunc obſeruandũ.dixi plene in.c.j.s.e. Et ex hoc & ex tex.no.ꝙ pari [a] priuilegio gaudet id quod eſt ad eſſe productũ & quod eſt in fieri:nam quę incõtinẽti fiunt videnť in eſſe in.c.officij.de elect.l. quod ait.§.quod ait ff.de adult. ¶ Not.ij.ibi.*nec ipſe vendere nec alius audeat comparare*. ꝙ ſi vn⁹ prohibetur aliquid vendere prohibetur alius emere.& ſic diſpoſitũ in vno correlatiuorũ extẽditur ad aliud no.Bar.ĩ.l.fi.C.ne fide.do.denť.&dixi.in.c.j.de loc. ¶ Sed quæro quia hîc danť tres menſes ad exponẽdum ſeruũ emptũ cauſa mercimonij.qñ inciꝑiunt iſti tres mẽſes currere.dicit hoſti.ꝙ à tꝑe venditionis & traditionis.i.poſt venditionẽ & traditionẽ ſerui factã iudæo:quia extunc acquiſiuit dñium ſerui &habuit facultatẽ exponẽdi.iſti.de rerũ diui.§. ꝓ traditiõnẽ &.C.de pac.l.traditionibus.Io.an. dicit ꝙ à tẽpore quo ille ſeruus petijt chriſtianitatẽ hoc dictũ Ioã. an.habet ꝙquitatẽ. vt emens ſeruos omnino paganos cauſa mercimonij nõ teneať eos intra iſtud tẽpus exponere venales:quia fortè nõ videt tempus cõgruũ,ſed ſatis eſt ꝙ exponat ſeruũ venalem intra tres mẽſes à tãpore quo petijt chriſtianitatẽ:ſed dictũ Hoſt. videtur verius. nã ex quo nõ expoſuit ſeruũ venalẽ intra tres mẽſes præſumptio eſt ꝙ nõ cauſa mercimonij ſed ad ſibi ſeruiẽdum, aliâs ſemper fraus poſſet fieri.quia diceret ſe emiſſe cã mercimonij.& poſtquã ſeru⁹ diceret ſe velle effici xp̃ianũ exponeret eum intera tres mẽſes,& ſic nũquã habe ret locũfinis hui⁹.c.&.c.fraternitatẽ.liiij .diſt. ¶ † In gl. in ver.*xij. ſolidis*.in fi.ſed gl.nõ declarat de qualitate monetæ cũ in loco ſit moneta aurea & argẽtea. Vin. intelligit de aurea.quod probatur ex cõiunctione duarũ legũ.nã in.l.cũ ex falſis .ff.de ma.teſta.dicit ꝙ ſeruit⁹ præſtita ex falſis codicillis.nõ debet reuocari datis. xx.ſolidis.& in.l.papinianus.§.fi.ff de inoffi.teſta.fit mẽtio inſimili caſu de.xx.aureis.& ſic debẽt intelligi de ſolidis aureis.quorũ.lxxij.faciũt vnã libram auri. C. de ſuſce. & ar.l.quoties.lib.x.idẽ ſentit gl.in ſimili in.l. quicũq;. C. de ſer.fugi.&dixi.ĩ.c.j.s.eo.Et ſatis eſt veriſimile quòd ius intellexerit de aureis nã rediculũ eſſet vt pro bono ſeruo darenť .xij.ſolidi argẽtei. nã modicũ eſſet qđ not.

De hæreticis[b]. *Rubrica.*

¶ Supra viſum eſt de his qui nõ baptizati deum blaphemãt malè colẽdo,cõpetit ordine vidẽdũ eſt de illis qui iam baptizati inciderũt in hæreſim:& ideo meritò & competenti ordine hæc rubrica ponitur.

SVMMARIVM.

1 *Infidelis vel hæreticus dici non põt ille qui aliquando ſuper fide dubitans nõ perſeuerat in illa cogitatione.*
2 *Hæreticus nõ eſt ille qui erat in fide tamen credit illum errorẽ eſſe fidẽ,& paratus eſt ſe corrigere ſi aliud tenet eccleſia.*
3 *Infideles nõ poſſunt eſſe teſtes contra chriſtianos..*

¶ *CAP. I.*

VBius. Breue eſt:vel ꝓ alia verba põt ſic ſummari.infidelis eſt qui non habet cerritudinẽ fidei,&infideli nõ eſt credẽdũ in prę iudiciũ alterius. ¶ Not.j.ex tex.ꝙ fides debet habere certitudinẽ & nullã ſecum admittere dubitationẽ.cõcor.c.firmiter .s. de ſum.tri. ¶ † Sed cõtra hoc & cõtra tex.opp.& videť qđ 1 oĩs homo ſit infidelis.nã nullus homo reperiť qui aliqñ ex ſcrupulo conſciẽtiæ nõ dubitet in fide, & de reſurrectione mortuorũ,& de creatiõe mũdi, & ſimilibus. So.dicit Io.an.& bene.quod tex.debet intelligi de dubitatiõe quæ habet in ſe firmitatẽ animi & quãdã pertinaciã:vt quia perſeuerat in illa dubitatiõe:ſecus ſi incidat in cogitationẽ vel dubitationẽ ex primis motibus, qui bus nõ aſſiſtit ſed reſiſtit cõfirmando ſe fidei eccleſiæ: quia tũc potius patiť ex illa cogitatiõe,& mereť potius quã demereať reſiſtẽdo.nã qñq; etiã mitus quis polluiť prauis cogitatiõib⁹:& propriè dicũtur primi mot⁹qui nõ ſunt in poteſtate hominũ.ideo nõ imputãtur ad culpã.de hoc qđ habeť in palea.c.ſed pẽſandum.vj.diſ.&de iſtis primis motibus intellige dictũ apoſtoli:tẽtatiovos nõ appręhẽdat niſi humana,vide tex.de pœni.diſtin.ij. c.inter.& ſic intellige illud pſalmiſte. Beatus qui timebit & elidet paruulos ſuos ad petrã. pſal cxlvj. vide qđ no.in rubri.de ſum.tri.& facit.xxiiij.q.j.c. hæc eſt fides ¶ Sed quæro qđ intẽdit litera in fi.ibi. *qui fidẽ veritatis ignorant*.ſol.expone.i.qui veritatẽ fidei ignorabant ſiue 2 baptizati ſint ſiue nõ. ¶ † Et intellige qñ ſe nõ conformant in fide eccleſiæ . nã ſi quis erraret[c] in fide & crederet illã eſſe fidẽ eccleſiæ & paratus eſt ſe corrigere, ſi c aliud tenet eccleſia iſte nõ eſt hæretic⁹: quia fides eccle. eſt fides ſua ex quo ſe refert ad fidẽ eccleſiæ: vt in.c.ij. de ſum.tri.& quòd ibi not.& in.d.c.hęc eſt fides cumibi 3 no. ¶ † Vltimò.arg.ex.hac litera ibi:*nec eis oĩno credendũ* d quòd infidelib⁹ d &hæreticis nõ eſt aliqd credẽdũ ĩ prę iudiciũ aliorũ.nã ex quo ſunt infideles deo, nõ præſumũtur fideles hoĩbus.& ideo in teſtes nõ admittunť cõtra chriſtianos.ij.q.vij.c.nõ poteſt.&.c. pagani.

SVMMARIVM.

1 *Errare præſumitur aliquis quando non reſiſtit aliorum errori cum poſſit*
2 *Non caret ſcrupulo ſocietatis occultæ qui manifeſto facinori deſinit obuiare.*

¶ *CAP. II.*

QVialios. Breue eſt: vel poteſt ſic ſummari. Errare in fide cõuincitur qui alios errãtes cùm poteſt 1. ab errore non reuocat. ¶ † Not.primò ex tex.malum ꝓſumendũ cõtra preſentes& tacentes aliorũ errores.nã error cui nõ reſiſtiť approbatur.lxxxiij.diſt.c.error.& in. c.quid eĩ prodeſt, ¶ Sed quæro de quo errore intelligituriſte tex.Solu.debet intelligi de errore fidei vt faciat ad titu. poteſt etiã intelligi inquolibet errore:nam errare præſumitur qui errantibus

errãtibus eũ poteſt.non reſiſtit:ſicut alibi dicitur non
a carere[a] ſcrupulo ſocietatis occultæ qui manifeſto facinori definit obuiare:vt in præalleg. c.qui põt,& in.c. dilecto.de ſen.excom.lib.vj.Sed prẽſertim habet locũ fauore fidei.& qñq; magis peccat aliquis quã ille qui errat.qñ defendit illius erroreẽ:quia ipſe nõ ſolũ errat:ſed alijs offendiculum erroris præſtat.xxiiij.qõ.iij.c.qui defendit.¶ In glo.ibi:*à peccato cõmittendo.* vel poteſt dici ſecũdũ Io.an.q; fauore fidei text.iſte intelligit indiſtinctè,ſiue peccatũ cõmiſſum fuit,ſiue eõmittẽdũ:vel propter perſeuerãtiã in peccato poteſt dici peccatũ cõmittendum.Et certè etiã glo.habuit bo.intellectũ.nam debet gl.intelligi de peccato eõmiſſo & nõ perdurãte:tũc enim ad ſolũ prælatũ ſpectat correctio. Sed ſi habet iterationẽ:vt quia eſt peccatũ ſucceſſiuũ tũc qlibet debet aliũ corrigere iuxta denũtiationẽ euãgelicã.vñ dicebat. Hoſt.q; iudicialis correctio ſpectat ad ſolũ p̃latũ :vt in iuri.alle,in glo.ſed euangelica ſpectat ad quẽlibet. Et vt aliquid offerat ſpecialitatis hoc poſſumus dicere q; qui põt aliũ reuocare ab errore fidei & nõ reuocat indiſtincte peccat.ſed de alijs erroribus an & qñ quis teneatur reuocare ſeu denuntiare. dic vt plenè not.in.c.nouit. de iudi.&.ij.q.j.c.ſi peccauerit.

SVMMARIVM.

1 *Hæreticus ſi ſuũ errorem nõ extirpauerit,impoſsibile eſt quod vitam eternam poſsit cõſequi etiam ſi fecerit omnia bona opera in hoc mundo pro nomine Chriſti.*
2 *Hæreſis & ſchiſma fraternizant:licet in aliquo diſcrepent.*
Hæreticus eſt credens poſſe fieri duos papas veros.
Excommunicati largo modo appellatur hæretici.
Hæretici vnde dicantur.

CAP. III.

FIrmiſſiuè, Hæreticus perſeuerãs eternaliter dãnet cui nec prodeſt baptiſmus,nec eleemoſyna, vel martiriũ, velaliud qdcũq; bonũ quo ad hoc vt cõſequatur vitã eternã:ſecũda pars.ibi *omni homini.* ¶ Caſus literalis.Quæſitũ fuitab Auguſtino vtrũ hæreticus vel ſchiſmaticus ſaluari poſſit.reſpon.Auguſt.teneas & nullaten⁹dubites q; oĩs hæreticus & ſchimaticus cũ diabolo & angelis eius eterni ignis incẽdio punie⁊:niſi ante finẽ vitę. catholicæ eccleſiæ fuerit reintegratus:quia nulli homini de mũdo qui eccleſiæcatholicæ nõ tenet vnitatẽ neq; baptiſm⁹ neq; eleemoſyna quantũcnuq; copioſa,neq; aut mors pro noĩe chriſti ſuſcepta ꝓficere potuerũt ad ſalutẽ . Ber. ¶ Not.j.ex.tex.q; fides debet habere quãdã firmitatẽ et
1 nullã prorſus dubitationẽ. ¶ †No.ij.q; hæreticus quã tũcunq; in alijs bonus,& qualiacũq; bona opera exercẽs nõ poteſt ſaluari ſi in illo errore decedit.illa tñ opa nõ ſunt ex toto deperdita:ſed valent ad min⁹ ſuppliciũ ſubeũdũ.nã nõ cruciabitur ita acriter qui licet ſit hæretius aliqua bona opera excercebat:ſicut is qui cũ hæreſi ſemper iacebat in peccato:& hoc voluit hic tex. in fi. dum dicit proficere. *potuerunt ſalutem. i .vt* habeat vitã eternã:ad alia ergo proficiũ.quæ habẽtur hæc in glo.in fin.vide quod legitur & no.de pe.di.iij. c.ſi.§.fi. & in.c.
2 quod quidã de pœ.& remiſ. ¶ †Vltimò collige ibi *hæreticũ vel ſchiſmaticum.* q; hæreticus vel ſchiſmatic⁹ ęqui parãtur.nã ſchiſma nõ eſt ſine hæreſiquia ſchiſma ſonat in diuiſionẽ:quia ſchiſmatic⁹ ſe diuidit ab eccleſiæ ſanctę vnitate:vide bo.tex.xxiiij.qõ.iiij.c.inter hæreſim et ſchima.& hoc eſt regulare. fallit in dicente ſe eſſe papã
f & aliũ antipapam.nã iſti nõ ſunt hæreti.vñ eſt ſchiſma ſine hæreſi.quia quilibet credit vnitatẽ eccleſiæ & eccleſiã eſſe apud ſe:ita dicit gloſ.ſing.xxiiij.q.j.c.j .idẽ dic de
b credẽtib⁹ [b]vt credẽtes vni nõ dicãt hęretici,ex quo credũt vnã eſſe eccleſiã quam dicũt cõſiſtere debere apud
c iſtum ſecus ſi crederẽ quẽlibet cõtẽdentiũ eſſe papa [c]: quia tunc propriè hæretici eſſent.diuiderent em eccleſiã & venirẽt cõtra articulũ ſymboli,& vnã ſanctã:ſic intellige gl.no.vij.q.j.c.nõ aũt. ¶ Vlti.collige ibi.*fuerit incorporatus & reintegratus eccleſiæ*:q; hæretic⁹ eſt extra eccleſiã.& dicitur reĩtegrari & incorporari p pœnitẽtiã. ¶ †In gl.j.in fi.& dic ſecũdũ Ho.q; iſtis duob⁹ vltimis modis poſitis in gl.propriè & ſtrictè dicitur quis
3 hæreticus.nã in alijs præcedẽtibus caſib⁹ dicit quis hæreticus largè.nã excõicatus dicit hęreticus:quia ſe diuidit ab vnitate eccleſiæ.nã per excõicationẽ eijcitur extra eccleſiã.xj.q.iij.c.audi.& ſic largo mõ iudæi & oẽs infideles poſſunt dici hæretici:qa ſunt extra vnitatẽ eccleſiæ.vide de prædictis bonã gl.xxiiij.qõ.iij.§.quia verò.Et dicitur hæreſis ab elec.c.illi qui.vel ab erro erras vel ab adhereo:quia adheret opinioni eorum . vel ab erciſco.q; idẽ eſt q; diuido:qa ab vnitate eccleſiæ ſunt diuiſi.¶ In gl.fi.in fi.Itẽ valẽt bona opera quo ad illuſtrandam mẽtẽ.nã facilius merebitur gratiã cõuerſiõis qui bona opera exercet q̃ qui eſt ſemper ĩ peccato. Itẽ mortificatis peccatis interdũ illa bona opera ſurgũt.de pœ.diſt.iij.c.firmiter.& generaliter vide in iuribus ad quæ.s.remiſi.

SVMMARIVM.

1 *Libris & ſcripturis hæreticorũ nõ datur fides aliqua.*
2 *Si duo cõtendũt de papatu:debet cõſiliũ generale fieri cuius erit de hoc deciſio vel diffinitio.quòd congregabunt cardinales.*
3 *Scripturæ notariorum qui fuerunt de falſo condemnati an faciant fidem?*
4 *Inſtrumentum ſi in vno capitulo vel parte probetur vel reddatur falſum,an cenſebitur totum falſum?*
5 *Notarius damnatus de falſo,an & quando poſsit ſe rogare de inſtrumentis conficiendis?*
6 *Authoritates authorũ damnatorũ poſsunt allegari tanquã rationabiles,ſed nõ tanquã authorizabiles.*
7 *Sacramenta recepta ignorãter ab hæretico tenent: ſecus ſi ſcienter.*

¶ CAP. IIII.

FRaternitatis. Breue eſt: vel poteſt ſic ſummari.Scripta † per hęreticos non habẽt
1 fidẽ autẽticã.vel ſic.Damnato auctore dãnant ei⁹ ſcripturę,libri,& opera.Cõis diuiſio.ſecũda ibi: *cũ celeſtinus.* ¶ Caſus literalis.Celeſtin⁹ & pelagius cõdẽnati fuerũt de hæreſi in ſynodo epheſina .Antiochen⁹ patriarcha dubitauit an ſcripta ipſorũ recipi debeãt.Reſpõdit papa q; nõ:qa ex quo auctores dãnati ſunt,qũo ſcripta illorũ admitti poſſunt. q.d.nõ poſſunt.Ber.¶ No.j.ex tex.q; papa põt in cõſi-
d lio ſeu ſynodo dãnari de hæreſi [d].nã in cã hæreſis ſynod⁹ eſt maior papa.vt no.glo.xix. diſt.anaſtatius. quam no.& vide bo.gl.in.c.ſi papa.xl.diſtin.& per Archid.in
2 c.in fidei.de hære.li.vj.¶ †Idẽ dic vbi duo cõtendunt de papatu.& pro certo neſcitur quis eorũ ſit ver⁹ papa
e nã tunc conſiliũ debet congregari [e] & quæſtionẽ decidere:vide tex.iuncta gl.in.c.ſi duo.lxxix.diſ.& nõ eſt alibi ita bo.tex.quo ad hunc articulũ . Et ponit ibi Hugo vnum ſing.dictũ.q; poterit conſiliũ cõgregari per cardinales quando neuter cõtendentium vellet congregare ſuã obediẽtiam in eodẽ loco. ¶ †No.ij.ar.ex fi.literæ q; ſcriptura per notariũ cõfecta poſt q̃ fuerit condẽ
f nat⁹ de falſo [f] in ſuo officio cõmiſſo nõ debet recipi
g tanq̃ autẽtica:quia ex quo damnatus eſt auctor,opera ſua non faciunt fidem.pro hoc in notario eſt textus. opti.in.l.ſi qs.C.de ſuſcep.& arca.li.x. facit tex.cũ gl.in l.ſi qs ex argẽtarijs.§.j.ff.de edẽ.et ad hoc quotidie ſo-

SEBA.SAPI.

a ¶ Non carere.Ad hæc faciunt q̃ ſcribit Deci⁹ poſt alios in.c.j.in glo.j.s. de offic.deleg.vbi traditur an quis teneatur periclitãtẽ iuuare.

b ¶ Credẽtib⁹.Vide Bart.in.l.cũ ſtatus C.de or.cog.vbi dicit q; tpe ſchiſmatis qs põt eſſe neutralis Andre. Barba.

ZACHARI.

c ¶ Eſſe papã. Vide Feli.in.c.q̃ ĩ eccleſiarũ. circa prĩ. s.de conſti.

d ¶ De hęreſi . Vide latiſsimè videndum per Lud.ro. eius conſi.vltimũ.

e ¶ Debet cõgregari. Adde quod cõſuluit Pet.de anc. cũ.B.&.S. de papatu condẽnabãt eius cõ.lxx.Et qs debet congregare cõli.vide do.Car. conſi.cliij.

SEBA.SAPI.

f ¶ De falſo.An ꝓpter falſitatẽ commiſſamà notario in vno inſtrmento alia inſtrumenta reddãtur ſuſpecta. vide Bal. in.l. ij.§.miles.ff.de his qui not.ĩfa.& in.l. iubem⁹.§.ſanè. C. de ſa.ſan.ecc.& in.c.j.in.prĩ .de le.cõra.cũalle. p Alex. in.l.militib⁹.C.de teſ.mil.

g ¶ Non debet recipi. Adde Pau. de ca.cõſi.clxij.in primò impreſsis.

let allegari ista litera.& circa hãc materiã In.hîc posuit bo.glo.quę quotidie solet allegari per cano. & legis. Et vt habeat eius gl.clara & cõclusiua quęro nũquid indistinctè scriptura cõfecta p notariũ falsum sit nulla. So. capiẽdo mẽtẽ Inn.q̃ aut loquit de instrumẽtis cõfectis post falsitatẽ cõmissã p notariũ:vel añ.Si añ tũc ex quo notari⁹ tolerat ĩ offõ valẽt, licet postea sequat dãnatio seu depositio:qa gesta ratiõe publici officij nõ retractã tur propter publicã vtilitatẽ licet postea sequat de posi tio.hoc.l.barbari⁹.ff.de offi.p̃to.&.iij.qõ.vij.c.ĩfamis.§. tria.ver.verũ.sed instrumẽta cõfecta post dãnationem nõ valerent:vt hîc in pręale.l.si quis. ¶ † Sed dubiũ est quãdo ante dãnationẽ notarij reperit vnũ instrumẽtũ hñs plura capitula.& in vno.c.est admixta falsitas nũqd ppter hãc falsitatẽ in vno.c.admixtã reprobet totũ [a] in strumẽtũ.Quidã distingunt.aut capitula sunt connexa & reprobat in totũ, an sunt sẽpata.& tũc nõ reprobat nisi illud.c.quod est falsum.ita refer Inno. aliquos tene re.& opi.Ioã.glo.in.c.si ad sacras.ix.dist.Sed Bart.brix. ibi in addi.in suis quęstionib⁹ tenuit totũ instrumentũ Idem videt tenere.Innocen.hîc Barto.in.l.si ex fal.[b] C. de trãsac.qui distinguit aut falsitas procedit ex vitio no tarij,& tũc instrumẽtũ corruit in totũ & hoc etiã vo luit Inn.hîc quod satis placet.sicut dicimus in teste.vt si aliquã falsitatẽ adijciat testimonio suo dictũ eius in to tũ reprobat.quia reperit periurus.iij.q.ix.c.pura.sic est in notario qui est quidã testis.l.domiti⁹ labeo . ff.de te sta.& hoc verũ si est falsitas circa substantialia negotij vel circa circũstãtias ei⁹. vt quia debebat scribere qñ ti tius promisit.x.&notari⁹scripsit de.xx.Sed si falsitas est orta circa alia extrinseca:vt quia scripsit cõtrahẽtes esse cõsanguineos,vel aliquil aliud quod nõ facit ad negoti um:licet hoc sit falsum nõ reprobat instrumẽtũ ppter hoc:quia illud non spectat ad officiũ notarij,& idẽ in teste:& ita voluit Inn.hîc:& ita tẽpera dictũ Bar. Aut defectus nõ ꝓuenit ex vitio notarij.& tũc aut cõcernit substãtialia instrumẽti. vt quia fuit omissa indictio & dies:& tũc instrumẽtũ corruit ĩ totũ vt ĩ auf.vt prepo, not.impera.post prin.& no.in.c.inter dilectos.de fi.in strumẽta cõfecta per notariũ dãnatũ sunt nulla qñ fuit cõdennatus propter fasitatem cõmissam in of ficio tabellionatus, sec⁹ dicit si aliãs fuisset dãnatus de falso cõmisso,[c] tñ extra officiũ, vel sit effectus infamis ex alia cã tũc eñ notanter cõcludit q̃ si illud officium nõ habet in se dignitatẽ,vt qa nõ est notari⁹ principis.l. j.C.de mã.prin.vel nõ habet officiũ de publico vt quia nõ est notarius in bãcha,quod tũc valerent instrumẽta cõfecta per istũ quãtũcũq̃ sit infamis.mouet: quia.l.si quis.superius alle. facit tñ mẽtionẽ de falsitate cõmissa in officio.Ita quia notariat⁹nõ dignitas sed quoddã mu nus.l.fi.in prin.& ibi gl. C.qui mil.nõ po.lib.xij.Item in famis potest esse procurator.insti.de exce.ĩ fi.vñ potuit istẽ rogari à partibus vt cõficeret instrumẽtum.ita con suluit Bart. & incipit cõsiliũ fer.Io. in causa cuiusdã no tarij qui fuerat dãnatns de falso: quia extraxerat duas chartas de libro communitatis.&c. Et not. hæc dicta. & maximè procedũt qñ notarius tolerabat in officio. ad hoc quod no.in.c.fciscitatus.de rescr.Et an valeãt in strumenta confecta per notarium excommuuicatum: vide bonam gloss.de sen.excõ.c.decermimus.libro . vj. ¶ † In gloss.j. in fin.vel dict secundum Hosti. q̃ dicta auctoris dãnati possunt recipi tãq̃ rationabilia;sed nõ tanq̃ autẽtorizabilia:& sic possunt reduci ad cõcordiã iura al.in gl. ¶ † Et extra gl.quæritur qd de sacramẽtis receptis ab hæretico?dicit Inn.q̃ si ignorãter ab eo fue runt recepta q̃ nõ solũ cõfertur essentia sacramẽti:sed etiã gratia,nã & iudas fuit hęretic⁹.j.q.j.c.eos.tñ bapti zauit,& tenuit eius baptismus.j.q.j.c.dedit. sed si sciẽ ter.tũc nõ cõfertur gratîa.vt.j.q.j.c.etiã.et de hoc vide lati⁹ hîc per In.& per eũdẽ in.c.j.de schisma.vbi de ista materia latè tangitur per ipsum.

4 ✤ SEBA.SAPI.

a ¶ In testõ. quid au tẽ in iudæis .ã pos sit eius relinqui aliqd in testõ.vide Fel.ĩ.c.iudęi.ij.co. j. ver.in glo.hîc nõ obstat.s. de iudæ.

b ¶ Totum. Adde Old.cõsi, xxxvij. & Pau. de ca.cõsi. cccix.incip.ad bẽ ne examinãdũ du bia vbi dicit q̃ scri ptura quæ in par reperitur vera de cõtrariorũ eadem sit disciplina.

c ¶ In.l.ũ. ex falsis vide ibi, Paul.de & Ias.col.fi.vbi po nit cõclusionẽ cõ li mitatiõibus. vt ẽt hoc per Fel..& vi de Rot.deci.ccxlj. inci.itẽ no.ĩ anti quis.

d ¶ Extraofficiũ.Ad de pro hoc q̃ dicit Lu.ro.cõsil.cxv.q̃ officialis põt con ueniri de delictis commissis in oĩo duráte offõ.nõ de commissis extra of ficium.

5 præal.l.barbarius. ¶ † Sed circa prædicta.Bart.posuit vnã notabilẽ quęstio.& limitationẽ ad p̃dicta in extra neo loco.videlicet in.l.ea. lege.ff.ad.l.iuliã repe.vbi di cit q̃.instrumẽta cõfecta per notariũ dãnatũ sunt nulla qñ fuit cõdennatus propter fasitatem cõmissam in of ficio tabellionatus, sec⁹ dicit si aliãs fuisset dãnatus de

6 ¶ † In gloss.j. in fin.vel dict secundum Hosti. q̃ dicta

✤ SVMMARIVM.

1 *Hæretici vel alij infideles etiam si sint coniunẽti nõ possunt hæredes instituí:& si eos instituerit aliqua persona religiosa erit excõmunicata etiã post mortẽ.*

2 *Subueniẽdum est potius fratri carnali hæretico quã extrãneo catholico vide j.c.proxi.*

3 *Excõicatio in multis casibus põt post mortẽ fulminari.*

¶ CAP. V.

1 SI quis. † Legitur duob⁹ modis : sed secũdũ cõmunẽ & veriorẽ ĩtellectũ.h.d.Epsinstituẽs hęreticũ cõsan guinneũ vel extraneũ vel paganũ etiam post mortẽ excõmunicatus denũtiat .h. d.& vt faciat ad titu. põt ĩtelligi quòd ex hoc p̃sumat hæreticus.¶ Casus literalis.Quæsitũ fuit ĩ consi.aphri cano vtrũ hæretici possint instituí hæredes ab episco po.respõ.cõsi.q̃ si episcop⁹ instituerit sibi hæredes ex traneos à cõsãguinitate sua vel etiã ĩstituerit cõsangui neos hæreticos vel paganos etiam post moraẽ debet ex cõmunicari,& nomẽ ei⁹ ĩter sacerdotes dei nullatenus recitetur.& hoc idẽ ĩtellige de omnib⁹ clericis.& .h.d.

2 cũ seq.Ber.¶ † No.j.q̃ hæreticis seu paganis nõ debet aliquid relinqui in testamẽto [d] E põt adduci tex.ad illã q.nũquid potius sit subueniẽdũ fratri carnali hæretico quã extraneo catholico.de qua qõne vide p̃ gl.xxx.di.c. j.& quod no.xlij.dist.quiescam⁹.& in.c.nõ satis.lxxxvj. dist.Et cõmuniter cõcludit q̃ fratri carnali hæretico

3 potius est subueniendũ.¶ † No.ij.casum in quo post mortẽ qs excõmunicatur:alios casus vide.xxiiij.q.ij.in sum.¶ Idẽ no.iij.q̃ pro decedẽte ĩ peccato mortali nõ est orãdũ.xiij.q.ij.c.p obeũtib⁹.&.xxiij. q.v.c. placuit vnde intellige fi.hui⁹.c.scdm cõsuetudinẽ quorũdã lo quorum vbi noĩa episcoporum scribunt in aliquo lib. & recitãt in die obitus eorũ.& pro eis fit aliqua oratio vnde isti tales de quibus hîc nõ debẽt recitari inter dei sacerdotes.i.inter illos sic scriptos.mõ prędicto. ¶ In gl.j.ibi:*& sic repete illã dictionẽ hæreticos*.Et hac parti la gl.colligitur vnus intellectus ad istũ tex.vt intelliga tur de epo instituẽte extraneũ hæreticũ, secus ergo si stituat extraneũ chatholicũ.ex hoc em nõ debet dãna ri.& hãc lec.tenẽt cõiter doc.quidã tñ dicũt ponendo aliũ intellectũ,q̃ litera debet intelligi indistinctè q̃ in stituẽdo extraneũ est pręsumtio q̃ nõ dilexit eccleſiã: sed iste itellect⁹ mihi nõ placet.quia potuit instituere extraneũ amicũ.Itẽ eccleſia sua fortè nõ erat indigens. Itẽ sacerdos põt disponere de patrimonio suo prout vult:dũmodo nõ in personas prohibitas.xij. q.j.c. sint manifestè.in ver obtẽtu.facit tex.in.c.seq.qui loquit de eadem materia,& facit mentionem dumtaxat de here. seu paganis.

✤ SVMMARIVM.

1 *Constitutio lequẽs de episcopis nõ extenditur ad alios clericos nisi per extẽsionẽ legislatoris.*

2 *Clerici pessunt & debẽt subuenire cõsanguineis suis pauperibusetiã de bonisecclesiæ:non tamen ipsos ditando.*

¶ CAP. VI.

NEOS. Loqt de eadẽ materia cũ p̃cedẽ ti, & extẽdit qđ ibi dictũ fuit de epis ad p̃byteros & alios cleri.¶ † Et ex hoc no.q̃ dispositio loq̃ns de epis non vẽdicat. si bi locũ

bi locū in presbyteris & alijs clericis nisi fiat extēsio per legislatorem. ¶ Itē no.q̄ hęc prohibitio tm̄ fit respectu nō catholicorū nō respectu extraneorū. ergo catholicū pōt clericus instituere.prout dixi in pręcedēti.si tm̄ moritur intestatus non extantibus cōsanguineis succedit ecclesia.xij.q.vlt.c.fi.no.in.c.j.de suc.ab intest. ¶ In glo. in ver. *nihil conferant*. ibi: *ne periret famæ*. no.gl. in.c.j.xxx. dist.& est ibi bonus tex.pro hac gl.& sic intelligo q̄d dixi.§. in pręceden.c.q̄ subueniēdū est patri vel fratri hæretico qm̄ in eo viget magna necessitas,aliās nihil cōferē dū est:vt ꝓbat ista litera vbi dicit *nihil conferant*. ¶ † Catholicis verò parentibus potest clericus etiam de bonis ecclesiæ licitè subuenire, dūmodo nō faciat eos diuites, sed eis subueniat in necessitatibus sicut & alijs indigentibus,& fortius tenetur subuenire istis q̄ extraneis:vt in c.non satis.lxxxvj.distī.&.xij.q.ij.c.monemus.& in .c.j. de coha.cleri.& mulie.

1

1

1

rint reſiſtẽdũ vel cõtra cõmonitionẽ epiſcopi punire ne glexerint reſiſtentes:epali dignitate priuentur & aliarũ careãt commercio ciuitatum. Quintò dicit ꝙ ſi aliqui fuerint exempti à iuriſdictione epiſcoporũ & ſoli eccl. ro.ſubiecti nihilominus in his q̃ contra hęreticos ſunt inſtituta ſunt iudicia eporũ:& eis ſuper hoc tanq̃ à ſede apoſt. delegatis obſequantur: non obſt. aliquibus priuilegijs ſuę libertatis.Ber. ¶ † No.j.ꝙ nõ ſolũ eſt hęreti
2 cus malè ſentiẽs.de articulis fidei qui cõtinẽtur in ſym-
a bolo,ſed etiã malè ſentiens de ſacramẽtis eccleſię.[a] quo rum quatuor exprimũtur hîc:reliqua tria vide per glo. in.c.veniẽs de trãſa.& per Io.an.ſuper rub.de ſacra.non
3 ite. ¶ † No.ij.ꝙ epi cognoſcũt de crimine hęreſis tã cõ tra clericos. q̃ cõtra laicos etiam exẽptos.vt in fi.literæ. & hoc intellige quando factũ eſt clarum & determinatũ:ſinaũt dubium eſſet,tũc quęſtio debet remitti ad ſo-
4 lũ pa.xxiiij.q.j.c.quoties.&.s̃.de bap.c.maiores. ¶ † No ta.iij.ꝙ capitulũ ſede vacãte ſuccedẽt in poteſtatẽ etiam
5 cognoſcendi de hæreſi. ¶ † Itẽ no.& quartò ꝙ clericus conuictus de hęreſi nõ debet incõtinenti tradi ſeculari poteſtati:ſed prius debet deponi & degradari.& formã degradatiõis vide in.c.degradatio.de pœnis.lib.vj.Et in hac degradatione in defectu epiſcoporum poſſunt aſſu mi alij prẽlati:de quibus in.c.j.eo.ti.lib.vj.Itẽ no.caſum in quo parciſ pœnitẽti.nã ſi hęreticꝰ vult incõtinẽti re dire ad fidẽ euadit pœnã mortis:regulariter tñ per pœ nitẽtiã nõ tolliſ pœna.l.q ea mẽte.ff.de fur. ¶ † Itẽ no.
6 ſingulariter tex.ꝙ duo requnſ adhoc vt redeũtibꝰ ad fi dẽ dimittaſ pœna mortis.ſ.ꝙ incõtinẽti & ſponte reuer taſ ad fidẽ,ſi ergo ex interuallo nõ ſpõte ſed metu pœnæ vel probationũ dicunt ſe ad fidẽ redire,nõ eſt eis parcẽ
b dũ.quod bene no. Et quando dicanſ ſpõte redire [b] dic vt no.Arc.in.c.vt cõmiſſi.de hære.lib.vj.& Io.de lig.in cle.ad noſtrũ.eo.ti.Itẽ tertiò requiriſ vt errorẽ ſuũ pu blicè abiuret ad arbitriũ epi & cõſuetudinẽ regionis Itẽ poteſt addi & quartũ.vt ſatiſfactionẽ cõgruã exhibeat de peccato:nã põt ſibi indici pœnitẽtia vel alia pœna pe cuniaria.de quo dicendũ:vt in.c.vt cõmiſſi.p̃al.& quod
7 no.in prẽall.cle.ad noſtrũ.& hoc no. ¶ † Vlterius colli ge ꝙ in hoc crimine hęreſis etiam laicus eſt ſubiectꝰ epo & dic ꝙ hoc crimẽ eſt merè eccleſiaſticũ.vñ iudex ſecularis etiã cõtra laicum cognoſcere nõ põt.vt no.in. c. vt officiũ.§. phibemꝰ.e.ti.lib.vj.ſed ſola executio relinquiſ iudici ſeculari poſt ſententiã epiſcopi & ad eius requiſi
8 tionẽ:vt hîc & in.c.cũ ſecundũ leges.e.ti.lib.vj.& in p̃-alle.c.vt officiũ. ¶ † No.vltimò modũ ꝓcedẽdi contra ſuſpectũ de hæreſi qui non põt veraciter cõuinci:vt indicatur ſibi purgatio ad arbitriũ epi:& ſi defecerit puni tur vt conuictus:vt hic.& in.c.inter.de pur.ca.vbi magis clarè. ¶ No.in ver. *ſtatuimus.* ꝙ ratiõe delicti eccleſiaſtici poſſunt etiã laici principes priuari ipſorũ digni tatibus,honoribus,& officijs per eccleſiaſticũ iudicẽ,& inhabilitari ad aliqua officia aſſumenda.No.in ver. *ciuitas.* text.ꝙ etiã vniuerſitas ampliſsima põt cõmittere delictũ in faciẽdo & cõmittẽdo,& etiã puniri crimina liter.dic de hoc vt dixi de ſimo.in.c.dilectꝰ.el.ij. ¶ No. vltimò vnũ caſum in quo exẽptꝰ eſt ſub iuriſdictiõe epi cognoſcit tamẽ eps vt delegatus.&.j.latius dicã. ¶ In gl. j.ibi: *& mãdat ab alijs obſeruari.* aduerte.qa tex.nihil dicit de mãdato:ſed quod ſeruat & prędicta romana eccle ſia &c.Et ideo conclude melius ꝙ in ſpectãtibus ad fidẽ catholicã ſequi debemus & tenere quod ſeruat eccl.ro. Sed in alijs à fide nõ tenemur ſequi conſuetudinem ro. eccl.vel curię:niſi doceat& mãdet eã ſeruãdã:quia nihil officit in eccleſia dei diuerſitas cõſuetudinis.de cõſe.diſ.
9 iiij.c.de trina.& ita diſtinguit gl.in procę.vj.lib. ¶ † In glo.ij.ibi: *remaneat penes capitulum.* no.bene ex hac gl. iuncto tex.quòd appellatione clericorum veniunt canonici.nam text.facit tantùm mentionem de cl ericis: ſed gloſſ. & bene,intelligit de canonicis: quia capitulũ ſuccedit in iuriſdictione epiſcopi & nõ reliqui clerici: vt in.c.cùm olim.& in.c.his qui.de ma.& obed.An aũt in materia odioſa appellatione clericorum veniant ca-
10 nonici:dico ſuper rub.de vi.& bo.cle. ¶ † Et in fi.gl.Inno.hîc generaliter quęrit ad quem deuoluatur iuriſdictio defuncti ante quàm ſucceſſor inſtituatur:& in effectu hîc cõcludit ꝙ aut defunctꝰ exercebat iuriſdictionẽ ſeu aliũ actũ ſolus: aut cũ alijs.Primo caſu. ea quæ habet iſte ab alio deuoluuntur ad illũ:& ille poteſt exercere ſi hoc exercere eſt vtile.Et hoc infert ꝙ mortuo Archidiacono poteſtas exercendi archidiaconalia deuolui tur ad epiſcopum: quia archidiaconus habet iuriſdictionem ab epiſcopo,& eius vices gerit tanquam vicarius iuris:vt in.c. j.de offi.archi.Si verò defunctus habet aliqua à ſeipſo & non ab alio: vt quia ædificauerat eccleſiam de bonis archidiaconatus, tunc illa poteſtas non deuoluitur ad aliquem, ſed reſeruatur ſucceſſori. Secundo caſu quando exercitiũ ſpectabat ad defunctũ & ad alium.concludit Innoc.ꝙ poteſtas deuoluitur ad collegã,& nõ ad ſuperiorẽ.ar.in.l.ij.C.qñ nõ pe.par.pe. accreſ.facit j.ne ſe.vac.c.j.lib.vj.& ſi defunctus habebat iuriſdictionem à pluribus,deuoluitur tũc ad illos ꝓut ab illis tenebat.ar.in.c.relatũ.el.ij.de teſta. Ex his etiam infert Inno.ꝙ cùm epiſcopꝰ & capitulũ faciũt vnũ corpus & inter eos contrahitur coniugium ſpirituale,mortuo epiſcopo iuriſdictio & poteſtas cõfirmãdi prẽlatos deuoluitur ad capitulũ.ſed ſi epiſcopꝰ exercebat aliqua cũ alijs tunc poteſtas deuoluitur ad alios & nõ ad capitulũ.& quod.s̃.dictum eſt de defuncto:idẽ intelligo in abſente vel negligente,Hoſt.dicit ꝙ hęc glo.Inn.nõ probatur per iura alle.& de materia remittit ad no.in. c.cũ olim.&.c.his qui.de ma.& obe.Sed tu.no.gl.Inn.quę licet expreſſe non probeſ iure,nõ tñ reprobatur.& multum valet in dubijs eiꝰ authoritas.& generaliter cũ quę ritur in quibꝰ capitulũ ſuceedat epiſcopo:vide in. c. cũ olim.s̃.alle. ¶ In gl.in ver. *prærogatiua.* in fi. deſtingue melius.ꝙ aut quis deponitur verbaliter aut actualiter. Primo caſu.depoſitus tenet priuilegiũ clericale reſpectu fori:& reſpectu canonis ſi quis ſuadente.xvij. q.iiij. vt in.c.dictũ.alle.in gl.& in.c.cũ nõ ab hoîe. s̃. de iudi. niſi poſt depoſitionem ſequatur incorrigibilitas.nã tũc ſecũdũ verum intellectũ.c.cũ nõ ab hoîe. perdit omne priuilegium clericale,& abſq̃ alia traditione comprimi poteſt per iudicẽ ſeculare.& plenius dicã.Secũdo caſu cũ depoſitꝰ eſt actualiter, incõtinẽti perdit omne priuilegiũ clericale:vt probaſ de pœnis.c.degradatio.li.vj. & ibi plenè:& an talis cõficiat corpus chriſti: vide ibi
11 per glo.melius per Io.and.ibi in nouel. ¶ † In gl.in ver. *relinquatur.* in fi.no.iſtã gloſ.quia quotidie allegatur.ꝙ pro nullo crimine q̃tuncunq̃ graui debet clericus tradi curiæ ſeculari ſtatim:ſed debet deponi & remanere
c ſub poteſtate eccleſiaſtica.[c] Sed fallit primò ſecundùm gl.in crimine hęreſis:ſed certè iſta nõ eſt bona exceptio: quia ſi conuictus de hæreſi vult redire ad fidẽ nõ traditur curiæ ſeculari:vt hîc.traditur ergo cũ eſt incorrigibilis.& ſic nõ rectè excipitur. Secundus caſus eſt in crimine falſi.& intellige de falſificãte literas apoſtolicas: ſed hunc caſum reſtringe per no.in.c.nouimus j.de ver. ſign. Tertius caſus eſt in cõſpirante ſeu cõiurãte contra epm propriũ:& ſic ſentit glo.ꝙ in iſto nõ expectaſ incorrigibilitas,ſed ſtatim deponi põt & tradi curiæ ſecularí.Sed glo.aliter ſentit in prælle.c.nouimus.vbi dicit ꝙ begninius eſt intelligere vt procedat ſi eſt incorrigibilis.idem tenet Bar.brixiẽ.ij.q.vij.in.c.ſi qui ſunt & glo. in.c.ſi quis ſacerdotum.alleg.in gloſ.variauit.ſed quòd requiratur incorrigibilitas.ſentit gl.in.c.ſi.deſti.cog.& in.c.cũ ab homine.de iudi.& iſta tanq̃ benignior tenetur. Remanet tantùm ergo vnus caſus exceptus in gloſ.

qui etiam

ZACHARI.
a ¶ De ſacramentis eccleſię. Addeiſtũ in.c.dãnamꝰ.nu.j. & qđ ibi notaui ĩ apo.ad eum poſt alios in ver.ſigs. s̃. de ſum.tri.& fi.catho.& Fed. plenè in rub.e.ti.& in.c. j.in prin.s̃.iſto tit.

SEBA.SAPI.
b ¶ Sponte redire. Vide de hoc pulchrè p Abb.in.c. excõicamꝰ in verſ. extra glo.j.eo.

ZACHARI.
c ¶ Ptãte eccleſiaſti ca.Hoc eſtoptimũ ar.ꝙ clericꝰ etiã de gradatꝰ nõ priꝰ eſt fori laici q̃ ſit poſt degradationẽ curię ſeculari traditus qđ in termino Spe.in ti.de cõpe. iudi.adi.§.j.ver.in quibuſdã.de quo poſui aliqd ĩ apo. ad iſtũ.ĩ.c.at ſi clerici.in fi.in ver.retinet.s̃.de iudi.

qui etiã recipit interpretationẽ & reſtrictionẽ. Sed hanc materiã pleniſsimè proſequor in.c.at ſi clerici.de iudic. vbi generaliter dico q̃ crimina ſunt digna depoſitione & degradatione. & inter cætera alle.c.nouimus j̃.de ver. ſig. ad probandum ꝙ omne crimẽ graue & damnoſum eſt depoſitione dignũ. & incontinenti abſq; alia incorrigibilitate debẽt tradi ſeculari curię. & vide latiſsimè in loco prędallega. ¶ In gl.in ver. *ſponte.* ibi: *poſtquã cõdemnatus.* dic clarius ꝙ ante condẽnationẽ cõpellit abiurare hæreſim cauſatiuè. ſcilicet per diſtrictionẽ perſonæ & cõminationẽ pœnæ perſonalis & ſpoliationis bonorũ. ſed ex quo iſte ſpectat condemnationẽ nõ põt amplius cõpelli: qa homo poteſt corripere & nõ corrigere, id eſt perſonã afficere nec animũ poteſt mutare. xlvij. diſtĩ.c.
22 ſicut.ij.§.neceſſe. ¶ † In gl.in ver. *laicus.* in fi.dic clarius vt.s̃.dixi.ꝙ crimẽ hæreſis eſt crimen eccleſiaſticũ merè. vñ de eo ſecularis iudex nõ põt aliquo modo cognoſcere etiã cõtra laicũ: vt in.c.vt officiũ.§.prohibemus.e.tit. lib.vj. ſed ad requiſitionẽ eccleſię imponit pœnã. nã eccleſia declarat illũ hęreticũ, & priuat eũ omni priuilegio & relinquit eũ iudici ſeculari puniẽdũ. facit etiam .c. cũ ſecũdũ leges.e.ti.lib.vj. ¶ In gl.in ver. *audientia.* in fi.dic vt hodie habet in.c.ſuper eo.ti. lib.vj. vbi cõcluditur ꝙ relapſus in hereſim audit quo ad ſacramẽta: ſed nõ quo ad euitationẽ pœnę. Intellige ergo ꝙ eccleſia nõ claudit
23 gremiũ redeuntibus ſcilicet quo ad ſpiritualia. ¶ † Sed quęro circa p̃dicta qua pœna debẽt puniri hæretici? dicũt Hoſt. & Io.an. ꝙ pœna ignis. debẽt ergo cremari. vt colligit ex euangelio Io.xv.c. vbi dicit. ſi quis in me non mãſerit mittet foras ſicut palmes, & areſcet, & colligẽt eũ & in ignẽ mittent. Sed ius ciuile punit hæreticũ capitali pœna ſeu pœna mortis: vt in.l.arriani. C. de hæreti. cõiuncta.l.vltimũ ſuppliciũ.ff.de pœnis. & hãc pœnã eſ ſe debitã interpretat cõſuetudo: cõuenit ergo in hoc lex diuina: canonica: ciuilis & cõſuetudinaria: vt cõiter puni-
24 ãtur pœna ignis. ¶ † In gl.fi.ibi. *quod nõ eſt verum:* circa hoc vide bo.tex.de priui.c.j.lib.vj. nã ſi exemptus delinquit in loco nõ exẽpto perdit quo ad delictũ priuilegiũ, vt ibi. Sed aduerte. qa illud.c. loquit ibi ĩ priuilegio reſpectu certi loci. ſed vbi priuilegiũ eſſet perſonale & non reſtrictũ ad certũ locum vt eſt priuilegiũ officialiũ papę, tũc propter delictũ non perditur priuilegium de
25 hoc latius dico in.c.fi.de fo.cõpe. ¶ † In ea.gl.ibi. *non cognoſcunt epiſcopi iure ordinario.* no.glo. & de ſimili materia habetur in.c.irrefragabili.§.exceſſus.s̃.de offi.ord. & Hoſt. ſentiebat hîc ꝙ in veritate iſti ſunt ordinarij & nõ delegati: qa habent generalẽ iuriſdictionẽ, nec extinguit iſta iuriſdictio morte delegãtis vel delegati: ſicut extinguitur iuriſdictio delega.vt ĩ.c.gratũ.s̃.de off. dele. Nec ob.ꝙ litera dicit delegati: quia nõ eſt poteſtas ſeu vis in verbo: lex enim eſt impoſita rebus & nõ verbis: vt in.c. cõmiſſa.de elec.lib.vj. Ioã.an. concludit tenendo oppoſitum ꝙ ep̃i ſunt in hoc caſu delegati: vt in litera. Nec obſt. ꝙ nõ extinguat hæc iuriſdictio per mortẽ: qa delegatio non fit hîc à papa ſed à ſe.apo. quę nunq̃ morit. vt in.ca.ſi gratioſè.de reſcrip.li.vj. Itẽ nõ fit perſonę ſed dignitati quę nõ morit: vt in.c.quoniã abbas.de offi. dele. ideo tranſit in ſucceſſorẽ. Nec obſt. ꝙ in effectu habet ordinariã: quia etiã quo ad effectũ iuris eſt differentia an habeat delegatam vel ordinariã, videlicet reſpectu appellationis interponendę: nã ſi habet ordinariã, appel
16 labitur ad archiep̃m. vt in .c.romana. de appel. lib.vj. †
a ſed ſi habet dalegatã, appellabit ad ſolũ papã[a] delegantẽ: vt in.c.ſuper quęſtionũ.de offi.deleg. Et per hoc infert Io.an. (licet aliqui cõtra) ꝙ ſi contingit appellari ab iſtis epiſcopis appellabit ad papam. nã ep̃s tanq̃ delegatus eſt maior archiepiſcopo quo ad iſtum articulum: vt in.c.ſanè.de offic.dele. ergo non debet appellari ad minorem. Item ſi appellaretur ad archiepiſcopum, detraheretur priuilegio vltra q̃ ſit expreſſum: quia vbi exẽpti habent vnũ iudicẽ ſcilicet delegatũ haberẽt tres: qa appellaret ad archiepiſcopum: & ab archiepiſcopo ad patriarchã:
17 & ſic cognoſceret ille q non habet iuriſdictionẽ. ¶ † Vltimò quęrit Io.an. nũquid in hac poteſtate delegata ſuccedit capitulum ſede vacante? Et concludit ꝙ non: quia nõ ſuccedit capitulũ in his quę cõpetũt epiſcopo iure ſpeciali: vt no.de fo.cõpe.c.verũ. Io.mo. tenuit cõtrariũ in.c.j.de ma. & obe.in.vj. dicens ꝙ in caſu huius.c. & vbi cunq; epiſcopus habet iuriſdictiõem generalẽ ſuccedit capitulũ ſed tamen tene primum per no.in.d.c.verum.

❧ SVMMARIVM. ❧

1 *Bona hæreticorum confiſcantur, & applacantur fiſco domini ciuitatis vbi morantur.*

2 *Papa habet iuriſdictionem in terris imperij ratione delicti eccleſiaſtici & eius vigore imponere poteſt pœnam confiſcationis bonorum. 5. vide j̃.c.proxi.in iij.no.*

3 Bona hæreticorum publicantur poſt eorum mortem ſi tunc apparet ipſo in vita fuiſſe hæreticos.

Filij aliquando puniuntur propter delicta parentum ſcilicet tẽporaliter non autem eternaliter.

4 *Filij hæreticorum ſi ſint beneficiati an propter delictum parentum priuentur beneficio.*

5 *In confiſcatione bonorum an veniant feuda hæreticorum vel iuſpatronatus?*

¶ CAP. X.

1 VErgentis. † Bona hęreticorũ cõfiſcãtur, & in terris eccleſię applicantur fiſco eccleſię: in terris imperij iudicis ſecularis fiſco. & procedit etiã ſi catholicos habet filios. Nã diuiditur. Primò pręmitti deciſum exordium. Secundò ponit ſtatutũ de publicatione. quod probat per ar. à maiori. Tertiò ſoluit obſtaculũ. ſecunda ibi: *in terris.* tertia ibi: *nec huiuſmodi.* ¶ Caſus literalis Statuit pa. ꝙ in terris ſuę tẽporali iuriſdictioni ſubiectis bona hęretico rum publicentur. & in alij idẽ pręcipitur obſeruari per rectores locorũ: & ſi ad hoc negligentes extiterint, per cenſurã eccl. cõpellãtur, nec ad eos vlterius bona illa reuertant, niſi redierint & abnegauerint hęreticã prauitatem, & ex ſola miſericordia aliq ei voluerit miſereri vt tẽporalis ſaltẽ pœna corripiat: quẽ ſpiritualis non corrigit diſciplina: cũ etiã ſecundũ leges reis lęſæ maieſtatis capite punitis bona publicentur: eorum filij vita ſolũ ex miſericodia reſeruata. multò fortius illi qui aberrantes à fide fidelium: Ieſum chriſtũ offendunt à capite noſtro quod eſt chriſtus eccleſiaſtica debẽt diſtrictiõe pręcidi & bonis tẽporalib9 ſpoliari: quia graui9 eſt eternã quã tẽporalem lędere maieſtatẽ: nec exhęredatio filiorũ catholicorũ debet impedire cenſurã huius ſeueritatis prę textu alicuius miſericordiæ: cũ in multis caſib9 filij pro patribus tẽporaliter puniantur. & ſecũdũ canones qnq; nõ ſolũ punient auctores ſcelerũ ſed etiã ꝓgenies dãnatorũ. Ber. ¶ No.j. ꝙ in terris ſubiectis eccleſię quo ad tẽporalẽ iuriſdictionẽ eccleſia per oĩa vendicat ſibi iura principũ: vnde camera papę tenet locũ fiſci. facit cle.ij. eo.ti. ibi: in fiſcũ. & quod no.gl. Io.an. ſup.c.quia diuerſitatẽ.de conceſ.prę ben. ¶ † Not.ij. ꝙ in terris imperij
2 poteſt papa ratiõe delicti eccleſiaſtici infligere pœnam publicatiõis bonorũ apprehẽſio bonorũ tñ non fit per iudicẽ eccleſiaſticũ ſed per ſecularẽ: vt hîc. & in .c. cũm ſecundum. eo.titu. lib.vj. Et aduerte ꝙ tẽpore hui9.c. bona veniebant publicãda ſed hodie ipſo facto ſunt publicata: vt in.d.c.cũ ſecũdũ. vnde ſi dictus hęreticus in vita non fuit dãnatus ex quo poſt mortẽ põt probari ꝙ fuit hæreticus bona eius poſſunt capi: vt in.c.ij.de reſcript. libr.vj. quia tũc fit executio: quia publicatio fuit inita

❧ SEBA. SAPI.

a ¶ Ad ſolũ papã. Vide quæ ſcribit Alexã. in.l.j.ff. de dã.infe. & in.l.j.in iij.no.ff. de offi.ei9 cui mãd. eſt iuriſ. & in.l.more.ff. de iuriſ.om.iud.

ZACHARI.

a ¶ Non recuperat bona ſua. Adde ꝙ gl. in ſum. xxiij. q. vij. tenet indiſtincte ꝙ recuperet. & Card. in cle. j. qō. j. de hęre cuius videtur tenere cōtrariū gl. j. q. vij. in. c. qui maximū quas tenet ꝙ dictū iſti Fel. hic, Sed aduerte ꝙ non recuperat iuſpatronatus. Idē tenet Io. an. & Ant. but. ī. c. quia & ibi per iſtum & Imo. ſ. de elect. de quo vide per Feli. vbi. ſ. co. fi, ver, no, caſum in quo,

SEBA. SAPI.

b ¶ Filius, Regulariter tñ filius nō teneť pro patre: ſed nūquid valeat cōſuetudo vel ſtatutū cōtrariū? vide Iaſ. latè in. l. de q⁹ bus. col. xiij, ver, iuxta p̄dictam regulam. ff. de legi. Deci. in cōſi. xxxviij. in pe. col. ī fi. & qñ filius puniri poſsit ex delicto patris. tradit Bal. in. l. filius. col. vlt. ff. de his qui. ſunt ſui vel alie. iuris.

SEBA. SAPI.

¶ Superfluitatis, Alios caſus in quibus ſuperfluitas excuſatur: tradit Felin. in. c. ſolitæ. col. fin. ſ. de ma. & obe. & in prœ. huius libri. circa finem.

ſpo iure. & ideo tranſit in hæredes. facit quod no. Bar. in. l. ei⁹ qui delatorē. ff. de iure fi. & prout etiā dixi in. d. c. ij. ¶ No. iij. ꝙ licet hæreticus velit ſponte redire ad fi
a dem nō tñ recuperat bona ſua[a] niſi ex miſericordia quadam. ¶ No. iiij. ꝙ de iure procedit ar. à maiori. ꝙ vbi reperiť maius delictū ibi maior vltio eſt exercenda. xxiiij.
3 q. j. c. latè. non afferamus. ¶ † Vltimò no. ꝙ ꝓpter acer-
b bitatē delicti fili⁹ [b] pōt tēporaliter puniri ꝓpter delictū parentū tñ: ꝙa ipſi parētes puniūtur in perſonis filiorū l. iſti quidem. ff. quod me. cau. quia exempla paterni criminis metiuntur in filijs. nā ſæpe filius ſequitur veſtigia parētum. vt. l. quiſquis. C. ad. l. iuliā maieſt. & ideo dicit tex, hic. *temporaliter*. quia ſpiritualiter & eternaliter filius nunq̄ puniť pro parte: & ita debet intelligi ſcriptura. Filius non probabit iniquitatē patris: nec econuerſo. vide de hoc. xxiiij. q. j. in ſumma. & j. qō. iiij. in ſumma.
4 ¶ † Sed circa prædicta dubitať nunquid filius hęretici perdat bñficiū eccleſiaſticū quod habet gl. in. c. ſatis peruerſum. lvj. di. concludit ꝙ nō. ſed circa iſta beneficia filiorū: vide gl. in. c. quicunq; eo. ti. lib. vj. Et nunqd feuda hęreticorū confiſcenť. vide in Spe. de feu. §. j. ver. xl. Nūquid in publicatione bonorū etiā in alijs delictis ab iſtō veniat iuſpatronatus vbi publicatio fit per iudicē ſeculārē? vide gl. xvj. q. vij. in. c. filij. ¶ † In gl. in ver. *exhære*
5 *dato*. in fi. no. gl. hāc opi. tenet glo. xxiij. q. vij. in ſum. & ibidem Arc. vide Cy. in. l. quis. C. ad. l. iul. ma. & videť tenere Hoſt. in ſum. eo. ti. §. qua pœna. licet poſſet dici ſecūdū eū ꝙ de miſericordia ꝓcedit lex ciuilis: ſed de ęq-tate ꝓcedat hoc. c. vel diſtinguať an hæreticus fuit dānatus in vita: & procedat hoc. c. an poſt mortē: & procedat ius ciuile. Io. an. dicit ꝙ in terris imperij pōt ſeruari ius ciuile, cui⁹ diſpoſitio eſt benignior ſed in terris eccleſię prævalebit hoc. c. & mirādū de hac opi. Io. nā rarò habet opi. ſaltem non probabilem, nam hęc opi. nullam habet inſe probabilitatem cum hoc. c. expreſsius fecerit mētionē de terris imperij, & mādat principes ſeculares ad hoc cōpelli. nec hoc caſu curādū de leg. quia cū hoc caſu crimē ſit merè eccleſiaſticū vt in. c. vt officiū. §. prohibemus. eo. ti. lib. vj. pœnę impoſitio ſpectat ad eccleſiaſticū iudicē, & non ad ſecularem. xxxiij. q. ij. c. ſiue. §. in hoc. Item litera hoc probat per arg. à maiori. & hāc opi. gl. ſequitur hīc do. Ant. & nō video ꝙ in aliquo ſit heſitādū per rationē ſupradictā. maximè hodie per auf. gazaros. C. e. ti. quę videtur concor. huic iuri canonico.

✤ SVMMARIVM. ✤

1 *Specialis diſpoſitio non dicitur ſuperflua ex hoc quòd contineatur ſub generali quia per eam plus timetur.*

2 *Auxiliari & conſulere: & fauere: ſunt diuerſa: ſtatutum loquens in vno verificatur in alijs.*

3 *Inſtrumenta confecta à notarijs ſuſpenſis non tenent.*

¶ CAP. XI.

SI aduerſus. Aduocati vel notarij hęreticis vel eorū defenſoribus fauentes, aut ſub eis litigantibus patrocinātes, & pro eis inſtrumenta ſcribentes infames ſunt & ab illo officio ſuſpēſi. primo ponit deciſum exordiū. ſecundò prohibitionē. tertiò pœnā. ſecunda ibi: *quòd ſi.* ¶ Caſus literaiis. Quamuis generaliter prohibitum ſit vt nullus cōſilium vel auxilium vel fauorem pręſtet hæreticis: quia tñ plus ſolet timeri quod ſpecialiter iniungitur q̄ quod generaliter præcipitur, prohibet pa. aduocatis & notarijs ne hęreticis credentibus fautoribus & defenſoribus eorundē in aliquo pręſtēt auxiliū: cōſiliū: vel fauorē: nec eis in cauſis vel in factis aliquibus litigantibus ſub eis præbeant patrocinium. nec pro eis publica inſtrumenta vel ſcriptura facere nullatenus attentent: quod ſi contra fecerint, ab officio ſuo nouerint ſe ſu-
1 ſpenſos, & perpetuæ infamiæ ſubiacere. Ber. ¶ † Not, j. literam in prin. quia ſolet iſte tex. quotidie allegari. &
c valet ad executionem ſuperfluitatis[c]: vt ſpecialis diſpoſitio nō dicatur ſuperflua licet contineatur ſub generali: quia quādoq; fit vt plus timeať: & hoc vult iſte tex. dicere. nā generaliter eſt prohibitum ne hęreticis fautoribus &c. aliquod ſubſidium præbeatur, ſed nunc ſpecialiter prohibentur iſti vt magis timeatur: *quia ſolet plus*
2 *timeri &c.* ¶ † No. ij. quòd aliud eſt auxiliari: aliud cō ſulere: & aliud fauere. hic enim ponuntur vt diuerſa: & ideo vnum non comprehendit aliud. l. ſi idem. C. de codicil. & hoc facit ad ſtatuta odioſa, vt ſi loquantur de auxiliantibus non includant cōſulentes vel ecōtra. ¶ No. iij. quòd ratione delicti eccleſiaſtici poteſt eccleſia punire laicos pœna infamiæ & ſuſpendere eos ab eorum
3 officijs. ¶ † Sed circa hoc quęritur. nunquid inſtrumenta confecta ab iſtis ſuſpenſis teneant? & concludit Hoſt. quòd non. facit quod no. in cle. ij. de magi. Sed quid in caſu vbi iſti fuerunt patrocinati? dicunt quidam ſniam latam ad eorum patrocinium irritandam hoc tamen iure non probatur. vnde eſſet neceſſaria declaratio ſecundum Ioan. and. Sed hęc conſtitutio poterit habere effectum in hoc: quia à principio poterunt remoueri à patrocinio. Itē lucrum acquiſitum poterit erogari in pauperes. ar. in. c. cū ſit. ſ. eo. ti. proxi. & tranſgreſſor poterit aliter puniri. ¶ In gl. in verſi. *auxilium.* ibi: *hoc poterit habere locum intra annum.* Aduerte quia quod dicit glo. de anno procedit in ſuſpectis de hęreſi. & ita loquitur. c. excommunicamus. alle. in gl. ſed ſi conſtat de hæreſi, non expectatur aliquod tēpus. Hoſt. dicit quòd ſi iſti cōueniuntur ſuper aliquo crimine de hæreſi tunc audientia nō eſt denegāda, nec iuſta ſentētia. Et ſi diceres qualiter iſti poſſunt cōueniri cū debeāt puniri pœna mortis vt dixi in. c. ad abolēdā. ſ. e. rñdet ipſe ꝙ poteſt procedere in eo qui redit ad fidem. nā talis debet detrudi ad agē dam pœnitētiā. vt in. c. pe. j. e. & ſic procedit in cauſa contra eū. Io. an, dicit ſe non credere ꝙ hoc. c. habeat locū in redeūtibus ad fidem arg. in. c. ſtatutū, eo. ti. lib. vj. pōt dici ꝙ iſtud. c. procedit quādo hęretic⁹ propter ipſius potentiā vel propter fauorem domini temporalis de facto puniri non pōt & tūc nullum patrocinium nullū auxilium ſit impendendum: & omnis audientia eſt eis deneganda. Si autem pōt hęreticus de facto puniri: tunc aut perſeuerat in hæreſi, & damnatur pœna mortis. vt dixi. Aut redit ed fidem, & non habet locum hoc. c. quia nō dicitur amplius hæreticus vel fautor hæretici: & ideo licitè pro eis exerceť aduocatio & inſtrumētū ſcribitur.

✤ SVMMARIVM. ✤

1 *Sacerdotes habentes curam animarum debent eſſe literati. Ignorantia dicitur mater omnium errorum.*

2 *Epiſcopus fundat intentionē ſuam de iure cōi ſuper inſtitutiōe & deſtitutione beneficiorū in ſua dioceſi: & vendicās hoc debet probare iſta de aliquo iure ſpeciali ſibi competere.*

3 *Inſtitutio beneficiorum ad quem pertinet ad illum pertinet & deſtitutio, niſi habuerit ius inſtituendi ex conſuetudine vel præſcriptione quia ſi vnum præſcripſit: non ſequitur præſcripſit aliud. 4.*

4 *Præſcribens ius conferendi: non cēſetur præſcripſiſſe ius deſtituendi vel remouendi inſtitutum per ipſum.*

5 *Priuilegium concendens poteſtatem inſtituendi aliquem in beneficio an & quo caſu extendatur quòd habeat etiam poteſtatem deſtituendi vel remouendi.*

6 *Priuilegium conceſſum ab eo cuius iuris detrahitur eſt latiſſimè interpretandum. ſecus ſi detrahit iuri alterius.*

7 *Poteſtas recipiendi reſignationem beneficij non pertinet ad habentem inſtitutionem de iure ſpeciali: ſed ad eū qui poteſt inuitos deſtituere.*

¶ CAP. XII.

CVm ex iniuncto. Laici nō predicēt nec occulta cōuenticula faciāt, nec ſacerdotes reprehēdant. h. d. in ſumma. Diuiditur. nā primò ponit triplicē reprehenſionē laicorū: quā ſecūdò proſequitur primò primā ibi: *Deus*. ſecūdo ſecūdā ibi: *ſicut enim*. tertiò tertiā ibi: *licet*. ¶ Caſus lr̄alis. Quidā laici in vrbe metēſi pr̄cipuè delinquebant. In quibuſdam articulis faciebāt ſibi exponi diuinas ſcripturas vt ſecūdū eas aſſumerēt ſibi officiū pr̄dicationis. Item occulta conuenticula faciebāt vſurpātes ſibi officium pr̄dicandi. ſacerdotū ſimplicitatē eludunt: & aſpernātur eorū cōſortiū qui ſibi in talibus nō inheret. Primò ponit occulta cōuēticula, ibi: *Deus enim: Secūdò* impugnat eorū officiū p̄dicandi. ibi: *ſicut enim*. Tertiò dicit ꝙ nullus eludere debet ſimplicitatē ſacerdotum ibi: *licet aūt*. quę omnia clarè videbis in tex. Ber. ¶ Not. j. ꝙ inſtātes circa intellectum diuinæ ſcripturæ ſunt cōmendandi, & etiam commendandū eſt ſtudium adhortandi ſecundū diuinam ſcripturā, licet ergo non poſsit quis publicè vel occultè pr̄dicare niſi ſit deſtinatus, pōt tamē adhortari proximū ad viam veritatis ſecūdùm diuinā ſcripturā. ¶ No. ij. ibi: *prædicate ſuper tecta*: ꝙ pr̄dicator vel docēs debet ſtare ī altiori loco. ¶ No. iij. ibi: *præcipuus*. qđ doctores in eccleſia ſunt valde honorādi: vnde ipſorum ordo dicitur præcipuus: & multa priuilegia conſequūtur doc. ab imperio. de quibus in l. j. C. de profeſ. qui in vrbe conſtant. li. xij. & l. medicos. & l. ſeq. C. de profeſ. & med. li. x. aliquid tetigi in. c. q̄tò. ſ. de magiſt. ¶ No. iiij. ꝙ non eſt credēdū alicui aſſerēti ſe miſſum à deo, vel ab eo inſpiratum: niſi hoc oſtendat per operationem miraculi, vel ſcripturæ, ſeu per teſtimoniū ſpeciale. ¶ † Itē no. in ver. *licet*. ꝙ ſciētia eſt valde neceſſaria ſacerdotib⁹. peccāt ergo ſacerdotes & maximè habentes curā animarū ſi non inſiſtunt ſtudio literarū: nā ignorantia oīm errorū dicīt eſſe mater. xxxviij. di. c. ignorātia. Et quā ſcientiā debēt habere clerici: vide quod no. de elec. c. cū in cūctis. ¶ Not. ibi. *dijs non detrahes*. ꝙ ſacerdotes appellātur dij: & hoc propter ordinis excellentiā & officij dignitatē. Et not. ex eodem verſi. ꝙ quiſq; ſacerdos reſpectu ordinis dicitur habere dignitatem. & hoc capiēdo dignitatem largè. Ex hoc no. laicos reprehendendos parum deferētes ſacerdotibus. ¶ Item not. ꝙ quiſq; pōt etiam ſuperiorem occultè corripere, non tamen manifeſtè. Ex quo infertur ꝙ etiā denuntiatio euangelica reſpectu ſuperioris procedit. vide etiam bo. gl. xxj. diſt. in. c. nolite. quę dicit triplicē eſſe reprehēſionē: quędā eſt in perſona. & iſta tantū competit ſuperiori: quædā eſt ſocialis & charitatiua: & iſta competit cuilibet etiā ſubdito, dū tamen eam occultè exerceat vt hîc: q̄dā eſt temeraria. & iſta oībus prohibetur. ¶ † Vltimò not. ꝙ eps fundat intentionē ſuā de iure cōi ſuper inſtitutione & deſtitutione ſacerdotū. ad ep̄m ergo ſpectat inſtitutio in quolibet beneficio ſuę dioceſis & deſtitutio. xvj. q. vij. c. nullus. vide bo. glo. in. c. q̄q̄. de elec. lib. vj. Pr̄elatus ergo inferior vendicans ſibi potèſtatem inſtituēdi vel deſtituēdi debet hoc probare: quia de iure cōmuni iſta pertinent ad epiſcopū vt hîc: & generaliter an ſolus epiſcopus: an verò cū conſilio & cōſenſu capituli, vel alius inferior poſsit cōferre beneficiū: dicā pleniſsimè in. c. cū eccleſia vlterana. de elec. ¶ In glo. in ver. *miraculi*. & de hac materia vide bo. glo. in. c. vnico. de r̄eli. & vene. ſan. lib. vj. vbi narrantur ea quæ ſunt de eſſentia miraculi. In glo. in verſi. *quòd quiſque tenetur*. in fi. de materia denuntiationis quotuplex ſit, & an ſit in pr̄cepto, & qui admittantur ad denuntiandum, & de multis alijs plenè tractatur in. c. nouit. ſ. de iudi. dic vt ibi: & ij. q. j. c. ſi peccauerit. ¶ † In glo. ſi. not. ex glo. quòd iſta duo ſunt cōnexa, vt deſtitutio ſpectet ad eū ad quē ſpectat inſtitutio: & hoc ꝓcedit ſecūdū Hoſt. de iure cōi. nā de iure cōi ad quē ſpectat vnū ſpectat & aliud. Sed ſi ex iure ſpeciali puta p̄ſcriptiōe. vel ex cōſuetudine ad aliquē p̄tinet inſtitutio, nō ſpectat ad eū deſtitutio nec denūtiatiōis amiſsio aliâs ſequeretur ꝙ plus eſſet p̄ſcriptū q̄ poſſeſſum. cōtra regulā ſine poſſeſsiōe. de re. iur. li. vj. & cū hoc dicto tranſeunt cōiter doct. ¶ † Ex his colligе plura quę veniunt quotidie in practica. Primò quòd pr̄ſcribēs[a] poteſtatē conferendi aliquod beneficiū nō videtur pr̄ſcribere poteſtatē remouendi, vel deſtituēdi illū quē ipſe inſtituit. quia iſta ſunt diuerſa. vnde pr̄ſcriptio in vno nō extenditur ad reliquum etiā ſi detur inter ea quędā cōmunio: ſicut eſt inter inſtitutiōem & deſtitutionem. cōcor. de deci. c. cū cōtingat. vbi pr̄ſcribens decimas in aliquo loco non videtur pr̄ſcripſiſſe decimas noualiū. ¶ † Secūdò no. ꝙ priuilegiū concedēs poteſtatē inſtituēdi nō extēditur ad poteſtatē deſtituendi quod ego fateor. vbi priuilegium nō eſt cōceſſum ab eo in cuius pr̄iudicium venit: vt quia à pa. conceditur alicui pr̄lato inferiori poteſtas deſtituēdi: quia priuilegium tanq̄ tendēs in pr̄iudiciū ordinariorū debet ſtrictè intelligi. vt no. Inno. de dona. in. c. cū dilecti. † Sed ſi priuilegiū eſſet cōceſſum ab eo cuius iuri datrahitur. & tūc eſt magis dubiū: quia hoc caſu priuilegiū recipit latiſsimā interpretationem contra concedentē: vt in. c. cū dilectus. de cōſue. & c. olim. de ver. ſig. & l. ſi. ff. de cōſti. prin. vnde hoc caſu videtur ꝙ ꝓpter iſtā connexitatem & cōmunionē quę eſt inter inſtitutionē & deſtitutionē videat cōceſſa etiā deſtitutio. pro hoc facit. c. ex parte. de deci. vbi priuilegiū cōceſſum ſuper decimis nō ſoluēdis extēditur ad noualia. qđ ſecus eſt in pr̄ſcriptione: vt in c. cū contingat. pr̄all. facit. quod no. pau. de lea. in cle. vnica. de renū. ſed tu vide circa hoc quod dixi in quadā diſputatiōe quę incipit. duo clericali ordine &c. aliquid dixi de fo. compe. in. c. ſi quis contra. ¶ † Vltimò colligitur ex glo. ꝙ poteſtas recipiendi reſignationem beneficij non pertinet ad habentem inſtitutionem de iure ſpeciali. ſed ad eū qui pōt inuitos reſtituere de quo tamē dic vt nō. per Inn. de renū. in. c. quod in dubijs. & per gl. & Pau. in cle. j. de renū. & dixi in diſputatione pr̄dicta.

a SEBA. SAPI. ¶ Præſcribens. Vide Fel. ī. c. audi tis. col. vj. ſ. de pr̄ſcrip. vbi ponit regulā ꝙ p̄ſcriptio non extendit de vno caſu ad aliū. & ad hoc multa cumulat. de quo latiſsimè per Ioan. Franci. balbum in tract. præſcriptionū. in ſecunda parte principali. q. ij. col. iiij. ver. tertius principalis reſultat effectus.

SVMMARIVM.

1 *Clerici ſi deceſserint ab inteſtato ſine hæredibus vel eccleſia, eius bona applicabuntur epiſcopo loci.*
2 *Papa ratione delicti eccleſiaſtici habet iuriſdictionem in laicos etiam temporalis iuridictionis alterius: & in eorum bona.*
3 *Delictum vaſalli non debet præiudicare domino.*
4 *Indulgentiæ conceſsæ pro recuperatione terræ ſanctæ: cenſentur conceſsæ inquiſitoribus hæreticæ prauitatis.*
5 *Officium ſi quis non poteſt habere quia fuit ad hoc inhabilitatus, poteſt tamen ad illud eligi. vel ſic ſecundum aliam literam qui non poteſt habere vnum officium inhabilitatus poteſt eligi ad aliud.*
6 *Ex violentiſsima præſumptione poteſt quis condemnari etiam ex grauiſsimo crimine.*
7 *Suſpectus de hæreſi habetur pro conuicto ſi poſt annum adhuc eſt in ſua contumacia. 11.*
8 *Papa quibus caſibus poteſt indicere iuſtè bellum in principes ſeculares?*
9 *Reſcriptum impetratum ab excommunicato excommunicatione ſuppreſsa an & quo caſu ſit ipſo iure nullum?*
10 *Hæretici an ſint ſtatim tradendi curiæ ſeculari: an verò ſit eorum conuerſio expectanda?*
12 *Leges ciuiles in fauorem fidei ſunt approbatæ per papam.*
13 *Epiſcopus etiam hæreticus non poteſt deponi ab alio quàm à papa.*

Inquisitor hæreticæ prauitatis an habeat ordinariam vel delegatam potestatem: & ab ipso ad quem appellatur?

¶ CAP. XIII.

EXcommunicamus. Habet multa dicta.& pōt sic summari secundū varietatē doc.Excōicati sunt oēs hęretici quibuscunq; noibus nominent h.d.vsq; ad.§. *damnati &c.* Damnati de hęresi per seculare iudicē puniuntur,& bona laicorū hęreticorū cō fiscātur,& clericorū bona applicant ecclesijs vbi beneficiati erāt.h.d.vsq; ad.§. *qui autem.* Suspectus de hæresi se nō purgans ad arbitriū superioris excōicatur.Et existens per annū in excōicatione vt hęretic⁹ damnaf.h.d. vsq; ad.§. *moueantur.* Potestates seculares perpetui vel temporales iurare tenent vniuersos hęreticos ab ecclesia dānatos pro vitibus exterminare.& tēporalis dns nō purgās terram suā hæreticis excōicatur.& si pstiterit in excōicatiōe per annū,nūtiaf papæ qui fideles eius à iuramēto absoluet,& eius terrā fidelib⁹ exponet saluo iure principalis dni,nisi & ipse sit in culpa. h. d. vsq; ad.§. *catholici.* Cruce signati ad exterminationē hæreticorū gaudēt priuilegio cōcesso cruce signatis in subsidiū terre sanctæ hoc dicit vsq; ad §. *credentes &c.* ibi ponitur pœna credētiū.receptatorū,& defendentiū hæreticos. prīò laicorū.secūdò clericorū.vsq; ad.§.*quia verò.* Null⁹ debet sibi offm ꝓiudicādi assumere,nisi hoc sibi à iure, vel à sede apostolica vel à diocesano ēpo licētia cōcedaf aliās excōicaf,&nō recipiscēti alia pœna īponif.h.d.vsq; ad.§. *adijcimus.* Archiepi & episcopi inferiorū suorū ꝓ uincias & diocesis suspecta habentes de hæresi saltē semel in anno per se vel per alios idoneos visitēt:qui etiā debent(si hoc expediret)exigere iuramētū ab illis de vicinia ad reuelādos hęreticos & occulta conuēticula celebrantes:quos releuatos relapsos canonicè puniet,& retinētes iurare vt hęretici condemnenf.h.d.vsq; ad.§. *volumus.* Episcopus negligēs in hęresi persequēda à dignitate epali est remouēd⁹.& alius idoneus est surrogādus. h.d.vsq; ad fi.partes patēt per.§.¶ Casus literalis. Casus expositione nō indiget,qm clarè ponit pœnā hæreticis: infligenda,& nō solū hæreticis:sed etiā eorū receptatoribus,defensoribus ac fautoribus,& de alijs ad hoc reqsitis vt clarè ex tex.videre poteris.Ber.¶ No.j.dictū gnale. ꝙ oēs hęretici sunt excōicati & anathematizati Anathema tamē in effectu nō differt ab excōmunicatiōe,nisi respectu solennitatis.quia anathema ferf cū solēnitate de qua.xj.q.iij.c.debent.& certa solēnitas requirif etiā in absolutiōe.de qua ibi.& in.c.seq.¶ No.in.§. *dānati*. triplicē pœnā hęreticorū.prima est spiritualis.vt excōicatio.secunda corporalis.vt crematio.tertia bonorū pœna:quia oīa bona debent confiscari.& hodie ipso facto sunt cōfiscata.vt in.c.cùm secūdū.eo.ti.lib.vj.¶ Not. ꝙ
a bona clericorum hęreticorū[a] nō cōfiscātur fisco ecclesię vel iudicis secularised applicant ecclesijs in quib⁹ habuerūt stipēdia.i.ecclesijs quas habuerūt.Et aduerte.qa tex.hīc nō explicat quid de bonis clericorū qui ecclesias nō habebāt:& satis puto ꝙ debeāt applicari episcopo loci,qui illa in pios vsus distribuat.ad hoc in simili not. Inn.in.c.fi.qui cleri vel vo.& Fede.de senis cōsi.xx.& qđ no.in.c.quia diuersitatē.de cōcess.prębē.¶ † Idē puto de bonis clericorū decedentiū siue hęrede.vt finō habuerūt ecclesias applicent episcopo.per no.in locis prędalle. quod no.Itē no.in.§.moueātur.ꝙ quidā sunt potestates perpetui quidā temporales.Itē ꝙ quęlibet habens officiū publicum cū iurisdictione pōt appellari potestas. à potestate quā habet.sicut in simili no.de magistratibus. in.l.eum qui.ff.de iurisdom.iud.¶ † Itē not.vnū casum reseruatum papę:videlicet absoluere vasallos à fidelitate alicuius domini:seu exponere terram alicui⁹ alijs occupandam.Et ex hoc & ex tex.no.ꝙ rati ōe delicti eccle
3 siastici pōt papa absoluere omnes vasallos & subditos à potestate alicuius domini temporalis.& totum territoriū suū exponere alijs occupandum.Et per hoc arguitur.ꝙ solus pa.pōt prædicare crucem contra aliquem dominū.i.exponere illum dnm criminosum vt impune possit inuadi.facit quod in simili habere in.c.pro humani.de homi.lib.vj.¶ † Item no.ꝙ delictū vasalli non
b debet redūdare in prędiudiciū domini[b]:licet immineat publicatio bonorū,vide quod no.in Specu.ti.de feu.§.j.
4 versi.vlti.¶ † No.in ver. *catholici verò.* quòd cruce signati in hæreticorū exterminationem & cruce signati in subsidium terræ sanctæ.s. ciuitatis hierosolymitanæ equiparantur in priuilegijs gaudendis.nam cruce signati in subsidium terrę sanctę habēt multa priuilegia quę fuerunt decisa in.c.ad liberandam.de iudęis.& inter cętera habent remissionem pœnę culpæ & habent consuetudo inducta per inquisitores religiosos ꝙ assumentes etiā hanc crucē tempore pacis gaudent hoc priuilegio & alijs.¶ No.in.§. *credentes.* xij.vel.xiij.pœnas credentium,seu receptatorum, & defensorum hęreticorum.
5 ¶ † Et no.ꝙ habere officium publicum & habere potestatem eligendi ad illud sunt diuersa.ex quo infertur ꝙ prouisio inhabilitans quem ad publicum officium habendum non debet extendi ad potestatem eligendi ad illud,aliās ad aliud officiū quod no.¶ In glo.in ver. *condēnentur.* ibi: *hæc violentissima est præsumptio.* no glo.& similem glo.habes in.c.cùm inter.de purg.ca.& in. c.de
6 hoc de simo.¶ † Et no.ꝙ ex violentissima prędumptio
c ne quis potest cōdemnari[c] etiā de grauissimo crimine. & ita debet intelligi.l.iudicia alleg.in gl.dixi in.c.iij. de prędum.¶ In ea.gl.ibi: *secus in alijs criminibus.* dic ꝙ secus est in casu in quo glo.alle. qui est valde separatus à nostro.i.qn̄ bona distribuuntur propter contumaciam alicuius nec proceditur ad excommunicationem.Sed si est processum ad excommunicationem, non est aliud:
7 imò est idē in alijs criminibus.¶ † Nam sicut excōmunicatus propter contumaciā commissam causa hæresis habetur pro conuicto post annū.vt in. c.cū contumacia.eo.titu.lib.vj.ita persistens in excommunicatiōe in alijs criminibus habetur pro conuicto quo ad illa: vt in c.rursus.& in.c.quicunq;.xj.q.iij.non aūt habetur pro conuicto de hęresi.vt hīc in fi.gl.dicitur & no.in gl.pe. d.c.cùm contumacia.& de intellectu illorū.c.rursus.& quicūq; plenè dico in.c.j.de iudi.¶ In ea.gl.ibi: *vt impugnet nos.* de hoc dic vt no.xxiiij.q.iij.c. dixit apostolus. ¶ In gl.in ver. *saluo iure.* in fi.dic ꝙ illud.c.loquit in filijs hæreticorū,qui in veritate viuēte patre nō sunt dni licet sperēt fieri itē est speciale in filijs:quia in ipsorū ꝑsonis puniunt parentes.l.isti quidē.ff.qđ met.cau. Itē in eis timef delictū paternū:quia sępe filius sequitur paterna vestigali.l.qsquis.C.ad. l.iul.maie.Sed iste tex. loquitur in extraneo,qui habet directum dominiū in feudo. in quo cessant oēs ratiōes prædictę:ideo ꝑpter delictū alterius puniri nō debet.¶ In gl.in ver. *accinxerint*. in fi.& idē puto rōne delicti concernentis ipsam christianitatem,licet directè nō impugnef christiana fides.arg.
8 optimū in.c.pro humani.de homi.lib.vj.¶ † Et ex hoc no.tres casus in quibus ecclesia pōt indicere bellū etiam cōtra seculares.Dic etiam ꝙ si impugnaf imperaror seu aliqui sunt sibi rebelles iuuabit papa imperatorē in bello indicendo.xcvj.dist.c.duo.& tenet Inn.de fo.cōpe.in
9 c.licet qđ no.¶ † In gl.in ver. *dānentur.* in fi.hodie verò rescriptū impetratum ab excommunicato excommunicatione supressa est ipso iure nullum:nisi in quibusdā casib⁹ ꝑput legi.& no.in.c.j.de rescri.li. vj. dic vt
10 ibi:& eo.li.c.pia.de exce.¶ † Extra gl.ꝑ declaratiōe tex. op.cōtra.§. *dānati*. vbi dicit ꝙ dānati de hæresi relinquēdi sunt ptātibus secularibus per eos puniendi cuius

contrarium

SEBA.SAPI.
a ¶ Bona hæreticorum. Vide Federi. de senis in consil. cxxxvij.inci. viso & examinato .& d.Ant.ī cōsi.xxxvij.& Cal. cōs.j.s. titu. de hęreticis.

ZACHARI.
b ¶ In prædiudiciū dni. Adde glos.& Bal.in.c.decedente.col.iiij.in ti.qui feu. dare pos.& in c.j.§. rursus.colū. ij.q.mo. feu. amit. in vsi.feu.& ī.l.ij. C. de lib.& eo.lib.

ZACHARI.
c ¶ Pōt condēnari. Adde ꝙ in hoc casu nō pōt ex vrgētib⁹ suspitionibus cōdēnari, sed requrūtur duo testes: vt no.Old. consil. ccix. pōt tn̄ ex vi vni⁹ testis torqueri.not. Car.in cle. 2
j.§.pe.eo.ti.& plenius in cle.j. §.fin. q.vlt. de vsur.

contrarium innuit tex.in.c.ad abolendam.ſ.eo.ti.vbi dicitur ꝙ ſi volunt venire ad fidem nō fit iſta traditio.So. Io.an.in quadā apoſtil.hîc ſentit ꝙ iſti ſunt tradēdi niſi velint redire ad fidem.& ſic ſentit ꝙ nedum ante dānationē de hæreſi:ſed etiā poſt ſentētiā poſſunt redire ad fidē,& euadere hanc pœnam.Idē tenet glo.not.in.c.peĵ. eo.ti.Sed tex.in prꝙalleg.c.ad abolendā.facit in cōtrariū. vbi requiritur ꝙ incontinenti redeant & ſpōtaneā poſt damnationē videnť hoc facere timore probationū ſeu pœnę imponēdę.facit qđ no.Arch.in.c. vt cōmiſſi.e.tit. lib.vj.vbi relapſis dūtaxat nō parcitur.ſemel ergo lapſis licet cōdēnatis parcendū eſt:ex quo volūt ad fidē redire. & idem no.Io.de lig.in cle.ad noſtrā.e.ti.ſed prima opi. eſt mitior:& ideo tenenda:& pro ea adduco in ar.c.accuſatus.e.ti.li.vj.vbi relapſis dūtaxat nō parcitur. ſemel ergo lapſis licet condēnatis parcendū eſt: ex quo volūt ad fidē redire.Et hoc no.ꝙa expreſſo iure non probaťimò potius poſſet defendi cōtrariū.ꝙa iſtud.c.in dānatis nulla dat indulgētiā.&.c.ad abolendā. loquiť de redeūtibꝰ ſtatim.&.c.peĵ.eo.loquiť de deprehenſis in hęreſi,& nō de condēnatis:ſed(vt dixi)alia opi.tanꝙ mitior ſequēda eſt.arg.regulę odia:& in regulæ in pœnis.de reg.iur.lib. vj.Et ad.c.ad abolendā.coloratè reſponderi pōt.ꝙ ſatis in incōtinenti dicitur redire ſi nullā dilationē expectat, nec impoſitionē pœnę.ar.l.di.c. pōderet. vel pōt dici ꝙ aut ſunt cōdēnati de hæreſi:ſed ad hoc non ſunt traditi curiæ ſeculari.& habet locū iſtud.c.ex quo ad iſtū effectum dicunť incontinenti redire.Aut ſunt traditi curię ſeculari & priuati omni priuilegio per degradationem actualē:& tūc non ſit locus pœnitētię. & videť iſta ſatis bona cōſideratio:nā tunc propriè nō videnť venire ſpōte nec incōtinenti. ¶ Opp. contra.§. *qui autē inuenti.* de c.ad abolendā.ſ.eo. vbi diciť ꝙ ſi ſuſpectus de hæreſi ſe non purgauerit ad arbitriū ep̄i, incontinēti dānatur vt hæreticus.& in iſto.§. dicitur ꝙ primò debet excōicari & poſtea debet expectari per annū.Solu. ſecundū doct. iſtud cōtrariū loquiť de his qui ſuſceperunt purgationē & defecerūt in ea ꝙa noluerūt iurare, vel nō inuenerūt purgatores propter vehemētē ſuſpitionē eorū.& iſte.§. intelligiť in eo qui fuit cōtumax in purgatione ſuſcipiēda,non autē deficit in ea.& ideò tanꝙ contumax debet condēnari.& ſi perſeuerauerit per annū,iudicabiť hæreticus:nam deficiens in purgatione punitur vt cōuictus. vt in.c.accedēs.de accu.Sad ſecus eſt in eo qui eſt contumax in ſuſcipienda purgatione.Sed contra hoc videtur tex.ſing.in.c.decernimus.iij.q.ix.ſecundū vnum intellectum.ſed dic de intellectu huius.c.vt dico de do. & con
11 tuma.in.c.cū dilecti. ¶ † Item quærit hîc Hoſtien.quid ſi quis fuit citatus vt veniret ad ſuſcipiendam purgationē:& ꝙa non cōparuit fuit excōicatus:nūquid habeat locū iſte.§. Circa hoc multū inſtat : & videť concludere ꝙ nō:ꝙa nō eſt cōtumax in ſe purgādo.ī quo caſu intelligiť iſte text. ſed in ſuſcipiēdo purgationē.Sed hoc hodie nō videť procedere per.c.cū cōtumacia eo.tit.lib.vj. vbi diciť ꝙ ſi cōtumax in cauſa hęreſis excōicatur & ſtat in excōmunica.per annū, habeť pro cōuicto:& ideò ſi in citatione fuit expreſſum vt veniret ad ſe purgandū: ꝙa erat ſuſpectus de hæreſi,ſatis habebit locū illud.c.& per tex. illiꝰ capituli & ꝑ aut.gazaros.C.e.ti.eſſet dicēdū. ꝙ poſt annū nō eſt neceſſe ꝙ cōuincať per ſnīam:nā videť cōdēnatꝰ de hęreſi poſt annū:licet iſta litera videať requirere
12 ſnīam.dū dicit: *velut hæretici condēnentur.* ¶ † Nec obſt. ſi dicatur lex ciuilis non ponit condēnare de hæreſi:ꝙa leges cōditæ cōtra hęreticos in fauorē fidei ſunt approbatæ per papam:vt in.c.inquiſitionis.eo.ti. li.vj. hoc tenuit Hoſti.& bene.¶ Oppo.contra.§. *moneantur.* in ver. *ſi verò.* vbi dicitur ꝙ dns temporalis negligens debet per metropolitanum & cæteros prouīciales epiſcopos excommunicari.nam videtur quòd ſolus epiſcopus hoc poſsit. vt in.c. ad abolēdā.§.ſtatuimus.ſ.eo.Solu.duplex eſt:prima.ꝙ illud loquiť de paruo domino . ſed iſte §.in dño habente prouinciam ſub ſe.vel etiā melius.iſta pluralitas debet cōcernere pluralitatē dominorū & locorū:vt ſit ſenſus ꝙ archiepiſcopꝰ excōmunicabit in ſua dioceſi conſtitutos ſic: & cęteri metropolitani in ſuis dioceſibus.& iſta melior:cū caſus graues reſeruenť hîc & in ſequētibus ipſi papę.¶ Opp.cōtra.§. *credentes* . & videť ꝙ credentes debeāt incontinenti iudicari vt hęretici.vtin §.peĵ.eo.& hic dicitur oppoſitū.quia primò excōmunicātur,poſtea expectantur per annum.Solu.contrariū procedit in credētibus erroribus hęreticorū:vnde cū ipſi deuiant à fidē hęretici ſunt.§.iſte poteſt intelligi in credentibus hęreticos eſſe bonos homines,& eis
a fauentes:nō tamen credebāt eorum erroribus[a] ¶ In.§. *quia verò nonnulli.* quęro qui ſunt illi ꝙ prędicare[b] poſ
b ſunt?Sol.epiſcopi prędicare poſſunt per orbem etiam in alienis dioceſibus,niſi prohibeātur à dioceſanis , qui ſine cauſa prohiberi nō debēt:cū ſint miſſi à deo ad prędicandum.iuxta illud euangelicum.Ite & prædicate euā gelium omni creaturæ nam epiſcopi in locum apoſtolorum ſuccedunt.xij.q.j.c.videntes.xxj.diſt. c.in nouo. tenet Hoſt.hîc.& habes bo.gl.in cle. archiepiſcopo . de priui.Itē dic ꝙ omnes habentes curā animarū poſſunt prædicare in eorū locis.quia teneť inſtruere populū ſibi ſubiectum.pertinet em̄ prędicare ad officiū curę : vt no.in cle.vna.de regula.Itē hodie medicātes habent priuilegiū per vniuerſum orbem,limitatū tamen.vt habeť in cle.dudum.de ſepul.Sed an iſti inferiores poſsint alijs poteſtatē prædicādi concedere?iſta litera videť innuere ꝙ nō quia tantū facit mētionē de papa & ep̄o loci ergo abbates & alij prælati inferiores nō poſſunt hoc concedere.Cōcluſio tamē eſt ꝙ in eorū locis poſſunt hāc poteſtatē cōcedere,qñ perſona eſſet approbata ad officiū prędicādi.pro hoc adduco bonū tex.in.d.cle.dudū. vbi frater minor pōt p̄dicare in eccleſia curata de licentia curati:ſed generalē licentiam p̄dicandi per totā dioceſim non dat alter niſi ſolus epiſcopus.¶ In ver. *ſi qui verò.* quęro nunquid oēs nolentes iurare poſsint puniri de hæreſi.Hoſt.ꝙ nō.ſed illi ꝙ obſtinatione dānabili reſpuūt iuramētū,quaſi ex quadā perfidia & ſuperſtitiōe aſſerentes iuramentū in ſe malū:ſecus ſi nollēt iurare ex deuotiōe quadā credentes peccatū eſſe. prout qñq; faciunt aliqui religioſi leui religione tenti.licet em̄ vbi cauſa ſuggerit hoc facere debeant non tamen ſunt hæ-
13 retici.c.& ſi chriſtus.de iureiur.¶ † Vltimò in.§.fi. quęritur nūquid epiſcopus negligēs poterit deponi ab alio citra papā?& cōiter cōcluditur ꝙ nō:quia nullꝰ citra papā pōt deponere ep̄m.iij.q.vj.c.accuſatꝰ.&.c.q̄is.&.c. ij.de tranſla.epi.adeó ꝙ etiam inquiſitor hæreticæ prauitatis non poteſt procedere contra ep̄m.vt in.c.inquiſitionis.eo.tit.lib.vj.ſed debet hoc denuntiare papę : & hodie ſi in loco eſt inquiſitor deputatus à papa,debet ſimul procedere cum ep̄o.vnde ad actum prędiudicialem non debet procedere vnus ſine alio.de quo in cle.ij. eo. tit.& in.c.per hoc.eo.ti.lib.vj.& ibi no.an talis inquiſitor habeat ordinariam an delegatam : & ad quem debeat appellari ſi appelletur ab vtroq; ſcilicet ab inquiſitore & epiſcopo.

ZACHARI.
¶ Eorū erroribꝰ. Pondera tu text. & cōperies ꝙ debeat itelligi de credētibus etiā eorū erroribꝰ:& per cō ſequens ſol. iſtius non habet locum. Sed tu dic ꝙ intelligatur de diſcente hæreſim & credēte doctrinā illā quæ tñ eſt hęretica eſſe catholicā. nā tales nō ſunt in cōtinēti iudicandi hæretici. nec tam grauiter vt predicantes & docētes puniuntur: vt no. gl.in. c. pe.j.eo.& Bart.in. l.cunctos populos.conſi.vj. C.de ſum.trin.

✠ SEBA.SAPI.
b ¶ Prædicare . De poteſtate p̄dicādi cui competat multa ponit Cardiñ. Flo. ī cle. dudum. poſt mediū in . vj. quęſtio. de ſepul.

¶ CAP. XIIII.

SIcut. Laici cuiuſcūq; profeſsiōis ſint prędiudicare non debēt.¶ Not. primò ꝙ ſub ſpecie boni qñq; cōmittiť malū.vñ alibi dicit canon.Sepe vitia ſe ingerūt & mētiunť ſe eſſe virtutes.nā quādoq; ſub ſpecie parſimoniæ quæ eſt virtꝰ cōmittiť auaritia.& quādoq; ſub ſpecie largitatis cōmittitur prodigalitas.& quandoq; ſub zelo iuſtitię exercet crudelitas & ſub ſpecie miſericordiæ fit quandoq; indigna remiſ-

ſio.vt in.c.ſæpe.xlj.diſt.ita aliqui ſunt laici qui ſub ſpecie fidei ampliãdę errores ſeminãt in mẽtib⁹ ſimpliciũ. ¶ No.ibi: *alios verò doctores.* ꝙ varia ſunt dona dei. nã alij tribuit donum ſcientię:alij ſpiritum prophetiæ:alij virtutem miraculorũ:& ſic non omnes ſunt ad idẽ officium. ¶ Vti.collige ꝙ laici prędicantes mortaliter peccant.quia veniunt contra pręceptum eccleſię:vnde prę cipitur ꝙ debeant excõmunicari.vt in.c.s̃.proxi.§. quia verò.in.c.ij.eo.ti.lib.vj.ergo grauiter peccant quia excommunicatio non fertur niſi pro grauibus culpis. xj. q.iij.c.nemo.de ſen.excom.c.ſolet.lib.vj.

SEBA. SAPI. a ¶ Perpetuũ carcerẽ. Aduerte tamẽ ꝙ ĩdiſtincte eccleſia nõ põt imponere pœnã perpetui carceris, maximè ĩ laicos,vt no. Ro. in fin.ccccccvj.in ci.ꝙ de iure ciuili. vbi dicit ꝙ iudex eccleſiaſticus non põt condemnare laicos ad perpetuos carceres.

✤ SVMMARIVM. ✤

1 *Crimen hæreſis eſt merè eccleſiaſticum: & ideo ſeculares non habent ſe ſuper eo intromittere,niſi quo ad pœnæ executionem.*
2 *Clericus deprehenſus in hæreſi volens redire ad fidẽ an ſit deponendus & in carcere detrudendus.*

¶ CAP. XV.

EXcommunicamus. Hoc capi.vſq; ad §. *ſi qui autem.* habetur in.c.excõicamus.s̃.eo.titu.in princ.vnde ſumma & declara ꝑut ibi fuit dictũ:ſed §. *ſi qui autẽ.* ſic ſummari poteſt vſq; ad fi.Si in hęreſi deprehenſi nolunt redire ad fidem detrudendi ſunt in perpetuum carcerẽ ad pœnitentiam peragẽdam.& credẽtes erroribꝰ hęreticorũ hæretici ſunt.& habet totũ quatuor dicta.ſecundũ ibi: *damnati.* tertiũ ibi: *ſi qui.* quartum ibi: *credentes.* ¶ No.j.ex prima parte. ꝙ nõ eſt facienda vis in nomine.vbi patet de defectu & de rei 1 ſubſtantia.& concor.de ſimo.c,ea quę. ¶ † Not. ij.in.§. *damnati.* ibi: *per eccleſiam.* ꝙ crimen hęreſis ecclaſia duntaxat damnare poteſt. & nomine eccleſię intellligitur ipſe papa,vel dioceſanus loci.vt in.c.ad abolendã.s̃. eo.vel inquiſitor deputatus per papã.vt in.c. j.cũ multis ſimilibus.eo.ti.li.vj.Seculares ergo iudices reſpectu cognitionis & dãnatiõis de hoc crimine ſe nõ impediũt quia eſt crimẽ merè eccleſiaſticũ.vt in.c.inquiſitionis.§. prohibemus.eo.ti.lib.vj.ſed ſola executio pœnæ ei demãdatur:vt hîc. ¶ In.§. *qui autem.* no.ꝙ hęreticus volens redire ad fidem non euadit niſi pœnas mortis.nam ad agendam pœnitentiam delicto cõmiſſo debet detru
a di in perpetuũ carcerem:[a] ſed hodie iſta pœna põt com mutari in aliam ſi viſum fuerit ſuperiori.vt eſt tex.not.
2 in.c.vt commiſſi.eo.tit.lib.vj. ¶ † Sed circa hoc dubito de quęſtione hîc non tacta.nunquid clericꝰ deprehẽſus in hæreſi volens redire ad fidem ſit deponendus,& poſt ea in carcerẽ detrudendus:an verò ſufficiat ſola detru-
b ſio? [b] glo.videtur dubitaſſe in.c.nũc aũt.xxj.diſt.& nihil firmat nec recolo pro nũc alibi legiſſe:ſed credo talem priusverbaliter deponendũ.per.c.jj.eo.lib.vj.vbi dicit ꝙ in cauſa hereſis ſolus epiſcopns poteſt degradare quã do degradatio fit vt tradatur curię ſeculari, vel vt immuretur id eſt in actum carcerẽ detrudatur.& ſic facit mentionẽ de depoſitione etiã qn̄ fit detruſio,vt ſic prima pars illius ſeu primũ dictum illius.c.cõcernat perſeuerantes in hęreſi qui ſunt tradendi curie ſeculari. ſecũ dum dictum concernit redeuntes ad fidem qui ſunt im murandi.i.in arctum carcerem detrudendi.ad hoc facit tex.in.c.tuę j. de pœnis.vbi dicitur ꝙ pro magnis ſceleri bus debet quis degradari & detrudi.licet ergo hîc parca tur redeuntibus quo ad pœnã ignis.imponentur tamẽ alię pœnæ.cognitę ſatis enim eſt eis vt euitent mortem cùm regulariter ex ſola pœnitentia quis non euadat pœ nam.l.qui ea mente.ff.de fur.& in.c.cùm non ab homine.de iudi. ¶ Ad idem quęritur nunquid ſicut parcitur hæretico redeunti ad fidem.ita parcendum eſt accuſatori ipſius hætetici volenti deſiſtere ab accuſatione, & pœnitere.Iaco.de are.in.l.fi.C.de accu.quẽ ſequitur Io, an.hìc concludit ꝙ nõ:quia ſpeciale eſt in crimine hæreſis.ſed accuſator deficiens non venit puniendus de hęreſi,ſed de calũnia. ¶ In gl.in ver. *puniendi.* ibi: *vltimo ſupplicio.* dic vt plenè dixi.s̃.eo,in.c.ad abolendam nam iſti hodie igne cremantur.In glo.vlti.ibi: *etiam condemnati.* no.gl.fin.ꝙ parcitur hęreticis volentibꝰ redire ad fidem quo ad pœnã mortis etiã poſt dãnationem diſtingue vt dixi in.c.excommunicamus.el.ij.§.damnatis.s̃.eod.titu.

ZACHARI. b ¶ Sola detruſio, Adde Cardi.ĩ cle. j.§. fi.q.vlt.de vſu.

ZACHARI, c ¶ Confiſcata. Ad de ꝙ ipſo etiã iure & de iure canonico perdit dñium ſuorũ bonorũ hæretic⁹.c.cũ ſecũdũ, & ibi Gem̃.eo.tit. lib.vj.& Bar. in.l. imperator.in fi.C. de iure fiſ.lib. x.

✤ SVMMARIVM. ✤

1 *Debitores hæreticorum ſunt ipſo iure liberati.*
2 *Pœna quando imponitur ipſo iure afficit delinquentem quantuncunque occultum.*
3 *Filij hæreticum ſunt liberati à patria poteſtate.*
4 *Hæredes non tenentur de delicto defuncti:niſi in vita ipſe defunctus inciderit in pœnam delicti.*

¶ CAP. XVI.

1 ABſolutos. † Breue eſt:vel põt ſic per alia verba ſumma ri.Liberantur ab omni obligatione qui hæreticis tenebantur aſtricti. ¶ Caſus.literalis.Quærebatur à domino pa.ſi debitores iſtorũ qui lapſi ſunt in hæreſim teneantur ſoluere eiſdem.Papa reſpondẽdo dicit ꝙ quicũq; obligati ſunt lapſis manifeſtè in hæreſim,nouerint ſe abſolutos & ab omni debito fidelitatis & totiꝰ obſequij & omni pacto quacunq; firmitate vallato.Ber. ¶ No.j.papã rõne dilecti eccleſiaſtici poſſe abſoluere vaſallos laicorũ ab omni obligatione,& alios eiſdem obnoxios quocunq; pacto quacunq; firmitate vallato & hodie clarum eſt cùm bo
c na hęreticorum ſint ipſo iure confiſcata[c]. vt in. c. cùm ſecundùm leges.eo.ti.lib.vj. & ſic nihil remanet apud eos. ¶ No.ij.ibi *manifeſtè.* ꝙ hoc.c.vẽdicat ſibi locum in incidente in hęreſim manifeſtè.qui autem ſi occultè? Philip.dicit ꝙ idem ſi probari poteſt.Io.an.videtur vel le hoc eſſe verum ſi proceſſum eſt ad probationes:quia probatio tũc facit delictum manifeſtum.vt in. c. cùm olim j.de ver. ſig. ſecus ſi non eſt proceſſum ad probationes:eccleſia non iudicat de occultis.vt in.c.ſicut tuis. in fi.de ſimo.& ita pertranſit.Sed hoc dictum non puto hodie indiſtinctè verum.quia cùm bona hæreticorum ipſo iure ſint hodie confiſcata quantũcunq; delictum ſit occultum.vt in.c.ij.de præſcri.lib.vj.& præalle.c.cũ
2 ſecundum. ¶ † Nam pœna ipſo iure impoſita afficit ipſum delinquentem q̃tuncunq; occultũ.vt dicit gl. ſi. no.in cle.j.eo.ti.ver.eóipſó.ergo eóipſó ꝙ quis incidit in hæreſim incõtinẽti perdit omnia bona.& *ſic ſequit* abſolutio ab obligatione.ſed non poteſt hæc abſolutio ſeu publicatio allegari,niſi manifeſta cauſa probet: ſed re ipſa ſuppoſito delicto ſequitur abſolutio ſic poſſunt reduci ad concordiam omnia dicta. ¶ Sed quæro. quid de famulis & liberis hęreticorum? doct.ꝙ idã.nec obſt. c.quoniam.xj.q.iij.&.c.inter.de ſenten.excommu.quia
3 procedunt in non hæretico:ſecus in hęretico. ¶ † Quę ro ſecundò.quid de filijs hæreticorum? dic ꝙ eximuntur à patria poteſtate,& efficiunt ſui iuris:adeò ꝙ emãcipatio facta poſtq̃ inciderunt in hæreſim eſt ipſo iure nulla,tanq̃ facta de hominibꝰ ſui iuris.vt in. c.quicũq;. eod.ti.lib.vj. ¶ † In gloſſ.j.ibi: *ipſo iure.* per hoc dicit Hoſt.quòd licet reconcilientur:non per hoc recuperãt priſtinam obligationem:quia obligatio extincta non reuiuiſcit. de conſe.diſt.iiij.c.quæris.&.vij.q.j.quàm periculoſum.ſic etiam dic de alijs bonis vt de neceſsitate non ſint eis reſtituenda.vt.c.vergẽtis.& quod ibi no.s̃. eo.imò.iſta bona poſſunt capi etiam poſt mortem licet

in vita

in vita occultam hæreſim fouerent.vt in.c.ij. de pręſcri. lib.vj.quia confiſcatio fuit facta in vita eoipſo ꝙ inciderunt in hęreſim.& per hoc euitatur argum. ꝙ de delicto defuncti non tenentur hæredes.¶ In gl.fi.in fi.not.gl.ſed quæro.quid de promittente in terminis gl. ei qui poſtea incidit in excommunicationem. nunquid differenda eſt ſolutio ſicut in hæretico?& iſte eſt caſus diuerſus à quæſtione gl.quia hæreticus perdit omnia bona: ſed excommunicatus non imò remanet apud eum obligatio.ſed rō gloſ.videtur eadem. quia non eſt licitum communicare excommunicato.ergo res non permanſit in eodem ſtatu de hac.q.dic vt not.de dolo & contu.c.veritatis.

De ſchiſmaticis. *Rubrica.*

SVMMARIVM.

1 *Schiſmatici ql⁹ modis capiãtur:et an ſint hæretici et quo caſu?*
2 *Schiſmatici an ſint excommunicati?*

¶Quia ſchiſmatici incidũt in hęreſim diuidendo ſe ab vnitate eccleſię, conſtituendo ſibi ſacerdotes & reliquos clericos.xxiiij.q.j.c.loquitur.Ideo poſt prędictē rubricam ſubñcit iſtã.
1 ¶† Sed ad rubricę & materię declarationem quęro qui dicantur ſchiſmatici?Sol.colligitur hîc ex no.j.c.proxi.Primò largiſſimè dicuntur omnes conſtituti in peccato mortali.ſunt em̃ extra charitatem.xj.q.iij.c.audi denicꝙ.&.xxiij.q.iij.c.dixit.Largè verò dicuntur ſchiſmatici excommunicati:ꝙa ſunt extra eccleſiam & cōmuniōem fideliũ.xj.q.iij.c.cũ excōicato.&.c.ſequ. Strictè verò dicũtur ſchiſmatiſci qui proprium epiſcopum eñciunt de ſede epiſcopali,ſibi occupantes presbyteros ſuos facientes.& ſecũdũ quoſdam iſti ſunt excōicati. Alij verò cōiter tenent oppoſitum.ex quo enim non ſunt diuiſi a romana eccleſia licet eiecerint proprium ep̃m & alium receperint non tamē dicuntur per hoc ſtrictiſsimè ſchiſmatici.ſed illi ſtrictiſsimè dicuntur ſecundum materiam noſtrã qui diuidũt ſe ab vnitate romanæ eccleſiæ conſtituendo ſibi eccleſiam & ordinando clericos & ſacerdotes.vt in prędalle.c.loquitur.&.xxiij.q.iij.c. inter ſchiſma.Sed circa prędicta quæritur nunquid ſi ſchiſmatici capiantur.vt.s̄.dixi ſint hæretici? & dic ꝙ ſi capiantur largiſsimè largè & ſtrictè prout .s̄.dixi.non ſunt hęretici,ſed ſi capiantur ſtrictiſsimè prout prędixi. & tunc aut conſtituũt aliã eccleſiã omnino diuidendo ſe ab eccleſia romana prout faciunt græci: & tunc ſunt hęretici:quia veniunt contra illum articulum fidei & vnam ſanctam eccleſiam & ſic debet intelligi ꝙ dicit ſchiſma non eſt ſine hæreſi.vt in illo.c.inter ſchiſma.Si verò non conſtituunt aliam eccleſiam : imò credunt eccleſiam romanam apud ſe vt contingit quando duo vel plures contendunt de papatu. nam quiſque eorum credit vnitatem eccleſię.& illam eſſe apud ſe:nec impugnant romanam eccleſiam.& tunc iſti ſunt ſchiſmatici non hęretici.vt not.in.c.j.j.eo.vide bo.gl.xxiij.q.j.c.quod
2 autem.§.j. ¶†Tertiò quęritur nunquid ſchiſmatici ſunt excōicati?& aduertendum ꝙ vbi eſt ſchiſma cum hæreſi:vt patet ex prędictis.tunc nō eſt dubium ꝙ ſunt excōicati.quia omnes hæretici ſunt excōicati.vt in.c.excōicamus.s̄.ti.proxi. Si verò eſt ſchiſma ſine hæreſi. & tunc ſi ſchiſmatici capiuntur largiſsimè vel largè:& non ſunt excōicati.ñ. qō. j.c.multi niſi ab homine vel à iure excommunicentur alio reſpectu ſed capiēdo ſtrictiſſimè vt capitur hîc:doc. variant.j.c.proxi. ſed magis videntur inclinare in illam partem ꝙ non ſunt excōicati.ſed dic hoc verum reſpectu illius.c.j. Sed hodie puto omnes excōicatos eſſe per.c.licet.s̄.de elec. vbi dicit tã ipſe qui ſe gerit pro papa quã ſibi adhęrentes excōicationi ſubiaceant. per quæ verba fertur excōicatio ipſo iure vt ibi dico.facit quod not.gl.in.c.j.de iure iur.de iniu.lib.vj.& puto hoc verum vbi non cadit probabilis error. Si autem quæſtio eſſet dubia & maximè ſi conſiſtit in facto intricato & longeue,prout contingit in ſchimate pręterito tunc putarem oēs euitare excōicationem & peccatum.arg.in.l. regula.& in.l.ñ.ff.de iur.& fac.ign.& in.c.apoſtolicè. de cle.ex commu.mili.& in.c.vt animarum.de conſti.lib.vj.no.

SVMMARIVM.

1 *Schiſmaticus non poteſt conferre beneficia vel ordines et dignitates dare:& ſi dederit,non tenent.2.de quo vide late ej.nu.3. et ordinati vel beneficiati ab eo ſunt ipſo iure excōicati.*
4 *Schiſmaticus:& excōicatus:et exiſtēs in pcto mortali, an et qñ poſſint conferre temporalia vel ſpiritualia, & in quibus conferatur ordo vel non?*

¶ *CAP. I.*

Quod à prædeceſſore

†Irritę ſunt ordinationes beneficiorũ collationes & eccleſiaſticarũ rerũ alienationes per ſchiſmaticos factæ:& à dignitate & ordine ſuſpendũtur. ꝙ ſchiſma tenere iurant.partes patēt per.§.¶ Caſus literalis. Tẽpore Alexan.fuit ſchiſma in roma per.§.& poſt tunc iſte Octauianus ordinatus eſt per ſchiſma in pa.& poſt illum Guido,iſti ſchiſmatici plures ordinauerũt in ep̃os qui ad hęſerant eis:quidam etiam ſponte iurauerũt de ſchiſmate tenendo. Per iſtos ſchiſmaticos alienationes de bonis eccleſiarum factę fuerunt.Iſti etiam dignitates & beneficia contulerunt.De his omnibus ſtatuit lateranenſe conſilium primò : ſcilicet ordines ab iſtis duob⁹ factos & ab ordinatis ab eis irritos eſſe.Item qui dignitates eccleſiaſticas ſeu beneficia per dictos ſchiſmaticos accœperunt careant impetrantis.Et alienationes quæ per dictos ſchiſmaticos ſeu p laicos factę ſunt de reb⁹ eccleſiaſticis omni careant firmitate , & ad eccleſiam ſine omni honore reuertantur.Si quis autem contra ire præſumpſerit, excōmunicatum ſe nouerit.& illi qui ſpōte iurauerunt de tenendo ſchiſmate,ſacris ordinibus & dignitatibus noue-
2 rint ſe ſuſpēſos.Ber.¶†No.j.ex tex.quòd geſta per ſchiſmaticos erga ſpiritualia & temporalia ſunt nulla ſaltem quo ad effectum : de quo tamen dicendum. vtj.ſubijciã. ¶ Item not. caſum in quo emens rem eccleſiaſticam eſt ipſo iure excommunicatus. videlicet quãdo emit vel aliter acquiſiuit à ſchiſmatico.aliâs autem regulariter occupans rem eccl'iaſticam non eſt ipſo facto nō excōicatus : ſed excommunicandus.vt in.c.conquæſtus.de foro competen.¶†Item tertiò not.ꝙ tenens beneficium eccleſiaſticum à ſchiſmatico vel cōſentiens ordinatiōi factæ per
3 eũ eſt ipſo facto excommunicatus.Et ex hoc & ex.§.vlti. colligitur arg.ꝙ ſchiſmaticus regulariter non eſt excōicatus: quia ſi excommunicatio fertur in tribus caſibus hîc expreſsis.ergo extra ipſos non eſt ſchiſmaticus excommunicatus per arg.à ſpeciali.Item in fi.literę fertur ſuſpēſio contra iurātes tenere ſchiſma.& ſic imponitur pœna ſpecialis.ergo nō ſunt aliâs excommunicati.& fortius illi qui non iurauerunt licet adhæreant intruſo. Sed vt dixi.ſuper rubri.verum eſt.quod authoritate huius conſtitutionis non ſunt excommunicati.& ſic procedant dicta doct.hîc.ſed vigore.c.licet.de elect . & dic vt ibi not. & limita prædicta ſecundum ea quę dixi ſuper rub.an ſit
4 probabilis error vel non.¶†In gl.in ver. *irritas*. in fi. ad materiam vide quod not.ix.qō.j.in ſumma.& coniungẽdo iſtam gloſſ.cum fi.generaliter examinandum eſt nunquid teneant geſta p ſchiſmaticos. circa qđ multa proſequuntur hîc Inno.& Hoſti.& in multis ſibi contradicũt: Sed concluſiuè proſequendo.diſtingue aut ſunt geſta circa ſpiritualia aut circa temporalia:primo caſu . aut circa ſpiritualia quę vltra gratiam habent executionem ſacramenti. vt eſt ordo:aut ſunt ſpiritualia in quibus tantùm confertur gratia,& vltra eam non eſt aliqua executio fiẽda.vt in ſacramento corporis Chriſti & ſimilib⁹. primo caſu.quando ſchiſmatici conferunt ea ſpiritualia quę habent executionem extra gratiã. Aut ſunt ſchiſmatici largiſsimè,vt quia ſunt in peccato mortali: & tunc talia geſta tenẽt & quo ad characterem & quo ad executionem ſacramenti : quia licet exiſtens in peccato mortali ſit ſuſpenſus quo ad ſe,non tamen quo ad alios . vt in.c.fin.de coha.cle.& mu . vnde gratia diuina per quam confertur ſacramentum tranſit per iſtum tanquam per carnale lapideum.vnde peccatum.ſacerdotis non poteſt iſta infice re.vt in.c.veſtra.de coha.cle. & mu.& idem de ordinatis ab excommunicato minori excommunicatione:quia tales excōicati remoti ſunt à participatione : non tamen

à collatione.vt in.c.ſi celebrat.de cle.excom.mi. Si verò ſunt ſchiſmatici largè, vt quia ſunt excõicati. & idem de alijs præciſis ab eccleſia:vt quia ſunt ſuſpenſi vel depoſiti. Vel etiam ſunt ſchiſmatici ſtrictiſsimè:& tunc aut ſciẽter quis recipit hæc ſacramenta ab eis,aut circa formã ecclesiæ,& nihil recepit.vnde etiam character non imprimitur.j.q.c.detrahe.&j.c.proxi.&.c.j.cũ ibi no. de bapt. & ſic poteſt intelligi iſte tex.capiendo verbũ.*irritas* propriè.Si verò fuit ſeruata forma eccleſię: & tũc character imprimitur: ſed executio nõ cõfertur.& hoc caſu procedit tex.ſecundum lectu.gl.nam ordo bene confertur à talibus.quia ipſi ordinem habent,& character imprimitur à deo, cũ ſit quædam qualitas impreſſa in anima per quã quis diſponitur ad facilius recipiendum gratiam dei : ſed executio non confertur,quia oẽs iſti ſunt ſuſpenſi ab eccleſia:ideo conferendo non poſſunt dare quod non habẽt:Si verò ignoranter à talibus hęc ſacramenta recepta ſunt,ſi ignorantia erat probabilis.videtur ſentire Innoc.
a quod confertur[a] ordo,& etiam executio ſi iſti erant occulti:quia ordo imprimitur à deo vt.xxxij.diſtin.in ſum. & in prætor.§.porrò.vnde indignitas miniſtri non debet impedire cùm ordinatus non reperiatur in aliqua culpa. Alij tenent oppoſitum.& videtur Hoſti. concludere qd q̃diu eſt occultum conferentes conferunt ordinum executionẽ.& ſuccedit opi.veritati.ſed poſtq̃ hoc fuerit patefactum,requiritur diſpenſatio etiam ſi totus orbis eſſet inuolutus:quia ex quo ordinantes non habebãt executionem non poterat eam conferre.& iſta.opi.eſt tutior, cùm propter ignorãtiam ſit facta ordinatio.vt in.c.j. de ordi.ab epiſc.ſed quandiu hoc eſt occultum opi.habetur pro veritate.& perinde eſt ac ſi iſti non ſint ſuſpenſi.Secundo caſu quãdo ſunt talia ſpiritualia quæ vltra gratiã nihil habent:& tunc aut ignoranter fuerunt iſta recepta ab iſtis:& tunc confertur gratia,nec eſt neceſſaria aliqua diſpenſatio.aut ſcienter,& tunc ſacramenta recœperunt: ſed à talibus recipiendo peccauerunt, niſi in caſibus permiſsis.vt legi.& not.xxxij.diſtin.in.§.verum.Si verò quę ritur de geſtis erga temporalia.aut erant ſchiſmatici largiſsimo modo,& tenent geſta: quia peccatores non ſunt remoti ab adminiſtratione temporalium.Idẽ ſi erant ſuſpenſi à temporalibus & ſpiritualibus. Vel excõmunicati vel ſchiſmatici ſtrictiſsimo modo:& tunc geſta in damnum eccleſiæ non tenent:quod intelligo niſi fuiſſent tolerati:qa ratione publici officij debent tenere, ſi fuit forma ſeruata & caſus erat permiſſus:ſed eccleſia læſa poterit petere reſtitu.in integ.ad hoc quod no.de elec.in.c.nihil.& in.c.veritatis.de dolo & contu.geſta verò ad cõmodum eccleſię tenent:vt hîc in glo.fi.Circa hoc tamen diſtingue ſecundum Hoſti.aut contractus fuerunt geſti cum eadem perſona & permixtim : & tunc commodum cum incommodo compenſatur: vt dicitur in gloſ. ſed ſi contractus fuerunt ſeparati vel cum diuerſis agitati . & tunc procedat iſta gloſ.& geſta ad commodum non. An autem reuocatis rebus malè alienatis aliquod remedium competat emptori ? dicit Vincen. quòd ſic:quia poterit habere regreſſum contra alienantem.argu.in . l.falſus.ff. quod fal.tu.autho.de quo dic vt melius not.de rebus eccle.non alie.c.ſi quis presbyterorum.

SEBA.SAPI.

a ¶ Confertur. De iſto articulo an ordinati ab occulto excõmunicato cõſequantur executionem ordinũ . vide relata per Fel.in c.ad probandum. de reiud.vbi multa adducit prò & contrà.

SVMMARIVM.

1 *Ordinatus à ſchiſmatico eſt ab officio repellendus : niſi probauerit fuiſſe cum ipſo poſtea diſpenſatum.*

2 *Diſpenſatio non præſumitur niſi probetur.*
Diſpenſatus vel legitimatus ab aliquo dicente ſe habere authoritatem debet non ſolum oſtendere ipſam diſpenſationem ſed etiam copiam authenticam poteſtatis ſibi cõceſſæ ad ita diſpẽſandum vel legitimandum.

3 *Diſpenſare cenſetur princeps cum inhabili:illum promouendo ad dignitatem.*

4 *Diſpenſatio quid ſit?*

Diſpẽſatio nõ põt fieri ſine cauſæ cognitione:licet aliquando ſic.

5 *Princeps ſi aſſerat ſe cum aliquo diſpenſaſſe,non creditur ei niſi aliud oſtendat.*

6 *Diſpenſatus an & quando poſsit de crimine ſuper quo fuit diſpẽſatum accuſari?*

7 *Diſpẽſatio circa ſchiſmaticos quibus caſibus ſit reſeruata papæ?*

¶ CAP. II.

1 FRaternitati. †Ordinatꝰ à ſchiſmatico ab officio eſt repellẽdus,niſi probet ſecum diſpenſatum per habentem poteſtatem. In prima ponitur deciſa conſultatio.In ſecunda reſponſio ibi: *priorem.* ¶ Caſus literalis.Quidam prior ordinatus fuit à ſchiſmatico.quęſitum fuit à pa.quid agendum ſit de ipſo.Reſpondet papa ꝙ poterit ab officio repelli:niſi probauerit ſecum miſericorditer diſpenſatum fuiſſe,& ab illa perſona quæ diſpenſandi habuerit poteſtatem.Ber.¶ No.j.ꝙ apppellatione ſchiſmatici intelligimus de ſchiſmatico ſtrictiſsimo modo ſumpto: vt dixi ſup rub.nam ordinatus à ſchiſmatico largiſsimo modo dicto repllendus non eſt ab ordine.vt dixi.ſ.c. proxi. ¶ No.ij.ꝙ diſpẽſatio procedit ex quadam miſericordia. ¶ No.iij.ꝙ ſchiſmaticus confert verum ordinem ſed nõ executiõem ordinis:ꝙ conferat ordinem patet:quia poſt diſpenſationem poteſt ordinatus illũ exequi . ꝙ non cõferat executionem patet:quia ordinatus repellitur ab officio.i.ab executione:vt hîc.de quo dicendum vt dixi in
2 præce.c.¶ †Vlti.no.non credendũ alicui aſſerenti ſecũ diſpenſatum.oportet ergo vt diſpenſatio probetur legitimè:& quòd fuerit facta ab habente poteſtatẽ.& ad hoc ſis cautus vt quando diſpẽſatio fit ab eo cui eſt conceſſa poteſtas de iure ſpeciali non ſolum recipias literas ſup diſpenſationẽ tantum:ſed etiam copiam authenticam poteſtatis ſibi conceſſæ ſuper diſpenſatione fienda. nam nõ crederetur diſpenſanti ſi diceret ſe habuiſſe poteſtatẽ diſpenſandi.ad hoc quod no.in.c.j.de off.dele.li. ſexto. per Io.and. in nouella.& quod no.in ſimili in.c.cũ in iure.de offi.delegati. vide quod dixi in.c.ſuper his. de fid. inſtru. ¶ In gl.j.ibi. *quod expreſsa cauſa pæſumitur.* No.gloſ. quia quotidie allegatur.Idem no.gl.in.c.literas.de conceſ. prę. ben.Idem Hoſt. & Gof.hîc & Inn.de fi.presby.c. veniẽs.
3 ¶ †Sed aliud idem ſenſit in.c.diuerſis fallaciis.de clemẽ. coniug.vbi ſenſit ꝙ ordinando ſeu promouendo ad officium interdictum videtur ſuperior diſpenſare cum promoto.Io.and.hîc diſtinguit quod aut ſuper diſpenſatione fiẽda vel nõ p̃miſit ſuperior cauſæ cognitionẽ: & tũc nõ p̃mouẽdo vr̃ diſpẽſare: aut nõ p̃miſit cauſę cognitionẽ: & tũc nõ vr̃ diſpenſare:imòpunitur promouẽdo idignũ vt in.c.qui in aliquo in.c.quicunq; allega. In gloſſ.& pro hac diſtinctiõe adducit ī ſimili no.in.c.fi.de coniu.ſeruo. vide etiam gloſ.in.c.vnico.de æta.& quali.lib.vj.& cum hac di.Ioan.Andr. quæ videtur ſatis æqua tranſeunt cõmuniter do.& ſolet quotidie allegari.Sed contra hanc diſtinctionem facit tex.in.c.præterea.de teſti.cum ibi not. vbi cum infame promoto ad officium publicum ex ſola promotione videtur diſpenſatum ratione infamiæ præteritę: & hoc qñ infamia erat publica:vt ibi no.Hoſti.& hoc videtur velle gl.in.c.qui in aliquo.li.diſtin. vt faciamus differentiam inter occultum & publicum , vt ſic cũ occulto videatur facta diſpenſatio.ſed in publico nõ ſic. pro hoc adduco tex.in.l.barbarius.ff.de off.prẽto.in ver
4 ſi.potuit. ¶ †Sed gloſſ.in.c.fi.qui ſine.lxxxj.diſt.indiſtinctè tenuit ꝙ etiam circa votum non videtur facta diſpẽſatio.& pro hoc facit.qa in diſpenſatione requiritur cauſę cognitio.eſt enim diſpenſatio iuris cõis relaxatio facta cum cauſæ cognitione ab eo qui habebat poteſtatem diſpẽſandi.vt dicit gl.no.in.c.requiritis.§ niſi rigor.j. q.vij. ſi ergo nõ prẽceſsit cauſę cognitio non poteſt dici diſpẽſatio. & arguendo à diffinitione vocabuli videtur optimè

probari diſtinctio Io.an.vt ſatis ſit pręceſsiſſe cauſæ cognitionem: & poſtea permiſiſſe, licet non fuerit expreſsum verbum diſpenſo: [a]quia defacto diſpẽſauit relaxãdo
a ius commune. Sed pro concordia aliarum opinionũ ſic
b puto diſtinguendum ꝙ aut notorius [b] indignus fuit pro motus per principem:& videtur ſecũ diſpenſatum: quia princeps non aſtringitur ad cauſæ cognitionẽ pręmittẽdam ſed ſufficit ſola volũtas.iuxta no.per Inn.de ſta.mo. c.cũ ad monaſteriũ. & hoc caſu ꝓcedit.d.l. barbarius cũ materia ſua. Aut loq̃tur in iferiore. & ꝓcedit opi.& diſ. Io.an.quia inferior arctatur ad cauſę cognitionẽ pręmit
5 tendam? aliâs non eſt diſpenſatio:vt dicit Inno.in.c.cũ ad monaſterium.de ſta.reg. ¶ †In ea.gl.ibi: *per teſtes*. no.bñ gl.ex qua infertur ꝙ non eſt credendũ ſimplici verbo ſu perioris aſſerentis ſe diſpenſaſſe.quod clarius tenuit glo.
6 in.c.ſi qui ſine.pręalleg. ¶ †Et in fi.gl.aduerte:qa inquãtum gl.dicit ꝙ poſt diſpenſationem in occulto factã poteſt diſpenſatus de crimine accuſari : non procedit in diſpenſatione facta ex pœnitentia.nam ſi poteſt probari di ſpenſatio licet ſit occulta non poteſt amplius accuſari de crimine illo.iuxta no.in.c.de his.de accu.niſi ſecundũ do ctо.accuſator proſequeretur iniuriam propriam:iiij.qõ. vj.in.c.omnibus.& quod no.in pręall.c.de his.Sed gl.poteſt.ſaluari in diſpenſatione facta per ſacerdotem in foro animæ.nam illa non impedit accuſationem in foro contentioſo:quia tẽdit ad alium finem.& ita loquit.c. admonere.alleg.in gl.Item poteſt ſaluari gl.quãdo diſpenſatio eſſet ita occulta quod non poteſt probari.tunc enim fruſtra allegatur. Deficit enim tũc ſibi probatio & non ius.
7 arg.ſimile in.l.duo ſunt titij.ff.de teſt.tu. ¶ †In gl.vlt.in fi.no.gl.ſecundũ Hoſti.latius proſequendo dicit ꝙ in epiſcopatu ſolus papa.diſpenſat:vt in.c.quia diligentia.s̃. de elect.Item in dignitate exmpta.vt in.c. cũ venerabilis.s̃. de cõſu.In alijs verò aut recipit ordinẽ ſcienter vel ignoranter,ſi ignoranter & ignorãtia fuit craſſa & ſupina, & ſolus papa diſpenſat:aut recipit ignoranter,& ignorãtia fuit ꝓbabilis,& diſpenſat epiſcopus.ſicut in ſimili diſtinguitur in.c.j. de ordi.ab epiſ. ille tamen qui fuit in culpa ſchiſmaticum ordinando diſpenſare non põt.vt ĩ princ, gl.& hæc diſtinctio ſatis placet. ¶ Extra glo.oppo. cõtra tex.in eo quod dicit quòd iſte archiepiſcopus poterit illũ ordinatum ab officio repellere.nam videtur quòd nõ ſolùm poſsit, imò debeat.quia ordinatio fuit irrita quo ad executionem.s̃.c. proxim.& innitens tali ordinationi excõmunicatus eſt vt ibi.Sol.duplex. primò vt ſuppleatur ad literam.ibi:*poteris*. id eſt debes vt refertur ad facultatem diſpenſandi.nam poterit hunc repellere ſi nõ vult ſecum diſpenſare . & tunc iſta litera ſtat ſine aliqua ſuppletione.

De apoſtatis & reiteran.bapt. Rubrica.

¶ Quia hæretici & ſchiſmatici incidunt in apoſtaſiã.ideo poſt titulos præcedentes congruo ordine ſubñcit iſtum. Et quoniam reiterantes baptiſmum videtur apoſtatare dum recedũt à priori baptiſmate iõ ſubñcitur hic de iterãtibus baptiſmum.

✠ *SVMMARIVM.* ✠

1 *Clericus deprehenſus per officialem laicum ſine habitu & tonſura non liberatur per cenſuram eccleſiaſticam.*
Clericus qui ſine habitu & tonſura immiſcet ſe enormitatibus perdit priuilegium.c.ſi quis ſuadente diabolo.6.
2 *Apoſtata quibus modis quis dicatur?*
3 *Apoſtata qua pœna puniatur?*
Hæreticus eſt ille qui credit papã nõ habere ptãtẽ legis cõdẽdæ.
4 *Clericus occultus non incedens nec in habitu nec in tonſura deprehenſus in maleficio:ſi allegat ſe clericum:poteſt petere ſe remitti ad iudicem eccleſiaſticum:& eſt audiendus.6.*
5 *Clericus ſine habitu & tonſura etiam in enormi crimine deprehenſus non perdit priuilegium fori.*
7 *Clericus in minoribus conſtitutus poſtea effectus laicus:puta quia cœpit vxorem vel effectus eſt miles: an & quando perdat priuilegium clericale?8.*

¶ *CAP. I.*

1 PRæterea. †Nõ ſummat ꝑ Io. And. & fortè ꝓpter breuitatem & varietatẽ lecturarũ . Sed d. Ant.ſic ſummat clericus ſine habitu & tonſura deprehenſus in crimine nõ gaudet priuilegio clericali , ſed certè hęc ſummatio eſt nimis generalis.& contra multos canones & maximè contra.c.ſi iudex laicus.de ſent.excõ.li.vj. & contra.c.contingit.&.c.in audientia ĵ de ſen.exc. Vnde aliter ſummo.& primô ſecundũ vnum intellectũ ſic.Per cenſuram eccleſiaſticam non liberantur clerici à manib⁹ laicorum ſi ſine habitu & tõſura ſunt deprehẽſi : ſi prius ſe habebant per omnia vt laici.vel ſecundũ alium intellectum. Clericus qui dimiſſo habitu & tonſura immiſcet ſe enormitatibus perdit priuilegium canonis ſi quis ſuadente. vnde eum deprehendentes non incidunt in canonem.i.excõicationem hoc.d. ¶ Et non recipit congruam diuiſionem.Et aduerte.quia ſecunda decretalis facit tantum ad ſecũdã partem rub.alię verò faciunt ad primam partem. ¶ Caſus literalis.Quærebatur vtrũ clericus deprehenſus in crimine ſine habitu & tonſura gaudeat priuilegio clericali? Ad hoc papa reſpõdet quòd clerici qui habitum clericalem & tonſuram dimittunt & in apoſtaſia tanquã laici conuerſantur , ſi in criminibus .comprehenſi teneantur præcipit papa per cen.eccle.illos non liberari.Bern. ¶ Not.j.ꝙ clericus dicitur apoſtata relicto habitu & tonſura. ¶ No.ij. caſum in quo clericus ſtatim perdit vnum priuilegium clericale.Item not.quod clerici dicuntur habere certum habitum.& de hoc vide text. in.c.clerici.de vita & hone.cle.& vide opti.gl.in cle.j.de elect.Sed certè clerici ſeculares non habent certum habitum determinatum:ſed quidam habitus ſunt eis interdicti:vt in pręalleg.c.clerici.& in.c.quoniam de vita & honeſt.cleri.vnde veſtes eorum debent eſſe honeſtę & vſq̃ ad pedes:vt in pręalleg.c.clerici.quidam colores ſunt eis interdicti.non tamen iure exprimitur de certa forma.de
2 quo per gl.in pręalleg.cle.j.quam vide. ¶ †In gloſſ.j.ibi. *eſt autẽ triplex*. no.gl.& idem dicit Inno.Et inquantũ glo. de tertia ſpecie apoſtaſiæ ponit vnum exemplum videlicet quando quis recedit ab ordine & religione iam ſumpta.Inn.ponit multos alios modos . vt puta:quia dimiſit habitum & tonſuram & duxit vxorem & redijt ad ſeculum.& ſic dicẽdum eſt in ſimilibus.& adde hîc quod no. Inno.in.c.fi.de renun.& in.c.intelleximus.de æta.& quali.vbi no. dicit quòd religioſus recedens in conſulto ſuperiore ſuo & non ſubijciens ſe alicuius obedientiæ : vt quia non intrat aliud monaſterium dicitur apoſtata:quã tuncũq̃ retineat habitum & tonſuram: quia recedit à regula ſuperioris.& ſic venit contra vnum ex tribus ſubſtantialibus.ſcilicet contra bonum obedientiæ contra.c.
3 j.de ſta.reg. ¶ †Qua pœna plectantur iſti dic ſecundùm
c Hoſt.quòd apoſtata [c] perfidiæ punitur vt hęreticus : qa hæreticus eſt ex quo receſsit à fide.& habent locum iura ſuperius poſita de hæreticis.Apoſtata inobedientiæ punitur & diuerſimodè.vnde aduerte.quia aut quis nõ vult obedire ſuperiori puta papæ ſeu ipſius canonibus credẽdo eum non habere poteſtatem condendi canones,& pu
d nitur vt hæreticus. [d] vt.xix.diſt.c.nulli fas.aut non negat hanc poteſtatem: ſed non vult obedire ex contemptu,& grauiter puniri debet vt videatur deponi. & ſic debet intelligi.c.deniq̃.§.hæc & ſi legibus.iiij.diſt.& vide.c. generali.de elect.lib.vj . & ſi eſt incorrigibilis tradetur curiæ ſeculari.Item poterit excommunicari.vt de iudi.in.c.cũ nõ ab hoĩe.ſi autẽ nollet obedire ex quadã cõcupiſcẽtia: quia tenetur aſtrictus:tunc mitius punitur.de quo aliqd

a ¶ Verbum diſpenſo. Adde tex.gl.& doct.in.l.imperialis.§.ſi miles.C.de nupt.vbi diſponit ꝙ ſi imperator cõceſsit dignitatẽ alicui cenſet diſpenſare cũ oĩ macula & impedimento, ẽt ſi non apponat clauſula nõ obſtãte.ex q̃ infert Bal. ibi ꝙ ſi papa ſciẽs aliquẽ eſſe ſpuriũ facit illũ epm ĩtelligit eũ legitimare vt ſuccedat & ſuccedatur ei tanquã legitimo:ꝙ dubiũ videt eſſe an legitimatus ad ſpiritualia dicatur eſſe legitimatus q̃tũ ad temporalia. de q̃ ĩ c.per venerabilẽ.s̃. qui fil.ſint legi.

✠ SEBA.SAPI.

b ¶ Aut notori⁹. vide doct.in.l. q̃dam conſulebãt.ff.de reiud.cũ alĩs allegatis per Fel.in.c. nõ nulli.in princ. col. xvj.in.iiij.fallentia ver. confirmat iſta quarta fallentia. s̃. de reſcrip.vbi concludit qd̃ ſi papa aliquid cõceſsit inhabili ex certa ſciẽtia videtur ſecum diſpenſaſſe.

✠ SEBA.SAPI.

c ¶ Quod apoſtata. Nunquid autem apoſtata priuetur ꝙ non poſsit contrahẽr.vide. pract. papi. ĩ forma libelli in actione reali. col.vij.

d ¶ Hęretic⁹. Adde Old.conſi.cclxxj. vbi ponit an dicẽs ꝙ pcãtã remittat ſolus deus ſit hæreticus.

✠ SEBA.SAPI.

not.in.c.nã concupiſcentiam.& in.c.j.de conſtit.apoſtata verò circa irregularitatem poteſt diuerſimodè puniri. vt habetur in.c.pej.eo.tũ ſi eſt clericus ſecularis nõ eſt ipſo facto excõicatus ſed excõicandus & grauiori pœna plectendus.vt in.c.tuę.&.c.pej.e.ſed religioſus ſic.de quo vide bo.tex.in c.vt periculoſa.ne cle.vel mo.lib.vj.Et prædicta intellige niſi habitus relinquatur ex rationabili cauſa,puta quia tranſit per loca periculoſa vel ex alia iuſta cã ad hoc quod le.& no.de vita & hone.cle.c.deus qui.&.c. clerici.el.j.eo.tit.& vide ibi per.gl.& faciunt verba illius c.vt periculoſa. quę tantum notant cauſam & materiam vagandi. ¶ †In gloſ.j. in fi. Ex hac. gl. hîc colligunt tres lecturę ad tex. Prīa eſt.vt ſi clericus dimiſſo habitu & tõſura omnino viuit ſeculariter perdit priuilegium clericale[a].Sed iſta lectura communiter nõ tenetur: quia primo reſtringit.c.ſi verò.alleg.in gl.pro contrario. Item videt contra.c.ſi iudex laicus.de ſen.excõ.lib.vj.vbi tex. multũ no.innuit quod quantuncunq; clericus vixerit ſeculariter,neq; ſit fama ipſum eſſe clericum, ſi tamen deprehenſus in maleficio allegat ſe clericum & petit ſe remitti ad iudicem eccleſiaſticum eſt audiendus.ad idem de ſen.exc. c.in audiẽtia.¶ †Secũda lec.gl.eſt.q; tales clerici ſic ſeculariter viuentes nõ perdunt ipſo facto[b] priuilegium clericale.ſed eccleſia non vult eos liberare per cenſuram eccleſiaſticam à detentoribus:quia ex quo ipſi contempſerunt eccleſiam meritò ab eccleſia contemni debent. ſimile in.c.ij.ne cle.vel mo.& iſta lectura ſatis eſt ꝓbabilis & vera in ſe:& ſecundũ eam ſecundo loco ſummaui.¶ Tertia lect.gl.eſt quòd loquitur text. de clericis qui perdunt omne priuilegium clericale. iſta lectura eſt veriſsima in ſe licet contineat diuinationem.¶ †Poteſt & extra gl.dari quarta lectu.vt intelligatur tex.non de priuilegio fori ſed de priuilegio canonis ſi quis ſuadẽte.nam clericus habet multa priuilegia: & inter cætera habet priuilegium fori vt tantùm cõueniatur ſub iudice eccleſiaſtico. Aliud priuilegium vt percutiens ſeu inijciens manus violentas in clericum ſit excommunicatus.vt in.c.ſi quis ſuadente. xvij.q.iiij. Primum cum maiori difficultate perditur q̃ ſecundum:vnde ex ſola dimiſsione habitus & tonſurę & deprehenſione in crimine cum immiſsione enormitatis[c] non perditur hoc priuilegium:vt in præallẽ.c.ſi iudex laicus.Sed priuilegium canonis ſi quis ſuadente.ex quo relicto habitu & tonſura immiſcet ſe enormitatibus: vt eſt tex.in.c.cũ non ab homine.&.c.perpendimus.de ſen.exc. & in hoc caſu poteſt intelligi iſta litera. qđ iſti immiſcebant ſe enormitatib9:vnde percutientes eos non incidũt in excommunicationem:& tunc tex.hîc in fi. facit mẽtionem de cenſura eccleſiaſtica.non enim negat quin debeat iudicari per iudicem eccleſiaſticum.¶ An autem & quãdo perdat clericus priuilegium primum vel ſecundum. dicam pleniſsimè in.c.perpendimus.præalle.¶ †Sed quę ro nũquid clericus conſtitutus in minorib9 ſine alia monitione perdat priuilegiũ clericale ſi conuerſatur vt laicus?Sol dicit Inn. hîc quod ſi exercet actum omnino cõtrarium clericatui vt quia duxit corruptam in vxorẽ: vel effectus eſt miles & exercet arma: tunc ipſo facto perdit priuilegium clericale:pro hoc.c.j.de bigamis.li.vj.c.quiſquis.lxxxiiij.diſtinc.ſecus ſi non exerceat actum omnino contrarium vt quia duxerat vxorem virginem.& de hoc dic vt in.c.diuerſis.de cle.coniu.vel effectus eſt milex ſed nõ exercet ſeua.xxxij.di.c.ſeriatim.¶ †Et ex hoc no.q; licet clericus in minoribus efficiatur miles,non p hoc perdit priuilegium clericale.pro hoc allego tex. cũ ibi no.in c.ſi.de cle.cõiu.ſi verò ſeculariter viuit exercendo aliquã negotiationem:tunc non perdit priuilegium clericale,niſi præcedat trina monitio.ad hoc.c.in audiẽtia.&.c.contingit.pãlle.Sed limito ꝓut habetur in.c.j. de vita & honeſta.clerico.libro ſexto.& in cle.quoniam.eo.tit. & no. prædictam conſiderationem Innocen.

[a] ¶Clericale.ad hęc vide gl.in.l.ſi ignorans.ff.loca. & qđ no.Bal.in.c.quę in eccleſiarum.co.j.s. de conſti.

[b] ¶Ipſo facto. Niſi monitione pręmiſſa.gl.eſt in.c.tranmiſſa ſam. in ver. poſt poſito. s. de elect.per.c.ſi.de vita & ho.cle. Ang. in authẽ.de mona. §.ſi quis autẽ §pe. ti.de cle.coniu.co. j.& Io. and.in ſuo conſi.ĩcip.quia ſępius dubitari.

[c] ¶Enormitatis.adde videndũ Cep. conſi.xj.Alex.cõſ. viij.Ful.cõſi.lxxxiij.

[d] ¶Iſtis ſortilegijs. Adde q̃ ſit pœna ſortilegorũ & diuinatorũ: & dic q; tã de iure ciuili q̃ canonico fuſtigantur, niſi ſint hæretici.et hoc ĩ vili pſona ĩ nobili autẽ eſt pœna ꝓpetui carceris.tex. eſt ſin. & q̃ nõ eſt alibi. xxvj. q.v.c,contra idolorum.quẽ ad hoc ꝓ ſing. refert & ſeq̃t Lud.Ro.ſing. ſuo. ccccclx. quod ic. tu ſcis q; iſti diuinatores.

ZACHARIAS.

SEBA.SAPI.

ZACHARI.

SVMMARIVM

1 *Sortilegijs non debet quis vti: etiam ſub ſpe conſequẽdi ſalutẽ.*
2 *Baptiſmum reiterans qua pœna punitur?*
3 *Baptiſma reiteratũ non imprimit in baptizato nouũ characterẽ.*
4 *Ignorantia iuris poſitiui admititur in his qui ſunt minores, ſecus ignorantia iuris diuini vel naturalis.*
5 *Irregularitas an tollatur per ingreſſum religionis?*

¶CAP. II.

EX literarum. Si crimen acoliti q̃ rebaptizandi prębuit miniſterium eſt occultũ promoueri põt.ſi publicũ,non. niſi cũ eo religionem intranti diſpenſetur. h. d.Communis diuiſio.ſecunda ibi: *quia ergo*. ¶ Caſus literalis. Quidam ęgritudine longa confectus de conſilio quarundam mulierum vt ſanari poſſet ſe fecit iterum baptizari. quidam acolitus frater illius in firmi miniſterium præſtitit ſcienter presbytero baptizãti,quæſitum fuit qualiter puniri debeat acolitus iſte qui minoris erat ętatis.& hoc fecit vt frater ſanari poſſet:vñ excuſandus videbatur. Reſpondet papa q; ad ſuperiores ordines non poſsit promoueri ſi publicum eſt factũ eius niſi ad religionem tranſire voluerit,vt fauore religionis diſpenſetur cum ipſo. ſi verò occultum eſt poterit promoueri,& de commiſſo pœnitentiam agat.Ber. ¶ †Nota.j.quòd etiam ſub ſpe conſequendi ſalutem non eſt credendum iſtis ſortilegis[d]:& de iſtis dicitur in.c.j.&.ij.j̃.de ſortile. ¶ No.ij.q; crimen publicum impedit promotionem ad ordines,ſecꝰ autem ſi eſt occultũ: regulariter eñ vbi nõ requiritur diſpẽſatio:ſufficit ſola pœnitẽtiæ peractio.de quo in.c.ſi.de tempo.ord. ¶ †No.iij.quod cętęris paribus facilius diſpenſatur cum intrante religionem quam cum remanente in ſeculo.& hoc propter pœnitẽtiam diuturnam quam ibi eſt acturus.pro hoc.xxxiiij.q. ij.c.admonere.Sed quæritur qua pœna venit puniendus qui facit ſe rebaptizari?Sol.ſecundum leges punitur vltimo ſupplicio.vt.l.j.&.ij.C.ne ſan.bap.ite.ſed ſecundũ canones clericꝰ deponitur:laicꝰ excõmunicatur, & nõ promouetur ad ordines.de quibꝰ dicendũ: vt in iuri.alle. in gloſ.& hoc verum quando facit ſcienter, ſecus ſi in caſu dubij:quia poteſt ſe rebaptizari facere ſecundum formã quæ habetur in.c.ij.de baptiſmo. ¶ †In glo.ſi.in fi.dicta men ſecundum Gof.quod in veritate non offuſcatur ſacramentum primum ſeu character iam impreſſus in anima, nec in reiteratione imprimitur nouus character.de quo vide bo.glo.in.c.presbyter.§.quod ergo.lxviij. diſti. ſed offuſcatio ſeu iniuria fit quo ad animam facientis.vñ punitur iſte quo ad malum propoſitum: quia inquãtum in ſe eſt intulit iniuriam: vel credendo aliter non ſufficere:vel aliter ęſtimando. ¶ In glo.iij.in fi.&dic ſecundum Hoſt.q; iſte acolitus præbuit miniſterium reſpondendo rebaptizãti:vt patet in antiqua quę fuit hic deciſa,& minus bene:quia aliqui errant in intellectu iſtius.c.qui credunt iſtum acolitum fuiſſe rebaptizatum, vel rebaptizãtem:ſed non eſt verum:quia tantùm præbuit miniſteriũ rebaptizanti,& auxilium in reſpondendo. ¶ †In gloſ. in ver. *minor ætas*, in fi.Itẽ licet in minoribus ſit licitũ ignorare iura poſitiua,non tamẽ iura diuina ſeu naturalia. ad hoc.l.ij.C.de in ius vo.facit.c.qui ea quę dei ſunt.xxxviij. diſt.nec etiam venire contra ſacramẽta.vt hîc. ¶ †In gl. in ver. *intentio*. in fi.no.glo. q; facilius expiatur delictum ex quadam pietate commiſſum quàm vbi impietas præſtat cauſam.facit tex.in ſimili in.l.ſi adulterium.§.ſi imperatores:ff.de adulter.vbi minus punitur qui iuſto dolore motus aliquod facinus commiſit. ¶ †In gloſſ.in ver. *religionis fauore*.in fi.no.glo.quia quotidie allegatur.& puto q; non poteſt dari certa doctrina: quia in quibuſdam tollitur & in quibuſdam non.ſed illud eſt verum quod fauore religiõis mitius agitur cum irregulari.& credẽ quòd

quòd tantùm in caſibus in iure expreſsis tollitur irregularitas per religionis ingreſſum,cùm non habeam⁹ canones loquẽtes cõtrariũ.nã.c.j.de fil.presbyt.loquit in caſu ſuo.nec tollit irregularitas in totum . imò beneficiũ põt qnq̃ habere.vt in.c.in quibuſdã j̃.de pœnis.tene menti.

✤ *SVMMARIVM.* ✤

1 *Infamis apoſtaſiæ vel aliorum criminum debet ſe purgare.*
2 *Religioſus profeſſus vel conſtitutus in ſacris relinquens habitũ dicitur apoſtatare.*
3 *Clericus in minoribus conſtitutus habẽs beneficiũ ſi dimiſerit habitũ & tõſurã dicitur apoſtatare: ſecus ſi nõ habeat bũficiũ. Clerici inhoneſtis veſtibus veſtiti licet habeãt tonſurã perdũt omne priuilegiũ clericale: ſi tertiò moniti non deſiſtunt.*
4 *Religioſi profeſſi vel conſtituti in ſacris qui dimiſerunt habitũ poſſunt præcisè compelli ad reaſsumendum habitum . idem in clericis in minoribus beneficiatis . ſi verò non ſint beneficiati: cauſatiuè tantùm compelluntur.*
5 *Clerici conſtituti in ſacris non poſſunt renuntiare priuilegio clericali: alij verò poſſunt per contrarium actum.*

¶ *CAP. III.*

VÆ. Infamatus de apoſtaſia cõpelli litur ſe purgare . primò ponit deciſa conſultatio.ſecũdò reſpõſio ibi: *ſuper ſecundo.* ¶ Caſus literalis. Quidã clerici ifamati erãt de apoſtaſia . i. quia abiecerũt habitũ clericalẽ:quæſitũ fuit vtrum deberent tales tolerari vel compelli vt habitũ reaſſumant.Reſpon.pa.q̃ clerici qui taliter ſunt infamati tolerandi non ſunt in habitu ſeculari: ſed per cen.eccle.cohercendi vt habitum reaſſumant donec ſe purgauerint
1 deficiente probatione.Ber.¶ †No.j. q̃ infamia de apoſtaſia inducit purgationẽ ſicut infamia natalium.de pur. ca.c.accedens.ſic infamia aliorum criminum.ij.q.v.c.preſbyter.&.c.de hoc.&.c.inſinuatum.s̃.de ſimo. ¶ Nota.ij. modum procedendi contra infamatos de apoſtaſia.nam debẽt cohercri donec ſe purgauerint:& licet quidam colligant q̃ debent coherceri vt aſſumant habitum donec ſe purgauerint.tamen iſte intellectus mihi non placet.nam ſapit abſurditatem . nam notarentur quadam infamia ex reaſſumptione & poſtea ex deſertione : ſequuta purgatione:ſed intellige quod debent compelli ad reaſſumendum habitum , vel ad ſe purgandum : & practica erit qđ deficiente purgatione ſtatuatur eis terminus ad ſe purgãdum.& ſi illam prẽſtiterint,bene quidem:aliâs habentur pro conuictis , & compelluntur reaſſumere habitum.
2 ¶ † In gl.fin.not.bene gl.& duo tanguntur in ea.Primò q̃ clericus in minoribus ordinibus conſtitutus non põt compelli ad reaſſumendum habitum & tonſuram.ſecundò q̃ talis poteſt renũciare in totum ordini clericali.Sed comprehendendo omnia quę hîc ſcribuntur dic tria hîc examinanda.Primò an clericus dicatur apoſtatare relin-
a quendo habitum . [a] Secundò nunquid poteſt compelli ad reaſſumptionem habitus.tertiò nunquid poteſt renũtiare ordini clericali.¶ Ad primum dico quod ſi eſt religioſus, pfeſſus,vel conſtitutus in ſacris,dicitur apoſtata-
b re[b] .vt hîc.&.s̃.e.c.j.&.xx.q.iij.c.j.ij.&.iij.ç.eos. qđ.c.ſic intelligitur per Innocen.& Hoſti.s̃.c.j.nam loquitur ibi de clericis aſtrictis.Item ibi equiparat clericos & religioſos quo ad reaſſumptionem habitus . & illa æquiparatio procedit in clerico conſtituto in ſacris.argumen.c. j . de
3 voto.libro ſexto. ¶ † Aut clericus eſt in minoribus . & ſi tenet beneficium eccleſiaſticum dicitur apoſtatare dimiſsis habitu & tonſura : quia ratione beneficij tenẽtur habitum & tonſuram portare.l.diſtĩ.c.fi.& quod ibi nota.Aut non poſsidet beneficium.& tũc licet dimittat habitũ nõ dicitur apoſtatare.ita tenet Inn. hîc.quod placet licet quidam contrà.pro hoc facit cle.quoniam.de vi . & hone.cleri.vbi clerici in minoribus non puniuntur ex deſertione habitus,ſed portãdo veſtes inhoneſtas, niſi etiã dimittant tonſuram.nam ſi deferunt tonſuram non perdunt.licet deferant veſtes ſeculares.ſecus ſi per omnia incedunt vt laici.ſed puto valde cautum & eſt optima cautela vt epiſcopus admoneat omnes tales primò ſecundò & tertiò vt aſſumant habitũ:& ſi non aſſumpſerint perdunt omne priuilegium clericale.vt.c.in audientia.de ſen ten.excom. Nam aliâs ſequuntur multæ abſurditates:qa multi recipiunt primam tonſuram ſeu alios ordines minores non vt velint viuere clericaliter:ſed vt deprehenſi in criminibus poſsint effugere pœnam ſecularem . & iõ bonum eſt illam monitionem præmittere,uel vt incedãt
4 vt clerici,vel vt nullo gaudeãt priuilegio clericali.¶ †Secundò membro nunquid poſsint cõpelli ad reaſſumptionem habitus.conclude q̃ religioſi profeſsi & ſeculares in ſacris poſſunt compelli.vt hîc.& in.c.pe j̃.eo.&.c.eo.præalleg.idem de conſtitutis in minoribus qui habent beneficium vt in.c.Ioan.de cle.coniu.& in prealle.c.fi.l.diſ.Si verò non poſsideant beneficia,tunc præcisè non cõpelluntur:ſed dico q̃ poterunt compelli cauſatiuè mõ prædicto vt moneantur ad reaſſumptionẽ habitus & tonſurę.& non reaſſumentes carent omni priuilegio clericali.
5 ¶ †Tertio caſu principali nunquid poſsit renũtiare priuilegio clericali,& ſi eſt religioſus vel in ſacris clarum eſt q̃ non poteſt.vt in.c.ſi diligenti.de foro compet.ſi verò eſt in minoribus, tunc verbo renuntiare non poteſt : vt in præallega.c.ſi diligenti.ſed facto renuntiare poteſt.vt puta exercendo actum omnino contrarium clericatui: vt dixi in.c.j.s̃.eo.vel quando tertiò monitus non vult reſipiſcere . vt,s̃.dixi.& idem in alijs caſibus iure expreſsis.

✤ *SVMMARIVM.* ✤

1 *Infidelis non cõpellitur baptizari: ſed ſi fuerit baptizatus poteſt compelli in baptiſmate remanere.*
2 *Infideles minus peccant quia non agnouerũt Chriſtum: quã qui agnouerunt & dereliquerunt.*

¶ *CAP. IIII.*

QVidam. Iudęi baptizati ritus iudaicos omittere cõpelluntur vel generalius ſic.Baptizati alterius ſectæ vel fidei ritus dimittere compelluntur.Et primò ponitur Iudæorum baptizatorum exceſſus.contra quem ſecundô prouidens duas authoritates præmittit.& duas rationes ſubmittit. ſecunda ibi: *cum ante.* ¶ Caſus literalis. Quidam Iudęi ſeu infideles volũtarij baptizati fuerunt.verumtamem reliquias prioris ritus non reijciunt,vnde Chriſtianę religionis decorem confundunt.quæſitum fuit in conſilio quid de talibus ſit agendum : cum maledictus ſit homo qui duabus vijs terram ingreditur , & indui non debet veſte de lana & lino contexta. Statuit conſilium vt per prælatos eccleſiarum tales obſeruantiæ veteris ritus compeſcantur, vt ſicut libero arbitrio ad baptiſmum acceſſerunt:& neceſsitas coactionis eos in eius obſeruantiõe conſeruet,cũ minus malum exiſtat viam domini non agnoſcere quam poſt agnitam retroire.¶ No.j.quòd in baptiſmo qui efficitur homo Chriſtianus.dicitur enim renaſci ex ſpiritu iuxta illud euangelicum. Niſi quis renatus fuerit ex aqua & ſpiritu ſancto.& ideo baptizatus debet dimittere oẽs ritus alterius fidei:nec debet ſeruare euangelium cum lege moſaica. qa trãslato ſacerdotio neceſſe eſt vt legis trãſlatio fiat.de conſti.c.translato.¶ Not.ij. homines dupli-
1 ces maledictos eſſe & fugiendos . vnum enim gerunt in corde:aliud in ore.facit.lxxxviij.diſtin.eijciens.¶ † Item not.quod licet à principio paganus non debeat compelli ad ſuſcipiendum fidem Chriſti.vt in.c.ficut.de iudę.xxiij.quæſtio.v.c.ad fidem.tamen poſt ſuſceptionem fidei debet quis compelli ad ipſam ſeruandam etiam ſi fuerit baptizatus vt conditionali.vt in.c.cõtra Chriſtianos . de
2 hęred.libro ſexto.c.xlv.diſtinct.c.de Iudæis. ¶ † Vltimò not . ex fine literæ quod cæteris paribus in minori pct̃õ

a ¶ Relinquẽdo habitum.Adde Old. cõſil.ccxxiij.& ſe. Rom.conſi. cccl v. Abb.conſi.lxxvj. Cald.conſi.vj.

b ¶ Apoſtatare. Tu circa hoc pondera gl.no.i.c.ex parte. s̃.de tempo. ord.q̃ dicit q̃ nõ dicitur apoſtatare niſi qui ad ſeculum rediit.

a eſt infidelis non agnoſcendo fidem[a] q̃ chriſtianus q poſt agnitam retroceſsit.iuxta illud. Turpius eijcitur quã nõ admittitur hoſpes.de iureiur.c.quemadmodũ. certo em reſpectu ſecũdũ Gof,minus malum eſt cognoſcere & retrouenire quam non cognoſcere.quia ſi retrocedens reuertatur ad fidem,bona opera prius geſta reuiuiſcunt:vt de pœ.diſtĩ.iiij.c.ſi impius,ſed non ſic geſta ꝑ paganũ cũ fuerit ſine fundamento quod eſt chriſtus.j.q.j.c.cũ paulus.gl.faciles ſunt omnes.tene mẽti . qa iſta ſunt pulchra.

ZACHARI.

a ¶ Infidelis non agnoſcẽdo fidem. Adde ꝑ hoc Car. in cle.j.§.fi.q.xix. poſt gl.devſur.vbi dicit hr̃ſim non cadere in iudẽo licet erret in articulis fidei chriſtianę.licet poſſet ẽompeſci ſi hoc dogmatizaret inter chriſtianos, vt no.ibidẽ.& no. Gemi.ñ.q.j.c. multi.

✤ SEBA.SAPI.

b ¶ Carcerati. Adde qđ pœna carceris qñ qs patit famen & frigus æquiparatus morti:vt no. Bal.ĩ.c.j.§. deniq; q̃ fuit prima cã bñ fi.amit. facit ꝙ no. Bar.in.l.j.§. diu⁹ ſeuerus.ff.de qõni.q autẽ dicãtur ĩ carcere detineri declarat Ang.ĩ.l. qui in carcerẽ.ff. qđ metus cauſa.

c ¶ Carceratus. Et an fuga plenè probet & faciat eos haberi pro confeſsis. habes tex.probantẽ ꝙ ſic ĩ.l. ĩ eos.ff. de cuſt.reo.& in.l. milites agrũ.§. pe. ff.de re.mili. ꝑ Anto.de but.in.c.q̃tò. ñ.de prę̃ſum.& qd ſi aufugit aperto oſtio.hr̃ ꝑ Iac.but. Gui.& Bal.in.l.ſuccurrit.ff. ex quib. cau.ma.& per Bar. & Lud.in.l. admonendi.ff. de iureiu. & per Ang.ĩ.l.verũ.ff.de fur.ĩ qbus locis ponit qñ qs aufugit apto oſtio & ruptis compedibus.de qua materia latè per Iaſ. in d.l.admonendi. in lxxviij.col.

✤ SVMMARIVM. ✤

1 *Apoſtata dicitur etiam ille religioſus qui depoſito habitu ſuæ religionis efficitur clericus ſecularis.*
2 *Regularis dimittens habitum incidit in excommunicationem.*
3 *Papa ſolus diſpenſat contra canones : niſi in caſibus in quibus tacitè vel expreſsè diſpenſatio permittitur inferiori.*
4 *Regularis intrans aliud monaſterium licet ſit magis largũ non dicitur apoſtatare.*

¶ CAP. V.

ANobis. Apoſtatæ carcerari & affligi poſſunt vt habitum reaſſumant.ſecunda ibi: *ad quod.* ¶ Caſus literalis . Quidam clerici apoſtatæ in cuſtodia detinẽtur , nec induci poſſunt minis vel terroribus aut blanditijs vt habitum reaſſumãt. quęritur quid de his ſit agendum? Reſpon.pa. quod tales ſub graui poſſunt cuſtodia detineri & incarcerari: ita quod ſolummodo miſera ſibi vita reſeruetur donec à ſua malitia reſipiſcant.Bern. ¶ Not.j.quod dimittentes habitum ordinis vel religionis apoſtatæ dicuntur. ¶ Not.ij.officium boni paſtoris eſſe vt ad viam veritatis inducat peccatorem nunc timore pœnę: nũc pręmio virtutis:vt ſic prius minis vel blanditijs inducat peccatorem ad pœnitentiam,& ſi iſta non ſufficiant,exerceat cohercionẽ.facit.xlv.di.c.cũ beat⁹.&.c.diſciplina. ¶ †Not. iij.ꝙ eccleſiaſticus iudex habet pœnam carceris & poteſt clericum deputare ſub graui carcere attenuãdo ſibi vitã, vt mors ſit ſibi ſolatium,vita verò tormentum : vt dicit tex.in.c.nouimus.de ver.ſig. vnde dicit hîc text.ꝙ reſeruatur iſtis vita miſera.vt quia ſecundum Io.an.miniſtrabatur eis panis & aqua.dicit tamen ꝙ non debet ſuperior intantum attenuare vitam carcerati[b] ꝙ propter attenuationẽ vitæ vel aſperitatem carceris veriſimiliter moriat. aliâs non euadit pœnam irregularitatis : & ad hoc multũ prælati aduertant.nam(vt hîc dicitur) vita debet reſeruari licet cum miſeria:& text.in.c.nouimus.dicit. quod pane doloris & aqua anguſtiæ ſuſtentãdus eſt.non ergo vita ei extenuanda eſt:vt potius extinguatur q̃ ſuſtentetur. facit quod no.Io.de lig.in cle.j.de pœni.& remiſ. ¶ †Sed contra prædicta facit tex.in.l.aut damnum.§.ſolent.ff.de pœnis.nam carcer deputatus eſt ad cuſtodiã,& nõ omnino ad pœnam.vt ibi dicitur.ſolu.de iure canonico poſſumus vti carcere & ad cuſtodiam & ad pœnã. vt hîc.& in c.quamuis.de pœnis.lib.vj. & in perpetuum & ad tẽpus vt hîc in ver. *donec.* ¶ †Quid autem ſi carcerat⁹ [c] frangit carcerem de iure ciuili eſt puniendus pœna capitali etiã ſi innocens ſit.& mitius punitur ſi ſine fractione ꝑ incuriam cuſtodis cepit fugam.de quo dicendum vt in.l.j. & ij.ff.de effract.& expi.ſed de iure canonico poteſt ad depoſitionem procedi.& data ĩcorrigibilitate ad traditionem curiæ ſecularis.de quo dicendum vt no.in.c.cũ non ab homine.ſ.de iudi.

✤ SVMMARIVM. ✤

1 *Cõtritio cõfitẽtis poſſet eſſe adeo magna:vt ille qui cõfitet poſſet mereri abſolutionem citra aliam pœnitentiam ſacerdotis.*
Confeſsio verecunda multum proficit in remiſsionẽ peccatorũ.
2 *Delictum commiſsum calore iracundiæ non excuſat.*
Delictum commiſsum tempore furoris non eſt punibile.
3 *Occidẽs parentẽ vel filiũ punitur ſecũdũ leges ẽt in terris eccleſiæ,quia ſecundũ canones non reperitur in hoc aliqua pœna*

¶ CAP. VI.

COnſultationi. Monachus in apoſtaſia ordinatus poteſt ſine diſpenſatione papę in ſuſcepto ordine miniſtrare. ¶ Caſus lr̃alis.Qui dã monachus ſacrũ ordinẽ ĩ apoſtaſia recepit:tantũ pnĩam agẽs abbati ſuo recõciliatus fuit,quęrit vtrũ miniſtrare poſsit ĩ ordine ſic ſuſcepto? Rn̄det papa quantũcũq; reconciliatus fuerit,& pnĩam egerit , abſque diſpenſatione ſedis apoſtolicæ in ordine ſic ſuſcepto miniſtrare nõ poteſt.Ber. ¶ †Not.j.ꝙ religioſus dicitur 1
apoſtata dimittendo habitũ religionis, ẽt ſi efficiat̃ clericus ſecularis. ¶ Itẽ no.ꝙ ordo collatus in apoſtaſia nõ habet executionẽ ſine diſpenſatione ſuperioris quantũcũq; reſipiſcat & agat pnĩam. ¶ Sed q̃ro. qa iſta litera facit mẽtionẽ de ſacro ordĩe tm̃: qd ſi recipit ordinẽ minorẽ tm̃? dicunt doct.ꝙ ẽt habebit executionẽ: ſed hoc caſu poterit diſpenſare epiſcopus:cũ papa non reſeruet ſibi diſpenſationẽ niſi reſpectu ſacri ordinis. ¶ †Sed hodie in religioſo hoc ſimpliciter non procedit:quia per dimiſsionẽ 2
habitus incidit in excõmunicationẽ. vt in.c.ij. ne clerici. vel mona.li.vj.vnde ordo reperit̃ collatus in excõmunicatione.vnde dicẽdũ & diſtinguendũ hoc caſu prout habetur in.c.cum illorum.in fin.de ſen.excõ. ¶ *Sed quæro* quia tex.dicit quod non poterit miniſtrare in ordine ſic ſuſcepto.nunquid poterit ad minores ordines promoueri? dicendum ꝙ multò minus.quia videtur ordinatus per ſaltum.quia ex quo eſt irregularis non debet ordinari.vt in.c.j.de regul.iur.libro.vj. ¶ †In gloſſ.ibi: *ſolus papa diſpenſare poteſt, &c* . Item ſolus papa diſpenſat cum quis ſciẽter fecit ſe ordinari ab excommunicato vel ſuſpenſo vt in capi.ſecũdo.de ordina.ab epiſco. Item quando quis eſt ſimoniac⁹ & ſimoniacè ordinatus . vt in.c.de ſimonia cè ſupra.de ſimo.Hos caſus excipit Hoſtien. ſed dic melius faciẽdo regulã cõtra canones ſolus papa diſpẽſat, niſi in caſibus in quibus tacitè vel expreſsè diſpenſatio pmittitur inferiori vt not.Innocen.de tempo.ordi.c.dilectus. argumen.c.licet cano.de electio.lib.vj.pleniſsimè dico in
4 c.at ſi clerici.§.de adulterijs de iudic. ¶ †Et in fine gl.no. gl.quod religioſus intrans aliud monaſterium in caſu nõ conceſſo non dicitur apoſtatare,etiam ſi ſecundum monaſterium ſit magis largum:quia non reperitur venire cõtra tria ſuaſtantialia regulæ de quibus in. c.cum ad monaſterium.in fi.de ſta.reg.Item not.in.c.ex parte.de tempo. ordi.Et vide Inno.in.c.fi.de renunt.&.in.c. intelleximus. de æta.& quali.dixi.ſ.eod.c.j.

De his qui filios occidunt. *Rubrica.*

¶ Suprà ĩ quatuor proximis titulis viſum eſt de his qui peccãt principaliter in deum:conſequenter reſtat videre de his q peccant in homines & in deũ etiam:vt de committentibus homicidium:ſed quia inter homicidiorum genera homicidium filium eſt grauius,ideo primò de his prę̃mittitur.

✤ SVMMARIVM. ✤

1 *Cõtritio cõfitẽtis poſſet eſſe adeo magna:vt ille qui cõfitet poſſet mereri abſolutionem citra aliam pœnitentiam ſacerdotis.*
Confeſsio verecunda multum proficit in remiſsionẽ peccatorũ.
2 *Delictum commiſsum calore iracundiæ non excuſat.*
Delictum commiſsum tempore furoris non eſt punibile.
3 *Occidẽs parentẽ vel filiũ punitur ſecũdũ leges ẽt in terris eccleſiæ,quia ſecundũ canones non reperitur in hoc aliqua pœna*

¶ CAP. I.

VEniens. Mulier occidens ſpõte filium debet perpetuò in monaſterio pœnitere : ſi tm̃ timetur de incontinentia datur vel ſaltem non denegatur ſibi licentia nubẽdi : & loqt̃ hæc decr.in foro aĩę.ſecunda pars ibi: *mandamus.* ¶ Caſus literalis

literalis.Quædam mulier filiũ de quodã ſuſcepit.ille verò ĩproperabat eidẽ ꝙ eius filius nõ eſſet. vñ ipſa diabolico furore accenſa filiũ interfecit:vnde ipſa lachrymabiliter ad papã accedens petijt ſibi impendi conſiliũ ſalutare.mandat papa eẽo loci vt laboret eam inducere vt ad aliquod monaſterium trãſeat: in quo pœnitentiã agat de commiſſo.ſi autem ad hoc induci non poterit, det ei licentiam vt in dño nubat:quia tutius videtur vt
1 nubat vni q̃ inhoneſtè multos admittat.Ber.¶ † Not. j.ibi: *lachrymabili confeßione,&c.*qualis debet eſſe pœnitentia . nã lachrymę ſunt ſignũ cõtritionis ĩterioris . & tanta poſſet eſſe confitẽtis contritio:vt ſine aliqua pœnitentia imponẽda per ſacerdotẽ mereretr integram abſolutionẽ pctõrũ.vt in.c.baptiſmi vicẽ.de conſe.di.iiij. & de pœ. diſt.j.c.mẽſurã.nã maxima cõtritio eſt maxima pœna interior:ſic etiã rubor quẽ quis patit in cõfitendo eſt maxima pars pœnę.& multum proficit in remiſsionẽ peccatorũ.vnde multũ proficit ſepe iterata cõfeſsio.ſic de pœ.di.j.quẽ pœnitet.vide bo.gl.in.c.pfecta
2 pnĩa ea.di.¶ † Secundò no.ꝙ calor iracũdiæ non excu
a ſat à peccato[a], ex quo non tollit ſenſus hoĩs:ſecus ſi induceret furorem. quia delictũ commiſſum tpe furoris nõ imputatur ad pœnã vel ad culpã. ſatis eñ punit ſuo furore.vt in cle.vnica.de homi.&.iij.qõ.ix.c . indicas.& xv.q.j.in prin.¶ No.iij.ꝙ non eſt ſuadẽda oĩno religio ei de cuius incontinentia timetur:imò meliꝰ conſulitur
3 vt matrimoniũ cõtrahat.xiij.di.c.nerui . ¶ † In gl.j.ĩ fi. dic ꝙ ſecũdũ leges occidens parẽtem vel filiũ acerrima pœna punit.nam ſuitur in culeo.i. in ſacco corio cũ cane:ſimia:gallogallinaceo & vipera. & proiicitur ĩ mare vel in flumen:& ſi ibi nõ eſt mare vel flumen,tunc portatur ad ſiluas à feris animalibus lacerandus:& imponit iſta pœna:vt ſic viuus careat vſu omnium elementorũ: & ſuperſtiti deſit cœlũ & mortuo terra.& ſit iſta mixtura iſtorũ animaliũ ad maiorem pœnam:quia canis naturaliter fugat ſimiam.& ſimia gallũ : gallus viperã : & cũ vipera non inueniat refugium intrat corpus illius . De iure autem canonico non imponim⁹ hãc pœnã mortis. vt in.c.ſententiam.ne cle.vel mo.ſed licet iſta gl.dicat ꝙ punit vt hîc dicitur.& in.c.fĩj.eo.dic hoc non ſimpliciter verum.ſed iſta iura loquũtur in foro animæ:vbi tm̃ imponitur pœnitẽtia vt ſatisfiat deo quẽ lęſit.ſed in foro contentioſo ẽt ſecundũ canones imponit grauis pœna.Nam videmus ꝙ pro ſimplici homicidio etiam non qualificato clericus deponitur . vt in.c.cũ non ab hoĩe. de iudi.& qđ ibi dixi.Item ĩ homicidio qualificato.vt in eo qui fecit aliquẽ interfici per aſſaſsinum eccleſia imponit magnam & grauiſsimam pœnam:vnde diffidit eum cũ bonis ſuis:& ſic impune poteſt occidi. de quo dic vt in.c.j.de ho.li.vj.vnde concluderem ꝙ aut laicus cõmiſit hoc crimen & ſuppoſitus eſt tẽporali iuriſdictioni ecclęſiæ.& tunc mandabit eccleſiaſticus iuſtitiam facere. vt in.c.fi.ne cle.vel mo.li.vj.& puto ꝙ talis punitur pœna legali:quia de iure canonico non reperitur pœna talibus appoſita.ergo recurrendũ eſt ad ius ciuile.vt in .c. j.de no.ope.nũ.Aut eſt clericus: & tunc etiam exiſtimo ꝙ deponi debeat,& ſine alia ĩcorrigibilitate tradi curiæ ſeculari.nam ſi pro ſimplici homicidio fit depoſitio & detruſio in monaſterium vt in.c.cũ non ab homine . de iudi.iuncto.c.tuæ . de pœnis.debet pro iſto homicidio qualificato imponi grauior pœna:ſed grauior prędicta nõ inuenitur.ergo cũ non habeat eccleſia quid vltra faciat,relinquit eũ iudici ſeculari.ar.pall.c. cũ nõ ab hoĩe. & hoc quia doloſè vel appenſatè interfecit parentẽ vel filiũ.ſecus vbi non eſſet tãta culpa . & circa hanc pœnã vide qđ dixi ĩ.c.at ſi clerici.&.c. cũ nõ ab hoĩe.ſ.de iud. licet doc.hîc tãgẽtes hãc materiã videanť aliud ſentire.

✠ *SVMMARIVM.* ✠

1 *Diuortium non eſt conceßum inter virum & vxorem:etiam quod vnus ipſorum communem filium interfecerit.*

¶ *CAP. II.*

INtelleximus. Mulier occidens filium ꝓpter hoc à viro ſepari non debet:ſed alia pœnitẽtia ſibi imponitur.& loquit de foro animę:vt dixi in præcedenti.c. ¶ Caſus literalis.Quędam mulier diabolo inſtigante filiã ſuã occidit.propter ꝙ dñs terrę maritum ipſius ipſam compulit abiurare.ſignificatũ fuit hoc do.pa.vñ mãdat dioce.ẽpo.quatenus ſuper hoc ita ꝓuideat:ꝙ de commiſſo exceſſu pœnitentiam agat,vt ſaluti ſuæ & filiorum conſulatur: & non obſtante iuramento prędicto eam viro ſuo reſtituat, ita ꝙ filios ſuos poſsit liberè gubernare. Ber. ¶ No.j.ibi. *furore diaboli.* ꝙ committẽs deteſtandũ facinus videtur diabolico furore accẽſus.vj.di.c.ſed pẽ- a ſandum.nam demon ſuggerit peccatum mentibus hominũ.xvj.q.ij.c.viſis.¶ † No.ij.ꝙ propter crimẽ etiam grauiſsimũex quo criminoſus venit puniendus vltimo ſupplicio non debet ſeparari matrimonium coniugibꝰ
1 remanentibus in ſeculo.¶ † Vltimò not.ſpecialius : & ſic quod vxor non põt à marito dimitti propter homicidium ẽt in cõem filium commiſſum.Nam deus tantũ excepit cauſam fornicationis.de hoc.xxxij.q.vij.in.c.hi qui.&c.j.de diuor.¶ Sed opp.& videtur quod iſta mulier debeat puniri vltimo ſupplicio vt dixi ín.c.prędecẽ tj.Sol.hîc non aperitur qualiter ſibi præceptum fuerit: ſed eccleſia de hoc ſe nõ intromittit cum laica ſit:ſed tm̃ cognoſcit de matrimonio quod ſpectat ad eccleſiam.i. reſpectu pœnitentiæ imponendæ in foro animæ q̃ imponitur ſecundũcircunſtantias peccati.vt in.c.deus.qui eccleſiam.de pœni.& remiſ.

¶ *CAP. III.*

DE infantibus. Se ſummat ponens pœnitẽtiã parentũ circa quos pueri reperiũtur oppreſsi.¶ Caſus literalis.Infantes aliquando reperiũtur mortui cũ patre & matre in lecto,nec appareret vtrũ à pr̃e vel à matre oppreſſus ſit, vel propria morte defunctus. Quæritur quid ſit in hoc caſu agendũ patri vel matri?Reſpõ.pa. parentes nõ debẽt eſſe inde ſecuri,nec ſine pœna: verũ tn̄ diſcretio pietatis debet adhiberi:vbi non fuit voluntas: ſed euentus mortis cã.Si verò eos interfecerunt, ſcire debent ſe grauiter deliquiſſe. Quidã dicunt ꝙ pœnitentiã trium annorum debent agere:quorũ vnũ peragant in pane & aqua.Ber. ¶ No.j.contra collocantes paruos filios prope ſe in eodẽ lecto.nã hoc fieri non debet nã dicit cano. ꝙ parẽtes hortãdi ſunt ne hoc faciãt.ij.q.iiij.c. cõſuluiſti.vbi bo.tex.& ſi aliter faciãt,ſunt ĩ graui culpa aduenięte caſu aduerſo.¶ No.ij.ꝙ vbi ꝓbabiliter dubitať de pctõ debet imponi aliqua pnĩa.in cõtrarium tn̄ facit.qa in pœnis mitior interpretatio eſt fienda : ĩ regula in pœnis de reg.iur.lib.vj . dic ꝙ ĩ foro contentioſo procedit
b cõtrariũ:ſed ĩ foro aĩæ [b] vbi tm̃ agit de ſalute aĩæ habet locũ ꝙ ibi dicit:vt fiat durior ĩterpretatio. qa illa tutior vide bo.gl.ĩ.c.j.de ſcru. in ord.faci.& per Inn.de teſtibꝰ. c.cũ tu.¶ Vltimò no.pœnitentiam imponẽdã ĩ caſu dubij qn̄.ſ.dubitatur an parẽtes fuerint ĩ culpa. anne.& facit iſte tex. ĩ fi.contra cõſuetudinẽ quorũdã locorũ ĩ qbus hoc caſu publica ĩponit pœnitẽtia & ſolẽnis.de qua in.c.in capite.l.diſt.ꝙ fieri non debet. nam illa pœnitentia imponi non debet,niſi crimen adeo graue ſit ꝙ commoueat totã vrbẽvt in prędalle.c.in capite. ¶ In gl.j.ibi. *cũ culpa graui præcedente.* Exemplum ſecundũ docto. ꝙ parẽtes collocauerunt apud ſe paruos filios.ꝙ facere nõ debent:vt in præall.c.cõſuluiſti.Leuis verò culpa eſt qn̄ non apud ſe collocauerũt:ſed in loco remoto.nulla poteſt culpa aſsignari qn̄ reperitur mortuus in cunabulis.

ZACHARI.

¶ Nõ excuſat à peccato.Adde ꝙ q̃is iracũdiæ calor nõ excuſet à delicto. vt.l.ſi ñ cõuitꝝ.C. de iniu. facit tn̄ ita delinquẽtẽ mitius puniri.ita no. in.l. j.C.ſi qs impe.male.& in.l.famoſi.ff. ad.l.iul.maie.Bar. ĩ.l.fi.& ibi bo.tex. & Alex.ff.ad.l.iu. repe.Archi. ñ, qõ. iñ.c.euphemiũ . §. nondũ.&.xvj.q.j. c.inter Hebraicũ. Aduerte tn̄ ꝙ Spe. in ti.de accu.verſi. qd ſi vocaui te. videť tenere ꝙ omnino excuſet.

✠ SEBA. SAPIA.

b ¶ In foro aĩæ.Adde ꝙ ſi cõtrarium fiat faciẽs incurrit pctm̃ mortale. vt no.Bald.in.c. fi.de pſcr.in.j.co. Et ad hoc multa accumulat Feli.in.c. auditis.col.xxiñ.ver.limita ſecundò.ſ.de præſcrip.

nã tunc aliqua pœnitentia propter dubiũ poterit adiungi quia fortè ꝑ prius minorem diligentiam adhibuerũt parentes, fortè nimis reſtringendo mẽbra, vel nimis curiosè attẽdẽdo. vnde in hoc caſu eligatur pars tutior, & in pœnitentia imponenda valet multum arbitrium diſcreti ſacerdotis. vnde ſecũdum circunſtantias poteſt augere vel minuere pœnitẽtiam etiam iure expreſſam & taxatam: vt in.c. Deus qui. de pœ. & remiſ.

De infantibus & languidis expoſitis. Rubrica.

¶ Quia exponentes infantes & languidos eos quaſi occidunt ideo poſt rubricam prẽcedentem ſubiũcit iſtam.

✠ SVMMARIVM. ✠

1 *Pater priuetur patris poteſtate: & dominus dominica, ſi filios vel ſeruos expoſuerunt, vel ratum habuerunt: vel alimenta eis denegauerunt ſi fuerint languidi, aliâs ſecus. 2.*

3 *Alimenta præſtita alicui, ſiue ſit affinis, ſiue non, an & quando repetantur?*

¶ CAP. I.

1 SI à patre. †Poteſt ſic ſummari. Infans expoſitus à patre vel aliquo conſentiente, vel ratum habente hoc ipſo à patria poteſtate liberatur. Idem in ſeruo & liberto, qui ob prædictam cauſam liberantur dominica poteſtate. & idem iuris eſt in prædictis lãguidis cuiuſcunq; ætatis ſic expoſitis, vel cùm eis alimenta denegantur. hi tamen qui prædictis alimenta præſtiterint nullum ius in eis acquirũt. ¶ Caſus literalis. Si à patre vel ab alio patre ſciente infans expoſitus fuerit, contra officiũ pietatis, hoc ipſo filius à poteſtate patris eſt liberatus. cùm hoc caſu libertus efficitur ingenuus: & ſeruus in libertatem eripitur. & hoc idem intellige de lãguidis prædictis expoſitis cuiuſcunque ætatis fuerint: vel ſi alimenta alicui de prædictis perſonis ſcilicet filijs libertis & ſeruis languidis negari contigerit. verumtamen qui hos ſuſcipiunt propter hoc in eorum perſonis ius aliquod vendicare non poſſunt. Bern. ¶ No. j. tex. ꝙ quo ad expoſitionẽ huius. c. paria ſunt patrẽ exponere vel alium eo ſciente. & nomine patris, vel etiam non nomine patris, & patre poſtea habente ratum. ¶ No. ij. bonũ caſum in quo pater propter delictum ſuũ priuat patria poteſtate. ¶ Item no. iij. ꝙ valet arg. de patria poteſtate ad dominicam circa libertatem. Item no. iiij. ꝙ diſpoſitio huius. c. procedit etiam in filijs. nã cũ pater patria poteſtate priuetur, ſequitur ꝙ. c. loquatur de legitimis: quia non legitimos non habet in poteſtate. vt inſti. de nup. §. aliquãdo. & no. in. c. cũ haberet. de eo qui dux.
2 in mat. quã poll. per adul. ¶ †Vltimò no. caſum in quo pater vel dominus priuatur patria poteſtate, vel dominica denegando alimenta filio, vel dominus ſeruo. Sed eſt dubiũ nũquid iſte tex. debeat ītelligi indiſtinctè ſiue deneganť eis ſanis, ſiue languidis. Gof. ītellexit īdiſtinctè dicẽs iſtos tres caſus equiparari. ſcilicet exponere infantem & languidum cuiuſcunq; ætatis. Item denegare alimenta. ſed Inno. Hoſti. & Vincen. reſtringunt hanc literam quando denegantur alimenta eis lãguidis. Idẽ Azo in ſum. huius ti. quod mihi placet. nam maius delictum & magis deteſtabile eſt denegare alimẽta languidis q̃ ſanis: & ideo grauiori pœna afficiendi ſunt parẽtes vel domini. Item in iure expreſſum eſt contra parentes impiè denegantes alimenta filijs. vt in. l. ff. ſi quis à liberis. & de lib. agno. & in præalle. c. cũ haberi. & ideo ceſſat iſta pœna. nam in dubio mitior eſt interpretatio fienda quo ad pœnam incurrendam. vt in regula in pœnis. & in regu. odia. de reg. iur. li. vj. & multùm pondera literam: qa loquitur de infante. habet ergo locum hoc. c. vſq; ad ſeptimum annum quia infantia durat vſq; ad illud tempus,
3 vt in. c. literas. de deſpon. in pub. vide gl. in procemio ſexti. quæ diſtinguit omnes ętates. ¶ † In gloſſ. in verb. *liberatus*. ibi. *ſed reſtituet expenſas*. ſed aduerte: quia glo. non declarat quas expenſas. ſed gl. in. c. vlt. lxxxviij. diſt. dicit ꝙ repetantur expenſę factæ circa puerum in addiſcendo aliquam artẽ, non autem alimenta. videntur eñ cauſa pietatis facta ideo non ſubiacent reſtitutioni vel repetitioni. l. alimenta. C. de neg. geſt. no. xij. q. ij. in. c. ſacrorum. & idem videtur velle Io. An. hîc recitando. ſed tex. videtur in oppoſitum in. l. j. C. e. vbi fit mentio etiã de expenſis circa alimenta. & licet loquatur in ſeruo expoſito. idem eadem ratione in filio & fortius. ſed ꝓ opi. gl. multũ facit. l. patrem. C. de nupt. vbi in vno caſu tantùm reſeruat repetitionem alimentorum. quando. ſ. expoſitus nõ vult ducere in vxorem filiã nutritoris. ergo regulariter non repetũtur. Sed poteſt dici quod aut alimenta ſunt prẽſtita ab eo qui ad hoc tenebatur, vt puta ab eccleſia. & debet alere hos pauperes. & tunc non eſt locus repetitioni etiam præcedente proteſtatione: vt in prẽalleg. c. ſacrorum. & in præalle. l. alimenta. C. de neg. geſt. & quod ibi not. aut ſunt præſtita ab eo qui tenebatur: & tunc aut à cõiuncto, & præſumptio eſt ꝙ voluit donare niſi fuerit proteſtatus. ita loquitur. l. neſennius. ff. de neg. geſt. aut ceſſat ratio coniunctionis: & tunc aut nutritor fuit proteſtatus quod ipſe intendebat repetere. & ī dubio repetit omnes expenſas. vt in. d. l. neſenni?. aut nõ fuit proteſtatus, & ſi facit cauſa pietatis: & hoc conſtat ſaltem ex coniecturis: vt quia erat homo diues vel liberalis: & tunc non repetit alimenta. niſi in caſu. vt d. l. patrem. & hoc procedit dictum glo. aut non conſtat ꝙ fecerat cauſa pietatis, & repetit omnes expenſas. & ſic procedit. l. j. & de hac materia vide bo. gl. in præalleg. c. fi. vbi de hoc. ¶ In gl. pe. ibi. *ſi monaſterium ipſum expulit*. conclude ergo ꝙ aut ſolus Abbas expulit, & non debet puniri monaſterium: quia delictum perſonæ, &c. in regula delictũ. de reg. iur. lib. vj. aut monaſterium expulit, & dicit Gof. ꝙ antèquam aliud monaſterium ingrediat acquirit primo: ſecus ſi poſt ingreſſum. hoc vltimũ placet. Sed dubito de primo. nam ſi fuerit expulſus de monaſterio legitimè non videtur amplius habere communionem cum illo monaſterio. argu. c. ne pro cuiuſlibet. xvj. q. j. ergo eſt ſub poteſtate epiſcopi.

De homicidio uoluntario uel caſuali. Rubrica.

¶ Viſo de homicidio in ſpecie, competenter ſubiũcit rubricã generalem de homicidio. & quia homicidium quoddam eſt neceſſarium, quoddam voluntarium. vt. j. eod. c. ſicut dignum ideo ſubiũcit de vtroq;.

✠ SVMMARIVM. ✠

1 *Immunitate eccleſiaſtica nõ gaudent illi qui in eccleſia propria commiſerunt delictum prætextu habendæ immunitatis.*

2 *Mors vbicunque in canonibus nominatur, intelligitur de ciuili.*

¶ CAP. I.

SI quis. Non poteſt congruè ſummari propter breuitatem & lecturarum varietatem: ſed ſecundum intellectum gloſſ. hoc dicit. Homicida ex propoſito non gaudet immunitatibus eccleſiaſticis. ſed iſte intellectus non procedit de iure. vt in. c. fi. de immu. eccle. vt j. dicam. imò potius debebat ī illo titulo collocari: iõ ad alium intellectum ſic ſummari poteſt. Homicida ex propoſito debet deponi ab altaris miniſterio. vel ſic. Homicida incorrigibilis debet deponi, & tradi curiæ ſeculari vt moriatur. Poſſet & aliter ſummari. vt infra patebit. ¶ Nota ſecundum vnum intellectũ quòd de iure diuino

a re diuino ꝓcedit irregularitas[a] q̃ cauſať ex ꝓpoſito: non autem illa quæ caſu cõtrahiť. vnde illa videť inducta de iure poſitiuo. ¶ No. ꝙ induſtria qñ̃q; ſumiť in malã partẽ. vt hîc. Nam hîc dr̃ interficere ꝑ induſtriã qñ̃ parauit inſidias. vnde verbũ ꝑ inſidias declarat illud verbũ per
1 induſtriam. & dic induſtriam id eſt ex propoſito. ¶ † In gl. ij. in fi. ex hac gl. colligitur primus intellectus ſecundũ quem ſummaui. vt intelligať tex. de laico fugiente ad eccleſiam poſt homicidiũ per inſidias perpetratũ. vt ꝓpter atrocitatem delicti non gaudeat immunitate eccleſiaſtica. ſimile in publico latrone & committente maleficium in eccleſia. hanc lect. ſentit etiam hîc abbas. ſed certè hęc lect. non eſt vera. & licet potuiſſet ꝓcedere olim in veteri teſtamento quo tempore non emanauerunt leges humanæ conferentes immunitatem eccleſijs: hodie autẽ ſecus eſt dicendum. & quod ĩ terris eccleſię debeat gaudere immunitate allego tex. apertum per locũ à ſpeciali in. c. fi. de immu. ecc. vbi dicitur ꝙ committẽtes homicidium in eccleſia vel cœmiterio ex propoſito vt cõ ſequãtur immunitatem non debẽt gaudere ea. vt puniãtur in quo deliquerunt. Nam quia violauerunt ſacrum committẽdo ibi delictum non debẽt à ſacro defendi. & ſic loquitur de homicidio ex ꝓpoſito commiſſo. & ſic priuantur immunitate: quia homicidium commiſerũt in eccleſia: ſecus ſi extra licet ex propoſito. allego ad idẽ. c. inter. eo. ti. vbi dicitur ꝙ fugiens ad eccleſiam quantũcũq; graue delictum commiſit non debet ĩuitus inde extrahi. cũ ergo caſus huius. c. ſecundum hunc ĩtellectum nullibi ſit exceptus: & eſt lex Exodi & non noua, debemus ſtare regulę generali. fortè tamen (vt dicit Inn.) procedebat iſte tex. in altaribus veteris teſtamenti quę non erant tantæ authoritatis quantę ſunt noſtra. Dantur ergo & alij intellectus per doct. vt intelligatur de mortuo per pœnitentiam, vel vt moriatur. ſ. in peccatis ſuis: vel vt deponať: quia depoſitio eſt mors ciuilis. vt. ij. qõ. vij. c. quia ergo. vel ſecundum Hoſt. poſſet intelligi de ĩcorrigibili q̃ debet poſt depoſitionem tradi curiæ ſeculari vt in. c. cùm non ab homine. ſ. de iud. Alij vt Gof. intelligunt literã prout iacet. ſed dicit ꝙ non eſt hęc lex obſeruanda: ſed fuit hîc poſita vt ſciretur. ſed contra hoc facit l. j. C. de ve. iu. enu. & c. ſi apoſtolicæ. de præb. li. vj. nam omnia noſtra facimus quibus authoritatem noſtrã impartimur. ex quo ergo papa interſeruit in hoc volumĩe hanc antiquam legem: & in principio mandauit q̃d deberemus hoc volumine vti ĩ iudicijs & in ſcholis: vnde videtur hanc. l. comprobaſſe. Concludendo ergo poſſumus dicere ꝙ hoc. c. poteſt intelligi tam in laico q̃ in cle
2 rico. ¶ † Primò poteſt intelligi in laico, vt euellať ab altari. i. ab eccleſia & à communione fidelium per excommunicationem. nam vbicunq; in canonibus fit mentio de morte intelligimus de morte ciuili. & poteſt intelligi de morte ideſt. de ſententia excommunicationis: vt optimè ꝓbať in. c. per venerabilẽ. qui fi. ſint leg. vbi lex antiqua incorporata in corpore canonũ faciens mẽtionẽ de morte exponiť, moriatur id eſt per excõicationis ſententiã velut mortuus à cõione hominum ſeparet: & ille eſt ad hoc. tex. no. Fatendum ergo eſt ꝙ tẽpore iſti⁹. l. & quo ad literã intelligatur de morte naturali. ad hoc ꝙ le. & no. xvj. q. j. c. placuit. ſed poſt q̃ incorporata eſt in canonibus: tunc debet intelligi ciuiliter: qa canon nõ im
b ponit mortẽ naturalem: imò prohibet clericũ intereſſe. vt in. c. ſententiam. ne cleri. vel mo. Secundò principaliter poteſt intelligi in clerico qui propriè euellitur ab alteri cũ ipſe nõ ſit affixus & obligatus altari. & poteſt intelligi hodie dupliciter. Primò de depoſitione quæ eſt quædam mors ciuilis. Secundò poſſet intelligi de morte naturali. vt quando homicidium eſt ita qualificatum, vt non videatur ſufficere ipſa depoſitio. tunc eñ debet deponi & tradi curię ſeculari vt moriatur: vt dixi in. c. j. de
c his qui fi. occi. & plenè in. c. at ſi clerici. de iud. vbi allego iſtum tex. pro concor. & c. nouimus ĵ. de verbo. ſignifi.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Fures poßunt impunè occidi ſi non poßunt aliter capi. intelligе ab illis quibus fit furtum.*

2 *Occidens aliquem vt liberet ſe & ſua non punitur, vel etiam vt liberet res tantùm: & hoc vltimo caſu non punitur ſcilicet in foro contentioſo, ſecus in foro animæ.*

3 *Occidẽs illũ qui de iure poſitiuo veniebat occidẽdus, tenet ĩ foro aĩæ, ſecꝰ ſi de iure naturali, vel diuĩo: qa ĩ nullo foro punit.*

4 *Irregularitatẽ nec pctm̃ incurrit presbyter. interficiẽdo aliquẽ ad neceßariam defenſionem ſui corporis ſecus rerum ſuarum.*

¶ CAP. II.

INterfeciſti. Ponit pœnitentiam occidẽtis latronem cùm ſe poterat aliter liberare. Si verò aliter liberare ſe non poterat non tenetur agere pœnitẽtiam, niſi ad cautelam. Et ſecunda pars ibi. *Si autem*. ¶ Caſus literalis. Dubitabatur circa furum occiſores qua pœna eſſent puniendi. & reſpondetur ꝙ ſi qs interfecerit furem vel latronẽ, quem capere poterat abſque occaſione. xl. dies in pane & aqua pœniteat, & alia facere debeat quæ in litera ſequuntur. Si verò ſine odio liberando ſe & ſua huiuſmodi hominem interfecit, conſequetur indulgentiam: quia ad imaginẽ dei factus erat & ſi aliq̃d ieiunare voluerit bonum erit & eleemoſynã faciat. Si autem presbyter hæc eadem fecerit non deponatur: tamen quandiu viuit pœnitẽtiã agat. Ber. ¶ No. ta. j. differentiam inter furem & latronem. nã poteſt dici ſecundum Hoſtien. quod nocturnus dicitur fur à furno. i. nigro. quia incedit ĩ tenebris & de nocte. Latro verò de die. & datur verſus. Tempore nocturno fur capit latro diurno. In iure tamen capiuntur ſynonimè ſeu eq
1 uocè. ¶ † No. ij. ꝙ vbi latro vel fur poteſt comprehẽdi non poteſt impune occidi: & ex hoc debet limitari tex. iuris ciuilis in. l. itaq; ff. ad leg. aquil. & c. ſi perfodiens ĵ. eo. vt nocturnus latro poſsit occidi qñ. ſ. non poteſt cõ b prehendi ſine occaſione. & multum põdero literam ibi. *comprehendi poterat*. quia non refertur ad illum cui damnũ fur conabatur inferre: ſed loquitur generaliter. ¶ Ex quo infero quod licet non poſsit comprehendi de nocte, ex quo tamen fuit cognitus, & per iudicem poſſunt bona rehaberi, ꝙ tunc nõ debet occidi etiam de iure ciuili. & facit pro eo quod no. Bar. in. l. furem. ff. ad. l. cor. de ſica. quod bene not. nam eadem eſt ratio in fure nocturno qui cognoſciť & eſt ſoluendo, ſicut in fure diurno qui non poteſt occidi quia cognoſcitur. ¶ No. iij. ibi *paruis piſculis*. ꝙ tempore pœnitentiæ non debet qs vti cibis exquiſitis & voluptuoſis. pro hoc vide bonũ text. iiij. diſtinct. c. deniq; nam cibi quadrageſimales inducti ſunt ad macerandum carnem & cohibendum libidinẽ & concupiſcentiam: ideo non debent eſſe multum deli
2 cati. alıâs parũ prodeſſent. ¶ † No. iiij. ſingulariter text. ibi: *te tuaque liberando*. quòd tunc quis excuſatur ab occiſione furis etiam nocturni quando fecit vt liberaret ſe & ſua. ergo pro rebus tantùm liberandis non licet occidere furem etiam nocturnum: nam iſta ponuntur hîc copulatiuè: non ſufficit ergo altera pars. & ita tenet glo. xxiij. qõ. iij. c. in principio. Et aduerte quod b nemo põderat iſtum tex. quod ſit contra opin. legiſtarum: vt in præalleg. l. furem. & maximè contra Bart. in. l. j. C. vnde vi. dicunt enim communiter quod ſi bona aliter ſaluari non poſſunt licitum eſt occidere furem. & pro illa opi. facit tex. in cap. ſequen, vbi fit mentio de illa. l. ciuili. ſed ſaluando opin. illam legiſtarum poſſumus dicere quod in foro ſeculari contentioſo procedit illa opi. ꝑ tex. in. l. itaq; præalleg. ſed propter hoc non euitatur pctm̃: vnde c in foro pñali debet imponi pœnitentia. c vt ꝓbatur

✣ SEBA. SAPI.
a ¶ Irregularitas. An & quando irregularitas ſit de iure diuino. vide Fel. ĩ. c. fi. col. ñ. ver. extra materiã. ſ. de maio. & obe. & ĩ. c. ad audientiã. col. j. verſi. ſed aduerte. ĵ. eo

✣ SEBA. SAPI.
b ¶ Et aduerte. Ad hoc fundamentũ. Abb. reſpõdet Iaſ. in. l. vt vim. col. v. ver. ſed contra iſtã concluſionẽ. ff. de de iuſti. & iur.

✣ SEBA. SAPI.
c ¶ Pœnitentia. vide Feli. in. c. j. col. j. de præſcrip. in. c. q̃ in eccleſiarũ. col. iiñ. de conſti. Ang. de are. in trac. maleficiorũ. in verſ. cheme ha adulterato la mia dona,

a ¶ A pcō, homnici dñ. alʒ multū dubi taui sup veritate il li⁹. q. an occidēs illū q de iu. veniebat occidēd⁹ teneaʒ ī fo ro cōscīę. & hoc iō qa īuenio doc. con trarios. nā. d. Ia. ī. l. a vbi pctm̄ ī. v, co, C, de trāſ. tenet ꝙ nō referēs qſdā idē te nere. Sed cōtrariū ipſemet voluit ī. l. 3 vt vim. ī, vj. col. de iuſt. & iur. Veritas eſt iſta quā elicio ex dictis Abb. hic vc3 ꝙ ſi occido illū q de iu. naturali vel diuīo poterat occidi: puta ad meā neceſſariā defēſio 4 nē. & tūc euitabo peccatum, vt etiā vult Abb. ī. c. olim el. j. ī nu. 17. ſ. de reſ, ſpo. aut ille poterat occidi de iure poſitiuo: vt bāniti & ſimiles: & tūc teneo ī foro aīę iſtā cōtra rietatē de q. ſ. poſui lati⁹ ī. d. c. olim. ſed nō cōſideraui p̄dictā diſtīctionē quā nota qa null⁹ ponit & ē vera ſicut de⁹ ē ī cœlis. Aen, de fal,

b ¶ Statuto. Nota. ꝙ cōmittēs homicidiū licitū nō dr̄ cōmittere homicidiū. ꝙ 1 no. ꝓpter ſtatutū. vide ca. ille. gladiū xiij. q. iiij. vbi non 2 dr̄ capere gladiū il le q iuſtè capit gla diū. & vide Bal. C. ex q. cau. ifa. irr. ī. l. decuriōes. An. Bar.

SEBA. SAPI.

c ¶ Qd' dies. Vide Bal. ī. l. vnica. C, de emēda. iuſti. col. & Ang. ī. l. j. C. de cuſto. reo. Bal. & Sal, ī. l. fi. C. de his q. vt indi. Bald. Imo. & 1 Alex. ī. l. titi⁹. ſ. luci⁹. ff. de lib. & poſt hu. Albe. de roſa. ī ſecūda parte ſtatu torū. q. vij. Pau. de caſt. Alex. & Iaſo, ī. l. more romano. b ff. de ferijs. 2

SEBA. SAPI.

d ¶ Cū iuramēto. ad c exornationē hui⁹ text. vide multa p Iaſo. ī. l. ita ſtipulatus. magna. colū. ij. verſi. tertiò princi paliter aduerte. ff. de verbo. obligat. poſt Alex. ibi.

optimè hīc. & pro hoc optimè faciunt in ſimili not. ī. c. inter. xxxiij. q. ij. nam de iure ciuili pater poteſt occidere filiā adulterā. & etiam marit⁹ certo caſu. vt. l. ꝙ ait. & l. neq in ea. ff. ad. l. iul. de adulte. & tamen in foro animę & quo ad deū peccāt: imò imponit eis grauis pœna: vt ī. c. admonere. xxxiij. q. ij. iō glo. ſingulariter in. d. c. inter. dicit. ꝙ propter conceſsionē iuris ciuilis non excuſatur qs à peccato homicidij[a] ꝙ intellige niſi conceſsio ſit rōnabilis & diuino iuri conſonans. & pro hoc tex. in. c. ſuſcepim⁹ ꝯ. eo. vbi dicitur ꝙ potius debet quis relinquere tunicā & pallium & ſuſtinere iacturam rerū q̄ aliquem interficere. ¶ † Vltimò collige ꝙ inter genera bonorum ſeu pia opera multum valent larga eleemoſyna & ieiuniū: ex ieiunio enim multa vitia comprimunt & mens eleuatur ad cōtemplationē. ¶ In glo. in ver. toro. in fine intelligit ergo gl. tex. de toro coniugali. vt ſit ſenſus qđ debet abſtinere à toro coniugali. i. à coniuge. & tunc intelligitur vt ipſe non exigat debitū. poteſt intelligi ſecū dò ſecūdum alios doct. de toro materiali. vt tēpore pœnitentię nō dormiat in lecto, ſed in bancho. ¶ † In gloſ. ſi. in ſi. ex hac gl. colligitur duplex intellectus ad finē literę. Primus vt intelligatur qñ ſacerdos interfecit alīū defendendo ſua, vt non puniaʒ ita grauiter ſicut ſi ſine defentione commiſiſſet homicidiū. irregularis tamen eſt, ſed cum eo poteſt diſpenſari circa beneficium. & no. gl. vt non liceat clerico interficere latronem pro reb⁹ ſuis ſaluandis. ſed ſi fecit agitur ſecum miſericorditer, vt ſaltem diſpenſetur vt retineat beneficium. Secundus intellectus eſt. vt intelligatur quādo ſacerdos non poterat aliter euitare mortē niſi interficeret ſuum aggreſſorē, ſed tenendo hunc intellectū oportet intelligere vt agat pœnitentiam ad cautelam non ad neceſsitatem. qa ſic interficiendo nullum peccatum nullamq irregularitatem incurrit. vt in cle. j. eo. tit.

SVMMARIVM.

Homicida qui interficit aliquem ob neceſsariam defenſionem ſui vel ſuarum rerum, non comprehenditur ſub ſtatuto loquēte de homicidio.

Nox quando dicatur eſſe, ad hoc vt ſciatur quando delictum ſit commiſsum de nocte vel die?

¶ CAP. III.

SI perfodiēs. Non occidit fur diurnus ſine culpa ſed nocturn⁹ ſic. Et primò ponuntur verba. Exodi ſecundò. verba Auguſtini exponentis. Secūda ibi: *Intelligitur.* ¶ No. j. ꝙ poteſt fur appellari nedum quando furatur de nocte. ſed etiam de die: vt clarè probatur hīc, & facit ꝓ eo ꝙ dixi. ſ. c. proxi. vt fur & latro ſumantur equiuocè, & ſunt ſynonima. ¶ † No. ij. ꝙ occiſio hominis licita nō ꝓtinet ad homicidium: quia homicidium ſecundum communem vſum loquendi ſonat in delictum: licet aliud ſit ſecūdum vocabuli etymologiam. & optimè facit iſta litera ad ſtatutū inhabilitans homicidam ad certū actum vt comittens homicidium licitū nō includatur ſub ſtatuto. [b] quod bene no. ¶ † Vltimò allegatur iſta litera ad ꝓbandū ꝙ dies [c] dicatur poſt ortū ſolis vſq ad occaſum. Et adducit litera ad quæſtionē ſtatutorū Italiæ, q̄ communiter duplicant pœnam committentium maleficiū de nocte: quidam interfecit aliquem in crepuſculo vel in aurora quādo erat aliqua claritas diei, licet ſol adhuc non eſſet ſuper terram. nunquid dicatur maleficiū commiſſum de die vel nocte? facit iſte tex. inquantum attribuit actum diei duntaxat poſt ortum ſolis: an verò dicatur fur nocturnus, & nō diurnus. ad idem. c. j. de treuga & pace. de off. dele. c. conſuluit. In contrariū facit iſte tex. ibi. *quod poterat diſcernere, &c.* tūc ergo dicitur dies cū quis poteſt alium diſcernere: ſed immediatè poſt occaſum ſolis, vel parum ante ortum ſolis: ita diſcernitur quid, ſicut poſt ortum vel ante occaſum. ergo debet attribui diei. Item nox dicitur à tenebris, dies à luce: ſed de ſero ſaltem aliquantulū poſt occaſum ſolis eſt claritas & non tenebræ: ergo non poteſt dici nox. poſſet etiā argui quod iſte caſus ſit omiſſus à ſtatuto: quia propriè illa hora non eſt dies neq nox: quia non ſunt tenebræ ſicut in nocte, neq claritas ſicut quando ſol eſt ſup terram: ergo relinquitur ſub terminis iuris cōis: vt in. c. ſuſceptum. de reſcriptis. lib. vj. & l. commodiſſimè. ff. de liberis & poſthumis. Ioan. And. refert hanc quęſtionem fuiſſe diſputatam & determinatam pro prima parte: & illam ſequitur Bart. in. l. aut facta. ſ. tempus. ff. de pœnis nō tamen alleg. Io. an. hīc tenere oppoſitum. nam Io. an. dicit primò aduertēdum an in loco ſit aliquod ſignum campanæ diſtinguens nocte à die. prout cōmuniter eſt in iſtis ciuitatibus popularibus: & tunc iſtud ſeruandū: aut ceſſat tale ſignum. & erit arbitrariū. vnde iudex conſiderabit an eſſet tanta claritas vt attribuatur diei, an tā ta obſcuritas vt attribuatur nocti. In dubio dicit mitiorem partem eligendam. & communiter cum hoc dicto tranſeunt canoniſtæ: licet do. Anto. non faciat mentionem. d. Bart. & hoc dictum mihi placet. & pro eo facit in arg. ꝙ dicimus de hermaphrodito: vt attribuaʒ illi ſexui in quo magis caleſcit. vt. l. quærit. ff. de ſtatu homi, & c. hermaphrodita. iiij. q. iij. Item ratio legis eſt conſiderāda. vt patet hīc ibi: *quia poterat diſcerni, &c.* vbi optimè probatur quòd dies dicitur poſt ortū ſolis: qa poterat diſcerni. vbi ergo eſt tanta claritas ꝙ poſsit diſcerni debet illud tēpus attribui diei: & idem dicendum in obſcuritate. ¶ In gl. in ver. *legibus.* in fin. & de hac materia dicetur ꝯ. eodem ī. c. ſignificaſti. aliquid no. Bart. in. l. j. C. vnde vi. aliquid in. c. olim. ſ. de reſti. ſpol. & eſt bo. tex. ꝓ vltima opinio. gloſ. in. l. ſi ex plagis. ſ. tabernarius. ff. ad. l. aquil. ¶ Quero quid intendit litera ibi: *quoquo modo.* Solu. dicit Ioan. Andr. exponendo ſiue ſe defendat ſiue nō ad hoc. c. tua ꝯ. eo. quaſi velit iſta litera quod fur nocturnus poſsit impunè occidi, ſiue ſe defendat, ſiue non: ſed puto quod debeat intelligi ſecūdū ea quæ dixi in. c. proxi. vt not. Bart. in. l. furem. ff. de fica. quando ſcilicet fur nocturnus non poteſt comprehendi ſine occiſione: & intellige prout dixi in. c. prędcedenti. nam quo ad pœnitētiam videtur dicendum: vt ibi dixi.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum quantuncunque generale non comprehendit illicita. 2.*

¶ CAP. IIII.

d 1 CVm iuramento. [d] ¶ † Iuramentū generale non extēditur vt quis teneatur ad homicidium vel ſic. Sub generali pol licitatione ſeu promiſsione etiam iurata non venit illicitum. ¶ Caſus literalis. Herodes cum iuramento ꝓmiſit puellæ ſaltanti dare quicquid peteret illa etiam ſi dimidiam partem regni poſtulaſſet. Puella illa conſilio ac iuſſu matris petijt caput Ioann. & accepit. dicit Hieronim⁹. ſi propter iuramentum hoc feciſſe dicat: nunquid ſi patris vel matris poſtulaſſet interitum: factur⁹ eſſet hoc vel nō? quaſi dicat non feciſſet. ergo ꝙ non feciſſet in ſuis contemnere debuit in prophe ta. Bernar. ¶ No. j. de ſignificato huius verbi pollicitus nam dicimur pollíceri quando non prędcedente rogami ne aliqua promittimus. propriè enim ꝓmittere eſt præcedente rogamine. & ſic etiam differt pollicitatio à pacto nudo: quia pollicitatio eſt vnius, pactum duorum. l. pactum. ff. de pollicita. no. gl. in cle. ne romani. de iureiu.

2 ¶ † No. ij. quod ſub generali iuramēto non venit illicitum. concor. c. j. de iureiur. lib. vj. & c. quintauallis. & c. veniens. ſ. eo. tit. de iureiur.

Homicida

SVMMARIVM

1 *Homicida dicitur etiã ille qui dat ſortilegia ſiue malias vel venena ad bibendum ad hoc ne ſoboles naſcatur.*
2 *Homicida eſt ille qui dat ad bibendum pocula amatoria: ſi illa quæ ſumpſit mortua eſt licet præter intentionem dantis.*
3 *Irregularitatem non incurrit homicida mentalis.*
Animam ſumunt maſculi in vtero matris poſt. xl. dies. fœmina verò poſt octuaginta.

¶ CAP. V.

1 SI aliquis. ¶ † Homicida eſt q facit vl dat ſortilegia, vel venena ſterelitatis. ¶ Caſus literalis. Poſtulabatur quæ pœna eſſet infligenda facienti vel danti ſortilegia vel ſterilitatis venena? Et reſpondetur ꝙ ſi quis cauſa libidinis explendæ vel odio homini aut mulieri aliquid fecerit vel dederit ad potãdũ vt nõ poſsit generare, vel cõcipere, vel quod ſoboles nõ naſcatur. vt homicida teneatur. Ber. ¶ No. j. ar. ꝙ ex ſortilegio poteſt quis reddi impotens ad generãdum vel cõcipiendum. pro hoc facit litera ibi: *aliquid fecerit, &c.* nã cum poſtea ſubmittit. *vel ad potandum, &c.* infertur ꝙ primum dictum intelligitur quando hoc facit per in cãtationem. ¶ No. ij. ꝙ diſpotio huius tex. procedit ſiue qs fecerit hoc cauſa explendę libidinis, ſiue odij meditatiõe pone exemplum in primo ſecundum Ioan. Andr. mulier fortè eſt talis quam non decet apparere prægnantem. vñ procurat hoc fieri vt poſsit vacare libidini: dic quod aliqui faciũt ꝓpter paupertatẽ. vt euitẽt ſobolẽ: licet matrimonium ad hoc fit inſtitutum propter procreandam ꝓlem. Exemplum ſecundi quando facit ex odio vt ſuccedat fortè abinteſtato, vt ĩſtituatur ab illo decedente ſine filijs, vel forſan vt vxor ſterilis ſit inuiſa marito vel econ
2 tra. ¶ † Sed quęritur quid ſi non ex odio ſed amore? dicit Vin. ꝙ idem: & dic ꝙ iſti qui dant poculum amatorium
a grauiter puniuntur.[a] & ſi inde ſequitur mors licet cõtra intentionem tenentur de homicidio. vt in. l. ſi quis aliq̃d .§. qui abortionis. ff. ad leg. corne. de ſica. ¶ In gloſſ. prima in fine ibi. *quantum ad pœnam legalem.* tamen grauius puniuntur ſi habebant animum. de quo dic vt in iuribus al-
3 leg. in priuilegio. ¶ † In eadem gloſſ. ibi. *ſed non eſt irregularis.* Nota ex hoc & ex eo quod ſequitur in glo. quod non contrahitur irregularitas niſi actu homo interficiatur. ex ſola enim voluntate non eſt quis irregularis. quod tenet hîc Gof. licet aliud ſenſerit Ioan. And. de pœniten. diſtin. j. c. periculoſę. ſed poteſt ſaluari opin. Ioan. Andr. in irregularitate indiſpẽſabili quando dicatur partus animatus vel non. vide. v. diſtinct. in princip. & glo. in ver. xl. quæ dicit ꝙ poſt. xl. dies partus eſt animatus in maſculo. in fœmina verò poſt. lxx.

SVMMARIVM.

1 *Pœna quando nõ reperitur limitata, eſt imponenda ſecundũ circũſtantias delicti, ex quibus pœna vel augetur vel minuitur. 2.*
3 *Delictũ mẽtale ẽt in foro cõſcientiæ mitius punitur quã actuale.*
4 *Conſentiens in foro animæ mitius punitur quam agens.*
5 *Socius criminis præſumitur qui cũ poſsit non obuiat delicto.*
6 *Conſentire delicto & auxilium præſtare cenſetur etiam ille qui cuſtodit veſtes delinquentium.*
7 *Peccatũ nõ remittitur ex eo ſolo quod quis reſtituit rẽ furatam.*
8 *Reſtitutio malè ablatorũ incertis perſonis: ſufficit quod fiat pauperibus, & per illum qui abſtulit & occupauit.*
9 *Delictum ſi fuerit pluries ab vno perpetratum cũ eodem an teneatur pro vno vel pluribus delictis?*
10 *Irregularitatem incurrit clericus ex ſolo conſenſu & auxilio præſtito ad homicidium: licet ipſe manum non iniecerit.*
11 *Mandans an teneatur de delicto?*
12 *Homicida poteſt per papam diſpenſari vt poſtea promoueatur ad ſacros ordines: licet hoc cũ difficultate cõcedatur. 13. in minoribus autẽ per epiſcopum diſpenſatur ĩ. j. eo. c. proxi. & vl. no.*
Papa non diſpenſat contra legem diuinam.
14 *Irregularitatem nõ incurrit clericus ſi aliquem interfecit ne interficiatur: ſecus ſi ad defenſionem alterius vel rerum ſuarũ: vel vbi neceſsitas fuit euitabilis.*
15 *Conſulentes vel auxilium præſtantes, an & quando teneantur etiam vnus pro omnibus in foro tam pœnitentiali quam contẽtioſo ad omnimodam reſtitutionem totius damni?*
Interdictum vnde vi: & actio de dolo non dantur contra conſilium dantem: niſi principali non exiſtente ſoluendo: vel ſi cõtra eum non poteſt agi.

¶ CAP. VI.

SIcut dignum. Prẽmitte ꝓ intellectu iſtius. c. qd papa mandauit epiſcopo exonen. quatenus abſolueret oẽs occiſores beati. Tho. & alios qui fuerant in eius morte culpabiles: epiſcopus verò cõmiſſarius reperit varios varijs culpis aſtrictos. vnde dubitauit de pœnitentia iniungenda tempore abſolutiõis. & ob hoc conſuluit papam qui ſibi reſpon. vt habetur in litera. & aliter non ſummat Io. An.
1 propter prolixitatem literæ. ¶ † Sed poteſt ſic ſummari de. §. in. §. ĩ pœnitentia imponenda iudex debet attendere circunſtantias ex quibus augetur vel minuitur delictum hoc dicit vſque ad. §. *illi autem qui animo.* Socians homicidam animo occidẽdi: licet manum non apponat: ſi tamẽ ex ſua cauſa mors ſequuta eſt tenetur ferè pari pœna cũ homicida. hoc dicit vſq; ad. §. *illi etiam qui non vt ferirent, &c.* qui ſociat homicidam tantùm anino prohibendi ne impediatur tenetur paulo minori pœna hoc dicit vſque ad. §. *qui verò ſe aſſerunt, &c.* Incitans alium ad homicidiũ minus punitur q̃ homicida: ſecus autem ſi ĩcitauit ad certum homicidium. nam eo ſequuto tenetur vt homicida. hoc dicit vſq; ad. §. *hi quoque.* Cuſtodientes ſarcinas occidentium ſcientes eos ſicarios non ſunt immunes à pœna homicidij. hoc dicit vſq; ad. §. *eos inſuper.* Occupans bona occiſi non per hoc tenetur de homicidio. & non ſufficit occupanti quod eroget illa pauperibus cũ potuerit illa reſtituere eis quorum conſtat eſſe. hoc dicit vſq; ad. §. *illis præterea, &c.* Participantes interfectoribus in excõicatione diuerſimodè puniuntur iuxta modum participationis hoc dicit vſq; ad. §. *clericos.* & in iſto. §. vſq; ad fin. ponitur pœnitentia clericorum præſtantium prædictæ morti conſilium, auxilium, vel fauorem. ¶ Caſus literalis. Rex Angliæ ad ſuggeſtionem quorundam fecit occidi archiepiſcopum Cantuarien. quorum quidam venerunt ad cõfeſsionem ad epiſcopum exoñ. quæſiuit epiſcopus exoñ. qualiter cum illis eſſet agendum? Reſpon. ei pa. determinando pœnam de illis: & omnibus ſuis adhęrentibus: vt clarè ex text. capere poteris quem per te vide Bernard.
2 ¶ † Not. j. in prin. multas circunſtantias quę attendi debent per ſacerdotem tempore pœnitentiæ imponendæ quę habent augere vel minuere delictum: vt quãtitas delicti, & qualitas: ętas: delinquentis ſcientia: ſexus: conditio vt ſi ſeruus vel liber: ſecularis vel religioſus, in ſacris conſtitutus vel in minoribus, & ſic de ſimilibus. Item tẽpus delicti. an tempore orationum vel ieiuniorum, & locus, an loco ſacro vel religioſo vel prophano: & ſic de ſimilibus. vide bo. tex. de pœ. di. v. in prin. dic etiam quod principaliter debet attendi animus delinquentis. nam ſecundum qualitatem comtemptus menſuramus quantitatem reat9. de quo vide bo. gl. in. c. cũ quidam. de iureiur. & in c. hõ chriſtianus. xl. diſ. Et ex his infertur ꝙ pnĩa eſt regulariter arbitraria. non enim põt dari certa regula. cũ ſecũdũ varietatẽ aĩorũ & circũſtantiarũ maior vel minor ſit pnĩa iniungenda. & ob iſtam cãm in pœnitentijs ẽt iure taxatis põt ſacerdos recedere & aliam pnĩam arbitrari: vt c. deus qui. & qđ ibi not. de pœ. & remiſ. & in. c. menſurã.

a ¶ Puniuntur. Ad de Ioã. de Ana. cõſilio. j. Andr. ſicu. conſi. xxvij.

de pœ.di.j.& vide ibi bo.gl.quid ſi ſacerdos in arbitrando imponat minorẽ pœnam debito,ita ꝙ malè arbitretʳ? Poteſt etiam ſacerdos ex poteſtate ſibi cõmiſſa aliquãtulum diſpenſando minuere de pœna debita.vt eſt pulcher text.Auguſtini de pœ.diſt.j.c.quẽ pœnitet.& ideo bonũ eſt vt ſacerdos in impoſitione pœnæ diſpenſet cum confitente circa reſiduum pœnæ ſi maior eſſet imponenda.

3 ¶ † In §. *illi etiã*. no.j. ſingulariter iſtum text.licet ad hoc non ſoleat induci.quod etiã in foro pnĩali ex ſola voluntate deliberata cõmittendi delictũ delicto nõ ſequuto licet per impotẽtiã facti non debet quis puniri ſicuti ſi delictũ actu fuiſſet perpetratũ.& ſic etiã quo ad deũ voluntas mala non habeʳ pro facto,ſed minori peccato & minori pœna aſtringunʳ.per hoc vide notabilẽ gloſſ.in.c.ſi cui.de pœ.diſtin.j.Iura ergo quæ videtur innuere oppoſitũ.intellige ꝙ paria ſunt quo ad interitum ſalutis æternæ:ſed quo ad quantitatem ſupplicij differunt.nam continuatio operis aliquid addit.& hoc voluit iſte tex.ibi. *ſi de illa captione mors eius ſequuta fuiſſet,&c.* quod bñ notabis. ¶ † Secundò intelligo ꝙ p̃ſtans[a] opẽ ad delictũ : ex quo non fuit principalis videtur aliquantulũ minori pœna puniẽdus.hoc nota ꝓ limitatiõe illius regulæ.faciẽtes & cõſentientes,&c.nã vides hîc tex.notabilẽ alleuiantem in foro animæ pnĩam in conſentiente : quod bene nota.

4 a

¶ In §. *illi etiã*,&c. Nota quod præſtans opem vt delictũ non impediaʳ non teneʳ tanta pœna in foro animę ſicut qui delictum principaliter cõmiſit. ¶ † Itẽ collige ꝙ non obuians delicto cũ poteſt præſumiʳ ſocius[b] delinquentis. & ſic tenetur quis ad repellendũ iniuriã inferendam proximo.ad hoc de ſen.excom.c.dilecto.li.vj . &.xxiij.q.iij.c.qui poteſt. ¶ In §. *qui verò*.no.ꝙ prouocans aliquem in odium & detrimentũ alterius delicto poſtmodũ inde ſequuto tenetur de delicto:nam qui prouocauit ad odiũ in genere non tenetur de delicto poſtmodum perpetrato:ſed minori pœna.ſecus ſi incitauit aliũ ad aliquod ſpecificum delictum poſt perpetratũ. ¶ † In §. *hi quoque*. no. ꝙ præſtans aliquod auxilium quantũcũq; modicũ in delicto committendo teneʳ etiam ſi cuſtodit veſtimenta delinquentium. ¶ † In §. *eos*. no.ꝙ occupanti bona alterius non prodeſt ſola reſtitutio:ſed pro delicto iam commiſſo debet imponi pœnitentia. non ergo remittiʳ peccatũ ex ſola reſtitutione ablati:ſed debet imponi pnĩa pro iam commiſſo. ¶ † Item no.arg.opti.ex eo.text. ꝙ obligatus ad reſtitutionem liberaʳ reſtituendo pauperibus non ſuperſtitibus illis quibus facienda eſt reſtitutio illa.& facit eleganter iſte tex.pro opi.illa ꝙ non ad eꝑm ſpectet reſtitutio & diſtributio malè ablatorum : ſed illemet qui occupauit poteſt pauperibus reſtituere,& in foro aĩæ liberatur.de quo plenè dixi in.c.cũ ſit.s̃.de iudæ. ¶ † In §. *illis*. no.ꝙ participans excõicato eſt puniẽdus plus vel minus ſecundũ tẽpus participationis. Ex quo infertur ꝙ quantò quis magis pſeuerat in peccato.tantò eſt maior ei pœnitentia imponenda.debet ergo ſacerdos conſiderare tẽpus perſeuerantię in delicto:& facit pro queſtione quam ponit gl.in.c.imitare.vj.q.j. nunquid pluries delinquens cũ eadem muliere teneatur ex vna vel multiplici fornicatione? nam perſeuerãtia aggrauat.vt hic patet.& dicit alibi tex. ꝙ tantò ſunt grauiora peccata quantò diutius infelicem animam detinent alligatam:vt in.c.cũ in eccleſiæ.& in.c.non ſatis.de ſimo.& in.c.ſi.de conſue.Itẽ conſiderantur alia de quibus hîc in tex. ¶ † In §. *clericos*. no.clericum deponendum non ſolum ex homicidio facto commiſſo:ſed etiam ex ſolo conſilio ad homicidium cõmittẽdum impenſo.Item ſi clericus exhibet præſentiam ſuã ad homicidiũ cõmittendũ non efficitur irregularis . ſi ergo clericus vnà cum alijs vadit ad impugnandum aliquem, efficitur ipſe irregularis: licet homicidium per alios fuerit perpetratum. & licet ipſe non appoſuerit manum. de quo vide bonum dictum Inn.in.c.pe.j.e. vbi dicã. ¶ Item no.ꝙ depoſitus non poteſt in eccleſia ſeparatim cantare.

11 vide quod no.Inn.in.c.fi.de exceſ.præla. ¶ † In gl.in ver.

c *conſiliũ*.[c] no.gl.quæ magiſtra eſt in ſua materia. & ad hãc materiam adde gl.no. Innj̃.eo.in.c.ad audientiam .& i.c. pej̃.eo.& dicit hîc Io.And.ꝙ aſſeſſores fori ciuilis multũ vtũtur hac gl.inducẽtes eam ad intellectum ſtatutorum punientium homicidas,vt verificentur etiam in prẽcipiẽtibus fieri homicidium.ꝓ hoc.l.ſi quis id qđ.ff. de iuriſd. om.iud.&.c.ſi quis ſuadente.xvij.q.iiij.iũcto.c.mulieres. de ſen.exc.vide no.ꝑ Bar.in.l.aut qui aliter.§. hæc verba. ff.qđ vi aut clam.& in.l.hæc verba.ff.de adulte.& in.l.nõ ſolũ.ff.de iniur.& dicit Io.And.hoc procedere niſi ſtatũ aliquid exprimat per qđ videaʳ requirere homicidiũ reale : vt ſi dicit ſi quis homicidiũ manu commiſerit vel enſe vel quid ſimile:tunc ſtatutum non comprehẽdit mãdantem.alleg.in.c.in noſtra.de iureiur . quaſi velit dicere ꝙ ſtatuta ſint ſtricti iuris vnde debet intelligi in proprio caſu:& eſt notabile dictum ſi eſt verũ:ſed ad prẽſens dubito per.c.ſi quid,prẽalleg.vbi dicitur ſi quis manus iniecerit,&c.& ſic exigit iniectionem realẽ.& tamen in pœna comprehenditur mandans:vt in.c.mulieres.de ſen. excõ.ſed de materia vide latius in locis p̃alle. & aliquid i.d.

12 c. mulieres.tene tamen menti dictum.Io.And. ¶ † In ea. gl.ibi. *& cũ tali nunquã diſpenſatur* . iſta gl.ſentit ꝙ cũ homicida voluntario non poteſt diſpenſari etiam per papã & pro ea facit:quia irregularitas cauſa ex homicidio videtur de iure diuino:iuxta illud dominicum. Non ædificabis mihi templum:quia vir ſanguinis es tu:vt in gl. iſta habetur:& de conſe.diſtin.j.in prin.ſed papa non diſpenſat cõtra legem diuinam.xxv.q.j.c.ſunt quidam.Sed Hoſtien.hîc & communiter docto.tenent oppoſitum[d] . dicentes quod iura dicentia ꝙ cum homicida non diſpenſatur debẽt referri ad difficultatem.quia de facili non diſpenſatur cum talib⁹:imò cum magna difficultate: tamẽ papa diſpenſare poteſt ſi vult:quia videtur ſibi permiſſũ à lege diuina.vt in.c.propoſuit de conceſ.pręben.Item in veteri teſtõ reperitur diſpenſatum cum phinees nepote Aaron qui commiſit duplex homicidium: tamen poſtea ſibi permiſſum fuit adminiſtrare diuina.Item Paul⁹ apoſtolus homicida fuit : & tamen poſtea miniſtrauit & aſſumptus fuit ĩ apoſtolum.vnde pręſumendum eſt deum voluiſſe:vt etiam vicarius ſuus poſsit ex cauſa diſpenſare facit quod no.Innocẽ.de voto.ĩ.c.quod ſuper his. & hoc

13 not. ¶ † In eadem gloſſ.ibi . *de miſericordia toleratur* , dic de miſericordia,id eſt diſpenſatione : quia requiritur diſpenſatio.& placet hoc dictum gloſſ.Hoſtienſ.tamen refert quoſdam tenere quod poſt peractam pœnitentiam poterit iſte in ſuſceptis miniſtrare : ſed ad maiores ordines non promouetur ſine diſpenſatione: vt in capit. ſtatutum. allega.in gloſſ.varietas ergo opinio. ſurgit ex intellectu illius capitu.opinio tamen gloſſ.eſt tutior:vt exi

14 gatur diſpenſatio. ¶ † In eadem gloſſ.in fin.licet enim inter antiquos olim eſſent diſceptationes quando homicidium eſſet commiſſum ex neceſsitate ineuitabili.vt quia non valebat clericus aliter euitare mortem, hodie determinatum eſt in clem . vnica.eodem titulo vbi dicitur quod talis nullam irregularitatem incurrit . poſſet ergo talis clericus immediatè poſt occiſionem miniſtrare . & licet gl.ponat exemplũ nimis ſtrictè de clerico tenẽte gladiũ ĩ manu ad defendendũ ſe à pagano irruẽte ĩ eũ.tñ dic magis latè quòd ſiue Chriſtianus ſiue ſarracenus aggrediatur clericum, & clericus non valet aliter euitare mortem niſi ſuum aggreſſorem interficiat.occidendo nullam irregularitatem incurrit . vt in dicta . clemen . vnica ſecus vbi clericus alium interficit pro defentione proximi.

e Nam tunc irregularitatem incurrit . [e] quia hoc permittitur clerico pro euitanda morte propria . non autem pro ſalute alterius.Idem dicendum vbi pro rebus ſaluandis cõmiſit:efficitur enim irregularis.vt in.c.ſuſcepimus.

j̃.eo.

SEBA. SAPIA.

a ¶ Quod præſtãs. Vide qñ teneatur opem prẽſtãs per Bar.in.l.ſi qs in rixa.ff.de ſica.Alex. in l.is qui opem.in apoſto.de fur. latè Ange. de Aret. & Auguſt.ariminen. in tract.maleficiorũ in verſic. dicto maleficio ſemper aſtitit.& latè Bart. vero.in conſi.j.ĩ.c. ſcio magnifice . & in conſi.ñ.inci.ſup caſu homicidiñ.

b ¶ Socius. Adde an non obuians delicto teneatur vt faciens.Lud.Ro.conſi.cccxvñ.

SEBA. SAPI.

c ¶ Conſiliũ. Qñ qs ex conſilio teneaʳ vide Ange.Are.& Augu.arimi . ĩ tra. maleficio . ĩ verbo ſemproniũ mandatorẽ.Bartho. vero.in conſi. xxvñ. incip.requiſit⁹.cope.Alex.in conſi. cxcvj.incip . circa primũ.colũ.j.in.ñ. vol.latè Fel.& Deci.in.c.j.s̃.de off.deleg.poſt Abb.ibi.

ZACHARI.

d ¶ Tenẽt oppoſitũ. tu tene iſtã opi. ꝓ conſtãti quã iſte tenuit in.c.clerici.el. j.co.ñ.verſi.ſed circa hoc.s̃.de vita & hone.cle.Feli.in.c. fi.col.ñ. ver.extra materiã. de ma . & obe.& plenius ĩ.c. ad audientiã. col.j. ver. ſed aduerte.j̃. eo.titu.

e ¶ Irregularitatem incurrit. vide gloſ. xxiij.qõ.vltim. in ſumma. Andreas Barba.

j.eo.Idem vbi neceſsitas non fuit ineuitabilis,vt quia po terat ſe aliter liberare q̃ occidendo.& idem puto ſi pote rat fugere licet poſsit adeo ꝙ ſi interfecit aggreſſorẽ nõ tenetur.vt no.Bar.in.l.j.C.vndé vi.& ĩ.l.furem.ff. de fi- ca.tamen ſecus videtur in clerico.quia potius debet pati a iniuriam quæ irrogatur ex fuga[a] q̃ ita exardeſcat in pro- ximum.vt in præalleg.c.ſuſcepimus.& facit illud cõſiliũ dominicum.Si quis percuſſerit te in vna maxilla p̃be ei & alteram.illud tamen non eſt de neceſsitate:ſed de con- ſilio.de quo.xxiij.q.j.c.paratus.& ibi bo.gloſ.in ſumma. Extra gl.pro intellectu §. *illi autem.* quæro qui dicuntur veniſſe animo occidendi citra manuum iniectionem?nã videtur hoc continere quandam repugnantiam.Sol.põt litera intelligi dupliciter.primò ꝙ venerant ad occiden- dum vnà cum alijs,non tamen habebant iſti animum ap ponendi manum ad occiſionem.ſed circũeũdi locũ vt il le non effugeret.Secundo modo poteſt intelligi ꝙ habue rint animum occidendi.ſed poſtea non appoſuerunt ma num ad occiſionem. quia dum ipſi obſeruarent illum ad capiendum fuit occiſus ab alijs. ¶ Secundò quæro in §.*hi quoque.*quomodo illi erant ignari hui? machinatiõis ex quo ſciebãt illos eſſe ſicarios & homicidas?Sol.duplex quod viderunt illos armatos & venire animo occidendi ſed neſciebant quem.vnde erant ignari illius machinatio nis, ſciebant tamen eos ſicarios modo prædicto. & hoc non obſtante cuſtodierunt ſarcinas illorum,& veſtes, & alia neceſſaria ad homicidiũ cõmittendum quæ ſecũ de- ferebant iſti occiſores. & placet Io.And.Secundò poteſt intelligi quòd erant ignari illius machinationis.quia non præſtiterunt eis conſilium in morte: ſciebant tamen eos ire ad ĩterficiendum ſanctum virum.& hoc placet Hoſt. ſed non eſt vis quis intellectus teneatur. Nam ſecundum primum intellectum imponitur minor pœnitentia: ſe- 15 cundum verò ſecundum maior. ¶ † Vltimo quęro in §. *eos.* nunquid occupans bona alicuius teneatur ante reſti- b tutionem de accuſatiõe ſimul facta[b] per alios? Circa qd multum inſtat hîc Inno.ponendo magnam gl.quæ mul- 1 tum ſolet allegari.& verſat vt plurimum in foro pœnitẽ tiali. & pone exemplum magis clarum & quotidianum. aliqui ſimul concurrunt ad ſpoliandum aliquem, vel ad ſponendum caſtrum vel ciuitatem ſpolijs, vel ad facien- dum vaſtum:vt fit quandoq; tempore guerræ. nunquid vnus teneatur de facto alterius?& concludit Inno.quod ſi vnus non fuit in culpa in ſubtractione facta per alium, non tenetur niſi de propria ſpoliatione.quilibet ergo te netur de facto ſuo.Si verò fuit in culpa in facto alterius. & tunc aduertendum ad qualitatem culpæ. nam ſi dedit cõſilium vt ſpolium faceret:tunc tenetur actione de do- lo.vnde licet interdictum vnde vi:aut vi bo.rap.non cõ- petat contra conſilium dantem.vt in.c.cùm ad ſedem.de reſti.ſpo.tamen in defectum principalis. vt quia non re- perĩtur,vel qa non eſt ſoluendo,vel ex aliqua iuſta cauſa non vult paſſus damnum agere cõtra eum: puta quia eſt 2 terribilis perſona: tunc poteſt agere in iudicio actione de dolo contra eũ qui conſilium dedit.ar.ĩ.l.j.ff.de dolo c In foro animæ tenetur omnino iſte ad reſtitutionem & ſatisfaciẽdum integrè damnum paſſo.quia & ipſe fuit in in culpa dando conſilium. & procedit ſecundum Inn.ſi- ue reperiatur principalis ſiue nõ. Item ſiue iuſta cã ſiue iniuſta nolit agere cõtra principalẽ.Item ex his habes dif ferẽtiã inter forũ contentioſum & forum pœnitentiale. Nã in contentioſo tunc agitur contra conſilium dantem quando non poteſt agi contra principalem.facit.ff.de eo per quem fa.erit.l.ex hoc ædicto.in foro pœnitentię te- netur indiſtinctè:quod bene not. Et põt eſſe diuerſitatis ratio:quia in foro animæ non curamus de ſtricto modo 3 intentandi actionem:ſed attenditur ipſum factum purũ. vnde ex quo ipſe dedit cauſam damni tenetur ad emẽdã dãni quod no.quia quotidianum & practicabile.Caueãt

ergo iſti conſiliarij dominorum. nam tenentur ad reſti- tutionem malè ablatorum per ipſos dominos. & hoc ve rum ſecundum Inn.niſi aliquid ad eum peruenĩſſet:quia tũc tenetur illico reſtituere:ſecus dicendum eſt econuer ſo. nam ſi liberatur præſtans conſilium non intelligitur liberatus principalis.per regulam generalem. acceſſoriũ ſequi conuenit naturam ſui principalis.de reg.iur.lib.vj. ¶ Si verò non dedit conſilium ad rapinam committen- dam:imò eam diſſuaſit:ſed aſſociauit raptorem ne ledere tur ab alio tunc aut principalis fuit captus in rapina, & ſic nihil ablatum eſt,& nõ tenetur iſte qui aſſociauit, aut aliqua inde aſportauit.& tunc ſi alius iuiſſet & aſportaſ- ſet ſine ſocietate iſtius non tenetur iſte ad reſtitutionem. ¶ Et ſic not.differentiam inter præſtantẽ conſiliũ & au- xilium nam præſtans conſilium tenetur etiam in totum. præſtans auxilium tenetur tantùm ad id ſuper quo auxi- lium prẽſtitit:& quatenus auxilium profuit.Ratio diuer ſitatis eſt quia conſilium vagatur ad totam rapinam & ideo conſulẽs tenetur in totum: ſed auxilium reſtringit ad id ſuper quo præſtitum fuit.quod bene no. & quædã b alia quę proſequitur Inno.hîc vide per teipſum.

a ¶ Ex fuga.No. ꝙ clericus teneẽ fu- gere. ſed vide. do. Abb.in.c.ij. de vi. & ho.cle.vbi diſtĩ guit ꝙ debet fuge re vt non occidat: ſed bene põt ver- berare.Andr.Bar- ba.

b ¶ Simul facta.Ad de videndum.Ale xan.conſi. cĩj. lib.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Homicida eſt ille ſacerdos qui dum vult percutere cauſa diſcipli næ adeo modum exceſsit quod ex verberibus ille mortuus eſt.*
2 *Clericus depnitur non ſolum per homicidium voluntarium ſed caſuale dummodo culpa ſua præſtiterit.*
3 *Vulneratus ſi moriatur poſt aliquos dies, an præſumatur mor- tuus ex præcedenti vulnere?*
4 *Homicidium & aliud delictum: vel damnum datum: ſi fuerint commiſsa ſine dolo non ſunt punibilia in foro pœnitentiæ.*
5 *Medicus ſi promiſit aliquem ſanare ab infirmitate ſua qui ſana tus poſt aliquos dies reincidit in infirmitatem: an dicatur ſanaſ ſe vel non ad hoc vt poſsit petere pretium ſibi promiſsum?*

¶ CAP. VII.

ZACHARI.

¶ Sed etiam caſua le. Ego non puto iſtud ĩdiſtinctè ve rum, niſi fortè ĩtel ligamus hoc dictũ de depoſitiõe ver- bali p ea q̃ no. ĩ.c. clerico.l.diſt. &.c. ſeq. & p Gemi.di. xc.c.j.§.ſi verò. & ca.ſtudeat.l.diſt.& per Bald.in.l.cùm fratrẽ.C.ad ſi lle.

PResbyterum. ¶ † A ſacer c dotio depo- nitur percutiens cauſa diſciplinę ſi mo dum excedat, & mors inde ſequat. Vel generalius & ſic. Homicidium caſua- le imputatur ei qui dabat operã rei li- citę ſi non adhibuit diligentiam quam debuit. ¶ Caſus ſralis. ¶ Quidam presbyter cauſa diſciplinę pcuſsit quẽ- dam puerum in capite qui poſt paucos dies mortuus eſt. quæritur quid eſt agendum de ipſo? Reſpon.papa quòd ab omni miniſterio altaris debet perpetuò remoueri & ab officio ſacerdotali deponi, ſi percuſsione ipſius inte- rijt vel aliam infirmitatem incurrit vnde mortuus eſt, Bernar. ¶ Nota primo argumen.quod magiſter vel do- ctor licitè inſtat circa correctiõem ſcholarium, dummo dò modum non excedat.ad hoc cap.j.&.c. cum volunta te.de ſenten.excommu. ¶ † Nota.ij. clericum deponen- dum non ſolum propter homicidium voluntarium: ſed etiam caſuale[c] ſi culpa pręceſsit homicidium. Vltimò no ta irregularem cohercendum ab omni altaris miniſterio non ſolum ergo deponitur à ſacerdotali officio: ſed ab omni officio cuiuſcunque ordinis poteſt tamen per epiſcopum diſpenſari in minoribus:vt in.c.ad audientiã. in fĩj.eo.ſed in ſacris ſolus pap.diſpenſat.vt ĩj.c.proximo. Sed quęro an hoc ſit verum indiſtinctè?Solu.dicunt qui dam quod ſi homicidium fuit commiſsum poſt baptiſ- mum:tunc cauſatur irregularitas vt hîc. ſecus ſi ante ba- ptiſmum: quia in baptiſmo tollitur nedum peccãtum: ſed etiam ſequela peccati.xxvj.diſtĩ.c.deinde.vbi de hoc. & dic vt not.in.c.gaudemus.de diuor. ¶ † Sed circa text. quęrit in eo ꝙ ponderat ꝙ poſt paucos dies expirauit. qd ſi poſt plurimos dies? Goffre. quòd idem:ſed cum poſt paucos dies,tunc eſt magis præſumendum ꝙ ex p̃cedẽti

percuſsione.[a] quod no.& pro hoc facit tex.in.c.ſeq. vbi deceſsit poſt dies octo, & attribuitur vulneri p̃cedenti. & idem dicendum eſt de lõgiori tpe: dũmõ cõſtaret vel re ipſa vel medicorum iudicio mortẽ contigiſſe ex præcedenti vulnere: ſed in dubio vbi videt conualuiſſe quo ad pœnã imponẽdã potius iudicandũ quod non deceſsit ex illo vulnere: ſecus ſi poſt paucos dies.[b] de quo text. cũ glo.in.c.ij.de cle.percuſ.&.l.diſt.c.ſi qua fœmina. per gl.& Bar.in.l.ſi rixa.ff.ad.l.corne.de ſica.aliquid tangam in.d.c.ij. ¶ †In gl.j.ibi: *quia iſte quantũ ad gratiã.* No.gl. q̃ in foro animæ non punitur quis de homicidio:licet culpa præceſſerit homicidiũ ex quo defuit volũtas in committendo homicidiũ.pro hoc facit notabile dictũ Inno. in.c.præcedenti vbi dicit q̃ ſi dãnũ eſt datum alicui ex negligẽtia alicuius:puta quia nõ bene cooperuit ignem: ꝙa tunc licet in foro contentioſo propter culpã p̃cedentẽ teneatur ad refectionẽ dãni:vt in.l.ſi ſeruus ſeruũ.§.item ſi arbuſtũ.ff.ad.l.aquil.tamẽ in foro aiæ non iniungeť[c] ſibi damni ſatisfactio:ſed tantũ punietur de negligẽtia: ꝙa non habuit animum damnificandi.facit.xv.q.j.c. inebriauerunt.&.xxxiiij.qõ.j.in.c.in lectũ.& hoc verũ ſecundũ eum:niſi lata fuit culpa,vel habuiſſet à principio animũ nocẽdi.[d] tũc enim tenet licet non habuiſſet ita animum damnificandi:prout poſtea contigit.& ſic poteſt limitari iſta glo.& illud.c.ſi quis non iratus.in ea allegatũ. ¶ In gl.ſi.ibi. *qui cauſam cauſæ præſtiterit.* ¶ Nota gl.& vide qđ not.in.c.ſicut.de teſti.& in regula imputari.de regu.iur. lib.vj.& in.c.de cuſto.eucha. ¶ In eadẽ gl.ibi: *in.l.vltima.* facit illa lex in contrarium:quia equus cuiuſdam mulionis olfecit mulã:mula autẽ mota percuſsit mulionẽ,dicitur ibi ꝙ mulio poteſt agere ad dãnum cõtra dũm mulę licet equus ſuus præſtaret cauſam cauſę non tamen attribuitur equo:ſed cauſę proximæ.ſ.ipſi mulę. Sed gl.reſpõdet ꝙ ibi mula fuit mota contra naturã.vult dicere gl. ꝙ equus non præſtitit cauſam quòd mula deberet moueri ad p̃cutiẽdũ.vnde ex ſe & cõtra naturã mota fuit: ꝙa naturaliter non debebat moueri.Secus autem quando naturaliter aliquid procedit ex cauſa p̃cedente:quia quicqd poſtea prouenit attribuitur primæ cauſæ. de quo dic vt vt in iurib⁹ ſuperius alleg.ad quæ remiſi. ¶ Et in fine gl. no.bene caudam glo. quia recidiuatio attribuitur primo morbo,vnde non videtur liberatus qui viſus eſt cõualeſcere ſi poſtea reincidat. ¶ †Et facit ad illam quęſtionem medicus promiſit liberare aliquem ab aliqua ęgritudine ægrotans viſus eſt conualeſcere ſed poſtea recidiuauit, nunquid dicitur eum liberaſſe vt percipiat mercedẽ promiſſam?Iſte tex.facit ꝙ non:facit etiam.c.ad audientiam j̃.eo.ſed in contrarium facit. quia non poteſt quis ſanus longo tempore exiſtere.ſatis enim eſt eum ſemel liberaſſe.Satis in hoc puto attendendum iudicium medicorum nam crededendum eſt peritis in arte ſua.de conſan.& affinita.c.j.de p̃ſcrip.c.quia indicante.& quod no.Bart.in proœ.digeſtorum.& in.d.l.ſi ĩ rixa.vnde quo ad gl.dicit Ioan.And.ꝙ ſi conſtat aliunde veniſſe recidiuationẽ ſeu proceſsiſſe ex corruptione humorum: tunc non tenetur iſte ſacerdos. procedit ergo quando recidiuatio proceſſit immediatè ex illa infirmitate.& ſic poteſt dici in ſolutione quæſtionis propoſitæ. non enim dicitur receſsiſſe qui non ſtetit.xj.q.iij.c.certum.de pœnitẽ.diſtin.j.c.diuortium.&.c.de iud.

a ¶ Percuſsiõe.Qũo hoc procedat vide latè Sali.in.l.j.C.de emenda.ſeruo. & Bal.in.c.j.colũ. iij. ver.vj.quæro. qb⁹ mo.feu.amit. & in l.ſi ab hoſtibus. §. ſi vir.ff.ſol.matri.

b ¶ Paucos dies.Ad de Pet.de Ancha. conſi.cclxxxv. cõpo.cõſi.xxviij.

c ¶ Non iniungeť.ad de Lud.ro. ſingu. ſuis fo.vj.

d ¶ Animum nocẽdi.an ille qui eſt in lata culpa teneatur in foro conſciẽtię. vide Andr.ſi tu. in c.Raynaldus. col. cxiiij. de teſta. ver. Item inquantũ. d. Abb.Deci. in ca.j. in ſecunda lect.co. v.ver.quinto.adde de conſti.Corſe.in ſing.ſuis in verbo. forum conſciẽtiæ. Feli.in.c. præcedẽti.in fi.

SEBA. SAPIA.

SEBA. SAPI.

¶ *CAP. VIII.*

1 Continebatur. ¶ †Homicidiũ caſuale imputat ei qui dedit operã rei illicitę:vel etiam licitę ſecundũ alium intellectũ ſi non adhibuit omnem diligentiã quam debuit. Cõmunis diuiſio.Secunda ibi: *ideoque.* ¶ Caſus literalis.Cũ quidam diaconus & alij quidam clerici à vineis ſuis opere complecto redirent cauſa leuiãdi laboris ſcrutati ſunt quendam ludum viatorum proiiciendo baculos ſuos in directum:vt alter alterius fuſtẽ feriret,cuius ludi conditio talis eſt vt ille qui percutit baculum alterius quaſi victor pro equo vtitur alio:ſed clerici equitandi licẽtia nõ vtẽtes ſola tractatione contenti erant. Quidam laicus ſu peruenit & percuſsit baculum diaconi prædicti:ipſe ſtatim ĩdiſcretè dorſum ipſi⁹ diaconi inſilijt: & à falce ipſi⁹ diaconi quã ad cingulum habebat mortale vulnus accepit:de quo intra octo dies expirauit: poſt hoc diaconus cum literis archiepiſcopi ſui negotium cõtinentibus ad papam acceſsit.vnde mandat papa eidem archiepiſcopo quatenus ſi res ita ſe habuit eundem diaconum ſine licentia romani pontificis ad ſuperiorem ordinem non aſcendere nec in officio diaconatus miniſtrare permittat, in ſubdiaconatus verò officio miniſtrare diſpenſatiuè patiatur.Ber. ¶ No.j.ar.prò & contrà.an ludus ſit clericis p̃miſſus ad alleuiãdos labores.de quo j̃.cũ gl. ¶ Not.ij.q̃ lud⁹ eſt alleuiatio laboris.iuxta illud.Interpone tuis,&c.

2 ¶ †No.iij.quòd cum homicida etiam caſuali ſolus papa diſpenſat in ſacris ordinibus ſi culpa præceſsit caſum.

3 ¶ In gl.j.ĩ fi.Ex hac gl.colligitur vnus intellectus ad tex. quòd ideoiſtud homicidium caſuale imputatur diacono quia dabat operam rei licitę:quia ludus non congruebat clericis.Hoſti.dicit quod talis ludus bene eſt clericis permiſſus.ſed non ludi conditio.vt haberent licentiam equitandi. Ex hoc colligitur alius intellectus. Tertiò poteſt dici.vt in glo.ſeq.quòd ludus erat illicitus propter commixtionem laici:quia clerici non debent ludere cum laicis.Et no.bene hunc intellectum:cauendum ergo eſt clericis à tali commixtione.nam caſus inde proueniens imputatur eis.Alius intellectus eſt quòd ludus eſt permiſſus & etiam ludi conditio. Sed clericus ille erat in culpa in non reddendo ſe aptum in conditione ludi:debuit em̃ deponere falcem.Sed quęro quid ſi ſubdiaconus expreſſè prohibuiſſet equitanti licentiam? videtur quod non incidat in irregularitatẽ. ¶ Contrariũ, ſentit Hoſt.quòd propter ludum debebat cogitare hoc euenire poſſe. ſed de hoc dubitarem ex poſt facto. ſed potius videtur conſulendum in fauorem clerici. ¶ In gloſſ.fin.in fi.tene primam ſolutionem.nam.c. ſequens procedit de iure communi.vt ibi dicam ſuper gloſſ.fi.Et no.gloſſ. quia quod pluries repetit ludum.aliâs clericis licitum effici illicitũ propter commixtionem laicorum. ¶ †*Sed quæro extra* 4 glo.quia papa hic dicit quod diſpenſatiuè poterit iſte archiepiſcopus pati hunc archidiaconum miniſtrare in archidiaconatus officio:nunquid hoc caſu archiepiſcopus diſpenſet iure ſuo? communiter tenetur quod non: ſed diſpenſat vt commiſſarius papæ:quia in ſacris ordinibus ſolus papa diſpenſat etiam cum homicida caſuali: ſed in minoribus diſpenſat epiſcopus iure ſuo:vt in.c.ad audiẽtiam j̃.eo.Et no.ex hoc & ex illo.c.quòd licet cum homicida voluntario non diſpenſetur,vel ſaltem non de facili vt in.c.miror.l.diſtiu.tamen cum homicida caſuali ſolet diſpenſari:vt hîc & in.c.ad audientiam.præalleg.

SVMMARIVM.

1 *Homicidium caſuale imputatur ei qui dedit cauſam rei illicitæ vel licitæ dummodò diligentiam non adhibuerit.*

2 *Homicida caſualis non diſpenſatur niſi per papam ſi culpa præceſſerit caſum. intellige in ſacris ordinibus: ſecus in minoribus.4.*

3 *Ludus an ſit prohibitus clericis cum laicis?*

SVMMARIVM.

1 *Homicidium caſuale non imputatur ei qui nõ fuit in culpa.*

2 *Ludus ſolatioſus non eſt clerico interdictus.*

3 *Clericus licitè poteſt portare cultellum aptum ad incidendum panem:& non aliter.*

Irregularitatem

4 *Irregularitatem nõ incurrit clericus ſi commiſit homicidium caſuale ſine ſua culpa.*
Liberè dicimur aliquid poſſe facere quando non indigemus alterius auxilio.

¶ CAP. IX.

1 LAtor. ¶ † Homicidium caſuale nõ imputatur ei qui non fuit in culpa.h.d.ſecunda ibi. *ideoque*. ¶ Caſus literalis. Quidam clericꝰ.p.nomine cũ quadam die cũ quodam clerico luderet conti gitꝙ ille clericus proiecit iſtum.p.ad terram:cuius.p.cultellus quem ad latus habebat incidit in illum clericum proijcientem & occubuit vulneratus. vnde ille.p.acceſſit ad papam exponens ſibi caſum. mandat papa dioceſi. quatenus ſi eſt ita & alia iuſta cauſa non impediat permittat. p. ad ſacros ordines liberè promoueri. Bernar.
2 ¶ † No.j.ibi: *cũ quodã clerico luderet*. ꝙ ludus ſolatioſus[a]
a non eſt clerico interdictꝰ.nã ſi eſſet prohibitus,ĩputareť ipſi clerico homicidium:cum dediſſet operã rei illicitè. vt.d.c.proxi.& intelligit Inno.de ludo ſchacorũ quando eſt clericis prohibitus vel alio leui. Idem no.gl.iuris ciuilis in authen.interdicimus.C.de epi.& cle.licet Cy. aliud ſẽſerit.ſed primũ veriꝰ.ar.hîc & ĩ.c.clerici.ij.de vj.& ho. cle.iſte tamen intellectus licet ſit verus in ſe:non tamẽ videtur congruere literæ quę dicit ꝙ ex ludo contigit ꝙ ille proiecit eum ad terram.nam proſtratio non contigit ex ludo ſchacorũ.vnde poteſt intelligi ꝙ ſic ſolatiosè ludebant ad brachia: ſed tunc poteſt intelligi quod ille ludus non fuit deliberatus.aliãs fuiſſet imputandum clerico non remouẽti à ſe cuſtellum. ſed fortè alius influit in eum ludendo & proiecit eum ad terrã.& ſic in nulla culpa reperitur proſtratus. ¶ † Not.ij.ꝙ licitè clericus de-
3 fert cultellum.aliàs enim fuiſſet ei imputandum hoc ho-
b micidium.quia fuiſſet in culpa deferẽdo cultellum[b].ſed debet intellligi de cultello apto ad incidendum panẽ. & no.hoc:quia põt quotidie accidere. ſecus dic de alio gladio.vt in.c.clerici.de vi.& ho.cle. ¶ Vltimò no.quod dixi in ſummario.ꝙ etiam clerico non imputatur homici-
4 dium caſuale quãdo non reperitur in aliqua culpa. ¶ † In gl.fi.in fi.tene primum intellectum.ꝙ de iure communi iſte promouetur quia nullam irregularitatẽ incurrit ex quo non fuit in aliqua culpa: vt notatum fuit.s̃.c. proxi. in gloſ.fi.& pro hoc quòd hîc non exigiť diſpenſatio facit litera ibi. *liberè permittas,&c.* nam non liberè promoueretur ſi ęgeret diſpenſatione.ad hec quod de verbo li-
c berè[c] no.in.c.licet epiſcopus.de pręben.lib. vj.item pa. hîc ſe refert ad factum ibi: *ſi res ita ſe habet,&c.* & ſic de iure promouetur & non ex diſpenſatione.quod not.

☞ SVMMARIVM. ☜

1 *Clericis non eſt licitum aliquem occidere pro defenſione rerum ſuarum:ſed ſe aliter defendere citra mortem ſic.3.*
2 *Homicida dicitur non ſolum ille qui interfecit ſed ille qui ligauit hominem vt facilius interficeretur.*
4 *Clericus debet potius fugere quam alium interficere ſi fugiendo poteſt illum euadere.*
5 *Abbas poteſt monachũ ſuum punire,& cõtra ipſum inquirere.*

¶ CAP. X.

SVſcepimus. Is ex cuius opera illicita ſequitur homicidium irregularis efficitur. vel ſic. Homicidium imputatur ei qui fuit inculpa.Communis diuiſio ſecũda ibi: *verũ*. ¶ Caſus lr̃alis.Duo monachi erãt in cuſtodia cuiuſdã domus de mãdato abbatis.& dũ in cuſtodia eẽnt qdã latrones de nocte ingredientes ad eos cœperunt eos in perſonis affligere,& veſtimentis ẽt denudare: monachi iſti reſumptis viribus ligauerunt illos & retinere voluerũt quouſqꝫ capſo nũtiarẽt dũ vnus illorũ ad notitiam abbatis rẽ perferret dimittẽs illos ĩ cuſtodia fratris ſui & latrones illi ſe ſoluere niterentur frater ille timẽs ne occideret ab illis: illos occidit.Iſte qui rẽ ad notitiam abbatis deferebat dubitãs an factũ illud ſibi imputaretur,ad dn̄m papam cũ literis abbatis ſui acceſſit.vnde ſcribit papa ipſi abbati dicens ꝙ potius expediebat relinquere tunicam & pallium & rerum ſuſtinere iacturam q̃ꝫ ꝙ rebus conſeruãdis vilibus & tranſitorijs tã acriter in alios exardeſcere.vnde iſte abſtineat à miniſterio altaris, & vterꝙ illorũ ad arbitrium abbatis ſtudeat peccatum ſuũ expiare: quia cõſtat eos ex ſtudio vtriuſque eſſe interemptos. Ber. ¶ No.j.ꝙ fur & latro capiuntur equiuocè & ſunt ſynonima. nam iſti q̃ acceſſerũt ad furandum de nocte in principio nuncupãtur latrones,& a
poſtea ipſi ijdem appellãtur fures. nã illa differentia quã aſsignant doct.s̃.eo.in.c.ij.non eſt perpetuò vera. vt hîc patet.concor.s̃.eo.c.ſi perfodiens.vt ibi dixi. ¶ Secundò no.ibi: *veſtimẽtis proprijs*. ꝙ largo modo poteſt frater appellare veſtes proprias eas quibus induitur: appellantur propriæ ad differentiam aliarum rerũ monaſterij quibꝰ non ita vtitur ſicut iſtis veſtibꝰ.de quo vide quod no.gl.
1 in.c.nolo.& in.c.nõ dicatis.xij.q.j. ¶ † No.iij.caſum aper
d tiſsimũ & notabilẽ ꝙ pro rebus[d] conſeruandis non licet clerico occidere latronem licet aliter res conſeruari non poſſent.imò potius debet ſuſtinere omnem iacturam rerum.& nullibi ita bene probatur vt hic. tamen ipſas res non prohibetur defendere.vt in.c.olim.j.de reſti.ſpo. &
2 dic vt ibi dico ſuper gl. ¶ † Item,iiij.no.ꝙ ita tenetur de homicidio ille qui interfecit ſicut ille qui ligauit. ꝓ hoc tex.ĩ.l.item mela.§.ſi alius.ff.ad.l.aquil.vbi tenetur de dãno ille qui tenuit ſicut ille qui percuſsit qđ probat hæc li b
tera in fine iuncta gl.vbi dicit quòd vtriuſque opera illi fuerunt interempti.& tamen tantum vnus prẽſtitit opera m in ligando. ¶ † In gl.j.in fi.ex hac glo.collige duplicẽ
3 intellectum ad literam.primum ꝙ ideo imputatur homicidiũ ſequens:licet defenſionis cauſa factum ſit:quia prẽceſſit culpa in ligando.nam ex quo iſti habebant res ſuas ſaluas non debebant ligare:ſed eos extra monaſteriũ mittere.Secundus intellectus eſt quòd iſti interfecerunt pro c
rebus ſaluandis.quod non eſt licitum clerico.nec ob.c.ij. s̃.eo.quia defendendo ſe & ſua ſequutum eſt homicidiũ ſecus ſi pro defenſione rerum tantum. nec obſt.huic intellectui.c.dilecto.de ſenten.excommu.lib.vj.quia ſecũdum Hoſt.licet clerico pro rebus ſaluandis inuocare brachium ſeculare & eius auxilium.ita loquitur ille text.ſed non debet in propria perſona arma mouere.vt hîc.& ita tranſeunt communiter doct. ſed certè iſte intellectus nimis reſtringit illam literam. contrarium ſenſit ibi gl.fi.& e
gloſſ.quæ eſt in verbo bonis.ideo conclude quòd ꝓ defenſione rerum licitum eſt clericis manus inijcere & defendere cum baculo & gladio.non debent tamen procedere ad ſęua:& ad occiſiõem.& hoc voluit iſta litera:ibi. *tã acriter in illos exardeſcere,&c.* non ergo prohibetur licita & moderata defenſio. & ſic videtur intelligere Innoc. in.c.ſi verò.el.j.de ſenten.excommu.quod not. An autẽ laico licitum ſit indiſtinctè occidere pro ſaluandis rebus
4 dixi in.c.ij.s̃.eo.dic vt ibi. ¶ † Tertia lect.colligiť ex glo. quæ eſt in verbo. *interimeretur*. quod iſte poterat fugere dum ſe ſoluere nitebantur.& no. ſingulariter iſtam gloſ. iuncto tex.ꝙ non excuſatur clericus ab homicidio ſi fu-
e giendopoterat illud euitare.[e] Idem no.glo.in cle.ſi furioſus.de homi.& notabiliter vult gloſſ.iſta probare iuncto text.in fi.quod non ſolum cauſatur irregularitas:ſed etiã peccatum. quia exceſsit eccleſiaſticam manſuetudinem volendo potius occidere proximum quam fugam capere.in laico verò Bar.tenet contrarium.in.l.j.C. vnde vi. quia cùm fugari ſit opprobrioſum & iniurioſum poteſt licitè reſiſtere vt ſe liberet ab illa iniuria:vnde quod dixi in.d.c.ij.s̃.eod.Alius intellectus aſsignatur qđ iſte fuit in

ZACHARIAS.
¶ Ludꝰ ſolatioſus Ego limitarẽ hoc dictum tam in clericis ꝙ laicis procedere ſi nõ ludat vltra vnum ſolidũ. vt not.in authent. alearũ vſus.C. de reli.& ſump.fu.& bar.in.l.inficiãdo. §.infans. ff. de fur. & quis dicat eſſe permiſſus ludus: & quis prohibitꝰ vide Bar.ĩ.l.ſi gratuitã.§.fi.et ibi gl. ff.de prẽſcrip.veritatis & in.l.j.C. de ſpec.lib.xj.
b ¶ Cultellum. not. ibi qđ licitè clericus portat cultellum.& ſic videtur hic caſus pro glo. in auẽ.de armis. §. pe.iuncto.c. ij. de vi.& honeſta. cle. And.Barb.
c ¶ Libere. Facit gl. in cle.ſi.de eſa, & quali. And. Barb.
☞ SEBA.SAPI.
d ¶ Pro rebus. Vide Iaſ.in.l.vt vim. col.vj. ver. tertio. limita.ff.de iuſti.et iu,vbi hoc probat vt per eum.
☞ SEBA.SAPI.
e ¶ Euitare. Vide Car.in cle.j.ĩ. xxv. q.de homi. An. de are.l.tracta.maleſi. in verbo defendẽdo vbi Aug.arimi. Alex.in conſi.cix. incipiẽ, viſis & vt oportet cõſideratis.col.vj. in.j.vol.

culpa in dimittẽdo ibi duos licet ligatos in custodia vni⁹ ¶ In gl.in ver. *iacturam*.in fi.quasi velit gl.dicere ꝙ in.l.furem.probatur qd nõ licet indistinctè laicis interficere latronem sed quando non possunt aliter euitare mortis pericu-
a lum.[a] Sed tex.intelligitur multipliciter,& communiter de rerum periculo.& tunc solue cõtrarium ꝙ licet hoc liceat laicis:non tamen clericis.dic vt dixi in.c. ij.§.e.
5 ¶ †Item gl.penul.in fin.& ex hac gl.no.ar. abbatem posse inquirere & punire monachum suum de homicidio. nam ipse abbas retulit hoc papę.non autem se impediuit episcopus.& facit pro opi.Io.de lig.in cle.in agro. de sta. regu.quod abbas potest inquirere contra monachũ suũ iudicialiter & punire.plenius dixi in rep.ca. si quis cõtra clericum.de foro compe.

✣ *SVMMARIVM.* ✣

1 *Irregularis est ille qui dat causam homicidio.*
2 *Verbum non videtur mihi tantùm importat quantũ verbũ non est:quod nota pro testibus.*
3 *Causa intelligitur de propinqua:non autem de remota. Causa remota an & quando puniatur? vide remissiuè.*

¶ *CAP. XI.*

1 DEcætero. ¶ †Dãs causam homicidio irregularis est hoc
2 dicit. ¶ †Nota primo ibi: *non videtur*. qd per hęc verba respondetur de iure. & tantũm est dicere non videtur quantum non est.& facit pro dicto testis. ¶ Sed quęro quia litera loquitur de diacono:qd de alio clerico?dicẽdũ quod idẽ.& idẽ in laico:sed hîc narratur factum.Secundò quæritur:quia hic dicitur quod non est promouendus ad sacerdotium. nunquid possit ministrare in alijs prius receptis? & dicẽ dum ꝙ non:quia ex quo incurrit irregularitatem remouendus est ab omni ministerio ecclesiastico:vt in.c.presbyterum.supra eod. ¶ †In gloss.prima in fin.no. gl.iuncto tex.quòd appellatione causæ intelligimus de propin
3 qua & non remota:& quòd causa propinqua imputatur & non remota.pone exemplum in causa remota: feci fenestram in domo,aliquis sponte præcipitauit de ea:tunc enim ego sum causa remota nec sum in aliqua culpa.Sed causa propinqua fuit fatuitas illius sẽ p̃cipitantis: sed inquantum gloss.alleg.c. presbyterum supra eodẽ ad probandum quod causa remota imputatur vbi fuit animus nocendi.dicit Innocẽ.quòd ibi fuit causa propinqua. Et an & quando imputetur causa remota.vide quod not. in c.sicut de testi.& in regula imputari . de regulis iuris.lib, sexto.

a ¶ Mortis piculũ. sed an teneat fugere & non occidere pro recuperatiõe bonorum vide. d. Abb.in.c.ij.de vita & ho.cle.Andr. Barba.

b ¶ Ad Dauid. Vide Fel.in.c.fi.co.ij. ver.extra materiã s.demaio . & obedien.

✣ *SVMMARIVM.* ✣

1 *Homicidium casuale imputatur ei qui licet dederit operam rei licitè tamen non adhibuit diligentiam.*
2 *Peccatum,vel delictum,vel irregularitas: vbi in dubio possunt esse & non esse: semper ad cautelam in foro animæ debemus considerare quod sint secus:in foro contentioso.vide j. eo.in.c. significasti:el.ij.in.iiij.no.vide infra eo.c.sicut.nu.7.*
3 *Homicida dispensatur in sacris per solum papam: in minoribus verò per episcopum.4.*
5 *Irregularitatem incurrit aliquis ex solo consilio:propter quod secutum est homicidium:siue directè:siue indirectè: nisi fortè consuleret quis rem licitam:puta mori pro fide: & similia.*
6 *Mandatarius vt committeret maleficium si fuerit in illo interfectus,an mandans in aliquo teneatnr maximè quo ad irregularitatem mandantis?*
7 *Mandatarius si post longum tempus vltra determinatum interfecerit aliquem:mandans tenetnr si mãdatum non reuocauit.*

¶ *CAP. IX.*

1 AD audientia. ¶ † Homicidium casuale imputatur ei qui dedit operã rei licitè si non adhibuit diligentiam quã debuit.Cõmunis diuisio.secũda ibi:*quia vero*. ¶ Casus literalis.Quidã presbyter volens corrigere quendam de familia sua cingulo quo cingi solebat ipsum verberare tentauit:contingit ꝙ cultellus de vagina quæ cingulo adherebat elapsus in dorso aliquãtulum vulnerauit.post modum cũ ille vulnerat⁹ aliquandiu vixisset & cõualuisset à vulnere grauiore(vt dicitur)infirmitate percussus decesit quæsitũ fuit à papa qd de ipso sit agendum? Rñ. papa quia dubitabat vtrum occasione vulneris decesit, & in dubijs tutior via sit eligẽda:prędictus sacerdos in sacris ordinib⁹ nõ ministret.tn iniuncta sibi pnĩa cõpetenti cõcedi potest eidem vt minoribus ordinibus sit cõtentus.Si verò ille ex alia infirmitate decesit,vt prius suũ officium exequat.Ber.¶ No.j. ꝙ clericus licitè instat circa correctionem familiæ suæ etiam moderatè verberando nec casus inde cõtingens sibi imputat si modũ in corrigẽdo nõ excesit:secus autẽ si modũ in corrigendo excederet.&ita intelligit iste tex.pro hoc ca.cũ volũtate.de sen.
2 excom. ¶ †No.ij.ꝙ in casu dubij debet quis potiꝰ reputari irregularis:& videtur iste tex.contra Inno . qui dicit hîc quòd cùm irregularitas sit de iure positiuo nõ debet iudex aliquem ĩ dubio reputare irregularem: quia pœnę moliendæ sunt potius q̃ exaspirandæ.de pœni.distin.c.j. pœnæ.& in.l.ĩterpretatione.ff.de pœnis . & in regula in pœnis.de reg.iur.lib.vj.Sed certè nec primum dictũ nec secundum videtur indistinctè verum . nam irregularitas quæ causatur ex homicidio voluntario est etiam de iu-
b re diuino.cũ deus dixit ad Dauid.[b] post homicidium nõ ędificabis mihi templũ:quia vir sanguinis es tu. de consecra.distin.j.in prin.vide bo.gl.xxj.distin.in sum.facit tex. secundum vnum intellectum in.c.j.§.eo.& quod not.gl. in.c.sicut dignum.eo.tit.Item secundum dictum non est verum.vt patet hîc: & in.c.significasti j.eo. dictum tamẽ Inno.solet communiter allegari pro notabili.& malè:qa nõ procedit indistinctè.vñ sic distinguerem ꝙ in foro cõtentioso vbi agitur de pœna imponenda pro irregularitate contracta non debet qs in dubio reputari irregularis:qa purè tũc agit ad pœnam, & hoc casu procedat dictũ Inn.& ita loquuntur iura alle.per eũ:aut agit in foro pnĩali ad imponẽdam pnĩam.& in dubio debet potius reputari regularis,quia in foro pœnitentiæ semper tutior pars est eligenda:licet videatur durior: quia in illa parte nullũ subest periculum:ad hoc præalleg.c. significasti.& idem dic vbicunque dubitatur de aliquo delicto:ad hoc vide glo.no.in.c.vnico.de scruti.in ordine faci. nã bonarum mentiũ est timere culpã vbi culpa minime reperit. v.distin.c.ad eius verò.not in.c.ij.de obser.ieiu.Idem est vbi agitur in foro quasi pnĩali.vt puta qa nõ agit ad pœnam propriè:sed vt ab altaris ministerio abstineat:vel vt abstineat à contractu matrimonij:vel ab alio actu exercẽdo in quo exercendę subesset peccatum: tunc enim debemus interpretari in partem securiorem : licet illa sit durior.de hoc optimus tex.hîc & in præalleg.c.significasti. & in.c.iuuenis.de spon.cũ si.& ad prędicta facit ꝙ no.ꝑ Inn.in.c.cũ tu.de testi.& hoc no. ¶ In glo.j.in fi.not.glo. ꝑ intellectu illiꝰ.c.lator.debet eĩ ille text.restrĩgi quando ille non facit insultum:secus autem si irruisset in aliũ etiam ludendo:quia tunc fuisset in culpa ideo postea casus contingens sibi imputaretur. ¶ In gloss.ij. in fin. restringe hæc generalia gloss.secundum ea quę dixi in secũdo notabili. ¶ In gloss.fi.dicit Hostien . quod solus papa in sacris dispensat:vt in.c.continebatur.§.eo.sed in minoribus põt episcopus suo iure dispensare: ꝑ hoc facit iste.

tex.

4 text. *poteris concedere vt minoribus &c.* ¶ †Nota ergo hoc dictum. & cõclude latius ꝙ cũ homicida volũtario 1
nunq̃ dispensatur in aliquo ordine: papa tamen dispẽsat licet de facili non faciat: vt dixi in. c. sicut dignum. s̃. eo. cum homicida verò casuali põt eps dispensare in minoribus dũtaxat: vt hîc. In sacris aũt secus: qa solus papa dispensat & solet dispensare: vt in. c. continebatur. s̃. eo. &
5 qd̃ no. in. c. sicut dignũ. prealleg. ¶ †Extra glo. quęritur hîc: quidam consuluit iactũ balistę vel machinæ vel insultum alicuius castri, ex tali consilio sequutũ est homicidiũ. nunquid consulens sit irregularis: ex quo directè nõ consuluit in mortem alicuius? Inno. concludit ꝙ sic: quia non fuit causa propinqua homicidij. debuit enim cogitare ꝙ verisimiliter ex talibus sequeret̃ homicidiũ. Idem concludit in consulente vt furtiuè aliquis capiat̃, vel aliquod castrũ secundũ eum: licet enim de facili non sequatur homicidium sicut in prędictis casibus: tn̄ sæpe ex hoc homicidiũ prouenit: & ideò sequuto homicidio cõsulens est irregularis. & hæc not. quia extendunt iura dicentia quẽ effici irregularem ex solo consilio. l. dist. c. si quis viduam. & c. sicut dignũ. s̃. eo. vt procedant nedũ quando directè cõsuluit in mortem alicuius: sed etiã qn̄ præstatur causa propinqua ad mortem. Et hoc intellige 2
vbi consulitur res illicita. secus si licita secũdũ Inn. puta consuluit quis vt maleficus capiatur, vel vt exponat se morti pro patria, vel pro fide. nam si tunc sequeret̃ inde homicidiũ nõ imputatur consulẽti. xxiij. q. viij. c. omni timore. & c. hortatur. Idẽ si consuluit alicui vt exponat 3
se morti pro fide christiana: & idem dic in similibus ca-
6 sibus. ¶ †Secundò quęritur quidã consuluit amico suo vt interficeret alium. de illo consilio interẽptus fuit iste qui debebat alium occidere, nunquid consulens sit irregularis? & primò videtur ꝙ non: quia cõsuluit in mortẽ illius: sed non in mortem alterius. ergo non cõmisit homicidium, nec facto, nec consilio, nec pręcepto. Inn. & Hosti. concludunt ꝙ si verisimiliter iste poterat occidi ab inuaso, tũc est irregularis: quia debebat cogitare hoc posse euenire: secus vbi cessat illa præsumptio seu verisimilitudo: vt quia ille cui datum erat consilium erat illo longè fortior: sed Io. and. in. c. fi. s̃. eo. tit. lib. vj. contrariũ tenet per tex. illum. & istud verius. nã omni casu iste incurrit irregularitatẽ tanq̃ dans operã rei illicitè: quia cogitare debuit hoc euenire posse. nam si mando vel cõsulo vt titi⁹ verberet̃: & iste mãdatarius excedẽdo fines mandati illum interficiat, ego teneor: quia pręstitit causam propinquam morti. vt est tex. in dicto. c. fi. ergo fortius quando dedi consiliũ ad mortẽ. per illũ tex. idẽ dicẽdum in casu nostro si cõsuleret vt occideret: & inuadẽs fuisset occisus: vt tunc cõsulens sit irregularis tanq̃ dans
7 operam rei illicitæ. ¶ †Vlterius quęritur quid si consului amico vt occideret aliquem inimicum suum. ille in-
a continenti nõ fecit: sed longo tẽpore interposito. [a] Inn. concludit quòd cõsulẽs est irregularis: quia debebat cõsilium reuocare. & si putabat amicũ suũ non obtemperaturum in reuocatiõe, debebat hoc intimare illi cõtra quẽ cõsuluit vt sibi caueret: aliâs non euadit irregularitatẽ. & similes. q. vide per Inno. & maximè de tenẽte vrsum vel leonem ex quibus aliquis peremptus est si non
b tenebat ipsos ligatos [b] per gl. in. l. ij. ff. si qua. pau. fe. dica.

✤ SVMMARIVM. ✤

1 *Homicidium casuale non imputatur ei qui dat operam rei licitè nec fuit in aliqua culpa.*
2 *Equus alicuius vel aliud animal si præter voluntatẽ domini aliquod damnũ fecerit, non tenetur eius dominus ad aliquid.*
3 *Iudex qui aliquem licet iustè ad mortem condemnauit non potest promoueri ad sacros ordines sine dispensatione.*
Homicidiũ casuale & sine culpa non facit quem irregularem.

¶ CAP. XIII.

Dilectus. ¶ †Homicidium casuale non imputatur ei qui dat operã rei licitè nec fuit in culpa. Cõmunis diuisio. Secunda ibi: *ideoque.* ¶ Casus literalis. Quidam capellanus. A. nomine cũ infirmitate corporis grauaret̃: vt comedẽdi appetitum excitaret, equũ quem nutriebat ascendit: qui cùm bene non pareret habentis: sed præter voluntatem sedẽtis cœpit salibus lasciuire, capellanus vt eum refrenaret, vim intulit freno, & equum calcaribus stimulauit: & freno facto equus currebat festinãter, arbitrio ꝓprio relictus: quędã mulier infantem portãs veniens ex obliquo obuiauit: equus in eam ruẽs puerũ interfecit, procul abiecto sessore. Capellanus ad dn̄m papam accedens eidem prędicta exposuit. vnde mãdat diocesa. Epo quatenus si est ita ipsum non impediat: quominus suũ officiũ exequatur: cũ ipse nec volũtate nec actu homicidiũ perpetrauit, nec dabat operã illicitę rei. Ber. ¶ No. j. tex. ꝙ clericus licitè ascendit equũ etiã pro salute corporali: vt hîc patet in fine literę, vbi dicit quòd iste dedit operam rei licitè. nam si fuisset in culpa ex tali causa equitãdo. casus inde sequens sibi fuisset imputatus. ¶ †Nota secundò, ꝙ actus cõtingens ex ferocitate equi pręter voluntatẽ & culpam sessoris, sessori nõ imputatur quo ad irregularitatẽ. Et idem puto quo ad. l. aquil. vel ad refectionem dãni: de quo tn̄ dicẽdũ, vt in. l. j. si quadru. pau. fe. dica. & in. l. in. l. aquilia. ff. ad leg. aqui. ¶ †In gl. in ver. *nec actu.* pondera bene glo. nam si esset vera, haberetur maxima limitatio ad multa iura: vt solus actus in homicidio cõmisso etiam pręter culpam & voluntatem red- b
deret quem inhabilem ad ordines susc̃ipiendos: licet nõ impediat iam promotum. Et fortè glo. fuit mota imponendo hanc specialitatem in promouẽdo, ex eo qd̃ dicimus de Iudice, vt impediat̃ ad ordines si aliquem, licet iustè, fecit occidi vt. l. distin. c. j. Sed hęc differentia inter promotum & promouẽdum non bene probatur iure. vt dicit Io. an. nec ob. dictum de iudice: qa in eo fuit voluntas faciẽdi occidi. secus autẽ vbi interuenit solus act⁹ sine voluntate & sine culpa. exemplũ in incidente arborem, & clamante vt quis sibi caueret. Nam tũc si ex incisione arboris vel rami aliquis comprimatur, ille non efficitur irregularis, nec inhabilis ad ordines ad hoc. l. dist. c. si duo. & c. hi qui arborem.

✤ SEBA. SAPI.
a ¶ Interpositio. Vide Bald. in. l. j. col. iij. versic. sed postea. C. de ser. fugi. Imo. ĩ. l. post dotem. in princi. ff. solu. matri. Sali. in. l. nõ ideò min⁹. col. vĩj. C. de accusatio. Ias. in. l. j. C. de ser. fugi. Ange. Are. in tracta. maleficio. in verbo semproniũ mãdatorẽ. vbi latè Ang. arimi.

b ¶ Ligatos. Adde quæ fit pœna eorũ qui ducũt animalia ferat: si illa aliquem occidunt Lud. Ro. sing. suis. f. xvĩj.

ZACHARI.
¶ Adde ꝙ voluit allegare Lud. Ro. singula. suo. dcclxiiĩj. fo. xxv. qd̃ inci. quęro à teisti locatores. vbi ponit qua pœna puniantur: non autẽ ꝙ irregularitatẽ contrahant.

✤ SVMMARIVM. ✤

1 *Presbyter parochialis si non potest esse sine scandalo in parochia sua episcopus debet ipsum mutare ad aliã parochiam etiam inuitum.*

¶ CAP. XIIII.

EX literis. Summa vt. s̃. ca. proxi. Primò ponitur consultatio. Secũdò Papę indagatio. Secũda ibi: *nos.* Tertia ibi: *ad te.* ponitur decisio. ¶ Casus literalis. Quidã presbyter dum vellet fenum de curru deponere, perticam qua fenum ligatur proiecit in terram: & dum fenum in terram proiecit, quendam puerum iuxta currum: quidã inuenit semiuiuum, qui modicũ liuoris in fronte habebat: & nihil aliud lęsionis. dubitauit Sacerdos an hoc esset sibi imputandum. Et ideò accesit ad dominum Papam cum literis episcopi sui. Papa quæsiuit ab eo vtrùm circa currũ solicitè circunspexit antè q̃ perticam proijceret in terrã an esset aliquis circa currum: qui respon. quòd diligenter circunspexit, sed neminem vidit. vnde Papa ipsum remisit. mandans quatenus si est ita ipsum libere permittat officium exequi Sacerdotis: nisi contra eũ graue scandalum sit ꝏortum, vel tãta laboret infamia quòd inde

4 pig. ¶ †Itẽ no. ꝙ in dubio vbi nõ agitur ad pœnam imponẽdam: sed tantùm vt quis cesset à diuinis, debet quis iudicari irregularis. secus si ageretur ad pœnam imponẽdam: quia tunc potius non debet iudicari irregularis. vt dixi. s. eo. c. ad audientiam. & pro vtroq; adduco istam literam. Nam hîc dicitur quòd ideo in dubio debet censeri irregularis. quia in cessatione nullum subest periculum: sed si ageretur ad pœnã, ibi subest periculum: quia innocens non debet puniri vt alius nocens relinquatur impunitus: vt not. dicit text. in l. absentem. ff. de pœnis.

5 ¶ †Item not. quòd defensio debet fieri cum moderamine inculpatæ tutelæ: & ad hoc quotidie alleg. iste text. & est sensus quòd quis defendendo se debet adhibere moderamẽ cuiusdam inculpatæ tutelæ: vt illa defensio non excedat fines meræ defensionis, nec accedat ad vindictam: vnde not. gloss. quam tene menti. dicit hîc ꝙ seruatur moderamẽ, cùm istud dũtaxat fit, quo omisso violentia repelli non posset. Idem Barto. in l. j. C. vnde vi. Si ergo potuit violentiã repellere cum minori vel leuiori percussione, non adhibuit moderamẽ. & sic est in culpa & hoc verum. quãdo ex proposito excesit[a] modũ: secus si indeliberatè, & accensus furore iracundiæ: nam de facili tunc quis decernere non potest verum à falso. xj. q. iij. c. ira. tunc non imputatur. vt in præalle. c. olim. & no.

6 hîc in gloss. ¶ †In gl. j. in fi. Inno. clarius dicit. quòd si habuit animum occidẽdi, & processit ad actũ, licet non lętaliter percusserit. sed ex aliorũ percussionibus percussus interijt, homicida est cẽsendus. Hostiẽ. dicit hoc verum. vt voluntas imputet, qñ potuit istum liberare, nec liberauit. Ista restrictio mihi non placet. nec videtur cõgruere literæ, vbi nõ põderat an potuisset liberare vulneratum vel ne. Et verisimile est ꝙ nõ potuisset, ex quo parochiani fecerunt illum subitaneum insultum. Sed Papa hîc ponderat an habuit animũ occidendi. Et ideo cõcluderẽ. ꝙ si habuit animum occidendi, & vna cum alijs percussit: licet percussio sua non fuerit lętalis: tñ irregularis est censendus: nã præstitit operã homicidio. & pro hoc text. apertus. xxiij. q. vlt. c. fin. & adduco text. in. c. sicut dignum. §. vlt. s. eo. vbi clerici fuerunt depositi pro homicidio: quia pstiterunt opẽ, dando cõsilium, vel veniendo cum armis[b]. vnde plus dico. ꝙ si bellum est iniustum, & clericus adhibet præsentiã suam auxiliando, licet non interfecerit. ex quo tamen ab alijs consocijs homicidia perpetrata sunt: ipse est irregularis. vt in. c. petitioj. eo. & facit. c. pręsentiũ. &. c. seqj. de cle. percu.

7 ¶ †In gloss. in ver. *credendum.* in fi. No. glo. iũcto tex. nã quotidie ad hoc allegat. quòd in foro animę de omnibus creditur confitenti. Et ratio est: quia ibi tantùm tractatur de fauore vel præiudicio suo, nõ alterius: vnde mendaciũ sibi soli nociuum est, & veritas sibi proficua: vide tu bonã gloss. in. c. si quis suadẽte. de pœnis. in ver. commodè: q dicit ꝙ vbi agitur de salute alterius, credit cõfitenti: quando hoc cõtingit in foro animæ, quo ad tollendũ istud vinculum publicũ. & solet allegari multum ista gl. sed certè iste text. facit multũ in cõtrariũ: qa non agebat pręcisè in foro aiæ: vt patet. qa noiatus est presbyter. & publicũ est peccatũ, quasi de se factum erat publicum. vt patet in tex. Et ideo plus hîc colligitur. quòd non solùm vbi agitur præcisè in foro animæ, sed etiã vbi quasi in foro animę, credendum est confitenti: Et dicitur qua si forus aiæ: qñ non accusatur, nec inquirit, nec denũciatur: sed sponte à superiore petijt consilium salutare: nã cùm nulla extrinseca ratione cogente hoc faciat. sed pro salute animæ, sibi credendum est: vt hîc probatur not. Fateor tñ ꝙ sua confessio nõ habebit nocere accusatori vel superioti volẽti inquirere: sed tantũ erit sibi nociuũ mendaciũ, vel proficua veritas. & sic in aliorũ. præiudi-

8 ciũ p̃t procedere illa gl. ¶ † In gl. in ver. *quod si discerni.* Hæc glo. not. diuersitatẽ, inter ius canonicũ & ciuile: vt qñ potest apparere quis extinxit, ille solus teneat de homicidio. & primus licet lætaliter percusserit, tenetur tãtùm de vulnerato[c]. Secus secundùm canones: vt hîc. quia lætaliter percutiens tenetur de occiso, sicut & alij qui postea occiderũt[d]. Sed potest esse diuersitatis ratio: quia ius canonicũ q̃tum ad irregularitatem contrahendam concernit animũ & actum subsequutũ. sed ius ciuile & iura alle. hîc in gloss. loquũtur, quãdo agitur ad pœnã pecuniariam, nam ille tenet qui occidit. Vnde posset dubitari. quid si ageretur contra vulnerãtem lætaliter. l. cornel. de sica. scilicet de pœna legali, lætali, vel pecuniaria, nũquid omnes teneãtur de occiso: qa tunc non agitur de emẽdatione dãni, sicut qñ agitur. l. aquil. satis probabiliter posset dubitari. & de hoc plenè Bart. in. l. fi. ff.

9 ad se. corne. de sica ¶ †In gloss. vlt. No. hanc gl. maximè in vlt. di. & quotidie solet alle. hoc. c. cũ ista gloss. Et qñ gloss. est aliquantulũ intricata, & malè ordinata: põt sic breuiter distingui. qa aut violẽtia infertur personæ, aut rebus. Primo casu. aut põt euitare sine occisiõe: puta fugiendo. & Clericus debet potius fugere[e] q̃ occidere suũ aggressorem. vt not. s. eo. c. suscepimus. & in cle. j. eo. tit. Si verò est laicus, multi distinguunt, attẽdẽtes qualitatẽ personarũ: vt si miles aggrediat rusticũ, debet rusticus fugere, si potest: qa nõ est verecũdia militẽ fugare rusticum. Alij vt Bar. videt tenere ꝙ non teneatur fugere: quia semper fugiendo est verecundia: & pro verecũdia seu iniuria euitãda licitũ est resistere. vt no. i. l. j. C. vnde vi. Et fortè ista pars est verior de rigore iuris: sed í foro animę alia pars est tutior. arg. in. c. suscepim⁹. s. e. Si verò non põt euitare iniuriã fugiendo, vt qa est ita astrictus: seu ad angulũ positus vt sine percussione nõ possit recedere. & tunc licitè se defendit. Sed vt defensio non dicat inculpata multa sunt attendenda. Primò tẽpus. vt faciat incontinenti, & nõ ex internallo, nisi timeretur secunda percusio: qa tunc esset defensio secũdę percusionis. Itẽ debet facere ex causa defensionis, & non animo vlciscẽdi. vnde si potest impedire ictum alterius, & non impediuit: imò percussit lætaliter, tunc tenetur, quia excesit merę defensionis fines. Et ad considerandũ animũ istius debent attẽdi circunstantię: vt qualitas armorũ, habitus vtriusq;. Nã si vnus fortis aggrederet fortiorem cũ pugno, non debet fortior resistere cum gladio, ex quo põt sine eo repellere iniuriã. ¶ Itẽ si veniebat cum baculo, & iste potens erat ad resistendũ cũ baculo, non debebat capere ensem: bonus ergo Iudex arbitrabitur: qa nõ põt dari certa regula: vnde seruet quod dixi. s. vt illa dicatur mera defensio. qñ id fit sine quo nõ põt repelli violentia nisi aggrediens occidatur. impune potest occidi etiã per ferrũ. vt in cle. j. e. tit. Si autẽ modus excedat non ex proposito: & tunc nõ tenebit: & Iudex ex circũstantijs arbitrabit an fecerit ex proposito. vt hîc in gl. & bene. ¶ Secundo aũt membro principali. qñ vis infert reb⁹. Et tũc aut quęrit nunqd sit licitũ occidere pro eis saluandis. in Clerico: dicendũ ꝙ nõ: & fortius ꝑ eis recuperandis: vt hîc & s. e. c. suscepimus. in laico posset probabiliter dubitari: licet Legistę teneãt posse occidere si res aliãs saluæ esse non possunt[f]. vt not. in. l. furem. ff. de fic. & in. l. itaq;. ad legẽ acqui. sed dic. vt dixi in. c. ij. s. e. Aut q̃ritur nunquid liceat aliter resistere præter occisionẽ, vel mutilationẽ: & pariter dico in Clerico & in laico ꝙ sic siue pro eis saluãdis siue pro eis recuperandis incõtinenti: vt hîc. & in. c. olim j. de rest. spol. & possunt recuperari ab inuasore incontinenti: quã citius fieri põt recollectis armis & amicis. Et dicit hic Host. ꝙ fieri dicit incõtinẽtiq̃ g anteq̃ ad alia negotia deueniat: alʒ esset guerra q̃ inferiori non licet: ideo tũc debet ad iudicẽ recurri. vt in. l. j. C. vñ vi. Bar. videt sentire de triduo. vt videlicet intra triduum debeat res recuperari. Sed idẽ Bar. no. alibi. videlicet in. l. iij. §. cũ igit. ff. de vi & vi arma. tenet attendẽdas

circunstantias

a ¶ Excesit. Adde videndũ Are. cõsi. lxxx. Alex. cõsil. lxxxij. lib. j.

b ¶ Cum armis. Adde qñ ex homicidio sequuto quis sit irregularis. Fed. cõs. clxvij. Cepo. consi. ix.

ZACHARI.

c ¶ De vulnerato. Adde Francis. de Cre. fin. suo. lv. incip. qdã malus ad uocat⁹. ꝑ quo alle. tex. no. i. l. item Mela. §. Celsus. ff. ad le. aquil. & in. l. huic scripturæ. §. si seruus. eo. tit.

d ¶ Occiderũt. Ad de Pet. de Anch. cõsi. ccxvij. Alex. consi. cxv. ij. lib. & consil. xiij. ĩ lib. & cõsil. xliij. iij. lib. Cepo. consil. lxij.

e ¶ Fugere. Adde videndũ Alex. cõsi. s. alleg. lxxvij. & cxix. j. lib.

f ¶ Non possunt. Adde Cepo. cõsi. xl. & consil. lxvj.

g ¶ Incontinenti. Adde Alex. cõsil. s. alleg. cix. Cepo. consi. xxix.

circunstantias & qualitates personarum,& rei,vnde facta est deiectio. Nam si nobilis expelleretur de castro, daretur maius tẽpus q̃ si rustic⁹ vnus de parua re, vnde posset differri etiã quoad sex menses. Conclude ergo ꝙ circa hoc certa regula dari nõ põt.& coniunge has opi. simul dicendo. ꝙ debet hoc fieri q̃ citius põt, dũmodo non diuertatur ad alia negotia:quia tunc nõ esset fieri q̃ citius posset.nõ tñ intelligitur ꝙ dicatur diuerti ad alia negotia qñ comedit,vel bibit,vel dormit.sed qñ relicto primo tendit ad alia.Et ratio diuersitatis inter propulsandam iniuriã illatã personæ & illatam rebus est:qa qñ infertur iniuria rebus,perditur naturalis possessio,non ciuilis.& hoc si habebat animũ continuãdi possessionẽ suam & restituẽdi.l.qui possessionẽ.ff. de vi & vi arma. &.l.clam possidere.§. qui ad nundinas.ff. de acquir. pos. Vnde redeundo incontinenti,dicitur potius suã possessionem defendere:scilicet ciuilẽ: qa non põt liberaliter vti,nisi deijciaꝫ detinens:vnde potius dicit defendere q̃ vim inferre circa naturalẽ possessionem occupatã per aliũ.Sed qñ iniuria infertur personæ,cessat ista ratio:nã seipsum non possidet,nec dicit spoliatus, nec se defendit cũ armis amplius prosequatur: & ideo non dicit ex
10 interuallo repercutere.¶ †Extra glo. pro declaratione literę quæro quid si iste percusserit non lætaliter:apparet tñ ꝙ ex percussione sua nõ potuit iste fugere vñ fuit iste occisus à parochianis:nũquid iste teneaꝫ?Ho. ꝙ sic. qa pstitit causam homicidio.ad hoc.c.decętero.s̃.eo. &
11 ita cõiter trãseunt doc.¶ †Sed circa hoc posset dubitari:nã si tenem⁹ quod.s̃. dixi. quòd liceat clerico pro defensione rerũ percutere:licet non lętaliter, tunc cũ iste insisteret rei licitę,non debet euentus mortalitatis sibi imputari,cũ ipse in homicidio non reperiatur culpabilis. ad hoc.c.ex literis.s̃.eo.c. cum si. Vnde posset dici ꝙ quoad pœnam nõ debeat iste teneri: sed quoad cessatio
12 nem à diuinis põt seruari opi.Host. tanq̃ tutior.¶ †Et sic posset dubitari de alia.q.quã ponit hîc Inn. & Hosti. videlicet viso latrone iste clamauit vt caperetur:vel simpliciter clamauit ꝙ ibi erat latro:vnde venerũt alij,& illũ occiderunt:dubitatur nunquid ille clamãs sit irregularis?videtur ꝙ sic,etiam si non habuit animũ ad mortẽ quia lex promotionis considerat factũ non voluntatẽ. xv.q.j.c.fi.sed sibi ex eo maximè est imputandum, quia verisimiliter cogitare potuit ꝙ hoc sequeretur homici
13 diũ.sed (vt dixi) non est sine dubio, vbi auidus non fuerit ad mortẽ.¶ †Vltimò quęro.quid si percussio vniusc̃uiusq̃ per se considerata nõ sufficiebat ad mortem:sed omnes simul iunctæ mortem inflixerunt?tenet hîc Inn. ꝙ quilibet tenetur de occisione.xxij.q.vl.c.fi. & idem sequitur Bar.in prealleg.l.fin.ff.de sicarijs.quod not. vide tamen gl.in p̃alle.l.itẽ mela.§.fi plures.Et hęc tene mẽti.

signia furis à quo fuit vulneratus, irregularis non est: licet ille postmodum occidatur. Et duę sunt partes vt per.§.patet: & quælibet pars diuiditur in consultationẽ & responsionem. ¶ Casus literalis. Quidam monachus credens se quandam mulierem à gutturis tumore liberare.vt Chirurgicus cum ferro tumorem illum aperuit. & cùm tumor aliquantulum recessisset, præcepit ille mulieri ne vẽto se exponeret vllo modo, ne fortè si ventus subintraret,causam mortis inferret: sed mulier contempto eius mandato dum messes colligeret vento exposuit se in cautè:& sic per apertionem gutturis sanguis multus effluxit: & mulier diem clausit extremum. quęsitum fuit quid de illo monacho sit agendum?rñdet Papa ꝙ licet ille monachus multum deliquerit alienum a officium vsurpando, qd sibi nõ conueniebat:si tamen causa pietatis hoc fecit, & peritus erat in exercitio chirurgię,& adhibuit diligentiam quã debuit, ex eo ꝙ per culpam mulieris contra illius mandatum hoc ei contigit,non est adeo reprobandus,quin post satisfactionem condignam cum eo misericorditer agi possit vt valeat celebrare diuina.Alioquin interdicenda est ei sacerdota
2 lis ordinis executio de rigore.B. ¶ †Not.j.quòd multa debent concurrere vt mors infirmi non imputetur medico.Primò ꝙ istud officium sibi conueniat.vt ꝙ sit laicus non autem clericus:quia clerico interdictũ est istud officium chirurgiæ.vt in.c.sententiam.&.c.non magno pere.ne cle.vel mona.& in.c.fi.eo.Vnde hæc litera licet b loquatur in monacho:quia fuit in facto.tamẽ intelligit in quolibet clerico seculari eadem ratione.Secundò re-
3 quiritur† ꝙ sit peritus.[b] vnde non sufficit ꝙ appellet se b peritũ:sed debet esse peritus re ipsa: vnde si doctor dedit consilium per errorem, & per imperitiam suam & sequuta sit sententia:per illud consilium tenetur ad satisfactionem illius cõtra quem est lata sententia: vt hîc. & in.l.illicitas.§.sicuti.ff.de offi.præsi. & in.l. idem iuris. §.j.ad leg.aqu.& in reg.non est sine culpa.de reg.iur.lib. vj.facit qd not.glo. in.c.j. de confes.eo.lib. de aduocato qui docet clientulũ mentiri. Tertiò requiritur ꝙ adhibeat omnẽ diligẽtiã secũdũ artem suã. Quartò ꝙ informet egrum de his quę sunt cõtraria egritudini. his ergo seruatis euentus mortis non imputatur medico: aliâs se
4 cus.ad idẽ de æta.& quali.c.ad aures.¶ †Itẽ no. ꝙ danti operam officio vel rei illicitę imputatur euentus mor-
5 tis,quantuncunq̃ processit sine culpa.¶ †Not. ꝙ clericus quantũcunq̃ peritus in arte chirurgiæ peccat exercendo illam artem etiã intuitu pietatis.Ex hoc infertur, ꝙ propter pietatẽ non est impietas exercenda: nec licet alicui officiũ alterius exercere.facit.j.q.j.c.non est putãda. ¶ Vlti.no.ꝙ cũ homicida casuali qui non fuit in culpa de facili dispẽsatur post satisfactionem. Tene menti.

ZACHARI.
a ¶ Irregularis est. Adde ꝙ licet infirmus mortuus fuerit chirurgi in curia,potest ipse his non obstantibus ad sacros ordines etiã ad Epatũ ꝓmoueri,si tamẽ in medendo habuit cõscientiã saluam ita not. Goffre. in sum.e.titu.&.c.ad aures.s̃. de æta. & quálita.

SEBA.SAPI.
b ¶ Peritus.De qua culpa medicus teneatur: vide Cardi.Alexan. in.c.j. lxxxiij.dist. Et de illis qui suscipiũt aliquid in se tanq̃ periti:vide Feli.in c. qa indicãte.col. ij.s̃.de præscri.& Abb.in rubr. de appel.in fi.Mod. in.l.ij.ff. ꝙ quisq̃ iur. Geor. natã in repe.cle.sæpe.§.q oĩa.col.vj.de verbo.signi.

✤ SVMMARIVM. ✤

1 *Religiosus chirurgicus,si pietatis causa chirurgiam exercuerit ex qua mors sequuta est,irregularitatem non euadit.*
2 *Officium chirurgiæ est interdictum omnibus clericis: & peccant exercendo etiam intuitu pietatis.& nu.5.*
3 *Doctor si dederit cõsiliũ per imperitiã,ex quo sæquuta est sñia tenetur parti contra quam lata est sententia ad intereſſe.*
4 *Homicidium licet non processerit ex culpa:tamen quia ille qui fuit causa dabat operam rei illicitæ non excusatur.*

¶ CAP. XIX.

1 TVanos. †Religiosus chirurgiam exercens,si ex ea mors se
2 quiꝫ,irregularis est[a]:etiam si sit perit⁹ & diligens,& hoc fecerit causa pietatis:sed cũ eo post satisfactionẽ misericorditer dispẽsari potest.hoc dicit. vsq̃ ad.§ ad vltimum.& ille.§. vsq̃ ad finẽ.hoc intendit.Qui Iudici seculari dedit inter

✤ SVMMARIVM. ✤

1 *Irregularis non est ille qui ad nutum potestati dedit signa alicuius latronis qui ab ipso potestate & eius curia occisus est.*
2 *Vulnerare & prosternere sunt diuersa,& statututum loquẽs in vno,non verificatur in alio.*
3 *Chirurgico non imputatur mors:si obseruauerit omnia de quibus.s̃.in prin.nu.2.*
Clericus medicus,si intuitu pietatis exercuerit artem suam:ex qua sequuta est mors:non imputatur ei quo ad peccatũ & dispensationẽ:sed quo ad irregularitatem sic:quia non erat exercitium suum.
4 *Medicus quando est peritus, & in nulla culpa reperitur, non imputatur ei mors infirmi:secus si non est peritus, vel dedit medicinas malas.*
5 *Infirmi non obedientes medicis non incurrunt crimen inobedientiæ.*
Infirmitas quæ prouenit ex defectu infirmi causat peccatum.

6 *Seruientes infirmis non debent eis exibere aliquid nociuũ, nec obedire appetitui corrupto ipsius infirmi, vel extra præceptum medicorum aliquid facere. aliâs peccant.*

7 *Irregularitatem quis incurrit ex sola membri debilitatione vel abscißione.*

8 *Furtum ascendens summã quinque solidorũ punitur furca: intellige quãdo etiam ex tali furto rumpitur pax: aliâs secus.*

Ad vltimum. No. ibi: *furem.* & ibi: *latronem.* ꝙ accedens ad furandum de nocte, põt appellari fur vel latro: capiuntur ergo ista vocabula promiscuè. & sic non est semper vera ista distinct. inter furem & latronem, quam ponunt. §. eo. c. ij. & in eadem scriptura potest appellari fur & latro. ¶ Casus literalis. Alia quęstio facta fuit domino Papę. † ecce quidam scholaris timens ne latrones essent in domo, surrexit de lecto, & inuenit ibi furẽ, qui scholarem vulnerauit, & recessit. mane facto scholares ceperunt eundem, & inuẽtus est vulneratus, & traditus potestati, coram quo asseruit ꝙ prędicta nullatenus perpetrauit: potestas ad scholarem illum nũtium misit: vt diceret quicquid sciret de fure illo, vel traderet intersignia: qui cultrum quem ipsi latroni abstulit, & sotulares quos in domo dimiserat nũtijs tradidit memoratis: nil amplius de ipso facto se intromittens. Potestas his receptis intersignijs, latronem illum apparitoribus suis tradidit puniẽdum: qui sibi amputauerunt virilia: & oculos eruerunt. Latro ira & dolore commotus, nec cibum sumere voluit nec potum. & sic mortuus est. quęritur vtrùm scholaris iste ad sacros ordines possit promoueri? respondet Papa ꝙ prędictus scholaris si aliâs dignus est, propter prędictum euentum nõ est à sacris ordinibus prohibẽdus.

1 Ber. ¶ † Nota primò. ibi. *qui solùm prostrauit:* quòd aliud est prosternere. aliud vulnerare. Facit pro statuto dicente. si qs vulnerauit aliquẽ: ꝙ nõ sufficit si ꝓstrauit & nõ vulnerauit. ¶ Nota ꝙ licet clerico defendere res suas contra latronem: nam iste scholaris vulnerauit latronẽ: nec sibi imputatur. potest tamen dici quòd hæc litera hoc non probat: sed posset facere ad defensionem. ¶ Vltimò no. cõtra no. per glo. in c. dilectus. §. eo. ꝙ etiam cõtra promouendum nõ imputatur aliquid, si mors casualis inde subsequatur. ¶ † In glo. j. opp. Et videtur ꝙ euẽtus mortis non debet imputari medico, ex quo accidit propter incuriam & imperitiã infirmi. vt in. l. illicitas. §. sicuti. ff. de offi. pręsi. Solu. coniunge omnes tres priores glo. quæ videntur cõtrariari. & dic ꝙ in medico cui cõuenit hoc officiũ chirurgię non imputatur mors, si seruat ea quę dixi in primo notabili. Sed religioso vel clerico bene imputatur quantuncũq; perito si deliquit: quia fuit in culpa immiscẽdo se illi delicto. vt in regula. non est sine culpa. de reg. iur. lib. vj. Et ideo inquantũ gl. iij. dicit. ꝙ culpa mulieris nõ debet imputari ei: dic quo ad peccatum, vel quoad dispensationem: imputatur tn quo ad irregularitatem contrahendam: vt hîc apertè dicitur: & hoc rationibus prędictis. ¶ In glo. in verſi. *alioquin.* in fi. Intellige quòd ista requiruntur, & põderanť quoad inducendam dispensationem. nã istis deficiẽtibus vel aliquo istorum non debet secum misericorditer dispensari: qa reperitur in maiori culpa: omni tamen casu est irregularis: vt hîc in litera. ideo indiget dispẽsatione.

4 ¶ † Aduerte. quia Inn. & Host. tractãt hîc aliquid circa personas medicorum. & tam infirmorum q̃ custodientium ipsos infirmos. Et conclude sic. ꝙ si medicus est peritus, & in nulla reperitur culpa: tunc etiam in foro animæ, non imputatur ei infirmi mors: qa hoc officiũ non est interdictum laico. imò laudabile, & institutum per Deum seu etiam per ipsum approbatũ. iuxta illud Prouerb. honora medicum propter necessitatem. nam & illum creauit altissimus. Si verò medicus reperitur in aliqua culpa: vt quia non erat peritus: vel quia nõ adhibuit diligentiam quam debuit: & adhuc grauius peccat, si ex certa scientia dat infirmo medicinam nociuam: vel differt liberationem vt pecuniã cõsequatur: vel ponit species antiquas vel malas in medicina: quod no. cõtra istos aromatarios, qui ex cupiditate quadam cõficiũt medicinam ex speciebus antiquis, quæ potius obesse habent q̃ prodesse, qui grauiter peccant: & si medicus dubitat an medicina sit proficua vel ne, potius debet abstinere quã dare medicinam. secundũ Innocen. & sic potius remittat infirmum manibus Dei, q̃ eum exponat dubiæ medicinę. ¶ † Quoad secundũ de infirmo: concludit Inno. ꝙ nõ incurrit crimẽ inobedientię non obediendo medico: qa non est pręlatus suus. Item si est sanus nõ debet viuere medicinaliter: quia omnia sana sanis. tamen non debet quid sumere qđ sibi sit nociuum: aliâs peccat: quia per infirmitatẽ futuram subtrahit se à seruitio Dei. & grauius peccant infirmi vel sani capiendo venenum, vel aliud mortiferum: quia non licet contra se sæuire, sicut nec in aliũ. xxiij. q. v. c. si non licet. & in. c. significauit. de corp. vitia. Nemo enim est dominus membrorũ suorũ. vt ibi. & l. liber homo. ff. ad le. aquil. Illi qui interficiunt seipsos, moriuntur in peccato mortali, nec debent sepeliri in sacro: nec pro eis orari debet. c. placuit. xxiij. q. v.

6 &. c. non æstimemus. xiij. q. ij. ¶ † Circa vltimũ cõclude ꝙ custodientes siue seruientes infirmo grauiter peccant exhibentes aliquod nociuum & contrariũ infirmitati: etiam si faciant ex compassione quadã: quia non debent obedire seu indulgere appetitui corrupto ipsi⁹ infirmi, etiam peccant non obediendo medico: nam cuilibet in arte sua credendum est. vt in. c. significasti. el. ij. §. eod. in quo multum peccant mulieres infirmis seruientes. ¶ In glo. in ver. *nuncijs.* Ex hac glo. colligũtur duę sol. & duo intellectus ad istum. §. Primus: quòd isti scholari nõ fuit imputata mors furis: quia non cõmisit homicidium aliquo ex modis quibus committitur: vnde nec facto nec præcepto: nec testimonio: quia in causa criminali testis debet esse in iudicio, & deponere iuratus. Secunda sol. est. ꝙ iste fur seipsum occidit: scilicet nõ sumendo cibũ nec potum. sed ista solu. non valet. quia isti apparitores per prius amputabant sibi virilia: & eruebant oculos, &

7 sibi sic abscindebant membra. † Et ad incurrendam irregularitatem sufficit membri debilitatio vel abscisio. vt in. c. ij. j. tit. proxi. & in. c. is qui. eo. tit. lib. vj. & in cle. j. eo. titu. Tertiò põt colligi ex glo. seq. ꝙ propter intersignia non fuit conuictus de furto. sed potest illa ratio impugnari: quia saltem dedit causam morti. & quia ista materia est satis dubitabilis & disputabilis, dantur & aliæ sol. extra glo. Quidam dixerunt ꝙ de iure aut. & sic huius. c.

a huic scholari pro furto non imminebat pœna mortis,[a] nec abscisionis alicuius mẽbri. vt in aut. sed nouo iure. C. de fur. Vnde si iste potestas excesit, nõ erit mors imputanda scholari. Sed hanc lec. impugnat Host. qa intrauerat cum armis. & sic debebat decapitari, seu furca suspendi. vt in. d. aut. sed nouo iure. † Item per constitutionem Fed. secundi. Furans quinq; solidos & vltra suspenditur. vt in lib. feu. de pa. tenen. c. j. in. §. si quis quinq; solidos. Et not. qualiter Hosti. intelligit, illum tex. nam Legistę intelligunt: & credo ꝙ verius. quando ex tali furto sequitur pacis fractio: aliâs pro tam modico furto non debet sequi mors. Alij dicunt ꝙ iste scholaris dedit intersignia vt recuperaret res malè ablatas. & sic ciuili modo. & sic iste intellectus non habet dubium. Alij dicunt quòd dedit intersignia vt fieret iustitia de vulnere sibi inflicto. & tunc debet intelligi ꝙ nõ faciebat: vt iste moreretur. Hosti. tenet qnòd verus intellectus est quòd nõ reperitur in aliqua culpa in morte istius. & sic Papa interpretatur. sed non descendit ad specialitatẽ. sed potest dici quòd non fuit in culpa: quia non accusauit: nec perhibuit testimonium: nec aliquo modo mandauit: nec

subiecit

a ¶ Pœna mortis. Adde Alex. cõsil. v. & cxxxv. j. lib. Cep. ĩ aut. sed nouo iure. & eius cõsilio. xlij. & xxvj. Fulg. consil. clvj. ĩ. lib.

subiecit illũ morti: sed tãtùm requisitus à potestate red didit illa signa. Fuit ergo ista causa multũ remota: vnde nõ sequitur irregularitas: pro hoc bona gl. in. c. exhibita. j. eo. in ver. corruens. facit quod not. in. c. accedens. s. eo.

SVMMARIVM.

1 *Homicida est qui dat causam abortioni: quando scilicet conceptum erat viuificatũ anima rationali: aliâs secus. & nu. 2. & de iure ciuili capite punitur. & nu. 3. & 8.*
4 *Mulier asserens se concœpisse ex aliquo, & ille dicat contrarium: cui est credendum? vide remissiuè. & nu. 5.*
6 *Maritus vel alia coniuncta persona ludens cum muliere cum ludo honesto, & dedisset causam abortioni, nõ imputaretur sibi mors: secus si fuisset aliqua persona cum qua non licebat ludere, etiam quod mulier concœpisset ex ea.*
7 *Abortiuũ præsumitur ĩ dubio fuisse cũ anima potius quã sine.*

¶ CAP. XX.

1 SIcut. †Qui dat causam abortiõi homicida est: si concœptũ erat viuificatum anima rationali: aliâs sec⁹. h. d. Secũda ibi: *nos verò*. ¶ Casus lr̃alis. Quidam monachus Cartusiensis ordinis quãdam mulierem asserentẽ se concœpisse ex eo traxit per zonã, quasi ludẽs cum ea: ipsa per hoc se asseruit sic esse læsam ꝙ huiusmodi occasione fecit abortum: propter ꝙ dictus sacerdos de consilio quorũdã ab altaris ministerio se suspendit. quęsitũ fuit quid esset agendũ? rñdet Papa ꝙ si nondũ erat viuificatus cõcœptus poterit ministrare: alioquin debet ab altaris ministerio abstinere.
2 Ber. ¶ †Not. j. ꝙ ante infusionẽ animæ rationalis non potest quis dici homicida in dãdo causam abortioni. & est ratio: qa qđ non vixit mori nõ potest. de despon. impu. c. ad dissoluẽdũ. xxij. q. ij. c. quod verò. &. c. Moyses. Item non est homo ante infusionẽ animæ, cũ homo ex corpore & anima cõponatur. vt in. c. in quadã. de cele. missa. &. s. de hęre. c. cũ Christus. & ideo non potest dici
3 homicidiũ, cũ homicidiũ dicat̃ à cede hominis. ¶ †No. ij. ꝙ irregularitas causatur nedum ex cede hominis cũ productus est in lucem: sed etiam cũ est in ventre materno: vnde secũdũ ius ciuile capite punitur dãs causam
a abortioni post infusionẽ animæ[a]. vt in. l. si quis aliquid.
4 §. qui abortionis. ff. de pœnis. ¶ Sed quęro †quia mulier dicebat se cõcœpisse ex illo monacho: nũquid sit credẽdum eo asserente contrarium? Hostiẽ. ꝙ nõ. remittit ad no. in. c. trãsmissę. q. fil. sint legi. & in. c. per tuas. de proba. & in. c. michael. de fi. presby. ¶ †Sed q̃ro. qa mulier
5 ista dicebat se cõcœpisse ex illo monacho: nũquid sit sibi
6 credendũ? Io. an. dicit ꝙ non. ¶ †Scias tamen ꝙ si ludus fuisset iustus ex parte conditionis ludi: quia fuisset gracilis: & fuisset licitus ratione personæ: vt qa fuisset maritus mulieris, vel frater, vel alia coniuncta persona: tũc mors non imputaret̃: quia non reperit̃ in aliqua culpa: quod not. Ex quo not. ꝙ ludus leuis non est prohibitus cũ pręgnãte muliere: vnde si persona nõ est inhonesta, nõ imputatur abortio inde contingẽs quod tene menti.
7 ¶ †Vlti. quęrit̃ quid si probabiliter dubitat̃ vtrũ anima esset infusa: vel non? Dicit Ioã. an. ꝙ in dubio debet iste
8 abstinere. per. c. ad audientiã. s. e. & qđ ibi dixi. ¶ †In gl.
b ibi. *Similiter distinguit lex*. dicens ꝙ si aliquis interfecit[b] cõcœptũ animatũ debet capite puniri: si nõ erat animatũ, distinguit̃: qa si nobilis, fit publicatio in parte bonorũ: si ignobilis, [c]damnatur in metallum. & hoc verũ, nisi
e feciſſet propter pecuniã: qa tunc puniretur pœna capitali. vt ĩ. l. Cicero. ff. de pœnis. & vide quod no. ĩ. c. Moyses. alle. in gl. ¶ In ea. gl. ibi: *non teneatur lege canonica &c.* Intellige non teneri quoad irregularitatem: sed quoad peccatum & pœnam peccati, benè tenetur lege canonica: licet anima adhuc non fuisset infusa vt probatur. s. e. c. fi aliquis.

SVMMARIVM.

1 *Irregularitatẽ non incurrit quis ex eo quòd agit contra aliquẽ ciuiliter: ille verò punitur postea in sanguine.*
2 *Iudicium debet finiri vbi est inchoatum: nisi per impotentiam facti hoc fieri non posset.*
3 *Clericus põt agere contra laicũ sine metu irregularitatis ciuiliter, licet possit præsumere quòd poterat puniri in sanguine, dũmodo protestetur quòd non intẽdit ad vindictã sanguinis.*
4 *Excommunicatio videtur contemni, si intra terminũ assignatũ, vel intra annũ non fuit facta restitutio, vel ei nõ fuit paritũ. Excommunicatus si steterit in excommunicatione vltra annũ, præsumitur hæreticus.*

¶ CAP. XXI.

1 POstulasti. †Non imputatur clerico ciuiliter iustitiam petenti de laico. si iudex in laicum exerceret vindictam sanguinis. h. d. Secunda ibi: *ad quod*. ¶ Casus literalis. Quidã qa decimas debitas ecclesię non soluebant excõicati fuerũt: ipsi excõmunicatione contempta, decimas soluere non curabant. quæsiuit Eps vtrùm licitũ esset illis potestatẽ regiam implorare cũ ad solutionẽ decimarum absq; sanguinis effusione vix possint compelli? rñdet papa ꝙ si de huiusmodi querimonia simpliciter deponat apud regẽ: & ipse in eosdem rebelles traditã sibi exercuerit potestatem, eorum erit duritię aut malitię imputandũ. Ber.
2 ¶ †Not. j. ꝙ si remedium ecclesiasticũ non sufficit contra laicum, põt clericus adire iudicem secularem, vt sic suam potestatẽ in ipsum exerceat quod no. propter no. in. l. vbi ceptũ. ff. de iudi. & per gl. de rescri. c. ex tenore. habent ergo locũ illa iura. vt ibi causa est cepta ibi etiã finem capiat. quando totaliter potest ibi effectum consequi: secus si nõ potest ibi habere executionẽ etiã propter impotentiã facti. ¶ No. ij. ꝙ pro solutione decimarum laicus potest excommunicari. Item arceri personaliter & sic est necessarium personaliter affici: vt hîc.
c ¶ Item not. quòd vindicta maleficiorum est laus bonorum. Item alibi dicit tex. not. ꝙ parum obedientia prodesse videret̃ humilibus si contemptus cõtumacibus nõ obesset. vt in. c. j. de postu. Mela. Vnde in Psal. lætabitur iustus cũ viderit vindictam. Sed pro declaratione literę
3 quęritur. †quid si clericus pro certo sciat ꝙ fine sanguinis effusione non potest debitũ consequi. nũquid possit cum bona conscientia iudicis officium implorare? Vin. quòd nõ. imò debet potius post decimas dimittere primitias. arg. s. e. c. ij. &. c. suscepimus. Sed hodie tene ꝙ habetur eo. titu. c. ij. lib. vj. secundũ Io. and. quasi velit dicere ꝙ præmissa protestatione ꝙ non intendit ad vindictã sanguinis, põt petere iustitiã, nec imputatur clerico si postea Iudex secularis imponit pœna mortis: non tñ tenetur à petitione iustitie desistere: dũmodo præmittat̃ protestatio. qđ no. pro intellectu illius. c. & videtur satis rationabile. aliâs autem daretur materia cruciandi cleri-
d cos, & bonis suis spoliandi. vt dicit ibi text. ¶ Secundò
4 quæritur †qñ isti dicũtur contemnere excõicationem? Dicit Host. ꝙ si intra terminum præfixum per iudicem ecclesiasticum non satisfaciunt: satis dicuntur cõtemnere: & si animo indurato excommunicati fuerunt per an
d num, [d]tunc sunt suspecti de hæresi. arg. in. c. excommunicamus. §. j. s̃. de hęre. qđ no. & vide tex. in. c. fi. de pœnis vbi narratur de biennio ad inducendũ hanc suspitionẽ hæresis: sed ibi narratur factum. Idem ergo videtur de anno. & not. hoc dictum. quòd non solùm in excommunicatis in causa hæresis: sed etiam in alia causa incidit in suspitionem hæresis post lapsum anni. nam tanto tempore ferendo excommunicationem non videtur benè sentire de sacramentis. cùm non faciat, nec facere possit quod alij fideles faciunt & facere tenentur. ¶ In glo. fin.

ZACHARI.
a ¶ Animæ. Hoc est verũ antè q̃ sit natus, sed post, tenet de paricidio. l. diuus. & in gl. of. & Barto. ff. de va. & extraor. cog. &. l. Cicero. ff. de pœnis. Bal. in. l. qđ dicit. & ibi p. Alex. in. j. col. in fi. ff. de li. & posth. & Angel. Are. ĩ suo tra. malefi. vers. mortuus.

SEBA. SAPI.
b ¶ Interfecit. Vide copiosè de hac materia p. Albe. de Ros. in. l. qui in vtero. j. ff. de stat. homi. vbi ponit qõnem: si stat statutum ꝙ homicida decapitet̃: an ille qui pede percussit mulierẽ pręgnantẽ, & illa facit abortũ debeat decapitari.
c ¶ Ignobilis. Adde quis dicatur nobilis & quis ignobilis. hoc casu Cep. consi. xl.

ZACHARI.
¶ Adde Paul. de cast. cõsi. xxñ. col. ñ. ver. possent etiã adhuc. & consilio ccxxviñ. & ccxix. vel verius secũdũ veriorẽ numerum cõsil. xxvj. secũdũ verum numerum. col. iij.

ZACHARI.
d ¶ Per annum. Ad de de hoc Roma. sing. suis. nu. cccxiñ. quod incip. de hoc heri fui interrogatus, & ibi qd an per talem occasionẽ quis priuet̃ ipso facto beneficio vide eundem vbi. s̃. folio. x.

ibi: *vt puniatur pecunialiter.* Item potest agere vt laicus capiatur .ſ. de depoſi.c.j. Item vt flagellis afficiat.xiiij. q.vj.ſi res.dūmodo ad effuſionē ſanguinis nō procedat. vt in.c.in Archiepū.de rap.Itē ad ſeruitutem quam im ponit eccleſia.vt in.c. ita quorūdam. de iudeis. Et in fi. glo.hodie dicendum vt habetur in.c.ij.eo.titu.lib.vj.vt præmittatur proteſtatio:vt prædixi. Abbas.

✠ SVMMARIVM. ✠

1 *Homicidium caſuale non imputatur ei qui nō occidit, nec fuit in culpa.*
2 *Homicidium caſuale non impedit quin quis poſsit promoueri. & nume.4.*
3 *Ludus noxius eſt in culpa.& nu.5.*
6 *Abſolutio vel venia ſi fuit petita ab aliquo, non per hoc fatetur delictum.*

¶ CAP. XXII.

EXhibita. †Homicidiū caſuale nō imputatur ei qui nō occidit,nec fuit in culpa,etiam ſi ad cautelā veniam poſtulauerit. In prima parte ponit petitio.In ſecunda exauditio.ibi: *quocirca.* ¶ Caſus literalis. Quidā clericus I.nomine dum eſſet in puerili ætate conſtitutus,& cum quibuſdā alijs pueris luderet, & inſequeretur vnū ex illis, lapidē poſt illum proiecit:non animo percutiendi: ſed timorem incutiendi:qui lapide proiecto non fuit tactus ſed cadens ad alium lapidem caput læſit: tum propter imperitiam medici:tum propter patris incuriā qui laboribus ipſum expoſuit expirauit dictus.I. veniā poſtulauit à patre illius vt mitigaretur dolor ipſius. propter quod Epiſcopus illum à ſacris ordinibus repellebat quāuis pater defuncti laborans in extremis confeſſus fuerit Epiſcopo ꝙ dictus clericus nihil in morte filij commiſiſſet. vnde petebat clericus ille à Papa vt cùm læſam conſcientiam de morte illius nō haberet,cū eo miſericorditer agere dignaretur:vnde mandat quatenus ſi conſtiterit ita eſſe, à ſacris ordinibus propter hoc nullatenus repellatur.B. ¶ Not.j. ꝙ ludus inter clericos & pueros non videtur prohibitus:aliās enim homicidium inde cōtingens fuiſſet imputatū iſti clerico.vt in.c. cōtinebatur.ſ.e. ¶ No. ij.ꝙ per petitionem venię extraiudicialiter factam non videtur recognoſcere culpam. ¶ † Vlti.not.argu.ꝙ homicidiū caſuale nō imputatur etiā promouēdo.qđ facit contra glo.ſ.eo.c.dilectus. ¶ In glo.j.ibi: *illa ætas ignorat quicquid videt.* Aduerte.qa gloſſator hîc multū contrarius ſibi videtur.nam videtur intelligere tex.de infante. quia de illa ætate infantuli loquunt iura q̄ dicūt ꝙ ignorat quicquid videt:ſed in ſeq.glo.& in tertia videtur ſentire de puero:prout tex.loquitur.Item in quarta glo. videtur velle ꝙ iſte clericus fuit in culpa : quia ludus erat noxius.ſed dic concludendo veritatem,ꝙ tex. debet intelligi de puero prout loquit,& puerilis ætas ſeptennio incipit, & durat vſq; ad .xiiij.annū.de quo vide gloſ.in procœ.ſexti.vbi de omnib⁹ ætatibus habes.† & ꝙ iſte ludus erat licit⁹ iſtis pueris:& hoc beneficio ætatis:ſed inter maiores non eſſet licitus.quia ludus noxius in culpa eſt.ſicut ludus lapidum . Ita debet intelligi contrarium quod gl.facit ad.l.nam ludus.ff.ad legem aqui. Et ex hoc no. ꝙ caſus contingens inter maiores ex ludo lapidum, imputatur ipſis proijcientibus. [a] ſecus inter pueros [b].

a ¶ Proiicientibus. Adde limitandū vt p Pe, de Anch. cō.cclxxxv.Cep. cōſ.xxx.&.xxxj. ZACHARI.

b ¶ Inter pueros. Adde de hoc Frā. de Cre. ſingu. ſuo cxlix.ꝙ inci.Mos puerorum eſt bononiæ.vbi refert Pe.de Anch. in.c. cū venerabilis .ſ. de cōſue.vbi idem tenet. & dicit ſe euaſiſſe bononiæ vnū puerū à pœna mortis.

c ¶ Aliū lapidem. Adde videndum Cep.cōſi.xiij. vbi de fugato qui cecidit ſuper lapidē & mortuus eſt. ✠ SEBA.SAPI.

d ¶ Inter pueros. De conſuetudine puerorū proiiciē di lapides: an qui occidit aliquē excuſetur. vide Pet. de Anch. in cōſil. cclxxxiij.inci.Iure ſtricto. Barto. Veroñ. in conſil. xxx.inci.Regatij. ſcholariū. colū.ij. ✠ SEBA.SAPI.

e ¶ Ligatū. Adde an hoc ſit verum Old. cōſi.ccxxiij.

f ¶ Petens veniam. Vide Alexā. i.l.j. in prin.ff. de ope. no.nun. vbi dicit de hoc eſſe gl. ſingula.hic.&ad hoc vide Mod.in.l. de cē.ff. de ver. obli.

1 ¶ † Secus autē ſi lapis proiect⁹ fuiſſet magn⁹, & infligiſſet percuſsionem magnam ſeu grauem, ſi ille non cepiſſet fugam : quia tunc poſſet dictum Inn. procedere:nam talis ludus noxius eſſet, etiā inter pueros [d].

2 ¶ † In gloſſ.in verſi. *veniam.* in fi. ¶ Sed contra hoc facit.c.venerabilem.de elec.vbi tex.innuit quòd petēs abſolutionem ab excommunicatione,videtur fateri ſe ligatum [e] nam abſolutio preſupponit vinculum.arg.in.c. ad diſſoluendum.de deſpon.impu.& in.l.decē. de verb. obli.ſic etiā venia præſupponit culpam.xiij.di.c. nerui. Sol.dicit Hoſtiē.quòd .c. venerabilem procedit, vbi in iudicio & ſolenniter petit abſolutionem : ſecus ſi extra iudicium & non ſoleniter.Item hîc fuit petita venia ad cautelam,vt mitigaretur dolor patris. & idem quando petitur abſolutio ad cautelam.vt in.c.ſolet.de ſenten.ex commu.li.vj.dicit etiam quòd.c.venerabilem. nō probat iſtud ad quod cōmuniter inducitur : debet intelligi quòd recognouit ſe ligatum tunc quando ille petijt abſolutionem : vt quia expreſsè ſe dixerit excōmunicatū. de quo dic vt ibi plenè not. hîc tamē text.eſt apertus ꝙ ſimpliciter petens veniam [f] ab aliquo:non per hoc fatet ſe culpabilem: ſed potius videtur hoc feciſſe ex humilitate quadam.& vt euitentur opi.cautum eſt vt fiat petitio conditionalis:& dicat nō puto me hoc feciſſe:ſed ſi in aliquo læſi peto veniam:tunc enim ceſſat omne contrarium.

✠ SVMMARIVM. ✠

1 *Homicidium caſuale non imputatur ei qui dedit operam rei licitæ:nec fuit in culpa.*
2 *Caſus fortuitus imputatur danti operam rei licitæ.*
3 *Officium quod non ſpectat ad aliquem : ſi ille exercet : an ſibi imputetur ſi ex hoc aliquod ſcandalum oriatur? & nu.4.*

¶ CAP. XXIII.

IOannes. †Homicidium caſuale nō imputatur ei qui dedit operam rei licitæ : nec fuit in culpa. Prima pars narrat factum. ¶ Secūda diffinit.ibi: *nos igitur.* ¶ Caſus literalis.Sacerdos iſte Ioan.dum pulſaret campanam vt populus fidelis ad diuina officia conueniret:de campana tintinabulum cecidit,& occidit quendam puerum coram ipſo vnde ipſe hęc domino Papæ intimauit humiliter. Papa conſiderans ꝙ dictus ſacerdos dabat operam rei licitæ nihil debet ei imputari ſi caſus omnes fortuitos nō preuidit:vnde mandat quatenus ſi cōſtiterit ita eſſe, dictus ſacerdos liberè ſuum officium exequatur.Ber. ¶ Not.j. ibi: *campanas.*ꝙ licitæ in vna eccleſia tenentur plures cāpanæ:ſed in oratorijs priuatis nō eſt licitū tenere etiam vnam,nec habere campanile.vt in.patentibus j.de priui.

2 ¶ † Nota ſecundò quòd caſus fortitus non imputatur danti operam rei licitæ : ſecus ſi rei illicitæ. vt.ſ. eod.c. dilectus.

3 ¶ Sed contra hoc oppo. & contra text. † nam pulſare campanas non ſpectat ad ſacerdotis officium

cium:ſedad clericum inferiorem.xxv.diſtin.c.perlectis. vñ quiſq; preſbyter debet habere clericum. vt in.c.vt quiſq;.de vita & hone.cleri.ergo ſacerdos exercebat officium nõ conueniẽs:ergo ſibi imputari debet.vt in.c.ſ. eo.Solu.dicit Ioan.and. q; quędã ſunt officia non ſpectantia ad aliquẽ:quia prohibita.& ĩ iſtis habet locũ cõtrariũ &ſic loquitur.d.c.Quędã ſunt officia non ſpectãtia ad aliquẽ:quia ad illa nõ tenet,nec cogi debet & tũc ex quo ſunt officia licita,nõ imputatur caſus inde contingẽs,nũc ad propoſitũ.Pulſare campanas non ſpectat ad officiũ ſacerdotis:quia nõ tenetur illud officiũ exequi.ſi tñ vult poteſt:quia per ſuſceptionẽ maioris non perdit quis executionẽ minoris.lxxiiiij.diſt.c.geſta.&.c honoratas.nam & laicus poteſt habere hoc officiũ pulſandi campanas.vt no.de cleri.coniug.c.Ioãnes.¶ † Sed
4 cõtra hoc iterum opp.pulſare campanas ſpectat ad officium cuſtodis.vt.in.c.j.de offi.cuſto.ergo iſte ſacerdos nõ ſine culpa fuit attentãdo officiũ non ſibi cõmiſſum. Sol.ibi non erat cuſtos.quia erat parochialis preſbyter, & pulſabat:aliâs imputaretur ipi ſacerdoti,niſi feciſſet ex officio cuſtodis:vel ex permiſsione cõſuetudinis, vt clericus primò occurrens pulſaret campanã,tene méti.

✤ SVMMARIVM. ✤

1 *Clericus etiam pugnando cõtra ſarracenos, & aliquẽ ex ipſis interfecerit:non euitat irregularitatẽ.&.nu.2.*

3 *Clericus percutiẽs aliquẽ, vel dans auxiliũ in bello iuſto non incurrit irregularitatẽ:excepto quòd non occiderit: ſecus, in bello iniuſto:in quo qualitercunque præſtet opem incurrit irregularitatem.*

¶ CAP. XXIIII.

1 PEtitio. † Clericus pugnando etiã cõtra inimicos fidei catholicę ſiquẽquã percuſsit:&de iterfectiõe ipſum remordet conſcientia à miniſterio altaris abſtinere debet. Cõmunis diuiſio.Secunda ibi: *mandamus.* ¶ Caſus literalis.Sarraceni inuaſerunt quoddã caſtrũ, in quo Pelagius preſbyter morabatur.tandem Chriſtiani tam laici quã clerici exiuerũt cõtra illos, & adinuicẽ cõfligẽtes hinc et inde multi occiſi fuerũt, vnde cũ ſacerdos ille aliquos percuſsiſſet,timebatur ne irregularitatem incurriſſet, propter quod expoſuit hoc domino Papę : & ipſe mandat eidem,quatenus ſi de interfectione cuiuſquã in illo cõflictu ipſum conſcientia ſua remordet,à miniſterio altaris abſtineat reuerenter cũm in hoc tutius ſit abſtine-
2 re,quàm temerè celebrare.Bern.¶ † No. primò,quod clericus prohibetur pugnare etiam cũ infidelibus: non ſolùm cũ inuadunt infideles:ſed etiã qñ ab infidelibus, terra inuaditur.ad hoc de voto. c. ex multa. licet ergo clericus poſſit interficere ad defentionem ſuam quãdo nonpoteſt aliter euitate mortem.vt in.cle.j.eodem titulo.ſecus quando inuaditur tota terra:quia per alios poteſt repelli iniuria:vnde tũc neceſſitas non eſt ineuitabi
3 lis.¶ † Not.ſecũdo quod clericus percutiẽs[a] in aliquo cõ
a flictu vbi plures fuerũt occiſi ab alijs:ex ſola percuſsiõe
b nõ eſt irregularis.[b] & iſte eſt caſus not. & probatur ex eo quia iſte quærebat de percuſsiõe:& fatebatur ſe percuſsiſſe,& plures ab alijs ibi occiſos fuiſſe.& papa reſpõdet tantùm de interfectione. Sola ergo percuſsio non nocet quo ad irregularitatẽ. ¶ Sed contra hoc fortiter oppo.de.c.ſicut dignum.§.fi.ſ.eodẽ.vbi ex ſolo conſilio vel ex præſentia armata cõtrahitur irregularitas ſequuto homicidio per alios.Sol.dicit Inno.hoc.c procedere vbi bellum eſt iuſtum, vbi autem bellum eſt iniuſtum tunc qualitercunq; clericus præſtiterit opem: vel conſiliũ,efficitur irregularis ſequuto homicidio licet per alios.& ideò infert q; ſi clerici vadunt cum pugnãtib⁹ vt eos audaciores faciant:vel vt inimicis timorẽ incutiãt,vt nõ audeant ſe defendere,quòd ſequuto p alios homicidio ipſi efficiuntur irregulares:quod no.Secus ſi vadunt ad aliam bonam cauſam:puta cauſa pacificãdi.tunc enim nõ imputatur eis ſi inimici putantes contrariũ ſe non defendãt,dummodo abſit dolus.Quãdo autẽ bellũ eſt iuſtũ,tunc clerici poſſunt hortari alios
c ad pugnãdum & intereſſe,ſed non pugnare[c].xxiij.q.v-ij.j.c.igitur.&.c.pridem.facit gloſſ.vij.q.j.c.ſciſcitatus & licet malè faciant percutiendo.vt in præalleg.c.ex multa.de voto.tamen non incurrunt irregularitatem ex quo non occiderunt,vel aliâs membrum mutilauerunt.& no.perpetuò hunc tex.quia non habetur alibi ita clarè ſicut hîc.

¶ CAP. XXV.

QVidam. Idem dicit q;.c.Ioãnes. ſ.eo. & tñ ponit diuerſitatem in facto.¶ Caſus literalis.Quidam preſbyter uocauit quẽdã in adiutoriũ ad ędificationẽ eccleſiæ:& cũ pſbyter quoddã lignũ diſſolueret,ille homo cum ligno ruit in terrã,& mortuus fuit dubitabatur an illi preſbytero eſſet hoc imputandum. ſignificatum fuit hoc domino papæ.Ipſe verò cõſiderãs qđ ſacerdos ipſe dabat operam licitæ rei : etiam adhibuit diligentiã quã debuit circunſtantibus præmonitis ita alta voce quod intelligere potuerunt reſpondit quòd propter hãc cauſam vel quia oẽs caſus fortuitos non præuidit qui præ b uideri non poſſunt,debet ei quo ad officium vel beneficiũ imputari.B.¶ No.j.clericũ licicè poſſe inſiſtere ad ędificationem eccle.nemo enim reprehendi poteſt quod eccleſiam ędificat.xij.q.ij.c.aurũ. & pondera qđ iſtemet clericus iuuabat in propria perſona:licita iudicatur talis operatio:aliâs aũt caſus fuiſſet ſibi imputatus:vt in litera.¶ No.ij.arg.contra iſtos clamãtes ſubmiſſa voce,vel poſt caſum cõtingẽtem.non enim excuſantur per hanc proteſtationem.Et ĩ hoc peccãt plurimũ ruſtici ducentes malos.nam poſt percutionẽ dicũt caue te.nã debent præmonere ita tẽpeſtiuè,et itã fortiter clamare,vt illi quibus imminet periculũ poſ-
d ſint præcauere & fugere.¶ No.vlti.quòd quis de caſu fortuito[d] non tenetur:& intellige de fortuito quẽ etiam diligentiſsimus præuidere non poſſet. nam quidam ſunt caſus in quibus diligentisſimus non præuidere poſſet.vt.l.ſi quis domum.ff.loca.& argu. eorum d quæ dixi in.c.fi.ne præla.vices ſuas.

✤ SEBA.SAPI.
a ¶ Percutiens.vide ad hãc materiã pulchrũ conſil. Card. in conſi. xix. incipien. quidam preſbyter.

b ¶ Irregularis.dixi. in.c.ſicut dignum. ſ.eod.And.Barba.

c ¶ Non pugnare. Adde vt per Cald. cõſi.j.de treu & pa.

d ¶ Caſu fortuito'. Quid ſi dediſſet operã rei illicitæ vide Bart.in.l.illud §.ſi quis ſeruum.ff. de imu.&c.

De torneamentis. Rubrica.

¶ Viſo de homicidio in genere & in ſpecie:videndũ reſtat de quibuſdã actibus per quos licet nõ ſemp,quãdoq; tamen deuenitur ad homicidium:ideo ſubijcit hanc rubric.et duas rubricas ſequentes.

¶ CAP. I.

FOelicis. Hoc dicit cum ſeq.Torneamenta fieri nõ debẽt & vulnerato in eis cõcedit pœnitẽtia ſed ſi moriſ,denegatur ei ſepultura eccleſiaſtica,ſi acceſſit animo pugnãdi:ſec⁹ ſi acceſſit ex alia cã:vt puta vt debita ſibi exigeret.hoc dicit. Primò prohibet, ſecundò pœnam imponit.ſcđa ibi:*quod ſi.* ¶ Caſus literalis. Lateran.cõciliũ inherendo veſtigijs In.& Euge. phibet deteſtabiles illas nũdinas vel ferias q̃ vulgo torneamẽta

vocant, in quibus milites ad oſtentationē virium cōueniūt: vnde mortes & animarū pericula ſępe proueniūt: quod ſi quis eorū ibi mortuus fuerit, careat eccleſiaſtica ſepultura, pœnitētia tn̄ ei poſcēti non deneget. Ber. ¶ Not. j. ꝙ torneamenta appellantur ferię ſeu nundinę & fortè à feriēdo: quia vulgariter ſunt dicta torneamēta: quia vadunt circūeūdo, ſeu percutiunt, ſe circūeūdo. ¶ Not. ij. ꝙ attendendū eſt vulgare loci: vn̄ Papa hîc ponit nomen vulgare. ex quo patet quòd cōſtitutiones etiam principū debent intelligi ſecundum vulgarē modum loquēdi [a] quod not. pro hoc. l. librorū. §. quod tn̄ caſsius. ff. de lega. iij. & quod not. de ſponſa in. c. ex literis. & per Bart. in. l. oēs populi. ff. de iuſti. & iure. ¶ No. iij. & tene mēti. ꝙ non licet exercere ludum, etiam ad oſtētationem viriū: & cauſa virtutis demonſtrandę: ſi imminet ex eo periculū mortis & animarū quod not. ꝙ videtur cōtra. l. j. §. beſtias. ff. de poſt. & de hoc aliquid j. ¶ Itē not. ꝙ eccleſia poteſt prohibere laicis ludum periculoſum, & apponere pœnā cōtra facientibus. ¶ No. ca ſum in quo pœnitenti denegaſ eccleſiaſtica ſepultura & ad terrorem aliorū. ¶ In glo. ibi. *ſecundum leges*. videtur ergo gl. velle quod aliud ſit de iure ciuili. Sed Hoſt. dicit ꝙ leges non corriguntur: quia debent intelligi in alio ludo, & oſtentione virium extra torneamenta: pro hoc quòd habetur in auſt. vt omnes obediāt iudi. prouin. §. j. col. v. vbi dicitur ꝙ fortitudo non eſt laudabilis ſine iuſtitia: & loquitur de fortitudine quę exercetur cū armis: ſed illud exercitiū eſt illicitū propter rationē hîc poſitā: & idem de iure ciuili: per auſt. prędictā. glo. tn̄ in l. qua actione. §. ſi quis in colluctatione. cōtrariū videtur tenere: ſed primū dictū tutiꝰ eſt. Et ex hoc dicto. Hoſti. & ex text. no. qd alius ludus ad oſtendendum vires non prohibetur de iure canonico: & ſic ad damnū inde contingēs non tenetur quis. vt in. d. §. ſi quis in colluctatiōe Tenemenți.

a ZACHARI. ¶ Modū loquēdi. Addequaliter probetur iſte modus vulgaris loquendi Lāfrā. de oria in. c. qm̄ contra falſam. §. ſtatuim⁹. verſic. teſtiū depoſitiōes. nu. 103. verſic. quę ritur. vltra. & ibi in apo. s̄. de proba.

b ✤ SEBA. SAPI. ¶ Modū loquēdi. Multa de cōi vſu tradit Feli. in gloſ. j. in prooe. huiꝰ libri. col. ij. cum ſeq. Iaſ. in rub. ff. de op. no. nū. col. iij. verſ. ſecūda concluſio. Bart. poſt Alex. & alios ibi. & Alexā. in cōſilio. lxxxv. colū. penul. in. iiij. volumine.

c ZACHARI. ¶ Mutilatio. Adde Card. in cle. j. q. ix. de homi. & in cle. fi. de. corp. vitia & quod no. in apoſt. ad iſtū in. c. de diacono. nu. 8. in apo. verſi. vel membri detrūcatio. s̄. qui cle. vel vouēdis.

✤ *SVMMARIVM.*

1 *Sepultura, an debeat denegari ei qui deceſſit in peccato mortali.*

¶ *CAP.* *II.*

AD audientiam. Sūmatū eſt in ſuperiori c. ¶ Caſus literalis. Quidā cauſa requiren di quędam pro debitis, acceſsit ad locum torneamētorū. contigit qd caſu de equo cadēs mortuꝰ fuerit in torneamēto: ſed quia ibi mortuꝰ erat denegabatur ei ſepultura: q̄ſitū fuit à Papa quid iuris eſſet? Papa verò cōſideras quòd illis tn̄ qui ad torneamenta animo ludendi accedētes decedūt ibidē eccleſiaſtica ſepultura debeat interdici. mandat quatenus ſi cōſtiterit quod ad prędictum torneamētum. nō animo ludendi: ſed percipiēdi credita acceſsiſſet, licet ibi caſu fortuito obierit, non debet carere eccleſiaſtica ſepultura: maximè cū dominicum corpus acceperit: & fuerit oleo ſacro perunctus. Ber. ¶ No. j. ibi: *animo faciendi*. & ibi. *non animo ludendi*. quod ſepultura eccleſiaſtica denegatur morienti in torneamentis q̄n decedentes veniūt cauſa ludendi: ſecus ſi cauſa videndi dūtaxat. licet tex. nō aperiat: ſed loquatur de eo qui venit cauſa exigendi debitū. Et idē puto (vt dixi) ſi venit cauſa videndi torneamentū: quia cū iſta ſit pœna debet reſtringi in propriis
1 terminis. de pœni. diſti. i. c. pœna. ¶ †No. ibi maximè qd ſepultura conceditur etiam ei qui non recepit corpus Chriſti, & extremā vnctiōem. & itellige q̄n prętermiſit ſine cōtēptu. Quid aūt ſi nō recepit pœnitētiam ſubitò morte pręuentus? glo. noſtra ſentit ꝙ tunc non debet ſepeliri in cœmiterio. & doc. ſimpliciter tranſeunt. Sed ego intelligo q̄n conſtat eū deceſsiſſe in peccato mortali. nam ſi fuerat ſemel cōfeſſus in anno: & habuit poſitū cōfitendi, non denegatur ei ſepultura: licet in vltimo nō recipiat pœnitentiam: ſi hoc nō fecit ex cōtēptu ar. in. c. omnis vtriuſq; ſexꝰ. de pœnitē. & remiſ. Idē ſi nō fuiſſet ſemel cōfeſſus in anno: ſed in vltimo apparuiſſent ſigna cōtritionis. arg. in. c. à nobis. de ſentē. excō. ¶ In glo. in ver. *diſpēſatione*. in fi. Et quare eccleſia ordinauit vt corpora ſepeliātur in loco ſacro. vide gloſſ. in. c. cùm grauia. xiij. qō. ij.

De clericis pugnantibus in duello. *Rubrica.*

¶ Viſum eſt. s̄. de torneamētis vbi plures pugnāt: nūc ſubiūxit de duello: vbi dūtaxat duo pugnāt: vel poſſes dicere ꝙ. s̄. proxi. rubri. cōtinuata eſt hæc rubrica.

✤ *SVMMARIVM.*

1 *Irregularis efficitur quis ob membri detrūcationē, ſiue mutilationem.*
Irregularis an efficitur quis ex ſola membri debilitatione?
2 *Irregularis ob homicidium vel membri truncationē non diſpēſatur per Epiſcopū.*
3 *Si quis in duello perdit, non habet præſumptionem contra ſe: videlicet quòd præſumetur cōuictus de crimine ſuper quo ipſi adinuicem contenderūt. vide j. c. proxi. in fi.*

¶ *CAP.* *I.*

PORRÒ. Hoc dicit. Clericus iniēs duellū, ſiue obtulerit ſiue ſuſceperit, deponēdus eſt. poterit tn̄ epſ cū eo diſpēſare ſi mors vel mutilatio mēbri nō ſit inde ſequuta. Secūda pars ibi: *ſed quātūcunque*. ¶ Caſus literalis. Quę ſitū fuit à dño Papa qualiter puniri debet clericus q alicui duellū ſpōtè obtulit vel ſuſcepit oblatū? reſpōdet Papa ꝙ ſiue victor fuerit, ſiue victus clericus duellū obtulerit vel ſuſceperit, de rigore iuris eſt deponēdꝰ: verū tn̄ quantuncūq; exceſſerit epiſcopꝰ ſuus poterit cū eo diſpēſare, dūmō ex ipſo duello homicidiū vel membrorū diminutio nō ſit ſubſecuta. B. ¶ No. j. crimē depoſitione dignum. ſ. cū clericus. inijt. duellum, ſiue alium interpellauerit: ſiue fuerit interpellatus ſiue victꝰ fuerit. ¶ No. ij. ibi. *ſponte*. qd clericus ſpontè nō pugnās nō eſt deponendus & intelligo quando fuit neceſsitas ineuitabilis. hoc enim caſu licitū eſt clerico etiam ſuum aggreſſorē occidere. vt in cle. ſi furioſus. de homi. Secus videtur vbi neceſsitatem poterat euitare: vt puta quia pro recuperatione bonorum iniuit duellū, vel propter metū cōditionalē. Nam potius debet omnia mala q̄ huic duello prohibito conſentire. vt in. c. ſacris. quod me. cau. Poſſet tamen dici ꝙ pœna huius decre. procedat q̄n ſpontè iniuit duellum: ſecus videt ſi aliquo facto neceſſitatis: licet neceſſitas fuerit ineuitabilis: quia in hoc caſu peccat: tamen neceſſitas alleuiat culpam: & per conſequens pœnam. vt ij. q. j. in primis. & in. d. c. ſacris puniatur. ergo pœna mitiori, cùm tex. hîc requirat ſpontaneum actū ad depoſitionē faciendam: ergo non ſufficit factū, niſi adſit qualites facti requiſita. & pro hoc. l. Fulcini⁹. ff. ex qui. cau. in poſ. ea. xxiij. quęſti. v. c. ſignificaſti. & c. fi. de reſt. ſpo. ¶ No. iij. arg. ꝙ epiſcopus non diſpenſat, niſi in caſib⁹ ſibi permiſſis. nā ſi poſſet diſpenſare vbicunque ſibi nō prohibetur (vt quidam tenuerunt) fruſtrà hic exprimeretur quod epiſcopus poſſit diſpenſare ¶ †No. vlti. quòd irregularitas cauſaſ nō ſolùm ex homicidio: ſed bex alicuius mēbri detrūcatione ſeu mutilatione [b]. concor. c. fi. de homi. lib. vj. Quid autem ſi membrum non eſſet detrūcatū: ſed tn̄ debilitatū vt qa propter inciſionē neruorū nō pōt liberè vti hoc mēbro. dic vt plenè no. in. d.

not.in.d.cle.j.& in.c.j.qui cle.vel vo. & quòd plenè legitur & no.j.q.j.c.ficut vrgeri. ¶ † Itẽ põt colligi quòd
a Epiſcopus nõ diſpẽſat cũ irregulari [a] ſiue irregularitas ex homicidio ſit cõtracta,vel ob detruncationẽ mẽbri vt hîc &j.c.proxi.& adde quòd ibi dicam:ſiue ſit cõtracta poſt excõicationẽ vel ſuſpẽſionẽ.vt in.c.j.de reg.iu. lib.vj.& in.c.j.de ſentẽ.excõ.eo.lib. ¶ In.gl.j.in.fi.Hoc intellige vt.s.dixi in nota.niſi neceſsitas fuerit euitabilis,vt quia clericus ita erat laſtrictus & inangulatus vt
3 oporteret eũ pugnare, vel pati ſe occidi. ¶ † Sed extra gl. quærit:quia duellũ fit qnq; propter crimẽ qđ alicui impingitur,vt ſic propter euentũ belli declaret innocẽtia:nũquid conuictus in tali duello habeatur pro cõuicto de tali crimine? Doct.q; nõ:quia hoc duellũ
b [b] eſt reprobatũ.vt j.c.proxi.& j.de pur.vul.per totũ.Itẽ iſte nõ cõfiteť ſponte,& vt plurimũ magis fortis cõculcatmin⁹ fortẽ.vnde nõ ẽ vera probatio.Et fuit hoc duellũ inuẽtũ ex diabolica imaginatione.vt.ij.q.v.c.Monomachia. vt ſic homines ſe trucidarent, vt inſurgeret animarum perditio.

❧ SVMMARIVM. ❧

1 *Conſuetudo non valet vt quando res non poteſt aliter appare re:accuſans & accuſatus pugnent: & qui ſuccumbit habeatur pro conuicto.*

2 *Mandans non cenſetur verè facere veritate imſpecta: niſi quo ad peccatum.*

3 *Cum homicida poteſt diſpenſari circa habendum beneficium curatum per Papam, nõ curatum verò per Epiſcopum & numero.4.& 5.*

Diſpenſatio ſi non concedatur per illum qui habet facultatem 5 *diſpenſandi: an ipſe peccet?*

Diſpenſatio conceſſa Epiſcopis circa beneficia intelligitur de ſimplicipibus:quia diſpẽſatiõis verba debẽt ſtricte intelligi.

6 *Diſpenſatio quando reperitur ſimpliciter conceſſa,ſiue permiſſa,intelligitur conceſſa epiſcopo: quia de papa non erat dubium.*

7 *Cum homicida voluntario an Epiſcopus poſsit diſpẽſare in minoribus,ordinibus?*

¶ CAP. II.

HEnricus. Irregularis eſt clericus nõ ſolũ ſi ipſe interfecit per ſe:ſed etiam ſi pugil ab eo datus aduerſarium occidat,nec excuſat conſuetudo: poterit tamen cũ eo circa beneficium habendum diſpenſari.Secunda ibi:*quia igitur.* ¶ Caſus literalis ¶ Quidã præſbiter nomine Henricus conuenit quẽdã ſuper furto coram ſeculari Iudicẽ.& quia intentionem ſuam non potuit probare per teſtes:ſecũdũ prauã conſuetudinem terrę pugilẽ introduxit,qui aduerſarium adeò vulnerauit quod exinde mortuus fuit.Sacerdos, ille hoc ſignificauit domino papę.& dioce.Epiſcopus conſuluit dominum Papam quid de eo ſit agendum: reſpondet Papa.quod tales pugiles veri homicidę ſunt & prędictus ſacerdos non debet in ſacris ordinib⁹ miniſtrare:quamuis non pugnauerit in duęllo,ſed alius pro ipſo:quia homicidium cõmittitur tam facto quam prę cepto,ſiue conſilio:aut defenſione tamen circa benefici um habendum cũ dicto prębſbytero poterit miſericor
1 diter diſpenſari.Ber. ¶ † No.j.prauam eſſe & damnan-
c dam [c] conſuetudinẽ ſecũdum quam accuſatus& accuſator tenetur pugnare :vt ſic ex euentu belli appareat de.
2 innocentia:vel conuincatur de crimine illato. ¶ † Not. ij.q; ille eſt verus homicida qui p ſe interfecit ſecus,ergo ſi p aliũ: licet eñ tũc mandans teneat vt homicida. nõ tn verè ipe cõmiſit homicidiũ& in hoc no.bene tex. propter ſtatuta .&vide q; no.in.c.ſicut dignũ.ſup gloſſ. magnam de homicidio.& vide elleganter per Bart. in .l.ſed et ſi vnius.& in.l.non ſolum.ff.de iniu. tex. tamen in.c.mulieris. de ſẽ.excõ dicit q; is verè facit cuius mandato fit.ſed põt ꝓcedere ille tex .quò ad peccatũ:ſed veritate inſpecta ipſe nõ facit:ſed intelligitur vt ibi plene dicam. ¶ No.iij.q; homicidiũ cõmittitur quatuor modis.Facto:cũ quis per ſe interfecit.Conſilio, aut defenſione.& quod dicit defenſione põt intelligi indiſtinctè quo ad hoc:vt propriè dicatur homicida :ſed quo ad culpam vel pœnam.intellige de defenſione nõ neceſsitatiua:prout dixi in.c.ſicut dignũ. ¶ † Vlti.no. qđ cum
3 homicida etiã voluntario poteſt diſpenſari circa habẽ dũ bn̄ficiũ. cõcor.l.diſt.c.ſtudeat.Sed nũquid iſta diſpẽſatio ſit debita:vt ſic peccet ſuperior nõ diſpẽſando? Solu.Hoſt.dicit q; ſi eſt corrigibilis,eſt debita:aliâs ſecus. a nam nõ debet pati ſuperior iſtũ mẽdicare in opprobrium cleri.ex quo corrigibilis eſt.xciij.diſt.c.diaconi .facit qđ no.l.c.diſt in.vt cõſtitueret.&.c.dño ſancto. hoc tamen dictum mihi nõ placet ſic indiſtinctè nã pro homicidio & pro alio grauiſsimo crimine debet clericus deponi,& detrudi perpetuo in monaſterium ad agẽdũ pœnitẽtiã.vt in.c.tuæ j.de pœ.ergo ceſſat iſta ratio,ne cogatur mẽdicare,cũ in monaſterio ſit ſibi prouidendũ de victualibus.vt in.c.nouim⁹ j.de verb.ſig.Et ideo cõcluderẽ q; iſta diſpenſatio eſt omnino gratioſa.pro hoc tex.ibi: *miſericorditer*.et hãc materiã diſpenſationis ple-
4 nè explico in.c.at ſi clerici.§.de adulterijs.de iu. ¶ † Vlterius quis poterit diſpẽſare circa beficium?dicit Hoſt. q; circa ſimplex beneficiũ diſpẽſat Epiſcop⁹,circa curatũ ſolus Papa.arg.in.c.fi.de fi.preſby.Et ſentit Goffre. quòd poterit fieri iſta diſpenſatio etiã vt habeat benefi
5 cium intituſũ. ¶ † No.ex dicto Hoſti.duo. Primum q; vbi cõceditur epiſcopis diſpẽſatio circa beneficiũ , debet intelligi de ſimplici quod tene mẽti.quod ſatis mihi placet per hãc rationem:quia in materia diſpenſationis verba debẽt ſtrictè intelligi.in.c.j.&.ij.de filijs preſbyte.li.vj.vbi optimè videtur probari primũ dictum.
6 & facit.c.cũ in illis.de preben.li.vj. ¶ † No.ij.quod vbi in iure dicitur,quòd poterit diſpenſari,poteſtas intelligitur cõceſſa epiſco.nã de Papa nõ erat dubium.& verba debẽt aliquid operari.de priui.c.ſi Papa.li.vj.& hoc voluit Inn.de tempo.ordi.in.c.dilect⁹.& quo ad caſum huius.c.poſuit Inn.in.c.ij.de cleri.nõ ordi.mi.vbi ſingulariter dicit epiſcopum quaſi ſemper poſſe diſpẽſare circa beneficium.arg.huius text.vbi diſpẽſat cum homicida.& alibi poſuit dictum notabile. q; vbi cõcederetur diſpenſatio,intelligitur conceſſa epiſcopo,& non inferiori prelato.niſi aliud exprimat:qa iſta ardua reſeruãť epiſcopis Ita ſing.dicit de eo qui fur. ordi.rece.in. c.ij. & tene ſemp mẽti iſta duo dicta Inn. Nã cõiter appro bantur & ſolẽt multum allegari.& pro vtroq; facit iſte
7 text.cum dictis doct. ¶ † Vlti.poteſt quæri:quia hîc dicitur, quòd non debet ille preſbyter in ſacris ordinib⁹ miniſtrare:quid in minoribus? Inno.dicit q; idem. quia
c ex quo eſt homicida,ab omni altaris miniſterio eſt remouendus.vt.s.de homi.c.preſbyterum.quod dicit verum Hoſti.quo ad facultatem adminiſtrandi,ſed in minoribus poterit Epiſcopus ſuo iure diſpẽſare. adducit not.in.c.ad audientiam.& in.c.continebatur.de homici.pondera tamen hoc dictum:nam ſi eſt verũ,eſt valde ſingulare.vt cum homicida voluntario poſsit epiſcopus in minoribus diſpenſare:nam iura ſuperius alle. loquũtur de homicidio caſuali non voluntario .Et ſi quis vellet reſpondere ad iſtum text.dum facit mentionem de ſacris , poſſet dici quod hîc ſacer ordo capitur largè.nam quilibet ordo ſacer eſt etſacrum ſignaculũ: licet per excellentiã dicantur aliqui ſacri. de quo vide gloſſam. xxxij. diſtinctè. in ſumma. & facit contra hoc dictum Hoſtienſis .ſuprà .capitul . proxim . vbi

ZACHARI.
¶ Cum irregulari. Imò ſolus Papa q talem abſoluit. vt no.Gemi.in.c.j.in fi.de re iud.lib .vj. & de ſentẽ.excõ.c. j.in fi.eo.lib. quòd eſt verũ ab irregularitate : ſed à pctõ quòd ei ineſt abſoluitur etiã ab inferiore.vt no.Car.in cle. dudũ.§.ac deĩde.q.vĩ.de ſepul. & no.ĩ.c.iñ.de cle. excõ.mit. licet idẽ Car. in cle.j.q.penul. de conſan. & affi.videatur tenere contrarium.

b ❧ SEBA.SAPI. ¶ Duellũ. Quòd duellũ ſit reproba tũ tradit latè Imol. in.l.is qui reus colũ.xx.ff.de publi. iud.vbi dicit q; licitè poteſt recuſari. & ſubĩcit ex hoc Ange.lucratũ fuiſſe cẽtum flore nos refert Iaſ.in.l. ex hoc iure.col.v. ff.de iuſt. &iu.de. quo latè tradit Andr. Sicu.in cõ.ant. incip.Illud in medium referã.col. xvj.verſi . capio nũc aliã dnbitatio nẽ.in.j. vo.Et infinitas qõnes ponit de duello.Paris de puteo ĩ lõgo trac. de duello.

c ¶ Damnãdam. Add de Old.cõſil.c.xcj vbi tenet quod nõ valet conſuetudo. vt qui vicerit in eampo potior fit in iure.

indiſtincte prohibita eſt diſpenſatio. Epiſcopo, vbi ſequutũ eſt homicidium, vel mẽbrorũ diminutio. ¶ In gloſ.j.in.fi.& videntur tentare Deum: quia agunt vt in pugna Deus oſtendat miraculum. nam credũt ꝙ habẽs iuſtam cãm pugnandi erit victor operante diſpoſitiõe diuina. Et ex hoc habes vnam cãm quare reprobantur iſta duella. poſſent aſsignari plures alię nã iſta probatio nõ eſt efficax: imo fallax: cũ vt plurimum minus fortis, ſuccũbat. nã nõ de facili reperiũtur duo pugiles eiuſdẽ fortitudinis & induſtriæ. Item fuerũt iſta inuenta diabolo ſuadente. vt dixi in c.s̃.proxi.

De ſagittariis. *Rubrica.*

¶ Continuata eſt rub.s̃.de torneamentis. Et not. ex hac rubrica iuncto nigro quòd nigrum quandoq; latius diſponit quam rubrum. nam rubrum dicit tantum de ſagi: arijs: & in nigro addit̃ debaliſtarijs: facit ſimile quod no. C. etiã ob chirographa. pecu. pigno. & facit rubrica de offic. delega. libr. vj. iuncto. c.j. &.c. finali.

SEBA. SAPI.

SVMMARIVM.

In bello iuſto licitum eſt parare inſidias inimicis.
Specialis prouiſio ſolet plus timeri quam generalis.
Excõmunicatio an inferatur ipſo iure per iſta verba: præcipio ſub pœna excõicationis, & illi præcepto fuerit cõtrauẽtũ.
Iudex præcipiẽdo alicui ſub pœna: ſi ille cõtrafecerit non incidit in pœnam ipſo iure, ſed venit puniendus.

¶ *CAP.* *VNICVM.*

a ¶ Inſidias. Vide Bart. in l.j.§.ptea. ff. de qõni. vbi. alle. tex. i. d. c. dñs noſter. facit dictũ Maronis. dol⁹ an virtus qs in hoſte reqrat. & ex hoc voluit Cal. Alex. in.c, in mandatis. xliij. diſtin qđ licitũ eſt aduocato vti ſuddolis exceptionibus contra eũ qui iniuſtè litigat.

b ¶ Sumũt. Adde ꝙ Old. conſi. lxxij. dicit ꝙ licitè põt Papa imponere collectã pro indicẽdo bello ſarracenis. et ibi vide quare dicãtur farraceni. & an apud eos ſit iuriſdictio.

c ¶ Colligitur. Vt ſi dicat principio oĩno vt excõicatiõi ſubiacet. vt voluit Roma. ſin. ſuiſo. j.

ARtem. Excõicãdus eſt ſagittari⁹ & baliſtarius cõtra chriſtianos. h.d. ¶ Caſus literalis. Præcipit Papa ſub interminatione anathematis quod nullus debet exercere aduerſus chriſtianos & catholicos artẽ illã mortiferã & odibilẽ baliſtariorũ. B. ¶ Not. j. quòd factũ reprobatũ põt appellari ars. ¶ Not. ij. quòd hæc ars baliſtariorũ dicitur mortifera, & eſt odibilis & horribilis, propter pericula corporũ & animarum. Et dicit Ioan. And. ſe exhortari qđ in bellis cãpeſtrib⁹ homines nõ vterentur baliſtis, cùm ſæpe accidat quòd homo vilis & villiſsimi cordis perimat hominẽ magni pretij ad defentionẽ tamẽ murorũ vel nauſũ hæc arma ſunt multũ neceſſaria. ¶ †In gloſ.j.in.fi. Not. glo. quia reſtringit tex. & bene quando bellum eſt iniuſtũ nã data iuſticia belli licitũ eſt pugnare quibuſcunq; armis. imò licitum eſt decipere inimicũ per ſeditionem parando inſidias[a] vt in.c. domin⁹. xxiij. q.ij. & de materia belli vide Innoc. de iureiur. c. ſicut &. c. olim. el.j. de reſti. ſpo. ¶ No. ij. ex
b glo. ꝙ aduerſus ſarracenos licitè arma ſumuntur. [b] Idẽ dicũt Doct. de ſchiſmaticis & hæreticis. nã eccleſia indulget preuilegium pugnantibus cõtra iſtos. vt in.c. ex communicamus. §. catholici. s̃. de hære. Sed contra hoc facit: quia aut bellum eſt iuſtũ: & tunc nulla ſpecialitas, eſt vt patet hîc aut bellum eſt iniuſtum, & tunc non licet pugnare etiam cõtra infideles: vt dicit Inn. de voto. c. quod ſuper his. & facit. c. ſicut. s̃. de iudæ. Et pro hoc dicit Hoſt. quod nihil diſponit de infidelib⁹: nec probãdo nec reprobãdo: ſed ſecũdum prædicta de nihilo ſeruit hoc. c. poſſet tamẽ ſic dici. quòd vbi bellum eſt iniuſtum, aut aduerſus chriſtianos, quod non debet exerceri hæc ars: & excercẽtes debent excommunicari. Si aũt bellum eſt iniuſtum contra infideles: tunc ceſſat remedium huius. c. & habebunt locum alia remedia. Et ſi dicis ſi bellum eſt iniuſtum, peccant mortaliter homines pugnando, & propter peccatũ mortale & graue (ſicut eſt iſtud) poteſt quis excõicari. arg. c. nouit de iudi. Sol. facilius eccleſia ſe impedit cõtra iſtos baliſtarios quã cõ
2 tra alios. ¶ †Itẽ ſolet plus timeri qđ. ſpecialiter iiungit quã quod generaliter impator. vt in.c. ſi aduerſus. s̃. de hære. & in.c. quã q̃. xxxiij. diſtin. Vnde vt homines ſibi magis p̃cauerẽt, voluit hîc Papa ſpecialiter prouidere aduerſus iſtos baliſtarios. ¶ †In gl. vlt. in fi. Ex hac gl.
3 colliguntur duæ opi. Prima. quòd vbi hæc verba preci pio ſub excõicatione: vel ana themate: vel ſimilia: proferunt̃ à lege, nõ iducũt excõicationẽ ipſo facto: ſed cõtra faciẽs excõicãdus eſt: ſecus ſi proferũt̃ ab homine. Secũda opi. quòd indiſtincte nũq̃ inducãt excõmunicationẽ: ſed cõtrafaciẽs eſt excõicandus: quaſi ſit quędã ſuperioris cõmunicatio inferendi excõicationẽ contra facienti. Sicut in ſimili dicitur. qñ Iudex præcipit ſubpœna mille librarũ: nam cõmunicatio eſt nõ ſentẽtia. optimè facit. C. cõmina. vel epiſto. &c. p totũ. hãc opi. approbat glo. & idẽ tenet in.c.ij. de matrimo. cõtrac. cõtra iterdi. ecc. &.c. ſicut. de ſimo. vide gl. lxiij. diſti. in.c. ſalonitanæ. hæc opi. placet Hoſt. in dubio quando nõ apparet de mẽte proferentis: ſecus vbi apparet de men
c te. quæ ex circunſtantijs colligitur [c] puta quia dicit excõmunicationẽ velle proferre, vel protulit hęc verba cum ſolennitate: & dicit ꝙ ſtãdum eſt declarationi ipſius. arg. in.c. curiæ. xj.q.iij. & in.c. poſt ceſſionẽ. de proba. Sed ante declarationẽ excuſatus eſt ſubditus cõtrafaciẽs, nõ gerẽs ſe pro excõmunicato: quod not. qa ſæpe accidit. do. Anton. addit. vnũ verbũ: & videtur fatis fuiſſe de mente Hoſti. dicit eñ quòd vbi ſupior prẽmi ſit cauſæ cognitionẽ: vel cũ ſolẽnitate protulit illa verba puta accẽſis cãdelis & extinctis, videtur tũc proferri excõmunicatio ipſo facto: quia à lege nõ potuit proferri talis ſolẽnitas: Et ideo inualuit fortè talis opin. qa illud eſt qñ à lege proferũtur iſta verba: & aliud qñ ab homine. dubito tamẽ de dicto Hoſti. vbi dicit ſimpliciter ſtandũ eſſet dicto ſuperiorũ ipſo facto. nã illud dictum admitterem, vbi non immineret graue periculũ contrafacienti. & ita intelligo hęc iura alle. per eum. ſecus ſi graue pericum immineret: Finge eñ quod cotra facienti ante declarationẽ fuit collatũ beneficiũ. nã ſi erat excõmunicatus, collatio nõ tenuit: & ſic ſuperior poſſet per ſuã declarationẽ graue p̃iudiciũ inferre. qđ nõ eſt tolerãdũ arg. vj.q.ij. per totũ. Circa hoc tn durius eſſet dubitãdũ in quibuſdã actibus ex quibus proueniat quandoq; homicidium.

De adulterijs & ſtupro. *Rubrica.*

SVMMARIVM.

1 *Omnis coitus eſt prohibitus præter vxorium.*

¶ Suprã viſum eſt de homicidio: & de quibuſdam actib⁹ ex quibus prouenit quãdoq; homicidiũ: Sed qa ſecũdũ ordinẽ decalogi: id eſt legis antiquę cõtinẽtis decẽ p̃cepta. poſt homicidium ſequitur adulterium ſeu mechia: vt patet ibi: nõ occides: nõ mechaberis. Ideò poſt homicidiũ ſubmittit hîc de adulterio. & quia ſub nomine mechiæ omnis illicitus coitus continetur. ideò ſubñcit de ſtupro. xxxij. q.iij. c. meretrices.
1 Et ex hac cõtinuatione & ex illo tex. colligitur †qđ omnis illicitus coitus ſeu q̃libet fornicatio p̃ter vxoriã eſt prohibita de iure diuino, ſaltẽ interpretatiue. adeo qđ etiam cõcubinatus reprobatus eſt. de quo vide tex. cum gl. not. xxxij. q.iij. in.c. nemo ſibi blãdiatur. vide Io. and. in reg. ſine culpa. li. vj. in mercu. poſt Hoſti. nã vt euitaretur hęc ſimplex fornicatio quę cõmittitur inter ſolutũ & ſolutam, inductũ eſt matrimonium, ſeu ſecunda cauſa matrimonij. iuxta illud. habeat vnuſquisque ſuam cauſã euitandi fornicationẽ. xiij. diſtinc. c. nerui. ſed prima cauſa fuit ſuſceptio ſobolis. de quo vide gloſſ. xxxij. q.j. in ſumma.

SVMMARIVM.

1 *Stuprans virginem, tenetur eam dotare, & in vxorem, ducere & ſi non vult vxorem ducere debet dotare, ſiue ſponte ſiue non hoc perpetrauerit. &. nu. 2.*

Dos

2 *Dos data à marito ipsi vxori eo quia ipsam antè euirginauerat, soluto matrimonio reuertitur ad vxorem.*
4 *Dos quãdo constituitur eo quia aliquis euirginauit puellam cõ stituitur maior quã exposcat qualitas sua.*
5 *Virginitas præsumitur nisi aliud probetur.*
6 *Pater non tenetur dotare filiam iam maritatã: nisi ipsa dũ maritabatur clã promisit dotem marito: quo casu pater debet ipsam soluere.*
7 *Donatio facta mulieri seu sponte ante cõtractũ matrimonium valet: dũmodo non conferatur in tempus matrimonij.*
Confessio mariti de dote recepta an & quo casu valeat.
8 *Maritus potest constituere dotem vxori sue quãdo illa est de nobiliori genere quam sit ipse: & talis constitutio valet*
Donatio remuneratoria nõ est prohibita inter virũ & vxorẽ

¶ CAP. I.

1 SI seduxerit. Hoc.c. & sequẽs ponũt pœnã stuprantis virginẽ.& sũmo vrũq;. c.sic. ¶ † Stuprans virginẽ,tenetur eã dotare,& ducere in vxorẽ:& si nõ vult cũ ea cõtrahere vltra dotem corporaliter castigabitur.h.d. ¶ Casus literalis.Quærebat de pœne seducẽtis virginẽ nondũ desponsatã.& rndetur vt legitur in Exodo.scilicet quòd si quis virginẽ seduxerit nondũ despõsatã,& dormierit cũ illa:dotabit eã,& habebit vxorẽ si verò pater puellę eã sibi dare noluerit, dabit ei pecuniã secũdũ modũ dotis quã virgines recipere consueuerunt.B. ¶ † No.j.ibi: *si seduxerit*.q; dispo
2 sitio huius.c.hebet locũ cũ vir seduxit & decipit virgi-
a nem[a] quid autẽ si nõ seduxerit:sed illa spõte acquieuit: dic quòd adhuc habet locũ istud.c. quia virgo semper præsumitur seducta & decepta.nã si nõ essent insidiæ, hominis tm̃ facinus non perpetrarẽt:vt dicit text. in l. vnica.C.de rapt.vir.vide gl.in reg.scienti.li.vj. ¶ Not. secundò q; peccans mortaliter cũ muliere,dicitur cum ea dormire ,quasi extractus de Dei cõtẽplatione & ei⁹ prẽceptis,vnde in scriptura:peccãs mortaliter dicitur, dormire.venialiterverò dormitare.iuxta illud:dormierũt & dormitauerũt.nã ad dispositionẽ huius .c.nõ exi
3 git̃ dormitio,sed ipsa defloratio virginitatis. ¶ † Not. iij.casum in quo vir tenetur dotarevxorẽ:nõ solũ ergo
b tenetur eã ducere sine dote [b] & ex bonis propris alere: iuxta not.in.c.per tuas.de do.post diuor. resti. sed etiã tenetur sibi constituere certã dotẽ,vt soluto matrimonio aliquo casu dos illa sic cõstituta redeat ad mulierẽ,
4 vel lucrufaciat eam propter delictũ viri. ¶ † Not.vlt. quòd ad dotẽ cõstituẽdam inspicitur cõsuetuto regionis,quę variat̃ secũdum dignitatem puellæ, & facultates ipsius.Item si non contrahit iste cum illa, debet tanto plus dare quãtum oportet dare propter defloratiõnẽ:vt dicunt hîc Doc.& bene.nã maior dos requiritur post.defloratione cùm virginitas sit secunda dos

d.nus. b⁹ 5 Reus. 3 p. ord. fg. 277. ps̃ uazit' qua pena & pag 279. ps̃ vir ginem fuisse

¶ † Sed quęro quia tex.dicit. *virginẽ* quid si vir negat eam virginem fuisse an mulieri seu patri hoc asserenti incũbat ꝓbatio? Doc .hîc cõmuniter qd̃ nõ:quia præsumitur virgo,ex quo habebatur pro virgine,& imputet̃ isti qui abusus est.nã ratione huius dilecti probatio transfertur in eundem pro hoc bonus text.in.c. vnico. vt ecclesiæ. benefi. sine.dimi.cõfe. de despon. ipu.c.cõ
6 tinebat̃. ¶ † Sed vltra alios quæro de notabili & quotidiana.q.Pone q; quis contraxit cum virgine clam non
c cõsentiente patre:nunquid pater tenetur eam dotare [c] vel iste q; contraxit cũ ea, an verò stabit sine dote? Glo. not.xxxij.q.ij.c.fi.dicit quòd pater tenetur eam dotare: quia mulier sine consensu patris potest contrahere matrimoniũ de iure diuino & canonico.xxij.q.ijc.sufficiat sed pater tenetur dotare filias suas lege qui liberos. ff. de ri.nupt.& lege.finali.C.de do. promis.ergo &c.q; tenet gl.xxxvj.q.j.c.de raptoribus Addit tamẽ vnũ verbũ quod si puella eligit sibi sponsum suo generi seu moribus indignũ,q; tũc pater nõ tenetur illã dotare.Bar.in. l.obligationũ.ff.de ver.obli.dicit q; si puella nõ cõstituta aliqua dote nupsit ,q; pater non tenetur eam dotare quia cessat ratio quare pater tenetur eã dotare, ex quò reperit virum.& sic sentit quòd maritus tenet̃ de suo subire onera matrimonij.qd̃ placet nam imputandum est viro contrahenti mr̃imoniũ fine dote.tacitè em̃ videtur se obligare ad subeundũ onera matrimonij. ad hoc quod no.in.d.c.per tuas.&.l.si cum dotè.ff.sol. matri.Sed vbi cõstituit puella certã dotẽ:quia aliter vir cũ ea cõtrahere nolebat,tunc pater tenet̃ eã dotare.Et no. bene hoc dictũ vt seruetur cautela in istis nuptijs clandestinis & cõiugijs:vt puella cõstituat certam dotẽ viro.Et no.hãc limitationem ad illã gl.iuris canonici: qa cõiter non solet allegari.Intelligo igitur istum tex.pro priè.sicut loquitur quãdo defloruit virginẽ nullo prę
7 cedente matrimonio inter eos. ¶ † In gl.j.in fi.Hec gl. vult hîc dicere q; si donat̃ ante contractum matrimoniũ aliquid mulieri seu sponsæ,tunc valet donatio. & res donata põt postea capi in dotẽ à marito:sed si donatio nõ sortit̃ effectũ de præsenti:sed cõfertur in tẽpus matrimonij:vt puta vir cõfitetur animo donãdi recœpisse in dotẽ mille cũ in veritate nihil perceperit: tũc nõ valet ista donatio:quia dos non põt sine matrimonio constitui.vt in.c.& si necesse.de dona. inter vi. & vxo.vnde videtur collata ista donatio in tps matrimonij:quo tempore donatio est prohibita inter virum & vxorem.vt s̃.de dona.inter vi.& vxo.c.si.per hoc sentit gl.quòd in casu huius.c.deberet fieri donatio priusquã cõtrahatur matrimoniũ.Sed certe glo.videtur errasse quia non esset pura donatio,cùm teneatur ad hoc ex debito:& in necessitatibus nullus est liberalis.ff.de leg.l.ad rẽ legatã.Itẽ facit tex.dũ dicit.*dotabit eam*.& sic c satis est q; confiteatur se habere dotem nomine mulieris:puta emlle.sed in alijs casibus poterit procedere dictũ gl.vin.l.i.j.&.l.q; spõsæ.C.de dona.inter vi. & vxo. & qd̃ ibi not.quod limita vt not.Bart.in.l.si diuortio.
8 ff.de verb.obli. ¶ † Et de hoc est gl.ordi.quæ est sing.in l.si voluntate.C.de do.promis.nam si vxor esset de nobiliori genere:tunc posset aliquid dari , & dos augeri:
d quia illa nõ est pura donatio,sed remuneratiua [d]:vt acquirat sibi amicos potentioris generis : & inter virum & vxorẽ nuda donatio est prohibita,& non remuneratiua:quod no.quia facit admulta : quòd maritus posset donare vxori:& econtra præcedentibus alijs meritis. ¶ In glossa.fin.si vir,contrahit cum puella,& si constituit sibi dotem,euadit pœnam.aliâs autem punitur :vt in.c.seq.& hoc intellige de iure canonico:de iure autẽ ciuili aliter punitnr,& arctius.vt in.c.seq.quod no.

a ¶ Decipit virginẽ.Verbis blãdis: ꝓtio promissioni bus,vel lenocinio ita no.in.l.j.§.fi.de extra ordi.crimi. Bal.in.l.raptores. ad fi.ver.vlt.no.C. de episcopis et clemẽ.& Ang. Are.ĩ tract. maleficiorũ. in ver.adulterium. Ang.in aut̃. de lenoci. §. sancimus col.iij.

✣ SEBA.SAPI.

b ¶ Sine dote. Vide do.Ia.in.§.fuerat.co.antep. inst. de act.Ang.de ari mi.in tract.maleficiorũ.Ang.Are.in versi. che me hai adulterato lamia dona.

c ¶ Eam dotare Adde videndum eun in cõsi.xj.&.lxv. vbi in facto cõsuluit.

✣ SEBA.SAPI.

d ¶ Remuneratiua. Vide multa alle.p Ias.in.l. ex hoc iure.colũ.vij. versic. tertius effect⁹.ff.de iusti.& iure. & ĩ.l. si nõ sortẽ.§.libert⁹ col.iij.ver.secundus effectus. ff. de cõdi.indebi.

✣ *SVMMARIVM.* ✣

1 *Stuprans virginem: si non vult ipsam ducere in vxorem, corporaliter punitur vltra dotẽ. 3.*
Ius canonicũ in omnibus in qubus cõtrariatur iuri ciuili obseruatur in terris ecclesiæ.
2 *Ius ciuile seruatur in terris imperij indistinctè: vbi eius obseruantia non inducit peccatũ.*
4 *Clericus deflorans virginẽ, debet cogi ad dotandã ipsam.*
5 *Stuprũ per vim cõmissum quomodo punitur tam secùndum leges quàm secùndum canones?*

¶ CAP. II.

1 PEruenit. † Summatum est.s̃.in.c. proxi, ¶ Casus literalis. Quidam Felix nomine decœpit quandã virginem stupro qualiter sit puniendus: rndet Papa si hoc verũ est secũdum legẽ

debet puniri.tñ aliquãtulũ temperet pœnam legalẽ, ſtatuens vt aut illã in vxorẽ accipiat,aut ſi noluerit,corporaliter caſtigetur,& à cõmunione ſacramentorũ priuatus in monaſterium detrudatur ad pœnitẽtiã peragẽdã nec inde recedat ſine licẽtia.B.¶ Not.j.ꝙ defloras virginẽ cõpellitur omnino cõtrahere cũ ea,ſed ſi nõ vult
2 cõtrahere,punitur:vt hîc habetur.¶ † Secundô collige. Papam poſſe mollire & moderare duritiem & rigorẽ
a iuris ciuilis:quod videt procedere in ſuo tñ foro.[a] Nã in foro ciuili ſeruabit ſua lex,ex quo nullũ ex eius obſeruantia imminet peccatũ.vt no.glo.fin. in reg.poſſeſſor.de reg.iur.lib.vj.& ſic videt quod hoc.c. & ſequens habeat emñ locũ in terris temporaliter ſubiectis eccleſiæ,ſed in terris imperij ſeruabit ius ciuile:de quo in.gl.
3 ¶ † Quero ad declarionẽ literæ,nũquid indiſtinctè iſte in monaſteriũ detrudi debeat ſi nõ vult cũ ea cõtrahere.Inn.tenet quòd ſit detruſio ſi non vult dare dotẽ arg. ſ̃.c.prox.Sed nõ declarat an ſufficiat dare dotẽ ad euadẽ dũ oẽs pœnas,nec Doct.aliter declarãt.ſed puto ꝙ ſola dotis cõſtitutio nõ ſufficiat,cũ teneat eã dotare,& ducere in vxorẽ:ſed ſi nõ vult cõtrahere, debet eã dotare, & etiã corporaliter caſtigari.ſed detruſio poterit vitari ſecũdũ illã opi.Inn.nõ emñ delictũ ſufficienter videt punitũ ex cõſtitutione dotis:quia perſona puniri debet quæ deliquit & non burſa:¶ † Ex prędictis poteſt
4 colligi pœna clerici defloratis virginẽ. & dicit Ioã.and. magiſtrũ ſuũ dixiſſe quod cũ ipſe non poſſet eam ducere in vxorẽ deberet corporaliter fuſtigari:vt hîc. ar.in. c.iij.de calũ.Ego puto quod poterit cõpelli ad cõſtituendã dotem:quia cõtractus matrimonij nõ cadit in eũ: tñ dotis conſtitutio ſic.cũ quaſi pro intereſſe mulieris iſta pœna ſit ſtatuta,& clericus bene poteſt puniri pecunialiter maximè pro interreſſe alteri⁹.vt in.c.finẽ.litibus.de do.& cõtu.de off.ordinisi.c.dilect⁹.& de pœnis licet.Item hoc delictũ eſt ſufficiẽs ad depoſitionẽ.iuxta
5 ea que plenè dico.de iudici.c.at ſi clerici.¶ † In gl.j.lbi: *vt relegetur*. Dic etiã quod publicat dimidia pars bonorũ ſuorũ:vt habet in locoj.alle.per gl.& hoc qñ perſona eſt honeſta.Si villis,ſubijcitur verberibus.vt in gl. quilibet tñ punitur capite ſi violẽtiã intulit: & hoc de iure ciuili.De iure aũt canonico procedũt iſta capitula.¶ In glo.ij.in fi.hoc procedit quo ad terminos hui⁹. c.quia iſta capitula loquuntur tãtũ de virgine: ſed quo ad aliã diſpoſitionẽ ſtuprũ cõmittit nedũ invirgine:ſed etiam in vidua honeſta,& cũ puerpera.vt.l.inter liberas.§.j.&.l.ſtuprũ.ff.eo.

ZACHARI.
a ¶ Tantũ foro Adde iſtũ in. c. ſi duo b⁹.ĩ.prin.ſ̃.de ap. eũdẽ et ibi Ant.de bu.& Moder.ĩ.c. clericus.ſ̃.de iudi. Pau.de ca.cõſi.cclxxxviij.&Alex. cõ.clxxvj.vo.ij.et con.lxxxvj.vo.iij

SEBA.SAPI.
b ¶ Pluries . Vide Bald.in.l.iij.C. de Epi.audi.vbi per illũ text.in fi.dicit poſt Guil.de cug. ꝙ qui geminat delictũ nõ debet ſperare devenia.& dicit Bal.ĩ.c. de appellatiõibus.ſ̃. de appell. ꝙ non eſt parcendum aſſuetis delinquere.
c ¶ Concor.c.j. Add de quod ibi no.in apo.ad iſtũ in fin. in apo.in verſ.importat honeſtatẽ.

ZACHARI.
d ¶ Violentia ꝑſumptio.Adde Alex. poſt Bart.in.l.ij.§. fi.ff.e.& in.l.capite.verſ.circa hanc legẽ.eo.tit. & in.l. quod ait lex.ĩ fin. prin.eo.tit.& plenè per iſtũ ĩ.c.prę terea.l.j.colũ.de teſti.& in.c.ex literis in fi.de ꝑſump. &in.c.tertio loco. &ibi dixi in apo. ad eũ.co.ij.in prĩ. ſ̃.de probat.& an per teſtes videtes ſucceſsiuè per foramẽ.vide gl.iij.q. ix.c.nihilominus. in ver.ſimul ꝙ ſic.

ZACHARI.
e ¶ An maritus ſe ſubſcribere debeat. Adde de hoc dicto.& an adultera perdat dotẽ ſi vir ſe non ſubſcripſit. Pau.de ca.cõſ.cxvij.& Spe.in ti.de excep.§. dicto ꝑ dilatorĩs.verſi.itẽ q̃ritur ecce.vbi cõcludũt quòd non perdat dotem hoc caſu.

✤ SVMMARIVM. ✤

1 *Præſumptio violenta ſufficit ad probandum adulterium: & huiuſmodi quæ directè probari non poſſunt,*
2 *Maritus accuſans vxorẽ de adulterio,an ſubſcribet ſe adpœnam talionis:& an ſit neceſſarius libellus?*
3 *Separatio tori permittitur propter crimen ſodomiticũ: vel manualem pollutionem.*

¶ CAP. IIII.

MAritis. Breue eſt.vel põt ſic ſummari.Maritus propter ſuſpitionẽ põt accuſare vxorem de adulterio. & in accuſando præfertur cæteris. hoc dicit.Nõ diuiditur.nec aliquid no.
¶ Caſus literalis.In conſilio Phariſiñ.quærebatur ſi ſola ſuſpitio ſufficit ad accuſandum mulierem de adulterio.Et reſpondetur quòd maritus ex ſola ſuſpitione accuſare põt vxorẽ ſuam de adulterio,& ipſi plus cæteris permiſſum eſt.Ber.¶ † In glo.j.ibi.*violenta*.nã violẽ
1 d ta præſumptio[d] ſufficit ad cõdemnandum.vt in.c.in literis.& in.c.afferte.de præſump . maximè in adulterio & fornicatione:cũ directè probari non poſſunt:quia:
2 non cadunt in ſenſum teſtis.de teſti.c.præterea.¶ † In
e gl.ij.in fi.de hoc an hodie marit⁹ ſe ſuſcribere debeat[e] ad pœnã talionis cum accuſat vrorẽ de adulterio:& an libellus ſit offerẽdus . dic vt in.l.miles.§.ſexaginta.ff.de adulte.&.c.tuę.alle.in gl.& poteſt intelligi iſte tex.ſecũ dũ doc.ꝙ admittantur mariti plus cæteris:qui poſſunt accuſare ad ſeparationem tori.Et ad hunc effectum nõ admittuntur alij.cum eorum non interſit.Sed ad pœnã legalem infligendam admittitur quilibet idoneus: vt in.l.ſi maritus.la.j.ff.eo.& ſic poteſt ĩtelligi iſte tex.
3 ¶ † Inn.quæſiuit.ſ̃.c.j.& Io.an.hîc nunquid ſicut propter adulterium ſeparatur cõiugium quo ad totũ , ita & propter crimẽ ſodomiticũ.Inn.tenuit ꝙ non . nam propter nullum crimen ſeparari debet matrimonium quo ad torum excepto crimine adulterij:niſi maritus ad illud peccatum trahere vellet.xxviij.q.j.idololatria &ſic intelligũt.c.oẽs cauſatiões.xxxij.q.vij.& ibi.etiam ponit quid de pollutione manuali.& fuit hæc opi.ipſius gloſſ.in.d.c.omnes cauſationes.vbi gl tranſit allegãdo aliqua iura pro & cõtrà.ſed Hugo.& Lau.tenuerũt oppoſitum.& idem Ioan.cal.hîc.& Archi .in.illo.c.omnes.& do.Ant.hîc: qa nomĩe adulterij ſeu fornicatiõis comprehendit omnis illicit⁹ coitus.xxxij.q.vij.c.nõ ſolum.

✤ SVMMARIVM. ✤

1 *Maritus non debet vxori fornicanti neceſſaria miniſtrare:nec cum ea habitare: aliâs erit particeps criminis.2.*
3 *Debet.Iſtud verbum de ſui natura importat neceſſitatem:ſed aliquando importat honeſtatem.*

¶ CAP. III.

SI vir. Maritus retinẽs adulterã coniugẽ non peracta pœnitentia particeps eſt delicti,ſecus ſi egit pœnitẽtiam,non tñ debet eã ſępe recipere. Diſtinguitur. Secũdũ membrũ ibi. *Quod ſi.*
¶ Caſus literalis.In Cõſilio Areteñ. q̃rebatur de pœna mariti retinẽtis adulteram cõiugẽ non per acta pœnitentia.& reſpondetur quod ſi vir ſcit vxorẽ deliquiſſe quę nõ egit pœnitẽtiã,ſed permanet ĩ fornicatiõe,&ſteterit cum illa reus erit peccati illius.Si verò mulier pœnitentiam egerit,& voluerit ad virum reuerti qui eam propter paccatum ſuum dimiſerat.debet eam recipere
1 ſed non ſæpe. B. ¶ † Nota primô quod maritus retinens vxorem perſeuerantem in adulterio peccat: nam videtur quaſi leno vxoris.& facere cauſa quæſtus.
2 ¶ † Itẽ no.non eſſe parcẽdum ei qui deliquid pluries[b]
b nam delicta impunita trãſeunt in exemplũ.facit opti.l. iij.C.de epi.audiẽ.non enim eſt miſerendum illius qui impunitatẽ delicti magis conſuetudini quã emẽdationi deputauit.Sed quia tex.hic loquitur in viro ſciente, dubitatur quid in ignorãte.cõmuniter tenetur qđ tunc non habet locum hoc.c.quia peccatum nõ cõmittitur ſine voluntate:& ignorãs nõ cõſentit.xv.q.j.in princi. & hoc verũ quo ad culpam:ſed bigamiã cõtrahit.xxxiiij.diſt.c.ſi cuius.& no.in.c.ij.de biga.vbide hoc.Itẽ dubitatur nũquid maritus poſsit vxori manenti in fornicatione neceſſaria pietatis cauſa tribuere?dicũt.doct.ꝙ fic.ſed non debet ſecũ maritali affectiõe adherere.Ego dicerem oppoſitum:quia fortè adminiſtratio neceſſariorum dat ſibi cauſam permanẽdi ĩ peccato.Nam vtilius eſuriẽti panis tollitur.q̃ ſi de cibo ſecur⁹ iuſtitiam negligat.v.qõ.v.in.c.nõ omnis.& malè meriti egeſtate
3 debent laborare.vt.l.bona fides.ff.depo. ¶ † In gloſ.in verb.*debet*.in fi.No.ꝙ verbum debet ĩportat honeſta-
c tem & non neceſsitatem.cõcor.c.j.[c] de deſpon.impube.ſed regulariter vbi materia eſt indifferens importat neceſſitatẽ.ita dicit gl.no.in cle.attẽdẽtes.de ſtatu reg. quam no.bene pro ſtatutis.

lũ.ea.causa &.q.iiij .c.meretrices. & hãc veriorẽ puto. nã maior iniuria infertur matrimonio ex nephãdo crimine cõtra naturã,q̃ ex crimine naturaliter cõmisso cum autem Christus dixit ꝙ ex causa fornicaton is licitũ est vxorẽ dimittere.videt itelligere de qualibet fornicatiõe.nã satis videtur fornicari iste in corpus suum & ista videtur opi.communior.

SVMMARIVM.

1 *Sacerdos de adulterio infamatus debet se purgare: aliâs ab officio suspendetur.*
2 *Ecclesia debet recõciliari,si in ea fuit semẽ emißum,& coitus perpetratus.& hoc verũ.quãdo est publicũ hoc si verò occultum.non requiritur reconciliatio:quæ potius fit ad terrorẽ:quia ecclesia cum sit sancta non polluitur.*
3 *Deficiens inpurgatione.an puniatur semper vt cõuictus?*
4 *Mulieri aßerenti se commisißse adulterium cum aliquo nõ creditur.*
Allegans turpitudinẽ suam:auditur ad vitandũ peccatum.
Sacerdos potest pandere delictum sibi confeßum ex consensu confitentis.
6 *Probatio contra vnũ expluribus inculpatis de eodem crimine non facit fidem contra alios.*
7 *Confeßio socij criminis non est sufficiens causa ad causandum infamiam.*

¶ *CAP. V.*

1 Significasti. †Sacerdoti de adulterio infamato indi
a citur purgatio[a] quã si præstiterit, in officio dimittitur:aliâs ab ipso suspẽditur si communiter summat:sed ista summatio continet in se dubitationẽ. Vnde summo sic:videlicet.Ad solã mulieres confessionẽ asserẽtis se cõmisisse adulteriũ cum sacerdote nõ debet sacerdos puniri, sed sibi infamato potest indici purgatio,quã si præstiterit,absoluitur.deficiẽs verò suspendit ab officio.Secũda pars ibi: *Ideòque.* ¶ Casus literalis.Quidã præsbyter in ecclesia dormiuit cum quadã cõiugata . tandẽ tã mulier q̃ presbyter illi cõfessi fuerũt huiusmodi peccatũ cuidã sacerdoti, q̃ postmodũ publicè hoc dixit epõ diocesano.f.se & illũ cuidã sacerdoti hmõi delictũ confessos fuisse.Et hoc ipsum idẽ sacerdos in præsentia episcopi dixit nomẽ adulterę celãs,sed sacerdos ille.f.adulter hoc negabat:muliere in sua cõfessione perseuerãte quæsiuit Eps quid super isto negotio fieri debeat? Mãdat Pa.quatenus cõdignã pœnitẽtiam mulieri iniũgat & ecclesiam per asperssionẽ aquæ recõsiliare procuret & quia presbyter ille super hoc infamatus erat,ei purgationem indicat secũdùm ꝙ sibi visum fuerit cũ quique vicinis præsbyteris:de quibus nõ sit verisimile ꝙ debeãt deierare,ne populus in eo scãdalũ patiatur. & & ne alij ad similia prolabantur.si aũt se purgare poterit,in officio ministrare permittat.alioquin ab officio
2 suspendat eundẽ.Ber.¶ † No.j.ꝙ ex seminis emissiõe polluitur ecclesia,& eget recõciliatione nõ solũ cùm à principio est publicũ:sed etiã cũ ex postfacto venit in notitiã.vt hîc.Si verò delictum semper esset occultũ, non est necessaria recõciliatio:quia in veritate ecclesia non polluitur:quia q̃ sancta sunt cõinquinari nõ possunt.de coha.cle.& mu.c.vestra.sed quo ad nos ad terrorem dicitur pollui.de quo vide glo.in.c.vnico.de cõse.eccl.vel alta.li.vj.¶ Itẽ no.tria mala quæ insurgunt ex publico crimine sacerdotis.Nã primò aliorũ maximè laicorũ corda scandalizãtur.Secundò vituperatur officiũ & ordo clericalis.Tertiò præstatur alijs materia & licẽtia peccandi:iuxta illud.Si quis ex vobis peccauerit,faciet delinquere populũ:vt in.c.magnę.de voto.¶ †Vltimò no.casum in quo deficiẽs in purgando
3 de adulterio suspenditur ab officio.Sed cõtra hoc opp. nã videtur ꝙ debet deponi:quia deficiẽs in purgatiõe punitur vt cõuictus:vt in.c.accedẽs.de accu.sed conuictus de adulterio debet deponi.vt in.c.cũ nõ ab homine.de iudi.ergo &c.Sol.dicit Host.ꝙ iste potuisset gaui? puniri.arg.de coh.cle.& mulie.c.si quis.Io.an.dicit ꝙ vbi agitur ad certã pœnam:tunc deficiens in purgatione punitur vt cõuictus:sed vbi nõ agitur ad certam pœnã:tunc habet locũ ꝙ hîc dicit.vnde propter infamiã iste debebat suspẽdi ad officio.si ergo i purgatione deficit,satis est ꝙ suspẽdatur.not.hoc dictũ & limita vt dixi in.c.accedẽs.pall.¶ †Secũdò opp.ex quo eñi
4 constabat ex cõfessione mulieris,debebat iste sacerdos puniri.Sol.nõ sufficiebat sola cõfessio mulieris.Primò quia mulier j.de ver.sig.c.forus.Scdò.quia sola.nã vni soli non creditur q̃tũcunq; idoneus sit:vt in.c.licet. de testi.Tertiò.quia erat particeps criminis.& confitebat delictum suũ:vt in.c.j.de cõfes.&.s.de testi .veniẽs.c.si diceres quare ergo audiebatur hæc mulier cũ allegabat turpitudinẽ suã cõtra.c.cũ super.de cõcess.pben.&.l.de tutela.C.de ininteg.rest.Sol.rõne peccati hîc auditur. Et an & qn mulier possit testificari.vide in.c.qñ.& in.
5 c.tã literis.s.de testi.¶ †Vltimò opp.& videtur ꝙ iste sacerdos cui mulier fuit cõfessa non debebat pandere delictũ in pœnitẽtia sibi confessum & detectũ:vt in.c. omnis.de pœni.& remis.Sol.hoc fecit ex cõsensu mulie-
6 ris:vt patet in tex.¶ †In gl.ij.in fi.dic ꝙ illa iura parũ faciũt:q̃tumcũq; em plures teneantur ex cõi delicto,ꝓbatio facta contra vnũ(qd plus est)nõ facit fidẽ contra aliũ:quia fortè ille fuit cõuict9 ex falsis probationibus: l.denuntiasse.ff.de adul.vbi plus ꝓbat.ꝙ etiã si mulier fuisset cõuicta ĩ iudicio ꝑ testes:talis ꝓbatio nõ sufficeret cõtra sacerdotẽ.qa res iter alios acta &c.vide tñ ad
7 materiã ꝙ no.ĩ.c.pe.de re iu.& in.l.fæpe.ff.e.ti.¶ †In
b gl.pe.infi.no.ꝙ sola cõfessio participis criminis[b] nõ est sufficiẽs causa ad causandũ infamiã,& ad indicendum purgationẽ ei quẽ dixit esse participẽ.vide quod no.in c.j.de confes.& in.l.fi.C.de accu.posset tamẽ tex.intelligi qñ ex cõfessione muneris infamia tranfiuit apud bonos & graues:&imminebat scãdalũ euitãdum etiã sine alia infamia indicitur purgatio.vt ĩ.c.inter.de purcano.dixi planè in.c.qualiter& quando j.s.de accu.Ab.

¶ Indicitur purgatio.Vide.d.Ab.in c.accedens.de acc. vbi.all. pro singu. istum tex .Andræ Barba.
SEBA.SAPI.
b ¶ Participis criminis.quãdo dictum socij criminis probet cõtra socium. vide Bartho.vero in cõ.xxxij.inci.q dam rustici.col.iij. Ange.Are.in trac. malefi.ĩ ver. fama publica.ĩ.iij.charta.ver.q̃ro an particeps.Ale. in consi.lxix.ĩ fi .ĩ.ñ.vo.

SVMMARIVM.

1 *Propter adulteriũ potest Episcopus loci ex suo mero officio excommunicare adulterũ & adulterã.*
2 *Adultera quãdo absoluitur ab excõmunicatiõe debet abiurare adulteriũ,id est ad eum nõ velle vlterius redire.*
3 *Agẽti posßessorio recuperãdæ obstat exceptio defectus proprietatis notoriæ,siue surgat notorietas ex facti euidẽtia, siue ex cõfeßione partis,etiã quòd talis notorietas sit tantùm super parte rei de qua agitur.*
Vxori agenti ad restitutionẽ cõiugis obstat exceptio adulterij notorij,vel per euidẽtiã rei.6.vel per cõfeßionẽ partis:nõ autem per tres probati.4.
5 *Paria delicta mutua cõpensatione tollũtur.quãdo agitur ad priuatam vtilitatẽ,secus si ad publicam,vt ad infligendã pœnã legalem.Vide distinctionẽ j.nu 8.& 9.*
6 *Adulterium manifestũ dicitur duobus modis.Primò si mulier adhesit publicè alicui cõcubinario.Secundò si habet filiũ cum alieno marito:vel si palam admittebat viros causa adulterandi.*
7 *Filius præsumitur ille,qui est natus in domo in qua vxor & maritus simul cohabitabant:etiam si probetur quòd tẽpore cõceptionis adulterabatur.*

¶ *CAP. VI.*

Intelleximus. Mulier petẽs restitutionẽ mariti,repellitur per exceptionẽ adulterij manifesti: Nisi & ipse vir adulterat9 fuerit & probetur.vel summa sic & ge-

a ¶ Adulteram. Ad de q eodē libello nō pōt adulter & adultera accusari: & stāte statuto q adulter possit torqueri, nō pōt adultera torqri. vt voluit Bal. consi. cclxxx. iiij. lib. & vide Ro. singu. suis, fo. vij.

b ¶ Nō in alijs. Ad de videndū. Ludo. Ro. sin. suis. fo. xx.

c ¶ Adulteriū. Ad de qualiter probetur adulteriū. Ro. cōsi. clxvij. & melius. ccccl.

d ¶ §. defuncto. Idē dicit Abb, p illū tex. in. c. per tuas. §. de prob. et in. c. trāsmissæ. §. qui fi. sint legi. & Bal. in rub. C. de probat col. vj. Pau. de cas. in. l. ij. in princ. ff. de li. & post. And. Sicu. in cō. xxvij. inci. Super primo. col. ij. i. j. vol. Are. Ias. & Soci. in. l. gallus. i prin. ff. de lib. & posth. Frā. Cre. in sing. cxxvj. inc. Mortuo marito. vbi ampliat hoc dictum Abb. procedere. qn vxor post mortē mariti incōtinenti est p fecta concubina scholaris & peperit filium in nouē mensibus.

ZACHARI.

e ¶ Filiūma riti. Ade istū in. c. p tuas. §. de prob. Lāfran. de oria. in. ca. qm cōtra falsam. §. statuimus. versicu. testiū depositiones. nu. 104. & ibi ad plenū in apos. Cel in ver. filiatio. §. de proba. & Feli. in al leg. c. per tuas. col. ij. in. j. no. latissimè per istum in. l. Michael. nu. j. ij. & ibi posui in apos. ad eū. in ver. filiꝰ. §. de fil. pſby. & Alex. cōsi. lj. vo. i. & con xxiiij. vol. iiij.

neraliꝰ. Coniunx coniugē de adulterio impetere nō potest, si & ipse adulteriū cōmisisse cōuincat. Diuidit. Primò facti narratio. Secundo iudicis datio. ibi: *quo circa.*

¶ Casus literalis. Quidam. S. nomine vxorē suā à se remouebat: illa cū alio adulterium commisit. diocesanus episcopus hoc audiens: eā & adulterū excōicauit quæ tādem adultero abiurato absolutiōe recepta corā ēpo memorato virū suū sibi restitui postulauit: ille obiecit sibi adulteriū, & qd ab eo sponte recesserat: & ideo non debebat restitutionem petere, quia nō valebat. qd mulier negans replicauit. s. q & ipse fuerat fornicatus. ad hęc probanda testes fuerunt inducti: & vir testes induxit ad reprobādū testes mulieris, per quos adulteriū viri probare volebat, quęsitū fuit à Papa quid in hoc negotio sit agendum. Mandat Papa dioce. quatenus ipm recipere compellat eādem, nisi cōstiterit mulierē prædictā adulteratā esse, vel per euidētiā rei, vel per cōfessionē mulieris, cessante etiā probatiōe adulterij qd vir dicitur cōmisisse. si aūt cōstiterit de fornicatiōe mulieris, cū constet virū adulteriū cōmisisse, & paria delicta mutua cōpēsatione tollātur: nihilominus cōpellat vt eā recipiat, & maritali affectu pertractet: nisi testes mulieris per quos virii adulterium est probatum fuerint reprobati alioquin, id est si cōstiterit de adulterio mulieris. & nō viri mulieri filētiū īponat. Ber. ¶ † No. j. ēpm loci posse excōicare laicū propter adulteriū. nā (vt hęc litera innuit) nō ad petionē mariti, sed ex offic. suo ēps adulterū & adulterā[a] excōiatione astrinxit: & sic habes vnū casum in quo iudex ecclesia. habet iurisdictionē super laicis. s. rōne adulterij, & istū tex. induco cōtra Ioā. an. in. fi. de fo. cōpe. lib. vj. vbi dixit ecclesiasticū iudicē se nō impedire de adulterio, nisi quatenꝰ agitur ad separationē tori. hîc em̄ non agebatur ad tori separationē: & nihilominꝰ lata fuit excōicatio in istos adulteros & non solū in mulierē quæ recesserat à viro, sed etiam in adulterantē secū quod est sin. not. facit. c. j. de offi. ord. Et rō quare se impedit in istis casibus contra laicū & nō in alijs[b] criminibus pōt esse: quia per istud, matrimonium violat quod est vnū de septē sacramētis ecclesiæ: vt in. c. debitū. de biga. vn quasi ipsum sacramētū violatur pro hoc. de foro cōpe. c. cū sit. ¶ † Not. ij. q adultera petēs absolutionē ab excōicatiōe debet priꝰ abiurare adulterū. j. cū iuramēto renūtiare, ꝓmittēdo de nō redeūdo amplius ad eūdē. Et sit ista abiuratio qn timeat de reditu ad. eundem de quo in. c. clericos de coha. cle. & mu. ¶ † No. iij. q cōtra petētē restitutionē cōiugis obstat exceptio adulterij manifesti. & petenti restitutionē obstat exceptio defectus proprietatis notoriæ. siue surgat notorietas ex euidētia facti, siue per partis cōfessionē, cōtra quā agit. cōcor. c. significasti. s. de diuor. & q no. Inn. de fil. preſ. in. c. cōstitutus. Et no. hoc etiam procedere. qn notorietas nō est super totali defectu ipsius iuris. nā propter adulteriū nō dissoluitur matrimoniū in totū: sed tantū quo ad torum. xxxij. q. vij. in. c. j. & tamē exceptio adulterij manifesti obstat petēti restitutionē facit. c. ad decimas. de resti. spo. li vj. ¶ † Itē no. q cōtra petentē restitutionē coniugis pōt objici de adulterio notorio: vel per euidētiam rei, vel per confcssionē partis. Vnde per testes non potest probari ad impediendā restitutionem spoliati. & hoc ideo. quia spoliatio priuilegiata est: vt in. c. fi. de ord. cog. ¶ † Vltimò not. casum in quo dolus cū dolo cōpēsatur: & delictum cū delicto Et aduerte. quia hoc indistinctè nō procedit. nā si ageretur ad pœnā legalem inflgēdam, delictum vnius non tolleret per peccatū alteriꝰ. Imò cuiusl libet delictū pœna cōdigna puniri debet. in. l. ij. § si publico. ff. eo. facit. c. multi. ij. q. j. sed iste tex. procedit cū agit ciuiliter ad separationē tori. & sic agit ad priuatā vtilitatē. tūc em̄ paria delicta mutua cōpensatione tollunt: vt j. subijciā. ¶ In

glo. j. in fi. No. gl. & vide quod no. ꝓ gl. in. c. significasti. de diuor. & c. literas. de resti. spo. & no. Inn. de reg. c. veniēs. Ratio huius gl. est. quia vxor recedēs spōtanē à viro. nō perdit quasi possessionē quā habebat à viro: qa solo animo detinet talis quasi possessio: vnde si rediēs nō admittit. tūc spoliari videt. Et q dixit in vxore. idē intelligas in marito: nā maritus & vxor in hoc iudicantur ad paria: vt hîc in tex. & in. c. gaudemus. §. de diuor.

6 ¶ † In gl. in ver. *euidētiā*. in fi. no. duos modos probandi adulteriū manifestū. Primus. si mulier publicè fuit adulterata: nō tn capias strictè verbū publicè. s. q omnibus vidētibus sit prostituta: sed intelligitur q recedēs à marito suo adhesit publicè cuidā cōcubinario. nā cōuincitur publicè de adulterio. ex quo ī domo habet alienūvirum. in mensa: & lecto &c. vt in. c. fi. & in. c. tua. de coha. cle. & mulie. Itē posset cōuinci de publicitate si passim admittebat viros ad eā causa adulterij. facit. l. palā. ff. de ritu nup. & qd no. in. c. cū in diocesi. de vsur. Secundus modus probādi. si habet filium cum alieno marito. Et intelligo hunc casum. qn tanto tēpore stetit separata à viro q non potuisset concipere a marito: vt quia nūc peperit. est annus quòd à marito recessit vel maritꝰ ab

c ea tūc apertissimè probat adulteriū[c] vt. l. filiū. ff. de his

7 qui sunt sui vel alie. iur. & ita intelligo istā glo. ¶ † Nā si in domo mariti secū cohabitātis peperit filiū tunc prę sumit filius mariti: vt in. l. quia semper. ff. de in ius voc. & in. l. si vicinis sciētibus. C. de nupt. etiā si probaretur q tēpore cōceptiōis adulterabat pariter cū quodā alio:

d vt est tex. valde no. in. l. miles. §. defuncto. [d] ff. eo. titu. qd not. Et est ratio, quia ex quo eodē tempore pariter cognoscebat â viro & ab adultero. debemus fauore filiorū

e præsumere eū filiū mariti[e] & qa in dubio debemꝰ facere benignam interpretationē. vt in regula odia. de reg. iur.

8 lib. vj. cū si. ¶ † In glo. in ver. *mutua cōpensatione.* ibi *dicitur. §. de exce. dilectis.* & ibi gl. clarius loquitur quā faciat hîc Inn. tn non tradidit perfectā & clarā theoricā. Sed tu dic clarius. vt colligitur ex dictis legistarū. in. l. cum mulier. ff. solu. mat. & fuit de mente Inn. hîc & glos. in præalle. c. dilecti. licet non clare loquat. qd vbi excipiēs de dolo certat de dāno vitando, tunc nō admittit replicatio doli. & ita loquit tex. in. § marcellus. hîc alleg. pro cōtrario. Et ratio est quia si admitteret replicatio doli. elideret exceptio. et actor consequeretur præmiū ex dolo suo: sed vbi excipiēs de dolo certat de lucro captando, tunc admittitur replicatio doli. & ita loquitur iste tex. nam maritus excipiebat de adulterio ad lucrū cosequēdū, videlicet vt lucrū cōsequeretur lucrando dotem propter adulterium. & vt cōsequeret matrimonij separationē quo ad eorū: ideo admittit replicatio mulieris de adulterio viri. nam si non admitteretur replicatio mulieris de adulterio viri: ipsa remaneret in damno & puniretur de adulterio suo, & adulterium viri remaneret impunitū. & lucraretur maritus de adulterio mulieris, & non cōtra. quod esse non debet. Conclude ergo eandem esse rationem in admittendo replicationem, & non admittendo replicationem, quia sem per animaduerti debet vt non consequatur vnus lucrū, & alter dānū. Sed diceres tu. cōtra hanc theoricā facit. quia vxor debet excipere de adulterio ad lucrum captandū: videlicet vt euadat pœnā delicti. Sed dic q illud propriè non est lucrū captandum: videlicet vt euadat pœnā delicti: sed euitatio dāni. ¶ † Sed oppo. contra prædicta. & tex. videtur q paria delicta non tollant mutua compensatione. imo quodlibet per se puniri debet. argu. in. l. quē admodum. § si nauis. ff. ad. l. aquil. Sol. Aut agitur criminaliter: & non tolluntur mutua compensatione: vt. §. dixi. Aut agitur ciuiliter, & tunc: aut delicta sunt commissa circa idem. vt hîc. aut circa vnū; & tunc habet locum iste tex. aut sunt cōmissa circa idē

sunt

vt sunt hîc. aut sunt cõmissa circa diuersa: vt puta tu dixisti mihi conuictium & ego tibi: vel quia tu fuisti mihi furatus vnam rem: & ego tibi aliam. & tunc non fit compensatio vt in contrario. imò quilibet agere potest pro iniuria sua & pro suo damno. nec repellitur ab agẽdo propter exceptionem furti vel iniurię secundũ Inn. quod not. Et ex hoc habes duas limitationes ad istũ tex. Vide per Spec. de iniu. §. j.

SVMMARIVM.

1 *Separatio tori ob adulterium commißum non debet fieri, quando & vxor & maritus fuerunt pariter adulterati.*
2 *Adulterium probatur ex sola deprehensione: absque eo quòd fuerint visi coire.*
3 *Matrimonium quando separatur quo ad torum. si ex delicto mulieris vir lucratur dotem: si ex delicto viri. vxor lucratur donationem propter nuptias. & isto casu vterque debet seruare cõtinentiã: alias vnus restituitur alteri.*
4 *Vxor adulterata, excipiens quòd etiã maritus adulterauit: an audiatur si maritus adulterauit post sententiam latã super separatione tori?*
Spoliatus per viam iuris, nõ põt agere remedio poßeßorio.
5 *Maritus potest propria authoritate negare debitum coniugale*
6 *& vxorem expellere: quando scit ipsam adulterare: dotem verò non lueratur nisi sequuta sententia.*
Pœna non potest imponi nisi per Iudicem.
7 *Maritus si adulterã vxorem cognouit, censetur reconciliatus cũ ea adeo quòd non põt vlterius ex præterito adulterio niti.*
8 *Vxor accusata de adulterio, an replicabit adulterium mariti si de eo egit pœnitentiam?*
9 *Exceptio adulterij, an sit peremptoria vel dilatoria?*

¶ *CAP. VII.*

1 TVa fraternitas. †Adulteria cõiugũ mutua cõpensatione tolluntur. vel sic. Non põt maritus cõsortiũ vel cohabitationẽ vxoris declinare propter adulteriũ si & ipse fuit adulterat⁹. Vel tertio sic. Nõ debet separari matrimoniũ quo ad torũ propter adulteriũ, qñ ambo cõiuges fuerũt adulterati. Secũda pars ibi. *Super quo.* ¶ Casus literalis. Aliquis deprehendit vxorem suã in adulterio propter qđ negauit ei debitũ cõiugale. postmodum cũ alia cõmisit adulteriũ manifestũ: quęrit vtrũ vir cogi debeat vt eandẽ maritali affectione pertractet? Rñd. Papa ꝙ cũ paria crimina mutua cõpensatione deleant vir prætextu fornicationis nequit vxoris suę cõsortiũ
2 declinare. Ber. ¶ †No. j. ar. ꝙ ex sola deprehẽtione [a] in
a adulterio conuincit mulier, seu vir de adulterio. Vñ nõ est opus vt testes probẽt adulteriũ: sed deprehensionẽ dũtaxat secundũ Host. Sed tu intellige hoc dictũ quãdo deprehẽtio fuit facta in ipso facinore. secus si ad deprehentionẽ fuerunt admissi extranei. de quo dic vt plenè no. in. c. cũ non ab homine. de iudi. ¶ Not. illud generale paria delicta &c. & limita vt dixi. §. c. ꝑxi. ¶ †Itẽ no.
3 ꝙ licet ꝓpter adulteriũ mulieris possit separari matrimonium quo ad torũ: non potest tamẽ maritus cũ alia cohabitare: sed tenetur cõtinere. aliâs ad vxorem redire quia licet propter adulteriũ separet matrimoniũ quo ad torũ: nõ tamẽ quo ad vinculũ: quia remanent coniuges. Sed nõ tenet maritus eam alimentare, & lucrat dotem: vt in. c. plerũq; de dote post diuor. restit. Idem dic econtra: si maritus fuit adulteratus, vt possit vxor petere separationem matrimonij quo ad torum: & lucrari donationem propter nuptias: vt §. vt lite non contesta.
4 c. j. & c. dixit. & c. si qs vxorẽ. xxxij. q. j. ¶ †In gl. j. ex hac glo. valde intricata colligi pñt quatuor vtiles & quotidianæ qõnes. Pria nunqd dispositio hui⁹. c. procedat qñ maritus commisit adulterium post sententiam separationis latam propter adulterium mulieris: vt sic ex adulterio sequuto post sententiam vxor recuperet dotem suam, & seruitutem amissam in maritũ. nam text. iste nõ f
dicit ꝙ sententia fuisset lata nec in veritate est aliquis tex. in iure hoc clare probans. nam. c. ex literis. de diuor. quod videt vrgere, expresse non loquit in sententia: vt patet in eo inquantũ dicit ꝙ priuatim, fuit iniuncta cõtinentia. nam si fuisset ibi lata sententia, nõ priuatim, sed publicè fuisset lata. Secũda quęstio principalis est. nunquid propter adulterium coniugis possit cõiunx ꝙ deli a
quit propria authoritate denegare debitum coniugale. Tertia quęstio, nunquid retentis eisdem terminis possit propria authoritate ex domo. Quarta quęstio: nũ qd coniunx non peccans faciat sibi pręiudicium reddendo debitũ coniugi, qui peccauit ante sententiam latam per eccleſiam. ¶ Quo ad primam quęstionem concludit gl. ꝙ nõ obstãte sententia põt vxor petere suum: & sic per consequens repetere dotem. quia vir adulterando videtur renuntiare iuri suo. & sic cõmuniter doc. transeunt Sed gl. tenuit contrariũ in. c. apostolus. alle. in glo. dicẽs ꝙ licet iudex ex officio suo posset reintegrare matrimonium: non tamen coniugi competit actio. Et hanc
5 opi. tenuit ibi. Archidi. & Inno. in. c. illa de diuor. ¶ †Et hæc opin. tanquã verior mihi placet. non enim potest vxor prætendere spoliationẽ, ex quo fuit separata per iudicium eccleſię. nec ius agendi de nouo tibi competit cũ semel amiserit seruitutem quã habuit in maritũ. Sed Iudex ex officio suo debet reintegrare matrimoniũ ratione delicti, ne propter separationem iaceant in pec-
6 cato. ¶ †Quo ad secundam & tertiam quæstionem. concludit glo. quòd si adulteriũ est manifestũ, propria authoritate potest denegare debitum cõiugale, & eam
b de domo expellere. [b] secus si occultum & idem Host. hîc. & Io. Cal. qui tamen dicit ꝙ dotem nõ lucratur, nisi sequuta sententia: quia cũ illa sit mera pœna, non debet imponi nisi per Iudicem. xxxij. q. iij. in. c. origo. §. nil. Sed denegare debitum, & eam dimittere põt authoritate diuina. vt in præale. c. apostolus. eccleſia tamen compellet eum ad restitutionem, nisi sibi fiat fides de adulterio. d. Ant. dicit ꝙ debitum propria authoritate potest denegare sed expellere de domo non põt: quia hîc requiritur factũ. quod sine Iudice fieri non potest, nec debet. argu. in. c. porrò. de diuor. & ista fuit opin. glo. xxxij. q. j. c. j. & vide etiã gl. in contrariũ in. c. ex parte. de spõ. sed primũ dictũ sequit indistinctè & sequor ꝓ hoc adduco tex. in c. agathosa. xxvij. q. ij. vbi quidam propter adulterium mulieris intrauit monasterium. & ibi Papa dicit quòd si potest cõstare de adulterio, licitè intrauit. Si enim requireretur sententia ad perdendam istam seruitutem cõiugalem, non valuisset iste ingressus ante sentẽtiam. argum. in. c. quidam. de conuer. coniug. ad idem facit. c. significasti. de diuor. & hoc puto verum indistinctè si ue manifestum sit adulterium, siue occultum. nam ipse deus dedit hanc potestatem coniugi vt possit dimittere propter fornicationem. nec. d. c. agathosa. distinguit. Fateor tamen quòd eccleſia compellet ad restitutionem,
7 nisi sibi constet de adulterio. ¶ †Quo ad vltimam. q. nũ quid faciat sibi præiudicium debitũ reddendo ante sententiã. Gl. cõcludit ꝙ sic: si sponte faciat secus si ad mãdatũ eccleſiæ. Idem Host. & idẽ Inn. in. c. inquisitionis. de sentẽ. excõ. licet aliud videat sentire in. c. §. proxi. sed primum dictum plus placet. & vide gl. xxxij. q. j. in. c. j. nam si ipso facto perdit ius qđ habebat in maritũ videtur maritus in reddendo debitũ sibi parcere, & mores suos approbare. arg. de loca. c. potuit. & in. c. quẽadmodũ de in-
8 iur. ¶ †Extra glo. quæritur quid si maritus qui cõmisit adulterium egit pœnitentiam, nũc accusat mulierem de adulterio ad separationẽ tori: nũ qd possit per exceptionẽ adulterij repelli licet de eo egerit pœnitentiã. In no. §. c. proxi. tenet ꝙ sic. nam pœnitentia non præiudi-

ZACHARI.

f ¶ Ex sola deprehẽsiõe Adde qđ no. ĩ apo. ad istũ in. c. marit⁹. nu. 1. ĩ ver. violenta pſũptio. in remiſ. in finalibus verbis positis §. eo. tit.

a ¶ Domo expellere. põdera bene ꝙ simile notoriũ crimen adulterij. põt propria anthorita te vir expellere vxorẽ. ad hoc all. tex. in. c. ex parte. de spon. quẽ tex. istę partes non allegãt. ibi eñ mari t⁹ recesit ab vxore: seu repulit authoritate ꝓpria tex. hic dicit ꝙ requiritur ſnĩa. hic tex. ibi dicit non posse nisi. pro manifesta fornicatione. ex quo seqtur ꝙ si forncatio est notoria põt propria anthoritate vir expellere vxorẽ est ibi casus contra glos. c. sicut patron⁹. xxxij. qõ. j. deinde dico cõtra cõmunẽ opi. ꝙ ꝓcedat hoc dictũ etiã si adulterium est occultũ. & probat ꝙ ipo iure marit⁹ põt expellere vxorẽ, nec reqrit sentẽtiã eccleſiæ. Ad hoc adduco tex. ad quẽ nemo aduertit. Sit mihi deus suprem⁹ testis quod cũ essem scolaris põderaui ad hoc illũ tex. sed deo sit gloria. in. c. dixit dñs. xxxij. q. j. vbi dicit qđ ꝓpter fornicationẽ vel suſpicionẽ fornicatiõis libere dimittit vxor. nã illud verbũ libere excludit ſnĩam. qa est canõ latè ſnĩæ. c. ꝓ hũani. in verbo liberè. de hom. li. vj. c. ĩpialẽ. §. cal lidis. de ꝓhi. alie. feu. ꝓFe. Itẽ excludit licẽtiã alicuius c. de illis de spõ. c. j. de reg. li. vj. c. fi. de testi. li. vj. c. ij. de ꝓcu. li. vj. cũ si. ecce nũc casũ ibi ad⁹ quẽ nõ aĩa duertit antiqua. nec moderna iuris prudẽtia. Itẽ adduce qđ habet in iurib⁹ de materia loquẽtib⁹ vbi dicit ꝙ licitè di

mittitur vxor vbi verba sunt canonis latę sentētię:qa sunt præsentis tēporis. And. Bart.

SEBA. SAPI. 9

a ¶ Vitandus. Vide allegata per Fel. in c.j. in princi. §. de treuga. & pace.

b ¶ Ipsa anima. Add de hoc latè videndum Fed. cōsi. xvj.

cat iuri quæsito mulieri ex adulterio mariti. argu. in. c. gaudemus. de diuor. Secus si agit per viam denuntiationis ad pœnitentiam. quia tunc nō repelleretur, ex quo non fuit amplius in peccato. arg. in. c. quēadmodū. de iureiu. & qđ ibi no. ¶ † Vltimò quærit an exceptio adulterij sit peremptoria vel dilatoria, dic secundū Inno. in c. præcedenti. ꝙ pōt opponi in vim peremptoriæ. vt colligitur hîc in. c. præcedenti. & sic sufficit opponere post li. contest. Item pōt opponi in vim dilatoriæ: vtputa tu nō est audiendus petēdo separationē propter adulterium: quia etiā tu es adulteratus. arg. xxxij. q. vj. c.j. & ij. & quod ibi no. & hoc quādo agitur ciuiliter ad separationē matrimonij. Si verò ageretur criminaliter ad pœnam infligendam, tunc non admittitur aliqua exceptio dilatoria post lit. conte. vt in. l. si maritus. §. præscriptiones. ff. e. de quo. per Inn. in. c. precedenti. Tene mēti.

De rapto. incendia. & uiola. eccle. *Rub.*

¶ Quia inter cætera præcepta decalogi scribitur nō occides: nō mechaberis: nó furtū facies &c. & sic post mechiam sequit prohibitio furti. Ideo post rubricas præcedentes restat videre de furto. sed quia rapina partim se habet ad mechiam: cùm scilicet rapitur mulier: partim se habet ad furtum cùm cōmittitur in alijs rebus. Ideo interserit hanc rubricam de raptoribus. Et quia frequenter cōmitttur in hoc delicto incēdia & violationes ecclesiarum. Ideo in rubro subijcit de incediarijs & violatoribus ecclesiarum.

SVMMARIVM.

1 *Forum sortitur quis ratione delicti: quādo imponitur pœna tēporalis. 6. secus si pœna pœnitentialis. 4.*

2 *Excommunicatio non fertur ab homine, nisi pro contumacia à iure autem fertur aliquādo ob delictū, nulla præmissa monitione.*

3 *Excommunicatus in vno locò: est vbique vitandus.*

4 *Delinquens vel peccans in aliena parochia, non tenetur in loco vbi deliquid illud peccatum confiteri.*

ZACHARI.

c ¶ Differentia inter forū cōtentiosum & pœnitēriale. Vult iste innuere ex hac differentia. ꝙ quis sortit forū ratione delicti: quando imponitur pro eo delicto pœna tēporalis: secus si pœna pœnitentialis. de quo vide qđ not. Gem. in. c. romana §. cōtrahentes. & ibi in apo. Cels. ad eum in fi. de foro compet. lib. vj. & Car. in cle. ij. §. rursus. in. j. oppo. de re iudi. pro quo alleg. glo. xvj. q. j. in princ.

5 *Confessio pœnitentialis multū perficitur ex eo quòd cōfitens verecōdatur: quia verecūdia est maxima pars pœnitētiæ.*

6 *Sententia condēnatoria lata per iudicē loci vbi est commissum delictum mandabitur executioni per ipsum, si est corporalis: si verò est exequenda in rebus mandabitur executioni per iudicem originis.*

7 *Iudex delicti puniet delinquentem secundum statuta loci vbi est ipse iudex.*

8 *Iudex originis an puniet subditum alibi delinquentem secundum statuta sua?*

9 *Iudex originis vel domicilij cognoscit de crimine alibi commisso, vel de contractu alibi gesto per suum subditum.*

10 *Iudex qui non potest cognoscere de aliquo delicto, debet delinquentem ad suum iudicem remittere.*

11 *Furtum vnum, an puniatur pro pluribus ex multiplici cōtrectatione?*

12 *Statuens non potest incidere in pœnas statuti quod ipse fecit. Superior non potest ligari nec puniri per suum inferiorem, nec par per suum parem.*

¶ CAP. I.

1 DE illis. Raptor ab illo ep̄o punit in cuius dioces rapinā cōmisit & iudex domicilij suffragat. Vel plenius. & sic. ¶ † Ratione rapinę sortit quis forum nō sui iudicis, & ab eo poterit puniri proprio iudice suffragante. Primò excessus. Secundò pœna. ibi. *placuit*. ¶ Casus literalis. Contingit aliquando ꝙ aliqui de vno loco ad alium inter faciūt, & ibi rapinas & deprædationes cōmittunt. quæsitum fuit in consilio à quo puniri debeant. Placuit consilio vt à prælato illi⁹ loci in quo delinquunt excōmunicentur. nec antea de parochia exeant quā satisfaciant. quorum excōmunicatio proprio ep̄o intimanda est, nec illos recipiat antèq̄ reddeant illuc vbi rapinā cōmiserunt, & omnia emendent. Bern. ¶ Not. primò differentiā inter rapinam & depredationē. ponuntur enim hîc vt diuersa. Et rapina secundū Io. and. committitur in rebus immobilibus: de predatio in mobilibus: vt in animalib⁹. Dic tn̄ ꝙ vt plurimū sumunt equiuocè. de quo instit. vi bono. rap. post prin. ¶ † Secūdò no. ꝙ excōicatio ferri pōt pro delicto quod videt cōtra. c. sacro j. de sent. excom. Ideo intellige tex. ꝙ debet fieri excōicatio pro delicto. i. pro cōtumacia surgēte ex delicto. Nā primò debet admoneri ꝙ satisfaciat. & si nō intendit satisfacere, excōicabitur: vt in d. c. sacro. Conclude ergo ꝙ ab homine non fertur excōmunicatio nisi pro cōtumacia: sed à iure fert qn̄ꝙ pro delicto. vt. xvij. q. iiij. c. si quis suadēte. ita dicit glo. xj. q. iij. c. ep̄i. posset etiā dici ꝙ etiam à iure fert pro cōtumacia: quia cōstitutio tacitè admonet ne quis cōmitat illico delictū. Et iō ét in statuto synodali pōt ferri excōmunicatio pro delicto absq̄ alia admonitione: vt. c. ij. de cōsti. li. vj. ¶ Not. iij. ibi. *loci prælato &c.* ꝙ nedum ep̄s sed quilibet prelatus habens iurisdictionē potest excōicare quod etiā probat. c. cū ab ecclesia. de offic. ordi. & in. c. j. de sen. excō. lib. vj. dico plenè in repetitione. c. si q̄s cōtra clericum. de foro cōpe. ¶ † Quartò not. ꝙ excōmunicatus in vno loco excōicatus est in quolibet alio loco & tanquā excōmunicatus est vitandus. a ¶ † Not. ꝙ ratione delicti cōmissi in alieno territorio potest ligari nedū corpus à iudice delicti: sed etiā ipsa aīa b nam excōmunicat. vt hîc patet fortius ergo poterit affici corpus. ad hoc. c. postulasti. de foro. cōpe. & aut. qua in prouincia. C. vbi de crimi. agi. opor. Et faciūt hæc ad. q. nunqd delinquens in aliena parochia subijciat quo ad forū animæ iudicio illius sacerdotis vbi deliquit, & sic teneatur illud peccatum sibi conferri, & ab eo recipere pœnitentiam? glo. est sing. xvj. q. j. c. placuit. licet obscurè loquat videtur tamen cōcludere ꝙ non: & ita communiter tenetur. Et sic no. vnā differentiam inter forum contētiosum & pœnitentiale c. Et diuersitatis ratio esse pōt. nam in foro cōtētioso imponit pœna, vt satisfaciat reipublicę lęsę quā scādalizauit delinquēs & ideo pœna imponēda est vbi delictū fuit perpetratū. Et ob. hoc delinquēs quo ad istam pœnā sortitur forum alieni iudicis. Sed in foro pœnitentiali imponitur pœna, vt satisfaciat Deo quē læsit. et cū in hoc foro habeat sacerdotā proprium loco Dei: vt in. c. omnis vtriusq̄ sexus j. de pœni. & remi. Ideo à proprio sacerdote non ab alio debet iudicari in foro animæ. Item interest proprij sacerdotis cognoscere vultus parochianorum suorū, vt sic melius possit redarguere parochianos suos quorū notitiam habet. Et ista ratio multum facit vt quis potius debeat confiteri suo sacerdoti dūmodò sic intelligens, quā istis fratribus mendicantibus, quia ipse habet curā animarū, & melius cognscit qualitatem personarum. ¶ † Et plus credo eos mereri confitendo sibi quā extraneo: quia magis verecūdatur, & verecūdia est maxima pars pœnitentiæ: vt dicit Ang. in. c. quā pœnitet. de pœni. dist. j. Nam multi vadunt ad fratres ignotos, vt euitent verecundiā in confitendo proprio sacerdoti. ¶ † In glo. j. ibi. *sed hoc non est verum*. Et hæc opi. communiter tenet. Conclude ergo ꝙ nedum ratione rapinæ sed etiam caiuslibet alterius delicti quis sortitur illius iudicis forum vbi deliquit. vt si ibi reperiatur possit excommunicari si non vult satisfacere. Item poterit capi, & alia quātuncūq̄ graui pœna affici prout delictum meretur. Vnde potest etiā ab ordine de poni, & ab omni beneficio per iudicem delicti: vt in. c. po-

in.c.postulasti.de foro cõpe.& licet gl.hîc dicat ꝙ sentẽ tia mandabitur executioni per epm propriũ. tamen in tellige quando sententia est exequẽda in rebus positis in alienis territorijs.& ita loquit.c.postulasti. all.in gl. Si autem sententia esset corporis afflictiua:tunc mandatur executioni etiam per episcopũ delicti:quia ratio ne delicti habet plenã iurisdictionem circa personã.ad hoc cle.pastoralis.de re iudica.Et de hac materia dic vt
7 plenè not.in.c.fi.de foro cõpe.¶ †Sed circa hoc dubi-
a tatur de.q.quotidiana: nunquid iudex[a] delicti possit punire delinquentẽ secũdum statuta sua,an secundum ius cõmune tantũ.& post multa concludit hîc Io.cal.et bene,ꝙ sic. quia ratione delicti efficitur subditus quo ad illud delictũ.pro hoc.viij.distin.c.quæ cõtra mores. &.c.à nobis j̃.de sentẽ.excõ.facit.c.vt animarũ.& quod ibi no.de consti.lib.vj.Idem tenuit Io.de lig.in cle.pa-
8 storalis.vbi format aliam.q.magis no.& dubiã.¶ †Nũ quid iudex domicilij possit punire subditum alibi de-
b linquentẽ secundum statuta sua[b]?Et conclusio sit ista quòd aut statutũ loci domicilij pœnã imponit ipso fa cto.& tunc nõ ligat subditum alibi delinquentẽ:vt no. in.d.c.vt animarũ.Aut pœna est imponenda per sentẽ tiam,& tunc poterit punire secundũ istud statutũ,dũmodo statuto non causet delictũ de nouo.sed disponat circa illã prohibitionem à iure. Ratio diuersitatis est. quia non potest quis inducere delictũ de nouo in alieno territorio. Exẽplum de nocte passionis dominicæ. Consuetudo est vt christiani vadant de nocte ad ecclesiam:episcopus vnius loci sub certa pœna prohibuit.& stante prohibitione subditus episcopi qui prohibuit in diocesi alterius episcopi:iuit tali nocte ad eccleſiã. certè tunc non põt puniri per istum episcopũ proprium. quia in loco vbi commisit nõ erat delictum.& hoc no.
9 ¶ †In ea glo.ibi. *si crimen facile fuerit &c.* hæc glo.cõcludit ꝙ de crimine leui alibi commisso potest iudex domicilij cognoscere:quia de graui non posset.Sed con clude melius post Cal.hîc.quòd de quocũq; crimine ali bi commisso potest iudex domicilij cognoscere & punire.Nam sicut ratione cõtractus alibi gesti & ratione rei alibi sitę potest iudex domicilij cognoscere. vt in.c. dilecti.de foro cõpe.& no.glo.in.l.fi.C.vbi in rem act. ita & ratione delicti.aliâs forus domicilij superflueret & hoc specificè videt probari in.c.cũ cõtingat.de foro cõpe.Non ob.iura quæ loquunt de remissione:quia remissio debet fieri ad requisitionẽ iudicis delicti.Vnde si ille nõ curat requirere,potest iste punire:vel fortè prę uenit requisitionẽ:& maximè hoc procedit hodie vbi
10 de consuetudine nõ fit remissio.¶ †Et ponit hîc Cal. illam.q.no.nunquid valeat consuetudo in nõ remitten
c do.[c] Et concludit ꝙ in iudice domicilij seu delicti valeat cõsuetudo:sed in alieno iudice non valet. Ratio di uersitatis est quia primo casu delictũ nõ remanet impunitum:quia iudex domicilii vel delicti poterit punire. Sed in secũdo casu delictum remanet impunitum:quia iste fortè qui transtulit se ad aliũ locũ nunq̃ iret ad do micilium,vel locum delicti:& sic si non fieret remissio delictum remaneret impunitum:ergo cõsuetudo est ir rationabilis:& per cõsequens nõ præscriptibilis:vt in.c. fi.de cõsue.& not.bene hanc.q.Et de hac remissione an sit necessaria:& qualiter debet fieri: vide bonam glo.& in.d.cle.pastoralis.& plenè examino in.c.fi.de foro cõpe.Et inquãtũ gl.in prima parte alleg.l.de militibus.dic ꝙ ponit casum specialẽ in milite:de eo tamen dicẽdum
11 vt not.gl.in.l.magisteriæ.C.de iurisdom.iudi.¶ †Et facit hoc ad.q.Aliquis cõmisit hîc furtũ,& cũ ipsa re furtiua trãstulit se postea ad alienũ territoriũ:nũqd possit puniri per illũ iudicẽ vbi reperit cũ re furtiua vsq; ad tẽpus.Bar.Cõmunis opi.erat ꝙ nõ:qa ex assidua contre ctatione nõ orit noua actio furtiua.Sed Bar.in.l.si dniũ ff.de furt.tenuit cõtrariũ.Sicut em̃ ex interuẽtione personæ orit noua actio furti.vt in.dicta.l.si dniũ.ita ex cõ trectatione facta in nouo territorio,& per illã opi.Bar. plurimi & plurimi homines sunt suspensi.Sed moderniores adhuc dicunt ꝙ de stricto iure illa opi.Bart.non
d procedit.[d] Frãcis.tn̄ de Are.illã opi.Bar.fuit sequutus: & dicit illã probari in.l.inficiẽdo.in.§.infamis.ff.de fur. bene tn̄ facit in arg.sed nõ probat necessariò:nec vltra
12 procedo:qa opi.periculosa est.¶ †Et in fi.gl.Vt clarè intelligas hanc vltimã partẽ,possunt plures elici qõnes. Prima q̃stio:nũquid episcopus,seu alius superior delinquẽs in territorio sui inferioris possit ab eo puniri.Scda q̃stio.positis eisdẽ terminis:nũquid statuẽs incidat in sta tutũ hoc inferioris.Tertia quęstio:nũquid statuẽs inci dat in pœnã sui statuti si cõtrafaciat. Quarta quæstio: nũquid par vel superior in dignitate possit puniri p iudicem delicti.Multæ olim fuerũt opi.vt no.in.c. vt ani marum.de constitu.lib.vj.per Arch.& hîc.per Cal.Ioã. and.postea disputauit:vt habetur in regula cui licet:de reg.iur.lib.vj.in mercu.Et cõmunis opi.seu conclusio est ista:ꝙ superior non põt ligari à suo inferiori: nec ẽt incidit in statutum illius:quia regulariter inferior non iudicat superiorem:vt in.c.cũ inferior.de maio.& obe. & licet statutũ habeat vim canõis:tamẽ lex inferioris est vnde sicut inferior nõ potest superiorẽ suũ oretenus li gare:ita nec per legem suam.Conclude ergo ꝙ cõstituẽs nõ incidit in pœnã statuti:quia nõ põt quis seipsum li gare,nec per legẽ suam.Circa vltimũ.dicendũ est ꝙ par vel maior in dignitate ex quo nõ est sibi superior, põt puniri ab inferiore:quia ratione delicti efficitur minor & ibi censetur priuata persona.l.iij.ff.de offic.præsi.& per Inn.in.c.cũ inferior.de maio.& obedi.vbi posuit ad prædicta vnũ no.dictum,ꝙ Archiepiscopus delinquẽs in episcopatu quem habet suus suffraganeus,ex dispensatione nõ potest puniri à suo suffraganeo:quia semper suus inferior est.

SVMMARIVM.

1 *Eleemosyna non debet recipi à publico peccatore: ne recipiens videatur ipsum fauore in peccato.*

2 *Clericus raptor, vel particeps in rapina, irrecuperabiliter deponitur: & beneficio priuatur.*

Depositus etiam per homicidium, dispẽsatur per episcopũ quo
3 *ad beneficia: quo ad alia requiritur dispensatio papæ.*

4 *Peccator si ipsum pœnituerit, an careat ecclesiastica sepultura? vide j̃. in primo nota.*

5 *Peccatum si fuerit condignè punitum in hoc seculo: & fuerit pœna patiẽter recepta: non punietur amplius in alia vita. vide j̃. in ij. nota.*

6 *Decẽdens, & non satisfaciẽs de re subtracta: siue quia nõ potest, siue quia nõ vult: an careat ecclesiastica sepultura?*

¶ *CAP. II.*

SVper eo. Manifestus raptor,vel ecclesiæ violator,si restituit,vel de restituendo cauet in vita & in morte,ad pœnitentiã & sepulturã admittit.Si verò noluit cauere cũ posset & in morte nõ põt:clerici eius sepulturæ interesse non debẽt:& clerici interessentes vel iniũgẽtes in pnĩam cõ tra hanc dispositionẽ deponuntur ab officio & beneficio.h.d. Et quatuor sunt partes. Secunda ibi. *Si verò.* Tertia ibi. *qui autẽ.* Quarta ibi. *Quod si.* Prima tractat de satisfactione in vita vel in morte.Secunda de satisfactione in morte.Tertia de volẽte satisfacere in morte, sed non valente.Quarta de pœna imponẽda trãsgressoribus. ¶ Casus literalis.Querebatur hîc de pœna manifesta raptoris,seu ecclesiæ violatoris. Et respõdetur.ꝙ quicunq; rapinam fecerit violẽter,seu in ecclesiarũ violatione manifestè fuerit deprehensus:pœnitentia ei penitus denegetur:nisi prius ablata restituat si poterit:vel

SEBA.SAPI.

a ¶ Nũquid iudex. Vide Pe.de anch. in.c.canonũ.statuta.in.xĵ.q.ŝ.de cõsti.& ĩ.c.ĵ.vbi Gemi.de cõstit.in.vj. Adde.& Feli.ĩ.c.á nobis.j.j. de sent. excom.

ZACHARI.

b ¶ Secũdum statuta sua. Adde de hac.q.Bart.in.l.j. q.ix.& ibi ẽt Bal. C.de sum.trĩ.quẽ vide in.l.ĵ.C.de enu.gl.& Card.in cle.j.§.j.q.vĵ.de foro cõpe.& Fed. de senis consi.ĵ.

SEBA.SAPI.

c ¶ In remittendo. Vide Paul. de ca. & Mod. in.l. hæres absens.in.fi.ff. de iudi.Bar. verò. in cõsil.lix.incip. Pau.& Ful. cõsil. cxlix.inci.Super inqnisitione. Bellame.in cõsi.xj. in ci.primò quidem videtur.col..iĵ.in fine.

d ¶ Non procedit. Adde videndum Ful.cõsi.clviĵ.

ZACHARI.

a ¶ Non denegatur ſepultura. Adde Archi.in.c.ſi quis auſus.ij. q. vj.vbi ponit alios caſus, quibus eccleſiaſtica ſepultura denegatur.glo.ordi.in c.ex parte.el.ij.de ſepultu.& Bal.in l.qui ſepulchrũ.§. hoc edictum.ff.de reli.&ſump.fune.

ſaltem emendãdi ſecuritatem præſtiterit.Si verò in cõtumacia ſua vſq; ad obitũ durauerit:& in extremis poſitus pœnitentiam poſtulauerit:ſi ſatisfecerit,vel emendandi ſecuritatem pręſtiterit:ei pœnitẽtia & ſepultura eccleſiaſtica cõcedãtur. Tertiò dicit ꝙ q in ſanitate obſtinata mente nõ pœnituerit,vel emẽdauerit,& in morte ſecuritatẽ emẽdandi pręſtare nequiuerit: pœnitẽtia ſibi parũ prodeſſe videt,ſicut creditur.Sed ſi de peccato contritus fuerit:ſi ſatiſfacere non põt,viaticũ non negetur:ita tn̄ ꝙ nullus clericorum ſepulturę ſuę interſit:nec eius eleemoſynã quiſquã accipiat. Quartò ſe refert ad primũ caſum:vt ſi aliquis clericorũ contra hoc in vita vel in morte pœnitentiã dare aut ſepulturæ intereſſe,vel eorũ eleemoſynas accipere p̃ſumpſerit, vel particeps huius rapinę fuerit,periculum ſui ordinis patiatur,& careat eccleſiaſtico beneficio. Ber.¶ No.j.ex tex.ꝙ decedens in peccato rapinæ alicuius rei eccleſiaſticæ nõ debet admitti ad pœnitentiã,nec debet ſepeliri in cemiterio ſacro.Et idẽ eſt in quocũq; decedente in peccato mortali.xiij.q.ij.c.pro obeuntibus.&.xxiij.qõ. v.c.placuit.Sed ſpecialitas in raptore manifeſta eſt:quia licet in morte ipſum pœniteat,ex quo tamen nõ ſatiſfacit licet nõ poſſit:tamen clerici nõ debẽt intereſſe ſepulturæ iſtius.quod ſecus arbitror in alijs delictis:quia iſta eſt pœna quę nõ debet extendi ad alios caſus .de pœni. diſt.c.pœnæ. Nam regulariter ex quo quẽ pœnitet,licet non poſſit ſatiſfacere:tamen abſolutus eſt à peccato vt in.c.cũ tu.de vſu.ſed in odium rapinæ ſpecialiter ſtatuit.¶ Itẽ not.ꝙ licet dimittatur peccatũ data cõtritione,ſi ablatum reſtitui non põt:vt in.c.cũ tu. pręalle.tamen pœna peccati non remittit.vnde in pœnã hîc clerici nõ debẽt intereſſe ſepulturę,qñ voluit in morte ſatiſfacere:ſed non potuit.non tamẽ hęc eſt ſufficiẽs pœna:ſed punietur in purgatorio:niſi hîc egiſſet pœnitentiam condignã.Nam qui agit in hoc ſeculo pœnitẽtiã ſufficientẽ,non punieť in purgatorio:quia nõvult deus quẽ bis iudicari.xxiij.q.v.in.c.quid ergo.Et hoc eſt contra vulgares dicentes ꝙ omnino debet tranſire per purgatorium.quod eſt falſum.vt prædixi.Vnde debet quis conari vt agat pœnitẽtiã hîc.& facit cõtra illos quibus pœnitẽtia imponiť p̃ ſacerdotẽ,q dicũt ſe nõ poſſe facere.debẽt em̃ ſcire ꝙ ſi nõ puniunť hîc ſufficiẽter puniẽtur in purgatorio.de quo p̃ Hoſ.in ſum.de pœn.& remiſ.in.§.& an fictè.ver.q̃d ergo ſi aliq̃s. ¶ † Itẽ not.ꝙ à publico peccatore non debet ſacerdos recipere eleemoſynã,ne videať ipſum fouere in delicto ſuo. põt tamen hoc eſſe ſpeciale in raptore.ſed generaliter de alijs peccatoribus vide bo.glo.s̃.de deci.c.ex tranſmiſſa. &.xiij. q.j.in ſumma.¶ † Vltimò no.pœnam clerici cõmittẽtis rapinam,ſeu participis in rapina.debet enim deponi irrecuperabiliter ab ordine & etiampriuari beneficio. ¶ † Sed quęro quare text.dicit irrecuperabiliter:cũ depoſitus nũquã recuperet ordinẽ amiſſum?nã depoſitio eſt perpetua ſuſpenſio ad tẽpus:vt in.c.at ſi clerici.de iudici.Sol.dicit Io.and.ꝙ hoc verbũ poſitũ eſt ad denotãdum ꝙ eps proprius non põt hũc reſtituere requiritur ergo Papæ diſpenſatio.in beneficio tamen puto ꝙ epiſcopus poſſit diſpenſare:vt in.c.ſalonitanæ.lxiij. diſtin. vide bo.tex.in.c.ij.de cle.pug.in duel.vbi epiſcopus diſpenſat cum homicida in beneficio.& vide quod ibi dixi. ¶ † Sed contra prædicta & cõtra text. oppo.de.c.in literis j̃.eo.vbi nõ denegatur ſepultura,[a]ex quo in morte pœnitet.Communiter ſoluũt doct.ꝙ contrariũ procedit in rapina nõ manifeſta.hoc.c.in manifeſta. & hoc videtur velle tex.ibi.*manifeſtè fuerit deprehenſus &c.* Nã delicta notoria ſaltem propter exemplũ magis puniuntur,ne multis craſſentibus locus ſit exemplo.l.aut facta. ff.de pœnis.& in.l.capitalium.§.famoſos.eod.titu.&.in c.quãquam.de vſu.lib.vj.&.c.quia j̃.de vſu. ¶ In gl.ij.in

1 2 3 4 a

ſi.Abbas dicit ꝙ ſi delictũ eſt manifeſtũ,denegatur pœnitentia in totum.& ita loquit hîc.ſi occultum procedit contrariũ.Tutius eſt tamẽ ſecũdum eũ, vt in omni caſu admittatur pœnitentia de alijs delictis. Sed dic ſecundũ Hoſt.ꝙ ſolennis pœnitẽtia denegatur iſtis.& in troductũ eſt hoc ad terrorẽ iſtorum raptorum. & iſta opi.eſt mitior.vtraq; tamen opi.poſſet ſuſtineri.& hoc ad terrorem iſtorum raptorum:vt videntes ſe ſperni& reſpui à pœnitentia,inducantur ad reſtitutionẽ. & de ſolenni pœnitentia vidẽ quod no.l.diſt.c.in capite.per Hoſtien.in ſumma.de pœni.& remiſ.in.§. vtrũ.ver.his prælibatis.¶ † In glo.in ver.*parum prodeſſe*.in ſi.not.bene glo.quia ſolet allegari.& facit pro his qui moriũtur poſt cõfeſſionẽ,necvalẽt agere pœnitentiã.certè ex quo non fuit hîc peracta,peragetur in purgatorio.xxv .diſt. c.qualis.&.xxiij.q.v.c.quid ergo & idem dicendum vbi pœnitentia impoſita per ſacerdotẽ non fuit condigna. facit quod no.de pœni.diſ.j.c.in.c.menſurã.Et inquãtũ glo.dicit ꝙ pro quolibet peccato debetur duplex pœna tẽporalis & æterna: credo ꝙ melius dixiſſet.ꝙ pro peccato mortali debeť pœna ęterna.xxv.diſt.c.vnũ orariũ. & in.c.defleat peccator j̃.de reg.iu.ſed illa pœna ęterna in pœnitentia cõmutatur in pœnam temporalẽ:quia ſacerdos imponit ſibi pœnã temporalem,& ſi non peragit hîc pœnitẽtiã tẽporaliter,peraget in purgatorio.Et aduerte quia iſti qui quotidie puniunť pro eorum delictis à iudice in foro contentioſo,non punienť iterum à deo ſi ipſos pœnitet hîc,& recipiunt pœnam patienter dummodo pœna ſit cõdigna peccato:quia ex quo puniti ſunt per iudicem terrenũ ſufficiẽter,nõ debent puniri per iudicẽ cœleſtem.ad hoc vide quod no.in præal.. quid ergo. ¶ † In glo.in verbo. *ſepulturæ.* Sed cemiterium eis non denegatur.licet quidam contra.Concludelatius & clarius. ꝙ aut deceſſit quis in peccato rapinæ, nec pœnituit.& tunc etiã cemiterium ſibi denegať, qa deceſſit in peccato mortali.vt in præalle.c.placuit.&.c. pro obeuntibus.præalle.Aut pœnituit ipſum in morte & ſatiſfecit.& tunc ex toto conceditur ſepultura,& cerici debent intereſſe.Aut pœnituit in morte.ſed nõ potuit ſatiſfacere.& tũc terra cemiterij nõ denegatur ſibi: ſed clerici nõ debẽt intereſſe ſepulturę.&ita propriè joquitur tertius caſus huius.c.& iſta interprætatio tan q̃ benignior tenenda eſt.vt no.c.odia.de reg.iur.lib.vj.& l.pen.ff.de pœnis. Abbas.

5 6

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatio fertur ipſo iure per hæc verba: noſcant ſe excommunicationi ſubiacere.*

2 *Pœna ſiue pœnalis diſpoſitio quo caſu ligat aliquem ipſo iure, vel oportet quòd præcedat monitio.*

3 *Laici publicè delinquentes,poſſunt puniri à iudice eccleſiaſtico,vel per excõmunicationem,vel per aliam pœnam.*

¶ *CAP. III.*

Excommunicationi.

Excõmunicari debent qui capiunt vel ſpoliant fideles ex iuſta cauſa nauigãtes. h.d.primò.Excõmunicati ſunt ſpoliãtes naufragium patientes,niſi ablata reſtituant.hoc ſecundò.Et duę ſunt partes,prout duo ſunt dicta.Scdaibi. *illi etiam.* ¶ Caſus literalis. Dubitabať de poena ſpoliantiũ fideles nauigantes,aut naufragium patientes.Et conſultus papa,reſpõdet ꝙ illi qui ſpoliare præſumunt romanos,vel alios nauigio vectos pro negotiatione, vel alijs iuſtis cauſis excõmunicentur.Secũdò dicit ꝙ illi qui ſpoliant chriſtianos naufragium patiẽtes quibus potius auxilium præſtare deberent,niſi ablata reſtituerint,excõmunicatiõi ipſo facto ſe nouerint ſubiacere.Ber.¶ No. j.ex tex.ꝙ capientes ſeu ſpoliantes mercatores, vel alios ex iuſta cauſa itinerantes ſeu nauigantes non ſunt ipſo facto

facto excõmunicati:ſed debẽt excõmunicari.concor.xx iiij.q.iij.c.ſi quis romipetas.hodie tamen iſti piratæ excõmunicant ſoleniter ab ore papæ ter in anno.¶ No. ij.q negotiatio eſt iuſta cauſa & honeſta nauigandi ſeu itinerãdi.& quę ꝓpriè dicat iuſta negotiatio.dic vt habetur notabiliter.lxxxviij.diſt.c. eijciens . &.c.quoniã. &.xiiij.q.iiij.c.quicunq.aliquid per Inno.in.c.j.de cle. vel mona.¶ Ita no.iij.ex ſecũdò dicto.q ſpoliantes naufragium patientes magis puniunt quã ſpoliãtes nauigãtes.nam cõtra iſtos nõ ferť excõicatio ipſo facto.vt hîc dicit Io.an.& bene. Prima pars huius.c.nõ promulgat excõmunicatos ipſo facto:ſed dicit ipſam ferendã.In ſecunda parte excõmunicatio ferť ipſo facto,dumtamen præcedat admonitio q debeãt ablata reſtituere.Sed an
1 ſit monitio neceſſaria.dicãj.cum glo.fi.¶ † In glo.pen. ibi. *ſunt ipſo iure excõicati* hoc referas ad ſecundã partẽ. c.vt.s̃.dixi.Et not.ex hac gl.iuncto tex.q per hæc verba
a noſcat ſe excõmunicationi ſubiacere[a] fertur excommunicatio ipſo facto.& vide quod no.in. c.j.de iureiuran. lib.vj.¶ In ea glo.ibi. *in quadruplum.* Et hodie de iure auť.aucta eſt iſta pœna:quia contra iſtos inducit publicatio bonorũ:vt in auť.nauigia.C.de fur.An tamẽ aliquo caſu ſit licitum capere res naufragij,ſeu res proiectas cauſa nauis alleuiandæ.dic vt dixi in.c.cũ dilecti.de accuſa.Et in fi.gl.hæc.l.allega.in glo. non probat id ad quod allega.melius facit.l.nauis onuſtę.ff.ad.l.rhodiam
2 de iac.¶ † In gl.fi.in fi.Not.ſing.glo.iuncto text. q vbi pœna ponitur negatiue,ipſo iure pœna nõ intelligitur inflicta,niſi procedat prima admonitio,vel ſaltem mora in non faciendo.& glo.hîc non firmat pedes vtrum prius requiratur admonitio.ſed Ioã.andr.ſuper tex.tenet admonitionẽ neceſſariam.& pro hac opi.facit theorica.Inno.in.c.extirpandę.in.§.qui verò.de præben.quę ſolet multum allegari.Dicit enim ibi Inn. q vbi pœ-
b na[b] apponitur negatiuè ſine determinatione tẽporis ad hoc vt incurratur pœna reqritur admonitio precedẽs Exemplũ:lex dicit quicũq non fecerit reſidentiã ſit excõicatus.requiritur hoc caſu admonitio ſecundũ eum quia nobis eſt occultum an fecerit reſidẽtiam:an habuerit cauſam nõ reſidendi:ſed per admonitionẽ cõuincit ſecus quando pœna ponitur affirmatiuè vtputa quicũque tali hora intrauerit eccleſiam ſit excõicatus. nõ em tunc requiritur admonitio ſecũdum eũ.ratio:quia ſecũ dũ leges non facta latẽt:ſed facta ſe manifeſtant.& valet multũ illa theorica pro intellectu ſtatutorum. Sed ego in repetitione illius.§.qui verò.nõ fui ſequutus ſimpliciter illam theoricã.ſed cõcluſi q quo ad Deum pœna eſt cõmiſſa ipſo facto q eſt in mora.nam quo ad Deũ ceſſat ratio Inn.quia apud deũ nihil latet.&id quod eſt certum naturæ,eſt certum legi.ſed quo ad eccleſiã militãtem poſſet illa theorica procedere. & hoc caſu requiritur admonitio:& ſic poſſet iſta glo.reduci ad concor. vt admonitio ſit neceſſaria quo ad homines .ſed ſola mora ſufficit quo ad Deum.Et tene menti hanc gloſſ.
3 ſic intellectam iuncto text. ¶ † Et not.ex prædictis & ex text.eccleſiam habere iuriſdictionem in laicos publicè delinquentes.maximè contra nauigantes & itinerantes,& naufragium patientes:cum ſint quaſi miſerabiles perſonæ.facit quod not.Inn.in.c.ſignificantibus.de off. deleg.Et not.vbicũq eccleſia excommunicat , habet in eo caſu iuriſdictionem.ſic etiam poſſet imponere aliam pœnam.& eſt valde not.dictum Lapi in allegationibus ſuis.& dico in.c. cũ ſit generale.de foro compe.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Sodomita punitur,pariter abutendo maſculis vel fœminis.*
2 *Cauſæ criminales poſſunt delegari clericis de iure canonico.*
3 *Clerici poſſunt eſſe iudices delegati laicorum.*
4 *Pœna corporalis poteſt imponi per iudicẽ eccleſiaſticũ : dummodo non tranſeat in emanationem ſanguinis.*
5 *Pœna corporalis etiam vltimi ſupplicij,an & quando poſſit cõmutari in pœnam pecuniariam?*
6 *Clerici habentes iuriſdictionem:vt ſunt prælati,an poſſint cõmittere cauſam criminalem ſine metu irregularitatis?*
7 *Iudex eccleſiaſticus poteſt iure proprio exercere ſuam iuriſdictionem etiam in laicos exercentes deteſtabile vitium maledictæ ſodomiæ.*

¶ CAP. IIII.

IN Archiepiſcopatu.

Ex principis delegatione poſſunt prælati de raptu & alijs criminibus iudicare. pœnam tamẽ ſanguinis infligere nõ poſſunt.h.d.Cõmunis diuiſio.Secũda ibi.*Conſultationi*.quę diſtinguit & ſecundũ membrũ proſequitur ibi.*Si verò*. ¶ Caſus literalis.Rex Siciliæ cõmiſerat archiepiſcopo panormitano & alijs epis exceſſus ſarracenorum puniẽdos.contingebat aliquando q ſarraceni mulieres chriſtianas & pueros rapiebant,& eis abutebantur:& quoſdam etiam occidere non verebant. quæſiuit Archieps quatenus huiuſmodi exceſſus punire deberet. Reſpondet papa q tales exiſtentes in iuriſdictione illius pecuniaria pœna poterit punire,& etiam flagellis afficere: ita tn q flagellantes in vindictam ſanguinis nõ tranſeãt. Si verò fuerit ita grauis & enormis exceſſus q mortem vel truncationem membrorũ debeant ſuſtinere , vindictam illã Regi reſeruet.Bern. ¶ † Not.primò ex tex.ſecũdum vnum intellectum.q abuti fœminis & maſculis iudicantur à pari.& pro hoc vide bo.glo.quæ hoc ſentit in.c.oẽs cauſationes.xxxij.q.j.& facit qđ habeť in authẽ.vt nõ luxu.cõtra natu.¶ † Secũdò no.q de iure canonico poſſunt delegari cauſæ criminales clericis:[c] &
c ad hoc ſolet allegari iſte text.ſed non multũ facit: quia loquitur in Rege.& hodie iſti Reges cõiter præſcripſerunt ſibi iura principis.facit qđ no.Inn.in.c.cũ te.de re
2 iudi.&.in.c.per venerabilẽ.qui fil.ſint legi.de hac materia dicã in.c.qđ ſedes.de offi.ordi.¶ † Tertiò not.clericos poſſe conſtitui delegatos laicorum.quod videť contra.c.te quidem.xj.q.j.Sed poteſt dici q iſtud poterat d admitti:quia cõcernebat fauorẽ animæ.Sed regulariter licet clerici ſint capaces iuriſdictionis ſeu delegationis. non tamẽ deberẽt acceptare:qđ plenius dico in.c.ij.s̃.de
4 iudi.¶ † Vltimò no.iudicẽ eccleſiaſticũ nõ debere ipo nere pœnã corporis aflictiuã.ita q non tranſeat in vin
d dictam ſanguinis.[d] ſine ergo ſanguinis effuſione licitè põt ĩponi per eccleſiã pœna corpalis:vt hîc & in.c.s̃.de
5 cal.& vide no.ĩ.c.ad audiẽj.de cri.fal.¶ † In gl.inver.*pecuniaria*.in fi.No.bn̄ gl.iũcto tex.q etiã iudex delegatus põt cõmutare pœnã vltimi ſupplicij in pœnã pecuniariam,vel aliã tẽporalẽ. De quo dic vt no.in.c.licet j.de pœnis.Et dicit hîc Hoſtiẽ.q vbi ſubeſſet ſcãdalum,vel nõ ſubeſſet cauſa cõmutãdi.vel vbi ageret ad poenã legalẽ per accuſationem tũc nõ debet fieri iſta excõicatio facit.l.iij.in fi.C.ne ſanctũ bap.ite.& no.bene hęc dicta q vbi agitur per accuſationẽ ad poenã legalẽ nõ poteſt fieri cõmutatio poenę.& optimè facit illa.l.iij.Item ſubeſt ſcandalũ in cõmutatione,vel nõ ſubeſt cã cõmutandi.& ſic debet intelligi.l.qd ergo.in.§.poena grauior.ff.
6 q no.ifa.&.l.hodie.ff.de poe.cũ ſi.¶ † In gl.fi.ibi . *quod licet ſecundũ canones &c.* Põt hęc gl.intelligi dupliciter. Prĩò qa ſcdm canones licitũ ẽ plato habẽti iuriſdictionẽ temporalẽ cõmittere cauſam criminalẽ : licetveniat imponenda poena mortis.& hoc hodie clarius probať in.c.fi.ne cler.vel mona.Secundò modo põt intelligi q ſecundum canones poſſunt committi cauſę criminales. Sed de hoc dicvt plenius dicam in.d.c.quod ſedes.de offic.ordi.¶ Et in fi.aduerte.quia licet hæc gloſ.generali-

✣ SEBA.SAPI.
a ¶ Subiacere. Vide Feli.ĩ.c. rodnlph⁹ col.xix. ver ſciat ſe excõicatnm. & col.xx.in fi.verſi. alioquin excõicatũ eſſe cognoueris.s̃.de reſcrip.

✣ SEBA.SAPI.
b ¶ Vbi pœna. hãc doctrinam Inno. ſequitur Cardi.in conſi.lvj.inc,dum reuerendus. Pe.de anc.in cõſi.lxj.inci.pro clariori. Feli.in.c.ĩ.col.ĩ.ver. exrra glo.s̃.de magi.vbi limitat plurib- modis.vt ibi p eum.

c ¶ Clericis. Adde videdum Fran.de are.conſi.liij.

ZACHARI.
d ¶ Non trãſeat in vindictã ſanguinis. Adde & amplia hoc dictũ per ea q̃ notaui ĩ app. ad iſtũ in.c.j.nu.3. in apo.ĩ.ver.citra tamen ſanguinis effuſionem.s̃. de cãlum.

ter intelligat illam auſ.quidã tamẽ vt Iaſ.de bel.ibi dicunt non procedere indiſtinctè ſecundum ius ciuile: ſed debet intelligi qñ ꝓficiſcit iudex de neceſſitate. vel etiam antè q̃ intret prouinciam:& ſic non corrigunt leges antiquæ. ¶ † Extra gl.opp.cõtra tex.quia videt ſibi contrarius.Nam primò dicit ꝙ illi prælati recipiebant iuriſdictionem ex delegatione.& poſtea dicit ꝙ iſta crimina cõmittebãtur infra iuriſdictionẽ eorũ.Sol. dicũt doct.ꝙ cõmittebãtur infra iuriſdictionẽ eorum.ſ.ſpũalem.vnde tẽporaliter nõ poterãt ſuo iure cognoſcere: ſed ex delegatione.Et ſic ſentiũt cõiter doct.ꝙ prælati nõ vendicãt ſibi iuriſdictionẽ iure proprio etiã in caſibus hîc expreſſis. ¶ Sed aduerte:quia Inn.ſentit cõtrariũ in.c.quod ſuper his.de voto.vbi dicit ꝙ eccleſia habet iuriſdictionẽ in infideles peccantes cõtra naturã.nam ſicut Deus tales puniuit:vt Gene.xix.ita videt ꝙ vicarius ſuus poſſit.& per cõſequens etiã prælati qui ſunt aſſumpti in partẽ ſollicitudinis.vñ placet mihi illud dictũ.Et poteſt dici ꝙ ſi tlocus ꝑoccupationi.vt de hoc poſſit cognoſcere tam ſecularis q̃ eccleſiaſticus.& pro hoc text. in.c.clericij.de exceſ.præla.in fine vbi eccleſia mãdat laicos ob hoc delictũ excõicari.ergo vendicat ſibi iuriſdictionem iſto caſu.per ea quę dixi.s̃.in.c.proxi.Sed de facto non exercent prælati hãc iuriſdictionẽ.& ideo fortè recipiebãt hîc delegationẽ.poterant tñ iure proprio vt.s̃.dixi. Vltimò quæritur:quia tex.dicit ꝙ ſi exceſſus fuerit ita grauis ꝙ debeant ſuſtinere pœnã mortis &c. Quando dicatur exceſſus grauis? Sol.poteſt dici grauis ſecundũ doct.quãdo iſti procedebãt ad homicidiũ. vel quãdo imminebat ſcandalum in cõmutatiõe pœnæ:vel quia agebat per excuſationẽ ad pœnã legis. Nic.Abb.

a ¶ Delicto defuncti. Adde videdũ Pet.de anch.conſ. ccccxiij.

✠ SVMMARIVM. ✠

1 *Iudex eccleſiaſticus habet iuriſdictionẽ in laicũ: vt ſatiſſaciat quæ debebat eius author defunctus.*

2 *Hæres contumax in non ſatisfaciendo, facit præiudicium defuncto, qui in vita fuit negligens in reſtituendo.4.*

3 *Hæres an & quando teneatur ex delicto defuncti etiam vltra vires hæreditarias?*

Hæres cenſetur tacitè grauatus per defunctũ vt reſtituat malè ablata, ſi defunctum in vita pœnituit. & ſecundum formam eccleſiæ abſolutus fuerit.

5 *Excommunicatus pro manifeſta offenſa, non abſoluitur ante ſatisfactionem: niſi ſit in articulo mortis: quo caſu ſufficit promißio de ſatisfaciendo.*

Pœnitentia non datur pœnitenti in morte: ſed bene ſibi notificatur?

¶ CAP. V.

INliteris. Incendiarius eccleſiæ in morte pœnitens, & abſolutus, in cemiterio ſepelietur,& hæredes eius cõpellũtur ad ſatiſſaciendũ. Cõmunis diuiſio. Secunda ibi. *& hæredes.* ¶ Caſus literalis. Quidam.H.nomine multis criminibus fuit irretitus, qui eccleſiarũ incendiũ diabolo inſtigante cõmiſerat. vnde fuerat excõicatus. Tandẽ in egritudine cõſtitutus accepta pœnitentia de cõmiſſis per capellanum ſuũ fuit ab excõicatiõe abſolutus: ſed eo mortuo ſepulturã eccleſiaſticam habere nõ potuit. quęritur quid iuris ſit? Mandat. papa. qua. ſi ita eſt, corpus in cemiterio ſepeliri faciat:& hæredes eius monendi ſunt. & compellendi vt illis quibus ille damnũ dedit cõtra iuſtitiam, per incendium vel alio modo, ſecudum facultates defuncti ſatiſſaciãt vt ſic à peccato valeat liberari. Ber. ¶ No.j.ex tex.ibi. *diabolo inſtigante.* ꝙ peccatũ dicit cõmitti diabolo inſtigante. Et facit pro cõſuetudine iſtorum iudicũ condẽnantiũ de aliquo delicto. Peccatũ em̃ cõmittit tribus modis: Per ſuggeſtionẽ: quę fit per diabolũ. Per delectationẽ: quę fit per carnem.& per cõſenſum perficitur: q fit per ſeip̃m.& de his.vj.diſtin.c. ſed penſandũ: ¶ Secũdò no.ꝙ q̃tuncũq; peccatori in vita nõ debet in fine mortis pœnitẽtia denegari.& ſic videt ꝙ etiam in fine mortis poenitentia põt eſſe fructifera. Auguſtinus tamen dicit ſe dubitare vtrum in fine quis poſſit ſaluari: qa quaſi impoſſibile eſt vt in fi. poſſit poenitere.& potiꝰ ipſe relinquit à peccatis q̃ ipſe relinquat peccatũ. Vñ multos decepit ſerotina pœnitẽtia. & vide de his de pœ.diſt.vij.per totum maximè in.c.ſi quis poſitus.& in.c.nullus.in.§.fin.ſi tñ rectè pœniteat, ſperandũ eſt de eo bonũ.l.diſt.c.ponderet. maledictus tamẽ homo qui peccat in ſpe. ¶ Tertiò no.ꝙ defuncto abſoluto à præſbytero,& non valente ſatiſſacere propter caſum mortis, hæredes eius poſſunt cõpelli ad ſatisfacien dum.& quotidie allegatur iſta litera ꝙ de iure canonico hæredes tenẽtur ex delicto defuncti, licet nihil ex illo delicto peruenerit ad hæredes:& ſic ſolet notari diuerſitas inter ius canonicũ & ciuile: nam aliud eſt de iure ciuili. vt in.l.vnica. C.ex deli.defun. Iſta tamen diuerſitas mihi non placet. vt plenè dico in.c.fi.de ſepul.&j.aliquid dicã. ¶ † No.iiij.caſum in quo iudex eccleſiaſticus habet iuriſdictionẽ in laicum hęredem. vt compellat eũ ad ſatiſſaciendũ pro defuncto. ¶ † Vltimò not.ex fine literæ,ꝙ contumacia hæredũ in non ſatiſſaciẽdo nocet defuncto. nam fuit defunctus in culpa in non ſatiſfaciẽdo in vita. de quo aliquidj. ¶ In gl.ij.ibi. *& effractores eccleſiarum &c.* De hoc dic melius: vt no.in.c. cõqueſti. alle.in gl.ſecũda nã illud.c.loquitur de effractoribus ſpoliantibus. de quo ibi dicã. ¶ In glo.in ver. *ſepeliri.* in fi. vel ſecundũ doct.ibi delictum fuit manifeſtum hîc non vel ibi obſtinata mente nõ reſtituerũt, hîc ſecus. Itẽ hîc non dicitur ꝙ clerici debeant intereſſe ſepulturæ: ſed ꝙ tantum debeãt ſepeliri in cemiterio.& ita diſtingue. vt ibi dixi. ¶ † In glo.in ver. *iuxta facultatem.* in fi.no. gl. que apertiſſimè ſentit hęredem teneri de iure canonico pro delicto defuncti [a] etiam vltra vires hæreditarias, ſi non confecit inuentariũ.& ſic multum extendit.l.fin. C.de iur.deli.& doct.cõmuniter trãſeunt cũ iſta gl. Sed aduerte ſubtiliꝰ.quia Io.an.in.c.quãquã.de vſu.lib.vi.in in nouella.& Fed.de ſe.conſi.xj.tenent oppoſitũ: cõcludentes.ꝙ ſiue hæres fecerit inuentarium, ſiue non, tenet ex delicto defuncti vltra facultates hæreditarias. Nã ius canonicũ inducens hanc æquitatem contra rigorẽ iuris ciuilis vt hæres teneat ex delicto defuncti, noluit obligare hæredem vltra vires hæreditarias. cõcurreret enim duplex rigor: quia obligaret vltra vires hæreditarias,& teneret ex delicto defuncti: contra not.in.l.C.de do.promiſ.& pro hoc intellectu facit iſte tex.in eo ꝙ nullã mẽtionem facit de inuentario. mãdat em̃ hęredẽ cõpelli iuxta vires hæreditarias:& hæc lect. ſatis no.eſt & tenenda. intelligẽdo ꝙ ſpãliter eſt de iure cano. vt hrs teneat ex delicto defuncti, ſcdm ꝙ tenẽt cõiter canoniſte. Sed (vt dixi) nõ puto aliquã ſpãlitatẽ in hoc inter iſta duo iura vt plenè dico in.c.fi.de ſepul. nã hîc iſte in fi. accepit pœnitẽtiã,& fuit abſolutus ab excõicatione ſecũdũ formã eccleſię: ergo promiſit ſacerdoti de ſatiſſaciendo: & ex eo ꝙ expreſſè nõ promiſiſſet: ex quo tñ ipm̃ ponituit videt mandaſſe hæredibus reſtitutionẽ: quia qui vult vnũ vult omnia ſine quibus illud eſſe no põt: vt in.c.prudentiã.&.c.ꝑterea de offi.dele.&.l.ad rem mobilẽ.&.l.ad legatũ.ff.de ꝓcur.cũ ſi.& ſic hrdes hîc nõ tenent ex puro delicto ipſiꝰ defuncti: ſed ex diſpoſitiõe ipſius defuncti. & ita intelligit gl.fi.in.c.à nobis.de ſen.excõ. iſtũ tex. Vñ papa hîc mãdat, ſi res ita ſe habet.i.ſi fuerit abſolutꝰ. Et in hoc caſu loquunt oĩa iura canonica quę mãdant hæredẽ cõpelli ad ſatisfaciendũ pro defuncto: vt in.c.à nobis j.de ſen.excõ.& ꝑal.c.fi.de ſepul.& ſic iſto caſu etiã de iure ciui.debet teneri hrs.ſecꝰ ergo eſt vbi delinquẽs nõ recepiſſet pœnitentiã. nã tũc hęres nõ cõpelleretur. nam ceſſaret ratio poſita in fi.c.& ratio ſuperius allega.

Et hoc

Et hoc fortè casu posset procedere ista glos. vt si hæres nõ conficeret inuẽtarium,teneat insolidũ:cũ obligetur ad satisfaciendũ ex dispositione defuncti.& sic nõ procederet dictũ Io.an.& Fed.in glo.fi.in fi.No.bene gl.iũcto tex.ꝙ bona hîc promissa pro defuncto licet nõ valeant quoad eum liberandũ à pœna æterna,quia ibi nulla est redẽptio.xiij.q.ij.c.tempus.& no.in.c.cũ marthę. de cele.mis.tn̄ prosunt quoad temporalẽ satisfactionem
4 vt.xiij.q.ij.c.animæ defunctorũ.vbi bo.text.¶ †Et no. ꝙ hęres nõ satisfaciẽdo pro defuncto p̄stat cãm vt maiori tẽpore defunctus stet in purgatorio.nã fuit ipse defunctus in culpa in nõ satisfaciẽdo in vita,vt hîc colligitur in litera si habetis.*valeat*. quia refert tunc ad defũctum,sed aliqui habent verbum valeant.& tũc refertur ad hæredes,nã hæredes peccant in nõ satisfaciẽdo. ideo debent cõpelli vt valeãt liberari à peccato:& prima li-
5 tera communior est.¶ †Extra gl.opp.cõtra tex.de.c.ex partẽj. de ver.sig.vbi excõicatus pro offensa manifesta non debet absolui ante satisfactionẽ.ergo presbyter iste non debebat absoluere satisfactione nõ prẽmissa. Solu. Gof.hîc quem cõiter vident sequi doct. ponit sollennẽ limitationẽ ad illud.c.vt procedat qn̄ quis absoluit in vita:sed qn̄ in morte sufficit promissio de satisfaciẽdo: quia timet ne cito moriat in peccato ,sicut in simili dicimus.ꝙ pœnitẽti in morte non est imponẽda pœnitentia:sed innotescenda.vt in.c.j.xxvj.q.vij. ¶ Vltimò quęrit quid si iste morte prẽuent⁹ nõ fuisset absolutus, apparuissent tamen signa cõtritionis.doct. dicũt ꝙ idẽ dicendum.& bene.per.c.à nobis j̃.de sen excom.

SVMMARIVM.

1 *Rapiens sponsam suam de eius consensu non incurrit aliquam pœnam:secus si non esset sponsa:& eam cum eius voluntate raperet.4.*

2 *Matrimonium post copulã carnalẽ ex nulla causa põt dissolui.*

3 *Maritus vel vxor non potest etiam de consensu alterius intrare religionem:quando.s.remanens in seculo sit iuuenis.& de incontinentia suspectus.*

4 *Rapiens an puniatur hodie ex eo quòd inter raptorem & raptam est contractum matrimonium?*

5 *Pater non tenetur dotare filiam maritatam: si nullã ab initio promisit dotem:sed si filia quando se maritauit promisit dotem,tenetur pater illam soluere.*

6 *Confessio coniugũ an & quando præiudicet matrimonio carnali siue spirituali.*

Episcopus si dicatur vel petatur maritus alicuius:fauebitur in dubio matrimonio spirituali.

7 *Professio an fuerit facta vel non per regularem,statur suo iuramento:etiam si habeat contra eũ semiplenam probationem quando non apparet contrarium plenè.*

Iuramentum in supplementũ semiplenæ probationis nõ defertur in causis præiudicialibus vel grauissimi præiudicij.

¶ *CAP. VI.*

Cum causa. Raptus non dicitur vbi volẽs pro matrimonio abducit.Raptor tn̄ cũ rapta matrimoniũ contrahere põt:& post cõsummationem matrimonij,alter sine cõsensu alterius religionẽ ingredi non põt.h.d.cũ seq.Diuiditur.Nã prima ponit decisa cõsultatio.scda respõsio ibi. *respondemus*. quę rn̄sio tria facit.Nam primò respondet de raptu cũ redditione causæ.Secũda ibi. *præterea*. de ingressu.& cãm reddit.Tertia de vtroq; concludit. ibi *non ergo*.¶ Casus literalis. Quidã miles volebat cõtrahere matrimonium cũ quadã muliere,parẽtes eius eam sibi dare nolebãt,tandẽ consensu mulieris eã rapuit:& cũ ea contraxit:& carnaliter eã cognouit.demũ illa monasterium intrauit:miles eã repetebat tanquã suã vxorem quia sine licentia post carnalem copulam monãsterium intrare non potuit.mulier allegabat econtra, dicens qd eam habere non poterat in vxorem,cũ eam rapuerat,& raptor non põt contrahere cũ rapta puella. Quæsitum fuit à papa:quid iuris sit : & respondetur ꝙ in hoc casu ille miles raptor dici non debet,cũ habuerit mulieris assensum.sed raptus dicitut,vbi nihil antè de nuptijs agit & miles iste prius eam desponsauit q̃ cognouit. q̃is parentes reclamarent.Prẽterea cũ post matrimoniũ carnali copula consummatũ vxor non habet potestatẽ sui corporis:sed maritus & econuerso. Vnde si constiterit matrimonium prẽcessisse ex probationibus viri, vel ex mulieris confessione,postmodũ mulier sine licentia viri non potuit monasterium ingredi.aut aliter continentiam profiteri:ergo pro eo ꝙ post matrimonium consummatũ rapta monasteriũ intrauit, non poterat viri consortium declinare: maximè si probari non poterit virum consensisse vt mulier continentiam profiteretur.
1 Ber.¶ †No.j.ꝙ raptus[a] propriè dicitur committi vbi
a mulier rapitur causa libidinis exercendę:secus vbi causa matrimonij cõtrahendi:&hoc vbi prius præcessit tractatus de matrimonio:& in hoc multum iste tex.est nota.& multũ iudicio meo iste tex.deuiat à.l.vnica.C.de rap.virgi.nã ibi raptus dicit cõmitti etiã cũ sponsa de futuro.& hîc tex.apertè innuit oppositũ:& valet hodie ad multa maximè in pœna quę imponit raptori, & applicatur raptæ:vt præsuppositio hodie ꝙ illa pœna locũ habeat:vt not.glo.in.c.cũ secũdũ leges de hære .li.vj.tn̄ vbi prẽcessit tractatus matrimonij,raptus subsequutus
b nõ dicitur pœnalis:[b] vt innuit hæc litera.& in hoc standum est potius iuri canonico q̃ ciuili.arg.in.c.pe.& vlt. de secun.nup.& quod not.in regula possessor.de regul.
2 iur.lib.vj.¶ †No.ij.ꝙ matrimonium dicitur perfectũ post commixtionẽ carnalẽ:ergo à contrario sensu antea non dicit perfectum.quod videtur cõtra no.in.c.ex publico.de conuer.coniu.& cõtra.c.ii.de sponsa.duo. Sed istũ tex.intellige ꝙ dicitur perfectũ.s.quoad significatũ vt in.c.debitum.de biga.& vt amplius non possit dissolui ex quacũq; causa:vt in prẽall.c.expublico.& vide qd not.gl.xxvij.q.ij.in.c.qua propter.¶ †No.iij.ꝙ post cõ
3 summatum matrimonium non potest alter coniugum intrare religionem,etiam cũ cõsensu alterius coniugis,& hoc ꝓbat hæc dictio maximè.Sed intelligo hoc qn̄ remanens in seculo est iuuenis,& suspectus de incõtinentia:quia tũc non sufficit eius consensus, aliâs secus vt.s̃.de conuer.coniug.c.cùm sit: & quasi per totum.
4 ¶ †In glo.ij.in fi.no.glo.& inquantum in fi.dicit quòd non dicit raptus vbi cõsensit puella.loquit nimis generaliter. Vn̄ ītelligo gl.vt ꝓcedat qn̄ de nuptijs habit⁹ fuit pri⁹ aliquis tractatus ita ꝙ fuit rapta pro mrimonio cõtrahendo.& ita loquitur iste tex.si autẽ nullus precessisset tractatus de nuptijs q̃tumcũq; puella consentiret raptui,si violentia infert parentibus,raptus committitur. vt in.c.de raptoribus.xxxvj.q.j.& idẽ videtur vbi parẽtes ignorabant.vel fortè nõ erant superstites. nam mulier non põt exponere se raptui,sicut alia delicta cõmittere nõ potest,nec mẽbra sua exponere vt.l.liber homo ff.ad legen aquil.c.significauit.de corpor.vi.Item puella semper præsumit extorta & decepta.vnde ille consensus videt extortus.Cõclude ergo ꝙ vbi tractatus de nuptijs nõ prẽcessit:raptus semper dicitur committi,siue puella cõsenserit,siue nõ:vt apertèvult tex.in.d.l.vnica. & vide glo.in regula scienti.de regu.iur.lib.vj. Sed vbi præcessit tractatus , & pro matrimonio contrahendo fuit abducta : tunc de iure canonico non committitur raptus quia matrimonium debet esse liberum:& puella non poterat liberè contrahere in domo parentum eis renitentibus. Vnde ius canonicum considerauit libertatem matrimonij.Ius verò ciuile considerauit delictum raptoris, & deceptionem mulierum. vnde habuerunt diuersos respectus:& sic potius iura sunt diuersa quàm

SEBA. SAPI.

a ¶ Raptus.Hęc verba refert do.And. sicu.in cõsi.vlti.in ij.volu.vbi multũ extollit.

b ¶ Pœnalis. Adde vt consuluit do. Pe.Phi.Cor.in cõsil.lxxx. in.ij.vol. ꝙ talis raptor nõ incurrit pœnam. l. si qs non dicat rapere.C.de epis. & cler. Aeneas de falco.

contraria.ſed in matrimonio & in acceſſorijs ſtamus iuri canonico:vt in.c.penulti.& vlti.de ſecun.nupt. vnde hodie multum dubitari poteſt : nunquid procedat ius ciuile dū aufert bona delata raptę:quia contraxit matrimonium cum raptore.& glo.not.in.d.c.cùm ſecundum leges.de hæredi.lib.vj.tenet quòd ſic. *Sed* poteſt multum dubitari vtrum illa gloſ.ſit vera.quia licet ius ciuile tollat lucrum quod aliâs contulerat mulieri:tamen interdicitur matrimonium& tollitur libera facultas cō trahendi cum raptore.vnde videtur quòd hodie de iure canonico non procedat illa diſpoſitio.de quo Feder. de ſen.conſil.xxxv.circa quod tamen conſiderandum eſt.¶ In gloſſ.in ver. *reclamarent*. in fin.Idem not.in.c. ſufficiat.allega.in gl.nam in iſtis ſpiritualibus non curatur patria poteſtas: vt in.c.ſi vnum . de iudic.libro.vj. ¶ † *Sed* dubium notabile formari poteſt:nunquid hoc caſu pater teneatur dotare filiam quæ contraxit matrimonium eo inuito.[a] glo.in.c.de raptoribus.xxxvj.qō.j. tenuit ꝙ ſic.ſi elegit ſibi idoneum.& idem voluit gloſſ. xxxij.q.ij.c.fina.ſed Bart.in.l.obligamur.ff.de act.& ob. poſt Guil.de cu.generaliter tenet quòd nō compelletur dotare vbicūq; filia contraxit matrimonium ſine eius conſenſu.Mouetur hac ratione.[b] pater tenetur dotare filiam ad hoc vt poſſit eam maritare . l . qui liberos . ff.de ritu nupt.ſed ex quo puella maritum eſt conſequuta ſine dote ceſſat ratio compellendi patrem.Sed ſi puella promiſit dotem,tunc pater compellitur.& ſatis placet hæc opi.Et ideo cautè puella debet promittere dotem: poſſet tamen inſtari circa dictum Barto.nam melius alimentabitur puella ſi fuerit conſtituta dos.argu. in.l.ſi cum dotem.§.finautem.& prędēti.ff.ſolu. matr. Item dicitur dos quaſi patrimonium mulieris.l.in cauſę ff.de minor.& deberet dotari:vt ſit ſoluto matrimonio cum primo haberet dotem paratam ad contrahendum cum alio.nam per hanc rationem dos profecta à patre, ab eo ſolo repeti non poteſt.l.ij.ff.ſolu.matrim. & hoc videtur procedere de rigore:ſed dictum Bart.eſt ęquū ¶ † In glo.in ver. *mulieris confeßione*. in fin.hęc gloſſ.vi detur ſimpliciter innuere vt valeat profeſſio intrandi religionē in prędiciū religiōis.Inn.dicit hîc ꝙ licet cō feſſio valeat quoad iudiciū ,pfeſſiōis: nō tū valet quoad bona tradita monaſterio.Hoſ.lati[9] attingit hāc materiā cū quęrit an & quando confeſſio coniugū p̄iudicet matrimonio carnali vel ſpirituali:dicens ꝙ aut cōfeſſio tēdit ad ſeparationem matrimonij,ad quā etiam tēdit iſte cōfitens:& tūc cōfeſſio nō valet in fauorem confitentis xiiij.q.ij.in princip. Aut confitens ſtat promatrimonio carnali vel ſpirituali.& hoc certum eſt: & tunc confeſſio contra matrimonium tenet:quia nō eſt prędſumptio ꝙ confiteatur falſum contra ſe:& ſic procedit iſte text. Nam iſta mulier ſtabat pro monaſterio:& contra matrimonium carnale:& ideo ſi confitetur in præiudicium monaſterij,valet cōfeſſio.Et de matrimonio carnali eſt bo.tex.de præſump.c.tertio loco.Aut dubitatur vtrum in veritate ſtetit pro matrimonio:quia timetur de colluſione:& tunc ſi fama vel alia adminicula adiuuāt confeſſionem:valet cōfeſſio cōtrā matrimoniū.xxxv.qō.vj. c.ſi duo.&ſic intellige no.in.c.ſup eo de eo ꝙ cog.cōſan. vxor.ſuæ.Si autem nō adſunt adminicula:& tūc non valet cōfeſſio contra matrimoniū ſpirituale,ſi tendit in fauorē matrimonij carnalis.& ſic poteſt ſecundo modo intelligi iſte tex.nam iſta confeſſio licet eſſet contra profeſſionem pro qua mulier inſtabat , tendebat tamen in fauorem matrimonij carnalis.& ideo iudicatur potius pro carnali q̄ pro ſpirituali:quia carnale eſt fortius reſpectu ſolutionis vt in.c.ij.de trāſla.epiſ.Item in carnali vertitur vtilitas publica,in qua eſt etiā priuata.l.j.ff. ſolut.mat.Sed in ſpirituali vertitur tantū vtilitas priuata.Secus ergo videtur dicendum vbi verteretur etiam vtilitas publica:vt quia promotus in epiſcopū petitur in maritum:tunc in dubio faueretur matrimonio ſpiri
7 tuali.¶ † Et ex prædictis infero ad illam.q.nunquid in
c cauſa monachus [c] poſſit deferri iuramentū voluntariū vel neceſſarium.nam ex quo ſola confeſſio non iurata valet fortius debet eſſe locus delationi iuramenti. Ideo concludo ꝙ vbi quis ſtat pro religione,& Abbas negat profeſſionem,tunc bene poteſt ſibi defferri iuramentū voluntarium vel neceſſarium:vt optimè probaī hîc.Itē cauſa nō eſt grauis reſpectu monaſterij.Idem puto vbi quis negat ſe feciſſe profeſſionem,& Abbas inſtat pro profeſſione.& probat ſemiplenè.tunc debet deferri iuramentum reo vt iuret ſe non profeſſum,vt ſic purget illam præſumptionem quæ inſurrexit contra eum exſemiplena probatione,vel ex alia præſumptione:& ſic intelligo tex.not.in.c.atteſtationes.de deſponſa.impu.ſed Abbati non debet deferri iuramentum:quia reſpectu alterius cauſa eſt prędiudicialis & grauiſſima:quia agitur quaſi de ſtatu hominis.& ſic intelligo glo.in. c. mulieri. de iureiurā.& no.in.c.fi.eo.tit.& hæc not.

¶SEBA.SAPI.

a ¶ Eo inuicto. Vide Bald.in.l.fin.C.de ſen.q̄ ſine cer.quā ti. pfe.& Alex.in cōſi.c.xxxix.inci. viſothemate.in.ñ. vol. Alb.de ro.ī.l. paul⁹.ff.deſta.ho.

b ¶ Hac rōne. Vide eūdē.ī.c.j.de adul. & in.c.j.de deſpō. impu. And.barb.

ZACHARI.

¶ Adde iſtū latè de hoc cū diſtin. tractātē in.d.c.j.& qđ ibi dixi ī apo. ad eū nu.5.ī apo. in verſi, patris . & Archi. in.c.de raptoribus.poſt gl. xxxvj.q.j.

¶SEBA.SAPI.

c ¶ Monachus. Vide Alex.in.l.iij.in prin.ff.de iureiur. cū alle.p Iaſ.in repe.l. admonendi. col.xcvij. verſi.ij. principaliter.ff.eo dem titu.

d ¶ Cū raptore. Ad de Alex.cōſi.xiij. ij.li.And.ſic. latiſſimè eius cōſi.xix,

e ¶ Furtū. Adde Luro.cōſi.cliij. & ibi vide an agēs de re immobili actione furti rectè agat

ZACHARI.

¶ Adde Card.in cle .j. §. porrò.de hære.& Aulū gel. in noctibus atticis lib.x.c.fi.Bal.ī.l.ſi abducta.& in.l.de his.C.eo. Bar.in.l. falſus. §.fi.ff.eo.& in.l. ſed nec legatorius.ff.de condi. furt.

¶SVMMARIVM.

1 *Metus ſiue promiſſio facta metu,tollitur per ſpontaneam ſolutionem ſubſequentem.*
In matrimonijs contrahendis ſtatur iuri canonico.

¶CAP. VII.

d [A]Ccedens. Summa. vt ſupra ca. proximo . vel ſic.Rapta poteſt matrimonium contrahere cum raptore , [d] vbi datur libera facultas in contrahendo. hoc dicit. ¶ Caſus literalis.Quęrebatur vtrū poteſt contrahere raptor cū rapta.Et reſpondet papa quòd rapta puella legitimè cō trahat cum raptore ſic:ſi prior diſſenſus trāſeat poſtmodum in cōſenſum,& qđ prius diſplicuit poſtea incipiat complacere dummodo ad contrahendum legitimè ſint
1 perſone.Ber.¶ † No.j.ex tex.qđ per ſubſequentē cōſenſum tollitur vitiū præcedens.Simile in.l.ij.C. quod metus cau. vbi ſi promiſi decem per metum ,& poſtea ſpōte ſoluo , tollitur vitium metus prędcedentis.ad id idem
2 c.ad id quod.ſ.de ſpon. ¶ † Not.vltimò ꝙ in matrimonio contrahendo nō ſtatur diſpoſitioni iuris ciuilis:ſed attendendum eſt ipſum ius canonicū.de iure enim ciuili rapta non poteſt contrahere matrimonium cum raptore:vt in.l.vnica:C.de raptu virgi.ſed de iure canonico ſecus:vt hîc &.c.prædcedenti.¶ Sed quęro. nunquid ſufficiat tacitus conſenſus ad inducendum matrimoniū inter iſtos.Doctores quòd ſic.& bene facit.c.literas: de deſponſa.impube.& dicto .c.ad id quod. ¶ Secūdò quęritur quia text.hîc dicit ꝙ ſi perſonæ ſint legitimę &c. quę legitimitas requiritur?Solu.oportet quòd ſint legitimę ætatis:& quòd non impediantur alio impedimento:vt puta quòd non ſint conſanguinei,vel aliter impęditi.[e] Abbas.

De furtis. *Rubrica.*

¶SVMMARIVM.

1 *Furtum non eſt punibile quādo quis non credit tollere rem ſuam vel quòd dominus veriſimiliter erat permißurus.*

¶ Continuata eſt hæc Rubrica ſupra in proxima Rubrica. & dic vt ibi.

e ¶ Quæro primò pro declaratione materię quid ſit furtū.[e]

Dic quòd

Dic ꝙ est contrectatio rei alienæ fraudulosa invicto domino animo lucrandi,siue ipsius rei,siue vsus rei: siue possessionis. 1 vt dixit tex.in.l.j.ff.eo.& vide glo.in.c.dudũ.ñ.de elect.¶ †Et ideò dicitur fraudulosa:quia si quis contrectaret rem alterius putans probabiliter esse suã,vel dominũ rei permissurũ, non committit furtũ:vt.l.inter omnes.§.rectè.ff.eo.& inst.de obli. quæ ex delicto nas.in.§.placuit.non tamẽ creditur sibi simpliciter asserenti:ꝙ credebat rem suã,vel dominũ permissurum, quia sic quilibet de facili vitaret pœnã furti.sed ex cõiecturis Iudex habebit hoc iudicare.vt no.in iuribus prealle.imò etiã indistinctè non creditur domino,si dicat ex eius consensu factum,quia hoc posset dicere in fraudem,vt reus absolueretur ab inquisitione per Iudicem formata contra eum.de quo per Bart.in.d.§.rectè.Item ideò dicitur in diffinitione, siue ipsius rei,siue vsus &c.quia semper committitur furtũ,siue quis furetur vt habeat ipsam rem,siue vsum ipsius rei,siue vt habeat solam possessionem:vt quia proprietarius subtraxit rem vsufructuarij.Vnde autem dicatur furtum.dicà furno id est à nigro.vel dicitur furtum à fraude,vel à ferendo:vt in.l.j.preallega.quod no. Abbas.

✣ *SVMMARIVM* ✣

1 *Statutum quod quicunque duxerit hominem ligatum lucretur tantum non valet,nisi ille sit hostis ciuitatis statuentis.*
2 *Venditio cõprehendit omnes contractus per quos dominia trãsferuntur.*
3 *Irregularis non efficitur ille,qui interrogatus respondit quod pro tali delicto est pœna mortis:nisi tunc immineret casus, & ob hoc consilium ille mortuus est.nam isto casu incurritur irregularitas.*
4 *Mortis pœna quãdo reperitur in canonibus intelligitur de excommunicatione.*

¶ *CAP. I.*

QVi furatur. Breue est, & nõ summatur. Not. j.ex tex.quòd furtum committitur in homine libero.¶ Sed circa hoc potest quæri,quid dicendum de istis magnis dominis qui pro encennio tradũt homines vanos,seu ioculatores,vel peritos in aliqua arte: nunquid inuoluãtur in hac pœna.Barto.in.l.lege fauia. ff.ad leg.fauiam de plagia.dicit quòd non:quia non præsentat hos homines vt auferant eis libertatem:sedvt seruiant illis ad placitũ eorũ. 1 ¶ †Circa hoc potest etiam formari quæstio.Ciuitas fecit statutum,vt quicũq; duxerit talẽ hominẽ ligatũ in fortiam cõis:habeat tantum nunquid valeat statutum.Bar.in.l.j.ff.ad legẽ fa.de plagi.tenuit ꝙ non potest statui pretium pro homine libero,nisi ille esset hostis ciuitatis,quod no. 2 ¶ †Sed quæro a tex.hîc loquitur in vendẽte[a]:quid in emẽte,quid in donante:donatario & similibus?Dic quòd omnes tenentur eadem pœna,ex quò scienter faciunt:vt in.l.j.& in l.lege.præalleg.nam venditio dicitur qualitercunq; dominum transferatur.vt in.l.statu liberi.§.quintus.ff.de sta.lib.¶ In glo.in fi.Sed tunc obst.iste tex.nam si ecclesia non imponit istam pœnam:hæc decretalis est hic superflua contra proœmiũ huius compilationis.Solu. ista non est institutio canonica,sed lex antiqua:vt patet in suprascriptione:sed compilator eam posuit hîc: & potuit interserere,primò vt sciretur quomodo acriter furantes homines liberos sunt puniendi:quasi innuat ꝙ si secundum legem antiquam sunt puniendi morte, non debẽt per iudicem ecclesiasticum circa mortem acriter 3 puniri.¶ †Ex quo intellectu tex.no.ꝙ non efficitur qs irregularis si interrogatus de pœna delicti respondet ꝙ est pœna mortis:quod intellige quando casus non imminet de præsenti:aliâs autem si ex responsione & consilio suo sequeretur mors,efficeretur irregularis.vt.l. dist.c.si quis viduam.&.c.sicut dignum.s.de homi. in fi. de quo per Hostien.in.c.ex literis.j.de excess.prela.& per 4 Archi.in ca.omnes.iij.dist.¶ †Secundò potest dici ꝙ ideò hîc interseruit hanc decretalem:quia per mortem hodie de iure canonico interpretatur excommunicatio.iste est tex.no.in.c.per venerabilem:qui filij sint legiti.vbi Papa per legem antiquam inferentem mortem temporalẽ intelligit quò ad iudicem ecclesiasticum de sententia excommunicationis:& sic Iudex ecclesiasticus potest istos fures furãtes homines excommunicare. Et ex hoc collige casum in quo Iudex ecclesiasticus habet iurisdictionem in laicos,scilicet furantes homines liberos,& vendentes,seu aliter exponẽtes:& hoc ideò: quia a per hoc detrahitur religioni christianæ.arg.opti.in.c.j. de homi.lib.vj.

✣ *SVMMARIVM* ✣

1 *Mortuus in aliquo facinore: præsumitur mortuus in peccato mortali nisi appareant aliqua signa contritionis.*
2 *Sacramenta ecclesiastica non sunt neganda homini quantuncunque facinoroso:vt sunt isti qui suspenduntur,vel decapitantur:si in morte appareant contriti & confessi.3.*
4 *Confiteri potest quis in casu necessitatis illi qui non sit sacerdos,tamen non potest ab ipso absolui:sed deus dimittet sibi peccatum propter contritionem.*
Papa potest dare potestatem absoluendi non sacerdoti. b

¶ *CAP. II.*

FVres. Breue est:sed potest per alia verba summari:& sic.Furib⁹ & latronibus in peccato obeuntibus sacramenta ecclesiastica deneganda sunt: 1 secus si in morte eos pœnituit. ¶ †No. j.ex text.ꝙ interemptus in aliquo facinore,præsumitur decessisse in illo peccato.Et ex hoc & tex.no.ꝙ in extremo vitæ non præsumit contritio,ex quò manifestè patet de peccato precedenti.Oportet ergo ꝙ per aliqua signa exteriora constet de contritione. ¶ Secundò no.ꝙ pro decendentibus in peccato mortali non est aliquo modo in ecclesia orãdum.pro hoc.xiij.q.ij.c. pro obeũtibus.&.xxiij.q.v.c.placuit.¶ Tertiò no.quòd fures & latrones puniuntur hîc vt diuersi,si enim non essent diuersi,non haberẽt diuersa vocabula.l.fi idem.C. de codicil.de quo dixi.s.de homici.in.c.ij.& sentiũt ibi& hîc doc.quòd fur dicitur de nocte:latro de die:vel dic vt sentit Bar.in auf.sed nouo iure.C.eod.titul.furem dici qui furatur clam sine aggressura,siue cum armis,siue sine.& etiam satis hoc videturvelle tex.in.d.auf.maximè in corpore vnde sumitur.Et hæc videtur mens huius literæ nam verbum depredando hîc refertur ad latrones capiuntur tamen diuersis locis equiuocè.vt in capi.tua. 2 s.de homici.& dixi in præallega.c.ij. ¶ †Vltimò not.ꝙ quantuncunq; facinoroso in vita & in morte contrito non sunt deneganda sacramenta.ad hoc de penitẽ. dist. vij.in capi.si quis.nisi in casibus à iure expressis:nam ecclesia non claudit gremium redeũti.de hæreticis in.c.super eo.lib.vj.¶ †Et hæc faciũt ad quæstionem:nunquid 3 isti qui propter facinora sua suspenduntur in patibulo, vel aliter morte violenta afficiuntur,sint in cemiterio ecclesiastico sepeliendi,& alia sacramenta sint eis concedenda.Doc.quòd sic.si eos pœnitet de peccato.vt est tex.xiij.q.ij.in.c.fin.nec valet consuetudo in contrariũ 4 in clemen.fi.de pœniten.& remis.¶ †In glo.in versicu. *diacono.* sed dic quòd licet in casu necessitatis non presbytero b possit & debeat quis confiteri:non tamẽ ab illo potest absolui,quia non habet potestatẽ clauium sed propter cõtritionẽ deus dimittit sibi peccatũ. Ita dicit tex.in.c.quẽ pœnitet.alle.in gl.& vide qd no.in.c.pastoralis.de offi.ordi.inver.p̃ter q̃ in mortis articulo.Imò& Papa nõ posset hãc ptãtẽ dare nõ sacerdoti de quo vi-

✣SEBA.SAPI.
a ¶In vẽdẽte.Quod textus iste loquẽs in vendẽte habeat locum in emente probatur in simili per tex.in.l.j.C.de cupresis.li.x.vbi pœna apposita vẽdẽti habet locum in emente.de quo ponit aliqua Feli. in proœ. Grego. col.ñ.& Ias.in.l.fi. C. de indi. vidui. tollen.

ZACHARI.
b ¶Nõ presbytero. Adde Fel.in.c.pastoralis.§.preterea col.pe.ver.licitum est confiteri laico. s.de of.ordi.& ibi not.in apostil. ad istũ nu.iij.in apostil.in ver.tempore necessitatis.

de quod no.gl.in.c.peruenit.xcv.diſtin.quia hæc po teſtas data fuit à deo tantũ ſacerdotibus. Tene menti.

SVMMARIVM.

1 *Furans ex maximâ neceßitate nullum incurrit peccatum: ſed ſi neceßitas non fuit multum vrgens:in leuem pœnã incurrit:quia tempore neceßitatis omnia ſunt communia.2.*
3 *Religioſi regulares,an & quo caſu poßint facere eleemoſynã?*
4 *Vxor an & quando poßit facere eleemoſynam ſine conſenſu mariti?*
Eleemoſyna de rebus alienis non licitè fit.
5 *Furans tẽpore neceßitatis,debet illud reſtituere ſi quando habuerit modum.*
6 *Furans ob neceßitatem vrgentem,non punitur nec in foro contentioſo:nec in foro animæ.*
7 *Pauper cõſtitutus in maxima neceßitate poteſt implorare officium iudicis contra diuitẽ,vt ſibi ſubueniat,& ille nõ ſubueniendo peccat mortaliter:ſecus ſi nõ ſit magna neceßitas.*

¶ CAP. III.

SI quis. †Breue eſt:nec recipit congruam ſummationẽ maximè propter varietatẽ intellectuum: Summari tamẽ põt ſic ſecundũ cõmunẽ intellectum. Cõmittẽs furtũ ex neceſsitate non multum vrgẽte peccat:ſed nõ grauiter:vnde imponẽda eſt ei leuis pœnitẽtia. ¶ †Pro declaratione literę quæro nunq̃d teneaſ iſte cõfiteri de peccato,vel an ſufficiat ieiunare:vt hîc diciſ.Hoſti.dicit q̃ teneſ cõfiteri.arg.in c.omnis vtriuſq; ſexus.de pœnit.& remiſ.hoc intelligo verum,vbi neceſsitas nõ fuit maxima.aliàs autẽ nõ tenetur confiteri,nec aliquã agere pœnitentiã.quia tũc tem poris omnia ſunt cõmunicanda.vt in.c.diſcipulos.de cõſecra.diſt.v.& in.c.ſicut.xlvij.diſtin. Et ex hoc inferſ ad aliam quęſtionẽ:quid ſi iſte vult reſtituere rẽ ſubtractã, nunquid ſit cogẽdus agere pœnitẽtiã.Hoſti.dicit q̃ ſic: per.c.ſicut dignũ.de homi.ſ.Sed vt dixi.hoc intelligo, vbi peccatum fuit cõmiſſum vt quãdo nõ ſuberat maxima neceſsitas:aliâs ſecus,per ea quæ proximè dixi.
¶ †In gl.ibi: *quia in neceßitate omnia ſunt cõmunia* [a] *&c.* Et hæc faciũt ad quęſtionẽ nunquid tẽpore neceſsitatis poſsit religioſus facere eleemoſynã de bonis monaſterij ſine conſenſu ſuperioris:& cõcluſio eſt q̃ ſic: ex quo tanta eſt neceſsitas q̃ nõ poteſt interim haberi recurſus ad ſuperiorem.vt no.gl.in.c.nõ dicatis.xij.q.j.Idem eſt vbi non eſt neceſsitas tanta,& religioſus ſit abſens:puta in ſtudio tunc enim põt facere cõpetentẽ eleemoſynã. vt no.ibi gl.& vide gloſſam in clemẽ.ij.de vita & honeſta.clerico.Vnde per hoc dico q̃ clerici religioſi ex quo ab alijs percipiunt diuina,poſſunt & debent facere obligationes ſicut & laici.per text.expreſſum iuncta gl.in.c. alia,xvj.quęſtio.j.& facit gl.in clemen.ij.p̃allega.¶ †Et ponit hîc Ioã.an.q.Hoſti.in ſumma.nunquid vxor poſſit facere eleemoſynam.& cõcludit Hoſti.in ſumma de pœniten.& remiſ.in.§.quibus & qualiter.in ver.quid de facientibus eleemoſynã:q̃ aut vxor vltra dotem habet alia bona:& tũc de eis poteſt facere eleemoſynã:quia de illis maritus nõ poteſt ſe intromittere cõtradicẽte vxore.l.hac lege.C.de pactis conuen.inter virũ & vxorẽ.l. maritus.C.de procurato.Aut nõ habet alia bona vltra dotem,& tũc cõtradicẽte marito nõ poteſt facere eleemoſynã,quia dominiũ rei dotalis pertinet ad maritum conſtãte matrimonio.l.doce ancilã.C.de rei ven.Sed ſi maritus nõ cõtradicit,poteſt facere eleemoſynã cõformando conſcientiã ad voluntatẽ mariti.quaſi dicat q̃ facit illã quã præſumit maritũ velle non aliã.Et eſt ratio, quia de rebus alienis non licitè facit quis eleemoſynã.j. q.j.c.nõ eſt putãda.& pro prædictis alllego.tex.expreſſum cũ glo.in.c.quod deo.xxxiij.q̃ſtio.v. ¶ †Ex p̃dictis habetur vnus intellectus ad iſtud.c.vt ntelligaſ quãdo neceſsitas fuit modica.Poteſt & ſecũdò intelligi:vt ſentiunt hîc doctores quando neceſsitas fuit maxima:ſed poſtea veniẽs ad pinguiorẽ fortunã nõ reſtituit.ar.iu.l. neſennius.ff.de neg.geſt. ¶ Nota bene hãc lectur.ex qua habes q̃ ſubtrahens aliquid tẽpore neceſsitatis etiã tenetur illud reſtituere cũ poteſt:nã talis ſubtractio permittitur propter neceſsitatẽ: ſed ceſſante cauſa ceſſare debet effectus:ſicut dicimus in eo qui prębet alimẽta tempore neceſsitatis,& proteſtaſ de repetendo vt no.in.d.l. neſennius.& dicta.l.alimẽta.ff.de nego.geſt.xij.quęſtio. ij.c.ſacrorũ.&.c.ſicut. ¶ In eadẽ gl.ibi *ſed in fornicatione non eſt ita.* Et ratio eſt ſecundũ Io.an.quia humana creatura non venit in fructu.inſtitu.de rerũ diuiſio.in.§.pecudum.nã in ea attendiſ reuerẽtia diuinæ pulchritudinis.l.ſi quis.C.de pœnis.& in.c.ad audientiãj.de cri.fal.
¶ †Et in fi.gl.ex hac glo.infertur hoc procedere etiã in foro cõtẽtioſo:quod puto verũ,vt nõ poſsit puniri per iudicẽ,qui per neceſsitatẽ maximã aliq̃d ſubtraxit.& facit.d.c.diſcipulos.&.l.ij.ff.ad legẽ rhodi.de iac. ¶ †Vltimò queritur ex quo tẽpore neceſsitatis omnia ſunt cõmunia:nunq̃d pauper poſsit agere contra diuitẽ vt ſibi ſubueniat [b]? vide gl.no.in.c.ſicut.xlvij.diſt.quæ concludit,& bene,q̃ actio nõ cõpetit pauperi:ſed bene põt implorare officiũ ſuperioris contra diuitẽ:quia ille peccat non ſubueniẽdo in tãta neceſsitate.Sed ſi neceſsitas non eſt tanta,non teneſ quis ad eleemoſynã,niſi ſicut ad alia pia onera,vt no.ſ.de ſpon.c.inter opera. Abbas.

SEBA.SAPI.
a ¶ Cõmunia.Vide text.in.l.ij.§.cũ in eadẽ.in fi.ff.ad legẽ rhodi.de iactu. per quẽ dicit ibi Ang.q̃ armigeris dantibus operam bello licito pmitti tur deprędari victualia tẽpore neceſsitatis,& multa circa neceſsitatem vide per Iaſo.in.l. principalibus.ff.ſi cer.petatur & per Firma.in tract. de gabellis.in ſecunda pte.viij. principalis.q.j.&.q.viij.

ZACHARI.
b ¶ Vt ſibi ſubueniat.Adde gloſ.in fi.in.c.ſicut. & ibi Gemi.xlviij. diſ.& iſtum in.c.cũ cauſam.nu.viij.& qd ibi no.in apoſtil. ad ipſum in verſi. electio.

SEBA.SAPI.
b ¶ Subueniat.Vide Feli.in.c.j.ſ. de offi.iudi.poſt Abba.ibi:vbi dicit qd aduocati poſſunt cogi ad pattociniũ gratuitũ pro pauperibus & doctores ad conſulendũ & medici ad medendum pauperibus gratis.

SEBA.SAPI.
c ¶ Quærẽti domino. Hoc declaratur & limitaſ quatuor modis vt per Iaſo.in.l.j.§.ſi tibi indiciũ. in primo nota.ff.de condi. ob tur.cauſam. & ibi latè de materia huius decretalis.

SVMMARIVM.

1 *In furtis tantum punitur qui nõ indicat furem tanquàm particeps,quantum ille qui actualiter furatur.3.*
2 *Furem tenetur quis indicare:aliâs poteſt excommunicari.*
4 *Poßeßio aliquando capitur pro ipſa proprietate: & poßeßor pro domino.*
5 *Furem indicare nemo tenetur,niſi ad inſtãtiam iudicis hoc precipientis ſub pœna excommunicationis.*
6 *Pro inuenienda re furata, an poßim perquirere domum alterius?*

¶ CAP. IIII.

QVi cum fure. †Breue eſt:& vario modo intelligitur & poteſt ſummari ſecũdũ vnũ intellectum. Non indicans furẽ propter lucrum quod ab eo cõſequiſ, reus peccati eſt,& poteſt aliter ſummari: vtj.patebit ex varietate intellectuum. ¶ Caſus literalis. Quęrebaſ de pœna non indicãtis furẽ propter lucrum. Et cõſultus Papa reſpondet quòd qui cũ fure partitur, occidit animã ſuã. Item non ſolũ fur tenetur furti:ſed ille etiã qui conſcius furti non indicat domino ipſius quærenti. Ber. ¶ Not.j.ex tex.ſecundũ vnum intellectũ q̃ agẽtes & conſentientes in furto pari pœna afficiunſ.de quo in.c.j.de offi.dele.
¶ †No.ſecundò ſecundũ aliũ intellectũ q̃ cõſcius furti tenetur indicare furtum quęrẽti domino [c]:aliâs peccat: & per iſtum text.iuſtificari poteſt ſentẽtia epiſcoporũ, qui quotidie ſubditos ſuos conſcios furti admonent vt debeant reuelare:& nõ reuelantes excõmunicãt.Si enim non eſſet peccatũ in non reuelando,non deberent poſſe excommunicari:tenetur ergo quis de neceſsitate indicare furtum.Hoc etiam voluit Barto.in.l. ciuilẽ.C.eo. ti.quod no. ¶ †In glo.j.in fi.ex hac gloſſa.colligi poteſt vnus intellectus ad iſtud.c.vt intelligatur q̃ ille peccat in non reuelando qui lucrum ex hoc conſequiſ à fure, vel ipſe occultat.Nõ enim eſt licitũ aliquid capere à fure vt nõ indiceſ,vel vt occulteſ.vt.l.qui vas.§.qui furem ff.eo.&.l.iiij.&.l.ſi à ſeruo.ff.de cõdi.ob turpẽ cauſam. & iſte intellectus nõ habet dubiũ.aliũ intellectũ tãgam

j.cum

4 j.cũ gl.fi. ¶ †In gl.in ver. *poſſeſſore id eſt domino.* No.ex tex.iuncta gl.q̃ poſſeſſor quãdoq̃ ſumit pro domino. ſic & verbũ poſſeſsionis quandoq̃ denotat proprietatem rei:ſicut quãdo teſtator legat poſſeſsionẽ quã habet in tali loco:videt enim legare nõ nudam poſſeſsionem,ſed proprietatẽ rei.vt dicit tex.in.l.interdũ.alle.in gl.& facit ad materiã.c.quoniam frequẽter.§.qd ſi ſuper
5 vt lit.nõ cõteſt. ¶ †In gl.fi.in fi.vult ergo gl.notare diuerſitatem inter ius canonicũ & ciuile:vt de iure ciuili non teneat quis ad indicandũ furẽ,cũ licitè recipiat pecunia pro eo indicando.vt in.l.iiij.hîc alle.ſed ſecus ſecundũ canones.Hoſti.dicit q̃ nullo iure tenet quis indicare furem,maximè quãdo timet de morte furis eo indicato:ſed Iudex ex officio ſuo põt quẽ cõpellere ad indicandum furẽ.ar.l.iij.&.l.cõgruit.ff.de offi.preſi.Clarius adhuc hũc articulũ attingit Bar.in.d.l.ciuile.cõcludens q̃ furtũ quis indicare debet:& ſic videtur propriè iſte text.velle ſi rectè ponderet:nihil enim dicit de fure ſed de furto,ſed iudex ex officio implorato,vel dũ procedit per inquiſitionẽ generalẽ poteſt cõpellere ad indicandũ furẽ:vt in iuri.prealle.quod no.Rectè ergo poſſunt Epiſcopi admonere & excõicare nõ indicãtes furẽ vel furtũ:quia ſuperiores tenent omnibus modis purgare prouinciam malis hominibus:vnde ex hac cauſa poſſunt cõpellere ad manifeſtãdũ.Nõ ob.prędictis ſi dicatur q̃ ad inſtantiam partis quis tenet perhibere teſtimonium cõtra furẽ.arg.in.l.nullũ.C.de teſti.ergo tenet indicare:nã aliud eſt perhibere teſtimoniũ: aliud eſt indicare ſine teſtimonio:nã cum quis teſtificat, iam fur erat detectus per accuſationẽ:ſecus autẽ quãdo fur eſt omni
6 no occultus:quia tũc ad inſtantiã partis nõ tenetur indicare furẽ. ¶ †Et hæc faciũt ad.q.Quidã perdidit librũ, vel veſtẽ,vel aliã rem ſuſpicat q̃ ſint in domo titij : petit per iudicẽ vt quæratur domus illius, & vt aperiantur ſcrinia & loca ſecreta titij:nũquid iudex debet hoc face
a re.[a]Et videt q̃ ſic per.l.requirend.C.de ſeruis fugi.vbi dicitur q̃ officij præſidalis eſt inquirere ſeruos fugitiuos.Cõmuniter ibi per doc.& hîc cõcluditur q̃ ſpeciale ſit in ſeruo & in alia re ſeu perſona quæ põt cõmittere dolum in ſe occultãdo,vt tunc poſsit inſpici domus alterius:& ſic loquit.l.requirend.Vnde ſi qs ſuſpicat vt vxor ſua ſit in domo alicuius.tũc poteſt petere à iudice: vt querat domus illius:ſecus in alijs rebus quę nõ poſſunt cõmittere fraudẽ:tũc enim Iudex non debet facere queri domũ alterius:qa periculoſum eſt vt paterfami. habeat pandere ſuũ patrimoniũ alijs.arg.in.l.ij.C.quando & quibus quar.pars debe.& in.l.ij.C.de ali.pup.pręſtan.niſi eſſet vehemens ſuſpitio q̃ eſſet in domo illius. arg.in.l.ij.ff.de q̃ſtio. ¶ Vltimò põt iſte text.intelligi & tertio modo,quãdo qs nõ indicat furẽ : quia commiſit rem furtiuã ſecũ quod etiã ſenſit tacitè.j.gl. Abbas.

SVMMARIVM

1 *Fur occultus poteſt promoueri ad ſacros ordines poſt pœnitentiã,& rei furatæ reſtitutionẽ:ſine aliqua diſpenſatione.5.7.*

2 *Furans ſimpliciter res eccleſiæ, non eſt excommunicatus ipſo iure:ſecus ſi fregit oſtia,& rapuit*

3 *Fur conuictus nõ poteſt promoueri ad ſacros ordines ſine diſpẽſatione.*

4 *Inueniens nummos,vel alias res quæ veriſimiliter nõ erant habitæ pro derelicto,non committit furtum ſi habuit animum reſtituendi,ſi patronus appareat:qui ſi nõ reperitur, debet erogare in pauperes.*

6 *Cuſtos alicuius rei qui ipſam minus cautè reliquit , adeò quod fuit furto ſubtracta:an teneatur de mala cuſtodia? vide remiſsiuè.8 .*

7 *Famulo conſueto alicuius creditur,& aliquid ſibi reſtituitur: vt patrono ſuo reddat:qui ſi commiſerit fraudem:talis tradens non tenetur.*

Signum alicuius ſi quis portauerit alteri,ad hoc vt ſibi credatur,licite illi cui tale ſignũ defertur credit, & ei reſtituit licite rem.

10 *Fur qua pœna puniatur ſecundũ vtrunque ius.& quibus modis agatur contra furem.*

Furtum quinque ſolidorum punitur morte,ſi ex hoc ſequatur fractio pacis.

¶ *CAP. V.*

1 EX literis. †Fur occultus nõ poſt reſtitutionẽ & pœnitẽtiam ad ſacros ordines promoueri. h.d. Cõmunis diuiſio.Secũda ibi. *mandamus.* ¶ Caſus literalis.Quidã clericus.B.noĩe quendã calicẽ ſurripuit de eccleſia ibi minus caute dimiſſum.& lõgo tẽpore ipſum tenuit:ſed poſtmodũ reſtituit ipſum,& volebat ad ſacros ordines promoueri: Quærebat qd iuris ſit? Rn.papa ſi ſpõte cõfeſſus fuerit, & exinde eccleſiæ cuius erat calix ſatiſfecit,nec eſt ſuper hoc infamatus,poſt peractã pœnitẽtiã aut partẽ ipſius, dũmodo aliâs idoneus ſit,ad ſacros ordines poterit pro
2 moueri.B. ¶ †No.j.ex text.arg.optimũ.& rapiẽs rẽ eccleſię etiã ſacrã nõ eſt ipſo facto excõicatus:nã Papa hîc non mãdat iſtũ abſolui ab excõicatione.quod feciſſet ſi
a fuiſſet excõicatus peccat ergo grauiter,& eſt excõicandus.pro hoc.c.cõqueſtus.de foro cõpe.& qd legit & no. in.c.cõqueſti.de ſen.excõ.quod procedit ſolũ qn rapuit rẽ eccleſiæ.ſecus ſi fregit oſtia eccleſiæ,& rapit.vt in.d.
3 c.conqueſti. ¶ †No.ij.q̃ fur manifeſtus ſeu cõuictus in iudicio de furto nõ põt amplius promoueri ad ordines ſine diſpẽſatiõe:& idẽ eſt in quolibet peccato notorio.
4 vt in.c.fi.de tẽpo.ord. ¶ †No.iij.q̃ furtũ cõmittit etiã capiendo rẽ alterius minus cautè dimiſſam.Et hoc facit ad.q.Quidã reperit in via florenũ,vel aliquã aliã rẽ:nunquid cõmittit furtũ eã capiẽdo? dicit hîc Io.an.q̃ ſi vult euitare furtũ,debet facere prędconizari.vt is cuius eſt cõpareat.pro hoc tex.in.l.falſus.§.qui alienũ.ver.ſolẽt.ff.e. & idẽ voluit gl.in.c.qa fruſtra j.de vſu.Tu dicere potes latius.q̃ aut ex qualitate rei veriſimiliter iſte p̃ſumpſit rẽ habitã pro derelicto,& tũc nõ cõmittit furtũ:qa hîc non eſt intẽtio fraudulo ſa.vt in.d.§.qui alienũ. Aut prę ſumpſit rẽ nõ habitã pro derelicto,vel p̃ſumere debuit ex qualitate rei vt quia reperit florenũ, & tũc cõmittit furtũ. Vnde nõ eſt veriſimile q̃ qs ſpõte proiecciſſet florenũ:& tũc ſi vult euitare omnẽ ſuſpitionẽ furti,debet facere p̃conizari. Sed ſi in veritate nõ habuit intẽtionẽ furandi,ſed capiẽdi,& reſtituẽdi vero domino ſi apparuerit:nõ tenet de furto,licet non faciat prędconizari:& maximè hoc procedit hodie.qa ex cõſuetudine ille qui perdit rẽ facit eã prędconizari.vnde potuit iſte expectare vt prędconizet.& ad ver.ſolẽt.põt dici q̃ illa eſt cautela,& cõſiliũ ad euitandũ omnẽ ſuſpitionẽ,Sed ex qualitate perſonę reperiẽtis & ex verbis prolatis per eũ,ſatis põt purgari illa ſuſpitio.Quid autẽ ſi nõ reperit dominus. Dic q̃ ſi præſumit rẽ habitã pro derelicto, põt ſibi retinere:aliâs autẽ debet dare pauperibus.ar.in.c.cũ tu. j.de vſur.& in authẽ.oẽs peregrini.C.cõmunia de ſucceſ.& no.in.d.§.qui alienũ. ¶ †Vlterius no.quinq̃ requiſita vt ſemel fur poſsit promoueri.Primò requiritur q̃ ſponte fuerit cõfeſſus.Secũdò q̃ ſatiſfaciat læſo.Tertiò q̃ infamia non ſurrexerit cõtra eũ.Quartò q̃ peregerit pœnitentiã,vel partẽ ipſius.Quintò q̃ aliâs ſit idoneus.
6 ¶ †In gl.fi.Prima opi.cõiter tenet & verior. Conclude ergo q̃ regulariter ex quo peccatũ eſt occultũ , & nulla infamia inde eſt orta,quis põt promoueri per acta pœnitẽtia,vel parte ipſius in.c.fi.de tẽpo.ordi.& qd ibi no.
7 ¶ †Extra gl.querit:hîc dicit q̃ calix iſte erat minus cautè dimiſſus:nũquid cuſtos eccleſię teneat ad emẽdã ſi nõ poteſt recuperare? Docto.q̃ ſic:ex quo reperit in culpa, de quo vide glo.& Innocẽ.in.c.ea quæ.de offic.Archi.
8 ¶ †Et hæc faciũt ad quæſtionem quotidianã.Scholaris

ZACHARI.

a ¶ Nũquid iudex debet hoc facere. Adde Bal.plenè ĩ l.ij.C.de ſer. fugi. vbi ampliat hoc quod hic dicitur procedere etiã in alieno territorio, & domino nõ citato.dũtamen extẽt indicia quantuncunq̃ leuia.

dimiſit librũ in ſcholis,qui ſubtractus fuit, nũquid bidellus teneatur ad emendã?& videtur ꝙ ſic: quia teneť ad cuſtodiã,ſicut cuſtos.Bar.hãc quęſtionẽ ponit in.l.ſi quis vxori.in.§.apud labeonem.ff.eo.& ibi concludit ꝙ aut ſcholaris ſpecialiter aſsignauit librum bidello, aut
9 ſimpliciter dimiſit librum in ſcholis.¶ †Primo caſu,ſi bidellus reſtituit ſocio ſcholaris cõſueto vel familiari, ſi ille poſtmodũ aſportauit, non tenetur.argu.in.l.eum qui.& in.l.argentũ.ff.cõmo.faci.c.ſignificante.de pign. Idem dic ſi aſsignauit eum alicui deferẽti aliquod ſignũ ſcholaris.Et bene no.hoc dictũ.ꝙ licitè quis reſtituit rẽ alterius deferenti ſignum illius,nihil tamen allegat ibi. Bar.Ego allego tibi bonũ tex.cũ ibi no.in.c.ſignificauit. de app.quod puto verum,niſi res eſſet valde pretioſa: quia tunc nõ eſt credendũ de facili ſimplici ſigno.argu. opti.ex no.in ca.poſt ceſsionẽ.de proba.& in.c.j.&.ij.de ſi.inſtru. Aut ſcholaris ſpecificè non aſsignauit librum bidello:& tunc videtur adhuc etiã bidellus teneri ſi nõ reſtituit modis prædictis,& fuit deperditus:ſicut dicimus in nauta & caupone,qui tenẽtur de rebus perditis in naui vel hoſpitio.Sed hoc nõ placet Bar.quia illa lex eſt cõtra ius:& loquit in certis caſibus vt ibi.& in.l.iij. Et ideò dicit ꝙ hoc caſu poſſet diſtingui ſecundũ.l.dominus horreorum.ff.loca.vt ſcilicet diſtingamus:an bidellus obtulit ſe ad cuſtodiã vel nõ: vt primo caſu tenea tur.Secundo nõ.Sed poteſt aliter dici ꝙ aut loquitur in bidello ſpeciali vel generali:vt ſpecialis teneatur: quia ad hoc collectas & alia cõmoda conſequitur, vt cuſtodiat libros.Si ergo reperitur in culpa,teneť ex mala cuſtodia,ſicut.ſ.dixi de cuſtode. Sed in generali bidello poſſet procedere opi.Bart.quia officiũ ſuum nõ verſať circa cuſtodiã librorum.¶ Sed poſſet dubitari quid in iſta ciuitate Senenſi,vbi non ſunt bidelli ſpeciales ſed generales tantũ.Et puto aduertendũ eſſe ad formã cõſtitutionis:vt ſi teneť cuſtodire libros,procedat illa opinio:
10 aliâs ſecus.¶ †Vltimò vt intelligať materia huius titu. quæ minus perfectè habetur in hoc titu.Quæro qualiter puniatur:dic ꝙ de furto põt agi ciuiliter & crimina liter.Ciuiliter poteſt agi condictione furtiua, ad ipſam rem dũtaxat recuperandã:& de hac cõditione habeť.ff. de condi.fur.per totũ.Itẽ poteſt agi ad pœnã furti, ad commodũ eius cui res ſubtracta fuit.Et ſi furtũ eſt manifeſtum,tenetur pœna quadrupli.ſi verò nõ eſt manifeſtum,teneť pœna dupli.Et dicitur fur manifeſtus quã do deprehẽditur in ipſo furto,vel cum re furtiua anteq̃ illam ducat ad locum deſtinatũ.inſtitu.de oblig.quę ex delic.naſc.in prin.& in.§.pœna furti.Poteſt agi & crimi naliter ad vindictã.& tũc vario modo poteſt agi.vt no. in authẽ.ſed nouo iure.C.de ſer.fugi.& in.c.ij.de homi. nam ſi eſſet fur ſine aggreſſura:tũc de iure aut.non debet imponi pœna mortis, vel abſciſsio aut debilitatio membri alicuius.ſed fuſtibus poteſt caſtigari:ſecus ſi eſt latro cũ aggreſſura.de quo ibi:& in.l.capitalium.§ famoſos.ff.de pœnis.Alij verò dicunt ꝙ etiã hodie rapiens rem vltra.v.ſolidos valentẽ debet puniri pœna mortis. vt in lib.feu.de pace tenen.§.ſi quis. v.ſolidos.Sed mihi placet illla opi.quòd illa iura intelligãtur quãdo ex tam modico furto ſequitur pacis fractio: ſed hodie cõmuniter ſtatuta prouident de pœna in quolibet loco.& hoc de iure ciuili.Sed de iure canonico clericus cõmittens furtum debet deponi & detrudi in carceres ad agendũ pœnitentiam.vt in.c.cũ non ab homine.de iudi.& in.c. tuæ.j.de pœnis.Tene menti. Abbas.

SEBA.SAPI.
a ¶Quodammodo. ex hoc ꝙ Abb.vtitur verbo quodãmodo videtur velle ꝙ vſura fit impropriè rapina:ita quòd diſpoſitiolo quens de raptoribus non habeat locum in vſurarijs & ita voluit Archid. in.c.ij.ſi quis vſuram.xiij.q.iij.
b ¶Vſura.Adde Fede. cõſil.cccij.Ro. cõſil. ccccxxiij. & conſi.j.allegato.
SEBA.SAPI.
c ¶Mutuum.Nunquid autẽ ſit vſura, ſi quis accipit aurum ad mercantiã faciendã:& reddit argentũ,quia creuit. vide Feli.in.c. excõmunicamus. ſ.de hæreticis.
d ¶Pompam.Adde Lud.Ro.conſi.cccccc.&ibi vide multa ad materiam.
SEBA.SAPI.
e ¶Vſura committitur.Vide Abba. in.c.cõſuluit.in tertio no.& in.c. fin. ver.vltimò hicquero.j.eo.
ZACHARI.
f ¶Vt intret ſecum aliâs non intraturus.
diſtingue de hoc dicto vt per Ant. cor. ſingu. ſuo. in ver.doctor.lo.j.& Moder.in.l. rogaſti.§.ſi tibi dedero. in fi.ff.ſi cer.peta.
SEBA.SAPI.
g ¶Aliquas rationes.Vide vnam rationem principalẽ quare vſura ſit prohibita per Bartho. vero.in cau. cxxxvij.& per Moder. in repe.l. cunctos populos.C. de ſũ. trini.& fide catho.

De uſuris. *Rubrica.*

☞ ✠ *SVMMARIVM.* ✠

1 *Duplex diffinitio vſuræ.*
2 *Vſura in quibus rebus committatur?*
3 *Vſura non committitur quando quis ponit pecuniam ad banchum alicuius:& exinde recipit aliquod lucrum.*
4 *Vſura committitur licet ſorti non accedant res conſiſtentes in pondere numero vel menſura: ſed reddatur vltra ſortem aliqua ſpecies,puta equus, vel quid ſimile.*
Vſuram committunt doctores qui alliciunt ſcholares ad intrandum ſecum propter pecuniam:qui alias nõ eſſent intraturi.
5 *Vſura quare prohibita in vtroque teſtamento.*
6 *Circa vſurariam prauitatem:eccleſia habet iuriſdictionem in laicos.*

¶Continuari poteſt hæc rubri.ad præcedentes hoc ordine:
a Quia vſurã exercens rapinam quodammodo[a] & furtũ committit. xiij.q.iij.c.ſi quis vſurã. & ſubiacet reſtitutioni ſicut furtum cõmittens,ſiue rapinam.vt in.c.cùm tu.j.eodem.Ideò poſtquàm viſum eſt de raptoribus & de furtis:cõpetenti ordiné ſubijcitur rubrica de vſuris.¶ †Sed quæro pro declara
1 b tione materię.quid ſit vſura[b].Solet dari duplex diffinitio.Prima eſt quòd vſura eſt quicquid ſorti accedit.Et hæc diffinitio poteſt elici ex.c.vſura.xiij.q.iij.ſed nõ eſt perfecta diffinitio:quia põſſet accedere aliquid ſorti gratis:& tamẽ non eſſet vſura.argu.j.q.ij.c.ſicut &.ſ.de ſimo.c.dilectus.&.c.& ſi quæſtiones. Ideò ad ſaluandũ hanc diffitionem.oportet addere vt dicatur,quòd eſt quicquid ſorti accedit ex pacto vel intẽtione præcedente.vt in.c.conſuluit.j.eo.poteſt etiã aliter diffiniri:& ſic.Vſura eſt lucrum mutui ex pacto debitum vel exactum.¶ †Secundò quæri poteſt in quibus rebus committitur
2 c vſura.Dic quòd in his in quibus conſiſtit mutuum[c].& mutuum quidem conſiſtit in his quæ ſunt triplicis generis.Nam Quædam conſiſtunt in numero:vt pecunia. Quædã in pondere:vt argentum & aurũ.Quædã in menſura: vt triticum & vinum.In alijs verò rebus nõ poteſt conſiſtere mutuum.Ratio eſt:quia in mutuo teanſſertur dominiũ rei mutuatę: vnde dicitur mutuũ.quia de meo fit tuum.vt.l.ij.ff.ſi certũ petatur. Recipiens verò mutuum non tenetur reſtituere ad identitatẽ eiuſdem ſubſtantiæ:quia vt plurimũ iſta quæ mutuantur conſumuntur vſu:ſed tenetur reſtituere.tantũdem ſub certitudine eiuſdem valoris.vt.l.cùm quid.& .l.vinũ.ff.ſi certum petatur.Certitudo autẽ valoris nõ poteſt haberi in alijs rebus non conſiſtẽtibus in numero,pondere,vel menſura:Nam verè impoſsibile eſſet inuenire vnum equum omnino eiuſdem valoris cuius eſt alius equus:ſed in pecunia & in alijs conſiſtẽtibus in pondere & mẽſura,reperitur certitudo eiuſdem valoris in alijs rebus eiuſdem ſubſtantiæ.Quare autem vſura conſiſtit in his rebus tantùm?ratio poteſt aſsignari: quia in iſtis tranſfertur dominium:& vſus rei non eſt ſeparatus à conſumptione ipſius rei,ſed dominij ipſius rei.vnde in iſtis rebus exigens aliquid propriè rapit vſum:quia vult capere aliquid ex vſu rei mutuatæ:& tamen in iſtis non eſt dare vſum ſeparatum à dominio rei:quia (vt dixi) dominium conſumitur ex vſu.ſed in alijs rebus ſecus eſt:nã ſi loco tibi domum vel equum,vſus rei eſt ſeparatus à dominio:nec conſumitur dominium rei ex vſu:Et ideò non facio contra naturam rei capiendo aliquid pro vſu ipſarum rerum.nam dominium equi ſeu domus remanet apud me:& tu habes vſum rei. Nam ex illo vſu quem loco licitè poſſum aliquod lucrum capere: ſed hoc non contingit in rebus mutuatis.quia (vt dixi) dominium incontinenti tranſfertur in me:& non poſſum vti re mutuata quin cõſumam dominiũ rei.vnde dicitur vſura,quaſi raptus vſus: quia quis rapit vſum,& inducit vſum vbi in veritate vſus non eſt. Ex his habes quare ex re locata poſſum licitè capere lucrum,
3 & non ex re mutuata.¶ †Et ex his infertur quòd ſi ego loca-
d rem tibi pecuniam non vt expendas:ſed vt ad pompam[d] reti neas in bancho: licitè tunc poſſum aliquod lucrum capere: quia tunc vſus rei eſt ſeparatus à dominio.vt no.in.c.cõquæſtus.j.eo.¶ †Et quòd.ſ.dixi vſuram conſiſtere in his tantum
4 in quibus conſiſtit mutuum: intellige de rebus procedentibus ab vſurario.nam ex parte capientis ad vſuram pecuniam non eſt vis quòd detur ratione lucri: nam ſiue detur equus, ſiue domus,vel fundus,ſeu quicquid aliud eſtimabile,vſura
e committitur[e].adeò quòd certo caſu doctor cõmittit vſuram
f mutuando ſcholari pecuniam vt intret ſecum[f]: aliâs non intraturus vt plenius dicam poſt.Calde.in.c.nauiganti.j.eo.& de his vide quod bo.Ioan.and.in regula peccatum.de reg.iur.
5 lib.vj.& per Calde.in.c.nauiganti.præallega.¶ †Sed quæro. Quare vſura eſt ſic vtroq; teſtamẽto prohibita:& ita deteſtata à iure humano?Innocen.hic ſuper rubric.ponit aliquas ra-
g tiones[g].Prima eſt.quia ſi licitũ eſſet lucrũ vſuræ, omnes ferè homines

homines relicta agricultura & aliꝭs mercimoniꝭs intenderent vſuræ:cum ſit lucrum valde tutum.Et ex hoc de facili cõtingeret cariſtia ſeu rerum penuria. Nã pauperes ex defectu pecuniæ non poſſent intendere agriculturæ:nec reperirent pecuniam ſine vſuris:& ſic ſequeretur excidiũ pauperũ.Secunda ratio eſt.quia vix euitatur idololatria in hoc peccato.nam videntur vſurarꝭ nummũ vt deũ venerari.xlvꝭ.diſtin.c.ſicut hi.Tertia ratio eſt: quia eſt contra pietatẽ & charitatẽ.Nam debet quis ſubuenire proximo in neceſsitatibus conſtituto: Vnde contra charitatem peccat nolens mutuare ſine lucro: vnde nõ diligit proximũ ſicut ſeipſum.quemadmodũ tenetur ex præcepto diuino.vt in.c.charitas.§.item proximos.de pœniten.diſtin.ij.Sunt & aliæ rationes coadiuuãtes.ſed videtur q̃ illa ſcilicet quã tacitè ſuprà ſenſi ſit melior : quia vſura eſt vitium quod dã contra naturã rerum,quando pecunia germinat pecuniam:quæ tamẽ naturaliter non eſt apta germinare,cùm ſit tantũ in menſura rerum.ff.de contrahen.emp.l.j.& in.c.eꝭciens.lxxxviꝭ.diſt.& venditur vſus rerũ vbi non eſt.

6 ¶ †Et per hanc rationem dixit Io.mona.in.c.j.eo.tit.lib.vj.q̃ eccleſia hoc caſu vendicat ſibi iuriſdictionem in laicos : quia vſurarij committunt principaliter in deum abutendo rerum vſu:ideò ad eius vicarium ſpectat punitio.Item vſura eſt peccatum inductum ex veteri & nouo teſtamento,& ex lege canonica:& ideò punitio ſpectat ad cõditorem canonum, & ad

a vicarium chriſti[a]. Abbas.

✠ SVMMARIVM ✠

1 *Fructus rei pignoratæ deductis expenſis debent computari in ſortem:aliâs eßet vſura. 2.*

3 *Fructus rei pignoratæ computantur in ſortem quando ſunt conſumpti:ſi autem non ſunt conſumpti:debent reſtitui vna cũ pignore.*

4 *Clericus vſurarius deponitur ab officio eccleſiaſtico.*

5 *Fructus percipiendi, vel qui percipi potuerunt, an & quando computentur in ſortem?*

Vſura non eſt,ſi quid accedit ſorti loco intereſſe.

6 *Vſura non eſt,ſi mutuaui tibi centum:quæ non potuiſti reſtituere.& ideò ſi neceſsitatus accepi centum ſub vſuris poſſum exigere à te non ſolum ſortem ſed vſuram quàm alteri ſolui.*

Fideiuſſor poteſt repetere à principali:ſi ipſe cum nõ haberet de ſuo accepit pecunias ſub vſuris.

¶ CAP. I.

1 PLures. † Si creditor percipit ſortem ex fructibus pignoris deductis expenſis,tenetur pignus reſtituere debitori: b &vnum caſum excipit.Vel ſumma aliter:& ſic. Vſura eſt lucri facere fructus rei pignoratæ.Fallit in caſu hic excepto.hoc dicit.Et diuiditur in tres partes.Nam primò prohibet clericis vſuram generaliter,& non nominatim certã ſpeciem. Secunda ibi: *quod ſi.* pœnã addit.In tertia à prædicta ſpecie vnũ caſum excipit.ibi: *Niſi &c.* ¶ Caſus literalis.Quia plures clerici data pecunia poſſeſsiones recipiebant in pignus dicentes non eſſe vſurã.Statuit cõſilium turonenſe.vt nullus cõſtitutus in clero hoc vel aliud genus vſuræ exercere præſumat.Sed ſi quis poſſeſsiones alicuius data pecunia recepit in pignus,ſi ſortẽ ſuam recepit,deductis expenſis poſſeſsionẽ liberè reſtituat debitori.Si autem aliquid minus habet eo recepto,poſſeſsio ad dominum liberè reuertatur.Si verò poſt iſtud ſtatutũ in clerico quiſq̃ vſurarum crimen commiſit , officij periculum patiatur,niſi fuerit beneficiũ eccleſiæ,quod redimendum ſibi hoc modo de manu laici videatur.Bern.

2 ¶ †Nota primò ex tex.quòd vſura committitur nõ ſolùm quando expreſsè aliquid datur annuatim.ſed etiam ſi ex pacto creditor lucratur fructus rei pignoratæ.Nã cùm fructus recipiant eſtimationẽ,accedunt nunc ſorti ex pacto præcedenti.& licet tex.hic loquatur in genere de poſſeſsionibus fructiferis:idem dicendum in domibus & alijs rebus.debent enim ſoluta penſione extenuare ſortem:vel perinde eſt ac ſi per vſurã ſolitam reciperet penſionem. Quicquid enim eſtimabile percipitur vltra ſortem,vſura eſt.xiiij.q.iij.quaſi per totum.Et ſic not.quòd creditor poteſt vti fructibus rei pignoratæ:

c debet tamen illos computare ſibi in ſortem.[c] ¶ †Not.

3 ſecundò quòd fructus percepti ex re pignorata ipſo iure attenuant ſortem:vt hîc:vbi mandatur quòd abſolutè ideſt.ſine aliqua difficultate res pignorata debeat reſtitui debitori:quod intelligo.quando creditor cõſumpſit fructus.nam tunc habet locum quod hîc dicitur, aliàs ſecus:quia non debet fieri compenſatio de ſpecie ad quantitatem:& fructus ſunt tacitè obligati: & in ea cauſa in qua eſt ipſum pignus principale.vt in.l.iij.C.in quibus cau.pig.ta.contrahi.& in.l.j.&.ij.C.de pact.pig. & hoc probatur in.c.ad noſtram.j.ſecũdum vnum intellectum.ſ.de iureiurã.¶ †No.vlti.pœnã clerici exer-

4 centis vſuram.debet enim deponi

d [d] ab officio eccleſiaſti-

5 co.de quo in.c.inter dilectos.j.de exceſ.præle.¶ †In gl. j.in fi.& de hac materia vide tex.cum ibi not.in.c. cum contrà.ſ.de pigno.& per Hoſtien.in ſum.eo.titu.§.quãdo efficaciter.ver.ſed nunquid creditor.& ibi Hoſtien. quærit.& ponit Io.and.hîc poſt eum:nunquid creditor teneatur ſibi computare in ſortem fructus percipiẽdos nam de fructibus perceptis non eſt dubium , vt hîc,& concludit Hoſtien.quòd non.niſi fuiſſet in fraudẽ.Idẽ ſi non locauit domum ſolitam locari,vel ſi non erat ſolita locari,reperiebat tamen cõductorem:ſed noluit locare iſtis caſibus tenetur ac ſi locaſſet:argumen.in.l.j.& ij.C.de pac.pigno.Io.and.dicit q̃vna lex in hac materia dicit.creditorem ſibi debere computare in ſortem fructus quos percipere potuit.vt in prꝫalleg.l.j.&.ij.C.de pac.pig.Alia lex dicit.q̃ debet ſibi computare fructus

c quos percipere debuit.vt.l.ij.C.de pign.act.Ioan.Cald. dicit quòd ſorti nondum ſatiſfacto tenetur ſibi computare fructus perceptos tantũ: ſed poſtq̃ ſatiſfactum eſt ſorti,tenetur computare etiam percipiendos.Ratio diuerſitatis:quia hoc vltimo caſu eſt malæfidei poſſeſſor in non reſtituendo rem,ex quo ſibi ſatiſfactũ eſt de fructibus.vt hîc:nam malæfidei poſſeſſor tenetur reſtituere etiam fructus percipiẽdos.vt no.in ca.grauis.ſ.de reſtitu.ſpolia.do.Anto.cõcludit quòd ſi creditor fuit in dolo vel lata culpa,tenetur de percipiẽdis:aliâs ſecus:& ſatis poteſt hoc dictũ procedere,quando cõtractus pignoratitius fit gratia debitoris tantũ:quia hoc caſu non tenetur creditor niſi de dolo & lata culpa : *Secus puto* vbi talis cõtractus fuiſſet geſtus gratia vtriuſq̃.vt quia tu inhabitares domum meam , pignoraui tibi eam: vel conſtitui tibi aliquod lucrum:eo caſu debet teneri creditor nõ ſolùm de dolo & lata culpa:ſed etiam de leui.l. ſi vt certo.ff.commo.l.cõtractus.ff.de regu.iur.& ideò debet ſibi computare & illos fructus quos diligens paterfami.percepiſſet:& hanc ſententiã ſatis puto veram: & ad hanc diſtinctionẽ reducerem leges ſuperius alleg. ¶ In glo.fi.in fi.No.gloſ.fingu.in eo quòd dicit idem in laico.Poteſt ergo generaliter cõcludi.quòd licitè quis percipit aliquid ex mutuo vbi illud erat ſuum , vel aliâs ſibi debitum:nec poterit aliter illud conſequi.ſicut dicimus in ſimili,quòd licitum eſt parare hoſti inſidias quocunq̃ modo expugnet.xxiij.q.ij.in.c.dominus.vbi bo.

6 tex.cum gl. ¶ †Et ex his habes vnum caſum in quo aliquid percipitur vltra ſortem,& non eſt vſura.Sunt alij caſus quos vide per bo.gl.xiiij.q.iiij.in ſumma.Et gene-

e raliter vbicunq̃ percipitur aliquid loco intereſſe, [e] non

f cõmittitur vſura.Et pone exemplũ [f] in terminis quotidianis,Mutuaui tibi cẽtum:& cũ indigerẽ hac pecunia: & tu nõ valeres reſtituere:recepi tantam pecuniam ſub vſuris:tũc potero exigere à te nõ ſolũ debitũ : ſed etiam

✠ SEBA.SAPI.

a ¶ Ad vicariũ chriſti.Nunquid autẽ materia vſurarum ſpectat potius ad canoniſtas q̃ ad theologos , vide Pet.de anch.in diſputa. ĩci.antiquis & moder.tẽporibus.refert Ana.in c.in ciuitate.colũ. xiiij.j̃.e.Alexan.in conſil.j.in.ij.volu.

✠ SEBA.SAPI.

b ¶ Debitori An ex cõmunieatus poſſit opponere contra ereditorẽ de remedio huius decretalis. vide Feli. concludentẽ q̃ ſic in.c.cũ inter.colũ. pe.j.de exceptio.

c ¶ In ſortẽ. Adde q̃ ſi in re ex qua percepit fructꝰ ſuſtinuit notabiles labores,q̃ tũc fructus non compenſantur in ſortẽ. vt dicit Ro.ſing.ſuis. fo.xxj.

d ¶ Deponi. Adde Alexã.conſil.lxx. ij.lib.

e ¶ Loco intereſſe. Adde Ludo. Ro. conſi.xciij.&.cj.

✠ SEBA.SAPI.

f ¶ Exemplum.Vide Roma.in conſi. cj.incip. Propoſitæ conſnltationis. vbi ponit de eo q̃ accepit pecuniam ſub cambio.

vsuram quam solui:quia nõ vt vsuram:sed vt interesse: nam mihi nullũ lucrum accedit ad hoc.c.dilecti.de foro compe.& quod ibi no.&.c.peruenit.de fideiuſ.Idem in fideiussore qui necesse habuit soluere creditori,& recepit sub vsuris.& de hoc vltimo per Ioan.andr.in regula damnum.de regu.iur.lib.vj.in mercu.de hoc etiam per glo.in.c.conquæstus.j.eo.& idem glo.iuris ciuilis in.l.curabit.C.de act.emp. Abbas.

SVMMARIVM.

1 *Vsura quomodocunque committatur:cognoscitur per iudicem ecclesiasticum.*

2 *Pignus debet restitui sub pœna excommunicationis computatis fructibus in sortem.*

3 *Fructus quantuncunque modici:& ex vilibus arboribus nati,computantur in sortem.*

CAP. II.

QVoniam. Idem in effectu dicit cum præcedenti.c.sed addit tacitè idẽ esse in laicis.nã in præcedenti.c.tantũ fuit facta mẽtio de clericis. Ber. ¶ †Nota primò ex text.laicos esse compellendos ad restitutionẽ vsurarum per ecclesiam: nam hoc delictũ seu eius coercio spectat ad ecclesiã.vt dixi.s.super ru. ¶ †No.ij.q excommunicari põt qui nõ restituit possessionẽ pignoratam,si sibi ex fructibus satisfactum est:vel si restat aliquid eo oblato nõ vult restituere.vt.s.c.proxi. ¶ †Tertiò no.q fructus etiam ex arboribus cõtingens debet cõputari in sortem, & fortè erant arbores fructiferæ:puta viridariũ:vel erat nemus ex quo inciduntur ligna, & venduntur. Et generaliter omnes fructus quantũcunq modici cõputant in sortẽ. Et dic vt plenius dixi in.c.præcedẽti.& ibi vide. Abbas.

SVMMARIVM.

1 *Vsurarij manifesti repelluntur ab ecclesiastica sepultura, & altaris communione.2.*

3 *Sepelientes manifestum vsurarium in terra sancta sunt excommunicati ipso facto.*

4 *Vsurarius manifestus non sepelietur in ecclesiastica sepultura, etiam quòd eius hæres velit satisfacere: nisi ipse in morte sua hoc mandauerit*

5 *Vsurarij,& cæteri manifesti peccatores non admittuntur ad oblationes.sed bene ab eis recipitur eleemosyna:quia oblationes fiũt publice:eleemosyna vero solet fieri in occulto.6.*

7 *Vsura est prohibita in vtroque testamẽto:de iure canonico:& secundum leges vide.s.in secundo notabili.*

8 *Restitutio ablatorum an debeat fieri per Episcopum loci:an vero per illum qui extorsit?*

9 *Vsurarij incurrunt pœnas quibus subiacent ipso iure.*
Excommunicatio inducitur ipso iure per ista verba,talis subiaceat excommunicationi.

10 *Testamentum quod fecit vsurarius manifestus præstita cautione de restituendo.an valeat si prædictus vsurarius post testamentum exercuerit vsuras licet non manifeste?*

11 *Vsurarius quomodo & quibus præsumptionibuus dicatur manifestus,*

CAP. III.

1 QVia in omnibus. † Manifesti vsurarij ad cõmunionẽ altaris: ecclesiasticã sepulturam,& oblationẽ offerendã admitti non possunt:& clerici contra hoc facientes puniuntur.vt hîc dicitur hoc dicit.& est text. valde allegabilis:& multa iura faciunt mentionẽ de isto consilio lateranẽn.Et tria facit.Primô ponit factũ dãnabile per cõstitutionis causam.Secundò tripliciter punit vsurarios manifestos:Tertiò punit dupliciter clericos transgressores.Secunda ibi: *Ideo.* Tertia ibi: *qui autem.*

a ¶Lege canonica. Adde Ang.consi. ccxix. Alex.cõsil. lviij.ñ.lib.

SEBA.SAPI.

b ¶ Tertia pœna. An istæ pœnæ habeant locum cõtra fictum vsurarium manifestum. vide Abba.in.c.ad nostram.s.de emp.& vendi.vbi refert se consuluisse. Quid autẽ si est publica vox & fama, q̃ qs mutuat sub vsuris, an ex hoc probatur manifestus vsurarius quo ad pœnas de quibus hîc. vide Bald.in.l.j.in iij.col. vers.quæro quid in testamẽto vsurarij. C.de sac. sanc.eccl.vbi tenet q̃ sic.& idem Bal. in.l.j.in. viij. q. ad fi.C.de testa.Contrarium tenet Pet. de ancha.in consil. clxxx. Fed. de senis consi.lxij.Lauren.de rodul.in repe.c.cõsuluit.q.lxxxviij.

c ¶Ab vsurario.Ad de Pe.de anch.cõs. ccccxx.

¶ Casus literalis.In multis locis tantũ inualuit vsuratũ consuetudo:vt multi alijs negotijs prætermissis vsuras exercebant tanq̃ licitas:non considerantes qualiter crimen istud vtriusq; testamenti pagina condẽnet.& ideò statuit consi.lateranẽn.vt vsurarij manifesti ad communionem nõ admittantur altaris,nec christianã accipiant sepulturam qui in hoc peccato decesserint:nec oblationes eorum quisq̃ accipiat:qui autẽ accœperit aut christianæ tradiderit sepulturæ, quod acceperit restituat: & ab officio suo suspensus maneat donec ad arbitrium Episcopi satisfaciat.Ber. ¶ No.primò ex tex.vnã ex causis ex quibus prohibet vsura.nã alijs negotijs seu licitis mercimonijs postpositis diuites intenderent vsuræ: & dic latius vt dixi suprà super rubrica. ¶ No.vsurã prohibitam ex veteri & nouo testamẽto,& lege canonica. a

2 ¶ †Not.tertiò tres pœnas vsurarij manifesti.Prima vt non admittatur ad communionẽ altaris.i.ad suscipiendum corpus christi secundũ Inn.hoc.Abbas aliter exponit in.c.cũ tu.j.eo.vt non admittat ad ecclesiã quãdo celebrantur diuina:nã assistentes in ecclesia debẽt admitti ad cõmunionẽ altaris.& fortè hæc expositio melior.vt vsurarius rubore confusus facilius resipiscat.sicut dicimus de excõmunicato.vt.c.pia.de excep.li.vj.& multũ placet mihi hæc expositio:& esset obseruanda. 3 ¶ †Secũda pœna.vt manifestus vsurarius decedẽs in hoc peccato careat christiana sepultura:& sic nõ sepeliatur in cemiterio ecclesiastico,nec clerici debẽt interesse suæ sepulturæ:& hodie ista pœna est aucta.Nã sepelientes hodie manifestũ vsurariũ sunt excommunicati ipso facto. vt in cle.eos.de sepultu.& vide ibi bo.gl.qui dicant sepelire an clerici tantũ an laici associantes:an foueam faci 4 entes,seu proprijs manibus in foueã trudẽtes? ¶ †Et ex prędictis & ex tex.infertur q̃ licet hæres velit satisfacere:non tamen debet vsurarius admitti ad sepulturam ecclesiasticam:quia ex quo decesit in peccato mortali, restitutio hæredũ nõ liberat animã suã.oportet ergo q̃ ipsemet restituat,vel caueat de restituendo.ita q̃ appareat nõ decesisse in illo peccato.de quo vide quod legi 5 tur & no.c.q̃q̃.eo.tit.li.vj.& in.d.cle.eos. ¶ †Tertia pœ
b na b est vt non admittãtur ad oblationẽ faciendã: Vnde debet clericus respuere oblationẽ vsurarij manifesti.

¶ Circa hãc vltimam pœnam imminẽt duo dubia.Primum.nũquid idẽ sit in alijs peccatoribus manifestis, vt non admittant ad oblationẽ:& circa hoc vide text.cum gl.no.in.c.oblationes.xc:di.quę videt cõcludere q̃ non, nisi in casibus expressis.Hugo tamẽ cõtra. Sed primum dictũ æquius.arg.c.multi.ij.q.j. 6 ¶ †Secundũ dubiũ.nun
c quid saltẽ eleemosynã qs possit recipere ab vsurario c: nam hîc prohibet facere oblationẽ,nõ eleemosynã.Ioã. and.in.c.cũ voluntate.de senten.excõi.generaliter cõcludit.q̃ prohibitus facere oblationẽ,nõ prohibetur facere eleemosynã de illicitè acquisitis quę subiacẽt restitutioni.pro hoc bo.glos.in.c.ex transmissa.de decimis.& xiiij.q.v.in summa.Et ratio diuersitatis est:quia oblatio fit in publico,eleemosyna in occulto:& licet eleemosyna possit fieri in publico.tamẽ de sui natura non exigit publicitatẽ,sicut oblatio. ¶ Vltimò no.clericũ teneri ad restituendũ ea quæ habuit ab vsurario offerente.Item 7 vltra hoc tenet satisfacere de delicto. ¶ †In gl.j.ibi.*etiam iure ciuili.* Et idẽ tenet gl.in aut.ad hęc.C.eo.& in auth. de eccle.tit.in prin.& plenè tractat in regula peccatum. de reg.iur.lib.vj.in mercu.& plenissimè attingo in.c.cũ sit generale.de foro cõpeten.arg.tamẽ huius glo.potest tolli:quia Nicena Synodus, de qua gl.facit mentionem non loquit de laicis:sed de clericis: & sic Imperator approbando illã synodũ,nõ videtur per hoc laicis prohibuisse vsuras:maximè cũ ibi & in authẽ.seq.certis casibus permittit vsurã.sed potest dici q̃ alio respectu non sunt permissę.s.iure ciuili:quia Imperator in cõcernẽtibus animam

bus animã profitetur ſe velle ſequi canones.vt in auth. de eccle.tit.& in auſ.vt determi.ſit nu.cleri.Sed de iure canonico vſurę ſunt prohibitę:ergo & de iure ciuili.Itẽ lex ciuilis cõtra legẽ dei nõ poteſt dici lex.xxv.q.j.in.c. ſunt quidã.Inferior enim nõ poteſt tollere legẽ ſuperioris.in cle.ne romani.de elec.ergo &c.Et dic vt dico plenè in.d.c.cũ ſit generale.¶ †In gl.ſi.primã opi.vt reſtitutio fiat epiſcopo,ſequunt hîc Goffre.Inn.& Hoſti.dicentes ꝙ ſuſpitio eſt in reſtituẽdo ipſi vſurario:quia fortẽ ipſe non reſtitueret.Io.an.diſtinguit.ꝙ aut vſurarius inchoauit reſtituere,vel paratus eſt ad reſtituendum.& tunc procedat ſecũda opi.glo.aliâs procedat prima opi. Ex gl.poteſt colligi.ꝙ reſtitutio malè ablatorum debet fieri per illũ qui extorſit.de quo tamẽ dic vt dixi in.c.cũ ſit.s̃.de iudæis.¶ †Extra gl.quæro.quia.hîc continẽtur tres pœnæ cõtra vſurarios manifeſtos:nũquid iſtę pœnę ipſo iure ſunt inflictæ,an verò requiratſ ſentẽtia hominis?Inn.tenet ꝙ ipſo facto.Goffre.cõtra.& pro eo facit.c.cùm tuj.eo.Et hæc opi.Goffr.videt placere Hoſt. etiã quo ad alias duas pœnas impoſitas clericis trãſgredientibus:vt ſicut ipſi vſurarij nõ incurrunt has pœnas ipſo iure:ita nec clerici cõtrafaciẽtes:& hoc idẽ videtur tenere gl.in.c.cũ tu.prealle.Sed ego tenerẽ tam in clericis q̃ in laicis,vt nõ requiratſ ſentẽtia hominis.quia non eſt hîc poſitũ aliquod verbũ per quod ſentẽtia hominis exigatur.Nã in vſurarijs videt vt nõ admittãtur ad ſepulturam &c.& nõ dicit vt priuẽtur.Itẽ in clericis dicit maneãt ſuſpẽſi donec ſatiſſecerint &c.nõ enim poſſent manere ſuſpenſi,niſi ſuſpenſio eſſet inflicta per canonẽ ipſo iure:nã video ꝙ hoc verbũ ſubiaceat: inducit ſententiam ipſo facto.vt no.in.c.j.de iniur.lib.vj.facit.c.ſi quis ſuadẽte.xvij.q.iiij.ergo fortius iſtud verbum maneat ſuſpẽſus &c.Hodie non eſt in hoc magna vis: quia de iure nouo habetur.ꝙ ſepeliẽtes vſurarios manifeſtos ſunt ipſo facto excõmunicati.vt in cle.eos.de ſepul.Itẽ reſpectu ſepulturæ eſt tex.in.c.q̃q̃.eo.tit.li.vj.vbi dicit ꝙ niſi vſurarij præſtẽt cautionẽ,nõ admittunt ad ſepulturam:& ſic ipſo iure hodie addita eſt alia pœna vt teſtamẽtum vſurariorũ manifeſtorũ nõ valeat ipſo iure, niſi præſtent cautionẽ vt.d.c.q̃q̃.¶ †Circa hoc tamen occurrit q̃ſtio.qd ſi vſurarius manifeſtus præſtitit cautionem,& fecit poſtmodũ teſtamentũ,deinde cõtinuauit vitiũ vſuræ,ſed nõ manifeſtè:nunquid valeat teſtamentũ?Fed.in cõſi.ſuis plenè examinat.& tandẽ cõſuluit ꝙ nõ:quia ex quo nõ intimauit,nõ videt poſtmodũ deſtitiſſe.argu.de pœn.c.j.¶ †Circa hãc diſtinctionem poſſet inſtari:quia ex quo annullatut teſtamẽtũ manifeſti vſurarij:& in veritate iſte poſtea nõ fuit manifeſtus nõ videt teſtamentũ annullari debere.ar.eorũ quæ no. per gl.in cle.j.de vi.& hone.cle.&.xxxiij.quęſtio.v.c.notificaſti.& maximè cũ iſta ſit pœna debet reſtringi.Sed pro declaratione prędictorũ & tex.quęro:q̃ dicant vſurarij manifeſti[a].Io.an.hîc & gl.in.c.j.eo.ti.li.vj.dicũt ꝙ ille dicit manifeſtus qui eſt notorius:vel de iure:qa conuictus & condẽnatus de vſuris,vel notorius notorietate facti.vt quia publicè tenet altare paratũ, & mutuat omnibus volẽtibus capere,vt experiẽtia docet.Item ſi põt cõuinci per argumẽta & alia adminicula: nã tũc debet ferri ſententia cõtra eũ.& deinde dicet manifeſtus arg.in.c.cũ in dioceſi j.eo.Itẽ gl.in.c.ij.eo.tit.li.vj.addit aliũ caſum ſeu modũ probandi publicantẽ quãdo corã ſacerdote & teſtibus cõfeſſus eſt ſe vſurariũ:& mandauit reſtitui vſuras:& reſignauit libros.Sed Fede.in cõſi lijs ſuis dicit ꝙ ſola cõfeſsio extraiudicialis nõ facit quẽ vſurarium manifeſtũ.pro hoc facit.c. venerabilis.in.§. ſecus.de ſen.excõ.li.vj.Imò plus dicit ipſe.ꝙ ſi vſurarius mãdauit in genere vſuras reſtitui,vel illis perſonis quæ probauerint vſuras dediſſe,pro hoc non dicitur vſurarius manifeſtus.quia ſimpliciter nõ cõfitet ſe vſurariũ manifeſtum:ſed mãdat reſtitui ſi apparuerit,quod not. Fatetur tamẽ illã gl.procedere ſi omnia ibi poſita concurrerent:videlicet quòd vltra confeſsionẽ reſtituerit libros,[b] in quibus apparet qualiter vſuras extorſit.

✠ SVMMARIVM ✠

1 *Vſura eſt prohibita etiã ſi quis eam exercuerit pro aliquo pio opere faciendo.*

2 *Papa quando diſpenſet contra diſpoſitionem veteris & noui teſtamanti.*

3 *Peccare non licet etiam venialiter,ad hoc vt alius vitet mortem,vel peccatum mortale.*

4 *Ille qui recipit pecunias ſub vſuris,an & quo caſu peccet.& dicatur committere vſuras.*

¶ CAP. IIII.

1 SVper eo.¶ †Poteſt intelligi dupliciter.Primò in mutuante.Secũdò in recipiẽte vſuras: ſecundũm primũ intellectũ hoc dicit.Etiam pro opere pio[c] nõ licet vſuras cõmittere:ſecundũ aliũ intellectũ hoc dicit.Etiã pro pio opere non licet vſuras recipere,quando per receptionẽ datur cauſa vſuræ cõmittendæ.Vel clarius:& ſic.Nõ licet inducere quẽ ad exercendũ vſuras etiã pro pio opere.& iſta lec.colligitur ex deciſa.Diuiditur:nã in prima ponitur deciſa cõſultatio.in ſecunda reſpõſio ibi: *Reſpondemus.* & reſponſionẽ probat per argu.à maiori.¶ Caſus literalis.Quidã exercebãt vſuras vt inde captiui redimerentur:Quęrit an liceat.Rñd.Papa ꝙ cũ vſurarum crimen vtroq; teſtamẽto condẽnetur:ſuper hoc nõ eſt aliqua diſpẽſatio adhibenda:quia etiã dicit ſcriptura.pro alterius vita mẽtiri nõ licet:multò magis prohibendus eſt quis ne vſurarũ crimen exerceat pro redimẽda vita captiui.Ber.¶ †No.j.ex tex.ꝙ cõtra diſpenſationẽ noui & veteris teſtamenti Papa nõ diſpẽſat.Sed cõtra hoc facit.c.licet.de fer.vbi videtur text.apertus in cõtrariũ: nam Papa indulget ibi in diebus dominicis piſcari propter neceſsitatẽ,& tamẽ ibi ſunt ferię tam de iure diuino quàm humano.Sed poteſt dici hoc procedere in eo quod in ſe malũ eſt: quod aliqua ratione nõ poteſt fieri bonum.vt in.c.quemadmodũ.de iureiur.Cõtrariũ procedit in eo quod in ſe malũ nõ eſt.¶ †Secundò no.quẽ non debere mẽtiri pro aliena vita.concor.xxij.q.ij.c.ne quis.quod eſt cõtra doc.dãtes conſiliũ cõtra cõſcientiã, vt liberẽt quẽ à morte.Et ex hoc & ex tex.no.ꝙ non tenetur quis cõmittere crimẽ etiã modicũ,vt euitet mortem tẽporalẽ.Itẽ vt euitet mortẽ eternã.Nã etiã & venialiter non debet quis peccare,vt alius euitet mortale. vt plenius no.xiiij.diſt.in ſumma.&.c.quod ait. ¶ †Sed quæro nũquid iſte tex.intelligat in mutuãte tantũ vel etiã in recipiẽte.Inno.hîc ponit magnã gl.& videt velle ꝙ debeat intelligi in vtroq;:nã ſi nõ reperiretur qui reciperet ſub vſuris,hoc peccatũ nõ cõmitteretur:ergo recipientes dant cauſam huic crimini,& per conſequẽs videntur teneri:quia qui cauſam dãni dat &c.vt in.c.ſi. de iniur.& hoc videtur probare iſta litera: prout colligitur ex deciſa.In contrarium facit.c.debitores.de iure iuran.vbi iurãs ſoluere vſuras,tenetur adimplere iuramentum:ergo recipere vſuras nõ eſt peccatũ.aliâs illud iuramentum eſſet illicitũ:& ſic non ſeruandũ.de iureiuran.c.ſi verò.Sed cõclude poſt Hoſtien.ꝙ in mutuante ſemper eſt peccatũ.In recipiente verò, aut capit pro opere illicito : & idem.aut pro opere pio:aut pro opere indefferenti:& tũc aut ille erat paratus aliâs mutuare,& recipiens non peccat.quia non inducit illũ ad peccandum , ſed potius obſecrat vt preeligatur vel vt ſuccurrat cum illis:nam libenter vellet habere mutuũ ſine vſuris.Si autẽ ille nõ erat aliâs paratus mutuare ſub vſu-

a ¶Manifeſti. addẽ videndũ Cal.cõſil. ſuis hoc titu.Abb. cõſilio.j.&.lxxvj. &.lxxxj. &.do. Card. conſil.xlvij. Lap.allega. cxxv. Anto.de but.cõſi. xxv.&.xxviij.

✠ SEBA.SAPI.

b ¶Libros.Nunqd autẽ libri rationũ probent quem manifeſtũ vſurarium. vide Fed.de ſeq.in conſi.viij.in ci.quęſtio.quomodo accipiat.refert Imo. in cle.j.in gloſ.in verbo eos.de ſepul.vbi tenet ꝙ ſic ſed contrarium tenet Bald.in.l.j.col. iij.C.de fac.ſan.eccle.ſentit Abbas in.c.cũ in dioceſi. j.eo.

c ¶Opere pio.Adde Lud.Roma.cõſil. eiuſdem. ccccc

ris:tunc nõ eſt licitũ eũ inducere:quia daret cauſam deli
cto.Et ita poteſt intelligi iſte tex.ſecundũ ſecundã lẽct.
Si tamen nõ mutuando incurreret iſte maius peccatũ q̃
ſit peccatũ vſuræ:tunc poſſet ſibi perſuadere:vt potius
mutuet ſibi ſub vſuris q̃ incurrat maius peccatũ in non
mutuando.Quidã tamẽ cõtra ſecundũ Io.an.in.d.regu-
la peccatum.Sed primũ dictum mihi plus placet per.c.
ſi quod verius.xxxiij.q.ij.vbi Auguſti.conſuluit minus
peccatum,vt euitetur maius. Abbas.

SVMMARIVM.

1 *Vſurarij quibus cogantur reſtituere pecunias propter vſuram extortas.2.*

3 *Statutum etiam pœnale concernens executionem actus:porrigit vires ſuas etiam ad actus præteritos.7.*

4 *Raptores qui rapuerunt in certis perſonis,puta quãndo aliqua ciuitas fuit ſpolijs ſubmiſſa:debent reſtituere pauperibus, quicunque & vbicunque ſint.14.*

5 *Vſurarij incurrunt pœnas,quibus ſubijciuntur ipſo iure.*

6 *Abſolutio ab excommunicatione quo caſu requiratur,ſi ille ſatiſfecerit id pro quo fuerat excommunicatus.*

8 *Pœnæ vbi ſunt poſitæ plures pro aliquo delicto:electio eſt iudicis.*

9 *Vſurarius an debeat reſtituere pecunias extortas expẽſis ſuis, fortè quia illi quibus debet reſtituere ſunt in alio loco quàm ſit vſurariust*

10 *Vſurarius ſi ceſſerit bonis,non habetur ratio deducto ne egeat in foro pœnitentiali:ſecus in foro contentioſo.*

11 *Vſurarius debet reſtituere pecunias extortas,etiã ſi remaneat pauper adeò quod non poſſit viuere.*

12 *Bona vſuratiorum non ſunt tacitè hypothecata illis à quibus fuerunt pecuniæ extortæ.*

Bona vſuratiorum in alium translata titulo oneroſo non ſunt debita illis quibus fuit pecunia extorta:ſecus ſi ſint translata titulo lucratiuo.

13 *Dos conſtituta ex pecunia feneratitia:an debeat reſtitui creditoribus vſurarijs?*

15 *Vſurarius liberatur à reſtitutione,ſi illi quibus extorſerat:pure & ſimpliciter & ſine dolo remiſerint.*

¶ *CAP. V.*

1 CVm tu. ¶ †Vſurarij qui ſunt ſoluendo cogunt p pœnas lateranen.conſilij vſuras reſtituere etiam quas ante conſiliũ recœperũt:& facultatibus nõ extantibus debent poſſeſsiones emptæ ex pecunia fenebri vendi,& debẽtibus recipere ſatiſſieri.h.d.Diuiditur.Nã in prima ponit conſultatio tres articulos cõtinẽs,quorũ duo ſunt deciſi.Secũdò ordinatè ad illos reſpondet. *Super his.* ¶ Caſus literalis.

2 †Archiepiſcopus Salernitanus iuxta decretũ prędictũ. ſ.eo.in.c.quoniã præcepit vſurarios manifeſtos cõmunione altaris & eccleſiaſtica ſepultura priuandos, donec reſtituant vſuras:quidã ad excuſandas excuſationes in peccatis dicebãt illas vſuras tantũ reſtituẽdas quæ poſt prædictũ conſiliũ ſunt receptæ.Alij dicebãt ꝙ nõ habebant vnde reſtituere poſſent vſuras:& alij dicebãt ꝙ de pecunia vſuraria poſſeſsiones fuerãt cõparatę, vnde pecuniam illã reſtituere nõ poſſent.quęſiuit Archiepiſcopus quid ſuper his ſit agendũ?Rñ.Papa ad primũ quòd ſiue antè:ſiue poſt conſiliũ prędictũ vſurę ſint extortę, cogẽdi ſunt per pœnã illius cõſilij ad eas reſtituẽdas his à quibus extortę fuerũt,vel eorũ hęredibus : vel ſi non extant aliqui hęredes,pauperibus debeť , dũmodo habeant in facultatibus vnde poſsint reddere : quia(vt dicit Auguſti.)nõ dimittitť peccatũ niſi reſtituatur ablatũ. Illi verò qui nõ habẽt vnde reddere poſsint : nõ debent illa pœna puniri:quia paupertas eos excuſat.Poſſeſsiones verò de vſuris cõparatę debẽt vendi,& ipſarũ pretia inde recepta reſtitui his à quibus ſunt vſurę receptę: vt nõ ſolũ à peccato ſed etiã à pœna prædicta poſsint liberari.Ber. ¶ †No.j.ex tex.ꝙ vbicũq; cõſtitutio etiam pœnalis dat modũ executioni obligationis, cõcernit nedum obligationẽ poſtea cõtrahendã:ſed etiã iam cõtractam ante cõſtitutionẽ:nã.c.quia in omnibus.ſ.eo.concernebat executionẽ.videlicet qualiter debeant cõpelli vſurarij ad reſtitutionẽ,ideò concernit vſuras etiã iam extortas.Et in hoc eſt iſte tex.nota.& multũ allegabilis: & limitat iura dicentia cõſtitutionẽ nõ cõcernere prętę
4 rita.& de hoc aliquidj.cũ gl. ¶ †Secũdò no.modum & ordinẽ adhibendũ in reſtitutione vſurarũ: nã primò debent reſtitui illis à quibus fuerunt extortæ:Si verò non extant,reſtituunť eorũ hæredibus,ſi etiã illi non ſuperſunt,reſtituunť pauperibus.Et idẽ ſecũdũ Hoſti.vbi nõ apparet cui dãnum illatum ſit:vt puta quia ciuitas fuit ſubmiſſa ſpolijs.vnde quiſquis accepit aliq̃d, & neſcit à quo,debet ſaltẽ pauperibus illud reſtituere.ad idem.c. ſicut dignũ.ſ.de homi. ¶ No.ꝙ valens reſtituere illicitè extortũ,ex quo pœnitet,liberatur à pœna eterna.Et ſic no.intellectũ ad illud dictũ Auguſti.ꝙ peccatum nõ dimittitur niſi reſtituať ablatũ.vt hîc.& facit in ſimili.c. ſuper eo.de rap.debet enim intelligi ſi reſtitui poteſt.
5 ¶ †In glo.ij.in fi.Vult ergo iſta gl.ꝙ vſurarius manifeſtus nõ incurrat pœnas.c.quia in omnibus.ſ.eo.ipſo iure,ſed requirať ſententia:ſed tu dic vt ibi dixi.Et ad iſtũ tex.põt reſpõderi.ꝙ hîc Archiepiſcopus dixit iſtos puniendos de facto:quia mãdauit vt vſurarij nõ admitterentur &c.Sed idẽ puto ſimplicẽ ſacerdotẽ potuiſſe fa-
6 cere in eccleſia ſua.per ea quæ ibi dixi. ¶ †In gl.in ver. *donec.* in fi.Conclude & eſt de mẽte docto.ꝙ aut Iudex in ſentẽtia appoſuit iſtud verbũ donec ſatiſſecerit &c. & tũc facta ſatiſfactione ſunt iſti liberati à ſuſpenſione: de quo dic vt eſt gl.no.in clemẽ.j.de decimis.Aut iudex ſimpliciter ſuſpẽdit iſtos:& tunc nõ ſufficit ſimpliciter ſatiſſacere:ſed debet obtineri abſolutio.& hoc tenẽdo ꝙ hîc requirať ſeu interuenerit ſentẽtia hominis.Si autem loquimur de ſentẽtia iuris tenẽdo illã opi.vt ſit canon latæ ſentẽtię:tunc eo ipſo ꝙ vſurarius ſatiſſacit, debet admitti ad cõmunionẽ,quia definit eſſe manifeſtus.
7 & ſic ceſſat illud.c.quia in omnibus. ¶ †In gl.in ver.*ſiue*
a *poſt.*in fi.hęc gl.hoc intendit ꝙ vbi conſtitutio[a] eſt antiqui iuris declaratoria:tunc cõcernat etiã prętęrita:nam vſurę erant prohibitę ante illud.c.quia in omnibus.& ideò illud.c.non inducit ius nouũ,ſed declarat antiquũ. Sed hoc dictũ nõ videť poſſe procedere.quia inquantũ conſtitutio de nouo addit pœnã,eſt noui iuris inducto ria:quia ſaltẽ pœnã inducit de nouo.& ideò pœna non debet cõcernere prętęrita:vt no.Pau.de leaza.in procœ. cle.& in.c.fi.de cõſtitu.Et ideò dic aliter,& fuit de mente Inn.hîc in prin.ꝙ.d.c.quia nõ apponit pœnã exercẽti bus vſurã:ſed apponit modũ cõpellendi vſurarios ad reſtitutionem vſurarũ.reſtitutio verò eſt quid de futuro ideò cõcernit vſurarios iam p̃teritos,ex quo nondũ reſtituerũt &c.ſic illud.c.nõ reſpicit prętęrita.vt dixi:ſed potius futura.pro hoc bo.tex.iũcta gl.in cle.vt hi qui.de æta.& qualita. ¶ In gl.in ver. *per pœnam.* in fi.dic poſt doct.ꝙ aut quærimus de ordinario,aut de delegato.Primo caſu põt excõmunicare ſi illa pœna magis timeť.Itẽ
8 poteſt opponere pœnã.c.quia.ſ.eod. ¶ †Nã ex quo va-
b rię pœnę cõtra vſurarios ſtatutę ſunt optio[b] datur iudici.vt in.c.quoniã frequẽter.in fi.vt lite nõ conte.delegatus verò nõ põt excõicare ſi ſibi mandať vt cõpellat per pœnã cõſilij lateranen.quia excederet formã mandati: poſſet tamẽ delegatus in proceſſu excõicare,nõ tamẽ reſpectu reſtitutionis fiendæ.ar.in.c.ex literis.& in.c.j.de
9 offic.dele. ¶ †In gl.in ver. *non ſuperſtitibus.* in fi.Cõclude melius poſt docto.ꝙ aut vſurarius receſsit de loco vbi extorſit vſuras:& tũc cũ ſit malæ fidei teneť expẽſis ſuis remittere ad locũ vbi extorſit.Aut illi à quibus vſurę fuerunt extortę receſſerũt:& tũc procedit iſta gl.vt

SEBA.SAPI.
a ¶ Conſtitutio,Vide multa relata p Feli.in.c.fi.col.vñ. ver.fallit ſecundò. ſ.de conſtitutio.

SEBA. SAPI.
b ¶ Optio. An & quando deť optio iudici ĩ pœnis.Vide latè Feli.in.c.inter cæteras.ſ.de reſcri.& ibi an iudex teneatur imponere illam pœnã que magis timetur.

Suma Armilla verb. teſtes cedzeboris.

expẽſis illorũ mittant. Similis diſtinctio fit in re legata. vt l. cũ eos. ff. de lega. j. & hoc verũ, niſi reperiat aliquis fidelis qui velit gratis deferre vſuras ad perſonas à quibus fuerint extortę. argu. in. c. ſignificãte. de pigno. ¶ †In gl. in ver. *in facultatibus*. in fi. No. gl. in eo quod dicit quod etiam ſi aduerſarius ceſsit bonis tenet ad retutionem integram, nec habebitur ratio ne egeat: quod intelligitur in foro pœnitentiali. qđ valde no. Vnde licet in foro cõtentioſo debeat haberi ratio ne egeat poſt ceſsionem bonorũ. vt not. in c. ij. de pigno. tamen. ſecus in foro pœnitentiæ. ¶ †Itẽ aliud no. ex glo. ꝙ. vſurari⁹ tenetur reſtituere vſuras, etiã ſi poſt reſtitutionẽ integrã remaneat pauper: quia non debet viuere de alieno. ¶ †In glo. fi. in fi. hîc doct. aliqua ſcribunt ex quibus non habet clarè materia huius glo. &. c. Et ideo pro clara deciſione. Primò tanq̃ pro fundamẽto quęro. nũquid bona vſurariorũ ſint tacitè obligata[a] pro vſuris reſtituẽdis? & gl. videtur velle ꝙ ſic. in. c. tuaj. eo. & ſentit tacitè iſta glo. Sed Io. an. in. c. ij. eo. ti. lib. vj. dicit hoc nullo iure probari & idem Fede. conſi. xxij. nec in aliquo facit iſte tex. nã hîc non dicit ꝙ agat hypotecaria, ſeu reali actiõe ſuper iſtis poſſeſsionibus: ſed tantum dicitur quòd poſſeſsiones debent vendi. Et iõ cõclude quòd vbi bona vſurariorum peruenerunt ad aliquẽ ex titulo honeſto, non poſſunt vendicari per debentes recipere vſuras, ſed ſi poſſeſsiões emptę ex pecunia fenebri peruenerũt ad tertium ex cauſa lucratiua, tũc per officiũ iudicis poterũt vendi: nõ autẽ eo reſpectu ꝙ poſſeſsiones ſint obligatę: ſed ex quadã ęquitate. quia ex quo res mea, vel mihi debita peruenit ad te ex cauſa lucratiua: tu teneris reſtituere. l. ſi & me & titium. ff. ſi certũ peta. & ſic põt ſaluari iſta gl. inquãtũ diſtinguit inter cauſam lucratiuã & oneroſam. Et pro prędictis facit quod no. gl. in. c. ſi quis vſuram. xiiij. qõ. iiij. quę dicit ꝙ dominiũ pecunię vſurarię trãſit in vſurariũ: ergo fortiti⁹ res empta ex illa pecunia: & de hoc aliqd in prę all. c. tua. ¶ †Et faciunt hęc ad quęſtionẽ. Quidã vſurarius nõ habens niſi pecuniã vſurariã ſine fraude maritauit filiã: & dedit dotem genero reſtituendam filię in caſu ſoluti matrimonij: quærit nunquid filia poſt ſolutũ matrimoniũ & dotẽ ſibi redditã teneat[b] ſatisfacere creditoribus[b], ex quo non aſſunt aliàs facultates? Fed. tractauit conſi. lx. & conſuluit ꝙ ſi non in fraudẽ conſtituta fuit dos non tenet filia reſtituere: licet habeat ex cauſa lucratiua: quia illa non eſt pecunia vſuraria: nam pecunia vſuraria tranſiuit in dominium mariti: & iſta eſt alia pecunia quę proficiſcitur ex bonis mariti: & ſic nõ obſtabit iſte tex. quia loquit in poſsione empta ex pecunia vſuraria: & ſic multũ reſtringit iſtũ tex. Et circa hãc deciſionem dubitauit do. Ant. cùm dos ſit quid vniuerſale. vt no. Bar. in. l. j. ff. ſoluto matrimo. & in vniuerſali vna res ſuccedit loco alterius. vt in. l. Imperator. in fi. ff. de lega. ij. Item ſi filia in poteſtate erat, ergo hæres: & prius reſtitui debent omnia debita. l. fi. §. in cõputatione. C. de iure deliberan. ¶ Sed aduerte. quia Fed. loquitur quando filia non eſt hæres: ſed poſſet dici ꝙ licet nõ ſit hæres, nõ debet habere quartam ſuam niſi primò deductis onerib⁹ & debitis: & hęc deciſio videtur ſatis dubia: & fortè de rigore procederet opi. Fed. ſed de ęquitate procederet alia opi. ¶ †Extra gl. quęro quibus pauperibus[c] ſit reſtituẽda pecunia vſuraria nõ extãtibus illis quibus fiẽda erat reſtitutio? dicit Hoſt. eam rſtituendam pauperibus illius loci vbi pecunia fuit extorta: vel illis pauperibus illius loci cuius fuit habitator is à quo fuit pecunia extorta. Ratio. quia inter illos facilius poterunt reperiri hæredes illorũ, vel is cui dãnum datum eſt. Fede. conſi. xxxij. tenet ꝙ licet ſit hoc conſilium, non tamen eſt de neceſsitate. vnde ſatis eſt quòd reſtituatur pauperibus: quod no. vt ibi latius per eũ. Et iſta reſtitutio debet fieri per epiſcopũ. ſecũdũ Hoſt. Et circa hoc inſtat: ſed tu dic melius vt plenius dixi j. c. cũ ſit. ſ. de iudæis. ¶ †Vltimò põt hîc ſubijci quæſtio quotidiana & notabilis. tex. hîc dicit peccatũ non remittitur niſi reſtituatur ablatum. nunquid ſufficiat remiſsio illius[d] qui ſoluit vſuram[e]: vt ſic euitetur peccatum abſq̃ reſtitutione reali? & glo. hoc tetigit in regula peccatũ. lib. vj. & conſuluit ꝙ ſic. Dy. hoc limittat verum eſſe, qñ vſurari⁹ erat parat⁹ reſtituere vſuras, aliàs ſecus. Eed. in conſi. ſuis latius tractat: & poſt multa concludit. ꝙ cùm ille qui exercuit vſuras lęſerit Deum & proximum, tenetur vtriſq̃ ſatisfacere: ſed ſatis videtur ſatiſfeciſſe proximo, ſi proximus à quo extorſit purè & ſimpliciter ſine dolo remiſit vſurã: nam ſatisfactum intelligitur qualitercunq̃ voluntati creditoris ſatisfiat. l. ſi rem. §. omnis. ff. de pigno. act. & idem Archi. in. c. ij. eo. titu. lib. vj. Et hęc opi. procedit ſecundũ Fede. etiam ſi vſurarius continuaret vitium vſurę: ſed deo tenet ſatisfacere per pœnitentiam. Sed non video quomodo poſsit nũc recte pœnitere, niſi pœniteat ſaltem ſe exercuiſſe vſuras, & habeat propoſitũ nunc reſtituendi, aliâs remiſsio non fuiſſet ita facta ꝙ ſaltẽ nũc habeat illud ꝓpoſitũ licet non habuerit tempore remiſsionis factæ. &c.

¶ Tacitè obligata. Adde Lapũ alleg. lxxxiiij.

ZACHARI.

¶ Tenet ſatisfacere creditoribus. Adde Bar. ĩ. l. etiã §. fi. & ibi omnino Allex. col. fi. ver. vlti. inquãtũ bart. ff. ſol. ma. vbi ſe remittit ad theologos. & Pet. de anc. in regula peccatũ. de reg. iur. libr. vj.

¶ Quib⁹ pauperibus Adde Ioã. an. in ſua nouel. in. c. ij. e. tit. li. vj. Io. cal. in. c. fi. eo. tit. Petr. de vbal. in. iiij. parte principali. ĩ ſuo trac. de vſu. co. ix. & Pau. de caſt. cõſi. cxlvj.

¶ Remiſsio illius. Adde Anch. cõſi. ccccxxx. &. ſ. poſitum fuit.

SEBA. SAPI.

¶ Vſuram. Vide Laurẽ. de Rodul. in trac. de vſuris. in. ij. parte. q. viij. vbi cõtra hæc opponit. de. c. ꝓ tuas. j. eo. & ſoluit vt ꝑ eum.

SVMMARIVM

1 *Vendẽs rem pluſquã valeat, ex eo quia differt ſolutionem peccat, niſi valor rei venditæ poßet variari mutato tempore: & talis vẽditor non erat tunc venditurus.* a

2 *Vendẽs rem maiori pretio, ex eo quòd differt ſolutionem: quando ſit vſurarius vel non. ſ.* b

3 *Valor rei an attendatur tempore emptiõis & venditionis: an tempore abſolutionis pretij.*

4 *Peccatum quando dubitatur an ſit vel non ſit: debemus potius interpretari pro ſalute animæ quòd ſit peccatum: & abſtinendum.*

Vendens vſque ad dimidiam pluſquam ſit iuſtum pretium, etiam ſi incontinenti res & pretium dentur: non eſt autus in foro conſcientiæ.

7 *Vſura non eſt ſi quis dederit alicui certam pecuniæ quãtitatem, cũ pacto vt ipſe & ſui hæredes reddant certam quantitatẽ ſingulis annis.* c

8 *Vſura nõ eſt ſi quis occurrat ſuæ reipubli. quæ dat ſibi tantum omni anno: & non poteſt ille talis ſortem principalem repetere.*

¶ CAP. VI.

1 IN ciuitate. †Vendens rẽ pluſquã valeat: quia ſolutionẽ differt peccat: niſi dubiũ ſit an tempore ſolutiõis erit valor rei variatus, & vẽditor non erat venditurus tẽpore quo vẽdidit. Hoc dicit ſecũdũ cõmunẽ intellectũ. Communis diuiſio. Secũda ibi: *Licet autẽ*. ¶ Caſus literalis. Quidam mercatores emũt piper, cinamomũ, ſeu alias merces quę tempore vẽditionis nõ valent vltra quinq̃ libras. & promittunt ſe ſoluturos in termino cõſtituto ſex libras. Quęrebatur vtrũ talis contractus eſſet vſurarius? Reſpõ. Papa ꝙ licet talis cõtractus ex forma tali vſurarius non poſsit iudicari, tamen venditores nihilominus peccatum incurrunt: niſi dubiũ eſſet merces illas plus vel minus valituras tẽpore ſolutionis faciendæ: & ideo qui ſic contrahunt melius facerent: & bene ſibi conſulerent ſi à tali contractu abſtinerẽt: cùm hominum cogitatiões Deo occultari nõ poſſunt.

2 Ber. ¶ †Not. j. ꝙ ex cõtractu emptiõis licet maius pretiũ debito interueniat ſoluẽdum certo tempore poſt venditionem, non reſultat formalis contractus vſurarius. Vnde ex forma ſui non poteſt dici vſurarius. & hoc ideo: quia vſura committitur regulariter ex mutuo. Sed vbi fraudem contrahẽtes habẽt in mẽte: tunc vſura committitur: ſi propter hoc ſtatuitur maius pretium: quia ſolutio differtur. fingit enim ſolutio facta ab ipſo emptore, & pretiũ ſibi reſtitutũ, quaſi cõtraha-

a ¶ Vel plus valitura. Adde Alexan. consi. lxxxij. libr. Lud. Roma. cõsil. ccccvj.

✠ SEBA. SAPI.

b ¶ Cõtractu. Vide Feli. in .c. auditis. col. xxiij. ver. limita secundò .ſ. de præſcriptio.

¶ De hac q̃ſtione ſi aliq̃s emat pro certa pecunia annuũ redditũ quò ad vixerit. Item ſi aliquis daret eccleſiæ fundũ vel poſſeſſionem quã habet cũ hoc q̃ eccleſia teneatur eũ alere toto tẽpore vitę ſuę, & pro alimẽtis datur tantũ in anno. & poſt mortẽ fundus ſit eccleſiæ. an tales contractus ſint liciti propter incertitudinem, qa poſſet mori intra annum. Item poſſet viuere. lxx. ann. Et quid ſi iſte qui dedit pecuniã tali modo vixit tanto tẽpore q̃ reddit⁹ percepti ſunt maiores q̃ pecunia quã dedit, an ī foro conſcientiæ teneatur reddere illud plus vltra id qd̃ dedit. de iſtis q. vide Io. an. hîc. & in addi. Spe. in eo. ti. ſuper rub. & do. Lau. de Rodul. in ſua repeti. c. cõſuluit. ſ. e. & in .ñ. parte. ī .q. xv. Cy. & Bald. in. l. ſi pater puellæ. per illũ tex. C. de inoffi. teſt. Cy. Bal. Ang. & Sali. in. l. ea pactione. C. de vſur. Paul. & .d. Alexã. in .l. de fideicommiſſo. C. de trãſa. Ludo. Ro. in cõſi. ccccxxiñ. īci. Propleniori diſcuſſione in tertio dubio ad finem.

¶ Adde quoad q̃. hîc tactam per Abba. Ludo. Ro. cõſi. cccñ. & Fed. cõſil. ccciñ. & quoad. q. tactã per addẽtẽ videre originaliter Oldr. cõſi. ccviñ. & Anto. de but. conſi. xviñ.

✠ SEBA. SAPI.

c ¶ Licitum. Vide multa per Alex. & Iaſ. in. l. ſi pater

ñ. ſ. add. oĩo viden ſpam. Reſpons. 116. leas Copol. cons. 10. ꝛ vbi late ſcribit imma ig notab.

tur de nouo mutuum cum lucro illius exceſſus qui erat in prętio. Nã plus valet qd̃ in veritate agitur q̃ qd̃ ſimulatè cõcipitur. C. plus valet qd̃ agit. in rubro & nigro. & in. c. p tuas. qui filij ſint legiti. Et an teneãtur reſtituere iſti tales in foro animæ illũ exceſſum prętij. dicam in. c. cõſuluit j̃. eo. ¶ † Secundò not. q̃ verus valor rei attendit᷑ ſecũdũ tempus emptionis & vẽditionis. vt in. c. cum dilecti. de emptio. & vendi. & .l. ij. C. de reſcin. ven. hoc verũ. niſi dubiũ ſit an tẽpore ſolutiõis prętij res ſit min⁹ vel pl⁹ valitura[a] vt in tex. & vẽditor nõ erat aliâs vẽditur⁹ tẽpore cõtract⁹ q̃ valore nũc currẽte. iſtis enim duobus cõcurrẽtib⁹ vt habet᷑ hîc & .c. fij. e. nõ attẽdit᷑ valor exiſtẽs tẽpore cõtract⁹. qd̃ eſt ſingulariter notandũ pro limitatione illius. c. cũ dilecti. & illius. l. ij. ¶ † Tertiò no. q̃ vbi cõtract⁹ eſt dubius an ſcilicet cõtineat in ſe peccatũ vel nõ: debem⁹ poti⁹ abſtinere à tali cõtractu[b]: quia in dubio debem⁹ capere partẽ magis tu tã animę, etiã ſi illa pars videat᷑ durior reſpectu corporis. & no. gl. in. c. vnico. de ſcru. in ord. fa. facit. c. ſignificaſti. &. c. ad audiẽtiam. de homi. ¶ † No. ex fi. literę arg. q̃ in foro cõtentioſo nõ poſſet venditor cõuinci ex forma huius contractus de vſura: qd̃ intelligo, niſi cõfiteat᷑ q̃ alꝰ erat venditurus tẽpore contractus pro iuſto prætio, vel certum ſit q̃ plus nõ valeat res tempore ſolutionis prętij. ¶ † In glo. j. in fin. Not. gl. videtur enim permittere de iure canonico deceptionem vſq̃ ad dimidiũ iuſti prętij, quando res & prętiũ ſunt de præſenti: ſecus qn̄ differt᷑ ſolutio p̃tij: qa tunc id quod eſt vltra verũ prętiũ, videtur cõſtitutũ propter illã dilationẽ prętij: & non q̃ res valeat tantũ. Sed gl. x. q. ij. ī. c. ea enim. §. hoc ius porrectum. dicit q̃ eccleſia non debet alium deci pere in contractu: vnde ſi offeratur aliquid plus debito, non debet illud capere. Idẽ putat hîc do. Anto. in perſonis eccleſiaſticis & etiã in laicis quo ad forũ animæ. Sed Io. Calde. in c. nauigãtij. eo. in repeti. dicit q̃ iura permittentia deceptionem vſq̃ ad dimidiam iuſti prętij, debent intelligi quando deceptio venit in re ipſa. ſecus autẽ vbi dolus dedit cauſam contractui, vel incidit in cõtractum: qa tunc debet illud quis reſtituere: nõ enim eſt veriſimile q̃ ius canonicum conditum inſtinctu ſpirituſſancti. vt in. c. ſi qs diaconus. l. diſtin. approbet hãc deceptionẽ doloſam. & hoc bene no. ¶ Ex hoc ergo dicẽdum. q̃ vbi ex coniecturis põt apparere de dolo, ex poſito poteſt cõpelli clericus etiã in foro cõtentioſo, ad reſtituendum id quod habuit vltra verũ pretium: & idem puto in laicis ſaltẽ in foro eccleſiaſtico. ¶ In gl. in ver. *ex forma.* ibi: *omne eſſe eſt ex forma.* No. gl. iũcto tex, & vult id quod dicitur quotidie. Forma dat eſſe rei. ¶ Sed gloſſ. hîc non reſpondet: quare in iſto caſu non inducatur ille contractus ex forma. ſed ratio colligitur ex gloſſ. in ver. *venditores.* & eſt illa propter intentionem de prauatã iſtius venditoris. & ſic nota q̃ non ſemper attenditur forma quo ad iudicandum qualitatem contractus. quia plus valet quod agitur & c. vt dixi. ſ. & facit quod no. Bar. in. l. cotem ferro. ff. de pu. & .l. ſi vno ff. locati. &. ſ. dixi rationem quare iſte contractus ex forma ſui nõ erat vſurarius. ¶ † Extra gl. quęrit᷑ de notabili & quotidiana q̃ſtiõe. nũquid ſit licitũ[c] dare alicui cẽtũ: vt ipſe ſingulis annis in perpetuum ſeu ad vitã ſuã ſen hęredum det ſibi certum annuũ redditũ: puta quinq̃? Hoſtien. & Inno. & communiter omnes doct. ſequentes dicũt q̃ ſic: ſiue iſte annuus redditus conſtituatur ex redditibus alicuius fundi, vel domus ſiue ex laboribus liberæ perſonę, vel ſerui: quia non poteſt dici q̃ hoc ſit vſura: cũm in veritate non interueniat mutum: vnde licitum eſt iſti emptori petere pretium ad libitum. Sicut ergo poteſt quis emere liberè totam poſſeſſionem, vel capere poſſeſſionem in emphyteuſim, vel emere annuũ redditum iam conſtitutum ab antiquo. Ita licitũ eſt de nouo cõſtituere & emere. nec ob. ſi dicatur quòd tractu tẽporis poterat iſte percipere pluſquàm ſit pretium: quia hoc etiam contingit in contractu emptionis, & in contractu emphyteutico. Item iſte emptor exponit ſe periculo: quia fortè ille venditor efficietur inops: & per hoc nõ obſt. illud ca. nam hîc res erat in præſenti: ſed pretium dilatum: ſed in quęſtione propoſita res & pretium ſunt in præſenti. Itẽ hîc nulla fraus: & per hoc idem dicunt docto. in actione empti. Nam ſi habes actiõem contra Titium ad mille, non eſt peccatum quòd ego emam pro octingentis: quia hęc eſt vera venditio, & expono me periculo, cùm dubi⁹ ſit euentus litis: nam poſſet ille debitor effici pauper, vel fugere. Sed ſi aliquis reciperet centum, & conſtitueret ſe daturum omni anno pluſquàm reciperet tunc hoc eſſet illicitum: quia nõ poſſet propriè dici emptio annui redditus. ¶ † Et ex his infertur ad quęſtionem. Venetijs & Florentiæ tempore neceſſitatis ciues compelluntur ſubuenire communi: & commune poſtea ſtatuit liberè eis lucrum: videlicet quinq̃ pro centenario, & quandoq̃ minus, & non poſſunt ciues illud capitale repetere: ſed bene poſſunt vendere alteri, nunquid committatur hoc caſu vſura? Communiter Moder. hîc & in. c. fina j̃. eodem dicunt quòd non pro hoc facit dictum Inno. nam ciuitas habet redditus vnde videtur conſtituere annum redditum ex redditibus ſuis. Item hîc non eſt mutuum: quia ciues compelluntur ſubuenire communitati, & nõ poſſunt repetere quando volunt: licet commune poſsit ſe exonerare ab illo debito ſoluendo capitale. Item commune liberè conſtituit lucrum. facit. c. & ſi quæſtiones. de ſimo. & .j. q. ij. c. ſicut. & deſimilibus quæſtionibus tractabo in. c. fin. in fij. eo. Abbas.

✠ SVMMARIVM. ✠

1 *VSurarius monitus non deſiſtens ſi fuerit clericus, ab officio & beneficio ſuſpenditur: ſi laicus excommunicatur.*

2 *VSura eſt crimẽ: de quo cognoſcit Iudex eccleſiaſticus etiam inter laicos.*

3 *VSurarius non tenetur ad aliquam ſatiſfactionem, ſi creditores liberè remiſerunt.*

4 *Pœnæ quando ſunt plures in vno delicto: Iudex poteſt eligere quam vult.*

Pœna illa eſt primò infligenda: quæ veriſimiliter plus timetur.

¶ CAP. VII.

1 PRæterea. † Vſurarius monitus nõ deſiſtẽs ſi clericus eſt, ab officio & beneficio ſuſpenditur: & ſi laicus, excommunicatur. hoc dicit. Secũda pars ibi: *Si laici.* ¶ Caſus literalis. Dubitabatur de pœna vſurarij moniti & non deſiſtentis. Conſultus Papa reſpondet mandato cuidam Epiſcopo quatenus omnibus parochianis ſuis vſuras recipere interdicat. quod ſi facere contempſerint, ſi clerici fuerint, illos ab officio & beneficio ſuſpẽdat: ſi laici, eos excommunicet vſq̃ ad debitam ſatiſfactionẽ. Ber. ¶ No. primò ex tex. ibi: *vſuras recipere.* quòd nedum prohibetur quis vſuras exigere: ſed etiam recipere: & hoc quando propter lucrum inducitur ad mutuum: ſecus autem quãdo ſponte aliquid offertur: & iſte erat aliâs mutuaturus. arg. in. c. dilectus. de ſimo. &. j. q. ij. c. ſicut. ¶ Not. ſecundò quòd clericus vſurarius non eſt ipſo facto priuatus nec ſuſpenſus ab officio & beneficio: ſed debet ſuſpendi. vt hîc patet. & poteſt etiam priuari & deponi. vt in. c. j. in fine. ſ. eodem. ¶ † Tertiò nota quòd

2 laici

puellę.C.de inoff. a test.post Bal. ibi. q refert opi. theologorũ. & Ro. in cõsi.ccxxiij.in tertio dubio. ad fin.

SEBA.SAPI.

a ¶Quorum laici. Vide Alex.in.l.si nõ sortẽ in prĩ.ff. de cõdi.inde.Feli. in.c.cũ sit generale.col.ij.ver.respectu vsuræ.s. de foro compe.

SEBA.SAPI.

b ¶Conquęstꝰ.Per istũ text.dicit Ro. ĩ.l.diuortio.§. ob donationes.ff.sol. matri. ꝙ qñ creditori daret res pignori.in qua creditor haberet directũ dominium, & debitor haberet tantũ vtile fructꝰ percepti ex re pignorata per creditorem non cõputãtur in sortẽ nec eam extenuant.

c ¶Fructꝰ ĩ sortẽ.Et ideo dixit singu. Lu.põ. per istum tex.& p tex. in. d. c.j.j.de feu.ꝙ quotiescũqꝫ creditori daretur res pignoris in qua creditor haberet directum dominium. & debitor haberet tãtũ vtile puta qa emphyteota daret rẽ emphyteoticã pignori dño directo vel qa vasallus daret feudũ pignori domino ꝙ isto casu fructus ꝓcepti ex re pignorata p creditorẽ nõ cõputãtur in sortẽ. nec eam extenuãt.no. fuit per Lud. põ. in.l.diuortio.in.§. ob donationes. ff. sol.ma.vide Abb. in.c.at si clerici.in ix.col.versi.itẽ ibi š.de iudi.& in. c.licet ex suscepto.ad fi.š.de fo.cõpe. adduco aliũ casum singularẽ in quo fructus nõ cõputãtur in sortẽ. valet qñ debitor iurauit nõ molestare donec sortẽ soluerit Abb.ĩ.c.ad nostrã.nu.ij.š.de iure iuran. Aeneas de falco.

d ¶In mercimonio. Adde videndum Lud.Ro.cõs.c.j.& sing.suis. fol. viij.

laici[a] subsunt ecclesiæ: quo ad istud crimen vsurarum.& possunt excõicari in vita vt desistant,& satisfaciant de pręteritis:& malè faciunt Episcopi hoc non exercẽtes,expectantes tantũ tẽpus mortis:nam ipsi peccant patiendo alios peccare vt. xliij. distin.ephesus. Nam melius esset ante tempus occurrere, q̃ post causam vulneratã medicinã quęrere .l. fi.C.in quibus cau.in integ.restitu.non est necesse. ¶ †Vltimò nota ibi: *vsque ad cõdignam satisfactionem.* ꝙ iste tex. loquit magis largè quã tex.in.c.cùm tu.š.e.nã ibi dicit ꝙ debet restitui ablatũ:& hîc sufficit satisfactio. Nã verbũ satisfacere est magis latum q̃ verbũ restituere:quia qualitercũqꝫ voluntati creditorum satisfiat,dicitur esse satisfactum.l.fi rẽ.§. omnis.ff.de pigno.actio.sed non sic contingit in restitutis.quia restitutio est in pristinũ statũ repositio.sed illud verbum non debet ita strictè capi:sed largè modo prędicto: & ideo sufficit libera remissio creditorum absqꝫ reali restitutiõe:vt dixi in.d.c.cùm tu. ¶ †In gl.fi.ibi: *primò inflicta pœna &c.* vult ergo gl.ꝙ Iudex debet primò incipere à pœnis illius.c.quia.š.eo.& si nõ proficiunt, debet tunc recurrere ad istam. puto hoc esse æquũ vt incipiat à mitiori pœna.vt dicit gl. in.c.cũ tu.š.eo.Sed tamen puto quòd sit in optione iudicis à qua pœna potius incipiat: quia ex quo varię pœnę in iure statutę sunt potest Iudex imponere illam quæ sibi videt. vt in.c.quoniam frequenter.in fi.š.vt lite nõ contesta.maximè suaderem hodie vt inciperetur ab ista:quia illæ pœnæ parum timent. & carentia sepulturæ contingit post mortẽ. vnde melius est in vita hanc pœnam exercere,& ante tẽpꝰ occurrere &c.vt.š.dixi.Abb.

SVMMARIVM

1 *Fructus rei pignoratæ cõputantur in sortem: nisi creditor habeat in re pignorata directum dominium.4.5.*

2 *Vsuræ nõ debẽt nec possunt exerceri non solũ per singularẽ personã,sed nec per vniuersitatem*

3 *Pignus potest consistere in re propria,respectu iuris quod alius habebat in ea.*

6 *Vsura non committitur si aliquis ponit pecunias in bancho & inde accepit aliquod lucrũ honestũ vel si mutuatarius nõ restituit in termino, & aliquid petitur ab eo ratione intereße.*

7 *Pactum de reuendendo facit præsumi cõtractum vsurarium conuictum cum modicitate pretij, & emptor consueuit vsuras exercere.*

8 *Casus in quibus non committitur vsura vltra sortem accipiendo.*

9 *Prælatus tenetur,si potest acquirere ecclesiæ & non acquirit.*

¶CAP. VIII.

CONquæstus.[b] †Fructꝰ rei pignoratæ computari debẽt in sortem,& excipit vnum casum. Primò Ponit decisam quæstionem.Secundò prouisionem,ibi? *discretioni*. Tertiò exceptionem ibi: *Nisi*. ¶ Casus literalis.Quærebatur quid esset fiẽdum de pignorum fructibus.Consultus Papa respondet quòd fructus pignoris semper computandi sunt in sortẽ:nisi terra ipsa fuerit de feudo monasterij.Bern. ¶ †Nota primò ex tex.iuncta suprascriptione. quòd nedũ singularis persona prohibetur exercere vsuras:sed etiam vniuersitas.Et sic ciuitas nõ potest impune exercere hoc crimẽ:licet non habeat animam:Nã vniuersitas peccare potest de quo dic vt plenè dixi in.c.dilectus.de simonia. ¶ †Secundò not.quòd habens proprietatem rei,potest capere in pignus rẽ cuius vsusfructus pertinet ad aliũ. Quod ergo dicitur quòd in re propria non consistit pignus.l.rem alienam.ff.de pignor. actio .procedit tantùm quando res est omnino sua:secus si alius habet aliquod ius in illa re:tũc respectu illius iuris potest constitui pignus. ¶ †Item ẽ nota quòd creditor habẽs proprietatem rei pignoratæ non tenetur computare fructus in sortem:quasi consolidetur tũc vsusfructus cum proprietate:& est casus valde notabilis. ¶ †In glossa.ij.ibi: *& hoc fauore ecclesiæ.* Idem puto & fortius in laicis: nã magis debet ecclesia abstinere à contractu vsurario q̃ laici.argu.in.c.per tuas.de donatio.simile in.c.super eo.š.eo.Potest ergo quilibet etiam laicus hoc casu licitè nõ computare fructus in sortẽ,[c] ex quo proprietas est sua.quasi cõsolidetur vsusfructus cum proprietate.de quo etiam not.in.c.j .de feud.& facit quod not.glos. in.c.j. š.eo. ¶ In eadem gloss.ibi. *non quasi vsuræ sed quasi intereße.* ¶ †No.glo.singulariter.Sed potest dubitari in quo consistat istud intereße:& do.Pet.de ancha.cõsuluit quòd nõ solum cõsistit in dãno habito:sed etiã in lucro cessante:vt si iste vẽditor erat solitus mercari:vnde si habuisset pretium in termino constituto,fortè lucratus fuisset in mercimonio. [d] Item passus est damnũ in alio:quia ille emptor percepit fructus quos iste percepisset si habuisset rẽ. Idẽ putò in istis viduis quæ solent ponere pecuniam in banchis & aliquod lucrum conse qui[e] ex honesto mercimonio. vt in capitu. per vestras.de dote post diuor. resti. Et istæ rationes concludunt idem esse in mutuante. Vt si debitor non soluit in termino,possit haberi post terminum respectus ad lucrum cessans dummodo sit talis persona quòd verisimiliter iustè fuisset lucratus: & habebit estimare hic Iudex pro hoc adduco text.in fin.de eo quod cer.lo.l.ij.vbi dicitur quod in hoc intereße habebit ratio lucri cessantis. [f] Idem Innocẽ.in.c.sacro.de sen.excõ. Idẽ glos. in.l.curabit.C.de act.empt. facit quod not. in.l.iul.§.offerri.ff.eod.& hoc tene perpetuo menti.vt sic etiam de iure canonico possit peti aliquid vltra sortem ratione intereße non solùm damni contingentis:sed etiam lucri cessantis. ¶ †In eadem gloss. ibi: *si modicum eßet pretium præsumitur contractus in fraudem vsurarum.* not.hanc gloss. singularem. expresè enim sentit quòd pactum de retrouendendo coniunctum cum modicitate pretij .facit contractum præsumi vsurarium. p̃sertim si iste emptor cõsueuit vsuras exercere.de hac materia vide plenè ĩ.c.ad nostrã. de emp.& vend. &.c.illo vos. de pignori. ¶ †Et in fi.gl.hîc gl.excipit sex casus in quibus aliquid licitè recipitur vltra sortẽ.sunt & alij casus.Et septimus casus secundum ordinem materie est in fideiussore qui soluit

Alex.cõs.ccxx.& ccxxj.ñ.lib.Abb. cõs.vñ.&.lx.ñ.lib.

SEBA.SAPI.

d ¶In mercimonio. Vide multa allegata p Alex.in.l.diuortio.in prin. in iñ.char.ff. sol. ma. vide moder. in.l. iñ.§.fi.ff.de eo.qđ cer.lo. Are.in cõs. clviñ.inci.visis diligenter. vbi vult ꝙ etiã ĩteresse lucri cessantis posit peti ab eo qui venit cõtra pactum.

e ¶Lucrũ cõsequi. Adde videdũ Ancha.cõ.xcñ.&.cxlix.Lu.Ro. consil. ccccxñ.Paul. de ca.cõsi.cccIxxxv. in primò impressis.& vide qđ voluit Abb. consil. xxxix.

f ¶Lucri cessantis. Adde videdũ latè Lu.Ro.cõs.cxxxix.& cõsi. clxxxviij.& ibi an pecuniæ depositę pro emendis prædijs computentur inter immobilia.

vſuras creditori, de quo tamen dic vt plenè notat Ioã.and.in regula damnum. de regulis iuris.li.vj.in mercu. Octauus caſus eſt.quãdo emitur annu' reddit' de quo dic vt dixi in.c. in ciuitate.ſ.e.Nonus eſt ratione dubij:vt in d.c.in ciuitate.de quo dic vt ibi dixi.Decim' quando aliquid gratis dat ceſſante praua intentione:vt in .c. dilectus.de ſimo.&.j.q.ij.c. ſicut. Vndecimus.qñ ratione mutui creditor ſubijt laborem:tunc in compenſatione laboris põt fructus non cõputari in ſortẽ,ſecũdũ Hoſti.quod bene not. & remittit ad ſummã eo.tit.§.in aliquo.Duodecimus caſus. quãdo ratione adminiſtrationis tenebatur quis collocare pecuniã in emptione prędiorũ:vt tutor. ſi enim non collocet pecuniã pupilli in prædijs emendis, tenetur ſoluere vſuras, & poterunt peti de iure canonico ratiõe lucri. l.tutor.§.ſi poſt depoſitionẽ.ff. de admi. tut.

9 ¶ †Et nota hoc contra prælatos.nam etiam ipſi tenentur ſi poſſunt acquirere eccleſię & non acquirunt.xij.q.iiij.c. quicunq;. & vide ad prædicta quod no.xiiij.q.iij.in ſumma. & aliũ caſum vide per no.per me in.c. poſt miſerabilem j.eo.

SVMMARIVM.

1 *Hæres vſurarij ſiue filius,ſiue extraneus,tenetur vſuras reſtituere.& ad hoc põt compelli quaſi ex contractu inito cum defuncto. 2.*

3 *Bona vſurariorum non ſunt tacitè obligata creditoribus vſurarij.7.& ideo ſi venerunt in alios quocunque titulo ſingulari non ſubiacent reſtitutioni:niſi ſint empta ex pecunia vſuraria.& tunc diſtinguitur.vt j.nu.8.*

¶ Obligata. Adde Lap.alleg.lxxix. vbi vide de alia.q. hîc non tracta.

4 *Hæres vſurarij poteſt compelli ad reſtituẽdas vſuras,per eaſdem pœnas per quas poterat ipſe vſurarius compelli.*

5 *Reſcriptum impetratum contra aliquem qui tempore datæ erat in humanis, habet vires contra eius hæredem:etiam re integra.*

6 *Hæredes vſurarij tenẽtur ad reſtituendas vſuras pro portionibus hæreditarijs : ſed ſi vnus effectus eſt non ſoluẽdo,alter tenetur inſolidũ.10.*

9 *Opinio communis doctorum ſi eſt falſa,non eſt admittẽda:& cõtra ipſam legitimè pronũtiatur.*

10 *Hæres nõ tenetur vltra vires hæreditarias etiam non confecto inuentario, ad reſtituendas vſuras defuncti.*

11 *Hæres non confecto inuentario non tenetur in foro pœnitentiali.*

12 *Pœnæ in foro animæ non debentur.*

Conſtitutio non continens iniquitatem, & facta ab habente poteſtatem,an ſit obſeruanda in foro animæ?

¶ CAP. IX.

3 IVanos. ¶ †Hęres vſurarij filius vel extraneus,vſuras extortas per defunctũ reſtituere cõpellit. h.d.Cõis diuiſio. Secunda ibi: *Tuæ*. ¶ Caſus literalis. Quæſitũ fuit à Papa q̃d ſit obſeruandũ de filijs vſurariorũ qui eis ſuccedũt in crimine vſurarum: aut etiam de extraneis hæredibus ad quos bona illa peruenirunt. Reſpondet Papa q̃ filij eadem diſtrictione cogẽdi ſunt vſuras reſtituere,qua parentes eorum cogerentur ſi viuerent. & idem eſt faciẽdum de hę

2 redibus extraneis. Bar. ¶ † Nota primò ex tex.q̃ licet defunctus deceſſerit in peccato vſurarum:vt quia non reſtituit,nec mandauit reſtitui vſuras tacitè vel expreſsè,nihilominus hæres eius cõpelli debet ad ipſas vſuras reſtituẽdas & ſic punitur hæres ex delicto defuncti:licet non appareat defunctum non pœnituiſſe.& hoc ideo poteſt intelligi:quia ipſa bona peruenerunt ad hæredẽ: vel quia iſte hæres non cõuenitur pręcisè ex delicto defuncti:ſed ex contractu,vel quaſi geſto cum defuncto. indebitè enim recepit vſuras.de quo dicendum vt in.c.Michael j.eodem.& ſic reſpõ de ad contrarium quod formari poſſet ad notata per me in.c.in

3 literis.ſ.de rapto. ¶ † Nota ſecundò argu.optimum ex tex.quòd bona vſurariorum non ſunt obligata creditoribus pro vſuris reſtituendis.textus em̃ ſe hîc nõ refert ad bona ſeu ad illos ad quos peruenerunt bona.ſed tantùm ad hæredem ipſius defuncti.cùm enim conſultatio fuiſſet facta in genere,videlicet quid de extraneis ad quos bona vſurariorum peruenerunt.Papa in reſponſione ſe aſtrinxit ad hæredes:& ſic illi quibus vel ad quos peruenerunt bona vſarariorum titulo ſingulari non poſſunt conueniri, & compelli ad dimittendum ipſa bona,quod eſt contra gloſ.hîc.

4 & cum ea latius j.ſubijciam. ¶ † Tertiò nota ibi: *ea ſunt diſtrictione cogendi &c.* quòd hæres vſurarij poteſt compelli ad vſuras reſtituendas per pœnas poſitas in conſilio lateran̄ .& per alias, per quas poterit compelli defunctus.Si ergo non reſtituit,poteſt excommunicari nec admittetur ad communionem altaris:nec ad ſe

5 pulturam eccleſiaſticam. ¶ † Et facit iſte text.in arg.quòd per reſcriptum impetratum contra vſurarium poſsit conueniri hęres, etiam reintegra:quod quidam non admittunt. dictum tamen in ſe eſt verum.Et idem in quocunq; alio.vt hæres poſsit conueniri ex reſcripto impetrato contra defunctum,ſi tempore datæ viuebat defunctus.quia cenſetur eadem perſona cum defuncto.in auf. de iureiu.à mori.præſti.xxxv.q.iij.c.contradicimus.§.hac authoritate.de hac tamẽ materia plenè no.in.ſignificaſti.de reſcrip. & in

6 regula is qui.de reg.iur.lib.vj.in mercu. ¶ In gloſſ.fi. † in fi.Ex hac glo.colliguntur duæ concluſiones.Prima eſt,q̃ hęredes vſurarij tenentur ad reſtituendas vſuras non inſolidum,ſed pro hæreditarijs portionibus.vt ſi vnus habuit duas partes hæreditatis, tenetur ad duas partes vſurarum,& alius tenetur ad partem tertiam, & hoc non eſt ſpeciale in hæredibus vſurarij.Sed idem eſt regula riter in quibuſcunq; hæredibus:quia actiones competentes contra defunctum diuisæ ſunt per legem inter hæredes ex hæreditarijs portionibus.l.j.&.ij.C.de hęre.actio.&.l.pacto ſucceſſorum. C.de pact.Secunda concluſio gloſſ.eſt.quòd altero hæredum effecto non ſoluendo,alius poteſt conueniri in totum,quia bona vſurarij ſunt obligata pro vſuris reſtituẽdis.Et ex hoc vltimo poſſet colligi tertia concluſio:ſed hoc vltimum dictum eſſe verum, videretur etiam quod ſi alter hæredum,eſſet ſoluendo,poſſet vnus conueniri inſolidum,inquantum ſufficiunt bona ad eum deuolu

7 ta ſi ageretur hypothecaria. ¶ † Et incipiẽdo ab hoc vltimo ſcias quòd communis opin.antiquorum fuit illa,de qua in iſta gloſſ.vi

a delicet quòd omnia bona vſurariorum ſunt tacitè obligata. a de quo vide gloſſ.in.c.q̃q̃.eodem titu.libro.vj.in verſicu. facultates in fin.Sed moderniores communiter tenuerunt oppoſitum. vt Hoſtien.hîc.& Ioan.an.in.d.c.q̃q̃.dicendo hanc hypothecam nullo iure probari.& Fede.conſilio.xxij.dicens quòd ex quo iſta hypotheca eſt iure expreſſa,non debet per docto.interpretatiuè induci.&.c.cùm tu.ſ.eo.nõ loquitur generaliter de omnibus.ſed de bonis emptis ex pecunia vſuraria.nec etiã ibi probatur .vt ibi dixi.quòd illa bona ſint obligata.licet empta de pecunia fenebri, ſed quod poſſunt vendi.& ideo hîc not . dicit Hoſti.quòd ille ad quem bona vſurariorum peruenerũt titulo ſingulari ſiue ex cauſa lucratiua,ſiue eſt cauſa oneroſa,nõ poteſt moleſtari ſuper illis bonis,etiam pro vſuris reſtituendis.argu.in.l.eris alieni.C.de do-

8 na.aliâs multi illaquearentur. ¶ † Sed in bonis emptis ex pecunia vſuraria poteſt procedere illa diſtinctio,an ex cauſa lucratiua vel ne : vt ibi not. Et hæc opin.vt domi.Anto.refert,fuit aliâs in facto ſeruata : nec curandum de communi opin.antiquorum , ex

9 quo iure non probatur. ¶ † No.bene hoc dictum quòd licitè iudicatur contra communem opin.doct.& etiam gloſſ.quando illa

opi.iure

a opin.iure non probatur[a].& ita dicit singulariter Ioan.and.in.d.c. j.de consti.quòd vbi communis opin.est euidenter falsa,non tenetur illam Iudex sequi.& quòd Iudex acutissimi ingenij debet hoc existimare.pro hoc facit.c.j.C.de ve.iu.enu.Et hodie pōt dici quòd ista sit communis opin.cùm omnes sequentes eā teneant. Et ex prædictis potest inferri.quòd prima conclusio glos.sit vera:vt teneantur pro hæreditarijs portionibus:& secunda conclusio sit falsa,tanq̄ fundata super opinione dānata.Si enim bona nō sunt obligata,ergo alius hæres non tenetur insolidum altero effecto non soluendo.¶ †Doct.tamen communiter tenent illam cōclusionem:quæ vt dicit do.Anto.& bene posset practicari fauore animæ[b] vt sic liberetur facilius anima defuncti exitegra satisfactione.vnde iuris rigore non videtur conclusio vera.vnde & Io. cal.dicit q̄ si diuisio fuisset facta inter hęredes,tunc alter nō conueniretur insolidum:puta quia creditores receperunt portionem illius extra iudiciū vel conuenerūt eum super parte sua tantùm.

¶ †Extra glos.quęro quid si bona defuncti non sufficiunt ad vsuras restituendas:nunquid hæres teneatur de suo[c]?Host.hîc quòd fic.si non confecit inuentarium.l.scimus.C.de iure deli.Sed ipsemet Host.in summa hanc suam opi.in pluribus locis positam modificat,& restringit ad forum contentiosum notabiliter,concludes quòd in foro animæ non tenetur[d] hæres licet inuentarium non confecerit,vltra vires hęreditarias.& hoc in summa in tit.de testa.in.§.pe.versi.quid si non sufficit & sequitur Ioā. and. in.c.ij. eod.titu.lib.vj.in nouel.Fed.tamen(vt ego dixi in.c.in literis.s̄.de rap.)tenuit etiam quòd in foro iudiciali hæredes vsurarij non tenentur vltra vires hæreditarias,etiam si non confecerint inuentarium:quia tenentur ex delicto defuncti:& hoc casu ius canonicū non astringit vltra vires hæreditarias: vt dixi in.d.c.in literis.& dic vt ibi.Sed aduerte.quòd si nos tenemus hæredem conueniri præcisè ex delicto defuncti,nō posset procedere opi.Fede. quam ponit Io.and.& sequitur in.d.c.ij.Sed si tenemus hæredem conueniri ex condictione indebiti:& sic potius ex quasi contractu: vt not.glos.in.c.Michael j̄.eo.non video quòd opin.Fed.possit procedere.tamen illud teneo,& dico valde notādum,quòd nullo casu i foro animæ tenetur hæres vltra vires hęreditarias.ratio.quia lex inducens oppositum est fundata super præsumptione: quia præsumit plus fuisse in hęreditate,sed in foro animę de omnibus creditur confitenti:& ex quo cessat ratio legis,debet cessare ipsa lex.& pro hoc.c.significasti.ij.de homicidio.& quod not. Innoc. in.c.quia plerique.in fi.de immu.eccle.¶ †Item quia in foro animæ[e] non habet locum solutio pœnæ:sed satis est satisfacere vt dicit glo.fingu.xij.q.ij.c.fraternitas.& sequitur Fede.& Ioan.and. vbi suprà.quòd lex condita ab habente potestatem non continens manifestam iniquitatem debet seruari etiam in foro animæ debet intelligi quando non cessat ratio legis in foro animæ,seu eadem est ratio in vtroq̄ foro:aliâs secus.vt in ca.tua.de spon.Et hoc bene notabis.

✠ SVMMARIVM. ✠

1 *Vendens rem pro maiori pretio,eo quia solutionem differt vsurarius est*
Vsurarius est qui mutuat eā mente vt inde aliquod lucrum habeat. 3.
2 *Vsurarius est ille cui debitor liberè aliquid vltra sortem dedit si ipse habeat mentem deprauatam: vel non fuisset aliâs mutuaturus, nisi speraßet aliquid consequi.& tenetur restituere.5.in vltroque foro.6.*
Vsurarius debet restituere vsuras,licet creditores remiserint: quādo ipse habeat mentem corruptam omnino nolle ipsas restituere.
4 *Vsura committitur,etiam si quid modicum vltra sortem recipiatur.*
7 *Vsurarius est ille qui prorogat terminum debitori aliquo accepto.*
8 *Obligatio antidoralis si committitur in pactum non inducitur vsura: verbi gratia mutuo tibi decem cum pacto quòd alia vice tu mutues mihi decem.*

¶CAP. X.

1 Consuluit.¶ †Mutuans ea mente: vt vltra sortem aliquid recipiat tenetur in foro animæ ad illud restituendum si ex hoc aliquid consequutus est Idem in non dante parabolam iuramenti,nisi aliquid inde recipiat: & idē in vendente rem plus quàm valeat.quia differt solutionem.hoc dicit.In prima ponitur consultatio tria continens.In secunda simul ad omnia respondet.ibi. *Verum*. ¶ Casus literalis.Tres quæstiones hîc formantur.Prima est talis. Aliquis mutuat pecuniam sine aliquo pacto vel conuentione:eo tamen animo vt aliquid vltra sortem accipiat. quæritur an talis saltem in iudicio animę vsurarius sit censendus.Secunda quæstio est. Aliquis mutuauit pecuniam ad certum terminum:termino adueniente creditor non vult dare parabolam donec aliquod emolumentum percipiat,non tamen aliquid petit vel exigit à debitore:quęritur vtrùm iste eodē crimine cum primo inuoluatur.Tertia quæstio est. Aliquis negotiator vendit merces suas longè maiori pretio vt alio tempore pretium persoluatur,quàm si incontinenti pretium persolueretur:quæritur de isto: an pœna simili debeat condemnari?Ad hoc respondet Papa quód ex euangelio Luce colligitur, quid in his casibus sit tenendum in quo dicitur.Mutuum dantes nihil inde sperantes. homines isti pro intentione lucri quàm habent, cùm omnis vsura & superabundantia prohibeatur in lege, iudicandi sunt malè agere:& ideo in animarum iudicio efficaciter sunt inducendi vt taliter acce
2 pta restituant.Ber.¶ †Not.primò singu.ex tex.quòd libera donatio creditoris occasione mutui non prodest ipsi creditori habenti intentionem deprauatam:vt quia aliâs non fuisset mutuatur[g],nisi speraßet inde aliquid consequi.Et singu.facit iste tex.quòd remissio vsurarum etiam liberaliter facta ab eo qui soluit non prodest ipsi vsurario habenti mentem corruptam,& propositum non restituendi remissione non facta:quod est contra glos.in regula peccatum de reg.iur.libr. vj.& contra Fede.vt saltem tempore pœnitentię habeat hoc propositum.de quo dic vt
3 dixi.in.c.cùm tu.s̄.eodem.¶ †Secundo not. quòd omnis spes consequendi aliquod lucrum ex mutuo est damnata:intellige tamen c prout not. in glos. in verficu. *sperantes*.
4 ¶ †Item not.quòd omnis superabundātia est prohibita ergo quantuncunq̄ modicum sit & qualecunq̄ sit quod datur occasione d mutui,semper inducitur vsura & tenetur ad restitutionē pro hoc.xiiij.*q*.iij.in.c.j.ij.&.iij.
5 etiam si sint munuscula vt ibi dicitur.¶ †Vl e timò no. quòd in foro animę omnes isti de quibus in text.sunt inducendi efficaciter ad restitutionem:& not.ver. *efficaciter*. quia cum effectu debet esse illa inductio debent ergo effectualiter & realiter restituere,si volunt consulere animabus eorum.Et per hūc text.in fi.qui refertur ad omnia precedentia dico hîc esse casum apertum pro opin.Innocen.Hostiē. quàm sequuntur communiter doct.quòd adeptus lucrum ex mutuo, intentione tamen deprauata tenetur restituere in foro animę,nec sufficit agere solam pœnitētiam:licet aliud in simonia mentali:vt in.c.si de simo. & rationem diuersitatis ibi dixi.
6 ¶ †An autem in foro contentioso talis teneatur?ista litera videtur velle q̄ nō.pro hoc videtur glo.vlti.quæ dicit q̄ tanquā vsurarij

✠SEBA.SAPI.
a ¶ Nō ꝓbatur. vide Dec.in consi. lxxxij.in vlti.col. ver.non obstat si dicatur.Iaſ.ī.l.vt vim.col.pe.ff.de iust.& iu.Fel.in.c. j.col.pe.s̄. de constitu.

b ¶ Fauore animę. Intelligo istud dictū, q̄n vsurarius mandauit vsuras restitui in morte. quo casu hęres nō satisfaciendo facit præiudiciū defuncto.qui ī vno fuit negligens in restituendo:vt.s̄. de rapto.ī.c.literis.per Abb.in nu.2.& in nu.4.Si verò non mandauit restitui, tūc cùm decesserit in peccato mortali:non est amplius sperandum de salute sua vt.s̄. eo.c. quia ex omnibus. per Abb. ibi. in ver.ex p̄dictis. & eo casu quo tenet hæres: licet defunctus non mādauerit, non est vt exoneret cōsciētiā defuncti:sed qa cēsetur obligat⁹ ex cōtractu.vt. s̄. nu.1. no.quo casu nō tenetur nisi pro rata sua vt.l.j.& n̄.C. de hęre. act.& ista distinctio est vera sicut de⁹ est in cœlis. Tene mēti. Aeneas de falco.

✠SEBA.SAPI.
c ¶De suo.de isto articulo vide latissimè per Areti.& Moder.in rub. ff. de acquir.hæredi.

d ¶Nō tenet.Adde Anc.cōs.ccccxxx.

✠SEBA.SAPI.
e ¶In foro animæ. Vide Fel.in.c. canonū statuta. col. xn̄.ver.tertius casus.s̄. de constitu.

ísti tales non sunt puniendi: & hoc ideo. quia ex forma non apparet contractus vsurarius, nec interuenit aliqua pactio vel exactio. & hoc indubitatum, vbi iste creditor negat habuisse intentionẽ corruptam, sed si confiteretur: tunc dicit Host. quòd si petitio emanauit, vt cogeretur tanq̃ reus vsurarius, esset absoluendus propter ineptam petitionẽ. nisi aliud diceremus fauore animæ. & hoc plus placet: nam ideo iste tex. dicit de iudicio animæ: qa in foro contentioso non iudicamus de occultis: sed vbi habetur confessio, factũ est notorium. & tex. damnauit nõ solùm pactum sed spem. vt in litera. sed si iste negaret, tunc clarum est q̃ sequi debeat absolutio, si tamen fuisset petitũ, vt condẽnaretur quasi vsurarius: tunc in dubio est condemnatus, ex quo apparet de intentione. & idem dicendũ in alijs duobus articulis. de quibus in text.

7 ¶ Quæro. † quid intendat litera, dũ dicit q̃ creditor nolebat dare parabolam iuramẽto &c. Solu. quandocunq̃ contingit q̃ debitor iurat restituere mutuũ intra mensem, & adueniente termino non valens commodè soluere, rogat creditorem vt differat terminũ: ille malitiosè non vult ꝓrogare: vt prius aliquod lucrũ inde recipiat: ex lucro percepto prorogare terminum. iste talis tenet. videtur enim percipere lucrũ pro termino prorogato. ¶ In gl. in ver. *sperantes*. in fi. no. sing. glo. nam tenendo contrarium multi illaquearent

8 ¶ † An autẽ debitum naturale possit licitè deduci in obligationem ciuilem: vt puta mutuo tibi. x. volo deducere in pactum vt tenearis alia vice mihi mutuare alia. x. Dosto. tenent q̃ non. [a] quia non sequor lucrum. nam ex illa obligatione naturali non poteram te compellere. secus vbi intercedit obligatio ciuilis. & de hoc. xiiij. q. iij. c. j. in fi.

a

SVMMARIVM.

1 *Vsurarij manifesti à quibus repetuntur vsuræ, nõ possunt appellare, quando appellatio est friuola vel contra ius. 2.*

2 *Appellare non possunt manifesti criminosi: quãdo scilicet appellatio est friuola.*

¶ CAP. XI.

QVàm pernicio-

sum. ¶ † Manifest⁹ vsurari⁹ appellans ad subterfugiẽdum restitutionem, audiendus nõ est. h. d. Cõmunis diuisio. Secunda ibi: *Mandamus*. ¶ Casus literalis. Aliqui sunt manifesti vsurarij. quorum quidam publicè renuntiauerunt vsuris. cum isti vsurarij manifesti conueniebantur super vsuris, appellabant. Quæritur an appellationib⁹ ipsorum sit deferendum. Mandat Papa prælatis quatenus manifestos vsurarios & præcipuè illos quos constiterit publicè renũtiasse vsuris: cũ quis eos conuenerit, non permittant appellationis beneficio se tueri. Ber. ¶ † Not. j. ex text. casum in quo denegatur appellatio. & dicũt quidam hoc esse speciale in odium vsurę. nã & raptori non est interdicẽdum appellationis remedium. argu. in. c. in literis. de restitu. spo. Sed communiter tenetur vt in hoc nulla sit differentia. nam text. non ponit aliquam specialitatem in vsurario: loquitur enim in manifesto: sed quilibet criminosus manifestus non auditur appellans: vt in. c. cùm sit romana. de appel. & idem in raptore manifesto vt ibi. Et intellige tex. quando appellatio est manifestè friuola. vt quia dicit se non vsurarium, vbi manifestè constat de contrario. vel appellat ne cogatur ad restitutionem quod est contra iuris pręceptum secus dic quando appellatio possit esse iusta. vt quia conuenitur sub vno, & condemnatur ab alio. nam hoc casu non sequitur erat vsurarius manifestus: ergo extorsit vsuras ab isto. Item vbi voluit reprobare testes, & non fuit admissus. Et idem est vbicunq̃ grauetur. nam grauato quantumcunq̃ criminoso non denegatur appellatio. sicut nec alia defensio. vt in. c. inter. de excess. pręla. & in c. vt debitus de appel. quod etiam sensit glo. hîc.

¶ Not. vnũ effectũ obligationis antidoralis: quia si antidora deducãtur in pactũ, nõ cõmittit vsura de cui⁹ veritate vide latè hîc p̃ do. Lau. de rodulpho. de flo. ĩ sua no. repe. in. j. col. & ad hoc vide qd̃ not. gl. in ver. onera, de vsu. quod est not. ad materiã. l. ex hoc iure. ff. de iust. & iure.

7

SEBA. SAPI.

b ¶ Repeti vsuræ. Vide Card. flo. in clem. j. q. xviij. de vsur. Pau. de ca. & Alex. ĩ. l. si nõ sortem. in prin. ff. de cõdi. inde. & Ale. remissiuè in cõsil. ix. in. iiij. vol. & in cõsi. xcj, col. ij, ĩ ij. vo. & Ias. in. l. quoties. co. ij. C. de iudi. Lãfrã. de oria. in cle. dispendiosam, col. v. in vers. punctus quæstionis, de iudi.

8

c ¶ Modo potest. Adde q̃ cũ vsura petit tanq̃ interesse. q̃ illa põt peti corã iudice seculari. vt voluit Lappus alleg. lv.

d ¶ In mercimonijs. Sed vtrũ iudæi possint exercere vsuras, & facere societatem inter se de faciendis vsuris. vide Ioan. de imo. in. vj. cõsi. & vtrũ si accidat casus aduersus excusetur socius. vide ibi. And. barb.

1

SVMMARIVM.

1 *Iudæi coguntur restituere vsuras coactione causatiua videlicet quia priuantur mercimonijs & communione fidelium.*

2 *Vsuræ possunt repeti coram iudice seculari, vel ecclesiastico ad libitum.*

Vsura tunc cognoscitur in foro ecclesiastico: quando dubitatur an sit vsura vel non.

3 *Iudei & christiani, an licitè conuersantur in mercimonijs, dummodo non sit nimia familiaritas inter eos?*

4 *Iudæi excommunicantur indirectè inquantum priuantur communione Christianorum.*

5 *Vsuram exercere cum hostibus est prohibitum.*

6 *Iudæi possunt compelli in vtroque foro restituere vsuras.*

7 *Iudæi committentes contra eorum legem in mortalibus subiacent iudici ecclesiastico.*

¶ CAP. XII.

1 POst miserabilem. ¶ † Per subtractionem communionis christianorum per principes seculares cogendi sunt iudei ad vsuras restituendas. hoc dicit. Ponit duplicem prouisionem contra iudęos vsurarios. Secunda ibi: *donec*. ¶ Casus literalis. Quærebatur qualiter iudei conpellendi sint ad vsuras restituendas vel remittendas. pręcipit Papa iudęos compelli ad remittendas vsuras christianis per principes & potestates seculares. & donec eis remiserint vel restituerint, ab vniuersis fidelibus & mercimonijs & alijs iubet papa per excommunicationem omnem communionem eis donegari. Bern. ¶ † Nota primò. tex. fingu. & apertum in argu. quòd coram iudice seculari possunt repeti vsuræ. seu agi ad remissionem vsurarum promissarum. nam sicut Iudæi possunt compelli per potestatem seu principem secularem, ita & christiani. Est ergo istud crimen mixtum, seu mixti fori. vt possit fieri restitutio seu appetitio tam in foro seculari quàm ecclesiastico. & hoc vbi non dubitatur contractum vsurarium esse. si autem dubitaretur cognitio pertineret ad forum ecclesiasticum vt plenè not. in. c. cùm sit generale. de fo. compe. & c. si Iudex laicus. de sen. excom. lib. vj. & in. l. titia. ff. sol. ma. Et tene mẽti in hoc istum tex.

2

quia multi tenuerunt quòd Iudex secularis nullo modo post [c] se intromittere de vsuris. vt plenè dixi in. d. c. cùm sit generale. & vi de gl. in cle. dispendiosam. de iudi. ¶ † Secundò not. arg. à contrario. q̃ christiani non peccant communicantes iudæis in mercimonijs [d]. nam in pœnam interdicitur eis communio. vt hîc. ergo regulariter non est interdicta: sed nimia familiaritas & conuersatio bene interdicitur. xxviij. qõ. j. c. fæpe. & c. nullus. & s̃. de iudę. in. c. ad hæc. cum si. ¶ † Item not. q̃ in crimine vsurarum ecclesia potest indirectè excommunicare iudæos, interdicendo eis communionem christianorum. ¶ † Vltimò potest intelligi q̃ iudæi peccant exercendo vsuras etiam contra christianos. ipsi tamẽ putant oppositum. per id quod habetur deutero. xviij. c. fratri tuo non feneraberis &c. quia dicunt q̃ contra gentes alterius fidei liceat feneràri. Ad idem tex. opti. in. c. ab illo. xiiij. q. iiij. vbi dicitur q̃

contra

contra hoſtem poſſumus licitè exercere vſurã:cũ licite poſſumus aduerſus eos gladio militare,& bona eorum occupare.fortius licet exercere vſurã contra eos.Et eſt caſus in quo vſura nõ eſt peccatũ: &eſt addẽdus iſte caſus ad alios quos dixi in.c.cõqueſtus.s.eo.ſed certè iudei ex hoc non excuſant à peccato excercẽdo vſuras contra chriſtianos.primò per id quod habetur deutero.xxviij. c.alienigena fenerabitur tibi:tu autẽ nulli.Itẽ in pſal.ge-
a neraliter dicit.q̃ ille habitabit in regno dei [a] q̃ pecuniã ſuã nõ dederit ad vſurã:& ſic lex antiqua indiſtinctè p̃hibet vſurã.Nõ obſtat prima authoritas.quia illa nõ facit niſi per contrariũ ſenſum.& arg.à cõtrario nõ valet: vbi cõtrariũ eſt alibi exp̃ſſum.vt in.c.à nobis.ij.de ſent. excõ.Nec.ob ſecundũ qd̃ dicitur de hoſte: qa chriſtiani nõ ſunt hoſtes iudeis:imò eos tolerãt ex humanitate vt in.c.& ſi iudeos.de iude.Itẽ iudei ptãtẽ indicendi bellũ nõ habẽt ergo cõcludit iudeos peccare exercẽdo vſuras
b cõtra chriſtianos, [b] & quòd poſſunt ab hoc crimine cõ
6 peſci.¶ †In gl.j.in fi.Et licet iudei in tẽporalib9 ſubſint principi ſeculari,non tamen intelligas q̃ eccleſia nõ poſſit eos cõpellere ad vſuras reſtituendas.nã cùm hoc crimen ſit eccleſiaſticũ & vt iudei peccant cõtra legẽ eorũ & cõtra naturã exercẽdo vſuras , licite poſſunt cõpelli per iudicẽ eccleſiaſticũ.vt not.Inn.in .c. quod ſuper his. de voto.Pro hoc facit iſte text.in fin.vbi eccleſia interdicit eis cõmunionẽ chriſtianorũ.Nec ob.ſi dicat ,quare Papa mãdat eos cõpelli per iudicẽ ſeculare,ſi ipſe poteſt?Reſpõdeo quòd facilius poſſunt compelli per ſeculare habẽtẽ homines armatos:nã eccleſia nõ habet arma & de iuriſdictiõe ſpirituali parũ curãt iudæi.ideo vt facilius coganẽ habeẽ recurſus ad principẽ ſeculare. Simile in.c.poſtulaſti.& quod ibi dixi.s.de iudæis . & quod dicã in fine.¶ In gl.fin.ibi. *pœna corporali puniantur.* ſed hoc facit cõtra id quod dixi in præce.gl.nam ſi poſſunt corporaliter puniri per eccleſiã,quare Papa mãdat eos cõpelli per ſeculare ptãtẽ.Sed poteſt rñderi quòd eccleſia hoc facit vbi habet iuriſdictionẽ tẽporalẽ , licet vbi habet ſpiritualẽ poſsit idẽ facere inſpectãtibus ad forũ ſuũ inuocato auxilio brachij ſecularis.Itẽ hîc non negat quin eccleſiaſticus poſsit.nã hoc crimẽ eſt mixti fori:vt
7 s.dixi.¶ †Et in fi.gl.Not.bñ gl.quòd iudæus ratiõe delicti ſortitur forũ eccleſiaſticũ & intellige de delictis cõtra legẽ eorũ in moralibus:vt ſicut chriſtiani ſortiũtur forũ eccleſiaſticũ ſi delinquunt cõtra legẽ diuinã,vt cõtra iuramẽtũ,vel quid ſimile.ita iudæi.nã nõ debẽt ipſi gaudere maiori prerogatiua.nã(vt dicit in euangelio) vnũ debet eſſe ouile,& vnus paſtor.Itẽ qñ iudæi & alij infideles peccãt cõtra naturam.nam ſicut deus tales pu-
c niuit,Genẽ.vij.ita & eius vicarius poteſt eos punire [c].vt not.Inno.in.c.ſuper.de voto.inquãtũ gloſſ.dicit, quòd ratione delicti ſortiuntur forum : idem dic ſecundùm Hoſt.ratione rei,vel contractus,vel domicilij.cùm iſta equiparentur :vt.s.de foro competen.c.fina.quod tenementi.

✠ SVMMARIVM. ✠

1 *Iuramentum de non repetendis vſuris non efficit quin vſurarius poſsit compelli ipſas reſtituere.*
2 *Iuramentum de non repetendis vſuris non inducit liberam remiſsionem vſurarum.*
3 *Vſurarius poteſt compelli non ſolum vſuras exactas reſtituere ſed exigendas exigere.*
4 *Iudex poteſt ſuum officium nobile impartiri ad vtilitatem priuatam vbi vertitur periculum animarum.*
5 *Iurans non repetere vſuras poteſt abſolui à iuramẽto,& ipſas poſtea repetere.*
6 *Denuntiatio euangelica non poteſt per iuramentum remitti.*

¶ CAP. XIII.

IVas.¶ †Vſurarius qui fecit debito
1 tẽ iurare de ſoluẽdis vel de non repetẽdis vſuris,eccleſiaſtica cenſura cõpellitur ab exactiõe deſiſtere , & exactas reſtituere.h.d.vel aliter & ſic.Nõ obſtante iuramẽto de non repetendis vſuris per debitorẽ præſtito:poteſt Iudex ex officio ſuo vſurariũ ad reſtituendas vſuras cõpellere.hoc dicit.Cõmunis diuiſio.Secũda ibi:Nos.¶ Caſus literalis.Quidã vſurarij faciũt iurare illos quibus mutuant pecuniã quòd vſuras nõ repetent ab eis,& ſuper ſolutis nullã mouebunt quæſtionẽ.Quę ſitũ fuit à Papa qd ſuper hoc fit agẽdũ. Reſpõdet Papa Epiſcopo dioceſano vt vſurarios ipſos monitiõe præmiſſa per cen.ec.app.re.cõpellat ante ſolutionẽ vſurarũ deſiſtere ab earum exactione, vel reſtituere ipſas poſtq̃ fuerint perſolutæ:ne de dolo ſuo & fraude videant cõ-
2 modũ reportare.Ber.¶ †Nota primò ex tex.quòd iuramẽtũ præſtitũ de vſuris nõ repetẽdis nõ inducit liberã remiſsionẽ vſurarũ.imò vſuræ videnẽ magis extortæ.cùm iuramẽtũ non præſumat interuenire ex libero
3 cõſenſu iurãtis vt in.c.ſuper hoc.de renuntia ¶ †Nota ſecundò.iudicẽ poſſe ex ſuo officio ſupplere nedũ poſt vſuras ſolutas,vt earũ fiat reſtitutio : ſed etiã ante ſolu
d tionẽ, [d] vt earũ nulla fiat exactio.põt em̃ Iudex præuenire ante cõſummationẽ peccati,cũ iudex videt aliquẽ in prẽcipitio peccãdi.de quo vide bo.gl.ĩ.c.ex literis.s.
4 de ſpõ.¶ †Itẽ no.caſum.in quo Iudex ſupplet ad cõmodũ priuatarũ perſonarũ,cùm mãdat vſuras reſtitui:ſed hoc facit potius ꝓpter vtilitatẽ publicã & animarũ,vt b obuiet periculis & peccatis.aliâs nõ faceret.vt not.in.c. ad noſtrã.s.de iureiur.& in.l.j.§.hoc aũt iudicium.ff.de
5 dã.infect.¶ †In gloſ.j.ibi. *relaxato prius iuramento.* Iſta ſuppletio ad literã eſt poti9 quędã extortio.nam ſi hoc c eſſet neceſſariũ,Papa dixiſſet in tex.ar.c.ad audiẽtiã .de deci.Et ideo dic melius.q̃ aut Iudex ꝓcedit ex officio nõ implorato per iſtũ iurãtẽ,& tũc nõ eſt opus hãc abſolutionẽ facere.qa in nullo venit iſte cõtra iuramentũ. d quia iurauit nõ repetere.nõ aũt iurauit vſuras nõ recipere ſi redderent:& in hoc caſu propriè loquit iſte tex. Aut iſtemet qui iurauit intẽdit repetere.& tũc ꝓcedit quod dicit gl.vt prius petat relaxatio iuramenti:vt in.c. j.de iureiur.Et no.gl.q̃ iurãs nõ repetere,põt petere ab ſolutionẽ,licet abſolutio ordinet ad finẽ repetendi : & hoc ideo:qa primũ factũ eſt dãnatũ.& ideo reſtringen-
6 dũ ad terminos tantũ.¶ †Et in fi.gl.Sed quęro quid ſi iurauit non denũtiare?dic q̃ nõ valet iuramẽtũ:quia nõ potuit ſe obligare cõtra bonũ charitatis,diſpoſitionem euãgelicã ſi peccauerit &c.fundat enim ſe denuntiãs ſuper peccato creditoris & ſalute anime illi9,& nõ ſup ꝓ prio cõmodo.de quo vide qd̃ no.in.c.ad noſtrã.ij. &.c. quẽadmodũ.de iureiu.teneas bñ mẽti.Et de materia petẽdi hãc ſolutionẽ dixi plenè ĩ.c.j.&.c.debitores.de iure.

✠ SVMMARIVM. ✠

1 *Vſurarius non poteſt repetere vſuras quas alius ſibi extorſit niſi ipſe reſtituat quas alij extorſit.*
2 *Auxilium legis non debet quis inuocare ſi in legem committit. vide plenẽ j.nu.5.*
3 *Vſurarius non repellitur à limine iudicij exercẽdo actiones quæ ſibi competunt.*
4 *Vſurarius poteſt ab alio vſurario excipere nedum de vſuris extortis de ſe,ſed à quibuſcunque alijs.*
6 *Fruſtra:Iſta dictio quid importet.*
7 *Exceptio criminis an habeat obſtare proſequenti ius propriũ?*
8 *Contra vſurarium non poſsunt excipere conuenti ab eo quòd non reſtituerit vſuras.*
9 *Exceptio quam vnus vſurarius opponit contra alium eſt dilatoria,& ante litem conteſtatam opponenda:& intra octo dies probanda.*

✠SEBA. SAPI.
a ¶In regno.dei.De iſtis vide latè etiã copioſè ꝓ Io.bap. de ſancto ſeuerino in repe. l. cunctos populos . C . de ſum.trini . & fide chatho.& ibi nun quid liceat retinere iudæos mutuantes ſub vſuris . de quo etiã ꝓ Iaſ.ibi.
¶Chriſtianos. Add de quòd idem tenet Io.de Imo.cõſi.vj.Alexã. conſi. lxxx.iĩj.lib.
¶Punire . Adde Pe.de ancha.conſ. xiiĩj.Oldr. conſil. vltimò.
¶Ante ſolutionẽ. Adde q̃ ante receptionem vſurarũ nõ poteſt dici vſurarius.vt dicit Ludo. Ro. conſil.cc-xxxviĩj.

¶ CAP. XIIII.

1 QVia frustra. ¶ † Non audiť vsurarius repetens vsuras, nisi priº restituat ex ortas per se. h. d. Ponit statutũ cuiº causam prẽmittit ibi: *Statuimus*. ¶ Casus literalis. Quia frustra legis auxilium implorat qui committit in legem. statuit Papa vt si aliquis vsurariº literas impetrauerit super restituendis sibi vsuris, vel fructibus cõputãdis in sortem authoritate illarum literarũ nullatenº audiať, nisi prius restituerit vsuras quas ab alijs noscitur extorsisse. Ber.

2 ¶ † Not. primò principiũ tex. quod solet quotidie alle-

a gari: ꝙ nõ est dignus auxilio [a] legis qui cõmittit in legẽ. facit qđ not. in. c. ij. de consti. &. c. cùm oẽs. eo. tit. patere

3 legem quam ipse tuleris. ¶ † Secundò nota quòd nec repetens vsuras nec petẽs cõputari fructus in sortem audi-

b ri debet, nisi prius restituat [b] ipse vsuras quas ab alijs extorsit. Et ex hoc põt colligi arg. qđ ab alijs ciuilibº actionibus vsurarius nõ repellit antè q̃ restituat vsuras: arguẽdo per locũ à speciali. nam speciale est cũ repetit vsuras, vt nõ audiatur nisi restituat per se extortas: ergo in alijs actionibus audiri debet hac exceptione non obstante.

4 ¶ † Vltimò no. ibi: *alijs &c.* quòd vsurarius ab alio vsurario põt excipere nedũ de vsuris extortis à se, sed à quibuscunq; alijs. & sic audiť allegans de iure tertij. & hoc fit in odiũ vsurarij, vt prius sit purgatum crimen quàm alium de ipso arguat. ¶ Sed dubium est quid fiet cũ vsurario excipiẽte contra vsurarũ. non procedit in causa, remanebit ne peccatũ primi vsurarij impunitũ? nã ex hoc iste vsurarius prius cõuentus reportabit commodum. & sic vterq; retinebit vsuras. qđ videtur absurdum. Sol. doc. intelligunt mirabiliter hunc tex. ꝙ Iudex ex officio suo repulso actore cõpellet conuentũ ad restituẽdas vsuras non isti actori: sed illis qui debent recipere vsuras ab illo actore: & iste actor tenebitur postea hoc habere ratum. cũ negotiũ suũ vtiliter gestum sit. l. si pupilli. ff. de nego. gest. facit qđ no. in. c. intelleximus. de adulte. & facta integra restitutiõe audietur actor. In istis enim mul-

5 tum exuberat officium iudicis. arg. ſ. c. proxi. ¶ † In glo. prima in fin. de hac materia vide qđ no. Inn. in. c. intelleximus. de adul. & Cy. in. l. ij. C. q̃ sit lon. cõsue. vltra mediũ. Hosti. hîc sequit gl. dũmodo iste nõ peccauerit erga fidem. ad hoc j. de reg. iur. c. defleat peccator. &. ij. q. vij. c. nõ potest. Vin. in. c. fi. de immu. eccle. dicit. ꝙ aut quis deliquit contra legem generalem, & generaliter perdit auxiliũ legis: aut contra legẽ specialẽ, & non perdit beneficiũ aliarũ legum. nisi vbi iure cauetur. arg. in aut. qua in prouĩcia. C. vbi de cri. agi oportet. Et in veritate hęc via brocardica est. Vnde nõ põt dari inuariabilis doctrina: sed secũdũ casus contingentiã & qualitatẽ iudicandũ est: satis tn̄ põt teneri pro quadã regula generali cõclusio gl. cũ dictis doc. præcedẽtiũ. Et ad. l. auxiliũ. alleg. pro contrario. Dic ꝙ non est propriè delictũ qđ facit perdere illud beneficiũ: sed qa in delicto cessat ratio beneficij concessi. nã cõceditur beneficiũ restitutionis minori læso ob suã facilitatẽ: q̃ ratio cessat in delicto, cũ delictũ non sit sine dolo. Non ob. c. dilectis filijs. de appel. qa ibi ideo auditur appellans qui non detulit appellationi aduersarij. qa suę appellationi fuit delatũ per iudicẽ, vnde posito ꝙ sit frustratoria, tn̄ propter delationẽ deuoluit causa ad superiorẽ. vt in. c. cũ appellationib⁹. de ap. li. vj. Non ob. l. filio patroni. §. j. vbi dicit ꝙ si patronus ducit libertam ignominiosam in vxorẽ, perdit beneficiũ alterius legis, qua cauet vt patrono viuo non possit liberta diuertere ab eo, loquit enim in odiũ patroni contrahentis cũ ignominiosa: vel illud est propter coniunctionem & connexitatem quam habet cum facto principali. ¶ In glo. in versi. *restituerit.* ibi: *restituere saltem pauperibus si nullus appareat.* hoc intellige verum quando nescitur vbi sit cui fienda est restitutio: si autem esset absens, & de proximo venturus, tunc de pecunia illa debet consignari & deponi. argu. in. l. acceptam. C. de vsuris. ¶ In ea. gl. ibi. *si vsurarius impetrator appellat.* secus ergo sentit gl. si aduersarius appellat. Et põt esse ratio diuersitatis. qa cõtra impetrãtẽ est præsumptio ꝙ vsuras extorsit. ideo nõ audiť interim volẽs vsuras ab alio repetere: sed qn̄ alius appellauit, est p̃sumptio pro eo ꝙ habeat iusta causam. Nec ob. si dicať appellatiõe pẽdẽte nihil innouandũ: qa illud verũ in præiudiciũ partiũ. sed ista est causa separata. & hoc dictũ gl. est satis æquũ. licet nõ iure probeť. ¶ † Et in fi. gl. No. fi. gl. iũcto tex. ꝙ verb. fru-

6 c stra: qn̄q; referť ad id qđ tenet, sed elidiť p exceptionẽ. [c] & solet ad materiã facere. l. pẽ. §. ad crimẽ. ff. de pub. iud. vbi diciť ꝙ in criminali causa frustra interuenit procurator, quasi per hoc verbũ necessariò nõ cõcludať processum esse nullũ: sic hîc per hoc verbũ nõ ĩducit nullitas literarũ. sed in effectu respõde vt dixi in. c. veniẽs. de

7 accu. ¶ † Extra glo. opp. cõtra tex. Videť eñ ꝙ exceptio criminis nõ habet obstare prosequẽti iuspropriũ. iiij. q. vj. c. omnibus. nã quantũcunq; criminosus audiri debet petẽs iustitiã: vt ibi. So. dicũt quidã hoc speciale in odiũ vsurarij, vel ꝙ repetens vsuras fundat se super peccato. ideo excipiť de peccato consimili. sed prima sol. verior. qa ista sunt diuersa facta: vnde nõ recipiũt cõpẽsationẽ:

8 vt dixi in. c. intelleximus. de adul. ¶ † Sed quæro. vtrùm alij à reo conuenti possunt proponere hanc exceptionẽ contra impetrantem? docto. cõiter cõcludũt ꝙ nõ: quia ad eos nõ extẽdiť virtus literarũ: sed ipse reus potest bñ excipere de vsuris: etiam ab alijs extortis: vt hîc in text.

9 ¶ † Vltimò quæritur qn̄ hæc exceptio est proponẽda? cõmuniter cõcluditur ꝙ ante li. cõtesta. qa est exceptio dilatoria. vt patet in fin. Vbi *nullatenus audiatur.* si ergo fuit auditus, non potest amplius excipi. & debet probari hæc excep. intra. viij. dies secundùm Hosti. arg. c. pia. de exceptio. lib. vj. Tene menti.

SEBA. SAPI

a ¶ Dignus auxilio, Vide qđ p istã regulã dicit Fed. de senis in consil. lxxxix. refert do. Abb. in. ca. j. ſ. de iureiur. vbi multum extollit.

b ¶ Restituat. Adde videndum Lap. alle. xciij. Ro. cõsi. xxxiiij.

SEBA. SAPI.

c ¶ Per exceptionem. de hoc late videas per Felin. in. c. Roduphus, co. xx. ver. frustra aliquid fieri. ſ. de rescrip.

ff. de iudiciis magistratum.

SVMMARIVM.

1 *Vsurarij manifesti dicuntur etiam illi qui licet non possint conuinci testibus, conuincuntur alijs præsumptiõibus. & subiacent pœnis prout verè manifesti.*

2 *Vsurarij dicuntur manifesti ex fama iunctis certis alijs præsumptionibus. 5. 6.*

3 *Contra vsurarios potest iudex ex officio suo procedere.*

4 *Vsurarius notorius etiam notorietate facti permanentis dicitur quando habet mensam paratam ad mutuandum omnibus.*

5 *Notorium facti permanentis, & facti interpellati procedunt à pari.*

6 *Vsurarium quem fuisse quomodo probabitur: quando tractatur maximè de validitate testamenti ab eo conditi sine aliqua cautione.*

7 *Statutum episcopi per quod conuincitur vsurarius per vnum testem vel per plures de auditu: vel per eius confessionem extraiudicalem non valet.*

¶ CAP. XV.

1 CVm in dioceſi. ¶ † Manifesti vsurarij etiã nullo accusante possunt cõpesci p pœnã lateran. cõsilij. h. d. Vel aliter & sic. Cõuictus de vsuraria prauitate p famã & alia argumẽta, põt manifestari vsurariº, & tãq; manifestº vsurariº cõpesci secũdũ dispositionẽ lateran. cõsilij. h. d. nota bilr secũdũ verũ ĩtellectũ. c. nã primũ summariũ Io. anparũ habet dubij. Secunda pars ibi: *Fraternitati.* ¶ Casus literalis. In altisiodorẽsi dioceſi plures erãt vsurarij, de qbº nõ dubitabať quin essent vsurarij manifesti. sed ꝓpter timorẽ potẽtũ qui defendebãt eosdẽ nullus accusator cõtra eos apparebat, nec etiã p sniam condemnati fuerũt: q̃sitũ fuit qđ de illis fit agẽdũ. Respõdet papa diocesano. Ẽpo q̃is cõtra eos non appareat accusator, tn̄ si alijs

alijs argumẽtis cõſtiterit illos eſſe vſurarios manifeſtos pœnã laterañ.cõſilij poterit cõtra illos exercere. Bern.
2 ¶ †No.j.ex tex.ſcdm vnũ intellectũ qui ſatis eſt verꝰ in
a ſe quod ſola fama nõ facit vſurarium manifeſtum[a] etiã quo ad pœnas laterañ.cõſilij:ſed vltra famã requirũtur alia argumẽta.Et in hoc iſte tex.eſt ſing. & alibi nõ probatur ꝙ per ſolã famã & argumẽta poſsit quis cõuĩci, & condẽnari de vſuraria prauitate,vt ſic cõuictꝰ & cõ-
3 dẽnatus dicaſ manifeſtus:qđ intelligo vt j.dicã.¶ †No. ꝙ nemine iſtãte cõtra vſuariũ nihilominꝰ debet ordinarius cõtra eũ ſuum officiũ exerecere. ¶ †In glo.ij.in
4 fi.hæc glo.tendit ad declarationẽ. c. & obſcure aliquantulũ loquiſ:& pro intellectu põt ſic opponi. videſ eñ iſte tex.ſibi cõtrarius.nã in prin.dicit quod minimè dubitabaſ quin iſti eſſent vſurarij manifeſti: & tñ poſtea dicit in ver. *frater.* quod ſi alijs argumentis illos cõſtiterit eſſe manifeſtos.ſi ergo erãt manifeſti & notorij, nõ debẽt requiri alia argumẽta: vt.in.c. euidẽtia. de accu.ſi aũt capiſ manifeſtũ prout differt à notorio:vt dicatur illud quod probari põt tunc nõ debent ſufficere argumẽta:ſed requiritur euidẽs probatio.nã probatio, debet eſſe nõ præſumptiua:ſed neceſſariò cõcludẽs, vt in.c.in præſentia.de proba.glo.ſoluit duobꝰ modis.Primò ꝙ principiũ tex.debet intelligi de manifeſto.i.notorio:ſed quia hoc notoriũ nõ eſt permanens in vſurario,ſed eſt facti trãſeuntis, cum nõ ſemper mutuet ſub vſuris:ideo requirũſ alia argumẽta vltra illã notorietatem.& ſi glo.eſſet vera multũ foret notãda.& pro hoc vide ꝙ no.gl.ij.q.j.c.de manifeſta.ſed Io.an.nõ videſ eã ſequi.nã ex quo vſurarius habet mẽſam paratã, et exhibuit ſe paratũ ad mutuãdũ omnibꝰ: ſatis dicitur notorius & vſurarius.& hęc opi.mihi placet.nã iſtud nõ eſt notoriũ facti trãſeũtis ſed facti permanẽtis :quia habet menſam paratã ,vel eſt notorium facti interpolati: vnde de eodẽ iudicãdũ:vt de notorio facti permanẽtis & ſic vbi adeſſet hæc notorietas alia requireręt̃ur argumẽta pro hoc.c.quanquã.et.c.j.e.tit.li. vj. & in cle.eos.
5 de ſepul. ¶ †Secũda ſol.gl.eſt ꝙ prima pars.c. intelligaſ de manifeſto per famã & cõem opi.quę non ſufficit ad cõuincendũ quẽ de hoc crimine .& ideo requirũſ alia argumẽta.quibꝰ inſertis poterit iſte dici manifeſtus:qđ intelligit Hoſti.poſt manifeſtationẽ factã per iudicẽ vñ exponit tex:manifeſtos.i.manifeſtãdos.q.d. ꝙ poſt q̃ Iudex,receptis his arg. iſtũ declarauerit vſurariũ põt dici
b tũc manifeſtꝰ[b] & eſt dictũ ſatis notabile.nõ eñ ẽ officiũ priuatarũ perſonarũ iudicare per argumenta quẽ manifeſtũ. ¶ †Et faciunt hęc ad quęſtionẽ quotidianã & no-
6 tabilẽ.Quidã vſurarius cõdito teſtamẽto deceſsit nulla
c cautione de reſtituẽdo præſtita:opp:poſt mortem[c] de nullitate teſtamẽti:quia erat manifeſtus,& nõ præſtita cautionẽ,ad probandã hanc publicitatem:articulatur: de fama & alijs argumentis.nunquid poſt mortẽ ſufficiat iſta probare ad nullitatẽ teſtamenti. reperio quoſdam ſummos viros conſuluiſſe quod ſit per iſtum tex. ſed non fecerunt mentionem de conſil.Fede. cõſil.lxii. vbi apertè conſuluit contrarium.Ad. iſtum tex. rñdet reſtringendo dupliciter primò quod loquitur vt pœna lateranenſis.conſilij poſsit exerceri in iſtos.nam hoc caſu agitur de modico præiudicio & expedit ad ſalutẽ animarum vſurariorũ.ideo ſufficit iſta modica probatio per famã & argumenta. ſecꝰ ſi ageretur ad nullitatẽ teſtamẽti quia cum teſtimonium ſit res fauorabilis : vt in.capitulo.fin.de re.iudi.nõ debet dici nullũ niſi aperte conſtet teſtatorem tũc fuiſſe vſurariũ manifeſtum. Item iſtud.c.dicit iſta argumenta cũ fama ſufficere ,vt manifeſtetur per iudicẽ ſecũdũ lectu. Hoſti.ante ergo quã Iudex manifeſtet nõ põt dici qđ teſtiñ fuerit cõditũ à manifeſto vſurario & certe iſtæ duę ſunt maximè reſtrictiones ad iſtũ tex.& ſunt valde notãdæ in practi-

a ¶ Quis dicatur vſurarius manifeſtus & qũo conuincatur.Vide Ang. de Are. in.§. ex maleficijs.in.ĩ.col.inſt. de actio.& Bal.in.l.j.C.de fal. cauſa adie.le.& in.l.j.in viĩ.q.ĩ.de teſta. vbi inquit ꝙ ad probãdum in ſpecie illum contractum eſſe vſurarium, teſtes ſingulares non admittuntur:ſed ad probandum quem eſſe vſurarium teſtes de vno quoq; actu ſingulariter deponẽtes iungentur vt faciãt plenam probationẽ quia videmus ꝙ in probatione alterius facti habẽtis tractũ ſucceſsiuũ nõ momẽtaneũ teſtes ſingulares de vno quoque actu de per ſe deponẽtes faciunt plenam probationẽ.Inno.in.c.qualiter & qñ.de accu. Ioan.and.in.c.j.de arb. in.vj. Bal.in.l. de quibus prope. fi.de legi.Inno.ĩ.l. j.§.ſi ſtipulet.ſi.de verbo. oblig.& an in cauſa vſurarium exiſtente ſolum fama ſit deferendũ iuſiurandum in ſuplemẽtum probationis vide tex.reputatum ſi. ſcdm vnam lect.in.c.ex literis. ſ. de iure iurã.& ibi per doct. ¶ Adde quis dicatur manifeſtus vſurarꝰ q̃ poſuit. ſ. c. quia in omnibus. quo verò ad dicta huius addẽtis vidẽ. Alexan.conſi. lxxĩj.j.li.

ca.Sed dubito nũquid de iure procedãt & vtrũ admitterenť in iudicio.& ſic etiã dubito de elec. Hoſt . nam iſte tex.dicit: *ſi conſtiterit iſtos eſſe vſurarios manifeſtos per alia argumenta &c.* ergo ante ſententiam iudicis poſſunt dici manifeſti:& tũc poſt mortẽ poterit fieri ꝓbatio ad declarãdũ qđ erãt manifeſti.Itẽ vſurarij nõ poſſunt de facili cõuinci.ideo ſufficiũt arg.cũ fama.arg. in cle.j.e.ti.q̃ poſſunt eſſe iſta argumẽta doc.ponũt multa exẽpla pone ꝙ vltra famã apparet ꝙ iſte vẽdebat cariori prætio qa differebat ſolutionẽ vt in.c.in ciuitate ſ.e.vel emebat cũ pacto de retrouẽdẽdo cũ maiori p̃tio vł reperiũtur iſtrumẽ.vſuraria. ¶ Itẽ puto ſi reperiũtur ſui libri in quibꝰ ſunt rõnes vſurariæ . arg. in.d. cle.vna licet gl.ſentiat oppoſitum in.c.ſanè.xxiiij.q. ij.
7 ¶ †Sed quęro quia.ſ.dixi ſufficere argumẽta cũ fama:
d nũ qđ valeat ſtatutũ[d] epiſcopi vt per vnũ teſtẽ vel per tres de auditu vel p̃ quatuor teſtes ſingulares vel p̃ cõfeſsionẽ factã extra iudiciũ coram quocũq; poſſit cõuĩci de vſura.Fed.cõſi.xvĵ.cõſuluit quod nõ vt cõmuniter tenetur:quia epiſcopꝰ nõ põt tollere diſpoſitionẽ iuris cõmunis cũ ſit inferior.pro hoc quod no.Io.an.in ſimili .in.c.fi.de appel.libro.vj.&.c.vlti.de offi. Archipreſby.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Maritus nõ tenetur fructus pro dote promiſſa in ſortem computare.2.ſecus eſt in ſuo hærede.4.*

3 *Si pro dote promiſſa muneranda certo tẽpore dentur tot ſolidi pro centenario ſingulis menſibus,an ſit vſura?*

4 *Pro dote ſoluto.ma.reſtituenda ſi detur vxori aliquod pignus tenetur fructus pignoris in ſortem cõputare.*

5 *Statutũ quòd donec reſtituatur dos mulieri ſoluto.ma.teneatur hæres mariti certũ quid dare vt poſsit inde ſe alere: valet eo caſu quo tenetur hæres ipſam alere donec reſtituerit dotem aliâs ſecus.*

7 *Hæres mariti tenetur alere vxorẽ mariti defuncti donec reſtituerit dotem:ſi non habet vnde aliunde ſe alat:aliâs ſecus.*

¶ CAP. XVIII.

1 **S**Alubriter. ¶ †Maritus fructꝰ rei dotalis ,vel obligatæ pro dote non tenetur in ſortem computare. Vel aliter & melius .Maritus recipiens pignus pro dote promiſſa non tenetur fructus in ſortem computare.& eſt caſus ſingu.& alibi non probatur.hoc dicit.Primò ponit dictum & eius cauſam aſsignat ibi.*Cum frequenter.* ¶ Caſus literalis. Aliquis accepit aliquam in vxorem certa dote ſibi à ſocero cõſtituta:ſed quia ſocer ille pecuniã tunc temporis non dedit,& cum genero ſponſam tradidit,quaſdam poſſeſsiones pro dote dedit ſibi in pignus quouſq; dos fuerit ei perſoluta.quæritur vtrùm fructus percepti de iſtis poſſeſsionibus pignori obligatis debeant cõputari in ſortẽ? & reſpõdet Papa qđ nõ: cũ frequẽter fructꝰ dotis nõ ſufficiãt ad onera mr̃imonij ſupportãda.Ber. ¶ No.Primò ex tex.qualiter mari
c tus lucraſ fructꝰ dotis hoc eñ inductũ fuit ꝓpter one-

✣SEBA.SAPI.
b ¶ Manifeſtꝰ.Ex qbus conuincatur manifeſtus vſurarius & vide Ang. de are.in.§.ex maleficijs ĩ.ĩ. colum. inſtit.de act. Ale. in conſi.clxxĩj. ꝑ totum in.ĩ.parte. Lanfran.de oria ĩ cle. diſpendioſam col.viĩ.& in ver. tertia cõcluſio . de iudi.And . Siculũ in rep.rub.de fid. inſtru.chart. xvĩj. in vl.col. Fulg .in conſi.cxxxviĩ. incip.viſis præcepto. colum.ĩ.vbi dicit quòd fama cum aliquibus adminiculis probat vſurarium manifeſtum. & allegat not.hic et idem dicit Abbas in conſilio .lxxxj.incipiente.ex themate.in .ĩ. vo.

¶ Poſt mortem. Adde videndum eundem Abb.con
c ĩ.ĩ.lib.vbi eadem verba ponit.& vide eundem cõſi.j.lxxxj.cxiĩ.&.cxiiĩ.e .lib.

¶ Valeat ſtatutum. Vide Petrũ:da ancharan.in.c.canonum ſtatuta.in.iĩ. princip. q.in ver.accedatq̃.de coſti .vbi ponit an valeat ſtatutũ epi ꝙ p vnũ teſtẽ deponẽtẽ de veritate poſsit plenè cõuinci vſurarꝰ.& latè diſputat Ang. in.q.p eũdiſputatã q̃ ĩ.c. Aſtẽſis.miles.xxij.co.& duabꝰ ſe. poſt Fe.de ſeñ.ĩ loco ibi.p eum al.cum alĩs multis ibi per eũ adductis.
d

SEBA. SAPI.
a ¶ Pecuniæ, vide. Bald. nouellum in tracta. de dote in, vñ. parte primi tẽporis. in. iñ. priuilegio. Pet. de ancha. in. cõsil. cl. inci. in qõne que vertitur. Alexã. in. cõsi. xlj. inci. viso themate. in .v. volu. Paul. de ca. in. l. īsulã. §. vsuras. ff. soluto matri.

SEBA. SAPI.
b ¶ Et faciũt. Vide Paul. de ca. ī. l. j. C. de sum. tri. & fide. cath. Bal. in. l. fi. §. ꝑterea. C. de iure do. Ias. in. d. l. j. in vtraq; lectura. & in. l. de qbus. ff. de legi. & in. §. fuerat ff. de act. Are. in. l. diuortio. in princ. ff. so. ma. Paul. de ca. in. l. titia. ff. de sol. & Fel. in. c. cõsultationib⁹. de offi. dele. practi. pa. ī forma libelliquo agit ad dotis restitutionẽ. & Alex. ī cõsi. lxiij. ī. iiij. vo.

c ¶ Cõcludit statutũ nõ valere. & ita exꝑsse ẽt determinãt Bal. & Pau. de ca. ī. l. j. C. de sum. tri. cõtrariũ tenet idẽ Bal. in. l. fi. §. ꝑterea. C. de iu. do.

SEBA. SAPI.
c ¶ Persoluatur. Ad hãc materiam vide Alex. ī. cõs. c. ī j. vo. & in cõs. xlviij. ī. iij. vo. & ī cõs. xxvij. ī. iiij. vo. & ī cõs. lvj. et īcõs. cxxxiij. ī. iij. vol. & in cõs. lxxiij. & cõsi. cxlij. et cõsi. clvij. ī .v. volu.

e ¶ Et Adde Bar. & alios in. l. insulã. §. vsuras. ff. solu. matri. ī. d. at q natura. §. nõ tm. ff. de neg. ge. & in. cõsi. inci. Frãsisc⁹ vxorem quadã noïe thomasiã. & multũ latè et diffusè Lud. Rot. cõsi. ccccvij. inci. In cã ꝓpositæ cõsultationis circa celeberrimorũ do. consilia. &c. Pe. de anch. in cõ. cxxxviij. inc. In. q. quæ vertitur inter nobilem. d. & .d. Alexan. in cõsi. cciij. ī ci. Viso. processu cansæ vertẽtis inter Ioannẽ.

¶ Adde eñdẽ Abba. cõsil. lxxxiij.

ra matrimonij supportãda. nã tenet maritus alimẽtare vxorẽ, & ideo recipit dotẽ. sed fructus debent cedi ad alimenta, & non cõsumi ipsum capitale. Et ideo dicim⁹ ꝙ secũdum quãtitatem dotis vxor est alimentanda. l. si cũ dotẽ. §. finaũt. ff. so. ma. & in. c. per vestras. de do. post di rest. Et ex hoc infertur qđ cõmodius & honorabili⁹ alimẽtari debet mulier quę portauit amplã dotẽ, quã si portasset tenuẽ. ¶ † Secũdo not. casum sing. in quo fructus rei pignoratę nõ extenuãt sortẽ: sed cedũt ipsi creditori, & hoc quia succedũt loco interesse, quia maritus patitur in non recipiendo dotẽ promissam. ¶ † Sed circa intellectũ. c. quærit de notabili & satis dubia quæstione. Pater puellę promisit certã quantitatem pecuniæ[a] pro dote suo genero, & pręstitit cautionẽ de numerãda certo tẽpore: & ꝑ misit dare interi certos denarios pro libra quolibet mense. nũquid liceat? & videt primò ꝙ sic. Nam sicut pro dilata dote lucrifacit maritus fruct⁹ rei pignoratę. ita licite debet posse aliquid recipere donec sibi dos fuerit soluta. Io. an. sentit hîc op positũ. dicẽs qđ qui dicit hunc casum licitũ debet allegare casum expræssum. nã in iure nõ habemus nisi istum tex. qui loquitur in fructibus possessionis qui subijciũtur diuino iudicio. q. d. istud nõ est lucrum certũ quia poterit esse quòd nihil percipiet ex possessiõe: secus qñ ex pacto facto quid certum recipit. Nec obst. si diceres, hoc permittẽdũ, vt marit⁹ posit sustinere onera matrimonij: quia posset respoderi per id quòd habetur in. d. c. per vestras. in fine. q. d. ꝙ ipsa dos debet deponi apud mercatorẽ: vt ex honesto lucro possit supportare onera matrimonij. d. An. videtur ad huc magis restringere intellectũ hui⁹. c. dicẽs quod aut nulla mora cõmissa est in dote numerãda, vt quia in principio conuentum extitit de ea soluẽdo in certo termino: & tũc nihil potest gener licitè cõsequi. nec etiã fructus, rei pignorate. qa ex quo nulla mora præcesit, nullũ debet esse interesse: aut pręcesit mora, vt quia dos debebat solui in cõtinẽti, & tunc pro interesse potest percipere fructus. Item posset petere quantum verisimiliter fuisset lucratus cũ illa pecunia. vt sic habeatur ratio interesse lucri cessantis, sicut latius dixi in. c. cõquæstus. s̃. eod. sed non videtur do. Anto. vidisse Cald. qui dicit ꝙ licet opin. Ioan. and. sit tutior, contraria tamen videtur esse verior, vt à principio possit conueniri cũ socero: prout. s̃. dixi. nec, ob. dictũ. Ioan. and. quia iste tex. loquitur indistinctè vt lucretur fructus possessionis. & qñq; tales fructus sunt certi: vt quia est dom⁹ solita lucrari: vel possessio ad affictum cõcessa. Vnde circa hanc quęstionẽ satis dubiam, putarem sic dicendũ qđ aut à principio simpliciter datus fuit terminus ad dotem persoluẽdã non interueniẽte pacto interuentionis pignoris: licet ex post pacto pignus fuerit redditũ & tunc nihil potest gener cõsequi. Nam sicut potest vxorem sine dote ducere. & de proprio tenetur alere: vt not. in. d. c. per vestras. ita potuit, vxorẽ txan sducere dato termino ad dotẽ persoluẽdam sed si à principio interuenit datio pignoris: tunc credo opi. do. Ant. procedere quia gener recipiẽdo pignus, videtur cõfisus authoritate. huius. c. & recipere pignus vt lucretur fructus in cõpensatione dotis dilatę. Et puto etiam quod à principio possit conueniri cum socero de percipiẽdo aliquid annuatim vsque ad solutionem dotis, dummodo sit solitus mercari, vel ponere pecuniam apud mercatorem. cum iste non capiat pro mutuo, nec pro dilatione data, sed vt sustineat onera matrimoni.. & & sic potius capit vt interesse. nec videtur hoc contra bonum charitais. ¶ † Secundo principaliter quæritur quid in hærede mariti possidente seu detinente pignus, post mortem mariti: nunquid lucretur istos fructus sicut maritus. Innocentius tenet quòd non: quia in optione hæredis est quandoquæ restituere pignus, & liberare se ab obligatone: quod non est in marito, cum ipse teneatur ad onera matrimonij. sicut etiam põt quæri de vxore cui soluto matrimonio datum est pignus pro restitutione dotis: nunquid lucretur fructus: & cõiter tenetur quod non, licet eñ vxor alimẽtetur ex dote sua: tñ cũ ipsa nõ sustineat seruitia matrimonij, soluto matrimonio debet cõputare fructus in sortẽ: & ideo fit cauta vt faciat sibi dotẽ solui vel possessionẽ dare in solutũ. ¶ † Et faciũt [b] hæc ad. q. In multis locis statutũ est vt soluto mrimonio q̃diu hæres mariti steterit in dote persoluẽda. teneatur dare certũ quid vxori relictę: vt possit inde alere, nũquid valeat statutũ vt possit mulier cũ bona cõscientia recipere istud? & sæpe vidi in facto dubitari. Io. de lig. in. cle. j. e. ti. cõcludit quòd statutũ [c] nõ valet, per ea quæ. s̃. dixi: quia vxor nõ sustinet seruitia matrimonij ideo nõ debet aliquid lucrari: sed debet agere vt dos sibi restituatur seu persoluatur [d]. ¶ † Ego autẽ aliter dicerẽ: & pro decisiõe huius qõnis est examinanda alia q̃stio. nũquid hęres mariti teneatur alere vxorẽ relictã donec persoluerit sibi dotẽ: & licet sint opi. mihi pl⁹ placet illa opin. quòd si nonhabet vxor alia bona, debet ali ab hærede mariti, etiam. infrà annum datum hæredi ad dotem restituendam. & hanc opinio. tenuere glossam. & Barto. [e] in. l. j. §. exactio. C. de rei vxo. ac. & Spe. in titu. qui si sint le. §. j. versi. nũqd vxor. hoc suppositio ad præmissam. q. dico qđ aut sumus in casu in quo vxor debet ali ab hærede mariti: & tũc valeat statutũ loco alimentorũ decernens certã quãtitatẽ. cũ. honestius sit recipere quantitatem, quã aliměta annuatim: aut nõ debet ab hærede mariti ali, & tũc secus &c. ¶ In gl. fi. ibi: *cretifodino fundo.* expone. i. in fundo in quo foditur creta pro faciẽdo regulas, siue lateres. ¶ In ea. gl. ibi: *secus est in fetu ancillarũ dotaliũ &c.* Ratio autem quare partus ancillæ dotalis nõ cedit lucro mariti est quia humana cratura non computatur in fructu: imò rerũ natura gratia hominis iduxit omnes fructus. vt dicit tex. in. l. in pecudũ. ff. de vsufru. Et Cicero. li. vj. de officijs. Vnde cũ maritus debeat lucrari fructus, & part⁹ nõ est in fructu, ergo &c. ¶ In ea gl. ibi. *& in arboribus non cedendis.* secus ergo in arborib⁹ cedendis, vel ceduis, vt quia intra breue temp⁹ renascũtur. nam tũc potest dici fruct⁹. secus vbi nõ renascũtur.

SVMMARIVM.

1 *Vsurarius non repetit vsuras sibi ab alio extortas, nisi ipse restituat qnas a lijs ipse vel suus auctor extorsit. 2. 5.*

3 *Procurator si repetat vsuras quæ suo prĩcipali fuerint extorte: non potest sibi obyci vt ipse restituat quas. extorsit quia venit ex alterius persona.*

4 *Heres tenetur restituere vsuras quas suus defunctus extorsit licet ad ipsum nihil peruenerit quia conuenitur ex quasi contractu defuncti condictione indebiti.*

5 *Rescripta nõ extendũtur ad personas nõ expreßas nisi ex dispositione iuris personæ non expreßæ cõprehẽdantur.*

6 *Vsurarius qui extorsit vsuras nomine alterius an & quo casu teneatur ipsas restituere.*

¶ CAP. XVII.

1 MIchael. ¶ † Repetens vsuras nõ auditur, nisi restituat extortas per se, vel per alium à quocunq; causam habeat. h. dicit. Primô ponit partis quærelam. Secundò clausulam quam stylus curiæ apponit in literis quæ impetrãtur ad recuperandas vsuras. ¶ Casus literalis. Michael laicus conquæstus fuit dom. Pepæ. quòd. M. & quidã alij. ciues bononien. multa extorserunt ab ipso & à patre suo, cuius hę

res

res exiſtit per vſurariam prauitatem. Vnde mãdat epiſcopo bono nienſi .vt in cauſa procedat ſecundum quòd de iure fuerit procedendum. prouideat tñ attẽtius, ne in negotio procedat eodem authoritate literarum: niſi dictus Michael reſtituerit ſi quas ipſe aliquando vel pater extorſit vſuras Bernar. ¶ Nota primò ex text. laicum poſſe adire Papam contra laicum pro vſuris riſtituendis, & reſcriptum impetrare. nam hoc caſu. Iudex eccleſiaſticus habet iuriſdictionem inter laicos. vt in. c. quia. ſ. eodem & dixi ſuper rubr. & not. in. c. cum ſit generale. de foro compe. ¶ Nota. ij. filium poſſe exigere vſuras extortas à patre. & intellige de filio hærede:
2 & idem eſt in quolibet hærede extraneo. ¶ † Item nota. quòd nõ auditur repetens vſuras, niſi reſtituat exortas per ſe & per patrẽ, ſuum. Et idem puto conſimili ratione de extortis per defunctum cuius iſte extitit & hîc cadit iſte textus. ad. c. quia fruſtra. ſ. eodem quia ibi fit mentio tantùm de extortis per inpetrãtem ſeu repetẽ
3 tem. hîc autem etiam de extortis per patrem. ¶ † Sed dubium eſt aliquod in clerico repetente vſuras nomine eccleſiæ: nunquid poſsit excipi ꝙ ab alijs ipſe extorſit vſuras. & Doctores cõmuniter tenent quòd non: quia agit nomine eccleſiæ: ideo delictum ſuum non debet obeſſe eccleſiæ, vt in regula delictum. de regulis iuris. lib. vj. & facit. c. frequens. in fi. de reſti. ſpo. eodem. libr. Idem dicendũ in procuratore, cõſimili ratione: vt nõ poſſit excipi de extortis per ſe. Et declara huius. c. materiam prout habuiſti in capi-
4 tulo. quia fruſtra. ſ. eodem. ¶ † In gloſſ. fi ibi: *ſed potius ex quaſi contractu ratione indebiti.* Nota. gloſſ. ſingul. quia facit ad deciſionem multarũ quæſtionũ. Primò poteſt inferri: quòd etiã de iur .ciui. hæres tenetur reſtituere vſuras extortas per defunctum. licet de vſuris nihil peruenerit ad hæredem: quia non conuenitur ex delicto hæredis: ſed ex quaſi contractu. & ſic ceſſat. l. j. C. ex deli. defunctorum. Secundo poteſt inferri contra opinionem Fede. vt hęres teneatur ſi non confecit inuentarium pro reſtitutione vſurarum vltra vires hæreditarias. ſicut dicimus in alijs obligationibus contra defunctũ. vt in. l. ſcim⁹. C. de iure delibe. de quo dixi ĩ .c. tua. ſ. eodem. & in. c. in literis. de rapto. ¶ Sed tunc fortiter oppo. congloſt. ſi non agitur ex delicto ſed ex quaſi contractu: quid ad eccleſiam contra laicum? Sol. licet agatur ex quaſi contractu, tamen verſatur delictũ quod eſt mixti fori. vt dici glo .in. capitulo ſi epiſcopum. xvj. q. vj. Et ad prædicta vide quod not. Bartolus in lege.
5 j. C. de priua. deli. ¶ † In ea gloſſ. ibi: *quod potius credo.* concludit ĩn hoc gloſſ. quod ſiue in reſcripto ſit facta mentio de vſuris extortis à patre vel defuncto, cuius hæres iſte fuit. ſiue non ſit facta mẽtio ſemper poteſt excipi contra impetrantem, vel agentem, vt prius reſtituat vſuras extortas per ſe, vel per alium, cuius hæres, fuit & hæc concluſio cõmuniter approbatur. Nec ob. ſi dicatur quòd cùm in literis nulla fiat mentio de patre, non poteſt de eius facto excipi. quia non extenduntur ad perſonas non expreſſas, vt in capitulo. p. & .g. de offic. delega. Solu. iſta obligatio ſeu prouiſio non oritur ex virtute literarum: ſed ex iuris diſpotione. ex quo enim iſte impetrator ſiue ex perſona ſui ſiue alterius tenetur vſuras reſtituere: non debet ante alium impetrare quam ipſe reſtituat ex-
6 tortas per ſe. ¶ † Et in fine gloſſa. Nota. & tene bene menti in eo
b quod concludit quòd is qui vſuras extorſit nomine alterius [b] non tenetur ad reſtitutionem, nec poteſt contra eum excipi. Sed contrarium ſenſit gloſſa iu capitulo ſicut. xxvj. diſt. Hoſti. & Goffre. in eorum ſummis huius titu. vt refer hîc Ioannes andreas. qui videtur eorum ſequi opi. concludunt quod aut principalis eſt ſoluẽdo, & non tenetur iſte ad reſtitutionem, aliâs ſecus & hæc opi. mihi placet. vt ex quo dedit cauſam delicto, teneatur alio non valente ſatiſfacere: quod not.

✠ SVMMARIVM. ✠

1 *Iudæi compelluntur ſoluere decimas de poſſeſſionibus ſuis, & oblationes, eccleſiæ dare. de quõ. j. nu. 5. vbi plenè.*
Iudæi compeluntur reſtituere vſuras quas extorſerunt
2 *Vſura qua ratione prohibeatur.*
Teſtis pauper non ſolet admitti ad teſtimonium ferendum.
3 *Iudæi ratione vſurariæ prauitatis ſortiuntur forum eccleſiaſticum.*
4 *Iudæi poſſunt acquirere rerum dominia.*

¶ CAP. XVIII.

1 QVantò. ¶ † Iudæi quiex torquent graues vſuras à chriſtianis, vel depoſſeſsionib⁹ decimas vel oblatiões ſolitas percipi p eccleſias eis non ſoluunt, priuãtur chriſtianorũ communione. Vel ſic breuius. Etiã iudæi cõpellẽdi ſunt ad reſtituẽdas vſuras extortas à chriſtianis, & ad ſoluẽdas decimas & oblatiões de eorũ poſſeſsionib⁹. h. d. Sunt duo dicta. ſecundũ ibi. *Hæc eadem.* Primũ dictũ facit tria. Primò ponit cãm ſtatuti: Secũdò ſtatutũ ibi: *Synodali.* Tertiò prouidet cõtra grauamẽ ſuſpicatũ ibi: *Principibus.* ¶ Caſus literalis. Quãtò amplius chriſtiani cõpetũtur ab exactiõe vſurarũ, tantò grauius iudęi ſuper his infeſtant grauiores & ĩmoderatas extorquendo ab eis vſuras. vnde ſtatuit cõſiliũ generale, vt ſi de cætero iudęi quacũq; occaſione graues & immoderatas xpĩanis vſuras extorſerĩt, chriſtianorum eis participium ſubtrahat, donec de tãto gramine ſatiſfecerint. & ſi opus fuit chriſtiani per cẽſu. eccle. appel. poſtpo. cõpellant ab eorum cõmercijs abſtinere. præcipit in ſuper conſilium principibus, vt propter hoc non ſint chriſtianis infeſti: ſed potius iudęos compeſcant à tanto grauamine. In fi. dicit qđ eadem pœna compellantur iudæi ad ſatiſfaciendam eccleſijs. pro decimis & oblationibus debitis, quas à xpĩanis de domibus & poſſeſsionibus alijs percipere cõſueuerunt tanq̃ ad iudæos quocũq; titulo peruenĩſſent, vt ſic
2 eccleſiæ conſeruẽtur ĩdemnes. Ber. ¶ † Not. primò vnã cauſam quare vſura prohibetur, nam diminuntur facultates hominum. & ſic breui tempore reducũtur ad paupertatẽ, & paupertas eſt res periculoſa etiam animabus. iuxta illud Salomonis. Diuitias & paupertates ne dederis mihi &c. hinc eſt quòd propter ſuſpitionẽ pauper nõ admittitur ad teſtimoniũ. iiij. quæſtio. iij. c. ſi teſtes. teſtium. & hanc
b rationem [b] etiam ponit In. ſuper rub. & videbo. tex. in. c. j. e. ti. lib. vj. ibi: vſurarũ quæ ani-
c mas deuorat & facultates exhaurit. ¶ † Scđo no. ꝙ ratione vſurarię prauitatis etiã iudæi ſortiũtur forũ eccleſiaſti. vnde indirectè hîc compelluntur per eccleſiam ad reſtitutionẽ. de quo dixi. in. c. poſt miſerabilem. ſ. e. ¶ No. tertiũ modũ cõpellendi iudęũ per eccleſiã vt ſubtrahatur ei cõmerciũ chriſtianorũ. & ad hoc põt excõicare chriſtianos cõtra faciẽtes & iſta eſt maxima pœna. ſcilicet inter homines eſſe, & hominum carere commercio. l. hi qui ſanctam. C. de apoſta. excommunicantur enim indirectè. ¶ Quartò no. ar. optimũ quòd oblationes ſunt in præcepto & de iure parochiali eccleſiæ iudęi tenentur ipſas ſolue
4 re ſi ſtant in domibus ſolitis habitare per chriſtianos. de quo infrà. ¶ † Vltimò nota quòd iudæi poſſunt acquirere rerum dominia. de quo latius per Innocen. in capitul. quòd ſuper his. de voto. In gloſſa .j. ibi: *à contrario ſenſu.* Nota. gloſſam iuncto tex-
c tu. quia ſolet allegari quod argumentum. [c]

a ¶ Nomine alteri⁹. Adde videndum Lap. allega. xcin. vbi an valeat teſtamentũ talium adminiſtratorũ.

b ¶ Hanc rõnẽ. Ad de Io. Pe. de ferra. papien. in practica ſua ſuper for. li. in actiõe hypotheca ria in gloſ. in verſ. ſine aliqua. in .iĩ. col. vbi enumerat vĩ. cauſas quare vſu. de iure diuino & canonico ſint prohibitæ. ponit etiam rationẽ quare ius ciuile eas ꝓ miſerit.

✠ SEBA. SAPI.

b ¶ Hãc rationem. Vide practicã pa. in forma libelli in actio. hypoth. in glo. iĩ. verbo ſine aliqua in. iĩ. co. vbi enumerat ſeptem cauſas quare vſurę ſint prohibitæ de iure canonico. & quare ius ciuile ꝓ miſerit.

¶ Qñ valeat arg. àcõtrario. Adde gl. in. c. j. de ęta. & q̃li. Io. de imo. q il lam glo. alle. in. l. ſi ita fideiu. ff. de fide iuſſo. Adde an valeat ar. à contrario ſenſu. Lud. ro. conſi. cccl xxix.

ZACHARI.

¶ Adde vltra alle. per iſtos. Ant. corſe. ſing. ſuo. in ver. argumentũ quod eſt ſing. j. ĩ. nu. vbi habes an & quãdo & in quibus ꝓcedat arg. à contrario ſenſu. de quo ꝓ Alex. cõſi. l xviĩ. ĩcipien. circa præmiſſa. col. ñ. volu. iiĩ. & conſi. vĩ. co. fi. volu. v.

a ¶ Decimas Adde Old. cõti. xcj.
SEBA. SAPI.
b ¶ Nauiganti Nouũ intellectum ad hũc tex. ponit Archiepi. florẽ in. iij. parte suæ sũmę. ti, j. c. vij. versic. xxij. valet q̃ intelligat̃ qñ illud quod recipit̃ vltra sortẽ recipit̃ rõne mutui tm̃ nã tũc est vsura nõ obstante q̃ mutuãs suscipiat in se periculũ Secus si mutuans præcisè reciperet rõne periculi cui intellectui videtur repugnare verba text. ibi receptur⁹ aliqd &c. Aliũ ītellectũ dedit frater angelus de clauasio in sũma sua in verbo vsura, j. versi. xxxvij quod intelligitur qñ mutuãs nolebat mutuare nisi cum tali pacto susceptionis periculi & ꝓprię grauat debitorẽ in aliqd pl⁹ ex mutuo & tõ vsura est sed si qs liberaliter mutuaret. deide post mutuũ ad instantiam debitoris suscipit ĩse periculũ quod dicit̃ assecuratio si aliquid recipit, nõ est vsura. Alius intellect⁹ colligit̃ ex verbis eiusdẽ fratris Ang. in verbo vsura. j. versi. xlvj. q̃ ītelligat̃ qñ mutuũ principaliter fiebat spe habẽdi, vltra sortẽ aliquid tũc em̃ vsura. sec⁹ si mutuũ fieret liberaliter. & postea propter susceptionẽ periculi aliqd acceperit. De quo vide Soci. & Moder. ī. l. si quis nec causam. in prin. ff. si cer. pet.

a contrario sensu non procedit vbi insurgit absonus intellectus, vel alibi reperitur contrarium. & de hoc plenè dico in. capitulo. cũ apostolica de his quæ finali. à pręla. nota. Ioannem. andream. & Cal. in capitulo publicato. de elec. vel dic & aliter secũd ũ Hostien. qd oĩs vsura solet esse grauis. vnde nõ ꝓmittitur aliquo modo. In ea. glo. ibi: *legitimum modum &c.* nã de iure ciuili nõ poterãt vsurę ad libitum exigi: sed vsq; ad certã mẽsurã, vel summã tantũ: vt habetur in. l. omnes. C. de vsur. et dic vt ibi: de quo nõ est hodie instandũ: quia omnino vsurę hodie prohibẽtur: vt. s. eo. per totũ. & j. eo, c. fi. ¶ † In glo. fi. ibi. *res transit cũ onere suo.* Pondera glos. sentit em̃ tunc iudęos compellẽdos ad obligatiões & decimas personales & prędiales, qñ illa possessio peruẽta ad iudæum habeat hoc onus annexũ. & hãc opi. antiquitus tenuit Host. & sequut⁹ est Gos. & postmodum ab ea recesit, & tenuit indistinctè iudæũ debere cõpelli ad decimas [a] personales, & etiã oblationes quas ecclesia consueuit recipere à christianis habitãtib⁹ in illa domo: ne per defectum iudæi ecclesia patiatur detrimẽtum, nã posset sequi quod iudæi emerent fere totam parrochiam. & sic diminuerẽtur iura parrochialia. Ego in hac diuersitate, vbi. omnes nõ esset annexum rei satis putarẽ standum cõsuetudini. secus, vbi esset annexũ rei: vt ĩ decimis prædialibus. nã in dubio etiã omnes infideles tenentur soluere decimas prædiales, etiam si christiani nunquam illa prædia possederint: vt in. c. de terris. & in. c. aliquibus. de deci. et tenet Oldra. consiliorũ, xxv. nec valet ibi argumentũ. à contratrio sensu tenementi.

SVMMARIVM.

1 *Vsurarius est etiam ille qui recipit aliquid vltra sortem: licet suscipiat in se periculum. 3.*
Emens vel vendens rem plus vel minus iusto prætio, an et quando sit vsurarius. 6. 7.
2 *Vsura cõmittitur etiam in modico quod vltra sortem recipitur.*
4 *Diues debet gratis succurrere proximo pauperi in suis necessitatibus.*
5 *Recipiens ex pacto aliquid vltra sortẽ dicitur vsurarius, ab vsura. & vnde dicitur vsura.*
6 *Vsura quo ad formam contractus non cõmittitur, nisi in cõtractu mutui: sed quo ad intentionem deprauatam cõmittitur in alijs cõtractibus. 8.*
9 *Peccatũ vbi potest esse & non esse quo ad cõscientiam, debemus potius attendere quod sit peccatum: quo ad forũ verò contentiosum secus.*
10 *Res an possit esse plus vel minus valitura: statur cõsuetudini, & etiam attendetur id quod frequentius accidere potest.*
11 *Societas coita vt ad vnum tantum spectet periculum: sapit naturam vsurariam, ideo non valet.*
12 *Deponens pecuniam apud vnum banchum, vt capitale sit semper saluum, & lucrũ cõmuniter diuidatur, non est vsurarius.*
13 *Vsurarius an sit cẽsendus ille qui relicta quadã mercãtia in qua erat verisimiliter lucraturus de cẽ: mutuauit ad preces alicuius illam pecuniam ad mercantiam preparatam. cũ hoc quod id quod ipse in ea poterat lucrari talis mutuatarius soluat ratione interesse & lucri cessantis.*
14 *Mutuatarius si fuit in mora restituendi mutuatam pecuniam, poterit conuenire ad interesse sine metu vsuræ.*
15 *Mercator volens transportare suas merces ad alium locum vbi carius vẽduntur: & alius antèquam mercator portet illas ad locum offert id quod poterat ibi carius vendere: non incurrit crimẽ vsuræ si talis mercator sibi vendat.*
16 *Vsura committitur si recipitur aliquid vltra sortem etiam quod consistat in facto: puta quod tu doceas me aliquam artem: vel vadas pro me peruisum, & similia.*
17 *Doctor mutuans pecuniam scholari vt intret secum, committit vsuras si de hoc doctor sperat aliquid lucrari.*
Molendinarij vel furnarij mutuantes ad hoc vt veniant ad molendinum, vel furnum suum, committunt vsuram: quæ est restituenda pauperibus.
18 *Vtrum & quomodo liceat rem emere vt carius vendatur?*
19 *Emens rem minus quam valeat scienter, & venditore ignorante, non caret peccato.*
Mercimonia prohibitum est clericis exercere: si tamen indigent, possunt aliquam honestam negotiationem facere, vt emere chartas, & scribere libros &c.
20 *Mutuans frumentum quod valebat tunc decem: si tempore receptionis, valet viginti, an possit cum conscientia recipere si plus valet?*
21 *Vsurarius an teneatur restituere quicquid ex vsuris lucratus est?*

¶ CAP. XIX.

1 b ¶ NAuiganti. b ¶ Vsurarius est qui à debitore recipit aliquid vltra sort. etiam si suscipiat ĩ se periculum. hoc dicit. Primò Non est vsurarius emptor rei minus iusto pretio, si tunc verisimiliter dubitetur an tempore solutionis plus vel minus sit res valitura. hoc secundò. propter dubium excusatur is qui ex eo quod differt solutionem pretij si vendit rẽ plus quam valeat. si non erat eam aliâs venditurus hoc tertiò: & sic tria dicta esse patent. Secundum ibi: *Illequoque.* Tertium ibi. *Ratione huius dubij.* ¶ Casus literalis. Aliquis mutuauit certam pecuniæ quantitatem alicui nauiganti vltra mare, vel eunti adnundinas: & pro eo quòd creditor recipit in se periculũ pecuniæ recipit aliquid vltra sortẽ. quæritur vtrùm vsurarius sit censendus? Et respondet Papa q̃ sic. Secundò ponit aliam: quæstionem. Ecce aliquis dedit decem solidos. vt alio tempore recipiat totidem mẽsuras vini oleiuel frumenti quæ tunc plus valent. Quæritur vtrũ ille sit vsurarius censendus? Respondet Pa. si dubium sit vtrũ plus vel minus fuerint res valituræ tempore solutionis, nõ debet propter hoc vsurarius reputari: & ideo propter dubium excusatur. Tertiò ponitur alia quæstio. Ecce aliquis vendit pannos, vinum, granũ, vel res alias vt amplius recipiat termino constituto quam valeant tempore venditionis. Quæritur vtrum iste vsurarius sit censendus? Respondet. Papa quod iste etiam ratione dubij excusatur ab vsura. dummòdo merces suas tempore contractus non
2 fuerat aliâs venditurus. Ber. ¶ † Not. j. ex text. q̃ recipiens ex mutuo aliquid vltra sortem peccato interueniente, est vsurarius. & no. bene quòd tex. dicit aliquid Ex hoc ĩfertur quòd quicquid sit illud quod recipitur, ex quo potest pecunia estimari quantumcũque modicum sit inducit vsuram. xxiiij. q. iij. in ca. j. ij. &. iij. &
3 voluit beatus Thom. secunda secundæ. q. lxxviij. arti. ij. ¶ † Nota. secundò quod occasione mutui non potest recipi aliquid ex pacto etiam si mutuans suscipiat in se periculum pecuniæ mutuatę, etiã si mutuet nauiganti vel eunti ad nundinas, qui exponunt se varijs periculis & vadunt causa lucri: Et sic nota bene, quòd non est licitum recipere etam à mercatore. ex quo tu contrahis secũ mutuũ. licet ipse recipiat vt lucretur: quia posset euenire contrarium vt ipse perderet ex mercimonio, et vsurari⁹ esset in toto, & semper
4 lucraretur. ¶ † Fortius ergo committitur vsura quando mutuatur non volenti exercere mercimonia: sed pro necessitate sua: quia debet quis subuenire proximo gratis ĩ necessitate. & peccat quis nõ subueniendo proximo in necessitate cõstituto: vt no. in. c. cõsuluit.

5 consuluit.ſ.eo.facit.c.ſicut.xlvij.diſtin.& quod ibi no.¶ †Nota quod recipiẽs ex pacto aliquid vltra ſortẽ dicitur vſurari⁹ ab vſura & vſura põt deriuari & dici ab vſuris crediti:vel fortè qa ibi rapit vſ⁹ qa vẽdit vſ⁹ pecuniæ q nõ eſt in rerũ natura cũ ex vſu pecu-
6 nię cõſumat dñium,vt dixi ſuper rub.¶ †Not. ex verſi.ille quoq; quod vſurarius eſt cenſendus ille qui emit rẽ de præſenti minus quã valeat,ex eo quia differt traditionẽ rei empte & ſoluit pretiũ de pręſenti.niſi dubiũ ſit quod plus vel min⁹ ſit valitura res tempore traditionis.& ſi diceres vſura non cõmittitur niſi in contractu mutui:vt in.c.cõſuluit.ſ.e.et dixi ſuper rub.ergo nõ debet hîc cõmitti,cũ ſit cõtractus emptitius.Reſpõdeo q; quo ad formã cõtractus nõ eſt vſura:ſed quo ad intẽtionem deprauatam eſt vſura quia per inde ius fingit ac ſi illã pecuniã mutuaret illi venditori, vt recipiat illud lucrũ quod eſt vltra verã eſtimationẽ rei.¶ Item no.q; rõne dubij q̃s excuſat ī foro Iudiciali ſed īforo pniæ ſtabit cõ-
7 ſciẽtiæ.¶ †No.vlti ex verſi.ſi quod quãdo vẽditur res pluſquã va-
a lebat,& differtur pretiũ rei ad certũ terminũ,[a] duo debent cõcurrere,ad hoc vt cõtractus nõ cenſeatur vſurarius.Primò quòd dubiũ ſit an tempore ſolutionis pretij res ſit valitura plus vel min⁹ Secũdò quòd iſte venditor nõ erat aliâs venditurus tẽpore cõtractus.Si ergo certum ſit quòd tẽpore ſolutiõis nõ valebat plus vel minus quã iſte erat venditurus nũc pro minori p̃tio ſi habuiſſet pecuniã in præſenti.tũc cõtract⁹ cenſendus eſt vſurarius : & hoc ratione dicta in.q.præce.nã fingimus emptorẽ ſoluiſſe pretiũ de pręſenti,& venditorẽ ſibi illud mutuaſſe vſq; ad terminũ prefixũ
8 pro illo lucro.qđ eſt vltra verũ prætiũ rei.¶ †In gloſ.ij.ibi:*vſurarius eſt cenſendus*. No.bo.gl.quod licet inter partes deſcript⁹ ſit cõtract⁹ ẽptiõis,&vẽditiõis et in veritate nõ poſsit repeti p̃tiũ.tñ p-
b pter fraudatã mẽtẽ emptor poteſt dici vſurarius,[b] licet ex forma ſui cõtractus nõ appareat vſurarius.Ex hac gl.poſſet defendi libellus vbi talis dicitur vſurari⁹:licet Hoſtiẽ.dubitauerit in c..in ciuitate.&.c.conſuluit.ſ.e.& facit iſte text.in.§.*ille*.qui venit aduerſatiuè ad pręcedẽtia.¶ †In ea.gl. ibi *ſunt in talibus cõſcientiæ ſuæ &c.*
9 glo.formaliter nõ ſoluit cõtrariũ.Et ideo dic quod in dubijs quis debet abſtinere à tali cõtractu,ex quo ad cõſciẽtiã ſuam & in foro animè debet fieri interpretatio potius contra eũ: quia illa pars eſt benignior quę eſt tutior.vt habes gloſ.no.in.c.vnico.de ſcruti.in ordi.fa.facit tex.in.c.ſignificaſti.el.ij.de homi. ſed in foro cõtẽtioſo interpretatio fit in benigniorem partẽ.& ita loquitur text.iſte-
10 & facit.c.cum tu.& quod ibi no.Inno.ſ.de teſti.¶ †Sed quæro.
c qñ poteſt dici certũ quod res valebit pl⁹ tempore ſolutionis[c].Sol. dicit Hoſt.quod debet attendi communis opi.& curſus regionis nam communiter minus valet frumentum tempore meſsiũ quã tempore paſche.& licet quando q; accidat contrariũ, tamen propter hoc non eſt recedendum à dicta præſumptione. quia debet cõſiderari id quod frequẽter accidit.l.nam.ad ea.ff.de legi.& in.c.literas.de ſpon.impu.¶ †In glo.fin.declara hunc vltimũ.§. prout
11 not fuit in ca.in ciuitate.ſ.eodem.¶ †Sed extra gloſſ.quæro pro declaratiõe primę partis.c.hîc nõ eſt licitum mutuare, & aliqđ recipere vltra ſortẽ,etiã ſi creditor ſuſcipiat in ſe periculum quid in iſtis qui quotidie contrahunt ſocietatem,& vnus apponit operam & alius pecuniam. Gof. dicit realem contractum ſocietatis licitum,ex quo communicat ſibi damna & lucra. & de hoc videbo.gloſ.quæ ſolet allegari.xiiij.q.iij.c.plerique.quę dicit hunc contractum ſocietatis non eſſe licitum,ſi vnius vellet ſentire lucrũ. & non damnum.Hoſti.in ſum .huius.§.in aliquo.verſi.ſed quid ſi periculum.tenet oppo .dicens quod ſicut in aljis contractibus ex quorũ natura periculum ſpectat ad alterum,poteſt apponi pactum vt periculũ ad reliquum ſpectet :vt in.c.vnico de commo. &.l.j.ff.depo.ita dicendum eſt & in hoc contractu ſocietatis:vt licet ex eius natura periculum ſpectet ad vtrunq;, tamen ex pacto poteſt ad alterum dumtaxat pertinere.nam contractus ex conuentione legem accipiunt, vt in regula contractus. de regulis iuris. lib.vj.& pro hac ſua opinione adducit bonum textum inſti. pro
d ſoc.in.§.de illa[d].cum verſiculo ſequenti ſed Acc. & Azo tenuerunt oppoſitum,& ſic concordant cum gloſſa allegata.in lege ſi non fuerit.ff.pro ſoc.& idem Ioan.cal.hîc. Non ob dictũ Hoſti. quia in alijs cõtractibus eſt non contra ſed præter naturam contractus.Sed in contractu ſocietatis cum habeat inſtar cuiuſdam fraternitatis.l.verum.ff.pro ſocio.eſt propriè contra naturam contractus vt vnus ſolus ſentiat damnũ Nec ob.§.de illa.quia nõ debet intelligi ſecundũ eũ in capitali:ſed debet ītelligi in alijs lucris & damnis.vt in illis valeat pactũ vt ſentiat de lucro ſed nõ de dãno. Da rẽ aliũ intellectũ ad illũ tex.vt loquatur in recipiẽte pecuniã,& ponẽte operã tantũ:vt ex pacto poſsit damnũ non ſentire ſcilicet pecunię.ſatis eſt ſi ſentit damnũ operarũ amiſſarũ.nã ſicut in lucro pecunia et opera equiparant:ita & ī dãno ſentiẽdo:ſed et parte pecuniã dãtis nõ põt hoc pactũ interuenire : quia propriè eſt cõtra ipſam ſocietatẽ quia recipiens pecuniã poſſet ſentire duplex dãnum,videlicet operarũ amiſſarũ,& pecuniæ receptę & alius nullũ dãnũ ſentiret,cùm haberet ſuã pecuniã integrã.Et ſcias qđ hęc opi.eſt tuti-
12 or.ideò eſt amplectenda.¶ †Sed aduerte ad vnum dictum Io.and.de quo Io.cal.non facit mentionem in.c.per veſtras.de dom.poſt.di. reſti.vbi ſenſit qđ pecunia dotalis poteſt deponi apud mercatorẽ,qui debet cauere de pecunia integraliter reſtituẽda,ſed lucra debẽt conpenſari cũ damno,& quicquid ſuper erit de lucro,poterit diuidi : & ſic appertiſſimè ſentit quod poſſit apponi pactum vt capita-
e le ſemper ſit ſaluũ [e] :ſed vîdetur ſentire q; ſit ſpeciale in dote,cum allegat.l.j.ff.ſol.mat.vbi dicit prouidendum vt ſalua ſit dos mulieris. Ego ſemper dubitaui de illo dicto.nam non probatur iure.imô in contrarium facit text. a in.c.ſuper eo.ſ.eo.nam ſi contractus in ſe eſſet vſurarius & illicitus:talis contractus non poſſet recipere aliquam cõpenſationem propter bonũ qđ inde ſequitur.maximè propter bonũ charitatis & corporale.vt no.in.d.c. ſuper eo.& no.Ioan.an.in regula peccatũ.de re-
13 iur.lib.vj.¶ †Secũdò quæro de alia qõne notabili.Quidã mercator paratus erat proficiſci in aliã regionem,empturus merces,in qui- c
bus veriſimiliter fuiſſet lucraturus centũ:acceſſit amicus,& rogauit eũ vt mutuaret ſibi illã pecuniã,quam promittebat ſibi reſtituere ī termino cũ lucro ſparato:nũquid cõtractus ſit cenſend⁹ vſurari⁹?Inn.qđ ſic.licet ali- d
qui oppoſitũ teneãt:quia daretur materia cõmittendi hãc prauitatẽ vſurariã.Hoſt.in.c.ſalubriter.ſ.eo.dicit q; iſte eſt obligatus creditori ad id qđ veriſimiliter fuiſſet lucraturus. .quaſi hoc percipiat creditor ratione intereſſe.& non ratione vſuræ.Ioã.and.dicit hoc dictũ Hoſt.procedere poſt moram cõmiſſam. ſed ante moram nõ:quia ibi nullum eſt intereſſe: aliâs vſurari⁹ poſſet fingere ſe velle ire ad emẽdũ merces,vt mutuaret pecuniã ſub
14 iſto colore ad vſuras.¶ †No.primò & non tradas obliuioni:id qđ ſentit Io.an.ex his verbis,vt etiã in cõtractu mutui poſsit peti poſt moram intereſſe lucri veriſimiliter ceſſantis de quo dixi in.c.conquæſtus.ſ.e.Sed an à prĩcipio poſtit haberi iſta ratio:poſſet fortè dici quod vbi mutuans ducitur bona intentione,& potius mutuat vt ſeruiat amico q̃ in fraudẽ.q; tũc excuſat à peccato:licet alia opi-
15 nio ſit tutior.¶ †Circa hoc dubitatur etiã de alia quęſtione. Aliquis habet hîc merces, quas intendit deferre ad aliam regionem,& vẽdere pro cariori pretio:alius.apparet hîc:

¶ Ad certũ terminũ.Adde Alex.cõſi.lxxñ.j.lib.&.clxxñ.ij.lib.

b ¶ Vſurari⁹.Facit q; habẽt in .c.illo vos de pig.vbi p Ioan.de imol.& q̃ dixi pridie in cõſ. quoddã.And.Bar.

c ¶ Tẽpore ſolutionis.Vide latè Alexã.in.l.pretia rerũ ff.ad.le.falc.Bar.& alios.in.l.ñ. in fin. C.de reſcin.vẽdi.

d ¶ De illa.Et ibi vide plenè q; p Ange. de Are.de hac qõ.

e ¶ Sit ſaluũ. Adde Ludo.Ro.conſi.cc xxxvíj.

a ZACHARI. ¶ Doctor mutuat pecuniã ſcholari. Adde de iſta qõ. Ant. corſe. fin. ſuis in verb. doctor. ꝙ incipit. Pro ſolutione quod ſing. retuli & ſequt⁹ ſumin apoſt. ad iſtũ. ſ. in rub. eod. tit. nume. iiij. vt intret ſecũ alias non intracturus.

b ¶ Simonia. Et adde quod dicit Inno. in. c. tuã. de ẽta. & qua. quod ſi donatari⁹ vel qui alia ſeruitia recipit ꝓcuriat in romana curra bñficia prodonante, & ſe liberet ab illa obligatiõe antidorali, cõmittit ſimoniã, & eſt ſimoniacus: & ibi exclamat prẽſertim cõtra cardinales procurantes bñficia pro ſeruitoribus et familiaribꝰ ſuis. quia committũt ſimoniã. & refert & ſequitur Ang. in. l. ſed & ſi lege. §. cõſuluit. ff. de peti. hæredi.

✠ SEBA. SAPI.

b ¶ Simonia. Vide pulcrè & copioſè per Dec. in conſil. cxj. per totum.

c ¶ Nõ ex ꝓpoſito Et iõ dicit gl. in. l. ſemp in cõtractibꝰ ff. de re. iu. ꝙ quanuis licitũ ſit cõtrahẽtibꝰ ſe decipere tñ hoc nõ cõuenit bono viro.

d ¶ Mutuaui. Vide ad hanc materiam Alex. in cõſi. lxxv. incip. diligenter inſpecto in. ñ. colũ in. ñ. vol. vbi tãgit an ſit licitus cõtractus vẽdere frumẽtũ, hoc pacto ꝙ detur pretiũ quanti valebit imẽſe maij & nũqd ſi do pecuniã vt reddas quique pro cẽtenario ſit vſura. vide Soz. tenẽtẽ ꝙ nõ in. l. ñ. in prĩ. ff. ſi cert. pet. Sed cõtrariũ cõcludit Ab. in. cõſil. cxiiij. incipi. in qõne mouẽda in. ñ. vo. & in con. lxxiiij. incip. videt. i j. vo. Aret. in cõſi. clij. incip. viſo theamate.

e ¶ Frumẽtũ. Vide Io. de imo. conſil. xxv. vbi quærit quidã mutuauit, frumẽtũ cũ pacto quod debitor teneat illud reddere qñ creditori placuerit conſuluit ꝙ eſt vſura. allega. ꝙ voluit Ioan. Cal. ibi vide omnino. Andre. Barba.

& offert idem pretiũ hîc ꝙ poſſet habere in loco deſtinato: nunquid liceat facere hũc contractũ. Inno. quod ſic nã ſicut rõne tẽporis excuſat qui vendit merces pluſquã valeant. vt hîc in fi. ita & rõne loci. Hoſt. inclinat in contrariã ſnĩam. & mouet. quia non ſine magna neceſsitate mouet ad emendũ. cum & ille ſubijſſet labores ĩ itinere: & fortè ꝓdidiſſet aliquo caſu. Io. an. dicit quod aut prætiũ ſoluit de præſenti, & cõtractus eſt licitus. quia vult fortè deferre ad aliũ locum. Aut differt ſolutio pretij. & procedit opi. Hoſti. Poteſt dici quod etiã hoc vltimo caſu vbi ceſſaret fraus adhuc procedat opi. Inn. quia fortè vult deferre ad locũ vbi ſperat maiꝰ lucrũ. Itẽ ex quo iſte non erat hoc vẽditurus pro iſto pretio ſa-
16 tis cõ penſatur. ¶ † Vlti hîc quẽro dicitur hîc ꝙ nõ eſt licitũ aliquid recipere vltra ſortẽ ex pacto quid ſi recipiat aliquod ſeruitiũ verbale, vel facti: puta mutuo tibi decẽ vt inſtruas me vel filiũ meum, vel vt intercedas pro me apud deũ, vel vt vadas pro me romã. Ray. & Goſ. ĩ eorũ ſummis huiꝰ ti. quos ſequit Cald. cõcludũt quod nõ eſt licitũ: ſed hoc intelligẽ dũ eſt qñ illud qđ recipit eſt pecunia eſtimabile vt. ſ. dixi ſecũdũ Tho. nam nulla incremẽta recipi debẽt ex mutuo quæcũq; ſint & qua-
17 liacunq; xiiij. q. iij. c. j. ij. & iij. ¶ † Et ex his inferr ad quẽſtio. doctor mutuat pecuniã ſcho-
a lari[a] vt intret ſecũ & aliãs nõ erat mutuatur⁹ nec ſcholaris intraturus: vel mutuaui vni vt veniat ad molẽdinũ vel ad furnũ ſuũ. Io. cald. dicit ꝙ ſi iſte mutuans recipit aliqđ cõmodũ pecunia eſtimabile, ꝙ cõmittit vſura. exẽplũ in doctore qui ex cõcurſu ſcholarium efficit magis famoſus: & habet maiores cauſas, præmanibꝰ, vel ex hoc ampliat ſibi ſalariũ. & ita in dño molẽdini: quia plurimi ꝓpter hoc cõ currũt nãverè ex mutuo iſti recipiũt aliquid vltra ſortẽ: ideo tenentur ad reſtitutionẽ: ſed eã dare debẽt pauperibus. quia ab illis quibus mutuauerũt nõ extorſerãt iſtã pecuniã: & ad hanc cõcluſionẽ debẽt reduci gl. iuris ciuilis: vna eſt in. l. j. ff. de offi. pręfe. vrb. Alia in. l. ij. ff. de calũ. & ſenſerũt quod cõmitteret ſimo-
b niaᵇ qđ nõ eſt verũ: quia ſcholaris nõ vendit doctrinã doctori: imò Doctor inſtruit ſcholarẽ & ad hoc mutuat pecuniã, ſed cõmittit
18 vſurã ſecũdũ diſtinctionẽ prędictã. ¶ † Vlterius quæritꝫ nũquid ſit licitũ rẽ emere vt carius vẽdat? & cõcludit poſt Cald. hîc Inno. in. c. j. ne cle. vel mo. ꝙ aut quis emit rẽ hîc vt eã integrã vẽdat, & principaliter inducit ſub ſpe lucri: & nõ licet. pro hoc bo. tex. in. c. eijciens. lxxviij. di. & in. c. qm̃. xiiij. q. iiij. Aut habet intẽtionẽ mutuã mutuãdi in aliam formã, vt quia emit lanã, & inde facit pãnũ, vel vult deferre rẽ integrã ad aliũ locũ. & tũc eſt licitũ, licet inducat ſpe lucri: quia hîc ponit labores & induſtriã ſuã: iuxta illud dñicũ. In ſudore vultus tui veſceris pane tuo. & probatur. d. c. eijciẽs. & c. qm̃. Sed tẽpore pniæ debet quis abſtinere à mercimonijs. de pe. di. v. c. qualitas. Aut non inducitur principaliter ſpe lucri ſed emit frumentũ, vt abundaret cũ familia ſua, vel ne ciuitas tractu temporis pateretur penuriam: quia alij extrahebant frumentũ, & tunc licet alio tempore vendat carius quã emit, non peccat argumentũ opti. hîc vbi quis poteſt vendere merces plus quã valeant quãdo dubitatur an tẽpore ſolutionis ſint valituræ plꝰ vel
19 minꝰ. ¶ † Dicit tñ Cal. hîc vnũ notabile verbũ, ꝙ mihi placet illũ nõ euitare pctm̃ qui ſciẽter emit rẽ minꝰ qvaleat ſaltẽ ignorãtevẽ ditore qa videt decipere proximũ. & ſic limita illud. qđ licitũ ſit cõtrahẽtibꝰ ſe decipere vſq; ad dimidiã iuſti pretij. vt ꝓcedat qñ re ipſa interuenit deceptio nõ ex propoſito. c clericis aũt nõ eſt li-
c citum aliquo caſu exercere huiuſmodi mercimonia. ad hoc. c. negotiatorẽ clericũ. lxxxviij. diſt. vide ꝙ no. in. c. j. ne cle. vel mo. Si tñ ĩdigeret, licitè poſſet exercere aliquod opꝰ: vt puta emere chartas, ſcribere libros. & vide quod no. gl. xiiij. q. iiij. c. cononũ. & c. j.
20 de cele. miſ. ¶ † Vlteriꝰ quęritꝫ mutuaui d tibi certã ſpeciẽ puta fru-
d mentũ quod tpe contractus valebat tres florenos: nũc tpe ſatisfactionis valet ſex. nũquid ſalua cõſciẽtia poſsim hoc frumẽtum prętioſius recipere? Et cõclude qđ aut ductus bona intẽtione tibi mutuaui: & tũc licet varieꝫ pretiũ poſſum ſalua cõſciẽtia recipere, & tu teneris reddere. nã mutuaui frumẽtum, iõ debeo recipere etiã
e frumentũ e eiuſdẽ bonitatis intrinſecæ. l. cũ quid. ff. ſi cer pet. nam ſic potuiſſet vileſcere eius pretiũ: ſecus ſi habuiſſem intẽtionẽ deprauatã: qa mutuaui frumẽtũ antiquũ. vt ſic poſtea haberẽ nouũ & ſic. in meliori pretio & de hoc per Hug. & Arch. xliiij. q. iiij. c. ſi
21 quis clericus. ¶ † Vlt. poſſet quæri nũquid quis teneatur reſtituere vſuras & quicqd lucratꝰ eſt ex illis. an vſuras Et dumtaxat. de hac qõ. vide quod no. Io. an. in. c. quã q̃. e. ti. li. vj. & cõcluſio videt. ꝙ aut lucratus eſt per vſurariã prauitatẽ rẽ germinãtẽ & producẽtẽ fructum, puta vineam, & tenetur totũ reſtituere: quia hoc immediatè procedit ex vſuraria prauitate: aut recipit pecuniã, & non tenetur reſtituere niſi pecuniã, quia reliquũ proceſſit ex operibꝰ ſuis & ex induſtria. nam pecunia lucrata ex vſura non eſt apta ad producendum aliquem fructum. vnde lucrum attribuitur potius perſonæ q̃ pecuniæ Et dic vt plenius no. in præalleg. loco per doct.

De crimine falſi. *Rubrica.*

¶ Quia inter cætera præcepta legis diuinæ cõtinetur. nõ furtum facies: non falſum teſtimonium dices: & ſuprà viſum eſt de furto. Itẽ de vſura, quæ eſt quædã ſpecies furti: Et ideò cõpetẽti ordine annectit de crimine falſi. De materia habetur in decretis in. c. in memoriam. xix. diſt. & xj. q. iij. c. quiſquis. iiij. q. iij. c. ſiteſtes. §. qui falſo.

✠ *SVMMARIVM* ✠.

1 *Falſum committit teſtis non ſolum ſi dicit mendacium: ſed etiam ſi veritatem occultat: ſi ſuper ea fuit interrogatus: vel iurauit dicere veritatem in tota cauſa. 3. 4.*

Teſtis falſus lædit deum. Iudicem: & partem.

2 *Delinquẽs ſi ex eodẽ delicto ledit plures perſonas: debet omnibus ſatisfacere*

4 *Veritatem tacere regulariter non eſt peccatum: niſi adducatur inteſtem: vel ex officio teneatur ipſam dicere.*

5 *Teſtis committẽs falſum: poteſt puniri extraordinariè per iudicem durante cauſa ſuper qua commiſit falſum: cauſa verò finita: non poteſt ordinariè formando cõtra eius proceſſum, & iſta pœna ordinaria non tollitur ex eo quod fuit extraordinariè punitus.*

6 *Teſtis qui depoſuit falſum: poteſt & ciuiliter & criminaliter condemnari: nec vna tollit aliam.*

7 *Teſtis qui depoſuit falſum punitur pœna falſi: licet eius teſtimonium non habuerit effectum.*

8 *Sententia lata per falſas probationes an teneat: & vſque ad tempus poteſt retractari?*

9 *Teſtis falſum deponens: poteſt puniri per ordinariũ: & an per delegatum?*

10 *Clericus deponens falſum: deponitur & detruditur in monaſterium.*

11 *Teſtis ſi recepit pecuniam vt non dicat teſtimonium: punitur pœna falſi, idem ſi capit pecuniam vt dicat verum.*

¶ CAP.

¶ CAP. I.

a 1 Falsidicus. [a]† Testis falsidic⁹ tres lędit Deũ:iudicẽ:& partẽ: & falsus est nõ solũ qui mẽdaciũ dicit,sed etiã qui veritatẽ occultat.h.d.Secũda pars *vtraque*. ¶ Casus literalis.Testis qui falsum testimoniũ dicit tribus personis est obnoxius. Primũ deo cuius præsentiã contemnit:Iudici,quẽ mentiendo fallit. Postremò innocenti,quẽ falso testimonio lædit.Item ille qui veritatẽ occultat reus est qui mendacium dicit primus nõ vult prodesse.secũd⁹ 2 nocere desiderat.Ber.¶ †No.j.ex.tex.cp ex eodẽ delicto potest quis lædere plures personas,et omnibus tenetur ad satisfactionẽ, *facit* quod leg.& no.in.l.nunquam.ff.de priua.delic. & in.c. parrochianos.de sen.excõ. 3 ¶ †Not.ij.cp testis dicitur falsus,& tenef b de falso non solum[b]quando dicit mendacium,sed etiam quando c occultauit veritatẽ[c]& hoc intellige quando interrogatus super certo articulo dicit se nihil scire:vel quando iurauit dicere purã vel meram veritatem.& multa subticuit vt in.c:cùm dilecti.s.de accus.secus autem vbi non iurasset,vel non fuisset interrogatus: vt in prędalle.l.nunq̃.ff.de priua.delic.tunc enim non tenetur si nõ dixit veritatem:quia testis non debet esse verbosus:satis enim est 4 quòd respondeat ad interrogata.¶ †Tertiò not.cp quis peccat & tenetur celando veritatẽ:quod intellige secundum Innoc. quãdo assumpsit officium testificandi,vel aliâs tenetur ex officio dicere veritatem,vel cùm aliâs veritas haberi non potest aliâs autẽ tacere veritatem non est peccatum.xxij.questio.ij.in.c.ne quis arbitretur.¶ Vltimò potest colligi ita prędumendum contra eum 5 qui vetuit,sicut contra eum qui potuit prodesse & noluit.¶ †In glo.ij.hęc glo.tria intendit.& primò cp testis falsus puniri potest dupliciter.primò extraordinariè causa durante. secundo ordina d riè pœna falsi causa prędinita.[d]Et declara hunc articulum latius. quòd aut causa non est finita,aut est finita.primo casu potest puniri per ipsum iudicem,non inchoãdo contra ipsum processum de nouo extraordinariè.secundum cp sibi videbitur.Sed ista punitio non tollit punitionem ordinariam,quę poterit fieri per legem corne.de fal.vt no.Cy.in.l.nullum.C.de testi.& Spec. in tit. de teste.§.j.ver.sed nunquid per pœnam.&vide glo.in.c.prefbyteri.v.q.fi.& prędalleg.c.ne quis arbitretur. Finita verò causa non potest amplius puniri quã ordinariè:quia cùm ista pœna veniat accessoriè ad causam principalem,& per sententiam finitum sit officium iudicis:tollitur hęc potestas quę veniebat accessoriè.l. iiij.C.depos.&.c.cum appellationibus.dé appel.lib.vj.sed nunc 6 poterit puniri & accusari dumtaxat.l.cor.de falsis.¶ †Et si quęraturquę pœna sit imponẽda falso testi. Concludo quòd aut agitur ciuilite,aut criminaliter.primo casu tenetnr ad satisfactionẽ inquantum lęsit.l.qui nomine.ff. de fal.& arg.hîc poterit,etiam postea accusari criminaliter.vt.s.dixi.& cum agitur criminaliter est differentia inter liberum & seruum.nam liber deportatur, & eius bona publicant. Seru⁹ verò punit vltimo supplicio. dequo in.l.j.§.fi.ff.eo.Sed si executio facta in cã criminali nõ põt retracta e rtunc punit testis,pœna talionis[e].l.j.§.j.ff.ad.l.cor.de fisca.& secundum prædicta intelligo not.ij.qõ.iij.in sum. &.xxxiiij.qõ.v.c 7 hęc imago.& in.c.ad falsariorũ j.eo. ¶ †In ea.gloss.ibi: *& si conatus non habuit effectum.* Not.bene gloss.quod testis potest puniri de falso,licet testimoniũ suum non habuerit effectũ puta quia ex aliquo alio facto non valuit,vel quia aduersarius melius probauit et sic Iudex nõ fuit sequut⁹ dictũ hui⁹ falsi.Ratio est quia per hoc nõ releuatur quin cõmiserit falsum.Et intellige hoc dictũ qñ dixi falsum in forma testimonij:licet ex aliquo actu vel facto intrinseco non valuerit dictum eius:secus autem vbi non dixisset in forma testimonij:vt quia solum coram notario,nõ præcedente mandato iudicis.nam tunc põt dici falsus testis.Et de hoc articulodic vt plenius no.per Io.an.in regula non est sine culpa.de regu.iur.lib.vj.in 8 mer.& per Bart.in.l.fi quis legatum.ff.de fal.& in fi.gloss.¶ †De hac materia an & quando teneat sententia lata per falsas probationes,& vsqꝫ ad quantum tempus retractari potest.dic vt plenè no. in .c. licet de probati. & per Ioanem.andream.in capitulo cũ venerabilis de except.per Barto .in lege diuus.ff.de re.iudi. & .l. qui agnitis.ff.de excep.¶ In gl.in ver.lędit in fi.In 9 tellige gl.prout.s.dixi in præce.glo.¶ †Sed hîc quęritur quis est cõpetens Iudex ad puniendum testes falsos?Sol.aut est Iudex habẽs merum & mixtũ imperiũ,& nõ est dubiũ talem posse punire testẽ ordinariè & extraordinariè:vt.s.dixi:aut est Iudex habens iurisdictionem in ciuili tantũ:& tunc quidam dicunt.vt no.in.l.diuus.ff.de fal.quòd debet remittere eum puniendũ ad iudicẽ proprium. Sed opi.verior videtur.vt posit eũ punire extraordinariè.pro hoc tex.in.l.nullum.præallg.& sentit *Spe.in ti.de teste.§.j.ver.sed nũ quid Iudex.et hæc procedunt în ordinario?* delegatus verò non punit,sed remittit eum puniendum ad ordinarium.Sed Innocẽ.in.c. pęĵ.de pœnis,aliter sentit.*Spec.in titu.de teste.§.j.ver.sed quid de legato.*& ibi Io.and.distinguit inter delegatũ à principe & inferioris,vt primus possit punire extraordinariè. ar.in aut.de exhibẽ.re.§.j.& facit.c.j. &.c. de causis de offi.deleg.Secũdus autem debet remitere ad extraordinarium . vt in aut.de te 10 sti.§.si verò ignoti.¶ †Item quæro.qualiter punietur testis clericus qui falsum testimonium dixit?Sol.vide bo.tex.in.c.si episcopus l.dis.nam debet deponi,& detrudi in monasterium ad agendum pœnitentiam:pro hoc facit.c.cũ non ab homine de iudi.& .c.tuæ j. 11 de pœnis.¶ †Vltimò quæro.quid si testis recepit pecuniam vt non diceret testimonium vel vt dicat verũ testimonium?dic cp tenetur pœna falsi.vt in.l.j.ff.eo. vbi per Bar.

SEBA.SAPI.

a ¶ Falsidicus.vide Felin. declarãtem & limitãtem in.c. sicut colũ.iiij.ver. nõ obstat.c.j.s. de re iudic.

b ¶ Non solum est falsus.testis q falsum deponit. sed etiam ille qui verũ supprimit. Et est valde no.secũdum Bal.in.l. pbyteri. C.de epi.& cle.idẽ Bal.in.l.vbi exigitur.l.§.dolo. ff.de edẽ.cp omittendo cõmittatur falsum à teste & tabelliõe, sicut falsum ex primendo.idem dicit Bar.ĩ aut.de testi. per glo.ibi de quo dicit haberi in.l.ij. in aut. presbyteri. C.de epis.& cleri. vnũ no.pro defensione istorũ.rusticorũ deponẽtium falsum. q rusticus deponens falsum testimoniũ nõ debet puniri de falso nisi appareat cp ex malignitate falsum deposuisset qa pũsumitur poti⁹ ex simplicitate dixisse,& propterea debet multum Iudex aduertere.ita no.Ang.in.§.& licet.in aut. de testi. in.iij.co.habet ꝑ Io.an.in.c.cũ Ioã. eremita.de fi.inst. & hoc procedit in istis rusticis quadratis & simplici b⁹.secus aũt in rusticis sagacibus.nã qdã sunt sagaces secũdũ gl.in.l.athletæ.in.§.de rusticis ff.de excu.tuto.

SEBA.SAPI.

c ¶ Veritatẽ. Vide multa cõgesta per Iaso.in.l. præscriptione.in. ij. not. C.si cõtra ius. vel vti pub.per Fel.ĩ. c.ij.s.de testi. cog. ver.vtrũ aũt testis.

SEBA.SAPI.

d ¶ Præfinita.Vide Ias.in.l.j.§.q mandatum.col.ij.ff. de offic. eius cui ma. est iur. Deci.in.c. præterea.s.de offi. deleg.

e ¶ Pœna talionis. Adde Bal.in.l.pbyteri.C. de epis. & cle. in.ij. colũ.

agnitis.ff.de excep.¶ In gl.in ver.lędit in fi.In 9 tellige gl.prout.s.dixi in præce.glo.¶ †Sed hîc quęritur quis est cõpetens Iudex ad puniendum testes falsos?Sol.aut est Iudex habẽs merum & mixtũ imperiũ,& nõ est dubiũ talem posse punire testẽ ordinariè & extraordinariè:vt.s.dixi:aut est Iudex habens iurisdictionem in ciuili tantũ:& tunc quidam dicunt.vt no.in.l.diuus.ff.de fal.quòd debet remittere eum puniendũ ad iudicẽ proprium. Sed opi.verior videtur.vt posit eũ punire extraordinariè.pro hoc tex.in.l.nullum.præallg.& sentit *Spe.in ti.de teste.§.j.ver.sed nũ quid Iudex.et hæc procedunt în ordinario?* delegatus verò non punit,sed remittit eum puniendum ad ordinarium.Sed Innocẽ.in.c. pęĵ.de pœnis,aliter sentit.*Spec.in titu.de teste.§.j.ver.sed quid de legato.*& ibi Io.and.distinguit inter delegatũ à principe & inferioris,vt primus possit punire extraordinariè. ar.in aut.de exhibẽ.re.§.j.& facit.c.j. &.c. de causis de offi.deleg.Secũdus autem debet remitere ad extraordinarium . vt in aut.de te 10 sti.§.si verò ignoti.¶ †Item quæro.qualiter punietur testis clericus qui falsum testimonium dixit?Sol.vide bo.tex.in.c.si episcopus l.dis.nam debet deponi,& detrudi in monasterium ad agendum pœnitentiam:pro hoc facit.c.cũ non ab homine de iudi.& .c.tuæ j. 11 de pœnis.¶ †Vltimò quæro.quid si testis recepit pecuniam vt non diceret testimonium vel vt dicat verũ testimonium?dic cp tenetur pœna falsi.vt in.l.j.ff.eo. vbi per Bar.

SVMMARIVM.

1 *Sentẽtia lata per falsas literas,non debet executioni mãdari.*

2 *Merus executor scntẽtiarum põt admittere exceptionẽ nullitatis oppositam contra sententiam, ne mandetur executioni.*

3 *Suspectus de falso potest detineri & capi, donec constet de veritate.*

4 *Sentẽtia lata per falsas literas nũquã poterit mandari executioni sine tẽporis præfinitione.*

5 *Sentẽtia lata cũ falso procuratore:nũquã mãdatur executioni.*

6 *Snĩa lata ex falsis probationibus põt intra certa tẽpora retractari:de quibus vide remißiuè.*

¶ CAP. II.

1 Super eo. †Snĩa lata ꝑ c falsas literas.

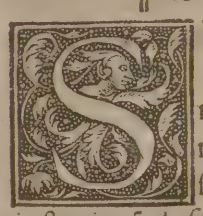

non debet executioni mandari.h.d.Primò cõmẽdat eũ cui scribit de præterito. Secundô instruit eũ de futuro.ibi:*mandantes.* ¶ Casus literalis.Quędã sententia fuit lata authorita te falsarũ literarum:ille pro quo lata fuit im petrauit executionem faciendam per Episco d pum vigorien.ille citatis partibus vt sententiam executioni mãdaret:oppositum fuit corã illo quòd sententia illa lata esset per falsas literas.Episcopus literis visis noluit eã execution mandare cùm essent falsæ.C õsuluit Pa. & ipse commendat ipsum cp noluerit senten e tiam illam latã per falsas literas mãdare executioni:præcipiens ei vt quoties aliqua scripta sub noĩe Papę redarguẽda viderit.nullã

vbi subiũgit not. q̃ eadẽ pœna punitur ptãs cõpellens testẽ ad dicendũ, falsum, quod est no. secũdũ eũ al leg. Bar. ita tenere ĩ. l. j. §. j. ff. ad. l. cor. de sica. Subiungit etiã q̃ ptãs nõ admittẽs defensionẽ iuris, perinde punitur ac si non admitteret defensionẽ verę innocẽtię. & est no. secundũ eũ. quid aũt in eo qui vt veritas occultetur non vult cõparere. qualiter puniat? vide Bald. in. l. presbyteri. in iiij. co. C. de epi. & cle. vbi dicit q̃ punietur criminaliter pœna criminis stellionatus. & ciuiliter parti tenet, vel reipub. per actionẽ de dolo.

a ¶ Cũ falso procuratore. Adde quòd etiã post talis snię executionẽ potest snia declarari nulla, & retractari executio. Ita multum notabiliter voluit Inn. ĩ. c. ex insinuatiõe. in sua gloss. in ver. snia. s. de pcu. & quòd hic dicit de procuratore intellige de procuratore actoris, nõ rei vt no. Ange. in. l. si tutor. ff. ĩ qui. cau. in integr. resti.

b ¶ Pœnã corporalẽ? vide Bal. & quę ibi not. in. l. de pecoribus. C. ad legẽ aql. Andr. Barba.

c ¶ No. cõtra platos ita extenuãtes vitam clericis carceratis vt faciant eos expirare &c. Adde quod no. idem Abb. in. c. cũ non ab hoie. de iudi. & vide quod no. ibid. Anto. in. iiij. co. & vide eũdẽ Abb. in. cap. à nobis. de aposta. & adde. d. Ant. in. c. qualiter & qñ. cl. ij. de accu. in antepe. colũ. & plus dicit sing. Ioan. de imol. in cle. j. de pœn. & re. in fi. q̃ officiales deputantes clericos tali carceri sunt irregulares si inde sequatur mors. & idem quod. domi. eis fidẽ adhibeat: nec obseruet quod per ipsas mãdatur: sed eũ qui presentauerit illas detineri faciat diligẽter. Ber. ¶ † Not. j. quod mer⁹ executor potest admittere exceptionẽ nullitatis ad effectũ differẽdi executionẽ, & referẽdi eã ipsi superiori. de qua materia plenè not. in c. olim. de re. iudi. & c. pastoralis, in §. p̃terea. & se. de offi. deleg. ¶ † Itẽ not. q̃ suspectus de falsitate potest capi & detineri donec reperta fuerit veritas. de quo in. c. ĩ memoriã. xix. dis. ¶ † In gl. ibi: *sine tẽporis præfinitiõe*. Tene perpetuo menti gl. & multũ allegat quod sentẽtia lata per falsas literas delegatorias põt retractari sine prefinitiõe tẽporis. Idẽ est in snia lata cũ falso procuratore. a vt in. c. ĩ. nostra de procur. secus vbi Iudex habebat aliãs iurisdictionẽ: sed probatiões fuerũt falsę: quia tũc ad agẽdũ de falsitate tẽpora sunt limitata. de quibus per Io. an. in. c. cũ venerabilis. de except. ¶ In glo. ij. ibi: *decætero* & plenè de materia per Bart. in. l. à diuo pio. ff. de re iudi. & in. d. c. postoralis.

✠ SVMMARIVM. ✠

1 *Clericus falsificans sigillum principis deponitur & aliquo signo in faciæ eius posito mittitur in exilium. 2.*

2 *Degradatio actualis eximit clericum à potestate iudicis ecclesiastici: degradatio autem verbalis quæ est depositio: secus.*

Degradatiõis appellatiõe venit aliquando depositio.

3 *Episcopus potest mitterre suos clericos in exilium, ne veniant in eius dioceſi nam pœna exilij est approbata à iure canonico.*

4 *Pœna corporalis ex qua possit verisimiliter expectari pœna mortis est penitus prohibita, ne per iudices ecclesiaticos imponatur.*

Faciens carcerare clericum, & ei minuere cibum & potum, non euadit pœnam irregularitatis: si talis clericus moriatur.

¶ CAP. III.

A Daudientiã. † Clericus, falsans sigillũ principis deponitur. Itẽ & character imprimit, & in exilium mittit. h. d. Cõis diuisio. Secũda ibi: *Fraternitati*. ¶ Casus literalis. Quidã clerici falsauerãt sigillũ regis Erãciæ: eps quidã posuit eos in carcere significauit hoc dño Papę postulãs qualiter essent puniẽdi. Rñdet Papa q̃ nec membrũ eis auferri faciat, nec pœnã infligi corporalẽ per quã mortis periculum incurrere possent: sed eis à suis ordinib⁹ degradatis in signũ maleficij ali quẽ charecterẽ imprimi faciat, per quẽ inter alios cognoscant: & prouinciã eos abiurare, cõpellat. Ber. ¶ † Not. j. ex. tex. tres pœnas infligendas clerico falsanti sigillũ principis. Prima est degradatio, & intellige de depositione verbali: nã et illa degratio est: nã si caperetur pro actuali degradatiõe, relinqueret iudici seculari, & afficeretur pœna mortis: vt in. c. degradatio. de pœnis. lib. vj. Sed hic post degradationẽ remaneret sub ecclesia: vt patet exim positiõe aliarũ pœnarum. Et ex hoc infertur q̃ appellatione degrationis quãdoq̃ intelligi m⁹ de depositiõe verbali. Secũda pœna est alicui⁹ characteris ipressio. vt sic possint isti clerici iter alios cognosci & alij magis terreãtur & dicũt doctores hic & bñ q̃ ista pœ. nõ est regulariter infligẽda per ecclesiã, quia periculosa: sed est spãle in odiũ maleficij: & idẽ sentit gl. hic. Tertia pœna est exiliũ: Et sic no. q̃ ecclesia habet pœnã exilij. concor. c. fi. s̃. de calũ. ¶ † Et ex hoc no. q̃ Eps potest clericum compellere ad abiurãdam dioceſim suam vt nunq̃ amplio⁹ illã intret: sed debet exultare. Et de multiplici specie pœnarũ vide per Inn. in. c. qualiter & quãdo. ij. de accu. ¶ † Secũdò no. q̃ Iudex ecclesiasticus nõ debet imponere pœnã corporalẽ d, ex qua posit verisimiliter sequi pœna mortis: & est iste tex. no. cõtra aliquos p̃latos e qui clericos mancipãt indurisimo carcere diminuẽtes eis adeo cibum & potum, vt in breui tẽpore cogãtur expirare: nam certè tales prelati non euadũt pœnã irregularitatis. nãvi pœnæ extinguñ & emittunt animã: licet eñ p̃latus possit moderatè diminuere cibũ & potum, sicut agentes pniam faciunt. vt in. c. nouim⁹ j̃. de ver. sig. nõ tñ adeo q̃ inde possit sequi pœna mortis: et p̃ hoc bo. tex. in. d. c. nouimus. & vide qd̃ no. Io. de lig. in. cle. j. de pœ. & remis. vbi idem ad literã tenet.

✠ SVMMARIVM. ✠

1 *Excommunicatio non fulminatur per ista verba statuo sub pœna excommunicationis: etiam si proferantur per papam.*

2 *Literas apostolicas non potest quis recipere in curia ab alio quam à papa, vel eius officialibus ad hoc deputatis: sub excõ. pœna quæ incurritur ipso facto. 8. si verò extra curiam: tunc secus: vt j̃. nu. 7.*

3 *Commodatarius si remiserit rem commodatã per non idoneum qui rem illam asportauit: tenetur: secus si elegerit nuntium fidum.*

4 *Excommunicatio potest eodem facto frequenter innouari.*

5 *Rescriptum ab excõicato impetratum: est ipso iure nullum: nisi fuerit impetratum in causa absolutionis vel defensionis.*

6 *Literas ad lites non potest vnus pro alio impetrare, nisi habeat speciale mandatum, idem ad beneficia.*

8 *Amicus potest impetrare literas ad beneficia pro amico sine speciali mandato.*

Excõicatio incurritur ipso facto per ista verba: excõicationi subiaceat.

9 *Omnis excõicatus est suspensus: vnde absolutus ab excõicatione cẽsetur absolutus à suspensione: nisi fuerit citra excõicationem etiam suspensus: quia vtraque de per se requirit absolutionem.*

10 *Literas falsas habens si ipsas intra viginti dies non destruat vel resignet, incurrit excommunicationem: cuius absolutio reseruatur soli papæ. vt dicitur in tex.*

¶ CAP. IIII.

D Vra sæpe. Existens in curia literas apostolicas nõ recipiat nisi de manibus Papę vel officialium ab ipso deputatorũ: Personæ tñ solẽnes per nũtios recipere poterũt: de manib⁹ tamẽ prædictorum. Cõtra faciẽs si laicus est, excõicationi subiacet: si clericus est, ab officio & beneficio deponit. h. d. vsq̃ ad §. adijcientes. Et ille §. hoc dicit Per excõicationis pœnã prouidet contra non resinãtes nec destruentes literas falsas. intra. xx. dies. & absolutio Papæ reseruatur: & contra factum non tenet Vel sic. & breuius. Prima pars punit non recipientes literas de manibus Papæ vel officialium. Secũda punit non destruentes literas falsas: & per hoc patet diuisio: & secunda ibi: *Ajicientes*. ¶ Casus literalis. Quia clerici & alij recipiebant literas apostolicas ĩ curia à quibuscnnq̃, propter q̃ falsitatis periculum imminebat: statuit Inn. sub pœna excommuicatiois & suspentionis ordinis & beneficij districti⁹ inhibendo ne aliquis apud se. apo. literas Papæ recipiat, nisi de manibus dom. Pa. vel de manibus illorum qui ad hoc officium de mandato domin. Papæ. sunt deputati. Si verò persona tantæ fuerit authoritatis vt deceat per nuntium literas recipere, nuntium ad cancellarium mittat idoneum, per quem literas. recipiat iuxta modũ prædictũ. Si verò aliquis huius mandati trãgressor extiterit, si laicus fuerit, excommunicationi subiaceat. Si clericus, beneficij, sui & officij supẽsitione damnetur statuit etiã vt prælati ecclesiarum generalem ferant sententiam: quam per singulas parochias frequẽtius faciant innouari: quod si quis falsas literas se habere cognoscit. intra. xx. dies illas aut destruat aut resignet, si pœnã illam voluerit euadere: quam sententiam nullus relaxare pręsumat sine spãli mandato Papę, nisi in mortis articulo:

& si

& si absolutio cõtra hęc præsumpta fuerit, nullã obtineat firmi-
1 tatem. B. ¶ † Not. j. ex tex. ꝙ per hæc verba statuo sub pœna ex-
cõmunicationis & suspensionis &c. non ferẽ excõmunicatio vel
suspensio ipso facto, etiã si ipsa verba proferãtur à Papa. nam hîc
licet hæc verba fuissent apposita in principio, tamen Papa postea
pœnam ingerit, & respectu suspẽsionis dicit eam imponendam:
2 quod facit ad ea quę dixi in c. vnico. de sagi. ¶ † Secundò not. ibi:
apud sedem apostolicã &c. quòd recipientes literas per alium non
resistentẽ apud sedẽ aposto. non incurrunt istã pœnam. Ista ergo
pœna afficit existentes in curia, recipientes literas ab alio quàm à
manibus Papæ vel officialiũ suorũ: & sedes apostolica dicitur ibi
esse vbi est Papa & curia sua. ad hoc. c. ego. N. & quod ibi nota. de
3 iureiur. ¶ † No. ibi. *idoneum*: ꝙ is qui tenet per se aliquid facere,
a si facit per nuntiũ [a] debẽt eligere idoneũ: aliâs factũ nuntij sibi im
putatur: & ideò si remisisti librũ tibi commodatũ per nuntiũ nõ
idoneum, illo librũ asportãte: tibi imputatur mittẽti: & nõ domi
no: secus si elegisti nuntiũ verisimiliter idoneũ: vt. l. eum qui. cũ. l.
seq. ff. de cõmo. & in c. significante. de pigno. & quod ibi no. facit
4 quod no. gl. in c. presbyteri. xcv. dist. ¶ † Vltimò no. ꝙ excõmuni
5 catio potest pro eodẽ facto frequẽter innouari. ¶ † In gl. ij. in fi.
Dic melius vt habet in c. j. de rescrip. li. vj. vbi ponitur regula. ꝙ
rescriptum ab excõmunicato impetratũ est ipso iure nullũ, nisi
b in casu absolutionis vel defensionis. [b] de quo ibi. ¶ † In gl. in ver.
6 subiaceat excõica. in fi. No. ꝙ finis videtur cõtrariari principio: &
Inno. dicit ꝙ requirit sentẽtia: Cõtrariũ tenet Goffre. & Hostiẽ.
Sed circa hoc sic conclude ꝙ aut quærit nunquid quis possit im-
petrare literas per aliũ, & tũc aut ad lites aut ad beneficia: si ad li-
tes, oportet ꝙ impetrans habeat speciale mãdatũ: vt in c. nonnul-
li. de rescrip. & in hoc casu nõ loquitur hoc. c. Vnde quilibet cu-
iuscunq; qualitatis sit potest per alium impetrare literas ad lites,
dando sibi speciale mãdatũ: vt in d. c. nonnulli. Idẽ in literis ad be-
neficia Imò illas potest impetrare amicus pro amico sine aliquo
mandato: vt no. gl. in d. c. nonnulli. & in c. ad aures. eo. ti. & adhuc
7 sumus extra terminos huius. c. ¶ † Aut quærit nũquid quis pos-
sit recipere literas ab alio quàm à manibus Papæ vel officialium
suorum ad hoc deputatorũ. Et distingue ꝙ aut iste est in curia,
& non debet. Et iste est propriè casus huius. c. vt patet ibi: *ne quis
apud sedẽ apostolicam. &c.* Si verò est extra curiã, tunc potest reci-
pere literas de manibus alterius quàm papæ, puta amici: Sed ille
qui extitit in curia nõ debuit recipere literas de manib⁹ alterius.
vt hic in tex. in versi. *ne quis &c.* Siue ergo impetret pro se, siue
pro alio, debet literas recipere de manibus Papę, vel officialiũ: &
hoc fit: quia antiquitus multũ falsabãtur literæ apostolicæ in cu-
ria. & falsantes dicebãt se à Papa eas impetrasse. & sic non loqui-
8 tur tex. in terminis huius gl. ¶ † An autẽ contra faciens sit excom
municatus ipso facto. Glo. & Doc. variãt. Sed dic ꝙ per hæc ver-
ba excõmunicationi subiaceat: fertur sentẽtia ipso facto: nam ex
proprio significato verborũ nõ requirit actus facti: & pro hoc.
c. si quis suadente. xvij. q. iiij. & no. in c. vnico. de iniurijs. li. vj. in
gl. in verbo. euadere. ibi: tamẽ aliã sententiã domini Papæ &c. dic
melius quod. c. ad falsariorũ j. eo. excommunicat falsantes literas
per se vel per aliũ scienter sed si quis habet literas falsatas per aliũ
& eis nõ vtitur non habet locũ illud capitulum & in hoc casu ha
bet locum iste tex. dum dicit ꝙ per hominẽ debet fieri excommu
nicatio: vnde punit hîc ille qui habet & non resignat vel destruit:
& ideo si iudex specifice non fert excõmunicationẽ contra talem
nulla pœna talis afficitur ex quo non falsauit In glo. fin. in fine. Et
9 no. hoc, quia facit ad statuta & ad alia iura. ¶ † Sed cõtra prædi-
cta & tex. oppo. nam ex quo fertur hæc excommunicatio, super-
uacua est suspensio: quia quilibet excõmunicatus est suspẽsus⁹ de
quo dic vt plenè no. in cle. cupientes. de pœnis. in gl. quæ incipit.
non nouam. Sol. duplex primò ꝙ suspensio quãdo est sequela ad
excommunicationẽ sublata excõmunicatione tollitur suspensio.
vt in regula accessoriũ de reg. iur. li. vj. secus quãdo suspensio est
per se secundũ Host. & sic licet absoluatur ab excõmunicatione,
remanet tamen obligatus ex suspẽsione: vel secundũ eũ pœna ex-
communicationis cõcernit laicos, suspensionis verò clericos. Et
licet prima solu. videatur sibi plus placere: secũda tamẽ plus mihi
placet: quia tex. in medio distinxit pœnas, & in pœnis debet fieri
mitis interpretatio: nec debet quis duplici pœna coherceri: vt in c. quoniam. in fi. vt lit.
non conte. nã sequeretur ex primo intellectu ꝙ clericus excõmunicaretur & suspẽderetur.

✤ *SVMMARIVM.* ✤

1 *Falsitas literarum apostolicarum ex quot & quibus signis apparere potest. vide j. c. primo.*

¶ *CAP. V.*

c 1 LIcet. [c] † Ponit nouẽ modos falsandi literas Papales. ¶ Casus literalis. Licet in decretali præsenti distinguat Papa septem species falsitatis, per quas literę apostolicæ cognosci debeant vtrũ sint falsæ ad quas quilibet diligens qui per literas apostolicas cõuenitur debet aduertere diligenter. quas per singulos. §. videre poteris. perteipsum. In. §. illo. *Eos etiã.* dicit Papa quòd illi nõ sunt immunes à peccato falsitatis qui literas apostolicas recipiũt contra tenorem constitutionis proximè prę dictæ. Item quidã sunt qui accedunt ad bullam, & falsas literas cautè proijciunt vt de vera bulla cũ alijs sigillentur: sed istę species falsitatis non possunt facilè cõprehendi: nisi vel in modo dictaminis, vel in forma scripturæ, vel in qualitate chartæ. In alijs autẽ diligens indagator consideret falsitatẽ, vel in adiunctione filiorũ, vel collatione bullæ, vel monitione, vel obtusione, præsertim si bulla non sit equalis, sed alicubi magis tumida, & alibi magis depressa. omnia prædicta nota. Bern. ¶ Nota. j. ex tex. multos modos cõferẽdi scri c pturam ad scripturã: Non solũ ergo fit comparatio literæ: sed etiã dictaminis & chartæ. nam habent curiales certum modũ dictandi, quem de facili alij ab eis nõ possunt imitari. Itẽ in forma scripturę: quia faciũt aliquos tractus & certa signa eis tantum manifesta. adeò vt de facili nõ posset litera illa ita falsari quin per scriptorem apostolicũ falsitas deprehenderetur. Item in qualitate chartæ: quia literæ apostolicę scribunt in chartis rasis, & in pulchra forma. ¶ Itẽ nota ꝙ suspitio oritur contra bulam seu sigillum, quãdo per omnia nõ est signum simile vero sigillo. nam aliquãdo propter falsitatem bulla est in vna parte depressa propter malleationẽ, & in alia parte tumida, propter impressionem filorum: Et solent isti falsarij ponere bullã in loco calido: vt sic effecta tenera possit filum extrahi. In glo. fin. Nota bene gl. dicit tamen Ioan. andr. & Host. quòd vbi litera esset deleta cũ herba seu cum aqua distillata non posset perpendi ex remedio huius glo.

✤ SEBA. SAPI.

a ¶ Per nuntiũ. Vide Paul. de ca. in. l. videamus. in prin. ff. loca. & ibi glos. allegat plura. quãdo quis teneat ex mala electione.

ZACHARI.

b ¶ In casu absolutionis vel defensionis. vt super appellatione: quia etiam tunc nõ tenetur facere mentionẽ de excommunicatione. vt no. iste in ca. significauerunt. §. de excc. & Philip. francis. in. c. bonæ. ver. xj. de appell. & Specu. in tit. de actore. versic. itẽ ꝙ est excommucicatus. §. dẽ rescri. præsenta. §. v. versi. ad primum.

c ¶ Not. hîc quod valde no. scribit Baldus in. l. cõtractus. in ver. deinde quæro. si apparet. C. de fi. instru. Itẽ addo hîc Archi. in c. ĩ memoriã. in fi. pe. col. xix. di. vbi dicit ꝙ rescriptorum quedam sunt vitia visibilia, & quædam inuisibilia, sed intelligibilia prio. sed visibilia sunt ea de quibus in hoc. c. licet. & ista vitiant ipso iure. Item adde omnino quod notat Arch. xxv. quę stio. ñ. in summa. & do. in. c. in memoriam. in. iiij. col. xix. dist.

✤ *SVMMARIVM.* ✤

1 *Falsæ præsumuntur literæ Papales: si in eis episcopus vocatur filius: vel inferior frater: vel si vni scribitur in plurali. 2. 3. 4.*

2 *Falsæ præsumuntur literæ apostolicæ, quando emanant præter vel contra solitum stylum curiæ.*

3 *Papa quare appellat episcopos fratres: alios vero filios?*

4 *Papa scribẽs cardinalibus Episcopis, appellat ipsos fratres: alios vero filios: intellige de illis Episco*

pis prout eſt ſabinenſis,portunenſis,& ſimiles.
Papa reſcribens infidelibus,an appellat eos filios?
Prælati inferiores à Papa dum ſcribunt ſubditis. debent appellare ipſos ſocios,aut fratres: dum autem ipſis à ſubditis reſcribitur,debent appellari patres.

¶ *CAP. VI.*

QVàm graui. a† Falſę ſunt literæ Papales in quibus Epiſcopus vocatur filius,vel inferior frater,aut vni ſcribit in plurali.hoc dicit.Primò ponit admirationẽ. Secundò ibi: *Cum ſcire* in tribus quæ ſunt in ſtylo curiæ informat. & primò reducit ad propoſitum.Tertiò ibi: *propter quod.* generaliter concludit. ¶ Caſus literalis.Quidam Epiſcopus corã Legato apoſtolicæ ſedis quibuſdam criminibus accuſatus renũtiauit Epiſcopatui:poſtmodũ ad apoſtolicã ſedẽ accedens,quaſdam literas reportauit ſub nomine apoſtolicę ſedis ad Archiepiſcopũ ſuũ attinacẽn.in quibus cõtinebatur ꝙ ipſum reſtitueret ad eccleſiam ſuã altero ſubſtituto inde remoto:quod & fecit Rex illius loci: nõ credẽs literas à ſede apoſtolica emanaſſe:præcepit literas illas per ipſum impetrantem ad ſedem apoſtolicam præſentari:dominus Papa viſis literis quæ ipſi Archiepiſcopo fuerunt præſentatæ reſcribit eidẽ,dicens ꝙ in eis tam in continentia q̃ in dictamine falſitatẽ inuenit, & in hoc fuit admiratus ꝙ literas illas credit à ſede apoſtoli.emanaſſe:cũ ipſe ſcire debeat conſuetudinem apoſto.ſedis talẽ vt Patriarchas, Archiepiſcopos, & Epiſcopos fratres appellet:cæteros omnes dilectos filios in ſuis literis nominãdo.& quando vni perſonę ſcribit,nunq̃ ei loquitur in plurali vos , vel veſter appellando:ſed in literis pręſentatis huic dilectus filius vocabatur.cũ in alijs literis ſibi aliquando tranſmiſsis videre poteſt ſe fratrẽ venerabilem appellatũ:Vnde mandat quatenus literas apoſtolicas taliter ſtudeat intueri tam in bulla,filo, & charta,q̃ ſtilo:quòd veras pro falſis vel falſas pro veris nullo modo admittat.Ber.¶ †No.j.ex tex.attendendum ſtilum [b]romanæ eccleſiæ.& literæ emanãtes contra ſeu præter ſtilũ præſumuntur [c]falſæ: & hoc procedit non ſolũ reſpectu dictaminis:ſed etiam reſpectu continẽtiæ:literarum: Vnde alibi dicit gl.in.c.cauſam quæ.de teſti. quòd ſi aliquid cõceditur in priuilegio quod deuiat ab omni æquitate & communi curſu priuilegiorũ,præſumitur nõ emanaſſe à ſede apoſtolica.& ad prædicta facit.c.ex literis.s̃. de conſti.&.s̃.de voto.c.quod ſuper his facit c.ſi quãdo.s̃.de reſcri.¶ †Itẽ no.ꝙ de cõſuetudine romanæ eccleſiæ cũ Papa ſcribit Epiſcopo & ſuperiori,appellat eos fratres.quaſi Papa non ſit eîs maior,ſed equalis : & intellige ꝙ eſt equalis in ordine,ſed in adminiſtratione eſt maior.xxj.diſtin.c.in nouo.vbi bonus tex.cũ gloſ.facit quod no.in procę.ſexti. Alios verò appellat filios,quaſi eis ſit maior, & in ordine & in adminiſtratione. ¶ †Aduertendum tamẽ ꝙ cũ ſcribit,ſeu facit mentionem de cardinalibus,per mixtim appellat eos fratres.vt j̃.c.proxi.Cũ autem ſigillatim de eis facit mentionẽ,Epiſcopos Cardinales appellat fratres,reliquos filios : vt in ca.licet el.iij.de teſt.Item Reges appellat chariſsimos filios:reliquos verò Principes appellat dilectos filios, quaſi ſe inferiores.ar.eorum quæ no.in ca.ſolitæ.de maior.& obedi.Iudæũ tamen,infidelem,vel paganũ, nõ appellat filiũ. ¶ Vltimò no.ꝙ in deprehendẽda falſitate debet quis multum intueri bullã, filũ chartã, & continentiã literarũ.& modum dictandi. Et multos alios modos habes in.c.præcedẽ. ¶ †In gl.ij.ibi: *fratres vel ſocios.* No.ex gl.ꝙ quando prælati inferiores citra Papam ſcribunt ſubditis ſuis debent eos appellare fratres,vel ſocios:Nã Epiſcopus ſacerdos eſt,& olim regebatur eccleſia per ſacerdotes tantũ, nec erant Epiſcopi:ſed propter ſchiſmata & diſceptationes ordinatum fuit vt vnus eligeretur qui præeſſet omnibus, & appellaretur Epiſcopus.xxv.diſtin.in.c.olim.Subditus verò ſcribens prælato ſuo,debet eum appellare patrem.de quo vide bonã gl.in.c.eſto ſubiectus.xcv.diſtin.

a ¶ Ioan.de imol.in cle.j. in.fi. colũ. de ſup.neg.ꝓla.alleg. iſtum tex.ꝙ ſtilus curiæ facit ius.& quæ differentia ſit inter ſtylum & cõſuetudinẽ.vide latè per do.Anto.in repe.c.fin.de conſue.in.xxij.col.
✤ SEBA. SAPI.
b ¶ Stilũ.Vide multa cumulata per Feli.in.c.fi. col.vj. ver.ſtilus curiæ.s̃. de reſcri.Roma.in conſi. cccl xxvj.incip.quæſtio eſt.ad de etiam ꝙ clauſulæ inſolitę arguũt præſumptionẽ falſi,& per Alexã.in conſi.xlvj.col.j.circa fi.in.iij.vo.Feli. in. c. cauſam.fi .de teſti.facit Bartho. vero.in tractatu ſimula.in.vij .&.ix. præſumptione.
c ¶ Præter ſtilũ prę ſumũtur. pro hoc optimus tex.in.c. porrecta.de cõſir. vti.vel inutil.& ad de hìc Ang.in.l.fi. C.de cano.lar.lib. x.vbi dicit ꝙ literę emanantes de cancellaria Papæ contra ſtilum curiæ nõ ſunt exequendæ: dicit ꝙ ſecundùm ſtilum curiæ eſt ꝙ Iudex citet vt cõpareat ſub pœna ęris tãtũ,& citetur ſub pœna ęris & pſonę, ſi ꝙ citatus non cõparet, non punitur vt contumax , quia citatio fuit contra ſtilũ curiæ.& de iſta obſeruantia ſtilli curiæ. vide text.in ca.ex literis. quã no.ibi. d.Anto.s̃.de cõſti. Scias tamẽ ꝙ quãdo de ſtilo. curiæ cãcellariæ aliquid conſueuit exprimi in literis,ſi nõ exprimitur habetur pro expreſſo.tex. eſt no.in.ca.cũ.m. ferrarien.de cõſti. &.c.ꝙ translationẽ.de offi.leg.pro cuius tamẽ intellectu vide omnino quod no.poſt do. Anto.in.d.c.cũ.m. de conſti.
ZACHARI.
¶ Adde ꝙ intantùm attenditur ſtilus in reſcriptis & alijs literis.ꝙ ſi citatio ſit præter & cõ

1 2 b c 3 4

✤ *SVMMARIVM* ✤

1 *Falſantes literas Papales per ſe,vel per aliũ, ſunt excommunicati:ſi verò ſint clerici.degradantur.& curiæ ſeculari traduntur,etiam nõ expectata incorrigibilitate.3.*
Falſis literis vtentes laici excommunicentur:clerici deponuntur:& beneficijs priuantur.6.intellige vt j̃.nu.10.
2 *Statutum poteſt fieri quod non liceat ignorantiam ſtatutorum allegare:& intellige vt j̃.nu.7.*
4 *Falſans literas apoſtolicas efficitur de foro eccleſiaſtico.*
5 *Expendens ſcienter falſam monetam,non punitur pœna falſi regulariter.*
8 *Falſarius an incurrat pœnas de quibus hic:ſiue cũ eo agatur ciuiliter,ſiue criminaliter?*
9 *Falſantes literas & reſcripta principum puniuntur vltimo ſupplicio.*

¶ *CAP. VII.*

1 AD falſariorum. d †Qui per ſe vel per alios literas Papæ falſant:excõmunicati ſunt cum ſuis fautoribus, & clerici officijs & beneficijs priuati ſunt,& degradandi,& tradẽdi curiæ ſeculari per quã laicus legitimè punitur.Qui verò falſis literis vtitur,ſi clericus eſt, officio & beneficio priuatur:ſi laicus,excõmunicatus eſt.hoc dicit.Vel aliter & breuius.Primò punit falſantes literas Papæ per ſe vel per aliũ.Secundò punit vtentes literis falſis.Secunda ibi: *quæro.* ¶ Caſus literalis. Ad falſariorum confundendam malitiã ſtatuit Papa vt qui literis apoſtolicis vti voluerint,eos prius diligẽter examinent : quia ſi ſe falſis literis vſos dixerint ignoranter,pœnas euitare non poterunt inferius annotatas.Ipſe enim excõmunicationi ſupponit omnes falſarios literarum apoſtolicæ ſedis,qui per ſe vel per alios vitium falſitatis exercent cũ omnibus fautoribus & defenſoribus ſuis:ſtatuens vt clerici qui falſari deprehenſi fuerint,omnibus officijs & beneficijs perpetuò ſint priuati : ita quod qui per ſe vitiũ falſitatis exercuerint,à ſuis officijs degradati tra formam ſtilli, ꝙ tũc citatus comparere nõ tenetur Ita multum no.dixit Inno.in.c.præterea.in.fi. colũ .in gl.mag.s̃.de dila.& Bald.in ſua mar.in ver.citatio. verſic. xvij.
¶ Falſariorũ. Ad de videndum Fed. de ſe.conſil.ccxix. Hodie præceptũ eſt ꝙ in literis Pa. nec in magno nec in modico audeat quis manũ apponere,aut literã aut punctum vni coniungẽdo exceptis officialibus quib⁹ hoc eſt cõmiſſum alioquin manum apponẽs ex canone latæ ſententiæ ipſo facto excommunicationis ſententiam incurrit à qua nõ poteſt per aliquẽ citra ſedem apoſtolicam relaxari Ita dicit Hoſti.in ſum.eo.ti.de cri.fal.§. quæritur in.iij. col.verſi.ſed hodie præceptum eſt quem refert & ſequitur Archi.in c.in memoriam.in iij.col.xix.diſtin. Addens etiam ꝙ Cardinalis legat⁹ non poteſt abſolutionem iſtã impartiri officio legationis,quia Papa eam ſibi reſeruat.prout le.& no.in.c.dura. de cri.fal.& adde ꝙ occultus falſarius literarũ Papę poſt pœnitentiam & abſolutionẽ factam ordinatus nõ cõpellitur petere ceſsionem:quia nõ eſt infamis ipſo facto,cũ nullo iure reperitur eſſe infamẽ.ita ad literam dicit Inn.in.c.niſi cùm pridẽ in.j.gl. quæ incipit quale eſt de renun.quem refert & ſequitur idẽ Archid. in. d.c.in memoriã.in.ij.col.

c

gradati seculari potestati tradantur secundū leges puniendi:& si laici fuerint,per easdem leges legitimè puniantur.Illi verò qui sub nomine Papæ falsis literis per alios impetratis vtuntur,si clerici fuerint, officijs spolientur:si laici fuerint,tandiu maneāt excōmunicati do nec satisfaciant competēter.ita videlicet quòd & in clericis & in laicis malitia grauius puniatur q̄ negligentia: & idem obseruandum est de his qui falsas literas impe-
2 trant.Ber.¶ †Nota.j.ex tex.argu.quòd valet statutum vt respectu statutorum non possit ignorantia allegari. quod tenet Bart.in.l.diuus.ff.eo.& aliquid subijciam j̄.
3 ¶ †Not.secundò multiplices pœnas contra falsantes li
a teras apostolicas.[a]nam si est clericus,est excommunicatus.Item priuatur officio & beneficio.Item tradi debet curiæ seculari:vt per iudicem seculare puniatur pœna legali:& est casus valde specialis in quo statim de crimine cōuictus quis traditur curiæ seculari Regulariter verò non traditur curiæ seculari,nisi sit incorrigibilis: & de hac materia plenè tetigi in.c.at si clerici.& in.c.cùm non ab homine.de iudi.& dic vt ibi.& aliquid tangam in.c.nouimus j̄.de verbo.signi.Si verò est laicus, subijcitur excōmunicationi,& est excōmunicatus ipso facto.
4 ¶ †Et ex hoc no.q̄ falsans literas apostolicas subijcitur foro ecclesiastico:& debet iste casus addi ad alios no.in
5 c.cùm sit generale.de foro compe. ¶ †Item not.quòd arctius puniuntur falsantes literas per se,vel per alios, quàm simpliciter vtentes:Et facit iste text.eleganter ad quæstionem.Nunquid expendentes scienter monetam falsam debeant puniri vt falsantes?& dicendum q̄ non regulariter.nisi in casibus expresis.de quibus in.l.lege cornelia.ff.eo.& dico in.c.quanto.de iureiur.quod bene nota.¶ †Item nota quòd vtentes literis falsis si sint
6 clerici,debent priuari officijs & beneficijs: sed si laici, sunt excommunicati ipso facto.Et videtur hæc litera limitare quod clerici vtētes nō sunt excommunicati ipso facto:Sed Hosti.tenet oppositum.& intelligit quòd clerici sunt excommunicati:& etiam priuandi officijs & beneficijs.sed certè ista opinio mihi non placet.cū iste tex.apertè distinguat inter clericos & laicos.& in pœnis est fienda mitis interpretatio.vt regula in pœnis.lib.vj. nec debet duplici pœna coherceri vt in.c.at si clerici.de
7 iudicijs.¶ †In glo.in verfic. *dixi*. Nota bene gl.iuncto text.quòd quāquam in dispositione aliqua caueatur vt non admittatur allegatio ignorantiæ,non tamē excluditur qui allegat & affert ignorātiæ probationes.aliâs autem quis puniretur sine culpa.vt in.c.ij.s̄.de constit.& hoc in dubio procedit.vbi statutum punit factum dolosum.vt hîc: secus vbi punit factum sine dolo.de quo
8 temen aliquid per Barto.in præalleg.l.lege.ff.eo.¶ †In glo.in verficulo. *deprehensi*. in fine.Nota.glos.intelligit enim quòd istæ pœnæ cōtentæ in tex.infliguntur falsario quādo conuictus est criminaliter , secus si agebatur ciuiliter.Hosti.verò sentit quòd qualitercunq̄ constet de hoc crimine,semper habet locū dispositio huius.c. quasi sit speciale in hoc delicto.Circa hoc aliter distinguerem.Aut loquitur de pœnis quæ infliguntur ipso facto,& tūc statim intelliguntur inflictæ commisso delicto:nec est vis qualiter fuerit actum.quia constitutio ligat delictum omnino occultum : vt dicit gl.no.in cle. j̄.de hære.Sed respectu pœnarū infligendarum per iudicem satis tenerem cum opinio.glo.argu.c.super literis. de rescrip.& in.c.super his.s̄.de accusatio.& eorum quę notat Inno.in.c.per inquisitionem.de electio.Nam diligentius fortè defendissem causam suā si fuissem actū criminaliter.¶ In gl.in ver. *legitimas*. ibi. *qui falsant rescriptum principis*: Vult ergo glo.quòd falsantes rescriptum principis puniantur vltimo supplicio id est pœna mortis:& sic falsans literas papę traditur iudici seculari post degradationē vt puniatur pœna mortis. Et est speciale in ista specie falsitatis:Nam regulariter crimē falsi non
6 punitur ita acriter vt in prin.glo.facit.c.ad audientiam. s̄.eo.¶ †Extra glos.quæro quæ est differentia in modo puniendi inter falsantes literas papæ & vtentes qui non falsarunt.Sol.secundū Hostien.Illi qui falsant,sunt excommunicati & priuati officijs & beneficijs degradati traduntur curiæ seculari. Illi verò qui vsi sunt falsatis per alios,non traduntur curiæ seculari:sed debent priuari officijs & beneficijs: & laici sunt excommunicati ipso facto.vt in prin.c.& hoc.si vtentes non desistūt in tra.xx.dies.vt in.c.dura.s̄.eo.Et sic sentit Hosti.quòd.§. *qui verò*. debet intelligi & restringi secūdùm.d.c.dura. quod in veritate nō puto procedere:quia in alijs termi nis loquitur iste tex.procedit enim quando vtitur scien ter quis literis falsis:tunc enim est excōmunicatus ipso facto: nec expectatur lapsus.xx.dierum.sed ca.dura.loquitur in habente literas falsas,& non lacerante,seu destruente,vel restituente:tunc enim si eis non vtitur,nullam excommunicationem incurrit.nisi sit lata à iudice prout ibi dicitur.cum termino.xx.dierum. Sed quæro. quid intendit litera hîc in fi?Solu.duplex est intellectus. Primus.quòd intendit extendere prouisionē huius ca. ad eos qui per suggestionem falsitatis impetrant literas à papa & ex hoc intelligendo quòd verbū statuimus est præteriti temporis:tūc est sensus.quòd sicut fit differentia in terminis.c.super literis.de rescri.an per malitiam, an per ignorantiam quis suggesserit falsitatem , ita hîc debet in modo puniendi distingui inter malitiam & negligentiam &c.

SVMMARIVM

1 *Literæ de simplici iustitia nō præsumuntur falsari:nec quis punitur si illis non vtatur.*

2 *Fraus & dolus non præsumuntur committi pro rebus modicis.*

3 *Quando aliquid consistit in cōscientia alicuius, admittitur probatio per iuramentum.*

4 *Præsumptio vna tollit aliam,quando illa est magis fortis.quod relinquitur iudicis arbitrio:si verò sunt equales, vna non elidit aliam.*

5 *Literæ Papales gratiosæ si reperiantur falsæ: habet locum dispositio.c.ad falsariorum.s̄.eodem.si verò sunt literæ de iustitia,procedit hoc ca.*

¶ CAP. VIII.

1 ACcedens.¶ †Non præsumitur quis falsare literas de simplici iustitia,nec punitur,si hoc comperto destitit illis vti.hoc dicit.In prima ponit decisam conquęstionem.In secunda prouisionem ibi: *Fraternitati*. ¶ Casus literalis.Quidam impetrauit literas contra suum aduersarium de simplici iustitia,in quibus literis falsitas fuit deprehēsa: impetrator hoc intelligens amplius noluit vti eis : propter quod diocesanus ipsum in officio & beneficio suspendit:Vnde accessit ad dominum Papam rem sibi exponens.Mandat Papa Episcopo si literæ apostolicę in quibus falsitas fuerit deprehensa formam habeant de simplici iustitia:officium & beneficium illi restituat,& ipsum super hoc vlterius nō molestet:quia non est præsumendū quòd pro talibus literis quę de facili habētur quis committat vitium falsitatis:& ille non fuerit vsus
2 eis postquàm eas falsas esse cognouit.Ber. ¶ †Not.j.ex tex.quòd pro modico nō præsumitur quis scienter de-
b liquisse[b]:Et optimè facit iste tex.ad animū probandum cuiuscq̄,vt circa modica non præsumatur dolus. facit quod no.in.c.j.de p̄sum.¶ Secūdò collige q̄ propter falsitatem literarū apostolicarū quis debet priuari officijs & beneficijs,distingue tamen latius prout habetur in.c.

SEBA.SAPI.

a ¶ Literas apostoli cas. De pœna falsantium literas Papæ:vide remissiuè per Feli.in.c.ij.co. vij̄.ver.& qui apponit.s̄.de rescrip. nunquid pœnę de quibus in hoc tex. habeant locum in falsante literas de legatorū Papę?vide Abb.in.c.olim. s̄.de rescript.& ad hæc vide Fel.in rubri.s̄.de rescri.ī fi.

SEBA.SAPI.

b ¶ Deliquisse. Vide Dec.ī.c.finautē. col.j.s̄.de rescri. & facit qđ no.Alex. in consil.ciij̄.inci. Statutum loquens in fi.j.vol.vbi vult q̄ pœna imposita falsanti monetam non habet locū in falsante bagatinos vide Bartho.verò. in consi. lxxvij̄.incipi.Visa inquisitione.& Corse. in tract.de minimis. & Iaso.in.l. sciendum.col.iij̄.ff.qui satis.cog.

a Tenemenți quod ea quę cõſiſtũt in conſciẽtia noſtra: probãtur p ſimplicem aſſertionẽ noſtram cum iuramẽto. Et adde gl.in.c. qui humanis. xij. q.ij.quam ad hoc alleg.idẽ Panor.in c.cognoſcentes. in vlti.col.s.de cõſti. vbi pro iſtis duabus glo.alle. optimos text. ego ad hoc alle.op.glo.in ver.ſi eſt ita. in.c. ſignificaſti. el. j.j. de homi.& ibi gl. alle.ad hoc multa iura. Item adde gl. in verſi.dicit poſt mediũ.ibi. reliqua cõſiſtunt in intellectu &c.in.§. ſed iſte.inſtitu.de acti. bene facit quod voluit gloſſ.no.in verſi. animo.C. ad le.corñ.de fica.quã valde ſing.reputat Ludo.Ro.in.l.illa. in pe.col.ff.dever. obliga.

b ¶ Loco ſuſpecto. Adde Ro.conſilio cccxlvj.

SEBA.SAPI.

c ¶ Modica. Vide Moder.ĩ.l.ſi vnus. C.de teſti. Feli. in c.ex literis.s̃.de fi. inſtr.& in.c.fraternitatis.colũ.v.s̃.de hære.& Moder.in l.ſing.C.de edi.di. adri.tollen.

d ¶ Sortilegijs. Adde videndum Fed. de ſe.conſi.cclxxxiij.

s̃.proxi. ¶ †In glo.j.ibi: *dico quod per iuramentum.* No. gloſ.quòd vbi venit aliquid probandum conſiſtens in mera conſcientia, [a]tunc fit probatio per iuramẽtum:& facit quod not.in.c.innotuit.de elect.vide bo.text.in.c. nulli.eo.tit.lib.vj.& per gl.in.c.propoſuiſti.lxxxij.diſt. Item quo ad caſum noſtrũ poterit probari quòd adiuit peritiores,& non potuit ab eis informari.ad hoc quod no.glo.ij.s̃.c.proxi. ¶ †Et in fi.glo.dic quòd ſecundùm diuerſitatem factorum ex quibus oriuntur pręſumptiones:vna præſumptio tanq̃ fortior elidit aliam:Si ergo præſumptiones ſunt equales, tunc confunduntur : alia verò minus fortis cõfunditur ab alia:& ex circunſtãtijs Iudex habebit arbitrari quæ dicaſ fortior:ad hoc quod no.in.c.literas de præſum.& in.c.tuæ.qui fil.ſint legi. ¶ †In glo.fin.in fi.No.glo.quia multum limitat.c.præcedens.vt reſtringatur ad literas gratioſas.Hoſtiẽ.ponit alias ſolutiones.Prima eſt,vt illud intelligatur quando ſcienter:iſtud quando ignoranter vſus eſt.Sed hæc ſol. non videtur bona: quia hîc ſtatur ſimplici allegationi ignorantiæ:& ibi dicitur quòd talis allegatio nõ admittitur. Alia ſol.eſt quòd intra.xx.dies poteſt deſiſtere ab vſu:& ſic fuit hîc.quia ſtatim deſtitit.hæc etiam ſol.nõ placet,quia terminus.xx.dierum datur ad reſignandum & deſtruendũ:ſed vtens illis falſis ſcienter,ſtatim eſt excommunicatus. Et ideò tene ſol.glo.vt in literis iuſtitię non præſumatur ſcientia, ſed ignorantia propter rationem literæ.

✠ *SVMMARIVM.* ✠

1 *Raſura paucarum literarum in loco nõ ſuſpecto,non reddit literas falſas.2.4.*

3 *Obligare poteſt ſe aliquis ad perdendũ cauſam vel beneficium, ſi aliquid non facit.*

4 *Falſitas an præſumatur commiſſa per officialem Papæ, an per impetrantem?*

5 *Beneficium ſi litigatur inter duos:& vnus propter ſuum delictum fuerit illo priuatus:an per hoc alter litigans poſsit illud beneficium abſque alia licentia tenere?*

6 *Appellans an poſsit renuntiare appellationi ſuæ: & redire ad ſuperiorem à quo appellauit? vide remiſsiuè.*

¶ CAP. IX.

EX conſcientia. ¶ †Propter paucarum literarum raſuram in loco nõ ſuſpecto reſcriptum non probatur falſum.hoc dicit. ¶ Primò diffinit.obiectum dubium. Secundò obijcientem puniri mandat ibi: *verum.* ¶ Caſus literalis.Quidam impetrauit literas contra aduerſarium ſuum ſuper quadã eccleſia:aduerſarius ille in iudicium vocatus poſtulauit ſibi fieri copiam reſcripti:quo viſo cœpit illas literas arguere falſitatis,obligãdo ſe ſub periculo cauſæ ad probandum quòd literæ falſę eſſent. Iudex literas illas miſit ad dominũ Papam vt ſciret veritatem huius falſitatis:Papa diligenter illas literas inſpiciens,nullum ſignum falſitatis vel ſuſpitionis inuenit in eis,niſi raſuras paucarũ literarum,quæ ſapientis animũ in dubitationem adducere non debuerunt: Vnde mandat quatenus ſi conſtiterit prædictũ.R.ſe obligaſſe ſub periculo cauſę quòd literas illas falſas eſſe probaret:ſibi ſuper dicta eccleſia ſilentium imponatur: cùm quilibet habeat poteſtatem renuntiandi iuri ſuo.Ber. ¶ †No.j. regulam.quòd raſura paucarum literarum inducit probationem falſitatis:hoc intellige & reſtringe,niſi ex iſta raſura ſequeretur equiuocatio nominis:de quo dubitatur,& quòd eſt in loco ſuſpecto:vt eſt text.opt.in.c.inter dilectos.s̃.de fid.inſtru.&.c.ex literis.eo.titu.& pro hoc facit litera quæ ſequitur ibi: *quæ nequaquàm ſapientis animum &c.* nam ſi raſura eſſet in loco valde ſuſpecto,& induceret equiuocationem nominis ſeu dictionis:tunc haberet vertere animum ſapiẽtis in dubitationem. ¶ Not.ij.aliam regulam ex tex.quòd illa raſura inducit probationẽ ſeu ſuſpitionem falſitatis quæ habet vertere ſapientis animum in dubitationẽ.non ergo ſufficit quòd cuiuſlibet animus in dubitationẽ inducatur:ſed ſapientis animus duntaxat. ¶ †Nota.iij.ꝙ quis poteſt ſe obligare ad pœnam perdendi beneficiũ ſuum: ſimile in.c.cùm dilecti.s̃.de elect.& valebit iſta obligatio in præiudicium ſui:licet ſuperior poſsit illam non acceptare.per ea quæ habentur in.c.quod in dubijs.& in.c.admonet.s̃.de renun. ¶ †In gl.j.in fi.dic quòd contraria loquuntur vbi raſura ſit in loco ſuſpecto:[b] & intellige quando fuit facta per officialẽ Papæ.nam ſi iſte impetrans raſiſſet:tunc falſarius iudicaretur,quantũmcunq̃ raſura eſſet:modica:[c] vt in.c.licet.s̃.eo.ſed quãdo eſt in loco non ſuſpecto, præſumitur raſura facta per officialem.Si verò eſt in loco ſuſpecto, pręſumitur facta per impetrantẽ ſeu vtentem:Ideò non datur talibus literis fides. ¶ †In glo.fi.Hoſtiẽ.tenet oppoſitum.cùm enim iſte cõtra quem agebatur poſſideret beneficium: ſatis eſt quòd actori imponitur ſilentium: vnde ſibi nõ incumbit aliquod onus probandi: argumen.in.l.fina.C. de rei vendi.&.ij.quæſtio.vj.in.c.ei qui.§.j.Idem eſt ſecundùm eum ſi iſte nõ poſsidebat,ex quo conuentio facta fuit cũ aduerſario authoritate ordinarij, & eo non probante falſitatem beneficiũ aſsignaretur illi Ioã.and. dicit quòd ſi hæc vera ſunt in facto, procedat opinio Hoſtien.aliâs procedat iſta glo.& bene loquitur.nam ſi aduerſarius peteret beneficiũ,oporteret probare titulum:nec ſufficit quòd aduerſarius fuerit priuatus propter delictum ſuum.vt in.c.olim.allega.in gl. ¶ †Extra glo.Hoſtien.hîc ponit vnam quæſtionem latam.quam non examino:quia non facit ad materiam rubricæ:quę rit enim nunquid appellãs poſsit renuntiare appellationi ſuæ,& redire ad ſuperiorem à quo appellauit, Et aſſumpſit materiam ex verbis text.dum dicit quemlibet poſſe renuntiare iuri:Sed de hac materia dic plenè: vt no.in.c.interpoſita.de appel.&.c.cũ appellationibus.eo. titu.lib.vj.& in.c.j.de electio.eodem libro.

b [c] vt

c [b] & intellige

d *De ſortilegijs.* [d] *Rubrica.*

¶ Continuatur ad præcedentia hoc ordine.Supra viſum eſt de crimine fal.verum quia ſortilegia continent in ſe falſitatem,meritò ſubijcitur hæc rubrica:& vide pro hac materia gl. opti.xxvj.q.ij.in ſumma.

✠ *SVMMARIVM.* ✠

1 *Sortilegium eſt crimen eccleſiaſticum: non tamen merè adeo quòd eſt locus præuentioni inter eccleſiaſticum & ſeculare.3.*

2 *Sortilegium quomodo puniatur tam ſecundum canones quàm ſecundum leges?*

4 *Sortilegium niſi contineat hæreſim manifeſtã, non punitur per inquiſitorem hæreſis.*

Sortilegium quando ſapiat hæreſim vel non.

Inquiſitor hæreticæ prauitatis,an & quando poſsit cognoſcere vtrum aliquod crimen ſapiat hæreſim.

5 *Sortilegi ſunt infames.non autem intelligas de illis qui ludunt ad ludum fortunæ,quaſi etiam ſe committant ſorti: nec de illis qui de ſorte dirimunt aliquam rem: vt in prima gl.*

¶ CAP. I.

IN tabulis. Sortilegiapro furtis inueniendis, vel diuinationibus faciendis, prohibẽtur, & contra faciẽtibus pœna imponitur. hoc dicit.Primò ponit prohibitionẽ. Secundò pœnam ponit tranſgreſſoribus.ibi:

bus.ibi: *qui autem.* ¶ Casus literalis.Quærebat de pœna per sortilegia,vel diuinatiões furta inueniẽtiũ.Et respondetur ꝙ furta nõ sunt requirenda sorte in tabulis, vel codicibus, aut alijs,nec diuinationes aliquas in aliquibus rebus quis obseruare præsumat:& qui cõtra fecerit,quadraginta dies pœniteat.Ber. ¶ No.j.ex text.ꝙ
a sortilegia[a] omnia prohibentur,siue fiant per inuocationem demonũ,siue fiant in codicibus,sicut faciũt plerique dicentes versus aliquos psalterij,& faciunt illud voluere:siue fiant in tabulis:& dicuntur fieri in tabulis.quia faciunt ibi puncta,sicut faciũt nigromãtici,omnia ergo
1 ista & similia prohibentur.¶ †Secũdò no.ex hoc & ex text.ꝙ crimen sortilegij est crimen ecclesiasticum.vide tex.cum gl.in.c.cõtra idolorũ.xxvj.q.v.¶ Not.iij.quòd omnis diuinatio in quacunq; re prohibita est vt scien-
b tia astrologię[b] per quã quodammodo pręiudicãtur futura,& occulta:& quid de scientia alchimię.dicam in.c. seq.¶ Vltimò no.pœnitentiã imponendam sortilegijs. Et intellige fi.tex.de pœnitentia imponẽda in foro pœnitentiæ.Nã in foro contentioso imponitur alia pœna magis grauis.vt dicetur cum gl.fi.¶ In gl.j.ibi. *sors in sui natura non sit mala.* hoc intallige quando quis submittit se fortunæ:puta habentes rem cõmunẽ indiuisibilẽ volunt ponere sortẽ super illã cuius debeat esse : certè ista de sui natura non est male,nec de ista certè loquitur iste tex.sed de sortilegijs quæ fiunt per incãtationẽ, vel per puncta,vel qd simile,omnia prohibent : quia in se mala sunt.& de istis loquitur iste text.& vide bonã gl.ad quã
2 remisi in rub.& quod dicã in.c.fi. ¶ †In gl.fi.ibi. *officio & beneficio potest priuari*: Videtur hæc gl.contraria tex. cum in tex.imponatur pœnitentia tantũ.xl.dierũ.vt dixi.notando ꝙ in textu imponitur pœnitentia iniungenda per sacerdotem:sed gl.& iura allegata in ea loquuntur in pœna imponẽda per iudicem in foro cõtentioso. Sed aduerte.quia vltra pœnas positas in tex.potest Episcopus istos tales sortilegos dehonestare.vt puta mitrãdo.[c] vt sit in quibusdam locis:vel ponẽdo ad scalã cum
c vituperio,& eijcere eos extra diocesim:vide bonũ text. xxvj.q.v.in.c.Episcopi.& quod not.xxxij.q.j.c.de bene dicto & vt.s.dixi.cohertio ergo huius delicti tanq; concernentis maiestatẽ diuinæ clementiæ: quia attribuitur creaturæ id quod est solius creatoris , vt scire omnia occulta,vel prædicere futura,spectat ad Episcopũ loci:
3 vt præalleg.c.cõtra idolorum.¶ †Credo etiã ꝙ Iudex secularis potest se impedire.quia licet sit crimen ecclesiasticum,non tamẽ est merè ecclesiasticum: & ideò locus est præuẽtioni inter eos.nã vtroq; iure hoc crimen est damnatum,& acerrimè punitur per ius ciuile: vt.C.
4 de malefi.& ma.per totum.¶ †Sed inquisitor hæreticę prauitatis nõ potest se impedire de hoc crimine,nisi saperet hæresim manifestã:vt est tex.in.c.accusatus de hęreti.li.vj.& sapiunt hæresim manifestẽ huiusmodi sortilegia,quãdo consuluntur demones,& expectãtur eorum responsa,& fiunt eis preces & sacrificia.Nã cõmittitur hîc idolatria.Itẽ vbi fiunt cum hostia consecrata, seu rebaptizãdo aliquem:secus autẽ vbi ista , vel similia non accidunt:licet inuocarentur demones vt promouerent puta animũ mulieris ad impudicitiam : nam istud licet sit grauissimum peccatũ in se,non tamen sapit hęresim.quia propriũ demonis est tentare creaturam : vt habetur in euangelio:& accedens tentator &c.vt patet xvj.q.ij.c.visis.Vide a prædicta gl.in prædicto.c.accusatus.Old.in consilijs suis,& beatũ Tho.secunda secũdæ. q.xcij.c.de superstitionibus.Et aduerte.quia inquisitor nõ potest se impedire,etiã si sapuerit hæresim,dummodo non manifestè,nec potest cognoscere an sapiat hęresim,quia iurisdictio est sibi tributa existente illa qualitate notorietatis.vt dicit ibi gl.& bene secus dico vbi ipse
d vellet cognoscere an sapiat manifestè[d]. vel non & ita intellige.c.fi.de offi.deleg.li.vj.quæ iura sunt contraria
5 illi gl.in.d.c.accusatus.¶ †Et in fine glo.dic soluendo ꝙ illud.c.fi.loquitur de exercentibus nõ sortilegia & diuinationes,sed de subijcientibus se fortunæ per breuia, vel ludendo cum taxillis.Illi enim non sunt infames,nec puniuntur istis pœnis.sed primi sunt infames, & repelluntur à testimonio & ab accusatione.iij.q.v.c.cõstituimus.&.ij.q.viij.quisquis.& afficiunt pœnis supradictis.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Sortilegium si commiserit præsbyter: suspenditur ad tempus ab administratione altaris: aliquando tamẽ priuatur officio & beneficio.4.*

2 *Sortilegium cõmittitur etiã quando quis vult inuenire furtum etiam factum alicui ecclesiæ.*

3 *Suspensus ad tempus: lapso tempore potest circa aliquam absolutionem suum officium exercere.*

4 *Excommunicatus etiam quod satisfecerit, debet absolui.*

5 *Episcopus potest cum sortilegis dispensare.*

6 *Astrologia non est scientia prohibita à iure.*

7 *Astrologi non peccant quando aliquid prædicunt : prout indicant motas superiores: nisi credant quod tales motus non* b *solum inclinet: sed necessitent: & idem est in alijs aximè rusticis, qui secundum cursum stellarum seminãt, vel aliud faciunt.*

8 *Alchimia non est prohibita.*

Species vna quod in aliã trãsmutetur solus deus potest facere.

¶ CAP. II.

1 EX tuarum tenore. †Præsbyter qui per inspectionem astrolabij furta requirit,ad tempus suspenditur ab altaris ministerio.Ita cõmuniter summatur.& in veritate hæc summatio non est indistinctè vera:quia acrius potest puniri:vt j.dicetur cũ gl.hoc dicit.Primò ponitur consultatio.Secundò respõsio ibi: *verum.* ¶ Casus literalis.Quidam præsbyter.V.nomine aceesit cum quodam infami ad locum priuatũ, non illa intentione vt demonem inuocaret:sed vt posset inuenire furtum cuiusdã ecclesiæ per inspectionẽ astrolabij : Patriarcha graden.significauit domino Papæ.Vnde ipse scribit eidem dicens:quia licet ex bono zelo & simplicitate ille præsbyter hoc se fecisse proponat,cùm non modicam maculam peccati inde contraxit.Quare mandat quatenus per annum , & amplius si ei visum fuerit, eum ab altaris ministerio præcipiat abstinere , & ex tunc liberè
2 officium poterit exercere sacerdotis.Ber.¶ †Not.j.ꝙ etiam pro furto facto ecclesiæ non licet consulere istos diuinatores seu sortilegos,etiã si hoc fiat sine inuocatione demonum.Ratio quia omnia occulta noscit solus deus.xxxij.distin.c.erubescant.¶ Secundò no.quòd vbi grauius delictum committitur, sic grauior pœna inde imponi debet,vbi in sortilegio inuocantur demones. Item fortius delinquit is qui ex proposito q̃ ex simplicitate & bono zelo facit,grauissimũ tamen peccatũ omni
3 casu committitur vt hîc in tex.¶ †Vltimò no.quòd suspensus ad tẽpus potest post lapsum temporis sine alia absolutione exercere officium suum:secus dic de excommunicato quia semper ibi requiritur absolutio.vide gl.
4 nõ.in cle.j.de deci.¶ †In glos.j.Pondera hanc glo.& gl. fi.ex quibus collige.quòd sacerdos consulens istos sortilegos grauissimè puniri potest secundum qualitatẽ delicti,& eius intẽtionem: Vnde potuisset iste priuari officio & beneficio : sed dignus fuit misericordia: quia ex simplicitate & bono zelo fecit,& intuitu ecclesię: pœna ergo contenta in hoc.c.non est ordinaria.& ideò illa summatio communis non est vniuersalis.Et ex hoc tex. iuncta gl.collige vnum valde notandum,quòd in pœna imponenda istis sortilegis,vel eos consulentibus,debet

c ¶ Mitriando.Add de Ludo.Ro.sing. suis.fo.xx.xix.
ZACHARI.
¶ Adde ꝙ volunt allegare Io.singu. suo.cclx.quod incipi.Tu scis ꝙ isti diuinatores&c.fo. xxiiij.

✣ SEBA.SAPI.

d ¶ Manifestè. Vide Abb.in.c.fi clericus laicũ in.vij. col. s.de fo.cõpe. Imo.in.c.super literis.colũ.xij.s.de rescrip.vbi videas Feli.in.xx.col.
¶ Notandũ est ꝙ pœnitentiã impositam à Papa Episcop⁹ minuere nõ potest.de quo est glos.in.c.tempora pœnitudinis.xxvj. quæstio.vij. & in.c.latronẽ.xxxiij.q.ij.& in.c.cum p.in glos.fin.s. de accu.Adde etiã ꝙ pœnitentiã iniunctam ab Episcopo inferior sacerdos minuere nõ potest vt no.Archidia.& prout refert ibi Ioã.and.in.c.fi. de pœ.& re.lib.vj.& vide omnino not. in.d.c.accedens.in princ.vlti.col.l.di. & Cald.in repe.c. omnis vtriusq; sexus.in.v.colum.de pœnis.& re.

SEBA.SAPI.

a ¶ In idolatriã. Vide Deci.ĩ.c. nouit. in.j.not.s. de iudi. vbi ponit quare prohibitę ſint ſortes & diuinatiões, & aſtrologia.

b ¶ Nunquid alchimia ſit prohibita. Vtrum exercẽtes alchimiam peccẽt? de hoc vide ꝑ Ioã. an.in addi. Spe.in titu.de cri.fal.vbi arguendo ad partes. videtur cõcludere ꝙ non:vtrum licitum ſit vẽdere aurum alchimiatũ pro vero auro.vide eleganter ꝑ beatum Tho. diſtinguentẽ in ſecunda ſecũdę.q.lxxxvĩj. ar.ĩj.circa fin.& de hoc per Bal.in.c.j. in pe.col.quę ſint reg.in vſi.feudo. ¶ Adde ꝙ dicta Ioã.and.in loco.s. allega.ſunt Oldra. conſi.hic alleg.per Abb.

SEBA.SAPI.

b ¶ Alchimia ſit prohibita.vide.d. Hieronymum de zanetinis in repe.c.j.s. de accu.vbi tractat materiam peccatorũ in materia auaritiæ.

SEBA.SAPI.

c ¶ Quòd ſors. Vide Feli.in.c. capitulum.col. vlti.de reſcri.vbi etiã tangit an in papatu poſsit interuenire ſors. Nũquid ſors regulariter ſit prohibita. Vide Bald. tenentem ꝙ ſic. C. quãdo & q.quart. pars debet. l. meminimus.ſed cõtrarium ſentit glo.hic cuius opi.dicit veriorem Alexã.in.l. huiuſmodi. §. fi.ff. de leg.j. Ad cuius declarationẽ vide Ang.in.l.ſi ambo. ff. de compẽ. Bar. in.l.ſi duo. in. iiij. col.ff.vti.poſ. Bal. in.§.itaq; in ꝓœ. fforum & Moder. in.d.§.fin.

animaduerti ad qualitatem & quantitatem delicti,& ad animum delinquẽtis,& ſecundũ hoc pœnam imponere,quandoq; accerrimã,quãdoq; grauẽ,quandoq; leuẽ: facit quod no.in.l.hodie.& in.l.aut facta.ff.de pœn.&.l. quid ergo.§.pœna grauior.ff.de his qui not.infa.facit. xxiiij.q.j.in.c.non afferamus. ¶ † Et no.etiã ex gl.fi.Epiſcopum poſſe cũ ſortilegio diſpenſare.ſ.vt non deponatur:ſed vt imponat ſibi alia pœna. ¶ † Vltimò hîc quæri poteſt nunquid per ius canonicũ ſeu ciuile ſit prohibita ſcientia aſtrologiæ,& nunquid eam exercẽtes peccent? Ioã.an.latè proſequitur hîc,& ad primũ concludit ꝙ hæc ſcientia non eſt in ſe mala,nec prohibita.cùm ſit vna de ſeptem artibus liberalibus:& iura præmiant has ſcientias exercẽtes.l.j.ff.de var.& extraord.cog.& facit tex.in.l.eorum.C.de male.& ma.ſed abijt hæc ſciẽtia in diſſuetudinẽ:quia ex eius occaſione homines quandoq; incidebãt in idolatriam[a] quia credebãt homines neceſſitatos eſſe corporibus ſupercæleſtibus.vt dicit Greg. xxvj.q.ij.in.c.ſors non eſt.§.his ita. ¶ † Ad ſecundũ.nunquid exercentes peccent:reſpondeo ꝙ ſi volunt prædicere ea quæ cauſantur ex corporibus ſupercæleſtibus, vel eclypſim lunę,ſeu ſolis ſiccitatem,vel abundantiam frumenti,non peccãt,dummodo nõ credant neceſsitatem ineſſe:quia Deus põt aliter facere q̃ aſtra indicẽt: Et ideò dicit gl.ino.in.c.non licet.xxvj.q.v.ꝙ medici in dando medicinam,& ruſtici in ſeminando &c.nõ peccant inſpiciendo curſum lunæ,vel ſtellarũ, dummodo non credãt neceſsitatem ineſſe:quia iſtã corpora ſuper cæleſtia ſunt ſigna rerũ:& non cauſæ.Itẽ beatus Tho. ſecunda ſecũdę.q.xc.art.v.Aut volunt iſti aſtrologi prędicere caſus fortuitos hominũ certitudinaliter hoc aſſerentes,& peccant:quia licet corpora ſupercæleſtia habeant inclinationẽ:non tamẽ neceſsitatẽ: quia homo licet inclinetur ſecũdũ diſpoſitionẽ corporis ad aliquod vitium:tamẽ per rationem liberi arbitrij põt aliud facere:anima enim nõ ſubijcitur iſtis corporibus ſupercœleſtibus:Sed quia pleriq; homines ſequuntur vires ſenſitiuas & appetitus naturales,& captiuant liberũ arbitriũ & rationem intellectus:& ideò quandoq; aſtrologi dicunt verum.dicendo ꝙ talis diſpoſitus eſt ad tale vitiũ. Sed ſi aſtrologi dicunt quẽ inclinatũ ad tale vitium, vel quia aſtra inclinant ad tale quid,nõ tamẽ imponunt neceſsitatem,nõ peccãt. ¶ † Sed iuxta prædicta põt quęri de alia quæſtione quã facit & ponit Old.conſi.lxix.nunquid alchimia ſit prohibita,[b] & ſic nũquid exercentes eam peccent? videbaſ ꝙ ſic:quia vna ſpecies cõuertitur ſeu trãſmutatur in aliã,cùm plumbũ efficiatur argentũ vel es aurũ &c.Sed citra deũ nemo poteſt vnã ſpeciẽ in aliam trãſmutare.vt.xxvj.quæſtio.v.in.c.Epiſco.§.quiſquis ergo.Old.tamẽ cõcludit oppoſitũ:quia in hoc vna ſpecies non mutaſ in aliã diuerſam:cùm omnia metalla procedant ex eodẽ fonte.videlicet ex ſulphure & argento viuo.ſed vbi eſt melior influentia aſtrorũ.ibi producitur metallũ pretioſius.Vnde per influentiã aſtrorũ & cum herbis & lapidibus quibus inſunt multæ virtutes poteſt naturaliter vna ſpecies metalli conuerti in aliam ſpeciem magis pretioſam.quod eſt notandum.

SVMMARIVM.

1 *Electio prælatorum,vel aliorum ſimilium vt iudicum,eſt prohibita fieri per ſortem:quia per rationes de quibus j.nu.3.inter laicos:tamen huiuſmodi electio non prohibetur.3.*

2 *Actus explicandus collegialiter debet fieri omnibus in vnum conuenientibus.adeò quòd non valeret,ſi omnes per ſe dicerent votum ſuum.*

4 *Electores poſsunt vnum ex eis eligere.*

5 *Electio facta per ſortem eſt nulla.*

6 *Sorte dirimi quando ſit prohibitum etiam inter laicos: vide hic plenè.*

¶ CAP. III.

1 Eccleſia. † Non ſolùm electio per ſortes fieri non debet,ſed etiam electiones cõpromiſſariorum per ſortes aſſumi nõ debẽt.hoc dicit.In prima ponitur electio.In ſecũda electionis proſecutio,examinatio,& reprehenſio.In tertia gratioſa confirmatio,& ſortis prohibitio.Secũda ibi: *Procuratoribus.* Tertia ibi: *electionem.* ¶ Caſus literalis. Vacante Lucana eccleſia canonici cõuenientes in vnũ de futura paſtoris electione tractaturi,elegerunt vnũ ex ſe per ſortem,qui vice capituli tres elegit electores,per quos vice omniũ prouideretur eccleſiæ de paſtore.quorum duo ex illis tertiũ ex ſe magiſtrum.R.ſcilicet elegerunt. quod expreſſè licebat eiſdẽ:quia ſub hac forma eis data fuerat eligendi poteſtas:vt ex ſe vel ex alijs eligere poſſent.Electionem iſtã per nuntios ſuos præſentauerunt domino Papę petẽtes eã cõfirmari.Dominus Papa examinato tali proceſſu digno multa reprehẽſione: pro eo quòd ſors in talibus interuenit,electionẽ celebratam de prędicto magiſtro ad gratiã confirmationis admiſit:ſortis vſum in electionibus perpetua prohibitione condẽ-
2 nans.Ber. ¶ † No.j.ex tex.ibi: *conuenientes in vnum &c.* argumentum ꝙ actus pertinentes ad collegiũ debẽt expediri collegialiter:& per congregatos in vnũ.De quo vide quod not.per gl.in.c.j.de rebus eccle.non alie.lib.
3 vj.& latius dico in.c.cũ omnes.de conſti. ¶ † Secundò
c no.ꝙ ſors [c] nullo caſu poteſt interuenire in tractatu electionis,& ratio eſt,quia poteſt aſſumi indignus,cũ ſors poſsit ſuper eum cadere.Item per ſortẽ tentatur Deus. quia volunt facientes ſortẽ ꝙ Deus inuiſibiliter reuelet meliorem:nam debẽt ipſi ex quo poſſunt eligere meliorem,& nõ tentare Deum eligendo & promouendo.Et intelligo hoc ſecundũ doc.in electione ad officia eccleſiaſtica:ſeus autẽ inter laicos, vel inter clericos quo ad temporalia.quia hîc vſus ſortis nõ reperitur in illis prohibitus,ex quo tantùm ſubijciunt ſe fortunæ: & ita in multis locis faciũt laici eligentes officiales per ballotas ſeu breuia:quod not.melius tamen puto abſtinendum:
4 quia militant rationes ſuperius allegatæ. ¶ † In glo.j.in fi.Communiter tenetur opi.cõtraria.quòd etiam data poteſtate ſimpliciter poſſunt eligere vnũ ex ſe:de quo dic vt plenè no.in.c.cùm in iure.de electio.& in regula in toto.de reg.iur.lib.vj.in mercu.vbi ponitur quæſtio notabilis:Nunquid ſi in vniuerſitate ſint tantùm duo,
5 poſsit vnus eligere alium. ¶ † In glo.in ver. *ad gratiam.* in fin.No.gloſ.quòd electio debet caſſari, vel potius eſt nulla,quando ſors in ea interuenit:nam eſt facta contra diſpoſitionem iuris,& contra formam.c.quia propter.
6 ſ.de elec.vbi datur forma electioni fiendę. ¶ † In glo.fi. in fin.Et quare prohibetur ſors in electionibus.ſ.tetigi. In alijs autem dicit Ioan.andr. ſecundum legiſtas.quòd aut factum eſt incertum,aut ius.Primo caſu in iudicio non admittitur ſors:ſed dicenti incumbit onus probandi:vt.l.ei qui.ff.de probatio.&.vj.q.vlti.c.actor.Si verò ius eſt incertum,ſed factum certum:& tunc aut tractatur de præiudicio alterius quàm cõtendentium:& tunc ad petitionem illius Iudex facere poterit fieri ſortem. argu.in.l.huiuſmodi.§.fi.ff.de lega.j.vt quia duo ſucceſſerunt in locum legatarij,& vnus vult intentare vnam actionem,& alius aliam pro eadem re: aut tractatur de præiudicio contendentium,& ſi volunt fortunam iudicem diſcordię eligere,non compelluntur:ſed mutuò ſe impediunt:vt.l.ij.ff.quibus modis vſuſfructus amittatur.Sed ad petitionem alterius Iudex compellit ad ſortem:vt.l.ſi & ambo.&.l.ſi duobus.allega.in gl.Et de hac materia vide gl.in.l.j.C.vti.poſsid.& ca.licet.ſ.de probatio.& iſta procedunt in iudicialibus:ſed in extraiudicialibus ſors non eſt prohibita.Conſulerẽ tamen abſtinendum.per

a ¶ Vtrum admittantur plures simul ad accusandũ aliquem. Et de hoc vide per gl. in ver. accusatores. in. c. inprimis. ñ. q. j. Quidam autẽ econtra. vtrum vnus possit accusare plures in eo. libel. vide gl. in. c. prohibẽtur in ver. quęsitũ. ñ. q. j. & per gl. in ver. libelli. in. c. maximianus. lxxxj. di. Et adde quod his & similibus cuilibet est licitũ accusare plures. Vide Bart. in. l. j. §. accusatorẽ. ff. ad turp. & in. l. hos accusare. ff. de ac. Item vide Bar. in. l. nihil interest. ff. de adulte. Itẽ de q. hic posita p glo. vide Inn. i. c. olim. in ver. idoneos. de acc. & q pluresad mittantur ad accusandum. est text. in c. eupheminum. ñ. q. iñ. quem ad hoc ibi põderat Arch. qui etiam dicit q Goffre. hic. & in. c. cùm dilecti. circa princ. de do. & cõtu. intelligit tex. illius. c. euphemiũ. q vbi vnus tantũ erat accusator. sed alĩ erant infligentes qui inciderant in turpillianum sicut accusator, si in calumnia deprehẽdatur. Et q possit simul de pluribus criminibus accusari. tenet Arch. in. c. lator. circa princi. xvj. q. v. & alleg. c. placuit. iñ. q. x. & c. si quis. ñ. q. vj. & idem tenet glo. iñ. q. x. in sum. quòd Archi. in. d. c. placuit. circa prin. Itẽ vide Archi. in ca. epiphanium. q. v. vj. vbi dicit quòd si plures vellent accusare. tamẽ nõ debẽt admitti, nisi se inscribãt. Et an possit simul cõmo uere inquisitionẽ contra vnum. vide latè per. d. Mari. in repe. c. qualiter & quãdo. in. xj. q. vj. q. princ. de accu. & an possit quis con tra plures in eo. libello agere. vide tex. in. c. literæ. de dil. & vltra ibi no. vide per Ang. in. l. si idem cũ eodẽ. in prin. ff. de iur. om. iud. vide text. in. l. si quis cum procu ratore. §. j. & ibi põderat Barto. ff. de procu. in authẽ. & in corp. vnde sumitur. C. de duo. re. et per Bart. in. l. iñ. §. pe. ff. de duo. re. in l. si plurib⁹. in prĩ. ff. de le. ñ. vbi concludũt q sic. si agatur ex ea causa. sed nendum. per ea quæ no. in. c. j. s̃. eo in glo. nisi necessitas aliud inducat.

De collusione detegenda. Rubrica.

¶ Quia in collusione inest falsitas: ideò subñcitur hæc rubrica de collusione &c. De materia rubricæ respectu quo colludens preuaricatur, habetur. ñ. q. iñ. in. c. si quem. §. fi. facit tex. in. c. ñ. in fin. de procura. libr. vj. & in cle. constitutionem. §. sanè. de electio. Et collusio est inter actorem & reũ latens & fraudulenta conuentio: vt voluit gl. in. c. iñ. j. eod. in versicu. collusione & vide glos. ij. q. iij. c. si quem. §. notãdum est. dicitur colludẽs falsum committere. quia aliud agit, & aliud simulat.

✠ *SVMMARIVM.* ✠

1 *Accusator si desistat ab accusatione, debet Iudex perquirere an fecerit per collusionem.*

2 *Accusatores criminaliter efficiuntur inimici accusati.*

3 *Accusatores plures super eodem crimine, an & quando debeant admitti?*

4 *Eleemosyna data ad pompam, potius demeretur: quàm meretur.*

Missa si audiatur vt facilius quis possit fœminas videre, potius est peccatum quàm meritum.

5 *Liti quibus modis quis possit renuntiare: & quando non?*

Agere quibus casibus quis compellatur?

6 *Transactio non potest interuenire in causis spiritualibus: vel popularibus: intellige vt j. c. audiuimus. in. j. nota.*

7 *Transactio potest interuenire in causis vbi venit imponẽda pœna sanguinis: præterquam in adulterio.*

8 *Transactio in quibus causis criminalibus admittatur?*

9 *Pœna sanguinis, an imponatur de iure canonico?*

Transactio quid operetur in causis criminalibus.

Dans pecuniam ne accusetur, non censetur fateri crimen.

¶ CAP. I.

1 SCripta. † Si accusator ab accusatione desistat, debet Iudex inquirere an per collusionẽ hoc faciat. Ita summatur cõ muniter: Sed ego sic summa rem videlicet. Accusatore desistente ab accusatione, potest Iudex ex officio suo inquirere super crimine illato: quod intellige: vt infrà subijciam. Primò ponit factum. Secundò decidit quæstionem circa factum ibi: *quia*.

¶ Casus literalis. Quidã accusauerunt Adrianum Episcopum: tandem accusatores cũ eodem in amicitiam conuenerunt desistendo ab accusatione: significatum fuit domino Papæ quod per collusionem desisterẽt ab accusatione: Vnde Papa scribit Episcopis de Corinth. super hoc, dicens q̃òd qualitas facinoris nuntiati ipsum inducit vt talia dissimulare non debeat, præsertim cùm gratiam inter se feciſſe dicantur. Vnde mandat hoc diligenter inquiri, ne fortè huiusmodi cõcordia nõ ex charitate, sed ex præmio sit comparata.

2 Bernar. ¶ † Not. j. ex tex. quòd plures accusa
a tores[a] seu denuntiatores possunt admitti cõtra aliquem. & dic melius: vt infrà dicam in glo. j. Secundò not. quòd per sortes, seu pretium non est licitum desistere ab accusatione: quod intellige: vt infrà subijciam. ¶ Item nota quòd accusatores criminaliter in dubio efficiuntur inimici accusati. facit tex. in. c. cũ p. s̃. de accusa. & statim cùm desistunt, reuertuntur in amicitiam: vt hîc dicit tex. Et dicitur accusatio id est illaudabilis intentio: vt in c. si quis Episcopus. ij. quæstio. vij. & Iudex ex officio suo debet inquirere de modo desisten
3 di scilicet an sit licitum vel non. ¶ † In glossa prima in fin. Not. glos. & dic latius quòd aut interest omnium accusatorum æquè principaliter: & tunc omnes admittuntur ad accusandum: vt. l. iij. §. si plures. ff. de sepul. vio. quisq; enim debet admitti ad prosequẽdum ius suum proprium: Aut prosequuntur vin-
b dictam publicam,[b] & tunc Iudex debet eligere idoneiorem: vt in. l. si plures. ff. de accu. sed si non excipitur, nec iudex eligit: & tunc valet iudicium cum omnibus agitatum: vt voluit ista glo. & benè not. in. d. l. si plures. & hoc colligitur intelligendo text. in accusatoribus: sed potest intelligi in denuntiatoribus: & pro hoc text. ibi. *nũtiati facinoris*: & tunc argu. gloss. non colligitur: sed potest colligi
c quòd plures admittuntur ad denuntiandũ[c] licet non ad accusandum. æquum tamẽ esset etiam in prosequenda denuntiatione eligere vnum propter faciliorem expeditionem causæ. arg. in. c. olim. de accu. & de pluribus procuratoribus. vide tex. in. c. si duo. de procuratoribus libro sexto & c. penulti. de electionibus eodẽ libro sexto. ¶ † In glo. ij. in fin. not.
4 bene glos. quia quotidie allegatur. & pro hac glos. optimè facit text. iuncta gloss. in. c. vide quantum. j. q. j. vbi dicitur quòd dans eleemosynam, vel sustinens martyrium ad pompam peccat: ita quòd non meretur: sed demeretur: quod bene no. ad idem facit tex. cum glo. in. c. odi & proieci. xxiiij. q. j. vbi gl. arguit cõtra scholares qui vadunt ad ecclesias non vt audiant missas & diuina: sed vt videant dominas. & facit. c. relegãtes vigesimatertia quęstio. quinta. ¶ In gloss. in versicu. *feciſſe gratiam*. No. glos. & maximè not. etiam inquantum dicit quòd secundum ius canonicum omne crimen censetur quasi publicum. & idem no. ij. quæstio. iij. in. c. si quẽ. §. vlti. vbi est etiam bona glo. de hac materia: & fortè ideò censetur quasi publicum: quia ius publicum non solùm intendit prouidere hominibus, vt sit concordia inter eos: sed etiam vt secus si ex diuersis: vt. l. ad officiũ. quã ibi ponderat Bal. C. cõmuni di. & l. hos accusare. §. j. & ibi no. ff. de accu. de quo vide pulchrè per Spec. in tit. de libel. cõcep. §. fi. ver. sed pone cũ duobus seq. & per Bart. in. l. inter liberas. §. fi. ff. de adul. per Cy. & Bal. in. l. quãuis. C. si cer. peta. per Bal. in l. edita. in repe. perusina. in. xxv. col. C. de eden. & in. l. ab eo in. iñ. col. C. quo. & quãdo iu. & per Ang. in. l. j. §. fin. ff. si pars hæpe. & per doc. in. c. j. vel. ij. de libel. ob. & de illo arti. an in vna accusatiõe de crimine alius admittatur ad accusandum de eodem crimine. vide per Spe. in tit. de accusato. §. j. in. j. colũ. ver. item q nõ potest quis. & ver. se. & in ea. col. ver. sed an in eo libẽllo potest quis. De illo autem arti, an quis possit plures ĩ eo. libello accusare. vide per Spec. in. d. ti. de accusato. §. j. circa princi. & ibi omnino latè Ioan. an. in addi. & an liceat in eod. libello similiter accusare mascũlũ & fœminãq; similiter delinquunt. tex. est in. l. reos. C. de adul. sed secus in crimine incestus. text. est in. l. qui pupillam. §. j. ff. de adult. & in. l. vim passam. §. incesti. eo. titu. in crimine tamẽ adulterij. licet similiter ac cusare illũ qui prę buit domum text. in. l. nihil. §. fi. ff. de adulte.

✠ SEBA. SAPI.

b ¶ Publicam. quòd multa admittãtur parte nõ opponẽte quæ aliàs nõ admitterentur. vide cumulata in. c. ĩter monasterium. col. xvj. de re iudi. & in. c. pastoralis. co. pe. & vlti. s̃. de except.

✠ SEBA. SAPI.

c ¶ Ad denuntiandum. Hanc differẽtiam inter accusantes & denuntiãtes ponit gl. in. c. quoties. j. de purga. can. sed cõtrarium tenet Abba. & alĩ in. c. i. s̃. de accusa.

a ¶ Est popularis. Vide Bar.ī dispu-
tatione incipiente Iudex maleficiorū vbi allegat istum text.sed Pe.de ancha. ponit in.c.fe. And.Barb.

b ¶ An in criminali causa liceat transigere.Et adde gl.in c. præuaricator.ij. q.iij.in glo.mag.in c.j.de iura.calū.itē adde hic quōd no. Anch.& Ioā.an.in c.j.de accu.in.vj. vbi dicunt de Epi scopo q dedit pecuniam ne accusaretur de crimine. ꝙ licitè hoc potuit facere ante litē motam:itē in illo art. vtrum liceat transigere in criminali. vide Lu.ro.in suis singu.incip. quæro an liceat trānsigere.& vide gl.in l.j.C. de pœ. iudi. qui ma.iudi.& an si ex statuto pro pœna corporali īponitur pœna pecuniaria possit interuenire transactio.vide Albe.in ij.parte.sta.q.ccxxvj.Itē vide Arch. in.ij.§.in omnibus causis.c.fi quē quę stio.iij.vbi dicit ꝙ cum in foro ecclesiæ non habeat locum pœna sanguinis, non potest secundū canones in criminalibus trānsactio fieri,sed gratuita pactio: & vide quod de hoc no.Archi. in.c.studendū. xc.di. quia illud idē quod dicit Archi.in.d.§.in oībus.repetit ipse Archi.in.c. primates.q.quęstio.ij.itē vide omnino quæ de hoc multū latè scribit Imol. in.c. proxim.& beatus Tho.in secūda secundæ.q. lxix. ar. ij.& tex.& Bar.& Bald.& ibi omnes legistas latissimè in l. transigere. C.de transact.& Spe.in tit.de accu.§.j. vj. col.ver.item reperitur accusator. si iam trānsegit.text. in.l. crimen adulterij.C.de adulte.
¶ Adde an valeat transactio in criminali de iur.ca.Pau. de ea.consil.cxix.

eos dirigat ad deum:& in puniendo delictū habet principaliter respectum ad deum : vt in capi.nouit.de iudi. ¶ † Et pro intellectu materiæ huius glo.concludendo aliqua breuiter.quia materia esset satis longa, præmitte quòd multis modis potest quis à lite recedere. Primò propria authoritate siue proprio motu:quia sic sibi placet.Secundò per gratiam.vt quia ad preces rei vult recedere à lite.Tertiò per transactionem: vt quiá recedit à lite aliquo sibi dato vel retento.nā ista est propriè trānsactio:vt in.c.super eo.de transactio : vt in.c.super eo.de transact.Quartò per abolitionem.videlicet impetrando à iudice facultatem recedendi : & vt accusatio aboleatur & deleatur,& canceletur ex aliqua causa,quia per errorem vel calore iracundiæ eum accusauit, vel ex aliqua causa legitima: vt.l.ij.C.de aboli.vide tex.cum glo.ij.q.iij.in c.si quem pœnituerit. Et ex his præmissis. dic quòd aut quærit nunquid liceat recedere à lite in causa ciuili,aut criminali. Primo casu:ante oblatum libellum licitum est regulariter recedere etiam motu proprio.Item per gratiam & transactionem, quia nemo inuitus compellitur agere.C.vt nemo inuitus.in rubro & nigro.& no.in.c.causam.de dolo & contu.quandoq; tamē ratione infamiæ: quia vel reus vult recedere de ciuitate,actor compellitur agere:vt in.l.diffamari.C.de inge.manu.&.c.conquerente, secundum vnam lect. de offic.ordi.& quod no.glo.in.l.j.C.vt nemo inuitus.Post oblatum verò libellum, & fortius post contestationem litis non licet recedere ab ea propria authoritate imò compellitur agere:vt in.d.c.causam.& in authen. qui semel.C. quomodo & quando iud. nisi vellet renuntiare liti,& causæ in totum:vt.l. postquàm liti.C.de pact.sed per gratiam & transactionē,licitus est recessus, nisi sit actio famosa vt actio furti.vt in.l.furti.alleg.in gl. nisi sit talis causa quæ non dependeat à libera voluntate litigantium : & sub hoc membro potest comprehendi causa matrimonialis. ¶ † Item alia causa spiritualis.in qua non potest interuenire transactio strictè sumpta:vt in.c.super eo præalle.Item si causa est popularis[a].non enim licet transigere nisi deferendo iuramentum:vt in.l.eum qui.in.§.in popularibus.ff.de iureiuran.Secundo membro principali . quando causa est criminalis:[b] & tunc aut agitur de crimine ciuiliter. & dicendum : vt.§.dixi in causa merè ciuili: aut agitur de crimine criminaliter, & tunc aut vult desistere ante inchoatam litem,vt puta antequàm se inscripserit ad pœnam talionis:& potest: vt in.c.licet.de accusatio. & in.l.quæsitum.& quod ibi plenè no.ff.ad turpil. Aut vult desistere post inchoatam litem: & aut motu proprio,& non potest : & desistens incidit in turpillianum,& pœna turpilliani est:quia punitur in quinq; libris auri,& efficitur infamis,& potest proprio motu & arbitrio iudicis coherceri:vt in.l.iij.ff.de prę uarica.& in.l.ij.C.ad turpil.Si verò crimen est priuatum,& tūc non punitur pœna turpilliani,sed arbitrio iudicis:vt in.l.si quis repetere.ff.ad turpil.& sentit hîc gl.quòd non efficiatur infamis.Sed aliud sentit gl.in.d.c.si quem pœnituerit.& facit text.in.d.l.ij.C.ad turpil.quæ loquit indistinctè.& quæ dicātur priuata delicta,& quę publica.vide in Spe.de accu.§.ij.in princi. ¶ † Aut vult desistere per transactionē.Et tūc aduerte ad duas regulas quę in hac materia tradūtur in.l.trāsigere.C. de transact. Prima regula affirmatiua est.ꝙ vbicunq; venit imponēda pœna sanguinis,licitum est trāsigere.Fallit in crimine adulterij.Ratio regulę est:quia licitū est quocunq; modo redimere sanguinē suū,& ratio exceptionis est frequentia delicti, & in odiū eius. vnde vt adulteriū prohibeat:& ne ita frequēter cōtingat fuit sancitū vt nō liceat super eo transigere.Secūda regula est ꝙ in omni causa vbi nō venit imponēda pœna sanguinis non est licitū transigere.Fallit in crimine falsi.Ratio regulæ est ne crimina remaneāt impunita.nā publicæ vtilitatis est vt crimina puniantur:vt in.c.vt famę.de sentē.excō.Ratio exceptionis est,quia condēnatus de falso est quasi mortuus cū multi homines detestentur hoc crimen:& nulla fides isti amplius adhibetur. vnde tenēt multi quos sequitur Barto.in.d.l. trāsigere.ꝙ in crimine falsi potest indistinctè transigi quęcūq; pœna veniat imponēda prę dicta ratione. ¶ † Et per hoc infert ad.q.de iure canonico nunquid imponat pœna sanguinis:sed habemus aliquas pœnas quasi similes, quando videlicet pōt tradi curiæ seculari: & tunc satis credere ꝙ admittat trānsactio quod videtur sentire Gof.in sum.de trāsact.Idē putarem vbi venit imponēda pœna perpetuę detrusionis:licet contrariū senserit hîc.d.Ant. Sed primū tenet do.Card.in.d.c.fi.de transa. Et hoc dictū satis mihi placet,per no.per Inno.in.c.qualiter & quādo.el.ij.de accu.vbi dicit ꝙ ista pœna equiparatur mortuo.Itē quia sicut in crimine falsi licitū est tranfigere,hac ratione vt dixi:ergo & in ista pœna,quę videtur grauior.Et circa hoc pōt quęri quid in criminibus priuatis:nūquid admittat transactio indistinctè:& credo gl.hîc sensisse ꝙ sic: dum dicit ꝙ de iure canonico omne crimen censetur quasi publicū:ideò nō licet per trānsactionem recedere &c.quasi innuat ꝙ in priuatis licet trāsigere:& fuit ista quorundā opinio.no.in.d.l.trāsigere.Sed glo.ibi & Bart.& cōmuniter alij tenēt oppositū, vt etiā in priuatis delictis nō liceat trāsigere,nisi secundū regulas prædictas. ¶ † Quid autem operatur transactio vbi licita est.Breuiter dic quòd respectu Dei operatur vt ab isto actore non possit amplius molestari.Item finitur instantia,sed non præcluditur alijs facultas accusandi eundem de eodem delicto:nec etiā iudici quominus possit ex officio suo inquirere,super noua tamen instantia.& hoc in casibus in quibus iudex potest ex officio suo inquirere.ita concludit Barto.in.d.l.transigere.Ex quo infero.ꝙ de iure canonico post transactionem in casu licito factam non potest iudex inquirere de illo crimine,nisi præcedat infamia.Ex parte accusatoris operatur transactio:quia non punitur pœna talionis, nec efficitur infamis secundum quosdam:sed bene incidit in turpillianum.vnde debet in v.libris auri puniri si publicum est delictum: vel extraordinariè,si priuatum.vt no.Bar.in d.l.transigere.

in.j.impressis.
¶ Pro hoc facit in fi.glo.in.l.ij.C.qui testa.fac.pos.
¶ Tu dicas ꝙ imò ibi non equiparat hanc pœnā morti: sed pœnæ dānationis in metallū.quę non est pœna mortis,sed bene genus pœnę capitalis.vn de pro saluādo dicto & opi.d.Card. &.d.Ab.hic. dicas ꝙ doct.s.relati dū dicūt ꝙ pœna sanguinis,rectius dicerent pœnā capitalem.pro hoc pondera tex.in.d.l.trā sigere.C.de trāsac. dum dicit crimen capitale.& sic dicēdo saluatur opi. prædicta do.Car. relata ad theoricā Inno.in.d.c.qualiter el.ij.de accu.
¶ Adde pro equiparatione pœnarum Pe.de ancha. consi.clvij.

hæc abb. traditio est magis cōtra improbata. sm Paull. in l. transigere. 3.2. n. 415

d.l.transigere.Item reus non habetur pro confesso. Sed vbi aliâs transactio nõ esset permissa,habetur pro cõfesso:vt in.l.quoniã. &.l.furti.§.pactus.ff.de his qui not.infa.Item hoc casu posset iudex procedere super instantia inchoata,& punire reum.l.ij.C.de aboli.Sunt & alij defectus.de quibus not.in.d.l.transigere. Aut vult discedere à lite per pactum seu gratiam,& non licet transigere.& tamen hoc casu reus paciscens non habetur pro confesso. vt in.d.§.pact9.Aut vult recedere impetrata absolutiõe. & potest vt in.d.l.ij.C.de aboli.Et per hoc patet clarè & succinctè materia huius gloss.

SVMMARIVM.

1 *Accusator si desistat ab accusatione,an possit iudex ex officio inquirere,siue delicta sint prolata,siue non:siue sit finita instantia, siue nõ.*

¶ CAP. II.

a Crimina. b Desistente accusatore & accusato iudex prosequitur .h.d. non patitur congruam diuisionem. ¶ †Not.j.ex text. ꝙ regulariter de iure canonico recessus à lite per gratiam seu transactionem non impedit inquisitionem per iudicem fiendã.Sed tu intellige hoc.c. secundum materiam quam tetigi in.c.præcedenti.Vnde Hosti.ponebat duplicem intellectum ad hoc.c.Primum.vt intelligatur litera quando crimina erant probata:& tũc debet tex.exponi.*semel audita*.i.probata:& ibi. *indiscussa*. ideſt impunita: vt sit sensus quòd postquàm crimina sunt probata iudex potest procedere ad punitionem,licet accusator desistat quod not.pro hoc facit text.in.l.quãuis.C.de adult.Secũdus intellectus,vt litera intelligatur propriè quando accusator desistit ante probata delicta:& tunc potest iudex inquirere ex officio:quod intelligo si fama subest. Sed tu dic melius& latius:vt dixi in.c.præcedenti.nam vbi nõ est licita trãsactio,si accusator recedit à lite potest iudex procedere ad vlteriora etiam super illa instantia,quantuncunqũe non præcedat infamia:quia aut interuenit transactio,& reus habetur pro confesso: vt in.l.furti §. pactus.ff.de his qui not.infa. Aut non interuenit transactio,sed gratuita pactio vel propria authoritate accusator recedit à lite inchoata:& tunc super eadem instantia iudex procedere potest.vt.l.ij.C.de aboli.& dic vt dixi in.c.ꝑ præcedẽti.

SVMMARIVM.

1 *Beneficium si efficiatur censuale per collusionem fraudulenter factam clericus priuatur ipso beneficio.*

¶ CAP. III.

1 Audiuimus. ¶ †Beneficio suo priuatur qui per collusionem illud constituit censuale. hoc dicit. Vel generalius & sic colludens in causa beneficiali priuari beneficio debet.h.d.Primò refert collusionem. Secundò illum priuari mandat.ibi. *Vnde*. ¶ Casus literalis. Quidam clerici super beneficijs quæ possident se permittunt & sustinent ab alijs molestari, & postmodum vt quęstioni cedant, & illi quietè possideãt quasi noïe trãsactionis soluũt alijs de ipsis beneficijs annuam pensionẽ,vt post mortem eorũ in beneficijs illis super quibus facta est collusio ius sibi valeãt vẽdicare. Peruenit hoc ad notitiam dñi papæ. Vnde mandat diocesano episcopo quatenus si cõstiterit ei clericos suæ iurisdictionis per collusionẽ fraudem huiusmodi cõmisisse,eos bñficijs illis super quibus collusum est non differat spoliare,cũ satis esset indignũ si fraus:& dolus quæ in præiudicium sui iuris & aliorum nituntur cõmittere, in eorũ incõmodum & iacturã non redundarẽt.Ber.¶ Not.j.ex tex.ar. à cõtrario.ꝙ super beneficijs licita est transactio vbi cessat collusio:sed dic ꝙ istud argumentũ à cõtrario nõ est verũ. quia habemus ius expressum in contrariũ.vt in.c.super eo.de trãsac. vñ cõclude ꝙ ista transactio non valebat etiã si collusio cessasset,nisi iudex ex offõ suo fecisset istã trãsactionẽ & cõpositionem: vt est bo.tex.in.c. nisi essent.de prębẽ.¶ †Secũdò not.pœnã cõlludentium super beneficijs,qñ per collusionẽ volũt trãsferre beneficia in alium modo illicito.Debent enim priuari huiusmodi bñficijs.

SVMMARIVM.

3 *Accusator per collusionem si desistat ab accusatione, non impedit facultatem iterùm accusandi.3.4.*

2 *Inquisitio cõtra prælatũ nõ debet fieri, nisi præcedente infamia scãdalosa aut periculosa.6.*

3 *Absolutus legitimè per viam inquisitionis, non debet amplius super dictis criminibus impeti,licet remaneat aliqualis infamia:secus si fuerit absolutus per collusionem.1.4.*

5 *Testium examinatio vel inquisitio,an possit alteri committi?*

7 *Actiones plures siue pœnales siue persecutoriæ, si cõpetunt: an si vna intentatur censeatur alteri renuntiatum?*

Cumulatio diuersarum actionum vna prius intentata,an fieri possit?

¶ CAP. IIII.

c 1 Intantum. b ¶ †Itẽ rũ cõtra illũ inquiritur de crimine qui per collusionẽ fuit absolutus vel sic. Absolutio de criminibus illatis per collusionẽ facta nõ impedit facultatẽ iterũ accusandi & inquirendi de illis criminibus.h.d. Diuidit.Nã prĩò ponit commissam inqsitionẽ relatã collusionẽ,& ipsi9 exitũ.Secũdò ponit bimẽbrem cõmissionẽ. Secũda ibi.*Discretioni*.¶ Casus lrãlis.Archiepiscopus Archerõtinus sup simonia & alijs criminibus intantũ fuerat infamatus,ꝙ sine scandalo & periculo nõ poterat ipm vlteri9 dissimulare.Vnde papa multorũ clamorib9 excitatus horũ inquisitionẽ cõmisit,sed propter tergiuersationes ipsius & calliditates cũ ipsis inquisitoribus & examinatoribus(vt dicebatur)collusionẽ fecerat:& testes duxerat corrũpendos.ita ꝙ nõ solũ ꝑdicti excessus remanserũt hactenus incorrecti,verũ etiã peiora priorib9 cõmittere nõ expauit. Vñ mandauit pa.qbusdã quaten9 si de hmõi collusione ac corruptiõe cõstiterit ex ĩtegro sup̃ primis excessibus & alijs alioqn super nouis dũ taxat inqratis q̃ videritis inqrẽda.B. †Not. j.ex tex.qualis debet eẽ ĩfamia:ad hoc vt fiat inquisitio cõtra ꝑlatũ.debet em̃ esse scandalosa vel periculosa.& idẽ vult tex.in.c.qualiter.el.ij.de acc.& declaravt ibi dixi.¶ †Scdò no.ꝙ absolutus legitimè per viã inquisitiõis non debet amplius super eisdem criminibus impeti.qd no.pro extentione.c.de his.s̃.de accu.& videtur optimè probare ista litera.ꝙ licet per absolutionem infamia non fileat:nõ est tamen licitum de nouo inquirere:quod no.& intellige nisi per collusionẽ fuerit absolutus.¶ †No.iij.ꝙ snĩa lata ꝑ collusionẽ.i.ꝑ frauduloſã cõuẽtionẽ nõ tollit facultatẽ iterũ accusandi & inqrẽdi de illis criminib9:perimit tñ instantiã.Nã papa hoc casu mandat integrè ꝓcedi.¶ †Vltrìòpõt colligi ibi.*corruptis examinatoribus*. ꝙ inquisitio põt cõmitti & examinatio testiũ.de quo tñ dicendum vt no.in aut.apud eloquentissimũ.C.de fi.instr. & dic vt dixi in.c.cũ cãm.de testi. ¶ †In gl. in ver. *scandalo*.ibi.*quæ scandalũ generat*. hoc est verũ in inqsitione fiẽda cõtra prẽlatũ tãtũ:sed cõtra subditum nõ requirit talis infamia scãdalosa:sufficit em̃ sola ĩfamia.Et ratio diuersitatis ponit in.c.qualiter.allegato ĩ gl. & dic vt ibi dicit per me. ¶ In gl.fi.in fi.hãc materiã plenè expediui ĩ.c.de his.de accu. & dic vt ibi dixi.¶ †Extra gl.Inn. posuit hîc ilã materiã quando alicui competunt plures

a ¶ Crimina. Vide Bal. in.l.athletas. §.fi.ff.de his q no. infa.& bar.in.l. q reus.ĩ fi.ff.de pub. iudi.

ZACHARI.

b ¶ Iudex prosequitur. Tu dic idẽ eẽ si in totũ non desistat,sed differat tãtum.ita not. Inn. in.c. cũ oporteat. s̃.de accusa. Bal.in sua marga.in ver. iudex. ver.xv.& ĩ l. si accusator.C. de accusa. & in authen.de sen.episc. §.fi.qd limita vt ꝑ Ale.ĩ l.fi.de accu. vt ꝓcedat ĩ casib9 in qbus iudex põt inquirere, vel quãdo accusat9 est in carcere. vt.l.j. de custo.reo.

c ¶ Pro intellectu huius decre. Vide omnino quæ scribit do.Anto.&.d. Archi.in.c.si quẽ pœnituerit.ñq.iij. & qd no.etiã Arc. in .§. in omnibus causis.

SEBA. SAPI.

a Plures actiões. Vide no.in.l. qđ ĩ hę redē.§.j.ff.de tributo.& latè doc.ĩ.l. edita.ĩ materia cumulationis .C. de edē.vbi Alex.col. iĵ.ver.ñ.fallit Bal. & alios . in le.j.C. de furtis.

b ¶ Vtrũ pueris posſit dari corpꝰ christi. Vide p sanctũ Tho.in. iiij.sentē. distī.ix. q.j .artī.v. circa fin .Et an & qñ minor ætas excuset vel nó,vide oĩno latè p Arch. in.c.q bõa.§.si ergo.ĩ.xj.&.xiiĵ.co. xvĵ.q.j. vbi ĩ hoc ar.alle.gl .ĩ.ver.minor ętas. in.c.ĵ.de apostola .Itē adde hic tex.cũ gl.in.c, pueri.j.q.j.Itē vide Bal.ĩ.l.data opera, ĩ.iiij.co.C. q accu. nõ posſ.Itē vide Salic.in.l.j.in vlt.co, ver.no.xvj.&ver. itē dicit Cy.q domus.C.de fal.mo. & ibi in versſ.vlterius.p hũc tex.istę opi.Sali.in.l.incapax.quo ad delictũ.Itē vide Do. ĩ.c.j .§.q verò ver. op.q minor.de regu.in.vj . Itē vide tex.in.c.j.& ibi oĩ no qđ not . domi. Anto,& do.Abb. circa prĩ.j.de sent. excom, & Lapus alleg.xciĵ.

SEBA,SAPI,

c ¶ Quod pueri.Vide Ang .are. in tractatu maleficiorũ in verbo scienter. vbi Augu.ari. dicit q si puer aliquē occidit nõ debet decapitari.videCoñ.ĩ cõs.xcv. vbidicit q si mĩor rapuerit mulierē debet mitiꝰ puniri.& dicit Pet.de anc.ĩ cõ.cclxxxiĵ. inci.ĩ restricto. circa fi.q sola miseratio ętatis attenuat culpas . & dicit Bart.vero.in cõsi. xxx.inci. Regatĵ scholariũ. ĩ fi.q si maior qnq eēt relegādꝰ ꝓpter aliqđ delictũ, ob illud minor nõ debet ita puiriſicut maior sed iudex posſet illud tēpus abbreuiare.

¶ Doli capax.Pone actiones,[a] nũquid vna intenta tollaĩ reliqua. & solet multũ allegari,& verè extracta fuit hæc gl.Innoc.ex dictis Accursij.instit .si qua. pau.fe.di.& clarius & ordinatius loquiĩ ibi Accur.q̃ hic Innoc.Io.an.remittit ad not.per se in.c.cùm dilectꝰ.de reli.do.sed ibi nihil dicit de suo:sed refert tãtùm ista gl.Inn.hîc.Vnde dic clarius post gl.allegatã.q aut cõpetũt alicui plures actiões pœnales:aut rei persecutoriæ:aut vna est pœnalis alia rei persecutoria.Primo casu. cũ omnes sunt pœnales,aut oẽs oriunĩ ex eodē delicto:& tunc vna tollit aliã per perceptionē nõ per cõcursum,nisi in id quod aliã excedit.tũc em̃ in id quod excedit nõ tollitur: pone exẽplũ.Aliquis per violentiam subtraxit mihi librũ.Ex hoc delicto cõpetunt mihi duæ actiones pœnales contra istum.Primò actio furti.quia cõtrectauit rẽ meam me inuito : & si furtũ est occultũ,cõpetit actio in duplum.Itē quia violētiã intulit:Cõpetit actio vi bo.rapt.& ista daĩ in qua druplum:Et sic ex eodē facto cõpetunt mihi contra illũ duę actiões pœnales:si ergo prius intentaui actionem furti & cõsequutus sum pœnam dupli:possum postea agere actiõe vi bo.rap.vt cõsequar vsq ad quadruplũ:& inquãtùm excedit aliam,secus autē si prius intētassem actionē vi bo.rap.& fuissem consequutus quadruplum:quia tunc nõ agã actione furti:quia illa excedit istã: de hoc est text. in.l.j.ff.vi bo.rapto.Si verò oẽs actiones poenales surgũt ex delictis vniuersis: tũc vnã nõ tollitur per aliã etiã perceptã: vt in.l.nũq̃.ff.de prius delic.Exemplũ:Surripuisti mihi seruũ, & occidisti:qa surripuisti,cõpetit mihi actio furti.quia occidisti,mihi cõpetit alia actio, Vnde licet intētauerim vnã actionē , & percęperim duplũ vel quadruplũ : nõ tollitur alia actio.& hoc quo ad primũ.Secundo casu qñ sunt rei persecutoriæ:Aut competunt cõtra eundē,& tunc vna tollitur p aliã pceptionē, & nõ per cõcursum.vt in.l.si merces.§.culpę. ff.locati.Exemplũ. Locaui titio possessionē meã:ipse verò incidit multas arbores : & sic dedit mihi damnũ : tunc multæ actiones ad consequēdũ ęstimationē dãni cõpetũt mihi contra eum.nã possum agere actione locati: qa malè versatus est in re locata . Itē actione leg.aqlię q̃ daĩ pro dãno dato cõtra quēlibet extraneũ.vt.ff.ad.l.aql.per totũ.& etiã aliæ cõsimiles cõpetũt.vt ĩ.d.§.culpæ.Si ergo priꝰ intētaui actionem locati,& cõsequutus sum ęstimationē dãni.nõ possum postea intentare actionē.l.aqui. qa iã percepi estimationē damni per vnã actionē.Si verò competũt cõtra diuersos,& tunc vna non tollitur per aliã etiam perceptione.vt in.l.locũ.§. condemnatio.ff.de tab.exhi.vt si contra subtrahentem tabulas testementi egi ad damnum, & consequutus sum ęstimationem,possum nihilominus postea agere pro legato mihi facto. ¶ In tertio mẽbro.qñ vna est poenalis & alia rei persecutoria : Aut est poenalis originaliter, & tunc vna non tolliĩ per aliã etiã perceptione.Exẽplũ.Subtraxisti mihi librũ furtiuè.& egi cõtra te rei vẽdicatiõe prosequẽdo ipam rem:licet eam sim consequutus nihilominus possum postea agere actione furti.& sic ad poenam:& idē ecouerso:vt est text.in.l.si pignore.§.cum furti.ff.de fur.Fallit qñ vna actio esset ex iure ciuili, alia ex bñficio prætoris.Exemplũ.Cõtra nautam competũt mihi plures actiones pro rebus meis ibi subtractis.Primò actio furti, que est de iure ciuili.Alia actio nau.cau.stabu.q̃ fuit ĩdulta ex bñficio p̃toris.hoc casu vna tolliĩ per aliam.vt.l.iij.&.l .licet.ff. nau. cau.stabu.nec ob.c.cõstitutus.de in integ.resti. vbi nedũ succesſiuè,imò simul fuit intentata restitutio in integ.quæ est de iure speciali ex iudicis officio.Nã secũdùm Inn.ibi non cõpetebãt simul illæ actiones.Imò propter dubiũ intentauit illas alternatiuè.Si verò poenalis est accidẽtaliter & nõ originaliter:tunc vna tolliĩ per aliã.Exemplum:Contra auferentem mihi rem per me tamẽ cõpetit mihi actio qđ me.cau.q̃ accidentaliter est poenalis:& etiã competit rei vendicatio:tunc si ego intentaui vnã .& cõsequutus sum rem,non possum intentare aliã.l.metum.§.licet. ff.quod me. cau.

De delictis puerorum. *Rubrica.*

SVMMARIVM.

1 *Pueri dicũtur vsque ad annum.xiiij.in masculo.in fœmina vsque ad.xij. aliquando tamen sumitur vsque ad annos.xvij.& .xviij.*

¶ Supra visum est de quibusdam delictis.Verum quia dubitatur an talibus puerilis ætas implicetur meritò annectitur hæc rubrica. Materia habetur.xv.quæstio.j.per totum,& iiĵ.quæstio .ĵ.c.j.& .xxiiĵ.q. v.c.paruuli.cum duobus ca.sequenti. ¶ †Sed quæro pro declaratione rubricæ qui dicantur pueri.Solu,secundum Ioã.and.Regulariter pueritia incipit in septēnio,& finitur in masculo.in.xiiĵ.& in fœmina in.xĵ. anno.nam hac ætate homines pubescere solent.l.fin.C.quando tuto,vel curat.essẽ desie.& quod not.in.c.puberes,de despon.impub.quandoq; tamen pueritia extenditur vsque ad .xviĵ. annum in masculo , fauore alimentorum:vt quando alimenta legantur vsque ad pubertatem : vt plenè not.in.l.mela.ff.de alimen.& ciba.lega.quandoque vsque ad.xvĵ. vt respectu exercendi officium aduocati.vt in.l.j.ff.de postu. quandoq; & seruientes dicuntur pueri.vt. ĵ .quæstio.vij.c.cum pastoris. & quod ibi nota.

SVMMARIVM.

1 *Pueri puniũtur ex omni delicto præterquàm in vitio carnis.*
2 *Puer non potest accusari de adulterio.*
3 *Pueri ex eorum delictis non puniuntur ita grauiter sicut maiores.videĵ. c.proxi .nume.4.*
4 *Puer potest esse doli capax regulariter supra septennium:sed etiam intra aliquando.5.*
5 *Irregularitatem põt incurrere infans doli capax.6.*
6 *Irregularitatem incurrit iudex si faciat aliquem decapitari,etiã iustè.*

¶ CAP. I.

b 1 Veris. [b] †Impuberes prẽter vitium carnis delinquere possunt,puniuntur tamẽ mitius quã adulti.Primò ponit dictũ qđ secundò reprobat ibi. *Quod meritò.* ¶ Casus literalis.Quidã nolebant pueris etiam grãdiusculis peccatum attribuere:nisi post.xiiij.annũ. cũ incipiant pubescere.dicit grego. Istud meritò crederemus si non essent alia peccata nisi quæ de genitalibus committuntur:sed furta:mẽdacia:periuria sunt peccata.& puerilis ętas plena est his veruntamen non ita punienda sunt in his vt in maioribus puniũ tur.Bern. ¶ No.j.ex text.quòd in.xiiij.anno quis efficitur ꝑpubes quod procedit in masculo.nam foemina pubescit in.xij. anno.vt in iuribus alleg.s̃.in rubrica.& quandoque ista ætas præuenitur. 2 vtĵ.dicam cum glo. ¶ †No.ij.regulã.q puero attribuiĩ oẽ peccatum præter delictũ carnis.nã præsumiĩ inhabilis ad coitum . Et ideo dicit lex q maio.xij.an.non põt accusari de adulterio.tex.est 3 in.l.minor.ff.ad.l.iul.de adul. ¶ †Tertio not . aliam regulam. q c pueri [c] ex eorum delictis nõ debent ita grauiter puniri sicut maiores.concord.in.cĵ. ꝓxi.c.fi ĵ.de sen.excõ.& l.auxilium.ff.de mino. 4 ¶ †In gl.j.in fi.Et dic cõmune eẽ vt ĩ septẽnio quis sit doli capax.nam

dera bene:quia text.dicit grandiusculis. & glos.dicit doli capacibus? & restringitur in septennio .quia pro certo glos.& doct.malè dicunt ex eo qa tex.ĩ.l.hæredibꝰ.ff.de dolo.dic tqñ est proximus pubertati. & dicit Ang.in.l.impuberẽ.ff.de fur.& ita intelligit illã.l.inquantũ dicit ꝙ pupillus doli capax. tenet furti,vt intelligat quãdo est proximus puber tati. Item põdera aliud: qa iste text. a debet intelligi grã diusculis. i. ꝓximis pubertati p d.l.hæredibus:sed qñ dicat ꝓximus pubertati.glo.ĩsti. de inuti.stip.in.§. pupillus.in versi. proximus.dicit in x.anno cũ dimidio.vide quę remi si ad Io.de imo.ĩ.l. ad testiũ.§.cõditionẽ.ff.de test .sed in 5 materia criminali nõ bñ dicit p text. in.l.excipiunt.ff. ad fil.vide ibi Bal. 6 Ego dico hîc fore casum nouũ & singularẽ pro grãdiusculis quãdo sunt proximi pubertati.Itẽ malè dicit hîc.do.Abb.ꝙ in infante dolus sup pleat ętatẽ tex.est in cõtrariũ in.l.impuberẽ in ver.infans.ff.de fur.qui ad hoc nõ allegat. Itẽ.d.Card.hîc dicit.ꝙ apud Gregoriũ non repit illud r qđ dicit gl.ĩ sum. xx.q.j.tu vide Io. an.ĩ.c.puberes. de despõ.impu.& in c.fi.de eo q cog.cõ sangui.sue.vbi alle.gl.inde summa. vide Hieronimũ ĩ epistola tex.vbi refert de salomone. ꝙ habuit in.x.anno filiũ ex filia regis pharaõis.&ibi dicit ꝙ illa nutrix infantuli exposiți quæ eum cùm eẽt

pax[a].nã & accidẽtaliter ꝑt añ illã ętatẽ eẽ doli capax.narrat eñ hîc Io.an.Greg.in dialogo dixisse quẽdã puerũ quinq annorũ solitũ iurare,blasphemare,& detestari fuisse à diabolo raptũ.vñ sicut pubertas ꝓueniri pot: vt j. dicã:ita & doli capacitas:nã infantes ideo nõ tenent ex delicto:qa nesciũt qđ agunt.vt.l.j. C.de fal.mo.q rõ cessat in doli capacibus. Et ex ꝓdictis posset multũ singulariter limitari text.in cle.vnica.de homi.q dicit infantes nõ incurrere irregularitatẽ si cõmittũt homicidiũ.vt intelligat nisi sint doli capaces.de quo dic:vt ibi no.¶ †In gl.ij.ibi. *præsumitur*. bene dicit ꝓsumit.nã vt le.in dialogo.& no.gl. xxj.ĩ sum.qdã pueri.x.ann.nutricẽ ꝓpriã reddidit ꝓgnantẽ .ꝑt ergo ꝓueniri ista pubertas: sed regulare est.vt.s.dixi.¶ †In gl.ĩ ver. *peccata*. b in fi.dicit tn Host. ꝙ licet infantes nõ puniant de delicto:tn si aliquos occidãt incidũt ĩ irregularitatẽ:qa irregularitas causat ex delicto.vt ĩ iudice:sed hoc dictũ hodie reprobatũ est ĩ cle.si furiosus.de homici.vbi dicit ꝙ nullã irregularitatẽ ĩcurrit:& ꝑt esse rõ diuersitatis ĩter iudicẽ & infantẽ.Nã licet Iudex nõ peccet faciẽdo aliquem decapitari: tñ ipe intẽdit illud factũ cõmittere:& videt qui dã error vt talis ꝓmoueat:sed ifans nõ cõsentit cũ nõ habeat cõsensum quod tene menti.

SVMMARIVM.

Puer percutiens vel interficiens aliquẽ debet puniri secundum consuetudinem loci.

2 *Statutum exigens pœnam pecuniariam pro homicidio est irrationale.*

4 *Pater non tenetur pro delicto filij etiã in legitima de iure communi.*

3 *Si aliquis mitius punitur ex aliquo delicto an incurrat pœnam statutariam?*

Puer verberans clericum,incidit in pœnã canonis si quis suadente:licet pro absolutione nõ debeat ire ad sedem apostolicam.

Participans cũ excõicato per metũ incidit etiã in excõicationẽ:licet metus attenuet culpam.

Cessio bo. admittit in delictis,sinõ habet vñ soluat.

Filiusfamiltas obligatur ex contractu & delicto.

decẽ annorũ induxit ad libidinẽ:adeò ꝙ spatio duorũ mẽsiũ cõtinuãdo emisit ille infans sparma. Itẽ põdera qa bene dicit dominus Abbas limitãs de cle.j. de homi.ꝙ in cõtrariũ videt tex.in.d.l.impuberẽ. And.Barb.

a ¶ Et circa iuramẽta pupillorũ. Vide oĩno Bal.in.c.ad nostrã.ñ.in vlti.colũ.vers.q̃ro nũq̃d pupillus. de iureiurã.& qđ le.& no.ĩ.c.pueri.&.c.paruuli.xxñ.qõ.v. Et pro intellectu istius gl.cũ tex. vide oĩno.Pau.de cas.in d.l.q iurasse.in prin.hic alle.in gl.ista.& ibi habebis veritatẽ huius artí. & vide tex.in.c.tribus.xxñ.qõ.iiñ.& tex.cũ gl.in ver. potuit.ĩ.l.fi.§.j.ff. de li.causa.& vide beatũ Tho.ñ.ñ.q̃stio. lxxxix.artį.v.cir.fi.vbi dicit ꝙ pueri habẽtes vsum ratiõis obligant suo voto vel iuramẽto quo ad deũ licet quo ad ecclesiã nõ obligent ante.xiiñ.annũ. Sed tu vide Imo.in rep. c.cũ cõtingat.in.iiñ.col.de iureiur.vbi post Hostiẽ.per istũ text.tenet ꝙ dispositio autẽ.sacramẽta puberũ.&.c.paruuli.xxñ.q.v.loquũtur in pubere doli non capace.& pro hoc facit illud singu.dictũ Guil.de cu.in.d.l. qui iurasse.in prin.ff.de iureiurã.de quo ita ibi exclamat Paulus de cast. quòd in eisdẽ terminis latius firmat idẽ Imo.in ea.repe. c. cũ cõtingat.in xxxj.char.ver.itẽ põt dubitari.ita dicẽs tenere Bar.in dicta autẽ.sacramẽta:licet multi alĩ contra.vbi etiam vide do.Ant.in.fi.j.colum.

b SEBA.SAPI.¶ Referente.vide Roma.in singulari vltimo incip. Item audiuisti.vbi alleg.hũc tex.ad hoc ꝙ quando statutũ vel cõsuetudo punit aliqd quod de iure cõi non est punibile non includit minorẽ.

c SEBA.SAPI.¶ Statuta. An valeãt hmõi statuta & cõsuetudines, Vide Feli.in rubri.s.de homi.Alexã.in.l.j.col.iiñ.qđ q̃sq iuris .Are.ĩ cõs. lviñ.inci.diligenter.col.vj.latè allegat præceptorẽ & affinem meum do. Rochũ Curtium in repe.c.fi.colũ.xxj.versi.ñ.infertur.s.de consuetudi.

d ¶ Est irrationabile statutum imponens pœnã pecuniariã pro furto,vel homicido.& idẽ tenet Hosti.in sum.de cõsti.& in.c.fi.de cõsue.& ibi oĩno.Bal.in.j.col.& Dom̃.in.c.ñ.in.j.col.de cõsue.in.vj.& per eũdẽ.in.c.fi.

c ¶ Referẽte. †Impubes pcutiẽs,als interficiẽs 1 aliũ nõ debet puniri poena pecuniaria scdm consuetudinẽ terræ. Nec ob hoc ꝙ põt exigi à prẽ:vel sic.Pater ex delicto filij ipuberis nõ tenet.vl tertiò.Puer nõ debet ita seuerè puniri sicut maior.Primò ponit appellãtis qrela. Secũdò iudicis datio. ibi. *Vnde*.¶ Casus literalis.Quidã puer.x.an. dũ cũ alijs pueris sagitaret: quendã aliũ fortuito casu sagita ꝓcussit,et mortuꝰ fuit.propter qđ Abbas sancti Remigij à prẽ ipsiꝰ pueri.c.solidos instãtius reqrebat scdm cõsuetudinẽ illiꝰ terrę.vñ dictꝰ.H.pr̃ pueri appel.ad pa.Sup hoc scribit pa.hermonen. eꝑo dicens ꝙ qa pueri nõ ita puniunt scdm leges sicut illi q sunt maio.ęta.Mãdat si cõstiterit filiũ dicti.H.intra annũ.xiiij.dictũ excessũ cõmisisse ꝓdictũ Abba. moneat,&cõpellat vt ab eodẽ H.ꝓdicto.c.solidos propter aliquã cõsuetudinẽ nõ exigat:nec reqrat protpali poena.Ber.

2 ¶ †No.j.ex tex.ꝙ ex cõsuetudine ciuita. põt pro delicto exigi poena pecũiaria ẽt ꝓ iudicẽ ecclĩasticũ.cõcor.c.dilectꝰ.de of.or.Ho.tn dicit hoc no.verbũ ꝙ cõsuetudines & statutad ponẽtia poenã pecũiariã ꝓ homicidio,furto e vel fitibus sunt irrõnabilia:[e] qa hoies exponũtur venales ad deliquẽdũ:nã talis timebit poenã mortis,seu corporalẽ,q de poena pecuniaria nõ timebit seu curabit dummõ satisfaciat volũtati sue.ar.in.l.in seruorũ.& in.l. aut facta.ff.de poe.et ĩ aut.de mã.prin.in.§.oportet Nõ ob.iste tex.debet eñ ĩtelligi qñ cõsuetudo erat vt possit exigi pecunia ex post facto: sed añ factũ delictũ nõ debet pecũia taxari ꝓ hoc 3 tex.xj.q.iij.ĩ.c.paup.†No.ij.prẽm n̄ teneri ad penã pecũiariã ĩ qua filiꝰ cõdẽnabit vñ tractat spec.ĩ ti.de sen.exc.ĩ.§.seq̃.in ver.qđ si filius. f nũqđ pr̃ teneat saltẽ in ltima[f] filij,vel ex alijs alimẽtis filio debitis soluere cõdẽ.filij&cõcludit ꝙ nõ .nã viuẽte prẽ legitĩa nõ põt separari à bonis prĩs.l.j.§.si ipuberi.ff.de colla.bo.facit qđ no.gl.& Bar.in aut.si qua mulier. C.de sac.san.ec.Quid aũt si subest statu.sicut ĩ mul

lo.an.ĩ.c.fi.de eo.li .& ꝓ Ioã. de ana. in rub.de homi. vbi dicit ꝙ bene valet statutũ imponẽs pœnam pecuniariam pro homicidio effectuali tãtũ: qa ibi etiã dicit ꝙ valet statutũ super homicidijs iam commisis.qa tũc videtur dispẽsare,secꝰ esset sup cõmittẽdis.Et ad.q.hîc posita vide no.per Ioã.de lig. in.c.ex ꝑte.de cõsue .vbi q̃ritur vtrũ valeat cõsuetudo ꝙ pro delicto imponat pœna pecuniaria. Et adde quòd nõ credo valere statutũ qđ imponit pœnã pecuniariã pro homicidio tm̃ :qa illud statutũ est cõtra verbũ Christi. qđ habetur ĩ euãgelio passiõis dñi cæ,qui dicit:q gladio ferit gladio peribit.& vide Io.de lig.in.d.c.fina. de cõsue.circa prĩ.& ibi Inno.sed ꝙ valeat istud statutũ tenet Ludo.Ro.in suis singu. & dicit de hoc esse tex.singu.in.§. pœna.ibi propter os fractũ numerariæ pœnę. insti.de iniu .& de q.hic posita vide per Albe.in.ñ.ptę sta.q.cxxiij. Et ꝙ pro homicidio ꝑ statutũ possit imponi pœna pecuniaria pro cõstãti ponit Bar.in.l.pe.§.ad crimẽ. vltra mediũ.ver. q̃ro extra gl.qđ si pro homicidio imponatur pœna pecuniaria.ff.de pub.iud.& in.l.ij.circa prĩ.eo.tit.sed ꝙ nõ valeat statutũ imponẽs pecuniariã pœnã firmat Bal.ĩ.c.ad nostrã.circa mediũ.de prob.Itẽ ꝙ valeat statutũ imponens pœnã pecuniariã pro homicidio pro cõstãti:ponũt Ang.& Sal.& Pau.de ca.ĩ.l.j.in prĩ.ĩ quadã.q.ff.ꝙ quisq̃ iur.de quo per Bal.fi.ĩ.l.j.C. de sum.tri.& ꝓ Pe.de Anch.hic ꝑ Ant .in.l.is q cũ telo.C.de sica. Bal.in l.gracchus.C.de adul.in.c.j.§.furtum.de pa.iur.fir.Itẽ vide Spec.in titu. de accu.§.j.in.ij.col.ver.qd si Iudex ipm.vbi dixit ꝙ valet consuetudo ꝙ qñ debet ĩponi pœna corporalis ĩponat,pecuniaria.Itẽ vide oĩno ꝙ elegãter de hac.q.hic posita põit bal.ĩ aut.cassa.ver.iij.q̃ro.C.de sac.san.ec. ADDE an valeat statutum imponens pœnam pecuniariam pro homicidio.Fran.deare.consi.lxxiij.

e ¶ Pater non tenet pro delicto filij etiã quo ad legitimã,vel quo ad ea q̃ debent ei rõne alimẽtorũ.Et idẽ tenet Bal.ĩ.l.lege corne.ff.de vul.& pu. vbi etiã dicit ꝙ bñ valet statutũ ꝙ pater teneat ꝓstare legitimã fisco propter delictũ filĩ,alle,gl.formalẽ in rub.C.de decu.lib.x.vbi etiã no.dicit ꝙ stante dicto statuto pater tenetur ꝓstare legitimã de bonis q̃ habebat tpe delicti nõ de postea quæsitis.& sequit ibi Imo.de.q.hic posita.vide latè ꝑ Albe.in.j.parte sta.in.q.inci.Itẽ q̃ro an statutũ valeat.& est in ordine. qõ.xlviij.per Pet.de ancha.in repe.c.canonum statuta.de consti.in iij.princ.q.in.vj.col.illius.q.ver.quæro etiam an statutũ.Et aliud ad materiam istam dixit Pau.de ca.in.l.si filiosa.ff.so.ma.ꝙ si filiof.sit soluta

dos, & repetiť ab eo,& nõ ſit ſoluẽdo,ꝙ pater nõ teneť ẽt ẽ̃tũ ad legitimã ipſi⁹ filij.niſi ſtatutũ aliter diſponere qđ dictũ eſt intelligẽdũ qñ filio ſoluta eſt dosſine cõſẽſu patris. per tex.ĩ.l.ſi cùm dotẽ.§. trãſgredia mur.ff.ſol. mat. &alle.iſtũ text.Pau.de caſ.ĩ.d.l.ſi filio.& ſi dicit ſtatutũ ꝙ pater teneať ꝓ delicto filij,dubita tur an eo caſu pater teneať ꝓ delicto filij naturalis.

de hoc per Albe. a vbi.ſ.& vide Pet. de anc.in repe.canonũ.ſ.de cõſti.in prin.q.in.xxxix. co.illius.q.ver .iuxta p̃dicta q̃rit.vbi inter alia ponit.q. Ioan.and.in addi. Spe.in tit.q fi.ſint legi.& in illo arti. b vtrùm ceſſante ſtatuto vel cõſuetudine pater teneať ſoluere condẽnationẽ quãtum ad legitimã . vide Bal.ĩ.l. oĩmodo.§.nuptia c rũ.C.de inoff.teſt: in.x.colũ. vbi dat multas remiſsiões. Et inter cetera dicit ꝙ ſi pater ſoluit pro condẽnatione filij rõne pietatis, illud poſtea non computať in legitimã:ſec⁹ ſi ſoluiſſet vigore ſtatuti, vel conſuetudinis. Item de.q.hìc poſita & ſi. vide omnino Bal.ĩ.l.ſi qua pœna.ff. de his q ſunt ſui.vel alien. iu.Et qd ecõtra.an ꝓpter delictũ patris filius amittat peculium ſuum. de hac.q.vide Alber.ĩ.iij.parte ſta. 5 q.xij.& Bal.ĩ.l.filiusfa.in vlti. col. ff.de his q ſunt ſui vel alie.iu.& vide gl.ĩ auť.vtoẽs obe. iud. ĩ prĩ.ĩ ver.no. hic . Et de hoc.an valeat ſtatutũ ꝙ filius teneať pro delicto patris . vide Bal.ĩ.l.dotis. C.de iu.do.& do.Anto. in.c.ex parte.in fi.de conſue.Vt de primo an valeat ſtatutum quòd pater teneatur pro delicto filij.vide Bal.in.l.ij.verſi.q̃ro nunquid.C .de conſti.pe.Bal.in.l.j.C.ne fi. pro patre.Bal.in.l.de quibus.in.ij.colũ.ff. de leg. Barto.& Ange.in.l.cum filij.§.in hoc.ff.de verb.oblig.text.& ibi Barto. in.l.iure prouiſum,C.de fab.lib.xj.& an valeat ſtatutum ꝙ Poteſtas teneatur pro delicto ſuæ familiæ.vide per Bald.in.l.obſeruare. §. proficiſci.ff.de offi.procon.& an valeat ſtatutum ꝙ conſors teneatur pro conſorte.vide per Bal.in.l.ſancimus.C.de pœnis & ſi ſtatutum dicat quòd pater teneatur ſoluere legitimã pro delicto filij,& pater poſt tp̃s delicti ante tempus condemnationis acquiſiuit multa bona,an in ſolutione legitimæ attendetur quantitas patrimonij ſecundùm tp̃s delicti ante tempus condẽnationis.vide plenè per Alberi.in.iij.parte ſta.q.xxv.Et ſtãte prædicto ſtatuto.an filius q propter cõtumaciã fuit habitus pro cõfeſſo de delicto,teneať nihilominus pater legitimam aſsignare.Vide Albe.in iij.parte ſta.q.xxvj.& ibi etiã in.xxij.qõ.examinat de validitate prędicti ſtatuti.Et de illo arti.an illud quod ſoluit pater pro cõdẽnatione filij cõputari ſibi debeat in legitimã.vide Imo.in.l.quãuis.ff.ſo.ma.& an valeat ſtatutum ꝙ agnati & cognati confinati teneanť ſi cõfinatus rumpit confinia.vide Ang.in cõ.ſi.ſuo.lxij.incip.Nobilis miles.Itẽ an valeat ſtatutũ ꝙ dñs teneať ex delictis familiæ.vide per Albe.in.j.parte ſtatu.q.ij.Et de illa.q.an valeat ſtatutũ ꝙ pater teneať pro delicto filij.vide per Sal.in.l.ſi

tis locis,vt pater teneať pro filio[a]?dic vt plenè no.Bar.in.l.cùm filiusfa.ff.de verb.oblig. ¶ †In gloſ.in ver. *multum.* ibi: *cùm ille puer nihil habeat.* Et ex hoc colligiť vna rõ decidẽdi ad text.Aliũ intellectum ſentit do.Car.ꝙ iſte puer ideò non incidit in pœnã pecuniariã:qa cũ iſta cõſuetudo eſſet de iure ſpeciali nõ ꝓcedit niſi in caſu ſuo:vbi ergo ex aliqua cauſa venit qs mitius puniẽdus. tũc nõ incidit[b] in pœnã conſuetudinariã :& idẽ dicit in ſtatuto.hoc dictũ ſi eſſe verũ,foret valde notãdũ:vt vbicũq; ex aliqua cauſa qs veniat puniẽdus mitius,nõ incidat in pœnã ſtatuti,vel conſuetudinis:ſed debet puniri alia pœna:& qñq; hoc dictũ mihi placuit:ſed poſtea repe ri Bart. [c]ſentire apertè cõtrarium in.l. ij.ff. de recepta dicit tñ quòd Iudex ex hac cauſa poterit ſecum diſpẽſare imponendo mitiorẽ poenã:ſicut facit ĩ alijs delictis & alijs cauſis:ad hoc qđ no.in.l.quid ergo .§. poena grauior.ff.de his qui no.infa.nihil tñ allegat pro dicto ſuo.Ego allego duo bona iura . Primũ in ca.ſacris.qđ me.cauſa.vbi dicit ꝙ cõicãs ex cõicato per metũ,incidit in excõicationẽ ,ſicut ille qui cõicat ſpõte:& tñ metus attenuat culpã vt ibi.& ij.q.j.in primis . Secũdò allego.c.ſi quis ſuadẽte.xvij.q.iiij .vbi percutiẽs clericũ excõmunicatus eſt:& idẽ eſt in puero percutiente:licet veniat mitius puniẽdus. vt in.c.j.& fi.de ſen.excõ.& cõcludiť ibi:ꝙ puer propter ætatẽ nõ debet ire ad ſedẽ apoſtolicã ꝓ abſolutiõe:& ſic diſpẽſať cum eo in alia poena.Dicamus ergo ꝙ incidit in poenã ſtatuti:ſed mitius ex diſpẽſatione iudicis puniri debet.Et hoc no. ¶ †Sed contra p̃dicta facit iſte tex.vbi nõ fuit iſte punitus illa poena cõſuetudinaria:nec ẽt mitiori.Nec ob.qđ dicit gl.ꝙ iſte nil habeat.nã filiusfa.nihil habẽs cõpelliť cedere bonis:& põt teneri ĩ carceribus vt.l.cũ & filijfam.C.q bo.cede.poſ.Sicut eñ obligať ex cõtractu:ita ex delicto. vt.ſ.c.proximo.ſed põt dici ꝙ Papa noluit hîc iſtã poenã pecuniariã imponi:qa de p̃ſenti erat fruſtratoria:& ſic imponiť alia poena,ne delictũ ad p̃ſens remaneat impunitũ. ¶ In gl.fi.ibi. *ſi*

filiusfa.C.ne fi. ꝓpat .& per Bald.in.d.l.ſi filiusfami.ĩ.ff.ſolu.matri.per Bald.in auť.ſi captiui.ad ti.C.de epiſcop.& cle.& in.l.j.in.ij. colũ. ff.ſi ex noxa .cau.aga.& per Inno. in.d.l.ſi filius.ff.de verb.oblig.in princ. & in.d .l. lex corne.per Bald.in.l.ſi quis in tantam.in.iij.colum.C.vnde vi.& in.l.filius.C.de bo.proſcri.& in.l.j.§.j.C.de vſu. rei iudi.& de hoc generaliter an valeat ſtatutũ quòd vnus teneatur pro alio.vidè Bal.ĩ ru. C.res inter alios. acta.Bar.in tract. repreſſa.in.iij.q.j. q.prin.Bar.in.l.hi penes.C.de agric. & cẽ.li.xj. & Bar, in auť.ſed oĩno.in iij.col. C.ne vxor ꝓ mar.Iac.de bel, in auť.vt nõ ſi pig, in.q.ibi diſputata per eũ.& Io.an.in reg.non debet aliquis.in mercu. & pro parte affirmatiua.ꝙ valeat facit tex.in.l.ſi qs.C.ad l.iul.ma.& in.c.q̃rò.§ . verũ.vj .q.j. ĩ.c.vergẽtis.de hęre.& in.c.qbuſdã. de pœnis & ĩ.c.ad aures eo.titu.&.c. vbicũq;.&.c.fœlicis.de pœnis.li.vj. & qđ no.Inn.in.c. graue .circa fin.& qđ ibi no.de ſent. excõ.Itẽ qñ ſtatutũ dicit ꝙ pater teneatur pro delicto filij ,qualiter tunc ſit neceſſe ꝓbare delictũ ad hoc vt pater teneať. vide omnino per Bart. in.l.j.in fi.ff.quando ex fa.tu.& poſito ꝙ valeat prædictum ſtatutum ꝙ pater teneatur ſoluere pro delicto filij . an teneať ſi filius propter cõtumaciam habitus fuit pro confeſſo de delicto: non fuit directè condemnatus? vide per Barto. & Iun.in.d.l.ſi filiusfa.in.vj.q.C.ne fil.pro pat.Bar.in conclu. Specu.in ti.de ſen.prola.in.xvij.co.Bal.& Ang.in.l.q repudiãtis.§.j.ff.de inoffi.teſta.Ang.in.l.ij.§.fi.ff.ſi ex nox.cau.aga.Bald.in.d.l.C.ne filiusfa.ff.de his qui ſunt ſui.Sal.in.d.l.ſi filiusfa. ꝓ pa.& Lud.Ro.in.d.l.ſi filiofa.ij .ff.ſo. mat.Bal.in.l.fi.§.j.in.v.col.C.de bo.q̃ li.& Bal.in.l.ij.in.vj.col.C.de edẽ. & do.Ant.in.c.quãuis.in pe.co.de re iudi.& vide gl.reputatã ſing.inſti. de noxa.act.§.fin.Itẽ ad prædicta vide Bal.in.c.fi.in.ij.colum.de conſue.

ADDE an valeat ſtatutum ꝙ pater teneať ꝓ filio.Frã.de are.cõſi.xcij. & ꝙ Poteſtas teneať ꝓ familia.Lu.Ro.cõſ.cxv.Et an cõtumacia filij noceat patri cũ pater teneť ꝓ filio.vide Lud.Ro.cõſ.cliij.Abb.cõſi.lxxvj.

a ~SEBA.SAPI. ¶ Pro filio . De tali ſtatuto an valeat . vide. domi.Iaſ.in.l.de quibus.colum.xiij.ver.iuſta prædictam regulam.ff.de legibus.

b ¶ Non incidit. Vide do.Abb.in.c.j.j.de ſen.excõ.&.c.ſuper eo. vbi etiã tenet cum Barto.in.d.l.ij.

c ¶ Dominus Bartol.de bellẽ.hîc in addi.dicit ſe non reperire ꝙ Barto.in d.l.ij.dicat id ad quod inducit eum.& alle.iſte hîc.& dicit ꝙ voluit videre duas lect.Bart.ne fortè altera eſſet defectuoſa. & vide omnino ad hoc quod not.Bald.in.l.ij.circa fi.C.de proba.

d ¶ Nedum venationes. Vide in.l.j.C.de vena.fera.li.xj.& vide quod not. do.in.c.j.in vlti.col.verſi.itẽ ſi clerico prohibeť venatio.de iur.cal.in.vj.

fuiſſet ſupra.xiiij. Sed cõtrahoc facit qđ no.gl' p̃cedẽs.nã ſi euitat iſtã poenã pecuniariã: qa nihil habebat,idẽ dicendũ poſt.xiiij .annũ:ex quo eſt filiusfa.& ideo dic vt ibi. ¶ In ea.glo. ibi: *niſi conſuetudo aut priuilegium?* dic melius ꝙ aut Iudex eccleſiaſticus habet iuriſdictionẽ tẽporalẽ:nõ tñ in feudũ:& tũc ꝓcedit gl. ꝙ debet appellari ad ſuperiorẽ eccleſiaſticũ. Aut habet in feudũ.& tũc debet appellari ad dñm feudi:licet ſit ſecularis:vt ꝓbať in.c.roma.§.debet de app.li.vj.& ibi gl.& no.ĩ.c .cęterũ.de iudi.& in.c.ex trãſmiſſa.de for.cõpe.

De clerico uenatore. *Rubrica.*

¶ Supra viſum eſt de quibuſdam delictis tã clericorũ quã laicorũ:nunc ſubmittit de quibuſdã delictis clericorũ tantũ.ſ.de clerico venatore.
De materia habetur.lxxxvj.diſ.in.c.qui venatoribus.cum.v.capitulis ſeq.&.xxxvj.diſt.c.j.in prin.

~SVMMARIVM.~

1 *Venatio cuiuſcũque generis,an & quando tam laicis quã clericis prohibita?*
Hiſtriones an peccent & ipſi: & illi qui dant eis pecuniam.

¶CAP. 1.

PIſcopum. Clerico ꝓhibeť venatio,& cõtra faciẽti pœna imponiť .h.d.cũ ſequẽti.In prĩa ponit ꝓhibitio.In ſecũda poe.ibi: *quòd ſi quis.* ¶ Caſus literalis.Diciť ĩ.c.iſto ꝙ Eps Præsbyter:Diaconus aues ad venãdũ ,aut canes,aut huiuſmodi habere nõ debẽt.Quod ſi aliqs eorũ in hac voluptate ſępe inuẽtus fuerit Eps trib⁹ mẽſib⁹ à cõiõe: p̃sbyter duob⁹: diacon⁹ ab oĩ offõ ſuſpẽdať.B. No.j.ex text. d ꝙ clerico ꝓhibeť nedũ venatiões[d] exercere: ſed ẽt tenere accipitres:canes,et hmõi aptos ꝓ venatiõe.Scdò colligo ꝙ delictũ venãdi in clerico nõ eſt depoſitione dignũ vñ hîc .ſuſpẽdiť, nõ aũt deponiť. ¶ Tertiò no.ibi *quòd in hac voluptate ſæpius &c.*ꝙ clericus rarò venationẽ exercẽs nõ debet hac pœ . puniri.de 1 quo j.cũ gl. †In gl.ij.ibi.*excepto epiſcopo.*hæc gl.excipit ep̃m dũtaxat:ſed j.in fi.videtur excipere eoẽs in ſacris ordinib⁹ cõſtitutos.Sed in hac mate-

hac materia distingue,latius expediendo materiã tam in clericis quã in laicis,ꝙ aut loquimur de venatione hominũ oppressiua: & illa prohibet indistinctè omnibus clericis. quia nõ debent pu-
a gnare[a] etiam cõtra infideles vt.s̃.de voto.in.c.ex multa.laicis verò licitũ est in casu quo moueãt iustum bellũ.vt.c.sicut. & quod ibi plenè no.de iureiura.&.xxiij.qõ.viij.in.c.reprehensibile.& in c.omni timore.Quędã est venatio adulatoria,sicut faciũt histriones qui verbis adulatorijs capiũt homines sicut in venatione capiũtur bestię.& illa est illicita oĩbus.xj.q.iij.c.vt quę dicitis. & in iuribus allegatis in gl.Imo peccatũ est dare aliquid istis adulatoribus& histrionibus:vt in.c.qui venatoribus.lxxxvj.dist. & ibi est bo.gl.de hac materia.Alia est venatio arenaria:idest quę solet fieri in arena,vbi homines pugnabãt cũ animalibus feris, & indomitis:& ista venatio indistinctè clericis ꝓhibet:arg. hîc.In laicis distinguitur ꝙ aut faciunt pro pretio,& non licet:imo tales efficiuntur infames.l.j.§.item senatus.ff.de postulan.sed si faciũt gratia virtutis ostendendę:tunc eis licita est talis venatio.Et videtur hîc velle doc.ꝙnõ sit eis peccatũ de iure canonico.excipiunt torneamenta.vt in.c.j.de tornea.ergo alij ludi sunt eis cõcessi gratia virtutis experiundę.Ego putarem quòd non liceret de iure canonico vbi esset periculũ mortis.per illã rationẽ quæ est in tornea mentis. nam non debet homo vt experiat virtutes incidere de facili in promptũ periculum mortis vbi nedum corpus sed etiã anima posset periclitari.Quædã est venatio fatuosa & clamosa, puta quę fit cũ canibus.& ista secundũ gl.est permissa laicis ex cã voluptatis.& idem videt velle Io.an.hîc alle.insti.de re.diui.§.feræ.&.ff.de acqui.re.do.l.naturalem.cũ si.nisi tempore quadragesimali,vel alijs precipuis festiuitatibus.Sed aduerte.quia glo.voluit contrariũ in.d.c.qui venatoribus.quę dicit ꝙ illa clamosa nõ est licita laicis,nisi ex necessitate : puta pro carnibus vel pellibus habendis.Et pro illa opi.facit tex.in.c.esau.lxxxvj.dis.vbi dicitur quòd esau erat peccator quia venator.& quòd non legitur quòd aliquis venator fuerit sanctus,intelligitur dum exercet venationem.Puto sic posse distingui seu dici quòd aut omnino laicus deditus est huic venationi.& tunc illicita est,ex quo fit ad voluptatem tantum.aut rarò,& tunc procedat ista gl. In clericis verò gl. variauit.Sed cõcludo quòd aut sunt in minoribus cõstituti.& secũdũ do.Anto.nõ puniũtur.sed Host.& Io.and.tenent hîc oppositum:& dicũt ꝙ debent puniri pœna arbitraria:sed potest concorditer dici ꝙ aut omiserũt tonsurã,& tenẽtur: alias secus.facit cle.ij.de vita & hone.cle.in versic.& si tonsuram.Aut sunt in sacris,& si habent redditus in venatione sicut in frãcia : & licet eis quia non faciunt ad voluptatem.& hoc voluit etiam Hostien̄.c. proxi.Aut nõ habent in huiusmodi redditus.& tũc debent euitare istam clamosam venationem.Putarem tamen eos non multũ
b peccare,si rarissimè hoc quãdoqꝫ facerẽt causa recreationis.[b] ar. hîc dum dicit tex.*in hac voluptate sepius detentus &c.* secus si rarissimè,& non causa voluptatis:sed causa necessitatis:puta vt excita 1
ret appetitũ propter morbũ præcedentem.vt in.c.dilectus.de homici.Quędã verò est venatio q̃ fit cũ rethe seu laqueo,vel piscãdo,& licita est clericis dũmodo frequẽter nõ insistãt.& vide gl. in.d.c.esau.quę dicit quare magis concedit piscatio quã venatio. ¶ In gl.fi.in fi.No.bene hãc theoricã gl.ꝙ pœna dicit maior vel minor secũdum qualitatem personę cui imponitur vt sic eadem pœna grauior reputet in maiori quã in minori. ¶ Sed cõtra hoc facit iste tex.vbi dicitur ep̃m debere suspendi per tres mẽses.Presbyterum verò per duos menses.Et secundũ theoricã glo.debuisset eps per duos suspendi menses.Præsbyter per tres. Sol.deferẽdo theoricã glo.dic secũdũ Ioã.an.ꝙ hîc eps suspẽdit per tres menses à cõmunione tãtũ:sed p̃sbyter suspendit ꝑ duos ab omni officio.Vnde ista est maior pœna in se:& sic eps mitius punitur pœna inspecta,quã p̃sbyter & p̃sbyter mitius q̃ diacon⁹:sed pro qualitate personarũ pœna reputatur maior vel minor,quod no.

¶ *CAP. II.*

Omnibus. Summatũ est.s̃.c.proxi. ¶ Not. j.ex tex.ibi.*omnibus seruis dei&c.* iuncta glo.ꝙ oẽs clerici possunt dici serui dei: sed non oẽs laici.Et dicunt serui dei clerici & no laici propter opprobrium:sed propter excellentiam: quia ipsi magis seruiũt deo.vnde papa appellat se nedũ seruum dei: sed seruum seruorũ a
dei:quia ingerit se vtilitatibus & commodis seruorũ dei.Sic etiã intellige qd̃ dicit de monachis:quia etiã specialiter dicunt serui dei. vt.liiij.dist.c.multos.¶ *Secũdò no.ibi:vagationes.* ꝙ venatio est prohibita clericis causa vagandi.secus ergo si faciunt causa necessitatis:quia(vt dicit Hostiẽ.)habent redditus vt pluriimũ in venatione,sicut Franciæ &c.tũc enim intendunt vtilitatibus ecclesiarũ,& nõ vagationi.maximè si familia eis deest . Idẽ videt qn̄ faciunt causa necessitatis propter infirmitatẽ pręcedẽtem . & rarò, vt dixi in.c. p̃cedẽ.& facit.c.ep̃m.xxxiiij.dist.vbi ille eps redarguitur:ꝙ erat deditus vagationi & venatiõi:secus ergo si nõ deditus,sed rarissimè propter causas prædictas.

De clerico percussore. Rubrica.

¶ Continuata est hæc rubrica in præcedenti rubrica.Et de materia istius rubricæ habet.xlv.di. &.j.q.vij.capi . si quis omnem.&.lxxxvj.dist.in §.similiter.&.c.sequen,&.c.penult. &.c.nõ licet.

SVMMARIVM.

1 *Consuetudo delinquẽdi aggrauat delictum: licet in se esset minus punibile.*

2 *Fur suspenditur pro tertio furto:licet alia duo alibi cõmiserit,quæ non poterant in loco tertij furti puniri.*

Peccatum reiteratum aggrauat licet fuerit alias punitum.

¶ *CAP. I.*

Si quis. Breue est. Vel sic põt summari. Clericus sæpe aliũ percutiens, & monitus non desistens, deponendus est. ¶ Casus literalis . In cõsilio Agaten̄.quærebat de pœna clerici sæpe alium percutiẽtis qui monitus non desistit. Et responsum est ꝙ si aliquis in sacro gradu percussor extiterit,corripiat à crimine:& si nõ emẽdauerit,deponatur. Ber. ¶ † Not.j. ex tex.[c] ꝙ pro simplici percussione nõ debet 1
c clericus deponi,sed aliter corripi:sed si assumat percussionẽ in cõsuetudinẽ:tunc deponendus est.quia cũ sit inhumanus & ferus, nõ debet in mãsuetudine clericatus permanere.Et intellige tex.in his q̃ sunt multũ faciles in percutiẽdo:vt puta ꝑ minimis verbis sibi nõ placitis ꝓcedũt ad verbera.¶ Sed q̃ro q̃a tex.hîc facit mẽtionẽ de cõstituto ī sacris quid si in minoribus? Dicũt ꝙ idẽ per iura allegata in gl.Vnde ad text.supplent maximè.
¶ † In glo.fi.ibi. *intellige de eo qui in vsu habet &c.* No.ex gl.iuncto tex.ꝙ peccatũ pluries iteratũ licet pluries fuerit punitũ aggrauat tn̄ idẽ peccatũ vltimò cõmissum: & facit pro dicto Bar.in.l.si cui.ff.de accu.vbi notabiliter dicit.ꝙ licet quis pro furtis [d] alibi
d commissis non possit hîc puniri,si est forensis:tn̄ furta alibi cõmissa aggrauãt hîc cõmissum furtũ:q̃a videt sibi assumpsisse in cõsuedinẽ actũ furandi:vnde poterit hîc suspẽdi li

SEBA.SAPI.

a ¶ Pugnare. An liceat clericis pugnare.Vide latè Abb. in.c.ñ.s̃.de vita & hone.cleri.

SEBA. SAPI.

b ¶ Causa recreationis.Adde ꝙ si ꝑbatur venatio cõtra clericos,in dubio præsumit facta causa recreationis.vt tenet Arc. in.c.q venatorib⁹. lxxxvj. di. Alex. in consi.lxxñ. ĩci. inspecto diligẽter processu . in vlti. col.in primo vol. repetitũ in consil. clxxv.in .ñ. volu.

c ¶ Vide Bal.in.l.j. C.de ser.fug.&.in l.fi is q.C.q testa. fa.pos.

a ¶ Furtũ factũ alibi habet aggraua re furtũ hîc cõmissum & hoc dictũ ponit ẽt .d .Abb . in.c.j. de pœ.pro quo vide qd̃ not. Imo.ĩ cle.pastoralis.in.xvij.colũ.de re iudic.& ad hæc optĩẽ facit qd̃ no. Pe.de anch.ĩ repe. reg.peccati veniã. li.vj.ĩ.iiij.op.ver. & ista faciũt . vbi omnino vide & ad hoc eundem Petr.de anch.in repe.c.canonũ de cõsti.in.vj. prĩ.q̃sito in.xvj.col.illi⁹ q̃si ti.ver. format etiã de qõne hic posita vide ꝑ Al.in.iij.ꝓtesta.q. xxxix .& idẽqd̃ hîc tenet.d. Ab. tenet ẽt Bal.ĩ aut.sed nouo iure C.defer.fu.de quo per Io.an.in addi. Spe.in ru.de fur. cir.mediũ. vbi tenet opi.Bar.ĩ.d.l. fi.& ꝑ Sali.ĩ.l.seruos.ĩ.vl.co.C.ad.l. iul.de vi.& hoc ẽt vide ꝑ.d.Maria.ĩ repe.c. qualiter & qn̄.ĩ.lxvj.q.de ac. vbi vltra aliqua ex p̃dictis all.ĩ hac.q. d.Nellũ in trac.bãnitorũ.in.vj.q.ñ.ꝑtis hîc posita ꝑ.d. Alb.vide etiã per Bal.in aut.q semel in.v.col.C.qũo & qn̄ iu.&.l.si certũ. ff.si cer.pet.&in.l. j.ĩ.iiij.co.C.de edi. ac.& per Petr.de an c.in cle.j.de pœ

nis.& facit q̃ in fi. ſcribit Bald.in .l. apud antiquos.C. de fur.de eo. q ho die furat̃ dño vnũ denariũ,cras aliũ. Adde an furta alibi cõmiſſa aggrauent inuentũ hic cũ furto.Lu.ro.cõ 2 ſi.xxxvj.vbi dicit q̃ non aggrauãt,ſi de illis fuit abſolutus.

cet aliâs pro primo furto nõ debeat ſuſpendi.arg.in.l.capitulũ.§.famoſos.ff.de pœnis.& bene facit.l.iij.C.de epiſ.au.& c.ita nos.xxv. q.ij.Tenementi.

SVMMARIVM.

1 *Vulneratus præſumitur mortuus ex eiſdẽ vulneribus ſi poſt octo menſes nunquã fuit viſus cõualeſcere:ſed potius in deterius ire.3.*

Pœna fuſtigationis eſt permiſſa per ius canonum. dum tamen non ſit crudeliter facta.

¶ CAP. II.

PRæterea. ¶ Duobus menſibus à miſſarũ adminiſtratione ſuſpenditur epiſcopus qui crudeliter aliquem fuſtigari facit.Vel ſic.Nõ põt epiſcopus pœnã grauem verberum imponere.Primò ponit epiſcopi ſeuitiã.Secundò ibi. *quam.* excuſat illũ à morte.Tertiò illũ punit.ibi. *quia.* ¶ Caſus literalis. Epiſcopus Tarentinus fecit cedi crudelibus fuſtibus quandam mulierẽ propter delictum ſuũ contra ordinẽ ſacerdotij,quę poſt viij.mẽſes deceſſit:ſed nõpropter illã percuſſionem:peruenit hoc ad notiã papę.Vnde illi papa præcipit vt duobus mẽſibus ab adminiſtratione miſſarum abſtineat:quia ad ordinẽ ſuũ noluit habere reſpectũ.Ber. ¶ † No. 1 j.ex tex.& tenemenți.q̃ decedẽs[a] multo tempore poſt.viij.menſes à tempore inflicti vulneris non præſumitur deceſſiſſe ex vulnere. ſed intellige quãdo percuſſus viſus eſt cõualuiſſe.vt ſentit glo.in.l.j.C.de emen.ſeruo.Secus putarẽ vbi ſemper in deterius proceſſit & tandẽ defunctus eſt.Vñ põt ſatis hoc relinqui arbitrio iudicis.de quo in gl.¶ † Secũdò 2 no.epiſcopũ poſſe mulierẽ propter delictũ ſuum fuſtigari facere:ſed nõ crudeliter. & facit.c.ij.de calũ.&.v.q.v.c.illi qui.Sed dices de qua muliere intelligit tex.dicit Io.an. q̃ põt intelligi de vxore.Nam clericus habet poteſtatẽ ligãdi & verberãdi vxorẽ propter peccatum ſuũ.vt eſt tex.in.c.placuit. xxxiij.q.ij. ¶ No.ex hoc dicto.q̃ effectus clericus vxore remanente in ſeculo,& vouente caſtitatem: habet ptãtẽ eã corripiẽdi.nõ eñ debet eã abijcere à cura.ſed à toro tantũ abſtinere.vt in c.omnino.xxxj.diſtin. ¶ Secũdò põt intelligi in muliere delinquente in eccleſia. ar.in.c. veniens.de ſen.excom. Vel.fortè iſta mulier erat ſuppoſita iuriſdictioni temporali iſtius 3 epiſcopi. ¶ † In glo.ij.ibi. *ſi qua fœmina.* vbi quis præſumitur deceſſiſſe ex vulnere.& idẽ tenet text.in.l.vna.C.de emen.ſeruo.ſed vide text.in.c.continebatur.ſ.de homi. vbi etiam decedens poſt.viij.dies præſumitur deceſſiſſe ex vulnere. vide etiam.c.preſbyterum.eo.ti. vbi dicitur poſt paucos dies &c.vnde ſatis putarẽ hoc arbitrium. vt.ſ.dixi.In gl.ſi. No. glo.cõtra præſidentes qui grauiſſimè puniũt potius vt timentur quàm vt delictum puniant.Nam iſti grauius peccãt:ideo grauius puniendi ſunt.Tenementi.

SVMMARIVM.

1 *Irregularitatem an incurrat clericus ſi interfuit alicui homicidio:non tamen ipſe dedit cauſam ipſi homicidio?3.*

2 *Irregularitatem & non peccatum incurrit quis interficiendo aliquem ad defenſam ſui conſanguinei.3.*

¶ CAP. III.

PRæſentium. Duobus annis à miſſarum celebratiõe ſuſpendit̃ preſbyter,qui aſſociat repellentes violentiã in conflictu vbi aliqui mortui ſunt,& lapides proiecit, licet nullum percuſſerit.Hoc dicit iuxta literã.Vel poteſt ſic ſummari.Non punit̃ clericus vt homicida ſi fuit ipſe in cõflictu pro parte violentiã repellentiũ,licet ibi aliqui mortui ſint & ipſe lapides proiecerit ex quo nullũ ipſe percuſſit.Primò narrat factum.Secũdò ibi. *quem nos.* temporaliter punit. Tertiò poſt tempus admittit.ibi.Mandamus.¶ Caſus literalis. Quidam preſbyter fuit in quodam cõflictu:pro parte tamẽ illorũ qui violentiam repellebant:in quo cõflictu lapides proiecit,ſed aliquem nõ percuſſit.aliqui occiſi fuerũt illic per alios,dubitauit ſacerdos an eſſet ei imputandũ:acceſſit ad papã.Ipſe intellecta eius confeſſione præcipit illũ abſtinere à celebratione miſſarũ per biennium ita q̃ ſi aliud non impediat,ex tũc ſuum officiũ exequatur.Bern. 1 ¶ † Not.j.q̃ clericus licitè præſtat opem obſeſſis, ſeu oppreſſis, nõ tñ debet procedere ad occiſionẽ pro defenſione alteri9. Facit qđ le.& no.in cle.ſi furioſus.de homici.Sed contra iſtũ tex.oppo. de ca.ſicut dignum.&.c.clericos.de homici.&.l.diſtin.c. ſi quis viduam.vbi patet q̃ præſtans opem ad homicidiũ efficit̃ irregularis:licet ipſe nõ interfecerit.Solu.hoc.c.legit̃ duobus modis. Primò vt intelligatur q̃ hîc interuenit diſpenſatio.Vnde de iure cõi iſte erat irregularis.Sed cõtra hunc intellectum facit tex.in.c.petitio.de homici.vbi patet q̃ clericus qui interfuit bello iuſto nõ tenetur de homicidio facto per alios,etiam ſi ipſe percuſſerit,dũmodo non occiderit.Solu.Iac.antiquus doctor qui tenuit hãc lectu.reſpõdebat ad illũ text.q̃ procedat illud qñ clericus defendebat rempubli.vt patriã.argu.in.l.vt vim.ff.de iuſt.& iur.ſed hoc c.procedit in cõflictu ſpeciali:cũ aliqui ab alijs ſpecialiter opprimũtur.Nec ob.c.dilecto.de ſentẽ.excom.lib.vj.vbi dicit̃ quẽ obuiare debere iniuriæ inferendę proximo.quia loquitur de laico, & nõ de clerico.Et per hunc intellectũ inſurgunt iſtę duę maximæ reſtrictiones.vna ad.d.c.petitio.alia ad.c.dilecto.Ideo Hoſti. volẽs inherere literę tenet cõtrarium dicens hoc.c. procedere de iure cõmuni,non ex diſpenſatione. & q̃ pœnitentia fuit hîc impoſita ad cautelam,ſicut etiã ſentit glo.ſi.& iſta lect.mihi placet. Primò quia non eſt hîc aliquod verbũ ſapiẽs diſpenſationẽ. Imo text.potius innuit oppoſitũ ibi. *ſi alia non impediant.* nec apparet in iure differentia inter cõflictum ſpecialẽ & generalem. Item .c. dilecto.præal.loquitur indiſtinctè:& cõiter ſolet intelligi tam in clerico quã in laico. ¶ † Et pro hoc vide bonã glo.xxiij. q.viij.c. 2 b de epiſcopis.§.j.quę ſingulariter dicit q̃ interficiens[b] aliũ ad defenſionem proximi nõ peccat licet efficiat̃ irregularis:& idẽ ſentit glo.in dicta cle.ſi furioſus.de homici.& Inno.in.c.ſi verò .el.j.de ſentent.excom.& hoc intellige quãdo maxima ſubeſt neceſſitas ex parte oppreſſorum. aliâs autem clericus peccat aſſumẽdo arma.non tamen efficeretur irregularis propter homicidiũ per aliquos commiſſum.& ſic alio modo poſſet intelligi tex.iſtẽ q̃ pœnitentia fuit impoſita.quia aliqualiter exceſſit proijciendo lapides:ſed quia cõflictus erat licitus & iuſtus ex parte oppreſſorum 3 non tenet̃ de homicidio. ¶ † In glo.fina.in fi.No.glo.ſentit enim iſtũ preſbyterum in nullo peccaſſe:& ſic nedum irregularitatem imo peccatum non contraxit:& Hoſ.dicit etiam poſſe dici quòd hîc propter ſcandalum euitandum,vel propter infamiã fuit impoſita pœnitentia:vel.dic vt.ſ.dixi quòd non erat magna neceſſitas:quia illi fortè per ſe erant ſufficientes ad defendendum. Vnde clericus ſi reperitur in aliqua culpa aſſumendo arma,non tamen tenetur de homicidio cũ illi qui interfecerunt iuſtè interfecerint.

SVMMARIVM.

1 *Irregularitatem non incurrit aliquis ſi interfuit in aliquo conflictu in quo ſit commiſſum homicidium. in quo neque verbo neque facto non*

a SEBA.SAPI. ¶ Decedens. Qñ vulneratus præſumat deceſſiſſe ex vulnere. vide latè Eel.in.c.pſbyterũ col.j.cũ ſequẽ.ſ.de homicidio.

b SEBA.SAPI. ¶ Interficiens. Vide.d.Ia.ĩ.l.vt vinc. col.vj.ver.ſed pulchrũ eſt dubiũ.ff. de iuſti.& iure.

Et o nõ præstitit opem, adeo quòd sine alia dispensatione poterit promoueri.2.
Respõsio facta per superiorẽ ad consuetudinẽ præsumitur facta de iure.

¶ *CAP. IIII.*

COntinentiã. Hoc capi. legitur duobusmodis sicut.c. præcedens. Vno modo quòd dispẽsatiuè iste possit promoueri. Alio modo ꝙ de iure communi.& secũ dunr hunc intellectũ qui mihi plus placet.h. d.¶ †Clericus qui fuit in conflictu vbi aliq fuerunt occisi sine eius facto vel consilio,de iure communi promoueri potest. Cõmunis diuisio.Secunda ibi. *Consultationi.* ¶ Casus literalis.Quidã acolitus.P.nomine arma sum psit ad resistendũ predonibus,& in illo conflictu tres fuerunt vulnerati ad mortem,ita tñꝙ homicidia illaneꝙ cõsilio neꝙ facto eiꝰ ꝓpetrata fuerũt:tãdẽ acolitus ille ad religio nem trãsiuit & voluit promoueri ad sacros ordines:quæsitum fuit à Papa an posset?Respondet Papa quod cùm ad frugẽ meliorisvi tæ transiuit,poterit ad Subdiaconatus ordinem promoueri,& altaris ministerium exer cere.Ber.¶ Not.j.ex tex.secũdũm vnum in tellectũ ꝙ licitè clericus etiam assumit arma ad resistendũ p̃donibus, nec tenet de homicidio ibi facto,si absꝙ eius consilio & facto gestum est:& de hoc statim dicetur cum gl. fina.¶ †In gl.fi.in fi.ex hac glo.colligit primus intellectus quòd hîc interuenit dispen satio:quia fuit in culpa assumendo arma.Sed contra hũc intellectum facit tex.in.c.præcedenti.vbi ille presbyter assumpsit lapides & ꝓiecit:& tamen non tenet de homicidio facto per alios,ex quò fuit pro parte illorum qui violentiam expellebant.Ideo Host. tenet ꝙ de iure cõi iste potest promoueri.& hæc lectura mihi placet.Et primò facit iste text. vbi respondet ad consultationem ergo non inducitur dispensatio.¶ †Quia quando Papa respondet ad consultationem, respondet de iure:vt dicit glo.in.c.consultationi.de tẽpo.ordi.Item tex.hîc dicit quòd iste poterit promoueri.sed id quod fit per remedium extraordinarium nõ dicitur fieri posse:vt not. Innocen.in.c.pastoralis.de causa possessio.& proprieta . faciat.xxij . qõ.ij.c.faciat homo. ¶ Item facit tex.in fine.dum genet aliter dicit quòd poterit iste altaris ministeriũ exercere.Nec ob.quod dicitur de Subdiaconatu: quia adhuc poterit in presbyterũ promoueri.Nec obstat quòd põderatur istum transis se ad religionẽ:quia hoc fuit vt non imponeretur sibi aliqua pœnitẽtia,sicut factum fuit in.c.præce.Ad hoc qđ no.in ſimili in.c.scripturæ.de voto:&.xxxiij.q.ij.c.admonere.

De maledictis. *Rubrica.*

¶ Continuatur hæc rubrica ad præcedentes hoc ordine videlicet:quia alia percussio fit puta manu alia lingua.cùm maledici & detractores quodammodo percutiunt,& suprà visum est de percutientibus manu rectè nunc subñcitur rubrica de maledicis.videlicer de percutientibus lingua.

SVMMARIVM.

1 *Actio iniuriarum competit etiam illi qui fuit in absentia iniuriatus.*
2 *Iniuria tantò dicitur atrocior quantô coram pluribus facta est.*
3 *Damni dati emendationem non tenetur quis remittere & iniuriæ satisfactionem.4.7.*
5 *Iniuriatus si fuerit superior,an possit ipse iniuriatem punire?*
6 *Iudex ordinarius potest de iure canonico in totũ recusari.*
7 *Iniuriæ satisfactionem nemo tenetur remittere: sed rancorem sic.*

¶ *CAP. V.*

a INnotuit. [a]Maledicens Papæ puniẽdus est,vt alij de inceps deterreãtur & abstineant, & ipse arceatur. h.d.Primò ponit culpam. Secundò illam puniri mandat.Tertiò ponit causam.Secũda ibi: *ipsum.* Tertia ibi vt pœna.¶ Casus literalis.Quidam clericus in prę sentia multorum quædam verba protulit in in cõtemptũ & deprẽssionẽ officij & beneficij dñi papę. Significatù fuit ei.Mandat papa cuidã vt illũ clericum à sua temeritate cõpescat:sic ꝙ pœna illius sit alijs in terrorem. ne deceętero cõtra romanã eccle.verba talia pro
1 ponat.Ber.¶ †No.j.ꝙ iniuria seu cõuitiũ [b]
b alteri illatum quãquàm in absentia est pœna dignum. Ex quo infertur quem posse agere actione iniuriarum pro iniuria sibi illata in absentia.facit.v.qõ.j.in.c.j. & quasi per totũ.&.ff.de iureiurã.l.itẽ apud labeo.§.si qs
2 libellos.¶ †Secundò no.quod cõuitiũ & detractio est magis detestabilis & pœna digna, quãtô corã pluribus fit.insti.de iniur.§.atrox
3 & in.c.q̃ sit.j̃.de excess.præla ¶ †Vltimò no. prælatum possit bona conscientia punire et procedere contra detractores suos . non ergo tenetur remittere satisfactionem iniurię pro hoc.c.olim.de iniurijs.&.c.grauis.de resti.spol.& quod not.xxiij.q.iiij.c.si is.&.lxxx. dist.quasi per totũ.¶ †In glo.ij.in fi. Ex hac
4 c glo.eliciunt duę so.Prima est.ꝙ iniuriã illa tam personæ debet superior [c] remittere: sed illatam dignitati non:& sic põt intelligi illa. l.vnica.C.si quis impe.maled.& procedit ille tex.secundũ vnũ modũ intelligendi,vt intelligat ꝙ debeat remitti iniuria. Sed accur. glossator aliter intellexit.videlicet ꝙ persona iniurians debeat remitti ad principem, vt considerata qualitate personę ei remittat vel puniat.Et iste intellectus plus applaudit illi literæ.Secũda so.gl.est ꝙ de misericordia & benignitate tenet superior remittere iniuriã,sed nõ de iure.Imo ipsemet põt ob hanc cãm punire subditũ. Et de hac materia nũqd superior possit punire subditũ cõtra eũ exedẽtẽ.no.ꝑ Inn.in.c.ex parte.cl.j.de ver.sig.& vide bo.tex.in.c.si qs erga.ij.q.vij . c.si qs abepo.& gl.in.c.romana.de pœ.li.vj.& disputa uit Ia.de are.vt refert Cy.in.l.vna.C.ne qs in
d sua cau.& plenè tetigi in.c.cũ veniissent [d] de
5 de iudi.¶ †Sed quãtũ ad propositũ nostrũ, sic cõiter solet distingui.ꝙ aut iniuria est notoria:& tũc põt ipsemet superior illã punire
e vt no.Inn.in loco præalleg.& Cy.vbi.ſ.hoc eñ dictũ ego limito qñ pœna est à iure expſa:[e]sed vbi pœna venit ipõnẽda arbtrio iudi

¶ Adde Bald.& alios in.l.j.C.si qs imper. maledixe.
b ¶ Adde hic Arch. & in.c.si quis sacerdotũ.xj.q.j.vbi plenè ponit quid sit conuitiũ.Itẽ de maledictione vtrũ sit mortale peccatum. vide tex.in. c.vnũ orarariũ.§. crimis.& ĩ.§.alias ea demũ in fi.xx v.dist.&latè ꝑ bea 1
tũ Tho.in.ij.ij.qõ. lxxvij.arti.ij.& in ea.q.arg.j. ponit vtrũ licitè qs possit maledicere irrõnabili creaturę ĩ.e. q.art.iiij.ponit de cõparatione maledictionis ad alia peccata.
c ¶ An & quãdo superior possit punire subditũ cõtra eum excedẽtẽ.Et vltra hoc adde gl. in.c.si quis sacerdotũ.xj.q.j.glo.in c.cũ personæ. de priuile.in.vj. & vide oĩno quod latè scribit Io.an.ĩ no. in.c.fœlicis.§.fin. 2
sup.ver.priuata.de pœnis.in.vj.gl. in c.contingit.cl.j.de sen.exc.Et de hoc aliquid per Inn. in.c.dilect⁹.& ĩ.c. fin.de pœnis.& ꝑ d.Ant.in.c.j.ĩ.vij. col.de off.leg.&vide oĩno do. Abb. in.c.dilectus.&.c. fi.de pœ.& Oldr. 3
consi.vij. & glosſ. in ver.ecclesijs .& ibi Io.and.in cle.j. de fo.cõpe. Et ꝙ ĩ facto notorio qs possit esse iudex ĩ causa propria tenet.d.Ant.in.c.ex parte decani.ĩ.vij. col.de rescript.& alleg.Inn .c.in.ex parte.j̃.de ver.sig. & idẽ firmat Bal. in.l. apertissimi. C.de iudi.Cyn.& alij in.l.j. C.ne qs in sua causa.Itẽ adde qđ no.Bar.in.l. itẽ apud labeonẽ. §.idẽ ait.ff. de iniu.Et qđ plenè de hac materia scribit ĩ.c.romana.de pœnis.in.vj.Item vide Archi.in.c.si quis ab epo.ñ.q.vij.vbi dicit ꝙ si litigator dicat iniuriã iudici,non puniet ipe, sed puniet superior: & dicit ita 1

notare Inn.& Host.in.d.c.dilectus. de pœnis. Itẽ adde omnino beatũ Tho.in.ij.ñ.q. cviij. artic.j. vltra mediũ.vbi tenetꝙ si iniuria illata in aliquem redũdat in deũ vel ecclesiã tunc licet vt propriam iniuriã vlci sci.Sed inquãtum iniuria cõcernit ꝑ priã personã debet eam tollerare patiẽter, si expediat,& vide text.ĩ glo.in.c.inter que relas.& .c.guilisarius.xxiij.q.iiij. q̃ est hodie in.c.dilecto.de sen.excom mu.in.vj.& Dom̃. in.c.& q emendat. vltra mediũ. xlv. distin.
ADDE quãdo de iniuria sibi illata quis possit cognoscere. Alexã. cõsi .xxxv.ñ.libr. Oldr.cõsi. cclviñ. vbi dicitꝙ capitulum ecclesiæ põt cegnoscere de iniuria sibi illata.
d ¶ Vide ibi plenissime per do.Ant. & Bar.in.l.si quis aliqd.ff.de pœnis.
e ¶ No.hanc nouã & singularẽ limitationem quã etiã repetit idem do. Abb.ĩ.c.dilectus. j.de pœnis.

a ✠SEBA.SAPI. ¶ Notorietas delicti. Contrariũ ſentit Bal.in.c.j.§. iniuria.in prin.de pace tenẽ.vbi dicit ꝙ ſi quis derit alapã p̃tori,põt eum facere decapitari.tñ illud dictũ reſtringe. vt per do.Iaſ.in.l.qui iuriſdictioni.c.j.ff.de iuriſdi.om.iudi.

b ¶ An autẽ papa poſſit parcere iniuriã Antipapæ vide Oldra.in conſi. xliij.Itẽ quòd ꝗs teneatur remittere propriã iniuriã,ni ſi velit.Hoſtien.tenet in ſumma de male.§.j.in.j.colũ. verſi.vel dicit ꝙ literæ.Itẽ vtrùm ſit licita vẽdicatio vide oĩno per beatum Tho. latè in ij.ij.q. cviij. arti.j. Et ibi etiam in.iij. arti.proxi.ſeq.ponit plures qõ. de vindicta.Et an ꝗs teneat remittere iniuriã vel rãcorẽ. Et an remittendo vnũ videat remittere aliud. Et ad hoc vidẽ oĩno gl. fi.& ibi Bal.inſti. de iniu.§.fi.Et qđ no.idẽ do.Abb.in c.j.circa fi.de iniur. & vide glo.in ver.emẽdet.& ibi latiſſimè Domi. poſt Hoſtiẽ.in nouel.in.c. prælatus de homi. in. vj.& vide glo.in.c.ſi is qui.&.c.ſi illic alle.hic in gl.fi. &.j. q.iij.c.quia pręſulatus.& vide glo. & ibi Do.in.c.& ꝙ emẽdat. xlv. diſt. Bar.ĩ.l.nõ ſolũ.§. iniuriarũ.ff. de iniu.& vide bal.poſt Cy.in.l.diu⁹.ff. ad ſille.vbi dicit ꝙ remiſſio iniuriæ facta in foro pœnitentiali prodeſt in foro ſeculari:& ita dicit contigiſſe in morte dñi Ottonis.

c ¶ Et facit qđ dicit Bal.in.l. ſi tibi. §. penul.ff.de pact. vbi ad literã dicit ꝙ ille qui remittit iniuriã tacitè vel expreſſè:nõ p hoc intelligitur remiſiſſe dãna& intereſſe:vel expenſas quas eſt paſſus qn ad oĩa iſta poſsit agere non obſtante remiſſione iniurię expreſſè facta vel tacitè dato ꝙ faciat pacem & remittat quaſcũque iniurias. Ideo ſis cautus ſcđm ipm vt ĩ iſtrumẽto cõcordiæ & pacis facias remittere ꝗ cũque dãna & intereſſe ſi vis ꝙ plena ſit remiſsio.Idẽ & plenius tenet not.Bal. in.l.ſi domus.in prin.per illum tex.ff.de ſer.vrb.prædi.& Ang.de are.in.§.præterea.j.in.viij.col.in fi.inſti.de excep.Dicit ſtatutũ ꝙ pro maleficio commiſſo de nocte debeat duplicari pœna. ſtat aliud ſtatutũ ꝙ q blaſphemauerit deum debet puniri in.x.libris.Modo quidã blaſphemauit deũ de nocte. Quæritꝰ vtrũ debeat duplicari pœna? Bar.in l.aut facta.ff.de penis.dicit ꝙ nõ:qa illud nõ dicit male ficium ſed maledictũ.In cõtrariũ facit gl. in ver.iniuria.inſti. de obli.ex delict.naſc.vbi omnino vide Bal. qui hãc.qõ. ponit ibi in terminis.Et ſi ſtatutum imponit certã pœnam blaſphemanti deũ & ſanctos, debet omnibus pœnis puniri.vide Albe. in prima parte ſtatu.q.xliij.Item ad hoc vide qđ notat Bart.in.l.itẽ apud labeo.§.ſed qđ dicitur.maxiẽ ĩ ver. ſed q̃ro vtrũ inter blaſphemiã.ff. de iniu.Item vide Archi.in.c.ſi ꝗs p capillum.xxij. qõ.j. circa mediũ vbi dicit ꝙ quãdo ꝗs iurat per mẽbra dei quę in alĳs hominibus repreſantãtur:hoc dicit eſſe blaſphemia. Et qũo intelligat blaſphemia vide oĩno p beatum Tho.in ij. ij.q.xij.ar.iij.Itẽ vide Hoſ.ĩ ſum.de male.§. quæritꝰ ĩ.j. col. ver.linguã. in blaſphemiã.vbi dicit ꝙ blaſphemia dicit peccatũ ĩſpiritũ ſanctũ.Et ille dicit blaſphemare qui dicit ꝙ deꝰ nõ eſt potẽs,ipmvitupandoſicut faciũt ribaldi.Secus ſi ꝗs iuret p corpꝰ, vel p ventrẽ, vel p capillos dei:ſed hoc dicit affirmãdo,ſicut burgũdiẽſes& francigenę: qa tũc nõ habet locũ littera hmõi ſtatuti. Item de blaſphemia vide omnino per beatum Tho. in.ij.ij.q.xiij. articu.j.&.iij.&.iiij. ¶ Adde ꝙ appellatiõe maleficij nõ venit maledictum Alexand. conſil. lxxvij.j.lib.

a cis.quod eſt regulariter ſecundũ ius commune in actione iniuriarum: tunc dico quòd iſte ſuperior tanquã ſuſpectus poteſt recuſari:quia poſſet in arbitrando excedere modũ nec excuſat ibi notorietas delicti[a]. Pro hoc quod not.glo.in.c.ſuper his.de accu. & facit quod dixi in.c.propoſuit.de appel. Aut iniuria non eſt notoria:& tunc aut eſt illata perſonę,& nõ poteſt:quia nemo põt eſſe iudex in facto proprio.vt.xxiij.q.iiij.c.inter querelas.& in.d.l.vna.C.ne quis in ſua cauſa. Aut eſt illata dignitati,& poteſt.vt in.d .c.ſi quis erga.& in.l.j.C.de offi.eius qui vi.alte.gerit. In hoc tamẽ caſu Pet.de bel.per inſtat.& placuit Cy.in.d.l.j.& videt placere Ioã.and.hîc qui dixit,ꝙ quia in cõſequentiam tangit perſonã.ſi iſte eſt delegatus,põt recuſari.Si verò eſt ordinarius,petet adiunctus.vt.l. apertiſſimi.cũ auth.ſua.C.de iudi.& quod dicitur de adiũcto procedit de iure ciuili . ſecundũ qđ ordinarius non recuſatur in totum.vt no.in dictis iuribus. ¶ †Secus dicerem de iure canonico.nã etiam epiſcopus in totũ recuſari poteſt ſi eſt ſuſpectus:vt in.c.ſi quis cõtra clericum.de foro cõpe.& no.hoc dictũ perpetuò.nam limitat iura communiter dicẽtia ſuperiorẽ poſſe iudicare cũ iniuria ſeu cauſã tãgit dignitatem,vt poſſit recuſari:qđ etiã dico in.c.cũ veniſſent.ſ.de iudi. ¶ †An autem peccet nõ remittẽs iniuriã? b Cõcluſio eſt ꝙ rancorem iniurię debet remittere.xc. diſt.in c.ſi quis contriſtatus.qđ limitat Bar.in.l.ſi tibi decẽ.§.j.ff.de pac.referẽdo magiſtrũ ſententiarũ.quãdo aduerſariũ pœnitet,aliãs notabiliter dicit ꝙ nõ tenetur ſibi oſtendere ſigna amicitiæ & dilectionis.Sed ſatisfactionẽ iniuriæ nemo tenet remittere ſi nõ vult.pro hoc quod no.in.d.c.ſi quis.&.c.ſtudendũ.xc. diſtin.& facit.c.olim ĩ.j.de iniur.Et ex hoc infert Bar.in dicto loco.ꝙ ſi infirmꝰ dicit c ſacerdoti : remitto iniuriã mihi illatã per talẽ ꝙ cenſetur remiſiſſe odium,& nõ ſatiſſactionem iniuriæ quod eſt bene notandum.

✠SVMMARIVM.✠

1 *Blaſphemans an & quando poßit & debeat ab epiſcopo loci abſolui?*

2 *Luere in corpus in defectũ pœnæ:habet locũ in pœnis pro maleficio:ſecus ſi eſt obligatus ex contractu.*

3 *Blaſphemans qua pœna puniatur. §.11.*

4 *Delictum quãdo eſt punibile in vtroque foro,an pœna impoſita ab vno iudice impediat aliam imponendam ab alio iudice alterius foro?*

Blaſphemans colore iracundiæ, an puniatur ita acriter ſicut aly?

Confeßio facta colore iracundiæ non præiudicat.

7 *Publicè quandõ dicatur aliquid fieri.*

8 *Clericus blaſphemans quomodo puniatur.*

9 *Blaſphemia eſt crimen,quod poteſt cognoſci in vtroque foro.*

10 *Peccatum in ſpiritumſanctum quid ſit: & an remittitur in hoc ſeculo?*

12 *Pœna pecuniaria eſt ſoluenda de pecunia quæ vſitatur in illo loco.*

¶ CAP. II.

STatuimus. Hîc ponitur pœna blaſphemantis deũ vel aliquem ſanctũ:& maximè virginẽ glorioſam. Et primò ponit pœnã eccleſiaſtici iudicis. Secũdò ſecularis.ibi. *per temporalem.* ¶ Caſus literalis.Statuitur in.c.iſto qualiter puniri debeat qui publicè blaſphemiam dicere pręſumſerit cõtra deũ & aliquem ſanctorũ eiꝰ:& p̃cipuè cõtra beatã Virginẽ.& per epiſcopũ ſuum pœna iſta eſt imponẽda prout inferius in tex.annotatur.Si verò aliquis pœnã iſtã recipere noluerit,eccleſiæ ſibi interdicat ingreſſus:& in obitu eccleſiaſtica careat ſepultura.Itẽ ſi blaſphemus diues fuerit per temporalẽ poteſtatem mulctetur pœna.xl.ſolidorũ. alioquin. xxx.ſiue.xx.& ſi ad id nõ ſufficit.v. ſoli.vſualis monetæ.nullã in hoc miſericordiã habiturus:& ſi poteſtas hoc nõ fecerit:per epm cõpellat.& hoc ſtatutum ponat inter alia ſtatuta cõicatũ.Ber. ¶ Not.primò ex text.ibi. *maximè beatam virginem &c.* ꝙ in arbitrarijs debet plꝰ puniri delinquens in beatã virginẽ 1 quã cõtra aliũ ſanctum. ¶ †No.ij.aliũ caſum reſeruatũ epõ in pœnitẽtia, vt eſt abſolutio illorũ qui publicè præſumpſerunt blaſphemare deũ,vel aliquẽ ſanctum , inferior ergo preſbyter non põt à tali delicto abſoluere. p hoc quod no.glo.in.c.ij.de pœ.& remiſ.lib. vj:& hoc procedit vt dico, quando publicè blaſphemia fuit illata:vt in tex.ſecus ergo ſi occultè.tunc em̃ non imponitur hæc pœnitentia publica,nec caſus reſeruatur epõ:imò proprius ſacerdos poterit abſoluere.ſecũdũ Hoſtien.& bene quod ſatis innuit hęc litera. 2 ¶ †Tertiò no.ꝙ obligatus ad pœnã pecuniariam pro maleficio cõmiſſo,ſi nõ eſt ſoluendo debet luere in corpus:& cõcor. c.finẽ litibus.de do.& contu.& melius in.l.fi.ff.de in ius voc.ſecus vbi eſt obligatus ex contractu vel quaſi:quia tũc expectatur donec perueneritad pinguiorem fortunam.& ſic intel 3 lige.c.odoardus.de ſolu. ¶ †Item no.caſum in quo quis priuatur eccleſiaſtica ſepultura: quando publicè deũ vel aliquem ſanctũ blaſphemans,non vult peragere iuſtam pœnitẽtiam hîc iniunctam. 4 ¶ †Item not.caſum in quo iudex eccleſiaſticus & ſecularis concurrunt ad puniendum idem delictum, nec pœna impoſita per vnum impedit pœnã imponendam per alium.Nunquid aũt hoc ſit trahendum ad alios,vt in delictis miſti forivterque poſſit effectualiter punire . Docto. hîc ſentiunt ꝙ non.ſed tu dic vt no.in.c.fœlicis. de pœnis.lib.vj.in nouel.& facit quod not. 5 Bar.in.l.j.ff.vi bo.rapt. ¶ †Vltimò not.ibi. *nullam miſericordiam habiturus &c.* ꝙ contra diſpoſitionem huius.c.non adhibetur diſpẽſatio.dicit tamen Hoſti.vnum dictum ſatis æquũ.ꝙ ex magna cauſa poſſet adhiberi miſericordia.vt ſi perſona eſt nobilis vel honorabilis,quam non deceat ſic publicè pœnitere:& vult

a Calore iracũdie. Et de hoc oĩno ꝑ Hoſti. ĩ. ſumma de male. §. quæritur. ĩ. ñ. col. verſic. hoc aũt ſecũdũ intelligas: vbi cõcludit ꝙ nõ excuſat, niſi eſſet talis calor iracũdię q dementiæ equipararetur. Item an calor iracũdiæ excuſet à ꝑiurio gl. tenet ꝙ ſic in. l. ñ. in verſi. placet. C. de reb. credi. & gl. in. l. ſi duo patroni §. fi. ff. de iureiurã. & faciũt quæ ſcribũtur per moder. poſt ipm abb. in. c. literis. de diuor. Sed tñ in articulo hic poſito ꝑ do: Abb. diſtingue. vt per beatũ tho. in. ñ. ñ. q. xiñ. arti. ñ. in fi. q dicit ꝙ aut blaſphemãs eſt ita turbatus quod nõ aduertit id quod dicit eſſe blaſphemiã. & tũc peccat mortaliter. & ita etiã pũctualiter in alia. q. ver. de illo q excurſu iurat falſum diſtinguit beatus Tho. in. ñ. ñ. q. xcviñ. artic. iñ. circa fi. vbi dicit ꝙ aut nõ aduertit id qđ iurat eſſe falſũ. & tũc excuſatur à periurio. Et vide Ioan. and. in. c. j. de homici. ad qđ alle. iſtũ tex. & Ab. in. c. licet. de pœnis. vide quæ dixi. in. c. poſtulaſti de iudi. And. Bar.

¶ Adde an iracundiæ calor excuſet. dictũ Lud. Roma. ſing. ſuis conſi. cxvñ.

✠ SEBA. SAPI

a ¶ Iracũdiæ. Quando iracũdia excuſet delinquẽtem. vide Gemi. in. c. ſi quẽ pœnituerit. §. notãdũ. in fi. ñ. iñ. & Feli. in. c. dilecti filiñ. colun. vñ. de exceptioni.

b ¶ Cui applicetur pœna quæ imponiturblaſphemãti de hoc vide elegãter per Hoſtiẽ. in ſumma. de malefi. in. §. fi. in vlti. col. ver. ſed cui applicantur.

re: & vult hanc pœnitentiam elemoſynis redimere pro hoc. c. j. de voto. & c. mulieris. de ſen. excom. c. medicina. de pœni. diſt. j. qđ no.

6 ¶ † Sed quæro. quid ſi calore irracundiæ[a] vel ebrietatis aliquis ꝓſiliuit publicè in blaſphemiã. Abbas tenuit hanc pœnã nõ habere locũ, licet grauiter peccauerit: & pro hoc tex. ibi: *relaxare*. & ſequũtur doc. recitãdo hoc dictũ: & prima fronte videtur æquũ per verbũ *preſumpſerit* poſitũ in tex. quod ſonat calorẽ & iracũdiã animæ: ſed accenſus calore irracũdiæ vel vino, neſcit quodammodo quid agat vñ cõfeſsio tunc facta non prẽiudicat: vt gl. ſingulariter dicit in ca. ex literis: de diuor. Satis mihi placet hoc dictũ in ebrio. argu. in. l. omne delictũ. ff. de re mili. vbi text. not. Sed in accenſo calore irracundiæ fortè nõ procederet, niſi maximus eſſet calor iracũdiæ & ex iuſta cã prouocatus eſſet argu. in. l. ſi adulteriũ. in §. imperatores. ff. de adul. ſecus aũt ſi ex iniuſta cauſa erat prouocat⁹: vt puta ex amiſſione facta in ludo: nã debet operã rei illicitę facit. xv. qõ. j. c. inebriauerũt.

7 ¶ † Secũdò quęro: quia tex, dicit. *publicæ. &c.* quando quis dicatur publicè blaſphemare: vt ſic ſit locus diſpoſitioni huius. c. ſo. dicit Hoſtiẽ. ꝙ quando blaſphemia eſt notoria de iure vt quia cõuictus & condẽnatus in iudicio. vel facto, quia publicè palã pluribus aſtantibus blaſphemiã intulit. facit. c. fi. de coha. cle. & mulie. Item dicit publicè quãdo coram pluribus perſonis, blaſphemauit, hoc referẽtibus poſtea Epiſcopo: & ſic licet non tranſierit in notoriũ, ſatis, eſt quod probari poteſt. arg. in. l. palam. ff. de verbo. ſignificat. ſumitur ergo hîc publicum prout ſpecies diſtincta à notorio. quod not.

8 ¶ † Tertio quęro. an hoc. c. habeat locum in clerico blaſphemãte. Communiter tenetur ꝙ non: quia clericus nõ agit publicam pœnitentiã. vt in. c. i. de biga. & l. diſt. c. ex pœnitentibus. tamẽ quia tex. in verſic. *temporale*. dicit ꝙ debet puniri per temporalem poteſtatẽ pœna pecuniaria. Sed ſi eſſet clericus, non recurreretur ad iudicẽ ſecularem punitur ergo clericus pœna arbitraria: & ita graue poſſet eſſe delictũ ꝙ fieret depoſitio: vt innuit tex. xxij. q. j. in. c. ſi quis per capillũ.

9 ¶ † Vltimò quæro cui ſit applicanda[b] iſta pœna pecuniaria: quidam dicũt quod iudici ſeculari. Alij & melius, quòd ſi exigit. à laico, applicatur iudici ſeculari. ſi à clerico: & tũc applicatur iudici eccleſiaſtico: & ex hoc ſentiũt docto. & bene ꝙ etiam clericus poterit puniri pœna pecuniaria ex delicto. Et not. ex prædictis & text. qđ crimẽ blaſphemię in Deũ & ſanctos eſt miſti fori. vñde Iudex eccleſtiac⁹ poteſt ob hoc punire laicum & ſi quęratur quare Papa mandat hoc poni inter alia ſtatuta communitatũ doctores dicunt vt nemo poſsit prętendere ignorantiam: & vt poteſtas debeat obſeruare

10 hoc ſtatutũ ſi erit inter alia. ¶ † In gloſſ. j. ibi *niſi penituerit* Si vis ſcire quid ſit peccare in ſpiritum ſanctum, & an remittatur hoc peccatum in hoc ſeculo. vide in. §. poteſt. de pœniten. diſtinctio. j. & vide bo. glo. in. capi. j. de

11 voto. vbi fit ꝓmutatio pœne. ¶ † In ea gl. ibi *olim laicus excommunicabatur &c.* Sentit ergo gl. ꝙ hodie nõ excõmunicabitur: Sed dic melius, qđ per iſtam prouiſionẽ illa tollitur arg. in. l. nũquã. ff. de actio. & obli. & ꝙ no. in. c. fœlicis. præal. Vnde ſi laicus nõ vellet hãc pœnitẽtiã agere, bene poterit excõmunicari. arg. in. c. fi. de excep. li. vj. vbi dicit ꝙ tales poſſunt excõmunicari. ¶ Itẽ no. ꝙ clericus poterit de

12 poni ſi delictum ſuũ hoc meretur. ¶ † In gl. fi. in fi. No. ex gl. iũcto tex. Quôd pœna pecuniaria à iure impoſita, debet intelligi demoneta vſuali illius loci vbi delinquitur. ad idẽ. l. nũmis alle. in gl. Quid aũt ſi plures monetę ibi ſunt in vſu? dicit Go. per illã. l. nũmis. & ꝙ c. ex parte. de cẽſi. qđ debet exigi minor Hoſtien. dicit ꝙ ſi altera eſt vſitatior illa debetur. ſed hæc dicta poſſunt concordari. vt dictum Hoſtien. procedat, vbi vna eſt magis vſitata. ſed vbi equaliter, procedit dictũ Goffred. & & eſt de mente illiorum iuriũ.

c *De clerico excõmunicato, depoſito, uel interdicto miniſtrante.* *Rubrica.*

¶ Suprà viſum eſt de vãrijs delictis propter q̃ interdum clerici ſuſpenduntur, & interdũ deponũtur, interdum excõmunicãtur. Sed qa quãdoque clerici depoſiti, excõmunicati, vel ſuſpẽſi celebrãt & ingerũt ſe diuinis ſicut prius, & poſſet dubitari de pœna eis ĩferẽda ex hoc nouo delicto: Ideo ſubñcitur hæc rub. & de materia habẽt. xj. q. iñ. c. placuit & in. c pe. & l. diſi. accedens.

✠ *SVMMARIVM.* ✠

1 *Sacerdos depoſit⁹ ſi celebrauerit, excõmunicatur.*
2 *Sacerdos depoſitus nõ perdit characterẽ ſacerdotalẽ: adeo quod ſi celebrauerit, cõficit euchariſtiã.*
3 *Dictio olim: dudum: quondã poſſunt ſignificare tẽpus præteritum: præſens & futurũ.*
4 *Depoſitio vel excõcatio iniuſtè prolata an liget?*

¶ *CAP. I.*

1 SI quis epiſc. †Breue eſt vel poteſt ſic ſummari. Clericus depoſitus celebrãs excõicaẽ. h. d. & nõ diuiditur.

¶ Caſ⁹ literalis. Statutũ eſt in canone apoſtolorũ quòd ſi qs epiſcop⁹. p̃ſbyter, vel diacon⁹ iuſtè depoſit⁹. fuerit ꝓ certis criminibus: & poſtea auſus fuerit attrectare miniſteriũ ſibi ante depoſitionẽ cõmiſſũ ab eccleſia abſcindatur. Ber.

f ¶ No. primò ex tex. ꝙ nõ ſolùm Eps vel ꝓbetur, deponi põt: ſed etiã diacon⁹. Quid aũt de cõſtitutis in minorib⁹? dic quòd idẽ: vt in. c. cũ nõ ab hoĩe. de iudi. ¶ Secũdò no. pœnã depoſiti celebrãtis, ſeu adminiſtrãtis. officiũ ſicut pri⁹. debet eũ ab eccleſia abſcindi. i. excõicari. nã per excõicationẽ qs ſcinditur & ſeparaẽ ab eccleſia. i. à cõmunione fideliũ, & à participatiõe ſacramẽtorũ.

2 ¶ † Tertiò no. iũcto rubro, quòd depoſitus nõ definit eſſe clericus. nã hîc. in. c. & in rubrica appellaẽ cleric⁹: & etiã poſt depoſitionẽ. nã character ĩpreſſus in anima à deo nõ põt deleri per factũ hominis: & facit ad id quod no. gl. in. c. ſeq. quod depoſitus celebrãs verè cõficit corp⁹ chriſti. de quo in. c. ſeq. lati⁹.

3 ¶ † Vltimò no. ibi. *dudũ cõmiſsum*. ꝙ hęc dictio dudũ: cõiter ponit qualitatẽ de prętẽrito, & remouet de præſenti. Qñ ꝙ tñ ponit de p̃ſenti: ſic facit etiã dictio olim. vñ verſus

e olim iandudũ quõdã[e] tria tpa ſignãt. vt in. c.

d olim, de offi. deleg. & in prõœ[c] digeſtorum.

¶ Ad intellectum huius rubricę vide vnũ multũ ſingul. dictũ & valde peregrinũ, & canoni ſtis incognitũ, qđ ponit ſanct⁹ Tho. in. iiñ. ſen. diſtin. v. q. ñ. art. ñ. vltra medium. vbi dicit ꝙ quicũq; ĩ peccato exiſtens exhibens ſe miniſtrũ eccleſi. in quõcũq; ſpecialiter, peccat mortaliter. Et ideò dicit ꝙ ſi ſacerdos exiſtẽs ĩ peccato mortali baptizet vel miniſtret eccleſię: nõ aũt priuatè vt facit q̃libet vetula ĩ neceſſitatis arti. peccat mortaliter. Ex quo dctõ tho. ego optimè decido qđ diaconi & Subdiaconi, et alij cantãtes & ſeruiẽtes miſſe, ſi ſunt in peccato mortali ſeruiẽdo peccant mortaliter. q d nõ eſt mihi nonũ. pro quo bñ facit illud vergilianũ. ĩ. ñ. aeñ.

Tu genitor cape ſacra manu victoſq; penãtes. me bello e ãto digreſſũ & cede recenti. Attrectare nephas.

✠ SEBA. SAPI.

e ¶ Quondã. Vide Fel. in. c. ex parte. S. colũ. j. verſicu. prima intelligẽtia. & ibi qd ſi dicatur filius quõdã talis & pater viuat, de ver. ſig.

¶ Et gl. in ver. olĩ. in. l. j. §. j. vbi doct. ff. de oper. no. nũ. & in. l. nec emptio ff. de contrahẽ. emptio. & per eundẽ Panor. in. c. cũ cõtra. in prin. de pigno.

a ¶ Vide Do. in. c. ac. cedēs. in. iiij. not. l. di. & ī eo. c. iaʒ pe. col. & ī ver. op. etc.

b ¶ Et plenè de mate. Adde hîc Spe. in tit. de deleg. §. iuxta. in. viij. col. versi. qd de simplici. qui dicit q̄ si cleric⁹ suspēsus hñs solū prima tōsurā. i. psalmistatū solū, & suspēs⁹ exercet offm̄ ptinens ad psalmistā est irregularis. & idē dicit arc. in. d'. c. si quis p̄sby. à suo ep̄o. xj. q. iij. & vide p. d. Ant. in. c. clericis. el. ij. de vita. & ho. cle. & vide Do. ī. c. Acolit⁹. circa mediū. xxiij. di. vbi dicit quod si. Acolitus efficiaʒ irregularis, p quē dispēsabitur de quo dicit notari p doc. in. c. fi. de excēs. prela.

c ¶ Depositio verbalis. Et adde hîc eūdē Abb. Pa. in. c. ij. ante fi. s. de sol.

d ¶ Cōficiēdi. Vtrū & qualiter degradatus cōficiat & p opi. gl. vltra glo. in di. xc. c. degradat⁹ ego alle. gl. in. vers. vsurpare. j. c. ij. j. de cle. non ordi. mi. & facit gl. in. versi. ordinē. in. c. post trāslationē ī. §. fi. de renū. Sed in cōtrariū est gl. ma. in fi. in. c. accedēs. l. distinct. vtrum degradatus actualiē possit cōtrahere mr̄imoniū vide qd̄ no. p eūdē d. Abb. in. c. j. in fi. q̄ clerici. vel voluē. qad hoc alle. Io. ā. ī d. c. degradatio. & q̄ degradat⁹ cōficiat corp⁹ xp̄i. tenet sanct⁹ Tho. in. iiij. sen. dist. xiij. qō. j. circa fi. Itē q̄ excōicat⁹ cōficiat corp⁹ xp̄i: tenet sanctus tho. in. iiij. sen. dist. xviij. q. ij. arti. ij. Itē de qō. hîc posita vide oīno Do. in c. accedēs. ī prī. iij. col. l. distī. et. ī. d. c. degradatio. §. fi.

e ¶ Officiū. Vide. Io. de lig. ī rep. c. sicut dignū. in. iij. q. s. de cele. mis. et Deci. ī. c. ītellexim⁹. col. ij. ver. scdo prīcipaliter not. s, de iudi.

1 ¶ † In gl. ij. ibi: *iniuste*. no. gl. q̄ sententia depositionis iniusta tenet & ligat: sicut quelibet alia sentētia iniusta ex causa de quo in. c. cū inter. de re iudi. ¶ Not. tn̄ glo. propter fi q̄ sententia depositionis iniusta ex ordine non tenet: secus in sentētia excōicationis: vt in. c. sacro. de sen. excō. & quòd ibi not.

SVMMARIVM.

1 *Degradatio potest fieri non solum ab ordine sv cerdotali: sed ab omnibus ordinibus.*
2 *Excōicatio nūquā fertur in pœnā: sed depositio sic.*
3 *Sacerdos degradatus si celebrauerit, non incurrit, excōicationem, si prius non fuit monitus.*
4 *Sacerdos suspensus nō solum non potest celebrare, sed nec epistolam vel euangelium dicere: nec alijs ordinibus se immiscere. 7. 10.*
Irregularitatem incurrūt suspensi si administrant.
Degradatio præsbyteri, vel inferiorum clericorum corā quot Episcopis fieri potest.
5 *Sacerdos degradatus perdit omne priuilegiū immunitatis, nō aūt perdit ptātē cōficiēdi eucharistiam.*
6 *Sacerdos excommunicatus, vel depositus, tenetur dicere officium: aliter grauiter peccat: intellige priuatè non publicæ in ecclesia. j. c. proxi. in secundo nota.*
8 *Excommunicatus peccat ecclesiam ingrediendo. & alios non euitando.*
9 *Irregularis per quem potest dispensari.*
11

¶ CAP. II.

SI quis presby. Degradatus, vel suspensus celebrans & monitus nō desistēs, excōicatur: & si nec sic desistat, per secularē Potestatem ad requisitionē ecclesiæ exilio dānaʒ. hoc dicit. In prima ponit pœnā In secunda aggrauat. ibi. *quod si.* ¶ Casus litere lis. Statutum fuit in consi. Antiochen. quod si presbyter, aut alius clericus degradatus fuerit ab officio pro certis criminibus suspēsus: & ipse postmodum per contēptum & superbiam de ministerio sibi prohibito agere præsumpserit: si ab Epō suo admonitus nō desisterit, excōicetur. & qui ei participauerunt, erūt excōicati. Similiter de clericis laicis, vel fœminis excōmunicatis obseruādū est. Si vero aliquis ista cōtēpserit & Episcopus illa corrigere nō poterit: inuocetur auxiliū Regis & exilio damnetur. Ber. ¶ † Not. primo ex tex. *presbyter aut alius clericus.* quod nedū presbyter sed etiam inferior clericus potest ab ordinib⁹ degradari.. ad idem tex. in. c. precedēti & in. cū nō ab homine. & quod ibi not. s. de iudi. ¶ † Secundo not. pro certis criminibus, suspēsionē posse fieri ab officio propter crimē. & hoc casu nō est necessaria admonitio. secus si propter cōtumaciā. pro hoc quod not. Inno. in. c. primo. de excesi. prela. Et inter cetera hîc est vna differentia inter excōicationem & suspēsionem. nā excommunicatio nūquā fertur ab homine immediatè, nisi propter crimē: vt in. c. sacro. de sentē. excommu. & no. gloss. xj. q. iij. c. episcopi. Sed suspensio potest si ferri propter crimen, & propter cōtumaciam. & est ratio, quia suspēsio pōt infligi i poenā quæ ad sui impositionē nō requirit monitionē: sed excōmunicatio nūquā fertur in pœnā: quia si excommunicatus vult se corrigere, incontinēti debet recōciliari. vt in. c. ex parte. de verb. signi. ¶ † Tertiò no. quòd degradat⁹ ab ordine ecclesiastico non est excōmunicat⁹: imò nec celebrans incidit ipso facto in excōmunicationem sed debet excōmunicari monitione prēmissa. ¶ † Item no. ibi: *aliquid sibi de ministerio* a *interdicto &c.* quòd suspēsus ab officio incidit in irregularitatē, nō solū si celebrat missam, sed etiā si attētat aliquid atributū alicui de ordinibus accleſiasticis. Nā ab omni officio ecclesiastico est suspēs⁹. Et sic si presbyter suspensus dicit epistolā, vel euangeliū efficitur irregularis. Idē si exercet officiū deputatū minoribus. de quo no. b in. c. fi. de excēs. prælatorū. & plenè de materia b, per Ioan. Cald. in tractatu de interdicto. Vltimò ex fi. literę pōt colligi argumē. qd ecclesia nō habet pœnā exilij etiam contra clericū. Sed cōtrarium tene tam contra clericum quā cōtra laicū: vt probatur in. c. j. de calum. & xxv. questio. vj. c. Episcopi. sed in hoc recurritur ad iudicē secularē, quādo de facto Episcopus non valet hanc pœnam imponere. Nam hic inuocat auxiliū brachij secul. qd regulariter potest: vt in. c. j. de offi. ord. ¶ Contra hoc tamen et contra tex. oppo ni potest de. c. cùm non ab homine. de iudi. vbi dicitur quòd si clericus depositus est incorrigibilis, puniendus est per iudicem secularem. Solu. secundum veriorem intellectum illius. c. non requiritur alia traditio vbi incorrigibilitas sequitur depositionē: & hîc post depositionē incorrigibilis remāsit in potestate ecclesiæ: sed potest dici quòd hic non fuerunt seruata omnia quæ requirun 5 tur in. d. c. cùm non ab homine. ¶ † In glo. prima ibi: *adiunctis sibi alijs Episcopis. &c.* de hac materia quot Episcopi requirantur in degradatione presbyteri, vel inferiorum clericorum. dic vt plenè no. xv. q. vij. in summa. Et nunquid iste numerus Episcoporum requiratur in depositione verbali id est cum episcopus examinat causam requirētē depositionē. & cum sententiam profert: an verò requiratur in degradatione actuali. dic vt plenè notat. Io. and. in. c. degradatio. de pœnis. lib. vj. in nouel. aliquid tango in. c. 6 at si clerici. de iudi. ¶ † Et in fin. gl. Nota. glos. Nam ex ratione sua c videtur velle quòd qualiscūq; sit depositio verbalis c, siue actualis non potest auferre potestatem conficiendi corpus christi: licet quidam distinxerunt inter depositionem verbalem & actualem. Circa hoc multæ sunt sententiæ: sed communiter tenetur opinio glo. quàm etiam tenent theologî. & ponit Thomas parte. iij. q. lxxxiij. & vide per Io. an. in. nouel. post. gl. suam in. d. c. degradatio & gl. in. c. accedens. l. dist. licet enim per de gradationem actualem perdat clericus omne priuilegium immunitatis personæ: vt in. d. c. degradatio. nō tamē perdit potestatem conficiendi d corp⁹ christi. Et ratio est: quia llla potestas causatur ex charactere impresso d in anima per deum inuisibiliter. vñ etiam per mortem non perdi 7 tur clericatus: vt no. xxxij. c. q. vij. in sum. ¶ † In gl. in ver. *præsumpserit.* in fi. cōclude quod clericus suspensus vel excōicatus attētat aliquid attributū alicui ordini: tūc efficitur irregularis. secus aūt si attētat aliquid exercibile per laicos vt quia cantat vnū responsoriū in ecclesia: vel dicit aliquem versum de psalmo: tunc em licet: grauiter peccet non euitando cōionem. nō tamen efficitur ir 8 regularis. vt no. in. c. illud j. eo. & in. c. tanta. de excēs. præl. ¶ † Et c hoc infertur ad quęstionē gl. an posset dicere officiū e: & cōclude quòd nō solū pōt, imò debet & peccat excōicatus non dicēdo officium: quia delictū nō debet sibi præstare immunitatem: vt in. c. si necesse. de do. inter virum & vxo. & l. relegatorū. in fi. ff. de interdic. & releg. debet tamē dicere vt priuata persona & priuatim: vt no j. ca. illud. de quo etiam per Hostien. in sum. e. tit. §. j. Ex quo infertur: quòd dicendo officium. non debet dicere dominus vobiscum: quia nō est verbum priuatę personæ: de quo vide no. per 9 Io. an. post Io. mo. in. c. j. de senten. excom. lib. vj. ¶ † In gl. in versi. *obseruandū.* in fi. vel dic secūdū Io. an. qd sensus literæ est vt quēadmodum clerici excōicati vel suspensi in gerentes se diuinis debēt aggrauari, ita in laicis excommunicatis ingerentib⁹ se diuiuis pœna augeri debet. Nam scias quòd excommunicatus etiā laicus nō debet ecclesiā ingredi: aliâs debet expelli. xxj. distin. c. clericos. & xxv. dist. c. perlectis. & peccat nō euitando alios: vt in. c. illud j. eod.

10 ¶ † Extra gl. quęro nūquid clericus in minoribus constitut⁹ exercens officium sicut prius post suspensionē vel excōmunicationē incidat

incidat in regularitatẽ. Hostien.hîc & Ioan.and. post eum instat, arguendo pro & contra.Sed conclusio vera & cõmunis est quòd sic:quia iura loquuntur indistinctè,& ratio pariter,concludit ad omnes clericos.Dic ergo quòd qualiscũq; sit clericus,si suspensus,vel excommunicatus exercet aliquid deputatum alicui ordini efficitur irregularis.i.quod amplius non potest exercere officium clericale sicut alij clerici,nisi obtineat dispensationem à Papa:vt in.c.j.de re iudi.libro.vj.& vide quod ibi not.Ioan. and.de hac irregularitate:ad idem tex.in.c.j.de senten.excom.eod.libro.

11 ¶ †Nunquid aũt espiscopus vel legatus possit dispensare.not. in cap.proxi.& ibi videbis.

✤ *SVMMARIVM.* ✤

1 *Irregularitas incurritur ipso facto:circa aliam sententiam.*
2 *Irregularis ex eo quòd suspẽsus celebrauit:an possit dispensari per episco.*
3 *Sacerdos depositus,an possit restitui per inferiorem à Papa?*

¶ *CAP. III.*

CLerici. Interdictus et excommunicatus celebrans,monitus nõ desistẽs deponitur hoc dicit non diuiditur. ¶ Casus literalis. Quærebatur de pœna interdicti vel excommunicati celebrantis,qui monitus non desistit. Et respondet Papa quòd si qui clerici ac Episcopus suis:aut ertiã de mãdato Papę ab alienis Episcopis interdicti,vel excõicati fuerint,& ante absolutionem diuina officia celebrauerint,nisi moniti incontinenti redierint:perpetuo pro ausu tante præsumptionis deponãtur.Ber.

3 ¶ †Nota primò ex textu pœnã excommunicati vel interdicti celebrantis diuina.debet eñ deponi perpetuo ab officio & beneficio,& hęc pœna est imponẽda per iudicẽ:aliam:pœnam incurrit ipso facto:quia efficitur irregularis,vt in.c.j.de re iudica.libro vj.& dixi in.c.prẽce.¶ Not.ij.ibi:*diuina officia celebrauerint*. quòd excõmunicatus celebrans incurrit hanc pœnam in celebrãdo alia diuina officia:Et ideo dicit Ioan.and.idem esse si celebrat vesperas vel matutinum Intellige hoc dictũ:vt dixi in præceden.qñ ce-

2 lebrat in ecclesia,secus si priuatum in domo sua. ¶ †In gloss.ibi. *intellige hoc dictum dispẽsatiue*. vult ergo gloss.in hac prima parte q̃ suspensus,interdictus,vel excõmunicatus celebrans diuina officia deceat incõtinenti deponi,quãtuncũq; vellet se corrigere:& qd de necessitate nõ requiritur monitio præcedẽs:vt probatur.s. c.proxi.& quòd hęc monitio interuenit dispẽsatiuè.Hostiẽ.dicit quod si nõ est paratus se corrigere,solus Papa dispẽsat.sec9 si vult se corrige.quasi monitio hęc reqrat ad facultatẽ dispẽsandi.dicit etiã Hostien.quòd legatus cũ celebrãte dispensat,si nõ per cõtẽptum celebrauit,licet scienter etiã per supinã ignorantiam. hoc tamen dictum potius obsetuatur de facto quã probetur de iure: vt dicit Ioan.and.sed glos. cõcludit hîc in sequẽti questione quòd solus Papa dispensare potest:Et potest dici saluando opin. quod

a aut requiritur[a] nunquid per inferiorẽ à Papa possit iste talis celebrans liberari ab irregularitate iam causata:& dic quod non ita loquitur.c.j.de re iudi.&.c.j.de seb.excom.lib.vj.quę iura dicunt in distinctè solũ papam ab irregularitate posse quem liberare. Ant quæritur de pœna dispositionis imponenda per iudicem,& tunc procedat alia opi.vt etiam Episcopus dispẽset cum parato se corrigere,maximè quia in celebrando incidit in pœnam irregularitatis ipso iure:& sic facili9 debet admitti dispẽsatiocirca dispositionẽ alteri9 ,pęne duplici pœna cõterat.cõtra.c.at si clerici.de iudi.

3 ¶ †Et in fi.glo.Circa hanc vlti.q.nũquid depositus possit restitui per inferiorem à Papa multũ variãt glo.& doct.Glos. ista concludit quod nõ,nisi sentẽtia fuerit iniusta.aliter dicit glo.ij.q.vj.in.c. ideo & in.c.si quis præsbyteri vij.q.j.&.in.c.epẽs. xj.q.iij.vide etiã glo.in.c.quãuis.de rescrip.lib.vj.& in glo.in:c.contumaces.l.di.& per Ioan.and.in.c.ex tuę.de cle.non residen .plenè per Spec.in titu.ij.§.nunc ostendum.versicu. ix. dicit plenè in.c.at si clerici.de iudi.ad quòd me remitto.

✤ *SVMMARIVM.* ✤

1 *Sacerdos suspensus si celebrauit: perpetuò deponi potest etiam quod non fuerit monitus.*
2 *Irregularitas incursa p clericũ inducit depositionẽ.*
3 *Multitudo hominom si commiserit aliquam coniurationẽ:facit quòd delictũ mitius propter scandalum vitãdum puniatur. Principales verò gra-*

ã ¶ Quærit.Vtrũ tps dispẽsare possit cũ irregulari.vide tex.in.c.vlti.§.fi. & ibi not.idẽ.d.Ab.de cle.pu.in duel.& de.q.hic posita. vide per Arch. in.c.si quis pbyter à suo episcopo.xj.q.iij.& in Spec.ti.de leg.§. nunc de eporũ.in antep.co.& vide oino In.in.c.j.in gl.sua q̃ est sup ver.suspẽsione. de cle.pe.& vide Archi.in.c.si epẽs.ĩ cõs.xj.q.iij.vbi dicit qd dato qd existẽs ĩ minorib9 incurrat irregularitatẽ, epẽs tñ poterit dispẽsare. sup tali irregularitate.et vide etiam Archi.ĩ.d.c. nunc de eporũ.ĩ fi.vbi dicit qd dispensationes sup natalibus vel sup irregularitatibus:secũdũ curię.vsum cõmtũr diocesanis qñ aũt & p quẽ dispẽsari possit sup irregularitate ,puenięte ex homi vide Spe.ĩ ti.de leg.§. iuxta.ĩ pe.co.ver. qñ aũt & p quem possit.Item.an legat9 de latere possit dispẽsare cũ irregulari q̃ celebrauit dum esset excõicat9?vide elegãter p Spe.in.d.tit. §.nũc. eporũ de ĩn pe.co.ver.sed nũq̃d possit eps delegat9.& in eo.ti.§. cõsequẽter.iij.col. vers.quid si legat9 de latere. Et dico q̃ nõ possit de iure,nisi sit et specialiter cõmissum in priuilegijs à Papa quia poterit tunc cũ secularib9 & aliis qui sunt tpaliter & nõ ppetuò moraturi in sua ,puincia dispẽsare.vide Spe.in.d.§.cõsequẽter in,ij .col. vers.nũq̃d legat9. Itẽ de epo.an dispẽset cũ irregulari qui celebrauit excõicatus.vide gl.l. dic.miror.& glos. in.c.requiritis. §. nisi rigor. j.q.vij. & gl.in ve.dispenses.in.c.j.de eo .q fur.ordi.su.Itẽ vide Archi.ĩn,c.quę de cã. vij. q.v.vbi latè ponit an eps dispensare possit cũ irregulari q̃ celebrauit suspẽsus. Itẽ vide Lap.alle. xiij.in fin.vbi dicit q̃ legatus põt absoluere irregularẽ.qui incurrit irregularitatẽ celebrãdo suspẽs9.dũ modo non fecerit in cõtẽptum.Item adde hic Do,in.c. ephesijs.ĩ.iij.nota

uiter puniuntur.4.
4 *Sacerdotes alic niusciuitatis interdictæ si cogãtur metu domini temporalis celəbrare,an sint omnes irregulares?*
5 *Pauci,ista dictio in quot veriffcatur?*
6 *Accessorium an sequatur naturã sui principalis?*
7 *Peccatũ vbi põt esse, & nõ esse poti9 est cẽsendũ quodsit quam non fit:licet sit vel fiat durior interpretatio .videj. c.proxi.nu.4.*

¶ *CAP. IIII.*

LAtores. Excõmnnicati vel interdicti celebrãtes,deponi debent nisi propter multitudinẽ mitigetur pœna.h.d.In prima narratio & decisa supplicatio.In secũda ibi: *Fraternitati.tuæ*.cõmissio distinguẽs:scdm membrum ibi: *Si verò*. ¶ Cas9 literalis.Quidã pbyteri accedẽtes ad papã nũtiauerũt ei quòd tã ipsi quã multi alij post q̃ interdicti vel excõicati fuerũt diuina officia celebrarũ: vnde mãdat Papa.Archiepiscopo Toletano qd fi xl.solũmodo vel pauciores ĩ hoc deliquerũt omnes perpetuò ab officio sacerdotali deponat.Si verò multitudinẽ magnã in hoc peccasse constiterit:illos deponat qui causam delicti dederũt:illos qui nõ tantũ deliquerũt, ab ab officio suspẽdat ad tẽp9.& omnib9 scdm quòd sibi visum fuerit pœnitẽtiã iniungat

1 Ber.¶ No.j.† q̃ clericus suspẽsus celebrans sine alia monitione ppetuo deponi põt.monitio ergo necessaria non est,nec requirit ad

2 depositionẽ fiẽdã.de quo.s.in.c.p̃ce¶ †No. ij.arg.ex tex.q̃ ome crimẽ irregularitatẽ inducẽs est depositione dignum:de quo not.in c.cum nõ ab hoie.& in.c.at si clerici.s.de iud.

3 ¶ †Tertiò quodvbi multitudo est in causa, ita quod propter scãdalũ vel aliã causam parcẽdum sit multitudini.prĩcipaliores tñ in delicto debẽt pœna ordinaria affici: & in alijs mitigatur pœna.& hoc sæpe fit quãdo fit aliqua cõiuratio seu proditio in ciuitate in qua est multido:vt principaliores puniãtur pœ-

4 na cõdigna.& ĩ alijsmitigat pœna. ¶ †In gl. ibi.*feriẽda est multitudo*.Vult.ergo glo.qd vbi nõ subest scãdalũ,nõ est parcẽdũ multitudini:quod no.Sed cõtra hoc facit iste text. vbi oẽs nõ deponũt qñ multi fuerũt ĩ cã. Sed dic quod ex illa cã papa hic taxauit hũc numerũ, ne ciuitas patere defectũ ĩ sacerdotib9,si oẽs fuissent depositi.Et ex hoc no. quod propter cãm ĩtrinsecã parcẽdũ est multitudini in pœna ĩponẽda,licet scãdalũ nõ subsit.Et põt iste cas9 quotidie cõtingere qñ ciuitate ĩterdicta clerici cõpellũt celebrare p dñm tẽporalem

5 ¶ †Et ĩ fi.gl.no.qa facit ad statuta facientia mẽtionẽ de paucis,vel de multis ĩ gñre,vt dicant pauci vel multi scdm materiã subiectã. Nã respectu ãplissimę ,puicię.xxij.milia dicerent pauci:sed respectu ciuitatis,seu castri,vl colegi jiferiorũ:sec9 eẽt.& iudex qñq; habet

6 cõsiderare.l.sed & si suscepe.ff.de iudi.¶ †In glossa.in ver.*ab officio*.ibi,*vnum propter alterum &c* . hoc intendit glossa . ista . quod

xliij. diſtinctione.

a ¶ Vtroq; vtrùm ſuſpenſus ab offō vel bñficio intelligat ſuſpēſ⁹ abvtroq;. Et de hoc aliquid per gl.fi.in. c.à crapula . de vi. & ho. cle.& p gl.xj.q.iij. in.c.nudi.denicq.§ cū ergo vbi hr de ſnīa. quę dicit excōico,vel abſoluo vide per glo.in.c. a pdicator . xvj.qō. j.adde hic Archi. xviij.q.iij .ī ſum. vbi dicit qđ qñ eſt dubiū an ſnīa excōicati. teneat, puta quia eſt lata à p̄lato depoſito. qa b à ſnīa depoſitiōis. non appellauit.& dubitatur an ꝓſequutur⁹ ſit appellationem q̄ interim ſubditus excōicat⁹ debet gerere ſe ꝓ excōicato.

b ¶ Cōſtat. Pro iſta diſt.facit quodno. idē.d. Abb. poſt Inn.in.c.ad audiētiā.de homi.

c ¶ Monitio.tex.in. c. bone . de electi. Andre.Barba.

d ¶ Famam tm̄.vide gl.in.c.apoſtolicæ j.e. And. Barbar.

e ¶ Actiua. de hoc per eūdē Abb.in. c.nulli.de ſen. excō.Et addeqexcōicatus ingerens ſe cōioni aliorū dicit peccare ex contēptu:vt dicit do.in. c.nul.circa me.lv. diſtin.

✤ SEBA.S API.

f ¶ Excōicat⁹ . vide de iſto art.latè per Feli.ī.c.ánobiscol. iij.ſ.de exception.

g ¶ Cōtrariū. Cōtra hoc tenet glo.in.c. deuotā .xxvij. qō .j.&.vtrū excōicatus admittatur, ad teſtificandum cōtra alium excōicatū .vide ſpe.in. ti.de teſte.§.j.ī.xi. col.verſiculo.quid ſi oēs devniuerſitate.& adde ꝙ idem ꝙ dominus abb. 1 hic tenet do .Ant. ī.c.ex parte deca. xi. col.de teſti. & vide eūdē Abb.in .d.c.nulli. de accu. Itē vide do.Anto. in.c.à nobis . in. ij. col.& ꝙ ibi notaūi de excep.

vbi duo ſic ſe habent ꝙvnū accedit alteri,ſufficit amoueri à principali : quia acceſſorium. ſequitur principale, & ratione acceſſorij cēſetur vnum & idem. Et ſic facit quod ſuſpenſus ab officio intelligatur etiā ſuſpenſus à beneficio.de quo tn̄ vide gl.no.in cle.cupiētes.de pœnis.ſuper ver. ſuſpēſi. & vide gloſſ. fin.in.c.paſtoralis de appel.Cal.alleg.c.ſi com promiſſarius.§.pe.de elec.lib.vj. ¶ † Et in fin. gl.Hoſti.tenet opi.glo.vt in iſtis ſpiritualib⁹ 7 ſit abſtinēdū ab vtroq; a quia iſtę ſentētię cēſurę magis depēdēt ab intētione proferentis quā à verbis.Itē in eis exiſtente dubio fienda eſt tutior interpretatio,licet fit durior vt ī.c. ſeq.Et no.in.c. vni.de ſcru. Cōtraria ꝓcedūt in tēporalib⁹.Gof.in.c.quāto de magi.tenuit ſentētiā iſtā nō valere ratione incertitudinis, vt.C.de ſen.quæ ſine cert.quāti. ꝓſe.l.iij.Alij aliter.Do.Ant.dicit ꝙ aut cōſtat b de intētiōe proferētis,& ipſa ſeruāda eſt. Aut nō conſtat & tūc tutius eſt abſtinere ab vtroq;. ſed ſi nō abſtinet,nō incurrit irregularitatem & hoc vltimū puto verius.nā licet ſentētia cēſurę in iuſtæ liget.hoc eſt verū.qñ de ea apparet:ſed hīc nō apparet an ab officio vel bñficio volue rit ſuſpendere. ¶ In gl.fi. in fi.vel dic & melius ſecūdū doc.qđ hodie propter cām hīc expreſſam poterūt Epiſcopi nō deponere etiā ſine alia diſpēſatiōe Papę:quia hodie iſtud eſt ius cōe vt exiſtēte multitudine non fiat depoſitio.ſicut hīc dicitur.

✤ *SVMMARIVM.* ✤

1 *Sacerdos excōmunicatus ſi celebrauerit eſt deponēdus:ſed ſi dubitauerit ſe eſſe vel non eſſe excōmunicatum,non ità grauiter punitur.4.*

2 *Epiſcopus nō pōt ſine licentia Papæ ſe de vno Epiſcopatu ad alium tranſferre, nec ſufficit quòd petat licentiā,niſi obtineat.11.*

3 *Notoria puniuntur:nulla monitione præmiſſa.*

4 *Fama in caſu de quo hīc facit plenam probationem.*

5 *Peccatū cōmiſſū ſnb ſpe veniæ multum aggrauat.*

6 *Excōmunicatus priuatur cōione aliorum aſtiuè & paſſiuè.*

7 *Excōicatus priuatur etiam cōmunione excōicati.*

8 *Excōmunicatus ſi ingerat ſe celebrationi diuinorū quomodocunque, grauiſſimè peccat: & irregularitatem incurrit ſecundum aliquos.*

9 *Excōicatio à quocunque ferenda, debet ferri præmiſſa monitione:licet aliter lata liget etiam.*

10 *Sententia quando dicatur lata contra ius partis, vel contra ius ſcriptum?*

Iudex delegatus poteſt procedere non ſeruato tenore reſcripti,quando reſcriptum continet monitionē potius quàm conditionem.

11 *Epiſcopus tranſferens ſe de vno Epiſcopatu ad alium ſine licentia Papæ debet vtroque carere.*

¶ CAP. V

Illud. ¶ † Excōicatus celebrans, deponēdus eſt niſi cum eo miſericorditer diſpenſetur.Sed ſecūdum hoc nihil affert iſtud.c.de nouo.Ideo ſummo aliter vt aliquid afferat.&ſic.Si habēs notitiam excōmunicationis per ſolā famam celebrat:debet de rigore deponi: licet cū eo poſsit miſericorditer diſpēſari. hoc dicit & eſt caſus notabilis.Diuidit nā in prima ponit Hilde ſemēſis epiſc.trāſitū.In ſecūda ibi:*Vnde*.ponit mādatū delegato factū,& ei⁹ excōmunicationē.In tertia ibi:*Ipſe*. cōpēſationē epiſcopi & recognitionē:& excuſationē.In quarta ibi:*Licet*. excuſator īpugnat.In quinta ibi.*Cū eo*.pœnę remiſſionē. ¶ Caſus literalis.Hildeſemēſis epiſcop⁹ nō petita nec obtēta licētia domini papę relicta Hildeſemēſi eccleſia herbipolen.eccleſiā authoritate ꝓpria occupauit:ꝓpter qđ papa mādauit epiſcopo magdeburgen. vt cū factū illud notoriū eſſet in partib⁹ illis,niſi intra.xx. dies ab adminiſtratiōe herbipolen.eccle.ceſſaret,ipſum excōicatū publicè denūtiaret:quod idē epiſcop⁹ nō diſtulit adimplere. Ipſe verò nihilomin⁹ diuina poſtmodum officia celebrauit,& fecit ſibi ab alijs celebrari,& ſe īgeſsit celebratiōi diuinorū.Ipſe verò poſtmodū in p̄ſentia domini papæ cōſtitut⁹ ſuū recognoſcēs errorē miſericordiā & nō iudiciū poſtulauit.tamē in ſuā excuſationē propoſuit.quòd cū magdeburgen.nō eſſet ordinari⁹ iudex ei⁹,nō credebat quòd monitiōe nō p̄miſſa authoritate delegata poſſet ꝓcedere cōtra ipſum:vnde cùm nec ante factū nec poſt literas ab eo monitorias accepiſſet,peccare nō credebat ſi diuina officia celebraret,maximè cū ſibi nō cōſtaret niſi per famā de ſententia cōtra eū lata.dn̄s papa his auditis ſcribit.Capitulo herbipolen .dicēs quòd licet īhoc videat nō omnino culpabilis extitiſſe:qa tamē ī dubijs via tutior eſt eligēda,quāuis dubitaret de ſentētia cōtra ipſum lata,debuit poti⁹ abſtinere,quā ſacramēta eccleſia pertractare.Illud verò qđ allegabat quòd ſub ſpe venię poſt q̄ nouerat ſe excōmunicatū à Papa ſibi fecit diuina officia celebrari & aliorum cōioni ſe ingeſsit,ipſum non excuſat.ſed potius contra eum facit: cùm ſub ſpe venię null⁹ debeat delinquere,& grauiter eſt excōmunicato nō vitare alios q̄ ab alijs nō vitari.Papa tn̄ facit ei gratiā: quia nō imponit ei pœnā quā canō illis imponit qui poſt excōmunicatio nē p̄ſumūt celebrare diuina.et celebrationi ſe īgerere diuinorū.

2 Bernar. ¶ † No.primò epiſcopo. nō licere trāſire de vno epiſcopatu ad aliū ſine licētia papæ:nec ſufficit petere licētiam niſi obtineatur.vt.ſ.de trāſla.epi.per totū.& ſic ad maiorē exaggerationē

3 pōderatur quòd nec licentia fuit poſtulata. ¶ † Secūdò not.quòd

c in facto notorio nō requiritur monitio. c pōt ergo ferri excōicatio ſine alia monitione:quod tn̄ intelligo vt no.in.c.cū ſit romana de appella.& in.c.ad noſtrā.el.iij.de iureiurā.& ibi de materia.

4 ¶ † Nota tertiò quòd habēs notitiam ſententię excōmunicatiōis etiā per ſolā famā,debet abſtinere à cōmunione fideliū,et ſanctorū:aliās peccat,& incidit in irregularitatē celebrādo diuina . & in hoc eſt iſte text.valde nota.& quotidiè cōtingit quòd epiſcopi excōmunicātur in curia,& nō habēt notitiā excommunicatiōis,niſi

d ꝓ famā tātū d:Ideo tene mēti iſtū tex.nō tamē delinquit ita grauiter ſicut ſi pro certo ſciuiſſet.Ex hoc elicitur vnus caſus in quo

5 fama facit plenā probationē. ¶ † Quartò nota quòd delinquens ſub ſpe veniæ magis peccat.vnde in ſacra ſcriptura . Maledictus

6 homo qui peccat in ſpe. ¶ † Item not.quòd excommunicato pro

e hibetur communio actiua c & paſsiua : vnde nec alij debent ſibi communicare.xj.q.iij.c.cum excommunicato.& in.c . nuper. de ſenten.excom.nec ipſe excommunicatus debet alijs communicare:vnde grauiter peccat excommunicatus communicando alijs; quia videtur contemnere excommunicationem,& vſurpare cōmunionem ſibi interdictam. ¶ † An autem excommunicatus f de

7 f beat vitare excommunicatum.videtur quòd non:quia ſunt in pa

g ri cauſa.argum.xxxij.q.vj.c.nihil iniquius.ſed contrarium g communiter tenetur.Nam prætextu priuilegij non poteſt quis excōmunicato communicare:vt in.c.nulli.de ſenten.excom. Fortius

8 delictum ſuum non debet ſibi hanc immunitatē præſtare. ¶ † Vltimò ex fin.literæ collige,quòd ſiue excommunicatus celebret diuina . ſiue ingerat ſe celebrationi diuinorum:& ſiue faciat coram ſe celebrari,grauiſsimè peccat:& videtur quòd efficiatur irregularis.Circa quod multum inſtat Hoſtien.ſecundū Ioan. and.& cōcludit qđ celebrās vl cōcelebrans efficit irregularis . ſec⁹ ſi ſimpliciter audit.Sed dic melius.Aut quis audit diuina authorizando: vt quia epiſcopus authoritate ſua facit coram ſe celebrari: & tūc efficitur irregularis : aut ſimpliciter audit,non authoriſando,& procedit opin.Ioan.andr.& hoc voluit iſte text.dum poſuit iſta duo ſub eadem diſtinctione:& hoc voluit gloſſam.ſing.in clemē. ij.de priuilegio.in vero.celebrari.quæ ad hoc allegat iſtum textū:

& tene

& tene illam ſemper menti.quia multi epiſcopi in hoc errãt,facientes coram ſe celebrari propter pudorẽ: nõ obſtante excõicatione contra eos lata. ¶ In gl.in verſic. *diuina officia*:ibi.*ſed alia officia prætermiſſa &c.* Gloſſ.hîc minus cautè loquitur.nam ſequereť quod poſſet exercere alia deputata alicui ordini.quod eſt cõtra.c.ij.ſ.eo. vbi dicitur quòd non debet attentare aliquid de miniſterio interdicto.vñ intelligo gloſ.quod põt dicere officium in priuato ſcilicet quotidianũ,& non annexũ alicui ordini.ſicut notatũ fuit in.c.ij.ſ.eo.& ibi dixi. ¶ In glo.in verb.in hoc.in.fi.Ioan.and.remittit ad not. in.c. inquiſitioni.de ſenten. excõmu. Sed cõclude quòd ſi de notificatione pluriũ ſurgit probabile dubium: tunc debet abſtinere.quia tractatur de magno præiudicio, do nec fuerit certificatus. Nec ob. iſte tex. quia non exigit famã præciſè,ſed dicit famam ſufficere, licet contrariũ allegaretur. ¶ Extra gl.opp.cõtra tex.in eo quod innuit differentiam eſſe inter ordinarium & delegatum.vt ordinarius poſsit excõicare ſine admonitiõe:delegatusnõ. vñ ob.c.ſacro.de ſen.exc.Sol.illa fuit allegatio partis:& non eſt vera.vt dicit Inno.& benè. Nam quilibet Iudex debet prius monere:licet teneat excõicatio ſine monitione:vt no.in.d.c.ſacro.&.ij.q.j.in ſum.vel fortè ſecũ dum Hoſt.ſit differentia hîc inter delegatũ & ordinariũ:quia reſpectu ordinarij. nõ põt allegari ignorantia ſeu defectus poteſtatis.ſed in delegato ſic añquã certificetur.vt in.c.cũ in iure peritus.de offi. del. vel ſecundum eũ excõicatio lata ab ordinario ſine monitione tenet.ſecus ſi à delegato. quia videtur contra intentionẽ, delegantis.arg.in.c.fi.de preben.Et eſſet hoc maximum dictũ ſi fuiſſet verũ.ſed in veritate nõ procedit:quia ea quę ſunt de iuſtitia:etiã ſi exprimantur nõ dant certam formam:vñ tenet actus geſtus in contrariũ etiã à delegato:vt ſingularit er voluit Inno. in.c. prudentiã.de offic.
10 dele. ¶ † Vbi dicit q̃ ſi delegato mãdatur.vt cõdemnet titiũ Sempronio in.c.ſi cõſtiterit illũ obligatũ,tenet ſententia condẽnationis:licet ſibi non conſtet.vt quia fortè nõ fuit plenè probatũ:quia hęc ſententia eſt cõtra ius partis,& nõ contra ius ſcriptũ:nec illa verba ſapiũtconditionẽ ſed monitionẽ cũ ſint de iuſtitia pro hoc.c.licet de offi.ordi.&.c.graue.Et hoc dictum no.quia facit ad multa.Itẽ ex dicto Hoſt.ſequeretur quod ſententia iniuſta à delegato lata nunquam teneret quia non fuit de
11 mente delegãtis.quod eſt falſum. ¶ † Sed opp.contra ſi. literę:Et videtur quòd in nullo Papa iſti fecerit miſeri diam.nã priuauit eũ vtroq; Epiſcopatu:vt probatur in c.quãto.de trãſla.epi.vbi loquitur de eodẽ facto. Solu. Illa eſt pœna temerariæ tranſlatiõis: quia temerè tranſiẽs de vno Epiſcopatu ad aliũ,debet carere vtroq;.Sed hîc papa pepercit reſpectu pœnę imponendę, quia celebrauit poſt excõmunicationẽ.Nam propter hoc debet deponi:vt in.c. præcedenti vnde remanſit iſte eps ſine Epiſcopatu.& poterit aſſumi ad aliam eccleſiam,& miniſtrare diuina.vbi aliâs non potuiſſet depoſitꝰ:& ideo fecit ſibi gsatiam.

SVMMARIVM.

1 *Excõmunicatio ſemper fertur propter contumaciã in aliquid non faciendo.*
2 *Sacerdos excõmunicatus ſi celebrat diuina:debet deponi etiam quòd non præceſſerit aliqua monitio,vt in vlti.nota.*

¶ *CAP. VI.*

FRaternitati. Excommunicatꝰ celebrãs à beneficio ſuo deponitur hoc dicit.Primò deciſa conſultatio.Secundò reſponſio ibi *preſbyteros &c.* ¶ Caſus literalis.Archiepiſcopus biſuntinus excõmunicauit quoſdã preſbyteros, & clericos pro ſuis exceſsibus,qui nihilominus excõmunicati celebrarũt diuina:Quæſiuit Archiepiſcopus à Papa vtrũ poſſit eos ſuis beneficijs ſpoliare.Reſpon. Papa qđ ſi canonicę ſunt excõmunicationis ſentẽtia innodati.& poſtea celebrare diuina præſumpſerint, poterit eos omnibꝰ beneficijs eccleſiaſticis ſpoliare. Ber. ¶ No.primò ibi:*preſbyteros & alios clericos &c.* quòd pœna irregularitatis cadit nedum in preſbiteros, ſed etiã in alios clericos.& cũ tex.loquitur de alijs clericis ſimpliciter,verificari debet in omnibus clericis, etiam in minoribꝰ cõſtitutis.xxxj.di.c.qđ ſi dormierit.& facit pro his quod dixi in.c.ij.ſ.e. ¶ Secundò not.ibi :*pro ſuis exceſsibus*.quòd excõicatio põt ferri propter crimẽ etiã ab homine.quod videtur cõtra not.in.c.epiſcopi. xj.q.iij.Sed intellige q̃ crimẽ fuit cauſa mediata.Vnde debet exponi.i.pro cõtumacia ſurgẽte ex exceſſibus in non ſatiſſaciendo.& ſic intellige omnia iura in hac materia loquentia.pro hoc quod no.in.c.ex parte.el.j̃j̃.de ver.ſigni.Tertiò no.qđ ſine alia monitione excõicatus celebrans puniri põt.facit quod no.in.c.clerici.ſ. eod. ¶ Vltimõ no.ibi:*poteris pro illa opin*.q̃ epiſcopꝰ põt diſpenſare cũ celebrante in excõmunicatiõe circa pœnam imponẽdam ab homine.nam hoc verbũ.*poteris*. nõ ĩducit neceſſitatẽ.l.nõ quicquid.ff.de iudic. ¶ *Sed ſi inſtitueret actio,& probaretur delictũ:tũc ſentiũt hîc docto.qđ debet de neceſſitate puniri.pro hac opi. poteſt adduci text.in.l.iij.C.ne ſan.bap.Sed generaliter an accuſatio impediat diſpẽſationẽ vbi ſuperiori cõpetit facultas diſpenſandi?dic vt no.in.c.at ſi clerici.de iudi.*

2 ¶ † In gl.ibi.*deponere*,quare ergo tex.hîc dicit de beneficijs dic vt no.in.c.at ſi clerici.de iudi.& dicit Io.an .q̃ fortè.quia in depoſitione ab ordine requiritur numerus epiſcoporũ.xv.q.vij.in.c.ſi aũt.& in.c.fœlix.qui de facili haberi nõ poteſt.argu.in.c.j.de hęreti.li.vj.ſed de poſitio bene põt fieri per ſolũ epiſcopũ de cõſilio capituli:vt.xviij.q.ij.c.ſi quis abbas.& de his quæ fi.à prę.c. nouit.&.c.quãtò.& ideo Papa hic dicit de pœna faciliori.vnde et illa alia pœna imponi põt ſcilicet ab ordine:vt dicit gl.et bene.Quid aũt de interdicto ab officio & beneficio,qui ĩmiſcet ſe illi beneficio,an debeat deponi.vide Archi.in.c.ſi quis à proprio epiſcopo .xj. q.iij.qui dicit qđ non.

a ✠ SEBA.SAPI. ¶ Poſtulaſtis. Vide q̃ ſcribit Inno. & poſt eum.d. Anto.& Ioã.de imo. in.c.poſt electionẽ ſ.de.cõceſſio. p̃bẽ.

SVMMARIVM.

1 *Collatio beneficij facta excommunicato non tenet.*
Conferens ſcienter excommunicato beneficiũ, ſuſpenditur à beneficiorũ collatione etiam quòd nõ fuerit monitus.3.6.
Sacerdos ſi celebrauerit in loco interdicto priuatur beneficijs & efficitur irregularis & ineligibilis: & per ſolum Papam diſpenſatur.5.
2 *Excommunicatus nõ põt ſalua cõſciẽtia retinere beneficium quod acquiſiuit tempore excommunicationis.*
4 *Excõmunicatus occultus & manifeſtus,an & qũo differant?*
Excõmunicatis an ſint auferenda beneficia quæ ante excommunicationem habuerunt?7.
8 *Diſpenſatio ſi in aliquo caſu requiritur,nec dicatur per quẽ, poteſt fieri ab epiſcopo.*
9 *Diſpenſari quis non poteſt per illum à quo habuit cauſam vt mereretur diſpenſari.*
10 *Promotus p̃ Papã ad aliquos ordines nõ poterit ad alios per inferiorẽ à Papa p̃moueri:ex quo ipſe ſemel manũ ĩpoſuit.*
11 *Archiepiſcopus eſt ordinarius omnium epiſcoporũ ſuæ prouinciæ:& poterit eos interdicere & excõmunicare. quinimò hoc poterit facere etiam eius vicarius.*
12 *Excõicatio iniuſta ſi cõtemnatur,ligat etiã quò ad Deum.*

¶ *CAP. VII.*

a POſtulaſtis. a ¶ † Collatio bñficij excõmunicato facta nõ tenet.& ſciẽter talibꝰ cõferẽs,à bñficiorũ collatione ſuſpẽdit.Celebrãs in loco interdicto ſi

¶ Adipiſci. vtrum excõicatus poſsit acquirere bñficiũ de quo videp Do. de rot.deci.xl.ſecũ dũ ordinẽ meũ in nouis.

b ¶ Dilectꝰ. Vbi clarè dicit Inno.ꝙ collatio bñficiñ. fctã excõicato non tenet. & habeť in. c.paſtoralis.§.verũ de appel. De ſuſpẽſo à bñficio, an poſſit ſibi cõferri. vide in .c. bõe. & quod ibi no. deęta. & qua gl.in.c.inquiſitionẽ de ele. Sed nũqd teneat collatio beneficiñ facta ab excõicato. vide Inno .in c.ſi verò. hic alleg. vbi aliqua addidi i hoc ar. Itẽ an executor excõicatus, poſsit cõferre bñficium: vide Doc. de rot.in anti.deci. a clxxxvj. & in nouis deciſi. clxxxv. iñ. & an excõicato poſsit cõferri bñficiũ. & vide p Bald. in.l.j.ĩ.j.co.s. de iudi. & de collatione 2 beneficiñ facta excõicato. vide gl. in c.audiuimꝰ.xxiiij. q.j. & do.Ant.in.c. ad probandum.in pe.col. de reiudi. Itẽ de hoc an valeat collatio bñficiñ facta excõicato .vide p do.Ant.poſt doct.in. c.electionẽ.in.vj.col. de cõceſſio.prẽben.

SEBA.SAPI.

c ¶ Excõicati.qñ geſta per excõicatũ occultũ valeãt. & b qñ fiat differẽtia inter occultũ & ma- 4 c nifeſtũ. vide latè Feli.in.c.ad pbãdũ.s. de reiud.in.c.ſi verè. co.fi.j.deſentẽ. excom.

d ¶ Conceſſa Epis. vide gloſſ.in.c. excõicamꝰ.§.credẽtes & ibi dixi de here. And.barba.

eſt clericus ſecularis, beneficijs priuatur, ſi monachus in arctius monaſterium detruditur. h.d. Primò deciſa conſultatio. Secũdò reſpõſio. ibi: *Cõſultationi*. q̃ ſub diuidiť vt patet in text. & per.§. ¶ Caſus literalis. Quidã erant excõicati, & tpe ſuę excõicationis eccleſiaſtica bñficia ſunt adepti. quæritur vtrũ ea poſsint retinere. Reſpondet Papa quod cũ excõicatis cõicari nõ debeat, & excõicatis clericis bñficia cõferri nõ poſsint: nec illa valeant licitè retinere, niſi cũ eis fuerit diſpenſatũ: cũ ipſa canonicè nõ fuerint cõſequuti. & illi qui ſcienter talibus illa bñficia contulerant tãdiu debent à collatione bñficiorum ſuſpẽdi, donec ſuper hoc veniã conſequi mereantur: vtin hoc in quo delinquere p̃ſumpſerũt puniantur. Secundò ponitur alia quęſtio: Clerici quidã monachi & moniales celebrauerũt in locis ſuppoſitis interdicto: tpe ipſius interdicti: & adhuc celebrare diuina non ceſſant, quãuis propter hoc ſint excõicationis ſentẽtia innodati. queritur qualiter iſti ſunt puniẽdi. Reſpõdet papa quòd clerici qui talia præſumpſerũt, ſunt eccleſiaſticis bñficijs ſpoliandi monachi & moniales in arctiora monaſteria ad peragẽdam pœnitentiã detrudendi. Ber. ¶ No.j.ex prin.literę quòd cui denegatur aliquid, denegatur & omne id per qđ peruenit ad illud: pro hoc.l. oratio.ff.de ſpõ. Nã quia excõicato denegatur communio, nõ poſſunt ei cõferri bñficia, quia ſine cõmunione nõ poteſt bñficia adipiſci[a] nec in eis adminiſtrare: nec etiã iuuat preuilegiũ niſi in caſibus iure expreſsis: vt in. c.nulli. &.c. cũ deſideres j. de ſentẽ. excõ. & facit iſte tex. in ratione ſui pro opi. Hoſtien. & in.c.veritatis. de dolo & contu. quod cõtractus initus cum excõmunicato nõ valet in fauorẽ ſuum. de quo tamẽ dic melius: vt ibi no. & in.c.ſi verè. de ſenten. excom. ¶ † Not. ſecundò quod adeptus beneficiũ ex excõmunicatione nõ poteſt ſalua conſcientia, illud retinere, cùm canonicè non ſit illud adeptus, niſi ſit diſpenſatum cum eo. quod videtur contra Compo. in.c. ſicut. de elec. vbi dicit quod clericus in excommunicatione non tenetur cedere. ¶ Not. quòd diſpenſatio fieri poteſt vbi collatio nõ tenuit. ¶ † Item not. in verſi. *illi verò*. pœnam imponendam conferenti: bñficium excõmunicato. nam ſi ſciẽter facit, debet ſuſpendi a collatione bñficiorũ. Et not. quòd non requiritur alia monitio præcedens: & ſic ſumus extra caſum capitulo .graue de prebendis. Item talis incurrit pœnam. de qua in.c.cùm in cunctis. de electio. &.c.nihil. eodem titulo. *Sed* ſi ignoranter contulit, nulla pœna punitur: collatio tñ nõ tenet. argu.c.fi.j.eod. & in.c.cùm dilectus [b] de conſuet. ¶ † In his em̃ quę tendunt in fauorẽ excõmunicati[c] non eſt differentia inter occultum & manifeſtum: & idem in his quæ facit excõmunicatus, in fauorem alterius, non ratione publici officij: vt ſingula. tenet Innocen. in.d.ca.cum dilectus. & ſequit Ioan. andre. in. capitulo.j. de reſcrip. libro. ſexto .An autem excõmunicatis ſint auferenda beneficia prius collata. Io.andrę. quod ſic. alleg. ca.cùm bonę. s. de ęta. & qualitate. & ibi glo. quod ſi ſteterit in excõmunicatione per annũ habet locũ talis priuatio: licet quidam intelligant de triennio. Itẽ no. quod in loco interdicto nõ poſſunt diuina cebrari. hodię dic vt not. tex. in.c.fi. de ſenten. ex
5 com. libr.vj. ¶ † Item no. quòd celebrans in loco interdicto debet beneficio ſpoliari .Dic etiã quod efficitur irregularis: à qua irregularitate per ſolũ Papã liberari põt & efficitur ineligibilis actiuè & paſsiuè: vt in.ca. is qui. de ſen. excõ. lib.vj. & p cõſequẽs poterit deponi ab oĩbus ordinibꝰ vt ſentit hîc gl. & bñ. ſed fortè fecit mẽ-
6 tionẽ de bñficijs. p ea quę dixi in. c. p̃cedẽti. ¶ † Oppo. cõtra tex. in e o. ꝙ dicit quod ſciẽter cõferẽtes bñficia excommunicatis debent ſuſpẽdi. nam videtur ꝙ ipſo iure ſunt ſuſpẽſi per. c. cum in cũctis. ver. Epis. s. de electi Sol. poteſt dici ꝙ iſte text. loquatur in curatis beneficijs: hîc verò in ſimplicibus, ꝙa maior diligẽtia debet ibi adhiberi quã hîc. vel põt dici ꝙ ille tex. põt intelligi qñ epiſcopus prouidet ſciẽter indigno ĩ dignitate morũ &c. vt ibi: ſed ſi alij indigno: vt puta qa eſt excõicatꝰ, vt hic
7 nõ habet locũ illa pœna. ¶ † In gl.ij. in fi. Aduerte. qa fortè hæc gl. ſic ſimpliciter intellecta nõ eſt vera: vt ꝑpter excõmunicationẽ ſequẽtẽ poſsit excõmunicatus priuari bñficijs priꝰ habitis. nã de directo hoc eſſet cõtra.c.j. de iudi. Sed põt glo. ſaluari intelligendo eã ſecũ dũ.c.quod allegat de ęta. & quali.c.cũ bonæ . videlicet quãdo quis perſeuerat in excõmunicatione p̃ triẽniũ: nã quia ex hoc ſurgit p̃ſumptio hæreſis cõtra eũ: vt in c.fij. de pœn. & nõ modicũ peccauit tãto tpe cõtẽnendo claues eccleſiæ, nõ ĩmeritò ex hoc nouo delicto poteſt beneficijs habitis priuari. Et dicũt quidam ꝙ ſufficit perſeuerãtia per annũ: vt no. in.d.c.cũ bonę. & hîc. per.c.rurſus. &.c.quicũqꝫ.xj.q.iij. Sed tu de intellectu illorũ cap. dic plenè vt dixi in.c.j. de iudi. vbi omnino
8 videas. ¶ † In gl. in ver. *diſpẽſatum*. in fi. Not. bene gl. nã ſentit notabiliter illã theoricã quã ſentit Inn. in.c. dilectus. de tẽ. ord. de qua ſit magnũ feſtũ: qđ vbi à iure ex primitur vt poſsit diſpẽſari: & nõ dicit per quẽ, tũc poteſtas diſpẽſandi videt cõceſſa epiſcopis[d]. Alij verò dicunt q̃tũ ad caſum noſtrũ, qđ diſpẽſatio debet fieri per cõſiliũ prouinciale, ſeu per patriarchã. arg. in.c. graue. depẽben. & hoc ſentit primò Hoſti. poſtea diſtinxit. qđ aut abſolutio ab excõmunicatiõe eſt reſeruata papę, et ſolus ipſe diſpẽſat, aut epõ: & tunc poterit epꝰ diſpẽſare. Ego puto per rõnẽ glo. & illã theoricã Inn. qđ poſt abſolutionem à quocunqꝫ factam poterit epiſcopꝰ
9 diſpẽſare. ¶ † Dũtamen nõ ſit ille idẽ epiſcopꝰ qui ſciẽter contulit: quia cũ peccauerit in cõferendo, nõ eſt dignus habere hãc poteſtatẽ: vt in ſimili dicit gl. in epiſcopo ſimoniaco: vt.j.q.v.c.præſentiũ. Et ĩtellige quòd licet collatio ſpectet ad inferiorẽ p̃latum: nihilominus interueniẽte diſpẽſatiõe epiſcopi nõ requireť alia collatio: Et ſic poteſt epiſcopꝰ diſpẽſare circa beneficium quod cõferre nõ põt. ſicut dicimus in eo interponẽte authoritatẽ permutationi beneficiorũ ad alios ſpectãtium: vt no. in.c. q̃ſitum. de re. permu. & in cle. vnica. eo
10 dẽ titulo. ¶ † *Sed* ſi collatio fuiſſet facta per papã, fortè inferior nõ poſſet tũc diſpenſare, ex quo ſemel papa manũ appoſuit. ſicut dicimus in eo quẽ ipſe ordinauit, vt alius eũ ſine eius licẽtia ad altiores ordines promouere nõ poſſit: vt in.c.cùm in diſtribuẽdis. de tem. ordi. ¶ In glo: in ver. *mereatur*. in fi. ſed eſt dubiũ quis erit ſuperior hoc caſu ſcilicet in imponẽda pœna collatori, & in tollẽdo poſtea ſuſpẽſionẽ inflictã. Aliq (vt Hoſti.) dicũt quòd ſynodus prouincialis, aut proprius patriarcha. per.c.graue. de prębẽd. ſed (vt dicit Ioan. andr. & bene) hîc non ſumus in caſu illiꝰ. c. vnde ibi requiritur bona monitio, & hîc nulla. Item non loquitur ille text. in excõmunicatis: ſed aliter nõ declarat quis erit
11 iſte ſuperior: nec alij doc. ſpecificè attigũt. ¶ † *Sed* dic quod hæc pœna poterit irrogari per ſuperiorẽ immediatum iſtius collatoris. vt ſi eſt inferior epiſcopo poterit ſuſpendi per epiſcopum. argu. xviij. quæſtio. ij. c. ſi quis. Abbas. ſi enim eſt epiſcopus, poterit ſuſpendi per Archiepiſcopum ſuum. nam Archiepiſcopus eſt ordinarius omnium epiſcoporum ſuæ prouinciæ . & poterit cognoſcere de criminibus epiſcoporum non inducentibꝰ depoſitionem . Vnde poteſt archiepiſcopus ſuſpendere, & interdicere: & excommunicare, & alias pœnas imponere: & pro hoc bo. tex. in.c. ſacro. de ſen. excom. & in.c. quia cognouimus. x.q.iij. & expreſſius in.c. præſenti. in fi. de offi. ordi. lib.vj. vbi patet qđ etiam vicarius Archiepiſcopi poteſt abſente Archiepiſcopo excommunicare, & ſuſpendere , & interdicere epiſcopos ſuffraganeos: fortius hoc poteſt ipſe archiepiſcopus. &

piscopus :& de his vide quod no.Ioan.and.in.c. vt litigãtes.de offic.ordi.lib.vj.si verò archiepus fuit collator, hoc poterit proprius Patriarcha.vt not.in.d .c.graue.

12 ¶ †In gl.in ver.*spoliandi*. in fi.ratio est quia excõicatio etiam iniusta ligat quo ad nos. vt in. c.cũ contigat. de offi.dele.& contẽnendo hanc excõmunicationem quis ligatur etiam quo ad Deum:vt in.c.per tuas.de sen. excõ.fruſtra ergo postquã eã cõtempſit allega. eã iniustã.

SVMMARIVM.

1 *Legatus de latere potest conferre beneficia vacantia in sua legatione.*

2 *Clericus an licitè poßet preces porrigere superiori pro institutione sua.*

3 *Excommunicatio non notat excõmunicatum infamia perpetua sed eo absoluto tollitur infamia.*

4 *Semel excõicatus semper præsumitur excõmunicatus, nisi probetur absolutus. Intellige & limita, vt hîc dicitur. & in numero 5.*

5 *Excommunicatus, an præsumatur absolutus ex eo quòd communicat cum superiore?*
Iustè communicatur cum excommunicato, qui ab omnibus habetur pro absoluto.

6 *Aduocatus excõicati qui eum defendit, an incidat ipse etiam in excõmunicationẽ.*

¶ *CAP. VIII.*

PRoposuit. Valet collatio bñficij ei facta qui prius fuit excõmunicatꝰ:sed tempore collationis absolutus.Primò narrat factũ & collationes vtriusq; partis.Secũdò diffinit. ibi:*quia*. ¶ ¶ Casus literalis.Episcopus Tusculanus erat legatꝰ in partibus Lemouicen.quidã de Lemouicen.supplicauerũt legato pro se magistro.P.clerico epo lemouicen.vt eisdẽ in lemouicen.ecclesia prouideret, & eos faceret recipi in canonicos & in fratres:& præcipuè cũ quinq; vel quatuor prẽbendæ ab vltima ordinatione, ipsius ecclesiæ vacarẽt.Idẽ legatus ciuitatẽ Lemouicen. ingressus,canonicos monuit diligẽter vt illos in socios reciperẽt:& in fratres ad prędictas prębendas vacantes quod tñ post petitas & concessas deliberationis inducias facere non curarũt.Legatus de prędictis prębẽdis, inuestiuit eosdẽ:postmodum verò pœnitẽtiarius lemouiñ.contra prædictũ magistrũ. P.literas impetrauit ad quosdã iudices delegatos,corã quibus petijt institutionem factã de ipso cassari,& ipsum remoueri ab ecclesia lemouicen.pro eo quod tẽpore suæ institutionis erat excõicatus:quia per episcopũ lemouicen. pluribus annis ante suam inuestiturã excõicabatur cũ omnibus fautoribus suis.Super hoc testes ab vtraq; parte producti fuerunt.Iudices causam instructã remiserũt ad apostolicẽ.partibus in prẽsentia pa.cõstitutis,ex parte prędicti magistri.P.prædicta proposita fuerunt. Papa verò auditis quę partes proponere voluerũt acta iudicij fecit inspici diligẽter,& inuenit esse probatum per testes pœnitẽtiarij q̃ Eps Lemouicen. prædictũ magistrũ.P. & quosdã alios excõicauerat plurib⁹ annis ante inuestiturã dicti magistri:per testes verò magistri .P. probat q̃ eps dictũ magistrũ &alios clericos& etiã laicos p tres annos absoluit antèquã dictus magister fuerit inuestitꝰ & q̃ Episcopus dicto magistro cõmunicauit postea in ecclesia & in mẽsa:sed qa pœnitẽtiarius nõ probauit dictũ magistrũ tpe suę inuestiturę excõicatum extitisse ab epo suo sicut obtulerat se probaturũ:cũ ex parte ipsius magistri fuerit facta fides de absolutione & cõione epi dñs Pa.q̃ de prædicto magistro per legatũ prædictum
1 factũ est pdiffinitiuã sentẽtiã approbauit. Ber. ¶ †No. primo legatũ Cardinalẽ & sic de latere posse cõferre canonicatus existens infra suã legationem. & generaliter quæ bñficia possit legatus cõferre dic vt in.c.j.& in.c.
2 pe.de offi.leg.li.vj. ¶ †Secũdò no.quod licitè potest a cleric⁹ porrigere preces[a] apud superiorẽ pro institutione sua,& generaliter quãdo preces hoc casu inducunt simoniã.dic,vt no.in.c.tuã.de æta.& quali.in ca.qbusdã.j.q.j ¶ †No.iij.q̃ excõicatio nõ notat excõicatũ ifamia ꝑpetua:Imò ea sublata tollit ifamia,& excõmicatus absolutus est capax omniũ bonorũ.vt optimè hîc probat.ex quo infert qd infamia ciuilis nõ irrogat per excõmunicationẽ:sed canonica tãtũ:aliâs nõ valuisset collatio isti facta.cũ ad famã non possit qs restituere nisi sol⁹ princeps.l.j.§.de qua.ff.de post.no.Inn.in.c. cũ te.de re iudi. ¶ †In gl.ij.ibi: *præsumitur quod adhuc sit excommunicatus &c.* No.gl.perpetuò.quòd semel excõmunicatus semper præsumit excõmunicatꝰ ,nisi ꝑbet absolutus.nam qualitas semel posita quę ex solo cursu tpis nõ tollit,semper prẽsumit existere,nisi probetur sublata:ꝑ hoc regula semel malꝰ.de regu.iur.li.vj.&.l. siue possidetis.C.de proba.& quod no.in.c.si fortè de ele c.li.vj.Et aduerte.quia referẽdo hanc glo,ad tex.sin-
b gulariter probatur qd licet fuerit articulatũ[b] q̃ tpe in
c uestiturę fuerat excõmunicatꝰ,sufficit hoc ꝑbare[c] prę sumptiuè:videlicet quod fuerit excõicatꝰ iã sũt aliq anni,& sic admittit probatio p̃sumptiua:sed hoc ideo.qa est p̃sumptio iuris.& sic videt hîc casus ꝑ dicto Bart. in.l.j.ff.si certũ peta.licet Inno.circa hoc titubet: dictũ tñ puto verissimum:nã impossibile est aliter probare excõicationẽ de p̃senti.& ītellige hoc dictũ gl.qñ excõicatio fuit pura:secus si fuerit sub cõditiõe secũdũ Inn. puta si nõ satisfeceris intra mẽsem te excõmunico. Ad probãdũ em excõicationẽ de p̃senti nõ sufficit ꝑbare talẽ excõicationẽ cõditionaliter ꝑmulgatã,qa necessariò nõ cõcludit:qa potuit satisfeciſſe intra terminũ: & hoc verũ respectu tertij volẽtis probare excõmunicationẽ de prẽsenti.secus respectu eius ad cuius instantiã emanauit p̃ceptũ:quia satis est sibi probare obligationẽ.vñ necesse est q̃ per aduersariũ ꝑbet satisfactionẽ. ad hoc.l.j.C.de proba.&est hoc notabile dictũ Inn.in.c sup his.de accusa.qd no.& limita vt dicam in gl .sequẽ.
5 ¶ †In gl.fi.in fi.doc. circa hoc istãt.Sed cõclude.qd aut quęrit nũquid sola cõmunio cũ excõicato ꝑ superiorẽ adhibita inducat absolutionẽ.ad qd dicẽdũ qd non:de quo dic vt legi.& no.in cle.fi sũm⁹ põtifex.de sen.excõ. d Aut quærit nũqd p̃sumat absolutionẽ factã fuisse in p̃teritũ vigore huius cõmunionis:& qa habebat ꝑ absoluto.Inn.dicit q̃ iustè cõmunicat tali,ex quo habebat cõiter ꝑ absoluto maximè p̃ suũ excõicatorẽ. Alij dicunt q̃ respectu cõicantiũ procedit ista opi.sed si excõicatus aliquid petit.& opponit de excõicatione nõ sufficit probare quia habebat pro absoluto:sed debet verè probare absolutionẽ.faciũt no.in simili p Inn.in.c.veniẽs.de ver.sig.lib.vj.Alij distinguũt q̃ aut factũ est antiquũ.& procedit opi.aut recens:& procedit secũdum dictũ & dicit Host.quod hæc opi.est rigidior & verior,sed alia æquior & tãdem hoc relinquit arbitrio iudicantis cõsideratis alijs qualitatibus.d.Ant.sentit vt sem per requirat vera probatio.Mihi aũt satis placet vt cõicantes in nullam culpã incurrãt,ex quo habebat cõmuniter pro absoluto:quia in facto alieno non tenetur qs esse valde curiosus.argu.in regula p̃sumitur.de reg.iu. li.vj.& quod no.Inu.in.d.c.veniẽs,sed respectu ipsius excommunicati relinquerem arbitrio iudicis:vt dicit Hosti.nã habebit cõsiderare an factũ sit antiquum,& an tpis cursu potuerit verisimiliter perire ꝑbatio absolutionis?puta sunt.xl.anni quod quis fuit excommunicatus:de facili em moriuntur testes,& solẽt perire ꝑbationes intra tantum tempus:vel ciuitas fuit supposita spolijs:vel domus eius cõbusta:et psona est bonę cõditionis,& sic de similib⁹.arg.opti.ex not.in.c.illud. de

SEBA.SAPI

a ¶ Preces.Quando preces inducant simoniã.vide Felin. in.c.tua nos. colũ. j.ĩ.j.no.s̃ .de simo. post Abb.ibi.

b ¶ Articulatũ.Ad probandũ quẽ ex cõicatũ sufficit ꝑbare eũ fuisse excõicatum. Et vide oĩno qd de hoc not.d. Auto.in. c. dilecti.ĩ xviij.col. versi.ex hoc decidit Cy.de iudi. & glo.magna in fi.in c.cũ in iure.perit⁹ de offic. dele.& an sufficiat producere snĩam, per quã in alio loco fuit repulsus & excõicatus absq; alia probatione excõicatiõis noua.dic qd nõ: ita elegãter dicũt Innoc.& Hostien.in.c. cũ dilectus.de ordi. cog. quorũ dictum refert & sequit Archi.ĩ.c.Epis.§.j.iij. qõ.j.in.j.colũ. Itẽ vide.de.rot.in antiquis deci. cclvj.

ZACHARI.

d ¶ Sufficit hoc probare:Add.Rot.de ci. cclvj.inci licet. in nouis.& q̃ dixi in apost. adistum ĩ.c.p prudẽtiã.n.11 in aposti.in versi. per sentẽtiam de offic.delega.

¶ Probare. quomodo probet excõmuncatio. Vide latè Feli.in.c. prudẽtiã.§.sexta.s̃. de offi.delega.

SEBA. SAPI.

a ¶ Excõicatorum, videq; in simili no. lapus alle. lv. incip. quidã corã iudice col. iij. ver. itẽ si excõicat9. & Gemin. in. c. j. col. vj. versi. q̃ro an excõicatus. de rescrip. in. vj.

ZACHARI.

b ¶ Et non curauit. Adde Spe. in titu. decõst. in p̃n. & in ti. de cõtra. emp. et vẽdi. §. iij. versi. sed ĩ casu & ĩ quo differãt ignorãtia & error q̃ tractatur. in seq. nu. vide glo. & Bar. ĩ. l. de statu. ff. de testamẽ. & in rubri. de iur & fac. igno. vbi etiam in quo differat a, dubitatiõe. de quo etiã vide Baldũ. in. l. falsus. in. j. q. C. de fur. & in. l. manifestissimè. e. t. & spe. in titu. de pos. §. vij ver. xij.

c ¶ Et ignorans. Adde hoc oĩno gl. in. c. q̃quã. ij. q. vij. & glo. in. c. de manifesta. ij. q. j. & gl. in ver. publca in. c venerabilẽ. de ele. Et facit quod not. idẽ do. Abb in. c. cũ desideres. circa fi. de sen. excõi.

d ¶ Si celebrat. pro ĩtellectu huius de cre. vide oĩno cald. in rep. e. c. cũ. excõmunicato. xj. qõ. iij. ĩ. q. inci. itẽ. q̃ro an participium &. se. q. an si suspensus a beneficio celebrat sit irregularis &. vide glosã. in. c. si is cui. de electi. in. vj. & per gl. & oĩno Ioã. de. imol super ea. in. cl. q̃m in ver. suspẽsus a bñficio de vi. & hone. cle. Itẽ suspẽsus à. ptãte vocis dan de & eligendi possit. in eadem ecclesia. eligi per Imol. in. cle. vt hi qui circa prĩ. de ẽta. & qua. Itẽ adde q̃ clericus notorius fornicator cũm sit à iure suspensus si celebrat efficit irregularis secũdũ dom. Ant. post vinc. j, c sicut in fine. de. co. cle. & mi. qui ita dicit temisse sic in hoc. c. si celebrat.

6 præsum. ¶ †Extra gl. quæro. quia iste magister fuit excõiatus ex eo quia erat consiliari9 & fautor illorũ excõi
a catorũ a nũquid aduocatus pro excõicato incidat in excõicationem. Conclude post Host. qd aut extra iudiciũ sibi cõicat: & in nõ pertinẽtibus ad defensionẽ, & incidit in excõicationẽ: quia ille casus non reperitur à iure permissus, & ita põt procedere iste tex. Aut iste exercet officiũ aduocatiõis in iudicio ad defensionẽ excõicati. & tũc si excõicatus fouet iustã causam, nullum peccatũ incurrit: quia ex quo excõicato permittitur defensio, permittũtur & omnia illa sine quibus defensio esse nõ põt. vt not. in. c. intelleximus. de iudi. & in. c. cũ inter. de excep. aut scit eũ fouere iniustã causam: & tũc incidit in excõmunicationẽ: quia cõicat sibi in crimine. arg. in. c. si cõcubinę. de sen. excõ. Sed dic melius in hoc vltimò qd aut defendit eũ super crimine pro quo fuit excõicat9, & tũc procedit opi. Host. vt aduocatus incidat in excõicationem maiorẽ: quia cõmunicat criminoso in crimine. Aut defendit eũ in alia causa licet iniustę. & tunc licet cõicet. quia tñ non in crimine pro quo fuit excõicatus incidit tñ in minorem excõmunicationem. vt in. c. nuper. de sen. excom. tenementi.

SVMMARIVM.

1 *Sacerdos si probabiliter ignorat se suspensum, & celebrauerit: non incurrit irregularitatem.*

2 *Ignorantia probabilis excusat aliquem alia non: nec requiritur quòd quis sit multũ curiosus in sciendo: dummodo non sit nimis desidiosus.*

3 *Ignorantia crassa, & supina quæ sint, & quare dicantur.*

Ignorãtia crassa & supina & latissima culpa, æquiparatur scitiæ etiam in pœnis delictorum.

4 *Ignorantia ab errore quomodo differat.*

5 *Excommunicatio non debet ferri non præmissa monitione: tamen lata tenet.*

6 *Rescriptum impetratum per excommunicatum, an saltem valeat post absolutionem.*

Absolutio an possit fieri per epistolam?

8 *Excõmunicatus potest absolui in morte, quãdo apparent signa contritionis.*

9 *Excõmunicatus non potest allegare probabilem causam ignorantiæ si scit per famam se esse excõmunicatum.*

¶ CAP. IX.

1 Apostolicæ. †Qui probabiliter ignorat se suspensum, & celebrat: non efficitur irregularis: sec9 si nõ probabiliter. Vel fic. Suspensus vel excõicatus ignorãter celebrãdo nulla indiget dispensatione respectu irregularitatis. aliâs sec9. Secũda pars ibi: *Cæterũ.* Casus literalis. Duo canonici pragen. ecclesiæ pro pragen. ecclesię ordinatione accesserunt ad sedẽ apostolicã obiectũ fuit eis quod erãt suspensi vt sic repellerentur. ipsi volebãt probare sentẽtias illas nullas esse & eis ignorantibus latas fuisse. Papa relaxauit sentẽtias illas ad cautelã ne ordinatio ecclesię differret. sed quia tpe suspensiõis ignari celebrarũt diuina eos ꝓbabilis excusat ignorãtia: si verò crassa aut supina aut erronea ignorãtia fuit ꝓpter q̃ indigebãt dispensatiõe papa dispẽsauit cũ eis. Ber. ¶ †Not. primo ex tex. q̃ nõ quęlibet ignorãtia excusat. sed probabilis tãtũ. & dicũt doc. q̃ nõ requirit q̃ quis sit multũ curiosus in sciendo. dũmõ nõ sit nimis desidiosus. arg. l. nec supina. ff. de iu. & fac. igno. ¶ Secũdò not. q̃ excõicatio nõ trahit secũ executionẽ respectu pœnę quo ad probabiliter ignorãtẽ. ¶ †No. iij. q̃ ignorãtia crassa & supina dicitur q̃n de facili potuit scire & nõ curauit indagare. Sicut em̃ existẽs supin9 põt videre q̃ ibi agunt eleuãdo caput: & crassus q̃n respiceret ad pedes leuãdo caput, ita & similiter ille qui potuit scire,
b & non curauit b videtur esse in ignorãtia crassa & supina. Et sic dicit Host. quod scies se excõicatũ per famã, non potest allegare probabilẽ ignorantiam: vt in. c. illud. §. eod.

SVMMARIVM.

1 *Excõicat9 minori excõicatiõe si celebret, nõ efficitur irregularis: licet peccet, & põt eligere. & ea quæ sunt iurisdictiõis exercere: & sacramẽta cõferre: tamẽ nõ põt eligi.*

2 *Excõicat9 excõicatiõe maiori celebrãdo diuina efficitur irregularis, addo q̃ ãplius sine dispẽsatiõe celebrare nõ potest.*

Excõicatio minor quomodo differat & quare?

3 *Collatio beneficij facta excõmunicato etiã minori excommunicatione non valet.*

4 *Suspensio quid sit, & quotuplex sit: & quis sit eius effectus maximè circa irregularitatẽ incurrendam.*

5 *Sacerdos notoriè fornicator, si celebrauerit, an incurrat irregularitatem?*

6 *Constitutus in peccato mortali, an possit eligi in prælatum?*

7 *Suspensus ab officio: sensetur etiã suspẽsus à iurisdictione.*

8 *Clericus criminosus nõ est suspẽsus à collatione sacramẽtorũ.*

¶ CAP X.

d 1 Si celebrat. d †Excõmunicat9 minori excõmunicatiõe celebrans, non est irregularis. sed peccat, & potest eligere, & ea quæ sunt iurisdictionis exercere: sed non eligi: & si confert sacramenta, licet peccet, tamen collatio tenet, & suum habet effectum. h. d. Hęc decretalis est quo ad materiam solennior & famosior qualibet alia. nam infinita iura sunt loquentia de excommunicatione maiori quæ infertur ab homine. vt in. c. si quem. de senten. excommu. sed de minori quæ infertur à iure: vt in. c. nuper. de sententia excommu. sunt iura pauciſſima. et apertè non prouidentia. sicut hoc. c. Et hęc decre. potest sic diuidi. Primò tractat de validitate gestorum circa spiritualia per excõicatum excõmuni catiõe minori. Secũdò ibi: *Si tamẽ.* tractat de his quæ geruntur ad cõmodũ

modū eius paſsiuè. Tertiò tractat de geſtis ab eo actiuè in aliū ſacramentando.ibi. *Peccat autem.* Vlti. quādam limitationem ſubmittit:ibi. *Dummodo.* ¶ Caſus literalis Aliquis participauit excommunicato in locutione vel oratione,& ſic incidit in minorem excōicationē.cōſueuit dubitari de tali vtrū ſi celebraret tēpore talis excōicationis eſſet regularis?Rn.pa.q licet grauiter peccet celebrando,nō tamen eſt irregularis, & eligere poteſt, & alia q̄ iuriſdictionis exiſtunt exercere,tamen ſi talis ſciēter electusfuerit,talis electio eſt reprobanda,eo q eligit ad ſuſceptionē eorū à quorum perceptione priuatus eſt per ſanctos patres. ¶ Peccat.Dicitur q talis excōmunicatus peccat celebrando:vnde poterat fortè aliquis dubitare:vtrū ſacramenta ab eo collata habeant effectum. Dicit papa q ſacramenta illa non carēt virtutis effectu licet ille peccet conferendo. Et redditur ratio cū ille nō videatur remotus à collatione ſacramentorū ſed à participatione q̄ conſiſtit in ſola perceptione : & hęc vera ſunt,dūmodo non ingerat ſe pertinaciter cōioni excōicatorū,in contemptū eccleſiæ cōtra prohibitionem ſui ſuperioris.qd ſi poſt admonitionē legitimā fecerit, debet excōicari,& ſi poſtea celebrat,ſacramenta ab eo collata virtutis carebūt effectu,& priuat⁹ erit electione &
2 iuriſdictione.Ber. ¶ Not.j.ex text.† q licet excōicatus maiori excōicatione celebrādo diuina efficiatur irregularis:qa amplius ſine diſpenſatione diuina exercere non pōt.vt in.c.j.de ſen.exc.li.vj.& in.c.cū eterni.de re iudi. eo.lib.&.xj.q.iij.c.ſi quis eps.cū ſeq.tamē excōicatus mi
a nori excōicatione nō incurrit irregularitatē[a] celebrādo. Et eſt ratio differentię:qa excōicatio maior includit ſuſpenſionē oxdinū. vnde celebrādo attentat officia ſibi interdicta,ſed excōicatio minor nō inducit ſuſpenſionē ordinū vel officij.ſed tantū priuat participatione ſacramentorū:vt in.c.à nobis. de ſen.exc. & ideo celebrando nō attentat ſibi officiū interdictū : ſed qa participat ex ſacramētis exercēdo officiū,ideo peccat,ſed nō efficitur irregularis.Et ex his habes rationē decidendi in principio decre.& duas differētias inter excōicationē maiorē & minorem:qa excōicatio maior priuat participatione ſacramētorum & cōione fideliū.& ſuſpendit ab ordine: ſed excōicatio minor non priuat cōione fideliū. ſed tm̄ participatione ſacramētorū.Secūda differētia reſpectu effect⁹:qa excōicat⁹ maiori efficit irregularis celebrādo: ſecus in minori. ¶ Secūdò no.q ea q̄ ſunt iuriſdictionis actiuè pōt exercere excōicat⁹ minori.Et rō eſt, qa actus
3 iuriſdictionalis eſt qd extrinſecū à participatione ſacramētorū,qua ſola excōicat⁹ minori priuat⁹ eſt. ¶ †Tertiò not.vnū effectū excōicationis minoris:nā reddit ipſum excōicatū inhabilē ad beneficiū cōſequēdū:adeo q ipſa electio per quā mittat matrimoniū ſpūale de eo facta non valet.vn̄(vt dicit Inn.)nec dignitatē,nec aliquē clericatū excōicat⁹ minori cōſequi pōt.niſi prius ipſum pœniteat,& abſoluat. Ratio decidēdi redditur litera. qa excōicatio minor ſuſpēdit à participatiōe ſacramētorū ſed ille qui eligit,vel promouet ad aliquod beneficium, principaliter eligit vt exerceat ſe in ſacramētis eccleſiæ: vn̄ cū ille ſit priuat⁹ ſacramētis, eligi nō pōt. Ex quo infertur q prohibito exercitio alicui⁹ actus prohibet omne p id qd̄ peruenit ad illū actū.l.oratio.ff.de deſpō. Cui aūt cōpetat facultas abſoluēdi ab hac excōicatione mi-
6 nori.dic vt in.c.nuper.de ſen.excō. ¶ Not.in ver. *peccat &c.* q duplex eſt participiū ī ſacramētis.vnū eſt actiuū, e inquātū qs participat ſuſcipiēdo ea.aliud eſt paſsiuū,inquātū cōfert alijs.Nā excōicatione minori prohibetur participatio ſacramētorū ad cōmoditatē ſuā : non autē inq̄tū hæc ſacramēta cōfert alijs:vel dic & melius,q potius dicit agere qn̄ alijs cōfert:& illud eſt ppriè participiū actiuū:paſsiuū inq̄tū ſibijpſi conferunt:& ratio eſt: nā virt⁹ ſacramēti deſcēdit à Deo immediatè in ipſum ſacramentū.Vnde licitè quis recipit ſacramētū ab excōicato minori:ſed ipſe peccat cōferendo : quia participat.
b ¶ Item no.q cōicās excōicato etiā in cōtēptū[b] ſuperioris.& pertinaciter non incurrit excōicationem maiorē: ſed bene debet excōicari maiori:vt in fin. an aūt peccet mortaliter.dic vt plenè no.in.c.ſacris quod metus cau.
4 ¶ †In gl.iij.in fi.Circa hanc materiā capiendo veriores concluſiōes ſcribētiū hīc & alibi.ſciēdū eſt q multiplex eſt ſuſpenſio à diuinis.Nā quidā ſuſpenſi ſunt à diuinis quo ad Deū tantū.vt ſunt conſtituti in peccato mortali.quia peccato durāte nō debēt ſe immiſcere ſacramentis participando:vt in.c.fi.de coha.cle.& mu.Et iſti celebrando ſecūdum oēs nō efficiuntur irregulares:quia iu
a re nō cauetur:vt in.c.is qui.de ſen.excō.lib.vj.Rō eſt qa directè nō eſt eis offm̄ interdictū à iure,ſed peccāt participādo.Quidā ſunt ſuſpēſi à Deo & à cano.vt qn̄ canon ſuſpendit quē propter peccatū ſuū.Quidā ſunt ſuſpenſi à Deo & ab homine vt quādo ppter peccatū homo vt Iudex ſuſpendit quē.Et iſtius ſuſpenſionis duplex eſt effectus vel ſpēs.Nam quędā eſt ſuſpenſio minor.& quę dā maior.Suſpenſio minor eſt illa quę priuat à participatione ſacramētorum tātū:vt eſt illa excōicatio minor quę cōtrahitur ex participio cū excōicato minori.Idem eſſet ſi Iudex excōicaret quē minori excōicatione: vt in engeltrudā.iij.q.iiij.licet illa non ſit in vſu inquātū fert ab homine.Suſpenſio maior eſt qn̄ interdicit offm̄ ſeu exercitiū ordinū.vt quia Iudex vel canon propter pec-
b catū alicuius ſuſpendit eū ab officio ſuo.Suſpenſus minori ſiue à canone,ſiue ab hoīe nō incurrit irregularitatē celebrādo per rationē ſupradictam.& pōt eligere, & exercere ea quę ſunt iuriſdictionis.qa illa ſuſpēſio refert ad participiū ſacramentorū.De ſuſpenſione verò maiori aduerte.qa quędā ſuſpēſio fit propter delictū, quędā propter defectū,quędā propter infamiā.Suſpēſus maiori ppter delictū efficitur irregularis celebrando:quia exercet offm̄ ſibi interdictū.& iſte eſt caſus in.d.c.j.de ſen.
c excō.li.vj.& in.d.c.cū eterni.vbi etiā p Ioā.an.& iſta eſt communis opi.& vera concluſio.licet quidam cōtra.Suſpenſus verò propter defectum puta quia erat illegitimus,vel quia patitur defectum[c] in corpore propter
c quem prohibetur promoueri.Iſte celebrando non efficitur irregularis:ſed peccat . quia non eſt directò ſibi interdicta executio officij:& iure nō cauetur quòd talis efficiatur irregularis.Suſpēſus verò ppter infamiā ſi
d directè à ſuperiore eſt ſibi interdictū officiū[d] efficit irregularis celebrādo.vt.d.c.j.ſed ſi nō directè,vt quia in iure nō dicit q notoriè criminoſi nō debēt celebrare ppter infamiā,& ſcādalū qd orit in populo:& iſte ſic celebrādo nō incurrit irregularitatē.qa directè nō eſt ſuſpē
e ſus à iure vel ab hoīe,ſed eſt quędā prohibitio propter ſcādalū euitādū. ¶ †Ex his infertur ad quęſtionē nū qd
5 notori⁹ fornicator celebrās efficiat irregularis.In.tenet hīc,q non. idē in.c.ſicut.de coha.cle.& mul.& in.c.tanta j.de exceſ.p̄la.ſed Hoſt.& Io.an.contra.vt no.in.c. cū eterni.&.c.j.p̄alleg.Vnde tota difficultas conſiſtit in videndo an notorius fornicator ſit directè ſuſpēſus ab homine,vel à canone in pœnā:an ſit illa ſuſpēſio indirecta: vt quia alij prohibent audire ab eo diuina,vt facilius reſipiſcat.Et circa iſtum articulum dic plenè vt dico in.c.
6 veſtra.de coha.cle.& mu.vbi propria materia . ¶ †Ex prædictis infertur ad qōnem.nunquid cōſtitutus in pec
e cato[e] poſsit eligi in prętū.& videt q nō:quia in eo ſub eſt ratio literę:ſicut in excōicato minori:nā eſt priuatus participio ſacramentorum quo ad ſe:vt in.c.fi.de coha. e cle.& mu.& ita videtur concludere Inno.hīc licet in cōtrariū faciat tex.cū glo.in.c.ſicut.de iureiur.& in.c. Archidiaconū.xxxv.diſt.& ſatis puto poſſe diſtingui inter peccatum graue & leue:vt prīo caſu impediatur:ſecūdo nō:nā inuolut⁹ ī peccato minori ſeu leui de facili ſurgit

a ¶ Irregularitatē. Sed tu vide Arch. in .c. excōicatos. xj.q.ij.vbi vī dicere q talis excōicatus ſit irregularis. Et dic q text. iſte dū dicit. nulli notum &c. vult cōcludere q ſuper hac irregularitate nō requirit diſpēſatio papę.& ideo dicit q hoc caſu epiſcop⁹ poterit diſpenſare.

✠ SEBA.SAPI.

b ¶ In contēptum. Adde inq̄tū tex. hīc probat q cōtēptus aggrauat delictū:vide plura q̄ adducit Fe. in.c.j. col.vj. ver. ali⁹ eſt caſus.de cōſti.& ī c.ij.col.iij. de maio.& obe.

c ¶ Defectū.Suſpēſus ab officio propter defectū ſi celebrat, nō eſt irregularis. Et idem firmat Do. in .c. apoſtolica.añ medi.lvj. diſtin.alleg. Inno.hīc.

✠ SEBA.SAPI.

d ¶ Officiū.Vide ad hęc multa p Feli. ī.c.apoſtolicę.col. viij.ſ.de exce.

ZACHARI.

e ¶ In peccato.Adde Arch.ī.c.de petro.xlvj.diſt.gl.eū dē Arc.& oēs doc. & maxīe.d.Gemi. & Cel.in apoſt.ad eū in.c.q in aliquo lj.di.& lxxxj.di.c. tantis. pleniſsimè. p Inn.in.c.inter dilectos.& ibi etiam Celſum in apoſt. ad eū.nu.1.in apo. in ver. in peccato mortali.j.de exceſ. prælatorum.

✠ SEBA.SAPI.

e ¶ In peccato.Vide Cardi.in cle.vt hi q̄.q.xvij. de æta. & qualita.cū allegatis per Feli.in.d. c.apoſtolicæ . col. vj.de exceptio.

non sic est in excõicato minori excõicatione: ꝙa illud est
7 vinculũ cõtrariũ ab ecclesia, & reqrit absolutio. ¶ † In gl. in verb. *iurisdictionem.* ibi: *tam ab officio quàm à iurisdictione.* Vult ergo ista gl. ꝙ suspẽsus ab officio nõ sit suspẽsus à iurisdictiõe: quasi iurisdictio sit qd separatũ ab officio. ar. in c. trãsmissam. de elec. sed cõtrariũ cõiter tenet in. c. cũ dilectus. de cõsue. habet eñ iurisdictio cõnexitatẽ cum officio post collationẽ ordinis. Vñ suspensus ab officio intelligitur suspensus ab omni iurisditiõe. Nã illa cõpetit ratiõe officij. & de hoc dic plenè vt no. in. d. c. cùm dilectꝰ. ¶ In gl. in ver. *scienter.* ibi: *sed non credo.* Et hanc opi. teneas. nam ignorantia eligẽtium nõ debet prodesse excõicato: facit quod no. in. d. c. cũ dilectꝰ. Et in fi. gl. Contrariũ cõmuniter tenet hîc. & in. d. c. cũ in cunctis licet eñ eligendo scienter talẽ excõicatũ peccẽt, nõ temẽ incurrũt pœnã illius. c. habet eñ locũ illa pœna in casibus tantũ ibi expressis. de quo plenè per Io. an. in regula odia. de re. iur. lib. vj. in mercu. ¶ In gl. in ver. *dummodo in fi.* Et iste vltimus intellectꝰ plꝰ mihi placet: nam
8 primus est nimis rigidꝰ: cũ regulariter criminosus nõ sit suspẽsus à collatiõe sacramẽtorũ: vt in. c. fi. de coha. cleri. & mulie. nec alij prohibentur recipere sacramẽta à criminosis. vt in. c. vestra. de coha. cleri, & mu. vbi ponitur casus specialis. Tene menti.

De clerico non ordinato ministrante. Rubri.

¶ Supra visum est de ordinatis celebrantibus post officium interdictum. Competenti ordine nunc subnectitur de non ordinatis ministrantibus in ordine collato.

✣ *SVMMARIVM.* ✣

1 *Clericus nõ ordinatus ministrans sacramẽta pertinẽtia ad ordinatum deponitur, adeo quòd nunquam ordinabitur: & tenetur pœna falsi.*

Asserens se doctorem cùm non sit, tenetur pœna falsi.

¶ *CAP.* *I.*

SI quis. Breue est, & sic summo. Clericꝰ ministrãs in pertinentibꝰ ad ordinẽ quẽ nõ habet deponẽdus est: & amplius nõ ordinandus. h. d. ¶ Casus literalis. Quærebatur de pœna ministrãtis in pertinẽtibꝰ ad ordinẽ quẽ nõ habet. Consultus papa respondet ꝙ si aliqs non ordinatus ita prẽsumptuosus fuerit vt nulla necessitate tanquã esset ordinatꝰ baptizauerit: aut aliquod diuinũ offm exercuerit, non ordinatus propter suã ꝓsumptionẽ abijciat ab eccl'ia, & nunq ordinet. Ber. ¶ † No. j. ꝙ nõ ordinatꝰ temerè exercẽs offm spectãs ad ordinẽ quẽ nõ habet, est deponẽdus: dic etiã ꝙ tenet pœna falsi sicut nõ habens dignitatẽ, & simulat se habere illam & vtitur illis insignijs: vt in. l. eos. ff. de fal. quod facit contra eos q in remotis partibꝰ veniẽtes de studijs[a] dicũt se
a b esse doc. vbi non sunt, tenent eñ pœna falsi[b]. ¶ Sed op. contra tex. Nã quotidie simplex clericus dicit epistolã. & tñ nõ est subdiaconatus. Sol. secũdũ Host. dic istũ tex. intelligendũ qñ in solẽni apparatu nõ subdiaconus dicit epistolã, vel nõ diaconus euãgeliũ, vel nõ presbyter diceret missam secꝰ aũt qñ sine solennitate seu solẽni apparatu diceret nõ subdiaconus epistolã. ad quod facit. c. vt quisq presbyter. de vi. & ho. cle. ¶ Vltimò quæro. quid intendit litera dũ dicit. *abijciatur de ecclesia &c.* Host. intelligit literam tripliciter. Primò ꝙ põt abijci per excõicationẽ prius præcedẽte monitiõe. Secũdò ꝙ poterit priuari beneficio. Tertiò ꝙ poterit deponi. arg. in c. j. & ij j. ti. j. Et iste vltimus intellectus plus mihi placet propter id ꝙ sequitur in litera dum dicit qu òd nunq debet amplius ordinari. Et tene menti.

✣ SEBA. SAPI.

a ¶ De studijs. Vide Bar. in l. reddat. & C. de ꝓfes. & medi. lib. x. & Pet. de an. ĩ. c. vt apĥice. de priui. in. vj. cũ allegatis per Feli. in. c. tertio loco. in prĩ. s. de prob.

b ¶ Pœna falsi. Vide pro hoc dicto Bar. in. d. l. eos. qui inter se. & Bald. in l. qui sub ꝓtextu. C. de sac. sanct. eccle. & Lap. in alle. xvij. vbi pulchrè loquitur. & quæ dixi in. c. vt quisq de vi. & ho. cleri. And. Barb.

✣ *SVMMARIVM.* ✣

1 *Dignitatem quàm non habet si quis sibi ascribit, punitur quod nunquam poterit consequi dictam dignitatem.*

2 *Homicida potest ab episcopo dispensari.*

3 *Episcopus an possit dispensare cum illo qui cùm non esset ordinatus administrauit diuina?*

¶ *CAP.* *II.*

EX literis. Diaconus missam celebrãs, ad sacerdotiũ non ꝓmouet: & diaconatu suspendit ad tẽpꝰ, sed in beneficio poterit cũ eo dispensari. Cõis diuisio. Secunda ibi: *Consultationi.* ¶ Casus literalis. Quidã diaconꝰ. I. noĩe anteq eẽt in presbyterũ ordinatꝰ, missarũ solẽnia vsurpare prẽsumpsit quærit qd iuris sit de illo. Rñ. papa. ꝙ ad officiũ sacerdotis nõ poterit ꝓmoueri: sed à diaconatu biennio vel triẽnio secũdũ ꝙ iudici visum fuerit suspẽsus maneat: de beneficio aũt poterit cũ eo misericorditer agi, ne sustentatione priuatꝰ ad seculi negotia in cleri opprobriũ reuertatur. vt aũt cũ eo securius dispenset, sibi cõdigna pœnitẽtia imponat. vtilius tñ faceret si ad vitã monasticã se
1 trãsferret. Ber. ¶ † No. j. ex tex. pœnã excercentis spectãtia ad dignitatẽ quã nõ habet: nã nunq amplius debet illã dignitatẽ cõsequi. imò puniri debet circa aliã dignitatẽ
2 habitã. ¶ Secũdò no. eẽm dispẽsare posse circa beneficiũ cũ eo q ministrauit nõ ordinatꝰ. & dicit Inn. ꝙ eẽo qua si semper licet dispẽsare in beneficijs: nã dispẽsat cũ homicida. vt in. c. ij. de cle. pu. in duel. & in. c. studeat. l. dist.
3 ¶ † In gl. in ver. *hanc materiã.* in fi. no. gl. Et hanc opin. sequitur Host. hîc. & Guil. in Spe. ti. de leg. § nũc ostẽdẽ dũ in ver. xviij. nã cũ nõ dispenset cũ ordinato ministrãte post suspensionẽ: vt no. in. c. clerici. s. tit. ꝓxi. fortiꝰ nõ debet posse dispẽsare cũ nõ ordinato ministrãte, q vsurpauit sibi offm Inn. in. c. dilectꝰ. de tẽ. or. simplr dixit ponẽdo casus in quibus eẽs dispẽsat: & dicit eẽm posse dispensare cũ non ordinato ministrante per hoc. c. Sed põt intelligi dictum Inn. ꝙ dispẽset circa beneficiũ: & vt nõ priuet diaconatu prout intelligitur iste tex. nõ aũt vt dispenset circa susceptionem maiorũ ordinũ. nã nõ ordinatus celebrãs debet abijci ab ecclesia, & nũq ordinari: vt. s. c. ꝓxi. Sed in isto. c. nõ abijcitur. vnde intelligo hoc dictũ dispensatiuè: quia dispensabitur circa diaconatũ & circa beneficium. Itẽ eẽs non dispensat nisi in casibus in iure expressis: vt in. d. c. cũ dilectus. Sed iste casus non est in iure expressus nisi circa beneficium & ordinem quem habebat. ergo in alijs secus est &c.

De clerico per saltum promoto. Rubrica.

¶ Quia interdũ nõ ordinati ministrant interdũ præposterè & per saltũ promouent, meritò post rub. præcedẽte sequitur ista rubrica. Et de materia rubricę plenè habetur. lĩ. di. in. c. qd incipit solicitudo. & ibi optima glo.

✣ *SVMMARIVM.* ✣

1 *Assertio bonorũ virorum inducit probabile dubium.*

2 *Sacramẽtũ quod de necessitate debet cõferri, si dubitat an interuenerit, debet ad cautelã conferri, & confertur vt j. nu. c.*

3 *Ordo sacer habet annexum votum continentiæ.*
Renuntiare quis non potest rei quam ignorat.
Minor non potest se obligare ante pubertatem voto continentiæ, sed alijs votis sic, si est doli capax.

4 *Presbyter potest quis fieri ante collationem minorum ordinum.*

5 *Episcopus põt quis fieri ante collationem ordinis presbyteralis.*

CAP.

CAP. I.

TVæ literæ. Qui ignorãter & per saltũ de Subdiaconatu fit presbyter, post pnĩam in Diaconũ ordinatur: & postea põt secum in sacerdotio dispensare[a] .h.d. Communis diuisio. Secũda ibi: *Mandamus.* ¶ Casus literalis. Quidã Subdiacon⁹. P. nomine Diaconatus ordine prętermisso fecit se in presbyterũ ordinari: & postmodum in secreto confessus fuit Epo suo se nescire si res taliter se haberet. sed ex quo boni viri hoc asserebant inter quos fuerat conuersatus credebat assertioni eorũ: cũ tunc tẽporis quo ordines inferiores susceperat esset intra annos discretionis cõstitutus. Quęsiuit Eps à Papa quid esset de eo agẽdũ. Vnde Papa ei mãdat quatenus cõdignã pnĩam pro hmõi negligẽtia imponat: qua peracta, ipsum in Diaconũ ordinare procuret: qa nõ intelligit iteratũ qd nescitur esse factũ. & ita de misericordia permittat eũ ministrare in ordine sacerdotis. Ber. ¶ No. ꝙ tenet ordinũ collatio prępositerè facta licet fieri nõ debeat. & transgrediẽti sit pœna imponenda. facit. c. solicitudo. lij. dist. ¶ † Secũdò no. ꝙ assertio bonorũ inducit probabile dubiũ. & ꝙ sacramẽta debent cõferri vbi de collatiõe cõstat per assertionẽ eorũ: facit qd no. in. c. illud. de cle. excõ. mi. ¶ † No. hîc regulã ꝙ vbicunq; probabiliter dubitat an sacramẽtum qd de necessitate debeat cõferri interuenit, debet ad cautelam conferri. facit. l. fi. C. de hæredi. instit. vbi ille ignorabat nomẽ suũ. & illa fuit maxima ignorantia. & sic hoc casu in hoc facto ignorantia est valde punibilis. concor. text. in. l. fi. ff. pro suo. & quod no. in. c. ab excõicato. de rescri. ¶ Vltimò not. ꝙ ordinatus p̃posterè non põt sine dispensatione administrare in ordine sic suscepto. Et not. casum in quo permittitur Epo dispensatio. ¶ † In gl. ij. in fi. Inno. in. c. vel nõ est cõpos. alleg. in glo. & Hosti. hîc tenẽt istũ non cõpelli ad seruandã cõtinentiã, ex quo cõ tradicit ante aduentũ pubertatis intra triduũ. ar. in. c. ad nostrã. de reg. & vide per doc. i. c. cũ olim. de cleri. cõiu. vbi dicũt ꝙ ordo sacerdotij habet annexũ votũ castitatis. Nã si expresse nõ põt se obligare añ pubertatẽ voto continentię. vt. xx. q. j. c. j. fortius nõ põt tacitè suscipiendo sacrũ ordinẽ: sed glo. j. q. j. in. c. pueri. tenet doli capacem obligari. Archi. ibi post Hug. tenet ꝙ aut ille aduenĩente pubertate vult tenere clericatum: & gaudere priuilegio clericali, & tunc tenetur continere: aliâs secus: & hoc etiã credo fuisse de mẽte Inno. & Goff. & hanc opi. approbabo. q̃q̃ enim doli capax possit obligari in alijs votis: vt no. Inn. in. c. scripturę. de voto. secus tamẽ est in voto continentię. qa cũ ante pubertatem nõ habeat potestatẽ coeundi, & ignoret quid sit continere, nõ potest renũtiare ei qd nescit. Nec ob. qd dicit ꝙ ordo habet votũ cõtinẽtię annexũ. qa illud verũ, si aliud non impedit. sed hîc defectus ætatis cõtradicit voto cõtinentię tacitè quod oriebat ex susceptiõe ordinis sacri. ¶ † In gl. fi. in fi. duo vidẽda sunt[b]. Primò nunqd teneat collatio p̃sbyterat⁹, vel alteri⁹ sacri ordinis, prius minorib⁹ ordinib⁹ nõ receptis. Secũdò nũquid teneat collatio ordinis Epalis nõ p̃cedẽte sacerdotio. Ad primũ cõiter[c] tenet cũ gl. ꝙ tenet collatio licet nõ debeat exequi talẽ ordinẽ. vt in lra: & p hoc facit secũdũ Inn. qa in primitiua ecclesia nõ erãt instituti minores ordines: & tn erat sacerdotiũ. xxj. dist. in. c. decretis. §. j. & an sit de necessitate sacrorũ ordinum ꝙ quis prius habeat minores ordines. Beat⁹. Tho. tractat in. iiij. sent. q. xxiij. arti. v. & breuiter concludit ꝙ nõ est de necessitate sacrorũ ordinũ ꝙ qs minores pri⁹ habeat. & assignat rõnẽ. qa ptãtes sunt distinctæ, & vna nõ requirit alterã. qa ptãs minorũ ordinũ est separata à ptãte sacramẽtorũ. Item non est dubiũ ꝙ inferior ptãs includat in superiori, sicut sensus in intellectu & ratiõ e. Item ordo superiorũ ordinũ est à canone introductus. vt in. c. de his. xxviij. di. & lxxvij. di. c. j. ij. & iij. ¶ † Quo ad secũdũ tenet cõiter cõtra gl. ꝙ tenet collatio ordinis Epalis. licet ordinat⁹ nõ sit sacerdos. qd ẽt tenet gl. i. c. solicitudo. lij. di. Nã p̃posteratio in collatiõe ordinũ nõ vitiat: licet impediat executionẽ: nõ ob. c. ex lr̃is. alle. in gl. qa illud. c. loquit de executiõe ordinis Epalis: nõ aũt de impressiõe characterũ. i. qñ nõ sacerdos exeq nõ p̃t Epalẽ ordinẽ, sed character bn imprimit ex collatiõe ordinis Epalis sine sacerdotio. ¶ Extra gl. † quæro qualiter ordinabitur ille qui ignorat an fuerit promotus in Diaconatu? Sol. ordinabit cũ illa protestatiõe: si nõ es ordinatus te ordino &c. prout fit in illo de quo ignoratur an fuerit baptizatus: vt not. in. c. ij. de bap.

De eo qui furtiuè ordinem recepit. Rubrica.

¶ Interdũ quis ordinatur prępositerè, & per saltũ, & de his. s. visum est. qñq; verò quis recepit ordinẽ furtiuè. i. sine ordinatione & licẽtia sui superioris & sine examinatiõe: vt quia ingerit se cum multitudine ordinandorum ignorante ordinatore. Et de hoc. nunc videndũ est ad materiam. facit. c. salonitanæ. lxij. dist. & lx. q. ij. lugduñ.

SVMMARIVM.

1 *Ordinatus sine examinatione & cõsensu superioris recipit veros ordines, tn nõ habet eorũ executionẽ sine dispẽsatione.*
2 *Archidiaconus, venit appellatione prælatorum.*
3 *Monachus per ingressum religionis non liberatur à contractu vel delicto ante ingressum perpetrato.* b
4 *Archidiaconus non potest regulariter excommunicare.*

¶ CAP. I.

VEniens. Qui furtiuè recipit ordinem, si contra faciẽtes lata erat excommunicatio sine dispẽsatione papæ in sic suscepto ministrare, vel ad superiorem ascẽdere nõ potest, sed si excõicatio lata nõ erat, Episcopus & Abbas poterunt dispensare. Hoc dicit cũ duobus seq. Prima pars narrat factũ. Secunda ibi: *Vnde.* ponitur responsio distinguens. & secunda subdiuiditur. Tertia ibi: *Si verò.* ¶ Casus literalis. Clericus quidã. P. nomine accessit ad Papam, exponẽs eidẽ se furtiuè Diaconatus ordinem suscepisse. Vnde mãdat Papa Episcopo dioce. ꝙ si nõ fuit ab ipso, vel ab aliquo Archidiaconorũ suorũ vel Prælatorũ sub interminatione anathematis prohibitus, cõdigna sibi imposita pœnitẽtia promoueat ipsum ad officium sacerdotis dispensatiuè pro arbitrio suo, nisi alia impediant. Si verò excommunicatio super hoc facta fuit, ipsum moneat vt i aliquo mõasterio seu canonia habitũ suscipiat regularem. & post q̃ ibi fuerit aliquanto tpe laudabiliter cõuersatus, poterit cum illo misericorditer prouidere. alioquin nulla ratione Papa permittat eũ ad sacerdotium promoueri. Ber. ¶ † Not. j. quòd furtiuè & clandestinè ordinatus, sine examinatiõe & consensu superioris recipit verum ordinẽ: sed nõ habet executionẽ illius ordinis, nisi ex dispensatione. ¶ Secũdò not. argu. ꝙ Archidiaconus, vel inferior prælatus põt excõicationem promulgare & habet iurisdictionẽ. de quo tn dicendum vt no. in. c. Archidiaconus. de offi. Archi. & in. c. cùm ab ecclesiarum. de offi. ord. ¶ † No. iij. arg. quòd appellatione prælatorũ contineť Archidiaconus[d]: vt patet ibi: *prælatorũ &c.* sed potest dici ꝙ Papa hîc hoc io expresit ad maiorẽ mẽtis claritatẽ. ¶ Not. quartò ꝙ sicut incidit in irregularitatem ministrans post interdictum: ita suscipiens ordinem in excõicatione: & ista est ratio quare cum ordinato post sentẽtiã excõicatiõis solus Papa dispensat. pro hoc. c. cũ illorũ. de sen. excõ. ¶ † Item no. ꝙ licet ingressus religio

¶ Vtrũ autẽ Eps possit dispensare cũ clerico ad sacerdotiũ p saltũ promoto. vide Pla. alle. xxvij. Itẽ an ordinat⁹ ad aliquos ordines omisso psalmista fit etiã ad illũ ordinãd⁹. vide p Do. xxiij. dist. c. psalmista. i vlti. col. post Inn. in. c. cũ cõtigat. de æta. & quali. non est necesse ꝙ reliq ordines iterentur ibi: nõ debẽr iterari. ita notãter decidit. Do. post Archi. & Doc. xxxij. dist. i sum. in fi. & de illo articulo an Eps possit dispẽsare cũ clerico per saltũ ꝓmoto vide elegantissimè per Do. i. c. solicitudo circa fi. lij. di. post. Host. i sum. de cleri. per sal. promo. §. fi. in fi.

¶ Videnda sunt. Tu vide omnino Do. q latissimè & elegantissimè istã materiã ꝓsequit in. c. sicut viri. i. ij. col. xl. dist.

¶ Communiter. Et hãc tenet do. i c. illiteratos. in fi. xxxvi. dis. de quo vide p gl. & Arch. in. c. solicitudo. lij. di. & Inn. in. c. j. de p̃sby. nõ bap. qua pœna sit puniẽd⁹ p saltũ ꝓmot⁹, & an sit ipso iure suspẽsus ab ordinib⁹ & an possit eligi ad dignitatẽ eccle siasticã, & an post q̃ fuit ordinat⁹ ad ordinẽ omissum possit ad alios maiores absq; dispẽsatiõe ꝓmoueri. de his oĩb⁹ vide eoĩno p Do. post Arch. i c. solicitudo. lij. di.

ZACHARI.

d ¶ Cõtineť. Archidiaconus. Adde Card. i cle. ij. §. olĩ. q. ix. de sepul. eũdẽ i cle. j. de excess. p̃la. Imò etiã qlibet habẽs dignitatẽ perpetuã appellatiõe p̃lati venit. vt no. idẽ Card. in cle. j. qõ. j. de supplen. negli. p̃la. & Inn. in. c. de multa. §. de præben.

SEBA. SAPI.

d ¶ Archidiaco-

nus. Qui propriè dicant prelati tradit Fel.in.c.ij.col. fi.ver.gl.fi.ſ.de iudicijs.

nis non tollat contractū & irregularitatem ex proprio delicto,prębet tamen facilitatem diſpẽſandi.de quo.ſ. de apoſta.c.ij. ¶ Item no.caſum in quo permittitur epiſcopo diſpẽſatio. Et cõclude. ꝙ aut excõicatio non erat lata & tũc eps põt diſpenſare iure ſuo cũ illo furtiuè ordinato. Si verò excõicatio erat lata:& tũc ſi ītrat religionẽ põt eps etiam iure ſuo diſpenſare ſi verò manet in ſeculo.& tũc vt promoueatur ad maiorẽ ordinẽ cũ recepto ſolus Papa diſpenſat. Idem ſecundum Ioan. and. in ordine furtiuè recepto.ſed in alijs prius habitis poterit epiſcopus diſpẽſare:& pro hoc facit iſte tex.in fi.iũcto.
4 c.ſeq. ¶ †In glo.ij.in fi.Cõclude melius.ꝙ de iure cõi archidiaconus excõicare non põt,nec fundat intẽtionem ſuam niſi in duobus quæ not.in.c.ad hęc.in.§.in quadã. de offi.archi. In alijs verò ſi quid pręcipit archidiacon⁹, hoc facit de iure ſpeciali.& cõmuniter officiũ archidiaconi conſiſtit in conſuetudine.ad hoc quod no.in.c.ij.j. titu.proxi. Excõmunicare verò nemo põt niſi ſit Iudex eccleſiaſticus,& habeat ſubditos.ad hoc.c. j. de ſenten. excõ.lib.vj.facit ad hoc.c.archidiaconus. de off. archi. In glo.in ver. *diſpenſes.* in fi.opinio.glo.videtur magis cõmunis.& plus mihi placet vt tunc ſolus Papa diſpenſet,qñ excõicatio erat promulgata in contrafacientes: quia tũc iſte ordinat⁹ eſt irregularis. Et intellige ꝙ fuit excõmunicatio per alia verba q̃ reciteſ in tex.ſecus puto vbi fuiſſet facta prohibitio ſimpliciter ſub pœna excõicationis.quia tunc ceſſat irregularitas ¶ In glo.fi.ibi: *non tuo iure &c.* vult ergo glo.ꝙ etiã cũ intrante religionẽ nõ poſsit Epiſcopus diſpenſare cum recipiente ordinem furtiuè vbi excõicatio lata fuit.tamen videtur tex. innuere oppoſitũ. Sed pro dicto gl.facit tex.in.c. fij.eo. prope finem. Nec ob.c.ij.de apoſta.dicit enĩ ꝙ ingreſſus religionis non tollit defectũ ꝓuenientẽ ex proprio delicto.ſed tribuit facilitatem diſpenſandi.& ita loquitur hîc. Si enim non intraret religionem, Papa non diſpenſaret cum iſto,licet poſſet &c.

a ¶ Poſſe adiuuare. Vide Bal.in.l.pro grãma.C.cõmi.vel epiſt. vbi pulchrè loquit & glo.in.c. ñ. de cõſtit. lib.vj. & do. Pet.de anc. iu.c.j.iu rep. And. Barba.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Ordines plures ſacri citra quatuor minores nõ poſſunt eadem die conferri.*

2 *Diſpenſatio non conceditur Abbati,vel inferiori prælato, niſi in caſibus à iure expreſsis.*

¶ CAP. II.

CVm.h.lator. Summatũ eſt.ſ. c.proximo. Prima pars narrat factũ, cui ſecũdò reſpondendo diſtinguit.ibi: *quia verò.* ¶ Caſus literalis. Quidam.H.homine acceſsit ad Epm tẽpore ordinatiõis& idẽ Eps iuxta conſuetudinem patrię contulit ei quatuor minores ordines,quib⁹ non contentus furtiuè prẽter cõſciẽtiam Epiſcopi Subdiaconatus ordinem ſuſcepit. Poſtmodũ videns ꝙ male fecerat ad Papam acceſsit rem ſibi exponẽs. Quia ipſe multũ exceſsit.mandat Papa dioce.Epiſcopo,vt eum in minoribus ordinibus miniſtrare permittat. Si verò domum religionis intrare voluerit:ſi aliâs dignus fuerit, Abbas ſuus(ſi voluerit)in alijs ordinibus cũ eo poterit
1 diſpenſare. Ber. ¶ †No.primò ꝙ quatuor minores ordines licitè poſſunt eidem eadẽ die conferri:ſed Subdiaconatus vnà cũ minorib⁹ ordinibus eodem die cõferri non debet.de quo in.c.ij.ſ.de tẽpo.ordi. An aũt Acolitatus & diaconatus poſsint conferri eodem die:& breuiter dic ꝙ non quia regulariter ſuſceptio plurium ordinum eodem die fieri non põt. Fallit tamẽ in quatuor minoribus:vt in.d.c.iij.&.c.dilectus.&.c.litera.eodẽ ti.
2 ¶ †Vltimò no.caſum in quo Abbas põt diſpẽſare. ſed regulariter ſecũdũ Inno.& Hoſt.& eſt cõmunis opi. ꝙ Abbas,vel alius prẽlatus inferior nunq̃ diſpenſat niſi in caſib⁹ in iure expreſsis.quia grauiora ſunt reſeruata Epiſcopis.ad hoc clemen.j.de priuil.& cap.at ſi clerici.§ de adulterijs.vbi plenè dico &.c.cùm ex eo.de ele. libr.vj. & hoc dictum tene perpetuò menti.quia eſt ſingulare. ¶ In gl.j.in fi.Quidam tenent oppoſitũ:ſed dic vt no.in c.i.de tẽp.ord.vbi ponunt opi.& propter difficultatem opinionũ facta fuit hîc mẽtio de cõſuetudine loci: vnde ad hęc eſt iſte tex.no.ꝙ vbi ſubeſt conſuetudo loci poſſunt licitè quatuor minores ordines conferri.nã cõſuetudo interpretatur legẽ:vt in.c.cũ dilectus. de conſue. & in.l.ſi de interpretatione.ff.de legi.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Ordines ſacri non poſsunt recipi ab alieno Epiſcopo:niſi obtenta licentia à proprio.*

2 *Epiſcopus poteſt adiuuare diſpoſitionem canonis:qui dũ ſimpliciter loquatur:ipſe poteſt imponere pœnã contra facienti.*

3 *Ordines plures ſacri non poſsunt eadem die vni conferri:tamen collati tenent:licet eorum adminiſtratio ſit prohibita. Intellige vt j.nu.4.5.*

6 *Notarius,ſiue ſacerdos qui ſemper pro talibus habiti ſunt: ſi moueat quæſtio ꝙ nõ ſit notarius,vel ſacerdos quid agẽdũ?*

¶ CAP. III.

INnotuit. Summatũ eſt.ſ.c.j.Cõmunis diuiſio. Secũda ibi: *Conſultationi.* ¶ Caſus literalis.Quidam clerici.G.nomine,duo alij cũ literis Epiſcopi ſui acceſſerũt ad Epm ſegũtiñ.vt ordines reciperẽt ab eodẽ. Eps dũ accederet ad ordinationẽ,excõicauit quẽcũq; q ſe ad duos ſacros ordines ingereret. prędicti clerici nihilominus ſubdiaconatus & diaconatus ordines ſuſceperũt furtiuè: quęritur quid iuris de illis reſpondet Papa ꝙ illi de iuris rigore nõ debẽt in ſuſceptis miniſtrare. Sed ſi ad religionẽ voluerint ſe tranſferre,peracta pœnitentia ſi laudabiliter ibi fuerint conuerſati dioceſanus illorũ cũ licẽtia Papæ cũ eis poterit diſpenſare:vt in ſuſceptis ordinibus miniſtrent. Bern. ¶ †No.j.ꝙ clericus vnius dioceſis põt accedere ad Epm alteri⁹ dioce.& ab eo ordines recipere: ſed hoc intellige obtẽta pri⁹ licẽtia ab Epo ꝓprio: aliâs ordinari non põt ab alieno Epo.& ordinarius & ordinator punirẽtur:vt in.c.j.&.ij.& fin.de tẽp.ord.lib.vj.
2 ¶ Secũdò no.Epm poſſe adiuuare[a] diſpoſitionẽ cano-
a nis per appoſitionẽ pœnę. Vnde ſi canõ aliqd prohibet pœnã nõ apponẽdo,põt Eps per ſtatutũ ſuũ pœnã apponere:qa tunc nõ derogat,ſed adiuuat diſpoſitionẽ canonis. ꝓ hoc.c.vt animarũ.de cõſti.li.vj.& plenè Io.an. in.c.fi.de offi.Archi. vide gl.in cle.ne romani. de elec.
3 ¶ †Tertiò no.ꝙ licet duo ordines ſimul cõferri nõ poſſint:collatio tamen tenet,ſed executio interdicitur:non ergo impedit impreſsionem characteris ſimulatio, ſic nec furtiua receptio,nec prępoſteratio,ſed omnib⁹ his caſibus impeditur vt.ſ.tit.ꝓxi.c.j. ¶ No.ꝙ recipiens ordinẽ in excõicatiõe nõ põt miniſtrare in ordine ſic ſuſcepto:etiã de licentia Epiſcopi. Et facit iſte text.ꝙ etiã cũ intrante religionẽ nõ poſsit Epiſcopus diſpenſare. Nã hîc mandatur vt faciat de licentia Papæ: ipſe ergo
4 de iure ſuo nõ põt. ¶ †In glo.in ver. *nõ debẽt.* ibi: *quia contra ſententiam excõicationis.* Ex hoc ſoluitur contrarium quod poſſet formari de.c.literas.de tempo. ord. vbi dicitur ꝙ recipiens ſimul duos ordines ſacros, ſuſpenditur tantùm ab executione vltimi ordinis ſic furtiuè recepti.& hîc ſuſpenditur ab omnibus ordinibus. nam hîc loquit qñ excõicatio ꝓceſsit:& ſic iſte effectus eſt irregularis:ſed vbi excõicatio nõ ꝓceſſit,habet locũ
5 cõtrariũ. ¶ †In gl.fi.ibi: *cùm de ſuſceptis ordinib⁹.* Intellige hoc ſecũdũ Hoſ.quo ad ordines furtiuè ſuſceptos Nã ī pri⁹ ſuſceptis põt Eps ſuo iure diſpẽſare, niſi prę-

ceſsiſſet

6 ceſsiſſet excõicatio.vt.§.c.proxi.¶ †Extra glo.quærit.quidã fuit habitus pro ſacerdote:nunc opponit ꝙ non ſit ſacerdos:iſte non põt aliter probare ſe eſſe ſacerdotẽ:nunquid ſufficiat probare illã
a cõem reputationẽ?Inno.refert hîc duas opi.[a]Quidã em̃ dicunt ꝙ ſic:vt in.c.illud de prẽſum.ar.& eorũ q̃ ibi no.Alij verò dicunt ꝙ aut Eps̃ mouet quẽſtionẽ.& tunc iſte debet probare ſe fuiſſe ordinatũ,aut opponit ab alio.& tunc procedit alia opi.Hoſt. diſtinguit inter factum antiquũ & recẽs:vt in antiquo procedat prima opi.& in recenti procedat ſecunda.Sed poteſt dici prout in ſimili no.Inno,in.c.veniens.de verb.ſig.lib.vj.vbi notabiliter dicit. ꝙ ſi mouetur quẽſtio de qualitate extrinſeca inherente perſonæ,puta ꝙ talis non ſit notarius.ꝙ aut eſt quẽſtio inter alios.& tunc ſufficit probare ꝙ ille cõmuniter habebatur pro notario.arg.in.l. barbarius.ff.de offi.prẽto.&.iij.q.vij.in.c.infamis.§.tria.Aut eſt quẽſtio cum ipſo notario,vel preſbytero. & tunc ſatis poteſt diſtingui inter antiquum & recens: nam difficilimum eſſet ordinatos iam ſunt quadraginta anni elapſi qui fortè perdidit literas ordinationis ſuę,probare eum fuiſſe ordinatum.& optimè faciunt not. in ſimili in prẽalle.c.illud.& per Hoſti.in.c.inter quatuor. de cle. peregri.& generaliter an p̃ſumatur qualitas intrinſeca,vel extrinſeca no. Bar.in.l.ſciendum.ff.de verb.obli. aliquid per Ioã.and.in c.ſicut.de re iudi.vbi poſuit aliqua dicta Inn.hîc.

De excesſibus prælatorum. *Rubrica.*

¶Supra viſum eſt de varijs delictis ſubditorum:ſed ne prælati ſuperbirent,ſubijcit de exceſ.præla.velaliter & melius.Supra viſum eſt genera liter de varijs exceſsibus tam prælatorum q̃ ſubditorum ; nunc ſubijcit rubri.ſpecialem de delictis ipſorum prælatorum.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus debet tractare ſacerdotes non vt vaſallos,ſed vt fratres.*
2 *Epiſcopus an poſsit excõmunicare,& alia exercere iuriſdictionalia ſine conſenſu capituli.& an poſsit prædicta præſcribere cõtra capitulum?*
3 *Excommunicationis ſententia poteſt ferri ſine aliqua citatione, licet ita lata ſit iniuſta.4.*
4 *Excommunicatio nunquã fertur in pœnam.*

CAP. I.

PEruenit. Monet p̃latos abſtinere à grauaminibus ſubditorum,& aliqua enumerat:& geminatã pœnã imponit contrafaciẽtibꝰ.Secunda pars ibi: *Sciturí.* ¶ Caſus literalis. Eꝑi preſbyteros & alios clericos quaſi filios & fratres ſumma debẽt charitate tractare ſed ipſi cõtrariũ faciebãt:qa niſi ad volũtatẽ eorũ eis pecuniã ſoluerẽt diuinũ officiũ interdicebant eiſdem:vnde mãdat Papa Epiſcopis quatenus in eos tallias & exactiones indebitas exercere nõ præſumãt,nec decẽtero illos grauẽt indebitè,vel tractẽt inhoneſtè,& ſine cõſilio capituli ſui ipſos ſuſpẽdere, vel eorum eccleſias interdicere nõ p̃ſumãt:neq; duas eccleſias quarũ vna ſufficiat eos habere permittãt:nec aliquos excõicẽt ſine ordine iudiciario. ſciturí ꝙ ſi cõtrafecerít. Papa eos taliter puniet ꝙ timore pœnæ alij
1 à ſimilibꝰ abſtinebũt.Ber.¶ †No.j.ex tex.ꝙ pbr̃i tractandi ſunt p̃ Eꝑm vt filij ſeu fratres:nõ aũt vt vaſalli.nã & ipſi pbr̃i ſunt: licet pro bono publico habeãt illã p̃eminẽtiã:vide bonũ tex.in.c. eſto ſubiectus.xcv.diſt.vnde dicit canõ:ꝙ eꝑs in quolibet loco ſedens, ſtare preſbyterũ corã ſe nõ patiat.vt in.c.eꝑs.ea.diſtĩ.& in .c. ſeq. vbi dicit ꝙ in loco publico debet eꝑs ſedere ĩ ſublimiori loco:ſed in camera debet ſe reputare collegã ſacerdotũ : ideſt parẽ ſacerdoti.¶ Not.ij.regula.ꝙ Epi no poſſunt aliquã exactionẽ exercere in clericos,niſi reperiat iure,vel cõſuetudie permiſſa.x.q.iij.c. qa cognouimꝰ.xviij.q.ij.c.ſeruitiũ.& in.c.cũ apoſtolus.de cenſi.& multas extorſionum ſpecies vide in cle.j.eo.tit.& concor.tex.in.c.aduerſus.de immuni.eccle.vbi exemplum de Pharaone. ¶ Item no. ꝙ pœna imponitur ad duos effectus.ſ. vt delinquẽtes puniantur:
2 & vt cẽteri metũ habeant.cõcor.c.j.s̃.de maled.¶ †In glo.in ver. *capituli.* in fi.Vult ergo hæc glo.Eꝑm non poſſe aliquem excõicare nec ſuſpendere,niſi de conſenſu capituli.Doc.dicunt hîc quòd in excõmunicatione nihil hîc dicitur de conſenſu capituli. Item in ſuſpenſione dicũt tex. debere intelligi qñ Epiſcopus vellet ſuſpendere eccleſiam vel
a presbyterũ in perpetuũ:vel ad longũ tẽpus vel quando clerici ſunt ſubiecti capitulo ex conſuetudine iuxta no.in.c.irrefragabili.§.ex ceſſus.de offi.ordi.vel quando omnia cõmunia ſunt Epiſcopo & capitulo:aliâs autẽ epiſcopus ſolus poteſt ſuſpendere,& excommunicare.& ita ſeruatur de conſuetudine . Ego ſatis crederem in hoc diſtinguendum . ꝙ in caſibus prædictis requiratur conſenſus capituli:quia in arduis explicandis per epiſcopũ
b requiritur conſenſus capituli . [b] iuxta not. per Inno.in.c.nouit.de his quæ fi.à præla. & quod not.in clement.ij.de re eccle.non alie , quia epiſcopus de iure communi etiam cauſam alicuius non debet ſine conſenſu capituli audire.vt in.c.nouit.& in.c.quantò. de his quæ fi.à præla.Et in hoc caſu.poſſet procedere opi.glo.ſed hodie epiſcopi præſcripſerunt iuriſdictionalia contra capitula , & valet talis conſuetudo & præſcriptio. vt in .c. iij.de conſue.lib.vj.In quibuſdam tamen nõ valet conſuetudo.vt not.in.d.clement.ij. & in.c.paſtoralis.s̃.de dona.¶ In gloſſ.in verſi. *iudicari.* ibi: *ſi legitima admonitio fiat.* Dic quòd etiam debet ſaluari ordo.de quo habetur hodie in.c.j.de ſentent.excomm. libr.vj.
3 aliàs punitur vt ibi . ¶ †Et not. hanc gloſſ. in fi.Ex qua habes vnam ſpecialitatem in excommunicatione reſpectu aliarum ſententiarum,vt valeat excommunicatio lata ſine citatione:licet ſit iniuſta . & ſatis probatur in.c.ſacro de ſenten.excommu.& not.ij.quẽſtio.j.in ſum.ſed alię ſententiæ ſunt ipſo iure nullę.vt.iij.quẽſtio.ix.c.caueant.& capit. omnia.&.c.j.de cau.poſſeſ.& propri. &. c.j.
4 de ſenten.excommu.libr.vj.¶ †Et inquantum glo.dicit monitionem præmittendam in ſuſpenſione & excommunicatione . Inno. hîc ponit notabile verbum.dicens quòd aut ſuſpenſio fertur propter contumaciam . & procedit iſta glo.aut fertur propter crimen, & in pœnã: & tunc non requiritur aliqua monitio.ſicut em̃ aliæ pœnæ ingeruntur ſine monitiõe:ita & pœna ſuſpenſiõis. & pro hoc adduco tex.apertũ.in.c.latores de cle.ex com.mini.& ſic ſecũdũ prædictã diſtinctionẽ debet intelligi.c.reprehenſibilis.de appel. vbi ſpecificè dicitur ꝙ admonitio prẽmittẽda eſt.ratio diuerſitatis inter ſuſpentionẽ & excõicationẽ eſt:quia excõicatio nunq̃ fertur in pœnã:ſed loco medicinæ,vt ille inducatur ad ſatiſfaciendum.nã eoipſo ꝙ ſatiſfacit, reconciliatur Deo:ergo non debet amplius tenere excõicatio:ſed ſuſpẽſio poteſt fieri in pœnã.& quãtũcũq; iſtum pœniteat,oportet tamen vt peragat pœnitentiam,ſiue pœnam delicti.& hoc ſemper no.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus non poteſt vnam eccleſiam alteri ſubiectam à ſeruitio illius liberare.de quo j.nu.3.*
2 *Clerici vnius eccleſiæ poſsunt vigore conſuetudinis præſtare obſequium & reuerentiam inferiori prælato citra Epiſcopum.*
4 *Archidiaconus fundat quaſi officium ſuũ & conſiſtit in conſuetudinibus.*

¶Duas opin.Ad de ꝙ Inn.in.c.j.de ver.ſig.lib.vj.diſtĩguit ꝙ aut mouet q̃ õiter alios: vtrũ talis ſit notariꝰ vel ſacerdos.& tũc p̃bato ꝙ habeat cõiter p̃ notario ſufficit.ſed ſi contra eũ mouet de ea re q̃ adhuc ſubdiſtĩguit ꝙ in facto vel creato recenter, ꝙ tũc debeat ordinatione p̃bare,in antiquo aũt ſecus , ſed ꝙ cõiter p̃ tali haberet.ita etiam tenuit Bar.in.l.actuarios.C.de ac.&nu. lib.xĩj.& Ale.cõſ. cxxxviij . volu. j.

¶Vtrũ eꝑs poſsit excõicare ſine cõſenſu capituli.&vide Arch.in.c.ſi qs. xv.q.viĩj.vbi dicit ꝙ ſi eꝑs vult ppetuò ſuſpendere ab offõ vel bñficio nõ debet hoc facere ſine cõſenſu capituli.An aũt Archieꝑs ſolꝰ poſsit excõicare eꝑm ſuffraganeũ ſuũ:videt ꝙ ſic:p tex.in.c. romana.de offi.ordi. li.vj.ex hoc exp̃ſſè tenet Inn.in.c.graue.circa med.de p̃ bẽ.Sed potes dicere ꝙ verbũ ſolum poſitũ ibi p̃Inn.intelligit quo ad excludẽdũ numerũ eꝑorũ:nõ quo ad excludẽdũ capitulum ſuũ.& ad hoc vide bonũ text.in c.ſi autem.§. ſolꝰ. xv.q.viĩj.

SEBA.SAPI.

b ¶Conſenſus capituli.Vide Fel.in.c. cãm.co.iij.ver.vbi materia eſt ardua. s̃.de iudicijs.& in c.ſi.§.is aũt.co.iiij. ueriſi.verũ autẽ ſola.de offi.delega.

¶ CAP. II.

ADhæc. †Episcopi ecclesias Archidiaconis subiectas ab eis libe rare non possunt.h.d.Vel generali⁹ sic.Non pōt Eps sine causa ecclesiam alteri subiectam ab illi⁹ subiectiōe & obsequio liberare.Et secūda pars ibi: *Mandamus*. ¶ Casus literalis. Quidam Episcop⁹ suffragane⁹ Cantuarien̄. Archiepi scopi plures ecclesia constituit immunes à consuetudine & obsequio Archidiaconorū. propter quod redditus eorū diminuabātur peruenit hoc ad Papā:vnde mādat Archiepi scopo p̄dicto quatenus factū Episcopi super hoc corrigat & emēdet.& ita ꝓuideat ꝙ Archidiaconis sua iura seruent illęsa in earū ecclesijs,& presbyteri illis debitā reuerētiam exhibeāt & honorem B.¶ †No.j.ex tex.Archidiaconū posse ex consuetudine acquirere seruitia & obsequia in alij ecclesijs in suo Archidiaconatu positis,vel etiā alibi,& sic valet consuetudo vt vna ecclesia pręstet seruitiū & obsequiū seu reuerētiā & honorē inferiori prælato citra ep̄m. ¶ Secundò no. arg. ibi: *consuetudine &c.* ꝙ de iure cōmuni ecclesię non tenentur Archidiaconis in aliquib⁹ obsequijs seu seruitijs.¶ †In gl.j.in fi.Host. hîc dicit ꝙ stāte dignitate nō pōt Episcopus cū capitulo illius iura diminuere sede vacante.sed in totū potest supprimere illā dignitatē.& pro hac diffinitione Host.possunt adduci iura noua quę multū faciūt.vt in.c.j. de re.eccle.nō alie.lib.vj.& cle.ij.co.ti. Sed dic melio ꝙ aut dignitas seu ecclesia inferior nō vacat:aut fic.Primo casu pōt eps cū capitulo suo ex causa diminuere iura illius inferioris & attribuere alteri ecclesię:vt puta si vna abundat,altera multum egeat:sed sine causa hoc facere nō potest.hoc probat in.d.c.j.Itē potest in totum illā ecclesiā vnire alteri, seu subijcere ex causa,sed non præiudicat rectori viuenti.vt in.d.cle.ij.Si verò alia ecclesia vacat:& tunc de vnione seu suppressione in totū.dic vt in.d.cle.ij.nam pōt ipsam facere nō obstante vacatione.sed diminuere ipsius iura non potest[a] nō dato sibi defensore.vt in c.j.Et quare potius sede vacante permittitur suppressio & vnio in totum q̄ diminutio ꝑ parte.vide bonā gl.in.d.cle.ij.& vide ad materiam gl.an Eps possit priuilegiū cōcedere vbi ecclesiæ in p̄iudiciū alteri⁹.qd plenè no. per gl.& doc.in.c.cōstitutus de reli.do.¶ Et ex p̄dictis infero ad ītellectū hui⁹.c.ꝙ si hæc feciſſet cā liberādi has ecclesias inferiores ab obseqo Archidiaconi,& fuisset seruata forma quæ in alienatiōe saruari debet valuisset factū episcopi:vt in.d.c.j.sed hîc nulla cā videt subsistere.¶ †In gl.fi.ibi: *potius ex cōsuetudine quàm iure iuuatur &c.* No.bn̄ gl.iūcto tex.ꝙ offiñ Archidiaconi vt plurimū cōsistit in cōsuetudinib⁹:& ita debet ītelligi ferè totus ti.de off.Archi.vt ꝓcedat secūdū locorū cōsuetudinē,& dixi ferè.qa de iure cōi fundat Archidiacon⁹ intētionē suā super duob⁹ videlicet sup ordinatione clericorū,& super institutiōe corporali,vt ponat institutos in possessionē.vt in.c.ad hoc.§.in quadā de off. Archi.vbi ꝑ Io.an.plenè tractatur. Abbas.

¶ Nō pōt. Vide gl.in.c.j.x.dist.& ibi Dñi ī.c.j.xxj. dist.in gloss.And. Barba.

SEBA. SA PI.

¶ Intrudere. Intrusus qs dicatur. vide Fel.ī.c.in nostra.colū.ix. versi. quot modis.§. de rescri.& in.c. veniēs ver.no. ꝙ intrusus,§.de accu,

¶ De ista decre. posset dici vt dicit Bar.in.l.cū vir nubit in fœminā. C.de adult.vbi dicit ꝙ illa lex nō cō sueuit legi. qa de ea loqui nō est honestū.& vide qd̄ de isto peccato luxuriæ cōtra naturā scribit latè sanctus Tho.ī.ij,ij.q. xl,iij,articu. pen. & vltimo.& vide pulchrè text.in.c. adulterij malū.& ī.c.flagitia. xxxij. q.vij.& quod no. gl.in.c. extraordinaria.xxxv. q. iij. & tex.cū gl.ī ver. sodomita. ī.c.oēs causatiōes. xxvij. q.vij.& qd̄ not.Ino.& ibi latè scripsi post eū in.c.j. de adult. & vide tex. insti.de pub. iu.§.item.l. iu. de adul.&in.l.cū vir. C.de adul.& tex. ibi & Ang.in aut. vt nō lux.cōtra naturā.colū.vj.Item apud siculos multū frequētat hoc vitiū sodomię.tex. est in.c.ī archiepiscopatu. de rapt. qd aūt sit de anglicis, vide pulchrū tex.in.c.sigens anglorū.lvj. di. Sed siculi. respondent ad tex.in.d.c.in archiepiscopatu. ꝙ ibi nō dicitur ꝙ siculi facerent,sed sarraceni compellebant siculus ad patiendum scelus illud.Item de vitio isto sodomitio loquitur text. in ca. vt clericorum mores.de vi.& hone.cleric.Item ad de quòd sodomita non potest postulare pro alio: ira dicit Archidi. in capit. infames.

SVMMARIVM.

1 *Habens ius conferendi beneficia,non potest illa pro suo vsu retinere,siue sibi conferre.2.*
3 *Custodia ecclesiæ vacatis spectat ad illum ad quem spectat eius collatio.*
4 *Conferens beneficiam sibiipsi:perdit ius conferendi illud:& collatio spectat ad superiorem.*

¶ CAP. III.

ADaures. †Archidiaconi ecclesias sibi subiectas ad suū Vsum retinere non possunt.h.d.Vel generalius & sic. Habens subiectionē beneficij,illud pro suo vsu retinere nō pōt seu sibi conferre.h.d.Prima pars narrae factū. Secunda prouidet ibi: *mandamus*. ¶ Casus literalis.Quidā Archid. Exonen̄.Episcopi in ecclesijs quę in suis archidiaconatibus vacabāt se authoritate propria intrudere nō verentur:& eas suis vsibus deputabāt.cū personas deberent instituere in eisdē.Peruenit hoc ad papā.vnde mādat episcopo Exenen̄.quatenus illos q taliter occupant ecclesias,vel detinēt occupatas eccle. cē.cōpellat vt eas dimittant,& ordinent de personis idoneis:prefatos verò Archidiaconos pro tanta prę sumptione puniat animaduersione cō digna.Ber. ¶ No.j.ex tex.quòd quis dicitur se intrudere[b] in ecclesiā qn̄ eā nō consequitur ab habente potestatē cōferendi.cōcor.c. ex frequentibus.de insti.¶ †Secūdò not.ꝙ habens ecclesiam sibi subiectam non pōt illius ecclesiæ redditus sibi retinere,sed debet illi ecclesię de prelato ꝓuidere:quod procedit etiā si beneficium sit manuale.vt in cle.quia regulares.de supplen.negli.prela.¶ Tertiò no.ꝙ si Archidiaconus nō confert ecclesiā sibi subiectam vel confert personæ indignę potestas ordinandi deuoluitur ad superiorē:scilicet ad episcopū †Itē gl.j.ibi: *sed si causa custodiæ &c.* Aduerte:quia fi.gl.intellexit Archidiaconū posse habere custodiam ecclesiæ vacantis sibi subiectæ donec fuerit prouisum de rectore.bene loquitur.nam ad illū spectat ecclesię vacātis custodia, ad quē spectat illius collatio.ad hoc gl.in.c.cū vos.de offic. ord. plenè tetigi in.c.bonæ memorię.de appel.& per Inn.in.c. vt nostrū.vt ec.be.fine dimi.cōse.sed si gl.intellexit ꝙ custodia cuiuscū que ecclesiæ vacātis spectat ad archidiaconū.de iure cōmuni,malè dixisset.& esset cōtra casum.c.cū venissent.de insti & ideo intelligę primo modo.¶ Et in fi.gl.dic ꝙ etiam si ecclesia pleno iure esset subiecte Archidiacono,vel alij prælato,nō posset ille illam retinere:vt in prę al.cle.qa regulares.nisi esset de mensa sua. vide glo.in cle.j.de excess.prela.in ver.si ad mensam.¶ †In gl.in versi. *ordinans*. ibi: *ad eorum præsentationem*.hoc ideo fortè dixit gl.quia intellexit ꝙ hmōi ecclesiæ sitæ in archidiachonatibus istorū pertinerent ad præsentationem archidiaconorū.& nō ad collationē sed tu potes dicere latius ꝙ aut istę ecclesiæ pertinebant ad collationem archidiaconorum:& tunc si contulerunt ipsas sibijpsis:in cōtinenti fuit deuoluta potestas conferendi in ep̄m:quia collatio fuit facta indigno.& eps tunc ꝓuidebit sine præsentatione alicuius iure deuoluto:vt in.c.q̄q̄.de elect.lib.vj.& in prę al.cle.quia regulares.aut retinuerūt in vsus suos:& tunt lapso tempore eis per missio ad retribuendum eps cōfert solus iure deuoluto:vt in.c.ij. de cōcess. prębē.aut spectabāt ecclesię ad prę sentationē Archidiaconorū,& tūc si lapsa sunt tp̄a p̄fixa ad præsentandū,eps prouidebit ar.in.c.qn̄.de iu.pa.sed si adhuc.non est elapsum tp̄s p̄fixū ad prę sentandū,& archidiaconus hmōi fructus tanq̄ suos dilapidaret:tūc posset habere locum gloss.vt episcopus prouideat ad prę sentationem archidiaconorū.vt vult gl.hîc & Inn. Abbas.

SVMMARIVM.

1 *Sodomia quomodo puniatur de iure canonico tam perpetrata per clericos quàm laicos.*
2 *Sodomia est crimen ecclesiasticum.*
3 *Vsura quare est potius crimen ecclesiasticum quàm furtum & rapina.*

¶ CAP. IIII.

CLerici. †Cōtra naturā incōtinētes,si sunt clerici,deponūtur & ī monasteriū detruduntur:si laici,excōicantur.Secunda pars ibi: *si laici*. ¶ Casus literalis. Quidam clerici & laici laborabant illo vitio sodomitarū, ꝓpter qd̄ ira dei venit in filios

filios diffidẽtię:& quinq; ciuitates igne consumpsit. statuit Laterañ.consi.vt quicũq; illo vitio deprehensi fuerint laborare:si clericĩ fuerint,deijciant̃ à clero vel ad agendũ pœnitentiã in monasterijs detrudãtur:si laici fuerint,excõmunicent̃,& à cœtu fideliũ excludant̃.Ber.¶ †No.ex tex.q; ecclesia habet iurisdictionem in laicos q delinquunt cõtra naturã.& sic habes vnũ casum valde generalẽ.in quo ecclesia vendicat sibi iurisdictionẽ in laicos.ex quo enim p hoc delicto eos excõicat,manifestè colligit̃ q; hoc crimen est ecclesiasticũ.vt in.c.cũ sit gñale.de foro compe.do.Ant.intelle
a xit q; hoc crimẽ nõ erat ecclesiasticũ. sed Iudex ecclesiasticus[a] hîc se impedit ꝓpter perseuerantiam in delicto.sed certè hoc dictum non placet.& esset diuinatio ad istum text. Vnde dico q; qualiter cunq; hoĩes peccent cõtra naturã,vel in actu venereo:vel adorando idola:vel alio modo contra naturã,semper ecclesia põt iurisdictionem suam exercere in laicos.ita quòd erit crimẽ mixtum, seu mixti fori.de hoc sentit Innocen.in.c.super his.de vo. vbi dicit q; etiam contra infideles peccantes cõtra naturã ecclesia iurisdictionem exercet. nam & Deus puniuit. vt Gene.xix. vbi plenè habet̃ historia quæ tangit hoc.c.Eodem modo potest ipse vicarius.nam
3 ex hoc peccato lædit̃ ipse Deus qui est auctor naturæ.¶ †Et per hãc rationẽ sensit Ioan.mona.in.c.j.de vsur.lib.vj. q; ideo ecclesia punit vsurarios,& non fures seu latrones:qa vsurarij delinquunt contra naturam,facientes germinare pecuniam quæ naturaliter nõ germinat &c.vt ibi.¶ Sed opp.contra tex.in fi.dũ dicit q; debent laici excõmunicari & à cœtu fideliũ excludi. nã per excõmunicationẽ sunt à cœtu fideliũ excluſi:vt in.c.cũ excõmunicatos.xj.q.iij.&.c.à nobis.de exceptio.So.exponitur secundũ Host. & pro ideſt.pro hoc.l.sæpe.ff.de verbo.signifi. vel cũ dicit excõicentur,denotat pœnam spiritualem.cùm dicit à cœtu fideliũ &c. notat pœnã capitalẽ quæ imponitur per iudicẽ secularẽ:sed certè de ista pœna hic tex.non videtur sensisse.arg.op.in.c. in Archiepiscopatu.de rapto.ideo intellige primo modo.vel hoc dicit ad maiorem expressionem:& vt etiam de facto excludantur à cœtu fidelium,licet non obseruetur in practica. Abbas.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Priuilegiatus non debet parere suo superiori contra tenorẽ sui priuilegij.*
2 *Priuilegium libertatis vel immunitatis potest concedi per Papam ecclesijs,etiam in præiudicium Episcopi.*
3 *Priuilegia ecclesiastica violans, dicitur venire contra libertatem ecclesiasticam.*

¶ CAP. V.

b Sanè si episcopi.¶ † Si à priuilegiatis aliquid petit̃ cõtra tenorẽ priuilegij, licitè denegatur.h.d.Vel sic. Subditus non tenetur parere superiori aliquid exigenti,vel præcipienti contra tenorem sui priuilegij[b]. hoc dicit.¶ Casus literalis. Quærebatur de pœna petentis aliquid à priuilegiatis contra priuilegij tenorem.Consultus Papa respondet quòd Episcopi aliquid ab Abbatibus præter debitam obedientiam non exigant contra libertatem huic ordini concessam.si autem amplius exegerint,liberum sit Abbatibus huius ordinis authoritate apostolica denegare illud quod petitur. Ber.
2 ¶ †No.j.ex tex.q; in priuilegio libertatis seu præstantis aliquam immunitatem ecclesijs inferioribus non intelligitur excepta authoritas Episcoporum:imò Episcopi tenentur illas immunitates & libertates conseruare.Et sic not. Papam posse in præiudicium Episcoporum ecclesias inferiores priuilegiare.ad hoc quod no.in
3 c.cõstitut⁹.de reli.domi.¶ †No.ibi: *contra libertatem ecclesiæ &c.* quòd violans priuilegia ecclesiæ dicitur venire cõtra libertatem ecclesiæ. & facit ad illam materiam quando statuta laicorum dicantur venire contra libertatem ecclesiasticam.[c] de quo per Inno. in.c.nouerint.de sen.excom. per Bart.in aut.cassa.C. de sacrosan. eccle.¶ In gl.fi.ibi: *authoritate huius canonis.* Gof. dicit q; imò etiã authoritate propria ex quo vigore priuilegij non tenetur.ad hoc c.quia.x.q.iij. vel potest secũdùm eum dici vt aliquid afferat hoc c.quòd aut superior non est in possessione eius quod petit,& subditus propria authoritate illud denegare potest.& ita loquitur.c. quia.Aut erat in possessione.& tunc ꝓcedat iste text.vt authoritate apostolica deneget. nam authoritate propria non posset subditus superiorẽ suũ priuare.ar.in.c.cũ inferior de maio.& obe.Tene menti.

¶ CAP. VI.

Illud etiam. Ponit pœnã vicariorũ qui ad vendicãdas prelaturas se erigũt cõtra prelatos.h.d.Vel aliter:& sic.Vicarius ecclesię vsurpãs sibi ipsius ecclesię per sonatum cõtra præstitũ iuramentum:ad officii sui executionẽ admitti non debet.¶ Casus literalis. Aliqui sunt constituti vicarij in ecclesijs authoritate Episcoporum qui obligati sunt personis ecclesiarũ fide & sacramẽto:vicarij isti se in superbiã erigẽtes falso assumebant sibi nomen personatus,cõtra fidẽ & iuramẽtũ.statuit Alexã.qđ si super hoc in iure cõfessi fuerint vel cõuicti, decẽtero in eodem Episcopatu ad executionem sui officij nullatenus admittantur.Ber.¶ Et ex prędictis & ex tex.no.pœnam illorum qui in beneficijs mutuant sibi cãm possidendi ¶ Oppo.cõtra tex.nam videt̃ q; cũ isti vicarij essent periuri & infames.vt in.l.fi quis maior. C.de transact.& in.c.querelã.de iureiur.non
a debebãt amplius admitti ad executionẽ officij,nec in eodẽ episcopatu nec in alio : quia periuri sunt infames.vt in.c.peruenit.s̃.de fideiusso.Sol.doc.fatentur cõtrariũ:& ad literam supplent maximè quia pœna imposita hîc habet locum vbiq;:scilicet in hoc episcopatu & in alijs.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Excommunicatio lata contra subditum quia non paret contra priuilegiũ sibi à superiore concessum non valet.& nu2.*
Sententia notoriè iniusta est nulla.

¶ CAP. VII.

Cum ad quorũdam. Snia excõicationis lata cõtra subditũ denegantẽ procurationem exactã vltra numerũ consilij Laterañ.non tenet.h.d. Vel generalius:& sic.† Excõicatio lata cõtra subditũ qa nõ paret cõtra priuilegiũ sibi à superiore concessum non tenet.h.d.Secunda ibi: *Ideoque.*¶ Casus literalis.Statutũ fuit in Laterañ.cõsilio q; p̃lati ecclesiarũ cũ visitãt ecclesias suas certũ numerũ equorum & personarum debẽt habere:sed quidã prælati hoc nõ seruabant:quidã prelati ecclesiarũ quarũdam petierũt à domino Papa sibi super hoc prouideri. Vnde Papa authoritate apostolica indulget istis vt si ecclesiarum prelati numerũ euectionis & personarum in Laterañ. consilio constitutum excesserint cũ eorum ecclesias visitauerint,liberum sit eis authoritate apostolica denegare si procurationem pro pluribus postulauerint:& si prelati propter hoc in ecclesijs illorum vel clericos aliquam sententiam tulerint, Papa decernit ipsam non valere.Ber.¶ No.j.argu. ex tex. quòd prelatus visitando licitè excedit numeiñ. q. vij. similiter ecõtra masculꝰ muliebria passus pro alio postulare nõ põt tex.est in.l. j. §. remouet. ff. de postu & in.d. c.in fames. Et adde q; absolutio à peccato cõtra naturam est de reseruatis episcopo. vt dicit Spe.in aureo repto.in ti.de pœ. & remis.§. sequit̃ in prin.vlt. col.Item adde q; vitiũ sodomiticũ impedit ordinis executiõem & post actã penitẽtiã vt no .do.Ant. ĩ.c.nisi.cũ p̃dẽ.circa fi.prin.de renũ. Itẽ dicit philosophus.ij. ethi. quẽ refert.s. Tho. in iiij.sent. di.lxj.q.j. artic.iiij.post mediũ.q; luxuria cõtra naturam non est humana : sed bestialis.

¶ Vtrũ Iudex ecclesiasticus possit cognoscere de vitio sodomię. & de hoc etiã vide per do. Abb.in.c. in Archiepiscopatu de raptori.

ZACHARI.

b ¶ Cõtra tenorem sui priuilegij.Ego limito hoc dictũ esse verũ,nisi talis superior eẽt is qui cõcessisset priuilegiũ.vt no.Bald.in l.si cui. paulo post prin.C.de nõ nu. de põderãdo tex. in. l. amicissimos. §.luci⁹.ff.de excu. tu.& Bar.in alleg. §.luci⁹.ver. itẽ põt ex isto in lectu.Nico.de neapo.Item Bar.in.l.petendæ. ver.quæro dicitut hîc.C.de tẽpo. in inte.resti. & pau. de ca.cõ.cccviij.incipi.vt bene attingatur.circa fi.

✣ SEBA.SAPI.

c ¶ Ecclesiasticam. Qñ statuta laicorum dicant ur vere cõtra libertatẽ ecclesiasticam declarat Feli.in. c.ecclesia sanctæ Mariæ col.xxv.versi. expedita.j.q.ij.de constitu. Andreę. sicu. in rubric.

dere.eccle.nõ alie.in.iĩ.dubio.& Alex.in consi.xxix.inci.statutis.in.ĩ. vol.cũ duobus seq. And.sicu.in consi.xxiĩ.inci.à ioue principiũ.col. penul.in.iĩ.vo.Ias.in.l.filiusfamilias.§.diui.col.xj.ff.de le.j.

a ¶ Consensu Metropolitani. Adnotata in hac decreta. vide p do. Abb. in.c.consultationibus.de dona. Item adde ꝙ reseruatio Papæ non impedit vnionem ordinariũ; secundũ do. de Rota in antiqs deci.xĩ. Sed cõtrariũ tenet Lap. all. xxvĩ. Itẽ benefi. ciũ vnitũ nõ dicitur nouum; secundũ dños de Rota deci.xlĩ.

b ¶ Diocesanorum. Adde hic glosl.in c. lege imperatorum.x.distin.

SEBA.SAPI.

c ¶ Vnire. Adde ꝙ Episcopus potest vnire beneficiũ seculare monasterio monachorũ.& statuere ꝙ regat̃ per monachos: & tale statutũ operatur dispẽsationem cũ monacho vt possit regere beneficiũ: licet aliâs episcopus exp̃sse nõ dispensset sup hac trãslatione. ita tenet Rota in tit. de off.ord.deci.iĩ.in antiquis, refert Feli.in.c.in nostra in vlt.col.de rescrip.

d ¶ Subiectas. Vt dicit gl.in verbo ordinarios.in.d.cle. ne ī agro.§.ad hoc & idẽ dicit Archi. in.§.sicut duo epi copatus.xvj. q. j. & Inno.hic in materia vnionis: vide elegãs dictũ Inno. in.c. pastoralis.de of.ord.vbi dicit ꝙ bona ecclesiastica vnita non possunt alienari pro soluẽdis debitis alteri⁹ ecclesię cui est vnita.& vide omnino quę ibi addidi. Itẽ adde ꝙ Episcop⁹ non põt vnire ecclesias suę diocesis sine consensu capituli. gl.j.in fi.& ibi do. Abb.in.c.cum dilect⁹. qđ me.cã. sed tñ de hoc mihi videtur casus in.c. sicut duo episcopatus.xvj.q.j. Itẽ pulchra dubia in materia vnionis. vide p Pet.de ancha.in consi.cviĩ. Itẽ adde ꝙ falsitas causæ non vitiat vnionẽ. sed collationẽ. vt dicũt do. de ro. in antiquis deci. cxciĩ. Itẽ ꝙ

rum personarum contentarum in consilio Laterañ. dũmodo pro illis procurationem non exposcat. Item no. hanc constitutionem habere locum siue excedat numerum euectionum siue personarum. & aduerte. quia consilium Laterañ. de quo in. cũ apostolus. de censi. non taxat numerum personarum: ꝫ euictionum tantum: & hîc. etiam dicit de numero personarum. Vnde est dubium quod debeãt esse personę pedites vltra equitantes. & in hoc sunt variæ opi. nam quidam dicunt ꝙ quot sessores, tot debent esse famuli seu pedites sternẽtes equos. nã durũ esset quòd socijepiscoporũ sternerent sibi equos. Alij dicunt ꝙ tribus equitaturis sufficit vn⁹ famulus pedester. alij quod duabus. pro hoc est tex.in.c.in singulis.de reg. Hostiẽ. dicit ꝙ bene attendenda est consuetudo regionis, & status personarum. tñ salua interpretatione papali æquum esset vt pro duabus equitaturis non ducatur vltra vnum, nec pro tribus minus vno: vir tamen bonus seu Iudex in hoc arbitrabitur. ¶ † In gl.ij.in fi. Hos. tenet ꝙ hæc sententia de iure communi sit nulla: quia in ea fuit expressus error, dũ dicit Episcopus: excommunico te nisi me recipias cũ tot eqtaturis. & pro hoc quod de iure cõmuni procedat iste tex. alleg. Ioan. and. quia aliâs esset superflua: cũ nõ appareat cui loquatur: & sic priuilegium istud esset inutile. & ideo tene hanc lect. tanq̃ veriorem. & sic summaui siue error sit expressus in sententia siue constet eum excommunicari, talis sententia est ipso iure nulla. ad hoc. c. per tuas. de sent. excom. & quod not. Inno. in. c. fraternitatis. de frigi. & malefi. vbi not. dicit sententiam iniustam notoriè esse nullam. quod videtur probare text. in. c. inter cæteras. de re iudic. pro hoc facit. quia præsumptio est illa quæ conseruat iniustam sententiam: sed vbi est notorietas iniustitiæ cessat prę sumptio: nec est præsumendum quòd iura quæ innituntur summæ ęquitati voluerint defendere & dare robur notoriè iniustitiæ

SVMMARIVM.

1 *Episcopatuũ vnio vel subiectio pertinet ad solum papam: citra aliquorum consensum.* & nu. 2.

2 *Vnio ecclesiarum potest fieri per episcopos in suis dioc esibus: non tamen possunt hoc sine consensu capituli facere.*

3 *Prælatus inferior an possit ecclesias sibi pleno iure subiectas vnire.*

Prælatus inferior dicitur habere iurisdictionem episcopalẽ in ecclesijs sibi pleno iure subiectis.

4 *Archiepiscopus non potest aliquid attẽtare in diocesibus suffraganeorũ nisi quatenus reperiatur in iure expressum.*

5 *Legatus de latere an possit vnire beneficia posita in sua legatione licet in alterius dioc esi?*

6 *Episcopus potest vnire beneficia posita in sua dioc esi: etiam quod eorum collatio sit deuoluta ad papam propter eius negligentiam.*

beneficiũ vnitum non põt permutari per illum qui detinet etiã antequã vnio fortiatur effectum, secundùm do. de ro. in antiquis deci. clxxxv. Itẽ ad id quod dixi de vnione facta ex falsa causa. vide do. de ro. deci. lvj. in ordine meo nouiss. Item adde hîc ꝙ vnio beneficiorum prę scribitur per tantum tẽp⁹ cuius non sit memoria in contrariũ ita notanter dicunt do. de rot. in antiquis deci. xxiĩ. & in eis dẽ deci. ccxxvĩ. q̃ incipit. itẽ ꝙ vbi aliquis. & alle. glo. in ver. ad emẽtam. in cle. frequens de excess. p̃la. de quo vide oĩno p Io. an. ĩ regula. q̃ cõtra de reg. iu. in merc. li. vj. & in repertorio aureo in ver. nuper. ĩ vlt. q. vbi oĩno vide. quia q̃dam alia allegat & ponit an prę scribi possit minori tpe. & ꝙ ista vnio præscribat̃ spatio. xl. an. facit optimè quod no. Inn. ĩ. c. cũ sup circa med. de re eccl. nõ alie. vbi dicit̃ ꝙ res q̃ nõ erãt de mensa possunt vniri mẽsæ ecclesię p̃ scriptionẽ. xl. an. p ea quę habẽtur in. c. cũ de beneficio. de p̃bẽ. li. vj. Itẽ adde hîc vnã. q. in materia vniõis. quã ponit Old. cõs. ccxxiĩ. videlicet an possit fieri vnio de decẽ ecclesijs parochialibus. x. dignitatibus eccl̃iæ cathedralis. vide Oldra. cõsi. cclx. cum tribus seq. Item de ptãte à Papa concessa cuidam Epo vniendi mẽsæ ecclesię aliquã eccle siã. vide Old. cõsi. cclvĩ. Itẽ. c. sede vacãte põt vnire ecclesias: dũmõ nõ prę iudicet iuri epi copali. secũdũ Inno. in cle. ne ĩ agro. in. x. col. de statu. mon. Itẽ in materia vnionis. vide vnũ consi. Ang. in cõsil. ccliiĩ. Itẽ in ista materia vide aliquapul. ĩ reper. aureo in verbo: vnio.

7 *Episcopus an possit vnire certum beneficiũ quod papa sibi reseruauit.*

¶ CAP. VIII.

SIcut vnire. Abb. subiect⁹ Epi scopo monasteriũ suũ alteri subijcere vel vnire nõ potest sine cõsensu diocesani etiam

a cum consensu metropolitani. [a] Vel generalius: & sic. Prælatus inferior citra episcopum non potest suam ecclesiam vel sibi subiectã alteri vnire sine episcopi consensu etiã Metropolitani authoritate interueniente. h. d. & est cãsus allegabilis. Diuiditur. Nã primò ponit quãdam consuetudinem. Secundó narrat factum quod informari mandat. ibi: *Cum itaque.* Tertiò soluit obstaculum. ibi: *non obstante.* ¶ Casus literalis. Prior Grandeñ. monasterium suũ quod est in dioc esi Faustini Episcopi subieci. siue vniuit monasterio de Accato sine consensu dioce. Episcopi prę dicti de cuius authoritate id fieri debuisset assensu tamen Archiepiscopi interueniente. Episcopus significauit hoc domino papæ petẽs vt sibi liceat reuocare qđ ille prior Grandeñ. fecit eo inconsulto non obstante assensu vel confirmatione Archiepiscopi quã interposuisset proponitur: quia Archiepiscopus in dioce. sui suffraganei sine ipsius assensu nihil disponere potest contra canonicas sanctiones. & Papa idem decernit irritandũ: & ꝙ Episcopus id in irritum reuocare possit primò illud ostẽdit. sicut enim ad Papã pertinet vnire Episcopatus & alienæ potestati subijcere: ita ad Episcopum pertinet vnio & 1 subiectio eccl̃esiarũ suę dioce. B. ¶ † Not. j. ex tex. duos casus reseruatos soli summo põtifici sicut vnio & subiectio episcopatuũ tanquã maxima causa. Sol⁹ ergo Papa põt duos Episcopatus vnire: vel vnũ alteri subijcere.

2 ¶ † Secundò no. alios duos casus reseruatos solis Episcopis, & denegatos cæteris prælatis inferioribus, vt vnio & subiectio eccl̃esiarũ

b inferiorum suorũ diocesanorum [b]. Episcopi ergo ad similitudinem Papę in suis diocesibus possunt vnire [c] eccl̃esias sibi subiectas.

c Est tamen differentia: quia Papa potest vnire etiam sine causa & sine consensu canonicorum. quod non posset facere Episcopus: vt est casus no. in. c. pastoralis. in fi. §. de don.

3 ¶ † Et per hunc tex. dicunt hîc doct. quòd quantũcunq̃ prælatus inferior habeat eccl̃e

d sias pleno iure sibi subiectas [d], tamẽ non potest vnam eccl̃esiam vnire, vel vnam alteri subijcere. Sed in hoc dicerẽ aliter. quòd aut prælatus inferior vult potestate sua ordinaria à iure attributa hanc vnionem facere: & non potest: quia ista tanq̃ grauiora solis episcopis reseruata sunt: vt hîc. Hoc fallit vbi prælatus inferior hanc potestatem vniendi præscripserit. hoc enim præscriptibile est cùm sit iurisdictionis. hoc enim voluit glos. not. in clemẽ. ne in agro. §. ad hæc. de sta. reg.

& facit

& facit ꝙ not.in cle.ij.de re.eccles.non alie. Aut iste prælatus vult hoc facere authoritate speciali: vt quia præscripsit iurisdictionem quasi Episcopalem in illis ecclesijs,& potest.arg in.c.auditis . &.c. cũ olim.de præscrip.nam ex quo habet quasi Episcopalem iurisdictionem,& vnire est iurisdictionis Episcopalis : ergo vnire poterit:& circa hoc do regulam.ꝙ omnia pertinentia ad iurisdictionẽ episcopalem possunt explicari p̃ plãtũ iferiorẽ habẽtẽ iurisditionẽ quasi Epãlẽ in loco.ad hoc gl.no.in cle.j.de.re.ecc.nõ alie.no. Inn. in.c.ij.de transac.& Fed.consi.xxiiij.Et ex hoc posset inferri dictũ doct.prẽcedẽs nõ esse verum.nam vbi ecclesię pleno iure sunt subiectæ prælato inferiori , talis prælatus dicit ibi habere quasi iurisdictiõem Episcopalem.ad hoc tex.cum ibi no.in.c.quoniã.& seq. j̃.de priuile.& in.c.vnico.de capel.mona.lib.vj.Et hoc no.quia facit ad multa.¶ †Vlti.no.hîc regulam metropolitanũ nihil authoritatis posse attentare in Dioceſi sui suffraganei , nisi quatenus in iure reperiatur expressum.facit.c.duo simul.&.c . pastoralis.& qđ ibi no.de off.ordi.¶ In ver.*authoritate nostra*.in fi.Et pro hoc facit quod ipse solus possit quando ecclesiæ simul sunt in Dioceſi sua sitæ.facit tex.in.c.ij.de prẽca.& in.c.Episcopi.de rebus ecc.non alie. facit ꝙ no.in.c.fi.de succeſſ.abinteſt. & pro hoc litera ibi: *sicut iustum fuerit,&c.* non enim intendit præiudicare iuri tertij.¶ †Extra gl.quæritur de.q. quotidiana:hîc dicitur quòd cum authoritate Metropolitani non possunt vniri ecclesię sitæ in Dioceſi suffraganei.nunquid [a] hoc fieri possit authoritate legati?docto. antiqui non tetigerunt hoc dubium,sed moderniores videntes multos variasse in hoc articulo.Fed.consi.cxc.dicit ꝙ cũ casus esset de facto habito diligenti studio:& facta collatione cum multis iurisperitis cõsuluit ꝙ nõ:& maximè si sint talia beneficia quæ non spectãt ad collationem legati.& mouet inter cętera. quia legatus non potest attentare id per qđ diminuuntur iura Dioceſanorum,& inferatur eis perpetuum præiudiciũ.vt in.c.fi.de confir.vti.vel inuti.& hoc dicit sentire Inn.& Hosti.ibi.& hanc opi.Fed.sequitur do.An.ĩ.d. c.fi.sed nulla mentio ibi fit nec in consi.Fede.de dicto Spec. & Io. And. in additio.nam Spec.in tit.ij.§.nunc ostendendũ.ver.v. dicit sub dubio fortè,legatum hanc vnionẽ posse facere:& tradidit ibi regulam in ver.legatus.ꝙ omnia quę potest facere prælatus ĩ Dioceſi sua sicut Episcopus vel Archiepiscopus , potest facere legatus in legatione sua.& Io.And.in addi.in.d.ver.dicit hoc tenendum sine dubio fortè.& plus ibi dicit tenendum legatũ posse vnire vnã ecclesiã mensę Episcopali.licet ipse Eps hoc facere nõ possit.qđ est valde notabile pro limitatione cle.primę.de rebus ecc.non alienã. hãc opinionẽ sequuti sunt multi moderniores dicẽtes expresi[9] ꝙ, siue bñficia spectent ad collationẽ legati siue nõ.vt puta quia sunt deuoluta ad Papã.ꝙ poterit ipse hanc vnionẽ facere: nã hæc vnio respicit ꝓprietatẽ bonorũ.Vnde licet non habeat ius conferendi. habet tñ ius vniẽdi.¶ †Et per hãc rõnem infertur ad decisionem alteri[9] qõnis.Nũ qđ Eps possit vnire bñficia deuoluta ad Papã per eius negligẽtiã [b]? & cõcludẽdũ est ꝙ sic . Quia licet respectu iuris cõferẽdi quo ad titulũ sit sibi sublata potestas prouidendi : nõ tñ respectu vniẽdi,& aliter prouidẽdi de ipsis beneficijs.Nam ꝓpter negligẽtiã Epi solùm deuoluitur potestas ad superiorem respectu collatiõis quo ad titulum:sed vnio concernit proprietatem ipsius beneficij.Item vnio fit ex cã,adeo ꝙ causa non subsistente vnio est nulla.vt no.Domini de ro.deci.lv.& no.in.d.clem.ij.& sic non est actus omnino voluntarius.Et per hoc corrobora decisionem primę.q.Nam cùm legato sit permissum ius conferendi quod est voluntarium ius:fortius vniendi.quod est quasi necessarium:nec per hoc præiudicatur iuri Episcoporum : quia habebunt ipsi alia iura Dioceſana in illis ecclesijs.Itẽ ipsemet hoc debuisset facere.ad prędicta facit.c.ij.de offi.leg.lib.vj.¶ †Et ex prædictis infertur ad.q. Papa reseruauit sibi certum beneficium,nunquid Episcopus possit illud vnire alteri ? Et concludo quod in præiudicium reseruationis Papæ non videtur hoc posse facere.Vnde non prędiudicabit ei ꝓ quo beneficiũ Papę reseruatur.ar.in.c. vt nostrum.de app.& c.fi eo tempore.de ele.lib.vj.Valebit tamen vnio, & habebit effectum suum illo dimittente beneficium pro quo Papa fecit reseruationem.Nam & ius prælati non impedit vnionem,sed sibi nõ prędiudicatur.vt in.d.cle.ij. Ita dic & in reseruatione. Et hoc intellige quando reseruatio concernebat collationem respectu tituli.Secus

a ¶ Vtrũ legatus possit vnire bñficia ad collationẽ Epi pertinẽtia. & de hoc vide p Inn.ĩ cle.neĩ agro ĩ.x.colũ.de sta.mo.& vide oĩno de hoc per d.Ant.in.c.fi.de confir.vti.vel inuti.& adde ꝙ excellẽs doc.d.Io.de Ana. ad hãc,q.alle.Do.de Ro.deci.xxviĩ.& plenè in.c.fi.de cõfir.vti.vel inuti. an autẽ legatus possit dismẽbrare.hoc est diuidere ecclesias vnitas.vide p

putarem si papa reseruasset certam ecclesiam suæ depositioni.Quia istud verbum est generale.adeo quòd inferior non poterit de ea disponere.argu.vt in.c.vt nostrum.vt eccle. benefi.sine.dist.con. Abbas.

Do.in.c. cœnomanensem.vltra medium.lvj.distĩ. vbi post do.de Ro.determinat ꝙ nõ. & recordor de hoc aliâs vidisse decisionem in ordine meo nouiss.quę in ci.item ꝙ in dismẽbratione. quæ est ccxxv. in ordine. vt postea reperi. Item ad.q. hîc posita per.d. Abb. vide deci. per Do. de rota deci. cxliiĩ.in ordine nouiss. simo.

SEBA. SAPIA.

b ¶ Negligentiam. vide Pe. de Anch. in.c.ĩ. ne sede vacan. & Imo.in.c.j. eodem titu.

SEBA.SAPI.

c ¶ Quàm sit graue. Vide ad istũ text. Abb.in.c.olim ex literis.s.de rescrip.

ZACHARI.

d ¶ Torturæ. Tu vide plenissimè de hoc quod not. in aposta.ad istum in.c.olim.num.ix. in versi.subĩci torturæ. vbi do cautelam ad euadendum cõfessum ex traiudicialiter crimen à torturasupra vbi etiam Fede.consil.ĩj.versic. ĩj. nisi reuocet. supra de rescrip. no. etiam in aposta. ad istum.in.c.de hoc. num.vĩj. in apost. in versi. ad supponendum torturæ. s.de simo.

SEBA. SAPIA.

d ¶ Torturæ. Vide Angel. Aret.in tract. in malefic.in verbo fama publica.versi. quæro an vnum iudicium. in verbo comparent dicti inquisiti & negant totũ. columna prima.& in verbo nec non ad denunciationẽ. versicu. quæro an confessio.Felin. in c.de hoc supra. de simo.Roma.in consilio.vĩj.incipiente visis necessarijs. & in consil.iiiĩj. incipien.quædam mulier.

SVMMARIVM.

1 *Clericus qui de suo crimine publicè gloriatur , debet ab officio suspendi.*

2 *Confessio extraiudicialis de crimine nõ probat crimen,sed est sufficiens indicium ad torturam.*

Suspensus ab officio & beneficio simpliciter,an dicatur suspensus in perpetuum,vel quomodo.

¶ CAP. IX.

c Quàm sit graue. c

1 †Clericus qui de crimine publicè gloriatur, propter quod scandalum sequutum est , ab officio & beneficio suspenditur: Et per hoc commune summarium nimis restringitur sensus literæ:quia videtur exponere scandalum.quod videtur cõtra principium.& ideo simpliciter potest sic summari. suspendi debet clericus qui de suo crimine publicè gloriatur.h.d. Secunda pars ibi: *Ideoque*. ¶ Casus literalis.Quidam diaconus.P.nomine publicè confitebatur se carnaliter cognouisse vxorem cuiusdam sui cõuicini siue parochiani:propter quod vir ille remisit vxorem suam ad propriam domum.Significatum fuit hoc do.Pa.vnde mandat cuidam Archiepiscopo quatenus si constiterit de prę missis:præfatum clericum ab officio & beneficio ap.cef.suspẽdat:& virum illum cõpellat vt vxorem suam recipiat , & maritali affectu pertractet eãdem.Ber.¶ No.j.ex tex. delictũ prędecedens aggrauari ex gloriatione subsequẽti.¶ Secundò no. ꝙ ipsa gloriatio delicti etiã si aliter non constet de dilecto est graue peccatum:iuxta illud Psal.quid gloriaris in malitia,&c.¶ †Tertiò not.quòd etiã de iure canonico confessio facta extra iudicium de crimine non probat ipsum delictum quo ad pœnam ordinariam ipsius delicti infligẽdã. nam si aliâs constitisset de delicto,grauius iste fuisset punitus,ex quo constabat de eius cõfessione:vt in.c.cùm non ab homine.de iudi.iũcto c.qualiter.ij.de accusa.sufficit tamen talis cõfessio ad supponendum confitentem torturę : [d] vt est tex.& ibi Bart.in.l.capite quinto. ff.de adulte.tenent Do.de ro.deci. clxxiij.aĩs. cxxxiij.Hoc tamen dictum aliter limito in.c. at si clerici.de iudi.& dic vt ibi.¶ Vltimò.no. quòd ex sola confessiõe gloriantis de delicto non licet marito à se vxorem abijcere . nã nõ valet confessio in prędiudicium alterius:vt in c.j.de cõfes.&.c.significasti.de adul. &.l.fi.C. de accu.¶ In glo.j.ibi. *aliâs non fuisset suspensus,&c.* Glo. sentit hîc vnam lect.ad istũ tex. secundum quam summat Io. And.ꝙ propter scãdalum inde sequutum:iste fuit punitus ex traiudicialiter . non autem quod per hãc cõfessionem constaret de delicto.quia si consti

a ¶ Epiſcopus. Dicit Bal. in. c. cũctos populos. in vlti. co. C. de ſum. trin. q̃ ſi quis eſt ſuſpectus de fuga, non eſt neceſſe q̃ peremptorium veniat in eius notitiam. & idẽ dicit Sali. in. l. abſentes. in ver. tertiò quęro. de accuſa.

b ¶ Famul⁹ cuiuſdã. Vtrũ videat mãdaſſe q̃ dixit ſeruo nõ reuertaris ad me niſi facias qđ ſentiã nouũ? & illã deciſionẽ Bar. ĩ. d. l. ſi qs mihi bona ſequũtur Bal. Ang. Ioan. de Imo. & Mod. ibi. Pau. de caſt. ĩ conſi. cclx. inci. videt̃ per prædicta. Ang. de are. ĩ trac. maleſi. ĩ verſi. ſemproniũ mãdatorẽ. in. xxj. q. & Pe. de Anch. hic: q̃ adiſtã qõnem põderauit iſtum tex. quẽ etiã alle. ad hoc Io. de Anan. in conſi. lix. inci. viſa ĩquiſitione formata per magnificum dñm capitaneũ florẽtinũ, &c. fortius p̃ illũ text. ſing. in. d. c. fi. extendit prędictã deci. Bar. do. Mat. de matheſi. ĩ nota. clxxxviij. q̃ ẽt p̃cedat qñ dñs proferẽs talia verba ex preſsè ihibuiſſet ne occideret: q̃ vulnera non poſſunt fieri ad mẽſuram: Bal. in. l. non iõ. in xviij. q. C. de accuſati. & illa deciſio Bar. ab oĩbus approbat̃. & illã ibi limitãt Rap. cum. & Lud. ro. niſi offenſa fuiſſet illata domino non cum ferro, ſed cũ alapa, vel cũ pugno: q̃ dominus vtens illis verbis erga famulũ, facias q̃ ſentiam nouum de tali, intelligeret̃ mãdaſſe de ſimili vindicta cũ alapa, vel cũ pugno: & ideo ſi tunc famulus occideret, non teneretur dominus p̃ not. in. l. j. C. vnde vi. Secundò limita prædictam deciſionẽ Bar. vt p̃cedat: & ſit vera in terminis in quib⁹ loquitur Bar. ſcilicet in tali famulo in quo nõ poterat eadẽ alia veriſimilis interpretatio: quã homicidiũ cõmittẽdi. ſed ſi talia verba: facias q̃ ſentiã nouũ de tali eſſent prolata ad talẽ perſonã in qua veriſimiliter poſſet cadere aliud ſenſus, tunc ſtaret̃ interpretatiõi domini: puta ſi iniuriatus diceret p̃curatori ſuo, vel alicui aduocato, facias q̃ ſentiã nouũ de tali. ita probat̃ ex do. not. Bal. in l. j. C. de ſer. fugi. Tertiò limita deci. Bar. vt nõ p̃cedat. qñ dictus paſſus iniuriã diceret famulo q̃ acciperet vnũ baſtonũ, & faceret q̃ ſentiret nouũ. nã ex genere inſtrumẽti qđ veriſimiliter nõ eſt aptũ ad mortẽ inferendam dñs no teneret̃, dato ẽt q̃ cũ illo baſtono eũ occideret. Ita ſing. inquit Bal. in. l. cũ mãdati. circa fi. C. mãd. ita ſing. limitãs. d. c. fi. de homi. & facit qđ ſignanter dicit idẽ Bal. in. d. l. ſi qs mihi bona. §. ſi corã. vbi limitãdo. d. c. fi. dicit nõ p̃cedere, qñ mãdaſſet q̃ percuteret alapa, vel ligno, & ille ferro percuteret. facit ẽt bene do. eiuſdẽ Bal. in. l. nõ ideo in pen. colũ. ad fi. C. de accu. vbi quærit an mãdãs teneat̃ in delictis ſi mãdatarius exceſsit mandatũ. & dicit diſtinguẽdo vt ibi per eũ. & ſeq̃t Ang. de are. in. d. ver. ſempronũ. i. xvij. q. Quartò no. limi. idẽ. Bal. ĩ. l. ſi literas. ad fi. C. mãd. niſi famul⁹ tiſſet, acrius fuiſſet punit⁹. ſed (vt. ſ. dixi.) iſta lect. mihi non placet: quia in princ. c. pondera tur grauitas delicti ſurgẽs ex gloriatione. Itẽ ſecundũ hanc lec. gl. ſequeretur abſurdum. q̃ de delicto gloriantis vnde ſcandalum non eſt ſequutum nulla pœna imponeretur. Inno. tn̄ dicit hĩc iſtum puniri tanquã maledicũ detractorem & leuem. quorũ quodlibet ſufficit ad hãc pœnã imponendã. non autẽ punit̃ de delicto cõfeſſato. quia de eo nõ cõſtabat. Idẽ videt̃ velle Hoſti. dicẽs q̃ hæc decretalis ĩponit pœnã gloriãti ſe de delicto. nã cũ hoc delictũ ſit graue, non debet remanere impunitũ. vt in. c. vt famę. de ſen. exc. Nõ ob⁹. q̃ hic nõ erat accuſator. q̃a iſte publicè fuit cõfeſſus, & euidentia facti non indiget accuſatoribus. vt ĩ. c. euidentia. de accu. Conclude ergo q̃ confeſſio facta extra iudiciũ de crimĩe regulariter nõ probat delictũ, vt de eo poſsit iſte puniri. ſed ſi tranſit ad aliã ſpeciẽ delicti, tunc punit̃ de illo delicto nouiter accuſato ex glorificatiõe ſua vt eſt delictum glorificationis de malo, & ex his habes pœnam iſtius delicti gloriantis.

3 ¶ Sed quęro vltra alios † nunquid iſte remanebit ſuſpenſus in perpetuum? Et ſic generaliter poteſt quęri vbicũq; à iure aliquis ſuſpenditur ſimpliciter ab officio & beneficio. Inn. in. c. ij. de ſol. ſentit q̃ ſicut in excõicatione canonis abſolutio conceditur Epiſcopo ſi Papa ſibi non reſeruat: ita eſt in ſuſpenſitione. Contrarium ſentit glo. in. c. cupientes in. §. cęterũ. in ver. ſuſpẽſos. de ele. li. vj. Sed dic vt no. gl. in cle. j. de hęreti. in ver. excõicationis. q̃ aut ſuſpenſio eſt ad tempus. & tunc inferior non poteſt relaxare: aut ſimpliciter ſine prefinitione temporis & hoc poteſt, ſicut in excommunicatione. & dic latius vt ibi not. gloſ. quæ eſt ſing.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus præſtãs cauſam directè vel indirectè homicidio: priuatur ab officio ſacerdotali, & ab adminiſtratiõe epiſcopatus.*

2 *Irregularitatem non incurrit clericus ſi præſentiã ſuam exhibuit alicui homicidio.*

Epiſcopus, vel alter prælatus habens iuriſdictionẽ temporalem, non debet præſtare præſentiam ſuã quando fit iuſtitia corporalis, ex eo quia videtur præſtare opẽ: & ideo incurret irregularitatem.

3 *Mandatum ad delictum inducitur per iſta verba, nunquam reuertaris domum niſi aliud ſentiam de te.*

Mandans verberari aliquem, ſi ſequatur mors, tenetur de homicidio.

4 *Epiſcopus poteſt quis fieri etiam ante acceptatum ordinẽ presbyteralem.*

5 *Irregularitatem an quis incurrat per iſta verba: talis meretur decapitari ob crimen quod commiſit.*

¶ CAP. X.

a 1 EX literis. † Epiſcopus[a] cui⁹ authoritate homicidium commiſſum eſt, à miniſterio altaris, & officio pontificalis, & Epiſcopatus adminiſtratiõe deponitur. Vel ſic. Epiſcopus præſtans cauſam directè vel indirectè homicidio committendo, eo commiſſo priuari debet officio põtificali & ſacerdotali, & ab adminiſtratiõe Epiſcopatus remoueri. Vel tertiò: & breuius. clericus authoritatem vel conſilium directè vel indirectè homicidio præſtans irregularis efficitur. hoc dicit. Prima pars narrat factum. Secunda diffiniendo committit ibi: *Nos autem*.. ¶ Caſus literalis. Quidam viſitatores in Lombardia acceſſerunt ad eccleſiã albigañ. vt in ea viſitatiõis officiũ exercerent. Epiſcopus Albigañ. inter cętera q̃ propoſita fuerãt contra ipſum, confeſſus fuit quòd cùm quidam in villa quadã quæ ad eius iuriſdictionem ſpectat infamaretur de furto: & ipſe fur hoc negaret offerens q̃ cãdentis ferri iudicio ſe purgaret: & ſi deficeret, ſuſpenderetur. Epiſcopus quę ſiuit à iudice deputato ab ipſo ad maleficia punienda, quid ſibi ſup hoc videretur. Iudex reſpondet vt fieret ſicut fur dixerat. tandem ferrum candens in ipſius præſentia eſt alatum: quod cùm fur illud accepiſſet, combuſtus eſt. vnde Iudex pauefactus quid ſibi ſup hoc videretur, conſuluit Epiſcopũ memoratum & ipſe reſpondit q̃ ſi fur ſic euaderet, malum eſſet: & ſic Epiſcopus & Iudex villã illam exeuntes in eorũ præſentia ille fur eſt ſuſpenſus: tamen epiſcopus ipſe dicebat in eius excuſationem ſe talibus verbis vſum fuiſſe auditis quantus eſt rumor populi: & omnes dicunt malum eſt ſi ſic euaſerit impunitus: his auditis & redactis in ſcriptis inquiſitores ipſum Epiſcopum cũ literis ſuis dictam confeſsionem continentibus remiſerunt ad papam: ſed ipſe nihil ſuper his propoſuit coram Papa, nec literas inquiſitorum oſtendit: ipſe tamen dicebat ſe illas Papæ præſentaſſe: imò ſtatim cũ alter de prædictis inquiſitoribus ad apoſtolicam ſedem acceſſit qui rem per ordinem domino Papę expoſuit. Idem Epiſcopus de curia receſsit, & perquiſitus nõ potuit inueniri dominus Papa his omnibus auditis per dictũ inquiſitorem & per literas inquiſitorũ, quia idem Epiſcopus non ſolũ in iudicio ferri candentis, verùm etiam in furis ſuſpendio multum exceſsit: cũ his nõ tãtũ authoritatem præſtiterit: ſed etiam præſentiã ſuam exhibuerit corporalem: ipſum reputauit indignũ miniſterio altaris. & quia pontificale officium ſine miniſterio altaris exerceri non poteſt, mandat dictis viſitatoribus quatenus moneant eundẽ vt Epiſcopatui cedat, alioquin remoueant ab eccleſia Albigañ. & eidem eccleſię faciãt de perſona idonea prouideri. ¶ † No. j. ex tex. q̃ Eps habens iuriſdictionem temporalem in loco, non debet præſentiam ſuam exhibere cùm iuſtitia corporalis exhibetur: aliâs incidit in irregularitatem, ſi inde ſequitur mors, vel membri mutilatio. videtur enim præſtare operam ipſi homicidio: & ideò irregularitatem incurrit. l. diſt. c. ſi quis viduam. &. in. c. ſicut dignum. in. §. clericos. ſ. de homi. ſecus dic in alio non habente iuriſdictionẽ temporalem. licet enim præſentiam ſuam exhibeat vbi talia exercẽtur, non tamen efficitur irregularis: ſed grauiter peccat: quia facit contra. c. ſententiam. ne cle. vel mona. de quo ibi no. & ita intellige & limita iſtum tex. ¶ Secundò no. q̃ iudiciũ ſeu purgatio cum ferro calido ſeu aqua calida eſt reprobata. per hoc j. de purga. vult per totũ. Nam per eam tentatur deus. quia agatur vt Deus miraculoſè oſtendat innocentiam vel nocentiam. Item eſt iudicium fallax: quia ceſſante diuina potentia naturaliter debet comburi. ¶ Tertiò no. q̃ verba enuntiatiua diſponunt tacitè quando ex illis ſequit̃ malum imminẽs. nam iſte Epiſcopus dixit. *auditis quantus eſt clamor populi, omnes dicunt, &c.* † Et facit ad quæſtionem quæ fuit de facto

3 b quæ quotidie poteſt contingere. Famulus cuiuſdam[b] nobilis fuit verberat⁹: dominus eius ſibi dixit, nunquam reuertaris domũ, niſi aliud ſentiam de te contra verberantem: poſtea famulus interfecit verberatorem ſuum, quæritur nunquid dominus ex illis verbis teneatur de homicidio, quaſi mãdaſſet ſibi illud homicidium? & fuit determinatum

repudiasset cõmissionem patroni, dato ꝙ postea iuerit, & sequutũ fuerit homicidium. quid autem esset si famulus à principio acceptasset mandatum, sed postea repudiato mandato deliquisset: an dominus tunc teneatur? vide no. Bal. in. d. l. j. C. de ser. fugiti. in. ij. col. ad fi. post Inn. in. c. ad audientiã. s. de homi. & pũctus stat in eo ꝙ mandatũ semper prẽsumitur durare: & eius vigore homicidiũ fieri, ni si dñs expresse reuocasset, & reuocationẽ intimet mãdatario. vt nota. declarat. Bart. in. l. nõ solũ. §. si mãdato. ff. de iniu. Quintò mirabiliter limita. ꝙ ad hoc vt illa decis. Bar. ꝓcedat requirit ꝙ tria copulatiuè cõcurrãt. Primò ꝙ præcederet inimicitia capitalis inter dominũ & illũ iniuriãtem. Secundò ꝙ dominus secretè mandauerit famulo ad aurem. Tertiò quod incontinenti consequutũ fuerit homicidiũ. aliâs vbi vnum ex istis cessaret, nõ haberet locum illa decis. Bar. dato ꝙ famul⁹, aut domesticus, aut amic⁹ homicidiũ ꝓpetrauerit. ita est de mẽte Bal. in. d. j. C de ser. fugi. ĩ. iij. col. in ver. & ꝓbat mandatum, &c. ita intelligitur not. p Bar. in. d. l. si qs mihi bona. §. fi. iũctis. no. per eundẽ Bar. in. l. si vẽtri. §. fi. ff. de his que in frau. cre. & ita expresse & ad literã ponderat & firmat Io. de Ana. in. d. con. lix. in. iij. col. Sextò mirabiliter limitat illam deci. Bart. do. Alex. de imo. ĩ cõsi. dcxj. ĩci. quoniã abundè. in. ij. colũ. vt ꝓcedat quãdo dominus receperat iniuriam illicitè. vñ tunc illa verba domini facias ꝙ sentiã noua de tali, important ꝙ sicut iniuriam illicitè receperat. ita videtur pariter mandasse famulo ꝙ illum illicitè aut vulneraret aut occideret: eo quia qualitas præcedentis in iuriæ arguit qualis fuerit animus domini in sequentibus. ar. d. l. si ventri. §. fi. & quod in si. decisi. declarat. Bal. in. l. si prędiũ. in vltima columna

a repudiasset

b mandauerit

4

5

determinatum ꝙ sic: & ita fuit dominus punitus[a]. vt recitat Bart. in. l. si quis mihi bona. §. iussum. ff. de acquir. hęre. Et pro hoc facit qđ non refert an directè vel indirectè aliquid cõsulat. & optimè probat ista litera: & facit ad illam decisionem tex. ĩ. l. certum. ff. si certum peta. & l. cùm quid. eo. tit. ad idem. c. fi. de homi. lib. vj. vbi si mando aliquem verberari, & is cui mandatur illũ interfecit, teneor de homicidio: quia fuit in culpa illud mandatũ prębendo. ita in proposito iste nobilis tacitè mãdauit verberãtem verberari: ideo tenetur de homicidio sequuto: quod bene not. ¶ † Vltimò collige qđ officiũ pontificale non potest exerceri sine ordine presbyterali. suspensus ergo ab officio presbyterali[b] non potest exercere officium pontificale: nũquid autẽ possit haberi ordo põtificalis sine presbyterali? Io. an. hîc ꝙ sic: sed habebit in habitu, non ĩ actu. Nec ob. iste text. qa loquit de exercitio ordinis pontificalis. & pro hoc ꝙ no. gl. lij. dis. ĩ. c. solicitudo. quæ dicit ꝙ recepit quis characterem si ordinatur in Episcopum, licet non sit presbyter. & dixit in. c. vnico. de cle. per sal. ꝓmo. Circa hoc tamen potest multùm dubitari. & tenendo opi. Theologorũ ꝙ Episcopatus non sit ordo fortè hęc opi. non esset vera: quia in substantia non videtur differre ordo pontificalis à sacerdotali: nisi ampliet potestatem sacerdotalem vt sentit hîc. do. Anto. sed pro hoc adduco. c. olim. xcv. distĩ. vbi dicit ꝙ olim Episcopus nõ erat presbyter: sed omnes presbyteri regebãt vniuersalem ecclesiam, & exercebant omnia sacramenta. sed ꝓpter schismata fuit ordinatum vt eligeret vn⁹ ex presbyteris qui præesset omnibus: & vocaretur Episcopus quasi supra sacros. Et sic videtur ꝙ Episcopus præsit tantùm in dignitate, & nõ in ordine: licet quædam fuerint sibi reseruata, & ĩterdicta presbyteris: vt chrismare, &c. ¶ Ad idem adduco ꝙ dicit de omnibus apostolis ꝙ parem potestatem receperunt à deo. sed Petrus præ alijs recepit principatum. vnde omnibus dictum fuit. ite & prædicate euãgeliũ, &c. & cuicũq; remiseritis peccata, &c. sed Petro soli dictum fuit: pasce oues meas, &c. xxj. di. in nouo. vbi bonus tex. & hęc not. & sunt addenda ad ea quæ dixi in. c. vnico. de cle. per sal. promo. ¶ In gl. ij. in fin. Conclude verum intellectum posse dici, ꝙ ex duob⁹ (vt etiam sentit gl.) iste Episcopus contraxit irregularitatem. Primò inquantum dixit illa verba: *malum est si sic, &c.* nam videtur pręstitisse consilium ad mortem: & non refert an directè vel indirectè quis pręstet consilium ad mortem alicuius: vt. s. dixi & ex solo consilio contrahitur irregularitas. l. dist. si quis viduam. & præalleg. c. sicut dignum. Secundò videtur pręstitisse authoritatẽ & opẽ illi suspendio exhibendo suam præsentiam corporalem: ex quo habebat ibi iurisdictionem tẽporalem: vt latius. s. dixi. facit ꝙ not. in. c. j. s. de offic. delega. de consensu authoritatis.

¶ † Ex his infertur ad. q. quam tangit gl. nun-

a ✠ SEBA. SAPI. ¶ Punitus. Per illam decisionem dicit Bald. in. l. multum. colum. ij. C. si quis alte. vel sibi. quod si inter Titium & Martinũ fuit tractatum de occidendo Seiũ per ipsum Titium: præsumit quòd Titius Seium interfecerit si reperiatur occisus. quod sequitur Alex. in consi. j. incip. viso processu. col. fi. in. iij. volu.

c quid clericus [c] incurrat irregularitatem, si interrogatus dicit ꝙ pro tali casu debetur pœna mortis. & conclude secundum Hostiẽ. hîc & Archi. in. c. fi. iij. dist. ꝙ aut crimen non imminet puniendum de præsenti, & non cõtrahit irregularitatem. & ita procedit ista gl. als autem si ex consilio siue generali siue speciali sequatur homicidium, irregularis erit. vt in prędalleg. c. si quis viduam. secus dic vbi ex sua sola responsione non sequeretur homicidiũ: puta quia omnino Iudex est dispositus ad illum decapitandum. & iste fuit interrogatus à quodam alio: quæ pœna debet imponi pro illo delicto: & respondit ꝙ capitalis: nam ex

d hoc non efficitur irregularis [d], quia homicidium non fuit sequutum ex consilio suo: qa Iudex omnino ad hoc erat dispositus. ¶ In gl. in versi. *perquisitus.* in fin. Dic ꝙ hîc non erat necesse istum citari: nam citatus fuit à iudicibus vt prędentaret se Papę. vt in. c. fi. & quod ibi not. de accusa. vnde statim fuit contumax ex quo ibi non fuit repertus. Tene menti.

b ✠ SEBA. SAPI. ¶ Presbyterali. Hoc idem dicit Io. an. And. per istum tex. in. c. ij. s. de cle. percus. & in. c. sanè ij. de offi. deleg.

c ¶ Clericus. Vtrũ clericus incurrat irregularitatem si interrogatus dixit ꝙ de iure pro tali crimine deberet pœna mortis puniri. & ibidem. q. istam ponit Abb. ficu. in capit. j. s. de fur. & de. q. ista in terminis vide per Ray. in sum. de homici. circa finẽ. in §. item nota quod si Episcopus. vbi conclude videtur, qđ si casus erat de facto: & respõdeat quid iuris: & ex hoc sequitur homicidium, erit irregularis: aliâs secus de quo vide latè & elegãter per Spe. in titu. de leg. §. iuxta ꝓpositiõis. in xv. co. ver. si Iudex habens latronem. Sed dic qđ clerici possunt dare consilium in legibus & statutis cõdẽdis & licet ex hoc sequatur semp mors non sunt irregulares: secundũ Bart. in authẽ. habita. in princ. C. ne fi. pro Pa. ad quod vide Inn. in. c. ad audientiam. de homi. vbi dicit ꝙ qui dat cõsilium rei licitę secundum conscientiam, licet ex hoc indirectè sequatur mors non efficitur irregularis: de qõ. hîc posita per do. Abb. vide omnino Domini. in. c. fina. ij. distin.

d ✠ SEBA. SAPI. ¶ Irregularis. De isto articu. vide Feli. in. c. ficut dignũ. columna quarta. versic. fallit tertiò supra de homici.

✠ *SVMMARIVM.* ✠

1 *Collatio beneficij facta clerico aleatori est nulla. & nu. 6. & 7. vbi limitat.*
2 *Vsurarius est infamis ipso iure citra aliquã sniam.*
3 *Iudices possunt deponere tanquam testes coram alijs iudicibus de gestis coram se.*
4 *Falsum non committit quis si vtatur instrumento falso in iudicio, nisi ipse falsauerit instrumentum: vel sciẽter ipso vtatur. nã præsumitur ignorantia si desistit ab eius vsu.*
5 *Beneficium collatum indigno non potest alteri conferri, donec fuerit super indignitate illius iudicatum. Intellige vt infra. & no. 8. & 9.*
6 *Clericus aleator excluditur à beneficio obtinendo non autem ab obtento, nisi sit incorrigibilis. vsurarius verò et ab obtento & obtinẽdo excluditur.*
10 *Collatio beneficij facta per Papam si reddatur nulla: vel quia subreptitia, vel ĩdigno facta: an reuertatur ad Papam vel ad ordinarium loci?*
11 *Agẽti possessorio adipiscendæ aut recuperandæ et in beneficialibus vel etiam petitorio, an & quo casu obstet exceptio criminis cum infamia?*
12 *Pœna quando imponitur alicui ipso facto: non requiritur quod apponatur in sentẽtia cõdẽnatoria.*

¶ *CAP. XI.*

Inter dilectos.

Ab obtinenda dignitate repellitur vsurarius & public⁹ aleator. h. d. Vel summa aliter: & sic. Collatio bnficij facta indigno occulta cassari debet, & conferens. Secũdò ante cassatio nẽ primę collationis priuari debet ea vice potestate conferendi. h. d. Diuiditur. Nam primò decisè narrat factum. Secũdò diffinit. ibi: *Nos igitur,* Subdiuiditur. Nam prima diffinit de. P. Secunda de. B. Tertia de cantatore. Secũda ibi: *præterea.* Tertia ibi. *quia verò.* ¶ Casus literalis. Vacante succentoria pictauiensi, cãtor ipsius ecclesiæ ad quem pertinebat collatio Succentorię eam contulit. P. canonico

Pictauiensi. Postmodum dicta collatione nō cassata eandem Succentoriam contulit.B. canonico Pictauiensi. Vnde orta quæstione inter eos causa commissa fuit super ipsa Succentoria quibusdam iudicibus delegatis:corā quibus petijt vtraq; pars electionem de se factā confirmari,& electionem alterius cassari: lit. conte.& testibus hincinde receptis, causa delata est ad dominū Papam. Præterea iudices quasdam literas concesserunt partibus,in quibus quędam clausula ī literis illis vltimò fuit apposita:proponebatur contra dictum.B. q; illa nō fuerat apposita de conscientia iudicis & sic falsauerat literas illas: & quod vsus fuerat literis sic falsatis.& super hoc deposuerūt iudices qui literas concesserant.dominus Papa attestationibus vtriusq; partis inspectis inuenit esse probatum dictū petrum publicum aleatorem esse, ac publicum vsurarium, qui vndecim pro duodecim mutuabat in ludo. ipse verò in sui excusationē allegabat consuetudinem Gallicorum,qua ferè vniuersi clerici sic mutuant frequenter & ludunt:sed Papa illam consuetudinem penitus reprobauit, cū in illis magis sit punienda offensa per quos delinquendi authoritas vsurpatur. vñ quod circa dictum. P.de Succentoria ipsa factum est, propter indignitatem & vtilitatem ipsius decreuit dominus Papa irritandum:cum personis vilibus & indignis patere non debeāt portę dignitatis iuxta legitimas sanctiones.Præterea contra præfatum.B. fuit probatum q; de conscientia iudicum vltima clausula non fuerat inserta in literis eorundē.sicut p ipsorum depositiones exprimitur:euidenter proponebat quod prædictus.B. vsus fuerat literis sic falsatis:& ideò tanquam falsarius debebat repelli: Papa tamen considerauit q; licitè constaret de dicta clausula qđ ī illis literis fuisset apposita præter conscientiam iudicis: tamen fides facta nō fuit q; dictus.B.illam clausulam apposuerit,vel procurauerit,vt ab alio poneretur: vel ēt quod scienter vsus fuerit literis sic falsatis.Vnde Papa ab huiusmodi falsitatis obiectu absoluit eundem, maximè cū post huiusmodi obiectū eis vti noluerit: sed quia per depositiones duorum testium cōstiterat q; concessio facta.P. prędicto prędecesserat quāq; propter indignitatem eiusdem meruerit reprobari concessionem postmodum factam.B.decernit irritam & inanem:& quia Cantor ita inconstanter se habuit in hoc facto vt prima donatione non cassata secundā facere attentauit: & dignum sit vt in eo quis puniatur in quo peccauit: dominus Papa priuat ipsum potestate conferendi hac vice Succentoriam ipsam mandās iudicibus quatenꝰ eandem authoritate apostolica personæ idoneę assignare procurent.Ber.¶ No.j.ex text. ibi: *cuius donatio pertinebat,&c.* q; ver. pertinere latè ponitur & patet. vnde refertur etiam si pertineat de iure speciali.nam collatio huiꝰ dignitatis non poterat pertinere ad Cantorē nisi de iure speciali: quia de iure cōmuni spectat ad Episcopū.xvj.q. vij.c.omnes basilicę. &.c. nullus.non ergo vitiatur libellus neque probatio si dicitur beneficiū pertinere ad collatiōem alicuius,licet pertineat solo iure speciali.facit.l.verbum pertinere.ff. de ver.sign.

SEBA.SAPI.

a ¶ Ludus alearū.& ita per istum text. cōcludunt Ioā. de imo.& Car.ī.c. penul.s.de vita & hone.cleri. refert do. meus do. Rochus cur.in repe.c.fi.co. xij.s. de consuetu.

b ¶ Sit infamis. Vide Bal.in.d.l. īprobū.&.l. fratres.C. de inoff.test.And. Barba.

ZACHARIAS.

c ¶ Desistit. Adde plenè hāc materiā esse examinatā p Lanfr.de oria.ī.c: qm̄ contra falsam. §.statuimus. versi. instrumētorū productiones.nu.34. ver.quæro vlteriꝰ, & ibi remissiuè & plenè ī apost. Cel. ad eū.s. de proba.

SEBA.SAPI.

d ¶ Beneficio. An collatio bñficij facta infami sit nulla vide Felin.in.c. ex parte.colū.ij.versi. collatio tñ facta.s. de resc.c. oīpotēs. in fi.s.de accu.& in c.querelā. col.ij.s. de iureiu. & ibi an infamia priuet ipo facto titulo beneficij.& alijs dignitatibꝰ & honoribꝰ.

1 ¶ Secundò no.q; ludus alearum [a]intantum est clericis prohibitus
a vt etiam consuetudo non valeat in oppositum,etiā si faciat respectu cuiusdam voluptatis,quinimò clericus aleator debet reputari vilis & indignus ad beneficium obtinendum.& tene menti tex.ꝙ ista est vna causa sufficiens ad irritandum collationem factam cle
2 rico aleatori. ¶ † Tertiò no.q; vsurarius est vilis persona, & indigna ad obtinendam aliquam dignitatē.& facit iste text.q; vsurariꝰ
b sit infamis [b] ipso iure.de quo vide tex.cū gl.in.l.improbum fœnꝰ C.ex quib.cau.infa.irre.vbi gl.intelligit tex.& benè q; sine alia sententia talis est infamis infamia ciuili ipso facto. & clarius loquit tex.iij.q.vij.c.infames.§.porrò.sed de vno multum dubito: ꝙ tex. in.d.l.improbum.loquitur de vsurario exercente vsuras vltra modum à iure ciuili permissum.Quid si quis exerceret vsuras secūdū modum à iure ciuili permissum; nunquid sit infamis ipso facto, cùm de iure canonico omnis modus reprobetur: & ius ciuile in hoc non de dignaī sequi canonem.vt in authen.de eccle.ti.& no.in c.quia frustra.de vsu. & certè dubium est satis pulchrum: nam respectu iuris canonici omne fœnus est improbum, & iste tex.facit
3 q; sit infamis ipso facto.& tex.in.d.§.porrò.cogita. ¶ † Quartò no. ibi, *in ipsorum depositionibus,&c.* Iudices posse deponere tāquam testes coram alijs iudicibus de gestis coram se.& solet multū ad hoc
4 alleg.iste tex.& dic vt plenè no.in.c.cùm â nobis.de test. ¶ † Quintò no.q; vtens instrumento falso in iudicio,non p hoc potest puniri pœna falsi,nisi probetur q; ipse falsauerit,vel q; ipse sciēter vsus
c fuerit, & præsumitur ignorantia si post obiectionem desistit [c] ab
5 vsu eius. ¶ † Vlti.no.q; conferens beneficium indigno quem putabat idoneum,non debet ante obiectionem seu reprobationem illius collationis illud beneficium alteri cōferre: licet de indignitate ipsius modo sibi innotescat:aliās debet puniri:prout hîc dicitur,q;
6 benè no. ¶ † In gl.j.in fi.No.gl.q; aleator clericus indistinctè repel
d litur ab obtinendo beneficio [d] vnde collatio sibi facta est nulla, si de hoc constabat tanquam facta vili & indigno: & si non cōstabat quia erat occultꝰ,debet irritari:sed à bñficio obtēto antèquā exerceret ludum non debet incontinēti repelli,& eo priuari:sed alia mitiori pœna poterit plecti,nisi monitus noluit se corrigere:quia & tunc beneficio priuabitur.vt.xxxv.distin.c.j.vsurarius verò potest repelli ab obtento & obtinendo. Episcopus tamen cùm se correxerit dispensare potest circa beneficium.& facit quod dicitur & no.in.c.præterea.s.de vsur.Et ex hoc no.q; magis peccat & exosus
7 est vsurarius quam aleator. ¶ † In gl.in ver. *voluptuosus.*in fi.No.bene gl.nā relata ad tex.probat quod etiam clericis licitum est ludere causa conuiuij. & idem voluit gl.in.c.j.xxxv.distin.sed Phili.tenet hîc contrarium in clericis.dicens eos non debere facere conuiuia.xliiij.distin.c.conuiuia.&.c.non oportet.Idem dicit Goffre. in laicis.nam conuiuia vidētur eis reprobata, nisi ex quadam charitate faciant. vt in.d.c.conuiuia.& credo hoc dictum verius quo ad conscientiam: licet repetitio non competat hoc casu.& sic potest procedere lex.q; in conuiuio.alleg.in gl.talis tamen sic ludens: licet malè faciat non tamen crederem q; debeat reputari vilis ita q; repellatur ab obtinendo beneficio. ¶ In gl.in ver. *vel procurauerit in fine.* Vel dic q; illud.c.loquitur de literis gratiæ in quibus citiꝰ p̄sumitur falsitas, secus ī literis iustitię.quę de facili possunt obtineri: vt in.c.penult.eo.tit. ¶ In gl.in ver. *postmodum.*in fi. ¶ Hęc gl.non attingit perfectè intellectum decretalis:nec etiam doct. apertè at-
8 tingunt. ¶ † Sed pro clariori intellectu sic oppon.videtur enim q; collatio secundò facta debuit valere: nam prima fuit nulla ipso iure tanquam facta criminoso & infami saltem infamia facti.nam infamia nedum repellit à dignitate obtinenda. vt in.l.ij.C.de digni. libro.xij.& in regu.infamibus.libro sexto.vbi per Dynum. quinimò si est infamia iuris, repellit à dignitate quæsita. per hoc bonus tex.cum gl.in.l.ij.§ miles.ff.de his qui notan. infa.& in.l.omni. &.l.infamia.C.de decur.lib.x.vbi dicitur quod infamia quæsitum adimit honorem.ergo debuit valere secunda collatio. ar. in reg.nō præstat impedimentum.de reg.iur.lib.vj.Solu.potest hęc decreta. intelligi dupliciter.Primò quod collatio prima non fuit nulla ipso iure.& hoc sentit hîc Hosti.exponendo ver. *irritandum.* idest irritum nuntiandū.& etiam sequitur Fede.de senis.consi.xliiij.&.xlix. & tunc potest responderi q; secunda non valuit propter defectum potestatis: quia propter delictū collatoris deuoluta erat potestas

conferendi

conferẽdi ea vice ad ſuperiorẽ . ſed iſte intellectus mihi nõ placet: qa hîc caſſatur & punitur iſte collator propter ſuam inconſtantiã: & quia prima non reprobata proceſsit ad ſecundam.ideo intellige iſtum tex.quando collatio fuit facta indigno ignoranter:ita quod notoriè non conſtabat collationem eſſe nullam.nam pręſertim reſpectu conſuetudinis poterat dubitari vtrum collatio eſſet nulla ipſo iure & vtrum iſte deberet reputari vilis ex quo vſurã exercuerat tantum in ludo: & ꝙ ludebat ſecundum conſuetudinẽ aliorum clericorum. Vnde antèquam reprobaret prima,non debuit procedere iſte ad ſecundam collationem. nunq̃ enim fienda eſt ſecunda collatio vel electio,niſi conſtet notoriè primam viribus nõ ſubſiſtere.vt not. in capitul.auditis.& .c.cùm terra.de electi. Vnde iſte collator non erat priuatus ipſo facto poteſtate conferendi: quia ignoranter fecit ſed fuit priuatus propter ipſius inconſtantiam. vt dicitur in text.quia prima non caſſata proceſsit ad ſecundam. & iſtum puto verum & clarum intellectum capitu . omiſsis dictis Innocen.p quę non approbatur intellectus.ca.¶ †Ex prædictis omnibus not.hoc dictum ſingulariter ĩ practca quòd vbi collatio eſt facta indigno per ignorantiam, non debet procedi ad ſecundam collationem per collatorem, niſi prius reprobetur prima ex quo notoriè non conſtabat de nullitate primæ collationis. ¶ In gloſſ.in ver.*irritam.* ibi: *ſed valde ſunt iſta diſsimilia,&c* . Et rõ eſt nam ſecunda ſtipulatio ideo valet quãdo prima eſt elidibilis p exceptionem.quia poteſt hoc caſu intereſſe.nam niſi interueniret ſecunda,prima poſſet tolli per exceptiõem. ergo valet ſecunda: ex quo poteſt pretẽdere intereſſe.inſti.de ver.ob.§.alteri.ſed ſecus eſt in collatione:quia ſi prima collatio tenuit licet veniat irritanda añ quã irriteť beneficium,non vacat.ergo non põt alteri conferri . ſ. de conceſ.pręben.per totũ.¶ Et in fine gl.de hoc dic vt ſupà dixi. & vt no.in præalleg.c.auditis.¶ †In gl.ſi.in ſi.Hęc gl.poteſt adduci ad quæſtionem: nunquid ſi collatio beneficij facta per Papã vel eius executorem non tenuit:vel propter ſubreptionẽ literarũ, vel propter indignitatem perſonæ redeat poteſtas ad papam. an verò ordinarius loci poſsit illud beneficiũ alteri conferre? Inno.hîc poſuit duas opi.quidam dicunt ꝙ ad Papam tãtũ:ex quo enim Papa ſemel ſe intromiſit de illo beneficio non licet alteri apponere manum.arg.in.c.vt noſtrum.de appel. Alij contra.Sed conclude poſt Ioan. An.& compoſtel.in.c.quod ſicut.de ele.quod aut Papa reſeruauit ſibi beneficium:& tunc licet collatio non habet locũ vel effectum,non poteſt tamen inferior ſe intromittere in illa vacatiõe arg.in.c.ſi eo tempore.de elect.lib.vj. Aut non eſt vſus verbo reſeruationis:& tunc aut mandauit illud beneficium referri non expreſſa certa perſona:& idem videtur ſibi reſeruaſſe,& illi voluiſſe prouidere:aut mãdauit conferri certę perſonæ: & tunc ſi collatio non valuit,poteſtas redit ad ordinarium: quia Papa intendebat ꝓuidere tantũ illi perſonæ expreſſè:ex quo ergo illa perſona non poteſt habere.vel propter ſurreptionem literarum,vel indignitatem eius poteſtas redit ad ordinarium:quia ceſſante cauſa ceſſat effect⁹ in.c.cũ ceſſante de appel.Et hoc no.¶ †Vlti.extra glo.oppo.videť enim quod exceptio criminis non debeat admitti contra iſtum.P. ex quo habuerat collationem,& agebat tantũ poſſeſſorio adipiſcẽdę:id eſt pro poſſeſsione habenda.vt in.c.accedens.de accuſ.Sol.dicit Inn.ꝙ exceptio criminis non debeat admitti ſine infamia:quaſi ſentiat iſtum fuiſſe infamatum de iſtis obiectis. Et circa hoc dicit aliqua pulchra verba quę ſolent quotidie allegari.dicit enim quod aut quis agit in beneficialibus poſſeſſorio adipiſcendę ad cõfirmationem vel collationem:vt quia habuit electionem & cõfirmationem aut collationem:& tantũ ſibi deeſt poſſeſsio. & tunc non admittitur exceptio criminis niſi cum infamia.vt in præalleg.c.accedens:vbi plenè dixi. Aut agit poſſeſſorio recuperandę: & tunc nõ admittitur aliqua exceptio criminis cum infamia . vt in.c.item cũ quis.de reſti.ſpo.¶ Et no.benè hoc dictum.ꝙ etiam in beneficialibus non ob.agenti poſſeſſorio recuperandę exceptio criminis etiã cum infamia.Sed licet Inn.omnẽ exceptionem excludat,tamẽ multa opponi poſſunt.de quibus plenè dico in.c.in literis.de reſti.ſpo. & facit quod no.iij.q.j.in ſum. Aut agit quis petitorio pro beneficio quod ſemel habuit,& tunc aut opponitur tale crimen ꝙ inducit priuationem ipſo facto,& admittitur exceptio ſecundum eum & bene puta ſi opponitur ꝙ ſit hęreticus, vel ꝙ fuit ſententialiter de aliquo crimine condemnatus.Et not.bene hoc vltimum.ꝙ condemnatus de aliquo crimine per ſententiam cenſetur priuatus ipſo facto beneficio ſuo.quod intellige quãdo crimen erat tale ꝙ inducebat priuationem beneficij:vel quando irrogabat infamiam ipſo facto.¶ Nam ſufficit ꝙ cõdemnetur,licet pœna non exprimať in ſententia:quia illa intelligitur impoſita authoritate iuris.l.j.ff.ad turpil.&.ij.qõ.iij.c .euphenium.§.notandum. & in.c.poſtulaſti.ſecundum vnã lec.s̃.de fo. cõpe.& ad idem tex.in pręalleg.l.ij.§.miles.ff.de his qui notan.infa.vbi dicitur ꝙ miles damnatus de adulterio efficitur infamis, & infamia ſoluit vinculum militiæ. Vnde ipſo iure infamatus per ſententiam perdit dignitatem [a]ne dum ſecularem:ſed etiam eccleſiaſticã.vt no. in gl.Secus puto vbi quis damnaretur de crimine quod non induceret infamiam.nec priuationem beneficij. tunc enim talis exceptio non admitteretur vt ſtatim dicam .& ſic reſtringe Inno.Si verò opponitur exceptio criminis quod non inducit priuationem beneficij ipſo facto:vt puta quia eſt Simoniacus: vl adulter:vel periurus:vel quid ſimile:& nõ debet admitti talis exceptio. Ratio eſt, quia illa etiam probata ille non remanet priuatus bñficio.Nec ob.ſi dicatur quod debet priuari:qa ad hoc non tendit exceptio vt in.c.j. de ordi. cogni.in fi.Nec ob.ſi dicatur quod ex quo datur actio ſiue accuſatio contra iſtum de iſtis criminib⁹,fortius debet admitti exceptio. vt in reg.qui ad agendum.de regu.iur . lib.vj.& in regu. cui damnus.ff.eo.quia ſecundum Inno.illa iura habent locum quando ad idẽ agiť & excipitur: ſecus autem quando actio & exceptio tendunt ad diuerſa.nam hoc caſu accuſatio tendit ad vindictam,vt priuetur . exceptio verò tendit ad defenſionem rei familiaris.vt no.perpetuò hoc dictũ Inno. & vide ꝙ dico in.c.paſtoralis.de cau.poſſeſ.& proprie. & in.c.ſi diligenti.de foro compe.

a ¶ Perdit dignitatẽ. Vide Inn.in.c. qualiter.el.ñ.ad fi. & ibi do. Anto.& quæ ibi dixi de accu.do.Ab.in.c.q̃relam.de procu.An. Barba. ZACHARIAS. ¶ Adde de hoc Lu. Ro.ſing.ſuo. ccccc iiij.incip.Fuità me queſitũ vbi tenere videť ꝙ ipſo iure. ꝙ ꝓbať per text. in.l.infamia. põde rando text.in ver. adñcit.C . de infa. li.x.& per.l.miles. ff.de his qui no.ifa.

a ¶ Dignitatẽ. Vide Fel.in d.c.q̃relam. col.ñ.ver. ſimiliter s̃.de iureiur. poſt Abba.ibi.col.ñ.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Cauſæ matrimoniales vel literæ indulgentiales nõ conceduntur per inferiorem prælatum Epiſcopo niſi competat de iure ſpeciali.*

2 *Ea quæ ſunt ordinis ẽpalis nõ poſsunt nec cõſuetudine nec præſcriptiõe acquiri: illa verò q̃ ſunt aut dignitatis aut iuriſdictiõis,bñ pñt acquiri.et.n.3.*

4 *Epiſcopus electus & confirmatus: non tamen conſecratus: an poſsit concedere indulgentias maximè ſi non ſit ſacerdos?*

¶ CAP. XII.

1 b ACcedẽtibus. †Abbates[b] de matrimonijs cognoſcere, & publicas pœnitentias iniungere, & literas indulgẽtiarum cõcedere non poſſunt, niſi eis competant de iure ſpeciali.hoc.d.Vel ſic & generalius. Cognoſcere de cauſa matrimoniali. Itẽ pœnitentias publicas & indulgentias concedere, ſpectat ad dignitatem Epiſcopalem . Vnde inferior prælatus de his ſe intromittere nõ debet niſi ei competat de iure ſpeciali.Primò ponit Epiſcoporum querelam cui ſecundò prouidet ibi:*Volentes.* ¶ Caſus literalis.Epiſcopi in concilio generali conſtituti cõqueſti ſunt de Abbatibus ꝙ ipſi ſuis terminis non contenti

b ¶ Abbates.Quod ſacerdos parochialis & Abbates & alĩ prælati inferiores Ẽpo nõ pñt cõcedere indulgẽtias diſputando cõcludit.S.T.in.iiij.ſen. di.xx.q.j. arti.iij.

SEBA.SAPI.

a ¶ Ad dignitatem. Epālē. Vide latiſsimè p.d.Io.frā.bal bu.in tract,prēſcriptionū in prīa parte qntæ partis prī cipalis.q.xj.& ibi col.ñ.allega.etiam Abba.hîc.

b ¶ Matrimoniali. & ſup hoc eſt tex. pūctualiē ī.d.c.auditis.ad fi.de p̄ſcr. Sed tu vide ēt glo. ibi: & do.Anto.& Ab.ī.c.lr̄a.de reſt. ſpol.q̄ ſin. ſcribit. d.Ant.in.c. cū olī. in.iij.colū.per illū tex.de prēſcript.

c ¶ Per ſolū. Eps p̄t cōcedere alij inferiori vti pōtificalibus. de q̄bus ī hac decr.p̄ter inſignia, & p hoc facit q̄ no.arc.ī.c.placuit. de pœ.di.vj.vbi dicit q̄ īpoſitio publicę pnīæ debet ī poni ab ep̄o:vl̄ ei⁹ mādato à ſacerdote. Et ex hoc infertur ēt vnū,de q̄ pluries fui īterrogat⁹: videlicet an Eps q ptātē habet cōcedēdi indulgentias poſsit alij īferiori Ep̄o delegare.& facit q̄ ī fi. dicit gl.ī c.decernimus.de iudi.& facit qđ pōit Arch.in.c.ſi qs ſua dēte. circa fi.xvij. q.iiij.& q̄ Eps poſſit inferiori delegare caſus pnīę reſervatos.vī ſētire tex. à cōtrario.ī.c. ij.in fi.primi.rñ.de pœ. & re.li.vj. in cōtrariū ei⁹ qđ dicit hîc d.Ab. facit qđ no. In.& Imo.ī.c.cām matrimonij.de off. dele.vbi dicūt q̄ cā matrimonialis nō pōt delegari inferiori ab Ep̄o niſi p papā.& ſup hoc vide q̄ latè ſcribit in ſuis recollectis do. Bart. de bellē.in.c. teneor.in.j.not. de re.iudi. ſed p opi. d.Abb.& do.facit tex. cū gl.no.& q̄ ibi no.do. & maximè.d.Abb.in.c.fi. de hoc vide oīno q̄ valde eleganter ſcribit Spe.ī antiquo ſuo repī ti.de pœ.& re.§.ſequit. in princ.ñ. co.ver. ſed nūquid pōt cōmittere ſimplici ſacerdoti.

manus extēdunt ad ea quę ad epiſcopos pertinere noſcuntur . videlicet cognoſcendo de cauſis matrimonialibus, iniungendo pœnitētias publicas: cōcedēdo literas indulgentiarū & ſimilia.p̄ſumendo propter quę authoritas Epiſcopalis vileſcit interdum apud multos. volens concilium Epiſcoporum dignitati & abbatū ſaluti in his prouidere : prohibuit ne decætero aliquis Abbatum ad talia ſe extēdat ſi propriū periculū voluerit euitare:niſi fortè aliquis ipſorū ſpeciali conceſsione vel alia legitima cauſa ſuper huiuſmodi valeat ſe tueri.Ber. ¶ No.j.ex tex.q̄ quædam ſunt ſpectātia ad dignitatem epiſcopalem quæ inferiori prælato non competunt . vt ſunt tria hîc expreſſa . & de ſimilibus vide quod leg.& not. lxviij.di.c.q̄uis.&.c.cor.Epiſcopi.& inter caſus hîc expreſſos nota illū.q̄ nemo citra epiſcopum poteſt iniungere publicam pœnitentiam.priuatam enim poteſt quilibet ſacerdos iniungere.& de hac publica.vide gl.& text.in c.in capite.l.diſt.xxvj.q.vij.c.fi.& eſt text.ī.c. ij.de male. ¶ † Secundò no.q̄ ex ſpeciali conceſsione,vel alio iure ſpeciali. puta ex conſuetudine poſſunt ſpectantia ad dignitatē epiſcopalem [a] competere inferiori prēlato.Et circa hoc dicendum eſt quod quædam ſpectantia ad epiſcopum ſunt ordinis epiſcopalis: quædam ſunt dignitatis epiſcopalis:quędam ſimplicis iuriſdictionis.ea verò quę ſunt ordinis vt chriſmare:eccleſias conſecrare:clericos ordinare: & ſimilia non poſſunt cōpetere inferiori,etiam ex conſuetudine.vt ī.c.quātò . de conſue.quia in eis deficit ordo epiſcopalis.Ea verò quæ ſunt dignitatis Epiſcopalis vt ſunt iſta hîc enumerata,vel ſimplicis iuriſdictiōis vt cognoſcere de cauſis clericorum,iſta bene poſſunt acquiri per inferiorem ex conſuetudine,vel ex conceſsione ſuperioris. ad hoc.c. cū olim.&.c.auditis.de præſcrip.Et not.bene hunc tex.iuncta gl.pe.& fi. q̄ iſta quę ſunt dignitatis epiſcopalis.vt cognoſcere de cā mr̄imonialis[b],& dare indulgentiam,&c.poſſunt præſcribi per inferiorem. Sed ad declarationem literę quęritur de qua conceſsione loq̄tur iſte tex.Sol.dicunt docto.q̄ poteſt intelligi de conceſsione etiā Epiſcopi.xvj . q.ij.c.viſis.præter inſignia.nam illa non poſſunt concedi niſi per ſolum [c] Principem.q̄ bene not. ar.in.c.vt apoſtolicæ.de priui.li.vj. vnde Abbatibus & inferioribus prēlatis per papam ſolet concedi vſus mitræ & aliorum pontificalium.vt in.d.c.vt apoſtolicę. dicunt tamē hîc do.& ibi,& bene.quòd licet iſta inſignia ep̄alia quandoq̄ ad decorem concedantur prælato inferiori. non tamen poteſt ille p̄pter hoc exercere iura Epiſcopalia.eſt ergo quędā nuda demonſtratio quę habet ſignificatū ſuum. q̄ no. ¶ † In glo.in verſi. *Epiſcopalis dignitatis.* in fi.No.ex hac gl.& ſequ.iuncto tex.quod ea quæ ſunt dignitatis epiſcopalis, non dico ordinis,poſſunt acquiri per inferiorem ex conſuetudine. & hoc probatur aperti⁹ q̄ alibi in ca.auditis.de prēſcrip.vbi Abbas præſcripſit cauſam matrimonialem , niſi fuiſſet probata interruptio q̄ eſt contra Hoſt. qui tenet contrariū in.c.literas.de reſti.ſpol. ¶ † Inducitur etiam iſte tex.ad quæſtionem quotidianā.nū quid electus [d] & confirmatus in Epiſcopum non conſecratus poſsit concedere indulgentias,maximè ſi nō ſit ſacerdos : vt quia adhuc non ſit effectus presbyter? & ſępe accidit cōſimilis quæſtio in legato apoſtolico non preſbytero. Hoſtiē.hîc poſt multa concludit q̄ ſi eſt preſbyter,poteſt concedere:aliās ſecus.ſed Fran.tenuit q̄ etiam ſi ſit presbyter, concedere non poteſt: quia non dicitur Epiſcopus ſit cōſecratus. Vñ antea vocatur electus , & non epiſcopus:vt in.c.tua.de his quæ fiunt à prēla.& iura hoc concedunt Epiſcopis.Io.an. videtur tenere q̄ cū hoc non ſit ordinis,q̄ hoc poſsit electus confirmatus, dummodo ſit ſacerdos.Io.cal.poſt Tho.iiij.di.xxii.ar.ij.tenet q̄ etiam ſi non ſit ſacerdos hoc poteſt . & idē in legato.& iſta opi.eſt verior.Ratio. q̄ concedere iſtas indulgentias procedit ex diſpenſatione bonorum eccleſię:& ſic ex iuriſdictione.ergo iſti poſſunt cū habeant iuriſdictionē licet non ſint conſecrati in Epiſcopos,vel ſacerdotes,vt in.c.tranſmiſſam.de elect.nā (vt hîc patet)illa poſſunt q̄ri per inferiores Ep̄os ergo nō fūt ordinis Ep̄alis,ſed iuriſdictionis. In foro tamen pœnitentiæ non poſſet abſoluere,vel condemnare,vel indulgentias concedere quia illud eſt ordinis presbyteralis,& nō iuriſdictionis:quod tenę menti. Abbas.

a

d ¶ Nunquid elect⁹, Vtrū ep̄s elect⁹ & cōfirmatus nō cōſecratus poſsit dare indulgentias ec cleſijs. & idē tenet d.Ab.ī.c.ſuffraganeis.de ele. de q̄ ēt per Paul.de lea.& Car.ī cle.j . de reli. & vene.ſan.& per Old.cōſ.ſuo.lxxiij. & q̄ poſsit, bñ facit ī ſimili glo.ī. c. adñcimus.xvj.q.j. & gl.ī ver.presbyteri.i prī.ī cle.j. de priui.ſed cōtrariū tenet Arc . ī.c.j.de pœ.& re.li.vj.,put ibi refert Io. an. ſuper gl.ī ver. monere.in fi. De hac.q. vide p Io.de Imo. in.d.cle.j.de priui. ī.xij.co.ver.an autē elect⁹.et vide pe. de Anc.ī rep.regulæ.q̄.cōtra.ī.ij.op. princ.vbi dicit qđ cōcedere īdulgentias nō eſt ordinis ſed pontificalis dignitatis,& q̄ elect⁹ & confirmatus licet nondū ſit cōſecratus ī Ep̄m, neq̄ ſit ſacerdos, valeat cōcedere indulgētias. firmat Pet.de Anc.in repe.regulę p̄tm̄.in.iij.opt. prin. circa mediū. li.vj.& al.Io.Cald. in hoc.c.& idē aptè etiā firmat.S.T. in.iiij.ſen.diſt.xv. q.j.ar.iiij.ante fi.

e ¶ Caſus literalis. Pro intellectu huius decr.vide.S.T. in.iiij.ſen.diſ.xxj. q.iij.ar.j.vltra medium.vbi dicit q̄ ſi ſacerdos qui audiuit confeſsionē p̄ ducatur in teſtimoniū, pōt cū recta cō ſcientia iurare ſe nihil ſcire : q̄a adducitur vt hō ī teſtimonium,& ſcit vt deus. vide oīno de iſta reuelatiōe quę ſcripſi poſt.d.An. in.c.oīs vt iuſque. ſexus.circa fin. de pœ.& re.

SEBA.SAPI.

f ¶ Ad indicandum furem. Vide quando quis teneatur indicare furem.p Iaſ.in.l.filij.§.ſi tibi iudicium in.j. nota.ff. de condic. ob tur.cauſam.

SVMMARIVM.

1 *Furem indicare,& etiam furtum commiſsum poteſt quis compelli.*

2 *Sacerdos nullo modo poteſt compelli reuelare quod ipſe ſcit in confeſsiōe,etiam ſi papa diceret, vel adduceretur in teſtem.4.*

Interdictum & excommunicatio q̄o differant.

5 *Iurans non reuelare ſecretum:ſi adducatur in teſtē poteſt ipſum reuelare ſine metu periurij.*

Nemo poteſt iurare nolle teſtificari:et ſi iurauerit iuramentum non valet.

¶ CAP. XIII.

Dilectus. Ad reuelandum peccatorem ſiue peccatum in pœnitentia cōfeſſum ſacerdos compelli nō poteſt.h.d.Primò ponitur quere la presbyteri, cui ſecundò prouidet expreſſa cauſa ibi: *quia igitur.* ¶ Caſus literalis. [e] Quidam fecerant quoddam furtum. quod vt dicebatur confeſsi fuerant ſuper furto Ioanni presbytero in pœnitentiali iudicio : rectores fraternitatis vrbis compellebāt dictum preſbyterumIoannem ad reuelandum fures:& id quod ſibi tā q̄ ſacerdoti ſuper furto fuerat reuelatum.ad ſatisfaciendum exinde damnum paſſo,& niſi alterum prędictorum faceret,tulerunt in ipſum ſententiam interdicti: p̄pter quod dictus ſacerdos conqueſtus eſt domino Papæ:quia pernicioſum eſſet dictum preſbyterum reuelare taliter ſibi credita,vel cogi ad ſoluendum id quod non rapuit . Mandat Papa Cardinali ſanctæ Prudentianæ presbytero ſuo vicario quaten⁹ prædictos rectores coram ſe venire faciat. & iniūgat eiſdem vt à grauamine presbyteri memorati ſuper hoc penitus conquieſcant.Ber. ¶ † Not.j.ex tex. ar.opt.q̄ Iudex eccleſiaſticus ſeu ſecularis poteſt ex officio ſuo quem compellere ad indicandum furem [f] & furtum commiſſum:& ſuper hoc poteſt ferre ſententiam cenſuræ contra non reuelantes. quod probat hîc p locū à ſpeciali.

e

1

f

ſpeciali.nã hoc eſt ſpeciale ꝙ nõ poſsit fieri cõpulſio,qñ hoc ĩ pnĩa detectum fuit ſecus ergo ſi iſte ſciuiſſet non tanquã deus ſed tanq̃ homo:pro hoc tex.ibi: *perniciosum eſſe,&c.* Et tene hunc tex. ſic in ductum perpetuò menti.nam optimè probatur practica Epiſcoporum fulminantium hodie excõicationẽ contra non reuelantes furem ſiue furtum,& melius probat hoc.c.q̃.c.qui cum fure.s̃.de furt.licet ad hoc illud ſoleat allegari.& vide ibi ꝙ plenè dixi ,,pbat
2 etiam text.opt.Barto.in.l.in ciuilem.C.de furt. ¶ †Not.ij.ſacerdotem non poſſe compelli etiam per iudicem eccleſiaſticum ad reuelandum peccatorem in pœnitentia ſibi confeſſum. quinimò nec etiam peccat.nam hîc & reſpectu peccati & peccatorum prohibetur iſta compulſio.Et no.bene quod etiam non poteſt ad hoc compelli,ſi talis reuelatio tendit ad vtilitatem proximi,vel ad vtilitatem animæ ipſius confeſsi.Nihil enĩ debet detegi per ſacerdotem etiã ſi concernat claritatem conſcientię ipſius peccatoris,niſi ipſe peccator ſacerdotem ducat in teſtem.argu.in.c.ſignificaſti.de adul.& in.c.omnis vtriuſq; ſexus.de pœ.& remiſ.& quod ibi not.
3 Inn.¶ †No.iij.ibi: *ſententiam interdicti,&c.* ꝙ ſententia interdicti poteſt ferri nedum in loco ſed etiam in perſona.& hęc eſt differẽtia inter interdictum & excõicationem: quia excõicatio nedũ priuat à participatione ſacramentorum:ſed etiam à communione hominum:vt in.c.à nobis.de excep.ſed interdictum ſolũ priuat participatione ſacramẽtorum.¶ Vltimò pro declaratione literę quęritur qui ſint iſti rectores fraternitatis , dequibus in text.Solut.ſunt quidam habentes iuriſdictionem ſuper clerum ex ſpeciali prouiſione aut inſtitutione.¶ In gl.j. ibi: *quia ſecundum leges nemo poteſt compelli.*hoc non eſt abſolutè verum,quinimò poteſt ex officio cõpelli.de quo dic vt no.in.d.l.in ciuilem.& plenè dixi in.d.c. qui cũ
4 fure.¶ †In ea.gl.ibi.*& in hoc erat maior ipſis rectoribus,&c.*Per hãc
a rationem inferunt doc.ꝙ etiam per Papam [a] non poteſt ſacerdos cõpelli ad detegendum peccatum in pœnitentia confeſſum. Nam in illo actu ſacerdos eſt ſpecialis vicarius Dei, & Papa eſt generalis vicarius Dei:& ſpecialis quo ad illam ſpeciem eſt maior generali.de off.leg.in.c.ſtuduiſti.& no.bene gl.& hoc dictum.quia eſt cõtra multos ſimplices ſacerdotes qui reuelant peccatum Epiſcopo, ſeu peccatorem,ſeu alteri ſacerdoti:licet dicant Epiſcopi ego reciam in confeſsione,quia nullo modo debet dicere:quia tanquam Deus non indiget confeſsione:& quia illud eſt peccatum alterius & non ſuum:& hoc ſaluo caſu.c.omnis.vtriuſq; ſexus.de pœni. & remiſ.Et ex hoc & ex tex.etiam infertur quod ſi ſacerdos producitur in teſtem in iudicio .quod recta conſcientia poteſt dicere ſe nihil ſcire. ſi hoc tantùm ſciebat:vt Deus. nam quis poteſt habere duplicem ſcientiam.ſ.ſcientiam vnam vt Deus:aliam vt homo.In teſtem verò producitur vt homo,non vt deus,& tanquam homo nihil ſcit.Vnde ſine metu periurij rectè poteſt dicere ſe nihil ſcire. Puto tamen quod iſte ſciret vt deus,& vt homo:vt quia ipſe vidit tanquã homo,& audiuit vt Deus in confeſsione.ꝙ hoc caſu teneat reuelare virtute iuramenti.aliâs autem vt dicit Innoc.in prælleg. c.omnis.prope fin.nunquam debet reuelare.niſi ſubeſſet maxima neceſsitas,vel vtilitas:vel immineret ſcandalum.tunc enim poteſt
5 dicere,& reuelare. ex quo ſcit etiam vt homo. ¶ †Quid autem ſi quis iurauerit nõ reuelare ſecreta,& poſtea producitur in teſtem nunquid poſsit reuelare,cum videatur poſitus inter duo iuramẽta contraria?Inno.in.c.qualiter el.j.s̃.de accuſa.nota.dicit ꝙ ſic: qa aut intendebat iuramentũ extendere ad iſtum caſum & fuit temerarium.cùm non poſsit quis ſe aſtringere ad hoc iuramentum. cũ ſit contra publicam vtilitatem,vt teſtis:aut non cogitauit iſtũ caſum,& iuramentum ad hoc non extẽditur arg.in.c.j.de iureiur. li. vj.Et in fi.gl.quod primò dictum eſt plus placet Hoſt.& pro prędicta gloſſ.facit.c. cùm ad quorundam.ſupra eodem titulo.Tenementi.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Collegium quomodo conſtituatur in aliqua eccleſia?*
2 *Abbatiſſa poteſt habere iuriſdictionem ſuper clericos de iure ſpeciali:non autem de iure communi.*
3 *Inſignia an quis poſsit portare:& ex cuius priuilegio?*
4 *Inſignia aliorum non eſt licitum facere ſiue portare.*
Collegia quibus caſibus ſint permiſſa?

¶ CAP. XIIII.

Dilecta. Nõ pñt ſubditi ſingulares in præiudiciũ pręlati exigere ſigna collegij.h.d.vł ſic.Priuati homines regulariter nequeũt conſtituere collegiũ,& habere ſigna collegij.niſi aliter eis cõcedať.Prima pars ponit quęrelã.Secunda dat iudicẽ ibi: *diſcretioni.*¶ Caſus literalis. Presbyteri & clerici Iotreñ.eccleſię Meldeñ. Dioceſis proprium nõ cõſueuerũt habere ſigillũ:nec ſint vnũ corpꝰ ita ꝙ capitulũ appellareť:nihilominus contra volũtatẽ Abbatiſſæ Iotreñ.eccleſiæ quę eſt ipſorũ caput & patrona,,ppriũ ſigillũ habere contendũt:Vnde Abbatiſſa ſignificauit hoc do.Pa.Vnde mandat quibuſdã quatenus ſi eis conſtiterit ita eſſe dictis presbyteris & clericis authoritate.d. Pa.præcipiant expreſsè ne pręſumant vel de nouo fabricare ſigillũ,vel vti eo ſi fortè nouiter fuerit fabricatũ.Bern.¶ Not.j.ex tex.ibi. *conſueuerunt,&c.* optimum argumentum ꝙ ius collegij põt quęri ex conſuetudine.,p hoc facit:ꝙ not.Inno.in.c.poſtulaſti.de iurepatr.
1 ¶ †No.ſecundò ꝙ licet ſint plures clerici beneficiati in eadẽ eccleſia,non tamẽ per hoc dicunť cõſtituere collegiũ,ſeu facere capitulũ, cũ non poſsint exigere ſigna collegij,nec col-
b legialiter ſe congregare. [b] collegium ergo cõſtituiť in eccleſia, vel per priuilegiũ conceſſũ à ſuperiore poſt fundatã eccleſiã,vel ſi à principio fuit ordinatũ qđ eccleſia eſſet collegiata,vel ſi longo tpe vixerunt collegialiter , & ſunt in quaſi poſſeſsione collegij,de quo vide per Inn.in.d.c.poſtulaſti.& per Io.an.in.d.c.à
2 nobis.de iurepa.¶ †Not.iij. ꝙ abbatiſſa põt habere iuriſdictionẽ ſup clericos de iure ſpeciali:ſecus autem eſt de iure communi . Vltimò collige ex tex.quẽ poſſe ſe opponere pro ſuo pręiudicio volentibus indebitè exigere ſi
3 gna collegij.† Et inducíť hoc ad quæſtionẽ. Quidã vult vti priuatis armis alterius, nũqd poſsit per illũ prohiberi?Et primò diſcutiendũ eſt.nunqd qs poſsit portare arma ſeu inſignia. & ſciẽdum eſt quędã eſſe inſignia dignitatis, quibus licitè vtitur exiſtens in illa digni
c tate.& tunc non hñs [c] illam dignitatem committit falſum eis vtendo.l.eos.& ꝙ ibi no. ff. de fal.facit.c.j.s̃.de cle. non ordi.mi . & ꝙ ibi dixi.Quædã ſunt inſignia ſingularis dignitatis,quibus vtuntur reges,& principes, & nobiles,& iſtis priuata perſona vti nõ poteſt: vt l.j.C.ne li.po.Quędam ſunt inſignia ſeu arma quibus vtunť priuatæ perſonæ . & aut vtunť ex conceſsione principis, & in dubio vti poſſunt. Aut ceſſat principis conceſsio: & cõmuniter tenetur vt quilibet poſsit ſumere ſibi certa inſignia, ſiue arma , ſicut omnia nomina propria aſſumuntur ad placitum, vt vnus ab altero cognoſcatur.vt inſtitut. de lega.§ ſi quis in nomine.& in.l.ad recognoſcendos.C. de inge.manu.ita & arma poteſt quis aſſume
4 re vt vna parentela diſcernať ab alia . ¶ †Sed
d an poſsit ſumere [d] arma alterius?videtur primò quod ſic.Nam ſicut licitum eſt aſſumere nomen proprium alterius.vt in.l.duo ſunt titij.ff.de teſta.tute. ita videtur ꝙ etiam arma poſsit quis aſſumere.cũ eadẽ ſit ratio in vtriſque.& hoc eſt verum.vbi ille non poſſet prę

a ¶ Sacerdos ẽt ꝑ Papã nõ põt cõpelli reuelare cõfeſsionẽ.& vide.S.T.in iij̃.ſen.xxj.diſt.q. iij̃.arti.j. vltra mediũ vbi dicit ꝙ nullus ſacerdos ad reuelationẽ cõfeſsionis põt cogi ab homine,vel licẽtiari, & ſi ſibi p̃cipiatur ſub pœna excõicatiõis,nõ timeat eã. qa ſibiꝑcipiťvt hoĩ et ſcit hic vt deus ſed ad hoc vltimũ vide gloſ.ĩ.c. ſacerdos de pœ.diſt.vj.

✣ SEBA. SAPI.

a ¶ Per papã.Vide Ang.de are.& Ange.arimi.in tracta. malefica. in verb. che hai tradito la tua patria. & an ſacerdoti cui eſt aliquid dictũ in pnĩa nõ tñ in forma cõfeſsiõis, ſi ,,ducať in teſtẽ , an poſsit teſtificari?vide Fe. in.c.intimauit.col. iij̃.ver. & iſtud dictũ.s̃.de teſti.& nũ quid poſsit ſacerdos reuelare cõfeſsionem de licentia cõfitẽtis. vide Fel. in.c.j.colũ.ij̃. verſi. inquantum tenet Abb.s̃.de except.

b ¶ Quot modis cõſtituať collegiũ. de quo per.d.An.ĩ.c. nobis.de iurepa.

c ¶ Vide gl.in.c.vt apoſtolicæ. de priui.lib.vj.

d ¶ Poſsit ſumere. Vide Bal.in diſputa. ſua quæ incipit accuſatus de vi turbatiua: vbi ponit an notarius vtens vno ſigno , poſsit prohibere alij ne vtať eodẽ ſigno:& hoc ponit ibi ĩ. iij. col.vbi ponit. qõ. poſitã hic de mercatore qui habet ſignum artis.& concludit ꝙ ſi illud ſignũ eſt ſibi cõceſſam à ſupiore. poterit aliũ volẽtem vti ,,phibere. aliâs non & vide.d.An. in.c.ad noſtrã . cir. fi.de appel. vbi dicit ꝙ qs nõ poteſt vti ſigno proprio in pręiudiciũ alterius.& alle.iſtud.c. dilecta.& de.q.hic poſita vide ꝙ Bal. ĩ quãto.ĩ.iij.colũ. de iureiurã.vbi ponit vtrũ vnꝰ mercator

posſit ſuper ballis ſuis appõere ſignũ alterius mercatoris. Et adde q̃ ſi vnum caſtum habet picta arma alicui⁹ domini inſignum ſubiectionis,ſi delentur illa arma,dicitur priuari dominus ſubiectione & poſſunt puniri vt rebelles. ita dicit Do.in.c.quicunq; xxx:diſt.Item adde q̃ illi qui faciũt conſtrui eccleſias, & ibi ponũt ſigna ſua non habẽt meritum eccleſiæ. ita tenẽt Do. rectè intuenti.in.c.duę ſũt circa medium.xlv. diſt.Item adde qd̃ quando aliqui propter proditionem expelluntur de ciuitate, arma depicta pro eorum honore per ciuitatem debẽt deſtrui.tex. eſt & ibi Bal.in.l. eorum.ff. de pœnis pro quo illud dictum iuuenalis. Seianus ducit̃ vnicõ diſcedunt ſtatuæ reſtemque ſequuntur. Ipſas deinde rotas bigarũ impacta ſecuris. Cedit & meritis franguntur crura caballis.

SEBA.SAPI.

a ¶ Omnia collegia. Vide Paul. de caſ. &.d.Bart.ſoci.in.l. cùm ſenatus.ff. de reb.dub.Feli.in.c. accedentes. in prĩ, ſ.de præſcr.

b ¶ Itẽ ibi.fratri ei⁹ &c.facit ad qõ.de faciente pacem cũ aliquo occidendo vel vulnerãdo ei⁹ fratrem vel cõſanguineum: vtrũ videatur frãgere pacem. de quo vide per Io.an. in regſa fruſtra de reg. iur. lib.vj.in merc.p.d. Ant.in.c.j.de pac. in vl.col.per Bart. in.l.licitatio.§.qd̃ illicitè.ff. de publ. & per Per.de anc. in.c.ſciant cuncti. de elect.lib.vj. vbi bo.tex.benectiam facit tex.in.c.qcunque de ſent. excõ. li.vj. de iſta,q. per eundẽ Pet.de anc. in.c.nuper.de ſen. excõ. Sed ponam⁹ q̃ feci pacẽ tecũ.ſ3 poſtea tuus cõſan

tendere aliquod præiudiciũ,vt puta quia aſſumit arma longè diſtantia:ſecus vbi ſubeſſet illi aliquod præiudiciũ.vtqa iſte nouiter aſſumens eſt homo facinoroſus & exoſus & propter vnitatẽ armorũ timet ille iterimi propter iſtũ,ſeu vice ipſius & poteſt tunc ĩplorari officiũ ſuperioris,vt ille nõ vtatur eiſdẽ armis:qa ad ſuperiorem ſpectat quies populorũ:vt in.l.j.§.quies.ff.de off.præſe.vr. Idem eſt vbi intereſt reipublicę:vt quia bonus artifex,ſeu mercator vtitur quibuſdã inſignijs & alius vult vti illis,vt habeat cõcurſum, & ſic decipere populũ. Poteſt enim hîc per iudicẽ prohiberi ratione prædicta. Conclude ergo ſic.q̃ quilibet priuatus etiam poteſt aſſumere ſibi certa inſignia ſeu arma: ſed non poteſt aſſumere ſeu vti armis alterius quando tẽdit in eius præiudiciũ,ſeu rẽipublicæ. & de his per Bart.in tract.de inſig.& armis. ¶ † In gl.j.in fi.hęc gl.non reddit ſufficientem rationem quare iſti clerici non poterãt facere collegium:& ideo pro clariori doctrina poſt Inno.hîc.& Bar.in.l.fi.de colle.illici.ſcias quòd regulariter omnia collegia[a] ſunt interdicta. quia homines nõ debent facere iſta conuenticula,ſeu congregationes,cũ ex eis timeaẽ cõſpiratio,ſeu cõiuratio contra principem,ſeu ciuitatem.hoc verum,niſi approbetur à iure gentium,vel à iure poſitiuo:nam quędã ſunt collegia quę approbantur à iure gentium,q̃dam q̃ approbãtur à iure poſitiuo. A iure gẽtium approbaẽ collegium ciuitatis,caſtri,vel villæ.l.ex hoc iure.ff.de iuſtit.& iur. & q̃ ibi no.nam debent homines multa agere in fauorem & commodum ciuitatis: ideo oportet q̃ plures inſimul conueniant. à iure poſitiuo approbantur collegia ipſorum qui ſunt alicuius artis:vt ſunt piſtores,barbitonſores.& ſimiles:vel alicuius profeſsionis, vt ſunt ſcholares,vel ſi faciunt cauſa pietatis, vt ad ſubuenidũ oppreſsis,&c.quia iſti habent multa agere ad vtilitatem illi⁹ profeſsiõis,ſeu artis. ideo permittunt iura vt poſsint ſimul conuenire & facere vnum corpus. Vnde ad propoſitum huius.c.clerici ſingulares cùm non habeant aliqua communiter expedienda, non poſſunt propria authoritate facere iſtas congregationes,& conſtituere vnum colligium, niſi à prĩcipio fuerit ordinatũ vt eccleſia ſit collegiata:tunc enim cùm ipſi clerici debeãt promouere vtilitatẽ eccleſię licitè ſe congregant & faciunt vnum corpus: ſed iſti de quibus in text.non'repręſentabant illam eccleſiã ſed erant ſingulariter ibi beneficiati. Et de materia collegiorum.vide hîc per Innoc.& in.c. cùm ab eccleſiarum.de offi.ordi. & per Bar. in.d.l.fi.de colle.illici.

SVMMARIVM.

Epiſcopus non debet appellari dominus,niſi de hoc fuerit ſibi præſtitum iuramentum à vaſallis.

¶ CAP. XV.

GRauem. Qui cõtra iuramẽtũ negat ꝑlatum dominũ ſuũ: vel corã ſeculari iudice de eẽo conquerit̃, vel ipſum inuadit:deponi debet.h.d.& primò de cisè narrat factum quod ſub triplici diſiũcti ua puniri mandat ibi:*diſcretioni*. ¶ Caſus lr̃alis. Archidiaconus Ambian̄.veniẽs contra fidem homagij præſtitã,& debitam reuerentiã ſemel & ſecũdò Epiſcopum proprium dn̄m ſuum eſſe negauit. Item in foro ſeculari depoſuit contra eũ ſuper rebus ſpiritualibus quęſtionẽ. Item cauſam & conſiliũ præbuit fratri ipſius Archidiaconi & cõplicibus ſuis aduerſarijs Epiſcopi,& inuaſori Eꝑi, & ſociorũ ei⁹ ita contra fidelitatem in tribus peccauit. propter q̃ epiſcopus ambianen̄.grauamẽ de ipſo archidiacono coram domino Papa depoſuit qõnem. Vnde mandat quibuſdam quatenus ſi cõſtiterit ipſum Archidiaconũ ſemel & ſecundò contra fidem & reuerentiã præſtitam Epiſcopum prædictũ dn̄m ſuum denegaſſe: vel in foro ſeculari depoſuiſſe contra ipſum ſuꝑ rebus ſpiritualib⁹ q̃ſtionem. Aut tã inuaſoribus epiſcopi & ſociorum eius, quã fratri
b eius, [b] vel complicibus ſuis cauſam vel conſilium præbuiſſet, ipſum eundẽ Arc.tanquam putridũ mẽbrũ ab Ambian̄. eccleſia ꝑpetuò abſcindant,& beneficia ſua ꝑ eos ad quos do
1 natio pertinet perſonis idoneis faciant aſsignari. Bern. ¶ † No.j.ex tex. q̃ Eꝑs poteſt & debet dici dn̄s ſubditorum.& q̃ ſubditus negans eum dominum ſuum debet acriter puniri.vt hîc contra hoc facit.c.ij.de donat.vbi dicitur q̃ prælatus eſt procurator,& non dominus. Sol. dicit Inn.hoc.c. procedere ratiõe præſtiti iuramenti. aliâs autem non crederet ſubditũ peccare ſi non vocaret eum dominũ ſed prælatum.arg.x.q.iij.c.cauendum. ꝑ hoc facit ſecundum Hoſt.qa qui dicit verum, nõ peccat.l.eum qui nocentem.ff.de iniur. vel ſecundum Io.an.licet ipſe prælatus dicatur ꝑcurator reſpectu rerum: tamen reſpectu ſubditorũ poteſt dici dn̄s:mihi placet opi. Inno. vt licet honeſtum ſit vt ſubditus appellet eũ dominum,non tamẽ neceſſariũ. pro hoc bo. tex.xcv.diſt.c.eſto ſubiectus.vbi dicitur ſciãt Epiſcopi ſacerdotes eſſe non dn̄os,&c.ſed qn̄ præſtaẽ iuramentũ Eꝑo à recipiente dignitatẽ vel eccleſiam ab eo. tũc appellaẽ dominus pro hoc tex.opt.in.c.cũ clericiꝫ.de verb.ſig. & de forma illius iuramenti puto iſtum text. loqui.nã iſte iurauerat obedire domino ſuo. ibi:*ſuum eſſe dominũ,&c.* vn̄ negando eũ poſt ea dominum ſuum venit contra iuramentũ: ſed circunſcripto iuramento non putarẽ ſubditũ excedere ſi appellaret eum prælatum,vel patrem ad hoc q̃ not.in.d.c.eſſe ſubiectus.& in.c.q̃ graui.de crimi.fal. ¶ Secũdò no. quòd præſtantes conſilium & auxilium conſpirantibus contra Epiſcopum proprium,debẽt deponi:& ſentiunt hîc doc. q̃ etiam debent tradi curię ſeculari:& ita exponunt verbum,*abſcindatis*,poſitũ in tex.xj.q.j.c. ſi quis ſacerdotum.ſed hoc dictũ mihi nõ placet.primò per iſtum tex.qui ſimpliciter non mandat iſtũ ab eccleſia vniuerſali,ſed ab eccleſia Ambianen̄. ergo non debet tradi curię ſeculari, niſi ſit incorrigibilis, etiam ſi coniuret cõtra Epiſcopum proprium:licet aliquæ gl.ſentiant oppoſitum:ſed de hoc dicendum vt dixi in.c. cùm non ab homine.&.c.at ſi clerici.de iudi. ¶ In glo.j.ibi:*fidelitatẽ & obedientiam*.no.gl.q̃ clericus recipiens beneficium ab Epiſcopo iurat ſibi nedum obedientiam:ſed etiam fidelitatem.pro hoc tex.in.d.c.cùm clericiꝫ. de verbo.ſign.q̃ tenuit etiam ibi Hoſti. licet quidã contrà

guine⁹ prohibuiſſet. vide not. in.c. petẽs.de homi.ĩ.c. quia præſulatus.j. q.iiij.&.c.ſicut tuis de ſimo. Et ad primum facit qd̃ no. Bald.ĩ.§.pœna iu. qui malè iud. vbi ponit an iniuria illata familiæ poteſtatis cenſeaẽ illata ptãti.& facit quod not.Inn.in.c.dilecti.de appel.& qd̃ no.in.c.authoritate.de priui.li.vj.& adde hîc Lu.ro.ĩ.l. licitatio.§. qd̃ illicitè.in fi.ff.de publi.vbi dicit q̃ per iniuriã vel offenſã factam fratri nõ intelligiẽ rupta pax cũ fratre & hoc dicit tenere Bar.in.l. ſi ita ſtipulatus.§. chryſogonus.ĩ fi. ff.de ver.ob.& bal. in.c.j.qui.mo. feu. amit.& dic qd̃ de hoc videẽ caſ⁹ quẽ ipſi allegant in.c.j. in princ.de eo qui interfe.fra. dn̄i ſui in vſi.feu. & qn̄ iniuria facta vni de familia ĩtelligatur facta oĩb⁹ de familia vide ꝑ Bart.ĩ.l. j.in.j.col.C.ſi quacunque prędi.po. Item an pro iniuria illata procuratori,vel negotiorũ geſtori meo, vel aliæ perſonæ mihi liberè ſeruiẽti agere poſsim actione iniuriarum.vide ꝑ Sali.in.l.j.C.de iniu. Item adde ad p̃ dicta vide qd̃ not. beatus.T. in.ij.q. lxv.art.vlt. Itẽ adde q̃ iniuria facta vni ex ſocijs itineris videẽ facta aliꝫs & ideo alius poterit agere.ita no.gl. & Bar.ĩ.l.iij.§.ſi tutor inimicus. ff. de ſuſpe.tu. Itẽ adde q̃ ſi habeo pacem cũ aliquo & ille offẽdat ſocium meũ mecum veniẽtẽ, quod intelligetur fregiſſe pacem ſecundum Ioan.An. ſingu.in Specu. in de treug.& pa.§.j. ſequuntur domi. Alex.& Arctin.in l.ſi ſtipulatus.ff. de verborum obliga. Æneas de falco.

cõtrà sed homagiũ nõ prẽstatur ꝑ spiritualibus quia illud prẽstat tantùm à vasallo ratione feudi quod habet à domino:sed clericus non est vasallus Episcopi.licet ab eo recipiat beneficium,nisi receperit ab eo feudum.

SVMMARIVM.

1 *Religiosi non tenentur obedire Episcopo præcipienti aliquid contra eorum regulam à sede apostolica approbatam.*
2 *Sepulturam an & quando possunt sibi eligere religiosi morientes extra monasterium?*
3 *Eleemosynæ factæ alicui imagini situatæ intra aliquam parochiam cedunt lucro illius parochiæ.*
4 *Religiosi â quibus grauaminibus sint exempti.& infra.c.proxi.in tex.*

¶ *CAP. XVI.*

NImis. Ponit.xv.grauamina illata religiosis à quibus præcipit prẽlatos abstinere.Secunda ibi.*quo circa.*[a] ¶ Casus literalis.In.c.isto reprehẽditur auarita,siue auiditas prẽlatorum quam exercẽt contra viros religiosos qui dimiserunt omnia propter Deum.& enumerantur multa.prout in ipsa litera continentur.In fin.mandat papa quatenus vniuersi & singuli prælati à prædictis grauaminibus desistant,subditos suos ab huiusmodi arctius compescendo.Bernar. ¶ Nota primò ex text.ꝙ religiosi tenentur viuere nedum secũdum regulam:sed etiam secundum instituta ordinis.nam vltra regulam habẽt quasdam constitutiones editas per totum ordinem,sicut fratres prẽdicatores:maximè qui secundum eorum regulam poterant habere proprium in communi.sed ex cõstitutionibus postea editis nullo modo habere possunt aliquod ꝑprium etiam in cõmuni: vt no.Fede. in cõsi.xij.& pro hoc tex.j.c.
1 seq.in prin. ¶ † Secũdo not.ꝙ religiosi non tenẽtur obtẽperare e-
b piscopo cõtra regulã eorũ à sede apostolica approbatã: [b] & cõtra statuta ordinis approbata. ¶ Tertio no.ꝙ religiosi nõ tenẽtur cõfiteri epõvl rectori parochię vel ab eis recipere corpꝰ christi:sed ad inuicẽ audiũt cõfessiones,vel cõfitentur priori eorũ secũdũ no.in c.j.xvj.q.j Hostiẽ.in sum.de pœnis.§.cui.dicit ꝙ abbas debet cõfiteri abbati quia quilibet debet cõfiteri superiori suo.& hoc videtur rationabile,tamen iure non ꝓbatur.nã prælleg.c.j.xvi.q.i.videtur cõferre priuilegium eis,vt inter se possint confiteri.& vide quod ibi not.Ar-
2 chid. ¶ † Item not.ibi: *eligat sepulturam,&c.* argu.quod religiosus potest sibi eligere sepulturam.& dicit Inno.quod est priuilegium istorum minorum & prẽdicatorum cùm decedunt extra monasterium.Hostien.dicit ꝙ quilibet potest sibi eligere sepulturam:quia refertur hęc electio ad tempus mortis quo absoluitur ab obedientia superioris.arg.in.c.de vxore.de sepultu.sed hodie dic vt in.c.fi. de sepult.lib.vj.ꝙ nullus religiosus decedens in monasterio,potest sibi eligere sepulturã.sed si lõgè distat à monasterio,& cõmodè ad illud reuerti nõ põt tũc licite põt sibi eligere sepulturã.vt ĩ. d.c.fi. & ita potest intelligi iste tex. ¶ Item not. quod religiosi etiam mẽdicantes licet non habeant populum: possunt tamen habere campanam & cœmiterium. quod limita vt no.in.c.patentibus j.de priui.Sed circa hoc est dubium. nunquid religiosi possunt quoslibet recipere ad sepulturam.& hodie de minoribus & prædicatoribus dicendum est quod sic:vt in cle.dudum.de sepul.de alijs verò religiosis non sic priuilegiatis sunt opi.Inn.videtur velle quod sic.Hostien.dicit de mente iuris esse quod vt si habent populum possint recipere quoslibet ibi eligentes sepulturam:aliâs autẽ non. nisi ibi dem hospitatus decederet.xvj.q.j.c.j.plus mihi placet prima opinio,quę videtur probari in.c.fraternitatem.de sepult.& tenuit Archi.in prælleg.c.j.& ita habet consuetudo. ¶ No.ibi: *celebrent primas missas, &c.* quod religiosi etiam mendicantes licitè celebrent primas missas.Item no.ibi:*infra domorum suarum ambitum,&c.* quòd de collatis & oblatis religiosis in ecclesijs eorum non possunt prælati vel rectores aliarum ecclesiarum aliquid sibi vendicare.quia videntur eis illa collata intuitu eleemosynę & non nomine oblatio-
3 nis. ¶ † Secus dicit vbi aliquod oratorium vel imago esset intra pa-
c rochiam alicuius:tunc enim oblationes [c] ibi factæ cedunt rectori parochię.hoc probatur per locum à speciali.in cap.ad audientiam de eccle.ædifi.facit quod not.not.in.c.pastoralis.de his quę fiunt à prẽlat.& in rubrica de parochijs.&c. ¶ Vltimò nota quòd donatio facta pro ordinamentis altaris & pro libris ecclesiasticis ęquiparãtur.Sed ĩro de quibus religiosis loquitur iste text.Solu.quidam dicunt quod de omnibus.Innocent.videtur velle quod loquatur de prędicatoribus & minoribus , & habentibus similia priuilegia. & per hoc ibi text. contra regulam à sede
4 apostolica approbatam.&cæ. ¶ † Ego satis puto quod omnes religiosi regulariter approbati debent esse exempti ab istis grauaminibus: de quibus in textu. ¶ In glos.fin. quo ad fratres prædicatores & minores , dicendum est hodie:vt habetur in.d.cle. dudũ. quo ad alios dic vt le.& no.in.c.requisisti.& in.c.fina.de testa.

a ¶ Qui dicãtur mẽdicantes. põt Bal° in authẽ. ingressi° in.vj.col.C.de sac° san.eccle.

SVMMARIVM.

1 *Argumentum ab ordine scripturæ validum est.*
2 *Fratres minores & prædicatores debẽt viuere in arctissima paupertate,adeo quod nil possũt possidere:nec annui redditus eisdem relinqui.*
3 *Fratres minores & prædicatores: & alij omnes tenentur ire ad processiones , dummodo non fiant ex leui causa.§.Add. Capell.Thol. ubi Ausse.f.434.*
4 *Episcopus an possit excõicare religiosos regulares?*

¶ *CAP. XVII.*

NImis praua. ¶ Ponit duodecim grauamina prædicatorum & minorum, à quibus præcipit prælatos abstinere.& secunda ibi: *quo circa.* ¶ Casus literalis.Quidam viri religiosi scilicet fratres prędicatores & minores,quorum ordinem & regulam sedes apostolica noscitur approbasse:in arctissima paupertate Christo pauperi famulari elegerunt: sed prælati ecclesiarum & alij in multis articulis eos aggrauare nitunt , quę enumerãtur in litera.Vnde mandat Papa vniuersis prælatis ecclesiarum , quatenus vniuersi & singuli à dictis grauaminibus oĩno desistant, & subditos suos arctius compescant ab hmõi.Ber.
1 ¶ † No.primò ex tex.ꝙ vbi fit mẽtio de præ
d dicatoribus, [d] & minoribus,semper in ordine scripturæ præmittuntur prædicatores.vt hîc & in.c.quorumdam.de elect. libro sexto. & in omnibus locis vbi de his fit mentio. Et ratio est:quia ordo prædicatorum fuit priò approbatus per ecclesiam Romanam quã ordo minorum.licet parum antè secundum Ioan. And.& recitat hîc Ioan.Cald. quòd ordo prædicatorum fuit approbatus. M.ccxv. anno.ab honorio tertio qui successit Innocen. qui promiserat se facturum, & eodem anno fuit approbata institutio minorum:& idem tenet Ioan.Andr. in dicto capitulo quorundam. in nouel.de minoribus. tamen ibi non facit mentionem.Et ex prædictis verbis not. ordinem seruandum circa istos religiosos in honoribus deferendis.vt illi magis honorentur quorum regula prius fuit approbata.
2 ¶ † Secundò nota ibi : *in arctissima paupertate,&c.* quod fratres nedum minores: sed prę dicatores dicuntur esse in arctissima paupertate:vt hîc.ideo quia non possunt habere aliquã proprietatẽ :nec in particulari nec ĩ cõi: sed debent viuere ex eleemosynis.vñ mẽdici-

SEBA. SAP.
b ¶ Approbatã.imò non tenetur religiosus obedire Papæ in his quę sunt contra regulã suaz vt per Feli. in.c.si quãdo.col.iij.ver. pterea dixit. Host. s.de præscrip.

SEBA. SAPI.
c ¶ Oblationes. Vide Ang.in disputatione inci.In refulgenti delitiarum palatio. cum allegatis per Feli.in.c. dilectus in princ.s. de offi.or. & Maria.Soci.in tract. de oblatione.

SEBA. SAPI.
d ¶ Prædicatorib9. Vide multa p Fel. in rub.s. de maio. & obe.col. v. ver. fratres pdicatores

a ¶ An religioſi teneant venire. vide text.in.c.cū olim.ī fi.el.ij.de priui. Et an oēs clerici tā q ſunt in ciuitate ecc̄ie q in dioceſi teneā/ tur venire ad letanias.vide oīo Do. poſt Arch.ī.c.qñ. in fi.xxxviij. diſt.

b ¶ Quotuplex ſit clauis eccleſiæ. Et adde hic do.Ant.ī c.firmiter.§. vna de ſum.tri.in ver. no. ex lra.& vide Bal. ꝙ eccleſia habet duas claues.ſ.clauem ſcientiæ & clauem potentiæ:ſcientiæ quę nihil ſcit, cùm ipſa ſit imperiū.& de iſtis clauib⁹ eccleſiæ & earū effectibus vide omnino latè p.S.T.ī.iij. ij.ſenten. diſtinc.ſ. xviij.q.j.argu.j. & iij.nā in prealle.arti.circa fi. tenet qđ ſint duæ claues tm̄ non vna, nec plures quā duæ. Item quis habeant claues iſtas eccleſiæ: & de earum effectu. vide multas qōnes quas ponit. vide oīno latè per ſanctū Tho.ī.iij. ſentē.diſt. xix.q.j. artic.ij.nam ponit ibi vtrum ſacerdos legales habuit. & vtrū à Chriſto habuit claues.& vtrū ſoli ſacerdotes habeāt claues,& vtrū ſancti hoīes nō ſacerdotes vſum clauiū habeāt.& vtrū ſacerdos poſsit vti claue quam habet in quēlibet hominé.& vtrum ſacerdos poſsit ſubditū ſuum abſoluere.& vtrum aliquis poſſit vti clauibus in ſuū ſuperiorē. Ité adde hic Petr. de Ancha.in rep.reg. peccatum ī.iij.op. prin.cir.fi.vbi pulchrè ponit qualiter ſunt duæ claues eccleſiæ. non vna tātum. ꝓ quo vide do.in.c. vt cō ſtitueretur. in.iij. no.per iſtum tex. l.diſtinct. Item de multiplici genere clauium eccleſiæ vide omnino.Cal. in repeti.c.noſtro. in.xliij. columna. de pœniten. & remiſ.

3 a

4

5

tas ſicerta debet eis tribuere neceſſaria.ad hoc c.j.de exceſ.præla.li.vj.& de reli.do.c.j.eo. li. & qđ no.in.d.c.quorundam.& pluries dixi ꝙ ſicut fratres minores non poſſunt habere annuos redditus perpetuos:vt in cle.exiui de paradiſo.§.cūq; annui redditus.de ver.ſigni. ita nec fratres prædicatores.quia debent ſeruire deo in arctiſsima paupertate:vt hîc dicit.Vñ relicta quæ cōiter fiunt in hac ciuitate ſenarum hoſpitali ſanctę Marię de la ſcala cū hoc onere vt det certum annuum redditū annuatim prędicatoribus,& minoribus,& alijs mēdicantibus religioſis,non valent. qa eſſet habere proprietatem quādā.& tot poſſent eſſe annui redditus ꝙ non oporteret mendicare: quod eſt contra regulam & inſtitutionem eorum.prædicatores tamen non ſunt incapaces ex regula eorū, ſed ex conſtitutionibus quas poſtea cōiter fecerunt:de prædictis vide per Fede.cōſi.xij.& ſeq.& per Io.de li. poſt Bar. in.d.cle.exiui de paradiſo. ¶ †No.iij.ibi: *cum proceſſionaliter veniant,&c.* tex.ſing.ꝙ fratres prædicatores[a] & minores non tenentur ſemper ire cū epiſcopo & clero ad proceſsionem & no.ꝙ dicit: *ex leui cauſa.* Secus ergo ſecundū doct.ſi ex magna cauſa fieret proceſsio:vt puta in nouo introitu epiſcopi,vel legati:vel imminente peſte,ſeu alio flagello:vel ad generales letanias quę fiunt poſt paſcha ante feſtū Aſcenſionis.Pro prædictis facit.xvj.q.j.c. reuertimini.& de conſe.diſ.iij.c.rogationes.nā ꝙ omnibus imminet ab omnibus debet explicari.de offic.Archi.c.ad hoc.& in.c.ij.ſ.de elect. & idem per oīa puto de alijs religioſis, vt teneātur pro iſtis,& ſimilibus cauſis ad ꝓceſsionem venire:ſecus vbi ꝓceſsio fieret ex laui cauſa.& pondera tex.in prin.qui videtur tantū de prædicatoribus & minoribus facere mentionem cauſa exempli. vt patet ibi: *vt puta fratres,&c.* & ea quæ dicuntur cauſa exempli non reſtringunt diſpoſitiōem generalem:vt in.c.j.ne cle. vel mo. Vnde dico ꝙ oēs religioſi vt quietius intendant diuinis nō debent ex leui cauſa cōpelli vt veniant ad ꝓceſsionem.ſecus autem ex magna cauſa, vt dixi. ¶ †Quartò no.ꝙ de iure cōi omnes religioſi etiam prędicatores & minores ſunt ſubiecti Epiſcopis locorum.nam omnes tam religioſi quam ſeculares clerici ſubiecti ſunt ēpis locorum de iure communi.vt in.c. cū venerabilis.de reli.do.&.xviij.q.ij.per totum: ſed ſunt exempti ab iſtis de quibus hîc.& à qbuſdam alijs iuribus expreſsis.Sed hodie iſti prædicatores & minores ſunt ex toto exempti à iuriſdictione Ēporū:vnde nō poſſunt ex qua cūq; cauſa ab eis excōicari.circa hoc tamē inſpicienda eſſent eorū priuilegia, & ſeruanda. vt in.c.porrò.de priui. ¶ †Et aduerte ꝙ licet tempore huius.c.iſti prædicatores & minores eſſent ſubiecti ēpis:non puto tamen quòd propter exemptionem poſtmodum eis conceſſam, releuentur ab illo onere veniendi ad proceſsionē ,ex cauſa magna fienda.nam exēpti ex multis cauſis ſubijciūtur Epiſcopis: vt in cauſa hęreſis,& in quibuſdam alijs.vt in.c. ad abolendam.de hære.Item rogare deum ꝓ ſalute populi omnibus clericis imminere debet tam exemptis q̄ nō exēptis.arg.in.c.reuertimini.prealleg. ¶ Quintò no.ibi: *villas,&c.* b

qđ etiam in villis licitè religioſi poſſunt habere monaſterium: debent tamen honorabiles eſſe.vt hîc innuit tex.ibi: *ad honorabiliores &c.* Vltimò no.ꝙ iſti fratres non debent nec tenentur ſoluere decimas de fructibus hortorum. ſunt ergo in hoc priuilegiati: ideo dixi de horto & non de alijs.quia iſti mendicantes non poſſunt habere alia ꝑdia præter hortos.arg.in.d.cle.exiui. ¶ In gl.ī ver. *de hortorum.* in fi.de alijs religioſis nunquid teneantur ſoluere decimas, dic vt le.& no.in.c.nuper.&.c.ex patte tua.ſ.de deci.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Clericus qui ſine culpa ſua non poteſt reſidere in beneficio metu tyranni non eſt ſibi imputandum:adeo quod tanquam in eo non reſidens non debet eo priuari.*

2 *Clericus homicida vel irregularis non eſt ipſo facto priuatus beneficijs.ſed priuandus:ſi homicidium vel irregularitas fuit poſt collationem.*

3 *Ciuitas ſi eſt interdicta, non cenſentur interdictæ ſingulæ perſonæ :adeo quod clerici illius ciuitatis poterunt celebrare diuina in alio loco.*

4 *Clericus ſi celebrauerit in loco interdicto:vel ſi ipſe ſit interdictus & celebrauerit,incurrit irregularitatem,à qua per ſolum Papam diſpenſabitur.*

5 *Irregularitatem an incurrāt illi clerici qui exercent aliqua officia in eccleſia:ad quæ non ſunt ordinati?*

6 *Irregularitatem an incurrat qui audiuit diuina ab irregulari: vel ille qui facit irregularem celebrare?*

¶ CAP. XVIII.

TAnta. Violans interdictum iuriſdictione & clauium poteſtate ſe priuat.h.d. vel aliter ſic. Non ſeruans interdictum ſuſpēſus eſt.ab officio & beneficio,& ab omni iuriſdictiōe.h.d.ſecūdum vnum intellectum. Primò ponit & aggrauat culpas Epiſcopi.Secundò ibi: *licet autem.* recitat ceſsionem ipſius, & culpas aliorum fautorum & irritos decernit actus poſt interdicti ſententiam violatam.Tertiò ibi:*quia verò.* punit fautores q beneficia receperunt,& qui interdictum violauerūt,& qui illud ſeruantes oppreſſerunt,& eos citari mandat ad curiam. ¶ Caſus literalis.Do.Papa propter quoſdam exceſſus quorūdam cōmiſſos in quoſdam canonicos,& prelatos,& clericos,& res presbyterorum regnum Portugaliæ ſupponit interdicto.P.Epiſcopus Colubriēſis ab initio cœpit ſeruare interdictum, tandem mutato conſilio violauit temerè interdictum,delinquendo in dominum Papam q̄ tulerat ipſum,& eccleſiam Romanam,contemnendo petri claues: & lædendo eccleſiaſticā poteſtatem.& alios īduxit, imò compulit non ſeruare interdictum,& quos inducere non potuit, poſt multas iniurias ſpoliauit eos dignitatibus,prębendis,& beneficijs ſuis: & eos coegit exulare interdicendo & excommunicando eoſdem, & conferēdo prędicta beneficia fautoribus ſuis: quæ omnia idem Epiſcopus in præſentia Papæ & fratrum ipſius publicè recognouit renuntians Epiſcopatum in manu domini Papę ſpontanea voluntate: & licet ille renuntiauerit volens,tamen dominus Papa vt illi qui ſententiam interdicti violauerant & receperunt beneficia aliorum qui ſine cauſa rationabili non debuerant ſpoliari non effugiant impuniti,ne facti peruerſitas tranſeat præſumptoribus in exemplū:decreuit irritas & inanes omnem inſtitutionem: deſtitutionem:collationem beneficiorum & dignitatum pręſumptas per dictum epiſcopum & excommunicationis & interdicti ſententias in quoſcunque prolatas ab eo hac occaſione poſt violationem interdicti.Quia verò vbi magis exceditur,grauius eſt vindicādum. Mandat pa.Archiepiſcopo brachareñ.quatenus omnes illos quos Epiſcopus intruſit in beneficia & dignitate aliorum, non ſolum à beneficijs ipſis,verumetiam ab alijs(ſi qua obtinent)debeat remouere tam præſumptores prędictos quàm omnes alios qui violarūt damnabiliter interdictum, ab officio & beneficio ſuſpendēdo. Et illos quos conſtiterit manus temerarias extendiſſe in perſonas, & res prædictorum canonicorum,& prælatorum, & clericorum ad præſentiam Papæ venire compellat pœnitentiam pro meritis recepturos:īuocato ad hoc ſi opus fuerit brachio ſeculari.Ber. ¶ Nota.j.ex textu,quòd poteſtas eccleſię appellat clauis. b Et aduerte.

quia

quia in principio loquitur in singulari. & inuit vnam esse clauem ecclesię:sed postea loquitur in plurali.& innuit esse plures, vt patet ibi. *petri claues,&c.* & dic quod in veritate vna est clauis, & est vna potestas.sed in plurali dicuntur:quia vltra potestatem debet habere prelatus discretiõem.vna est ergo clauis potestatis, alia discretionis. Vnde quod decimus quòd Papa potest omnia claue non errante de quo. xxiiij.quæstione.j.c. manet. vide pro prædictis bonam gloss.in capitu.decretales.§.primo.xx.distin.in ver. dedit & quod notat Innocentius in capitulo.quantò.de consuetũ. ¶ Secundò no.admittendam spontaneam cessionem prælati, qui ob delictum suum priuandus per sententiam venit. Et est sanum consilium ad vitandum dedecus & infamiam,vt prius cedat quam expectet sententiam. argumen. eorum quę leguntur & notantur in.l.si reus.ff.de procurato.& in capitu. licet heli supra de simo.

1 ¶ †Tertiò not. quod clericus non valens in beneficio suo residere propter potentiam tyranni, seu iniqui domini, non debet priuari beneficio suo tanquam non residens. non enim sibi est imputãdum si sine culpa exulat.pro hoc.c.pastoralis.vij.quęstio.prima. & ꝙ no.Inn.s̃.c.proxi.facit.l.dist.c.satis peruersum. ¶ Not.iiij.ibi *potest interdicti violationem,&c.* Tene menti istã literam.ꝙ per interdictũ non suspendit iurisdictio prelati etiã circa spiritualia.hîc em̃ irritatur dumtaxat snĩa excõicationis & interdicti, & collationes beneficiorũ,& institutiones attentatæ post violationẽ interdicti. facta ergo ante interdictũ tenet.virtus ergo interdicti ecclesiastici refertur dũtaxat ad exercitiũ ordinis ecclesiastici.non autem ad iurisdictionem.Et ex hoc & ex litera infertur.ꝙ per violationem interdicti qs perdit iurisdictionẽ.vnde suspendit eo ipso ab omni potestate.& ad hoc est ista litera singularis secundũ verũ itellectũ.

2 ¶ †No.v.ꝙ violãs interdictum etiam papę non est ipso facto priuatus beneficijs,nec excõicatus: sed priuatus per snĩam, suspensus bene est secundum cõem intellectum.nam etiam homicida & irre
a gularis non est ipso facto[a] priuatus beneficio suo, si homicidium seu irregularitas sequuta est ipsam beneficij collationem:vt apertè probatur in.c.ex literis.s̃.eod.facit.c.clericis.s̃.ne cle.vel mo.& sic intellige Inno.in.c.cùm nostris.de concess.præben. ¶ Sextò collige ꝙ inijcientes manus temerarias in clericum,nedum tenentur ꝑ ab solutione ire ad sedem apostolicam: vt in.c.si quis suadente .xvij. q.iiij.quod tamen limitandũ est,vt dicam in.c.peruenit.de sen.excõ.sed possunt compelli ad mandatũ Papæ ire ad curiã,vt per eum ibidem puniant.nam isti tales licet laici,sacrilegi sunt & ratione sacrilegij sortiunt forum ecclesiasticum.vt in.c.cũ sit generale.de fo. compe. ¶ Vltimò potest hîc colligi delegatum Papę posse pro exe
c cutione delegatiõis suæ inuocare auxiliũ brachij secularis. de quo tamen dicendum vt no.in.c.significasti.de off.de leg. vbi plenè dico. ¶ In gl.in ver. *irritas.* hęc gl.multũ intricatè procedit:& cõclusio sua stat in hoc ꝙ violans interdictum est irregularis & suspensus ab oĩ offo,& bnficio,& iurisdictiõe.et vt habeat clarè tota ma
3 teria,tria videda sunt. ¶ †Prìò nũ qd loco ĩterdicto cẽseant interdictę personę.Secundò de pœna interdictum violantis. Tertiò qñ quis dicat violare interdictũ: & sic quando incurrat irregularita-
b tem. [b] & in hoc vltimo videbitur effectus interdicti. ¶ Quo ad primum conclude(quicquid dicat gl.) ꝙ loco interdicto personæ non sunt directè interdictę,sed respectu ad illum iocum duntaxat. vnde si interdiceret hęc ciuitas & non personę,licitè possunt clerici huius ciuitatis celebrare in alijs locis,quia respectu aliorum locorum non sunt personæ interdictę.sed hîc non possunt celebrare tanquam personæ censeãtur suspensæ quo ad locum interdictum dũtaxat non alibi.de hoc est tex.in.c.si sententia.&.c.is qui.de sen.
4 excom.libr.vj. ¶ †Quo ad secundum conclude ꝙ celebrans in loco interdicto:vel si persona est interdicta & celebrat,incurrit irregularitatem.à qua per solum Papam liberari potest: vt in præalle. c.is qui.& est suspensus ab omni potestate clauiũ, & officio: & ratio est.quia(vt dixi)interdictus simpliciter, vel respectu loci est suspensus:vt in.c.is qui de senten.excom.li.vj.Si ergo celebrat,incurrit irregularitatem. vt in.c.j.de re iudic.in.vj. & irregularitas hoc intendit,vt non possit iste sequi regulas traditas ab apostolis & ecclesia sicut alij clerici:vt no.in.c.j.de re iud.li.vj.est ergo (vt dixi) ipso facto suspensus.nam & iurisdictio competens prælato habet dependentiam ab ordine post eius collationem: vt not.in.capitul. cùm dilectus. de consuetud. non tamen per hoc est priuatus beneficio suo ipso facto. vt 5 hîc probatur in textu. ¶ † Quo ad tertium principale. Conclude post Innocentiũ. & do &to.quod illi incidunt in irregularitatem non seruando interdictum, qui exercent aliquid deputatum alicui ordini ecclesiastico: & hoc faciunt tanquam clerici: quod procedit siue sint presbyteri,siue inferiores clerici: vt dixi in.c.ij.de cle. ex.mini. vnde si diaconus dicit
a euangelium, vel subdiaconus epistolam, tãq̃ Subdiaconus vel Acolitus exercet officium suum tanquam acolitus efficitur irregularis: vt in.d.c.ij.& ibi dixi.secus autem vbi exercetur aliquid non deputatum certo ordini: Vñ cantans responsoria,vel dicens psalmos non officiando principaliter ecclesiam: sed vt quilibet alius,non efficitur irregularis & bene secundum Innocen. Idem in benedicẽte missam
b arg.xliiij.distin.c.fi.quia illud non est deputatum certo ordini:sed consuetudine illud exercetur indistinctè etiam à non ordinatisvt est videre in epistola quæ ex consuetudine communi dicitur sine apparatu ꝑ quemcunque. vnde si suspensus, vel excommunicatus, vel interdictus tali modo diceret epistolam, non incurrit irregularitatem. Idem si exercet ea q̃ sunt iurisdictionis. Vnde tempore interdicti non est irregularis alium excommunicãs, vel absoluens.dummodo non absoluat tanquam sacerdos,videlicet cum solennitate.de qua in c.à nobis.el primo de senten.excommu. Conclude ergo breuiter ꝙ iurisdictiõalia non sũt prohibita tempore interdicti: nec exercens à tempore excommunicationis efficitur irregularis.Idem si non sunt deputata certo ordini, vel si sunt deputata, tamen ex consuetudine exercentur per quemcunq̃.refertur ergo interdictum ad ordinem,& ad quædam alia de
c quibus in.c.non est.de sponsa.&.c.quod in te de pœni.remis.&.c.fin.de senten. excommu-
6 ni.libro sexto. ¶ †Sed circa prędicta,dubita-
c tur quid de audiente diuina. [c] Conclude post doctores maximè Hostien.ꝙ aut vidit diuina ex deuotione quadam. & iste non est irregularis licet malè faciat. Aut audiuit diuina authorizando:vt quia prelatus pręcepit celebrare:& tunc efficitur irregularis. quia iste ingerit se diuinis:& violat interdictum: & hoc innuit verbum *violauit,&c.* de quo in tex. & vide gl.in clc.Archiepiscopo.de priuil. Caueat ergo prelatus tempore excommunicationis, suspensionis,vel interdicti ne faciat coram se celebrari:aut interfit celebrationi,quia videtur tunc authorizare.

De noui operis nuntiatio. Rubrica.

¶ Continuatur hæc rubrica.suprà visum est de excessibus prela.in genere, nũc restat videre in specie de excessu q̃ fit in ędificando:vel potest sic continuari,Supra visum est de excesibus prela.in subditos & etiam de excesibus subditorum in prælatos. Verum quia quandoque aliqui delinquunt ĩ contemptum iuris seu superioris.Ideo subijcitur hæc rubrica.de noui operis nuntia.& quando dicatur nouum opus,& de solennitate adhibenda in denũtiatione, & in quibus rebus habet locum hæc denuntiatio.plenè no.per glo.j.eodem.c.ij. & dic vt ibi,&c.

ZACHARI.

¶ Non est ipso facto.Adde Anton. Corse.fin. cccvij.ĩ ver.testis.inci. Clericus homicida. & istũ.ĩ.c.nisi. nu.4. & qđ ibi notaui in apost.ad ipsum in versic. ipso iure.. de renun.

¶ Incurrat irregularitatem. nota circa materiã irregularitatis. de qua vide plenissimè per Spe.in ti.de leg.§. iuxta. per totũ illũ.§.q durat p sex chartas. & p Arc. ĩ.c.si quis p̃sbyter à suo ep̃o.xj.q. iij. & adde Io.And.in d.c.i.de reiud .ĩ.vj. & hîc. Et qñ sacerdos suspensus celebrat, nõ solũ sacerdos sed & clericus ei sciẽter ministrans incurrat irregularitatẽ. vide Arch.in.c.si qs episcopus.in cõsi. xj. q.iij.

¶ De audiẽte diuina.vide Inn.ĩ.c.j.in gl.sua q̃ ẽ sup ver. à diuersis. de sent. excõ.in.vt.& ꝙ suspensus audiẽs solũ diuina incurrat irregularitatem.tenet Arc.in.c. si qs presbiter à suo ep̃o xj.q.iij. & de hoc vide Do.in. d. c.j. §.fi.de senten. excõ.in.vj.in.j.col.& per doc.in.c.is cui in prin.ĩ.ij̃.co. ver. qd si ille.de sen.ex cõ.in.vj.& per Io. cal.in trac. de ecc. inter.in.vj.mẽbro in.xxiij.q.& cum hoc ꝙ dicit hic iste cõcordat Do.in.c. teslm̃.in.iij.col.vj. di.& alle.Inno.hic & glo.in.d.cle. Archiepiscopo.

Panormi. super Quinto.

SVMMARIVM.

1 *Nuntiatio noui operis habet locum etiam quando ecclesia ædificatur, et opus post denuntiationem constructum debet destrui expensis ædificantis vide j.c. proxi.*

2 *Imperator non potest ligare Papam: sed bene potest ligari à Papa.*

3 *Causæ ecclesiasticæ in defectu canonicæ prouisiõis possunt per leges ciuiles decidi.*

4 *Ius ciuile non dicitur præiudiciale ecclasiis, quãdo potest se habere ad præiudicium & fauorem.*

5 *Ius canonicũ seruatur in vtroque foro in concernẽtibus animam, vel in interpretatione iuris diuini: & in quibusdam alijs de quibus hîc.*

6 *Ius canoncum seruatur in vtroque foro, in casu in quo ius ciuile non prouidet.*

7 *Ius canonicum & ciuile si discordant: & vtrunque sit rõnabile, vtrũque seruabitur in foro suo.*

8 *Ius ciuile an & quando seruabitur per clericos? Statutum quòd agnati excludant fœminas: habet locum si agnatus sit clericus.*

9 *Attentata post nuntiationẽ noui operis sunt irritanda, secus post appellationem extraiudicialem: et quæ sit ratio differentiæ vide hîc.*

10 *Nuntiatio noui operis non operatur quod ædificiũ postea constructum destruatur, quando notorium est nuntiantem nullũ ius habere, secus si dubitat. Citatio impunè põt sperni, vbi notorium est ipsam non posse fieri.*

11 *Exceptio peremptoria potest opponi ante litem contest. quando notorium est ipsam competere.*

12 *Res aliena si fuerit inuito vel ignorante domino cõ secreta: non debet desacrari: sed est satisfaciendũ domino de interesse suo.*

SEBA. SAPI.

a ¶ Causa ecclesię. vide Archi. in c. continua. xj. q. j. & Ab. ĩ. c. ecclesia sanctę mariæ. colũ. vj. de consti Fel. ĩ. c. j. co. ix. ver. tertia declaratio. eo. ti. de constit. & ibi an Papa possit tollere leges quo ad forum seculare. & latè Dec. ĩ. c. clerici. s. de iu.

b ¶ Adde hìc Arch. in. c. si inter Epos. vi. q. iiij. vbi dicit q leges sunt recipiẽdæ qñ non obuiant canonib⁹: sed si obuiant, sunt reprobandę. Itẽ vide glo. in ver. tẽporalium. in. c. cũ ad verũ. xcvj. dis. & do. in. c. constitutiões. x. di. Et vide q elegãter scripsit Io. de imol. in repe. c. cum contingat. in iiij. col. de iureiur.

c ¶ An leges debeãt seruari in vtroq; foro, vel econtra. sup quo vide plenissimè Pe. de anc. in repe. c. canonum in. xxvj. col. ver. j. quæro. cũ versi. se. s. de consti. & vide oĩo qđ not. Bar. ĩ. l. priuilegio. & l. oĩ nouatiõe. vbi per Bal. C. de sacr. san. eccles. & adde hoc

¶ CAP. I.

INtelleximus.

1 † AEdificium post nuntiationem noui operis demoliri debet expensis construẽtis. hoc dicit. vl' aliter & sic. Etiam ecclesia ædificata post nuntiationem noui operis destruenda est expensis construẽtis. Hoc dicit cum sequen. In prima consultatio. In secunda responsio ibi: *quia*. ¶ Casus literalis. Clerici de rogidio cœperunt ædificare quandam capellam in præiudicium baptismalis ecclesiæ de costa pertinentis ad priorẽ sancti Cypriani de Venetijs. Ex parte ecclesiæ baptismalis denuntiatum fuit nouũ opus clericis de rodigio, ne in præiudicium ipsius ecclesię illam capellam ædificarent. Ipsi spreta denuntiatione processerunt in opere. Vnde super hoc ad petitionem prioris sancti Cypriani de venetijs commissa fuit causa Paduano Epiſcopo, Epiſcopus quia de no. ope. nuntia. in canonibus non reperitur: quę fiuit à Papa qualiter super hoc esset procedendum. Quia verò sicut leges non dedignãtur sacros canones imitari: ita & sacri canones principũ constitutionibus adiuuantur, mandat Papa eidem Epiſcopo. Quatenus diligenter consideret q si post denuntiationem noui operis siue iure, siue iniuria, aliquid construatur secundum leges debet demoliri: & secundum canones nulla ecclesia in præiudicium alteri⁹ est construenda. Vnde negotium ipsum tam secundũ leges quã scdm canones non differãt terminare. Bern. ¶ Not. j. ex tex. quem posse denuntiare nouum opus nomine ecclesiæ sibi subiectæ: & hoc, quia sua interest ratione subiectionis sicut enim pro subiecta ecclesia quis potest agere: vt in capi. fina. de succesi. abinteſt. in clemen. j. de reſcriptio. ita & opus nouum nuntiare. ista enim ecclesia Baptisma lis erat subiecta isti priori: ideo prior hîc fuit

2 admissus. ¶ † Not. ij. q leges famulantur canonibus, canones verò debent adiuuari constitutionibus legum. Et est ratio: quia Imperator velit nolit quosdam canones tenetur sequi & obseruare: vt in. c. fina. de prę scrip. & quod ibi nota. & ĵ. dicam. sed non est sic in ecclesia. necessariò enim non tenetur obseruare leges, sed eas approbat quandoque in auxiliũ suum & est ratio rationis. quia Imperator cũ sit inferior potest ligari à Papa: sed non ligare, vt in. c. cùm inferior. de maio. & obedien. in authen. de eccle. tit. in princi. & l. j. C. de sũ.

3 trini. ¶ † Not. iij, quod causa eccleſię [a] debet

a decidi per ius ciuile in defectum canonum: omnes enim leges principum non contradicẽtes canonibus sunt approbatæ per ecclesiam: vt patebit hîc: & ad hoc solet quotidie allegari iste tex. Et idem dicendum est de constitutionibus approbatis per principem: hoc dico propter edita à iurisconsultis quę fuerũt post ea approbata ab imperatoribus, vt patet in libro fforum. nam & illa debent iura principũ dici: quia omnia nostra facimus, &c. vt in. l. ij. C. de vete. iu. enucleã. & in. c. si apostolicæ. de

4 præben. lib. vj. ¶ † No. iiij. & tene menti tex. q iura ciuilia non dicuntur præiudicialia ecclesijs quando possunt se habere ad præiudicium & fauorem. & hoc dico. quia licet cautum sit quod lex imperialis damnosa ecclesijs non sit recipienda: vt no. in. c. fi. de sol. tamen non dicitur pœnalis quando disponit genera liter; & potest se habere ad commodum & dãnum, vnde etiam ecclesia constructa post denuntiationem noui operis venit destruenda authoritate legum. ¶ Not. v. q causa non existente, non debet capella seu ecclesia ędificari intra limites alterius ecclesiæ. ratio est. quia omnia spiritualia illius parochię sunt attributa illi ecclesiæ parochiali. vnde præiudicium illi generaretur saltem facti si alia esset ecclesia ibi ædificata. quemadmodum si vnus Episcopus vellet exercere episcopalia in Diocesi alterius Episcopi. ¶ Vltimò no. ibi: *secundum legem & canonum statuta, &c.* pro libello sustẽtando. in quo dicitur peto iustitiam mihi fieri secundum canones & leges, vel secundũ leges & statuta, seu consuetudines. possunt ergo multę spẽs iurium simul accumulari in eo libello. Et not. q eadem causa potest terminari secundum leges & canones. licet ergo canonista allegat leges vbi etiam concurrunt canones, quia fortior videtur ille casus vel illa decisio vbi concurrit duplex dispositio. & sic intellige not. in. c. si in adiutorium. x. distinct.

5 ¶ † In gl. in ver. *adiuuantur*. in si. dic post Ioã. b Andr. & Cald. addendo [b] aliqua. cùm quæritur an & quando debeant obseruari leges vel

c canones in vtroque foro. [c] quod aut sumus in materia concernente peccatum: vel interpretatiõe directa iuris diuini, seu ĩ varietate opinionũ: & tũc ĩ vtroq; foro seruãd⁹ est cas⁹ canonis

oĩno vnũ verbũ q no. d. Ant. in. c. ex parte Decani. sup gl. in ver. dicebãt. de rescr. & adde q qñ sunt opiniones ĩter legistas, recurrit ad Papã, p de cisiõe. text. est quẽ ibi no. d. Ant. in. j. col. ĩ. c. per venerabilẽ. versi. rõnibus q fi. sint le. & in. c. sup literis, quẽ ibi etiã not. d. Ant. de rescrip. & in. c. j. de iudi. cal. & idẽ dicit do. Aut. ĩ. c. fraternitatis. de testi. in. xxxiiij. colũ. & ideo dicit q cũ cle. ñ. de testi. decidat id de quo erãt magnæ altercationes ĩter legistas, seruãda erit etiã in foro seculari ĩter laicos. adde hic Bal. in sua marg. Inno. in ver. lex, in. vj. q. Itẽ adde hic qñ in causa feudari nõ reperitur casus decisus per constitutiões feudorũ, debet recurri ad ius cõe: vt in. c. j. de feud. & tenet Ober. de horto. in sum. de feu. ĩ ver. q iura obseruentur in feudis. & tunc si reperit cõtrarietas ĩter ius ciuile & canon. & rõne iuramẽti. q interponit sup feudo, debet seruari dispositio iuris canonici ita singu. determinat Bal. in. c. ĩperialem. ĩ. §. fi. de p hi. feu. alie. per Fe. in vsi. feu. ex quo infert q pares curiæ poterunt recusari, si iusta subsit cã, licet sint ordinarij. cũ de iure cano. ordinarius recusetur. vt in. c. cũ speciali. cũ si. de app. licet secus sit de iure ciuili vt. l. apertissimi. & in auth. si verò contigerit. C. de iud. q perpetuò tenemẽti. Idẽ vide omnino Pe. de ancha. in repeti. c. canonũ. ĩ. xvj. columna ver. vltim. non omitto. de cõsti. & vide omnino Bald. in capi. ĩ. fin. penultima columna. ver. vj. quæro nunquid hæc decreta. de præscriptio. Item quando leges ciuiles vel cõ

ſuetudĩes laicorũ ſint ſeruãdę in iure canonico: vide oĩno per Do.in.c. lege.in fi.j. colũ.& melius & latiꝰ ibi dẽ in.iiij.co.x.diſt. & vide oĩno quod de hoc ſcripſit .d. Bar.de Bel. in ſuis recollectis.ĩ.c.j.circa prin. de re iudi. De ſtatutis autem laicorum quando ſint ſeruanda inter perſonas eccl.põit do. Ant.ĩ.c. eccleſia ſãctę Marię.de cõſt.& ibi latiſſimè poſt eũ ſcripſit.d. Bar.de bellen. Itẽ de iſta materia quã ponit.d. Anto. & 7
do.Abb.vide ĩ terminis elegantiſsimè p'do. Anto.ĩ.c. clerici.ĩ vlt.col. de iud.vbi ſing. loqꝫ. Itẽ adde qđ no. d. Io.An.ĩ.c. eccleſia el.j.vt li.pẽ. & ibi refert et ſeqtur. do. Ant.in fi.vbi dicit qꝙ oĩs leges ĩperiales ꝑ canones ſunt approbatæ. Itẽ ad 8
de illud qꝙ dicit qꝙ canõ ſeruandus eſt ĩ foro ciuili,qñ lex a
ciuilis nutrit peccatũ: vt no.gl. ĩ re. poſſeſſor ĩ vi.cum concor. & hoc verũ nõ ſolũ ſi lex ciuilis nutriret peccatum mortale: ſed ẽt ſi nutriret venia le. ita ſing.dicit do. An.ĩ.c.fi.circa prĩ, de preſcrip. Et idẽ dicit ibi Io.de imo in repe.in.j.col. ad hoc in ſimili not.ꝑ Arch.& Io.an.ĩ.c. quis.de pac.lib.vj. Itẽ appellatiõe legũ cõprehendunt ẽt canones. vt dicit do.ĩ.c. Nicena ſynodꝰ.ĩ.ĩj.no.xxxj. di.& alle.iur.& vide ad idẽ no.ĩ.c.cõ cubina.in fi. xxxiij.diſtin.

SEBA. SAPIA.

a ¶ Seruare leges. vide Feli.in. c.eccleſia ſanctę marię.colũ.xvj.verſi. ſeptima declaratio.ŝ.de conſti. Rapha. comẽ.ĩ cõſi. cxxxix. incipi.P,laicus. & Alex.ĩ conſi. clxviij.incip.viſo proceſſu.ĩ.ĩj.vo.& areti.conſ.xlv.incip. viſis articulis. & and.ſicu. in conſil. xxxj.inci.bñ etẽ nonis,ſeu ipſe canõ,& non lex ciuilis: qa ĩ iſtis ſimilibꝰ ſolus Papa habet ptãtẽ.& imperator in cõcernentibus aĩam eſt ipſi Papæ ſubiectꝰ. & teneꝫ ſuas leges obſeruare. quinimõ oĩa aĩa eſt ſibi ſubdita in hoc.xcvj.di.c.ſi Imperator &.c.duo.& in.c.oẽs principes.de ma. & obe. vide gl.in reg.poſſeſſor.de reg.iur.li.vj. facit qđ no.ĩ.c.cũ eſſes.de teſta.& faciũt no.in.l. ſi. C.ſi cõtra ius vel vti.publ. ¶ † Si verò ſumus extra hos caſus. Et tunc aut deficit diſpoſitio iuris ciuilis,vel variæ ſunt opi.& debet ſeruari canon in vtroq; foro. arg.optimũ hîc.nã ſi deficiẽte lege recurriꝫ ad cõſuetudinẽ, vel ad ſimilia: vt ĩ.l.nõ pñt.ff.de legi.fortiꝰ debet recurri ad canones. ex quo ꝑ eos ille caſus eſt expreſſus. cũ canõ ſit maioris authoritatis q̃ ſit conſuetudo. ar.à ſimili.xj.diſt.c.qs neſciat.& Imperator gñaliter dixit qꝙ leges nõ dedignãt ſacros canones imitari: ergo in caſu dubio de iure ciuili ſeruandus eſt canõ. ¶ † Si verò lex nõ deficit.& tunc aut canõ & leges ſibi cõdicũt. licet eñ vtraq; ſit rõnabilis ĩ ſe. tñ ꝓpter varias rõnes pñt ſibi cõtradicere,& tũc quælibet lex ſeruanda eſt in foro ſuo: vt no.ĩ.c. ij. de arb.li.vj.& in.d.regula poſſeſſor.& maximè hoc hꝫ locũ ĩ ordinarijs iudiciorũ: in qbꝰ ẽt laici ſubijciunt foro eccleſiaſtico, & clerici in foro ſeculari: vt no.in.c.qđ clericis. de foro cõpe.& in cle.diſpẽdioſam.de iud. In iudicijs verò deciſorijs clerici iudicãtur ĩ foro eccleſiaſtico ſecũdũ canones tm̃ : & ita laici ĩ foro ſeculari ſecũdũ leges tm̃. ¶ † Sed dubiũ eſt qđ ſi clerici litigãt in foro ſeculari: nunqd debeãt ſeruare leges [a] cõtradicentes canonibus, vel ſi laici in foro eccleſiaſtico debeant ſeruare canones cõtradicentes legibus. de hac materia ſatis prolixa recurre ad not.in. d.c.qđ clericis.& plenè tango ĩ .c.eccleſia ſanctę Marię. de conſti. Si verò nõ cõtradicãt ſibi adinuicẽ. Et tũc aut ſunt leges ĩperiales: aut leges ſeculariũ inferiorũ. Primo caſu. ſeruanꝫ leges in foro eccleſiaſtico, vbi deficiunt canones: vel etiã vbi cõcurrunt cũ canonibus, vt hîc. niſi ſit lex merè dãnoſa eccleſijs, qa illa nõ recipiꝫ niſi ex preſſè approbeꝫ ꝑ Papã: vt ĩ.d.c.eccleſia.&.c. fi. de cõſt. Scđo caſu. cũ ſint leges ſeculariũ ĩferiorũ, nõ ſunt ſeruãdę ĩ foro eccleſiaſtico: ſiue contradicant ſiue nõ, ẽt ſi fauorẽ afferãt ſi ꝓcedunt imperiosè & diſponẽdo tanq̃ habẽtes iuriſdictionẽ: ſecus ſi afferãt merum fauorẽ & ſaperent priuilegium. quoddã. Exemplum. Exiſtãtibus agnatis maſculis fœminę nõ ſuccedant. nã clericus agnatus excludit fœminã licet ſit clericꝰ. de quo plenè ĩ.d.c. qđ clericis. &.c.eccl'ia. ¶ In glo.ĩ ver. *ſiue iure ſiue iniuria.* ibi: *& eſt ſimile in excõicatiõe,&c* . Et dicꝙ ea. eſt rõ ĩ vtriſq; . nã ĩ denũtiatione eſt authoritas prætoris. Nã propter eius authoritatẽ debet ædificans omnino deſiſtere poſt denuntiationẽ, donec denuntians intra tres menſes probet de iure ſuo: vt in.c.fiĵ.eo . in excõicatione eſt authoritas eccleſiæ & cenſurę,& vt magis timeatur. ¶ † Sed oppo. contra hoc & 9
contra tex.& videtur qꝙ ea quæ ſunt attentata poſt appellationem extraiudicialem nõ veniunt irritanda, niſi ſint contra ipſam appellationem: & prius iuſtificetur ipſa appellatio vt in.c.cũ à nobis.& quod ibi no.de ele.& in c.bonæ.de appella.facit.c.non ſolũ.eo.tit.lib. vj. ita deberet eſſe in denuntiatione. Nã denũtiatio eſt quędã appellatio & prouocatio extraiudicialis. non ergo debet demoliri & deſtrui id qꝙ iure factũ eſt: ideo deberet expectari finis & euentus denuntiationis. Sol. contrarium videtur difficile in videndo rationẽ diuerſitatis. Sed breuiter conclude. qꝙ in denuntiatione hoc ſpãle inductum fuit propter rixas euitandas:& quia tractatur de modico ꝓ iudicio. Nã intra tres menſes debet denũtiãs probare de iure ſuo. vt.ŝ.dixi.& ſi non ꝓbat, ille admittiꝫ ad ædificandũ cũ ſatiſdatione & in mora modici temporis nõ eſt præiudiciũ. c
ideo ſtatutũ fuit vt poſt denuntiationẽ omni no ceſſet ab opere. aliâs propter cõtẽptũ prætoris inducentis illã prouiſionẽ omne ædificiũ iure vel iniuria. i. ſiue de iure, ſiue non ſibi competat, venit deſtruendũ : ſed in cauſa appellationis eſt alia ratio: quia ſibi datur annus & ex cã bienniũ. Vnde durũ eſſet qꝙ per quãlibet appellationẽ deberet pars ius ſuum relinquere, vel inde ad vlteriora nõ procedere: ex quo adhuc non tulit ſnĩam:& ſic non eſſet fũctus officio ſuo. vt in.d.c.nõ ſolum. Et de hoc
10 aliquid no.in.d.c.cũ à nobis. ¶ † Sed circa prędicta dubitaꝫ. nunqd ſit verum indiſtinctè vt omne ædificium poſt denuntiationẽ veniat deſtruẽdum. ex quo de iure fieri poteratꝫ tex. iſte videtur velle qꝙ ſic. dum dicit. *ſiue iure ſiue iniuria, &c.* Sed dic qꝙ iſte tex.& ſimilia iura debent intelligi in caſu dubij . vbi dubitaꝫ an ille de iure poſsit ibi ædificare: ſecus autem vbi notoriè conſtaret ius denuntianti nõ cõpetere: non enim eſt veriſimile qꝙ iura voluerint dare locum figmẽtis, delictis,& deceptionibus. imò prohibẽt cõtinuò iniurias. ad prędicta facit. l.j. &. ij .ff. ne quis eum qui in ius vocand. vbi patet quod citatio poteſt ſperni
b vbi notoriũeſt ipſam non poſſe fieri, [b] vt no. in.c.veniens de accu.&.iij.q.ij.c.ſi eps.ad idẽ. l.j.§.vfructuarius.ff.de noui oper. nunt.vbi vſufructuarius non poteſt denuntiare domino vbi ſua non intereſt. ſicut enim non valet denuntiatio vbi de iure conſtat denuntiãti ius non cõpetere: ita & vbi aliâs notorium eſt: vt quia aliâs fuit iudicatũ inter iſtos ſuꝑ illa re. hoc fuit principale & originale dictũ Rof. in libellis ſuis.& ſequutus eſt in Spe. eo. ti.j.§.ſed nunquid verum. prope fi.& Bart. in l.j.poſt prin. præalleg. eo.ti.qꝙ eſt ſing. notandũ.& pro hac deciſione allego. bo. tex ĵ.c. proxi. ver. ſuꝑ eo. vbi dicit qꝙ Archiepiſcopus debebat acquieſcere denũtiationi illorũ monachorum: qa cũ eſſent viri perfecti, nõ eſt prę ſumendũ qꝙ denũtiaſſẽt niſi cognouiſſent ſua intereſſe: ergo ſi notoriũ fuiſſet ius non competere, non tenebatur deferre denuntiatiõi.
11 ¶ † Facit qđ not.in ſimili in.l.poſt rẽ iudicatam.ff.de tranſact.& in.c.j.de lit.conteſt. lib.
c vj. vbi ratione notorietatis [c] admittiꝫ peremptoria exceptio ante lit.conteſt . & operatur effectum dilatoriarum,& hoc ſemper no. venit enim ad declarationem huius tex.& doct.
12 non poſuerunt hîc. ¶ † In gl.fi.in fi. Sẽtit iſta glo. iuncto tex. quod citra denuntiationem eccleſia ędificata ſine cauſa infra limites alteriꝰ debet deſtrui. Sed ego dubito nunqd iſta ſola cauſa ſufficiat.& in contrarium vr̃ text . & ibi gl.xvj.qõ.v.in.c,fi.facit.c. Eps in Dioceſi.

col.pen.in.iij.vo.

SEBA. SAPIA.

b ¶ Poſſe fieri. vide q̃ adducit And.ſicu. in conſil. xxxviij.inci. preclaro. col.iij.cũ ſeq.in. ij. vo.& in conſi. antepe.col.iij.in.j.volu.& conſil. xvij. incip. Clementiſsimis. eo.vo. Roma. in conſ.xlij.incip. viſis quę egregij.

c ¶ Vbi rõne notorietatis. No. diligenter iſtos effectꝰ notorietatis. & adde ipſum.d. Pañ. ĩ.c. inter cæteras.ŝ. de re iud. vbi ꝓ illum tex. dicit qꝙ licet in reſcripto ꝓhibeaꝫ appellatio á ſentẽtia diffinitiua. non tñ videꝫ remoueri facultas appellandi prętextu notoriæ iniquitatis . & idẽ.d. An.ĩ.c. ex cõ quęſtione.ŝ. de reſti. ſpo. Itẽ facit iſta reg. quã ponit. d. d. Fran. de are. ĩ.§. nihil cõe. in.l. naturaliter. ff. de acqui. poſ. in.v.co. vbi dicit qꝙ iſta ſolet eſſe regula. qꝙ in oĩ materia q̃ tũcũq; ꝓciſa non excluditur exceptio, vel allegatio alicuius iuris nũquã tñ intelligitur excludi talis allegatio, & talis exceptio . ſi ſit notorietas ſuperueniẽs poſt ſentẽtiã facit eam retractari. c.ij. de purg. vulg. ſecũdum vnũ ĩtellectũ tenẽt Inn.& mod. in.c. fraternitatis. de fri.& ma.& ibẽ do. Ab. Pan. c. ſuborta.ŝ. de re iud. fa qđ no. Bal. ĩ.l.j. C. ne li. in vna eadẽq; cãter. ꝓpuo.& cle. j. de re iudi. q̃ dicit qꝙ contra tres ſnĩas cõformes nõ põt opponi exceptio nullitatis. non habet locũ, qñ nullitas erat notoria . ꝑ do. Alex. & alios. in.l.iiij.§. cõdemnatũ. ff. de re iud.

vij.q.j.&.xiiij.q.vj.c.cõperim⁹.&.xvij.q.iiij. q̃ſti ſũt.nã ſi res aliena cõſecraꝛ,nõ debet exe crari, ſed faciẽs fieri,teneꝛ dño ad ītereſſe:ita ſi eccleſia in territorio alteri⁹ ædificaꝛ:vt ī iu ribus p̃all.ſed hoc caſu fatẽdũ eſt ꝙ nullũ p̃iu diciũ generaꝛ ecclеſiæ antiquę.xvj.q.j.c.eccle ſię.&.c.quicũq̃.Iura ergo q̃ dicunt ꝙ vna ec cleſia nõ debet ædificari in parochia alterius: habuerunt reſpectũ ad præiudicium antiquę eccl'ię,ne fortè vſurparet iura ei⁹. ſed ex quo conſtructa eſt,debet remanere ſine tamẽ præ iudicio antiquioris eccleſiæ. & ſic intelligerẽ iſtum tex.Vnde ſecunda ratio literæ venit ad coadiuuandum primam.

SEBA. SAPIA.

a ¶ Cum ex iniũcto. hunc tex. dicit ſin gu.An.ſic.ī.c.cauſam.ſ.de iu.ad hoc ꝙ ſtandũ eſt dicto & aſſertioni viri bonæ conditionis & famæ. ad qđ vi de eũdem.in.c.j.co lũ.vj.e.ti.de iudi.

b ¶ Deneget actio. vide q̃ notaui poſt Bar.in.l.j.ff.ad tre. Andrę.Barba.

SEBA. SAPIA.

c ¶ Deſtructa eſt. An deſtructa ciuitate vel eccl'ia ſint ſublata eius priuilegia.vide remiſsiuè per Alexã.in.l. inter ſtipulantem. §.ſacram. ī fi.ff.de verbo.obli.& in.l. ſi grege.ff.de le.j.& per Feli.in.c.cũ di lecta.col.fi. ver.de ſtructo mõaſterio, ſ.de reſcrip.

SVMMARIVM.

Nuntiatio noui operis non debet,nec poteſt fieri il li qui eſt in aliqua dignitate, vel magiſtratu: niſi dignitas,vel magiſtratus ſint perpetui.

Denuntians an admittatur ad probandum ius ſibi eſſe ædificandi?

Nuntiatus ſi velit oſtendere ius ſibi eſſe ædifican di,poteſt nuntiaus excipere quòd non audiatur ni ſi demolito ædificio.

Spoliatus ſi conueniatur à ſpoliante ſuper petito rio,poteſt opponere exceptionem ſpoliationis ante lit.conteſt.non autem poſt.

Actio ſi denegatur alicui,intelligitur non ipſo iu re:ſed ita demum ſi opponatur ſibi non compete re actionem.

Ciuitas vel eccleſia,ſi à ſuperiore deſtruatur: per det omnia iura & priuilegia.adeo quòd ciues nõ appellabũtur amplius ciues illius ciuitatis, vel ca nonici illius eccleſiæ:ſecus ſi ſit deſtructa ab ali quo tyranno.

Iurans vigore alicuius rei, ceſſante illa re ab ſolu tus eſt à iuramento.

Iurans obedire ſuperiori ſi ille non erit amplius ſu perior,cenſetur abſolutus.

7 *Pctũ nõ debet quis cõmittere pro ſcãdalo vitãdo.*

8 *Nuntiatio noui operis an tranſeat in ſucceſſorem nuntiati?*

9 *Nuntiatio noui operis non habet locũ in operis ru ſticanis: vel vbi in dilatione eſſet periculum.*

10 *Abſentes an & quando & quomodo ſint vocan di in actibus ſpectantibus ad ipſam vniuerſitatẽ tanquam clericorum?*

¶ *CAP. II.*

a

Vm ex iniũcto. a

Sũma vt.ſ.c.pxi.Nã prīò mã dat opus demoliri, & irrritat qcqd ex illo ſecutũ fuit. Scdò reprehẽdit Archiep̃m q̃ non curauit ſcãdalũ ſubditorũ ibi. *ſuper eo.* Tertiò orat eũ vt par cat ibi: *finis.* ¶ Caſus literalis. Archieps Cãtua rien.cœpit ędificare quãdã capellã de lameth in loco pertinẽte ad eccleſiã Cantuarien. mo nachi Cantuarien.dennntiauerunt ei nouum opus :ipſe Archiepiſco. ſpreta denuntiatione ædificauit eccleſiam,& canonicos inſtituit in eadem redditus aſsignando eiſdẽ.recepit etiã iuramẽta fidelitatis ab ipſis.Vñ monachi Cã tuarien.dño Papę grauiter ſunt cõqueſti:Mã dat Pa.Cãtuarien.Archiep̃o: quatenus quic quid ędificatum eſt in eccleſia de lameth.poſt noui opis denũtiationẽ ſuis expẽſis faciat pe nit⁹ demoliri,eo nõ obſtante ſi abſens fuerit. cũ in lege ſit cautũ.vt ſi ille cui nouum opus fuerit nũtiatũ ædificauerit añ remiſsionẽ & poſt agere cœperit ius ſibi eſſe ita ędificatũ hr̃e: debet ſibi actio de negari, & in irritũ reducat qcqd de inſtituẽdis canonicis ibi et alijs ad ipſam eccleſiã pertinentibus ordinatũ eſt, & ab ipſo vel ab eius anteceſſore. & canonicos ab obligatione pręſtiti iuramẽti denun tiet abſolutos authoritate Papę:quia ex quo principale non tenet quicquid ex eo vel ob id ſequutũ fuerit debet irritari. ¶ *Super eo verò.* In iſto §.dicit Pa.ꝙ miraꝛ ꝙ monachi Cantuarien. cũ omnia dimiſerint propter Deũ tot laboribus & periculis perſonas & res nõ dubitauerunt frequenter exponere.qđ nullo mõ feciſſent, niſi cognoſcerent pręmiſſa in p̃iudiciũ Cãtuarien.ecc.redundare. Ar chiep̃s pro vitando ſcandalo ipſorum.ab hmõi iniurijs nõ ceſſauit cũ ſcriptura dicat ꝙ illa q̃ ſine mortali peccato ommitti non poſ ſuntnon ſunt, pro ſcandalo vitando dimittenda:nec illa debent ꝙ ſcandalo vitandò cõmitti q̃ ſine mortali peccato cõmitti non poſ ſunt,pariter & dimitti.pro ſcandalo vitando ceſſandum eſt, & eis inſiſtẽdũ. Vnde apoſtolus.*Si* ſcandalizatur frater,non comedã car nes in ęternum.& licet ſcandalũ maiorũ ſit vitãdũ: vitãdũ eſt etiã ſcandalum minorum:iuxta illud veritatis teſtimonium. qui ſcan dalizauerit inquit vnum de puſillis iſtis qui in me credunt, &c.In fi.dicit ꝙ contradictioni ſuę taliter finem imponat vt cõtradictio pręterita per virtutẽ obedientiæ valeat expiari.Bern. ¶ Not.j. ex text.ꝙ ædificans ante remiſsionem denuntiationis,non ſolũ teneꝛ habere patientiam vt ædificium deſtruatur:ſed etiam debet expen ſis ſuis illud deſtrui.Et ex hoc & ex tex.no.ꝙ ẽt hęc pœna habet lo cum in eccleſi.vt ex facto pręlati ædificantis noīe eccleſię poſt de nuntiationem teneatur ad impenſam præſtandam pro deſtructio ne operis,etiam ſi fuerit alia eccleſia ædificata. ¶ †Item no.ꝙ etiã 1
exiſtenti in dignitate ſeu magiſtratu poteſt denuntiari nouũ opus & debet deſtrui etiam eo exiſtente in dignitate. & hoc ideò.quia hęc dignitas Archiepiſcopalis eſt perpetua:ſecus vbi eſſet tempo ralis:quia tunc propriè exiſtenti in dignitate nõ fit denũtiatio: ſed quędam præſtatio,& poſt finitum officium fit denũtiatio. quę tr̃ hitur retro ad diem proteſtationis.de quo dicendum prout le gi.& no.in.l.v.§.ſi quis ipſi prætori.ff.eo.& videꝛ hic tex. pro opi. Bar.in.d.§.ſi quis.vt tex.ille procedat in habente officium tempo rale,ſecus in habente perpetuum officium vt hîc.Et ex hoc & pre dictis colligiꝛ.ꝙ habens dignitatem ad vitam poteſt conueniri ẽt per ſubditum durante dignitate,facit ꝙ le.& no.xj.q.j.c.ſi cleric⁹, 2
&.ij.q.j.c.prohibentur.& in.l.nec magiſtratibus.ff.de iniu. ¶ †Itẽ not.ibi.*debeat actio denegari,&c.* ꝙ denuntians volens probare ius ſibi eſſe ædificandi,ante deſtructionem operis noui debet admitti ſicut etiam in ſimili dicimus ſpoliatorem non audiendum ante re ſtitutionem volentem probare de proprietate ſua:vt in.c.fi.de or di.cog.ita nec iſte denuntians audiendus eſt,niſi prius omnia redu cat in ſtatũ priſtinũ. ¶ †Et aduerte.qa tex.hic dicit.ꝙ debet actio 3
denegari.opus eſt ergo exceptione.non autem repellitur ipſo iure vt etiam no.Bar.in.l.j.§.ſi quis.ff.eo.vnde ſumptum fuit ꝙ hîc di citur.& ſic ſi non opponereꝛ ante conteſtationem litis,non poteſt amplius opponi.& ſi docuerit de iure ſuo, ſentẽtia feꝛtur pro eo ſine alia deſtructione operis.Simile dicimus in exceptione ſpolia tionis,vt niſi opponatur ante lit.conteſ.non poteſt amplius oppo ni.& ſi actor docuerit de proprietate,ſententia fereꝛ pro eo, & ab ſorbebit illa ſententia poſſeſſorium:vt legitur & not.in præalle.c. 4
fi.&.c.ij.eo.tit.&.ij.q.ij.in.c.j. ¶ †Et not.ex prædictis & ex tex. ꝙ
b per hæc verba denegetur actio [b], non audiatur,& ſimilia,non fit excluſio ipſo iure:ſed opus eſt exceptione:nam exceptio iſta dila toria eſt.ad prædicta facit gl.in reg.in pœnis.de reg.iur.libro.vj.
5 ¶ †No.ꝙ deſtructa eccleſia authoritate ſuperioris omnia debent reponi in ſtatum priſtinum.Ex quo infert Inn.ꝙ clerici ibi inſtitu ti non poſſunt amplius appellari canonici ipſius eccleſię,nec aliqd inde conſequi de prouentibus deputatis illi eccleſiæ.Idem dicit(& bene)ſi ciuitas authoritate ſuperioris deſtrueꝛet,vt non poſsint in
c de oriundi appellari ciues illius ciuitatis:quia deſtructa eſt:[c]& oĩa priuilegia ciuitatis ſublata ſint facit.l.ſi vſusfructus. ff.quib.mod. vſu.amit.ſecus eſt ſecundũ eũ.vbi ex facto alicui⁹ tyrãni.vel ab ho ſtib⁹ vna eccl'ia deſtrueꝛet,ſeu ciuitatis:qa tunc retinet oĩa priuile gia:& clerici p̃nt ſe appellare canonicos:& ẽt eis mortuis alij ī eo rũ locũ ſubſtituẽdi ſũt.xxij.di.c.ī noīe dñi.&.vij.q.j.c.paſtoralis.ꝙ
6 bñ no.ad p̃dicta vide bo.glo.in.c.ſtatutum.de ele.libr.vj. ¶ †Nota ibi denuntiat

ibi: *denũtiat absolutos,&c.* ꝙ præstans iuramentum alicuius rei: cessante illa re, absolutus est à iuramẽto. Isti eñ canonici iurauerunt obedire Archiepo, vel facere ibi residẽtiam: certè destructa ecclesia authoritate superioris, absoluti cẽsenť ab illo iuramẽto: ita si iuro obedire tibi tãq̃ superiori, post tuã depositionẽ à dignitate nõ teneor tibi amplio obedire. quia cessat cã cuius rõne iuraueram: vt
7 in.c.venerabilẽ.s̃.de elect. ¶ † Vltimò no.& tene [a] mẽti tex.ĩ ver.
a *super eo.* vbi possunt colligi duæ regulæ. Prima ꝙ pro scandalo euitando nõ debet quis ea cõmittere vel omittere per q̃ incidit ĩ peccatum mortale. Secunda regula. ꝙ pro scandalo euitando debet seueritas iuris remitti, vel ea q̃ possunt omitti vel committi sine peccato mortali: & ꝙ peccat non obuiãs scãdalo ꝓximorũ, cui põt obuiare sine peccato & nota illud: ve illi per quẽ scandalũ venit. Mat
8 the.vxiij.c.&c. ¶ † In gl.j.ibi: *succeßerit in vitiũ,&c.* hæc gl.põt intelligi multiplicitur. Primò ꝙ iste successit in vitiũ prædecessoris: quia p̃decessor inchoauit opus,& iste successor post denuntiationẽ factã prædecessori perficit opus sciẽs denũtiationẽ fuisse factã. & iste intellectus bonus est in se. arg.c.sępe.de rest.spo. Itẽ ꝙa ecclesia teneť, ex quo noĩe suo ædificabať. & ecclesia nũq̃ moriť: vt ĩ.c.si gratioſę.de rescrip.li.vj. Secũdò potest intelligi ꝙ iste successit in vitium. quia res erat vitiosa. & tunc oportet saluare secundum qd̃ intelligit Barto.in.l.penulti.ff.eod. quando conuenitur dignitas, & non persona. & hoc casu non requirerem scientiam istius successoris. sed de mente istius literæ est: qd̃ iste sciebat: vt patet in ver. *super eo.* ibi. *tu saltẽ pro vitãdo,&c.* aliàs autem vbi requiritur malafides p̃lati, nõ sufficit mala fides prædecessoris. ꝙa successor in dignitate nõ causat ius suum à defuncto, sed à superiore: vt est gl.
9 in.c.de quarta.de præscrip.& in.c.cura.de iure pat. ¶ † In gl.ĩ ver. *nũtiatũ.* ibi: *in solo fiũt & nõ ad alia,&c.* Ex hoc inferť secundum docto. & bñ. ꝙ si q̃s secaret segetes, seu incideret arborẽ, nõ haberet locũ ista denũtiatio noui ope. Idẽ in opere rusticano. s. si vellet colligere vuas ex vinea, ne momẽto pereant,& cõmoditas colligendi absit,&c.l.ij.C.de fer. Idẽ vbicũq̃ in dilatione subesset periculũ. l. de pupillo.§.si quis riuos.ff.eo. ¶ In ea.glosſ.ibi: *authore prætore exigitur,&c.* valet ergo denuntiatio sine iuramento: ꝙa non teneť nisi ad instantiã iudicis: vt in.§.qui opus.alle.in gl.& si iudex nõ exhiberet iuramentũ non per hoc inficiť virtus denũtiationis. ar. in.c.
10 j.de iura.calũ.li.vj. ¶ † Extra gl.quæriť quidã ex canonicis sunt absentes, quidam verò p̃sentes: imminet electio fienda, vel aliquod negotiũ ecclesię, quo cõgregabiť capitulũ, & qualiter expedietur negotiũ? In.posuit super hoc vnã gl.fin. & quotidie allegatur. quã sic concludo. Aut canonici sunt absentes ex causa volũtaria, vel ꝓpter delictũ propriũ,& tũc nõ tenenť canonici intrinseci exire ad intrinsecos: quinimò si negotium non est graue, non tenenť eos requirere. sed vbi negotium est arduum, is ad quẽ spectet conuocatio capituli: vel si nõ est aliquis ibi ad quẽ spectet cõgregatio de iure, vel consuetudine, debet saltẽ cõuenire duę partes totius vniuersitatis,& p̃figere terminũ absentibus vt veniãt per se, vel constituãt procuratorẽ, & si non venerint, imputetur eis,& valebit qcquid fecerit maior pars istarũ duarũ partiũ. Et no. ex p̃dictis. pri
b mò ꝙ vbicunq̃ negotiũ est arduum [b] & graue, semper absentes vocãdi sunt, si cõmodè vocari possunt. & placuit mihi semper hoc dictũ, & sequitur do.Ant.licet gl. quã allegat totus mundus in.c.ij. de testi.l.vj. dicat ꝙ in tribus casibus tantũ absentes sunt vocandi. sed certè in illis casibus vocantur propter arduitatẽ negotij: ergo idem in omnibus arduis consimilibus. vel maioribus. ar. ei⁹ qd̃ no. gl.ĩ.l.j.C.de cõd.inde. ¶ Secũdò no. qualiter debeat cõgregari vniuersitas [c]: quia si est aliquis ad quem spectet de iure vel consuetu-
c dine, is debet congregare: si autem non est: tunc potestas congregandi pertinet ad duas partes vniuersitatis: quia virtus vniuersitatis: consistit in duabus partibus antequã congregetur: sic intellige. l.nulli.quod cuiusq̃ vniuer.not.nec in istis duabus partibus debẽt computari non vocãdi: vt no.glo.in cle.quod circa.de elect.sed valet quicquid facit postea maior pars illarũ duarũ partium.& sic intellige.d.l.nulli.&.l.qd̃ maior.ff.ad muni. &.c.j. de his quę fi.à maio.parte cap. ¶ Si verò aliqui sunt absentes propter potentiam tyranni.& nõ audent securè venire ad locũ: tunc si electio vel cõtractus ecclesię potest vtilius expediri extrà debent isti qui sunt in ciuitate exire ad forinsecos:& ibi fiat electio vel contractus, etiam si sit minor pars. aliâs autem fiet in ecclesia amissis procuratoribus absentium. Et ex his no. ꝙ expulsus iniustè de vniuersitate nõ perdit ius vniuersitatis. imò debet vocari ad actus vniuersitatis: vel saltem constituat procuratorẽ. Statuta ergo vel alia ordinamẽta facta p̃ p̃sentes non valent in p̃iudicium absentium non vocatorum. pro quo vide tex.lxiij. distĩ. c.quantò.& per Bar.in.l.omnes populi.ff.de iusti.& iur.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Nuntiatus nõ potest etiã præstita cautiõe de demoliendo interim ædificare, si denuntians nõ vult vide infra.c.proxi.vbi ponitur ratio.*

2 *Nuntians nouum opus tenetur intra tres menses docere de iure suo: alias nuntiãs ædificabit, data cautione de opere demoliendo.*

3 *Appellatio ab interlocutoria requirit expreßionẽ causæ: appellatio verò à diffinitiua secus: quæ sit ratio differentiæ vide hîc.*

¶ CAP. III.

Significantibus.

1 ¶ † In optione est nuntiantis nouum opus an intra tres mẽses dep̃iudicio suo debeat ostẽdere,& interim cessetur ab opere: an verò recepta cautione de opere demoliendo statim a ædificare permittat. h.d.cũ seq. In prima narrat factum appellationis remedio relatum. In secunda dat iudicem ibi: *Ideoque.* ¶ Casus literalis. Quidam ciuis Parisieñ. N. nomine cœpit ædificare in platea ecclesię sanctę opportunæ Parisieñ. in p̃iudicium ipsius ecclesię canoñ. sanctę opportunæ denuntiauerunt ei nouum opus: deponẽtes de ipso super hoc coram officiali Parisieñ Archidiaconi quęstionem & offerentes se probaturos incontinenti plateam illam ad suam ecclesiam pertinere. & illum in suum præiudicium ædificare: Vnde petebant illum prohibiri ne ædificaret, nõ obstante ꝙ dictus. N. offerebat cautionem de opere demoliendo si apparet eum ius ædificandi non habere. Officialis interloquẽdo decreuit probationes canonicorum admittendas: & ab opere interim quiescendum, à qua interlocutoria idem. N. ad Senoñ. ecclesiã appellauit. Officialis Senoñ. interlocutoriã illã cassauit decernens prædictum. N. procedere debere in opere constructo præstita prius cautione de ipso demoliendo si ius nõ habuerit non amissis probationib⁹ clericorum. p̃dicti canonici ad sedem apostolicam appellauerunt. Mandat Papa quatenus si est ita. quicquid factum est post appellationem in statũ
2 pristinum reuocetur & post &c. Ber. ¶ † No. primo ex tex quòd denuntians nouum opus tenetur probare de iure suo intra tres menses & hoc si vult impedire ædificium. non enim tenetur omnino intra dictum terminum docere: sed post lapsum trium mensium potest procedi in ædificio, recepta cautione de opere demoliendo. & procedetur in causa. ¶ Secundò not. argum. opti. ex tex. clericum posse prosequi mutationẽ noui operis cõtra

¶ Adde hic oĩno qd̃ not. Io. de imo. in cle.i.de imm. ec cle. in.ñ.col.

¶ In arduis negotijs. absẽtes fũt vocandi. & vide do. An. in.c.cũ omnes de consti. & ibi de hoc latè no. d. Bar. de bellen.

c ¶ Vniuersitas. Et vide. d. Anto. post Innoc. in.c.in.j. de ma. & obed. & qd̃ ibi latè not. & domi. Anton. in.c.cũ nobis olim. de ele. & vide omnino ꝙ scripsit latè in suis recollectis. d. Bar. de Bel. in.c.quæsiuit in.ñ.no. de his quæ fi. à maio. par. capi.

laicū in iudicio eccleſiaſtico.& ſic eſt caſus in quo Iudex eccleſiaſticus habet iuriſdictiõem in laicos.ſed Io.an.videtur aliud ſentire,dum ſuper tex.dicit iſtum Archidiaconũ habuiſſe iuriſdictionem in laicum de iure ſpeciali.Sed poteſt dici ſaluando primũ.q̃ ſpecialitas erit reſpectu Archidiaconi.qa non habet de iure cõi iuriſdictionẽ : ſed corã Epiſcopo potuiſſet iſte laicus de iure cõueniri.quia ille q̃ nuntiat,moleſtatur in iure ſuo. & ſic eſt reus, & quodammodo cõmittitur ſacrilegium turbãdo rem eccleſię.moritò poteſt conueniri corã eccleſiaſtico.ar.ĩ.c.cũ ſit de fo.cõpet.& videt hîc ſentire do.An.q̃ ſemp no. ¶ †Vltiò ſcias q̃ Inn.poſuit hîc q̃ſtionẽ.nũqd cũ appellat̃ ſit neceſſe exprimere cãm . & dicit quædã quæ cõiter nõ approbant̃. Sed conclude breter veritatẽ.q̃ appellãs ab iterlocutoria tenetur cãm grauaminis ſpecificare . [a] nec põt ex nõ ſpecificatis appellationẽ iuſtificare . vt ĩ.c. cordi.de appel.lib.vj.& melius in clemen.appellanti.eo.ti.Sed in appellatione à diffinitiua nõ eſt neceſſe exprimere cauſam:quinimò expreſſa vna cauſa poteſt appellãs ea dimiſſa aliam proſequi.vt.l.ij.&.l.ſcio.ff. de appel.& no.ĩ.d.c.cordi. Rõ diuerſitatis eſt:qa ante diffinitiuã cũ Iudex non ſit functus officio ſuo fit ſibi iniuria per receſſum.l.litigatores.ff.de arbitr.& in.c.vt debitus. [b] de appell.ideo debet cã appellationis exprimi , ſed qñ appellatur à diffinitiua,iniuria non fit iudici,cũ ſit functus officio ſuo:& habet locum illud. op poſitũ opponam,&c.vt in.c.cũ Io.de fi.inſtr. &.l.p̃ hãc.C.de tẽp.appel.q̃ eſt mẽti tenẽdũ.

¶ *CAP. IIII.*

SCui opus. Sũmatũ ẽ ſ̃.c.proxi, & non diuiditur. ¶ Caſus literalis. Quidã denũtiauit nouũ opus alicui,qui in ſuum pręiudiciũ ædificare volebat.Ille volebat præſtare cautionẽ de opere deſtruendo: denũtians nolebat cautionẽ illã recipere: imò volebat ſtatim probare præiudiciũ ſuum, vel ſaltẽ vſq̃ ad tres menſes. Quęſiuit iſte denuntiãs an deberet audiri? Reſpon.ei Pap. dicens q̃ ille cui ipſe nouũ opus denuntiauit tenet̃ ipſum expectare vſq̃ ad tres menſes volentem probare præiudicium ſui iuris,non obſtãte cautione quæ offert̃ ab ipſo de opere deſtruendo ſi non iure ædificatum appareat. ¶ No.j. ex textu.q̃ oblatio cautionis de opere deſtruendo non dat facultatem procedendi in ędificio,niſi vel conſentiente denuntiatore,vel poſt lapſum triũ mẽſium à tpe denũtiatiõis. nõ em̃ vltra expectare tenet̃ cũ graui p̃iudicio ſuo. Et aduerte.qa (vt dicit Ioã.And.& bene)iſta prouiſio de qua in tex.licet prima fronte videat̃ dura.eſt tñ vtilis,& ei cui facta eſt denũtiatio, & denuntianti.nã ſepè aliquis credens ius ædificandi habere errando ædificat.vnde ſi poſſet ædificare oblata cautione,poſſet perdere expenſas factas in ædificando,& faciendas in deſtruendo . vnde vtilius ſibi eſt expectare denuntiantem per tres menſes. nã ſi p̃bauerit de iure ſuo,vterq̃ conſeruat̃ indemnis.& hęc prouiſio vtilis etiam eſt denuntianti.nam ſi ius ædificandi illi non competeret, tunc poſſet interim iſti pręiudicium magnũ generare in ędificio:pone quòd ædificium ante portam domus eſt vel in alio loco iſti pręiudiciali.

De priuilegiis & exceſ.priui. Rubrica.

¶ Continuatur hęc rubrica ad pręcedẽtes hoc ordine. Suprà viſum eſt de exceſsibus prælatorum.verũ quia quandoque delinquunt ſubditi excedẽdo terminos priuilegiorum ſuorum.& dubitatur etiam de intellectu priuilegiorum.Ideo hîc ſubdit de priuilegijs & exceſsibus priuilegiatorum. De materia rubricę tractatur.xxv.q.ij.per totum.facit quod habetur.iij. diſtin.c.priuilegia.ix.qõ.iij.c.Epiſcopo.§.ſola.vſq̃ ad fin.xj.q.iij.c. priuilegium.xij.qõ.ij.c.qui & diuinis.& reperitur in.vj.& in clemen.

✤ *SVMMARIVM.* ✤

1 *Ciuitas de iure communi poteſt eſſe ſine Epiſcopatu,licet conſuetudo aliter obſeruet in Italia,alibi ſecus.*
2 *Ciuitas poteſt conſtitui etiam ſine principis licentia.*
3 *Abſolutio ab excommunicatione non conceditur per inferiorem prælatum Epiſcopo.*
4 *Dignitas quantuncunque excellens vileſcit quando ſunt in numero perſonæ illam habentes.*

¶ *CAP. I.*

EPiſcopalia. Maiores ciuitates duntaxat priuiuilegio Epiſcopat9 ſũt honorãdę.h.d. Vel aliter & ſic. Epiſcopalis dignitas non debet tribui niſi locis inſignibus & populoſis.h.d. ¶ Caſus literalis.Dubitatur quę perſonę ciuitatis priuilegio Epiſcopali ſint honorãdæ.Conſultus Papa reſpondet q̃ Epiſcopi non niſi maioribus,populis & frequentioribus ciuitatibus p̃ſidere debent,ne honor Epiſcopalis cui debẽt excellentiora cõmitti ſui numeroſitate vileſcat.
1 Bernard. ¶ †Not.j.ex tex.& tene menti. q̃ ad eſſe ciuitatis [c] non
c requiritur Epiſcopus:poteſt enim eſſe ciuitas licet nõ habeat Epiſcopum:vt in.c.Epiſcopos.lxviij.diſtin.& hoc apertiſsimè probat hæc litera ibi: *& frequentioribus ciuitatibus,&c.* præſupponit em̃ q̃ poteſt eſſe ciuitas populoſa abſq̃ eo q̃ habeat Epiſcopum : ſed poteſt de nouo ſibi concedi:nam & antèq̃ eſſet creata hęc dignitas Epiſcopalis ciuitates iam conſtitutę erant.epiſcopus em̃ conſtitutus eſt de iure poſitiuo:& poſt aduentum Chriſti in primitiua eccleſia tempore apoſtolorum in conſilio generali: vt probat̃. xcvj. diſtĩ. incip. olim:& idem in alijs dignitatibus eccleſiaſticis. xxj.diſtin.c.j.&.ij.ſed ciuitates & prouincię erant longè ante aduentum Chriſti.xxj.di.cleros.&.xcix.diſt.c.j.Sed communi interpretatione Italicorum receptum eſt,vt ea duntaxat repetetur ciuitas q̃ habet Epiſcopum . ſed apud vltramõtanos maximè theutonicos hoc non recipitur.vt no.Io.And.in.c.ſi ciuitas.de ſen.exc.li.vj. & Bar.
2 in.l.fi.ff.de col.illi.& in.l.ij.ff.de ver.ſig. ¶ † Vbi etiam Bar.notan
d ter voluit.q̃ ad conſtituendam ciuitatem [d] non requitur indulgẽtia principis,ſed populi de ſe poſſunt cõſtituere ciuitatẽ : quia hoc ſecundum eum eſt de iuregentium arg.l.ex hoc iure.ff.de iuſti.& iu.& quod ibi no.In contrarium facit.l.intantum.§.fi.ff.de ver.ſig. vbi ſine licentia principis non poteſt cõſtitui nec refici ciuitas. Ex
e hoc refert Bar.ad.q. [e] quę de facto poteſt adduci ĩ hac ciuitate Senarũ.vbi populus ſpontè pluries ampliauit ciuitatem cõſtruendo nouos muros,an̄ appellatiõe ciuitatis veniãt illa loca nouiter itercluſa:& tenendo illam opi.Bar.q̃ non requiratur ſpecialis licentia principis,ſatis poteſt dici q̃ ſic.Inn.tamen in.c.cùm ab eccleſiarũ de offi.ord.tenet oppoſitum.videlicet q̃ ad eſſe ciuitatis requirat̃ licentia principis.ſed primum dictum fortè eſt verius. ¶ Not.ij.q̃ dignitas Epiſcopalis non debet concedi omnibus locis petentibus eam,ſed maioribus & populoſis duntaxat. Idem probat̃ in.c.Epiſcopi.lxxx.diſt. ¶ †Tertio no. *excellentiora committi,&c* . quod oĩa
3 grauia & excellentiora reſeruantur Epiſcopis . facit ergo iſte tex. pro opin.Innocen.in.c.ij.de eo qui fur.ordi.rece. vt in caſibus permiſsis à iure ſolus Epiſcopus diſpenſet , & non inferior prælatus. Item quod ſolus Epiſcopus abſoluat à ſententia excommunicationis,& nõ ĩferior p̃latus:vt no.ĩ.c.ſup̃.de ſen.exc. & ĩ cle.j. de priui.

¶ †Vltimò

✤SEBA.SAPI.
a ¶ Specificare.Qñ cã grauaminis ſit ſpãliter exprimẽda.vide Deci.in.c. cõſuluit.ij.ſ.de ap. &ibi nũqd ſufficiat exprimere p̃ relationẽ ad acta. aliqd ẽt põit idẽ deci. ĩ.c.cõſuluit.j.e. tit.
b ¶ Vt debit9.et ibi vide eundẽ Pano. in.iij.not. cum his quę ibi addidi.
c ¶ Ad eſſe ciuitatis . non eſt de ſubſtantia q̃ ibi ſit epſ & p̃ hoc ẽ tex.ĩ.c. vrbes.et ĩ.c.ĩ illis et ĩ.c. illud. lxxx.di. &.ĩ. c. fœlix. &.c. a mĩtis.xvj.q.j.& tenet Bar.ĩ.l.j. circa mediũ.C.de meta. li,vj.ſed ĩ cõtrariũ dicit Bal.& malè ĩ extrau.de pa.cõſt. ĩ ver.nos roma.circa fi.iij.col. de q̃ vide p̃ Bar.ĩ extrau. q̃ ſunt rebel. ĩ ver. Lõbardię.& ĩ tra. b de inſula.in.xiij.figura.& ĩ.l.j.ĩ fi.prĩci.ff.de ver.ſig. Et aduerte.qa dicit in l.ſi poſt prĩc.ff.de col.illici. q̃ cõſuetudine nõ appellatur ciuitas niſi illa q̃ habet Epm : ſed de hoc vide plenè p̃ Bal.ĩ. ſi ĩ aliquã. ff.de of. pcõ.& le. p̃ Io.de imo.latè.ĩ.l. j.§.ſi aũt.ff.de ope. no.nũ.& p̃ cõcluſiõe.d.Ab.hic alle. eſt text.ĩ.c.ita nos xxv.q.ij.q̃ eps creatus ad ciuitatẽ deſtructã vel ſubmerſam,habet iuriſdictionẽ,ſaltẽ ĩ diſtrictu,vel Dioceſi illius ciuitatis. ſecũdũ Bal.ſin.ĩ extraua. de pace cõſtã.ĩ ver. nos Romano. ad fi.ij.colũ.qđ eſt bñ no. pepo adriano & Cemadẽſi,& ſimilib9. q̃rũ ciuitates ſunt ſubmerſę.

✤SEBA.SAPI.
d ¶ Ciuitatem. vide Bar.in.l. opus nouum.ff.de ope.publi.cũ multis allegatis per.d.Iaſo.in l. ex hoc iure. col. ij.ff.do iuſti. & iure.

✤SEBA.SAPI.
e ¶ Ad.q. Vide ad hæc multa cõgeſta per Fel.ĩ. c.rodul-

4 ¶ †Vltimò no.ꝙ ex numerositate vilescit dignitas quæ de se est excellens.& est simile in.c.legimus.xciij.dis.Ideo dicit gl.in auth. de referenda.in prin.ꝙ illa dignitas propter extensum numerum vilescit.Sicvidemus hodie ī Italia in doctoratu.nam quia oēs pas sim ad illum promouentur,est contēptibilis longè vltra q̄ cōsue uit esse.¶ In glo.j.in fi.Vel dic & melius ꝙ à principio debet ser uari quod hîc dicitur.& in.c.episcopi.alle.in glosſ.vt maioribus dūtaxat locis concedaṫ hæc dignitas:sed ex postfacto si ciuitas de struatur,siue diminuaṫ,haberet locum dictū.c.legimus.:vt pro pter defectū diuitiarū nō minus debeat honorari:qa in eis prin cipaliter honoraṫ dignitas ordinis,& non potētia diuitiarū: nam & olim in primitiua ecclesia non erat proprietas apud ecclesias, sed volentes conferre bona sua ea vendebant,& pretiū offerebāt egenis:sed postea fuit constitutū vt melius subueniret constitutis in necessitatibus,vt proprietas non vēderet:sed reseruaret eccle sijs,& ex redditibus alerent indigentes:vt in.c.videntes.xij.q.j.

¶ *CAP. II.*

SIcut. Nō obstāte priuilegio fori potest laicus ecclesię malefactor,per ecclesiam puniri. h.d.¶ Casus literalis Dicit Grego.ꝙ sicut ipse non vult in iudicijs perturbare priuilegia laicorum:ita non vult ꝙ ipsi laici ei debeāt præiudiciū aliquod inferre:quod si fecerint authoritate apostolica vult eis resistere, et ipsos laicos violentos cohercere:nō est contra legē agere:sed le gi facere subsidiū.Ber.¶ Not.j.ex tex.ꝙ turbās iura ecclesiæ pōt coherceri & puniri per ecclesiā.ad hoc.c.significātibus.s̄.tit.pro xi.& quod ibi dixi & in.c.cū sit generale.de foro compe.vbi cla rius hoc probaṫ.& loquitur iste tex.de priuilegio fori, per quod reus conueniendus est in foro suo.

✣ *SVMMARIVM.* ✣

1 *Excommunicatus in vno loco est etiā excōmunicatus in omni alio loco.*
Sepeliens vsurarium vel excommunicatum manifestam incurrit excom municationem.
Celebrans coram excōmunicato manifesto,nō incurrit irregularitatem, sed suspensionem per annum.
2 *Institutio vel destitutio in ecclesia nō spectante ad aliquē pleno iure per tinet ad episcopum:& nō ad aliū,nec valet consuetudo in contrariū.*
3 *Prælatus habens ecclesiam sibi subiectam potest à presbytero exigere ra tionem:non quantū expēdit quolibet die,sed quantū expendit in fa brica ecclesiæ.*
4 *Oblati non tamen plenè alicui religioni,non gaudent priuilegijs illius re ligionis.*
Fratres tertij ordinis sancti Francisci nō gaudēt ecclesiastico priuilegio.
5 *Dictio pleno iure importat omnimodam exemptionem.*
6 *Patroni nullā aliam iurisdictionem habent in presbyteros ecclesiæ patro natæ,nisi quòd possunt ipsos præsentare: & postea ab eis generalem rationem temporalium exigere:& episcopo referre.*
Prælatus habens ecclesiam subiectam pleno iure,an possit solus eius bo na alienare.
7 *Excommunicatio siue interdictum non fertur per ista verba,subiaceant excommunicationi,vel interdicto.*

¶ *CAP. III.*

CVm & plantare. Religiosi etiam exē pti ecclesias & deci mas non debent à laicis recipere sine consensu dio cesanorū.h.d.vsq; ad ·§· *excommunicatos.* & ille·§·h. d.Excōmunicati & interdicti omnino non debent admitti ad diuina etiā per religiosos exemptos.h.d. vsq; ad ·§· *in ecclesijs.* & ille·§·hoc intendit.Religiosi etiam exempti in ecclesijs non pertinentibus ad eos pleno iure non instituunt nec destituūt inconsultis episcopis,sed rationem exigunt de temporalibus ab institutis.hoc dicit vsq; ad·§·*quòd si.* & ille·§·hoc intendit.Hospi talarij & templarij semel in anno celebrant in ecclesia posita in lo co interdicto:ibi tamen non sepeliuntur corpora mortuorum. hoc dicit.vsq; ad·§·*de confratribus.* & ille·§·hoc intendit.Confra tres exemptorum,seu ipsorū oblati qui in totum se non transtu lerūt iudicari pnt ab ordinarijs locorum.h.d.vsq; ad fi.& diuisio patet per·§·sed Ioā.and.diuidit totā decretalē in tres partes tantū. Nā primò ponit exordiū & querelā Eporū decisam.Secūdò pro uidet.Tertiò prorogat,& pœnam imponit. Secūda ibi: *ecclesias.* Tertia ibi: *Quod autem.* Et secūda principalis subdiuiditur in quinq;. quæ oīa patēt ex summarij intellectu .& ista diuisio est bona.¶ Casus literalis. Fratres tē pli & hospitalis excedebant in pluribus con tra Epalē authoritatē, q̄ & scandalū faciebāt & inducebāt periculū animarū propter quę Epi in laterē.concilio de ipsis grauiter sunt conquesti. sup his primò dicit Papa:cùm & plantare sacram religionē & plantatam foue re modis oībus debeamus.Nusquā illud me lius prosequitur.quàm ea nutrire quæ recta sunt,& corrigere q̄ ꝑfectum virtutis impe diunt.Demum descēdit ad articulos in qui bus p̄dicti fratres excedebāt: recipiebant em̄ ecclesias & decimas de manibus laicorū sine cōsensu Eporū:ꝓhibet Papa p̄dictis fratrib⁹ & alijs qbuscūq; religiosis,ne decætero præ dicta recipiant sine consensu Eporū dimissis illis quos cōtra tenorē istū aliquo tēpore re ceperunt.Item excōicatos & noīatim inter dictos ab Epis recipiebant ad diuina. p̄cepit consilium tam his q̄ alijs religiosis prędictos euitandos iuxta sententias Episcoporū.Item in ecclesijs suis quæ ad eos pleno iure nō per tinent presbyteros instituēdos in eis cùm va cauerint Episcopis repręsentent , vt de cura plebis Episcopis rn̄deant. Ipsis pro fratribus verò rebus temporalibus cōpetentē rōnem exhibeāt,& institutos incōsultis epis nō au deant remouere.Item si tēplarij vel hospita larij ad ecclesiā venerint interdictā , non nisi semel in anno ad ecclesiasticū officiū admit taṫ,excluſis excommunicatis & interdictis. nec ibi tunc sepelianṫ corpora defunctorum. Itē de confratribus p̄dictorū statuit cōciliū: vt si oīno se non reddiderint fratribus præ dictis:sed in proprietatibus suis remāserint, propter hoc ab Eporum suorum snīa & iu risdictiōe nullatenus eximanṫ , sed potestatē suā in eos sicut ī alios parochianos suos exer ceant cùm delinquunt.Quod aūt dictum est de prędictis fratribus idem pręcipit obseruā dū de alijs religiosis.Si enim contra hoc insti tutū venerint,& ecclesiæ in quibus ista præ sumpserint subiaceant interdicto:& qd ege rint irritū habeaṫ.Bern.¶ †Not. primò ex a text.quòd excōicatus[a] vel interdictus in vna ecclesia est excōicatus vel interdictus in qua libet alia ecclesia,& tā q̄ excōicatus vitari de bet etiam ab exemptis .An autem celebrans coram excōicato vel interdicto incurrat irre gularitatē vel excōicarionē?dic ꝙ nō.vt in.c. is qui.de sent.excom.lib.vj.hodie tamen cele brans coram excōicato manifesto incurrit su spensionem per mensem.de quo dic vt in.c. Episcoporū.eod.titu.lib.vj.Item sepelientes vsurariū seu excōicatum manifestū incurrūt manifestè excōicationem.de quo dicendum vt in cle.eos.de sepul.¶ †Secundò no.quòd in ecclesijs nō spectātibus ad aliquem pleno iure institutio & destitutio pertinet ad Epm nec valet consuetudo in cōtrariū.vt in.c.j.de capel.mo.lib.vj.¶ †Tertiò not.ꝙ prælatus habens ecclesiā sibi subiectā pōt exigere ra tionē de rebus tēporalibus:tamē nō tenetur presbyter institutus minutā reddere rationē vt quantum expendat qualibet die pro vita,

col.j. cū pluribus sequentibus .s̄. de rescrip.

✣ SEBA.SAPI. a ¶ Excommunica tus. Vide Fel.in.c. j.in prin.s̄.de treu. & pace.& in.cap. prudētiā. §.sexta. s̄.de offi.delega.

4 sed q̃tum expẽdit in fabricã eccleſiæ. ¶ † Vltimò no. ꝙ oblati aliquibus religionibus nõ gaudent priuilegijs illarũ religionum, niſi ex toto ſint tranſlati: vt quia tradiderunt ſe & ſua, aliâs remanent ſub iuriſdictione ordinariorũ. & pro hoc bonus text. cũ gloſſ. in .c. fi. de ſepultu. lib. vj. & in. c. vt priuilegia j. eo. Et facit hæc litera contra. Bart. in. l. ſemper. ff. de
a iure immu. vt iſti fratres tertij ordinis[a] non gaudeant priuilegio eccleſiaſtico cũm nõ ſint plenè tranſlati in eccleſiã. nam viuũt in cõiugio: & idem videtur in iſtis rectoribus hoſpitaliũ, qui plenè tranſlati nõ ſunt. quod plenè dico de his & ſimilibus in. c. ij. de for. compe. ¶ In glo. in ver. *nominatim.* in fin. de hoc dic
5 vt plenè no. in. c. in Laterañ. de prębẽ. ¶ † In gl. in ver. *pleno iure.* ibi: *epiſcopus nihil poßit attentare.* Et no. benè glo. quid importet priuilegiũ, cũ eccleſia pleno iure alicui inferiori prælato conceditur. eripit eñ illa eccleſia à poteſtate dioce. Epiſcopi ita ꝙ nullũ ius epiſcopale ibi exercere poteſt. qd etiã tenet Hoſti. in. c. qm̃ j. eo. ¶ † In eo. gloſ. ibi: 6 *& iſta inſtitutio & deſtitutio &c.* De hac materia dic latius vt no. in. c. de monachis. s̃. de prębẽ. Et dixit hîc Innoc. inter cętera ꝙ iſti religioſi habentes eccleſias ſubiectas habent iuriſdictionẽ in clericos ibi inſtitutos: nec ſine eorũ cõſenſu poſſunt alienari bona illi⁹ eccleſię. Hoſtien. dicit hoc poſſe procedere in patronis exẽptis. ſecus aũt in nõ exemptis: quia ex ſolo iure patronatus nõ quærit iuriſdictio vel poteſtas præſtandi cõſenſum alienationi rei eccleſiaſticę. Sed tu dic melius prout latè ſolet notari in. d. c. de monachis. Sed q̃tum ad propoſitum. conclude ꝙ religioſi qñq; habent in eccleſijs ius patronatus dũtaxat, qñq; habent eccleſiam ſubiectam vt poſſint redditus conuertere in vſus ſuos: qñq; habent in eccleſijs ſolam collationem: qñq; habent pleno iure. Primo caſu, quãdo habent tantũ ius patronatus, dic ꝙ ſiue ſint exẽpti ſiue non: non habẽt iuriſdictionẽ in presbyteros inſtitutos, ſed ſolũ habẽt pręſentare epiſcopo presbyteros inſtituendos, & poſſunt exigere rationẽ generalem de adminiſtratione tẽporaliũ: & ſi reperiant aliquid correctione dignũ, debent referre ad epiſcopũ. pro hoc text. in. c. j. xvj. q. v. vbi dicitur ꝙ ſi etiã epiſcopus in dioceſi alterius ędificat eccleſiã, nõ habet ibi niſi prę ſentationem rectoris, & alia quæ conſequit quilibet ex iure patronatus. cætera verò reſeruant eẽ loci. Idẽ ergo in religioſis exẽptis vel nõ, nam ſpecialitas hæc nõ probat iure in eis. Secũdó caſu. qñ habẽt eccleſias ſubiectas vt poſſint redditus deputare in ꝓprios vſus tũc etiã nõ habẽt iuriſdictionẽ in ꝑſbyteros nec etiã poſſunt ibi aliquẽ inſtituere ſine cõſenſu eẽi: quia populus ſolũ eſt ſubiectus iẽi epiſcopo. de quo no. in. c. viſis. xvj. q. ij. & in c. de monachis. Si verò habent ibi collationẽ tũc nihil vltrà poſſunt ſibi vſurpare. ar. eo. q̃ dixi in. c. cũ ex iniuncto. in fi. de hære. Vltiò caſu quãdo habẽt pleno iure. Dic ꝙ aut populus eſt ſibi ſubiectus pleno iure, & habent ibi inſtitutionem liberam & deſtitutionẽ, & ſic intellige hoc arg. à contrario ſenſu. vt ĩ. c. j. de capel. mo. li. vj. Si verò eccleſia eſt pleno iure ſubiecta: ſed non populus, tunc religioſi habent ibi inſtitutionem collatoriam titu. ſed inſtitutio authorizabilis quo ad curam populi ſpectat ad epiſcopũ. vt no. hîc. & in c. j. de capel. mona. lib. vj. & hoc caſu intellige illud dictũ Innoc. ꝙ habent iuriſdictionem ſuper clericos. & ꝙ poſſunt interponere authoritatem alienationis rei eccleſiaſticæ: & ita ipſemet. Innoc. ſentit alibi in. c. ij. de tranſac. & vide glo. in cle. j. de reb. eccle. non alie. ¶ In glo. in verſi. *ſemel in anno.* in fi. Et hodie an & quãdo poſſit celebrari in eccleſia ſita in loco interdicto. vide bonum text. in
7 c. fi. de ſent. excõ. lib. vj. & quod ibi not. ¶ † In gl. fi. ibi. *ſubiaceant interdicto epiſcoporum.* Sentit hęc gl. quòd per iſta verba ſubiaceãt interdicto non fertur interdictum ipſo facto: ſed debet ferri per epiſcopum: & idem cõiter doct. hîc: ſed contrariũ tenet glo. in. c. j. de iniur. lib. vj. in fine. & videtur probari in. c. ſi quis ſuadente. xvij. q. iiij. & dixi in. c. licet. de crimi. fal. Abbas.

ZACHARI.
a ¶ Fratres tertij ordinis. Adde Card. in cle. j. de ſen. exc. eũdẽ ĩ cle. j. q. xxx vj. de deci. gloſ. & Gemi. in. c. qſquis vñ. q. iiij. doct. in. c. vt priuilegia. j. eo. Bal. in. l. placet. co. vñ. ver. qd de fororibus. C. de ſacroſan. ecc. & Bar. ĩ. l. j. & in auth. ingreſſi. col. ñ. ver. quęro ſi aliquis ingrediẽ. eo. titu.

SEBA. SAPI.
b ¶ Tertij ordinis. Vide plenè p do. Mari. ſozi. in. c. ñ. col. ñij. in noua declaratione. s̃. de foro compe.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegiatus non admittens vel conſeruans priuilegia alterius priuatur ſuis.*
2 *Negligentia prælati vel alterius officialis in adminiſtrando iuſtitiam: an ſit in aliquo punibilis?*

¶ CAP. IIII.

DIlecti. Suis priuilegijs priuãdus eſt qui alienis priuilegijs derogat. h. d. In prima ponit querelã. in ſecũda ibi. *pro certo.* prouidet. ¶ Caſus literalis. Fratres hoſpitalis Hieroſolymitani conqueſti fuerunt dño papæ. ꝙ archiepiſcopi & epi eis de ſuis malefactoribus iuſtitiam facere nolũt, priuilegia ipſo-
b rum non reſpiciẽtes[b]. Vnde papa ſcribit prælatis prędicti, ꝙ ipſi certò ſciãt ꝙ ipſe priuilegia ipſorum prælatorum decurtabit. cũ ipſi obuiare non timeant ſcriptis authẽ. eccleſię romanę. Bernar.
1 ¶ No. j. ex tex. regulam ꝙ p̃lati tenenť adminiſtrare iuſtitiã plenã priuilegiatis ſcđm tenorẽ priuilegiorũ ipſorũ, aliâs puniri debẽt, & priuari eorũ priuilegijs. Et no. ex hoc & ex tex. pœnam nolẽtis
2 ſeruare priuilegia alteri⁹, vt priuet priuilegijs ſibi cõceſſis. ¶ † In glo. j. in fi. Sed dubitatur nũquid prælatus negligẽs facere iuſtitiã incurrat pœnã ſuſpenſionis. de qua in. c. j. de re iud. lib. vj. & tenet hîc Hoſt. ꝙ non: quia illud. c. punit facientẽ iniuſtitiam, non negligentem. aliâs multi illaquearentur: & hoc dicit tutius eſſe: licet in oppoſitum faciat. c. nemo. de ſimo. ſed idẽ Hoſtien. tenet contrariũ in. c. legitima. de appella. lib. vj. vt recitat ibi Io. and. Credo ſic poſſe diſtingui, ꝙ aut prælatus ſtat in meris terminis negligẽtiæ, vt quia petenti iuſtitiam negligit facere. & habeat locũ dictũ Hoſtien. hîc. Aut negligẽtia reſoluitur in factum, vt quia nõ vult dare dilationem vni contra iuſtitiam, & contra conſcientiam: & tunc habet locum pœna dicti. c. j. quia tunc ſatis dicitur facere in iuſtitiam. quod tenemenți. Abbas.

SVMMARIVM.

1 *Sepelientes ſcienter excommunicatos, incurrunt excommunicationem ipſo facto.*
2 *Excommunicatio durat etiam poſt mortem excõicati: adeo quòd laßociãs cadauer vel aliter participãdo cũ eo, incurrit excõicationẽ minorẽ.*
3 *Excommunicatus qui fuit de facto ſepultus, non debet dehumari, niſi ſteterit per eum quominus in vita abſolueretur.*

¶ CAP. V.

ADhæc. Etiam priuilegiati qui ſepeliũt mortuos excommunicatos eos extumulare tenenť. h. d. Vel ſic. Etiam priuilegiati nõ poſſunt admittere excõicatos ad ſepulturã. & ſi admiſerint debent inde eos eijcere, & ſi nõ fecerint, epiſcopus ſupplebit. hoc dicit. ¶ Caſus literalis. Hoſpitalarij defunctum in excõmunicatione ſepeliebant in cœmeterijs eccleſiarum: quod ſignificatum eſt do. papæ. Mandat papa Canturien. archiepiſcopo, quatenus præcipiat ipſis hoſpitalarijs, vt corpora illorum defunctorum in excommunicatione extra cœmeteria eijciant qđ

a ¶ Virtus. Vtrum liceat cõicare excõicato mortuovi de hic pulchri⁹ ꝑ Io.de lig.& ꝑCal. in repe.c.cũ excõicato.xj.q.iij.circ. prin.Ludo.ro. in ſuis ſing. in litera P.notabili qđ inc. Participãs.vbi refert ſe de facto ita fuiſſe ĩterrogatũ à dño Car.de vrſi. no.& facit qđ no. Bar.in.l.ij.ff.de ca da.puni. vbi dicit de ſtatuto punien te bãnitum ingredientem ciuitatẽ,an habeat locũ in bãnito mor a tuo q fuit portatus in ciuitatem. Et facit quod not. Bal.in.l. ſororem. C. de his qui. vt indign. vbi dicit Ang.ſi ex ſtatuto eſt licitũ interfice re bãnitũ,an liceat vulnerare bãnitũ mortuum& iſta faciunt ad.q.quã nõ vidi per aliquẽ tactã.An percutiẽs clericũ mortuũ ſit excõicat⁹.& dicit do.Abb.in.c.à nobis.el.ij.de ſen.excõ.ꝙ mortuus nõ põt creari milesneque doctor.Itẽ ad pdicta optimè facit qđ no.Arch.in c.fi.xvj.q.j.vbi dicit pone ꝙ cleric⁹ 3 iuit aĩo ĩterficiẽdi aliquẽ & eũ reperit mortuũ attũ vt ſatiaret appetitũ ſuũ iratũ iã mortuoamputauit caput q̃rit an ſit irregularis.&alle.pro & contra.& tandẽ cõcludit eũ nõ eẽ irregularẽ cũ de iure nõ reperiat̃ex preſſum.c.is q.de ſen.excõ.li.vj.ꝓ q optĩè facit qđ no. 2 Arch.in.c.de monachis.§.ſi ergo.ĩ xij.col.xvj.q.j. & Archid.poſt Lau. ĩ.c.periculoſè ſup gl.fi.de pœni.diſt. j.vbi dicũt ꝙ volẽs interficere hoĩem ſi non potuit, ex hoc nõ eſt irregularis:licet gl.ĩ.d.c. piculoſe.dicat cõtrariũ.Itẽ adde ꝙ iniuria põt fieri iã mortuo. vt dicit Bar.in.l.j.ff.de his q vt indig.& gl.et Bal.ĩ.l.fideicõmiſciant quod ſi non fecerint archiepiſcopus illud exequi non omittat.Bern. ¶ †Not.j.ex b tex.ꝙ excõicati debent ſepeliri extra cœmeterium eccleſiaſticũ:& hodie ſepelientes manifeſtos excõicatos incurrunt excõicationẽ ipſo facto,de quo dicendũ vt in cle.eos.de ſepult. ¶ Secundò not.arg.ꝙ epiſcopus poteſt extumulare excõmunicatos ſepultos in eccleſijs exẽptorũ:ſi ipſi exempti ſunt negligẽtes in hoc faciendo.vt hîc colligitur.intelligẽdo ꝙ iſti hoſpitalarij erant exẽpti:dictũ tamen ſatis placet in fauorem eccleſiaſticæ diſciplinæ,qđ videtur hîc tenere Inno. An autẽ poſſit epiſcopus punire ſepelientes excõmunicatos, vel admittentes excõicatos ad diuina? Vide plenè per Io.and.poſt Io.mo.in.c.epiſcoporũ.eo. ti.lib.vj.vbi cõcludit qđ nõ,ſi pſonæ & locus ſunt exẽpti. ¶ †In glo.j. in fin. No.glo.& tene mẽti.ꝙ virtus [a] excõicatiõis durat etiã poſt mortẽ:& ſic excõmunicatio nedum afficit animã:ſed etiã corpus.Hoſt.tamen ſentit cõtra iſtã gl.dicẽs ꝙ mortuus nõ eſt homo:quia nõ eſt ibi anima,& in eo non caditvera cõio.Item ceſſat ratio quare prohibetur cõmunio excõicati.nã hoc fit,vt rubore cõfuſus citius inducat̃ ad excõicationis ſatisfactionẽ.vt in.c.pia.de excep.lib.vj.quę ratio ceſſat in mortuo.Io.and. ponit cõtrarium.& ſequit̃ glo.& probat̃ opi.gloſ.in.c.à nobis.el.ij.de ſent.excõ.vbi etiã poſt mortẽ excõicatus mandat̃ abſolui,ſi in eo apparuerunt ſigna contritionis:ergo excõicatio durat poſt mortẽ etiã in decedẽte in contritione,cũ ſemper opus ſit abſolutione.Item nõ eſt verũ ꝙ oĩno ceſſat ratio participationis. vt dicit Hoſti.quia tẽpore vitæ inducentur ad ſatisfaciendũ ſciẽtes,quia etiam poſt mortem debẽt euitari.lauando ergo mortuũ,vel veſtiẽdo,vel ſepeliendo,ſeu ſociãdo ad ſepulturam cõtrahit̃ iſta excõicatio minor ex tali participio quod no. ¶ †In gl.ij.ibi. *niſi fortè tales fuerint &c.* Not.benè gloſſ.ꝙ excõicatus ſepultus ante abſolutionem non debet exhumari,ſi nõ deficit pro eo quominus fuerit abſolutus in vita.de quo põt dubitari per c.à nobis.ꝑalle.nã debet abſolui ẽt poſt mortẽ & poſtea ſepeliri:ſed ſatis põt teneri gloſ. vt fiat abſolutio in tumulo,& hoc in fauorẽ & reſpectu humanitatis.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Priuilegiatus de aliquid nõ faciendo,ſi illud poſtca fecerit,perdit ſuum priuilegium.6.*

2 *Ad decimas ſoluendas tenentur etiam religioſi.*

3 *Decimæ licet ſint de iure diuino:tamen papa poteſt concedere priuilegium de eis non perſoluendis.*

4 *Prælatus poteſt præiudicare eccleſiæ in omittendo, ipſe tamen tenetur de ſatisfaciendo omne damnum quod per negligentiam ſuam peruenit.*

Renuntiare an quis poſsit priuilegio ſuo?

5 7 *Priuilegiatus an perdat priuilegium ſuum, ſi per multum temporis venit contra illud ignoranter?*

Præſcriptio currit aduerſus ignorantes,licet contra eam detur reſtitutio.

Præſcriptio non interrumpitur ex ſola contradictione.

¶ CAP. VI.

SI de terra. [b] † Cõtra priuilegiũ eccleſiæ p̃ſcribit̃ ſpatio .xxx. anno.Hodie verò.xl.vtj.e.c. accedẽtib⁹. ¶ Caſus literalis. Monachi ſancti Andreę ordinis Ciſtercien. habent priuilegiũ de nõ dandis decimis de laboribus ſuis. Monachi iſti habent terras in parochia canonicorũ de Plautio,de quibus decimas perſoluerunt per triginta annos dictis canonicis. Quæritur vtrũ ſint exempti ratione prędicti priuilegij ad nõ ſoluendum decimas dictis canonicis de eiſdẽ terris? Conſultus papa mandat monachis illis quatenus ſi de terra illa quã habent in parochia illorũ canonicorum per triginta annos decimas perſoluerunt eiſdem, eas decætero integrè ſibi ſoluãt:quia licet eis ſit cõceſſum vt de laboribus ſuis decimas nõ perſoluant,de priui legio tamen indulto tanto tẽpore detrahere voluerunt. Vnde nõ poſſunt per priuilegiũ ſe in hac parte tueri cũ liberũ ſit vnicuiq; iu 2 ri ſuo in hac parte renuntiare. Ber. ¶ †Not. primò ex tex.ibi.*parochia &c.* ꝙ decimę debent̃ eccleſię parochiali vbi prædia ſita ſunt etiam religioſis perſonis. de quo plenè in.c. cũ contingat.de decimis. Ex quo & ex text. not.ꝙde iure diuino ſeu cõmuni etiã religioſi tenentur ad decimas perſoluendas. de quo 3 in.c.ex parte.&.c.nuper.de deci. ¶ †Not.ꝙ quãquã decimæ ſint de iure diuino.vt in.c. tua.s̃.de deci.tamẽ papa põt priuilegiũ concedere de eis nõ perſoluendis.& ꝙ clericis et b religioſis hoc poſſit concedere clarũ eſt.vt hîc.& in.d.c.ex parte.&.c.nuper. *Sed* an laicis poſſit hoc cõcedere:Dic vt legitur & no. 4 de deci.c.à nobis. ¶ †Not.ꝙ canonici ſeu rectores eccleſię poſſunt prędiudicare eccl'ię,tacendo & patiẽdo præſcriptionẽ currere delictum ergo iſtorũ in tacendo:& nõ faciẽdo expreſſè proteſtationem: nocet eccleſiæ.& vide glo.ſingu.in.c.placuit.xviij.q.iij.quę di cit prælatũ qui paſſus eſt præſcriptionem c currere contra eccleſiam,poſſe cõueniri per eccleſiã ad ſatisfactionẽ de omni damno ob ſuã negligentiã cõtingente,& nõ mirũ .nam prędatus teneť de ſuo ſicut tutor,ſi potuit aliquid acquirere eccleſię & neglexerit.xij.q.ij. c.monemus.l.quicquid.C.arb.tu.fortius qñ neglexerit,& paſſus eſt aquiſita dilabi. facit ad prędicta.l.nõ eſt ignotũ.C.de admi.tuto. 5 ¶ †Ex fine literę no.ꝙ liberum eſt vnicuiq; renũtiare priuilegio ſuo: qđ intellige qñ nõ tangit̃ ius ſuperioris,vel tertij.vnde priuilegio exemptionis nõ poteſt priuilegiatus renũtiare ſine licentia papę.vt in.c. cũ tempore.s̃.de arb. Poteſt etiã colligi ex hoc tex.iũcto.c.accedentibus j̃.eod. ꝙ ſicut contra ius cõmune non currit p̃ſcriptio niſi.xl. annorum vt in.c.fina.de cõſuet.ita nec etiã cõtra priuilegia indulta eccleſię: vt hîc.& in.c.accedentibus nec etiam contra alia bona competentia eccl'ijs. vt in.c.de quarta.s̃.de præſcrip.& in auť. quas actiões. C.de ſac.ſan.ecc. 6 ¶ † Et not.hũc text.iuncto.c. accedentibus ꝙ etiã priuilegiũ datũ ad nõ faciendũ nõ tollitur per vnã cõtrafactionẽ, ſed requirit̃ ſpatium.lx.anno.ſi cõpetit cõtra eccleſiã:de qua ſum.C.de fideicõ. vt patet ẽt per gl. xxiij. diſt.ĩ.c.quo rũdã.&.xxiij.q.ij. in ſumma.& in.§. ꝑ cõtrariũ.inſt. de hære.q̃ ab inte.de fe.& inſti. qui.ex cau.ma.nõ licet.§. j.&alibi dixit bal. in auth.cui relictũ. in.iiij.col.in verſi. no. qđ ănua.C.de edi.di.adri.toll.ꝙ aĩa defuncti cõtri ſtatur de ſecundis nuptĩsvxoris:ſed de qõne hic poſita per glo.& ꝑ.d. Abb.vide in terminis per Archi.ĩ c.illi q.vĩ. qõ.j.vbi cõcludit cũ opin. Hoſ.hic videlicet ꝙ nõ ſit excõicat⁹ dic tamen ꝙ poſſet talibus imponi pœna ꝑ hoĩem, q̃ ex hoc tex.põt dici.& dicit ꝙ hoc fallit in caſu.in. c. excõicamus.el.j.§. ſanè de hæred. & de ꝙ iſtã gl.alles ꝑ fin.& ſequit̃.d. Abb.in.c. cũ mulieres.in.ij.col.j.de ſent.excõ.

b ¶ Pro intellectu huius.c.vide gl.in c.fi.xvij.q.iij.

✣ SEBA.SAPI.

c ¶ Præſcriptionẽ. Idẽ dicit Abb.ĩ.c. j.s̃.de in integ.reſ. & in.c.ij.cir. prin. s̃.de præſcri.& in c.j.s̃.de dolo.& cõtu.& Car.in cle.ij. in prin.ĩ.v.no. de relig.do.& And. ſicu.in.c. vt ſup.s̃. de reb.ecc.nõ alie.

SEBA.SAPI.

a ¶ Priuilegiũ.Qũo & quãto tpe priuilegiũ tollať tradit latè do.Iaſ.ĩ fi. col.ix.ver.iĳ̃.principaliterquęrũt.ff. de cõſti.prin.Feli. ĩ.c.cũ acceſſiſſent. col.xiĳ̃.ver. vĳ̃.limita.s̃.de cõſt.vbi latè an ꝑ cõtrariũ actum tollať priuilegium.

b ¶ Eſt ſolutio. Ad de Lud.cõſi.cclĳ̃. Alex.cõſil.cxc.& ccxiĳ̃.v.lib.

c ¶ Et facit ad dictũ teſtis ꝙ debeat de neceſſitate cõcludere:aliâs nõ ꝓbat hoc eſſe&c.cõcor.tex.vulg.in.l. hoc.C.vũlegi.quẽ ibi multũ no.Bar. ꝙ articulus & poſitio debẽt de neceſſitate cõcludere vt ibi ꝑ eũ.cũ cõcor.ibi ſignatis ꝑ do.Alexã.imo. & alios.addeẽt tex.ĩ c.auditis.s̃.de ꝓſc. in ver.ſi ꝑ illa cõſtiterit ꝙ vallis ſit ille locꝰ &c.vbi dicit idẽ Panor.ĩ.x. col.poſt Io.an.de bidello q cõduxerat equũ ad vectura ꝓ eũdo Florentiã, & talis equus naturaliter perĳt ĩ itinere ſine culpa bidelli,& ita ꝓbauit ꝑ ſocios itineris. nã ſuccubuit. qa ꝓbatio ſua erat dubia,& nõ cõcludẽs neceſſariò.qa bñ probauit vnũ equũ fuiſſe mortuũ ĩ via.ſed nõ ꝓbauit ꝙ fuerit ille equus locatus.debuit ergo ille bidellus eẽ cautꝰ,& probare colorẽ& qualitatẽ eq mortui.et Io.an.ſequiť ẽt ibi d.Ant.in pe.co.cũ cõcor. ibi additis poſt iſtũ in.d.ix. col.facit ẽt ad iſtã regulã.ꝙ dictũ teſtis dẽat de neceſſitate cõcludere.vt hic qđno.dicit idẽ Panor.ĩ.d.c.auditis.in.v.col.añ medĩũ.ĩ ver.mihi nõ placet &c. cũ his q̃ ibi addidi poſt eũ in addi.incip. No.limitationem &c.limita dictã regulã ꝓcedere.qñ ꝓbatio dubia nihil cõcludit ſecꝰ eſt materia plenè in.c.cũ acceſſiſſent.de cõſtitu.

7 a ¶ † Sed pro declaratiõe literę quæriť an indiſtinctè tollatur priuilegiũ [a] ſpatio.xl. annorum?Io.and.& Hoſt.hîc videtur limitare mirabiliter hoc.c.an procedat qñ ſpõtè facta eſt ſolutio [b]:vt ipſi volũt:ſecus ſi per ignorãtiam, vel inuiti ſoluẽtes.ar.l.ad eos.ff.cõmo. &.l.quod à quoq.de reg.iur.Et mirandũ ꝙ alij doct.ſequentes ſimpliciter inhereãt huic dicto.nã nullo mõ puto verũ:quia licitè inferunt ꝙ cõtra ignorãtes nõ currit ꝓſcriptio,quod falſum eſt:vt in.c.vigilanti.& ibi dixi de ꝓſcri.& clarius in.l.fi.in fi.C.de ꝓſcrip.lõ.tẽp.licet Bar.in.l.j §.ſi quis aũt.ff.de itine. actuq priua.dicat ſimpliciter ꝙ licet currat cõtra ignorãtem præſcriptio.dať tñ reſtitutio.& ſic ſecundũ oẽs ſaltẽ currit præſcriptio:& ſic etiã non puto verũ : quia inuiti ſoluentes nõ ꝓiudicãt ex quo in bona fide ſunt præſcribentes: imputandũ eſt ergo ſoluentibus quare non allegabant priuilegia & in iudicio nõ egerũt:ſola enim contradictione nõ interrũpitur ꝓſcriptio.xvj.q.iij. c.dilectio.§.põt.&.l.fi.C.de præſcri.lon. tẽp. quod limita:vt no. in.c.nihil cũ ſcandalo.de ꝓſcrip.Si enim nõ reddebatur iuſtitia in loco propter hoſtilitatem,tunc poſſet procedere illud dictũ.ad hoc.c. ex trãſmiſſa.& qđ ibi not.de præſcrip. Abbas.

☙ *SVMMARIVM.* ❧

1 *Priuilegium ſi quis allegat: debet illud oſtendere: aliter ſibi non creditur.*

2 *Dictionis quamuis natura.*

¶ *CAP. VII.*

PRiuilegium tenor inſpiciendus eſt & ſeruandus.h.d. Vel aliter:& ſic. De priuilegijs non eſt iudicãdum niſi eorum tenore inſpecto.ꝙ ſecundum continentiã eorum ab omnibus ſubditis ſunt ſeruanda.h. d.Et poteſt exemplificari text.per.c.nuper.s̃. de decimis. ¶ Caſus literalis. Templarij & hoſpitalarij multa prærogatiua libertatis ſunt muniti.Verùm aliam libertatem habere videntur in locis illis in quibus fuerint habitatores,antèquã ad eos peruenirent quàm in alijs ſuis poſſeſſionibus:& ſi habeant eandem vel aliam,hoc ex inſpectione priuilegiorum valet cognoſci,& ſecundum quod inuenitur in priuilegio, ita eſt obſeruandum. In fine dicit papa,ſicvolumus eos tenorẽ ſuorũ priuilegiorũ ſeruare ꝙ fines eorũ non tranſgrediantur. Bern. ¶ † Not. primò ex text. ꝙ alleganti priuilegiũ nõ creditur,niſi illud oſtendat,& ſecundũ continentiã eius ita eſt ſeruandũ : ad hoc ſolet quotidie allegari iſte tex.& de modo exhibẽdi priuilegia vide hodie bo.tex.in.c.cũ perſonę.eo.tit.lib.vj. ¶ Secũdò põt colligi arg.prò & cõtrà:ꝙ bona acquiſita per priuilegiatos aſſumũt ſibi naturã priuilegiatorũ.facit.c.quia circaj̃.eo.& cle.j. de decimis.&.l.fiſcus.ff.de iure fiſ.& qđ not. in.c.vnico.de iur epa.lib.vj.In hoc tñ inſpici debet tenor priuilegij:vt in litera. ¶ † In gl. ibi. *ſed propriè non videtur poſſe ſtare &c.* Et eſt ratio: quia iſta dictio q̃is de natura ſua debet aduerſarij:tam in iure quã in facto.ſimile no.in.c.at ſi clerici.de iudi.in prin.Sed hîc non ſumitur aduerſatiuè ſed ampliatiuè nam ſenſus literæ eſt ſecundum gloſſ. ſequen.ꝙ cùm iſti hoſpitalarij habeant multa priuilegia in bonis ſuis nõ eſt dubitandũ ꝙn habeant libertatem in bonis acquirendis.Et ex hoc not.ꝙ de propria natura iſtius dictionis q̃is eſt aduerſari præcedentibus,& non ampliare.Et ſic facit ꝓ intellectu ſtatutorũ, in qbus verba debẽt ſtare propriè.vt ĩ.c.in noſtra.de iniur.Sed ſi intelligereť ꝙ iſti non habeãt libertatẽ aliquã in bonis acquirendis tunc dictio q̃is ſtat propriè aduerſans præcedentibus. ¶ In glo.in ver. *ex inſpectione.* in fi.No.glo.in practica.& vide no.in.c.cõtingit.s̃.de fid.inſtr.& in.d.c.cũ perſonę. Abb.

☙ *SVMMARIVM.* ❧

1 *Cenſus ſi fuerit ſolus per multa tempora, an per hoc probetur ſubiectio?*

2 *Exemptio ſiue immunitas per quæ verba concedatur.*

3 *Recipere aliquam in protectionem,non præiudicat iuri aliorum.*

Recipiens aliquem in protectionem: non tenetur ipſum defendere ſi ſibi moueatur guerra: quãdo ſcilicet eſt iuſta, ſecus ſi iniuſtè oppriuiatur.5.

4 *Exemptio,ſiue immunitas nõ præſumitur,niſi probetur:quia de iure communi quilibet eſt ſubiectus.*

¶ *CAP. VIII.*

RECepimus. Solutio cẽſus nõ probat quem exemptum,niſi ex alio deprehendatur, vt quia ſoluitur adiudicium perceptæ libertatis.hoc dicit. Vel aliter.& ſic. Per ſolutionem cenſus quæ fit romanæ eccleſiæ non probatur exemptio à iuriſdictione epiſcoporum.hoc dicit . Primò ponitur conſultatio.Secundò reſponſio.ibi.*Cæterum.* ¶ Caſus lr̃alis. Quidam legatus apoſtolicæ ſedis inuenit plurimas eccleſias in ſua legatione.Dubitatur vtrũ hoc ipſo eſſent exẽptę à iuriſdictione eꝑorũ.Queſiuit à papa qd iuris ſit ſuper hoc.Et ipſe cõmendãs in hoc diligentiã ſuã dicit ꝙ ſicut nõ oẽs illi qui ſpãliter exiſtũt de iure beati Petri apoſtolicę ſedi annuatim cenſum exoluunt.Ita non oẽs cenſuales eꝑorũ ſubiectiõe habenť immunes:verũtamen inſpicienda ſunt priuilegia eccleſiarum,&eorũ tenor eſt diligenter attẽdendus. Et ſi fuerit deprehenſum ꝙ eccleſia quæ ſoluit cẽſum ſpecialiter beati Petri iuris exiſtat & ad iudicium perceptę libertatis annuatim cenſus ſoluať, eccl̃ia illa libera eſt & exẽpta. Si verò ad iudiciũ perceptæ protectiõis cenſus perſoluiť, ꝓptereà à iuriſdictiõe eꝑi nõ eſt ſubtracta.Ber. ¶ No.j.ex text. ꝙ licet in priuilegio exemptionis nõ reſeruetur cẽſus perſoluẽdus ſuperiori,nihilominus valet & tenet collata exẽptio:qa nõ eſt de eſſe exemptionis vt ſoluať cẽſus.licet quãdoq ſoleat ſuperior ſibi retinere.de quo in.c.cõſtitutus de religio.domi. Secũdò not.ex litera illud argu.nõ probat [c] hoc eſſe quod ab hoc cõtingit abeſſe.ſimile in.c.tuæ.de ſponſa.l.nõ hoc C.vnde qñ ꝓbatio dubia alterũ duorũ cõcludit, quorũ alterũ ſufficit qđcũq illorũ ſit ita limitat do.An.de but.ĩ.c. plerũq.in fi.de reſcrip.iſte aũt nihil ibi dicit. vbi.d.an. teputat valde nota bi.& idẽ do.An.in c.ex pte.ĩ .iĳ̃.co.e. tit.Itẽ limita ꝑ tex. nota.ĩ.c. ꝓpoſuit. de cleri.excõ.miniſtrã.quẽno.ibi do. Ant.poſt Imo.ꝙ vbi reqriť ꝓbatio tpis ꝓ fama,ſufficit ꝑſumptiuè pro bare, ꝓbãdo ꝙ olĩ erat ꝑſumptiuè, ꝓ bať ꝙ ẽt fuerit illo tpe certo & determinato. Et ſeqtur ſing.do.Frãciſ. de are.in cõſil.lj.inci. Videť dicẽdũ.in.j. col. q̃uis cõtrariũ ĩ hoc voluerit Bal. ĩ.l.ſiue poſſidetis. in vlti.col.C.de ꝓba.& hoc addead d.c. ꝓpoſuit.Itẽ limita vt ꝑ gl.no.ĩ.l. neq notales.C.de ꝓbatio.ꝑ quẽ inferũt ibi Iaco.butri. & Bal.ad multa ꝓ ſertim ad ꝓbãdũ aliquã eſſe meretricẽ.qa ꝓbať, ꝓbãdo ꝙ ſcholares vadũt ad eã in domũ & ſubiungit ibi Bal.ꝙ ſcholaris q̃ loquiť cũ muliere nõ ꝑſumiť ei dicere pater noſter.vide ẽt Bal.in.l.data opera.in.xviĳ̃.col. C.q accu.nõ poſ. Bal.& Imo.in.l.fi. ff.de hæredi. inſti. vbi multa pulchra dicunť ad ꝓpoſitũ per Bar.in.l.ĳ̃.in prin.ꝑ illũ text.ff. de fur.& vide etiã qđ ꝑ.d.gl.dicit Sali.in.d.l.nõ hoc.C. vñ leg, Itẽ limita vt ꝑ Gemi.ĩ.c.j.in vlti.col.de pac.in vj.Limita ẽt vt ꝑ gl.fi.in.l.cùm dotẽ.quã ad hoc ibi not.C.de iure dot. ꝙ ſufficit dictũ teſtis cõcludere à cõiter accidẽtibꝰ. Itẽ limita ex eo quod no.idẽ Bal.in.l.cũ virũ.ꝑ illũ tex.ĩ.j. not.C.de fideicõ. vbi no.ꝙ admittiť ꝓbatio pertinẽs, licet nõ vrgẽs & q̃ dicať ꝓbati pertinẽs. vide ipm in

C.vnde

l.ad ꝓbationē.C. de probatio.& ēt Barto.ibi & in.l.si duo.§.si qs iurauerit.in vlti.colū.ff. de iureiur.& in.l. iam dubitari. per glo.ibi in verb.nō ab re.ff.de hæred. institu.

✤SEBA.SAPI.

a ¶ Census præstatio. An præstatio census arguat exemptionē vel subiectionē. vide Feli.in.c. ad audientiā.colū. vij.versi. & dū remittit Ab. ſ.de præscrip. vbi dicit ꝙ quandoq; denotat subiectio 3
nem,qñq; exēptio b
nem:quādoq; protectionem.

b ¶ Quid significet receptio sub protectione. & ꝙ ille qui tenet ad protectionē debeat defendere cū armis, videt probare tex. in.l.desertorē.§.fi. ff. de re mili. An aūt si lata sñia pars dicat subiecio me protectiōi talis,videat appellare? vide tex.in.c.ad audientiā. de appel. Angel.in.l.j .C.de excusa.mu. lib.x. Sed de illo qđ dixi de defensiōe cū armis.vide Barto. 4
in.j.cōsti.ff.in prī. Item de ista protectione adde qđ not. Bart.in.l.j.in vlti.colū.C.si qua p̄.pote.Item adde hīc ꝙ ille q; tenet 5
aliquē defendere de iure & facto,te c
net defendere armata manu:ita tenent Bart. Ang.& Imo.in.l. stipulatio ista in prin.de ver.ob.Cyn.Bald. & Sal.in.l.fi.C.de actio emp. Bal.in l.nō solū.§.si stat⁹. ff.de procu.& Bal. in recollectis.in.l. j.ff.de euic.& Pet. de ancha.& Io.de imo.in ca. fina.de emp.& vendi. & etiam Bu.in consi. suo incip.In christi noīe promittē. cū seq.cōsi.& Pet. de ancha.in cōsil. lxxxiij. inci.noīe. cōmisso dubio.Pe. de ancha.in.d.cōsi.limitat hoc fallere in Papa promittēte.Sed tu de hoc C.vnde cog.sic enim arguit Papa. exemptio solet competere sine solutione census,ergo sola census prestatio nō probat exemptionē. 1
¶ † Tertio.no.ꝙ ista duo simul iūcta nō probant exemptionem. videlicet census prestatio[a]:& receptio sub protectione. Nunquid autem solutio census per multa tempora facta ꝓbet subiectionē?tex.facit hīc ꝙ nō.sed vide Bar.in.l.solent.in fin.de off.procō. dixi in.c. peruenit.&.c.omnis anima.ſ.de censi. a
¶ † Quartò not.ꝙ ista verba recipimus te vt sis specialiter in ius beati Petri &c. inducūt exēptionē.& est ratio.Nam omnes ecclesiæ sunt de iure beati Petri.Si ergo specialiter recipitur videtur quid nouū concedi.Et multa verba quæ habent inducere libertatē plenariā & exemptionē.vide in.c.si papa.eo. tit.lib.vj.&.c.j.de ver.sign.eo.lib.per quę deciduntur aliqua no.hīc per Inno. ¶ † No. ex fi.literę ꝙ per receptionē [b] factam sub protectione non detrahit in aliquo iuri aliorū, ꝙ not.in facto: quia quotidie dñi temporales potentiores recipiunt minus potētes sub ꝓtectione eorū.nā per hoc nō prejudcat iuri aliorū in aliquo:& sic habentes iura parata possunt hoc nō obstante liberè exercere.Ex quo infero quòd si guerra iusta mouetur cō tra receptos sub protectione,nō tenetur recipiens ad defensionē pro hoc quod not.hīc glo.fi.& ibi dicā super ea. ¶ In glo.j.in fi.qua si glo.velit innuere istos esse exēptos.sed Hosti.tenet contrarium:dicens istos nō esse exēptos.licet in multis sint priuilegiati.Et de Cistercien. probatur.ſ.de simo.c.ne dei. ¶ De templarijs & hospitalarijs in.c.veniēs.de verbo.signi.lib.vj.& facit.c.patētibus j.e.sed cōcordendo potest dici.ꝙ glo.habuit respectū ad factū:vt quia post ista iura fuerūt istis cō cessa priuilegia exemptiōis. ¶ † Dictū verò Hostien.ad ius:quia de iure nō sunt exempti quia oēs subiecti sunt epis locorum de iure cōmuni.xvj.q.vij.c.oēs basilicę.&. c. domus &.x.q.j.ꝓ totū.& ī.c.venerabilis.de religio. domibus& facit.c.cū eps.de offi.ordi.lib.vj. ¶ In gl.fi.ibi.*cū iniustè grauantur &c.* ¶ † No ta glo.pro his quæ.ſ.dixi.ꝙ recipiens aliquē sub protectione [c] sua non tenetur eū defendere,nisi cū iniustè grauat.mouet ergo superior facilius ad defendendū eū & fulminandum snīas. Et not.ꝙ etiam in subdito receptio sub protectione parum operatur:& vi debatur oppositum:quia oēs subditi debent esse sub ꝓtectione dnorū,& verba debēt ali qd operari.sed(vt dixi)operant istud:qa facilius mouet ꝓ eis supior q̄ ꝓ alijs qa ꝓ alis pōt scribere ordinarijs vt iustitiā faciāt: sed pro istis receptis sub protectione pōt fulminare snīas. Vnde dñi tēporales recipiētes aliquos sub ꝓtectione,tenet eos defendere iniustè oppressos:ita dicit Hosti.papā debere facere si recepit aliquem sub protectione.& ad.c.vnicū.de peregri.alle.in glos.dic vt ibi. ¶ Extra gl.quęrit Inn.an ecclesia exēpta censeantur clerici exēpti.& qd de parochianis. hodie decisum est in.c.per exēptionē.eo.tit. lib.vj. ¶ Vltimò pōt quęri.tex.dicit priuilegiū inspiciendū.an in eo dicat ꝙ census soluitur ad iudiciū perceptę libertatis:& tūc censet exēptio,an ad iudiciū perceptę protectio nis:& tūc nō est collata exēptio:qd ergo dicendum. In dubio quando simpliciter reseruat census vel solutio.dicūt doc.ꝙ ꝓ hoc nō probat exēptio & bn vt satis probat per principiū literę: qa nō probat hoc esse &c. facit.l.neq; natales.C.de proba.& in.c.inter corporalia.de trāslatio.epis.vel eccle. Abb.

✤ *SVMMARIVM.* ✤

1 *Priuilegium non extenditur ad alias res vel personas in eo non expreßas,licet in non expreßis sit eadem ratio secus est in lege.ratio differentiæ ponitur infra.nume.3.*

2 *Ius patronatus contra patronum est præscriptibile:secus contra ecclesiam.*

¶ *CAP. IX.*

1 Sanè. † Priuilegium nō
d extendit [d] ad personas in eo nō expressas .h.d. Vel aliter & sic. Priuilegium vni cōcessum non potest ad aliū extēdi propter idētitatē rationis.h.d.& solet quotidie allegari. ¶ Casus litera.Quęrebatur à dño papa vtrū priuilegiū vni concessum extēdi pōt ad aliū.Cōsultus papa rndet ꝙ nullus debet authoritate sua sibi prēsumere,ꝙ alicui (certa ratione inspecta) romana ecclesia in priuilegiū est cōcessum.B. ¶ No. j.ex tex.ꝙ priuilegiū est ius singulare:et seqtur personā priuilegiatā,et cū ea extīguitur. vnde nō trāsit ad aliā personā.ad hoc regula
2 priuilegiū.de re.iur.lib.vj. ¶ † Not.ij.ꝙ vni cōcessum priuilegiū nō pōt per aliū vsurpari.Et facit ad.q.nunquid laicus possit prēscribere ius patronatus.& videt ꝙ nō:quia illud ius concessum est laicis in priuilegium. vt in
c.iij.de iure pa. ergo nō debet vsurpari per aliū.Sed dic vt no. Io.an.in regula. qđ alicui de regu.iur.lib.vj.in mercu. & no.in.c.querelā.de elect.Et cōclusio est ꝙ cōtra patronū currit prēscriptio:quia est ius priuatū: secus
3 cōtra ecclesiam nō patronatā. ¶ † In glo.j.in fi.& est ratio diuersitatis.nā lex debet esse cō munis oībus, dū tamē fit cōscripta pro cōi vtilitate oīum.iiij.dist.c.erit aūt lex. & ideo si in lege exprimit vna persona tm̄, videt illa expressa cā exēpli.nō ꝙ dispositio legis ad illam personā dūtaxat restringat. sed priuilegiū est lex priuata,& cōcedit ex quadā rōne speciali.ideo nō extēdit ad alios nō expressos sine authoritate concedentis. Abbas.

✤ *SVMMARIVM.* ✤

1 *Hospitalia præsumuntur publica, & authoritate episcopi constructa,si in eis est campana:& publicè celebratur.*

Campana si est in aliquo loco,præsumitur ille locus publicus:si autē eßet campanella quæ priuatè sonaret:est secus.2.

3 *Oratoria priuata nō gaudēt priuilegio ecclesiarū.4.*

5 *Exemptus si cōmittit delictum ex loco exempto in loco non exemptum punitur per ordinarium loci exempti.vide j.c.proxi.nu.8.*

Mandans cōmitti delictum in vno loco,punitur in eo loco:nō aūt in loco vbi factum est mandatū.

¶ *CAP. X.*

Patentibus. In oratorijs priuatis cāpanæ publicè teneri non possunt etiā per religiosos.h.d.& secūda pars ibi.

etiam primo vide glo.in verb.saluo. & do.Anto.in.c. ego.de iureiur.ille autem qui simpliciter promisit defendere,intelligit defendere de iure, nō de facto secundum Bar.in.l.dāni infecti.la.iij. ff. de dā.īfe. Itē adde ꝙ ille qui tenet nō fi nere fieri certū qd non solū prohibet tenere:sed etiā debet adhibere diligentiam vel custodiā ne id fiat.text. est no.ī.l.j.ff. loca. ¶ Adde an promittēs aliquem defendere,teneat defendere cū opprimitur de facto Ange.consi.cclxiij.& de eo qui submittit se gratiæ alicuius.vide Calde.cō sil.iiij. de verbo.signi.& de eo qui se submittit misericordiæ alicui[g] per Alexā.cōsi.lxviij. c
¶ Protectiōe. Vide Ang.ī.l.j. C.de excu.mu. lib.x.& Bar.in.j .constitu. florū. And. barb.

✤SEBA.SAPI.

d ¶ Nō extēditur. ꝙ priuilegium nō extendat ad personas non expressas vide Bal.in.l.non tm̄.§. nō oīa.ff.de excu. tu. Gemi.in c.ne aliq. de priui. in.vj.Pe.de ancha. in cōsi.cix. īci.prima facie. Ang.in cōci. cclxxij. īcip. quādo dictū priuilegiū.Card.in cōs. xij.Deciū in cōsil. xlviij.in princi.

respondemus. & tene mẽti istũ tex. qa quoti die allegat & ẽ in vsu. ¶ Casus literalis. Hospitalarij, templarij & alij certa habẽt oratoria in domibus suis. Quæsiuit eps Abulen. vtrũ liceat prędictis ponere ibi cãpanas, & publicè pulsare. Rñdet papa ꝙ non licet eis hoc agere. imò compellendi sunt vt iure suo sint ita contenti ꝙ iustitiã nõ impediãt aliorum. Bern. ¶ †Not. j. ex tex. & tene perpetuò menti istã literã. ꝙ habere cãpanam publicam in loco, & pulsare publicè est signum loci publici & sacrati. Et ex hoc iferẽt ad quę stionẽ, de qua quotidie dubitatur. An hospitalia [a] censeant publica vel priuata, si nõ apparet an authoritate epi sint cõstructa. nam si ibi est cãpana quę publicè pulsat, signũ est illa esse publica, [b] & subiecta esse epis. Idem si ibi publicè celebrat, & popul⁹ admittit ad diuina. Sunt em̃ ista signa publica. de cõsecr. dist. j. in c. vnicuiq;. & c. fi. no. Archi. de conse. dist. j. c. nemo, dico plenè de dona. in. c. inter delictos. ¶ †Not. ibi. *publicè*. ꝙ in oratorijs priuatis nõ est prohibitũ tenere campanellã priuatã, & priuatè pulsare. †Vltiò no. ꝙ oratoria non gaudẽt priuilegio ecclesiarum. & dicuntur oratoria loca apta ad orandum nõ consecrata nec habẽtia dotẽ sicut habent magni dñi in domibus suis: & possunt destruere qñ volũt. Ecclesię verò sunt consecratæ publicè. & habẽt dotes suas. & de his not. in. c. fi. s̃. de censibus. ¶ †In gl. j. in fi. Hostiẽ. dicit ꝙ publicè nõ põt ibi celebrari: sed priuatim sic. Vel dic melius post Io. an. ꝙ aut authoritate epi oratoriũ est cõstructum, aut nõ. Primo casu. põt celebrari publicè: secũdò nõ: & hoc placet. Intellige ergo iura alleg. in gl. quę dicũt ꝙ in oratorijs nõ debet celebrari. s. publicè, nisi qñ locus fuit cõstructus authoritate epi, vel priuatim qñ sine ei⁹ authoritate. & hoc not. & vide qđ no. in. c. ff. de cẽs. ¶ In glo. ij. in fi. Hæc glo. loquit nimis gña liter, nec est vera ita indistinctè prout loquitur: quia esse cõtra. c. j. eod. tit. lib. vj. de quo dicet in. cj. proxi. sed quo ad terminos huius c. satis põt sustineri vt exẽpti excedẽtes ĩ hoc possint puniri per epm. Ratio est: quia cãpana pulsat propter audiẽtes: & sic lędunt personæ nõ exemptę, & cõmittit delictũ extra locũ exemptũ. ¶ †Sicut dicimus in proijciẽte lapidẽ ex loco exẽpto, & percutiente in loco nõ exẽpto, vt possit puniri per ordinariũ loci propter delictũ cõmissum extra locum exẽptũ. vt no. in. c. in obscuris. de reg. iur. lib. vj. in mercu. Simile qđ dicimus in mandante delictũ cõmitti in vno loco, vt delicto ibi sequuto possit mandãs ibi puniri: quia videtur ibi delictũ cõsummasse. vt in cle. pastoralis. de re iu. & no. Bar. in l. fi vt proponit. ff. de fideiuss. & hoc dictũ optimè ꝓbat hîc. si intelligim⁹ istos tẽplarios esse exemptos. vt dicit glo. in. c. recepimus. s̃. eo. ¶ Sed extra gl. opp. cõtra tex. de. c. nimis. de excess. prę. vbi dicit ꝙ religiosi licitè tenẽt cãpanã, licet nõ habeãt parochiã. Sol. dicit ibi Gof. illud procedere in monasterijs eorum. i. in ecclesijs positis in nonasterijs. vel scdò illud ꝓcedit ex priuilegio. istud de iure cõi. Vel tertiò secundũ Ho. cõtrariũ loquit de vna campana: vt sic liceat istis religiosis vnã cãpanã tenere in eorũ monasterijs & non plures: vt in ista lra. & quãquã primus intellectus Gof. multũ mihi placeat & sic amicus isti literę. tñ perpetuò not. [c] dictũ istud Host. pro istis religiosis [c] potissimè mẽdicãtibus, qui retinent plures cãpanas: ita ꝙ eorũ loca videant principaliora in ciuitate. Nã non possunt de iure cõi tenere nisi vnã cãpanã. & satis debet eis sufficere. qđ hoc permittat ex quo non habẽt populũ & ita seruãt fratres minores obseruãtię: & pro hoc facit cle. exiui. de ver. sig. vbi etiã prohibet eis habere loca pretiosa. Abbas.

1 rum. Bern. ¶ †Not. j. ex tex. & tene perpetuò menti istã literã. ꝙ habere cãpanam publicam in loco, & pulsare publicè est signum

a ¶ An hospitalia. Vide Fed. in. c. de quarta. col. v. ver. tertia declaratio. s̃. de pręscri. & ibi latè qñ hospitalia gaudeant priuilegio ecclesiarum.

b ¶ Et hoc tenet do. Anto. in. c. fina. de censi.

2 ¶ Adde tu de hoc dicendũ. vt ꝙ Fed. cõsi. cxxx. Lap. alleg. xlj.

3 ¶ Pro istis religiosis. Religiosi nõ debent habere nisi vnam campanam: & an ꝑdictores possint habere plures cãpanas vide Oldra. cõsil. ccxxviij.

4 ZACHARI. ¶ Adde ꝙ voluit alleg. Old. cõsi. ccxxvij. cui adde Car. in cle. exiui. §. proinde. de verb. sig. & Alex. cõsil. lxxxviij. vol. ij.

d ¶ Falsò habitum. Adde videndum Lap. all. xvij. vbi ponit de pœna infligenda his qui sunt validi, & fingunt se infirmos, & mutant habitũ vt extorqueant eleemosynas.

5

SVMMARIVM.

1 *Fratres sancti Antonij, vel sancti Spiritus, an licetè possint petere eleemosynas?*

2 *In ecclesia polluta sanguinis effusione, non debent celebrari diuina. Ecclesia quomodo potest pollui: & quomodo debet reconciliari?*

3 *Excommunicatus vel suspensus ab vno non põt, nisi per illum vel eius superiorem absolui.*

4 *Conuersi ad aliquã religionẽ: nisi nõ sunt omnino cõuersi, nõ gaudent ecclesiastico priuilegio: & remanẽt subiecti statutis ciuitatũ & terrarũ.*

5 *Irregularitatem an incurrat ille qui celebrat in ecclesia indicta: siue interdicto iuris, vt pollutione, siue interdicto hominis.*

6 *Monachus quis nõ efficitur ex eo quòd deferat habitum, si ipse nõ intendebat profiteri.*

7 *Monachus qui iocosè simulat se monachũ: non obligatur ad monachatũ. Monachus qui fecit professionẽ in monasterio monialiũ: nõ valet professio & cõpellitur illud exire, & monasteriũ monachorum intrare.*

8 *Exempti ratione loci: si delinquunt: vel alio modo se obligant in loco nõ exempto per quem possunt puniri.*

Quid de exemptis ratione personæ.

¶ CAP. XI.

VArum. In tota prouincia exhortatiõis officio priuant hospitalarij qui mittunt pro eleemosynis cruce falsò signatos & si missi sunt laici excõicant: si sunt clerici, ab officio & bñficio suspendunt: & eadẽ suspensione puniũtur q añ recõciliationẽ in polluta ecclesia celebrant, & suspẽsi ꝑ episcopos exẽptos absolui nõ possunt, & fratres priuilegiatorũ q ad eos se omnino nõ trãsferunt, priuilegiati nõ sunt. h. d. vsq; ad finẽ. In prima ponitur querela & consultatio. In secunda responsio ibi. *verum*. & in prima ponuntur quatuor excessus istorũ hospitalariorũ. ¶ Casus literalis. Fratres hospitalis sancti Ioannis cùm pro eleemosynis colligendis mittere debeãt clericos & fratres de ordine suo cruce signatos, ipsi mittũt laicos & illiteratos, qui in superbiam elati in multis excedere præsumunt. In quadam ecclesia baptismali sibi ab archiepiscopo Lugdunen. concessa. quidã eorum percussit vicariũ sacerdotẽ, ipsam ecclesiam sanguinis effusione fędando: propter qđ archieps ꝓhibuit ibi celebrari diuina donec fuerit recõciliata: ipsi nihilominus ibi diuina officia celebrarunt. Item quosdã ꝑsbyteros ab eꝑo suo officio suspensos ijdẽ (q̃is laici possint) restituerũt ad diuina officia exequenda. Idẽ quosdã laicos qui cũ vxoribus suis in domibus proprijs cõmorant eo ꝙ sibi soluunt aliquid annuatim ita eximere contendunt, vt alijs secundũ legẽ terrę de sibi obiectis respõdere nõ teneant. Cõsultus papa rñdet cũ priuilegiũ mereat amittere q permissa ibi abutit potestate. Mãdat archiepo Lugdunen. quaten⁹ si aliquos clericos aut laicos inuenerit missos à prędictis fratribus pro eleemosynis colligendis falsò cruce signatos, interdicat illis q eos miserũt officiũ ꝑdicationis in tota prouincia sua. Missos si laici fuerint, excõicet, si clerici ab officio & bñficio suspendat: nõ obstãte aliquo priuilegio, vel appellationis remedio. Illos verò qui post interdictũ suũ in ecclesia prædicta celebrauerũt diuina eadẽ pœna suspẽsionis inuoluat: & in eo diuina officia celebrari nõ permittat, donec fuerit reconciliata. Prsębyteros ab episcopis suis suspẽsos, & fratres illos ad officia sua temerè restitutos in eãdẽ sniam reducat Illos verò quos propter p̃missam cãm ad rñdendum alijs asserũt nõ teneri, cõpellat alijs rñdere nõ obstante appellatiõe. B. ¶ No. j. text. optimũ cõtra istos qui nõ sunt verè oblati seu cõuersi portantes falsò habitum [d] religionis. possunt ergo per cpm loci coherceri: quia vident delinquere ĩipsam religionẽ ecclesiasticã: ideò sortiunt forũ ecclesiasticũ. Isti em̃ erant cruce falsò signati. i. probant signũ crucis falsè in pectore. sicut portare debent verè oblati & cõuersi

d

1 & conuerſi ipſorũ hoſpitaliũ. ¶ †Secũdò no. cõtra iſtos fratres ſancti Anthonij,ſeu ſancti Ioãnis mittẽtes tã clericos quã laicos cruce falſò ſignatos pro eleemoſynis colligendis. tales eñ etiã ſi mittant ab exemptis,non ſunt per eꝑm loci admittẽdi, imò ſunt puniendi tam ipſi q̃ mittentes:qa (vt dixi) deludũt religionẽ eccleſiaſticam,fingentes ſe religioſos,ſeu oblatos vbi nõ ſunt. Et ex hoc & text.not.caſum in quo eꝑs habet iuriſdictionem in laicos.

2 ¶ †Tertio no.ꝙ in eccleſia polluta ſanguinis effuſione nõ debẽt clerici celebrare diuina ſine recõciliatione.& q̃quã hîc acceſſerit interdictum,etiã epiſcopi nihilominus ſine eo à iure prohibetur ibi celebrari.arg.hîc & clarius probatur in.c.fi.de conſecra.eccle. vel alta.& tenet Io.an.in.c.vño.de cõſecra.ec.vel alta.lib.vj.vbivi de bo.gl.quomodo põt pollui eccleſia,& quando debet fieri recõ

3 ciliatio. ¶ †Quartò not.ꝙ ſuſpenſus [a] per eꝑm non põt abſolui

a per inferiorem prẽlatum etiam exemptũ.ſed de hoc parũ dubitãdum:quia ſententia cenſuræ lata ab homine nõ põt relaxari niſi ab eodem vel ſuo ſuperiore.vt in.c.paſtoralis.de offic.ordi. Imò plus dicendum eſt.quòd à ſententia excõmunicationis vel ſuſpẽſionis lata à iure regulariter non poſſunt inferiores eꝑis abſolue re etiã ſubditos:quia epiſcopis dũtaxat cõpetit:vt no.in.c.nuper. de ſent.excõ.& bonus text.in cle.j.de priuile.niſi iſti haberẽt qua ſi epiſcopalẽ iuriſdictionẽ.ad hoc no.in cle.j.de rebus eccleſi.non

4 alie.in glo.& dico in.c.ſignificaſti.de foro cõpe. ¶ †Not.vltimõ & tene mẽti.ꝙ fratres ſeu oblati religioſorũ,ſi non ſunt omnino oblati:vt quia ſe & ſua nõ obtulerunt:non gaudẽt priuilegijs exẽptorum,ſeu ipſius religiõis:quinimò ſubijciunt ſtatutis ciuitatũ & terrarũ. ¶ In glo.ij.ibi. *non extendit ad hunc caſum.* & hoc ideò quia cõtrariũ loquit de interdicto generali:ſed hîc loquit de interdicto ſpãli vnius eccleſię tantũ:licet propriè nõ ſit interdictũ:

5 ſed ſuſpendunt ibi organa donec eccleſia ſit recõciliata. ¶ †In ea. glo.ibi. *fuit interdicta à iure & non ab homine.* Sentit breuiter gl. & clarius glo.antepenul.ꝙ epiſcopus prẽcipiendo ne celebretur in illa eccleſia,videtur ponere nouum interdictũ,adeo ꝙ celebrãtes ibidẽ incidũt in irregularitatẽ & ſic ſunt ſuſpenſi ipſo facto ab officio & beneficio. Cõtrarium tenet hîc dñs Antho.& meli⁹ eſt vt in dubio nõ cenſeat velle ponere nouũ interdictũ:ſed poti⁹ vel le exequi interdictũ:qa(vt dixi)non debẽt ibi celebrare diuina ante reconciliationẽ. Conclude ergo ꝙ aut eſt verũ interdictũ in eccleſia iuris,& ibi celebrãs efficit irregularis.vt in.c.fi.de exceſ.prę la.& in.c.j.de re iudi.lib.vj.&.c.is cui.§.is qui.de ſen.excõ.eod.lib. vj. Aut ibi eſt verũ interdictum hominis,& idem dicendũ. Si verò eſt interdictum iuris nõ verũ:vt quia eſt ibi quædam ſuſpenſio organorum,vt quando eccleſia polluta eſt ſanguinis vel ſeminis effuſione.& tunc celebrans non efficitur irregularis vt.d.c.is cui. Si autem ſequitur interdictum hominis, aut intendebat de nouo ponere interdictum.& vera eſt gloſſ. Sed in dubio non eſt præſumendum ꝙ voluerit interdictum nouum ponere: ſed potius voluiſſe recenſere prohibitionẽ iuris.arg.in.c.graue. &.c.licet.de offi.ordi.& quod ibi not.& pro hoc ſingulariter facit iſte tex.dum mandat iſtos preſbyteros ſuſpẽdi,ergo nõ erãt ſuſpenſi. & ſic nõ erant irregulares.& licet gl.antepe.dicat ꝙ refert hoc ad factũ iſta eſt impropriatio. Ex quo infert ꝙ cũ eꝑs prẽcepit clerico notoriè criminoſo vt nõ celebret efficit irregularis ſi celebrat qa vr̃ poti⁹ eꝑs recẽſere ꝓhibitionẽ iuris q̃ nouũ interdictũ indu

6 cere.& idẽ dicendũ in ſimilib⁹ qõnibus. ¶ †In gl.in ver. *falſo ſignatos.* No.ex hac gl.ꝙ vbicũq; cõſtat de animo deferentis habitũ ꝙ nõ intendit ꝓfiteri,tũc delatio habitus q̃tũcũq; tẽporis nõ indu

7 cit profeſſionẽ. †Secũdò no.illã quæſtionẽ poſitã in fi.vt iocoſè ſeu cauſa explendę libidinis ſimulãs ſe monachũ,nõ obligatur ad

b monachatũ. Contrarium [b] ſentit gl.in.c.clerici.de regula.& Bartho.brixi.q̃ſtione dominicali quæ incipit Iuuenis.Io.an.dicit con

c trariũ procedere in profeſſiõe [c] expreſſa:iſta glo.procedit in profeſſione tacita.hoc dictũ admittere in foro contentioſo tantũ ſecus in pœnitentiali quo ad deũ,per tex.optimũ in ſimili.in.c. tua de ſponſa.& no.ex dicto Io.an.ꝙ valet profeſſio facta per virum in monaſterio monialiũ:ſed cõpellit poſtea intrare monaſterium

8 monachorũ. ¶ †In gl.in verſi. *priulegij.* in fine. Adde hodie.c.j.e. tit.lib.vj. Et aduerte:nã quãdoq; exemptio cõceditur aliquibus ratione certi loci,vt monachi reſpectu monaſterij, vel canonici reſpectu certę eccłię.& habet locũ.c.j. de pri

d ui.li.vj.vl' rõne delicti [d] cõmiſſi extra locũ exẽptũ vel rõne cõtractus alibi initi:vel rõne rei alibi ſitæ poſſint cõueniri corã ordinario loci. Vnde in terminis huius.c.ſi volumus prę ſupponere iſtos fuiſſe exemptos, dicendo ꝙ poterãt puniri per eꝑm: quia delinquebant extra locũ exemptũ,mittendo iſtos falſò cruce ſignatos.& ſic videt deliquiſſe in loco vbi explicatur mandatum.vt in cle.paſtoralis.de re iudi.& dixi.ſ.c.proxi. Et not.ſingulariter iſtum text.ſecundũ iſtum intellectum.vt iſti exempti ratione certi loci poſſint puniri ꝓ ordinarium loci,quãdo verè vel fictè delinquunt extra locũ exemptum. Quandoq; exẽptio conceditur perſonæ,& nõ reſpectu certi loci:vt patet in priuilegio conceſſo capellanis & familiaribus papæ: & tunc ratione delicti nõ poſſunt coram ordinario conueniri:aliâs eorũ priuilegium eſſet inutile,ex quo ſunt perſonaliter priuilegiati & nõ reſpectu loci. Poſſet tñ dubitari de eis quando trahũt moram in domicilijs eorum,faciẽdo reſidentiam in eccleſia,nunquid talis capellania eos excuſet:& videtur quod nõ. arg.c.j §.in eos. prælleg. hoc tamen eſſet latius exordiendũ & examinãdũ quã hîc ſit examinatũ: ſed procurſu lectionis iſta ſufficiant.

SEBA.SAPI.

a ¶ Suſpenſus. Vide Fel.in.c.tã literis in prin.§.de teſti. poſt Abb.ibi col.ñ. & ibi quid de ſuſpẽſo à papa, an poſſit inferior abſoluere.

b ¶ Cõtrariũ. Et hoc tenet Archi.in. d. c.qđ interrogaſti. xxvñ.diſt. Sed de hoc vide ꝓ Io. de ĩmo.in cle.j.de deci.in vlt.co.ꝓ Spe. in titu.de ſtat.mo. ver.xxxix. ſed ꝙ talis nõ obliget.ĩ terminis in hac.q. decidit Archi.ĩ.c. ſi quis verò.iñ.q. iiij.ꝓ illũ text.quẽ dicit optimũ ad hoc.& ita dicit tenere Lau.Vinc.& Gof.in.c.tuarũ.§. verũ & ita etiã dicit ſentire Inno.in c.ñ.de reg. & vide de hoc latiſſimè& melius quã alibi.ĩ d.c.qđ interrogaſti.xxvñ.diſt.in vlti.col.

c ¶ Procedere in ꝓfeſſione. Pro iſta differẽtia ĩter hoc tacitũ & expreſſũ facit opti.qđ not. do. Ant.in.c.j. qđ met.cau. vbi dicit ꝙ facilius obligat qs ꝓ profeſſionẽ expreſſam q̃ per tacitã & plus obligat. & facit text. quẽ ipſe nõ alleg.ĩ c.cõſtitutionẽ. de regu.lib.v.

ZACHARI.

¶ Ratione delicti. Adde Feli.in. c.j. colũ.iiij. ver.qũo priuilegiũ.§.de foro cõpe.Gemi.in.c.j. §.illũ.&qđ ibi no. Cel.in apoſtil.ad eũ in apoſtil.ĩ ver. exempti.nu. 2.de verb.ſigni. in.vj.

¶ Quomodo probat amiſſio inſtrumẽti. Et de hoc vide per Bal.in. l.fi. C.de edẽ.addehic qđ no. Bar.ĩ trac. de teſti.ĩ.v.co.verſi.teſtis dixit aliquavera eſſe qa audiuit. vbi dicit ꝙ ſi ſcriptura cõtinẽs dicta teſtium deperiret,& extarent teſtes q̃ dicerẽt ſe audiuiſſe teſtes idoneos iuratos & ſolenniter examinatos ſic deponere, valebit.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegium ſi perdatur,& conſtet de eius tenore per teſtes innouatur.*

2 *Inſtrumentũ perditũ,& eius tenor probatur per teſtes qui illud perlegerunt: ſi deponunt de tenore & quòd erat ſine vitio.8.*

3 *Priuilegia & etiã inſtrumenta non debent reuocari ſine citatione illorum quorum intereſt. Citatio per edictũ fit:quãdo nõ reperiũtur certæ perſonæ quæ debent citari.*

4 *Scriptura licet requiratur in aliquo caſu ſi tamẽ fuit perdita,poterit per teſtes probari.*

5 *Teſtis ad hoc ſi credatur debet eſſe iuratus,etiã ſi eſſet cardinalis,vel aliquis ſanctæ vitæ.*

6 *Teſtis deponens ſine iuramento,facit aliquam præſumptionem.*

7 *Excommunicatus an præſumatur abſolutus ex eo quòd papa participat cum eo.*

8 *Teſtes qui habent probare tenorem inſtrumenti perditi,an habeant probare omnem eius ſolennitatem. Notorium & fama probatur per duos teſtes.*

9 *Legato vel commiſſario vel alteri aſſerenti ſe venire mandato ſuperioris:an credatur,ſi nõ oſtẽdat cõmiſſionem?*

10 *Inſtrumentum quòd fuerit deperditum an ſtetur iuramento perdentis.*

11 *Literæ papæ etiam ſi nunquã fuerint exhibitæ, probãtur per teſtes ſi fuerint deperditæ.*

¶ CAP. XII.

e 1 CVmolim. [e] †Priuilegium de perditum,docto de perditione & eius tenore per teſtes innouatur. Vel aliter & ſic. Priuilegium perditum,de cuius veritate & tenore & perditione conſtat per teſtes,põt innouari.h.d.& eſt caſus notabilis. In prĩa proceſſus narratio. In ſcda diffinitio ibi. *nos verò.*

2 †Poteſt etiã tertiò ſummari & generalius. Contra in inſtrumento perdito probari poſ

eorũ dictũ: & an ſi ſeruus manumiſſus amittat chartã libertatis, probare poſſit amiſſionem inſtrumẽti.vide per Archi.in.c. ñ.iiij. diſt.& adde hic gl.in ver.compellẽdos.in cle.j.c. cęterũ.de vſur.gl. in.c.nobiliſſimus. xcvñ. diſt.& Spe. in tit.de leg.§.ſup eſt.in.vj.col.verſi. ſẽd quid ſi literæ negotiationis.vbi tenet ꝙ nõ ſufficit ꝑ teſtes probare tenorẽ inſtrumẽti amiſii,niſi probet ipſum,non eſſe vitioſum,& nõ abolitũ,necꝫ cãcellatũ per.l.edicto.C.de edi.di.adr.tol.quã Spec.voluit alleg. dũ alle.in.l.j.C.de edi.di.adri.tol.Itẽ de.q.huius gl. vide omnino ꝑ Bar. in.l.ij.§.diuus.ĩ fi. ff. de iure fiſci.& Bal.in ea.l.vbi dat ſingu.& nouũ intellectũ ad iſtum tex. Bar.in.l. pen. col.ff.ſi cer.pet.& Bal. in.l.teſtiũ. C. de teſti. Cyn.in.l. in exercendis. C. de fi.inſtr.& vide tex.& Bal.ĩ.c.j.§. j.in ti. quid ſit iueſti.& vide gl.not. & Bar.in.l.j. C.de diſcuſſo.libr.x.& vide gl.Bar.in.l.fi. circa prin.C.de iure emphy. & Bal. plenè in.l.qm̃. C. de hær. Ang.ĩ auẽ. de tabel.ibi in gl. quę incipit.facili. & omnino de hoc vide Pau.de caſt.ĩ l.noſtrã.C.de teſt. & Bar.multum elegãter.in.l.ſi quis ex argentarijs. §. penulti.ff.de edẽ. adde videadum Alex.cõſi.cxciij. 3 4

ſunt per teſtes qui illud perlegerunt, ſi depo nunt de tenore, & ꝙ erat ſine vitio : & non eſt alibi caſus ita clarus. ¶ Caſus literalis. Ab bas monaſterij Eugubin.olim ꝑſentauit dño papę priuilegiũ libertatis lucij papæ petens illud innouari.Epiſcop⁹ Eugubinus cõtradi cit.aſſerens illud in eius ꝓiudiciũ redundare propter qđ priuilegiũ nõ extitit innouatum. Tẽpore procedẽte Abbas iterũ cõſtitut⁹ co ram papa procuratore eꝑi pñte allegãs ſe ꝓdictũ priuilegiũ lucij amiſiſſe, petijt vt dñs pa.faceret recipi teſtes ſuꝑ amiſſione ipſius priuilegij,& tenore ipſius.Papa cõmiſit hoc cardinali.xij.apoſtolorũ.q fideliter ĩ ſcriptis rediget depoſitiones.x.teſtiũ iuratorũ,& eis publicatis procurator eꝑi petijt inducias ad reprobandũ teſtes abbatis.Papa illas ei cõceſ ſit,vt apud ſe.apoſto.probarẽt q̃ vellent,vbi pars altera ſuos teſtes produxerat . Poſt hoc dñs papa manifeſtè cognoſcẽs tã per diſpoſi tiones teſtiũ quã aſſertionẽ quorũdã cardinalium tenorẽ dicti priuilegij talẽ fuiſſe ꝙ cœnobiũ illud nullo mediãte ad ro.ec.pertinebat.& ꝙ nõ liceret alicui eꝑo cõtra mona ſterium illud & illius capellas excõicationẽ proferre,cũ ſoli roma.põti.ſit ſubiectũ,& ꝙ nulla ĩ eo dioceſani eꝑi mẽtio habeẽ.Prętera à tẽpore Celeſtini ad preſentiã eius accedens,ipſe inſpectis priuilegijs ipſius abbatis ipſum licet excõicatus diceret ab eꝑo Eugubino tanq̃ nõ ligatũ admiſit ad oſculum pacis. qđ nõ feciſſet niſi eſſet exẽptus.Iſtis omnibus cõſideratis.do.pa.decreuit priuilegiũ illud lucij papę qđ ſine reprehenſione bullę, chartę,vel literę apparebat qñ fuit ei oſtenſum illius fuiſſe tenoris cuius dicit extitiſſe ꝑ depoſitiões teſtiũ& cardinaliũ aſſertiones. Ber.¶ †Not.j.ex tex.ꝙ cõtra petẽtẽ innoua tionẽ alicuius priuilegij,ſeu inſtrumẽti, põt pars de cuius præiudicio agit ſe opponere,et impedire innouationẽ ſi probat de iure ſuo: & ideo qa hoc põt tendere in preiudiciũ alterius,nũq̃ debet innouari priuilegiũ ſiue inſtumentũ,niſi citatis illis quorũ intereſt:& ſi non apparet de intereſſe alicuius debet fieri edictũ generale.vt quicũq̃ putauerit ſua intereſſe cõpareat ad cõtradicendũ.de quo no. plenè in.c.albericus.&.c.ſignificauit.de teſti. &.c.fi.de fi.inſtr. ¶ Secũdò no.ꝙ perdito pri uilegio ſeu inſtrumẽto nõ eſt neceſſe ꝓbare de veritate inſtrumẽti,ſed ſatis eſt ꝓbare de tenore:qđ tñ intellige:vt j.lati⁹ dicã. ¶ †No. iij. ꝙ licet ſcriptura ſit de ſubſtantia gratiæ apl̃icæ:qa nõ põt ꝓbari niſi per ſcripturam ſcđm regulã curię.tñ ſi ſcriptura q̃ interuenit ꝑdita eſt põt probari per teſtes q ſcripturã viderũt.Alia nõ colligo:qa veniũt exami nãda cũ gl. ¶ In gl.ij.in fi.No.glo.Vult enĩ ꝙ ibi teneẽ reus ꝓcedere ſuos teſtes vbi actor ꝓducit.Sed cõtra hoc facit.nã ſi actor voluit ſuos teſtes ꝓducere ad curiã,mos ei gerẽdus fuit ad acquieſcẽdũ ſuę volũtati.cũ de ſuo tã tũ ꝓiudicio agebaẽ.ar.in.c.j.de reſti.ſpo.& l. circa.ff.de proba.& hoc nõ debet imputari reo nolẽti facere talem ſumptũ,vel nõ volẽti de facili ſuos teſtes producere ad curiã: & ideo Io.an.& cõiter doc.tenẽt oppoſitũ dicẽtes quẽ nõ cõpellãdũ ad producendũ teſtes in curia.argu.in.c.conſtitutus.de fideiuſ. Et

ad iſtũ text. rñdent multipliciter . Primò ꝙ fuit fortè cõuentũ inter partes,vel ꝙ eꝑs recepit iducias ſpõtè ſub illo tenore.vl̃ tertiò & meli⁹.Pa. habebat illud factũ ſuſpectũ.iõ voluit ꝙ teſtes producerenẽ in curia.qđ not. 5 ¶ †In glo.in verſi. *quorũdam fratrũ*. ibi. *cũ iurati nõ fuerunt &c*. No.perpetuò gl.ꝙ cardinalibus non creditẽ[a] vt teſtibus ſine iuramento,niſi ſicut & alijs bonis viris,ad inducendã quãdam preſumptionẽ.Ex quo duo ſingulariter collige.Primò ꝙ homo ĩ quacũq̃ ſit dignitate cõſtitutus nõ poteſt valde deponere ad plenã probationem ſine iuramẽto.Et idẽ dic de viris religioſis quantũcũq̃ honeſtis & validis,vt eis nõ credaẽ ad plenũ ſine iuramẽto:etiam in fauorem eccleſiæ,vt eſt tex.opti 6 mus in.c.nuper.ſ.de teſtib⁹. ¶ †Secũdò no. limitationẽ ad illud dictũ ꝙ teſtibus nõ teſti monijs iudicandũ eſt.i.ꝙ ſimplici aſſertioni ſine iuramento non eſt ſtandũ.vt in.c.tua.de coha.cleri.& mu.vt intelligaẽ de plena probatione.ſed quãdã preſumptionẽ benè indu cũt aſſertiones bonorũvirorum ſine iuramẽto:& licet Inn.colligat hîc ex text.aſſertionibus cardinaliũ credendũ:tamẽ intelligo ſcđm prędictã diſtinctionem.vt credatur quo ad preſumptionẽ quãdã inducẽdã.pro hoc iſte tex.vbi papa ponderat teſtiũ depoſitiones vltra aſſertionẽ cardinalium.facit quod not.in c.cũ à nobis.de teſti.&.c.quod ſuper.de fi.inſtru. ¶ In gl.in ver.*mentio*.No.ex hac gl. iuncto tex.ꝙ in priuilegio exemptiõis nõ eſt neceſſe facere mẽtionẽ de eꝑo loci ſeu de iure ſuo : quia ſatis tacitè fit mentio de iure ordinarij:nam exẽptio importat vt exẽptus eripiatur à iuriſdictione ordinarij:& ſubijciaẽ ſoli ſuperiori:& ponderatur hîc ꝙ in priuilegio nõ fiebat mẽtio de epiſcopo.ad denotandum ꝙ nullũ ius reſeruatur epiſcopo in mo- 7 naſterio. ¶ †In gl.in verb.*nõ ligatum*. ibi.*arg. contrariũ*.dicꝙ hoc ar.venit cõtra tex.& non contra pręcedens dictum glo.& oppo.cõtra text.in eo ꝙ per admiſſionem ad oſculũ iſte probatur non ligatus.cuius cõtrariũ innuũt iura allegata in glo.Conclude veritatẽ quòd aut quæritur nunquid admiſſio ad oſculum inducat abſolutionem:& dicendum ꝙ non ſed debet fieri abſolutio cum ſolennitate.vt in.c.cũ deſideres.&.c.à nobis.de ſent.excom. Fallit in papa : qui eſt ſupra ius. & hoc quando papa hoc intendit.ſed in dubio non præſumitur abſoluere tali modo.vt in clemen. ſi ſummus.de ſenten.excommu.Aut quærimus nunquid in dubio per talẽ admiſſionẽ præſumatur non ligatus.& tunc dicit Innocen.& benè,quòd ſi ſuperior hoc facit cauſa cognita,tunc eſt præſumptio quòd non ſi ligatus & ita loquitur iſta litera . Aut facit ſine cauſæ cognitione:& per hoc nõ probaẽ nõ ligatus.vt in.c.ſi aliquando.alleg.in gloſſ. & adde quod dixi in c.propoſuit.de cler.ex- 8 com.mini. ¶ †In gl.fi.ibi. *oportet quod plura probet*.Et dic iuncta glo.in fin.& ſatis colligitur ex tex.ꝙ tria de neceſſitate probanda ſunt[b].Primò tenor inſtrumenti: & ſub hoc cõprehẽditur quòd etiam probetur dies & locus inſtrumẽti:& idẽ de alijs ſubſtantialibus inſtrumẽti:nã non eſt inſtrumentũ,ſi nõ adſunt ſubſtantialia ipſius vt in ant.vt præ-

po.nomen

a ✠SEBA.SAPI. ¶Non creditur. Vide quãdo credatur teſtibus nõ iuratis per Iaſ.in repe.l.admonẽdi. col.lxxix. ver.iij. quærit.ff. de iure-iuran.

b ✠SEBA.SAPI. ¶Probãda ſunt. Ad hoc multa allegat Alex.ĩ cõſilio cxcvj.incipi. Viſo teſtamento . colũ. ij.in.ij.volu.Felin. in.c.ſicut.col.vj.ſ. de re iud.Moder. in.auth. ſi quis in aliquo.C.deeden.

po.nomen impera.in prin.& in.c.Abbate sanè.de re iudica.in.vj.facit.l.si vnus.C.de testa.Et ideò si erat instrumentum in quo erant necessarij quinq; vel sex testes, oportet q; probent, duo tamẽ sufficiunt ad probãdum hanc solẽnitatẽ.pro hoc bo.text.cum gl.in.l.ij.C.de bo. pos.secundũ tabu.sicut & duo probant notoriũ & famam.vt no.glos.ij.q.j.c.deus omnipotẽs.§.fi.Ista omnia sunt de tenore instrumenti.& ideò tacitè cõprehenduntur in tex.si enim instrumentũ exemplatũ non facit fidẽ sine istis substantialibus,fortius nec depositiones testiũ. Secundò debet probari authoritas instrumenti, q; fuerit sine aliquo vitio falsitatis:nam in fraudem posset dici instrumentũ perditum quod in veritate erat falsum. Et ideò oportet q; testes deponãt de authoritate ipsius: & hoc satis apertè vult dicere tex.in fin.& in hoc testes debent esse discreti.Tertiò requiritur q; probetur perditio instrumenti.ne fraudulenter allegetur perditio, vt non possit deprehẽdi falsitas. Sed diceres tu.ad quid oportet probari perditionẽ instrumẽti , cũ parem vim
a habeant in iudicio testes & instrumentũ[a],vt.c.cũ Ioannes.de fide instru.&.l.in exercentis.C.eo.tit.Respõdeo q; verum est,vbi testes deponerẽt de veritate rei.vt q; fuerint præsentes in gestis contentis in instrumento:secus quando deponunt de tenore instrumenti,& instrumentũ poterat esse falsum:Nã tũc testes nõ deponũt de veritate rei. Vnde cõcludẽdo mẽtẽ doc.Dic,q; quãdoq; scriptura est de substantia actus:vt in sententia,vel in gratia Papę:& tũc nõ sufficit q; testes fuerint præsentes:sed oportet probare quòd scriptura interuenerit , & quod fuit perdita.l.testiũ.in fi.C.de testibus.vbi bo.tex.Quãdoq; scriptura nõ est de substantia actus , & tũc aut testes nõ viderunt gesta in instrumento:sed tantũ tenorẽ instrumenti,& oportet q; probetur perditio : quia potuisset instrumẽtũ esse falsum,& melio; sciret cognoscere Iudex q; testis.Q̃nq; testes iterfuerũt gestis cõtẽtis in instrumento:nec scriptura est de substãtia:& tũc nõ est necesse probare perditionẽ instrumẽti:vel q; instrumentum fuerit sine falsitate:sed satis est deponere de veritate rei:quia testes etiã equiparant instrumẽtis.vt.s̃.Et aduerte q; vbi scriptura est de substãtia actus,& testes nõ interfuerunt actui,sed viderũt tantũ tenorem:hoc casu dicit gl.sing.in.l.sicut iniquũ.C.de fide instru.quã sequitur ibi Bar.& in authẽ.si quis in aliquo.C.de eden.q; testes non faciũt plenã fidem:sed semiplenã:ita q; põt deueniri ad iuramentũ:quia sicut nõ creditur notario exemplanti sine authoritate iudicis:ita nec testibus deponentibus de tenore:quod videt cõtra hũc tex.& dicta Doc. nostrorum.Et mirandũ q; Doct.nostri de hoc non faciunt mentionẽ.sed Bar.vbi.s̃.restringit hũc tex.quando testes erãt maxime authoritatis:vt aduocati,vel magni doct.qui de facili potuissent deprehẽdere vitiũ falsitatis.tũc enim testes faciunt plenã probationem:& hoc etiam sentit gl.ista in fi.dum dicit q; testes debẽt esse discreti:& testes qui vitiũ potuissent cognoscere.& hoc etiam est de mẽte huius literæ.vbi Papa fundat se super
9 visione sua:& ita loquit text.in fi.quod no.¶ † In ea.gl. ibi. *si honestus & notus esset &c.* No.gl.& videtur prima fronte contra.l.vnicã.C.de manda.prin.vbi dicit q; etiam comiti nõ debet credi asserenti sine literis se legatum principis.Aliqui restringunt illud notabiliter ad
b Cardinales : sed gl.extẽdit se ad quẽlibet[b] notũ & bonũ virum.quod no.Et ad contrariũ credo posse responderi,& erit optima limitatio ad illã.l.q; vbi non tractatur de præiudicio alterius,credat noto & probo viro asserenti se legatum sine literis:& ita intellige glos.no.in.c. sicut.de sen.excom.secus vbi in prejudiciũ alterius:quia vt legatus vult deponere prælatũ.pro hoc.c.cũ in iure.
10 peritus de offi.dele.¶ † In ea.gl.ibi. *per iuramentum &c.* No.sing.gl.q; perditio instrumẽti potest probari per iuramentum perdẽtis.sed Inn.& Io.an.hîc dicũt q; requiruntur aliquæ cõiecturæ de perditione.& sic Iudex adhibebit aliquam causæ cognitionem:quod satis placet.
11 ¶ † Et in fi. No.candẽ gl.q; literæ Papæ de iustitia possunt probari per testes si fuerũt perditę. Doc.hîc multũ instãt.& cõcludũt q; aut fuerũt semel exhibitę & p̃sentatę in iudicio & tũc possunt probari per testes eis de
c perditis.[c] secus si nunq̃ fuerunt in iudicio exhibitę. Ego tamen tenerẽ gl.nã si literæ gratiosæ quæ sunt prejudiciales alijs.& instrumẽta prejudicialia possunt probari per testes:licet nunq̃ fuerint exhibitæ in iudicio.fortius literæ iustitiæ,in quibus nõ põt præsumi falsitas.cũ de facili possit haberi.pro hoc.c.pen.de cri.fal.Tene mẽti.

a ¶ Et instrumentũ. vide Alex.in cõsi. cxxiij.inci.discussis.col.ij.in.j. vol. Bald.in.l.scripturas.C.qui poti.in pigno.habeã.Feli. in.d.c.sicut. de re iudi.

SEBA.SAPI.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegium innouatum non tribuit nouum ius: sed antiquum conseruat.adeo quòd si primum non valebit:nec secundum innouatum valet.4.*

2 *Rescriptum nõ faciens mẽtionẽ de exemptione vel exceptione peremptoria partis:non est nullum:nisi sit de stylo curiæ.5. secus si non faceret mentionem de exceptione dilatoria.*

3 *Renouatio priuilegij,an requirat citationem partis?7.*

6 *Excommunicatio lata in illos qui appellauerunt:an liget?*

8 *Impetrans rescriptum,vel offerens libellum,an teneatur probare causam expressam in rescripto vel libello?*

¶ CAP. XIII.

1 EX parte. ¶ † Innouatio priuilegij nouum ius non tribuit: sed antiquum cõseruat.hoc dicit.quo ad titulum.& primò ponitur appellantium conquæstio:priuilegij productio, & de ipsius innouatione decisa petitio.in secunda ibi. *Nos autem.* ipsius innouatio & protestatio. ¶ Casus literalis.Episcopus Meldẽn.impetrauit quasdã literas contra Abbatissam & conuentũ Iotrensis ecclesiæ.ad quosdã delegatos,in quibus nulla mentio fiebat de priuilegijs monasterij quæ ipsum monasteriũ & populum Iotren. declarant ad romanam ecclesiam nullo mediante pertinere:quorũ priuilegiorum episcopus non erat ignarus. coram quibus iudicibus petebat episcopus obedientiã ab Abbatissa,& monialibus,& à clero, & à populo Iotrensi subiectionem requirebat:sed cùm Iudices, Abbatissam & moniales valde grauarẽt:ad sedem aposto.appellarunt Iudices nihilominus in Abbatissam excõmunicationis:& in clerum & populum Iotren.interdicti sententias protulerũt.Post hæc nuntij monasterij prædicta & alia coram domino Papa retulerunt.ostendentes eidem priuilegiũ libertatis,& petentes illud priuilegium innouari: dominus Papa propter appellationem prædictam nuntios prædictos diutius detinuit:tandem cũ pro altera parte nullus apparuit qui defenderet eandem:priuilegium ecclesiæ Iotrensi concessum innouauit:ita tamen quòd per talem innouationẽ ecclesię non plus iuris accrescat quàm per priuilegia suorũ antecessorum obtinuit,sed ius antiquum conseruetur.Bernar.
2 ¶ † Not.j.ex tex.argu.quòd in rescripto impetrato contra exemptum in præiudicium ipsius exemptionis debẽt fieri mentio de exemptione:hoc tamẽ communiter non admittitur,quando priuilegium est tale quòd causat peremptoriam exemptionem.sicut enim de peremptorijs non est necesse facere mentionem in rescripto. vt in.c.j.de lit.contesta.libro sexto ita nec de huius priuilegio : quia nullum præiudicium ex hoc generatur parti aduersæ,cùm saluum ius sibi remaneat opponendi peremptoriam contra impetrantẽ,& per consequẽs absolutoriam & condemnatoriã expensarũ : secus vbi priuilegium causat dilatoriã:ita intellige.c.cũ ordinẽ.s̃.

b ¶ Extendit se ad quẽlibet. Vide qd̃ no.post do.Anto. in.c.quòd super his.in fi.j.colũ. de fide instru.vbi ad hoc alle. Specula. in duobus locis. Adde Paul.de ca. cõsi.ccxcvj.in primo impressis.

c ¶ Eis deperditis. Adde quod voluit Ancha.cõsi.xlj.& quid si cõmittitur q; aliquis absoluatur ab excommunicatiõe.& instrumentum cõmissionis ostendit quod est specialiter de excõmunicatione, & testes dicunt q; commissio fuit generalis.cui sit danda fides. vide Anchara, cõsil.lxxvj.

de reſcrip.hîc ergo ponitur narratio partis.Et de materia dic vt plenè no.in.d.c.cũ ordinẽ.& in.c.conſtitutus. eo.tit.vbi per Inn. ¶ Secundò no.eccleſia exẽpta,populus ipſius eccleſię nõ cenſetur exẽptus,niſi ſpecialiter exprimatur.quod clarius probať in.c.per exẽptionẽ.eo.ti.
3 li.vj.& dic clarius vt ibi. ¶ †Tertiò collige ſecundũ ve-
a rum intellectũ.c.ꝙ quãdo innouatio [a] priuilegij fit per eum qui põt de nouo illud cõcedere,nõ eſt neceſſe citare aliquẽ ad cõtradicendũ ipſi innouationi,niſi velit hoc facere ad cautelã:ſecus autẽ ſi innouatio fit per inferiorem:quia nõ valet tũc tranſumptio ſeu innouatio niſi citata parte,ſeu pręmiſſo edicto generali.vt no.in.c.ſigni
4 ficauit.de teſti.&.c.fi.de fi.inſtru.& hoc no. ¶ †Vltimò no.finẽ literæ.ꝙ innouatio priuilegij nullũ ius de nouo tribuit.& ideò ſi primũ priuilegiũ põt probari falſum. ſecundum corruit,etiã ſi fuit innouatũ ab habente poteſtatem de nouo cõcedẽdi:quia in dubio nõ videť velle aliquid de nouo cõcedere:ſed ius antiquũ(ſi ꝙ cõpetebat)confirmare.vt hîc in fi.& in.c.cũ dilecta.de confir. vti.vel inuti. ¶ †In gl.j.Iſta gl.& ſequẽs innuit iſtas literas nõ valuiſſe,ſeu fuiſſe ſubreptitias:quia non fuerat fa
5 cta mẽtio in eis de priuilegio aduerſarij.Sed Doc.communiter tenent oppoſitũ:& dic melius.vt dixi.ſ.in primo no.nã etiã ſi expreſsiſſet priuilegiũ exẽptionis nihilominus habuiſſet literas,vel diſputareť de viribus priuilegij.Dicit tamen Hoſtiẽ.ꝙ de ſtylo curiæ debet fieri mentio de exẽptione vbicũqꝫ literæ impetranť contra exemptũ:quia alios iudices dat curia cõtra exẽptũ.nam contra exemptum nõ ſolet deputari ordinarius loci: & hæc ratio concludit vt ſemper fiat mẽtio de exẽptione, ſiue impetretur in præiudiciũ exẽptionis, ſiue non.& ſi hoc habeat ſtylus,obſeruãdus eſt.vt in.c.ex literis.de cõſtitu.&.c.q̃ graui.de crimine falſi.ſed de iure nõ eſt ne-
6 ceſſe facere mentionẽ. ¶ †In gl.in ver. *ſpecialiter*. in fi. Doc.dicũt primã rationẽ verã:& ſecundã nõ procedere.quia iſti qui protulerũt has ſentẽtias cenſuræ erãt de legati.vnde iſtorũ reſpectu non erãt exẽpti:ſecus in.c.ſ. proxi.quia ibi ſentẽtia fuit lata ab ordinario.Dic etiam ꝙ prima ratio gl.nõ eſt indiſtinctè vera : ſed dependet à validitate appellationis:nã ſi appellatio erat minus legitima,ſentẽtiæ valuerũt.vt in.c.licet.de ſen.excõ.li.vj.& in.c.nõ ſolũ.de appel.eo.lib. ¶ In gl.in ver.*innouandum*. Alij dicunt ꝙ epiſcopus hîc fuit cõtumax : ſed hæc ſol. non placet Inn.quia nõ apparet de eius cõtumacia, ſaltẽ reſpectu eius innouationis:quia de hac innouatione nulla pendebat cõtrouerſia:ſed dicit ꝙ ideò Papa innouauit:quia epiſcopus nõ cõtẽdebat de priuilegijs. quaſi velit dicere ꝙ epiſcopus nõ cõtendebat priuilegiũ,ſed for
7 tè dicebat ſe pręſcripſiſſe. ¶ †Et ex hoc fortè poſſet colligi illa limitatio.vt.ſ.dixi.ꝙ citatio ſit fienda in nouatione priuilegij vel inſtrumẽti quãdo pars contendit de validitate,vel contẽdere põt.ſecus vbi fatetur validitatem.Vel ſolue vt dixi.ſ.ꝙ innouatio hîc fuit facta per habentem poteſtatẽ de nouo cõcedẽdi.& iſta lec.magis applaudet literæ:quia alię diuinãt. ¶ *Sed opp.*cõtra tex. nam debebat hîc Papa diffinire articulũ principalem.ſ. appellationem.*Sol.*cauſa iſta nõ erat in curia.quia appellatio non fuit recepta à iudicibus,nec approbata à parte:de quo dicendum vt in.c.ſæpe.& in.c. interpoſita.
8 de app. ¶ †Vltimò Inn.hîc quærit de vna quęſtione ſa-
b tis quotidiana.Nũquid impetrãs [b] reſcriptũ,vel offerẽs libellũ teneatur probare cauſam,vel demõſtrationẽ expreſſam in reſcripto vel libello?& pone exemplũ in hac litera.Abbatiſſa impetrauit expreſſa cauſa ꝙ epiſcopus vigore cõmiſsionis eã moleſtabat &c.& cõcludit ꝙ vbi intentio libellantis fundať ſuper illa cauſa vel demõſtratione,tunc neceſſe eſt illã probare.ita in reſcripto ſi aliter reſcriptũ non habuiſſet:ſecus vbi cauſa vel demonſtratio principaliter non fundat intentionẽ libellantis, ſeu impetrãtis:quia tũc nõ eſt neceſſe probare cauſam, vel demonſtrationẽ:nam falſa demonſtratio nõ vitiat. vt.l.cùm tale.§.falſam.ff.de cõdi.& demonſtra.ſecus eſt in conditione.vt ibi no.Et hæc bene not.quia ſæpe accidunt & veniunt in practica.

a ¶ Quãdo innouatio.Vtrũ ĩ renouatione priuilegñ ſit neceſſaria citatio aduerſarñ. & de hoc vide per do. Ant.in.c.cùm dilecta.vbi no.ſ.de cõ fir.vti.vel inuti.

b ¶ Nunquid impetrans.Vtrũ impetrans reſcriptum. vel offerẽs libellũ, teneatur probare cauſam expreſſam ĩ libello,vel reſcripto.& vide quod no.Pet. de ancha. poſt Ioã.an.in.c.j. in fi.de lit.conteſt. in.vj. vbi dicit ꝙ veritatẽ expreſſè teneť probare impetrans,ſed falſitatẽ tacitè opponẽs.

✤ SVMMARIVM. ✤

1 *Libellus poteſt continere plures articulos contra eundem, qui poßunt eadem ſententia terminari.*
2 *Condemnatio expenſarum poteſt fieri tam in principio ſententiæ quàm in fine.*
3 *Inſtantia de iure canonico non perit per lapſum triennij.*
4 *Epiſcopus non poteſt aliquam eccleſiam à ſua iuriſdictione in totum eximere, & cum conſenſu canonicorum.*
5 *Conceßio facta ad mandatum principis, præſumitur metu facta: & ideò poteſt reuocari.*
6 *Monachus acquirit monaſterio, ſi perſeuerat in illo, ſecus ſi tranſfert ſe ad aliud monaſterium vel eccleſiam.*
7 *Monachus factus epiſcopus: non ſoluitur à nexibus regulæ in ſubſtantialibus: in certis concernentibus ſolẽnitatem ſecus.*
8 *Clericus, vel epiſcopus ſi aliquid dederit conſanguineis de fructibus beneficiorum: an poßint taliter data repeti?*
9 *Eccleſiæ ædificatæ in parochia aliena ſine licentia epiſcopi veniunt deſtruendæ: ſed cedunt commodo epiſcopali. 16.*
Ius patronatus non quæritur in eccleſia ædificata ſine licentia epiſcopi.
10 *Reſtitutio in integrum aduerſus ſententiam petitur hoc modo. dico ſententiam nullam: & ſi qua eſt, peto aduerſus eam reſtitui.*
11 *Iudex ad quem: ſi reuocat priorem ſententiam, ex nouiter actitatis debet cauſam exprimere, vt ſeruetur honor primi iudicis.*
12 *Citatio ad diffinitiuam an cenſeatur facta ad totam cauſam?*
13 *Cauſa an poßit committi à ſede apoſtolica monachis qui ſunt in eccleſijs cathedralibus.*
14 *Metus non vitiat actum ipſo iure: quando qualitas libertatis non eſt de ſubſtantia actus.*
Matrimonium metu contractum eſt ipſo iure nullum.
Confeßio facta calore iracundiæ, an valeat?
Confeßio extorta per metum, an valeat?
15 *Prælatus habens liberam adminiſtrationem, an poßit aliqua donare?*
17 *Priuilegium vnum tollit aliud, etiam impetratũ ſuper eadẽ re.*
Clericus dubitans ſuper validitate ſui tituli: poteſt à ſuperiore alium titulum impetrare: non tamen poteſt vtroque agere.
18 *Inſtrumentum redditur dubium propter raſuras, & propter ſubſcriptiones plurium vna manu factas.*

¶ CAP. XIIII.

CVm olim. Habet multa dicta: ſed quo ad titulum. hoc dicit.Eccleſia vtens duplici priuilegio exẽptionis,licet ſuccũbat ex vno, poteſt nihilomin9 ex alio ſe iuuare,& obtinere:nec teneť exẽptus promittere obedientiã Dioceſa no:vigore tamẽ exẽptionis nõ põt ſine licentia Dioceſani eccleſiã conſtruere in loco nõ exẽpto.& ſi exẽptus de facto in loco nõ exẽpto conſtruit eccleſiã,cedit iuri epiſcopi.hoc dicit.Prima pars narrat factũ.Secunda ponit diffinitionem.ibi. *Iudices*. Tertia petitionẽ monaſterij contra ſententiã.ibi. *Tandem*. Quarta ponit ſententiã Papæ,& primò interlocutoriã. Secũdò diffinitiuã.ibi. *Diſtinguentes*. ¶ Caſus literalis. Epiſcopus Colubrienſ. mouebat quæſtionẽ cõtra monaſteriũ ſanctę crucis,ſuper ſubiectione ipſius monaſterij,& quibuſdã alijs articulis:ſuper quibus impetrauit literas cõtra monaſteriũ ad iudices delegatos:corã quibus epiſcopus ſubiectionẽ ipſius monaſterij & duo milia marabatinorũ ſibi reſtitui petebat quę.M.Colubrienſ.eps qui fuerat canonicus regularis ipſius monaſterij dederat ipſi monaſterio. Petit etiam quaſdam eccleſias cum fructibus medio tẽpore per

pore perceptis,quas monaſterium authoritate propria fundauerat,præter aſſenſſum Colubrien.epiſcopi:& expenſas factas & fiendas in lite.Et li.conteſta.inter partes ſuper prædictis.tandem ex parte mónaſterij extitit appellatum.propter quod epiſcopus Colubrien.ad apoſt. ſedem accedẽs moram fecit ibidem longiorem:ſed quia pro parte altera nullus comparuit reſponſalis:fratribus ipſius monaſterij mandauit certũ terminum præfigendum:in quo venirent ad pręſentiã ſuam,recepturi ſententiam diffinitiuã ſuper priuilegijs & libertatibus quę à romana eccleſia & ab.M. quondã Colubrien.epiſcopo ſe habere dicebant,& ſuper alijs quæſtionibus intentatis cõtra eos ab eccleſia Colubrien.Interim autẽ liceret vtrique corã abbate de Alchobacia, & eius coniudicibus:quibus cauſa prius fuerat delegata proponere,& probare quicquid vellent:& ſi de partiũ procederẽt voluntate,diffinitiuam ſententiam promulgarent.Iudices de conſenſu partiũ audierũt hinc & inde quicquid partes proponere voluerũt:& credẽtes ſufficienter actum eſſe de cauſa,condẽnauerunt monaſterium in expenſis: quas epiſcopus per quadrienniũ occaſione ipſius negotij iurauit ſe feciſſe.infirmando libertatẽ quam dictus M.epiſcopus Colubrien.cõtulerat monaſterio ſanctæ crucis canonicorũ aſſenſu extorto per nuntium regis. Item condẽnauerunt monaſterium ad reſtitutionẽ duorum milium marabatinorũ.quæ. M.Colubrien.dederat monaſterio.Item iudicauerunt prædictas eccleſias, quas monaſteriũ fundauerat ſine aſſenſſu epiſcopi cum fructibus medij tẽporis in eis Colubrien.eccleſiæ reuocari.cũ pars ſanctæ crucis nec præſcriptione nec alia defenſione ſuper hoc potuerit ſe tueri.Tandem procurator monaſterij ad apo.ſe.accedens,propoſuit ſententiã non valere nec tenere:& ſi etiã teneret, dicebat monaſterium indefenſum, nec priuilegia libertatis exhibita iudicibus fuerunt, & delictum perſonæ non debet in damnum monaſterij redundare.Vnde petebat ad exhibitionem priuilegiorũ de benignitate apo.ſe. admitti.Papa verò conſiderans quòd priuilegia illa non ſolùm pro libertate monaſterij faciebant: ſed etiam exprimebant ius papale,& eccleſiæ ro.iuſtitiam tuebãtur ne in ipſum papam læſio monaſterij redundaret,ad exhibenda priuilegia procuratorẽ admiſit.cõſideratis priuilegijs & alijs cauſæ meritis diſtinguendo inter libertatem per.M.Colubrien.epiſcopũ monaſterio cõceſſam. & libertatẽ eidẽ monaſterio à roma.eccleſia cõceſſam: quia cõſenſus capituli extortus fuit in conceſsione epiſcopi.& pagina cõceſsionis in aliquot lineis raſuras habebat ſuſpectas,& ſubſcriptiones ſingulis manibus ſubſcribentium annotatas.Aliud ſcriptũ quod exhibitum fuit, nullam raſuram habebat & eadẽ manu conſcriptum libertatem ab epiſcopo cõceſſam dominus Papa iudicauit irritam.& tamẽ quantùm ad hoc ſententiã iudicum cõfirmando.Verũ quia per priuilegia antedicta cõſtitit monaſterium liberum & exemptum,& quod tãto tempore fuerat in poſſeſsione libertatis,quòd alijs ceſſantibus præſcripſiſſet libertatẽ illam monaſterio cõceſſam. Dominus Papa cõfirmauit,perpetuum epiſcopo ſuper hoc ſilentiũ imponendo per hoc tamẽ in nullo derogatur ſententiæ priorum iudicum.cùm ipſi de hac non cognouerint libertate.Pronuntiauit etiã monaſterium non teneri ad ius profeſsionis.quod eſt contrariũ libertati nõ derogãdo iudicibus delegatis,quibus priuilegia libertatis nõ fuerunt præſentata.In cæteris verò articulis ſententiam pro Colubricẽ.eccleſia promulgatã confirmauit.Ber. ¶ †No.primò ex tex.quòd in eodẽ libello contra eundem poſſunt plures articuli diuerſi cumulari,& eadẽ ſententia terminari.licet in effectu tot ſint ſententiæ quot ſunt articuli.l.etiã.ff.de conditio.& demonſtra. ¶ †Secundò no.iudicẽ in ſentẽtia poſſe prius condẽnare partẽ in expenſis q̃ pronuntiare ſuper principali.contrarium tamẽ ſeruatur.Nã cõdemnatip expenſarum reſeruat in fine ſententię:& hoc fuit facta in principio.Nota ergo bene ꝙ ex hac præpoſteratione nullũ vitium oritur cõtra ſententiam. ¶ †Tertiò nota quòd per lapſum triennij [a]non perit inſtantia de iure canonico. [b]quod bene no.& optimè probatur hîc.& longè melius q̃ in.c.pen.de iudi.vt patet ibi. *per quadrienniũ &c.* & dic vt plenè dico in.d.c.penul. ¶ †Quartò no.quòd epiſcopus poteſt cum conſenſu canonicorũ vnam eccleſiam eximere à iuriſdictione ſua,ſed ſine conſenſu canonicorum nõ poteſt.Dic tamẽ melius quòd ex toto à ſua iuriſdictione non poteſt vnã eccleſiam eximere.nam ſi poſſet vnam,ergo poſſet & aliã, & ſic omnes.& ſic à ſe abijcere curam.quod non poteſt.argu.in.l.legatus.ff.de offic.præſi.benè tamẽ poteſt eximere in multis, ſed debet quædã ſibi reſeruare.de quibus dic vt plenè no.in.c. cùm venerabilis.de reli.domi.&.c.paſtoralis.de dona.& ſic poteſt intelligi iſte tex. ¶ †Quintò no.& tene menti iſtum text.pro reuocatione cõceſsionũ quæ quotidie fiunt per epiſcopum, & canonicos ad mandatum regis. nam talis conſenſus videtur extortus,& per metũ dedũctus:& ideò poteſt fieri reuocatio, quod tene menti. ¶ †Sextò no.quòd quicquid acquirit canonicus regularis vel alius religioſus poſt promotionẽ ad epiſcopatũ, vel ad aliam eccleſiam,acquirit ſecũdę eccleſię ad quam promotus eſt,& nõ primo monaſterio.vt no.probatur xviij.q.j.c,vno.quod no.pro limitatione iuriũ dicentiũ quòd omnia acquiruntur monaſterio quæ habet intrãs tam in re q̃ in ſpe.vt not.xix.q.vlti.c.ſi qua mulier.& in authen.ingreſsi [c].C.de ſacroſanc.eccle.& in.c.in præſentia.de probatio.& illa iura procedũt quãdo perſeuerat in monaſterio.ſecus ſi promouetur ad aliud monaſterium:quia proueniẽtia poſtea etiam de quibus habebat ſpem acquirit ſecundæ eccleſiæ:ſed an acquiſita ipſi monaſterio ſequantur perſonã longa eſt quęſtio.& dic vt no.in.d.c.vno.& plenè dico in.c.qđ à te.de cle.coniuga. ¶ †Septimò not.quòd regularis factus epiſcopus non per hoc habilitatur ad habendũ proprium,& ad diſponendum ad libitũ de proprietate.remanẽt ergo ſubſtantialia regulæ:licet in quibuſdã concernentibus ſolennitatem abſoluatur:vide text.cum gloſſ.xvj.q.j.c.nemo. ¶ †Octauò no.ex eodem verbo:epiſcopum non poſſe magnam donationẽ facere etiam monaſterio de rebus epiſcopatus,etiã ſi ſit pecunia numerata:quod tene mẽti.fortius ergo poſſunt repeti data conſanguineis niſi per modũ eleemoſynę.xij.quæſtio.j.c.quiſquis. ¶ †Non nõ no.tex.opti.pro his quæ dixi in.c.j.de no.ope.nun.ꝙ eccleſiæ ædificatę in parochia aliena ſine licentia epiſcopi non veniunt deſtruendę,ſed cedũt iuri epiſcopi vnà cum dotibus ſuis:& intellige ſecundum Innocẽ.& alios quòd cedant iuri ipſius.nõ vt epiſcopus diſponat ad vtilitatem propriam.ſed ſicut de alijs eccleſijs: quia habebit ibi ipſe collationem & alia iura epiſcopalia.x.q.j.c. regenda.& credẽ ędificatorem non quęrere iuſpatronatus:quia in ędificando nõ habuit epiſcopi licentiam. quod no.ad quod facit iſte tex.vbi ſimpliciter iſtę eccleſię fuerũt adiudicatę epiſcopo,nec reſeruatũ fuit iuſpatronatus ędificatoribus:nec poſſunt ędificatores retrocedere,& dotẽ ad eorum vtilitatẽ cõuertere. ¶ †Decimò no.practicam petẽdi reſtitutionem in integrum aduerſus ſententiam,vt generaliter petatur proponendo ſententiam nullam.& ſi qua eſt oportet petere aduerſus eam reſtitui.& admittitur libellus talis alternatiuus: vt hîc patet.& in.c.cõſtitutus.de in integ.reſti.vbi per Inn. & ratio eſt quia dubietas non dependet à facto ſuo. ¶ †Item no.iudicem appellationis debere exprimere cauſam in ſententia quando reuocat priorem ſententiam ex nouiter actitatis:vt cõſeruetur honor primi iu-

a ¶ Per lapſum triẽnij. Vide Bal.in.l. j.C.de ſer.fug.ĩ.ij. col.iij ver.in gl.in verb.monacho.in pręſenti decre.&c. vide do.de Rota in antiquis deci. ccxxxiij.

SEBA.SAPI.

a ¶ Triennij. Vide Feli.latè in.c.venerabilis.col.j.ſ.de iudi.& ibi colũ.pẽũ. quid in cauſis ſummarijs:an currat inſtantia.& quid in cauſa appellatiõis. vbi dicit ꝙ elapſo anno vel biennio conceſſo ex cauſa cadit appellans à cauſa.

b ¶ De iure canonico. Cauſæ nullam habẽt inſtantiam. Idem tenet gl.in.l. properãdũ.C. de iudi.& gl.in.c.pe. ſ. de iudi.& plenius ꝙ alibi glo.in c.fi.de do.& cõtu. Spe.in titu.de leg. §.reſtat.in ver.itẽ ꝙ inſtantia Innoc. in.c. conſuluit. de offi.dele.& omnes legiſtæ indifferenter in.d.l.properãdũ.vnde dicit ibi Bar.ꝙ Canoniſtæ ſeruabunt ius ſuũ in foro ſuo & in terris eccleſiæ,nos in noſtro.& ita ſeruatur in practica. Ludo.10.in.l.ij.ff. de re iudi.dicit ꝙ iſta opin. eſſe hic text.meliorem de corpore iuris: & mirat ꝙ cano.non ponderauit. & tamen vides ꝙ iſte hic benè põderat. & põderauit etiã in.d.c.penul.ſ.de iudi.in.ij.col. & ſi diceres ꝙ hic fortè fuiſſet renouata inſtantia, iſtud diuinare eſt:ſi vis ſcire quæ potuit eſſe ratio diuerſitatis inter ius canonicum & ciuile: vide per iſtum in.c.ſup eo. ij.ſ.de appel. in. j. col.poſt medium. cum his quæ ibi addidi.

c ¶ Not.limitationẽ ad authẽ.ingreſsi. C.de ſacroſan.ecc. cum ſimi.

¶ Adde videndũ latè Fed.conſi.xx.

dicis.& quòd prima ſentẽtia poteſt pro parte reuocari, & pro parte confirmari. Alia non colligo: quia leuia. ſed prædicta ſunt no. digna. ¶ In gl. in ver. *diffinitiuam.* ibi. *proceſſus fuerat ad plenum &c.* In contrarium facit text. in ver. *interim.* vbi datur facultas partibus producendi coram iudicibus quicquid vellent. ergo non erat ad plenum cognitum de cauſa. Inno. dicit quòd debet iſta citatio intelligi ciuiliter, videlicet ꝙ veniẽt ad audiendam
12 ſententiam tẽpore ſuo ferendam. ¶ † Ex quo dicto colligitur notabile dictum. ꝙ valeat citatio ad iudicem ad quem ſuper diffinitiua ſententia ante diffinitum articulum appellationis: ſed hoc dictũ non puto verum in quolibet iudice: quia ſuper principali nõ habet iuriſdictionem niſi in habitu: ergo nõ poteſt interim exercere, argu. in. l. obſeruare. in fi. ff. de offi. procon. & in. c. romana. de offic. ordi. lib. vj. Sed poteſt intelligi ſaluando dictum Innoc. ꝙ fuerat appellatũ à diffinitiua. & ſic cauſa appellationis erat in examine principali: & tũc dic ꝙ valuit iſta citatio ad diffinitiuã. quia valet citatio ad totã cauſam quãdo fit de longinquo: vt plenè dico in. c. fi. de dila. no. Inno. in ca. cõſuluit. de offi. deleg. Vnde citando ad diffinitiuam, videtur citaſſe ad totã cauſam: vel dic ꝙ eſt ſpeciale in Papa. vt poſsit totã cauſam ad ſe reuocare, & eam diffinire omiſſo appellationis articulo: vt in. c. j. de appel. lib. vj. facit. l. iudiciũ ſoluitur. ff. de iudi.
13 ¶ † In gloſ. in ver. *monacho.* ibi. *præſenti decreto.* hodie incipit ſtatutũ de reſcri. lib. vj. dic vt ibi. & vide cle. & ſi principalis eo. ti. vbi habetur ꝙ prior conuentualis etiã obedientiarius poteſt eſſe delegatus[a] ſedis apoſtolicæ: quia dicitur habere dignitatẽ. Et ex illa cle. cõſului aliâs ꝙ monachis eccleſiarũ cathedralium poteſt pariter fieri cõmiſsio à ſede apo. nã vbi reperitur qualitas in monachis requiſita in clericis, cenſentur habiles. vt patet in cle. & ſi principalis. &, xvj. q. j. c. ſunt nonnulli. &. c. doctos. ſed illi cẽſentur canonici eccleſię cathedralis. lxiij. diſtin. c. j. iuncta gl. licet aliud ſentit Archi. in. d. c. ſtatutum. & vide quod plenè dico de iudi. c. cauſam. ¶ † In
14 gloſ. in ver. *extorto.* in fin. Dic melius ꝙ quãdo in actu requiritur conſenſus libertatis, ita ꝙ qualitas libertatis eſt de ſubſtantia actus, & tũc non valet confeſsio extorta, neq; cõſenſus extortus: quia licet conſenſus extortus ſit conſenſus, nõ eſt tamen liber cõſenſus: & ideò cõmuniter dicimus ꝙ matrimoniũ metu cõtractum eſt ipſo iure nullum. quia requiritur liber cõſenſus. vt in. c. cùm locum &. c. gemma. de ſpon. & ibi plenè dico: & vide gl. in. c. notificaſti. xxxiij. q. v. & no. quòd vbi qualitas libertatis nõ eſt de ſubſtantia actus, tunc conſenſus extortus per metum tenet: ſed debet agi ad reſtitutionẽ per actionem quod metus cauſa. vt. ff. quod met. cauſa. per totũ. &. s. quod me. cauſa. c. pe. In confeſsione tamen vide gl. quam neſcio alibi in. c. ex literis. de diuor. ꝙ ſi calore iracundiæ[b] emanauit, non tenet, niſi detur perſeuerãtia. & in confeſsione extorta per metũ aliud fortè eſſet dicendum, vt ſi fuiſſet facta metu tormentorum. xvj. q. vj. c. j. & l. j. ff. de quæſti. ¶ † In gl. in ver. *reſtitutionem.* in fi. Sed contra hoc oppo. de. c. cæterum. de dona. vbi patet quòd epiſcopus ſeu Abbas poteſt aliqua donare de rebus eccleſiæ. Item prælatus habet liberã adminiſtrationem, & pinguiorẽ q̃ tutor vel curator: vt no. in. c. quia epiſcopi. v. q. iij. & in. c. cũ dilecti. de elect. Sed circa hoc multum inſtat Innoc. & videtur ſe fundare ſuper cauſa falſa. quòd habens liberã adminiſtrationem poſsit donare: quod eſt contra text. in. c. fi. ff. de offic. vic. lib. vj. & contra tex. l. & cõtra iuris. ff. de pac. Dic ergo quòd prælatus ſecularis vel regularis modica donare poteſt: & ſi hoc habet conſuetudo. de quo dicendum vt in illo. c. cæterum. de dona. ſed magnam donationem facere nõ poteſt, etiam de rebus mobilibus, etiã ſi vellet donare monaſterio, vt probatur hîc apertè. ſaluo caſu in ca. ad apoſtolicæ. de dona. nã habens adminiſtrationem quantumcunq; largam, non poteſt donare. pro hoc vltra prędicta. l. filiuſſamilias. ff. de dona. & quod ibi no. ¶ In gl. in ver. *reuocari.* ibi. *etiam ſi ſit exemptus.* hoc verũ, quando vult ædificare in loco non exẽpto: ſed in loco exempto debet habere licentiã à Papa: quia ibi eſt loco Dio-
16 ceſani: vt in. c. authoritate. eo. titu. lib. vj. ¶ † Et in fi. gl. Intellige vt. s. dixi in notabilibus. quòd epiſcopus reuocabit ad dominiũ ſuũ. nõ vt lucrifaciat ſibi fructus: ſed vt de eis diſponat ſicut de cęteris eccleſijs ſuę Dioceſis.
17 ¶ † In glo. in ver. *de gratia.* in fin. Et no. ſingulariter ex hac glo. & ex tex. quòd impetrando ſecundum priuilegium exemptionis etiam ab alio ſuperiore nõ videtur impetrans renuntiare priori priuilegio ſuper eodem obtento. imò poteſt ex vtroq; priuilegio ſe defendere. ar. in regula nullus pluribus. de regu. iur. li. vj. ſimile no. in. c. poſt electionem. de conceſ. præben. quòd clericus dubitans de validitate ſui tituli, non videtur renuntiare impetrando alium titulum ab alio ſuperiore: imò cautum eſt hoc facere vbi dubitatur de validitate primi tituli. & optimè facit iſte tex. non tamen poteſt ex vtroq; agere: quia ex diuerſis titulis non poteſt acquiri dominium. vt in. c. inter dilectos. de fide inſtru. & in. l. ſi vt certo. §. ſi duobus. ff. cõmo. & in. c. vt quis duas de elect. lib. vj. tamẽ poteſt ſe defendere: quia reus poteſt vti pluribus defenſionibus etiã contrarijs, dummodo ſucceſſiuè: vt in. d. regula nullus. & not. in. c. cùm venerabilis.
18 de re. do. ¶ † In glo. in ver. *ſubſcriptiones.* in fin. Vel dic, & clarius. quòd vnum fuit priuilegium exhibitum de confeſsione facta per epiſcopum: ſed in eo dicebatur ꝙ canonici ſubſcripſerãt ſe ſingulariter, & quòd habebat aliquas raſuras: tamen ipſum priuilegium productum nullam habebat raſurã, ſicut atteſtabatur ſcriptura, nec habebat ſubſcriptiones variatas: & ideò reddebatur ſuſpectum. Et ex hoc no. vnum modum vitiandi inſtrumentum quando ſubſcriptiones diuerſorum eadẽ manu ſunt annotatæ. Abbas.

a ¶ Delegatus. Adde quę poſui. in. d. cle. & ſi principalis. poſt Io. de imo. in apoſtil.
ꝟ SEBA. SAPI.
a ¶ Delegatus. An cauſa poſsit committi monacho. vide Are. poſt Abb. ponderãtẽ ad hoc illum text. in. c. cũ dilecti. s. de accuſationi. & Moder. in c. decernimus. s. de iudicijs.
ZACHARI.
b ¶ Calore iracundię. Adde pro hoc ſcilicet ꝙ cõfeſsio facta calore iracundiæ non valeat. gl. fin. in. c. ex literis. s. de diuor. quã ad hoc pro ſingu. allegauit Lud. ro. ſing. ſuo. ccccccviij. inci. Volo cõmentare, circa medium: ibi: quarto quid in cõfeſsione. Gemi. ī. c. j. in princip. & ibi Cel. ī apo. de accu. libr. vj. & Feli. in. c. mattheus. s. de ſimo. & ibi notaui in apoſt. poſt iſtũ & eundem Feli. in c. ſi verò. colũ. fi. & meli⁹ in. c. ſicut ex literis. s. de iureiur.

[a] ſedis apoſtolicæ.
[b] emanauit.

ꝟ SVMMARIVM.

1 *Priuilegia eccleſiæ præſcribuntur ſpatio xl. annorum. 4.*
2 *Decimæ præſcribuntur ſpatio. xl. an.*
3 *Hoſpitalia gaudent priuilegijs conceſsis eccleſijs.*
5 *Statuta & omnia alia fauorabilia eccleſijs non tolluntur minori ſpatio. xl. annorum.*
6 *Poſſeſsio præſumitur ſemper cõtinuata: probatis extremis, ſcilicet principio & fine.*
7 *Præſcriptio circa vnam rem, an extendatur ad aliam connexam?*

¶ CAP. XV.

1 ACcedentibus. † Contra priuilegia eccleſię minori ſpatio. xl. annorum non præſcribitur. hoc dicit. ſecundum verum intellectum. Primò ponitur partium compa ratio, & actoris narratio. Secundò iudicum datio, ſeu cauſæ commiſsio. ibi. *Diſcretioni.* ¶ Caſus literalis. Monachi Nouiac. in præſentia domini Papæ petebant terrarum decimas cuiuſdam loci: & poſtquàm templarij terras illas acquiſierunt: nihilominus monachi decimas earum per quadraginta annos & amplius pacificè perceperunt. Sed modò de nouo templarij eas ſubtrahere moliuntur. Ex parte templariorum allegabatur priuilegium per quod de laboribus ſuis eccleſijs ſoluere decimas non tenentur. Mandat Papa iudicibus. quatenus ſi Abbas & monachi probauerint quòd à templarijs decimas de terris prædictis per. xl. annos cõtinuè perceperunt, ſine

SEBA.SAPI.
a ¶ Eccleſiæ.Idem tenet Abba.in.c.j. col.penul.de reſti. in inte.cum multis allegatis p Feli. in c.de quarta.col.j. de præſcript.vide Alex.in cõſi.cxx. incipiẽ. Super eo quod quæriť. cól. j.in.j.vol.& in cõſil.ccix.inci. Statutis accuratè perſpectis.col.ij.in.ij.volumi.& do.Franci a ſchinum curtiũ in conſi.xx.inci. Sepe numero.

SEBA.SAPI.
b ¶ In.c.cũ acceſsiſſent de conſti.Vide ibi per Feli.latiſsimè.& per Iaſ. in.l.fi.col.ix.verſi. iij.principaliť quæ runt.

c ¶ Vide Bar.Vide Ang.in vlti.conſi. secundũ quoſdam vbi hoc dicit Bal. in.j.conſti.C.& in d.l.ſiue poſsidetis. ſecũdũ quoſdam. vide gl.do.Ant.& alios in.c.cũ ad ſedem.de reſti. ſpo. glo.in.c.accedens. de conuer.coniug. & ibi .d.Ant.alle. no.ĩ.c.ex parte de cani.de reſcri.vide do.Ant.in.d.c. ex parte.d.Abb.in.c. cùm olim.de reſti. ſpol.el.j. Bart.in.l. ſicut. §. ſuperuacuum.ff.qui.mod. pig. vel hypo.ſol. vide tex.ſing.in.c. cùm olim.el.iij.de reſti.ſpo.vbi probať q ſi ſemel poſ- 5 ſedi, p̃ſumor poſſidere tẽpore ſpoliationis, ideo ſufficit allegare quòd tunc poſsidebam. Bar.in.l.Celſus.de vſucap.ff. Bart. in l.admonendi.ff.de iureiurã.do. Pe.in c.fi. de præſcri.gl. in.c.cũ eccleſia ſutrina.de cauſa poſ. & prõpri.vbi per do. Abb. & alios. vide Spe.in tit.de proba.vbi tenet id quod gl.ſed in tit. de peti.& poſ.§.j. ad fi.videtur dicere cõtrariũ.vide.d. Abb.in.d.cũ olim 6 el.j.& põt allegari glo.in ſimili in.c.ſi quis per.xxx.annos.in tit.ſi de feu. fue.cõtro.ſed pondera.quia nõ vide

runt,ſine lite compellãt tẽplarios ad præſtationem ipſarũ:quia cũ tãto tẽpore cõtra priuilegia ſibi conceſſa decimas ipſas ſoluerint, eis tacitè renũtiaſſe videnť:Si verò in probatione defecerint,abſoluãt tẽplarios ab eiſdẽ. Ber. ¶ † No.j.ex tex.q decimæ pręſcribũtur ſpatio.xl.an.etiã cõtra eccleſiã.non enim requiritur tẽpus duplicatũ,ſicut requiriť in ſeruitute non cõtinua:de quo tamẽ dicendũ.vt no.plenè in.c.de quarta.de præſcrip.& in.l.ſi quis diuturno.ff.ſi ſerui.vendi.& in.l.j.C.de ſerui.& aqua. ¶ † Secundò no.q etiã hoſpitalia gaudent priuilegio.xl.anno.ſicut gaudent eccleſiæ:[a] Vnde priuilegia fauorabilia cõceſſa eccleſijs,videtur cõceſſa etiã hoſpitalibus, & pijs locis.iſta enim videtur equiparari : vt in.c.requiſiſti.de teſtamen.firmat Io.an.in.c. ij.de in inte.reſti.lib.vj.& Bar.in.l.omnia.C. de epi.& cleri. ¶ Tertiò no.ibi : *quòd ſi in probatione defecerint &c.* q præſcriptio.xl.anno.de neceſsitate probanda eſt cõtra priuilegium eccleſiæ.Et per hũc text.tollitur opi.q hîc recitetur factum.nã hîc Papa mãdat iſtis actoribus ſilentiũ imponi, niſi probauerint præſcriptionẽ.xl.annorũ. ¶ † In gl.prima in fine.generaliter cũ quæritur quãto tempore tollatur priuilegiũ ex contrauentione.plenè no.in.c.cũ acceſsiſſent. b de cõſti.& dic vt ibi diceť.Sed quo ad terminos huius.c.licet variæ dentur ſolutiones & lecturę,quæ potius inuoluunt intellectũ quàm vtilitatẽ afferãt. cõmuniter teneť cõcluſio huius glo.q.c.ſi de terra.ſit correctũ. nec per falſas ſolutiones debemus vitare correctionẽ iuriũ. Cõcluſio ergo ſit.q contra priuilegia cõpetentia eccleſijs nõ præſcribitur minori ſpatio.xl.anno. nam hodie cõtra alia bona eccleſiarũ nõ currit minor præſcriptio:vt in autẽ.quas actiones.C.de ſacroſan.ecc.& de pręſcri.quaſi pet totum.Ideo hodie idẽ dicẽdũ in pręſcriptione cõtra priuilegia eccleſiæ:vt hîc.Sed.c.ſi de terra.ideò dicit de pręſcriptione.xxx.an.quia tempore illius.c.alia bona eccleſiarũ tanto tẽpore pręſcribebanť:vt in.c.ſanctorũ.ſ.de prę ſcrip.ſed quia illud fuit immutatum.ideò & iſtud. ¶ † Et idẽ tandẽ dicit Inn.in ſtatutis & conſuetudinibus fauorabilibus eccleſijs, vt non tollãtur minori ſpatio.xl.anno.quod eſt notandum.nã cũ expreſſè non poſsint iſti de eccleſia huic iuri introducto in fauorẽ eccleſiæ renuntiare.ita nec poſſunt facere contrauentionem.arg.in.l.ſi præſes.C.de trãſac.ſed in pręſcriptione.xl.anno.adeſt negligẽtia etiã ſuperioris in patiendo.& illa eſt inducta ne rerum dominia diu ſint in cõfuſo & in incerto.quæ ratio ceſſat in vnica cõtrauentione. Non ob.c.cũ acceſsiſſent.de cõſti.quia illud non concernebat principaliter vtilitatẽ eccleſiæ:imò ex perditione priuilegij augmẽtabať ibi cultus diuinus.ita in ca.pro illorũ.de prę ben. Vnde dicit Inn.& bene.q ad vtilitatem eccleſiæ poſſet ibi allegari illud priuilegium: ſed non ad vtilitatẽ ſingulorum.& dic vt ibi plenè no. ¶ † Vltimò hîc aduerte.quia gl.requirit hîc in probãda pręſcriptione,vt ſit cõtinuata poſſeſsio quolibet anno.& gl.alibi in ca.volumus.xvj.q.iiij. tenet q ſufficit probare extrema,ſcilicet principiũ præſcriptionis, & finẽ:quia media pręſumenť.& illã gl.tenẽt hîc cõmuniter Doct.& ſolet multũ allegari.
c Sed tu vide Bar. c in.l.Celſus.ff.de vſuca.vbi poſt alios legiſtas dicit ſufficere q probetur initium poſſeſsionis,& allegeť nũc poſſeſsio de præſenti:qa qui ſemel poſſedit præſumiť poſsidere,ex quo allegat poſſeſsionẽ ad commodũ propriũ:vt probatur in.l.ſiue poſsidetis.C.de proba.cũ ibi no.quod mihi ſatis placet:nã perditio poſſeſsionis d eſt qd accidẽs, d cùm requirať deſertio animi:& facta nõ præſumantur,imò ſemel poſita qualitas pręſumitur adeſſe.vt no.in.c.ſemel malus.de regu. iur.li.vj.& in.c.ſi fortè:de elec.eo.lib.& in.c. ſi.de præſcri.Et ad iſtũ text.poteſt reſpõderi. q probatur cõtinuata poſſeſsio probãdo initium,& allegando poſſeſsionẽ de pręſenti.& ſic etiã poteſt intelligi glo.& nõ reprobabiť. Cautũ tamẽ eſt probare ambo extrema, ſcilicet principiũ & finẽ:vt dicit gl.in.d.c.volu-
7 mus. ¶ † In gl.ſi.in ſi.Et pro hac ſolutione gl. poteſt induci hæc ratio q tantũ pręſcribitur quantũ poſsidetur:quia ſine poſſeſsione non procedit præſcriptio:vt in reg.ſiue poſſeſsione.de reg.iur.li.vj.Et ideò quo ad alias terras in quibus nulla fuit poſſeſsio nõ poteſt dici præſcriptio.Nõ obſtant iura in contrarium allegata in gl.quia ibi priuilegiũ ex toto tollitur tanq̃ vnicũ & indiuiduum.nã recipiendo aliquẽ canonicũ tanq̃ vnicũ vltra numerum, confractus eſt ipſe numerus ex toto .ſecus hîc.quia tot cẽſenť priuilegia quot poſſeſsiones ex quibus debetur decima.ar.l.ſcire debemus,de ver.obli.Tene menti. Abbas.

SVMMARIVM.

1 *Exemptus,ſiue priuilegiatus ratione certæ rei,vel loci,non dicitur exemptus reſpectu alterius loci,vel rei.2.6.*

2 *Priuilegium conceſsum reſpectu certæ rei, vel loci,non extenditur ad aliam rem,vel locum.6.*

3 *Capellæ & capellani iſtorum dominorum ſubſunt iuriſdictioni epiſcopi.*

4 *Canonicus an poſsit habere eccleſiam parochialem.*

5 *Priuilegium conceſsum capellis ſuis,nõ extenditur ad capellas poſtea acquiſitas.*
Pronomen meum,tuum,& ſuum,verificantur tantum in præſenti.

6 *Priuilegium exemptionis circa vnam rem non extenditur ad aliam.1.2.*

¶ CAP. XVI.

1 CVm capella. † Ratione vnius beneficij diciť ille ſubiectus qui ratione alterius eſt exemptus.hoc dicit.Vel aliter & melius. Exẽptus ratione certæ rei, vel loci non cenſeť exẽptus reſpectu alterius loci,ſeu rei.eſt tex.notabilis,& multùm allegabilis.In prima parte ponitur querela.In ſecunda prouiſio ibi: *quo circa.* ¶ Caſus literalis.Capella ducis Burgundiæ gaudet priuilegio ſpeciali ſibi à ſede apoſtolica conceſſo : videlicet q nullus Archiepiſcopus vel eps in perſonas canonicorũ ipſius capellę ſententias ſuſpenſionis vel interdicti, aut etiã excõicationis audeat promulgare.Quidam canonici ipſius capellæ habent eccleſias parochiales quæ ſubſunt epo Lingonẽſi:occaſiõe dicti priuilegij

tur q non ſit opus allegare.quia notoriũ reſultans facto iuris nõ eſt neceſſe allegare:ſed Iudex poteſt: ſecus ſi reſultet facto partis quia poſſet allegari.Simile quod dicũt omnes in.c.cũ apoſtolica. de his quę fiũt.à præla.q ſufficit allegare q cõceſsio fuit facta ante cõcíliũ Late. probando poſſeſsionem vetuſtã. & vide Ioan.de imo. conſi.ix.vbi cõſuluit. Quidã ſtetit in ciuitate Bononię per.x.annos & erat de caſtro ſancti Pe.tẽpore quo venit ad habitãdũ bononiã :illud caſtrũ erat ſubiectũ eccleſiæ.in medio. x. anno. non erat ſubiectũ.ſed in.x. an.erat ſubiectum dicit q non attenduntur media tempora.vide etiam.c. ex literis de in integ. reſti. vbi dicitur olim. & nũc vide quæ ibi dixi.& Bald.in.l teſtiũ.in vlti.col.C.de teſt. & in.l.fi.C.de edi. diui hadr. in. xij. col.Ange.in.l.qui ſella.§. ruſticis. ff. de ſer.ruſti.prædi. d.Ant.in.c.literæ. de dila.do.Matth. de mat.no.cxxiij. facit quod voluit do.Pet.de anch.in c.cũ de beneficio. de præbẽ.lib.vj.& conſil.clxj.inci. in quęſtione eccleſię. And.Barb.

SEBA.SAPI.
d ¶ Perditio poſſeſsionis. hãc opi.ſequitur Alexan.in conſil.xlvij. incip. Circa primũ. col. iij.in.j.volu.& in cõſil.cxxxij.inci. Viſo. p̃ceſſu. col. ij.in.i.vol.& in cõſil.lxxx.inci.Examinato proceſſu. circa prin. in.ij.volu.& in cõſi.lxxx. inci.Excellentiſsimi.col.j.in.v.volu.

dicunt ſe exemptos in his etiã quarũ iuriſdi-
ctiõ ad alios pertinet vt quantumcunq; gra-
uiter interdictum excedãt,nolunt ſententiæ
ipſius epiſcopi ſubiacere.Epiſcopus ſignifica
uit hoc domino Papæ.Vnde mandat eidem
quatenus inquantũ exẽpti ſunt ratione ipſius
capellæ priuilegijs apoſtolicis deferat reue-
renter:ſed ratione aliarũ eccleſiarum quas ab
ipſo epiſcopo habent,vel aliâs ad iuriſdictio
nem epiſcopi pertinẽt,officij ſui debitum in
a ¶Pro exhortatio ne.Et vide omni- no ad cõmendatio nem iuſtitie pul- chrũ tex.in authẽ. vt omnes obe.iudi ci pro in princi.v. colum.
2 eoſdẽ liberè proſequatur.Ber.¶ †No.primò
ex tex.q̃ priuilegiũ conceſſum perſonis reſpe
ctu certi loci non extẽditur vltra locũ:Vnde
cenſetur priuilegiũ potius reale q̃ perſonale.
3 ¶ †Secundò no.& tene menti.q̃ capellę iſto
rum dominorũ,& capellani ibidem admini-
ſtrantes ſubſunt ordinarijs locorũ,& nõ ma
giſtris capellarũ.nã & ipſi domini ſubſunt in
ſpiritualibus epiſcopis locorũ.vt in.c.omnes
principes.de maiori.& obe.fortius ipſi cleri-
ci capellarum,& ipſa capella. epiſcopus enim
fundat iuriſdictionẽ ſuã in tota Dioceſi,& in
qualibet eius parte.x.q.j.per totũ.&.xvj.
q.vij.c.omnes baſilicę.&.c. cũ epiſcopus. de
4 offi.ordi.li.vj.¶ †Vltimò no.arg.quẽ poſſe
eſſe canonicũ,& habere eccleſiã parochialẽ.
quod intellige:vt no.in.c.gratia.de reſcri.lib.
vj.c.j.de cõſue.e.lib.& in.c.de multa.in fi.de
5 præben.¶ †In gl.ibi. *l.cũ ſtipulamur &c.* vbi
ſi ſtipulor quid tibi dare,vel facere.in ſtipula
tione ſolũ venit id quod debeẽ ante tẽpus ſti
pulationis.& ſic nõ extẽditur ad id quod fuit
debitũ in futurũ:ita videẽ dicendũ in propo
ſito,vt priuilegiũ conceſſum monaſterio &
capellis ſuis nõ extendaẽ ad capellas poſtmo-
dum acquiſitas.& huic cõtrario inherẽt Ho
ſtien.& Ioã.an.& cõiter ſeq.pro quo optimè
facit.l.ſi ita.ff.de au.& argen.leg.vbi diciẽ q̃
ſi teſtator legat veſtẽ ſuã,vel argentũ ſuũ:ſo-
lùm venit,id quod erat tẽpore teſtamẽti.Nã
hoc pronomen.meũ,tuũ,ſuum,&c.cũ ſit de
monſtratiuũ,tantũ verificaẽ in præſenti.Itẽ
facit q̃ iſta priuilegia ſunt odioſa tanq̃ prę iu
dicantia iuri ordinariorũ:& ideò reſtringen
da.vt no.in.c.cũ dilecti.de dona.Et de mate-
ria an & quãdo ſimpliciter diſpoſitio conce
pta extẽdatur in futurũ.no.Bart.in.d.l.ſi ita.
& aliquid iñ.l.talis ſcriptura.ff.de leg.j.aliq̃d
tangam in.c.qa circa j.eo.vbi bonus tex.¶ In
ea gl.ibi. *huic decretali cõtrarium videtur.&c.*
Hæc gl.redit ad tex.vnde nõ cõtinuaẽ ad præ
cedẽtia,ſed oppo.cõtra tex.vt patet ex ſequẽ
tibus.& eſt vera eius ſolutio:nã ratione iuriũ
diuerſorum cõcurrẽtiũ in eadẽ perſona quis
cenſeẽ diuerſo iure:vt in.c.cũ olim.& quod
ibi no.s̃.de re iudi.& in.c.ex literis.de proba.
6 & in.l.ſi conſul.ff.de adoptio.Sed †quæro in
quo proderit priuilegiũ hoc exẽptionis re-
ſpectu capellæ ex quo alio iure ſunt ſubiecti?
Sol.priuilegiũ habet effectũ ſuũ ſi iſti canoni
ci delinquant in loco capellæ.quia nõ pote-
runt cõueniri ab epiſcopo ſed ſi delinquãt ex
tra capellã:& ſic extra locũ exemptũ:vel con
ueniantur ratione eccleſiarũ parochialiũ,po
terũt excõicari per epiſcopũ loci:quia habẽs
domiciliũ in vno loco, & prędiũ in alio lo-
co,ratione illius prędij põt ibi cõueniri:licet
aliâs non ſit ſubditus illius: vt in.c.fi.de foro
compe.ita in propoſito.¶ Vltimò quęro an
conceſſo priuilegiõ in terminis iſtius ca.vt canonici non poſsint
excõmunicari,nunquid poterunt conueniri corã epiſcopo, & ali
ter puniri.Doc.q̃ ſic.nã per hoc non violatur priuilegium.imò
tacitè videtur hoc concedere vno denegato.argu.in.c.nonne.de
præſumptio.& in.c.qualis.xxv.diſt. Abbas.

SVMMARIVM.

1 *Exemptio conceſsa alicui monaſterio,non cenſetur cõceſsa capellis exem ptis ab ipſo monaſterio.4.In contrarium facit text.in.c.quoniam j.eo.*
2 *Argumentum ab abſurdo validum eſt in iure.*
Intellectus continens abſurditatem eſt vitandus.
3 *Abbas debet ſtare immediatè poſt epiſcopum:& præfertur ãlijs prælatis citra epiſcopos.*
5 *Exemptus ſi deliquit in loco exempto,à quo puniatur?*
Clericus an ſortiatur domicilium in loco vbi habet beneficium?
6 *Forum ſortitur clericus coram illo epiſcopo à quo ſuſcepit ordines.*
7 *Appellans a ſententia Abbatis exempti,ad quem debet appellare?*

¶ CAP. XVII.

EXore. Abbas monaſterij exẽpti,pro mem-
bris exemptis ad ſynodũ epiſcopalẽ
accedere, & epiſcopo parere teneẽ.hoc dicit.Vel
1 ſic.& melius.¶ †Per exemptionẽ cõceſſam mona
ſterio,capellæ ſibi ſubiectæ non cenſenẽ exemptę.
hoc dicit.Primò pręmittit exordiũ.Secundò narrat factũ & par-
tium allegationes ibi: *cũ igitur.* Tertiò diffinit ibi: *Nos igitur.*
¶ Caſus literalis.Inter epiſcopũ Vigoreñ.ex vna parte,& mona-
ſterium Euaſeñ.ex altera quęſtio vertebaẽ ſuper ſubiectione ac li
bertate ipſius monaſterij.Propoſuit monaſteriũ q̃ ipſum ab ipſa
ſua fundatione liberum extitit,& exemptũ cũ capellis ſuis.ad hoc
probandum induxit priuilegia romanorũ pontificũ.Cõſtantini
vnum,& alterũ Alexandri,& indulgẽtias Clemẽtis & Celeſtini.
quorum vſum cõtinuũ à longis retro tẽporibus per teſtes oſten-
dere nitebatur.Ex parte aduerſa reſpõdebaẽ q̃ in priuilegio Con
ſtantini aliquid videẽ cõtineri.per quod monaſteriũ videẽ ad iu-
riſdictionẽ epiſcopi pertinere , ſcilicet q̃ Abbas eiuſdẽ primum
locum poſt Vigoreñ.epiſcopũ ſemper obtineat:ſed hoc locũ ha-
bere non poſſet in generali cõcilio,neq̃ in prouinciali.& ſic relin
quitur q̃ illud intelligiẽ in Synodo epiſcopali.quare ad eius Syno
dum venire tenetur.In priuilegio verò Alexãdri quoddam aliud
continetur per quod Dioceſanus epiſcopus in eodẽ monaſterio
iuriſdictionem ſuã (quãuis nõ in omnibus)in quibuſdã tamẽ re-
tinuiſſe videẽ:quia ibi diciẽ q̃ epiſcopi vigoreñ.à fratribus eiuſ-
dem monaſterij aliquid iniuſtè nõ exigãt:ſed his cõtenti ſint quæ
fratres eiuſdẽ monaſterij Vigoreñ.epiſcopis præſtare rationabi-
liter cõſueuerũt.per hoc videtur q̃ aliqua de bonis ſuis Abbates
epiſcopis exhibere tenẽtur.Dominus Papa his & alijs intellectis
cùm à neutra parte ſit probata præſcriptio,ſentẽtialiter diffinit
q̃ monaſteriũ Euaſeñ.liberũ eſt in capite, tanq̃ prorſus ab epiſco
pali iuriſdictione exemptũ,& ſoli romanæ eccleſiæ ſubiectũ:tu-
tela tamen ipſius Archiepiſcopo Cantuarienſi reſeruata.In mem
bris verò quæ nõ probãtur exempta à Dioceſa.epiſcopo ſit ſub-
iectum.propter quod Abbas ad Synodũ epiſcopi venire teneẽ.
& primum locũ poſt Vigoreñ.epiſcopũ obtinere debet:& idem
Abbas pro ipſis membris nõ exẽptis tenetur Vigoreñ.epiſcopo
exhibere reuerentiã & honorẽ.quibus exhibitis Vigoreñ.epiſco-
pus debet manere cõtentus.Ber.¶ Nota primò procemiũ text.
a quia optimum eſt pro exhortatione [a]iuſtitiæ.& habeẽ hoc pro-
œmium vſq; ad ver. *cum igitur.* Apocalypſis.j.&.xix.c.& ponit
quo ad iſtum caſum materialiter. & expone,*bis acutus.* ideſt ab
vtraq; parte ſcindẽs.ad modũ enſis,& nũc tangẽs actorem, nunc
reum prout cauſa deſiderat.prout facit hîc Papa qui partim pro-
nuntiauit pro actore,partim pro reo.¶ Secundò nota q̃ Abbas
non exemptus tenetur ire ad Synodũ epiſcopalẽ.Idem ſi ipſe eſt
exemptus,& eccleſiæ ſibi ſubiectæ nõ ſint exẽptæ:quia tũc ratio-
ne illarũ eccleſiarũ tenetur ire.Et generaliter an & quãdo Abbas
teneaẽ ire ad Synodũ epiſcopalẽ.vide quod legi.& no.in.c.quod
ſuper his.de ma.& obediẽ.&.xviij.diſt.c.in palea.quę incipit eps.
2 ¶ †Tertiò no.q̃ valet argumẽ.à vitatione abſurditatis.vnde fu-
giendus

giendus est intellectus absurditatẽ cõtinẽs.ad idẽ.c.in genesi.s.de
3 elect. ¶ †Quartò no.argumẽ.q Abbas debet tenere primũ locũ inter alios prælatos citra Episcopũ.nã ratione religionis & digni tatis sibi primũ deferendũ est.pro hoc.c.j.de æta.& quali.facit ta
a men iste tex.in contrariũ,[a] quia hoc fuit cõcessum in priuilegiũ: ergo secus de iure cõi.Sed potest respõderi q priuilegiũ operatur respectu aliorũ abbatũ ibidẽ existentiũ. ¶ Quintò no.q etiã priuilegia ab eadẽ parte producta quæ prima fronte vidẽtur con traria debent per decisionẽ reduci ad concordiam,& sic limita.c.
4 imputari.de fide instrumẽ. ¶ †Vltimò not.q mẽbra monasterij exempti nõ gaudent priuilegio exẽptionis concesso monasterio. tale enim priuilegiũ odiosum est.ideò aliquatenus non extendendum:vt dixi in.c.præcedẽti. ¶ In gl.in verb. *aliqua.* in fi. De hoc dic vt plenè no.in.c.penul.de cõfir.vti.vel inuti. ¶ In gl.in versi.
5 *quæ non probantur.* in fi.Et dic vt no.s.in.c.proxi. ¶ †Extra gl.quę ritur ad quid prodest istud priuilegium respectu monasterij, ex quo respectu membrorũ Abbas est subditus?Sol.vt dixi in.c.prę cedenti.Si Abbas delinquit in monasterio suo exẽpto, nõ põt puniri per Episcopũ loci:nec super iuribus monasterij tenet coram episcopo respondere.sed respectu membrorũ tenetur respõdere coram episcopo.Sicut enim exẽptus ratione rerũ alibi existẽtium potest cõueniri per ordinariũ loci.vt in.c.j.de priuileg.lib.vj.ita ratione membrorũ non exemptorũ tenetur Abbas respõdere co ram episcopo.& sic põt Abbas corã episcopo cõueniri:sed ratio
b ne domicilij [b] dicit Inn.singulariter hîc q nõ potest conueniri co ram illo vbi habet monasteriũ,etiã si nõ est exẽptus.quia Abbas non potest habere domiciliũ,nisi in monasterio suo.quod no.secus dicit Innoc.in clericis secularibus qui possunt habere diuersa domicilia sicut laici:vt in.c.postulasti.de foro cõpeten.& in.c.di lectus filius.de rescri.nisi secundũ eũ habeat beneficiũ exposcens residentiã.quia tunc habet tantũ domiciliũ vbi habet illud bene-
6 ficium.quod no.& plenius dixi in.d.c.postulasti. ¶ †Item voluit Innoc.hîc.q ratione clericatus quis sortiat forũ episcopi: idest si fuit ordinatus ab vno episcopo,licet mutauerit domiciliũ,poterit tamẽ ratione illius clericatus cõueniri corã eo.argu.in authẽ. clericus.C.de episco.& clericis.& gl.in.l.hæres absens.ff.de iudi.
7 quod no. ¶ †Vltimò hîc quærit.si cõtingat appellari ab Abbate exempto ratione mẽbrorũ nõ exemptorũ,ad quẽ debet appellari?nã ratione personæ Abbatis debet appellari ad Papã: quia ipse est ibi loco episcopi,vt in.c.authoritate.eo.tit.li.vj.Si verò cõsiderent mẽbra super quibus appellat,debet appellari ad episcopũ qui est sibi superior.& licet sint opiniones,tamẽ magis cõmunis est,vt appellet ad episcopũ:quia ratione mẽbrorũ tenetur Abbas exemptus exhibere reuerentiã & honorẽ episcopo:vt in fine huius ca.& ire ad Synodũ suã & eius statuta seruare.ergo in hoc epi scopus habet corrigere iniustam sententiam Abbatis.non enim Abbas est simpliciter exemptus.Tene menti. Abbas.

✠ *SVMMARIVM.* ✠

Receptus sub protectione Papæ:non per hoc dicitur exemptus.

¶ *CAP. XVIII.*

1 EX parte. †Receptus sub protectione Papę per hoc non censetur exẽptus hoc dicit.& secunda pars ibi: *Nos.* ¶ Casus literalis. Clerici vel etiã laici impetrãt literas à domino Papa,per quas recipit eos cum personis & rebus suis sub ipsius protectione:quæritur vtrũ per talẽ protectionẽ exempti sint à iurisdictione episcoporũ suorũ.Respondet Papa quod per tales literas à iurisdictione episcopi non subtrahuntur.Bern. ¶ Nota primò ex tex.q nedum per receptionẽ sub protectione eximitur ecclesia quãdo recipitur sub protectione.vt in.c.recepimus.s.eodem.sed etiã persona singularis,siue sit clericus,siue laicus:quantũcunq; exprimãtur nomina propria in priuilegio.hoc voluit text.ibi: *ex nomine.* Ex prædictis tollitur contrariũ quod posset formari de superfluitate:quia capi.recepimus loquit quãdo ecclesia recipitur sub protectione.hîc verò quando persona singularis recipitur.Vnde gl.fi.intrat quæstionẽ:quid ergo operatur tale priuilegiũ.sed dic plenius vt dixi in dicto cap.recepimus.

✠ *SVMMARIVM.* ✠

1 *Ecclesia si concedatur in proprios vsus aliquibus religiosis,illi non poterunt eius possessionẽ accipere sine licẽtia Episcopi:nisi aliter dicatur in concessione.quæ intelligitur facta mortuo rectore qui in illa ecclesia permanet.2.5.*

3 *Ecclesia potest concedi alicui loco religioso in proprietatem:& in titulum.*

4 *Dominium transit in ecclesiam ex titulo solo, sed possessio non,nisi corporaliter accipiatur.*

5 *Possessio beneficij concessi in titulum potest accipi absque alia licentia Episcopi:sed dati in proprietatem secus.*

6 *Episcopus an possit concedere ecclesias religiosis, vt possint conuertere in suos vsus proprios.*

7 *Ecclesia quando conceditur aliquibus religiosis in proprios vsus:quid censetur concessum?*

8 *Ecclesia concessa alicui in proprios vsus, non eximitur à iurisdictione Episcopali.*

9 *Ecclesia si concedatur alicui pleno iure:quid intelligatur cõcessum: vide j.eo.c.quoniam.in.j.no.*

10 *In alienatione prædij ecclesiastici an requiratur authoritas Episcopi loci vbi est sita ecclesia, an vbi est situm prædium.*

In alienatione rei minorum requiritur decretum iudicis vbi sita est res.

¶ *CAP. XIX.*

1 PAstoralis. [c] †Religiosi quibus à Papa concessum est vt ecclesias eis subiectas : possint in proprios vsus conuertere: non authoritate propria,sed à Diocesano loci possessionem illarũ ecclesiarũ recipere debent,nisi in priuilegio aliud,exprimat.hoc dicit. Cõmunis diuisio.Secunda ibi: *Ad quod.* ¶ Casus literalis.Quidã religiosi literas obtinent à sede apostolica.in quibus indulgetur eisdem vt ecclesias suas in proprios vsus conuertere possint:decedẽtibus personis illarũ. Quæritur vtrum liceat authoritate propria possessionem illarũ intrare:vel per Diocesanum episcopum in illas sunt inducendi.Ad hoc respõdet Papa q suo episcopo inconsulto,non liceat eis in possessionẽ earum intrare:quia per huiusmodi indulgentiã episcopali iuri nihil intelligitur derogari:nisi fortè in ipsa indulgentia contineatur expressè q episcopo inconsulto id facere possint.Bernardus. ¶ Nota primò ex text.ibi. *ecclesias suas &c.* quòd religiosi nõ possunt propria authoritate ecclesias sibi subiectas in proprios vsus conuertere,debent ergo in illis ecclesijs instituere rectorẽ,non autẽ redditus capere, & in eorum vtilitatẽ conuertere : & idem in alijs prælatis habẽtibus ecclesias subiectas:vt in.c.ad aures.de excess.præla.Item si sunt prioratus manuales seu reuerentiales, vt in cle. quia regulares.de sup.negli.præla.nã hîc fuit
2 impetrata indulgentia Papæ. ¶ †Secũdò no. ibi. *decedentibus personis &c.* quod cõcessio ecclesiæ in proprietatem non præiudicat rectori nunc existenti, sed fortitur effectum suum,demũ post eius mortem.& cõcor.c.cõsultationibus.de do.& cle.si vna.de re.eccle.
3 nõ alie. ¶ †Tertiò no.q ecclesia quãdoq; cõ-

ZACHARI.

a ¶ Facit iste tex.in contrarium.Adde etiã tex.in.c.quis, el.j.§.quãq;.& ibi Gemi.tenentẽ hãc opi.& Cel.ĩ apost. qui contrariã opi. tenet.quam iste sequitur & sol.cõtra hoc & illud ĩ apo. in ver.Abbates ciuitatis.nume.9.de pręb.lib.vj.& hãc opinio. approbãt Bal.& Moder.in c.pastoralis.in gl. in ver.superiores. de offi.deleg.& ibi Feli.col.iiij.ver.gl. in ver. superiores. notaui in apost.ad istum in.c.decernimus.nu.2.in apo. in ver.dignitates. s.de iudi.& in.c.p tuas.nu.7.in apo. in ver.excellẽtem dignitatem . s. de simo.

✠ SEBA.SAPI.

b ¶ Ratione domicilij.Multa de domicilio clerici accumulat Feli.in.c.dilectus.ij.col.j.vers. prima conclusio cum pluribus sequentibus .s.de rescrip. vbi multum commendat in prima. cõclu.Inn. hic.

✠ SEBA.SAPI.

c ¶ Pastoralis. Allegatur iste text.ad hoc. q verba importantia liberam voluntatẽ nõ operantur secundum effectum suũ quo ad tertiũ. sed solũ inter eos de quib⁹ dispositio loquit: & quo ad tertium seruatur ius cõmune.ita ad hoc alle. Imo.in.c.j.de consti,refert ibi Felin. colũ. antepe. ver. sed circa hæc & similia.

a ¶ Vbi no.Bar.circa fi.in pe.q.ꝙ in omnibus casibus in quibus transfertur dominium ipso iure sine traditione,nunquã tamẽ tranfertur possessio quod limita verum,nisi ex titulo vniuersali accedente personæ:tunc enim nõ solũ dominiũ sed etiam possessiones iure trãsferunt.l.si adopta uero.ff.de preca.est gl.reputata fin.in.c.si qua mulier.xix.q.vlti.& Bar. expresse in authẽ. si qua mulier. C. de sac.sanc.eccl.in pe.col. Cano.in.c. in ꝑsentia de ꝓba.

✠ SEBA.SAPI.

b ¶ Pleno iure. Vide Abb.in.c. cùm intet.col.iiñ. de re iud.& Cald.in cõsil.vj.in tit.de dona.cũ multis allegatis per Feli.in.c. auditis.col.iñ.ver. item inquantum Ab.s. de prẽser.in Abb.in dispu. incipiẽ. duo clerici. colum.xxxiñ.

c ¶ Quando vna ecclesia vult alienare prædia sita in alia dioces, quis Episcopus debeat interponere authoritatẽ.& de ista.q.vide per Bart.in.l.j. C.decõtrahẽ.emp. de isto articulo vide etiã per Ioã.de imo.in cle.j.de re. eccl.nõ alie.in.vñ. col.ver.ex prædictis.& per Bart.& Sali.in.l.si prẽdiũ. C.de prẽdijs mi.vide Bar.& Bal.in.l. iũrisperitos.§.cùm oriundus.ff.de excu.tu.Bal.in.l. magis puto.§. illud. ff.de rebus eorum. & facit quod not. in fi.per do.Anto. in.c.si annũ quartumdecimũ.de iudi.circa mediũ li. vj.vbi dicit ꝙ hoc casu sufficit cõsensus illius vbi est sita.& alle.Inno.hic sed dicit ꝙ alĩ dicũt ꝙ vtriusq; episcopi authoritas est necessaria.arg. ff.de excus.tu.l.iurisperitos.§. cùm oriundus.& quòd hoc casu sufficiat authoritas legati ĩ cuius prouincia sita est res alienãda. vide eleganter per Spe.in tit.de leg.§. consequẽter.in fi. & vide quæ plenissimè & diffusissimè vltra õmnes in

ceditur in titulũ.& hoc est regulare: vt.s.de concess.prẽbẽ.per totũ.quãdoq; cõceditur in proprietatẽ.i.tanq̃ quædã proprietas.vt hîc. nam religiosi nõ habẽt hîc ecclesias in titulũ. sed habent eas vt proprietatem quandam. 4 ¶ †Quartò no.ꝙ licet dominiũ trãsferatur in ecclesiã ex tit.solo.vt.l.fi. [a]C.de sac.san.ecc. & no.in.c.ij.de cõsue.possessio tamẽ nõ trãsfertur,nisi corporaliter apprehẽdat: qa possessio habet plurimũ facti:vt no.in.d.c.ij.facit in simili.l.cũ hæredes.in prin.ff.de acqui. pos. 5 ¶ †Vltimò colligi põt.ꝙ dare possessionem ecclesiæ cõcessæ in proprietatẽ spectat ad Episcopũ:secus si datur in titulũ: vt in.c. ad hoc.& in ca.vt nostrũ.de offic.Archidia. 6 ¶ †Sed quæro.nunqd Episcopus possit concedere ecclesias religiosis vt possint cõuertere redditus in vsus proprios? dic ꝙ sic.dummodo interueniat authoritas capituli,& sub sit causa:vt quia religiosi sunt multũ indigẽtes: vt probat in.d.c.cõsultationibus.& in.c. pastoralis.de dona.facit text.in.d.cle.si vna. 7 ¶ †Secundò quẽrit.quid intelligit cõcessum quãdo concedit ecclesia in proprios vsus? dic concludendo post doc.maximè Inn.ꝙ videt concessum regimẽ ipsius ecclesiæ in tẽporalibus & spiritualibus.tamẽ cõseruabũt ecclesiã in statu pristino:vnde si ecclesia erat collegiata,debet ibi seruari collegium:si solebat instituui vnus rector, ponent ibi vicariũ:Nã ipsi præsentabũt clericũ Episcopo:& ipse illũ instituet iu vicariũ perpetuũ.& sic regimẽ ecclesiæ recipiet vicarius ab Episcopo.maximè si habet populũ.ar.in.c.extirpãdę.§.qui verò. de præbẽ.& in.c.ij.de sup.neg.prela.& in gl. in cle.j.in ver.ad mensam.de excess.præla. Ex causa tamẽ cũ authoritate Episcopi põt commutari status ecclesiæ in alium vsum magis Deo acceptũ.vt puta olim ecclesia habebat populum & plurimos canonicos, nũc deficit populus:poterit statui vt diminuat numerus canonicorũ,& redditus conuertant in vsum pium.Cõsequunt ergo religiosi ex hac donatione,vt redditus superfluos possint cõuertere in propriũ vsum:& quãdoq; redditus oẽs dimittere vicario:certã portionẽ sibi reseruantes:de quo in.c.de monachis.&.c.auaritiæ.de prẽbẽ.& cle.j.de iurepa.sed vbi ecclesia est connexa mensæ eorũ,& pleno iure est subiecta, tũc non tenent ponere vicariũ ibi perpetuũ:sed sufficit ponere rectorẽ tẽporalem quẽ possint ad libitum reuocare.de quo 8 vide gl.in cle.j.de excess.prela. ¶ †Ex quibus & ex text.no.ꝙ per hanc cõcessionẽ factã in proprios vsus nõ eximitur ecclesia à iurisdictione Episcopi:vt probat hîc in fin. ¶ †Sed quæro.quid si concedatur ecclesia religiosis 9

simè vltra õmnes in isto passu scripsit.d.Bart.de bel.in suis recollectis.in.c.j.de rebus eccle. non alie.vbi Ioã.de imo.tangit sed non decidit.& ibi tenet ipse.d.Bart. opi.Inn.hîc quæ est cõmunis secundũ eundẽ hic in addi.

d ¶ Secus dic.Vide Bar.in.d.l.si prædium.& ibi ad eum notaui.vide quę dixi in.c.j.de rebus eccle.non alie. Andr.Barba.

e ✠ SEBA.SAPI. ¶ Dote sua. Vide ad hæc And.ficulum in.c.primo. s.de rebus eccle.non alie.vbi post Inno.ponit præmissam quæstionem.

b pleno iure, [b]quid intelligitur cõcessum? Sol.dicit Inno.ꝙ est concessum regimen in spiritualibus & tẽporalibus.Vnde habebunt ibi ipsi iura quasi Episcopalia:vt no.j.eo.c.quoniã.sed nõ possunt conuertere fructus in vsus proprios,sicut Episcopus, qui habet ecclesiam subiectã pleno iure.tamẽ non capit fructus pro vtilitate propria. Sed si donator recepisset fructus pro vtilitate propria,& postea concessisset pleno iure.videretur etiã concessisse quo ad fructus.vt sic fiat largissima interpretatio quo ad donato 10 rem.ar.in.c.pastoralis.de dona. ¶ †Vltimò quæro de quæstione c quotidiana & no.Pone ꝙ ecclesia [c]donata sit in vna dioces:donator verò est in alia,imminet alienatio prædij ecclesiæ donatę, qs Episcopus interponet authoritatẽ in hac alienatione? Inn.dicit ꝙ Episcopus ecclesiæ donatę:quia ecclesia est sibi subiecta,vt hîc:se d cus dic [d]vbi ecclesia habet prædiũ in alia dioces:quia tũc in alienatione illius interuenit authoritas Episcopi vbi ecclesia sita est, non vbi prædiũ est sitũ.ar.xij.q.ij.c.sine exceptione cũ similibus. & hæc est prima opinio in materia.Aliã opinionẽ sentit gl.xvij. q.iiij.c.in venditionibus.vt interueniat authoritas Episcopi vbi prædium est sitũ.ar.in.l.si prædiũ.C.de prædi.mi.vbi si alienatur prædium pupilli existẽs in alia iurisdictione,interuenit authoritas illius præsidis vbi prædiũ est situm.de hoc etiã per gl.x.q.ij.c. casellas.in ver.duos.Tertia opi.potest elici in simili ex dictis Cy. post Io.de are.in.d.l.si prędiũ.vt sufficiat authoritas cuiusq; Episcopi per.d.l.si prędiũ.cõiũcta.l.magis puto.§.illud.ff.de rebus eo. ¶ Quarta opinio est.vt ad cautelã iterueniat authoritas vtriusq; ar.in.l.iurisperitos.§.cũ oriundus.ff.de excu.tu.Io.ponit aliã opinionẽ.vt de necessitate interueniat cõsensus vtriusq;: quia interest Episcopi loci vbi ecclesia sita est ne ecclesia depauperetur:& sic diminuant iura Episcopalia.Itẽ interest Episcopi vbi prædiũ est situm.cũ habeat prędiũ subiectũ.& ratione ipsius possit corã eo conueniri.do.Ant.tenet opinionẽ.ꝙ sufficiat authoritas Episcopi vbi ecclesia sita est:quicquid dicat in alienatione rei minorum.& est opi.Inno.Credo opinionem Inno.procedere quo ad vtrunq; dubiũ:vt in alienatione rei ecclesiæ donatæ interueniat, authoritas episcopi ipsius ecclesię per text.optimũ in.c.ij.de reli. do.& per text.hîc in fi.Si verò prædiũ est sitũ vbi est ecclesia,tũc sufficit ꝙ interueniat authoritas Episcopi vbi ecclesia est sita: qa e ad Episcopũ spectat cura ecclesię vnà cũ dote sua [e].x.q̃stio.j.c.no uerint.&.xvj.q.v.c.j.in fi.vbi bo.tex.cautũ est tn̄ habere authoritatẽ vtriusq; gl.nihil habẽt,qa nõ tetigerũt materiã. Abbas.

✠ *SVMMARIVM.* ✠

1 *Ciuitas potest subijci interdicto propter delictum particularium personarum: quia de facili corrigi non possunt.*

2 *Dictio propter eos,& pro eis,differunt.*

¶ *CAP.* XX.

PEtistis. Quandiu templarij vel hospitalarij non seruãt interdictũ pro eis in loco prolatũ:alij seruare non tenent.h.d. Vel sic,& pinguius. Si eis propter cuius delictũ positũ est interdictum illud non seruat,alij nihilominus seruare tenent,secus si ille nõ seruat in cuius fauorẽ latũ fuit.hoc dicit.& secũda pars ibi: *Ad quod.* ¶ Casus literalis.Aliquãdo contingebat ꝙ ciuitas Tripolitana propter hospitalarios generali supponebatur interdicto.isti quorũ fauore fuerat promulgatũ interdictũ illud nõ seruabãt:quęsiuit Episcopus Tripolitañ.vtrũ ipse cũ capitulo suo illud debeat obseruare. Respondet Papa ꝙ excessus illorũ illis non prębet licentiã delinquẽdi:sed si prædicti fines priuilegiorũ suorũ exceserint:violando interdictum quod pro eis fuerat promulgatũ,Episcopus & capitulũ p̃dicti in pœnã præsumptionibus illorũ q̃diu ipsi non seruauerint interdictũ,de licentia domini Papæ celebrẽt,ne videant de aliorũ luctu ridere. 2 Ber. ¶ †No.j.ex tex.ꝙ propter delictũ particulariũ personarum potest tota ciuitas subijci interdicto.ad idẽ.c.non est de spon.& hoc solet fieri,quãdo personæ particulares de facili non possunt corrigi:nã tunc subijcit tota ciuitas interdicto:vt inducãtur illæ personæ ad emendã. ¶ Secũdò no.ꝙ delictum vnius non prębet alteri licentiã delinquendi.nã non minus ardebunt qui cũ multis ardebunt.ij.q.j.c.multi.Sed oppo.nã videtur ista litera sibi cõtraria.nam primò ponit ꝙ excessus templariorum non prębet alijs licentiam

licentiã excedẽdi:& tñ in fine dat licentiã alijs celebrã di,ſi illi violauerint interdictũ. Sol. Vin. & cõmuniter doct.intelligũt literã,vt ponat duos caſus.Primus. qñ interdictũ fuit latum propter delictũ templariorũ:tũc eñ licet ipſi non obſeruent, alij tñ tenẽtur obſeruare & ita loquitur prima pars.c.Aut interdictũ fuit latũ in
2 fauorẽ ipõrũ:& hꝫ locũ ſcda pars. ¶ †Et ſic ex p̃dictis & ex tex. colligit differentia inter propter & pro:nã propter eos fertur interdictũ quando propter eorum delictum.pro eis verò dicitur ferri quãdo in eorũ fauorẽ. Sed quæritur quando ipſi dicantur violare interdictũ nunquid ſufficiat vna perſona.Doct.ꝙ non: ſed requiritur quòd maiores violent,ſeu maior pars eorum.argumen.in capitu.finali de procu. & oportet ꝙ habeant animum perſeuerandi.& hoc poteſt percipi ex actibus eorum. Abbas.

✠ SVMMARIVM. ✠

1 *Monaſterium poteſt habere clericos ſeculares ibi beneficiatos qui tamen non facient vnum corpus cum monachis.*
2 *Priuilegium conceſſum perſonæ reſpectu certi loci,non ſequitur perſonam extra illum locum.*
3 *Eccleſia ſi cõcedatur pleno iure,vel vtroque iure idẽ importat.*
4 *Solutio cenſus,an faciat præſumi ſubiectionem?*

¶ CAP. XXI.

QVoniam. Priuilegiũ conceſſum monaſterio vt eiusmonachi excommunicari non poſsint intel ligitur monachis exiſtentibus in monaſterio,vel in eccleſijs ſibi ſubiectis vtroque iure.hoc dicit.& eſt caſus quotidianꝰ. ¶ Caſus literalis.Epiſcopus Nepheſinus petebat ius epiſcopale in eccleſia ſancti Blaſij de ſlangrano pertinente ad quoddam monaſterium in dioceſi dicti Epiſcopi conſtitutum.Ex parte aduerſarij allegabatur quoddam capitulũ quod continetur in priuilegio monaſterio cõceſſo. videlicet vt nullus Epiſcopus eccleſias vtroqꝫ iure illi ſubiectas interdicto ſupponere:vel monachũ ſeu clericum eiuſdẽ monaſterij ſynodare, vel excõicare preſumat:ſed procurator monaſterij fuit cõfeſſus in iure ꝙ epͣs Nepheſinus ius epiſcopale percepit in eccleſia prædicta dubitabaſ, vtrũ capitulũ prædicti priuilegij obſtaret quominus epiſcopus ius epiſcopale poſsit exercere in dictã eccleſiã vel capellanũ ipſius. Rñdet papa. cũ per confeſsionẽ procuratoris monaſterij cõſtet ꝙ epͣs percipit ius epiſcopale in eccleſia prædicta: idẽ epiſcopus nõ obſtãte capitulo ipſius priuilegij poteſt dictam eccleſiã interdicere, & excõicare clericũ, ſeu monachũ ad regimẽ ipſius eccleſiæ deputandũ cũ alterutrũ de iure fuerit faciendũ.quia illud.c.intelligitur de monachis vel clericis in ipſo monaſterio permanentibus,vel in deſtinatis ad eccl'as vtroqꝫ iure ſibi ſubiectas.Ber. ¶ No.
a j.ex tex.ꝙ eccleſia[a] nõ dicitur ſubiecta alicui prẽlato inferiori pleno iure vbi epiſcopus nõ percipit ius epãle. Illa ergo eccleſia ẽ alicui pleno iure ſubiecta,vbi epͣs nõ percipit ius epãle:vt optimè probat hîc iſta litera.Et ex hoc not.modũ probãdi,qñ eccleſia non eſt alicui ſub-
1 iecta pleno iure. ¶ †Not.ſecũdò ibi. *de monachis ſeu clericis.*ꝙ in monaſterio clericus ſecularis põt eſſe bñficiatus:non tñ facit vnũ corpus cum monachis:vnde nõ habebit ibi vocem in capitulo,nec ſtallum in choro,inter monachos,ſed officiabit in monaſterio,&erit contẽtus redditibus beneficij & ſic intellige.c.fi.de regu. quòd
2 videtur in oppoſitũ vt ibi no. ¶ †Tertiò not.ꝙ priuilegiũ cõceſſum perſonæ reſpectu certi loci nõ ſequitur perſonam extra illum locũ.Vnde ſi moratur in alio loco,nõ gaudet priuilegio.ad idẽ.c.j.§.eos.e.titu.libr. vj.
3 ¶ †In gl.j.in fi.No.gl.ꝙ paria ſunt cõcedere eccleſiam pleno iure,& cõcedere vtroqꝫ iure.quibus caſibus eccleſia videt conceſſa in ſpiritualibꝰ & tẽporalibꝰ.&dic in ſpiritualibus.i.vt habeat poteſtatẽ donatarius inſtituẽdi & deſtituẽdi & alia iuriſdictionalia exercẽdi.dicitur in tẽporalibus,nõ ꝙ reddit[ꝰ] cõuertat in vſus ſuos. vt dixi in.c.paſtoralis.ſ.e.ſed vt poſſit exegere rationẽ de temporalibus,ſicut patronꝰ eccleſiaſticus:vt in.c.cũ & plantare.ſ.e.& hoc voluit Inno.in.c.cũ ad ſeden .de
b reſti.ſpol.vel intellige ſecũdũ Inn.hîc ꝙ pleno iure [b] videtur cõceſſa eccleſia qñ conceditur quo ad legẽ iuriſdictionis & quo ad legẽ dioceſanã.de quibꝰ no.in.c.dilectus.de offi.or.&.c.j. de ſta. re.& quęlibet expoſitio eſt bona.vel clarius dic.ꝙ dicit cõceſſa pleno iure eccl. vt habeat ibi iura epiſcopalia q̃ ſunt tm̃ iuriſdictiõis.
4 ¶ †Sed quærit qd ſi eccleſia exẽpta ſoluit aliqd epõ? dicũt quidã ꝙ ſi illud eſt ius epiſcopale,tũ p̃ſumit ſubiecta:ſecus ſi eſſet quid extraneũ à iure epãli.Hoſtiẽ.te
c net ꝙ ſemper præſumi [c] debet pro epõ rõne iuris epãlis.ſecus ergo videt in alio.Ex hoc ſentit ꝙ ſi vna eccleſia ſoluit alteri eccleſiæ aliquid annuatim,ꝙ ꝓpter hoc
d nõ p̃ſumit [d] illi ſubiecta.Aliud tamẽ ſentit Bal .in.l. ſolẽt de off.procõ.in fi.Sed vide no.in.c.omnis anima.& in.d.peruenit de cenſi. ¶ In gl.ij.in fi.Vel ſecũdum Ho. dic Synodale.i.aliquid nomine cathedratici in Synodo exigere. Abbas.

✠ SVMMARIVM. ✠

1 *Decimæ ſi remittãtur indefinitè cẽſentur remiſsæ & præteritæ & futuræ.*
2 *Geſta per ãteceſsorẽ legitimè facta extẽdũtur ad ſucceſsorẽ.*
3 *Priuilegiũ in quantum cõcernit tantũ præiudicium conceden tis,eſt largiſsimè interprætãdum:ſed quatenus concernit præiudicium tertij:ſtrictè interpretatur.4.*
5 *Indefinita an æquipolleat vniuerſali?*
Publicatio bonorũ nõ extẽditur ad bõa poſt delictũ acquiſita.
Reſcriptũ ad lites,vel ad beneficia nõ extẽditur ad futura.
Obligatio omniũ bonorũ idefinitè facta cõcernit ẽt bona futu.

¶ CAP. XXII.

1 QVia circa. †Epiſcopus remitẽs alicui eccle.decimas epãles indiſtinctè remiſiſſe videtur nõ ſolũ præteritas ſed& futuras.h.d.& eſt caſus no. Cõmunis diuiſio.Secũda ibi: *Super quo.* ¶ Caſus literalis.Archiepͣs lõdonen.cõceſſit monachis omnium ſanctorum priuilegium ſuper decimis epiſcopalibus retinẽdis:ſic fortè dicẽdo . remittimus monaſterio omnium ſanctorũ decimas poſſeſsionum ipſius monaſterij pertinentes ad archiepãtũ.Quę fuit archiepiſcopus londonen.ſucceſſor concedentis priuilegiũ à Papa vtrũ monachi prædicti priuilegium illud extendere valeant ad poſſeſsiones acquiſitas tempore priuilegij,& poſtmodũ acquirendas?Reſpondet papa ꝙ ſi remiſſio decimarũ illarũ facta fuit ſecundũ canones,hoc eſt de cõſenſu capituli,prædeceſſor illius indefinitè remittẽdo decimas epiſcopales monaſterio: cùm nihil exceperit & potuerit excepiſſe : intellexiſſe videtur nõ ſolùm de decimis poſſeſsionum illius tẽporis,ſed etiam futuri:quia in beneficijs pleniſsima debet interpretatio adhiberi:& vna & eadẽ res nõ debet diuerſo iure cenſeri.Ber. ¶ †No.primo ex tex.epiſcopũ
2 poſſe eccleſiæ inferiori decimas epãles ſibi debitas remittere.& ſi cõceſſio eſt canonicè facta,puta ex cauſa, & interueniẽte cõſenſu capituli,extenditur etiã ad ſucceſſorem.vt hîc. ¶ No.ſecũdò quod diſpoſitio indefinita ęquipollet vniuerſali.de quo plenè in.c.vt circa.de
3 ele.li.vj. ¶ †No.tertiò & tene mẽti quòd priuilegiũ [e]
e conceſſum etiam contra iuriſdictionem,debet contra

✠ SEBA.SAPI.
a ¶ Quod eccleſia. Vide Car .in cõſi. xlviij.inci . Reuerende pater. Ant. de bu.in conſilio. xix.inci.quia hîc. & do.Abb.in diſputatiõe inci .Di. clerici. in.xxxij. col. vbi ponit qd importet habere eccleſiam pleno iure ſubiectam.
b ¶ Pleno iure. Add de ꝙ voluit Ant. de bu. conſi. xix.
c ¶ Preſumi. Adde vt p̃ fed .cõ.cxxx.
d ¶ Non præſumit. Vide quę dixi. ſ. de cauſa po.& proprie.in.c.cũ eccle. Andrę.barba.
✠ SEBA.SAPI.
e ¶ Quod priuilegium. Vide latiſſimè p̃ Fel.in.c. cãm quæ col.x.ver.tertia declaratio.ſ.de reſcrip.

a ¶ Concedenti, Adde Alex.cõsili. cxc. Lud.ro. cõsil. lxxxix.

b ¶ Facit ad hoc ꝙ no.idẽ Abb.in ca. in præsentia.s. de proba. & d. Ant. in.c.cũ dilectus. de succ.abintesta, vbi ponit offerentem bona sua, vtrum videatur offerre bona futura. facit etiã qđ not.in.l.fi. C.q̃ res pigno.ob.pos. & qđ no. Vgu.i c. vt lex cõtinẽtię.xxxvij.q. Ad illud an publicatis bonis veniãt legata post maleficiũ. & an veniãt legata cõditionalia. vide latè vnũ verbum per Bart. in.l.nam ad ea.quã legit cũ.l.ꝙ traditũ .ff.de condi. & de. & ibi latissimè ĩ additio. vide.d.Fran. de curte in cõsi.lx. in.ix.col. & præcedenti. & in princi. illius consi. Aene. de falco.

ZACHARI.

c ¶ Ante se crucem deferri. Addẽ quid de electo nõdũ cõfirmato, nõ consecrato, sed q̃ nec pallium recepit, vide quod no. in apost. ad istum. in.c.j.nu. .8. in apost. in vers. aduerte. s̃. de trãsl. Episco.

d ZACHARI. ¶ Vt post papam. Adde istũ in.c.duo de offic. ordi. & in c.j. & ibi notaui ĩ apost. meis post alios in apostol. j. vbi Deci. & remissiuè tractaui hanc quæstio. s̃. de trãs. Epis. Feli. plenissimè in rub. de ma. et obe. circa prĩc. vbi quid ĩ alijs inferioribꝰ & quo ordine sedebunt.

concedantem largissimè interprætari. concordat. capitulo. cùm dilectus de consuetudini. quod ergo dicitur qđ priuilegiũ cõcessum cõtra ius est strictè interpretãdũ: quia omnis recessus à iure cõmuni est odiosus vt in c.j. & .ij. de fi. prẽsby. lib. vj. debet intelligi & restringi, nisi priuilegium tantum præiudicet concedenti[a] quia tũc cẽsetur bñficiũ principis quòd debet largissimè interpretari. c. olim. de verb. sig. & in.l.fi.ff. de cõsti. prin. ¶ † In gl.fi.ibi. *ideo contra dantẽ fit interpretatio &c.* pondera hoc dictũ gl. quia videt specialitatẽ ponere in tex. vt fiat ita largissima interpretatio qñ ꝑiudicat cõcedenti tãtũ. Itẽ & clarius volũt Host. Ab. & Io. an. dicẽtes ꝙ ideo hîc fit largissima interpretatio: qa præiudicabat tãtũ concedẽti: quo casu debet largissimè interpretari vt hîc in tex. secus si hoc priuilegiũ esset cõcessum à Papa: quia cũ prẽiudicaret iuri ordinarij esset strictissimè interpretãdum. vt no. in.c.cũ dilecti. de dona. & ita intellige gl. in.c.cũ apella. s̃. eo. & ibi dixi. ¶ † Cõclude cũ gl. ꝙ vbi dispositio indefinita concernit rẽ. aut est multũ præiudicialis: & nõ extẽditur ad futurũ. vt in.l.fi ita. ff. de auro & argen. lega. vbi si lego argentũ meũ, tãtũ venit argẽtũ quod erat meũ tpe testamẽti. Ad idem. c. felicis. de pœn. lib. vj. ad idẽ. l. si mãdauero. §. is cuius. ff. mãda. vbi publicatis bonis [b] alicuiꝰ cẽsentur publicata bona præsentia, nõ futura. Ad idẽ. c. fi. de rescrip. vbi rescriptũ nõ extẽditur ad futuras lites. ad idem. c. literas. eod. ti. in cle. vbi literę bñficiales nõ extẽdũtur ad bñficia futura. vbi verò tractatur de modico præiudicio: & tunc extẽduntur ad futuras. l. fi. C. quæ res pig. ob. pos. vbi si obligo bona mea, videor obligare nedũ præsentia, sed etiã futura: quia tractatur de modico prẽiudicio. A primo mẽbro videtur excipiẽdũ, qñ dispositio indefinita est in priuilegio, & prẽiudicat cõcedenti tantũ, vt licet graue prẽiudiciũ: nihilominꝰ extẽdatur ad futura: quia in bñficijs debet fieri largissima interpretatio. vt hîc: qđ no. Et de hac materia vide per Bar. in.d.l.fi ita. & in.l. talis scriptura. de leg. j. & in reg. qui sentit onus. de regu. iur. lib. vj. & per Ioan. and. in mercuria.

Abbas.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Patriarcha facit crucem ante se deferri in omni loco: præterquã in loco vbi sit summus pontifex: vel eius legatus.*
2 *Ille censetur maior in dignitate, qui est in honorabiliori loco.*
3 *Patriarcha est ordinarius omnium Archiepiscoporũ qui sunt in sua dioc. nõ tamẽ habet iurisdictionẽ in subditos ipsorũ. 5.*
4 *Archiepiscopus est ordinarius eꝑorũ qui sunt in sua dioces.*
4 *Legatus sedis apostolicæ an possit vti vestibus & insignijs papæ & vbi?*
5 *Ab Archiepiscopo appellatur ad Patriarcham: quando Archiepiscopus est subditus Patriarche. 8.*
6 *Patriarcha habet plures prouincias sub se.*
7 *Patriarcha præcedit oẽs Cardi. & vadit immediatè post Pa.*
9 *An appelletur ab episcopis ad patriarcham omisso medio?*
9 *Episcopus vel alius prælatus, an possit vti insignijs dignitatis suæ extra locum sibi subiectum?*
10 *Peccata venialia dimittũt per simplicẽ bñdictionẽ prælatorũ.*

¶ CAP. XXIII.

ANtiqua. Ponit cõcilium ordinẽ quatuor Patriarchaliũ sediũ vsq; ibi: *seruata.* vbi ponit tria priuilegia ipsarum. Primũ quia dãt palliũ Secũdũ ibi: *Dominicæ.* quia ante se faciũt crucẽ deferri [c] prẽterquã in casib⁹ hîc exceptis. Tertium ibi: *In omnibus.* quia ad iꝑos appellatur: & in hoc protestatur ibi: *Saluis.* ¶ Casus literalis. Conciliũ generale renouat priuilegia quatuor patriarchaliũ sedium, statuẽdo vt post romanam ecclesiã quæ in talibus obtinet principatũ Cõstantinopolitana primũ locũ obtineat. Alexãdrina secundum. Anthiochena tertiũ. Hierosolymitana quartũ seruata cuilibet propria dignitate: ita quòd postquã prẽlati ecclesiarũ à romano pontifice palliũ acceperĩt prẽstito sibi fidelitatis & obedientiæ iuramẽto: & ipsi postmodũ licẽter palliũ suis suffraganeis largiãtur, recipiẽtes pro se obediẽtiam canonicam: & pro romana ecclesia sp̃ionem obediantiæ ab eisdẽ. ¶ † Secũdò dicit quod ante se faciant crucem vbicũq; deferre, nisi in vrbe romana, & vbicunq; summus põtifex præsens fuerit: aut eius legat⁹ vtens insignibus apostolicæ dignitatis. Vltimò dicit ꝙ in omnibus prouincijs eorũ iurisdictioni subiectis ad eos cũ necesse fuerit appelletur, saluis appellationibns ad sedem apostolicã interpositis, quibus est ab omnibus deferendum. Ber. ¶ † Not. primò ex tex. ꝙ maioritas seu prioritas loci denotat maioritatẽ & prioritatẽ dignitatis cõcor. c.j. & .c. statuim⁹ de maio. & obe. & .xvij. d. c. cõsilia. §. hinc etiam & .c. vlti. ¶ Secũdò no. quod Patriarchę possunt appellari antistes. & est nomẽ hîc multum cõmune episcopis & superioribus. Nam dicitur antistes, quasi ante stans. ¶ Tertiò no. quod Patriarchę vtũtur pallio. Et est palliũ quoddam ornamentũ habens multas cruces, quod ponitur super humeros prẽlati dũ celebrat. de quo dic vt. s̃. de aut. & vsu pal. per totum. ¶ Quarto no. quod Archiepiscopi possunt dici Suffraganei Patriarcharũ: sicut Episcopi Archiepiscoporũ vt in.c. pastoralis. de offi. ord. ¶ † Et no. quod Patriarchę sunt ordinarij Archiepoꝝ sicut Archiepiscopi Epoꝝ. Vnde scias quòd sicut certè Dioceses sunt deputatę Archiepo in prouincia & super omnes Episcopos illarum Diocesum habet Archiepus iurisdictionem ordinariam: vt in.c. pastoralis. ita certè prouincię deputatę sunt cuilibet Patriarchę in quibus habent ius patriarchale. & habent iurisdictionem ordinariam super Archiepiscopos. & sicut Archiepiscopus regulariter non habet iurisdictionẽ in subditos Suffraganeorũ suorum vt in.c. pastoralis. prẽalle. ita nec patriarcha in subditos Archiepiscoporũ subditorũ sibi. ¶ † Item no. quod legatus apostolicæ sedis qñq; vtitur insignijs papę. Et dicit Host. quod eis vtitur qñ proficiscit vltra mare. Et sunt insignia hæc vestis rubea: palafredus albus: frenum & calcaria deaurata. ¶ † Vlterius collige quod de archiepiscopis appellatur ad Patriarchas. nõ tamẽ intelligas quòd à quolibet Archiepo: sed ab Archiepiscopis existantibus in prouincijs deputatis ipsi Patri. Nam quilibet patriarcha habet plures prouincias sub se: vt voluit tex. ibi: *in omnibus autem prouincijs eorum iurisdictioni subditis.* ¶ In glo. in verb. *alexandrina.* in fi. Not. glos. & vide similẽ glo. xxij. dist. in.c. renouãtes. ¶ † Sed quæro quia dicitur in tex. quod debet Cõstantinopolitana habere primã sedẽ quomodo hoc intelligitur. Sol. secũdũ doc. Dic quod inter ipsos Patriarchas cũ incedũt, vel sedẽt in aliquo loco, debent incedere, vel sedere iuxta ordinẽ hîc deputatũ. Secundo potest intelligi qñ sunt in concilio corã Papa, vel cõsistorio puplico: vt post papam [d] sedeat Patriarcha Constantinopolitanus. & sic de alijs et sic isti Patriarchæ prẽcedunt Cardinales. & loquitur de quatuor principalioribus. de quibus loquitur iste text. nõ de aliis. Dicit tñ Host. defendẽdo dignitatẽ suam ꝙ Cardinalis Host. prẽcedit omnes, & sequitur papam immediatè. & hoc habuit ex priuilegio ecclesię Host. quia coronat papã & vngit Imperatorem. ¶ In glo. in verbo *fidelitatis.* No. gl. idem vult Host. qui facit duas regulas: vna ꝙ oẽs immediatè papę subiecti prẽstãs ei iura, obediẽtiæ & fidelitatis. Secũda regula. quod subiecti pa. immediatè qui subsunt alijs prælatis inferioribus prẽstant illis iuramẽtum obedientiæ & nõ papæ. Ab hac em vlti ma excipit prẽlatos recipientes cõfirmationẽ & consecrationem à papa. nã ratione confirmationis vel cõsecrationis

erationis iurant ei obedientiam & fidelitatem. A prima regula excipit Cardinales nō epiſcopos,qui licet immediatè ſubſint papæ:nō tn̄ pręſtant iuramentū papę de obediendo.& ratio ſecundū eū eſt,quia in ſpirituali ſubſunt papę.nam faciūt vnum corpus cū papa.vn̄ videtur exigere iuramētum obedientię à ſeipſo:tenētur tn̄ ſibi obedire.Sed eṗi Cardinales iurant papæ. & hoc rō
7 ne Epiſcopatus.¶ † In glo.fi.ibi.*priuilegium apoſtolicæ ſe-*
a *dis &c.*hîc videtur glo.velle ꝙ ad patriarchas[a] de quib⁹ hîc,nō poſsit appellari in prouincijs ſibi ſubiectis omiſſo medio,& ideo de epiſcopo nō poſsit nec poterit appellari ad patriarchā,ſed primò ad archiepiſcopū .ſed Inn.& Hoſti.& multi alij doctores tenēt contrarium. Et idem Spec.in ti.de appel.§.nūc tractemus.ver.ſed nū quid.do.Anto.hîc dicit cōmunē opi.eſſe in oppoſitū, ſcilicet cū glo. vt non poſsit appellari:ſed nō video vn̄ eliciatur iſta cōmunis opi.verū eſt quod Io.an. hoc tenet.pro hoc allegat tex.in fi.dum reſeruat ius papę. Sed cōputatis doctoribus tenētibus contrariā opi.illa eſſet magis cōis.& tenet gl.xxij.diſtin.c.renouātes.& multū facit iſte tex.iudicio meo aliter inducendo.nam hic datur eis hoc in priuilegiū.ſed ſi nō poſſet appellari omiſ
8 ſis medijs nullū eſſet priuilegiū.¶ † Quia de iure communi appellatur ab archiepiſcopis ad patriarchas.vj.q. iiij.c.ſi inter epiſcopos.vt ergo priuilegiū aliquid afferat,intelligamus ꝙ poſsit appellari omiſsis medijs.Alia tn̄ opi.eſt ęquior,& min⁹ præiudicat iuriſdictioni prælatorū.Et inquātum.glo .hîc dicit. ꝙ Imperator habet cōſimile priuile .cū papa:dic ꝙ Imperator non vult vti hoc priuilegio:vt in.l.imperatores.ff.de appel. & meli⁹
9 fortè eſſet puiſum eccleſiæ ſi papa ita faceret.¶ † Vltimò.opp.cōtra text.& in hoc quod dicit ꝙ ex priuilegio conceditur patriarchis vt poſsint ante ſe facere deferri cruces vbicunq;,niſi in pręſentia papę &c.& videtur ꝙ eis hoc cōpetat abſq; priuilegio. nā quilibet habens dignitatē pōt vti inſignijs illius dignitatis etiam extra territoriū ſuum,ſicut & exercere pōt ea quæ ſunt iuriſdictionis voluntariæ vt in.l.j.&.ij.de offic.procu. Ad idē quod not.gl.in cle.Archiepō.eo.ti.quæ dicit archiepm ſeu epm poſſe celebrare in pontificalibus extra ſuam dioceſim.Sol.dicendū ꝙ quędam ſunt inſignia dignitatis denotātia ſuperioritatē,ſeu poteſtatē in loco.& iſtis inſignijs non pōt quis vti extra territoriū ſuū.& in hoc caſu pōt intelligi hoc.c.vt patet in.c.j. §. vt lit.pen, vbi archiēps non pōt vti illis inſignijs extra ſuā prouinciā: quia hoc videtur tēdere in pręiudiciū aliorū pręlatorū ne in eodē loco videātur plures prælati.facit.c. quoniā.
10 §.de offi.ordi.¶ † Ex quo infertur ꝙ patriarcha,archiepiſcopus,ſeu eps non pōt ſolēniter benedicere populū extra ſuā dioceſim vel prouinciā.quia per talē bndictionē dimittūtur peccata venialia:vt no.gl.ī proœmio ſexti.de conſe.diſt.iij.c.aqua.quę dimitti nō pnt niſi per ſuperiorē j.de poeni.& remiſ.c.quod aūt.ergo &c. Quædā verò ſunt inſignia denotātia dignitatē in perſona inſignita:vel perfectionē:&iſtis poteſt quis vti extra prouinciam ſuā &iuriſdictionē ſuā:vt portare annullū,vel celebrare in pōtificalibus,& ſimilia. Et idē fortè poſſet dici de cauda quā portari faciunt hodie ſibi epiſcopi:cū nō denotent ſuperioritatē in loco:ſed fortè quandā grauitatē:licet iure nō reperiā ꝙ pręlati faciāt ſibi portare caudā.hoc tn̄ fuit viſitatū,vt grauitatē iteneris denotēt & cōpoſitionē mētis.xlj.di.c. fi. & vide ad prędicta qđ no.Io.an.poſt Hoſti.ī,c.tuarū.de autho.& vſu pal. Ab.

✣ *SVMMARIVM.* ✣

1 *Priuilegiati vt tempore interdicti poſsint in eccleſia ſepeliri non vtentur tali priuilegio,ſi ſunt excōmunicati,vel nominatim interdicti.*
2 *Pluralitas reſoluitur in ſingularitatem.ſ.*
3 *Fratres conuerſi,ſiue oblati alicui monaſterio:an gaudeāt priuilegio immunitatis perſonæ:vel fori?*
Matrimoniū de facto cōtractū ꝑ aliquē religioſum an teneat.
4 *Priuilegiū nūquā tollitur ſi caſus ſuper quo eſt cōceſsum non euenit.ſecus ſi euenit.quia tūc tollitur per tps de quo hic.*

¶ CAP. XXIIII.

VT priuilegia. Priuilegiū religioſis cōceſſum, vt poſsint ſepelire cōfratres ſuos tpe interdicti, intelligit de illis confratribus, qui licet maneāt in ſeculo,obtulerūt ſe tn̄ ordi. mutato habitu ſeculari,vel de illis qui bona ſua eis dederūt vſufructu retēto.hoc primò.Priuilegiū religioſis conceſſum ꝙ eis venientibus ad locū interdictū ſemel in anno aperiantur eccleſiæ vt celebrētur in eisdiuina : intelligitur quod vna ſola eccleſia tantum aperiatur in loco.h.d. & ſecūda ibi.*Illud.* ¶ Caſus literalis.Romana eccleſia quibuſdā regularibus cōceſsit quędā priuilegia.ſed quia ip ſi fines priuilegiorū excedebāt ea minus bene intelligētes:propterea in cōcilio generali declarat qualiter ſint intelligēda ne illa pertrahāt ad abuſum:quia priuilegiū meret amittere qui permiſſa ſibi abutit poteſtate.Cuius priuilegij formā eiuſq; declarationem in tex. iſtius c.videre poteris.Ber.¶ Not. j .in hoc.c.quòd receptus in confratrē in aliqua religione,vel ibidem oblat⁹: licet mutauerit habitū,ex quo tn̄ manet in ſeculo,nō perdit poteſtatē ſibi eligēdi ſepulturā.& ſi decedit non electa ſepultura:debet ſepeliri apud eccleſiā in qua fuerunt ſepulti parentes:puta in ſepultura maiorū vel in eccleſia parochiali.& idē videtur de quibuſcūq; oblatis aliquibus religionibus:dūmodo nō ſint plenè oblati: vt puta obtulerūt de pręſenti ſe & ſua,et intrauerunt religionē vt cōuerſi & oblati.Iſtis em̄ non puto licitū vt poſsint eligere ſibi ſepulturam:vt in.c.fi.de ſepul.lib.vj.nā ſunt quaſi ſerui monaſterij:vt not.glo.in.c.vt lex continētię
1 xxvij.qō.j.quā glo.vide & no.perpetuò. ¶ † No.quòd priuilegiū cōceſſum aliquibus vt tēpore interdicti poſsint ſepeliri in eccleſia,non debet intelligi,nec habet locum ſi tales ſunt excōmunicati,vel nominatim interdicti:ſed poteſt intelligi quando locus eſt interdictus: vel quando perſonæ,ſed non nominatim.Tertiò no.quòd poteſt quis dici oblatus,ſeu confrater:licet manet in ſeculo ex quo aſſumit aliquē habitum religioſum.& recipit in cōfratrē vel oblatum:ſeu ſi dedit omnia bona vſufructu retēto.Et facit iſte tex,in arg.ad.q.nūquid valeat donatio omniū bonorū præſentium & futurorū facta eccleſiæ.de qua.q.per Bar.in.l.fi.C.de pac.dico ī.c.fi.de
2 ſuc.abinteſt.¶ † Vltimo no. ꝙ pluralitas reſoluitur in
b ſingularitatē [b] propter pluralitatem ſubiectorū etiā in priuilegijs,ſi ex hac expoſitiōe nimis nō recedit à iure cōi.Ad hoc ſolet multū allegari iſte tex.hodie verò iſta ſecūda pars.c.eſt correcta ꝑ.c.fi.in.fin.& ibi no.in gl.de
c ſen.excō.li.vj.nā hodie poſito ī terdicto generali ī loco pōt celebrari in qualibet eccła priuatim.tn̄ excluſis excōicatis & īterdictis.& per hoc fuerūt ſublata oīa priuilegia quibuſcūq; etiā religioſis cōceſſa:ſed poſſet habere locū iſta pars.ij.c.qn̄ fuiſſet cōceſſum hoc priuilegium poſtquā emanauit illa decre.videlicet.c.fi.de ſen.excō.l. vj.¶ In gl.ī ver.*mutato habitu.*ī fi.no.ex hac gl.ꝙ iſti q nō ſunt plenè oblati nō tenēt ex toto recipere habitū illius religiōis cui ſe dedicauerūt. ſed ſatis eſt deferre habitū
3 honeſtū diſtinctū ab habitu laicorū. ¶ † Secūdò ex ea. glo.no.quod iſti nō plenè oblati qui nō dedicauerūt ſe & ſua de pn̄ti,vt quia ſtant in ſeculo:vel habent vſumfructū bonorū,nō poſſunt dici ſtricto mō perſonæ eccleſiaſticæ,ſed largo mō.et ideo ſcđm doc.& bn̄ tales nō
c gaudēt tali priuilegio [c] immunitatis perſonę.&ideo per

✣ SEBA.SAPI.

a ¶ Ad patriarchas. An poſſit appellari de epiſc.ad patriar. omiſſo medio,vide.d.Prępoſitū in. c. dilecti filij .ſ. de appellati. vbi refert quādam opi.Archid. vt ibi per eum.

ZACHARI.

b ¶ In ſingularitatē. Adde Bart.ī.l.fal. §.fin.ff. de condi. Bal.in.l. quanuis. C.de impu.& alijs ſubſt.& in.l. pe.e. tit.melius in.l.j. in j.col.verſi.& facit ad qōnē.C.đ ipu. & alijs ſubſti. & Alexā.cōſil.lxxxiij. volu.iij.

ZACHARI.

c ¶ Tali priuilegio. Adde iſtū in.c.cū & plantare.& qđ notaui ibi in apoſtil.ad iſtū. nu. 4. in apoſt.in verſic. tertij ordinis .ſ. eo.titul.

a ¶ Concedenti, Adde Alex.cõsili. cxc. Lud.ro. cõsil. lxxxix.

b ¶ Facit ad hoc ꝙ no.idẽ Abb.in ca. in præsentia.s. de proba.& d. Ant. in.c.cũ dilectus. de succ.abintesta,vbi ponit offerentem bona sua,vtrum videatur offerre bona futura.facit etiã qđ not.in.l.fi. C.q̃ res pigno.ob.pos. & qđ no. Vgu.i c. vt lex cõtinẽtię.xxvij.q. Ad illud an publicatis bonis veniãt legata post maleficiũ.& an veniãt legata cõditionalia.vide latè vnũ verbum per Bart. in.l.nam ad ea.quã legit cũ.l.ꝙ traditũ .ff.de condi.& de. &ibi latissimè ĩ additio.vide.d.Fran.de curte in cõsi,lx. in.ix.col.& præcedenti.& in princi. illius consi. Aene. de falco.

ZACHARI.

c ¶ Ante se crucem deferri. Addẽ quid de electo nõdũ cõfirmato,nõ consecrato,sed q̃ nec pallium recepit, vide quod no,in apost, ad istum.in.c.j.nu. .8.in apost.in vers. aduerte.s. de trãsl. Episco.

d ZACHARI.

¶ Vt post papam. Adde istũ in.c.duo de offic. ordi.& in c.j. & ibi notaui ĩ apost. meis post alios in apostol.j. vbi Deci. & remissiuè tractaui hanc quæstio. s. de trãs. Epis.Feli. plenissimè in rub.de ma.et obe.circa prĩc.vbi quid ĩ alijs inferioribꝰ & quo ordine sedebunt.

concedantem largissimè interprætari.concordat. capitulo. cùm dilectus de consuetudini. quod ergo dicitur qđ priuilegiũ cõcessum cõtra ius est strictè interpretãdũ:quia omnis recessus à iure cõmuni est odiosus vt in c.j.&.ij.de fi.præsby. lib. vj.debet intelligi & restringi, nisi priuilegium tantum præiudicet concedenti[a] quia tũc cẽsetur bñficiũ principis quòd debet largissimè interpretari.c.olim.de verb.sig.& in.l.fi.ff. de cõsti.prin. ¶ † In gl.fi.ibi. *ideo contra dantẽ fit interpretatio &c.* ponderа hoc dictũ gl.quia videt specialitatẽ ponere in tex. vt fiat ita largissima interpretatio qñ p̃iudicat cõcedenti tãtũ.Itẽ & clarius volũt Host. Ab.& Io.an.dicẽtes ꝙ ideo hîc fit largissima interpretatio: qa præiudicabat tã tũ concedẽti:quo casu debet largissimè interpretari vt hîc in tex.secus si hoc priuilegiũ esset cõcessum à Papa: quia cũ præiudicaret iuri ordinarij esset strictissimè interpretãdum.vt no.in.c.cũ dilecti.de dona.& ita intellige gl.in.c.cũ apella.s.eo.& ibi dixi. ¶ † Cõclude cũ gl. ꝙ vbi dispositio indefinita concernit rẽ. aut est multũ præiudicialis:& nõ extẽditur ad futurũ. vt in.l.fi ita. ff. de auro & argen.lega.vbi si lego argentũ meũ,tãtũ venit argẽtũ quod erat meũ tpe testamẽti. Ad idem.c.felicis.de pœn.lib.vj.ad idẽ.l.si mãdauero.§.is cuius.ff.mãda.vbi publicatis bonis [b] alicuiꝰ cẽsentur publicata bona præsentia,nõ futura. Ad idẽ.c.fi.de rescrip. vbi rescriptũ nõ extẽditur ad futuras lites.ad idem.c. literas.eod. ti.in cle.vbi literę bñficiales nõ extẽdũtur ad bñficia futura.vbi verò tractatur de modico præiudicio:& tunc extẽduntur ad futuras.l.fi.C.quæ res pig.ob. pos. vbi si obligo bona mea,videor obligare nedũ præsentia, sed etiã futura:quia tractatur de modico prejudicio. A primo mẽbro videtur excipiẽdũ, qñ dispositio indefinita est in priuilegio,& prejudicat cõcedenti tantũ, vt licet graue prejudiciũ:nihilominꝰ extẽdatur ad futura:quia in bñficijs debet fieri largissima interpretatio.vt hîc:qđ no.Et de hac materia vide per Bar.in.d.l.fi ita.& in.l.talis scriptura.de leg.j.& in reg.qui sentit onus. de regu. iur.lib.vj.& per Ioan.and·in mercuria. Abbas.

b

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Patriarcha facit crucem ante se deferri in omni loco:præterquã in loco vbi sit summus pontifex: vel eius legatus.*
2 *Ille censetur maior in dignitate, qui est in honorabiliori loco.*
3 *Patriarcha est ordinarius omnium Archiepiscoporũ qui sunt in sua dioc.nõ tamẽ habet iurisdictionẽ in subditos ipsorũ.5.*
Archiepiscopus est ordinarius eporũ qui sunt in sua diocesi.
4 *Legatus sedis apostolicæ an possit vti vestibus & insignijs papæ & vbi?*
5 *Ab Archiepiscopo appellatur ad Patriarcham:quando Archiepiscopus est subditus Patriarche.8.*
Patriarcha habet plures prouincias sub se.
6 *Patriarcha præcedit oẽs Cardi. & vadit immediatè post Pa.*
7 *An appelletur ab episcopis ad patriarcham omisso medio?*
9 *Episcopus vel alius prælatus,an possit vti insignijs dignitatis suæ extra locum sibi subiectum?*
10 *Peccata venialia dimittũt per simplicẽ bñdictionẽ prælatorũ.*

¶ CAP. XXIII.

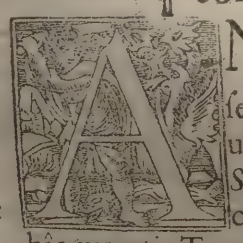

Ntiqua. Ponit cõcilium ordinẽ quatuor Patriarchaliũ sediũ vsq; ibi:*seruata.*vbi ponit tria priuilegia ipsarum.Primũ quia dãt palliũ Secũdũ ibi: *Dominicæ.* quia ante se faciũt crucẽ deferri [c] prẽterquã in casibꝰ hîc exceptis. Tertium ibi:*In omnibus.*quia ad ipos appellatur:& in hoc protestatur ibi: *Saluis.* ¶ Casus literalis. Conciliũ generale renouat priuilegia quatuor patriarchaliũ sedium,statuẽdo vt post romanam ecclesiã quæ in talibus obtinet principatũ Cõstantinopolitana primũ locũ obtineat. Alexãdrina secundum. Anthiochena tertiũ. Hierosolymitana quartũ seruata cuilibet propria dignitate:ita quòd postquã prẽlati ecclesiarũ à romano pontifice palliũ acceperĩt prẽstito sibi fidelitatis & obedientiæ iuramẽto:& ipsi postmodũ licẽter palliũ suis suffraganeis largiãtur,recipiẽtes pro se obediẽtiam canonicam:& pro romana ecclesia spõsionem obediantiæ ab eisdẽ. ¶ † Secũdò dicit quod ante se faciant crucem vbicũq; deferre, nisi in vrbe romana,& vbicunq; summus põtifex præsens fuerit:aut eius legatꝰ vtens insignibus apostolicæ dignitatis. Vltimò dicit ꝙ in omnibus prouincijs eorũ iurisdictioni subiectis ad eos cũ necesse fuerit appelletur, saluis appellationibns ad sedem apostolicã interpositis,quibus est ab omnibus deferendum. Ber. ¶ † Not primò ex tex.ꝙ maioritas seu prioritas loci denotat maioritatẽ & prioritatẽ dignitatis cõcor.c.j.&.c.statuimꝰ de maio.& obe.&.xvij.d.c.cõsilia.§.hinc etiam &.c.vlti. ¶ Secũdò no. quod Patriarchę possunt appellari antistes.& est nomẽ hîc multum cõmune episcopis & superioribus. Nam dicitur antistes,quasi ante stans. ¶ Tertiò no.quod Patriarchę vtũtur pallio.Et est pallium quoddam ornamentũ habens multas cruces,quod ponitur super humeros prẽlati dũ celebrat.de quo dic vt.s.de aut.& vsu pal.per totum. ¶ Quarto no.quod Archiepiscopi possunt dici Suffraganei Patriarcharũ:sicut Episcopi Archiepiscoporũ vt in.c.pastoralis.de offi.ord. ¶ † Et no. quod Patriarchę sunt ordinarij Archiepõrũ sicut Archiepiscopi Epõrũ. Vnde scias quòd sicut certè Dioceses sunt deputatę Archiepo in prouincia & super omnes Episcopos illarum Diocesum habet Archiepus iurisdictionem ordinariam:vt in.c.pastoralis.ita certè prouincię deputatę sunt cuilibet Patriarchę in quibus habent ius patriarchale.& habent iurisdictionem ordinariam super Archiepiscopos.& sicut Archiepiscopus regulariter non habet iurisdictionẽ in subditos Suffraganeorũ suorum vt in.c.pastoralis.prẽalle.ita nec patriarcha in subditos Archiepiscoporũ subditorũ sibi. ¶ † Item no.quod legatus apostolicæ sedis qñq; vtitur insignijs papę.Et dicit Hosti.quod eis vtitur qñ proficiscit vltra mare. Et sunt insignia hæc vestis rubea:palafredus albus:frenum & calcaria deaurata. ¶ † Vlterius collige quod de archiepiscopis appellatur ad Patriarchas. nõ tamẽ intelligas quòd à quolibet Archiepo:sed ab Archiepiscopis existantibus in prouincijs deputatis ipsi Patri. Nam quilibet patriarcha habet plures prouincias sub se:vt voluit tex.ibi: *in omnibus autem prouincijs eorum iurisdictioni subditis.* ¶ In glo.in verb.*alexandrina.*in fi.Not.glos.& vide similẽ glo.xxij.dist.in.c.renouãtes. ¶ † Sed quæro quia dicitur in tex.quod debet Cõstantinopolitana habere primã sedẽ quomodo hoc intelligitur. Sol.secũdũ doc: Dic quod inter ipsos Patriarchas cũ incedũt, vel sedẽt in aliquo loco,debent incedere,vel sedere iuxta ordinẽ hîc deputatũ.Secundo potest intelligi qñ sunt in concilio corã Papa,vel cõsistorio puplico: vt post papam [d] sedeat Patriarcha Constantinopolitanus.& sic de alijs et sic isti Patriarchæ præcedunt Cardinales.& loquitur de quatuor principalioribus.de quibus loquitur iste text. nõ de aliis.Dicit tñ Hosti.defendẽdo dignitatẽ suam ꝙ Cardinalis Hosti.præcedit omnes,& sequitur papam immediatè.& hoc habuit ex priuilegio ecclesię Host.quia coronat papã & vngit Imperatorem. ¶ In glo.inverbo *fidelitatis.*No.gl.idem vult Hosti.qui facit duas regulas: vna ꝙ oẽs immediatè papę subiecti prẽstãs ei iura. obediẽtiæ & fidelitatis.Secũda regula.quod subiecti pa.immediatè qui subsunt alijs prælatis inferioribus prẽstant illis iuramẽtum obedientiæ & nõ papæ.Ab hac em vlti ma excipit prẽlatos recipiẽtes cõfirmationẽ & consecrationem à papa.nã ratione confirmationis vel cõsecrationis

erationis iurant ei obedientiam & fidelitatem. A prima regula excipit Cardinales nō episcopos,qui licet immediatè subsint papæ:nō tn̄ prestant iuramentū papę de obediendo.& ratio secundū eū est,quia in spirituali subsunt papę.nam faciūt vnum corpus cū papa.vn̄ videtur exigere iuramētum obedientię à seipso:tenētur tn̄ sibi obedire.Sed ep̄i Cardinales iurant papæ. & hoc rō
7 ne Episcopatus.¶ †In glo.fi.ibi.*priuilegium apostolicæ fe-*
a *dis &c.*hîc videtur glo.velle ꝙ ad patriarchas[a] de quib⁹ hîc,nō possit appellari in prouincijs sibi subiectis omisso medio,& ideo de episcopo nō possit nec poterit appellari ad patriarchā,sed primò ad archiepiscopū .sed Inn.& Hosti.& multi alij doctores tenēt contrarium. Et idem Spec.in ti.de appel.§.nūc tractemus.ver.sed nū quid.do.Anto.hîc dicit cōmunē opi.esse in oppositū, scilicet cū glo. vt non possit appellari:sed nō video vn̄ eliciatur ista cōmunis opi.verū est quod Io.an. hoc tenet.pro hoc allegat tex.in fi.dum reseruat ius papę. Sed cōputatis doctoribus tenētibus contrariā opi.illa esset magis cōis.& tenet gl.xxij.distin.c.renouātes.& multū facit iste tex.iudicio meo aliter inducendo.nam hic datur eis hoc in priuilegiū.sed si nō posset appellari omis
8 sis medijs nullū esset priuilegiū.¶ †Quia de iure communi appellatur ab archiepiscopis ad patriarchas.vj.q. iiij.c.si inter episcopos.vt ergo priuilegiū aliquid afferat,intelligamus ꝙ possit appellari omissis medijs.Alia tn̄ opi.est ęquior,& min⁹ præiudicat iurisdictioni prælatorū.Et inquātum.glo .hîc dicit. ꝙ Imperator habet cōsimile priuile .cū papa:dic ꝙ Imperator non vult vti hoc priuilegio:vt in.l.imperatores.ff.de appel. & meli⁹
9 fortè esset ꝓuisum ecclesiæ si papa ita faceret.¶ † Vlti mò.opp.cōtra text.& in hoc quod dicit ꝙ ex priuilegio conceditur patriarchis vt possint ante se facere deferri cruces vbicunq;,nisi in prętentia papę &c.& videtur ꝙ eis hoc cōpetat absq; priuilegio. nā quilibet habens dignitatē pōt vti insignijs illius dignitatis etiam extra territoriū suum,sicut & exercere pōt ea quæ sunt iurisdictionis voluntariæ vt in.l.j.&.ij.de offic.procu. Ad idē quod not.gl.in cle. Archiep̄o.eo.ti.quæ dicit archiep̄m seu ep̄m posse celebrare in pontificalibus extra suam diocesim.Sol.dicendū ꝙ quędam sunt insignia dignitatis denotātia superioritatē,seu potestatē in loco.& istis insignijs non pōt quis vti extra territoriū suū.& in hoc casu pōt intelligi hoc.c.vt patet in.c.j. §. vt lit.pen , vbi archiep̄s non pōt vti illis insignijs extra suā prouinciā: quia hoc videtur tēdere in prętiudiciū aliorū prętatorū ne in eodē loco videātur plures prælati.facit.c. quoniā.
10 §.de offi.ordi.¶ †Ex quo infertur ꝙ patriarcha,archiepiscopus,seu ep̄s non pōt solēniter benedicere populū extra suā diocesim vel prouinciā.quia per talē bn̄dictionē dimittūtur peccata venialia:vt no.gl.ī proœmio sexti.de conse.dist.iij.c.aqua.quę dimitti nō p̄nt nisi per superiorē.j.de poeni.& remis.c.quod aūt.ergo &c. Quædā verò sunt insignia denotātia dignitatē in persona insignita:vel perfectionē:&istis potest quis vti extra prouinciam suā &iurisdictionē suā:vt portare annullū,vel celebrare in pōtificalibus,& similia. Et idē fortè posset dici de cauda quā portari faciunt hodie sibi episcopi:cū nō denotent superioritatē in loco:sed fortè quandā grauitatē:licet iure nō reperiā ꝙ prętati faciāt sibi portare caudā.hoc tn̄ fuitvisitatū,vt grauitatē iteneris denotēt & cōpositionē mētis.xlj.di.c. fi. & vide ad prędicta qd no.Io.an.post Hosti.ī.c.tuarū.de autho.& vsu pal.Ab,

✣ *SVMMARIVM.* ✣

1 *Priuilegiati vt tempore interdicti possint in ecclesia sepeliri non vtentur tali priuilegio,si sunt excōmunicati,vel nominatim interdicti.*

2 *Pluralitas resoluitur in singularitatem.§.*

3 *Fratres conuersi,siue oblati alicui monasterio:an gaudeāt priuilegio immunitatis personæ:vel fori?*
Matrimoniū de facto cōtractū ꝓ aliquē religiosum an teneat.

4 *Priuilegiū nūquā tollitur si casus super quo erit cōcessum non euenit.secus si euenit.quia tūc tollitur per tps de quo hic.*

¶ CAP. XXIIII.

VT priuilegia. Priuilegiū religiosis cōcessum, vt possint sepelire cōfratres suos tpe interdicti, intelligit de illis confratribus, qui licet maneāt in seculo,obtulerūt se tn̄ ordi. mutato habitu seculari,vel de illis quibona sua eis dederūt vsufructu retēto.hoc primò.Priuilegiū religiosis concessum ꝙ eis venientibus ad locū interdictū semel in anno aperiantur ecclesiæ vt celebrētur in eisdiuina : intelligitur quod vna sola ecclesia tantum aperiatur in loco.h.d. & secūda ibi.*Illud.* ¶ Casus literalis.Romana ecclesia quibusdā regularibus cōcessit quędā priuilegia.sed quia ip si fines priuilegiorū excedebāt ea minus bene intelligētes:propterea in cōcilio generali declarat qualiter sint intelligēda ne illa pertrahāt ad abusum:quia priuilegiū meret amittere qui permissa sibi abutit potestate.Cuius priuilegij formā eiusq; declarationem in tex. istius c.videre poteris.Ber.¶ Not. j .in hoc.c.quòd receptus in confratrē in aliqua religione,vel ibidem oblat⁹: licet mutauerit habitū,ex quo tn̄ manet in seculo,nō perdit potestatē sibi eligēdi sepulturā.& si decedit non electa sepultura:debet sepeliri apud ecclesiā in qua fuerunt se b pulti parentes:puta in sepultura maiorū vel in ecclesia parochiali.& idē videtur de quibuscūq; oblatis aliquibus religionibus:dūmodo nō sint plenè oblati: vt puta obtulerūt de prętenti se & sua,et intrauerunt religionē vt cōuersi & oblati.Istis em̄ non puto licitū vt possint eligere sibi sepulturam:vt in.c.fi.de sepul.lib.vj.nā sunt quasi serui monasterij:vt not.glo.in.c.vt lex continētię
1 xxvij.qō.j.quā glo.vide & no.perpetuò. ¶ †No.quòd priuilegiū cōcessum aliquibus vt tēpore interdicti possint sepeliri in ecclesia,non debet intelligi,nec habet locum si tales sunt excōmunicati,vel nominatim interdicti:sed potest intelligi quando locus est interdictus: vel quando personæ,sed non nominatim.Tertiò no.quòd potest quis dici oblatus,seu confrater:licet manet in seculo ex quo assumit aliquē habitum religiosum.& recipit in cōfratrē vel oblatum:seu si dedit omnia bona vsufructu retēto.Et facit iste tex,in arg.ad.q.nūquid valeat donatio omniū bonorū præsentium & futurorū facta ecclesiæ.de qua.q.per Bar.in.l.fi.C.de pac.dico ī.c.fi.de
2 suc.abinteſt.¶ †Vltimo no. ꝙ pluralitas resoluitur in
b singularitatē [b] propter pluralitatem subiectorū etiā in priuilegijs,si ex hac expositiōe nimis nō recedit à iure cōi.Ad hoc solet multū allegari iste tex.hodie verò ista secūda pars.c.est correcta p.c.fi.in.fin.& ibi no.in gl.de c
sen.excō.li.vj.nā hodie posito ī terdicto generali ī loco pōt celebrari in qualibet eccl̄a priuatim.tn̄ exclusis excōicatis & īterdictis.& per hoc fuerūt sublata oīa priuilegia quibuscūq; etiā religiosis cōcessa:sed posset habere locū ista pars.ij.c.qn̄ fuisset cōcessum hoc priuilegium postquā emanauit illa decre.videlicet.c.fi.de sen.excō.l. vj.¶ In gl.ī ver.*mutato habitu.*ī fi.no.ex hac gl.ꝙ isti q nō sunt plenè oblati nō tenēt ex toto recipere habitū illius religiōis cui se dedicauerūt. sed satis est deferre habitū
3 honestū distinctū ab habitu laicorū. ¶ †Secūdò ex ea. glo.no.quod isti nō plenè oblati qui nō dedicauerūt se & sua de p̄nti,vt quia stant in seculo:vel habent vsumfructū bonorū,nō possunt dici stricto mō personæ ecclesiasticæ,sed largo mō.et ideo scdm doc.& bn̄ tales nō
c gaudēt tali priuilegio [c] immunitatis personę.&ideo per

✣ SEBA.SAPI.

a ¶ Ad patriarchas. An possit appellari de episc.ad patriar. omisso medio,vide.d.Prępositū in. c. dilecti filij .s. de appellati. vbi refert quādam opi.Archid. vt ibi per eum.

ZACHARI.

b ¶ In singularitatē. Adde Bart.ī.l.fal. §.fin.ff. de condi. Bal.in.l. quanuis. C.de impu.& alijs subst.& in.l. pe.e. tit.melius in.l.j. in j.col.versi.& facit ad qōnē.C.đ ipu. & alijs substi. & Alexā.cōsil.lxxxiij. volu.iij.

ZACHARI.

c ¶ Tali priuilegio. Adde istū in.c.cū & plantare.& qđ notaui ibi in apostil.ad istū. nu. 4. in apost.in versic. tertij ordinis . 5. eo.titul.

a cutientes eos nõ incidũt[a] in excõicationẽ: ſecus in plenè oblatis & cõuerſis: vt in.c. parochianos.de ſen. excom. & adde quòd habetur in.c.religioſos.e.ti.li.vj. Itẽ ſi iſti qui nõ ſunt plenè oblati cõtrahant matrimo. de facto tenet matri.quia nullũ votum dirimit matr.cõtractum niſi ſit ſolẽnizatũ per cõfeſſionẽ factã alicui de religionibus approbatis, vel per receptionem ſacri ordinis: vt in c.j.de voto.lib.vj.& etiã puto quòd iſti nõ plenè oblati nõ gaudeant priuilegio fori. ſed ꝙ debẽt cõueniri coram iudicę ſeculari. quia nihil hîc interuenit quòd habeat eos de poteſtate eximere ſeculari: & pro hoc gloſſ. iſta quę dicit qđ largo mõ dicũtur perſonę eccleſiaſticę & vide qđ dico in.c.ij.de foro cõpe. ¶ In glo.in ver. *pro duobus*. in fi. hęc glo. videtur contradicere literę ſecũdũ Hoſt. cùm litera videatur velle alterum ſufficere: videlicet quod mutauerint habitũ: licet remanſerint in ſeculo, vel quod dederint bona ſua. nã cùm text. loquatur alternatiuè ſufficit altera pars: vt in.c.inter cęteras.de reſcrip. & in reg.in alternatiuis.de regu.iur.li.vj. Ioã.an. dicit glo. poſſe procedere in cõfratrib⁹, qui ſunt monachi. ſeu verè religioſi. ſecus in iſtis confratribus, qui nõ ſunt verè religioſi: & ĩ iſtis procedat opi. Hoſti. Ego approbo glo. quia non põt dici cõfrater eo quia bona ſua dat religioni: quia illa eſt quædam donatio & nõ fraternitas. & pro hoc tex. hîc in prin. dũ priuilegium erat indultũ his qui aſſumpſerunt habitũ illorũ & ſic loquitur qñ perſonę erant redditę ſeu oblatæ, licet nõ plenè. Et ad text. qui loquitur alternatiuè rñdeo. quòd ſecunda pars debet intelligi, qñ loco mutationis habitus dederũt bona ſua. Sed vtroq; caſu perſonę debẽt eſſe oblatę & receptę in confraternitatẽ. nã aliâs quodãmòdo non poſſent dici cõfratres, ſi perſonę non eſſent oblatę. licet nõ plenè: & hunc puto fuiſſe intellectũ gloſ. ¶ In glo.in ver. *ſemel in anno*. ibi. *quod interdictum non relaxetur. &c.* de hac materia no.in.c.ad hęc quoniã. de appella. & ſatis põt teneri iſta opi. quòd interdictũ nõ ſit relaxatum ſed Papæ licentia operatur: vt iſti celebrantes nõ dicantur interdicti. Et dicit hîc Inno. differentiã eſſe an interdicatur locus, vel perſona: quia ſi interdicatur loc⁹ põt interdictũ ſuſpẽdi, & ibi celebrari de licẽtia ſuperioris. Sed interdictũ latũ in perſonam non põt ſuſpendi. Ratio: quia aut perſona pœnitet, & debet ex toto relaxari & nõ ſuſpendi. Aut non pœnitet: & nõ debet cęlebrare ex quo eſt in peccato: ſed ſecus eſt in loco. quia locus nõ delinquit. Et per hanc rõnem dicit hîc Inno. qđ ſi interdictũ eſſet latum in perſonã propter delictum alterius puta dñi terræ, tũc poſſet interdictũ latũ in perſonam ſuſpendi. quia ceſſat ratio præcedẽs. ¶ † In ea gloſſ. ibi. *ſed contrarium credo incaſu iſto*. Not. bene glo. ex qua habes caſum in quo non currit pręſcriptio contra priuilegiũ [b] ſed glo. nõ reddit rationẽ: ſed Vin. qui ſequitur gl. dicit rationẽ eſſe: quia hoc priuilegiũ eſt meræ facultatis & ideo non habet locum pręſcriptio. pro hoc facit quod Innoc.in.c.Ioannes de cle.cõiu. & Cy.in lege prima & ſecunda. C. quæ ſit lon. conſuetudo. Hoſtiẽ. dicit gloſſ. veram, ſi ſaltem in aliquo iſti ſunt vſi priuilegio. ſecus ſi in nullo vſi ſunt. Ioãnes andre. diſtinguit. quòd aut iſti non veniunt ad locum: nec vtuntur priuilegio. & procedit gl. quæ ſic in veritate loquitur. Aut veniũt ad locum: ſed non vtuntur priuilegio. & procedit opinio contraria. & hoc dictum mihi placet, nam non eſt verum ſimpliciter ꝙ non currat præſcriptio contra priuilegiũ quãdo cõcedit aliquid quod eſt merę facultatis. per textum in lege prima digeſtis de nundi. & quod ibi nota. nã priuilegium conceſſum loco vt poſſit facere nundinas & mercata, concedit id quòd eſt meræ facultatis, & tamen currit præſcriptio. & ſi priuilegiatus non vtatur vt ibi. ita in propoſito ſi datur in loco interdicto priuilegium, & priuiligiatus non vtatur, perdit priuilegiũ. Sed in terminis glo. mihi ſatis placet vt non perdatur priuilegium: quia hoc priuilegium erat conceſſum reſpectu certi loci & temporis: videlicet eis accedentibus ad illa loca interdicta. Si ergo nõ accedũt non poſſunt dici in negligentia in nõ vtẽdo priuilegio & ideo dicerem vt priuilegiatus tempore interdicti poſſit celebrare. ſi non celebrat tempore interdicti p x.annos. perdit priuilegium, qñ cõceditur perſonę. ſed ſi conceditur eccleſiæ requiritur ſpatium.xl.an. vt in.c accedentib⁹.ſ.eo. ¶ † In gl.fi.in fi.dic vt.ſ.dixi. in notabilibus. ꝙ hîc pluralitas [c] reſoluitur in ſingularitatẽ propter pluralitatẽ ſubiectorum: & ne vileſcat eccleſiaſticum interdictum vt patet in text. ibi: *nimium vilipendi contingeret &c.* ſecus putarem vbi ceſſaret iſta ratio, & priuilegium contra cõcedẽtem tantum: vt tunc intelligatur largiſſimè in eo ſenſu in quo affert maiorem vtilitatem: vt in.c.quia circa.ſ.eo. ¶ Extra glo.op.contra literam de contrarietate. nam ĩ prin. dicit ꝙ ſi eccleſiæ ad quas iſti pertinent fuerint interdictę, ꝙ non debet eis denegari ſepultura. & ſic pręſupponit ꝙ poterunt ſepeliri in eccleſijs interdictis. ſed in ver. *qui tamen*. dicit oppoſitum vt ſepeliatur apud nõ interdictas eccleſias. Duæ prĩcipales lec. dantur ad tex. Prima eſt Inno. vt prima pars intelligatur de eccleſijs ſitis in loco interdicto: licet ipſe eccleſię nõ ſint interdictę. Secũda verò pars loquitur quando eccleſia nullo modo eſt interdicta. Sed contra hũc ĩtellectũ facit quia quilibet poteſt ſibi eligere ſepulturam in eccleſia interdicta, ex quo ipſe nõ eſt interdictus. ergo priuilegium nullum. Solu. dicit Inno. quod poteſt intelligi quando eccleſia erat interdicta in pœnam populi: quia tunc ille populus non põt eligere ſepulturã etiam in loco non interdicto: & in hoc operabatur priuilegium. Hoc vltimũ dictũ eſt notabile: ſed nõ videtur applaudere literę. qa loquitur quando ipſæ eccleſiæ erãt interdictæ à diuinis officijs. Hoſt. dat ſecundam lec. ꝙ prima pars intelligatur quã do vigore priuilegij ſepeliunt in eccleſia interdicta. ſecus ſi vigore electionis factæ per eos. quaſi velit dicere quod eligendo ſepulturam in loco interdicto non poſſunt ibi ſepeliri: ſed certè iſti intellectus non eſt literæ conſentaneus, neq; verus quia tex. loquitur quando elegerunt ſepulturam in loco non interdicto. ¶ Item nõ eſt verum quòd per electionem factam de iure cõi qs renuntiet priuilegio, ſi electio nõ valuit: vt probatur in.l.iii.ff.de re mili. Ideò do tertium & clarum intellectum, vt intelligatur litera in prin. quando confratres moriuntur non electa ſepultura in loco interdicto, vt tũc poſſint ſepelíri in eccleſijs ad quas pertinent. puta in parochijs eorum: vel vbi ſunt ſepulchra maiorum: ſed ſi ipſi elegerunt ſepulturam in eccleſia non interdicta, tunc non debent ſepeliri in interdicta vigore priuilegij, ex quo elegerunt ſepulturam in loco non interdicto, quia iſti fratres quandoque ad pompam non attenta electione iſtorum volebãt eos facere ſepeliri in eccleſia interdicta, quod reprobatur hîc. Abbas.

a ¶ Non incidunt. Adde de hoc dicẽdũ vt per doct. de ro. deci. ſuis de re, in antiquis & an gaudeant priuilegio clericorũ & ꝑ Anto. de bu. cõſi. xix. per Fede. cõſil. lvj. & per Cal. conſi. vj. de regularibus.

b ¶ Priuilegiũ. Adde vt per Old. cõ ſi. clxxij.

c ¶ Pluralitas. Quãdo plutalitas reſoluatur ĩ ſingularitates. declarat do. Iaſo. ĩ. l. cũis in fi. C. de ĩpub. & alĩs ſubſti. Alex. in. l. q quartam. in prin. ff. de leg. j. Iaſ. in. l. gallus. §. quid ſi is. ff. de li. & poſthu; Bar. in. l. ſcire debemus. in. j. opi. ff. de verbo. obl. Fel. ĩ. c. omnes. j. diſt. Iaſ. in l. ſingularia col. iĩj. ff. ſi certũ peta.

SEBA. SAPI.

SVMMARIVM.

1 *Ciuitas ſi eſt interdicta, omnino poßunt in ea diuina celebrari per illos qui non dederunt cauſam interdicto, dummodo celebrent ianuis clauſis: vt hîc.*

2 *Ciuitas ſi eſt interdicta reſpectu loci: homines ipſius poterunt alibi audire diuina. ſecus ſi ſit interdicta ratione perſonarum.*

Excommunicatus in loco, eſt excommunicatus in omni loco vbi reperitur.

¶ CAP. XXV.

Quòd

a ¶ Not. q̃ cõtra legẽ. Sed aduerte. quia habemus in iure tres terminos. facere contra legẽ: & facere in fraudẽ legis, & cõmittere in legẽ: vt declarat Bar. in. d. l. nõ dubiũ. C. de legi. in. j. col. & ibi cæteri post eũ. nã facere cõtra. l. est qñ quis de directo facit cõtra verba & mẽtẽ. l. vt in hoc exẽplo. l. prohibet minorẽ alienare res immobiles sine authoritate tutoris, & decreto iudicis si alienaret, tũc diceret facere cõtra legẽ. & hoc patet ad sen sum. facere fraudẽ l. est quando quis nõ venit cõtra verba sed contra mentem, imó verba. l. obseruat. exẽplũ. l. ex. prohibet ne pecunia numerata mutuetur filiofa. aliquis non mutuat pecuniã. sed frumẽtũ, vel aliã rem: vt postea filiusfa. vẽdat, & pecuniã habeat iste nõ facit contra verba. sed contra mẽtẽ. & iõ fraudẽ. l. facit. l. iulianus. §. mutui. ff. ad macedo. Eodem mõ. l. prohibet officiales accipere munera, nisi esculẽta & poculẽta: certè posset officialis accipere tot ex his quod faceret fraudẽ. l. solent §. fi. ff. de of. p̃cõ. l. plebisscito. ff. de offi. p̃si. & ita loq̃t hic vbi habes notabilius exẽplum quã inuenire posses. cõmittere in. l. est terminus gene 1
ralis ad duo supra dicta. & ita punit qui facit cõtra solã mẽtẽ: sicut qui facit contra mẽtẽ & verba vt hic & gloss. & doct. in: c. si postquã. in gl. in ver. mẽte. d̃ ele. ĩ vj.

b ¶ Quot modis fiat fraus legi. de quibus vide latius per Pe. de anch. in repe. c. canonũ, statuta. de cõsti. in. xxxij. colũ. seu in. x. cha. in ver. sed iuxta p̃dicta post Bal. ĩ. l. nõ dubiũ. C. de legẽt. in. iij. oppo. & vide similẽ glo. in. l. contra. legẽ. ff. de legi. & ibi Bart. addit aliũ casum: 1
quia ĩterdũ fraus 2
de mẽsura. vt. l. arbitrio. ff. de dolo. sed vide oĩno Bal. in. d. l. nõ dubiũ in vj. col. ver. iuxta q̃ oportet videre. Itẽ cũ ista gl. cõcordat alia in. l. humanũ C. de legi. & tenebis p̃petuò mẽtiqõ nẽ. quã ponit Bar. in. d. l. cõtra. de illo qui cũ esset magnus in cõi. & sciebat q̃ debebat in proxĩmo fieri statutũ sup fornicatione pretij frumẽti. vẽdidit totũ suũ frumentũ hoc nõ patefacto. nã dicit q̃ tenebit. & alle. l. j. ff. de act. emp. & vendi. Itẽ quot modis fiat fraus legi vide lat̃ sĩmè p̃ Host. in sum. de cẽp. & vẽd. §. fi. ĩ prin. vl. co. Itẽ vide text. & qd̃ ibi no. post. d. Ant. in. c. ingrẽdũ. de pec. cle. inter alia vide q̃ dicũt do. in. d. l. nõ dubiũ. C. de legi. q̃ si statutũ prohibeat extrahi frumẽtũ sub certa pœna, q̃ caderet in tãtã pœnã si qs exportaret farinã alias fieret fraus statuto de re ad rẽ. & adde Bar. vbi format istã qõnẽ in. l. q̃situ. §. illud fortasse. ff. de leg. ĩj. Ba. ĩ. l. j. ĩ. ĩj. co. C. d̃ fruc. & lit. expẽ. q̃c q̃d tenuerat idem Bal. ĩ. l. qd̃ nõ rõne ff. de leg. & ad hoc vide q̃ in simili de cidir Bar. in. l. tritici. ff. de ver. ob. q̃d veniat appellatione bladi. eodẽ mõ si statutũ p̃hibet sub pœna extrahi vinũ de ciuitate, vel de comitatu, eadẽ pœna teneẽ extrahẽs vuas. secũdũ Bal. in. d. l. q̃ nõ rõne. tũ nõ cõp hẽderet extrahẽs acetũ. secũdũ Bal. ĩ l. ĩj. de peri. & commo. rei venditę. & Bar. ĩ. l. j. p illũ tex. G. de eroga. mili. ãnonę. li. xĩj. vbi dicit Bar. qd̃ appellatiõe vini nõ venit acetũ, & appellatiõe carniũ nõ veniũt carnes salatæ & appellatiõe panis nõ veniũt crescẽtię: sed istud vltimũ nõ dicit Bar. in meo. imò pl9 dixit Bal. in. l. j. p illũ te. C. q̃ res expor. nõ pos. q̃ si statutũ puniret sub pœna extrahẽtẽ vinũ extra cõitatẽ, si qs portaret vnã solã amphorã vini cã gustus incideret in pœnã statuti. Item vnũ p̃petuò nota & teneas bene mẽti. Si statutũ p̃hibet ne marit9 possit relinquere vxori vltra certã quãtitatẽ. vt est hic Papiæ vbi est statutũ q̃ nõ possit relinq̃re vltra. l. lib. secũdũ Io. fer. in practica sua ĩ for. li. qũo vxor agit ad dotẽ sup gl. ĩ ver. dedit & legauit. in fin. j. col. vel qa statutũ dicat q̃ non possit relinquere vxori quo ad p̃prietatẽ sed quo ad vsum fructum, nũq̃d per maritũ possit dari facultas soli vxori distribuendi pecuniã pro anima testatoris? dic quod nõ ne fiat fraus statuto. & ita determinat Io. an. in addi. Spe. in tit. de instru. edi. §. nũc verò aliqua. post mediũ in addi. q̃ incipit. ad istũ. Albe. de ro. in. ĩj. parte statu. ĩ. q. xiij. inci. statuto cauet qd̃ nullus &c. iuncta. q. fe. d. Ale. in. o. in cõsi. cxcix. incipiente. Inspectis, in. iij. col. & seq. quicquid teneat Ian. de castro. in. l. cogi. §. hi

c. Quòd nonnullis.

Quòd nõnullis. Tẽpore generalis interdicti Episcopi nõ prohibiti qui nõ fuerũt culpabiles interdicti clã celebrare possunt. Et hodie istud nõ est priuilegiũ episcoporũ: sed ius cõe: vt in. c. fi. de sen. excõ. lib. vj. & ibi plenè habetur an & quando & qualiter possit celebrari tempore interdicti. Diuiditur hoc ca. quia primô ponit priuilegiũ. Secũdò ponit exceptionem ibi: *nisi*. Tertio denũtiatiõem ibi: *verũ*. & hoc. c. nihil hodie habet. ¶ Casus literalis. Quibusdã regularibus concessum est vt cũ ecclesiæ terræ fuerint interdictę diuina possit celebrare officia iãuis clausis, & voce supp̃ssa & nõ pulsatis campanis exclusis excõmunicatis & interdictis in fauorẽ põtificalis officij. Concilium extendit hoc ad Episcopos, nisi hoc eis exp̃ssẽ fuerit inhibitum. Veruntamẽ hoc illis conceditur qui cãm aliquam nõ præstiterint interdicto: nec aliquã fraudẽ ingesserint tale cõpẽdiũ ad iniquum dispendium trahẽtes. Ber. ¶ No. j. ex tex. q̃d priuilegium concessum religiosis nõ extenditur ad eõs: quia priuilegiũ nõ debet extẽdi: vt in. c. sanè. s̃. eo. ¶ Not. ij. quod priuilegiũ cõcessum aliquibus vt possint celebrare tẽpore interdicti: intelligi debet de illis qui non præstiterunt aliquã causam interdicto: vt quia nõ propter delictum eorũ fuit latum interdictũ. nec præstiterunt fauorẽ illis propter quos fuit latũ interdictũ. Et hodie circa tex. & alia quæ hîc tanguntur dic vt legi. & no. in. d. c. fi. ¶ † In gl. in ver. qñque. in fi. hodie nõ est vis. quia quolibet die clerici possunt celebrare tempore interdicti, dũmodò ianuis clausis &c. vt in. d. c. fi. & sic etiã intelligitur quæstio glo. an canonici possint interesse cum eõ. Sed põt formari alia qõ nũquid nobilis priuilegiatus vt possit audire diuina tẽpore interdicti possit secũ ducere familiares? & dicẽdũ quòd sic: quia aliâs priuilegiũ esset ei inutile. de quo dicẽdum vt hodie habetur in. c. licet eod. tit. lib. vj. ¶ † In glo. ij. in. fi. hodie dicendũ vt habetur in ca. si sententia. de sen. excõ. lib. vj. q̃ aut locus est interdictus: & tunc possunt illi de loco interdicto audire diuina alibi. Aut ppr̃s est interdictus: & tunc non possunt in aliqua ecclesia audire diuina. quia si est excõicatus in vna ecclesia, est etiã excõicatus in qualibet alia ita & interdictus: qa sequit̃ personã quocũq̃ ierit &c. j. q. j. c. cito turpẽ. qd̃ est mẽti tenendũ.

SVMMARIVM.

Priuilegia non sunt violanda etiã indirecto modo.
Contra legẽ facit ille qui cõmittit non solũ contra verba legis sed etiã contra eius mentem. 3. 4.
Minor an restituat̃ ex eo quod processus factus cõtra ip̃m minorẽ. licet sñia sit lata cõtra ip̃m maiorẽ.

¶ CAP. XXVI.

Quantò. Priuilegiati qd̃ excõicari non possint ab ordinarijs non debẽt excõmunicari etiã indirectè. h. d. Vel generalius & sic.

1 ¶ † Priuilegia nõ p̃nt violari etiã indirectè. h. d. In prima q̃stio. In secũda p̃uisio. ibi: *Nolẽtes*. ¶ Casus literalis. Abbas & cõuent9 ordinis cluniacẽ. sunt exẽpti. vñ cũ epi & archiepi in quorũ diœcesi cõmorant̃ eos excõicare vel interdicere nõ possint: in eos qui molunt in molẽdinis eorũ, vel coquũt panẽ in furnis eorũ, qui quid vẽdendo vel emẽdo: aut aliâs eis cõicant, excõicationis & interdicti sñias proferũt: & sic nõ vim & potestatẽ priuilegiorũ apo. se. sed sola verba seruãtes monachos dicti ordinis quodãmodo excõicãt: dũ eis alios cõmunicare nõ sinunt. & sic quãtũ ad hoc iudęorũ iudicio iudicant̃. & q cõicãt illis maiorẽ excõicationẽ incurrũt q̃ etiã excõicatus cõicãdo fuerint incursuri: propter qd̃ clunia ceñ. de p̃dictis p̃latis dño pa. grauiter sunt cõquesti. Vnde mãdat vniuersis prędictis quatenus hmõi sñias in fraudẽ priuilegiorũ apo. se. de cętero non ferãt: quia si sup hoc ad ip̃m q̃rela peruenerit: promulgatores talium sententiarum seueritate debita castigabit. Ber.

2 ¶ † No. q̃ cõtra legem[a] seu cõtra priulegiũ
a facit qui seruat sola verba & venit cõtra mentẽ. ad idẽ. l. nõ dubiũ. C. de legi. & in reg. fi. de reg. iur. li. vj.

3 ¶ † Secò no. q̃ vbi cõstat de mẽte priuilegij, seruãda est ipsa mens. & sic qd̃ dicit̃ in. c. porrò. & seq. s̃. eo. q̃ seruãdus est tenor priuilegij. debet intelligi, nisi constet de mẽte. ¶ Tertiò no. q̃ nõ valẽs excõicari ex priuilegio, nõ põt etiã ĩdirectè excõicari. Sed op. & videt̃ q̃ isti religi. nõ debeãt audiri, ex quo subditi p̃latorũ excõicabãtur & nõ ipsi: & sic eorũ nõ ĩtererat vt. ij. q. vj. c. nõ solẽt. Sol. dicũt doc. & bñ. q̃ hoc fiebat in eorũ iniuriã, & dolosè vt ĩdirectè violarẽtur eorũ priuilegia & ideo poterant agere actiõe de dolo. vt. l. j. ff. de dolo. vel ad pœnã poterũt agere crimine stellionatus. vt. ff. de cri. stel. l. penul. ¶ In glo. j. in fi. Io. an. tenet cõtra scilicet q̃ istę sententiæ tenebant nisi fuisset error expressus in sententia. vel nisi pręcessisset appellatio. vt in c. per tuas. de sen. excõ. nã papa hîc mãdat tantũ istas sentẽtias proferri & hoc dictũ placet quia hîc apertè nõ cõstat q̃ faciant in fraudẽ priuilegiatorũ. itẽ qa sñia ista non afficit subditos nõ priuilegiatos. licet p̃ cõsequẽtiã & indirectè afficeret priuilegiatos. ¶ In gl. fi. in fi. dic vt. s̃. dixi. q̃ imò istę sentẽtię tenebant. quia latę cõtra subditos & error nõ erat exp̃ssus in sentẽ. nec ob. dictũ gl. ij. Io. an. qa fortè null9 inciditi hãc sñiam. vel absolutio nõ fuit petita. vel fortè fuit decisa & non posita hîc.

b ¶ † Et ĩquãtũ gl. ponit. iiij. modos fraudãdi[b]

qui ſolidũ. vbi etiã vide do. Alexã. ff. ad treb. &no. quia quotidianũ eſt. & ita. do. Iaſ. de may. dũ legeret. d. nõdubium.

¶ Adde de ſciẽte ꝙ frumẽtum debebat ſuileſcere. Bar. cõſi. xxviij. vbi ponit de eo q̃ conduxit locũ pro inueniẽdo auro cùm tñ ſciebat ꝙ ibidem erat vena. & an appel. carniũ veniãt carnes ſalatę. per Ioan. de ana. cõſil. xxvj. & an ſtatutũ prohibens legari alicni videatur ꝓhibere cõfeſsionẽ debiti. vide Alex. cõſi. xxvj. ñ. lib.

leg ẽdicit etiã Ioan. an. ꝙ quãdoq̃ fit fraus de nomine ad nomẽ. vt puta non valens[a] electionem adminiſtrare (vt prælat⁹) facit ſe in fraudẽ inſtitui, & cõſtitui æconomũ. vt in. c. auaritię. de elec. li. vj. & ꝙ ibi no. & in aut. vt nulli iudi. in prin. Quandoq̃ fit fraus de tẽpore ad tẽpus: vt quia ſententia fertur cõtra maiorẽ. ſed proceſſus factus eſt contra minorẽ. l. deniq̃. ff. de mino. Quãdoq̃ fit loco ad locũ vt. l. fi. C. ſi mã. ita fue. alie. Et ſcias qd hîc ponũtur opi. nũquid veniens contra verba, vel etiã contra mentẽ videatur venire contra legem. Ioã. and. dicit & bene, ꝙ aut conſtat de mente legis, & tũc ſeruãs verba, & veniẽs cõtra mentem, cõmittit in legẽ. Si aũt nõ cõſtat de mente, quia ſumus in dubio: tunc veniens contra verba, dicitur venire cõtra legem: vt probatur in. l. nõ aliter. ff. de leg. iij. & in regula fi. de reg. iur. lib. vj. & ibi per Dy.

a ¶ Nõ valẽs. Aliud exẽplũ ponit Bal. poſt Barto. in. l. nemini. C. deaduoca. diuer. iudicum. & glo. & Bart. in. l. j. C. de priuile. ſcho. lib. x. Felin. in. c. in tantum. in ſecũdo no. ſ. de ſimo. & vide And. ſiu. in conſi. lvj. incip. Sapiẽter. col. fi. in. ij. vol.

a ¶ Iſtam lect. tenere videtur do. Anto. ĩ. c. fi. de vid. & hone. cleri. in. j. co.

b ¶ Quod ſcĩa. Vide. Dec. poſt Ab. & alios in. c. cleric. ſ. de iudi. & ibi qs debeat præcedere an doctor legiſta en canoniſta,

✤ SVMMARIVM.

1 *Clericus qui depoſito habitu & tõſura immiſcuit ſe enormitatibus, ſi reperiatur delinquẽs, non poteſt ſe defendere ex eo quod ſit clericus.*

2 *Clericus incedẽs in habitu & tõſura, & ſit in loco forenſi, probabit ſe clericum ex ſuo iuramẽto. Clericus non præſumitur ex eo quòd quis vadit in habitu & tonſura. 4.*

3 *Clericus non incedẽs cũ habitu, & tonſura, ſi delinquerit poteſt capi per iudicem ſecularem: nec tenetur dimittere ex ſola reaßumptione tonſuræ.*

¶ CAP. XXVII.

1 EXparte. †Qui in habitu & tonſura, & cæteris vt laici cõuerſant deprehenſi in maleficijs, ſe ꝓclericis nõ defendũt. Ita communiter ſummatur. Sed quia habet varios intellectus poteſt etiã alijs modis ſummari: & ſic ſola aſſumptio vel reaſſumptio tonſuræ, poſt delictũ cõmiſſum non facit delinquẽtẽ haberi pro clerico. vel tertiò. & ſic ſi poſt clericatũ aſſumptũ immiſcuit ſe clericus enormitatibus, & diu in illis perſeuerauit dimiſsis habitu & tõſura, & in delicto deprehẽditur, nõ poterit ſe defendere pro clerico quòmin⁹ puniat per ſingularẽ iudicẽ. Etiſte intellectus eſt aliquãtulũ periculoſus, ſed põt procedere ſecundũ vnã opi. de qua in. c. perpẽdimus. de ſenten. excõ. & ibi plenè dicã an ſit vera attingẽdo opi. & materiã. Diuidit. In Prima enim parte ponit querela. in ſcda prouiſio. Secũda ibi *Ne igitur*. ¶ Caſus literalis. In diſtrictu regię Anglorũ erãt quidã literati, quos nec habitus nec tonſura clericos oſtẽdit: ſed cũ ipſi deprehẽdũtur in aliquibus maleficijs, vt iuriſdictionẽ regię deludãt, & pœnã debitã pro dilectis euadãt: reaſſumunt tonſurã abiectã, & habitũ clericalẽ, qui antea pro laicis ab oĩbus habebant. Regina ſignificauit hoc do. pa. quod ſi ſuã iuriſdictionẽ in huiuſmodi delinquẽtes exercuerit: q̃ ſine tõſura & habitu ĩ dilectis fuerĩt deꝓhẽſi, ęquanimiter ſuſtinebit cũ maleficijs hoĩnũ nõ ſitindugẽdũ, ſed potiꝰ obuiãdũ, nec tonſura vel habitu reaſſumptio
2 ipſorũ maleficia foueri debeat. Ber. ¶ †Not. j. ex. tex. ꝙ ſola aſſũptio tõſ. vl reaſſum. nõ ꝓbat clericatũ. maximè qñ aſſumit vl reaſſumit poſt deꝓhẽſionẽ ĩ dilecto: ſaluo tñ caſu: c. ſi Iudex laicꝰ. de ſen. exc. li. vj. Et vide quo ad vnũ modũ probãdi clericatũ. gl. no. in cle. pñti. de cenſi. quę dicit ꝙ ſi quis incedẽs in habitu & tõſura defendit ſe pro clerico vt nõ ſoluat gabellã, nec habet probationẽ in prõptu. cũ ſit forẽſis: tũc ſtatur iuramẽto ſuo: quod no. ¶ †Secũdò no. iudicẽ ſeculare licitè
3 capere poſſe clericũ delinquẽtẽ repertũ ſine habitu et tõſura, nec tenet eũ dimittere ex ſola reaſſumptiõe tõſurę: & quod tñ limita vt legi. & no. in. d. c. ſi Iudex laicus. ¶ In gl. ij. in fi. Ex hac gl. colligũtur duę lec. ad tex. & prima videt hęc licet gl. loquat nimis gñaliter. vt tex. intelligat de his q̃ in veritate nõ erant clerici: ſed aſſumebãt vel reaſſumebant tõſuram in fraudẽ: vt ſic poſſent effugere iuriſdictionẽ laicorũ. Sed diceres tu quę erat rõ dubitandi ex quo nõ ꝓbabãt ſe clericos. So. videbat quod ſola delatio tõſuræ
4 probaret clericatũ, quod nõ eſt verũ: vt. ſ. dixi. ¶ †Secũda lec. eſt vt intelligatur de his de quibus nõ cõſtabat aliquo mõ quòd fuiſſent clerici: puta qa aſſumpſerũt clericatũ in pueritia, & nũq̃ portarũt tonſurã, vel delatã de facili abiecerũt. nã ſi iſti deprehendũtur in delictis nõ pñt ſe pro clericis defendere. & iſta lec. eſt nimis gñalis: & videtur obuiare. c. ſi iudex laicus. præall. Io. an. remittit ſe ad illud. c. & ſic videtur velle hoc. c. reducẽdũ eſſe ad terminos illi⁹. Ego pleniſſimè dicam in. d. c. perpendimus. Goffre. intelligit tex. de clericis in minoribus conſtitutis qui tranſiuerunt ad militiam, vel ad coniugium: & pro hoc facit. quia hoc. c. eſt pars. c. ex parte. de cle. cõiug. & illud. c. loquitur de cle. cõiug. Et ſecundum hoc hæc decre. non eſſet hodie dubia per. c. vnicum. de cle. coniuga. li. vj. & dic vt ibi. de clerico tranſeunte ad militiam: dic vt dixi poſt Inno. in. c. j. de apoſta. Alij intelligunt hoc. c. ſimpliciter ĩ clericis in minoribus qui diu habiti ſunt pro laicis, vt deprehenſi in maleficijs non poſſint ſe pro clericis defendere. Alia iura contra
a ria [a] loquuntur in clericis cõſtitutis in ſacris. Sed ſecũdũ hoc hęc decretalis nimis reſtringeret illa iura: vnde mihi non placet: poſſet etiam intelligi in clerico, qui dimiſſo habitu & tõſura diu immiſcuit ſe enormitatibus. Sed an talis perdat omne priuilegium clericale, dicam in. d. c. perpendimus. Vltimò poteſt intelligi ĩ his qui allegabãt ſe clericos ſed non probabãt. vnde ſi text. ponderet in nulla ſui parte præſupponit iſtos clericos: vel voluiſſe probare clericatum, ſed ſolùm volebant ſe defendere prætextu tonſuræ: & hæc lec. videtur multum applaudere literæ.

✤ SVMMARIVM.

1 *Statutum epiſcopi contra canones non valet.*

2 *Statutũ quòd deſtruatur domus delinquẽtis, quid operabitur ſi delinquẽs habet partem inferiorem: & alius partem ſuperiorem?*

3 *Rex franciæ & rex hiſpaniæ an ſubijciantur imperatori?*

4 *Mulier ſi corrumpatur in uita, non dicitur corrupta quo ad deum.*

5 *Loca vicina quæ dicantur.*

¶ CAP. XXVIII.

SVper ſpecula. Pariſius & in locis vicinis ius ciuile legi non debet. Primò ponit prohibitionis rationem. Secundò prohibitionem. Tertiò pœnam contra facienti imponit. Secunda ibi: *Firmiter*. Tertia ibi: *Et qui*. ¶ Caſ⁹ literalis. Quamuis eccleſia ſecularium legum non reſpuat famulatum quæ imitantur veſtigia æquitatis & iuſtitię: tamẽ in francia & in multis alijs prouincijs laici legibus non vtuntur, & rarò eccleſiaſticæ cauſæ occurrant quæ non poſſint per canones expediri: vt plenius ſacræ paginæ inſiſtatur: firmiter prohibet papa ne pariſius, vel in ciuitatibus, vel in alijs locis vicínis aliquis docere vel audire ius ciuile præſumat: & qui contra fecerit, non ſolùm à cauſarum patrocinijs interim excludatur. verum etiam per epiſcopum loci excommunicetur. Ber. ¶ No. primo ex tex. quòd
b leges famulantur canonibus. Ex quo infertur quòd ſcientia [b] canonica præferenda eſt legali: & ſic in hominibus literatis. nam reſpectu ſubiecti iſta eſt nobilior. & ideò leges dicuntur famulari canonibus: quia in multis videlicet in concernentibus animam ſubijciuntur canonibus, velit nolit imperator in aut. de eccleſi. ti. in principio. Item quia recipiuntur leges in ſubſidium in foro canonico vt in. c. j. de noui oper. nun. Et ideò Hoſt. inducit literam contra decidentes dubia per iura legalia vbi canones ſunt expreſſi. Secundò

ſi.Secundò not.quod in quo Papa habet iuriſdictionẽ in laicos videlicet vt prohibeat eos audire iura: & hoc in fauorẽ ſacræ ſcientię. Compellit ergo eccleſia qñq; laicos ad bonũ quòd occaſionaliter prouenit ex ſtatuto ſuo.Itẽ no.quòd ius ciuile non poteſt recipi in multis locis:& enumerat hîc Hoſti.loca in quibus ius ciuile non recipitur,& longe plura ſunt loca inter chriſtianos quæ nõ recipiũt leges ciuiles quàm quę recipiunt.

1 ¶ †Sed canones obſeruãtur per totũ mundũ inter chriſtianos.vt in.c.j.de conſti.ideo nõ valet ſtatutum Epiſcop.contra canones.vt in.c.quod ſuper his.de maiori. & obedi.ſed contra leges valent ſtatuta laicorũ.vt in.l. ex hoc iure.& in.l.omnes populi.&.ff.de iuſti.& iur.Et an laici poſsint in totũ recedere à diſpoſitione legali.

2 dic vt plenè not.in.d.l.omnes populi. ¶ †Vltimõ no.

a quem puniri quandoq; rõne vicinitatis[a] ſine culpa. concordat.c.clerici.de exceſ.pręla.Et facit iſte text. ad.q.illã de duobus fratribus habentibus domum vel turrim cõem:quorũ alter habet partem ſuperiorem,alter inferiorem:& ratione ſtatuti venit deſtruenda domus habentis partem inferiorẽ: nunquid debeat deſtrui tota domus.de qua.q.per Bar.brix.in.q.venerabili. xiiij.no. glo.de pœni.di.ij.c.ſed & continuò:& ponit Ioan.and. hîc tres opi. Prima.vt permutetur pars inferior cũ ſuperiori.Secunda.vt pars quæ venit deſtruenda redimatur à fiſco. Tertia.vt deſtruatur tota dom⁹ :ſeu poſtea agatur cõtra ſociũ, ſeu fratrem qui dedit cãm damno. arg.in.l.ſi merces.§.culpæ.ff.loca.vide per Archid.in.c. fœlicis.de pœnis.lib.vj.& per Io.an.in addi.ſuper rub. de pœnis.& per Bar.in.l.attheius.ff.de aqua plu.ar.vbi ponit alias opi.Et inter cęteras eſt vna ſatis ęqua opin. quæ mihi placet vt cõmutetur illa pœna in aliã ar.eorũ quæ no.in.l.quid ergo.§.pœna grauior.ff.de his qui no.

3 infa.¶ †In gl.ij.ibi: *& licet de facto ab omnibus non ſeruetur &c.* Not.glo. ſentit eñ qđ de iure nullus eſt exemptus à iuriſdictiõe iperatoris: & quòd frãcigenæ de iure ſubijciuntur imperio:de quo tñ dic vt leg.& not. in c.per venerabilẽ.qui fi.ſint le.et de hiſpanis,nũ qd ſubijciũtur imperio. vide bon.glo.in.adrianus.lxiij.di.& in quibus caſib⁹ valeãt ſtatuta laicorũ contra leges:no.in

4 d.l..oẽs.popu.ff.de pact.l.ius publicũ. ¶ †In gl.ſi.in ſi. Dic quòd cõtrariũ intelligit quo ad Deũ:nã & ſi mulier corrũpatur inuita quo ad carnẽ:ex quo mens remanet incorrupta quo ad Deũ,non infamatur:& vide qđ

5 not.glo .in.c.tolerabilius.hîc alle. ¶ †Extra glo.quæro

b quæ loca[b] dicãt vicina.Sol.illa quę ſunt ītra duas dietas ar.in.l.nõnulli.de reſcri.vel ſtandũ eſt cõſuetudini, ſeu cõmuni interpretationi:ſed vbi non cõſtat, recurrẽdũ eſt ad arbitriũ iudicis ſecundum doctores.argu.in.c.de cauſis.de offi.delega.& ibi vide.

✠ SVMMARIVM. ✠

1 *Priuilegium innouatum,an & quando inducat nouum ius.2. Priuilegium cum quibus ſolennitatibus innouatur?*

¶ CAP. XXIX.

1 QVia. ¶ †Innouatio priuilegij ius nouũ non inducit,ſed vetus cõſeruat. ¶ Caſus literalis.Dominus Pa.innouauerat priuilegiũ cuiuſdam monaſterij conſtituti in Dicœce.Baiocẽn. Epiſcop⁹ Baiocẽn. dubitauit vtrũm per talem innouationẽ iuri Epiſcopali ſit derogatum:quęſiuit à do. Pa.an ei præiudicaret.Reſpondet ei Papa quòd innouatio ius nouũ non cõfert,nec tollit vetus:vnde vult eũ eſſe in eo ſtatu in quo erat tẽpore innouationis impetratæ :ſed per hoc non intendit Papa iuri aliâs competenti eidẽ mo-

2 naſterio præiudiciũ generari.Bern. ¶ †Not.primò ex tex.quòd per innouationem priuilegij ius de nouo nõ acquiritur. quod procedit qñ primũ priuilegiũ extat: a ſecus aũt vbi fuiſſet ſublatum & renouatum:quia tunc ſi Papa innouaret illud priuilegiũ bene ius conferretur de nouo ſed intellige hoc.c.quando priuilegiũ extãs in ſinuatur,id eſt aſcribitur propter nimiam vetuſtatem, vel propter aliã cauſam,vt ſic faciant fidẽ tanquam originale:& de ſolennitate adhibenda in hac innouatione dicendũ vt no.in.c.fi.de fide inſtru.& in.c.albericus.& in.c.ſignificauit.de teſti.¶ In glo.fi.Dic quòd ibi interuenit authoritas ſuperioris hoc intendẽtis. Sed hîc nos loquimur in dubio qñ ſuperior ſimpliciter facit innouari inſtrumentũ vel priuiligiũ : tunc eñ non intendit ius de nouo cõferre, ſed antiquum conſeruare, ne pereat ob defectũ probationum.de quo in.c.cùm delicta de confir.vti.vel inutil.& in.c.ex parte abatiſſæ.ſ.eod.

✠ SVMMARIVM. ✠

1 *Altare viaticum non eſt cauſa quòd quis poſsit celebrare in loco non conſecrato, niſi habeat ex priuilegio.*

2 *Priuilegia & ſtatuta ſunt intelligẽda, vt aliquid addant iuri communi.*

3 *Altari viatico non eſt licitum vti niſi cum licentia Papæ vel Diœceſani.*

¶ CAP. XXX.

1 IN his. ¶ †Priuilegiati vt vbiq; poſsint cum altari viatico celebrare hoc poſſunt ſine licentia prælatorũ. ¶ Primò ponit exordiũ,& facit narrationẽ. Secũdò prouidet, & rationẽ reddit ibi: *Cùm autem.* ¶ Caſus literalis.Fratres prædicatores & minores impetrauerũt indulgentiam à do. Papa. vt vbicunq; fuerint cum altari viatico valeant celebrare ſine præiudicio iuris parochialis:quidã prælati nimis ſtrictè illam indulgentiam interpretantes, dicebant q̃ per illam indulgentiã prędicti fratres pręter aſſenſum prælatorum hoc facere nõ poſſunt. vnde nõ permittunt eos celebrare ſecundũ illã indulgẽtiam:cũ aũt ſine illa indulgẽtia fratres prędicti poſsint de pręlatorũ licentia celebrare,nihil eis conferret. Mandat Pa. cuidã,quatenus interpretatiõe huiuſmodi reprobata dũmodò abſtineant ab iniurijs aliorum datã licentiam prædictis fratribus debeat publicare:ita quòd dicti fratres ex indulgentia ipſa aliquã videantur gratiã conſequuti.Ber.¶ No.j.ex tex.q̃ ſine priuilegio nõ eſt licitũ celebrare in loco conſecrato etiam cum altari viatico ideſt portatili:quo frequenter vtuntur clerici qñ celebrãt in altari nõ conſecrato: vt in iſtis oratorijs & capellis dominorũ.ad idẽ.c.vnicuiq; &.c. clericos de con

c 2 ſec.diſt.j.¶ †No.ij.q̃ indulgentia & priuilegiũ principis debent ita interpretari vt aliquid de nouo cõferant & ad hoc quotidie allegatur iſte text. Idem dicendum in ſtatutis,vt ſi loquatur in terminis iuris cõmunis,fiat

c interpretatio vt aliqd operẽtur[c] & ita no.Bar.in.l.iiij. §.p̃tor ait.ff.de dam.infec.& Inno.in.c.cãm. de reſcrip. ¶ Sed quęro nunquid Epiſcopus poſsit hoc priuilegiũ concedere:ſunt opi. Cõiter tenetur vt in ſua Diœceſi poſsit.vt hîc ibi: *ſine qua id prælatis annuentibus.* & facit. c.cleric⁹.&.c.vnicuiq;.pręalleg.Sed in toto orbe ſolus Pa.concedere põt:& ita intelligitur iſte text.& ſic intelli ge.c.fi.eo.titu.lib.vj. vbi Epiſcopi habent priuilegiũ à iure vt poſsint in tranſitu celebrare cũ altari viatico: alij ergo non poſſunt vti altari viatico:niſi habeant priuilegium à Papa aut licentiã à Diœceſano:& ita intelli

3 ge.c. concedimus.de conſe.diſt.j. ¶ †Sed quæro. nunquid hodie iſti fratres habeant priuilegiũ. Doc.tacitè innuunt quòd non.nam olim fuit eis hoc conceſſum: quia non habebant ità eccleſias conſecratas ſicut hodie habent:ſed habebant quædam oratoria nõ conſecrata

¶ Qñ duo habent domũ cõmunẽ,& vn⁹ habet partem inferiorẽ, & alter ſuperiorem & ille qui habet partẽ inferiorẽ fuit cõdem nat⁹.de delicto p quo debet cõburi eius domus, quid fieri debeat cùm ille qui habet ſuperiorẽ contradicat & de qõne iſta tãgit eleganter per Bar.ī.l.& ſi ſeueri or.in fine. C.de infa.& Vide Bal.ī.l. ñ.C. in quib⁹ cau. ſer.pro premi .li. acci.vbi dicit q̃ reſ pu. deſtruens domũ. ꝓpter delictũ alicuius tenetur reſtituere pretium. partis illius q non deliquit.

✠ SEBA. SAPI.

¶ Ratione vicinitatis. Vide Bart.in l.cũ alicui⁹.in fine ff.p neg.ge. Albe. de roſa.in.l.j.§. & poſt operis.in fine ff.de ope.noui nũ. vbi refert fuiſſe iudicatum per me q̃ tota domus eſſet, deſtruenda. refert d.Iaſ.ī.l. ſtipulatio in princ. Circa fi. eo.ti. de noui ope. nuntia.

¶ Quis dicatur vicinus. Et vide glo. in.c.fœlecis de pœnis.lib.vj.& quod not.ibi.

¶ Adde quis dicatur vicinus Alex. conſi.xxñ.iiñ. lib.

✠ SEBA. SAPI.

¶ Aliquid operẽtur. vide Feli.in.c. rodulphus.col.iiñ. verſ.ñ.ſecunda regula.ſ.de reſcr.vbi generaliter vult q̃ ſtatutũ nõ intelligatur ſtrictè quando redderetur eluſoriũ ītelligetñ vt declarat Alexan. in cõſ.xxxiñ.inci. Viſo.ço.ñ in.j.vo. vbi dicit q̃ qñ ſtatutũ expreſſè determinat illud qđ erat tacitè determinatũ à iure cõmuni nihil aliud operatur.

ſed puto quòd vbi hodie etiã de facto accideret ꝙ haberent aliqua loca non cõſecrata quòd fratres ad illa accedẽtes poſsint vti hoc priuilegio: quia ſubeſſet rõ priuilegij. Sed cõtra hoc.c.oppo.de.c.paſtoralis.ſ.eo. vbi religioſi priuilegiati vt poſsit capellas ſuas in vlꝰ proprios conuertere, nequeunt propria authoritate poſſeſsionẽ apprehẽdere, ſed debẽt requirere licentiã ordinarij. pro ſolutiõe multa hîc & ibi: dicũt docto. Sed breuiter capiẽdo duas ſolutiones. dic quòd iſtud priuilegiũ fuiſſet hîc inutile ſi habuiſſent requirere licentiam ordinarij. quia ſola licentia Papę ſufficeret ſed ibi priuilegũ non erat inutile, quia iã erat tranſlatũ ius vigore priuilegij: ſed reſtabat poſſeſsio quę nõ debebat apprehẽdi ſine licẽtia ordinarij. Vel ſcdo hîc nõ agebat de graui præiudicio. ſed ibi ſic: quia ibi per illã conceſsionẽ priuabat proprio prẽlato eccleſia, & dimĩuebat hoſpitalitas, & priuilegiũ illud potuit eſſe ſubreptitiũ & iõ debuit requirere ordinarij licentiã.

a pro declaratione tex. quæritur quid ſi pa.[a] eximit mõ naſteriũ cũ capellis ſuis, & aliqua iſtarũ capellarũ poſſidetur à tertio: nunquid priuilegiũ prẽiudicet poſſeſſori. Inn.j. videtur facere differentiã vtrũ capellę ſint expreſſę vel ne. Sed poſtea videtur indiſtincte tenere quòd nõ prẽiudicat poſſeſſori: quia fortè ſi papa ſciuiſſet poſſeſsionẽ alteriꝰ, nõ dediſſet priuilegiũ. & priuilegiũ debet intelligi, vt non prẽiudicet enormiter iuri alterius. Et intellige prędicta & tex. vt ad impediendũ vires priuilegij ſufficiat ſola poſſeſsio, iuſta tĩ: licet proprietas nõ cõcurrat cũ poſſeſsiõe. vt cõiter hîc do. volunt, & bñ. & gl.c.ij. de decimis. li.vj. ¶ † Quid aũt ſi pa. cõcedit priuilegiũ hoc mõ: eximim⁹ tale monaſteriũ & capellas ſuas quas proprijs vocabulis duximus exprimendas &c. nũquid per hoc qd capellę nominatim aſſerũtur eſſe monaſterij. principaliter pro
b bẽtur eſſe mõaſterij. [b] Inn. dicit hîc ꝙ nõ: qa Papa per hoc nõ intẽdit donare monaſte. ſed capellas ſuas eximere: & ideo oportet ꝙ probetur ꝙ ſint ſuę: & idẽ Io.an. pro quo alleg.c.ſi gratioſè. in fin. de reſcrip. lib.vj. qd bñ facit. & not. perpetuò hoc dictũ, & ſępe dubitaui & vidi multa concilia hincinde pro & cõtra. nec allegabatur dictũ hoc Inno. & Ioan.an. & puto hoc dictũ limitandũ, niſi priuilegiũ eſſet cõceſſum hoc mõ motu proprio. quia tũc ex quo pa. intentionẽ ſuã fundat ſuper illa aſſertione qd capellæ ſunt monaſterij, probantur monaſterij eſſe, niſi probetur contrariũ: vt in ſimili voluit Lapus in cle.lĩris. de proba. nã qñ ad inſtãtiã alicuius cõceditur tale priuilegiũ, vidẽtur illa verba narratiua. & de facto alterius, quę non probant. vt c.ſi pa. de priu. li.vj. ſed qñ proprio motu, videtur pa. ex certa ſcĩa aſſerere illas capellas eſſe monaſterij: ꝙ
4 not. ¶ † Vltimò quæritur. quid ſi tpe impetrati priuilegij iſta loca fuiſſent redacta ad culturã, ſi decima adhuc nõ eſſet ſoluta: & ſic nemo adhuc eſſet in poſſeſsiõe, an valeret priuilegiũ ſimpliciter cõceſſum? In. tandem inclinat in ſnĩam qd valeat. quia ſola poſſeſsio alteriꝰ ĩpedit vires priuilegij & non decimas deberi: cũ pa. ſciat decimas ſemper eſſe debitas: & idem ſequitur Io.an. & cõiter doc. diſputatiuè tenẽt oppoſitum quia priuilegiũ iuri alterius prẽiudiciale debet ſtrictè intelligi: & in eo caſu vbi minus afferatur prẽiudiciũ vt in.c.cũ capella. & in.c. quia intentiõis. ſ.eo. & per Inn. in.c.cũ dilectus. de dona. patet in.c.ſuper.eod. de offi.deleg. & in.l.ij.§.ſi quis à principe. ff.ne quid in loco pub. ſed iſtud priuilegiũ de decimis noualiũ nõ ſoluendis põt intelligi de terris quę nondũ ſunt redactæ ad culturã. in quibus nullũ vel modicũ prẽiudiciũ infertur alteri: nõ ergo debet intelligi de terris redactis ad culturã tpe priuilegij. quia inferretur graue prẽiudiciũ tertio: cũ ius eſſet ſibi quęſitũ de prẽſenti: nam poſſeſsio conſideraꝛ propter prẽiudiciũ quòd inferꝛ tertio. Sed certè idẽ eſt præiudiciũ ex quo terrę ſunt redactę ad cultũram, & omnino debet acquiri poſſeſsio. nec ob. iſta litera, quę facit mẽtionẽ de poſſeſsione: quia ſic accidit de facto.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegium non faciens mentionẽ quòd res ſuper qua vult aliquis priuilegium ſit poſſeſſa ab altero, non præiudicat poſſeſſori. 2.*

2 *Priuilegium debet intelligi vt non præiudicet enormiter iuri alterius. 4.*

Verba enuntiatiua etiã per papam prolata non diſponunt vel probãt, niſi ſint dicta vel enarrata motu proprio.

¶ *CAP. XXXI.*

DVdum. Priuilegium de decimis noualiũ nõ ſoluẽdis non cõprehẽdit decimas tpe priuilegij impetrati poſſeſſas ab alijs, niſi de poſſeſsione alterius in priuilegio fiat mẽtio. In prima ponitur facti narratio. In ſecũda deciſio. Secũda. ibi: *de conſilio.* ¶ Caſus literalis. Inter priorẽ & cõuentũ de buten. ex parte vna: & prioriſſam & moniales de cãpeſſe ex alia: corã iudicibus quęſtio ſuper decimis noualiũ vertebatur. lit. pendẽ. corã iudicibꝰ moniales inpetrauerũt indulgentiã ſuper decimis noualiũ nõ ſoluẽdis, nullã de lite mota in indulgentia mentionẽ facientes, per quã indulgẽtiã volebat repellere priorẽ & cõuentũ prædictos à lite: dubitabãt iudices quid iuris eſſet. Papa de cõſilio fratrũ ſuorũ, iuri prædictorũ fratrũ decreuit nullũ prẽiudiciũ generari per illã indulgentiã nullã de lite mota facientẽ mẽtionẽ ſuper decimis noualiũ nõ ſoluẽdis quas poſsidebant
1 tpe indulgẽtiæ à parte altera impetratę. Ber. ¶ † No. j. ex tex. quòd priuiligiũ nõ faciẽs mẽtionẽ de poſſeſsione alteriꝰ nõ prẽiudicat poſſeſſori ꝙitellige qñ ĩpetratur ſuper dicimis noualiũ: Secꝰ dicit Boati. vbi priuilegiũ eſſet impetratũ ſimplr ſuper decimis: quia tunc valeret non facta mentione de poſſeſsione alterius. Et põt eſſe rõ diuerſitatis: nã decimę ab aliquo poſsidentur: vnde cõcedendo pa. priuilegiũ voluit derogare poſſeſſoribus, quare tacitè facit mentionẽ de poſſeſsione: ſecus eſt in decimis noualiũ. quia priuilegium põt intelligi de terris quę adhuc nõ ſunt redactę ad culturã. & ſic poterat eſſe ꝙ nullꝰ habebat poſſeſsionẽ illarũ, & ſine priuilegio moniales nõ reduxiſſent ad culturã. & ſic Papa de facili cõcedit tale priuilegiũ: quia nõ tendit in graue prẽiudiciũ aliorũ: ſed ex quo terrę erant redactę ad culturã: & decimæ erãt ſolutę ex eis ante impetrationẽ priuiligij, graue prẽiudiciũ inferꝛ poſſeſſori. de quo nõ eſt prẽſumẽdũ. ar. in.c ſuper eo. de offi. deleg. & l.ij.§.ſi quis à principe. ff.ne quid in loco pub. & hoc teneas. licet Inn. videatur idẽ ſentire in alijs decimis: & pro primo dicto facit. c. cũ olim. ſ.eo. vbi valet priuilegiũ cõceſſum monaſterio
2 nõ facta mẽtione de eõ: & ſic de poſſeſſore. ¶ † Sed

a ¶ Vide do. in .c.j. in.iñ.col. ver. ſed pro declaratione tex. quęro qd operetur. de priui. lib. vj. & vidꝰ ꝙ no. ba. de bellẽ. in tex. in. c.ſi papa. e.ti. & li.

b ¶ Monaſteriũ. Ad de videndũ Old. cõſi. cclviij. latius per Ro. cõſi. clxxxj. vbi in terminis cõſuluit.

SVMMARIVM.

1 *Conuerſi ſiue oblati ad aliquã religionem, nõ eximuntur à iuriſdictione ordinaria, niſi hoc habeant ex priuilegio, vel ſint plenè oblati.*

2 *Scholaris nõ gaudet priuilegio ſcholariũ, niſi ſit matriculatꝰ.*

¶ *CAP. XXXII.*

QVidam. Fratres priuilegiatorũ niſi ſe ad eos in totũ trãſtulerint ad Epiſcopalia iura tenentur. h.d. Cõmunis diuiſio. Secunda ibi: *Verùm.* ¶ Caſus literalis. Quidã priuilegiati templarij quoſdam receperunt in fraternitatẽ ipſorũ. ꝓpter qd nollũt Dicœ. Epo de iurib⁹ Epalib⁹ reſpõdere. di-

dere.dicit papa quãdiu fratres isti moram faciant in domibus suis,diœcesanus eos compellat ad iura sua sibi integraliter ꝑ soluẽda.Ber.¶ No.j.ex tex.ꝙ isti pleno iure non oblati.i.qui se & sua non dedicauerũt,gaudent priuilegio illorũ in quorũ fraternitate sunt recepti, nisi in casibus iure expressis.& ita solue cõtrariũ qđ posset formari de.c.vt priuilegia.s̃.e.¶ †Et ex hoc & ex tex.inferẽ 1
ꝙ istæ mãtelę quæ plurimę sunt in hac ciuitate, nisi expresse in specie habeant priuilegiũ,non eximuntur à iurisdictione ordinaria:vnde tenentur soluere omnia iura parochialia & eꝑalia:& si decedant sine electione sepulturę,debẽt sepeliri in ecclesijs parochialiũ & sepulchro
2 maiorũ:vt dixi in.c.vt priuilegia.s̃.eo.¶ †In glo.j.in fi. ibi: *& miles*. Soluitur dupliciter:& potest tertio modo solui secũdũ Io.an.ꝙ lex ex eo.alleg.in gl. loquit̃ de non milite,qui erat ascribẽdus in numero militum. qui antè quã ascribatur nõ gaudet priuilegio militũ.ficut dicim⁹
a 2 de scholaribus,[a]qui non gaudent priuilegio scholarium quousqꝫ describãtur in matricula:sed lex cõtraria loquit̃ de milite qui transfertur ad alium numerum,qui gaudet priuilegio licet non sit descriptus in illo numero.

SVMMARIVM.

1 *Nouum non dicitur esse aliquod post annum.*

¶CAP. XXXIII.

COnsultationi. Quò ad priuilegium retẽtionis decimę semel nouale semper est nouale.h.d. Primò ponit dictum. Secundò rationẽ.secunda ibi: *Cùm alâs*. ¶Casus literalis.Aliqua terra de nouo redacta est ad culturã per aliquos religiosos,qui de noualibus decimas nõ soluũt, de qua non extat memoria ꝙ culta fuisset. Dubitabatur an perpetuò deberet dici terra illa noualis quo ad decimas nõ soluendas.Respondet papa ꝙ terra illa perpetuò debet cẽseri noualis quo ad immunitatẽ de decimis non soluendis.aliâs cõtingere posset aliquando indulgẽtiã de
1 noualib⁹ plus dispendij q̃ vtilitatis afferre.Ber.¶ †No. j.ex tex.ibi: *quo ad immunitatem &c.* ꝙ terra semel redacta ad culturã nõ debet semper dici noualis, sed quo ad immunitatẽ decimarũ bene.vt patet.ibi. *quo ad immunitatem &c.* quemadmodũ solet appellari sponsa intra annum & postea non appellatur sponsa:vt no.xxxv.q.viij. c.j.& in vino,& similibus.ita dicendum est in istis terris faciat ad statutũ quo cauetur ꝙ de terris monialibus nõ soluatur gabella,ꝙ non debet in perpetuũ intelligi terra noualis.¶ In glo.fi.in fi.Intelligit ergo glo.de expensis factis in reducendo terrã ad culturam:vt puta expendi cẽtum,& intra decem annos percepi quinquaginta : vnde si adhuc terra esset nouabilis soluerem de proprio. Sed hæc ratio non placet Ioã.an. ꝙa ex nouem partibus quas essent recepturi in futurũ possent recuperare expensas: & ita intelligit ipse de expensis factis pro obtinendo priuilegio.Sed certè etiã ratio sua posset impugnari : qa ex illis nouem partibus percipiendis in futurum posset recuperare expensas factas in priuilegio. Et ideo dicẽdum est ꝙ tex.habuit respectum ad id qđ contingere potest. Item ista videtur ratio impulsiua & non finalis : & ideo veram rationem puto:quia priuilegia debent esse perpetua:& ideo semper debent censeri iuris noualis.

De purgatione canonica Rubrica.

¶ Supra vĩsum est de varijs delictis tam prælatorum q̃ subditorum: verum quia infamati ex delicto qui convinci non possunt debent compelli ad purgationem:ideo subijcitur hæc rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Nobilitas quid sit:& an tollatur per ingressum religionis.s.*
2 *Testis enomiter peccans,non præsumitur verum dicere etiam cum iuramento.*
3 *Bonus quilibet præsumitur.*
4 *Infamis an & quando admittatur ad iurãdum,siue ad eius cõmodum vel alterius.*

¶CAP. I.

NObilis. Infamat⁹ fide dignus per iuramẽtũ se purgat.aliâs secus:& censetur non idoneus enormiter peccans.h.d. & secunda ibi. *Si autẽ*. ¶ Casus literalis. In concilio Tiburiẽ. orta fuit dubitatio quæ scilicet pœna esset imponenda infamato fidedigno.Et respondetur ꝙ si nobilis homo,vel etiam ingenuus accusatus fuerit in Synodo,& crimen negauerit,deficiente accusatore cum xij.hominibus ingenuis se expurget, si de hoc fuerit infamatus.Secundò dicit quòd si antè fuerit deprehensus, aut in furto,aut periurio,aut in falso testimonio, vlterius ad iusiurandũ non admittatur. sed ei sicut qui non
1 est ingenuus purgatio indicatur. Bernar. ¶ †Not.j. ex
b tex.iuncta.j.glo.quòd non quisꝫ ingenuus [b] id est liber natus est nobilis etiam si virtuosè vixerit:& intellige de nobilitate quo ad homines mũdi secundũ quã dicimus
c quòd nobilitas [c] est quędam qualitas illata per habẽtem principatum, per quã cognoscitur & discernitur inter plebeios:de qua plenè per Bar. in.l.ij.C. de digni.lib.xij. sed apud deũ summa nobilitas est clarũ esse virtutibus. xl.dist.c.non loca.&.c.ante omnia.&.c.pe.s̃. de pręben. &.lvj.dist.c.nunq̃.&.c.nasci.¶ Secundò not.quòd olim b causę criminales tractabantur in Synodo tam episcopali
2 quã Archiepiscopali.vj.q.iij.c.scitote.&.c.se. ¶ †Nota tertiò ꝙ enormiter peccans perdit cõmodum ingenuitatis.nã nõ præsumitur verũ de eo sicut de quolibet ingenuo:imò tractatur vt seruus:& sic not.quòd grauiter c
d peccans & perseuerãs [d] in peccato,non pręsumitur verũ
3 dicere etiam per iuramentũ. ¶ †Sed quęro. quia litera dicit ꝙ si Synodus sciuerit istum esse fidelem &c.quid si nesciat? Solu.debet reputare eum fidelem:id est iustũ & bonę famę:qa quilibet pręsumitur bonus:vt in.c.fin.de d
pręsum.¶ In glo.prima in fine.Iste intellectus gl.non placet Host.vnde exponit ipse vel pro id est vt sit sensus nobilis homo:id est ingenuus.vt sic quilibet ingenuus appelletur nobilis largo modo, vel exponatur vel,pro &: sicut & quandoqꝫ fit:vt.l.sępe.ff.de verbo.signifi.& hoc ideo.quia secundum lectu.glo.ita purgaret se nobilis sicut ignobilis:cùm tamen deberet esse differẽtia. sed hoc totum arbitrarium est.vnde numerus hîc taxatus nõ est de necessitate seruandus:vnde hodie numerus compurgatorum est arbitrarius:& taxatur secundũ qualitatem personę,& quãtitatem delicti vel infamiæ.ij.q.v.c. omnibus.&.c.ad liberandum.de iudæis.facit.c.quoties j̃.eo.
4 ¶ †In glo.in ver.furto.in fi. Not. bene glo.iuncto text. quòd quilibet infamatus repellitur à præstatione iuramẽti quatenus tendit ad commodum proprium. [e] quia e
pręsumptio est ꝙ deieraret, ex quo aꝰ est vilis persona. Et idem potest dici de infamia facti.nam talis vilis est:ad hoc quod legi.& nota.in.c.licet.de proba Nec obst. iste tex.iuncta glo.præcedenti:quia istud iuramentum non est omnino ad commodum proprium,sed est iuramentum oneris. Conclude ergo quod aut quis est infamatus infamia facti, aut infamia iuris. primo casu admittitur ad se purgandum cum iuramento:vt hîc.& in.c.quoties j̃.eodem sed non debet admitti ad iurandum in præiudicium alterius : vt in dicto .c. licet. facit.l. in bonæ fidei. & quod ibi not.C. de iureiurando. Si vero est in-

a ¶ Scholaris non gaudet priuilegio scholariũ, nisi sit descriptus in matricula. Et adde qđ de ista materia scribit.d.Abb.in.c.cũ venerabilis. de excc. & latè.d. Ant. Abb. in .c.j. de fi. instru.
¶ Adde vt latius per Bar. cõsi.lxx. vbi de scholari q stetit absens p qnquẽniũ,an debeat iterũ mr̃iculari.
SEBA.SAPI.
a ¶ De scholarib⁹. Vide Mod. in.l. scriniarios .C. de test.mili.
b ¶ Alibi tñ clericus diciť dignitate eo ꝙ est ingenuus.tex.est in .c. j.de ser. non ordi.
SEBA.SAPI.
c ¶ Qđ nobilitas. plura de nobilitate remissiuè videas p Fel.in.c.cũ adeo. circa fi .s̃. de rescrip.
d ¶ Facit ad id qđ ponit̃ p scribẽtes videlicet.d.Anto. & eundẽ .d.Abb. Panor. & alios in c. testimoniũ.s̃.de testi.an existens in peccato mortali repellat̃ à testimonio.& cõclusio sit ꝙ si est consuetus & perseuerans in peccato repellat̃. ibi.& p Iac.de bel. in aut̃.de testi.ĩ.§. si verò dicat̃.& ibi Bar.in fi. qui se remittit de hoc ad ibi dicta p ipsum Iac.de bel.
¶ Adde Oldra. consi.xcij̃.
SEBA.SAPI.
e ¶ Cõmodũ propriũ. Vide Iaso.in rep.l. admonẽdi. colũ. cvj. versicu. xxxvij̃. cum seq. ver.ff.de iureiurã.

famatus infamia iuris:& tunc non purgat se cũ iuramẽto,nec etiã admittitur in præiudiciũ alterius:vt in.c. testimoniũ.de testi. & de infamia facti & de infamia iuris vide text.cum glo.iij.q.vij.§.porro. ¶ In glo.fi.ibi: *sicut propter monachatum &c.* Not.glo.& idem not.in.c.fi. de sta.reg. & potest esse ratio: quia(vt.s̃.dixi) nobilitas est quẽdã qualitas illata per habentẽ principatum, per quã debet distingui inter alios plebeios. ¶ † Sed ex quo quis intrat religionẽ,debet vnà cum alijs equaliter viuere.& sine delectu personarum sunt omnes equaliter tractandi per superiorẽ:& no.glo.qa facit ad statutũ, quo in successionibus & alijs fit mentio de nobilibus,vt non extẽdatur ad alios nobiles qui intrauerũt religionem.[a] ¶ Et in fi.glo.vult ergo glo.q̃ seruus libertus vel aliter crimi nosus infamat9 de crimine debet se purgare ad arbitriũ superiorum aliter quàm per iuramentum.& satis placet hæc opi. Quidã intelligunt vt Vinc. q̃ debet se purgare torment̃o,id est quòd debet se subijcere torturæ. Ex hoc not. quòd de iure canonico infamatus aliâs fide dignus propter solam infamiam[b] non subijcitur torturæ sed debet se purgare cum iuramento & alijs compurgatoribus:secus in alio criminoso,vel seruo,vel liberto:& hoc videtur velle totus tractatus hui9 titu.quid autẽ de iure ciuili.vide Bar.in.l.de minore.§.tormenta.ff.de quæstio.

5

a ¶ Religionẽ, An per monachatiõnẽ vel ingressum religionis perdat nobilitas: vide q̃ singulariter dicit fuisse decisum in rota Lud.ro.fing. suis. fol.j. colũ.iij. inci.vtrũ nobilis.

b ¶ Vtrũ sola fama sit indicium sufficiens ad torturã. de quo vide p .d. Ant.in.c.veniens. el.j.ĩ.v.co.de testi.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Inquisitio potest fieri contra suspectum:quæ primò debet fieri super infamia quã super veritate criminis.*

2 *Publicè dicitur aliquid fieri,quando fit corã duobus vel tribus.*

3 *Clericus infamatus poterit suspendi donec se legitimè purgauerit,& quomodo purgetur infamia.4.*

¶ *CAP. II.*

SI quis. Suspectus qui tertiò monitus se non corrigit cùm possit,ab officio suspenditur.h.d.vel sic. Infamatus tertiò monitus se non corrigens vsq̃ ad purgationem,ab officio suspenditur.h.d. ¶ Casus literalis.Statuit concil.Agathen.vt si presbyter fuerit infamatus,& negligens famam suam purgare:eps populum iuramento seu banno xp̃ianitatis astringat, vt eius infamiã patefaciat:qua patefacta si accusator defuerit,eps illum seorsum admoneat:& si se non correxerit, adhibeat duos vel tres,& si se non emẽdauerit, eps eum publicè admoneat:& si sic se nõ curauerit corrigere, ab officio suspendatur vsq̃ ad debitam satisfactionem, ne populus in eo scandalũ patiatur.Ber. ¶ † Not.j.ex text, quòd contra suspectum potest episcopus inquirere & debet prius inquirere de infamia quã de veritate criminis:vt in.c. qualiter & quando.ij.&.c. cùm oporteat. de accu.&.c.j.eo.titu.lib.vj. ¶ Secundò not.quòd apparente accusatore non debet indici purgatio infamato. quia ista purgatio est subsidiaria .s.quando crimen aliter probari non potest.cessat ergo ratio adueniente accusatore. ¶ Tertiò no.quòd illud dicitur fieri seorsum, quod fit exclusis omnibus testibus. quod facit ad statutum. ¶ † Item no.q̃ id quod fit coram duobus vel tribus,nõ dicitur fieri in publico. ¶ † Vltimò no. q̃ infamatus poterit suspendi donec se purgauerit:de quo tamen dicendum:vt no.in.c.interj.eo.& vide quod no.Ioã.and.in.c. j.de accusa.li.vj.& vide gl.opti.ij.q.iiij.in.c.presbyter si. ¶ In glo. in ver. *christianitatis*. vel secũdũ doct. expone bannum christianitatis. id est sub pœna excommunicationis. quia excommunicatio est pœna à communione christianorũ.vt in.c.à nobis.de excep. & est vulgare cuiusdam loci. ¶ † In glo. in versi. *si non emendauerit*. in fi. No.glo.iuncto text.qualiter quis debeat infamiam facti purgare:quia debet desistere ab illis operibus ex quibus oritur infamia,& inherere virtutibus. nã contraria contrarijs curantur. de pœ.distin.ij.c.j.& per hoc intellige istum tex.in delicto successiuo. vt etiam intelligit Ioan. and.vt puta tenebat mulierem suspectam in domo,vel conuersabatur in loco minus honesto:talis ergo potest emendare & corrigere hanc infamiam,s. abstinendo. Et ideo hîc requiruntur admonitiones ante suspensionem: secus si delictum fuisset momẽtaneum. vt puta est infamatus quòd occidit Sempronium: vel commisit simoniam conferendo talem ecclesiam.nam hæc infamia nõ potest de facili purgari per infamatum. vnde hoc casu non sunt necessarię admonitiones.de quibus in tex.quia frustra fierent,cùm non possit hoc emendare: tũc enim sine istis admonitionibus potest procedi ad purgationẽ vel ad suspensionẽ.prout dicitur in.c.inter.& in.c. quoties j̃.eo.Et aduerte.quia suspensio ab officio non debet semper fieri ante præstitam purgationem,sed debet intelligi text.quando delictum est enorme, & scandalum imminet.vt in.c.interj̃.eo.Tu dic vt ibi.vel quãdo purgandus esset negligens in præstanda purgatione. ¶ In gl.fi.in fi.Et vide quod not.Inno.in.c.cùm.pj̃.eo. & bo. glo.in.c.presbyter si.ij.q.iiij.& conclude q̃ existente infamia contra aliquem potest iudex similiter statuere terminum accusare volentibus. & nullo comparente p̃t inquirere ex officio:sed dic q̃ non esset necessarium nec vtile:vt no.glo.in.c.qualiter & quando.ij.s̃,de accusa.& ibi plenè dixi.licet aliud sentiat glo. in.c. interj̃.eodem. & in .c. presbyter fi.præalleg. Si verò non vult statuere hunc terminum,tunc aut infamatus est super actu successiuo,& tunc debent fieri admonitiones.de quibus in tex.Si autem est super momentaneo,tunc non sunt necessariæ istę admonitiones:vt.s̃.dixi:sed superior potest indicere purgationem,& deficientem in ea punire vt cõuictum : de quo dic vt plenè dixi in.c.accedens.de accu. hoc verum,nisi delictum sit enorme, vel scandalum sit in populo:tunc enim à principio potest suspendi donec se purgauerit:& si præstiterit purgationem,tolletur suspensio,& absoluetur:vt in.c.ex tuarum j̃.eodem.si autẽ defecerit,punietur secundum modum agendi, iuxta ea quæ dixi in.d.c.accedens.

¶ *CAP. III.*

MOniales. Breue est:& p̃t sic summari secundum intellectum glo.Purgatio indicenda est irregularibus secundum tenorem regulæ.h.d. Vel aliter secũdũ aliũ intellectum etiam regulares purgant se de delicto secũdum regulam canonicam.hoc dicit. Et quilibet intellectus est bonus in se, nam regulares iudicantur non solùm secundum regulã, sed etiam secundũ canones:vt in.c.fi.de statu regu. ¶ Casus literalis.Orta quæstione in consilio Meldensi de purgatione indicenda monialibus libidinibus inseruiẽtib9. Et respondetur quòd si monialis accusetur libidinibus inseruire:vel etiam denuntietur,cessante accusatore secundum regulam suam se expurget.Ber. ¶ Not. primò ex tex.ibi: *detegi non valuerit &c.* q̃ cessat purgatio vbi delictum probari potest.[2] vt in.c. cùm dilectus j̃.eo. &.c. ad nostram.s̃.de proba. ¶ In gl.fi.Et intellige dupliciter prout dixi in summario,vt intelligatur primò de tenore propriæ regulæ.id est secundum regulam religionis ipsorum, vel secundum regulam.s.canonum. de quo in c.j.s̃.eo.&j̃.eo.per totum.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Infamis non potest petere purgationem quando delictum est probabile.vide in.c.nos inter.in.ij.noj̃.eo.*

2 *Clericus cuiuscunque ordinis potest degradari, & irregularis pronuntiari.*

3 *Confeßio extraiudicialis eſt indicium ad torturam, an autem plenè probet crimen? vide remißiuè.*

¶ CAP. IIII.

1 SI quis de gradu. ¶ † Si delictū eſt probabile, nō inducitur purgatio: aliâs ſecus. h.d.quo ad titulum. ¶ Caſus literalis. Si aliquis clericus cōuictus fuerit in iudicio, vel confeſſus ſe conſenſiſſe raptoribus alienarum ſponſarū: vel interuētorem manifeſtè prodiderit à proprio gradu repellatur:& ſi de hoc veriſimiliter infamatus fue
2 rit, canonicè ſe expurget. Ber. ¶ † Not.j.ex text.in prin. ꝙ clericus cuiuſcunq; ordinis pōt degradari. ad idem.c. cū non ab homine.& quod ibi not.s̄.de iudi. poteſt etiā incidere in irregularitatē: vt not.in.c.ij.s̄. de cle.excom.
3 ¶ † In glo.ij.ibi: *in iudicio.* Si verò extra iudicium[a] con
a fitetur, tunc poteſt ſubijci torturæ: vt no.glo.& Barto. in.l.capite quinto.ff. de adulte. & quandoq; cōfeſsio extra iudicium plenè probat crimen: vt plenè dixi in.c.at ſi clerici.de iudi. Item dixi in.c. q̄ ſit graue.s̄. de exceſ. p̄la. ¶ In fi.glo. No. tres ſpecies prēſumptionis:& dic vt not. plenius in .c. quia veriſimile.&.c. literas.&.c. afferte. de prēſump.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum præſtandum per religioſos, debet præſtari tactis ſcripturis.*

2 *Iuramentum de veritate vel credulitate: quando admittitur in facto alieno?*

¶ CAP. V.

QVoties. Infamatus, contra quem crimē probari nō poteſt, debet ſe purgare iurando de veritate: cō purgatores verò de credulitate. h.d. diuiditur. nam primò narrat factum. Secūdò purgationem indicit ibi: *Communi.* Tertiò ponit purgationis formam ibi: *porrò.* ¶ Caſus literalis. Epiſcopus Tridentinus accuſatus fuit ꝙ per ſimoniam eccleſiam beati Petri dederat preſbytero .S. pro quatuor modijs frumenti: ſed accuſatores hoc ſecūdū formam canonicā probare non potuerūt: quęſiuit patriarcha aquilæ: quid eſſet agendum? Reſpon. papa vt tertia manu ſui ordinis: & quarta abbatum & religioſorum ſacerdotum de illa ſimonia ſe expurget, ſi de hoc eſt infamatus. Tenor purgationis talis debet eſſe: iurabit epiſcopus per ſancta dei euangelia ꝙ pro eccleſia ſancti Petri danda preſbytero P. nec per ſe nec per aliam ſubmiſſam perſonam, nec aliquis pro ſe eo ſciēte pretium recepit. Compurgatores iurabunt ꝙ credunt eum verū iuraſſe. Benar. ¶ No.j.ex tex.ar.ꝙ numerus compurgatorum eſt arbitrarius. hīc enim non requiruntur.xij.compurgatores: de quibus fa
1 cit tex. mentionem in.c.j.s̄.eo. ¶ † Nota ſecundò caſum in quo epiſcopus iurando debet tangere euāgelia, & re-
b gulariter an & quando debeat tangere[b] plene dico in .c.
2 fi.de iura.calū. ¶ † Tertiò no.ꝙ ille qui ſe purgat ab infamia, debet iurare ſuper euangelio de veritate. Illi verò qui purgant eum, non debent iurare de veritate: qa non poſſent, cùm ſit factum alienum: ſed iurant ꝙ credūt eū verū dicere. Et ſic no. caſum in quo recipitur iuramen-
c tum de credulitate: [c] quando q̄ tamē poſſunt teſtes iurare de veritate: vt quādo negatoria eſt reſtricta ad certū locum, vel perſonam, vel tēpus: vt puta accuſatur titius de homicidio cōmiſſo in calēdis Iunij hora.xix. nā teſtes tunc bene poſſent deponere de veritate, iurando ꝙ illa die & hora fuerunt ſecum, & nō potuiſſet committere delictum quin vidiſſent: ſed hoc caſu non requiritur iuramentum de purgādo: quia plenè probaretur innocentia. de quo in.c.clerici.lxxxj.diſt.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus concurrit cum omnibus curatis in adminiſtrandis ſacramentis hominibus diœceſis.*

2 *Matrimonium non dirimitur ex eo quòd coniuges aßerāt aliquod impedimentum ſanguinis.*

3 *Appellari poteſt ab his quæ conſiſtunt in arbitrio iudicis.*

¶ CAP. VI.

NOs inter. Epiſcopus parochianū ſuū infamatū cōpellit ad ſe purgādū, niſi ab eo legitimè appellauerit. Communis diuiſio. Secunda ibi: *Conſultationi &c.* ¶ Caſus literalis. Aliq̄s parochianus ep̄i infamatus eſt de aliquo crimine eccleſiaſtico: quęritur vtrū epiſcopus deficientibus teſtibus poſsit illum compellere ad purgationem præſtādā. Reſpondet Papa ꝙ ſi de aliquo crimine publica laborat infamia, deficiētib⁹ prędictis perſonis epiſcopus pōt eum cōpellere ad purgationē, niſi fortè ad ſuperiorē duxerit appellandū & ſi appellauerit, eius parebit iudicio ad quē
1 appellauit. Ber. ¶ † No.primò ex tex. ibi: *parochianū.* ꝙ quilibet de diœceſi pōt dici parochianus ep̄i. nā ep̄s concurrit cū quolibet curato in adminiſtrandis ſacramentis hominibus diœceſis: vt in.c.ij.de pœni. & remiſ. lib.vj.
a Ad idem.c.apoſtolicę.de dona.cū ſi. ¶ No.ſecūdò ꝙ ap parētibus accuſatore & teſtibus, infamato non eſt indicenda purgatio. pro hoc.c. cùm dilectus j. eo.&.c. ad noſtram.de ꝓb. ¶ Sed quęro. quid ſi cauſa eſt matrimonialis, nunquid ſit indicenda purgatio? Solu. dicit Inno. ꝙ aut agitur ad diſſolutionē mutuæ ſeruitutis, & tunc ſi vxor eſt infamata de adulterio, poteſt ſibi indici purgatio: in qua ſi defecerit, punitur vt conuicta: qa ſeparabit
2 matrimoniū quo ad torū. ¶ † Si verò agitur de diſſolutione cōiugij, tunc nō eſt indicenda purgatio: qa etiam expreſsè confitendo non poſſunt coniuges præiudicare matrimonio: vt in.c.ſuper eo.de eo qui cog. cōſan. vxo. ſuę. ¶ In glo.j.in fi.no.glo.iuncto tex. ſolet enim quotidie allegari:& hanc concluſionem glo.ſequitur Inn. hac ratione: purgatio nō indicit nisi in defectū probationū: vt in tex. ſed probationes nō poſſunt indici ſuper quolibet crimine corā iudice eccleſiaſtico cōtra laicum: ergo nec purgatio indici poteſt laico per ep̄m ſuper quolibet crimine. Archi.in.c.iij.de cōſue.lib.vj. tenet cōtrarium: quia epiſcop⁹ debet inquirere cōtra quēlibet de dioceſi ſua,& punire: vt in.c.de offi.ordi. Item iſte tex. loquitur indiſtinctè. intelligendus eſt ergo indiſtinctè.xxxj.q.j.c. qđ ſi dormierit. Concor. Hoſti.& bene ꝙ aut epiſcopus vult indicere purgationē laico infamato ad pœnā iudicialiter imponēdā:& non pōt, niſi in criminibus ſpectā-
c tibus ad eccleſiā. de quib⁹ in.c.cū ſit gn̄ale.de foro cōpe. aut vult indicere purgationē ad pœnitētiā imponendā. & procedat opi. Archi. Nam poteſt Iudex eccleſiaſticus quēlibet notū criminoſum compellere ad pœnitētiā: vt in.c.j.de ſpon.facit.c.nouit.de iudi. eodē modo pōt infamato indicere purgationē: qa nō debet pati vt laicus ſtet in peccato: ne ſanguis eius ex manib⁹ eius requirat.xliij. di.c.epheſijs.& ī.c.irrefragabili.s̄.de offi.ordi. ¶ In gl.fi. ibi: *quia excedit modum.* puta recepit teſtes indignos, vel
3 inimicos, vel nō vult recipere teſtes bonę famę. ¶ † Idē credo vbi epiſcopus nimis grauaret eū in numero purgatorū. nā licet numerus ſit arbitrarius tn̄ debet arbitrari vt bonus vir:& ſi aliter arbitratur, pōt ab eo appellari ſicut dicimus in dilationibus. qa licet ſint arbitrarię, tn̄ poteſt appellari, ſi iudex nimis decurtat dilationem. vt in.c.j.de dila. Idem vbi iudex arbitratur pœnam. nā pōt appellari ſi malè arbitretur: vide bonam gloſ. in.c. ſuper his.de accu.& text.cum glo.& Barto.in.l.ſi qua pœna.ff. de ver.ſig.

a ¶ Extraiudicialis confeſsio in criminibus facit indicium ſufficiens ad torturā:& illud dictū dicit.d. Albe. in.c. in hoc.de ſimonia.& in.c.fin. de confeſ.

ZACHARI.

¶ Adde ꝙ not.in apo. ad iſtū in.c. de hoc.nu. vij. in apo.in ver.ad ſup ponēdū torturæ. s̄.de ſimo. & in.c. q̄ ſit graue. nu.ij. in apo.in ver.torturę .s̄. de exceſ. præla.

¶ Adde de extraiudiciali confeſsione in criminali videndū Lud. ro. conſi.vij.& conſi. xciij.j.lib.

SEBA.SAPI.

¶ Extra iudiciū. Idē tenet Abb.in c.fi.s̄. de cōfeſ. cū alle.p Feli.in.c.de hoc.s̄. de ſimo. & Ange.are. in trac. malefi.in ver.necnō ad denūtiationē.ver.q̄ro an poſſeſsio. & p Fran. bru.ī trac. de iud. & tortura. colū. xliij. Pe. de anch. in cōſi. cclxxxvj. inci. ex prædicta.

ZACHARI.

b ¶ An & qn̄ debeat tangere. Tu dic de hac qō. vt plenè no. Lāfran. de ori.in.c. qm̄ cō tra falſam.§. Statuimus.ver. teſtiū depoſitiones. nu. j.ver. circa prædictū.& ibi plenè in apoſt. Cel.ī ver. tactis ſcriptis .s̄. de proba.

SEBA.SAPI.

c ¶ De credulitate. Caſus in quibus admittit teſtimoniū de credulitate ponit Iaſ. in rub. ff.de iureiur. colū. iij.cū ſeq.

SVMMARIVM.

1 *Infamatus deficiens in purgatione, punitur vt conuictus.*
2 *Testes deponentes super vita & moribus alicuius, debent illũ cognoscere, aliàs nõ admittitur eorum dictum: an autem sufficiat cognouisse de futuro? vide j. nu. 5.*
3 *Infamatus, quomodo dicatur in purgatione deficere.*
4 *Absens infamatus, quomodo potest de infamia conuinci.*

¶ CAP. VII.

SEBA. SAPI.
a ¶ Infamatus. Qñ quis dicatur conuictus de crimine, & quomodo differat à cõfesso, declarat Deci⁹ post alios in c. at si clerici. col. ñ. ĩ. ij. not. s̃. de iudi.

1 CVm. p. ¶ † Compurgatores debẽt esse honesti, & notum habere eum quem purgãt, nec debent à iudice vel alio impediri: & deficiens in purgatione punit vt conuictus. h. d. Secunda pars ibi: *vt autem*. Tertia ibi: *deficientem*. Quarta ibi: *præcauens*. & est pars. c. cùm. p. s̃. de accu. ¶ Casus literalis. Petrus mãconella infamatus erat de simonia, pro qua fuit sibi indicta purgatio: quęrebat quales testes debeat habere ad ipsum compurgandum? Rn. pa. ꝙ purgatores illi debent talis honestatis & opinionis esse, quòd nõ sit verisimile eos odio, vel amore, aut obtẽtu pecuniæ deierare. & necesse est vt vitam & conuersationem illius cognoscant quem purgare debẽt. ¶ In fi. dicit ꝙ qui deficit in purgatiõe, ab officio & beneficio ecclesię est priuandus. Dicit etiã ꝙ ille qui in purgatione sua noluerit assistere, nullam maliuolentiã vel indignationem incurrere ostendat, nec impediat eos, nec ab alijs inquantum
2 in se est impediri permittat. Ber. ¶ † Not. j. ex tex. ꝙ cõpurgatores debent agnoscere vitam eius quẽ purgare volunt: & in hoc differunt isti ab alijs testibus. nam deponentes super contractibus vel alijs, nõ est necesse ꝙ cognoscant vitam eorũ contra quos vel pro quibus deponunt, nisi deponãt de qualitate inherẽte personis. de quo in. c. cũ causam. s̃. de testi. sed isti compurgatores cũ habeãt deponere de credulitate super vita & moribus purgandi, non possunt deponere, nisi habeant notã vitã &
3 mores eius. ¶ † Secundò not. ꝙ deficiens in purgatione priuandus est omnino officio & beneficio. Sed contra hoc oppo. de. c. ij. s̃. eo. vbi tantũ suspenditur. & melius facit. c. significasti. de adul. vbi text. propriè loquitur in deficiente, & non mandat eum nisi suspendi: ad idem. c. accedẽs. s̃. de accu. vbi non fit depositio. Sol. intellige hoc c. secũdũ casum. c. cũ. p. s̃. de accu. cuius est pars. nã ibi accusatio præcesserat de simonia: de qua conuictus deponendus est ab officio & beneficio: vt in. c. de hoc. & in. c. insinuatum. s̃. de simo. & in. c. inquisitiõis. s̃. de accu. ideo deficiens in purgatione in hoc delicto, perinde debet puniri ac si fuisset verè cõuictus: vt. d. c. de hoc. & . c. insinuatũ. secus aũt vbi quis deficeret in purgatione super alijs criminibus non exigẽtibus depositionẽ. de qua materia dic vt plenè dixi in. d. c. accedens. Et concludendo dicta doctorũ distingue hîc quo ad propositum. ꝙ aut negligit se purgare, seu venire ad se purgandum: & tũc nõ habet pro cõuicto: sed põt suspendi vel excõmunicari donec se purgauerit: & sic põt intelligi. c. excõicamus. el. j. §. qui aũt. s̃. de hęreti. & . c. ij. s̃. eo. Item vbi offert iuramẽtũ suum de præsenti: sed non põt habere compurgatores, sperat tñ de breui habere. & tũc ratione infamię põt suspẽdi donec se purgauerit. & hoc modo secũdũ Inn. põt intelligi. c. ij. s̃. eo. aut purgatione recepta purgandus deficit in ea: vt qa cõpurgatores non deposuerunt pro eo: & tunc iste debet puniri vt conuictus: vnde si delictum super quo erat infamatus & modus procedẽdi ante purgationem indictã exigebãt depositionem, iste deponet: si verò aliam pœnam, illa imponetur dũtaxat: & ita intel
1 lige hoc. c. & . c. accedẽs. præalleg. Idem dicendum vbi terminus peremptorius præfixus fuit ad se purgandum: tũc enim si intra illum terminum non comparet & se purgat, habetur pro conuicto secundũ Inn. hîc: sed pro hoc allego tex. no. secundũ vnã lectu. iij. qõ. ix. c. decernimus.
4 ¶ † Et ex hoc potest intelligi vnus singularissimus modus cõuincendi absentem de crimine lite nõ cõtestata. vt
a si est infamatus, [a] vel vehementer suspectus de crimine, citetur peremptorio præfixo ad se purgandum intra illum terminum, non autem ad comparendum tantùm. & tunc si non præstiterit purgationem intra terminum præfixum, habebitur pro cõuicto: quod tene perpetuò menti: nam limitat not. in. c. veritatis. de dolo & contu. & esset modus non exquisitus de iure ciuili. Habemus etiam secundum modum conuincendi absentem lit. non conte. vt contumax super crimine excommunicetur, & si steterit in excommunicatione per annum, tunc habet pro cõuicto super illo crimine, & potest puniri ac si verè fuisset conuictus. vt in. c. rursus. & in. c. quicunq; xj. q. iij. quod sic debet intelligi vt plenissimè tango in. c. j. de iudi. & de illis modis procedendi contra absentem not.
5 in. d. c. veritatis. & hæc dicta sufficiant quo ad tex. ¶ † In glo. j. in fi. Not. glo. nam videtur intelligere. c. interj. eo. vt procedat generaliter in quocunq; purgando, vt compurgatores habeant notam vitam purgandi nedum de præsenti, sed etiam de pręterito: sed Hostiã. in. d. c. inter. dicit sufficere vt habeant notitiam de pręsenti: & ꝙ ibi ponitur casus specialis. Nam (vt ibi videbitur) multa specialia concurrunt. Reducerem hæc dicta sic ad concordiam. ꝙ aut crimẽ de quo iste est infamatus fuit iãdudũ perpetratum: & tunc nõ sufficit habere notitiam de præsenti. nam ille potuit se corrigere, & viuere honestè. arg. in. c. interj. e. in fi. & maximè in iuuene qui de facili se corrigit: & hoc casu procedit ista glo. aut delictum fuit perpetratum de pręsenti: & tunc procedit opinio Hosti.

SVMMARIVM.

1 *Infamatus de graui delicto potest incontinenti suspendi ab administratione diuinorum: si delictum est enorme: aliàs secus. 3. videj. c. inter.*
2 *Infamia semel purgata non debet amplius purgari: nisi de nouo oriatur.*
3 *Lite pendente non debet quis impediri in possessione sua. Appellatione pendente non debet appellans spoliari re super qua fuit sententiatum.*
4 *Infamia facti in crimine successiuo tollitur per cõtrariũ factũ.*
5 *Infamatus si se purgauerit: an postea poterit de illomet crimine accusari.*

¶ CAP. VIII.

EXtuarum. Absolutio facta secũdũ purgationem vulgarem non tenet: & ea nõ obstãte potest indici de nouo purgatio, & admittitur accusatio. h. d. Cõmunis diuisio. Secũda ibi: *quia verò*. ¶ Casus literalis. Quidã presbyter. H. nomine infamabat de homicidio: propter quod episcopus suus ab officio sacerdotali suspendit eundem: ipse quasdam literas exhibuit antecessoris ipsius episcopi, in quibus continebatur ꝙ iudicio aquę frigidę suam innocentiam purgauisset, & episcop⁹ ipsum absoluisset: & quæsitum fuit à Papa vtrũm talis purgatio sufficit. Quia verò peregrina iudicia sunt inhibita: dicit papa quòd prædicta purgatio insufficiens fuit. vnde mandat episcopo. quatenus si accusatores idonei non apparuerunt cum. vij. manu, aut quinta sui ordinis, debeat se purgare: qua præstita suspẽsionẽ sine difficultate relaxet, & eũ boni testimonij
1 denuntiãs ab infamia homicidij absoluat. Ber. ¶ † No. j. ex tex. ꝙ infamatus de crimine graui potest incontinẽti suspendi ab officio donec se purgauerit. nã infamatus de graui delicto nõ debet interim administrare diuina, ne
2 scandalum oriatur in populo. ¶ † Secundò not. ꝙ semel absolutus

absolutus per purgationem canonicã non tenetur amplius se purgare, vt colligit hîc à cõtrario sensu. Quod intellige quando Iudex vellet iterum indicere purgationem vigore infamiæ, vel iudiciorum præcedentiũ: secus si infamia oriatur de nouo: qa oportet ꝙ ista purgaret. Ad hoc. c. fi. de collu. dete. & quod no. in. l. j. & l. repeti. ff. de quæstio. ¶ Tertiò no. modum procedendi purgatione præstita: nam debet absolui & denuntiari boni testimonij: & sic tollitur infamia seu effectus infamiæ facti. ¶ † In glo. j. ibi: *propter enormitatem delicti &c.* Ideo glo. hoc dicit: qa infamatus de delicto non debet à principio suspendi. qa pendente lite non debet quis impediri in possessione sua. imò si fuisset cõdemnatus & appellasset, debet integer remanere status suus pendente appellatione: vt in. l. vna. §. integer. ff. nil no. ap. interpo. qđ procedit etiam in clerico deposito: vt est glo. no. c. sæpe. s̃. de appel. ad hoc. c. significasti. s̃. de adulte. & ibi suspen fio fit post q̃ purgãdus deficit in purgatione. Sed quãdo tanta est infamia quæ generat scandalum, vel delictum est valde enorme, tunc potest à principio suspẽdi ab officio. vt hîc, & etiam à beneficio: vt j. eo. c. inter. Et vide quod no. Io. and. in. c. j. de accusa. lib. vj in nouella. ¶ † In gl. in ver. *absoluas.* ibi: *solius dei est.* D.ic hoc verum intelligendo infamiam precisè sine alio facto, sed per contraria bona opera de facili tollitur infamia[a] facti: quod intelligitur in crimine successiuo: vt patet in. c. inter j. e. in fine. Et in fine glo. hæc cauda gl. non facit ad propositũ quæstionis. est enim quæstio separata nunqid periurus puniatur ab homine. de quo plenè dicam in. c. fi. de iureiurã. & no. in. l. ij. C. de re. credi. ¶ † Sed quo ad principalem quæstionem glo. nunquid post purgationem[b] admittat accusator: variè loquuntur doc. & vide glo. in c. habet. ij. q. iiij. Et capiendo veriores opiniones concludendum est ꝙ aut purgatio non fuit canonicè præstita, & admittitur accusatio, vt hic non obstante purgatione, aut fuit canonicè præstita, & tunc aut interuenit accusator vt quia testibus deficientibus ratione infamiæ fuit indicta purgatio & tunc regulariter nõ admittitur accusatio. vt hîc in glo. in prin. & c. de his. & qđ ibi dixi. de accu. Aut non interuenit accusator: & tunc si terminus prius præfixus fuit omnibus accusare volentibus cũ clausula decreti. s. ꝙ post terminum non audietur accusator, tũc nõ debet admitti. arg. in. c. fi. qui ma. accu. pos. Aut non interuenit illa clausula decreti: & tunc si purgatio est præstita sed absolutio adhuc nõ interuenit, debet admitti accusatio: qa nihil obstat. arg. in. l. admonendi. ff. de iureiur. Aut absolutio est præstita: & tunc si accusator vult eum onerare onere se purgandi: & non põt arg. hic. Aut suscipere in se vult onus probandi: & debet admitti non obstante absolutione prius præstita. & est ratio: quia illa absolutio fuit facta per probationes non integras: nam testes iurauerunt de credulitate tantùm. & vbi absolutio fuit facta ex probatione non integra, non obstat absolutio reperta de nouo probatione integra: vt in. d. l. admonendi. & not. in. c. fi. s̃. de iureiuran. facit quod dixi in. c. proposuisti. de proba. de materia an & qn̄ obstet absolutio: dic vt dixi. in. c. de his. de accu.

¶ *CAP. IX.*

CONstitutus. Sufficit quòd cõpurgator sit toleratus ab ecclesia bonę famę nec de crimine suspectus cõdemnatus. In prima facti narratio & reprehensio. In secunda prouisio ibi: *Sanè.* ¶ Casus literalis. Quidam diaconus. P. nomine infamatus erat de aliquo crimine, episcopus indixit ei purgationem: obtulit purgatores episcopo: ipse cœpit eos ita diligẽter examinare ac si esset ordinatione facturus nolens eos recipere: vnde diaconus accessit ad do. papam sibi exponens prędicta: vnde scribit papa eẽpo dicens ꝙ multùm miratur ꝙ purgationem oblatam recipere noluit nisi prius probasset hoc & examinasset nomina singulorum, tan q̃ esset ordinationes facturus, vti nam sic discuteret ordinandos: satis enim sufficit in huiusmodi purgationibus si purgatores sint bonę famę in suis ordinibus ministrantes, & ab ecclesia tolerati, nec sint in iudicio de crimine condemnati. vnde sunt admittendi. Bernar. ¶ No. j. ex tex. quatuor requisita in purgatoribus. Primum est vt debeant iurare secundùm conscientiam & opinionem eorum ꝙ credunt illum verum iurasse. Secundum vt debeant esse tolerati ab ecclesia. Tertium vt sint bonę famę. Quartum ꝙ non fuerint de criminibus condemnati. Et ex hoc nota ꝙ prętextu criminis de nouo obiecti nõ potest compurgator repelli: secus si opponat infamia. vt patet ibi. *sint bonæ famæ &c.* Requiritur & quintum vt habeant notam conuersationem illius quem purgare volũt. de quo dic vt in. c. cùm p. s̃. eodẽ. ¶ Tertiò nota casum in quo testis iurat. secũdum opinionem suam & non secundũ veritatem. ¶ In glo. fi. in fi. quidam tenent contrarium. videlicet ꝙ non sunt repellendi: quia tex. requirit condemnationem: sed repulsus prætextu criminis obiecti non dicitur cõdemnatus: vt in. c. ij. de ordi. cog. sed teneo opi. glo. nã glo. nõ dicit oppositũ: sed vult istos repelli si ex illa repulsione sequuta est infamia, vel grauatio opinionis. nam tũc nõ repellentur isti prętextu condẽnationis seu repulsionis, sed prætextu infamiæ quia debent esse bonæ famę: vt hîc in tex. & hęc infamia surrexit ex probabilibus coniecturis. nam probationes inductæ super exceptionibus vel inter aliquos inducunt cõtra absentem aliquam præsumptionem: vt no. in. l. luci[9]. in fi. ff. de his qui not. infa. & facit quod not. glos. in. c. at si clerici. de iudi. & ij. q. j. c. multi.

SEBA. SAPI.

[a] ¶ Tollitur infamia. Qũo tollatur infamia facti, & infamia iuris, & per quas psonas. vide latissimè ꝑ Fel. in. c. testimoniũ. col. vj. s̃. de testi.

[b] ¶ Post purgationem. Vtrùm absolutus de crimine quia se purgauit, possit modo de eodem crimine accusari. Et de hoc vide per glo. in. c. mennã. ij. q. iiij. & per do. Anto. in. c. ad nostrã. circa prin. de ꝓba. ver. ꝓ hoc dicit Spe. de quo vide oĩno p archi. in. c. habet hoc ꝓ. prium. circa fi. ij. q. iiij. vbi concludit ꝙ non põt accusari, nisi in certis casibus, de quibus ibi p eum. de isto articulo vide etiã in. d. c. mẽnã. circa med. & etiã in eo. c. circa finẽ. vbi dicit ꝙ est inquũ ꝙ accusetur. & dicit qđ de hoc not. Ro. in libello iuris. ĩ rub. de effe. pur. sed de hoc vide oĩno per Inn. j. eo. in. c. peruenit in glo. in ver. incestus.

SVMMARIVM.

1 *Infamatus de aliquo enormi crimine, licet se purgauerit: tamẽ temporaliter ab administratione officij suspenditur.*
2 *Clericus suspẽsus ab officio, an censeatur suspensus à beneficio*
3 *Infamatus ex eo quia ipse dedit causam infamiæ licet se purgauerit, non tamen est sopita infamia contra eum, secus si ipse non dedisset causam.*
4 *Contra infamatum quomodo procedatur.*
Terminus an & quando debeat dari per iudicem parti vel accusatori intra quem habeat accusare, aliàs termino elapso non auditur vlterius?
5 *Appellari põt de illis rebus quæ remittuntur arbitrio iudicis si iudex transgrediatur: secus si committatur eius conscientiæ.*
6 *Statutum puniens conuictum tali pœna: non comprehendit illũ qui reputatur conuictus ex hoc quod non se purgauit.*
7 *Testes si ex aliqua causa non possunt esse fœminæ, tamen illæ admittuntur quando in illo casu alij non reperiuntur.*

¶ *CAP. X.*

INter. ¶ Propter magnitudinem criminis infamatus suspendi potest nedum ab officio sed etiam à beneficio, donec se purgauerit. hoc primò. & augetur propter hoc numerus compurgatorum. hoc secundò. Ex causa interdum post gationem præstitam suspenditur quis ad tempus. hoc hoc tertiò. & deficiens in purgatione punitur vt conuictus. hoc quartò. Secunda pars ibi. *attendentes.* Tertia ibi: *ita tamẽ.* Quarta ibi: *purgatione.* Quinta ibi: *quòd si.* ¶ Casus literalis. Decanus. Senon̄. erat grauiter infamatus de hæresi ex eo ꝙ cum hæreticis nimiam familiaritatẽ habebat in quadã villa: ꝓpter qđ Archiepus Senon̄.

ſuſpendit ipſum ab officio & beneficio, quãuis contra ipſum nullus apparuit accuſator: tamẽ ex officio ſuo fama publica deferente voluit de hoc inquirere veritatẽ, teſtes ſuper hoc cõtra ipſum decanum recepit. poſtmodum decanum ipſum cũ atteſtationibus miſit ad domi. Pa. Ipſe verò intellecto negotio & viſis atteſtationibus, ſcribit Archiepo dicẽs q̃uis cõſtitutio eccleſiaſtica doceat tales ab officio tantũ vſq; ad purgationẽ canonicã ſuſpendendos, qa tamẽ ipſum à beneficio propter enormitatẽ criminis ſuſpendit, non vult improbare nec etiã illud improbat q; teſtes ex officio ſuo cõtra ipſum decanum recepit, licet null9 apparuerit accuſator. Papa verò conſideras vulgatã infamiã & graue ſcandalum & vehementẽ ſuſpitionẽ ex dictis teſtiũ cõtra ipſum decanum obortam, cùm propter eorum quodlibet eſſet ei purgatio indicenda, & ſeruans iuſtitiam & moliens rigorẽ purgationem. xiiij. manus ſui ordinis indixit eidem remittendo ipſum ad eꝑm vt ibi purgaretur vbi noſcitur infamatus mãdans Archiepo Senon. adiunctis ſibi duobus epiſcopis vt purgationem ei indictã recipiat, & qui ad ipſum purgãdũ acceſſerint ſint catholici & vita probati, qui vitã & conuerſationẽ eius cognouerint præteritã & preſentem. qua recepta beneficium ſibi reſtituat: ab officio tamen maneat ſuſpenſus propter familiaritatem quã habuit cum hereticis, donec ſcandalũ ſopiatur hereticorum familiaritate publicè abiurata. Et iniungat eidem q; in prędicta villa & alijs circũpoſitis villis profiteatur & prędicet fidẽ catholicã: & deteſtetur hæreticam prauitatem, & taliter deinceps vitam ſuã bonis informet operibus vt infamia conuertat in bonam famã, & cõmune ſcandalũ & ſuſpitio de catholicorũ mentib9 tollat: q; ſi in purgatione defecerit, ab officio & bñficio depoſitus ad agendũ pœnitẽtiã in arctũ monaſteriũ detrudatur. Ber. ¶ No. j. ex tex. q; prelatus etiã Papa debet eſſe valde ſolicitus ad inueniendum hereticos, & procedendum contra eos. de quo. s̃. de hæreti. per totũ. ¶ Secundò no. q; infamatus non debet regulariter ſuſpendi à beneficio antè quã deficiat in purgatione. ſed ratione enormitatis criminis, vel ſcandali imminentis poteſt ſuſpendi etiam à beneficio, donec ſe purgauerit: & eſt in hoc iſte tex. valde not. & quotidie ſolet allegari: & vide glo. ij. q. iiij. c. preſbyter ſi. & per Ioã. and. in. c. j. de accu. lib. vj. ¶ Tertiò no. ibi: *ab officio tantũ &c.* q; q̃nq; quis eſt ſuſpenſus ab officio & nõ beneficio, & ſic acceſſoriũ non ſequitur principale. de hoc an ſuſpenſus ab officio cenſeatur per cõſequẽtiã ſuſpenſus à beneficio. vide gl. no. in. cle. cupientes. de pœnis in gl. non nouam. Vlteri9 no. quòd ſi per modum inquiſitionis crimen nõ potuit probari plenè, nõ eſt reus ſimpliciter abſoluendus: ſed ſi remaneret infamia, vel ſcandalum, vel vehemens ſuſpitio, põt compelli ad ſe purgandum. Et not. ex hoc & ex tex. ſingulariter tria quorum quodlibet ſufficit ad purgationẽ indicendam: vt eſt vulgata infamia, graue ſcandalum, quod intelligitur etiã ſine infamia, vt differat à precedenti, & vehemens ſuſpitio[a]. & ſic ſufficit ſola vehemens ſuſpitio: ſed tex. adduco in oppoſitum in. c. tua. de coha. cle. & mu. in fi. vbi tex. fing. dicit q; oportet ſuſpitionem eſſe tantam vt generet ſcandalum. de quo plenè dixi in. c. qualiter & quando. de accu. Et quantùm ad propoſitum conclude q; aut iſte eſt vehementer ſuſpectus apud eꝑm, ſeu iudicem: & tunc nõ requirit ſcandalum: & ita intelligo iſtũ tex: nã iſta ſuſpitio hîc erat orta ex dictis teſtium. vt in litera iſta: aliâs nõ differret à ſecũdo modo, cũ ſupra premiſerit de ſcandalo. Aut eſt quis ſuſpectus alij q̃ ſuperiori. & tunc non ſufficit ſuſpitio ad indicendam purgationem: niſi ſit tanta q; generaret ſcandalum & ita intelligo. c. tua. preſalle. Et ex ſupradictis no. q; vehemens ſuſpitio ſolius iudicis ſufficit ad indicẽdam purgationem. quod tenet hîc Inno. & ſatis mihi placet & videtur iudicio meo text. hîc: quia ex teſtiũ dictis erat iſta ſuſpitio orta: de quo tamen vide bonum tex. cũ glo. ij. q. v. c. omnib9. & quòd dixi in. d. c. qualiter. ¶ No. purgationem eſſe præſtandam in loco infamię: nam alibi facili9 reperiret compurgatores, nec eius præſtatione deleretur infamia vel ſcandalum. ¶ Not. ibi: *quàm tranſactio &c.* quòd compurgatores debent habere notam conuerſationem purgãdi nedum de preſenti ſed etiam de preterito. ſed limita iſtum text. prout dixi in. c. cùm p. s̃. eo. ¶ No. effectum purgationis preſtitę. nam debet abſolui purgatus, & reſtitui ſibi beneficium ſi ab eo fuerat ſuſpenſus: ſi verò deficit in purgatione, debet puniri vt conuictus: vt in fi. ¶ † Sed oppo. contra text. in verſi. *in pœnam.* vbi præſtita purgatione remanet ſuſpenſus quo ad officium donec ſcandalum ſopiatur. quod eſt contra. c. ex tuarum. s̃. eo. vbi ſi denuntiatur boni teſtimonij, abſoluitur ab infamia, & relaxatur ſuſpenſio. vt ibi. Sol. dicunt hîc cõmuniter doct. q; ſpeciale eſt in crimine hereſis, vel in alio graui crimine. contrarium procedit regulariter. Ego hoc dictum non admitterem, ſed dico tex. procedere, quando iſte purgãdus, ſeu purgatus preſtitit cauſam ſcandalo: vt qa cõtraxit familiaritatem cum hæreticis: vt hîc dicitur: vnde ſi ponderetur hæc litera, non remanet iſte ſuſpenſus propter enormitatem delicti. vt dicunt doct. ſed propter familiaritatem cum hæreticis. & ideo aſſumo nõ exceptionem ſed regulam ex tex. q; vbicunq; infamatus malè viuendo per actus illicitos & à iure reprobatos dedit cauſam infamiæ & ſcãdalo, licet præſtet purgationem, debet tamen remanere ſuſpenſus ab officio donec ſopiatur ſcandalum: vt ſic illicita eius opera præcedentia puniantur. & ita propriè loquitur iſte tex. ¶ † In glo. j. in fi. multa hęc gloſ. inuoluit & ponit ordinem nõ omnino neceſſarium: & licet doc. hîc in multis tranſeant cum glo. tamen alibi iſte ordo in parte reprobatur, & in parte limitatur: & ideo concludendo veritatẽ diſtingue ſic: cũ quæritur de modo procedendi contra infamatum. quòd aut epiſcopus ſeu ſuperior habet probationes promptas: & tunc non eſt neceſſe nec vtile ſtatuere terminum accuſare volentibus: quia poſſet ſupponi amicus, & fieri colludium. Item qa non apparente accuſatore via inquiſitionis eſt ordinaria contra infamatum de iure canonico: vt probatur in c. qualiter. ij. de accu. & ibi etiam glo. dixit quòd non eſt vtile præfigere talem terminum. Item & vide latius per Io. and. & Spe. in tit. de inqui. §. nunc tractemus. ver. porrò. ſi verò non habet probationes promptas, poteſt ſi vult ſtatuere terminum accuſare volentibus: ſed non eſt neceſſe: ſatis enim eſt q; accuſator ſe non offerat: vnde ſatis eſt quod poteſt procedere ad purgationem indicendam: vt patet in. c. ex tuarum. s̃. eo. Et de modo indicendi: licet gl. hîc dicat admonitionem debere præcedere: dic melius vt dixi in. c. ij. s̃. eo. quod aut eſt infamatus de delicto ſucceſsiuo. & tunc ſunt neceſſariæ illæ admonitiones: quia poteſt ſe corrigere deſiſtendo ab actibus ſuſpectis. Aut delictum eſt momentaneum, vtputa homicidium, vel furtum, vel ſimonia. & tunc fruſtra fieret admonitio vt ſe corrigeret: & ideo hoc caſu nõ requiruntur illæ admonitiones: ſed poteſt Iudex procedere ad purgationem indicendam: & vbi enormitas delicti vel ſcandali non ſubeſt, non debet ante purgationem præſtitam aliquam ſuſpenſionem facere: vt in. c. ſignificaſti. de adul. ſed expectare exitum. vt ibi: ſed vbi ſubeſſet ſcandalum, vel graue delictum: poteſt à principio ſuſpendere ab officio donec ſe purgauerit: vt in. c. ex tuarum. s̃. eod. & etiam à beneficio. vt hîc. Et ſi præſtat purgationem, fit abſolutio, prout ſuperius dixi. vel condemnatur prout dixi in. c. cùm. p. s̃. eod. & plenius in. c. accedens. de accu. Et inquantùm glo. hîc in fi. dicit iſtum eſſe modũ ꝓcedẽdi cũ ꝓceſſus incipit à cõtumacia: nõ rectè loquitur:

SEBA. SA PI.

a ¶ Suſpitio. Quod poſsit indici purgatio etiã vbi eſt ſuſpitio ſiue infamia, tenet. d. Ant. in. c. tua. de coha. cle. & mul. & alĩ relati per Felin. in c. literas. colũ. pe. ver. in gl. ĩ verbo vehemẽtem. s̃. de præſum.

a ¶ Remaneat infamatus. Circa hoc vide glo. in ver. nõ deiecit. & ibi. do. Abb. qui eam appellat singularem. in. c. super his. de accu.

b ✠ SEBA. SAPI. ¶ Bonus vir. quomodo hoc procedat vide Feli. latè in. c. exceptionẽ. col. iĳ. cũ seq. s̃. de exce. & in. d. c. super his. col. iiij. ver. in glo. in ver. vltimo. s̃. de accu.

c ¶ Probatio præsumptiua. Circa hoc vide qd̃ not. Inno. in. c. qa verisimile. de præsum. c. afferte. eo. ti. per do. Anto. & vide etiam oĩno quod latè scribit Do. Ab. in. c. accedẽs. ĳ. s̃. de accu.

d ¶ Statutũ disponens q̃ conuictus de crĩe puniat̃ tali pœna nõ habet locum in illo q̃ habeat̃ p̃ cõuicto. qa deficit in purgatione. Et de hac qõne vide per. d. Ant. j. c. at si clerici. in prin. de iudi. in. vj. colũ. vbi idẽ dicit: sed cõtra hãc opi. videlicet q̃ imò habeat locũ statutũ in eo q̃ deficit ĩ purgatiõe alle. tex. ĩ. c. adaudiẽtiã. & in. c. cũ dilectus. de cleri. non resi. vbi est tex. q̃ statutũ intelligiẽ secũdũ ius cõe. nõ mirũ si ibi recipit interpretationẽ à iure cõi etiã quo ad casum: sed pro isto. d. c. do. Abb. optimè facit qd̃ no. Bar. ĩ. l. j. §. hoc interdictũ. ff. de sentẽ. vbi dicit q̃ statutũ imponens pœnã mulieribus perlas seu gẽmas portantibus, non habet locũ in mulieribus perlas seu geminas cõtrafactas portãtib⁹. Itẽ ad hoc facit qd̃ no. do. Abb. post Io. an. in. c. sicut dignũ. s̃. de homi. in q̃õne statutũ loquẽs in faciẽte an habeat locũ ĩ mãdãte. & vide qd̃ plenè notaui. Et adde hic Ange. in cõsil. clxxxiĳ. & ĩ cõs. ccxxxiĳ. vbi dicit q̃ statutũ loquẽs de cõtumace habet locũ ĩ vero cõtumace nõ in ficto: & facit qd̃ no. Bal. in. l. trãsigere. in. v. co. C. de trãs. vbi dicit q̃ statutũ loquẽs de homicidio nõ habet locũ in eo q̃ fuit cõdẽnatus de homicidio ex ficta cõfessione: qa statutũ debet intelligi de homicidio verò cũ ius cõtrariũ videtur dicere Bal. in. l. qm̃. C. de insa. vbi dicit q̃ ficta confessio inducta per statutũ ęquiparat̃ veræ factæ in iudicio. vide tñ Barto. Ang. & Imo. in. l. ex cõsensu. ff. de appel. Et adde hĩc oĩno qd̃ late notaui post do. Abb. in. c. ex parte. de sponsa. qd̃ no. post do. Ant. in. c. ad audiẽtiã. de cle. nõ resi. Et adde q̃ licet de iure agẽtes & consentiẽtes pari pœna puniant̃: vt in c. j. de offic. deleg. tñ statutũ loquẽs de agente cũ debeat strictè intelligi, non habet locũ in cõsentiẽte. vt dicit do. Abb. ĩ. c. cũ volũtate. j. de sen. excõ. Itẽ ad prędicta facit qd̃ not. Bar. in. l. trãsigere in. v. co. C. de trãs. vbi dicit q̃ si statutum dictat q̃ de oĩbus delictis possit fieri pax & cõcordia præterq̃ de homicidio, intelligiẽ statutũ illud de homicidio vero. & ideo dicit ibi Bal. q̃ sup homicidio fĩcto poteritfieri cõcordia & gñaliter an statutũ loquẽs de casu vero extẽdat̃ ad fictũ. vide p̃ Bart. in. l. oẽs populi. ff. de iu. & iur. vñ. q. prin. & p̃ Io. an. in regula p̃ possessore. ĩ mercu. p̃ Bal. habet̃ in. l. si qs seruo. C. de fur. p̃ Bal. & Imo. ĩ. l. j. §. lex fal. ff. ad leg. fal.

¶ Adde an in statutis habeat locũ fictio. Frã. de are. cõsi. cxlvĳ. Cepo. consil. xlj. Ludo. ro. consil. cv. Ful. cõsi. cxvj. Alex. in pluribus cõsilĩs. vt in eorũ tabula videre poteris.

¶ De hac ratione. vide latiꝰ per do. Abb. in. c. insinuatum. s̃. de simo. & facit quod no. idẽ d. Abb. in. c. vno. circa fi. de plꝰ pet. vbi dicit q̃ statutũ loquens de conuicto nõ habet locum in illo q̃ confessus fuit.

¶ Perfecerit delictum. Hoc dictũ refert ẽt. d. Abb. ĩ c. mulieres. de sen. excõ. & idẽ tenet Bal. in. §. itẽ. l. cornel. insti. de publ. iudi. & vide Pet. de anc. in repe. c. canonũ statuta. de cõsti. ĩ. vj. principali q̃sito. in. xxxj. co.

loquit: qa iste processus fit rõne infamiæ, nõ rõne contumacię: sed tñ de modo procedẽdi tam in ciuili q̃ in criminali alibi plenius est prouisum vt in. c. tuę. & in. c. qm̃. vt lit. nõ cõtest. & in. c. j. de iud. & xj. q. iij. in. c. rursus. & c. quicũq̃. ¶ In glo. ij. ibi: *si inde remaneat infamatus*[a] *&c.* Inno. dicit hoc procedere q̃n directè crimẽ p̃batũ est cõtra aliquẽ per viam exceptiõis, vt puta cõtra accusatorẽ qui fuit ĩ iudicio, cui etiã data est copia se defendẽdi: sec⁹ si se cõtra testẽ q̃ nunq̃ fuit ĩ iudicio. qa magis excipiẽ cõtra partẽ p̃ducẽtẽ q̃ cõtra testẽ. Mihi plus placet dictũ gl. indistinctè. nã ex quo orta est infamia ex satis probabilib⁹ coniecturis, indici põt purgatio vt illa aboleat̃: nã (vt dixi in. c. p̃ce.) licet probatiões inductę cõtra testẽ nõ faciant plenã fidẽ cõtra eum in alio iudicio, inducũt tñ præsumptionẽ quãdam. & pro hoc facit. c. cũ tu. s̃. de testi. vbi dicta testiũ reducunt̃ ad concordiam, ne reatu periurij notent̃ de facto: & idem q̃ ista glo. expressius tenuit gl. in. c. cũ dilectus. de ordi. cog. ¶ In glo. iij. in fi. Not. ex hac glo. q̃ licet numerus cõpurgatorũ fit arbitrarius regula riter, tñ est maior numerus adhibendus in maiori, & minor in minori. Et põt esse ratio diuersitatis: qa maiores habẽt notitiã pluriũ, & facilius propter potentiã inueniũt cõpurgatores. minores ergo nõ habent tot notos, nec de facili p̃nt alios inducere ad se purgandũ. nã isti compurgatores sunt volũtarij. & nõ p̃nt compelli sicut alij testes. vt not. in. c. seq. facit. c. cũ. p. & c. ex tuarũ. s̃. e. Ex p̃dictis habes modũ cognoscendi an superior in indicenda purgatione excedat modũ & arbitriũ boni viri: vt consideret̃ qualitas personę criminis, & infamiæ, & alia circunferentia. nã si numerus nimis excederet̃, posset appellari. ¶ † Quia in cõmissis arbitrio appellat̃ si nõ facit vt bonꝰ vir. [b] vt in. c. j. de dila. & leg. & not. in. l. si qua pœna. ff. de verb. sig. & in. c. super his. de accu. secus si cõmitteret̃ cõscientię: nõ debet tñ intelligi de cõsciẽtia vulpina vt dicit Bal. in. l. ij. C. de fideicõ. licet in lectu ris cõmuniter nõ habeat̃. vt in. c. statutũ. in. §. assessorẽ. de rescri. li. vj. & ibi gl. qd̃ tñ limita: vt no. glo. sing. in cle. j. de iurepat. ¶ In glo. fi. Ex hac glo. possunt colligi duę solutiones ad cõtrariũ formatũ in principio glo. Prima est vt deficiens in purgatione in crimine hęresis nunq̃ tradat̃ curię seculari: qa hęc est p̃batio præsumptiua,[c] & nõ vera & directa. Scda sol. q̃ ideo non tradit̃ hĩc curię seculari: qa volẽs redire ad fidẽ debet recipi, & parcit̃ sibi quo ad mortẽ. Hanc sol. vltimam tenẽt Hosti. & cõiter doc. & est in se verisima. nã si verè cõuictus vel confessus põt redire ad fidem, & non tradi curię seculari: fortius idem dicẽdũ in conuicto interpretatiuè. Sed prima sol. gl. cõiter non recipitur. vnde concludunt doct. & maximè Hostien. q̃ ad quãcunq̃ pœnam agatur deficiens in purgatione debet puniri vt conuictus. ¶ Et ex hoc dicto infertur q̃ si iste aliâs incidisset in hæresim, & nunc ex deficiẽtia in purgatione haberet̃ p̃ conuicto & p̃ relapso, deberet tradi curiæ seculari: vt in c. accusatus. de hæreti. lib. vj. qd̃ est notandũ nam ex dicta glo. concluderetur oppositum.

6 ¶ † No. tamẽ rationem glo. nã potest adduci
d ad statutũ [d] quo cauetur q̃ conuictus de tali crimine puniat̃ tali pœna q̃ deficiens in pur-
e gatione non debet puniri illa pœna[e] statutaria: quia illa non est vera conuictio, sed p̃sumptiua & interpretatiua. & statuta habẽt locũ dũtaxat in casu vero. ff. de neg. gest. l. iiij. & in c. in nostra. de iniur. facit qd̃ no. Bar. in. l. j. ff. de fica. q̃ cũ statuta hodie puniant cõiter maleficia, non incidit quis in pœnã statutariam
f nisi perfecerit delictum.[f] Et ideo nõ sufficit acceptasse seu fecisse actũ propinquũ, sicut de iure videbatur sufficere. l. si quis cũ telo. C. de fica. cũ si. canonizata. de pe. di. j. ¶ Extra gl. quęro quid si nõ reperiant̃ tot compurgatores: nunquid iste debeat haberi pro conuicto? Host. dicit q̃ si non põt habere. q̃ de eo testes nõ confidunt, seu nõ est fides in alijs de eo qd̃ tunc habetur pro cõuicto & deficiẽte in purgatione: aut nõ reperit, quia pauper est seu extrane⁹, ita q̃ nõ habet notos in ciuitate & hoc casu est sibi subueniendũ arbitrio iudicis considerata qualitate personæ, criminis
7 & infamiæ, & ita cõiter trãseũt doc. ¶ † Sed tu dic q̃ vbi ex istis causis nõ possunt haberi cõpurgatores clerici, debet adhiberi laicus, etiã fœminæ si non possunt haberi viri: & si etiam laici ex hac causa deficerent, credendũ est soli iuramento ipsius: vt est glo. not. in. c. cũ. p. de accu. & in. c. in decima. xviij. q. ij. & c. cùm in iuuentute ĩ. eo. in glo. fi. & vide etiã bonam glo. in. c. clerici. lxxxj. dist.

✠ *SVMMARIVM* ✠

1 *Artifices experti in aliqua arte quibus iudex iniungit vt debeãt aliquid æstimare an cogantur siue possint cõpelli deponere secũdũ cõsciẽtiã.*

¶ CAP. XI.

Cum dilectus.

e ¶ Breue est, nec põt aliter summari. ¶ Not. j. ex text. vnam bonam qualitatem requisitã in cõpurgatoribus, vt sint vicini illius quem purgare volũt: & quoad hoc põt saluari hoc. c. de superfluitate. nã vicini p̃sumunt̃ melius scire cõditionẽ & qualitatẽ vicinorum: vt in c. quosdã. & c. quantò. de præsum. puto tñ q̃ vbi ex causa non reperirentur vicini: vt quia f ex aliqua causa sunt sibi exosi. q̃ sufficiat habere alios. ad hoc ĩ proxi. ¶ Sed quæro nunquid compurgatores possint cõpelli ad purgandũ aliquem? doctores dicũt q̃ non. vnde isti sunt voluntarij & non coacti: vt dixi in c. præcedenti. & facit. c. cùm. p. s̃. eo. secus tamen est in alijs testibus. vt. s̃. de testi. cog. per totum. Et potest esse ratio diuersitatis. quia isti deponunt secundum conscientiã &

illius q̃ſiti.ver.& ſi ſtatutũ.vbi dicit q̃ ſi ſtatutũ exigit factũ cõſummatũ, nõ ſufficit ſi ſit inchoatũ.& q̃ in ſtatutis requiratꝫ factũ cõſummatũ tenet Bal.in.l.ſi quis nõ dicã rapere.in.ĩ̃.col.C.de epi.& cle. & Ange.in.l.j.§. hæc verba.ff.qđ q̃ſq; iu.& p̃ Bar.in.l.j.§.diuus.ff. de ſic. Et adde q̃ tm̃ in ſtatutis requiritꝫ actus ſit perfectus,q̃ etiã ſi ſtatutũ diceret.ſi q̃s voluerit facere tale qđ puniatꝫ, requiritꝫ ad pœnã imponẽ dã q̃ actus ſit perfectus,nec ſufficit ſola volũtas .& exponitur illud verbũ voluerit .i. voluntariè fecerit : ita elegãter determinat Barto.poſt gl.in.l.fin.ff.de rerum diui.Itẽ adde quod illud dictũ Bartol.in. l.j .ff.de ſica.qđ refert hîc d.Abb.refert etiã & ſequit̃ do. Ant. in.c.j.in pe.col.de eo q̃ mit. ĩ poſ.de quo vide oĩno qđ not.Bar. in.c.fina. in.ĩ̃.colũ.de conſuetu.

¶ Adde quod voluit Bald.cõſi.cccvj.j.libr.vbi ponit an ſtãte ſtatuto q̃ capite puniatꝫ qui adulterium nixus fuerit,ſi q̃s attẽtauit, ſed timore p̃ territus aufugit, an debeat puniri.

a ¶ Illi qui habent deponere ſecũdũ conſciẽtiã nõ p̃nt cõpelli.qđ eſt notãdũ ꝑ eſtimatoribus.& ad hoc facit qđ no.Bald.in l.rẽ nõ nouã.C.de iudi. vbi dicit q̃ ille cuiꝰ cõſcĩæ ſtari debet,nõ cõpellit exprimere cãm mouẽtẽ cõſcĩam.

✣ SEBA.SAPI.

b ¶ Cõpelli . Vide Feli.in.c. ꝓpoſuiſti.col.iĩ̃.ver.prima cõcluſio .ſ̃.de proba. vbi ponit de pitis in arte,an poſsint cogi ad dicendum illud qđ ſentiunt.

c ¶ Purgatio . Adde de hoc latiꝰ videndũ Ro.conſil. cccl̃j.

✣ SEBA.SAPI.

c ¶ Purgatio . Ad hæc faciunt not.p Bar.in.l.de minore.§.tormenta.ff. de q̃ſtio. vbi ponit quòd fama debet oriri à fide dignis p̃ſonis: aliãs non ꝓbat de quo ibi per Alexã. & per Sal.in.l.ea quidem.C.de accu.in materia famæ.

d ZACHARI. ¶ Ad certas perſonas & locum. Vult iſte innuere q̃ nedendam.Papa poſtulationem illam reputans minus prouidam ab ea ipſum procuratorem ſæpe voluit reuocare.Sed quia procurator inſtabat,papa mandauit purgationem eidem indici cũ duobꝰ Abbatibus : quãuis proteſtatus fuerit q̃ ex alia cauſa petitio talis improuidè tunc fiebat:qa Suffraganei Strigonen. eccleſiæ vix eo tempore purgarẽt eundẽ q in facto poſtulationis contradicebãt eidem,& Suffraganei Colocen.eccleſiæ ipſum minimè tunc purgarent:quia inter eũ & Colocen. Archiep̃m de ſtrigo. metropol. quæſtio verteretur. vnde cùm nõ ſint alij pontifices in Vngaria, meritò videbatur q̃ per epiſcopos regni ſui ſuper illo articulo ſe
1 purgare non poſſet.Ber. ¶ † Not.j.ex tex. ſingulariter q̃ quando conſtat infamiam proceſsiſſe ab emulis, non eſt ex ea indicenda
c purgatio cetiam ad inſtantiam aliorum, nec debet Iudex commoueri ex tali infamia cõtra infamatũ. Et ex hoc infertur quod dixi in ſummario.quòd vbi conſtat infamiam ex probabilibus coniecturis non proceſsiſſe,q̃ de ea non eſt curãdum, vnde nullum de iure habebit effectum:ſed habet bene locũ illud. Vanæ voces populi non ſunt audiendę in.c.oſius.de elect.& in.l. decurionum.C. de pœnis. Et idem voluit Barto. in.l. de minore.§.tormenta.ff. de quæſtio.& hoc dictum optimè probatur hîc. ¶ Secundò not.tex. ibi. *dictum facil è ſequitur multitudo &c.* hinc dicitur. Fama volat, tranſitꝫ modumꝰ quocũq; feratur. Eximiè creſcit : ſed non cito fama quieſcit. ¶ Not.ibi: *ſuper hoc bonum zelum &c.* quòd non debet aliquid fieri ex ſolo zelo,niſi ſubſit iudicium rationis:quod facit ſecundũ Hoſti. contra religioſos prelatos habentes tantùm zelum in puniendis delictis,vt præmitttãt ordinem iudiciarium inquirentes quandoque de criminibus omnino occultis : & ideo dicit periculorum ignorãtes iura promoueri in epiſcopos.de quo in.c.j.de conſang.& affi. ¶ Not.quòd infamia facti habẽs ortum ab emulis non impedit quem promouendum ad dignitatẽ. ¶ Vltimò colligitur argu.quòd numerus compurgatorum eſt arbitrarius.nam hîc fuerunt deputati duo Abbates.& in.c.inter.ſ̃.e. fuerunt.xiiij.& in.c.j.ſ̃.eodẽ dicitur de duodecim.& in.c.ex tuarum. ſ̃.eodem.dicitur de.vij.eſt ergo arbitraturus.Iudex numerum ſecundũ qualitatem perſonę,criminis,& infamię. ¶ In gl.in verbo. *poſtulare.* in fi.Innocen.tenet q̃ procurator potuit hoc poſtulare licet ſit generalis:ſed fortè Inn.motus eſt ex ratione glo. quia hoc videbatur vicinum mandato. nam cùm eſſet ſuper poſtulatione iam facta de iſto epiſcopo ne aliquo modo impediretur:propter infamiam potuit petere purgationẽ infamiæ.arg.in.l.ad rem mobilem.ff.de procur.tamen ſecundũ Hoſtiẽ.iſta purgatio non erat de neceſsitate indicenda:tũ qa petitio iniuſta.vt in tex.tũ quia papa non aſtringitur diſpoſitioni iuris:vt in.c.propoſuit de conceſ. pręben.tum quia purgatio non dependet ex voluntate partis,ſed
2 ex diſpoſitione iuris. ¶ † In gl.fi.Not. bene glo. & vide quod dixi in.c.inter.ſ̃.eo.in fin.Et facit hæc glo.iuncto tex.in arg. quòd vbi teſtes de iure neceſſarij non reperiuntur in loco,tunc quales reperiuntur idonei iudicantur.Et hoc fuit conſultum in quęſtione facti.dicit ſtatutum q̃ ad confectionem inuentarij requiruntur teſtes cum certis qualitatibus,opponebatur poſtmodum q̃ nõ habebant qualitates requiſitas,replicabatur q̃ in loco illo non reperiebantur teſtes cum illis qualitatibus.& certè ex hoc debet actus tolerari.ad idem tex.cum glo.in.c.cùm dilectus.de ele.

✣ SVMMARIVM.

1 *Negatiua coarctata loco & tempore poteſt per teſtes probari.*

¶ CAP. XIII.

1 DE teſtibus. Compurgator iurat de credulitate.h.d. De materia huius. c.dic vt habetur in.c.quoties.ſ̃.eodem. ¶ † In glo. Et habet locum ratio gloſſ.quando negatiua eſſet
d reſtricta ad certas perſonas & locũ. dnã tunc bene poſſunt teſtes deponere de veritate:tunc enim potius deponunt de facto proprio quã alieno.vt ſi dicunt quòd tali hora titius nõ commiſit homicidium,quia fuit nobiſcũ,& non potuiſſet committere quin nos vidiſſemus:nã ſi teſtes tali modo deponerẽt, nõ eſſet locus purgationi:vt not.in.c.proxi.&.c. cùm dilectus. facit glo.in.c.clerici.lxxxj.diſt.

opinionem eorum. Alij verò deponunt de his quę acta ſunt corã eis.vnde iſti de quibus in tex.poſſunt timere periurium. ¶ † Et põt
1 induci hoc dictum q̃ habentes a deponere ſecundũ conſcientiã non poſſunt compelli. b
b & eſſet notabile dictum ſi eſſet verũ:& facit pro iſtis artificibus expertis in aliqua arte, quibus Iudex iniungit vt debeãt aliquid ęſtimare.

✣ SVMMARIVM.

1 *Infamia facti orta ex non probabilibus coniecturis,& ab emulis eſt nullius effectus.*

2 *Teſtes qui requiruntur in aliquo actu:cum certis qualitatibus,ſi in loco vbi actus celebratur nõ reperiũtur teſtes cum dictis qualitatibus ,ſunt adhibendi,quomodo reperiuntur.*

CAP. XII.

CVm in iuuẽtute. Nota ſemper quòd propter infamiã eſt indicenda purgatio:poteſt tamen quãdoq; indici etiam vbi nõ eſt indicenda ad inſtãtiam purgandi. Vel aliter & melius ſic.Si infamia ortum non habet ex probabilibus coniecturis, non eſt de neceſsitate indicenda purgatio:poteſt tamen indici ad inſtantiam purgãdi.Hoc dicit:& eſt caſus nota.ſecundũ iſtum intellectum.Prima pars narrat factum & petitiones procuratoris. Secunda petitionem improbat. Tertia petitionem cum quadam proteſtatione admittit. Secunda ibi: *vnde.* Tertia ibi: *Cæterum.* ¶ Caſus literalis.Epiſcopus quinclien. eccleſiæ dicebatur habere immoderatã familiaritatem cum quadã nepte ſua.propter quod rex Vngariæ ſæpe ſcripſerat domino Papæ vt illum de vngaria remoueret.vnde papa ſcribit cuidã epiſcopo vt ſuper hoc cautè inquireret: Coepiſcopi Vngariæ & ipſi poſtmodum reſcripſerunt do.papæ q̃ eũ bonũ virũ & honeſtę conuerſationis eſſe credebant:perſonã ipſius multipliciter cõmendantes.Sed qa pater filiũ quẽ diligit corripit, ad maiorẽ cautelã dñs papa mãdauit eidẽ vt ab illius familiaritate totaliter ceſſaret.q̃ ſiniſtra ſuſpitio de ip̃o haberi non poſſet:ſed quidã malus homo reſcriptũ illarũ literarum ſurripuit.& apud regem & alios magnates ipſum nequiter publicauit: vt magis infamaretur:ſed papa licet repulſatus fuerit multoties cõtra ipſum, tamen aduerſus eũ noluit commoueri, ſciens q̃ facilè dictum ſequitur multitudo : poſtea verò cũ dictus ep̃s ad Strigo.Metropol. extiterit poſtulatus,quidam qui aduerſabatur eidem vt promotionem impedirent ipſius. cœperunt ipſum iterùm infamare: vnde ipſe de quorundam amicorum ſuorum conſilio quẽdam procuratorem ad curiã deſtinauit,poſtulans à do.Pa. q̃ purgationem canonicam faceret ei indici ad ſuam innocentiam oſten

SVMMARIVM.

1 *Infamatus nõ ſolum ſuper cauſa criminali: ſed & ſuper defectu & inhabilitate debet priuari.*
2 *Spurius nõ põt ſine diſpenſatione ad ſacros ordines promoueri.*
3 *Negatiua nõ ajtricta loco tẽpore licet non probetur per teſtes, tamen aliquando probatur per iuramentum partis negantis quando non apparet aliud in contrarium.*
4 *Infamatus non admittitur ad purgandum: quando eius infamia poteſt per teſtes probari.*
5 *Filius non poteſt iurare de veritate ſe eſſe filium talis, ſed de credulitate ſic.*
Iuramentum de veritate nunquàm quis tenetur nec debet ſubire, quando non poteſt haberi vera ſcientia.
6 *Filiatio quibus modis præſumatur?*

¶ CAP. XIIII.

ACcedens. Infamatꝰ ſup defectu nataliũ nõ debet ꝓmoueri, niſi priꝰ ſe purget. h. d. Primò ponitur quęſtio. Secũdò ꝓuiſio ibi: *quo circa.* ¶ Caſus literalis. Quidam diaconus. T. nomine dũ vellet in presbyterũ ꝓmoueri, quidã emuli ſui dixerũt illũ eſſe filium ſacerdotis. propter quod dioceſanꝰ ipſum noluit promouere: nec permiſit illum ab alio promoueri. vnde ille diaconus ad do. Pa. accedens prædicta eidem expoſuit. Mandat papa eꝑs quatenus ſi de hoc eſt publicè infamatus: & de ipſa infamia conſtare non poterit, purgationẽ ab ipſo recipiat, & iꝑm promoueat ad ipſum officium ſacerdotis: quia & ſi nõ ſit nota delicti tamen eſt nota defectus impedientis ad ſacros or-
1 dines promouẽdũ. Ber. ¶ †No. j. ex tex. ꝙ purgatio locũ habet nedum ſuper criminali. ſed etiam ſuper aliquo
2 defectu & inhabilitate. facit. c. iij. ſ. de apoſta. ¶ †No. ij. ꝙ nedũ ſpurius de quo cõſtat ad ordines promoueri nõ debet ſine diſpenſatione: ſed etiam ille de quo non conſtat, ex quo tamẽ de defectu natalium infamatus eſt. Et cauſas propter quas filius non legitimꝰ promoueri non poteſt vide per gl. in. c. j. & fil. presbyte. lib. vj. ¶ Sed op. contra tex. de. c. cũ in inuentute. ſ. eodem. nã infamia ab emulis orta nõ habet effectũ indicendi purgationẽ. Sol. vt ibi: & hoc no. ibi enim cõſtabat infamiã habuiſſe ortum ab emulis. hîc verò non cõſtabat: ſed iſte dumtaxat hoc aſſerebat. vnde Papa mandat purgationem indici ſi publicè iſte eſſet infamatus. quaſi dicat ꝙ ſi ab emulis tã tùm hoc diceretur (prout ipſe aſſerebat) nõ eſſet de hoc curandum. & ſic potius cõcordat cum illo. c. cũ in iuuen-
3 tute. ¶ †In gloſſ. ij. ibi: *quia negatiua*[a] *probari non poteſt.*
a hoc verũ, ſi hęc negatiua eſſet ꝓbãda per teſtes: ſed hîc eſt probanda per iuramentum aſſerentis, & per teſtes de credulitate. vnde dicit Io. and. & bene. ꝙ vt plurimum in purgatione venit factum negatiuum. ſimile in. c. j. de cõfeſ. lib. vj. vbi negatiua quę aliâs probari non poteſt, admittit in poſitiõib⁹ vt ſic poſsit probari per iuramẽtũ.
4 ¶ †Et in fi. gl. aduerte: quia ſi probaretur filiatio, prout dicitur in gl. nõ eſſet locus purgationi: quia hęc eſt vera probatio quę poteſt fieri ſuper filiatione. Ex exiſtẽte vera probatione ceſſat purgatio: vt in. c. ſeq. vnde cõſidera varios modos ꝓbãdi. Aut eñ vult iſte ꝓbare ſe fuiſſe habitum reputatũ, & nominatũ pro filio ſempronij &c. & tunc non eſt neceſſe ꝙ aliter ſe purget. & de hac pur-
5 gatione non loquitur. iſte tex. ¶ †Aut vult iurare quòd ſit filius ſempronij. & non debet admitti: quia ſubiret periuriũ cùm filius non poſſet iuramento aſſerere ſe filium ſempronij. Aut vult iurare ſe fuiſſe habitum, reputatum, & nominatũ pro filio ſempronij: & ita ſe credit eſſe filium ſempronij: & tunc talis purgatio recipitur, & cõpurgatores iurabũt de credulitate quòd credũt eum verum iuraſſe. nam vt dicunt hîc Hoſtien. Inn. & Io. an. de neceſsitate peruertenda eſt forma iuramenti in hoc caſu. vnde licet aliâs purgandus debeat iurare de veritate: vt in. c. quoties. ſ. eo. in fi. in hoc tamẽ caſu iurabit de
6 credulitate: quia non poteſt haberi vera ſcientia. ¶ †Et no. ex prædictis & ex tex. ꝙ ex quo ſemel quis habitus &
b reputatus fuit pro filio[b] ſempronij, fama ſequens in contrarium non nocet. Et inquantum gl. dicit ſufficere probare quẽ fuiſſe genitum ex vxore titij vt inferat ipſum eſſe filiũ titij. dic hoc ꝓcedere etiã ſi titiꝰ negaret ipſum eſſe filium ſuũ. quia ex quo quis eſt natus ex vxore alicuius, præſumitur natus ex marito, nec poteſt maritus eũ nõ cognoſcere in filium ſuum, niſi probaret tempore conceptionis eum fuiſſe abſentẽ, vel impotentẽ ad generandum: vt eſt text. not. in. l. filium. ff. de his qui ſunt ſui vel alieni iur. & ibi Bar. & idẽ dic ſi mater poſtea aſſereret ipſum eſſe filium alterius q̃ mariti: vt non credatur ei in præiudicium filij: vt no. d. in. l. filium. & no. gl. in. c. officij. de pœni. & remiſ. quod videtur procedere etiam ſi probetur ꝙ tempore conceptionis mater habebat cõcubitum cum alio, & ad hoc tex. not. in. l. miles. ſ. defuncto. ff. de adult.

gatiua coarctata loco & tpe poſsit probare de quo vide Bar. in. l. j. C. de cano largiti. lib. x. eũdẽ in. l. hęredes palã. in prin. ñ. de teſta. & in. l. actor. & ibi Bal. C. de proba. Ang. in auẽ. de hęre. & fa. §. hinc nobis. coll. j. & Alexã. in. l. j. col. vñ. ff. ſi cert. pet. & cõſi. xlñ. vol. iiñ.

SEBA. SAPI.

a ¶ Negatiua. qñ negatiua poſsit probari vide remiſsiuè ꝑ Fel. ĩ. c. tertio loco. colũ. pe. ſ. de prob. Lãfr. de ori. in rep. c. qm̃ cõtra falſam. colũ. ñ. ſ. de proba.

SVMMARIVM.

1 *Infamatus de crimine notorio non poteſt ſe purgare: ſed debet condemnari.*
Cauſa ſi pendet coram delegatis, ordinarius debet ſilere. 10.
2 *Cognoſcens carnaliter monialem committit tria delicta: adulterium, ſacrilegium, & inceſtum.*
3 *Litis conteſtatio an & quando requiratur in inquiſitionibus?*
4 *Notoriũ quando dicatur eſſe crimen adulterij, vel inceſtus?*
5 *Laicus poteſt teſtificari cõtra clericũ: quãdo crimẽ eſt notoriũ.*
6 *Notorium probatur ex eo quòd omnes de vicinia ſciunt.*
7 *Delegatio adimit iuriſdictionem ordinarijs.*
8 *Infamatus quomodo purgatur quando nulla præcedit inquiſitio contra ipſum nec accuſatio.*
9 *Citatio vel ſententia an requiratur in facto notorio.*
10 *Reſcriptum ſi eſt impetratum ad iudices delegatos ſuper aliqua cauſa: non poteſt pars cõtra quam eſt impetratum illi renuntiare: ſed pars quæ impetrauit ſic re integra.*

¶ CAP. XV.

1 CVm dilectus. †Sup notorio crimine non eſt indicenda purgatio, & pendẽte cauſa ſup criminibus coram papę delegato, purgatio ab ordinario ſuper eis recepta non tenet. h. d. In prima parte ponitur auditoris datio. In ſecunda actoris petitio. In tertia rei reſponſio. In quarta diffinitio. Secũda ibi: *cunque idem.* Tertia ibi. *Dictus.* Quarta ibi. *His igitur.* ¶ Caſus literalis. Inter. H. presbyterũ ex vna parte. &. O. clericum ex altera ſuper quibuſdam eccleſijs quæſtio vertebatur: pro qua dictus. H. presbyter &. G. procurator. O. clerici ad ſedem apoſtolicam acceſſerunt: procurator ipſius. O. propoſuit ꝙ cũ. D. preſbyter eſſet publicè infamatus ſuper crimine inceſtus, epiſcopus Conſtãtienſis ordinatus eius ei purgationem indixit: qui cũ ſe purgare nõ poſſet, eccleſijs ſuis fuit ab ipſo per ſententiam deſtitutus: ſed ipſe nihilhominus eis per violentiam detinebat occupata. Poſtmodum cũ idẽ presbyter vxorem cuiuſdam conſanguinei ſui publicè detineret, quidã clerici cõtra ipſum ſuper hoc ad quoſdam iudices literas impetrarunt, continentes vt ſi dictus presbyter ſuper crimine adulterij & inceſtus ſe nõ poſſet purgare, ipſum pœna debita caſtigarent: & cum eis conſtitiſſet ꝙ idẽ preſbyter pro eo qd in purgatione defecerat ab epiſcopo fuerat condemnatus, ipſum tanq̃ contumacẽ prędictis eccleſijs priuauerunt. maximè cũ de crimine adulterii & inceſtus tanq̃ de notorio conſtitiſſet eiſdẽ: mandans Abbati ſancti Galli, ad quem bene

ZACHARI.

b ¶¶ Habitus & reputatus fuit pro filio. Adde Lãfr. de oria. c. qm̃ contra falſam. ſ. ſtatuim⁹. ver. teſtiũ depoſitiones. nu. 104. & ibi in apo. Cel. in verſi. filiatio. ſ. de prob. Fel. jn. c. pertuas. col. ñ. no. j. eo. ti. iſtũ ĩ. c. michael. nu. 1. & ibi not. in apo. ad eũ. in. ver. filius. ſ. de fil. preſby. & in. c. intelleximus. nu. 7. & ibi iterũ in apo. meis in ver. filium mariti. ſ. de accu.

ZACHARI.

a ¶ Tria delicta, Adde gl.xxvij.q.j.in.c, virginibus, quã tñ cum dicto istius limitabis vt p Bal.ī.c.j.qb,mo, feu.amit.in feu.& Alex,ī.l.itẽ apud labeonẽ.ff. si quis virgines,ff, de iniur. vt nõ procedat in cognoscẽte ignorãter.& q̃ sit pœna clerici cognoscẽtis scienter monialẽ dic q̃ deponit, & in monasteriũ detruditur, prealle. cã &.q.c, si quæ &c, si quis episcopus. laicus verò secũdũ leges pœna capitis plectit,l. si qs nõ dicã rapere. & ibi doc, C.de epi.& cle.

b ¶ Admittuntur laici ad probãdũ notorium crimen clerici.& vide oĩno.d. Ant. & .do. Abb.ī.c. cũ nõ ab hoĩe.de iud.an aũt admittat ad probãdũ famã. vide. q.Ant.in.c.in literis.in vlti.col.s̃.de testi.

SEBA.SAPI.

c ¶Notoriũ. Nũqd aũt in hoc casu sufficeret reddere rõnẽ scio quia vicinus.vide Bal. in.l.j.C.de collu.dete. vbi sentit q̃ nõ qa secũdũ eũ in his q̃ oculos vicinorum solẽt latere nõ est cõcludẽs illa rõ.qđ etiã voluit Feli.in ca.literis.s̃.de præsump.Mod. post Alexan.in.l.j.ff.si cer,pe.

ficiorum collatio pertinebat: vt beneficia illa cõferret. qui contulit illa.O.clerico supradicto.vnde petebat sup illis p̃dicto presbitero imponi silẽtiũ.& ipsi tradi possessionẽ illorum beneficiorũ.Ex aduerso.D. presbyter respõdebat q̃ processus iudiciũ prædictorũ debebat meritò retractari,cũ lit.non cõtest.processerint contra ipsum,adijciẽs etiam q̃ purgationẽ indictã sibi ab electo Constantiensi curauerit exhibere: sed ei respondebatur q̃ talis purgatio non valebat cùm iudicio pendẽte corã delegatis ordinarius nõ debebat indicere purgationem infamato:& ita tanq̃ coram nõ suo iudice facta dicitur. His & alijs diligenter auditis & intellectus: licet literæ delegatorum iudicum,vel ipsarum transcriptum domi. Pa.ostensę non fuerint:quia tamen ex tenore relationis ipsorum iudicum quam procurator prędictus exhibuit do.Pa.constitit euidenter q̃ Iudices illi processerunt iuris ordine prætermisso. vnde Pa. tã processum illorũ q̃ concessionem ecclesiarum à prędicto Abbate de mandato ipsorũ factam authoritate apostolica retractauit pręcipuè cũ relatio iudicũ cõtinebat repugnantia & aduersa.dicebatur enim q̃ crimen eiusdẽ presbyteri adeo notoriũ erat,q̃ nullus locus inficiationi penitus existebat:vt pote cui⁹ vniuersus populus testis erat. & tñ ibidem pręmittitur q̃ eidem presbytero terminũ peremp. assignauerũt in quo se purgaret si posset, cũ nimirum si crimẽ erat notoriũ non erat illi purgatio indicenda:sed in eũ cõdemnationis sentẽtia proferenda.Si verò nullus apparuerit accusator,& super prędictis criminibus vel ipsorũ altero apud bonos & graues fuerit infamatus, purgatio canonica indicetur eidẽ,non obstante q̃ corã prædicto electo dicitur se purgasse: qa pendẽte iudicio coram delegatis nõ debuit ordinarius purgationem indicere infamato.Bern. ¶ No.j.ex text. iudicẽ ordinariũ posse procedere contra infamatũ eidẽ purgationẽ canonicã indicẽdo,absq̃ eo q̃ terminus accusare volentibus statuatur,vel q̃ pręmittatur inqsitio super veritate. Et certè nõ cauillãdo,nec dãnando literã hîc videtur casus pro eis quæ dixi in.c.inter.s̃.eo.licet Inno.super hoc instet:vtj.subijciam.Secũdò no.retento eodẽ modo intelligendi.q̃ deficiẽs in purgatiõe super graui crimine põt priuari beneficijs suis,licet nullus ali⁹ agẽdi modus pręcesserit:qa(vt.s̃.dixi)hîc non apparet de accusatione vel inquisitione præcedenti qđ est cõtra opi. Io.and.in.c.significasti.s̃.de adul.vbi dixi talem tantũ suspẽdi debere. & de hoc j. ¶ Tertiò no.q̃ ex eodẽ facto qñq̃ oriuntur duæ species criminũ separatę.vnde ex retẽtione & abusione vxoris cõsanguinei oriebantur crimen incestus & adulteriũ.nam incestus oriebatur,qa affinis:adulterium verò,quia cõiugata.facit tex.in.l.si adulteriũ cũ incestu. ff.de adul. ¶ † Ad idẽ vide glo.no.in.c.virginib⁹.xxxvij.q.j.quę dicit accedentem ad monialem committere tria delicta. [a]Primũ.qa sponsa dei cõmittit adulteriũ. Secũdũ,qa cõsecrata cõmittit sacrilegiũ. Tertiũ. quia affinis spiritualis cõmittit incestũ.vnde de quolibet istorũ criminũ accusari potest.An autem punitus de vno:puta sacrilegio possit accusari postea de adulterio vel incestu. tangit ibi glo.sed melius Bart.in.l.senatus.ff. de accu. & dicendum:vt in glo. ¶ † Quartò not.arg.opti.ex text.q̃ etiam in processu inquisitionis debet fieri litis contest. aliâs si proceditur ea omissa, etiam contra absentem nõ valet processus:hoc singulariter colligitur ex text. subtiliter intelligendo verba sententiæ: secundum inquisitionem.Hoc dictum tamen intellige quando inquisitio fit ad petitionem alterius principaliter eam promouentis.quia tunc ille habetur loco accusatoris.secus si fieret ex puro & mero iudicis officio. quia tunc non est cum quo fiat contestatio. Et hoc modo intellige .c. quoniam frequenter.§.sunt & alij:vt lit.non contesta.vbi videtur probari contrarium: & hæc est vera & communis conclusio.maximè Host.hîc & in.c.clamor.s̃.de test, dico plenè in.d.§.sunt & alij.& ad hoc solet quotidie allegari ista litera.cui videtur cõcordare.c.cum.I.& A.s̃.de
4 reg.iur. ¶ † Not.vlterius & tene menti quòd crimen fornicatiõis,seu incestus, vel adulterij põt adeo esse notoriũ vt inficiationi locus non sit:vnde absq̃ alia indagine potest Iudex procedere ad impositionẽ pœnę.Et loquitur iste tex.qñ notorietas surgit ex sola retẽtione mulieris ī domo:vt qa fortè in lecto vel in mẽsa simul iacẽt seu natus est inde filius qui est euidens ar.incõtinentię paternę.vt dicit tex.in.c.priusq̃.xviij.dist. & facit hoc.c.ad
5 no.in.c.vestra.& ca.fi.de coha.cle.& mu. ¶ † Itẽ not.tex,
b opti.probãtẽ q̃ in delicto [b]notorio laici possunt testificari cõtra clericos.vnde hîc dicitur quòd populus viciniæ erat testis notorietatis.& hunc tex.singulariter alle.
6 gl.in.c.decætero.s̃.de testi.in materia huius.c. ¶ † Itẽ collige q̃ notoriũ causatur ex eo quod notũ est viciniæ: &
c no.modum probandi notorium[c].nã satis testis videtur reddere sufficientem causam si dicit q̃ omnes de vicinia
7 dicunt. ¶ † Vlti. collige q̃ papa committendo causam contra aliquem clericum videtur tacitè adimere iurisdictionem inferiorum quo ad illam causam,adeo vt non valeat processus coram inferiore iudice agitatus.de quo no.in.c.cũ.M.de consti.& per Inn.in.c.vt nostrũ.s̃.de appel. ¶ In glo.j.ibi: *sed suspendi ab officio*. Aduerte.quia glo.videtur inuoluere istum passum.nam.c. inter.s̃.e.in prin.quod disponit de suspensione tantùm, nõ loquitur de deficiente in purgatiõe,sed in infamato contra quem incipit processus.Vnde aduertendũ.q̃ aut quęrimus de modo procedẽdi cõtra infamatũ à principio, & hoc casu debet seruari quod dixi in.d.c.inter. Aut quærimus de modo puniendi deficientem in purgatione:& hoc casu loquitur iste tex.& plenè tetigi materiam in .c. accedens.s̃.de accu.Et communis cõclusio in.d.c.accedẽs est: vt in pœna imponenda attendatur modus agendi: vt si pręcesserit accusatio,puniat vt conuictus in accusatione si pręcesserit inquisitio,puniatur vt conuictus in inquisitione. ¶ † Sed dubium est.quando nullus modus agendi
8 pręcesserit,vt quia Iudex nulla pręmissa inquisitiõe super veritate indixit purgationem infamato,& hoc casu voluit Io.and.in.c.significasti.de adult.vt tantùm suspendatur.& optimè facit iste tex.Inn.hîc in prima opi.hoc tetigit:sed postea concluſit oppositũ dicens:q̃ ex quo infamia est contra aliquem,& Iudex nõ habet probationes promptas,potest absq̃ alio sibi indicere purgationẽ, & deficientem priuare beneficijs suis,& etiam deponere si crimen est graue,& pro hoc facit.c.cum.P.s̃.eo.& optimè facit ista litera:vt.s̃.tetigi.Sed ob.dictum Io.an.in dicto. c.significasti . vbi solent ista allegari pro contrarijs. Sed pro concordia posset dici q̃ aut Iudex indicit purgationem ad effectum indicẽdi pœnitentiã, vel vt fileat in famiã:& tunc procedat illud.c.significasti.nam vbi infamia silere non potest,debet fieri suspensio ab officio. ij. q.v.presbitero.& ita si est deficiẽs in ea purganda, suspẽditur ab officio. Aut Iudex procedit contra infamatum vt priuet eum beneficijs suis si se nõ purgauerit.Et hoc casu potest procedere iste tex.ex opinio.Inn . vel aliter. Aut crimen est graue:ita q̃ Iudex ex officio suo,aliâs arbitrio suo imponeret pœnam priuationis , & tunc illa imponetur:aut non est ita graue,& tunc fiet suspensio. Nam sciendum q̃ vbi proceditur per inquisitionẽ , mitior pœna imponitur q̃ per accusationem:vt in.c.qualiter.el.ij.de accusatio.& pœna est arbitraria.ita & mitior debet imponi quando proceditur contra deficientẽ in purgatione,cũ sit pręsumptiuè conuictus, & nulla pręcesserit inquisitio.cùm ergo pœna sit arbitraria , & delictum hîc commissum fuerit separatum,& longè graui⁹ à delicto commisso,vt in.c.significasti.potuit Iudex ibi arbitrari pœnam suspensionis,& hîc arbitrari pœnam

priuatio

priuationis.& hoc plus placet.& ſecũdũ hoc poſſumus limitare ea quæ dixi in.d.c.accedẽs. Ex p̃dictis poteſt inferri ad ſolutionem alterius poſitionis quæ poteſt formari cõtra textũ.videtur enim quòd ex quo iſte purgauerat ſe vel fuerat cõdẽnat⁹ corã Coſtãtiẽ.epiſcopo.ꝙ nõ debeat amplius onerari ſuper purgatione prẽſtanda. Solu.dicunt quidã ꝙ papa voluit iſti facere gratiam, vt no.obſtante prima condẽnatione poſſet iterum ſe purgare ſi vellet.Sed poſſet aliqua ſolutio & melior dari ꝙ aut quis fuit abſolutus:quia præſtitit purgationẽ:& tũc non debet iterùm onerari:ita loquitur.c.ex tuarum.s̃.e. à contrario.Aut fuit condẽnatus,ſed condemnatio propter rebellionem ſuam non habuit effectum:& tunc poteſt iterùm impeti:quia non debet condemnatio ſibi immunitatem præſtare.Tertiò poteſt ſolui quòd presbyter non excepit de priori proceſſu:qa faciebat contra eũ Quartò poteſt ſolui ꝙ epiſcopus Conſtantienſis iniuſtè proceſsit,quia nõ habet priuare ſed ſuſpẽdere.ſed ab hac ſolutione recedit Inn.vt ſuprà dixi.& ideò tene alteram ex prædictis.& facit quod no.Bar.in.l.ſepulchra.in fi.ff. de ſepul.vio. ¶ †In gl.in verſ. *non erat indicenda.* ibi: *citatio tamen facienda eſt.* De hoc an citatio[a]& ſentẽtia ſolennis interuenire debeant in facto notorio.dic vt nota. in.c.ad noſtram.el.iij.de iureiurã.in.c.ex partej.de verb. ſigni.in.c.veſtra de coha.cle.& mulie. Et aliquid tango in.c.cũ olim.de re iudicata.vbi tex. ¶ In gloſſ.in verbo. *apud bonos.* in fine.Tenet ergo glo.ꝙ ſufficiat talis infamia ad indicendam purgationem.Et ad.c.qualiter.reſpõ de quòd nõ contradicit:ſed non dicit quare Ioan.and.dicit quòd illud.c.loquitur in inquiſitione,iſtud in purgatione:& ſic videtur ſentire opinio gl. quo ad purgationem indicendam.de hoc per Inno.& Hoſtiẽ.in dicto. c. qualiter.& ibi plenè dixi.Et quo ad propoſitũ diſtingue rem.ꝙ aut ſubeſt ſcãdalum niſi ſe purget apud bonos & graues:& eſt indicenda purgatio:quia ſolùm ſcandalum per ſe ſufficit ad purgationem indicendã:vt in.c.inter.s̃. eodem.aut non ſubeſt ſcãdalum:& tunc non eſt indicẽda purgatio.textus videtur iudicio meo in.c.cùm in iuuentute.s̃.eodem.nam ibi infamia peruenit ad regẽ & regni maiores:ſed quia habuit ortum ab emulis, Papa noluit moueri contra illum etiam ad purgationem, niſi deuictus inſtantia illius pro hoc.quia quando infamia non habuit ortum ex probabilibus coniecturis non dicitur infamia quo ad iuris effectum:ſed vanę voces populi de quibus non eſt curandum.vt in.c.oſius.de elect.&.l.decurionum.C.de pœnis.per Bar.in.l.de minore.§.tormẽta.ff.de quæſti. ¶ In gl.fina.ibi: *nullam habuit iuriſdictionem &c.* ¶ †Nota benè glo.iuncto tex.quòd is contra quem cauſa commiſſa eſt per papam nõ poteſt adire ordinarium loci,& renuntiare reſcripto: quia iudiciũ redditur in inuitum,nec valet proceſſus coram eo inuitus. ſecus dicit Hoſt.quando pars quæ impetrauit reſcriptũ re integra ad ordinarium accedit parte aduerſa conſentiente:quia videtur tunc renuntiare reſcripto.& delegatus nõ debet eos ampli⁹ audire.arg.in.l.ſed ſi.cũ.l. ſeq.ff. de arb.de quo vide qd̃ no.in Spe.in ti.de leg.§.reſtat.ver. itẽ finit.& dic etiã vt no.in.c.ex cõqueſtiõe.de reſti.ſpo.

criminibus?

5 *Diſpenſatio in matrimonio circa cognitionem ſpiritualem nunquam reperitur quòd ab eccleſia romana fuerit obtenta:ſecus in cognatione carnali.*

6 *Promouens ſcienter aliquẽ homicidam,vel aliter irregularem punitur & promotus deijcitur.*

7 *Inquiſitio ſemper debet continere qualitatem criminis,& circunferentias quando ſit ad pœnam imponendam: aliàs fortè ſecus.*

8 *Tutor poteſt remoueri in generali ſuſpitione:etiam non habita qualitate nec forma ſuſpitionis.*

¶ CAP. XVI.

b ACcepimns. b Nõ ſufficit prælato de criminibus infamato iurare cũ ſe purgat,ꝙ ſit immunis ab illis criminibus,ſed iurare debet ꝙ poſt ſuam promotiõem illa crimina non commiſit.h.d.Et quatuor ſunt partes.In prima iudicum conſultatio ſuper forma purgationis quã purgãdus offerebat.In ſecunda ibi: *ipſe.* purgandi ſupplicatio. In prima ibi: *Porrò.* ipſius formæ reprobatio.In quarta ibi: *Ideoque.* cauſæ commiſsio cum expreſsione debitæ formæ. ¶ Caſus literalis Archiep̃s Biſuntinus infamatus erat de ſimonia & de incontinentia, & quod iuſtitiam vendebat,Papa mandat quibuſdam vt ſuper prædictis purgationem eidem indicerent: qui recepto mandato ipſum citauerunt ad præſentiam ſuam:ipſe ad diem præfixum comparuit,& iuramentum purgationis obtulit, ſub hac forma videlicet ꝙ erat immunis ab illis criminibus ſuper quibus ſe purgare debebat: ſed Iudices talem purgationem admittere noluerunt. ſignificãtes hoc domino papæ.Ipſe verò ad apoſtolicam ſedem accedens,aſſeruit ꝙ ipſi nolebant vt aſſereret,ꝙ nunquã à natiuitate ſua paſſus fuerat lapſum carnis. vnde petebat quatenus ſaltem ſuper purgatione incõtinentiæ mitigaret rigorẽ: ſed papa non credit ꝙ ſub illa forma exactum fuiſſet iuramentum ab ipſo,ſed potius præſumit ꝙ alia de cauſa ſub illa forma ſe purgare volebat: videlicet ꝙ immunis erat ab illi criminibus de quibus erat infamatus,tanquã dimiſsis per pœnitentiam iam eſſet immunis ab illis.ſed hoc iurare temerarium erat cùm beat⁹ Iob dicat.Etiam ſi ſimplex fuero hoc ipſum ignorat anima mea.vnde papa prẽſcriptam formam ſecundum quã iurare volebat reprobat, vt indiſcretã,temerariam,& ineptam:mãdãs prędictis iudicibus vt ſi voluerit & potuerit ſe purgare ſecundum hanc formam ſe purget:videlicet ꝙ illa crimina grauiora ſcilicet ſimoniam,venditiõem iuſtitię,& incontinentiam:de quibus extitit infamatus iuret ſe non commiſiſſe poſtq̃ fuit in archiepiſcopum aſſumptus. & compurgatores ſic iurent ꝙ credunt illum verum iuraſſe:quo facto illum dimittant in pace.alioquin ipſum ab eccleſia Biſuntinen̄.debeant remouere.Ber.No.j.ex tex. quòd infamatus de delicto non compellitur ſe purgare à tempore natiuitatis ſuæ quinimò ſi eſt prẽlatus, iurat 1 tantùm à tempore promotionis. ¶ †Ex hoc collige vnum dictum ſatis pulchrum. quòd de iure canonico tempora non ſunt præfixa ad impetrandum contra aliquem de crimine: c & ſic licet de iure ciuili poſt quinquennium nõ poſsit qs impeti de adulterio.& etiã poſt viginti annos in alijs criminibus.l. querela. C. de fal. l. adulter.C.de adul.& quod ibi no.tn̄ de iure canonico ad iſta tẽpora nõ habeẽ hîc reſpectus. nam poterat ibi eſſe ꝓmotus elapſis triginta annis.Et facit text.iſte ꝓ opi.gl. in.c.admonere.xxxiij.q.ij.qd̃ puto verũ indiſtinctè quo ad indicendam purgationem:vel quo ad procedendum per inquiſitionem contra infamatum, ne infamatus toleraretur in adminiſtratione diuinorum: ſecus fortè eſſet

c

a ¶ An citatio. Vide Bald.in. l.ea quæ. col.ix. ver. tertiò q̃ rif.in princ. C. de accu.Franc.cur.in cõſi.xx.col. iij. cũ ſe.& ī cõſ. xxj.co. ij.& Abb.& alios in.c.cũ ſit romana. s̃.de app. vbi late qñ in notorijs requiratur citatio.

SEBA. SAPI.

b ¶ Accepimus. Vide Bart. allegantẽ hunc tex.in pulchro caſu.in.l.j.§. accuſationem. in fi.ff.ad turpil.

c ¶ Vtrùm de iure cõi poſsit qs perpetuò impeti de crimine. & vide quod no.do.Abb. poſt Io.an.in.c.cũ haberet.de eo qui du.in matri.quam pol.per adulte.

¶ SVMMARIVM.

1 *Actio criminalis de iure canonico nõ terminatur tempore quo ad hoc vt poſsit Iudex ex officio inquirere: vel purgationẽ indicere: ſed quo ad accuſationem tollitur.*

2 *Delictum ſi fuit punitum in foro contenſioſo:põt tamen puniri iterùm in foro pœnitentiali:& ecotra.*

3 *Prælatus an debeat ſe purgare de delicto commiſſo ante prælaturam,& an poſsit indici ſibi purgatio per illum qui eum promouit?*

4 *Adulterium an & in quibus dicatur eſſe de atrocioribus*

dicendum in accusatione directa quæ instituitur ad pœnam infligendam: vt illa tanq̃ odiosa restringatur ad terminos iuris ciuilis: cũ expressè cautum non reperiamus cõtrarium de iure canonico: argu. c. j. de no. ope. nun. & optimè facit. c. cũ venerabilis. de excep. vbi crimen falsi tollit spatio inducto à iure ciuili: & vide quod ibi nota.

2 ¶ † Secũdò not. q̃ p pœnitẽtiã nõ tollit pœna naturalis delicti: & sic agens pœnitentiã de delicto, in foro pœni
a tentiali potest de eo accusari in foro contẽtioso, [a] vt ibi luat pœnam: pro hoc. d. c. admonere. & quod dixi in. c. de his. s̃. de accu. & hoc ideo: quia diuersi sunt effectus istarum pœnarũ: nam in foro animæ imponitur pœnitentia vt satisfaciat Deo quẽ læsit: sed in foro cõtẽtioso vt satisfaciat reipubl. quam scãdalizauit: ideo punitur in loco vbi deliquit. iij. q. vj. in. c. j. & in. c. j. de rap. & in auth. qua in prouincia. C. vbi de cri. agi opor. ¶ No. iij. q̃ etiã post pœnitentiam actam de delicto non põt quis veraciter asserere se immunem ab illo delicto: quia fortè nõ rectè egit pœnitẽtiã. faci t de pœni. di. ij. c. j. ¶ Nota ibi. *etiã si simplex fuero &c.* q̃ homo rect9 põt dici simplex: & capitur tunc simplicitas in bonam partem: quasi sine plica, & sine inuolutione criminis. Vnde duplex est sim
b plicitas: quędam est contraria dolo [b]. & de ista loquitur hîc. quędã est contraria discretioni, & illa detestanda: & tũc dicitur simplex, quasi sine discretiõe, & sine mixtura sapientiæ. ¶ Vltimò no. formã quã prælatus debet præstare in se purgãdo. debet enim fieri purgatio per verba
3 certa & clara: vt q̃ nõ commiserit &c. ¶ † In glo. ij. in fi. No. gl. vult enim q̃ hodie non compellatur quis se purgare nisi à tempore promotionis. Ex quo infertur q̃ de delicto cõmisso ante promotionem nõ possit prælatus accusari, nec cõtra eum inquiri, vel purgatio indici. qđ clarius tenet glo. pe. Hoc vltimũ placet Phili. nisi crimẽ sit enorme. Hostiẽ. verò dixit q̃ p̃latus superior nõ põt ampli9 inquirere de crimine prius commisso: qa aut nõ inquisiuit tẽpore promotionis, & fuit in culpa: aut inquisiuit, & nõ debet denuò impeti. Circa hũc articulum aliud sentirem. videlicet q̃ aut tempore promotionis non emanauit edictũ vt quicunq̃ vult aliquid obijcere compareat intra terminũ &c. iuxta formam. c. fi. de elec. lib. vj. & tunc accusari potest: & nedũ ipse, imò promotor suus. arg. l. dist. c. si quis viduã. & in. c. fi. xxiiij. dist. & optimè facit. c. fin. qui ma. accu. possunt. Inquisitio verò fieri non debet per eundem superiorem qui promouit, ex quo mores suos approbauit. xxxij. q. v. c. horrendus. nisi crimina adeo fuissent occulta quòd ꝓbabiliter potuisset superior ignorare. tũc enim non obstante oppo. Hosti. puto eum procedere posse. pro hoc tex. in. c. nulli. de elec. li. vj. vbi electores possunt opponere crimina contra electum si probabiliter tempore electionis illa ignorabant: & idem dico eadem ratione in purgatione indicenda. Aut terminus prefixus fuit, & tunc si iste qui vult accusare erat in dioceſi, nõ debet audiri: sec9 si erat extra dioceſim: vt in. c. fi. qui ma. accusa. pos. vbi tex. optimus. & tenet Federic. in consilijs suis: vnde pari ratione nec inquisitio fieri poterit: nã præsumitur q̃ malitiosè fiat. Dubitarem tamen in crimine inducente irregularitatem: vt in homicidio, quãdo erat occultum tempore promotionis: sed non ex probabilibus coniecturis orta est infamia, nunquid ipse prælatus posset inquirere ex quo ipse non reperitur in aliqua culpa. & fortè potius esset dicendum quòd sic. nam contraria opinio sapit ab surditatem. Et ad istum text. posset responderi. quòd de istis criminibus erat infamatus post promotionem suã. nam simonia & venditio iustitię vt plurimùm committuntur per prælatum post promotionem, & communiter infamia de incontinentia oritur ex vitio commisso post promotionem. & ideo vsq̃ ad istud tempus iste dũtaxat debet se purgare. ¶ In glo. in ver. *ignorat.* in fi. Vel respondeatur aliter ad illud ca. q̃ loquitur in cõpurgatoribus. istud verò loquitur in purgando. Et ratio diuersitatis põt esse: quia purgandus potest sub ista forma velle iurare animo decipiendi Iudicem per equiuocationem: sed cõpurgatores cũ ignorent an ille egerit pœnitentiã nõ possunt intelligere illud verbũ immunis de peractis pœnitentiæ: sed credunt eum non cõmisisse illa delicta.

4 ¶ † In gl. in ver. *simonia.* in fi. Aduerte: quia cũ tex. hîc faciat mentionẽ de tribus criminibus. & dicat ea computare inter grauiora. gl. hîc nõ ꝓbat nisi de simonia. de qua tamen certissimum est q̃ computetur inter grauiora: vt est glo. in. c. tanta. de simo. ¶ Sed contra tex. opponi potest in eo q̃ incontinẽtiam computat inter grauiora: cũ alibi tex. nedũ fornicationẽ simplicem sed ipsum adulterium computet inter minora: vt patet in. c. at si clerici. in §. de adulterijs. & ibi no. de iudi. & quod no. gl. xxxij. q. vij. in. c. quid in omnibus. & tex. in. c. quia tua. l. dist. qui dicit paucos reperiri sine vitio incontinentiæ. ad idem quod no. Io. de lig. in. c. ad nostrã. de hęre. vbi dicit peccatum mendacij grauius esse q̃ sit simplex fornicatio: quia primum magis est contra naturam q̃ secundũ. Et ideò quidã dicunt q̃ computatur incontinẽtia inter grauiora, propter frequentiam delicti: vel quia facilius anima separatur à Deo: vel tertiò potest dici q̃ in episcopo fit graue peccatũ: cùm episcopus nõ dicatur cõmittere simplicem fornicationem: imò semper cõmittit adulteriũ spirituale, cũ habeat ecclesiam suam in spõsam & habeat ordinẽ sacerdotalem & episcopalem. ad hoc quod not. Pau. de lea. in cle. j. de offi. ord. & maximè quando habet concubitum cum illa de dioceſi sua, quę dicitur filia sua spiritualis: vnde grauis pœnitentia & pœna imponenda est episcopo vel sacerdoti pro delicto incontinentię cõmisso cum filia spirituali. xxx. q. j. c. nosse. & in. c. penul. & vlti. magis eñ abstinendum est à cognatione spirituali q̃ carnali: quia cũ agnatio spiritualis procedat ex venerabi
liori parte, est magis veneratione digna. vide text. opti.
5 xxx. q. iij. c. j. & c. pictatium. ¶ † Vnde eccclesia romana nunq̃ legitur dispensasse circa cognatiõem spiritualem: & tamen quotidie dispensatur in cognatione carnali cir
6 ca matrimoniũ contrahendũ. ¶ † In glo. in ver. *postquã,* ibi: *approbati sunt mores ipsius.* Aduerte: quia hæc ratio glo. non est vniuersalis. nã procedit in delicto occulto: quia ex quo superior promouens illud ignorat, probabiliter non videtur approbare. tex. est in. c. nulli. de ele. lib. vj. prealleg. Item no. procedit ratio gl. in eo qui approbarenõ poterat, vt puta in episcopo promouente homicidã, vel aliâs irregularem. quinimò & episcop9 promouens punitur, & promot9 deijcitur. vt in. c. si quis viduã. l. dist. & in. c. fi. xxxiiij. di. vnde hæc ratio gl. nõ concludit in successore qui non fuit in culpa. & ideò de hac mate-
7 ria dic melius: vt dixi super glo. ij. ¶ † Extra gl. oppo. cõ
c tra tex. & videtur q̃ ista inquisitio generalis non debet admitti. quoniam cùm alicui impinguntur aliqua crimina, debent exprimi omnes circunstantiæ delicti: vt quo mẽse, quo anno, cũ qua persona delictum cõmissum est &c. vt habetur in. l. libellorum. ff. de accusa. canonizata. ij. q. viij. in. c. per scripta. §. libellorum. nõ eñ debet quis vagari cũ iactura alterius. l. prætor edixit. ff. de iniu. in. c. vt quis duas. de electio. lib. vj. ad idem. c. vt circa. & c. j. e. tit. & li. nam remotis circunstantijs delicti, quodãmodo tollitur ipsi reo defensio. Solu. Inn. circa hoc instat ponẽdo opi. nã quidam sunt contrarij dicẽtes q̃ vbi infamia est generalis: vt puta infamatur quis de delicto incontinentiæ, & non dicitur cũ qua muliere: vel de simonia, & non dicitur cũ quo illam cõmisit: q̃ talis infamia tãquã nimis incerta & generalis est respuenda. Alij verò dicũt (quibus assentit Inn.) q̃ contraria loquuntur in accusatione, sed in inquisitione, seu in indictione purgationis, ex quo ignorantur circunstantiæ, seu sunt occultæ: non

sunt necessariò

SEBA. SAPI.
a ¶ Contentioso. Vide Ioã. de ana. declarantẽ in. c. ñ. col. xiiij. s̃. de maledi. & Pe. de ancha. ĩ regula peccati venia, in prima op. de reg. iur. lib. vj.

SEBA. SAPI.
b ¶ Contraria dolo. Quotuplex sit simplicitas. vide Geor. nattã in repet. cle. sæpe. in prin. in verbo simpliciter de verb. signi.

c ¶ Vtrùm possit fieri gñalis inquisitio absq̃ circũspectione circunstãtiarũ delicti. & vide oĩno qđ not. d. Bar. de bellẽ. sup Innoc.

sunt necessariò exprimendæ:sed ad terminos infamię fiẽ da est inquisitio,vel indicenda purgatio.vnde si infamia est generalis,fiet inquisitio generalis,& indicetur purga tio generalis:vt hîc.& in.c.licet de simo.vbi papa gene- c liter inquisiuit de simonia insufficientia,& de rebus ca ptis in naufragio,vnde tãtũ valet species quo ad speciem quãtũ genꝰ quo ad genus & ecõtra arg.in ĩ.duo.ff.de ad mi.tu.& idem dicit Inn.quãdo obijcitur crimen contra petentẽ confirmationẽ vt repellatur:& non sit necesse exprimere circũstantias:maximè si obijciẽs iurat se igno rare arg.in.l.in actione.ff.de fur.nã secũdũ eũ cũ inquisi tio fiat vt eniteat bona fama,si exprimerent circunstan tię,operatur cõtrariũ effectũ:quia multa occulta publi carent:& cũ his dictis vt plurimũ trãseunt doctores no stri.ex quibus habetur maxima limitatio ad iura in cõtra riũ allegata.Sed tu aduerte.quia Bar.sequendo Iac.bu.in in.l.ij.§.si publico.ff.de adul.tenet cõtrariũ.ꝙ sicut in ac-cusatiõe ita & in inquisitione debẽt exprimi circũstãtiæ delicti:quia inquisitio succedit loco accusatiouis,prẽter quàm in inscriptione ad pœnã talionis.& ad istũ tex.re-spõ.ibi Bar.ꝙ procedit qñ inq̃sitio fit nõad pœnã ĩpo-nendam:sed vt prẽlatus tã q̃ indignus remoueatur ab ad 3 ministratiõe.¶ † Nã hoc casu tutor tanq̃ suspectus põt remoueri ex generali suspitione:vt in.l.hęc eñ. ff.de su-spe.tuto.& ita prẽlatus ex generali infamia.Sed aduertẽ dũ.qm̃ priuatio bñficij est pœna non modica in clerico, cũ ex eo sustentetur,& multis etiã sumptibus fortè illud acquisiuit.vt dicit tex.in.c.super hoc de renun.facit.c.su per his.de accu.& quod no.in.c.querelam.de ꝓc.& esse prẽlatũ est honor & cõmodũ:sed nõ sic esse tutorẽ. Ex quo satis posset dubitari de dicto Bart.sed defendendo eũ posset dici ꝙ aut inquisitio fit vt prẽlatus dũtaxat re-moueatur ab administratione:nõ aũt vt pœna inferatur & tunc cùm nõ dicatur cã criminalis.vt in.c. qualiter & qñ.ij.de accus.ꝓcedit opi.Bar.nã infames nõ debẽt ad-ministrare in ecclesia Dei:maximè cũ se purgare nõ pos sunt.vnde respectu iudicis nõ est pœna.secus videtur qñ Iudex procedit inquirendo,nõ vt remoueat ab admini-stratione:sed vt puniat de delicto.tũc em̃ procedit dictũ Inn.ex quo infero.ꝙ vbi p̃latus ꝓcedit cõtra subditũ be neficiatũ,& nõ exprimit ad quẽ finẽ agat,ꝙ tũc cũ pœna sit arbitraria,& posset punire aliter q̃ priuãdo beneficijs vt no.in.c.inquisitiõis.de accu.ꝙ tũc nõ admittet inqui sitio sine circunstãtijs.sicut dicimus qñ agitur de iniuria criminaliter,vt nõ possit interuenire ꝓc.quia pœna est a arbitraria,& poset iudex[a] imponere pœnãcorporalẽ:& sic habetur respectus ad id quod contingere põt vt in.l. fi.C.de iniu.&.iij.q.ix.c.absens.§.nisi.Et hęc no . qa sunt quotidiana.& considera ꝙ tacitè Inn.sensit illã opi . Iac. & Bar.in eo ꝙ reddit rationem specialitatis:quia inquisi tio fit vt bona fama eniteat &c.quę quidẽ ratio nõ pro-cedit qñ fit inq̃sitio principaliter ad pœnã inponendam. Et ideò in foro ciuili cũ semper inquisitio fit ad pœnã imponendã debẽt exprimi circũstãtiæ,nec Inn. videtur sentire contrarium per illam rationem.

De purgatione uulgari. *Rubrica.*

¶ Quia duplex est purgatio,quędã canonica:quia canõ inue-nit eam.de qua.§.dictũ est.q̃dã verò vulgaris:quia vulgꝰ intro-duxit eam.Idcò sequitur nunc videre de vulgari.

¶ CAP. I.

b

Vra susceptiꝝ.[b] Duella, & aliæ purgationes vulgares prohibitæ sunt : quia per eas multoties condemnatur absoluendus,& deus tentari videtur.h.d.to tus titu.Et secunda pars huius . c . ibi: *Tuæ.* ¶ Casus literalis.Quærebatur vtrùm super possessionibus ecclesiarũ possint fieri duella.rñ.Papa.ꝙ nec sup his nec alijs debẽt fieri.Ber.¶ No.j.ex tex.prẽlatũ nõ debere sustinere iniri duella[c].i.bellum duorũ:neq̃ su per possessionibus ecclesiarũ:nec alibi.& sic est vnus ca-sus in quo ecclesia vendicat sibi iurisdictionem in laicos impediendo ista duella.Et est ratio:quia per ea videtur tentari Deus:vt in.c.fi.j.eo.ergo legatus suus vt est præla tus quilibet põt se intromittere & impedire.Itẽ propter periculũ animarũ.vt in.c.j.&.ij.de tornea. Secundò ad-uerte:quia dupliciter potest tex.intelligi ibi: *super eccle siarum possessionibus &c.* Primò vt intelligat super pos-sessiõibus.id est super plateis & prædijs ecclesiarũ: quia ecclesiæ consueuerunt habere plateas amplas & aptas ad hoc.Secundò potest intelligi quando est contentio su-per possessionibus ecclesiarũ,vt propter hoc non fiant duella.& vterq̃ intellectus est bonus in se.

a ¶ Posit Iudex.In arbitrarijs Iudex põt imponere pœ nam corporalẽ.ad hoc vide gl. ĩ.§.in summa . instit . de iniur.

✣ *SVMMARIVM.* ✣

1 *Libellus vnus potest formari super eodem crimine contra plu-res:secus super diuersis criminibus.*

2 *In istis duellis quæ ineuntur ob aliquas differentias,si vnus mo riatur non per hoc creditur illi quòd fuerit in culpa super di ctis differentijs.4.*

3 *Merum & mixtum imperium an possint præscribi?*

4 *Sententia retractatur multis modis.*

5 *Sententia retractatur,& non transit in rem iudicatam si pars pro qua fuit lata confiteatur ipsam iniustam:vel de eius iniu stitia constat notorie.*

6 *Restitutio in integrum aduersus sententiam nõ conceditur,nisi à solo principe.*

Iudex qui tulit sententiam non potest ipsam amplius reuocare, nec eius successor:& quæ sit ratio.vide hìc.

b ¶ Vide Bart. in.l. ĩperator adrianus ver . itẽ inducitur ad qõnẽ.ff.de stat. homi.

¶ CAP. II.

Significantibus. Summatum est.s. c. proxi.In prima ponitur conquestio.In secun da prouisio.ibi: *Vnde* . ¶ Casus literalis[d] Quidam accusauit.V.laicum & fra-tres eius super quodam furto,cum quo coacti sunt inire duellum,in quo peccatis alijs præcedentibus ceciderunt propter quod fuerunt per Consules Spoletanę ciuitatis bonis proprijs spoliati:sed postmodum furtũ est apud alios inuentum , & domino faciente reuelatum quòd fuerunt innocentes.Isti fratres significauerunt hoc.d.pa pæ petentes sibi super hoc prouideri : vnde mandat Consulibus illis vt ablata restituant vniuersa . Ber. 1 ¶ † No.j.ex tex.quòd de eodẽ crimine possunt plures in eodem libello ab eodem accusari : secus vbi crimina essent diuersa.de quo.ij.quæstio.j.prohibentur.&.l.j.C. si reus vel accu.mor.c.fue.&.l.hos.accusare. ff. de accu. 2 ¶ † Secũdò no.ꝙ in istis duellis q̃ inueniunt ad ꝓbandũ innocentiã alicuiꝰ,nõ semper detegitur veritas:quia vt plurimum cessante diuina dispositione prẽualet fortior & ingeniosior.& est contra nobiles maximè de hispania de facili ineuntes ista duella cũ inter eos est contentio. 3 ¶ Tertiò no.argumentũ quòd Consules Spoletanci ha-bent iurisdictionem:sed contra hac facit,quia spoletana ciuitas est de patrimonio ecclesiæ:ergo tota iurisdictio est apud ecclesiam Romanam.Sol.dicit Host.ꝙ ab olim etiã ciues spoletani vt conseruarent sibi ius vniuersita-tis elegerunt sibi consules,qui habebãt iudicare de vilio ribus causis:sed postmodum paulatim vsurparunt sibi d totam iurisdictionem. vnde eligunt sibi potestatem & capitaneũ: & quando ꝙ cõtemnũt sentẽtiã summi pon-

✣ SEBA. SAPI.

c Duella. Quòd du-ellũ sit reprobatũ vide Ias.ĩ.l.ex hoc iure.col.iij.ff.de iu sti.& iur.& And. sicu.in cõs.añtepe. inci.illud ĩ mediũ referã.co.xvj.ver. capio nũc aliã du-bitationẽ in.j. vol. Bal.latè ĩ ti.de pa. te.in.§.si rusticus. Albe.in qua actio ne.§.si qs in collu-siõe.ff.ad.l.aql. Ang.ĩ disputatio ne inci . Renouata guerra.Card.ĩ cle. postoralis.de re iu di.Io.de lig.in tra. de duello.& latio rẽ tra.de duello fe cit Paris de puteo vbi latè de q̃stioni bus occurrentiꝰ in materia duelli.

d ¶ Vide Bal.in.l.j. C. de iur.& fac. igno.

tificis: vnde concludit ꝙ cū ipſi vſurpauerunt ſibi iuriſ dictionem, non poſſunt allegare præſcriptionem: quia in rebus inuaſis & occupatis non currit ꝓſcriptio. inſti. de vſuca. §. quod aũt. xciij. di. c. fi. de præſcri. Et hoc dictū nota contra omnes cōmunitates Italię quę per vſurpa-
a tionem exercent merum & mixtum imperium.[a] vnde non poſſunt allegare iuridicè ꝓſcriptionē: licet aliud ſentiat Bart. & minus bene in. l. oēs populi. ff. de iuſti. & iure. Sed poteſt ibi intelligi Bar. de legitima ꝓſcriptio ne, ſecus de illegitima. vt ipſemet tangit in. l. j. ff. de aqua
4 plu. ar. ¶ † In glo. ibi: *propter probabilem errorem bene retractatur ſententia &c.* Aduerte. qa glo. loquitur hîc ni mis generaliter, & nō reddit ſufficientem rationem diuerſitatis: quare in iuribus alleg. in prin. glo. nō retracta tur ſententia propter errorem. ſed hîc & in caſibus ſequentibus in glo. retractatur propter errorem. Doctores etiam vario modo loquuntur: ſed clarè expediendo intellectum. c. colligendo ſparſim dicta per doct. & aliqua addendo. dic ꝙ multiplex poteſt eſſe intellectus. c. Et primus intellectus eſt ꝙ ideo fuit retractāda hæc ſen tentia: qa fuit lata prætextu probationum reprobatarum, & fallacium. Sicut enim ſentētia lata per falſas pro bationes retractatur: vt in. c. cùm venerabilis. ſ. de exce. & C. ſi ex fal. inſtru. per totum. ita & fortius hæc ſenten tia retractari debet, cum hæc ſententia retractari debet cū hæc probatio duelli ſit fallax & à iure reprobata. & hunc intellectum ſentit glo. in fi. licet obſcurè. & tenet Hoſti. dicens ꝙ ipſemet qui eam tulit potuiſſet retracta re ſi erat ordinarius: vt no. in. c. qualiter. ſ. de accuſa. facit. l. abſentē. C. de accu. & quod not. in. c. cū ceſſante. de appel. Secundus intellectus eſt. ꝙ iſtud duellum fuit indictum per iudicem ſecundū ſtatutum ſeu conſuetudinem loci: vt patet in text. ibi: *coacti &c.* & ſic ſententia iſta fuit lata ex probatione nō integra: ſicut ergo quādo ſententia eſt lata ad iuramentum partis delatum per iudicem poteſt retractari cōperta veritate. vt in. l. admonendi. ff. de iureiur. & no. in. c. fi. ſ. eo. ti. ita & iſta ſententia cōperta veritate debuit retractari. & iſte intellectus eſt optimus, & procedit etiam præſupponendo ꝙ tempore huius. c. duellum iſtud non eſſet reprobatum. Et hunc intellectum ſentit Vincen. Tertius intellectus quòd ſententia fuit hîc nulla ex defectu ordinis iudiciarij: vt in. l. prolatam. C. de ſenten. ij. qō. vj. in. c. ei qui. §. diffinitiua. & quod no. ij. q. j. in ſumma. Quartus intellectus. vbicunq; cauſa ſententiæ redit ad nō cauſam: nec infringitur effectus ſententiæ, debet retractari comperta veritate. ſicut in. l. ſi fullo. ff. de condic. ſine cau. vbi dicitur ꝙ ſi dedi fulloni pānos lauādos & ipe eos perdidit & ſic fuit cōdemnatus ad ęſtimationem, quòd repertis rebus per dominum retractatur ſententia: quia cauſa redit ad non cauſam: nec infringitur effectus ſententiæ: cùm iſte habeat bona ſua. Ita in propoſito iſti fuerunt cōdemnati, qa præſumebātur ſubtraxiſſe illas res. rebus ergo repertis ceſſat cauſa, & accuſator nihil perdit. facit quod not. Barto. in. l. ſi fine. ff. rem ra. ha. & puto hoc voluiſſe dicere Inno. hîc. dum dixit ꝙ propter æquitatē caſus ſuperuenientis receditur hîc à ſententia. vt. d. l. ſi fullo. & ff. commodo. l. in commodato. §. vlt. vbi dicitur ꝙ ſi commodatarius perdidit rem cōmodatā: & ſic fuit condemnatus ad æſtimationem repetere, tenetur dns reſtituere ęſtimationem. Quintus & vltim⁹ intellectus poteſt eſſe propter notoriam iniuſtitiam ſententiæ: nā notoriè tunc conſtabat de eius iniuſtitia: & notorietas
b iniuſtitię reddit ſententiam nullam:[b] vt in. c. inter cæteras. de re iud. no. Inn. in. c. fraternitatis: de frigi. & male. nam ſententia iniuſta tenet propter præſumptionem: quæ præſumptio ceſſat vbi notorietas iniuſtitiæ eſt in
5 contrarium. arg. viij. diſt. c. veritate manifeſta. ¶ † Pro hoc facit quod no. ſingulariter Inn. in. c. quia pletiq;. de immu. eccle. vbi dicit ꝙ ſi pars pro qua ſententia lata eſt cōfitetur eam iniuſtam, ꝙ debet retractari: fortius ergo retractanda eſt vbi notoriè conſtat de eius iniuſtitia: & maximè de iure canonico. nō enim debet ſuſtinere quē retinere rem cū peccato. Et per hoc multū limitaretur. l. cū putarē. ff. fa. her. dicitur ꝙ ſi ego erā hæres in totū, & accepi tecum iudicium quaſi eſſes cohæres meus: & ſic diuiſa fuit hæreditas inter nos: ꝙ licet poſtea conſtet de contrario non poſſum à te repetere indebitè ſolutū. Et ex prędictis clarè patet intellect. c. & ratio diuerſitatis
6 inter hoc. c. & iura contraria. ¶ † Et aduerte ad vnum
c notabile dictum Hoſt. ᶜſi eſt verū. dicit enī ꝙ ſi ſententia lata eſt contra ius litigatoris, & trāſiuit in rem iudicatā, licet non debeat iure ordinario retractari. poſſum tamen petere reſtitutionem in integrum ex clauſula generali arg. in. c. ex literis. de in integ. reſti. & in. l. j. ff. ex q. cau. ma. & idem ſentit glo. in. l. fideiuſſor. §. in omnibus. ff. man. & in. d. l. ſi fine. & licet doc. noſtri tranſeant cum dicto Hoſt. tamen doct. iuris ciuilis cōiter hoc non admittūt: vt no. in. l. j. C. de cōdi. inde. & per Bar. in. d. l. ſi fine. & mihi placet hoc vltimum, niſi à principe petatur hæc reſtitutio in integ. nā ſolius principis eſt hoc concedere. pro hoc tex. in. l. diui. ff. de pœnis: & ibi Bar. nā cū ſententia faciat ius inter partes: vt in. c. cū inter. de re iudi. & l. res iudicata. ff. de reg. iur. nō pōt inferior à principe ius parti quęſitum tollere. an idem. l. j. & ij. de ſen. reſcin. nō poſ. vbi iura generaliter dicunt. ꝙ nec proferens nec ſucceſſor poteſt ſententiam retractare.

a SEBA. SAPI. ¶ Imperium. An poſsit ꝓſcribi merum & mixtū imperium, multa ad hoc tradit Iaſ. in. l. imperiū. ff. de iuriſ. om. iud. & Fel. in. c. auditis. colū. ix. ſ. de præſcript.

b SEBA. SAPI. ¶ Snīam nullam. Vide de hoc remiſsiuè per Felin. in. c. ſi qñ. ī prin. ſ. de of. dele. & adde ꝙ ſi cōtra ſnīam q̄ trāſiuit in rē iudicatam pars fuerit admiſſa ad diſputādum de iuſtitia ipſius, ſi appareat de iniuſtitia, debet illa ſnīa retractari vt per Fel. ī. c. qm̄ cōtra falſam. colū. xxix. verſi. fallit quartò. ſ. de ꝓba.

c ¶ Notabile dictū Hoſti. Adde ꝙ cū hoc dicto Hoſtiē. cōcor. do. Anto. in c. cū bertoldus. in xvj. co. ver. duodecimus, & vtrū qñ ſnīa trāſit in rē iudicatam poſsit ille cōtra quē eſt ſentētia lata petere reſtitutionē in inte. ex clauſula gñali. tex. eſt nota. & ibi Bart. in. l. cū fideicōmiſſum. ff. de cō feſ. facit qđ in ſimili. q. no. Io. de imo. in repet. in. c. fi, in antepe. char, verſ. ſed hîc eſt aduertē dū. de preſcrip. & ibi latè notaui. ¶ Adde Ange, cō ſi. clxxviij.

¶ *CAP. III.*

Dilecti filii. Summatum eſt. ſ. c. j. In prima parte ponitur querela. In ſecunda dat iudices ibi: *Cùm igitur.* ¶ Caſus literalis. Liuonienſes ad fidē de nouo cōuerſi grauem querimoniam ad ſedem apoſtolicam tranſmiſerant ꝙ fratres tēpli & filij qui ſuper eos habent temporalem poteſtatem ſi aliquando de aliquo crimine infamantur, compellunt eos ſubire iudiciū ferri candentis. & ſi qua exinde ſequatur aduſtio, pœnā legalem infligunt. Cùm ergo iudicium iſtud ſit interdictum: quia Deus tentari videtur. mandat papa cuidam iudici. quatenꝰ dictos fratres & alios per cenſuram eccleſiaſticam compellat: vt ab huiuſmodi conuerſorum grauamine omninò deſiſtant. Ber. ¶ No. j. ex tex. papā habere poteſtatem & iuriſdictionē ſupra principes ſeculares inquantum abutūtur iure temporali in grauamen ſubiectorum. ¶ Secundò no. vnam cauſam quare reprobatur purgatio vulgaris. nam per eam Deus tentari videtur. vt in litera: cùm ferrum ignitum naturaliter debeat lædere tangentem: vnde id in hac purgatione vulgari agitur, vt miraculoſè hoc non contingat.

De iniurijs & damno dato. Rubrica.

¶ Continuatur iſta rubrica ad præcedentes hoc ordine. Supra viſum eſt de variis exceſsibus tam prælatorum quàm ſubditorum: verùm quia ex eis frequenter inferuntur iniuriæ, & damna irrogantur, meritò poſt præcedentes titulos ſubnicitur iſtę.

✠ *SVMMARIVM.* ✠

1 *Delicta quæ concernunt vindictam publicam non tolluntur mutua compenſatione: ſecus ſi concernunt intereſſe partis.*
2 *Prouocatus ad iniuriā, an poterit per prouocātem accuſari: & an ligetur ſtatuto faciente mentionem de percutiente. videj. nume. 4.*

Animal

3 *Animal irrationale si prouocatur ab alio: & illum occiderit: non tenetur dominus. vide ĩ. in. c. si bos in fi.*

5 *Percußus, vel, vulneratus, siue aliter debilitat⁹ potest agere ad suum interesse, vel ad expensas contra illum qui dedit causam debilitationis, etiam si non iacuerat in lecto. 6.*

6 *Homicida, siue aliter debilitans aliquem adeò quòd toto tẽpore vitæ suæ remanebit debilitatus: tenetur ad omnia, & ad quicquid ille potuißet lucrari.*

7 *Iniuriatus si remiserit iniuriam, non censetur remisiße suum interesse, sed tantummodo rancorem.*

Iniuriatus non tenetur remittere iniuriam, nisi ab eo petatur.

8 *Homicida non tenetur de homicidio quod dolo non commisit.*

9 *Iniuriatus potest agere contra iniuriantem criminaliter & ciuiliter: non tamen simul.*

¶ CAP. I.

SIrixati. Breue est, & ꝓpter ei⁹ breuitatẽ non summat: nec recipit diuisionem. ¶ Casus literalis. Ista quinq; capitula hîc sequentia sunt veteris legis. In primo dicit ꝙ si homines rixati sunt adinuicẽ, & alter alterum lapide vel pugno percusserit: nec mortus fuerit sed iacuerit in lecto, percussor soluat illi operas deperditas: & expensas in medio restituat. Bern. ¶ † No. primò ex tex. ꝙ rixa præcedens non excusat percussionem sequẽtem. Vnde percussor nihilhominus tenetur ex percusione sua: licet rixæ calor pręcesserit concordat. l. finali. ff. de sica. Et põt adduci hęc litera in ar. Titi⁹ & Sempronius percusserunt se adinuicẽ: vel dixerũt sibi conuitia alternatim, nunquid istæ percusiões vel iniuriæ tollantur mutua compensatione inter se: & sic conuentus super iniuria vel percusione posit dicere non teneor tibi respondere, quia tu me percusisti, vel iniuriam intulisti: & dicendum quòd non debet audiri sic excipiẽs. cùm enim istę iniuriæ & percusiones sint separatæ ad diuersa facta, & versentur circa diuersa, non tolluntur mutua compensatione. secus quando versantur circa idem factum. vt mutuum adulterium mariti & vxoris. circa matrimonium enim cùm agitur ciuiliter ad separandum matrimonium quo ad torum & lucrandum dotem bene tolluntur hæc delicta mutua compensatione[a] vt in ca. intelleximus. de adul. & ibi per Inno. ¶ † Et prædictam conclusionem tenet Specu. in titu. de accu. ¶. primo. in versic. quid si vocaui te: & ibi recitat nota. dictum quorundam asserentium ꝙ si tu prouocasti me dicto vel facto ad iram: & ego sic prouocatus te dicto vel facto offendi, non potes agere contra me: quia dedisti causam: & calor iracundiæ calumnię vitio caret. ij. q. iij. c. si quẽ pœnituerit. ¶. notandũ. quod dictum mihi ex toto non placet, vt omnino vitetur pœna: quia (vt. s. dixi) ista versantur circa diuersa. vnde quilibet potest agere pro iniuria sua. & regulariter non licet vlcisci. C. quãdo li. sine iudi. per totum. ar. per locum à speciali: facit. l. si ex plagis. ¶. tabernarius. ff. ad leg. aquil. vbi bonus text. ꝙ percusso[b] non licet insequi percussorem fugiẽtem. pro hoc potest adduci hęc litera: nã hîc nõ ponderatur quis fuerit auctor huius rixæ & nihilihominus indistinctè percussor tenetur: ad idem. d. l. fi. ff. de sica. puto tamen ꝙ mitiꝰ punietur iste qui prouocatus offendit: quia difficilimum est iustum dolorem compescere. vt in simili vult tex. sing. in. l. si adulterium. in. ¶. imperatores. ff. de adult. ¶ † Et hæc procedunt inter homines habentes rationem. secus videtur dicendum inter ipsa animalia irrationabilia: quia si animal prouocatum aliud occidit, nõ videtur teneri dominus. de quo in. l. j. ¶. cùm arietes. ff. si qua. pau. fe. di. & quod no. gloss. in. c. si bos alienus ĵ. eod. tit. ¶ † Et faciunt hæc ad statuta imꝑonentia certã pœnam pro qualibet percusione: nunquid prouocat⁹ percutiens incidat in illam pœnam statuariam: & dicẽdum est ꝙ sic: [c]quia statutum loquitur indistinctè: sed iudex ex officio suo debet illam pœnam ex causa moderare. secundum no. in. l. quid ergo. ¶. pœna grauior. ff. de his qui not. infa. & l. aut facta. in fi. ff. de pœnis. & hoc vltimum no. voluit Bar. in simili in. l. ij. ff. de except. ¶ † Sed quæro. quia tex. dicit. *si percußus iacuerit in lecto &c.* quid si non iacuerit in lecto: tñ propter percusionem non potest exercere artem suam: & expẽsas facit in medico. dic idem dicendum eadem ratione. pro hoc tex. in. l. ex hac. ff. si qua. pau. fe. di. & in. l. fi. ff. de his ꝙ deie. vel effu. vñ ad literã supple maximè secũdũ doc. ideo litera de hoc non facit mentionem, quia communiter non iacẽs in lecto non perdit artificium suum. ¶ † Vlterius quæro nunqnid tenetur percussor[d] ad operas quas amissurus est percussus toto tẽpore vitæ suæ. vt quia fortè debilitatus in manu effectus est impotens toto tẽpore vitæ suæ & dicendum est ꝙ sic: vt in. d. l. ex hac. l. &. d. l. fi. quinimò dicit Spe. ti. de iniur. ¶. ij. post prin. ꝙ mortuo percusso potest agere pater, siue hæres eius pro operib⁹ quas iste potuisset exercere toto tempore vitæ suæ. & habebitur respectus verisimiliter quanto tempore potuisset viuere: & hoc multum potest accidere in facto: & maximè in parentibus senibus viuentibus ex operis filij. ¶ Vltimò super text. quęro quid si vulneratus[e] remisit iniuriam: nunquid potest agere pro interesse? Spe. in ti. de accus ¶. j. ver. quid si vulneratus. tenet ꝙ sic: vt illa remissio etiam si recepit pecuniam non extẽdatur ad interesse: quod etiam sensit hîc Io. an. Idem si percussus confessus fuit peccata sua: & in manibus sacerdotis remisit omnes iniurias omnibus: ꝙ nihilhominus potest agere de iniuria: quia videtur remisisse rancorem non autẽ satisfactionem iniuriæ quam nemo tenetur remittere, siue prælatus, siue priuatus. xlv. dist. c. & qui emẽdat. xc. dist. in. c. si quis contristatus no. Host. in. c. cũ olim ĵ. e. & bar. in. l. non solùm. ¶. iniuriarum. ff. eo. & in. l. si tibi decem. ff. de pac. vbi etiam tenet: licet relinquat theologis quòd etiam rãcorem nõ tenetur remittere, nisi petatur. ¶ In gl. *quia.* ibi: *liberum corpus.* Secus dic in corpore non libero, vt in seruo. nam tũc plenè habetur ratio deformitatis si seruus factus est deterior, & minoris pretij propter percusionem. l. si seruus seruum. ¶. rupisse. ff. ad leg. aquil. Et in fine glo. Aduerte. quia ista condemnatio. l. solidorum. ſ. aureorum habet locum quãdo agitur remedio illius tit. ff. de his qui deie. vel effu. & punitur tantùm negligentia: vt quia deiecit lapidẽ vel lignũ ex feneſtra, non putans aliquem esse inferius, & eum oppresit ad mortem: tunc fit ista condemnatio: de qua hîc in gloss. secus vbi habuisset animum occidendi: quia tũc punietur pœna legis cor. de sica. secundum ius ciuile. quę erit capitalis: vt. ff. &. C. de sica. quasi per totũ. ¶ † Illa enim pœna capitalis[f] requirit dolum. vnde interficiẽs sine dolo: quia non habuit animum occidendi non tenetur illa pœna: vt in. l. j. C. de sica. & in. l. j. ¶. diuus adrian⁹. ff. eo. & probatur animus ex coniecturis: vt no. dicit gl. in. d. l. j. C. de sica. facit. c. ij. de renun. libr. vj. &. l. dolum. C. de dolo. Item puto quòd ista pœna de qua in gl. quinquaginta solidorum &c. hodie habeat locum dumtaxat quando agitur remedio illius titu. ff. de his qui deie. secus si titius percusit sempronium: non tamen animo occidendi: quia tunc poterit imponi alia pœna corporalis remissa capitali: vt in. d. l. j. ¶. diuus. ff. de sica. ¶ † Vltimò extra gloss. pro intellectu materiæ quæro an percussus vel iniuriatus posit agere alio modo quàm hîc dicatur? Solu. dic quòd sic. nam hîc agitur vtili actione aquiliæ pro damno dato. Sed pro iniuria potest agere criminaliter & ciuiliter non dico simul: sed habet eligere: vt. l. prætor. ff. de iniur. & si agit crimi-

ZACHARI.

a ¶ Mutua cõpẽsatione. Vult iste licet obscurè innuere. ꝙ delicta q̃ non cõcernũt vindictã publicã, puta qa solũ cõcernũt interesse partis mutua cõpẽsatiõe tollant. & ista est veritas, vt no. iste in c. intelleximus ſ. per eũ hîc alle. nu. 5. & ibi posui in aposti. ad eũ ĩ ver. si agit ad priuatã vtilitatẽ. ſ. de accu.

b ¶ Percusio. vide tñ Are. ĩ cõsi. xxxiij. & cõsi. lxxx. vbi vult ꝙ percussus ab aggressore si postea insequatur ipsum aggressorẽ & occidat, nõ teneatur de homicidio. vide Feli. in. c. dilecti. co. ix. ſ. de exce. vbi multa ad hanc materiam.

c ¶ Dicẽdũ est ꝙ sic. pro hoc optimè qđ scribit do. An. in. c. olim. el. j. ĩ fi. & qđ ibi no. de resti. ſpo.

d ¶ Percussor. Nũqd teneaꝛ percussor ꝓstare operas quas toto tpe vitę suæ lucrat⁹ fuisset pcussus si nõ fuisset debilitat⁹ adde hîc text. & qđ de hoc no. do. Azo. insti. de obli. q̃ ex quasi deli. nas. ¶. de eo verò.

¶ Adde Lu. ro. cõ si. ccccvij.

e ¶ Vulnerat⁹. Vtrũ ille q̃ cõfessus fuit peccata sua: & remisit oĩbus iniuriã, posit postea agere iniuriarum. & adde qđ not. d. Abb. c. j. ſ. de cle. male. & de illo qui remisit ĩ extremis an ꝓsit ista remissio si recõualescit. dicit Bald. ꝙ sic in l. diuus. ff. ad fille.

SEBA. SAPI.

f ¶ Pœna capitalis. Vide Bar. ĩ. l. j. ff. si qs test. li. esse iust. fue. & in. l. quod Nerua. col. vj. ff. de posi. cũ alleg. per Iaſ. in. l. j. col. iij. ff. de legi.

SEBA. SAPI.

a ¶ Animo nocẽdi. Sic etiam nõ licet ædificare in suo qñ quis facit ad emulationẽ vicini vel alteri⁹. vt per Bar. ĩ, l. cũ allegas, C. ne fiſ. vl̃ reſpu. cum alleg. per Iaſo, in, l. ex hoc iure. col. ñ. ff. de iuſt. & iur. & ibi ponit q̃ in dubio nõ p̃ſumitur quis facere reĩ ſuo, animo nocendi.

b ¶ In iſta decreta. ſi quis, eſt caſus q̃ ſi quis interfecerit bouem, vel aliud aĩal de ęſtimatiõe, non debet deductio fieri pellis & carnium: ſed tota ęſtimatio debet ſolui, & aĩal mortuũ erit interficiẽtis, ad qđ facit tex, in. l. & tm̃. §. ęſtimatio. de ſeruo corru, Sed de iſta qõne vide p Alb, in. ñ. parte ſtatu. q. lxxxñ. & cũ iſto tex. videt concordare tex. ĩ. c. ſi culpa. j. e. & adde hîc tex. ĩ. l. quid ergo. §. ſi hæres hoiem. ff. de lega. j. & in. l. caro & coriũ. ff. q. mo. vſuſfruc. amit. & in. l. ſi ſeruus, ff. de cõd. fur. & vide gl. in. l. deducta. §. pen. & in. §. mãcipiorũ. ff. ad treb. vi de Sal. ĩ. l. data opera. C. q acc. nõ poſ,

c ¶ Adde hîc Alb, in. ñ. parte ſtatuto. q. xiiij. vbi ponit. Quid ſi ex ſtatuto cõitas tenet reſicere cõbuſtas domos & orto incẽdio in vna domo euagauit in alias p violẽtiã vẽtorũ. & qd ſi vna dom⁹ fuit deuaſtata cã euitãdi incendiũ ortũ: an ille q̃ fuit cã incendij teneat ad domũ illius cuius domus fuit deuaſtata. vide Ang. in cõ. cxxv. & vide tex. ĩ. iij. §. qđ ait p̃tor. ff. de incẽ. rui. nau. vbi dicit q̃ cã euitãdi incendiũ liciter pœna eſt arbitraria, & applicat fiſco. & ſi agit ciuiliter: tunc ęſtimatur iniuria per iuramentum iniuriati taxatione præmiſſa, & pœna applicatur iniuriato: vt in c. olim j. e. & inſti. de iniur. §. in ſumma. & §. pœna. & vide glo. in. c. ſi canonici. de offi. ordi. lib. vj. tene menti,

SVMMARIVM.

1 *Damnum ſi ſenſero culpa alicuius tam in re quã in perſona, tenetur mihi ille ſatiſfacere.*

2 *Venenans aliquam rem in loco proprio ad venenandum animalia: ſi ob hoc inſurgat aliquod damnum, ipſe eſt obligatus.*

¶ CAP. II.

SI quis. Breue eſt, & ideo non ſummatur nec diuiditur. ¶ Caſus literalis. Si aliquis effoderit ciſternam, & nõ cooperuit eã: & bos alterius vel aliud aĩal in eam ceciderit: dominus ciſternæ det pretium animalis, & illud qđ mortuum eſt illi⁹ erit. Ber. ¶ † Not. q̃ dans cauſam dãnificãdi animalia alteri⁹, tenetur ad ęſtimationẽ etiã ſi non fecit ex propoſito. punitur enim ex culpa ſua. Et facit contra eos qui ponunt venenum in loco vt animalia venientia inficiantur. nam certè ſiue ex dolo ſiue ex culpa illud fecerit, tenenť. quia non debebant talia proijcere in loco publico quæ poſſunt alijs eſſe nociua. Et licet tex. hic dicat quãdo bos vel aliud animal incidit in foueam. idem tamẽ puto ſi homo vel ſeruus incidat vt teneatur qui aperuit vel effodit ad intereſſe. arg. in. c. ſi j. eo. qa qui cauſam damni dat dãnũ intuliſſe videť: vt ibi. ¶ † In glo. j. in fi. hoc dictum puto verum quando fraudulenter non facit in loco priuato. ſecus ſi fraudulenter. vt qa ſciebat animalia vicini illuc venientia ſecũdũ conſuetudinẽ, & fecit foueam, & proiecit eſcam venenoſam. tunc puto eũ teneri. nã nõ debet etiam in ſuo quiſq̃ aliquid facere animo nocendi[a] alteri. arg. ff. de dam. infe. l. qui vias. & ff. de reg. iur. l. qui domũ. & glo. in. c. cùm eccleſia vulterana. in ver. iniuria. de elec. & non ſunt duo menſes q̃ de facto fuit in iſta ciuitate[b],

SVMMARIVM.

1 *Animal irrationale ſi fecerit aliquod damnum vel in re vel in perſona: dominus tenetur inſolidum ſi ſciebat ipſum damnoſum & non cuſtodiuit. ſecus ſi ignorabat: quia liberatur dãdo animal pro noxa. vide j. c. proxi. & c. fi.*

¶ CAP. III.

SI bos. Breue eſt: ideo non ſummatur nec diuiditur. ¶ Caſus literalis. Si bos alicui⁹ ab heri & nudiuſterti⁹ cornupeta eſt, & dñs illum non cuſtodierit: ſi alium bouem occiderit, reddet bouẽ pro boue, & mortuum bouem recipiet. B. ¶ † No. j. ex text. dominũ teneri ex dãno dato per animal ſuum. & intelligitur q̃ tenetur inſolidum vbi ipſe fuit in culpa: vt quia ſciebat animal ſuum vitioſum, & non cuſtodiuit. Si autẽ animal illud non ſolebat eſſe vitioſum, & damnũ dedit ſine culpa domini; dominus non tenetur inſolidum ſed poteſt ſe liberare dando illud animal quod læſit: vt in iur. alleg. in glo. & ideo propter hanc diuerſitatẽ ponderatur in tex. q̃ erat cornupeta ab heri & nudiuſterti⁹: quia ex quo pri⁹ erat vitioſum dñs præſumitur ſciuiſſe. & ſi non cuſtodiuit, tenetur inſolidum. vnde non libera tur dãdo animal. ſecus autem ſi ignoraſſet probabiliter: quia tunc ſatis eſt dare animal: vt in. c. fi. j. e. ¶ In gl. fi. ibi: *cum dubium eſt.* Not. glo. quòd etiam ſtante dubio quis primò fuerit aggreſſor, non tenetur dominus animalis occidentis. & idem not. in. §. cùm arietes. hîc alleg. & ſequitur hîc Ioan. and. nam tex. in. d. §. cùm arietes. requirit aggreſſuram.

SVMMARIVM.

1 *Animalia aliena non poſſunt paſcere in loco alieno ſi ex hoc damnificatur dominus: aliàs ſecus. 2.*

2 *Itinerans per prædium alienum poteſt ibi paſcere iumentum ſuum, ſi hoc facit ſine damno domini.*

Colligens vuas alienas, vel fructus tenetur ad æſtimationem, niſi excuſaretur ob nimiam pauperatem.

3 *Animal vicini mei ſi inueniam dare damnum in agro meo non poſſum ipſum retinere donec dominus ſatiſfecerit: quia eſt ſibi aliter conſultum.*

¶ CAP. IIII.

1 SI læſerit. † Breue eſt &c. ¶ Caſus literalis. Si iumentum alicuius læſerit agrum, vel vineam alterius reſti
2 tuet ęſtimationem damni. Ber. ¶ † Not. j. ex tex. q̃ non licet in alieno depaſcere animalia ſua quod intellige quando dat damnum: ſec⁹ ſi nõ daret damnũ. puta quia itinerans tranſiens per prędium alienum depaſcit ibi iumentum ſuum ſine damno. vt de pace te. cap. quoniam. §. fina. in libr. feu. pro hoc textus hîc qui requirit damnum. quod no. contra lædentem agrum, vel vineam: puta capiendo vuas &c. vt teneatur ad ęſtimationem: niſi neceſsitas maxima excuſaret. de conſe. diſt. v. c. diſcipulos. & quod not. in. c. ſi quis propter neceſsitatem. ſ. de furtis. In gloſſ. ibi: *niſi dando animal velis liberare te.* Hoc procedit quãdo dominus nõ fuit in culpa: & ideò non procedit quo ad terminos huius. c. quia ipſemet dominus iumẽtum ſuum deduxit in alienum campum vt ibi paſceret: vnde tunc tenetur in ſolidum ad ęſtimationem: quia ipſemet videtur dediſſe damnum, & ſic tenetur inſolidum. l. j. ff. ſi qua. pau. fe.
3 dica. & l. ij. ff. ad leg. aquiliam. & j. eod. c. fi. ¶ † In gloſſ. in fine. vult gloſſ. & bene. quòd ſi reperio animal tuum dans damnum agro meo non poſſum ipſum retinere donec ſatiſfeceris: quia conſultum eſt mihi per aliam rationem quàm per retentionem. dictum verum eſt vt probatur in. l. quintus alleg. in glo. no. Barto. in. l. ratio. ff. de incen. rui. nau. ſed ratio non eſt generalis. nam ſequeretur ex ea quòd ſi res tua peruenit ad me ſine vitio non poſſum eam retinere pro debito: quia mihi conſultũ eſt per actiõem perſonalem: quod eſt falſum. vt in l. ſi non ſortem §. ſi certum. & quod ibi not. ff. de condi. inde. & in. l. j. C. etiam ob chirog. pecu. ſed tenetur animal dimittere: quia ſine conſenſu domini res peruenit ad eum. & dominus non præſumitur conſentire. arg. in l. qui vas. §. vetare. ff. de fur,

SVMMARIVM.

1 *Ignis quem poſui in agro meo: ſi ex vi ventorum vel alio caſu dederit damnum in re vicini, an ego tenear ad dicti dãni emendationem.*

Damnum datum vel pœna an debeat ſolui de iure canonico.

¶ CAP. V.

SI egreſſus. Breue eſt &c. ¶ Caſus literalis. Si aliquis appoſuerit ignem in agro ſuo, & damnũ dederit in ſegetes vicini ſui, dãnum reſti
1 tuet. Ber. ¶ † No. j. [c] ex tex. q̃ dans dãnũ
c alteri vicino ſine dolo. teneť ex culpa ſua ad emẽdã etiã ſecũdũ ius canonicũ. ad idẽ tex. in. c. ſeq. ibi tñ loquit in voluntario. Sed vide no. per Inn. in. c. ſicut dignũ. de homi. prope fi. vbi in foro animę dicit aduertendum vtrũ iſte fuerit

tũ est diruere domũ vicini & pro illo tex.in.d.§.qđ ait prætor. vide aliũ tex.in.l.si.quis fumo.§.j.ff.ad.l.aquil.de quo vide Spec.in.ti.de actore.§.j.in.xxvij.col.ver.xiij.sit incẽdiũ.& vide tex.in.l.si aliꝰ.§.est aũt & alia ff.qđ vi aut clam.vbi tex.quod si domꝰ alicui fuerit deuastata ꝓpter eui tãdũ incendiũ,nõ debet resarciri dãnũ illius cuius erat domus si ignis per uenit vsq; ad locũ illũ.sed cõtrariũ in a hoc tenuit Gui.de cu.&Bar.in.lec.antiqua ĩ.l.ij.in prin. per illũ tex. vbi refert Paul.de cas.ff. ad le.rho.de ia.sed primã ptẽ firmat. Bart.in.d.§.est aũt & alia per illũ tex. apertũ. sed posset respõderi ad.d.l.ij ff.ad leg.rho.de ia. quòd ibi loquit in periculo naufragij ꝙ est magis connexũ:quia vna merces nauis propter naufragiũ nõ posset perire quin periret alia.Sed periculũ incẽdij nõ est ita cõnexum:quia bene põt cõburi vna domꝰ sine alia contigua. iõ nõ mirum si destruẽs beneficiũ vel ædificium propter incendiũ non tenetur reficere: vide etiã super hoc Ang.indicto consi.ccxv. & super hoc passu cõsul. etiã.d. Bart. de sali. sed posset sustineri dictum Guil.de cugn.quãdo ignis esset ita magnꝰ quòd in dicto casu nõ potuisset euitari aliquo modo incendium ædiũ viciniarũ nisi destructa fuisset illa domꝰ interme dia: quia tunc militat ratio.d.l.ij.& isto casu in refectiõe damni quod facit vicinia debebit detrahi portio quæ cõtingeret illum cuius domus deuastata est in cõputatiõe cõmunis & ad hoc optimè allego quod not. glos.in.l.j.ff.ad le. rho.de iac. & optimè qđno.Ray: de for.& doc.in.l. ab omnibus.§.si actio. per illũ text. ff.de leg.j. An aũt tota vicinia tenea 3 tur reficere isto casu:vel qui sint illi qui teneantur:illi qui sunt contigui tm̃,an oẽs alij. nũc nõ decido nec recolo me alicubi legisse.ad prædicta tm̃ adde quæ latè habẽtur maximè per Bal.in.l.data opera.C.qui accus.nõ pos. Itẽ an & quãdo incendiũ dicatur casus fortuitus.vide per Bal.in.l.ij.C. depositi.Item adde ad istam materiam text.in.l.si seruus seruum.§.si quis insulam.&.§. si fornacarius.ff.ad le.aquil.& habeo illud consilium Bart.de Sali.s.allegatum.quod incipit.In christi saluatoris nostri nomine.quod est consilium valde notabile in materia ista.quod attingit quasi omnes quęstiones prædictas & tunc etiam consuluit dom.Franc.de rampo.cuius consilium habeo.quod incipit.In christi nomine amen.in the mate præmisso &c.de pœna autẽ incendij vide tex. & glos .in. c .tua nos.j.de senten.ex com.& vide quod ibi plenè notaui post dom . Abba. & circa illud qđ dixi de incendio an dicatur casus fortuitꝰ distingue quòd aut fit à domestico,& nõ dicitur fortuitus:aut fit ab extraneo:& tũc dicitur fortuitus ad hoc est textus. optimus in.l. qui insulam.§.fin. ff. loca.cuius contrarium not glos. in.l.cum duobus. §.damna.ff.pro socio.text.tamen in l.iij.§.j.de offi.prę fec.vigi.dicit quòd incendia plerumque fiunt culpa habitãtium .ad quos autem spectat habere custodiã ignis ĩ ciuitate vide tex. in.l. j. & sequenti. & in.l.fina.ff.de officio prętecti vigil.

Adde videndum omnia supradicta per Ioan. de ana. consilio .lxxj. & vide quod voluit Ludo.romanꝰ .singu. suis.folio. iij.& Alex.consil.l.j. libro.

✠ SEBA.SAPI.

¶ Vel leuissima. De veritate vide Corse.in singula. suis in verbo.forũ conscientiæ.& Deci.in.cap.ij.in.ij. lectu.col.v. ver. quĩto.adde.s.de constitu.& latè in cap. quoniam contra. in glossa.in verbo negligentia .s. de proba.Feli.in.d.c. sicut dignum . de homi.&Andream siculum reprobantem Innocẽ.in repetitione. capituli Raynaldus .col. cxiij.versic.itẽ in quantum. domin. Abb.s.de testa.

iste fuerit in lata culpa leui, vel leuissima.[a] Primo casu tenetur: sed in leui, & leuissima non tenetur ad ęstimationem:sed imponitur pœnitentia.arg.xv.q.j.c.inebriauerunt. secus est in foro contentioso: quia in aquilian a actione venit etiam leuissima culpa.l.j.ff.ad le. aquil. & hoc dictũ Inno. est valde singulare. de quo multũ dubito.Quare forus animę debeat discrepare à foro contentioso cùm hîc lex sit valde rationabilis:nisi dicatur quòd licet ista ęstimatio sit interesse respectu dãnũ passi.respectu tn̄ inferentis est pœna quæ in foro animæ non debet habere locum:ex quo est extra dolum & latam culpã: quinimò ibi subest dolus:licet in foro animæ teneatur ad ęstimationẽ non tamẽ tenetur ad pœnã.glo. est singularis in.c.fraternitas.xij.q.ij. ¶ In gl. in fine.Et pone exemplum postquã ignẽ apposuit ĩ suo agro vt stipulas cõbureret: & vẽtus validꝰ repentè superuenit,& deiecit ignẽ in agrũ alienum:ita quòd iste non valens cõpescere & defendere contra vim ventorum, iste in nulla culpa reperitur.Idem in muscipula trãseunte cum igne ad domũ vel agrum alterius:ex quo igne sequutum est graue damum vicino.

¶ CAP. VI.

SI quis domum. Breue est & quasi idem cum præcedenti. ¶ Casus literalis. Si aliquis volũtariè incenderit domum vel areã alicuius, totũ dãnum restituet:& tres annos pœniteat. Ber. ¶ Not.j. ibi: *voluntariè*.facit emi pro his quæ dixi in.c. præcedenti.post Innoc.vt in foro animæ, nõ teneatur qui non fuit voluntarius. Secundò no.quòd licet quis satisfaciat proximo de dãno,nihilominus tenetur ad pœnitentiam peragendã concor.s. de homi.c.sicut dignũ. ¶ In glo.fi.in fi.Et appellatione ædium venit omne ædificiũ.vt.l.qui ædes.alleg.in gl.& habet locum hoc de iure ciuili,sed de iure canonico imponetur alia pœna, puta depositiõis. & maior & minor secundũ quantitatẽ &qualitatem delicti.vt in.c.tuæ j.de pœnis.

✠ *SVMMARIVM.* ✠

1 *Officialis secularis,si cõdemnauit clericum, & ex hoc ipse clericus passus fuerit damna, tenetur ipse officialis resarcire omnia damna, & ei de iniuria satisfacere.*

2 *Iniuria si irrogatur Episcopo,censetur irrogata omnibus ecclesijs sibi subiectis:adeo quod possunt pro tali iniuria agere.*

3 *Iniuria illata clerico potest per ipsum æstimari: & pœna applicatur sibi.*

4 *Iniuriarum æstimatio & condemnatio quomodo fiat.*

5 *In notorijs licet non seruetur ordo iuris,tamẽ quãdo factũ põt esse notoriũ & nõ põt:tunc secus, idem si aliqua facta sint notoria,aliqua non.*

6 *Iniuriatus an censeatur remisisse iniuriam ex eo quod salutauit iniuriantem.*

Inimicus præsumitur quis ex eo quod non salutat illum quem solitus erat salutare.

¶ CAP. VII.

1 OLim. † Secularis potestas qui clericũ bãniuit cõdemnari debet per iudicem ecclesiasticũ secũdũ ęstimatio b nẽ iniurię [b] in expẽsis & dãnis & hodie adde pœnã in cle.j.de pœn.h.d.Diuiditur.nã primò recitat ꝓcessum delegati. quem secũdò reuocat.& causam difinit ibi: *quare*.¶ Casus literalis.Florẽtini olim posuerunt in bãnum epm̃ Sesulanũ dãna & iniurias plurimas alias ei irrogãtes.Super his cõmisit pa.cãm epo mutinẽsi:vt eos cõpelleret ad satisfaciendũ super prędictis episcopo p̃dicto. Episcopus vocatis partibꝰ cœpit in cã procedere,& recepit testes lit.nõ cõtesta. demum causa delata est ad do.Pa.ipse cõmunicato ꝓcessu:quia lis cõtest.nõ fuit,processum illũ reuocauit.& quia cõmune florẽtię banniuerat episcopũ sesulanũ cõtra deũ & ecclesiasticã libertatẽ propter iniuriã banni.& propter expẽsas & alia damna propter hoc subsequuta cõdemnauit cõmune florẽtiæ in mille libris vsualis monetę præmissa taxatione & pręsti to iuramẽto episcopo sesulano.Ber.¶ No.j. ex tex.iudicẽ ecclesiasticũ habere iurisdictionẽ cõtra principes & contra certas cõmunitates seculares vsurpãtes sibi iurisdictionem indebitè in clericos,& irrogãtes eisdem iniurias:nã tales cõmittũt sacrilegium, & violãt libertatem ecclesiasticam.vnde etiam infami am incurrunt.de quo in aut.cassa.C.de sacro san.eccle.facit.c.cùm sit generale.de foro cõpe.¶ † Secũdò no.quòd iniuria irrogata epo 2 videtur iniuria irrogata omnibꝰ ecclesijs subiectis:quia sponsus est illarum ecclesiarum: vnde & ecclesię inferiores possunt agere pro 3 iniuria sibi illata:vt hîc.¶ † Tertiò no. clericum posse agere ad ęstimationẽ iniuriæ sibi illatæ & pœna pecuniaria applicatur sibi ex 4 quo agit ciuiliter.¶ † Et no.ex fine modum ęstimãdi iniuriã & cõdẽnãdi.& vide clariꝰ ꝑ gl.in.c.si canonici.de offi.ordi.li.vj. ¶ In gl.j. in fi.Sed cõtra hoc &cõtra tex.facit.c.qm̃ frequẽter.§.sunt & alij.vt lit.non cõtest.vbi sup processu inquisitionis nõ fit cõtest.Solu. potest tex.iste dupliciter intelligi secũdũ Host. primo.ꝙ hęc causa nõ fuit cõmissa ꝑ modũ inquisitionis sed epo volente agere cõtra cõe sed iste epꝰ errauit credẽdo inqsitionem cõmissam:sicut in simili habet ĩ.c.exhibita.s.de iudi.Itẽ ꝑsuppositio ꝙ cã fuerit hîc commis-

b ¶ AEstimationẽ iniuriæ.vide.c.grauis.de resti.spo.vbi clericus agit pro iniuria sibi illata,sed Hostien.ibi dicit pro curia non dat literas:vide ibi quæ dixi in.c.cùm te de re iudi.And.Barba.

a ¶ Remisisse. Adde videndū Ioan, de ana. cōsi. xliij. vbi latius de hac materia.

5

✠ SEBA. SAPI.

a Remisisse, Vide de hoc articulo Felī. in c. cū super. col. ij. ver. secūda cā. s. de offic. deleg. vbi etiā de salutatione in versi. quarta cā, de quo etiā tradit idē, Feli. in proœ. gregori. in verbo salutatio,

b ¶ Statutū. Adde hîc glo. in verb. dānis. in c. si canonici. de offi. or. li. vj. & addē hîc ꝙ aliud est dānū, aliud est furtū, & sic appellatiōe dāni nō venit furtū. tex. est & ibi Bal. in l. nauta. in fin. ff. naut. cau. sta. & in l. si seruus de acq. pos. & tex. & d. Ia. ād are. post Ludo. ro. ī. l. iij. ff. de dā. infe, & vide glo. insti. ad le. aql. in princ. quòd est notādū: quia facit ad statuta loquentia ꝙ stet iuramento dānū passi: vt nō intelligatur de furto. in contrariū facit text. in l. hoc iudicium. ff. de ser. cor. item vide hîc, Archi. in c. in primis. in, ñ. co. ñ. q. j. super ver. dānum vbi dicit noīe proprio dānorū continētur expēsę quia & dānum & expēsæ sunt diminutio patrimonij. & rñ. ad istū tex. ꝙ strictè accipitur: quia per pœnā & iuramētū dāna remiserūt: quia nō tenet peccato periurij. ff. e. de quo cogitatū nō videtur. De isto tñ arti. an appellatiōe dāni veniāt nudæ expēsæ vide Bald. in l. terminatio. in pet. co. C. de fur. & lit. ex pē. per Bald. post glos. tenentē ꝙ nō in l. j. §. fi. ff. si quis ius di. nō. obtemperauerit.

¶ Adde an app. damni veniant expensæ Lud. rom. sin. suis. fol. xiij.

ZACHARI.

¶ Adde ꝙ voluit Allegare Ro. sing. suo. cccxlij. incip.

sa per modū inquisitionis, tñ inquisitio fuerat cōmissa ad petitionē partis: ideò debebat lis contestari: vt in. c. cùm dilectus. & ꝙ ibi dixi de purg. ca. ¶ † Sed cōtra hoc iterū op. nā factū nō poterat hîc esse notū bāniendo Episcopū: ergo non requirebat ordo iuris vt in. c ad nostrā. el. ij. de iureiuran. pro hoc. quia Papa in fine tulit sententiā sine alio ordine. Sol. sentiunt doc. ꝙ quędā iniurię erant notorię. quædā nō notorię & sup notorijs pronuntiauit hîc pa. sed eps processit super omnib⁹. Iste tñ intellect⁹ nō cōgruit literę: qa pa. diffiniuit totam causam vt innuit text. & iō pōt intelligi ꝙ corā papa seruatus fuit ordo iudiciari⁹, & ꝙ factū fortè allegabatur notoriū: sed non constabat in curia: vnde cū factū est notoriū in vna prouincia & nō in alia nō debet Iudex procedere etiā super notorio: nisi priusvellet recipere probationes an factū sit notoriū. vñ vide quod no. Inn. in. c. tua. in fi. de coh. cle. & mulie. & bona gl. in. d. c. ad nostrā. Et vide ad intellectū huius. c. q. disputatā quā ponit Ioā. an. in. c. fi. de fo. cōpe. lib, vj. ¶ † In glo. fi. in fine quæro extra glo. pone quòd episcopus iniuriatus recepit ad osculū iniuriantē, seu eū

a salutauit nunquid videtur remisisse [a] iniuriā. Hosti. arguit pro & cōtra. nā videtur primò ꝙ sic: quia ex dissimulatiōe aboletur actio iniuriarū. insti. de iniurijs. in fi. & no. xxiij. q. iiij. c. si illic. Itē salutatio est signū recōciliationis. sicut & subtractio salutiōis solitę est signum inimicitię: vt no. in glo. in. c. cū adrianus lxiij. dist. & in. c. cùm super abbatia. de off. dele. In cōtrarium facit. nam episcopus ex officio tenetur cōicare alijs: nec debet rācorem in animo retinere. tandem concludit Host. quod si à principio eps reuocauit sibi iniuriā ad animū vt quia ꝓuocatus est & facit aduersarium citari, tūc per salutationē vel admissionem ad osculū nō videtur remittere iniuriā. nā à principio bene tollitur ex dissimulatione nō reuocādo ad animum. secus si ex post facto. Vnde concludit quod siue sit prelatus siue priuatus nō tenetur remittere satisfactionē iniurię. xc. dist. c. si quis cōtristat⁹: nequę presumitur remittere ex tali participatiōe: quinimo nō potest etiā expręssè remitere iniuriā sibi cōmissam quaten⁹ tāgit eccl'iā. & sic pōt ītelligi. lxiij. dist. c. salonitanę &. c. si is qui. xxiij. q. iiij. sed aduerte, quia Hostiē. loquitur qñ recepit ad oscul'ū, seu salutauit post vocationē ad iudicium quid si ante: tunc fortè esset dicendū: vt pro dānis & expensis posit nihilomin⁹ agere ar. no. in. c. j. §. eo. sed actione iniuriarum non ar. c. ex ore. de hisquę fi. à maio. par. cap.

✠ SVMMARIVM. ✠

1 *Damna si sunt remissa, non censentur remissæ expensæ. 3. 7.*

2 *Ciuitas potest facere statutum sine superioris authoritate.*

3 *Statutū alteri præiudicatiuum est strictissimè intelligendū etiam si sit appositum iuramentum. 4.*

4 *Iuramētū quatenus venit in degradatiōe iuris cōis vel iuris alterius, est strictè interpretandum.*

5 *Statutū an possit fieri præiudicātiuū iuriū quæ respiciunt omnes de vniuersitate vt singulos?*

Princeps non potest tollere ius tertij sine causa.

6 *Statutū si trāsiuit in vim cōtractus an sit amplius reuocabile: etiam circa subditos?*

7 *Expensæ & damna, an idem sint?*

¶ CAP. VIII.

1 IN nostra. [†] Quia iuratum statutū super nō repetendis damnis: hoc nō obstante expēsas repetere poterit. h. d. vel sic. Statu

b tū [b] super dānis nō repetendis ad expēsas nō extendicur. hoc dicit. In prima decisa cōsultatio. In secūda respōsio. ibi. *Cū igitur.* ¶ Casus literalis, Brix. olim multas discordias inter se habuerunt: quorū occasione multa damna illata adinuicē sustinuerunt. propter quod cōmuniter statutū fecerunt de nō petēdo vel recipiendo in posterum restaurationes damnorum à cōmuni: & statutū huiusmodi approbarunt, firmarunt etiam iuramento: sed præter damna occasione huius discordiæ multas fecerunt expensas, quas petebant sibi refici à communi, dubitatum fuit an obstaret eis iuramentum super dānis nō repetēdis: propter quod eps Brixien. hoc proposuit in præsentia papæ. Cùm ergo aliud sit dānorū restauratio, & aliud satisfactio expensarum: & ideò iuramēto præstito super articulo dānorū nō debet intelligi ꝙ factū expēsarū fuerit cōprehensum: vnde mandat papa quatenus iuramē to prædicto non obstante eps prouideat authoritate papæ ꝙ dictum cōmune pro bono pacis & cōcordiæ tribuat ad expensarū satisfactionem ad arbitrium suum, sicut viderit

2 expedire. Ber. ¶ † No. j. ex text. ꝙ ciuitas pōt facere statutū sine alia superioris authoritate. facit quod leg. & no. in. c. ꝙ clericis: de foro cōpe. de quo tamē plenè per Bar. in. l. omnes populi. ff. de iusti. & iur. vbi no. per Bart. an quilibet prælatus posit facere statuta: &

3 in quib⁹ posit derogari iuri cōmuni. ¶ † Se

c cūdò nota. ꝙ. statutū [c] alteri prejudicatiuum est strictissimè intelligēdum. vnde appellatione dānorū non veniunt expensæ: cū tamē largo modo expensæ inutiliter factæ sint dānū: sed quia stricto modo damnū est diminutio patrimonij per alium facta: vt. l. iij. ff. de dā. infec. ideò appellatione dāni nō venit expensa quā propria voluntate fecit licet fortè coacta Et ad hoc solet quotidie allegari. hoc. c. ꝙ in statutis debet fieri stricta interpretatio. ita ꝙ verba capiātur in ꝓpria & stricta significatione: vnde alibi habetur. quòd statutum nō debet extēdi ad casum fictum: vt in. l. iij. §. hęc autem. ff. de neg. gest. & ad materiā vide plura bona dicta quę refert Io. and. in regula pro possessore. de reg. iur. li. vj. in mercu. per

4 Bar. in. d. l. oēs populi. ¶ † Vltimò collige ꝙ statutū interpretationē recipit restrictā ētqn iuratū est vnde etiā iuramētū strictè intelligit quaten⁹ venit ī derogationē iuris cōis, seu iuris alterius. facit. c. ad nostrā. el. iij. &. c. quī

5 tauallis. de iureiurā. ¶ † Sed cōtra tex. oppo. videt enim ꝙ hoc statutū editū à cōmuni nō valuerit quaten⁹ ligabat singulares de populo, vt nō possent petere dāna eis illata: qm licet popul⁹ posit statuere sup iurib⁹ vniuersitatis: nō tamē sup iurib⁹ singulorū: vt not. gl. sin. in. l. ij. C. q̄ sit lōga cōsuetudo. & ī. c. oēs. de cōsti. facit lex id qd nostrū est. ff. de reg. iu. nā solius principis est tollere ius alteri⁹: nec etiā ipse

nunqd appellatione dānorū. fo. xi.

c ¶ Statutū debet strictè interptari. tu tñ hoc limita vt per Bald. in. l. siue possidetis. in prin. iñ. col. C. de ꝓba. Itē an statuta verificari possint in casu ficto. vide p do. Abb. & qd ibi notaui in. c. inter soli citudines. s. de purga. c. & qūo intelligat illud qd dicit statuta debere intelligi in proprio significato. vide plenè p Pe. de anc. in repe. c. canonū. statuta de cōsti, in vj. prī. q̄sito. xxix. col. illi⁹ quęsi. ver. circa verba duplicia, & vide eūdem Anch. eo. q̄sito. in xxxj. co. illius q̄sti. ver. vj. no. vbi referēdo. Bald. in. l. oēs populi circa fi. ff. de iusti. & iu. dicit ꝙ à forma statuti nō est recedēdū & verba si fieri pōt ad vnguē seruāda sunt. Item statuta sunt adeò strictī iuris ꝙ in eis nō sufficit qd impleri per eq pollens, vt plenè notaui sup do. Abb. in. c. ī his. de ver. sig. itē limita qd hic dicit nisi statutū pœnale puniret maleficia improbata de iure na, vel gē. qa tunc tāc̄ cōcernēs publicā vtilitatē est latè interpretādū. ita sing. dicit Pau. de ca. in. l. bona fides. ff. de posi. pro quo optimè facit qd de odio naturaliscribit do. Ab. ī. c. nō dubiū. & ibi latè scribsi post eū j. de sen. excom.

¶ Adde hic quod scribit do. Ant. in. c. quātò. de iureiu. in. ñ. col. ver. p hāc decre. & Bar. ī. l. ij. C. de in ius. voc.

ipſe poteſt ſine cã.vt no.in.c.quæ in eccleſiarũ.de cõſti. & in.l.ſi.C. ſi cõtra ius vel vti.pub. & in cle.paſtoralis.de re iudic.Sol. propter hæc & ſimilia cõtraria variatur intellectus huius.c.principaliter & intelligitur duobus modis.primò ꝙ cũ eſſet diſcordia inter populũ & milites Brixi.multa dãna hinc inde illata fuerũt & vtraq; pars multas expẽſas hac occaſione fecit:tñ cũ ſedata illa tẽpeſtate multi peterẽt dãna à reliqua parte:cõe pro bono cõcordiæ fecit ſtatutũ vt hmõi dãna nõ repeterẽtur.& hoc ſtatutũ fuit approbatũ & iura tũ à ciuibus:& tũc verbũ à cõi referẽ ad participiũ editũ: & ſit ſenſus quia hoc ſtatutũ de nõ repetẽdis dãnis fuit à cõi editũ . hoc tñ nõ obſtãte dicit ꝙ expẽſæ repeti poſſunt:qa nõ veniũt appellatiõe dãnorũ & ſecũdũ iſtũ intellectũ cõiter rñdetur ad cõtraria ꝙ huic ſtatuto ſinguli cõſenſerũt:aliâs nõ valuiſſet ſtatutũ in prẽiudiciũ ſingulorũ.Sed ego dubito an hoc cõe dictũ ſit verũ.qñ in hac ciuitate brixiẽſi erãt multi infantes & mulieres quẽnõ vocãtur ad vniterſitatẽ.vñ nõ cõſẽtiẽtib⁹ nõ debebat hoc ſtatutũ obeſſe ar.c. cũ oẽs. de cõſti.&.l.j.ff.de magiſtra.cõue. vñ vt valeat indiſtinctè hoc ſtatutũ,& tolerãdo hanc lect.poſſet dici ꝙ illud ſtatutũ emanauit potius de facto,nec valebãt iſtivenire cõtra:ſed præſuppoſita validitate ſtatuti quẽrebatur:nũ qd poſſint repetere expẽſas : nã cõiter iſtę ciuitates cũ ſubtrahũt ſe de fctõ ab obediẽtia ſuperioris vſurpant ſibi iura principis:& faciũt ſtatuta alijs præiudicãtia ac ſi haberent iura principis nec patiũtur aliquẽ diſputare de validitate ipſorũ ſtatutorũ ſicut pꝛies vidi de facto:princeps ſeu etiã habẽs iura principis bñ poſſet cõſimile ſtatutũ facere propter bonũ publicũ & ſcandalũ tolledũ ar.no.in.d.l.ſi.C.ſi cõtra ius vel vti.publ.&.c.quę in eccleſiarũ.de cõſti. ¶ Secũdò principaliter legitur hoc.c. ꝙ poſt multa dãna & expẽſas factas cõe obligauit ſe per ſtatutũ ad refectionẽ oĩm et dãnorũ:ſ; cũ poſtea videret maximũ p̃iudiciũ ĩminere fecit ſtatutũ cõtriũ ſup nõ repetẽdo hmõi dãna à cõi: & tũc verbũ à cõi referẽ ad gerũdiũ petẽdo vel recipiẽdo vt ſit ſenſus qd ſtatutũ fuit editũ de non recuperãdo vel repetẽdo dãna à cõi:licet prius ſe obligaſſet. ¶ † Sed tũc fortiter op.vbicũq; ſtatutũ trãſit in cõtractũ eſt
6 a irreuocabile[a] iuxta no.in.c.nouit de iud.& ꝑ Bar.in.d.l.oẽs populi & lege.pe. ff.de decre.ab ordi.fa. vbi dicit quòd ſi ciuitas facit ſtatutũ ꝙ quicũq; venerit ad habitandũ in hac ciuitate vt non teneaẽ ſoluere amplius vllã gabellã:nõ poteſt ãplius illud ſtatutũ reuocari in præiudiciũ illorũ qui venerunt:quia iam tranſiuit in cõtractum ſeu quaſi.Sol.quidã dicũt quòd illud habet locũ qñ ſtatutum fit in fauorẽ nõ ſubiectorum:ſed iſtud non fit in fauorẽ ſubditorum. & ſic ſolet intelligi dictũ Inno.hĩc qui dicit ꝙ cũ cõmune nõ eſſet hĩc naturaliter obligatum cũ nõ teneatur pro damnis ſingulorũ:vt in l.ſicut.ff.quòd cuiuſq; vniuer.not.ſed tũ tenebatur ex ſtatuto ſuo potuit cõtraria voluntate illud ſtatutum tollere:quia omnis res per quaſcũq; cauſas naſcitur per eaſdẽ diſoluitur: vt in regula oĩs resj. de re.iur.& in.l.nihil tã naturale.ff.eo.hęc ſolutio videtur mihi nimis generalis:vnde dicerem quòd vbi ſtatutũ tranſiuit in contra-
b ctum ſeu quaſi etiam cum ſubiecto [b] nõ poſsit amplius reuocari:nã & ipſe princeps tenetur ex contractu ſuo cùm ſit de iure gentium: vt in.c.j.de proba.fortius iſti ciues obligabãtur qui nõ habebãt iura principis: vnde intelligo hoc.c.& reſtringo illam ſo.quando adhuc ſtatutum non tranſiuerat in contractum vel quaſi:vt quia ſtatutum fuerat ſimpliciter editum in vniuerſitatè de obligando ipſum commune & nihil actum fuit ex parte ſingulorum:ita quòd poſſunt prætendere intereſſe & dicere ſe deceptos. & per hoc poſſunt redire ad priſtinas actiones & per hoc habetur clarè intellect⁹
7 c.& ad materiam vide quòd dico in.d.c.nouit.de iud. ¶ † In gloſſa prima.in fi.not.ex.gloſſ. quæ propriæ dicantur damna & quæ expenſę.& facit in argu.quod habetur in.l.quibus diebus. in princ. ff. de condi.& demonſtra.vbi dicitur quòd ſi teſtator legauit prædiũ titio ſi expenſas in eo factas ſoluit hæredi non intelligitur de expẽſis factis pro prædio habendo. & ſic non venit prætium rei. vnde expenſę etiam ibi capiuntur ſtrictè.

ꝟ SVMMARIVM.

1 *Damnum datum proueniens etiam ex leuiſſima culpa debet refici in foro animæ:ſecus pœna quæ in foro animæ non debetur.*
Culpa leuiſſima quæ dicatur.

2 *Auxiliator,ſiue præſtans opẽ tenet ad dãnũ,vel ad intereſſe ſicut principalis niſi agat criminaliter.*
Statutum faciens mentionem de comittente delictũ, non comprehendit præſtãtam opem.

3 *Imperitia æquiparatur culpæ.*

4 *Damnum dare cenſetur ille qui potuit obuiare damno & non obuiauit.*

5 *Iniurians aliquem verbaliter,an teneatur ſi dixerit veritatem?*
Teſtis quirepellitur ob aliquod crimen ſibi exceptũ an poſsit agere actione iniuriarum?

¶ CAP. IX.

Si culpa. Habet plura dicta,& ſe ſummat. ¶ Caſ⁹ literalis.aliquis culpa ſua damnum dedit alicui, aut iniuriam irrogauit:ſeu alijs irrogantibus iniuriam opẽ tulit:aut hęc ĩperitia vel negligentia euenerunt.Dubitabatur quid iuris ſuper hoc eſſet.Conſultus papa reſpondet quod de iure ſuper his ſatiſſacere tenetur:nec ignorantia ipſum excuſat:quia ſcire debuit ex facto ſuo iniuriam poſſe contingere,vel iacturã. ¶ *Quod ſi.* Ecce quod ſi animalia tua damnum alicui dederunt:nihilominus ſatiſſacere te oportet ,niſi ita velis liberare teipſum dando animalia tua dãnum paſſo:ſed ſi animalia tua fera fuerunt:& quæ cõ ſueuerunt nocere,non ſufficit ad liberationẽ ea dando.quia diligẽtiam quã debueras adhibere non curaſti.In fine dicitur quod licet ille qui occaſionẽ dãni dedit dãnum dediſſe videatur:tamẽ ſecus eſt in illo dicendũ qui diligẽtiã quã debuit adhibuit,ne dãnũ cõtingeret Ber. ¶ † No.primò ex tex.ꝙ ex ſola culpa
1 ſeu negligentia tenetur quis ad ſatiſſactionẽ dãni etiã de iure canonico,quãtũcũq; nõ ha
c buit voluntatẽ dãnificãdi[c]:& cũ hæc litera loquatur indiſtinctè de culpa ſeu negligẽtia: debet intelligi de qualibet culpa:quia indefinita ęquipollet vniuerſali.vt no.in.c.vt circa de elec.lib.vj.Inferẽ ergo qd ĩ hac actiõe legis aquilię venit leuiſſima culpa de iure canoni.ſicut de iure ciuili.vt ĩ lege aqlia.ff.ad.l.aqli.& dicitur leuiſſima culpa qñ diligẽtiſſim⁹ homo ſciuiſſet præcauere:vt no.in.c.j.de cõ d mo.& in.l.quod nerua.ff.depo . Et facit iſte tex.ſic intellectus contra opi.Inn.in. c .ſicut dignũ.de homi.& dixi in.c.ſi egreſſus.ſ.eo. vt etiã ĩ foro animæ teneaẽ ad emẽdã:licet ex leuiſsima culpa dãnũ illatũ ſit:qa cũ hęc ſit lex principis & valde rõnabilis,& nõ ſit mera pœna exparte dãnum paſſi,deberet obſeruari etiã in foro animę.iuxta no.per Joã.an. in c.q̃quã. de vſu. lib.vj.& per Cal.ſ.in prooe. huius cõpillationis.nec ob.c. inebriauerunt. xv.q.j.ſuper quo fundat ſe Inno. quia ibi eſt mera pœna:ſed hĩc eſt intereſſe exparte patiẽtis dãnũ. ¶ † Secũdò no.ibi: *opẽ tuliſti.* quòd
2 etiam de iure canonico præſtans opem tenetur ſicut principalis tam ad ęſtimationẽ damni,q̃ ad pœnã:niſi ageret criminaliter:vt in.l vnica.C.de rap.virg.& in.c.j.de offi.deleg.et in.l.is qui opẽ.&.l.in furti.§.ope.& qd in eis
d no.Bar.ff.de fur.Statutũ [d] tñ faciẽs mẽtionẽ de cõmittẽte delictũ nõ cõprehendit opem

ꝟ SEBA.SAPI
a ¶ Eſt irreuocabile Vide.d.Iaſ.in.l. ſi pecuniã in prin. co.vj.ver .adde ꝙ nõ ſolũ.ff.de cõd. ob cauſam.
b ¶ Cum ſubiecto. Contra hoc tenet Ant.de bu.hic.q li mittat doctrinam Bart.ĩ.l.oẽs populi.in.iiĵ . qõ. iiĵ.q. prin.procedere in nõ ſubdito.& contrariũ ſentiunt idẽ Ant.de but.d.Cardi.& Imo. in.c.nouit.ſ.de iudi.& ſecũdũ eos cõſuluit do.Alex.ĩ.cõſi.ccxvj.inci.Nec arguendi.in.iiij.co.ver. iiĵ.in.ij.vol.& do. And.bar.in. addi. Bal.in.l.qui ſe patris.l.antepeñ.col. C.vnde li.Acne. de falco.
ꝟ SEBA.SAPI.
c ¶ Dãnificandi.Vide Deci.tenẽtẽ cõtrariũ in.c.ij. co.v. in prima lectu.ſ.de cõſtitut.
d ¶ Statutũ puniẽs facientem delictũ nõ habet locũ in ꝑſtante opem.& vide in fi.qd no.in.c inter ſolicitudines ſ.de pur.ca.no.per eundem Ab.& ad de ꝙ idem ĩ terminis dicit.d.Anton. in.c.fi.circa fi.j.co. de pa .ſed diſtingue vt per Paul.de ca.ĩ.l.ſi neceſſarias §.de vẽdendo.ff. de pigno.ac.vbi diſtinguit an ſtatutũ loquatur in rẽ vel perſonam.
ꝟ SEBA.SAPI.
d ¶ Statutũ. vide late per Ang.de are. & Augu.arimi.in tract.maleſi.in verbo andreã auxiliatorem.& in verbo dictus andreas armatus.& in verbo dicto maleficio ſẽ per aſtitit.& ꝑ Feli.in.c.ſicut dignũ. ſ.de homi. & per do.Bar.vero.in cõ ſi.pe.ĩcip.ſcio magna.& in conſi.iĵ. incipi.Supcaſu.

¶ In doctore. Vide do. Ant. in d. c. tua nos. de homi. & ibi dixi. Andre. barba.

b ¶ Cõuitiũ. De ista q. vide elegãtissimè & melio quã alibi per Io. an. in addi. Spec. in tit. de iniu. in quadã addi. magna. vbi recitat omniũ opiniones. & per. d. Abba. in. c. cũ te. de re iudi. & an teneaꝫ ī iuriarũ q dicit alicui cõuitiũ postea probat. & adde ꝙ no. Bal. insti. de iniur. §. j. & vide etiã Ang. & Paul. in. l. iĳ. in prin. de li. & posthu. & de hoc vide per Old. in cõsi. liĳ. & p Albe. in. ĳ. parte ista .q. xlv. & vide oĩno p Bal. in aposti. in. l. si verò. §. q pro rei qualitate. ff. qsatisf. co. & bar. in. l. eũ q nocẽtẽ in pri. ff. de iniu. & p Cy. in. l. si nõ cõuitĳ. in vĳ. qõ. C. de ĩiu. Itẽ de qõ. hic posita vide de oĩno p Sali. in. l. iĳ. q̃ incipit si nõ est. C. de iniur. istã dr̃iam ĩter cõuitiũ & cõtumeliã & im pperiũ. vide per btm̃ Tho. in. ĳ. ĳ. qõ. lxxĳ. artic. j. circa fi. vbi dicit ꝙ si qs dicat ei ꝙ ẽ fur. hoc nõ solũ est cõuitiũ. sed est cõtumelia: q daũt sit impropriũ declarat iurisc. ī. l. itẽ apud labeonẽ. §. cõuitiũ &. §. seq. ff. de ĩiur. impropriũ cĩ est si qs reducat ad memoriã alicui auxiliũ ꝙ ei cõtulit in necessitate patiẽti. alĩs ẽt. q. de cõtumelia ponit Beatus. tho. in p̃alleg. ĳ. iĳ. & iiĳ. arti. illius. q. & vide quę notaui post do. Abb. in. c j. circa prin. de maledi. Itẽ ad qõnem quã ponit hic. do. Ab. vide quod no. Bar. & Ang. in. l. q oĩa. in princ. ff. de procu. Item adde ꝙ si testib9 contra me productis oppono quòd sunt infames, vt criminosi ex hoc ab eis non possint conueniri actione iniuriarum. ita dicunt Guil. de

a cuius imperitia dãnũ alicui illatũ est: vt quia perdidit cãm: & tũc teneaꝫ doctor ad emẽdã dãni: qđ etiã vult Hosti. in. c. calũniã j. tit. proxi. ¶ No. iiij. in ver. quod si. ꝙ pro dãno dato ab animali alicuius nõ teneꝫ dñs insolidũ ad emẽdã: sed liberaꝫ dãdo animal, nisi dñs fuisset in culpa: tũc eñ tenetur insolidũ, nec liberaꝫ dãdo aĩalia: vt puta si aĩalia naturaliꝫ erãt. fera: vt vrsus: leo: & similia, & dñs teneat ea in publico, vel nõ bene custodiuit: vel si non erat naturaliter fera: tñ ex cõsuetudie solebãt esse nociua. vt bos erat solit9 cornupetere: vl equ9 calcitrosus: his & similib9 casibus tenetur dominus insolidũ si custodiuit. ¶ † Vltimò no. ꝙ nõ quilibet dãs occasionẽ dãmni teneꝫ de dãno: sed ille solus q potuit obuiare dãno: & nõ obuiauit. ¶ † In gl. in versi. *ignorãtia* ibi: *quoties conuitium dicitur*. Circa hoc conclude post Host. ꝙ aut dicit qs cõuitiũ b alteri in accusatione, vel in denuntiatiõe, & probat: & tũc nõ tenetur. Vnde si ī libello dico te latronẽ vel adulterũ, & probo, nõ teneor. Idẽ si repellã te à testimonio: quia hoc facio anthoritate iuris, & nõ animo iniuriãdi: vt in. c. testimoniũ. §. de testi. & c. licet. §. de accu. de quo in. l. item apud labeonẽ. ff. de iniur. Si verò extra iudiciũ: & tũc aut impingo falsò tibi conuitia: & teneor. vt. ff. de iniur. per totũ. & hoc in princip. & in. c. cũ te. de re iudi. Aut dico verũ: vt quia vocote spuriũ vbi es, vel claudũ: et ita in veritate es. vel cucurbitum &c. si expedit reipublicę ista esse nota: non teneor: secus aũt vbi non expedit scire cũ non operatur nisi infamationẽ: vt est tex. no. in. l. eũ qui nocẽtem. ff. de iniur. Exẽplũ. Expedit reipublicæ scire te esse latronẽ, vel adulterũ & tũc si dixi tibi hoc cõuitium: & volo probare ita esse nõ debeo puniri: secus vbi nõ expedit reipublicæ: vt quia appello te bastardũ, vbi nihil petis: secus si dicerẽ vt repellerẽ te ordine: vel dico te cucurbitũ: quia non expedit hoc scire respectu demeriti: quia magis dolet ipse quã alius: & sic in simili.

De pœnis. *Rubrica.*

¶ Continuatur ad præcedentes hęc rub. hoc ordine: quia supra visum est de varĳs excessib9 propter quos pœnæ debentur: meritò subĳcitur nũc rubri. de pœnis.

✣ *SVMMARIVM.* ✣

1 *Delictum toties punitur quoties iteratur. nu. 2. 3.*

Actor condẽnatur in expensis toties quoties deficit in probando.

2 *Contumacia vnius non potest multari supra tres vices, quando. s. est commissa circa eandem rẽ: secus si circa plures.*

3 *Delictũ vnum pluries perpetratum eodem instanti vel tempore: an pro pluribus puniatur stante statuto quod delinquens puniatur.*

4 *Furta commissa in alijs territorijs aggrauant furtum postea alibi commissum: non tamen potest ex illis specialiter puniri.*

¶ *CAP.* *I.*

1 A quæ. ¶ † Breue ẽ vel põt fic sũ mari. Toties puniendus est criminosus quoties delictũ iterat. & pone exemplũ in. c. pia. de excep. li. vj. vbi excõicationis exceptio põt cõtra actionem plures opponi: & ibi dicitur quòd quoties deficit in probãdo: toties debet puniri in expẽsis vt j. etiam subijciam. ¶ Casus literalis. Quærebatur vtrum vna satisfactio plura peccata comprehenderet. Consultus Papa respõdet ꝙ quoties qs peccat, toties puniri debet. Ber.

2 ¶ † Nota. j. ex tex. ꝙ frequentia & repetitio delicti non præstãt aliquam immunitatẽ respectu pœnæ, imò toties est puniendus quoties illud delictũ cõmittit. Sed contra hoc facit. l. fi. C. de mõ mulctan. vbi iudex pro cõtumacia sæpe sæpius iterata nõ potest mulctare nisi vsq; ad tertiã vicẽ. variæ dantur ibi solutiones. & in. l. nunq̃. ff. de priua. deli. vera & communis solu. est vt si contumacia reperitur in eodẽ facto, locũ habet lex cõtraria: exẽplum. Iudex citat Titium sub certa pœna vt compareat tali die ad recipiẽdum libellũ: nõ cõparet. iterùm citat eũ sub alia pœna, vt veniat ad respõdẽdum libello, si non comparet habet locũ pœna: sed vltra pro eodẽ facto nõ punit: quia satis videtur punitus: secus qñ cõtumacia cõmitteretur ī diuersis articulis, seu in diuersis factis: quia toties põt puniri quoties contumaciam cõmittit: vt hĩc. & in. l. nũ quã. p̃allega. ¶ † Et pro declaratiõe hui9 tex.

3 sciẽdũ ꝙ qñq; cõmitũtur plura delicta ex parte cõmittẽtis: & ex parte recipientis: vt quia hodie percussi te vnico ictu: cras alio ictu: & in dubio habet locum iste tex. & l. nunq̃. Qñ q; delictũ est iteratũ eodem impetu: vt quia eodẽ impetu pluribus percussionibus te percussi: vnde potest dubitari si eras clericus: nũ quid inciderim in tot excõicatiões quot fuerũt percussiones. Eodem mõ si dicit statutũ. quicũq; dederit alteri alapã puniatur in centũ: quidã in eodẽ impetu dedit tres alapas: eo dẽ modo põt quæri in adulterio reiterato eadem nocte: vel eadẽ hora: nunquid puniatur pro plurib9 adulterijs. Qñq; delictũ videtur vnicũ ex parte committẽtis. sed plura ex parte recipientis: vt percussi te cũ calcarib9: seu cũ forfice: vnũ fuit delictũ ex parte mea: ex parte tua plura: quia plura vulnera illata fuerunt: & statutũ punit pro quolibet vulnere in centũ: nunquid puniatur toties in centum quoties fuerunt vulnera: de his & similibus potest dubitari nunquid habeat locũ iste tex. vt reiteretur cõdemnatio ex iteratione delic ícti. c & quia materia est longa & subtilis: vide eam plenè per Barto. in. d. l. nunq̃. vbi etiam remissiões multas facit. & per Io. an. ī regula delictum. de reg. iur. lib. vj. in mercu. & aliqd

4 no. in. c. contingit j. de sen. excom. ¶ † Vnum tamen

cu. Bal. & Ang. ĩ. l. fi. ff. qđ quisq; iur. p illũ tex. & alleg. ĩ arg. l. q cũ maior. §. si liber. ff. de bo. lib. & l. libertus à patrono. ff. de ius vncan. dicit tñ ꝙ tutius est prote stari ꝙ nõ opponit aĩo ĩuriãdi. et dictũ eorũ intelli ge qñ illud qđ op ponit est verũ: nã si esset falsum, op ponẽs bñ cõueniret. ad hoc. l. ĩuria rũ. la grãde. §. si qs ff. de ĩiur. qd aũt de obĳciẽte alicui crimẽ p viã exce ptionis in iudicio qđ non ꝓbat: an possis conueniri actiõe iniuriarũ. pleniſſime discurrit Spe. in. ti. de accus. §. j. circa fi. ver si. sed pone ꝙ obĳciẽs. vbi ẽt p Io. an. ĩ add. vbi oĩno pro decisione qõnis quã hic scripsi in fine aposti. magnę. & postq̃ hic scripserã me audiẽte. d. Frã. de are. legẽdo dicebat se p prædictã doctrinã Io. an. in adi in ardua facti. q. in ciuitate ferra. de fen sasse quendam sacerdotẽ, quẽ alias opportuisset fugere de ciuitate. et iõ ipse multũ exclamabat.

¶ Adde Pe. de ancha. cõsi. lxiĳ. vbi ẽt de facto cõsului & dicta Old. sunt illa q̃ refert Io. an. in loco. s. allegato.

✣ SEBA. SAPI.

c ¶ Delicti. Vide Alex. in. l. in ficiãdo. §. infans. ī apo. ff. de fur. Ia. ĩ. l. eũ qui. §. in popularibus. co. vlt. ff. de iu reiu. cũ multis allegatis p dñm meũ. Curtiũ in repe. c fi. cõ. iiĳ. s. de cõsuedine.

a ¶ Delicta. Istã distinctionẽ pulchrè ponit Pe. de anc. in. c. j. de re iudi. li. vj. & vide gl. & quod ibi no. ꝓ Ab. in. cle. j. de sepul. & vide bo. tex. ĩ. l. illud. in fi. ff. ad. l. aquili. vbi tex. dicit ꝙ vulnus cõfunditur cũ morte eodẽ mõẽto illata: & idẽ de aggressura dicit gl. in. l. qui de crimine. C. de accusa. & idem dicit Bal. in. l. aduersus. in fi. C. de fur. vbi etiã subĝit ꝙ si statutũ punit delatorẽ armorũ: & aliud statutum punit ꝓcussorem: ꝙ percutiẽs cũ armis nõ punit nisi pœna statuti disponẽtis de percussione. cuius cõtrariũ videt sensisse Ia. de bel. in aut. de armis. §. pñte. ꝓ illum tex. Itẽ adde hic ꝙ geminatio pœnarũ nõ habet locũ ĩ pœnis corporalib⁹ vñ si statutũ dicit ꝙ ei ꝙ dederit alapãptãti debeat abscĩdi vna man⁹, si ꝙs dederit duas, non abscindentur duę man⁹ sed scda pœna mutabitur ĩ pecuniariã: & idẽ eẽt in similib⁹ statutis duplicãtib⁹ pœnã puta si fuerit factum in platea. & est rõ: quia in corporalibus non est dare duplicationẽ sed esset magis ẽ duplicatio: ita dicit no. Bar. in. l. lucius. §. impuberẽ. de leg. ĝ. & Bal. in. l j. in fi. C. de sen. ꝙ pro eo ꝙ interest. ꝓse. & adde Bart. in. l. vulgaris qõ. ff. de fur. & de illo ꝙ vulnerauit aliquẽ cum forfice siue biburce: alias bifurca. & idẽ Albe. ĩ. ĝ parte stat. q. xlj. & vide eũdẽ ĩ ea parte sta. q. xxxj. et. q. xxxĝ. quid si quis vno ĩpetu dixit alicui plura verba in iuriosa: an puniri debeat pro qualꝫ b iniuria, an ꝓ vna tm̃? vide Albe. ĩ. ĝ. par. sta, q. xlĝ. & si statutũ ĩponit certã pœnã blasphemãti deũ, & aliam blasphemãti sanctos· an habeat locũ ĩ eo ꝙ vno ĩpetu blasphemauit deũ & sctõs, an ambab⁹ pœnis dẽat puniri. Alb. ĩ. ĝ. parte sta. q. xiiĝ. & vide ẽt in hac materia aliã. q. quã ponit Alb. in. iiĝ. parte sta. qõ. lxxxv. & vide Alb. ĩ. iiĝ. parte. sta. q. lx. ĝ. & si vnus fuerit accusat⁹ ꝙ fecerit ĩsultũ maximè feriat. an liceat maximè varĩs modis sumatur iniure, tamẽ fieri debet interpretatio hoc casu vt intelligatur. i. statũ in eodẽ ĩpetu secũdũ Imo. post Bal. in. l. diuortio. in prin. ff. sol. ma. ꝙ ẽt ĩter cætera alle. ꝓ fin. gl. in pal. l. qđ crimine. C. de accusa. & de illo ꝙ facit vno ĩpetu semel plura furta: an dẽat suspẽdi, vigore statuti de tribus furtis? vide ꝓ Bal. in aut. sed nouo iure col. ver. vlteri⁹ q̃ro C. de ser. fugi. & de illo ꝙ vno ĩpetu dixi vni pña verba iniuriosa an toties possit cõueniri actione iuriarũ vide oĩno ꝓ Bar. ĩ l. Itẽ apud labeonẽ. §. adĝit. ff. de iniu. Itẽ qñ statutũ diuersimodè punit insultãtẽ vulnerantẽ & de oĩbus puniri vult. vide oĩno latè ꝓ Io. an. in addi. Spe. in ru. de homi. & de ista multiplicatiõe pœnarũ vide oĩno in ru. extra de ind. in vlt. co. & circa id qđ dixi an cõfudãt insultus cũ vulnere. vide oĩno. d. Maria. in rep. ca. qualiter & qñ. ĩ. xlix. q. x. q. prin. de accusa.

¶ Adde de pcutiẽte cũ forfice Ang. cõsi. xxvĝ. & de dicẽte plura verba ĩ iuriosa Alex. cõsi. cxĝ. lib, ĝ.

ADDE hic ꝙ no. Io. de lig. ĩ cle. dignũ. in. vj. q. prĩci. de cele. miss. vbi ponit an ille ꝙ tenetur dicere officiũ, si omittit totũ vni⁹ diei dicatur toties peccasse mortali ẽ.

SEBA. SAPI.

b ¶ Ecclesię. Ad hoc istum tex. dicit singularem Roma. in singu. ccccxlĝ. incip. Sed posito. & in. l. stipulatio ista §. alteri. ĩ fine. ff. de verb. oblig. refert Felĩ. in. c. irrefragabili. §. cæterũ. col. ĝ. versi. limita secũdò. s̃. de offi. ord.

a tñ no. quòd si ꝙs cõmisit plura delicta[a] ĩ vno loco, & in hoc territorio cõmisit aliud delictũ, vel reiterat illud, non põt puniri hîc pro delictis alibi cõmissis: nisi alia rõne hîc sortiatur forum: sed pœna aggrauari potest ex delictis alibi cõmissis. exemplũ nota in fure qui cõmisit varia & diuersa furta in vno territorio, nunc in altero territorio cõmittit vnum furtũ: tunc habito respectu ad alia potest dici famosus latro: & poterit hîc vbi cõmisit tm̃ vnũ furtũ suspendi tanq̃ latro famosus. l. capitaliũ. §. famosos. ff. de pœnis. licet directè non possit puniri pro delictis alibi commissis: & hoc singulariter ponit Bar. ĩ. l. fi cui. in fi. ff. de accusa.

SVMMARIVM.

1 *Sacerdos si fuerit iniuriatus censetur facta iniuria episcopo: adeò quod ipse poterit agere actiõe in iuriarum.*

2 *Sacerdos si decedat ab intestato nullis consanguineis relictis eius bona debent diuidi inter pauperes Christi.*

3 *Pœna quæ soluitur pro iniuria facta alicui presbytero an applicet ẽpo vel hæredi ipsius iniuriati.*

¶ CAP. II.

PResbyteri. Dicit qd faciẽdum sit de pœna quã soluit interfector p̃sbyteri. h. d. Vel fic. Interficiẽs presbyterũ puniẽdus est & pœnę pars ecclesiæ cui p̃fuit: alia pars pro eius aia distribuitur. Primò ponitur dictum. Secundò ratio. ibi *quia*. ¶ Casus literalis. Si aliqs interfecerit p̃sbyterũ, & cõpositio inde fiat. accepta pecunia soluat illi ẽpo: ita ꝙ medietatẽ tribuat in vtilitatẽ illius ecclesię cui prędfuit: & alterã pro anima defuncti pauperibus eroget. Ber. ¶ † No. j. ex tex. qđ pro iniuria illata sacerdoti potest agere ep̃s loci. nã infertur iniuria nedum personæ ipsius sacerdotis: sed etiam ecclesiæ vniuersali: vt in c. cũ desideres j. de sen. excom. & c. parochianos. eo. titu. facit. ij. q. vij. c. accusatio. ¶ Secũdò no. quòd licet sacerdos habeat propriã ecclesiam, non tñ pœna in totũ applicatur ipsi ecclesię: [b] sed medietas sibi, & medietas ẽpo. vt pro eius eleemosyna iustè distribuat. Et ex hoc vidẽtur insurgere duo specialia ĩ ista pœna ad alia bona quæ dimittit præsbyter cùm decedit. nam illa bona in totũ applicãtur ecclesię, cui præfuit si nõ habuit cõsanguineos vt no. in. c. j. de succes. ab intesta xij. q. vlti. c. fi. & in. c. relatum. ij. de testa. sed ista pœna in totum non applicatur ecclesiæ. vt hîc. Secunda specialitas potest esse quod episcopus hîc aliquid capit: sed ex illis bonis nihil capit si habuit ecclesiã. Et aduerte. quia litera habet duplicẽ intellectũ. Primus est, vt episcopus destribuat medietatẽ in eius eleemosynã. i. pro necessitatibus suis. Alia lect. vt distribuat pro eleemosyna sacerdotis ĩterfecti: & sic det magis egẽti. ar. in. c. non satis. lxxxvj. dist. Et possum⁹ reducere ad concordiam distinguendo. quod aut episcop⁹ est indigẽs: & potest tunc retinere sibi istam partem: aut non indiget, & debet distribuere inter egentes.

2 ¶ † Ex quo infero ꝙ bona presbyteri decedẽtis sine ecclesia & sine cõsanguinitate, debẽt p̃uenire ad episcopũ loci, nõ vt sibi retineat, sed vt distribuat secũdum distinctionẽ

3 præcedentem. quod no. ¶ † Vltimò aduerte quia iste tex. non aperit, quid si iste sacerdos habuisset hæredem de sua cõsanguinitate: nũ quid tunc pœna applicatur hæredi an ẽpo. vt hîc dicitur: & doc. hoc nõ tãgũt. Sed ego satis putarẽ vt hæres admittatur pro iniuria quatenus tangit personã presbyteri: pro hoc est tex. in fi. qui dicit quòd nullus est hęres ꝓximior q̃ ecclesia. Sed certum est quòd succedẽs iure sanguinis excludit ecclesiam in alijs bonis: vt no. in. d. c. j. de suc. abinteſt. ergo intelligatur hæc litera vbi decedat sine hærede sanguinis: facit quod dixi in. c. j. s̃. titu. proxi. ¶ In gl. ij. in fi. de hoc cui applicetur ista pœna pecuniaria quã episcop⁹ exigit à subditis. dicam j. c. sequenti.

SVMMARIVM.

1 *Archidiaconus non habet iurisdictionẽ aliquam de iure cõmuni: sed de cõsuetudine secus.*

2 *Pecuniaria pœna nõ debet de facili imponi ꝓ prælatos: quia censetur ex cupiditate quadam illã imponere. nu. 4.*

3 *Archidiaconus qui de iure speciali habet aliquam iurisdictionẽ põt exercere sententiã cẽsuræ.*

5 *Statutũ vel cõsuetudo quod pro omni delicto imponatur pœna pecuniaria, non valet.*

6 *Pœna potest mitigari per quencunque iudicem de crimine cognoscentem dum pronuntiat: postea verò non.*

7 *Pœna si nõ reperitur determinata à iure vel cõsuetudine, erit arbitrio iudicis ĩponẽda. nume. 4.*

8 *Pœna pecuniaria põt imponi per episcopum laico ẽt sibi temporaliter nõ subiecto, si per aliquod crimẽ est factus de sua iurisdictione.*

9 *Pœna quam soluunt crimino si: cui acquiritur?*

¶ CAP. III.

LIcet. Archidiaconi, & alij p̃lati qui in criminib⁹ dispensare nõ possunt, pœnã pecuniariã ĩponere nõ possunt vbi à iure alia statuitur. Ita cõmuniter summatur: Vel summa aliter & melius. Non debent prælati pro criminosis sustinendis pecuniam exigere: nec etiam correctionis causa ex cupiditate pœnam pecuniariã imponere. h. d. Primò ponit archidiaconorũ actus reprehensibiles. Secũdò mãdat illos inhiberi & cõpesci: ibi: *mãdam⁹*. ¶ Casus literalis. Archidiaconi cõuentren. episcopatus pro corrigendis excessibus vel criminibus à clericis pecuniam exigebãt. Item pro annua exactione quandoq; rectores ecclesiarum suspendebant: ecclesias interdicebant: à vicarijs denarios exigebãt, vt eos in ecclesijs celebrare p̃mitterẽt: hęc et alia cõmittebãt cõtra canonum instituta. Mandat pa. Cantua-

SEBA. SAPI.

a ¶ Pœnam pecuniariã. Qñ Iudex eccleſiaſticꝰ. poſsit imponere pœnã pecuniariã latè explicat. Feli. in. c. irrefragabili. §. cęterũ. col. j. ver. prima cõclusio. cum ſe. ſ. de offic. ordi.

b ¶ Vbi poena. Si Iudex in imponẽdo pœnã arbitrariam excedit conſuetudinẽ dicitur excedere modũ: ſed vide gl. fi. in ver. alio quin in. c. inquiſitiõis. de accuſa. quẽ alleg. & dicit non eſſe alibi do. Ant. ĩ c. de cauſis circa prin. de offi. deleg.

c ¶ Iſta pœna. Quãdo eps imponit penã pecuniariã ſubdito cui applicet hęc pœna. Et adde qđ no. do. Anto. in c. vt clericorũ. de vi. & ho. clericorũ. ¶ Adde videndũ Lud. de rom. ſing. ſuis. fo. xiij.

ZACHARI.

¶ Adde qđ voluit allega. fo. xv. Lud. ro. in ſuo ſing. cccxliij. ĩcip. Sed poſito caſu de quo vide eũdẽ ſin. ſuo dc. cxx. incip. Regula. eſt &. Gemi. in. c. ſi canõici. §. ſi autẽ. & ibi Phi. fran. & Cel. in apoſto. ad vtrũq; qui hoc ſin. alleg. de offic. ordi. lib. vj.

SEBA. SAPI.

c ¶ Iſta pœna. vide Pe. de anch. in conſil. xij. inci. Spirituale Iud. vbi vult ꝙ vbi punitio criminis ſpectat ad iudicem eccleſiaſticum pœna applicatur iudici ſeculari; ſed reprobat Car. ĩcle. ij. §. j. in. ij. q. de hæret. & Feli. in. d. c. irrefragabili. §. cæterũ. col. j. ſ. de offi. ordina.

rienſi Archiepiſcopo. quatenus hęc prædictis archidiaconis diſtricti⁹ ĩterdicat: ſi aũt cõ trauenire præſumpſerint, eos eccleſiaſtica cẽ ſura compellat. Ber. ¶ Not. primò ex tex. ꝙ in eodem epiſcopatu poſſunt eſſe plures Archidiaconi: & ſic eadẽ dignitas eſt multiplicabilis in eadẽ dioceſi: de quo in. c. quoniã Abbas. de offic. delega. ¶ † Secũdò no. Archidiaconũ poſſe ſibi quęrere iuriſdictionẽ cognoſcendi de criminibus, & puniẽdi: & hoc intelligo de iure ſpeciali: nã de iure cõi nõ fundat intentionẽ ſuã: niſi ſuper his quę habẽtur in c. ad hoc. in §. in quadam. de offic. archi. & ibi per. Ioan. an. ¶ † Tertiò no. cõtra iſtos prælatos inferiores de facili imponẽtes pœnã pecuniariã. ¶ Quartò no. ꝙ ꝑ ãnua exactione nõ debet fieri ſuſpẽſio, vel interdictũ: & intelligę qñ iſta annua exactio erat indebita: nã ſi erat debita, bene põt ſuſpẽſio fieri: & interdictũ poni: vt in. c. quęſiuit. de his quę fi. à maio. par. ca. ¶ † Vltimò no. ꝙ Archidiaconꝰ & alij pręlati inferiores habẽtes iuriſdictionem etiam de iure ſpãli pñt exercere ſnĩam cẽſuræ & ſic pñt excõicare, ſuſpẽdere, & interdicere. Et facio hãc cõcluſionẽ circa poteſtatẽ exercendi cenſurã eccleſiaſtĩcã: quòd quicũq; Iudex eccleſticꝰ qui habet iuriſdictionẽ fori cõ tẽtioſi, ſiue de iure cõi, ſiue de iure ſpeciali tatis ſnĩam cenſurę proferre poteſt. ar. hĩc. & in c. j. de ſen. excõ. li. vj. & in. c. ſicut. de ſimo. & in c. cùm in eccleſijs. de ma. & obe. & in. c. cũ ab eccleſiarũ. de offi. ordi. An aũt curatus poſsit excõicare not. in. c. cũ ab eccleſiarũ. & in. c. ſi ſacerdos. eo. ti. dico plenè in repetiõe. c. ſi quis cõtra clericũ. de foro cõpe. ¶ † In glo. in ver. *pœnam*. in fi. No. gl. ad quã quotidie fit remiſſio cũ quæritur an Iudex eccleſiaſticus poſsit imponere pœnã pecuniarã. [a] & facit glo. hĩc tria membra: nã qñq; ius pro delicto imponit pœnã pecuniariam: qñq; imponit aliam pœnã certã: puta deponitur vel priuat bñficio: quãdoq; nullam pœnã certam. Primò caſu quãdo imponitur pœna pecuniaria: quilibet Iudex de crimine cognoſcens põt illam imponere. Secundò caſu quãdo imponit illã pœnam certam: diſtingue. an Iudex poſsit diſpenſare an non. Tertio caſu quãdo nulla certa pœna imponitur: tunc concludit glo. ꝙ eſt in arbitrio iudicis quam pœnam imponat quod not. ſed ſecundum membrum non videtur procedere indiſtinctè: tamen quia nimis reſtringit hãc literam: tum quia quilibet Iudex cognoſcens de crimine poteſt ex cauſa dum pronuntiat pœnam temperare. vt. ij. q. iij. in. c. ſi quam pœnituerit. §. notandum. & in l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de his. qui no. infa. & in. l. hodie. ff. de pœnis vnde in hac materia ſic diſtinguerẽ: ꝙ aut quęritur, nunquid Iudex eccleſiaſticus poſsit imponere pœnam pecuniaririã mulctãdo: aut pœnam diffinitiuè imponẽdo. Primo caſu dicendum eſt ꝙ ſic. ſi illa magis timetur. argumentum. in. c. de cauſis. de offic. deleg. & in. l. vnica. ff. ſi quis ius di. non obtem. & nota. Ioannes andreas. poſt Hoſtienſem. in capitulo primo de homicid. libro ſexto. & ſatis ſentit iſta gloſſa. quia poena certa non eſt ſtatuta pro contumacia arcenda: vnde poteſt imponere: prout ſibi videtur: vt in dicto capitulo. de cauſis. ¶ † Secundo caſu principali quando vult imponere diffiniẽdo. aut ſubeſt ſtatutũ vel cõſuetudo: vt pro quolibet delicto imponat pœna pecuniaria & nõ valet. quia inſurgit diſſolutio: nullã em̃ delinquẽs timeſcit culpã. cũ ſperat eã nũmis redimere: vt dicit tex. ĩ. c. paup xj. q. iij. & hoc tenuerunt Io. an. & Hoſt. in. c. fi. de cõſti. & in. c. ij. de delic. pue. Aut ſubeſt ſtatutũ ſeu cõſuetudo vt vltra pœnã iuris imponatur pœna pecuniaria. & valet, dũm odò non procedat ex radice cupiditatis: põt em̃ eps adiuuando canonẽ imponere nouam pœnã: vt in. c. ij. de elec. & ioã. an. in. c. fi. de offi. archi. Aut nõ ſubeſt ſtatutũ vel cõſuetudo: & tũc extra iudicium prælatꝰ vult exigere pecuniã pro delicto. & nõ põt: quia certi modi ſunt in iure ſtatuti procedendi cõtra delinquẽtem. & puto quòd ita faciebant iſti archidiaconi: quia extra iudicium ſine cauſæ cognitione exigebãt pecuniã pro delicto commiſſo: & ſuſtinebant criminoſos in delictis recepta pecunia. Aut vult Iudex procedere iudicialiter: & tunc ſi certa pœna non eſt impoſita, põt imponere pœnã pecuniariã: ſi illa magis timetur: vt hĩc in glo. *Sverò* eſt certa pœna ſtatuta: & tunc ſi cum cauſę cognitione volunt illã temperare pronuntiando, poſſunt per iura ſuperius alle. ¶ † Nã hoc videtur conceſſum cuicũq; iudici cognoſcenti de crimine. vt ex cã poſsit temperare pœnã dum pronuntiat: ſed poſtq̃ pronũtiauit hoc nõ põt: vt in. d. §. notandũ, & l. j. ff. ad turpil. niſi poſsit diſpẽſare ſuper illo crimine: vt in. d. c. atſi clerici. ĩ §. de adulteris. de iudi. niſi eſſet mulcta impoſita quæ poteſt propter inopiam rei etiã ex poſtfacto tẽperari: vt eſt tex. no. in. l. illicitas. in fi. ff. de off. præſi. ¶ † Vltimò aduerte quòd vbi pœna [b] non eſt in iure expreſſa, debet imponi conſuetudinaria: & ſi iudex excedit conſuetudinem, dicitur excedere modum: ad hoc tex. iuncta gloſſ. in. l. hodie. ff. de pœnis. & in præal. l. quid ergo. §. pœna grauior: ſed conſuetudine ceſſante venit arbitrium. ¶ † Sed quæro nũquid epiſcopus poſſit imponere pœnã pecuniariã laico tẽporaliter ſibi non ſubiecto? Ioan. and. poſt Hoſti. ſentit in. c. j. de homi. lib. vj. ꝙ nõ. ſed debet eam facere infligi per iudicem ſecularẽ. alle. c. ij. de maledic. & c. poſtulaſti. ſ. de iudæis, & c. cũ ſecundũ leges. de hær. li. vj. hoc dictum mihi nõ placet: ex quo em̃ eſt caſus in quo etiam Iudex eccleſiaſticus vendicat ſibi iuriſdictionem in laicos, nõ apparet ratio quare in caſibus prædictis non poſſit ſibi imponere pœnam pecuniariam. & quòd poſſit. induco tex. xvj. q. j. c. ſtatuim⁹. & xvij. q. iiij. c. qſquis. Et ad iura in contrarium alleg. reſpondeo illud fieri pro faciliori executione. ¶ † Sed quæro. quid fiet de iſta pœna [c] pecuniaria quã Iudex eccleſiaſticus exigit in caſu permiſſo. Hoſt. in ſumma. in tit. de offi. or. §. quid pertinet. ver. nõ tamen debet. dicit, ꝙ aut ex ſtatuto imponitur pecuniaria pœna in caſibus permiſſis. & tũc poteſt iudex illam retinere ſibi: & ſic põt intelligi ca. dilectus de offi. or. & c. ij. de delict. pue. Aut non ſubeſt ſtatutũ, ſed iudex ex officio ſuo in caſibus in quibus poteſt imponi pecuniariam pœnam: & tunc poſſet ſibi retinere: tamen ſi vult euitare ſuſpitionem cupiditatis, debet deputare in piam cauſam. & idem no. Io. an. hĩc & in c. j. de homi. præalle. Sed de iure ciuili cui applicetur mulcta ſeu pœna pecuniaria: dic vt no. ĩ. l. iiij. C. de modo mulct. & ĩ. l. agraria ff. de termi. no. & ibi vide.

SVMMARIVM.

1 *Litigans temerè vel calumnioſè, ſi ſuccubuerit, cõdemnatur in expẽſis.*
2 *Litigãs eoipſo ꝙ ſuccũbit in cã: ꝑſumitur calũnioſè vel temerè litigaſſe.*
3 *Condemnatio expenſarum quomodo fit quando fertur ſententia in fauorem abſentis & contumacis?*
4 *Iuramentum calumniæ non excuſat à cõdemnatione expenſarum.*
5 *Litigans cũ cõſilio adnocati ſi ſuccubuerit: an & quando cõdẽnet ĩ expẽ.*
6 *Litigans pro vna opinione alicuius qõnis multum dubitabilis ſi ſuccubuerit non condemnatur in expenſis.*
Litigans cum conſilio alicuius acutiſſimi doctoris ſi ſuccubuerit. non condemnatur in expenſis.

¶ *CAP. IIII.*

CAlũniam. Victꝰ cõdẽnat victori ꝑſenti i expẽſis, ẽt ĩ cauſis pecuniarijs. et vnũ caſum excipit. h. d. primò legẽ recitat quã ſcdò approbat ibi: *quoniã*. ¶ Ca. lĩa. Qui calũnioſè litigãt, puniẽdi ſunt & de calũnia puniũt ſecũdũ ꝙ le. ꝑcipiunt: qa iſtud ſacris cõſonat iſtitutis: ꝑcipit papa vt de cętero ĩ pecuniarijs cãis victus victor in expen

in expensis legitimis condemnetur,nisi feratur sententia pro absente.¶ †No.primò ex tex.quod victus cõdemnandus est in expensis non solùm cùm calumniosè litigat,sed etiam cùm temerè: & ad hoc solet allegari quotidie hęc litera.concor.l.eum quem temerè. ff. de iudi.Et differentia est inter calumniam & temeritatẽ: nam calumnia consistit in animo & non potest probari ex actis:sed tantùm probatur ex coniecturis cùm sit quidam dolus.l.dolum.C.de dolo.& .c.ij.de renuntia. libro.vj. Temeritas verò potest esse sine dolo, & probari ex actis:vt quia habẽs iniustã cãm nõ habito cõsil. peritorũ credẽs proprio capite se habere bonã cãm litigauit.talscñ dicit temere litigare.¶ Scdò nc.ꝙ i cõdẽnatiõe expẽsarũ ttãdũ est legibus ĩperialib9: ex quo nõ contradicũt canonib9.Et expediẽdo totũ ĩtellectũ huius.c.vnà cũ gl.subijcio quatuor q̃sita.Primũ est:nũ quid q̃libet deficiẽs in iudicio præsumat calũniosꝰ seu temerariꝰ:& sic habeat locũ cõdẽnatio expẽsarũ.Scdm qũo sit ꝓcedẽdum in cõdẽnatione expensarum:qñ snĩa ferẽ ĩ fauorẽ absentis cõtumacis.Tertũ.nũquid succũbẽs qui iurauit de calũnia,debeat cõdẽnari in expẽsis. Quartũ,quid si iste succũbens etiã litigauit cũ consilio aduocati sui.¶ †Et quo ad primũ cõiter tenetur hĩc. & in.c.fi. litibꝰ.de dolo & cõtu.ꝙ eo ipso ꝙ succũbit, præsumit calũniosus,vel temerariꝰ:& venit cõdẽnandus in expensis,nisi ex aliquibus indicijs appareat eum probabiliter litigasse:nã iura simpliciter dicunt victũ victori in expẽsis cõdẽnãdum.& sic præsumitur à iure calũnia vel temeritas eo ipso ꝙ succũbuit.¶ †Quo ad scdam qõnẽ sunt principaliter duæ opi.vna est vt qñ sẽtentia fertur pro actore absente & cõtumace: tũc reus debet detrahere de sua condẽnatiõe principali expẽsas quas fecit in lite:licet succubuerit.& hoc statutũ fuit ĩ odiũ absentis cõtumacis,qui habebat bonã cãm & voluit esse cõtumax. & istã opi .sentit hic gl. & fuit Pla. antiqui doc.iuris ciuilis. Alia opi.& cõior est,vt pñs victus cõdẽnet absenti victori etiã in expẽsis: sed de ista condẽnatione expẽsarũ debet reus suas expensas detrahere.& hęc op.placet gl.in.l.ꝓperãdũ.in.§. finaũt reꝰ. C.de iudi.& sequũt hĩc Io.an.& cõiter doc.nostri. nã ex prima opi.sequeret inequalitas secũdum Io.an .iter actorẽ & reũ:qa si snĩa ferret ꝓ reo absente,actor pñs victus nõ posset expẽsas suas deducere ex cõdẽnatione quia nulla est cõdẽnatio cũ reus tm̃ absoluit.Item quia absens puniret dupliciter.Primò.quia nõ reficerent si bi expẽsę.Scdò quia de condẽnatione principali detraherentur expensæ rei.Et aduerte,quia iste tex.in fi.loq tur nimis generaliter:& videtur ĩuere ꝙ qñ snĩa fert pro absente tũc fit illa cõdẽnatio expẽsarũ.Sed ius ciuile loquit magis clarè in.d.l.properãdũ.§.finaũtẽ.vbi dicitur ꝙ qñ sententia fertur pro actore absente:tũc in pœnam ipsius reus debet de cõdẽnatione sua detrahere expensas quas fecit in lite:vnde variatur intellectus illius l.an debeat intelligi de cõdemnatione.s.principali:vt qa tenebat solvere cẽtum & expẽdit.xx.vnde detrahẽdo illa.xx.tm̃ remanẽt octuaginta soluenda absenti:an verò intelligatur de cõdẽnatiõe sua.s.expensarũ.& sic cõ dẽnatur reus absenti victori in principali & in expẽsis & de expensis actoris absentis põt detrahere expensas quas fecit.& certè licet intellectꝰ cõis sit ęquior:tñ aliꝰ intellectus videt mihi verior.primò,per istum tex.in fi.nõ ĩpropriãdo literã:vnde cũ tm̃ tex.hoc faciat mentionẽ de cõdẽnatione expẽsarũ,dicẽs victũ victori cõ dẽnãdũ in expensis,nisi snĩa pro absente feratur: ergo vt sit vera exceptio debet intelligi vt victus tũc nõ cõdẽnetur victori in expẽsis:ergo cũ lex properandũ dicat ꝙ de cõdẽnatione sua reus detrahat expẽsas quas fecit in lite:nõ possumus intelligere nisi de cõdẽnatione principali. Ad idẽ iudicio meo videtur tex.in.d.l. properãdum.in.§.finaũt.vbi dicit siue vna parte præsente siue absente decidat lis,semp victus debet victori cõdẽnari in expẽsis:& omisit casum quãdo lis decidit vno prẽsente:& alio absente:quia tũcnõ fiet cõdẽnatio expẽsarũ si snĩa ferat ꝓ absente,vt superiꝰ dixerã allegãdo.§. finaũt.nec obstat inequalitas quã adducit Ioã. an.quia ideo obseruatur,quia cũ actor absens obtinet in causa, cõsequitur lucrũ expẽsarũ rei:meritò ex cõdẽnatione principali deducũtur expẽsæ rei.Sed qñ reus absens absoluitur:tũc nihil cõsequitur:vnde durũ esset quod de propria bursa solueret,maximè cũ ipse actor fuit ĩ culpa eũ vocãdo ad iudiciũ,& satis punit ex quo victꝰ nõ cõdẽnat sibi in expẽsis.Et ꝓ hoc intellectu etiã facit: qa absens cõtumaciter nullas vl̃ modicas expẽsas facit.Nã expẽsę pñtis q semp fuit in iudicio excedũt cõiter expẽsas absentis:vnde verisimiliter nõ possunt deduci istæ expẽsę pñtis ex expẽsis absensis quę fuerãt modicæ. deducat ergo ex cõdẽnatione sua in odiũ illius:vel saltẽ si volumꝰ tenere cõem opi.dicamus vt ex tota condẽnatione tã sup prĩcipali quã sup expẽsis possit reus deducere suas expẽsas:& si nõ sufficiũt expensæ absentis ad cõpẽsationẽ.fiat deductio de condẽnatione principali: cũ tex.in.d.§.finautẽ.dicat indefinitè de cõdemnatione sua &c.¶ †Quo ad tertiũ nũquid iuramẽtũ calũnię excuset à cõdẽnatione expẽsarũ:cõiter tenetur ꝙ non:vt hĩc & in.l.ij.C.de iu.calũ.nã(vt põderat Io.an.& bene) victꝰ cõdẽnat ĩ expẽ .nõ solũ qñ calũniosè litigauit:ꝫ ẽt qñ temerè litigauit:vt hic ĩ prin.Iuramẽtũ ergo calũnię q̃q̃excausare videatur à calũnia:nõ tñ à temeritate excusat.Itẽ:de calũnia iurabat omni tpe sicut & hodie: & tamẽ iura generaliter pręcipiũt cõdẽnationẽ expensarũ: ergo iuramẽtum calũniæ nõ excusat à cõdẽnatione expensarũ.Tertiò facit ęquitas cũ videamus litigantes facilè iurare de calũnia:vñ iniquum esset ex falsitate temerè litigãtis victorẽ debere dãnificari ĩ expẽsis.Quartò ego adduco.c.fi.s̃.tit.proxi.vbi si culpa, imperitia, vel negligentia tua dãnũ datũ est mihi.licet cesset dolꝰ & calũnia,teneris mihi ad emendã.ergo si per temeritatẽ tuã & falsitatẽ in litigãdo seu imperitiã tuã sensi dãnum expensarum,tu debes mihi reficere illud dãnum.

5 ¶ †Quo ad quartũ quid si succũbens litigauit de consilio aduocati.Host.hĩc distinguit.ꝙ aut non detexit sibi totã veritatẽ:& tunc imputãdnm est sibi: de se em̃ cõquerat:nã apparet temeritas,seu imperitia,& facilitas ipsius.Aut detexit veritatẽ quã sciebat:sed veritas probabiliter eũ latebat:vt quia sncceserat ĩ ius alteriꝰ & non potuit melius instrui,& tunc parcitur sibi:nam qui in ius succesit alterius,iustam ignorantiæ causam cẽsetur habere.in regula is qui.de reg.iur.li.vj. Aut dixit totam veritatẽ:sed aduocatus vt lucraretur dedit sibi cõsilium litigandi.& tunc tenetur aduocatus de suo arg.in.l.rẽ non nouam.C.de iudic.Aut per imperitiã seu negligentiam aduocati perdit causam:& tunc tenetur etiam aduocatus de suo,[a]argu.in.c.ad aures.de ęta. & qua.& facit tex.optimus in.c.fi.& quod ibi dixi.s̃.ti. proxi.¶ † Sed Hostien .videtur omittere aliud membrum notabilius,quando scilicet habuit consilium sine dolo vel imperitia aduocati, vel alterius doctoris: vt puta erat lex multipliciter intelligibilis & difficilis ex qua pendebat decisio quæstionis.tunc enim si habuit consilium secũdum vnam partem satis puto hũc debere euadere condemnationem expensarum: quia hic cessat calumnia temeritatis .& hoc casu excusat iuris error:vt in.l.regula.ff.de iur.& fac.ignorã.& quòd not.inst.de obl.quæ ex quasi delic.nas.in prin.Idem putarem vbi haberet consilium secundum vnã opinionẽ. accutissimi doctoris, vt licet succumbat propter communem in contrarium , nihilominus euitet condemnationem expensarum per notabile dictum Ioan.

a SEBA.SAPI. ¶ De suo. Quòd aduocatus teneat firmat Felin.in.c. tuas nos. s̃. de homi.Geor.na.in cle. sępe.§.q̃ oĩa.colũ. vj.s̃.de ꝓba.Felin. in.c.pastoralis.co. iiij.ver. dubito de dicto.s̃.de iudi.

an.in.c.j.de consti.lib.vj.in versi.sed neq̃ ex multitudi ne.& tex. not.in.l.ij.§ sed neq̃. §.de vet.iu.enu.& quod not.zenze.in cle.ne romani.de elect.& dico in.c.finem. de dolo & contu.Inno.hîc posuit vnam glos. satis not. super materia.cõdemnationũ expẽsarum quæ communiter hîc omittitur:quia tractatur in.d.c.finem. & in.c. consuluit.de offic.deleg.

SVMMARIVM.

1 *Clericus deponitur si dederit causam bello,vel ipse personaliter pugnauerit:intellige vt j.nu3.*
2 *Clericus incitans aliquẽ ad bellum iustum,non deponitur: tamẽ ipse non debet personaliter pugnare etiam contra sarracenos,nisi ad suam necessariam defensionem:quo casu etiam si commiserit homicidium,non incurrit irregularitatem.*

¶ CAP. V.

QVod in dubiis. † Clericus, causam seu operã prębens in bello, deponendus est. h.d. ¶ Casus lieralis.Quęrebatur de pœna clerici causam seu operam dantis bello. Consultus Papa respondet quòd sacerdotes qui gubernant nauem ad pugnam,& qui personaliter conflictum exercent,& alios incitant ad pugnandum,omnes sunt deponendi. Bern. ¶ Nota. primò ex text.tria delicta depositiõe digna:siue ergo clericꝰ exerceat gubernationem nauis,seu exercitus ad pugnam,seu corporaliter pugnet,siue alium incitat ad pugnam deponi potest. ¶ Secundò no.ex ratione literę ibi: *enormiter peccant &c.* quod pro quolibet enormi crimine clericus deponi potest:facit.l.di.in.c.si Episcopus &.xvj.q.vij. c.inuentum.& de iudic.c.cùm non ab homine. & in.c. at si clerici.eo.tit.& plenè dixi quæ sunt crimina depositione digna.& aliquid tangam j.c.proxi. Non habetis alia notanda. ¶ † In glos.ibi. *interesse bellis*[a] *&c.* No.bene glos.apertè enim vult maximè iuncto tex.quod vbi bellum est iniustumlicet sacerdotibus nedum alios incitare ad pugnam,aut ad conflictum : sed etiam interesse in ipso conflictu:quod tamen intellige dummodo non ipsi pugnent:quia clericatus reddit eos inhabiles ad pugnandum etiam contra sarracenos:& alios infideles vt in.c.ex multa.§.de voto.& in.c.conuenio.xxiij. qõ.vlti. quòd intellige nisi opprimerentur,& nõ possent aliter euadere mortem.nam tunc licitè pugnãt.adeo quòd irregularitatem non incurrunt etiam interficiendo:vt in cle.si furiosus.de homi. ¶ † Inno.hîc variauit in materia.ca.nam primò dicit quòd licet prelatus habens iurisdictionẽ tẽporalem possit ex iuxta causa indicere bellum,& alios incitare ad pugnam, aut conflictum: tamẽ si interest ipse in conflictu,& incitat alios dicendo pugnate fortiter,seu emittit voces exhortando eos ad pugnã: quod fortè talis incurrit irregularitatem.Hostien. dicit quòd sine fortè,si hincide sequitur mors, vel mẽbri mutilatio:sed quia prædictis obuiare videntur. capitulo.penul.de homi.& de cle. percus.c.penul. & vlti. dicit postea quod causa defensionis possunt clerici interesse:satis potest dici quod aut clericus ex iusta causa infert bellũ:puta quia habet iurisdictionẽ temporalem & tunc non debet interesse. Aut est ibi causa defensionis:non tamen erat necessitas ineuitabilis: & tunc si sequitur mors vel membri mutilatio ex percussione sua, efficitur irregularis:vt in.dic.c.penult.de homi.secus si non ex percussione sua:sed aliorum.& dic plenius vt dixi in dicto capitulo pe.& vlti.de cle.percus. & vide bonam glossam. quæ concordat cum ista septima quæstione prima.capitulo scisscitatus.

a ¶ Bel, An & quando licitũ sit prælato vel clericis pugnare in bello licito, vel eis prœesse, vel alĳs indicere bellum:vide quod de hoc dixi latissimè post do. Abb. 1
c.in penul.de homi.
ZACHARI.
¶ Adde videndũ latè Cal.consi.j.de tru.& pace..
¶ Adde vltra eos qđ notaui in apo. ad istũ in.c.olim. iĳ.s.de resti.spol, Alex. in.l.ex hoc iure, ff. de iusti.& iure.& in.l. hostes ff.de capt. & post. l.reuer.&Old,consil.lxx.

SEBA.SAPI,
a ¶ Bellis. Vide. Archi.latè in.c.si quis vult.xxxvj.di. vbi Car. Alex.copiosè 2
&.d.Ant.ĩ.c.expo a
suit.ĩ.vj.col.s̃.de dila.Car,in cõsi xix. inci.quidã presbi.
b ¶ H.d,& allegatur iste text.p do.Ab. ĩ.c.ex literis.de cõsti. cõtra Albe.de. ro,vide ibi An.barba.
c ¶ Magna scelera. Sed qñ dicit deli ctũ maius & minꝰ 3
de iure ciuili & de iure diuino. vide consi.Bar.quod in ci. ad declarationẽ huius qõnis. & est ĩ ordie.vñ.vide omnino. qa loqt̃ secũdũ theologos. And,barba.

SVMMARIVM.

1 *Clericus degradatus propter enormia crimina:vt est latrocinium: detruditur in arctũ monasterium:furtum verò est tantũ depositione dignum.*
2 *Clericus degradatus actualiter,nõ est vlterius sub protectione ecclesiastica:secus si degradetur verbaliter, puta deponatur.*
3 *Delicta,siue crimina quæ dicãtur leuia grauia et grauissima?*
4 *Clericus ob quæ crimina suspendatur,deponatur, degradetur & in strictum locum detrudatur?*
5 *Pœna perpetui carceris æquiparatur morti: & debet rarissimè infligi.*
6 *Clericus depositus,& ad perpetuũ carcerẽ damnatus,an possit testari?*
7 *Detrusio in mõasteriũ,an debeat fieri ad tẽpus,an ĩ perpetuũ? Clericus semel intrusus,an possit amplius ordinari? vide in fi. j.ca.ad aures.nume.3.*

¶ CAP. VI.

IVæ discretionis. Abbas et cleri, in magnis criminibus deprehensi,post depositionẽ detrudi debẽt in monasteriũ ad agẽdũ pœnitẽtiã. Vel sic.clericus pro magno scelere ab eo cõmisso deponi debet: & in b monasteriũ detrudi ad agẽdum pœnitẽtiam.h. dicit [b]. & secunda pars ibi: *Respondemus.* ¶ Casus literalis. Clerici aliquando deprehẽdũtur in latrocinijs & alijs magnis sceleribus:quær it qualiter sint puniẽdi.Respõdet pa.quòd à suis sunt ordinibus degradandi . & in arcta monasteria detrudẽdi ad agendum pœnitentiam.Ber. ¶ Not.primò ex tex.regulã vnã generalem,quòd pro magno scelere clericꝰ nedũ deponitur:sed etiã detrudi debet in arctũ monasteriũ ad agendũ pœnitẽtiã.Et aduerte.qa si nõ posset in monasterio tutè esse:quia timetur de fuga:ne opportunitate captata inde fugiat, põt sub arcta custodia detineri:vt in.c.vt famę j.de senten. 1
excõ. ¶ † Secũdò no.quòd latrociniũ cõputatur inter c
magna scelera.[c] & pro eo fit depositio & detrusio : & põdera tex.quia loquitur de latrocinijs:nõ ergo habet locum in simplicibus furibus:nã in plus se habet latro q̃ fur:quia latro est de die:& qñq̃ cũ violẽtia, sicut isti deprędãtes in stratis publicis.Sed fur est de nocte.& sine violẽtia:vt dixi ĩ.c.si.§.de homi.tamẽ pro furto clericus deponi põt:vt in.c.cùm nõ ab homine.§.de iudi. sed fortè nõ fiet etiã detrusio post depositionem, sicut in latrone:nã & ipsum ius ciuile lõgè acrius punit istos latrones famosos q̃ fures occultos:vt in.l.capitaliũ.§. famosos.ff.eo.& in.auf.sed nouo iure.C.de seruis fugi.
2 ¶ † Vlti . no.quòd clericꝰ degradatꝰ adhuc remanet sub iurisdictione ecclesię:contra quod facit.ca.degradatio.de pœnis.in fin.lib.vj.nam degradatio exuit & priuat degradatum ab omni beneficio & priuilegio clericali.& in cõtinenti degradatus relinquitur potestati seculari per eum puniendus:vt ibi .Sol.hîc loquitur de degradatione verbali,quæ non priuat ab omni priuilegio:vnde non tollitur priuilegiũ fori,nisi postea sequatur incorrigibilitas :vt in.c.cùm non ab homine.de iudi.& in.ca.dictumlxxx.di.Contrarium loquitur in degradato actualiter.& sic nota ex litera quòd degradatio quãdoq̃ sumitur pro depositione verbali. ¶ † Sed 3
quia in tex.fit mentio de magnis sceleribus:quęro quæ dicantur magna scelera?nam si rectè ponderętur text. non est de mẽte ipsius vt pro quolibet peccato mortali clericus possit deponi nisi sit magnum:imo nec beneficio suo clericus priuari debet:nisi crimen sit graue ita dicit tex.no.in.c.inuẽtum.xvj.q.vij. Sol.doc.multũ lentè transeunt super tex.seu intellectu & materia huius.c.

a SEBA.SAPI.¶ Carcerem.Deputatio ad carcerem ęquiparatur morti,qñ carceratus patitur famẽ & frigus.ſecundũ Bal.in.c.j.§.denicꝙ quæ fuit prima cauſa beneficij ami.faciũt no.per Bar.in.l.j.§.diuus ſeuerus.ff.de quæſtio.vide Io.de ana.in rub.ſ.de his qui filios occi.in fi.Pari. de puteo in tracta.ſyndic.char.c.col.vlt.

b ¶ Carcerẽ. vtrum dãnatus ad perpetuos carceres poſſit cõdere teſtamẽtũ.adde quod no. d.Ant.in.c.ad hęc de teſta. ad idem no.etiam ipſe do. Abb.Panor.in ru. de teſta.in.ij.colũ. ver.vij.

c ¶ Caſus literalis. Iſte tex.facit ad.q. de frangẽtibus pacem,qui promiſerũt ſe ſub certa pœna non offendere: de qua plenè per Io.an. in regu.iur. fruſtra.in mer.lib. vj.vbi etiã ponit nunqd adulterãs, vel occidens, vel vulnerans fratrem illius cũ quo fecit pacẽ dicatur frangeré pacem, vel ſi occidit eũ poſt factam pacẽ bãnitũ. Et circa prædictã quæſtionẽ:videlicet quis debeat de frãgẽtibus pacem puniri. vide pulchrè per Bald.qui alle.hũc tex.in.l.ſemel mora.ff. ſolu. ma.& circa q̃ſtionẽde bãnito poſt pacẽ.vide Pet. de anch.in.c.nulli. de ele.li.vj.Circa quę ſtionẽ quã dixi de adulterante vxorem.vide omnino in terminis Bar.ĩ.l. verũ.ff.de fur. vbi etiam ponit qd de faciẽte furtũ poſt pacẽ.& circa primam.q.de ſe offendentibus,& nõ apparẽte quis ſit primus.vide Bar.in.l. cũ pater.§.libertis de leg.ij.circa quæſtionẽ de occidẽte vel vulnerãte conſanguineum illius cum quo fecit pacẽ.vide quod plenè notaui in.c.grauem.de excef.præla.ſuper hoc & circa quæſtionem de occidente bannitũ poſt factã pacẽ.vide Pet.de anc.in.c. canonũ.de conſti. in.vj. prĩ.quęſito. in.xx.col.illi⁹ quę ſiti.ver.ſed quæro ſicut per ius cõmune.& per Oldr.in conſil.xxj.& per Bar.in trac.de bãnitis.& per Bart.in.l.elegãter.§.fi.ff.de pig.act.& circa quæſtionẽ de ſe vulnerãtibus cũ non appareat quis fuerit primus.adde ꝙ ille præſumitur fuiſſe primus aggreſſor qui reputabat fortior:ita dicit Flo.in.l.j.§.cũ arietes.ff.ſi qua.pau.fe.di.vel ille preſumit eſſe primus aggreſſor qui erat magis ferox.gl.eſt ſin.in.c.ſi bos.de iniurĩs.quã alleg.

1 ius.c. ¶ Sed tu aduerte qĩ varijs iuris partib⁹ diſputatio fit q̃ dicant grauia delicta:de quo in.l.j.C.de requi.reis.& in.l.ad ea.ff.de re.iur. Bar.plenius in.l.non ſolũ.ff.de iniurijs.vnde aduertendum ꝙ quędã delicta dicũtur leuia: quædam grauia,quædã grauiſsima.Leuia dicuntur vbi dolus nõ requiritur:vnde quãdo aliquid cõtingit per imperitiã vel culpã ſine dolo:vel quãdo dolus interuenit,ſed circa rẽ modicam:vt fortè modicæ rei inter domeſticos.l.reſpiciendũ.ff.de pen.l.leuia.ff.de accuſat.&.c.cũ dilecti.ſ.de accu.Delicta verò grauia ſunt in quibus exigitur dolus,& tendunt in graue præiudiciũ alterius, ſeu reipublicæ, & magna pœna imponit:vt in furto, periurio,& ſimilibus:vt in.c.cũ non ab homine.ſ. de iudi.& hîc. Grauiora verò crimina ſunt publica:& quãdo nõ imponitur pœna mortis.Grauiſsima vbi imponitur pœna mortis. Nam ex grauitate deprehẽdimus quantitatẽ & qualitatem delicti.xxiiij.q.j.nõ afferamus.

4 ¶ † Ad propoſitum ergo.aut clericus cõmittit leuia crimina, & non debet deponi: nec etiam priuari beneficio:ſed poterit ad tẽpus ſuſpendi:vel aliter corripi ad arbitrium iudicis:vt in.d.c.cũ dilecti.de accuſa. Aut cõmittit grauia:& poterit deponi. Si verò grauiora q̃q̃ non publica,poterit vltra depoſitionẽ detrudi in monaſterium: vt hîc.Si verò grauiſsima,ita ꝙ de iure ciuili puniretur pœna mortis:& tunc poterit deponi & damnari ad perpetuum carcerẽ.vt in.c.penul.de hære.& in.c.nouimus.j.de ver.ſigni.& in.c.j.de hęre. lib.vj. ¶ † Vnde no.dixit Inno.in.c.qualiter el.ij.de accuſatio.ꝙ iſta deputatio ad perpetuum carcerẽ [a] poſt depoſitionem ęquiparatur pœnæ mortis:& rariſsimè debet infligi: niſi(vt dixi)pro iſtis grauiſsimis ſceleribus & poſſet eſſe ita delictum pernitioſum exẽplo & qualificatum,vt traderetur ilico poſt depoſitionem iudici ſeculari: vt.d.c.nouimus. & plenè dico in.c.cũ non ab homine.&.c.at ſi clerici de iudi. ¶ † Et ex prædictis infero ad vnam not.qõ Clericus pro grauiſſimo delicto fuit depoſitus & damnatus ad perpetuũ carcerem [b]:nunquid talis perdit factionem teſtamenti vt bona ſua veniant ad ſuccedentes abinteſto:ſicut dicimus in bonis dãnatorũ ad mortem: vt in autẽ.bona damnatorum.C.de bo.dam.audiui fuiſſe cõſultum pro & contra à valentiſsimus viris:nam quidam conſulu erunt ꝙ ſic:quia hæc pœna cõparatur pœnæ mortis:vt.ſ.dixi ſecundũ Inno.Sed in contrarium facit:quia eccleſia deputat carcerẽ non ad pœnã,ſed ad pœnitentiã peragendam:vt in.d.c.nouimus.& in.c.quãuis.de pœnis.lib. vj.non ergo ſuccedit loco mortis:& hæc opinio plus mihi placet.quia pœnæ non debent extendi.Non obſt.gl.in.c. quia diuerſitatem. de conceſ.præben.quæ dicit ꝙ bona clericorum & damnatorũ applicãtur fiſco eccleſię: quia illa gl.iure non probatur.Itẽ facit ca.excommunicamus.el.j.in.§. dãnatis.ſ.de hære. vbi ſpecialiter & ſpecificè in facto hæreſis diſponitur de bonis clericorũ damnatorum: ſecus ergo in dãnatis de alio crimine.& maximè:quia de hoc nulla fit mẽtio in aliqua parte iuris canonici. ¶ † Sed quęro,nunquid iſta

7 detruſio in monaſteriũ debeat fieri in perpetuum?nõ tãgitur hîc:ſed gl.in.c.dictũ.lxxxj. diſt.dicit hoc eſſe in arbitrio iudicis.Sed tex. in.c.ſi quis epiſcopus.l.diſtin.dicit ꝙ in perpetuum:& illud verius,niſi habito reſpectu ad qualitatem delicti Iudex deputet ad tempus.argu.ij.quæſtio.iij.in.c.ſi quẽ.§.notandũ. & in.l.quid ergo.§.pœna grauior.ff.de his qui no.infa.Vnde & hodie etiam in crimine hæreſis pœna detruſionis poteſt commutari in aliam pœnã,ſi viſum fuerit ſuperiori:vt in.c. vt officium.de hære.lib.vj.An autem ille qui ſemel fuit detruſus poſsit amplius ordinari, vel redire ad ſuum ordinem?vide text.cũ gl. in.c.ſi ille.l.diſtin. ¶ In gl.j.in fi.de hac materia vide gl.in.c.ſi quis diaconus.l.di.& in.c.ex literarum.de eo qui duxit in ma.quã pol.per adul.plenè dico in.c.cùm non ab homine.de iudi.& dic vt ibi.

SVMMARIVM.

1 *Pœna promiſſa in contractu à partibus,poteſt per vtranque partem exigi:ſi vtraque pars cõtrauenit etiam de iure canonico.nu.2.*

3 *Procuratio quæ debetur epiſcopo ratione viſitationis,an poſsit aliquo caſu componi?*

4 *Mora vltima nocet quãdo prima eſt purgata: aliâs ſecus.*

5 *Pœna ſi fuerit petita vigore contrauentionis contractus:an per hoc tollatur quod eſt promiſſum in contractu.vide j.c.tuam.nu.4.*

Pœna an toties incurratur quoties contractui contrauenitur?

6 *Pœna appoſita in contractu non incurritur ex eo quod vna pars venit contra contractum extra iudicialiter,non autem in iudicio.*

¶ CAP. VII.

1 CONſtitutus. ¶ † Si vterq; contrahentium venit contra contractum,vterq; poteſt exigere pœnam adinuicem promiſſam ex conuentione.hoc dicit.Primò ponit diffinitionem.Secundò cauſam interſerit ibi. *cũ & pars*. ¶ Caſus literalis. [c] Epiſcopus lauitanus cõceſsit monaſterio criptæ ferratę omnes eccleſias in diœceſi ſitas pertinẽtes ad monaſterium illud.& quicquid iuris in illis habebat in emphyteuſim ſub annua penſione reddenda.ita ꝙ ſola contẽtus eſſet ſub certa pœna appoſita in inſtrumẽto inde confecto:poſtmodum orta fuit ſuper his cõtentio inter eos.Per confeſsionẽ vtriuſq; partis conſtitit quòd pars monaſterij ſubtraxit epiſcopo penſionem, & epiſcopus exegit à monaſterio procurationem.& ſic vtraq; pars commiſit in pœnã: vnde dominus Papa vtranq; partem à pœna illa reddit abſolutam.Bern.

2 ¶ † Not.j.ex tex.ꝙ etiã de iure canonico licitè in contractu apponitur & exigitur pœna.

mè per Lud.ro.in.l.licitatio.§.quod illicitè.ff.de publica.Itē de eo qui dixit de robustiore ꝙ præsumatur prius fecisse insultū:allego in simili opti.tex.cum glo.in.l.si duo.§.si maritus.in ver.habebit.ff.de re.dub.& ibi omnino vide Bar.& adde hìc Bald.in repet.l.j.in.xñ.q.C.vnde vi.& in.l.vt vim.ff.de iusti.& iure.vbi ponit quādo apparent duo inuicem se vulnerasse : cuius dicta refert & sequitur Ioā.de ana. in repe.c.significa sti.in vlt.chart.de homici.

¶ Adde de adulterante vxorem eius cum quo fecerat pacem Alex.cōsi. cxñ.ñ.libr.&. cix. quarto li.

a ¶ Incarcerat. An ille qui carceratus est sit idoneus testis cōtra carceran tem.dic ꝙ fic:sed 4 tamen diminuitur de fide .ita dicit Io.an.in addi.Spe. ī rub.de teste.ver. sed quærebatur.

¶ Adde Old.cōsi. cxlv.à quo Io.an. habuit.

b ¶ Ictus fustium. No, intellectum.l. ictus fustium.ff.de 5 his qui no.infa.sed tu vide Arch.in.c. infamē .§. porrò. iñ . quæstion. vñ. vbi dicit post glo. quæ incipit post falsum : aliâs hoc falsum. quòd si qs fustigetur in pœnā delicti post sen 6 tentiā, bene dicit vel efficitur infamis : secus si ad inquisitionē veritatis:vt.l.nullū.C.de infa.dicit tamē ꝙ Vin.Gof.& Host. in hoc.c.quod super his.tenent idē ꝙ gl.in.d.§.porrò. & vide Arch.in.c. quia iuxta.cir.me. v.q.vj.vbi dicit ꝙ si fustigat ex causa famosa infamis efficitur: vt.l.ictus fustiū.ff.de his qui no.infa.

¶ Adde Old.cōsi. xcñ.Ioan. de ana. consil.xxj.

c ¶ In delicto notorio. Iudex potest mandare imponi pœnā sine alia condemnatione.& vide quod plenissimè no.post.d .Abba.in.c.ad nostrā. iñ.de iureiur.

¶ Adde videndum Fran.de are.latè consi.clxv.

d ☙ SEBA.SAPI. ¶ Sola confessio. Vide Feli.in.c.testimonium.col. xj.ver.& iste tex.inducit.s.de testibus.

e ¶ Vacillans. Qualiter debeat puniri testis vacillās:sed tu super hoc vide tex.& glo.in.l.qui falso.ff.de testi.& gl.in ver.vacillant.in.c.si testes. §.item in testibus.iñ.q.iñ.& dicit Bald.in.l.scripturæ.C.de fi.instru.ꝙ etiam non parcitur rustico qui sibimet est cōtrarius.vide per do.Anto.

¶ Secundò no.ꝙ ex contrauētione vtriusq; partis tollitur in effectu pœna apposita in contractu. ¶ † Tertiò no.ꝙ super procuratione pōt interuenire cōpositio : cōtra quod facit.c.cū venerabilis.& quod ibi no.de cēsi. Sol.quidā intelligunt de procuratione debita ex consuetudine , priuilegio , vel alio iure speciali,non autē de procuratione debita ratione visitationis.Hosti.dicit tex.posse procedere etiam in ista procuratione debita ratione visitationis.arg.in.c.cōstitutis.de relig. domi.de quo dic vt no.in.c.ex officij.de prescrip.&.c.felicis.&.c.exigit.de censi.lib.vj.

¶ † In gl.ij.in fi.de hac materia vide bo.glos. in regula frustra.de reg.iur.li.vj.Et quod dicitur in gl.ꝙ vltima mora nocet : habet locū quādo purgat prima mora per secūdū actū: vt quia debitor obtulit pecuniam creditori: creditor semel renuens postea eam petijt,nec debitor amplius eam exhibuit : tunc debitor est in mora : quia purgata fuit prima mora per petitionē.l.tutor.§.lucio.ff.de vsur.quod hîc non cōtigit. ¶ † Et hîc possent examinari duo difficiles articuli.Primus.nunquid seruans transactionem possit petere pœnam,& cum hoc seruare ipsam transactionē:an verò tollatur transactio petēdo pœnā.Secundus. quid in alijs cōtractibus:nūquid toties committatur pœna quoties fit contrauentio: de quibus plenè per gl.& Bar.in.l.qui fidē.ff.de transact.& in.l.si sic stipulatus.ff.de ver.obli.

¶ † Vltimò hîc pōt quæri: quid si episcopus petijt procurationē,& Abbas exhibuit: nun quid episcopus incidat in pœnā.Doc.ꝙ non: quia exigitur alterū vt pœna cōmittatur,vel quòd trahatur ad iudicium:vel quòd violenter eripiat procuratio ar.in.l.j.ff.si quis cau, quod est menti tenendum.

☙ *SVMMARIVM.*

1 *Testis varians & vacillans potest capi,& in carcere detineri:non tamen incurrit infamiam.*
2 *Infamia in dubio intelligitur de infamia iuris.*
3 *Infamis quis efficitur absque alia condemnatione: si delictum erat tale quòd irrogabat infamiam si de eo fuisset condemnatus.*
Delictum si est notorium,potest puniri absque alia condemnatione.
4 *Confessio inducit infamiam quādo est tale delictū, de quo condemnatus efficeretur infamis.*

¶ CAP. VIII.

Super his. Breue est: & potest sic summari.Si testis propter vacillationē incarceratur, [a]infamiam non incurrit.hoc dicit. ¶ Casus literalis.Quidā clericus corā iudice delegato in testimonio vacillauit,& variauit in dicto suo,qui per eundē iudicem de mandato Pa.captus est & detentus:quærebatur vtrū per hoc incurrerit infamiā. Cōsultus
1 Papa respondet ꝙ nō.Ber. ¶ † No.primò ex tex.ꝙ propter vacillationem & variationē potest testis etiā clericus capi & detineri. concor.l.nullū.C.de testi.& quid sit propriè variatio & vacillatio.vide per Inn.s.de testi.cogē.c.pręterea. ¶ † Secūdò no.ꝙ ap-
2 pellatione infamiæ intelligimus de infamia iuris:pro hoc.c.cū di
b lectus.de ordi.cog. ¶ Opp.contra text.de .l.ictus fustium [b].ff.de his qui no.infa.nā(vt ibi patet)ex genere pœnæ quis incurrit infamiam quādo sustinet pœnā de tali delicto:de quo cōdemnatus confessus vel pactus efficeretur infamis.sed iste fuit incarceratus pro delicto,de quo dānatus fuisset effectus infamis:ergo ex ipso genere pœnæ effectus est infamis.Inno.soluit contrariū duplicitер.Primò ꝙ hîc carcer nō fuit deputatus ad pœnā:sed ad custodiam.l.aut dānum.§.solēt.ff.eo.Itē & secūdò hîc loquit in delicto variationis:vnde quis nō potest ita cōuinci de crimine falsi:cùm habeat multas excusationes sicut quādo deprehensus in furto su
3 stinet pœnā. ¶ † Ex dictis Inn.collige duo pro intellectu.l.ictus. super quo variant ibi gl.& Doct.Primò vt illa lex procedat etiā cùm nulla sequitur condēnatio,vt ex solo genere pœnæ quis incurrat infamiā,quando est tale delictū de quo condēnatus efficeretur infamis.Exemplū:Capitur quis in furto,vel in alio crimine manifesto Iudex sine alia sentētia mandat eū fustigari.talis enim efficitur infamis ipso facto absq; alia condēnatione.& hunc intellectum Inn.tenēt quidā in.d.l.ictus.& sequitur Bar.quod est val-
c de no.Ex quo etiā collige vnum aliud.ꝙ in delicto notorio [c]sine alia condēnatione potest Iudex mādare pœnā imponi: quod etiā
4 no.Inno.in.c.ex parte.el.j.j.de verb.sig. ¶ † Secundò no.ex dictis
d Inno.ꝙ sola cōfessio [d]inducit infamiam,quādo est tale delictum de quo condemnatus efficeretur infamis.& hoc tenuit glo.iuris ciuilis in.l.quoniā.& in.d.l.ictus.ff.de his qui no.infa.Sed Bar.ibi contrà:nisi confessio fieret in ciuili in actione famosa: quia tunc confessus habetur pro condēnato.l.j.ff.de confes.sed in criminali non habetur pro condēnato:sed requiritur sentētia.vt in.l.si confessus.ff.de custo.reo.Multū tamen cōtra dictū Bar.& pro Inno. facit.d.l.quoniā hîc super text.nō sunt alia no. ¶ Capio gl.j.Item aduerte quia Inno.sentit ex prima fol.ꝙ si iste testis fuisset incarceratus in pœnam vacillationis, ꝙ incurrisset infamiā:quasi pœna esset imposita pro delicto:de quo quis condēnatus efficeretur infamis.Sed certè hoc dictum nō puto verum vnde siue [e] testis va
e cillans [e]detrudatur in carcerē in pœnā,siue alia pœna afficiatur, non propter hoc incurrit infamiā:quia nō punitur ex.l.cornelia. de falsis,sed extraordinariè:quia offendit aures iudicis:& ideò cū non puniatur tanq; falsus,non incidit in infamiā.& hoc rectè intuenti voluit gl.in.l.nullum.C.de testi.& hoc apertè voluit Bar. in.l.infamē.ff.de publi.iudi.in illa.q.an damnatus per inquisitionem efficeretur infamis &c.& fortè hoc etiam voluit Innoc.hîc in secunda solu. ¶ In gl.ij.ibi. *per se non infamat nisi sententia præcedat;* hoc dictum est cōtra ea quæ superius dixi secundum Inn. sed insurrexerūt istæ varietates & contrarietates propter varios intellectus illius.l.ictus.nam quidam intelligūt illam.l.quòd sententia præcesserit pœnam.& ita tandem tenuit ibi gl.& ita videtur glo.hîc velle sequendo illum intellectum:& ideò tenetur illa lectu.quæ est no.vt ex solo genere infamiæ quis infamiam inducat sine alia condemnatione : vt suprà dixi.& de ratione decidendi dic vt suprà dixi.

☙ *SVMMARIVM.*

1 *Obligatus ad certam quantitatem certo die sub pœna soluēda:si partem intra terminum soluerit,non tenetur ad integram pœnam.*
2 *Pœna an & quando censeātur appositа in fraudem vsurarum?*
3 *Pœna in loco pœnitentiali non debet solui.*
Pœna si excedat interesse,licitè peti potest.
4 *Pœna an censeatur remissa ex eo quòd pars post terminum recepit sortē, siue quid simile.*
5 *Obligatio diuidua vel indiuidua uæ dicatur?*
6 *Pœna solui debet etiam de iure canonico,quando contractus non obseruatur,& committitur aliquando in totum aliquando pro parte.*

Suam ad

¶ *CAP. IX.*

Vam ad nos. † Obligatus [a] ad certam quantitatẽ certo die ſub pœna ſoluendã: ſi partẽ intra terminum ſoluit, ad pœnã integrã nõ tenetur. h. d. In prima cõqueſtio. In ſecunda prouiſio. ibi. *Quia igitur.* ¶ Caſus literalis. Clerici ſancti fortunati fuerũt condẽnati epiſcopo ſpoletano in. xl. libris per quoddã arbitriũ ſub pœna. xxx. librarũ: niſi eas in termino perſoluerent cõſtituto. tandem ſoluerũt in termino xxiij. libras: epiſcopus impetrauit quaſdã literas contra eos tacita varietate, per quas fecit eos ſibi condẽnari in. xxx. libras nomine pœnæ: quia ſoluerãt totã ſummã in termino cõſtituto: vnde dicti clerici do. Pa. querimoniã tranſmiſerunt: mãdat Pa. epiſcopo ſpoletano quatenus. vij. librarũ ſolutione cõtentus exiſtat. & ſuper pœna. xxx. librarũ decẽtero clericos illos nõ moleſtet, cũ non deccat ipſum inhoneſtis quẽſtibus anhelãdo cũ aliena iactura ditari. Ber. ¶ † Not. primò ex text. ꝙ etiã inter clericos licitè fertur laudum cũ appoſitione pœnæ ſuper quantitate. Appoſitio ergo pœnæ ſuper quãtitate ſoluẽda ſi nõ fuit ſoluta, nõ inducit vſurã, ſeu præſumptionẽ vſuræ: quod dicit Inn. verũ niſi apponẽs pœnam [b] ſit ſolitus fœnerari: quia tũc præſumit in fraudẽ vſurarum appoſita. de quo vide quod nõ. in. c. dilecti. de arbi. ¶ † Secundò no. arg. opt. ꝙ ſolutio pœnæ nõ habet locũ in foro pœnitẽtiali [c]: nam tũc propriè quis lucrat cũ iactura alterius. de quo vide bonum tex. cũ gl. xij. q. ij. c. fraternitas. Et eſt argu. ex tex. ꝙ licitè pœna peti non põt ſi excedit intereſſe. Contrariũ tamẽ tenet Inn. Et ad tex. põt reſpõderi ꝙ hîc fuerat quaſi totũ debitũ perſolutum. ¶ † In gl. j. ibi. *niſi aliter cõuenerint inter eos &c.* hęc gl. ſentit ꝙ ſi creditor poſt terminũ recepit ſortẽ, videt renuntiaſſe pœnę niſi fuerit proteſtatus ꝙ etiã intendebat petere pœnã: ſed hoc dictũ videtur cõtra tex. iſtum vbi Papa fundat ſe ſuper alia ratione: dic ergo ꝙ iſte text. procedit qñ pars debiti dũtaxat fuit ſoluta: vnde ratione partis nõ ſolutæ quis nõ videt renũtiare pœnæ: vt hîc: & regulariter nũquid poſsit quis petere pœnã, & excipere de tranſactione, ſiue cõtractu, vt ſic valeat cõpoſitio ſeu cõtractus: & etiã poſsit peti pœna: dicendũ eſt plenè: vt no. maximè per Bart. in. l. qui fidẽ. ff. de trãſact. & in. l. ſi ſic ſtipulatus. ff. de verb. obli. ¶ † In eadem gl. ibi: *ſit indiuiduũ &c.* Et quę dicat obligatio diuidua & quæ indiuidua: plenè no. in. l. ſtipulationes nõ diuidunt. ff. de ver. obli. Et propriè illa obligatio dicit quaſi diuidua, qñ ſolutio partis affert tantã cõmoditatẽ reſpectu partis, ſicut ſolutio totius reſpectu totius obligationis. Exemplũ primi: promiſi tibi ſcribere duos libros ſub pœna: & ſcripſi tibi vnũ: hæc pœna tantũ cõmittitur pro medietate: qa iſta obligatio eſt diuidua, cũ reſpectu partis tu habeas omnẽ cõmoditatẽ. Indiuidua verò dicit obligatio quãdo ſolutio partis non affert tantã cõmoditatẽ. Exemplũ promiſi tibi ſcribere vnũ librũ ſub pœna: ſcripſi tibi medietatẽ: hæc pœna cõmittitur in totũ. quia ſcriptura medietatis nõ affert tantam cõmoditatẽ reſpectu partis ſicut tota ſcriptura reſpectu totius. & ita in cõſimilibus. Et hæc dicta gl. procedũt qñ quis obligat ad dandũ vel faciendũ ſub certa pœna. Sed qñ quis debet aliqd recipere: puta hæreditatẽ, vel legatũ, ſi aliqd ſoluerit vel fecerit: tunc non põt petere niſi totũ ſoluat vel faciat: vt in. l. mæuius. & in. l. cui fundus. ff. de condi. & demon. Et de materia huius gloſ. plenè habetur per legiſtas: & maximè per Bar. in. l. ſtipulationes nõ diuiduntur. & in. l. iiij. §. cato. ff. de ver. obli. & dicendũ vt ibi. propriè nõ eſt materia noſtra, & eſt gl. magis plena q̃ ſit iſta in. l. ſi ſeruus. ff. ſi quis cau. ¶ † Sed dubiũ eſt: nunqd de iure canonico poſsit peti pœna reſpectu partis nõ ſolutæ, cõiter Doc. noſtri ꝙ ſic: quod mihi placet: nã eadẽ debet eſſe ratio de parte quo ad partẽ quę eſt de toto quo ad totũ vt in. l. quæ de tota. ff. de rei ven. & in. c. paſtoralis. in ver. itẽ cũ totũ. de offi. dele. Sicut ergo de iure canonico põt peti pœnã in totũ ſi non adimpleat cõtractus, vel mandatũ poenale aliquo modo: vt in. c. cũ dilecti. §. de arb. eodẽ modo ratione partis nõ adimplẽtis põt exigi poena pro rata. Et hoc intelligę qñ obligatio cõſiſtit in dãdo, ſeu ſoluẽdo: ita ꝙ ſolutio partis affert cõmoditatẽ ſecundũ qd prędixi: aliãs ſi obligatio eſſet indiuidua: tũc poena cõmitteretur in totũ: etiã de iure canonico: qa tunc ceſſaret ratio huius literę per p̃dicta. põt ſolui cõtrarium. c. in. c. j. in vlti. colũ. de teſti. cog. & vide Archi. iiij. q. iij. c. ſi teſtes. ver. item qui falſõ. vbi dicit ꝙ teſtis varius ſi accuſetur, punitur pœna. l. corn. de fal. aliãs ſi ſine accuſatore, punitur pro motu iudicis. arg. l. nullum. C. de teſti. & alleg. Inno. in. c. j. de teſti. cog.

a ¶ Obligatus. Pro intellectu huius decre. vide vnũ pulchrũ dictũ quod ſcripſi poſt dictũ do. Ant. in. c. odoardus. in. ij. col. de ſolut. & an & quã do pœna adiecta pacto valeat: vide per do. Anto. in. c. pleriq; circa fi. de pac. Et adde ꝙ his caſibus quibus poteſt peti pœna, nõ tamen poterũt peti vſurę pœnarũ. tex. eſt in. l. fi. ff. de ma. conue.

b ¶ Pœnam. Adde omnino quod no. Bar. & Bal. in. l. cũ apponas. C. de dolo. vbi dant pro regula. ꝙ appoſitio pœnę in cõtractu qñ cõuenit vel agitur de dãno nõ tñ eſt tanꝙ facta in fraudẽ vſurarum: ſecus ſi nõ cõſiſtit in fraudẽ, ex quo inferunt ad pœnã appoſitam in compromiſſo. & idẽ tenet Bald. in. §. alteri. inſtit. de inuti. ſtipu. vbi omnino videas. & de illo articulo quando pœna videat adiecta in fraudẽ vſurarũ. omnino videas do. Ant. in. c. dilecti. de arbit.

¶ Adde de hac materia videndum latè Ro. cõſilio. cccix.

SEBA. SAPI.

c ¶ Pœnitẽtiali. Quo modo hoc procedat latiſsimè explicat Feli. in. c. j. col. xij. ver. tertius caſus. §. de cõſtit. & inter alia vult ꝙ licet pœna non debeatur in foro cõſcientię ſecundum glo. in. d. c. fraternitas. tamẽ illud procedit quando illa pœna proceſsit ex l. diſpoſitione: ſecus ſi debeat ex conuentione partium. & hoc ſentit Inno. hîc.

SEBA. SAPI.

d ¶ Beneficia. quid veniat appellatione beneficij latè tradit Felin. in ca. poſtulaſti. colũ. vj. ver. circa gl. j. §. de reſcrip.

cũ dilecti. prędalle. ad qd Doc. reſpõdẽt dupliciter: primò ꝙ ibi pars potuit ſoluere: ſed noluit, hîc verò non potuit: vel illud de rigore: hîc de æquitate. Prima ſol. mihi non placet: quia eſt diuinatio ad iſtũ tex. Secũda etiã nõ eſt vera: quia debuiſſet ibi Papa ſeruare iſtã æquitatem ſicut hîc: ideò ſolue vt prædixi, ꝙ ibi in nullo fuerat ſatiſfactũ: ideò poena habet locũ in totũ etiã de iure canonico: ſed hîc fuerat ſatiſfactũ pro maiori parte, ibi de ęquitate non cõmittitur poena in totũ, ſaltẽ cum effectu: nõ enim negat iſte text. quin ratione partis nõ ſolutæ poſsit exigi poena pro rata. b ¶ Sed cõtra text. & cõtra p̃dicta opp. hîc lata fuit ſententia à qua nõ fuit appellatũ: ergo cũ tranſiuerit in rẽ iudicatã nõ debebat amplius pars audiri: vt in. c. cũ inter. de re iudi. multiplex datur ſolu. primò ꝙ iſta decreta. nõ neceſsitat, ſed tantũ hortatur: pro hoc text. ibi: *non decet &c.* Vel ſecũdò Papa hîc prouidet ex officio ſuo. tertiò fortè fuit appellatũ: dantur etiã alię ſolutiones in qbus nõ oportet inſtare: qa de hoc principaliter nõ diſputat hîc: ſed tãtũ de cõmiſsione poenæ reſpectu totiꝰ.

SVMMARIVM.

1 *Sacrilegiũ eſt crimẽ eccleſiaſticũ, adeò quòd Iudex eccleſiaſticus põt de eo imponere pœnã tẽporalẽ.*

2 *Beneficij appellatione venit feudum, præcariũ & ſimilia.*

3 *Priuatus beneficio vel officio ad ſuum delictum, poteſt illud ex noua conceſsione reacquirere.*

¶ *CAP. X.*

Adaures. Occidentes prælatũ, priuant beneficijs & feudis quæ habent ab eccleſia cui prędat prælatus ille: nec eis nec hędibus reſtituent: nec alia de nouo concedi debent, & hodie in occidẽte, capiẽte, vel bãiente epiſcopũ ſunt auctæ poenæ: de qbus dicendum: vt in clemẽ. ſi qs ſuadẽte. eo. tit. Diuidit hæc decre. Nã primò recitat poenalẽ ſententiam. Secũdò grauat ibi: *quia igitur.* ¶ Caſus literalis. Quidã ciues vicentini iuũ epiſcopũ interfecerunt propter qd feudis & beneficijs quæ à vicentina eccleſia detinebant ſpoliati ſunt per ſentẽtiã. quæſiuit epiſcopus vicẽtinus vtrũ ipſis vel eorũ hędredibus illa beneficia ſint reſtituenda. reſpondet Pa. ꝙ nec ipſis nec eorũ hæredibus ſunt illa beneficia reſtituenda, ſeu de nouo alia cõferenda: cũ maiori 1 etiã ſint animaduerſione plectẽdi. B. ¶ † No. j. ex tex. ꝙ propter ſacrilegiũ poteſt Iudex eccleſiaſticus imponere laico poenã tẽporalẽ: Vnde hîc priuat eũ dominio vtili quæſito ex contractu. Eodẽ modo poſſet imponere aliã poenam tẽporalẽ. pro hoc. xvij. qſtio. iiij. c. quiſquis. & ſic optimè facit iſte tex. ꝙ licet Iudex eccleſiaſticus non habeat iuriſdictionem temporalẽ in laicũ, tamen ſi delictũ de quo cognoſcit eſt eccleſiaſticum, põt punire eum delinquentem etiã temporaliter: & facit pro 2 his quæ dixi in. c. licet. in gl. §. eo. ¶ † Secũdò d not. ꝙ verbum beneficia [d] latè ſumitur: Vnde

comprehendit feuda,& omnia alia afferẽtia aliquam vtilitatẽ,vt locatio,præcarium, vel quicquid aliud ab eccleſia cõceſſum:nã dicitur beneficiũ beniuola actio gaudiũ tribuẽs capienti:vt in lib.feu.in titu.quib.mod.feud. amitta.in.c.j.† Tertiò iſta litera[a] facit ſing.in argu.q̃ priuatus ex delicto beneficio ſuo,vel alia re certa,poteſt ex noua cõceſsione illam rem priuatã acquirere:nã hîc Papa pro maiori animaduerſione ſpecificè interdixit ne iſtis occiſoribus vel eorũ hæredibus illa beneficia reſtituantur:ergo potuiſſent reſtitui ceſſante prohibitione:de quo vide quod no.in c.commiſſa.de elec.lib.vj.

3 a

a ¶ Litera.de hoc vide.c.cũ inter.p.de renun.

b ¶ Excedẽs.An Iudex poſsit punire ſubditum cõtra eũ delinquentem.vide gl.&.d.Abb,in clemen.j. de cleri. male.

¶ Adde videndũ Alexan,cõſi.xxv. j.lib.

c ¶ Limito.Iſtam limitationem refert & ſequit.d. Abb. in.c.j.de cleri.excommu.mi.

❧ SVMMARIVM. ❧

1 *Litigator qui temerè contradicit iudici coră quo litigat punitur arbitrio ſuperioris.nu.4.*

2 *Iudex debet vitare nimiam familiaritatem cũ ſubditis:ne eius authoritas contemnatur.*

3 *Iudex non poteſt illum qui ipſum iniuriat punire: niſi iniuria ſit notoria.*

¶ CAP. XI.

DIlectus. Qui iudici iniuriatur,per ſuperioris arbitrium puniri debet hoc dicit.Vel ſic.Prorumpẽs contra iudicẽ, arbitrio ſuperioris punit.hoc dicit.¶ Caſus literalis.Quidam iniuriabantur iudici,de quorũ iniuriatione conſultus Papa de eorũ pœna infligenda reſpondet q̃ ſi aliquis temerè prorumpit contra iudicis aſſertionẽ,ſecundũ arbitrium ſuperioris debet puniri:cũ de ipſius litigatoris improbitate conſtiterit, ne vileſcat iudicialis authoritas.¶ † No.q̃ litigator qui temerè cõtradicit iudici coram quo litigat arbitrio ſuperioris puniri debet : quia non eſt vilipendenda iudicialis authoritas. Bernar. ¶ † No.j.ex text.q̃ debitus honor deferẽdus eſt iudici:aliâs autẽ euaneſcit eius authoritas: vnde debet curare quãtum poteſt ne cõtennatur à ſubditis.& ideò conſiliũ eſt vt euitet nimiam familiaritatẽ ſubditorũ:quia ex conuerſatione ęquali naſcitur contẽptio dignitatis:vt dixit tex.in.l.obſeruandum.ff.de offic. præſi.& ingenio debet augere dignitatem:vt ibidẽ dicitur in fi.& alibi dicit: canon dũ nimium ſeruatur humilitas:regẽdi frãgitur authoritas:vt in.c.quãdo.lxxxvj.di.¶ † Secũdò no.ibi: *ſuperioris arbitrium &c.* q̃ excedens[b] contra iudicẽ nõ punitur per ipſum iudicẽ: ne ſit iudex in cauſa propria:ſed debet puniri per ſuperiorem.Contra hoc facit.c.ſi quis erga.& quod ibi no.ij.quęſtio.vij.& in.c.j.ſ. de offi.dele.& eo.tit.c.romana.li.j.Sol. Inno. hîc inſtat:Dic plenius reformando dicta ſua. q̃ aut loquimur in ordinario,aut in delegato.Primo caſu,aut notoria eſt iniuria:& poteſt ipſemet punire iniuriantẽ:quia in notorijs non eſt ſuſpitio:& non eſt ferenda ſentẽtia cum ſolẽnitate:& hoc tenet Innoc.in.c.ex parteꝫ..de ver.ſig.quod ſemper limitaui & limito[c] vbi pœna eſt à iure expreſſa: ſecus autem vbi veniret imponẽda arbitrio ſuo:quia tunc arbitrando eſſet Iudex:& poſſet excedere modum:ad hoc.c.cũ veniſſent.ſ.de iud.& ibiplenè dico.vij.q.j.c.quã periculoſum.Aut iniuria non eſt notoria:& tunc aut tãgit principaliter perſonã ipſius iudicis,& nõ poteſt ipſe punire,ne ſit Iudex in facto proprio.xxiij.q.iiij.c.inter multiplices.Aut tangit principaliter dignitatẽ ſuã,& tũc poteſt punire : ſed quia conſequenter tãgit perſonã,poterit tanq̃ ſuſpectus remoueri ſeu recuſari:pro hoc quod no.Cy.in.l.vnica.C.ne quis in ſua cauſa.Item poteſt ordinarius ſecundũ Inn.& benè,punire aduocatos,procuratores,notarios,& cõſimiles perſonas excedẽtes in officio: vt in l.nec quicq̃.§.j.ff.de offi.procon.& adde hodie quod habetur in c.j.eo.tit.li.vj.Secundo caſu cũ quæritur de delegato.aut impeditur iuriſdictio ſua,& poteſt procedere cõtra impediẽtes: vt in.d. c.j.Aut nõ impeditur iuriſdictio per iniuriã illatam:& tũc debet facere punire per ſuperiorẽ:vt hîc & arg.in authẽ.de teſti.§.ſi verò ignoti,& de materia vide quod plenè dico in.d.c.cũ veniſſent.

1 2 3 b c

4 ¶ † In gl.ibi. *cũ temerè contradicit &c.* dicendo iniuriã ſibi : puta tu mentiris.vel quòd ipſe nihil ſcit:vel ſimilia verba.& hoc denotat tex.ibi. *temerè prorumpentis.*

❧ SVMMARIVM. ❧

1 *Patroni,vel ſimiles perſonæ habentes aliquid iuris in eccleſia,ſi interfecerint per ſe vel per alios rectorem vel clericum ipſius eccleſiæ : priuantur omnibus iuribus quæ habent in ea : & eorum deſcendentes vſque ad quartam generationem prohibentur clericari.*

Prohibitus clericari:non prohibetur ingredi religionem.nu.4.

2 *Pœna impoſita poſteritati alicuius comprehendit etiam deſcendentes ex linea fœminina.*

3 *Hæredum appellatione veniunt extranei:niſi aliud voluerit teſtator:vel quando ſumus in materia non tranſmiſsibili ad extraneos.*

5 *Diſpenſatio ſi ſpecificè non reſeruatur Papæ:cenſetur permiſsa epiſcopo.*

6 *Canonicus ſi occidat prælatum ſuum,vel alium canonicũ,priuatur omnibus beneficijs.*

Verba futuri tẽporis inducunt actum fieri per ſententiã:& non ipſo iure.

Dictio prorſus quid importet?

¶ CAP. XII.

INquibuſdam. Patroni,aduocati, vel vicedomini vendicantes ſibi in eccleſijs pluſq̃ iura permittant: per cenſuram eccleſiaſticam cõpeſcuntur.& ſi occidunt prælatum,vel clericũ eccleſiæ per ſe vel per alios, perdunt quod habẽt ab eccleſia,& eorũ poſteri vſq̃ ad quartam generationem nõ admittuntur ad clerũ:nec in religionibus præficiuntur.hoc dicit.Diuiditur.Nã primò recitat triplex patronorum delictũ.Secundò ibi: *cũ igitur.* prouidet.& primò cõtra primum,& poſt contra ſecundũ,vtrunq̃ prohibendo.Secunda ibi: *Sacri.* contra ſecundũ illud primò puniẽdo in factoribus.ſecũdò aggrauando pœnã in poſteros ibi: *Et ne minus.* ¶ Caſus literalis. Patroni eccleſiarũ,aduocati,ſeu vicedomini in tãta præſumptione ſe extollunt:q̃ cũ vacantibus eccleſijs de perſonis idoneis prouidere debent:non ſolũ difficultates ingerunt,& malitias,verum etiam de poſſeſsionibus & alijs bonis eccleſiarũ pro ſuã volũtate diſponere volunt:& (quod deterius eſt)in necem prælatorũ prę ſumunt erumpere.Prohibet generale conciliũ expreſsè ne de cætero patroni,vel aduocati,ſeu vicedomini , ſuper prædictis plus vſurpent q̃ reperiatur in iure permiſſum:& ſi cõtra fecerint,per ſeruerităte canonicã cõpeſcantur,ne quod ad defenſionẽ eſt inuentum,ad depreſsionis diſpendiũ valeat retorqueri.Statuit inſuper cõcilium quatenus ſi patroni,aduocati, feudatarij,ſeu vicedomini:aut alij beneficiati alicuius eccleſię clericũ vel rectorem, per ſe vel per alios occidere vel mutilare præſumpſerint: admittant quicquid iuris in eccleſia habẽt,vel ab ipſa tenent,& vſq̃ ad quartam generationẽ poſteritas taliũ in clericorum collegiũ nullatenus admittatur,neq̃ in domibus regularibus prælationẽ aliquam aſſequantur:niſi cũ eis fuerit miſericorditer diſpenſatum. Ber.¶ No.j.ex tex.q̃ patroni & aduocati eccleſiarum nõ poſſunt plus iuris vendicare in eccleſijs q̃ reperiatur iure expreſſum.Si ergo patronus,vel aduocatus eccleſiæ aliquod ius ſibi poſtulat in eccleſia,debet probare illud ſibi debitũ de iure.Secundò no.q̃ eadem pœna imponitur pro homicidio & pro mutilatione.& hoc verum quò ad incurrẽdam irregularitatẽ vel vbi hoc exprimitur in iure.

in iure.aliâs ſecus videtur dicendũ:ad hoc quod no.in c.cùm non ab homine.de iudi.&.j.q.j.c.ſicut vrgeri.
¶ No.tertiò ꝙ pro delicto cõmiſſo in perſonã eccleſię poteſt laicus cõmittens etiã tẽporaliter puniri per eccleſiam.concor.c.ad aures.s̃.eo.& quod ibi dixi.&.xvij. q.iiij.c.ſi quis deinceps. ¶ †Vltimò no.ꝙ propter delictum patris ſeu parentis poteſt filius excludi,vt nõ promoueatur ad clericatũ.Itẽ poteſt colligi ex ſententia literæ,ꝙ prohibitus clericari propter delictum, non intelligitur prohibitus intrare religionem. ¶ In glo.j.ibi: *eccleſiam defendere debent &c.* Intellige hoc ſecundum Doc.ꝙ defendẽt eccleſiam,expenſis tamẽ eccleſiæ:ſicut tutor defendit pupillũ expenſis pupilli.l.in tutoribus. ff.de admini.tut.& procurator defendit dominũ expenſis domini.l.qui proprio.§.litis impendia.ff.de procu.& c.cũ pro cauſa.s̃.de procura. ¶ †In glo.in ver. *ad hæredes.* ibi. *per rectam lineã vſque ad quartã generationẽ &c.* non ergo veniunt collatores.Itẽ non veniunt deſcẽdentes per lineã fœmininã vbi pœna imponitur poſteritati alicuius:de quo dic vt in.c.vbicunq;.eodẽ tit.lib.vj.
¶ †Et aduerte:quia gl.videtur hîc velle ꝙ appellatione hæredum veniũt deſcẽdẽtes per lineã directam vſq; ad quartam generationẽ:quod non eſt ſimpliciter verum: quia in re tranſmiſsibili in hæredes extraneos,appellatione hęredũ[a] veniunt omnes ſucceſſores etiã extranei: vt in.l.hæredis appellatione.ff.de verbo.ſigni.& in.l.in annalibus.C.de legatis.Sed quo ad iſtũ tex.gl.poteſt dicere verũ,propter id quod ſequitur de poſteritate,qua re Papa hîc voluerit punire hæredes:id eſt deſcendẽtes ab iſtis malefactoribus.nam quẽdoq; appellatione hęredum veniunt etiã hæredes extranei,niſi quãdo apparet de tacita voluntate diſponẽtis:vt hîc:vel profertur hoc verbum in materia quæ de ſui natura non eſt tranſmiſſibilis ad hæredes extraneos.de quo in.l.gallus.in.§.etiã. ff.de libe.& poſt. ¶ Et in fi.gloſſ.de hoc enim qualiter vnus poſsit puniri pro delicto alterius.vide bonã gl.j. q.iiij.in ſumma.&.xxiiij.q.iij.in ſumma. ¶ †In gloſſ.in ver. *prælationis.* in fin.Sed certè ibi nõ ſoluitur hoc cõtrarium:nec poteſt ſolui ex theorica ibi tradita.Hoſti. dicit ꝙ iſte tex.facit pro hoc quod Papa hîc ſpecificè inhibuit,ne in relegationibus iſti aſſequerentur prælaturam:ſecus ergo ſi nõ dixiſſet:Vel dic & melius,ꝙ per ingreſſum religionis nõ tollitur defectus cauſatus ex delicto alterius quo ad prælaturã conſequendã:vt eſt text. in.c.j.in fi.de fil.præſby. ¶ †In gl.fin.ibi: *epiſcopus poteſt diſpenſare.* No.bene gl.ꝙ vbicunq; in iure permittitur diſpenſatio,& non reſeruatur ſpecificè Papæ,videt poteſtas diſpenſandi indulta epiſcopo.& idem no.gl.in.c. poſtulaſti.in ver.diſpenſatũ.de cle.excom.mi.& Inn.in c.dilectus.de tempo.ordi.Et hanc opi.gl.tenet hîc Vin. & Goffre.& Philip.& eſt opi.ſatis æqua cũ iſti laborent alieno morbo.Hoſti.dicit tutum & eccleſiæ expediens vt ſolus Papa diſpenſet.argu.in.c. aduerſus.de immu. eccle.ſed prima op.mihi placet,tum propter theoricã prædictam:tum quia fienda eſt benigna interpretatio contra laborantes maximè alieno vitio.argu.in.c.odia. de reg.iur.li.vj. ¶ †Extra glo.quæro.quid ſi canonicus occidit prælatũ vel canonicum:nunquid debeat perdere beneficiũ,& ſic habeat locum in eo pœna hîc poſita? Et videtur primò ꝙ non,nõ obſtãte litera quæ dicit ꝙ *beneficiati beneficium amittant &c.* quia nõ debet intelligi de beneficijs eccleſiaſticis,ſed de feudis,& conſimilibus:quia beneficium capitur largo modo.vt dixi in.c. ad aures.s̃.eo.Pro hoc quia tex.hîc ſubijcit ꝙ iſta nõ debent peruenire ad hæredes,& ſic nõ poteſt intelligi de beneficijs eccleſiaſticis:quia illa non perueniunt ad hæredem:vt in.c.tranſmiſſa.de fi.prẽſby.Itẽ iſtud ca.emanauit ad prouiſionẽ & fauorem canonicorũ & clericorum.ergo non debet eos ligare:in regula quod ob gratiam.de reg.iur.li.vj.Tertiò.quia cõſocij non debẽt puniri pœna ſtatuta contra alios.ar.in.c.ex tenore.de ſen. excommu.&.c.quoniam.s̃.de vi.& hone.cleri.His non obſtantibus Io.an.hîc.& cõmuniter Doc.tenẽt oppoſitum:quia litera loquitur indiſtinctè.Nõ ob.quod dixi de beneficijs.quia illud verbũ quo ad hæredẽ non perueniãt,ſic debet verificari vbi poteſt.Nõ ob.etiã quod dicitur ꝙ emanauit in fauorem clericorũ &c.quia certum eſt conſociũ delinquere:& ideò puniẽdus eſt.Nec ob.tertium.quoniã cõſocius incidit in excõmunicationem verberãdo conſociũ clericũ:ſicut ſi verberaret extraneum:licet facilius abſoluatur.vt in dictis iuribus.s̃. alleg.in contrariũ.Hæc opi.licet ſit cõmunis:eſt tamen multum rigoroſa.& videtur cõtra mentẽ literę:cũ tex. hîc non faciat mentionẽ niſi de patronis, aduocatis,ſeu datarijs & vicedominis,ergo non eſt extẽdendus ad clericos beneficiatos:nam iſti vt plurimũ excedebant in talibus:ideo nõ debet pœna ad alios extẽdi.ar.in.c.pœnę. de pœ.di.j.Vnde verbum beneficium capitur hîc largè: quia in quibuſdã locis aduocati habent beneficia certa pro officio aduocationis: vnde nec ex ipſo principio, nec ex fine huius literæ poteſt colligi iſta communis opi. ¶ †Secundò quæritur.nunquid iſtæ pœnę de quibus in tex.intelligantur inflictę ipſo iure,an verò requiratur ſentẽtia.quidã dicunt ꝙ requiratur ſententia per verbum amittant:quod eſt verbũ futuri tẽporis[b].pro hac theorica gl.in regula in pœnis.de re.iur.li.vj.Doc. hîc cõmuniter tenent oppoſitũ per hãc dictionẽ prorſus poſitam in tex.q.d.id eſt ipſo iure,vel ipſo facto.Et no.ſemper hoc dictũ.ꝙ hæc dictio prorſus [c]iuncta cũ verbo futuri tẽporis inducit diſpoſitionem pœnæ ipſo facto.Idem dic de hac dictione penitus.pro hoc text.j.c. proxi.in fi. ¶ Vltimò ſcias ꝙ Hoſti.hîc tractat illã quęſtionem.nunquid appellatione filiorũ veniãt nepotes. & ſi pœna eſſet impoſita alicui ex filijs ſuis:intelligãtur etiam nepotes.& ponit hîc aliqua dicta:ſed materia eſt multum larga.& magis tacta per Bar.in.l.liberorum.ff. de verbo.ſignifi.vbi plenè vide per eum.& vide gloſ.in cle.j.de bap.

a SEBA. SAPI. ¶ Hęredum.Vide latè Fel.in.c.in prę ſentia.col.xx̃j. ver. in ea.glo.s̃.de proba. poſt Abb.ibi: col.vij̃. verſi.in.iij̃. parte gl.& Iaſo.in d.l. in annalibus. C.de legatis.

b ZACHARI. ¶ Verbum futuri temporis. Adde Ludo.ro.ſing.j.& ij̃.& quod ibi no. in apo.Franciſc.de cre.fin.vij̃.inci. Tuſcis ꝙ verbũ.Mat. math.ſing.cxx̃j.inci.no.ꝙ vbicunq;. & quod notaui in apoſt.ad iſtũ.in.c. vnico.nume. iij̃.in apoſt.in ver.colligitur.s̃. de ſagitta. & in.c.j.nume.3.in apo.in ver.requiritur ſentẽtia.s̃.ne præla.vices ſuas.

c ZACHARI. ¶ Dictio prorſus. Adde Ro.in loco præalle.An corſe. in ſuis ſing.in ver. omnino.Ang. plenè poſt gl.in auth. vt defuncti ſeu func.col.v. Bart.in.l. j.§.ſi pecunia.ff.de po. Alex.in.l. imperator.ff. de iure fiſc.& Phili.Frãc. plenè in.c.j. de poſtu.præla.lib.vj.

SVMMARIVM.

1 *Subditi non debent fidelitatem domino excommunicato, quia abſoluuntur ab eius debito, ſi monitus nõ paruerit eccleſiæ: & ipſo iure tales ſubditi ſunt liberati.nu.6.8.*

2 *Verberans clericũ eſt ipſo facto excommunicatus:ſecus ſi non iniecerit manus ſed alter:quia tunc requiritur ſententia.*

3 *Excommunicatus ſi ſteterit in excommunicatione per bienniũ, eſt ſuſpectus de hæreſi.diſtingue vt j̃.nu.7.*

4 *Contra nobiles mitius proceditur quàm contra alios:etiam de iure canonico.*

5 *Excommunicati qui perſeuerãt in excommunicatione poſſunt priuari per iudicẽ eccleſiaſticum bonis ſuis:& poſſunt prohiberi eorum debitores ne eis ſoluant,imò ibi poſſunt à tali debito liberari.nu.8.*

¶ *CAP. XIII.*

1 GRauem. †Domino excõmunicato manente ſubditi fidelitatem non debent: & ſi longo tẽpore in ea perſtiterit:& monitus nõ paruerit eccleſię,ab eius debito abſoluũtur.hoc dicit.Primò ponitur querela.Secundò prouiſio ibi.*licet igitur.* ¶ Caſus literalis.Comes regiſtreñ.multas iniurias & grauamina irrogauit capitulo Laudunẽſi:propter quod per iudices delegatos apo.ſedis fuit excõmunicatus:& per duos annos & amplius in excõmunicatione perſiſtens noluit parere iuri,claues eccleſiæ contennendo:vnde capitulũ Laudunẽſe, iterũ ſignificauit hoc domino Papæ.Quamuis igitur huiuſmodi pertinacia non careat ſcrupulo hæreticæ prauitatis.Mandat Papa

quibuſdam,quatenus ſi Comes ille cõmonitus iuri parere noluerit,abſoluant eccleſias in quibus ius habet ab eius debito,& fideles ipſius ab ipſius fidelitatis iuramẽto quandiu in excõmunicatione perſtiterit denuntient abſolutos. Ber. ¶ No.j.ex tex.laicũ poſſe conueniri coram iudice eccleſiaſtico pro iniurijs clerico irrogatis. concor.c.cũ olim.s̃.de iniu.&.c.cùm ſit generale.de fo. compe. ¶ †Secũdò no.ꝙ pro iniurijs irrogatis clerico poteſt laicus excõmunicari:nõ ergo eſt excõicatus ipſo facto ſi iniuria eſt illata citra manuũ iniectionẽ:de quo in.c.ſi quis ſuadẽte.xvij.q.iiij.& intellige ꝙ põt excommunicari pro iniurijs.i.qa nõ ſatiſfacit:vel nõ vult parere iuri cõuẽtus ſuper iniurijs:nã directè nõ põt quis excommunicari pro crimine,vt in.c.ſacro.de ſen.excom. & no.xj.quæſtio.iij.c.epiſcopi. ¶ †Tertiò not.ꝙ perſiſtens in excõicatione per biẽniũ,eſt ſuſpectus de hęreſi. nam præſumit malè ſentire de ſacramẽtis eccleſiæ:cùm non faciat nec facere poſsit id ad quod fidelis quilibet tenetur:vt in.c.omnis.j̃.tit.proxi.Itẽ præſumit malè ſentire de poteſtate eccleſiæ:ex quo nõ curat de eius excõmunicatione:& licet hîc dicatur de biẽnio:tamẽ idẽ eſt ſecundũ Hoſti.& alios de anno.ar.in,c.rurſus.&.c.quicunqꝫ.xj.q.iij.& in.d.c.omnis.& hæc tene mẽti:quia ad hoc quotidie ſolet allegari hoc.c.Et quid operetur hęc ſuſpicio hæreſis j̃.ſubijciã. ¶ Quartò no.ꝙ nõ ſolũ contemnit excõmunicationem celebrãs abſolutione nõ petita,vel ingerẽs ſe cõmunioni hominũ: vt in.c.illud.& in.c.ij.s̃.de cleri.excõ.mini.ſed etiã dicitur cõtẽnere excommunicationẽ,qui longo tẽpore ab ea abſolutionẽ non petijt. ¶ †Itẽ no.ꝙ in pœnis inferendis per romanum pontificẽ deferendum eſt nobilitati: nã hîc Papa potuiſſet acrius procedere[a] contra iſtum, indicẽdo ſibi purgationẽ de hæreſi,vel eũ excõmunicando ſi eũ non priuaret:iuxta formã.c.excõicamus.el.j.in.§.qui autẽ.s̃. de hæreti.ſed voluit deferre nobilitati:non enim debet Iudex maximè eccleſiaſticus indifferenter exercere ſeueritatẽ cõtra omnes: quia(vt dicũt Doc.& benè)ex hoc ſæpe prodeunt ſcãdala & ſchiſmata.quibus obuiandũ eſt.ar.in.c.nihil cũ ſcandalo.s̃.de preſcrip. ¶ †Item no.ꝙ ex contẽptu excõmunicationis põt excõicatus puniri per eccleſiã,priuãdo eũ iure ſibi quęſito in eccleſijs.Idẽ notabiliter dicit Hoſti.ſi laici eſſent ſibi obligati in debito pecuniario,vt ratione huius contẽptus poſsit eccleſia eos abſoluere ab illo debito.arg.in.c.pro humani. de homi.li.vj.& in.c.cũ ſecundũ leges.de hęre.eo.li.vj. Ex quo etiã infero.ꝙ Iudex eccleſiaſticus põt mulctare, & tẽporaliter punire laicũ pertinaciter perſeuerãtẽ in excõmunicatione.& hoc bene no.quãq̃ enim non ſit in vſu põt exerceri. ¶ †Vltimò collige ibi: *penitus abſolutos*: quòd vaſalli & ſubditi excõmunicatorũ ipſo facto abſqꝫ alia ſententia ſunt abſoluti ab omni obediẽtia domini excõmunicati:q̃diu dominus perſtiterit in excommunicatione:de quo in.c.interj̃.de ſen.excõ.& in.c.quoniam multos.xj.q.iij. ¶ †In gl.in ver. *hæreticæ prauitatis*. in fi.dic tamẽ ꝙ aut fuit quis excõicatus pro contumacia cõmiſſa in cauſa hæreſis:& tunc per lapſum anni habetur pro hæretico,& põt puniri vt hæreticus: vt in c.cũ cõtumacia:de hære.li.vj.Aut fuit excõicatus[b] pro contumacia in alia cauſa:& tunc licet ſteterit per annũ, vel plus in excõicatione:nõ tamen habeť pro conuicto de hæreſi:vt no.in.d.c.cũ cõtumacia.ſed tantũ inſurgit ſuſpicio contra eũ de hæreſi:vt eſt tex.no.hic.& eſt hęc ſuſpicio probabilis,& nõ violẽta ſecundũ Inn.qui dicit hãc ſuſpicionẽ nõ ſufficientẽ ad condẽnandũ eũ de hæreſi:ſed poterit ſibi indici purgatio.in qua ſi defecerit, habetur pro cõuicto:vt in.c.inter.in fi.s̃.de pur.can.& in.d.c.excõicamus. ¶ In gl.in ver. *nobilitati*. in fi.Et dic vt no.in.c.ea quæ.&.c.qui cõtra pacẽ.alle.in glo. ¶ †In gl.in ver. *eccleſias*. ibi. *vt interim eccleſiæ ei reſpondere teneantur &c.* Vult ergo gl.ꝙ hîc eccleſiæ nõ abſoluãtur purè ab omni debito in quo tenerentur iſti excõicato: ſed ad tempus q̃diu perſtiterit in excõicatione. Contrarium ſentiunt hîc Doc.& melius:nã in abſolutione eccleſiarum tex.loquiť ſimpliciter:vnde dicit litera:*abſoluentes &c.* ſed reſpectu vaſallorũ apponitur tẽpus:nã quia contẽnendo excõicationẽ videť contẽnere claues eccleſiæ:ideô æquum fuit:vt omnes eccleſiæ purè abſoluerentur ab eius debito. Sed reſpectu vaſallorũ iſta eſt quædã denuntiatio:nõ enim tenentť vaſalli obedire excõmunicato,vel ſecũ cõicare,etiã expectato biennio, vel anno:vt.xv.q̃ſtio.vj.c.nos ſanctorũ.&.c.iuratos. & plus dico ꝙ eccleſia potuiſſet etiã purè & in perpetuũ in pœnã abſoluere omnes fideles ſeu vaſallos à fidelitate huius.ſicut propter delictũ quãdoqꝫ cõfiſcat omnia bona laici:vt in.c.ita quorũdam.de iude.&.c.cũ ſecũdũ leges.&.c.pro humani.p̃alle.ſed hîc papa noluit ita ſeue rè procedere cõtra iſtũ.p̃ hoc tex.ibi. *nobilitati parcere.*

a SEBA.SAPI. ¶ Prorſus.De hoc meminit Feli.in.c. rodulphus. colũ. xviij.in ver. omni no.s̃.de reſcri. vbi multa ponit quæ verba ſint latæ ſententiæ.

a SEBA.SAPI. ¶ Procedere. Vide Feli.in.c.paſtoralis.in princ.s̃.de offi.delega.vbi tamen dicit:ꝙ in hæretico nõ conſideratur nobilitas aut dignitas:quia in tali crimine ęquè punitur nobilis ac ruſticus.

b ¶ Aut fuit excõmunicatus. Vide quæ dixi in.c.poſtulaſti. de homi. Andr.Barb.

ZACHARI. ¶ Adde quod no. in ſimili Ludo.ro. ſin.ſuo. cccij. inci. De hoc heri fui interrogatus.vbi faciẽdo iſtam diſtinctionẽ tenet ꝙ qui ſtetit in excommunicatione pro cauſa criminali in eũ lata per vnum annum,poteſt priuari omnibus ſuis beneficijs eccleſiaſticis. de quo vide iſtum in ca.poſtulaſti.nu. 4.in apo. in ver.fuerunt per annum.s̃.de homi. volũ.vel caſua.

De pœnitentiis & remiſsionibus *Rubrica.*

¶ Suprà viſum eſt de pœnis quæ imponuntur in foro iudiciali:nunc competenti ordine ſubnectitur de his quæ imponuntur in foro pœnitentiali, verum quia huiuſmodi pœnæ ſeu pœnitentiæ quãdoqꝫ relaxantur per indulgentias ſeu remiſsiones:ideò hîc ſubjicit de remiſsionibus.

¶ *CAP.* *I.*

MAniſeſta. Breue eſt: & per alia verba poteſt ſic ſummari.Pro manifeſto pœnitentia publica imponi debet.h.d. ¶ No.j.ex tex.ꝙ eccleſia poteſt cõpellere peccatorem ad agendũ pœnitentiam.& ſi peccatum eſt publicũ,publica debet eſſe ſatiſſactio, vt cęteri metũ habeãt & arceantur à ſimilibus.tex.eſt in.c. plurimos.lxxxij.di.cõtra defendẽtes errorẽ proprium: vnde alibi dicit canon:publicè peccantẽ publicè argue. xlv.diſt.c.ſed illud.Ex quo infertur ꝙ cũ qua qualitate peccatum eſt productũ ad eſſe:cũ eadẽ per pœnitentiã abolendũ eſt:vnde hoc.c.cõuertiť,vt dicamus ꝙ peccata manifeſta debẽt manifeſtè corrigi: occulta verò occultè.Et hoc vltimo caſu intellige illud euangelicum.Si peccauerit in te frater tuus vade & corripe eum inter te & ipſum ſolũ.iij.c.ſi peccauerit.& no.in.c.nouit.s̃. de iudi. ¶ Sed oppo.cõtra tex.hic tex.nõ videtur facere ad tit.quia hîc loquiť de purgatione:vt patet in fin.Sol. non loquitur hîc de purgatione innocẽtiæ:prout tit.de purga.cano.ſed intelligiť de purgatione culpæ quæ fit per ſatiſſactionẽ condignã. ¶ In gl.in fi.No.ergo ex gl. & ex iuribus alleg.in ea ꝙ quędã pœnitẽtia eſt publica, non tamẽ ſolẽnis:quædã verò diciť ſolẽnis.& ſciẽdum ꝙ omnis ſolennis eſt publica:ſed non omnis publica eſt ſolennis.Solẽnis dicitur illa de qua habetur.l.diſt.in.c. in capite.& illa non imponitur niſi pro delicto enormi & ſcandalizanti totã vrbem.xvj.q.vj.c.ſi.& no.in.d.c. in capite.Publica verò eſt illa quæ imponitur in publico ſine ſolẽnitate:de qua habetur in.d.c.in capite.& hęc imponitur ſiue delictũ ſit graue,ſiue leue:vt hîc in glo. Nunquid autẽ publica vel ſolennis ſit indicẽda clerico: dic melius:vt no.in.c.preſbyter.xxviij.diſt.& bon.text. cum glo.in.c.quæſitum j̃.eo.& dic vt ibi dicitur.

¶ *CAP* *II.*

QVi preſbyterum. Ponit pœnitentiam occidẽtis preſbyterũ. ¶ Not.j. ex tex.tres pœnas ſeparatas imponendas interfectoribus ſacerdotum.Prima eſt. quia cõpelluntur agere pœnitentiã.xij.annorũ.Et ita ꝙ agetur iſta

agetur iſta pœnitentia per.xij.annos ſecundū diſcretionem ſacerdotis:vt puta ieiunando aliquibus diebus in ſeptimana,vel peregrinando, vel aliud opus licitum & pœnitentiam exercẽdo:ad hoc quod no.in.c.accuſaſti. s̃.de accu.& in.c.propoſuiſti.&.c.preſbyter.lxxxij.diſt. Secunda pœna:quia debet priuari cingulo militiæ. Et poteſt iſte tex.intelligi dupliciter inquãtum dicit. *conuictus &c.* vt intelligatur cõuictus.ſ.in foro contentioſo:& tunc eccleſia priuabit eũ militia.Ex quo no.ꝙ ratione delicti eccleſiaſtici poteſt eccleſia priuare laicum militia temporali.Ex quo infero ꝙ idẽ eſt de doctoratu,vt quis poſsit priuari doctoratu vt nõ habeat illam dignitatem.arg.in.l.ij.in.§.miles.ff.de his qui no.infa.& in.l.grammaticos.C.de profeſſ.& medi.lib.xij.& nimirum:nam ratione delicti eccleſia priuat quẽ imperio & dignitate regali.xv.q.vj.c.alius.& in.c.ad apoſtolicę.de re iudi.li.vj.& in.c.venerabilẽ.s̃.de elec.¶ Secundò poteſt intelligi.ſ.in foro pœnitentiali,vt intelligit Inno.& ſecundum eũ preſbyter iniunget ſibi pœnitentiã vt debeat abſtinere à militia & intendere pœnitentiæ,argu. xxxiij.q.ij.c.admonere.& poſſet intelligi ſecundũ eum iſtud verbũ largè pro quolibet negotio ſeculari, vt abſtineat à mercimonijs & ſimilibus.arg.de pœ.diſtin.j.c. qualitas.Tertia pœna:quia priuatur facultate cõtrahendi matrimoniũ vt in pœnam ſui vitã ducat ſolitariam: & ſic decedat ſine ſobole.Et aduerte:quia licet impona
a tur hæc pœnitentia[a]:non tamẽ tollitur poteſtas iudicis ſecularis quominus poſsit procedere cõtra eũ.arg.in.c. felicis.de pœnis.lib.vj.&.xxiij.quæſtio.v.c.ſunt quædã: nec etiã tollitur poteſtas iudicis eccleſiaſtici:quominus poſsit procedere iudicialiter in foro cõtentioſo:& alijs grauioribus pœnis afficere.argu.in.c.cũ ſit generale.de foro cõpe.& in.c.fœlicis.de pœnis.li.vj.&.c.ad apoſtolicæ.de re iudi.eo.lib.¶ In gl.j.ibi: *ſeptennis pœnitentia.* Et dic hoc eſſe ordinariũ cũ ſacerdos ex cauſa poſsit mitigare hanc pœnam:vt in.c.Deus quij.eo.& in.c.menſuram.de pœ.di.j.Imò poſſet eſſe tanta contritio peccatoris,vt fieret abſolutio ſine iniunctione alicuius pœnitentiæ exterioris:vt no.de conſe.diſt.iiij.c.baptiſmi vicem.&.d.c.menſurã.nam & ipſa maxima contritio eſt maxima pœna,de pœ.di.j.c.quẽ pœnitet qđ tene mẽti.

✠ SVMMARIVM. ✠

1 *Peccatum non euitat ille qui facit malum ad bonum finem: ſed ei debet alleuiari pœnitentia.*
2 *Pœnitentia non eſt iniungenda illis qui nõ poßunt illam agere.*
3 *Imperatori omnes tenentur obedire:dummodo huiuſmodi obedientia non veniat contra libertatem eccleſiaſticã: vel contra iuſtitiam,& ſuam propriam libertatem.*
4 *Clauſula vt tibi viſum fuerit, importat arbitrium boni viri.*
5 *Defendens ſe,ſi exceßit modum in defendẽdo,venit puniẽdus.*

¶ CAP. III.

Significauit. Cõſideratis circunſtantijs arbitraria pœnitentia indicenda eſt ei qui ſe defendendo modum exceſsit.hoc dicit.Primò ponitur petitio. Secundò prouiſio ibi:
b *quoniam.*¶ Caſus literalis[b].Quidã nobilis.P.nomine cũ Federicus imperator rediret ab vrbe Romana tempore quo habuit guerram cum Alexandro, denegauit ei quoddam caſtrũ,vnde cõtigit ꝙ quatuor caſtra deſtructa fuerunt,& multi homines interfecti: & alia multa mala cõmiſſa:dictus.P.ſignificauit hoc domino Papæ petens ſuper hoc prouideri animę ſuę:vnde mãdat Archiepiſcopo Mediolanẽ.quatenus ſecundũ ꝙ ſibi viſum fuerit pœnitentiam eidem imponat.conſiderans ꝙ pro libertate ſua & eccleſiæ deuotione hoc fecit, vnde talẽ diſcretionem adhibeat vt tam ipſe q̃ alij timore pœnitentiæ à ſeruitio eccleſię nõ retardentur,nec aliquod ſa
1 lutis periculũ debeant formidare.Ber. ¶ †No.j.ex tex. ꝙ licet quis faciat malum propter bonũ finem, non tamen peccatum excuſatur:tamẽ alleuiari debet pœnitentia:ex quo finis erat bonus:licet modũ exceſſerit.¶ Secundò no.ꝙ licitum eſt pugnare pro libertate propria
2 etiam contra principẽ.¶ †Tertiò no.ꝙ ſacerdos nõ debet eſſe auſterus in imponenda pœnitentia:debet enim talem imponere pœnitentiam qualem præſumat poſſe peccatorem peragere:nec debet peccatorẽ adducere ad periculum deſperationis.& dicit Hoſti.notabile verbũ in ſumma huius tit.ꝙ ſi peccator non valet agere pœnitentiam quam imponit ſacerdos:tamen cõtritus eſt de peccato ſuo,ꝙ tũc debet ſacerdos eum abſoluere cũ leui pœnitentia:& etiã ſine aliqua pœnitentia,ſi ille diceret ſe non poſſe agere pœnitentiã. Ratio:quia ſi nõ agit hîc pœnitentiã luet illa peccata in purgatorio: nã pœnitentia quæ peragitur hîc, tollit peragendã in purgatorio:& ſi hîc non perficitur.perficietur ibi.xxv.diſtin.c. qualis.& quod not.in.c.ij.s̃.de rap.&.xxiij.quæſtio.v.c.
3 quid ergo.¶ †Oppo.contra tex.& videtur ꝙ ex parte iſtius nobilis bellũ fuit omnino iniuſtum: quia reſiſtebat imperatori.cui quilibet obedire tenetur.viij.diſt.c. quo iure.& in.c.ſolitæ.de maio.& obe.eſt enim dominus mundi.l.deprecatio.ff.ad.l.rho.de iac.& in.l.benè à zenone.C.de quadri.præſcri.Sol.dicũt Hoſti.& Ioã.an. ꝙ iſte licitè reſiſtebat imperatori pro deuotione eccleſiæ.Nam non tenetur quis obedire imperatori contra eccleſiam & cõtra iuſtitiã.xj.q.iij.c.Iulianus.&.c.ſi dominus.nã quilibet princeps debet eſſe aduocatus & protector eccleſiæ.xxiij.q.v.c.princeps.&.c.regũ.Itẽ pugnabat pro libertate ſua:quia fortè imperator iniuſtè volebat eum captiuare: pro hoc clem.paſtoralis.de re iudi.
4 ¶ †Secundò quæro,quia hîc Papa[c] dicit iſtũ archiepi-
c ſcopum debere imponere pœnitentiam ſecundũ quod ſibi viſum fuerit &c.nunquid poſsit ad voluntatẽ ſuam pœnitentiã imponere?dic ꝙ non:ſed debet facere ſicut diſcretus vir.nã per hoc verbum: *ſi ibi viſum fuerit &c.* non datur libera poteſtas:ſed denotatur boni viri arbitrium:vt no.gl.in.c.ij.de corpo.vitia.& Inno.in.c.cũ inferior.de maio.& obe.Bar.in.l.ſi ſic legatum.ff.de lega. j.& videtur tex.no in.l.fideicõmiſſaria.ff.de fideicõ.lib. & hoc no.quia facit ad ſtatuta & ad multas alias diſpoſi
5 tiones.¶ †In gl.in ver. *eccleſiæ deuotione.* in fine.Fortè enim ſecundũ Hoſtien.interfecit quos conſeruare tenetur vel poterat:vel deſtruxit domos innocentium, vel condemnauit non damnificantes:nã in ipſo cõflictu rarò ſeruatur modus:licet ergo ageret rem licitã: tamen quia exceſsit modum,debet pœnitentiã agere: ſic & in foro iudiciali punitur qui ſe defendendo exceſsit modum:vt in.c.olim.el.j.de reſti.ſpo.l.ſcientiam.§.qui cùm aliter.ff.ad.l.aqui.& plenè no.in.l.j.C.vnde vi.& in.d.c. olim.Item ſi iſte nõ exceſsiſſet modum, adhuc propter remorſum conſcientię quẽ habebat,debebat ſibi iniungi pœnitẽtia.arg.in.c.per tuas.el.ij.s̃.de ſimo.& quia bonarum mentium eſt timere culpam vbi culpa minimè reperitur vide.c.ad eius verò.

✠ SVMMARIVM. ✠

1 *Indulgentiæ conceßæ per non ſuum prælatũ:non proſunt non ſubditis.*
2 *Pontes reficere eſt actus pius,quod eſt notandum pro teſtamentis ad pias cauſas.*
3 *Confiteri nemo poteſt alij quam proprio ſacerdoti: quia non eſt ſuus iudex,& ſi confiteatur,non poteſt ab eo nec abſolui nec ligari.*
4 *Indulgentiæ conceßæ per epiſcopum vnius Diœceſis, an proſunt alijs alterius Diœceſis?*
5 *Confiteri quis non poteſt peccata ſua alieno ſacerdoti, licet in*

✠SEBA.SAPI.
a ¶ Hæc pœnitentia. Vide multa cõgeſta per Feli.in.c. de his.col.ij.verſi. quintò limita.s̃.de accuſationi.
b ¶ Hîc eſt vna glo. quę dicit ꝙ appellatione vrbis intelligitur de Roma. & appellatiõe apoſtoli intelligit de Paulo.& idẽ text. & gl.in.§.ſed quoties.inſti. de iu.na. gen.& ci.quæ glo. etiã dicit ꝙ appellatione ſapiẽtis intelligitur de Catone,text.eſt in.c.cũ omnes.de cõſtitu.
✠SEBA.SAPI.
c ¶ Papa. Vide Bar. in extraua.ad reprimendũ in verbo,videbitur.cum allegatis per Fli.iu c.j.col.xx.verſi.& ſi dicitur.s̃.de conſtitutioni.

eius părochia peccauerit.

6 *Iuriſdictio in pœnitentialibus non poteſt prorogari,ſed in iudicialibus ſic.*

7 *Peregrinis tutum eſt quòd habeant licentiam à proprio epiſcopo ad hoc vt gaudeant indulgẽtijs quæ reperiuntur in locis ad quæ habent peregrinari.*

8 *Indulgentiæ ad quid & quando proſunt?*

¶ CAP. IIII.

1 QVod autem. † Indulgentiæ a quæ conceduntur per prelatos nõ ſubditis nõ proſunt, niſi proprij iudices hoc concedant.hoc dicit.In prima ponitur cõſultatio.In ſecunda reſpõſio ibi: *hoc volumus.* ¶ Caſus literalis.Quę ſitum fuit à Papa vtrũ remiſsiones quæ fiunt in dedicationibus eccleſiæ aut conferentiũ ad ædificationẽ pontium proſint alijs q̃ his qui ſubſunt illis qui has remiſſiones faciũt.Reſpondet Papa ꝙ cùm à non ſuo iudice nullus ligari valeat vel abſolui, huiuſmodi remiſsiones illis ſolummodo proſunt quibus proprij iudices cõceſſerũt.Ber.¶ No.j.ex tex.duos caſus in quibus licitè cõceduntur remiſsiones,ſeu indulgẽtiæ:videlicet ad dedications eccleſiarũ:nam quãdo eccleſia quælibet conſecratur ſolet epiſcopus cõſecrãs concedere certa tẽpora indulgentiarum intrãtibus illã eccleſiam,ſeu porrigentibus aliquod auxiliũ vel ſubſidiũ,vel qd ſimile.¶ † Secundus caſus pro ędificatione pontiũ.Ex quo collige ꝙ conſtructio ac ædificatio pontiũ eſt actus pius:quod intellige quãdo pons fit ſeu efficitur in aliquo loco periculoſo,vbi peregrini & pauperes ſæpe patiebãtur mortis periculũ in tranſitu:pro hoc facit.l.ad inſtructiones. C.de ſacroſanc.eccle.&.l.ad portus.C.de ope.publi.& idem dicendũ in alijs actibus pijs:de quo in.c.cũ ex eo. &.c.noſtro j̃.eo.titu. ¶ Secũdò no.ꝙ forus pœnitentialis in multis regulatur ad limites fori contentioſi,ſicut enim in foro cõtentioſo nõ poteſt quis abſolui vel ligari à non ſuo iudice,ita in foro pœnitẽtiali.¶ Et ex hoc & ex tex.no.ꝙ in foro pœnitentiali nõ poteſt etiã laicus prorogare iuriſdictionẽ nõ ſui iudicis.¶ † Et ex hoc in 3 fero & ex generalitate tex.ꝙ licet quis cõfiteatur proprio ſacerdoti ſemel in anno:nõ tamen in alijs vicibus in eodẽ anno cõfiteri debet alieno ſacerdoti ſine licẽtia proprij ſacerdotis:quia ab alieno iudice nõ põt quis abſolui vel ligari:& ſic intellige.c.omnis j̃.e.licet enim qui libet ſacerdos dũ ordinatur recipiat poteſtatẽ ligãdi vel abſoluendi:habet tamẽ illã in habitu:& nõ in actu:quia niſi habeat ſubditos illã exercere nõ poteſt:vt dicit tex. xvj.q.j.vbicũq;.§.ecce.facit in arg.l.obſeruare.in fi.ff.de offi.procon.&.c.præſenti.de offi.ordi.lib.vj.& hoc tene.quia eſt de mẽte Doc.licet aliqui theologi teneãt cõtrarium.¶ † Itẽ no.ꝙ in foro pœnitẽtiali nõ ſortit quis forum ex actu cõmiſſo intra limites alienæ parochiæ:licet enim intra parochiã alieni epiſcopi cõcedẽtis indulgentiam exerceãt actũ propter quẽ cõceditur indulgentia:non tamẽ propter hoc gaudeo indulgẽtia.¶ † Idem ſi delinquo intra limites alienæ parochiæ: nõ enim per hoc teneor cõfiteri preſbytero alienæ parochiæ: vt eſt gl.no.xvj.q.j.c.placuit.el.j.dixi in.c.j.de rap.optimè facit iſte text.nã ſicut ex actu permiſſo & meritorio non ſubijcior iuriſdictioni alterius in foro pœnitentiæ:fortius nec in actu dãnato.¶ † Et ex hoc & ex text.etiã no. 6 ꝙ non põt etiã laicus ſe ſubijcere iuriſdictioni alterius: licet aliud ſit in foro iudiciali:de quo i.l.j.ff.de offi.procon.& in.c.romana.de foro cõpe.li.vj.& in.c.per venerabilẽ.qui filij ſint legiti.¶ † Vltimò not.ꝙ indulgẽtiæ 7 conceſſæ ab alienis epiſcopis poſſunt prodeſſe nõ ſubditis,ſi proprij iudices hoc conceſſerint.& ideò tutiſsimum eſt & valde expediẽs vt voleus peregrinari & viſitare loca pia,habeat licentiã à proprio iudice,& gratiã pereipiendi de alienis indulgẽtijs:hoc tamẽ intelligo de indulgentijs cõceſsis ab alio quã à Papa:nã reſpectu Papæ quilibet eſt ſubditus.c.cuncta per mundũ.&.c.per principalẽ.ix.q.iij.Vnde in gaudẽdis indulgẽtijs cõceſsis per Pa.nõ fit differẽtia inter ſubditos & nõ ſubditos, niſi indulgentia eſſet reſtricta ad arbitratores certi loci:quod tamen cõiter ſic nõ cõceditur ſed generaliter.

8 ¶ † In glo.in ver. *proſint*. Ex hac gl.colliguntur quinq; opi.circa effectũ indulgentiarũ.Prima ꝙ proſunt quo ad Deum:ſed nõ quo ad eccleſiã:quia nihilominus tenetur hic peccator agere pœnitentiã de peccato.Hęc opi. damnatur:quia minuit priuilegium cõceſſum Petro & eccleſiæ,cui data fuit poteſtas ligandi reſpectu cæli & terræ.xxiiij.q.j.quodcunq;.Itẽ videtur tex.contra hanc opi.in.c.cũ ex eo j̃.eo.vbi dicitur ꝙ per indulgentiã ſatiſfactio pœnitẽtialis eneruatur.Secũda opi.vt proſint indulgentiæ quo ad pœnitentiã hîc iniunctã ex ſuperabundanti & ad cautelã.Hæc opi.nimis vilificat claues eccleſiæ ſecundũ Ioã.an.& parum prodeſſent indulgentiæ.Tertia opi.vt proſint quo ad Deum & quo ad eccleſiam:ſed concedẽs onerat ſe ad ſatiſfaciendũ pro illo ieiunijs & orationibus.Contra hanc opi.facit.quia concedens hoc nõ intendit:imò quandoq; ita ſunt modica merita concedentis vt ſibi ſoli nõ ſufficiant.vnde communicare alijs non intẽdit.Quarta opi.eſt ꝙ valent in purgatorio reſpectu pœnitẽtiæ hîc neglectæ.Sed hæc opi.remunerat negligentiã.Vltima opi.vt proſint etiã quo ad pœnitentiã hîc iniunctã, dummodo proprius ſacerdos qui indulſit pœnitentiã hoc concedat,vt poſſit compenſare pœnitentiã cũ indulgentia : aliâs ſecus. Hęc opi.nimis reſtringit poteſtatẽ & effectũ indulgentiarum.Nam cũ hæc indulgentia proficiſcatur ex theſauro eccleſię:cuius poteſtatem diſpẽſandi habet Papa, debet prodeſſe quibus ipſe Papa concedit,vel alius prę latus ad hoc habens poteſtatẽ : vnde non eſt neceſſaria licentia ſacerdotis:licet ſit conſiliũ vt habeatur licẽtia. ¶ Vltra glo.datur & alia opi.quę videtur cõmunis.quã ſequuntur Goffre.Hoſti.& Ioan.and.& cõmuniter alij b Doc.to.quòd iſtę indulgẽtię proſunt b:prout verba ſonant:& quo ad Deũ & quo ad pœnitentiam hîc iniunctam :pro hoc tex.in.d.c.cũ ex eo j̃.eo.¶ Nã ſcire debes quòd ex effuſione ſanguinis chriſti, & multis meritis martyrum,& aliorum ſanctorũ conſtituitur theſaurus eccleſię.cuius poteſtatẽ habet vicarius chriſti.& claudit & aperit cui vult & quando vult:nã minima gutta ſanguinis chriſti fuiſſet ſufficiens ad redimendum totum mundum.Itẽ martyres fuerunt hîc puniti vltra quàm eorum delicta meruerunt:vnde eorũ merita remanſerunt in eccleſia vniuerſali:quia ſicut nullũ malum impunitum:ita nullũ bonum irremuneratũ.Ille ergo qui concedit indulgentiam intendit cõmunicare illa bona irremunerata cõpenſatione quadã.¶ In hac ergo communicatione & compenſatione non eſt neceſſaria preſbyteri licentia.Conſiliũ tamen datur vt quiſque agat hîc pœnitentiã iniunctã:& has indulgentias ſibi reſeruet pro peccatis de quibus non egit perfectã pœnitentiam.Si tamen vult hanc pœnitentiã hîc iniunctã eneruare per has indulgentias,bene poteſt.Dicebat tamen quidam(vt refert Inn.)quòd ſex requiruntur vt indulgentię proſint.Primò requiritur poteſtas in cõcedẽte. Secundò requiritur neceſsitas loci ſeu perſonę, vt perſona non poſsit poenitentiam agere.Tertiò requiritur deuotio.Quartò ſtatus ipſius poenitentis,vt ſit contritus de peccato.Quintò requiritur diſcretio.vt tantùm donet pro quanto nollet agere illam poenitentiam iniunctam. Sexto requiritur iuſta ipſius æſtimatio, vt iuſtè æſtimet quantitatem boni quod facturus eſt ſecundum poenitentiam ſibi iniunctam : hęc omnia non videntur mihi neceſſaria. Quid enim quando epiſcopus

a ¶ Indulgentiæ.ade hic quę in ſecũda oppo.præſcribit .d.Ant.vbi ponit vtrũ epiſcopi poſsint concedere ſubditis ſuis indulgentiã extra propriam dioceſim & vtrum poſsint exercere ea quę ſunt fori pœnitẽtialis. & vide glo.magnã in.c.nuper.de ſenten.excõ.& vide 2 Pet.de anch.in repeti.c. poſtulaſti. in.iij̃.oppo.de fo. compe.vbi ponit vtrũ epiſcopi poſſint ſubditis cõcedere indulgentias pro opere in alterius Dioceſi conſtruendo.& ſi epiſcopus cõcedit indulgẽtias pro opere cõſtruendo in alterius Dioce.ſine licentia illius epi- 3 ſcopi:an hęc indulgentia proſit ſaltẽ ſubditis concedentis.vide Oldra. in cõſil.lxxxiij̃.& an ille qui deceptus iuſto errore credens indulgẽtiam veram quę nõ erat vera, tradidit eleemoſynam, conſequatur indulgẽtiã ac ſi fuiſſet vera.vide Oldra.in conſi. 4 lxxvj.Itẽ an interdicti gaudeant beneficio indulgẽtiarum.vide Io.Cald. 5 in tractatu de eccle. interdic.in. vj. membro.in.lj.quæſtione.

SEBA.SAPI.

b ¶ Proſunt. De indulgentia plenaria quantũ proſit chriſtianis . vide Feli.in.c.ad liberã dum.col.fi.ver.itẽ circa indulgentiã 7 plenariam.ſ.de iudæis.

epiſcopus ex ſola intereſſentia in duinis cõcedit.xl.dies indulgentiarũ?nam certè ibi nõ adeſt neceſſitas in perſona, nec iuſta ęſtimatio.quia modicũ temp⁹ ibi occupat reſpectu.xl.dierum. Item ſi teneť tantũ donare pro quãto nollet pnĩam agere: eſſet potius quædã cõtumacia pœnę quã aliqua gratioſa cõceſſio.Itẽ cũ(vt.s. dixi)hĩc cõicanť bona irremunerata: ergo hoc peccatũ reſpectu ipſius peccatoris nõ eſt ſufficienter punitũ, ſed intelligiť punitũ virtute illius compẽſationis.

✤ SVMMARIVM.✤

1 *Confitenti & non habenti propoſitum ſe emendãdi, an debeat & ad quid iniungi pœnitẽtia?*

2 *Bonæ operationes factæ in peccato mortali ad quid proſunt?*

3 *Clericus exiſtens in peccato mortali, an mereatur dum dicit horas canonicas?*

¶ CAP. V.

a QVod quidam. [a] Non eſt verè pœnitens qui peccãdi animũ nõ depon[1]t:tn recipiť eius cõfeſſio.h.d.vł ſic.Nõ eſt reſpuẽda cõfeſſio nõ valentis abſtinere à peccato:ſed debet recipi & ſibi exhiberi ꝓuidũ cõſiliũ.h.d.Prĩò poniť cõſultatio.Scdò rnſio.ibi.*Cõſultationi.*¶ Caſus lite.Aliq qnq; veniũt ad cõfeſſionẽ,& de crĩbus ſuis petũt ĩponi pnĩam:tn nollũt cõfiteri de oĩbus,& dicunt ſe cõtinere nõ poſſe. Quęriť quid de his ſit agendũ?Rn.pa.ꝙ eorũ cõfeſſio audienda eſt,& eis de criminibus alijs conſiliũ impẽdẽdũ:quia licet huiuſmodi pnĩa nõ ſit vera.i.fructuoſa quo ad vitã æternã, admitti tn debet eorum confeſſio,& pnĩa eſt eis indicẽda. Bern.¶ Not.j.ex tex.ꝙ regulariter ꝓſeuerãs in peccato nõ repelliť à cõfeſſiõe qnq; tn cõtrà vt in vſurario manifeſto:vt in.c.quãq̃.de vſur. lib.vj.tn in veritate licet doct.excipiãt illũ caſum nõ videť mihi recta exceptio:qa ibi cõfeſſio & abſolutio deneganť.& hĩc tn abſolutio:nã admittere ad cõfeſſionẽ debet ſacerdos quẽlibet:qa fortè dicet ſe velle de cętero abſtinere,ſed abſolutionẽ nõ cõtrito non faciet. ¶ Secũdò not.ꝙ vera pnĩa requiriť in homine propoſitũ vlteri? nõ peccãdi hnte:alĩspnĩa nõ eſt fructifera quo ad vitã æter.qa quã diu quis eſt in peccato,eſt hoſtis & inimicus Deo.ideò põt mereri vitam ęternã,nec agere perfectã pnĩam.de pœ.di.iij.c.ſunt plu
1 res.¶ †Tertiò no.pnĩam iniũgendã etiã nõ habenti propoſitum abſtinẽdi à peccato:qa licet nõ profit quo ad vitã æternã ex quo nõ eſt in charitate:prodeſt tn quo ad multa alia de quib⁹ in glo.j. & ſuper ea dicã.¶ Et no.ꝙ tali conſulendũ eſt vt ſępe cõfiteať:vt in fine literę:quia ex frequẽti cõfeſſione facilius reſipit peccator. ¶ Sed quæro nũquid abſolutio ſit iſti iniungẽda.Doc.& bene,dicũt ꝙ nõ.nã iſte tex.dicit ꝙ cõſiliũ eſt tali exhibendũ:ergo nõ abſolutio.Itẽ deficiẽs in vno factus eſt oĩm reus: vt in.c.defleat j.de re iud.vn non põt abſolui ab vllo cũ non ſit in charitate. ¶ In gl. j.ibi.*cũ de alio crimine pœnitẽtiã egerit.*Et ſic cõcludiť ꝙ valet pnĩa acta in ſtatu gratiæ.hĩc gl.videť velle ꝙ peracta pnĩa de vno pcto per exiſtentẽ & perſeuerãtẽ in alio pcto,pdeſt:cũ de alio crimine pnĩam egerit:& ſic cõcludit ꝙ valet pnĩa acta in ſtatu non grãe. Et ꝓderit aduenięte ſtatu grę.Et licet hĩc ſimplr doct.trãſeãt cũ gl.tn Arc.de pœ.di.iij.ĩ fi.dicit cõiter teneri,ꝙnec ſatisfactio nec confeſſio valeat in ſtatu nõ grę: qa cũ qs ſit extra charitatẽ,& inimicus Dei,nõ põt digne ſatisfacere:iõ concludit ꝙ aduenięte grã debet iterũ cõfiteri & iterũ ſatisfacere. Puto tn ꝙ ſi nõ valeat in totũ illa pnĩa,minor tn imponeť:qa(vt ſequiť in gl.)bona acta in
2 peccato morta.aliqualiter ꝓſunt.¶ †Et in fi.gl.Not.gl.ſinglr:ex
b qua habes tres [b] effectus bonorũ q̃ qs agit in peccato mortali.Extra gl.addunť ẽt duo alij effectus:quia demon nõ habet tantã poteſtatẽ in peccatore aliquãdo bona operãte,ſicut in corpore omnino ſubdito peccatis,& omni bono vacuo:vn legiť in dialogo. & eſt tex.cũ gl.de cõſe.di.iiij.c.poſtea ſignať.demonẽ dixiſſe de iudęo inueni vas vacuũ ſed ſignatũ:ita ꝙ propter illud bonũ deſtitit à propoſito nocendi.Itẽ valent hæc bona quo ad aſſuefactionem:quia cũ homo aſſuefacit ſe ad bonum,de facili mutať animi priuatas,& facilius perſeuerat in bono:ſicut econtra de facili aſſuefactus ad malum non poteſt peragere bonum: hinc ſcriptura
3 dicit:facies meretricis facta eſt tibi &c.¶ †Et prædicta inducun

a ¶ Pro intellectu huius decre. vide oĩno Pet.de anc.in repe.reg.peccati venia.in.iĩ.iiĩ.&.v.opp.ſed maximè in.iiĩ.& oĩno qđ multũ elegantiſſimè ſcribit ſanctus Tho.in.iiĩ.ſen.diſt.xx.q.j.ar.iĩ.vbi concludit ꝙ de vno peccato nõ põt qs ſatisfacere ſine alio. Itẽ vide ſanctũ Tho.diſt. xv.qiĩ.ar.j.vbi còcludit ꝙ licet nõ poſſit remitti dãnatio vnius peccati mortalis alĩsremanentib⁹, tn pnĩa nõ eſt ei denegan-
da.& vide gl.ĩver. deneget.in. c.ſup eo.de rap.& gloſ. magnã & plenã ĩ §.his authoritatibus.de pœ.di.iĩ.

tur ad quęſtionẽ quotidianã:nũquid clericꝰ exiſtens in peccato mortali mereať dicẽdo officiũ?Et concluſio Abbatis & Io.an.eſt ꝙ prodeſt dicere officiũ ad pœnã euitandã.Nã vt patet ex prædictis bona quæ qs agit ĩ hoc ſeculo quãdoq; proſunt ad vitã ęter.quãdo que quo ad pœnã euitãdam.Nã ſi quis eſt in ſtatu gratiæ:tunc bona proſunt quo ad vitã b ęternã:ſi extra gratiã:tunc quo ad pœnã euitandã.Aut ergo clericus dicit horas ſuas in ſtatu gratię:tũc prodeſt ſibi quo advitã ęternam.Aut eſt extra gratiã:& tũc prodeſt ſibi quo ad pœnã euitandã:quia ſi nõ diceret officiũ,tũc punireť:& idẽ dicit in omnib⁹ alijs ꝑceptis affirmatiuis:vt honora patrẽ &c.dilige proximũ &c.Si enim quis adimplet hęc præcepta in ſtatu gratiæ,proſunt ad vitam ęternam promerendam.Si extra gratiã, proſunt ad pœnam euitandam.

✤ SVMMARIVM.✤

1 *Ieiunium ſi eſt impoſitum alicui in pane & aquã, poteſt adimpleri in alijs cibarijs deficiente pane.nu.2.*

3 *Ieiunium ſiue votum,an poßit cõmutari ſine ſuperioris authoritate?*

¶ CAP. VI.

1 LIcet. †Qui ex poenitentia debet certa die ĩ pane & aqua ieiunare: põt deficiẽte pane alijs cibarijs vti.hoc dicit. Primò ponit dictum. Secũdò eius determinationem ibi. *diſcretioni.* ¶ No. primò ex text.ſacerdotem poſſe iniungere poenitentiam ieiunandi certis diebus in pane & aqua:hæc ergo poenitentia à iure eſt approbata.¶ Secũdò not.ꝙ nõ volens adimplere pnĩam ſibi iniunctã põt illã cõmutare
2 & agere prout põt.¶ †Tertiò no.ꝙ obliga
c tus ad ieiunandũ in pane [c] & aqua,nõ poteſt vti alio cibo niſi ex cauſa:ſed quęro qa tex.loquiť hĩc in pnĩa iniuncta:qd de ieiunio ad qđ quis ſe obligauit ex voto.Idẽ eſt dicendũ ſecundũ docto.& benè,vt propter carentiã panis poſſit vti alijs cibarijs etiam carnibus, ſi alia cibaria deſunt. Idem ſi propter infirmitatem impediať:vt in.c.conſiliũ.s.de obſer.ieiu.¶ †Sed quæro nunquid hanc commutationem poſſit quis propria authoritate ſibi
3 facere?Innocẽ.quòd non niſi deſit ſuperior. Dicit tamen Hoſtien. quòd hoc caſũ quo ſuperior haberi non poteſt : debet poſtea quàm citius poteſt adire ſuperiorem. argumen.in.c.venerabilem.s.de elect.& in.c.eos. de ſen.excom.lib.vj.

de hac.q. vt no. Victor. ma. de Satisfactione. Siluest. pb. Satisfactio tertia est in q. 201.

gerunť.xxvj.dist.& vide quæ de hoc no.Do.xlix.diſt.in ſum.cir.prin.

b ✤ SEBA.SAPI. ¶ Tres.Quid proſint bona opera exiſtẽti in peccato mortali.vide Feli.in fi.s.de hæreti.poſt Abb.ibi.

c Adde ꝙ non poteſt talis qui eſt obligatus ieiunare in pane& aqua vti aqua zucharata.ſecundũ Bal.in.c.& ſi Chriſtus.de iureiu. Item nunqd vti poſſit aqua ſalis.vnde in ſimili per do. Anto.in.c.non vt apponeres.de bap.& videť ꝙ nõ,p tex.ĩ.c.admonere.xxxiĩ.q.ĩ.vbi dicit text. pane & aqua & ſale,quia ſi nõ exꝑſiſſet de ſale,de eo non intelligereť.

SEBA. SAPI.

a ¶ Lata culpa. Idē tenet Fel. in. c. pſbyterū. in. j. no. s. de homici.

b ¶ Pro intellectu huius decre. vide oīno qđ elegantiſsime ſcribit Spe. ī ſuo aureo repto. in ti. de pœ. & remiſ. §. fi. q incipit Sciēdū eſt q mēſurā. & vide Do. ī. c. oēs. cir. fi. verſi. & no. gl. xliij. diſ. Et de illo quicx certa ſciētia accedit ad eum qui ſibi leuiorem imponat pœnitētiā, vt mihi de facto cōtingit: an cōſequatur fructū cōfeſſionis vel pœnitētiæ vide omnino per Do. in. c. ſi qs poſt ea. in, j. op. l. di. & adde q illud q dicitur pœnitētias eſſe arbitrarias: vt hic & c. mēſuram. de pę. di. j. & in. c. tēpora pœnitudinis. vvj. q. vij. eſt verum à prin. quādo imponitur: ſed poſteaq̄ ſunt impoſitę ēt p eundē ſacerdotem ſine cauſa legitima mutari nō poſſunt ad hoc eſt gl. not. in. c. q ſup his. ver. impotēs. de voto. 1 quā ibi adhoc no. d. Ant. in fi. pro quo benefacit tex. in. l. acta, §. de ampliāda. ff. de reiud.

c ¶ Poſſet eſſe tāta cōtritio pœnitētis vel cōfitentis, q ſacerdos poterit illū abſoluere abſq̄ iniūctione aliqua ſatisfactiōis. & hoc idtenet gl. in ver. doloris. in. c. mēſuram. de pœni. di. j. 2 & ver. ſine pnīa. ibiparte vel totū ī c. ſi is qui. xxij. q. iij. Sed cōtrarium apertè videt dicere tex. in. c. nullus debitę. de pœ. diſ. j. qui dicit q oīno requirit aliqua q̄tū cunq̄ ſit modica ſatisfactio, & hoc bñ ſigna. Sed vide a oīno gl. magiſtralem in. d. c. nullus debitæ. q̄ videt cōcordare cū his q̄ hic dicūt. & rñdet ad tex. illū. & adde hic qđ no. gl. & ibi do. Abb. ī. c. ſuper 3 eo. de rap. & quod

SVMMARIVM.

1 *Propter oppreſſionem filiorum an imponatur pœnitentia publica vel ſolennis?*

2 *Irregularitatem incurrit clericus, ſiue alter ex delicto cōmiſſo etiam ex lata culpa.*

Lata culpa non æquiparatur dolo in pœnalibus.

Negligentia affectata æquiparatur dolo.

3 *Irregularitas nō incurritur ex delicto cōmiſſo ex ſola culpa leuiſſima.*

Occultū dicitur aliquid eſſe ēt q aliquib⁹ ſit notū.

¶ CAP. VII.

QVæſitum. Sacerdotes greci procurātes, vel ſtudioſè negligentes oppreſſionē filiorū ſuorum deponūtur, & ſi eſt publicū publicè puniunt. h. d. Vel ſic & melius vt faciat ad titu. Sacerdoti greco procuranti, vel ſtudioſè negligenti oppreſſionem filiorū non imponit pnīa publica: ſed debet abſtinere ab altaris officio: & alter in ſecreto agere pœnitentiā: ſed ſi delictū eſt publicū debet publicè agere pnīam. h. d. Primò q̄ſtio. Secūdò rñſio. ibi. *huic.* ¶ Caſus litera. Contigit qñq̄ q ſacerdotes greci quibus licitum eſt vti legitimo matrimonio opprimunt filios ſuos in lecto. Quērit vtrū publica pnīa ſit eis imponenda pro filijs oppreſſis ſi eam ſibi petent iniungi? Reſpondet Papa q ſi ipſis procurantibus vel ſtudioſè negligētibus filij oppreſſi reperiunt, ab officio altaris debent perpetuò abſtinere, & grauior pnīa eſt eis q̄ laicis imponēda: nō tn̄ publica, niſi in publicū id veniat: ſed ſi ex incuria ipſorum mortui ſunt in cunis, & illud eſt occultū, pœnitētia illis imponat̄ p arbitrio ſacerdotis, & ad terrorē aliorū ad tēpus abſtineāt ab officio miſſę. Ber. ¶ † No. j. arg. ex tex. q pnīa publica non debet imponi p delicto oppreſſionis filiorū: nā iſti ſacerdotes poſtulabāt ſibi imponi, quaſi de iure nō eſſet imponenda in tali caſu. Conclude tn̄ q aut delictū eſt graue, & ſcādalizās totā vrbē & tūc laico imponit̄ pnīa publica & ſolēnis: vt in. c. in capite. l. diſt. xxvj. q. vj. c. fi. Aut eſt graue: ſed nō generat ſcādalum: & tū aut eſt occultū, & nō imponet̄ pnīa neq̄ ſolēnis neq̄ publica, lz̄ ſit clericus vel laicus: vt. d. c. in capite. & dixi in. c. j. §. eod. Aut eſt publicū: ſed nō ſcādaloſum: & tūc imponit̄ pnīa publica: ſed nō ſolennis. vt d. c. fi. iūcto. c. j. §. eo. tit. ¶ † Scdò no. ſacerdotē incurre irregularitatē ex lata culpa ad homicidiū commiſſa vñ quātuncūq̄ delictū ſit occultū debet perpetuò abſtinere ab altaris miniſterio: ſecus ſi eſt imponēda pœna in foro cōtentioſo: quia lata culpa non ſufficit ad puniendū pœna. l. corne. de ſica. ſed requirit dolus: vnde in hoc caſu lata culpa nō æquiparatur dolo: vt in. l. j. C. de ſica. & l. j. & l. lege. ff. eo. tit. Quantū ergo ad irregularitatē lata culpa a æquiparat̄ dolo. vt hîc quod tene mēti: nam ſtudioſa negligētia dolo æquiparat̄, & inducit irregularitatem: & dicitur ſtudioſa negligentia lata culpa: quia videtur quodā modo affectare delictum ex tanta negligentia. Pone exemplum in parentibus collocantibus infantem trium menſium in medio eorum qui poſtea reperitur oppreſſus. ¶ † Tertiò not. quod leuiſſima culpa in homicidio non inducit irregularitatem quod tene menti: & procedit tex. ſi ſine actu & ſine alia pro 4 curatione homicidium interuenit. ¶ † Vltimò no. q dicitur occultum id quod eſt aliquibus notum: pro hoc litera ibi. *ad terrorem aliorum &c.* Debet ergo intelligi q aliqui ſciebant, & tunc capitur occultū pro ſpecie diſtincta à notorio &c. ¶ In gloſſ. in verbo. *id in publicum &c.* in fi. glo. quia videt magiſtra in hac materia, & ad hanc remiſi in. c. j. j. eo. cū quēritur an ſolennem ſeu publicā pœnitentiā debeat clericus agere: & diſtingue vt in glo. & habet locū hæc diſtinctio nedū in clericis grecis: ſed etiā in latinis: vnde tex. facit mentionē de grecis: quia ipſi & non latini cōmuniter habēt filios: vt in. c. cū olim. §. de cleri. coniuga.

SVMMARIVM.

1 *Pœnitentia eſt iniungenda à ſacerdote ſecundū qualitatē peccatorū & cōtritionē cōfitētis. n. 3.*

2 *Contritio peccatoris pōt eſſe tanta quòd abſolueretur abſque pœnitentia exteriori.*

Confeſſores ſunt eligendi illi qui ſint ſanctiores, ad hoc vt à Deo facilius exaudiantur.

Sacerdotes etiam criminoſi conficiunt verum corpus Chriſti.

Moderare verbum quid ſignificet?

4 *Sacerdos ſi imponit cōfeſſo pœnitentias minores ſolitò, an ipſe confeſſus ſit tutus quo ad Deum?*

Sacerdos poteſt pœnitentiam peccatori imponendam moderiar ſecundū arbitrium ſuum.

Pœna quæ pōt imponi pro aliquo idelicto pōt per ipſum iudicē moderari.

5 *Sacerdos etiā ſimplex pōt abſoluere ab homicidio & adulterio, & alijs magnis criminibus: exceptis quibuſdam paucis epiſcopo reſeruatis.*

Sacerdotes quibus eſt diminuta poteſtas abſoluendi per q̄ ſcopū poſſūt recurrere ad ſuperiorē.

6 *Sacerdos non debet imponere pœnitentiam non valenti ipſam agere ne inducat ipſum in deſperationem.*

¶ CAP. VIII.

b 1 DEus qui. b † Sacerdos pœnitentiam arbitrari debet ſecundū q̄titatem exceſſus poenitētis, & contritionem, & alias circunc ſtantias c. h. d. quo ad titu. ¶ Caſus lr̄alis. Liuonienſes de nouo erant conuerſi ad fidem nihilominus committebant aliquando exceſſus. quæſiuit epiſcopus Liuonienſis & quidā fratres qui cū ipſo erant qualiter eſſet eis pœnitētia iponēda. Rñ. pa. q cū pnīa nō tā ſcdm q̄titatē exceſſus q̄ ſcdm pœnitētis cōtritionē per diſcreti ſacerdotis arbitriū ſit moderāda penſata qualitate perſonarū ſup fornicatiōe adulterio, homicidio, & alijs criminib⁹ cōſideratis circūſtantijs oībus & pręcipuè nouitate Liuonieñ. eccleſię, cōpetēs pnīa delinquētib⁹ eſt imponēda: prout ſaluti eorū viderint expedire ſequētes apoſtoli veſtigia dicētis: lac dedi vobis nō eſcā, eos paulatim inſtruatis in fide: cōfeſſionis formā. & oīonē dominicā & ſymbolū illos ſolicitè edocētes. interim tn̄ ſacramentū corporis & ſanguinis in cōſuetis feſtiuitatibus & in mortis articulo tribuāt eiſdē. Ber. ¶ † No. j. ex tex. q in pnīa imponēda multū cōſiderat̄ cōtritio cōfitētis nā ipa cōtritio eſt maxīa ps pnīę. Eſt eīn quędam ipſemet Abb. ſcribit ī. c. j. de eo qui mit. in poſ. ſup gl. in ver. licet volūtatē. & ibi videas in ver. & hęc procedūt. & vide do. Abb. in. c. ñ. in fi. s. e. & vide. d. Ant. in. c. j. de eo q mit. in poſ. in. xvj. col. & ad illud quod dicit hic do. Abb. poſt Hoſt. & vide Archi. in. c. de monac. §. ſi ergo. xvj. q. j. in. iij. colū. vbi dicit ſe audiuiſſe à multis theologis q hoc melius ſciūt quā iuriſtę. q poteſt eſſe tanta contritio peccatoris q̄ abſque alia ſatiſfactione exteriori ī hoc ſeculo, & abſque aliqua libera litate p̄lati ſine vlla pœna pūrgato rī habebit vitam æternā, ꝓpter maximam miſericordiā creatoris. & cū hoc qđ dicit hic do. Abb. concordat ī terminis Do. in. c. teſtamentum cir. fi. pe. col. vj. di. & alle. d. c. menſuram. & idē dicit. d. Abbas. in. c. inter operā. circ. me. de ſpon. & idē dicit ī terminis ſan. Th. in. iij. ſen. diſt. xx. q. j. cir. fi. ſed in cōtrariū eſt glo. in. c. p̄ter. §. ad hęc verò. in ver. in baptiſmo. xxxij. diſtin. Sed pro cōcordia prædictorū, vide oīno doctrinā valde ſingulārē in. c. præter ad hoc verò. in fi. xxxij. diſ. de hoc etiam vide per gl. ī. c. oīs. xlv. diſ. & oīno p Cal. in repe. c. noſtro. ī xv. col. de pœ. & remiſ.

dam pœnitẽtia interior in eo ꝙ deflet peccatũ cõmiſiſſe:& ideo dicit Hoſt.& benè.ꝙ tanta poſſet eſſe cõfitẽtis cõtritio ꝙ abſol-
a uereť abſq; ſatisfactione exterioris pnĩæ.Idem not.glo.[a] de cõſe. diſt.iiij.c.baptiſmi vicẽ.nam hoc caſu & ſi non ſit poenitẽtia exterior,eſt tamen interior: quæ ſi admittitur,longè magis afficit hominem quã exterior.Ex quo infero ꝙ nõ eſt de neceſſitate vt pro quolibet peccato mortali agat qs ſeptẽnẽ pnĩam: ꝙa illud eſt ordinariũ:ſed põt eſſe tãta cõtritio & alię qualitates aleuiãtes de lictũ vt nõ ſit neceſſe ita lõgeuã pnĩam agere pro quo vide gloſſ. not.de pœni.diſtinc.iii.in.c.ſunt plures.Item ipſe ſacerdos põt ex officio ſuo diſpẽſare, & multũ de pnĩa remittere:vt eſt text, not. Ang.de poe.diſt.j.c.quẽ pœnitet.& maximè in ipſi⁹ orationibus & bonis operibus:vñ ſacerdotes dicunť comedere peccata populi.ij.q.j.c.ipſi ſacerdotes.& quãtò ſunt ſanctiores tãtò facilius à Deo exaudiunť: ideo ſemp debẽt eligi ſanctiores ad intercedẽdũ pro peccatore:licet eñ oẽs ſacerdotes ſine criminis differentia pariter conficiant verũ corpus chriſti.j.q.j.c.ſi fuerit.&.c. multi.& de coha.cle.& mu.c.veſtra.tamẽ inquantũ p̃ces mittunt ad Deũ pro peccatoribus,nõ ita exaudiunť mali ſicut boni.vñ alibi canõ dicit.Si is ꝙ diſplicet mittiť ad intercedendũ,irati animus ad deteriora ꝓuocať.iij.q.vij.c.iudicet.& in.c.ĩ grauib⁹.&vide tex.xlix.
3 diſt.in prin.& qđ ibi no. ¶ † Secũdò no.ꝙ poenitẽtia moderãda eſt per ſacedotẽ ſecundũ arbitriũ diſcreti viri.& pondera verbũ moderanda:quia ſonat in diminutionẽ:vt in.c.fij.de ver.ſig. Diminuit ergo poenitentiã ordinariã ſecũdũ arbitriũ ſuũ:ſed (vt dixi)requiriť arbitriũ diſcreti ſacerdotis: non ergo hoc dimittitur
4 ſuæ volũtati liberæ.¶ † Et facit hoc ad quęſtionẽ quotidianã.Sacerdos imponit poenitẽtias minores debito.nũquid iſte cõfeſſus ſit tutus quo ad Deũ.Et cõclude ꝙ ſi nulla culpa reperiť in confitente,vt quia probabiliter credebat eũ peritũ,& paratus erat recipere pnĩam etiã maiorẽ:tũc ſatis tutus eſt:ſed ſacerdos indignè arbitrãs ſe obligat quo ad Deũ.Si verò cõfeſſus fuit in culpa: ꝙa ſciebat eũ nõ peritũ:& tũc nõ eſt tutus,peccatũ tñ eſt dimiſſum, & pnĩam condignã pficiet in purgatorio.vide gl.no.de poe.diſt. j.in.c.mẽſurã.Et ex hoc tex.&.no.in.d.c.mẽſurã.collige ꝙ pnĩam arbitrari põt ſacerdos nõ ſolũ qñ ſpecifica pnĩa in iure nõ reperiť expreſſa:imò etiã vbi canõ expreſſè imponit pnĩam. Nam reperiũtur ferè.xlvj.canones poenitentiales imponẽtes ſpecificas poenitẽtias pro certis peccatis.quos oẽs colligit Hoſt.in ſum.eo.titu. Põt eñ ſacerdos ad illis canonibus pnĩalibus ex cauſa diſcedere& minorẽ poenitentiã imponere:vt hîc & in.d.c.mẽſurã.ſicut dicimus in foro iudiciali iudicẽ poſſe poenã minuere iure expreſſam l.hodie.& qđ ibi no.ff.de poenis.&.l.qđ ergo.§.poena grauior.ff.
5 de his q no.infa.& dixi in.c.licet.s̃.de poenis.¶ † Not.iij.ibi.*adulterio,homicidio &c.* iuncta ſuperſcriptione:ibi eñ ſcribitur eꝑo & fratribus & ſacerdotibus ꝙ ſacerdos poteſt abſoluere etiã de ma
b gnis criminibus etiã de hõmicidio [b] vt ſingulariter probať hîc.& ſequunť ꝓ hãc literã cõiter doc.nõ ergo eſt neceſſe adire papã,vt vulgares dicunt:nec ẽt epiſcopũ,ſed etiã ſimplex ſacerdos poteſt de his abſoluere.& regula eſt ꝙ exceptis quibuſdã reſeruatis eꝑo & paucis:de quib⁹ per gl.in.c.ij.de poeni.& remiſ.lib.vj.ab oĩbus alijs poſſunt ſacerdotes abſoluere.Sed eꝑi ſolẽt hodie per ſtatuta ſibi reſeruare multa,vt homicidiũ,& ſimilia.& in hoc attẽdenda eſſent illa ſtatuta,& de iure hoc facere poſſũt & arctãdo poteſtatem ſacerdotũ ſibi ſubiectorũ:arctãt ꝓ cõſequentiã poteſtatẽ fratrum mẽdicantiũ:quia fratres mẽdicãtes nõ poſſunt abſoluere niſi ꝓut poſſunt preſbyteri parochiales.vñ & ſi nõ directè:indirectè tñ põt minui eorũ ptãs:vt dicit gl.no.ĩ.cle.dudũ.de ſepul.Ego tñ credẽ ꝙ vbi eꝑs multũ opprimeret ptãtem ſacerdotũ maxiè cauſa graui nõ vrgẽte ꝙ pñt ſacerdotes recurrere ad ſuperiorem cũ videãt eorũ officiũ valde diminutũ.facit de exceſſi.prela.c.ad hoc.¶ Not.ij.ibi.*prout ſaluti &c.* ꝙ ſacerdos in imponenda pnĩa debet id decernere qđ tendit in ſalutẽ poenitentis. Vñ ſcđm Hoſ. &benè debet eũ abſoluere etiã imponẽdo ſibi pnĩam tm̃vnius pã
6 ter noſter.¶ † Sit ergo valde cautus ſacerdos:vt ſi videat peccatorẽ nõ valentẽ agere pnĩam condignã:vel ꝙ de facili nõ explebit illã pnĩam,debet ſibi ĩponere valde leuẽ,ne adducat eũ in deſperationem.xxvi.q.vij.in.c.aligant.nõ tamen per hoc exiſtimes quòd ſine poenitentia dimittatur peccatũ:quia ſi hîc dignè non agitur,perficitur in purgatorio.xxv. di.in.c. qualis.&.xxiij.q.v.in.c.quid ergo.¶ Itẽ not. tria quę debet ſcire quilibet chriſtian⁹.vt eſt oratio dominica.ſ.pater noſter .Item ſymbolum:id eſt credo:& cõfeſſionem.pro hoc de conſe.diſtin.iiij.c.nos ante omnia.¶ Vltimò no.ibi.*in mortis articulo &c.* pro conſuetudine generali:vt in mortis articulo exhibeatur corpus chriſti.

✤ SVMMARIVM.

1 *Poſſeſſio ſumitur aliquando pro tota ſubſtantia rei:puta pro proprietate.*
2 *Alius alia aliudquid ,ſignificet?*
3 *Filius natus ex vxore alicuius,in tantũ præſumitur filius mariti,vt nõ credatur matri aſſerenti contrarium:etiam ſi probetur adulteriũ,vel fuerit natus in loco ſuſpecto.*
4 *Filius cui mater dixerit ipſum nõ eſſe filiũ ſui mariti:an debeat ei credere: adeo quòd reſtituat bona alijs qui erant ſucceſſuri abinteſtato.*
5 *Vxor quæ ſuppoſuit ſibi partũ alienũ:an & quo caſu teneatur illum reuelare marito?*
6 *Iudex vel teſtis debet dicere veritatẽ, etiã quòd per hoc eſſet venturum aliquod ſcandalum.*
7 *Vxor quæ ſuppoſuit ſibi partũ alienum qui ſucceſſit ſuo marito:an teneatur in foro conſcientiæ reſtituere illis qui alîàs ſucceſſuri erant ab inteſtato.*

¶ CAP. IX.

Officii. ¶ Auditur mulieris confeſſio quæ ſibi partum alienum ſuppoſuit, vel proprium ex adulterio ſuſcepit nec illud marito vult detegere.hoc dicit.Primò conſultatio. Secundò reſponſio.ibi. *quoniam.* ¶ Caſus literalis.Mulier quædam cùm prolem nõ haberet,nec ſperaret habere,timens ne viri poſſeſſio deuolueret ad alios ſuccũ quarũdam herbarum potauit: & ſic venter eius intumuit,& grauidam ſe oſtendens partum ſibi ſuppoſuit alienũ.Illa timẽs maritũ qui prolem ſuam omnino credit non audet ei facinus reuelare.Mulier animæ deſiderãs prouidere confeſſa fuit hoc cardinali ſancti Laurentij p̃sbytero in iudicio pnĩæ.Cardinalis ſignificauit hoc do.pa. petens ab eo vtrũ fraude iſta durante ſit ei pnĩa iniungẽda.Reſpondet pa.ꝙ ſicut mulieri quæ ignorãte marito de adulterio prolem ſuſcepit: q̃uis illud viro nõ audeat cõfiteri nõ eſt poenitẽtia denegãda:ita nec iſti mulieri pnĩa eſt denegãda:& prẽcipuè ſi per alios intelligat alienos ad quos timeat poſſeſſionẽ viri deuolui:ſed cõpetẽs ſibi ſatisfactio eſt iniungenda.Bern.
1 ¶ † No.j.ex tex.ꝙ verbũ poſſeſſio quãdoq; ſumitur pro totali ſubſtantia alicuius.ſic & poſſeſſio quãdoq; ſumiť pro proprietate rei vt in.c.qm frequenter .§.quid ſi ſuper.vt lit. non conteſta. ¶ † Secundò not. ibi,*ad alios.*
2 c quòd hæc dictio alius [c] quandoque denotat diuerſitatem in ſubſtantia tantũ:ſed facit poſitionem eiuſdem qualitatis cum præcedentibus: quandoque denotat deuerſitatem in ſubſtãtia & qualitatẽ:vt in fi.literæ ibi.*intelligas alienos &c.* ¶ Tertiò not.ꝙ non valen

a ¶Illa loquitur de latrone,qui in cruce poſitus nullam potuit facere ſatisfactionẽ exteriorẽ nec potuit recipere baptiſmũ: ideo fuit exauditus. ar. ab infantibus : ad hoc vide omnino in terminis q̃ pulchrè ſcribit ſanct⁹ tho.in.iiij.ſen.diſt. xx. qõ.j. artic.ij. vltra me. verſi. ad tertium dicẽdũ ꝙ ſacerdos minorẽ &c.

✤ SEBA.SAPI.

b De homicidio.Ad uerte ꝙ iſtud ꝓcedit in homicidio ſimplici: ſecus eſt in homicidio qualificato: vt declarat Feli.in.c.perpẽ dimus.inprin.j.de ſent.exc.vide etiã Felin. j.c. ſicut dignum.col.penult. ver. & ſcias ꝙ his caſib⁹. s̃.de homi.

✤ SEBA.SAPI.

c ¶ Alius.de hac dictiõe ali⁹ vide lãtè Feli.in.c.ſedes.colũna vltima verſi. dictio alius .s̃.de reſcrip. Alexã. in cõſil.xxxiiij.inci. viſo themate .in.j. vol.And. ſicu. in cõſi.vij.inci. ſapiẽter ni fallor in .ij. vol. Alexã.in.l.ſi fugitiui.in.l.apoſt. C.de ſeruis fugiti. And. ſicu. in cõſi. xxiij.incipi.ſapiẽtiſſimus ĩ.ij.vol.& in cõſil.xxj.incpi. prẽclarè.& in cõſi. xxvj.incipi.Sapiẽter.eod.volũ.ij. & in cõſil.xxvij.incip.Scripſit belliſſimè in primo vol.

a De hac.q.Vide latiſſimè per Pet.de ancha.in repe.regu.peccatum.in.iiñ. oppo.prin.verſi.ſed quid dices.& pereundem in regu.iur.fruſtra.in.ñ. q.prin.ver.iuxta prædicta quæritur.

b ¶ Per iſtũ tex.decidit quod no.Archi.in.c.ſi peccauerit.in.xj.col.verſi. no.q nõ in correctiõe ñ.q.j.vbi dicit quòd inter alia q̃ requnt vt qs corrigat aliũ,requirit vt corrigẽs ſit maſculus: qa fœmina ꝓpter eiꝰ incõſtãtiã & varietatem etiã ad hoc nõ admittit.& alle.c.forus.j.de ver.ſigni. Item q castigatio publica nõ cõpetat mulieribus ſed ſolũ priuata:tenet beatꝰ Tho.in.ñ.ñ. q.clxxvij.argu.ij. Itẽ qñ ſacerdos dicit miſſam,an mulier poſſit ei rñdere, & adiuuare ad miſſam celebrandã.vide doc.poſt arch.ī.c.ſchedulo. in vlt.col.xxxvij. diſtin.vbi tenet q nõ ita dicẽs tenere Arch.ī.c.hoc quo q.de cõſecra.di.j. Itẽ ad p̃dicta adde gl.ī verſi.bñdici.ī cle.j.de ſtatu. mo.

c ¶ Si mulier de facto ordinet,ſi recipit characterẽ. & idẽ aptè diſputando cõcludit ſanctꝰ tho. in.iiij.ſen.diſ. xxv. q.ñ.ar.ñ. vbi ẽt addit q mulier q̃tũ ad aĩam ꝑt eẽ melior multis viris.&dicit q donũ ꝓphetię in eis cadit.Itẽ q mulier nõ ſuſcipiat characterẽ ordinis exꝑſſè firmat arc.&Do.ī c.ꝑſby.xxxñ. diſ. & ita dicũt tenere goſ.ī ſũ de ęta.&q̃. v̄. qd de muliere.

d ¶ Vide qd̃ not.ſ. Th. in.iiñ.ſen.diſ. vj.ar.j.cir.fi.vbi dicit q ī btã virgine fuit amplior ſctĩficatioq̃ ī Ioãne baptiſta.&ī alĩs qa ī ea fomes adeò debilitatꝰ ẽ vel extraneꝰ,vt ad pctũ naturale nũq̃ ĩclinaret:ī alĩs aũt ſctĩficatiõibꝰ ĩclinãt ad pctm̃ vẽiale nõ ãt ad mortale.Et dicit q tã ī Ioã.bap. fuit exꝑſſa ſanctificatio q̃ in hieremia.cuiꝰ interior ſctĩficatio ex ultatiõe quadã ī notitiã hoĩm prodñt.

e ¶ De claubꝰ de qbꝰ hic fit mẽt.vide qd̃ no.poſt.d.Ab. ī.c.tãtò.de exc.ꝓl.

ti ſine periculo ſatisfacere de delicto nõ eſt pœnitentia deneganda. ¶ Vltimò no.ex fine literæ:quòd ſacerdos curatus eſt iudex cõptens in iſtis caſibus hic expreſſis. ¶ †In glo. 3 ſecunda ibi. *quia ei non crederetur* &c. Not. benè glo.quòd ex quo quis eſt natus ex vxore alicuius,intantũ præſumitur filius mariti fauore matrimonij,vt nõ credatur matri aſſeranti contrarium.Et idem communiter tenent legiſtæ in.l.filium.alleg. gloſſ.& in .l. ſi vicinis ſcientibus.C.de nupt.Imò plus eſt q quandiu potuit generari ex marito,nunquã præſumitur ab alio generatus etiam ſi probaretur adulterium eo tempore per mulierem commiſſum, vel quòd mulier peperit extra domum mariti:etiam in loco ſuſpecto vt in.l.miles.§.defuncto.ff.de adul.& not.in dictis iuribus:dicit tamen Hoſtiẽ.quòd non credens matri habet fortem animum:quia ipſa melius ſcit quã alius:& non eſt veriſimile eam in hoc dicere mendacium.arg.c.affert 4 te de pręſumptio. ¶ †Vnde ſi mater detexit veritatem filio:& filius habet conſcientiam læſam ex dicto matris,debet credere & omnia bona reſtituere:aliàs ſi faceret cõtra conſcientiam ædificaret ad gehennẽ:vt in.c.literas.de recti.ſpol.& in.c.per tuas.de ſimo.Sed ſi non habet conſcientiam læſam: puta quia nullo modo vult credere matri:tunc non tenetur ad reſtitutionem:& ita limita dictũ legiſtarum in iuribus præallega. qui dicunt iſtum fuiſſe fatuum qui ad aſſertionem regi næ aſſerentis eum non eſſe filium regis ceſſit regno. ¶ †In fine glo.hæc glo.videtur ſentire quòd propter periculum excuſetur hæc mulier.Sed gloſ.ſequens ſenſit aliam ſolutionem multum durã.vt hæc pœnitentia nõ ſit mulieri fructuoſa durãte fraude.Sed dic melius colligẽdo dicta doct.maximè Inn.q aut nullũ periculũ eſt in reuelãdo veritatẽ:& veriſimiliter crederet mulieri : & tunc mulier peccat nõ reuelãdo, & durante fraude hæc pnĩa nõ eſt fructuoſa:ita intelligat gl.ſe.Aut nõ credet mulieri,nec habet probatiões prõptas:& tũc ſatis eſt q pœniteat.abſq eo q detegat:quia ex quo videt q ꝓbare nõ poſſet, debet tacere.nè potius inducat ſcãdalũ quã aliã vtilitatẽ.ar.ij.q.vj.c.plericq. Aut mulier habet ꝓbationes prõptas,vel veriſimilter ſibi credet:ſed ſubeſt periculũ mortis in reuelando.& debet tũc potius tacere: quia in nõ reuelãdo eſt periculũ rerũ,ſed in reuelando eſt periculũ animarum & corporũ:ideò mulier conſtituta inter hęc duo mala debet eligere minus malũ:& ſic tacere.xij.di.in.c.nerui. ¶ †Sed cõtra hoc opp.qa facilius ſcãdalũ naſci permittit:q̃ veritas relinquat:vt in.c.q ſcãdalizaueritj.de reg.iur.Sol.dicit Innoc.q illud procedit in iudice,vel in teſte, q habet iudicare & dicere veritatẽ,quã propter ſcandalũ nõ debẽt relinquere:ſed ipſa mulier nõ eſt iudex,neq teſtis:imò nec ẽt denũtiatrix: vnde nõ perit iuſtitia in nõ reuelando:pœniteat ergo & ſatisfaciat de ſuo. & ſic erit tuta 7 quo ad Deum. ¶ †Qualiter autem ſatiſfaciat [a] dicunt doctores quòd debet de ſuo dare tantum venientibus abinteſtato, vel illis quos maritus veriſimiliter inſtituiſſet ſi non credidiſſet iſtum filiũ ſuum:& ſi dubitet,diſpẽſet in pauperes.ar.in.c.cũ tu.de vſu. *Si* verò mulier non eſt potens ad ſatisfaciendum : tunc ſaltem pœniteat.

✠ *SVMMARIVM.* ✠

1 *Abbatiſſa poteſt habere & habet iuriſdictionem fori cõtentioſi: non tamen poteſt confeſſiones audire vel prædicare:nec benedicere.*
Fœmina ex ſpeciali priuilegio poteſt habere iuriſdictionem cõtentioſam.
Fœmina ſi de facto ordinaretur:non recipit chàracterem.
2 *Argumentum ab abſurdo validum eſt in iure.*
3 *Differentiæ plures maris,& fœminæ,remiſſiuè.*

¶ *CAP.* X.

NOua. Abbatiſſa moniales benedicere: confeſſiones audire:& publicè prædicare non
b poteſt [b].hoc dicit.Primò ponit exceſſus quos ſecundò prohibet ibi. *cũ ergo &c.* Tertiò cauſam reddit ibi. *quia licet &c.* ¶ Caſus literalis.In quibuſdam partibus abbatiſſæ moniales proprias benedicebant, & ipſarum confeſſiones audiebant,& euangelia legere,ac prædicare pręſumebant.Iſta noua & inaudita peruenerunt ad notitiam domi.papæ.vnde ſcribit hoc epiſcopis in quorũ diœceſibus hęc fiebant:mandans eiſdem,quatenus cùm hoc ſit abſonum& abſurdum ne de cętero hæc fiãt firmiter inhibere procurent:quia licet beatiſſima virgo Maria dignior fuerit apoſtolis vniuerſis: nõ tamen illi ſed iſtis dominus claues regni cælorum cõmiſit.Bern.
1 ¶ Not.j.ex text. q licet abbatiſſa poſſit habere iuriſdictionem fori contentioſi.vt in.c.dilecta.de exceſſ.prælato. & idem in alia muliere de iure ſpeciali:vt in.c.dilecti.de arbitr.& quod ibi not. &.xij.qõ.ij.c.cùm deuotiſſimam.iuriſdictionem tamen fori pœnitentialis habere non poteſt. Et eſt ratio diuerſitatis: quia iuriſdictio fori pœnitentialis procedit ex poteſtate clauium,& ordinum quorum mulier totaliter eſt incapax: adeo quod ſi de fa-
c cto mulier ordinatur:[c] non recipit characterem ſecundum communem opinio.quod etiam tenet gloſſ.in.c.diaconiſſa.xxvij.qõ. ij. ¶ Not.ſecundo ibi. *publicè prædicare &c.* quòd abbatiſſæ tantùm inhibetur publica prædicatio. Poteſt ergo in ſecreto monere moniales ſuas dando bona exempla, & explanando ſacram
2 ſcripturam. ¶ †Tertiò not. ibi. *abſonum & abſurdum.* quòd ad impugnationem alicuius ſententiæ ſiue actus ſufficit probare abſurditatem quæ inde ſequitur.valet ergo argumentum ab
d abſurdo.concor.c.in Geneſi.ſ.de elect. ¶ Quartò not.quòd [d] beata virgo Maria fuit dignior & exellentior omnibus apoſtolis.
e ¶ Item not.quòd poteſtas ligandi [e] & abſoluendi non fuit tributa ſoli Petro,ſed apoſtolis omnibus:ad idem.xxj. diſtinctio.c.in nouo.& in euangelio.Accipite ſpiritum ſanctum,quorum remiſeritis peccata &c.Solus ergo Petrus habuit principatum :ſed in
3 poteſtate omnes fuerunt æquales. ¶ †In gloſſ.ij.in fin.Et multas differentias inter mares & foeminas.no.Specu.in titu.de procur. in prin.& in tit.de accu.in.§.j.

✠ *SVMMARIVM.* ✠

1 *Ciuitas ſi ſit ſuppoſita interdicto,an aliquo caſu clerici ipſius vel alij poſſint in loco ſacro ſepeliri,vel euchariſtiam accipere:vel alia ſimilia facere.n.2.3.9.&.10.*
4 *Campanarum pulſatio eſt prohibita in loco interdicto.*
5 *Ciuitas ſi ſit interdicta an & quomodo poſſint ibi celebrari diuina?*
6 *Legere & cantare ponuntur vt diuerſa:& facit pro ſtatutis.*
7 *Voluntas bona alicuius de accipiendo corpus Chriſti: tantũ operatur ac ſi accepiſſet.*
8 *Mulier tempore appropinquantis partus an poſſit petere & accipere corpus Chriſti ſi eſt in ciuitate interdicta, & ſic an aſſimilatur morientibus?*

Quod in te

¶ CAP. XI.

a 1 QVodinte. a†Tempore generalis interdicti cõcediſ pœnitentia & viaticum morientibus. Hoc primò. Clerici qui ſeruauerũt interdictũ poſſunt cũ ſilentio in cœmiterio ſepeliri: hoc ſcdò. In cõuentualibus eccleſijs clerici bini vel trini poſſunt horas ſubmiſſa voce dicere. hoc tertiò. Crucesignatis & peregrinis tẽpore interdicti pœnitẽtia cõcedi põt. hoc quartò. Et quatuor ſunt partes: prout quatuor ſunt dicta. ſecũda ibi: *licet*. Tertia ibi: *& in conuentualibus*. quarta ibi: *recipientibus*.

¶ Caſus literalis. Contingit aliqñ qd terra ſupponitur interdicto & prohibenſ diuina officia celebrari, baptiſma paruulorũ, & pœnitentia morientiũ: quæſitum fuit à pa. vtrũm tunc viaticũ. i. corpus dñi dandum ſit decedentibus. Rñ. Pa. ꝙ in verbo illo per qd pœnitentia morientibus non negaſ, viaticũ etiam quòd verè pœnitẽtibus exhibeſ intelligi debet, vt nec ipſum decedẽtib⁹ denegetur. ¶ *Licet*. ſcdò dicit ꝙ licet tẽpore generalis interdicti tam vnctio quã eccleſiaſtica ſepultura denegeſ: tñ pa. ex gratia cõcedit vt clerici decedẽtes q tñ interdictũ ſeruauerit in cœmiterio eccleſiæ ſepeliant ſine cãpanarũ pulſatione, ceſſantibus oĩbus ſolẽnitatib⁹. ¶ Tertiò diciſ ꝙ tpe interdicti clerici in cõuẽtualib⁹ eccl'ijs bini & bini: vel ſimul tres põt dicere horas cano. ianuis clauſis, excõicatis & interdictis excluſis: vt poti⁹ videãtur legere quã cantare: ita ꝙ exteri⁹ audiri non poſſint: qa & qbuſdã regularib⁹ ſimile priui legiũ à ſede apoſtolica eſt cõceſſum. In fi. dicit ꝙ recipientibus ſignum crucis pnĩa ſi eã poſtulauerint nõ eſt denegãda ꝙ etiã alijs
2 peregrinis de gratia põt concedi. Ber. ¶ †No. j. ex tex. ꝙ tpe interdicti pnĩa cõcediſ moriẽtib⁹ dũtaxat: hodie verò concediſ oĩbus: dũ tñ non fuerint cã interdicti, vel auxiliũ prębuerint: de quo dic vt in. c. fin. de ſen. excõ. lib. vj. Sed ꝙ hîc diciſ de viatico hodie immutationẽ nõ recipit: bñ tñ poteſt exhiberi decedẽtibus: quia de viatico nulla mentio fit in. d. c. fi. Stabimus ergo huic iuri antiquo ar. in. l. præcipimus. in fi. C. de app. nã viaticum non intelligiſ pro priè appellatione pnĩę: imò ſunt duo ſacramẽta ſeparata: ideo pa. hîc vtiſ verbo volum⁹: quia de iure nõ intelligebaſ & ius corrigẽs debet ſtrictè intelligi: ad hoc quod no. in. c. cupiẽtes. de electio. li.
3 vj. ¶ †Secũdò no. in ver. *Licet*. ꝙ tpe interdicti nõ põt aliquis ſepeliri in coemiterio: intellige qñ quis vult ſepeliri in loco interdicto, vel qñ perſona eſſet interdicta: ſed ſi perſona non eſt interdicta. ſed locus: tũc põt ſepeliri in alio loco ſacro non interdicto: de
4 quo dic vt in. c. fi ſententia. de ſentẽ. excõ. li. vj. ¶ †No. iij. ibi: *ſine campanarum pulſatione*. &c. ꝓ generali cõſuetudine ſcdm quã in exequijs hominũ pulſanſ cãpanę. & videſ pulſatio de ſolẽnitate exequiarũ: vnde prohibeſ hoc tẽpore talis pulſatio. ¶ †Quartò no.
5 in ver. *& in conuentualibus*: ꝙ tpe interdicti nõ poſſunt indiſtinctè in eccleſia celebrari diuina: ſed hodie hoc recipit interp̃tationem per. d. c. fi. vbi ſtatuiſ ꝙ in oĩbus eccleſijs ſpecificè interdictis poſſunt clandeſtinè ianuis clauſis celebrari diuina: & in quatuor feſtiuitatibus anni. de quibus ibi. publicè poſſunt celebrari: de quo dic
6 vt ibi legi. & no. ¶ †Quitò no. ibi: *legere* b *potius quã cantare*. ꝙ diſ
b ferẽtia eſt inter hęc. & facit ad ſtatuta: qui ergo teneſ cantare officiũ, nõ ſatiſſacit diſpoſitioni legendo. & cui permittiſ legere, non permittiſ cãtare. ¶ Vltimò in ver. *recipientibus*. no. priuilegiũ cruce ſignatorũ & peregrinãtiũ: ſed hodie eſt ius cõe. qa oĩbus cõcediſ poenitẽtia: vt dixi in primo no. & habeſ in. d. c. fi. ¶ In glo. j. ibi *ſiue tria*. Adde quartũ. de quo in. c. reſponj. de ſen. excõ. qd eſt confirmatio in fronte, ſiue chriſmatio. Et de materia interdicti vide quod no. in. c. non eſt. de ſpon. vbi plenè tractaſ quę prohibenſ & q̃ pmittũſ tẽpore interdicti. Et in fi. gl. dic ſcdm Hoſt. ꝙ diciſ via
7 ticũ qm rectè recipientes ducit ad viã ſalutis: facit. j. q. j. c. interrogo. & qd ibi no. & .xxxij. di. in. c. ꝑter. §. verũ. ¶ In gl. fi. ibi: *ſed hæc eſt neceſsitas*. Sentit ergo gl. ꝙ iſtis cruce ſignatis vel ꝑegrinis nõ cõcediſ poenitẽtia: niſi periculo imminẽte. qd tñ in veritate eſt cõtra literã. ibi. *cũ poſtulauerit &c*. ſed hodie circa hoc nõ eſt inſtandũ: qa indifferenter oĩbus cõcediſ poenitẽtia: vt in. d. c. fi. Et in fi. gl. hæc
7 opi. gl. eſt vera. vt ſatis ꝓbaſ in. c. fi. de ſen. excõ. li. vj. ¶ †Extra gl. ꝓ declaratione. c. q̃ro circa primã partẽ. quid ſi ſacerdos nõ habet hoſtiã cõſecratã, & neceſſitas infirmi poſtulat: dicit Inn. ꝙ ſacerdos nũq̃ cõicet de pane: ſed credat, & eſt ſibi ꝓ mãducatiõe: iuxta

a ¶ An quis poſſit cõfiteri p ſcripturã: videtex. in. c. quẽ pœnitet. de pœ. di. j. tex. & gl. & qd ibi no. ĩ. c. qualis. xxx. q. v. qd no. Abb. ĩ. c. à nobis. & ibi ſcripſi. q ma. ac. poſ. Itẽ pnĩam põt qs ſuſcipere p ꝓcur. vt dicit Do. ĩ. c. ĩ capite. ĩ. ñ. no. p illũ tex. l. di. & idẽ dicit gl. ĩ reg. p̃t qs p aliũ. cir. prĩ. li. vj. & p tex. ĩ. c. quẽ pœnitet. ĩ prin. de pœ. di. j. Et adde hîc vnũ ꝙ pro

illud. crede & mãducaſti. de cõſe. diſt. ij. c. nũquid. Quidã vt dñi de rota intelligũt hoc dictũ, ꝙ debet dicere ifirmo eẽ hoſtiã cõſecratã: licet nõ ſit: qa ſatis eſt ipſum hoc credere: ꝙ dictũ mihi nõ placet, nec fuit de mẽte Inn. nã induceret hoĩem in idololatriã. cõtra. c. de hoĩe. & ꝙ ibi no. de cele. miſ. vbi ẽ tex. quodã modò exp̃ſſus cõtra hãc ĩterp̃tationẽ. Vñ debet Inn. intelligi ꝙ dũ infirm⁹ decederet ſine cõione: ex quo nõ deficit ꝓ eo: tñ mereſ ac
8 ſi verũ corp⁹ xp̃i aſsũpſiſſet. ¶ †Scdò q̃ro qd de mulierib⁹ appropinquãtib⁹ partui. nũqd iſtę dicãſ decedere velle, vt tpe interdicti vt eis poſſit viaticũ cõcedi. Io. an. refert aſs in facto ſępe dubitatũ: ſed ſibi placet ꝙ nõ dicanſ decedere: & ſic nõ ſit loc⁹ diſpõni hui⁹ ca. Mihi placet vt cõſidereſ qualitas mulieris, & ei⁹ cõſuetudo. vt ſic vbi veriſimiliter dubitareſ de morte: tũc ſit loc⁹ indulgẽtię hui⁹ ca. aliãs
9 ſec⁹. ¶ †Tertiò q̃ro in ver. *licet*. nũqd clericis tpe ĩterdicti ſit exhibẽda extrema vnctió. Doc. cõiter ꝙ nõ: licet de facto qdã nõ aduertãt: nã hîc ex duobus denegatis cõcediſ vnũ dũtaxat: videlicet ſepultura: ergo aliud videſ eſſe denegatũ. ar. in. c. nõne. de p̃ſump. Quare aũt poti⁹ cõcediſ viaticũ quam ſacra vnctio: cũ vtrũq; ſit ſacramẽtũ? Sol. ꝓ ipſam vnctionem tunc deuenitur ad ſacramentũ. & ſic in ipſa participatione cũ infirmo tunc efficiſ ſacramentum: ſed corpus Chriſti eſt anteq̃ ſacramentũ exhibeatur ſeu porteſ ad infirmũ. Itẽ maior familiaritas contrahitur in extrema vnctione vbi dicuntur multæ orationes
10 quàm in exhibitiõe corporis chriſti. ¶ †Vltimò quęro nũquid iſtud priuilegium conceſſum clericis circa ſepulturã habeat locum in eccleſia ſpecialiter interdicta? Quidam ꝙ non vt refert Inn. in. c. fi. de exceſ. pręla. Hoſt. ibi cõtrà: quia tñ valet gñale quo ad omnia quantum ſpeciale quo ad quædã. l. fi duo. ff. de admi. tu. Sicut ergo permittitur ſepultura in interdicto generali: ita permitti debet in ſpeciali. Ioan. and. tenet contrarium: quia iſte text. loquitur de gñali interdicto. & certè mihi videſ quæſtio ſatis dubia. nã pro hac opi. Io. an. facit iſte tex. qui in duplici loco ſemp facit mentionem de generali interdicto. Itẽ ſubeſt tunc ratio: quia niſi poſſet ſepeliri in coemiterio alicuius eccleſiæ: tũc oporteret eum ſepeliri extra coemiteriũ in cãpis. Sed ꝓ cõtraria opi. facit. c. vt priuilegia. de priuile. in princip. Item quia poſito generali interdicto qlibet eccl'ia cẽſeſ interdicta: valde ęquũ eſſet dicere ꝙ in ſpeciali ĩterdicto poſſint clerici illius eccleſię ibidẽ ſepeliri: ſed alij nõ cũ habeãt in loco eccleſias nõ interdictas. argu. in. d. c. vt priuilegia. Item ſcias quod licet tẽpore ĩterdicti laicis deneget ſepultura eccle

illi ſacerdoti ſine lnĩa ꝓ prĩ⁹ me⁹ ſacerdos exiſtẽs ĩ alieno territorio p̃t me ſubditũ abſoluere de p̃cĩs ẽt in alieno territorio cõmiſſis. Iſtud ſingulariter dicit Imo. ĩ cle. dudũ. de ſepu. xñ. xñ. co. ſup gl. ĩ ver. audiſ. perpetuò tenemẽti. & idẽ ad literã dicit Arc. in c. placuit. cir. prĩ. de pœ. diſt. vj. An aũt curatus poſſit p̃ſcribe. vt audiat ſubditos alterius curati ſine lnĩa. vide do. Ant. in. c. cõquerẽte. in. x. col. de of. or. ad qd optimè facit qd not. Inn. ĩ. c. ſup eo. de paroch. Sed nũqd ſicut ſubditus nõ põt cõfiteri alĩ ſacerdoti ſine lnĩa p̃ſbyteri ꝓprĩ parochi. ita ẽt vn⁹ Iudex habitã s in paroch. alicuius preſbyteri velit baptizari, an poſſit recipere à quocũq; p̃ſbytero ſine lnĩa ſui parochialis. & ſimiliter de alĩs baptizãdis videſ tex. & ibi gl. apta ꝙ ſic in. c. nec numer⁹. x. q. iñ. ſed cõtrariũ ibi aptè tenet Arc. dicens ꝙ iſte ex quo vult baptizari rõne illius ꝓpoſiti iã intelligaſ eſſe de foro illius p̃ſbyteri. reprobata glo. & rñderi põt ad illũ tex. dũ dicit ab alio ꝓ ſua volũtate. &c. vt intelligatur qñcũq; electⁿ alteri⁹ p̃ſbyte. mutat in totũ illã parochi. vel illud domiciliũ, vel fortè ĩtelligiſ qñ adeſt neceſſitas vt ibi dicit Arch. Itẽ adde hic oĩno ſex caſus ĩ qbus vn⁹ curat⁹ auditparochianos alteri⁹ ſine lnĩa ꝓ prĩ curati, quos enumerat Archi. de pœ. di. vj. Item adde hic Arch. de

pœ. di. v. in ſum. in fi. vbi dicit ꝙ papa nõ põt diſpẽſare vt quis differat confeſſionem vltra annum: ſed hoc fuit dictũ beati Th. ad literã in. iiij. ſenten. di. xvj, q. iñ. arti. j. circa finem.

b ☞ SEBA. SAPI. ¶ Legere. Legere priò qũo capiaſ. vide latè Fel. ĩ gl. j. ꝓ pœ. greg. co. v. ver. ĩ. e. gl. ibi. & ibi de tel. q depoſuit ſe legiſſe an ꝓbet.

SEBA. SAPI.

a ¶ Omnia. Nunqd aũt quis teneatur cõfiteri peccata venialia. vide Feli. referentẽ Gemi. in. c. j. ŝ. de cõstitutio.

b ¶ Pondera istud qđ reqrit text. videlicet qprius sit data licẽtia videt ergo nõ sufficere ratihabitio: sed cõtra hoc est gl. in. c. cũ vos. de his quę fiũt à præl. In gl. nostra. circa fi. dũ dicit sacramentis &c. Sed q ĩ sacramẽtis habeat locũ ratificatio: est tex. in .c. j. x. q. ỹ. nec obst. iste text. qui dicit prius obtenta licẽtia: quia ratificatio operat vt ex tũc tpe cõfessionis censeat mãdatũ ĩterueniss̃e. vt est bonus tex. in. l. licet. in fi. ff. de iud. sed sup hoc oĩno vide Imol. in clemẽ. j. ŝ. volumus. super glo. in ver. añ oĩa. de for. compe. vbi tenet post Paul. q in casu illius cle. nõ valet processus non petita licentia, ẽt si superueniat ratificatio. & vide do. Ant. ĩ ca. cũ cõsuetudinis. ĩ. ỹ. co. vbi dicit q qñ reqrit in actu cõsensus p viã licẽtię nõ sufficit licentiã interuenire post actũ. cũ quo cõcor. Bal. in. l. j. ĩ pe. col. C. q admit. ad bo. pos. Sed vide oĩno qđ de isto passu ĩ terminis hui⁹ decre. scripsit in suis recolle. d. Barto. de bel. in. c. cũ vos. circa fi. de his q fiũt á pla. vtrũ cõfessio sit actus fidei ponit beatus Tho. ĩ ỹ. ỹ. q. iỹ. arti. j & ĩ ea. q. ar. ỹ. ponit an cõfessio sit de necessitate salutis. Itẽ adde hic. s. Tho. in iỹ. sent. dist. xỹ. q. iỹ. art. v. circ. med. vbi dicit q ĩstitutio eccleśię q saltẽ semel in anno reciperet corp⁹ xp̃i fuit necessaria: qa cũ in quotidiana pugna sumus, vita spiritualis ĩ nobis euanescet, nisi aliquãdo vitę cibũ

siastica: tñ relaxato ĩterdicto illi q nõ fuerũt culpabiles, vel in qbus apparuerũt in morte signa cõtritiõis si fuerũt sepulti extra cœmiteriũ, poterũt exhumari, & de nouo sepeliri in cœmiterio. arg. c. à nobis. de sentẽ. excõ. & hoc tenet Inn. in. d. c. fi. & Io. an. hîc.

✤ SVMMARIVM. ✤

1 *Cõfessio pœnitẽtialis debet esse integra: nec sufficit quòd vni sacerdoti quis cõfiteatur certa peccata: & quædam alteri.*

2 *Confitens non debet detegere aliena peccata, nisi nõ posset dicere sine detectione aliorum.*

3 *Parochianus debet se abstinere ab assumptione eucharistiæ ex consilio proprij sacerdotis: sec⁹ alieni.*

4 *Arceo: hoc verbum denotat violentiam: & facit pro statutis.*

5 *Parochianus nõ põt cõfiteri peccata sua alteri sacerdoti: nisi petita & obtẽta licẽtia à proprio, non solum in confessione semel in anno, sed in omni alia confessione. nume. 6.*

7 *Secreta possũt reuelari pluribus modis: & quomodocunque sit reuelatum, reuelãs tenetur ac si verbaliter & expressè reuelauerit.*

8 *Sacerdos debet deponi, vel in strictũ carcerẽ detrudi, non solùm si reuelauerit peccatorem: sed etiam si peccatum.*

9 *Puer doli capax dicitur proximus septemnio: vel post septemnium.*

10 *Peccata venialia nõ indigent cõfessione speciali ni si sint continuata, & redacta in consuetudinem. quia tunc conuertuntur in mortalia.*

11 *Sacerdos parochialis quãdo est inimicus parochiani, quid habet facere parochian⁹ si vult cõfiteri?*

12 *Sacerdos propri⁹ qs dicat ad hoc vt quis possit ei pcta cõfiteri nõ petita venia à p̃sbytero pochiali.*

13 *Corpus christi an debeat sumi in die paschatis resurrectionis: an in die iouis sancti?*

14 *Confiteri nemo potest alieno sacerdoti: quia nõ potest iurisdictio consc ientialis prorogari, nisi in casu necessitatis. nu. 16.*

15 *Sacerdos parochialis qui dedit licẽtiã parochiano suo vt cõfiteatur cuicũque velit: an extendatur vt etiã in paschate possit confessorem eligere?*

16 *Confiteri põt quis laico: itẽ nõ suo sacerdoti: vel illi quem habet ex iusta causa suspectũ: vel aliâs inhabili in casu necessitatis, vel quando habet sacerdotem proprium imperitum. 17.*

18 *Cõfessio pœnitentialis quo iure sit introducta?*

19 *Papa tenetur singulis annis cõfiteri peccata sua, & plura infrà.*

20 *Confiteri an quis teneatur pluries in anno?*

21 *Indulgentia cõcessa vere pœnitentibus & cõfessis, an prosit illisqui sunt cõfessi semel in anno, & habent propositum confitendi.*

22 *Confessus semel in anno: si postea reincidat in peccata, & habeat propositũ cõfitendi & non confiteatur: an aliquo modo illaqueatur?*

23 *Scholares, & similes personæ quæ non habent locum firmum, illũ habent proprium sacerdotem in cuius parochia commorantur.*

24 *Sacerdos an teneatur reuelare peccatum quod intendit committere ille qui sibi est confessus: quãdo ex tali peccato resultat scandalum?*

25 *Testis medio iuramẽto tenet dicere illud qđ fuit si bi dictũ ab amico suo ĩ secreto, ẽt si fuerit sacerdos*

26 *Sacerdos qui reuelauit delictum alicuius: sed negat illud habuisse in confessione: delinquens verò dicat sibi dixisse in confessione. ipse sacerdos habet probare contrarium.*

¶ CAP. XII.

OMnis vtriusque sexus. Famosum ẽ & multũ allegabile: & qa habet multa dicta cõiter nõ sũmat: sed possumus ꝑ aliquali intellectu sic summare. Quilibet doli capax teneť saltẽ semel in anno cõfiteri proprio sacerdoti: vel de eius licẽtia alteri, & eucharistię sacremẽtũ ad minus in pascha recipere & sacerdos reuelãs cõfessionẽ deponẽdus est, & in monasteriũ ad agendũ ꝑpetuã pnĩam detrudẽdus. Et tria sunt dicta principaliora. Scđm ibi ꝙ. *Si quis*. Tertiũ ibi. *Sacerdos*. ¶ Casus literal. Quę rebať in cõcilio gñali quoties vnusqsq; fidelis in anno peccata sua cõfiteri debeat. & cui &quo tpe anni eucharistię sacramẽtũ accipere & rndeť vt in tex. Ber. ¶ † No. j. ibi. *omnia &c.* q cõfessio nõ debet fieri per partes: nã si qdã cõfiteť certa peccata vni p̃sbytero, & reliqua alteri p̃sbytero, certe ista nõ est pura cõfessio: qa deus nõ nouit opus ĩperfectũ, & nũ q̃ sanauit aliquẽ quin ex toto eũ liberaret: de pœ. disti. iij. in. c. sunt plures. Nũquid aũt teneať iterũ cõfiteri qñ cõfessus est q̃dã peccata alijs suppressis: sunt opi. de quib⁹ vide per gl. de pœ. di. j. c. nõ tibi dico. aťs in. ŝ. se. sed Archi. de pę. dist. iij. c. fi. in fine dicit cõiter teneri q si fit alteri sacerdoti, debet priora pcta iterũ cõfiteri: qa pria cõfessio nõ valuit tãq̃ nõ facta in statu gratię & in charitate. & hoc tuti⁹ est tenere: & pro hoc (vt dixi) facit iste tex. dũ dicit. *omnia*[a] *&c.* nõ ergo satisfecit huic cõstõni, nec deo q partẽ sibi retinuit. ¶ † Secũdò no. ibi: *sua &c.* q cõfitẽs nõ debet reuelare pcta aliena, sed tm̃ sua: & facit cõtra mulieres impudicas reuelãtes etiã participes: & hoc verũ, nisi ꝑpriũ pctm̃ nõ possit bn̄ dẽtegi absq; pticipib⁹: vt puta si rẽ illicitã egit cũ matre, filia, vel sorore: nam istæ circunstãtię aggrauãt peccatũ. nec põt cõfiteri ꝑpriũ peccatum, nisi & cõfiteať participes. pro hoc. de pœ. dist. v. in prin. ¶ No. iij. ibi: *ad minus in pascha &c.* q hodie de necessitate nõ est recipiẽ dũ pluries corpus xp̃i in anno: nã ante hãc cõstõnẽ tenebať quisq; ter ĩ ãno recipere corp⁹ christi: videlicet in festo paschali: in natiuitate dn̄i: & in festo pẽtecostes: vt in. c. & si non frequẽti⁹. de cõse. di. ij. Relaxatũ ẽ ergo istud p̃ceptũ, & remãsit solũ ĩ festo paschatis: iõ dicit. *ad minus &c.* q. d. bonũ est pluries recipere: sed ad min⁹ ĩ festo paschatis. De religiosis verò respectu cõfessiõis & assũptiõis eucharistię: dic vt ĩ cle. ne ĩ agro. in. ŝ. sanè. de sta. regu.

3 ¶ † Quartò no. ibi. *de proprij sacerdotis cõsilio.* q nõ debet qs abstinere ab assũptiõe euchari stię ex cõsilio alieni sacerdotis: sed ꝑprij dũtaxat: q mſti & malè, nõ aduertũt: vt dicit Io. an. & bn̄.

4 ¶ † Quĩtò no. casum ĩ quo nõ excõicat⁹ arceť ab ĩgressu eccl̃ię. & no. q dicit arceať. q verbũ denotat violẽtiã. Põt ergo arceri violẽter: & si op⁹ ẽ, põt ad hoc ĩuocare brachiũ scl̃are: vt ĩ. c. i. de off. or. & xxij. q. v. c. administratores.

5 ¶ † Sextò no. ĩ ver. *si quis*. duo reqsita vt qs possit cõfiteri alieno sacerdoti. Primũ vt subsit cã: nã sine cã peccat pochian⁹: qa vr̃ cõtẽnere ꝑpriũ sacerdotẽ sine cã & debet cã eẽ iusta. vt ĩ lr̃a. Scđm reqsitũ ẽ, vt licẽ. postu. & obtĩeať[b]: nõ ergo sufficit petere nisi obti-

sumeremus. Item multas qõnes de pnĩa à canonistis non tactas. vide omnino p. s. Tho. in. iiij. sen. in oĩb⁹ articulis illarũ. q. Itẽ an ĩ casu necessitatis liceat cõfiteri peccata laico ab ecclesia p̃ciso. vide glo. in. c. pasto. ŝ. j. & quod ibi multum latè p. d. Ant. de offi. or. Infinitas. q. de pnĩa. & de affectibus eius vide oĩno p. s. Th. in. iiij. sen. di. xiij. q. j. in oĩbus articulis illarũ qõnũ. & distin. xv. q. j. artic. j. ij. iij. iiij. &. v. Item vide multas qõnes de istosacramento cõfessiõis quas scribit latè. s. Tho. in. iiij. sen. di. xvij. q. j. ij. &. iỹ. in omnibus arti. illarum qõnum. vbi videbis noua ad materiã huius. c. oís vtriusq; q̃ canonistæ nũquam excogitarũt. Item multas qõnes de pnĩa & alijs ad materiã huius decretalis. vide oĩno p. s. Tho. in. iiij. sent. distĩ. xij. in. l. ỹ. & iỹ. & in oĩbus art. illarũ qõnum quę sint cõsideranda ĩ actu cõfessionis, et q̃ sint de substãtia eius. vide omnino sanctũ Tho. ĩ. iiij. sent. dist. xvij. qõ. iij. arti. ij. cir. me. & art. iij. circa fi. & lõgè melius & latiꝰ per Spec. in aureo reperto. in titu. de pœ. & remi. Item adde hic. s. Th. in iiij. sent. dist. xvij. q. iij. cir. fi. vbi dicit q quãtũ ad cõfessiones & pœnitentias subditorũ pœnitẽtiarius papæ est principalior q̃ sacerdos parochialis. & sacerdos est principalior quã suus adiutor.

niſi obtineaſ.¶ †Septimò not.quòd ab alieno[a] ſacerdote quis nõ põt abſolui vel ligari:& pondera quòd litera loquiſ generaſr.vt non ſolum ſi ſemel in anno vult confiteri alieno:ſed etiam ſi pluries,ſemp debet obtineri licẽtia à ꝓprio ſacerdote.¶ Octauò no. in ver. *ſacerdos.* quòd ſacerdos curatus diciſ medicꝰ aiarũ,& more periti medici debet adhibere diuerſa experimẽta aduerſus peccatorem:& quãtò aĩa eſt pretioſior corpore,ſic medicus animarum præſtantior eſt medico corpis.xij.q.j.c.prẽcipimꝰ.¶ †Nonò no.in verſi. *caueat.* ꝙ varijs modis quis ſecretũ prodit:nõ ergo refert an verbo an ſigno:aut alio quouiſmodo prodat quis ſecretũ:ſemper eũ diciſ quis prodere,& teneſ pœna impoſita pro expreſſione.¶ †Not.vltimò & tene ſemper menti tex.ibi: *qui peccatũ.&c.*ꝙ ſacerdos incurrit iſtã pœnã:de qua hîc non ſolũ reuelando peccatorẽ:ſed etiã peccatũ in cõfeſſione ſibi detectũ.ꝙ eſt cõtra ſimplices aſſerẽtes peccatũ impunè poſſe reuelari, ſed nõ peccatorem:ſed minꝰ bñ loquunſ:nã cõtrariũ probaſ hîc in duobus locis.Primò ibi: *qui peccatũ &c.* vbi exp̃ſsè prohibet de peccato. Secũdò probaſ ꝑ locũ à ſpeciali in verbis prẽcedentibꝰ:nã tex.ꝑmittit in vno caſu dũtaxat:ſcilicet qñ indiget prudẽtiori cõſilio: & tunc etiam debet cautè reuelare.Item hoc probaſ rõne:nam ſacerdos ita ſcit peccatũ ſicut peccatorẽ,tanq̃ dei miniſter.ergo nõ debet tanquàm homo reuelare peccatũ:ꝙa neſcit vt homo:ſed vt
b deus.vt prædixi.& contra faciens grauiſſimè peccatᵇ: vnde punitur tanquã hæreticus reuerſus ad fidem:quia deponitur,& perpetuò detruduſ in monaſteriũ:& ſi timereſ de fuga,poſſet detrudi in ſtrictũ carcerẽ:vt in.c.vt famæ j.de ſen.excõ.¶ †In glo.j.ibi *cũ eſt doli capax.* &c.Not.glo.iuncto text.qđ doli capax diciſ eſſe conſtitutus in diſcretionis annis.& dicitur doli capax proximus ſeptemnio,vel poſt ſeptemniũ ſaltẽ. tunc enim excedit infantiã, & intrat pueritiã.in qua ætate peccata multa cõmittunſ.vt in.c. j.&.ij.s̃.de delict.pue.& dic vt ibi.facit.c.literas.& quod ibi not. de deſpon.impub.Dicit tñ Hoſti.hîc.quòd tres ſunt gradus annorum diſcretionis.Primus cũm quis eſt doli capax:& hoc quò ad confeſſionem:vt hîc dicitur.Secundus.cũm quis eſt pubes:& illa ętas requiritur ad matrimonium:& quò ad ingreſſum religionis. s̃.de deſpon.impu.c.ij.de regu c.j.lib.vj.Tertius quò ad adminiſtranda bona.& tunc dicitur in diſcretionis annis poſt.xxv.ff.de mino.per totum.Diuerſo ergo reſpectu cõſideraſ iſta diſcretio. Et aduerte quia reſpectu confeſſionis bene obſeruaſ hæc op.ſed non reſpectu euchariſtiæ.& fortè obſeruantia non eſt mala propter reuerentiam tanti ſacramenti,vt ſi.c.tantum puberibus exhibeatur.Et in fi.glo.dic ꝙ hæc contraria loquunſ in infante nõ doli capace.¶ In gl.in ver. *Omnia.* ibi:*per orationem dominicam.* Item dimittuntur multis alijs modis de quibus per gloſ.in prœmio.
10 vj.in ver.benedictionem.¶ †Et in fi.gloſſ.vide text.cum gloſ.in c.vnũ orrium §.criminis.xxv.diſt.quę dicit quòd iſta venialia etiã laico poſſumus confiteri,nec pro eis imponenda eſt pœnitentia: nam ideò dicunſ venialia:quia venia digna ſunt:vide etiam gloſſ. de pœni.diſt.j.c.perfecta.quæ dicit ꝙ peccata mortalia indigent cõfeſſiõe ſpeciali:venialia verò abolẽtur per generalem confeſſionem.quam facit ſacerdos dicendo confiteor deo &c.Conſilium tamen huius gl.bonum eſt vt quis ea confiteatur ſi recolit ſecundum docto.Præſertim ſi deducta ſunt in cõſuetudinem,ſeu inueterata:quia(vt dicit Auguſti.)nullum eſt peccatum adeò veniale quòd non fiat mortale dum placet.i.dum aſſumiſ in conſuetudi-
11 nem.vt.xxv.diſt.in.c.vnũ.§.criminis.¶ †In gl.in ver.*proprio ſacerdoti.*ibi.*niſi ille fuerit imperitus.* Item ſi ſubeſt alia legitima cauſa:vt quia eſt odiũ inter iſtum confitentem & propriũ preſbyterũ:vel inter eum & inter parentes preſbyteri:vel ꝙa proprius preſbyter fuit particeps delicti:hoc tamen caſu dicit Ioan.an.poſt Vin.hîc.
c & in.c.j.de ordi.ab epi.quòd poteſt cõfiteri ſi vult ſacerdoti[c] participi:ſed non neceſſitatur:vnde eſt iuſta cauſa petendi licentiam: hoc dictum mihi placet in vero pœnitẽte:ſecus ſi eligit propriũ: quia particeps fuit,vt facilius abſoluatur quò ad eum:ad hoc tex.
12 cum gloſſ.xlix.diſtin.in princip.¶ †Sed quæro.quis dicatur proprius ſacerdos? Sol.proprius appellari poteſt preſbyter parochialis.Item epiſcopus & legatus in prouincia.& ipſius pœnitentiarius.Item vicarius generalis epiſcopi.argu.in.l.cum prætor.ff.de iudi.& Archipreſbyter eccleſiæ cathedralis.qui in hoc cenſetur vicarius epiſcopi.ff.de offi.Arch.c.officium. vnde ad quẽlibet iſtorum nõ petita alterius licentia põt quis recurrere.vide gloſſ.in.c.ij. eo.titu.lib.vj.& de offic.delega.c.ij.eod.lib.
13 ¶ †In gloſ.in ver.*ad minus in paſcha.*Sed circa hoc dubitaſ nũquid ſufficiat recipere corpꝰ chriſti in die iouis ſancta,an de neceſſitate teneatur quis recipere in die reſurrectiõis dñicę:vidi magnã cõtentionem de hoc inter valentes theologos prædicantes. Nam quidam aſſerebãt ꝙ de neceſſitate debet recipi in die reſurrectionis:quia illo die eſt paſcha.& non in die iouis ſancta:quia illud erat paſcha iudæorum.Alij verò dicebant quòd ſufficit recipere in die iouis ſancta:quia tũc chriſtus fecit paſcha cum diſcipulis ſuis,& in illa contẽtione fui conſultus.¶ Circa hoc dubiũ aduertendum quòd tex.hic poteſt intelligi duo
a bus modis.Primò capiendo paſcha pro ſolennitate paſchali:& tũc ſatis eſt recipere in die iouis ſancta maximè habito reſpectu quòd illo die fuit inſtitutum hoc ſacramentum corporis chriſti:ſed quia eccleſia occupatur tũc in alijs officijs,nõ poteſt facere ſolẽnitatem de corpore chriſti:ſed differt feſtũ poſt octauam pentecoſtes:vt in cle.ſi dominum.de reli.& vene.ſanc.Secundò poteſt intelligi in paſcha.id eſt in die reſurrectionis:& tunc oportet de neceſſitate ſumere illo die:& pro hoc. quia appellatiõe paſchæ intelligimus de proprio paſcha.& non de die iouis ſancta.ar.in §.quoties.inſtitu.de iure natura.Et ſic concluderem quòd in die reſurrectionis recipi debeat corpus chriſti ad ſatiſfaciẽdum huic c.& ſatis cautum eſt tunc recipere vt euitentur opi.& pro hoc induco text.in.c.& ſi iudęos.s̃.de iudę.vbi tex.loquiſ propriè de die reſurrectionis:tamen puto ſatiſfactum conſtitutioni ſi recipiatur in die iouis ſancta:ꝙa (vt dixi)in hoc habetur reſpectus ad ſolennitatem paſchalem.&recipiens die iouis ſancta habet hunc reſpectum,& prẽparat ſe ad feſtũ.Itẽquia tũc inſtitutũ fuit hoc ſacramen- c
14 tũ:vt.s̃.dixi.¶ †In gl.in ver. *alieno*[d] *ſacerdoti.* d
ibi.*executionẽ habenti.*No.glo.ſing.& idẽ voluit gl.in cle.j.de priui.Et ratio gl.põt eſſe ꝙa d
e eligẽdo alienũ ſacerdotẽ[e] vult ꝓrogare ſuã e
iuriſdictionẽ in eũ:ſed ex quo ille non habet executionẽ ergo non põt ſuã iuriſdictionem exercere in iſtũ.prorogare eñ idẽ eſt ꝙ extẽdere:vnde iudex prorogatꝰ cognoſcit iure proprio nõ iure alieno ſed ex quo non habet iuriſdictionẽ ĩ actu,nõ põt prorogari.ꝙ no. ꝙa facit ad prorogationẽ fiẽdã in foro cõtentioſo.& ideò gl.dicit de habente executionẽ quia quilibet ſacerdos habet ordinẽ ſacerdotalẽ.& poteſtatẽ ligandi & abſoluendi,ſed in habitu tantũ:ſed cùm habeat eccleſiã euratã, recipit in actu.xvj. qõ.in.c. vbicũq;.§.ecce.& intellige hoc dictũ glo.qñ ſimpliciter datur parochiano licẽtia eligẽdi ſibi cõfeſſorẽ ſecꝰ aũt ſi ipſe proprius ſacerdos cõmitteret vni vt audiat cõfeſſionẽ ſui parochiani.tunc eñ non requiritur quòd ille habeat executionẽ; quia tunc cognoſcit vt delegatus nõ vt ordinarius:ita volunt hîc docto.& bene.& Pau. in.d.cle.j.quòd no.pro cõſuetudine generali vt ſacerdos habens parochiam amplam poſſit in ſui auxilium aduocare alium ſacerdo-

SEBA.SAPI.
a ¶Ab alieno. Nũ qđ ĩ fo. cõtentioſo valeat prorogatio facta in alienũ ſacer dotẽ per clericũ vel laicũ ſine conſenſu ſui epi tradũt latè do.in c.pe.& gl.s̃. de of. deleg.

SEBA.SAPI.
b ¶Peccat. Aduerte ꝙ has pœnas euitat ſacerdos ſi dicit ſe habuiſſe licentiã reuelãdi à cõfeſſo. & in hoc creditur ipſi ſacerdoti.ita no. Lapꝰ alleg.not.xciiij.& Felin.in ca.j.s̃. de excep. colũ.ñ.& an ſacerdos de licẽtia cõfitẽtis poſſit reuelare cõfeſſionẽ.vide Fel.in c.matheus.in prĩ. s̃.de ſimo.

c ¶Adde hic quod no.gloſſ. in.c.oẽs. xxx.q.j.

d ¶Adde hic conſiliũ Old.ccxxx.

e ¶Parochianꝰ cui data eſt licentia eligendi ſibi cõfeſſorem nõ põt cõfiteri non curato. Et adde ꝙ idẽ.d.Abbas reprobat cõmunẽ opin.in.d. cle.j.ſup gl.in ver. ſpecialis.vbi oĩno vide& ibi etiã Io. de imo.

a ¶ Ego credo hoc nō probari ex illa glo.qa relata ad tex.prout debet fieri intelligi:quādo fuit licētia iā petita.de autho.& vſu pal.c.ex tuarum.

b ¶ Circa hoc vide gl.in.c.inferior.xxj.di.& gl.in.c.placuit.de pœni.di. vj.& in.c.dudū.ñ.de ele.& gl.not.in.c.j.xvj.q.j.quæ glo.dicūt q̄ cōfitēs alieno ſacerdoti ſine licētia nō eſt abſolutus nec quo ad deū nec quoad eccleſiā: ſicut papa nō pōt diſpēſare ſecūdū qđ obligatur ex p̄cepto eccleſiæ. videlicet vt quis poſſit diutius cōfeſſionē differre q̄ ab eccl.ĩſtitutū ſi ita determinat.ſ. Tho.in.iiij. ſen.diſtĩ.xvij.q.iij. ar.j.cir.fi. Itē adde hic q̄licet ſacerdos cui ego confiteor ſciat peccatū meū tñ ego teneor illud cōfiteri:qa licet ſciat vt homo, neſcit vt vicarius xp̄i. Ita determinat ſanct⁹ Tho.in iiij.ſent.di.xvij.q. iij.arti.ij.añ me.Itē adde q̄ qñ ſubdit⁹ ex rōnabili & legitima cā petit licētiā cōfitēdi à proprio ſacerdote vti qa fortè ē peregrinatur⁹:vel ex aliqua ſimili cā pōt ille ꝓpria authoritate alij ſacerdoti & ēt laico ĩ neceſſitate cōfiteri.nec dicit trāſgreſſor legis,ſcđm ſanctum Tho.ĩ.iiij.ſen.diſ. xvij.q.iij.art.ij.vltra med.& dicit q̄ peccaret ſacerdos ſi nō eēt facilis ad p̄bēdā licētiā cōfitēdi alteri:qa multi ſunt adeo ĩfirmi q̄ poti⁹ ſine cōfeſſione morerent q̄ ſacerdoti cōfiterēt vñ illi q̄ ſunt nimis ſoliciti inueſtigare cōſciētias ſubditorū p cōfeſſionē multis dānationis laqueos ĩnciūt & p cōſequēs ſibi ipſis. Itē adde hic ſan. Th.in pa.diſ. xvij.q.ij.arti.iij.vltra mediū.vbi dicit q̄ qñ aliquis recordat peccatorū de q̄bus oblit⁹ fuit quando cōfitet nō eſt neceſſarium q̄ in ſecunda confeſſione iſtorum exprimantur ſpecialiter omnia peccata: de quibus prius confeſſus fuit etiam ſi non confitea tur alij ſacerdoti:ſed ſufficit quòd dicat quod tamen multa alia peccata confiteretur quorum oblitus eſt:& ibi etiā dicit not. q̄ ita etiam ſi ſacerdos nō poſſet ab omnibus abſoluere prout eſt de caſibus epiſcopalibus,vel papalibus,tñ teneret ſibi cōfitēs oīa cōfiteri,vt quātitatē totius culpę cognoſcat,& de illis de q̄bus nō pōt abſoluere ad ſuperiorē remittat.Itē vide ſan.Tho.in.iiij.ſen.di.xvij.q.ij.art.iij.vbi dicit q̄ in foro cōfeſſionis nullus pōt ſeipſum abſoluere,aut ſuperiorē,aut ęqualē. Itē adde q̄ etiā aliās quā in paſchate ſi quis vult cōfiteri,nō pōt cōfiteri ſine licentia proprij ſacerdotis.Itaq; determinat Abb.in.c.quod autem.circa prin.ĩ.eo.qđ inteligę,niſi imminēret articulus neceſſitatis:quia tūc abſolui pōt per quēcunq; ſacerdotem nō ſolū à peccatis:ſed etiam ab excō municatione,à quocūq; ſit lata.ita determinat ſan.Tho.in.iiij. ſentē.diſt. xx.q.j.art.j.poſt me.Itē adde hic q̄ per generalē confeſſionem remittū tur peccata mortalia oblita.ſed ſi quis poſtea recordet,debet iterūconfiteri.Itē q̄ homo aliqua diſpenſatione vel viſione humana non pōt abſolui à præcepto cōfeſſiōis firmat expreſſè ſan. Th. in iiij.ſent.diſ.xxj.q. ij.arti.j.vltra medium.

51 tem etiā nō habētē curā in actu. ¶ † Et in fi. glo. No.hāc vlti.q.quia quotidiana eſt & ſæpe de hoc interrogatus fui.& Hoſ.ſequebat dictū gl.dicens q̄ ex generali licētia data à ſacerdote peccatori vt poſſit ſibi eligere cōfeſſorē,nō cenſet derogatū diſpoſitioni hui⁹.c. quomin⁹ ſemel in anno teneat confiteri proprio ſacerdoti:quia intereſt ꝓprij ſacerdotis audire cōfeſſionē ſui parochiani ſemel in anno,cū habeat ſibi exhibere euchariſtiā. Item aliās non pōt exeq̄ pœna hui⁹.c. vt arcere ab ingreſſu eccleſiæ nō confitentē:ſed Io.an.dicit contrariū determinatū p extrauag.Io.vas electionis &c.& q̄ deciſio gl. ꝓcedit in alijs religioſis.non aūt in fratribus p̄dicatoribus minoribus,carmelitis,&eremitanis:quia iſti ſunt ſpecificè priuilegiati: vt in cle.dudū de ſepul.& dic hoc ſatis probari ibi per illū tex. vbi dicitur q̄ illi fratres poſſunt liberè audire cōfeſſiones volētiū eis cōfiteri &c. nō em̄ poſſent liberè audire volētes ſi requireret neceſſariò licētia proprij ſacerdotis.nō em̄ eſt libertas in actu vbi actus diſpoſitio depēdet ab alieno arbitrio,vt no.ĩ.c.licet eps de p̄bē. lib.vj.& in.c.de multa.ſ.de p̄bē.& hoc tenet ibi gl.ĩ.d.cle.dudū.in ver.liberè.[a] & gl. ſeq.q̄ cōcludit q̄ cōfeſſus iſtis fratrib⁹:nō teneť cōfiteri ꝓprio ſacerdoti,vt ibi dicit:&hāc opi.
16 teneas,& ſic cōiter practicat.¶ In gl.in ver. *obtineat*.in fi.vel diſtingue ſcđm Hoſt.& benè,q̄ aut neceſſitas eſt magna,adeo q̄ nō ſub eſt tps adeūdi ſupiorē &tūc ꝓcedat prīaopi. Aut nō ſubeſt tāta neceſſitas,&tūc ꝓcedit ſecūda opi. Dicit tamē Inn.q̄ ſi tēpore neceſſitatis adit alienū ſacerdotē nō pōt ab eo abſolui[b] q̄a nō eſt ſuus iudex,tñ ꝓpter cōtritionē dimittit ſibi peccatū,ſicut dicim⁹ de eo q̄ cōfiteť laico tpe neceſſitatisvt no.ĩ.c.paſto.[c] de of.or.& patet in.c.quē pœnitet.de pœ.diſ.j. Sed meli⁹ pōt dici ſcđm eū q̄ imò obtinebit abſolutionē ex quo habet claues eccleſiæ:& hoc puto verius.arg.in.c.ſi ſacerdos.de pœ. di.vj.q̄d ſi neceſſitas vrget.& iſte nō reperit aliū cōfeſſorē niſi illū quē habet ex iuſta cā ſuſpectū? Dicit Inn.q̄potius eligat mori ſine cōfeſſione.& ſoli deo cōfiteat nec eſt ſibi īputandū:ex quo nō defuit pro eo : & intellige dictum Inn.quando non reperit aliquē etiā laicū. nā inſtāte neceſſitate ēt laico cōfitēdū eſt:non q̄ ille habeat claues eccleſiæ:ſed propter contritionē iſte eſt venia dignus:vt in.d. c.quā pœnitet.Subijcit tamen Inno.q̄ ꝓpter ſolam imperitiam ſacerdotis non debet dimittere q̄n cōfiteat ei:q̄d dicit Hoſtiē. verū ſi nō ad hoc pōt ſuā cōſciētiā reformare.Aduerte quia ītelligo Inn.q̄n nō repit aliū ſacerdotē vt tūc ꝓpter ſolā imperitiā nō dimittat ✠ SEBA.SAPI. ¶ In.c. paſtoralis. Vide ibi Felin.in penul. col. ver.ſecunda declaratio vbi ponit an cōfeſſio quę ſit laico ſit de conſilio an de præcepto.

c ꝓpriū.aliās aūt Inn.nō bñ diceret p tex.aper tū ĩ.d.c.ſi ſacerdos.vbi exp̄ſè fit mētio de im
17 peritia ꝓprij ſacerdotis. ¶ † Et pl⁹ ꝓbat iſte tex.à cōtrario ſenſu q̄ etiā ſine cōſenſu proprij ſacerdotis imperiti pōt adire alienū ſacerdotē:de quo ibi ſatis p Archi.ſed ſatis crede rē illā literā reducēdā ad terminos hui⁹.c.vt
d ſic vna litera ſuppleat p aliam,vt ſit ſenſus q̄ debet obtinere licētiā ſi pōt vt hīc.vel adeat alienū:vt in.d.c.ſi ſacerdos. ¶ In gl.fi.gl.ergo ſentit q̄ hodie ſaltē īponiť iſta pœna.& hæc opi.videť placere Io.an.&mihi ſatis placet:qa pœna antiqua cōfundiť in iſta:nā cū iſte īncōtinenti debeat detrudi in monaſteriū,non pōt agere aliā pœnitentiā peregrinādo ſicut dicebat tex.in illo.c.ſi ſacerdos.licet quidā ve
18 lint vtranq̄ pœnitētiā imponi. ¶ † Extra gl pro declaratione toti⁹ materiæ.primò quæ
d ro quo iure fuit inſtituta confeſſio,[d] & an ſit de iure diuino an humano.Et de hoc multæ opi.ponunť de pœni.di.v.in ſumma, & ſup ea vbi gl.no.Nā quidā dicunt q̄ fuit inſtituta in paradiſo figuratiuè: dū deus indirectè cōpulit Adā ad cōfitēdū peccatū. Alij q̄ ſub lege.Alij q̄ ĩ nouo teſtō figuratiuè dū xp̄s di-
e xit leproſis quos ſanauerat ite & oſtēdite vos ſacerdotibus. Alij quòd authoritate apoſtoli Iacobi dicentis.Confitemini alterutrū pecca ta veſtra &c.Sed gl.ibi tenet quòd potius ſit inſtituta ex quadā generali traditiōe eccleſiæ vnde gręci nō peccant nō vtēdo cōfeſſione: cōfitentur enim ſoli deo in ſecreto:quia apud eos nō emanauit hæc inſtitutio:ſicut in ſimili diximus in incōtinentia.nā non peccāt eorū ſacerdotes vtēdo matrimonio:quia cōtinentia eſt de iure poſitiuo & ipſi nō admiſerunt illā inſtitutionē:vt in.c.nicena.xxxj.di.& ĩ.c. cū olim.de cle.cōiu.& multū mihi placet illa opi.quia nō eſt aliqua authoritas aperta quæ īnuat deū ſeu chriſtū apertè inſtituiſſe cōfeſſionē fiendā ſacerdoti:hodie tñ cū ſit generalis apud nos illa traditio,peccaret mortaliter latinus non vtendo cōfeſſiōe.xj.diſt.c. in his.
19 & in hoc ca. ¶ † Et ex his ſoluiť alia queſtio.
e nunquid[e] papa teneatur cōfiteri:ita quòd eū liget conſtitutio huius.c.Ioan.and. hīc.& latius in.c.ſignificaſti.de ſo.compet.dicit quòd

¶ Quo iure fuerit inſtituta cōfeſſio peccatorū. Et q̄ cōfeſſio ſit ītro ducta de iure diuino tenet beatus Tho.ĩ.iiij. ſen.di. xvij.q.iij.arg.j.circa me.& ĩ fi.ar.ñ. cir.me.& di.xxj.q. iij.art.j.cir.med.& ſimiliter dicendū de pnĩa.qa ē inſtituta de iure diuino:qa xp̄s dixit pœnitentiā agite. ita determinat.ſ. Tho.in.iiij. ſen.diſtin.xxij.q.ij.arti. iij.circa finem.

¶ An papa ligeť hoc canone oīs vtriuſqueſexus.et adde quod not.d. Ant.in.c.j.de conſti.q̄ ſi pa.ſe ſubij ciat ſimplici ſacerdoti ab eo cui cōfitetur legari poterit glo.eſt not.in c.ſane.el.ij.de off. deleg.& glo.in.c. nemo.ix.q.iij.pro qua facit.c. nos ſi incōpetenter.ñ.q. vij.adde hic quod not.Spe. in aureo reperto. in tit. de pœ.&re.in fi.vide etiam Hoſ.ĩ ſum. de pœn. & remiſ. §.cui confiteri. & adde hic Domi.in c.iuſtum. in fine. diſtin.ix.vbi dicit quòd licet papa non ligetur canone huius. c. omnis vtriuſque.tamen eſt obligatus ex eius naturali ęquitate.& ob hoc ſi non ſeruat eam peccat mortaliter.& adde quòd non credo papam teneri recipere corpus Chriſti in paſcha per ea quæ ſcripſit ſanctus Thomas.in iiij.ſenten.diſtin.ix.q.j.arti.j.circa fin.vbi dicit quòd ſuſceptio corporis Chriſti de ſe non eſt de neceſſitate ſalutis,ſed de ordinatione eccleſię hoīes obligant ſcđm ēt ſtatutū corp⁹ xp̄i ſemel in anno aſſumere. Itē q̄ papa ligeť cōſtitutiōe hui⁹.c. oīs.in fi.quo ad hocqa pōt ſibi eligere cōfeſſorem:firmat idē Abb. Panor.in.c.ſane.el.ij.in fi.de of.delega.de quo vide etiam per do.Anto.in.d.c.ſignificaſti.de foro cōpe.

e ✠ SEBA.SAPI. ¶ Nunquid papa.Vide Feli.in.c.j.iiij.fallen.in fi. ſ.de cōſti.& ibi ponit an papa poſſit diſpenſare q̄ quis ſine confeſſione poſſit ſaluari,vel q̄ quis differat tempus in hac decretali præfixum.

mens huius

mens huius cõstitutionis eũ ligat, cũ ipse peccet, debeat cõfiteri de peccato & subiectus sit iuri diuino. Sed dic meli⁹ vt prædixi q̃ ex decisione precedentis quęstiõis elicitur decisio huius. Aut eñ confessio est de iure diuino. & tũc in dubio Papa tenetur cõfiteri. ar. xxv. q. j. in c. sunt quædã. sed nõ ligatur verbis huius cõstitutiõis vt teneat cõfiteri tẽpore hîc deputato, vel petere ab alio licẽtiã: cùm ipse nõ sit alicui subiectus: & par in parẽ nõ habet imperiũ in. c. in notuit. de elec. & fortè hoc voluit Io. an. dũ dicit quòd mẽs huius cõstitutionis eũ legat, quasi nõ ista cõstitutio. Aut cõfessio est de iure positiuo, etiã si ex dicto Iacobi: & tũc Papa nõ arctaret: quia maiorẽ potestatẽ habet Papa quã habuerit Iacobus, cũ ille nõ fuerit papa: & esto q̃d fuisset, tñ par in parẽ nõ habet imperium &c. Sed ex alio puto papã indubiè cõfiteri teneri: quia hęc confessio saltẽ est inducta ex generali ecclesiæ traditione & cõcernit vniuersalẽ statum ecclesię, cõtra quẽ Papa nõ põt venire, cũ ab omnibus summis põtificibus sicut ab alijs christianis latinis hęc cõstitutio fuerit cõiter recepta: ad hoc. j. q. vij. c. & si illa. & quod no. in. c. literas. de resti. spo. & xxv. q. j. in. c. quæ ad perpetuã, & ideo dicit glo. in. c. sanè. ff. de offi. delega. q̃d papa põt ligari à sacerdote cui se subijcit ī cõfessione. & hoc ideo quia ille in hoc actu est maior Papa cũ ille sit specialis vicarius dei in illo actu, papa verò gñalis. Itẽ in illo actu nõ tenet locũ papę, sed censetur priuata persona: quia licet papa sit nõ tñ habet potestatẽ peccãdi. xl. distin. in. c. j. facit. l. iij. ff. de offi. pręsi. vñ in. c. dilecti. de excess. pręla. & bñ dicunt doct. Papã nõ posse cõpellere sacerdotẽ ad reuelandũ q̃d sibi fuerit in pœnitẽ
20 tia detectũ quia illo actu est maior papa. ¶ † Et ex his infertur ad aliã. q. nũ q̃d sufficiat cõfiteri semel ī ãno. Et circa hoc sũt varię opi. quidã (vt refert Inn. hîc) dicũt q̃ aut post confessionẽ non reiterat quis peccatũ, & habet locũ q̃d hîc dicitur semel in anno: quia non debet nimis in seipso cõfidere. & bonarũ mentiũ &c. aliâs aũt quoties reiterat peccatũ toties debet confiteri. arg. de pœni. dist. j. c. in quacunq̃ hora. Hęc opi. mihi nõ placet: quia tex. præsupponit peccata & multa. dũ dicit. oĩa sua peccata &c. & dum mandat inquiri de omnibus circunstantijs. & dum punit sacerdotẽ reuelantẽ peccatũ ergo tex. intelligi debet de reiterante peccatum. Alij dicunt q̃d non tenetur cõfiteri nisi semel in anno. sed cautius est secundũ Inno. pluries confiteri. & cum his cõiter transeunt Doct. Archid. de pœni. dist. v. in summa. refert duas opi. Nã frater beatus Bona-
a uen. qui fuit [a] valentissimus theologus, dicebat istã literã intelligẽ dam, q̃ imponat necessitatẽ non differendi cõfessionem vltra annum, non autem dat licentiam differendi. Alij verò dicunt quòd istud sit præceptum affirmatiuum: de cuius natura est vt obliget semper sed non ad semper sed loco & tempore debito: tunc satis est confiteri semel in anno. Et hanc opinionem dicit Archidiaconus tenere beat. Tho. & hæc opinio multum mihi placet. nam (vt prædixi) confessio apertè non videtur instituta de iure diuino: & esto quòd fuerit de iure diuino est tamen præceptum affirmatiuum sicut est illud: honora patrem tuum &c. Vnde satis est illud adimplere tempore certo & determinato per ecclesiam: sed debet homo confiteri de peccato incontinenti post perpetrationem: & per talem contritionem cum proposito confitendi tempore debito dimittitur peccatũ per. c. magna. de pœ. di. j. & vide gl. no.
21 ibi in fum. & super. §. primo. ¶ † Et ex his potest inferri ad vnum
b notabile. [b] dictum q̃ indulgentia concessa verè pœnitentibus & confessis, prosit illis qui fuerunt confessi semel in anno: & habent propositum confitenti, & contritionem de peccato præterito. Nam isti dicuntur verè pœnitentes: ex quo habent contritionem, & verè sunt confessi ex quo fuerunt confessi tempore determinato, & habent propositum confitendi. nam contritio est illa quæ multum operatur apud dẽum. qualiter autem instituta fuit illa confessio: vide glossam nota. de pœnitentia. distinctio. prima. capitulo perfecta. nam in ea reperiuntur tria contraria & opposita peccato. nam in peccato adest imprudẽtia: operis perpetratio: & delectatio. cõfessio opponitur imprudentiæ: contritio delectationi. pœnitentia seu satisfactio operis perpetrationi sicut in arte medecinæ contraria contrarijs curantur de pœni. dist. secunda capitulo primo. Item adde & aliam rationem quæ forte videtur obtinere primarium locum. & elici potest ex capitulo per venerabilem. qui filij sint legitimi. nam peccator maximè simplex nescit discernere & cognoscere qualitatem a
peccati. nec distinguere inter lepram & lepram. vnde videmus multos peccare per ignorantiam: & minus æstimare peccata quam sint: ideo vtile & quodam modo necessarium est adire iudicem animarum qui sciat discernere, & pœnitentiam condignam
22 iniungere. ¶ † Ex prædictis infero ad aliam quæstionem notabilem: pone quòd aliquis confessus semel in anno: commisit aliud peccatũ de quo cõtritus est, & habet p̃ positum cõfitẽdi in reuolutiõe anni: sed postea nõ cõfitetur: nũquid peccatũ dimissum per cõtritionẽ redeat an solũ peccet: quia nõ satisfecit p̃cepto ecclesię. Inn. videt hîc velle q̃d nihil prodest præcedẽs contritio, vbi post ea nõ sequit oris cõfessio: quasi sentiat peccatũ fuisse dimissum cõditionaliter. Sed gl. plenissima aliud sentit. de pœni. dist. j. in prin. Satis putarẽ in hoc distinguẽdũ, quòd aut confessio est de iure diuino: & tũc peccatũ intel b
ligat dimissum per cõtritionẽ cõditionaliter aut de iure humano: & tunc cum peccatum iam à deo fuerit dimissum per solam contritionem. vt in dicto capitulo magna. vbi textus nota. & habeat iste propositum confitendi: si postea non confitetur, peccat mortaliter nõ parẽdo præcepto ecclesiæ: sed pec-
23 catũ iam dimissum nõ redit. ¶ † Sed q̃ro q̃s dicat sacerdos scholariũ, mercatorũ, stipẽdiariorũ, & similiũ: cũ isti nõ habeãt ī loco propriũ domiciliũ. Quidã dicũt (vt refert Inn.) q̃ ille dicit propri⁹ sacerdos in cui⁹ parochia habitarunt per annũ. ar. xiij. qõ. j. in. c. quæsti. Alij verò dicũt q̃ idẽ si nõ per annũ. alij q̃ debẽt habere licentiam à proprio sacerdote. Illa opi. plus mihi placet: & videt magis cõis, q̃ ille dicatur proprius sacerdos in cui⁹ parochia habitat de præsenti, nec possunt cõmodè adire proprium sacerdotem argumentum. in capitulo finali de parochijs. vide glossam. quæ hoc tenet in clemen. prima
24 de priui. in ver. parochialis. ¶ † Sed circa vltimã partẽ. c. quæro. quidã fuit cõfessus sacerdoti q̃d intendebat interficere sempronium, vel aliud maleficium committere, & q̃ non poterat abstinere: nũquid sacerdos peccet revelando? Innoc. instat. & tandem concludit quod hoc peccatum nõ dicitur detectum in pœnitentia: tum quia peccatum est commit- c
tendum, & non commissum: tum quia non habet contritionem. Vnde sacerdos debet q̃tùm cautius potest reuelare vt peccatũ impediatur. & tene hoc semper menti quod peccatũ commissum & non committẽdum dicitur detegi in pœnitẽtia: quòd intelligo quãdo iste dicit se omnino commissurum. secus si pœniteret de voluntate prædicta. nã tunc est peccatum commissum respectu voluntatis. ¶ † Ex his etiam infertur ad aliam. q. po-
25 ne (vt quotidie contingit) quòd vnus reuelat peccatum amico, & dicit hoc sibi dicere in pœnitentia. nunquid ille amicus adductus in testem tenetur illud confiteri, vel si reuelat dicatur reuelare confessionem? Innocen.
c [c] quod non: tum quia ille non est sacerdos: tum quia non dixit sibi tanquàm ministro dei. cũ petatur absolutio à peccato: sed sibi reuelauit tanq̃ amico. Si tamẽ ille amicus est sa

¶ Istã. q. latè examinãdo tenet san. Tho. ī. iiij. sen. di. xvij. q. iij. art. j. in vl. co. ex qua opi. optĩe īferẽ q̃d si ille q̃ fuit cõfessus illo ãno ī pascha te, moriat postea cõtritus sine cõfessione: erit in statu saluatiõis, licet in tpe mortis habuerit copiã sacerdotis p̃ cõfessione: dũmõ hoc nõ omiserit ex cõtẽptu: & hoc vĩ ẽt de apta mẽte beati th. ī loco p̃al. q̃ tene mẽti. q̃a ẽ aurea decisio. cui⁹ contrariũ credidissem.

¶ Sed vide oĩno Cal. ī re. c. nõ. in xvij. co. j. e. Et ad de q̃d ille q̃ fuit cõfess⁹ ī paschate & ītẽdit cõfiteri ī futuro, gaudet bñficio īdulgẽtiarũ cõcessarũ verè penitẽtib⁹ & cõfessis dũ tñ hẽat cõtritionẽ ẽt absq̃ cõfessiõe. ſ3 tu vide th. ī. iiij. sen. di. xx. q. ar. v. circa me. vbi dicit q̃ īdulgentia cõcessa ī forma cõi verè cõtritis & cõfessis nõ p̃dest existẽtib⁹ ī peccato mortali. Si aũt fieret cõicatio. & p̃ hũc modũ facio te pticipẽ ministeriorũ toti⁹ eccle. vel vni⁹ cõgregatiõis, vel vni⁹ spã lis pſonę. tũc dicit q̃d posset valere aliq̃d ad merẽ dũ illi q̃ ẽ ī peccato mor. & ita refert hic. d. Bar. de bellẽ. ī addi.

¶ Istud dictũ In. idẽ. c. Ab. reputabat si. in. c. qualr. j. de accu. ī fi. vbi ẽt format. q. de illo q̃ iurauit nõ revelare secretũ. an possit revelare si ī testẽ p̃ducat. Et q̃d ẽt possit ꝛ3 ipe idẽ. ī. c. fi. de resti. co. & ī. c. dilectus de excess. pla. & vi de q̃ ibi notaui post eũ. vbi circa istam materiã revelatiõis põit pulchra ſ3 cõtra hoc dictum videt facere gl. ī. c. testimoniũ. de testi. vbi oĩo videas. Ab. et gl. ī. c. j. de excess. p̃

adde huic n. 24.
Ripa. de pœne. inſ
quia non videtur eſſe ng. n
v. Pallac. ſup cap.
n. 9. in notabilib⁹ 9.
ſuſ. in rep. l. vnic. C
que pro eo q̃ inter-
9 n 10. v. oĩo Ang. &
fi. q. in tract. ma
imparte. & hai tadd
tua patria. Contra t
oĩo non licebat confeſſa
lare pectus confeſſa
mittendus? tadd. it C
in opuſculis. Tom. 2.
21. de ſigillo confeſſi
vnica videas. Sotus
1. parte. diſt. 18. q.
Couar. in 4. Decreta
cap. 8. §. 12. n. 10. Gi
decimi. laua ma
lib. 2. q. 18.

1a.& gl.fi.ĩ fi.in.c.nup.de teſti.videtũ gl.in.c.ipſi apñ.ñ.q.vñ.& ibi doct. & do.ant.in.c.lectę de renũ.& q̃ no.Io.an.in.c.j.de vſu.li.vj.ſup gl.ñ.Sacerdos bñ põt reuelare de conſenſu confitẽtis.tex.eſt in.c.ſignificaſti. de adul.Et de iſta reuelatiõe cõfeſsiõis vide oĩno qđ ſcribit Arch.in.c.ſacerdos de pœni.di.vj.Et de hoc an reuelatio poſsit fieri de cõſenſu confitẽtis.Et an prę ſumatur de eiꝰ cõſenſu ſi ſacerdos dicat. vide per Hoſt. in ſum.de teſti. §. ſi poſsit.ver. ſed q̃ro.Et idẽ videtur cõcludere do.an. & do.Abb.in.c.teſtimoniũ.de teſti. 6 dũ tractant illũ articulũ. an per ſacerdotẽ qui audiuit cõfeſsionẽ pro betur pñade delicto.& q̃ hac pte diſputãdo apptiſſimè cõcludit ſan. Tho.iiñ.ſen.diſt. xxj.q.iñ.ar.ñ. Itẽ addeq̃ quẽ admodũ ſacerdos tenetur celare cõfeſsionẽ ſibi factã, eodẽ mõ qñ aliquis qui nõ eſt ſacerdos in neceſsitate audit cõfeſsionẽ alicuiꝰ tenet celare.ita de 2 termĩat ſan.Tho. 3 in.iiñ.ſen.diſt. xxxj.q.iñ.arg.j.in fi. 4 & idẽ eſt de ĩterprete,q̃ ꝓpter diuerſitatẽ linguarũ 5 adhibet in cõfeſſione.q̃a eodẽ mõ debet celare, niſi peccator velit qđ ipe ſciat abſolutè & liberè ſcđm rho. ĩ prealle. di. xxñ. q.iñ. artic.ñ. in fi. Itẽ addq̃ ſi ſacerdos cui aliq̃d fuit dictũ in cõfeſsiõe ſciat hoc licet aliꝫ prę terquã ĩ cõfeſſiõe,ſiue añ cõfeſſionẽ hoc nõ põt licitè reuelare inquãtũ ſcit vt deus tñ poteſt hoc inquantũ ſcit vt homo.ita determinat diſputãdo Tho. in.ñ.ſent. di.xxj. q.iñ. arti.iñ.

cerdos,[a] debet oĩno abſtinere à reuelatione, ne ſit cauſa mali exẽpli.qđ intelligo,niſi producatur in teſtẽ.Et qđ dixi de laico, intelligo q̃ laico nõ dicit aliquid in pœnitentia,niſi aſſumatur loco ſacerdotis in neceſsitate,& fiat ei vera cõfeſsio ſicut ſacerdoti:tũc em̃ nõ debet reuelare etiã tãquã teſtis.aliâs puniretur.

¶ † Vltimò hîc quęro pone qđ cõfeſſus dicat ſacerdotẽ reuelaſſe ſuã cõfeſsionẽ : ſacerdos verò cõfitetur ſe dixiſſe delictũ illius: ſed negat ſe illud habuiſſe ĩ cõfeſsiõe.Circa hoc qui dã dicũt ſacerdotẽ illũ abſoluẽdũ:quia nõ eſt magis credendũ illi quã ſacerdoti.Hoſt.dicit (& multum mihi placet)qđ niſi ſacerdos doceat aliũde illud habuiſſe,præſumendũ eſt illud habuiſſe in confeſsione ar.vj.qõ.ij.ĩ.c. plącuit.nõ tñ punietur ſacerdos pœna ordinaria huius.c.ſed pœna arbitraria:quia apertè non cõuincitur de dilicto.

✠ SVMMARIVM. ✠

1 *Medici vocati ad infirmos,debent ante omnia inducere ipſos ad cõfeſsionẽ ſub præcepto peccati: nec valet conſuetudo in contrarium.7.*

2 *Verba imperatiua intelliguntur cum effectu.*

3 *Ieiunium improbatur,ſi ex eo timeatur infirmitas vel mors.*

4 *Cõceſſo vno,cenſentur cõceſſa omnia per quæ deuenitur ad illud*

5 *Verba futuri temporis non important actum fieri ipſo iure:ſed per ſententiam.*

6 *Vendẽs animal morboſum,aſſerẽs tamẽ illud ſanũ, & dicit quòd non vult teneri,an excuſetur?*

¶ CAP. XIII.

CVm infirmitas. † Medici vocati ad ĩfirmos,debẽt tãte oĩa ĩducere infirmũ ad cõfeſsionẽ: nec qc quã perſuadere pro ſalute corporis tendẽs in animarũ periculũ.h.d.Diuiditur. Nã primò ponit vnã cõſtitutionis cauſam.Secũdò cõſtitutionẽ.Tertiò aliã cãm.Quartò pœnã trãſgreſsionis.Quĩtò quandã prohibitionẽ.Secũda ibi:*præſentiã.* Tertia ibi:*hoc quidem.* Quarta ibi:*ſi quis autem.* Quinta ibi:*cæterũ.* ¶ No.j.ex tex.vnã cãm ex qua q̃nq̃ ꝓuenit ĩfirmitas corporis.ſ.ipm peccatũ & infir.aiæ.Ex ĩfirmi. ergo aiæ q̃nq̃ ſequitur infirmitas corporis. & iõ vt pręcidatur radix infirmitatis corporis, debet quis incontinẽti cõfiteri. vt ſic ceſſante cauſa facili ceſſet effect. Et dic q̃ ex quinque cauſis põt prouenire corporis infirmitas vt dicit gl.ſuper euangeliò Matth. Prima eſt vt iuſtus per patiẽtiam in meritum creſcat: vt legitur de btõ Iob.qui multas paſsiones corporis paſſus eſt.vt magis hoc ſibi tẽderet ad meritum.Secunda cauſa ad cuſtodiam virtutis:ne virtus nimis ſuperbiret ſicut in paulo apoſtolo.qui dixit dum infirmor fortior ſum,vt.c.niſi cũ pridẽ.de renũ. Tertia cauſa ad correctionem peccativt hîc.Quarta cauſa vt manifeſtetur. quando q̃q̃ gloria Dei.vt in cœco quem chriſtus liberauit. Quinta cauſa ad initium pœnæ.vt ſit initium poenæ ſicut in Hærode.Nã q̃nq̃ Deus in hoc ſeculo incipit punire peccatorẽ affligẽdo eũ corporaliter.vt ſit in hoc ſeculo initiũ pœnarũ ſuarum.Ad prędicta vide tex.vij.q.j.in.c.cũ per cuſsio.Poteſt addi ſexta cã q̃ non facit ad propoſitũ noſtrũ: vide licet mala diſpoſitio corporis.quæ prouenit ex aliquo accidenti.

2 ¶ † Scdò no.q̃ hęc verba moneas & inducas:debẽt intelligi cum effectu.nã(vt colligitur per ſequentia)non ſufficit medicis modi cum monere,niſi effectualiter inducãt ad vocãdum ſacerdotem.

¶ Tertiò no.q̃ ſicut homo cõponitur ex aĩa & corpore:ita pro ſalute vtriuſq̃ duo medici inſtituti ſunt: vnus pro animabꝰ,vt eſt ſacerdos:alius pro corporibꝰ,vt eſt medicus corporalis . Ex quo infertur q̃ inquantum anima eſt pretioſior corpore,in tãtùm ſacerdos debet prẽhonorari reſpectu medici corporalis. ¶ Item no.q̃ qñq̃ ad cõſtitutionẽ cõdendã cõcurrũt plurimę cauſæ,quarum vna eſt impulſiua,alia finalis.nã ſalus animarum hîc fuit cã finalis:impulſiua verò fuit cã corporum:vnde ceſſante impulſiua non debet ceſſare conſtitutio:de quo in.c.poſt tranſlationẽ.de renun. ¶ † Vltimò no.ex fi.literę cõtra nolentes ieiunare aſſerentes ieiunium corpori nociuũ.nam cùm anima ſit pretioſior corpore magis eſt inſiſtẽdum pro ſalute aię q̃ corporis.nã ad hoc principaliter ieiuniũ eſt inſtitutũ,vt caſtigetur corpus.iuxta illud apoſto. Caſtigo corpus meũ & in ſeruitutẽ redigo:ne cũ alijs prædicauerim ipſe reprobus efficiar . quod intellige verũ,niſi veriſimiliter propter cõplexionẽ hominis timeatur ex ieiunio vel alia abſtinẽtia infirmitas corporalis ſeu mors.nã tunc potius peccaret q̃ mereretur.pro hoc tex.no.in.c.nõ mediocriter.de conſe.diſt.v.facit c.cõuiuia.xliiij.di.habenda eſt enim cura corporis vt ſit prõptũ ad exercitium virtutis.vt in dictis iuribus.Et poteſt iſte tex.optimè allegari ad vnam cauſam generalẽ:exqua papa habet poteſtatẽ in laicos:videlicet qñ diſponit ad finẽ ſalutis animarũ:licet principaliter nõ diſponat circa animas illorum quos intendit conſtringere ſicut hîc:nam pro ſalute animarum egrotantium papa hîc 4 diſponit in medicos laicos. ¶ † Conceſſo ergo fine videntur conceſſa omnia per quę deuenitur ad finẽ.l.ij.ff.de iur.om.iu .l. adrẽ mobilẽ.&.l.ad legatũ.ff.de procu.& in.c.prudẽtia.& in.c.ꝑterea. de offi.dele.quod bene no.quia facit admulta:& maximè ad materiã tactam per Bar.in.l.ãbitioſa.ff.de decret.ab or.fa.vt qñ cõcediꝫ aliquibus officialibus ptãs prouidẽdi ſuper abundãtia, ſeu ſuper pace,ſeu ſuper ſtatu ciuitatis:vt omnia extrinſeca videantur conceſſa per q̃ peruenitur ad expreſſè cõmiſſum:ſicut ecõtrà vno prohibito oĩa etiã remota intelliguntur prohibita: ꝑ quę peruenitur ad illud:vt in.c.ad cõcupiſcentiã.de conſti.&.l.oratio.ff.de ſpon. 5 ¶ † In gl.in ver.*arceatur*.ibi:*per ſnĩam*.No.ex glo. q̃ per hoc a verbum non fertur ſnĩa ipſo facto:[a] ſed eſt ferenda per iudicem. nam eſt verbum fururi tpis.ergo requirit ſnĩa .iuxta theoricam gl.in regula in pœnis.de reg.iur.li.vj.& in.c.qſquis.de elect. & in 6 l.in criminali.C.de iur.om.iudi .¶ † Et in gl.fin.Sed quæro nũqđ per diſſuetudinẽ ſit ſublatus effectꝰ vt ſic medici nõ peccẽt hodie cõtraueniẽdo.Hoſt.dicit eos peccare.& q̃ cõſuetudo cõtraria nõ valet.& bene loquit:nã cõſuetudo nõ ꝓiudicat iuri,niſi ſit rationabilis.Sed iſta cõſuetudo nõ habet in ſe aliquam rationẽ:imò ex ea proueniũt mala de qbus in tex. ¶ In gl.fi.in.fi.Sed quæro quid intẽdat litera ibi:*ante omnia moneãt &c.* So.dicit Hoſt.q̃ antèq̃ incipiãt curã corporis,vel cõueniãt de ſalario,debẽt ſeruare quod hîc dicitur.aliâs aũt poſſent repelli per exceptionẽ,vel ſalariũ ſolutũ poſſet repeti.quod eſt cõtra.c.vides.x.di.& cõtra.l.nõ dubiũ C.de legi.poſtea dicit & bene,qđ cùm iſta pœna non ſit iure exꝑſa:non eſt imponenda:ſed vtile fuiſſet eã imponere.nã tex.iſte ſolùm punit eos arcendo ab ingreſſu eccleſiæ . ¶ † Vltimò quæro 7 circa fi.literę qd ſi medicus dicat nõ cõſulo:ſed tñ ſi haberetur talis mulier incãtatrix:de facili liberaret.dicunt doct . medicum nõ excuſari quia malitioſè & in fraudẽ legis videtur hoc aſſerere : ſicut dicimus in ſimili de vendente aliquod animal quod ſit morboſum:ſed aſſerit illud ſanũ.& dicit q̃ non vult teneri.de quo in l.creditor.& in.l.j.§.venditor.ff.de act.empti.

✠ SVMMARIVM. ✠

1 *Quæſtores eleemoſynarũ non admittuntur ſine literis papalibus aut epiſcopi loci:quando petunt eleemoſinas tanquàm miſsi ab Abbate ſancti*

SEBASAPI.

a ¶ Sacerdos. An ſacerdos cui aliq̃d dictũ fuit in pñia. nõ tñ in forma confeſsiõis ſi producitur in teſtẽ an poſſit teſtificari. vide Feli. ĩ.c. intimauit col.iiñ.ver. & iſtud dictũ Inno. ſ. de teſti.

b ¶ Ipſo facto quomodo procedat hoc doct.vide Ia.

ſancti Antonij vel ſimili: ſecus ſi nomine proprio.7.

2 *Quæſtores eleemoſynarum ſancti Antonij ſi attentauerint aliqd cõtra eorũ authoritatẽ, poſſunt pũiri p eẽpũ loci.3.*

4 *Indulgẽtiæ proſunt nõ ſolũ quo ad pœnas purgatorij: ſed etiã quo ad pœnitẽtiam hîc iniunctam adeo quod nõ tenetur perficere pœnitentiam: quia habuit indulgẽtias.6.*

5 *Indulgẽtiæ vſque ad quãtã quantitatẽ poſſunt cõcedi.*

Indulgẽtiæ nõ poſſunt cõcedi à prælato inferiore epiſcopo.

9 *Indulgẽtia ſiue ieiuniũ ſi cõcedatur vſque ad annũ, anille ãnus ſit vtilis, an continuus?*

8 *Indulgẽtia cõceſſa vltra quãtitatẽ dierũ permiſſam, corruit quatenus exceditur numerus dierum. vide j. c. proxi.*

¶ CAP. XIIII.

CVm ex eo. Eleemoſynarũ quę ſtores ſine apoſtoli cis vel diœceſanorũ literis admitti non debẽt, nec cũ proponũt vltra id qđ in ip ſis literis cõtineť. hoc prĩò. Et debẽt eſſe modeſti, & à locis & expenſis incõgruis abſtinere. hoc ſecundò. In dedicatione baſilicæ vltra ãnum etiã in an niuerſario dedicatiõis & in literis indulgentiarũ cõceſ ſis ab alio q̃ à papa vltra. xl. dies remiſſio excedere non debet. h. d. vſq; ad fi. Etquatuor ſunt partes. Secũda ibi: 1 *formã*. Tertia ibi: *qui autẽ*. Quarta ibi: *Ad hæc*. ¶ † No. ex tex. cp iſti quęſtores eleemoſynarũ, vt ſunt illi q̃ mit tuntur ab iſtis pręceptorib⁹ ſancti Antonij: ſiue ſancti ſepulchri, ſiue aliorũ hoſpitaliũ pro votis colligendis & eleemoſynis petendis, nõ debẽt admitti ad petendũ eleemoſynas noĩe illorũ hoſpitalium: niſi habeant lite ras veras apoſtolicas, ſiue epiſcopi diœceſani. & proce dit hoc q̃tumcũq; ſint exẽpti. vt in. cle. ij. eo. ti. Et fuit hoc ſtatutũ propter eorũ intemperãtiã nimiam. nam multi mẽtiebantur ſe eſſe alios. quia falſæ portabãt re ligionis vel illius hoſpitalis habitũ, aſſerẽtes ſe eſſe fra tres illorũ ſociorum, vbi in veritate nõ erãt: ideò de bent prius examinari à papa, vel ab epiſcopo loci. ſec⁹ dic de alijs volẽtibus petere eleemoſynas pro ſeipſis. Iſti eñ nõ indigẽt literis. xlij. diſt. c. quieſcam⁹. lxxxvj. di. c. nõ ſatis. Sed iſti q̃ſtores de qb⁹ in tex. petebãt (vt dixi) noĩe hoſpitalium. & ideò oportet vt approbent prius eſſe tales. & maximè examinentur ne religionis falſum habitũ geſtẽt. ¶ † Scdò no. cp iſti quęſtores nõ poſſunt prędicare, nec aliquid proponere petẽdo elee moſynas: niſi cp in literis cõtinetur. & hoc fuit ſtatutũ quia ipſi ſolebant proponere multas abuſiones, & di cere multa mẽdacia: & maximè cõmutãdo vota, & ab ſoluendo à pœna & culpa. Et hodie prouiſum eſt cp nõ obſtãte quocũq; priuilegio poſſunt excedentes in talibus per eẽm loci puniri: vt in. d. cle. ij. eo. tit. facit. c vt officiũ. §. cõpeſcendi. de hære. lib. vj. ¶ Tertiò no. cp eleemoſynæ multũ valent ad acquirendũ vitã eternã. de quo. xiij. q. ij. c. animę defunctorũ. & de pœni. di. j. in. c. medicinã. ¶ Et no. ex hac forma literarũ & mo dũ & ordinẽ ſcribẽdi. nã primò ponitur exordiũ cau ſa alliciendi & prouocãdi animos auditorũ. ſcdò poni 3 tur narratio. tertiò ponitur cõcluſio. ¶ † Quartò no. in. §. *qui autẽ*. quales debent eſſe iſti quæſtores eleemo ſynarũ: debẽt eñ eſſe modeſti. & diſcreti: nec debent hoſpitari in locis incõgruis nec portare falſæ religiõis habitũ. Si aũt tales ſunt, non teneť eẽs eos admittere, imo põt eos punire tãq; excedẽtes in eius territorio: vt in. c. ex literis. s̃. de exceſ. p̃la. & in. d. cle. ij. ¶ No. v. in. §. *Ad hæc*. qđ idulgẽtia cõcedẽda p p̃latũ non debet eſſe indiſcreta, ſeu ſuperflua, ſed moderata. Et diciť idiſcre ta. qñ nõ põderata q̃titate ſeu qualitate cãæ idiſtinctè cõcediť. debet eñ cõcedi idulgẽtia ſecũdũ q̃titatem & 4 qualitatẽ cauſæ. ¶ † No. vj. ibi: *pœnitentialis ſatiſfactio eneruatur*, tex. optimũ optimè, pbãtẽ qđ idulgẽtię pro ſunt nedũ in purgatorio: ſed ẽt quo ad pœnitẽtiã hîc iniunctã. Si ergo tenetur quis ieiunare. xl. dieb⁹. habita indulgẽtia. xl. dierũ nõ tenetur ieiunare. & clari⁹ adhuc hoc ꝓbat hęc litera j. ibi. *de iniũctis pœnitẽtijs &c.* Cau tius tñ eſt has indulgẽtias reſeruare pro pœnitẽtijs il lorũ p eccatorũ: quas homo hîc perficere nõ põt. vt di xi in. c. qđ aũt. s̃. eo. de & de materia dĩc vt ibi plenè di ctũ fuit. ¶ † Septimò no. & tene mẽti iſtũ tex. qa quo 5 tidie practicatur, quãtã indulgẽtiã poſſunt p̃lati eccle ſiarũ citra papã cõcedere. nã in dedicatione eccl̃ę dũ taxat pñt cõcedere annũ: ſed pro alijs q̃ buſcũq; cauſis nõ poſſunt cõcedere vltra. xl. dies. & hoc appertè vo luit litera in ver. *hũc quoque dierũ numerũ &c.* vnde di ctũ Iñ. & Hoſt. hîc. dũ dicũt cp qñ celebrat ſolet cõce dere annũ, aliqñ annũ & xl. dies. intellige in papa: non aũt in alijs p̃latis inferioribus. licet aliter & minus be ne dictũ Hoſt. & Inn. retulerit do. Ant. Nã gl. In. & Io. an. eſt ſuper fine literæ ibi. *in talibus moderamẽ &c.* q̃ lo quitur de papa, & nõ de alijs pręlatis. nã de alijs præla tis ſupra dixerat, & eis pręfixerat terminũ. & pro hoc facit tex. ibi. dũ in ſingulari dicit. *hũc quoque dierũ nume rũ &c.* ex quibus verbis ſatis patet cp non loquitur de anno: ſed tñ de numero. xl. dierũ. & maximè. quia rela tio debet fieri ad proxima: vt. l. ſi ita ſtipulat⁹. ff. dever bo. ob. & in. c. inquiſitioni. de app. Itẽ nõ eſt veriſimile cp in cõſecratiõe eccleſiæ nõ poſſet cõcedere vltra ãnũ & qñ ipſe eẽs celebrat põt pariter cõcedere annũ. Cõ clude ergo cp oẽs prælati cuiuſcũq; dignitatis ſint, nõ poſſunt cõcedere idulgẽtias niſi prout hîc diciť &. s̃. declaraui. Et aduerte. quia licet hęc litera loquať ĩ ge nere de prælatis: nõ tñ intelligas de inferiorib⁹. ſed de eẽpis & ſuperiorib⁹: quia inferiores pręlati nõ poſſunt cõcedere idulgẽtias: quia hęc eſt dignitas eẽpalis: vt no. 5 dicit tex. in. c. accedẽtibus. s̃. de exceſ. præla. ¶ † Sed q̃ ro an iſti. xl. dies ſeu pauciores prout in literis indulgẽ tiarũ cõtineť ſint vtiles. an verò cõtinui? & idẽ quęren dũ de anno. Hoſt. circa hoc inſtat & tãdem cõcludit cp dies debẽt eſſe vtiles. annus verò eſt ſecũdũ cp iniungi tur in pœnitẽtia. & vult hîc dicere cp ſi debet ieiunare in anno per. xl. dies licet interpolatim: vt qa fortè qua libet ſeptimana debet ieiunare ſemel. valet illa indul gentia. xl. dierũ ad tollendum omnes iſtos. xl. dies. vnde nõ currunt quotidie: ſed vtiles ſunt. de anno verò ſic intellige: debet agere pœnitẽtiam per vnũ annũ qua liſcũq; ſit illa pœnitẽtia, puta ieiunãdo per annum ſe mel in ſeptimana, tollitur iſte annus per hãc indulgen tiam annalem. ita qđ indulgentia anni non diuidať per dies: ſed valet reſpectu anni integri: prout pœnitentia eſt annalis. ¶ † Vltimò hîc quęro pro declaratione hu 7 ius. c. nunquid ſacerdos curatus teneatur in parochia ſua recipere iſtos quæſtores eleemoſynarũ. Conclude poſt doc. cp aut nõ habent literas apoſtolicas, vel dicœ ceſani, & non teneť nec debet eos recipere. & pro hoc tex. ibi: *admitti prohibemus &c.* Aut habẽt literas: & tũc ſi ſunt verę nõ ſuſpectæ, tenetur eos admittere, ſecus ſi ſunt falſæ vel ſuſpectę, quia tũc põt conſulere eẽm. & idem dic in eẽo qñ iſti deferunt literas apoſtolicas. vn de eẽpi tunc poſſunt literas illas examinare ne ſint falſę & ideò ſolent epiſcopi facere ſtatutum vt nulla litera apoſtolica admittatur ſine ipſius conſcientia & exami natione. Caueat tamen epiſcopus ne hoc faciat in frau dẽ. aliâs punireť. vt in. c. quãtò. & in. c. dilecti. s̃. de priu. 8 ¶ † In gl. fi. in fi. & huic cõtrario hodie ſtandũ eſt per c. fi. eo. ti. li. vj. vbi diſponitur cp indulgentia cõceſſa à prælato vltra numerũ hîc taxatũ eſt ipſo iure nulla. & vide gl. quę diſputat nunquid excedendo hunc nume rũ corruat indulgentia in totũ. an verò teneat vſq; ad facultatẽ conceſſam. Et intellige qđ vſq; ad conceſſum numerũ cõcluſiuè. tenet arg. in regula vtile. de reg. iu. li. vj. & in. l. ſancimus. C. de donatio.

in. l. ñ. in quĩto no. col. iiij. C. de iur. ẽphy. & Felin. in c. rodulphus. col. xxij. ſ. de reſcrip.

SVMMARIVM.

1 *Archiepiscopus quam & quando habet iurisdictionem in subditos suffraganeorum?* 3.
2 *Liberè: ista dictio quid importat?*
4 *Legatus habet maiorem iurisdictionem in prouincia quàm Archiepiscopus.*
Legatus pōt adiri sine appellatiōe per quēlibet de prouincia.

¶ CAP. XV.

NOstro. Archiepiscopus intra p-uinciā suā potest concede re indulgētias secūdū formā cōcilij ge neralis, h.d. & loquitur de.c. precedēti in fi. & secūda pars ibi. *Nos igitur.* ¶ Ca sus literalis. Quęsiuit quidā prelatus vtrū per suā pro uinciā possit cōcedere remisiōis literas generales. rn. Pa. qd hoc liberè pōt, ita tn̄ qd statutū gnalis concilij nō excedat. qd est. s̄. eo. c. proxi. Ber. ¶ † Not. j. ex tex. vnū casum in quo Archiepus exercet iurisdictionē vo lūtariā in subditos suffraganeorū suorū, videlicet cō cedēdo literas indulgentiarū. Alius casus est, qn̄ visi-tat prouinciā. nā pōt tūc audire confessiōes illorū, & absolutionē impartiri. de quo in. c. fin. de cens. lib. vj. Adde etiā casum in cle. Archiepiscopo. de priui. & gn̄ liter quā potestatē habeat Archiepiscopus in subdi-tos suffraganeorū. dic vt leg. & not. in. c. pastoralis de offi. ordi. ¶ † Secūdò not. ibi: *libere.* &c. qd in cōcedē-dis istis literis per totā prouiciā nō est necesse ꝙ Ar-chiepiscopus habeat cōcursum Suffraganeorū suorū quia tūc liberè non posset. Idē de hoc ver. liberè. not. in. c. de multa. s̄. de pręben. & in. c. licet Episcopus. eo. tit. lib. vj. aliquid in. c. directę. de appel. & in cle. dudū de sepul. in glo. in ver. liberè. ¶ Vlti. no. ꝙ etiā Archi episcopꝰ nō pōt in cōcedēdis indulgētijs excedere nu merū cōtentū in institutiōe gn̄li: scilicet in. c. s̄. proxi. in fi. ¶ † In glos. j. ibi. *sed voluntaria &c.* vult ergo gl. ꝙ licet Archiepiscopus nō possit exercere iurisdictio nē cōtentiosam in subditos Suffraganeorū suorū: vo luntariā tn̄ pōt: ꝙ ego ītelligo in casu huiꝰ. c. & in alijs casibus à iure cōcessis: sed regulariter nō pōt. nā vide mus specile esse tēpore visitatiōis[a] vt possit audire cō fessiones subditorū Suffraganeorū. alio ergo tpe non pōt. facit ꝙ legitur. in. c. ad reprimēdā. s̄. de offi. ordi. ¶ † In ea. gl. ibi: *& legatus*[b] *potest &c.* Not. glo. & pro hoc facit iste tex, qui loquitur gn̄raliter. & pōt adap-tari ad legatū sicut ad Archiepiscopū. imo fortius ad legatū: quia legatꝰ habet maiorē iurisdictionē in pro-uincia quā Archiepiscopus. nā pōt adiri sine appella-tiōe per quēlibet de prouincia: quod nō sic est in Ar-chiepiscopo: vt in. c. j. de offi. leg. Itē concedere indul gentias est iurisdictionis, & legatus habet amplā iurisdictionē in prouincia sua: vt in. c. j. & ij. de offi. leg. li. vj. & vide quod dixi in. c. accedētibus. s̄. de exc. prela.

SVMMARIVM.

1 *Confessio spiritualis pōt eligi ad libitū sine licentia presbyteri parochialis, vel alterius superioris: quādo īminet ne cessitas maxima, ita quòd non possit haberi recursus ad superiorem.*
2 *Confessor pōt eligi ad libitum per prælatos.*
3 *Prælati qui dicantur stricte vel largè.*
4 *Cōfessor an possit eligi ille qui non sit suus presbyter parochialis prætextu consuetudinis?*
5 *Sacerdos vel alius prælatus an possit in subditos alterius præscribere curam animarum.*

¶ CAP. XVI.

EPro dilatione. Eps & a lij deqbꝰ in lra possunt sine licentia superiorum sibi eligere prouidum confessorem hoc dicit. ¶ Casus literalis. Cùm nul-lus possit ligari vel absolui nisi à suo proprio prælato & periculosum sit episcopis, & alijs superioribꝰ, & mi noribus exemptis suos propter hoc prelatos adire, vel licentiā petere ab eisdē. ne ergo pro dilatione pœniten tię periculū immineat animarū, permittit papa prædi ctis omnibus vt etiam præter sui superioris licētiam
1 prouidū & discretū sibi eligāt cōfessorē. Ber. ¶ † No. j. ex tex. ꝙ distantia locorū nō est causa sufficiēs vt sub ditus possit sibi eligere confessorem propria authori-tate. nā hīc opus fuit priuilegio papæ. quod intellige nisi immineret necessitas maxima: ita qd nō possit ha-beri recursus ad superiorem: quia tūc potest quisq; si-bi eligere cōfessorē: vt in. c. quē pœnitet. de pœni. dist.
2 j. & no. in. c. pastoralis. de offi. ordi. ¶ † No. ij. quod de iure communi nullus prelatus q̄tūcunq; maximus po test sibi eligere confessorē. Ratio: quia nemo potest li gari vel absolui nisi à iudice suo. vt in. c. omnis vtriusque. & in. c. quod autem. s̄. eod. ergo oportet quòd prę latus vadat ad superiorē suum. de iure ergo episcopus debet confiteri archiepo, archieps patriarchę, patriar-cha papæ. de quo plenissimè vide per Host. in sum. huius ti. in. §. cui confitendū. vbi generaliter prosequitur cui sit cōfitendum: sed quia isti prælati cōiter habēt su periores nimis distantes fuit eis cōcessum priuilegiū. vt hīc dicitur. ¶ No. quod p̄latus exemptus de iure cō muni tenebatur confiteri soli papę vel eius pœnitētia rio ratione p̄dicta: sed ex priuilegio potest sibi eligere confessorē. Et aduerte ꝙ Host. ponit no. limitationem & restrictionē ad istū tex. in sum. in. d. §. cui confitendū
c vel cui abbas. vbi dicit hoc habere locū in exēpto[c] qui immediatè subest papę. Secus ergo de istis exēptis habentibus supra se aliquem superiorem vt priorem, ab batem generalem. nā isti debent cōfiteri superiori eo-rum, vel habere ab eis licentiam confitendi alij: quod satis mihi placet. nā ratio confessionis fuit quia isti ni mis distabāt à curia Romana. Item verbum exemptis debet intelligi in lata significatione nō qn̄ subsunt pa
3 pæ. ¶ † Vltimò no. ꝙ exemptus nō prelatꝰ gaudet hoc priuilegio. duo ergo requirunt in istis inferioribus ci tra[a] episcopos, vt prælati sint, & vt sint exempti. & cre derē ꝙ verbū prelatus capiatur hīc largè, vt etiam cō-prehendat rectores ecclesiarū parochialium qui largo modo dicuntur p̄lati. vt. s̄. de cle. egro. c. tua. & ibi tex. no. nam prælati stricto modo dicuntur q habent iuris dictionem fori contentiosi. pro quo vide bo. glo. cum tex. in. c. ij. de iudi. & in cle. dudū. de sepul. in ver. p̄lati. nā cùm hoc casu tractemus de fauore, & fit beneficiū principis nulli nocēs: debet fieri largissima interpreta-tio. vt in. c. olim. de verb. signi. & in. l. fi. ff. de cōsti. prin. ¶ Sed q̄ro. nunquid episcopus nō exēptus valeat sibi eligere confessorē prout hīc dicūt. doct. & benè, ꝙ fic. quod probat litera ibi. *præter sui superioris licētiam &c.* Item melius facit litera ibi: *minoribus prælatis exēptis*: vt sic verbum exemptis solùm referatur ad prælatos mi-nores. & pro hoc facit, quia istud est principis benefici um. debet ergo latissimè interpretari vt. s̄. dixi. vt sic il la qualitas exemptionis non referatur ad omnia præce dentia: sed solùm qualificet prælatos minores citra epi scopū. ¶ † Vltimò quærit nūqd vigore cōsuetu dinis
4 possit quis sibi eligere confessorē sicut vigore priuile gij? & dicendū ꝙ nō. per tex. expressum in. c. ij. eo. ti. li. vj. nō pōt ergo tm̄ cōsuetudo sicut priuilegiū. facit qd in simili no. per Io. an. in. c. ij. de prębē. lib. vj. & hoc in dubio procedit in subdito volente sibi eligere cōfesso
5 rē prętextu consuetudinis. ¶ † Sed dubiū est ex parte sacerdotis, nunquid possit sacerdos seu alius prælatus prescribere in subditos alterius curā animarū. de quo per Host. & Io. and. in. c. omnis vtriusq; s̄. eod. & in. c. conquerente. de offi. or. Et concluso est ista. ꝙ aut est priuata

a ¶ Archieps nō potest sine licētia audire confessiones subditorū suffraganeorū suorū qn̄ nō visitat. & idē dicit Ioan. and. in. c. per petuò. circa fin. in nouel. de censi. lib. vj. pro quo est gl. in vers. agant in. c. ro. de offic. ord. li. vj. sed super hoc vide oīno Archi. in. c. per singulas. ix. q. iij.

b ¶ Legatus potest dare indulgentias ī prouincia sua & adde ꝙ nō potest excedere numerū xl. dierū secundū. Spe. in ūt. de elec. §. nūc supereſt. ver si. sed nunquid iure legatiōis. & do. Ant. in. c, fi. de off. leg.

c ¶ In exempto. nū quid electꝰ ab istis prelatis exemptis possit absoluere á casibꝰ ēpo reseruatis. vide Abb. in. c. significasti. in. vj. col. §. de fo. cōpe.

priuata perſona:ita quod vult preſcribere nomĩe proprio,& nõ poteſt. Aut nomine eccleſiæ ſuæ:vt quia aliâs habet curam,& va let præſcriptio.ar.in.c.auditis.&.c.olim.s̃.de præſcrip.Et intelli-ge ꝙ valet preſcriptio dũmodo habeat ſua cõcomitantia.nam cũ ſit contra ius,oporter quòd habeat titulum & bonam fidem:vel ſi non habet titulum,ꝙ ſit tanti temporis:cuius memoria de cõ-trario non exiſtat:vt in.c.j.de præſcrip.li.vj.¶ In.gl.fi.No.ex glo.
a quando dicatur ſacerdos prouidus cõfeſſor.[a]debet enim ſcire,in ueſtigare,& inquirere circunſtantias peccati.Item dic extra gloſ. ꝙ debet ſcire canones pœnitentiales.i.canones imponentes cer-tas pœnitentias quos Hoſti.colligit in ſum.huius ti.nam aliâs nõ poſſet moderari pœnitentiam,cùm à canonibus non ſit ſine cau ſa recedendum.Adde etiam ꝙ talis eligendus debet aliâs habere curam aiiarum.Item ꝙ habeat aliâs poteſtatem ligandi & ſol-uendi in habitu & in actu.prout dixi in.c.omnis.s̃.eodem . quod eſt no.

De ſententia excommunicationis *Rubrica.*

✣ *SVMMARIVM.* ✣

Excõmunicatio lata ab homine nõ prouenit niſi rõne cõtumaciæ:à iure verò prouenit ratione delicti.

Excõmunicatio nõ dicitur propriè nec ſententia diffinitiua,nec interlocu toria.

Excõmunicationis diffinitiõ.

Excõmunicatio vnde dicatur?

¶Continuatur hæc rub.ad præcedentes hoc ordine videlicet Suprà vi ſum eſt de pœnis quæ imponuntur tam in foro contentioſo ꝙ pœnitẽ-tiali.verumtamen quia excõicatio eſt pœna delicti cùm fertur à iure.cũ verò ab homine,eſt pœna contumaciæ .Meritò poſt rubricas præce-
1 dentes ſubĩcitur iſta.¶†Ex hac communi continuatione doc. primò no.quòd ab homine non fertur excommunicatio,niſi ratione contuma ciæ.à iure vero ſolùm ratione delicti.& hoc voluit glo.xj.q.iĩ.in.c.epiſ-copi.Et intellige de contumacia quæ conſiſtit ſiue in non veniendo,ſiue
2 in non parendo:vt no.in cle.j.de do.& contu.¶†No.ij.ex rub. ꝙ excõ municatio poteſt dici ſententia.de quo in Spe.de ſen.prola.in prin.ſed
b propriè & ſtrictè non poteſt dici ſententia[b] diffinitiua vel interlocuto-
c ria:[c] diffinitiua non:quia non diffinit cauſam imò petenti abſolutionem nunc̃ denegatur audientia.in.c.ex parte.primo.j.de verb.ſig.nec etiam interlocutoria :quia interlocutoria dicitur illa quę profertur inter prin-cipium & finem cauſæ à iudice:vt no.in cle.j.de ſeq.poſ.& fruc.Sed ex communicatio quandoc̃ fertur extra iudicium,vt in.c.dilecto.eo. titul. lib.vj.vnde propriè excommunicatio eſt quædam cenſura eccleſiaſtica. arg.in.c.quærenti .j.de verborum ſignifi.vbi text.An autem trahatur magis ad naturam interlocutoriæ quam diffinitiuæ tam in appellatione interponenda quàm in aliĩs.nota.in.capitu.per tuas.j.eodem.&.c.vene rabilibus.eodem.titul.libro.vj.& ad primum dictum.vide no.Ioan . an
3 dræ.in cap.vt animarum.de conſti.libro.vj. ¶†Quæro.quid ſit excõ municatio?Summiſtæ.vt Goffred.& Hoſtienſis communiter ſic diffini unt.quòd eſt à qualibet licita cõie vel licito actu ſeparatio & ſecũdũ hãc diffinitionẽ tot ſunt ſpẽs excõicatiõis quotlũt ſpẽs cõionis.Sed hæc dif finitio poteſt impugnari:quia non eſt conuertibilis cum diffnito ſuo: ſicut debet eſſe omnis bona diffinitio.vt no.s̃.de ſum.trinita. in rubri.& per gloſſ.inſti.de ob.in.princ.&.l.omnis.ff.de re.iur . Item non euacuat naturam diffiniti.ſcilicet per genus & ſubſtantiales differentias,ſicut de bet facere quælibet bona diffinitio, nam diffinitio eſt ſubſtantiæ rei demonſtratio.facit.l.j.ff.de dolo. Et ideo dicimus quod omnis diffini-tio in iure eſt periculoſa.quia propter circunſtantias negotĩ multum variatur factum . vnde difficilimum eſt diffinire ſecundum ius.vt.l. om nis diffinitio.ff.de re.iuris.nam ſecundum diffinitionem præcedentem Iudex ſecularis poſſet excommunicare.quia poſſet priuare quem à com munione hominum,& tamen hoc præceptum non eſt propriè excom municatio.ſicut nos capimus.& ideò vt ponamus aliquas ſubſtantiales differentias poſſumus ſic diffinire.quod excommunicatio eſt cenſura à canone,vel iudice eccleſiaſtico prolata priuans legitima communione ſacramentorum,& quandoque hominum.Et ſcias quod duæ ſunt ſpeci es excommunicationis ſecundum materiam noſtram.Quędam eſt excõ municatio maior.& illa priuat à participatione ſacramentorum & com munione hominum:vt in.c.à nobis.j.eod.Quædam eſt minor,& illa ſo-lùm priuat â participatione ſacramentorum : non autem à communio-ne fidelium;vt in.capitul.fina.de cle.excommuni.mini.&.ca.à nobis. de
exceꝑ.Iſta minor excommunicatio fertur á iure, a
& ab homine.A iure vt plurimum fertur per par ticipium cum excommunicato.vt in.d.c.fin. Ab homine poteſt ferri pro quolibet peccato,ſiue ꝓ contumacia:ſed non eſt in vſu.quia communiter Iudices ferunt excommunicationem maiorem. & de hoc etiam habetis.iĩ.quæſtio.iiij.c.engeltru dam.Appellatione tamen excommunicatiõis cũ Iudex dicit excommunico illum &c. intelligim⁹
d de maiori[d] excommunicatione:vt in.c.pe.j.eodẽ.
4 ¶†Vlterius quæro quid operatur excommuni-catio & quare ſic dicitur?Sol.excommunicatio di citur quaſi extra communionem poſitio:vt in.c. cæterum.xxiiĩ.q.iĩ.& aliquãdo appellatur ana thema,quod eſt idem quod ſuperna maledictio: vt in.c.cùm non ab homine.& quod ibi no.de iu-di.Ad aliud quæſitũ.ſ.qd operatur.dic quòd aut excommunicatio eſt iuſta,aut iniuſta:ſi eſt iuſta quo ad deum,parum vel nihil operatur;quia qui libet peccans incontinenti ſeparat ſe à gratia dei. xj.quæſtio.iĩ.c.illud.vnde dicit gloſſ.xxiiĩ.quę-ſtio.j.c.quodcũc̃ quòd,quò ad deum eccleſia ex-communicando nullam vim poteſtatis exercet: ſed ſolum denuntiat:videlicet quia declarat illum
e eſſe extra gratiã dei:poteſt[e] tamen dici quòd quo ad deum operatur hoc.quia ex contemptu ſuper uenienti magis eſt proiectus à gratia dei.Itẽ quia diabolus habet maiorem poteſtatem in eo poſt excommunicationem quã ante.vnde excommu-
b nicato vtitur diabolus velut quodam pecore ſi-cut ruſticus vtitur iumento.de quo vide tex.cum glo.in.c.audi denique.xj.q.iĩ.& per Hoſt.& Io. and.in.c.ita quorumdam.s̃.de iude.Item Angelus deputatus ad cuſtodiam ſuam minus operatur in excommunicato.Aliĩ ſunt effectus excommuni-cationis quo ad homines.Nam priuat à commu-nione hominum & actibus legitimis:vt in.c. pia. de excep.lib.vj.Item non valet amplius per ſe re ✣SEBA.SAPI.
ſurgere ſicut poteſt quilibet peccator,ſed opotet b ¶Dici ſnĩa.vide p
quod habeat abſolutionem:vt in.c.à nobis. &.c. Fe.ĩ rub.s̃. de ſen.
cùm deſideres.j.eod. Si verò excommunicatio eſt & re iu.co.x.ver.
iniuſta,& excommunicatus patienter tolerat:tũc excõicatio eſt ĩter
quo ad deũ nihil operatur.quimmò augetur me- locutoria.
ritum huius excommunicati:vt in.c.j.de re iud.li. c ¶Interlocutoria.
vj.& in.d.c.illud ſed operatur quo ad homines: & vide ꝙ de hoc
quia anteq̃ relaxetur excommunicatio debet vi- latiſſi.ſcripſit do.
tari:vt in.c.cùm contingat.de offi.deleg.&.c .per Bar.debel.in ru.de
tuas.j.eo. re iud.& quatuor
differentias inter
ſnĩam excõicatõis
& alias ſententias
enumerat Archi.ĩ
c.nemo cõtẽnat cir
ca prin.xj.q.iĩ.

✣ *SVMMARIVM.* ✣

Percutiẽs clericũ ioco,vel cauſa correctiõis:nõ eſt excõicatus.ſi verò percutiens ſit impubes, & habeat animũ iniuriãdi:abſoluit ab epiſcopo: ſi eſt maior,requiritur abſolutio papæ.2.

Minor ætas nõ excuſat in delictis ,ſed alleuiat pœ nam.5.ſi eſt doli capax:aliâs ſecus.

Clerici adinuicem ſe percutiẽtes incidunt in ex-cõmunicatitionem.6.

Percutiẽs clericum ad hoc vt incidat in excõicatio nem requiruntur ea de quibus hîc.

¶ *CAP.* *I.*

1 SVper eo.† Impu- e
bes q clericũ percuſsit,ab epiſcopo abſolui põt . Qui ioco vel cauſa diſciplinę percutit cle ricum etiam ſi ſit maior,ex communicatus non eſt:qui verò ex odio,ſic. & per papam abſoluitur.h.d.& tres ſunt par tes.Secũda ibi:*ne clerici*.Tertia ibi: *Cæterum*. ¶ Caſus literalis.Quæſitum fuit à papa ſi cle rici intra minores annos conſtituti ſe adinui

ſpēs. & quot ſint ſpēs excōicationis etiā de hoc vide p Cal. in repe. d. c. p-pēdim⁹. vltra me. ver. itē in ſumma. de ſen. excōi.

a ¶ Delictū. Vide q̄ not. ī. l. excipiunt ad ille. An. Barb. ZACHARI.

b ¶ Deturpante veſtē clerici. Addede hoc latè per Guidonē Pa. in deci. grationopoli. deci. clj. & ibi in apo. tā anti. quā nouis. vbi tāgitur iſta. q. in terminis.

c ¶ Itē dicit gl. in. c. cōtingit. el. j. ī ver. iniurioſa, circa fi. e. tit. & gl. ñ. in. c, ſi quis ſuadēte. xvij. q. iiij. q̄ etiā ponit allos caſus in quibus percutiēs clericū nō eſt excōica. quos vide per In. l. c. veniēs. j. e. ti. & q̄ ibi not. poſt eū.

SEBA. SAPI.

d ¶ Minor ætas. hoc tenet Bar. & alī. in l. j. C ſi aduer. delictū. Ang. areti. in trac. malefi. inver. ſciēterco. viij. Bar. vero. in. cōſi. xxx. inci. Regatī ſcholariū. cir. fi. Raph. cōmē. in cōſil. xlv.

e ¶ Pro ītellectu huius decre. vide q̄ latiſsimè ſcribit Ra. in ſum. de ſen. præcep. dif. & exce. §. ſequitur, de ſent. excō. verſic. ſed qs pōt abſoluere irregulares,

SEBA. SAPI

¶ Correctio. Nunquid requirat cōſenſus ſui capi. vide Ab. in. c. ad noſtrā. ī tertio no. & in. c. reprehenſibilis. in vlti. not. §. de appel.

SEBA. SAPI.

g ¶ Iſte caſus. q̄d Abbas non poſsit ex iſto caſu abſoluere vide Fel. idem firmantē in. c. poſtulaſti. col. x. §. de re-

cē ſe percuſſerīt vtrū ſint ad ſedē apo. pro abſolutione remittendi. Rñ. Pa. q̄ſi intra dictā ętatē clerici ſe adinuicem percuſſerint, ſiue vn⁹ alterū, nō ſunt ad apo. ſedē mittēdi: quia ætas eos excuſat. Item nec clerici ſi ſint plenę ætatis, & ad inuicē ſe percuſſerint, nō ex odio vel inuidia, ſed ex leuitate iocoſa, ſint excōicati. Itē nec magiſter clericum cauſa dīſciplinę vel correctionis percuſſerit: quia nō pōt in ipſis violenta manuū iniectio notari: ſecus verò ſi ex odio dicti clerici ſeſe percuſſerint. Tunc eñ ad ſedē apoſt. ire debent abſoluēdi. Bern.

2 ¶ † Not. j. ex text. q̄ minor ætas nō excuſat: a ſed alleuiat delictū[a] & intellige tex. de minoribus doli capacibus. Nā iſti incurrūt excōicationē percutiendo clericū, ſed non tenētur ire ad ſedē apoſtolicam pro abſolutione, ſed Epiſcopus poteſt eos abſoluere vt in. c. finī. j. e. Et ex hoc tex. habito reſpectu ad. c. ſi quis ſuadente. xvij. q̄. iiij. q̄ eſt fundamētum huius tituli. poteſt intelligi q̄d diſpoſitio ſeu ſtatutum puniēs generaliter cōmittētes certū delictum non habet in totum locum in minoribus: vel in eo qui ex aliqua cauſa excuſatur à totali delicto. Nam prealleg. c. ſi quis ſuadēte loquitur gñaliter. dicēs q̄ percutiēs clericū debet pro abſolutiōe ire ad ſedē apo. & tñ minor percutiēs clericū licet incidat in excōicationē, non tenetur ire ad ſedem apo. ſed hoc puto procedere ex benigna interpretatione ipſius iuris: ſed de rigore iuris vbi pœna eſt ipſo iure impoſita minor incidet in illā pœnā. ad hoc quod no. Bar. in. l. ij. de recepta. ſed per iudicē in ſententia poterit pœna alleuiari: vt dixi in. c. ij. §. de deli. pue. ¶ † Scdò not. quòd non ſolùm incurrit quis excōicationē q̄n clericū percutit: ita quōd vnus eſt percuſſor alius percuſſus: ſed etiā q̄n adinuicem ſe percutiūt: ita quòd non poteſt apparere quis fuit aggreſſor, & quis aggreſſus: quia conſtat vtrunq̄ iniecisſe manū violētam in clericū.

4 ¶ † Tertiò no. ibi: *leuitate iocoſa &c.* quōd ad incurrendū excōicationē canonis ſi quis ſuadente. nō ſufficit ſolum factū, ſed requiritur animus iniuriandi. Itē requīritur violētia: vt in fi. literę. Tria ergo regulariter requirūtur ad incurrēdā illā excōicationē. Primō requiritur factū. quod denotāt verba illius canonis ibi: manus iniecerit &c. Vnde ſi mādatur inijci: ſed non habuit effectū nō eſt excōicat⁹. Idem ſi eleuauit manū vt percuteret, non tamen percuſsit. Quid autē de ſpuente vel deturpante veſtem clerici: [b] dic vt not. in. d. c. ſi quis ſuadente. Secundō requiritur animus iuriandi: [c] quia ſi percutit iocoſè nō eſt excōicatus. vt hîc, & hoc etiam indicant verba illius canonis ibi ſuadente diabolo &c. ¶ Tertiō requiritur violentia: vt hîc. in fi. & in. d. c. ibi: manus violentas. &c. Quandoq̄ tamen non requiruntur omnia iſta tria. namſufficit factum. Quandoq̄ ſine iniuria: vt in capitulo contingit. & in capitulo vniuerſitatis infra eodem. Quandoq̄ ſufficit iniuria ſine violentia. vt in capitulo nuper infra eodem. & rationem fallentiæ videbis ibi. Quartò not. quod ratione diſciplinæ excuſatur magiſter ab iniectione manuum. ratio eſt quia capitulo ſi quis ſuadente requirit dolum vt patet ibi: ſi quis ſuadente diabolo. Sed in magiſtro percutiente intuitu diſciplinæ non poteſt notari dolus. ideò &c. ¶ † In gloſſa ſecunda. in fine. dic ſoluendo quod minor ętas

5 d [d] non excuſat delictū ſeu delinquētē quin teneat ſi eſt doli capax ſed excuſat quo ad minorem pœnam: vt in. c. ij. de deli. pue. Nam pro iniectione manuū in clericum duę pœnæ inferūtur: vna quia incidit quis in excommunicationem: alia. quia pro abſolutiōe tenetur ire ad Papam. minor ergo ætas excuſat à ſecunda: ſed non à prima. non ergo ex toto excuſatur delictum: ſed alleuiatur pœna. Et intellige tex. in impuberib⁹, doli tamē capacibus. nā infans nō eſt doli capax: & non incideret in hanc excommunicationem. q̄a ad incurrendam hanc excommunicationem non ſufficit ſolū factum: ſed requiritur animus iniuriādi vt. §. dixi: ſed infans nō doli capax nō poteſt iniuriam inferre: quia non habet animū diſcernendi. xv. q. j. c. illud. ff. de iniur. l. illud. facit cle. ſi furioſus. de ho.

6 ¶ † Oppo. primò. de. c. ſi verò j. eod. vbi patet q̄d percutiens clericum repellendo violentiam non incidit in excommunicationem. ergo. malè dicit hic tex. q̄d percutiens ſe adinuicē incidunt in excōicationem. nam debet diſtingui inter inferentem iniuriā, vel violētiā repellētē. Solu. multiplex. Primò quòd intelligit tex. quando non apparet quis fuit aggreſſor. ex quo enim cōſtat vtrū q̄ manus violentas iniecisſe temerarias, vterq̄ ligatur. Contrariū loquitur de eo quē conſtat percuſſiſſe violentiam repellēdo. Secundò poteſt intelligi iſte tex. quādo vnus percuſſit: ſed nō habebat animum iterū percutiēdi quo caſu ſi percuſſus repercutit percuſſorem, incidit in excōmunicationem. quia vocatur vindicta, nō autem violentiæ repulſio vt in. l. ſi ex plagis. in. §. tabernarius. ff. ad. l. aq in. c. ſignificaſti. §. de homi. & q̄d ibi dixi. q̄d eſt no.

SVMMARIVM.

1 *Monachi adinuicem ſe percutiētes, abſoluuntur per eorū. Abbates: quibus per epiſcopum loci, & idem in alijs religionibus. 4. c.*

2 *Monachorum correctio pertinet ad abbatem: vel ad eūm eo negligente aut deficiente.*

3 *Abbas an & quando poſsit quē abſoluere ab excōmunicatione? Abſolutio excōmunicatiōis regulariter ſpectat ad epiſcopum.*

¶ CAP. II.

e 1 [e] † Monachos ſe adinuicem percutientes abſoluit Abbas: Idem in canonicis regularibus: & Abbatis diſcretiōe deficiēte recurritur ad eūm. h. d. ¶ Caſus literalis. Quærebatur à quo ſint abſoluendi monachi & canonici regulares ſi ſe adinuicem percuſſerint. Conſultus papa reſpondet quòd monachi & regulares canonici ſi ſe adinuicē percuſſerint, non ſunt ad apoſtolicā ſedē mittendi. Sed per Abbatē ſuū ſunt abſoluendi. & ſi Abbas non ſufficit, diœceſa. epiſcopus eſt ad

2 f hibendus. Ber. ¶ † No. j. ex tex. quòd correctio [f] monachorū primo loco ſpectat ad abbatem ſed abbate deficiente recurritur ad epiſcopū. de quo tamen dic vt plenè no. in. c. quātò. de offi. or. Di

3 co pleniſſimè in repe. c. ſi quis cōtra clericum. de fo. cōp. ¶ † Secundò no. caſum in quo abbas abſoluit à ſententia excōmunicationis lata à canone. Sed circa hoc quæro de notabili. q. nunquid abbas poſſit generaliter abſoluere monachos ſuos ab excommunicatione à canone inflicta? Multi religioſi & malè, ſeruant q̄ ſic. ſed cōtrarium eſt verū. vnde facit regula. q̄ ab excommunicatiōe lata à canone nullus prælatus inferior citra epiſcopū abſoluit niſi in caſibus iure permiſſis. hoc videtur probari in cle. j. de priui. facit. c. religioſo. eo. ti. li. vj. vbi religioſus percutiens clericū ſeculārem non abſoluitur ab abbate: quia ſumus extra caſum cōceſſum hîc. Item abſolutio à ſententia excommunicationis lata à canone conceditur dumtaxat epiſcopis: vt in. c. nuper j. eo. ſecūdum communem intellectum. Nam iſta ardua ſibi ſoli reſeruant. argu. in. c. fi. de offi. archipreſby. & in. c. ſicut vnire. de exceſ. præla. & iſte caſus fuit hîc conceſſus: quia propter communionem quæ parit cōtemptū de facili incidunt monachi in illum canonem. ſi quis ſuadente. ideò ne habeant materiam euagandi, conceſſum fuit hoc

g vt ab eorum abbate poſſint abſolui. Vnde iſte caſus [g] non eſt trahendus in conſequentiam cùm ſimus in materia exorbitanti. arg. in regula in argumentū de regu. iu. livj. & in. l. q̄d. verò contra. ff. de legi. hoc verū, niſi eſſet talis abbas vel ſuperior habēs iura epō

palia.

palia.arg.optimũ ex no.gl.in.cle.j.de reb.eccle.nõ alie.& per Inn. in.c.ſtatuimus.de maio.& obe.& hoc cõſuluit Fede. conſil.xiiij.
4 qđ tene menti.quia facit ad multa. ¶ †Secũdò ex his põt annecti quęſtio.quid ſi monachi eſſent exẽpti,vel eſt caſus vbi Abbas ab ſoluere non poteſt nũquid poſsit abſoui ab Epõ cùm exerceatur hoc caſu iuriſdictio volũtaria?Fede.in conſilijs ſuis tenuit qđ ſic. contrariũ poteſt elici ex dictis Io.an.in regula ſciẽti.de re.in mercu.& cõtrariũ tenuit in quadã diſputatione quę incipit.Duo cle
5 ricali ordine &c.vbi pleniſsimè ĩuenies. ¶ †In gl.j. *dum tamẽ enor*
a *miter*.No.gloſ.ꝙ caſu, enormitatis ſemper intelligitur exceptus[a] in hac materia,quãtũcũqꝫ verba permiſsiua ſint generalia.& hoc dic vt plenè leg.& no.in.cũ illorum j̃.eo.& ſecundũ iſtũ caſum exceptũ põt intelligi iſte tex.in fi.dũ dicit . *quòd ſi Abbatis diſcretio non ſufficit &c*.Et idẽ dic quãdo deficit Abbas:quia tunc recurrẽdũ eſt ad Epiſcopum vt in.c. quantò de offi.ord. ¶ Extra gl.quæro pro declaratione literę.quia tex loquitur quãdo monachi.percuſſerũt ſe in clauſtro.quid ſi extra clauſtrum? dic qđ idẽ & fortius,quia maius eſt delictũ cũ committitur in clauſtro vbi debet ſeruari ſilentiũ.Nam violatur immunitas clauſtri pro hoc qđ no. per Ioã.and.poſt Abb.in.c.cùm illorũ j̃.eod.& facit tex.in.c.cùm pro cauſa j̃.eo.Vbi aggrauatur factum illius qui traxit alium verberando per clauſtrum.

✠ SVMMARIVM. ✠

1 *Officialis iniĳciens manus in clericum,incidit in excõmunicationem.3.6.*
Percutiens clericum ad defenſam.4.vel inuentum cũ propinqua,non eſt excommunicatus.5.
2 *Delictum commiſsum ratione officij alleuiatur:ſi delinquens exceſsit modum.*
6 *Clericus deprehenſus in adulterio,vel alio crimine, an & quãdo ab extraneo poſsit capi?*
Officialis capiens clericum de nocte:& illum ducens ad curiam Epiſcopi non incurrit excõicationem:vel ſi fecerit mandato epiſcopi.7.
3 *Clericus aſserens ſe verberatum:ſi verberans dicat ſe non putaſse illum clericũ,vel caſu fortuito feciſse,cui iſtorum incumbat onus probãdi?*
Caſus fortuitus non præſumitiur,niſi probetur.
Vxoris appellatione,an veniat ſponſa in materia odioſa?
Patris appellatione non veniunt alij aſcendentes in odioſis.
Filiorum appellatione non veniunt nepotes in materia ſtricta.
Adulteram vel adulterum non eſt licitum occidere de iure canonico.
Clericum licitum eſt etiam interficere ſine metu excommunicationis pro defenſione perſonæ,vel rei propriæ:vel proximorum.

¶ *CAP. III.*

1 SI verò. Hoſtiarius qui clericũ percuſsit non grauiter,ab epiſcopo abſolui poteſt. hoc primò. ¶ †Officialis deliberatè inijciens manum in clericum, per Papam abſoluitur.Hoc ſecũdò.Qui repellẽdo vim vi clericũ percutit, excommunicatus nõ eſt.Hoc tertiò. Qui percutit clericũ turpiter inuentum cũ propinqua,excõicatus non eſt:ſecus ſi eum remota & dicitur propinqua vt in litera.& partes patent per.§. ¶ Caſus literalis.Quæſtio orta fuit apud dominũ Papam de hoſtiario alicuius poteſtatis clericum ratione officij percutiente à quo ſit abſoluendus ſimiliter & de officiali:vt ſi clericus ſeu laicus vim vi repellẽdo clericũ aliquẽ percuſſerit: vel ſi aliquis in clericũ cum vxore,matre,ſorore,vel filia propria inuentũ manus violẽtas iniecerit,ſeu deprehenſum in ſtupro vel adulterio: vtrũm ex hoc
2 hmõi ſint excõicati vel ne?Et reſpõdet Pa.vt in tex.Ber. ¶ †No. j.ex tex.ꝙ delictũ cõmiſsum prętextu officij alleuiatur qñ delinquens modũ exceſsit.facit qđ no.in.c.olim.el.j.de reſti.ſpo. Nam videtur motus bono zelo,& non ſuadente diabolo:ſed quia exceſsit modũ tenetur:ſed alleuiatur delictum rõne principij liciti.ad hoc.c.ſignificauit.ſ.de pœ.& remiſ.& qđ ibi dixi. ¶ Secdò no.ibi *grauiter &c*.quòd ꝑ mediocri iniuria põt eꝑs abſoluere iſtũ hoſtiariũ.Nã tantũ excipit iniuriã graue.ſecꝰ ergo in leui vel medio
3 cri.Nã exceptio firmat regulã in alijs.xxxij.qõ.vij.c.dñs. ¶ †Tertio not.in.§. *officiales*.ꝙ officialis laicus inijciẽs manũ in clericũ deliberatè,nullo caſu põt ab Epõ abſolui:quia videtur delictũ nõ leue:cũ nõ ſolũ inferat iniuriã:imò vſurpat ſibi iuriſdictio .in cleri
4 cũ. ¶ †Quartò not.in ver.*ſi verò*:quòd ſolũ factũ nõ ſufficit ad incurrendũ excõicationẽ ſed requiritur animus iniuriandi:ideo percutiẽs clericũ ſe defendẽdo excõicatus nõ eſt:& intellige qñ clericus volebat iterũ percutere ſecus aũt ſi clericus percutiens deſtitit.qa tũc ipſum percutiẽs eſſet excõicatꝰ,quia nõ eſſet repellere violentiã,ſed exercere vindictã. ad
5 hoc.c.olim.ij.ſ.de reſti.ſpo. ¶ †Quintò no. in §.nec ille.caſum in quo percutiens clericũ
b nõ eſt excõicutus. [b] Et facit iſte tex.ꝙ cõmittens delictũ iuſto dolore motus,aliquatenus excuſandus eſt à peccato & à pœna peccati.
c facit.l.ſi adulterium.in.§.imperatores[c] .ff.de
6 adul.& vide qđ dixi in.c.j.ſ.de iniur. ¶ †Vltimò no.ꝙ nõ eſt licitũ extraneo vel etiã propinquo hoc nõ expreſſo capere clericũ in facinore, ſiue ſit graue delictũ,ſiue leue. quod intellige qñ clericus deſiſtit à delicto:ſecꝰ videtur ſi delictũ cõtinuat,nec aliter arceri poteſt à delicto.vñ tenet hîc Inn.ꝙ ſi clericꝰ nõ põt aliter cõpeſci ab iniuria niſi capiat & ligeꝫ.põt etiã Iudex ſecularis impunè eũ capere & ligare.debet tñ eũ reſtituere iudici ſuo quãciꝰ põtꝙ vide ꝙ no. In.in.c.vt famę j̃.e.
d Et ex hoc videtur inferendũ [d] ꝙ familia poteſtatis repiẽs clericũ de nocte: quia veriſimiliter põt timere delictũ cõmittẽ. cũ nõ incurrat excõicationem ſi clericũ capiat & preſentet eꝑo:quia nõ põt hîc notari diabolica perſuaſio.cũ hoc fiatad obuiandũ delicto,& prę ſumptio mala ſit cõtra incedẽtesde nocte.iuxta illud.Qui male agit odit lucẽ.in.c. cõſuluit.de offi.dele.de quo plenius dico in.c.cũ
7 nõ ab homine.ſ.de iudi. ¶ †In glo.in ver. *laico*:in fi.
e [e] Et dic clarius ꝙ clericus de mãdato prętati ſui licitè põt capi per laicũ: & per eũ ad iudicẽ ſuũ duci,vt in.c.famę j̃.eo.li.vj. ſed
f verberari [f] per laicũ nõ debet,etiã de mãdato prælati ſui:vt in.c. vniuerſitatis j̃.eo.aliâs vterꝙ incideret in excõicationẽ.de quod dic
8 vt ibi no. ¶ †In glo.in ver. *fortuito*. in fi. Sed quęro quis probabit an fortuito an deliberatè clericũ percuſsit. Doct.dicunt ꝙ clericus probabit:tũ quia clericus hoc aſſerendo eſt actor,& actor probare debet intentionẽ ſuã vj.q.vlt.c.accuſator.l.actor.C.de proba.tum quia quilibet præſumitur bonꝰ:de pręſump. c.fin.niſi ex coniecturis Iudex pręſumeretcõtra laicum:& onus probandi in eum tranſferret.Ego puto quòd indiſtinctè onus probandi incũbat laico:ſaltẽ per iuramẽtũ: quia præſumptio eſt cõtra eum,ex quo cõſtat de percuſsione:nec caſus fortuitꝰ pręſumit:ſed qui eũ allegat probare debet vt in.c.vno.& quod ibi not.de cõmo.pro hoc text.in.c.ſequẽ. vbi inijciens manũ in clericũ nutrientẽ comam tenetur probare ſaltem per iuramentũ igno raſſe illũ eſſe clericum: fortius ergo in caſu
9 huius.c. ¶ †In gl.in ver. *matre*. in fi.Idẽ dicit Inno. de collateralibus, vt in eis non habeat locum iſta permiſsio.Hoſtien.dicit quod id quod dicitur hîc de filia lex videtur extẽdere ad neptem:& quod dicitur de vxore videtur extendere ad ſponſam.in auth. vt lice.mat. & auię.§.quia vero dicit tñ tutius eſſe tenere gl. Ioan.an.dicit poſſe diſtingui inter neptẽ ex filio:& neptem ex filia:vt primo caſu procedat lex arg.in.l.liberos.ff.de ſena.do. Ant.in-

a ¶ Pondera tñ quia tex.dicit.quocũcꝫ modo ſiue leuiter ſine enormiter. Andræ.bar.

b ¶ Adde hîc Imo. in.l.quid ergo.§.ſi hæres.de legi.j.vbi dixit illũ tex. eſſe ar. ꝙ occidens clericũ ĩ facinore rep tũ nõ incurrit excõicationẽ, ſeu canonẽ latæ ſententiæ. de quo dicit Hẽri.in hoc. c.iij.

c ¶ Ibi eſt opi.& val de elegans tex. ad propoſitũ. & optimè facit qđ ſcribit.do.Anto.in.c. olim.el.j.in fin.& qđ ibi no.de reſt.. ſpol.

d ¶ Familia ptãtis põt capere clericũ repertũ de nocte, & ducere eum ad Epm abſqꝫ alia excõicatiõe. & adde qđ ſcribit per. do. Ant.in repe regulæ ea q̃.in.xx.q.& vide que latiſsimè ſcripſi poſt.d. Abba.in.c. cũ non abhoĩe.de iudi.& opti.text.in.l.j. C.de exhiben. re. & ibi Bar.

✠ SEBA.SAPI

e ¶ In fi. Ponderat text.iſte iũcta hac gl. ꝙ qñcꝫ ille qui eſt inhabilis eſt inhabilis cum mandato ſuperioris.vide.Fel.vbi enumerat plures caſus in cõtrarium in.c. fi. ſ.de offi.ordi.

✤ SEBA. SAPI. ¶ Sed verberari. An autẽ clericꝰ poſſit torqueri p laicos, viđ Ab. ĩ. c. vniuerſitatis. j. e. & Pe. de an. d. An. & Ab. ĩ. c. vt factũ. j. c.

a ¶ Illũ occidere. Adde hic q̃ no. gl. in ver. poterat. in. c. nec aliqua. xxvij. qõ. j. & qđ ibi no. d. An. & Ab. poſt alios in. c. veniẽs. el. ñ. de ſpõ. & vide eunde Abb. in. c. interfeciſti. s̃. de homi. & dicit Bal. in apo. poſt Guil. ĩ. l ĩperator adrianꝰ. ff. de ſtatu. ho. qđ ſi ex ſtatuto licitum eſt occidere adulterãtem vxorẽ licebit eã ſic deprẽhẽſam occidere, licet prẽgnãs ſit. ibi ẽt dicit Bar. circa prĩ. q̃ pater p̃t occidere filiã p̃gnãtem ĩ adulterio deprẽhenſam. Itẽ adde hic gl. in. l. nec timorẽ. in ver. occidere. ff. qđ ⁊ met. cã. q̃ dicit q̃ nõ licet ſed marito interficere adulterum, niſi adulter ſit vil. pſona, ſed patri licet qñcũq̃ interficere, & alle. l. nec in ea. ff. de adulte. & vide ĩ hac materia bo. tex. ĩ. l ſi qs ĩ graui. §. ſi marit⁹, & ibi gl. ĩ. ver. ignoſcit. ff. ad ſille. & ad hoc Pau. de ca. in. l. ſi cũ dotẽ. §. trãſgrediamur. ſup gl. ñ. ff. ſol. ma. vbi dicit q̃ ł̃ pater aliquando poſſet interficere filiã in adulterio deprẽhẽſam. tñ non p̃t hoc alteri demãdare. arg. in. l. cũ fundũ. §. quęſitũ. ff. de vi & vi ar. Itẽ adde hic Imo. in. l. q d'ergo. §. ſi hæres. ff. de leg. j. vbi dicit qđ ſecũdum canones peccat pater & ẽt maritus occidẽs đ prehẽſam in adulterio. & allegat ad hoc. d. c. admonere, & c. inter hęc xxxiij. q. ñ. Itẽ adde hic q̃ his caſibꝰ quibus licitũ ẽ marito interficere. hoc p̃t demãdare licitẽ filiꝭ ſuis. ita dicit Bar. ſub dubio fortè in. l. nõ ſolũ. § ſi. mãdato. hoc. c. allegãdo. ff. de ĩ iu. Sed pro eo alle. tex. in. l. gracchus. C. de adul. Item an filio liceat interficere adulterãtẽ matrem ſuã. vide Sal. in. d. l. graccus. in iij. co. & ibi. in. iij. colum. ponit an liceat adulterum repertum in domo fugatum extra domũ interficere. Itẽ vide omnino ſan-

distinctè ſequitur gloſſam quæ mihi plus placet. Cũm enim hæc materia ſit odioſa ipſis clericis & exorbitans à diſpoſitione iuris, nõ debet extẽdi: ſed ĩ proprijs terminis intelligi debet. ar. optimũ in. l. pater. & qđ ibi no. ff. de adul. vbi patri datur poteſtas interficiendi filiam adulteram depræhenſam in adulterio nec appellatione patris veniũt ibi alij aſcendentes. Item appellatione filiorum nõ veniunt nepotes in materia ſtricta: maximè vbi non tractatur de fauore filiorum. vt hîc de quo no. in. l. liberorũ. ff. dever. ſig. & in. c. ĩ q-buſdã. s̃. de pœnis. & vide gl. ĩ. cle. j. de baptiſ.

10 & no. gl. quia facit ad multa. ¶ † In gl. in verſ.

a *turpiter*. ibi. *illũ occidere* [a] *ſit inuẽtũ &c.* Hoc ĩtelligo p̃cedere de iure ciuili. nõ aũt de iure ca

b nonico [b]. peccat eñ maritus ſeu pater interficiẽdo vxorẽ, vel filiã etiã deprẽhenſam in adulterio: & pœnitẽtia grauis ĩponẽda eſt: vt in. c inter hæc. & c. admonere. xxxiij. q. ij. & vide

11 bonã. gl. in. d. c. inter. ¶ † Extra gl. q̃ro. Clericus venit armatus ad bellũ & fecit inſultũ cõtra aliquẽ, & ibi fuit captus & p̃cuſſ⁹. nunqd percutiẽs ſiue capiẽs ſit excõicat⁹? In. dicit q̃ ſic. ſed nõ debet mitti ad ſedẽ apoſtolicã p̃abſolutiõe. Hoſti. dicit q̃ ſi fecit cã defenſionis nõ tenet. hîc eſſent duo videnda. Primò nũqd clericꝰ ĩmiſcẽs ſe bello, ſeu enormitatibꝰ per dat priuilegiũ canonis ſi quis ſuadẽte. de quo plenè dixi in. c. perpẽdimus s̃. e. & ibi de materia. Scdò nũquid cauſa defenſiõis impunè liceat clericũ percutere. & dic vt. s̃. dixi in. c. j. nã ſi fecit ad defenſionẽ propriã, & ſtetit in meris terminis defenſiõis, clariſſimũ eſt p̃cutiẽtẽ nõ incurrere excõmunicationẽ: vt hîc: & d. c. olim. de reſti. ſpo. Sed dubiũ eſt quid ſi pro defenſione aliorũ quis percuſſit clericũ: quo caſu dicit In. hîc. qđ aut pro defenſiõe p̃pinquorũ, vt filię, vxoris &c. & tũc nõ incurrit excõmunicationem. ſi verò pro defenſiõe extraneorũ: tũc ſunt opi. ſed cõior. & verior vr̃. opi. vt ẽt hoc caſu nõ ſit excõicatꝰ. Et hoc mihi placet. qa nõ p̃ot hîc notari diabolica p̃ſuaſio. cũ debeamꝰ repellere ĩiuriã ĩferẽdam proximo: vt ĩ. c. dilecto. e. ti li. vj. & xxiij. qõ. iij. c. fortitudo. & c. non inferẽda. an aũt p̃ defenſione rerũ liceat p̃cutere clericũ. Cõclude quod aut p̃ defenſiõe rerũ ſuarũ & nõ incurrit excõicationẽ. vt p̃bat optimè. ĩ. c. olĩ. p̃all. nõ tñ p̃ hoc debet ĩfligere mortẽ. de quo dic vt dixi. ĩ. c. ij. de ho. & c. ſuſcepimꝰ. e. ti. Aut pro defenſiõe rerũ aliorũ. & In. põit hîc opi. cõtrarias: mihi placet opi. vt etiã euitet hoc caſu excõicatio: qa debemus ſubuenire p̃ximo, & diligere eũ ſicut noſmetipſos. ideò nõ p̃ot notari diabolica p̃ſuaſio ſi adiuuo patiẽtẽ violẽtiã in rebus ſuis. vt optimè videt probari in. d. c. olim. Nã ibi eps. iuit ad repellẽdũ violẽtiam illatã rebꝰ, nec iuit ſolus. & nihilominꝰ euitat ibi excõicatio. & plus ſentit ibi Inn. q̃ ſi interficio clercũ ad defenſionẽ meã, vel meorũ, nõ ſum excõicatus: licet ſim irregularis. Intelligo qđ ſum irregularis: qñ nõ ad defenſionẽ meorũ: ſecus ſi ad defenſionẽ meã tũ Tho. in. iiij. ſen. di. xxxvj. q. ñ. ar. j. circa me. vbi concludit q̃ nec ſecundum leges ciuiles: neque ſecundum leges conſcientiæ licet marito propria authoritate interficere vxorem adulterantem: licet poſſit eã ex cauſa iuſta accuſare ad mortem in iudicio ſeculari. & idẽ ſentit San. tho. in fi. de adultera filia. & dicit qđ nullus paterfa. põt in aliquẽ de ſua familia infligere pœnã in corrũpẽtem perſonam.

de quo vide tex. cũ gl. in cle. ſi furioſus. de homi. & .xxiiij. c. q. j. in. c. quod militare. §. j.

✤ *SVMMARIVM.* ✤

1 *Percutiẽs clericum ignoranter: quia fortè ille clericus nõ ibat in habitu: nõ eſt excõmunicatus niſi recuſet iurare ſe ignoraſſe illum clericum. Ignorantia probatur per iuramentũ.*
2 *Clericus nutriẽs comam, nõ perdit priuilegium canonis ſi quis ſuadente.*
3 *Habitꝰ facit p̃ſumere quẽ eſſe qualis eſt habitꝰ. 6.*
4 *Conſciẽtia probatur per iuramentũ.*
5 *Percutiẽ clericũ, debet ire pro abſolutiõe ad ſedẽ apoſtolicã, niſi ſit de perſonis de quibus ĩ. j. eod. c. mulieres. &. c. de cætero. &. c. ea noſcit. &. c. p̃uenit. &. c. q̃ de his. vide ĩ. c. cũ illorum. vbi plenè.*
7 *Percutiẽs laicum credens clericum, non incidit in excommunicationem.*

✤ SEBA. SAPI.

b ¶ Canonico. vide Io. de ana. in. c. ĩter feciſti. s̃. de homi. vbi infert. quod in terris eccleſiæ poterit decapitari, q̃ dicit eſſe mirabile d. Fe. ibi. vide An. de are. in trac. male fi. ĩ ver. cheme hai adulterato la mia dona.

✤ SEBA. SAPI.

c ¶ Si verò. Vide qđ quod per iſtum tex. dicit dominus Abbas. in. c. ñ. s̃. de conſti.

d ¶ Hoc eſt verum ĩ foro animæ: ſecus in foro iudiciali. vt dicit glo. fin. ſecundum do. Abb. ibi in cle. j. in ver. habita. de priuĩ. ſed viđe ad hoc quod no. Bal. in. l. j. vltra me. C. ad mace. & vide Imolã. in. cle. j. in iij. col. verſ. iuxta prædicta. de cõſan. & affi. gl. & archidia. ĩ. c. propoſuiſti. lxxxiij. diſt. & adde hic quod not. do. Ant. in. c. cognoſcẽtes. in fi. de conſti. & quod ibi not. & ad id q̃ dicit. dom. Ant. in j. not. vide text. in c. ſignificaſti. el. j. de homi. gloſſa in verſi. ignorantem in. c. innotuit de elect. glo. in. c. accedens. de crimi. fal. gloſſ. in. c. ñ. de calum. & in. ca. accepimus. de ætate. & qualitate. quem alleg. do. Ant. in. d. capit. innotuit & tex. in. c. ſtatutum. §. cum verò. de reſcrip. libro. vj. & in. c. vt circa. de elẽcti. e. libr. tex. in. c. paſtoralis. de exc. & in cap. præſentium de teſtib⁹. & gloſſã. in. c. eos. in verſiculo. ſcienter & in verſi. effectũ de tem. or. li. vj. v. de gl. in l. j. in prĩ. in verſi. hoc anno. ff. de itine. actuque priuato. & vide

¶ *CAP. IIII.*

c 1 SI verò. [c] ¶ † Qui percutit clericũ ignorans probabiliter eum clericũ excommunicatus nõ eſt. ignorantiam tamẽ p̃bare debet per iuramẽtum: & ſi hoc præſtare recuſat, pro excommunicato haberi debet. hoc dicit, Tres ſunt partes. Secũda ibi: *vel ſi*. Tertia ibi: *ab illo*. ¶ Caſus literalis. ¶ *Si aliquis manus violẽtas iniecerit in clericũ nutrientem comam, ignorans quòd clericus fuerit*, nõ erit excommunicatus: vel ſi de hoc dubiũ fuerit: & propria manu iurauerit quòd eũ clericũ ignorauit. ſi autem iurare noluerit: ſicut ab excõmunicato conuenit abſtinere, donec de mãdato ſummi põtificis abſoluatur: quia conſtat eum manus violẽtas in clericũ iniecciſſe. Ber. ¶ † No. primò ex tex. quòd ex depoſitiõe tonſurę clericus nõ perdit priuilegiũ canonis ſi quis ſuadente. ¶ † Secũdò nota quòd quis præſumit talis qualis eſt habitus quẽ geſtat. ¶ † Tertiò not. quod vbi eſt dubium in dependentibus à cõſcientia alicuius, ſtatur iuramẽto [d] illius. nam ignorantia aliter probari non poſſet. ad hoc no. ſolet allegari iſte text. facit. c. nulli. de elec. lib. vj. ¶ Nota. iiij. quòd vbi factũ eſt in ſe illicitum præſumitur ſcientia in facto alieno. vnde præſumitur quis ſcire illũ eſſe clericum quẽ percuſſit. ¶ † Item vltimò no. q̃ p̃ iniectiõe manuũ violẽtarũ in clericum tenetur laicus ire ad ſedẽ apoſt. pro abſolutione. de quo ĩ. c. peruenit ĩ. e. ¶ † In gl. j. ibi. *dũ tamẽ ille clericus ſit* hoc verum ſecundum In. & bene. niſi probabiliter credidiſſet eũ nõ clericũ vt puta quia incedebat in habitu nõ cõgruẽti clerico: & præſumebatur deferre tonſurã more quorundam laicorũ eam deferentium tempore æſtiuo. ¶ † In ead. gloſſa. ibi: *niſi poſtea certus efficiaris*. Vult ergo gloſſa, & bene quòd comperta veritate non eſt excommunicatus qui percuſſit laicum credẽs clericum

quod no.d. Ant. in.c.fi.in.iiij.col. in verſi.fallit etiã in caſibus.ĵ.e. vbi dicit q̃dã pulchra in hac materia.& inter cætera allegat no.dictum Gui. de cu.in.l. q̃rit.ff.de ſta.homi.Item vide omnino qđ elegãter ſcribit Bart. in extrauaganti ad reprimen.in ver.per denũtiationẽ.in pe.col. Itẽ de ipſa probatione per propriũ iuramẽtũ videtex.cum glo.in verbo expẽſę. in c.primò.ñ.q.j.tex. in.l.fi.C. de fi.inſtru.tex.in.l.ſi qñ C.vnde vi.in.c.ñ. qđ met. cauſa. & gl. in .c.fi.iñ.q.iñ. & gl.in .c. dilecti. circa fi.de foro cõpe.glo.in.l.fi.§.in computatione.C. de iure delibe. an autem quãdo lex vel diſpoſitio dicit debere ſtare iuramento alicuius poſsit probari cõtrarium. vide per do.Ant.in.c. quia propter.ĩ.xvj.co. & qđ ibi latè no. de elec. & per do. Abb.in.c.propoſuiſti. circa prĩ.& quod ibi latè no taui poſt ipſum. de probati. Itẽ ad de hîc tex.ſing.in l.fin.C.de bon.autho.iudic.poſ. De cuius intellectu vide qđ plenè not. in .d.c. propoſuiſti. Item alium caſum in quo ſtatur proprio iuramento partis põit tex. in.c. cõtinebatur. de deſpõ. impub. Item adde hic Archid.in.d.c. in primis.in antepe.col. ñ.q.j. vbi dicit q̃ ignorantia probatur per iuramẽtũ, niſi ex aduerſo p̃betur ſcientia. Itẽ aliũ caſum in quo quis probat ſolo p̃prio iuramẽto. vide p̃ tex.in.l. p̃ perandũ.ver. & ĩ quidẽ.circa fin.C. de iudi.tex. cũ gl. in ver.docuerit in c.j.de elec.in.vj.& in .c. conſtitutus. de procu. Item in qó.hic poſita ĩ terminis diſtĩgue oĩno vt p̃ Do.poſt Pau.de leaza ĩ.d.c.eos.ĩ.ñ.co.de tẽp.ordi.li.vj. & adde q̃q̃ñagiſ de informatiõe cõſciẽtię alicuiꝰ, dicto vniꝰ vel famæ credẽdũ eſt. ſecũdũ do. Anto.in repe.c.puenit.ĩ. xvij.colũ.de cenſi. qui ad hæc alle. no.per Compo.in.c.j.de elec.li.vj.Itẽ q̃ conſcientia ſeu animus alicuius probetur per propriũ iuramẽtũ eſt tex.in.l.fi.C.de bo.auto.iudi. poſ. & in.l.fi.cũ multis alĩs cõcor.ibi in gloſſ.alleg.C. de iure do. impe.& vide glo.in.c.cũ ab vno in ver.electione.vltra medium.de re iudi.lib.vj.& omnino Do.in.c.eum qui.circa medium.l.diſtin.

¶ Quid ſi percuſsi.Circa hoc vide tex.& gl.ĩ.c.illud.xvj.q.vj.Ioã.an. & a do.ĩ.c.ppetuæ.de ele.li.vj.&.d. Abb.in.c.nõnulli.de iudæ.& Io.an. in regu.cũ qs in ius.ĩ mercu.do.Abb.in.c.plerũq̃.de dona.ĩ.ñ.col.& glo.xxxiiij.q.ñ.in fi.ſum. vbi habẽt de cognoſcẽte cõiugatam quã credebat ſolutã.Et de.q.hic poſita ĩ terminis an p̃cutiẽs clericũ quẽ credebat laicũ. vel cõtra ſit excõicatꝰ. vide gl.in.l.ſi qua p̃ calũniã.ĩ fi.C. de epi.& cle.& ibi dixi.& in.l.fi.C.de cri.expi.hæ.& vide tex.& ibi Flo.in .l.ſ. cẽtiã.§.ſi teruũ.ff.ad.l.aql.gl.cũ tex.in.l.ſi ignorãs.la.j.Bar.ĩ.l.Itẽ apud labeonem. §.ſi virgines.ff.de iniu.Bal.ĩ.l.ſi.ĩj.co.C.ſiã nõ cõpe.iu.& vide gl.magnã

clericũ percutere. & vide Fede. cõſi.xiij. vbi ampliat terminos quæſtionis.Quęrit quid ſi percuſsi[a] titium laicũ cõiter pro clerico habitũ, & ante abſolutionẽ ſeu certificationẽ celebrauit:nunquid incidã in irregularitatẽ? & concludit q̃ non:nec excõicatus ſum. Requirit enim veritas clericatꝰ ad incurrẽdam excõicationẽ.vt in .c. ſi quis ſuadente.xvij.q. iiij.Sicut enim ſimplex dimiſsio habitus clericalis non facit quem perdere priuilegiũ clericale: vt hîc. ita nec ſimpliciter aſſumptio habitus non congruentis perſonæ.facit.c. ex parte.ſ.de priui.el.iij.Et in fin.glo. hanc opi. Tancre.tenet Ioã.and.licet Hoſti.contrà. nã ſi error in ſola qualitate ſufficit ad vitãdum excõicationẽ vt hîc:fortius quãdo concurrit error in qualitate cùm error eſt in perſona: vt in terminis quęſtionis gloſ. qñ credebam percutere Martinũ laicũ,& percuſsi Martinum clericũ. Nec ob.lex.eum qui.alleg.in gl. qa iniuria bñ eſt illata iſti,ſed ad incurrendã excõicationẽ requirit animꝰ percutiendi clericum:quod indicant verba illius canonis. ſi quis ſuadente.dũ dicit Si quis ſuadẽte diabolo &c.ex quo enim ignorabat eũ clericũ,ceſſat diſpoſitio illius.c. facit ca. vt animarum. de conſti.lib.vj. ¶ In glo.ſi.in fin. De hac materia vide vt plenè dicam in.c.perpendimus. ĵ.eodem. Abbas.

~✤ SVMMARIVM. ✤~

1 *Percutiens conuerſum religioſum excommunicatus eſt.*

Excõmunicatus ob manus iniectionem in clericos, à ſolo papa abſoluitur:niſi in articulo mortis.

2 *Clericorum appellatione an veniant canonici?*

3 *Monachorũ appellatione in materia merè pœnali & odioſa non veniunt conuerſi:ſecus in materia ſimul & fauorabili & odioſa.*

4 *Conuerſi alicuius religionis qui propriè dicantur & an gaudeant beneficio.c.ſi quis ſuadente?*

¶ CAP. V.

Non dubium.

†Percutiens conuerſum religioſum, excommunicatus eſt nec ab alio quam à papa abſoluitur,niſi in mortis articulo.hoc dicit. ¶ Caſus literalis. Dicitur hîc in iſto.c. Quicunq̃ violentas manus in clericos vel in canonicos aut cuiuſlibet religionis conuerſos iniiciunt, ſententiam excommunicationis incurrunt:& à ſolo papa poſſunt abſolui, niſi in articulo mortis. Bernard. ¶ Not.j. ex tex 1 tu.argum.† quòd appellatione clericorum 2 non veniunt canonici. Contrarium tamen poteſt colligi ex iſto cap. iuncto cap. ſiquis ſuadente. nam ibi nulla fit mentio de canonicis: ſed tamen bene de clericis: & tamen extenditur ad canonicos. vt hîc.& quid iuris ſit de hac quæſt.dico ſuper rubric. de vi. & hone.cle. ¶ Secundò not.quòd appellatione monachorum veniunt conuerſi alicu b ius religionis [b] nã in.c.ſi quis ſuadẽte.fit mẽtio duntaxat de monachis: & tamen cõprehenduñt conuerſi.& videtur glo.pe.hîc velle q̃ hoc fit de extenſione huius. c. quod tamen mihi non placet.per text.in princ.dum dicit,*non dubiũ &c.* per tex. ibi: *ex conſtituti. concilij.&c.*quæ verba clarè innuunt hoc eſſe de iure antiquo.& quòd conſtitutio ſit tã tùm iuris antiqui declaratoria. ¶ † Sed tunc 3 fortiter opponitur. nam cùm ille canõ. ſi qs ſuadente.imponat pœnam,debet ſtrictè intelligi.& ſic appellatione monachorum non debent venire conuerſi pro hoc.c.ſtatutum. de elec.libr. vj. vbi in materia odioſa appellatione eccleſiæ parochialis non venit eccleſia collegiata parochialis, propter qualitatem collegij quæ eſt ſupra parochiam. Sol. Credo poſſe dici quòd ille canon ſi quis ſuadente.licet contineat odiũ ex parte percuti- c entium[c]: continet tamen fauorem ex parte clericorum: & vbi in conſtitutione concurrunt odium & fauor, magis attendatur fauor [d] quàm odium pro gloſſ.not.in.l.ĩj.C. de in ius voc.Item iſtud eſt odium rationabile, quo caſu non fit ſtricta interpretatio. iuxta not.per Cynũ.in leg.quicunque. C.de ſeruis fugitiuis. Item excommunicatio eſt medicinalis, & de facili obtinetur abſolutio vt in cap. primo. de ſentent. excom.lib. vj. Vnde putarem quòd in diſpoſitione me-

ĩ fi.oĩno Io.de imo.ĩ.iñ.col.ĩ ver.vltimò q̃rit.in cle.j.de cõſan & affi. vbi dicit q̃ ſi eligẽtes eligũt ĩdignũ quẽ credũt excõicatũ,& tñ reuera nõ eſt excõicatꝰ,tenet electio,nec peccãt eligẽtes.& dicit de hoc haberi ſatis p̃ Inn.ĩ.c.dilectꝰ.de appel.p̃ quo facit q̃ no.bar.ĩ.l.ſi arbiter. circa princ. ver.q̃ro qđ ecõtra.C.de ſen.& interl.om.iu.& de.q.hic poſita p̃ gl. vide in terminis p̃ Inn. ĩ.l. q pupillũ.ff.de acq.hære. vbi etiã poſt Bal.ponit alĩã q. Et facit ad hoc gl.ĩ ver. approbatis.ĩ.c.vnico.devoto.li. vj.& qđ no. do.Ant. poſt Ioã. an.ĩ.c. Ioan.de cle. cõiu.adde Bal.ĩ. c. j.qui.mo.ſeu. ami. vbi dicit q̃ cognoſcẽs ignoranter mo malè nõ punit de ſtupromonialis.& idẽ dicit de vaſallo ĩſultãte dñm ignorãter:qa nõ perdit feudũ. Itẽ facit ad hoc qđ dicit Ioan. cald.ĩ trac.de eccl. ĩter.in.x.mẽbro.j. qó.Itẽ adde hic fã. Th.ĩ.iñ.ſen.di.ix. q.j.ar.ĩñ.vltra medĩũ. vbi dicit q̃ ſi qs accedit ad ſuã q̃credebat nõ eſſe ſuã:&ſimiliter iſte q̃ eſt iuſtus credẽs ſe peccatorẽ accepit euchariſtiã,electio ſua eſt praua, & peccat: ſed electio nõ eſt praua ĩ eo q̃ peccatum habet:&neſcit. Itẽ p̃ pleno ĩtellectu oĩũ ſupradictorũ vide oĩno elegãtẽ & materialẽ doctrinã & meliorẽ de iure. quã ſup hoc tradit Bar.ĩ.l. diuꝰ ĵ.ff.ad.l. cor. de ſic & vide oĩno Io.an. in addi.Spe.ſuper. rub.de adul.

~✤ SEBA. SAPI.

b ¶ Alicuius religionis. Videcirca hoc aliqua ſubtilhaq̃ ſcribit Aret.ĩ.l. cũ hæredes.§.itẽ quæro.ff.de acquĩ.poſ.

c ¶ Vide quod habẽt in.c.cùm titu.j.Andr.Barba.

c ¶ Fauor. Qñ cõſtõ cõtinet fauorẽ p̃te vniꝰ,& odiũ ex parte alterius: ſed odiũ eſt rouabile:tũc materia dicit̃ eẽ fauorabilis,& lata.ſed ſup̃ hoc vide late Bal.ĩ.d.l.ĩj.C.de ĩ ius voc.& adde Bal.in.l.illud.in prĩ.ñ.col.C.de ſacro.ecc.vbi dicit q̃ vbicũq̃ ĩponit̃ pœna.licet alĩs de ſui natura materia ſit fauorabilis:tũc dicit̃ materia odioſa:qđ ĩtellige verũ ẽt q̃tũcũq̃ pœna q̃ ĩponit̃ ſit minima.vt dicit Bal.ĩ apoſ.ĩ.l.nõ diſtinguemꝰ.ĩ prĩ.ff.de arb. p̃ illũ tex.Et de.q.hic poſita p̃ do.Ab.vide ĩterminis p̃ dñi.ĩ.c. ſciãt cũctꝰ.l.fi.de elec.li.vj.poſt ibi gl.in ver.alios.Itẽ vide dñi.in.c. p̃ humani.§. fi.ĩ.j.co.de homi.li.vj.vbi dicit q̃ ſi ẽ cõſtõ edita in fauorẽ aĩarũ: licet ſit pœnalis eſt late ĩterp̃tãda,& alĩ.ẽt.de hoc gl.ĩ.c.gñali.de ele.li. vi. & idẽ p̃ũctualiẽ dicit do. Ad.ab.poſt Io.an.ĩ.c.ex tenore.q ſi.ſint leg.itẽ de.q. hic poſita p.d.Abb.vide tex.& ibi Ia.de bel.ĩ.l.ñ.§.exercitiũ.ff.de ĩſa.fa cit.l.q exceptionẽ.ĩ prĩ.& qđ ibi nõ.p.Bar.ff.de cõdi. ĩde. & vide in terminis p̃ Bar.&Pau.de ca.in.l.ſi qs nec cãm.circa prin.ff.ſi cer.pet. vbi p̃ illũ tex.dicit attẽdi debere id pp qđ prĩcipale factũ eſt ſtatutũ. & ad idẽ vid̃ Pa.de ca.ĩ.l.bona fides,circa fi.ff.đ po.&dñi.ĩ.c.ſi p̃ tua đbita.ĩ.v.đ

rescri. li. vj. Itẽ per doctrinã Bar. ĩ. d. l. si qs nec cãm. vide quatuor gl. videl. gl. ĩ. l. ñ. C. de ĩ ius voc. & ĩ. l. sed si hac. §. fi. ff. de ĩ ius vo. & ĩ. c. si pp tua debita. de rescri. li. vj. & c. sciãt cun cti. de elec. eod. li.

a ¶ Pœnali. Hoc ĩtelligevorũ, qñ nõ apparet an prĩcipaliter cõstitutio sit facta propter fauorẽ: an verò pp odiũ: sed si apparet an prĩcipaliter cõstitutio sit facta pp alterũ, illud est attẽdẽndũ in tota dispositione, siue sit fauor, siue odiũ ad hoc alleg. Bar. in. l. si qs nec cãm. circa prin. ff. si cer. pet.

b ¶ Priuilegio. vide ad hoc dñm Ant. ĩ. c. dilecta. de ma. & obe. sup gl. pe. qui tenet ꝙ conuersus ecclesiæ secularis nõ gaudet hoc priuilegio.

SEBA. SAPI.

c ¶ Qualitatis. vide Alex. in apos, ad Bar. in. l. si fugitiui C. de seru. fugit. And. sicu, ĩ cõsi. vñ ĩci, Sapiẽter. ni fallor, ĩ, ñ, vol. & ĩ cõsil, xxviñ. inci. scripsit bellissime. in j. vo. Alex. ĩ consi. xxxiiñ. inci. viso themate. l. j. vo. qđ est repetitũ ĩ cõsi. lxxxvñ, ĩ, v. volu.

d ¶ Vide. Et gl. in. c. qđ deo. xxxiij. q. v. & gl. ĩ ver, si parentis, instit. ad senatusc. tertu. in prin, & gl. Bar. & alij in. l. quia parẽtis. ff, solu, matri.

SEBA. SAPI.

e ¶ Delicto. Circa intellectum illius l. tam ex cõtracti. vide Deci. in. c. qa v. s. de iud. ĩ. iij. co.

a rẽ pœnali[a] & odiosa appellatione monachorum nõ veniunt cõuersi per. d. c. statutũ: nec ecõtra. ¶ † In gl. j. in fi. Tancrej. eo. in. c. porrò. dicit ꝙ retinens ꝑpriũ nõ põt dici conuersus: licet in instrumẽto dicat eũ esse conuersum talis ecclesiæ. Host. distinguit & bene, ꝙ aut iste cõuersus retinuit sibi aliquã proprietatẽ, & tũc non gaudet hoc priuilegio, b[aut] dedicauit se & sua, & incedit tonsuratus, vel mutauit habitũ interessendo diuinis. & talis gaudet hoc priuilegio. arg. ĩ. c. qsquis. xvij. q. iiij. & optimè facit. c. priuilegia. s̃. de priu. vbi oblati nõ plenè gaudẽt priuilegio illorũ: qb[9] se obtulerunt. & facit cle. j. de deci. Abb.

SVMMARIVM.

1 *Mandans clericum percuti, est excommunicatus sicut percutiens.*
2 *Mulieres cuiuscunque gradus & generis sint, si ꝑcutiãt clericos, possũt absoluiab episcopo loci.*
3 *Vxor est in ptã patris: nisi quo ad debitũ. carnis.*
4 *Mandans dicitur verè committere delictum etiã in materia pœnali & odiosa. 5. 9. 11.*
6 *Filiusfamilias obligatur ex delicto, sicut illi qui sunt sui iuris.*
7 *Excõicari põt hõ mortuus: & operabitur quòd nõ sepelietur in sacro: vel sepultus dehumabitur.*
8 *Ratihabitio in delictis quæ possunt per alium explicari: æquiparatur mandato: vt est homicidiũ: secus si delicta non possunt per aliũ explicari. vt vitia carnis.*
9 *Madãs an debeat puniri tanquã principalis: tã de iure cõmuni q̃ statutario? vide hìc plenissimè.*
Delictum lapide vel sagita, dicunt propriè factum cum manibus.
10 *Procurator mãdato domini opponẽs exceptiones prohibitas, obligat dominum ad pœnam.*
12 *Nullam pœnã habet ecclesia maiorẽ excõicatiõe.*
13 *Statuta recipiũt interpretationẽ à iure communi.*
14 *Statuum puniens delictum, intelligitur de delicto consummato.*
15 *Masculinum an concipiat fœmininum ex interpretatione, an ex propria significatione?*

¶ CAP. VI.

MVlieres. Mulieres quę inciderunt in canonẽ si qs suadente: absoluũtur ab episcopus. Idẽ in personis quæ non sunt sui iuris, vel delicatæ. de quibus dubitat ꝙ nõ possunt cõ modè accedere ad curiã: & hoc vsq; ad §. *illi.* Et ille §. h. d. ¶ † Mandãs clericũ percuti, excõicat[9] est sicut percutiẽs. Et tria sunt dicta. Secundũ ibi: *de his*: Tertiũ ibi: *illi.* ¶ Casus literalis. Dicit hîc in primo rñso, ꝙ si mulieres & serui q̃ sui iuris nõ sunt man[9] in clericos violẽtas iniecerint, ab episcopo Diœcesano põt absolui. Secũdò dicit ꝙ si aliq̃ ita delicati & magnæ potẽtię fuerint q̃ man[9] iniecerit violẽtas in clericos, ꝙ laborẽ veniendi ad se. apo. sustinere nõ possunt. Quærit quid iuris sit? rñdet pa. ꝙ stat[9] personæ & veritas negotij prius est intimãda romano pon. ꝙ secundũ eius cõsiliũ erit ꝓcedendũ. Tertiò dicit. aliq̃ nõ iniiciũt violẽtas man[9] in clericũ: sed alij de ipsorũ mandato hoc faciũt, q̃rit an isti q̃ hoc mãdãt sint excõicati? rñdet papa ꝙ sunt excõicati, & sunt ad ãpo. sedẽ mittẽdi. cũ ille verè delinquat cui[9] mãdato delictũ cõmittitur. Ber. ¶ † Not. j. ar. ex ista dictione alia.

c q̃ solet facere positionẽ eiusdẽ qualitatis[c] cũ ꝓcedẽtib[9]. ꝙ iste tex. debet intelligi de mulieribus q̃ nõ sunt sui iuris. Sed Host. & Ioã. an. & cõiter doc. dicũt indistinctè tenẽdũ idẽ de oĩbus cuiuscũq; status sint. ꝙ possint absolui ab episcopo loci: qa periculosum est itinerare, & immiscere cœtibus virorũ: & hoc habet laudabilis cõsuetudo quã papa scit & tolerat, vnde saltẽ ratiõe consuetudinis, quæ dat iurisdictionem. vt. ix. q. iij. c. cõquestus. & de fo. compe. c. cùm cõtinget. siue sint viduæ, siue maritatæ, siue virgines, ab episcopo absolui possunt. quod no. Et ex hoc & ex tex. no. ꝙ absolutio ab excõicatione canonis regulariter reseruat epi[s]copo. & non
3 prælatis inferioribus. quod dixi in. c. ij. s̃. eo. ¶ † An autẽ vxor dicatur sub potestate viri vel patris. dic qđ patris: nisi quo ad debitũ
d reddendum. vel vt operetur marito. de quo vide[d] tex. cũ gl. in. l. si vxor. C. de cõdi. inser. & l. sicut. ff. de ope. lib. xxxiij. q. fin. hæc imago. ¶ Secundò no. tex. ꝓ personis delicatis & nõ valentibus cõmo de ire ad curiam pro absolutione vt possint ab episcopo absolui.
4 ¶ † Vlti. no. ꝙ in iure pœnali & odioso faciens per alium habet ꝓ faciente: licet verba iuris sint cõcepta in personam propriam: nã c. si quis suadente. concipit verba in personã propriam, vt si quis suadẽte &c. & ibi iniecerit manus &c. & tamẽ interpretatiue mãdans incidit in illam pœnam. Sed an hoc casu mandans includatur ex interpretatione: an autẽ ex proprio intellectu verborũ. no. Bar. ĩ. l. hæc verba. ff. de adulte. & in. l. aut qui aliter. ff. quod vi aut clã. & l. non solũ. ff. de iniu. & l. sed si vnius. eo. tit. & j. aliquid dicã.
5 ¶ † Vlti. no. tex. fing. ibi: *vere committat &c.* ꝙ mandans delictum dicitur vere cõmittere delictum. Ex quo sequeret ꝙ etiam in statuto mandans delictum cõmitti cõprehenderetur. hoc tamẽ videtur indistinctè verũ vt j. subiiciã. ¶ In glo. j. in fi. Idem Inno. Host. cõtra Io. and. cõcordando distinguit. ꝙ aut filius existens in potestate tenet familiam de per se: puta vxorẽ & liberos: & tũc habet locũ ista glo. aut est in familia paterna. & tunc procedit opi. Hostien. nã non debet iniqua cõditio afferri per factum filij do. Anto. videtur velle ꝙ aut filiusfami. nõ habet quid expendere in itinere: & tunc non tenetur ire. nã regula est quicquid acquirit filius acquirit patri quo ad vsumfructum: sed si habet quid expendere, tunc secus. Sed hæc opi. mihi nõ placet: quia nullam differentiam poneret inter istum constitutum in potestate & alium. nam idem est in alio sui iuris nõ habente quid expendat. vt in. c. quanuis j. eo. & tamen iste tex. voluit denotare quandã specialitatẽ in hominibus ſuppositis alienę potestati. nec placet indistinctè opi. Ioã. and. nam licet sit extra familiam. tamẽ ex quo non est sui iuris, tenetur assistere & obedire patri, & eidem cõmoda patriæ potestatis exhibere. Vnde idem putarem in filio quod in seruo ex benigna in-
6 terpretatione. ¶ † Et per hoc soluitur quod opponi posset de, l.
e tã ex cõtractibus. ff. de iudi. vbi patet ꝙ de delicto[e] filiusfamilias obligatur sicut alius qui est sui iuris. & quod dixi procedit ex benigna interpretatione & concessione papæ: nã de iuris rigore oẽs istæ personæ tenentur. Item non ob. alia iura: quia excusant pueros tantùm & non maiores: quia possunt intelligi de illis qui sunt sui iuris. ¶ In gl. ij. in fi. Hæc decisio gl. mihi non placet. quoniam tex. indistinctè, dicit. ꝙ vbi personæ sunt delicatæ vt nequeant subire laborem eũdi ad curiã. ꝙ status personæ prius debet intimari Romano pontifici. vnde pondero verbum prius: non debet ergo antea absolui q̃ hoc intimetur papæ. Fateor tamẽ ꝙ si interim imminet periculum mortis: tunc non vigore dispositionis huius. c. sed vigore aliorum iurium potest absolui recepta cautione: prout dicitur in glo. ¶ In gloss. fi. ibi: *quia mandatum morte extinguitur.* Tancre. sentit oppositum, quoniam præsumitur decessisse in eadem. vt in. c. maiores. de baptis. d. Ant. hîc distinguit. quod aut mandatarius erat certificatus de morte mandatoris. & tunc sit vera opi. gloss. aliâs procedit opinio cõtraria. Putarem tamẽ quòd vbi iste mandator in extremis recepisset pœnitentiã: quòd tunc licet fuerit in culpa in nõ reuocando expresse. non tamen incidit in excõicationem, cùm in veritate mandatum fuerit morte reuocatum. Aut iste non egit pœnitentiam, & tũc etiã de rigore non esset excõicatus: quia mandatũ reuocat mor-
2 te. Sed quando decessit in eo peccato, tenetur de delicto alterius sicut tenet principalis in nõ reuocando mãdatũ. vt. in. l. si mãdasse. ff. mãda. † Et si diceres q̃d operabit excõicatio hoc casu cũ iste
7 iam sit

a ✠SEBA. SAPI. ¶ An mandans. Vide multa per Ang. & Auguſt. arimi. in trac. malefi. in ver. ſempronium mandatorem.

b ¶ Et ſtatutū. An ſtatutū qđ loquit de cōmittēte maleficiū habeat locum in mādante. Et adde oīno. d. Abb. poſt Io. and. & qđ no. ibi in. c. ſicut dignū. de homi. & vide qđ ſcribit. d. Abb. poſt Anto. in. c. ſignificauit. s. de udi. & vide Bal. ī l. perēptorias. C. ſen. re. non poſſe. in. vj. colū. ver. q̄ro quid ſi ſtatutū loquēs de bannito ꝓpter homicidiū an habeat locū in bānito q̄ mādauit committi homicidiū. & vide q̄ no. de hoc ī. c. inter dilectos. s. de fi. iſtr. in. j. addi. circa medium. Item adde hīc qđ not. Paul. de ca. ī. l. ſi cū dotem. §. tranſgrediamur. ff. ſol. mat. ſuper gl. ñ. vbi dicit ꝙ ſi ex ſtatuto vulnerat⁹ pōt aſſumere moderatā vindictā de vulnerante ꝓut Florentiæ nō licebit hāc vindictā demādare alteri. ar. l. cū fundū. §. queſitū. ff. de vi & vi ar. ſcias tn ꝙ in materia odioſa &pœnali interdū appellatiōe delinquētis cōprehēdūtur mādātes. text. eſt ī. l. ſi qs id qđ. ff. de iuriſ. om. iud. ſed ad qōnem hīc poſitā ꝓ. d. Abb. vide tex. & ibi no. dictū Abb. circa prin. ī. c. ñ. de cle. pug. in duel. & de q. hīc poſita vide per Io. de imo. ī. l. gallus. in. §. & qđ ſi tm. ff. de libe. & poſth. vbi alle. q̄dā bōa. & dicit ꝙ de hoc habet per Bart. in. l. ſi qs pro emptore. ī penul. char. ver. & iſta ſūt notabilia ad multa. ff. de vſuc. & vide de hoc ꝓ Imol. ī cle. ſi qs ſuadēte. ī. v. col. de pœnis. & cum illo dicto Pau. de caſt. ī. d. §. trāſgrediamur. de ſtatuto permittēte vindictā &c. vt s. cōcordat Bal. ī. l. accuſatiōis. C. qđ me. cau. & ī. c. j. §. ſi qs verò. el. j. ver. & hoc facit ad qōnē. de pa. iura. fir. per glo. in. d. l. cū fundū. & per tex. ad hoc elegantem in. l. ſeruus ii hæredi. ff. de ſtatuliber. licet aliter dixerit iam ſit mortuus? So. pōt operari quo ad corpus: qa nō ſepelietur in cœmiterio. vel ſi fuit ſepultus, per prius inde exhumabit. arg. in. c. ſacris. de ſepul. nā per excōicationē non ſolū inficitur anima: ſed etiā corp⁹. hinc eſt quòd etiā poſt mortē abſoluit quis ab excōicatiōe. vt in. c. à nobis. ij. j. eo. Et alibi dicit glo. ſing. ꝙ cōmunicando quis mortuo excōicato incurrit excōicationem: ſicut ſi communicaret viuo excōicato. ita dicit glo. ſing. in. c. ad hęc. de priuile. ¶ † Et in fi. gl. hodie de hac vltima q. dic vt habes text. apertum in. c. cū quis. eo. tit. lib. vj. Et aduerte: quia non oīa geſta nomine meo poſſum rata habere. nam quędam ſunt quę poſſunt per aliū explicari vt vulnera: homicidia: & ſimilia. & in iſtis ratihabitio trahitur retro. vt in. d. c. cū quis. & in. l. j. §. deieciſſe. ff. de vi & vi arma. Quędam ſunt quę nō poſſunt explicari per aliū. vt adulterium &c. carnis delicta. & in iſtis non habet locum ratihabitio. vt dicit glo. & bene in. d. l. j. §. quoties. & in. c. ſciant cuncti. de elec. lib. vj. & per Cy. in. l. non eo minus. C. de accu. ¶ † Extra gl. q̄ro de notabili & quotidiana qōne q̄ venit ad declarationem huius. c. & materię. An mandans [a] delictū cōmitti debeat puniri tāquā principalis: ita vt includat ſub diſpoſitione iuris? Et colligēdo multa ſparſa in diuerſis locis diſtīguo ſic. ꝙ aut verba ſunt ſcripta in rē: puta dicit ius ſiue ſtatutū pro homicidio imponatur talis pœna, & tunc mādans includitur: quia de homicidio tenet. vt in. c. ij. de cleri. pug. in duel. & l. hęc verba. ff. de adul. & l. aut qui aliter. ff. quod vi aut clā. & vtrobiq̄ per Bar. & Cy. in. l. non eo minus. prędalle. Et hoc caſu includitur mandans ex propria ſignificatiōe verborū. ideo hoc caſu nō diſtinguo inter diſpoſitionem iuris communis & iuris municipalis. Aut verba ſunt ſcripta in perſonam: vt quia dicitur ſi quis commiſerit homicidium puniatur tali pœna. Et tunc aut quis cōmittit delictū per inſtrumētum quod neceſſariò operatur neceſsitatē facti: & tunc mandans includitur, ſiue ſit diſpoſitio iuris cōmunis, ſiue municipalis: qa ipſe verè facit, quoniam actus atribuitur principio. Exemplū in mittēte ſagitam, lanceam, vel lapidē. nā ipſe verè facit, licet non tetigerit proprijs manibus. pro hoc. l. itē mela. §. j. ff. ad le. aquil. Idem dic per omnia vbi inſtrumentū per qđ cōmittitur delictū operat neceſsitatē iuris. vt puta mandaui filio meo aliquid quod tenebatur explicare, vel ſeruo, vel procuratori & tunc in veritate cùm ego faciam includar ſub diſpoſitione. actus enim tribuit mihi: ex quo inſtrumento per quod facio tenebatur parere. pro hoc tex. in. l. iij. §. ſi procurator. ff. qđ quiſq̄ iur. ¶ † Et facit hoc ad quæſtionē quotidianā. Statutū punit proponentem exceptionē contra inſtrumētū guarentigiatū, mādaui procuratori vt exceptionem proponeret: nunquid ego mādans includar ſub ſtatuto? & dicendum eſt quòd ſic. quia procurator in hoc tenebatur obedire domino. Aut inſtrumentum per quod explicatur delictū operatur propria voluntate, non neceſſitate facti vel iuris: vt puta mādaui delictum committi, mandatarius non tenebatur mihi obedire: ſed nihilominus propria voluntate voluit mandatum exequi. Et tunc aut ſumus in diſpoſitione iuris communis, & mandator comprehenditur nonex propria ſignificatione verborum: ſed ex interpretatiōe iuris, qa ius interpretatur eū facere, licet verò nō faciat: parum enim refert an quis proprijs manibus interimat, vel per aliū. vt dicit text. in l. j. §. deieciſſe. ff. de vi & vi arma. facit. c. cùm ad ſedem. & c. ſæpe. de reſti. ſpo. ad idem tex. in. l. ſi quis id quod. ff. de iuriſdic. om. iudi. & in. l. ſi per annum. ff. ne quis eū qui in ius voca. eſt vi exi. & c. ſciant cuncti. & qđ ibi not. p̄alle. & in reg. qui per alium. de reg. iur. li. vj. & c. j. s. de offic. dele. & dixi ex interpretatione includi. & non ex propria ſignificatione: quia mādator verè non facit: ſed perinde eſt 11 quo ad pœnam ac ſi feciſſet. ¶ † Sed contra hoc facit multū iſte tex. in fine. dicens ꝙ is verè cōmittit cuius mandato &c. vnde pōdera verbum verè ergo non per interpretationē. Bart. in. l. ſed ſi vnius. ff. de iniur. reſpōdet ad iſtū tex. ꝙ procedit in peccato: in quo magis pōderatur animus q̄ ipſum factum, quaſi velit dicere ꝙ quo ad peccatum is verè facit cu 12 ius mandato &c. ¶ † Sed contra hoc dictum Bar. facit. quia iſte tex. non loquitur de peccato: ſed de pœna peccati. & excōicationis pœna eſt maxima. adeò ꝙ dicit canō nullam pœnā maiorē ea eccleſiā habere. xxiiij. q. iiij. c. corripiāt. facit. c. ſacro j. eo. Itē ꝙ verè nō faciat etiā de iure canonico. alī. tex. apertū ī. c. vt famæ j. eo. vbi ponit verbū fictū. dicendo ꝙ is videt facere cuius mādato &c. Ad idem adduco tex. magis apertū ī. c. ij. de cle. pug. in duel. vbi tex. loquit de eo qui dedit ꝓ ſe pugilē qui aliū interfecit: & dicit ꝙ nō iſte qui dedit pugilē: ſed alius homicidiū cōmiſit: tamē tenet de homicidio. qa ex p̄cepto ſuo &c. Itē alibi tex. ponit iſta vt diuerſa facere, vel mādare. vt in. c. ſi quis viduā. l. diſt. & in. c. ſicut dignū. de homici. Sed pōt dici ad iſtū text. ꝙ facere verè dicit quo ad peccatū & pœnā peccati, dū ſumus in diſpoſitione iuris cōis. & tn re ipſa verè nō facit. Aut ſumus in diſpoſitione iuris municipalis: vt quia ſtatutū punit cōmittentē delictū &c. & tūc queſtio eſt dubia valde & quotidiana: nam primò videt ꝙ includatur mādator, quia verè non facit; ſed fictè, & interprætatiuè. vt dixi. & ſtatutū [b] non vendicat ſibi locū in caſu ficto & b interpretato. l. iij. §. hæc autē verba. & quod ibi no. ff. de neg. geſt. & bonus tex. cum ibi no. in c. noſtra. s. de iniur. & quod no. Io. an. in reg. p̄ſumitur. de reg. iur. lib. vj. in mercu. ¶ † In 13 cōtrariū facit. quia ſtatuta debent interpretari ſecundùm ius cōme. vt in. c. cū dilectus. de cōſue. no. Inno. in. c. cauſam q̄. s. de reſcri. & Bar. in. l. oēs populi. ff. de iuſt. in in. Sed de iure communi mandans includit ſub diſpo- Bal. ī. l. gracchus. C. de adul. & adde omnino hīc Bal. in. c. ſi quis deceſſerit. ſi de feu. fue. cōtrouer. vbi de hoc arg. dat ſingularē & nouū intellectū ad iſtud. c. mulieres. per Canoniſtas non cogitatum: Et inter cætera dicit ꝙ quando dicitur ꝙ faciat per ſe, non verificatur vnq̄ in illo qui facit p alium. & alī. l. ſi ita fuerat. ff. de manu. teſt. & idē dicit ſi diceretur perſonaliter. in cle. j. de vi. & hone. cleri. & de qōne hīc poſita p̄ do. Abb. vide p̄ Bar. in. l. nō ſolū. §. ſi mādato. ff. de iniur. Bar. ī. l. ſi vt p̄ ponitur. ff. de fideiuſ. & ī. l. ſi qs mihi bona. §. ſed qd mā dauerit. ff. de acq. hęre. & ī. d. l. ſed ſi vni⁹. §. ſi ſeruus. ff. de iniu. de iſta qō. etiā in terminis vide p̄ Ang. poſt gl. in. l. quę pr̄. ff. quæ in frau. cre. vbi dicit ꝙ aut verba ſtatuti ſunt ſcripta ī pſonā: & tūc nō cō præhēdit mādās, ant nō: & ſecus. cū quo ad literā concor. Bal. in. §. inter dū. el. ñ. in ver. qđ facit ad ſtatutū. in ſtit. de obli. quę ex quaſi deli. naſ. & de illa. q. vide per Cy. & Bal. & alios in. l. nō ideo min⁹. C. de accu. & ibi oīno p̄ Sali. & Bal. ī. l. ſi per aliū. ff. ne quis eū qui in ius vo. eſt vi exi. p̄ Bal. & Ang. in. l. ñ. §. ſi procurator. ff. qđ quiſq̄ iur. & per Bar. in. l. quemadmodū. C. de agri. & cenſi. lib. x. Bar. in. l. i. in. ñ. co. C. de ſer. fug. & l. gallus. §. ſi is. ff. de l. b. & poſthum. & in. l. j. §. ne autem. C. de cad. tol. & in. c. j. §. iniuria. in fin. verſ. quæro ſtatuto cauetur. de pa. iur. firm. & in extrauag. de pa. conſtan. Ioā. de imol. poſt Ange. in leg. ſi ſeruum quis. §. prętor ait. ff. de acquiren. hæredi. & vide oīno quod not. in hac lect. in. c. ſicut dignum de homi. Ite adde ꝙ illam glo. in. d. l. cū fundum. alle. pro ſingul. Baldus. in. c. fin. in. ñ. co. de calum. & quòd in diſpoſitione pœnali appellatione facientis continentur mandans, ſeu per alium faciens. eſt textus. in. l. fur-

ti.§. q̃ autē.ff.arb. fur. vide omnino Bal.in.c.decętero. in vlti.col.in ver. ſed pone citra gladiū &c. de iud. c. vbi alle. pro ſing. Bal.in.d.c.fi.&. d. l.cùm fundū.§.q̃ſi tum.Item ꝙ vindicta de morte hominis alicui permiſſa nō poſsit alī delegari:firmat Bal.in. d.c,ad noſtrā. circa me. de ꝓba. & alī.ibi.gl.in.d.i.cū fūdū.quā dicit nō eſſe alibi,ſed ī ꝙtrariū facit gl.ī.l.j.C. vbi qs dec. q̃ vult ꝙ quēadmodū creditor accipere pōt ꝓ ſe debitorē fugientē.vt.l. ait ꝓtor. §.ſi debitorē.ff.q̃ ī frau. cre. eodē mō capere pōt ꝓ ſubditū. pro quo bñ facit text. & quod ibi no.Bar.& Ange,ī.l.vſufructuarī⁹.ff.de noui ope. nun.

a ¶ Delictū fuerit: Hoc dictū refert etiā do.Abb.in.c. ĩter ſolicitudines. de purga.cano.& vide omnino q̃ ibi no.quę omnia adducas ad hoc propoſitū. de quodā proceſſu habito cōtra quēdā q mādauit cuidā alium occidere,quifactū nō conſummauit. vide per Ange, in cōſil.xiiij. & adde hīc quod latè ſcribit Do.in,c.ſciant cūcti.de elec.li. vj. Itē materiam iſtā de mādante committi delictū vide latiſ.per Sali.in.l. nō ideo minus. C, de accu.vbi ponit quāplurimas.q.in materia.Itē Inno. in.c,ad audientiā. de homi. & quod ibi poſt eū latè no. & dicit tex. in.d.l. nō ideo minus. de accu.& in.l. nō ſolùm. §. ſi mādato. ff.de iniu.ꝙ ſi mandat alicui aliquod delictū,nō ſolū tenetur mandās ſed etiā mādatarī⁹: qa ad hoc nō obligatur: licet ſuſcepiſſet mādatū:vt in.l. ſi remunerandi. §. rei turpis.ff.mā.& §.is quoque. inſti. mā. ſed cōtra hoc

1 4 ff.de ſica.vbi dicit † ꝙ ſtatutum puniens delictum, non habet locum niſi delictū fuerit a cōſummatum,licet in diſpoſitione iuris delictum principiatū habeat pro cōſummato vt in.l.ſi quis non dicam rapere. C. de ſacroſan.eccle.Cano.de pœni.diſt.j.c.ſi quis. & in c. j. de eo qui mit. in poſ. & qđ ibi plenè no. ſed Bal.latius attingit hāc materiā in repeti. d.l.omnes populi.Et breuiter conclude poſt eum:ꝙ aut ſtatutum indulget, vt quia dicit homicidę remittatur certa pars pœnę.& tūc cōprehendatur mādator:quia ceſſat odium, & fauor eſt ampliād⁹:vt in reg. odia. de reg. iur.lib.vj.Aut ſtatutū punit: Et tunc aut ꝓuidet de pœna irregulari:vt quia multū exorbitat à diſpoſitione iuris:& tunc nō includitur mādator.habebit ergo locum tantùm in caſu ſuo.pro hoc optimè facit tex.in ſimili in.c.ſtatutū.de elect.lib. vj.& in.c. cùm in cunctis. de elec. iuncto.c. ſi cōpromiſſarius. eo.ti.lib.vj.facit qđ no.Ioā.and.in reg. odia. in mercu. Aut ſtatutum prouidet de pœna regulari:vt quia nō multū exorbitat à diſpoſitione iuris. vel pone aliud exemplū quotidianū vbi pœna in iure expreſſa non eſt. ſtatutum ponit pœnā.& loquitur defaciente.& tūc includetur mādator. quia hoc ſtatutum nō eſt exorbitans:ideo recipit interpretatio

1 5 nem ſicut ius commune. ¶ † Et hoc in ſimili ſenſerūt doc.antiqui in.l.quicunq;.C.de ſer. fugi.in illa.q.nūquid in ſtatuto maſculinum comprehendat femininum. b ſicut in diſpoſitione iuris communis. Et cōmuniter dicitur ibi per legiſtas ꝙ vbi ſtatutum continet odium rationabile,fœmininum comprehēditur ſub maſculino,ex interpretatiōe, & nō ex ꝓpria ſignificatione verborū:de quo plenè ꝓ Bar.in.l.j.ff.de ver.ſigni.ꝓ Archi. in. c. ſi quis ſuadēte.xvij. q. iiij. Ad omnia prædicta adde glo.ſingula.in cle.j.de vita & hone. cleri.quæ dicit qđ vbi diſpoſitio iuris punit aliquem facientē perſonaliter,tunc faciens ꝓ aliū non tenetur illa pœna,licet peccet: ſecus vbi non adderet illud verbū ꝓſonaliter &c.

SVMMARIVM.

1 *Percutiens clericum quantuncunque occultè,requirit abſolutionem à papa.*
Delictum etiam occultum afficit delinquentem.
3 *Abſolutio ab excommunicatione etiam in foro animæ non datur,niſi læſo ſatiſfacto.*
4 *Abſolutio ab excōmunicatione nō petitur per procuratorem non habentem ſpeciale mandatum.*

¶ CAP. VII.

PORRO. † Excōicatus pro iniectione manum in clericum licet occult⁹, abſoluitur per ſolum papam. h.d. ¶ Caſus literalis.Si aliqui violentas manus iniiciunt in fratres ſuos, & pœnitentia ducti non conuicti,ſed priuatim poſtulāt veniā.quia fortè occulta fuit offenſa,monendi ſunt vt ſatiſfaciant læſis, & pro abſolutione apoſtolicoc ōſpectui ſe preſentent,ſine quo abſolui nō poſſunt.Ber. ¶ No. j.ex tex.ꝙ percutiens clericum quantūcunq; occultè incidit in excōmunicationem: & tenetur pro abſolutione ire ad ſedem apoſtoli

2 cam. ¶ † Et ex hoc not.infero primò ꝙ diſ-
c poſitio iuris c afficit delinquentē quantūcunque occultè.pro hoc vide bonū text.in cle.j. de hæreti.& optimè probatur hīc.iuncto. c. ſi quis ſuadente.xvij.q.iiij. ¶ Secūdò infero ex prædictis & ex text.ꝙ abſolutio à ſententia excommunicationis ſemper reſeruari debet ſuperiori.ſicut iura diſponunt, etiāſi petetur in foro animę. ſic ergo abſolutio ab excommunicatione fori pœnitentialis vel contentioſi regulariter non licet ſimplici ſacerdoti.pro quo vide bonā gloſſ.in.c.ij.de pœni.& remiſ. lib. vj. ad quod pauci ſacerdotes

3 aduertunt. ¶ † Secundò no.ꝙ abſolutio etiā in foro animæ non debet indulgeri niſi cum onere vt ſatiſfaciat læſo : & ſi non ſatiſfacit, incidit in eandem excommunicationem. de quo vide bonū text.in.c.eos.§.j.eo.tit.lib.vj.

4 ¶ † Tertiò no.ibi: *ſine ſpeciali mandato &c.* ꝙ ad abſoluendum excōmunicatū pro iniectione manuū in clericum requiritur ſpeciale mandatum : quod intellige, niſi veniat acceſſoriè ad mandatum:de quo in.c. prudentiam:de off.dele. ¶ In glo.j. Vel intellige tex. de confraternitate generali , qua adinuicem aſtringuntur omnes catholici:maximè clerici inter ſe.pro hoc facit.c. Ioannes.in prin.ſ. de reg. nam omnes chriſtiani poſſunt appellari fratres: quia effecti ſunt filij Dei per regenerationem factam in baptiſmate.vt.in.c. ad menſam.xj.q.iij.quod tene menti.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicati non ſunt vitandi à domeſticis domus:ſecus ab alijs priuilegiatis etiam priuilegio papæ facto ſine cauſa.*
Papa eſt ſupra ius:& poteſt ſine cauſa contra ius diſpenſare:& etiā in totū tollere: niſi ex hoc decoraretur vniuerſus ſtatꝰ eccleſiæ.& nu.4.
2 *Papa an poſsit tollere diſpoſitionē canonis ſi quis ſuadente?*
3 *Excōicatus tenetur vitare alium excōmunicatum.*
4 *Papa participans cum excommunicato,non incurrit excommunicationem.*

¶ CAP. VIII.

NVlli. Etiam priuilegiati tenentur vitare excommunicatum:& pro iniectione manuum in clericum excōmunicati ſunt.h.d. ¶ Caſuliſtaralis. Aliqui ſunt priuilegiati: quærit an per priuilegium ſuū excuſent quominus excōicatos vitare debeāt: & ſi clericos læſerint,ſicut excōicati debent vitari?rn̄det papa ꝙ p̄textu priuilegij nō excuſant quomin⁹ex-

1 cōicatos vitare teneāt. Ber. ¶ † No.j.ex tex. ꝙ quilibet teneāt vitare excōicatū q̄tuncūq; ſit priuilegiatus.Sed contra hoc & cōtra tex. oppo.de.c.reſponſo.&.c. cum voluntate. & de.c.ꝙ in dubijs &.c.inter.eo.tit.&.xj.quęſt. j.c.quoniam multos.vbi patet quòd multi licitè communicant excōmunicatis vigore priuilegij apoſtolici: vt filij: vxores : ſeruientes in domo:

eſt tex. vrgentiſſimus.in.l.iij.§. procurator.ff.qđ quiſq; iur. vbi dicit ꝙ mādans ſolùmmō tenet, nō autē procurator. Sed ſolue ꝙ aut mādatur aliquid quod ꝓpriè eſt delictū: ſed nō habet effectum de iure.& tūc loquit. l.nō ideo min⁹. cū cōcor. aut cōmittitur aliquid quod nō eſt ꝓpriè delictū, ſed ſortit effectum de iure.licet ex ea ſequatur pœna.& tunc ꝓ ſe loquitur text.in.d.l. iij.§.ſi procurator &ad hoc vide Bal. in.l.j.in vlti.col.C. de ſent.&.ī.d.l.nō ideo min⁹. in. viij. q.&Bar.in.d.l.ſed ſi vnius.§.ſi ſeruus ff.de iniu. & ibi vide Ange.qui tenet cōtra Bart.& dicit Ang.in.d.§.ſi procurator.ꝙ per illū tex. mō quo.ſ. dixi loquitur.d.l. nō ideo minus. cum concordantīs.

SEBA. SAPI.

b ¶ Fœmininū. Vide de iſto arti.per Iaſo. ī. l.ſi idem cū eodem.col.ñ.verſ. quartò.p̄dicta reg. ff.d.iuriſdict. om. iudi. vbi latè attingit quando maſculinū cōcipiat fœmininum.

SEBA. SAPI.

c ¶ Diſpoſitio iuris. Ad hęc iſtum tex. cū multis alīsalle. glo.in.cle.j.in ver. eo ipſo. de hæret.

in domo:ſcilicet laboratores:& ſimiles de quibus ibi. Sol. dicunt doc.q̃ tex.iſte intelligiť de priuilegio nõ in corpore iuris clauſo, generali vel ſpeciali,etiã ſine cauſa cõceſſo:cõtraria loquuntur in priuilegio in corpore iuris clauſo.& no.mirabiliter hoc dictũ. q̃ ſine cauſa non valet priuilegiũ cõceſſum per papã vt quis non teneať vitare excõicatos: nam cũ papa ſit ſupra ius, põt ſine cauſa cõtra ius diſpẽſare:& etiam in totũ tollere.vt in .c. propoſuit. de cõceſ.prębẽ.not.Inn.in.c.cũ ad monaſteriũ.de ſta.regu.Sol. Credo poſſe dici ſaluando illud dictũ cõmũne, qđ mihi placet. quòd ideo ſine cauſa papa non põt hoc: qa eſſet annihilare, ſeu tollere
a vniuerſalem ſtatum eccleſiæ,[a]& generare ſcãdalũ in mẽtibus aliorũ:hoc enim papa facere nõ põt:vel ſi facit, nõ eſt tolerandũ. pro hoc.j.q.vij.c.& ſi illa.vide Inno.in.c.quãto.de conſue. & in.c. in-
2 quiſitioni j̃.eo. ¶ †Et ex hoc inferť ad aliã qõnem. nunquid papa
b poſsit tollere canonẽ ſi quis ſuadẽte[b]. vt quis percutiens clericũ nõ ſit amplius excõicat[9]. Ab. tenuit hîc q̃ ſine concilio gñali hoc non põt.Sed Hoſt.ſentit oppoſitũ mihi placet dictũ Abb.q̃ papa non debet tollere ſine cauſa:qa decoloraret vniuerſalis ſtatus eccleſię.quod papa facere nõ poteſt,vel nõ eſt ſuſtinẽdus.vt.s̃. dixi. Secus vbi ſubeſt cauſa.arg.opti.in.c.nõ debet.de conſan. & affi.& ita concord.gl.in.c.q̃ ad perpetuã.& in.c. ſunt quidã.xxv.q.j. quę multùm variat,& diſputat.nunqd papa poſsit tollere cõſtitutionem cõcernentẽ vniuerſalẽ ſtatũ eccleſiæ.dico plenius in .e. cũ ad
3 monaſteriũ.p̃alle. ¶ †Infertur etiã ad aliã.q.nunquid excõicatus[c]
c teneatur vitare excõicatum?& cõmuniter cõcluditur q̃ ſic : nam ſi priuilegiũ non defendit quominus teneatur vitare multo fortius excõicatio.qa delictũ nõ debet pręſtare immunitatem.& excommunicatus nõ ſolũ debet ab alijs vitari:ſed tenetur ipſe alios
4 vitare.vt in.c.illud.s̃.de cle.excõ.mi.vbi de hoc. ¶ †In glo.j.in fi.
d No.gl. & tene eam menti.q̃ papa[d] cõicando cum excõicato:licet per prius nõ tollat excõicationẽ,non eſt excõicatus. hoc etiam tenet Ioã.de lig.in cle.ſi ſummus.de ſen.excõ.pro hoc: qa excõiatio quę cõtrahitur ex participatiõe eſt de iure poſitiuo.quo papa nõ ligatur.vt in.c.propoſuit.de conceſ.prębẽ.nam tanta eſt poteſtas papæ circa ius poſitiuũ,vt ſi tollat conſtitutionẽ promulgantem excõicationẽ & vult eam haberi pro infecta:excõicati vigore illi[9] conſtitutionis non indigent abſolutione:vt dicit gl. ſing. in cle.j. de immuni.eccle.

SVMMARIVM.

1 *Diœceſis dicitur parochia epiſcoporum.*
2 *Appellatio à ſententia excommunicationis non admittitur quando notorium eſt incidiſſe in excommunicationem aliâs ſecus.*
3 *Monachus ſtans in ſtudio:vel cuius prælatus abeſt: poteſt agere ex præſumpta voluntate,& licentia ſuperioris.*
4 *Iniuria illata à clerico:parit actionem iniuriarum & ſibi & eccleſiæ ſiue etiam quòd habeat plures:nec vnus in præiudicium alterius remittit.*
5 *Iniurians clericum,conuenitur coram iudice eccleſiaſtico.*

¶ CAP. IX.

PArochianos. Percutiens monachum vel conuerſum religioſum debet denuntiari excommunicatus, & vitari donec fuerit per papam abſolutus.h.d. ¶ Not.j.ex
1 text. †quòd omnes de diœceſi poſſunt dici parochiani pręlatorum ſeu epiſcoporum. concor.c.j.s̃. de rapto.&.c. apoſtolicæ.s̃.de dona. ¶ Secundò not. q̃ incidens in ſententiam canonis debet denuntiari publicè excommunicatus: & hoc ſpectat ad officium prælatorum etiam nemine requirente: & debet talem facere vitari donec ſatiſfecerit læſo,& fuerit abſolutus:nõ ergo debent prælati eſſe contenti ſimplici excommunicatione canonis:ſed debent procedere ad publicationem & facere talem cuitari:excommunicando alios qui communicauerint ſecum,vel alio modo. ¶ Vltimo not.quòd etiam religioſis læſis & iniuriatis ante omnia ſatiſfaciendum eſt:poſſunt ergo etiam religioſi agere ad ſatiſfactionem iniuriæ.de quo plenius. & qualis erit iſta ſatiſfactio dicam in .c. tua nos j̃.eod. Sed qa hîc dicitur in fi. literæ quòd incidens in hanc excõmunicationem debet cum literis or-

a ✠SEBA. SAPI. ¶ Statum eccleſiæ. Quando papa poſsit diſponere in concernentibus vniuerſalẽ ſtatũ eccleſiæ:tradit Feli.in.c.ſi quando. col.v.verſi.dicta per iſtũ tex.s̃. de reſcriptis.
b ¶ Suadente. De hoc vide do.Car.in repe.c.perpẽdimus.l.prin.j̃.eo. vbi ſequiť opi.per.d.Abb.hîc relatã.mouetur per dictum Io.mona.in.c. ſuper eo. de hæreti. li.vj.quòd decre.ſi quis ſuadẽte.eſt cõſtitutio iuris poſitiui. ſup quod eſt papa: & q̃ poſsit papa tollere canonã ſi qs ſuadente. tenet etiã Ioan.in. c.degradatio. ſup gl.fi.de pœnis.lib. vj. Et de iſta qõne vide per do. Anto.in.c. cũ ad monaſteriũ.ĩ fi.de ſta. mona. vbi dicit q̃ licet cõiter teneať q̃ non. tñ ipſe credit q̃ papa hoc poſsit. ſed non eſt cõſulendus:vt hoc faciat. & ita dicit tenere Inn.in rub. de conſuetu.ſed tu de hoc etiã vide p̃ do.Abb.in diſpu. ſua q̃ incipit: epiſcopus & quidam rector.in.xx. col. & p̃ do. Ant.in. c. quãtò.in.x.col. de cõſue. & q̃ poſſet tollere.tenet Dñi. in. c. in iſtis. vltra medium.iiij.diſt.
c ¶ Excõmunicat[9]. Et de hoc vide p̃ gl.ſing.in.c.deuotam.xxvij. qõ.j.& vtrũ excõicat[9] poſſit teſtificari cõtra alium excõicatũ: vide Spec.ĩ tit. de teſte.§.j.in.xi.col. verſ. qd ſit omnes de vniuerſitate.& q̃ hoc cõcludit tenet etiã do. Ant. col.de teſti.
d ¶ Papa. Idem tenet gl.in.c. ſi inimicus.xciij.diſ.& in. c.quantò. xj. q.iij. de quo etiã p̃ do. Abb.j̃.e.ĩ.c.cũ deſideres.circa prin. & vide Cal. in repeti.c.cũ excõicato.xj.q.iij.cũ ſimi. in.q. quę inci. q̃ro quãto.&vide tex. & gl.in ver. participet.& ibi Inno.ĩ cle.ſi ſumus.& eo. tit.tex.cũ gl. mag. in fin.c.ſi aliquando.j̃.eo.& qđ non ĩcurrat: tenet Ioã. and.in. c. ſtatuim[9] de ſenten.excommuni.lib.vj.

dinarij ſe conferre ad curiam pro abſolutione. Quid ſi iret ſine talibus literis? Solu. dicunt doc.q̃ nihilominus abſolueretur. argu.in.c.ſacro j̃.eo.& in.c.cùm pro cauſa. Sed tunc ſolet talis remitti abſoluendus ad ordinariũ loci, vt appareat an expreſſerit falſam cauſam in abſolutione.argu.in.c.ex parte.de offi.ord.deferuntur ergo iſtæ literæ ordinarij,vt appareat de veritate & ſerie facti.propter quod incidit in excommunicationem.
2 ¶ Sed opp. cõtra literam† & videť q̃ poſsit appellari ne fiat iſta denuntiatio,cũ poſſit p̃cutiens clericũ prætendere excuſationem:nã fortè eum percuſsit ſe defendendo. vel eum non cognoſcendo:& ſic in excõmunicationẽ non incidiſſet.& pro hoc.c.peruenit.s̃.de ap. vbi dicitur deferẽdum tali appellationi. Solu. Concordo ſic: aut notoriè conſtat talem incidiſſe in excõmunicationẽ, & tunc habet locum iſta litera,vt appellatio nõ habeat impedire vires denuntiantis:cũ per talem denũtiationem amplius nõ ligetur, p̃ hoc.c.paſtoralis.de appell.Quãdo q̃ verò ſic notoriè nõ cõſtat. imò refricať in dubiũ vtrũ percuſſerit vel nõ:vel an ex cauſa eũ excuſante: & tũc deferendũ eſt appellationi: & ita loquitur cõtrarium.Item aduerte.q̃ vbi notoriè nõ conſtat de tali excõicatione debet ordinari[9] ante denuntiationẽ facere citari illũ quem denũtiare excõicatum intendit , quatenus defendat ſe ne denuntieť excõicatus. pro hoc vide gl.no.in cle.præſenti: de cenſi. & in cle. ij.de pœnis. & debet Iudex receptis p̃bationibus denuntiare talẽ incidiſſe in canonẽ:& ab hac denuntiatione poterit appellari,niſi notoriè conſtet de cõtrario: quia à ſentẽtia legis non appellatur:tamẽ à ſententia iudicis declarãtis quẽ incidiſſe in pœnã legis appellari poteſt pro hoc vide bonã gl.in.c.cupientes.de elec. lib.vj.& facit.c.cũ ſecundũ leges.de hære.eo. lib.& quod ibi no. ¶ †In gl.j.ibi:*ſed monach[9] non põt.&c.* Hoc limita verũ, niſi monachus
3 eſſet abſens:puta in ſtudio:vel prẽſens,& prę latus ſuus eſſet longè abſens procuratore nõ dimiſſo. nã tunc poſſet agere monachus ex prẽſumpta volũtate & licentia ſuperioris.ſicut dicimus in filiofamilias.pro hoc.l.ſi longius.ff.de iudic.& in.l.ſed ſi vnius. in §. fin.ff. de iniur.facit quod no.in.c.ex parte.s̃. de accu.& in.c.vt periculoſa. ne cle. vel monachi. lib.vj.& vide gloſſ.in.c. non dicatis.xij.qõ.j.
4 ¶ †In eo.gl.ibi: *ſecus in eccleſia ſeculari.* Hoc intellige verum ſecundum Hoſti.de actione competenti ipſi clerico.nam cõpetentẽ eccleſiæ poteſt eccleſia remittere. ex iniuria enim illata clerico ſeculari actio naſciť & clerico, & eccleſiæ. Vnde actionẽ cõpetentẽ clerico nõ poteſt eccleſia remittere:ſed cõpetentem ſibi ſic. Ita econtra actionem cõpetentẽ eccleſiæ non poteſt clericus iniuriatus remittere: ſed quatenus tangit perſonam ſuam ſic. ad hoc.c. cùm deſideres.&.c.contingit j̃.eod. & quod no.in.c.ſi is qui.xxiij.quęſt.iiij. & in.c.

salonitanę. lxiij. dis. Quid autem si clericus in iuriatus habeat plures ecclesias, cui illarum competit actio iniuriarum? dicit Host. considerandum est an altera sit in commendam, & altera in titulum. vel an iniuria fuerit irrogata propter alteram tantùm. argu. in. l. item apud labeonem. §. ait prætor. ff. de iniur. & c. relatum. ij. s̃. de testa. Et conclude ꝙ ecclesia vbi est intitulatus habet actionem. Si verò vtraque est in titulum, & si propter alteram tantùm iniuria est irrogata, illi soli competit actio. Si verò propter vtranque, vel simpliciter iniuria est irrogata, tũc competit actio vtrique. nam ex eadem iniuria potest actio competere pluribus personis: vt puta si iniuria infertur vxori alicuius, actio cõpetit sibi: itẽ marito: itẽ patri: de quo in. l. j. &. ij. ff. de iniur, cũ simili. ¶ In gl. fi. ibi: clerico autẽ seculari debet dari &c. Hoc intellige secundũ doc. & bene in emenda quæ fit ratione iniuriæ tangentis personam clerici. Sed quatenus iniuria tangit ecclesiam, emenda dabitur ipsi ecclesie iniuriatæ: & sic plures habet ecclesias: dic vt. s̃. dixi. ¶ † Et in fi. glo. dic glo. procedere vbi nõ[a] percuteretur clericus: nã ex percussione clerici cõmittitur sacrilegiũ, quo casu potest adiri Iudex ecclesiasticus supra laicum. vt in. c. cùm sit generale. s̃. de fo. compe. &. c. quisquis. xvij. q. iiij. Idem etiam putarem vbi iniuria fieret clerico sine percussione: quia talis iniurians potest dici malefactor clerici & ecclesię. pro hoc bonis tex. in. c. olim. s̃. de iniu. & pro hoc facit. d. c. cùm sit generale.

a ¶ Vbi non. Vide omnino glo. & ibi Arch. post Lau. in c. fi. xj. q. iij.

ZACHARI.

b ¶ Religionis. Adde q̃ posui ad apo sti. ad istum in. c. cũ & plãtare. nu. 4. in apo. in ver. tertiũ ordinis. s̃. de priuileg.

SEBA. SAPI.

c ¶ Si quis suadẽte, Vide. d. Abb. in. c. dilecta. s̃. de maio. & obe. & in. c. j. s̃. de reg. Gemi. in. c. p exemptionem. de priui. in. vj.

d ¶ Nõ iurat. Vide quod habetur in c. clericos. de coha. cle. & mulie. And. Barba.

SVMMARIVM.

1 *Forma absolutionis ab excommunicatione canonis si quis suadente.*

2 *Conuersi alicuius ecclesiæ gaudent priuilegio canonis si quis suadente.*

3 *Delictum commissum inter homines communiter viuentes est minus punibile.*

4 *Percutiens clericũ cã correctionis nõ est excõicat⁹.*

¶ *CAP. X.*

EX tenore. Ponitur forma p̃cepti. quod sub virtute iuramenti fieri debet illi qui pro violenta manuũ iniectione in clericum excommunicatus absoluitur. h. d. Et secunda pars. ibi: *Mandamus.* ¶ Casus literalis. Quidam canonicus. B. nomine violentas manus iniecit in quendam Subdiacanũ: quia fortè pro absolutione ad sedem apostolicam ire non poterat. Archiepiscopus Ianuẽsis significauit hoc domino papæ: vnde mandat eidem quatenus iuramẽto prius recepto ab ipso. B. quòd suo debeat stare mandato, authoritate papæ ipsum absoluat: & sibi in virtute iuramenti præcipiat ne de cætero in clericum monachum, vel alicuius religionis conuersum manus iniiciat violentas: nisi se defendendo: aut de mandato suorum prælatorum hoc fecerit: vel nisi super eum habeat prælationis officium, aut magisterium: aut cum ipso in eadem ecclesia socius esse noscatur. Bar. ¶ † No. j. ex tex. formam & practicam adhibendam in absolutione ab excommunicatione canonis si quis suadẽte. sufficit enim præstare iuratoriam cautionem de parendo mandatis ecclesiæ: & post absolutionem debet fieri præceptum: vt hîc dicitur. Intellige tantùm ꝙ prius debet satisfieri læsis si iniuria est notoria. vt in. c. ea noscitur j̃. eo. & no. Ioan. an. in. c. ad hæc j̃. eo. ¶ No. ij. modũ præcipiendi ei qui iurauit parere mandatis alicuius, vt præcipiatur sub virtute præstiti iuramẽti. pro hoc

2 c. breui. de iureiu. &. c. veniẽs. &. c. quintauallis. eo. tit. ¶ † Tertiò no. ibi. *alicuius religionis conuersum &c.* quòd cõuersi alicuius re-

b ligionis[b] gaudent priuilegio canonis si quis suadente[c]. & ferè om-

c nia iura loquentia de conuersis ꝙ gaudeant hoc priuilegio, loquuntur de religiosis cõuersis. Quid autẽ in conuersis ecclesiæ secularis? dic vt dictum fuit in. c. non dubiũ. s̃. eo. ¶ † Vlti. no. ꝙ de-

3 lictum percussionis cõmissum inter homines simul viuẽtes alleuiatur ratione societatis & cõmunionis: quia cõmunio est mater discordię. l. cum pater. §. dulcissimis. ff. de lega. ij. Et ideo qui semel

d incidit in excõmunicationem, non iurat[d] quòd decætero nõ percutiet sociũ. quia de facili fieret cõtrauentio. excõmunicatus tamẽ est percutiendo clericũ socium: sed non iurat ratione prędicta. Et de absolutione fienda in hoc casu: dic vt no. in. c. quoniã. s̃. de vita

4 & hone. cleri. ¶ Vlti. quero † qd si moderatè quis percutiat clericũ sibi seruientẽ causa correctionis: doc. dicunt talẽ non esse excõmunicatũ: quia nõ potest in hoc notari violẽtia. argu. hîc in eo quòd excusatur prælatus vel magister. & facit. xxiij. q. c. j. paratus.

SVMMARIVM.

1 *Inimicitiæ dicuntur iustum impedimentum ad eundum ad aliquam locũ. Absolutus à Diœcesano si data opportunitate non vadit ad Papam, reincidit in excommunicationem. Vide similem casum in. c. ea noscitur. ver. 2. & in. c. quod de his. in vlti. no. j. eo.*

¶ *CAP. XI.*

DEcætero. Excõmunicatum pro percussione clerici absoluit episcop⁹, si sine periculo papam adire nequit. debet tamen sibi mandare ꝙ adeat papam impedimento cessante, h. d. Et secunda pars ibi: *Sed est.* ¶ Casus literalis. Quidã ꝑ violenta manuũ iniectione in clericum fuit excõicatus: & propter capitales inimicitias, vel alias iustas excusatiões, venire ad sedẽ apostolicã nõ poterat. quęrebatur à domino papa quid cũ eo agendũ esset? Respõdet papa, ꝙ licet diœcesano episcopo recepto iuramento secundũ morẽ ecclesiæ sibi absolutionis gratiã impartiri: sed est illi sub iuramenti debito iniungendũ vt q̃ citius opportunitatẽ habuerit Romanũ pontificem adeat, mandatũ apostolicũ suscepturus. Ber. ¶ † No. j. ex tex. ꝙ inimicitia & alia impedimenta tẽporalia excusant ab onere adeundi papam pro absolutione ab excõicatione. sed poterit absolui à diœcesano. & impedimento cessante debet cõparere coram papa: vt hîc in fi. text. Intellige ꝙ in ꝑpria persona cõpareat. vt in. c. quod in dubijs j̃. eod. nec ponderatur q fuerit causa inimicitiæ. Satis enim est hûc habere iustam causam nõ accedendi. ar. in. l. nec timore. ff. ꝙ me. causa & in. c. veniens. de spon. ¶ Secundò no. ibi: diœcesano episcopo. quòd absolutio ab hac excommunicatione etiam subsistente causa impedimenti non competit inferioribus prælatis circa episcopum: de quo dixi in. c. monachi. s̃. eo. ¶ Vlti. no. ꝙ absolutus propter impedimentũ ab eo cui non competebat aliâs potestas absoluendi debet impedimento cessante ire ad illum cui competebat absolutio. Et circa hoc dubitatur de duobus. Primò nunquid tex. iste habeat locum in excommunicatione lata ob aliam causam, vt non valens ire ad papam possit absolui ab episcopo: & Innoc. tenet ꝙ sic. & clarè hodie probatur in. c. eos. eod. tit. lib. vj. vbi bo-

1 nus tex. Secundò dubitatur † quid si captata opportunitate nõ vadit ad illum cui competebat absolutio: dic quòd statim reincidit in eandẽ excommunicationẽ. vt in. d. c. eos. ¶ In glo. fi. Dic melius quòd aut opportunitate captata vadit ad papam, & tunc non petet denuò absolutionem: sed recipiet mandatum apostolicũ duntaxat: pro hoc iste text. in fi. Si verò opportunitate captata nõ adit papam: tunc est periurus: quia non seruauit iuramentum, & reincidit in eandem sententiam excommunicationis, non quòd prima reuiuiscat, sed est noua excõmunicatio à iure lata propter cõtemptũ istius. vt in. d. c. eos. & per hoc respondetur ad argu. gloss.

Absolutio

SVMMARIVM.

1 *Abſolutio ab excommunicatione non ſolet dari: niſi abſoluendus præſtet cautionem de parendo mandatis eccleſiæ.*
2 *Stylus curiæ ſi omittatur in literis: literæ redduntur ſuſpectæ.*
3 *Excommunicatus à delegato an poſſit abſolui ab eo?*
4 *Excommunicatus pro iniuria manifeſta non abſoluitur, niſi primò ſatiſfaciat.*

¶ CAP. XII.

1 ADhæc. †Cùm papa abſolutionem excõicati delegat, mãdat recipi cautionẽ de parendo mãdatis eccleſiæ.h.d. ¶ Caſus literalis. Iudex delegatus ex cauſa rationabili excõicauit aliquẽ: excõicatus literas impetrauit ad aliũ delegatũ. iſte ſecũdus delegatꝰ mãdauit ordinario vt illũ habeat abſolutũ quẽ priꝰ denũtiauerat excõicatũ ad mandatũ prioris delegati: dubitabat ordinariꝰ quid facere debeat: cõſultus papa reſpõdet ꝙ ſi in ſecũdis literis cõtinetur expreſsè de recipienda ſufficienti cautione, ipſum excõicatum abſoluat ordinarius: ꝙa Romana eccleſia abſolutionẽ ſentẽtię iudicis delegatorũ nequaq̃ cõſueuit alij delegare, niſi in literis cõmiſsionis ſit expreſſum de ſufficiẽti cautiõe præſtanda ab his qui debẽt abſolui ꝙ mandato eccleſiæ debeat obedire. B. ¶ †Not. j. ex tex. in literis attendẽdum
2 ſtilũ curiæ, [a] & ſi p̃termittit, literę redduntꝰ ſuſpectæ. vt in.c. quàm graui. de crimi. fal. & in.c. cauſam .s. de teſti.
3 ¶ †Sed oppo. cõtra text. nam videt ꝙ delegatus qui excõicauit poſsit abſoluere abſq; alio mãdato. vt in.c. quęrenti. de offi. delega. Sol. debet text. intelligi qñ delegati qui excõicauerunt erant mortui, vel reuocati, vel excõicauerãt poſt ſniam diffinitiuã, & terminus erat elapſus: quibꝰ caſibꝰ oportet recurrere ad aliũ pro abſolutione.
4 vt in.d.c. quęrenti. ¶ †In glo. fi. ibi: *ſola iuratoria ſufficit.* No. glo. Sed intellige ſecũdũ Ioan. and. qñ non cõſtat de iniectiõe manuũ notoriè: nã ſi cõſtaret, deberet fieri abſolutio: niſi prius fieret ſatiſfactio: qđ puto verũ. pro hoc c. proxi. nam excõicatus pro iniuria manifeſta non abſoluitur, niſi primò ſatiſſaciat. vt in.c. ex parte. el. j j̃. de ver. ſigni. & in.c. venerabilis. de ſentẽ. excõ. lib. vj. & intellige quòd ſequitur in glo. ſecundùm iura ſuperius alleg.

SVMMARIVM.

1 *Percutiens clericum poteſt abſolui à legato papæ.*
2 *Excõicatus per canonẽ ſi quis ſuadente: poteſt in articulo mortis à quocunque abſolui: dummodo ſi reconualuerit vadat ad ſedem apoſtolicam pro abſolutione.*
3 *Iniurians tenetur iniuriato ſatiſſacere de iniuria ſecundũ qualitatem perſonæ iniuriatæ.*
4 *Actio iniuriarum expirat per lapſum anni.*
Abſolui quis non poteſt ab excõicatione, niſi ſatiſſaciat iniuriato: licet annus ſit elapſus.
5 *Pauper excõicatus, an teneatur ire pro abſolutione ad papã?*

¶ CAP. XIII.

EA noſcitur. Excõicatus per canonem ſi quis ſuadente. ſi diues vel pauper ſit per papam vel eius legatũ abſoluendus eſt. Fallit in muliere, ſene, infirmo, vel mutilato. qui per ẽpm abſolui poſſunt. h.d. Primò exceptionẽ ponit. Secundò regulã. ibi: *alios.* Tertiò quãdã determinationem. ibi: *Si verò.* ¶ Caſus literalis. In principio huius decre. dicitur ꝙ ẽps poteſt abſoluere mulieres, ſenes, & ualetudinarios, ſeu mutilatos ab excõicatione propter violentã manuũ iniectionem in eccleſiaſticam perſonã ſatiſfactione p̃ſtita iuxta facultates ipſarũ. Alij verò oẽs pauperes, ſiue diuites ad apoſtolicã ſedẽ vel eius legatũ pro abſolutiõe ſua ſe p̃ſentẽt: ſi verò tẽpore infirmitatis timore mortis à ſuo prælato fuerint abſoluti, iuramẽto præſtito iniungatur eiſdẽ vt ſanitate recepta ad Romanã eccle. vel eius legatũ accedãt mãdatũ apl̃icũ receptu ri. Ber. ¶ No. j. ex tex. quatuor caſus ſeu quatuor ſpecies perſonarũ quę nõ tenẽtur pro abſolutione ire ad papã. Et no: quia tex. de mulieribus loquitur indiſtinctè: & ſic ſi mulier, iuuenis, vel ſui iuris diues, vel pauper ſit, nõ tenetur pro hac abſolutione ire ad papam: quia itineratio
1 earum periculoſa eſt. ¶ †Secũdò no. legatum Papę poſſe abſoluere ab hac excõicatione etiam in caſu epiſcopo nõ permiſſo: & de iſtis legatis dic vt plenè legitur & no.
2 in.c. penul. de offi. lega. ¶ †Tertiò no. quòd tẽpore mortis poteſt excõicatus per canonẽ ſi quis ſuadẽte, abſolui ab alio q̃ à papa recuperata tamẽ ſanitate tenetur ire ad papã, vel eius legatũ. aliâs reincidit ipſo facto in eãdem excõicationẽ, vt in.c. eos. eo. ti. lib. vj. Sed quæro qui dicantur diſtituti mẽbris. Sol. procedit tex. in iſtis claudis: cæcis: & alijs multifariè impeditis in mẽbris: omnes eñ tales dicuntur miſerabiles perſonæ & gaudent hoc priuilegio. ¶ Vltimò quæritur hîc dicit text. ꝙ abſoluti tempore neceſſitatis debent neceſſitate ceſſante adire Papam vel legatum ſuſcepturi mandatũ apoſtolicũ &c. nunquid ſufficiat dũ legatus eſt in tranſitu? Inn. hîc ponit duas opi. Quidã dicunt ꝙ ſic. ſicut eñ poſſunt abſoluere: ita & hoc mandatum iniũgere. Alij contra. ꝙ in trãſitu poſſunt abſoluere propter periculum mortis: & tũc acceſſorium iniungere mãdatũ: ſed mandare principaliter non poſſunt. ſed debet recurri ad legatum proprium non ad trãſeuntem. Hoſt. placet primum dictũ. ſed certè licet primum ſit æquiꝰ: ſecũdũ tñ eſt verius: ſecũdũ Io. an. de quo. p. Spe. in ti. de lega. in .§. nũc dicamꝰ
3 ¶ †In glo. in ver. *iuxta facultates.* in fin. Sed quęro qualis erit iſta ſatiſſactio. duę opi. ponũtur per doc. vna ꝙ verſatur circa expenſas, damna, & intereſſe: quia clericꝰ nõ debet petere eſtimationẽ iniuriæ. Sed propter dignitatem clericatus debet ignoſcere: vt in. l. ſi quis in hoc genus. C. de ſacroſan. eccle. Alij verò dicũt quos ſequitur Hoſt. ꝙ nõ ſufficit iſti iniuriãti flectere genua. & petere veniã, imò tenetur ſatiſſacere de iniuria illata, & eſtimabitur iniuria ſecundũ qualitatẽ & quãtitatem perſonæ iniuriæ & iniuriatę: & emẽdabitur ipſi clerico . & pro hoc bonus text. in.c. olim. s̃. de iniur. Et hæc opi. eſt ve-
4 rior: ſed alia eſt ęquior. ¶ Item aduerte † quia licet actio iniuriarum expiret per lapſum anni. l. ſi non conuitij. C de iniu. tñ per viam exceptionis compellitur iniurians excommunicatus ſatiſſacere etiam poſt annũ: quia non debet abſolui niſi primò ſatiſſaciat: vt hîc. quanquã ergo directè per viã actionis non poſſit poſt annum conſequi iniuriatus æſtimationem iniuriæ: conſequeretur
b tamen eam indirectè [b]: quia aliâs non audiretur petens abſolutionem: ſecundùm Hoſtien. & bene. & hoc nota.
5 ¶ †In glo. in ver. *pauperes.* Ioan. and. dicit ꝙ pauper mẽdicans aliâs potens ad eundum, tenetur ire ad curiam, ſi aliâs mendicando poteſt ſibi proſpicere, ſicut in loco in quo manet. & hoc caſu loquitur iſte tex. Si verò eſt pauper non mendicans, nihil habens vnde viuat, niſi ex artificio ſuo quod exercere non poteſt in itinere. habet locũ contrarium. ex quo enim non eſt ſolitus mendicare, ſed ex artificio ſuo viuere, non tenetur pro abſolutiõe obtinẽda mẽdicare. & ita loquitur contrarium . quod no. Imò plus dicit ꝙ ſi ſolitus mendicare ex mendicitate proſpiciebat ſibi & vxori, & itinerando non poſſit proſpicere vxori, tũc nõ teneretur ire. qđ ſatis mihi placet .

SVMMARIVM.

1 *Percutiens vel interficiens clericũ, qui contempto clericali habitu enormitatibus ſe immiſcet: excõicatus non eſt: non tamen impunè interficit. & nu. 8.*

ZACHARI.

a ¶ Stylum curiæ. Adde qđ nota. in apoſ. ad iſtũ in .c. quã graui. in apoſtil. in ver. p̃ſumũtur falſæ. num. 2. s̃ de crimi. fal.

SEBA. SAPI.

a ¶ Stylum curiæ. Vide multa q̃ cumulat Feli. in.c. ñ. co. vj. verſi. ſtylus curiæ. s̃. de reſcri.

SEBA. SAPI.

b ¶ Indirectè. De veritate huius vide per Feli. in.c. ſi autem. in vlti. col. s̃. de reſcrip.

Excommunicatus est vitandus ante denuntiationem. & nu. 3. & 4. quãdo certum est ipsum esse excommunicatum: secus si sciam solus. & nu. 7.

2 *Iniurians clerium conuenitur coram iudice ecclesiastico: quia commisit sacrilegium.*

5 *Crimen etiam occultum afficit criminosum.*

6 *Clericus immiscens se enormitatibus, ipso iure perdit priuilegium canonis si quis suadente.*

¶ CAP. XIIII.

CVm non ab homine. Ante denuntiationem vitandus est excõmunicatus pro violenta manuum iniectione in clericos, nisi sit occult⁹. h.d. Primò. † Interficiens clericum qui cõtempto clericali[a] habitu se enormitatibus immiscuit, excommunicatus non est. hoc secũdò. Et duo sunt dicta. Secundũ ibi: *in articulo.* ¶ Casus literalis. Aliquis est excommunitus pro violenta manuum iniectione: sed nondum est denuntiatus. quæritur vtrum ab alijs sit vitandus? rñdet papa ꝙ licet nondũ sit denuntiatus: debes tamẽ illum euitare: nisi fortè id tibi soli constet in quo casu ipsum priuatim q̃diu ab ecclesia toleratur tantummodo debes euitare, vt saltem rubore confusus pro latẽti excessu satisfacere compellatur. Secundò quæritur. Aliqui occidũt clericos qui cõtempto habitu clericali enormitatib⁹ se immiscebãt: quæritur an occisores taliũ clericorum sint excõicati? respondet papa ꝙ in odiũ clericalis excessus, & in terrorẽ similium excommunicationis sñiam non incurrunt: tamen pœnitentia aliquãtulum asperior est illis imponenda, q̃ si in laicos talia cõmisissent. Ber. ¶ † Not. j. ex text. ibi: *pro sacrilegio &c.* ꝙ inijciens manũ violentã in clericum committit sacrilegiũ: & tanq̃ sacrilegus coherceri potest: & coram iudice ecclesiastico cõueniri. xvij. q. iiij. si quis deinceps. & c. quisquis. & s. de fo. cõpe. c. cũ sit generale. ¶ † Secundò no. ꝙ vitare tenemur excõmunicatos nedum nominatim ab homine: sed etiam excõmunicatos à iure, licet adhuc per hominem denuntiati nõ sint excommunicati. & hoc quãdo certum est illos esse excõicatos. ¶ † Tertiò no. ꝙ in publico non debemus vitare excommunicatum à iure quando excommunicatio probari non potest: vt quia alicui tantum hoc notum est. Et hanc puto rationem huius literæ: ex quo enim non possumus eum conuincere de excommunicatione, non debemus eum vitare in publico cum dedecore vel infamia sua. ar. vj. q. ij. in. c. si tantum. & c. placuit. facit. l. diffamari. C. de ingen. manumis. ¶ † Quartò no. ibi: *pro latenti excessu &c.* ꝙ canon pœnam ipso iure pro delicto inferens, afficit delinquentem quantũcunq; occultè: constitutio ergo fori cõtẽtiosi ligat criminosos quantuncunq; occultos. pro quo vide bonã gl. in cle. j. de hære. ¶ † No. in. §. *in articulo.* secundũ veram lectu. casum in quo clericus sine alia admonitione perdit ipso facto priuilegiũ canonis si quis suadente. videlicet quando contempto clericali habitu immiscet se enormitatibus. Et hoc est notandum contra istos clericos qui indebitè relicto habitu efficiuntur stipendiarij, seu armigeri, quantuncunq; isti cognoscant, & notum sit alijs eos esse clericos, nõ habeant priuilegiũ immunitatis personæ. Nam si non cognoscerentur: tunc non esset dubium per. c. si verò. s. eo. Nec hoc esset in odium istorum clericorũ: sed propter probabilem ignorantiam percutientium. Verus ergo intellectus huius. §. est. ꝙ licet sciatur ipsos esse clericos: tamen propter hunc excessum exuti illo priuilegio canonis si quis suadente. sicut dicimus in clericis coniugatis. quia relicto habitu pariter perdunt priuilegium immunitatis personæ. Et aduerte. quod iste text. nihil dicit de priuilegio fori. ¶ Nunquid ergo tales clerici capti in huiusmodi enormitatibus possunt puniri per iudicem laicum. de quo dicam plenè in. c. perpendimus. j. eo. ¶ † In glos. f. j. ibi: *nisi solus hoc sciam.* Not. bene glo. nam Inno. in. c. inquisitioni. j. eo. in quadam addit. visus est voluisse excommunicatum à iure debere vitari[b] citra denuntiationem, quando notorium est illum in excommunicationem incidisse. Secus vbi non est notorium: licet multis pateat. arg. ij. q. j. c. multi. Sed certè illud dictum Inno. videtur contra istum text. cùm in principio generaliter dicat excommunicatum à iure vitãdum absq; alia denũtiatione. & excipit tantum vnum casum. quando scilicet vni soli hoc pateret. secus ergo si pluribus, licet non inducatur notorium. nam exceptio firmat regulam. xxxij. q. vij. c. dominus. & vt. s. dixi. Ratio huius exceptiõis esse potest. quia ex quo solus scio: & sic probare non possem debeo silere: aliãs de facili daretur materia infamãdi[c] aliquem. Sed quando pluribus hoc notum est, audacter debeo eum euitare etiam in publico, cùm possum eũ conuincere. arg. in. l. diffamari. C. de inge. man. & melius in. l. eum qui nocentem. ff. de iniur. Non ob. c. multi. ij. qõ. ij. quia loquitur de criminosis. quos nisi sint excommunicati vitare non debeo. nõ autem loquitur de excommunicatis à iure. dicit tamen Inno. in præalleg. c. inquisitioni. quòd si quis in vna prouincia esset excommunicatus notoriè, & in alia prouincia mihi soli pateret, quòd debeo eum vitare ibi etiam in publico: quod satis placet: quia nõ potest iste dici ab ecclesia toleratus: pro quo facit quod no. glo. in. c. ad nostram. iij. de iureiur. & Inn. in c. tua. in fi. de coha. cle. & mulier. ¶ In glo. in versi. *minimè cohercentur.* ibi: *perpendimus.* & ibi plenissimè dicã. ¶ † In glos. fi. Sed quæro nunquid ista pœnitentia imponatur istis occisoribus clericorũ de necessitate? Doc. videntur velle hîc quo ad cautelam tantũ. vt sic potius necessitate q̃ voluntate ad talia prosiliant. Puto aduertẽdum ꝙ aut ex parte occidentium bellum est iustum: & tunc procedat dictum doctorum: vt ad cautelam imponatur hęc pœnitentia: aut bellum est iniustũ. & tunc imponenda est de necessitate. & hunc puto intellectum. c. nam licet propter hoc delictum clerici perdant priuilegium immunitatis personæ, nõ tamen per hoc sequitur ꝙ impunè licet tales clericos occidere. & hunc puto esse verum intellectum huius. c. cùm tex. præsupponat pœnitentiam imponendam etiam pro occisione laicorum quod est menti tenendum in perpetuum.

ZACHARI.

a ¶ Clericali habitu. Adde Gemi. ĩ rub. de vi. & honest. cle. nu. 6. & ibi Cels. in apo. in ver. vestiũ istũ. ĩ. c. j. post Inn. nu. 5. & qđ ibi posui in apo. ad eũ in ver. ipso facto. s. de aposta. & præalle. Gemi. in. c. j. nu. 2. & ibi iterũ Cel. in apostil. ad ipm. in ver. ipso iure p̃alle. tit. de vi. & honest. cleri. lib. vj.

SEBASAPI.

b ¶ Vitari. An excõicat⁹ debeat euitari añ denũtiationẽ: vide q̃ cumulat Feli. in. c. rodulphus. col. xxvij. s. de rescrip.

c ¶ Infamandi. Adde de hac materia vidẽdũ Lud. ro. cõsi. cccixxxvij.

SVMMARIVM.

1 *Infamatus de excommunicatione, est vitandus donec se purgauerit.*

2 *Participans cum excommunicato, incurrit excommunicationẽ etiam quòd sit participans episcopus, vel in alia dignitate cõstiutus.*

3 *Papa participans cum excommunicato, non incurrit aliquam excommunicationem, licet aliter peccet.*

4 *Iuramentum quod præstant absoluendi ab excommunicatiõe, an sit de substantia absolutionis. & nu. 8.*

5 *Excommunicatus licet satisfecerit damnum passo: adhuc tamẽ indiget absolutione.*

6 *Habitus pro excommunicato per solam famam, est vitandus.*

7 *Absolutio ab excommunicatione, an possit peti per procuratorem.*

¶ CAP. XV.

CVm desideres. Ante absolutionem cõicãdum non est excõicato, licet iurauerit parere mandatis ecclesiæ, vel composuerit cum offenso. Vel sic. † Infamato de excõmunicatione communicandum non est, nisi se purget, vel ad cautelam absoluatur. hoc dicit. & tria sunt dicta. quæ patent per. §. ¶ Casus literalis. Primò talis qõ hîc ponitur.

a ¶ Nemo. vide quod no. Ioã. calder. in tract. de eccle. interdic. in. vj. membro princip. in. iiij. quæstio.

b ¶ Si publica fama. Hãc tenet Dñi. in. c. pro humani. §. fi. pe. col. de homi ci. li. vj. & vide qđ no. gl. in. c. cũ dilectus. §. fi. in ver. faciẽdi circa medium de or. cog. Adde hîc Bal. in. c. j. in princ. circa princ. ver. nota q excõicatio in tit. hic finit lex deinde cõsuetu. re inci. vbi dicit q p famã ꝓbat excõicatio donec ꝓbetur cõtrarium, per aliã famã, vel indiciũ: quia Eps ei cõmittat. & ita dicit no. in nouel. j. c. prudentiã. de off. dele. & oĩno adde hîc q̃ latè scripsit domi. Bar. de bellẽ. post gl. in vers. sciuisti. i c. cũ contingat. de rescript. vbi sing. ista declarat.

SEBA. SAP.

b ¶ Si publica fama De hac gl. facit mẽtionẽ Bal. in. c. j. in prin. in tit. hic fin. lex. in vsi. feud. & Gemi. in. c. pro humani. §. fin. in vlti. col. de homi. li. vj.

c ¶ Purgationem. Cõcor. c. ad hęc. iĵ. de app. sed interdũ iuratur de parẽdo mãdatis absoluẽtis. vt in. c. cũ in eccleſ̃s. de maio. & obe. Idem dixit gl. i. c. ex tenore. & vide tex. i. c. nuper in fi. de sen. exc. & i. c. prudẽtiã. §. fi. de off. deleg. & ibi do. Ant. in. iĵ. col. dicit q inter hæc nõ est differentia.

d ¶ De parẽdo. vtrũ absolutio ab excõmunicatione possit impetrari per procuratorẽ. & ad de gl. in ver. absens in. c. de manifesta. ij. q. j. vide Specu. in tit. de procur. §. ratione igitur sui. in. vj. co. versi. xvj. in petẽda absolutione. vide bonam glo. mag. in. c. q ad agendum. de procura. lib. vj. quæ dicit q absolutio ab excõicatione sicut legitimatio persoę non absurdè dici posset q nõ possit impetrari nisi habeat speciale mãdatũ. & alleg. c. q de his. j. eo. qui tex. iudicio meo nihil facit sed dic q absolutio ab excõicatione sicut legitimatio personæ nõ absurde dici posset q non possit impetrari per procuratorẽ: per text. sing. in. l. iĵ. C. de his qui ve. æta. impe. quẽ tex. etiã ad hoc alleg. gl. in reg. potest quis per alium. li. vj. & de qõne hic posita per do. Abba. vide oĩno in terminis pulchrè per Archi. in. c. cũ aliqs. xj. qõ. iĵ. vbi cõcludit idẽ quod Specu. in. d. §. ratione igitur. vide. s. de quo per do. de Rot. deci. ccccv. in ordine nouissimo.

e ¶ Ad quęstionẽ. Vide circa hoc q̃ scribit do. Ant. in. c. ab excõicato. circa

ponit. Aliqs erat excõicatus, & iurauit stare mãdatis ecclesiæ? Eps ante absolutionẽ reddidit ei cõionem: quærit vtrũ sibi ab alijs sit cõicandum: & an Eps ei cõicare debuerit? Rñ det Papa q iuratoria cautio quã præstãt excõicati poti 9 ad cautelã ex cõsuetudine ecclesię introducta est q̃ ex rigore canonũ: nec ꝓpter iuramẽtũ debet qs dici absolut9, nisi absolutio fuerit subsecuta: nec debet cõioni restitui aliorũ, cũ cõstet ipsum excõicatũ fuisse & verũ sit eũ absolutum nõ esse: nec eps nec alij debent ei cõicare, nisi secundũ formã ecclesię post iuramẽtũ fuerit absolutus: qa qui excõicato cõicat, est excõicatus. Secũda qõ talis est: publica fama est aliquẽ esse excõicatũ ꝓpter violentã manuũ iniectionẽ in cleri cũ: quęrit an propter famam illã debeat euitari? Rñdet Papa q nec Eps nec aliæ debẽt ei cõicare, nisi de hoc ad arbitriũ Epi se purgauerit, vel saltẽ ad cautelã antè fuerit absolutus. Tertio qõ est. aliqs verberauit clericũ, & ipso mediãte verberator cũ clerico est recõciliatus. quęritur an sit ei cõicãdũ ab alijs? rñdet Papa q licet ille talis clerico satisfecerit, tñ ecclesię quã offẽdit nõ satisfecit. & nisi secũdũ formã ecclesiæ fuerit absolutus, non est ei ab alijs cõmunicãdũ. B. ¶ †Nota. j. ex tex. q nemo [a]debet cõicare excõicato ante absolutionẽ quãtæcunq; dignitatis existat. Vnde etiã Eps cõicando cũ excõicato an̄ absolutio nẽ incidit in excõicationẽ: nam ius indifferenter excõicat participantes excõicato cui oẽs subijciunt: vt in. c. j. de cõst. ¶ †An aũt Papa cõicãdo excõicato incidat in excõicationẽ. gl. in. c. nulli. s̃. e. cõcludit q nõ. & rõ est manifesta: quia hoc vinculũ excõicationis contrahitur à iure positiuo. quo Papa non ligat. vt in c. proposuisti. de cõcess. prębẽ. dic tamen no. ad illã glo. q aliâs papa peccat. q intellige qñ nõ subest cã sibi cõicãdi. nam tũc Papa nõ solũ facit cõtra ius positiuũ. sed etiam cõtra ius diuinũ: qa (vt habetur in euangelio) q̃ nõ vult se corrigere, & excõicat, propter hoc debet haberi velut Ethnic9 & Publicanus. Vnde Papa cũ sit subiectus legi diuinæ. xxv. q. j. c. sunt quidã. peccat nõ habẽdo eũ tã q̃ Publicanũ & infidelẽ. qualis aũt sit excõicatio q̃ cõtrahit ꝓpter participiũ. dic vt i. c. nup. & i. c. si cõcubi nę. j. e. vbi de hoc dicet. ¶ Secũdò not. q Eps nõ põt ex sua volũtate aliquẽ absoluere ab excõicatiõe. & iõ licet velit p cõionẽ suã illi reditã eũ haberi ꝓ absoluto, nõ põt. secus est in papa: quia ipse nõ subiacet certæ formæ. sed Eps subijcit dispositioni iuris. de quo in cle. si sumus. e. ti. ¶ †Tertiò no. q iuramẽtũ q p stãt hodie absoluẽdi ab excõicatione. de quo

2 a

3

4

finẽ. in. xxvj. col. & qđ ibi not. latè de rescrip. super gl. in ver. difficultate. & ibi no. aliqua ad materiã. Itẽ adde q sicut q absoluitur ab excõicatione debet præstare iuramẽtũ: sic & ille qui absoluit à suspẽsione. tex. est in. c. venerabilis. j. eo. Et ꝓbat etiã in. c. sup eo. j. inducẽdo à speciali & alibi nõ probat hoc secũdũ Io. an. & do. Abb. ibi: & vide dñm Abbatẽ in. c. qõni. de appell. in. j. no. tabil. & adde q illud qđ dixi de suspẽsione habet locũ in suspẽsiõe hominis: sec9 in suspẽsione iuris. ita sing. dicit Arch. in. c. sacerdos. l. dis. Itẽ de hoc an iuramentũ sit de substantia in absolutione à snia excõicationis: vide elegãter & fortè melius q̃ alibi ꝓ do. Ant. in alio loco in. d. c. ab excõicato. de rescript. in xvij. co. ver. venio ad secũdũ q̃ ĩcipit partes. Itẽ adde q cautio quã pręstat absoluẽdus ab excõicatione pręstat in relaxatione interdicti. vt dicunt do. de Rota in antiqs deci. ccij. Item q in absolutõe ab excõicatione req̃rat cautio iuramẽti tenet sanct9. T. in. iiij. sen. di. xviij. q. ĵ. arti. v. circa mediũ de quo vide p do. An. ĩ. c. odoardus. ĩ. ĵ. col. de sol. adde hic Bal. in. l. si qs mihi bona. §. iussum. ff. de acq̃r. hęre. vbi dicit per illũ tex. esse arg. q nõ sufficit ꝓcuratori dari speciale mẽdatũ ad petẽdũ absolutionẽ ab excõicatione nisi specialiter exprimat excõicatio. & de postea hæc relinquit Canonistis. ¶ Adde hic Bald. in authen. interdicimus. C. de episc. & clericis. vbi dicit q petitio absolutiõis à sententia excommunicationis potest peti per procuratorem: sed non ipsa absolutio quia per procuratorem non ostendit sepœnitentem nec in procuratore potest seruari forma absolutiõis

in. c. ex tenore. s̃. eo. fuit introductũ ex quadã consuetudine ecclesiæ. Ex quo infert, q iuramentũ non est de substantia absolutionis. de quo tamen dic vt j. subijciam cum gl. ¶ Quartò no. in. §. ij. q. ar. op. pro his quę dixi in. c. pc. q vbi excõicatio pluribus nota est. debẽt scientes vitare excõicatum citra omnẽ denuntiationẽ. nam si sola fama sufficit, fortius vbi habetur certitudo. ¶ †No. in. §. iij. q non sufficit excõcato satisfacere de eo pro quo fuit excõicatus nisi absolutionem consequatur. Imò excommunicatus donec satisfacerit ęget absolutione. de quo per gloss. not. ĩ clemen. j. de deci. Itẽ not. quod ex iniuria illata clerico nascunt duæ actiones iniuriarũ. vna competit ipsi clerico, quatenus iniuria tãgit psonã suã: alia cõpetit ecclesię, cui iniuria infert ex persona clerici. & remissio seu cõpositio facta cũ clerico nõ tollit actionẽ cõpetentẽ ecclesiæ. & hoc tex. ibi: *ecclesiæ tamẽ quã offendit, &c.* Nã loquit de ecclesia particulari. cui satisfaciẽdũ est ꝓpter iniuriã illatam clerico: vt dixi in. c. parochianos. s̃. e. Et puto q etiã patri ipsi9 clerici cõpetat actio iniuriarũ. pro hoc qđ no. in c. per venerabilẽ. q filij sint legi. cũ clericatus non eximat à patria ptãte. licet aliud senserit gl. in. c. indecorũ. de ęta. & quali. Sed primum verius. vt probatur in. d. c. per venerabilẽ. per locum à speciali. ¶ †In gl. in ver. *si publica fama.* [b] Sed quęro quando iste est vitandus? Ino. ponit duas opi. Quidam dicunt cũ defecerit in se purgando. Alij verò quod cùm differt pręstare purgationem: [c] & hoc videtur placere Innocen. sed puto incontinenti hunc vitandum cùm infamia inualuit contra eum arg. in. c. illud. de cle. excom. mi. Nam tractat hoc casu de modico ꝑiudico & de fauore aię. Ideo fama hoc casu facit plenam probationẽ & hoc videtur velle iste tex. nam indistinctè dicit eũ vitandum: nisi se purgauerit, & purgationem pręstiterit. Non ergo reddenda est sibi communio ante purgationẽ pręstitã, vel absolutiõem obtentã ad cautelam. ¶ In gl. fi. ibi: *vt. ſ. iuramẽto præſtito, &c.* Dic q imò tex. loquitur de forma absolutionis tradita in. c. à nobis. ij. in fiĵ. eo. vt scilicet pręstito iuramento de parendo [d] mandatis ecclesię introducatur: postea in ecclesia cum psalmo pœnitentiali oratione dominica, &c. vt ibi dicit. nec opus est quod alia sententia feratur super absolutione. ¶ †Et ex his infertur ad quæstionem [e] nunquid absolutio ab excõicatione possit peti per procuratorem? Inn. dicit q nõ: qa hæc forma requirit præsentiam personę. fatetur tamen q vbi subest iusta causa poterit procurator interuenire. ꝓ hoc. c. quãto. ij. q.

5

6 b

c

7 e

d

quæ fit per manus impositionẽ. & allegat Host. in. c. p venerabilẽ. ĩ. xxiij. ver. requirit et an aliquis. qui filij sint legi. an autẽ pręstatio formę iuramẽti possit fieri p procuratorẽ: vide Bal. in. c. j. in. ĵ. col. de iureiu. & de qõne hic posita videlicet an absolutio ab excõicatiõe possit peti p ꝓcuratorẽ: vide p Dñi. in. c. eos. in prin. in. fi. j. col. post Arch. ibi: de sen. excõi. li. vj. & per Bal. in. c. imperatorũ. in. ĵ. col. ver. extra q̃ro. de iura. calũ. & facit qđ no. Bar. ĩ. l. gallus. §. forsitã. de lib. & posth. vbi cõcludit q legitimatio põt peti p procuratorẽ. de quo etiam per Bart. in. l. post mortem. ff. de adop.

a ¶ Ad aliam. Idem dicit Archid. v.q. iiij.C.ī loco. & all. hic.cā.veniens. & optimè facit quod no.Barto. in.l.j.§. hoc interdicto. in princ.ij.colū. ff.de itinere actuq; priuato.

SEBA:SAPI.

b ¶ Excōicatio. Ad de tex.quē ad hoc ibi ponderat do. Anto.de butrioin c.olim.s̄. de reſcri. 8

c ¶ Peruenit. adde a hic Lap.alle.lxxvij.vbi dicit ꝙ epiſcopus poteſt abſoluere excōicatū quia dedit maxillatam vni canonico eccleſiæ cathedralis,quia hęc nō dicitur enormis in iuria.Item adde ꝙ iſtam abſolutionē pro leui iuiuria illata in perſonam clerici non poteſt facere inferior ab Epiſcopo non inſtante neceſsitate, uiſi hoc ſibi ab epiſcopo mandetur ita dicit Archi. in c.ſi quis ſuadente. in fi.xvij.q.iiij.qui ita dicit tenere Innocen. in.c. decætero.de ſen. excōi. ¶ Adde Cal.conſi.iiij.hoc ti.Lu.roma.ſingu. ſuis.vbi dicit hoc ſingulare.

SEBA. SAPIA.

c ¶ Peruenit.Hunc tex. contulit inter ſingularia Roma. in ſing.decij.īcipi. incidens in excōicationem. & vide Card.in conſi.xlij. incip.reuerendiſsime pater ſuper caſu ſupraſcripto.

d ¶ Iniuria. Statur arbitrio iudicis q̄ ſit leuis vel grauis iniuria. Sed tu de hoc iterminis iſtis vide omnino Spe. in titu. de leuo.§. nunc dicamus. in iij.colum.ver. quę autem dicat atrox vel grauis. ¶ Adde Alexan. conſil.cxij.ij. libr. Ioann.de Anania. conſi.xliij.

e ¶ Et quod ibi. In gloſſ.in ver. membrum.& in ver.effuſionem.

v.ſed Hoſt.tenet ꝙ indiſtinctè non poteſt interueniere procurator quo ad eccleſiam militantem:quia abſolutio requirit confeſsionē contritionem,& introductionem in eccleſiā cum ſolennitate prædicta.& dictū glo. communiter tenetur.nam ſi valet excommunicatio etiam nō ſeruata debita forma fortius abſolutio.Satis tamen mihi placet opi.Inno. vt vbi non ſubeſt cauſa compareat abſoluendus & pro hoc vide bonam gl.in.d.c.quāto & dicit Spec.in ti.de procu.§.j. verſ.item opponitur ꝙ in curia Romana hoc ſeruatur. de quo etiam per Archi.in.c.vt officium.de hęret.li. vj. ¶ † Infertur etiam ex prędictis ad aliā[a] qō nem quę ſequitur in gl. nunquid valeat abſolutio iuramento nō præſtito? Quidam quod non quos ſequitur Hoſti. nam cùm ſit de forma non valet abſolutio forma nō ſeruata.ar. in.c.quia propter:de elect.Non ob. iſte text. dicens fuiſſe inductum hoc iuramentū ex cō ſuetudine:quia hodie hæc conſuetudo redacta eſt ad ius commune.Glo.hic concludit cō trarium.& communiter tenetur opi.gl.Nam vt dixi in præce.q.ſicut tenet excommunicatio [b] non ſeruata forma ita abſolutio.arg. de pœni.diſtin.j.in.c.verbum.facit.c. venerabilibus.in.§.vbi autem.eo.tit.lib.vj.vbi patet ꝙ abſolutio iuſta tenet.quod not.

b

SVMMARIVM.

1 *Injiciens manus violentas in clericum turbantem diuina,officia nō incurrit excommunicationem.*

2 *Monialis gaudet priuilegio cano. ſi quis ſuadente.*

¶ *CAP. XVI.*

VEniēs. Sacerdos ejiciens regularem de eccleſia officia diuina turbantē excōicatus non eſt.h.d. In prima cōqueſtio.In ſecunda prouiſio.ibi: *ideoque*. ¶ Caſus literalis. Quędam monialis dum ſacerdos matutinum officium celebraret intrauit eccleſiam & cœpit ludere cum alio clerico præſtando impedimentum diuino officio propter quod ſacerdos aliquā tulum commotus vt diuinum officium liberius celebraret manū in eam appoſuit vt ipſā extra eccleſiam poneret.Sed cùm nollet exire in trahendo ipſam coegit eandem extra eccleſiam reſidere propter quod Epiſcopus ſacerdotem illum tanquàm excommunicatum vitiabat & faciebat ab alijs euitari:vnde ipſe ad papam accedens factum ſibi expoſuit:mandauit papa epiſcopo quatenus ſi res ita ſe habet ipſum non euitet cū non ſit excōicatus. Ber. ¶ † No.j.ex tex.ibi:*cōmotus, &c.* ꝙ injiciens manum in clericum ſeu religioſum turbantē diuina officia excommunicatus nō eſt etiam ſi commotus hoc fecerit.commotio ergo ex iuſta cauſa non operatur vinculum excōmunicationis vbi ſubeſt iuſta cauſa manus injciēdi. ¶ † Secundò no.ꝙ monialis gaudet priuilegio ſi quis ſuadēte.vbi ſine iuſta cauſa manus in eam injcitur.vt in.c. de monialibus j. eo.ti. ¶ Opponi.contra tex.nam videtur ſibi contrarius.nam primo dicit iſtum ſacerdotē iniecisse manum in monialē vt eā extra eccleſiam poneret:& poſtea dicit quod compulit eam reſidere intra eccleſiam.Sol.duplex.nam vna litera habet extra eccleſiam: & tūc ceſſat contrariū.Alia verò litera habet intra:& tūc intellige ꝙ iſti in hac eccleſia erant canonici regulares & moniales habentes diuerſos choros: vnde ſacerdos iſtam monialē ingreſſā chorum virorum extraxit & duxit ad chorum proprium & intra eccleſiam coegit eam reſidere. ¶ In gl.j.in fi. Alij verò intelligunt quod iſte ſacerdos erat ibi prior etiam monialium ſicut reſeruat in ordine ſancti Marci vnde ratione prælationis fuit excuſatus. Alij verò intelligunt indiſtinctè quod quantūcunq; non habebat iſte prelationem excuſatur ab iniectione manuū ex quo turbatur. Et ex hoc & ex tex. not.ꝙ turbantes diuinū officiū in eccleſia pñt de ea expelli ſicut facientes tumultū ī iudicio.de quo vide bonum tex.in.c.in loco.v.quęſtio.iiij.

SVMMARIVM.

1 *Intellectus plures ſi poſſunt dari ad aliquem textum ille eſt dandus qui cō tinet dubitationem.*

2 *Abſolutio ab excommunicatione canonis ſi quis ſuademte, an aliquo caſu poſsit fieri per Epiſcopum.*

3 *Iniuria leuis:mediocris:vel enormis quæ ſit ſtatur arbitrio iudicis.*

¶ *CAP. XVII.*

c PEruenit. [c] Legitur multis modis:ſed ſecundum communem lec.h.d. Excōicati pro leui iniectione manuū in clericū poſſunt per Epiſcopū abſolui.& eſt iſte text.ſingu.ſecundū hāc lect. ¶ Caſus literalis. Aliqui leuem & modicam iniuriam inferunt clericis propter quā ſunt excōicati: vtrū accedere debeāt ad ſedē apoſtolicam:dominus papa committit arbitrio epi vt videat an leuis ſit iniuria: vel non: & ſi iniuria leuis fuerit eos abſoluat:aliās ad papam remittat eoſdem.B. ¶ In gl.in fi. Primam opi.tenuit Inn.hīc & pro hoc adducebant literam in fi.ibi:duxim[9] committendam.quaſi velit dicere hanc fuiſſe ſpecialem cōmiſsionem.Sed alij cōiter ſequuntur dictū gloſ. vtquia facit ius cōe quo ad omnes nam ſi contineret ſpecialem indulgentiam cùm non appareat cui loquatur & cuius ſit priuilegium erit hęc decr.omnino ſuperflua.pro hoc facit quod habetur in antiqua vbi ſcribebatur: quod iſte deberet abſoluere mulieres,ſenes,&c. & poſtea ſubijciebatur de his abſoluendis,&c.vt in litera.vnde ſicut epiſcopus pōt iure ſuo mulieres ſenes & alios huiuſmodi abſoluere vt in.c.ea no ſcitur.s̄.eo.ita & iſtos pro leui iniuria excommunicatos.& iſte intellectus tanquam benignior amplectendus eſt. ¶ † Et pro hoc facit quod vbi duo poſſunt elici intellectus debemus ſequi illum q̄ continet in ſe aliquem dubitationem & de aliquo prouidet.l.ꝙ la. ff.ad carbo.& in.l.j.ff.ad munici.facit.c.cū in iure.de off.leg. Item conſuetudo quæ hoc habet in dubio multū eſt attēdenda: & minimè ſunt mutanda, &c.l.minime.&.l. ſi interpretatione.ff.de lega. & in.c.cùm dilectus.de conſue.Sed contra hunc intellectum facit c.ſi verò.s̄.eo.vbi in caſu ſpeciali eps abſoluit quando iniuria non eſt enormis.ad idē.ca.quoniam.s̄.de vi.& hone.cle. vbi hoc eſt priuilegium clericorum communiter viuentiū. † Sol.dicit Io.An. & bene diſtinguendum fore iniuriam leuem:mediocrem:& enormē vt pro leui iniuria quilibet eps poſsit abſoluere iure ſuo authoritate huius decr.nō aūt hoc licet regulariter inferiori prelato.nā hęc decr.dirigitur epō:vt patet ibi: *fraternitati tuæ, &c.* Inferior em̄ ab epō nō appellat frater ſed filius.vt in.c.quā graui.de cri.fal. pro iniuria vero mediocri nō poteſt Eps abſoluere niſi priuilegiatos. & hoc caſu locum habeant contraria ſuperius alle.& ſimilia iura.pro iniuria vero enormi eps regulariter non abſoluit niſi in neceſsitate & vbi ſpecificè ſibi committitur. ¶ Sed quęro nunquid Eps poterit abſoluere laicos leuiter iniuriantes clericos? Cōiter tenetur qd ſic:quia iſte tex.loquit indiſtinctè:ꝙ no. † Et q̄ dicat iniuria [d] leuis, mediocris,& q̄ enormis recurrēdū eſt ad arbitriū iudicis. ar.inſti. de iniu.in.§.atrox.facit.c.cum illorum.& quod ibi [e] not.j.eodem.

1
2
3
d
e

SVMMARIVM.

1 *Participans ſcienter cum excommunicato in diuinis officijs excommunicatus eſt & per ſolum papam abſoluitur.*

2 *Excommunicatio maior & minor priuat à ſacramentis.*

3 *Excommunicatio per participationem hodie non incurritur niſi canonica monitione præmiſsa.*

¶ *CAP. XVIII.*

1 SIgnificauit. † Communicans in diuinis excōicatis ꝑ Papam: qa diuina celebrat excōicatus

excõicatus eſt excõicatione maiori & per ſolũ papã abſoluẽdus. h. d. ſcdm vnũ intellectũ. Vel ſic ſcdm alium. Clericus qui ſcienter & ſponte participat excõicato in diuinis officijs excõicatus eſt maiori: & tñ abſoluendus per papam. ¶ Caſus literalis. Aliqui erant excõicati à papa propter ſuos exceſſus: quidam clerici ſciẽter & ſponte participauerũt illis excõicatis: & ipſos ĩ officijs receperũt. quæritur à quo iſti clerici ſint abſoluendi: rñdet papa ꝙ per ipſum tã tũ cùm ſint inuoluti eadem excõicationis ſnĩa qua & illi. Ber. ¶ In gl. j. in fi. Ex hac gl. colliguntur tres lect. ad tex. Prima lec. vt loquatur de excõicatione minori quã regulariter incurrunt participantes excõicato. vt in. c. nuperĩ. eo. & c. ſi celebrat. de cle. excõica. mini. & in. c. à nobis. de except. † & tunc ad tex. dum dicit eadem ſententia. reſpondetur ꝙ eſt eadem in genere & quo ad quid. puta reſpectu priuatiõis ſacramẽtorũ: quia ſicut excõicatio maior priuat ſacramẽtis ita & minor. vt in. d. c. ſi celebrat. ſed contra hanc lec. facit quia tex. reſeruat hic abſolutionem papæ: quòd nõ faceret ſi loqueret de excommunicatione minori. vt in. c. nuperĩ. eod. Et ideo fortè gl. tranſit ad aliam lect. vt intelligaẽ text. de excommunicato cum omnibus ſibi participantibus. nam tunc participantes inuoluuntur eadem excõicatione. & iſta lec. eſt vera in ſe: ſed diuinat ad tex. † & hodie non poteſt ferri talis excõicatio in participantes canonica monitione non præmiſſa. vt in. c. ſtatuimus. e. ti. li. vj. Tertia lect. gl. vt loquatur de participantibus excommunicato in crimine pro quo fuit excommunicatus: & tunc oportet intelligere ꝙ fuit aliquis excõicatus à papa qui celebrauerat diuina poſt ſuſpẽſionem quo caſu participantes ſibi in diuinis officijs cõmunicant excommunicato in crimine & inuoluuntur eadem ſnĩa. vt in. c. ſi cõcubinæĩ. eo. & iſta lect. bona eſt ſecundum eam primò ſummaui. ſed aliqñtulũ diuinat ad iſtũ tex. ꝙ hic participauerũt in crimine. Quartò lect. datur extra gl. quæ videtur cõis vt intelligaẽ. c. de participantibus excommunicato: & non in crimine. Sed ad hoc vt incurrant excommunicationẽ maiorem requiruntẽ [a] quinꝙ quæ narrãtur in tex. Primò ꝙ participantes ſint clerici: vt patet ibi: clericos. item ꝙ ſcienter participauerit: vt patet ibi: ſcienter. Item qd ſpontè. vt in tex. ibi: *& ſponte*. Quartò ꝙ excommunicato à papa: vt patet ibi. *à nobis*. Item & quintò ꝙ in diuinis officijs participauerint: vt patet ibi: *in officijs*. Nam cum hęc decre. inducat ſeu contineat nouam excommunicationis ſpeciem debet intelligi ꝓpriè prout iacet interuenientibus omnibus de quibus in tex. nam aliãs regulariter vt dixi ex participio cũ excõicato tantùm incurriẽ excõicatio minor. Sed contra hãc lectu. facit quia iſte text. non videẽ inducere nouam ſpeciẽ excõicationis cùm papa non videaẽ hic nouum ius velle ędere cum reſpondeat ad conſultationem. & poſtea dicit: *& nos volumus &c.* & ſic loquitur in caſu aliãs deciſio à iure antiquo: ſed illo iure non reperitur hęc ſpecies excommunicationis inducta. Item tex. iſte loquiẽ de præterito: vt patet ibi: *participauerunt, &c.* Sed ſi contineret nouum non extenderetur ad factum de præterito. vt in. c. cognoſcentes. & in. c. fi. de conſt. ſed poteſt dici ſuſtinẽdo cõmunem lectu. quod fortè hoc erat deciſũ aliqua conſtitutione antiqua: & ideo papa reſpondet hic per illa verba ſupradicta: & quia alię lect. de nihilo nobis ſeruirent. ideo hæc amplectanda & hactenus ſic eſt intellecta hæc decreta. & minime ſunt mutanda, &c.

SVMMARIVM.

1 *Percutiens clericum etiam volentem incurrit excommunicationem.*
2 *Incendiarius an ſit ipſo facto excõicatus: & an poſſit abſolui ab epiſcopo.*
3 *Abſolutio ab excommunicatione quantũcunque reſeruetur papæ, tamẽ in articulo mortis ſolet & poteſt fieri ab epiſcopo per totum.*
4 *Abſolutio ab excommnnicatione reſeruata papæ: an poſſit fieri per eius legatum. videĩ. c. proxi.*

¶ *CAP.* XIX.

b Va. Excommunicatus pro iniectione manuum in clericum vel incendiarius [b] poſt publicationem à ſolo Papa abſoluitur. primò deciſa cõſultatio. Secundò reſponſio. ibi: *fraternitati*. ¶ Caſus literalis. Quęſitum fuit à papa vtrũ illi tantũ ab ipſo ſint abſoluendi: qui manus violentas in clericos iniecerunt. rñdet papa ꝙ non ſolũ qui violentas manus mittunt in clericos: ſed etiã incendiarij ſi pro incendio ſint excõicati: poſtq̃ ſunt per ſnĩam eccleſię publicati à ſede apoſtolica ſunt abſoluẽdi. Ber. ¶ In gl. j. in fi. quaſi velit dicere glo. qd quandoꝙ ſine violentia manus temeraria extendiẽ ad clericũ: exemplũ in percutiente clericũ volẽtem: nã violentia ſibi nõ infertur. vt in reg. ſciẽti. li. vj. & tamen percutiẽs incurrit excõicationẽ: quia temerè facit. vt in. c. cõtingitĩ. eo. ſed contra hoc facit quia. c. ſi quis ſuadente. requirit violentiam: ergo non debet extendi cùm ſit pœnalis. ſed poteſt dici ꝙ licet non ſit violentia reſpectu perſonæ illius clerici volentis eſt tamen violentia reſpectu totiꝰ ordinis clericalis. Nã collegium clericale ĩ cuius fauorẽ principaliter illud priuilegiũ emanauit non pręſumitur conſentire: vnde non potuit iſte clericus renuntiare illi priuilegio. vt in. c. ſi diligenti. de foro comp. & in. c. cùm 2 deſideres. §. fi. s̃. eo. ¶ † In gl. fi. in fi. Conclude ergo mẽtem gl. ꝙ aut qs incendit eccleſiã ſeu locum religioſum. & tunc excommunicatus eſt ipſo facto & ante publicationem ipſius excommunicationis poterit abſolui ab epiſcopo loci: ſed poſt publicationem non: quia papa reſeruat ſibi hanc abſolutionẽ: vt hîc. aut incendit alium locum: & tunc nõ eſt excõicatus ipſo facto ſed excõicãdus poſt publicationem & abſolutio reſeruaẽ papæ. de hac materia vide bonã gl. in. c. cùm deuotiſsimam. xij. q. ij. in ver. incẽdiarios. & gl. in. c. comes. xvij. q. iiij. & tex. in. c. canonica. xj. q. iij. & Hoſti. in ſum. de rap. & incen. §. & qua pœna. ver. ſed ſecundũ canones. cũ ſeq. ¶ † Et ex prædictis & ex tex. no. duos caſus in quibꝰ abſolutio ab excommunicatione reſeruatur papæ: fallit in articulo mortis vbi etiam incendiarius abſolui poteſt à ſacerdote: vt in. c. in literis. de rapto. 4 ¶ † Sed extra gl. quæro nunqd legatus poſſit abſoluere iſtos incendiarios poſt publicationẽ? Et videẽ ꝙ ſic: quia legatus abſoluit excõicatũ pro iniectione manuũ in clericum vt in c. ſeq. ergo poteſt abſoluere incendiariũ cùm iſta duo procedant hîc à pari. Guil. contrariũ: & communiter tenetur. nã licet iſta parificentur quo ad difficultatem obtinẽdi abſolutionem: non tamen ſequitur qnod permiſsio facta in vno caſu extendatur ad alium: maximè quia in iſtis exorbitantibus non procediẽ ſeu b non fit extenſio etiam per maioritatem rationis: vt in reg. in argumentũ. de re. iu. li. vj. & in l. quod vero. ff. de leg. ſolus ergo papa abſolure poteſt poſt publicationem quod eſt no.

SVMMARIVM.

1 *Legati de latere dicuntur ex eo: quia mittũtur de latere papæ ex eo qd ſemper aſsiſtãt lateri papæ.*
2 *Legati de latere nõ cogũtur oſtendere mandatũ in his quæ veniũt iure legationis, ĩ aliꝭ verò ſecus.*
3 *Legatus de latere põt abſoluere excõicatos vigore cano. ſi quis ſuadente: ẽt de enormiſsima iniuria.*

¶ *CAP.* XX.

A Deminentiam. Legeti de latere abſoluere pñt excommunicatos ꝓ iniectione manuũ in clericos. h. d. Secũda pars ibi: *ſuper quo*. ¶ Caſus literalis. Quidam dubitauit vtrùm illi ſint ꝓ abſolutis habendi qui à cardinalibus de latere papa miſsis abſoluũtur ab excõicatione quã incurrerũt ꝓ iniectione violenta manuum in clericos vel

a ¶ Requiruntẽ. Iſtã lect. ad iſtũ text. ad literam ponit & ſequitur Archi. in. c. ſi quis Epiſcopus. conſi. xj. qõ. iij.

b ¶ Incẽdiarius. De pœna incendiariorũ, vide text. gl. & oĩno Sali. in. l. data opera. C. qui ac. & not. in. c. peſsimam. xxxiij. q. viij. & qñ teneatur de icẽdio: vide Imo in. c. ſicut dignum. de homic. & do. Abba. in. c. ſi egreſſus. de iniur. & de pœna incendiarij vide elegantiſsimè per Bar. in l. j. de offi. præfect. vigi.

alias religiosas personas : cùm ipsi cardinales nullum super hoc mandatum expressum ostẽ dant.quæsiuit à papa quid iuris sit? & ipse re-
1 spondet qd illos debet habere pro absolutis quos constiterit à talibus beneficium absolutionis adeptos.Ber.¶ †No.j.ex text.ꝙ legat⁹ cardinalis dicit legatus de latere : quia mittit ex latere Papæ. assistunt em̃ cardinales lateri papę:quia ferè omnia cõsilia eorum explicat. hîc dicũtur legati de latere.de quo ĩ.c.j.de of.
2 leg.li.vj.¶ †Secũdò no.ibi:*mãdatũ super hoc nõ extẽdẽt,&c.*ꝙ sup his q̃ veniũt iure legationis ex dispẽsitiõe legis vel cõsuetudinis nõ est op⁹ ꝙ legatus ostendat mandatũ expressum. Trãs eunt enim ista ex generali demandatione legationis.secus dic in his quæ non competũt iure legationis: quia tunc oportet ꝙ probetur mandatum expressum.ar.hîc per locum à speciali.& vide quod no.Io.an.in.c.j.de offi.leg. li.vj.dixi plenè in.c.quod super his. de fide instrum.¶ †Sed quęro pro declaratione literę
3 nunquid isti legati possint absoluere excõicatos pro enormi iniuria:& maximè pro interfectione clericorum seu mutilatiõe?Host.hic & communiter doct.quod sic:quia litera hic
a loquitur indistinctè:[a] vt patet ibi:*eos habeas, &c.* indefinita enim æquipollet vniuersali. vt no.in.c.vt circa.de elect.lib.vj. Et maximè hoc probatur secundum aliam literam q̃ habet dictiõem vniuersalem:vt omnis,&c. Sed idem Host.aliud sentit in.c.pe.s̃. de offi.lega. vbi dixit quod pro enormi iniuria solus papa absoluit:tamẽ quo ad legatũ appellabat enormem iniuriam homicidium, & membri mutilationem.secus autem dicebat in effusione sanguinis etiam cum effractione ossis . & illã opi.Hostien.sequuntus est Specu.in tit . de legato.§.nũc dicamus.ver.quod etiam dixi. Sed opi.Hosti.communiter hîc approbatur . pro qua facit secũdum Io.an.quia legatis daꝛ hęc potestas absq; aliqua exceptione.iura enim excipientia enormem iniuriã non loquũtur in legatis sed in inferioribus.Et hanc opi . tenet Archi.in.c.j.de offi.lega.lib.vj . allegat.c.eos. de sen.excom.eo.lib.dum ibi : *dicitur à quibus sententijs,&c.*Et sic videtur pręsupponere ꝙ pro qualibet iniuria potest legatus absoluere quidam tamen legati solent abstinere quando commissum fuit homicidium. aliqui verò in distinctè absoluunt.tamen prima opi.vt indistinctè possint absoluere est benignior. pro qua facit.c.ꝙ translationem.s̃.de offic. deleg. & vide quod no.in.d.c.pen.¶ In gl.fi.in fi. Et de triplici specie legatorum & eorum potestate.dic vt in.d.c.pe.& in.c.j.de off.leg. li.vj. plenè per Specu.in tit.de lega.in.§. nunc dicamus. Abbas.

☞ ✠ *SVMMARIVM.* ✠

1 *Excõicans non ligat sibi non subditos.*
2 *Canonem non potest tollere inferior à papa condendo statutum cõtrarium,sed bene põt adiuuare per appositionem nouæ pœnæ.*
3 *Excõicatio fertur ipso iure per ista verba,excõ.sit.*
4 *Statutum quantũcũque generale restringitur ad habiles & subditos rõne potestatis statuentis.*
Statutũ laicorũ imponens pœnã proroganti iurisdictionẽ ptãtis,nõ extenditur ad clericos.
Verba qnãtũcũque generalia siue statutis, siue iudicis,vel cuiuscunque,restringũtur ad habiles.
5 *Statutũ quod nõ possint vendi immobilia in non subditos:non extenditur ad clericos non subditos.*
6 *Statutum certi loci apponens certam pœnam:an afficiat non subditos delinquentes in loco data scientia statuti?*
7 *Legatus antequam ingrediatur prouinciam nõ põt causas delegare, & idẽ in quolibet alio officiali.*
8 *Excõicatio nõ solet ferri pro futuris culpis:tamen lata tenet.*
9 *Statutũ an liget nõ subditos delinquẽtes ĩ loco statuti:& ignorãtes statutũ.*
10 *Ignorantia,vel scientia præsumitur ex coniecturis:& probatur ipsa ignorantia per iuramentum.*
11 *Subditus delinquens extra territoriũ statuẽtis, an ligetur pœna statuti sui?*
22 *Statutum,vel sententia,an habeat vires vltra tempus disponentis,scilicet statuentis,vel iudicantis?*
Statutum factum à capitulo sede vacãte:durat etiam citato episcopo nisi ex preßè reuocet.

¶ *CAP. XXI.*

b Nobis.[b] †Generalis excõicatio nõ ligat ni-
1 si subditos proferentis.h.d. Primò ponitur quæstio. Secundò solutio.ibi. *Ad quod.* ¶ Casus literalis.Quidam episcopus protulit sentẽtiam excõicationis sub hac forma.quisquis furtum fecerit,sit excommunicatus.quæritur vtrũ hæc generalis sentẽtia extendatur solùm ad subditos excõicantis,an ad omnes qui nõ sũt de iurisdictione illius? Ad hoc respon.Papa quod hac sententia nõ ligãtur nisi subditi excõicantis,nisi fortè plus cõtulerit maior, &
2 largior authoritas delegantis.B. ¶ †No.j.ex tex.inferiorẽ à Papa posse per statutum suum factum iã à iure dãnatum ꝓhibere sub certa & noua pœna:licet ergo inferior nõ possit tollere canonẽ cõdendo contrarium statutum:potest tamen canonẽ adiuuare ꝓ appositionem nouę pœnæ.concor.c.vt aniarum.de const.li.vj.& vide quod no.Io.an.in.c.fi.de offi.archipresby.& gl in cle. ne romani.de ele.¶ †Secundò not.ꝙ per hæc verba. *excommunicatus*[c] *sit,*
c *&c.*profertur excommunicatio ipso iure.pro hoc vide glos. in.c. quicunq;.de hęre.li.vj.quod no.licet aliud senserit gl.in.c.ij.de foro comp.& vide quod ibi dixi.¶ †Tertiò.no.quod generalia verba statuentis seu sententiam proferentis restringuntur ad limites potestatis suę:vt q̃q̃ ex propria verborum significatione apta sint etiam non subditos comprehendere,tamen propter potestatis defectum verba quantuncũq; generalia restringuntur vt non comprehendant nisi subiectos.Facit pro intellectu statutorũ secularium & maximè illius statuti quo cauetur.ꝙ declinans iurisdictionẽ potestatis incidat in certas pœnas,vt non extendatur in clericos iurisdictionem declinantes:quia clerici non sunt subditi.& statutũ mẽ
5 suratur secundũ potestatem statuentis. ¶ †Idem dicendum est si statuto caueatur vt venditio bonorum immobilium non fiat non subdito,vt non comprehendat clericos propter generale priuilegium quod habent in acquirendo.de quo in.c.fi.de immu.eccle.li. vj.secundũ Ioan. Andr.& per Docto.in.c.relatum.el.j.s̃. de testa. ¶ In gl.j.in fin. De hoc quis dicatur nominatim excommunicatus seu interdictus:vide plenè per Inn.& alios Doc.in.c.in Lateranen. de præben.& an tales committentes furtum debeant vitari añ publicationem:dic vt no.ĩ.c.cùm non ab homine.s̃.e.¶ In gl.ij. not. glos.solet enim multum allegari.& comprehendẽdo glo.& materiam pertinentem ad eam videnda sunt quatuor.Primò nunquid statutum certi loci apponens certam pœnam afficiat nõ subditos delinquentes in loco data scientia statuti.Secundò datò quòd sciẽtes ligentur,quid de ignorantibus statutum.Tertiò nunquid subditus statuentis delinquens extra territorium afficiatur pœna statuti.Quartò & vltimò nunquid statutum seu sententia duret, vl-
6 tra statuentis tempus,seu sententiam proferentis.¶ †Quo ad pri
d mum glo.concludit quod non subditi[d] ligẽtur ex quo delinquũt in loco statuentis.Idem communiter legistæ in.l.cunctos populos C.de sum trini.& fide catho.& optimè facit.c. quæ ad perpetuam
7 viij.di.Inn.hîc variè loq̃t.¶ †Et vt appareat dubiũ q̃nis pro cõtraria parte.ꝙ non subiditus non ligetur,adducitur talis ratio . nã tempore quo fit statutum statuens non habet iurisdictionem in actu in non subditos : ergo cùm statutum assumat vires tempore promulgationis,non est potens ad comprehendendum non subditos,cũ antè q̃ veniat casus iurisdictionem tribuens non possit iste

suam

✠ SEBA:SAPI.

a ¶ Indistinctè. hãc opi.sequitur dom. Abb . & ponderat ibi tex.in.c.q̃uis.j. hoc tit.quam limita septẽ modis: vt hic per Felinum.

b ¶ A nobis. Vide do.de Rot. decisio. cccxxvj . in ordine nouissimo.

✠ SEBA. SAPI.

c ¶ Excõicatus sit. Vide Bal.in.l.j.C. de secun.nup. cum allegatis per Fel.in c.rodulphus. colũ. xxj.versi. si excõicatus.s̃. de rescrip.

d ¶ Subditi. Vtrum statuta loci ligent non subditos. & vide Bal . in sua marga.Inn.in versi.statutum.in.j.qõ.

ſuam iuriſdictionem actualiter exercere.arg.opti.in.c.j.de off. or. lib.vj vbi patet quod Archiepiſcopus non poteſt officiales deputare in Dioceſi ſui ſuffraganei pro appellationibus interponendis ad eum:quia ex quo appellationes non ſunt interpoſitæ,nō habet iuriſdictionem actu.ad idem.l.obſeruandum.in fi.ff.de off.procō. vbi procōſul antèq̄ ingrediatur prouinciam nō pōt cām delegare: qa adhuc non habet actualiter iuriſdictionem:licet habeat in habitu:facit etiam.l.vſusfructus.ff.de ſtipu.ſer. Conclude capiendo mentem eorum quæ tangit hîc Inn.& quæ mihi plus placēt. quod aut quærimus de ſtatuto,aut de ſententia.primo caſu, aut ſtatutū eſt aptū comprehēdere ſubditos & non ſubditos.vt in exēplis huius literæ. & tunc etiam non ſubditi delinquentes in territorio ligantur. nam lex ſemper loquitur:vt.l.arriani.C.de hęre.Ideo incontinenti cùm non ſubditus delinquit efficitur de iuriſdictione ſtatuentis, & ligatur ſtatuto ſuo. Aut ſtatutum non poteſt comprehendere niſi non ſubditos: vt quia dicit ſtatutum Archiepiſc. quicūq̄ Archiepiſcoporum fecerit aute ſe crucem deferri in prouincia mea,ſit excōicatus.& tunc ſecundum Inn.non valet ſtatutū quia Archiepiſcopus non habet Archiepiſcopum aliquem in ſubditum:& ſic hoc ſtatutum non poteſt comprehendere niſi ſubditos.Hoſti.hoc impugnat ar.c.ex tuarum.de autho.& vſu pa.Item quia ſequeretur ſecundū opi.Inno.quod non poſsit fieri ſtatutum contra peregrinos in loco delinquentes.Articulus iſte ſatis eſt dubius.& poteſt teneri hoc opi.Hoſti.nam cùm ſtatutū habeat tractum ad futurum.& ſic lex territorij referatur ad tempus habile, videtur ſtatutum valere cùm dicat iuriſdictionē in territorio ſuo: aut ſertur ſententia generalis,& tunc poteſt habere locum q̄.s̄.dixi. vt tantùm extendatur ad ſubditos ſententiātis reſpectu delicti commitēdi:& poteſt eſſe differentia inter ſtatutum & ſententiā. quia ſententia aſſumit vires incontinenti in eum contra quem fertur.vnde habet comprehendere tantùm ſubditos.ar.in.l. vſusfructus.Sed ſecus in ſtatuto.cùm habeat actum ſucceſsiuum,& vinculum ſumat tempore delicti.& in ſententia generali poteſt intelligi iſte tex.vt non ſubditi delinquentes in loco ſententiātis non afficiantur illa ſententia: & ita propriè videtur loqui iſte tex. Nam intellect⁹ gl.eſt indubitabilis in eo quod intelligit tex.de non ſubditis delinquētibus extra territorium:nam hoc nulli debet eſſe dubium:intelligitur ergo in ſnīa generali.pro quo tex.ibi : *pronuntiauerit,&c.*& hoc habetur illud nobiliſsimum dictū. vt nō ſubditi poſtmodum delinquentes in territorio non incidant in pœnā ſen
8 tentię.& hoc ſentit hic Inn.in fi. ¶ † Sed contra prædicta facit.c. romana.§.caueant.eo.ti.li.vj.vbi dicitur q̄ ſententia excōicationis non poteſt ferri pro futuris culpis,niſi ſubſit aliqua cauſa de præſenti.Sol.licet non deceat talis ſententia ſic ferri, lata tamen tenet:
9 & dic hodie vt no.in.d.§.caueant.¶ † Quo ad ſecundū dudiū, pręa ſuppoſito quòd non ſubditi[a] hîc delinquentes ligētur ſtatuto data ſcientia ſtatuti:quid de ignorantibus.Glo.no.hîc dicit quod ſi ſtatutum punit factum aliâs damnatum,punit & ligat etiam ignorātes.Contrarium tenet Io.and.hîc & in.c.vt animarum. de conſtit. li.vj.& videtur ibi tex.pro eo.nam ſtatutum ibi excōicabat committentes furtum,& tamen non ligat ignorantes.q̄q̄ enim factum ſit damnatum:pœna tamen noua eſt.Bar.in.d.l.cunctos populos. ſentit idem quod gloſ.hîc.quam ſequitur.d.Ant.& ad.c. vt animārum.Reſpondet quòd loquitur in ſententia excommunicationis: quia non ligat niſi ratione contemptus,& vbi datur ignorātia ceſſat contemptus.Et pro hac opin.optimè facit.l.vulgaris.in.§.ſi quis.ff.de furt.vbi patet quòd ſi credens furari modicum,& furatus eſt multum quòd tenetur non habito reſpectu ad intentionem & ignorantiam ſuam.& hæc opini.videtur verior de rigore iuris.licet opi.Ioan. And.ſit ęquior.non enim licitè poteſt allegari ignorātia,cùm ſciret ſeu ſcire debebat factum eſſe damnatum : vbi autem ſtatutum puniret factum aliâs non damnatum: tunc probabiliter ignorātes nō ligant:vt.lxxxij.di.c. ꝓpoſuiſti: & no.in.d.l.cū-
10 ctos populos.¶ † Et ex coniecturis pręſumitur ignorantia vel ſcientia.& in dubio recurreretur ad iuramentum iſtius delinquentis
11 argumen.in.c.ſi verò ſupra eodem.titu.¶ † Quo ad tertium[b] dubium.nunquid ſubditus[c] delinquens extra territorium ſtatuentis
b incidat in pœnam ſtatuti.Innocen.ſentit hîc quòd ſic.In contrariū
c eſt tex.in.d.cap.vt animarum.Bart.in.d.l.cunctos populos.diſtinguit quod aut ſtatuens expreſsè agebat ligare ſubditos delinquentes etiam extra territoriū & tunc ligantur ſubditi.Exemplum. dicit ſtatutum quicūq̄ commiſerit furtum vbicūq̄, ſit excommunicatus.Aut ſtatutum eſt generale.& tunc reſtringitur ad territorium ſtatuentis:ſed multi moderniores legiſtę in.l.fi. ff.de iuriſdi.omni.iudi.tenent oppoſitum:q̄ credo verius . vt nunquam delinquentes extra territorium afficiantur ſtatuto.per rationem illius.l.fi.&.d.c.vt animarum.nam ratio illorum iurium eſt:quia extra iuriſdictiōem iuſdicenti non paretur impunè.Item quia ſta
a tutum ꝓpriè eſt lex territorij,nec poteſt vires ſuas exercere extra territorium.quia videretur ibi legem dicere. & de hoc plenius di-
12 co in.c.ij.de foro comp.¶ † Quo ad vltimū dubium.nunquid ſtatutum ſeu ſententia duret vltra tempus diſponentis. conclude q̄ ſtatutum cùm ſit lex quædam perpetuò durat, niſi reuocetur expreſsè.vt eſt tex.in.c.fi.de offi.leg.vnde dicit Fede.in conſilijs ſuis . quod ſi capitulum ſede vacante fecit ſtatutum durat etiam creato Epiſcopo,niſi expreſsè reuocetur per Epiſcopum quod not . In ſententia dic concludendo notabiliter ſecundum no.in.l.fin.ff.de pœnis.& in.l.j.C.de poſtu.& in.c.vnico.de maio.& obe.li.vj.quod aut ſententia iniecit vinculum tempore proferētis, aut non primo caſu aut vinculum eſt momētaneum:& tunc durat vltra tempus proferentis.exemplum ī excommunicatiōe vel publicatione bonorum:vt in.d.c.vnico.vnde excō municatus per Epiſcopum remanet excommunicatus poſt mortem Epiſcopi.c.paſtoralis.§.j.de off.ordi.Aut habet cauſam ſucceſſoriam.& tunc aut cum cauſæ cognitione ſententia fuit lata,& durat vltra temp⁹ proferētis.& ſic loquitur.d.l.fi.& prædictis adde gl. in.c.pe.de cle.non reſi.quę notabiliter ſentit ſententiam expirare poſt tempus concedentis:& prædicta procedunt quo ad effectū ex ſententia productum:ſed reſpectu proceſſus vel effectus producendi in futurum ſentētia tollitur per remotionem ſententiantis: quia pēdebat ex iuriſdictione ſua:& hoc caſu procedat iſta glo.¶ In gloſſ. vltima ibi . *ſententia quæ nulla eſt,&c.* hoc argu.non colligitur ex tex.nam mens literę eſt quòd non ſubditi nō ligātur,niſi ex ſpeciali authoritate ſuperiorū fuerit iſti conceſſum, quod etiam non ſubditi aſtringantur eius ſententia ſecundum Inn. & bene.quod tene menti. Abbas.

Adde an ſtatutum liget ſtatuentes Ludo.rō.conſi.ccccl v.

ZACHARIAS. ¶ Adde Matt.marthe.ſin.ſuo.cxlv.īci.no. mirabile dictū.& Fel.in.c.eccleſia ſanctæ Mariæ.in prīa cōcluſiōe.vj.q.prī.s̄. de cōſti.

a ✤ SEBA. SAPI. ¶ Non ſubditi. Vide Alex.in conſi.xliij. incipiē. Alphonſus.in.v.vol.& Moder.in.l.j.co.vj.C.de ſum.trini. & fid.catho.& in.l.fin.vbi Paul.de ca.ſt.de iuriſdi. om. iudi.& nunquid delinquēs in iſta ciuitate qui ex tali delicto ſit excōicat⁹ vigore ſtatuti Epiſcopi poſsit abſoluī à ſuo ꝓprio Epō.vide Abba.in.c. grauc.ad fi.s̄.de prębē. & quę no.Ro.ī ſingu.ccccl xj.incip.rō ne delicti. & Abb. in.c.j.s̄.de rapto.

a ¶ Nō ſubditi . vide p.d.Ant.ī.c. cognocentes. in antepen. colum.de conſt.

✤ SEBA. SAPI.

b ¶ Ad tertium. vide Alex.in conſil. cxj. inci.pōderatis verbis.in.j.vol. & quæ no.Fel.in.c.fi.col.īj. s̄.de foro compe.

c ¶ Nūqd ſubditus. Adde hic q̄ ſcribit do.Ab.in.c.j.de rapto.ver.ſz circahoc dubitatur . & vide Cal.in repe.c.cū ex cōicato.in vlti. col. xj.q.iīj.vide.d. car. in repe.c. perpendimus.vltra medium ver.itē not.q̄ ſtatu. j.e.titu. & an poſsit fieri ſtatutū q̄ cōprehēdat ſubditos extra territoriū delinquētis. vide Bar. in.l.prætor ait in fi. ff.de incen. ru.nau. & in.l.j.C. de commer.& me. & vide Bar.ī.l.fi.ff.de decr. ab ord.fa.& de. qō. hic poſita.p.d . Ab. poſt.d . Anto.vide in terminis ꝑ Bald. in.fi.ff.de iuriſ. om. iudi.per Bar.ī.l.j.in viij.q.C.de tū.trin. per Bal.in.l.mercatores.C . de cōmer. & per Bal.in ſua repe.l . ſi vacantia.C. de bo.va.lib.x.vide omnino quę ſcripſi poſt do.Abba.in.d. c.j.

Adde videndum latè Federi . conſilio. xvj.

✍ ✤ *SVMMARIVM.* ✤

1 *Damnificans eccleſiam non ſolum tenetur ipſi eccleſiæ damnum reſarcire : ſed etiam eidem de iniuria ſatisfacere.*

2 *Rapiens bona eccleſiæ, an ſit ipſo iure excōicatus.*

¶ *CAP. XXII.*

Onqueſti. Qui cum effractione ſpoliāt eccleſias , excōicati ſunt,& ꝑ papam tantùm poſt denuntiationem abſoluuntur

hoc dicit. Primò ponitur regula. Secũdò iudicum datio. ibi: *quoniam igitur.* ¶ Caſus literalis. Canonici Regineñ. conqueſtiſunt do. Pa. ꝙ. I. de malafrena & quidam alij ſequaces illius quaſdam eccleſias Reginen. Epiſcopatus violenter fregerunt ſpoliantes eaſdẽ. Mã dat Pa. quibuſdam. quatenus ſi ita eſt, prædictos ſacrilegos excommunicatos denuntiẽt, & faciant ſicut excõicatos arctius euitari, do nec paſsis iniuriam congruè ſatisfaciant, & cum literis eorum veritatem continentibus ad apo. ſe. accedant. Ber. ¶ No. j. ex tex. ꝙ delicta grauia non ſunt ſine mulcta relinquenda.

a ¶ Enormitatibus. Vtrũ clericus ĩmiſcens ſe enormitatibus & perſeuerãs, poſsit puniri p iudicem ſeculare non pręcedente monitiõe. & vide hoc dictum per eundem Abb. in. c. ex parte te. el. iij. de priuile. & adde qđ no. do. Anto. in. c. fi. de vi. & hone. cle. in vlt. col. & ſi vis clarè & pleniſsimè videre veritatẽ huius difficilis & merè canoniſtalis paſsus. vide Pet. de anch. in repe. regu. ea quæ in xj. q. prin. & p car. in repe. huius. c. circa fi. ver. vnde quę ro. & vide de hoc per Ab. in. ſſñ. parte ſtatuti. in. x. cã. ante fi. iſtius partis q. xlĩj.
¶ Adde latè viden dũ Cepo. conſ. xj. Alex. conſi.. vj. primo lib.

¶ † Item not. ꝙ inferẽs damnũ eccleſijs teneť nedum ad emendam dãni: ſed etiam ad ſatiſfactionem de iniuria. quod no. ¶ Tertiò colligе vnum caſum in quo ſacrilegus eſt excõicatus ipſo facto, & abſolutio reſeruatur ſoli Papæ. † In glo. j. in fi. Conclude ergo clarè ꝙ aut quis rapit bona eccleſiæ ſiue incẽdio ſeu effractione: & tunc non eſt ipſo iure excommunicatus, ſed excommunicãdus. etiam ſi eſſent res ſacræ vt calices. hoc probatur in. c. fi. ſ. de fur. vt ibi dixi. & facit. c. conqueſtus. de foro compe. aut iſta rapina cõcurrit cũ effractiõe. vt quia fregit oſtia ſeu parietẽ eccleſię: & inde bona ſubtraxit, & tunc eſt excõmunicatus ipſo facto. & ita loquitur hîc. Abbas.

b ¶ Nõ perdit. Poſſet hîc meritò dubitari quare facilius perdať priuilegiũ canonis ſi qs ſuadẽte. dic qa eſt inductũ à iure poſitiuo ſ. ab Inn. ſed priuilegiũ fori eſt de iure diuĩo. vt eſt tex. in. c. ꝯꝯ. de cenſi. lib. vj. & in glo. c. ſi imperator. xcvj. di. & not. Inn. ĩ. c. ñ. de maio. & obed. ideo difficilius perditur & aliam rõnẽ ſubtilem reddit. d. car. in repet. huius. c. in princip.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Percutiẽs clericum, qui dimiſſo clericali habitu immiſcet ſe enormitatibus, non incurrit excommunicationem.*

2 *Clericus pro ſua neceſsaria defenſione poteſt aſsumere arma: & non perdit priuilegium canonis ſi quis ſuadente.*

3 *Clericus dicitur ſe immiſcere enormitatibus, quãdo facit ſeditionem in populo.*

4 *Homicidium quo ad peccatum remittitur per ſimplicem ſacerdotem.*

5 *Clericus immiſcens ſe enormitatibus, an perdat priuilegiũ fori & priuilegium canonis, ſi quis ſuadente. 6.*

7 *Clerici buffones, vel aliam artem ignominioſam exercentes, ſi illam exerceant per annum: perdũt priuilegium clericale.*

8 *Pœnalia non extenduntur etiam ex maioritate ratiõis: puta quòd pœna magna ĩponatur pro paruo delicto ad quod homines ſunt promptiores.*

9 *Bononiæ ſcilicet miniſtri iuſtitiæ non peccant exercendo officium ſuum: ita colligitur ex dictis Abba. hîc. & ſ. nume. 5. ad finem. 11. vide quæ habentur infra. c. proxi.*

10 *Clericus delinquendo poteſt prorogare iuriſdictionem ſui iudicis: quam aliàs non poſſet ſine eius licentia.*

¶ CAP. XXIII.

PErpendimus. Legitur varijs modis, ſed generaliter ſic ſummari poteſt. † Percutiẽs, vel etiam interficiens clericum, ſe dimiſſo clericali habitu ſęuis & enormitatibus immiſcente, non tenetur ire pro abſolutiõe ad ſedẽ apoſtolicam. hoc dicit. In prima parte ponitur conſultatio. In ſecunda reſponſio ibi: *fraternitati, &c.* ¶ Caſus literalis. Quidã ſacerdos nominabat ſe filium regis, & acceptis armis ſeditionem fecit & guerram. propter quod comes quidam fecit illum fuſtigari, q poſtea de mandato eiuſdem comitis fuit ſuſpenſus. Quæſitum fuit vtrum occiſores illius ſint excommunicati Reſpondet Pa. quod ſi ſacerdos talis non exceſsit, & non propulſando ſed inferendo iniuriam fuit occiſus, non videtur quod interfectores illius ſint excommunicati. tamen Iudex pœnitentiam iniungat eis competentem, ſecundũ me-
2 rita perſonarum. Ber. ¶ † No. j. quod pro iniuria propulſanda poteſt clericus aſſumere arma ad ſui defenſionem: nec ex hoc perdit priuilegium canonis ſi quis ſuadente. facit cle. ſi furioſus. de homi.
3 ¶ † No. ij. ex hoc tex. iuncto. c. cùm non ab homine, ſ. eo. ꝙ faciens ſeditionem in populo & guerrã, dicitur ſe immiſcere fæuis enormitatibus. & clericus talia exercens perdit priuilegium canonis. ſi quis ſuadente diabolo. & in. d. c. cùm non ab homine. & hoc ſecundum vnam lect. ¶ † Tertiò no. quod pro homicidio non tenetur
4 quis ire ad Papam pro abſolutione à peccato: imò ſimplex ſacerdos abſoluere poteſt, cùm non reperiatur iſte caſus reſeruatus epiſcopo. facit. c. Deus qui. & quod ibi dixi. ſ. de pœnitẽ. & remiſsio.
5 ¶ † Sed oppo. contra literam: nam videtur ſibi contraria. nec videtur Pap. rectè reſpondere ad conſultionem. nam in conſultatione narratur quod iſte ſacerdos mandato comitis fuit patibulo ſuſpenſus: & Pa. reſpondet quod interfectores eius non tenentur ire ad ſedem apoſtolicam pro abſolutione. & ſic nihil reſpondet de comite. Item Pap. in reſpondendo aſſerit illum fuiſſe occiſum: & tamen in conſultatione dicit ꝙ expirauit patibulo traditus. Sol. vario modo poteſt intelligi iſta litera. nam vt dicit Inn. in deciſa hoc continebatur, ꝙ quidam dicebant hunc ſacerdotem in bello fuiſſe interfectum. & huic narrationi Papa reſpõdet præſupponẽdo eũ occiſum, & quod interfectores non tenentur, &c. & ſecũdum hoc ceſſat contrarium. & hoc modo intelligendo non probatur ex litera ꝙ iſte ſacerdos perdiderit priuilegium fori, ſed tantùm priuilegium canonis ſi quis ſuadente. Sed ſecundum hũc intellectum hęc decre. fuiſſet malè deciſa. Secundo modo poteſt intelligi ꝙ Pa. reſpondeat ad conſultationem contentam in litera. Nam comes poteſt dici interfector ſaltẽ interpretatiuè: quia is videtur facere cuius mandato fit. vt in. c. mulieres. & quod ibi plenè dixi. ſ. eo. & dixit interfectores in plurali habendo reſpectum ad obſequentes mã dato comitis: & tũc hęc litera multum facit quod iſte ſacerdos per didiſſet priuilegium fori. Sed volens tenere contrarium poſſet reſpondere. quòd hîc non quærebatur vtrùm comes poterat iudicare clericum vel ne: ſed tantùm dubitabatur de excommunicatione nunquid pro abſolutiõe teneretur ire ad curiam. & Pa. reſpondet quòd non. nam ex quo iſte immiſcuit ſe ſęuis enormitatibus habitu dimiſſo, perdidit illud priuilegium canonis. Et ſic enim Iudex mandando nõ incidit in excommunicationẽ. ſed aliâs peccauit. qa non pertinebat ad eum iudicare clericum. & pro hoc tex. iſte in fi. dum mandat iſtis pœnitentiam iniungi. Nam ſi ille fuiſſet effectus de foro ſeculari, pœnitentia non imponeretur iſtis, cùm obtẽperaſſet mandato iudicis iuſtè iudicãtis. xxiij. q. v. in. c. miniſter. &. c. miles. & hęc conſideratio multum facit contra pręcedentem intellectum: vt iſta litera nihil probet de priuilegio fori: imò quod po-
6 tius probet contrarium. & de hoc ſtatim latius ſubijciam. ¶ † In gloſſ. ij. ibi gloſſ. ſoluit quòd aut clericus ſolùm dimittit habitum & tonſuram, & non immiſcendo ſe enormitatibus & tunc non perdit priuilegium: vt in. c. ſi verò. el. ij. ſ. eodem aut dimiſſo habitu & tonſura immiſcet ſe enormitatibus. & perdit priuilegium. Idẽ videntur ſentire Vin. & Tan. & Phili. dicentes quod contraria loquuntur in eo qui apoſtatatat: nulli tamen iniuriatur. Iſtud verò. c. de eo qui apoſtatando alteri iniuriať. Hoſt. intelligit hoc. c. ĩ clerico q ex prauitate ſeu iniqtate dimiſit habitũ & tõſurã, & ĩmiſcuit ſe enormitatibus, vt prælijs & agreſſuris, & ibi deprehenditur. talis enim perdit priuilegia clericalia: vt videtur velle Hoſtien. quod iſte talis perdat omnia priuilegia clericalia. vt ſic poſsit per iudicẽ ſecularem puniri: vel poteſt intelligi ſecundum eum de corrigibili. Ioan. Andr. dicit quod quandiu clericus portat habitum & tonſuram licet immiſceat ſe enormitatibus, non perdit priuilegium fori, nec canonis. ſi quis ſuadente. Sed ſi aſſumptis armis immiſceat
a ſe enormitatibus [a] dimiſſo habitu, perdit priuilegium canonis. ſi quis ſuadente. & in. c. cùm non ab homine. ſ. eodem. ſed non per-
b dit [b] priuilegium fori: vnde ſtatim debet reſtitui iudici eccleſiaſtico niſi fuiſſet

niſi fuiſſet inueteratus in huiuſmodi aggreſſuris ſeu enormitatibus. quo caſu poſſet procedere opi. Hoſt. ſecundum eum. ¶ † Adducit in argu. c. vnicum. de vita & honeſta. cleric. libro ſexto. vbi clerici goliardi, & buffones exercentes illam artem ignominioſam per annum, perdunt omne priuilegium clericale: quaſi innuat Ioann. Andr. quòd fortius debet clericus perdere hoc priuilegium,[a] quando diu ſe exercuit in huiuſmodi enormitatibus. vel ſecundum eum poteſt intelligi quod ex poſt facto ſcitum fuit hunc fuiſſe clericum, nec prius fuit exceptum. & ponendo has varias ſolutiones videbatur dubitaſſe de primo ītellectu. quī abſque dubio non probatur hîc. nā tex. hic nō loquitur de inueterato. ¶ † Nec. c. vnicum. præalleg. debet extendi ad iſtum caſum: qa cùm ſit pœnale, non debet excedere caſum proprium. de pœnitē. diſtinct. j. in c. pœnæ. Nam quandoque imponitur maior pœna pro minori delicto: quia homines ſunt promptiores ad commit tendum illud delictum: ideo talis pœna non debet trahi ad conſequentiam: vt plenè no. Ioann. Andr. in regula odia. libro ſexto. in mercu. & maximè vbi pœna imponitur ipſo facto. ſicut in caſu illius. c. vnici. ar. l. aut facta. in fi. ff. de pœnis. & .xxxiij. q. ij. c. admonere. &. c. lator. quinimò illud. c. vnicum. adduco in cōtrarium ꝓ locum à ſpeciali: nam cùm certi ſint caſus in quibus clericus ipſo facto perdit priuilegium clericale: nec iſte reperitur inter illos, ergo debemus ſtare regulę generali. vt clericus coram ſuo iudice eccleſiaſtico conueniatur quantuncunqꝫ deliquerit. arg. in. c. nouimus j. de ver. ſigni. &. c. cùm non ab homine. de iud. Item lec. Hoſtien. non probatur hîc. nam non reſpondetur hîc de facto comitis vtrūm iuſtè potuerit iudicare illum clericum: ſed tantū reſpōdetur de interfectoribus: & etiam de eo. ſecundum aliam lectu. ſed non ad finem vtrūm bene fecerit: ſed vtrùm incurrit excommunicationem: & reſpondetur ſecundum vnum modum intelligēdi ꝙ nō: qa hoc caſu perdidit iſte priuilegiū cononis. ſi quis ſuadente. vt in. c. cùm non ab homine. s. eo. ſed non priuilegium fori. ¶ † Neqꝫ (vt. s. dixi) ſi iſte potuiſſet iudicari iuſtè ſeu licitè à comite, non mandaretur eis imponi pœnitētia cùm iſte potuiſſet iuſtè ſuſpendi, cùm feciſſet ſeditionem & guerram, & commiſiſſet crimen læſæ maieſtatis: & pro hoc optimè facit. c. ſi Iudex laicus j. eod. titu. libro ſexto vbi tex. vult ꝙ clericus captus ī male ficio dimiſſo habitu & tonſura, debet remitti ad iudicem eccleſiaſticum ſi probat ſe clericum: & pondera verbum maleficiū ſeu malefactorem ibi poſitum: eſt enim verbum generale aptū comprehendere delictum quantuncumqꝫ graue: facit. c. cùm non ab homine. de iud. vbi depoſitus pro ſuo delicto non perdit priuilegium fori: licet deprehendatur in alio maleficio, niſi ſequuta incorrigibilitate: vt ibi dicitur. ad. c. ex parte. de priuil. dic vt ibi dixi. & ad. c. j. de apoſta. etiam reſponde vt ibi no. nullum ergo ius expreſſè probat opi. Hoſti. vel Ioan. And. ac etiam ſumus in pœnalibus & odioſis vbi eſt fiēda benigna interpretatio, & maximè in fauorem ordinis clericalis: & hanc opinio. tenuit do. Card. hîc. ſed do. Petr. & Anto. diſputando tenuerunt ſecundum præcedētem opi. Ioan. an. Sed contraria opin. (vt prius dixi) plus mihi placet. & poſſet corroborari multis alijs rationibus. ſed prędicta ſufficiāt in curſu lectionum. ¶ In gl. iij. in fi. Dic clarius & melius. ꝙ hîc non perditur priuilegium ex renuntiatione clerici:, ſed ex diſpoſitione iuris propter delictum clerici. ¶ † Simile in clerico. q expreſſè non poteſt prorogare iuriſdictionem nō ſui iudicis ſine licentia proprij iudicis: vt in. c. ſignificaſti. de foro compe. & tamen contrahendo vel delinquendo ſubijcitur ex diſpoſitione iuris iuriſdictioni Epiſcopi territorij abſqꝫ alia licentia proprij iudicis: vt in. c. poſtulaſti. & in. c. dilecti. de for. comp. ¶ † In gl. fi. in fi. Sed conſidera ꝙ aut cautelam hîc nō potuiſſet imponi: quia actus exercetur ad cautelam in facto dubio vbi quis poteſt ex actu demereri. Sed ſi iſte ſacerdos ex hoc facto perdidiſſet omne priuilegium clericale: nulli dubium eſt ꝙ licitè potuiſſet iudicari per comitē: nec comes ſeu ſibi obtemperantes etiam ab cautelam puniri deberent. quinimò deberent præmiari. quia exercens iuſtitiā meretur. iuxta illud pſalmiſtæ. Beatus qui facit iuſticiam omni tēpore, &c. xxiij. q. v. c. cùm miniſter. &. c. miles. oportet ergo intelligere quod iſti in veritate peccarunt: tum quia clericus non perdiderat priuilegium fori: vt. s. dixi: tum quia non licet percutere clericum. licet ipſe propter delictum ſuum perdiderit priuilegium canonis: vt in. c. cùm nō ab homine. in fi. s. e. queadmodum non licet percutere laicum. & peccat percutiens, licet non ſit excommunicatus. quod nota bene. Nico. Abbas.

a SEBA. SAPI. ¶ Perdere hoc priuilegiū. Adde qd nō perdit priuilegiū etiā ſi ter ſit monitus. vt in ſimili not. d. Abb. in. c. fi. ſuper glo. in verbo cū facto. s. de vi. & hon. cle. vide tamē Abba. contrarium ſentientem. in. c. in audientia. j. hoc. ti.

✤ SVMMARIVM. ✤

1 *Abbas faciens verberari monachum: ipſe & verberans ſunt excōicati: nec abſoluētur niſi per romanū pōtificē. intelligas qn̄ facit percuti per laicū. s. ipē tn̄ abbas poſſet ſine metu verberare.* 8.
2 *Percutiēs clericū de mādato iudicis eccleſiaſtici ēt cā diſciplinæ: & mādās & mādatarius ſūt excōicati: nec abſoluētur niſi per pa. ītellige. vt. s. ꝑx.*
3 *Famulus non tenetur obedire domino in rebus illicitis: nec excuſabitur de mandato.*
Papæ non eſt obediendum in illicitis.
4 *Clericus etiā in ſacris conſtitutus licitè poteſt verberari cauſa diſciplinæ.*
6 *Clerici nō pn̄t ēt de mādato iudicis eccl̄aſtici ꝑ laicos torqueri: licet cōiter cōtrariū ſeruetur.* 9. 11.
Clericus nō pōt capi & detrudi ī carcerē per laicū ſine metu excōicationis, niſi cū lnīa ſui iudicis. 11.
7 *Executor ad iudicia tenetur exequi ſententiam ſiue iuſtam ſiue iniuſtam, ſecus in executore extra iudicialiter rationem differentiæ vide hîc.*
Sententia etiam iniuſta eſt executioni mandanda: & imputetur non appellanti.
Mandatum iniuſtum non eſt executioni mandātū.
9 *Prælatus excedens modum in corrigendo vel torquendo clericū incidit in excommunicationem.*
10 *Snīa ēt iuſta nō valet nō ſeruato ordine iudiciario.*
Ordo ſi non ſeruetur in aliqno actu: an reddat actū nullum?
12 *Abbas an veniat appellatione monachorum?*
19 *Eps nō ligatur conſtitutione quā fecit.*
14 *Pro eodē facto excōicari poteſt vnus, & alter nō.*

¶ CAP. XXIIII.

1 VNiuerſitatis. † Abbas q facit per alium monachū verberari, ipſe & verberans ſunt excōicati, & nō abſoluūtur niſi à Papa. h. d. Vel ſumma generalius. & ſic.

2 ¶ † Iudex eccleſiaſticus faciens percuti clericum per laicum: etiam cauſa diſciplinæ, excōicatus eſt ipſe, & verberans. & pro abſolutiōe tenetur ire ad Papam. h. d. In prīa ponitur cōſultatio. In ſecunda reſpōſio. ibi: *Nobis.* ¶ Caſus literalis. Quidam laicus exiſtēs in ſeruitio Abbatis, de mandato ipſius in clericum, monachum, vel conuerſum, manus iniecit temerarias: maximè vbi cauſa nō ſuberat. propter quam deberet verberari: quæritur vtrum laicus ille incidat in excommunicationem. Reſpondet Papa quòd niſi Abbas in ꝓpria perſona hoc faciat cauſa regularis diſciplinę, vel ſi neceſsitas immineat per clericum vel monacum hoc faciat, tam ille qui tales verberari facit quàm qui verberat eſt excommunicatus, etiam ſi cauſa ſubeſſet quare debeat verberari. Ber. ¶ † Not. primò ex tex. ꝙ obligatus ad ſeruitium alicuius non tenetur illi obtemperare in illicitis & à iure prohibitis: b & ſi obtemperando committit rē illicitam, punitur mandato non obſtante: idem eſt in ſeruo quod plus eſt. nam in iſtis grauibus nō excuſatur etiam ſeruus obtemperans domino. l. ad ea. c ff. de reg. iur. Ratio eſt: qa ex quo De⁹

b SEBA. SAPI. ¶ Prohibitis Videtamen Bar. ſentientem contrarium in l. ij. ff. de noxa. act. vbi vult ꝙ ſeruus interficiens vxorē domini iuſſu dñi: & metu mortis, excuſetur ab homicidio, ſed contrariū tenet Bald. in. l. ſeruos. C. ad le. iuli. de vi pub. Abb. in. c. ſacris. s. quod met⁹ cauſa.

c ¶ L. ad ea. Eſt optimus tex. in. l. ſi mulier. ſ. ſi ſeruus. ff. rerum amo.

vel princeps prohibet, non debet iſte magis obedire domino ſuo quàm deo, vel principi. hinc eſt ꝙ etiam ad mandatum principis non excuſatur quis faciens contra Deum: vt in.c. ſi dominus.&.c.qui reſiſtit.xj.q.iij. quinimò etiam Papę obtemperandum non eſt, quãdo ex eius mandato aliquod malum ſeu ſcandalum eſt futurum. vt no.dicit Inno.in.c. inquiſitioni j.eod. nam Papa non habet authoritatem peccandi, & per conſequens eius authoritas non excuſat in peccatis. xl.diſtinctio.c.j.

4 ¶ †Secundò no.ꝙ clericus ſeu religioſus cã diſciplinæ licitè verberatur, etiam ſi ſit in ſacris ordininibus cõſtitutus. pro hoc.c.j.s̃. de calũ.&.v.qõ.v.c.illi.&.xlv.diſ.c.cùm beatus.

5 & vide ibi gl.bo.ĩ ſumma. ¶ †Tertiò no.ibi: *neceßitas vrget, &c.* vnam regulam. ꝙ prælatus inferior citra Epiſcopum non poteſt ſibi ſubiectum etiã cauſa diſciplinę per aliũ verberare: niſi neceſsitas vrgeat: & tunc non per laicum: ſed per clericum vl̃ monachũ. ¶ †Et hanc literam adduco ad [a] quęſtionem quotidianam. nũquid clericus licitè poſsit torqueri per laicos ad mandatum ſui iudicis. Non reperio hanc quęſtionem expreſsè tactam: licet gloſſ. videatur tangere in.c. presbyteri. el.j.v.q.vj. dicens clericum debere torqueri coram Epiſcopo ſuo & non coram laico: ſed poſſet intelligi illa gl. quod non à laico. ſ. diſponente & authorizante: ſecus in laico miniſtrante & obtemperante mandato eccleſiaſtici iudicis ſicut videmus in ſimili: nam non poteſt laicus propria authoritate capere & detrudere clericum ſine pœna excommunicationis: vt in.c. nuper j.eo. & tamen ad mandatum iudicis eccleſiaſtici licitè capit et detrudit ſine pœna: vt in.c. vt famæ j.eo. & melius in.c. ſi clericus j.eo. tit. lib.vj. Sed his non obſtantibus puto contrarium. nam in tortura inferũtur verbera & cruciatus: nã pœna infertur: vt vi pœnę dicat veritatem: [b] vt in præalleg.c. illi qui. & l.j.ff. de quęſtio. Sed per laicum nullo modo clericus verberari debet etiam ad mandatum iudicis eccleſiaſtici: vt hic. ergo, &c. & hoc procedit tenendo maximè opi. quæ not. no. in.c. cùm in cõtemplationẽ j. de reg.iu. & in.d.c. illi q.ꝙ clericus nõ debet ita ſeuerè verberari ſicut laicus. ſed debet ſubijci verberibus. vt ſic cogatur dicere veritatem: nam nõ licet verberare clericum vbi conſtat de delicto præcedenti: ita quòd verbera inferantur in pœnam delicti commiſsi: fortius hoc licere non debet vbi dubitatur de delicto. ſed ſolùm ex quibuſdam indicijs infertur tortura, quæ ſępe innocẽtibus inferr̃ nõ ob.c. vt famę quia aliud eſt in deprehenſiõe & detruſione, aliud in verberatiõe: nã deprehẽſio & detruſio ĩ carcerem nõ põt explicari ſine maximo dedecore ordinis clericalis. ſed quãdo verbera inferũtur per laicum, eſt magis ignominioſum. & aliquando exardeſcunt laici magis quàm deberent in odium clericorum. ij.q.vij.c. laicos in fi.& ꝑ hoc facit quod no. in d.c. ſi clericos. in.v.gl. Communiter tamẽ obſeruatur contrarium, & malè. & hoc ideo. ꝙa hodie clerici torquentur vt laici. & talis modus torquendi non poſſet fieri per clericos. quia ferè nemo in huiuſmodi obtemperaret nec ſunt edocti in hac arte torquẽdi ſicut & laici. Sed de iure non puto hoc fieri poſſe. ¶ †In glo.j. in fi. quaſi innuat hęc gl. quod executor ad iudicia tenetur ſententiam exe-

c qui ſiue ſciat eam iuſtam ſiue iniuſtam. [c] ſecus in executore extraiudiciali. quia non debet quis obedire ſuperiori cùm mandatum eſt iniuſtum. & differentia eſt inter actum iudicialem & extraiudicialem. & ratio poſſet eſſe. quia ſententia tenet: licet ſit iniuſta: & imputandum eſt non appellanti. Ideo executor debet exequi: ſed mandatum extraiudiciale iniuſtum nullum habet vinculum: & intellige quando mandatũ notoriè eſt iniuſtum. Si autem dubitaretur de iuſtitia, debet ſubditus potius obedire. xxiij.q.j.c. quid

8 culpatur. ¶ †In gl.ij. ibi: *ſed abbas hoc facere poteſt.* Dic ꝙ etiã debet. quia vt dicitur in litera, nõ debet etiam ex cauſa per aliũ per cutere clericum vel monachum, niſi neceſsitas vrgeret: & idẽ dic in prelatis inferioribus citra Epiſcopum eadem ratiõe: & Epiſcopus poteſt etiam per ſe quando nõ reperit alium: vt not.in.c. non liceat. alleg. in glo. & vide gl.xlv.diſt. in ſumma. ¶ In gloſſ. in ver.

9 *fieri iubeat.* ibi: *incideret in canonem.* ¶ †Not.gl. quia ex hoc multi prelati incidunt in ſententiam illius canonis excedendo debitam correctionẽ in verberãdo. Et idem puto in prelato faciẽte torq̃ri clericum ſi modum torturę excedat, incidat in excommunicationem. arg. hîc. & in.c. olim. de reſti. ſpo. vbi patet quod inijciens manum in clericum cauſa defenſionis, tenetur ſi modum ex-

10 cedat. ¶ †In gl.pe. in fi. gl. non ſolui contrarium. Sed tu dic ꝙ qñque aliquid probetur attento ſolo effectu, ita ꝙ modus peruenièdi ad effectum non eſt de ſubſtantia: & tunc procedit cõtrarium gl. non enim curamus de modo, dummodò habeamus effectũ. qñque modus eſt de ſubſtantia, ita ꝙ non ſolùm habetur reſpectus ad effectum. & tunc non ſufficit habere effectum: exemplum in ordine iudiciario inſtituto ad effectum habẽdi iuſtam ſententiã. non enim tenet ſententia quantuncũq; iuſta ex cauſa niſi ſit iuſta: etiam ex ordine iudiciario: vt in.c. eccleſia. s̃. de conſti. & quod ibi no. &. s̃. vt li. non conteſt. ferè per totum: & ita ad propoſitũ correctio permittitur prælato in ſubditum, ſeruato tamẽ debito modo: quia propter prerogatiuam ordinis clericalis non debet fieri percuſsio per laicum: nam nulla dignitas ſecularis ſimilis eſt ſacerdotio. xcvj. diſtinc. c. duo ſunt. & alibi appellantur Dij. vt in.c. cũ

11 exiniuncto. s̃. de hære. ¶ †In glo. fi. ibi: *qui aliàs capi & corrigi non poteſt.* Hoc dictum gl. non procedit. vt eſt text. apertus in contrarium. in.c. fi clericos. eo. titu. lib.vj. vbi dicitur quod licet clericus incorrigibilis non ſit, impunè tamen capi poteſt, & detrudi ꝑ laicum de mãdato prelati. & ideo ſolue aliter contrariũ. quod aliud eſt in captione ſiue detruſione: vt ibi: quia non infertur tãta ignominia ordini clericali. aliud in verberatione. vt hîc. de quo vi-

12 de bo. gloſſ. in d.c. fi clericus. ¶ †Extra gl. oppo. contra tex. & videtur quod Abbas poſsit abſolui hoc caſu per Epiſcopum. per.c. monachi. s̃. eo. vbi dicitur ꝙ monachi percutientes ſe adinuicem non tenentur ire pro abſolutione ad ſedem apoſtolicam: ſed appellatione monachorum venit abbas in materia fauorabili: vt in c. fi. de ſimo. ergo, &c. Sol. Spe. in tit. de ſent. prola. §. vt autem. ver. ſed cum clauſtralis. & Vincenj. eo. ſtãte contrario. Sed dicit Ioan. And. eos non põderaſſe bene iſtum tex. vbi abſolutio reſeruatur Papæ. Ad contrarium reſpondet. ꝙ vbi monachis prouidetur ꝑ annum Abbatis, tunc appellatione monachorum non venit Abbas: & ita loquitur iſte tex. iuncto. c. monachi. s̃. e. ſecus vbi prouidetur per manum tertij. vt in caſu. c. fi. de ſimo. Ex quo infert qd̃ in caſu. c. religioſo. eo. ti. li. vj. Abbas poterit abſolui per Epiſcopum. ¶ No. bene hanc theoricam Ioan. Andr. & idem voluerunt Paul. & Ioã. de lig. in cle. attendes. de ſtatu. re. Sed mihi non placet hęc theorica in terminis huius. c. nam. c. monachi. dicit ꝙ vbi diſcretio abbatis non ſufficit recurrendum eſt ad epiſcopum. & ſic prouidetur per manum Epiſcopi ceſſante diſcretione Abbatis. Sed in iſto caſu ceſſat diſcretio Abbatis cùm ipſe fuit percutiens ergo recurrendum eſt ad Epiſcopum. & ſic appellatiõe monachorum ibi veniet Abbas: & ipſemet Io.an. fatetur opi. cõtrariam eſſe honeſtam. & ad iſtum tex. poteſt reſponderi. vt loquatur cùm percuſsio eſt enormis. & ſatis videtur enormis, cùm ſit facta per laicum de multis verberibus. vel eſt ſpeciale ſecundũ eum ꝑpter mixturam laici. vt ſicut laicus tenetur ire ad curiam ita & Abbas. hoc dictum etiam non placet. quia Abbas eſt priuilegiatus. vt ĩ.c.

monachi.

a ¶ Iudex eccleſiaſticus non poteſt facere torqueri. clericos per laicos: & vide omnino quod de hoc ſcribit Do. poſt gl. & Archid. xlv. diſt. in ſumma in.j.col. & vide qd̃ notaui poſt. d. Ab. in.c. vt famæ. j. eod. ti. & do. in. c.j. ver. opp. ꝙ imò clericꝰ ea. di. & ꝙ non poſſit verberari ꝑ laicum vel cõuerſum vide omnino Do. poſt Archid. in. d. ſum. xlv. di. in.j.co.

✠ SEBA. SAPI.

b ¶ Veritatẽ. Vide qñ̃o hoc ꝑcedat. Io. de ana. in.c.j.co. v. s̃. de cleri. percuſſo. And. ſicu. in.c. ſi cõſtiterit. col. iñ. s̃. de accu. Fel. in.c. veniens. in. ñ. col. s̃. de teſt. & in.c. de hoc in.j.co. s̃. de ſimo. & in.c. cũ oporteat. in pe.co. s̃. de accu: & Marſi. bono. in ſing. lv. inci. Aduertas ad vnum.

ZACHARIAS.

c ¶ Siue ſciat eã iuſtã ſiue iniuſtã. Ad de Spe. in ti. de exec. ſent. §. ñ. ver. itẽ no. & ſe. & ibi bal. in apo. vbi etiã dicit ꝙ nõ peccat exequẽdo talẽ ſententiam. & idẽ Spec. in ti. de adul. §. vĩ. in fi. & Gemi. in.c. ſi homicidiũ. & ſequen. &.c. qui malos. &.c. iudex. & ibi Arc. xxiñ. q.v.

monachi.ſed laicus non:nam & pro eodem facto vnus
13 poteſt eſſe excommunicatus,& alius non. ¶ †Exemplũ in Epiſcopo ludente ad azardum cũ ſubdito contra cõſtitutionem ſuam fulminantem excommunicationem. nam hoc caſu Epiſcopus non eſt excommunicatus.quia non ligaſ propria conſtitutione,ſed ſubditus ſic.de quo per Ioan.an.in regu.cui licet.de regu.iur.lib. vj. in mer. ſimile etiam.xxxiiij.q.ij.c.in lectum. Abbas.

SVMMARIVM.

1 *Percutiens clericũ qui dimiſſo habitu clericali portat arma,eſt excommunicatus:niſi ille clericus tertiò monitus non deſtiterit.2.4.5.*

3 *Apoſtata an perdat ipſo facto priuilegia clericalia?*

4 *Clericus tertiò monitus non deſiſtens ab enormitatibus, habetur pro degradato:intellige vt j.nu.8.*

6 *Lex ciuilis poteſt in argumentum allegari in deciſionibus cauſarum ſpiritualium.*

7 *Talis præſumitur,qualis eſt habitus quem portat.*

¶ *CAP. XXV.*

a 1 IN audientia. a †Clericus q̃ à prẽlato tertiò monitus arma militaria non deponit,perdit omne priuilegium clericale. Vel generalius:& ſic.Clericus vt laicus incedens, & tertiò monitus non reſipiſcens, perdit priuilegium clericale.hoc dicit. Primò conſultatio.Secundò reſponſio ibi· *Ad hæc.* ¶ Caſus literalis. Clerici aliquando relicto habitu clericali aſſumunt arma militaria. quæritur vtrùm illi qui iniuriam corporalem talibus clericis inferunt ſint excommunicati:an illi clerici adhuc priuilegio gaudeant clericali.Reſpond.Pap.quod huiuſmodi clerici ſi à prẽlatis ſuis tertiò commoniti noluerint arma militaria deponere,de priuilegio clericorum ſubſidium aliquod habere non debent :cùm fruſtra legis imploret auxilium qui in legem committit : & lex ſecularium principum huic reſponſo prẽſtat opti.argumen. qua dicitur quod matrona cuius pudicitia tentatur non poterit iniuriarum agere, ſi in veſte meretricali fuerit deprehenſa.Bernar.

2 ¶ †Nota primò quod clericus ex ſola dimiſsione habitus clericalis & delatiõe armorum militarium non perdit ipſo facto priuilegium clericale.& ſic percutiens talem clericum ante admonitionem, excommunicatus

3 eſt. ¶ † Secundò nota quod clericus in apoſtaſia deprehenſus non perdit ipſo facto priuilegium clericale. quod clarius probatur in capit. contingit.ij.infra eodẽ. & ob hoc oportet reſtringere cap.primũ ſupra de apoſta.& ibi dixi.¶ †Tertiò not.caſum notabilem. in quo

4 clericus perdit omne priuilegium clericale quando ſcilicet viuit vt laicus,& tertiò monitus per prẽlatum ſuũ

5 non vult reſipiſcere.¶ †Et quanquam tex.hic loquatur in clerico deferente arma militaria:Idem dic aliter in in honeſtè viuente. vt probatur in dicto capit. contingit. Relinquitur ergo iſte iudici ſeculari . & pondera : quia per prius nulla fit degradatio niſi iuris authoritate.poſt ergo trinam monitionem habetur pro degradato.Si ergo trina monitio ſufficit, vt clerici relinquantur iudici ſeculari puniendi : fortius debet fieri traditio quando clericus committeret delictum enormiſsimum,de quo dic vt dixi in capit.ad abolendam.de hæreti. plenius in

6 capi.at ſi clerici de iudi.¶ †Quartò nota quod in cauſa ſpeciali poteſt lex ciuilis deduci in argument. & concord.capitu.authoritate Martini.de conceſsio.præben. libro ſexto. Et not.quòd licitum eſt deducere iura in

7 argumen. ¶ †Vltimò not.quod quis prẽſumitur talis qualis eſt habilis quem portat ad hoc capitu.ſi Iudex laicus.eodem titulo libro ſexto.&.c.vt apoſtolicæ.de priuileg.eodem libro & capitu.ſi verò ſuprà eodem. ¶ In gloſſ.in ver. *iniuriarum*. in fin. hanc ſolutionem gloſſ. tenet & idem Federi.conſilio.xiij. & vide quod plenius

8 dixi in capitu.ſi verò.ij.ſuprà eodem. ¶ †In gloſſ.fina. ibi : *ſed ibi ſoluitur, &c.* & dic vt plenè dixi in capitu. perpendimus.ſuprà eodem. loquitur enim iſte text . in clerico qui dimiſſo habitu & tonſura aſſumpſit arma militaria, vel aliter ſeculariter vixit : non tamen immiſcuit ſe enormitatibus. Talis enim non perdit priuilegium clericale ante trinam admonitionem:ſecus vbi immiſcuiſſet ſe enormitatibus.quia tunc etiam ſine admonitione perdit priuilegium clericale.quod tamen intellige: vt dixi in dicto capi.perpendimus. Abbas.

SVMMARIVM.

2 *Legatus papæ poteſt abſoluere ab excommunicatione lata vigore canonis ſi quis ſuadente.*

¶ *CAP. XXVI.*

QVòd de his. Enumerat quædam impedimenta propter quæ excommunicati ꝓpter iniectionem manuum in clericos abſoluuntur ab Epiſcopo. ita tamen vt ceſſante impedimẽto viſitent Pap. Vel ſumma aliter & ſic.Excommunicatus propter iniectionem manuum ĩ clericũ impedit9 ire ad curiam,poteſt ab inferiore abſolui: ſed impedimento ceſſante tenetur curiam viſitare ſuſceptu a rus mandatum apoſtolicum.h.d. Et primò ponit regulam.Secundò caſus exceptos.Tertiò quandam determĩnationem ſubmittit.Secunda ibi. *niſi* . Tertia ibi: *Cæterum.* ¶ Caſus literalis.Quærebatur à Pa.vtrum incidẽs in canonem latæ ſnĩæ aliterq̃ per ſedẽ apoſt.vel eius legatum abſolutionem poſsit obtinere. Et reſpondetur ꝙ non poteſt,demptis caſibus qui ponuntur ĩ litera. B.

1 ¶ †No.j.ex tex.ꝙ in abſoluendo excommunicatos ꝓpter iniectionem manuum in clericum legat9 fungitur vice Pa.& cũ iſte tex.non diſtinguat inter iniuriã enormem & leuem ſeu mediocrẽ:ſatis nobis ĩnuit qd̃ à qualibet iniuria legatus poteſt abſoluere. & ſic etiam ꝓ homicidio poterit abſolui per legatum.nam dictum generale generaliter debet intelligi.xix.diſtin.c.ſi romanorũ & dixi in.c.ad eminentiam.s̃.eod. ¶ Secundò not.vnam generalem limitationem ad.c.ſi quis ſuadente.vt excõicatus vigore illius canonis teneatur ire ad curiam pro abſolutione,niſi ſit legitimo impedimento detentus. & videtur legitimum impedimentum , ſi non poteſt ſubire laborem eundo ad curiam. Et ex hoc & ex text. ibi. *aut infirmitate,&c.*no.ꝙ detentus infirmitate licet nõ ſit in periculo mortis,poteſt abſolui ab inferiore: ſatis em̃ eſt hunc teneri impedimento,vt non poſsit ire. ¶ Vltimò no.ꝙ abſolutus ab inferiore ex cauſa temporali tenetur cauſſa ceſſante viſitare eccleſiam romanam.Et intellige quòd debet viſitare.ſ.ſuſceptur9 mãdatum apoſtolicum:non autem petet iterũm abſolutiõem:ſed narrabit Papæ qualiter propter impedimentum obtinuit abſolutionem ab inferiore.& ꝙ pro ſatisfactione paratus eſt ſubire mandatum apoſtolicum:vt probatur in.c. ea noſcitur.s̃.eo.in fi.Sed ſi ceſſante impedimento non vadit ad curiam,incontinenti reincidat in eandem excõmunicationem:vt in.c.eos.e.li.vj.Sed q̃ro.quia tex.dicit tales debere viſitare ro.eccle.quid intelligaſ per ro.eccl. Dicunt docto.& bene ꝙ Pap.nam(vt prædixi) Papa habet iſti iniungere mandatum pro ſatisfactione: & ideo non ſufficit viſitare eccle.Romanã.capiendo eccleſiam materialiter:ſed debet prẽſentare ſe Papę. nam vbi Papa, ibi eccle.Roma.vij.quæſtio.j.c.ſcire.& in.c.ego em̃ & quod ibi not.in fin.ſupra de iureiuran . vel ideo dicit eccle.Roma.ad denotandum quòd etiam vacante eccleſia non ceſſat officium pœnitentiarij: nam debet ire ad pœnitentiarium: vt in cle.ne Romani.de elect. Secũdò quæro,quare excipit caſum mortis & caſum ifirmitatis cũ cõſtitut9 ĩ mortis ꝑiculo dicaſ infirm9.Sol.iõ hoc di-

¶ In text.ibi.iniuriarum agere, &c. an aliquo caſu cognoſcens meretricẽ conſanguineam ſuam puniri poſsit de adultetio vel inceſtu.vide ꝑ Sali.in l.qui adulteriũ.C. de adul.& adde hic tex.in.l.verũ.C.de fur.& an rapiẽs meretricẽ puniatur de raptu . vide latè ꝑ Sali.in.l.j.in.ĩ. col. C.de rapt.virg.Itẽ adde hîc ꝙ per iſtũ tex.dicit gl.in.c.in nonnullis.de iudę-is.ꝙ meretrices debẽt portare ſignũ. ¶ Adde an cognoſcens meretricem pvim puniatur *Mar the.mathe.* in not. ſuis fol,xxvj.

SEBA. SAPI.
a ¶ Priuilegiatus.qñ priuilegiatus poſſit vti priuilegio contra pariter priuilegiatum vide Feli.in.c.in pñtia.col. xiiij.verſic.ſed aduerte diligenter.ſ. de probationibus.
SEBA. SAPI.
b ¶ Violare. Vide Iaſ.in.l.pleriſq;.co. ij.in fi.verſi. duode cimò extende,ff.de in ius vocan.
c ¶ Nõ incurrit.No. an extrahẽs aliquẽ de eccleſia ſit ipſo facto excõicatus.d. Ant.in.c.cõqueſt⁹. de fo.cõp. tenet ꝙ ſic Abb. ibi cõtra per iſtũ text. vide ibi & do. Ant. hîc. Andre.Barba.
SEBA. SAPI.
d ¶ Nota bene.vide Card.in cle.grauis. q.xviij.de ſan.exc. Bal.in.l.cũ duobus §.ſi plures. ff. pro ſocio.
e ¶ Excõicatus.vtrũ excõicato aliquo pluribus excõicatiõib⁹ ſufficiat vna abſolutio. de quo per Bal.ĩ.l.fi.C. de nup.& de hoc vide omnino per. S.T. in.iiij.ſen.di. xviij. q.ij.artic.v.circa fi. vbi dicit ꝙ ſi quis erat excõicat⁹ plu ribus excõicationi bus ab eodẽ iudice & emanauit ab eodẽ ſimplex abſolutio, intelligitur ab ſoluere ab oĩb⁹. Si verò à diuerſis erat excõicatus.tũc abſolutus ab vno ex cõicatore non ĩtelligitur abſolut⁹ ab alĳs,niſi ratificauerint vel abſoluerĩt aut abſolutionem denuntiauerint. & dicit ꝙ quis ita poteſt abſolui ab vna excõicatione ꝙ nõ ſit abſolut⁹ ab alia. Item de hoc vide gloſſ.in.c. ſunt plures.in ver. de omnibus.de pœnitẽ. di. iij. & qd̃ ſufficiat vna generalis pro omnib⁹. tenet Bal. ĩ.l.cum duobus .§. ſi plures.in lect. antiqua p illum text. ff.pro ſoc.

cit.quia poteſt quis eſſe in periculo mortis abſq; tamen infirmitate: vt quia eſt obſeſſus in aliqua arce: & tunc veriſimiliter poteſt timere mortem:vel eſt in alio loco periculoſo vbi exerceꝫ peſtifera ars ſagitariorum,vl̃ fortè vult nauigare.Item poſſet eſſe infirmus,& nõ in articulo mortis,& ſic ꝓpt̃ infirmitatẽ nõ poſſet viſitare curiã. caſus ergo iſti diuerſi.iõ lr̃a nõ ſupfluit. Abbas.

SVMMARIVM.

1 *Excõicatus pluribus excõicatiõibus:ſi in abſolutione omnes nõ exprimat:habetur pro nõ abſoluto.*
2 *Clericus percutiens alium clericum eſt excommunicatus.*
3 *Priuilegiatus an vtatur priuilegio cõtra priuilegiatum?*
4 *Pœna ratione iniuriæ debita poteſt per clericũ iniuriatũ peti.*
5 *Immunitas conceſſa eccleſiæ,cenſetur etiam conceſſa clauſtro dictæ eccleſiæ.*
6 *Violans immunitatem eccleſiæ,an incurrat excõicationem?*
Excõicatus pluribus excõicationibus vel cauſis: an requirat plures abſolutiones?

¶ *CAP. XXVII.*

CVm pro cauſa. † Excõicatus ex plurib⁹ cauſis ſi in abſolutione omnes non expreſsit, nõ habetur pro abſoluto. Vel ſic. Ligatus pluribus excõicationibus licet eodem facto obtinens abſolutionẽ expreſſa vna cã ſeu vna excõicatiõe, nõ habeꝫ pro abſoluto quo ad aliã.h.d.Diuidit̃.Nã prĩa pars narrat caſum.Secunda dat iudicẽ ibi: *diſcretioni.* ¶ Caſus literalis.Inter.G.&.F.archidiaconos.Cabilonenſis eccleſiæ qõ vertebaꝫ occaſione cuiuſdã excõicationis. ꝓpter ꝙ ꝓcuratores eorũ ad ſedẽ apoſ.acceſſerũt. procurator G.allegauit ꝙ.F.arch.in ſuccẽtorẽ manus iniecit temerè violẽtas.& ipſum traxiſſet verberãdo per clauſtrum ꝓpter ꝙ Archiẽps ob violẽtam iniectionẽ manuum,& violationem immunitatis eccleſiæ fecit eũ excõicatum publicè denũtiari:ſed cũ ipſe in abſolutione ſua quã obtinuerat à ſe.apo.alterã de prędictis cauſis non expreſſerit.nõ debet haberi abſolutus ſed tã q̃ excõicatus pro altera euitari. Vñ conſultus pa.mandat iudicibus.quaten⁹ ſi eis cõſtiterit dictum.F. Archidiaconũ ꝓpter duplicẽ cãm excõicatũ fuiſſe:& alterã tm̃ expreſſè ĩ literis quas ſuper abſolutione ſua impetrauit, ipſum tanq̃ excõicatũ cõpellãt ſatisfacere eccleſię ſuę pro altera.B. ¶ Not. j.ex tex.quẽ poſſe denũtiare excõicationẽ ſuperiori: nã peccat remanẽdo in excõicatiõe. vel etiã põt implorare offm̃ ſuperioris.& ſic vtroq; mõ põt intelligi iſte text. ſecũdũ.Inn.& ĩ hac cã põt interuenire ꝓcurator: ꝙa nõ agit criminaliter.vt patet ĩ lr̃a. ꝓ hoc.c.ſuper his.ſ.de accu.&.c.tuæ.ſ.de procu. ¶ † Secũdò no. ꝙ clericus pcutiẽs clericũ eſt excõicatus:& ſic priuilegiatus [a] nõ vtitur priuilegio ſuo cõtra priuilegiatũ.Sed dic ꝙ inquãtũ clericus verberat aliũ clericũ:ipſe nõ eſt pariter priuilegiatus.ſed vbi in eadẽ cã & reſpectu eiuſdẽ duo eſſent pariter priuilegiati:tũc priuilegia ceſſãt,& vtunt̃ diſpoſitione iuris cõi.ar.op.in.c.fi.or.co.& Bar.ĩ auth.quas actiões C.de ſa.ſan.eccl. ¶ † Tertiò no.ꝙ rõne ſacrilegij cõmiſſi in eccleſia põt agi ꝓ eccleſiã cui facta eſt iniuria ad ſatisfactionẽ.pro hoc.xvij.q.iiij.in.c.qſquis.Et cũ q̃ritur cui accedat ſatisfactio rõne ſacrilegij cõmiſsi. dic ꝙ aut iniuria fuit illata ipſi clerico tm̃.& tũc cedit lucro cleri ci:vt in.c.cũ deſideres.ſ.eo.& dixi in.c.parochianos.ſ.e. Aut ſacrilegiũ eſt cõmiſſum in loco. & tũc cedit lucro ipſius loci:& ita loquit̃ iſte tex.& videbis gl.in.c. ſacrilegiũ.xvij. q̃ne.iiij.vbi habeꝫ quot modis cõmittat̃ ſacrilegiũ.& per ibi no.decido aliqua hîc tacta per Innocen. ¶ † Vltimò no.ꝙ violãs clauſtrũ alicuius eccleſiæ dicit̃ violare [b] immunitatẽ ipſius eccleſię.& eſt rõ. ꝙa immunitas eccleſię nõ reſtringit̃ ad parietes eccleſiæ ſed progredit̃ per.xxx.vel.xl.paſſus.vt in.c.ſicut.xvij.q.iiij.& iõ ipſum clauſtrũ ihęrẽs eccleſię gaudet immunitate ipſius eccleſiæ.ex quo infero ꝙ ſicut non põt ꝙs capi in eccleſia.ita nec in clauſtro ipſi⁹ eccleſiæ. ¶ † Item not. & põt ex lr̃a colligi ar.prò & contrà.ꝙ violãs immunitatẽ eccleſię eſt excõicatus. pro hoc facit ꝙ iſte Archiẽps fecit iſtũ denũtiari excõicatũ:ergo erat per prius excõicatus: quia denũtiatio non addit vinculũ:vt in.c.paſtoralis.de appel.In contrarium facit. ꝙa Papa mãdat inquiri vtrũ fuerit excõicatus ob duplicẽ cãm:non enim mãdat ſimpliciter inquiri vtrũ percuſsit ſimpliciter in clauſtro.nã (vt dicit Inn.hîc)iſte Archiẽps excõicauit iſtũ pro violatione clauſtri. Circa hoc tn̄ ſunt opi.nã gl.j. hîc tenet ꝙ propter hoc nõ eſt ꝙs excõicatus,ſed excõicãdus.Hoſti.ſentit op.dicens ꝙ ſi vis inferꝫ eccleſię ſiue reb⁹ ipſi⁹ ꝙ eſt excõicatus: fortius ſi vis inferꝫ perſonæ eccleſiaſticæ,cũ corpora ſint pretioſiora omnib⁹ rebus.xij.q.j. c.ꝑcipimus.facit.l.in ſeruorũ.ff.de pœnis.Io.an. & Inn. ſequunt̃ gl.nec placet Ioan.dictũ Hoſt.vt ex ſola ſpoliatiõe eccleſiarũ rerũ ꝙs incurrat excõicationẽ ipſo facto, qñ ſine effractione vel incẽdio ipſius eccleſię hoc cõtingeret.Cõclude ergo ꝙ ex ſola violatiõe immunitatis eccleſię quis non incurrit [c] excõicationem ipſo facto:pro hoc facit iſta litera.quia(vt dixi) Pap.hîc ſe non retulit ſimpliciter ad violationem eccleſię,ſed mandauit inquiri vtrũ ob duplicẽ cãm fuerit excõicatus. Item nec ſpolians eccleſiam ipſo facto eſt excõmunicatus. ꝓ hoc tex. ſin.in .c.fi.ſ.de fur.vbi rapiẽs etiã ſacra vaſa non eſt ipſo facto excõicatus.Sed ſi fit ſpoliatio cũ effractione oſtiorũ ipſius eccleſiæ vel incẽdio:tunc bene ipſo facto incurrit excõicationẽ:& ita loquit̃.c.conqueſti.&.c.tua.ſ.eo. In gl.j.ibi: *dic qd̃ incidit in minorẽ.* Tene menti gl.pro his quæ.ſ.dixi licet aliud ibi videatur notare gl.xvij.qõ.iiij. c.qſquis.Sed dictũ huius glo.ſequit̃ collectarius in.c.cõqueſtus.de foro compe.per.c.nullus.&.c.ſequen.xvij.q. iiij.& dic vt.ſ.dixi. ¶ † In gloſſ.fi.ibi. *vna ſnĩa abſolutionis ſufficit,&c.* No .bene [d] gl.& tene eam menti in practica.quod excommunicatus [e] pluribus excõicationibus non indiget neceſſariò pluribus abſolutionibus:ſed vnica abſolutio pro oĩbus ſufficit,dũmodò exprimat ſeriẽ facti: & eſt rõ.nam ſecunda excõicatio non operat̃ niſi effectũ retinendi: nã per primã excõicationẽ erat extra eccleſiam. Vnde ex quo ſatisfacit de oĩbus, ſatis eſt ipſũ abſolui & recõciliari eccleſię ꝓ omnibus.& facit ꝓ hoc tex.in ar.in.c.officij.j.eo.Et quo ad principalẽ quæſtionem glo.Inn.hîc diſtinguit.ꝙ aut plures fuerũt excõicationes, & nõ tenet abſolutio prætenſa ob vnã cauſam tantũ.Aut vnica fuit excõicatio,ſed plures fuerunt excõicãdi cauſę, & tũc aut ſi expreſsiſſet omnes cauſas nõ obtinuiſſet abſolutionẽ niſi aliter ſatisfeciſſet: & tũc nõ eſt verè abſolutus:aut obtinuiſſet abſolutionem,& erit abſolutus.Sed conclude latius.quòd aut plures fuerunt excõmunicationes,aut plures cauſę:aut vnica fuit excõmunicatio ex pluralitate cauſarum. Primo membro ſi indeterminatè & generaliter fuit petita abſolutio,& ita generaliter fuit impẽſa:tunc prodeſt quo ad omnes excommunicationes.argu.in.l.ſub prætextu.C. de tranſa. Item licet talis abſolutio fieri non debeat,facta tamẽ tenet.ſicut dicimus in excommunicatione.nam & iniuſta excommunicatio tenet,ex quo lata eſt per habẽtem poteſtatem:vt eſt tex.nota.in.c.venerabilibus.in.§. vbi aũt eod.titu.libr.vj. Aut petitio abſolutionis fuit reſtricta ad certam cauſam ſed abſolutio generaliter diſpenſata: & tunc generalis abſolutio reſtringitur ad cãm expreſſam tantùm:quia ſpecies præcedens reſtringit genus ſequens:vt in.c.ſedes.de reſcr.& in cle.nõ poteſt.de procura.l.fi.§.cui dulcia.ff.de vi.tri.& ole.le.ſicut dicimus etiã in tranſactione, vt generalis tranſactio ſequens reſtringat̃ ad ſpecialẽ petitionẽ p̃cedẽtẽ.vt l.age cũ gemi.&.l.ſi de certa.C.de trãſ.& no.ĩ.c.j.e.ti.Idẽ dic ecõuerſo qñ petitio fuiſſet gn̄alis,ſed ſupior in abſolutiõe reſtringit ſe ad certam

ad certam excõicationem:tunc enim non operatur niſi reſpectu illius excõicationis:quia ſemper attenditur ſpecies & non genus.& maximè in caſu noſtro.nam attendenda eſt mens abſoluentis.per iura ſuperi⁹ alle.& quod in eis no.Secundo membro principali.quãdo vnica fuit excõicatio ob plures cauſas:aut quælibet cauſa dẽ per ſe ſufficiebat,& quęlibet videtur cõſiderata principaliter & tunc non tenet abſolutio non expreſsis omnibus cauſis.quia ſuperior non intẽdit abſoluere niſi ex cã expreſſa.ar.op.in.c.officij.j.eo.& in.c.ex parte.de off.ord. Aut quęlibet cã de per ſe non ſufficit:& tunc ſi expreſsit cãm ſufficientem,tenet abſolutio.ar.in.c.ſuper literis. de reſcrip.Aut omnes de per ſe non ſufficiunt,ſed ſimul iunctæ tunc vidẽtur omnes cauſę pariter cõſideratę. & tũc non teneret abſolutio omnibus non expreſsis. poſſent conſiderari & alia membra,ſed nõ expedit proſequi, qa ex p̃dictis ſatis aperitur intellectus ad ſolutionem aliorum. Abbas.

SVMMARIVM.

1 *Excõicatus poteſt abſolui poſt mortẽ,ſi in eo apparẽt ſigna contritionis:& eius hæres tenetur ad ſatisfaciẽdũ: antè tamẽ quã abſoluat nõ eſt cũ eo cõicãdũ: etqũo fiat talis abſolutio vide hic quaſi per totũ,& in fi.vbi ponitur an exhũabit.*

2 *Eccleſia vniuerſalis nũquã fallitur, particularis verò aliqñ ſic.*

3 *Papa omnia poteſt claue non errante.*

4 *Argumentũ à cõtrario ſenſu non ſumitur quando contrarium eſt in iure deciſum.*

5 *Hæres non tenetur exonerare conſcientiam defuncti non pœnitentis:aliàs ſecus.nu.13.*

Laicus ſubiacet iuriſdictioni eccleſiaſticæ ratiõe peccati.

6 *An ſit aliquo caſu pro excommunicato orandum?*

7 *Nobilitas ſiue cingulum militiæ põt dãri per principem etiam alicui mortuo.*

8 *Doctorari non poteſt quis poſt mortem.*

Dignitas quæ tribuitur perſonæ poteſt conferri in mortuum, ſed non illa quæ conſignatur vel tribuitur ſcientiæ.

Excommunicari an poſſit mortuus?nu.11.&.12.

Baptizari an quis poſſit poſt mortem?

9 *Peccator in extremis conſtitutus vocans ſacerdotem,ſi moriatur antèquam ſacerdos veniat, non oportet quod amplius abſoluatur,ſi apparebat eius contritio.*

10 *Cõfeſsio pñialis fãcta laico in caſu neceſsitatis valet propter ſignũ cõtritionis:nõ quod laicus habeat autoritatẽ abſoluẽdi.*

Abſolutio ab excõicatiõe,an poſsit fieri per laicũ in caſu neceſsitatis?

12 *Illud dictum quodcunque ligaueris ſuper terrã, &c. quomodo intelligitur?*

¶ CAP. XXVIII.

a † Excõicatus ĩ quo apparuerunt euidẽtia ſigna cõtritionis,abſoluitur poſt mortẽ ab eo à quo viuens fuerat abſoluendus. & ad ſatisfaciendũ pro eo cõpelluntur hęredes. Vel ſumma aliter, & ſic.Excõicato decedenti in excõicatione quantũcũq; contritus deceſſerit,non eſt cõicãdũ ante abſolutionẽ,nec pro eo orãdũ:licet ſit quo ad deũ abſolutus.Sed ſi conſtat eccleſię de cõtritione pręcedẽti,abſoluet etiam poſt mortẽ ab eo à quo viuens fuerat abſoluendus,& hęredes eius cõpelluntur per eccleſiam ad ſatisfaciendum pro eo.h.d.Duę ſunt partes principales.In prima ponitur bimembris quęſtio.In ſecunda ſolutio ibi: *Nos igitur.* Secunda ſubdiuiditur ĩ.vij.partes. Nam primò diſtinguit duplex vinculum peccatoris. Secundò ex diſtinctione ſolutionẽ qõnis infert ibi: *Vnde quantuncunque.* Tertiò prouiſionẽ annectit ibi: *Poteſt tamen.* Quartò ſoluit duo obſtantia ibi. *Nec obſtat.* Quintò ſubnectit quãdam determinationẽ ibi: *Vt autem.* Sextò tractat de forma abſolutiõis ibi: *Abſolutionis.* Septimò de ſatisfactione & compulſione hęredis ibi: *Hæredes.* ¶ Caſus literalis. Aliquis erat excõicatus pro violẽta manuũ iniectione in clericũ.Ipſe iurauit ſtare mandatis eccleſię.& q̃tũ in eo erat volebat abſolui.nec per eũ ſtetit quominus abſoluereť:ſed morte præuentus abſolui nõ potuit:quæriť vtrũ iſte vel alius in quib⁹ manifeſta pñiæ ſigna apparuerint debeat haberi ab eccleſia abſolutus?& vtrũ pro talibus eleemoſyna ſit recipiẽda, & à fidelibus ſit orandũ.Rñ.Papa q̃ iudiciũ Dei veritati q̃ nec fallit,nec falliť ſemp̃ innitiť.iudiciũ autem eccleſiæ aliqñ ſequiť opinionẽ quæ ſæpe fallit & falliť. Vnde contingit aliqñ vt qui ligatus eſt apud Deũ,apud eccleſiam ſit ſolutus:& qui liber eſt apud Deũ,apud eccleſiã ſit ligatus:vñ q̃tũcũq; qs ſe iuramẽto aſtrinxerit mãdato eccleſię parere,q̃tuncũq; pñię ſigna præceſſerint, ſi morte pręuentus abſolutus nõ extitit, q̃uis apud deum abſolutus credať,tñ apud eccleſiã non eſt habendus abſolutus:tñ põt & debet ei beneficio eccleſiæ ſubueniri. vt beneficiũ abſolutiõis impendať defuncto, ex quo de ipſius viuentis pœnitentia per euidentia ſigna conſtiterit.nõ ob.quod diciť eccleſia habet ptãtẽ ligãdi atq; ſoluendi hoies ſuper terrã,tanq̃ nõ poſsit ſoluere & ligare ſub terra ſepultos.nec illud ob.cui nõ cõicam⁹ viuo nec mortuo cõicare debemus:cũ in certis caſib⁹ legatur eccleſiã ligaſſe mortuos & ſoluiſſe.Vnde ſtatuit Papa vt illius mortui abſolutio à ſede apo.requirať. q̃ dum viuebat ab eadẽ fuerit abſoluẽdus . abſolutionẽ verò aliorũ ex cauſa pręmiſſa illis Pap. indulget,à quib⁹ dũ viueret fuerãt abſoluendi.abſolutiõis forma fiat cũ pſalmo pœnitentiali,& oratione dñica, & alijs conſuetis: & hr̃des defuncti ad ſatisfaciendũ pro ipſo ſi monitione pręmiſſa noluerint,per di.ec.compellantur.B. ¶ Not.j.ex tex. differẽtiã inter veritatẽ & opin.Nã veritas nec falli põt nec fallere:nũq̃ eĩ põt ſe habere ad falſum. Opinio verò pariter poteſt ſe habere ad falſum & ad verũ. ¶ † Secũdò no.q̃ qñq; eccleſia errat ligãdo non ligãdũ, vel abſoluendo nõ abſouendũ.hoc eĩ ideo procedit,qa eccleſia non poteſt iudicare de occultis ſicut ipſe Deus:vt in c.vt noſtrum.vt eccle.bene.ſine dimi.confe.Sed qñque ſequitur opi.quę quidẽ opi.quandoq; eſt falſa,iõ oportet eccleſiam nonnũq̃ errare.Et intellige de eccleſia particulari,nõ autẽ vniuerſali, quę repræſẽtať p collectionem fidelium,nam eccleſia vniuerſalis errare non poteſt. ſecundum Hoſt.pro hoc.xxiiij.q.j.c.à recta.Sed ego intelligerem iſtum tex.indiſtinctè:quia eadem ratio eſt in eccleſia vniuerſali.nam & concilium generale per quod repręſentať eccleſia vniuerſalis,bene poſſet errare:excõicando fortè prælatũ.qui non erat excõicandus ex cauſa latẽti. ñ & ipſa eccleſia vniuerſalis erraret qñq; ſequiť opinionẽ. qa . põt dimittere. & ad id q̃ dr q̃ eccleſia vniuerſalis errare non potest:rndeo q̃ nõ poteſt errare in fide,ſeu in articulis fidei:nam pro hoc tm̃ orauit Chriſtus ad patrem in euangelio.Ego pro te rogaui petre, vt non deficiat fides tua:vt in.c.maiores.& q̃ ibi no.ſ.de baptiſ. & ex prædictis poteſt ſolui cõtrarium q̃ formari põt. Nã iudicium eccleſiæ debet ſe conformare iudicio Dei: vt in.d.c. vt noſtrum. Sicut ergo Deus non iudicat quem iniuſtè:ita nec eccleſia.Sol.conformare debet inquantũ poteſt:ſed aliquando non poteſt.vt in occultis:quia de⁹ ſequitur veritatem:& veritas quandoq; latet eccleſiam. 3 ¶ † Tertiò no.q̃ ligatio vel ſolutio pręlati etiã Papę tenet quo ad deum claue nõ errãte.Vñ ſi errat, nihil valet quo ad Deũ:vt in.c.j.de re iudi.li.vj.& de hoc vide bo. text.cum gloſſ.xxiiij.quæſtione prima.in.c.[illegible]met.& gl. op.in.c.quodcunq; ea.cauſa.& quęſtio.Illa ergo authoritas quodcunq; ligaueris ſuper terram,&c.intelligitur dummodo iuſtè liget.¶ Quartò no. q̃ per ſolã contritiõem ex toto ſoluit eccleſia excommunicatum quo ad Deum:ex quo non contemptus ſed neceſsitas excludit 4 abſolutionẽ eccleſiæ.¶ † Quintò no.& tene menti tex.

¶ A nobis.adde q̃ ad probãda ſigna de q̃b⁹ in hoc tex. ſufficit vnus teſtis. ita Raymũ.in ſum. de ſepul. ꝓpe prĩ. & ita dicit tenere oẽs doct.in fin.&c. Adde oĩno hic qđ no.poſt.d.An.ĩ. d. c.paſtoralis.§.j. Et adde q̃ licet ab excõicatiõe nõ poſsit abſolui p laicũ.tñ inſtãte neceſsitate põt abſolui p quẽcũq; ſacerdotẽ ſine lnĩa ꝓpriñ ſacerdotis ab excõicatione cuiuſcũq; generis, & à quocũq; ſit lata . ita determinat S.T.in.iiij. ſenten. diſt.xx.q.j.ar.j.vltra me.q̃ no.qa ampliat iuta volentia excõicatum ꝓ violẽta manuũ iniectione in articulo mortis poſſe abſolui p inferiorẽ. an poſsit qs poſt mortẽ excõicari.Cal. ĩ repe. c . cũ excõicato.xj. q.iij.in vna qõne q̃ incipi.q̃ro quartò. & adde q̃ mortuus nõ poteſt ordinari nec ẽt eſt capax ordinũ:vt dicit do.in c.ſi qs abſciderit.vltra mediũ.lv. di.ꝓ quo facit q̃ not.gl. in.c.licitè.xxxij.q. v.an cõicans excõicato mortuo ĩcurrat excõicationem latiſ.ſcripſi poſt.d. Abbãn.c.ad hoc.ſ. de priui. vbi glo.& do.an ꝑcuties clerici cũ mortuũ ſit excõmunicatus . ſi apparet qõ in terminis ſed videtur qđ nõ.qa priuilegium q̃ habet noĩe characteris eſt principaliter impreſſum aĩę.c.ex literarũ.de apoſta.ſed aĩa tũc reperiť ſeparata à corpore ergo, &c. Cogita q̃ nõ eſt verũ q̃ ſit principaliter rõne characteris ſecũdũ.d. Abb. in.c. de monialib⁹. per illũ tex.ſ.eo.ſ3 tamen pro hoc. qa priuilegium datũ clerico durat poſt mortem.c.quod inte de pœniten. & remiſsio. debet indictũ durare poſt mortem vbi alicui interdicitur ingreſſus eccleſiæ.

ꝙ ar.à cõtrario ſenſu nõ valet,vbi ĩ iure reperiť cõtrariũ expreſſum.colligitur hoc ar.ex litera. in eo ꝙ allegabať eccleſiam non poſſe abſoluere mortuum.arg.à contrario ſumpto illius authoritatis.qdcũq; ligaueris ſup̃ terram,&c.& pa.rñdit illud contrarium nõ procedere,qa in certis caſibus legiť ligaſſe & ſoluiſſe mortuos. ¶ Sextò no.ꝙ licet in articulo mortis poſsit excõicatꝰ abſolui à ſimplici ſacerdote:tamẽ poſt mortẽ non abſoluitur niſi ab eo qui viuens fuerat abſoluendus : & eſt rõ. quia poſt mortem ceſſat neceſsitas. ¶ Septimò no.in §.*abſolutionis*.formam abſoluendi excõicatos.debet enim fieri cũ pſalmo pœnitentiali. Miſerere mei deus ſecundũ. eſt enim vnus de.vij.pſalmis pœnitentialibus.Item cum oratione dñica.i.Pater noſter . & dicitur oratio dñica: quia Chriſtus eam inſtituit.& docuit ſic eſſe orandum.

5 ¶ † Vltimò no.ex fi.literæ vnũ caſum generalem.ĩ quo eccleſia exercet iuriſdictionem in laicos. videlicet compellendo hęredes ad ſatisfaciendum pro defuncto, quã tuncũq; defunctus expreſsè nõ mandauerit ſatisfactionẽ.ſufficit tñ eũ fuiſſe cõtritũ:nam tacitè videtur mandaſſe hæredibus vt ſatisfaciant:vnde rõne peccati quod cõmittũt hęredes in nõ ſatisfaciẽdo:& qa actus eſt pius vt ſatisfiat animæ defuncti, eccleſia compellit hæredes ẽt laicos.Hoſt.tamen hîc.dicit idem ſi defunctus nõ fuit cõtritus:qa res tranſit ad hęredẽ cũ onere ſuo:vt in c.ex literis.de pigno.Et licet do.cõiter tranſeant cũ hoc dicto Hoſtiẽ.tñ nõ puto verũ dicere indiſtinctè.primò enim eccleſia nõ debet ſe intromittere:ex quo deſperať de defuncto.vnde non verſať amplius pia cauſa:nam ex quo deceſsit in peccato mortali:eccleſia non ĩpedit amplius ſe de illo.xiij.q.ij.c.pro obeũtibus.xxiij.q.v.c.placuit.nec etiam de iure ciuili hoc eſt verũ indiſtinctè : & ideo conclude ſic. Aut enim deceſsit ille contritus : & tunc eccleſia ſe impedit:vt hic.qa actus eſt pius , & defunctus poteſt dici miſerabilis perſona. ideo vt ſatisfiat aĩę eius,eccleſia exercet hanc compulſionem : & hoc caſu cõiter loquunť iura canonica loquentia de cõpulſione hęredũ:vt in.c.in literis.de rap.& in.c.fi.de ſepul.aut non fuit cõtritus ſed deceſsit in peccato:& tunc de delicto defuncti non tenetur hęres de iure ciuili, niſi quatenus ex delicto ad hęredem peruenit:vel niſi lis fuerit cõteſtata cũ defuncto:vt in.l.vnica.C.ex deli.defũ.& vide

6 quod plenè dico in.d.c.fi.de ſepul.† In gl.j.ĩ fi.Idem qđ gl.tenent Inn.Hoſtien.& Vin.in.c.ſacris.j.eo.vbi dicunt ꝙ licet pro tali nõ fit recipienda oblatio vt ibi: poterit tamen oratio fieri.ratio diuerſitatis ſecundũ eũ:quia oblatio fit eccleſiæ quæ habet eum pro ligato ante abſolutionem:hîc ſed oratio fit Deo.qui habet eum pro abſoluto ex quo deceſsit contritus.Sed hęc oratio non videtur neceſſariò concludere:quia licet oratio fiat Deo , tñ fit per eccleſiam.quę cũ habeat eũ pro ligato,non debet ꝓ eo orare,ſicut nõ orat pro decedẽtibꝰ in peccato mortali:vt in.c.pro obeuntibus.xiij. qõ.ij . Sed ſatis puto in hoc dicendũ.vt in ſimili no.per Inn.in.c.j. de reliqui.& vene.ſan.& in.c.vnico.e.ti.li.vj.per gl. ꝙ in ſecreto pro illis quos viderũt habere ſigna contritionis poterit oratio fieri.ſed in publico nõ:qa ad ſuperiorẽ ſpectat iudicare an ſigna ſint ſufficientia:& hoc etiã voluit Vinc. vt in publico non ſit orandũ. & generaliter nunquid eleemoſyna ſit recipienda ab excõicato viuo:dicam in.c. cũ

7 volũtateꝫ.eo.¶ † In gl.ĩ ver.*relaxatum*.No.bene rationẽ gl.quã infero ad ſolutionẽ multarũ quęſtionũ : & prĩò. Nunquid poſt mortẽ poſsit quis per principem nobilitari,ſeu recipere gradum militię.& dic ꝙ ſic. quia nobilitas eſt corporis principaliter:& hoc etiã voluit Bart.

8 in.l.j.C.de digni.li.xij.¶ † Item infero ad aliam quæſtionem:nunquid poſsit quis doctorari poſt mortem.& aľs in facto fui de hoc interrogatus:& reſpondi ꝙ non: qa dignitas doctoratus potius tribuiť virtute animę q̃ corporis.cũ approbať tanquã idoneꝰ ad docẽdũ alios : vt.l. magiſtros.C.de profeſ.& medi.lib.xij.Generaliter ergo põt ex rõtione gl.concludi.ꝙ ea quæ applicantur corpo

a ri poſſunt etiam exerceri poſt mortem : [a] ſecus in his quæ applicanť animæ.Sed quo ad principalem.q.gl. Hoſti.dicit ꝙ per excõicationẽ ligať tantum anima.alleg.c. ſi quis presbyterorũ.de reb.eccle.non alie.Et rationem diuerſitatis dicit eſſe.quia nullum ſubeſt ſcandalum, vel periculum ſi poſt mortem nõ baptizatur,imò eſſet ſcãdalũ,vel periculũ ſi poſt mortẽ baptizareť. Sed in excõicatione ſubeſſet ſcandalum ſi non abſolvereť poſt mortem.Hęc rõ videtur mihi multum ſuperficialis, & repetit ipſum quare.Vnde dicerẽ aliter ꝙ ideo non baptizatur poſt mortem,quia baptiſmus flaminis,& ſola cõtritio ſufficit ad tollendum vinculum quo peccator ligatus eſt apud Deũ.vt hîc in tex.ideo nõ eſt opus ꝙ baptizetur per eccleſiam,ſed per abſolutiõem ab excõicatione tollitur vinculum.& illud vinculum, quo ligatus eſt apud eccleſiam,non tollitur ex ſola contritione. Ratio. quia eccleſia militans non iudicat de occultis. Item hoc inductum eſt ad terrorem aliorum, vt magis timeatur hęc cenſura eccleſiaſtica.Item ſicut culpa pręcedens per ſolennem ſententiam fuit damnata,ita etiam reconciliatio debet fieri per ſolennem ſententiã:vt ſic vnũquodq; vinculum tollatur eo modo quo ligatum fuit: vt in.c.j. j.de re iud.& in.l.nihil tam naturale.ff.eo.tit.& pro hoc habes rationem diuerſitatis quare apud deum ſufficit ſola contritio,& non apud eccleſiam.

9 ¶ † Et ex prædictis credo ſatis poſſe inferri ad ſolutionẽ quæſtionis quotidianæ.Quidam in certo peccato mortali conſtitutus,in extremis vitę petijt ſacerdotem.ſed propter neceſsitatẽ deceſsit abſq; pœnitentia.nunqd iſte debeat abſolui ab iſto peccato poſt mortem?& credo ꝙ non:qa hîc nullũ vinculum contractum fuit per eccleſiam:ſed tantũ tenetur vinculo peccati,à quo abſolutus fuit per contritionem.vt hîc in tex.& de pœ.di.j.in.c.quem pœnitet. Ceſſant enim hoc caſu rationes ſuperius allega, pro quo fa-

10 cit.c.ex parte.de ſepul.¶ † In gl.in verſ. *non potuerit*. ĩ fi. No.fi.gl.ex qua habes quod etiam excommunicatio poteſt à laico remitti in articulo mortis.Sed intellige hanc gl.prout eſt gl.no.& plenior in.c.paſtoralis.in §. prętereа.de offi.or.in ver.ſi prętерquam in mortis.Et conclude ꝙ etiam ĩ neceſsitate laicus abſoluere nõ poteſt: quia non habet claues eccleſię.Sed talis confitens efficitur dignus venia propter contritionem & deuotionẽ.ex quo fecit quãtum potuit.vt eſt tex.in.c.quẽ pœnitet.de pœ. diſt.j.Ille tamen tex.non loquitur de excõmunicatione. ſed in alijs peccatis.& ideo no. bene iſtas duas gl. quę extendunt illum tex.ad caſum excõicationis,& erit magni effectus.quia hæres non compelletur amplius pro abſolutione ire ad papam,vel ad eum à quo defunctus viuẽs fuerat abſoluendus.Sed dices tu quare poſt mortem nõ poteſt fieri abſolutio à ſimplici ſacerdote,ſicut fieri põt in articulo mortis?Sol.neceſsitas poſt mortem non imminet ſicut imminebat in articulo mortis. ideo abſolu-

11 tio reſeruatur ei qui viuentem abſoluere poteſt. ¶ † In gl.in ver.*mortuos*.ibi.*puta in hæreſi*.Et ex hoc habes literã exemplificatam.dum dicit quod eccleſia quandoq; ligat mortuos.nã poſt mortẽ excõicat hŕticũ.vt ĩ.c.ſanè.alle.

12 in glo.& vide plenè.xxiiij.q.ij.in ſum. ¶ † Sed cõtra hoc & text.oppon.nam ex exemplis non eſt iudicandum, qa non quod factum,ſed quod fieri debeat inſpiciendũ eſt vt in.c.cùm cauſam.de elect. & in.l.nemo.C. de ſenten. Et quod per eccleſiam non poſsit quis ligari vel abſolui poſt mortem vltra authoritatem allegatam hîc in text. probatur per.c.qualis.xxv.diſtin.vbi dicitur quod qualis hinc.i.ex hoc ſeculo qs egreditur,talis apud Deũ repręſentať.vñ ſi eſt dãnatꝰ, ãpliꝰ nõ eſt redẽptio.Si eſt ſaluus,nõ põt ãplius per ſnĩam papæ dãnari,, cũ ſit relictus dei iudicio

ꝓ SEBA.SAPI.

a ¶ Poſt mortẽ.Ade ꝙ no.Bart.in.l. arethuſa.ff.deſtatu homi.vbi dicit qđ ſi princeps dicat reſtituo oẽs ad quos præſentes literę venerint. qđ mortui non intelliguntur reſtitui.& multa ad hoc accumulat marſi.in.l.qui ſine.col. vj.ff.de quæſtio.

dei iudicio.ad idem.c.tẽpus. xiij.q.ij.Sol.cõcludendo breuiter dicta Doct.dic ꝙ eccleſia ligat vel abſoluit poſt mortẽ.ſ.quo ad nos vt nos habeamus illum pro abſoluto vel ligato.non enim ligat vel abſoluit quo ad eccleſiam triumphantẽ:ſed eſt quędam denuntiatio:vt quia denuntiat illum ligatum vel abſolutum:& ita propriè facit hic.Nam primò eccleſia ſe informat de pœnitentia & contritione,ex qua cõcluditur illum abſolutum quo ad deum , abſoluit ergo poſtea quo ad nos.& denuntiat quo ad deum.& ideo alibi dicit glo.no.quòd prælatus excõicando vel abſoluendo,nullam vim poteſtatis exercet quo ad deum.xxiiij.q.j.c.quodcunq; vel illa authoritas.quodcunq; ligaueris,&c.refertur ad ligantem.vt ſit ſenſus.quodcunq; ligaueris ſuper terram.i.te exiſtente ſuper terram: quia poſt mortem tranſit poteſtas ad ſucceſſorem.& vtrunq; dictum eſt verum:ſed prima ſolutio notabilior videtur. ¶ In glo.in ver. *cæteris indulgemus*. in fin.Hoſtien.intellexit tex.propriè : vt ſit indulgentia:quia caſus iſte ligandi vel ſoluendi poſt mortem tanq̃ difficilis erat reſeruandus ſoli papę:quia eſt quodammodo iuſtificare aliquẽ poſt mortem.quod ſpectat ad ſolum Papam.vt in.c.j. de reli.& vene.ſan. ¶ In gl.in ver. *forma*.ibi: *non eſt de ſubſtantia abſolutionis*. & hoc tenetur vt dixi in.c.cum deſideres.s̃.eo. Sed Hoſti.qui tenet contrariam opi.reſpondet multipliciter ad iſtum tex. primò quia hoc cõtingit propter impoſsibilitatem facti . quia nõ poteſt amplius iurare.vel ſecundò hoc.c.loquitur non de vera abſolutione:ſed de quadam denuntiatione quę fit poſt mortem.vel ſecũdum eum & tertiò hęredes compelluntur iurare: ſed tene gl. Et in fi.gl.quidam dicunt quòd aut abſolutor eſt præſens, & non exhumabitur de cemiterio.Aut eſt abſens,& exhumabitur donec fuerit abſolutus.quia interim ſibi communicaretur. quod non licet.quod ſatis mihi placet.nam ex.quo eccleſia habet eum pro ligato ante abſolutionem,non debet pati corpus iacere in cemiterio antèq̃ ſequatur abſolutio.ar.in.c.ſacris.de ſepult. ¶ In gloſſ.fi.ibi: *pœnituerit & contritus fuerit,&c*.No.bene gl.& tene eam menti.qa ſatis apertè ſentit hæredem non teneri ex delicto defuncti ſi nihil ad eum peruenit.niſi quando defunctus cõtritus deceſsit.quia tũc tacitè videt mãdaſſe reſti.fieri.nã qcũq; vult cõſeqns , vult & oĩa per q̃ peruenit ad illud.vt in.c . ex parte.& ꝙ ibi not.de ſpon.in.c. præterea.de offi.delega.& in.l.ad rẽ mobilẽ.& in.l. ad legatũ.ff.de procu.ſed circa hoc plenè ſcribo in.c.fi.de ſepul.cõcludendo ꝙ in hoc nulla ſit diuerſitas inter ius canonicum & ciuile. licet p gloſſ. & do.cõiter dicatur cõtrariũ.& vide qđ.s̃.dixi ſup tex. Abbas.

✠ SVMMARIVM. ✠

1 *Detinẽs clericũ in vinculis,eſt excõicatus,ſiue ſit publicus:ſiue priuat⁹.2. Excommunicatus per participationẽ ſcienter, nõ ſolet abſolui niſi à primo excõicatore.ſi verò ignorãter,abſoluit ẽt per aliũ.intellige:vt j.n.8.9.*
3 *Carceratus non dicitur corporaliter lædi.*
4 *Participare cũ excõicato dicitur ille qui dat auxiliũ,cõſiliũ vel fauorẽ.8.9.*
5 *Excõicatus à lege põt à quocũque abſolui,niſi conditor legis reſeruauerit ſibi abſolutionem.*
6 *Ab excõicatione maiori nullus citra epiſcopum abſoluit regulariter.*
7 *An & quando quis teneatur ex conſilio.*
10 *Excõicator participãs in crimine cũ excõicato:ĩcidit ĩ eãdẽ excõcationẽ. Excõicari poteſt ſubditus extra territorium excommunicantis.*
11 *Forum quis ſortitur ratione delicti vel contractus: nõ tamen efficitur ſubditus illius loci,nec venit appellatione ſubditorum.*
12 *Delinquens debet ſatisfacere illi reipublicæ vbi delinquit.*

¶ CAP. XXIX.

a 1 NVper.[a] † Detinens clericum in cuſtodia, vel vinculis ſine læſione , excommunicatus eſt.hoc primo.Cõicans excõicato ſcienter in crimine excommunicatus eſt:& niſi difficultas impediat,abſolui debet ab excõicatore cũ iuramento.Cõicans verò extra crimen reconciliari poteſt per ſimplicem ſacerdotem ſine iuramẽto. hoc .d.vſq; ad fi.In prima parte ponit conſultatio.In ſecunda reſpõſio ibi: *nos igitur*. & vtraq; poteſt ſubdiuidi:vt patet in tex. ¶ Caſus literalis. Duæ proponuntur quęſtiones.Prima talis eſt.Laici aliquando detinent clericos in cuſtodia pnblica vel priuata:vel etiam detrudũt illos in vincula ſine corporis læſione.quærit an iſti laici ſint excõicati.Secũda qõ eſt.aliqui ſcienter cõicant excõicatis noĩatim : q̃rit

a ¶ Nuper.Per iſtum tex.dicunt no.Archi.& Ioan.in.c.fi.de cenſi.li.vj. & Archi.in.c.per ſingulas.el.q̃.ix.q.iij.q̃ Archiepiſcopus non poteſt abſoluere ſubditos ſuffraganeorum ſuorũ ligatos minori excõicatiõe. quia cũ in hoc tex.in cõſultatione dictum etiam de Archiepiſcopo,&c. Item ad intellectũ huius.c.vide omnino quæ hic notauit in tex.d.Bar.de be.& ad

vtrum iſti participantes poſsint ab excõicatione abſolui à ſimplici ſacerdote,vel ab epõ,vel Archiepiſcopo.Ad primã qõnem rñdet Papa:ꝙ nõ credit laicos illos pœnã excõicatiõis euadere,q̃is nulla corporalis læſio fuerit ſubſequuta citra quẽ violentia ſępius circa clericos perpetratur. In ſecũda qõne diſtinguitur vtrum ille qui nominatim excõicatis ſciẽter cõicat,in crimine cõicet criminoſo ei conſilium impendẽdo,auxilium vel fauorẽ.aut alĩs in oratione,vel oſculo,aut orando,aut comedẽdo.In primo caſu cũ talis cõicet crimini & participet criminoſo : & ideo rõne criminis damnati in eum videtur delinquere qui damnauit,ab excõicatore vel eius ſuperiore meritò debet abſolui. In ſecundo verò caſu à ſuo epiſcopo,vel à proprio ſacerdote poterit abſolutionis beneficium obtinere. q̃is enĩ tũc ſit ligatus ſnĩa canonis & nõ iudicis:tñ qa cõditor canonis eius abſolutionẽ ſibi non retinuit,alijs indulſiſſe videt.Ille verò qui participat criminoſo cũ iuramento debet abſolui: q verò iuxta ſecundum modum participat ſine iuramẽto põt abſolui.In fine dicit ꝙ ſi difficile ſit ex aliqua iuſta cã qđ ipſe abſoluendus ad excõicatorem nõ poſsit accedere:cõcedit Pa. vt præſtita cautione ſecũdũ formã eccleſię ꝙ ſuo excõicatori parebit,à ſuo abſoluatur epõ vel proprio ſacerdote.B. ¶ † Not.j.ex tex. qđ 2
detinens clericum in cuſtodia publica vel priuata.& dic publica.i.in carcere publico:priuata.i.in carcere priuato vt in domo propria.q̃ tuncũq; manus non iniecerit in perſonã ſuã eſt excõicat⁹.qa ex quo nõ põt liberè abire q vult,violentia infert pſonæ.vñ in effectu manus iniecta eſt in eum . vnde.c.ſi qs ſuadente. xvij.q.iiij.ponderat potius effectum violẽtię q̃ ipſũ modũ inferẽdi violẽtiam. & hãc puto
3 fuiſſe rõnẽ dicẽdẽdi hic. ¶ † Scdò no.ꝙ detentus in cuſtodia ſeu vinculatus,ex hoc ſolo nõ dicit pati corporalẽ læſionẽ.& eſt rõ.qa vinculatio vel diſtrictio nõ fit ad pœnã,ſed ad cuſtodiã.l.aut dãnũ.§.ſolẽt.ff.de pœnis. vñ cõſideratur quod principaliter ſic:vt in capi.cum voluntate.j.eodem.& in.l.verum.ff.de furt.&
b hoc eſt notandum pro ſtatutis [b] facientibus mentionem de læſione corporali. ¶ Tertiò not.quod violentia poteſt eſſe ſine violentia
c corporali.nam optimè detento in cuſtodia [c] põt ꝓuideri de neceſſarijs.vñ ibi eſt violentia
4 ſine læſione corporali. ¶ † Quartò no.ꝙ dicit qs cõicare excõicato ĩ crimine,ſiue ĩpẽdat auxiliũ,vel fauorẽ,ſiue cõſilium.Et not.hoc expreſſum maximè iuncto tex.ibi:*cum facientem & conſentientem,&c*. ꝙ ꝓſtans auxilium,conſilium,vel fauorẽ tenetur eadẽ pœna cũ principali.de quo ĩ.l.is q opẽ ff.de fur. & ĩ.l.nõ ſolũ.§.ſi mãdato.ff.de iniurijs.& in.c.j.de off.de leg.& ĩ regula nullus ex cõſilio.de re.iu. li. vj.
5 ¶ † Quintò no.ibi: *cõditor canonis,&c*.ꝙ ab excõicatione lata à canone põt inferior abſolue
c re,ſi conditor canonis abſolutionem ſibi non reſeruauit.& ad hoc quotidie allegat.iſte tex. & habet locum nedũ in canone papę,ſed ẽt in

de ꝙ ille qui dicit excõicato volo loq̃ qui tecũ . ſi vlteri⁹ non progredit,nõ dicitur loquut⁹ cũ excõicato.ita notãter determinat do. per illũ tex.ĩ.c . qd eſt hoc. in ſecundo no.l.diſtin.

✠ SEBA . SAPIA.

a ¶ Nuper. limita vt per Ab.in.c. inqſitioni,in.j.q.j.co. & nunqd cõicans excommunicatio maiori excõicatione, peccet mortaliter an venialiter . vide Feli.in.c. à nobis.s̃. de excep.nunquid autem cõmunicans poſt mortem ita incurrat excõmunicationem ac ſi cõicaſſet in vita . vide Abb.in.c.ſacris s̃.de ſepul.

b ¶ Pro ſtatutis.Statutum puniens inferentem læſionem corporalem, nõ habet locum in detinente in cuſtodia. & ꝓ hoc facit tex. in.§.cęterum. inſti. ad le.aqui.vbi tex. dicit quod ille qui ĩcluſit ſeruum alienum,ita vt fame necaretur,tenetur vtili actione.l. aquiliæ ſed nõ directa, ſicut teneret ſi proprio corpore occidiſſet. Sed in contrarium ego pondero text.in .l.j.in princi.iuncta.l.ſed eximendi.verſ. ſed & ſi eo loco . ff.ne quis cum qui ĩ ius vocand. eſt vi. exi. vbi parificat quod quisvi exemerit eũtem ad iudiciũ, vel eum clauſum in loco tenuerit quominus ire poſſet, ꝙ

c ¶ In cuſtodia. Vide in leg. de peculiaribus.C . ad legem aquiliam & ad hoc facit quod notatur

Albe .in.iĩ:parte ſta.q.xxxj.vbi ponit an dicaſ tortus ille q fuit incluſus in camera non dato ſibi cibo neq; potu. adeo vt confeſſus per dictã pœnam dicere poſsit ſe fuiſſe confeſſum metu tormentorũ.ad quod vide gl. in cle.j.in ver.tormentis.de hæreti.& ad p̃dicta faciunt quæ ſcripſi poſt do.Abb.in.c.prudentiã.§.ſexta.de offi.deleg.& vide Spe.in ti. de leg.§. nunc oſtendẽdum.

ver.xxvj.vbi dicit q; nullus poteſt abſoluere excõicatũ à Papa,niſi ſibi plenè committatur.

¶ Adde vt per ceſ po.conſi.xlj. 6 c

a ¶ Seu ſtatuto. Adde tñ q; idẽ dicit.d. Abb.ĩ.c.graue.circa finẽ.vlti.col.vbi gloſ.videt limitare hoc. niſi qñ excõicatio lata fuiſſet p viã ſnĩę.qa tũc nullus p̃terq; ille q tulit ſnĩam,vl ſupior ipſi⁹ poterit abſoluere. Sed qñ eſſet p ſtatutũ ꝓuinciale vel alteri⁹ Epi: tũc ꝓpri⁹ eps bñ poterit abſoluere ſubditũ vigore dicti ſtatuti. Ita dicit ipſe q; poſsit abſoluere ſubditũ ſuũ excõicatũ vigore ſtatuti alicuius Epi: tenet ipſe do. Ab.ĩ.c.iĩj. 7 d circa fin.de inſti.

SEBA.SAPI.

b ¶ Per ſtatutũ. Vide Ab.ĩ.c.j.s̃. de rapto.& ĩ.c. cũ cõtingat.co.xiiĩj.s̃.de fo. cõp.Ro.ĩ ſin.ccccl xj.ĩcip. Rõne delicti.& Abb.ĩ.c.graue.ĩ fi.s̃.de p̃bẽ.latè Feli.ĩ.c.paſtoralis.§.præterea.s̃.de offi.ordina.

c ¶ Excõicatio. Inferior ab Epo non põt abſoluere excõicatos maiori excõicatiõe alij reſeruata, etiã qñ abſolutio nõ reſeruatur Papæ.Sed dicit Fede.in conſil. xxix. quod pœnitentiarius electus per capitulũ vacãte ſede poterit abſoluere in caſibus Epo reſeruatis. Et adde q; doctrinã hîc datam credo verã de iure cõi: ſed credo q; inferiores prælati qui ſcripſerũt poteſtatem excõicandi ſubditos.prout no.in.c.cũ ab eccleſiarũ.de offi.ordi.& per gl.in.c.nemo.iĩj.qo.j.poſſent abſoluere ſubditos ſuos,q; incurriſſent excõicationẽ iuris ĩ caſibus papę nõ reſeruatis.& hoc per regulã traditã in.c.cũ inferior.de ma.& obe.& in.c.inferior.xx.diſt. & in.c.verbũ.de pœ.diſt.j.qa qui põt ligare põt abſoluere, & ecõtra. Cogitatamẽ.qa obſtãt q̃ ſcripſi poſt do.Ab.latè ĩ. c.cũ ex iniũcto.circa fi.de hære.& de hoc vide p̃ do.Ant.in.c.at ſi clerici.§.de adulterijs. ꝓpe finem de iudi.Item adde hîc gl.in.c.cupientes.§.cæterũ.in ver.ſuſpẽſus.de ele. lib.vj.& gl.in cle.j.circa fi.de hære.Inno.in.c.quorũdã.de ſol. & adde oĩno quæ latè ſcribit Ino.in cle.j.in.viĩj.co.de re.eccle.nõ alie.& vide oĩno q̃ de hoc ſcribit latiſsimè Ino.in cle.ne in agro.in.xx.col. verſi.quærit. Ioã.de lig.de ſta.mo.& do.in .c.iĩj.in vlt.co.de pœ.& re. li.vj.&.d.Anto. in.c.q̃tò.in vlti.col.de cõſue.vide Inn.in.c.decætero.s̃.e.cuius dictum refert & ſequitur Arch.in.c.ſi qs ſuadente.in fi.xvĩj.q.iiĩj.& do.Abb.in.c. j.ver.iij.no.s̃.de priui.vbi voluit q; abſolutio ab excõicatione maiori non poſſet fieri per inferiorẽ ab Epo.pro quo vide oĩno.d.Abb.in.c.de monialibus.j.eo.ti.Quod limita,niſi eſſe abſolutio q̃ fieret ad tp̃s: qa poſſet etiã fieri per inferiorẽ.vt ſcribit.d.Ant.poſt do.ĩ.c.veniẽs.el.iĩj.in vlti.co. de teſti.itẽ an vicarius Epi poſſet abſoluere excõicatos.vide per.d.An.in c.ſua.de offi.vica.Formã abſolutionis quã facit ſacerdos à minori excõicatione,ponit Archi.in.c.q merito.xj.q.iĩj.vbi dicit ſecũdũ Ray.q; ſacerdos debet dicere hæc verba,vel æquipollẽtia. Authoritate qua fũgor abſoluo te ab omni vinculo excõicationis,vel ſpecialiter à vinculo excõicationis qua ligat⁹ es ꝓ tali facto. ponit ẽt aliã practicã vt dicatur. Abſoluim⁹ te ab oĩ vínculo excõicatiõis hui⁹ quã tõ feſſ⁹, &c.& ab alia ſi teneris,inquantũ poſſumus, & debemus te reſtituimus eccleſiaſticis ſacramẽtis. Sed dicit ibi Archi.q; melius eſt q; vtatur verbis ſinlaris nũeri nõ pluralis.vt ſi dicat abſoluo te, &c. S.T. in.iiĩj.ſen.diſ.xviĩj. q.ar.v.antè me.dicit q; à minori excõicatiõe q̃libet p̃t abſoluere à peccato participationis: ſi autẽ excõicatio eſt maior, vel lata à iudice:& tunc ille q tulit vel eius ſuperior, ꝓt abſoluere.aut ẽ lata à iure:& tũc Epiſcop⁹ vel ẽt ſacerdos poteſt abſoluere exceptis caſibus quos Pa. iuris conditor reſeruauit. Primus quando aliquis iniecit manus violentas in clericũ,vel religioſum. Secundus eſt. de illo q; incendit eccleſiã, & denũtiatus eſt. Tertius eſt. de illo q; in diuinis ſcienter cõicat excõicatis à Papa.Quartus eſt, de illo qui excõmunicatis in crimine cõica.nõ eñ debet abſolui niſi ab eo qui excõicauit, ẽt ſi nõ ſit eius ſubditus,niſi propter difficultatem accedẽdi ad Epiſcopum abſoluetur ab epiſcopo vel ſacerdote proprio, præſtita cautione iuratoria q; pareret mãdatis illius iudicis qui ſententiam tulit.hîc ſunt formalia verba ſan.Tho.in loco ſuperius allegato.quæ fortè noſtri canoniſtæ ex toto non admitterent,ſubdit tamen ſanct.Thom.in loco præalleg. quod ſacerdos non poteſt prius excommunicatum à culpa abſoluere quàm ſit abſolutus ab excommunicatiõe:in cuius excommunicationis abſolutione requiritur iuriſdictio,quam non habet ſacerdos.

¶ Sumitur tñ hîc vera cõcluſio ex iſta gl.q; excõicatum legitimè ſententia hoĩs ab vno ẽpo proprius epiſcopus non poteſt abſoluere. & ad hoc bo gl.in ver.à canone in .c.penul.de off.deleg.dũ dicit.vel idẽ ſi hui⁹,&c. Et vide Imo.poſt Guil.in dicta cle.j.de priui.ſuper gl.in verſi.à ſententijs & vide gl.magnam propè finem in.c.ſi inimicus.xj.q.iĩj.

d SEBA.SAP. ¶ Ex cõſiſ.meo. Quando qs teneaſ ex cõſi.vide latè p Feli.in.c.ſicut dignum.col.iiĩj.cum ſeq.s̃.de homicidi.

e ¶ De hoc vide p̃ gl.& Io.an.in.c.ſtatuim⁹.de ſen.excõ.li.vj. & idẽ q; do. Ab.dicit Archi.in.c.ſi is q; preeſt.xj.q.iĩj.& ita dicit tenere Ray. in ſum. de ſen.excõi.in.§.quæ ſit pœna.ſub.§.pe.licet vt ipſe refert contrarium tenuerit Goff.in ſum.de ſen.excom.§.item quid ſi tempus.

¶ Quod participãs excõicato cũ participibus ſuis ſit excõicatus excõicatione maiori.tenet ſanct. Tho.in.iiĩj.ſen.di.xviĩj.q.ĩ.ar.iiij.vltra mediũ.

teſt fieri

canone ſeu ſtatuto [a] cuiuslibet Epi ſeu prelati eccleſiaſtici,vt excõicatus per ſtatutum [b] ſuũ poſsit abſolui à ꝓprio ſacerdote,ex quo cõditor canonis,nõ reſeruauit ſibi abſolutionẽ:& hoc not.quia quotidie eſt in practica. ¶ †Et aduerte.qa qñ excõicatio [c] eſt maior,nullus citra ẽpm regulariter abſoluit:pro hoc vide gl. in.c.ij.de pœnitẽ.& remiſ.li.vj.vñ dictio alijs hîc poſita.cõiter dicitur q; verificaſ in epiſcopis,& ſuperioribꝰ reſpectu excõicationis maioris.hic tñ lĩra apertè hoc nõprobat:qa ſuprà facta erat mẽtio de ſimplici ſacerdote. Sed ꝓ cõi intellectu facit cle.j.de priuil.vbi videtur hoc ꝓbari. ¶ Sextò not.qd excõicatio minor nõ relaxatur ſine recõciliatione ſolenni, licet nõ exigatur iuramentum. ¶ Vltimò no.q; in articulo neceſsitatis, ſeu etiam dato impedimento temporali ſimplex ſacerdos abſoluit à ſuperioris excõicatione recepto iuramẽto,vt in litera. ¶ †In gl.ij.ibi: *vel de malo deteriorẽ fecerit*.hęc allegatio(vt dicit Io. and.& bene) eſt contra concluſionẽ gl. nã ſi p̃ſuadeo delictũ aliâs facturo.tunc de malo facio deteriorẽ.Si autẽ aliâs nõ erat facturus, tũc de bono facio malũ. Si ergo nõ refert an fiat malus an deterior ex conſilio meo [d], ergo dictũ gloſſ. nõ procedit:dũ dicit quẽ tenere ex cõſilio qñ ille aliâs non erat facturus. Itẽ nõ procedit finis gl.indiſtinctè,dũ dicit quẽ non teneri ex cõſilio,niſi fuerit fraudulẽtũ: hoc eñ locũ habet qñ conſilium verſaſ circa ea quę nõ cadũt in delictũ.& de hac materia dic vt no.ĩ regula nullus ex cõſilio.de reg.iur.li.vj.vbi ꝑ Dy. & Io.an.& per Bar.ĩ.l.nõ ſolũ.§.ſi mãdato .ff. de iniurijs.& videſ dicere Io.an.in dicta regula nullus:vt ĩ maleficijs indiſtinctè quis teneatur ex conſilio.Sed quo ad pœnæ quantitatẽ fienda eſt illa differẽtia an ille eſſet aliâs facturus vel non.vt primo caſu minus puniaſ q̃ ſecundo.pro quo optimè facit tex.in.c. ſicut dignũ.in.§.qui verò.de homicidio.Si verò verſatur conſilium circa ea quę nõ cadunt in delictum, & tũc cõiter dicitur q; aut eſt fraudulẽtũ, & teneſ cõſulens:vt in dicta regula nullus aut nõ eſt fraudulẽtũ? & tũc aut aliâs ille erat facturus & nõ teneſ cõſulens:aut non erat factur⁹,& tenetur.per.l.ſi remunerãdi.in.§.ſi tibi.ff.manda.& multũ inualuit hęc opinio:ſed ĩveritate nõ ꝓcedit primò per illũ tex.nullus ex cõſilio.vbi regula poniſ negatiua.& excipitur tm̃ qñ fuit fraudulẽtũ.Itẽ cõſiliũ nõ obligat ſeu neceſsitat.& idõ apud ſemetipſum debebat experiri vtrũ cõſiliũ eſſet ſibi vtile. Nõ ob.§.ſi tibi.qui cõiter ad hoc allegaſ: quia ille .§.loquiſ in mandato, non autẽ in conſilio.vt
8 etiam patet in rubrica. ¶ †In gl.in ver. *cõmuniter*. in fi.docto.hîc dicunt q; quis diciſ cõicare criminoſo in crimine quando cõmunicat in hoc criminer propter q; incurrit excõicatiõem:vt puta qa conſuluit circa verberationem clerici.ſecus ſi conſuluit ſiue conſilium impendit in alio crimine. propter quod non incurrit.excommunicatiõem.quia tunc illud crimen non eſt damnatum per ſententiam.iõ ceſſat tunc ratio literę.Et ex hoc ſentiunt do. q; conſulendo crimen ante factum incidit in excommunicationem vnà cũ faciente.Sed aduerte:quia hoc exemplum non videſ conuenire huic literę quę loquiſ de cõmunicãte excõicato:& ideo intelligiſ text. propriè prout loquitur qnando poſt excõicationẽ cõico ſibi in crimine damnato:vt puta titius fuit excõicatus:quia tenebat vxorem alteri⁹.& ego impendo ſibi conſilium ſeu auxilium, vel fauorem contra detentionem illi⁹ mulieris. tunc propriè cõico excõicato in crimine dãnato. nec ſufficeret cõicatio in illo actu per quẽ incurritur excommunicatio: ſed oportet q; ille prius incidat in excommnnicationem:vt no. in.c.contingit.j.eo.& vide glo.in cle.vnica de conſan.& affi.ĩ ver.& moniales.& in cle.j. de reli.do. poſſet tamen dici q; ex alio capite qs incurrit excõicationẽ iuris:vt ſi cõſulo vel auxilium impendo circa verberationem clerici. nã facientem & conſentientẽ par pœna conſtringere debet.vt in text. & facit.c.mulieres.
9 & quod ibi dixi.s̃.eo. ¶ †In gl.in ver. *tũc erit abſolutio*: ibi. *& nõ ſententia canonis*. vult ergo hæc glo.q; communicans excommunicato in crimine incidat in ſententiam hominis, & nõ
e in ſnĩam canonis:& ſolùm mouet [e] gl. qa abſolutio ab hac excommunicatione non po-

teſt fieri p excõicatorẽ, aut ſupiorẽ:vt in tex.ſed ſi eſſet ſnĩa canonis, qlibet ſupior poſſet abſoluere:vt ĩ tex. ſed doct.communiter hîc tenẽt oppoſitum.& meliꝰ.& qd̃ iſta ſit ſentẽtia canonis & nõ hominis. ꝓbat tex.in verſ. *quãuis*:in eo ꝙ dicit ꝙ ex ſola participatio extra crimen contrahitur minor excõcatio. & ponit dictionẽ ĩplicati uã.per quã innuit ꝙ etiã in prẽcedenti caſu cõtrahit excõicatio iuris & nõ hominis:nã ſi excõicatio minor cõtrahit à iure fortiꝰ excõicatio maior:& pro hoc faciunt oĩa argumẽta quæ formãtur in gl.in vltima parte.nã cũ ſentẽtia excõicationis eſſet lata cõtra certã perſonã, nõ ligaret aliã perſonam de qua cogitatũ nõ fuit;niſi ex iuris diſpoſitione. Et ad motiuũ gl.reſpõdeo.ꝙ ideo alius non poteſt abſoluere:quia papa reſeruauit hîc abſolutio nẽ excõicatori: qa videtur iſte cõicans in crimine direct̃è deliquiſſe in perſonã excõicatoris,fauendo & conſulendo delictis à ſe dãnatis.& tenẽdo hãc ſententiam quę vera eſt inſurgunt quæſtionum multarum deciſiones.

10 ¶ †Nunquid excommunicator cõicando ipſi excõica-
a to[a] in delicto ligeſ ſententia excõicationis ?& dicendũ ꝙ ſic.quia iſta ſentẽtia eſt iuris.Secus diceret ſi eſſet ſententia hominis,quia ſeipſum ligare non poſſet.Item ſequitur ꝙ cõicans excommunicato in crimine etiam extra territorium excõicatoris incidat in excõicationẽ.qa
11 iſta eſt ſentẽtia iuris:cui totꝰ orbis eſt territoriũ. ¶ †In ea.gl.ibi. *largè appellatur ſubditus, &c.* tene menti gl.qd̃ forenſis ratione delicti non efficit propriè ſubditus:ſed
b ſortitur forum[b].& idem dicit gl.no.in cle.vnica de fo. cõpe.qd̃ eſt valde notãdũ pro ſtatutis & alijs diſpoſitionibꝰ.odioſis faciẽtibꝰ mẽtionẽ d̃ ſubditis.vt appellatiõe ſubditorum in materia ſtricta non comprehendantur forenſes delinquentes in territorio:& idem dic de con-
12 trahentibus eadem ratione. ¶ †In eadem glo.ibi:*ſed in ſnĩa excõicationis ſecus eſt*. hæc gl.non reddit bonã rationem diuerſitatis.Nam poſſet quæri quare ratione delicti ampliatur iuriſdictio.cũ hoc ſit odioſum.& non rõne indulgentiarum quæ ſunt fauorabiliores.Hoſt.circa hoc inſtat, nec videt ſua ratio ſufficiens: ſed puto hanc eſſe veram rõnẽ:nam ratione delicti ampliat iuriſdictio iudicis territorij authoritate iuris.vt delinquens cogat̃ ibi ſatisfacere reipublicæ quã læſit delinquẽdo: ad hoc c.j.de rap. & qd̃ ibi dixi:ſed rõne indulgentiarum nulla ſubeſt ratio ampliandi iuriſdictionem ſui iudicis: imò confunderentur iuriſdictiones & eneruaretur pœnitẽtialis ſatisfactio.ꝙ eſſe non debet.vt ĩ.c.cũ ex eo.de pœ. & remiſ. ¶ In gl.in ver.*nõ retinuit*.ibi:*nõ eſt in habitu*.De hoc dic vt no.in.c.dilectus.de tempo.or.per Inn.& plenè dixi in.c.at ſi clerici.in.§.de adulterijs.s̃.de iud. Abb.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Iuramẽtũ de parẽdo mãdatis eccleſiæ nõ hꝫ vim abſolutiõis.2.*
2 *Cũ excommunicatis non eſt participandum,niſi ſint actualiter abſoluti:nec ſufficit quòd ſint contriti.*
3 *Participãs cũ excõicato,an incurrat maiorẽ vel minorẽ.excõ.4.*
4 *Excõicare aliquẽ cum ſuis participantibus quis poſſit.*

¶ CAP. XXX.

1 QVòd in dubiis. †Iuramentũ excõicati de ſtando mandatis eccleſię non habet vim abſolutionis.hoc primò.Excõicato nullus cõmunicare tenetur præter perſonas exceptas:aliâs cõicans excõicato incurrit minorẽ, & eſt excõicandus maiori,niſi ille eſſet excõicatus cum participibus:quia tunc eſſet excõicatus maiori.& tria ſunt dicta quæ patent in text. ¶ Caſus literalis.Aliquis erat excõicatus:iurauit ſtare mandato eccleſię. quæritur an ſit ei cõicandũ antequam ſit abſolutus? Reſpondet Papa ꝙ non eſt ei cõicandum donec per eccleſiam fuerit abſolutus:alioquin poſt iuramentũ non eſſet abſolutio neceſſaria.Secundò quæritur vtrum aliquis ſcienter teneat cõmunicare noĩatim excõicatis.Rñd.Papa.ꝙ nullus tenet̃ participare noĩatim excõicatis,niſi quędã perſonæ quę per illud.c.quoniam multos.xj.q.iij.ſpecialiter excuſantur.Tertiò dicitur q̃ pœna imponi debeat illis qui participant nominatim excõicatis.Rñ.ꝙ illi q ſcienter, vel præſumptuosè excõicatis participant præter perſonas in dicto canone annotatas, ſunt excõicationis vinculo innodandi,niſi cõmoniti ab earum participatione deſtiſterint: ſecus autem eſt de illis q ſcienter cõicant ei q̃ cũ participibus ſuis eſt excõicatus.tunc enim ipſi ſnĩam ex
2 cõicationis incurrunt.Ber. ¶ †No.j.ex tex.regulam.qd̃ non eſt cõmunicandum excõicato ante abſolutionẽ,q̃-tuncũq; ſit cõtritus & paratus ſatisfacere,& iurauit parere mandatis eccleſię. ¶ Secundò no.ꝙ cõicans excõi-
a catio,& monitus non deſiſtens,eſt excõicandus. Sed cõtra hoc oppo.de.c.prẽceden.vbi dicitur ꝙ cõicans excõmunicato incontinenti incurrit excommunicationem. Sol.contrariũ loquit̃ de excõicatione maiori.hîc loquit̃ de minori.nam appellatione excõicationis intelligimus
3 de maiori.vt in.c.peĩ.eo. ¶ †Secundò oppo. videtur ꝙ tex.ſit ſibi contrarius:nam primò dicit ꝙ cõicans excõicato eſt excõicandus:& in ver.*ſecus*. dicit ꝙ eſt excõicatus.Sol.quandoq; quis cõicat excommunicato ſimplici
c ter.& tunc incurrit minorem:[c] ſed eſt excõicandus maiori ſi monitus nõ deſiſtit.& ita intellige.§.*nullus*. Quandoq; quis communicat excõicatio cũ participibus ſuis: & tunc inuoluitur eadem ſententia. vt loquitur in ver. *ſecus*.Et hodie hæc ſententia non poteſt ferri ab excõicatore.vnde nullus citra papam poteſt hodie ferre hanc excõicationem.excõico te cum omnibus participantibꝰ tibi.vt in.c.ſtatuimus.eo.ti.li.vj.ſed opus eſt ꝙ participãtes priꝰ admoneant̃ quã excõicent̃ vt ibi.tamẽ Ab.& Io.An.poſt eum reſtringũt multũ illum tex.intelligẽdo qñ qs excõicat participãtes excõicato à ſe: ſecus ſi excõicat participantes excõicato ab alio:vt puta fert Eps hãc ſententiam.Excõico omnes participantes excõicato ab Archiepiſcopo vel à Papa:tunc enim hęc ſentẽtia tenet licet ſit fortè iniuſta. ¶ In gl.j.in fi.gl.non ſoluit:ſed cõis ſolu.hæc eſt.ꝙ non licet excõicato tangere ſacramenta in fauorem ſui,ſed in odium ſic. nam iuramentũ hîc re-
c cipitur ante abſolutionem vt obligetur ad hoc. vt.c.cũ ibi ĩ eccleſijs. de maio.& obediẽ. & quod legitur & no.
4 in.c.intelleximus.de iudi. ¶ †In gloſſ.fin.ibi. *vbi participãt in crimine*. Volebat ergo Ioan. quod ſi excommunicatio eſſet lata ſub illa forma Excommunico te cũ oĩbus participibus tuis quod tunc participantes in crimine duntaxat eſſent excommunicati maiori excommunicatione:& ita intellexit capi. præcedens.& minus bene:vt ibi notatum fuit. Vnde conclude ſecundũ docto. ꝙ aut quis eſt excommunicatus cum participibus & fautoribus ſuis:& tunc ſiue participet quis in crimine, ſiue extra crimẽ, incidit in eadem excommunicationem:vt hic. Aut eſt excommunicatus cum participibus tantùm & non cum fautoribus. & tunc aut quis communicat in crimine,& incidit in maiorem: aut cõmunicat ĩ oratione,& excommunicatur minori,ſic communiter dicunt hîc docto. Sed hoc vltimum membrum non puto verum.& pro hoc adduco text.in argumen. in.c.ſtatuimus. eodem titulo libro ſexto vbi communicans in oſculo,ſeu comedendo dicitur particeps, ſeu participare excommunicato:vt includatur ſub illa ſententia ex communico te cum participibus tuis. & pro hoc iſte tex.in verſi.*ſecus*. vbi loquitur indiſtinctè.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Cũ excõicatis licitẽ participãt familiares & domeſtici.3.5.6.*
2 *Interpretari ius dubiũ pertinet ad principẽ:& illa interpretatio faciet fidẽ quo ad oẽs:iudex verò põt ẽt interpretari.ſed ſua ĩterpretatio facit fidẽ tm̃ quo ad cãm coram ſe vertẽtem.*
4 *Neceſsitas aliquãdo neceſsitat,ſi ſubiecta materia nõ patiatur.*

✣ SEBA.SAPI.

a ¶ Excõicato. Vide Io.And.& Gemini ĩ.c. ſtatuimꝰ. de ſen.excõ.in. vj.

b ¶ Forũ. Vide Ab. in.c. propoſuiſti.ĩ j.nota.s̃. de fo.cõp. & Bar. in.l.ñ.§.ad parãgariam.C. de epiſ.& cleri.

ZACHARIAS.

c ¶ Incurrit minorẽ. Adde gl.in.c.ĩtelleximus.s̃. de iud. no.c.ñ. de except. quod tamen limitabis vt per gl.ĩ.c. cũ deſideres.s̃.e. q̃ ponit caſus in quibus ſit licitum impunè participare cum excommunicato.de quo ꝓ car. in clemẽ.fi. in prĩ. eo.titu.& Lud.ro. in.l.j.colũ.iiñ.ff.de in ius vocan.

Marito repetẽti vxorẽ, an poſsit opponi exceptio excõicatiõis? Debitor non tenetur ſoluere excommunicato creditori adueniente die ſolutionis.

¶ CAP. XXXI.

INter alia. †Excõicato cõicare tenentur, qui prius erãt ei obligati ad obſequiũ familiare, alij verò non tenenť de neceſsitate, licet interdum poſsint neceſsitate vrgente. h.d. Primò ponit dubium: & vnde fuit ortum. Secundò ſolutionem ibi: *vt igitur.* ¶ Caſus literalis. archiepˢ Strigoñ. in decretali prędicta quæſiuit vtrũ aliqui teneantur participare excõicatis. Papa rñdet ꝙ nullus teneť participare excõicatis niſi quędã perſonę quæ per illud Greg. Papę. c. qñ multos ſpecialiter excuſantur. Et hac rñſiõe orta fuit occaſio diſputandi. quidam dicebãt ꝙ excõicato cõicare tenenť perſonę in prędicto. c. noĩatæ pręſertim quæ prius. ſ. ante excõicationẽ ex debito eis cõicare tenebãtur. Alij dicebant ꝙ prędictę perſonæ licitè poſſunt excõicatis cõicare ſi velint: non tamen ad hoc teneri de neceſsitate. quæſiuit Archiepiſcopus qualiter decre. illa ſit intelligenda: vt igitur vnde ius prodijt interpretatio quoꝙ procedat, Pa. ſic reſpondet ꝙ quędã perſonæ in prædicto. c. notatæ tenebanť ad obſequium illis in quos lata eſt excõicatio, ante prolationẽ ipſius excõicatiõis, & poſt excõicationẽ nõ tenenť beneficio canonis id agente. vnde non ſunt à priori obligatione ſolutæ. & ita per conſequens tenentur illis ad cõionẽ: ſine qua obſequium exhibere non poſſunt. ſed hoc non pertinet ad omnes perſonas in illo. c. annotatas. cũ mercatores, peregrini, & viatores, à cõication talium debeãt abſtitnere, niſi articulus neceſsitatis immineat, ſecundũ ꝙ ex fine. c. colligiť manifeſtè: ſed ad illas ſolũmodo quę ipſis excõicatis ſunt aſtrictæ: ſed non debet eis participare in criminibus pro quibus ipſi ſunt excõicati. quod ſi facerent, eadem ſententia tenerentur. Ber. ¶ †Not. j. ex ex tex. ꝙ ad eum ſpectat interpretatio qui ius edidit. & intellige in interpretatiõe generali vt faciat fidem quo ad omnes: nam quilibet Iudex ſeu doctor poteſt ius interpretari: ſed interpretatio iudicis non facit fidem niſi quo ad cauſam vertentem coram ſe. de quo per Inno. in c. cùm ſpeciali. de app. facit. l. vnica. C. de profeſ. q ĩ vrbe conſtan. li. xij. Vel inteillge ꝙ ſolus princeps poteſt interpretari quando ius eſt valde dubium, ad hoc. l. fi. C. de legi. & c. cũ veniſſent. de iudi. & de multiplici interpretatione vide bo. gl. in c. j. de poſtu. prelato. in ver. interpretatus. ¶ †Secũdò no. ꝙ vxor filij,[a] & mercenarij, ſeu famuli qui erant obligati ad obſequium familiare ante excõicationem, tenentur cõicare etiam poſt excõicationem. ¶ †Item not. ꝙ verbũ de ſui natura neceſsitatiuũ quandoꝙ non neceſsitat ſi ſubiecta materia hoc nõ patitur[b] ad hoc. xj. q. iij. c. rogo. & quod ibi no. xxj. diſt. in princ. Vnde verbum tenetur de quo in. c. præcedenti relatum ad. c. quoniam multos. xj. q. iij. importat neceſsitatem reſpectu certarum perſonarum, & reſpectu aliarum non. quia materia de ſe non neceſsitat quo ad oẽs. nam perigrini tranſeũtes per terram excõicatorum nõ tenenť cõicare excõicatis niſi velint, nec debẽt velle, niſi neceſsitentur. ¶ †Sed quæro: nunquid maritus petẽs reſtitutionem coniugis poſsit excludi per exceptionẽ excõicationis. & videtur ꝙ non. quia ex quo vxor teneť ſibi cõicare. vt hîc iũcto. c. quoniam multos. ergo nõ põt repelli maritus prætextu excõicationis. & hanc opi. tenuit Hoſt. in ſum. de reſt. ſpo. in §. quando facienda. ver. quid ſi vir. Sed conclude melius vt ſentit gl. in. c. qñ. & Io. cal. in c. fi. de or. cog. ꝙ licet vxor peccet non cõicando marito, tamen maritus excõicatus nõ poteſt eam petere in iudicio per. c. intelleximus. de iudi. Sed Iudex ex officio ſuo debet vxorem, marito reſtituere, propter periculum fornicationis. & hoc tene. & vide ſimile. nã nõ licet mihi ſpoliare excõicatum: & ſi eum ſpolio, pecco ſi non reſtituo. tamen excõicatus non auditur petens reſtitutionem. vt no. per gl. & doct. in c. ex inſinuatione. de procu. ¶ †Quæro de quotidiana quæſtione. nunqd debitor adueniente die teneatur ſoluere excõicato: an verò licitè poſsit differre ſolutionem.[c] & circa hoc ſũt opi. vt not. hîc. & plenius in ca. veritatis. de dolo & cõtu. & vide bo. gl. ĩ. c. iuratos. xv. q. vj. nã quidã dicunt in d. c. veritatis, ꝙ non. Inn. dicit ꝙ teneť & idẽ Abbas, hîc ex quo enim remanet obligatio, ergo debet ſoluere, vt hîc in ſimili diciť in familiaribus obligatis ad obſeqũm ante excõicationem: vt non obſtãte excõicatione teneãtur implendere obſequium debitum. in contrarium facit tex. per locum à ſpeciali. nam ſi ſpeciale eſt in filijs, & mercenarijs, & ſimilibus de quibus in hoc. c. & in prędalleg. c. quoniam. ergo in alijs contrarium eſt quantuncũque duret obligatio: quia non teneor communicare excõmunicato. nec debeo incurrere periculum animæ ex facto ſuo. & idem concludit glo. in. d. c. iuratos. ꝙ debet fieri depoſitio in ędem ſacram. & hęc opinio plus mihi placet. Abbas.

a ¶ Inn. hic quærit nũquid pater, vel dñs teneať cõicare filio, vel ſeruo: vel liber excõicato. & cõcludit ꝙ nõ. imo cõicando grauius peccat cæteris. idẽ tenuit glo. in. c. qm̃ multos. xj. qõ. iĵ. vbi ponit pulc. limitationẽ ad id ꝙ quæriť, an filius teneãtur cõicare patra, & vir vxori excõicatæ: & dic qdᶠ non gl. eſt in. c. de filia. xxvĵ. qõ. j. & vide beat. Tho. in iiĵ. ſent. di. xviĵ. q. ĵ. art. iiĵ. circa medi. vbi omnino vide ꝓ intellectu totius huius decr.

✠ SEBA. SAPI.

b ¶ Nõ patiť. Vide Feli. in c. nã cõcuꝑiſcẽtiã. co. ĵ. ver. ſecũda cõcluſio. ſ. de cõſtitutioni.

✠ SEBA. SAPI.

c ¶ Differre ſolutionem. Vide Ioã. de Ana. in c. fin. ſ. de hæreti. Bal. in c. intelleximus. col. j. ſ. de iudi. & Abba. in c. veritatis. ſ. de do. & cõtuma.

d ¶ An interdictus. poſsit ordinari ſi ingreditur monaſteriũ. vide Cal. in tract. de eccle. interdicto. in. ĵ. memꝓbro. qõ. xxv. & ꝓ intellectu huius decret. vide quę latè ſcribit Ray. ĩ ſum. de ſentẽ. præcepti diffinitionis & excõicationis. §. ſequitur etiam. de ſent. excommu. ver. qd ſi tales exiſtentes ĩ excõmunicatiõe fuerũt ordinati. & ver. immediatè ſequi. qui ĩcipit. Idẽ quid ſi aliquis veꝓniens ad monaſterium: vbi dicit ꝙ ſi intrans monaſteriũ aſſerit ſe excõmunicatũ, monachi non debent eũ recipere. quod dictum refert & ſequitur Archi. in c. monaſterijs. xix. qõ. iĵ. licet quidã alĵ contra. qui mouẽtur eo: quia talis cõio eſt fauorabilis animę excommunicati. per. c. rñſo. & c. cum voluntate. de ſent. excom. ¶ Adde vt per Fede. conſil. cxviĵ.

1 *Excõicatus ſi recipiat ordines ſacros, quomodo puniatur. 2.*

3 *Monachus excõicatus quo caſu poſsit per abbatẽ abſolui. 14. Subditus qui certo caſu poteſt diſpenſari per dominum, non intelligitur de caſu qui obuenit antèquã eſſet ſubditus: niſi de hoc expreſsè caueatur. 4.*

4 *Ingreſsus religionis non vitiatur, ſi fiat per excommunicatum idem de matrimonio.*

5 *Delictum commiſsnm in Epiſcopum, vel Abbatem, ſemper dicitur enorme.*

6 *Clericus percutiens clericum, à quo abſoluatur?*

7 *Ignorantia nõ cadit in factum proprium, niſi ſit multum antiquum: & tunc non admittetur ſi illud factum antiquum eſſet notabile.*

8 *Membrum propriè quod dicatur? Membri mutilatio, & truncatio differunt.*

9 *Enormis iniuria quæ dicatur? 10.*

10 *Iniuria facta cum pugno in naſo, vnde multum ſanguinis exiuit, non dicitur atrox.*

11 *Iniuria facta clerico, an ſit leuis vel enormis: relinquitur arbitrio Epiſcopi: vt ſi ſit leuis, ipſe abſoluet: ſi verò enormis, remittet ad Papam.*

12 *Sanguinis effuſio non dicitur, niſi ex vulnere proceſserit multũ ſanguinis.*

13 *Prior ſi eſt in aliquo monaſterio vel præpoſitus: quod non habeat Abbatem: in omnibus fungitur loco Abbatis, adeò quod in conſtitutione loquente de abbate, venit talis prior, vel præpoſitus.*

15 *Confitenti creditur in foro pœnitentiali. Ignorantia præſumitur ex cõiecturis.*

16 *Abbas an poſsit abſoluere monachũ delĩquẽtẽ extra clauſtrũ?*

¶ CAP. XXXII.

CVm illorum. Si excõicatꝰ ꝑ manuũ iniectionẽ ſciẽter recipit ordines, ſi eſt clericꝰ ſecularis, deponẽdus eſt: ſi regularis, ab executione ordinis eſt ſuſpenſus: q ignorans iusvel factũ ſic excõicatus recipit ordines: ſi eſt clericus ſecularis, diſpẽſat cũ eo ſolꝰ papa: ſi regularis, diſpẽſat abd bas, ſi ignorãtia eſt ꝓbabilis, & factũ nõ eſt graue. h.d.[d] In prĩa ꝑte poniť qõ. In ſecũda rñſio ibi: *circa quos.* Et ibi põiť diſtinctio bimẽbris. Et primũ ꝓſeqť ibi. *primos.* Secũ dũ ibi: *qui ſi clauſtrales.* & ibi priò tractat de t. alĩ abſolutiõe vſq ibi: *ſi autem.* & ibi qõnẽ principalẽ ſoluit. ¶ Caſus lr̃alis. Abſolutio illorũ q violẽtas manꝰ ĩmittũt ĩ cleros: ſede apoſt. reſeruať exceptis qbuſdã caſibꝰ, qdã tali excõicatiõe legati ſnĩam eccleſiaſticã negligẽtes, ordies ſuſcipiunt

ſuſcipiunt,quærit qd de his fieri debeat.In hac qõne di
ſtinguit papa:quã diſtinctionẽ vniuſcuiuſq; mẽbri de-
claratione in tex.videre poteris.Ber.No.j.ex text.regu-
lam q; incidentes in excõicationẽ pro violẽta manuum
iniectione in clericũ à ſolo papa abſolutionẽ cõſeq; põt
& hæc regula originaliter habetur .in.c.ſi quis ſuadẽte.
xvij.q.iiij.Fallit in multis caſibus.q his verſibus cõpre-
hendunt.Regula:mors:ſexus :hoſtis:puer:officialis:de-
licioſus:inops:eger:ſeneſq; ſodalis.Ianitor aſtrictus:du-
bius cauſæ:leuis ictus.Debilis abſolui ſine ſumma ſede
merent.Atroces verò ſoli papę retinent.Et declara hos
verſus?Regula:vt.s̃.eo.c.monachi.& hîc in iſto.c.cũ il-
lorũ.Mors:vt.s̃.eo.c.nõ dubiũ. Sexus:vt.s̃.eo.c. mulie-
res.Hoſtis.vt.s̃.eo.c.de cętero.Puer vt.s̃.eo.c.j.&j̃.e.c.
q̃uis.&.c.fi.Officialis.s̃.eo.c.iij.Delicioſus:In iſto prius
conſulitur papa.vt in.c.mulieres.§.fi.s̃.eod.Inops.s̃.eo.
c.qd de his.Eger ſeneſq;:vt in.d.c.qd de his.Sodalis: vt ĩ
c.qm̃.s̃.de vit.& ho.cler.Ianitor vt in.c.iij.s̃. eo. Aſtri-
ctus poteſtati alterius:vt in.c.mulieres.s̃.eo.& in.c.rela
tum j̃.eo.Dubius.vt.s̃.eo.c.cũ deſideres.Cauſæ iuſtæ ad
nõ eundũ:vt in.c.qd de his.s̃.eo.Leuis ictus:vt in.c. pue
nit j̃.e.Debilis.vt ĩ.c.ea noſcit.s̃.e.Atroces.vt in iſto &
2 c.relatũ.& n.c.canonica.j̃.eo.¶ †No.ij.pœnã clerici ſe-
cularis recipiẽtis ordinem dũ exiſtit in excõicatione.de
bet enim deponi ab illo ordine,nec põt cũ eo alius cir-
tra papã diſpenſare.& cõcludit Iolan.& benè.q; non ſo
lùm inferioribus eſt interdicta hæc poteſtas diſpẽſandi
qm̃ excõicatio erat talis q; eius abſolutio reſeruabat pa-
pæ,prout loquit iſte tex.ſed etiã ſi talis erat excõicatio,
q; ab ea poterat abſoluere eps. nã p hoc nõ poterit diſ-
pẽſare cũ ſic ordinato:qa effectus eſt irregularis cũ quo
nullus citra papã diſpenſat:vt.c.ij.&.iij.de cle.excõ.mi-
ni.& videt probari in.c.j.&.iij. de eo qui fur.or.re.vbi
patet q; cũ recipiente ordinẽ poſt excõicationẽ ſol9 pa.
diſpenſat.¶ Tertiò no.q; poteſtas diſpẽſandi videt ma-
ior quã ptãs abſoluẽdi ab excõicatione.& vbi quis non
põt abſoluere:multominus nõ põt diſpenſare:ſed nõ cõ
uertit:nam licet quis poſſit abſoluere,non tn̄ põt diſpẽ
ſare:quia cõceſſo minori,non videt conceſſum id qd eſt
maius,& pone exẽplũ in his quę dixi in primo notabili.
3 ¶ † Quartò not.in.§.*quod ſi clauſtrales* . q; Abbas poteſt
abſoluere monachos ſuos ab excõicatione inflicta pro
a violenta manuũ iniectione in clericos [a], ſiue inciderint
in excõicationẽ poſt ingreſſum religionis:ſiue ante.dũ-
mòdo exceſſus non ſit enormis : & in hoc extenditur
ca.monachi.s̃.eod.vbi dabatur poteſtas qm̃ in monaſte-
rio inciderãt in excõicationẽ.Et ex hoc & ex text.not.q;
habenti certo caſu poteſtatẽ diſpẽſandi cũ ſubdito delin
quente,non intelligit tributa poteſtas diſpẽſandi cũ eo
qui deliquit antèq; eſſet ſubditus,niſi ſpecificè hoc cõce
datur.vt hîc.Et intellige q; Abbas põt abſoluere mona-
chos ab iſta excõicatione.de qua in tex.nõ aũt à qualibet
excõicatione canonis:qa non debemus extẽdere iſtum
tex.prout dixi in.c.monachi.s̃.e.Sed iſte caſus cõceſſus
fuit:quia de facili ꝓpter cõionẽ incidũt in hãc excõica-
4 tionẽ.¶ †Quintò not.& tene mẽti ſuper tex.q; excõica
tio nõ impedit ingreſſum religionis.vn̄ tenet ingreſſus
&profeſſio excõicatione nõ obſtãte.Si tn̄ ſciret excõica
tio.i.nota eſſet,nõ deberet abbas illum recipere ante ab
ſolutionẽ.ſed ſi recipitur,tenet ingreſſus, ſicut & matri
monium nõ impedit per excõicationẽ:vt.c. ſignificaſti.
5 de eo qui duxit in ma.quã pol.p adul.¶ †Sextò not.q;
exceſſus cõmiſſus in epm̃ vel abbatẽ ſemper dicit enor-
mis,& in extendentem manũ violẽtã in epm̃ eſt pœna
ꝓditiõis oĩm bono.xvij.q.iiij.c.qs deinceps.& vide qd
habet in.l.ſi quis in hoc genus.cũ aut.ſua.C.de ſacr. ſan.
ec.¶ Septimò no.caſum in quo abbas diſpenſat cũ irre
6 gulari.¶ †Octauò no.q; religioſus percutiẽs clericũ ſe
cularẽ,à ſolo papa abſolui põt:ſed hodie hoc recipit li-
mitationẽ:qa in eo caſu in quo ſecularis clericus percu-
tiens clericũ ſecularẽ abſolui põt ab epo in eo caſu reli-
gioſus percutiens ſecularẽ poteſt etiã ab epo abſolui:vt
in.c.religioſo.eo.ti.lib.vj.¶ Nonò no.q; facilius diſpen
ſatur cũ regulari excedẽte ex iuris ignorãtia:quã cũ cle
rico ſeculari,nã cum eo ſolus papa diſpẽſat in caſu hui9
7 c.ſed cum religioſo diſpẽſat abbas.¶ † Vltimò no.& te
ne menti ex fi.literę,q; in facto antiquo etiã ꝓprio præ
b ſumit ignorantia,niſi factum fuerit arduũ [b] & notabile
vel niſi faciens fuerit adult9 & diſcretus:tũc em̃ nõ prę
ſumitur ignorãtia facti vel iuris:facit qd no.Bar.in.l.nõ
fatet.ff.de confeſ.¶ In glin verſi.*religionis fauore*.ibi. *imò
videtur quòd de iure cõi &c*.glo.in hoc nõ bene dicit : qa
caſus iſte abſoluẽdi.ſ.à tali excõicatione ſoli papæ eſt re
ſeruatus:vt.s̃.dixi.& ideò abbas abſoluere nõ poſſet, ni
ſi ex ſpeciali indulgẽtia.nec obſt.ar. glo.nã licet ſatisfa-
ctio & pnĩa non ſit iniũgenda,tn̄ abſolutio fieri nõ põt
niſi per hab entẽ poteſtatẽ.pro hoc facit.c.à nobis.s̃.eo.
8 vbi non ſufficit pnĩa ſine abſolutione ſolẽni.¶ † In glo.
in ver.*membri*.ibi. *nec diſtinguendũ inter mẽbrum*.quaſi ve
lit dicere gl.q; ſiue ſit mẽbrũ principali9,ſiue aliud,ſem
per habet locũ diſpoſitio hui9.c.vt ſolus papa diſpẽſet.
Sed Hoſt.hîc q̃rit qd ſi vngula modicũ lædat : nunquid
c pro abſolutione [c] debent adire papã.Rn̄det q; non.ar.in
c.fi.de cor.viti.Sed poſtea recedit ab hac ſolu.dicendo
q; illud.c.poteſt ꝓcedere in diſpẽſatione:iſtud in abſo
lutione:ſed finaliter concludit vnà cũ Inno.q; iſta relin-
quant iudicis arbitrio.Sed multum miror de hoc dicto
Hoſt.qa videt ſentire q; vngula ſit mẽbrũ:&q; læſio q̃-
tuncũq; modica in mẽbro appellet mutilatio mẽbri.Et
magis miror de doct.ſequẽtibus eũ qui cõiter referunt
eũ & trãſeunt cũ eo.Sed tu dic melius q; mẽbrũ ꝓpriè
eſt pars corporis habẽs officiũ ſeparatũ & diſtinctũ ab
aliis partib9 corporis:vt man9 ad palpãdũ,pedes ad am
bulandũ:oculus ad videndũ &c.iõ digit9 ſtricto modo
non eſt mẽbrũ:qa nõ habet officium ſeparatũ & diſtin-
ctũ:ſed eſt officiũ membri:vt in.l.idẽ offilius.ff.de ędi.
edic.& in.l.nõ ſunt liberi.ff.de ſta.ho.ſicut dicimus ĩ do
mo,q; ſtricto modo camera coquina,& ſimilia loca di-
cunt partes domus:ſed largo mõ qlibet lapis eſt, vel põt
dici pars domus.Et hęc vera ſunt,niſi aliud appareat de
mẽte ſtatuentis:vt not.Bar.& benè.in.l.ij.ff.de publ.iu.
d ¶ Ad propoſitũ ergo vngula [d] non eſt mẽbrũ:quinimò
nec digitus.ſed in caſu huius.c.quia papa intẽdit notare
enormẽ exceſſum:ſatis puto q; inciſio digiti eſſet caſus
enormis.patet ex alijs exemplis hîc poſitis in text.ſed in
e vngula debet cõſyderari modus & qualitas læſionis ſe-
cundũ q; dicet enormis vel ne.Itẽ dic q; propriè mutila
tio mẽbri eſt qm̃ impedit offm̃ mẽbri.puta in tibia per-
cuſſus nõ valet ambulare,& liberè mouere pedẽ:iſte di
citur mẽbro mutilatus. vt probat in.d.l.idẽ offilius.&
not.Bar.in.d.l.ij.in fi.Itẽ ſcias q; differẽtia eſt inter trun
cationẽ mẽbri:& mutilationẽ.& vt diuerſa ponunt in
cle.ſi furioſus.de homi.& quolibet iſtorũ inducit irre-
e gularitatẽ ſicut homicidiũ [e] vt in.d.cle.ſi furioſus.& trũ
catio propriè dicit totalis mẽbri abſciſio ſeu diminutio
mutilatio verò qm̃ membrũ ex toto nõ abſcinditur:ſed
9 ex percuſſione impedit eius officiũ.& hoc no.¶ † Et in
fi.glo.Tene menti hũc fi.glo. q; exceſſus notorius dicit
enormis ratione notorietatis.nam percuſſus in platea,
vel teatro,vel in eccleſia dicitur atrociter iniuriatus.in
ſtit.de iniur.§.atrox.Et ideò tene mẽti q; eps ex talibus
iniurijs notorijs abſoluere non põt:quia non põt dici le
10 uis ex quo eſt notoria.vt in.d.§.atrox& hîc.¶ † In glo.
in verb.*ſanguinis*.Not.j.ex glo.q; nõ ſemper effuſio ſan-
guinis eſt enormis percutio.nam qn̄q; multũ ſanguinis
procedit ex leui percuſſione.puta percuſſio eſt facta in
naſo.nam de facili exit multũ ſanguinis.Conſyderamus
ergo mentẽ tex.& non corticem.j.q.j.c.marchion.ſicut

SEBA.SAPI.
a ¶ In clericos. Quid aũt in alĩs excõicationibus. vide Fede.de ſeñ. in cõſi.xiiij.quem refert Feli.in.c.po ſtulaſti.in.x.colũ. in fi. s̃.de reſcrip.
b ¶ Et iſtũ tex.Ad hoc alle.d.Ant.in c.ab excõicato.de reſcrip.in pe.col.
c ¶ Miror q.d. Ab. hic non ponderat iſtã gl.in verſi.mẽ bri.q̃ ſingulariter vult q; ſtetur arbi trio iudicis qs di-cat enormis ex-ceſſus,& eſt ſum-mè notanda ad ea q̃ Bart.ĩ.l.leuia.ff. de accu.& in.l. nõ ſolũ.§.ſi mãdato. ver.circa ſecundũ ff.de iniu.
SEBA.SAPI.
d ¶ Vngula. Vide Bar.in.l.nõ ſunt li beri. ff. de ſtatu. ho. Ange. de are. vbi latè Auguſti. cri. in tra. malefi-ciorũ.in verbo mẽ brũ.Feli .in.c.ego in prin.s̃.de iure-iurand.
ZACHARIAS.
e ¶ Inducit irregu-laritatem ſicut ho micidium. Adde qd no. in apoſtil. ad iſtũ in.c.de dia cono.n.7.in apo. inver.vel membri detrũcatio. s̃. qui cle.vel vo.

poſſet eſſe enormis læſio ſine effuſiõe ſanguinis.vt not.
11 in.c.vnico.de cõſecra.ecc.vel alta.lib.vj.¶ † Secũdò no.
ex gl.ibi. *puta epiſcopi & abbatis.* ꝙ in arbitrãda qualita
a te[a] & quãtitate iniurię lęſionis nõ eſt neceſſe recurrere
ad papã.ſed eps vel Abbas arbitrari põt.quia ex quo eis
cõcedit certis caſib⁹ abſolutio.epi poſſunt cognoſcere
an eorũ ſit iuriſdictio.argu.in.c.ſup literis de reſcript.
& in.l.ſi qs ex aliena.ff.de iudi.ſed caueãt ſibi ne dicãt le
12 uẽ vbi eſt enormis.¶ † Vltimò no.ex gl. ſignificationẽ
hui⁹ verbi effuſio.denotat enĩ abũdantiã.& iõ vbi req-
rit effuſio ſanguinis oportet ꝙ inde pceſſerit multũ ſan
b guinis.[b] & hoc not.quia facit ad multa.¶ † In gl.in ver.
13 *per abbatem.* ibi: *& regulares canonicos extenditur &c.*
Cõclude ꝙ ſi prior eſt in monaſterio loco abbatis:vt qa
monaſteriũ nõ habet abbatẽ ſed priorẽ.vt in multis lo-
cis.tunc habet locũ iſte tex.Idẽ ſi appellet alio nomine.
vt prępoſit⁹.Nãiſti priores & prẽlati habent loco ab-
batũ.ar.in.c.fi.s̃.de ſta.reg.& pro hoc facit iſte text. ibi:
eorum prælatus &c. vbi vtitur verbo generali.ſecus dicit
in prioribus clauſtralib⁹ habẽtib⁹ abbatẽ ſupra ſe in eo
dẽ monaſterio:quia illi nõ poſſunt abſoluere.ſed recur-
rẽdũ eſt ad abbatẽ.vt hîc.& in.c.monachi.s̃.eo.Et in fin.
gl.Hoſt.tenet cõtrariũ in tẽplarijs:qa ex quo in eis non
expẽſſum eſt,nõ debet hoc priuilegiũ extẽdi:de quo dic:
vt dicitur in.c.canonica j̃.eod.¶ In gl.in ver. *paßus.* in
fi.Hoſt.dicit ꝙ hęc non eſt ſufficiẽs rn̄ſio. nã præſumẽ
dũ eſt papã fuiſſe motũ ex aliqua ratione. Ipſe verò di-
cit ꝙ ideo abbas monachi percuſſi vocatur in abſolutio
ne:quia pro iniuria illata deberet fieri ſatiſfactio mona
ſterio monachi percuſsi,etiam in pecunia.vt in.c.paro-
chianos & quod ibi no.s̃.eo.ſed cũ monach⁹ percutiens
nõ habeat propriũ vnde ſatiſfaciat,nec debet teneri mo
naſteriũ ex delicto ſuo.ſtatutũ fuit in cõpẽſationẽ iniu-
rię ꝙ Abbas monachi percuſsi voceť & intellige Hoſt.
ꝙ abſolutio fiet per ꝑpriũ abbatẽ ſolũ ſed alius abbas
verberabit percuſſorẽ in ſatiſfactione dom̃.Anto.dicit
ꝙ quicquid dicat Hoſt.vterꝙ abbas vocať hîc ad abſol
uendũ:& benè dicit:& ideò oportet ꝙ abſolutio fiat ꝑ
vtrũꝙ,vel vnus vices ſuas cõmittat alteri.Ratio tamẽ
Hoſt.mihi placet,quia nõ video aliã rõtionẽ quare alie
nus abbas voceť in abſolutionem nõ ſubiecti.¶ In glo.
in verb.*promereri.*in fi.Et hæc ratio gl.procedebat olim
quando monachi non erant clerici,vt habetur. xvj.q.j.
c.generaliter.Sed hodie communiter ſunt clerici.Ideò
ſtatutum eſt id quod habeť in.c.religioſo.eo.titu.lib.vj.
& dic vt ibi.¶ † In glo.in verb.*diſpenſare.*in fi. Et intel
14 ligit Inno.ꝙ diſpẽſare põt qn̄ irregularitas fuit cõtracta
ante ingreſſum religionis.Hoſt.& cõiter.do. intelligũ-
gũt indiſtinctè:qa iſte tex.ſic loqtur.Sed dicit Hoſti.ꝙ
iſte caſus nõ eſt extẽdẽdus ad alios caſus.quaſi velit dice
re ꝙ licet abbas hoc caſu diſpenſet cũ monacho irregu-
lari,nõ tamẽ poterit diſpenſare in alijs caſibus, niſi hoc
ſit iure expreſſum:quod mihi placet.arg.eorũ quæ dixi
in.c.monachi.s̃.eo.& facit regula in argumentũ. & reg.
15 quę à iure cõmuni exorbitãt.de reg.iur.lib.vj.¶ † In gl.
ſi.in fi.Hoſti.ſoluit & bene.ꝙ in foro pœnitẽtiali bene
creditur cõfitenti.& ita loquitur cõtrariũ:ſed hîc nos lo
quimur in foro contentioſo,vbi ignorantia vel ſciẽtia
prẽſumitur ex cõiecturis:pro hoc.quia hîc loquimur in
diſpenſatione quæ fit cã cognita,& in foro iudiciali. vt
16 nota.in.c.ij.de ſchiſmaticis. ¶ † Extra glo.quæro quid
ſi religioſus percuſſit religioſum extra clauſtrum:nun-
quid poſſit per abbatem abſolui. Hoſt.tenet quòd non
ſed debet abſolui ab eꝑo:& ſi ſunt ſub diuerſis eꝑis. de-
bent cõueniri epiſcopi illorũ epiſcopatuũ,vel vnus cõ-
mittere alteri prout de abbatibus dicitur in.§. *ſi vrò.* &
per tex.in.c.monachi.s̃.eo.&.§. *qui ſi clauſtrales.* huius
c.vbi dicit ꝙ in clauſtro:ſecus ſi extra clauſtrum.nã tũc
violať iuriſdictio,& ordo eccleſiaſticus cõfundit, ſi ſua
iurisdictio vnicuiq; eꝑo nõ ſeruet.xj.q.j.c.peruenit.Ab
bas & communiter doct.tenent cõtrariũ.nã in.§.*ſi verò.*
nihil dicitur de clauſtro.Item ex quo monaſteriũ nõ eſt
exemptũ,de territorio eꝑi dicit,& tamẽ pro percuſſiõe
ibi facta abſoluit abbas.Itẽ & fortius,abbas abſoluit ex-
cõicatum ante ingreſſum religionis, ergo fortius poſt
ingreſſum .Itẽ & vltimò cũ text. indulgeat abſolutionẽ
abbati quãdo religioſus vnius clauſtri iniecit manũ &
impoſſibile ſit vt eadẽ ꝑcuſſio fiat in diuerſis clauſtris,
ergo apertè patet ꝙ pro percuſſiõe facta etiã extra clau
ſtrum abbas abſoluere poteſt & ideò ad iura facientia
mẽtionẽ de clauſtro ſupplẽdũ eſt maximè.in hoc tn̄ du
bio dicit Io.an.feciſſe qn̄q; ſeruari ꝙ epiſcopus commi
ſit abbati. Abbas.

SEBA.SAPI.
a ¶ Qualitate. Vide ad hæc q̃ ſcribit elegãter Lapus,al leg.lxxvj.

ZACHARI.
b ¶ Multũ ſanguinis. Adde Angel. are.in ſuo trac.ma lefi.in ver.ſanguinis.gl.xvj.q.j. c.retimini.&.xlij̃.diſ. c.ſæpe.& ibi Arc. &Lã.de fano.in.l. in quorum.ff. de pigno.

SEBA.SAPI.
c ¶ Clericus. Vide latè quę veniãt appellatione clericorum per Feli.in.c. tua nos.in.j.no.s̃. de iureiur.aliquid in.c. nõ dubiũ.in ñ.no.s̃.hoc tit.

ZACHARI.
d ¶ Veniũt monia les.Adde ꝙ licet moniales veniant appellatione monachorũ vt hic.nõ tn̄ veniũt ſorores ſanctę clarę appel latione fratrũ ſcti Franciſci.ita not. Bal.in.l. quicũq;. col.v.C.de ſer.fu. Pau.de lea.in cle. j.de elec.& Alex. cõſil.cxxvj. vol.j.

ZACHARI.
e ¶ Priuilegio.monialiũ.Addequod no. in apoſtil. ad iſtũ.in.c.ex tenore.in apoſtil.ĩ ver. alicuius religionis nu.2.s̃.eo.tit.

SVMMARIVM.

1 *Moniales excõicatæ abſoluũtur per epiſcopũ loci.5.etiã quòd exceſsus ſit enormis.4.*
2 *Moniales gaudent priuilegio canonis ſi quis ſuadente.*
Clericorum appellatione, venit omnis perſona in totũ trãslata in obſequium diuinum.
Monachorum appellatione veniunt moniales.
3 *Conuerſi gaudent priuilegio religioſorum.*
4 *Monaſteriũ exemptũ dicitur eſſe in diœceſi epiſcopi.*
6 *Fratres vel ſorores ſancti Fraciſci:an ſi ſint excõicati, abſoluantur ab epiſcopo, vel eorum generali?*

¶ CAP. XXXIII.

1 DE monialibus. † Moniales excõmunicatas pro iniectiõe manuum abſoluit eꝑs. h.d. Vel aliter & ſic.Monialis percutiens monialẽ,ſeu conuerſam vel clericũ ſecularẽ,incidit in excõicationẽ,& ab eꝑo loci abſolui põt. h.d.Primò ponitur cõſultatio.Secundò rn̄ſio ibi: *ſuper quo.* ¶ Caſus literalis.Quęſitũ fuit à dño papa de monialibus per quẽ ſit eis beneficiũ abſolutionis impẽdendũ, ſi vel in ſe inuicem,vel conuerſos vel cõuerſas ſuas, aut clericos etiã manus iniecerint temerè violentas. & rn̄det papa vt huiuſmodi per eꝑm ĩ cui⁹ dioeceſi monaſte
2 ria fuerint abſoluanť.Ber.¶ † No.j.ex tex.monialẽ vel cõuerſam gaudere priuilegio canonis ſi quis ſuadente. xvij.q.iiij.Ex quo infero ꝙ illud priuilegiũ non compe tit ſolũ charactere clericali inſignitis,cũ moniales nõ habeãt ordines vel cõuerſæ:& tamen gaudent hoc priuilegio.Infertur ergo ꝙ illud eſt priuilegiũ eccleſiaſticarũ perſonarũ quę in totũ trãſlatæ ſunt in deũ.ad hoc.xvij. q.iiij.c.quiſquis.& no.in.c.non dubium.s̃.eo.Et ex hoc
c etiam infero.ꝙ verbũ clericus[c] quandoq; ſumitur largiſ ſimè vt cõprehendatur eccleſiaſtica perſona in totũ trã ſlata in obſequiũ diuinũ.nã ca.ſi quis ſuadente non facit mentionem niſi de clerico,vel monacho:vel poteſt col ligi & aliud.ꝙ appellatione monachorũ veniunt monia
d les.[d] vt ſic maſculinum concipiat fœmininũ.vt dicto.c. ſi quis ſuadente.iuncto.c.mulieres.s̃.eodem.& in.l.ſi ita
3 fuerit.ff.de lega.ij.& in.l.j.ff.de verbo.ſignifi.¶ † Secũdò no.ꝙ conuerſæ monaſterij.nõ dicũtur propriè mo-
e niales:gaudent tn̄ in hoc priuilegio monialiũ.[e] ¶ † Ter
4 tiò no.epiſcopum poſſe abſoluere indiſtinctè moniales nec papa reſeruat ſibi caſum enormitatis.ex quo poſſet inferri ꝙ quantũcunq; exceſſus ſit enormis epiſcopus abſoluere poteſt,ne habeant moniales materiam immiſcendi ſe inuerecundè cœtibus virorum.nam nõ debẽt exire clauſtrum monaſterij,vt in.c. vnico.de ſta.reg.lib. vj.vnde in monialibus non excipit ſicut in monachis in
5 c.pręcedenti.& in.c.monachi.s̃.eodem.¶ † In gloſſ.ibi: *tam exemptas.* No.gloſ.& hanc gloſſ ſequitur Vincenj̃. eo.in.c.canonica.& communiter docto.hîc.& facit clemẽt. attendentes de ſta.reg.&.c.vnico.eo.tit.lib.vj.pro hoc.quia tex.hîc loquitur indiſtinctè vt abſolutio poſſit fieri per epiſcopum in cuius dioeceſi monaſterium

ſitum eſt

fitum eſt.nam & monaſteriũ exemptum dicitur in diœceſi epiſcopi.vt in.c.graue.s̃.de offi.ordi.Tene ergo ſequentẽ ſolu.gl.vt authoritate huius.c. eps poſſit abſoluere omnes. ¶ †Sed dubiũ imminet quid in iſtis ſororibus ſancti franciſci & aliorũ mẽdicantiũ.cũ habeãt generalem ſupra ſe habentẽ quaſi epiſcopalem ſuper eas: nunquid poſsint ab illo abſolui.& videtur ꝙ ſic per ea quę no.in cle.j.de reb.eccle.nõ alienã.in glo.per Inn. in c.ij.de tranſac.Sed fortè contrariũ eſſet dicendũ. quia hoc tantũ indultũ fuit epis ob reuerentiam ordinis epa lis: ergo non licet inferioribus hoc attentare. quod tamen eſt ſatis dubitabile. Abbas.

6

✠ SVMMARIVM. ✠

1 *Excõmunicatio ſuperueniens nõ impedit qnin cũ tali excõicato participemus in contractu cum eo inito, qui non põt ſine communicatione explicari.3.*
2 *A debitore excõmunicato licitè exigitur.4.*
5 *Cum hæretico non licitè cõtrahimus:& quare?*
6 *Subditi dicuntur largo modo familiares.*
7 *Excõmunicatum an teneamur vitare cũ damno noſtro? 10.*
Peccatum nõ debemus cõmittere, vt vitemus damnum.
8 *Contractus initur cum excomunicato.*
Contractus prohibitus ſub certa pœna: ſi fiat, valet: ſed pœna committitur.
9 *Excommunicatus an poſsit ſibi acquirere ſpiritualia: vel alteri conferre.*
10 *Cum excommunicatis debemus vitare communionem omninò voluntariam.*
Excõicatum debemus vitare quo ad ſua cõmoda.
Societas cum excõicato an teneat?

¶ CAP. XXXIIII.

1 SI verè. †Si locanti operam perſonalem ſoluiſti pretium, vel partem & poſtea fuit excõicatꝰ, vel erat prius: ſed ignorabas, ſi ad ſatisfaciẽdum non põt induci in opera ſic locata, ſibi poteris cõmunicare. h.d. Vel breuius:& ſic. Contractus etiã qui ſine cõmunione explicari nõ poteſt, nõ diſſoluitur, ſeu impeditur per excommunicationem ſuperueniẽtẽ in eũ qui teneꝫ aliqd prẽſtare nõ excommunicato. h.d.& primò ponit permiſſionem, quã ſecundò probat tribus rationibus. prima ibi: *cũ enim.* ſecúnda ibi. *eſt autem.* Tertia ibi. *præterea.* ¶ Caſus literalis. Quidam cruce ſignati cõuenerunt cum venetis vt ipſi veneti ducerent eos nauigio ſuo vſq; in terram ſarracenorum ꝑ certa mercede: maiore parte naui recepta veneti fuerũt excommunicati: iſti cruce ſignati dubitabant vtrũ deberent tranſire in nauibus illorum cũ illi eſſent excõmunicati. Quæſitum fuit à papa quid facere deberent cùm ipſi veneti nollẽt eis reſtituere mercedẽ receptam. Rñdet papa cruce ſignatis, ꝙ ſi veneti nolũt abſolui nec ſatisfacere ſibi de mercede: permittat illis vt cũ ipſis trãſeant vſq; in terrã ſarracenorum. ſecundum ꝙ cũ ipſis conuenerunt. communicantes tamẽ illis cũ dolore cordis,& ſub ſpe veniæ, quia cũ maiorem partem mercedis receperint, nec etiam velint reſtituere: nec poſſint ad hoc compelli, lucrum de ſua malitia reportarent: & iſti ex eorum pœnitentia damnum,& ab excommunicatis poſsit peti & exigi quod debetur.& in iure cauet ꝙ ſi quis trãſit per terram hæreticorum aut excõicatorum, neceſſaria emere poterit ab eiſdem. Præterea ſi paterfamilias domus excõmunicatus ſit, eius familia excuſatur à participatione ipſius & dux venetorum tanquã dominus nauiũ, niſi ſitꝫ excommunicatus, ipſius excõicatio iſtos non continget, tanquàm familiam ipſius domini, dum in nauibus eius fuerint, excuſabiles erunt apud Deum, ſi in illis communicauerint ipſis in quibus eorum communionem non poterant euitare. Ber.

2 ¶ Not.j.ex tex.ꝙ ab excõito põt licitè ſine pœna excõmunicationis debitũ exigi,& recipi: quia excõicatio nõ
3 debet excõmunicato commodum afferre. ¶ †Secundò no. ꝙ excõicatio ſuperueniens in familiarem cõductiuum non impedit quo minus liberè poſſimus vti eius
4 obſequio. ¶ †Tertiò no. ꝙ licet exercitium obligationis impediatur ex parte excõmunicati in eius commodum, vt in.c. inteleximus. s̃. de iudi. ſecus in exercitio
5 obligatiõis ex parte nõ excõicati. ¶ †Quartò no. ꝙ nõ eſt licitũ cõmunicare hæretico: tamẽ propter hæreſim: tum quia quilibet hæreticus eſt excõmunicatus. vt in.c.
6 excõicatus. s̃. de hęre. ¶ †Quintò no. ꝙ exiſtens in loco
a alicui ſubiecto, largo modo poteſt dici de eius familia[a]
¶ Vltimò no. ꝙ habens neceſſitatem cõicãdi cũ excõica
7 to, debet inquantũ põt vitare eiꝰ cõionẽ. ¶ †Et not. ꝙ nõ tenetur quis vitare excõicatũ cũ damno etiã tẽpora liũ rerũ qđ intellige reſpectu obligationis p̃cedẽtis. nã cõmittere malũ nõ debet vt euitet dãnũ. vt in.c.ſacris. a s̃.qđ met.cau. ¶ In.j.gl.ibi. *cũ papa hoc permittat.* Et aduerte quia text. põt intelligi dupliciter. prĩò vt ſit hæc permiſſio iuris & hoc voluit hîc Inn. in verſi. *permittimus:* Idem Hoſti. intelligendo ꝙ cõtractus fuit initus ante excõicationem vel poſt: ſed iſti ignorabãt. alꝫ tenet ipſe ꝙ eſt permiſſio ſpecialis,& cõtinet indulgentiam, & ꝙ de iure hoc.c. procedat, patet in exemplis poſitis
8 in eo. ¶ †Et generaliter hîc quęri põt nunqd teneat cõtractus initus cũ excõmunicato. Hoſt. hîc multũ inſtat & cõcluſio ſua eſt ꝙ aut contractus fuit initus tempore excommunicationis.& ſcienter,& tunc cõtractus eſt nullus: quia ex quo prohibetur cõio: ergo & cõtractus initus, quia non poteſt iniri ſine cõmunione. Si ergo ꝑhibente iure vel lege humana cõtractus initus eſt nullꝰ fortius prohibente. l. diuina & apoſtolica. C. de legibus. l. non dubium. x. diſt. c. vides. Si verò cõtrahens cũ excõicato ignorabat eum excõicatum, tunc cõcludit ꝙ cõtractus tenet ad cõmodũ nõ excõicati, ſed in fauorẽ excõicati eſt nullus. Inno. hîc & cõiter moderniores tenẽt oppoſitum dicentes contractũ validum:& pro hoc iſte tex. qui loquitur indiſtinctè. Item cõtractus eſt de iure gentium: excõicatio verò de iure poſitiuo. Item cõmunio non prohibetur in odium contractus. quo caſu procedit opin. Hoſti. ſed in odium ipſius excõicati: & ideò virtus contractus non debet impediri. pro hoc, quia cõmunio cũ excõicato non prohibeꝫ ſimpliciter ſed ſub certa pœna:& ideò ſatis eſt ꝙ pœna cõmittatur:& hoc arg. ſuffiiceret tenendo opi. Cy. in.l. non dubium. C. de legi. de quo tamen per Bar. in.l. prętor. ff. de noui oper. nun. ſed (vt dixi) cõmunio non prohibetur propter contractum. & de hac materia vide quod no. in.c. veritatis. de dolo & contuma. ¶ †Sed circa hoc quæritur, quid
9 de ſpiritualibus. Hoſtiẽ. tenet hic ꝙ non poteſt excommunicatus acquirere ſibi ſpũalia, nec alteri validè cõferre. ad hoc.c. propoſuiſti.&.c. poſtulaſti. s̃. de cleri. excommu. mini. Ioan. cald. diſputauit ꝙ collatio beneficij facta ab excommunicato tolerato valet ratione publici officij. argu. in.c. ad probandum. de re iudic.& in.l. barbarius. ff. de offi. præto. Conclude ſic quòd aut excommunicatus erat notorius:& tunc non valet collatio. nec poteſt alium excommunicare, nec alia geſta ſuſtinẽtur ratione publici officij: vt in.d.c. ad probandum aut erat toleratus:& tunc collatio alteri facta, vel geſta ratione publici officij valent prętęrq; in excõmunicatione: quia cùm ſit extra eccleſiam, non poteſt alium eijcere: ſed excommunicatio ſuſtinetur donec hoc fuerit patefactũ. xxiiij. q.j. in princip. vbi glo. Si verò aliqua gerit ratione priuati officij circa illa ſpiritualia, nõ valet. vnde electio facta per excommunicatum occultum non tenet vt in.c. cùm dilectus & quod no. ibi Innoc. de conſuet. vnde in his quæ non geruntur ratiõe publici officij nõ

¶ Põt dici de eius familia. Adde Specu. in ti. de teſte. §. j. ver. itẽ excipit ꝙ eſt domeſticus cũ. q. ſeq. doc. in.c. in literis. s̃. de teſt. & Geml. ĩ.c. ſicut de verb. ſig. lib. vj.

eſt differentia inter occultum & publicũ. vt no. Inno. in dicto. c. cũ dilectus. & Io. and. in. c. j. de reſcriptis. libr. vj. quod no. An aũt collatio ordinũ ab excõicato occulto facta valeat quo ad executiõem. dic vt no. in. c. per tuas. ij. de ſimo. & in. c. fi. de eo qui rece. ord. ab epõ q̃ renũ. epi. ¶ †In gl. in ver. *excõmunicatorũ.* ibi: *diuidere ſocietatem.* Et idem Inno. & Hoſt. in. c. nuper. s̃. eod. vbi plus dicũt ꝓ etiã in eadẽ domo vel camera poſſum eſſe cum excõmunicato. ex quo ibi ſum pro factis meis. non em̃ dicor ſibi cõmunicare, ſed potius vti iure meo, à quo ſine damno reſilire non poſſum. debeo tamẽ vitare communionẽ omnino volũtariã, vt iacere ſecũ in lecto, vel prandere in eadẽ menſa. non obſtant iura allega. in contrarium quę infra in fi. gl. ſubijciuntur: quia illa procedunt ex ſuperabũdanti iuſtitia: vel delitias debeo omittere propter ſuperuenientiã excõicati: ſed ius meũ dimittere nõ teneor: pro hoc tex. dum dicit ꝓ ab excommunicato põt exigi & recipi quod debetur: forti⁹ ergo poſſum vti iure meo præſentia excõicati non obſtante & circa ſocietatem diſtinguit hîc Hoſtiẽ. ꝓ aut ſocietas fuit contracta ante excommunicationem, aut poſt. Primo caſu licitè poſſum vti argumẽ. hîc ſecũdo caſu. Aut ego contraxi ſocietatem, aut ſucceſsi in ius alteri⁹. Primo caſu non debeo vti illa ſocietate. quia deliqui contrahendo ſecum. Secundo caſu ſic: quia ego non ſum in culpa. & ſocietas habuit originem ante excommunicationem: licet ego ſucceſſerim in ius alterius tẽpore excõmunicationis: & intelligo omnia prędicta ꝓ non debeo abſtinere à ſocietate quando dãnum mihi contingeret. ſecus ſi damnum contingeret excõicato: quia nõ teneor ſibi communicare in fauorem ſuũ. arg. eorum quę not. in. c. nos ſanctorum. xv. q. vj. & in. c. veritatis. de dolo & contuma. Tenementi. Abbas.

a ¶ Pro intellectu huius decre. vide gl. & Archi. xlv. di. in ſum. & Bal. ĩ l. ſi qua p calũniã. C. de epi. & cle. & an aliquo caſu laic⁹ licitè poſſit torquere clericũ. vide Do. in. c. ante oĩa. in fine. xxxv. di. & vide qđ ſcripſi poſt do. Abb. s̃. eo. in. c. vniuerſitatis. & vide oĩno Do. poſt Arch in c. de his. el. ĩ. in. ij. glo. ver. in fi. gl. l. diſtin.

b ¶ Vtrũ laicus vel inferior clericus poſſit capere clericũ delinquẽtẽ ne fugiat vt eũ ducat ad ſuũ iudicẽ. & de hoc vide p Bar. ĩ. ſ. furtorũ. iſt. de obl. q̃ ex deli. naſ. & p Per. de anch. in re pet. regulę ea q̃ in xx. q. prin. & latiſſimè p Do. in. fi qs diaconus. in vlti. col. l. di. & pleniſſimè ſcripſit do. Bar de bellẽ. poſt ipſum. d. Abb. panor. in. c. cũ ab homine. s̃. de iudi.

¶ Adde Lapum. alleg. cxx.

SEBA. SAPI.

¶ Clerici. Vide Ang. de are. ĩ tra. maleficiorũ. ĩ ver. caput à ſpatulis amputet. ver. quid aũt ſi eſt clericus. cũ alle. per Marſi. in. l. vnicus. §. cogniturum. pe. col. ff. de quæſtio.

SVMMARIVM.

1 *Clericus incorrigibilis poteſt licitè per prælatum incarcerari. 2.*

2 *Laici capere poſſunt clericos ex voluntate epiſcopi ſine metu excommunicationis. 4. intellige vt in. nu. 5. 7.*

3 *Fuga quando timetur, poteſt huiuſmodi ſuſpectus in carcere mancipari.*

4 *Carcer eſt inuentus etiam ad pœnam de iure canonico.*

5 *Clericus non poteſt capi de commiſſione illius qui non habet iuriſdictionem in eum in criminalibus: licet in ciuilibus ſic, & capiens non excuſatur.*

6 *Qui prælati habeant iuriſdictionem in clericos?*

Clericus ſuſpectus de fuga, poteſt capi per quẽcũque ſine metu excommunicationis: tam in cauſa ciuili quàm criminali. 9.

Clericus non poteſt torqueri per laicum, etiam ex conſenſu prælati ſui.

Clericus etiam incorrigibilis niſi ſit depoſitus vel traditus curiæ ſeculari, non poteſt per laicum diſtringi.

¶ *CAP. XXXV.*

VT famæ. a †Poteſt prælatus, & debet clericũ ſubiectũ incorrigibilem incarcerare. h. d. Primò Laici circa metũ excõicationis de prælatorũ licentia capere poſſunt clericos, & ad iudiciũ ducere. Secunda pars ibi: *Laici.* ¶ Caſus lite lis. Aliquãdo clerici grauiter excedunt, nec poſſunt ad agendã pœnitentiam in monaſterijs tutè deputari: ſed oportunitate captata inde aufugiunt, & peioribus ſceleribus ſe immiſcent. Quæſiuit Lugduñ. epus vtrũ poſsint ab epõ vel alijs prælatis arctę cuſtodiæ mancipari. Rñ. papa ꝓ cũ plati exceſſus teneanť corrigere clericorũ, & publicę vtilitatis interſit ne crimina remaneãt impunita: & illi clerici fiunt deteriores, debẽt illos ſub arcta cuſtodia detinere, poſtq̃ de crimine fuerint canonicè cõdẽnati. Secũdò quęſitũ fuit vtrũ laici incidãt in excõicationẽ ſi clericos in magnis ſceleribus cõprehẽdãt, cũ eos ad iudices trahere non poſſunt niſi in eos man⁹ iniecerint violentas. Reſpond. papa ꝓ circa excommunicationem pñt capere clericos, & ad iudicium trahere ſi oporteat ẽt violẽter: dũ tñ illud faciãt de mãdato ſuorũ plat. cùm hoc non ipſi, ſed illi quorum authoritate hoc faciũt facere videãtur: & non amplius laicorũ violentia ſe extẽdat q̃ exigat defenſio clericorũ. Ber. ¶ †No. j. ex tex. ibi: *grauiter excedentes.* ꝓ p grauibus delictis cleric⁹ poteſt deponi, & in arcta cuſtodia mãcipari qñ veriſimiliter timetur de fuga: ſi detruderet in monaſterium. Et ex hoc tex. no. ꝓ vbi ceſſat talis timor, nõ debet clericus p grauibus delictis in carcere deputari: ſed tantũ in monaſteriũ ad agẽdũ pœnitẽtiã mitti. vt in. c. tuę. de pœnis. Carcer em̃ non debet deputari niſi p grauiſsimis delictis. vt in. c. penul. de hære. & c. nouim⁹ j. de ver. ſig. vide Inno. in. c. qualiter. ij. de accuſ. ¶ †Secundò no. ibi: *canonicè cendemnati ſub arcta cuſtodia detinere &c.* ꝓ clericus põt carcerari in pœnam delicti: ſeu vt agat ibi pœnitentiam de delicto: vnde de iure canonico carcer deputari põt etiã ad pœnã. vt ĩ. c. q̃uis. de pœnis. li. vj. ¶ †Tertiò no. in. §. *laici.* ꝓ familia poteſtatis impunè capit clericũ authoritate prẽlati. nã nõ videť familia hoc facere: ſed ipſe prẽlatus mãdans. vt in tex. ¶ †Quartò no. ꝓ duo requiruntur ad hoc vt claricus licitè poſsit capi authoritate prẽlati. Primò ꝓ cleric⁹ ſit illi prẽlato ſubiect⁹. Secũdò ꝓ ad illum prẽlatum ſpectet corrigere clericũ criminoſum. quaſi velit dicere tex. ꝓ non ſufficit prælatũ habere iuriſdictionem in ciuilibus. Ex quo infertur ꝓ rector vniuerſitatis cùm ad eũ non ſpectet corrigere criminoſum clericum, non poteſt impune mandare clericũ ſcholarem capi, nec familia capiẽs tũc eſſet excuſata. ¶ Quintò no. ibi: *facere videantur &c.* ꝓ mandans nõ dicitur verè facere, ſed fictè & interpretatiuè. & hũc tex. allega ui in. c. mulieres. s̃. eo. & dic vt ibi no. ¶ Vltimò no. contra capientes clericos etiam in caſu licito. vt ſi inferunt violentiam vltra q̃ expediat, incidant in excommunicationem. ¶ †Sed pro declaratione tex. & prædictorum. quæro qui ſunt iſti prælati ad quos ſpectat correctio clericorũ? Dicit Inno. ꝓ ſunt epiſcopi, qui habent ordinariã iuriſdictionem in clericos. xj. q. j. c. de perſona. & in. c. at ſi clerici. de iudi. cũ ſimi. Idem in alijs prælatis habentibus iuriſdictionem hanc in clericos. vt ſunt abbates in monachos ſuos. xviij. qõne. ij. c. abbates. Idem puto in alijs prælatis inferioribus habentibus iuriſdictionem etiam de iure: vt in. c. irrefragabili. in. §. exceſſus. de offi. ordi. & in. c. dilecti. de appella. & refert Innocen. hîc quoſdã tenere, ꝓ quilibet iudex etiam laicus, vel ſocius b clericib non iudex poſſit capere clericum criminoſum ne fugiat, non vt retineat, ſed vt præſentet eũ iudici ſuo ſicut dicit in defenſore ciuitatis, qui capit criminoſum quem corrigere nõ poteſt, vt iudici prẽſentet. vt in authen. de defenſo. ciuita §. nos igitur. Hoſt. tenet contrarium. dicens ꝓ vbi ius nõ eſt expreſſum, non licet inijcere manus in clericum. Hanc materiam plenè explico in. c. cũ non ab homine. de iudi. Et ibi teneo quòd vbi iſta captura fit ad bonum finem: quòd euitatur excõicatio. c. ſi quis ſuadente diabolo. Sed ſi capio clericũ criminoſum ne fugiat, non videor facere ſuadẽte diabolo ſed ſuadente Deo & bono publiço. cũ publicæ vtilitatis interſit vt crimina puniant: vt in tex. Idem vt dixi in familia poteſtatis capiente inuentũ de nocte, cũ ſit præſumptio fraudis: quia qui malè agit odit lucem. vt in. c. conſuluit. de offi. dele. familia em̃ videtur capere vt impediat delictũ committendũ: et omittens obuiare faci nori, peccat. vt in. c. delicto. eo. titu. lib. vj. Idem puto in capiente clericũ debitorem ſuum fugientẽ, quia hîc ceſſat dolus & ſuaſio diabolica. Ad hoc. l. ait prætor la grã de. §. ſi debitorem. ff. de his quæ in fra. cre. & vide Bart. in. l. ſi quis in ſeruitute. ff. de fur. ibi tamen loquitur de

clerico

clerico capiente clericũ: ſed idẽ putarem in laico. rationibus prædictis. Et vide per Bar. in l. ſi qua per calumniã. C. de epiſco. & cle.

7 ¶ † In glo. in verſi. *violenter.* ibi. *intelligendum de incorrigibili.* Dic melius ꝙ quantũcũq; clericus ſit incorrigibilis. tamẽ impunè capi poteſt de mandato prælati. vt eſt tex. in c. clericos. eo. ti. lib. vj. Et ad cõtrarium dic ꝙ loquitur in verberatione. hîc verò in captione & detruſione. vt no. in d. c. ſi clericos. & dixi in c. vniuerſitatis. alleg. in glo. ¶ † Et attende: quia reperio hîc do. Ant. & Pet.

8 de anch. tenere illã opi. quã dixi in d. c. vniuerſitatis. ꝙ clericus nõ poteſt torqueri per laicũ etiã de mandato prælati, ſicut nec verberari[a] & ita refert do. Anto. ſe cõſuluiſſe. licet contrariũ fuerit

a

9 de facto ſeruatũ, & ita habet cõis obſeruantia, & malè. ¶ † In gl. in verſi. *mandato.* ibi. *incorrigibiles & traditos curiæ &c.* No. ex gl. ꝙ quãquã clericus ſit incorrigibilis, niſi ſit traditus curię ſeculari non põt per ſecularem diſtringi, quod intellige, niſi pręceſſerit depoſitio. vt in ca. cùm non ab homine. de iudi. vel niſi capiatur incorrigibilis. vt reſtituatur prolato proprio. vt dictum eſt. Tene menti. Abbas.

✤ SVMMARIVM. ✤

1 *Percutiens clericum etiã volentem incidit in excõmunicationem. intelligе vt j. nu. 5.*
2 *Iniuria an fiat volenti?*
3 *Excommunicatio canonis incurritur per ſolam manuũ iniectionem abſque violentia.*
4 *Renuntiare nemo põt priuilegio inducto principaliter in fauorem publicum: licet ſit conſequentia in fauorem priuatum.*
6 *Clericus ſe ipſum vulnerans vel percutiens: incidit in excõicationem.*
7 *Clericus patiens ſe percuti, eſt etiam excõmunicandus.*
8 *Percutiens clericum, an incurrat tot excõmunicationes quot percuſſiones dat?*
9 *Pro iniuria illata clerico an poſſit agere eccleſia?*
10 *Actio iniuriarũ eſt duplex, alia ciuilis: alia criminalis.*
11 *Epiſcopus non poteſt remittere iniuriam competentem eccleſiæ.*
12 *Clericus cõiugatus: vel bigamus: vel incorrigibilis: vel tertiò monitus: vel excommunicatus: vel hæreticus, vel depoſitus, an gaudeat priuilegio canonis ſi quis ſuadente diabolo?*

¶ CAP. XXXVI.

b 1 CONTINGIT. [b] † Excõicatus eſt qui in clericum etiã volentem manus iniecerit violentas, etiam ſi hoc faciat in ſaisfactionẽ pręcedẽtis iuiurię. & eſt caſus notabilis. Cõis diuiſio. Secũda ibi. *Nos autem.* ¶ Caſus literalis. Cõſuetudo eſt in Archiepiſcopatu Bracharenſi. ꝙ ſi quis in illo loco alicui offendat corpus ſuũ ſupponit ſponte. xxx. vel pluribus aut paucioribus percuſſionibus fuſtium: clerici eandẽ cõſuetudinem obſeruabant ſi clericus aliũ clericũ offendebat, aut etiã laicum in ſatiſfactionem iniurię: quęſiuit eps Bracharen. Vtrũ hmõi percuſſores clericorũ incidãt in excõmunicationem. Rñ. papa ꝙ hmõi manus iniectio & ſi non violenta: iniurioſa tamen videtur, cùm ille canon non tam in fauorem clerici ordinati q̃ in fauorem ordinis clericalis fuerit promulgatus: & ideo mandat papa. vt illud de cætero prohibeat attentari: vnde ſequitur ꝙ tales ſunt excommunicati: & ſi quis clericus poſt huiuſmodi prohibitionẽ ſponte ſe ſubiecerit, excõmunicetur. ita tamen ꝙ clerici ſatisfaciant iniuriam paſſo ſine iniuria ordinis clericalis. Ber. ¶ No. primô ex tex. ꝙ offendẽs põt ſe ſubijcere iudicio offenſi pro ſatisfactione. pro hoc. c. quintaualis. & c. veniens. de iureiuran. quod eſt reſtringendum quando ſubijcit ſe arbitrio & iudicio alterius tanq̃ arbitrio boni viri: non aũt põt facere illum arbitrum ſeu iudicẽ in facto ſuo. vt in l. pe. ff. de arbi. & l. vnica. C. ne quis in ſua cauſa. & not.

2 in d. c. quintaualis. ¶ † Et reſtringo etiã prędicta ad tex. quando

c per ſatisfactionem nõ ingerit vulneratio. [c] nam nemo eſt dns mẽbrorum ſuorum. vt. l. liber homo. ff. ad. l. acquil. & hoc patet in clerico. ſed poteſt intelligi quãdo pro ſatisfactione leuiter poſſet caſtigari: aliâs aũt non valeret cõſuetudo. quod etiã tenet Bart. in l.

3 j. §. vſq; adeo. ff. iniur. & all. hoc. c. ¶ † Scdò no. ꝙ ad incurrẽdũ excõicationẽ canonis ſi quis ſuadẽte. ſufficit iniurioſa manus abſq;

4 violentia. pro hoc. c. nuper. ſ. eodem. ¶ † Tertiò not. ꝙ vbi priuilegiũ eſt indultum principaliter in fauorẽ collegij ſeu i fauorẽ publicum, licet cõiter concernat fauorẽ priuatarũ, pſonarum, non põt priuata perſona illi priuilegio renuntiare. concor. c. ſi diligenti. de foro cõpe. ſecus dic vbi priuilegiũ principaliter concernit fauorem priuatarũ perſonarum, ſed in cõſequentiã fauorẽ publicũ vt in c. dilecti. & de foro. compe. vbi bonus text. in c. cũ contingat. & quod ibi no. de iureiur. ¶ † Quintò not. ꝙ percutiens clericũ

5 etiam volentem ex quo non facit iocoſè: ſed animo vlciſcendi & ſeuiendi, nõ euitat excõmunicationẽ: quia clericus cõſentire nõ põt

6 cũ iniuria fiat toti collegio clericali. ¶ † Ex

d quo infertur quòd clericus [d] percutiẽs etiã ſeipſum incidit in excõicationẽ, ex quo hoc facit irato animo. ſicut ſępe faciunt illi q̃ tedio vitæ, vel alia concupiſcentia ducti ſeipſos interficiunt, ſeu vulnerant. quod cõmuniter tenetur hîc per doc. & facit in c. ſi non licet. xxxiij. q. v. & ita etiã de iure ciuili punit ille qui ſeipſum vulnerat. vt not. in. d. §. vſq; adeo. ¶ † Item no. ibi. *excõicetur.* ꝙ clericus

7 ſponte patiens verbera non eſt excomunicatus ipſo facto, ſed excõmunicandus. Sed contra hoc oppo. nam communicãs criminoſo in crimine propter qd incurrit excõmunicationem eſt excõmunicatus ipſo facto. vt in c. nuper. ſ. eo. Sed iſte clericus cõicat iſti percutienti eũ in hoc crimine damnato ergo incurrit eandem excõmunicationem cũ ipſo. Multipliciter ſoluitur per Io. and. Et primò ꝙ iſte poteſt accuſari rõne conſuetudinis, & quòd fiebat ratione ſatisfactionis & non vt communicaret in crimine. Secundô ad incurrandã illã excõmunicationem ratione participij requirit ꝙ quis cõmunicet excommunicato in crimine, ſed ante percuſſionem non eſt adhuc percutiẽs excõicatus. ergo nõ cõicat excõicato: quãq̃ ergo mandãs vel cooperans ante factũ incurrat excõicationem ipſo facto. vt in c. mulieres. ſ. eo. hoc nõ contingit ratione participij, ſed ligatur tanq̃ principalis. Et facit hęc ratio pro his q̃ dixi in c. nuper. ſ. eo. & pro hoc gl. in cle. vnica. de conſang. & affi. in ver. moniales. Iſta tamẽ ſol. põt impugnari ſcdm eũ & bene põt poſt primã percuſſionem, ſi inferatur ſecũda. nam poſt primam incidit in excõmunicationẽ: ergo in ſecunda cõmunicauit excõicato in crimine.

8 ¶ † Et an tot excõicationes incurrat percutiens quot fuerunt verbera? vide per Io. and. in regula delictũ. de regu. iur. lib. vj. in mer. vbi cõcludit ꝙ non: quia habent pro vno facto, ex quo vno impetu iuferuntur: [e] & pro

e bat. c. ſi quis ſuadente. xvij. q. iiij. quod tamen limita prout ipſe ibi no. & elegãtiſsimè no. Bar. in l. nunquã. ff de priua. delict. & ſi nos teneremus ꝙ incurrat excommunicationes habito reſpectu ad omnes percuſſiones eodem impetu inflictas: tunc non diereret iſte communicare excommunicato niſi poſt fabannito ſeipſum occidere.

a ✤ SEBA. SAPI. ¶ Nec verberari. Quãdo clericus poſſit torqueri vide And. ſicu. in c. ſi cõſtiterit. col. iij. ſ. de accu. cũ alleg. per Mar. in l. maritus. col. vlti. ff. de quæſtio.

b ¶ Adde hic oĩno qd no. Bal. inſti. de iniu. in fi. & Bar. in l. j. §. vſq; adeo ff. de in ius vocã. vbi ponit an quis poſſit percutere me volentem.

c ¶ Et ideo dicit ſan. Tho. in. ñ. ñ. q. xlvj. ar. j. ꝙ priuata perſona etiã mihi volẽti non põt abſcindere membrum ſanum.

d ¶ Vtrũ clericus pcutiẽs ſeipſum ſit excõicatus. & de hoc vide p doc. in c. j. de vi. & ho. cle. li. vj. & ꝙ ſit excõicatus tenet Imo. in l. ſi verò. §. de viro. in prin. in. x. col. ff. ſol. mat. & facit qd no. Bart. in l. j. §. vſq; adeo. ff. de iniur. & in l. q̃ rei. §. ſi quis aũt. ff. de bo. eo. q̃ añ ſen. ſibi mor. cõſci. Sed ꝙ nõ ſcit excõicatus facit tex. in l. ſed ſi dãnũ. ff. de pec. vbi tex. dicit ꝙ licet ẽt ſeruis naturaliter in corp? ſuũ ſeuire. & ꝙ clericus pcutiẽs ſeipſum ſit excõcatus in terminis: tenet Do. in c. ſi qs abſcederit. in. ñ. nota. lv diſ. & in c. q̃ partẽ in. iiij. no. ea. diſt. & dicit ꝙ de hoc ponit Archi. in c. ſi non licet. xxiij. q. v. & Io. an. in c. j. de vi. & ho. cleri. lib. vj. Sed adde tex. ĩ. d. l. ſed ſi dãnũ. reſpõde vt per do. Ant. ĩ. c. ex parte. el. ñ. de cor. vti. Itẽ ad pdictã op. facit qd no. Io. an. additio. Spe. in ti. de pœ. §. j. in prin. ver. ſed quero. vbi ponit de ſtatuto imponente pœnã pcutiẽti vt habeat locũ in pcutiente ſeipſum. & ibi Io. an. refert Rich. malum. dicere ſe vidiſſe iſtã. q. de facto paduæ in quodã doc. qui ſeipſum interfecit, & fuit punitus pœna ſtatuti. qd ipſe credit malefactũ & propterea dicit Bal. in l. j. ad fin. C. de ſer. fugi. ꝙ licet ſtatutũ pmittat bãnitũ impune occidi: tamen non licebit

e ✤ SEBA. SAPI. ¶ Inferunt. Vide ad hęc q̃ no. Iaſ. in l. eũ q. §. in populariibus. col. pe. ver. nũquid aũt delicta. ff. de iureiuran.

&ũ completum. Vltima ſolu.eſt quòd aliud eſt participare cũ excõicato in crimine,aliud ſubmittete ſe miſericordiæ alicuius.cũ poſſit cogitare illum remiſſurum,cũ debeat qs facilè parcere proſtratis. ¶ †In glo.j.ibi.*iniuria iſta dicitur fieri eccleſiæ.* Not.bene gloſſ.ex hoc enim ſentit eccleſiam[a] poſſe agere actione iniuriarum pro iniuria illata clerico.qđ etiã expreſſius tenet gl.in.c.parochianos.ſ.e. quod etiã ſequũtur quidã hîc.vt refert Inn. ſed refert ipſe alios tenere cõtrariũ.& videt plus ſibi placere,vt niſi fiat iniuria clerico in odiũ eccleſiæ ꝙ nõ poſſit agere eccleſia actione iniuriarũ,ſicut qñ iniuria fit liberę perſonæ nobis ſeruienti.non eñ poſſumus agere actione iniuriarũ niſi fiat ad iniuriã noſtram vt in.l.itẽ apud labeonẽ.§.pen.ff.de iniur. & hanc opi.tenet Bar.in.l.j.§. vſq; adeo.ff.eod. Fatetur tñ Inn.eccleſiã poſſe agere ad ſatisfactionẽ actionib[9] publicis,ſeu authoritate canonis.vt.ij.q.j.c.in primis.xvij.q.iiij. in.c.ſi qs cõtumax.& in.c.quiſquis.ſed Hoſti.dicit nõ curãdum de iſtis ſubtilitatibus Inn.ſatis eñ eſt eccleſiã poſſe agere, nec curandũ de nomine actionis.ſ.de iudi.c.dilecti. ¶ †Sed dic & melius.ꝙ in veritate etiã eſt differẽtia inter vnũ modũ agẽdi:& aliũ:nã ſi põt eccleſia agere actiõe iniuriarũ,tũc põt agere ciuiliter,& lucrari pecuniã in ſatisfactionẽ iniurię.ſecus aũt vbi ageret actione publica puta criminaliter:quia tũc pœna applicaret fiſco. inſti.de iniur.in.§.in ſumma.Sed mihi placet opinio. vt eccleſia poſſit agere actione iniuriarum. ſicut agit maritus pro iniuria illata vxori,& ꝑ iniuria illata filio agit pater. nam propter nimiã coniũctionẽ quæ eſt inter clericũ & eccleſiam iniuria non põt fieri clerico quominus tangat eccleſiam.ſicut dicit in iniuria illata vxori vel filio.l.j.in fi.&.l. eum q nocentẽ.in fi.ff.de iniur.pro hoc tex. hîc in duplici loco.Primò ibi:*tamẽ iniuria vi cetur &c.*ibi.*ſine iniuria clericali &c.*quæ verba clarè innuunt ꝙ iniuria inferẽt eccleſiæ licet iniurians non faciat in odiũ eccleſiæ.nã hîc iſte faciebat pro ſatisfactione iniuriæ, & non in odium eccleſiæ. Ad idem bonus tex. in.c.ij.ſ.de pœnis.vbi epiſcopus egit ciuiliter pro preſbytero infecto.& medietas pœnæ applicatur eccleſię cui pręfuit defunct[9]. alia medietas applicatur epõ:ſecundũ vnam lect.ad idem facit tex.in.c.cũ deſideres.in fi. & quod ibi dixi.ſ.eod. ¶ †In eadem glo.ibi *non eſt in bonis noſtris.* Intellige quo ad trãſmiſſionem in hæredem:quia actio iniuriarũ nõ trãſmittitur in hæredem ante lit.conteſt. vt in.l.iniuriarum.alle.in glo.quaſi ex hoc velit arguere gl.ꝙ epiſcopus remittẽdo iniuriam non videtur alienare bona eccleſiæ.ſed gloj. tenet contrarium concludendo ꝙ ſolus epũs non poſſit remittere actionẽ iniuriarũ competentẽ eccleſiæ quod not.idem doct.hîc.& glo.xxiij.q.iiij.in.c.ſi is qui.& eadẽ cauſa. q. v.in.c.excõmunicatorum.In contrarium tamen facit[b] ꝙ no.Fede.cõſi.ix.vbi dicit ſolũ epiſcopum[c] poſſe repudiare legatũ,vel hæreditatem delatam eccleſiæ ſine alia ſolennitate:quia non dicitur ex hoc alienare ſed non acquirere.pro hoc.l.magis.in.§. ſi fundus.ff. de rebus eorum.& gl.xvj.q.vj.in.c.illud.§. fi. Sed volens concordare hæc dicta poſſet dicere ꝙ aliud ſit in repudiatione legati ſeu hæreditatis:quia illa poſſet obeſſe propter gravamina annexa:& ideò hoc poſſet epũs ſolus propter adminiſtrationem quẽ habet.ar.inſti.de autho.tu.in.§.tutor. Aliud in remiſſione actionis iniuriæ:quia remittẽdo incõtinenti facit cõditionem eccleſiæ deteriorẽ.arg.in.c.ſi is qui.xxiij.q.iiij. ¶ †In glo. in ver.*ordinati.*ibi.*ſi ſit clericus coniugatus.* Conclude ſic totam gloſſ. ꝙ clericus nõ coniugatus in quocũq; ordine conſtitutus gaudet hoc priuilegio canonis ſi quis ſuadente,dummòdo nõ immiſceat ſe enormitatibus,vel ſit priuatus priuilegio clericali propter trinam monitionẽ.vt in.c.cũ non ab homine.& in.c.in audientia.ſ. eo.pro hoc.c.ſi quis ſuadente.præalle.&.c.j.ſ.eo.Si verò eſt cõiugatus,aut tũc incedit in habitu & tonſura,& gaudet hoc priuilegio:aliâs ſecus vt eſt expreſſum hodie in.c.vnico.de cleri.coniuga.lib.vj.hoc verũ niſi ſit bigamus:quia in nullo gaudet priuilegio eccleſiaſtico.vt in.c.vnico.de biga.lib.vj.Si verò clericus eſt depoſitus:& tunc aut eſt degradatus actualiter,& perdit hoc priuilegium,& omne aliud eccleſiaſticum.vt in.c.degradatio.de pœnis.lib.vj.in fi.& qđ ibi no.Aut eſt depoſitus verbaliter. & ſi eſt incorrigibilis,perdit omne priuilegium.vt in.c.cũ nõ ab homine de iudi.Si verò eſt corrigibilis,gaudet hoc priuilegio. argu.in.c. degradatio.in fi.quia per degradationem actualẽ exuit omni priuilegio.ergo prius nõ perdidit. Aut clericus eſt hæreticus,& perdit omne priuilegium.hoc tenet Inn.in.c.ſi verè.ſ.eo.pro hoc:qa hæreticus perdit omne priuilegiũ.vt in.c.excõicamus.ſ.de hæreti. Aut eſt excõicatus.& communiter tenet ꝙ gaudet hoc priuilegio:quod etiã voluit Inn.in.d.c.ſi verè.& glo.xvij.q.iiij.in.c.ſi qs deinceps.&.xxiij.q.v.c.excõicatorũ.& per Io.an.in regula delictum lib.vj.in mercu.nam hoc priuilegium cõpetit non fauore proprio,ſed ordinis clericalis:hoc probatur apertè in.c.j.&.c.de monialibus.ſ.eo.vbi ſi duo clerici vel moniales percutiunt ſe adinuicẽ,incidunt in excõicationẽ:& tamẽ percutiẽs ſecũdò percuſſit excõicatum:quia ille primò verberauerat,& nihilominus incidit in excommunicationem. Abbas.

a ¶Vtrum eccleſia agere poſsit actione iniuriarum ꝑ iniuria facta clerico,vel eã remittere.vide qđ ſcripſi ſ.eodẽ in.c.parochianos.

b ¶Licet ſolus epũs poſſit repudiare legatũ vel hæreditatẽ delatã eccleſię nõ põt tñ ſine capitu. remittere iniuriã factã eccleſiæ. Et de hoc vltimo videper Bal. in.c.j.in princi.in iiij.col.in ti.q feuda.poſ.q̃ eſt in rubric.vbi dicit ꝙ ſolus prelatus põt remittere ꝑ iniuriã, ſed cõem non põt ſine capitulo.

¶Adde an legatũ factũ eccleſiæ prę lat[9] repudiare poſſit Ludou. Roma. cõſ.lxxxij.Pet.de ancha.cõſi. clxvij.

c ¶Solum epm.Vide Iaſ.in.l.ſi cõſtãte.in prin.colũ.iij. ff.ſolu.mat.& in.l. iij.C.de Pac.

SVMMARIVM.

1 *Infideles ſunt incapaces excommunicationis.*
Infidelis percutiens clericum nõ eſt excommunicatus,ſed aliter punitur.
2 *Seruus non debet obedire domino contra præcepta eccleſiæ.*

¶CAP. XXXVII.

RElatum. Seruus excommunicatus pro iniectione manuum in clericũ tenet pro abſolutione ire ad ſedem apoſtolicã.Sed ſi ex hoc dñs qui non fuit in culpa graue damnũ patiat vel ſeruus hoc fecit in eius fraudem, abſolui põt ab epo ſi læſio non fuit enormis. h.d.Cõmunis diuiſio. Secũda ibi.*Quo circa..* ¶ Caſus literalis. Serui propter iniectionẽ manuũ in clericos in excõmunicationẽ incidunt. Domini ſui allegant ꝙ nolunt carere ſeruis ſuis:& ita non curant venire ad ſedem apoſtolicam abſoluendi eludentes canonicã diſciplinã: ſignificatum eſt hoc dño papæ. Vnde mandat Archiepo Lugdunen. quatenus compellat eos venire ad ſedẽ apoſto.abſoluendos:cũ potius Deo q̃ homini ſit deferendũ:niſi ſerui illi hoc faciant in fraudem vt ſe ſubtrahẽt ab obſequio dñorũ,aut ipſi dñi propter hoc ſine culpa ſua grauiter læderentur:& tunc in vtroq; caſu ab ipſo Archiepiſcopo ex indulgentia papę poterunt abſolui & in recõpenſationem laboris.aliâs eis ſatisfactio iniungatur.dummodo nõ ſit tam enormis exceſſus vt propter vitandum ſcandalũ & tollendũ exẽplum huiuſmodi ſerui ad ſeruum ſeruorũ Dei venire debeant abſoluendi.Ber. ¶ †No.j.ex tex.ꝙ etiã ſerui ſunt capaces excõicationis,& ꝙ quantũcũq; eorũ velle dependeat à voluntate domini,nihilominus ratione peccati poſſunt diſtringi per eccleſiã.& intellige hoc in ſeruis Chriſtianis.nam ſi eſſent infideles, non eſſent capaces excommunicationis.vt in.c.gaudemus.de diuor.ſed tũc aliter cõpellunt clericis ſatisfacere.vt in.c.poſtulaſti.de iudę. Et ex hoc & ex tex.not.ꝙ ſicut liberi laici ſortiuntur forũ ratiõe delicti eccleſiaſtici,ita & ſerui. ¶ Item no.ꝙ ibi iniuria illata per ſeruũ eſt enormis,nullo caſu poteſt abſolui ab inferiori à papa. pro mediocri ergo iniuria poteſt ſeruus abſolui ab epiſcopo in

caſibus

SEBA.SAPI. 2
a ¶ Semel malus. Aduerte tñ ꝙ illa regula.semel malꝰ nõ ꝓcedit quãdo qs per triennium vixit laudabiliter vt ꝓbat tex.ĩ auc. de mona.in prin. & no.Io.de Imo. in.c. cũ deputati. ş.de iudicijs.

SEBA.SAPI.
b ¶ Præiudiciũ alteriꝰ. Vide multa alle.p Ias.in repe. l.admonẽdi.colũ. lxxxiij.ver.Adde etiã ꝙ dicto cardinalis.ff.de iureiu.

c ¶ Non ſtatur dicto ſolius cardinalis in præiudiciũ alterius. & p hoc facit tex.in.c.licet ex quadã.de teſt. q dicit ꝙ vni teſti nõ creditur ſi ſit ꝑſul. & tex.ĩ.c.cũ anobis. de teſtit. qualiſcũq; fuerit authoritatis.& papa non poſſet ſtatuere ꝙ vni crederetur in ꝑiudiciũ alterius. per text. ſingu.ĩ.c. iudicas. iij.q.ix. quia hoc eſſet cõtra ius diuinũ. In ore duorũ vel triũ &c.ad de tñ ꝙ ſtaꝫ dicto cardinalis de actis proceſſus cãę corã eo ventilatę ſi ſuper hoc nulla appareat ſcriptura. Iſtud ſingu.dicit Spec.in tit.de leg.§.ſequit. circa fi. quod refert & ſequit do. Ant.ĩ.c. qm̃ cõtra.de proba.in.xxviij.colũ. idẽ tenet etiã ipſe Spe.in tit.de teſte §.j.in.xxx. colũ. verſi.ſed qd̃ dixi & adde ꝙ licet regulariter non ſteꝫ dicto ſolius cardinalis, tamẽ ſtatur dicto papæ de eo qd̃ geſſit dũ erat cardinalis.tex.eſt opti.in. c. querelã circa prin.de elec. ad idẽ eſt text.in cle.j. de rel.& ve. ſan.in antepe.col. ver. intelleximus aũt olim. & adde Bal.in.l.iuriſiurãdi.C.de teſt.vbi dicit ꝙ doc.dñt ſtari debere dicto cardinalis:qd̃ intelligę verũ in ſibi cõmiſſis ꝑ papam. Et adde ꝙ creditꝰ

1 2 1 3 4

caſibus hîc expreſsis. ¶ †Not.ibi: *cum plus ſit deo quã homini deferendum &c.* arg.ꝙ ſeruus non tenetur obedire dño cõtra pręcepta eccleſiæ ſeu dei:& ꝙ magis debet obedire canonibus in concernentibus peccatum q̃ ipſi dño.pro hoc.xj.qõ.iij.c.iulianus.&. c. ſi dñs. ¶ Vltimò põt colligi ꝙ qñ propter aliquam cauſam excuſatur quis ab itineratione ad Papam:tunc inferior abſoluens debet in recõpenſationẽ laboris quem ſubijſſet in itinere aliam ſatiſfactionem iniungere. ¶ In gloſſ.in ver. *in vtrolibet.* ibi: *ſed nõ credo.* & hoc cõ muniter tenetur:quia ex cõtraria opi. nimis detraharetur canoni ſi quis ſuadẽte. nam & ſi hoc caſu priuetur mulier viro ſuo ſine culpa ſua,non tamen ſine cauſa.vt lit. non conteſt.c.quoniam.in.§.finautem. Abbas.

✤ *SVMMARIVM.* ✤

Excommunicare an quis hodie indiſtinctè aliquẽ cum omnibus fautoribus & participibus ſuis poſſit?

¶ *CAP. XXXVIII.*

SAcris. Excommunicatus ꝓpter participationẽ cũ excõicato licet eum poſtea impugnet:ex hoc ſolo pro abſoluto nõ eſt habẽdus.h.d. ¶ Caſus literalis. Aliqui ſunt excõicati cũ omnibus fautoribus & participibus ſuis:aliquis ſpontè cõmunicauit talibus:tandẽ ad cor rediens de mandato eccleſiæ illos excõmunicatos quos prius fouerat expugnauit:an iſte debeat haberi abſolutus? Reſpondet papa ꝙ non eſt habendus abſolutus, niſi gratiam abſolutionis perceperit.& ſi ſuccũbat in huiuſmodi bello,non ſunt oblatiões hmõi recipiendę pro illo,nec oblatiões deo porrigẽdę niſi cũ de ipſius viuentis pœnitentia per euidẽtia ſigna cõſtiterit: & niſi fuerit abſolutus ſecũdũ tenorẽ cõſtitutionis ipſius Inn.Ber. ¶ †No.j.ex text.ꝙ qñq; quis excõicatur cum oĩbus fautoribus & participibus ſuis.Sed an hæc forma indiſtinctè poſsit hodie ſeruari? dic vt in.c.ſtatuimus.eo.titu.lib. vj.& vide quod dixi in.c.quod in dubijs.ş.e. ¶ Secundò no.ꝙ excõmunicatus licitè pugnat in bello iuſto. ¶ Tertiò no.ibi: *de mandato eccleſiæ &c.* ꝙ eccleſia poteſt indicere bellũ & pugnã cõtra excõicatos & inobediẽtes.facit.xxiij.q.viij.in.c.igitur.&.c omni timore. ¶ Quartò no.ꝙ pro decedẽte in excõicatiõe nõ ſunt recipiendę oblatiões.nec orãdũ eſt.de quo vide qd̃ dixi in.c.à nobis. ş. eo. Sed op.cõtra literã.ex quo eñ iſte expugnabat illos excõicatos ſatis apparebat de cõtritione iſtius:maximè cũ hoc fecerit de mãdato eccleſię.ergo nõ oportet ꝙ conſtet de cõtritione per alia ſigna.cuius cõtrariũ innuit tex.in fi.Sol.poſsibile eſt ꝙ ex aliqua cauſa intrinſeca & non propter contritionem illos expugnabat:ideò oportet quòd aliter cõ ſtet de contritione ipſius. Abbas.

✤ *SVMMARIVM.* ✤

1 *Excommunicatus non præſumitur abſolutus niſi probetur.2.*

3 *Literæ alicuius faciunt fidem in pertinentibus ad officium mittentis illas.*

4 *Confitenti creditur in foro pœnitentiali,ſed non in foro iudiciali.*

5 *Cardinali aſſerenti aliquid in præiudicium tertij non creditur.*

Cardinali aſſerenti rem ſibi commiſsam viuæ vocis oraculo an credatur?

¶ *CAP. XXXIX.*

1 SIcut nobis. †Excõicato ſi dicit ſe abſolutũ,nõ creditur,niſi probet.h.d. Vel ſic.Semel excõmunicatꝰ debet vitari ſemper vt excõicatus,niſi legitimè probet ſe fuiſſe abſolutũ. In prima ponitur deciſa cõſultatio. In ſecũda rñſio ibi: *Fraternitati.* ¶ Caſus literalis. Aliqui excõicantur à ſuo iudice. illi accedũt ad curiã dñi papæ.redeuntes dicunt ſe abſolutos.nec oſtendunt literas ſuę abſolutiõis. Quę ſiuit eꝑs Aſuntiñ.vtrũ debeat illos habere ꝓ abſolutis. Rñ.pa.ꝙ niſi ſuper abſolutione ſua literas apoſtolicas vel illius cui vices ſuas in hac parte committit reportauerint:aut alio modo legitimè cõſtiterit de abſolutione ipſorũ.tanq̃ excõicatos ſicut priꝰ
2 faciat euitari.Ber. ¶ †Not.j.ex text.ꝙ ſemel excõicatꝰ ſemper præſumitur excõicatꝰ, niſi de abſolutione doceat: ad hoc regula ſemel
a malus.[a] de reg.iu.lib.vj.& quod no.ibi.bonꝰ tex.in.c.propoſuit de cler.excõ.mi. ¶ Secundò.not.ꝙ abſolutio ab excõicatione eſt pro banda per teſtes,vel alio modo legitimo: & ideo obtinens abſolutionẽ ſit cautꝰ vt in futurũ poſsit ꝓbare abſolutionẽ:& vide quod dixi in.d.c.ꝓpoſuit. ¶ Vltimò no.ꝙ ad officiũ eꝑi pertinet excõicatũ facere vitari. Sed quęro quis eſt iſte cui papa committit vices ſuas? Doc.dicũt poſſe tex.intelligi in pœnitẽ
3 tiario papæ. ¶ †Et ex hoc tex.no.Abb.ꝙ literæ pœnitentiarij faciunt fidẽ in ꝓtinẽtibꝰ
4 ad officiũ ſuũ quod tene menti. ¶ †In glo.j. in fi.gl.apertè nõ rñdet ad cõtrariũ:ſed dic ꝙ loquitur in foro animę·vbi crediꝫ confitẽti: quia ibi nõ tractatur niſi de pręiudicio ſuo. vt in.c.ſignificaſti.& quod ibi no.ş.de homi. ſed ſecus in foro iudiciali,vbi tractaꝫ de pręiudicio aliorum. ¶ †In gl.fi.ibi: *nobiliſsimus.*
5 vbi crediꝫ cardinali & alij honeſtiſsimę perſonę aſſerenti ſe legatũ:ſed gl.hîc rñdet ꝙ ibi nulli fiebat pręiudiciũ. Et ex hac ſol.not. ſingulariter ꝙ nõ creditur cardinali aſſerẽti aliquid in pręiudiciũ alterius. [b] Et ideò ſi cardi
b nalis [c] dicat papam ſibi commiſiſſe aliqd oraculo viuę vocis tẽdẽs in præiudiciũ alterius non crederetur ſibi niſi aliter probaret. de
c quo vide quod no.in.c.quod ſuper his. de fi. inſtr.tene menti iſtam gl.quę notabiliter limitat illud.c.nobiliſsimus.& facit.l.vnica.C. de man.prin.Tene menti. Abbas.

✤ *SVMMARIVM.* ✤

1 *Excõicatus ab epiſcopo appellãs ad archiepiſcopũ an & quando debeat ad excõicantem remitti pro abſolutione.5.8.10.*

2 *Appellatio ab excõicatione operatur effectũ ſententiæ ſuſpenſiuũ:& aliũ iuriſdictionis deuolutiuum.9.*

3 *Excõicatus dicens excõicationem nullã, auditur etiã ante abſolutionẽ:ſi verò dicat iniuſtam, non auditur,niſi primò abſoluatur:& tunc poterit agere de iniuſtitia.4.7.*

4 *Excommunicatus iniuſtè ſi eſt negligens petendo abſolutionẽ, ligatur ex contẽptu quo ad deum.*

dicto ſoliꝰ eꝑi deponentis in qõne q̃ verſaꝫ in foro ſeculari corã iudice laico.illud ſingulariter & mirabiliter dicit Inno.ĩ.c. nup.de teſti.dicẽs de hoc fore caſum xj.q.j.in.c.oẽs.qd̃ dictũ dicit Do.in d.c.nup.ſe alibi legiſſe & vidiſſe oĩno no.per.d.Ant. &qd̃ ibi latè addidi.ĩ.c.ſup his.de fi.inſtr.vbi plenè habeꝫ qñ credaꝫ dicto vel literis cardinalis.& ꝙ nõ debeat dicto eius ſolius credi. facit tex.in.l.iuriſiurãdi.C.de teſtib. & tex.in.c.ſi teſtes. §.vniꝰ.iij.q.iij.& ad hoc facit gl.fi. ver. quorũdã fratrũ.in .c.cũ olim. el.j.de priuil.quæ dicit ꝙ dictũ cardinalis teſtis nõ iurati nõ plenè probat.& illã glo.ibi appellat ſing. do. Abb.an aũt ſtetur dicto vniꝰ cardinalis aſſerentis rẽ ſibi commiſſam viuę vocis oraculo. vide Ale.cõſi.cvj. ver.& de omiſſione.in.ij.vol.& do. Pet.Phi.cor.ĩ cõſ. ccxlix. inci. videꝫ in.iij.lib.Et an & quãdo credaꝫ dicto vniꝰ cardĩalis. vide latiſſimè do. Fran. de curte in ſua aurea repe.l. admonẽdi.ĩ.xxj. char.in verſ. ſcđs caſus.per duas colũnas.ff.de iureiu. Aene. de falc.

6 *Iudex appellationis nõ habet iuriſdictionẽ in cauſa principali niſi poſt iuſtificatã appellatio.10.*
Appellatio notoriè iniuſta non deuoluit cauſam ad iudicem ad quem.10.

7 *Excõmunicatus an & quãdo poſsit appellare ab excommunicatione?*

11 *Excommunicatio an & quando ſit ipſo iure nulla? vide hîc plenè.*

12 *Sentẽtia etiã iniuſta trãſit in rẽ iudicatã: ex eo quia habet præſumptionem iuſtitiæ pro ſe.*
Sententia notoriè iniuſta nunquã trãſit in rem iudicatam.
Præſumptiõ cedit notorietati.

13 *Excommunicato aſſerenti ſe excõicatũ poſt appellationem an credatur?*
Abſolutio ab excõmunicatione non debet fieri niſi citato ilload cuius inſtantiam eſt facta excõmunicatio, niſi periculum ſit in mora.

¶ CAP. XL.

PErtuas. † Si excõmunicatus ab epõ ad metropolitanũ appellat, ab eo abſolui põt. metropolitanus tamẽ volẽs ſuo ſuffraganeo deferre poteſt illum ſibi remittere abſoluendũ. & tenetur etiam remittere qñ ꝓpter manifeſtũ exceſſum fuit excõicatus, & ante abſolutionẽ nõ audiſt volens probare ſe iniuſtè excõicatum: ſecus ſi probare vult ſentẽtiã eſſe nullã. h. d. vſq; ad fin. Diuidit. nam in prima parte ponit falſa opi. In ſecũda allegatio pro Archiepo. In tertia allegat cõtra ipſum. In quarta ſoluit diſtinguendo. Secunda ibi. *Verũ.* Tertia ibi. *In ſardicenſi.* Quarta ibi. *Nos igitur.* ¶ Caſus literalis. Epiſcopus Altiſiodorẽ. excõicauit Archipresbyterũ ſuum. Archipresbyter ad Senonenſem archiepm accedens obtulit cautionẽ ſtãdi iuri petẽs abſolui. Archieps volẽs epiſcopo deferre, ipm monuit vt eũ abſolueret, & quia eũ abſolvere noluit, Archiepiſcopus ipm abſoluit: quẽ eps non habebat abſolutũ. dicens ꝙ eius abſolutio ad Archiepm nõ ꝑtinebat. vñ Archi eps q̃ſiuit à pa. qd in ſimili b⁹ ſit tenẽdũ? Sup hoc rñdet pa. vt clarè & diſtictè in lra videre poteris. Ber. ¶ † No. ex tex. ꝙ licet appellatio ab excõicatione ipſum excõicantẽ nõ ſuſpendat: vt hîc. & in. c. paſtoralis. s̃. de appella. cauſam tn defert ad ſuperiorẽ. appellatio ergo principaliter operat duos effectus: vnum ſnĩę ſuſpẽſiuum: alium iuriſdictionis deuolutiuum. nã ſuſpendit regulariter effectum ſententię: vt in. c. veniens. de iureiur. & iuriſdictionẽ defert ſuperiori: ſed cũ appellatur ab excõicatione non operat niſi ſecũdum effectum: qa iuriſdictio defert ſuperiori. ſed primum nõ operat: per ea quę plenè no. in. d. c. paſtoralis. de appella. Ex quo infert quòd ab excõicatione appellari põt. licet opi. falſa po
3 ſita in prin. c. haberet cõtrariũ. ¶ † Secũdò no. duas regulas ad quas quotidie allegat iſte tex. Prima regula ꝙ dicens excõicationẽ eſſe nullam audiſt licet nõ petat abſolutionẽ purè vel ad cautellã. Scda regula, ꝙ dicẽs excõicationẽ iniuſtã nõ audiſt volẽs ꝓbare eius in
a iuſtitiã, [a] niſi ante oĩa petat abſolutionẽ. Et hoc: quia cũ excõicatio iniuſta liget ſaltẽ quo ad eccl'iam militantẽ: & ſic omni caſu eſt impẽdẽda abſolutio, fruſtra expectaret euẽtus cãę cuius null⁹ eſſet effectus: vt in. c. cũ contingat. de off. dele. ſed qñ proponit nulla, tũc effectus eſt maximus: qa ſi probat nulla, nõ eſt neceſſaria abſolutio. Et ex p̃dictis infert. ꝙ nõ ſolũ in duobus caſibus hîc expreſſis audit volẽs probare ſnĩam nullã nõ petita aliqua abſolutione, ſed etiã in oĩbus caſibus vbi allegat nullitas vñ iſti duo caſus ponunt hîc gratia exempli. nõ ergo reſtringunt regulã & eius rationẽ. ad hoc. c. j. & quod ibi no. s̃. ne cle. vel mo. & qd no. per gl. in. l. j. C. de cõdi. ind. nã eadẽ eſt rõ in alijs caſibus vbi allegat nullitas. & hoc ſenſerũt doct. hîc & clarius in. c. ſolet. e.
4 tit. lib. vj. in nouel. ¶ † Tertiò no. ꝙ excõicatus videt cõtẽnere ex cõmunicationẽ nõ petẽdo abſolutionẽ q̃tuncũq; proponat eã in iuſtã. ad idẽ. c. fi. de pœnis. & qd ibi dixi. & not. benè tex. quia quo
b tidie allegat ꝙ cõtẽnens [b] excõicationẽ iniuſtã ligat tũc ex ſuo cõtẽptu. & intellige ꝙ ligat quo ad Deũ: qa cõtẽnit claues eccleſiæ: nam ꝑ prius erat ligatus quo ad hoĩes. xj. q. iij. c. j. & iõ excõicatus q̃tũcũq; iniuſtè debet petere q̃ citò põt abſolutionẽ, & litigare poſtmodum ſuper iniuſtitia. Et ſi diceres ex quo per pri⁹ obtinet abſolutionẽ, ad quid amplius diſputat de eius iuſtitia vel iniuſti-
5 tia? dic vt dicit glo. fi. in. c. cũ contigat. de offi. deleg. ¶ † Quartò no. ꝙ archieps põt abſoluere excõicatũ à ſuffraganeo ſuo. nec tenet illũ remittere ad ſuffraganeũ excõmunicatorẽ, niſi velit ſibi deferre: & hoc niſi excõicatio ſit euidẽter iuſta: qa tũc tenet ne-
6 ceſſariò illũ remittere. ¶ † Sed cõtra p̃dicta & cõtra tex. opp. nã iudex appellationis nõ habet iuriſdictionẽ in principali niſi poſt iuſtificationẽ appellationis: vt in. c. vt debitus. s̃. de app. ergo Archieps nõ põt per pri⁹ abſoluere, cũ eius iuriſdictio nõ ſit adhuc fundata ſuper principali. Sol. quidam intelligunt ꝙ antèq̃ Archiepiſcopus abſoluat debet prius pręmittere cauſę cognitionem ſuper iuſtitia & veritate appellationis. ſed certè iſte tex. videt innuere cõtrariũ, cũ dicat. *ante lit. ingreſsum &c.* Alij aliter dicebãt. Ioã. an. remittit ad no. in. c. venerabilibus. eo. ti. lib. vj. ſuper glo. pe. & ibi videt velle hãc cõuentionẽ hodie eſſe ſopitã per illud. c. ſed cla rè nõ ſoluit. & ideò dic melius ponẽdo tria mẽbra. ꝙ aut cõſtat ex cõmunicationẽ eſſe notoriè iniuſtã & tũc fundata eſt iuriſdictio archiepi. Vnde ante oĩa debet abſoluere, nec debet remittere etiã ex vrbanitate: quia tũc faceret iniuriã excõicato. ar. in. c. accepta. de app. Aut conſtat excõicationẽ eſſe iuſtã: & tũc nõ debet abſoluere ſed debet omnino remittere: quia appellatio notoriè iniuſta nõ deuoluit cãm. Aut eſt dubiũ de iuſtitia vel iniuſtitia: & tũc ſiue abſolutio petat purè ſiue ad cautelã, debet prius archieps ad quẽ appellauit, examinare ſaltẽ ſummariè: quia appellatum fuit ex legitima cã, & antèq̃ conſtet ſibi de veritate cãæ poterit hunc abſoluere recepta cautione. nã in hoc dubio fundata eſt eius iuriſdictio ſuper appellatiõe, abſolutio aũt venit acceſſoriè: qa nõ debet remanere ligatus ex quo oĩno abſoluendus eſt. & hoc caſu procedit iſte tex. hîc. hæc vident probari. in. d. c. venerabilibus. in §. ſanè. & duobus §. ſeq. & in fine illius. c. vide ibi glo. pe. & de hoc
7 aliquid j. ſuper glo. ¶ † Sed contra hanc literam videntur multa iura militare quę dicunt excõmunicatum poſſe appellare, & appellationem proſequi quantũcũq; iaceat in excommunicatione: quia ille qui appellat ſe defendit aduerſus ſtimulũ ſnĩæ. quæ tranſiret in rẽ iudicatã niſi appellaret: ſed reus quantũcũq; excommunicatus audiendus eſt in defenſione ſua: ergo &c. hæc probantur in. c. intelleximus. de iud. & c. dilecti. & c. dilecto. & c. ſignificauerũt & c. fi. de except. cum multis ſi. Solu. Breuiter cõclude ꝙ aut
c quis anpellat ab excõicatione [c] quã dicit iniuſtam, & ſic legitimũ eſt ſuper iuſtitia vel iniuſtitia excommunicationis: & habet locũ iſte tex. quia ex quo fatetur ſe ligatum licet iniuſtè: debet añ oĩa petere abſolutionẽ pręſtita cautione, cũ nullus ſit effectus huius dilationis. Qñq; quis excõicatus appellat ſup alio articulo: & tũc cũ non fatet ſe excõicatum nõ eſt neceſſe ꝙ petat abſolutionem: imò ſi opponeretur ſibi de excõicatione, põt ipſe replicare ꝙ de hoc nõ eſt diſputandũ: quia tenet locũ rei. nã alio tẽpore poterit diſputari ſuper nullitate vel iniuſtitia: tunc enim non impugnat
8 excommunicatio. ¶ † In glo. j. in fi. Dic melius ꝙ aut excõicatio fuit lata per epiſcopũ ad inſtantiam alterius ſubditi, & nõ poteſt Archiepiſcopus ſe impedire niſi cauſa deferat ad eũ per appellationẽ, qa nõ eſt iudex ſubditorũ eꝑi niſi per appellationẽ: vt in. c. paſtoralis. de of. or. Aut eps excõicauit ex officio ſuo: & tunc põt

Archieps

SEBA. SAPIA.

a ¶ Eius iniuſtitiã. Quid aũt ſi notoriè ſit iniuſta. vide Abba. in. c. ab excõicato. colũ. ij. de reſcri. Feli. in. c. inter cæteras. col. vj. ver. octaua declaratio. s̃. de re iudica. & in. c. qm̃ cõtra col. ver. fallit tertiò. s̃. de ꝓb.

SEBA. SAPI.

b ¶ Cõtẽnens. Vide Abb. in. c. poſtulaſti. s̃. de homi. glo. in. c. nemo. xj. q. iij.

c ¶ Vtrũ excõicat⁹ admittatur ad proſequẽdã appellationẽ: ſi prius non petit ſe abſolui ab excõicatione. & vide oĩno do. Ant. in. c. ſignificauerũt. in. v. col. i verſi. nec doct. de ſen. excõ. s̃. de excepti. & hoc no. quod limitat elegans dictũ Cal. in c. ab excõicato. de reſcrip. qd refert & ſequit do. Anto. in. c. j. in. iij. col. de reſcrip. lib. vj.

Archeps ſe impedire: ita diſtinguit tex. in. c. venerabili
9 bus. e. ti. li. vj. in prin. dic vt ibi. plenius habeť. ¶ † In gl. ij. in. fi. dic ergo ꝙ qualitercũq; allegatio poſita in prin cipio intelligatur falſitatẽ continere. nã ſi intelligitur il la opi. ꝙ excõmunicatus nõ poteſt appellare: quia ab ec cleſia ſeparatꝰ, hoc falſum eſt: quia appellando tenet locũ rei: vt. s̃. dixi. & reo quãtũcũq; criminoſo excõicato nõ denegatur copia defenſiõis: vt in. c. cùm inter. de ex cep. Aut intelligať illa opi. ꝙ nõ poterit appellare: quia appellatio nõ ſuſpẽdit excõicationẽ. & etiã eſt falſa: qa licet nõ operetur hoc caſu effectũ ſuſpenſiuum: poteſt tamẽ operari effectũ deuolutiuũ vt hîc. ĩ. d. c venerabilibus. In glo. ij. in ver. *ſardicenſi.* ibi: *niſi in duobus caſibus.* Dic melius vt. s̃. dixi. ꝙ iſti duo caſus ponũť gratia exẽpli. Vñ idẽ eſt vbicũq; excõicatio. diciť nulla, vt audiať etiã nõ petẽs priꝰ abſolutionẽ quia abſolutio nõ eſt neceſſaria vbi excõicatio eſt nulla ad hoc. c. ad diſſoluendum de deſpon. impu. &. l. decem. ff. de ver. obli. priuatio enim preſupponit habitum vt ibi. & ſic abſolutio
10 preſupponit vinculũ: vt in. c. vñrabilẽ. de elec. ¶ † Et in fi. glo. vide ſimilem gl. in. c. ſi epiſcopus fortè. xj. q. iij. & diſtingue latius q̃ hic vt ibi no. ꝙ aut ab eꝑo fuit appellatum ad archieꝑm aut non. Primo caſu aut euidenter conſtat appellationẽ eſſe nullã. & debet neceſſariò fieri remiſſio: vt hic. in fi. tex. & in. d. c. venerabilibꝰ. Aut cõſtat appellationẽ eſſe iuſtam: & tunc non debet fieri remiſſio etiam ex vrbanitate: quia fieret iniuria excõmunicato: vt. ĩ. d. c. venerabilibꝰ. in. §. ſanè. & ſeq. aut dubitatur de iuſtitia: vel ĩiuſtitia & tũc ante abſolutionẽ ſiue petať adcautelã ſiue nõ debet cõſtare de legitimitate ap pellationis apparenter & ſummariè: & tũc eſt in optione ſua an velit remittere an abſoluere. & ita intelligitur iſte tex. & ſatis probať in. d. c. venerabilibus. ¶ Secundo membro qñ nõ fuit appellatũ. Aut excõicatio fuit lata ad inſtãtiã alterius ſubditi. & tũc non põt Archiepiſcopus ſe intromittere: ex quo nõ fuit appellatũ: vt in dicto c. venerabilibus. in prin. Aut fuit lata excõicatio ex offi-
11 cio eꝑi: & tunc habet locũ di. gl. ¶ † In gl. in ver. *intole-*
a *rabilem.* [a] in fin. Cõclude dicta gl. & Doc. hîc aliqua addendo. ꝙ aut ſentẽtia excõicationis cõtinet in ſe peccatum manifeſtũ: vt puta qa excõicat. quia nõ facit furtũ: vel quia facit eleemoſynã, vel quid ſimile: & excõicatio eſt nulla text. eſt hodie clarus in ca. venerabilibus. in. §. vlti. eo. tit. li. vj. Aut excõicatio cõtinet in ſe aliũ errorẽ: & tunc aut contra ius & cõtra id de quo agitur: & nõ tenet. ij. qõ. vj. c. ei qui appellat. §. Itẽ ſi ſentẽtia. aut contra ius, ſed nõ cõtra id de quo agitur: & tenẽt quidã ꝙ hoc caſu valet ſentẽtia. Sed fortè poſſet dici hîc oppoſitum ex quo fundauit ſe ſuper cauſa falſa. ad hoc ca. per tuas. qui filij ſint legiti. Aut continet errorẽ iuris & facti: & tunc aut iniuſtitia eſt notoria: quia cauſa eſt impoſsibilis. vt puta excõicatur infans: quia ſtuprauit virginẽ: & tunc ſentẽtia eſt nulla: vt no. in. c. romana. in §. in vniuerſitatẽ. eo. ti. li. vj. Aut cauſa nõ eſt impoſsibilis ſed notoriè iniuſta: & tũc aut error eſt expreſſus in ſententia, & putarẽ ſentẽtiã nullã. pro hoc. l. j. ff. quæ ſen. ſine appel. re. & qđ no. Inn. in. c. cũ Bertoldus. de re iud. Aut nõ eſt expreſſus error in ſentẽtia, ſed aliunde extrinſecus conſtat de iniuſtitia: vt puta excõicatur Titius: quia ſpoliauit Semproniũ, & notoriè cõſtat ꝙ iſte nõ ſpoliauit ſed alius: & tũc gl. videtur hîc dubitare. & etiã Io. an. Sed cõ
b cluderẽ ꝙ ſentẽtia [b] excõicationis teneat: & hoc vt magis timeatur pro hoc tex. hic requirẽs errorẽ patẽter expreſſum & tex. in. d. c. venerabilibus. in fi. & idem tenuit ibi Archi. Sed aliâs ſentẽtia iudicabiť nulla. pro hoc tex. iuncta gl. in clemẽ. paſtoralis. de re iud. in ver. nõ habeat. tenet Inn. in. c. fraternitatis. de frigi. & malefi. videť bonus text. in. c. inter cæteras. s̃. de re iud. pro hoc adduco
12 rationẽ. ¶ † Sententia iniuſta trãſit in rẽ iudicatã propter preſumptionẽ. q̃a p̃ſumptio eſt ꝙ diligẽter Iudex exercuit officium ſuum: vt expreſſè vult tex. s̃. de re iudi. in. c. cauſam. & in. c. in preſentia. de renũ. Sed vbi conſtat notoriè de iniuſtitia, ceſſat p̃ſumptio iuſtitię: quia preſumptio cedit notorietati. viij. diſt. c. veritate manifeſtata. nec eſt præſumptio ꝙ ius in ſe valde æquũ velit approbare notoriã iniuſtitiã: & ea quæ ſunt notoria habentur pro expreſsis. facit. c. euidentia. s̃. de accuſa. nã & confeſsio partis cõfitentis iniuſtitiã ſentẽtiæ inducit retractionem. vt notat. Inn. in. c. quia plericq; de immu. ec-
13 cle. & fortius vbi eſt notorietas. ¶ † In gl. in ver. *ad cautelam.* in fi. Sed circa hoc dubitatur: nũquid indiſtinctè ſit credendũ petẽti literas abſolutorias ſi dicat excõicationem latã poſt appellationẽ. Cõclude poſt doc. hîc. & in. d. c. ſolet de ſentẽ. excõ. li. vj. pręmittẽdo ꝙ vbi abſolutio fienda eſt citari debet prius aduerſarius ad cuius inſtantiã lata fuit excõicatio, vel ipſe Iudex ſi eã tulit ex officio. vt no. in. c. qua frõte. de appel. & xj. q. iij. in. c. cũ excõicato. & ſatis innuit tex. in. c. ſolet. preal. & hoc verum, niſi periculũ ſit in mora. tũc enim non vocato aduerſario poterit fieri abſolutio preſtita ſufficiẽti cautione de parendo mandatis eccleſiæ. ar. in. c. ex parte. j. j. de ver. ſig. Si aduerſarius cõparet, tunc aduerte ad modum opponẽdi. Aut enim dicit excõicationem latã pro manifeſta offenſa, & debet ſibi dari terminus ad hoc probandũ. vt. d. c. ſolet. Aut dicit appellationẽ fuiſſe fruſtratoriam, & cũ cõſtet excõicationẽ preceſsiſſe ex legitima cauſa licet nõ appareat de veritate cauſæ. fiet abſolutio præſtita cautione ſaltẽ iuratoria. & poſtmodũ inquiretur de veritate cauſę. pro hoc. d. c. venerabilibus. in fi. & ibi gl. pe. Aut aduerſarius proponit nullã appellationem interueniſſe ſaltẽ intra tẽpus legitimũ. & tũc ante oĩa debet cõſtare ꝙ appellatũ fuit ante excõicationem. & poſt abſolutionẽ inquireť de veritate. vt in. d. c. venerabilibus. in fi. & q̃q̃ tex. hic dicat ꝙ ſedes apoſtolica cõſueuit abſoluere ad cautelã. Idẽ dicẽdũ eſt de iudicibus inferioribus. vt in. d. c. ſolet. &. c. venerabilibꝰ. Et de hac abſolutiõe ad cautelã vide plenè p̃ Io. an. ĩ. d. c. ſolet.

a ¶ Vide omnino quod de hoc latiſsimè ſcribit. d. Ant. in. c. ab excõmunicato. in. iiij. colum. verſi. quarto caſu. de reſcrip.

b ¶ Quod ſententia. Vide Fel. latè. in. c. inter cæteras. s̃. de re iudi. & in. d. ca. quoniã cõtra. col. xij. s̃. de proba.

c ¶ Cõſtitutionem. Vide quæ dixi ĩ. c. ad petitionem. de accu. And. Bar.

SEBA. SAPI.

✤ SVMMARIVM. ✤

2 *Excõmunicatus ſalutatus per literas Papæ, nõ per hoc eſt abſolutus, niſi ex cõiecturis appareat papã aliud voluiſſe. 3. 4.*
2 *Cum excommunicato nõ debemus etiam cũ literis participare.*
5 *Papa communicando cum excommunicatis non incurrit excõmunicationem, licet malè faciat cum eis participando.*

¶ CAP. XLI.

1 SI aliquando. † Si Papa ſuis literis excõicatum ſalutet, nõ per hoc eũ abſoluit. h. d. Primò ponit dictũ. Secundò cauſam reddit ibi: *Cum per ignorantiã.* ¶ Caſus literalis. Cõtingit aliquãdo ꝙ Papa excõicat aliquos, poſtmodũ literas ſuas mittit cũ ſalutationis eloquio. Quęritur an per hoc ſint abſoluti? Rñ. Pa. ꝙ nõ credit propter hoc excõmunicationis ſententiã relaxatã, cũ per ignorantiã, vel negligentiã, aut etiã per occupationẽ nimiã, vel ſubre-
2 ptionem huiuſmodi literę impetrenť. Ber. ¶ † No. j. ex tex. ꝙ excõicati nõ ſunt ſalutandi etiã per literas. nã Papa hîc videť ſe excuſare ꝙ per ignorantiã hæ literę quãdoq; deſtinãtur ad excõicatũ. ¶ † Not. ij. ꝙ Papa poteſt
3 non ſeruata forma eccleſiæ abſoluere excõicatum: nam tex. hic dicit ꝙ per ignorãtiã quãdoq; emanãt hę literę. ergo & ſi ex certa ſcientia Papa per hoc intenderet abſoluere, valeret abſolutio. vt hodie clarè probať in cle.
4 ſi ſummus. eo. ti. ¶ † In gl. j. ibi: *& hoc conſtet.* Et dic ꝙ non dicitur cõſtare niſi hoc exprimať. vnde oportet ꝙ dicat ꝙ per hoc vult eum abſoluere & hodie probatur in. d. cle. ſi ſummus. eo. tit. & per hoc vide glo. in cle. j. de
c immu. ec. q̃ dicit ꝙ ſi papa reuocat aliquã cõſtitutionẽ [c]

& vult eã haberi pro infecta,excõicati vigore illius cõ-
ſtitutionis nõ indigent abſolutione.maxima enim eſt
Papæ poteſtas circa ius poſitiuũ.vt ibi no.& probatur
5 in.c.propoſuit.de cõceſ.præb. ¶ †Et in fi.glo.no.glo.ꝙ
Pa.nõ incidit in excõicationẽ cõicãdo cũ excõicato.&
idẽ no.glo.in.c.ſi inimicus.xciij.di.& in.c.nulli.s.eo.ma
lè tamẽ facit ſic cõicãdo.vt no.in.d.c.nulli.& ibi dixi.&
ideò Papa ſeruat quòd cùm excõicati ambaſiatores pe-
tunt audiẽtiam facit eos prius abſolui.& explicata am-
baſiata reducit eos in priſtinam excõicationem. ¶ Sed
extra gl.quæro nũquid poſſimus optare excõicato ſalu
tem animę & corporis.doc.ꝙ ſic,& orare pro eo.ſicut
eccleſia ĩ die paraſceues orat pro hæreticis q̃ tñ ſunt ex
cõicati.vt in.c.excõiamus.s.de hære.hoc intellige dum
excõicati viuũt.Sed pro decedentibus in excõicatione
non eſt orandum:vt in.c.à nobis.& in.c.à ſacris.s.eod.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus pluribus excõicationibus,ſiue ab vno ſiue à pluribus prælatis,oportet quod ab omnibus abſoluatur.*
2 *Excõicatio lata ab homine,non fertur niſi per cõtumaciam.*
3 *Forum quis põt habere in pluribus locis.*
4 *Abſolutio excõicationis ſubreptitia nõ prodeſt excõicato.*
5 *Excõmunicatus pluribus excõmunicationibus quomodo poteſt vna vice ab omnibus abſolui:ſiue ſit ab vno, ſiue à pluribus prælatis excommunicatus?*
Excommunicatus ab vno prælato non poteſt ab alio abſolui: niſi commiſerit vices ſuas alteri.j.eo.c.ſacro.in.v.nota.

¶ *CAP. XLII.*

OFficii. †Excõicatus à plurib⁹ p̃latis nõ eſt cõioni reſtituẽdus
ſi ab vno tm̃ abſoluit. Vel aliter & ſic.
Excõicat⁹ à plurib⁹ p̃latis ob plures cau
ſas non eſt cõioni reſtituendus, licet de
vna cã velit ſatiſfacere:& ſi impetratur abſolutio taci-
tis alijs nõ valet abſolutio.h.d.& ſecũda pars ibi. *Super
hoc.* ¶ Caſus literalis.Aliqs habẽs plures prelatos ius in
ipm̃ habẽtes excõicat ab illis propter plures exceſſus.tã
dẽ de vno exceſſu ſatiſfacere vult vni prelatorũ.quęrit
vtrũ debeat abſolui de exceſſu de quo ſatiſfacere vult ei
dem:& cũ de alio nõ ſatiſfecerit alij:vtrũ abſolut⁹ va-
leat nuntiari.Rñdet Papa ꝙ ſupprimenti veritatẽ abſo
lutio ſurrepta nõ prodeſt:& cũ p̃latus veritatẽ intelle-
xerit,abſolutionẽ exhibere nõ debet.nõ videt reſpõde-
re ad quęſtionẽ:ſed põt dici reſponſum eſſe dũ dicit ab
ſolutio ſurrepta non prodeſt ꝙ abſolui debeat:ſed non
prodeſt quo ad effectũ.niſi ab alio fuerit abſolutus.Ber
nar. ¶ No.j.ex tex.ꝙ multiplicatis exceſſibus põt multi
plicari vinculũ excõicatiõis.pro hoc.c.ita quorũdam.s.
de iudęis.& in.c.cũ pro cauſa.s.eo.Ex quo inferꝛ ꝙ pro
pter exceſſum ſeu delictũ qs põt excõicari ab homine.
2 ¶ †Quod videtur cõtra gloſ.in.c.epiſcopi.xj.q.iij. quæ
dicit excõicationẽ nõ eſſe ferendã ab homine niſi ratio-
ne cõtumaciæ.& probaꝛ in.c.ſacro.j.eo.Sed tu intellige
tex.ꝙ debet excõicari propter exceſſum.i.propter con
tumaciã inſurgentẽ ex exceſſu ſeu delicto.vt q̃a citatus
vt ſatiſfaciat pro delicto negligit ſatiſfacere:vt not.in.c.
3 parte.j.de ver.ſig. ¶ †No.ij.qđ plures p̃lati poſſunt ha-
bere iuriſdictionẽ in p̃ſonã vnius clerici,& eũ excõica-
re:finge eũ ꝙ clericus habeat bñficia in diuerſis diœce-
ſibus: vel in vna diœceſi habet beneficiũ,& in alia patri
moniũ ſeu domiciliũ:vt ĩ.c.poſtulaſti.de foro compe.
vel in vna habet domiciliũ:ĩ alia deliqt:vt in.c.j.de rap.
4 ¶ †Tertiò.no.ꝙ abſolutio ab excõicatiõe p̃ ſubreptio
ne obtẽta nõ ꝑdeſt excõica.de quo dic vt plenè dixi in
5 c.cũ ꝑ cã.s.e. ¶ †In gl.j.ibi: *vna abſolutione &c.* No.gl.
vſq̃ ad finẽ ex qua habes tres practicas abſoluẽdi illũ,q
pluribus excommunicationibus ligatus eſt.Prima pra
ctica eſt,vt per vnicam abſolutionem tollantur omnes
& intellige iſtã gl. dupliciter.Primò ſi idẽ p̃lat⁹ excõica
uit ſubiectũ pluriespropter multiplices cauſas:tũc ipſe
ſolus põt vnica abſolutione oẽs excõicationes tollere.
Secundò põt intelligi qñ diuerſi prelati excõicauerũt.
vt in litera.& tũc põt fieri vnica abſolutio.ſ.ſi oẽs con-
ueniant ſimul.nã vnus prelatus nõ põt abſoluere ab ex
cõmunicatione lata per aliũ prelatũ:vt in.c.paſtoralis.
de offi.ordi.in.§.preterea.Secunda practica eſt.vt vnus
cõmittat alteri vices ſuas.& hęc eſt bona & multũ fre-
quẽtata.Tertia practica eſt.vt quilibet ſeparatim abſol
uat ab excõicatione ſua.& licet vtaꝛ verbo abſoluo nõ
per hoc cenſeꝛ reſtitut⁹ cõioni:qa reſtringiꝛ ad cauſam
ſubiectã.ar.in.l.age.& ĩ.l.ſi de certa.C.de trãſac. Abbas.

SVMMARIVM.

1 *Chriſma poteſt concedi tẽpore quo ciuitas eſt interdicta: quemadmodum poteſt & baptiſma cõcedi.5.*
2 *Excommunicati vel interdicti,licitè poſſunt intrare eccleſias ad audiendas prædicationes.*
3 *Cum excõmunicato licitè participamus ad eius correctionem.*
4 *Excommunicari poſſunt ſimul & ſemel omnes ciues vnius ciuitatis,dummodo ſint capaces excommunicationis.*

¶ *CAP. XLIII.*

REſponſo. Excõicatis & interdi-
ctis prædicari [a]poteſt
licitè verbum Dei hoc primò. ¶ †Tẽ-
pore generalis interdicti cõcedi poteſt
baptiſmus,chriſmatio in fronte,& pœ-
nitentia morientium.h.d.Secundò.Et ſunt duæ partes
principales.Secũda ibi: *præterea.* ¶ Caſus literalis.Quę
fuit epiſcopus Ferrarienſis à domino Pa.an cùm ciues
Ferrariẽſes excõicationis & interdicti ſententijs ſint li
gati:liceat ei viros & mulieres ſemel in hebdomada vel
in menſe apud aliquã eccleſiã conuocare quibus verbũ
dei p̃dicet:& eoſdẽ ad correctionẽ inducat.Super quo
reſpõdet Papa ꝙ ſine ſcrupulo cõſciẽtiæ hoc facere po
terit cũ viderit expedire:dummodò cõtra formã inter
dicti nullũ eis officiũ diuinum celebretur.Secundò quę
fuit idẽ epiſcopus vtrũ tẽpore interdicti cùm diuina
officia ſint tunc interdicta præter baptiſma paruulorũ
& pœnitẽtias morientiũ:liceat pueros baptiſatos cõfir
mare in frõte.Reſpõdet Pa.ꝙ ſicut poſſunt baptizari,
ita poſſunt etiã ab Epõ in frõtib⁹ ſacro chriſmate deli
niri.B. ¶ †No.j.ex tex.vnũ caſum in quo excõicat⁹ lici
tè intrat eccleſiã,videlicet vt audiat verbũ Dei.& hoc
p̃mittiꝛ vt inducatur facilius ad correctionẽ. ¶ Nunqd
autẽ extra hũc caſum poſſit excõicatus ingredi eccleſiã.
Bar.brixi.in.c.q ſtudet.j.q.j.tenet ꝙ ſic dummodo non
b intret cauſa audiendi diuina. [b] Alij contra qđ mihi plus
placet.& pro hoc tex.xxv.di.c.perlectis.&.xxj.di.c.cle-
ros.& no.s.eo.c.nuper.& ideò intelligo hũc caſum eſſe
3 ſpecialẽ. ¶ †Secũdò no.ꝙ licitè participaꝛ cũ excõica-
to,quãdo participiũ tẽdit ad eius correctionẽ qđ clari⁹
habeꝛ in.c.cùm voluntate infra.eod. ¶ Tertiò not.ibi:
cum videris expedire &c. ꝙ non ſolũ ſemel in hebdoma
da ſed etiã cũ prelato viſum fuerit,p̃t excõicati voca-
ri ad eccleſiã,vt audiãt verbũ dei. ¶ †Quartò nota qđ
4 omnes ciues vnius ciuitatis pariter & ſimul excõmuni
cari poſſunt & intelligo ꝙ excommunicatio feratur in
perſonas capaces.nã in vniuerſitatẽ nõ debet ferri ex-
cõicatio, nec etiã in incapaces vt ſunt infantes de quo
5 in.c.Romana in.§.vniuerſitatẽ.eo.ti.lib.vj. ¶ †Quintò
no.in.§.p̃terea.tria ſacramẽta cõceſſa tẽpore interdicti
generalis.primũ eſt baptiſmus & licet hîc dicaꝛ de par-
uulis,idẽ eſt de adultis.vt in.c.qñ.eo.tit.lib.vj. Secũdũ
eſt pœnitẽtia morientiũ,hodie etiã omnibus daꝛ pœni
tentia tẽpore interdicti.vt in.c.ſi.eo.tit.li.vj.ſed corpus
chriſti nõ concediꝛ niſi moriẽtibus.vt ibi no. Tertiũ ſa-
cramentũ eſt chriſmatio in fronte.& licet hoc dicaꝛ de
pueris.idẽ in adultis vt dixi in.d.c.quoniã Quid autẽ in
mr̃imonio & in ordinib⁹ dic vt no.in.c.nõ cit.s.de ſpõ.

Maritus &

a ¶ An autẽ ad hãc prędicationẽ poſ-
ſit pulſari campa 1
na.vide per Ioan.
cal.in trac.de ecc.
interdi. in. vj. mẽ-
bro prin.in. iiij.q.
SEBA. SAPI.
b ¶ Diuina. Hanc
opi.ſequũtur do.
Anto. & Ioan.de
imo.in.c.j.s.de vi-
ta & hone.cleri.

SVMMARIVM.

1 *Maritus & vxor non tenẽtur adinuicem ad debitũ reddendum, ſi ſciunt aliquod impedimentum matrimonij.*
2 *Teſtis deponens per verbum credo: non facit plenam fidem.*
3 *Papæ non eſt obediendum contra legem conſcientiæ, vel contra legem poſitiuam.ſ.*
4 *Conſcientia temeraria an ſit aliquo caſu.*

¶ CAP. XLIIII.

1 INquiſitioni. ¶† Si coniunx ſcit pro certo impedimentũ matrimonij, non debet reddere debitum, ſed potius excõmunicationẽ pati. Si autẽ hoc credit ex cauſa probabili & diſcreta, tunc poteſt reddere debitum, non autẽ exigere. Sed ſi ex leui & temeraria cauſa, depoſita conſcientia poteſt reddere & exigere. hoc dicit. Diuiditur. nã primò caſu de quo quæritur, diſtinguit. Et primũ membrũ proſequitur ibi: *In primo.* Circa ſecundũ diſtinguit ibi: *In ſecundo.* Et tertium membrũ proſequitur ibi: *Verum.* ¶ Caſus literalis. Duo ſunt cõiuges vir & vxor. alter dicit ꝙ impedimentũ eſt inter eos ita ꝙ non poſſunt carnaliter cõmiſceri ſine peccato. quærit quid iuris ſit. Papa dicit eſſe diſtinguẽdũ, vtrũ alter coniugũ ſciat impedimentum coniugij pro certo. propter quod nõ poteſt carnale cõmercium ſine mortali peccato exercere, quãuis illud probare non poſsit: aut non ſciat pro certo, ſed credit. In primo caſu debet potius excõmunicationem ſuſtinere q̃ per carnale commercium mortale peccatũ operari. In ſecundo caſu diſtinguitur vtrũ habeat conſcientiã huius ex credulitate leui & temeraria, an probabili & diſcreta. Si ex leui & temeraria credulitate huiuſmodi conſcientiam habeat, ad conſiliũ ſui paſtoris poteſt non ſolũ reddere ſed etiã exigere debitum coniugale. Verũ cùm ex probabili & diſcreta q̃uis non euidenti & manifeſta: debitũ quidem reddere poteſt, ſed poſtulare nõ debet: ne in alterutro vel contra legem coniugij, vel contra iudiciũ conſcientiæ cõmittat offenſam. Ber. ¶ No. j. ex tex. ꝙ aliud eſt ſcire aliud eſt credere. nã ſcientia habet ſe ad certum, & credulitas ad incertũ: & quandoꝙ continet in ſe falſum. ¶ Secundò no. ꝙ multi ſunt gradus credulitatis. nã quandoꝙ quis credit ex probabili cõiectura, quandoꝙ ex temeraria
2 præſumptione. ¶† Et ex prædictis infero ꝙ ſi teſtis dicat ſe credere, per hoc non facit plenã fidem: quia credulitas differt à certa ſcientia. de quo per Bar. in l. à diuo. ff. de re iudi. dico in c. fi. e. tit.
3 ¶† Tertiò no. ꝙ contra legem cõſcientiæ non eſt obediendũ ſuperiori etiam Papæ. Duplex eſt enim lex. quædã eſt priuata ſuę
a conſcientiæ. [a] quædã eſt publica, vt. xix. q. ij. c. duæ. Priuata eſt potentior publica. hinc dicimus ꝙ qui ſpiritu dei aguntur non ſunt
4 ſub lege. ſcilicet publica. vt in c. licet. ſ. de regula. ¶† Quartò no. quòd contra conſcientiã temerariã non debet aliquid quis operari, ſed debet eam primò deponere ad cõſilium prẽlati: ad hoc. c.
5 per tuas. ij. de ſimo. ¶† Sed circa prædicta quęro de notabili quę
b ſtione. [b] nunquid ſit obediendũ prælato vel Papæ iniuſtè aliquid mandanti? Solu. notabiliter dicit hîc Inno. in addi. ꝙ ſi prẽlatus inferior mandat mihi aliquid iniuſtũ, etiã ſi non ſit peccatum: puta vt dem ſibi libros meos, non debeo ſibi obedire. & ſi me excõmunicat, debeo accedere ad ſuperiorem ad relaxationẽ huius iniuſti præcepti, nec cõſulens tali excõmunicato in hoc facto incidit in excommunicationem: quia nõ participiat in crimine, cùm illud non ſit crimen. quod ſingulariter no. pro limitatione ca. nuper. ſ. eo. Aut Papa qui nõ habet ſuperiorẽ prẽcipit iniuſtum: & tunc ſi ſapit hæreſim, non eſt ſibi obediendũ: vt in c. ſi Papa. xl. di. Si verò non ſapit hæreſim: & tunc in ſpiritualibus & eccleſiaſticis eſt ſibi obediendum: ex quo prẽceptũ non continet in ſe peccatũ, licet in ſe videatur durũ. xix. diſt. c. in memoriã. Idem in eccleſiaſticis perſonis. niſi ex prẽcepto Papæ vehementer præſumatur ſtatum eccleſiæ perturbari, vel aliqua mala futura. quia tunc nõ eſt ſibi obediendũ. Et no. ſingulariter hoc dictum. nam multũ allegabatur in fauorẽ cardinalium, qui receſſerant à Gregorio & Benedicto. & reuocabantur ab eis ſub pœna excommunicationis. nam dicebatur quòd nõ tenebãtur obedire: quia fuiſſet impeditũ conſilium & vnitas eccleſię. & ſic ex tali præcepto mala prẽſumeban

2 ¶ Et quid ſit conſcientia. vide Bal. in. c. c. cũ cauſam. ſ. de teſti. vbi dicit ꝙ conſcientia idẽ eſt ꝙ honus vir. Alibi dicit idẽ Bal. in rub. ſ. de iudi. in. vj. col. quòd conſcientia eſt mens ſibiipſi conſcitia. & eſt flos intellectus: vel conſcientia eſt mentis qualitas ſeipſam dñudicaus. vide etiam Bal. aliter diffinientẽ in. c. niſi cũ pridẽ. in pe. col. ſ. de renun. & aliter in. l. & ſi inutiliter. ĩ. ij. not. C. de fideicõ. & aliter in. l. fin. ſ. ſed & ſi quis in vl. col. C. cõmunia de lega. & in authen. ad hæc. C. de vſu. circa. ij. col. verſi. ſed hoc dubitatur primò &c. quotuplex ſit conſciẽtia ponit idẽ Bal. in. l. fin. C. de pœna iu. qui ma. iu. & de cõ ſcientia vide text. quem ibi no. Bald. in. l. militis. C. de relig. ſump. fu. & ĩ hac materia conſcientiæ vide vnã regulam quam tradit idẽ Bald. ſecundum beatũ Tho. de aquino. in auth. ingreſsi. in. vij. col. C. de ſacroſanc. ec. & in. l. peñ. ſ. illo. C. de ne. ſer. hære. inſti. & in hac materia cõſcientię vide omnino Ange. de are. in. ſ. ſed iſte inſti. de act. in. ix. col. in fin. vbi not. dicit. ꝙ ſi aliquid committitur conſcientiæ alicuius, quòd eius determinationi ſtari debet & ab ea appellari non poterit. alleg. glo. quam reputat no. in. c. ſtatutũ. ſ. aſſeſſorẽ de reſcri. poterit tamen ſecundum eundem Angel. ſupplicari. alleg. glo. quam reputat ſing. in cle. j. de iure pa. cũ alĩs de quibus ibi per eum. & vide omni no in hac materia conſcientiæ multa egregia & quotidiana quæ tradit in. d. ſ. ſed iſte. do. Iaſo. de mayno. in vlt. charta. & vide quod no. idem Panor. in. c. vidua. in ij. not. ſ. de reg.
¶ Adde an appellari poſsit de commiſsis conſcientiæ alicuius. Ludo. to. conſil. vij. & cclxj. ccccxliij. & quid ſit conſcientia per Ioã. de ana. conſil. xxxiij.

tur futura, vel ſtatus eccleſiæ perturbari. Si verò mandat alicui ſeculari ſibi nõ ſubiecto ratione eccleſiæ, cauſæ, vel perſonæ. & mandat ſibi circa temporalia, nõ eſt ſibi obediendum: vt puta mandat Papa ſine aliqua cauſa alicui laico: vt det ſibi bona ſua. non enim tenetur ſibi obedire, quia nõ eſt ſibi ſubiectus, nec ratione cauſę, nec ratione perſonę in tẽporalibus: ſecus ſi mandaret aliquod ſpiritua le vel eccleſiaſticum. & ex his dictis habes declaratam materiam totius. c. & glo.

SVMMARIVM.

1 *Clericus qui dimiſit habitum & tonſuram: non perdit priuilegium clericale niſi poſt trinã monitionem. 3. 4. quæ debet fieri per ipſum Diœceſanum. ſ.*
2 *Clerici quomodo debeant cognoſci à laicis?*
3 *Apoſtata an perdat priuilegium clericale?*
4 *Citatio ſiue monitio vnica non ſufficit pro tribus, quando ius requirit tertiam monitionem ad pœnam incurrendam.*

¶ CAP. XLV.

1 COntingit. ¶† Clericus qui nec in tonſura, nec in veſtimentis, nec in negotiorũ qualitate de clericatu quicq̃ oſtẽdit, & tertiò monitus ſe nõ emendat, perdit priuilegiũ clericale. Vel ſic. Per dimiſsionem habitus & tonſurę nõ perdit clericus ante trinam monitionem priuilegiũ clericale. In prima ponitur comitis querela. In ſecunda prouiſio ibi: *Verum.* ¶ Caſus literalis. Comes Flandren. ſignificauit do. Papę ꝙ in diœceſi epiſcopi ſui erant quidã qui nec in tonſura nec in forma veſtimentorũ, nec in qualitate negotiorũ aliquid de clerico oſtendebãt: ſed vt pœnam poſſent aliquãdo euitare, ſe pro clericis exhibebant cũ ſuper exceſsibus cõueniebãtur circuncciſis criminibus allegantes fore priuilegium: qui ipſo facto antea negauerãt clericatum. Super hoc ſcribit diœceſano epiſcopo. dicens ꝙ priuilegium meretur amittere qui permiſſa ſibi abutitur poteſtate, & fruſtra implorat legis auxiliũ qui committit in legem. Vnde mandat eidẽ vt ſi tales tertio à te commoniti ſeipſos contẽpſerint emendare, nõ ha
2 bebunt priuilegiũ clericale. Ber. ¶† No. primò tria ex quibus debet cognoſci & diſcerni clericus à laico. Primò in modo tonſuræ. Secundò in forma veſtimentorũ. Tertiò in qualitate negotiorũ. De tonſura, & qualis debeat eſſe, & quare clerici portent. vide text. xij. q. j. c. duo ſunt genera. & bo. gl. in cle. j. de vi. & ho. cle. de forma verò veſtimentorum vide text. in. c. clerici. de vi. & ho. cle. & bonã gloſ. in cle. ij. de vi. & ho. cleri. Et ex hoc & ex tex. no. ꝙ etiam clerici ſeculares habent certã formam veſtimentorũ. quod tamen in veritate iure nõ cauetur expreſſè: ſed tantũ quidã

c SEBA. SAPI.

b ¶ Quæſtione. Vide Card. Alex. in. c. teſtamẽtũ. vj. di. Abb. in. c. ſacris. ſ. qđ met. cau. & in. c. non magno. ſ. ne cleri. vel mona. & quãdo nõ ſit Papæ obediendũ vide

Feli.in.c.seq.col.v.ſ.dereſcrip.Abba.in.c.cum teneamur.ſ.de præben.

a ¶ Hoc eſt verum.niſi fieret & monitio in ſynodo.quia tunc ſufficit vni caſicut peremptoria:vt dicit do.Ant.in.c.ij.ne cler.vel monach.

ZACHARI. ¶ Adde quod no.in apo.ad Lanfran.de oria.in.c.quoniam cõtra falſam.§.ſtatuimus.ver.citationes.nu.vij.& ibi in apo.Bene. vadi. ver. vlterius quæro.ſ.de proba.

colores ſunt eis interdicti,& cauetur vt portent veſtes vſq; ad talos.vt in.d.c.clerici aliã formã nõ legimus de quo vide quod not.in iuribus præalle.De qualitate negotiorũ dic vt habetur in.c.fin.de vi.& ho.clerico.&.ſ. ne cleri.vel mona.c.j.&.ij.vide tex.cum glo. lxxxvj.di.c.peruenit. ¶ † Secundò nota ꝙ ex ſolo delicto apoſtaſiæ,clericus etiã in minoribus non perdit priuilegium clericale, etiã ſi deprehendatur in delicto.quod colligitur expreſſè hîc:& adhuc expreſsius in.c.ſi Iudex laicus.eo.tit.li.vj.& per hoc oportet reſtringere ca.j.ſ.de apoſta.prout ibi dixi.¶ † Tertiò not.ꝙ ad hoc vt clericus perdat priuilegium ratione apoſtaſiæ debet tertiò moneri vt reſipiſcat.¶ Vnde no.ibi. *tertiò*. Nõ ergo ſufficit vnica monitio[a] pro omnibus,ex quo ad pœnam incurrendã ius requirit tertiam monitionem.iuxta theoricã glo.in.d.cle.j.de vi.& hone.cle.& per Ioã.and.in ca.ex tuæ.de cle.nõ reſi.Et ex hoc.etiam no.& ex tex.vnũ modum indirectè deponendi clericos in apoſtaſia degentes.nã ſi tertiò moniti nõ reaſſumant habitum ipſo facto,perdunt omne priuilegium clericale.nec requiritur alia degradatio,ſed incontinenti efficiuntur de foro ſeculari.¶ † Vltimò nota.ibi. *à te commoniti*: ꝙ hæc admonitio nõ poteſt fieri per iudicẽ ſecularem,neq; per quencunq;, ſed debet fieri per diœceſanum:vt patet in prin.ibi: *in diœce ſi tua &c.* & clarius in.c.in audientia.ſ.eod. vbi loquitur de prælatis.& per illã decretalem dic idẽ in admonitione cujuſcunq; prælati habentis epiſcopalẽ iuriſdictionem in clericum.pro hoc quod in ſimili dicit gl.no.in cle.j.de re.eccle.non alie.Inno.in.c.ij.de tranſact.¶ In glo.in ver. *tertiò*. ibi *&.c.perpendimus*. Et dic plenè vt ibi dixi nã poteſt dici ꝙ illa iura in cõtrarium allegata loquuntur de priuilegio perſonæ.& quando immiſcent ſe enormitatibus.dic tamẽ plenius vt dixi in.d. c.perpendimus.¶ In ea gl.ibi. *nec debent gaudere priuilegio &c.* hoc eſt verũ quãdo clerici coniugati non deferunt habitũ & tonſuram. aliãs gaudent priuilegio in duobus.& dic vt habetur hodie in.c.vnico.de cleri.coniug.lib.vj.

¶ CAP. XLVI.

IN præſentia. [b] Ab excõmunicati denuntiatione repellitur qui non præmonuit, & ei cõmunicauit.hoc dicit. Ponit dictum rationẽ ſubdẽs ibi. *cum ſuper*. ¶ Caſus literalis.Quidã canonici obijciebãt contra decanum ſuum in modũ denuntiationis excõmunicationẽ.Ipſe excipiendo propo nebat contra ipſos ꝙ non erant audiendi,cũ ſuper hoc ipſum nõ prẽmonuerint,nec ab eis fuerit impeditus,neq; ipſi propter hoc eum duxerint euitandũ:ſed epiſcopus in menſa & canonici communicauerunt etiam in diuinis.quẽritur an ſint audiendi contra ipſum Decanum.& reſpõdet Papa ꝙ non propter prẽdicta.Ber. ¶ Not.j.ex text.ꝙ etiã in denuntiatione excõicati rẽquiritur admonitio prẽcedẽs.ſicut ergo in denuntiatione aliorũ criminum ſeu defectuum requiritur admonitio prẽcedens:vt in.c.nouit de iudi.& in.c.cũ dilecti.de accu.ita & in denuntiatione excõmunicati.¶ In gl.j.ibi: *ſed ſecus eſt vbi denuntiatus*. Et eſt vera lect.huius.c.nam ille qui denuntiat quodãmodo agit.vnde nõ improbat quod ſemel approbauit.xxxij.q.v.c.horrẽdus.nã præſumitur venire ad denuntiandũ cum bono zelo.Sed ſi recipiens moleſtatur non poteſt ſe defendere quocunq; modo. vt in regula nullus.de reg.iur.lib.vj.& in.c.inter.de exceptio.Legitur hoc.c.& alijs modis ſed nõ oportet inſtare:quia aliæ lecturẽ præter iſtã diuinant.

SVMMARIVM.

Excommunicatus eſt permittẽs doloſè clericum percuti: cum poterat prohibere & non prohibuit.6.7.
Opinio euidenter falſa poteſt appellari temeritas & præſumptio quædam.
Conſentiens cum faciente an pari pœna puniatur.& quis dicatur conſentire.5.
Opem dicitur præſtare qui poteſt delicto obuiare & non obuiat.
Qui poteſt obuiare ſcandalo & non obuiat:an præſumatur in dolo?
Dolus non præſumitur niſi probetur,& probatur per coniecturas.
Obuiare an quis teneatur iniuriæ inferendæ proximæ? vide remiſſiuè.

¶ CAP. XLVII.

QVantæ. ¶ † Legitur duobus modis in gl.& tertio modo extra gl.Et ſecundum primum modũ.hoc dicit.Excõicatus eſt quilibet permittens clericũ percuti ſi prohibere poteſt ſecundum aliũ intellectũ.hoc dicit.excõmunicatus eſt permittens clericũ percuti,ſi ratione officij poterat prohibere & nõ prohibuit.Secundũ tertiã & veram lect.hoc dicit.Excõmunicatus eſt doloſè permittens clericũ percuti,ex quo poterat prohibere & nõ prohibuit.Præmittit culpã quam ſecũdò aggrauat ibi: *nè autem*. Tertiò aggrauationem declarat ibi. *eos*. ¶ Caſus literalis.Quidã dicebãt ꝙ illi ſolùm erãt excommunicati qui manus violentas mittebant in rectores eccleſiarum,ſiue clericos. Conſultus Papa dicit ꝙ magnæ præſumptionis exiſtit manus injicere violentas in rectores eccleſiarũ.& ꝙ authoritas apoſtolica non ſolũ punit auctores huius ſceleris,ſed etiã omnes facientes & conſentiens pari pœna condẽnat:interpretãs eos fauere delinquentibus qui manifeſto facinori definunt obuiare.Ber. ¶ † Nota primò ex text.ibi: *præſumptio &c.* ꝙ opi.in iure falſa euidenter poteſt appellari prẽſumptio & temeritas. ¶ † Secundò no.ꝙ etiã vbi pœna imponitur ipſo iure,faciẽtes & conſentientes pari pœna[c] plectuntur.& hoc eſt potius ex interpretatione.& ideò hoc non haberet locum in ſtatuto.vbi fictus & interpretatiuus intellectus locum nõ habet:vt in.l.iij.ff.de nego.geſt.& in.c.in noſtra. ſ.de iniur. ¶ † Tertiò no.ꝙ volẽs obuiare delicto & nõ obuiat, prẽſumit fauere delinquenti:ſed hoc eſt ex iuris interpretatione: vt in tex.de quo tamẽ per Bar.in.l.is q opẽ.ff.de fur.& in.l.nõ ſolùm.§.ſi mãdato.ff.de iniur.aliquid tetigi in.c.mulieres.ſ.e. ¶ † In glo.j.ibi. *inuenies ea*. No.gl.ſing.pro ſtatutis punientibus cõſentientes certo facinori.vt dicantur illi cõſentientes qui cooperantur ad delictũ ſaltem prẽſtando authoritatẽ: ſecus videtur in eo qui tantũ adhibuit prẽſentiam non autoriſabilẽ, nec cooperatiuam,etiã ſi poterat obuiare & nõ obuiauit:tamẽ tex.hîc in fi.videtur innuere contrariũ quãtum ad materiam noſtram.nam iſte text.non intendit punire authoritatem præſtantes,ſed non obuiantes cũ poſſunt. Vnde dic vt dicetur in glo.ſequen. ¶ † In glo. ij.in fine.ex hac gloſ.colliguntur illæ duæ lecturæ ſecundũ quas primo loco ſummaui.Primò[d] ꝙ quilibet qui poteſt obuiare ne clericus percutiatur & non obuiat, incurrit excommunicationem.& fuit glo.Io.antiqui gloſſa.Alia lec.ponitur per alios quos ſequitur glo.

a ¶ Monitio. Vide ad hęc quæ copioſè ſcribit do.Felin. in.c.conſuluit.col. v.verſ.in ea.gl.ſ.de offic.delega.

3

b ¶ Vide quod notat Io.cal.in tract. de ecc.interdic.in vj.membro princ. in.iiij.q.

SEBA.SAPI.

c ¶ Pari pœna. Vide Bartholo.vero. in conſi.j.inci. Magnifice.& in conſi. ij.inci. Super caſu. & Feli.latè in.c.ſicut dignum. ſ. de homi.

4

a

d ¶ Adde hic Bart. in.l.j.§. quid ergo. ff.ad ſille.vbi dicit ꝙ ſi quis occidit alium me prẽſente & non adiuuante, non teneor. ar.gl. in.l.culpa caret.de re iud.Sol.d.Paul. de caſt.in.l.ſi.C.de his qui.vt indi.hoc limitat niſi eſſem ſubditus illius qui interficitur.qa tũc tenebor ſicut etiã tenerẽ ſi eſſem filius aut vaſallus. Item adde hîc Bar. in.d. l.j. §. occiſorum.ff.ad ſille. Itẽ adde hic omnino quod ſcribit pulchrè Bar.in.d.l.culpa caret.& Flo.in l.ait lex.ff.ad.l.aql. & adde qđ no.do. Abb.in.c.j.ſup his in gl.j. de pœñ.Itẽ vide omnino qđ no.Spec.in titu.de leg.§.iuxta propoſitiõis.in.xvij. col. ver.ꝙ ſi potui hominem defendere. & vide text.in.c.ſicut dignum.§. illi etiã qui de homi. Itẽ vide Archi.in c.negligere.ij.quæſtio.vij.vbi dicit ꝙ quicquid dicunt alij eſt prẽceptum quo ad omnes ꝙ quilibet teneatur propulſare iniuriam pro quo dicit expreſſe facere c.c.dilecto.§.ver.& quidem.de ſenten. excom.libr.vj. prædicta omnia elegãter declara vt per Barto.in.l.eorum.ff.de pœnis & adde quòd quãdo aliquis tenetur prohibere aliquem facientem certum actũ non ſolũ tenetur prohibere ꝙ ille actus non fiat,ſed etiã debet adhibere cuſtodiã & diligẽtiã ne ille actus fiat.ad hoc eſt caſus no.in.l. locationis.ff.locati.& ſentit gl.in ver.intereſt.cir.prin.i.l.ſi qs ita promi

b

5

6

sequitur gl. nostra vt intelligatur in habẽte iurisdictionẽ seu potestatem in verberãte. quia iste propriè potest & debet obuiare.
7 secus in alio, puta socio non habẽte hãc potestatem. ¶ † Extra gl. ponitur alia lec. per Inn. & alios Doc. sequentes vt litera intelligatur generaliter in nõ habente potestatem seu iurisdictionẽ. dum modo dolosè patiatur: secus si non dolosè, sed ex negligentia. vel quia non vult se immiscere rumoribus aliorũ: tunc nõ incidit in excommunicationẽ. nam ad incurrẽdã excõmunicationem canonis si quis suadẽte: requiritur dolus. vt patet ex illis verbis suadente diabolo &c. vbi ergo cessat dolus nõ habet locum illa dispositio. facit in simili. l. pen. C. de adulte. & l. j. C. de fica. & hæc lec. mihi placet: & pro hoc adduco tex. ibi. *fauere interpretans &c.* ergo istud ius intendit laqueare nõ simpliciter negligentẽ vel pro suo commodo, sed se retrahentẽ scilicet pro tacito suo fauore. quod
8 not. ¶ † Sed dubito nunquid prẽsumetur dolus eo ipso ꝙ fui prẽ
a sens, & potui obuiare & non obuiaui. & primò videtur ꝙ non.[a] per. l. quoties. in §. qui dolo. ff. de proba. vbi patet ꝙ qui dolũ allegat probare debet. & concor. c. ij. de renun. li. vj. In contrariũ videtur ista litera. quæ videtur interpretari dolũ & fauorẽ eo ipso ꝙ non obuiat & potest obuiare, & hãc partem tene. Ratio, quia præsumptio est contra non obuiantẽ. & dolus probatur per coniecturas. oportet ergo vt iste purget has cõiecturas. Ex prædictis no. ꝙ. c. si quis suadente. est largissimè interpretandum fauore religionis. & regulariter nunquid quis teneatur obuiare iniuriæ inferendæ proximo. dic vt no. in c. dilecto. eo. tit. lib. vj.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicari nemo potest nisi competenti monitione præmissa: & ex causa rationabili & manifesta. 2. 4.*
3 *Excommunicatio non fertur hodie sine scriptura.*
4 *Excommunicare nõ potest prælatus aliquẽ ex causa ipsi soli prælato nota.*
5 *Sententia excommunicationis potius æquiparatur interlocutoriæ quàm diffinitiuæ.*
6 *Excommunicatus non solum potest conqueri per viã appellatiois sed etiã per viam querelæ.*
7 *Excommunicatio est pœna grauissima.*
8 *Iudex à quo potest omnia facere quæ tendunt in faciliorem exitum appellationis.*
9 *Excommunicatio an teneat non præmissa monitione?*
10 *Episcopus, vel alius prælatus cui interdicitur ingressus ecclesiæ, non per hoc perdit iurisdictionalia.*
11 *Excommunicatus an sit remittendus pro absolutione ad excõmunicatorẽ?*
12 *Excõmunicatio si est iniusta non requiritur aliqua absolutio, sed reuocatio tantum.*
13 *Constat, illud verbum prolatum ab aliquo præsupponit habere notitiam illorum quæ necessariò antecedunt.*
14 *Excommunicator potest cognoscere de iustitia vel iniustitia excommunicationis, etiam parte absente.*
15 *Iudex ad quem, an & quo casu debeat citare iudicem à quo ad defendendum sententiam quam tulit?*
16 *Expensæ siue dãna quo casu remittantur iuramento damnum passi?*
17 *Sententia lata contra prælatum, an possit mandari executioni contra ecclesiam?*
18 *Appellatio ab excommunicatione ad quid prosit.*

¶ CAP. XLVIII.

b 1 SAcro.[b] ¶ † Prælatus excõmunicare non debet subditum nisi competenti monitione præmissa ex causa manifesta & rationabili: & contrafaciẽti imponitur pœna hîc expressa. Itẽ punitur subditus qui falso cõqueritur se excommunicatum iniustè. & subijcit. quid iuris si prælatus dicens se errasse vult excommunicatũ absoluere, & aduersarius appellat ne absoluatur. hoc dicit. Et tria sunt dicta. Secundũ ibi: *Verum.* Tertium ibi: *Si vero.* ¶ Casus literalis. Quia prælati ecclesiarũ erant faciles ad excommunicandum: volens concilium generale contra ipsos adhibere medelã, statuit ne quis in aliquẽ excõmunicationis sententiam promulgare præsumat nisi cõpetenti monitione præmissa, & præsentibus personis idoneis, per quas possit probari monitio si necesse fuerit. & si cõtra prẽsumptũ fuerit, etiã si iusta fuerit excõmunicationis sententia ingressum ecclesiæ per mensem vnũ sibi nouerit interdictũ, alia nihilominus pœna mulctandus si visum fuerit expedire. Secundò dicit ꝙ si etiã admonitio legitima præcesserit, prælatus caueat diligẽter ne aliquem excõmunicet absq; manifesta & rationabili causa: quod si fecerit & humiliter requisitus nõ curauerit reuocare processum absq; grauaminę grauatus deponat apud superiorem de iniusta excõmunicatione querelam: & superior si absq; periculo morę potest ad excõmunicatorẽ illũ absoluendũ remittat intra terminũ competentẽ. alioquin superior ipsum absoluat cautione sufficienti recepta. quo absoluto de iniusta excõmunicatione cognoscat. quę si iniusta fuisse constiterit, excõmunicator condẽnetur ad interesse: aliâs nihilominus puniẽdus arbitrio superioris si culpæ qualitas postulauerit: cũ non leuis sit culpa tantã pœnã infligere iniustè, nisi forsitam ex causa probabili errauerit, maximè si laudabilis opinionis existat. Sed si contra excommunicationis sententiã nihil rationabile probatum fuerit à cõquerente, & ipse simili modo ad interesse condẽnetur, vel aliâs secũdum superioris arbitriũ. nisi forsan & ipsum probabilis error excuset, & super eo pro quo fuit excõicatus cautione recepta satisfacere cõpellatur, vel in pristinã reducat sententiã vsq; ad satisfactionẽ cõdignã. Tertiò dicit ꝙ si Iudex suum cognoscẽs errorẽ paratus sit talem reuocare sententiã: & ille pro quo lata fuit appellet ne absq; satisfactione reuocet illam appellationi non deferat in hac parte. nisi talis sit error de quo meritò valeat dubitari, & tunc sufficiẽti cautione recepta quòd coram eo ad quẽ extiterit appellatũ, vel delegato ab ipso iuri parebit, excõmunicatũ absoluat: & sic pœnã euitabit prædictã. caueat tamen omnino ne malitioseè in alterius præiudicium mentiatur errorẽ, si pœnã canonicam voluerit euitare. Ber. ¶ † Not. j. ex text.
2 ibi: *nisi competenti admonitione &c.* ꝙ sicut in alijs sententijs requiritur citatio præcedens: vt in c. consuluit. de offi. dele. l. de vnoquoq;. ff. de re. iud. ita & in sentẽtia excõmunicationis requiritur admonitio[d] præcedẽs. sed differentia est: quia in alijs sententijs fit citatio vt veniat ad sententiã audiendã, sed in sentẽtia excõmunicationis fit admonitio vt se corrigat. & quæ dicatur cõpetẽs admonitio. dic vt habetur in c. cõstitutionẽ. &. c. statuimus.
3 eo. tit. li. vj. ¶ † Secundò no. ꝙ admonitio potest fieri sine scriptura. ideò requirit hęc prẽsentia personarũ. sed ipsa excõicatio nõ debet hodie ferri sine scriptura. aliâs Iudex ferẽs incidit in pœnã vt hodie habetur in c. j. eo. tit. lib. vj. ¶ †
4 Tertiò not. tria requisita vt iustè feratur excõmunicatio. Primò vt prẽcedat competẽs monitio. Secũdò vt causa sit rationabilis. Tertiò ꝙ sit manifesta. Ex causa ergo soli prẽlato nota nõ debet ferri excõicatio. vt
5 in c. si tantũ. & in c. placuit. vj. q. ij. ¶ † Quartò no. ꝙ sicut Iudex põt reuocare suã interlocutoriam malè latã, ita & excõicator potest

ferit. §. ea. l. ff. de ver. obli. Itẽ ad prędicta vide quod no. Bar. in l. metũ. ij. §. sed licet. ff. quod met. causa. vbi dicit ibi esse casum de hac quæstio. & vide Bal. in l. nullus. ver. itẽ est arg. cõtra poreſtatem. C. de sum. trini.

a ¶ Quod nõ. & põdera. quia si ego iui cũ aggressore, præsumor in dolo. vt no. in c. cum cõtinẽtia de cle. percus. & Bal. in l. si quis nõ dicã rapere. C. de epis. & cle. Si verò reperio me quando clericus offenditur procedit dubium doctorum. And. Bar.

b ¶ An & quãdo sententia excõmunicationis lata contra prohibitionẽ iuris vel hominis sit nulla, vel teneat, vel sit retractãda vide multum elegãter per Do. post Ioã. an. in c. romana. §. pe. in vlti. colũ. de offi. ord. lib. vj.

SEBA. SAPI.

b ¶ Sacro. Vide circa materiam huius decretalis, xiij. cõclusiones quas ponit Feli. in. c. cum sit romana. §. de appellaito.

c ¶ An ista monitio requiratur ad reinducendũ in excõmunicationẽ, vide latè per do. de Ro. deci. cccl xxxij. in or. nouis. post Iomo. & Do. ſt. in. c. eos. de sen. excom. li. vj. & adde omnino hoc Lap. alleg. lxxiij. vbi notat & valde elegãter examinat intelle. huius deci. e. in princ. & eã multipliciter limitat. & adde ꝙ non sufficit ꝙ ista monitio fiat ad domũ, sed debet fieri psonaliter. ita no. determinat. d. An. in c. si aduersus. ix. col. de eo q mit. in pos. post Imo. ibi de quo etiã an sufficiat ꝙ ista monitio fiat per edictũ eleganter per Do. de ro. deci. cccl ij. cir. fi. in or. nouis. Aduerte tamen ꝙ quando quis reinducitur in excommunicationẽ, non est necessaria monitio personalis, sed sufficit ꝙ aliter moneatur. ita eleganter volũt Do. de ro. deci. cccl xxxij. in or. nouis. & alle. Inno. in. d. c. ſi aduersus.

a ¶ De hoc vide latius per eundem Abba. ſuper rubr. huius tit.

SEBA. SAPI.

a ¶ Ad naturã. Idẽ tenet Car. in. c. per pẽdimus. col. xiiij. ver. quæro dixi ꝙ excommunicatio. s̃. hoc tit. cũ allegatis per Feli. in rub. s̃. de re iudi. col. x. verſ. excõmunicatio eſt interlocutoria.

b ¶ Limita dupliciter. vt per Do. ī. c. j. in fin. iij. colũ. de offic. de. libr. vj. & vtrum ſentẽtia excõmunicationis lata nulla prẽmiſſa monitione valeat. de hoc vide ꝑ do. Ant. in. c. ab excõmunicato. in. j. & iij. co. de ſen. excõmi. & iſta limita vt per Inn. ſing. in. c. j. de exceſ. prẽla. & ibi notaui & per do. Abba. in. c. reprehenſibilis. de appella. & limita ſing. vt per Inn. in c. venerabili. ī prin ci. pe. col. de cenſi. & per do. in. c. dilectí. in fin. ij. col. de ſen. excom. li. vj. & quod ibi notaui. & de hoc vide do. de ro. in anti. deci. ccclij. & in ordi. nouiſ. deciſ. lxxxvj. Item vide omnino Lap. alleg. xiij.

c ¶ Credo ꝙ gl. j. in c. ab excõmunicato. de reſcr. malè loquit per id quod no. poſt glo. & do. Ant. in. c. ij. de ordi. ab epiſcopo q re. epiſcopatui.

SEBA. SAPI.

d ¶ Iuramento. Vide de hoc Doc. in c. ab excõmuuicato. ſuper gl. iij. s̃. de reſcrip.

SEBA. SAPI.

e ¶ Dolo tuo. Vide Rotam deci. ccexvij. inci. vtrũ dãna appellãtis. Ioã. de ana. in. c. excõmunicamus. el. j §. moneantur. colũ. vj. s̃. de hære.

reuocare ſuã excõmunicationẽ iniuſtè latã, non obſtãte cõtradictione partis aduerſę. Ex quo infero ꝙ excõicationis ſententia potius attrahit ad naturã [a] interlocutoriæ ꝙ diffinitiuę. nã diffinitiuã iudex reuocare nõ põt, ſed interlocutoriã ſic. vt plenè no. in. c. cũ ceſſante. de appel. & in. l. quod iuſsit. ff. de re iudi. & in. l. iij. C. ſent. reſcind. non poſ. Ex quo infero etiã ad aliud. ꝙ appellans ab excõicatione tenetur exprimere cauſam ſicut appellans ab interlocutoria ſeu grauamine qđ ſentit Inno. in. c. per tuas. s̃. e. & Io. an. in. c. venerabilibus. eo. ti. li. vj. quod tene mẽti. ¶ Quintò no. ibi: *per ſe vel per alium.* ꝙ abſolutio ab excõicatione põt fieri per aliũ: & facit pro cõi practica ſecundũ quã prælati cõmittunt inferioribus hanc abſolutionẽ. ¶ † Sextò no. ꝙ nõ ſolùm per viã appellationis ſed etiã per viã querelę põt quis cõqueri de iniuſta excõicatione, & cauſam iniuſtitiæ ad ſuperiorẽ deducere. qđ tamen intellige prout diſtinguit tex. in prin. in. c. venerabilibus. præalle. ¶ † Septimò no. ꝙ maxima pœna eſt excõicatio. nã inter homines eſſe, & hominũ carere cõmercio, non eſt ſine grauiſsima pœna. ſed in contrariũ facit. c. j. e. tit. li. vj. vbi excõicatio eſt medicina. Sed dic concordãdo ꝙ parenti eſt medicina. ſed reſpectu iniuſtæ excõicationis eſt pœna: pœna enim eſt vbi nõ meretur excõicari, vel vbi nõ vellet parere. de quo in. d. c. j. ¶ † Vltimò no. iudicẽ â quo poſſe abſoluere excõicatum non obſtãte appellatione etiã legitima. Et ratio põt eſſe duplex. Prima propter periculum moræ ne decedat in excõicatione. vt hîc dicit gl. Alia & notabilior. quia Iudex ad quẽ hoc debet facere recepta cautione. ergo Iudex â quo hoc põt: quia omnia tendẽtia in facilioręm exitũ cauſæ appellatiõis ſibi permittuntur: vt no. in. c. ij. de matri. cõtra. cõtra interdic. ec. & in. c. qua fronte. s̃. de appel. & in c. cũ teneamur. e. tit. ¶ † In gl. ij. in fi. Nõ intelligas gl. ꝙ indiſtinctè non teneat [b] excõicatio ſine monitione. aliâs eſſet contraria ſibi ipſi. ſed reſtringe ad caſum. c. ſtatuimus. allega. in gl. qñ fertur excõicatio cõtra participãtes ex cõmunicato ab excõicatore. & ita loquit. c. ſtatuimus. tũc enim requirit monitio ne multi illaqueantur. & adhuc ille caſus reſtringit. vt no. ibi Io. an. qñ fertur contra participãtes excõicato ab alio. tũc tenet ſententia ſine admonitione licet ſit iniuſta. & ꝙ teneat excõicatio ſine monitione tenet gl. in. c. j. de exceſ. præl. & ij. q. j. in ſum. & in. c. romana. eo. titu. lib. vj. ver. iniuſtus. ¶ In gl. iij. ibi: *quod magis placet.* Et hæc opi. hodie probat in. c. venerabilibus. in §. vlti. eo. tit. li. vj. Et in fi. gl. hęc gl. benè rñdet ad vnũ cõtrariũ. ſed ad primũ nõ. Sed ſolue poſt Gof. ꝙ licet ambo incipiãt priuari ſimul: tamẽ naturaliter. i. ex ordine intellectus pręcedit excõicatio. nã interdicitur ingreſſus eccleſiæ propter excõicationẽ præcedentem. ¶ In glo. iij. in fi. No. bene gl. quia eſt multũ allegabilis in practica. & plurimos effectus habet. vt patet in ea. qa in oĩbus bene dicit. ¶ † In gl. in ver. *interdictum.* in fi. No. bene fi. gl. ꝙ is cui interdicitur ingreſſus [c] eccleſiæ nõ perdit poteſtatẽ exercẽdi iuriſdictionalia. pro hoc facit. c. fi. de cle. excõ. mi. vbi patet ꝙ excõicatus minori licet ſit participatio ne ſacramẽtorũ priuatus: nõ tñ perdit iuriſdictionalia. ad idẽ. c. is cui. eo. ti. li. vj. & hãc opi. gl. ſequit. Inno. dicit tñ ꝙ iſte excõicator excommunicatũ per ſe abſoluet. ſed per aliũ introducet illum in
11 eccleſiam. pro hoc. c. Suffraganei. s̃. de elec. ¶ † Ex prædictis cõclu de ꝙ omni caſu debet excõicatus remitti ad excõicatorem ſuũ ab ſoluendus quod intellige quãdo dubitat de iuſtitia vel iniuſtitia ſententiæ. Si autẽ conſtaret eam iniuſtã, nõ debet eum remittere ſed abſoluere. vt in. d. c. venerabilibus. & dixi in. c. per tuas. s̃. eo.
12 ¶ † In gl. in ver. *abſque grauamine.* ibi. *nec iurare.* No. glo. ꝙ vbi
d eſt iniuſta excõicatio, fit reuocatio abſq; iuramento. [d] Secus in caſu dubij. & ita intellige verbũ alioquin. & hãc opi. ſequitur Hoſt. dicens ꝙ quãdo eſt iniuſta, nõ fit propriè abſolutio, ſed quædam reuocatio. & pro hoc facit iſte tex. qui ſemper vtitur verbo reuocationis quãdo præſupponit iniuſtitiã ſentẽtiæ. quod not.
13 ¶ † In gl. in ver. *conſtiterit:* ibi: *excõmunicatore præſente.* No. de ſignificato huius verbi conſtiterit. nã tacitè pręſupponit citationẽ partis aduerſę: quia nõ poteſt aliter cõſtare. & idẽ no. gl. in cle. pręſenti.
14 de cenſi. & in cle. ij. de pœnis. ¶ † In eadẽ gl. ibi. *de appella. c. interpoſita.* No. hanc gl. quia extẽdit caſum. c. interpoſita. ad ſententiã excõmunicationis. vt abſente aduerſario ſeu excõicatore per contumaciam poſsit ſuperior altera parte pręſente cognoſcere de iuſtitia vel iniuſtitia excõicationis. ¶ † Et in fine gl. No. ex fine gl. ꝙ
15 vbi agitur de retractatione ſentẽtiæ & non ad infligendã pœnam ipſi iudici, non eſt neceſſe ipſum iudicẽ vocari. Sed intelligo gloſ. quando excõmunicatio, vel alia ſentẽtia eſt lata ad inſtantiã alterius: quia tunc defendere ſententiã principaliter ad eũ ſpectat, & non ad iudicẽ: licet iudex poſsit aſsiſtere ſi velit. Sed vbi iudex ex officio ſuo tuliſſet ſententiã, tunc cũ teneat locum partis, ſemper citari debet: vt videtur probari in. c. venerabilibus. in §. ſecus. & ſeq. e. tit. lib. vj. & facit. c. cũ ab eccleſiarum. &. c. ad reprimẽdam.
16 de offic. ordi. ¶ † In gl. in ver. *ad intereſſe.* ibi: *declarabit ſuo iuramento.* No. gl. ſingulariter. ex qua habes caſum vbi expenſę factæ extra iudicium & dãna inde ſequuta probãtur iuramẽto dãnum paſsi. cuius contrariũ tenet gl. in. c. dilecti. de fo. cõpe. ſed intellige iſtam glo. quãdo excõmunicatus cõuenitur ex dolo ſuo. nam vbi
e ex dolo tuo [e] ſum paſſus damnũ, tũc ſtatur iuramento meo: & ita loquuntur iura alleg. in gl. quinimò plus volunt quidã, vt hîc refert Inno. ꝙ hoc caſu habet locum iuramentũ in litẽ: vt non ſolũ veniat dãnum ſecundũ verũ valorem rerũ, ſed etiã ſecundũ affectionem iſtius ar. l. ij. & l. videamus. ff. de in lit. iu. alij contra & ſatis poteſt teneri opi. gl. tanq; tenentis mediũ inter rigorẽ & ęquitatem. ¶ † Et in fi. gl. Not. j. ex fi. gl. ꝙ ſententia lata contra prę-
17 latum non debet mandari executioni in bonis eccleſiæ quando prę latus cõuenitur ex delicto, vel ex cõtractu ſuo. pro hoc quod no. in. c. de multa. s̃. de præben. & plenè dico in. c. peruenit. de fideiu. & quantũ ad ar. gl. Conclude poſt Doc. hîc. quòd aut propter excommunicationẽ iniuſtam electio ſua non fuit cõfirmata, vel nõ fuit adeptus beneficiũ, & tunc excõmunicator tenetur ei ad conſimile beneficiũ conferendũ, ſi habet poteſtatẽ. arg. opti. in. c. paſtoralis. de iurepa. aut non habet hanc poteſtatẽ, & tũc poteſt puniri arbitrio iudicis. Si verò excõmunicatio fuit lata poſt appellationem, tũc tenetur confirmator ſi eſt ſoluẽdo. quia propter hoc non debuit caſſare electionẽ, & in ſupplementũ agitur contra excommunicatorẽ. arg. in. l. iij. ff. de eo per quẽ fac. erit. Et vide quo modo iſta ſpiritualia ęſtimãtur per gl. in. c. coram. s̃. de offi. dele.
18 ¶ † In gl. in ver. *ſatiſſacere.* ibi: *nec prodeſt nec eſt neceſsaria appellatio.* hæc glo. non bene dicit: quia imò appellatio poteſt prodeſſe in multis. Primò vt deuoluat cauſam ad ſuperiorẽ, quãdo ſuperior eſt talis qui nõ põt cognoſcere citra appellationẽ. Exẽplum in Archiepiſcopo reſpectu ſubditorum ſui Suffraganei. vt apertè probatur etiã in caſu excõmunicationis in. d. c. venerabilibus. in prin. Vnde ſi excõicatus nõ appellat intra decendiũ, nõ poteſt amplius deducere cauſam ad illũ ſuperiorẽ, ſed habet neceſſe petere abſolutionẽ ab excõicatore. Sed ſi excõicator noluerit abſoluere, oblata ſatiſfactione poterit ex nouo grauamine appellare ad ſuperiorem. vt no. in. d. c. ad reprimendã. Secundò prodeſt appellatio ab excõicatione. & eſt magni effectus. quia ſi nõ appellat, tranſit in rẽ iudicatã reſpectu illius actus pro quo lata fuit excõicatio. Vnde ſi fuit excõicatus propter contumaciã & nõ appellauit intra

uit intra decendium,nõ poteſt amplius negare contumaciã,ſed ſi vult abſolui,oportet ꝙ primò ſatiſfaciat.ad hoc quod no.in.d.c. venerabilibus.&.d.c.ad reprimẽdã.ſed reſpectu vinculi nõ trãſit in rem iudicatam.& hoc caſu tantũ procedat gl.quia inquantum excommunicatus petet abſolui,eſt audiẽdus.vt in.c.fi.de pœnis. quia ex quo recõciliatur Deo,ergo & eccleſiæ.vt.ſ.eo.c.à nobis.

SVMMARIVM.

1 *Hæretici omnes & cum eis quomodocunque participantes ſunt excommunicati.*
2 *Statuta contra libertatem eccleſiaſticam quando dicantur?*
3 *Conſtitutio Papæ ligat incontinenti quando eſt publicata in curia romana:nec requiritur quòd publicetur alibi.*

¶ CAP. XLIX.

a 1 NOuerit. a ¶ †Excommunicat hæreticos & quoſdam violatores eccleſiaſticæ libertatis.hoc dicit.& ſecunda pars principalis ibi: *Nec non.* ¶ Caſus literalis.In.c.iſto excõmunicat omnes hæreticos vtriuſq; ſexus quocunq; nomine cenſeantur,& fautores & defenſores eorũ, & receptatores,& illos qui de cætero ſeruari fecerint ſtatuta edita,vel conſuetudines introductas cõtra eccleſiaſticam libertatẽ,niſi ea deleri fecerint intra duos menſes de libris ſuis poſt publicationẽ huius ſententiæ.Item excõmunicat ſtatutarios & ſcriptores ſtatutorum ipſorum,nec nõ poteſtates,conſules,rectores,& cõſiliarios locorum,vbi de cætero huiuſmodi ſtatuta & conſuetudines editæ fuerint,vel ſeruatæ,& illos qui ſecundũ ea præſumpſerint iudicare,& ſcribere iudicata.Ber.¶ No.j.ex tex.ſpecies perſonarũ quę ipſo iure incurrunt excõmunicationem.Primò omnes hæretici: fautores:receptatores & defenſores eorũ.Secundò quicũq; fecerit ſeruari ſtatuta vel conſuetudines contra eccleſiaſticã libertatem.Tertio ſtatutarij,& ſcriptores ſtatutorũ cõtra eccleſiaſticã libertatem.Quartò poteſtates:conſules:rectores & cõſiliarij locorum,vbi ſtatuta edita fuerint.Quintò quicunq; iudicat ſecundum hæc ſtatuta.Sextò qui iudicata redigunt in publicã formã. Secundò pondera text ibi. *fecerint amoueri &c.* Ex quo infert ꝙ
b iſti non euitãt excõicationem, b licet in fine ſtatutorũ ponãt ſtatutum ꝙ ſi qua eſſent ſtatuta edita cõtra eccleſiaſticam libertatẽ habeantur pro nõ ſcriptis:vt cõmuniter ſolet fieri. per hoc enim
c non eſſet ſatiſfactũ huic.c.nec authẽ. c caſſa & irrita.C.de ſac.ſan. eccle.Exigitur enim ꝙ hæc ſtatuta deleantur de libris.& ita not.
2 Bar.in.d.authẽ.¶ †Sed quæro quæ ſtatuta dicãtur cõtra eccleſia
d ſticam d libertatẽ?Inno.cõcludit hîc ꝙ ſunt illa quæ veniũt cõtra priuilegia cõceſſa eccleſię vniuerſali,vel à Deo:vel à Papa:vel ab Imperatore:ſecus ſi priuilegiũ conceſſum eſſet eccleſiæ particulari:& cũ hac cõclũſione trãſeunt Doc.noſtri.ſed Bart.in.d.authẽ. caſſa.latius tangit hãc materiã.ponendo hãc concluſionẽ.ꝙ vbi-
e cunq; per ſtatutũ clerici efficiuntur timidiores, e & laici audatiores ad nocendũ:ꝙ tũc dicũtur cõtra eccleſiaſticã libertatẽ.Exemplum.eſt ſtatutũ laicorũ ꝙ quicunq; interfecerit laicũ puniatur grauiter.interficiẽs verò clericũ puniaſ puta in.x.florenis , vel in alia mitiori pœna. pro hoc.l.j.§.quæ onerãdæ.ff.quare ac.nõ datur.& hoc dictũ mihi placet.& pro hoc adduco.c.graueĩ.eo.inducendo vt ibi dicã.Sunt ergo ſimul iungẽdæ iſtæ duæ theoricę.
3 ¶ †In gloſ.in ver. *intra duos menſes.* ibi. *à tẽpore publicationis.* Ex hoc dicto gl.infertur ꝙ hodie nõ expectatur lapſus iſtorũ duorũ menſium,niſi ab olim hæc cõſtitutio fuerit probata.licet quidã dicant ꝙ iſti duo menſes currũt à tẽpore publicationis ſpecialiter fiendæ in qualibet prouincia:quia ignoras nõ eſt cõtumax.& per conſequẽs nõ incidit in excõicationẽ.xj.q.iij.c.cæterũ.Sed dictũ gl.plus placet.Ioã.an,& hoc credo verius.nã cõſtitutio Papæ nõ eſt neceſſariò publicanda in qualibet prouincia.quia ſatis eſt ꝙ publicetur in curia ro.vt no.in data li.vj.& ibi in nouella per Io. and.& maximè hoc procedit cùm hæc conſtitutio ſit redacta in corpus iuris.quia nemo præſumitur hoc ignorare.Cõclude ergo ꝙ ſtatutarij,& alij de quibus in tex.ſunt excommunicati ipſo facto.Sed ſucceſſores eorũ excõicati nõ ſunt q̃ primũ ſciuerint fecerint hęc ſtatuta deleri de libris,debet tamẽ dari aliquod tẽpus: quia non incontinenti poſt ſententiã tenentur currere.argu.in.l. ratum.& in.l.quod dicimus.ff.de ſolu.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegia non extẽduntur ex identitate rationis.*
2 *Rector almæ ſapientiæ nouæ alumnæ meæ: vel conſules mercatorum ciuitatis.*
Peruſij qui ibi præſunt:an habeant iuriſdictionem in ſcholares extra ſapientiæ domũ delinquẽtes?
Laicus ex permiſſu Papæ poteſt excommunicare: ſed non ex permiſſu epiſcopi.

¶ CAP. L.

f CAnonica. f Statutũ de regularibus excõmunicatis pro iniectione manuũ abſoluẽdis per ſuos prelatos ad hoſpitalarios extenditur,vt ipſorũ prior eos abſoluat:vel aliter & ſic.Fratres hoſpitalis hieroſolymitani excõmunicati pro iniectione manuum in clericum,ſeu confratrẽ,abſolui poſſunt per eorũ priorẽ, niſi exceſſus fuerit difficilis & enormis.h.d.Et diuiditur. Nã primò ponit canonem antiquũ.Secũdò illũ prorogat ibi: b *Nos ergo.* ¶ Caſus literalis.Statuit Alexãder ꝙ monachi & canonici regulares quocunq; modo ſe percuſſerint per Abbatẽ ſuum abſoluantur,cuius ſtatutũ ponitur.ſ.eo.c.ij.& c.cũ illorũ.Conſtitutionẽ illã extendit Papa Bonoñ.ad hoſpitalarios hieroſolymitanos: vt per priorẽ ſuũ qui ſacerdos debet eſſe in eodem caſu fratribus eiuſdẽ ordinis abſolutionis beneficiũ impẽdaſ:niſi forſan maioris eſſet prouidẽtia requirẽda.B.¶ No.j.ex tex. ꝙ vbi percuſsio eſt enormis, regularis tenetur ire ad ſedẽ apoſtolicam pro abſolutione:
1 non ergo abſoluit Abbas vel eps.¶ †No.ſecundò ꝙ per ſimilitudinẽ rationis nõ debet extendi ius priuilegiatiũ niſi extẽſio fiat per habentẽ poteſtatẽ.Et per hoc cõcludit Hoſt. ꝙ templarij nõ gaudent hoc priuilegio:quia licet ius cõmune debeat extẽdi per identitatem rationis:ſecus eſt in iure priuilegiatiuo. facit regula in argumẽtũ de reg.iu.li.vj.&.l. quod cõtra.ff.de legi.licet gl.tenuerit contra
2 rium in.c.cũ illorũ.ſ.eo.¶ †Sed quęro:quid ſi iſti percutiãt ſe extra clauſtrũ?dicit Hoſti. ꝙ nõ poſſunt abſolui per Abbatẽ ſeu Priorem:vnde ad text.ſupplet.qñ in clauſtro.Sed tene cõtrariũ per ea quæ dixi in.d.c.cũ illorum.& facit iſte text.vbi nõ reperit aliqd de
3 clauſtro.¶ †In gl.in ver.preſbyter.in fi. *dicta men.* quod Pa.poſſet dare poteſtatẽ laico excõmunicandi:ſed eps nõ:vt no.gl.in.c.pręter §.verũ.xxxij.di.& in.c.bene quidẽ.xcvj.di.nã hoc eſt iuriſdictionis,& non ordinis.& vide quod no.gl.in.c.peruenit.xxv.di.&c. Abbas.

SVMMARIVM.

1 *Suſpenſi & excommunicati non ſunt abſoluendi: niſi primò præſtito iuramẽto de parendo mãdatis eccleſiæ.videĩ.c.proxi.in.ij.no.& per totũ.*
2 *Pro ſcandalo vitando receditur aliquando à iure rigoroſo.*
Poſſe dicimur quod de iure poſſumus,de iure ſcilicet communi non extraordinario.

¶ CAP. LI.

SVper eo. Excõicatus, vel ſuſpẽſus abſolui non debet, niſi per prius iuramento pręſtito.ſi tñ ſine ſcandalo iuramentũ haberi nõ põt,poterit fieri abſolutio p manualẽ

SEBA.SAPI.

a ¶ Nouerit. Nunquid diſpoſitio huius decretalis habeat locum in his quæ fuſceperunt ſtatuere contra libertatem eccleſiæ. non tamẽ perfecerũt,nec intra duos menſes amoueri fecerũt vide.d.Bart. bellen.in ſuis apoſtillis.in.c. in his.j. de ver.ſigni.

b ¶ Vbicũq; ad euitandũ pœnam requiritur ſtatutum vel ſcripturam deleri,non ſufficit ꝙ ceſſetur verbo,niſi etiam deleatur facto.& ex hoc etiã declarabitur ,text. in cle.j.in ver.delẽuerint. de vſu.ſed tu in contrariũ vide Bart.in.l.nihil. ff.de adi.leg.& in l.emptor.§.lucius. in fi.ff.de pact.ſup quo vide quod ſcripſi poſt.d.Ab. j.titu.j.in.c.in his. vbi notãtur ſaluo hanc cõtrarietatẽ.

c ¶ Nec authen.Facit text.in authen. caſſa.& ibi Sali.C. de ſacroſanc,eccle. And.Barb.

d ¶ Quæ propriè dicantur ſtatuta contra libertatẽ eccleſiæ, de quo vide tex.in.c.ñ.cir.fi.de ver.ſigui.lib.vj.

e ¶ Timidiores.quãdo dicitur ſtatutũ contra libertatem eccleſiæ.vide gloſ, no.in.§. vniuerſali enim.in ver.degenerem.in authẽ.de nõ eli.ſecũdò nub. tex.in.c.j.depriui. lib.vj. vbi dicitur cõtra libertatem eccleſiæ, quando tollitur exceptio clericorum.Andr. Barba.

f ¶ Vide quod no. Ray.ĩ ſum.de ſen. prẽce.diffi. & excommuni. §.ſequitur de ſentẽ.ex cõmuni.ver.ite.nunquid templariĩ & hoſpitalariĩ.

promiſsionē.hoc dicit.Cōmunis diuiſio.Secunda ibi. *hoc tibi.* ¶ Caſus literalis.Monachi greci & eremitę propter inobedientiā ſuſpendebātur & excōicabantur,tamē ad mādatum eccleſiæ redire nolebant niſi per manualem promiſsionē.Cōſultus Pa.an eſſent recipiendi ſine iuramēto.reſpōdet ꝙ ſi non poſſunt induci ad præſtandū iuramentū ſecūdū formā eccleſiæ recipiantur hac vice cū manuali promiſsione.cū interdū ſeueritati(con fideratis locorū & tēporū qualitatibus) ſit ali quid detrahendū.Ber.¶ †No.j.ex tex.ꝙ nec excōicati nec ſuſpenſi abſoluendi ſunt abſq; iuramento de parendo mandatis eccleſiæ.& no.in q̄tum dixi de ſuſpenſione.quia nō probatur niſi hîc & in.c.ſeq. ¶ †Secundò no.ꝙ propter ſcandalū[a] euitandū quādoq; recedit à iure rigoroſo.¶ Sed quæro.nunqd hoc.c. ponat ius cōmune?Hoſti.dicit ꝙ ponit ius cō mune ſumēdo contrariū ſenſum:quia de iure cōmuni nō debet fieri abſolutio ſine iuramēto.pro hoc text.ibi. *hac vice.* Sed certè dici poteſt ꝙ ponit ius cōmune.ſ.quādo ſcandalū ſubeſt.vt tunc eo caſu poſsit fieri abſolutio ſine tali iuramēto:nā Papa hîc rn̄det ad conſultationem.ergo eſt ius cōmune:vt no.in.c. pe.de tempo.ord.Itē induco text.ibi. *poteris &c.*Nā id dicimur poſſe quod de iure poſſumus.xxij.q.ij.c.faciat homo.& quod fit per remedium extraordinariū dicitur fieri non poſſe:vt no.Inn.in.c.paſtoralis.de cauſa poſ. & proprie.¶ In gl.ij.in fi.Hoſti.inducit iſtū text.pro contraria opi.Nā ſi ſpeciale eſt hoc caſu vbi imminet ſcandalū: ergo regulariter non valet abſolutio ſine iuramēto.Sed tu tene quod dixi in.c.cū deſideres.s̄.eo.& cōmuniter approbatur dictum glo.

¶ *CAP.* *LII.*

VEnerabili. Cùm de virib⁹ ſententiæ dubitatur pōt quis abſolui ad cautelā iuramēto prę ſtito.hoc dicit.¶ Caſus literalis.Archiepiſcopus Turon̄.tulit ſententiam ſuſpenſionis in epiſcopū Cenoman̄.propter quam ſuſpenſionē epiſcopus & procurator. Archiepiſcopi acceſſerunt ad pręſentiā.do. Pa.Ipſe verò auditis allegationibus partium, ſententiā ipſam relaxauit ad cautelā præſtito iura.ab ipſo epiſcopo pręſente procuratore archi.ꝙ parebit mandato Archiepiſcopi ſi conſtiterit ipſum culpabilē extitiſſe ſuper eo pro quo fuit ſuſpenſus.¶ No.j.ex tex.Archi epiſcopum ſibi ſuffraganeū epiſcopum poſſe ſuſpendere.pōt etiā ipſum excōicare & alia pœna arbitraria punire.dummodo nō ſit tale delictū quod expoſcat depoſitionē.& pro hoc.x.q.iij.c.quia cognouimus.& in.c.ſacro. s̄.eo.& quod ibi no.& in.c.vt litigantes.de offi.ordi.li.vj.&.c.j.eo.ti.& li.¶ Secūdò no. ꝙ ſententia ſuſpenſionis nō eſt relaxanda ſine iuramento.cōcor.tex.in.c. præcedēti. ¶ Vltimò no.ꝙ abſolutio ad cautelā non eſt imponenda ſine iuramento:& vide quod dixi in.c. per tuas.s̄.eo.& quod plenè no.in.c.ſolet.eo. tit.li.vj.Sed quæro ad quid fit iſta abſolutio ad cautelā,ex quo non erat excōicatus ſed ſuſpenſus?Sol.vt poſsit cōicare & intereſſe ſacramentis & negotijs eccleſię,non autē fit vt poſsit agere:quia ſuſpēſio nō tollit facultatē agendi ſicut excommunicatio.ſecundū Inn.quod not.¶ In gl.j.ibi: *hoc fit propter dubium.* Et declara hoc vt plenè dixi in.c.per tuas.s̄.eo.& in fin.glo. Et dicit hîc Ioā.and.ꝙ hoc alibi non reperitur.ſcilicet ꝙ in abſolutione[b] à ſuſpenſione præſtetur iuramentum:ſed certè imò reperitur:nam probatur.s̄.c.proximo.

SVMMARIVM.

1 *Statuta condere eſt quid quod poteſt delegari.*
2 *Contumaciæ pœna poteſt eſſe,vt interdicatur colonis ne reſpondeant dominis de fructibus:vel ne colant agros contumacis.*
3 *Cautio de non offendendo:poteſt peti ab illo qui ſemel offendit.*
Delinqueus poteſt cogi vt caueat ne in futurum conſimile delictum committat.
4 *Statuentes contra libertatem eccleſiaſticam:ſunt ipſo iure priuati feudis eccleſiaſticis.*
5 *Mandatum generale non extenditur ad actus iniquos.*
Excommunicatus à iure poteſt iterum excommunicari ab homine.
6 *Vaſallus ſi litigat cum domino,& factum eſt notorium,poteſt ipſe dominus eſſe Iudex:Secus ſi factum non eſt notorium.*

¶ *CAP.* *LIII.*

GRauem. Excommunicātur officiales locorum in quibus ſunt ſtatuta cōtra eccleſiaſticam libertatē:niſi ea deleri fecerint:& ſtatutarij feudis eccleſiæ ſunt priuati.h.d.Prima pars ponit q̄relā.Secūda dat iudices ibi: *Ideoque.* ¶ Caſus literalis.Quidā ciues Piſani deputati à poteſtate ac populo ad ſtatuta ciuitatis edenda fecerūt duo ſtatuta cōtra eccleſiaſticam libertatē,& in derogationē apo.ſedis.Primū videlicet,ꝙ ſi quis clericus vel laicus cōtra quēcunq; laicū Piſani diſtrictus ad iudicem eccleſiaſticū literas apoſtolicas impetraret,in mille ſolidis condēnaretur,niſi renūtiauerit literis,neq; redditus poſſeſsionum ſuarū redderentur eidē:nec agri ipſorū excolerētur: ſed bano potius ſubiaceāt poteſtatis.Itē ſtatuerūt vt clerici ſuis ſumptibus quoddā caſtrū piſanorum facerēt cuſtodiri.quod ſi nō fecerint,poteſtas cōtra eos procedere teneatur. Super his cōqueſtus fuit Archiepiſcopus Piſanus dño Papæ.Vnde mādat ep̄o Senen. quatenus in cōſiliarios& officiales ciuitatis Piſanæ excōicationis ſententiā proferat:niſi ſtatuta ipſa de capitularibus ſuis fecerint amoueri,& caueri idoneè(ſicut exigit res)ꝙ de cętero ſimilia nō attentent.Sed cū idē ſtatutarij multa de bonis eccleſiaſticis dicantur habere in feudū,denuntiet illos huiuſmodi feudis fore priua-
1 tos.Ber.¶ †No.j.ex tex.ibi. *quod quidam ciues deputati &c.* ꝙ po-
c teſtas legis cōdendæ eſt delegabilis.[c]& facit iſte tex.pro cōſuetudine Tuſcię & Lombardiæ:vbi cōiter deputantur aliqui ciues ad ſtatuta edēda.de quo per Bar.in.l.omnes populi.ff.de iuſt.& iur.
2 ¶ †Secundò no.vnā nouā pœnā cōtumaciæ,vt poſsit interdici inquilinis & colonis.quatenus nō reſpondeāt dominis poſſeſsionum de redditibus.Itē ꝙ nemo audeat colere agros ſeu poſſeſsio-
3 nes illius cōtumacis.¶ †Itē no.ꝙ cōtra delinquentē pōt procedi vt caueat ne in futurū conſimile delictū cōmittat:& erit iſta cautio fideiuſſoria,vel pignoratitia pœna appoſita.ar.in.c.literas.de p̄ſum.& facit iſte tex.in ar.ꝙ inimicus meus qui me ſemel offendit poſsit cogi & deſtringi ad præſtandū cautionē idoneā ne me
4 offendat in futurū.¶ †Vltimò no.ꝙ faciētes ſtatuta cōtra libertatem eccleſiaſticā ſunt ipſo iure abſq; alia priuatione feudis eccle-
5 ſiaſticis priuati.Vnde ſolū hîc mandatur denūtiatio.¶ †In gl.pe. ibi: *hic loquitur de iſtis conſiliarijs &c.* Et hęc ſolu.videtur placere Inn.& pro hoc.quia ciues iſti nō fecerūt iſta ſtatuta:ſed dederunt poteſtatē alijs vt facerēt ſtatuta:& ſub mādato generali nō venit iniquum ſtatutū pro hoc.c.j.de iureiu.li.vj.hāc tamē ſol.intelligo quādo ſucceſſores ignorabāt illa ſtatuta ibidē cōtineri:nō data ſententia & tēpore cōpetenti ad faciēda illa deleri niſi deleuerint ipſo facto ſunt excōicati:vt in.c.nouerit.& qđ ibi dixi.s̄.eo. & ſatis pōt teneri vlt.ſol.gl.nā excōicatus à iure pōt excōicari ab homine ad maiorē terrorē,& vt multiplicato vinculo excōicationis obtineatur abſolutio cū maiori difficultate:vt in.c.ita quo
6 rundam.de iudę.& in.c.cū pro cauſa.s̄.eo.& qđ ibi dixi.¶ †In gl. fi.Sed cōtra gl.& tex.facit.qa vbi eſt cōtētio inter dominū & vaſallum Iudices ſunt partis curiæ:vt in.§.præterea.alle.in gl.& no. in.c.cæterum.

SEBA.SAPI.

a ¶ Scandalū.Multa quæ fiunt ratione ſcandali euitandi quæ aliâs non fierēt cumulat Feli.hic. & latius in c.nihil cū ſcandalo.col.j.cum ſeq.s̄. de præſcri.

b ¶ In abſolutione à ſuſpenſione præſtatur iuramentū, ſicut in abſolutione ab excōmunicatione.quod eſt verum in ſuſpēſione hominis : ſecus in ſuſpenſione iuris. vt no.dicit Archi. in ca.ſacerdotes.l. di.item ꝙ in abſolutione à ſuſpēſione debet præſtari iuramentum ſicut in abſolutione ab excōmunicatione. tenet Archid.in.c. nomen.cir.fi.ñ.q.j. & circa id quod dixi de differentia inter ſuſpenſionē iuris vel hominis.vide Inn.hic.& in.c. ſicut.de coha. cle. & mu.& etiam ibi in. d.c.ſicut.d.Ab. in.ñ.col. Do.in.d. c.ſacerdotes.l.diſt. Archi.in.c.prętter. §.ad hoc.xxxñ.di. & ibi Do. in pe. col.& vide Archi. ī.c.qui meritò. xj. q.iñ.

c ¶ Delegabilis.Vide. §. quibus in.j. cōſtitutio.C.And, Barba.

in.c.cæterum.de iudi.ſol.ſecũdũ Hoſt.q vbi factum eſt notoriũ, poteſt ipſe dñs procedere.quia tunc ceſſat ſuſpitio. pro hoc facit quod not.Inno.in.c.ex parteꝫ.de verb.ſig.Soluit & aliter.Sed poſ ſumus ſic dicere.q inquãtũ iſtud delictũ tangit eccleſiã:papa põt exercere iuriſdictionem nedum in bonis feudalibus,ſed etiam in bonis proprijs ipſorum delinquentium.vt in.c.fœlicis.de pœnis lib.vj.& in.c.ita quorundam. de iudæis.

SVMMARIVM.

1 *Participans cum excommunicatis intendentibus ad ſalutem animæ non eſt excommunicatus,licet iuterponat alia verba.4.*
2 *Percutiens clericum zelo charitatis,vel conſanguinitatis,& multis alijs caſibus hic poſitis non eſt excommunicatus.*
3 *Propoſitum & mens multùm attenduntur in delictis.*
4 *Participare cum bannito non dicitur ille qui procurat vt inducat ipſum ad ſatiſfactionem.*
5 *Eleemoſyna in caſu neceſsitatis poteſt recipi ab excommunicato.Intellige vtꝫ.nu.7.*
6 *Præſertim Iſta dictio quomodo ſumatur?*
7 *Decimæ debentur à iudæis excommunicatis.*
8 *Patria poteſtas non ſoluitur per ſacros ordines,niſi per epiſcopatum.*
Patria poteſtas non curatur in ſpiritualibus.

¶ *CAP. LIIII.*

a Vm voluntate. a¶ †Alloquens excõmunicatũ in tẽdentibus ad ſalutem animę,etiã ſi alia verba interponat excõicatus non eſt.hoc primò.Prędicatores pręſertim q aliâs ſuſtẽtari non pñt, ab excõicatis & detinentibus bona aliena eleemoſynam recipere poſſunt.hoc ſecũdò. Tertiò ponit quoſdã caſus in quibus percutiens clericum excõicatus non eſt.& tres ſunt partes.vt patet per.§.Secũda ibi: *prædicatores.* Tertia ibi: *Si verò.* ¶ Caſus literalis.In primo reſponſo dicitur q ſi aliquis participat excõicatis in his quę ad ſalutẽ vel correctionẽ eorũ pertinent, in locutione licet alia verba incidenter interponat vt apud eos magis proficiat,non eſt excõicatus. Secũ dò dicit q prædicatores dum prędicãt excõicatis & alijs detentoribus alienarum rerũ,& audiũt confeſsiones eorũ,licitè pñt recipere ab eis eleemoſynas,cũ ipſi quaſi gerant cauſam vel curã eorũ ad quos res ipſę pertinere noſcuntur.pręcipuè ſi aliâs in loco illo
2 non poſſunt ſuſtentationẽ habere. ¶ †Tertiò dicitur q clericus ratiõe officij qđ in eccleſia obtinet:& alij clerici ſeniores zelo deuotionis poſſunt percutere pueros, vel adoleſcentes conſtitutos in minoribus ordinibus turbantes diuinum officiũ, nec incurrũt excõicationẽ.Item magiſtri & prælati ſubditos & ſcholares ſuos cauſa correctionis leuiter poſſunt percutere ſine pœna excõicationis:& idem dicendũ de his q aliquos de familia ſua vel propinquos inferiorum graduũ ſimili modo corrigunt,vt eos cohibeãt à vitijs, & bonis moribus informẽt. in oĩbus p̃miſsis caſibus excõicationis ſnĩam nõ incurrũt: cũ hmõi participatio & correctio
3 bono aĩo,& non diabolo inſtigante fiat.B. ¶ †No.j.ex text. q in diſtinguendo maleficio attẽdi debet ꝓpoſitum & mens delinquẽtis.Vñ ſi quis accipit rem alterius non intendens furari,non committit furtũ propter intentionẽ quã habet.vt not.in.c.cũ dilecti. ſ̃.de accu.in.l.inter oẽs.§.rectè.ff.de fur.ad idẽ.qđ habet in.l.verũ.
4 &.l.q iniurię.ff.eo. ¶ †Secũdò not.caſum ſpãlem.in quo cõicans excõicato in loquutione nõ incurrit excõicationẽ qñ hoc facit vt
b eum inducat ad ſatiſfactionem, bvel ad ſalutem animæ.& ſic facit iſta litera q ſi ſtatuto caueꝫ q participãs cũ bãnito incurrat certã pœnã q ille qui participat vt eũ poſsit inducere ad ſatiſfactionẽ,
5 non incurrit hanc pœnam. ¶ †Tertio not.in.§. *prædicatores &c.* q ceſſante neceſsitate non eſt licitũ recipere eleemoſynas ab excõicato,vel à detentoribus rerũ alienarũ. ¶ Quartò no.q audiẽs confeſsionẽ alicuius licitè recipit aliquid à pœnitẽte etiã ſi illud ſubiaceat reſtitutioni. ¶ Vlti.not. plures caſus in quibus inijciens manũ in clericũ non incurrit excõicationẽ.& maximè not.caſum in ꝓpinquo,ſeu patrefamilias,vt eis permittaꝫ leuis correctio cir
6 ca clericos inferiores. ¶ †In gl.in ver. *præſertim.* ibi: *põt exponi pro maximè.* Inno.dicit q ponit pro tñ.qa nõ debet recipere eleemoſynã à talibꝰ,niſi qñ aliter ſuſtentari non põt.Sed certè Inn. & gl. hñt eũdẽ ſenſum:ſed dictio pręſertim ſecũdũ intellectũ gl. refert ad verbum prędicatores.vt ſit ſenſus q tempore neceſsitatis oẽs pñt recipere eleemoſynam ab excõicatis.maximè prędicatores:ſed ſecundũ intellectum Inno. dictio præſertim refertur ad illud verbum ſuſtentationem: & tunc eſt ſenſus:q tunc tantũ licitum eſt recipere eleemoſynam ab iſtis,qñ aliter non poſ
7 ſunt iſti ſuſtentari. ¶ †Sed hîc generaliter quæro.nunquid licitum ſit recipere oblationes ab excõicato vel vſurario ſicut eleemoſynam?Inno.q non. pro hoc.c.à nobis.ſ̃.eo. & c.qa in omnibus.ſ̃.e.de vſu. Ratio diuerſitatis eſt:quia eleemoſyna recipitur in ſecreto: a oblatio autem in publico. Vnde ne eccleſia videatur fauere excõicatis & detentoribus rerũ alienarum,nõ debet recipere ab eis oblationẽ.ſed decimas prędiales licitè ab eis recipit.nam & à iudæis tales decimę recipiũtur:
8 vt in.c.de terris.ſ̃.de decimis. ¶ †In gl.fi.ibi. *liberati ſunt à patria poteſtate.* Vult ergo glo. q quilibet ſacer ordo liberet à patria ptãte. & idem tenet glo.in.c.indecorum.de æta. & quali.Sed cõtrariũ tenent ibi Inn.& Hoſti.& illud verius:nã dictũ glo.non probatur iure, ſed potius probaꝫ contrarium per locum à b
c ſpeciali:nam ſi ſpeciale eſt in epãtu:c vt liberetur à patria poteſtate:& iſtud propter ſublimẽ dignitatẽ epãtus:vt in.c.per venerabilem.qui fi.ſint legi.& in aut.ſed dignitas epi- c
ſcopalis.C.de epi.& cleri. ergo in cõtrarium eſt ius cõmune.nõ ob.arg.glo. qa ſacer ordo liberat à dñica ſeruitute. quia indecens eſſet vt quis eſſet ſeruus,& in ſacro ordine conſtitutus:ſed nõ ſic eſt indecens vt quis ſit clericus & in patria poteſtate.Fatendũ tamen eſt
d q in ſpũalibus filius clericus nõ eſt ſub poteſtate patris.Vnde ſi habet beneficiũ põt agere & conueniri ſine conſenſu patris. vt in .c. ſi annum.de iudic.lib.vj.Item quo ad percuſſionẽ ſacer ordo liberat à patria poteſtate.vt probatur hîc. à cõtrario ſenſu. & hoc vt deferatur ordini ſacro:licet quidam antiqui dixerint patrem nõ incurrere excõicationem, ſi correctionis cauſa percutit clericum in ſacris conſtitutum. quia non poteſt in eo notari violentia.Sed credo gl.melius dicere. quia ſaltem huiuſmodi manus eſt temeraria ratione ſacri ordinis. pro hoc.c. vniuerſitatis. ſ̃.eo.vbi pręlatæ incidit in excommunicationem ſi correctionis cauſa facit percuti clericum per laicum.quia reperitur ibi temeritas & ſic violentia.

a ¶ Iſte text. facit cõtra id quod no. Barto.in.l.quiſqs. per illũ tex.C. ad l.iuliã mai.vbi dicit q ille qui procurauit cum cõiq bannitꝰ rediret ad ciuitatẽ dicitur ei pręſtare auxiliũ. & incurrit pœnã ſtatuti punientis præſtantẽ auxiliũ bannitis.

b ¶ Idem dicit San. Tho.in.iiij. ſentẽ. diſ.xvij.qõ.ij. art. iiij.circa medium. ZACHARI.

c ¶ Speciale eſt in epãtu. Adde qđ notaui in apo. ad iſtum.in.c.cõſtitutus.in apo. in ver. dignitas epãlis. nu.iij.ſ̃. de reſt.in inte.

¶ Vide.ſ. tho. in iiij. ſen.di.xliij.q. ij.ar.iiij. vltra medium. vbi dicit q cõicãs in crimine excõmunicato eſt excommunicatus excõicatione maiori.

SVMMARIVM.

1 *Concubina clerici poteſt excommunicari.3.*
2 *Participans cum excommunicato in crimine, poſt latam ſententiam incurrit maiorem excommu-*
3 *Concubens ſecum nomine excommunicata, an incidat in excommunicationem.*

¶ *CAP. LV.*

d Si concubinæ. d¶ Communicans excommunicato in crimine damnato,incidit in excõmunicationẽ maiorem.h.d. ¶ Caſus literalis. Publicæ concubinæ clericorum qa nolebant ab eis recedere

excõicatę fuerunt.clerici cõcubinarij poſt latam ſentẽtiã carnaliter ad eas habuerũt acceſſum.Queritur vtrũ iſti eadem ſententia ſint ligati? Rn.pa. ꝙ eadem ſentẽtia inuoluuntur quia communicant in eodem crimine crimi
1 noſis.B. ¶ † Not.j.ex tex.cõcubinam clerici propter delictum cõcubinatus poſſe excommunicari per eccleſiam quãtũcunq; laica ſit.
a Sortitur enim forũ eccleſiæ ratione delicti.[a] peccat enim in eccleſiam adherẽdo turpiter clerico:& ideo põt puniri per eccleſiam.pro hoc vide text.cũ gl.xxxij.di.c.eos.&.xv.q.vl. cum multę. ¶ † Secũdò no.ibi:*poſt latam ſententiam.* ꝙ cõicans alicui in crimine propter quod incurrit excõicationem nõ eſt excõicatus ſi cõmunio adhibeť ante ſententiã latam. Duo ergo requirũtur vt quis incidat in excõmunicationẽ maiorẽ.Primò ꝙ cõmunicet poſt latam ſniam.Secundò ꝙ in crimine dãnato. ¶ † Et ex hoc deciditur quęſtio, pone mulierem excõmunicatã propter concubinam clerici,nunquid laicus cognoſcens hanc mulierem excommunicatam carnaliter incidat in excommunicationẽ? & dicẽdum ꝙ non:quia nõ cõicat in crimine dãnato: ſecus ſi fuiſſet mulier excõicata generaliter propter delictum fornicationis: qa tũc quilibet incurreret excõicationem maiorẽ: quia cõicaret in crimine damnato.quod voluit Ioan. and.hîc. & benè.&ſatis probatur per iſtum tex.& per.c.nuper.& quod ibi not.s̃.e. quod tene menti.

SEBA. SAPI.

a ¶ Ratione delicti. Vide Ro. in ſing. cclviij. inci. Licet vxor.& Iaſ.j.c. cũ quædã puella. in prin.ff. de iu.om. iud.& Pet.de anc, in cõſi.cxxxij. inci. Magnifice & illuſtris.

b ¶ Iſte tex. facit in arg.ad.q. ꝙ ſi ſtatutũ dicit ꝙ bãnitus poſsit impune occidi à quolibet de ciuitate. ꝙ ſi cõtigit alium de ciuitate banniri, licet ipſe ſit bãnit⁹, poterit impunè aliũ bannitũ ab illa ciuitate occidere de quo ſcripſit latè ĩ trac. ſuo de bannitis.d. Bart. debet. Itẽ iſte tex. facit ĩ arg.ad.q. quã ponit Bar.in.l.roma 1 nus apul⁹ q̃ eſt.l. pe.ff. de tut.& cu, da.ab his. vbi dicit ꝙ ſi duo fuerit b capti de nocte & ducti ad ptãtem vn⁹ ex captis poterit promittere de repręſentãdo alterum & alter alterum.

c ¶ Vide Ioã.cal.in trac.de eccle. ĩterdic.in.ij.mẽ.in.vij. &.viij.col.& vide ꝙ no.d. Abb. poſt glo.in.c.non eſt.de ſpon. Item circa iſtã pulſationem campanarũ: vide Io.cal.ĩ tracta. prędicato. in.vj. mẽbro in .iiij.q. cum ver.ſę.

SVMMARIVM.

Epiſcopus, vel prælatus excommunicatus minori: non perdit ea quæ ſunt iuris.

¶ CAP. LVI.

b DVobus. [b] Excõicat⁹ minori excõicatione poteſt abſoluere excõmunicatum minori:vel ſic cõprehendendo potius mentem quã verba.Excommunicatus minori poteſt ab excõicatione aliquẽ abſoluere.h.d. ¶ Caſus literalis.Duobus fuit collata poteſtas vt ab excommunicatione minori ſi eam incurrant viciſsim ſe abſoluãt.vterq; incidit in huiuſmodi ſententiam.quęritur vtrũ iſta poteſtas eis collata expiret? Reſpondet papa propterea non expirare quominus alter aliũ abſoluat.tamẽ cõtradicunt quidã.ꝙ alter alium abſoluere non poteſt,niſi ab alio non ſuſpenſo fuerit abſolutus.B. ¶ In gloſ.j.ibi: *vel dic quòd alter alterum poteſt abſoluere &c.* Et hanc lect.quæ ſequitur tene menti.nã dicit Hoſti. & bene,tenendo primã lect.glo. ꝙ non eſſet aliquod ſpeciale in excommunicatione minori.nã per maiorem excommunicationem non tollitur poteſtas in habitu, ſed tantũ in
1 actu:vt in.c.ad probãdum.de re iudi. ¶ † Cũ ergo iſte text.voluerit notare ſpecialitatem in minori excommunicatione:dicendum eſt ꝙ excommunicatus minori habet poteſtatẽ abſoluendi habitu & actu: quia per hoc non immiſcet ſe ſacramentis paſsiuè, ſed exercet iuriſdictionem,qua priuatus non eſt per excommunicationem minorem:vt in.c. ſi celebrat.de cleri.excommuni.mi. Et iſta eſt vera lectura.

SVMMARIVM.

1 *Euchariſtia poteſt confici tempore interdictæ ciuitatis pro infirmis.*

¶ CAP. LVII.

c PErmittimus. [c] Permittit miniſtrum eccleſiarum ſemel in hebdomada celebrare tempore interdicti concurrentibus his quæ exprimuntur in text. Sed hodie hoc c.ſeruit de nihilo.quia hodie permittitur ſingulis clericis ianuis clauſis, excommunicatis & interdictis excluſis:vt habetur in.c.fi.§.adijcimus.&.§.ſeq.eò.tit.lib.vj.h.d. ¶ Caſus literalis.Permittit papa rectoribus eccleſiarum ꝙ tempore interdicti ſemel in ſeptimana cauſa conficiendi corpus domini ad opus infirmorum quod decedentibus in pœnitentia tempore interdicti non negatur ꝙ poſsint miſſarũ ſolennia celebrare ſub miſſa voce excluſis excommunicatis & interdictis non pulſatis campanis & ianuis clauſis. Ber. ¶ Not.j. ex text.ibi. *quòd ſolennia miſſarum &c.* ꝙ pulſatio campanarũ & cantus miſſę non ſunt de ſolẽnitate miſſæ.peragunť ergo ſolennia miſſarũ:licet alta voce non fiat celebratio.quod not.pro diſpoſitionibus facientibus mentionem de ſolennitatibus miſſarum. ¶ Secũdò no.ꝙ licitè cõficitur corpus xp̃i,vt cuſtodiať pro infirmis.pro hoc.c.j.de cuſto.eucha, Et dicit Hoſti.ſacerdotem non debere cuſtodirę euchariſtiam vltra vnam ſeptimanam, ne putreſcat. ſed ſi infirmi illa ſeptimana non indigent,debet ſacerdos conſumere antiquam cũ noua quã conficit,& alteram innouatam reſeruare.& pro hoc facit tex. iſte qui permittebat ſemel in hebdomada celebrare,quaſi vltra vnam hebdomadam non debet reſeruari. ſed ſingulis ſeptimanis debet
1 illud recenſeri. ¶ † Vltimò not.ꝙ tempore interdicti corpus xp̃i conceditur moriẽtibus.quod etiam probatur in.c. quòd in te. de pœ.& remiſ.&.c.fi.eo.tit.li.vj.

SVMMARIVM.

1 *Legatus papæ poteſt abſoluere à ſententia canonis ſi quis ſuadente.*
2 *Senectus poteſt dici infirmitas.*
3 *Excommunicatus an poſsit abſolui ab inferiore ab epiſcopo.*

¶ CAP. LVIII.

QVamuis. Satiſfaciens clerico quem verberauit,non poteſt propter hoc ab epiſcopo abſolui niſi in certis caſibus hîc expreſsis h.d.Et ſecunda pars ibi: *Niſi.* ¶ Caſus literalis. Si aliquis incidens in excommunicationem propter violẽtam manuum iniectionem in clericum ſatiſſecerit iniuriam paſſo,non tamẽ poteſt aliter quàm per ſedẽ apo. vel eius legatum beneficiũ abſolutionis obtinere. niſi in quibuſdam caſibus:qui in ipſa litera continentur.Sed quibuſdam de prædictis qui videlicet temporali laborant impedimento(exceptis pueris)pręcipiendum eſt ſub debito iuramenti vt impedimento ceſſante ad apo.ſe.accedant mandatum apoſtolicum ſuſcepturi.Ber. ¶ † Not. primò ex
1 tex.ibi: *vel eius legatum &c.* quòd legatus papæ abſoluit à ſentẽtia canonis ſi quis ſuadẽte. & cũ hoc nõ diſtinguat inter iniuriam mediocrem & enormem,tenendum eſt legatum poſſe abſoluere indifferenter.de quo tamen dic vt dixi in .c. ad eminentiam.s̃.eo.
2 ¶ † Secundò not.quòd ſenex indiſtinctè excuſatur ab acceſſu ad ſedem apo.qa licet ſit potens ad eundum,tamen in itinere poteſt
3 ſibi periculum imminere. ¶ † Sed quęro.nunquid excommunicatus ex alia cauſa q̃ propter iniectionẽ manuum poſsit abſolui ab inferiori in caſibus hîc expreſsis? doc.cõmuniter hîc dicunt ꝙ nõ: ſed ſpeciale eſt in excommunicatione propter iniectionem manuum.& hoc verum niſi in articulo mortis.quod eſt valde notãdum & quotidianũ in practica.nam permiſsio iſta tantùm reperitur in excommunicatione illius canonis ſi quis ſuadente.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatio in dubio intelligitur de maiori.*
2 *Excommunicatio maior & minor quomodo differunt?*
3 *Excommunicatio dicitur potius medicina quàm pœna.*
4 *Verba intelliguntur prolata ſecundum conſuetudinem loci.*

Si que m.

a ¶ Pro intellectu huius decre. vide Inn. in c. j. de loca. & qđ not. Ioan. de ana. in c. j. de ſagi. & oĩno vide Cal. in rẽpe. c. cũ excõicato. xj. q. iĳ. in. q. quę incip. effectus verò. & in alia. q. q̃ inci. quæro quot ſunt. Et adde hic arch. in. c. p̃ſenti. v. q. ĳ. vbi dicit ꝙ triplex eſt genus excõicationis. ſ. vna q̃ repellit à cõione ſacrorũ: vt eſt lata à canone vel ab hoĩe p̃ ſnĩam. & hæc eſt excõicatio minor. alia eſt maior q̃ repellit à cõione fideliũ nõ cunctorũ ſed aliquorũ vt eſt tex. & gl. in. d. c. p̃ſenti. & in c. placuit. xviĳ. di. & dic ꝙ iudæi excõicant hocgñe excõicatiõis vt in. c. poſt miſerabilẽ. de vſu. cũ ſi. tertium genus ꝙ repellit à cõione. cũ ctorũ & dicit has tres ſpẽs ponere Gof. in. c. à nobis. de excep. Et adde hĩc text. cũ gl. in ver. ſpeciẽ. ĩ. c. pia: de excep. li. vj. & vide gl. ĩ. c. debent. xj. q. iĳ. & de duplici excõicatione. ſ. maiori & minori: vide gloſ. in. c. engeltrudam. iĳ. q. iiĳ. &. ſ. Tho. in. iiĳ. ſen. di. xviĳ. qõ. ĳ. arti. iiĳ. circa med. & de duplici gñe excõicationis vide oĩno. ſ. Tho. in p̃alleg. diſt. q. ij. articu. j. ante med. Itẽ dubitaſ hic qđ ſi Iudex dicat ſu ſpẽdo te. de qua ſuſpẽſione ſit intelligendum, cũ multa ſint genera ſuſpenſionũ. quæ enumerat gl. ord. ĩ ver. nõ nouã. ĩ cle. cupientes. de pœnis. ĩ cle. j. §. cæterũ. ĩ ver. ſuſpẽſiõis. de priuil. vbi dicit ꝙ erit ſuſpenſus ab officio. Vin. in. c. quanto. de magiſt. quẽ refert Ioã. de lig. in. c. latores. de cle. excom. mi. dicit ꝙ erit ſuſpenſus ab officio & beneficio. Sed de hoc vide latius per doc. in. c. cũ dilectus. ſuper glo. mag. de cõſue. & caſum in quo pa. ſimp̃r vtiſ hoc verbo ſuſpẽdo te. habes in. c. cũ bone. de æta. & qua. & ibi eſt tex. rectè intuẽti ꝙ ſuſpẽſus intelligiſ ab offõ & beneficio. Itẽ adde oĩno qđ no. Dñicus in. c. j. §. j. in fi. qđ me. cau. lib. vj. & ꝙ ſuſpẽſus ſimp̃r intelligatur ſuſpenſus ab officio eſt caſus apertus in. c. vt clericorũ. verſi. ſi qs igitur. de vi. & ho. cle. Item aduerte. qa cõtra iſtũ text. aperte videt caſus in. c. pia, in ver. ſpeciem. de excep. lib. vj. qa fruſtra ibi exigeret ſpecificatio ſi appellatiõe excõicatiõis intelligeretur de maiori. pro ſolutione dicas ꝙ quando excõicatio ſimpliciter ꝓferẽ à iudice vel ſupiore, intelligiſ de maiori ex cõicatiõe. qa eſt melior medicina corrigẽda pctõ q̃ minor excõicatio. ita loquitur iſte tex. ſed qñ op. per reũ cõtra actorẽ p̃ viã exceptiõis. ꝙ ibi ceſſet rõ medicinæ: qa illa op. ſolũ ad finẽ repellẽdi. meritò non intelligiſ de maiori. ſed eſt neceſſaria ſpecificatio. & ita intelligiſ tex. ĩ. d. c. pia. & hãc ſo. poſt ea reperi ĩ lec. Do. ĩ. d. c. pia. ſup gl. ĩ v. ſpeciẽ. quã priꝰ nõ viderã.

a ✠ SEBA. SAPI. ¶ Si quẽ. Quæ ſit rõ huius deciſionis. vide Feli. in c. dilectæ. in. fĳ. col. ſ. de excep. nũquid aũt excipiẽs de excommunicatiõe habeat ſpecificare de qua intelligat. vide Feli. in c. fi. ſ. de excep.

b ¶ Medicina. facit quod habetur in. c. quęrenti. j. tit. j. Andre. barba.

b ✠ SEBA. SAPI. ¶ Medicina. Hanc rationẽ reprobat Ioan. de imo. in. c. j. ſ. de loca. vide per eum.

c ¶ Delicti. Not. ꝙ pœna imponitur ſecũdũ tp̃s delicti & ſic facit ꝙ ſi qs poſt delictũ efficiſ furioſus ꝙ puniſ p̃ iſtũ tex. & d. l. j. cõtrariũ tenet Bal. in. l. furioſũ. C. q te. fa. poſ. vide ibi Lu. ro. q tenet cũ Bal. p. d. l. j. And. bar.

d ¶ Vtrùm impubes factus pubes teſtificari poſsit de his quæ vidit in pupillari ætate. de quo etiam per glo. in. §. teſtes. inſti. de teſta. & per glo. in c. teſtes. iiĳ. q. ix. & ibi omnino Io. de ſan. in vlti. col. & pleniſsimè p̃ſpe. in ti. de teſte. §. opponiſ. ver. nũquid pubes factus. & licet gl. in hoc videãtur cõtrariæ, illa mihi videt veritas quã ſentit gl. in. l. teſtiũ. §. cõditionẽ. ff. de teſti. ꝙ aut teſtificatur ſup actu qui req̃rit teſtes ad ſolennitatẽ. & non poterit teſtificari. prout eſſet in teſto. Si verò eſt actus qui requirit teſtes ad probationem veritatis, & tũc admittitur de hoc per gloſ. in. c. itaq̃. de cõſe. diſt. iĳ. & ad hoc facit optimè. ꝙ licet nõ ſtetur dicto ſoliꝰ cardinalis in præiudicium alicuius vt dicit glo. no. in c. ſicut. ſ. e. tñ ſtatur dicto papę de eo qđ aſſerit fctm antè q̃ eſſet papa. Ad hoc opti. tex. in. c. q̃relã. ĩ prin. de ele. & ĩ. c. tũ ex literis. de in inte. reſti. & ĩ. c. j. de renun. lib. vj. & in. c. ad apoſtolicæ. in prĩ. de re iud. li. vj. & de qõ. hic tacta per. d. Abb. vide per gl. ĩ ver. p̃ æta tẽ. in. c. placuit. de cõſe. di. iiĳ. ad hoc facit qđ no. Io. an. in addi. Spe. in ti. de teſte. §. j. de in. xxĳ. colũ. ver. ſed nunq̃d cœcus maximè põt teſtificari de his q̃ vidit añ quã fieret cœcus, qđ dictũ etiam intelligo in his quæ ſunt percepta ſolo ſenſu viſus. Et de qõne hĩc poſita per Abb. vide oĩno latè per Io. imo. in. d. l. teſtiũ. §. conditionẽ. circa fi. & per glo. & Bart. in. l. notionẽ. §. inſtrumẽtorũ. ff. de verb. ſig. quę ponit an liber poſſit teſtificari de eo quod vidit in ſeruitute. Itẽ ad hoc faciũt quæ latè notaui poſt do. At. in. c. licet cãm. in. iĳ. col. de proba. & pleniſsimè notaui poſt do. Abb. in cle. j. de offi. dele. ĩ. q. an in teſte inſpiciatur tempus iuramenti, an tp̃s depoſitionis. Et ꝙ in conſiderando habilitatem teſtis inſpiciatur tp̃s depoſitionis tenere videtur Spec. in tit. de teſte. §. nuuc videndum. in pe. col. ver. iĳ. &. iiĳ. & in ver. reus quoq̃. & vide Arch. in. c. cõſtituimus. in. iĳ. q. v. vbi ſeqtur dictũ Spec. in ti. de teſte. §. opponitur. in. ix. col. ver. quid ſi teſtium erat. & cũ illa glo. in. d. l. teſtiũ. §. cõditionẽ videt cõcordare Bal. in. c. in noĩe dñi. in prĩ. in. iĳ. col. ver. ſed qđ ſi ille qui heri. de teſti. Itẽ adde Bart. in. l. j. §. ſi ſeruus. ff. de qõ. Itẽ de hoc ꝙ tẽpus inſpiciatur in teſte vel notario. vide oĩno per Paul. de caſt. in. l. j. circa med. C. de teſti. & ꝙ pupillus poſsit teſtificari de his quæ vidit in pupillari ætate. tenet Hoſtien. in ſum. de teſti. §. qui poſsit eſſe teſtis. in. j. col. verſi. ſed vide ꝙ pupillus factus pubes. Et vide omnino ad prædicta quod latè ſcribit donellus de florentia in tractatu ſuo in prima parte vltimi temporis in. xvĳ. qõ. Item de iſto articulo ꝙ tempus inſpici debeat circa habilitatem teſtis. vide omnino eleganter per Bal. in. c. j. in titu. quòt teſtes ſint neceſ. ad probã. no. ingra. & Bal. in. c. ſuper eo. el. j. circa me. de teſta. & de quęſtiõe hĩc poſita per Abb. in terminis: vide melius quã alibi per Da. in. c. regula. in vlti. colum. iij. diſtin. & omnino Barto. in. l. j. ad finem de teſta.

¶ Vide glo. in. c. relatum. xxxvij. di. & quæ ibi notaui. facit in ſimili qđ dicit glo. in. l. minoribus. C. de his qui. vt indig. And. Barba.

¶ CAP. LIX.

SIquem.[a] † Excõicatio ſimpliciter lata intelligitur de maiori. h. d. & eſt tex. no. & quotidie allegaſ. h. d. ¶ Caſus literalis. Si aliq̃s ſub hac forma verborũ dixerit. excõico illũ, vel ſimilia verba protulerit: dicendũ eſt non ſolùm minori excõicatione, quæ à perceptione ſacramẽtorũ ſeparat, ligatũ eſſe, verũ etiã maiori quę à fidelium excludit cõione. Bar.

1 ¶ † Not. j. ex tex. effectũ maioris & minoris excõicationis. nã minor tãtũ priuat à participatione ſacramẽtorũ, ſed cõmunione fideliũ. ¶ † Sed op. contra literã. & videt ꝙ appellatione excõicationis debet intelligi de minori: qa in pœnis mitior eſt interpretatio faciẽda: vt in regula in pœnis. & in regula odia. de reg. iur. li. vj. &. l. interpretatiõe. ff. de pœnis. So. cõtrariũ procedit in pœnis corporalibus & pecuniarijs: ſed excõicatio nõ eſt ꝓpriè pœna. ſed animæ medicina. [b] vt in. c. medicinalis. eo. ti. li. vj. vñ eoipſo ꝙ excõicatus vult ſatisfacere, obtinet abſolutionem. vt in. d. c. j. &. ij. qõ. j. multi. Itẽ in cõcernẽtib⁹ periculũ aĩæ tutior interpretatio faciẽda eſt. vt ĩ. c. iuuenis. ſ. de ſpon. ſed cũ excõicat⁹ potuerit intelligere ita de maiori, ſicut de minori, tuti⁹ eſt interpretari ꝙ intellexit de maiori: qa hoc caſu nullũ ſubeſt periculũ. ¶ † Itẽ & tertiò verba debẽt intelligi ſecundũ conſuetudinẽ. vt in. c. literis. ſ. de ſpõ. l. labeo. ff. de ſepul. leg. Sed cõiter appellatiõe excõicationis iutelligimus de maiori. & ideo debet generaliter intelligi de maiori & non de minori. vt hĩc probatur.

✠ SVMMARIVM.

1 *Beneficium indultũ ratione minoris ætatis, non extinguiſ, licet minor peruenit ad maiorẽ ætatẽ. ꝫ.*

2 *Pœna delicti ponitur habito reſpectu ad tẽpus de licti, non ad tempus ſententiæ.*

3 *Teſtificari an poſsit pubes de his quæ vidit in pupillari ætate?*

¶ CAP. LX.

PVeris. Pueri excõicati pro iniectiõe manuũ in clericũ ab eꝑo abſolui poſſunt, etiã ſi ante abſolutionem effecti ſunt puberes. h. d.

1 vel gñali⁹ & ſic. ¶ † Beneficiũ indultũ rõne minoris ætatis poſtq̃ cœpit habere locum non extinguiſ: licet minor peruenerit ad maiorẽ ætatẽ. h. d. Secunda pars ibi: *Cũ propter.* ¶ Caſus literalis. Aliq̃ pueri intra quartũdecimũ annũ conſtituti violẽtas manus mittũt in clericũ. facti ſunt maiores añ abſolutionẽ quęriſ à quo debeant abſolui. Rñ. pa. ꝙ ſiue ante ſiue poſt pubertatẽ poſtulẽt ſe abſolui: diœceſanus eꝑs eos abſoluere põt. cũ ꝓpter defectũ ætatis in qua cõmiſſus fuit exceſſus rigor eccleſię ſit mãſuetudine tẽperandus. B.

2 ¶ † No. j. ex tex. pœnã imponendã ꝓ delicto habito reſpectu ad tp̃s delicti, [c] & nõ ad tẽpꝰ ſnĩæ. cõcor. l. j. ff. de pœn. Itẽ not. ꝙ beneficiũ ſemel indultũ minori ex quo incœpit habere locũ, nõ extinguiſ per ſuperueniẽtiã maioris ætatis. ¶ † Et facit hæc litera ad. q. nunquid

3 impubes [d] factꝰ pubes poſsit teſtificari de his quę vidit in pupillari ætate. Hoſti. dicit iſtã literã facere ꝙ ſic: ſed in veritate ex litera põt ſumi arg. ĩ cõtrariũ: qa incidẽs in excõicationẽ in minori ætate, ſemper reputatur minor reſpectu beneficij abſolutiõis obtinẽdæ: ſed quo ad. q. cõcludẽdo veritatẽ. dic ꝙ quidam ſunt actus in quibꝰ requiriſ maior ætas tẽpore quo actus exercetur. vt in teſtõ. & tũc non ſufficit vt ſuperueniat maior ætas ad teſtm. ff. de teſta. l. qua ætate. Quidam ſunt actus in quibꝰ hoc nõ requiriſ. qđ eſt regulare. & tũc ſatis eſt ꝙ ſit idoneꝰ tpe quo perhibuit teſtimoniũ. & hoc voluit glo. in. c. relatũ. xxxvij. di. & glo. iuris ciuilis in. l. iij. §. lege iulia. ff. de

SEBA. SAPI.
a ¶ Vſum loquẽdi. Vide q̃ cumulat Fel.in glo.j.procẽ mĩ huius libri.co. iiij. cũ pluribus ſe quẽtib⁹. & Mod. in rubr.ff. de ope. no.nun.col.iij.
b ¶ Significationi. Vide do. Anto.ſ. in procẽ.Barto.in l.labeo.de ſup.lega.Andr.Barba.
c ¶ Adde hic Arch. in.c. eꝑus q̃ filios. xij.q.ij.vbi dicit q̃ app. nepotũ intel ligũtur oẽs deſcẽ dentes vſq; ad ſe ptimũ gradum.& vide text. in.l.qui eorum .ſ. affinita tes.ff.de poſtu.

SEBA.SAPI.
c ¶ In lata. Vide Alex. in.l. q ſe pa tris.colũ.pe.C.vñ libe.& ĩ cõſi.xxj.ĩ ſ.vo.& Pau.de ca. in cõſil.xcvij.in.ij. parte ſecundũ no uiſsimã impreſsio nem.
d ¶ Vide tĩ Bato. in.l. liberos.ff. de ſenato. vbi dicit q̃ priuilegiũ con ceſſum alicui & eius liberis nõ ex tẽditur vltra pro nepotem.
e ¶ Vide Barto. in l.ſic eueniret.ff.de adult. & adde om nino quod plenè ſcribit pe. de anc. in repe.c.canonũ. in.v. q.prin. circa me.illius.q. de cõ ſti.& vide gl.ĩ ver. matre.in.c. ſi vere. el.j. de ſen. excõ. Aduerte tamẽ q̃ vbi tractamus de odio, appellatiõe matris nõ cõtinet amita vel auia, ad hoc eſt text.not. quẽ ponderat ibi Bart.in lege iul.in prĩ.ff.de ritu nup. ſed in contrarium eſt text. in.l.iiij.ff. de in ius voc. hîc alle. ſed ibi ponit q̃ eſt odiũ rõnabi le. Itẽ ſcias q̃ licet ſit differẽtia inter verbũ filij & ver bum liberi. vt no. gl.in cle. preſenti. de bap.& eſt text. in.ſ. ſi qs filiabus. inſti.qui teſta.dari tu po.tĩ ſi iſta ver ba ꝓferuntur à te ſtatore hoïe groſ ſo. ꝓpter cõmunẽ vſum loquẽdi nõ teſti.& ſequit̃ Io.and.in.c.ex parte.de cor. vi tia.& ad hãc di.debet reduci gl.in.c.cũ nobis .ij.de ꝓſcrip.q̃ ſentit oppoſitũ huius qđ dixi.

De uerborum ſignificatione Rubri.

¶ Suprá viſum eſt de diuerſis cõſtõnibus circa iu dices, iudicia, clericos, matrimonia, & crĩa, verũtñ qa in eis & alijs diſpõnibus dubitari põt de ſignifi cato verborũ. Ideo ĩ ſi. opis annectit hãc rubricã.

SVMMARIVM.
1 *Nunc, iſta dictio non ſemper denotat tẽpus inſtãs.*
2 *Noua non dicitur res niſi ſit tota noua: nec ſuffi cit quòd aliqua pars ſit noua.*

¶ *CAP. I.*

INnouate. Expo nit hîc Hieronim⁹ verbũ nouale qđ ſcribit oſeæ.x.c. & põt ſic ſummari. Nouale eſt ter ra nouiter ad culturã reda cta.h.d. ¶ † Nota.j.ex text. q̃ dictio nũc non ſemper denotat tẽps inſtãs. nã hic refert̃ ad id q̃ nouiter factũ eſt, licet nõ tẽpore inſtanti. ¶ † Et circa hoc q̃ro. Pone q̃ ager ꝑ maiori parte fuit redact⁹ nouiter ad culturã: ſed ali qua pars remãſit inculta, nũqd dicet̃ illa ter ra noualis? doc. q̃ nõ. ar. hui⁹ tex. nã ager dicit̃ noualis nõ habito reſpectu ad quãlibet partẽ, ſed habito reſpectu ad totũ, vel ad maiorẽ partẽ arg.ĩ.c. q̃ in dubijs. de cõſe.ec. vel alta. & de ſignificationibus verbi noua. dic vt ple nè dicetur in.c. quid per noualẽ j.eo.

SVMMARIVM.
1 *Patris appellatione veniunt omnes aſcendentes in lata ſignificatione, non autem de propria ſignificatione. 3. 4.*
Communis vſus loquendi præfertur propriæ ſigni ficationi verborum.
Filij appellatione in lata ſignificatione veniunt omnes deſcendentes: in ſtricta autem ſecus. 4.

¶ *CAP. II.*

NAm & rex. † Appel latiõe pa trisveniũt in lata ſignificatiõe oẽs aſcendentes. h.d. In prima ponunt̃ verba Danie. In ſecũ da verba Hiero. exponentis illa. Secunda ibi: *proauus*. & vide hiſtoriã de cõſe. di.j. in.c. ve ſtimenta. aſs incipit vaſa. ¶ Caſus literalis. In Dani. Nabuchodonozor appellat̃ pater cu iuſdã q tñ pater fuit: expõit hîc Hiero. quare dicat̃ pater? hîc pater appellat̃ proauus more ſcripturæ qua & auos & oẽs ſuperiores pa tres appellat. B. ¶ No.j.ex tex. q̃ dictio id eſt eſt expoſitiua p̃cedẽtiũ. ¶ † Not. ſecũdò ibi: *more ſcripturæ*. q̃ de interpretatione verbo rũ debem⁹ recurrere ad cõem vſum loquen di: [a] ſiue tractet̃ de interpretatione legis cõis ſiue alterius diſpõnis. nã vſus loquendi p̃fert̃ propriẽ ſignificatiõi [b] verborũ. vnde debem⁹ intelligere verba nõ ſecundũ ꝑprietatẽ ipſo rũ, ſed ſecũdũ cõem ĩtellectũ & modũ loquẽ di. vt.l.nõ aliter.ff.de leg.iij.& ĩ.l.labeo.ff. de ſup.le.& hoc habet locũ etiã ĩ ſtatutis: vt no. Bar.in.l.oẽs populi.ff.de iuſt.& iur. & dixi.ſ. in ꝓcẽ.hui⁹ li. ¶ † No. tertiò ex eodẽ verbo. q̃ de ꝑpria ſignificatione hui⁹ verbi pater, nõ eſt q̃ cõprehẽdat auũ. & ꝑauũ ſed ipſum ge nitorẽ tm̃. nã tex. hic dicit q̃ more ſeu cõſue tudine ſcripturæ veniũt alij aſcẽdẽtes. ergo nõ ex ꝑpria ſignificatione verborũ. & ſic ẽt
c dicim⁹ de filio. nã appellatione filij in lata [c] ſignificatiõe veniũt nepotes & alij deſcẽdẽtes: vt ĩ.l.liberorũ. ĩ fi.ff.de ver.ſig. ſed ſtrictè ille dicit̃ filius q̃ nat⁹ eſt ex marito & vxore: vt in l.filiũ.ff.de his q̃ ſunt ſui vel alie.iu. plenè per
d Barto.in.d.l.liberorũ. [d] aliquid dixi in.c.fi.de pœnis. vbi per Hoſt. & vide gl. de hoc ĩ cle.j. de bap. ¶ † In gl. ſecũda. ibi. *vltra verò maiores appellantur*. Sed cõtra hoc facit tex. ĩ.l.iiij. ff.de in ius.vo. vbi dicit̃ q̃ appellatione parẽ
e tis [e] veniũt oẽs aſcẽdẽtes & deſcẽdẽtes in infi nitũ. facit.l.iuſta interpretatiõe.ff.de ver. ſig. vñ & in diuerſis locis ſcripturæ adã appellat̃ parẽs noſter. & tñ nõ eſt tritau⁹, ſed vlterior. ſic etiã xp̃s dicit̃ filius Dauid, & nõ fuit trine pos: ſed inferior. vñ exẽplũ gl. videt̃ cõtra ei⁹ dictũ. So. dic q̃ dictũ gl. ꝑcedit ſecũdũ ſignifi cationẽ verborũ vt in.ſ. parẽtes. alle. in gl. ſed ex benigna interpretatione & conſuetudine ſcripturæ oẽs aſcẽdẽtes & deſcẽdẽtes in infi nitum dicuntur parẽtes: vt hîc in tex. & vide glo.in.d.iiij.ff.de in ius vo.

SVMMARIVM.
1 *Vnigenitus quis dicatur?*

¶ *CAP. III.* f

NAm & ego. Non di cit̃ nat⁹ qui ſtatim deceſsit. h.d. Diui dit̃. Nã ĩ prima parte ponũtur verba Salomõis. in ſecũda ver ba Hie. exponẽtis illa ibi. *quare*. ¶ Caſus li teralis Salomõ ꝑtulit hęc verba. nam & ego vnigenit⁹ fui corã matre mea: & tñ aliũ ha buit fratrẽ q̃ ꝑceſsit ipſum. exponit hîc Hie ro. quare vocat ſe vnigenitũ. ſ. qa ille primus mox natus ſine noïe quaſi nõ fuiſſet, vita de ceſſerit. & ita dicit̃ nõ fuiſſe. & ideo primo genitũ ſe vocauit. Ber. ¶ † No.j.ex tex. pro priã ſignificationẽ hui⁹ verbi vnigenit⁹. [f] Nã propriè dicit̃ vnigenit⁹ ille qui nõ habet aliũ fratrẽ, vel ſi habuit incõtinẽti natus deceſsit, ſed hoc vltimo caſu impropriè dicit̃ vnigenĩ tus. ¶ No. q̃ quo ad effectũ nõ dicit̃ fuiſſe id qđ nõ perſeuerauit: & ex hoc habes modũ ex cuſandi repugnantiã aliquarũ ſcripturarum. ¶ In gl.in ver. *vterinũ*. ibi: *qui ex eodẽ vterò &c*. Expõe ex eadẽ matre tm̃. Si verò ſint na ti ex eodẽ patre, dicunt̃ fratres conſanguinei: quia ex eodẽ ꝑceſſerũt ſanguine. Et differẽ tia eſt quo ad multa inter fratres vterinos & cõſanguineos. Vnde frater vterinus non põt tũpere teſtm̃ fratris etiã inſtituta vili pſona hęrede. ſec⁹ in fratre cõſanguineo. vt in.l. fra tres. C.de inof.teſt.tñ hodie ſunt opi. nũquid ſit ſublata iſta drĩa ꝑ aut. de hęr. q̃ ab ĩte. veni.

SVMMARIVM.
1 *Antequã, iſta dictio non ſemper implicat.*
2 *Dictiones negantes actum certo tempore: non ponunt actum alio tempore.*
Teſtis dictum antè quã aliquid fieret, ſi illud non apparet factum: non redditur falſum.

¶ *CAP. IIII.*

QVod dicitur. † Dictio anteq̃ nõ ſemper implicat. hoc dicit. Et primò ponunt̃ verba euãgelij. Secũdo verba

eſt differentia an dicat: do tutorem filiſs, vel liberis meis. ita dicit Bar. in.l.ſi quis filiab⁹. ff.de teſt.tut. Item de iſta interpreta tione per cõmunẽ vſum loquẽdi cõ tra propriã ſigni ficationẽ vocabu li. vide Inno. in.c. olim.cir.me. gl.ma giſtra.ĩ.eod. & de iſto articulo quid operetur cõis vſus loquẽdi, & quãto tẽpore inducatur & an attendere de beat in ſtatutis. vi de pleniſsimè per Bar.in.l. labeo.de ſup.lega. & de iſto cõi vſu loquendi vide in ſtatutis oĩ no qđ amplè & ele ganter ſcripſit do. Ant. ĩ procẽ. Gre. in.viij.col. & in.l. annicul⁹.ff.dever. ſigni.
¶ Quis dicat̃ vni genit⁹ vel primo genitus: quis autẽ dicat̃ ſuprem⁹ po nit iuriſcõ. in.l. ex duobus. in prĩ.ff. de vulg. & pupil.

a ¶ Si teſtes dicũt ꝙ titius percuſsit ſemproniũ antè q̃ iret domũ ad prandendũ: non vitiatur dictũ eorũ licet probetur titium alia die non iuiſſe domũ, & per iſtum text. dicebam ꝙ ſi probatur quòd aliquis dixit nolo prandere antè ꝙ̃ interficiã ſempronium. licet poſtea ſempronius appareat interfectus nõ præſumitur ille eum interfeciſſe, niſi aliud doceatur: & hoc ꝑ iſtũ tex. Idẽ tenet Iaſ. ĩ.l.j. in.xij.col. ver. vltra. ff. de offici. eiꝰ cui eſt mã. iu. niſi in.c. vno caſu: de quo ibi ꝑ eũ. vide Abb. ĩ.c.ſcribam. ad fi. de pręſump. 2 & in.c.literas. nu. iij.eo. tit. Aeneas de falconi.

b ¶ Pro hoc bene facit .l. ex duobꝰ in princi. de vulg. & pu. & vide tex. in.l. quæ duos. in a prĩ. ff. de reg. iur.

✠ SEBA. SAPI.

c ¶ In expoſitionibus. Hoc etiã ꝓcedit ĩ expoſitiõe diuinæ ſcripturæ vt per Abb. in.c. maiores. ĩ prin. in octauo no. ſ. de bapti. refert dñs meꝰ do. Rochꝰ curtiꝰ in repe. c. fi. colũ. xxj. ver. ſecunda cõcluſio. ſ. de conſuetu.

d ¶ Not. ad qõ. de brauio qñ venit niſi vnꝰ de currẽti bꝰ. ſiverò puer nõ venit: ſed equꝰ tm̃ an debeat habere. vide Bart. in.l.j. ſ. itẽ acquirimus. ff. de acqr. poſ. & ibi Lud. ro. qui cõcludit ꝙ debeat habere brauiũ, licet venerit ſine rogatio. Si verò duo ſimul currũt, & applicã 2 tur brauio. eodẽ tpe. nulli debeꝫ, ſecũdũ Inno. in. d. c. indicãte. de teſta. ſed Bal. ĩ.l. ex duobus. in prin. ff. de vul. & pup. ꝑ illũ 3 tex. dicit ꝙ debet c diuidi ꝑ mediũ. & 4 dicit de hoc plenè d Iac. de are. & Cy. ĩ j. cõſti. ff. & ſi currẽs ad brauiũ labatur de equo, & iterum reaſcẽdit, & viriliter inſiſtat, prior ſibi nõ obeſt. vt dicit gl. ĩ. c. ille rex. de pœ. di. iij. & qñ ſimul applicuerũt ad brauiũ. cócludit ꝙ iterũ recurreꝫ. de quo latè per Alb. in. j. parte ſta. qõ. cxxij. q̃ incip. ꝓdicta etiã faciunt ad. q. & de iſta. q. vide oĩno pul. & latè ꝑ Bal. in. d. j. cõſti. ff. in. ij. col. ver. itẽ pone ꝙ cõſuetudo eſt ꝙ q primò puenerit. vbi ponit vtrũ dato ꝙ illi duo q primò applicuerũt debeãt currere, vtrũ equi debeãt iterũ currere. & de illa .q. qñ equus venit ſine puero an debeant habere brauiũ. vide Bar. in. l. j. ſ. quæſitũ. ff. de aqua quo. & æſti. Bal. ĩ.l. ſi duobꝰ. ſ. j. ff. quẽad. teſt. ape. & adde qñ duo ſimul applicuerũt ad brauiũ Bal. in. l. hoc articulo. ff. de hær. iſti. in addi. ĩ.l. qui filiabus. ſ. j. de leg. j. & per Dom̃. in. c. duobus. de reſcri. lib. vj. Et iſta faciũt ad. q. Si ſtatutũ dat certum premium primo intranti caſtrum: puta centum ducatos. an ſi duo ſimul & eodem tempore intrant caſtrum, vterq; eorum habere debeat centum. de quo latè per Barto. in. l. hoc articulo. ff. de hære. inſti. & per Io. de imo. poſt do. Anto. in cle. & ſi principalis. in. ij. col. & ibi pleniſsimè notaui. de reſcrip. & ad illam. q. de duobus ſimul applicantibus ad brauium, vel ſimul intrantibus caſtrum ꝙ nulli debeatur. alleg. op. tex. in. l. ſi fuerit. in prin. ff. de reb. dub.

e ✠ SEBA. SAPI. ¶ Pro teſtibus. Vide Alexã. in. l. j. ſ. fi. ff. de verbo. ob. in fi. Alexã. in cõſi. xlvij. colũ. ij. inci. Abunde per celiberrimos. ĩ. ij. vo. & in cõſi. cliij. inci. viſis in, v. vo. & penulti. & in cõſi. cl. e. vol. Feli. in. c. licet ex quadam. col. iij. ver. ſi. ex iſtis. ſ. de teſti.

verba Hieroni. exponentis ibi: *non ſequitur.* ¶ Caſus literalis. In euãgelio mat. ſunt verba antè q̃ cõuenirẽt. ex hoc verbo volebant arguere à cõtrario ꝙ poſtea conuenirẽt Maria & Ioſeph. dicit Hiero. nõ tñ ſequiť ꝙ poſtea cõuenirẽt. ſed ſcriptura oſtẽdit ꝙ nũq̃ cõuenerũt. B. ¶ † No. j. ex tex. ꝙ dictiones negantes actũ certo tẽpore nõ ponũt implicatiuè actũ alio tẽpore: & ſic facto negatiuo nõ poniť aliquid in eſſe: & hoc valet multũ in ſaluãdis dictis teſtiũ: vt puta: dicit teſtis antè q̃ Titius veniret ad prãdiũ filius ſuus percuſsit Sempronium. probatur ꝙ Titiꝰ nõ venit ad domũ illa die: nũquid teſtimoniũ [a] ſit falſum & dicẽdũ ꝙ nõ: quia ſatis eſt ꝙ nõ venerit tẽpore percuſsionis. vnde ex facto negatiuo ſequitur neceſſariò aliqua affirmatio.

✠ *SVMMARIVM.* ✠

Primogeni tus quis dicatur?

1 *Donec: Iſta dictio non ſemper implicat: quando ſe queretur aliquid abſonum.*

2 *Communis vſus loquendi habet etiam locum in interpretatione ſcripturæ ſacræ.*

3 *Brauium ſi dandum eſt primo venienti ad talem locum: dabitur ſi nemo venerit niſi vnus.*

¶ CAP. V.

IOſeph. † Primogenitꝰ dicit ꝙ primò naſcit, etiã ſi nullꝰ [b] ſequať eũ h. d. Et primò ponunť verba euãgelij. Secũdò verba Hier. exponẽtis illa ibi: *ex hoc loco.* ¶ Caſus literalis. In eodẽ Mattheo dicit. Ioſeph nõ cognouit donec peperit filiũ ſuũ primogenitũ. ex hac authoritate quidam peſsimè ſuſpicabanť Mariã alios filios habuiſſe: dicit Hiero. mos eſt diuinarũ ſcripturarũ vt primogenitꝰ vocetť nõ ſolũ primò natꝰ, ſed quẽ mille fratres ſequunť. Bar. ¶ † Not. j. ex text. ibi: *donec.* ꝙ iſta dictio nõ implicat. nã ſi implicaret, ſequereť ꝙ Ioſeph cognouerit Mariã poſt natiuitatẽ xp̃i. qđ eſt falſum. qa btã Maria virgo ſemper mãſit. No. ergo ꝙ vbi reſultaret aliqs abſonꝰ intellectꝰ, dictio donec nunq̃ implicat. ¶ † Secũdò no. ibi: *cũ mos.* ꝙ ĩ expoſitionibꝰ [c] ſcripturarũ debemꝰ recurrere ad cõem conſuetudinẽ intelligẽdi. ¶ † Tertiò põt intelligi. & reduci iſta litera ad. q. dať brauiũ [d] primo veniẽti ad talẽ locũ: nemo venit niſi vnꝰ, nũquid ille debeat habere? & dicẽdum ꝙ ſic. ſicut diciť primogenitus nõ ſolũ ille quẽ filij fratres ſequunť, ſed etiã ille qui primò natus fuit, & nemo ſequutꝰ: ita diciť primò veniſſe ille quẽ nemo ſequutus eſt.

✠ *SVMMARIVM.* ✠

1 *Verba non conſiderãtur quando habetur intentio proferentis.*

Verba intelligenda ſunt ſecundũ mentem proferentis. vide tex. j. eo. c. præterea.

¶ CAP. VI.

1 INtelligentia. † Breue eſt, & poteſt ſic ſummari. Verba ſunt intelligẽda nõ ſecũdũ ꝙ ſonãt, ſed ſecũdũ mẽtẽ proferẽtis. ¶ Caſus literalis. Cũ aliquis audit aliqua verba, cõſiderare debet cauſam dicẽdi, & nõ ipſam ſignificationẽ verborũ tm̃. qa verba deſeruiũt intẽtioni, & nõ intẽtio verbis: verba em̃ ſunt inuenta vt per ea intẽtionẽ ſuã qs exprimat. ¶ Not. j. ex text. ꝙ verba deſeruiũt intẽtioni, & nõ ecõtra. nam verba data ſunt vt quis proferat cogitatiões ſuas in notitiã alterius. xxij. q. ij. c. ex his autẽ. ex quo ergo habemus intentionẽ non debemus curare de verbis. & hoc voluit dicere iſte tex. pro hoc. c. ij. requiris. ſ. de appel.

✠ *SVMMARIVM.* ✠

1 *Teſtes non dicuntur ſingulares ſi in facto concordãt, licet in ſerie facti aliquantiſper diſcrepẽt.*

2 *Teſtes inducti ad probanda formalia verba, non ſufficit quòd dicant æquipollentia.*

3 *Teſtes deponẽtes per vnũ præmeditatũque ſermonem, an faciant fidẽ: vel ſi fuerit ſcriptũ talis teſtis dixit in omnibus prout talis?*

¶ CAP. VII.

NIhil obſtat. Diuerſitas verborũ nõ vitiat, ſi idẽ in ſubſtãtia cõcludať. h. d. Vel ſic. nõ vitiať factũ vario modo narratum, vbi idẽ in ſubſtãtia cõcludiť. h. d. ¶ Caſus literalis. Euãgeliſtę diuerſo modo narrauerunt paſsionẽ dñi. dicit Aug. ꝙ nihil nocet narrãdi diuerſitas, vbi eadẽ dicunť. qa quilibet euãgeliſtarũ narrauit eo ordine quo deꝰ voluit. 1 B. ¶ † No. j. ex tex. ꝑ teſtibꝰ [e] deponẽtibꝰ ſuꝑ e eodẽ facto ꝙ licet vario modo factũ [f] recitẽt f ex quo in ſubſtãtiã cõueniũt nõ debent dici z cõtrarij. ¶ † Et hoc intellige qñ teſtes adducunť ad ꝓbãdũ ſubſtãtiã facti: ſecꝰ aũt vbi haberẽt ꝓbare verba materialia & formalia ab g alquo ꝓlata. vñ facit hęc q̃ſtio ĩ facto. Quidã [g] Ange. tamen ibi tenet contrarium. Et ꝙ ad illud quod dixi de dicto teſtis potius debere attendi communem vſum loquendi cũ ꝓpriã ſignificationem vocabuli. Adde qđ dicit do. An. in repe. c. veſtra. in pe. char. de coha. cle. & mu. Idẽ etiã tenet Bal. in. l. lucius. ff. de his qui no. infa. & Spe. in tit. de teſte. ſ. nũc tractandum. ver. hoc quoq; notandũ eſt. vbi dicit ꝙ ſi teſtis deponit per verbum poſsidere. intelligitur id eſt detinere: quia communis vſus loquendi hominum capit verbum poſsidere. quod eſt verbum iuris pro verbo detinere quod eſt facti. & idem dicit Bar. in. l. ſtipulatio iſta. ſ. hæc quoq;. de verb. obli. & do. Anto. in. c. cũ ad ſedem. in xx. col. de reſti. ſpo. in. c. licet cauſam. in. xxix. col. de proba. & in. c. cum cauſam. el. j. de teſti. vbi omnino vide quæ no.

g ¶ Hoc idẽ dicit glo. hîc. in ver. veritas. in. c. dudum. de cõuer. coniuga. & idem dicit Bal. in apo. in. l. iij. in. iij. col. ff. de teſti.

¶ Mens eſt attẽdẽda. qđ eſt verũ qñ apparet de mẽte. vt dicit gl. j. ſ. e. aliâs attẽdiť ꝓpria ſignificatio vocabuli à qua tamẽ ſignificatiõe recediť etiã in ſtatutis ꝓpter cõem vſum loquẽdi. vt dicit. d. Abb. in. c. nã & rex. ſ. e. ſifr ĩ interpretatiõe dicti teſtis recediť à propria ſignificatiõe vocabuli ꝓpter cõem vſum loquẽdi. vt dicit no. Inn. in. c. cũ clamor. in fin. de teſti. ad qđ vide not. in. c. ex literis. el. j. de ſpõſa. recediť etiam à ꝓpria ſignificatiõe vocabuli ꝓpter interpretationẽ extenſiuã, ꝓpter honeſtatẽ. text. eſt not. cũ gl. ĩ ver. parẽtes in. l. quiſq;. ſ. ꝓtor ait. ff. de ĩ ius voc. recediť à ꝓprio ſignificato verborũ ꝓpter cõem vſum loquendi. & ideo dixit Ang. in auť. de nõ eli. ſecũ. nu. ſ. cum igiť. ꝙ licet caſtitas ſit cũ propria vxore. vt ĩ. c. nicena. xxxj. diſt. tamẽ ſi maritus legat vxori ſi caſtè & honeſtè vixerit ſi nubit ſecũdò, nõ habebit legata: qa cõis vſus loquẽdi nõ intelligit caſtitatem illo modo.

a ¶ Si dico me hæredē ex eo q̄ testator ī termino extremo vitæ dixit te hę redē facio: ad hoc ꝓbādū induco duos testes. quorū alter dicit testatorē dixisse te hæredē facio: aliꝰ dicit dixisse te hæredē instituo: ibi testes nō probāt: licet cōcordēt in substātia. Sed vide de hoc glo. in ver. vacillasse. in. c. cū ecclesia. de causa poss. & ꝓpri. quā sequit̄ do. An. in .c. quoniā in pleriscq;. de of. or. in. iiij. no. q̄ dicit q̄ si testes dicūt idē in substātia, sed discordāt ī causa dicti, ꝓbat eorū testimoniū. qđ videt̄ facere contra hoc dictū sed vide in terminis de hac q. per do. An. in. c. cū ecclesia. in. xx. co. de cā pos. & ꝓprie. & gl. i ver. veritas. in. c. dudum.

q ¶ Pro hac opin. vide in fi. penitus q. Bald. in. c. bonæ memoriæ. el. j. de elect. in. viij. colū. vbi oīno videas.

c ¶ An probet dictum testis scriptū ànotario q depo nit ꝓut titius de posuit. vide .d. An to. in. c. ij. de regu. & an valeat sn̄ia si Iudex dicat ꝓut talis iudicauit. vide per do. Anto. ī c. cōstitutus. & ī. c. cū venerabilis. & ibi no. de reli. do. & circa id qđ dicit hīc de depositione testis dicit Bal. ī extrauag. de pa. constā. in ver. hīc sunt noīa. q̄ si notarius scribit q̄ Titiꝰ deposuit idē q̄ caiꝰ q primò deposuerat, q̄ valeat eiꝰ dictū. Sed contrarium tenet Spe. in ti. de teste. §. nunc. tractādū. inver. cautionēq̄ oportet. vbi dicit q̄ curia nō admittit tale dictū. arg. l. j. §. fi. C. de vete. iur. enucle. & dicit q̄ clemēs papa. iiij. d nō admittebat tale testimonium. & vide Bal. in. l. fi. §. in refutatorijs. C. de appel. vbi dicit q̄ notarius meliꝰ facit si scribit dictum extensè. ad idem vide Bal. in. l. neratius. in fi. C. de fideiuss. & de teste qui dicit depono prout talis deposuit: etiā vide Bal. in. l. testium. in fi. prin. ff. de test. vbi dicit quòd debent notarij qui scribunt ponere primum dictum testis. post ea de alijs qui dixerunt: alij dixerunt idē q̄ primꝰ dixit. vt not. j. eo. c. nihil. per Ioā. and. hæc sunt formalia verba ibi: de quo etiam vide per Bar. in. l. iij. in fi. prin. ff. de testi. & per Bal. in. c. literas. in. ij. col. de præsump.

c ¶ Sit necesse. No. pro isto dicto. d. Ant. vide Bal. in. c. bonæ. de ele. cōsului apud montē pollitianū. vide Bal. in. l. cū antiquitas. C. de testi. & Ioā. de imo. in cōsi. xix. vbi aliter loquitur. Andræ. Barba.

d ✤ SEBA. SAPI. ¶ Ad sensum. Quomodo hoc ꝓcedat vide Alex. & Moder. in. l. quidā cū filiū. ff. de ver. ob. & in. l. iij. de libe. præte. & do. Greg. not. in rep. cle. sæpe. in prin. in. j. no. de verbo. signi.

dixit se hęredē Sempronij: & articulauit sem proniū dixisse in extremo vitæ, facio te hæredē meū. & ad hoc ꝓbandū induxit testes. vnus testis dicit Semproniū dixisse. facio te hæredē meū. & aliꝰ testis dixit illū dixisse. Instituo te hæredē meū. pronūtiatū fuit testes esse cōtrarios. nā licet in substātia idē dicerēt tn̄ ex quo erāt ꝓbāda verba materialia, [a] tūc diuersitas narrādi habuit obstare. Restringe ergo istū tex. q̄ tūc nō obstat diuersitas narrandi qn̄ substātia facti subijcit̄ ꝓbationi dū taxat, & nō verba materialia. ¶ † Itē adducit̄ tex. ad aliā. q. Notariꝰ [b] seu Iudex recipit primū testē, & seriatim seu extēsè scripsit dictū suū. postmodū audito secūdo scripsit sic. talis testis per oīa deposuit vt primꝰ. & idē facit de tertio & quarto &c. nūquid talia testimonia ꝓbēt? primò facit iste tex. q̄ sic. ex quo in substātia idē dicūt. In cōtrariū facit. qa testes reddunt̄ suspecti qn̄ ꝓferūt vnū & eūdē meditatū sermonē: vt in. l. iij. post prin. ff. de testi. Host. dicit q̄ quidā Iudices seu notarij. ex pigritia seu desidia sic scribūt dicta testiū & malè. & hoc esset corrigendū: qa ex modo loquēdi multū pōt cōprehēdi falsitas. sed vbi est talis cōsuetudo, dicit se nō audere illa testimonia reprobare. sed debemus intelligere q̄ idē dixit p oīa in substātia: licet secꝰ in modo narrādi. dicit tn̄ tutius vt extensè dicta testiū scribant̄. & sentit. d. Ant. q̄ hoc sit necesse. c & q̄ hęc testimonia nō ꝓbēt, quasi protulerint vnum & eundem sermonem. & hoc dictum videtur verius: sed primum æquius.

¶ CAP. VIII.

PRæterea. Sensum non verba cōsiderare debemꝰ. h. d. ¶ Casus literalis. Gregoriꝰ scribebat cuidā amico suo aliqn̄, q fortè malè interpretabat̄ dicta sua. scribit ei Gre. dicens. Si epistolā meā ꝓlixā ad interpretādū te recipere cōtigerit: rogo nō verbū ex verbo trāsferre sed sensum ex sensu. nā aliqn̄ dū ꝓprietas verborū attēdit̄ sensus veritatis admittit̄. Bar. ¶ No. j. ex tex. q̄ nō semper iudicādū est secūdū ꝓprietatē verborū. imò debemꝰ attēdere ad sensum [d] & mētē loquētis. nā ex quo habemꝰ intētionē per cōiecturas non debet inspici proprietas verborū. pro hoc faciunt quæ dixi in. c. intelligentia [e]. s. eo.

✤ SVMMARIVM. ✤

1 *Præpositus quis propriè dicatur?*
2 *Argumētū ab etymologia vocabuli quādo valeat.*

e ¶ Qn̄ attēdi debeat sensus seu mens, & non verba legis, vide oīno Pe. de anch. in rep. c. canonū. ī. xxix. col. & sen. ver. cir. ter. & ver. circa istā mē tē. & versi. seq. de consti. Et pro isto tex. in. c. cōmissa. de ele. lib. vj. & bo. tex. in. l. iiij. cum concor. alleg. in glo. C. de li. præte. inquit ta mē elegāter iurisc̄sul. in. l. j. §. si is q̄ nauē. ff. de exer. act. q̄ in re dubia melius est verbis edicti seruire.

3 *Cōis vsus loquēdi præfertur propriæ significatiōi.* g

¶ CAP. IX.

1 QVamuis. † Dicit q̄s propriè sit prępositus g. h. d. ¶ Casus literalis. Hoc nomē p̄positꝰ gn̄ale nomē est ad oēs q p̄sunt. vsus tn̄ obtinuit eos p̄positos vocari q quādā curā priorat̄ sup alios gerūt. Bar. ¶ † Not. j. ex text. ibi: *rite vocentur.* q̄ arg. ab etymologia vocabuli est in iure validū. & ritè fit expositio secūdū etymologiā. pro hoc. c. cū secūdū apostolū. de p̄bē. s. & xxj. di. c. cleros qđ intelige, nisi diffinitio cōtradicat: nā semper standum est diffinitioni: quia diffinitio euacuat substantiam diffiniti per genus & substantiales differentias. quod non facit etymologia. p hoc. l. j. ff. de testa. & qđ ibi not. & dico h etiā plenè in. c. j. de iudi. ¶ † Not. secūdò ibi: *vsus tamē &c.* q̄ vsus loquēdi p̄ferr̄ ꝓpriæ significatiōi verborū & etymologię vocabuli.

✤ SVMMARIVM. ✤

1 *Forus quādo est masculini generis: vel neutri quid significet?*
2 *Argumentum ex legibus quomodo sit sumēdum?*
3 *Testimoniū fœminæ nō est ita validū, sicut virorū.*
4 *Fœmina potest esse testis in codicillis.*

¶ CAP. X.

FOrus est. Non recipit cōgruā sumationē. Casus l̄ralis. Primò Isidorꝰ ostēdit qd sit forꝰ, vn̄ dicat̄. Secūdò ostēdit ex q̄bus cōstet. cōstat em̄ ex lege & iudicio. ostē dēdo quare dicat̄ causa. [h] q̄ dū ꝓponit̄ cā est: dū discutit̄ iudiciū: dū finit̄, dicit̄ iustitia: & vn̄ dicat̄ iudiciū & iustitia. Tertiò dicit qd sit negotiū ex eo q̄. s. dixit materia & origo negotij ostēdit qd sit negotiū. & vn̄ dicat̄ lis. dicit insup causa aut argumēto, aut probationibꝰ cōstat. & ostēdit qualiter. ¶ Postq̄ ostēdit q̄d sit negotiū: dicit Isidorus q̄ in omni negotio quatuor personę sunt requirēdę. Iudex, accusator, reus, & testes tres. ostēdēdo vn̄ dicat̄ Iudex. & vn̄ dicat̄ accusator reus, & testis. ¶ Vltimò dicit q̄ in teste tria sunt requirēda. cōditio, natura, & vita. cōditio. vtrū sit seruꝰ, vel liber. natura, si sit mulier, vel vir. vita, si iuno cēs sit integes, & actu ostēdendo cām quare 1 ista tria cōsideranda in teste. Ber. ¶ † Not. j. ex tex. q̄ forus cū est masculini generis denotat locū vbi iudiciū exercet̄. habet & alias significationes. vt no. s. de foro cōpe. in rub. sed in versum vergil. in. vij. aen. Limites erat positus. & idem in iiij. aene. Variū & mutabile &c. Adde q̄ licet allegare scripturas authorū. & qn̄ tales scripturæ probent. vide materialiter p Bart. in. l. legata. ff. de sup. le. & in. l. fi. ff. si cer. pe. & in. l. gallꝰ. §. fi. de lib. & posth. vide Pau. de cast. in. d. l. fi. ff. si cer. pet. & vide tex. insti. de emp. & ven. §. itē pretiū. & in. l. j. ff. de contrah. emp. & est tex. cū glo. in. l. in tantū. in fi. ff. de re. di. & do. j. c. turbat. xxxvij. di. Itē quia in hoc tex. fit mētio qd sit iudicium vide Arch. in. c. sicut. ij. q. j. vbi dicit q̄ iudicium appellatur interdū qcqd sn̄iam præcedit. alias damnationem significat. de conse. distī. ij. c. infamis. timorē. alibi discretionem. ij. q. vij. c. §. tria. & de hoc vide optimā glos. in §. j. insti. qui non est permis. fa. te. & in regu. iur. in iudicijs. lib. vj. & plenè per ipsum Panor. in rub. s. de iudi.

s. Quando

a ¶ Fœmina. his casibus ĩ qb⁹ mulieres admittũtur ad testificãdũ ĩ pari numero testiũ, credit̃ potiꝰ testimonio virorũ q̃ mulierũ. & idẽ pũctuat̃ dicit Bal. in l. fi. ꝓ illũ tex. de fi. instr. qđ credo verũ, nisi masculi deponerẽt ꝓ actore, & mulieres ꝓ reo. ar. gl. ĩ. c. clerici. lxxxj. di. quã alle. ꝓ singulari do. Abb. in. c. ex literis. de ꝓba. & ꝓ dicto. d. Abb. facit optime. l. j. ff. desena. & idẽ dicit Specu. in ti. de teste. §. postq̃. versi. porrò.

✤ SEBA. SAPI.

a ¶ Fœmina. limitat hoc Belenz. hìc qñ testimonium fœminarũ tẽderet in fauorẽ rei, & testimoniũ ĩ fauorẽ rei, & testimoniũ in fauorẽ actoris per glo. sing. in. c. clerici. lxxxj. dist. Sequit̃. Marsi. ĩ. l. vnius. in. §. in ea causa. col. vlt. ff. de quæstio. & ĩ quib⁹ causis mulier admittatur ad testificandum vide latè Feli. in. c. quoniã. s̃. de testi.

b ¶ Et concludit ꝓ sic. Et idẽ tenet gl. in. l. fi. C. de codicil. & cũ ea tenent ibi oẽs excepto Ful. ꝓ duo leuia. & ipsemet dicit ꝙ ita cõiter tenet̃ post gl. Adde tñ ꝓ mulier põt esse testis in testõ inter liberos. glo. no. in aut. ꝓ sine. C. de testa. & idẽ tenet Bart. ĩ l. hac cõsultissima. a §. ex impfecto. C. de testa. & adde ꝓ licet mulier possit esse testis in publico instrõ, tñ ei⁹ testimoniũ nõ admiculat̃ fidem scripturę priuatę tex. est in. l. scripturas. in fin. dũ dicit triũ virorũ. quẽ ibi põderat Bal. C. q̃ po. in pi. ha. Aduerte tñ q̃ cõtra illã põderationẽ Bal. vr̃ facere doctrina gl. in ver. p̃sidẽtes. in cle. j. ad fi. de rescr. quã ibi multũ no. do. An. & Imol. ꝓ qñ lex vel statutũ vtit̃ aliq̃ termino 4 ratiõe frequẽtioris vsus, vel aliqua p̃sona, q̃ frequẽti⁹ in ea accidat, nõ p hoc intelligit̃ excludere alĩs p̃sonas: & ita dicũt limitari regulã ꝓ vni⁹ ĩclusio alteri⁹ est exclusio. c. nõne. s̃. de p̃sum. ita ergo dicim⁹ qđ illa. l. scripturas. primò fecit mẽtionẽ de viris ratione frequẽtioris vsus. & nunq̃d mulier possit esse testis ꝓ marito. vide plenè p Spec. ĩ ti. de teste. §. j. ver. sed quid de vxore. & qđ no. post do. Ant. in. c. super eo. el. ñ. in versi. q̃ro an mulier. de testi. & adde qđ licet regulariter non possit esse testis in testõ. vt dicit hìc gl. p iura in ea alle. tñ poter t esse testis ad pias cãs. Ita concludit Ang. cõsi. xxiñ. Itẽ de hoc an & qñ mulier possit esse testis in testõ: vt dicit hìc gl. & iura ĩ ea alleg. vide per do. Ant. in. d. c. qñ aliqua. de testi. Itẽ adde ꝓ mulier nõ admittit̃ ad testificandum in causa feudali: tex. in. c. iure cũ est generis masculini. cõiter capit̃ vt s̃. Quando autẽ est generis neutri: tunc forũ denotat territorium iudicis in quo habet potestatem terrendi & animaduertendi in scelerates homines. l. pupillus. §. territoriũ. ff. eo. & ꝓ ibi no. Vnde quotidie dicimus. iste non est de foro tuo. i. de territorio tuo. Quãdoq̃ verò denotat locũ vbi fiunt nundinę. Vnde dicitur forũ rerum venaliũ. Secundò not. ꝓ vocabulum quandoq̃ assumit sibi nomen à materia: quandoq̃ à causa efficienti. sicut dicimus hìc de foro. & no. ꝓ valet arg. ab etymologia vocabuli. de quo aliquid dixi in. c. prędẽti. & plenè in. c. j. de iudi. ¶ † No. iij. ꝓ argu. consistit in sola inuestigatione intellectus: & facit contra inducentes text. apertũ per viã argumẽti. nam vbi text. est expressus in materia ad quam allegatur, non debet dici argumentum in tali tex. imò debet dicere vt est tex. in tali loco: sed tunc debet dici arg. q̃n subtiliter & astutè adducitur tex. ad probandum id ad quod inducitur, vel per locũ à speciali, vel per locum à simili: vel à sufficienti partium enumeratiõe: vel alio modo. Vnde Ioã. and. videtur reprehendere gl. in. c. j. s̃. de pac. vbi glo. dicit ibi esse ar. ꝓ ex nudo pacto datur actio: dicit enim ibi imò est expressum & nõ arg. ¶ Item no. ꝓ probatio propriè dicitur quæ consistit in facto. puta in testibus, vel instrumentis. ¶ † Not. ꝓ fœmina non est tantæ fidei sicut masculus. Vnde potest optimè adduci iste text. in arg. ꝓ in casib⁹ in quibus fœmina[a] admittitur non facit tantam fidem sicut masculus: & ideo si duo sunt viri ex vna parte, & duę mulieres pro contraria parte præferẽdum est testimonium virorũ. nam dicitur mulier non à sexu sed à mollitie mẽtis: ita & vir non à sexu sed à constãtia & virtute animi: ita inquit tex. in. c. qđ proposuisti. §. sed illud ambrosij. xxxij. q. vij. ¶ Vltimò no. arg. ex fi. literę. ꝓ homo vnius nationis ex quo notus est põt ferre testimonium contra hominem alterius nationis. nam hìc consideratur vita & non natio. satis ergo est quòd sit bonæ vitę, & habeat alias qualitates à iure requisitas. nec est curandum vnde originem duxit. pro hoc. c. cũ deputati. s̃. de iud. nam & inter omnes homines mundi est cognatio quædam. quia omnes descenderũt ex vno parente: & viro probo. totus mũdus est patria. ad hoc quod leg. & not. in. l. vt vim. ff. de iusti. & iur. ¶ † In glo. in versi. *nõ fœmina.* in fin. & in. l. qui testamento. in. §. mulier. ff. de testa. & ibi quærit Accur. nunquid admittatur mulier in codicillo. & concludit ꝓ sic, b quod no. quia non reperit̃ prohibita. de quo vide per Spec. in tit. de teste. §. j. versi. item ꝓ est mulier & seq. tene ment

b

✤ *SVMMARIVM.* ✤

1 *Scriptura non requiritur ad essentiam nisi contra conuenerit inter partes.*

¶ *CAP. XI.*

c ¶ Pactum. c Dicit quid sit pactum & vnde dicatur, & tex. iuris ciuilis aliter diffinit. ĩ. l. j. ff. de pac. cuius diffinitionem vide hìc. in gl. fi. ¶ Casus literalis. Pactum dicitur inter partes scriptura conueniens legibus, moribus probata. & dicitur pactum, quasi pace factum. Benardi. ¶ Not. j. ex text. ꝓ pactum est plurium. non ergo cõsistit ex parte vnius tantùm. vnde pollicitatio est ex parte vnius, quãdo quis aliquid promittit absq̃ facto ad uersarij. Pactũ verò est pluriũ. vt quando ad inuicẽ conueniunt super aliquo negotio. & dicit̃ pactũ ex pace: q̃a cõiter hoies post contentionẽ veniũt ad pactũ. quo mediante init̃ pax. ¶ Secũdò no. ꝓ nõ valet pactũ cõtra leges, vel cõtra bonos mores: vt in c. fi. de pac. & in. l. pacta quę cõtra. C. de pact. ¶ † In gl. j. ibi: *etiam sine scriptura.* Vult ergo & bene. ꝓ valet pactũ etiã si nõ interuenerit scriptura. & pro hoc est tex. in. l. pactũ. C. de pac. & in. l. cõtrahit̃. ff. de pig. & hoc intellige verum nisi partes cõuenerint vt inde fiat scriptura: quia tunc nõ valet, nisi inde fiat scriptura vt in. l. contractus. C. de fide instru.

1

¶ *CAP. XII.*

d ¶ Ius dictum. Hìc Isidorus ponit etymologiã iuris ꝓ vt habetur in text. vnde scias ꝓ hìc non diffinitur ius[d] prout est generale nomẽ, sed prout applicat̃ ad certam rẽ. vt q̃n dicit̃ habeo ius in tali re: tunc enim dicit̃ ius à iure possidendi. & ita intelli ge istum tex. Sed capiẽdo ius generaliter. ius dicitur à iustitia. & est ars boni & æqui: vt. l. j. ff. de iust. & iur. vide gl. fi. sup̃ rub. de re. iur. lib. vj. & istud gñale nomẽ habet multas spẽs sub se. nã quoddã est ius ciuile, quoddã est ius gentiũ &c. & hoc ꝓsequere vt habet̃ in decretis. j. dist. ius. c. aut cũ. c. seq. ¶ Casus literalis. Ostẽdit hìc Isidor⁹ vnde dicat̃ ius. s. à iure possidendi. hoc enim iure possidetur qđ iustè. & hoc iustè qđ bene. qđ autẽ malè possidet̃ alie-

de hermaphrodito. quid si vtitur vtriusq̃ mẽbri officio quod hìc cõtingit in villa sua. s. secusiæ: & dicit ꝓ debet facere vt fecit eps thaurineñ. diocesanus. suus. videlicet ꝓ hermaphroditus eligat cui hoc dicat, & iuret de cæteroalio sexu non vti. Sed quantum ad ordines dicas ꝓ ita data paritate debet potiꝰ reputari fœmina. & sic non ꝓmoueri: vt dicit Archi. post glo. ĩ. d. §. hermaphrodit⁹. iiñ. c. iiñ. Itẽ an sit verũ idi stĩctè ꝓ mulier admittatur ad testificãdũ de iure ciuili: vltra alios plenè tradit. d. Fran. deare. in. d. c. qñ aliqua de testi.

¶ Vide do. Anto. in. c. qualiter. s̃. de pac.

c

¶ Vtrũ ius sit subiectũ iustitiæ. vide bea. Tho. ĩ scđa scđæ. q. lvij. art. j. & ibi ĩ alĩs art. eius dẽ. q. põit de differẽtijs inter alia iura. & dicit gl. mag. ĩ fi. in. c. vt cõstituere. l. di. ꝓ ius media strata ĩcedit inter rigorẽ & dispẽsationẽ. & vide tex. & gl. ĩ. c. jus gñale. j. di. & ibi Arch. dicit ꝓ æqtas est iustitia cũ misericordia tẽperata. Itẽ multas elegãtes qõnes vide p bea. Tho. ĩ secũda scđæ. q. lix. p totã. Itẽ de iustitia vide qđ scribit do. in. c. ꝓ humani. §. j. in. j. col. de homi. lib. vj. & Bea. Tho. in. ij. q. lxvj. per totam. q. &. c.

d

lxij.arti.j.&.iij.iiij.sen.dist.xvj.qō.j.arti.j.ij.&.iij.

a ✠SEBASAPI. ¶Quod oblatio. Quid veniat appellatione oblationis latius attingit.d.Abb.in.c.cum inter vos.col.j.in vl.no.j.hoc tit.

b ¶Per illū text.dū dicit.infirmū vngere.deciditur qō.an ei q̄ fit dānatus ad mortē sit dāda extrema vnctio.& cōcludit q̄ nō q̄a hoc sacramētū nō dat nisi infirmis. & apertè tenet do.in.c.super eo. de hære.lib.vj. & Io.de imo.in cle.j. in.iij.col.de priui. & vide qd ibi no. Bar.de belenzi.

c ¶Dictio quasi. Not. de dictione quasi.vide glo.in c.prout. de do.& cōtu. & q̄ dixi de causa pos.ca. cùm ecclesia. Andrę.Barba.

d ¶An in vnctióe extrema sufficiat vnus sacerdos. & adde qd circa istā vnctionem extremā plenè scribit Ioā.de imo.in cle. j.de priui.in.iij.& iiij.col.& gl. in .c. presbiteros.§.prohibitio verò. vers. oleo vero sanctificato. xcv.di. & vide tex.in ea. dist. in.c.illud.vbi referuntur illa verba Ioan.apostoli per quę vīr necessariā pōes presbyteri.

e ¶Vide circa hoc qd scribit.d.Abb. in.c.q̄rēti. de offi. dele.circa fi.Item vide qd no. Do.ī c.tenere.circa fi.ī vers.no.q̄ annis. xxxj.di.& vide gl. magistram in.l.iij. §.minorē.in ver.si bissexto.ff. de minor.quę optimè declarat illum bissextū quō fiat:& vide Bar.ī.d.§.minorem. vbi dicit q̄ in dilatione anni dies bissextiles cō putātur pro vno die sec⁹ in dilatione dierum.

¶Vide de hoc glo.in.c.nullus.& ibi latè & elegan ter do. circa fi.lv. dist.vbi oīnovide & in oībus termi nis seu declaratio nibus illi dies bis sextiles q̄ aliās appellantur irregu lares cōputantur pro vno die. vide optimū text. in.l. duo.ff.de diuer.& temp. præ.& ī.d. l.iij.in.§. immo.cē. hic in allegg.glo.

nū est.malè aūt possidet q̄ vel suis malè vtit, vel vsurpat aliena.Ber. ¶No.j.ex tex.q̄ duobus modis malè possidemus. Primò habito respectu ad iniustā causam possidendi:& tūc dicimur malè possidere: qa detinem⁹ alienū. Secūdò habito respectu ad ipsam rē quā tractamus.nā si nō tractamus rē vt debemus,dicimur malè possidere& quodāmodo alienū. nā si auarus non expēdit q̄n debet dicit malè possidere,& quodammodo detinet alienū.i. alijs debitū.pro hoc.xlvij.di.c.sicut hi.

✠*SVMMARIVM.*✠

1 *Obligationes quæ sint,quæ propriè dicātur,de quibus rebus,& à quibus debeant fieri,& quādo debent fieri?*

¶*CAP.* *XIII.*

CAusa. Quicqd fidelis offert ecclesię,oblatiōisnoīe cōtinet:& à secularibus possideri non debet.h.d. Primò decisè narrat factum. Secūdò diffinit ibi: *Cæterū.* ¶Casus literalis. Quęrebat de decimis,primitijs,& oblationibus.ī quorū bonis dicerent esse:& q̄d appellent oblatiōes?Rn̄det papa q̄ decimę,primitię,& oblatiōes cōnumerant in solis bonis ecclesiarū.oblationes verò dicunt quęcunq̄ de proprijs &licitis reb⁹ offerunt ecclesię à fidelibus.Et quicūq̄ p̄ secularē eas obtinet potestatē,p̄culdubio cōtra Deū &sāctorū patrū nitit sanctiones:& q tradit,raptor & sacrilegus iudicat.Ber.¶†No.j.ex tex.tria requiri vt propriè dicat oblatio.Primò ex parte offerētis requirit q̄ sit xp̄ianus:qa ab infidelib⁹ ecclesia p̄priè non recipit oblationē sed ęstimationē oblationū p̄ interesse:vt in.c.quātò s̄.de vsu.& qd ibi dixi. Secūdò req̄rit à parte eius cui offert q̄ sit ecclesia.si enim dat priuatæ personæ nō dicit oblatio,sed p̄priè donatio. Tertiò requirit ex parte rei oblatæ q̄ sit iūstè acquisita:nā ex illicitè acquisitis nō debet ecclesia recipere oblationē:vt in .c. qa in oībus.s̄.de vsu.& in.c.ex trāsmissa.de deci.& vide ibi bo.gl.& qd ibi no.&.xiiij.q.v.ī fum. ¶†Itē no.q̄ oblatio[a] dicit quicqd offert ecclesiæ.nec fit differētia in morte an in vita.facit.c.de his.s̄.de sepul.vel an cōsistat in rebus mobilibus vel immobilib⁹.xij.q.j.c. vidētes. & hoc largo modo sumptovocabulo secūdū Host.& bene.sed strictè habito respectu prę sertim ad cōem vsum loquēdi dicit oblatio id qd offert sacerdoti in missa:& hęc oblatio est debita secūdū Host.in p̄cipuis festiuitatibus.alleg.c.vt dn̄icis.s̄.de paro.qd.c.hoc non probat:sed tene bene mēti hoc dictū Hostię. Vult enim parochianos teneri ex debito ad faciēdū oblationes in pręcipuis festiuitatib⁹. vt in dn̄icis diebus,& alijs pręcipuis festis.& pro hoc facit tex.de cōse. dist.c. oīs xp̄ianus. & in dubio hoc dictū Host. admitterem vbi sacerdos indigeret.aliās autē hoc relinquerē consuetudini:nā non reperio expressè cautū q̄ ex necessitate talibus dieb⁹ fiāt oblationes Et ex oībus prędictis inferri p̄ot q̄ in materia stricta& odiosa noīe oblationū tm̄ veniūt ea quę offerūtur sacerdoti in missa,& nō extra:secus est ī materia fauorabili.& larga, quia tunc capiem⁹ generaliter.vt .s̄.dixi.¶In glo.ij.ī fine no. j.ex glo.de vario significato huius verbi ecclesia:nā quādoque capitur p̄ muris ipsi⁹ ecclesię,quādoq̄ pro vniuersitate ecclesię vt plato & capitulo:& varia significata hui⁹ verbi vide per glo.pleniorē in.c.fi.ne p̄ vices suas.¶ Secūdò no.ex vlti.opini.glo.q̄ etiā placet Innocē.in.c.cum super.de causa pos.& proprie.vbi per eū quod bona dedicata ecclesię sunt dei.pro hoc facit bo.tex.in.c. cū ex eo.de ele.libro.vj.dū tex.ibi dicit de patrimonio Iesu christi & facit.c.nulli.xij.qō.ij.¶Tertio not.ex hac glo.ibi: *vsum quarum &c.* quod ex bonis ecclesię clerici debent habere solū vsum de quo vide glo.ī.c.prętenti.de offi.or.lib.vj.plene dico in rep.c. cū esses.de test.vbi videas.

✠*SVMMARIVM.*✠

1 *Quasi ista dictio de natura sui diminuit,licet aliqn̄ sit veritat,expressiua*
2 *Bissextus quando venit duo dies cōputantur in vno.*
3 *Vnctio sacra à quibus est danda:& quot sufficiant?*
4 *Annus de quot diebus intelligitur?*

¶*CAP.* *XIIII.*

b QVæsiuit. [b] Solus sacerdos potest sacr.extremę vnctionis infirmo conferre. hoc primò.In ān̄o bissextili seruari debet loci cō suetudo circa diē sancti mathię festandū,dū tamē vigilia continetur festo.& secunda pars ibi : *festū.* ¶Casus litera.Quesitū fuit à papa vtrū sacerdos vno tm̄ clerico p̄sente infirmū debet vngere.secūdò fuit quęsitū q̄n festum beati Mathię ī anno bissextili venerit vtrū debet obseruari vt inter vigiliam & festū alia dies interponatur.rn̄.pa.quod sacerdos vno clerico p̄nte etiā solus si necesse fuerit pōt vngere infirmum de festo beati ma.apo.dicit grego.papa quod vigilia secūdū eccl. cōsuetu.prędecat ipsū festū ita videlicet quod nō p̄ bissexto nec alio modo ītervigiliā & solēnitatem ali⁹dies īterueniat ī qua vigilia ieiuniū celebret nisi venerit die dn̄ica.& ipsum festū siue fiat in die prędecenti.s.bissextili,siue in sequēti q̄ duo dies p̄ vno. reputātur null⁹ error est,sed cōsuetudo eccle.seruetur.B.¶No. j.ex tex.quod vigilia btī Mathię est ī prędecepto quo ad ieiuniū.licet em̄ nō fuerit de nūero duo denario in vita xp̄i fuit tm̄ postea electus per sortē inspiratiōe diuina prędecedēte & assūptus in locū iudæ traditoris qui laqueo se suspēderat,p̄ hoc.c.cōsiliū.de oīb ser.ieiu.& quod no.glo.in.c.vnico.de reli.& vene. lib.vj.ex quafertur q̄ subrogatū debet sapere naturā eius cui⁹ loco subrogtur.facit.c.ecclesia.vt lit.pen.¶†Secūdò no.quod dictio quasi[c] diminuit:qn̄que tamē:sed impropriè est veritatis expressiua iuxta illud euāge.quasi vnigeniti à patre &c.de quo in.c.prout de dolo & cōtu.¶†No.iij.q̄ ī anno bissextili duo dies cōputātur p̄ vno & hoc per rōnē quę redditur ī glo.pe.¶Vltimo potest colligi q̄ dies aliqua nō est interponēda inter festū & vigiliā.& si quis bene inspexerit semp ita pōt seruari festū scti mathię,vt nū quā vigilia cōtingat in dn̄ica ī anno bissextili:nā si festū est in die dn̄ica,tunc vigilia potest celebrari die sabbati,si vero festū venit ī die lunetuncvigilia potest celebrari illa die & sequēti festū:sed dictū tex. potest procedere in anno bissextili† In glo.j.ī fi.videt intelligere tex.indistinctè vt etiā cessante necessitate vnus solus[d] sufficiat.& secundū eum p̄ale resoluitur in singulare:sic & in simili in.le.demonstratio.§.fi.ff.de condi.& demon.& quod no.in.c.vt priuilegia.s̄.de priui.vl̄ secundū Io.an.intelligitur distributiuè.& dicit Io.an.in quibusdā locis seruari vt Paduę q̄ p̄es clerici conueniūt sed vngit vn⁹,& alij respondet.Credo satis posse dici quod dictū apostoli sit consilium.nā melius est habere plures iuxta illud euāgelij:vbi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo ibi sum &c.& facilius exaudiuntur p̄es quàm vnus.de pœni.dist.iij.c.oret sed non ē necessarium.vt hic.† In glo.penul.in fi.no.gl.quia quotidie allegatur & maxime no.theoricā quā sentit in fi.vt in odiosis intalligatur annus de ccclxv.diebus.licet illo anno cōtingat bissextus. [e] secus in fauorabilibus:quia tunc duo dies cōputabūtur pro vno vt tex.& itavult respondere.gl.ad.l.iij.ff.de sta.li.de qua s̄.opposuerat & nō soluerat.& habes cōsimilem gl.& magis clarā in.c.si p̄pter.de rescrip.lib.vj.sed gl.iuris ciui.ī.l.ij.ff.de diuer.

& tempo.

a ¶ Quęro hęc lex punit ſtatuentes cõtra libertatẽ eccle. vt not. in. c. nouit &. l. graue. de ſen. exc. habebit ne locũ pœna in his qui cœperũt ſtatuere ſed nõ perfecerunt nec tñ reuocauerũt intra duos menſes prout exigit cõſtõ. videtur ꝙ ſi per tex. in. l ſi qs id qđ. §. dũ ꝓponitur. ff. de iuriſ. om. iudi cõtrariũ dico per iſtũ tex. in iure cano. ſing. q dicit ꝙ verbũ ſtatuo: rẽ petfectã ſignat & eſt opi. text. ꝙ qñ aliqd debet fieri certo mõ ſufficit ꝓ eqpollens. ad idem eſt tex. in. l. mater. C. de inſtit. & ſub. in. l. fi. C. de do. q̃ ſub mõ. & in. l. no. de li. & poſthu. & in. §. j. inſti. de exhęre. libe. & bo. gl. in. c. cõſtitutionẽ. de ſenten, excom, lib. vj. & quod no. Bal. ĩ. l. eos. §. ſi aũt C. de appel. vbi dicit qđ ſufficit appellanti ab interlocutoria proſequi aliã cauſam quàm expreſſam dũmõ ſit eiuſdem effect⁹ & Adde ꝙ hoc in tantũ eſt verũ qđ illud qđ eſt ęquipollẽs nõ intelligit excluſum etiã per dictionẽ taxatiuam: vt pulchre cõſuluit Pau. de. c, in. cõſil. cxccvj. ſi tu prędicta limitata niſi ille mod⁹ eſſet de forma quia nõ ſufficit tũc fieri ꝓ æquipollens. Ita ſing. dicit Bal. in. l. j. ff. đ li. & poſthu: quẽ refert & ſequitur Pe. de anc. ĩ repte. c. canoniũ in vj. prin. quæſito. in. xxviij, col. illius queſiti verſic. q̃ro ſi ſtatuto cauet ꝙ in inſtrumẽto debeat apponi nomẽ patris vt gall⁹ preſ ſus non valebit inſtru. niſi apponatur nomẽ patris ad ꝙ vide qđ appoſtillauit in text. in cle. appellanti. de ap. ꝓ dñm Bart. de bellenzi. Item pro illo dicto Bal. in d. l. j. facit qalicet exẽ platũ authoritate iudicis ęqpolleat originali inſtrumẽto edito à notario publico: vt in. c. fi. de fide inſtru. tamẽ ſi ſtatutum diceret ꝙ inſtrumẽtũ ſcriptum manu publici notarij de contractu rogati habeat executionem paratã non habet locũ in inſtrumento exẽplato authoritate iudicis: quia non eſt ſcriptum manu notarij de cõtractu rogati. glo. eſt no. quã ad hoc ibi põderat Bar. l, in. l, probatorias. C. de diuer. offi. li, xj. Itẽ quod ſtatutis ſufficiat quid fieri per æquipollens, allego quod elaganter no. Barto. in. l. nihil. ff. de adimẽ. le. per illum tex. dicit ſi ſtatutum diſponit quod campſores teneantur cã cellare debita de quibus eis plenariè fuerit fatiſfactum dicuntur parere ſtatuto ſi ſibi ſcribũt ſibi fuiſſe ſatiſfactũ, licet nõ cẽcellẽt poſtã libr. & idem dicas ſi cancellatio eſſet facta verbo tm̃ vt dicit Bart. in. l. emptor. §. lucius. in. fi. ff. de pact. Sed in cõtrarium optime vide Bart. in aut. caſſa

1 2 a 1 a b b

& tẽpo. pręſ. poſuit ĩ hoc multas opi. & ĩter cęteras poſuit opi. Vgo quę placẽt ibi Barto. & in. l. biſſext⁹. ff. de ver. ſig. qui diſtĩguit an termin⁹ ſtatuatur per numerũ annorũ vel mẽſiũ: & tũc duo dies cõputãtur ꝓ vno ſi biſſext⁹ tũc accidat, ſed ſi termin⁹ ſtatuat ꝓ numerũ dierũ nõ cõputãt ꝓ vno: qa ĩ veritate plures ſũt. & ſatis placet cõiũgẽdo iſtas op. poſſem⁹ dicere ꝙ aut termin⁹ ſtatuitur ꝓ numerũ dierũ, puta ꝙ ſeruiat vel ſtet ſuſpẽſ⁹ ꝓ xl. dies & tũc tã ĩ fauorabilib⁹ quã in odioſis cõputabũtur pro vno die quia aut terminis ſtatuitur ꝓ nũerũ annorũ vel mẽſiũ: & tũc opi. gl. noſtrarũ videtur benignior vt diſtĩgam⁹ ĩter fauorabiliora & odioſa maximę ꝓ illã. l. iiij. de ſtat. lib. quæ loquitur ĩdiſtĩctè. licet Bar. dicat ꝙ nõ loquitur de ãno biſſextili. ſed hęc reſpõſio diuinat cũ ille tex. loquatur generaliť.

☙ SVMMARIVM. ❧

1 *Sententia poteſt ferri per verba quæ æquipolleant verbo abſoluo vel condemno. 2.*

2 *Interpretatio ſententiæ debet declarari diffinitiuè & partibus præſentibus quando ſit iudicialiter: ſecus extraiudicialiter.*

¶ CAP. XV.

In his. a Per verbũ ſtatuo & ꝓcipio diffinita ſẽtẽtia ferri poteſt. h. d. & ſecũda pars ibi: *attẽdẽtes.* ¶ Caſus literalis. Inter magiſtrum & cõuerſos ſãcti ſimpliciani corã Archiepiſcopo Mediolanẽſi ſup eodẽ hoſpitali quęſtio vertebať. Archiepiſcop⁹ tulit ſnĩam ſub hac forma verborũ ſtatuo & pręcipio ꝙ ita fiat. quia nõ fuit vſ⁹ his verbis talẽ partẽ cõdẽno, vel abſoluo. dicebatur ꝙ talis ſnĩa nõ tenebat. Quęſtio ſup hoc delata eſt ad papã: Vnde ipſe cõſiderãs ꝙ hoc verbũ ſtatuo rem perfectã ſignificat. Itẽ ſecũdũ Gre. ꝙ pręcipitur imperatur. & ꝙ imperatur neceſſe eſt fieri. aliquãdo ſi nõ fiat, pœnã habet, & nõ debet quis cõſiderare verba ſed volũtatẽ ꝓ curatoris vtriſq; partibus prędictib⁹: interpretatur & deffinit ꝙ ſẽtẽtia prędicta perpetuã obtinet firmitatẽ. Ber. ¶ † No. j. ex tex. ſnĩam diffiniti uã valere, licet Iudex nõ exprimat verbũ cõdẽno b vel abſoluo. ſatis em̃ eſt ꝙ cõdẽnet vel abſoluat per verba ęquipollẽtia: & ex hoc aperitur ĩtellect⁹ iuriũ dicẽtiũ ſẽtẽtiã debere cõtinere cõdemnationẽ vel abſolutionẽ. vt intelligatur de cõdẽnatione vel abſolutione ĩ effectu, nõ autẽ quo ad verba tantũ. ¶ Secundò nota quòd verba ſtatuo vel præcipio importãt neceſſitatẽ: ꝓ hoc. xiij. q. j. c. ꝙ pręcipiť. Itẽ

b

circa. fi. C. de ſacroſan. eccle. & d. Abb. in. c. nouerit circa ꝑn. de ſen, excõ. Sed ſoluo hoc ſubtiliter qđ Barto. in aut. caſſa. loquitur in ſtatuto contra libertatẽ eccleſiæ in quo ex mente legis eſt ꝙ concelletur de facto nec ſufficiat cõtraria poſtea ad hoc vt nũquã appareat illud ſtatutũ cõtra libertatẽ fuiſſe ęditũ. Sed in caſu Bar. in. d. l. nihil ſufficit cõtraria poſta. qa ſtatã tñ vult ibi cãcellare debitũ vt appareat fuiſſe ſolutum vel liberationẽ eſſe factã ꝙ eq̃ apparebit contra poſtã & iſtã ſubtilem ſol. ſeu diuerſitatis rõne ĩ dixit mihi dñs meus. d. Fran. de are. cum de hoc ſibi oppoſuiſſem. qũo autã fiat cancellatio declarat glo. ſi. in, l. ſi qs volũtatẽ. circa prin. in ver. inductã. C. đ ſo. In iura mẽti tñ ꝓſtatione nõ ſufficit qd fieri per ęqpollẽs text. eſt in. l. qui per ſalutẽ. ff. de iure iu. ſed cõtra dictum Bal. ĩ. d. l. j. ff. de li. & poſth. ſ. all. op. facit qđ not. do. in c. ne captandę. cir. prin. ver. no. qđ illud eſt de conceſ. prębẽ. li. vj. vbi oĩ no, d. Mari. in re. c. qualiter et qñ. ĩ xxj. q. j. prĩ. de accu. Itẽ ℈ illud dictum Bal. in. d. l. j. adducoin cõtrariũ fortẽ text. in. l. iubemus. G. de teſt. vbi. l. illa expreſſe reqrit pro forma & validitate teſtamẽti ꝙ teſtator ꝓprio noĩe debeat nũcupare nomĩa hęredum & tñ ibi gloſ. approbata ꝓ oẽs tenet ꝙ ſufficeret ſi notarij corã teſtatore nũcuparet: ecce ꝙ ibi lex requirit formã & tñ ſufficit impleri per ęquipollẽs. ¶ Vide Bald. in. l. pręſes. C. de ſentẽ. & ĩter. om. iu. ver. & not. ꝙ iſta lex. vbi dicit ꝙ ſentẽ debeat continere condẽnationẽ vel abſolutio &c, nõ habet locũ in. iiij, caſibus quos vide

not. ꝙ verbũ ſtatuo non ſolũ poteſt applicari ad ſtatutũ vel ad legẽ municipalẽ: ſed etiam ad diffinitiuã ſententiã & hoc intelligo qñ materia ſubiecta hoc patitur: vt quia poſt cõtẽtionẽ in iudicio factam & alijs ritè agitatis
2 Iudex dicit ſtatuo ĩ hũc modũ &c. ¶ † Itẽ no. ꝙ etiam in ſententijs nõ debemus attendere nudã proprietatẽ & corticem verborum, ſed potius mentẽ & voluntatẽ iudicis proferentis. ¶ †
3 Vltimò not. ibi. *diffinimus.* qđ etiã cùm quęſtio eſt de interpretatiõe ſnĩæ debet ferri diffinitiua ſentẽtia partib⁹ præſentib⁹ & hoc tene mẽti. quòd intellige de interpretatione quę fit iudicialiter: ſec⁹ ſi extraiudicialiter vt in. c. ſe. vbi plenè per Innoc.

☙ SVMMARIVM. ❧

1 *Priuilegia ſiue beneficia principis latiſſimè interpretantur. 3. 7.*

2 *Interpretatio reſcriptorũ vel priuilegiorũ vel ſentẽtiæ qñ fit an debeat citari pars cuius intereſt.*

3 *Priuilegium principis an & quando ſit latiſſimè interpretandum. 7.*

4 *Clericus qui eſt in ſeruitio Epiſcopi vel Papæ reputatur pro reſidente. vide. ſ. in. j. not. Prænigiliũ cõtra ius cõe eſt latiſſimè interpretãdum quando verba priuilegij hoc patiuntur.*

5 *Priuilegium indultum contra ſtatutum vel cõtra conſuedinem: quod tamen ſit iuri communi conforme: eſt latiſſimè interpretãdum. vide j. c. cùm tibi. in opp.*

6 *Diſtributiones quotidianæ non dantur reſidentibus ſed intereſſentibus diuinis.*

7 *Priuilegium reſcriptum: & beneficiũ quid ſint: & quomodo interpretantur?*

¶ CAP. XVI.

1 Olim. † Verba priuilegiorum ſunt interpretãda latiſſimè. h. d. vel ſic. Bñficiũ principis latiſſimè ĩterpretari debet. Et primò ponit mãdatũ. Secũdò ipſius ĩterpretationẽ & ei⁹ cãm. Secunda ibi: quia verò. ¶ Caſus literalis. Dñs pa. mãdauit capitulo paduano quaten⁹ magi. G. canonico paduano prębẽdã quę tm̃ reſidẽtib⁹ de cõi confertur: ſicut vni ex alijs reſidentibus & beneficia manualia cõferrẽt: ꝙ ſi canonici nõ facerẽt, patriarcha grãdẽ. ſup hoc b executor eos ad hoc ap. ceſ. cõpelleret. Canonici mãdatũ apoſt. malitioſè aliter quã debebant interpretãtes, dicebãt ꝙ non tenebãtur ad hoc, cùm ipſe non reſideret ex eo quod dicitur ſicut vni reſidẽtibus, ſed ipſe reſidebat: vnde ipſi non tenebantur. vnde patriarcha petijt benignè à domino papa qualiter man

b

ibi per eũ. itẽ adde hic qđ in ſnĩa quã ꝓfert iudex app. debet eſſe verbũ cõdẽno vel abſoluo. vide gl. & oĩno Bar. latè in. l. eos. in prĩ. in ver. iſtũ. C. de ap. Itẽ adde hĩc ꝙ ſi ſnĩa cõtineat cõdẽnationẽ vel abſolutionẽ põt ferri duob⁹ verbis ſecũdũ Bal. in. l. fi. C. cõ. vel epi. q̃ ad hoc alle. tex. ĩ. l defendẽte. ff. de auto. tu. ſed & hic vide tex. in. l. fi. in fi. ff. de ꝓba, adde hic gl. in c. illa. de accu. ꝙ ſnĩa põt ferri duob⁹ verbis tantũ eſt tex. in. l. pater filio. ff. de procu. an aũt iudex poſsit pronũtiare diffinitiuè per verbũ ſic videtur nobis nõ exprimẽdo aliter cõdẽno vel abſoluo. vide tex. qđ ſic. in. l. qđ tñ. §. ſi arbiter. ff. de arb. & do. Ant. in. c. ꝑterea reqſiſti. de ap. in. j. co. & qđ valeat eſt caſus in. l. diui fratres. ff. de lib. cã. §. pe. in fin. ibi: qđ ĩtelligitur interpretatiuè &c. vide omnino latè Do. in. c. j. §. fi. in fi. de ver. ſi. li. vj.

SEBA. SAPI.

a ¶ Priuilegiũ Circa ĩterpretationẽ priuilegij vide q̃ cumulat Felin. in. ĩ.c. causam quę co. viij. ver. interpretatio priuilegij. ſ. de reſcrip, Iaſ. in. l. fi. ff. de cõſtitu. prĩcipium,

ZACHARI.

b ¶ Sit largiſsimè ĩterpretandũ Ad p 2
tu quivis facerevt priuilegiũ ꝙ vis à principe ĩpetrare recipiat largiſsimã interpretationẽ p Tho. fer. in ſuo tracta. caute. cau. xxix. incip. dũ venetijs vnavice prandere.

c ¶ De iſtis terrenis q̃d ſit benficiũ vel reſcriptum: vide Bar. in. l. ij. ff. de cõſti. prĩ. & vide an. ĩ cõſ. ccxxxiij. vbi dicit ꝙ immunitas 3
cõceſſa forenſib⁹ a
antecęſſ veniat dicit beneficiũ. ſed poſt cęſſ venerũt dicitur priuilegium. vide Bal. in. l. fi. ff. de cõſti. prĩ. ĩ fi. j. co. vbi dicit ꝙ oĩs conceſ- 4
ſio principis dicitur eſſe priuilegiũ eo ipſo q̃d diſcrepat à iure cõmuni per illum tex, vide Bal. ĩ. c. j. §. inueſtitu. ꝓpe fi. in ti. de no. for. ſi, vbi dicit. ꝙ q̃lib⁹ gratia prĩcipis pót appellari priuilegiũ, ita dicit notari in nouel. in hoc. c. olim,

datum ſuũ eſſet intelligendũ. Reſpondet Pa. ꝙ cùm beneficia principis latiſsimè ſint interpretanda, iniunxit capitulo paduano prębendam quæ tũ reſidentibus in victu & veſtitu cõfertur de cõi dict. magiſtro. G. plenè confe rendã ſicut vni ex alijs reſidentibus, malitioſa interpretatione reiecta. Ber. ¶ No. j. tex. ꝙ prĩcipis beneficiũ appellari poteſt priuilegiũ alicui conceſſum etiã ꝓ executione iuris cõmunis. & hoc procedit intelligẽdo quod iſte canonicus erat in ſeruitio papę. vel epiſcopi vt dicitur in in glo. ſ. ¶ † Secũdo collige papã poſſe ĩterpretari ſuũ priuilegiũ extra iudiciũ & in abſentia partiũ. & circa hoc vide hîc no. Inn. qui diſtinguit inter modificatiõem & interpretationem. nam modificatio eſt cũ aliquid detrahitur priuilegio & hoc debet fieri prębentibus partib⁹: vt in. c. nuper. de deci. poſſet tamen papa in abſentia partium hanc modificationem facere. Interpretatio vero ſi fit iudicialiter, debent partes vocari: vt. ſ. c. proximo. ſi vero fit extraiudicaliter: tunc in principe non eſt neceſſaria vocatio partiũ, vt hic ſed iudex inferior debet ſeruare ordinem iudiciarium. alius non tenet, quod ipſe facit. argumentũ in. l. de vno. ff. de re iud. & iij. q. ix. c caueant. ¶ † In gl. j. ibi: *quia papa ſic voluit*. Sed cõtra hãc lec. vltimã facit: quia ſi priuilegiũ a
erat cõtra ius cõe debet ſtrictiſſimè interpretari. quia oĩs receſſus à iure cõi eſt odioſus vt in. c. j. & ij. de fi. preſby. lib. vj. & in. c. ꝙ dilectio. de cõſan. & affi. & iõ vt clari⁹ habeas materiã hui⁹. c. cõclude q̃tres intellect⁹ poſſunt dari ad iſtud. c. ¶ † Prim⁹ ꝙ iſtd priui. erat cõ forme iuri cõi. vt qa erat ĩ ſeruitio epi, vl pa. & ſic debebat reputari reſidẽs. & iõ lõgiſsima interpretatio fiẽda erat. Secũd⁹ intellect⁹ q̃d Pa. voluit ꝓuidere cõtra ius cõe: & tũc ad cõriũ dic ꝙ priuilegiũ cõtra ius cõe debet ſtrictiſsimè ĩterpretari q̃n verba hoc patiũr ſec⁹ vbi cõſtat de intentiõe principis. vt hîc cõſtabat. nã ex quo mãdabat iſti ꝓuideri ſicut vni ex alijs reſidẽtibus. ergo voluit iſtũ haberi ꝓ reſidẽte quo ad oĩa. Et ex hoc & ex tex. ſingulariter no. ꝙ priui. cõtra ius cõe d3 latiſſimè interpretari vbi verba hoc patiũtur. Terti⁹ intellectus extra. gl. quẽ ſentit hîc Ioan. an. q̃d iſte cano. erat pręſens. pro quo facit text. ibi: *ſicut vni ex alijs &c.* propter aliquod ſtatutũ particulare vel cõſuetudinẽ nõ poterat recipere prębẽdã q̃ cõſiſtebat in victu & veſtitu & ad hoc ĩpetrauit priuilegiũ q̃d erat cõforme iuri cõi: licet cõtra ſtatutũ vel cõſuetudinẽ

5 ¶ † Et ex hoc tertio intellectu not. ꝙ priui. indultũ cõtra ſtatutũ vel cõſuetudinẽ cõforme tñ iuri cõi, eſt latiſsimè interpretãdum. & idẽ no. in. c. cũ tibi j. e. & ꝓ intellectu literę vide q̃d not. glo. plenè de cle. non reſ. c. i, libr. vj.

¶ † In glo. ij, ibi: *qui interſunt diuinis*. Intelligit ergo glo. q̃d manualia bñficia hîc appellãtur diſtributiões quotidianę, ſed nõ bñ dicit quo ad text. noſtrũ quia diſtributiões quotidianę nõ dãtur reſidẽtib⁹ tãtũ: ſed intereſſentib⁹ diuinis. vt in. c. vnico. de clericis nõ reſi. lib. vj. & Pa. mãdauit prouideri iſti ſicut vni ex reſidẽtibus. & ideo potes intelligere hũc textũ q̃d olim in eccleſia paduana nõ erant prebẽdæ diſtinctę ſicut hodie, ſed ex oĩb⁹ reddi tibus certa portio dabat cuilibet canonicorũ pro veſtimentis & victu: & illa appellabatur prębẽda. Idem quolibet die dabant cuilibet canonicorum tot librę panis, & tot menſurę vini, & certi denarij pro victu: & iſta appellantur manualia beneficia, ſeu prębendæ pro victu: & fortè vltra iſta erãt diſtributiones quotidianę pro intereſſentibus diuinis.

7 ¶ † In glo. ſi. hæc. glo. intrat. q. an beneficium
b principis ſit largiſsimè interpretandum b ſed non dat aliquam bonam theorica. nota tamẽ eam inquantum dicit ꝙ reſcripta ad lites de- d
bent ſtrictè interpretari no. etiã eã inquãtum in fi. dicit ꝙ beneficiũ principis tendens in alterius læſionẽ nõ debet largiſsimè interpretari. & cõcor. Inn. in. c. cùm dilecti. de dona. & ꝓ hoc alle. bo. text. in. c. ſuper eo. de offi. dele. & in. l. ij. §. ſi quis à principe. ff. ne quid in loco pub. Et cõcludendo clarè dicta doct. & materiã. ſcias ꝙ vbi in iure ſpecificè fit mentio de beneficio principis. Item de priuilegio & de reſcripto tam ad lites q̃ ad beneficia. beneficiũ põt latè ſumi. & tũc eſt beniuola c actio c
gaudium tribuens capienti. in lib. feudo. ĩ ti. in quibus cau. bene. amit. in. t. j. & not. in. d. c. ad aures. ſ. de pœnis. & tunc ſic generaliter ſumptũ cõpẽdit in ſe priuilegiũ. Itẽ & reſcriptũ: quia ſemper princeps facit gratiã vt ĩ. c. ſedes. de reſcrip. nõ emẽ tenet dare reſcriptũ, cũ ſubiecti habeãt iudices ordinarios. Q̃nq̃ verò hoc verbũ beneficiũ ſumitur ſtrictè & tranſit in ſpẽm, & tunc propriè dicitur beneficiũ liberalitas quædã, ſeu gratia conceſſa ſine alterius præiudicio præter ius cõe. vt quãdo princeps concedit aliqua iura ad ſe ſpectãtia. illud propriè dicitur beneficiũ & nõ priuilegium. & illud debet largiſsimè interpretari, quia tantũ præiudicatur concedenti. & in hac ſpecie intellige iura quæ dicunt ꝙ beneficia principis debẽt largiſsimè interpretari.

d Priuilegiũ d verò eſt quoddã beneficium contra ius, & dicit priuilegiũ, quaſi priuata lex. quia eſt contra legem cõmunẽ: & appellatur beneficium: quia tribuit gaudium ei cui conceditur: & tale priuilegium debet largiſsimè interpretari: ſed ĩquãtũ prędiudicat tertio vel iuri cõmuni debet ſtrictè interpretari. vt in c. ꝙ dilectio præalle. & in. c. j. & ij. de fili. preſ. lib. vj. & vide bo. gl. in. c. ordinarij de offi. or. li. vj. & q̃d no. gl. in. c. fi. de trãſla. epi. & in hoc e
priuilegio nõ habent locũ illa iura quæ dicũt beneficia principis largiſsimè interpretanda.
e nisi modo p̃dicto. Reſcriptũ e verò eſt beneficiũ ſecundũ ius. quia dat ad iuris obſeruãtiã, nec tenebitur princeps concedere: vt. ſ. dixi. Ideò põt appellari beneficiũ largo modo: ſed ſi datur ad lites, debet ſtrictè interpretari quia prædiudicat ordinarię poteſtati. Item eſt odioſum. quia dat materiã litigandi & vexãdi aliũ. Idẽ dic in reſcripto ad beneficia. nam eſt ambitioſum, & prędiudicat ordinariæ poteſtati: iõ fit ſtrictiſsima interpretatio, vt in c. q̃is. de p̃bẽ. li. vj. Et hęc no. quia in hac cõpilatione nõ ita clarè examinatur hæc materia ſicut hîc. Adde q̃ dixi. ſ. ĩ gl. j. & tene mẽti.

d ¶ Priuilegiũ Quid eſt bñficiũ vide Pe. de anc. ĩ regula bñficiũ circa principiũ. lib. ſexto vbi dicit. ꝙ priuilegiũ eſt reſcriptũ. ſed non cõuertitur. & alle. l. ꝓbatorias. C. de diuer. of. li. lib. xij. Itẽ adde ꝙ habemus alia duo vocabula, ſeu duos alios terminos. ſ. diſpenſatio: & mandatũ diſpẽſatio eſt q̃n aliquid iuris ex cã relaxatur, ita loq̃tur. l. j. circa princ. ff. de va. mu. & tex. no. ĩ. l. ex facto, in prin. ff. de vulg. & pup. q̃ cũ habeat vim priuilegij, etiã ſtrictè interpretatur. d. l. ex facto. vbi no. doct. cano. oẽs. ĩ. c. j. de fi. preſby. in. vj. & ĩ. c. q̃d dilectio. de cõſan. & affi. Innoc. in. c. dudũ. de ele. Pan. in. c. at ſi clerici. §. de adulterijs, ĩ. iij. col. ſ. de iudi. mandatũ verò eſt propriè q̃n daf ad exequẽdã gratiam papę vel prĩcipis. & ſic q̃n aliquis deputatur executor gratię vel beneficij. c. eã te deregu.

e ¶ Et vide gloſſ. in ver. noſcat. circa fi. in. c. j. de conſtit. in vj, exquo colligit domi. differentiã inter reſcriptum & priuilegiũ. qa reſcriptum eſt ius cõmune, priuilegiũ vero contra ius.

SEBA. SAPI.

c ¶ Beniuola. Vide Feli, in rub. ſ, de reſcrip. co. pe. ver. circa diſſinitionẽ, & quã interpretationẽ recipiant reſcripta latè tradit Fel. ĩ. d. c, cãm quę col. v. ver. ĩterpretatio reſcripti. ſ, de reſc.

d ¶ Priuilegiũ Quid eſt bñficiũ vide Pe. de anc. ĩ regula bñficiũ circa principiũ. lib. ſexto vbi dicit. ꝙ priuilegiũ eſt reſcriptũ. ſed non cõuertitur. & alle. l. ꝓbatorias. C. de diuer. of. li. lib. xij. Itẽ adde ꝙ habemus alia duo vocabula, ſeu duos alios terminos. ſ. diſpenſatio: & mandatũ diſpẽſatio eſt q̃n aliquid iuris ex cã relaxatur, ita loq̃tur. l. j. circa princ. ff. de va. mu. & tex. no. ĩ. l. ex facto, in prin. ff. de vulg. & pup. q̃ cũ habeat vim priuilegij, etiã ſtrictè interpretatur. d. l. ex facto. vbi no. doct. cano. oẽs. ĩ. c. j. de fi. preſby. in. vj. & ĩ. c. q̃d dilectio. de cõſan. & affi. Innoc. in. c. dudũ. de ele. Pan. in. c. at ſi clerici. §. de adulterijs, ĩ. iij. col. ſ. de iudi. mandatũ verò eſt propriè q̃n daf ad exequẽdã gratiam papę vel prĩcipis. & ſic q̃n aliquis deputatur executor gratię vel beneficij. c. eã te deregu.

e ¶ Et vide gloſſ. in ver. noſcat. circa fi. in. c. j. de conſtit. in vj, exquo colligit domi. differentiã inter reſcriptum & priuilegiũ. qa reſcriptum eſt ius cõmune, priuilegiũ vero contra ius.

SVMMARIVM.

1 *Generale interdictũ dicitur, etiam ſi ſit emanatũ in vna villa.*

2 *Sententia excõicationis eſt latè interpretanda.*

¶ CAP. XVII.

Cum in

CVm in patribus. Generale dicit interdictum quod fertur nedũ in prouinciã:ſed etiam in villã vel caſtrũ h.d.Cõmunis diuiſio.Secũda ibi: *Cùm autem.* ¶ Caſus literalis.In regno portugalię diuerſa loca ſupponebãtur aliqñ interdicto.quidam habentes priuilegiũ vt liceret eis celebrare diuina ianuis clauſis,excluſis excõicatis & interdicti s cũ generale interdictũ terrę fuerit.afferebãt ſe non teneri particulari interdicto.dicentes interdictum generale ſolũmodo eſſe cũ regnum vel prouincia tota ſubijcitur interdicto. Epiſcopus Columbreñ.conſuluit Pa.qñ generale vel particulare dici debeat interdictum .Rñ.pa.cũ in priuilegijs eorũ de regno vel prouinciã nihil dicatur.per hoc verbũ terrę nõ ſolũ regnũ vel prouincia intelligitur:ſed etiam villa vel caſtrum.vt etiam in illis locum habeat quod de generali dicitur interdicto. Bernñ. ¶ †Not. j. ex text. quod particulare interdictum dicitur quando vna eccleſia vel plurer eccleſiæ ſpecifice & nõ ſub nomine vniuerſitatis interdicuntur.generale verò eſt quando vniuerſitas vnius loci interdicitur,ſiue locus ſit paruus,ſiue magnus, vt eſt villa, vel caſtrũ.& eſt rõ:quia ſi in villa non eſſet niſi vna eccleſia, tñ apta eſt habere plures eccleſias.vñcontinet in ſe vniuerſitatem.&not. .quia facit ad multa & maximè ad cõſtitutionem Bonifacij .vbi cauetur quod pro pecuniario debito nõ debet ferri interdictum generale per ordinarium,vel delegatũ ſine ſpeciali licentia papę. Item not.quod nomine terrę cõprehenditur regnũ.Item ciuitas. Item caſtrũ,velvilla.¶ Opponitur.contra tex.de.c.fi.de ſentẽtia excommunicationis lib.vj.vbi abſque priuilegio clerici poſſunt ſubmiſſa voce celebrare tempore generalis interdicti:ergo nõ eſt opus priuilegio dequo hic.Sol.illud procedit hodie de iure nouo ſed hoc olim non licebat. Ideo impetratur priuilegiũ.de quo ihc glo. fi.in fi. vel dic ſecũdum Hoſtien.ꝙ interdictũ eſt odioſũ cũ ad correctionem animarum infligitur:vt in.c. pen.ſ.deſentẽ excõ.quod no. ¶ †Ex quo habes quod ſentẽtia interdicti nõ debet ſtrictè interpretari ſed largè.quia venit ad correctionem animę: & ſecurior interpretatio ſienda eſt in concernẽtibus periculum animę vide bo.gloſ.in.c.vnico.de ſeruti.in ord.faci.

SVMMARIVM.

1 *Clericorum appellatione veniunt canonici.3.4.5.*
2 *Conſuetudo quod clerici poſſint diſponere de bonis acquiſitiis intuitu eccleſiæ valet.*

¶ CAP. XVIII.

1 CVm tibi. †Verbum clericorum etiam canonicos comprehendit.hoc dicit.vel aliter ſecundum intellectum Abbatis Priuilegium contra conſuetudinem iuri communi obuiantem largè eſt interpretandum. & ſecundum hunc intellectum eſt caſus nota. & pone ſic caſum ſecundum hunc intellectum.In quibuſdam partibus Franciæ erat conſuetudo ꝙ propinqui ſuccederent clericis inteſtatis etiam in bonis acquiſitis intuitu eccleſiæ. Contra hanc conſuetudinem Papa conceſsit priuilegium cuidam Epiſcopo ꝙ ordinatio rerum clericorum ab inteſtato decedẽtium eſſet in ſua diſpoſitione:dubitabatur an appellatione clericorum venirẽt canonici.& reſpondetur ꝙ ſic.vt in litera.¶ †Nota.j.ex tex. ſecundum prędcedentem intellectum ꝙ valet cõſuetuedo vt clerici poſſint diſponere de bonis acquiſitis intuitu eccleſię.& ꝙ propinqui ſuccedant eis ab inteſtato in hmõi reb9.& tene hoc mẽti & faciũt not.in.c.prędenti.de off.ord.lib.vj. ¶ †Secundò no.ꝙ verbũ clericorum in priuilegio prolatũ comprehẽdit canoni. ¶ Sed contra hoc opp.de.c.ſedes.& ꝙ ibi not.ſ.de reſcrip.vbi nõ veniũt maiores expreſsis minoribus etiã ſequuta clauſula generali ſed ca.eccleſi.cathedraliũ ſunt honorabiliores alijs cũ faciũt vnũ corpus cũ eẽo:vt in.c.nouit.&.c quãtò.de his quę fiũt à prę.ergo ver.clericorũ,debet cõprehẽdere ſimplices clericos.& cano. Sol.dicunt Hoſtiẽ.Ioan.an.ꝙ contrariũ procedit in reſcrip.ad lites.quę ſunt reſtringenda:ſed hîc nos loqmur in priuileg. fauorabiliori. & vt dixi ſecũdũ illã lect.Ab.iſtud priu.erat cõforme iur.cõi licet cõ

4 tra ſtatutũ vel cõſuetudinẽ. ¶ †No.ſingłr & tene ſemper mẽti.nã ſentiũt doc.ex prędictis quod in materia ſtricta appellatione clericorũ nõ veniunt canoni:ſed ſimplices clerici[a] tãtum quod mihi placet & idem teneo de vita & hone.cleri.ſuper rubrica vbi latius tracto· ſed in materia larga veniunt omnes etiã epiſcopi vt patet in rubro de vi.& honeſt.cleric. nã ibi in rubro dicitur de clericis generaliter & in nigro tractatur etiam de epiſcopis. ¶ In glo.j.ibi:*prior expoſitio melior eſt.* nã ſecũdũ vltimã lect.gloſ.nõ erat opus impetrare priuilegiũ,niſi dicatur ꝙ eẽs ex illis bonis volebat
5 ſoluere debita ſua. ¶ †In glo.ibi: *largiſsimè ſumitur.*no.hoc dictũ gl.fi.& tene mẽti,vult enĩ ꝙverbũ clericorũ nõ cõprehẽdat[b] cano.niſi ex largiſsima interpretatiõe.ergo vbi ceſſat hęc interpretatio largiſsima non comprehendit canonicos.vt.ſ.dixi in fi.gl.vt ibi no.in gl.vl.

a ¶Vide Ioan. cal. in trac.de ec.inter. in.ñ.mẽbro.in. q ñ,v.vj.& Ioã.cald. in dicto trac. in.ñ. mẽbro.q.xxxiiij.

b ¶Clerici. Vide q̃ no.i.c.cleros.xxj. diſ.vbi latè & do. Car.in.c.bonæ. de poſt pręla.tex. in c.cũ p exceptionẽ de priui.li.vj.Fed. de ſe.cõſi.lxx. Luro.in.l.iij.ff.de ver. ſig.Andræ.Barba.

SVMMARIVM.

1 *Clerici an & quando teneantur præſtare iuramentum obedientiæ prælatis?*
2 *Epiſcopus & capitulum faciunt magnam coniunctionem inter eos.*
Canonici ſunt obligati clerici vt vniuerſis, non vt ſingulis.
3 *Cleric9 cui magis aſtringatur epiſcopo,an capitulo.*
Clericus ſubiectus duobus prælatis contraria iubentibus:cui habet primò obedire?
4 *Iuramentum generaliter præſtitum debet reſtringi quantum poteſt vt minus obliget iurantem.*

¶ CAP. XIX.

b CVm clerici. [b]Iurans obedire ꝓlato eccleſię nõ diœceſano, ſed epiſcopo eccleſię cathedralis obedire tenetur.h.d.Cõis diuiſio.ſecunda ibi: *nos igitur.* ¶ Caſus literalis. Clerici placentini iuramentum prędſtant eẽpo placentino ſub hac forma verborũ.ego talis ab hac hora in antea fidelis ero & obediẽs placẽtinę eccleſię & domino meo epiſcopo placẽtino.Capitulum placentinũ conſuluit dominum papã vtrũ per vocabulũ iſtud eccleſiæ placentinę intelligi debeat clericus totius diœceſis:an capitulũ tantũ eccleſiæcathedralis.Reſpondet ꝙ per vocabulum illud nõ debet intelligi toti9 diœceſis cler9:ſed capitulũ intelligat eccleſiæ cathedralis:ille tñ qui præſtat huiuſmodi iuramẽtũ eẽpo,tãq̃ capiti prin
1 cipaliter obligatur.Bar. ¶ †Not.j. ex text. clericos teneri ad prędſtandũ iuramentũ obedientiæ eẽpo & capitulo qđ intellige in clericis habentibus curã:vt in.c.nullus.de iureiu. &.xxiij.diſ.c.q̃q̃.Idẽ in nõ habẽtib9 curam ſi hoc habet conſuetudo ſecũdũ Inn. quod no. Ex cõſuetudine ergo induci poteſt vt qlibet clericus diœceſis teneatur p̃ſtare iuramentũ
2 obediẽtię prælato & capit. ¶ †Secũdò no.& tene menti.ꝙ tanta eſt cõiũctio inter eẽm& capitulũ.ꝙ etiã in obedientia prędſtãda faciũt vnum corpus.& ex iuramẽto obligari debet clericus ad obediendum eẽpo tanq̃ capiti: & canonicis tanq̃ membris:non tamen intelligas ꝙ cuilibet canonicorum iſte ſit obligat9 ſed obligatur eis vt vniuerſitati:ita ꝙ ſingulis nõ tenetur aſtrictus.vide tex.cum gloſ. in

¶ Clerici.Vide Feli.in.c.non dubiũ. in.ñ.no.ſ.de ſentẽ. excommu.

¶ Vide qđ ſing.dicit.d.Card.in.c.cũ ab eccleſiarũ.de of ſi.ord,& adde hic Acchi.jn.c.daniq̃ ſuffredus.circa medium.vj.q.iij. vbi djcit qđ aliud eſt cẽſura eccleſiaſtiq̃ conſiſtit circa ſpiritualem pœnã vt ĩ hoc.c.& aliud eſt ſeueritas canonica,quę conſiſtit circa pœnã tpalẽ: vt ĩn.c.ĩ. qbuſdã. de pœnis.Itẽ adde ꝙ cautio q̃ requiritur in abſolutione à ſnĩa excõicationis,requirit etiã in relaxatione interdicti.ſecũdũ do.decio.in antiqs deci. cñ.Itẽ qd cõtinea tur appellatiõe ecclęſiaſticæcenſuræ vide omnino per doctο,in cap. j.§. j.in.ñ.co.de homi. lib.vj.vbi etiã ponit quid contine tur appellatione ecc. eſiaſticæ animaaduerſionis.

c. irrefragabili .§. excessus .de offi.ord. & xij. qõ .ij.c.Eps qui manu mittit:& quod ibi no
3 tatur.¶ †Vltimò no.quôd in obligatione iu ramentali non attenditur ordo scripturę seu prolationis ipsorũ verborum: sed qualitas personarum.Vnde licet hîc prę feratur ecclesia placentina in forma iuramenti:tñ Episcopo obligatur per prius iurans tanquã capiti.Sed si quęratur ad quid põderetur istud ꝙ episcopo tenetur tanquã capiti. Sol. dicũt Doct.& bene.ꝙ si eps & capitulũ mandant contraria,tunciste prius tenetur obedire epi
a scopo[a] ex quo sibi vt capiti obligat pro hoc quod no. Inn.in.c.cùm iãdudum.de prę ben. vbi generaliter ponit quęstionẽ in subiecto duobus prælatis.postmodũ contraria mãdãtibus.Et ista sunt notabilia quæ ex text.colligi possunt.Et prędicta vera in hoc iuramẽto circa spiritualia, quia habet ea ab episcopo & capitulo:sed si haberet feudum à capitulo tunc iuret capitulo.si ab episcopo,tunc iurat Episcopo.¶ In glo.ij.in fi. Not. j.glo. de varijs significationibus huius verbi ecclesia: & vide aliam in.c.causa.§.eod.& aliã magis plenam.in.c.fi.ne præla.vi.suas.¶ †Secũdò no. ex ea.gloss.iuncto tex.ꝙ iuramentum generaliter præstitum debet restringi quantum potest vt minus obliget iurantem:nã vbi tractetur de obligatiõe,est fienda interpretatio stricta.facit.c. ad nostram. el.j.de iureiur .&.c.j. eod.tit.libr.vj.&. l.quicquid astringendę .ff. de verbor.obliga.

a ¶Obedire episco. vibe quod habeẽ in.c.si duobus.de ap.&.c.si episcop. .alias.c.qm̃. xviij. di. An. barb.

✣SEBA.S AP.

b ¶Cẽsuræ Quidau tẽ veniat appellati
4 one districtiõis ec clesiasti. vid̃ abb. ĩ.c. ꝓ illorũ.in.iij. not.s̃.de pbẽ.& in .c.nũtiòs.s̃.de decimis.doct.in.c.j.de of.dele.&quid veni.appell .canoni. seueritatis no. Abbatẽ in.c.cũclerici .s̃.de pac.And. siculus ĩ.c.ꝓterea .s̃. de offici. delegati. Quid autẽ veniat appellatiõe disciplinę ecclesiasticę vide Abb .ĩ.c.j .s̃. de pac.& quid veniat appellatione penæ canonicæ vide doc.in.c.ij.s̃.ne præla.vices suas.

✣ *SVMMARIVM.* ✣

1 *Censura ecclasiastica est excommunicatio.suspensio,& interdictum:non autem depositionem continet,vel degradationem.*

2 *Excõmunicatio,suspensio,& interdictum in multis procedunt à pari.*

3 *Pœna quando est posita in electione iudicis, debet Iudex eligere illam quæ magis timetur.*

4 *Clausula composcendo contradictores per censurã ecclesiasticam,à quibus poni possit, & quid operetur.6.*

¶ CAP. XX.

1 b QVærenti. †Appellatiõe ecclesiasticę censuræ [b] cõprehẽdit excõicatio,suspẽsio,& interdictũ i.d.Cõmunis diuisio. Secũda ibi :*respodemus* ¶ Casus literalis.In literis apostolicis frequenter ponitur ista clausula per cen.eccle.quęrit quid per clausulã illã debet ĩtelligi.Respõdet ꝙ per eã nõ solũ interdicti sed etiã suspensiõis & excõicatiõis snĩa valet intelligi.nisi Iudex discretus rerũ & ꝑsonarũ circircunstantijs indagatis ferat quam magis
2 viderit expedire.Ber.¶ †Not.j.ex tex. ꝙ excõicatio,suspẽsio,& interdictũ in multis procedũt à pari facit.c.is cui.de sen.exc.li. vj.vñ oĩa cõphendũt sub vocabulo ecclesiasti. cen
3 surę.¶ †Scdò not.ꝙ cùm optio dat ĩponẽdi diuersas pœ.illã ĩponere decet q̃ magis timet cõcor.c.qm̃ in.§.fi.in fi.s̃.vt lit.nõ contest . & licet à prĩcipio debeat eligere vnã vt hîc.poterit tñ postmodũ ꝓcedere ad alias si hoc meruerit proteruitas cõtumacię:vt ĩ.d.c.qm̃.ĩfi.
4 ¶ †Sed q̃ro,quotidie in literis delegatorijs in fine ponitur ista clausula cõpescẽdo cõtradictores per cẽsurã ecclasticã: nũq̃d Iudex de legatus possit apponere aliã pœnam in iure expressam:dic ꝙ sic & si nõ est expressa,potest apponere pœnam arbitrariam.ar.in.c. de causis.de offi.dele.&.l.vna.ff.si quis ius di.nõ obtẽ.& hoc nõ virtute clausulę sed virtute delegationis:nã cũ hæc clausula apponatur ad ampliandum potestatem delegati non debet operari restrictionẽ.arg.in fij.eo.& hoc dictum no.Ex quo colligi potest iudicẽ datũ cum hac clausula posse cõpellere & punire contumacem per impositionẽ mulctæ,vel alterius pœnæ:vnde non astringitur ad exercendum istam censuram nisi inquãtũ velit:dico etiã ꝙ hæc clausula apponitur in literis ex super abundãti,seu vt magis delegatus timeatur.quia si nõ exprimeretur, potest tamẽ delegatus virtute simplicis delegationis excõicare,suspẽdere,& interdicere.hoc patet expressè in.c.j.&.c..ex literis.de officio deleg.
5 facit.l.ij.ff.de iurisd.om.iudi.¶ †In gl.j.ibi: *argu.contra.* Aduerte.quia contrarium non respicit prędictia in gl.sed respicit tex. Sed soluendo dic post Host.ꝙ verbũ censura non comprehendit in se dispositionem vel degradationẽ:quia ille pœnæ sunt multũ odiosæ.& istę de quibus in tex.sunt fauorabiles,& in animarum medicinã inductæ.vnde facimus strictam interpretationẽ.maximè,quia secundũ cõmunẽ consuetudinẽ ecclesiæ ferè semper cõ-
6 tumaces compescũtur remedijs de quibus hîc.¶ †In ea glo.ibi: *& cũ quid incertũ.* Ista particula gl.nõ cõtinuatur ad prædẽs cõtrarium,sed ad principium glo.& ponit casum in eo qui fideiusserat pro obligato ad dandum Titium,vel ad soluẽdũ mille,& dicit ꝙ si iste fideiussor redemit Titiũ,& soluit creditori,põt agere actione mandati.licet expressè hoc nõ inesset mandato : quasi fortè velit dicere glo.ꝙ sub ista clausula generali per censuram ecclesiasticam &c.comprehendũtur omnes istæ pœnæ.vt possit Iudex illam attentare quam magis viderit expedire:& certè illa lex si quis pro eo alleg.in glo.facit multum à remotis.

✣ *SVMMARIVM.* ✣

1 *Noualia quæ dicantur?*

2 *Priuilegium quod ex postfacto incipit esse nociuum:an sit reuocandum?*

¶ CAP. XXI.

1 QVid per nouale. †In priuilegijs de decimis noualium non soluendis illud appellatur nouale,de cuius cultura non est memoria & quod prius modicũ vel nullum fructũ afferebat.Hoc dicit. Primò ponitur quæstio.Secũdò respõsio.ibi: *licet*. In qua primò ponit duas opinio.Secundò soluit ibi: *Nos*. Tertiò moderatur ibi: *sed nec de quolibet*. ¶ Casus literalis.Religiosi quidam habebant indulgẽtiam vt de noualibus suis decimas non soluant.Quæsitũ fuit à pa. quid intelligi debet per vocabulum nouale.quidã dixerunt quòd nouale est terra quæ anno cessat.alij dixerunt quòd nouale fit ex silua,quę arboribus extirpatis ad culturã redigit.& vtraq; interpretatio ex legibus ciuilibus habetur.Papa tamen dicit ꝙ illa fuit intentio antecessorum suorum cùm indulgentiã pijs locis de nualibus concesserunt.quòd nouale fit terra de nouo ad cultum redacta de qua non extat memoria quòd culta fuisset. verumtamen non credit papa de quolibet tali nouali indulgentiam fuisse concessam,nisi de illo solummodo de quo religiosus locus decimam potest sine graui detrimento parochialis ecclesiæ detinere cùm sæpe de tali loco inculto parochialis ecclesia magnos percipit ratione decimarum prouentus.Ber.¶ No.j.ex ordine literæ bonã practicam & stylum decidendi quæstiones dubias. vt ponantur opiniones quæ videntur aduersari . postmodum verò ponatur vera opin.& conclusio decidentis:& sic seruatur hodie in consilijs,& in decisionibus quæstionum quæ disputantur.¶ Secundò no.non semper dubium decidendum secundum ius ciuile . licet ius canonicum non reperiatur in contrarium.ex quo decisio iuris ciuilis menti principis seu papæ coadaptari non potest . nam antequàm emanaret hoc.c.non habebamus contrariam decisionem de iure canonico.sed lex ciuilis non poterat commodè adaptari ad intentionem concedentis priuilegium super decimis nualium.nã si caperemus nouale secundum ius ciuile, ferè omnes agri essent nouales.cũ cõmuniter cessent ꝑ annũ & sic multũ prę

iudicaretur

iudicaretur ecclesiæ parochali. & hoc dictum nota pro limitatione regulę vulgari. vt ius ciuile semper obseruetur vbi non est ius canonicum in contrarium: vt in.c.j.de nou.ope.nun. & quod ibi dixi. ¶ Not. tertiò tria requisita ad hoc ꝙ priuilegium de decimis nouałium non soluendis habeat locum. Primò requiritur ꝙ terra nouiter sit redacta ad culturam. Secundò quòd non extet, memoria ꝙ aliquando fuerit culta. Tertiò quòd ecclesia parochialis nullum vel modicum percipiebat fructum prius ex tali terra, nam quando ꝙ ex silua inculta ecclesia parochialis nomine decimarũ percipit magnam vtilitatem: vt quia fortè arbores inciduntur, & venduntur, vel quid simile. In tentio ergo concedentis priuilegiũ est afferre modicum præiudicium ecclesiæ parochiali. In glos. in ver. *de nouo.* ibi. *sed hoc non est verum.* Sed glo. non reddit hîc rationẽ quare recedamus à supradictis generalibus interpretatiõibus. & capiamus hoc nouale ita extraneo modo. sed dic vt. s̃. dixi. quod fit propter intentionem concedentis priuilegium. vt dicitur in litera. nam si verbum nouale cõprehenderetur ita largo modo sicut in præcedentibus casibus de facili omnes ecclesiæ parochiales perderent omnes dẽcimas: nam in multis locis oẽs terræ cessant per annũ, vt postmodũ producãt vberiores fructus. ¶ Itẽ priuilegiũ tendẽs ad p̃iudiciũ alterius debet strictè intelligi. plenè dixi in.c. olim. s̃. eod. ideò non debet hîc fieri larga interpretatio. ¶ † In glo. fi. in fi. Not. bene dictum glo. nam facit ad multas quęstiones: sępe em̃ à principio priuilegiũ modicè lædit, sed ex post facto incipit esse valde nociuum. In terminis nostris pone exẽplum secumdum Hostiẽsem de campo inculto vbi ecclesia parochialis nullum percipiebat fructum, quia homines in de recesserant: sed priuilegiati totum territorium redegerunt ad culturam. venerunt postea homines ad ibi habitandum, & ecclesia antiqua reparatur quę nullam decimam percipit certè licet à principio hoc priuilegium modicè lęderet tunc: nũc multum lędit: vnde subueniendum esset ecclesię per principem. dicit tamẽ Ioanes. an. ꝙ principis erit ęstimatio quando dicatur enormiter lędi, & an debeat reuocari priuilegium per no. in.c. suggestum. s̃. de deci. vbi plenè not. an priuilegium reuocetur ipso iure, si incipiat valde esse nociuũ. Ilud tamem verum est: vt saltem per principem reuocetur: quia non debet vni consulere cum graui prędiudicio alterius: vt hîc in fine literę: & facit. l. ij. §. si quis à principe. ff ne quid in loco pub. ¶ Ex prędictis potest etiam inferri ad priui
a legium mendicantium, vt possint audire confessiones [a] quorumcũque quod valde nociuũ est hodie ecclesijs parochialibus. nam hodie omnes ferè concurrunt ad fratres relictis presbyteris proprijs. vnde prouidendum esset per principem ecclesijs parochialibus reuocando istud priuilegium tam graue & prędiudiciale eis. ¶ Sed ad quem pertinet onus probandi dic ad priuilegiatos qui dicunt esse per noualia, quia ecclesia parochialis vel Episcopus habet fundatã intentionẽ suã de iure cõmuni in sua diœce. vel paro-

rerit propter quod dictus prior non debeat diocesano Episcopo respondere compellant dictũ priorem ad prędstandam obedientiam dicto Episcopo. & de alijs respondere sicut prędecessores ipsius: prędecessoribus ipsius Episcopi respondерunt non ob. priuilegio in prędiudicium Colubrienſis ecclesię per subreptionem obtento, quia per vocabulum matricem ecclesiam cathedralis intelligitur, nõ romana. Ber. ¶ Not. j. ex textu quòd cathe-
c dralis ecclesia dicitur matrix [c] & non romana tantũ. Sed cõtra hoc opp. de.c. vnico de scrutinio in ordi. fa. vbi ecclesia vniuersalis dicit matrix. ad idem cle. j. de senten excõ. iuncta a gloss. & capitulo. ex transmissa. de renuntia. vbi quẽlibet ecclesia baptismalis est maior in loco. & licet nõ sit cathedralis, appellatur ma b trix. So. dico quòd hoc nõ est indistinctè verum, vt per matricem ecclesiam intelligam⁹ semper cathedralem: habet enim varias significationes: & ideò debet intelligi secundum subiectam materiam: sed in casu huius ca. & regulariter in priuilegijs vbi conceditur aliquid ecclesię inferiori saluo iure matricis ecc clesiæ tunc intelligitur de cathedrali: quia ecclesię inferiores tenentur ecclesię cathedrali & nõ alijs: vt not. in.c. dilectus. de. cape. mo. & ita intelligi debet iste tex. Sed vide bo. glo. in. d. cle. j. de sen. excom. d

¶ Confessiões. Vide.c.cũ ad hoc. als c. pe. de cle. nõ re. Andr. Barba.

¶ Hoc dicit. Et põdera verbũ positũ in isto text. in verbo ꝓtectione. vide Bat. in prima consti. florum. & quæ ibi notaui. Andr. Barba.

¶ Ecclesia dicitur matrix. vide do. Ant. in.c. ex parte. de rescriptis. Andræ. Barba.

¶ Ex parte. Vide domi. de Ro. deci. lxix. secundũ ordinẽ nouissimũ: & vide gl. fi. & ibi Archi. in.c. presbyte. xvij. q. iij.

✤ SVMMARIVM. ✤

1 *Matrix ecclesia aliquando intelligitur de romana, aliquando de cathedrali. Vide per totum.*

¶ CAP. XXII.

a **VEnerabili.** † Per matricem ecclesiam cathedralis ecclesia intelligitur,
b non romana. h. d. [b] Vel aliter, & sic. Si ecclesia subiecta Episco. vnitur alteri, vel gubernanda cõmittitur saluo iure matrici ecclesię per matricem ecclesiam intelligitur cathedralis non romana. h. d. In prima ponitur Episcopi querela. In secunda dat iudices ibi: *Ideòque.* ¶ Casus literalis. Fratres sanctę crucis monasterij de argarijs nuper recepe runt sub protectione sua quod consueuerat Colubrienſis Episco. iura episcopalia exhibere: tandem quidam de canonicis suis sine suo consensu ibi facto priore occasione cuiusdam priuilegij à. T. Papa veritate tacita impetrati: saluo iure matricis ecclesię: ocasio ne huius verbi saluo iure matricis ecclesię dictus prior nolebat Colubriẽsi Episopo de iuribus Episcopalib⁹ respondere, nec obediẽtiã exhibere dicens quòd per matricẽ ecclesiam intelligit romanã ecclesiã & non cathedralem: Vnde Episcopus conquestus fuit dño Papę: Mãdat Papa quibusdã quaten⁹ si aliud non occur

✤ SVMMARIVM. ✤

1 *Confessus coram vno iudice: potest repeti ab alio iudice super eodem crimine.*
2 *Excõicatus an & quando possit absolui absque eo quòd satisfecerit parti: adeò quòd possit absolui præstita tantun cautione. 6.*
3 *Excommunicatio fertur propter contumaciam & peccatum inobedientiæ.*
Inobediẽtia est peccatum mortale.
4 *Catio iuratoria recipitur qñ alia haberi nõ põt. 6.*
5 *Excõicari non debet quis nisi præmissis legitimis citationibus.*
7 *Confessio prætextu erroris non potest reuocari post diffinitiuã sed benè post præceptũ iudicis factum de soluẽdo: nisi præceptum esset factũ cum causæ cognitione.*
Præceptum iudicis non habet vim diffiuitiuæ.
Præceptũ quãdo dicatur fieri cũ causæ cognitione?
8 *Confessio non facit notorium, siue rem manifestã, quando cotra ipsam aliquid opponitur.* ℓ
Præceptũ iudicis cum clausula iustificatoria nemi nem grauat, & resoluitur in simplicẽ citationẽ parte comparente & petente reuocari.

¶ CAP. XXIII.

d **EX parte.** [d] Excõiat⁹ vel interdictus ꝓ cõtumacia vel offensa dubia absoluit cautione præstita de stãdo iuri. si verò fuerit excõicat⁹ vel interdict⁹ pro manifesta offensa, tũc pri⁹ debet satisfacere anteq̃ absoluat: & dicit manifesta de qua cõstat per cõfessionẽ, vel ꝓ bationẽ legitimã, vel rei euidẽtiã. h. d. cũ seq. c. In prima ponit q̃rela comitissę. In secunda iudices instruit. Secũda ibi: *Ad intelligendã.* ¶ Casus litera. Officialis comitissę Blesensis cœpit quẽdã latronẽ, & iustitia fuit ide facta: post factã iustitiã latro ille fuit ꝓ capitulũ Carnotẽse req̃sit⁹: quia dicebat eũ in terra ipsi⁹ captũ fuisse: officialis comitissę dicebat

a ☞SEBA. SAPI. ¶ Tertiorñ. Et ita ad hoc istũ tex. põdera Barto. in.l.si cui.§.fi.ff.de accu.& sequitur.d.Abb.in.c. inter alia.s.de immu.ec.

b ¶ Satisfactione. Facit quod habetur in.l.sancimus.C.de iudicñs. Andre Barba.

c ¶ Absolui. Hoc mihi videtur directo esse contra dictũ.§.secus. vbi tex. dicit nisi, primò super satisfactiõe ex pẽsarũ de stãdo iudicio eccle. cautione pstita per illum text. videt destrui doctrina huius literę: ad quã quotidie recurrimns. cogita. Sed dic qꝫ ibi fuit excõicatꝰ pro manifesta cõtumacia, nõ aũt pro manifesta offensa.

☞SEBA. SAPI.

d ¶ Hanc regulã limita alijs duobus modis: vt per Abba. in.c. fin. in. iiij. not. s. de sepul.

e ¶ Iuratoria. propter impotentiam prestãdi cautionẽ pignoratitiã vel fideiussoriã statur iuratoriæ cautioni & illa sufficit. adde glos. fi. & Doct. in l.j.ff. qui satis. cog. ista cõclusio fallit singulariter in per iuro. qui perdit beneficiũ iuratoriæ cautiõis. vt per ipsum do. Panor. in cap. qua fronte. in fi. s. de app. & Bal. in auth. ei qui in primis verbis. per illũ text. C. debo. auth. iud. poss. scđa procedit qñ impotentia satisdãdi procedit propter paupertatẽ. tunc bñ starẽt eius iuratoriæ cautioni: secus si impotẽtia ꝓcessit propter malos mores. ita not. cano. ĩ. d. c. qua frõte. Bal. in auth. cui relictũ. in. iiij. col. no. G. de indi. vj. tol. Flor. in.l.iiij.C. de vsufruc. Tertiò limita. & hanc bene not. vt nõ procedat qñ satisdatio est præstanda de necessitate & substantia actus. vt est in vsufructuario ad hoc vt faciat fructus suos, tamẽ iuratoria cautio non sufficeret. ita limi. Ludo. romanꝰ in l.ij. in princ. ff. soma. & idem in consil. ccccxxxix. inc. Circa primũ proposit. cõsultationis arti. &c. in vlti mo dubio. Quarto limita quo ad impediẽdum vel releuãdũ sequestrũ: qa licet dato fide iussore seqstrũ releuetur. l. fideiussor. §. fi. ff. qui sat. cog. tñ cum ille cõtra quẽ est impetratum sequestrũ nõ possit dare fideiussorẽ, tũc nõ sufficeret eius iuratoria. cautio ad relevãdũ sequestrũ. secundum. d. An. pa. & Imo. in.l.ñ. de seque. post. & fru. Spe. in eo. ti. de seq. pos. & fru. §. j. ĩ. ver. sed pone. tenet. d. Alex. in. d. §. fi. & facit. & hęc erit qn ta fallẽtia: quia vbicũqꝫ potest esse consultum alio remedio quã per iuratoriam cautionem tũc iuratoria cautio nõ sufficit: ita no. sing. Inn. & Moder. in. l. filius. fa. §. diuina. per illũ tex. ff. de legat. j Bal. in. l. fi. per illũ tex. in. ñ. & iij. no. C. de ord. cog. Pa. de cast. in. l. si cõstãte. §. quoties. ff. soma. Sextò fallit in eo. qui spõte se obligauit ad satisdãdũ in casu in quo nõ tenebãtur fideiussores dare: qa tũc si fit impotens non stat eius iuratoriæ cautioni: quia est sibi imputandũ. l. si fideiussor. §. fi ne cessaria. in ver. sin autẽ ibi. quia ipse sibi &c. & ibi ad hoc no. Pa. de ca. ff. q satisf. cog. Septimo fallit in officijs ministrãdis hîc qꝫ si tutor nõ possit dare fideiussores non stat eius iuratoriæ cautioni. sed repellitur. tex. est no. in. l. ñ. C. de tut. vel cura. q nõ satis. & ita limitat Bal. ĩ. l. ñ. C. de vsu. & fru. le. qđ limit. vt ꝓ Bal. in. l. legitimos lege. ñ. &. iij. nota. ff. de le. tu. Octano procedit dicta conclusio in cãis ciuilibus, secꝰ ĩ criminalibus. ĩ q bus si ingerit pœna sanguinis, nulla admittit fideiussio sinautẽ pœna pecuniaria. si nõ põt satisdare. mittitur ad carceres. l. j. & l. si quis rerũ. ff. de cust. reo. secũdum Bal. Pau. de cast & d. Alex. imo. ĩ. d. l. j. duas alias fallẽti. vltra pdictas põit gl. ordin. ĩ. d. c. qua fronte. ĩ. fi ibi cano. & ꝓ istũ hic. in in gl. seq. in versi. ufficiẽs.

ipsiꝰ captũ fuisse: officialis comitisse dicebat eũ captum fuisse in terra comitissę. & super hoc cautionẽ obtulit de parendo iuri: sed capitulũ nihilominus terram comitissæ suppo ni interdicto facit eò quòd relaxare noluit ni si prius ei solueretur emẽda occasione priuilegij sui, in quo cõtinetur quòd nemini liceat excõicatis vel nominatim interdictis pro ecclesia Carnotensi absq; congrua satisfactiõe absolutionẽ indulgere. ¶ Sed quia comitissa absolutionẽ obtinere nequiuit, appellauit ad metropolitanũ, qui postea dubitauit super clausula priuilegij. Vnde quæsiuit à Papa interpretationẽ illius clausulæ priuilegij carnotensis. Dominus Papa corã quo prędicta & alia proposita fuerũt: dicit distinguendũ esse ad intelligendũ clausulã illã vtrùm in aliquo sententia lata sit pro cõtumacia tm̃: quia citatus noluit stare iuri: vel etiã pro offensa: quia iussus noluit maleficiũ emẽdare. In primo casu sufficit vt sententia relaxetur, si prius sufficiens cautio standi iuri prębeatur. In secũdo verò casu si offensa est manifesta, non credit papa satisfieri cõgruè vt relaxetur sententia, nisi prius sufficiens pręstetur emenda. Bern. ¶ † No. j. ex tex. iudicẽ territorij[a] posse repetere malefactorẽ captũ in territorio suo per alienũ iudicẽ: nam violatur eius territorium ex tali captura. & idẽ dic ĩ Episcopo. qñ clericus suus capitur per iudicẽ laicũ, vt possit ex officio illũ repetere. pro hoc. c. si Iudex laicus de senten. exc. lib. vj. facit text. cũ ibi not. per Inn. in. c. cũ dilectus. s. de appella. Et no. quòd si malefactor capitur restitui nõ põt: agi põt ad satisfactionẽ violati territorij: prout hîc agebatur secũdũ vnũ intellectũ. Secundò no. iudicẽ posse fulminare excõmu. siue interdictũ pro defensione iuriũ suorũ: fertur eñ ex com. quando qꝫ tanquã à parte extraiudiciali ter. Sicut enim põt quis se defendere gladio materiali: ita & spũali: vt in. c. dilecto. & quod ibi not. de senten. excõ. lib. vj. & per Inno. in c. venerabili. de censi. & probatur hîc secũdũ vnũ modũ intelligendi. ¶ Tertiò not. quòd cap. potest de iure speciali habere iurisdictionem etiã temporalẽ in certo loco. ¶ † Vltimò no. tres regulas ad quas quodie allegatur iste tex. Prima est qñ excom. pro contumacia debet absolui præstita cautione. nec tenetur satisfacere antequã absoluatur. sed per iura noua ista regula debet limitari siue restringi qñ contumacia fuit dubia. Si verò contumacia est manife. non debet absolui nisi præstita satisfactione[b] vt puta restitutis expensis. tex. est in. c. venerabilibus. §. secus. de senten. exc. lib. vj. & sic possunt esse duæ regulę. Alia est quòd excom. pro offensa dubia absolui põt præstita cautiõe cõpetenti. nec tenetur litigare nec satisfacere, nisi prius absoluatur. Vltima regula est. quòd excom. pro offensa manifesta non debet absolui[c] nisi prius satisfaciat: nec sufficit præstare cautionem de satisfaciendo. hanc regulã[d] limita. vbi satisfactio consistit in exercitio actus temporalis. secus si cõ

sistit ĩ exercitio actꝰ spiritu. qa tũc dz absolui añ q̃ satisfaciat: ne excõmunica. attentet actũ spiritualẽ. exemplum. excõicantur canonici: quia de mãdato papæ nolũt recipere quẽ in canonicum receptione iuris: certè isti prius debẽt absolui cũ cautione quàm satisfacere: quia si prius satisfacerent reperiretur satisfactio ab excõm. facta quod esse non debet ꝙ voluit Inn. in. c. pro illorũ. de prębẽ. & Hostien. hîc. Et qualis debet esse ista cautio dicã cũ glo. in ver. *sufficiens*. & iste tex. semper allegatur in iudicijs in istis regulis captis in iure nouo. ¶ † In glo. in versi. *pro contumacia* ibi: *bene habet locum hæc distinctio &c.* licet gl. habeat bonũ intellectũ, non tamen formaliter eneruat contrarium qđ fiebat in princi. gl. videlicet nullũ excommunicari debere nisi pro mortali. & qñ aliter corrigi non potest. Sed respondeformalius saluãdo distinctionem tex. ꝙ cùm quis excõmunicatur pro cõtumacia, vt quia citatus noluit comparere, satis dicitur excommunicari pro mortali: & satis dicitur incorrigibilis ex quò non vult parere nec purgare cõtumaciã suam. nam inobediẽs superiori suo peccat mortaliter: vt in. c. ij. de maio. & obedien. & grauissimum est peccatũ inobedientiæ. viij. qõ. j. c. sciendum. & c. illud de maiori & obedien. & alibi dicit glos. sing. quòd quælibet contumacia est excommunicatione digna. & quòd tantò est maior quantò exminori resurgit. xcvj. dist. c. duo sunt. Si verò quis excommunicatur pro offensa: tũc etiam dicitur excommunicari pro mortali. nec vult se corrigere. nam text. debet intelligi quòd excommunicatur pro offensa. id est pro contumacia quæ resultat ex offensa. nã primò citatur vt satisfaciat, & si nõ vult satisfacere excommunicatur: & pro hoc text. ibi. *iussus noluit emendare maleficium &c.* nam ab homine nunquam fertur excommunicatio pro delicto tantum: vt notat. gl. in. c. episcopi. xij. q. iij. & satis patet in. c. sacro. s. de senten. excommunica. sed delictum quãdo qꝫ est causa mediata excommunicatiõis ferendæ. ¶ In ea glo. ibi. *solet plus timeri &c.* vult ergo glo. quòd istud priuilegium fuit concessum ad cautelã: sed aduertẽdũ qđ istud priuilegiũ habebat prĩcipaliter duo capitula. Primũ qđ ca. posset excõicare vel ĩterdicere pro offẽsa ꝓpria: & in hoc cõtinebat gratiã. Scđũ ca. erat qđ nemo auderet absoluere excõicatũ ĩterdictũ: nisi cõgrua satisfactiõe ꝑmissa: & in hoc cõtinebat id qđ ius cõe: & in hoc vltimo bene dicit gl. ¶ In ea gl. ibi ꝑ *uenerit ad pinguiorẽ fortunã*. hoc ĩtellige. nisi iste fuerit excõicatꝰ ꝓ pœna applicãda fisco: qa si nõ põt curię soluere: debet fieri cõmutatio ĩ pœnã corporalẽ vt. in. c. fi. de dolo & cõtu. & xiiij. q. vj. c. j. & l. fi. ff. de in ius vocã. ¶ † Et in fi. glos. tene mẽti fi. gl. & placet mihi qđ si nõ põt aliã cautionẽ ꝑstare recipiat iurato. [c] Et no. gl. in alio qa extẽdi. aut. gñaliter. & c. pen. ꝑa. ĩ gl. ad alios casus vt vbi qs tenet ꝑstare cautionẽ pignoratitiã vel fideiussoriã releuat præstando iura-

1 a 2 3 4 c d e

1 ¶ Quã cautiõe ĩvel ſatiſſactionẽ tenea tur p̃ſtare qui abſoluitur ab excõi- catione. adde glo. pe.in.c. accuſatio. ñ.q.vñ.ĩ gl.in ver. perſatiſſactionem in.c.ſolet.de ſentẽ. exc.li. vj. & q̃ no. d.Anto. in. c. pro illorũ de prębẽ.& vide do.Ab.ſic. in c.j.de iudi. ſup gl. in ver.donec.& eũ dẽpulchrè.ĩ.c.qua frõte.de appell.& adde vnã ſingu. li mitationẽ ad hanc decre. quã ponit Goſ.in.c.literis.de rapto.vt refert .d. Abb.circa fin. Itẽ adde hic gl.in verſ. ſatiſſactũ.in.c.ex literis.de offi.deleg.

SEBA.SAPI.

b Adĩſtãtiã. Vide de hac materia latiſsimè per. c.cũ cõtingat.col.j. cũ pluribꝰ.ſeq.s̃.de offi. delega.

c ¶ In iñ.col.& aliqd in.l.j in eod.tit.de confeſ.& idẽ Bar. & Rapha. Ful. in pe.col.in.d.l.error hic alleg. per iſtũ. aliꝫ nõ tãgũt ibi excepto.Bal.ĩ.iiñ.co. &.iiñ.q.qui in aliquo tenet contra Bar.ibi: vt ibi per eund. Et idem tenet Ant.de bu.all. hunc tex.in.c.fi.in xi.col.s̃.de confeſ. Et ibidẽ ſequitur in ſpẽ limitationẽ Bar.in .d.l.nõ fatetur.in.iñ.co.quod refert hic.d. Papã quã limitationem not.quia eſt valde ſing. tñ fundamẽtũ quo mouetur Bart. & Do. videt vrgere ad oppoſitum quia ſemper cenſtur executio & non ſnĩa. Secundo limitat idẽ. do. Ant.in. d.c.fin. in xñ. colũ. niſi poſt terminũ .x. dierũ facta eſſet executio actu. tunc non poſſet amplius error allegari.& vide etiam omnino eundem do. Ant. in pe.col.in.d. c.fi vbi tenet q̃ prædicta regula vt prętextu erroris poſſit cofeſsio vſq; ad ſentẽtiam reuoca ſtando iuratoriã[a] ſi nõ poteſt fideiuſſores vel pignus pręſtare. ¶ † In gl.in verſi. *citatus*. in fi. Dic quòd vna citatio cõſtituit quẽ cõtumacẽ vt poſsit condẽnari parti in expenſis:& ita loquũtur iura in cõtrariũ allega. Sed ad hoc vt Iudex poſsit procedere ad excõicationem requirunrur aliæ duæ citationes: vel vna peremptoria pro omnibus. vt in princi. gloſſ.& hodie vide bo.tex.cũ glo .in.c.conſtitutionẽ. de ſenten.excom.lib.vj. ¶ † In gl.in verſi. *ſufficiens*. ibi. *pignora vel fideiuſſores*. Not.gl.quòd excõicatus pro intereſſe alterius ſeu ad inſtã tiam [b] alterius non debet abſolui, quãtũcũq; dubia ſit cõtumacia vel offenſa, niſi præſtet cautionẽ pignoratitiã vel fideiuſſoriã. & de hoc vide gloſſ. not. & magis clarã in ca. qua frõte. s̃. de appellatio. & ibi plenè dico. & hãc opin. teneo indiſtinctè. licet Hoſtiẽ. dicat ad uertendos tres caſus. Primus. qñ excõicatur pro nuda contumacia:& tunc ſecundũ eum ſufficit cautio iuratoria: quod mihi placet p iſtum text. requirentem cautionem ſufficientem. per ca. qua frõte. s̃. allega. & ibi glo. Secũdus caſus quãdo fuit excõmunicatus pro purgatione contumacię. id eſt quia noluit ſatiſfacere. & tunc præſtanda eſt fideiuſſoria vel pignoratitia cautio, ſi offenſa eſt dubia. & in hoc benè dicit. pro hoc tex. in fi. ibi: *competẽ*. Tertius caſus. quando fuit excõicatus pro offenſa ſolius Dei: ita quòd non vertitur inter eſſe hominis. vt quia perſeuerabat in alio pecato, vel quia blaſphemabat: & tunc ſatis eſt q̃ cõteratur. niſi aliãs eccleſia per ipſum fuiſſet illuſa, vel quia ſæpe promiſit labſtinere & non abſtinuit:& tunc compellatur prius ſatiſſacere. argu. in.c. ſignificauit de offic. ord. mihi placet hoc vltimo caſu quod abſolua tur præſtito iuramento de ſtando mandatis eccleſiæ. iuxta formam. c. ex tenore. &. c. cùm deſideres. de ſent. excõ. ¶ † In glo. fi. ibi: *allegare errorem ſuum*. Nota ex hac prima ſolutione vnum dictũ valde notabile. quod licet confeſsio prętextu erroris non poſsit reuocari poſt ſententiam diffinitiuã: vt in.c. fin. de confeſ. & .l. error. C .de iuris & facti ignoram. tamen reuocari poteſt poſt .præceputm factum per iudicẽ de ſatiſſaciendo poſt cõfeſsionẽ præceptũ ergo factũ per iudicẽ poſt cõfeſsionẽ ante litem conteſtatã nõ habet vim diffinitiuę. & hoc etiã voluit notabiliter .B. in.l.nõ fatetur[c] .ff.de cõfeſ. quòd tamen limita niſi pręceptũ fuiſſet factum cũ cauſæ cognitione: vt puta quia fuiſſet datus termin⁹ ad allegandũ quare confeſsio nõ deberet mãdari executioni. arg. in.l.pen.ff.e. ¶ † Itẽ not. ex hac prima ſolutione. quod confeſsio non facit rẽ manifeſtã ſi allegatur aliquid ad offuſcandũ dictam confeſsionẽ: pro hoc tex. optimus in.c.cũ dilecti. de accu. Tertio not .ſequentẽ ſolutionẽ gloſ.& tene eã mẽti perpetuò: quia probat practicã recitandi hodiernã maximè in curia romana, vt ante citationem rei,& antèquã conſtet iudici de delicto vel debito poſsit per ſuas literas pręcipere abſenti vt ſatisfaciat. vel compareat. aliãs excõmunicat eum. Ex hoc enim præcepto ante cauſę cognitionẽ facto nõ poteſt dicere re⁹ ſe grauatum, ex quo Iudex iuſtificauit præceptum nã propter illam iuſtificationẽ vt compareat reſoluitur præceptũ in ſimplicẽ citationẽ ſi vult comparere Et fuit adinuẽta hęc practica faciliori exitu iudiciorũ. & pro hoc facit tex. iũcta gl.in.l.de pupillo .§. meminiſſe. ff.de no. ope.nuntiat.& dico latius in.c.j.de cã poſſ. & propri. ¶ Extra gl.op.cõtra tex.nã ex quo iſte latro fuerat interemptus, per iudicẽ non poterat amplius peti l.ſi homo.ff.de ver.obl. ergo fruſtratoria erat petitio capi. Sol. multiplex. ſcdm doc. primò q̃ hîc petebaſ latro. i. emẽda latronis. fortè em̃ erat ſeruus & petebatur emẽda territorij violati: vel fortè adhuc nõ erat mortuus: ſed ſententialiter cõdẽ natus. poſſunt & alię ſolutiones dari: ſed iſtæ ſufficiant. Sed quomodo hîc capitulũ fuit Iudex in cã ſua. vide hîc Inn.& gl.in.c.cũ veniſſent de iudi.& ibi dico.

SVMMARIVM.

1 *Manifeſtũ dicitur illud quod cõſtat per cõfeßionẽ: vel legitimã probationẽ, vel facti euidẽtiã. Manifeſtum & notorium quomodo differãt. 4.*

2 *Manifeſtum in dubio quomodo ſumatur. Verba & vocabula recipiunt interpretationem ſecundum ſubiectam materiam. Notorium dicitur illud qnod fit in iudicio.*

3 *Notorium inducitur per probationes in iudicio factas, poſt tamẽ concluſionem in cauſa. Poſt concluſionem in cauſa nõ poßunt amplius probationes reprobari. Notorium aliquo caſu poteſt offuſcari. Notoriũ iuris põt reprobari per cõtrariũ notoriũ.*

4 *Pro ſnĩa iudicis præſumitur: ſi nõ fuerit appellatũ.*

¶ CAP. XXIIII.

1 CVm olim. † Sũmatũ eſt. s̃. c. proximo. vel ſumma ſic. Mãifeſtũ dicitur quod per confeſsionẽ, vel probationẽ lgtĩmã, ſeu euidentiã rei conſtat. h.d. Cõmunis diuiſio. Secũda ibi: *quia verò*. ¶ Caſus literalis. In prędicta decre. dicitur. ſi offẽſa eſt manifeſta nõ debet quis abſolui, niſi præſtetur prius emẽda. Sup verbo illo manifeſta, nõ debet qs abſolui. orta eſt cõtẽtio. dicũt canonici quòd illa offẽſa dicit manifeſta quæ ſibi & nõ alijs manifeſta videt. Ex parte comitiſſæ dicebatur q̃ eorũ arbitrio nõ eſſet ſtãdum. quia ſemper dicerẽt offenſam manifeſtã. ſup hoc ſcribit pa. comitiſſę, dicens dum anſam ſoluimus nodum dicimur ligauiſſe. propter qd̃ dicebant canonici Carno. offenſam illã manifeſtã non quæ iudici nec quę alij, ſed quæ ſibi tantũ manifeſta videtur. ſed Papa dicit illã offenſam manifeſtã q̃ vel per cõfeſsionẽ, vel probationẽ legitimè nota fuerit. aut euidẽtia facti q̃ nulla poſsit tergiuerſatione celari. Berna. ¶ Etdubiũ huius decre. emanauit ex reſpõſiõe pa. s̃.
2 c. proxi. ¶ † No. j. ex tex. q̃ manifeſtus q̃ñq; capit pro notorio. ita qd̃ nõ eſt ſpecies diſtincta à notorio. [d] & ita capit hic. ſed ꝓpriè manifeſtũ ꝓut eſt ſpecies diſtincta à notorio. manifeſtũ em̃ dicit illud qd̃ probari põt. licet nõ cõſtet per cõfeſsionẽ, vel ꝓbationẽ, aut euidẽtiã rei: vt no. ĩ. c. veſtra. de coh. cleri. & mu. &.iij.qõ. v. c. quia ſuſpecti. vbi aũt in diſpoſitione fit ſimpliciter mentio de manifeſto. an debeat intelligi de manifeſto ꝓpriè prout õ ſpecies diſtincta à notorio: an ꝓ notorio ꝓuto ri. habeat etiam locum in confeſsiõe facta. puta ſi ſtatutũ diſponit. qd̃ contumax habeatur ꝓ cõfeſſo & & conuicto. Et al. de hoc gl. no. in. l. qm̃. ff. de his q no. infa. & idem tenet Ioã. and. ibi. & aliꝫ can. ſequũt. & Io. an. in add. Spe. in tit. de poſi. ſuper §. ix. Idẽ cõclu dit Bal. in. d. l. error. cir. fi. dicit tñ qd̃ nõ ꝓcederet ſi ſtatutũ vltra loquere tur, & diſponeret qd̃ cõtumax hẽat pro confeſſo & cõuicto, nihil poſſit opponere vltra. & ideo oporteret bñ videre verba ſtatuti. Et idẽ tenet Bald. in. l. iubem⁹. §. ſanè. C. deſa. fan. ec. in. ñ. co. & in. l. ita demũ. C. proc. & Ang. in. l. ñ. vbi pondera tex. ĩ op. in. l. ñ. C. q̃ teſt. fa. poſ. & in. l. fi. §. iuſſus. ff. de ap.

SEBA.SAPI.

d ¶ A notorio. vide Bal. in conſ. ccccxl vñ. inci. A deuidantiam. co. j. in. v. parte & tradit quod manifeſtum capit̃ dupliciter. vt ibi p eũ. & idẽ Bal. in cõſi. ccccclix. inci. viſa dicta petitiõe col. j. & ĩ. iiñ. parte. vbi dicit q̃ manifeſtũ poteſt dici & deꝓhendi plurib⁹ modis. vt ibi per eũ idem dicit Bar. ve roñ. in cõſi. lix. ĩci. pau. faber. co. v. & vj. & ſuñcit q̃ propriè dicit̃ manifeſtũ. qd̃ probatiõe non indiget.

¶ Acta iudicij faciũt notoriũ post quã est cõclusum in causa secũdũ .d. Ab.in.c.inter mo. in fi.de re iudi. & Lud.ro.in suis sin. in litera.c.notabili qd inci. Exceptio 3 dilatoria. & hæc fuit ratio dicti sin. Ioan.an.in. c.cũ dilectus.de ord.cog. vbi dicit ꝙ dilatoria exceptio super ueniẽs nõ põt opponi post conclusionẽ in cã. Adde pro dicto domino rũ de rota hic alle. bo.gl.in ver.liquere.in.c.significaueꝛũt.de testi.q̃ dicit ꝙ tũc dicit plenè liquere qñ est conclusum in causa.& eã ibi sequit.d.aut. quẽ oĩno vide pro illo etiã dicto vide do.Anto.in.c.laudabilẽ. in fi. vt lit. pen.sed ibi melius habet per do. Ab. ꝙ propriè al.e.Do. de ro.s. relatos. & & adde Ang. in.l. ñ.in fin.C.d tẽpo. ap.vbi dicit ꝙ acta iudicij faciunt notoriũ. & alle. Inn. in.d.c.ex insinuatioe.de ap.Itẽ vide Bar.in.l.fi.de pub. iu.vbi dicit ꝙ illud dicitur euidẽs ꝙ cõstat exactis.de qõ. hic posita vide p do.Ant.in.c.ab ex cõicato,ĩ.iij. & vj. col.de rescript. & melius quã alibi p d.Ant. in. repe.c. vestra. ver. venio ad exẽpla. in. xlj. colũ .de coha. cle. & mu. & vide qd not.d.Ant.in.c.fi. circa prin. de tẽp. ord.& in.c. pastoralis.in xvj.col.de cã pos. & propri. 3 & ꝙ acta faciãt notoriũ. est casus in c.cum olim. de cã pos. & propri. dũ tex. dicit qm̃ per attestatiões nobis cõstitit euidẽter.& vide de hoc per dom. Ant.in.c.significauerunt in vlti. col.

a ¶ In iudicio. Quo modo hoc procedat.qd.acta iudicij faciãt rẽ noto.. vid Feli. limitatẽ in.c. cũ olim.s.de re iu. cõsiderandã materiã subiectã.nã omnia vocabula recipiũt interpretationẽ secũdũ materiã subiectã:vt no.in.c.rogo.ix.q.iij.& in cle.exi ui.de verb.signi.& qd dixi.in.c. venerabili.s. co.& debet attendi multũ vsus loquẽdi in loco.arg.in.c.quãuis.s.eo.in dubio aũt caperet propriè.ad hoc.l.nõ aliter. ff.de lega.iij.&.c. fij.eo.¶ † Secũdò not. ꝙ probatio in iure facta reddit rẽ notoriã.ad hoc quotidie allegat iste tex.nõ solũ ergo sentẽtia facit rẽ notoriã vt in.c.fi.de coh. cle.& mu.sed etiã probatio Sol.d.de rota hoc limitãt deci.cccxxx. qñ est in causa cõclusum.ita ꝙ ampliusnõ põt aliqd obijci cõtra probationẽ: aliãs aũt cũ probatio possit reprobari nõ põt dici notoria. sed puto saluãdo istũ tex.posse dici. ꝙ probatio in iure facta reddit rẽ notoriã:quia quicqd fit 5 iudicio dicitur notoriũ:vt no.in.c.pe.de except.& per Inn.in.c.ex insinuatione. de ap.& c.per tuas.de testi.sed nõ facit rẽ illã sup qua est inducta probatio notoriã,nisi postquã in cã cõclusum est.ita ꝙ nihil põt obijci ad offuscãdũ notorietatẽ. nã & notoriũ qñq̃ põt offuscari ex accusatiõe aliqua.vt no.per.gl.in c.j.de offi.deleg.li.vj.& pro hoc tex.hic in fi. ibi *nulla tergiuersatione celari &c.* põt etiã saluã do tex.dici ꝙ loquit indistinctè, & aliter res põderi ad dictũ dominorũ Rota.ꝙ eo ipso ꝙ probatio est facta reddit rem notoriã ꝓsumptione iuris quia nõ preꝓsumit reuocatio seu probatio.quia nõ facta nõ preꝓsumũt.Sed ista notorietas est cõmutabilis vsq̃ ad cõclusionẽ in cã.hoc apertè probat hic in eo qd tex.dicit ꝙ per confessionẽ res efficit notoria. quę tñ põt reuocari & excusariusq̃ ad sentẽtiãvt in c.cũ dilecti.s.de accu .&.c.fi.de confes.&.l. error.C.eo.tit.ad idẽ tex.cũ gl.in.d.c.j. de of. dele.lib.vj.¶ † In gl.in ver.*non quæ iudici*: ibi: *secus est in manifesto*.No.gl.ꝙ notoriũ seu manifestũ cõsistit in facto,nõ aũt in opiniõe iudicis.Hostiẽ.dicit arbitrio iudicis stãdũ corã quo agit donec fuerit appellatũ. & si iniquè arbitratus est reuocabitur factũ suũ.Sed saluãdo glo.dic ꝙ licet preꝓsumatur pro iudice qd rectè iudicauerit &dixerit manifestũ si nõ fuerit appellatum:tñ veritate inspecta nõ põt dici manifestũ nisi prout dicitur in tex.&hic in gl.fi.dum arguit quòd per sententiã factũ est manifestũ, Teneas menti.

✣ *SVMMARIVM.* ✣

1 *Priuilegiorum verba habent latam significationẽ quod intellige vt in nu.2.*

Electus in Abb. debet per Epum loci cõfirmari.

4 *Electio de necessitate restricta ad certã personam est nulla:secus si ad incertã de certis.*

Religiosus professus in vno monasterio: si postea ingrediatur aliud oportet quòd iterũ ibi profiteat.

6 *Priuilegium quãtumcunque cõtra ius commune, non debet ita strictè interpretari vt nihil addat iuri communi.*

7 *Priuilegiũ dicitur,quasi priuans legem cõmunem.*

8 *Electio quãdo est faciẽda de certo gremio.intelligit si & inqnãtũ ibi reperiatur persona idonea.*

9 *Præscriptio,vel consuetudo inducitur ex solo cursu temporis cũ tacito consensu illius contra quẽ præiudicatur.*

10 *Cõsuetudo nõ inducitur ꝑ actus meræ facultatis. Nõ cogit qs ire ad molẽdinũ alterius ex eo ꝙ multo tpe iueri,secus si iuit de necessitate.etiã ꝙ extraiudicialiter fuerit dnõ molẽdini optẽperatum.11.*

12 *Præscriptio largo modo potest appellari consuetudo.vide j.e.proxi.nu.6.*

13 *Consuetudo nõ requiritur quòd sit obtenta in contradictorio iudicio.* b

14 *Instrumentum notarij mortui exemplatum, an & quando faciat fidem?*

Instrumentum quando exẽplatur debet citari pars cuius interest.

15 *Volo volueris:ista verba important liberam voluntatem,freno tamẽ rationis submissam.*

16 *Priuilegium datum alicui loco:si ille locus sit destructus,& postea reuiuiscat vel reficiatur.an remaneat validũ huiusmodi priuilegiũ?*

17 *Priuilegiũ an tollatur cessante causa priuilegij?*

18 *Priuilegiũ non tollitur per nõ vsum necessariũ,secus per voluntarium.*

19 *Delictũ sine negligẽtia prælati an noceat ecclesiæ?*

20 *Dictio iuxta:& secũdum æquipollent.*

Argumentum arguentiũ sufficit quod replicetur quo ad substãtiam,nec requiritur replicatio de verbo ad verbum.

¶ *CAP. XXV.*

b 1 ABbate. b † Verba priuilegiorũ largam habent significationẽ. Vnde verbum secundum & iuxta,in eis positum causatiuè tenetur,nõ conditionaliter.Ita communiter summatur. sed hęc summatio videtur nimis generalis.& non est vera ĩdistinctè iudicio meo.quia priuilegium inquãtũ præiudicat alteri seu iuri communi,nõ debet largè sed strictè intelligi vt dixi in.c.olim.s.eo.& ideo põt sic summari.¶ † Verba priuilegiorũ debẽt sic intelligi 2 vt aliquid afferãt & non remaneat ambiguitas.& ideò verbũ secũdum & iuxta videntur appositа causatiuè,& nõ cõditionaliter. h.d. Prima pars narrat factũ. Secũda diffinit ibi: *his igitur*.Prima subdiuiditur.Nã in primapo nitur petitio pro parte electi.In secunda ibi: *Cæterum*.petitio & rñsio cõtra electũ.In tertia ibi: *Ad hoc*.rñsio pro electo.In quarta ibi: *contra* ꝙ.rñsio cõtra electũ.¶ Casus literalis. Vacante monasterio sancti Siluani monachi elegerũt quẽdam de gremio suo in abbatem cõfirmationem electionis suę petierũt à monẽsi eꝑo.Sed monachis sancti Bertini se opponẽtib⁹ ex aduerso:eꝑs illã electionẽ noluit cõfirmare:ꝓpter qd partes ad dñm papã habuerũt recursum.corã quo ꝓcurator sancti Siluani electionẽ ꝓstitã canonicè factã petijt cõfirmari.sed ꝓcurator sancti Bertini ꝓposuit ex aduerso ꝙ tã de cõsuetudine approbata quã de sp̃ali priuilegio romani põtificis electio monasterij sancti Siluani debet fieri de monasterio sancti Berti.vnde huiusmodi electio erat nõ ĩmeritò reprobãda cõtra cõsuetudinẽ & priuilegia se.apost.attẽtata:& mõachi alciatẽ.debebãt de iure cõpelli:vt de monasterio sancti Bertini psonã idoneã sibi eligerent in abbatẽ.lite cõte.& testibus receptis papa depositionibus testium diligẽter inspectis determinat ꝓut i litera.Ber.¶ † No.j.ex 3 tex.ꝙ electus in abbatẽ debet recipere cõsecrationẽ ab eꝑo loci si eã obtinere põt.ꝑ hoc vide tex.cũ gl.xviij.q.ij.c.fi.facit.c.ficut.de simo.¶ Scdò no.qd.electio attẽtata cõtra consuetudinem post Ab.ibi.& Ia. in.l.eius qui ĩ prouĩcia.in.j.colum.ñ ver.tertiò prĩcipaliter pondera.ff.si cer.pet.

¶ Iste tex. inc̃tũ loquitur de dictione secudũ ea :quæ nõ facit hic conditionẽ sicut facit dictio si.inducitur ꝑ Pau.de ca.in.l.si testamẽtũ.in princ. C.de ĩsti.&sub.re. sub cõdi.fac.ad qõnem quid operent illa verba quæ cõsuerũt apponi in priuilegĩs,vel ĩuestituris de feudo & emphyteosi. videlicet cõcedim⁹ hanc rem secundũ ꝙ antecessores tui habuerunt,vel secundum ꝙ consueuit cõcedi.de q̃ dic vt ibi ꝑ eũ.vbi ad hoc etiã alle.Cy.in l.secũdũ.quæ est.l iiij.C.de cõtrahẽ. & cõ.sti.Bart.post Cy .in.l.eũ qui.§. iulianus.ff.de cõst. pe.& in.l.admonẽdi.post prin.ff. de iurei.& bene facit ꝙ no.Oldr.ĩ cõsil. ccxxxvj. & vide Bal.ĩ.l.fi.C.de epi & cle.& licet ipe Pau.nõ dicat.tñ idẽ expressè determinat añ eũ Ang.ibi ĩ.d,l.fi testm̃ q̃ est l.pe.in lec.Flo . & alĩ nõ tangũt. Similiter facit iste text.ad.q.ĩqua idẽ Pau. de ca, refert ꝙ habuit de facto consulere in.d.l.ad monendi.in.v. co. de epo q̃ concessit infeudũ vel ĩ ephyteusim ius ecclesię decimãdi & percipiendi quoscunq̃ redditus.præsertĩ feni prout añcessores sui soliti erant percipere.datò ꝙ antecessores nihil vnq̃ de fœno ꝓceperint. istud tamẽ licĩ.ꝓcipere poteri non curando de illa qualitate adiecta per dictionem secundum.facit etiã ad pul.decisionẽ.si iudex in sententia cõdẽmnauerit puta rusticum ad solueñdũ omni anno, x. saccos frumenti secundum quod antecessores sui faciebant .datò qnõ

ſuetudinẽ vel priuilegia eccleſię eſt reprobanda: & ſic videtur qđ non ſit nulla ipſo iure.de quo tamẽ dic vt no.in.c.cõſiderauimus. de elec. ¶ Tertiò no.cõſuetudinẽ poſſe induci vt vna vniuerſitas
4 eligat ſibi rectorẽ de alia vniuerſitate. ¶ † Ex quo ĩfero qđ ex hoc
a nõ tollitur libertas eligendi[a].nã non valet cõſuetudo per quã tollitur libertas eligendi.vt in.c.cũ terra. de elec. facit. c.vbi periculum.§.cæterum.de ele.li.vj.Tunc ergo tollitur libertas cùm præciſe compelluntur eligere vnum & tunc dicerem electionem eſſe nullã ſecus ſi cõpelluntur eligere vnum de certo genere perſonarum.nã tunc non tollitur libertas:quia ſi tolleretur:nõ valeret cõ
5 ſuetudo:vt dixi.ſ.&.ꝓ hoc facit qđ dico in.c.licet.de elec. ¶ † No.
ꝓ profeſſus in vno monaſterio,intrãdo aliud monaſteriũ ad hoc vt dicatur monachus illius monaſterij oportet ꝓ iterũ ibi profi-
6 teatur ſicut facit iſte de quo hîc in tex. ¶ † Item no.ꝓ priuilegiũ
b etiam iuri cõmuni derogatiuum vel alteri præiudicatiuũ non debet ita ſtrictè intelligi vt pactũ vel nihil operatur:ſed debet intelligi vt aliquid inducat,& vt potius valeat q̃ pereat.cõcor.c.in his ſ.de priuile.& hoc etiã valde no.pro his quæ dixi in.c.olim.ſ. eo.
7 ¶ † No.ꝓ priuilegium propriè dicitur illud quod præiudicat iuri cõmuni. Vnde dicitur priuilegiũ quaſi priuans legem cõmunẽ iij.diſtin. priuilegia . & dicitur lex priuata quia non facit ius quo ad omnes. ſed tamen quo ad illũ cui conceſſum eſt priuilegium.
8 ¶ † Item no.ꝓ obligatus ad eligẽdũ de certo gremio.in dubio intelligitur obligatus ſi & inquantum ibi reperitur perſona idonea. ¶ Itẽ no.ꝓ ſuper deducto in libello per modũ cauſę põt ferri diffinitiua,ſi partes ſuper illo diſputant principaliter & probationes inducunt.nam in principio literæ non petebatur vt pronuntiare tur ſuper iure eligendi:ſed tantùm erat cõtentio ſuper electione iam facta.ſed quia partes ſuper iure eligendi inceperunt principaliter diſputare.ideo papa diffinit ſuper illo deducto in modum cauſæ.& ſimilis deciſio eſt in.c.cùm eccleſia ſutrina.de cauſa poſ.
9 & proprie. vbi plenè per Inn. ¶ † In gl.j.in fi.glo.nõ ſoluit forma liter contrarium: licet dicat veritatem. Sed reſpondendo formaliter dic ꝓ ex ſolo curſu tẽporis nõ tollitur nec inducitur ius , ſed conſuetudo,vel præſcriptio inducitur ex ſolo curſu temporis cũ tacito conſenſu illius cui præiudicatur,& authoritate iuris. Vnde in conſuetudine ſeu præſcriptione inducta non eſt ſolus curſus temporis: ſed etiam tacitus conſenſus illius contra quem inducitur conſuetudo , vel præſcribitur & authoritas iuris . Et an & quando valeat conſuetudo circa ius eligendi, & an ſit conſuetudo vel præſcriptio.& an requiratur titulus. dic vt not.in ca. cùm eccleſia ſutrina.de cau.poſ.& proprie.& qđ not.Ioan.and.in.c.iij.
10 de conſue.lib.vj. ¶ In glo.in ver.*alciaten.monachi.* in fi. ¶ † No.bene glo.ex qua collige ꝓ per actus meræ facultatis etiam multò tẽpore continuatos non introducitnr conſuetudo ſeu aliqua ſeruic tus[c].quia nõ apparet per hunc actum ꝓ voluerim præiudicare iuri meo.cũ vtar iure mihi conceſſo.de quo plenè per Cy.in.l.ij.C. quæ ſit lon.cõſue.per Inn.in.c.bonæ.ſ.de poſtula.prælato.& ideo
d ſi acceſſiſti ad molendinum[d] Titij multo tempore : non propter hoc eſt inducta conſuetudo vt tenearis in futurum ire,niſi te prohibente ille iuſſerit vt ires:tunc ſi obtemperas,inducitur conſuetudo.quia tunc apparet quòd ille intelligitur vti iure ſuo:& tunc facis actum non gratuitum, ſed meræ ſeruitutis. & ita inducebatur hîc illa prohibitio,ꝓ illa electio non admitteretur. ¶ † Et no.
11 ij.iuncto text.ſatis eſſe illã prohibitionem fieri extraiudicialiter, & obtemperatum fuiſſe. licet pro bono pacis ſic diffiniant nihilominus inducitur conſuetudo.tex.eſt hîc.& neſcio alibi. ¶ In gl. in verb. *iuxta ibi: de præſcrip. auditis.* Dicit glo.ꝓ diſiunctiuè poſſunt allegari præſcriptio & priuilegiũ,ſed purè non.propter contradictionem.& vide de hoc glo. in regula nullus pluribus.de re-
12 gu.iu.li.vj. ¶ † Et inquantum gl.dicit ꝓ non allegabatur hîc pręſcriptio ſed conſuetudo:nõ bene dicit.quia iſta erat potius p̃ſcriptio q̃ cõſuetudo ex quo derogabat iuri alterius.licet largo ſumpto vocabulo p̃ſcriptio poſſit appellari cõſuetudo. & ita capitur hîc.de quo per Ioan.an.in.c.iij.de cõſue.li.vj. & quo ad contrariũ gl.dic ꝓ quo ad creandum ius non poſſunt cõcurrere pręſcriptio & cõſuetudo. quia qđ meum eſt ex vna cauſa &c. ſed bene poteſt concurrere conſuetudo cum priuilegio ad confirmationẽ ipſius. ꝙa ꝓbat vſum priuilegij.&debet intelligi priuilegiũ ſecũdũ cõſue
rit puta ruſticum ab ſoluendũ oĩ anno.x.ſaccos frumẽti ſecũdũ ꝓ añceſſores ſui faciebant dato ꝓ non appareat ꝓ anteceſſores ſui aliquid vnq̃ ſoluerint de frumento tamen non vitiabitur ſnĩa:imo ruſticus tenebitur ſoluere.quia illa dictio ſecundum nullã confeſsionem facit per iſtũ text. & per tex.in.d.l.ſi teſtm̃.vbi Franciſcus tigrini Pau.de caſt.& do.Alex.

tudinem vt.in.cũ.dilectus.ſ.de conſue. Itẽ ſi aliquo mõ poſſet infringi priuilgiũ remanet conſuetudo tex.eſt in.d.c.cũ dilectus.& ideo cautũ eſt articulari de cõſuetudine & priuile
13 gio. ¶ † In gl.in ver.contradictorio iudicio in fin.Concludit ergo gl. qđ de neceſsitate requiritur ad validitatem conſuetudinis quod obtenta fuerit in contradictorio iudicio.ſed
e hoc cõmuniter reprobaťe[e].& maximè p̃ iſtũ text.nam iſta conſuetudo de qua in text.non fuit obtenta in contradictorio iudicio , ſed parte reclamante extra iudiciũ tantum.Item ſi concluditur gl.eſſe veram,ſequeretur ꝓ ratõ aut nunq̃ induceretur conſuetudo. ꝙa nõ poſſet habere initium.quia Iudex nunq̃ iudicaret ſecundũ conſuetudinẽ ex quo non fuit obtanta in iudicio.Item contrarium probaťratione.Ad inducendã conſuetudinẽ ſufficit conſenſus populi ſaltem tacitè.l.de quibus. ff.de legi.&.j.di.c.conſuetudo.ſed conſenſus populi poteſt haberi nedum in actu iudiciali , ſed etiam in extraiudiciali.ergo &c. Con
a clude ergo quòd licet fuerit obtenta in contradictorio iudicio,& ſit vnus modus probandi conſuetudinem, non tamẽ requiritur ſemper neceſſariò ad introducendã conſuetudinem quòd ſit obtenta in contradictorio
14 iudicio. ¶ † In gl.in ver.*fiat fides*.in fi.Not.gl. & maxiè in tertia opi.& diſtingue reducẽdo opi.ad cõcordiã.ꝓ aut inſtrumẽtũ eſt priuatum:& tũc in dubio non facit fidẽ de alio inſtrumẽto.ad hoc.c.j.&.ij.de fide.inſtru. Aut eſt publicũ.& tunc aut nõ eſt inſertus totus tenor per ſolũ tabellionẽ.& nõ facit fidẽ,etiã c ſi fuiſſent plures alij tabelliões:vt eſt tex.ĩ auth. ſi quis in aliquo documẽto.C.de edẽ.&.ſ. de fid.inſtr.in.c.fi.Et eſt ratio. quia notarius nõ põt cõficere inſtrumẽtũ niſi de eo quod percepit ſenſu corporeo:ſed cũ ipſe nõ fuerit cõtentus in primo inſtrumento, nec fuerit de
d illo rogat[9] ergo nõ poteſt cõficere inſtrumẽtũ:& ſi diceres ip̃m vidiſſe illud inſtrumẽtũ. reſpõdeo qđ licet viderit tn̄ per hoc nõ infertur qđ eſſet ſine falſitate.nam poterat eſſe vitioſum & falſum :& hęc vitia comprehendũtur iudicio intellectus nõ ſenſu corporeo. & hoc iudicare nõ ſpectat ad notariũ ,ſed ad iudicem:vt in.d.c.fi.Si verò eſſet exemplatũ authoritate iudicis,tunc facit fidẽ.dũ tn̄ ſit vocata pars cui[9] intereſt: vel ſi non intereſt alicuius,ſpecialiciter fiat generale edictũ:vt qui cunq̃ putauerit ſua intereſſe cõpareat ad cõtradicendũ.ſecundũ Hoſtiẽ. hîc & bn̄. & idẽ Inno.in.c.ſignificauit.&.c.albericus. de teſti. nã ſi teſtes nõ recipiũtur niſi tacita parte. vt in.c.ij.de teſti.fortius nec inſtrumenta exemplari debent.facta aũt exemplatione ita ſolẽniter non eſt ãplius neceſſe producere originale,niſi aduerſari[9] vellet illud reprobare de falſo.tunc enim procedit illud qđ dicitur hîc in fin.gloſſ.& idem Innoc.quod not. quia ex
15 tendunt.l.fin.C.de fin.inſtru. ¶ † In gloſſ. in ver.*perſonam*.ibi.*cuicunque voluerit*. Not. glo. iuncto fine de ſignificato hui[9] verbi per hoc

ita tenent.& Guil. de cu.& Bar.in.d. §.iulia.p illũ text. & idem tenẽt Io. and.in addi.Spec. in tit.de feu.iuxta prin.d. Alexã. de imo.ĩ cõſi. cclxxxvj.incip.quoniam abũde.& do.Iaſo. de may.in.§.pręiudiciales.in fi. inſti. de acc.& vide hic qõnẽ feudalẽ per dictionẽ ſicut per Oldr.cõſi.cxxj.incip.ad primã qõnẽĩ ſecũdo dubio & de hac dictione ſecũdũ dic pleni[9] vt p Bar.in extraua.ad repri . ĩ ver. prout. Bal.in.d.l. ſi teſtm̃.in.ij.no.cũ concor.ſ.alleg.

a ¶ Eligendi . etiam ita dicas ſi dicat cõſuetudo qđ nõ eligatur de iſta vel illa vniuerſitate vt in ſimili habetur in.l.cum ita . ff.de cõdi.& demon. Andræ.Barba.

SEBA.SAPI.

b ¶ Priuilegiũ. Idẽ not.Abb. per illũ tex.in.c.pręterea. ſ.de pręben.

c ¶ Et Adde Inno. in.c.cũ in eccleſia de cã poſſ. & propri & not.ꝓ idem Abb.in.c.qđ.tranſlationem. de offi. lega.

ZACHARI.

d ¶ Molendinũ. Idẽ cõcludit dom. Iaſ. multa adducẽs in repe.l.quominus. col.viij.ver.tertio principali.ff.d.flumi.& do.Bar.verò in tractatu ſeruit. vrb.pręd.c.ñ.ſub. tit.de furno,& latè do.Iaco.de ſctõ Geor.in ſua inueſtitura feudali . in verbo & cũ molẽdinis.col.ij.

e ¶ Idẽ tz ipe.d.Abb. Pano.ĩ.c.ſi.ĩ.vjco. in.ver.vj.requiť.ſ. de cõſue.

SEBA.SAPI.

f ¶ Reprobaťviđ illuſtrẽ dn̄m & affinẽ meũ. d. Rochũ. curtium ĩ rep.c.fi. col.cxvij. in. vj.q. principali.ſ. de cõſuc.vbi ſatẽ quomõ ꝓbetur conſ.

a ¶ Verbum volo denotat liberam voluntatem iure non coactam. vide plene per do. Ant. in c. j. de consti.

b ¶ Et idem tenet do. Ant. hîc: & ita probat tex. valde no. in. l. attilicinus. ff. de ser. ru. prę d. quem alle. gl. ista no. & facit ad priuilegium genuensiũ. qui iamdiu impetrauerunt priuilegium doctorandi. vt quãuis steterint per decẽniũ ꝙ neminem doctorauerint: nõ tamẽ perdiderunt eorum priuilegium. quia nõ fuerũt ī aliqua culpa: quia nõ potuerũt vti ex quo nõ apparuit aliqs doctorãd⁹. cõtra eos tñ facit: qa imò videnť fuisse in culpa: & negligentia. quia potuerũt impetrato priuilegio statuere ꝙ cives sui non possunt alibi doctorari sub certa pœna. prout nunc fecerunt. & similiter per istam glo. videtur quòd Bartol. in. l. j. ff. de nundinis. nõ dicat verum. de priuilegio doctorãdi qđ habent Aretini qđ ipsum pdiderít qa steterunt per decẽnium ꝙ neminem doctorauerunt. qa ex quo nõ stetit p ipsos non fuerunt in aliqua culpa vel mora. Confirmo p illud quod scribit idem Abb. Panor. in. c. ad audientiã. in pen. col. in vers. sed iuxta prędicta quæro de no. qõe &c. ș. de rescr. vbi tenet ꝙ vasallus nõ pscribit libertate aduersus dñm ꝙ eius seruitio vsus nõ est. eo qa nõ occurrit casus ī quo esset op⁹ ei⁹ seruitio etiã si staret p mille annos: & ita no. Ioã. an. ī addi. Spe. in ti. de feud. super rub. & aliqd per Io. de imol. in d. c. ad audiẽtiã. & ad hoc facit ꝙ volũt Bald. Ange. & Flo. in. l. hæc autẽ iura. in princ. ff. de ser. vr. præ. vbi notant ꝙ si dñs stetit per centũ an. ꝙ vasallo nõ imposuit onus vel seruitiũ. vel ciuitas castro sibi subiecto. per hoc nõ prescribit &c. p. l. in filijs. C. de decu. libr. x. & quod not. Innoc. in. c. cũ dilect⁹. de cap. imo. & Cy. in l. j. ī. vj. q. C. de ser. & aqua. Corro-

enim certissimè videtur dari potestas cõtra ius commune. dic tamen quod verbum [a] volo non significat arbitrium boni viri sed liberam voluntatem. vt in. l. fideicommissa. §. quanquam. ff. de leg. iij. sed non denotat tantam libertatem, vt aliquid fiat contra ius cõmune. quod notandum est pro libertate quę quotidie datur arbitris & arbitratoribus per
16 hoc verbum vt volueris. ¶ † In glos. ff. ibi, *perditur priuilegium.* Hoc verum secundum Innoc. nisi postea reędificetur: quia tunc monasterium reędificatum recuperat priuilegium. ar. c. quia diligentia. de elec. Hoc dictũ intellige verum nisi fuisset destructum authoritate superioris: quia tunc ex toto perditur priuilegium. vt in. c. ij. & quod ibi not. de ope. no. nunt. tunc enim quanquam reędificetur non recuperatur priuilegium: quia actio semel extincta non reuiuiscit. de conse. distin. iiij. c. quæris. Item dicit Inn. ꝙ si priuilegium est datum ordini, destructo ordine tollitur priuilegium. Si verò datur monasterio seu possessionibus monasterij, destructo
17 ordine non tollitur priuilegium. ¶ † In ea gl. ibi: *nec adhuc credo.* No. gl. ex qua põt colligi ꝙ aut ex toto cessat cã priuilegij, & cessat ipsum priuilegium. aut cessat causa de p̃senti, sed non spes in futurum. & tunc remanet priuilegium: ita in proposito licet de prę senti nullus ibi reperiatur idoneus tamẽ spes
18 est ꝙ in futurum erit aliquis idoneus. & ideo ex toto non perditur priuilegium. & hoc bene no. ¶ † In ea glo. ibi: *quia non possunt vti.* No. ex hac particula ꝙ nõ vsus priuilegij vo
b lũtari⁹ [b] tollit priuilegiũ: sed nõ vsus necessari⁹: nõ qa ex quo nõ potuerũt vti priuilegio
19 nõ sunt ī mora vel ī culpa. ¶ † Et ī fi. gl. Ioã. an. remittit hoc ad no. ī. c. ij. de ord. cog. & in regula delictũ. de reg. iur. lib. vj. vbi dať theorica ꝙ delictũ soli⁹ p̃lati nõ nocet eccl'ię. Sec⁹ si toti⁹ eccl'esię. quasi p hoc sentiat ꝙ si oẽs de eccl'esia fuerint ī culpa tũc p̃iudicať eccl'esiæ: & aperti⁹ tenet do. Ant. secus si p̃latus dũtaxat fuerit in culpa. Et ex hoc no. ꝙ negligẽtia soli⁹ p̃lati in adimplendo cõditionẽ nõ p̃iu-
c dicat [c] eccl'esiæ. sec⁹ si ex negligẽtia p̃lati & capituli ꝓ hoc qđ no. in. c. verũ. de cõdi. appos. & hocvltimũ no. qa quotidie accidit. nã quotidie donanť, siue relinquunť possessiones ecclesię sub certo modo siue cõditione: qa ne-
20 gligẽtia soli⁹ p̃lati nõ nocet eccl'esię. ¶ † Extra gl. op. cõtra tex. Nã ī priuilegio paschalis erat verbũ iuxta. & papa postmodũ seu pars allegãs inducebat verbũ secũdũ. Sol. vt dicit Io. an. & bene. ꝙ verbũ secũdũ ęquipolletverbo iuxta. & hoc factũ est ad respõsum illorũ qui nõ sunt cõtenti mẽte. sed requirũt verborũ corticẽ: & facit cõtra illos qui volũt eorũ argumẽta replicari de verbo ad verbũ. nã satis est replicare mentem: vt hîc. & in. l. scire leges. ff. de legi. & c. intelligentia. & c. prætera. ș. eodem.

☙ *SVMMARIVM.* ❧

1 *Vectigal non possunt imponi nisi per papam, imperatorem: regem, & per consuetudinem de cuius initio non sit memoria. 6.*

2 *Reseruata principi in signum supremæ potestatis possunt præscribi spatio de cuius initio non sit memoria in contrarium.*

Ius legitimãdi potest præscribi per inferiorem à principe.

3 *Concilium generale habet illam potestatem quam habet à papa.*

4 *Miserabiles personæ, vt viduæ & pupilli sunt sub protectiõe eccl'esiastica: & cõueniũt laicos corã iudice eccl'esiastico: licet cã in se sit prophana.*

5 *Iuramentũ obedientiæ præstitũ alicui intelligitur quòd obediet in his quæ spectant ad officium illius qui recipit tale iuramentum.*

7 *Rusticus qui recipit pretium ab aliquo viatore vt tutè illum ducat. an peccet?*

8 *Emere vel vendere alicui soli: adeò quòd alteri nõ liceat non est licitum.*

9 *Consuetudo non requirit titulum.*

10 *Pro pace rupta potest conueniri laicus coram iudice eccl'esiastico.*

¶ CAP. XXVI.

SVper quibusdã.

Primò dicit qui dicantur hæretici manifesti. Secũdò quæ sint pedagia, guidagia, & salinaria interdicta. Tertiò dicit qũo intelligiť p̃ceptũ factũ laico qđ de se cõquerẽtib⁹ in eccl'esiastico foro respõdeat. h. d. Et tria sunt dicta. Secũdũ ibi: *præterea.* Tertium ibi. *Cùm autem.* ¶ Casus literalis. Quidã legatus apost. se. exercẽs legationis officiũ in partib⁹ tholosanis fecit quędã mandata comiti tholosano. videlicet vt manifestos hæreticos expugnaret, & ꝙ pedagia, salinaria, & guidagia nõ exigeret & de cõquerentib⁹ ad arbitriũ ipsius vel alteri⁹ legati, seu iudicis ordinarij, vel delegati iustitiã exhiberet. Comes tholosanus petijt à Papa qui dicerenť hęretici manifesti. & q̃ dicãť pedagia, guidagia, & salinaria interdicta: & b qualiter tertiũ capitulũ sit intelligẽdum. Ad primũ respõdet Papa qđ illi dicũtur hęretici manifesti qui cõtra fidẽ chatolicam publicè prędicãt, aut pfitenť, seu defendũt errorẽ, vel qui corã p̃latis suis cõuicti sunt de hęresi, vel cõfessi, vel ab eis per sentẽtiã cõdẽnati de hæretica prauitate. quorũ bona propria cõfiscã c tur. & ipsi secũdũ leges puniũť. Ad scdm mãdatũ rñdet, ꝙ illa pedagia & salinaria dicũtur ei interdicta quæ nõ apparẽt imperatorũ vel regum, vel Lateranẽ. cõcilij authoritate cõcess ❧ sa, vel quę nõ apparẽt introducta ex antiqua d cõsue. à tpe cuius nõ extat memoria. Tertiũ mãdatũ scilicet vt de se cõquerẽtibus scdm arbitriũ ipsius legati: vel alterius, vel ordinarij, vel delegati iusticiã exhiberet. hoc sic intelligendũ est vt videlicet in oĩ cã quæ rõne personarũ, vel rerũ ad eccl'esiã. forũ pertinet, & super oĩbus capi. quæ pro pace seruãda statuta sunt per ip̃m legatũ, vel authoritate apost. statuenda. Item viduis, pupillis. orphanis, & personis miserabilibus in oĩbus his tenetur in iudicio

boro etiam dictam glo. Pan. & do. Ant. hîc per illud quod dicit Inno. in d. c. cum dilectus. de cap. mo. in glo. sua quæ incipit ex eo: vbi dicit quod si aliqua persona vel eccl'esia ita se habuit p plures annos quod nunq̃ potuit iurisdictionem exercere propter hoc non amittit episcopus ius iurisdictionale quod in ea habebat. facit bene gl. in cle. pe. de fo. compe. & gl. in. c. plerũq̃. ș. de rescr. Corroboro etiã p aliud qđ vult Io. an. in. c. Io annes. in. iiij. colũ. vbi alĩ cano. de cleri. coniu. vbi dicit ꝙ nõ. vsus non tollit legẽ qñ homines nõ sunt vsi illa. l. qa casus nũq̃ accidit vñ si à mille annis citra non est natus aliqs hermaphroditus per hoc nõ tollit lex loquens de eis corroboro etiã p vnũ ꝙ de repressaliįs dixit Ang. in cõs. cxcij. qđ si represalię fuerũt inductę à genuẽsib⁹ cõtra florentinos & elapsi fuerunt centũ anni. in quibus nõ fuerunt executi ꝙ propter hoc non esset prescriptum ipsis. Vltimò facit id quod dicit pulchrè. Bar. in. l. ī filijs. C. de decu. lib. x. in ver. tertiã partẽ &c. & idem not. Bart. in. l. cùm scim⁹. circa me. C. de agri. & cẽsi. lib. xj. & Lu. ro. in. ru. ff. de arbitr. in. xx. col. & Bal. in. Limperiũ. in. vij. col. ff. de iur. omn. iudicũ alijs infinitis con cor. alle. per do. Alex. imo. in. d. l. in filijs. in addi. ad Bar.

SEBA. SAPI.

b ¶ Voluntari⁹ Qualiter hoc procedat vide latè per Ia. in l. fi. col. ix. versi. iij. principaliter quæ runt. ff. de constit. princi.

¶ Nõ prejudicat. vide. d. Abb. in. c. j. de. d. & cõtu. vbi plenè. Lap. alleg. xciij. And. barba

SEBAS AP.

¶ Prejudicat. Vid Fel. in. c. verũ. col. pen. ver. prima est dummodò. ș. de foro compe.

in iudicio eccleſiaſtico reſpondere. Ber. ¶ No. j. ex text. ꝙ manifeſtū quandoq; capitur pro notorio. vt hîc. &. c. cùm olim. s. eo. Et no. multos modos inducendi notorū. & pōt ſumi arg. ex tex. ꝙ manifeſtè dicitur ignarus q̃ publicè proponit & defendit errorem. facit ad materiā. c. ſi fortè. de elec. li. vj. ¶ Item no. ꝙ per probationē ante ſen tētiam factā dicitur notorium. qd intellige: vt dixi in. c.
1 cùm olim præalleg. ¶ † Not. in. §. *præterea*. ꝙ pedagia & iſta alia vectigalia non debent imponi niſi quatuor modis de quibus in tex. Primò per conceſſionem imperatorum. Secundò regis. Tertiò Lateranen. concilij. Quartò vigore conſuetudinis de cuius initio non eſt memoria & ſic not. vnum caſum in quo ad inducendā conſuetudinem non ſufficit. xxx. vel xl. annorū tempus: ſed tēpus de cuius initij memoria in cōtrarium nō extat. Ratio: quia iſta ſunt reſeruata ſoli principi in ſignū ſpecialis priuile-
2 gij. ¶ † Et ex hoc no. vnum ſemper tenendū menti. nec
a legi alibi ita clarè. ꝙ reſeruata[a] principi in ſignū ſpecialis priuilegij poſſunt acquiri conſuetudine tanti tēporis de cuius initij memoria in contrariū non extat. Ex quo infero ꝙ dñi inferiores & ciuitates poſſunt pręſcribere po teſtatem legitimādi ſpurios. Item reſtituendę famæ, creandi tabelliones, & ſimilia quę ſunt reſeruata principi ſi ſubeſt tantum tempus: de quo in tex. Glo. tamen in. c. vni co. de cle. egro. lib. vj. prope principium ſentit oppoſitū. Sed certè iſtud dictū mihi placet intelligendo de cōſuetudine præſcripta. Et limita hoc ſecundū vnūnotabile dictum Bart. in. l. publicanus. in. §. vlti. ff. de publi. vbi dicit tantū tempus requiri quādo præſcribitur cōtra principem. ſecus ſi cōtra priuatū qui acquiſiuerit iſta priuilegio vel conſuetudine: quia tūc nō requiritur tantum tēpus. ſed ſufficit tempus. x. anno. cū titulo vel. xxx. ſine titulo. ſicut dicimus in vſufructu præſcribēdo. l. fi. C. de p̄ſcri. lon. temp. & pro hoc adduco in ſimili glo. no. in. c. ad audientiam. s. de præſcri. & in. c. dilectus. de capel. mona.
3 ¶ † No. tex. ſingulariter ibi: *vel Lateranē cōci. &c.* ꝙ concilium generale habet iura principis. pro hoc facit. quia in concilio generali præeſt papa. Vnde dicit Ioan. an. hîc & bene. ꝙ iſte tex. non excludit conceſſionem ſolius papæ. nam & conciliū habet hanc poteſtatē: ergo & papa: quia cōcilia recipiunt poteſtatē & robur à papa: de quo dic vt in. c. ſignificaſti. de elec. & vide glo. in. c. anaſtaſius.
4 xix. diſt. ¶ † No. in. §. *cùm autē*, ꝙ miſerabiles perſonæ vt iſtæ de quibus in tex. & conſimiles poſſunt cōuenire laicum coram iudice eccleſiaſtico, etiā ſi cauſa de ſe non ſit eccleſiſtica: & eſt caſus ſpecialis in quo actor nō ſequitur forum rei. Ratio eſt: quia omnes iſtæ perſonæ miſerabiles ſunt ſub protectione eccleſiæ. lxxxviij. diſtin. per
5 totum. & in. c. ſignificātibus. s. de offi. deleg. ¶ † Item no. ꝙ mandatum generale reſtringitur ſecundum poteſtatē mandātis. & ex hoc arguo ꝙ ſi iuraui ſtare mādatis ſuis, ſeu tibi obedire, ſicut iuratur rectori: ꝙ intelligi debet de his quæ ſpectant ad officium rectoris. facit. c. j. de iureiuram. lib. vj. & ca. veniens. &. c. quintauallis. eod. titu.
6 ¶ † Vltimò hîc quæro. nunquid Reges [b] citra Imperatorem poſſunt iſta pedagia ſeu guidadia imponere? Hoſti. ꝙ non ſed ſolus Imperator poteſt. Et text. ibi: *vel regum*. intelligunt quidam de rege Romanorum. qui eſt electus in imperatorem & adhuc non coronatus. Et per hoc dicebant quidam quòd ex ſola electione acquiritur electo poteſtas adminiſtrandi. de quo vide glo. in cleri. Romam de iureiuran. & pro dicto Hoſtien. facit text. in. l. vectigalia. ff. de publi. hodie tamen ſaltem de facto omnes reges & ciuitates Italiæ. & (quod peius eſt) omnes caſtellani imponūt iſta pedagia. quod fieri nō
c debet[c]. ¶ † Sed dubitari poſſet de guidagio. nā guidagiū eſt qñ aliquid datur vt tutè ducaſ per terrā alterius: nunquid peccat ruſticus aliquid recipiendo vt tutè tranſeuntem ducat? Ioan. an. hic & bene. quòd non quia iſte lo
d cat operas ſuas. intelligatur ergo tex. de eo qui tenet ad hoc. nam domini ciuitatum & territorij tenētur territorium ſuum cuſtodire ſecurè[d]. Vnde ipſi non debent recipere pretium: ſecus in alijs locantibus operas ſuas. arg.
8 opti. in. l. metum in. §. licet. ff. quod me. cauſa. ¶ † In gloſ. in ver. *pedagia* ibi: *quæ dantur pro ſale*. Sed gl. hoc non declarat. Innocen. intelligit quando aliquid datur principi vt permittat emere vel vendere ſal. Hoſti. dicit quòd ſalinaria ſunt domus in quibus domini terrarum faciūt poni ſal, & vendi, & emi à præpoſitis illius officij. ita quòd alijs non liceat. iſta eñ ſunt prohibita: quia videntur monopolia. i. conuenticula illicita & prohibita: quia non debet alicui licere vt ipſe ſolus emat vel vendat. vt. l. vnica. C. de mono. ¶ In gloſſ. in ver. *Imperatorum*. ibi: *ſed non ciuitas*. Sed hodie dicit Ioan. andr. & videmus de facto poſt factam pacem conſtantiæ ex qua ciuitates Italiæ receperunt merum & mixtum imperiū. vſurpauerunt ſibi de facto ius imponēdi iſta vectigalia. ¶ In glo. in ver. *non extat*. ibi: *priuilegium inducit*. Hoc verū ꝙ conſuetudo tanti tēporis habet vim tituli quando datur capacitas poſsidendi. aliâs ſecus. & vide ſingulariter per Ioan. and. in. c. ij. de præbend. lib. vj. in nouel.
9 ¶ † In ea glo. ibi: *titulum allegare*. Cōclude quòd in propria conſuetudine non requiritur titulus: ſed quādoq; cōſuetudo capitur pro præſcriptione. & tunc ſecus vide text. cum bona gloſſ. in. c. iij. de conſue. lib. vj. & omnino
10 ibi per Ioan. and. in nouel & in. c. fin. s. de conſue. ¶ † In gloſſ. in ver. *perſonarum*. ibi: *pro pace ſeruanda*. No. glo. iuncto text. ſingulariter quòd laicus ratione pacis fractæ poteſt conueniri coram iudice eccleſiaſtico & quòd quilibet laicus teneaſ ſeruare ſtatuta edita vel edē da per legatum, ſeu papam ſuper pace ſeruanda. nam ex fractione pacis lędit charitas. & ipſe Chriſt⁹. qui inter cętera in extremo vitę omnibus pacem reliquit. dicendo. Pacem meā do vobis. pacem meā relinquo vobis. Ad idem. c. j. de pact. ibi. pax ſeruetur. &. c.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Opinio à pluribus approbata: in dubio eſt ſequenda.*
2 *Clericus degradatus incontinenti perdit priuilegium clericale & ſtatim efficitur de curia ſeculari*
3 *Degradatio pro quibus delictis poſsit fieri. 5. 6.*
4 *Carcer vbi detrudūtur aliqui non debet eſſe ita durus, quod veriſimile ſit quod vi carceris aliquis ibi moriatur.*
Pœna irrogans mortem non reperitur de iure canonico.
Irregularitatem incurrit prælatus qui facit clericos carceratos mori in carceribus propter extenuationē victus.
Clericus quando traditur curiæ ſeculari: puta quia degradatus: debet eccleſia expreſsè prohibere ne puniat ipſum pœna ſanguinis. 3. 8. 6.

¶ CAP. XXVII.

NOuimus. Clericꝰ traditur curiæ ſeculari: quia degradatur ſeculari poteſtate pręſente, cui denū tiatur vt in ſuū forū illū recipiat. hoc dicit vſq; ad. §. *de illo*. Ille verò. §. non facit ad titu. & ponit gratiā ſecundū quoſdam. Diuiditur. Nā primô præmittit quęſtionē iuris. quam ſoluit ibi. *Cùm enim*. Secundò ad caſum facti reſpondet ibi. *pro illo*. ¶ Caſus literalis. Epiſcopus pariſienſis de mandato Papæ fecit capi quandam falſarium literarum apoſ. conſulens Pa. qd de ipſo falſario ſit agendum. antequàm Papa ad quæſtionem reſpondeat vult exponere verbum illud ꝙ in antiquis canoni. & in decretali ſua cōtra falſarios continetur. videlicet vt clericus per eccleſiaſticum iudicem degradatus: ſeculari tradatur curię puniendus: quā

¶ Idē dicit ipſe. d. Abb. panor. in. c. fi. in v. col. cir. fi. in ver. ñ. reqritur. in fi. s. de cōſu. & ibide. d. An. & Imo. q̃ ſunt iſta q̃ ſunt reſerua ta princi. enūerat Bal. in. l. reſcripta. C. ſi contra ius vel vti. pub. vbi ēt recitat q̃ ſūt reſeruata papę. & Bal. in. l. j. C. đ. iu. auānu & in tit. q̃ ſint regalia in vſi. feu. in. c. j. in ñ. col. vbi per iſtū tex. dicitꝙ prięſcriptio tāti temporis cuiꝰ initiꝫ memoria non ſit in contrariū eqparaſ priuilegio cōceſſo à principe ex certa ſciētia. facit. l. hoc iure. §. ductꝰ aq̃. in ver. cōſtituti. ff. de aqua. quoti. & ęſti.

✣ SEBA. SAPI.
a ¶ Reſeruata. Vide latè de hac materia p Io. Frā. Bal. in tractatu p̄ſcriptionū ī ſcđa parte qn tę partis prīcipalis. col. v. verſi. tertia eſt quæſtio.
b ¶ Ad quę ſpectet ī ponere pedagia: đ quo etiā vide Imo incle. p̄ſenti. ſuper ver. pedagia. de cē ſi. & vtrū liceat tū dare pedagia vel gabellas ī foro cō ſciētiæ pōit Pe. de anc. ī rīa poſſeſſorli. vj. & p Bal. ī. l. ñ. in fi. C. de iure au. ann. & ꝙ pedagia vel guidagia p̄ſcribāſ. vide latè Bal. ī ti. q̃ ſint regu. & in l. cū ꝓponas. C. de nau. fe. & in. l. ñ. C. noua vec. inſti. non poſ. & Bar. elegāter ī. l. ſi publicanꝰ §. in vectigalibus. ff. de publ.
d ¶ Fieri nō debet. Et pōdera. qa imò videſ ꝙ reges apponere p̄nt pedagia. primò p text. ī c. pe. de iud. cōiuncto dicto Bal. ī. c. j. ī tit. q̃ ſint regalia. & p. c. in nouamus de cēſi. & pBal. ī. l. cū ꝓponas. C. de nau. fe. And. Barb.

✣ SEBA. SAPI.
d ¶ Securè. Vide Bald. in. l. fin. C. de cap. vbi dicit ꝙ ſi fiat robaria prop

caſtrum obtinens caſtrum tenetur ſuccurrere. & dicit Bal. in. c. j. §. cõuẽticulam. de pace iur. fir. ꝙ q exigit pedagia, tenet facere ꝙ itinera ſint ſecura.

a ¶ Prælatus extenuans adeo vitam clerici, vt ex defectu ciborũ cogat expirare, efficitur irregularis. & adde qđ not. in. c. ad de qđ not. in. c. ad audiẽtiam. de cri. falci. per do. Abb. & qđ ibi latè not. poſt eum. d. Bart. de bellẽ. Adde hîc ꝙſi aliquis iniuſtè condemnatus vt famæ moriat non peccat ſi cibũ ſibi occultè miniſtra tũ ſumat, imò nõ ſumere eſt ſeipſum occidere, ita determinat beat' Tho. in. iiij. ſentẽ. q. lxix. ar. vlt. Sic dicit ſẽtus Tho. in. iiij. ſen. di. xxxviij. q. j. ar. iij. cir. me. ꝙ non peccat q ꝓpter aliquod opus virtutis ſe mortis piculo exponit. pro quo bñ facit text. in. c. ex pte. vlti. de ſepul. de iure ciuili videt ꝙ qs poſſit cõdẽnari ad perpetuos carceres, ſeu ad ꝑpetua vincula per tex. in. l. incredibile. C. de pœn.

SEBA. SAPI.

b ¶ Sequuta morte. Adde tamẽ ꝙ talis carceratio morti eqparat. vt tradit Bal. in. c. j. §. denique. in titu. q̃ fuerit prima cã bene ſi, amitten.

expoſi. vide in tex. ibi: *Cùm enim.* Vltimò reſpondet ad quæſtionem mandans vt falſarium illum quem epiſcopus de mandato ſuo capi fecit in perpetuum carcerem ad agendam pœnitentiam includat pane doloris & aqua anguſtię ſuſtentandum, vt commiſſa fleat, & flenda iterum non committat. ¶ †Not. j. ex text. quòd in dubio videtur ſequẽda opinio à pluribus approbata. poſſet tñ colligi contrarium ex text. cùm papa non ſequatur hîc hanc opi. plurium: dictum tamen verum eſt. niſi illa cõmunis opin. ſit euidenter falſa ſecundum Ioã. an. in. c. j. §. de conſti. & opti. facit tex. in. l. j. C. de ve. iu. enu. ¶ †Secũ dò not. quòd per degradationem actualem clericus incontinenti perdit priuilegiũ clericale, & efficitur de foro ſeculari. ad idem. c. degradatio. in fi. de pœnis. lib. vj. ſecus eſt in diſpoſitionem verbali: vt patet in ca. cùm non ab homine. §. de iudi. & c. dictum. lxxxj. diſt. ¶ †Tertiò no. ex tex. valde ſingularem, probantẽ quòd pro delicto valde graui & pernicioſo exẽplo fieri deberet degradatio actualis. Et videtur apertè iſta litera reprobare communem theoricam glo. dicentium ſpeciale in tribus criminibus vt clericus tradatur curię ſeculari: ſed in alijs requiritur incorrigibilitas: vt not. in. c. ad abolendam. de hæreti. nam hæc litera videtur innuere & dare regulam vt citra incorrigibilitatẽ poſsit fieri traditio ꝑ delicto valde graui & damnoſo. & vide quod plenè dixi in. c. at ſi clerici, &. c. cùm non ab homine. de iudi. ¶ Not. ibi: *efficaciter.* quòd eccleſia debet intercedere non fictè: ſed verè pro eo quẽ tradit curię ſeculari, vt nõ imponat pœnam mortis. ¶ Nota ibi. *in perpetuum carcerem.* ꝙ eccleſia habet pœnã perpetui carceris. & ꝙ iſta detruſio fit ad agẽdũ pœnitẽtiã. Itẽ ꝙ nõ debet imponi niſi pro grauiſſimo delicto. de quo vide Innoc. in. c. qualiter & qñ. el. ij. de accuſa. ¶ †Vltimò not. ibi. *ſuſtentandum*[a] &c. ꝙ carcer nõ debet eſſe adeò arctus & durus, vt veriſimile ſit ꝙ vi carceris clericus extinguat intra paucos dies, ſicut faciũt pleriq ꝓlati & malè. vnde ſic facientes nõ euitant irregularitatẽ ſequuta morte. [b] vt dicit Io. de lig. & bene in cle. j. de pœ. & remi. licet enim propter duritatẽ carceris & tenuitatẽ ciborũ vita ſit attenuanda, non tñ taliter quominus poſsit ſuſtentari. vnde textus hic apertiſsimè dicit ꝙ debet ſuſtentari pane doloris &c. Ex quo etiam collige ꝙ panis & aqua debẽt adminiſtrari intruſo in tãta quantitate vt veriſimiliter ex his natura poſsit ſuſtentari. Ad idẽ vide tex. optimũ in. c. ad audiẽtiã. §. de crimi. fal. vbi textus notabiliter dicit nullã pœnam imponẽdã per eccleſiam per quã poſsit incurrere quis veriſimiliter periculũ mortis. ¶ †In glo. in verſi. *ſeculari.* ibi. *penitus incorrigibilis.* hæc glo. multũ reſtringit hanc literã. & maximè inquãtũ litera loquitur de falſario. quia ſecundum eam ſpeciale eſt in eo vt non requiratur incorrigibilitas per ca. ad falſariorũ. de crimine falſi. Vnde tene qđ dixi. §. in not. Et ad. c. cùm non ab homine. & ſimilia. reſpõde quòd loquuntur in crimine non ita grauiſsimo: vt puta in periurio, vel in homicidio ſimplici. ſed in alio delicto grauiſsimo. puta in homicidio qualificato. vt quia clericus interfecit patrem & matrem, vel prodidit patriã, & inde ſequuta eſt maxima ſtrages hominum, vel quid ſimile. tunc debet tradi incontinenti curiæ ſeculari non expectata incorrigibilitate. & ita videtur probare iſta litera. quod plenè dixi. in. d. c. at ſi clerici. & in. d. c. cùm
6 non ab homine. ¶ †In ea. gloſ. ibi: *ſi quis ſacerdotum.* vbi dicitur quòd clericus coniurans ſeu conſpirans contra Epiſcopum proprium debet tradi curiæ: vt not. quod ſequitur hîc in gloſſ. vt canon ille intelligatur de incorrigibili. Hoſtien. tamen dicit quòd primus intellectus eſt verior: licet alius benignior. ſed communiter tenetur iſte intellectus vltimus. de quo in gloſſ. & plenè
7 no. in. d. c. cùm non ab homine. ¶ †In glo. in verſi. *à pluribus.* ibi. *expreſsè tradatur.* Dicunt tamen quidam ꝙ nõ debet fieri traditio realis, ne videatur eccleſia conſentire effuſioni ſanguinis. quinimò dicit Abbas ꝙ nec etiã ver baliter debet tradi. ſed certè iſta litera vult vt ſaltem ꝓlatus denuntiet iudici ſeculari: vt recipiat eum in ſuum forum. & vide hodie formam in. d. c. degradatio. de pœ.
8 lib. vj. ¶ †In glo. in verſicu. *intercedere.* ibi: *non per excommunicationem.* Vnde dicit Abbas quod prẽlatus monebit iudicem ſecularem ad pietatẽ. dicendo ꝙ ille eſt imago dei, & reducet ſibi ad memoriã multos qui poſt delicta atrocia egerunt pœnitentiã. vt in Petro apoſtolo. q negauit Chriſtum: & poſt ea meruit principatũ inter apoſtolos: & in Magdalena, & ſimilibus. ſed Hoſtien. dicit ꝙ quicqd dicatur, ad hoc ſit iſta traditio vt puniatur morte. Et ſolet communiter dici ꝙ iſta interceſſio eſt potius vocalis & colorata q̃ effectualis. Sed certè iſti non bene dicunt. & videntur dicere contra iſtum textum dicentẽ efficaciter intercedendum eſſe, & ſic non fictè. Nec obſtat ſi dicatur ad quid ergo traditur cũ ipſa eccleſia poſſit eum punire pœna minori: reſpondeo ꝙ cùm delictũ eſt ita atrociſſimum, eccleſia non vult amplius retinere in foro ſuo. & ipſe punitur per degradationem vt cæteri clerici metum habeant. Poſt degradationem verò nõ eſt amplius de foro eccleſiaſtico: & ſic imponere pœnã non ſpectat amplius ad eccleſiam: ideò intercedet apud
9 iudicem proprium: & ita intellige iſtam materiã. ¶ †Et ex hoc & ex tex. nota ꝙ prælatus & quælibet alia perſona eccleſiaſtica licitè intercedunt pro homine quantuncunque facinoroſo, vt non puniatur pœna mortis.

SVMMARIVM.

1 *Miſſus in poſſeſſionem cauſa rei ſeruandæ non tenetur reſtituere reo etiã parato ſatiſdare poſſeſſionem: ſi talis miſſus eſt abſens ex cauſa neceſſaria.*
Miſſus in poſſeſſionem debet citari antè quàm cogatur reſtituere poſſeſſionem.
2 *Priuilegium tendens in præiudicium tertij, debet ſtrictè intelligi vt minus lædat tertium. 4.*
3 *Primum decretum reuocatur, ſi paſſus miſſionem offert cautionem iudici: vel in eius defectum perſonis idoneis.*
4 *Præſcriptio ſi interrumpitur: an poſtea pro ea finienda reintegrantur tempora quibus iuſtè poſſedit?*

¶ CAP. XXVIII.

DIlecto. Si papa indiget reo qui propter abſentiam actoris poſſeſſionem recuperare non poteſt, ꝙ ei lapſus non noceat: intelligitur hæc indulgentia ſecundum ius commune. h. d. In prima parte recitat tenorem indulgentiæ. In ſecunda declarat illam ibi. *authoritate.* ¶ Caſus literalis. Archiepiſcopus Turonenſis habebat controuerſiam cum Venetis, & procuratore ipſorum ſuper eccleſia ſancti Marci de tyro tempore Inn. ad petitionẽ Archiepiſcopi cauſa commiſſa fuit quibuſdam iudicibus: Veneri citati legitimè nõ venerunt. Vnde propter contumaciam ipſorum Archiepiſcopus miſſus fuit in poſſeſſionem illius eccleſiæ cauſa rei ſeruandæ. tandem Archiepiſcopo ex cauſa neceſſaria abſente, Iacobus procurator Venetorũ voluit recuperare poſſeſſionẽ & ſtare iuri: ſed qa Archiepiſcop⁹ abſens erat ex cauſa neceſſaria, eã habere nõ potuit. Vnde papa indulſit illi procuratori vt lapſus anni non obſtaret quominus poſt annũ recuperaret poſſeſſionẽ. Archiepiſcopus poſtea hoc intelligens, dubitauit an per talem indulgentiam poſſit ille recuperare poſſeſſionẽ eccleſiæ quandocunq etiam poſt annum. cùm ſimpliciter in ipſa indulgentia diceretur quòd decætero ei lapſus nont, obſtaret quominus poſſeſſionem recuperaret. Vnde ipſe ſignificauit do. papę ꝙ tempore indulgentiæ impetratæ tantum tempus effluxerat ꝙ ſufficiebat ei ad veram poſſeſſionem ſecundum concilium generale. ſcilicet

annus.

annus. Vnde timebat Archiepiſcopus ꝙ indulgentia p̃cluderet ei viam ad veram poſſeſſionẽ: & ſi fortè ipſum tempus ante p̃dictã conceſſionẽ non effluxerat: quare quęſiuit à papa interpretationem illius indulgentiæ. Reſpondet papa ꝙ nõ fuit intentio ſua ius auferre quod ei cõpetebat ex poſſeſſione quã habuit ante abſentiam, vel etiã poſt reuerſionem ipſius. & ſibi imputet pars aduerſa ſi negligens fuerit in ſua iuſtitia proſequenda, ſiue ante ſiue poſt reditũ Archiepiſcopi: quia ceſſante impedimento abſentię ipſius Archiepiſcopi cõueniendi ipſum
1 habuit facultatem. Ber. ¶ †No.j.ex tex.ex principio literæ. ꝙ poſſeſſio non debet reſtitui reo etiam parato ſatiſdare, ſi miſſus in poſſeſſionem eſt abſens ex cauſa neceſſaria. quod tene mẽti. Ex quo infertur & aliud notabile dictum. ꝙ ad reſtituendum poſſeſſionẽ traditã cauſa contumaciæ debet miſſus citari. nã eius intereſt vt ſit præſens. cũ habeat recipere fideiuſſorẽ de iudicio ſiſti. & ſic poſſet obiicere de dignitate fideiuſſoris. vel ꝙ tempus lapſum eſt. vel quid ſimile: & hoc tenent cõiter hîc Docto.
2 & ſatis innuit & probat iſta litęra. ¶ †Itẽ no. ꝙ indulgẽtia tendens in præiudicium tertij debet intelligi ſtrictè, vt minus pręiudicet tertio q̃ poſſit. quod plenè dixi in. c. olim. ſ. eo. Sed hîc quæro. nunquid ſit aliud remediũ citra impetrationẽ indulgentiæ vt lapſus anni non noceat propter abſentiam aduerſarij. Docto. & bene dicunt ꝙ
3 ſic. ¶ †Quia põt offerri cautio cũ effectu ipſi iudici: & in defectum iudicis põt præſtari perſonis idoneis. vt in c. paſtoralis. §. præterea. de offi. or. facit. c. j. & ij. de eo qui mit. in poſ. Quid ergo operabitur iſta indulgentia. dicetur cum gl. ¶ In glo. in ver. *indulcimus*. ibi: *parum vel nihil. &c.* Vel dic melius ſecundùm doc. ꝙ indulgentia operabitur: qa ſine oblatione cautionis impediebatur curſus anni. nam ſi indulgentia hîc non interceſſiſſet, debuiſſet iſte præſtare cautionem iudici, & ſatiſfacere de expenſis. vt in. d. c. paſtoralis. in. §. præterea. ſed propter in
4 dulgentiã iſte ſeruatur indemnis. ¶ †In gl. in ver. *ex futura*. in fi. vult ergo gl. ꝙ tempus abſentiæ tantum ſubducitur de medio, ſed tẽpus pręcedens remanet firmum: & hanc opin. ſequuntur Vincen. Hoſti. Ioã. Gof. & Philip. contrariũ ſentiunt dicentes. ꝙ ſicut pro cautione interrumpitur præſcriptio & requiritur integer annus: ita & per indulgentiam. Ioa. andrę. reducit ad concordiam. ꝙ aut interuenit cautionis oblatio, & interrumpitur præſcriptio. & habet locum ſecunda opin. Aut ſolùm interuenit indulgentia, & habet locum opi. glo. & hæc diſtinctio mihi placet: quia hæc indulgentia cùm ſit contra legem & ius commune, & citra cautionem ſeruatur indemnis, debet ſtrictè intelligi vt minus lædat aduerſarium abſentem quàm poſſit.

SVMMARIVM.

1 *Ius percipiẽdi oblationes in alterius eccleſia quomodo & quanto tempore præſcribatur?*
2 *Limites ſiue confinia non poßunt præſcribi: ſed bene quæ ſunt intra confinia.*
3 *Oblationum appellatione quid veniat?*
4 *Præſcribẽs iuriſdictionem: ſi in loco exercuit aliquos actus, tacitè extenditur ad alios actus in genere.*
5 *Oblationes alicuius eccleſiæ debitæ alicui ex præſcriptione: nõ faciunt quòd ille teneatur ad onus fabricæ illius eccleſiæ.*

¶ *CAP. XXIX.*

CVm inter vos. Oblatiõis nomine continetur quicquid offertur eccleſiæ quocunq; modo in miſſa, vel extra & in eccleſia vel extra. h. d. Primò ponitur quæſtio prima & eius deciſio per Inno. Secundò ponitur ſecunda quæſtio & deciſio per eundem Inno. Tetiò ponitur tertia q̃ſtio & deciſio per Honorium. Secũda ibi: *Verum*. Tertia ibi: *capellani*. ¶ Caſus literalis. Inter priorem & clericos ſancti Ioãnis & Pauli tudertini ex vna parte, & Abbatem ſancti Petri de monte ſpoletanæ Diœceſis ex altera ſuper tertia parte oblationum capellæ ſancti Hilarij pertinentis ad dictum Abbatem quęſtio vertebatur: receptis probationibus in quæſtione illa probatum fuit ex parte prioris & clericorum ſancti Ioannis & Pauli ꝙ per. xl. annos & amplius tertiam partem oblationum p̃dictæ capellę ipſi recœperunt. & quod prior commiſerit clericis inſtitutis per Abbatem de monte conuentus ſui eandam tertiam colligendam: propter quod Inno. papa adiudicauit ipſam tertiam eccleſiæ Ioannis & Pauli: ſtatuens: vt priori liceret per eoſdem clericos tertiam illã colligere ſicut fuerat cõſuetum. Poſtmodum verò ſacerdos prædictæ capellę aſſerebat oblationũ nomine nõ cõtineri ea quę in feſtiuitate omnium ſanctorum mittuntur & portantur ad illam capellã: & quædam alia de quibus omnibus tertiam illã priori denegat exhibere. de alijs nomine tertię perſoluendæ pro rata partis cõtingẽtis priorem retinere volebat ad expenſas neceſſarias faciendas ipſi capellę reficiendę. Item Inn. de omnibus ſupradictis integrè perſolui voluit & mandauit tertiã portionem. Adhuc tertiò dicebant capellani dictę capellę ꝙ decimæ, primitiæ, vel ea quæ offeruntur ſacerdotibus, p miſſis mortuorũ, & quædã alia quę ſequuntur nõ continebantur nomine oblationũ. Vnde de illis nolebãt priori tertiã partẽ ſoluere. Super his cauſa delata fuit ad Honoriũ. Ipſe verò auditis & intellectis prædictis omnibus ſtatuit vt per clericum prioris in eadem capella inſtitutum de omnibus prædictis & aliis oblationibus quocunque titulo ad capellã illam peruenerint, ſine aliqua diminutione integrè tertia portio priori & prædictis perſol
1 uatur. Bernar. ¶ †No.j.ex tex. ꝙ ius percipiẽdi tertiam quotã oblationũ in eccleſia alterius eſt præſcriptibile p̃ alium clericũ. in hac tamen pręſcriptione requiritur titulus, cùm ſit contra ius cõmune. vel tantum tẽpus de cuius initio memoria non exiſtit. vt in. c. j. de pręſcrip. li. vj.
2 ¶ †Ex hoc etiã no. ꝙ licet limites pręſcribi non poſſint, tamẽ ea quę cõpetunt intra limites præſcriptibilia ſunt. de quo in. c. fina. de paro. ¶ No. iij. ꝙ habens ius percipiẽdi certam quotam oblationis in eccleſia alterius, debet eã recipere ſecundum conſuetudinẽ antiquã, vel mittendo proprium nuntium, vel recipiendo à clericis ibidem
3 inſtitutis. ¶ †Vltimò no. ꝙ nomine obationũ [a] non ſo-
a lùm veniunt ea quę offeruntur in miſſa: ſed etiam extra a miſſam. & nõ ſolùm ſi ſunt bona mobilia: ſed etiã immobilia: & põdera ꝙ etiam decimę & primitię veniunt nomine oblationũ. Sed cõtra prædicta & tex. in fi. fortiter oppo. de no. per Hoſtien. & Ioa. an. in. c. cauſam. ſ. eo. vbi dicunt ꝙ ſtrictè ſumendo oblationẽ. veniũt nomine oblationis ea tantũ quę offeruntur in miſſa, & ita etiam habet cõmunis vſus loquẽdi. ergo cùm hîc ſimus in materia odioſa: ſcilicet in pręſcriptione, debemus ſtrictè capere: vt eſt tex. optimus in ſimili in. c. cùm cõtingat. de deci. & maximè nõ debent venire decimę & primitię noíe oblationũ: quia iſta ſunt diuerſa, & tanquã diuerſa ponũtur in rubrica de deci. & oblatio. Itẽ hoc patet ex diuerſitate vocabulorũ. ſi enim eſſent idẽ non haberent diuerſa vocabula: vt dicit text. in. l. ſi idẽ. C. de codi. Itẽ in pręſcriptiõe tantũ præſcribitur quantũ poſſidetur. nec præſcriptio extenditur vltra poſſeſſum: vt eſt tex. no. in. d. c. cùm contingat. facit regula ſine poſſeſſione. de reg. iu. li. vj. ſed iſte poſſeſſor nunquã percœpit partem primitiarum vel decimarũ: ergo non debebat extendi iſta p̃ſcriptio ad iura non poſſeſſa. Contrarium videtur difficilimum, nec tactum per docto. Sed põt ſolui duobus modis. primò vt intelligatur de tertia parte quę olim debebatur epiſcopo ex omnibus redditibus eccleſię inferioris. vt. x. q. iij. c. vnico. & plenè dico i. c. requiſiſti. de teſta. erat ergo iſte prior ſurrogatus in locum epiſcopi. ſicut

ZACHA.

¶ Nomine oblationũ. Adde Inno. in c. de quarta. ſ. de p̃ſcri. & in rubri. ſ. de paro. & ibi Hoſti. & hîc Flo. latè ĩ l. ſtatuæ. ff. de vſufru. & Gemĩ. in. c. ſanè. xxiiij. q. ij. aliqd tãgit̃ per Alex. in. l. ſi quis poſthumos. in prin. ff. de libe. & poſthu.

a ¶ Adde hic quod no.do. Abb.in.c. cùm ex iniuncto. de hære.

SEBA. SAPI.

b ¶ Quod lis. Vide Feli. in.c. ſup qõnũ.col.pe. in gl. in verb.litis exordiũ ſ.de offi.dele. & in c.ſuper lr̃is.col.x. ver.limita primò. ſ. de reſcri. & latè geor.nattã.in rep. cle.ſæpe. ĩ pr̃i.co. viĩ.de ver.ſignifi.

c ¶ Quo tpe dicat̃ mota lis. qđ facit ad ſtatutũ prohibẽs moueri litẽ.& qñ dicatur mota lis vel diſcordia: etiã p actũ extraiudicialẽ. & dicit̃ mota cõtrouerſia etiã añli.cõte.glo. eſt in,c.ĩ. de reſti. in inte.in.gl.fi.cir. me.& eſt gl.in.l.j. in ver. poſt lit.C. de peti.hære. in.l. iudiciũ ſoluit̃ .ff. de iud. dicit̃ aũt fieri poſtulatio per actum citeriorẽ à lit.conteſt.tex.eſt in.d.l.j. & ibi Bal. formans vnã quæſtionem in terminis.de ſtatuto prohibente poſtulari. & quando quis p̃ mittit non petere vel nõ mouere q̃ſtionẽ, & de omnibus ſupradictis & alĩs multis vide Bart.in.l. amplius ver.& ideo vt tibi liqueat iſta materia.ff.rem ra.ha. & dicitur ĩchoata lis quãdo eſt lis conte. text. eſt iuncta glo.in. ver.inchoata. ĩ d.l.j. C.de pl9 pe.ſed glo.in.i.j.ff. de teſtib.in ver. litibus dicit q̃ lis eſt ante lit.conteſt. & poſt. Adde quòd per litem conteſt. & poſt dicitur eſſe inchoata lis.text. eſt cum gl. in ver. non fit.in authen. qui ſemel.C.quomodo & quando iud. Et adde q̃ ille qui promiſit non mouere litem non dicitur mouere litem quãdo mouet qõnem de poſſeſſione:ſed ſolũ quãdo mouet de proprietate: ita dicit̃ glo.no.in ver. litigioſæ.in cap. j. de

ergo epiſcopus debebat de omnibus habere tertiã partẽ:ita & iſte ſurrogatus.Iſta ſolu. aliquantulum diuinat: ideo pone ſecundam quæ videtur melior.vt intelligatur q̃ prior per tẽpus.xl.annorum percœperat indifferẽter tertiã partem omniũ oblationũ:& ſic præſcribebat tertiã partem oblationum nõ capiendo oblationẽ ſtrictè: ſed largo modo. Vnde licet alia de quibus poſtea fuit orta controuerſia non peruenirent intra illud tempus, tamen ex quo præſcripſit tertiam partẽ oblationũ,genera liter debet tradi tertia pars etiã eorũ quæ nouiter obuenient. Cape optimũ ſimile in.c.cũ in tua dicœceſi. ¶ † Et 4
a aliud exemplũ in eo qui intendens præſcribere[a] generaliter iuriſdictionẽ in loco exercuit certos actus iuriſdictionales. nam certè ex iſtis actibus cũ intentione præſcribit vniuerſam iuriſdictionẽ:vt no.Innocẽ.in.c.dilectus.de capel.mona.aliâs autem in materia odioſa & reſtringibili capiam oblationẽ ſtrictè. dic vt dixi in dicto c.cauſam. ¶ † In glo.in ver. *neceßarias*.in fi.No.gl.iuncto 5
tex.q̃ præſcribens in eccleſia certã quotam reddituũ debet eam integraliter habere: nec tenetur pro rata ad on9 fabricæ illius eccleſiæ.Inno. videtur ſentire oppoſitũ dicens iſtũ text.intelligendũ de expenſis factis in curia, vel extra pro paſcẽdis clericis:ſecus in onere fabricę.ſed do. Ant.ſequitur glo.quę etiã mihi plus placet.quia iſte tex. loquitur indiſtinctè. & alia pars poteſt deputari pro fabrica. ¶ Sed extra glo.opp.contra tex.nã pro his quę relinquuntur pro anniuerſario vel ad cultum diuinum nõ debetur quarta.vt in.c.fi.de teſta.Solu.multiplex.Sed vera eſt,q̃ contrariũ loquitur de portione quę debetur eccleſię parochiali de relictis factis p̃ parochianũ ſuũ alteri eccl̃iæ.ſed hoc.c.loquitur in certa quota p̃ſcripta quę debet integraliter exhiberi ſecundũ præſcriptionẽ. nam hoc caſu illa oblata non ſunt priuilegiata:nec priuilegiũ debet extendi per ſimilitudinem rationis.vt dixi in.c.canonica.ſ.de ſen.excommu.

SVMMARIVM.

1 *Lis dicitur mota cùm fuerit conteſtata. vide j. nu. 3.*

2 *Capitulũ an poſsit agere pro rebus ſuis abſque authoritate epi?*

¶ CAP. XXX.

1 EX parte. ¶ Lis dicitur mota cùm fuerit cõteſtata.Hoc intẽdit. In prima parte querela quã ſecundò diffinit ibi. *Nos igitur*. ¶ Caſus literalis. Inter epiſcopum Aretinũ:& F.&B.Bertrãdi qui fortè patroni erãt monaſterij pro quo litigabant ex vna parte: & canonicos aretinos ex altera ſuper quodã molẽdino de caliano & quibuſdam aliis articulis quæſtio vertebatur: dum monaſteriũ vellet reędificare molendinũ prędictũ,canonici per iactũ lapilli denuntiauerunt ei nouum opus.poſtea remiſſio denuntiationis facta fuit per canonicos: Vel intellige q̃ tempus intra qđ canonici debebãt agere lapſum fuit, & ſic monachi ędificauerunt. Tandẽ canonici cœperunt agere cõtra monaſterium lit.conte.inter partes deſtructum fuit à canonicis latenter quicquid ędificatũ fuerat poſt iactũ lapilli: ſuper his quęſtio delata eſt ad Inn. Ipſe auditis cauſæ meritis diffinitiuam ſententiam protulit. in qua continebatur ne canonici impediant quo minus monaſterium ipſum præfatum molẽdinum de caliano reędificare valeat in eo ſtatu in quo erat tempore motę litis. Canonici arẽtini ſententiam ipſam reuocare volebãt dicentes capitulũ illud referendũ eſſe ad tempus quo lapillus in denuntiatione noui operis iactus fuit.Epiſcopus & F.&B. dicebãt illud eſſe intelligẽdũ de tẽpore quo inter partes litis cõteſtatio facta fuit:& ſic petiuerũt iſti qualiter capitulũ illud eſſet intelligẽdũ.d.pa.cõſiderata ſentẽtia illa interpretat̃ illud q̃ in p̃fato capitulo dicit̃ tpe litis motę referẽdum eſſe ad tp̃s quo litis cõteſtatio facta fuit.Ber. 2
¶ † No.j. ex tex.canonicos poſſe agere ĩ iudicio nomine canoniæ ipſorũ.nã canonia habet q̃dã iura ſeparata à ſingulis p̃bẽdis:& põdera q̃ nõ interuenit hîc cõſenſus ep̃i. Ex quo etiã infero capitulũ poſſe agere pro rebus ſuis abſq̃ authoritate ep̃i:qđ tn̄ limita:vt no.in.c.edoceri.de reſcri.&.ſ.de iudic.c.cauſam. q̃. ¶ No.q̃ qñ litigiũ eſt cũ vniuerſitate,verba ſniæ referri p̃nt ad ipſam vniuerſitatẽ:vt patet ibi. *ne canonica ipſa &c.* ¶ † Vltimò no.id ad 3
b qđ quotidie allegat̃ iſte tex.q̃ lis[b] dicit̃ mota cũ ſit cõteſtata[c].& licet cõiter alleget̃ ſimpliciter hoc dictũ:tn̄ ego puto q̃ põt hoc verbũ lis verificari tã in cõtẽtione iudiciali q̃ extraiudiciali p̃ hoc alle.tex.bo.in.c.forus.ſ.e.vbi ponit̃ etymologia hui9 verbi lis. nã dicit̃ à contẽtione q̃ erat inter diſceptãtes de limitib9 agrorũ:q̃ quidẽ cõtẽtio põt eſſe iudicialis & extraiudicialis.vñ intelligã de iudiciali ſecũdũ ſubiectã materiã.nã & ſi tex.iſte in fi.põderet̃,ſimpliciter nõ dicit q̃ ſemp lis dicit̃ mota cũ eſt cõteſtata,imò dicit q̃ cõſiderata eadem ſnia &c.& ſic habito reſpectu ad ſubiectã materiã.nam de modico vel nihilo prouidiſſet iſta ſnia ſi illud verbũ lis fuiſſet relatũ ad tp̃s iactus lapilli:qa tũc parũ vel nihil erat ædificatũ. ¶ In gl. ij.ĩ fi.Sed cõtra hũc intellectũ gl.fortiter facit:qñſi denũtiatio fuerat remiſſa p̃ denũtiãtẽ, vel denũtiãs nõ p̃bauerat de iure ſuo intra tres mẽſes, licitũ eſt denuntiato ædificare vſq̃ ad ſniam:qa pẽdẽte lite nõ debet p̃hiberi poſſeſſor vti poſteſsiõe ſua:vt lit.pẽ.p̃ totũ.So. dicit do. Ant.q̃ fortè iſte cui fuit facta denũtiatio nõ erat ĩ poſſeſſiõe illi9 loci.Sed certè iſta ſol. mihi nõ placet. qa ex quo ædificauit poſt denũtiationẽ,nec aduerſari9 fuit proſequut9 ius ſuũ intra tres mẽſes,ſatis acqſiuit poſſeſsionẽ. ar.ĩ.l.j.§.ĩ operis.ff.de no.ope.nũ. Et ideo ſolue & aliter. q̃ hîc nõ q̃rebat̃,nec apparet quare papa ſic p̃nuntiauit: fortè em̃ fuit mot9 ex aliquib9 iurib9 partiũ. ſed tm̃ q̃rebat̃ quær debet intelligi capitulũ ſniæ faciẽs mẽtionẽ de motione litis.Scdò põt ſolui q̃ tẽpore cõteſtatę litis iſte ep̃s ſeu monachi ędificauerãt q̃tũ poterãt de iure cõſuetudinario ſed fuit poſtea op9 deſtructũ latẽter. Ideo papa in ſnia reſtrinxit ſe ad tp̃s litis cõteſtatę.vt poſsint iſti ędificare ad eũ ſtatũ in quo erat tẽpore cõteſt.li. qa vltra nõ licebat ſecũdũ cõſuetudinẽ loci:& ideo de materia de nũtiationis dicendũ eſt vt habet̃ in locis ſuis de no. ope. nũ. ¶ In glo.fi.ibi: *de app.ſignificauit*. & de hoc dic vt ibi plene not. ¶ In ea.glo.ibi: *ſufficit citatio*. dic vt not. in.c. gratum &.c.licet.de offi.dele.

¶ CAP. XXXI.

E X parte. Conſtitutio legati de ſoluendo tertiã mortuariorũ ep̃o intelligi debet de his mortuarijs in quib9 de iure cõi debet̃.h.d. Cõis diuiſio. Secũda ibi: *cũ igitur*. ¶ Caſus literalis. Epiſcopus Albinen̄.apo.ſe.legatus in partibus romaniæ fecit quãdam cõſtitutionẽ ſuper legatis defunctorũ: vt Patriarcha cõſtantinopolitanus tertiam haberet portionem de his quę legant̃ à decedentibus.& quidã alius cardinalis dũ ibidẽ legatione ſedis apo.fungeret̃ cõſtitutionem illam innouauit.Patriarcha occaſione illius conſtitutionis à prælatis vniuerſitatis frãcigenarũ:.& ab eccleſijs ſuis de quibuſdã quę ſibi à decedentibus legabantur tertiam exegit portionem,de quibuſdã vt dicebant tertia illa deduci nõ debebat.ſuper his delata eſt quęſtio ad papam.Ipſe verò intellecta intentione ipſorũ cardinaliũ ſuper iſta conſtitutione reſcribit prælatis prædictis. Cũ ergo do.papa ex interpretatione cardinalium acceperit q̃ ipſi non intellexerunt:vt de his q̃ in ornamentis eccleſiaſticis,vel ad fabricam eccleſiæ,aut ad luminaria eccleſiæ:& quæ pro anniuerſario, ſeptimo,triceſimo,ac vigeſimo faciendis:vel de his quæ ſpecialiter legantur rectoribus eccleſiarum,niſi fortè ro.eccle. id fiat à quocunq̃ legantur, aliqua debet ſolui portio eccleſiæ cathedrali. ipſe eorum interpretationem ratam habet & firmam,

& ſecundum

confir.vtil.vel inuti.& gl.ñ.in.c.quia nos.xj.q.j.ſed glo.in ver. commiſi mus.in.c.cãm.ek.ñ.de teſti.dicit ꝙ res dicitur eſſe litigioſa quando eſt de legata.& quod.ſ.dixi rem deductam in iudiciũ per litẽ conteſt. adde qđ idem dicit tex.cum glo.in ver.deducere.in.l.nam & nocere.ff.de pac.& glo.in.l.ſi is qui romæ.ff.de iud.& quod dixi de cõtrouerſia.Adde Ang. in authen.de litigi. §.omnem.in fin.ꝓ illũ text. vbi dicit ꝙ dicitur mota qõ etiam ante lit. conte. Et adde omnino hîc gl. & doc.in. l. cauſas. C. de tranſ ac. Adde hîc Archi.ĩ.c.placuit. el. j. xj. q. j. vbi dicit ꝙ ſi quis promiſit pœnam. ſi ampliꝰ petat poteſt pete re añ lit.cõteſt.ſed poſt lit. conteſt. nou. Sed gloſſ.ibi videtur dicere ꝙ per oblationem li belliquis dicaꝫ petere. dicit etiã ibi Archi.ꝙ ſi quis ꝓ miſit pœnam ſi q̃ſtionẽ faceret, cõmittiꝫ pœna quali tercũq; petaturvel moleſtetur. Item ꝙ quis dicatur pe tere ſolùm per lit. cõte.tenet Bart.in l.quamuis.ff.de in ius vo.& qui pro mittit aliquẽ non trahere ad iudiciũ dicitur traxiſſe ſo hùm per lit. cõteſt. non ante hîc dicit gloſ.j.in.c.inolita. xj.q.j.& gl.in ver. perdant. & in. c.ſi diligenti.de fo.cõpe.relata ad tex.& quando quis pro mittit non mouere querelam nõ di citur mouere niſi lit.cõte.h.d.Archi. in.c.ſi epiſcopus forte. xj.q. ıñ. Item dicitur mota quando ſolum eſt lis conteſt.glo.eſt in.l.iñ.ff.fi.reg.& ad idem querimonia dicitur ante lit. cõ teſt.glo.in.l.iñ.&.iiñ.C.fi.regun.ad quod vide.tex.cum gloſ.in.l.j.C.de præſcri.lon.tempo.& ibi vide omnino Ang.circa prin.& an dicatur res litigioſa ante lit.cõte,vide plenè.Ang.in authe.de lit. in prin. vbi allega. tex.in cle.ñ.vt lit.pen.& de illo q promiſit nõ petere vel non mouere qõ nem.vide per gl.in.l.qui fidem.ff.de tranſac.& ꝙ dicatur res litigioſa ẽt ante lit.conte.tenet gl.in ver.litigãtibꝰ in.c.j.vt lit.pend.li. vj.& Ang. in d.auẽ.de lit.& qñ quis ꝓmiſit aliũ nõ vexare.qñ dicaꝫ vexare.vide gl. in ver.vexare.& Imo.poſt Pau.ĩ cle.j.de reſcrip.& q ꝓmiſit nõ vocare ĩ ius ſolũ offerẽdo libellũ dicitꝫ illũ vocare.tex.eſt in.l.libertus aduerſus.ff. de ĩius voc.& qñ dicaꝫ mota cã, vel cõtrouerſia,vel lis.vide p gl.& Bar.in.l. cãs vel lites.C.de trãſ.& an dicaꝫ mota cõtrouerſia qñ ſolũ moleſtaꝫ ſup poſſeſſiõe vel ſup dominio.vide gl.in.l.j.à diuo pio.§.ſi ſup rebus.ĩ ver. cõtrouerſia fiat.ff.de re iudi.& iſta omnia ſupradicta cordi cõmenda:qa iſtis verbis ſæpe vtiꝫ pa.in.c.expoſita.de arbi.& tñ ea doc.noſtri nõ declarãt.Et adde ꝙ q̃rimonia nõ dicit niſi per actũ q fiat poſt oblatũ libel lũ.tex.eſt in.c,placuit el.ñ.§.põt.ĩ ver,is aũt.in ver.libellũ porrigat ei.& hoc ĩ q̃rimoniã adducat.xvj.q.iñ.& de illo q ꝓmiſit ſub pœna nõ cõuenire,an ꝓ monitionẽ extra iudicialẽ dicaꝫ cõuenire.vide p.d,Abb.ĩ. c,ñ.circa prĩ.de acc.Itẽ adde hîc Archi.in.c q bona,§.ſi ergo.in.xj.col.xvñ.q.j. vbi dicit ꝙ nõ dicitꝫ vocare ĩ ius niſi demũ lit,cõte.qa vocare ẽ cũ effectu, l.q̃uis.ff.de in ius voc.Sed tu ꝓ intellectu totius iſtius materiæ:vide oĩno.d.Ant.pleniſſimè in.d.c.ſi diligẽti.in.xviñ.col.de foro cõpe.vbi reaſſumit oĩa dicta Bar.in.l.amplius non petitũ.ff.rem ra.ha.& ꝙ quis dicaꝫ agere demum.li.cõte.tex.cũ gl.in.l.duobus reis ſtipulandi.ff. de duo. re. Itẽ per quã actũ dicaꝫ qs occupare cãm vel negotiũ.vide tex.& gl.ĩ ver. ꝓ lit.cõte.in.c.ſi duo.de ꝓcu.li.vj.& tex.& ibi Bar.in.l.ſi pluribꝰ.de le.j. tex.& gl.& doc.in.l.ſi titius & ſeius.ff.de ver.ob.Itẽ adde ꝙ ille q promiſit nõ mouere qõne ſuper re nõ dicitꝫ ſolũ mouere cõtrouerſiã ſi moleſtat ſup ꝓprietate rei, ſed et ſi ſup poſſeſſione vſusfructus, vel alio iureipſius text.eſt quẽ ibi ad hoc no. Ang. in.l. ſtipulatio iſta.§.ſi quis fortè. de ver. obli.ſed cõtra Ang.inquãtũ dicit ꝙ moleſtando ſuper poſſeſſiõe dicitur mouere cõtrouerſiam ſuper re.vide tur tex.cum gl. & ibi Bar.in. l.ratio. in prin. ff. de act. emp.& bene facit. l. ſi duo. §. j. ff. vti poſſ. vbi dicitur ꝙ aliud eſt res,aliud poſſeſſio, ad idem vide Bal. in l.j.in fin. C. depe ricul. & cõmo. rei vendi. Idem quan do verbum pete re:importat lit. cõteſta.vide Bart. in l. ſi decem, circa princi.ff. de verb. oblig.& in.d.l.amplius non petitũ. Bartol.in.l.ſi liberꝰ.ff. de iurepatro. & in.l. titia hæredis.per illũ tex.de condi. & demon. & pulchrè ꝓ Bal. in.l.j.C.de lit. conteſt.in authent. habita.,in vlti. colũ. C.ne fil.pro pa.& in.l.ñ.§.illud.C.de temp.appel.& ibi etiam de verb. poſtulauerit. & plene per Sali. in.l. ſi quis maior. C. de tranſac.per Bal. in l.ñ.C.quomodo & quãdo iu.& in.l.ſi in vlti.colum.C.de bonis aut.iud. & poſ.& de prædictis verbis vide omnino Bar.in.d.l.ſi qs maior.ĩ.j.col. Itẽ adde ꝙ qs dicitꝫ mouere cõtrouerſiã nõ ſolum in iudicio ſed extra: & etiã reſiſtendo.vt dicit glo.no.in.l.lucius.§.tres hæredes.in ver.mouerit. ff.ad trebel.quam alle.& ſequitur Bal.in.c,auditis.in.j.col.de reſt.ſpo.Itẽ adde hîc do.Anto.in quodam ſuo conſi.quod incipit Ieſu Chriſti & matris eius.in prin.vlti,colum.vbi dicit ꝙ ille qui iurat nullã facere contro uerſiã:& ſi ſup facto dicitꝫ egiſſe:excluderet omne remediũ.& ita dicit ꝙ plures cõſulimt Bar.vt no.in.l.ſciendũ,ff.de ver.obli.& in auẽ.ſacra puberũ.C,ſi aduer,ven.Itẽ ꝙ qs dicaꝫ petere domũ lit.cõte.tenet. glo. in.l. j.ff.ſi cer.pe,& ꝙ dicaꝫ iudiciũ tũc demũ qñ lis eſt conte. tex.eſt in.l. is q ſe obtulit.ff.de rei vendi.tex.etiã in fi.cũ gl.videtur ꝓbare ꝙ lis dicatur peragi li.cõte.& eſt gl.expreſſa in ver.agitur.in.l.hominẽ certum.ſi.mã. & glo.in.l.ſi poſtea.in ver,egi.quã ad hoc ibi no.Bal,ff.de peculio.

& ſecundum interpretationem eorum conſtitutionẽ præfatã præcipit obſeruari prohibendo expreſſè ne frauduléter aliquid fiat in præiudiciũ eccleſię cathedralis.Ber.¶ † No. j.ex tex. ibi: *innouauit*. ꝙ ſucceſſor in officio põt idẽ ſtatuere quod prædeceſſor.nec propter hoc tollitur prima conſtitutio.[a] & quid habet tunc operari ſecũda:ex quo dicit illud quod prima dic.vt no.Bart.in.l.j.ff.ad.l. fal. quia ſaltem datur noua facultas agendi ex ſecunda conſtitutione.nã ſecunda conſtitutio nunquã tollit primam,niſi ſpecialiter caueatur,vel niſi ſit prorſus contraria:vt in.c.j.de conſti.lib.vj.l.quoties.ff.de act.& obligatio. ¶ † Secundò no.ꝙ ſtatutum generaliter loquens in materia iuris recipit exceptiones & limitationes,vt ſic minus lædat ius commune q̃ poſſit.& in hoc iſte text.eſt valde no. vt quantuncunq; ſtatutũ loquatur generaliter debeat ſtrictè intelligi vt minus præiudicet tertio,& iuri cõmuni q̃ poſſit. ¶ † Sed cõtra p̃dicta & cõtra tex.oppo.de.c.ſi papa.de priuile.lib.vj. vbi dicitur ꝙ verba debent aliqd operari.Sed interpretãdo iſtud ſtatutũ ꝓput papa hîc facit. nihil operabitur. cùm hoc ſit de iure[b] cõmuni.ad idem facit quod no.Bar. in.l.iiij.in.§.prætor ait.ff. de dãno infec. vbi dicit ꝙ ſi ſtatuto cauetur ꝙ citatio poſſit fieri ad perſonã vel ad domum,ſufficit ſi fiat ad domum,licet perſona poſſit reperiri: & hoc vt aliquid addat ſtatutum ad ius cõmune.nã ſi intelligeretur ꝙ citatio prius debet fieri ad perſonam ſi poteſt reperiri, tunc de nihilo ſeruiret ſtatutum.cùm hoc ſit de iure: & ſic apertè vult Bar.ꝙ ſtatutum loquens in materia iuris debet intelligi vt aliquid addat ad ius commune[c].Sol.placet dictum Barto.nec eſt contra hunc text. Sed ad iſtum text. aſſigno duas rationes decidendi. Prima ratio. ꝙ ſtatutum hîc etiam ſecundũ iſtam interpretationem aliquid addebat ad ius commune. quia de iure cõmuni quota quæ debetur epiſcopo eſt incerta & relicta conſuetudini: vt in.c.certificari. de ſepul.ſed cõſtitutio hîc taxabat illã quotã reducendo eam ad tertiam. ex quo ergo ſtatutum operabatur iſtud,non debet ita latè intelligi in alia parte vt iniuſtè præiudicaret tertio,vel magis derogaret iuri communi.Et ſecundũ iſtum intellectũ no. ꝙ vbicunq; ſtatutũ deuians à iure loquitur generaliter,debet reſtringi quantũ poteſt:vt minus lædat ius commune. & ſatis eſt ꝙ aliquid operetur:ſed in exemplo Bar.niſi faceremus illam interpretationẽ, nihil de nouo induceret ſtatutum. ¶ † Secunda ratio decidendi poſſet eſſe: quia ſtatutũ hoc generaliter intelligendo priuaſſet eccleſiã iure ſuo in debitè.ſed ſtatutum nunquã debet ita intelligi vt reſultet talis abſonus & iniquus intellectus.pro hoc tex.optimus in.l.ij.C. de noxali.& no.Bart.in.l. omnes populi. ff. de iuſti.& iur.Et ex hoc no.ꝙ ſtatutum generaliter loquens recipit interpretationem reſtrictiuam ne tertius puniatur ſeu priuetur iure ſuo indebitè. ¶ † Si autem ſtatutum per omnia loquitur ſecundum ius commune, ita ꝙ non poteſt intelligi vt aliquid addat: tunc quid operetur tale ſtatutum videtur quòd nihil.ſed ſit ius commmne.quod ſentit gl. in c.j.de conſtit.libro ſexto.ſed dic quòd operatur: quia dat nouam actionem. nam poterit agi etiam vigore ſtatuti: vt dicit Bartol. in dicta.l.j.ad le.fal.ſicut quandoque prætor decernit id quod ius ciuile: & poteſt agi de iure ciuili,vel iure prætorio.de quo no.in. c.j. ſ.de reſcrip. ¶ † In glo.in verſi. *interpretatione*.ibi:*interpretatur ſuam conſtitutionem*.Sentit ergo glo.ꝙ legatus poteſt ſuam conſtitutionem interpretari: cùm oritur dubietas. ſed hoc non eſt verum indiſtinctè: ſed procedit ſi adhuc durat eius poteſtas. nam ſi eſt functus legatione,hoc facere nõ poteſt. ar. in.c.

a ZACHA. ¶ Nec ꝓpter hoc tollitur prima conſtitutio. Adde pro verificatione huius dicti Gemi.in.c.j. nu.19. & ibi limitatiuè & diffuſè per Celſum in apoſt.in ver.alia.ſ.de conſti.in.vj.& Cardi.in proœ.cle.§.vniuerſitatis.nu.12.& ibi etiam in apoſt,eiuſdem Cel.in ver.conſtitutio.

b ¶ Hoc ſit de iure. De ſtatuto diſponente:idem ꝙ ius commune an intelligi debeat vt aliquid operetur,vide latè per do,Ant.in.c.j.de poſtu. & do.Abb.in,c.paſtoralis,de appel,

c SEBA. SAPI. ¶ Ius cõmune. Vide omnino Feli.in.c.ſolitæ. col. iñ ver.inquantum gl.& doc.ſ.de maio.obe.vbi multa ponit:quid operetur ſtatutum quod idem diſponit quod ius commune:de quo etiam vide quod no.Gemi.in.c.ſi gratioſæ.col.j.de reſcrip.lib.vj.

a ¶ Statutarij. Vtrũ illi quibus data eſt ptãs edendi ſtatuta poſſint poſt q̃ fecerunt ea interp̃tari. Et vtrũ ancia ni q̃ fecerunt ſtatuta poſſint ea interpretari. & quid de eorũ ſucceſſorib⁹. vide latè per Io. de imo. ĩ. l. ex facto. ĩ prĩ. ff. d̃ vul. & pu. & Bal. in. l. j. invlt. col. ff. de cõſti. prĩ. vbi dicit q̃ ſtatuta rij remoti ab officio nõ poſſunt interpretari. & quid de eorũ ſucceſſoribꝰ q̃ nõ poſſunt ĩterpretari nec cõdere ſtatuta: & ad de q̃ ſi data eſt poteſtas alicui interp̃tandi ſtatuta, non poſſet facere ĩterp̃tationẽ additiuã ſecũdũ do. Ant. in c. ſup qõnũ. ĩ prĩ. in fi. iij. col. de off. dele. ꝓquo eſt bo. tex. in. c. cũ dilecti. de acc. ad quod vide de Abb. in prima pte ſtatu. q. xxiij. Itẽ vide Bal. in. c. j. in. ij. col. in tit. qui ſuc. tẽ. vbi dicit q̃ ꝓlatus depoſito officio nihil põt declarare ſup præcedentib⁹ cõtractib⁹ & Abb. & Io. an. ita tenere in iſto cap. ex parte.

b ¶ Interpretari. An & quando Iudex poſſit interpretari ſnĩam ſuã, de hoc vide gl. ĩ. c. ſicut. §. ex his. xj. qõ. j. plene p Bal. ĩ. l. ea quę C. con. vel epiſc. & Bar. in. l. ĩter ſtipulantem. §. j. de ver. ob. concludit Bal. vbi. ſ. q̃ põt facere ĩterp̃tationẽ nemĩnẽ lædẽtẽ. vide de hoc p gl. ĩ ver. corrigẽdi. in. l. ij. C. de ſen. ex breui. reci. & Ang. limitat ibi illã gl. & vide Bal. in. c. j. in fi. de reiudi. & late Bar. in. l. ab executore. in prin. ff. de app.

c ¶ Tua nobis. Adde hìc Archi. in. c. frater noſter. xvj. q. j. circa finẽ. vbi dicit q̃ hñs gratiã ſecũdũ formã huiꝰ decre. tua nobis. nõ poterit vti ſua gratia cõtra illũ q̃ expectabat bñficia cõtinenſ. Ber. ¶ † No. j. ex tex. vnã iuſtã in literis. de offi. deleg. & in. l. Iudex. ff. de re iud. Vnde ſi bene põderetur tex. hìc. papa ratificauit illã interpretationẽ legatorum. aliâs non valuiſſet illa interpretatio: vt dicit hìc. Io. an. & benè. ¶ † Et facit ad quæſtionẽ. nũq̃d ſtatutarij [a] deputati à populo poſſint interpretari ſtatuta per ſe edita ſi oritur aliqua dubitatio. & Io. and. hìc & Bar. & communiter legiſtę in. l. oẽs populi. ff. de iuſti. & iur. concludunt q̃ non. ex quo functi ſunt eorũ officio. Nec obſt. q̃ eius eſt interpretari cuius eſt condere: quia in veritate nõ videntur illi condidiſſe ſtatuta: ſed populus qui dedit authoritatẽ: quia is dicitur facere cuius authoritate fit: vt in. c. ſi diligenti. de præſcrip. & ideo recurrendum eſt ad populum ſeu cõciliũ generale. & intelligo quòd debet recurri ad populum ſeu ad concilium quãdo interpretatio eſt valde dubia: ſecus ſi eſt clara & iuri conſona: quia tunc Iudex corã quo vertitur quęſtio poterit interpretari ſtatutum. ſicut dicimus in lege cõmuni. & in priuilegio principis. vt no. Inno. in. c. cũ ſpirituali. de ap. & Bar. in. d l. omnes populi. & glo. in. c. cùm veniſſent. de iud. facit. l. benignius. ff. de legi. & l. fi. de conſti. prin. & l. vnica. C. de profeſ. qui in vrbe conſtan. li. xij. vbi datur inferioribus poteſtas interpretandi. ¶ † An autẽ Iudex poſſit interpretari [b] ſententiam ſuam. vide plenè per Bar. poſt glo. in. l. ab executore. ff. de appel. nã ſi eſt delegatus, non poteſt. per c. in literis. prędlle. Si eſt ordinarius & inferior, etiam non poteſt. ſed ſi habet merũ imperium: & tunc poteſt: vt in. d. l. ab executore. vbi tex. no. & ita debet interpretari vt nõ corrigat ſeu mutet, ſed declaret tãtum: quòd tenemenți.

a 7

b 8

✠ SVMMARIVM. ✠

1 *Fructus beneficiorum quæ ſunt vacatura licitè impetrantur ab epiſcopo ad tempus pro debitis eccleſiæ ſoluendis.*

Ius percipiẽdi fructꝰ ad tẽpus de bñficijs vacaturis pro debitis eccleſiæ ſoluendis, à quo cõcedi põt?

2 *Beneficiorũ appellatione veniunt etiã maiora beneficia, puta epiſcopatus & ſimilia. 3.*

4 *Priuilegium ſi eſt fauorabile, eſt largè interpretandum: ſecus ſi tendit in præiudicium tertij.*

5 *Indefinita an æquipolleat vniuerſali?*

¶ CAP. XXXII.

c

VAnobis. [c] In priuilegio de percipiendis fructibus beneficiorum, appellatio beneficiorum maiora beneficia comprehendit. Ita cõmuniter ſummatur. Sed ego addere ad ſummarium quãdo priuilegium eſt cõceſſum epiſcopo ꝓ honeſta & fauorabili cã: qa ita loquiť tex. vt j. dicã. Cõmunis diuiſio, ſecunda. ibi: *Nos.* ¶ Caſus literalis. Eps Tulen. grauatus erat onere debitorũ: impetrauit à dño papa: vt fructus beneficiorũ quę in diœceſi ſua vacare contingeret propter debita releuãda, per bienniũ retineret. Quidã indulgentiã illã malitioſè reſtringere moliẽtes aſſeruerũt prębendas & maiora beneficia bñficiorũ nomine minimè cõtineri: eps ſignificauit hoc do. papę. & ipſe reſpõdet q̃ in hoc caſu gñrali noĩe bñficiorũ p̃bendę ac alia bñficia cõtinenť. Ber. ¶ † No. j. ex tex. vnã iuſtã & licitam cauſam concedendi fructus beneficiorũ ad tempus. videlicet pro ſoluẽdis debitis eccleſiæ cathedralis, ſeu eẽpi obligati nomine eccleſię. An autẽ eps cũ capitulo poſſit hoc ſtatutũ facere dic vt not. in. c. ſi propter tua debita. de reſcrip. li. vj. vbi etiã no. nũq̃d legatus poſſit hoc indulgere. ¶ † Secũdò no. q̃ verbũ beneficiũ latè ſumptũ comprehendit etiã beneficia [d] maiora. quod etiam probatur in regula. j. de reg. iur. lib. vj. cũ ibi no. vnde ibi verificatur etiam in epiſcopatibus & Archiepiſcopatibus. dum dicit beneficiũ eccleſiaſticum nõ poteſt ſine inſtitutione canonica licitè retineri. ¶ † Sed opp. quòd nõ debeat hìc latè ſumi: ſed ſtrictè. quia hìc tractatur de pręiudicio beneficiorũ vacãtium: & eſt cõtra ius cõmune. ergo debet fieri ſtricta interpretatio: vt in. c. q̃d dilecto. de cõſan gui. & affi. dixi in. c. cũ olim. ſ. de priuile. Sed quando verbũ beneficium ſtrictè ſumiť non comprehendit beneficia maiora. vt eſt tex. in c. cũ in illis. de pręben. li. vj. facit. c. fi. eo. tit. in antiquis. Sol. contrariũ videtur difficile. Io. and. hoc videtur intelligere duobus modis. Primò quòd ideo hìc fit larga interpretatio quia non tractatur de graui præiudicio priuati: ſed certè iſta ſolu. non videť indiſtinctè vera: quia multum præiudicatur beneficio ſi fructus abſorbentur per duos annos. ¶ † Secunda ſol. q̃ hìc tractatur de interpretatione priuilegij principis. hęc etiã ſol. non eſt bona quia quando priuilegium principis eſt iuri derogatiuum, vel abſorbet ius alteriꝰ, debet ſtrictè interpretari: vt dixi in. c. olim. ſ. eo. & ideo (vt dixi in prin.) debet intelligi iſte text. quando cõceſſio fuit facta epiſcopo pro debitis ſoluendis. hæc eſt enim cauſa honeſtiſſima vt filij ſubueniant parenti. & ideo materia iſta cùm ſit fauorabilis in ſe non debet reſtringi ſed ampliari: & ſic intelligo text. ibi. *in hoc caſu &c.* ſcilicet vbi ex honeſta & fauorabili cauſa indulgẽtia facta eſt epiſcopo. ſecus autẽ dicerem vbi indulgentia fieret tertio. arg. eorum quæ no. Io. mo. in. d. c. ſi propter de reſcri. in. vj. ¶ † In glo. fi. ibi: *ab omni munere.* Vult ergo dicere quòd indefinita nõ ſemper ęquipolleť vniuerſali. q. d. quòd aliud eſt quando conceditur indulgẽtia ſuper omnibus beneficijs, & aliud ſuper beneficijs. Sed tu dic melius de hac materia an & quãdo indefinita ęquipolleat vniuerſali: vt no. in. d. c. vt circa. de elec. lib. vj. hìc enim fit interpretatio larga propter rationem prędictam.

d

d

✠ SVMMARIVM. ✠

1 *Moderatio: hoc verbum continet & denotat diminutionem non augmentum.*

2 *Numerus canonicorum ſolet minui ſi facultates eccleſiæ ſunt adeo diminutæ vt canonici non poſſint commode viuere.*

3 *Habens poteſtatem minuendi in cauſa diminutionis reddituum: non videtur habere poteſtatem augendi in cauſa augmentationis reddituum.*

4 *Fructus eccleſiæ ſi ſuperexcreſcunt, debent conuerti in vtilitatem eccleſiæ, donec de eis aliter fuerit diſpoſitum.*

5 *Delegatio nõ extenditur vltra caſum expreſſum.*

Numerus canonicorum an poſſit per ipſum epiſcopum minui, vel augeri?

ciũ vacaturum antè q̃ ſibi cõcedere tur priuilegiũ ſecũdũ formã huiꝰ decre. & ita dicit tenere Vin. in hac decre. q̃d eſt ſing. mẽti tenẽdũ ꝓ limitatiõe huiꝰ tex. & ibi dicit Archi. q̃ hìc nõ ob. c. ſi tibi cõceſſo. de p̃b. lib. vj. qa nihil facit ad ꝓpoſitũ. & hãc dicit eſſe rõnẽ: qa ſcđa gẽa p̃iudicat primę niſi de ea faciat mentionẽ. Idẽ etiã pũctualiter dicit Do. in. c. ſi ꝓpter tua debita. in. vñ. col. de reſcrip. libr. vj. allegabat dictum Vinc. ĩ hoc. c. tua nobis.

¶ Bñficia. Adde tex. magis clarum vbi ꝓpriè in caſu huius. c. appellatione beneficij venit beneficiũ curatum in. c. ſi tibi cõceſſo. de prębẽ. li. vj. & an appellatione beneficij cõtineať prębenda. vide pulchrè per do. Ant. poſtalios in. d. c. fi. de p̃ben. & ĩ terminis huiꝰ decre. q̃d cõtineať appellatiõe beneficiorũ. vide oĩno latè p Do. in. c. ſi ꝓpter tua debita. in. ñ. col. de reſcri. li. vj. & q̃d no. Do. in. c. fi. in fi. de off. vica. lib. vj.

✠ SEBA. S API.

d ¶ Beneficia. quid veniat appellatione beneficij. vide latè per Feli. in. c. poſtulaſti. col. vj. ver. vide ad gloſ. ibi. ſ. de reſcriptis.

¶ CAP. XXXIII.

1 TRansmissæ. †Verbū moderatiōis[a] dimi
2 nutionē cōtinet nō augmē tum.hoc dicit.Cōmunis diuisio. Secunda ibi: *quo circa.* ¶ Casus literalis.Episcop.& capit.xantonen. significauit dom̄i.Papę,quòd quadragenarius numerus in eorum ecclesia constitutus non potest obseruari cò quia facultates eccle.non sufficiebant. vnde petebant, quatenus numerum canonico. secundū facultates ecclesiæ dominus Papa moderare vellet:mandauit pa. quibusdam vt cano. & prębenda rum nume. secundū facultates eccle. moderarētur statuentes eūdem numerū obseruari. Ipsi verò inuenerūt facultates ecclesiæ à tępore statuti nu.adeò excreuisse.qd sine diminutiōe præbēdarū maior ibidē nume.poterat ordinari.vñ petebāt à dño Pa. an per verbū moderatiōis qd in literis pa.positū erat eundē nu.augmentare deberēt vel minuere.mandat pa.quatenus si antiquę prębendarū nō sunt diminutę cū moderatio ibi locū nō habeat:nu.prębendarū & cano.dimittant in eo statu in quo ip̄m inuenerunt augmentū conuertentes in vtilitatē ipsius eccl. donec pa.super.hoc aliter
2 duxerit disponendū.Bern.¶ †No.j.ex tex.vnā causam legitimā minuendi numerū canonico.& prębendarū qñ post statutum numerū facultates ecclesiæ adeò diminutę sint q̄ cano.instituti non possunt cōmodè viuere.¶ *Secundò not.* q̄ superexcrescētia reddituum non frangit numerū canonico .ipso facto & in hoc est iste tex.not.de quo plenè not.in.c.cum M.de consti.& dicvt ibi.not.
3 ¶ †Tertiò not.quod cui datur potestas minuēdi in causa diminutionis redditum:non videtur data potestas augmentādi in causa augmentatiōis Ex quo collige quod potestas delega. est strictè
4 interpretanda & non extendēda vltra casum expressum.¶ †Vltimò not.quid fiendū est de redditibus super excrescētibus.debent ēm conuerti in vtilitatem eccle.donec aliud fuerit dispositū.Sed quæro quid cōprehēdatur hîc appellatione ecclesię.Ioan.and.ponit duplicē expositionem.primò vt intelligatur eps cū capitu. ar. in.c.cū clerici.s.eo.secundò intelligit vt debeat conuerti in pias causas.nam quicquid supersest necessitatibus ecclesiarū debet cōuerti in pias causas seu expendi.xij.q.j.in.c.quia. Et hęc expositio licet bona sit in se.tn̄ tex.videtur velle cōcernere in vtilitatē istius eccle.vñ poterit cōuerti in fabricā vel poterunt emi possessiones vt postmodū possit habere ampliores redditus.argu.in.c. vidente
5 tes.xij.q.j.¶ †In gl.in ver.*excreuisse*.ibi.*vtrum possent augere numerum*.Sed rōnē decidendi glo.ponit:sed satis colligitur ex tex. quia verbū moderatio cōtinet diminutionē, & potestas delegata non
b est extendēda ad casum nō expressum [b] in.c.cū olim.de offi.dele. sed papa,vel Episcopus poterunt augere numerum. Et an Episc. cum capitulo possit augere ve lminuere numerum,vel creare vel supprimere dignitatem:dic.vt plenè not.in.c.cū accessissent.s.de consti.¶ In gloss.pe.in fi.sed solue q̄ vbi constat de mente recedimus à proprietate verborum.ita loquuntur contraria: aliâs autem inhęremus significationi verborum.ita loquitur iste text.ad idem.l.non aliter.ff.de leg.iij.¶ In gl.fi.in.fi.Not.fi.gl. nam videtur recedere ab eo quod .s.dixi. Conclude ergo q̄ qualitercunq̄ reddit⁹ sint augmentati conuerti debēt in vtilitatem ecclesiæ.& potest intelligi de red:cōibus vltra prębendas.Red.verò prębendarū nō debēt de facili mīnui.Fateor tn̄ qd si prębendę erūt multum augmentatę q̄ superior poterit augmētare nu.prębēdarum de quo tn̄ dicendū:vt plenè no.in.c.cū M.pręallega. Nec obst. cō trarium supra formatum in glo ff. quia ex quo superexcrescentia prouenit ex redditibus ecclesiæ, non est curandum qualitercūque prouenirit.arg.opti.xij.q.j.in.c.fi,

De regulis iuris *Rubrica.*

¶ Continuatio rubricę sumi potest ex gloss.super rubr.huius titu.in.vj. vel continua aliter & sic. Supra vidimus multa iura specialia: verum quia ex iuribus specialibus omnes casus occurrentes decidi non possunt:congruum fuit ,in fine operis subjicere aliquas regulas generales. Ideò sequitur rubrica de regu.iur.

SVMMARIVM.

1 *Rerum appellatione veniunt etiam incorporalia.*
2 *Contractus qui cōsensu cōtrahūtur,cōtrario cōsensu dissoluūtur,nisi illi cōtract⁹ trāsierint in sacramēta spūalia.vt in matrimoniū & similia.*3.
4 *Contractus appellatione an veniat contractus matrimonij?*
5 *Ad perdendam possessionem an requiratur necessariò animus & corpus, sicut in aquirenda?*

¶ CAP. I.

OMnis. Non pōt breuius summari & pone casum in.c.ij.s.de spō. ¶ Casus literalis.Omnis res.i.omnis obligatio tē poralis per quascūq̄ cās contrahitur,per easdē dissoluit. hmōi enim obligationes tpales siue cōtractus cōsensu cō trahunt,& dissensu dissoluūtur.secus in spūalibus obligationibus quæ consensu cōtrahūtur:sed dissensu nō dissoluunt. vt sacramēta
1 ecclesiastica.Ber.¶ †No. primò ex tex.iuncta gl.q̄ appellatione rerū comprehendi etiā
c p̄nt incorporalia [c].vnde hîc cōprehēdit contractus & oīs obligatio.de quo vide qd no.in c.ij.de reb.ec.nō ali.li.vj.& ī l.mouētiū.ff.de
b ver.sig.¶ No.ij.q̄ cōtract⁹ dicitur nasci tpe cōsensus:& dicitur dissolui cū cōtrarius dis-
2 sensus interuenit.¶ †In gl.j.ibi:*omnis obligatio siue contract⁹*.exemplū in stipulatiōe quæ consensu cōtrahit.& cōtrario cōsensu dissoluitur:vt in.l.si vnus.§.pactus.ff.de pac. Idē in cōtractu emptiōis & vēditiōis.nā cōtrahit ex solo consensu,& re existētē integra dissoluit cōtrario cōsensu:vt in.l.j.C.qñ.li. ab ēp.
c dis.Sed si interuenerit traditio rei post vēditionē,oportet q̄ etiā interueniat retraditio.
3 aliâs nō dissoluitur.vt in dicta.l.j.¶ †In ead. glo.ibi.*fallit hæc regula in matrimonio*: & rationē fallētiæ quare matrimoniū nō dissoluitur contrario cōsensu.vide per glo.in.c.quapropter.xxvij.q.ij.nā matrimoniū est maximū sacramētū:vt in.c.debitū.de biga. qa ex quo semel cōtractus est,eius dissolutio non est in
4 potestate hoīm.¶ †In ea.gl.ibi:*& in baptismo*. Rō aūt istorū casuū est:quia nō pōt propriè interuenire cōtrarius actus:sicut dicimus in virginitate quæ semel amissa ampli⁹ recuperari non pōt.xxxij.q.v.c.si paul⁹.& idē in omnibus in quibus character spūalis imprimit.
5 ¶ †Et in gl.de hoc an in perdenda possessione sufficiat solus animus.vide per gl.in.l.iij.§. in admittenda.ff.de acqui.pos.& cōiter tenetur q̄ sic.siue sit naturalis:siue ciuilis.vnde rō quare facilius possessio admittatur q̄ acquiratur est:quia ad acquirendum requiritur animus & corpus:sed in perdendo sufficit solus animus.Et ad.l.quē admodū.alle.in gl.quę dicit q̄ requritur vtrūq̄ in perdēdo.Rn̄deo q̄ si incipit à corpore,tūc requiritur vtrūq̄.qa solum corpus sine animo nō sufficit:sed si incipitur ab animo:tunc sufficit solus animus. Item fallit hęc regula in casibus no.in.c.cùm inferior.de ma.& obe.nā ī multis casib⁹ pōt quis l igare:nō tamen absoluere.Tene menti.

SVMMARIVM.

1 *In dubijs semper fieri debet interpetatio quæ tendat in mitiorem partem.*2.6.7.

a ¶ Moderationis. De isto verbo vide gl.ibi Do. in.c. cupientes.de elec. ī.vj.& tex.& doc. in.c.inquisitionis. de accu. And.Bar. ZACHARI.
¶ Adde gl.in.c.fi. j.eo.tit. & Car.in cle.ij. de magistr. vbi alle.prælle.c. fi.j.eo.& ibi Abb. glo.& doct. ZACHARI.
b ¶ Expressum. Ad de qd no.in.c. q̄rēti.nu.4.in apo. in ver.vt magis Iudex delegat⁹ timeatur,s.e.p q̄ limitabis hoc dictū,quia indistinctè non est verum. SEBASTIAPI.
c ¶ Incorporalia. Vide remissiuè Felin.in.c.puenit. col.ij. de test. cog. Alex.in.l. nā qd. §.notionis.in. iij. no.ff.ad trebel.& in cōsi.lxiij,col. ij. in.iiij.volu.clxxx iiij.col.ix.in.ij.dubio.in,ij. volumi. ZACHARI.
c ¶ Incorporalia. Adde Bar.in.l.rei ff.eo.ti.Bal.in.l.ex legato.in.iij. opp. C.de leg,& ī rub. C.e.ti.de ver.sign. & plenis.p Bar.in l.quintus.§.argento.in.j.col.vers. q̄ realiquis donauit. de auro & argen. leg.istū & doct.in c.fi.s.de prescrip. & Alex.cōs.clxxxv.volu.ij.

a ¶ Miſericordia. Et maximè ī prīcipibus: qa nihil tā peculiare ſeu ꝓpriū eſſe debet maieſtati impiali q̄ hūanitas & miſericordia ꝓ quā ſola dei ſeruaī imitatio. dixit tex. in. l. fi. in fi. C. de don. inter vi. & vxo. nam ita credimus dei beneuolētiā & circa gen⁹ humanū nimiā clem. q̄tū noſtrę natu ræpoſsibile eſt imitari. q̄ quotidianis hoīm pctīs ignoſcere dignaī pœnitētiā ſuſcipere noſtrā, & ad meliorē ſtatū deducere. ita elegāter dicit īperator Iuſtinian⁹ in l. īperial. circa prī. C. denup. & ibi gl. iīj. alle. cōcordātes

↝ SEBA. SAPI.

b ¶ Abbreuiatè. Vide Feli. in. c. cū. P. tabellio. co. iiīj. verſic. vīj. queritur. ſ. de fid. inſtru.

c ¶ PerBar. Et p do. Anto. in. c. ex multa. de vot. 2

ZACHARI.

¶ Adde Lāfrā. de ori. in. c. qm̄ cōtra falſam. in prin. nu. 12. & ibi in apoſt. 3

Be. va. & Celſi in ver. dictio &c. ſ. de a ꝓba. Gemi. ī. c. j. § in cęteris. & ibi in apo. Celſi. &. ver. de cle. coniug. & Bal. cō. lxiīj. no. v.

d ¶ Partē. An dubia ſint interpretāda in meliorē ptē. vi 4 de p ſan. Tho. ī. q. b ñ. q. lix. artic. iīj. in fin. vbi dicit q̄ de quolibet eſt p̄ſumēdū bonum, niſi appareat cōtrariū dūmō nō vergat in 5 periculū alterius: qa tūc eſt adhibenda cautela vt non de facili vnicuiq̄ credaī ſecundū illud Io. iiīj. Nolite credere oīſpiritui. Itē vide oīno qd̄ no. Do. ī. c. j. in. vl. e co. ver. no. iſtā glſ. qavbi qs arctat de iur. cal. li. vj. Itē vide oīno qd̄ ſcribit ſan. Tho. ī. iiīj. ſen. di. xvj. q. j. arti cu. v. cir. fi. vbi dicit q̄ ſic oportet p̄ſumere de quolibet quod libet bonum. ſed illud ad quod tenetur quo 6

Euàngelij verba poßunt allegari ad diciſionem cauſarum.

Iudex debet habere præ oculis & miſericordiam: & ſeueritatem ſimul: & non vnum ſine alio.

Cætera. Iſta dictio abreuiatè ſcripta comprehendit aliqua vltra præcedentia.

Peccatum quando aliquid poteſt in dubio eße & nō eße, ſemper debemus interpretari quòd non ſit peccatum vt vitemus illud. 7.

Clericus ſi reperiatur amplecti mulierem, an præſumatur facere cā dilectionis.

In maleficijs non præſumatur bonus animus.

¶ CAP. II.

ESTote. †Dubia in meliorē partē interpretari debēt. hoc dicit. Et primò ponūtur verba euangelij. Secū dò verba Bedæ exponentis. Secūda: ibi. *hoc loco.* ¶ Caſus literalis. Eſtote miſericordes, & nolite iudicare: & nō iudicabimini. Exponit hīc Beda particulā iſtā huius authoritatis: nolite iudicare &c. dicit Beda. nihil aliud nobis pręcipitur niſi vt ea quę dubia ſunt quo animo fiant in meliorē partē interpretemur: qd aūt ſcriptū eſt vt fructibus eorū cognoſcetis eos: de manifeſtis dicitur: quia illa non poſſunt bono animo fieri: vt ſtuprum, blaſphemię, & ſimilia: de quibus cùm certū ſit illa eſſe mala nobis permiſſum eſt iudicare: & ideò ad bonū reduci non poſſunt. Ber. ¶ †No. primò ex tex. qd verba euāgelij adduci poſſunt ad deciſionē cauſarum. quinimò multi cano. extracti ſunt ex authoritatibus noui & veteris teſtamenti, vt dicit tex. in c. qualiter. ij. de accuſatio. ¶ †Itē not. principi. pro miſericordia exhibēda. & in dubijs melius eſt reprehendi de miſericordia [a]: quā de ſeueritate. xxvj. q. vlti. c. alligant. debet tn̄ miſericordia immiſceri cum ſeueritate. quia homo non debet eſſe nec multū miſericors nec multum ſeuerus: ſed debet Iudex in iudicando habere præ oculis miſericordiam & ſeueritatē. vide tex. cū gl. in. c. diſciplinā. xlv. diſt. ¶ †Not. de hac dictiōe &c. quæ abbreuiatè [b] ſcripta cōpreh. aliqua vltra pręcedētia: & cōprehendit qd eſt ſolitū ſequi. & idem eſt dicere &c. quod &j. de quo per Bart. [c] in. l. gallus. ff. de liberis & poſth. ſecus ſi nō eſſet abbreuiatè ſcripta. quia tūc capitur prout verbum ſonat. ¶ †Itē not. qd facta dubia que poſſunt referri ad pecca. & nō peccatum debem⁹ ſem per interpretari in bonā partē [d] & vt euitetur pecc. pro hoc vide gl. in. c. abſit. xi. q. iij. & tex. in. c. in ſcripturis xcvj. di. vbi ponunt verba imperatoris dicētis quōd ſi videret clericum amplexantem mulierem præſumeret quòd cauſa benedicendi. Hoc tamen dictum intellige quando pro parte ſiniſtra [e] præſumptio non eſt vehemētior quæ poteſt colligi proconſuetudine & qualitate perſonarum: quia tunc faceremus interpretationem in deteriorem partem: vt in. cap. j. de cleric. non reſi. & xcj. di. in. c. clericus. & in. c. cùm in iuuentute ſ. de purga. ca. & bon. tex. in. c. ij. xiiij. diſtinct. ¶ †Vltimò nota quod in maleficijs non præſumitur bonus animus. concordat. capitu. primò de præſum. Iem quòd ſicut arbor bona vel mala cognoſ. ex fructibus: ita & homo an ſit bonus vel malus cognoſcit ex operib⁹, vnde in euang elio. Ex fructibus eorū cognoſcetis eos. Et no. q̄ in certis nō eſt locus cōiecturis: & ad hoc ſolet allegari iſte. tex. ¶ †In gl. ij. ī fi. hæc gl. exponit tex. tripliciter: ſed poſſunt oēs iungi ſimul q̄ aut ſum⁹ in cōtractibus ſeu priuilegijs: & tunc in dubio debem⁹ interpretari rem vt potius valeat: & tūc illa pars dicit melior. Aut tractamus de re odioſa. puta in pœnis īponēdis & tūc debet interpretari ī meliorē partē. i. benigniorē. qa odia debēt reſtringi: vt in regula odia & in regula in pœnis. li. vj. Aut ſumus in cōcernētib⁹ periculū animarū: & tūc debēt interpretari in meliorē. i. in ſecuriorē: quia illa eſt melior q̄ ſecurior: vide bo. glo. in. c. vnico. de ſcruti.

7

1 g

1 g

SVMMARIVM.

1 *Mendacium non debet quis dicere ad hoc vt proximus euitet iniuriam ſuam.*

Peccatum etiam minimum non debet quis cōmittere: vt euitetur maius.

¶ CAP. III.

f QVi ſcandalizauerit. Propter ſcādalū euitandū veritas [f] non eſt omittenda. hoc dicit. Diuiditur. Nā primò ponuntur verba euangelica. Secundò verba Bedę. exponentis ibi: *vtilius.* ¶ Caſus literalis. Pone caſum ꝓ. c. xj. q. iij. inter verba laudantiū: non quod in os intrat coinquinat hominē, ſed qd ex ore procedit. Audito hoc verbo ſchandalizati ſunt iudei: cum hoc dictū fuiſſe domino reſpondet: ſinite eos: cęci ſunt & duces cęcorum. & ideò dicit Beda vtilius ſcandalū naſci permittitur q̄ veritas relinquatur: nō em̄ propter ſcādalū debet homo peccare mortaliter Ber. ¶ †No. j. ex tex. quod propter ſcādalū [g] euitandū non debet quis cōmittere malū, & ideo nō debet quis dicere mēdaciū etiā ad finē vt proxim⁹ euitet iniuriā ſuā. xxij. q. ij. in. c. ne quis. nec debet quis cōmittere malū q̄tūcūq̄ parū vt proximus euitet maius malū & ſcādalū: de quo vide gl. xiiij. diſtin. in ſumma. vbi examinatur iſte articulus. & declara iſtum tex. prout habetur in. c. ij. de noui ope. nun.

SVMMARIVM.

1 *Neceßitas non ſubiacet legi: & peccatum commiſſum tempore neceßitatis non eſt punibile.*

Peccatnm non dicitur ſi non eſt voluntarium.

2 *Votum non dicitur rumpi ſi rumpitur propter neceßitatem.*

¶ CAP. IIII.

QVod nō eſt. Propter neceſsitatē illicitū efficit licitū. Prīò ponit dictū. Secūdò exēpla ibi: *nā.* ¶ Caſus literalis. Dicit Beda ſuper Marcū qd nō eſt licitū in lege: facit neceſsitas licitum: quia neceſsitas non ſubiacet legi: quod ꝓbat authoritate veteris legis ſecūdū quā pręceptū eſt ſabbatū cuſtodiri: & tn̄ Machabei ſine culpa ſua pugnabant in ſabbato propter ꝓtermiſſo peccat qa bonū credere debem⁹, malū non niſi conſtet nobis de malitia ei⁹. Itē qd hīc dicit pręſumi in bonā partē. Limita niſi id qd̄ gerit da natura ſui ſit malū: licet aliquo caſu poſsit eē bonū. ad hoc alle. gl. in. c. cū ab oī. de vi. & hon. cle. ſecū dò limita niſi ex cōi cōtingētia ille act⁹ cōſueuit exercēri in malū: vt ī. c. j. de cle. nō reſidē.

↝ SEBA. SAPI.

c ¶ Siniſtra. Idē ſentit Abb. in. c. j. ſ. de cle. non reſid. vide Alex. in cōſi. cxxvīj. īci. viſa inquiſitiōe. co. ñ. ī. iiñ. vo.

↝ SEBA. SAPI.

f ¶ Veritas. Multa de inueſtigatione veritatis ponit Lucas de pēna in. l. quoties. col. iiñ. C. de naufra. li. xñ. & q̄ iſte text. debeat intelligi in iudice voluit Abb. in. c. officij. ſ. de pœnitē. & remiſ.

g ¶ Scādalū. Et qd ſit ſcādalū. ponit Beatus Tho. in. ij. ij. q. xliiij. arti. j. & in ea. q. artic. ij. iij. &. iiij. ponit an ſcādalū ſit peccatū veniale vel mortale. & in ea. q. artic. pe. & vlt. ponit q̄ omittēda ſunt: & quę nō ꝓpter ſcādalū. Itē vide plurimas qōnes in materia ſcādali quas ponit ſan. Tho. in iij. ſen. di. xxxviij. q. ij. art. ij. iij. &. iiij. vbi pōit q̄ ſit cōueniens diffinitio ſcādali. & vtrū ſit peccatū. & vtrū ſit ſpāle peccatū & vtrū ſit ſemp peccatū mortale, & vtrum ſcādalū & paſsiuū tātū puſillorū: & vtrū pfectis cōpetat ſcādalū: & vtrū ſoli perfecti poſſint ſcādalizari. & vtrùm propter ſcandalum ſint dimittenda aliqua. Item vide omnino quę ſcribit do.

Bart.de bellẽ.in.c.ñ.de no.op.nũ.Et limita iſtum tex.vt per do.in.c.j.an te me.ver.gl.&c.xlviij.diſtin.

a ¶ Neceſsitas. De triplici neceſsitate vide pulcherrimè per ſanc. Tho.in iiij.ſen.diſt.vij.q.j.argu.ti.j.vltra mediũ,& vulgo ſolet allegari iſte text. ꝙ neceſsitas nõ habet legẽ. Et adde vltra cõcor.alle.hic in gl.tex.in.c.ñ. de deſpon.impu. & in.c.j.de pigno. & in.c.licet.de ferijs.vbi eſt tex. nũ ꝙd ſit licitũ die feſto piſcari ꝓ victu & regula qđ quis ī.vj.& ꝓterea dicit glo.no. q̃ reputaẽ ſingularis in ver. mortis.in.c. paſtoralis.ſ. de offi. ordi.ꝙ in caſu neceſſitatis licitũ eſt laicocõfiteri & abſoluere ſicut ſi eſſet ſacerdos. Sed habes glo.conſociã.xxii ñ.q.j.in. c. cœpit. ſuper verbo percipet.imò dubitãt,dqd ſi cõfeſſor eſſet iudeus. & dicunt idẽ propter neceſſitatẽ: & iõ dicim⁹ ꝙ neceſſitas facit aliqd probabile ꝙ alias non eſſet. vt hic &.l. q potuerunt.ff.de ma.teſt. Hinc videm⁹ ꝙ ex neceſſitate quis admittitur in teſtẽ q alias nõ admittere tur.c.j.cũ ibi.no.ſ. de teſt.co,l.conſenſu.C.de repu.&vide Sali.in.l.ea qui dẽ ī materia famę. in.v. q. C. q accu. non poſ. Hinc eſt ꝙ ſtatur dictovni⁹ teſtis quãdo in ciuitate nõ pot reperiri niſi vn⁹. qa neceſſitas facit licitũ quod alias nõ erat tex.eſt no.in.§. ꝙ aũt.in au ť.de modo ali & vide An. & doct.in.l.j. §.j.ff de verb.obl.Hinc etiã ꝙ vbicunque act⁹ debet celebrari ex forma ſtatuti in certo loco. alias alibi celebrat⁹ nõ valet .tñ vbi non pot haberi copia illius loci propter iſtũ metũ partiũ: tũc ſi celebreť ī alio loco valet& tz cõtractus. ita ꝓ ſeptẽ principalia media egregiè cõſuluit Lu.ro.in cõſi.ccccxxxiij.inci.quo ad primũ qđ ſufficiat publicatio.& ꝙ iſta faciũt an ſit licitũ doct. facere cõſilia dieb⁹ feriatis in caſu neceſsitatis.puta pro forẽſi q hz neceſſe recedere:& cõis cõcluſio eſt ꝙ non.niſi in caſu magnę neceſſitatis. & tunc debet doctor pecuniam quã habet pro conſilio dare pauperibus:vt per Ioan.and & alios in.c.j.de fert.Et adde hic glo.not.in.pro hærede.in ver.maximè futurã.ff.de acq.hęre.quã ibide no.Bart.q vult quod ex cã maximè neceſsitatis opę incertę trãſeãt ad extraneos q̃ alias nõẽ trãsirt. Et gñaťr q̃ ꝓmittãť ex cã neceſsi.vid gl.plenã.xxxij.q.iij.ī.c,ſicut.ī ver.famę.&gl. & doc,ī.c.q̃relã.de iure.no tñ ꝓpter neceſſitatẽ delicti cõmittere ꝓmit bato propter neceſſitatẽ :ſic &hodie ſi quis egrotus ieiuniũ fregerit:reusvoti non habeť. Ber. ¶ † Not.j.ex tex.quod neceſſitas [a]excuſat à pctõ. Rõ eſt quia pctũ eſt volũtariũ aliâs nõ eſt peccatum.xv.q.j.in prin.ſed neceſſitas eſt cõtraria volũtati,ergo neceſſitas excludit peccatũ:aliâs aũt puniretur quis ſine culpa. quod eſſe non debet:vt in capitulo.ij.de conſti. ¶ † Secũdò no.ꝙ in voto intelligiť tacita cõditio ſi potero. ideo nõ dicitur fractor voti qui propter neceſsitatem illud deſerit.

1 a

1 2

1

2

1

2

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Obligatio nõ inducitur ex illicitè geſtis.*
2 *Subditi habent præſumptionem pro eis quod quicquid faciant pro domino, faciant coacti.*

¶ CAP. V.

QVodlatẽter. † Illicitè factũ obligationẽ nõ inducit.h.d. ¶ Caſus literalis.Illa quę fiunt latẽter,ſiue clã,aut per vim,ſiue aliâs illicitè firmitatẽ habere non debent: quia contra ius & ęquitatem fiunt.Ber. ¶ In glo.j.in fi.quid aũt ſi prælatus allegat conſuetudinem in ſeruitio recepto:de quo non erat memoria in contrarium. dicunt doct. ꝙ aut probatur quod ſponte ſeruitium fuit preſtitum,& valet conſuetudo:vt in.c.ſuper quibuſdam.ſ.tit proxi.&.xviij.q.ij.in.c.ſeruitiũ &.c.eleuterius.Aut probatur ꝙ per vim: & tunc non valetvt hîc:&.c.quia cognouimus. allega.in.gl. ¶ † In dubio verò preſumendũ eſt pro ſubditis.argu.in.c.ſuper hoc.de renũ. &.l.cũ de indebito.ff.de proba.

1

2

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Tortura non debet inferri non præcedentibus indicijs:*
2 *Tortura non debèt dari,cùm veritas poteſt aliũde haberi: vel ſi non ſint indicia ſufficientia.*
3 *Copia indiciorum ad torturam eſt danda reo petenti.*
Abſentia iudicis de torquendo aliquem poteſt appellari.
4 *Tortura debet eſſe moderata:adeò quôd tortus reſeruatur incolumis,vel ad innocẽtiã: vel ad ſupplicium.*
5 *Torqueri poteſt quis tam pro cauſa ciuili:quam criminali:Intellige in vtroque caſu,vt infra nume.9*
6 *Torqueri non poſſunt Doctores,necalij poſiti in dignitate:Videj.nu.9.*
Clerici an poſſunt torqueri?
Torturæ quædam genera.
7 *Confeſsio facta in tortura non præiudicat,niſi fuerit ratificata extra locum torturæ.*
8 *Tortura ſemel data non poteſt amplius repeti ſine nouis indicijs.*
10 *Teſtis an & quo caſu poſsit torqueri pro veritate habenda.*
Perſonæ quæ non poſſunt torqueri.
11 *Seruꝰ an & quãdo poſsit torqueri pro facto domini.*

¶ CAP. VI.

CVm in contemplatione. † Breue eſt,ſed ſumma ſit. Tormenta indicijs nõ pręcedentibus inferenda non ſunt.h.d. ¶ Caſus literalis. Iudices à prĩcipio cauſæ non debent à tormentis incipere: niſi primò aliquę preſumptiões præcedant.Ber. ¶ No.j.ex tex.ꝙ Iudex non poteſt à principio alia præſumptione non habita torquere accuſatum ſine accuſatore,vel teſte.Item no. ꝙ tormentum dicitur quæſtio.Et pro intellectu materiæ primò quęritur quid eſt quæſtio.Sol.qõ eſt veritatis indagatio per tormẽtum.& poteſt appellari quæſtio à quærẽdo: quia Iudex per tormentum inquirit veritatẽ: & tormentũ dicitur quaſi torquẽs mentem à torqueo torques. ¶ † Secũdò quęriť quãdo procedendũ ſit ad tormẽtũ. [b]Sol.dicit Ioan. an.& cõmuniter doc.ꝙ duo requirũtur.primò ꝙ veritas aliter haberi non poſsit. nã tormentum infertur cã inueſtigandi veritatem, & in ſubſidiũ : vt.l.diuus pius.ff.de qõ.v.q.v. in.c.illi qui.vbi bonus tex.cũ glo. ¶ Secundò requiritur ꝙ præcedãt aliqua indicia ſiue ꝓſumptiones,vel ſemiplenę probationes. nã ſine indicijs nõ eſt inferenda qõ.vt hîc:& in .l. ex libero.ff.de quæſti. Et q̃ indicia [c]ſufficiant nõ põt dari certa doctrina:ſed relinquẽdũ eſt iudicis arbitrio,vnus tamẽ teſtis eſt ſufficiẽs ſecundũ oẽs.de quo eſt glo.in.l.iij.C.ad.l.iul. maie.qđ ꝓcedit niſi alia ratio ſubeat in cõtrariũ. ¶ † Nunquid aũt reo petenti dilationẽ purgandi indicia ſint dãda ante torturam: licet doc.hîc nõ tangant.dic tamẽ ꝙ ſic.nã & ſi propria cõfeſsio excuſari põt:vt in.c.cũ dilecti.de acc.ita & forti⁹ indicia aliundè ꝓuenientia habent depoſitionem iuris.ꝙ à iudice inrerloquente de tortura adhibenda appelrali poteſt:vt in.l.ij.ff.de ap.reci.&.ij.q.vj.c. nõ ſolẽt.ī ver.ante ſniam.& hoc qa Iudex grauare poſſet,& poſt torturã grauamẽ releuari nõ poſſet. ¶ † Tertiò q̃ro qualis debet eſſe tiť.l.palã.§.nõ ẽ ignoſcẽdũ.ff.de rei nup.qđ facit an ꝓpter neceſsitatẽ licitũ ſit furari.de quo in.c.iij.de fur.& tex.cũ gl.ī.c.diſcipulos.de cõſe.di. v.&.c.ſicut.xlvij.di.per gl.& doc.in.l.ñ.§.cũ in ea.ff.ad legem rhod .de iact.vbi eſt glo ꝙ tempore neceſsitatis omnia ſunt cõia,& ibi video,Ange.ponẽtem an licitum ſit armigeris qñ ſunt in bello ędeprdari pro victu.ꝓ cano. in. c. j. de emp. & ven.& prędicta faciũt ad id qđ no.Bal.ī auť. defuncto.C.ad tertu.ꝙ paupes quorũ induſtria ſit neceſſaria ad eorũ alimenta & victum nõ debent cõcurre re ad onus impoſitæ collectæ.& idẽ etiam dicit Bald. in.l.etiã.in vlt.col. C.de execu. rei iu. qđ tenemẽti.dixit tñ alibi idem Bal. in.l.iubemus nullam nauem.in prĩci.C.de fac.ſanct. eccle.ꝙ priuilegiũ exemptionis non prodeſt tempore magnę neceſsitatis.Item quia gloſ. hic in fin. dicit ꝙ propter neceſsitatem pater poteſt vendere filiũ &c. Adde ꝙ tempore neceſsitatis non tamen poteſt dñs vendere rem ſubditi ſui,nec in caſu neceſsitatis põt vaſallus compelli preſtare collectas aut angarias. ita Bal.in.l.pen.C.de bo.quę libe.aduerte tamen,quia Bal. ibi nõ loquitur in caſu magnę neceſsitatis:ſed:neceſsitatis ſimpliciter.

1

3

4

b ¶ Tormentũ. Adde ꝙ qñ eſt delegata cã perhęc verba diſtrictè perquiras:vel ſtatutũ diceret illa verba:poterit ꝓcedi ad torturam his caſibus quib⁹ aliâs nõ poſſet.h.d.not.Bal.in l.iij,C.ad.l.iuli.maieſta. & refert & ſimpliciter ſequitur hoc domi.Bar. de bellenzi. in addition.

c ¶ Indicia. Et adde quòd fama ſola nõ facit indiciũ ſufficiens ad torturam ſecundũ Io.an.in addi.Spe.in ti.de ꝓba.ver.videndũ & ver.xiij.quẽ refert do.Ant.in.c.tertio loco.in pe.col.de ꝓba.& in.c.veniens.el. j. in. v. col.& ibi latè no.de teſti.& de hoc quale indiciũ requirať vide per Bar. in apoſt.in.l.iij,in.iiij.col.ff.de teſti.plenè ꝓ Bar.in.l.fi.ff. de qõ. latè per Sali.in.l.fin.in vlti.char.C.de quæſtio.vbi plura pulchra ponit de iſtis indicijs.Et adde quòd vbicunque offenſus exculpauit reum,nunquam poteſt reus torqueri etiam præcedentibus legitimis indicijs.Bald.ſin gu.in.l.j.in pe.colum.C.communia.de le.& de materia hic poſita per.d Abb.vide multa ſin.ſcripta per.d.Barto. de bellen.in.c.de cętero. de t ſtub. Item an fama iuncta cum dicto ſyndici poſiti ad denuntianda

maleficia. faciat in a diciũ ad torturã dic ꝙ ſic ſecũdum Bart, in cõſ. ſuo qđ inci. Dño pati de burgo.

✠SEBA. SAPI.

a ¶ Eſſe moderata. Adde ꝙ ſi Iudex vtit̃ inſutatis tormẽtis & immoderatis, ita ꝙ tortus moriatur: ipſe debet decapitari: vt no. Bal. in. l. j. C. de emẽ. ſeruo. & An. in, l. nemo carcerẽ C. de exact. tribu. lib. xj. & Frã. brunus in tract. de indicijs & tortura. ĩ vij. charta in prin.

b ¶ In dignitate. ad ꝙ quẽadmodum Doctor nõ poteſt torq̃ri. vt eſt iſte tex. in, l. milites. C. de quæſtio. coniũcta. l. aduocati. C. de aduo. diuerſ. iu. illo mõnecille qui deſijt exercere aduocatiõis offm̃ in memo. priſtinę dignitatis. iſta determ. Bart. in. l. j. ꝑ illum tex. C. de aduo. diiud. qđ tene mẽti. & facit ꝙ not. in. c. ſi qui epiſco. in gl ma. xcij. di. & facit tex, ĩ. l. fi. de decu, vbi plura de tortura. q̃ ponit Bal. in. c. at ſi clerici in. ij. col. de iudi. Adde hic qđ illud dicit̃ ꝙ viles ꝑſonę debẽt torqueri antè quã examinent̃ intelligit̃ ꝙ debet eis terror tormẽtorũ incuti. qa fortè poterũt ligari ad cord non autẽ poterũt torqneri cum nõ. delinquerit, itano. dicit Bal. in rep. l, cũctos populos in iij. char. ver. ij. op C. de ſumma trini. Item adde ꝙ ſicut añ li. cõte. nõ ꝑnt recipi teſtes cõtra aliquẽ vt. ſ. vt li. nõ cõte. per totum. ita li. nõ cõteſ. non debet aliquis torq̃ri in ꝓiudiciũ alitortura. So. debet eſſe moderata. [a] Vñ debet Iudex animaduerte ad indicia. Item ad qualitatẽ perſonę. an ſit fortis in reſiſtendo an ne. Et finaliter debet ita torquere vt tortũ ſeruet incolumem innocentiæ, vel ſupplicio: vt ſic ſi deliquit poſsit pati ſupplicium debitũ. ſi verò eſt innocens, nõ patiatur defectũ corporis. vt. l. quẽadmodum. ff. de q. ¶ †Quartò quæro pro qua cã tortura poſsit inferri. Sol. tam in ciui. quã in crimi. de crimina. patet. ff. de qõ. quaſi per totũ & in prędalle. c. illi in. c. j. ſ. de depoſito. ¶ †Quintò quæro qui homines ſint torquẽdi. Sol. tres ſunt conditiões hominũ: qui dã ſunt liberi: quidã ſtatuliberi: qui dã ſerui. Liberorũ quidã cõſtituti ſunt in dignitate [b] vel militia: & iſti regulariter nõ debẽt torqueri, niſi in certis criminib9: vt in crimine læſę maieſtatis & proditionis &c. vt. l. milites. C. de qõ. Et ex hoc dicũt quidã ꝙ clericus regulariter nõ eſt torquẽdus. quia eſt miles cæleſtis militiæ. vt in. c. j. de cler. egro. Alij cõtra. per. c. ſi cõſtiterit. de accu. & per. d c. j. de depoſito. depoſito. & de materia vide per glo. in. prædalle. c. illi. &. xv. q. vj. in ſumma Cõmunis concluſio Docto. & glo. eſt. ꝙ clerici etiã præſbyteri ſi ſunt ſuſpecti poſſunt ex cã torqueri. Abb. tñ dixit notabile verbũ in. d. c. j. ꝙ nõ reperitur clericos eſſe torquendos, niſi ſint infames [c] vt in. d. c. j. quod no. Cõmuniter tñ tenetur quòd tortura nõ debet eſſe ita ſeuera in clericis ſicut in laicis. Vnde non debent ſupponi aculeis vel fidiculis [d] ſeu virgis ſeu corrigiatis: pro hoc bo. tex. xxij. q. v. c. ij. in fi. ¶ †Sextò quęro de effectu torturæ: nũquid valeat confeſsio in tortura facta. Cõmuniter diſtinguitur an iſte perſeueret in confeſsione vel non: ſi non perſeuerat, non præiudicat: quia videtur feciſſe metu tormẽ torũ: vt. l. j. de qõ. &. xv. q. vj. in. c. j. &. xxxj. e. ij c. lothari9. Si verò perſeuerare: tũc ſibi præiudicat. & dicitur perſeuerat qñ confitetur ite rũ ratificando priorẽ coufeſsionẽ extra locũ tormentorum: ita qđ non videat iſta tormenta: aliãs videtur facere timore tormentorũ: ita voluit hîc Io. and. & Bar. in prędalleg. l. j. de quæſtio. quod not. nam eſt cõtra iudices qui incõtinenti in loco vbi eſt tormẽtũ faciũt ratificari confeſsionem. ¶ †Septimò quęritur nunquid quæſtio ſemel habita poſsit reiterari pro eodem facto? Communiter diſtingui tur quòd aut oriuntur noua indicia: puta reperitur iſte in mendacio, vel alia indicia aliũ de ſuperueniũt: & tũc poteſt repeti quęſtio aut nulla indicia de nouo ſuperueniũt, & nõ debet repeti. vt. l. repeti. &. l. vnius. ff. de quæſtio. ¶ †Et ex prædictis poſſunt decidi multæ quæſtiões. ſed quia ſupra feci mentionem de triplici conditione perſonarum: videlicet de liberis de ſeruis, & de ſtatuliberis: tantùm dixi de liberis conſtitutis in militia vel dignitate. Dic proſequendo quòd ſi non ſunt conſtituti in militia vel dignitate aut torquẽtur in ſeipſos, id eſt vt dicãt veritatẽ in facto proprio: & in ciui. nõ torquẽtur: in crimin. verò torqueri ꝑnt cõcurrẽtibus illis duob9 de quibus ſupra ſcilicet quòd veritas aliter haberi non poſsit, & quòd præceſſerint iudicia, ¶ †Si verò torquerentur in alios. vt eſt teſtis qui torquetur in facto alterius: & tunc ſi eſt vilis torquetur tam in ciuili q̃ in crimina li. ij. q. c. j. in primis. quod tamẽ procedit in ſubſidium, quãdo aliter veritas haberi nõ poteſt. arg. in aut. de teſti. §. iij. &. d. l. diuus. Si verò non eſt vilis: & tunc ſi teſtis non vacil lat, non debet torqueri aliãs ſec9: vt in. d. l. ex libero. Hæc fallunt primô in minore. xiiij annis. quia non debet torqueri licet veritas ab eo ferula vel corrigia haberi nõ poſsit & elici: vt in. l. j. §. impuberes. ff. ad ſille. & in dicta l. ex libero. §. j. Item ſenex decrepitę ętatis nõ debet torqueri: vt. l. iij. ad ſille. Itẽ mulier prægnãs: vt. l. pręgnãtis. ff. de pœnis. Si verò ſunt ſtatuliberi. & tunc idem dicendũ quod in liberis: vt eſt tex. in. l. ſtatuliber. ff. de quæſtio. & ſtatuliberi dicuntur illi quorũ libertas eſt redacta in certũ tempus, vel ſub certa conditione. vt ſi relinquit̃ libertas ſeruo poſt decẽdium, vel ſub certa cõditione, interim anteq̃ impleatur cõditio vel veniat tempus dicitur ſtatuliber. de quo in. l. j. ff. de ſtatulibe. ¶ †In ſeruis verò cõcludo ꝙ aut torquẽtur contra extraneum, aut contra dominum prędentem vel præteritũ. Primo caſu torqueri poſſunt in ſubſidiũ tantum. aut contra dominium, & tunc aut ſuper facto cõmuni domini & ſerui torqueri poſſunt: vt in. l. quicunq;. C. de ſer. fugi. Aut in facto extraneo. & tunc regulariter ſecus non debet torqueri contra dominũ prędentẽ vel prędteritũ. Fallit in quibuſdam criminib9. vt in crimine læſæ maieſtatis, adulterij &c. de quo dicendum: vt in. l. j. §. ſi ſeruus ff. de quęſtio.

¶ *CAP. VII.*

Væ. Sacrilegus eſt offendens rem vel perſonam eccleſiaſticam. ¶ Caſus literalis. Quicquid cõmittitur ſeu delinquitur in rebus deo ſacratis, & epiſcopis, iniuſtè & iniquè agitur: & pro ſacrilegio reputatur: quia ſacra ab aliquo violari non debẽt. Ber. ¶ Nota iuncta glo. ij. ꝙ omnia bona eccleſiarũ largo modo poſſunt dici ſacrata: quia oblata ſunt eccleſiæ pro ſacris. Et pro priè quando committit̃ ſacrilegiũ: & de pœna ſacrilegij vide do. tex. xvij. q. iiij. c. ſacrilegium. & c. quiſquis. per Inn. in. c. cùm pro cauſa. ſ. de ſent. excommu.

¶ *CAP. VIII.*

Vi ex timore. Qui facit aliter q̃ debet facere nõ dicitur. h. d. ¶ Caſus literalis. Dicit Auguſti. qui ex timore facit illud quod ſibi præcipitur, aliter facit q̃ debeat. quia libẽti animo ea facere deberet & ideò iam nõ dicitur facere: & ſic ex tali obedientia nõ meretur. Ber ¶ No. primò ex tex. ꝙ non eſt cõſiderandũ ſolũ factũ, ſed animus facientis. & maximè quo ad deũ: quia reſpicit non quod fit ſed quo animo: vt eſt tex. cũ gl. in. c. j. de collu. deteg. &. lxxxvj. di. c. non ſatis. &. xiiij. q. v. in. c. ſi quid inueſti. ¶ In glo. j. ibi: *bonus eſt.* Vnde in ſacra ſcriptura. Qui timet Deum faciet bona. & alibi. Initium ſapientiæ timor domini. ¶ In gloſſ. fina. ibi: *non ſit imputandum.* Dicit Hoſtien. hoc verum in totum cuius accuſati. ita dicit Bar. in. l. ſi qs adulteriũ. in prin. ff. de adul. ſed cõtra illud dictũ Bal. ĩ. d. l. cũctos populos, videt̃ tenere Arc. in. c. illi q. cir. fi. v. q. v. vbi dicit ꝙ teſtes ſuſpecti verberib9 ſubñciunt̃ & tormẽtis: ſed cauẽ dũ eſt ne adeo grauiter torqueant̃ ꝙ periculũ vitæ immineat vel mẽbrorũ. vt in, c, ſnĩam. ne clerici vel mo. & ita dicit no. Inn. in hoc. c. cũ in contẽplatione & qñ teſtes ſunt torquẽdi vide oĩno Bar. ĩ. l. j. §. in cã. ver. q qõni. ff. de qõ. & latiſ. ꝑ do. mari. in repe. c. qualiter & qñ. in cxv. q. vj. q. prĩ. de accu. & ꝑ Bar. eleganter in. l. libero. ff. de quęſtio.

✠SEBA. SAPI.

c ¶ Infames. Quòd clerici poſsint torqueri qñ ſunt infames: tenet And. ſic: in. c. ſi conſtiterit. colũ. iñ. ſ. de accu. Fel. in, c. vniuerſitatis. ſ. de ſen. excõ. & in. c, veniẽs. col. ij. de cõſti. & in. c. cũ oporteat. colũ. pe. ſ. de accu. & in c. de hoc. col. j. ver. ij. limita. ſ. de ſime. Mariſ. Bono. ĩ fin. lv. incip. aduertas ad vnum.

c ¶ Infames. Similiter dicas ꝙ ad torquẽdũ hominẽ q̃ eſt bonę famę non ſufficiunt indicia aliãs legitima ad torturã. ſecũdum Ange. in. l. milites. C. de quæſtio.

d ¶ Aculeis vel fidiculis. Vide de iſto tormẽto per fidiculas text. cũ gl. in c. ſi. qđ incipit nullus. vj. qõ. j. quare aũt tortura debet eſſe moderara maximè in clericos: vide do. And. in. c. ij. ſ. de depoſito.

totum, non tamen excusatur à totali culpa. argu.c.sacris.quod me.causa.Ioan.an.dicit cõcordando & bñ.quòd aut ex præcepto iudicis,& excusatur in totũ.& ita loquitur gloss. aut ex timore priuati, & procedat dictum Hostien.

¶ CAP. IX.

DEfleat. Committẽs vnũ peccatũ: reus est omnium quò ad vitã eternã. h.d. ¶ Casus literalis. Peccator cùm peccat, meritò flere debet: quia offendens in vno, factus est omnium reus: quia propter illud vnum damnabitur. Bern.

SVMMARIVM.

1 *Ignorãtia in facto alieno non excusat illum qui ex officio sibi iniuncto tenebatur perquirere.*

2 *Pastor tenetur ad emendã ouium quas comedit lupus: quia tenetur ad custodiã.*

Negligentia vel ignorantia in prælato imputatur culpæ.

¶ CAP. X.

QVamuis. Ignorantia pastoralis nõ excusat eũ si lup⁹ oues rapiat. h.d. quò ad literam. vel aliter quò ad mysticum & moralẽ intellectum. Ignorantia non excusat prælatum in peccatis subditorum .h.d. ¶ Casus literalis. Pastor siue prælatus curã debet habere de ouibus suis:& ideò si lupus comedit,& pastor nesciat,nullã habebit apud Deũ excusationẽ per negligentiam suã. Bern. ¶ †Not. primò ex text.q ignorãtia in facto alieno nõ excusat,qñ tenet quis ĩdagare & diligẽter custodire & prẽcauere. pro hoc qd not.in.c.innotuit.s.de ele. ¶ †No.ij. pastorẽ teneri pro ouibus comestis à lupo[a]:quia tenetur ad custodiam.& ideò si non adhibuit diligentiam quã debuit,nõ est sine culpa. Idẽ in prælato, q acceptãdo prælaturã obligauit se ad custodiã subiectorũ. Vnde prælatus[b] dicitur pastor:quia debet pascere subiectos verbo doctinę.& diabolus dicitur hîc lupus:quia semper nititur decipere homines,& habet multos modos nocendi.xvj.q.ij.c.visis.

a ¶ A lupo. Adde Bald.in.l.si seruus &ibi bo.tex.C.de furtis. & Spec.in titu.de act.seu peti.§.iij.versic.item not.q si in fi.

b ¶ Vnde prælatus. Et quãdo prælat⁹ debeat cõplacere subditis suis. vide hic per do. Anto. & per Do.in.c.qd ad nos.ver.oppo. &pone.xlvñ.dist.

ZACHARI. 1 ¶ Addepleneper Car.in.cle. in plerisq;. circa princi. de elect.

c ¶ Homagium. Vñ 2 dicatur homagiũ. a vide In.an.in titu. de feud.§.qm̃ in.j. col.in ver.& not. q est homagium.

SVMMARIVM.

1 *Consuetudo romanæ ecclesiæ in quibus casibus sit ab omnibus seruanda?*

2 *Homagium quid sit, vnde dicatur & pro quibus rebus præstetur?*

¶ CAP. XI.

INdignum. Pro spiritualib⁹ homagium non præstatur .h.d. ¶ Casus literalis. Dicit hîc quòd pro spiritualib⁹ obtinẽdis null⁹ compelli debet homagiũ siue fidelitatem facere.cũ hoc indignũ sit,& à cõsuetudine romanę eccl'ię alienũ.& iõ ab alijs ecclesijs est prohibẽdum. Ber. ¶ †No.ex tex. ibi: *à romanæ ecclesiæ &c.* q consuetudo romanę ecclesię sequenda est: hoc intellige prout no. glo.in.c.j.de summa trini.lib.vj.& in.c.nolite.xj.distin.nã si decernit aliquod licitũ, vel disponit circa articulos fidei,illud est sequẽdum quod tenet romana ecclesia. In alijs verò non tenetur sequi consuetudinẽ romanæ ecclesię.sed quęlibet ecclesia seruare debet cõsuetudinẽ suã: vt in.c.certificari.de sepul.& 2 in.c.de trina.de conse.distin.iiij. ¶ †Vltimò no.quòd homagiũ nõ pręstatur in spiritualibus,sed iuramentum obedientiæ sic: vt in.c. q̃q̃.xxiij.dist.&.c.nullus.de iureiur. Quę autẽ sit rõ diuersitatis inter hęc iuramẽta. Cõcludit iuramẽtũ fidelitatis quod dicitur homagium: propriè cõcernit tẽporalia.& per hoc iuramentũ iurans quasi efficitur homo illius cui iurat & eius vasallus. Et dicitur homagium, c quasi hominis ligiũ d: quia ligatur & d obligatur illi cui iurat & efficit homo illius. Ideò in spiritualibus hoc interuenire nõ debet ne videantur hæc spiritualia vendita qua si prælatus acquirat hãc vtilitatẽ & nouũ hominem pro spiritualibus ab eo collatis. de quo iuramẽto dic vt no.gl.in cle.pastoralis.§. rursus.de re iudi. Et quid continet in se hoc iuramentũ vide tex.xxij.q.v.in.c.de forma. Iuramentum verò obediẽtiæ cõcernit spiritualia & pertinẽtia ad officiũ prælati.& licita dũ taxat.& hoc habet in se datio spiritualium: quia subditus debet obedire prælato.ad quã obedientiam Christus nos inducat Amen.

c ¶ Ligiũ. Aduertẽdum est quòd reperitur homagiũ non ligium: vt no. Specu.in titu. de feu.§.quoniam super homagijs.ver. & no.& latè declarat domi.Ia.de sancto Georgio in tracta. de homagio. col.j. vbi quid sit homagium ligiũ. & quid homagiũ non ligium.

ZACHARI. ¶ Adde de hoc.s. vñ dicatur. homagiũ & quotuplex sit Spe.in ti.pręale.& ĩ ver. secũdò q̃ritur. & ver. primò aũt.& ibi Bal, in apo,in ver. homagiũ. & istum. in.c.si diligẽti. nu. j.& ibi posui apo. in ver.sunt diuersa.s̃.de simo.

SEBA.SAPI. d

COMMENTARIORVM
Panormitani I. V. D. eminentißimi in quartam & quintam secundi Decretalium partem: Honestißimorũ virorum Iaco.ac Ioan.Senetonum fratrum impensis,

FINIS.

Index quaternionum.

¶ AAA. BBB. CCC. DDD. EEE. FFF. GGG. HHH. III. KKK. LLL. MMM. NNN. OOO. PPP. QQQ. RRR. SSS. TTT. VVV. XXX. YYY. ZZZ. AAAA. BBBB. CCCC. DDDD. EEEE. FFFF. GGGG. HHHH. Omnes sunt quaterniones.

tantum fructus ẽ.xij.dñi taxat mensium ꝓplexiuus: vt. ff. solu.ma.l.diuortio in ꝓn̄.ꝛ.§.qñ in se mẽtem. ¶ Tertio p dictaz doctrinã:qz dictio a iungitur suo ꝓncipio: vt declarat scriptura ꝯctus ibi in ꝓn̄.cuiusqz ānī:vbi disponentes eẽ voluerũt vt.l.i.C.quãdo dies lega.cedat ꝛ.ff.eo.l.nec semel.§.si in habitatõe ꝛ.l.firmio:ꝛ.ff.qñ dies lega.ce.l. si cũ ꝓfinitõe ꝛ dicta.l.lecta:si cer.peta. ex qbus ꝓcludo qꝫ dicno:a:hic ponitur continuatiue:ꝛ iclusiue nõ sepatiue:tũ ex nã ꝓncipij vmẽdi cũ suo ꝓcessu tpis: tũ ratione vitãde absurditatiꝫ ꝛ duplicitatis:tum ratõe declarationis:qz vt dixi. A. posita inter ꝓncipiũ ꝛ finẽ tẽporis ꝓiungit de momẽto ad momẽtuz:sed vbi ponẽtur inter terminos ꝯtinos:vel qui nõ possent inuicẽ ꝓiungi:tũc ponẽtur exclusiue ꝛ de ꝓmo patẽt multa exẽpla:ecce si dico ab ortu solis vsque ad occasuz dies ẽ.itez si dico ab adolescẽtia etas prona ẽ ad malũ.itẽ si dico a plãta pedis vsqz ad verticez nõ ẽ in eo macula:nã in oibus istis ꝛ sil'ibus dictio. A. ponitur inclusiue vt ꝓz cuilibet intuẽti:ita in ꝓposito cum dico A.festo sancti Martini vsqz ad aliud festũ sancti Martini.si dictõ vsqz põitur exclusiue necesse ẽ qꝫ dictõ. A. ponatur inclusiue ꝛ si ꝯctum:Cõtrariũ.cũ ergo ꝓmũ festuz iure istius ꝯctus ꝛ nõ alterius ꝓtinuerit vt dictũ ẽ ad ꝓducto rẽ necessario sequitur qꝫ vltimũ festuz sancti Martini nõ ꝓtineat ad eũdẽ:qz vbi icipit annus desinit alius ꝛ reuolui tur.Nã sic ẽ in diebus vt.ff.de feriis.l.more romano. itẽ in mẽsibus:ergo ꝛ in ānis qui mẽsurantur diebus ꝛ mẽsibus:vt.ff.de statu libe.l.cum hꝫs.§.stichus ꝛ.ff. de mio. l.iij.§.minorẽ:ꝛ facit qõ nõ.C.de appellatiꝫ.autẽ.hodie:ꝛ in.c.pia:de excepti.li.vi.ꝛ.ff.ỏ vsufructu.l.defuncta ꝛ.ff. si cer.peta.l.si quis nec cãz.§.res pignori ꝛ in.c.si ꝓpetua: de rescriptis.li.vi.ꝛ instituti:de vbo.obliga.§.omnis:

¶ Ego Baldus de perusio.

Consilium.cccxiij.

¶ Quidam emit quoddã

In christi nomine

prediũ ꝓ centũ:ꝛ noie arre dedit vnũ nũmum: tãdem de mãdato dicti venditoris nõie supradicto:dictus emptor soluit creditori dicti vẽditoris decẽ quolz ãno duorũ annorũ. Hũc petit dictus emptor qꝫ dictus vẽditor faciat sibi chartam venditionis:qui venditor dicit se nõ teneri. Queritur qd iuris: Respõdeo hec quesitio nõ solũ in iure sed in facto ꝓsistit:de iure enim ꝯctis emptõis ꝛ vẽditõnis quo ad substãtiã obligatõis pfectuã ꝛ actõis hinc inde producturã pficit ꝓsẽsu:vt istiꝫ.de obli.q̃ i ꝓsensu ꝯhũt i pri. nec iterũ q̃ctũ ad hoc virũ iteruenẽrit arra nec ne:ꝛ virũ iteruenerit modica arra ł modicissima:an magna qz arra ẽ argu. ẽptõis:tũ ñ ẽ modus tollẽde vel inducẽde emptõis vt insti.de emptiꝫ.ꝛ vẽdi.§.i.sed in hoc ẽ ꝓsideranduz quid actũ ẽ inter ptes:nã si vẽditor nõ erat ał vẽditurus nisi ꝑcium soluẽtur sibi ꝓfestim ex modico interuallo:tũc emptor qui vadu p moras ꝛ dilatões:ꝛ nõ offert integrũ ꝑciuz nõ dꝫ audiri nec hꝫ iusticiã aliquã:si aũt inter ꝯhẽtes ẽ actum qꝫ certe ꝓsone soluatur ꝑcium:ꝛ de tẽporibus i tpe standũ est pacto ꝓuento vt.l.i.§.i.ff.de pactiꝫ.sed dubiũ ẽ virũ vẽditor emptione pfecta rectiꝫ ꝓsensus teneatur emptori facere instim vẽditõis ꝛ fm cõem opionem glo. nõ tenetur ad hoc:sed tenetur ad interesse q̃tu interest ẽptoris rem sibi vẽdi.ꝛ tradi.vt.l.i.in ꝓn̄.ff.de actiꝫ.empti: sed fm opinionẽ Martini que ẽ magis equa:si qdem qs vendit rẽ suã:quã possidet tenet ꝓcise tradẽ:si aũt nõ põt tradẽ de iure vel de facto tenetur ad interesse:vt nõ.in dcõ.ti.insti.de ꝯhen.emptiꝫ.ꝛ vẽdi.in glo.sup verbo tradatur.ex qbus appet qd iuris in ꝓposita qõe:naz si qdem ẽptor q verbis emit circũuenit vẽditorẽ ał nõ venditurũ nõ põt petere sibi instim fieri:si aũt de ꝓsensu ptiuz ea que prediꝛta sũt subsecuta probãtur:tũc cogitur qz satisfieri intelligit eõ ipso qꝫ pactũ seruatur:vt.ff.de ꝯhẽ.ex ptiꝫ.l. qõ vẽditi ꝛ.ff.de pignoratiꝫ.actiꝫ.l.solutũ.§.solutã. Si aũt emptor se fellit venditorẽ:qz erat actũ vt solueretur statiz ꝑcũ aliogn nõ erat venditurus:tũc venditor nõ teneꝫ:vt. C.de pactiꝫ iter emptorẽ.l.cũ te:ſz si de volũtate vẽditoris emptor soluit creditori vẽditoꝛ ratificatus ẽ ꝯctus ꝓsẽsu:ꝛ tõ pficiẽdus:ꝛ scriptura inde fiẽda si vẽditor possidet vt dictũ ẽ:nã ỏ qbus rebus ꝯhimus de eisdẽ cautõez.i.scripturã facẽ debemus ne fortuitis casibus ꝓbatõis copia subtrahatur:vt.C.de liberali.cã.l.sicut datã. ¶ Ego Baldus.

¶ Legatũ factũ vxori legãdo eã dñam oium bonorum suorũ instituto hẽde exẽneo qd importat:ꝛ pulsio pticularis nõ tollit generalem.

Consilium.cccxv.

¶ Quidaz insti-

In christi nomine

tuto hẽde exẽneo legauit vxori ꝓ hec verba volo vxorẽ meã esse dñaz oiuz bonorũ meorũ donec ipsa dña Cõtissa vixerit ꝛ vidualẽ vitaz duxerit:ꝛ caste ꝛ honeste vixerit in domo mea:ꝛ de dcã domo mea dotẽ suaz nõ exegerit:cui vxori mee lego vsũfructũ oium bonorũ meorũ:donec ꝛc.vt. ꝛ. Deinde seqtur in hac forma:ꝛ si stare noluerit:aut nõ potuerit ꝓp onera cõis fecit q̃dã alia legata. Dõ q̃ritur vtrũ stãdo in domo ꝛ caste ꝛ honeste viuẽdo:vt in ꝓma parte legati ꝓtinetur debeat hẽre integrũ vsũfructũ. Et dicẽdũ ẽ qꝫ sic:nã cũ exẽneus hered̃ instituitur verbũ vsusfructus plenũ hꝫ significatũ. Cũ aũt istituit filiuꝫ:tũc hꝫ locũ ꝓsuetudo scripta in curia bulgari:q̃ pẽr vł'em consuetudinẽ ẽ appro bata ex cõi vsu loquẽdi vt vꝫ sola alimẽta intelligãtur relicta vt nõ.in.l.ij.C.si fo nupserit mulier:ꝛ p Di. in.l. ticia cuz testõ.§.ticia cũ nuberet.ff.de legatiꝫ.ij. Ex his apparet qꝫ cũ hic exẽneus hẽs fuerit institutus vxor testatoꝛ dꝫ hẽre plenũ vsũfructũ oiuz bonorũ:nã nõ dꝫ eẽ deterior ꝓdictõ vxoꝛ q̃ cuiusꝫz alterius legatarij:vt.ff.de vsufructu lega.l. vxori maritus:qnimo in legato vxoꝛ q̃ latissima interpretatio fiẽda ẽ:vt.ff.de lega.iij. Itẽ legato.§.pui in bonorez bñ trãsacti matrimonij:vt.ff.de lega.ij.l.vnum ex familia §.itẽ marcus impatoꝛ presertiz qz vidua fingitur eẽ in matrimonio viri ꝛ in fuicio eius eẽ donec pseuerat in viduitate ꝛ honestate vt.l.sicut de opis libertorũ:ꝛ nõ.C.rẽ in psti §.ex actio. Ex qbus ꝓcluditur qꝫ dcã vidua dꝫ hẽre integrũ vsũfructuz prestita cautione de vtendo fruendo arbitrio boni viri si heres vniuersalis petat eũ sibi prestari.vt legit ꝛ nõ.ff.de vsufructu lega.l.vxori fructu bonorum:idem si bona fide ꝓceperit nescies se teneri ad dictam satisdationez vt ibi nõ.ꝛ.l.i.C.de vsufructu:nã onus satisdationis tacite õmitti põt:cum nõ sit de substãtia vsusfructus vt nõ.i l.i.ff.de vsufructu ꝛ.C.vt in possꝰ.lega.l.scire. Et ẽ notandũ qꝫ etiã si essꝫ legatũ aliqõ particulaz legatuz vsusfructus dicte vxori puta certi feudi.tũ ꝓ prouidentiã particulaꝛ nõ mutuitur,prudentia gnãlis:vbi nulla ẽ aduersatio voluntatis:vt.ff.de fun.instruc.l.quesitũ.§.vlti.ꝛ ibi plene no.

Ego Baldus de perusio.

¶ Statuta an ꝓsint nõ subditis:ꝛ an equipentur pactis: ꝛ an extendantur ad bona exẽ iurisdictõnem:ꝛ cuius dicitur multipliciter.

Consilium.cccxvi.

¶ Johãnes de

In christi nomine

albingana q̃ ciuitas ẽ ꝓuẽtionata cũ ciuitate Janue nullis agnatis relictis saluo qꝫ ibi sequitur:relictis tñ duabus sororibus tãtũ vterinis. Itẽ relicto auũculo. Itẽ relictis duobus filijs ex alio auũculo oibus ciuibus albingãe originarijs. Itẽ relicta amita cũ quatuor filijs de petra:q filij ꝛ mater fũt forẽses:ꝛ exẽnei de albingana:qz locus petre nõ subiacet in aliquo ciuitati albingane vnus:tamen ex dictis quatuor filijs: scilicet Petrus fuit factus ciuis albingane ex conuentione:sed postea recessit:ꝛ larem Arimini duxit

¶ Qui contractus possint celebrari cuz prelatis ecclesiarum: z quibus contractibus debeat stare successor prelati z de nā istius dictōis. a. z ab. Vide in psi. cccxxxi. l Consilium. cccxūj.

In christi nomine ¶ Reuerēdus pr̄ dñis .H. Mcclxxxxi. ō mense Maii locauit dicto in hec v̄ba a festo sancti Martini prie futuri vsqz ad ānos nouē ex tūc prime subsequētes soluēdo quolz anno in festo sancti Martini fl'oz quadraginta z durante tpe dicte locationis episcopus decessit queritur vtrum sequens episcopus teneatur stare dicto contractui.

¶ Ad cuius intelligentiā premittendū ē q̄ q̄dam sunt ℨctus perpetui pmissi vt feudū. z emphiteos: z isti si sūt celebrati more psueto transeunt ad successorē locatoris dūm ℨctus a principio tenuēit vt in. c. i. qui successo. teneā. coll'. x. Quidam sunt contractus perpetui prohibiti vt si prelatus vellet denouo infeudare vel in emphiteosiz dare res non consuetas emphiteoticari vel infeudari: z hoc nec ip se tenetur habere ratam nec successor vt. C. de sacro san. eccle. l. iubemus nulli: z in. c. i. epi. vel abba. coll'. x. idem dicendū est in locatōe transeūte ad longū tēpus: q̄ est species aliēatōis: vt. ff. de supficiebus. l. i. §. qō ait. ff. si ager vectiga. l. i. §. qui in ppetuū in autē. de alienā. z emphi. §. locatōes: nisi interueniāt ille solēnitates q̄ requiruntur in ppetuis alienatōibus: z si talis prelatus iurasset nō alienare romano pontifice incōsulto: opz interuenire auctoritatem Pape: si ō nouo fit aliēatio vt in. c. si qs de rebus eccle. ñ alie. qō tñ iuramētuz nō extenditur ad res que psueuerūt alienari emphiteoticari: vel infeudari vt ex̄ de feudis. c. ex parte: q̄ psuetudo rebus dat nām z qualitatē alienabilitatis vt. l. i. §. pmittitur. ff. de aqua quotidiana: z ē tex. optimus. ff. qō vi aut clam. l. phibere. §. plane. ¶ Qō vī videt de locatōibus ad modicū tēpus qō ē ad. x. ānos exclusiue: an successor in prelatura vel administratiōe teneatur stare colono vel cōductori. Nō enim loquor de prebēdario q̄ prebēda accidit canonicatui: q̄ in psona moztui finitur morte: extincto auctore extinguitur actus: quatenus ē in fieri. p futuro tpe vt. ff. loca. l. si qs domū. §. huic: z. ff. de nouatz. l. quotiens. §. si. ff. de pigno. l. lex vectigali. Sed loquor in prelato vel administratoz legitimo cuius dignitas etiā sine psona remanet in ipsa ecclesia: vacāte pastore vt ff. de lega. ij. l. quod principi: vbi breuiter sic distinguo aut prelatus ℨxit cū volūtate capl'i z capl'm cū volūtate prelati: z transeat ad successorē: q̄ capl'm nō moritur z sūi due auctōitates vnite z validiores. s. prelati z capl'i vt nō. glo. C. de sacro san. eccle. autē. hoc ius porrectū. Aut ℨxit solus prelatus: z tūc refert aut ℨxit super re cuius administratio pertiet sil' ad prelatū z capl'm: vel ad capl'm solū z irritus ē ℨctus a principio: z nec ipse nec successor obligatur vt legitur z nō. ex̄ de rescriptis. c. edoceri z ex̄ de his que fiūt a prelato sine psen. capl'i quasi per totū. Aut ē celebratus sup re que ptinz ad administratōez solius prelati: z tūc refert aut ℨxit noie pprio tantū: z nō tenet successor: aut ℨxit noie ecclesie: puta noie epatus: z tūc aut pecuniā querit in vtilitatē eccl'ie: z hoc pstat: z tenet successor: aut in vtilitatē bursalē suā z hoc pstat: z nō tenet successor: ita dicit Bernar. z Inno. z oēs doc. in. d. c. querelaz ne prelati vices suas: aut ē dubiū z tūc opz pbari vsum in vtilitatez eccl'ie ar. ff. si cer. pe. ciuitas: sed aliq dicūt q̄ ibi ē spāle in mutuo: tñ hoc saltez ē probandū q̄ ecclesie ex hoc puenire poterit vtilitas vt. ff. de exercitoria. l. lucius. §. penl'. Quid enim si multo plus reputur quā locatū sit vt quodāmō locatio gratiosa videat certe nequaquā successor tenet stare locationi: q̄ nō tāquā hīs locatoris: sz tāq̄ ipsa ecclesia q̄ nō moritur successor censendus ē: z ei p predecessorē suuz in qua cōdictio afferri nō dz vt. ff. de in. z fac. igno. l. iniquissimū. alioquin predecessor potuisset consumē. vnde successor habet viuēt totum sibi vsurparet nihil successori relicturus: qō falsum z absurdum est z maxime q̄ prelatus quicqd pōt pōt vi mandati nō ex vi dñij: qō mādatum eius more finitur: vt in. c. vltimo de procura. in clemē. nisi in rebus perfectj: vt ff. de instōria. l. si quis māci pij. §. si impubes. Et confirmatur predicta per ea que legūtur z notātur. xij. q. ij. in sūma: z. c. alienationes per Inno. Quapropter concluditur q̄ locatio episcopi nō transit ad successorez nisi contractus sit celebratus pro vtilitate ecclesie: z sub congrua pensione vel nisi esset celebratus cum solemnitate vt dicunt predicti glosatores z doctores.

¶ Modo sequitur videre de alio puncto. vz vtrum per hec verba a festo sancti Martini proxime futuri vsqz ad annos nouem ex tunc proxime futuros dūtaxat soluendo in festo sancti Martini proxime futuri: z sic omni anno in pricipio anni. Dubitatur enim quomodo hec verba intelligantur vtrum q̄ includat primum sanctum Martinuz quia contractus fuit celebratus de mense Octobris: an excludant questio: nanqz vulgaris: vtruz monosillaba. A. notet sepationem temporis: an coniunctionem z copulā. Nam primo casu excludit. Secūdo includit: videamus igitur quid iuris de ista monosillaba. a. vel de sillaba ab. Dicunt enim quidaz indistincte q̄ ista dictio. a. z ab ponitur exclusiue: vt. ff. de actio. empti. l. ratio. §. fi. Alij dicunt ponitur inclusiue vt plenissime nō. archidiaconus in. c. statuz de preben. li. vi. sed Jo. an. ibi vnuz dicit in glo. aliud pro sequitur in nouella: sed alibi valde breuiloquus est in. c. ℨ sit de electj. li. vi. in nouella: in verbo a tpe: vbi sic ait per hoc patet: q̄ etiam dies illa computabitur licet Franci. ver celensis contra per decretale mpia. j. de exceptj. sed expsso diuerso formal casus. z soluit contrariuz Jo. an. verba breuia sunt: sed interpretatio non est breuis: dicendum ergo q̄ aut constat ex verbis de intentione legis vel cōtrahentium: z stamus verbis declarantibus: siue precedant siue sequantur: vt. ff. de legatis. i. l. si seruus plurium. §. fi. z qō nō. ff. si certum petatur. l. cuz quid: aut non constat ex verbis: z tunc aut si poneretur inclusiue sequeretur absurdum: z non includit sed excludit: Aut sequeretur absurdum si poneretur exclusiue: z tunc non excludit sed includit: vt nō. per Li. C. de nuptj. l. a caligato: aut qualitercunqz ponatur nulla absurditas: sequitur z tunc refert aut dictio. a. vel ab iungitur i inicio z ponitur inclusiue: dicit lex instituo nepotem qui nascetur. j. x. menses a die mortis filij mei: q̄ dies mortis computatur in. x. mensibus. ff. ō libe. z posthumis. l. gallus in principio: dicit iuramentum fidelitatj. §. iuro ab hac hora iantea esse fidelis: certe hec hora includitur: quia iungitur actus in inicio proprij temporis vt i c. i. ō noua forma fidelitatis: dicunt verba contractus a die ista promitto. x. certe z presens dies includitur quia ē quedam integritas temporis que primum principium non excludit: vt. ff. si certum petat. l. lecta. §. fi. Et generaliter vbi cunqz cum suo inicio iungitur illud includit: si autem iūgit cum tempore qō non est de eius inicio: tunc ponitur exclusiue: vt si quis citatus est q̄ compareat. j. x. dies a die hodierna: nam dies hodierna non est de iudicis monitione: quia non est de iussa comparitione: vt. l. i. ff. si quis cautio. simil'r si dicit episcopus nisi soluerit infra octo dies ab ista die te excōmunico: nam mora non incipit contrahi a die excōmunicationis: sed sequenti incipit cursus more: vt. ff. si certum petatur. lecta. §. sed cum sortis. Ex ista theorica deuenitur ad conclusionem nostre questionis loquor per modum motiui q̄ dictio. a. ponatur inclusiue. primo quia conductor p. recipit fructus primi sancti Martini quos vigoz alterius pductōis percipere ñ poterat q̄ finita. Scōa rōe vitāde absurditatis q̄ ñ debet i eodem ānno duo festa hie i qbz fere tocius āni fructus psistit: nā vnus āni vnus

uinerunt hereditatem ex testō: z quia dos z relictum non sufficiunt ad legitimam dicte Constantie vult ipsa domina Constantia agere ad supplementū legitime. Queritur nunquid possit: z videtur q̄ sic quia hoc ius hz de iure cōi vt. C. de inoffi. testa. z oīmō z. l. sancimus cui iuri cōi statutū non derogat nisi ab intestato: ergo ex testato pōt agi ad supplementū siue quia iste est casus contra statutū: siue quia casus omissus a statuto pro omisso debet haberi vt. ff. de acqui. heredi. l. si seruum. §. non dixit. Itez q̄ sicut legum correctio est vitanda per aliam legem communem ita z per municipalem vt. C. de noxali. l. si serui vestri: z extra de consuetu. c. cum dilectus. Item quia statuta sunt stricti iuris: z ideo non recipiunt extensionem vt ff. solu. matri. l. si vero. §. de viro. Item ad hoc facit. C. de instit̄. z substi. l. generaliter in principio vbi si aliquis ērogatus restituere hereditatem decesserit intestatus facit de ficere fideicō. testādo quia semper inter se pugnat est testati vt in. l. ius nostrum. ff. de regu. iu. Nam in statuto sunt pōderanda tria verba in eo posita. s. verbum ab intestato: verbum a successione: z dictum cum: ex primo ergo arguitur q̄ non excludatur quia suppletio legitime est ex testō cuz factum sit testamentum z sic verba statuti excludentis deficiunt z verba iuris communis non deficiūt ergo stamus dispositioni iuris cōmunis: ac si statutū diceret expresse corrigimus ius cōe ex testō. Similis enim questio formatur in edicto de contingendis cū eman. libe. vbi multi z magni moderni tenent q̄ ex testō illud edictum non sit correctum idem tenent de dīa emancipationis z patrie potestatis lz glosatores cōiter teneant contrarium de quo per C. in autentica in successione z nō. in. l. gallus. §. quid si tantū z ff. de mino. si filius z in autentica de heredi. z falci. §. ex hereditos. C. de colla. si emancipati. ff. de inoffi. testa. l. si propinas z in. l. i. ff. de coniungen. cum emanci. libe. Item legum correctio est vitanda et maxime vbi correctō includeret odium iura sunt vulgaria. Ex secundo vz ex illo verbo a successione arguitur sic: nam successor dicitur ille qui iuris successor est z hoc ex propria significatione vocabuli vt. ff. de eden. l. quedam. §. is autez: sed ille qui succedit in sola legitima non est iuris successor cum non succedat in re aliena vt ff. de collatio. testō. l. papinianus. §. fi. ita. Quapropter lz statutū excludat a successiōe que pprie ius vniuersum significat non tamen excludit a legitima: z confirmatur alia ratione: nam a legitima nunquā excluditur filius nisi lex vel pactū nominatim hoc dicat vt. C. de inoffi. testō. l. si qñ. §. fi. Ex tertio scz ex dictione cū arguo sic: ista dictio cū hz pīungē qñ pfertur affirmatiue vel negatiue vt. ff. de vsufructus accrescē. l. si mulieri cū liberis z hoc est qō alibi dicimus nepotes veniēdibus cū patruo succedunt in stirpes: sed si per se succedūt in capita Fm azonem: nam ista dictō cum significat vna cum iste ergo est sēsus statuti quod non possit femina succedere vna cuz masculo: Sed ista que succedit in legitima non succedit vna cum masculo sed seorsum z diuerso iuz. Item ille vniuersaliter hec particulariter z sic inter eos nulla est coniunctō vt. ff. de bonorum possessiōe. l. sed cum patrono videtur ergo bonum consilium consulere masculis q̄ repudient ex testō: z habeant ab intestato nihil faciunt in fraudez testamentū vt. ff. de lega. ii. l. cum pater. §. si ticio: sed si adherent ex testamento sibi imputent quia suo pacto se ad legitimam obligauerūt. ¶ Et hec opinio. s. quod dicta mulier posset petere legitimam ex testamento adhuc probatur sic ille ablatiuus ab intestato condictionaliter exponitur vt. ff. de condi. z demon. l. a testatore sed ex condictione sumitur ar. a contrario sensu ac si aperte diceret: q̄ ex testamento non excludatur vt. ff. de offi. eius cui man. e. iuris. l. i. §. eius rei. Illud constat q̄ istud supplementū facto testamento est ex testamento non quidem formaliter sz causaliter sicut dicimus. C. de colla. l. vt liberis. Amp ius statutum prouidet dupliciter. s. de successione in fauorē masculorū: z ō dote femine. Quō cū petitio ex lege ad dotādū ñ cōpetat nisi ab intestato: g̃ nec suum vt ita dixerim pro portionale ar. C. de sen. z interlocu. omnium. l. cum solitum: naz quecunqz extrema copulata procedunt vnuz sine altero non subsistū presertim quia vnum alterius est causa finalis sine qua legis lator ñ esset alt facturus. Quoniam igitur dos est quedā recompensatio legitime vt nō. C. i. in. l. sancimus de nupt̄ vbi cessat statutū in dotādo cessat z in excludendo: alt posset contingere casus q̄ mulier nec dotem nec successionem haberet. s. in causa testati q̄ est absurdum. In contrarium videtur quia legitima ē tertia vel semis portionis debite vel ab intestato vt nō. C. de inoffi. testō autentica nouissima: sed huic mulieri ab intestato nihil debetur nisi dos ergo nulla est legitima. ¶ Deterea diffinitio siue descriptio legitime hoc est legitima est tertia vel semis portionis debite ab intestato filijs vel parentibus A quo igitur remouetur diffinitio z diffinitum: sed a femina remouetur diffinitō legitime: ergo z legitima Itē ideo repellitur a legitima ex testō q̄ legitima succedit loco querele vel contra tabulas vt dicta. l. omnimodo: sz contra tabulas vel querela non competit huic mulieri vt plerūqz examinaui vt. C. de libe. preteri. l. maximum vicium in lec. mea: q̄ enim in locum alterius surrogatur sapit eandem naturam principalem z naturatam ab inicio productionis in esse vt nō. ff. si cer. peta. l. certi condictio in principio. Item surrogatio requirit duo extrema scz q̄ surrogatur z ad quod surrogatur sed extremum ad quod non est hic ergo non fit surrogatio ergo non competit actio surrogata vt. l. si enim. §. qui iniuriarum. ff. si quis cau. ¶ Deterea z ad istud est difficile respondere actio ad supplemētum est introducta principaliter fauore testamentorum ne rumpantur per querelam vel contra tabulas: sed hic alia ratione non possunt rumpi. s. ratione sexus z dotis: ergo subsidiaria legis prudentia. de supplemento cessat: quia non esset fauor testamenti immo odium. Quid ergo dicemus in ista difficili questione.

¶ Premittendum ad euidentiam q̄ licet statutum excludat filiam a legitima: non videtur q̄ excludat ipso iuz naturale debitum: sed ope exceptionis vt insti. de iu. nā. Sed naturalia: vel cuiusdam appellationis: vel dicamus q̄ non tollit ius naturale: Sed effectum eius vt. ff. de donationibus inter virum z vxorem. l. cum hic status. §. sine vnde dicimus tu arguis ab intestato nihil debetur Respōdeo immo attento iuz natura z equitate naturali: que non potest in totum absorberi: z ad hoc commensuratur legitima de qua querimus: quia fictio vel dispositio statuti non potest abolere principia nature vt. C. de iuz dotium. l. in rebus z. l. cum ratio de bo. dāna. z. l. ii. ff. de vsufructu earū rerum z quod nō. ff. de iusti. z iuz. l. manumissiones.

¶ Ad vltimam aūt rationem respondeo: quia etiam si statutum diceret q̄ filius non posset dicere testamentum nullum vel querelam tamen dispositio legitime non cēt sublata: quia est introducta mixta gratia testamenti z filiorum: z licet cesset fauor in vno extremo remanet in altero i quo potest remanere vt. ff. de contrahabu. l. si post mortem. §. fi. z ista est via per quā subtiliter dicta filia potest ōsendi in petitionem legitime: licet non sit sine anxietate intellectus presertim considerata realiter mente statuti vt. C. de interdic. l. i. sed quid est in statutis ponderamus magis verba quā mentem imaginariam z non certam vt. ff. de vsufructu lega. l. si alii. Item propter repugnantiaz iuris communis z municipalis non debemus ius municipale extendere quasi ius irregulare z anomale.

¶ Premittendum est ad euidentiam q̄ statutum municipal non debet ius naturale nec ius ciuile: quod ius

16

80

colorchecker CLASSIC
calibrite
mm